

*«...Бигзор ин фарҳанги ҷомеъ ҳамчун мероси азизи
гузаштагони мо дастраси ҳар хонадони тоҷик ва китоби
рӯимизии ҳар фарди бонангу номуси миллат бошад».*

Эмомалӣ Раҳмон

«... بگذار این فرهنگ جامع همچون میراث عزیز گذشتگان ما دسترس هر
خاندان تاجیک و کتاب روی میزی هر فرد با ننگ و ناموس ملت باشد»

امام علی رحمان

اكديمية علم‌هاى جمهورى تاجيكستان
پژوهشگاه زبان و ادبيات به نام رودكى

فرهنگ تفسیرى زبان تاجيكى

(عبارت از ۲ جلد)

جلد ۲

(آ - ى)

زیر تحریر

سیف الدین نظرزاده (رئیس)، احمدجان سنگیناف،

سید کریماف، میرزا حسن سلطان

دوشنبه - ۲۰۰۸

АКАДЕМИЯИ ИЛМҲОИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ПАЖҶҲИШГОҲИ ЗАБОН ВА АДАБИЁТИ БА НОМИ РӯДАКӢ

ФАРҶАНҒИ ТАҶСИРИИ ЗАБОНИ ТОҶИКӢ

(ибораа аз 2 ҷилд)

ҶИЛДИ 2

(О - Я)

Зери таҳрири

Сайфиддин Назарзода (раис), Аҳмадҷон Сангинов,

Саид Каримов, Мирзо Ҳасани Султон

Душанбе – 2008

ББК92 Я2+81.2 Тоҷик – 4 +81.2 Форс – 4
Ф-41

Тартибдихандагон:

С. Назарзода, А. Сангинов, Р. Ҳошим, Ҳ. Рауфзода

Иштирокдорони таҳрир ва такмили аввал:

С. Назарзода, С.Сабзаев

М.-Ҳ. Султон, О. Қосимов, С. Матробинов,

М. Музафаршоев, О.Саидҷаъфаров, Қ.Тӯраҳасанов.

Иштирокдорони таҳрири ниҳой:

С. Назарзода, С. Каримов, М.-Ҳ. Султон, А. Сангинов

Ҳамгунсозӣ ва коркарди фарҳангшиносӣ: С. Холматова, С. Каримов

Таҳрири назоратӣ: Ғ. Қодиров, С. Холматова

Фарҳанги тафсирии забони тоҷикӣ беш аз 80 ҳазор вожаву ибора ва таркибҳои забони тоҷикиро фаро гирифта, аз лиҳози сохтор каллимаву таркиб ва истилоҳоти ҳам давраи классикии инкишофи забон ва ҳам давраи муосири рушди онро дар бар гирифтааст.

Дар охири фарҳанг мифтоҳи арабӣ замима шудааст.

Фарҳанг барои истифодаи доираи васеи хонандагон пешбинӣ мешавад.

Тасҳеҳот: И. Мискинов, Ч. Назаршоева,

С. Некбаҳтшоева, Г. Усмонова, О. Мирзоева

Чопи компютерӣ:

а) бо хати кирилласос: Ч. Назаршоева, Н. Ашӯрова, О. Мирзоева, С. Некбаҳтшоева, Г. Усмонова, М. Раҷабова, Ш. Назарзода, М. Носирова, А. Шералиева;

б) бо хати арабисос: И. Мискинов, Г. Усмонова, О. Қосимов, М. Музофиршоев, С. Матробинов.

ISBN 978-99947-715-5-4 (ҷ.2)

ISBN 978-99947-715-7-8

©Пажӯҳишгоҳи забон ва адабиёти Рӯдакӣ, 2008

О

О I ҳарфи нуздаҳуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ дар аввали калима ба шакли алифи мамдуда (ا) омада, дар миёна ва охири калима ба шакли алиф (ي) навишта мешавад; дар ҳисоби абҷад ба адади 1 баробар аст; дар навишти имрӯзии калимаҳои арабиасл ба воситаи таркиби **айн** (ع) ва **алиф** (ا) ифода мегардад: обид – عابد, маонӣ – معانى, муддао – مدعا.

О II *Ӣ* нидо эй!, ҳон!.

О (Ӣ) (ى) *Ӣ* асоси замони ҳозира аз **омадан**.

ОБ I **Ӣ** 1. моеи шаффофи беранг, ки дар ҳолати софӣ ва беолоишӣ аз омезиши химиявии як унсури оксиген ва ду унсури водород иборат аст; **оби маъдан** обе, ки дар таркиби худ маъдан дорад; **оби гарм** муқоб. **оби сард**; **оби равон** оби ҷорӣ: муқоб. **оби истода**; **оби хом** оби ноҷӯш, обе, ки онро наҷӯшондаанд; **оби ширгарм** оби нимгарм; **оби ширин** оби софи нӯшокӣ; **оби шифо** оби шифобахш, оби табобатӣ; **оби ях** яхи обшуда, оби хеле сард; **оби ҷӯш** обе, ки дар ҳоли наздик ба ҷӯшидан аст; **оби ҷӯшонда**, обе, ки ҷӯшонда шудааст; **оби ғӯра** усорае, ки аз ғӯраи ангур тайёр мекунад; **ба об мондан** (**чорпоро**) ба обхӯрӣ сар додани чорпо, об додан, об хӯрондан; **об андохтан** (**ба зарфе**) об пур кардан, об рехтан (*аз зарфе ба зарфе*); **об додан** а) об нӯшондан; б) обёрӣ кардан; **об задан** об пошидан, об афшондан (*ба замин*), обпошӣ кардан; **об зер кардан** *ҷоеро* тугён карда замин ё киштеро пахш кардани оби дарё; **об кардан** а) ба моеъ гардондан, ба об табдил кардан, ғудохтан (филизотро); б) чизро махфиёна фурӯхта пулашро ба кеса задан; в) касеро мафтун кардан; **об кашидан** а) об баровардан аз ҷох; б) обро ҷаббида ба худ гирифтани чизе; **об кашондан** аз ҷое ба ҷое бурдани об бо чалак, машк *ва ғ.*; **об пошидан** *ниг.* **об задан**; **об рехтан** (**ба дасти касе**) барои дастшӯии касе аз офтоба ё зарфи дигаре об

равон кардан; **обро буридан** а) ҷараёни обро қатъ кардан, пеши обро гирифтани; б) ба бар ва ба муқобили ҷараёни об шино карда гузаштан; **об сар додан ба ҷое** об кушодан, об ҷорӣ сохтан ба ҷое, обёрӣ кардан заминеро; **об хӯрдан** а) об нӯшидан (*одам*); б) сероб шудан (*замин*); **аз давлати шолӣ кирмак ҳам об меҳӯрад** (*зарб.*). 2. дарё, рӯд; **оби шӯх** дарёе, ки бо шӯро ғалаён равон аст. 3. сиришк, ашк; **оби ҷашм**, **оби дида**; **оби ҷашм кардан** (**рехтан**) гиристан, ба ғиря омадан; **об ҷарх задан** (**дар ҷашм**) ашк пайдо шудан дар ҷашм, ҳолати ғиря рӯй додан. 4. нутфа, манӣ, оби пушт. 5. *кит.* бавл, шоша, пешоб. 6. мустароҳ, мабраз, обхона. 7. *мач.* тароват, тозагӣ; раванқ. 8. обрӯ, эътибор, ҷоҳу манзалат. 9. тоб, тавон. 10. симоб, чева, зайбақ. 11. шарму ҳаё: **оби ангур** шираи ангур, шароб; **оби бинӣ** луобе, ки аз димоғи кас мебарояд; **оби дандон** як нав ширавор, ҷақ-ҷақи дандон: **оби дарё** обе, ки дар дарё ҷорист, обе, ки аз дарё гирифта шудааст; **оби даҳон** моеи луобдоре, ки аз ғуддаҳои даҳон мебарояд; **оби зерӣ коҳ киноя аз** касе ки худро дар зохир сода, некӯкор нишон медиҳаду дар ботин фитнаангез ва маккор аст; **оби зиндагӣ** а) мувофиқи ривоёт ҷашмае, ки нӯшандаи оби он ғӯё зиндагии абадӣ меёфтааст; б) оби дарёе, ки ба заминҳо таровату ободӣ мебахшад; **оби набот** а) қиёме, ки баъд аз шӯша бастани набот дар деги наботпазӣ таҳнишин мешавад; б) навъе аз ҳалво, ки аз орду шакар мепазанд; **оби никоҳ** *д.* обе, ки вақти хондани хутбаи никоҳ дар зарфе пеши мулло мегузоранд ва баъд онро ҷавонон бо нияти нек меошоманд; **оби явғон** хӯроки обакии бегӯшт; **оби Хизр** *кит., ниг.* **оби зиндагӣ**; **оби ҳаёт**//**оби ҳайвон** *ниг.* **оби зиндагӣ**; **оби ҷав** пиво; **обу оташ** ду чизи саҳт ба ҳамдигар зид, ду чизи оштинопазир; **обу ранг** зебой, хусн, латофат; **обу ранги сухан** бадеият дар сухан, ҷозибаву асарии сухан; **обу таом** хӯрок, хӯрдани; **обу тоб** ҷило, сафо, дурахшонӣ, тароват; **обу тоб ёфтан**

нашъу намо кардан, пухта шудан, обдида шудан (*мас., пӯлод*); **обу ҳаво** маҷмӯи ҳодисаҳои атмосферӣ (*хунукӣ, гармӣ, фишори ҳаво ва ғ.*); шароити иқлими ҷое; **об аз сар гузашт** аз ҳадди чораю тадбир гузаштани кор; **об, ки аз сар гузашт, чи як вачаб, чи сад вачаб** (*зарб.*); **об аз сар лой будан** а) гилолуд ва тира будани об аз сарғаи он; б) *киноя аз* ноқису нодуруст будани коре аз ибтидо ва оғози он; **обашон ба як ҷӯй намеравад** бо ҳамдигар созиш надоштани ду чиз ё ду кас; бо ҳам созгорӣ надоштани ду чиз ё ду кас; **об ба лаби ҷӯй баробар шудан** ба ҳоли пештарааш даромадани коре; **об баровардан** (**ба ҷое**) ҷорӣ сохтани об ба ҷои собиқан беоб; **об аз чигар бахшидан** чизе ато кардан, чизе бахшидан ба касе; **об дар чигар надоштан** саҳт мӯхтоҷу фақир будан; **об аз даст наҷакидан касеро** саҳт ҳасису мумсик будан; **об бар оташи касе рехтан** ҳашми касеро фуру нишондан; **об ба ҳован кӯфтан** кори беҳуда ва абас кардан; **об гирифтани** обдору ширадор шудан (*дар бораи мева*); **об гузаштан** (*аз либос ба тан, аз пойафзор ба по*) тар шудан; **оби чизе гурехтан** (*аз чизе, мевае ё гуле*) таровати худро гум кардан, тару тозагии худро аз даст додан, хушк ва фарсуда шудан; **об давидан ба устухони касе** нашуънамо ёфтан, калонҷуссаву тануманд шудан; **об карда хӯрдан** чизеро нағз доништан, чизеро пурра аз худ кардан; **об шудан** а) ба об мубаддал шудани ягон ҷисми саҳт (*ях, филиз*); б) лоғар ва хароб шудан, аз гӯшт фурумадан; в) мафтун, мутаҳаййир шудан дар асари чизе; **оби даҳан рафтан** *ниг.* **даҳан об кушодан**; **оби рафта ба ҷӯй боз омадан** боз ба даст даромадани давлат, ба бахту иқбол аз нав расидан; **оби таҳорат додан** а) ба касе барои таҳорат об додан; б) дар мавриди ба меҳмонӣ даъват кардан аз рӯи хоксорӣ гуфта мешавад; **об рехтан ба сари чизе** (*касе*) сарф кардан, нобуд кардан, сабаби нобудшавии чизе ё касе гардидан; **обро лой кардан** а) оби зулолу софро тира сохтан; б) миёни мардум шӯру фитна ангехтан; в) кореро қасдан чигилу сарбаста кардан (*барои пинҳон доштани сирри худ*); **обро надида мӯза кашидан** а) нафаҳмидаву насанҷида ба коре сар кардан, бемулоҳиза коре кардан; б) дар иҷрои коре шитоб кардан; **обро пуф карда хӯрдан** хеле бозҳтиёт рафтор кардан, эҳтиёткор будан; **обу адо шудан** а) азоб кашидан; б) дар ғам ва ҳасрати касе сӯхтан ва лоғару нотавон шудан; **обу лой кардан** (*чизеро*) чизеро (*мас., моли дуздиро*) ҷобаҷо ва пинҳон кардан ё пинҳонӣ фурухта пул кардан; **обу равған кардан** (**ошро**) зирбаки ошро тайёр кардан; **обу**

тақфин кардан мурдаро шустан ва ба кафан печондан; **ба дасти касе об рехта натавоништан** а) лаёқати хизмати касеро надоштан; б) дар коре ба касе баробар шуда натавоништан, дар ҳунар, кор ва ҳоказо аз замин то осмон фарқ доштани ду кас; **ба рӯи об баровардан чизеро** фош кардан, равшану бармало намудан; **ба даҳон об гирифтани** хомӯш истодан, гап назадан, сукут кардан; **дар обу арақ ғӯтидан** а) саҳт арақ кардан, арақшор шудан; б) саҳт дар ҳиҷолат мондан, шармсор шудан; **даст ба об** (**хок**) **кардан** қазои ҳочат кардан; **даҳон об кушодан** ҳавас рафтан ба чизе, рағбат ва иштиёқи аз ҳад зиёд пайдо шудан дар кас ба чизе, дил гум задан ба чизе; **дили** (**чигари**) **касеро об кардан** а) саҳт мутаассир кардан; б) ғамгин ва маҳзун гардонидан; **дил об хӯрдан ба касе** эътимод доштан ба касе, мавриди боварӣ қарор гирифтани ба касе; **думчан касе об гирифтани касеро**; а) қувватнок шудан, ҷон гирифтани; б) ҳавобаланд шудан; **зери обу арақ мондан** а) арақ кардан; б) аз ҳиҷолат ва шарм саҳт арақрез шудан; **майна об кардан** (*дар бораи чизе*) фикри амиқ кардан, саҳт фикр кардан; **худро ба обу оташ задан** барои расидан ба мақсаде аз ҳеч кори душвору хатарнок сар напечидан; **оби дари хона қадр надорад** (*зарб.*) чизи дастрас беқадр аст.

ОБ II آب *кит.* моҳи ёздаҳуми румӣ, ки ба моҳи август баробар меояд.

ОБАК آبک *1. шакли тасғири об. 2. симоб. 3. тиб.* обила.

ОБАКӢ آبکی он чи монанди об аст, моёъ, тунук; *муқоб.* ғализ ва ғафсоб.

ОБАКОН آبكان *тиб.* касалии бачагонае, ки бар асари он дар бадан дончаҳои майда мебарояд.

ОБАНБОР آب انبار маҳзани об, ҳавз ё кӯли сунъие, ки дар он обро ҷамъ ва аз он ҷо тақсим мекунанд.

ОБАНБОШТ آب انباشت *кит.* 1. захира ва пур кардани об дар маҳзанҳои бузурги рӯизаминӣ ва зеризаминӣ барои истифодаи минбаъда, обанбор. 2. иншооти маҳсус барои захира кардани оби обёрӣ ва кам кардани хавфи селобҳо.

ОБАНДОЗ آب انداز обпош, асбоби обандозӣ.

ОБАНДОЗӢ آب اندازی об андохтан ба зарф ё чизи дигар; ҷамъоварии об дар ҳавзу обанборҳо барои истифодаи минбаъда.

ОБАНДОМ آب اندام *мач.* обпайкар, нозукан-дом, латифбадан.

ОБАФКАН آب افكن муҳаррики обафкан, дастгоҳи обпошӣ.

ОБАНЧИР آب انجير обе, ки дар он анчири кок ва хушкро мечӯшонанд ва он хусусияти табобатӣ дорад.

ОББАДАЛ آب بدل муовизаи об, табдили об.

ОББАНД آب بند 1. он ки дар пеши об банд ё дарғот месозад. 2. банд, дарғот.

ОББАР آب بر 1. он ки об мебарад, обкаш, машкоб. 2. *мач.* маъшук, ки тавассути хуснаш обрӯи ошики худро зери хавфи коҳиш мегузорад. 3. *тех.* облӯла, лӯлаи обрасонӣ, кубури обгузар.

ОББАРДОР آب بردار 1. обро ба худ гиранда, он чи зиёд об талаб мекунад, обталаб; **биринчи оббардор**. 2. *ниг.* обчинак.

ОББАРДОРӢ آب بردارى 1. обкашӣ, машкобӣ. 2. об бардоштани чизе (*мас., биринч*).

ОББАРДОШТА آب برداشته рахнае, ки бо фишор ё чараёни об ба амал омадааст, оббурда, обшуста (*мас., дар банди об ё замин*).

ОББАРО آب برا ҷои баромади об, ҷое, ки об аз он ҷорӣ мешавад.

ОББАҲО آب بها *кит.* музди об, пули об.

ОББО آب نيدو, *лаҳҷ.* изҳори таачҷуб ва афсӯс.

ОББОЗ آب باز шиновар, ғаввос, обдон, оббур.

ОББОЗИДОРӢ آب بازی داري 1. оббозӣ доштан (*мас., кӯдакро, беморро ва ғ.*)

ОББОЗӢ آب بازی шиноварӣ, оббурӣ; **оббозӣ кардан** ба об даромадан ва шустушӯ кардан, шино кардан.

ОББУР آب بر 1. *ниг.* оббоз. 2. баҳши пеши пояҳои пулу купрукҳо муқобили чараёни об, ки нӯгтез буда, мавҷҳои обро тақсим карда, фишори обро бар сутуни пояҳо суст мекунад.

ОББУРДА آب برده 1. ҷои рахна карда хокро шуста бурдаи об, ҷои обшустаи дарғот. 2. чар, чарӣ, сой.

ОББУРӢ آب بري обро бурида гузаштан, шиноварӣ.

ОБВАРЗ آب ورز обдон, оббоз, шиновар.

ОБВАРЗӢ آب ورزی оббозӣ, шиноварӣ.

ОБГАЗ آب گز осебдида ва зарардида бар асари муддати зиёд зери об мондан.

ОБГАРДИШ آب گردش 1. ҳамгашт (-и дарё). 2. гирдоб. 3. тағйири мусбат ва ё манфии табдили иқлим ба саломатӣ; нотобӣ бар асари табдили иқлим. 4. *кит.* тезрафтор, хушрафтор.

ОБГАРДОН آب گردان обгираки калони дастадор, ки бо он аз зарфҳо об мегиранд, дӯлчаи дастадор, чойкаш: обгардон кардан бо об чайқондани чизеро (*мас. тибла, либос ва ғ.*).

ОБГАРДОНЧА آب گردانچه обгардони хурд, чумча.

ОБГАРӢ آب گری *кит.* об додани теғ, ханчар ва ғ.

ОБГАРМКУН(АК) آب گرمکن// آب گرمکنк асбоби махсусе, ки бо қувваи барқ ва ғ. обро гарм мекунад.

ОБГАРМКУНАНДА آب گرمکننده он ки ва ё он чи обро гарм мекунад.

ОБГАРОӢ آب گرائي гароиш ба сӯи об, майли об кардан (*мас., решаи гиёҳҳои обдӯст*).

ОБГИНА آب گينه 1. шиша; булӯр. 2. суроҳӣ ва пиёлаи булӯрин. 3. оина. 4. *мач.* шароб, май, бода; ♦ **обгина шикастан** оби дида рехтан.

ОБГИНАГАР آب گينه گر шишагар, устои шишарез.

ОБГИНАГУҲАР آب گينه گهر 1. аз шиша сохташуда, булӯрин. 2. *мач.* шахси дорои асолати хонаводагӣ ва наҷодӣ.

ОБГИНАРАНГ آب گينه رنگ шишамонанд; ♦ **фалаки обгинаранг** осмони кабуд.

ОБГИНАХОНА آب گينه خانه хонаи шишагӣ ё булӯрӣ; ♦ **(ин) обгинахонаи гардун** осмон.

ОБГИНАҲИСОР آب گينه حصار 1. қалъаи шишагӣ. 2. *мач.* паноҳгоҳи ноустувор ва зуд вайроншаванда.

ОБГИР آب گير 1. ҷои махсус дар сари чашма ва рӯдҳо барои об гирифтани, истаҳр, қўл. 2. зарф барои об гирифтани аз ҷое. 3. зарфи гулоб, атрдон.

ОБГИРАК آبگيرک *ниг.* **обгир** 2.

ОБГИРӢ آبگيرى гирифтани об аз ҷое; **ҷумаки обгирӣ** ҷумак, кран барои об гирифтани аз лӯлаи об *ва г.*

ОБГОҲ آبگاه 1. ҷои об, ҷои гирифтани ё нӯшидани об, обишхӯр. 2. холигоҳ, тигроҳ. 3. *биол.* мезакдон, масона, пешобдон.

ОБГУЗАР آبگذر 1. гузаргоҳ ҷои гузаштани ва ҷорӣ шудани об, маҷро, роҳи дарё. 2. ҷое, ки обро ба воситае ба тарафе мегузаронанд: **нақби обгузар**. 3. он чи аз худ об мегузаронад, таршаванда (*либос, кафш*).

ОБГУЗАРОНӢ آبگذرانى 1. об гузарондан аз ҷое ба ҷое. 2. қобилияти обро ба воситаи худ гузарондан (*мас., хок*).

ОБГУЗАШТА آبگذشته *сифати феълӣи замони гузашта аз об гузаштан*; 1. ҷое ё ашӯе, ки аз он об гузаштааст, намнок, тар: **девори обгузашта**. 2. он ки аз об гузаштааст.

ОБГУН آبگون 1. ба монанди ранги об, обранг; кабудтоб, кабуд; сабз. 2. тобон, баррок; ҷилодор.

ОБГУРЕЗ آبگريز 1. нова, тарнов, ҷой барои ҷорӣ шудани об; кубур, лӯла. 2. ҳавз ва чуқуриҳое, ки дар гузашта махсусан барои аз ҳар сӯ ҷорӣ шуда рехтани оби барфу борон месохтанд.

ОБГУРЕЗДОР آبگريزدار маҳал ва роҳхое, ки обгурез доранд.

ОБГУРЕЗӢ آبگريزى вазъ ва ҳолати **обгурез** 2.

ОБГӢШТ آبگوشت 1. обе, ки дар он гӯшт пухта шудааст. 2. як навъ хӯрок, ки аз гӯшт, картошка, нахӯд *ва г.* таҳия мешавад, як навъи шӯрбо.

ОБГӢШТӢ آبگوشتى 1. *мансуб ба марбут ба обгӯшт*. 2. муносиб барои таҳияи обгӯшт.

ОБҒАЛТ آبگلت хамгашти оби дар ҷараён.

ОБДАВ آبدو нишебӣ ё пастхамие, ки об аз он ҷорӣ мегардад, ҷӯйча; **обдави бом** тарзи сохтани сатҳи бом, ки оби барфу борон аз ҳама тараф ба новадон равон мешавад.

ОБДАВАК آبدوک *зоол.* канаи обӣ, канае, ки рӯ-рӯи об шино мекунад.

ОБДАНДОН آبندان *кит.* 1. як навъ ширинӣ. 2. як навъ амрудӣ ширини обдор. 3. навъе аз

анор, ки дона надорад, анори бедона. 4. ҳалвои бисёр латиф ва хушхӯр. 5. *маҷ.* нарм, мулоим. 6. *маҷ.* ҳарифи гӯл, содалавҳ, зуд мағлубшаванда (*дар қимор*).

ОБДАРМОНӢ آبدرمانى *нав., тиб.* табобат ва муолиҷаи баъзе бемориҳо

ОБДАРО آبدرآ ҷои ҷорӣ шуда даромадани об, гузаргоҳи об, обмӯрӣ.

ОБДАСТ آبدست 1. обе, ки бо он дасту рӯй мешӯянд. 2. шустушӯӣ, таҳорат, вузу. 3. таҳорат, тардастӣ, чобукӣ.

ОБДАСТА آبدسته *ниг.* **офтоба**.

ОБДАСТАГАРДОН آبدسته گردان **обдастагардон кунондан** яке аз тарзҳои ёфтани дузд бо роҳи таъсир ба ҳиссиёти тарси одаме, ки мавриди бадгумонӣ воқеъ гардидааст.

ОБДАСТӢ آبدستى *кит.* чобукӣ, моҳирӣ, устой.

ОБДАСТОН آبدستان *кит.* офтоба, обдон, ибрик.

ОБДИДА آبديده чавҳардода, обдода, ҷилодода.

ОБДИХӢ آبدهى об додан, таъмини об, обрасонӣ.

ОБДОҒ آبداغ чаманзори соҳили дарё, ки баъзан аз маҷрои об боло мемонад.

ОБДОДА I آب داده обутобёфта, обутоб додашуда (*пӯлод*), чавҳардор, тез.

ОБДОДА II آب داده обёришуда, шодобшуда (*замин*).

ОБДОН I آبدان 1. зарфи об, митҳара 2. обхӯра барои мурғон, ки ба қафас гузоранд.

ОБДОН II آبدان шиногар, оббур; касе ки гузаргоҳи дарёро медонад.

ОБДОР I آبدار 1. обомехта: **барфи обдор**. 2. сершира, шодоб, хушоб: **харбузаи обдор, себи обдор**. 3. фасеҳ, равон, пуртаъсир, маънидор: **шеъри обдор, сухани обдор, садои обдор**. 4. об додашуда, чавҳардор, тез, буранда: шамшери обдор, теги обдор. 5. базарба, саҳт, кашадаву кушода, задашуда: тарсакии обдор, **тозиёнаи обдор**. 6. дурахшон, соф, беғубор: **алмоси обдор, дурри обдор**. 7. саҳт, нешдор: **дашноми обдор; чашми обдор** чашми зинда, ҷаззоб, меҳрангез.

ОБДОР II آبدار мутасаддии обёрии кишт, обмон.

ОБДОРӢ آبدارى 1. об додан ба кишт, об мондан, обёрӣ; **обдорӣ кардан** об мондан ба кишт. 2. хушобӣ, тарутозагӣ.

ОБДУЗД آبدزد 1. он ки бе риояти навбат, пинҳонӣ обро ба кишти худ чорӣ мекунад; **обдузд гирифтан** киноя аз кори ношоями касеро кашф кардан. 2. рахнаи ноаёни зеризаминӣ, ки об ба он фуру мееравад.

ОБДУЗДАК آبدزدک 1. олат барои об кашидан, тулумбаи дастӣ. 2. тиб. сӯзандору. 3. ниг. **обчинак**.

ОБДУЗДӢ آبدزدى кори обдузд, бе навбат чорӣ кардани об ба кишти худ.

ОБДӢ آبدوغ дӯғ, мости беравған, дӯғоб.

ОБДӢСТ آبدوست 1. вижагии маводе, ки чиҳати ҳал шудан ба об тамоюли зиёд дорад. 2. чизе ё касе ки обро зиёд дӯст медорад (*мас., биринҷ, гаввас*).

ОБДӢСТӢ آب دوستى обдӯст будан.

ОБӢР آبى 1. оброн, обёрикунанда, обчорикунанда ба кишт; **обӢр шудан** об хӯрдан, сероб шудан (*замин*).

ОБӢРИКУНАНДА آبىارى كننده ниг. **обӢр**.

ОБӢРИШАВАНДА آبىارى شونده сифати феълии замони ҳозира аз обӢрӣ шудан, замин ва маҳалли мавриди обӢрӣ.

ОБӢРӢ آبىارى 1. об додан ба кишт; обдиҳӣ. 2. обӢришаванда; **низоми обӢрӣ**; **обӢрӣ кардан** об додан, бо об таъмин кардан, сероб кардан; **обӢрӣ шудан** об хӯрдан, сероб шудан, об гирифтан (*аз ҷӯйборе, наҳре*).

ОБЗАН آيزن 1. он ки чоеро об (*мас., бо мақсади хомӯш кардани оташ*). 2. маҷ. таскиндиханда, тасаллибахш. 3. тағораи калони баробари қад одам, ки беморонро дар он бо оби гарми дорунок шустушӯй ва муолиҷа мекарданд. 4. ҳавзча.

ОБЗО آبزا кҳн. хидроген.

ОБИД I ا. عابد д. ибодаткунанда, худочӯй, зоҳид.

ОБИД II ا. آبد ваҳшӣ, даранда (хайвон).

ОБИДА ا. آبدе ҳайкали ёдгорӣ.

ОБИДФИРЕБ عابدفريب кит. фиребандаи обиду зоҳид, зоҳидфиреб.

ОБИКОРӢ آبى كاري кишти обӣ, зироаткорӣ дар замини обӢришаванда.

ОБИЛА آبله 1. варами обгирифта ва кублазадаи пӯст аз сӯхтагӣ, судашавӣ, кубла; **обила кардан** варами обдор баровардан, кубла задани даст, по ва ғ. 2. тиб. бемории сирояткунанда, ки дар бадан доначаҳои риму фасоддор пайдо мешаванд, нағзак, чечак.

ОБИЛАГУЗАРОНӢ آبله گذرانӣ дору задан барои пешгирӣ аз обила, нағзак задан, обилакӯбӣ.

ОБИЛАДОР آبله دار 1. он чи обила (кубла) дорад: **дасти обиладор**. 2. он ки дар рӯяш осори обила ҳаст, парзадарӯй.

ОБИЛАДОРӢ آبله داري обила доштан, нағзак доштан.

ОБИЛАЗАДА آبله زده обиладор, кубладор: **дасти обилазада**.

ОБИЛАЗОР آبله زار пуробила, серобила, бада-не, ки обилаву нағзаки зиёд дорад.

ОБИЛАКӢБӢ آبله كوبي ниг. **обилагузаронӣ**.

ОБИЛАПО آبله پا он ки аз бисёр роҳ гаштан по-яш обила кардааст.

ОБИЛАРЕЗ آبله ريز пуробила, серобила.

ОБИЛАРӢ(Ӣ) آبله رو(ي) парзадарӯй, доғи нағзакдор.

ОБИЛАФАРСО آبله فرسا кит. обиладор, обиланок.

ОБИНАБОТ آب نبات 1. номи ҳалво. 2. навъе аз харбуза; **харбузаи обинабот** навъи хеле ширини харбуза.

ОБИРАНГ//ОБРАНГ آبى رنگ//آبرنگ ба ранги об, маҷ. кабудранг.

ОБИС I ا. عابث кит. абаскор, беҳудакор, харзакор.

ОБИС II ا. عابث кит. туршрӯй.

ОБИСТАН آبستن тиб., кҳн. ҳомила, мезанад, обпош бордор, дучон.

ОБИСТАНӢ آبستنى кҳн. давраи ҳомилагӣ, бордорӣ, дучонӣ.

ОБИШТАНГОҲ آبشنگاه обхона, мабраз, халочо.

ОБИШХӢР//ОБИШХАР//ОБИШХОР //آبشخور 1. чои обхӯрӣ ё обгирӣ дар лаби ҳавзу наҳр, обхӯра. 2. чои истиқомат, макон, манзил. 3. *мач.* қисмат, насиб; рӯзӣ, ризқ.

ОБИЧӢШФУРӢШӢ//ОБЧӢШФУРӢШӢ آبجوشفروشى об чӯшонда фурухтан дар бозорҳо ва дар сари роҳҳо чиҳати эҳтиёҷоти гуногун.

ОБӢ I آبى 1. *мансуб ба об.* 2. замини обёришаванда; *муқоб.* лалмӣ; *шавад, обӣ, нашавад, лалмӣ* (*зарб.*). 3. дар об зиндагӣ кунанда ё дар об рӯянда; *муқоб.* *хокӣ; парандаи обӣ, савсани обӣ; нақлиёти обӣ* васоили мусофирбарӣ ва боркашонӣ ба воситаи об, киштӣ, *ва г.*; *роҳи обӣ* дарё, ба воситаи наҳр, баҳр, укёнус ҳамчун василаи рафтуой ва боркашонӣ. 4. кабуд, осмонӣ (ранг).

ОБӢ II آبى *кит.* биҳӣ.

ОБӢЕКТ آبىكت 1. *фалс.* он чи дар хориҷ аз мо ва берун аз ихтиёри мо вучуд дорад, олами беруни, олами ҳастӣ. 2. ҳодиса ва ашёе, ки фаъолияти инсонҳо ба он нигаронда шудааст. 3. мавзӯи мавриди баҳс. 4. муассиса, корхона, сохтмон *ва г.*, ки маҳалли фаъолият ва кори одамон аст.

ОБӢЕКТИВ آبىكتيو *физ.* шишаи (ё якчанд шишаи) пешин дар дастгоҳҳои оптикӣ (*дастгоҳи аккосӣ, заррабин ва г.*); чашми дастгоҳи аккосӣ *ва г.*

ОБӢЕКТИВИЗМ آبىكتيويزم *фалс.* объективияти мафҳум, назарияи ҳилофи моддагирӣ, ки мувофиқи он ҳодисаҳои воқеӣ гӯё зарурати таърихӣ буда, ғайри қобили таъсир мебошанд.

ОБӢЕКТИВӢ آبىكتيوى 1. *фалс.* он чи хориҷ аз мо ва иродаи мо мавҷуд аст: **воқеияти объективӣ; сабаби объективӣ.** 2. мунсифона, беғаразона, бетарафона 3. холисӣ, беғаразӣ дар баҳо додан ба чизе ё муҳокима рондан дар бораи чизе.

ОБӢЕКТИВОНА آبىكتيوانه холисона, беғаразона, бетарафона.

ОБКАДУ آب كدو кадуи калони дарунҳоли барои обгирӣ ва обнигаҳдорӣ.

ОБКАНД آب كند *ниг.* **обканда.**

ОБКАНДА آب كنده замин, ки об онро канда чуқур кардааст, чои оббурда, селроҳа; мағок, чарӣ.

ОБКАШ آبكش 1. обкашон, машкоб. 2. дастгоҳи махсус барои об баровардан аз чоҳ, кӯл *ва г.* 3. чабандаи оби чизе; **коғазӣ обкаш** коғаз ё пахтае, ки обро ҷаббида ба худ мегирад; **биринчи обкаш.**

ОБКАШАК آبكشك 1. чӯби камоншакли ду нӯғаш чангақдор барои обкашонӣ. 2. насос барои об баровардан. 3. *ниг.* **обчинак.**

ОБКАШИДА آبكشیده намгирифта, тар.

ОБКАШӢ آبكشى 1. обкашонӣ. 2. об баровардан ба чоҳ ба воситаи тулумба: **насоси обкашӣ.**

ОБКАШОНӢ آبكشاني обкашӣ кардан, машкобӣ.

ОБКИШТ آبكشت *кишов.* сабзондан ва рӯндани гиёҳҳо дар маҳлулҳои обии ғизодор ба чоҳ хок.

ОБКОМА آبكامه нонхӯриш, ки аз чурғот, шир, тухми сипанд, хаамири хушк ва сирко таҳия мегардад.

ОБКОР آبكار 1. обкаш, сакқо, машкоб. 2. шаробхӯр, майнӯш. 3. майфуруш, бодафуруш.

ОБКОСТ آبكاست камобӣ, кам шудани об, костагии об.

ОБКУРТА آبكرته боронӣ, нимтана, камзӯл.

ОБКӢР آبكور 1. он ки мардум аз нону намаки ӯ баҳравар намешавад. 2. намакношинос, кӯрнамак.

ОБҚАНД آب قند обе, ки дар он қандро ҳал карда менӯшанд, қандоб.

ОБЛУЧ//ОБИЛУЧ آبلاج қанд, набот; калақанд.

ОБМОН آبمان обёрикунандаи кишт, он ки ба кишт об сар медиҳад.

ОБМОНӢ آبماني обёрӣ, об додан ба кишт.

ОБМӢРӢ آبمورى равзанаи обгузарон, чои гузариши об: **обмӯрӣ аз об калон** (*мақ.*).

ОБНАБОТ آب نبات навъи ширинӣ, ки булӯршакл буда аз шакари обшуда ва маводи иловагӣ таҳия мешавад.

ОБНАМАК آب نمك обе, ки дар он намак ҳобонда шудааст, оби намак.

ОБНАМО *нав.* **آب نما** нав. ҳавзҳои на он қадар чуқури зинатӣ дар назди иншоот ва биноҳо.

ОБНАРАСИДА//ОБНОРАСИДА *//آب نارسیده*
1. хушк, тарнашуда; **кӯзаи обнарасида** кӯзаи нави обногирифта. 2. *маҷ.* тару тоза, нав, **хабарӣ обнарасида** хабарӣ тоза, хабарӣ кас ношунуда, хабарӣ шоеънашуда.

ОБНИГОРӢ *آب نگاری* *ҷугр.* илм дар бораи андозагирӣ ва тавсифи хусусиятҳои оби обанборҳо, дарёву рӯдҳо ва назорату пажуҳиши онҳо.

ОБНОБАРДОР *آب نابردار* **биринчи обнобардор** биринче, ки ҳангоми палавпазӣ обро кам мекашад; *муқоб.* **биринчи оббардор**.

ОБНОГИР *آب ناگیر* *ниг.* обногузар.

ОБНОГУЗАР *آب ناگذر* он чи ки аз қабати он об намегузарад, он чи ки об ба он нуфуз карда наметавонад; **мӯзаи обногузар**.

ОБНОК 1. *آبناک* 1. обомехта. 2. *ниг.* обдор 2.

ОБНӢС *آب نوس* 1. дарахте, ки дар мамлакатҳои гарм мерӯяд ва ҷӯби гаронбаҳои сиёҳ ва саҳту вазнин дорад. 2. *киноя аз* ҳар чизи тира ва сиёҳ; **пардаи обнӯс** торикии шаб.

ОБНӢСӢ *آب نوسی* 1. аз ҷӯби дарахти обнӯс сохташуда. 2. *маҷ.* сиёҳ, сиёҳчурда.

ОБНӢСРАНГ *آب نوس رنگ* *маҷ.* сиёҳранг.

ОБО *آب* *ҷ.* **аб**; падар, падарон, аҷдод, гузаштагон; **обову аҷдод** падарон ва бобоён.

ОБОВАРД *آب آورد* он чи онро об овардааст, хасу хошоке, ки ҷӯй ё селоб бо худ овардааст.

ОБОД *آباد* 1. маъмур, ободон, иморатшуда; *муқоб.* **вайрон, хароб.** 2. киштшуда, зироатшуда: **води обод, замини обод; обод кардан** маъмур кардан, қорам кардан, шуқуфон кардан; **обод гардидан (шудан)** маъмуру иморатдору сараҳои шудани ҷое; кишт ва қорам шудани замин. 3. басомон, батартиб, хушнамуд, зебо. 4. *ба охири номҳо илова шуда, маконро ифода мекунад:* **Зафаробод, Точикобод.**

ОБОДГАР *آبادگر* он ки ҷоеро обод мекунад, ободкунанда.

ОБОДӢ *آبادی* 1. ободонӣ; *муқоб.* **вайронӣ, харобӣ.** 2. ҷои обод, аҳолинишин (*мас., деҳ, шаҳр*).

ОБОДКУНӢ *آباد کنی* *исми амал аз* обод кардан.

ОБОДНИШИН *آبادنشین* он ки дар ободӣ сокин шудааст, сокини ҷои обод.

ОБОДОН *آبادان* *ниг.* обод.

ОБОДОНИДАН *آبادانیدن* обод кардан.

ОБОДОНӢ *آبادانی* 1. ободӣ, маъмурӣ, ободшудан. 2. ҷои иморатдору аҳолинишин, ҷойҳои иборат аз деҳоту қишлоқҳо.

ОБОДСОЗӢ *آبادسازی* обод кардан, созандагӣ, ободкорӣ.

ОБОӢ *آبائی* падарӣ, аҷдодӣ, авлодӣ.

ОБОЛУД *آب آلود* тар, нам, обдор, мартуб: **лойи оболуд.**

ОБОН *آبان* моҳи ҳаштуми соли шамсӣ, ки мутобиқ бо моҳи дуҷуми тирамоҳ (аз 23 октябр то 21 ноябр) аст.

ОБОНМОӢ *آبان ماه* *ниг.* обон.

ОБОШНО *آب آشنا* *киноя аз* **шиновар**; оббоз, оббур.

ОБПАЗ *آب پز* тавассути об ва бухори он (бидуни рағған пухтани чизе).

ОБПАЙКАР *آب پیکر* *ниг.* обандом.

ОБПАР *آب پر* ҷои обфаро, обшор, шаршара.

ОБПАРТО(В) *آب پرتا(و)* 1. хандақ ё чуқурии махсус барои ҷорӣ сохтани обҳои ифлос, захкаш. 2. ҷӯй барои ҷорӣ сохтани обҳои нодаркору зиёдатӣ, сохтмони махсус дар бандҳо ва маҳзанҳои об барои ҷорӣ кардани оби зиёдатӣ.

ОБПОШ *آب پوش* обпошанда, он ки ва он чи ба замин, боғча ё кӯча об мепошад: **мошини обпош.**

ОБПОШАК *آب پوشک* олати тунукагии дастадоори нӯлдароз, ки бо он ба боғча ва гулзор об мепошанд.

ОБПОШАКБОЗӢ *آب پوشک بازی* бозии бачагона бо об.

ОБПОШӢ *آب پوشی* *исми амал аз* об пошидан; пошидани об бо обпошак, бел, мошина *ва ғ.*

ОБРАВ *آبرو* 1. гузаргоҳи об, роҳи ҷоришудани об. 2. *тиб.* як навъ бемории чашм, ки чашми

мубталои он варам карда, сурх шуда, аз он мудом об мерезад; **чашии обрав ё обравак.**

ОБРАЗ *р.* آبرز 1. *адш.* шакл, тимсол, инъикоси умумият додашудаи воқеият, ки дар шакли бадеи тасвир ёфтааст; сурат, симо, қиёфа.

ОБРАЗНОК آبرزناк бо тимсолҳо тасвиршуда, дорои обурани бадеи, бадеъ.

ОБРАЗОФАРӢ آبرز آفرӣ образ офаридан, ба воситаи образ тасвир кардан.

ОБРАНГ آبرنگ ранги обӣ, кабудранг.

ОБРАСИДА آبرسيده тар, намнок, мартуб.

ОБРАСОНӢ آبرساني аз як ҷо ба ҷое бурдан ва интиқол додани об.

ОБРАФТОР آبرفتار тундрав, тездав, он ки ва он ҷӣ дар тезравӣ ба об монанд аст.

ОБРАҲА آبره роҳи об, маҷрои об, гузаргоҳи об, роҳи селрав, селроҳа.

ОБРЕЗ آبريز 1. ҷох, чуқурӣ барои партофтани рехтани обҳои партов (*оби ҷомаишӯӣ ва ғ.*). 2. ҷои рехтан ва резииш об. 3. *кит.* обдаста, офтоба.

ОБРЕЗАК آبريزک *ниг.* обпошак.

ОБРОН آبران назораткунандаи тақсимои об; обёрикунандаи кишт, миршаб.

ОБРОНӢ آبراني 1. тақсими об, назорати тақсими об, обёрӣ кардани кишт. 2. об кушода ҷорӣ кардан ба ҷое.

ОБРОҲА آبراهе *ниг.* обраҳа.

ОБРӢ(Ӣ) آبرو(ى) эътибор, иззат, шараф, некномӣ; номус; **обрӯи касеро бардоштан** боиси обрӯмандӣ, кадру эътибори касе шудан, касеро иззатманд кардан; **обрӯи касеро бурдан** *ниг.* **обрӯи касеро рехтан**; **обрӯ доштан** соҳиби кадру эътибор будан; **обрӯ ёфтан** иззат ёфтан, бакадру баътибор шудан; **обрӯи касе оби ҷӯй шудан** бадном шудан, шарманда шудан, хеле бекадр ва безътибор шудан; **обрӯи касеро рехтан** касеро беобрӯ ва бадном кардан.

ОБРӢБА(К) آبروبه//آبروبک хасу хошоке, ки об рӯфта дар ҷое ҷамъ кунад.

ОБРӢДОР آبرو دار *ниг.* обрӯманд.

ОБРӢМАНД آبرومند боиззат, мӯхтарам, мукар-

рам, шарафманд.

ОБРӢМАНДӢ آبرومندӣ боиззатӣ, бокадрӣ, боэҳтиромӣ.

ОБРӢНОК آبروناک *ниг.* обрӯманд.

ОБСАБЗ(А) آبسبز(ه) *бот.* растаниҳое, ки дар об мерӯянд.

ОБСАНЧ آبسنج *тех.* абзор барои паймоиш ва санҷидани баландии сатҳи об ва миқдор.

ОБСОЛ آبسال *кит.* боғ.

ОБСОФКУНАК آبصافکنک софӣ, обполо.

ОБТАҚСИМКУНАК آب تقسیمکنک *ҷугр.* балан-дӣ ё кӯҳе, ки ҳавзаҳои якҷанд дарёро аз ҳам ҷудо мекунад.

ОБТАЛАБ آب طلب ба обёрӣ мӯхтоҷ, талабгори об, обхоҳ; **обталаб шудан** обхоҳ шудани кишт.

ОБТАЛОШӢ آب تلاشي ҷангу ҷанҷол барои гирифтани навбати об.

ОБТАРОЗУ آب ترازو олат барои санҷиши вазъи уфуқи хат дар ҳамворӣ, ки дар бинокорӣ ва дуредгарӣ ба кор бурда мешавад.

ОБТОЗА آب تازه он ҷи оби ба дарунаш буда тоза аст; **чилими обтоза**; **обтоза кардан** либоси шусташударо дар охир бо оби тоза чайқондан; поқоб кардан.

ОБУНА آب *фр.* пули яксола (ё нимсола)-и рӯзнома ё маҷаллаеро пешакӣ пардохтан барои бо мудовимат гирифтани онҳо.

ОБУНАВӢ آبونوی *мансуб ба обуна.*

ОБУНАШАВӢ آبونه شوی *ниг.* обуна.

ОБУРАНГ آبورنگ зебӣ, тароват, ҳусн: **обу-ранги бадеи**; муболиға.

ОБУТОБ آبوتاب тобоварӣ, бо машқу варзиш пухтагардонӣ; баданро обутоб додан, тақвияти бадан бо машқ ва таъсири сармову гармо.

ОБУТОБДИҲӢ آب وتابدهی *ниг.* обутоб.

ОБУТОБЁФТА آبوتابافته каси алоқаманд ва роғиби обутобдиҳӣ, солим, бардам.

ОБУҲАВОСАНЧӢ آب وهواسنجӣ илми пешгӯии обу ҳаво, ҳавошиносӣ.

ОБФИШОР//ОБАФШОР آب فشار//آب افشار бо роҳи фишор ба баландӣ баровардани об: **манораи обфишор**.

ОБФУРӢШ آب فروش он ки оби нӯшокӣ мефурӯшад.

ОБФУРӢШӢ آب فروشی касбу шуғли обфурӯш.

ОБХАСТ // ОБХУСТ آب خست//آبخوست 1. хушкӣ, ки дар миёни об воқеъ аст, қазира. 2. меваи дар об табохшуда, меваи обгазид.

ОБХЕЗ آب خيز туғёни об дар натиҷаи об шудани барфу ях.

ОБХЕЗӢ آب خیزی дар натиҷаи афзоиши оби дарёҳо дар баҳорон дамидан ва туғён кардани онҳо.

ОБХОК آب خاک ҳам дар обу ҳам дар хок ба зиндагӣ қобилият ва масуният пайдо кардан.

ОБХОКӢ آب خاکی зоол. намояндаи обхокиҳо, ба шароити обу хок мусоидшуда.

ОБХОНА آب خانه таър. 1. номи зиндоне дар арки Бухоро дар давраи амирон. 2. гуфт. халочо мабраз, мустароҳ.

ОБХОР آب خوار ниг. обхӯр.

ОБХОРА آب خواره ниг. обхӯрӣ.

ОБХАРОС آب هراس он ки аз об меҳаросад, обтарс.

ОБХАРОСӢ آب هراسی нав. 1. тиб. як навъ беморие, ки гирифтори он аз об метарсад, обтарсӣ.

ОБХОҲ آب خواه кит. он ки ё он чи талабгор ва хоҳишманди об шудааст, дархосткунандаи об.

ОБХӢР آب خور 1. он ки об менӯшад, обнӯш. 2. кхн. он ки рӯзгори худро бо оби машкоб таъмин мекард. 3. ҷамоае, ки аз як чӯйбор ё хавз об мегирифтанд; заминҳое, ки аз як чӯйбор обёрӣ мешуданд.

ОБХӢРА آب خوره 1. ҷои махсус барои обхӯрии чорпо. 2. тиб. беморие, ки бар асари он дар бофтаҳои бадан об ҷамъ мешавад; истиско.

ОБХӢРАК آب خورک 1. зарф (обдон) барои обхӯрии мурғон. 2. беморие, ки бар асари он дар бофтаҳои бадан об ҷамъ мешавад; истиско.

ОБХӢРДА آب خورده 1. он ки об хӯрдааст, ташнагӣшката. 2. ниг. **обутобёфта**, **обдода I**; **обраида**, **обдида**; **пӯлоди обхӯрда**, **теғи обхӯрда**.

ОБХӢРӢ آب خوری 1. шуғлу амали обшинос. 2. илме, ки ба омӯзишу пажӯҳиши об машғул аст. 3. ҷои обхӯрии чорпо, ҷои муайян дар канори рӯд ва кӯлҳо барои об хӯрондан ба чорпо.

ОБЧА آبچه кишти растаниҳои полизӣ, полиз; **обча коридан** сабзавот коридан (*аз қабилӣ сабзӣ, пиёз ва ғ.*).

ОБЧАКОР آبچه کار деҳконе, ки сабзавот мекорад, он ки ба кишти ползӣ машғул аст.

ОБЧАКОРӢ آبچه کاری сабзавоткорӣ, кишти полизӣ.

ОБЧИН آبچين порчае, ки бадани мурдари баъди шустан бо он хушк мекунад.

ОБЧИНАК آبچينک коғазӣ хеле тунук, коғазӣ папирос; **коғазӣ обчинак** коғазӣ чаббандаи об, коғаз барои хушк кардани сиёҳӣ.

ОБЧӢБ آب چوب чӯби зери об, чӯби тар.

ОБЧАББАК آبچبك он чи (*коғаз, порча ва ғ.*), ки обро чаббида ба худ мекашад.

ОБЧАВ//ОБИЧАВ آبجو нӯшобае, ки аз афшурдаи ҷав омода мегардад, пиво.

ОБЧАҲӢ آبجهی варз. чаҳиш ба об.

ОБЧУВОЗ آب جواز дастгоҳи равғанкашӣ, ки бо об кор мекунад.

ОБЧӢ(Ӣ) آبجو(ی) кит. обталаб, ташна, обхоҳ.

ОБЧӢШ آبجوش оби чӯшонидашуда, оби чӯшон; **мавизи обчӯш** мавизи сурхчатобе, ки дар оби ишқордор чӯшонда хушконида шудааст.

ОБЧӢШОН آبجوشان зарфе, ки тавассути нерӯи барқ бад-он об мечӯшонанд, тефал.

ОБЧӢШОНАК آبجوشانک зарфе, ки дар он об мечӯшонанд.

ОБШАВАНДА آبشونده он чи ки қобили таҳлил ва гудозиш аст.

ОБШАВӢ آبشوی ҳолати таҳлил ва гудозиш.

ОБШЕБ آب شيب кит. 1. ҷараёни об ба нишебии зиёд, ҷараёни тези об. 2. обшори борик ва камиртифӯ.

ОБШИНОС آبشناسى 1. *кит.* роҳбалади киштӣ, ки пастию баландии зери обро медонад; шиногар, ғаввос. 2. шахсе, ки замини обнокро аз беоб фарқ мекунад (*ҳангоми кандани ҷоҳ ва корез*). 3. *мач.* коидадон, таомулдон, расмишинос. 4. *нав.* он ки ба омӯзишу пажӯҳиши об машғул аст.

ОБШИНОСӢ آبشناسى 1. шуғлу амали обшинос. 2. илме, ки ба омӯзиши пажӯҳиши об машғул аст.

ОБШИРИНКУН(АК) آبشیرین کن// آبشیرین کنک дастгоҳи махсус ҷиҳати софу беғаш ва қобили ошомидан гардондани об.

ОБШИША آب شیشه маҳлули ғализе, ки бештар ба сифати ширеш истифода мешавад.

ОБШОР آبشار 1. оби ҷӯйбор ё дарёе, ки аз баландӣ бо шиддат ба поён фуру мерезад, шаршара. 2. сероб, фаровон бо об; **замини обшор**.

ОБШОРКУНӢ آبشارکنӣ сероб гардонидан (*заминро*).

ОБШУСТА آبشسته 1. бисёр ва борҳо шусташуда, обдида; кӯҳна (*либос*). 2. *мач.* аз даҳан афтада, забонзада: **мазмунӣ обшуста**.

ОБШУШ آب شش *кит.* андоми нафасгирии моҳиён ва дигар ҷонварони обӣ, ки нафасро ба воситаи об мекашанд.

ОБШӢ آبشوى 1. либоси бо собун шуста-шударо дар охир бо оби тоза шустан, обгардон кардан, бо оби соф шустан (*умуман*); **обшӢ кардан** шустан, обгардон кардан бо оби тоза. 2. намакшӢ, шӯрашӢ; **обшӢ кардани заминҳои шӯр** об ҷорӣ кардан ба замини шӯр, то ки аз шӯра пок ва қабилӣ кишт гардад.

ОВАНГ آونگ 1. ресмон, канаб, лух ва ҷӯбе, ки ангур ва дигар меваҳоро ба он меовезанд. 2. ҳар чизи овехта, овезон. 3. роҳҳои овезон дар кӯҳсор; рафак. 4. *физ.* ҷисми сангине, ки ба танобе овезон мекунад ва дар ду тарафи нуктаи овез ларзишу навасон ба вучуд меорад.

ОВАНД آوند 1. *кит.* лӯлаи борике дар соҳаи гиёҳон, ки ба воситаи он обу маводи ғизоӣ ба баргу қисмҳои дигари растанӣ мерасад. 2. *кит.* зарф.

ОВАНДӢ آوندى *мансуб ба ованд*; дорои ованд.

овар آور 1. *асоси замони ҳозира аз овардан*. 2. *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои оваранда: шавқовар, боровар, хандаовар...*

ОВАР I آور *кит.* бовар, эътиқод, яқин; яқинан, батаҳқиқ; хатман, албатта.

ОВАР II آور *кит.* бадкиёфа, баднамо; карех, бад.

ОВАРАНДА آورنده он ки чизе меоварад; натиҷаи чизе ё коре.

ОВАРД آورد *кит.* ҷанг, корзор, ҷидол, пайкор.

ОВАРДА آورده 1. *сифати феълии замони гузашта аз овардан*. 2. *адш.* шеър, ки бе илҳом ва иҷборан навишта шудааст; *муқоб.* **омада** 3.

ОВАРДАН آوردن 1. чизеро ё касеро аз ҷое ба ҷое накл ё ҳамл кардан, касеро ба ҷое расондан, ҳозир кардан; *муқоб.* **бурдан**. 2. *феъли ғридиҳанда дар феълҳои таркибии номӣ ба маънои кардан (ҳучум овардан, тоқат овардан);* ниҳодан (**рӯ овардан, дар миён овардан**); нишон додан (**далел овардан**); расондан (**ба ёд овардан**); сабаб шудан (**рашқи касеро овардан, ба ғаш овардан**) ва ғ.; **ба амал (ба ҷо) овардан** иҷро кардан, амалӣ сохтан; **ба забон овардан** а) гуфтан, зикр кардан; б) касеро ба гуфтан водор сохтан; **ба назм овардан** а) ба назм даровардан, ба риштаи назм кашидан; б) ба тартиб овардан **ба хуш (худ) овардан** касеро аз ҳолати беҳушӣ ва беҳудӣ хориҷ сохтан.

ОВАРДАШУДА آورده شده *ниг.* **оварда** (1).

ОВАРДГАҲ آورده گاه *ниг.* **овардгоҳ**.

ОВАРДГОҲ آورده گاه 1. майдони мубориза, майдони ҷанг, маҳалли муҳориба, ҷанггоҳ; **овардгоҳ ниҳодан** ҷанг кардан. 2. чарогоҳ.

ОВАРДҲОҲ آوردخواه *кит.* он ки хоҳони ҷанг аст, овардҷӯй.

ОВАРДҶӢ آوردجوی *ниг.* **овардхоҳ**.

ОВАРОНИДАН آورانیدن *феъли бавосита аз овардан*; ба воситаи чизе ё касе ба ҷое расондан.

ОВАРИДАН آوریدن *ниг.* **овардан**.

ОВАРӢ آورى 1. *кит.* яқин, аниқ, ба дурустӣ. 2. эътимоднок, боварнок.

ОВАСТО آوستا *ниг.* **Авасто**.

ОВАХ **آوخ** оҳ, дарег, афсӯс.

ОВАХ **آوه** ниг. **овах**.

овез **آويز** 1. *асоси замони ҳозира аз овехтан*. 2. *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои овозанда: диловез, гӯшове...*

ОВЕЗ I **آويز** овеза.

ОВЕЗ II **آويز** кит. чанг, пайкор, чидол.

ОВЕЗА **آويزه** 1. он чи аз сақф, дарахт ё чое овехта шудааст, ашғи зинатии овезон (*аз қабилӣ шилшилаҳои булӯрин дар кандилҳо*). 2. гӯшвора, ҳалқа.

ОВЕЗОН **آويزان** *феъли ҳол аз овехтан*; дар ҳоли овехтагӣ; **овезон кардан** овехтан; **овезон шудан** (*аз дунболи касе*) *мач.* рафтан аз пай касе, кашол шуда рафтан; **бо қавоқи овезон мач.** туршрӯёна, норозиёна; **лунчи касе овезон шудан мач.** табъи касе хира шудан, димоғ сӯхтан.

ОВЕЗОНГӢШ **آويزان گوش** 1. *мач.* бечора, ночор, дар ҳайратуфтода. 2. *мач.* гӯшдароз.

ОВЕХТА **آويخته** ниг. **овезон**.

ОВЕХТАН **آويختن** 1. овезон кардан аз чизе ё аз чое; **бузро ба пой худаш меовезанд, гӯсфандро ба пой худаш (мақ.)**. 2. ҳамоил кардан (*ягон асбоби зиннатиро аз гардан*). 3. ба дор кашидан, ба дор кардан (*касиро*), куштан; **дарҳам овехтан мач.** ба ҳамдигар ба чанг даромадан, ба ҳамдигар часпидан; часпу дарафт кардан, даст ба гиребон шудан.

ОВЕША **آويشه** кит. пудинаи кӯҳӣ, ҳулба.

ОВЕШАН **آويشن** ниг. **овеша**.

ОВО **آوا** 1. *шакли кӯтоҳшудаи овоз*; **ово** додан садо баровардан; хониш кардан; **ово кардан** фарёд кардан, мурочиат кардан; **ово кашидан** бо садои баланд фарёд кашидан, фарёд кардан; **овои нарм киноя аз сухани мулоим**, гуфтори форам, **овои сард киноя аз гуфтори зишт**, гапи дағал. 2. *збш.* овоз.

ОВОЗ **آواز** 1. садо, савт, бонг, нидо. 2. суруд, оҳанг; **овоз андохтан** нолаву фиғон кардан, бо садои баланд гиристан, навҳасаро шудан (*дар мотам ё гами касе*). 3. раъй, ҳамфикрӣ; **бо як овоз** бо аксарияти раъй, муттафакан, бо иттифоқи тамом (*мас., вақти раъидиҳӣ*); **овози пой шарфаи пой**; **овози гирифта** садои хиррӣ, овозе, ки аз гулӯ пурра барнамеояд; **овози дунӯста** овози тағйирёфта нисбат ба

аслаш; **овози марғуладор** овози мавҷнок (*мас., ҳангоми сурудан*); **овоз баровардан** садо додан, будани худро ба воситаи садобарорӣ маълум кардан, гап задан; **овоз баромадан** садо шунда шудан, садо ба гӯш расидан, садо баланд гардидан; **овоз додан** а) садо кардан, фарёд задан, нидо кардан (*касиро*); б) эълон кардан, огоҳонидан, хабар кардан; в) раъй додан (*ба тарафдорӣ ё бар зидди касе ё масъалае дар вақти раъйгирӣ*); **аз овоз мондан** садо набаровардан, гап зада натавонистан; **ба овоз мондан** раъй гирифтани (*дар бораи масъалае ё интиҳоби касе*); **овоз кардан** садо кардан, даъват намудан, фарёд кардан; **овозе нашуд** садое набаромад, касе садо надод; **овози худро сар додан** бо тамоми садо гап задан, фарёд кардан ё суруд хондан, бо авҷи боло суруд хондан; **овозатро гир!** *гуфт.* хо-муш бош!, хап шав!

ОВОЗА **آوازه** 1. хабарӣ ба ҳама ҷо парокандашуда (рост ё дурӯғ); шоеа; ҳангома. 2. шӯҳрат, номварӣ; **овоза бардоштан** шӯҳрат пайдо кардан, дар коре (хунаре) ном баровардан; **овоза доштан** шӯҳрат доштан, машҳур будан, дар коре номовар будан; **овоза кардан** гапиро ба ҳама ҷо паҳн ва ҳангома кардан; **овозаву дарвоза кардан** гапиро дар ҳама ҷо гуфта воҳима кардан, шоеа паҳн кардан; **овоз паҳн кардан** хабариро (*беиштар бе асос*) ба ҳама ҷо маълум сохтан; **овоза шудан** машҳур шудан, шоеъ гардидан, вирди забонҳо гардидан.

ОВОЗААНГЕЗ **آوازه‌انگيز** он чи боиси овоза мешавад, шӯҳратангез.

ОВОЗАГӢ(Ӣ) **آوازه‌گو(ی)** он ки шӯҳрату ном бароварданро меҳақад, овозаталаб, шӯҳратталаб.

ОВОЗАДОР **آوازه‌دار** машҳур, шӯҳратманд, номбароварда.

ОВОЗАНДОЗ **آوازانداز** он ки овоз меандозад, навҳагар.

ОВОЗАНДОЗӢ **آوازاندازی** овоз андохтан, навҳагарӣ.

ОВОЗАНОК **آوازه‌ناک** ниг. **овозадор**.

ОВОЗГИР **آوازگیر** он ки овозаш гирифтааст, хиррӣ; **овозгир шудан** хиррӣ шудан, ба хубӣ барнаомадани садо аз гулӯ.

ОВОЗГИРИФТА **آوازگرفته** ниг. **овозгир**.

ОВОЗГУЗАРОНАНДА **آواز گذراننده** нокили садо,

он чи садо аз байни он гузашта метавонад.

ОВОЗҒАФС آواز غفس он ки овози дурушти дағал дорад.

ОВОЗДИҲАНДА آواز دهنده 1. он ки овозаш шунида мешавад, хотиф. 2. он ки дар овоздиҳӣ иштирок дорад, раъидиҳанда.

ОВОЗДИҲӢ آواز دهی раъидиҳӣ, баёни фикр ва ақида дар ҳалли масъала ё дар интиҳоби касе.

ОВОЗДОР آواز دار садодор, садодиҳанда: **филми овоздор** филми дорои овоз.

ОВОЗДОРАК آواز دارک *тех.* дастгоҳи садогир.

ОВОЗӢ آوازی *мансуб ба* **овоз**; боовоз: **мусиқии овозӣ**.

ОВОЗНАВИСӢ آواز نویسی сабти садо, сабти овоз.

ОВОЗНОК آواز ناک *ниг.* **овоздор**.

ОВОЗРАС آواز رس масофае, ки овоз то он мерасад, масофаи шунидани садо.

ОВОЗХОН آواز خوان сароянда, сурудхон.

ОВОЗХОНӢ آواز خوانی пешаи овозхон.

ОВОЙ آواى *мансуб ба* **овоз** 2.

ОВОН آوان айём, вақт, замон, даврон, хангом; **дар овони...** дар айёми..., дар рӯзгори..., вақти...; **овони ҷавонӣ** айёми ҷавонӣ.

ОВОНАВИСӢ آوانویسی *збш.* навишти овоз, ифодаи хатии овоз.

ОВОНИГОР آوانگار *нав., збш.* 1. он ки ба таҳқиқ ва пажӯҳиши овонигорӣ ва овошиносӣ машғул аст. 2. дастгоҳе, ки ба он ташхиси овой гузаронида мешавад.

ОВОНИГОРӢ آوانگاری *збш.* навиштан ва сабти калимаҳо ба шакли овой ва бо хатти овонигорӣ.

ОВОР آوار *кит.* 1. дурафтода аз ватан, ғариб, саргардон. 2. хароб, вайрон. 3. ғорат, яғмо, тороч. 4. гард, хок, ғубор. 5. ҳисоб, шумор; **овор доштан** ҳисоб доштан. 6. соз, мувофик; **овор омадан** мувофик будан, созгор будан.

ОВОРА آواره 1. *ниг.* **овор** 1. 2. саргардон, андармон, гирифтор, машғул, банд; **овора будан** саргардон будан, сарсону дарбадар бу-

дан; **овора будан бо коре** машғул шудан, андармон будан, гирифтор будан; **овора кардан** саргардон кардан, сарсон кардан; **овора шудан** а) саргардон шудан, дарбадар гаштан, сарсон шудан; б) андармон шудан, банд будан; **овораи ду дунё** сарсону саргардон дар байни ду чиз, аз ин ҷо монда, аз он ҷо ронда. 3. *ниг.* **овор**. 4. ҳисоб, шумор; дафтари ҳисоб.

ОВОРАГАРД آواره گرد саргардон, бехонумон, бечою бекор, бекасуқӯй; дайду.

ОВОРАГАРДӢ آواره گردی бехонумонӣ, сарсонӣ, саргардонӣ.

ОВОРАГӢ آوارگی дурафтодагӣ аз хонаву ҷой, саргардонӣ, бехонумонӣ.

ОВРИНГ آورینگ пайраҳаи танги кӯҳӣ.

ОВУЛ *т.* آول *гуфт.* ҷои нигоҳубини мавсимии чорпо, одатан дар мавзёҳои серобу алаф.

ОВУЛНИШИН اول نشین он ки дар овул ба нигоҳубини чорпо машғул аст.

ОВУЛҶО اولجا *гуфт.*, *ниг.* **овул**.

ОГАНА//ОКАНА آگنه//آکنه он чи миёни абраву астар мегузоранд (*аз қабилӣ* пашм, пахта ва ғ.)

ОГАНДА//ОКАНДА آگنده//آکنده 1. *сифати феълии замони гузашта аз* **огандан**. **оганда кардан** а) пур кардан (*мас., пашм ва пахта*ро ба кӯрпа); б) *мач.* гӯрондан, дафн кардан. 2. пур, анбошта. 3. фарбеҳ, сергӯшт. 4. варамнок, омосдор.

ОГАНДАГӢ//ОКАНДАГӢ آگندگی//آکندگی 1. пурӣ, анбуҳӣ. 2. *мач.* ҷамъият, якҷоягӣ.

ОГАНДАГӢШ آگنده گوس 1. он ки гӯшаш вазнин аст, кар. 2. *мач.* гапношунав.

ОГАНДАН//ОКАНДАН آگندن//آکندن *кит.* пур кардан (*даруни чизеро бо чизе, мас., кӯрпаро бо пахта*).

ОГАНДАНИӢ//ОКАНДАНИӢ آگندنی//آکندنی 1. *сифати феълии замони оянда аз* **огандан**. 2. *мач.* асбобу ҷиҳози хона.

ОГАНДАПАР//ОКАНДАПАР آگنده پر//آکنده پر *агндепер* пурпар, серпар, парнок.

ОГАНДАПАҲЛУ آگنده پهلو бисёр фарбеҳ, тануманд, чорпахлу.

ОГАНИШ//ОКАНИШ آگنش//آکنش 1. пур кар-

дан, анбоштан; пурӣ, пуршавӣ. 2. он чи бо он даруни чизеро пур мекунамд. 3. чағбут, пахтаи кӯҳна; латтакӯҳна; афганда.

ОГАНЧ *اگنج* *кит.* ҳасиб; гипо.

ОГАРД *اگرد* чӯя, чӯяк; **оғард кардан** чӯяк кашидан.

ОГАРДКАШ *اگردکش* чӯяккаш, барзкор, деҳқон.

ОГАРДКАШАК *اگردکشک* василаи чӯяккашӣ.

ОГАРДКАШӢ *اگردکشی* *исми амал аз* **оғард кашидан**; чӯяк кашидан.

ОГАФТ *اگفت* *кит.* ранч, озор; офат, бало.

ОГАХ *اگه* *ниг.* огоҳ.

ОГАХӢ *اگهی* *ниг.* огоҳӣ.

ОГАҲОНИДАН//ОГОҲОНИДАН *//اگاهانیدن* *агаҳанидн* хабар додан, хабардор кардан.

ОГИН *اگين* *кит.* пур, анбошта, мамлӯ, молмомол.

ОГОҲ *اگاه* бохабар, хабардор, вокиф; **огоҳ будан** хабар доштан, вокиф будан, иттилоъ доштан; **огоҳ кардан (намудан)** хабардор кардан, вокиф намудан, фаҳмондан; **огоҳ шудан** бохабар шудан, хабар ёфтан, хабардор гардидан.

ОГОҲДИЛ *اگاهدل* бохабар, доно, дилогоҳ, соҳибдил.

ОГОҲИДАН *اگاهيدن* *кит.* огоҳ кардан, хабар кардан; огоҳ шудан.

ОГОҲИНОМА *اگاهی نامه* нома (коғаз)-и махсус ва марсум барои огоҳонидани касе, чиҳати дуввумбора такрор накардани амали нораво дар идора ва корхонаҳо; навиъ аз хуччат.

ОГОҲӢ *اگاهی* 1. хабар, иттилоъ. 2. хабардорӣ, вокифӣ, огоҳӣ доштан аз чизе, доништан чизеро; **огоҳӣ ёфтан** хабардор шудан, фаҳмидан.

ОГОҲМАНД *اگاهمند* *кит.* хабардор; бохабар.

ОГОҲОНА *اگاهانه* бохабарона, дониставу фаҳмида, бо вуқуф ва иттилоъ (*аз пайи чизе ё коре амал кардан*).

ОГОҲОНАНДА *اگاهاننده* огоҳкунанда, хабаркунанда, эълондор.

ОГОҲОНИДАН *اگاهانیدن* огоҳ кардан, хабардор намудан, вокиф намудан, дар иттилоъ мондан.

ОГУР *اگور* *кит.* хишти пухта, очур.

ОГӢШ *اگوش* *кҳн., ниг.* оғӯш.

ОГӢШИДАН *اگوشیدن* *кит.* оғӯшидан, дар оғӯш гирифтан, ба бағал кашидан.

ОҒАР *اگر* *кит.* селроҳаи хушкида, ки баъд аз гузаштани сел ҷо-ҷо оби кӯлмак боқӣ мондааст.

ОҒАРДА *اگرده* таршуда, намкашида.

ОҒАШТА//ОҒИШТА//ОҒУШТА *آغشته* олуда, омехта, таршуда; ба хун оғишта.

ОҒАШТАН//ОҒИШТАН//ОҒУШТАН *آغشتن* 1. олуда кардан, тар кардан. 2. олуда шудан, омехта шудан.

ОҒИЛ I *آغل* молхона, говхона, сутургоҳ.

ОҒИЛ II *آغل* аз рӯи хашм ба гӯшаи чашм нигариштан.

ОҒИЛҲОНА *آغل خانه* *ниг.* оғил I.

ОҒО//ОҚО *ت. آقا* *калимаи эҳтиромӣ* ҷаноб, соҳиб.

ОҒОЗ *آغاز* ибтидо, аввали ҳар чиз, шурӯъ; **оғози кор; оғоз кардан (намудан)** сар кардан, шурӯъ намудан.

ОҒОЗИДАН *آغازيدن* сар кардан, шурӯъ намудан, бунёд намудан.

ОҒОЗИН *آغازين* аввалин, нахустин; муқ. **охирин**.

ОҒОЛ *آغال* *асоси замони ҳозира аз* **оғолидан**.

ОҒОЛ I *آغال* *кит.* фитнагарӣ, шӯрангезӣ.

ОҒОЛ II *آغال* *ниг.* **оғил** 1. 2. *кит.* хонаи занбӯр, занбӯрхона.

ОҒОЛИДАН *آغالیدن* *кит.* ба якдигар шӯронидан, кина ва хусумат афкандан миёни ду нафар.

ОҒОЛИҚ *ت. آغاليق* *таър.* яке аз мансабҳои маъмури дар аморати Бухоро.

ОҒОЛИШ *آغالش* *кит.* фитнагарӣ, шӯрангезӣ, иғвогарӣ.

ОҒОЛОНИДАН آغلانیدن *шакли бавоситаи оғолидан*; ангехтан, тахрик кардан.

ОҒОР آغار *kit.* нам, зах.

ОҒОРИДАН آغاریدن 1. *kit.* нам кардан, тар кардан. 2. захидан, таровидан.

оғушт آغشت *асоси замони гузаштаи аз оғуштан.*

ОҒУШТА آغشته 1. омехта. 2. таршуда; олуда: ба хун оғушта.

ОҒУШТАГӢ آغشتگی оғушта будан; вазъ ва ҳолати оғушта.

ОҒУШТАН آغشتن 1. омехтан. 2. тар кардан.

ОҒӢШ آغوش 1. бағал, бар, канор; **бо оғӢши боз** бо меҳрубонӣ, бо меҳру навозиш. 2. *мач.* миёни, байни, дар қаър; **дар оғӢши** дар байни, дар қаъри; **дар оғӢши биёбон**; **ба оғӢш гирифт** (**кашидан**) а) дар бар гирифт, дар бағал гирифт; б) ба ҳимояи худ гирифт; **оғӢш кардан** ба бағал гирифт.

ОҒӢШКАШӢ آغوش کشی 1. дар канор гирифт. 2. *мач.* ошті кардан, сулҳ овардан.

ОД *а.* عاد 1. қабилаи афсонавие аз авлоди Одини Нӯҳи пайғамбар, ки пайғамбар буд ба рисолати онон омада буд ва барои нофармонӣ бо тӯфони бод ҳалок гаштанд. 2. *мач.* ҳар чизи қадимиву бостонӣ.

ОДА آده *кҳн.* чӯбе, ки барои нишастани кабӯтарон ва парандагони дигар ба болои ду чӯби рост устувор карда шудааст.

ОДАМ I آدم исми машҳури асотирӣ ва динӣ, нахустинсон, абулбашар, ҳазрати Одам (а), ҷуфти Ҳавво.

ОДАМ II آدم 1. одамизод, инсон, башар; кас, шахс; **хона ба палосу одам ба либос** (*мақ.*). 2. хизматгор, навкар. 3. халоиқ, мардум; **одам шудан** соҳиби маърифат шудан, ба камол расидан.

ОДАМ III آدم гандумгун, сиёхранг, сиёхчурда, асмар.

ОДАМБАДБИН آدمبدبین одамгурез, каси ба ҷамъият бегона.

ОДАМБАДБИНӢ آدمبدبینӣ бад дидани мардум, карохият нисбат ба мардум.

ОДАМБЕЗОР آدمبزار он ки ба одамон кинаву нафрат мепарварад; одамгурез.

ОДАМВОР آدم وار чун одам, ба мисли одам, ҷунонки ба одам шоиста аст.

ОДАМ(Ӣ)ГАРӢ آدمگری//آدمیگری 1. одамият, одам будан, инсон будан. 2. муносибат ва рафтори нек, одоб, меҳмондорӣ, меҳмоннавозӣ; **одамгарӣ кардан дар ҳаққи касе** иззату эҳтиром кардан (касиро).

ОДАМГИЁҲ آدمگياه гиёҳи машҳур, меҳргӣ, мардумгӣ.

ОДАМГУРЕЗ آدمگریз узлатпараст, канорагир, улфатнопазир.

ОДАМГУРЕЗӢ آدمگریزی канорагирӣ, узлатпарастӣ, улфатнопазирӣ.

ОДАМДИДА آدم دیده 1. он ки бо одамон нишасту бархост кардааст ва одоби муоширатро медонад. 2. *мач.* таҷрибадор, таҷрибаандӯхта.

ОДАМДУЗД آدمدزد он ки ба дудӣ ва одамфурӯшӣ (махсусан дузидани кӯдакон) машғул аст.

ОДАМДУЗДӢ آدمدزدی ҳуқ. амали одамдузд, одам дуздидан.

ОДАМДӢСТ آدم دوست он ки ба одамизод меҳру муҳаббат дорад, инсонгаро.

ОДАМДӢСТӢ آدمدوستی инсондӯстӣ, инсонгарӣ, башардӯстӣ.

ОДАМИЁНА آدميانه мувофиқ ва муносиби одам, инсонвор, он чи лоиқи инсон аст.

ОДАМИЗОД(А) آدميزاد(ه) зодаи одам, инсон, башар.

ОДАМИНАМО آدمينما ба одам монанд, дар зоҳир монанд ба одам; ♦ **гурғони одаминамо** гурғинатони одамшакл.

ОДАМИХОР آدميخوار одамхӯр, ваҳшӣ, хунхор.

ОДАМИЯТ *а.* آدميت одам будан, инсон будан, доро будан ба ҳислатҳои неку шоистаи одамии, одамгарӣ.

ОДАМӢ آدمي *ниг.* одамият.

ОДАМКАШОНӢ آدمکشانی бурдан ва накл кардани одамон аз ҷое ба ҷое.

ОДАМКОРФАРМОӢ آدمكارفرمائي ба кор водостани одамон.

ОДАМКУШ آدم کش омушандаи одам, қотил.

ОДАМКУШӢ آدم کشӣ қотилӣ, омушандагӣ.

ОДАММУРӢ آدم مری марг, маргу мири одамон.

ОДАМНАДИДА آدم ندیده маҷ. он ки аз одоби муошират, нишасту бархост ва одамгарӣ, рафторҳои иҷтимоӣ дур аст, ваҳшӣ.

ОДАМНАМО آدم نما монанди одам, шабеҳи одам, он чи зоҳиран монанди одам аст.

ОДАМНИШИН آدم نشين ҷое, ки дар он одам имкони нишастан ё сукунатро дорад.

ОДАМНОГУЗАР آدم ناگذر гузаргоҳи ғайри қобили убури, роҳи муҳлик.

ОДАМНОШИНОС آدم شناس бегона бо одамон, неку бади одамро надиносанд.

ОДАМОНА آدمانه одамвор, инсонвор; *ниг.* ода-миёна.

ОДАМПАРВАР آدم پرور *ниг.* инсонпарвар.

ОДАМРАБО آدم ربا ҳуқ., *ниг.* одамдӯз.

ОДАМРАБОӢ آدم ربایی ҳуқ., *ниг.* одамдӯзӣ.

ОДАМСАНҶИДА آدم سنجیده *ниг.* одамдида; одамшинос.

ОДАМСАР آدم سر тоссар, кал, бемӯй.

ОДАМСУРАТ آدم صورت ба шакли одам, монанд ба одам: шайтони одамсурат.

ОДАМХОР//ОДАМХӢР آدم خوار// آدم خور маҷ. хунхӯр, бадкор, золим; *гурғи одамхӯр* а) гурғи хунхӯр б) маҷ. одами золими хунрез.

ОДАМХӢРӢ آدم خوري 1. хӯрдани гӯшти одам. 2. маҷ. золимӣ, бераҳмӣ.

ОДАМШАВАНДА آدم شونده одами шоёни эҳтиром.

ОДАМШАКЛ آدم شکل *ниг.* одамсурат.

ОДАМШИКОР آدم شكار :сайёди одамшикор касе ки қасди қони одамонро дорад, бадкор, бад-ният.

ОДАМШИНОС آدم شناس он ки ва он чи будани касро аз атвор ва рафтори вай муайян ме-кунад.

ОДАРМ آدم کت. намади зери зини асп, намад-зин.

ОДАТ ا. عادت 1. ҳуқ., хӯ, ҳислат. 2. расм, қоида, таомул; **урфу одат** расму таомул; **аз одат бе-рун** а) бар ҳилофи одат; б) берун аз ҳадди муқаррарӣ, аз ҳад зиёд; **аз рӯи одат** а) аз рӯи ҳуқуқи ҳислат; б) аз рӯи расму таомул, мувофиқи қоида; **одат кардан** хӯ гирифтани, омӯхта шудан (ба коре, ҷизе); **одат доштан** омӯхта шудан, омӯхта будан ба коре; **одати худро партофтан** тарки одат кардан; **одат ку-нондан** омӯхта кардан; **одат шудан** а) ба ҳуқуқи одат даромадани коре дар касе; б) расм шудан, таомул гардидани урфе.

ОДАТАН عادتاً аз рӯи одат, мувофиқи одат; қоидатан, аз рӯи таомул, маъмулан.

ОДАТӢ عاداتي одатшуда, муқаррарӣ.

ОДИЛ ا. عادل адолатнок, боадолат, боинсоф; *муқоб.* **ЗОЛИМ**.

ОДИЛОНА عادلانه аз рӯи адлу инсоф, боинсо-фона, боадолатона.

ОДИНА آينه کهن. рӯзи ҷумъа. **масҷиди одина** масҷиде, ки дар он намози ҷумъа хонда ме-шавад.

ОДИЯНДА آينده کت. тирӯ камон, қавси кузаҳ, рангинкамон, ки агар ҳангоми борон офтоб барояд, дар осмон намоён мешавад, тирӯжа.

ОДИЁНА عاديانه *гуфт.* 1. либоси тираанг, ки одатан вақти азодорӣ ва умуман занҳои со-лманд пӯшанд (*ғайри сурх*). 2. либоси на хубу на бад, либоси миёна.

ОДӢ عادي муқаррарӣ, сода; **корғари одӣ** корғари қаторӣ, корғари бетаҳассус; **либоси одӣ** ли-боси муқаррарӣ, бе ягон ҷиҳати фарқнок аз дигарҳо, бекарру фар.

ОДОБ ا. آداب 1. ҷ. адаб. 2. рафтор ва кирдори неку писандида дар зиндагӣ, муомилаи эҳтиромкорона, боназоқат ва аз рӯи одоб; **шарти одоб** тақозои рафтори эҳтиромкорона ва боназоқат дар муомила бо одамон; **одоби муошират** тарзи муомилаи неку дар муносибат бо одамон.

ОДОБДОН آداب دان ки аз одоби муошират, расму анъана ва меъёрҳои ахлоқӣ огоҳ аст.

ОДОБДОНӢ آداب داني донишманди одоби муоши-рат, шину ҳез ва расму русум.

ОДРАМ آدم *ниг.* одарм.

ОДОҒ آداغ *муҳаффафи* **обдоғ**; ду соҳили дарё, ки аз маҷрои он болотар ҷойгир шуда аз об бе-

насиб мемонанд.

ОӢ يَا ҳиссаҷаи саволӣ, ки тааҷҷубро низ ифода мекунад; магар, наҳод.

ОЁН آيان *феъли ҳол аз масдари омадан.*

ОЁНӢ آياني *кит.* 1. хушояндагӢ. 2. осонӢ.

ОЁТ *a.* آيات *ч.* оят//оя.

ОЖАДА آژده *кит.* 1. сифати феълии замони гу-
зашта аз **ожадан** 1. 2. рангкарда; музайян. 3.
дӯхта, баҳя кардашуда. 4. сӯроҳ кардашуда.

ОЖАДАН//ОЖИДАН//ОЧИДАН //آژدن//آژیدن
آجیدن *kit.* 1. халондан; сӯроҳ кардан (*мас., бо тир, сӯзан ва ғ.*), хастан. 2. сӯҳон кардан, ҳамвор намудан. 3. *киноя. аз* баҳя кардан, дӯхтан.

ОЖАНГ آژنگ чине, ки ба сабаби пирӣ ё хашму
ғазаб дар ҷабин пайдо мешавад, чин, оҷинг.

ОЖАНГДОР дар **آزنگ** чиндор; он ки бар асари
пирӣ дар чабинаш чин пайдо мешавад.

ОЖАНГЧЕХР چهر آژنگ он ки рӯяш пурожанг
аст, ожангрӯ.

ОЖИДА آژیده *ниг.* ожада.

ОЖИДАН آژیدن *ниг. ожадан.*

ОЖИР آڙير *kit.* 1. омода, мухайё, тайёр: хушёр, хабардор. 2. зиёд, бисёр, фаровон.

ОЗ آژ тамаъ, ҳирс, тангчашмӣ.

ОЗАР I آذر оташ.

ОЗАР II **اذر** номи моҳи нӯҳуми солшумории шамсӣ (22 ноябр-21 декабр).

ОЗАР III *آذر* шакли кӯтоҳшудаи Озарбойчон.

ОЗАР IV *آذر* шакли дигари озор II.

ОЗАРАНГ//ОДАРАНГ آذرنگ//آدرنگ [мухаф-
фаф аз озарранг], ба ранги шӯъла, оташранг,
зардранги ба сурхӣ моил; тобон.

ОЗАРАФРҮЗ آذرافروز *ниг. оташафрӯз.*

ОЗАРАХШ//ОДАРАХШ **آذرخش//آدرخش** *kit.*
барқ, соика.

ОЗАРБОЙЧОНӢ آذربایجانى *мансуб* *ба*
Озарбойчон. 2. аҳли Озарбойчон.

ОЗАРГОН آذرگان *kit.* чашн дар Эрони бостон, ки дар рӯзи нӯҳуми озармоҳ ба муносибати як шудани номи рӯз бо номи моҳ барпо мешудааст.

ОЗАРГУН(А) 1. ба ранги оташ,
монанди оташ. 2. гули лола.

ОЗАРГУШАСБ 1. **آذر گشسب** номи оташкадае аз чор оташкадаи асосии зардуштиён. 2. *мач.* барқ. 3. номи фариштаест муваккал бар оташ, ки пайваста бар оташ маком дорад ва маънии таркибии он оташи чаҳанда аст.

ОЗАРӢ I آذرى 1. *мансуб ба оташ*; оташранг, сурхранг.

ОЗАРӢ II آذرى бошандаи Озарбойчон, озар-бойчонӣ.

ОЗАРКАДА آذرکده *ниг.* оташкада.

ОЗАРКЕШ آذرکیش *ниг. оташпараст.*

ОЗАРМ آزم 1. шарм, ҳаё. 2. иззат, ҳурмат; эътибор, бузургӣ. 3. раҳм, меҳр, шафқат; нармӣ, нармдилӣ.

ОЗАРМОҲ آذرماح *ниг. озар II.*

ОЗАРМЧҮ(Й) 1. **آزمجوى** баинсоф, боадолат; адлпеша. 2. **шафиқ, раҳмдил.**

ОЗАРПАРАСТ آزرپرست *ниг. оташпараст.*

ОЗАХ **آزخ** донai сахти гӯштӣ ба қадри мош ва ё нахӯд, ки бештар дар дасту пой инсон ва дар бадани баъзе ҳайвонот мебарояд; севол.

ОЗАХДОР **آزخ دار** он ки дар даст, по ё чои дигари бадан озаҳ дорад.

ОЗВАР//ОЗУР آزور *кит.* ҳарис, тамаъкор; он ки оз дорад.

ОЗДОР آزدار *ниг. озвар.*

ОЗИЛ *а.* عازل *кит.* маломатгар; таъназананда, накӯҳишкунанда.

ОЗИМ *ا. عازم* *кит.* 1. он ки ба иҷрои коре қасд ва ирода кардааст; қасдкунанда. 2. равона, раҳй.

ОЗИН 1. ороиши шахр ва рохҳо, хавоза, чодирӯ хайма, чорчӯба, токи зафар, нишемангоҳ, зебу зинат ва ороиш, ки дар рӯзҳои ид ва гоҳи омадани подшоҳон дар кӯчаву рохҳо месохтанд; шахрорӣ; зебу зинат, ороиш; **озин бастан** зинат додан, оро

додан, оростан; **озин кардан** зинат додан, оро додан. 2. олате, ки бо он равғанро аз дуг чудо мекунад, ширзана, гуппӣ.

ОЗИНБАНДӢ *آذینبندی* оинабандӣ, озин бастан, ороиш додан.

ОЗӢ *آزی* *ниг. озвар*.

ОЗМАНД *آزمند* ҳарис, тамаъкор.

ОЗМАНДӢ *آزمندی* ҳирс, тамаъ; пурхоҳӣ.

ОЗМАНДОНА *آزمندانه* ҳарисона, тамаъкорона, томеона.

ОЗМОИДАН *آزمائیدن* *ниг. озмудан*.

ОЗМОИШ *آزمایش* санҷиш, имтиҳон: **аз озмоиш гузаштан**.

ОЗМОИШГАР *آزمایشگر* озмоянда, таҷрибакунанда, имтиҳонкунанда.

ОЗМОИШГОҲ *آزمایشگاه* макони озмоиш, маҳалли таҷрибаву имтиҳон.

ОЗМОИШГОҲӢ *آزمایشگاهی* *марбут ба озмоишгоҳ*; пажӯҳишгоҳи озмоишгоҳӣ: махсус барои озмоишгоҳ.

ОЗМОИШӢ *آزمایشی* *мансуб ба озмоиш*.

ОЗМОИШКОР *آزمایشکار* *ниг. озмоишгар*.

ОЗМОЯНДА *آزماینده* санҷанда, имтиҳонкунанда, он ки чизеро таҷриба мекунад.

ОЗМУДА *آزموده* 1. *сифати феълии замони гузашта аз озмудан*; озмудашуда. 2. *мач. кордон*, таҷрибанок.

ОЗМУДАКОР *آزموده کار* ботаҷриба, кордида, кордон.

ОЗМУДАН *آزمودن* санҷидан, санҷида дидан, имтиҳон кардан, таҷриба кардан.

ОЗМУДАНИӢ *آزمودنی* **озмуданӣ шудан** санҷидан хостан (*касера*).

ОЗМУДАШУДА *آزموده شده* *ниг. озмуда*.

ОЗМУН *آزمون* озмоиш, имтиҳон, таҷриба; **озмун кардан** санҷидан, санҷида дидан, имтиҳон кардан, аз таҷриба гузарондан.

ОЗМУНА *нав. آزمونه* 1. ҳар яке аз саволҳо ва мачмӯи пурсишҳо, ки яке аз онҳо дуруст мебошад, тест. 2. имтиҳон, санҷиш.

ОЗМУНӢ *آزمونی* *ниг. озмоишӣ*.

ОЗОД *آزاد* 1. раҳшуда, раҳида, новобаста, номукайяд, фориғ, вораства. 2. он ки бандӣ ва асир нест. 3. *таър.* он ки ғулом нест, мустақил. 4. тамом, пурра, комил; **рӯзи озод** тамоми рӯз. 5. бемалол, бедушворӣ, баосонӣ. 6. фориғболона, бемонеа; **сарви озод** а) сарви рости баланд; б) қомати рости мавзунӣ зебо; **озод будан** а) вобаста набудан, дар қайду банд набудан; б) маоф будан (аз адои ё пардохти чизе); **озод кардан** а) раҳо намудан, ба сари худ вогузоштан, халос намудан, раҳонидан; б) ҷавоб додан; **озод шудан** а) раҳой ёфтан аз банд ва вобастагӣ, халос гардидан; б) фориғ гаштан (*аз кор, аз дарс*).

ОЗОДА *آزاده* 1. тоза, покиза, оростави пероста. 2. *таър.* асил ва наҷиб, ҷавонмард; **озодагон** *кит.* эронӣни қадим, яке аз номҳои тоҷикон.

ОЗОДАГАРДӢ *آزاده گردی* рафтори озодона ва беқайду баст.

ОЗОДАГӢ *آزاد گی* тозагӣ, покизагӣ.

ОЗОДАМАРД//ОЗОДМАРД *آزاده مرد//آزاد مرد* марди дорои хислатҳои нек, асил, шариф, наҷиб; ҷавонмард.

ОЗОДАНДЕШ *آزاد اندیش* он ки афкори андешаи озоду мустақил дорад, озодфикр.

ОЗОДАНДЕШӢ *آزاداندیشی* *ниг. озодфикрӣ*.

ОЗОДВОР *آزادوار* 1. ҳақимона, донишмандона, оқилона. 2. *мус.* номи навои аз оҳангҳои қадимӣ.

ОЗОДЗИСТӢ *آزادزیستی* ба таври озод ва бо роҳати осоиш зиндагӣ кардан, осуда зиндагӣ кардан.

ОЗОДИБАХШ *آزادی بخش* озодкунанда, озодиовар.

ОЗОДИДӢСТ *آزادی دوست* 1. он ки озод будан меҳаҳад, толиб ва ҳохони озодӣ. 2. он ки афкори андешаҳои озоду мустақил дорад, озодфикр.

ОЗОДИДӢСТӢ *آزادی دوستی* шуғлу амали озодидӯст.

ОЗОДИДӢСТДОР *آزادی دوست دار* *ниг. озодидӯст*.

ОЗОДИНОМА *آزادی نامه* *таър.* ҳуҷҷат дар бораи озодии касе аз қайду бандагӣ, хати озодӣ.

ОЗОДИПАРАСТ آزادی پرست *ниг.* озодидӯст.

ОЗОДИТАЛАБ آزادی طلب *ниг.* озодихоҳ.

ОЗОДИТАЛАБӢ آزادی طلبی *ниг.* озодихоҳӣ.

ОЗОДИХОҲ آزادی خواه 1. он ки озодӣ меҷӯад; озодиталаб. 2. таър. гурӯҳ, ҳизб ё созмоне, ки бад-ин ном аст.

ОЗОДИХОҲӢ آزادی خواهی озодиталабӣ, истиқлолталабӣ, кӯшиш баҳри ба даст овардани озодӣ ва истиқлолият.

ОЗОДИХОҲОНА آزادی خواهانه **ҳаракати озодихоҳона** муборизаи озодихоҳӣ.

ОЗОДӢ آزادی 1. ҳалосӣ, раҳой, начот. 2. хуррият.

ОЗОДКАРД آزاد کرد озод кардан.

ОЗОДКУНӢ آزاد کنӣ *ниг.* озодкард.

ОЗОДМАНИШ آزادمنش *ниг.* озодандеш.

ОЗОДМАНИШӢ آزادمنشی *ниг.* озодандешӣ.

ОЗОДМАРД آزادمرد *ниг.* озодамард.

ОЗОДМОҲӢ آزاد ماهی моҳии хӯрданӣ, ки дарозиаш то як метр мерасад ва гӯшти хуштаъми сурхтоб дорад.

ОЗОДОНА آزادانه 1. ба озодӣ, бидуни вобастагӣ, ба ихтиёри худ, ба сари худ. 2. *ниг.* озод V.

ОЗОДНОМА آزادنامه *кит.* номае, ки барои озодии касе аз ғуломиву бандагӣ меоданд.

ОЗОДСАЙР آزادسیر *кит.* озода, озодаманиш, озодафтор.

ОЗОДСАРВ آزادسرو *ади.*, *мач.* сарви озод, сарви рост ва озод аз қайди шоху барг; ишора бар маъшуқ чиҳати болобаландӣ ва мавзунии ӯ.

ОЗОДСОЗӢ آزادسازی аз маҳдудият, қайд, маҳбас, юғ *ва г.* озод кардани касе ё чизе.

ОЗОДТАБӢ آزادطبع озодтабиат; *ниг.* озодандеш.

ОЗОДФИКР آزادفکر *ниг.* озодандеш.

ОЗОДФИКРӢ آزادفکری *ниг.* озодандешӣ.

ОЗОДЧЕХР آزادچهر кушодарӯ; хушхулқ, хушфеъл.

ОЗОДШАВӢ آزادشوی аз қайду банд ростан; озод шудан.

ОЗОДШУДА آزادشده ба озодӣ расида, озодиёфта, озод.

озор آزار *асоси замони ҳозира аз озурдан.*

ОЗОР I ا. آزار моҳи чоруми солшумории румӣ, ки ба моҳи март баробар меояд.

ОЗОР II آزار ранҷ, азоб, азият; **озор додан (расондан)** ранҷондан, боиси ранҷу малоли касе гардидан, азоб додан; **озор дидан** озурда шудан, дар ранҷу азоб будан; **озор ёфтан** озурда шудан, ранҷ дидан, осеб дидан.

ОЗОРДАН آزاردن ранҷондан, озор додан.

ОЗОРДЕХ آزارده озордиҳанда, ранҷдеҳ, ситамкор.

ОЗОРДИДА آزاردیده он ки озору ранҷ дидааст, ранҷур.

ОЗОРДИҲАНДА آزاردهنده *ниг.* озордеҳ.

ОЗОРДИҲӢ آزاردهی амали озордеҳ; ранҷдиҳӣ.

ОЗОРИШ آزارش *кит.* озор, ранҷ, азоб, азият.

ОЗОРИ I آزاری *мансуб ба озор I; абри озорӣ* абри баҳорӣ; **боди озорӣ** насими баҳорон.

ОЗОРИ II آزاری 1. озоранда, озурдакунанда, озордиҳанда. 2. ранҷ, азият.

ОЗОРДОДА آزار داده 1. озоркашида, ранҷур. 2. озордеҳ, ранҷдиҳанда.

ОЗОРДОР آزاردار дардманд, ранҷур.

ОЗОРМАНД آزارمند *ниг.* озордеҳ; ранҷур, хаста.

ОЗОРПАРАСТ آزارپرست *ниг.* озордеҳ; он ки озори дигаронро хоҳад.

ОЗПАРАСТ آزارپرست тамаъкор, харис, гурусначашм.

ОЗПАРАСТӢ آزارپرستی тамаъкорӣ, харисӣ, гурусначашмӣ.

ОЗПИСАНД آزارپسند *ниг.* озвар.

ОЗУҚ//ОЗУҚА t. آزوق//آزوقе хӯроқворӣ, хӯроқ, хӯрданиҳо.

ОЗУҚАВӢ آزوقوی *мансуб ба озуқа; хӯроқворӣ.*

ОЗУҚАВОРӢ آزوقه وارى *ниг. озуқа.*

ОЗУҚАФУРӢШ فروش آزوقه он ки хӯроқворӣ мефурӯшад.

ОЗУҚАФУРӢШӢ فروشى 1. кори озуқафурӯш, фурӯши озуқа. 2. чое, ки озуқа мефурӯшанд.

ОЗУРАХШ آزرخش *ниг. озарахш.*

ОЗУРДА آزرده 1. ранчдида, озордида, осебдида. 2. ранчидахотир, димоғсӯхта; **озурда будан** ранчур будан, аз ягон чиз ранчидагӣ доштан; **озурда шудан** ранчидан, малол шудан.

ОЗУРДАГӢ آزردهگى ранчиш, димоғсӯхтагӣ, ранчидагӣ.

ОЗУРДАДИЛ آزردهدل ранчида, ранчидахотир, озурдахотир.

ОЗУРДАДИЛӢ آزردهدلى ранчурхотирӣ, озурдахотирӣ.

ОЗУРДАН آزدن ранчондан, озор додан, хафа кардан.

ОЗУРДАХОТИР آزرده خاطر *ниг. озурдадил.*

ОЗУРДАХОТИРӢ آزرده خاطرى *ниг. озурдадилӣ.*

ОЗУРДАЧОН آزرده جان ранчур, дардманд, бемор, касалманд.

ОЗФАНДОК آزفنداك *ниг. рангинкамон.*

ОИД *а.* عائد 1. рочеъ, дар бораи..., **оид ба...**; **доир ба...**; **оид будан** мансуб будан, дахл доштан; **оид кардан (намудан)** бурда расондан; **оид шудан (гаштан)** анҷомидан, рафта расидан. 2. аёдатқунанда, зиёратқунанда.

ОИДА *а.* عائدة суд, фоида, даромад, мадохил.

ОИДОТ *а.* عائدات *ч.* **оид**; манфиат, суд; даромад.

ОИДОТӢ *а.* عائداتى *мансуб ба оидот.*

ОИҚ *а.* عائق *кит.* монеъ, боздоранда.

ОИЛ *а.* عائل *ниёзманд; аёлманд.*

ОИЛА *а.* عائلة хонавода, зану фарзанд; хешу табор; **оила барпо кардан (сохтан)** хонавода ташкил кардан; **оила доштан** соҳиби зану фарзанд ва хешу табор будан.

ОИЛАБЕЗОР عائلهبيزار он ки ба хонаводааш дилбастагӣ надорад.

ОИЛАВАЙРОН عائلهويран он ки оилааш ҷудо шудааст, хонавайрон.

ОИЛАВӢ عائلوى *мансуб ба оила; шабнишинии оилавӣ* нишасте, ки аҳли оила гирди ҳам чамъ омада бошанд.

ОИЛАДОР عائلهدار он ки зану фарзанд дорад, зандор; соҳиби хонавода; аёлдор, аёлманд, муаййил.

ОИЛАДОРӢ عائله دارى хонадорӣ, фарзанддорӣ.

ОИЛАДӢСТ عائله دوستى марди ба хонаводааш алоқаманд, дилбаста ба хонавода.

ОИЛАДӢСТДОР عائله دوستدار *ниг. оиладӯст.*

ОИЛАДӢСТӢ عائله دوستى дӯст доштани оилаву хонавода; майл бар оила ва таохул.

ОИЛАНОК عائله ناك *ниг. оиладор.*

ОИН I آئين 1. расм, урф, одат, тарзу тариқ, қоида; **оини вафо** расму тарзу қоидаи вафодорӣ; **оини падарон** оини ниёгон; расму одатхое, ки гузаштагон ба он пайравӣ мекардаанд. 2. шариат, мазҳаб, кеш, дин, суннат, тариқат. 3. ҷашн, сур. 4. шева, оҳанг.

ОИН II آئين ороиш, зинат; оин бастан оростан, зинат додан (*мас., ҷоеро ба муносибати ҷашне*).

ОИН III آئين асбобе, ки бо он мост ва равғанро аз ҳам ҷудо мекунанд, ширзана.

ОИНА I آئينه 1. шишаи пушташ сирдавонда, ки сурати чизхоро дар худ акс мекунад, миръот. 2. *гуфт.* шиша. 3. *гуфт.* тиреза. 4. *адиш., маҷ.* дил, қалб. 5. *адиш., маҷ.* дили соф; **оинаи гетинамой асот.** оинаи Искандарӣ, **оинаи ҷаҳоннамо;** **оинаи ёд киноя аз хотира;** **оинаи нилгун телевизор;** **оинаи огоҳӣ киноя аз ақлу шуур;** **оинаи ховар киноя аз хуршед.**

ОИНА II آئينه пораҳои оҳан, ки ҷанговарон ба мақсади дифоъ дар пушт, сари сина ва ронҳо насб мекарданд ва онро чоройна низ меномиданд.

ОИНА III عاينه ҳол, сурат, маврид; **ҳар оина** ба ҳар ҳол, дар ҳар сурат.

ОИНАБАНД بنده آئينه 1. шишакорӣ; **оинабанд кардан** тирезадор кардан, шиша шинондан (*ба пеш ё атрофи чое*). 2. шахси шишакор ва шишабанд. 3. *киноя аз* мучалло ва музайян кардан.

ОИНАБАНДӢ آئینه بندى амали оинабанд; оинадорӣ: айвони калони оинабандӣ.

ОИНАБАНДОН آئینه بندان бо оина зинат додани дару девори хона, айвон ва ғ.

ОИНАБИН آئینه بين он ки бо роҳи ба оина нигоҳ кардан гӯё ҷои шахс ва чизи гумшударо нишон медиҳад.

ОИНАБОЗӢ آئینه بازى ба таври пайваста ва доимӣ ба оина нигоҳ кардан ва худро ороиш додан.

ОИНАВОР آئينهوار чун оина, шаффоф ва дурахшон.

ОИНАГАР آئينه گر оинабанд, оинакор, шишагар, усто ва косиби кори оинаву шиша.

ОИНАГАРӢ آئينه گرى ниг. оинасозӣ, оинабандӣ.

ОИНАГУН آئينه گون 1. шаффоф, ҷилдор чун оина. 2. маҷ. соф, дурахшон, мучалло: **осмони оинагун, қалби оинагун.**

ОИНАДОН آئينه دان ҷилди оина, ғилофи оина.

ОИНАДОР آئينه دار 1. он кас ё он ҷое, ки оина дорад. 2. он ки дар пеши касе оина нигоҳ медорад.

ОИНАДӢЗӢ آئينه دوزى бо оинаҳои хурд-хурд ороиш додани либосҳо.

ОИНАКИРДОР آئينه كردار ниг. оинагун.

ОИНАКОРӢ آئينه کارى 1. оинабандӣ, шишабандӣ. 2. маҷ. музайянокӣ.

ОИНАҚАДӢ آئينه قدى оинае, ки дар он тамоми бадан дида мешавад, оинаи қаднамо.

ОИНАРУХСОР آئينه رخسار маҷ. зебо, хушрӯ, нозанин.

ОИНАРӢ(Ӣ) آئينه رو(ى) ниг. оинарухсор.

ОИНАСОЗ آئينه ساز ниг. оинагар.

ОИНАСОЗӢ آئينه سازى оинагарӣ, оинабандӣ.

ОИНАСОН آئينه سان 1. чун оина, шаффоф. 2. маҷ. мучалло ва музайян.

ОИНАТОБ آئينه تاب маҷ. чун оина, тобанда, рахшанда.

ОИННОМА آئين نامه маҷмӯи қоидаҳое, ки фаъолияти созмон, ҳизб, муассиса ва муно-

сибатҳои мутақобилаи онҳоро бо созмону шахрвандони дигар танзим менамоянд.

ОИННОМАВӢ آئين ناموى мансуб ба оиннома.

ОИНПАРАСТ آئين پرست 1. урфпараст, анъанахоҳ, расмпараст. 2. кӯҳнапараст.

ОИС ا. آيس кит. ноумед, маъюс.

ой آى асоси замони ҳозира аз омадан, биё.

ОӢ آى нидо ҳой!, эй!

ОКАСА آكسه кит. даровехта, чангзада, овезон.

ОКАЧ آكچ кхн. чангаки оҳанине, ки бо он ях ва киштиро мекашанд, яхгир; куллоб.

ОКИЛ ا. آكل хӯранда, хӯрокхӯр.

ОКИЛА ا. آكله тиб. бемории хӯра, хӯрабод.

ОКИФ ا. عاكف кит. 1. бо ҷидду ҷаҳд машғулшаванда ба коре; риёзаткаш. 2. муқим, муваққатӣ, иқоматкунанда дар ҷое. 3. дар масҷид барои ибодат нишаста, ғӯшанишин, хилватгузин, мӯътакиф.

ОКСИГЕН ю. آكسينг унсуре химиявӣ, туршизо.

ОКСИДҲО آكسدهа хим. омезиши унсурҳо бо оксиген.

ОКТЯБР ю. آكتبر 1. моҳи даҳуми солшумории мелодӣ. 2. таър. инқилоби Октябр.

ОКТЯБРӢ آكتبرى мансуб ба октябр; он чи дар моҳи октябр рӯй додааст.

ОҚ ا. عاق фарзанде, ки аз фармуди падару модар баромадааст ва эшон аз ӯ рӯ тофтаанд; ба лаънати падару модар гирифташуда; фарзанди саркаш, нофармон; **оқи ватан** мардуди ватан; **оқи падар** лаънаткардаи падар; **оқ кардан** лаънат кардан (*падар писарро, устод шогирдро*), рад кардан, мардуд кардан.

ОҚИБ عاقб шакли гуфтугӯи ақиб.

ОҚИБАНДОЗ عاقب انداز гуфт. захира, пасандоз, андӯхта; **оқибандоз кардан** пасандоз кардан, захира кардан, андӯхта мондан (*чизеро барои рӯзи мабодо*).

ОҚИБАТ ا. عاقبت 1. охир, дар охир, ниҳоят. 2. саранҷом, натиҷа; **оқибати кор** анҷоми кор; **оқибаташ ба хайр шавад!** ба неқӣ анҷомад (орзуи неқӣ).

ОҚИБАТАНДЕШ عاقبت اندیش 1. он ки анҷоми кореро андеша мекунад. 2. *мач.* дурбин, мулоҳизакор.

ОҚИБАТАНДЕШӢ عاقبت اندیشи мулоҳиза кардан, охир ва натиҷаи кореро андешидан.

ОҚИБАТУЛАМР ا. عاقبت الامر саранҷом, интиҳои кор.

ОҚИЛ ا. عاقل боақл, хирадманд, доно, бофаҳму идрок.

ОҚИЛӢ عاقلӣ боақлӣ, хирадмандӣ.

ОҚИЛОНА عاقلانه хирадмандона, аз рӯи ақл ва фаросат: **кори оқилона, тадбири оқилона.**

ОҚИЛТАРОШ عاقل تراش *мач.* он ки худро доно мешуморад ва худро оқил ба қалам медиҳад.

ОҚИЛТАРОШӢ عاقل تراشی амали оқилтарош; худро оқил вонамудан.

ОҚИПАДАР عاق پدر *ниг.* оқ.

ОҚО т. آقا *ниг.* оғо.

ОҚСАҚОЛ/ОҚСАҚҚОЛ т. عاقسقال 1. ришсафед, пирмарди соҳиббэхтиром; калонтари деҳ, сардор. 2. *таър.* сардор, сардори маҳалла, деҳа ё сардори як гурӯҳ косиб ва хунаrpешагон (*яке аз мансабҳои хурди маъмури дар гузашта*).

ОҚСАҚҚОЛӢ т. عاقسقالӣ 1. кор ва мансаби оқсаққол, он чӣ мансуб ба оқсаққол аст. 2. *мач.* мағрури: **оқсаққолӣ кардан** даҳанкалонӣ кардан.

ОҚУБАТ عاقبت шакли гуфтугӯи оқибат.

ОҚШУДА عاق شده *сифати феълии замони гузашта аз оқ шудан; ниг.* оқ.

ОЛ I آل сурхча, гулгун; **ашки ол** ашки сурх, мурод аз гиряи саҳти пурсӯзу гудоз.

ОЛ II آل фарзандон, авлод, хонавода; **оли Сомон** авлоди Сомон, Сомониён.

ОЛ III آل 1. мӯҳри подшоҳӣ, сикка, имзо. 2. *таър.* мӯҳри подшоҳони муғул ва элхонон, ки бо ранги сурх зада мешуд.

ОЛАВ آلو *гуфт.*, *ниг.* алов.

ОЛАВМОН آلو مان *гуфт.*, *ниг.* оташмон.

ОЛАВМОНӢ آلومانی *гуфт.*, *ниг.* оташмонӣ.

ОЛАВХОНА آلو خانه *гуфт.*, *ниг.* аловхона; чое, ки оташ гиронда мешавад, оташдони деғҳои бухорӣ.

ОЛАК آلك 1. сурхча; кафши олак. 2. *гуфт.* бад, ганда.

ОЛАМ ا. عالم 1. ҷаҳон, дунё. 2. муҳит, вазъият, шароит, ҳолат; **дар олами беҳудӣ** дар шароити (ҳолати) беҳудӣ; **олами ислом** кишвархое, ки пайравони дини ислом он ҷо зиндагӣ мекунанд: **олами наботот, олами ҳайвонот**; **дар олами худ** ба фикри худ, дар ҳаёли худ, ба таври худ; **рӯи олам** гирду атроф, гӯшаю канор; **як олам, олам-олам** хеле бисёр; **аз олам беҳабар** нодон, ҷоҳил, ноогоҳ; **оламу одам** дидан ҷаҳондида будан, таҷрибадор будан, аз ҷама чиз воқиф будан; **аз олам гузаштан** мурдан, фавт кардан; **олам гулистон** ҷама чиз хуб, ҷама кор ба ҷо; **олами ҳодис** дунёи модӣ, моддиёт, дорулфано.

ОЛАМАФРӢЗ عالم افروز *мач.* Офтоб, Хуршед, Меҳр (*сифати Офтоб*).

ОЛАМБИН عالم بين *мач.* **чаşми оламбин** чаşми бисёр бино (*сифати одами мулоҳизакор, дурандеи*).

ОЛАМГАРД عالم گرد ҷаҳонгард, сайру сафаркунанда, сайёҳ.

ОЛАМГИР عالم گير 1. он чи тамоми оламу фаро мегирад; шӯҳратёфта, хеле машҳур; **оламгир шудан** ҷама ҷоро фаро гирифтан, машҳуру маъруф гардидан (*дар коре*). 2. ҷаҳонгир.

ОЛАМДИДА عالم ديده *ниг.* ҷаҳондида.

ОЛАМИЁН عالميان 1. аҳли олам, мардумон. 2. *таър.* яке аз мансабҳои рӯҳониён дар Бухорои давраи амирӣ.

ОЛАМНАМО عالم نما *ниг.* ҷаҳоннамо.

ОЛАМОРО(Ӣ) عالم آرايى 1. *мач.* ҳар кас ва ҳар чиз, ки бар зебоии олам саҳм дорад. 2. *мач.* офтоб: **офтоби оламо**.

ОЛАМОШӢБ عالم آشوب шӯрангез.

ОЛАМПАНОХ عالم پناه *мач.* 1. хуб, нағз, аъло; зебо. 2. мурочиат ба подшоҳону амирону султонон.

ОЛАМПИСАНД عالم پسند *мач.* мақбули ҷама; зебо, хуб, нағз.

ОЛАМСӢЗ *سوز عالم* *мач.* шӯрангез, пуршӯр, ҳасратангез.

ОЛАМТОБ *تاب عالم* нурбахш, фуруғифкан ба ҳама (*сифати Офтоб ва Моҳ*).

ОЛАМФУРӢЗ *عالم قروز* *ниг.* оламафрӯз.

ОЛАМШУМУЛ *ا. عالم شمول* он чи ба тамоми олам шомил аст, он чи аҳамияти ҷаҳонӣ дорад, умумиҷаҳонӣ.

ОЛАТ *ا. آلت* 1. асбоб, анҷом. 2. *мач.* восита; олат шудан (дар дасти касе) бозичаи дасти касе гардидан. 3. узв, андом; узви таносул.

ОЛАШ *т. آتش* *бот.* як навъ дарахти шамшодмонанд, бук.

ОЛАШЗОР *آتش زار* ҷои анбӯҳи дарахти олаш.

ОЛБОЛУ *آلبالو* *ниг.* олуболу.

ОЛҒУНА *الغونه* *кит.* сурхӣ, ки занон ба рӯй меоманд, ғоза, гулгуна.

ОЛИДАРАҶА *عالي درجه* он ки мақом ва дараҷаи баланд дорад; он чи сифат ва қурби воло дорад.

ОЛИҚАДР *عالي قدر* баландмартаба, баландпоя, мӯҳтарам.

ОЛИМ *ا. عالم* соҳиби илм, донишманд, донанда; **олими беамал** он ки мувофиқи дониши худ қордорӣ намекунад, касе, ки илм дораду амал надорад.

ОЛИМАҚОМ *عالي مقام* олидарача, баландпоя (*дар мансаб*).

ОЛИМАНСАБ *عالي منصب* он ки мансаб ва мақоми баланд дорад.

ОЛИМАРТАБА *عالي مرتبه* 1. *ниг.* олидарача. 2. унвони эҳтиромии мансабдорони баландмартаба.

ОЛИМӢ *عالمي* донишмандӣ, донандагӣ, вуқуфи зиёд дошта дар соҳае.

ОЛИМНАМО *عالم نما* он ки худро олим мета-рошад, он ки олими ҳақиқӣ нест.

ОЛИМОНА *عالمانه* олимвор, монанди олим: мунозираи олимона.

ОЛИМПИАДА *ю. آليمپيئده* мусобиқаҳои варзишӣ; мусобиқаҳои мактабии: **олимпиадаи байналхалқӣ**.

ОЛИМПӢ *آليمپي* мансуб ба олимпиада; бозихон олимпӣ мусобиқаҳои байналхалқӣ дар тамоми навъҳои асосии варзиш.

ОЛИМТАРОШ *عالم تراش* *ниг.* олимнамо.

ОЛИМШАВАНДА *عالم شونده* он ки дар роҳи олим шудан мекӯшад, он ки аз вай умеди олим шудан ҳаст.

ОЛИНАЖОД *عالي نژاد* он ки нажоди оӣ дорад, он ки ба хонадони оӣ нисбат дорад; асилзода, озодаанаҷод, шарафманд.

ОЛИНАСАБ *عالي نسب* *ниг.* олинаҷод.

ОЛИРУТБА *عالي رتبه* *ниг.* олимартаба.

ОЛИСИФАТ *عالي صفت* дорои сифат ва хислати некӯ ва баланд.

ОЛИТАБИАТ *عالي طبيعت* он ки дорои сифатҳои нек мебошад, наҷиб.

ОЛИТАБОР *عالي تبار* *ниг.* олинаҷод.

ОЛИҲА *ا. آله* 1. *асот.* он чи дар ҷоҳилият парастии мекарданд, санам, бут. 2. *мач.* зебо, ҷамил; $\diamond$ олиҳаи ҳусн, зебосанам.

ОЛИҲАЗРАТ *عالي حضرت* баландмартаба, олиҷоҳ (*лақаби подшоҳон*).

ОЛИҲАШАМ *عالي حشم* он ки ҳашамат ва дабдабаи баланд дорад.

ОЛИҲИММАТ *عالي همت* сахӣ, ҳимматбаланд.

ОЛИҲИММАТӢ *عالي همتي* ҳимматбаландӣ, саховат.

ОЛИҲИММАТОНА *عالي همتانه* босаховат, саҳиёна, назарбаландона, бузургворона.

ОЛИҶАНОБ *عالي جناب* 1. баландқадр, арҷманд. 2. олиҳиммат, назарбаланд. 3. *гуфт.* хуб, нағз, сазовори таҳсин ва тақдир: **филми олиҷаноб, асари олиҷаноб**.

ОЛИҶАНОБӢ *عالي جنابي* 1. бузургӣ. 2. баландҳимматӣ.

ОЛИҶАНОБОНА *عالي جنابانه* 1. бузургворона. 2. баландҳимматона.

ОЛИҶОҲ *عالي جاه* *ниг.* олимартаба.

ОЛИШАӢН *عالي شأن* 1. дорои шаън ва мартабаи оӣ, бисёр наҷиб. 2. яке аз унвонҳои ашхоси олитабор.

ОЛИШОН *شان عالي* *ниг.* олишаън.

ОЛИШУКӢХ *شکوه عالي* дорои шукӯх ва дабдабаи баланд.

ОЛӢ *ا.* *عالي* баланд, бузург; **мактаби олӣ**, **маълумоти олӣ**, **Маҷлиси Олӣ**; **Ҷаноби Олӣ**, **ҷазои олӣ** ҷазои аз ҳама баландтар.

ОЛИЯ *а.* *عاليه* 1. муаннаси **олӣ**. 2. чизи баланд, олӣ; хислати олӣ.

ОЛЛОҲ *а.* *الله* *ниг.* Аллоҳ; Худо.

ОЛМОНӢ *آلماني* *мансуб ба* **Олмон** (Германия); **забони олмонӣ**.

ОЛОИДАН *آلايدن* *ниг.* олудан.

ОЛОИШ *آلايش* 1. нопокӣ, олудагӣ. 2. фиску фахш.

ОЛОЛА *آلاه* 1. *кит., бот.* гуле бо рангҳои зард, сафед ё қирмиз, ки дорои навъҳои гуногун ва хусусияти зинатӣ мебошад. 2. хонаводаи ин ғиёҳон, алолагон; шақоиқ.

ОЛОН(И)ДАН *آلاندين//آلندن* олуда кардан, ба чизҳои нопок оғушта кардан, олудан.

ОЛОТ *а.* *آلات* *ҷ.* **олат**; **олоти истехсол** воситаҳои истехсол; **олоти ҳарбӣ** яроқу аслиҳа.

ОЛОЯНДА *آلاينده* олудакунада, олоишгар.

ОЛПАЙКАР *آليپيكر* *кит.* сурхтан, сурхранг.

ОЛПӢШ *آلپوش* *кит.* сурхпӯш, он ки либоси сурх ба тан дорад.

ОЛТИНГӢГИРД *آلتين گوگرد* *ниг.* гӯгирд, кибрит.

ОЛУ *آلو* меваест обдори ширин ба ранги сиёҳ ё сурхтоб.

ОЛУБОЛУ *آلوبالو* меваест сурхранги туршмаза аз чинси гелос.

ОЛУБОЛУГӢ *آلوبالوگي* *мансуб ба* **олуболу**; **мураббон олуболугӣ**.

ОЛУБОЛУҚОҚ *آلوبالوقاق* *гуфт.* олуболуи хушкіда ё хушконидашуда.

ОЛУБОЛУРАНГ *آلوبالورنگ* 1. ба ранги олуболу. 2. *маҷ.* сурхранг ва чигарианг.

ОЛУҒДА *آغده* *кит.* қаҳролуд, хашмгин; ҷангара.

ОЛУҒУНДОР *آلوغوندار* *ниг.* олучин.

ОЛУД *آلود* *мухаффафи олуда*, ки ҳамчун ҷузъи *пасини калимаҳои мураккаб ба маънои олуда меояд*; **ашколуд**, **заҳролуд**, **хунолуд**...

ОЛУДА *آلوده* *сифати феълӣ* замони гузашта аз **олудан**; он чи ба чизи нопок оғишта шудааст.

ОЛУДАГӢ *آلودگي* олоиш, оғуштагӣ ба нопокӣ.

ОЛУДАДОМАН *آلوده دامن* *маҷ.* бадном, тардоман.

ОЛУДАДОМОН *آلوده دامان* *ниг.* олудадоман.

ОЛУДАДОМОНӢ *آلوده داماني* олудадомон будан.

ОЛУДАКОРӢ *آلوده كاري* *кит.* анҷом додани кори зишту ғайриахлоқӣ, зишторӣ, бадахлоқӣ.

ОЛУДАКУНАНДА *آلوده كننده* он чи ё он ки мухити зист ва ҳар унсури моддӣ ё маънавиро олуда мекунад.

ОЛУДАН *آلودن* олуда кардан, чиркин кардан (ё шудан), ба нопокӣ оғушта кардан чизеро ё оғушта шудани чизе; *муқоб.* **полудан**.

ОЛУДАСОЗ *آلوده ساز* он ки ё он чи мухити атроф ё чизи дигарро олуда месозад.

ОЛУЗОР *آلوزار* ҷои анбӯҳи дарахтони олу, боғи олу.

ОЛУҚ *ت.* *آلوق* *таър.* маблағе, ки амалдорони амир ҳар моҳ ба дарбор мебурданд.

ОЛУҚОҚ *آلوقاق* *гуфт.* хушкіда ва хушккардаи олу.

ОЛУС *آلوس* қоч, аҳвал, қачбин.

ОЛУФТА *آلفته* 1. ринд, бебок, шӯрида. 2. худоро, худпардоз.

ОЛУФТАБОЗ *آلفته باز* он ки бо олурфтаҳо (1) саруқор дорад, олурфтаписанд.

ОЛУФТАВОР *آلفته وار* кирдор ва рафтори чун олурфтагон, риндона, бебокона.

ОЛУФТАГӢ *آلفتگي* амал ва кирдори олурфта, олурфтагарӣ.

ОЛУФТАНАМО *آلفته نما* олурфтамонанд, зоҳиран чун олурфтаҳо; олурфатарош.

ОЛУФТАСАТАНГ آلفته ستنگ бисёр олуфта.

ОЛУФТАТАРОШ آلفته تراش *ниг.* олуфтанамо.

ОЛУЧА آلوچه як навъ олуи хурди турш аз хонаводаи олу.

ОЛУЧАБАНДАК آلوچه بندک як навъи олуча аз хонаводаи олу.

ОМ(М) *а.* عام 1. ҳамаро фарогиранда, ҳамагонӣ, оммавӣ. **қатли ом**, **ҳучуми ом**. 2. мардум, авом.

омад آمد *асоси* замони гузашта аз **омадан**.

ОМАД آمد 1. омадан; **омади об** рафти об, сӯи чараёни оби равон; **омади шамол** самти вазиши бод, тарафе, ки бод аз он мевазад; **дар омади гап** дар рафти гап, дар аснои сухан, зимнан; **омаду рафт** рафтуой; **омаду рафт кардан**. 2. барор, пешрафт, равнаку ривоч; **омади кор** пешравии кор, барор гирифтани кор; **омад кардан** барор гирифтани, рӯ ба пешрафт кардани коре; **омад-омад гуфт**. дар аснои омадан, пешопеши омадан, дар арафаи омадан.

ОМАДА آمده 1. *сифати феълӣ* замони гузашта аз **омадан**. 2. пешомад, он чи рӯй додааст; **аз омада бояд хушнуд буд**; **омада-омада гуфт**. акнун, холо; то ин вақт дуруст буду акнун дигар шуд.

ОМАДАН آمدن 1. ба чое ворид шудан, ба чое расидан; **муқоб. рафтан**. 2. расидан. 3. фаро расидан. 4. шудан; **лозим омадан**, **наздик омадан**, **дучор омадан**, **чамъ омадан**. 5. бо исмҳои маънӣ омада, воқеъ шудани ҳолате ё ҳодисаеро мефаҳмонад; **гирия омадан**, **ханда омадан**, **рахм омадан**, **қаҳр омадан**; **рост омадан** а) дучор шудан, воҳӯрдан (*бо касе*); б) мувофиқ омадан, муносиб воқеъ шудан; **шинам омадан** ба қаду бастӣ касе зебидан, мувофиқ омадани либосе; **ба миён омадан** пайдо шудан, сар шудан; **ба кор омадан** даркор шудан, мавриди истифода қарор гирифтани; **ба дунё омадан** таваллуд ёфтани, зоида шудан, пайдо шудан, ба вучуд омадан; **ба об омадан** обталаб шудан; **барф омадан** ба бориш сар кардани барф; **ба ҳам омадан** пайвастан, пайвасти ёфтани, сикат шудани ягон чароҳат; **хуш омадан (-и коре, чизе)** писанд будан, форида; **хоб омадан** майли хоб пайдо шудан; **ба забон омадан** гап задан, ба гапзанӣ сар кардан, гап мезадагӣ шудан; **ба худ омадан** хушёр шудан, аз беҳолӣ хориҷ шудан; **ба чон омадан** дар тангӣ мондан, танг шудан, чон бар лаб расида; **ба сар омадан** воқеъ шу-

дан; **ба ёд омадан** ба хотир расидан; **аз даст омадан** қудрати иҷрои кореро доштан, тавонистан, қодир будан; **ба чӯш омадан** ғалаён кардан (*об*); **хуш омадан** иборае, ки вақти қабули меҳмон меғӯянд.

ОМАДУРАФТ آمدورفت рафтуой, алоқа; **омаду рафт кардан** муносибат, муомила кардан.

ОМАДУРАФТКУНАНДА آمدورفت کننده *сифати феълӣ* замони ҳозира аз **омадурафт кардан**, он ки ба чое доимо омаду рафт дорад.

ОМАДУШУД آمد و شد *ниг.* омадурафт.

ОМЕҒ آميغ *кит.* омезиш, ихтилот, омехтан ба чизе ё ба касе.

ОМЕЗ آميز 1. *асоси* замони ҳозира аз **омехтан**; **омез додан** омехтан, махлут кардан. 2. *чӯзӣ* пасини калимаҳои мураккаб ба маънои дар бар доштани чизе: **хандаомез**, **маслиҳатомез**, **гилаомез**...

ОМЕЗА آميزه омехта, махлут, имтизоҷ, ихтилот.

ОМЕЗГОР آميزگار омезанда, унsgiранда, хӯгиранда, улфат; хоҳони муошират; шарик, ҳамнишин.

ОМЕЗГОРӢ آميزگاري унsgiрандагӣ, улфатӣ; хушмуомилагӣ.

ОМЕЗИШ آميزش *грам. исми феълӣ* аз **омез I**; ба ҳамомехтан, омехта шудан, таркиб, **имтизоҷ ёфтан** тамоман омехта шудан, дар чизи омехта ҳал шуда рафтани.

ОМЕЗИШӢ آميزشايي *ниг.* омезиш.

ОМЕХТА آميخته 1. *шакли дигари сифати феълӣ* замони гузаштаи **омехта**. 2. ихтилотёфта, бо ҳам омезишёфта, махлут: **омехтаи сурбу қалъагӣ**; **омехта шудан** ба ҳам омехтани ду ё чанд чиз, ихтилот.

ОМЕХТАГӢ آميختگي 1. *сифати феълӣ* замони гузашта аз **омехтан**. 2. *ниг.* омезиш.

ОМЕХТАН آميختن омезиш додан, махлут кардан, ихтилот додан.

ОМИЁНА آميانه авомона, мардумӣ.

ОМИЛ *а.* عامل 1. амалкунанда, иҷрокунандаи коре. 2. *таър.* ҳоким, волӣ, раис. 3. *таър.* андозгир, хирочгир, ҳисобдор; коргузор. 4. донанда, вокиф; **омил будан** моҳир будан дар кор, кардан; **омил шудан** вокиф гаштан,

махорат пайдо кардан дар коре; **омил кардан** касеро ба коре моҳир кардан, ба иҷрои коре касеро воғузоштан. 5. сабаб, боис.

ОМИН I *а.* آمين *д.* қабул кун, бипазир (*калима-ест, ки дар охири дуо гуфта мешавад*); **омин гуфтан (кардан)** қабул бод гуфтан (*дар охири дуо ва фотиҳа*).

ОМИН II *а.* آمين бебим, бетарс, беҳавф, эмин.

ОМИНА آمينه 1. муаннаси **омин II**. 2. номи модари Муҳаммад пайғамбар.

ОМИНГӢЙ آمين گوئي фотиҳа кардан, омин гуфтан, дуову фотиҳа кардан.

ОМИНГӢЙ آمين گوي омингӢянда, даст ба фотиҳа бардоранда.

ОМИР I *а.* آمر амркунанда, фармондеҳ, ҳоким, ҳукмрон.

ОМИР II *а.* عامر 1. таъмиркунанда, ободкунанда; зинатдиҳанда. 2. зиёраткунанда. 3. иқоматкунанда дар маҳалли маъмур.

ОМИР III *а.* عامر номи яке аз қабилаҳои араб, ки Мачнун ба он мансуб буд.

ОМИРОНА آمرانه ба оҳанги амр, ҳокимона, ҳукмронона.

ОМӢ *а.* عامي 1. авом, мардумӣ. 2. маҷ. бесавод, нодон.

ОММА عامه 1. мардум, тӯдаи мардум, умуми мардум; **оммаи аҳоли** умуми мардум, аксарияти аҳоли. 2. маҷ. мардуми бесавод; **забони омма** забони аксарияти мардум, забони мардуми омӣ.

ОММАБОБ عامه باب он чи ба завқ ва талаби оммаи аҳоли муносиб ва мувофиқ аст; **молҳои оммабоб** молҳои, ки истеъмоли васеи умумӣ доранд.

ОММАВӢ عاموي 1. мансуб ба **омма**, мардумӣ; **оммавӣ** тарбиявӣ. 2. маҷ. умумӣ.

ОММАГӢ عامگي *ниг.* **оммавӣ**.

ОММАПИСАНД عامه پسند мақбул ва писандидаи умум.

ОММАФАҲМ عامه فهم 1. мафҳум ба тамоми аҳоли, дастраси умум. 2. маҷ. равон, сода, фаҳмо (*онд ба таҳрир*).

ОММАФАҲМӢ عامه فهمي мансуб ба **оммафаҳм**.

ОМОДА آماده муҳайё, тайёр; **омода кардан** тайёр кардан, муҳайё намудан, фароҳам сохтан; **омода гардидан (шудан)** тайёр шудан (*ба иҷрои коре*).

ОМОДАБОШ آماده باش дар ҳолати тайёри, дар ҳолати омодагӣ, тайёршавӣ.

ОМОДАГӢ آمادگي *ниг.* **омодабош**.

ОМОДАГОҲ آماده گاه ҷои тайёри, ҷои тадору-кот, маҳали омодабош.

ОМОДАСОЗӢ آماده سازي кор ва амали тайёр кардани касе ё чизе барои иҷрои ягон амал.

ОМОДАШАВӢ آماده شوي омода шудан, тайёр шудан.

ОМОЛ *а.* آمال *ҷ.* амал; уммеду орзу.

ОМОНИМ امانيم *збш.* калимаҳои шаклан бо ҳам монанд. ҳамгун (*збш.*); таҷнис (*адш.*).

ОМОР شمار шумор, ҳисоб, ҳисобу китоб.

ОМОРГАР شمارگر он ки ҳисоби оморро ҷамъоварӣ, гурӯҳбандӣ ва баррасӣ мекунад, оморгир, баҳисобгиранда.

ОМОРГИР شمارگر он ки ба ҷамъоварии омор машғул аст.

ОМОРГИРӢ شمارگيري амали ҷамъоварии омор.

ОМОРИДАН شماريدن 1. шуморидан, ҳисоб кардан. 2. маҷ. аҳамият додан, ба назар гирифтан.

ОМОРӢ شماري мансуб ба **марбутӣ** **омор**; истифодаи омор дар таҳияи коре: **иттилооти оморӣ**, ҳисоби оморӣ.

ОМОРШИНОС شمار شناس ҳисобшинос, он ки қобилият ва малакаи шумориданро дорад.

ОМОС آماس дамидагии ягон узви бадан дар натиҷаи беморӣ ё ҷароҳат, варам.

ОМОСДОР آماس دار 1. мубталои омос, дорои омос, варамдор. 2. он чи омосу варам ва бардамидагӣ дорад.

ОМОСИДА آماسيده *сифати феълии* замони гузашта аз **омосидан**; варамкарда.

ОМОСИДАГӢ آماسيدگي омосида будан, вазъ ва ҳолати омосида.

ОМОСИДАН آماسيدن *шакли дигари сифати*

феълии замони гузаштаи **омосида**; варамидан, варам кардан, омос гирифтан.

ОМОСӢ آماسи *ниг.* **омосида** I.

ОМОСКАРДА آماس کرده *ниг.* **омосида**; варамкарда.

ОМОХ آماه *кит., тиб.* омос, варам, варамкарда, варамидида.

ОМОҲИДА آماهیده *кит.* омосида, варам карда, мутаваррим.

ОМОҲИДАН آماهانيدن *кит.* омосидан, варам кардан, таваррум.

ОМОҲОНАНДА آماهاننده *кит.* омосонанда, варамкунонанда.

ОМОҲОНИДАН آماهانيدن *кит.* омосонидан, таврим.

ОМОЧ آماج *позаи* чӯбин барои рондани замин.

ОМОЧ I آماج *кит.* хоктӯдае, ки нишони тир бар он насб кунанд, омоҷгоҳ.

ОМОЧ II آماج *ниг.* **омоч**.

ОМОЧГАХ آماج گه *ниг.* **омочгоҳ**.

ОМОЧГОҲ آماج گاه *кит.* нишонгоҳи тир.

ОМУДА آموده *кит.* ороста, оросташуда, зинатдода, ороишѐфта.

ОМУДАН آمودن 1. оростан, пиростан, зиннат додан. 2. сохтан, бино кардан.

ОМУЛА آمله *бот.* дарахтест дар Ҳиндустон, ки аз он доруи дарди чашм тайѐр мекунанд.

ОМУННОС ا. عام الناس *авом*, мардуми одӣ.

ОМУРҒ آمرغ *кит.* 1. нафъ, суд, фоида. 2. кадр, қимат, арзиш. 3. ночиз, кам, андак.

ОМУРЗГОР آمرزگار *д.* бахшоянда, афвкунанда; бахшандаи гуноҳон (*сифати Худо*).

ОМУРЗГОР آمرزگار *амали* омурзгор, бахшандагӣ, афв.

ОМУРЗИДА آمرزیده он ки ё он чи мавриди бахшиш ва афв қарор гирифтааст, бахшидагӣ, афвшуда.

ОМУРЗИДАН آمرزيدن *чурму* гуноҳ бахшидан, афв кардан, гузаштан (*аз гуноҳи касе*).

ОМУРЗИШ آمرزش *ниг.* **омурзидан**; бахшидани гуноҳ, афв кардан, бахшидан (*гуноҳи касеро*); **омурзиш талабидан** афв ва бахшиши гуноҳеро пурсидан.

ОМУТ آموت *кит.* ошѐни ҷонварони шикорӣ (*ҳамчун боз, шоҳин*); ошѐна.

омӯз آموز 1. *асоси* замони ҳозира аз **омӯхтан**. 2. *ҷузъи* пасини калимаҳои мураккаб ба маънои омӯзанда (*донишомӯз, коромӯз, худомӯз...*) ва омӯзонанда (*адабомӯз, пандомӯз...*).

ОМУЗА آموزه *нав.* маҷмӯаи андешаҳо ва назарияҳои фалсафӣ, сиёсӣ, илмӣ ва ғ.; назария, ақидаҳо.

ОМУЗАНДА آموزنده 1. *сифати* феълии замони ҳозира аз **омӯхтан**; ѐдгиранда, дарсгиранда, шогирд, талаба. 2. ѐддиханда, муаллим, устод.

ОМУЗАНДАГӢ آموزنده گي *шакли* дигари *сифати* феълии замони ҳозираи **омӯзанда**; омӯзанда будан, ҳолат ва ҷиғунагии омӯзанда.

ОМУЗГОР آموزگار *ѐддиханда* чизеро ба касе, муаллим, дарсгӯй, устод, донишѐр.

ОМУЗГОРӢ آموزگاري *шуғл* ва кори омӯзгор, муаллимӣ, ѐд додани чизе ба касе, донишѐрӣ.

ОМУЗИДАН آموزيدن *кит.* омӯхтан, дониш гирифтан.

ОМУЗИШ آموزش 1. ѐд гирифтан, таълим гирифтан (*чизеро аз касе*). 2. ѐд додан, таълим додан, омӯхтан (*чизеро ба касе*).

ОМУЗИШГОҲ آموزشگاه *ҷои* омӯхтани илму ҳунаре: **омӯзишгоҳи омӯзгорӣ**.

ОМУЗИШГОҲӢ آموزشگاهي *мансуб* ва *марбут* ба омӯзишгоҳ.

ОМУЗИШӢ آموزشي 1. *мансуб* ба **омӯзиш**; он чи мавриди омӯзиш аст; қобили омӯзиш. 2. *кит.* омӯзанда, толиби илм, дӯстдори омӯхтан.

ОМУЗИШКАДА آموزش كده *ниг.* **омӯзишгоҳ**.

ОМУЗОНДАН//ОМУЗОНИДАН آموزاندن//آموزانيدن *омӯхтан*, ѐд додан, таълим додан (*чизеро ба касе*).

ОМУЗХОНА آموزخانه *кит.* ҷо ва маҳалли омӯзиш, макони таълим, дарсхона.

ОМУҲТА آموخته 1. *сифати* феълии замони гузашта аз **омӯхтан**. 2. ѐдгирифта, таълимги-

рифта, одаткарда (ба чизе); **дили омӯхта ба-лои чон** (зарб.). 3. ромшуда, дастомӯз (чорпо); **аспи омӯхта; омӯхта шудан** одат кардан, хӯ гирифтан, унс гирифтан.

ОМӢХТАГӢ *آموختگى* 1. одаткарда, хӯ карда. 2. касе, ки чизеро (*илмеро, пешаро*) омӯхтааст.

ОМӢХТАН *آموختن* 1. ёд гирифтан, аз худ кардан, фаро гирифтан (*чизеро аз касе*). 2. ёд додан, таълим додан, омӯзондан (*чизеро ба касе*). 3. тадқиқ кардан, таҳқиқ кардан (*масъалаеро*), санчидан.

ОМӢХТАНӢ *آموختنى* он чи бояд омӯхта шавад, он чи сазовори омӯхтан аст.

ОМӢХТГОРӢ *آموختگارى* *кит.* хӯ кардагӣ, одат, хӯгирифтагӣ.

ОМФАҲМ *فهم* *кит., ниг.* **оммафаҳмӣ.**

ОН I *آن* *ҷонишин* 1. *ҷонишини шахси сеюми танҳо:* вай, ӯ. 2. *ишорачонишин*, ки ба чизи дур ё шахси ғойб ё ба чизи номбаршуда ишора мекунад: **он кас, он чиз.** 3. *ҷонишини соҳибӣ*, ки бо изофа омада, соҳибиятро ифода мекунад: (**аз**) **они ту** моли ту, чизи ту; **он гуна...** ба он дараҷа, то ба он андоза, чунин; **они дигар** дигаре, каси дигар, дуҷумӣ; **дар он буд, ки...** аз он иборат буд, ки...; **он тараф** *истад...* сарфи назар аз...; **ҳар он чи...** ҳамаи чизҳоеро ки, маҷмӯи...; **аз они худ** кардан соҳибӣ кардан ба чизе, соҳиб шудан; **ҳар он кас ки...** ҳар касе ки; **аз они худӣ** одами (ба мо) наздик, одами худӣ; **дар он дунё** *д.* дар дунёи дигар, дар охират.

ОН II *آن* лаҳза, як дам, муддати андак; **дар як он** дар як лаҳза, дар як дам, дар андак муддат; **дар они воҳид** дар айни замон, дар як вақт, дар як лаҳза.

ОНА *т.* *آنه* *гуфт.* модар; *◇* **онаи (зори)** *касоро* нишон додан касеро саҳт ҷазо додан.

ОНАКАЛОН *آنه* *клан* модаркалон.

ОНАМУРҒ *آنه* *мурғи* чӯчадор.

ОНВАҚТА *آنوقت* *мансуб ба* замони гузашта; *мансуби он замон:* **дар Бухорои онвақта.**

ОНДУН *آندون* *кит.* 1. он ҷо; он сӯй, он тараф. 2. чунон, ончунон. 3. он гоҳ, он замон.

ОНДУНӢ *آندياي* *мансуб ба он дунё.*

ОНИН *آنين* *кит.* хумчае, ки дар он аз ҷурғот равшан ҷудо мекунад; ширзана, наҳра.

ОНИФ *а.* *آنف* 1. нангдоранда. 2. ром, оҳиста. 3. аввал, пештар, собиқ. 2. бинидард, он ки дарди бинӣ дорад.

ОНИФАН *а.* *آنفا* андаке пеш аз ин, собиқан.

ОНКОЛОГИЯ *ю.* *آنکالاجيه* *тиб., ниг.* саратоншиносӣ.

ОНКОЛОГӢ *آنکالاجي* *мансуб ба* саратоншиносӣ.

ОНОМАСТИКА *ю.* *آنماستিকে* *зби.* як соҳаи забоншиносӣ, ки исмҳои хосро меомӯзад, номшиносӣ.

ОНТОЛОГИЯ *ю.* *آنتالاجيه* *фалс.* (*дар фалсафаи идеалистӣ*) таълимоти метафизикӣ дар бораи ҳастӣ.

ОНУК I *а.* *عانک* *кит.* сурб, қурғошим.

ОНУК II *а.* *عانک* 1. регтӯдаи калон. 2. маҷ. монеа.

ОПЕРА *ит.* *آپيره* *санъ.* асари драмавии музикавӣ, ки дар он иштироккунандагон бо ҳамоҳангии оркестр месароянд.

ОПЕРАВӢ *آپيروى* *мансуб ба опера.*

ОПЕРАТИВӢ *آپيره* *тию* фаврӣ, таъчилӣ; зудамал.

ОПЕРЕТТА *ит.* *آپيريته* *санъ.* яке аз навъҳои операи ҳаҷвӣ, ки иштироккунандагон ҳам гап мезананд ва ҳам месароянд.

ОППОРТУНИЗМ *фр.* *آپارتونيزم* *с.* сиёсати созишгарона, ҳамкорӣ ва муросохоҳона бо буржуазия дар ҳаракати коргарӣ.

ОППОРТУНИСТ *фр.* *آپартонист* *с.* созишгар, муросокор.

ОППОРТУНИСТӢ *آپارتонисти* *с.* *мансуб ба оппортунист;* созишгарона, бо роҳи мувосо.

ОПТИКА *ю.* *آپتيکه* *физ.* як соҳаи физика, ки ҳодисаҳои оид ба нур ва ҳосиятҳои нурро меомӯзад.

ОПТИКӢ *آپتيکي* *физ., мансуб ба оптика:* асбобҳои оптикӣ.

ОПТИМИЗМ *лот.* *آپтимизм* *фалс.* назари неқбинона ба ҳаёт, боварӣ ба ғалабаи неқӣ бар бадӣ, хушбинӣ, хушназарӣ.

ОПТИМИСТ *лот.* *آپтимист* *фалс.* неқбин, хуш-

назар.

ОПТИМИСТӢ آپتیمیستی *фалс.* мансуб ба **оптимист**; некбинона, бо назари нек.

ор *асоси замони ҳозира аз овардан.*

ОР *а.* آر ҳаё, шарм; **нангу ор**; **ор будан** (-и коре, чизе ба *касe*) боиси шармандагӣ ва нанг будан; **ор донистан** нанг ҳисоб кардан, боиси шармандагӣ(-и худ) шумурдани коре; **ор доштан** шарм кардан, боиси нанг шумурдани коре; **ор кардан (намудан)** шарм кардан, чизе ба худ нанговар донистан; **ор омадан** дар ҳиҷолат мондан.

ОРАЗ *а.* عارض рухсора, ду бари рӯй, рӯй, чехра.

ОРАЗӢ عارضی навъе аз гули сурх.

ОРАМИДА آرمیده *ниг.* **оромида**.

ОРАМИДАН آرمیدن 1. ором гирифтан, ором шудан, осудан, хобидан; қарор гирифтан. 2. *кхн.* ром шудан, унс гирифтан.

ОРАНГ I آرنگ *ниг.* **оранч**.

ОРАНГ II آرنگ ранг; сурхӣ.

ОРАНГ III آرنگ азоб, машаққат, алам, озор.

ОРАНГ IV آرنگ ҳамоно, гӯё; гӯё, ки.

ОРАНДА آورنده **оваранда**.

ОРАНЧ//ОРИНЧ آرنج бандгоҳи соид ва бозу, оринч.

ОРАСТА آروسته ораста, пероста.

ОРАСТАН آروستن оростан.

ОРГАНИКӢ آرگنیکی он чи ба олами ҳайвонот ва наботот дахл дорад, узвӣ: **моддаҳои органикӣ, химияи органикӣ**.

ОРД آرد суда ва кӯфтаи ғаладона; **орди гандум, орди чав** *ва г.*; **орд кардан** ба орд мубаддал кардани ғаладона.

ОРДАК آردک хока, суда; **доруи ордак** доруҳои ордмонанд.

ОРДБЕЗ آردبیز 1. он ки ордро элак мекунад. 2. он чи ба воситаи он ордро мебезанд, элак, парвезак.

ОРДБЕЗАК آردبیزک *ниг.* **ордбез** 2.

ОРДБЕЗӢ آردبیزی амали ордбез, орд бехтан.

ОРДБЕЗХОНА آردبیزخانه хонаи махсус дар нонвойхонаҳо барои бехтани орд.

ОРДБИРӢН آردبیریان 1. орди бирён, ки барои пухтани атола, ҳалво ва ғайра истифода мекунад. 2. гардсӯз, ордоб (*навъи хӯрок*).

ОРДВОР آردوار мисли орд, чун орд гардшуда.

ОРДЕН آردین нишони сари сина, ки барои хизматҳои намоён дода мешавад, нишон.

ОРДЕНДОР آردیندار он ки орден (нишон) дорад.

ОРДИНАТОР лот. آردینتار *тиб.* пизишки муолиҷакунанда дар беморхона, дармонгоҳ *ва г.*

ОРДИНАТУРА лот. آردینتوره 1. вазифаи ординатор. 2. курси махсуси таҷрибаафзоии пизишкон.

ОРДӢ آردӣ он чи мансуб ва марбут ба орд аст, он чи аз орд сохта мешавад.

ОРДКАШ آردکش 1. он ки дар осиеб ғалларо орд мекунад. 2. шахсе, ки бо мошин орд мекашонад.

ОРДКАШӢ آردکشی амали ордкаш, орд кашидан.

ОРДОБ(А) آردابه//آرداب *ниг.* **ордбирён**.

ОРДОР آردار он ки ор, нанг, шарм ва ҳаё дорад, баномус.

ОРДСОЗӢ آردسازی орд кардан. табдил додани ғалладона (*чав, гандум ва г.*) ба орд.

ОРДФУРӢШ آردفروش он ки ба фурӯхтани орд машғул аст.

ОРДФУРӢШӢ آردفروشی амали ордфурӯш; чой ва маҳалли фурӯши орд.

ОРДХАЛТА آردخلته халтае, ки ба он орд мегиранд.

ОРЕ آری *калимаи ҷавобии тасдиқӣ (грам.)* бале, хӯш.

ОРЕҒ آریғ *кит.* кина, адоват; нафрат; дилсардӣ, дилхӯнукӣ.

ОРЗУ آرزو 1. хоҳиш, майл (-и расидан, ба даст овардани чизе); мурод, мақсад; **бахори орзу**,

орзу и висол, нияти орзу. 2. умед, армон, чашмдошт, интизорӣ. 3. ҳавас, иштиёқ. 4. матлуб, дилхоҳ (*шаҳс, маҳбуба*); **орзуи хушк** орзуи ҳавой, орзуи хоми амалинашаванда; **орзуву ҳавас** армон ва иштиёқ (умед); **дар орзуи чизе будан** умедворӣ доштан (ба чизе); дар ҳаёли ба даст овардани ягон чизи матлуб ва дилхоҳ будан; **орзу ба хок бурдан** ба мақсад нарасида мурдан; **орзу доштан** хоҳиш ва майли чизеро дар дил парваридан, мушток будан ба чизе; **орзу кардан** хоҳиш доштан, майли чизеро дар дил парваридан; **ба орзу расидан** муяссар гардидан ба чизи дилхоҳ (-и касе), ба мақсад расидан, ба муроди худ ноил омадан; **орзуи дӯғро дар маҳтоб шикастан** ба ягон хоҳиш ва матлаби худ норасида, қусури онро аз чизи дигар баровардан; **орзую ҳавас доштан** нияти тӯю тамошо барпо кардан доштан; **орзую ҳавас кардан** тӯю тамошо барпо кардан.

ОРЗУБАХШ *بخش* **орзу** он ки орзуи шахсеро ба ҷо меоварад, орзу ба ҷо оваранда.

ОРЗУДОР *آرزودار* орзуманд, мушток, толиб.

ОРЗУДОРӢ *آرزودارى* **ниг.** орзумандӣ.

ОРЗУКУШ *آرزوکش* барбоддиҳандаи умеду хоҳишҳо.

ОРЗУМАНД *آرزومند* **ниг.** орзудор; он ки хоҳиш, иштиёқ ва умеди чизеро дорад, мушток, умедвор, толиб, хоҳишманд.

ОРЗУМАНДӢ *آرزومندى* дар дил доштани умеди, мақсаде; орзудорӣ, иштиёқ.

ОРЗУМАНДОНА *آرزومندانه* ба орзумандӣ, бо иштиёқ, боумед, некбинона.

ОРЗУПАЗИР *آرزوپزير* **ниг.** орзуманд.

ОРЗУПАРВАР *آرزوپرور* 1. он ки дар дил орзу мепарварад; **ниг.** орзудор. 2. *мач.* ҳавасманд, ҳаваскор, булҳавас.

ОРЗУПАРВАРӢ *آرزوپرورى* 1. **ниг.** орзумандӣ. 2. *мач.* ҳаваскорӣ, булҳавасӣ.

ОРЗУСАНЧ *آرزوسنج* орзуманд, хоҳон.

ОРИДАН *عاريدن* ор кардан, нанг доштан, шарм кардан.

ОРИЁ *آريا* 1. номи қавмҳое, ки аз рӯзгорони би-сёр қадим дар Эрон, Хинд ва Уруп маскан гирифтаанд, наҷоди хиндуаврупой. 2. номи кишвари ориёён.

ОРИЁӢ *آرياي* **мансуб ба ориё:** наҷоди ориёӣ.

ОРИЁН *آريان* **ниг.** ориё I.

ОРИЁНАЖОД *آرياناژاد* он ки аз наҷоди ориёӣ аст, наҷоди ориёӣ.

ОРИЁНӢ *آريانى* **мансуб ба** наҷоди ориёӣ.

ОРИЗ *ا. عارض* 1. **кит.** аризадиҳанда, арзкунанда, шикоятгар, шиквагар. 2. **кит.** баҳисобирандаи лашкар; таъмингари сипоҳ. 3. борон. 4. дандон. 5. кӯҳ. 6. рӯйдода, пайдошуда, пайдошаванда, воқеъшаванда; **ориз шудан** рӯй додан, пайдо шудан.

ОРИЗА *ا. عارضه* 1. **кит.** пешомад, ҳодиса, воқеа, он чи воқеъ мешавад. 2. **кит.** дард, беморӣ, ранҷ, касолат, мараз. 3. ҳоҷат.

ОРИЗӢ *عارضى* **кит.** 1. ғайриаслӣ, сохта, сохташуда. 2. ҳисобдорӣ; таъминоти лашкар.

ОРИНЧ *آرنج* **ниг.** оранҷ.

ОРИНЧБАНД *آرنج بند* 1. он ки соиди бозу (*умуман* даст) мебандад. 2. *мач.* табиби устухонбанд. 3. он чи бад-он дасту оринчро мебандад.

ОРИНЧМОНАК *آرنج مانک* он чи дар дасту оринч мемонанд ё мебандад.

ОРИНЧШОР *آرنج شار* он чи аз оринч мешорад ва метаровад; **палави оринчшор** палави ниҳоят серравған.

ОРИФ *ا. عارف* 1. огоҳ, вокиф, маърифат, доно, шиносанда. 2. порсо, аҳли ирфону тасаввуф.

ОРИФА *ا. عارفه* **муаннаси ориф.**

ОРИФАНДЕШ *عارف انديش* фикри орифона доштан, муҳаққик, пажӯҳишгар.

ОРИФӢ *عارفى* парҳезгорӣ; донишмандӣ, суфигӣ, порсой.

ОРИФОНА *عارفانه* он чи махсус ва марбут бар орифон аст.

ОРИЯ *آريه* сӯроҳе, ки дандон дар он ҷой дорад.

ОРИЯТ I *ا. عاريت* чизеро аз касе барои истифодаи муваққат (*ба шарти пас гардонда додан*) гирифтани: **ба орият гирифтани** барои истифодаи муваққати гирифтани чизеро аз касе; **ба орият додан** чизеро барои истифодаи муваққати додани чизе ба касе.

ОРИЯТ **II** **آريت** ор, нанг, шарму ҳаё; **орият кардан** ору номус кардан, кореро боиси нанг шумурдан.

ОРИЯТАН **a.** **عاريتا** ба таври ориятӣ.

ОРИЯТӢ **عاريتى** он чи мансуб ва марбут бар орият аст: **хучраи ориятӣ**, **китоби ориятӣ**.

ОРИЯТНИШИН **عاريتنشين** он ки дар чое (*хучрае, хонае*) ба орият (ба таври ориятӣ) истиқомат мекунад.

ОРИЯТНОК **عاريتناк** он ки орият (**II**) дорад, баномус.

ОРӢ I **آرى** *мухаффафи ориёӣ*; *ниг. ориёӣ*.

ОРӢ II **a.** **عارى** 1. барахна. 2. холӣ, пок, озод, мубарро. 3. сода, нодон. 4. *ниг. ордор*.

ОРКЕСТР *фр.* **آرکستر** дастаи мусиқанавозон, ки бо созҳои гуногун якҷоя оҳангеро менавозанд: **оркестри симфонӣ**.

ОРМОН **آرمان** орзу, умед, ҳасрат.

ОРМОНГАРО **آرمان گرا** он ки дар тасаввур ва ҳаёл орзуи ба таври матлуб сохтани зиндагии худро дорад, тасаввурот ва орзуҳое, ки амалӣ шудани он хеле душвор аст, идеалист.

ОРМОНГАРОӢ **آرمان گرايى** тафаккури ормонгаро, идеалист будан, идеализм.

ОРМОНӢ **آرمانى** мансуб ба **ормон**; он чи дарбаргирандаи орзуву ормон аст; **андешаи ормонӣ** мутобиқ ва созгори ормон.

ОРМОНТАЛАБ **آرمان طلب** *ниг. ормонгаро*.

ОРМОНТАЛАБӢ **آرمان طلبى** *ниг. ормонгарой*.

ОРМОНХОҲ **آرمان خواه** орзуманд, ормонгаро.

ОРМОНХОҲӢ **آرمان خواهى** орзумандӣ, ормонгарой.

оро **آرا** 1. *асоси замони ҳозира аз оростан* (оро додан). 2. *ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои ороянда: базморо, суханоро, худоро...*

ОРО **آرا** ороиш, зеб, зиннат; **орову торо** зебу зиннат; **оро додан** зиннат додан, оростан, хушнамо гардонидан..

ОРОГАР **آراگر** 1. ородиханда, ороишгар, ороянда, тазйингар. 2. машшота.

ОРОГАРӢ **آراگرى** он чи мансуб ва марбут ба орогар аст, зинат додан, оро додан, ороиш додан, тазйин.

ОРОДЕХ **آراده** *ниг. орогар*.

ОРОДЕХӢ **آرادهى** *ниг. орогарӣ*.

ОРОИДАН **آرايدن** 1. зинат додан, ороиш додан. 2. барпо кардан, мураттаб сохтан; **базм ороидан** базм барпо кардан; **саф ороидан** саф бас-тан; **сӯхбат ороидан** сӯхбат барпо кардан, барои сӯхбат ба даври ҳам чамъ шудан.

ОРОИШ **آرايش** 1. зинат додан, тазйин. 2. зеб, зинат; **ороиш додан** *ниг. оро*; **оро додан**, **оро-стан**; **ороиш ёфтан** ораста шудан, базебу зинат шудан.

ОРОИШГАР **آرايشگر** он ки (*касе ё чизеро*) оро-иш медиҳад; машшота.

ОРОИШГОҲ **آرايشگاه** ҷои ороишдихӣ, макони махсус барои ороишдихӣ; коргоҳи машшота.

ОРОИШДИХАНДА **آرايش دهنده** *ниг. орогар*.

ОРОИШӢ **آرايشى** он чи мансуб бар ороиш аст; **асбоби ороишӣ**.

ОРОМ **آرام** 1. сокит, хомӯш, осуда, бе сару садо, сокин. 2. суқун, субот, қарор, тоқат. 3. оҳиста, ҳамвор, ба як қарор; *муқоб. шитоб*. 4. батаанний, батамкин, вазнин; **хоби ором** хоби роҳат, хоби осуда ва беташвиш, хоби бароҳат; **ором будан** а) сокит будан, беғалоғула ва беташвиш будан; б) осуда, хотирчамъ будан; **ором гардидан** (**ёфтан, шудан**) а) оромидан, осудан; б) аз ҳаракат мондан, боз истодан, қатъ шудан; в) фуру нишастан (*хашм, изтироб, ҷӯшу хурӯш*); **ором гирифтан** а) дам гирифтан, орамидан, осудан; б) қатъ шудан, пасанда шудан, хомӯш шудан (садо); в) боз истодан (*аз коре, ҳаракате*); г) таскин ёфтан, осуда шудан, аз ҳолати изтироб ва беқарорӣ баромадан; д) кам шудан ё рафъ гардидани дарди узве (*дарди сар, хашм, но ва ғ.*); е) барпо шудани тинҷӣ ва амонӣ; **ором гузоштан** *касера* кордор нашудан, осуда, ба ҳоли худ мондан (*касера*); **ором додан** сокит кардан, фуру нишондани хашму, изти-роби касе ё дарде; **ором додан** (**нафсро**) гу-руснагии худро то ҳадде бартараф кардан; **ором кардан** *касера* таскин додан, фуру ни-шондани хашм ё изтироби касе, сокит наму-дан, хомӯш кардан, таскин додан; **ором на-доштан** беқарор будан, хотир осуда набудан, суқун ва тоқат надоштан; **оромӣ дил** (**хотир**) боиси осудагии хотир, тасаллобахши дил;

ОРОМИ ЧОН а) боиси тасалло ва таскини дил; б) *мач.* маъшуқа; **ором-ором** ба оромӣ, оромона.

ОРОМАФАЗО آرام افزا *ниг.* **оромбахш.**

ОРОМБАНД آرامبند *нав.* василае, ки ором баста шудан ва кушода шудани дару дариҷа ва дигар таҷхизотро танзим мекунад.

ОРОМБАХШ آرامبخش таскиндиханда, оромиовар, он ки ва он чи бар одамӣ оромӣ мебахшад: **табиати оромбахш, доруи оромбахш.**

ОРОМГАҲ آرامگاه *ниг.* **оромгоҳ.**

ОРОМГОҲ آرامگاه 1. ҷои осоиш ва истироҳат; хона, маскан. 2. мақбара, дахма, макони ғавтидагон.

ОРОМИДА//ОРАМИДА آراميده // آراميده 1. *си-фати феъли* замони *гузашта* аз **орамидан**. 2. вазнин, бурдбор, ботамкин; ором. 3. хотирчамъ, беташвиш.

ОРОМИДАН آراميدن *ниг.* **орамидан.**

ОРОМИШ آرامش 1. беҳаракатӣ, сукунат, сукут. 2. фароғат, роҳат, осоиш, дамгирӣ, таскинёбӣ. 3. амният, эминӣ, тинҷӣ.

ОРОМИШГОҲ آرامشگاه *ниг.* **оромгоҳ.**

ОРОМӢ آرامي 1. осудагӣ, беташвишӣ; **ба оромӣ гузаштан**. 2. хомӯшӣ, сукунат. 3. таскинёбӣ, фуру нишастани изтироб, хашм ва асабияту ҷӯшу хуруш. 4. амният, тинҷӣ; **ба оромӣ батамкинӣ, бидуни изҳори асабоният, хунсардона, бе изҳори ҷӯшу хуруш.**

ОРОМОНА آramانه 1. бо сукут, ба оромӣ. 2. бофароғат, бароҳат. 3. бешироб, ботамкин, хотирчамъона, бо сукуну қарор.

ОРОМОНДАН آراماندن ором қардан, аз ҳаракат монондан, соқит гардондан.

ОРОМПАЗ آرام پز *нав.* деги барқӣ, ки хӯроқро дар замони муайян ва охиставу ором мепазад.

ОРОМСӢЗ آرام سوز он ки ва он чи сабаби нестӣ оромӣ мегардад: **бахси оромсӢз, бути оромсӢз.**

ОРОМФИЗО//ОРОМАФЗО آرام فزا // آرام افزا *ниг.* **оромбахш.**

ОРОМЧОӢ آرام چاي 1. ҷои ором ва осуда. 2. ҷои оромиш, ҷои истироҳат.

ОРОСТА آراسته зинатдодашуда, бо зебу зинат, ороишноқ, ба назму ба тартиб оварда; **ороста қардан** ҷунонки бояду шояд, ба ҷо овардани қоре; **ба шариат ораста қардани чизе** ба шариат мутобиқ ва мувофиқ гардонидани чизе.

ОРОСТАГӢ آراستگي ороиш; зебу зинат.

ОРОСТАН آراستن 1. зинат додан, ороиш додан. 2. барпо қардан, муруттаб сохтан; **базм оростан** базм барпо қардан; **саф оростан** саф бастан; **сӯҳбат оростан** сӯҳбат барпо қардан, барои сӯҳбат ба даври ҳам ҷамъ шудан.

ОРО-ТОРО آرا تارا *гуфт.* зинат, зеб, ороиш.

ОРОӢ آ. آرا ҷ. раъй.

ОРОЯНДА آراينده *ниг.* **орогар.**

ОРТАЛАБ عارطلب ориятталаб.

ОРУ آرو *гуфт.* занбӯр.

ОРУҒ آروغ боди меъда, ки бо садо аз гулӯ мебарояд: **оруғ додан, оруғ задан.**

ОРУҒДА آروغده хашмгин, ғазабноқ.

ОРУХОНА آروخانه 1. хонаи занбӯр. 2. *мач.* ҷои сердаробуроӣ сермағал.

ОРФОГРАФИЯ ю. آرفاگرفيه *ниг.* **имло.**

ОРФОЭПИЯ ю. آرفائيه қоидаҳои тарзи талаффузи дуруст.

ОРФОЭПӢ آرفائيه *мансуб ба* **орфоэпия.**

ОС I آس санги гирде, ки ғалларо ба воситаи он орд мекунад; ин санг агар бо қуввати об қор кунад, «осиё» ё «осиёб»; агар бо қувваи даст қор кунад, «дастос» меғуянд.

ОС II آس *кит., зоол.* ҷонвари сафедранге, ки нӯти думаш сиёҳ аст ва аз пӯсту мӯи он пӯстин медӯзанд, қоқум.

ОС III آس *кит., бот.* дарахтест ҳамешасабз, ки баландтар аз анор буда, баргу гулаш хушбӯст, дар тиб ҳамчун даво қор фармуда мешавад, мӯрд, ранд, исмор.

ОС IV آس *кит.* 1. қабр. 2. ёр, соҳиб. 3. хокистаре, ки дар оташдон боқӣ монда аст. 4. нишона; нишона ва аломатҳои иморат ва ободӣ.

ОС V *آس кит.* 1. тирандозии моҳир, камонвар. 2. камон, силоҳи тирандозӣ.

ОС VI *آс кит.* номи қавми эронии сокини Қафқози Марказӣ, ки ҳамчунин бо номҳои ирун, эсҳо ва осетҳо маълуманд.

ОСА *آسه кит.* замини барои кишт омода; киш-тзор.

ОСАҒДА *آسغه кит.* муҳайё, тайёр, омода.

ОСАФ *آصف кит.* 1. номи вазири Сулаймон, ки ба доноӣ машҳур будааст. 2. *мач.* вазири доно, вазири ботадбир.

ОСАҒӢ *آصفӣ кит.* вазири, вазири қардан.

ОСЕБ *آسيб 1.* озор, ранҷ, дард. 2. зарар, зиён, газанд. 3. офат, нақбат, бало. 4. зарба, садама, кӯфт; **осеб расондан** зарар расондан, зиён ворид сохтан ба чизе.

ОСЕБДЕХ *آسيده осебдиҳанда, ранҷдиҳанда, газандрасон.*

ОСЕБДИДА *آسيديده (шаҳси) зарардида, он ки ба вай газанде расидааст.*

ОСЕБДИҲАНДА *آسيدهنده ниг. осебдеҳ.*

ОСЕБРАСОН *آسيبرسان касе ва чизе, ки ба дигарон осеб мерасонад; ниг. осебдеҳ.*

ОСЕБШИНОС *آسيبشناس тиб.* пизишки осеб-шинос.

ОСЕБШИНОСӢ *آسيبشناسӣ тиб.* як баҳши илми тиб, ки осеб, сабаби пайдоиш ва анвои он, ҳамчунин равишҳои пешгирии табobati онро мавриди омӯзиш қарор медиҳад.

ОСЕВАН *آسيون ниг. осема.*

ОСЕМА *آسيمه* парешон, музтариб, мушавваш; саросема; ҳайрон, шефта; саргашта, деонамичоз, осеван; **осема гаштан (шудан)** ҳайрон ва парешонхотир шудан; деона шудан.

ОСЕМАНАЗАР *آسيمه نظر кит.* шӯрида, нигоҳ, ошuftаназар; мадхӯш, азхӯшрафта, азҳолрафта.

ОСЕМАСАР//ОСЕМАСОР *آسيمه سر// آسيمه سار* саргардон, мутаҳаййир, парешонҳол, саросема.

ОСЕТИН *آسيتين* миллати эронинаҷод, ки дар Қафқоз зиндагонӣ мекунад.

ОСЕТИНӢ *آسيتينӣ мансуб ба осетин; забони осетинӣ.*

ОСИВОР *آسيوار кит.* монанди гунаҳкор, гунаҳгорсифат.

ОСӢ I *ا. عاسى* гунаҳкор, нофармон, он ки ҳилофи нишондоди дину шариат амал мекунад.

ОСӢ II *آسى мансуб ба марбут ба ос VI.*

ОСИӢ I *آسيا 1.* дастгоҳе, ки дар он ғалла-доноро орд мекунад. 2. ҷои ғалла орд қардан; **осиӢ ба навбат (мақ.)** ҳар қор ба навбати худ, ба навбат бояд риоя қард; **санги зерини осиӢ** *мач.* устувор, барқарор, собит; **як осиӢ об** обе, ки тавоноии гардондани як осиӢборо дорад; **ба осиӢ(б)и касе об рехтан** ба пешрафти қори касе боис шудан.

ОСИӢ II *ю. آسيا* яке аз қитъаҳои шашгонаи олам.

ОСИӢБ *آسياب ниг. осиӢ I.*

ОСИӢБОН *آسيابان он ки осиӢбонӣ мекунад; соҳиби осиӢ.*

ОСИӢБОНӢ *آسيابانى касбу қори осиӢбон.*

ОСИӢЕНА *عاصيانه* нофармонбардорона, исёнқорона, осивор, монанди осӢ.

ОСИӢПУЛӢ *آسياپولي музде, ки ба осиӢбон барои орд қардани ғалла дода мешавад.*

ОСИӢСАНГ *آسياسنگ 1.* санги осиӢ. 2. *мач.* санги бузург, санги гарон.

ОСИӢХОНА *آسياحانه* бинои осиӢ, ҷои орд қардани ғалла.

ОСИӢЧАРХ *آسياجرх* осиӢи бодӣ.

ОСИМ *ا. آثم* гунаҳгор, муҷрим, базаҳкор, осӢ.

ОСИМАСАР *آسيمه سر ниг. осемасар.*

ОСИФ I *ا. عاصف кит.* бодӣ саҳт, тундбод.

ОСИФ II *ا. عاثف кит.* пасрав, тобеъ.

ОСМОН *آسمان* фазои бениҳояти атрофи Замин, ки ба назар қабудранг ва гунбадшакл менамояд, сипеҳр; **аз осмон афтодани чизе** ногаҳонӣ ва муфт ба даст даромадани чизе; **осмонро ба сар бардоштан** саҳт ва баланд доду фарёд қардан; **осмон ба сари касе фуру рафтан** ба мушқили саҳт афтодан, бадбахтии қалоне рӯй додан; **ба осмон бардоштан** *касиро*

касоро бисёр ва берун аз ҳад таъриф кардан; **ба осмон дакка задан** хеле баланд бардошта шудан; **ба осмон расидан** бисёр баланд шудан (*мас., овоз*); **осмонро ба замин овардан** иҷро кардани кори маҳоле; **сари қасе ба осмон расидан** хеле сарбаланд ва ифтихорманд шудан; **осмон ба замин начаспидан** ягон ҳодисаи фавқуллода ё ислохнопазир ба вуқӯ наомадан; **осмон шудан** *мач.* соҳиби мартабаи баланд шудан; ҳавобаланд, мағрур, каснорас, касношинос ва дастнорас шудан; **осмон баланд (дур), замин саҳт** дар мавриди ноилоҷ мондан ва ба мушкили худ чора наёфтан гуфта мешавад; **дар ҳафт осмон ситорае надоштан** ниҳоят нодор ва камбағал будан.

ОСМОНА آسمانه *кит.* сақф, шифти хона, шифти бино.

ОСМОНАСОС آسمان اساس *кит.* пуршукӯх, бузург, азим, олибунёд.

ОСМОНБӢС آسمان بوس *мач.* хеле баланд; **кӯҳҳои осмонбӢс** кӯҳҳои бисёр баланд.

ОСМОНВАШ آسمان وش 1. осмонмонанд. 2. *мач.* баланд; бошукӯх. 3. *мач.* кабуд.

ОСМОНГАР آسمان گر *д., мач.* Худованд.

ОСМОНГАРД آسمان گرد он чи дар осмон парвоз мекунад (*паранда, ҳавопаймо*).

ОСМОНГИР آسمان گير *фатҳкунандаи осмон; баландпарвоз, дурпарвоз.*

ОСМОНГОҲ آسمان گاه баландмартаба, олигоҳ.

ОСМОНГУН آسمان گون 1. ба ранги осмон. 2. *мач.* кабуд, обиранг, лочувардӣ.

ОСМОНГУНА آسمانگونه *ниг.* осмонгун.

ОСМОНДАРА آسمان دره *нуч.* роҳи Қаҳкашон, Маҷарра.

ОСМОНЗАДА آسمان زده *кит.* фалокатзада, шӯрбаҳт, бадбаҳт, баҳтбаргашта.

ОСМОНИРАНГ آسماني رنگ *ниг.* осмонгун.

ОСМОНӢ آسماني 1. *мансуб ба осмон; кутуби осмонӣ* *д.* китобҳои муқаддаси динӣ; **қазон осмонӣ** балои ногаҳонӣ; **ҷирмҳои осмонӣ** ҷисмҳои осмонӣ, сайёра ва ситораҳо. 2. *мансуб ба ранги кабуд; ниг.* осмонгун.

ОСМОНКАФ آسمان كف *мач.* хеле баланд ва пурсадо, раъдвор, пурғулғула; **базми осмонкаф** базми хеле пурдабада; **осмонкаф доира**

навохтан хеле баланду пурғулғула доира задан.

ОСМОННАВАРД آسمان نورد *осмонгард, баландпарвоз, ҳавопаймо (мас., паранда).*

ОСМОННАМО آسمان نما *абзоре барои намоиши тасвири ҷирмҳои осмонӣ, ситораҳо ва ғ., афлокнамо.*

ОСМОННИҲОД آسمان نهاد 1. *ниг.* осмонасос. 2. *мач.* асилзода, покнаҷод.

ОСМОНПАЙМО(Ӣ) آسمان پيماي *осмонсайр, он ки, он чи дар осмон сайр ва гардиш мекунад.*

ОСМОНРАНГ آسمان رنگ *ниг.* осмонгун.

ОСМОНРАС آسمان رس *ниг.* осмонбӯс.

ОСМОНРӢЗ آسمان روز *рӯзи 27-уми ҳар моҳи шамсӣ.*

ОСМОНСАӢР آسمان سير *кит.* осмоннавард, осмонгард; баландпарвоз

ОСМОНСАНҶ آسمان سنج *мунаҷҷим, ҳайатшинос, ситорашинос.*

ОСМОНСОӢ آسمان ساي *осмонхарош, осмонрас, ниҳоят баланд.*

ОСМОНТАХТ آسمان تخت *кит.* баландмартаба, олиҷоҳ.

ОСМОНТОЗ آسمان تاز *ниг.* осмонгир.

ОСМОНФАР آسمان فر *пуршаъну пуршукӯх, бошукӯх.*

ОСМОНФАРҲАНГ آسمان فرهنگ *кит.* донишманд, доно, пурдон.

ОСМОНХАРОШ آسمان خراش *мач.* 1. бисёр баланди сар бар осмон қашида (*мас., қуллаи қӯҳ*). 2. бинои серошӯна.

ОСМОНХЕЗ آسمان خيز *баланд, пуршукӯх.*

ОСМОНШИКОФ آسمان شكاف *ниг.* осмонбӯс.

ОСМОНШИТОБ آسمان شتاب *киноя аз тезрав, тундрафтор.*

осо آسا 1. *асоси замони ҳозира аз осудан.* 2. *ҷузъи пасини калимаҳо мураккаб ба маънои мисл, монанд, шабеҳ: барқосо, шеросо, шамъосо...*

ОСО 1. зебу зинат, зевар, ороиш; **осо кардан** оростан, зинат додан. 2. хамёза, даҳондара.

ОСОИДА *ниг.* **осуда**.

ОСОИДАН *ором гирифтан, дам гирифтан, истироҳат; то омадани табар кунда меосояд (зарб.).*

ОСОИШ 1. *осудан, роҳат кардан, дам гирифтан.* 2. *осудагӣ, роҳат, истироҳат.* 3. *оромӣ, тинҷӣ, амният; осоиш додан* дам додан; **осоиш доштан** дар роҳат будан, дар фароғат будан, осудаву тинҷ будан; **сулҳу осоиш** оштӣ ва амният.

ОСОИШГОҲ *гӯя* **осоиш** ҷои дамгирӣ, маҳалли осоиш, истироҳатгоҳ.

ОСОИШТА *осуда, роҳат, тинҷ, амн.*

ОСОИШТАГӢ *осудагӣ, осоиш, оромӣ, тинҷӣ, амният.*

ОСОМ *ҷ. исм (гуноҳ).*

ОСОН *саҳл, сабук; муқоб.* **душвор; кори осон** кори саҳл, кори сабук; **роҳи осон** роҳи сабукгузар; **осон будан** саҳл будан, мушқил набудан, сабук будан; **осон кардан (кореро, мушқилеро)** саҳл гардондан, сабук кардан; **осон шудан** саҳл шудан, сабук шудан; **осон-осон** ба осонӣ.

ОСОҲАҚ *гӯя* **осанак** хеле сабук, хеле саҳл.

ОСОНӢ *саҳл будан, саҳлӣ, сабуқӣ; муқоб.* **душворӣ; ба осонӣ** бе душворӣ.

ОСОНҲАҚ *он чи фаҳмидан ва дарк кардани саҳл ва сабук аст, фаҳмо.*

ОСОРА *а. آثار ҷ. асар; 1. нишонаҳо, аломатҳо, изҳо, нақшҳо (мас., изи пой ё он чи аз касе боқӣ мемонад); осори кӯфтагӣ* нишонаҳои мондагӣ ва афсурдаҳои. 2. таълифот; **осори атиқа** ёдгориҳои айёми қадим.

ОСОРАҲА *музей.*

ОСТАР//АСТАР *мастои қисми даруни ҷома, кӯрпа ва дигар либосҳо; муқоб.* **абра.**

ОСТАРВОР *мастои астарбоб, порча ва матоъ, ки барои астар ба кор равад.*

ОСТАРДОР *либоси астардор, ҳар либос, ки аз тағ астар дорад.*

ОСТАРӢ *мастои либос ба астар.*

ОСТАРШОҲӢ *либосе, ки астараш аз матои абрешим аст.*

ОСТИН *он қисми либос, ки дастро аз сари китф то панҷа мепошонад; остин афшондан* бо ишораи даст рад кардан коре ё чизеро; **астар бар задан** барои анҷоми коре бо азму қазм иқдом кардан.

ОСТИНАФШОНӢ *безътиной, бе-парвой.*

ОСТИНДАРОЗ *либосе, ки остини дароз дорад.*

ОСТИНДОР *либосе, ки остин дорад; муқоб.* **беостин.**

ОСТИНҚҶТОҲ *либосе, ки остинаш аз оринҷ болост..*

ОСТИНФИШОН *хиромон; ракс-кунон.*

ОСТИНЧА *дастаке, ки вақти ба танӯр часпонидани нон то оринҷ мепошанд.*

ОСТОН *ниг.* **остона.**

ОСТОҲА 1. *баландие дар қисми даромадгоҳи хона, поиндарӣ, даромадгоҳи хона; ҷӯби зерини дар ё дарвоза.* 2. *даргоҳ, боргоҳ.* 3. *банди об, монеаи чараёни об; дар остонаи... а) дар арафайн..., дар оғози...; б) дар даромадгоҳи ҷое...; остонаи касеро бӯсидан* таъзим кардан; **аз остонаи касе пой қандан** бо касе рафтуои худро бас кардан, қатъи муносибат кардан бо касе; **остонаи ҷоеро охурча кардан** ба ҷое бисёр рафтуои кардан; **остонаи касе аз тилло шудан** хеле давлатманд шудан.

ОСТОҲАБАРО *остонабаро шудан* *мач.* ба гаваккашӣ сар қардани бача.

ОСТОҲАБҶ *зиёрати бузургон.*

ОСТОҲАРҶ *хизматгор, ходим.*

ОСУҲА *хезуми нимсӯхта, хезуми нимсӯзи сиёҳшуда, осӯхта.*

ОСУДА 1. *сифати феълӣ замони гузаштаи осудан.* 2. *беғам, беташвиш, даросоишбуда, хотирчамъ, ором, тинҷ, роҳат, фориғ; осуда гардидан (шудан)* ором шудан, тинҷ шудан, аз ташвиш раҳидан, хотирчамъ шудан; **осуда нафас гирифтан** хотирчамъ шудан, баъд аз ташвише ба оромӣ расидан, ором

шудан; **осуда** *гузоштан касеро* ба ҳоли худ мондан, кордор нашудан, ташвиш надодан, безобита накардан (касери); **осуда кардан** (**намудан**) аз ташвиш раҳонидан, ором кардан, хотирчамъ намудан.

ОСУДАГӢ *آسودگی* оромӣ, тинҷӣ, осоиш; фароғат, дар роҳат будан, хотирчамъӣ.

ОСУДАДИЛ *دل آسوده* ором, хотирчамъ, беташвиш, беизтироб.

ОСУДАДИЛОНА *دلانه آسوده* баоромӣ, беташвиш.

ОСУДАКОРӢ *آسوده کاری* *кит.* сустркорӣ, танбалӣ, коҳилӣ.

ОСУДАН *آسودن* ором гирифтан, дам гирифтан, роҳат кардан; дами беғам задан.

ОСУДАҲАЁЛ *ниг.* осудахотир.

ОСУДАХОТИР *آسوده خاطر* *ниг.* осудадил.

ОСУДАҲГОҲ *گاه آسوده* *кит.* маҳал ва макони осоишу истироҳат, осоишгоҳ.

ОСУДАҲОЛ *آسوده خال* осударӯзгор, он ки вазъаш тинчу ором аст; **деҳқони осудаҳол**.

ОСУДАҲОЛӢ *آسوده حالى* осудаҳол будан.

ОСУДАҲОЛОНА *آسوده حالانه* ба осудагӣ, оромона.

ОСУДАҶОН *آسوده جان* *ниг.* осудадил.

ОСУДАҶОНӢ *آسوده جاني* *ниг.* осудадилӣ.

ОСУРӢ *آسورى* *мансуб ба* **Осур** (Ошур, Сурия).

ОТА *آته* *гуфт.* падар.

ОТАНГ *آتنگ* ресмони аз чарм ё навдаҳои тар бофташуда, ки онро ду карда аз юғ мегузаронанд ва ба воситаи меҳи чӯбӣ ба суроҳҳои тири сипор устувор мекунанд.

ОТАШ *آتش* 1. он чи аз сӯхтани чӯб, ангишт ё газ ба вучуд меояд ва дорои гармию равшанӣ мебошад. 2. *мач.* чӯшу хурӯш; сӯзу гудоз, эҳтироз: **оташи ишқ**, **оташи ғазаб**, **оташи дил** сӯзу гудози дил; **оташу об** ду чизи тамоман ба ҳамдигар зид, ду чизи соқиткунандаи якдигар; **оташу дуд** ду чизи ба ҳам тавбам; **оташ набошад**, **дуд намешавад** (*зарб.*); **оташи ҷудой** *мач.* сӯзу гудози ҷудой; **оташ андохтан ба дили касе** касеро ба изтиробу хурӯш овардан, касеро ба хашму ғазаб

овардан; **оташ афрӯхтан** алав даргирондан; **оташ афтодан ба ҷое** даргирифтани, сӯхтани; **оташ афтодан ба дили касе** безобита шудан, харосон шудан, бетокат шудан; **оташ афшондан** (**фишондан**) оташ пошидан, алав сар додан; **оташ боридан аз ҷашм** дар ҳолати хашму ғазаб будан; **оташ гирифтани** а) даргирифтани, сӯхтани; **ҷомааш оташ гирифт**; б) *мач.* хашмгин шудан, тез ва асабонӣ шудан; **оташ даргирондан** оташ афрӯхтан; **оташ додан** сӯзондан, даргирондан; **оташ задан** сӯзондан, алав мондан, алав сар додан ба ҷое; **оташи касеро доман задан** *мач.* касеро хашмгин кардан, барангехтан; **оташ кушодан** (**аз тӯп**, **туфанг**) тир ҳолӣ кардан; **оташ(ро) куштан** оташро ҳомӯш кардан; **оташ мондан ба чизе** даргирондани чизе; **оташ паридан аз ҷашм** саҳт зарба расидан ба ҷашм; **оташи касеро паст кардан** хашму ғазабӣ касеро фӯрӯ нишондан, ором кардан, таскин додан; **оташ пошидани ҷашм** барқ задан, дурахшидани ҷашм; **оташ(ро) фӯрӯ нишондан** а) оташро куштан, ҳомӯш кардан; б) *мач.* фитнаеро паст кардан; **миёни ду оташ мондан** *мач.* чи кор кардан ва ба кучо рафтани худро надоништан.

ОТАШАК I *آتشک* 1. *шакли тасғири оташ*; лаҳча. 2. барқ, сойқа.

ОТАШАК II *آتشک* як навъ бемории мева (*себ*, *зардолу*), ки дар рӯи он ҳолҳои сиёҳӣ саҳт пайдо мешавад ва мева саҳту камоб мегардад.

ОТАШАК III *آتشک* кирми шабҷароғ.

ОТАШАК IV *آتشک* *тиб.* маразест ки дар олати таносул пайдо мешавад; **обилаи оташак** обилаи фарангӣ.

ОТАШАНГЕЗ *آتش انگيز* 1. оташафрӯз, оташдиҳанда. 2. *мач.* гӯяндаи суҳанҳои тезу тунд; хашмгин.

ОТАШАНДОЗ *آتش انداز* он ки дар ҷангҳо оташ ба сӯи душман меандозад; **барангезандаи ҷанг**.

ОТАШАНДУД *آتش اندود* 1. оташолуд; оташгун, оташмонанд. 2. *мач.* ғамангез, ҳузновар.

ОТАШАРОБА *آتش اربه* *кҳн.* қатори.

ОТАШАФРӢЗ *آتش افروز* 1. оташдиҳанда. 2. *мач.* алавмон, суҳанчин, кинадӯз.

ОТАШАФРӢЗӢ *آتش افروزي* 1. оташ даргирондан. 2. *мач.* фитнаангезӣ, суҳанчинӣ, барҳам

задани муносибати касон.

ОТАШАФШОН آتش افشان оташпош, оташбор; кӯҳи оташафшон вулқон.

ОТАШАФШОНӢ آتش افشانی мансуб ба оташ пошидан ба атроф; оташ афшонидан: оташафшони(и вулқон).

ОТАШБАӢН آتش بیان маҷ. он ки нутқ ва гуфтори пуртаъсир ва ҷаззоб дорад.

ОТАШБАӢНӢ آتش بیانی гуфтор ва каломи муассиру ҷаззоб, нутқи пурҳарорату ҳаяҷонбахш.

ОТАШБАНД آتش بند фурӯ нишондани оташ; сеҳри оташбанд афсуне, ки гӯё бо хондан ва навиштани он оташ фурӯ менишинад.

ОТАШБАРГ آتش برگ ҷақмоқ; оташзана.

ОТАШБАРДОР آتش بردار тобовар ба оташ; хишти оташбардор хиште, ки ба оташ тобовар аст

ОТАШБАС آتش بس қатъ кардани ҷанг; мусолиҳа.

ОТАШБОЗ آتش باز 1. мушакпарон, мушакбоз. 2. он ки дар сахнаи сирк бо оташ бозӣ мекунад.

ОТАШБОН آتشبان кит. ниғаҳбони оташкада, ниғаҳбони оташ.

ОТАШБОЗӢ آتش بازی 1. мушакпаронӣ, тарфбозӣ. 2. мансуб ба оташбоз 2.

ОТАШБОР آتش بار 1. он чи оташ меборад, оташпошанда, шӯълавар, сӯзон. 2. маҷ. ҷаззоб, шӯрангез, гарму ҷӯшон, дурахшон, ҳаяҷоновар: нутқи оташбор, таъби оташбор; оҳи оташбор оҳи пурсӯзу гудоз; ҷашми оташбор ҷашми барқзан, ҷашми тобон; нигоҳи оташбор нигоҳи ҷаззоб.

ОТАШБОРӢ آتش باری оташафшонӣ (аз мусалсал ва ғ.).

ОТАШБОРОН آتش باران 1. ҳадафи тири зиёд қарор додан ҷоеро: оташборон қардан ҷоеро. 2. маҷ. бо нутқ оташборон қардан ба сухани пурҷозиба сомонро паҳш қардан ва тахти таъсир қарор додан; бо ҷашм оташборон қардан тавассути зебоии ҷашм дили дигаронро тасхир ва ошиқ қардан.

ОТАШВАШ آتشوش ниг. оташгун.

ОТАШВОР آتش وار чун оташ, оташгун, шабеҳи оташ.

ОТАШГАР آتش گر 1. он ки бо оташ кор мекунад, мисли оҳангар, заргар, мисгар ва ғ. 2. бавучудоварандаи оташ.

ОТАШГАРДОН آتش گردان кит. зарфи симини ҳалқадор, ки дар он ангиштро даргиронда дар ҳаво ҷарх мезанонанд, то зудтар даргирар, оташгархоҳ, оташсурхкун.

ОТАШГАРӢ آتش گری 1. кор қардан бо оташ. 2. тез қардан, обубо додан.

ОТАШГАРХОӢ آتش گرخواه кит., ниг. оташгардон.

ОТАШГИР آتش گیر 1. оташгиранда, оташангез, зудсӯз, сӯзон. 2. он чи бо он оташ мегиронанд, фурузонандаи оташ.

ОТАШГИРА آتش گیره оташдаргирон, пешдаргирон, пешгирон.

ОТАШГИРАК آتش گیرک афзори душоҳа, ки бо он оташ мегиранд ва ё оташ дуруст мекунаанд.

ОТАШГИРАНДА آتش گیرنده ниг. оташгир.

ОТАШГИРОН آتش گیران 1. феъли ҳол аз замони ҳозира: оташгирон омадан оташафрӯхта омадан: оташ дар даст омадан. 2. он ки ва он чи оташ мегирад; ниг. оташгир. 3. маҷ. он ки фитнаангезӣ мекунад.

ОТАШГИРОНАК آتش گیرانک он чи ба воситаи он оташ мегиронанд, оташгира.

ОТАШГОӢ آتشگاه оташкада, маъбади оташпарастон, ибодатгоҳи зардуштиён.

ОТАШГУЛ آتشگل навъи гул, аз ҷинси гули сурх.

ОТАШГУН آتشگون арғувонӣ, сурхи баланд; оби оташгун майи сурх; лаъли оташгун.

ОТАШДАМ آتش دم оташнафас; мурғи пӯлод-боли оташдам киноя аз ҳавопаймо.

ОТАШДЕӢ آتشده ниг. оташдиҳанда.

ОТАШДИДА آتش دیده 1. ба оташ афтода, ба оташ дучоршуда; сӯхта, алаврасида; чун мӯи оташдида аз азоб печубо хӯрда. 2. таҷрибадида, корозмуда, сӯзу гудоз дида, аз гарму сард огоҳ.

ОТАШДИҲАНДА آتش دهنده *сифати феъли* замони ҳозира аз **оташ** додан; оташафрӯз; сӯзонанда (чоеро); **оташдиҳандагони ҷанг** киноя аз касони афрӯзандаи ҷанг, ононе ки барои сар кардани ҷанг баҳонае меҷӯянд.

ОТАШДОН آتش دان *чое*, ки оташ афрӯхтаанд, кӯра; манқал, дегдон; **сарфаи сари оташдон** беҳ аз савдогари Ҳиндустон (зарб.).

ОТАШЗАБОН آتش زبان *ниг.* **оташбаён.**

ОТАШЗАБОНӢ آتش زبانی *ниг.* **оташбаёнӣ.**

ОТАШЗАН آتش زن *оташафрӯз*, сӯзонандаи чизе.

ОТАШЗАНА آتش زنه 1. пешдаргирон, алавдаргирон, пешгирон. 2. санги оташ, санги ҷамқоқ, оташбарг, санг ё оҳане, ки онро ба санге зада, оташ мебароранд.

ОТАШЗАНАНДА آتش زننده *ниг.* **оташангез.**

ОТАШИН آتشين 1. *мансуб ба оташ*; чун оташ, ба ранги оташ, аз оташ пайдошуда. 2. *мач.* пурхарорат, оташбор, гарму ҷӯшон, ҳаяҷонангез; **нутқи оташин, оҳи оташин, саломи оташин.** 3. хашмгин, қаҳролуд, ғазабнок; **оташин кардан касеро** боиси хашми касе гардидан, ба хашму ғазаб овардан; **оташин шудан** ғазабнок шудан, хашм гирифтани, дар қаҳр шудан.

ОТАШИНӢ آتشيني 1. бадқаҳрӣ, хашмноқӣ, ҳолати хашму ғазаб, хашмгин будан. 2. пурхароратӣ, пурҳайҷонӣ.

ОТАШИНҚАЛАМ آتشين قلم қаламдасте, ки суҳанаш муассир ва ҳаяҷоновар аст: **шоири оташинқалам.**

ОТАШИНМИЗОҚ آتشين مزاج *шаҳси тундхӯ, тез, асабӣ.*

ОТАШИНМИЗОҚӢ آتشين مزاجи он чи мансуб ба оташинмизоқ аст; тундхӯӣ, тезӣ, асабоният.

ОТАШИННАФАС آتشين نفس *ниг.* **оташбаён:** адиби оташиннафас.

ОТАШИНОНА آتشينانه бо хашм, дар ҳолати хашму ғазаб.

ОТАШИНСУХАН آتشين سخن 1. *ниг.* **оташбаён.** 2. *мач.* он ки табъу ҳӯи тез ва хашмгин дорад; *муқ.* **оташинмизоқ.**

ОТАШИНТАБӢ آتشين طبع *шоире, ки пурхарорат ва таъсирбахш шеър меғӯяд; шоири оташинтабӣ* шоире, ки салиқаи баланд дорад.

ОТАШИНХОНА آتشين خانه *оташинхонаи саҳт-ҷӯш кит.* киноя аз дунё, ҷаҳон.

ОТАШИНХӢ (Ӣ) آتشين خوي *ниг.* **оташинмизоқ.**

ОТАШИНХӢӢ آتشين خوي *ниг.* **оташинмизоқӣ.**

ОТАШӢ آتشي 1. *мансуб ба оташ.* 2. *мач.* бисёр базеб, назаррас.

ОТАШКАДА آتشكده *таър.* ибодатгоҳи зардуштиён, ки дар он оташ ба таври доимӣ фурузон буд.

ОТАШКОВ آتش کاو *олати ҷубин ва ё оҳанин барои кофтани оташ.*

ОТАШКОВАК آتش گاوک *ниг.* **оташков.**

ОТАШКОР آتش کار он ки бо оташ сару кор дорад; оҳангар, кӯрабон, гӯлаҳӣ ва ғ.

ОТАШКУШ آتش کش 1. кушандаи оташ, хомӯшкунандаи оташ. 2. *мач.* он ки фитнаву машғаларо фуру менишонад.

ОТАШКУШАК آتش کشک *воситаи оташкушӣ; асбоби оташкушӣ* воситаи фуру нишондани оташ.

ОТАШКУШӢ آتش کشي 1. хомӯш кардани сӯхтор ва оташ. 2. *мач.* хомӯш кардани фитнаву мағал.

ОТАШКУШӢӢ آتش کشايي *оғоз кардан ба тирандозӣ (аз тӯп, пулемёт, милтиқ ва ғ.).*

ОТАШҚАЛАМ آتش قلم *ниг.* **оташинқалам.**

ОТАШЛИБОС آتش لباس *кит.* сурхпӯш.

ОТАШМАНИШ آتش منش *кит., ниг.* **оташмизоқ.**

ОТАШМИЗОҚ آتش مزاج *ниг.* **оташинмизоқ; инсони оташмизоқ** инсони тундхӯ ва асабӣ.

ОТАШМИЗОҚӢ آتش مزاجي *ниг.* **оташинмизоқӣ.**

ОТАШМОН آتش مان 1. он ки ба оташдон оташ мегиринад, он ки дар дегхонаҳо ва ғ. оташ мемонад; гӯлаҳӣ. 2. *мач.* фитнаангез миёни ду кас.

ОТАШМОНӢ آتش ماني он чи мансуб ба оташмон (I, II) аст: **оташмонӣ дар оташдон; оташмонӣ миёни ду кас (ду касро ба ҳам душман ва ҷангҷӯ кардан), суҳанчинӣ.**

ОТАШНАВО آتش نوا *мач.* он ки нолаи пурсӯз дорад; хушовозӣ; хушхонӣ; хониши маҳзунона.

ОТАШНАВОӢ آتش نوائي *хушовозӣ, хушхонӣ.*

ОТАШНАФАС آتش نفس *ниг. оташбаён; шоири оташнафас* сухангӯи пурҳарорат.

ОТАШНИШОН آتش نشان *нав.* 1. фурӯнишонандаи оташ, хомӯшкунандаи оташ, хомӯшкунандаи сӯхтор. 2. *мач.* рофеи шӯру ҳаяҷон, таскинбахш.

ОТАШНИШОНӢ آتش نشاني *нав.* оташнишонбудан, идора ё созмоне, ки вазифаи пешгирии сӯхторро дорад: **ҳадамоти оташнишонӣ, амнияти оташнишонӣ.**

ОТАШНОК آتش ناک *ниг. оташин.*

ОТАШОЛУД آتش آلود 1. оташомехта: **хокистари оташолуд.** 2. *мач.* хашмгинона; **нидон оташолуд** нидои хашмгинона ва пурғазаб; **сухани оташолуд** сухани пурҳарорат.

ОТАШПАРАСТ آتش پرست он ки оташ парастии мекунад, зардуштӣ.

ОТАШПАРАСТӢ آتش پرستی *мансуб ба оташпараст:* оини оташпарастӣ; русуми оташпарастӣ.

ОТАШПАРОН آتش پران *ниг. оташафшон:* **яроқҳои оташпарон.**

ОТАШПО(Ӣ) آتش پا(ی) *мач.* тундрав, тезрав; давон.

ОТАШПОД آتش پاد *нав.* масолеҳи сохтмони ба оташ тобовар.

ОТАШПОРА آتش پاره *лахчаи оташ, аҳгар.*

ОТАШПОШАНДА آتش پاشنده он чи оташ мефишонад; **силоҳи оташафшонанда** (*навъе аз силоҳ*).

ОТАШРАНГ آتش رنگ 1. ба ранги оташ. 2. *мач.* сурхранг, сурхи баланд.

ОТАШРЕЗ آتش ریز 1. сӯзон, фурӯзон; шӯълавар. 2. *ниг. оташафрӯз* II.

ОТАШСУРҲКУН آتش سرخکن *кит., ниг. оташгардон.*

ОТАШСУХАН آتش سخن *мач., ниг. оташбаён:* **нотики оташсухан, шоири оташсухан.**

ОТАШТАБӢ آتش طبع *ниг. оташинмизоч.*

ОТАШТОБ آتش تاب *ниг. оташранг.*

ОТАШТОБОВАР آتش تابآور 1. тобовар ба оташсӯзӣ, оташбардор, насӯзанда. 2. *мач.* тобоварандаи сахтӣ мушқилот; обутобефта дар бадӯ неки рӯзгор.

ОТАШФИКАН آتش فکن *ниг. оташандоз* I, II.

ОТАШФИШОН آتش فشан *ниг. оташафшон.*

ОТАШФИШОНӢ آتش فشاني он чи мансуб ба оташфишон аст; *ниг. оташафшонӣ.*

ОТАШФУРӢЗ آتش فروز *ниг. оташафрӯз* I, II.

ОТАШХОМӢШКУН آتش خاموشکن *кушандаи оташ, барҳамдиҳандаи сӯхтор.*

ОТАШХОМӢШКУНАК آتش خاموشکنک *олати сӯхторхомӯшкунӣ, абзори оташнишонӣ.*

ОТАШХОМӢШКУНӢ آتش خاموشکنی *барҳамдиҳии сӯхтор, куштани оташ.*

ОТАШХОНА آتش خانه 1. ҷои оташгиронӣ (*дар машина, паровоз, танӯр*); оташдон, кӯра, конун, танӯр. 2. *ниг. оташгаҳ* ва **оташкада.**

ОТАШХОР آتش خوار 1. он чи оташ меҳӯрад; **мурғи оташхора** мурғи афсонавиест, ки гӯё оташ меҳӯрдааст; самандар, қокнус. 2. *мач.* золим, ситамгор.

ОТАШХОРА آتش خواره *ниг. оташхор.*

ОТАШХОРӢ آتش خواری *мансуб ба оташхор* II; золимӣ, ситамгарӣ.

ОТАШХОРИГӢ آتش خواریگی *ниг. оташхорӣ.*

ОТАШХӢ(Ӣ) آتش خو(ی) *ниг. оташинхӯ.*

ОТИБ ا. عاتب *итобкунанда, сарзанишкунанда, маломаткунанда.*

ОТИЛ ا. عاقل 1. бараҳна ва холи аз чизе; маҳрум, ҷудо. 2. бекор, беҳуда.

ОТИР ا. عاطر *кит.* муаттар, атромез, хушбӯй; **хотири отир** хотири беғубор, хотири софу бекудурат.

ОТИФА/ОТИФАТ عاطفه//عاطفت *кит.* меҳрубонӣ, шафқат, илтифот.

ОТИЯ ا. آتیه *муаннаси отӣ.*

ОТӢ *а.* **آتى** оянда; баъдӣ.

ОТУН *т.* **آتون** кҳн. 1. мактабдори мактаби духтарона дар солҳои пешин, бибиҳалифа. 2. *хитоби эҳтиромӣ ба занони босаводи кӯҳансол.*

ОФАНД **آفند** *кит.* чанг, чидол; хусумат, душманӣ.

ОФАРАНДА **آفرنده** офаринанда, халққунанда, бавучудоваранда.

ОФАРИДА **آفریده** халқшуда, махлук; мавҷуд.

ОФАРИДАГОР **آفریده گار** *ниг.* **офаридгор.**

ОФАРИДАН **آفریدن** аз нестӣ ба ҳастӣ овардан, ба вучуд овардан, халқ кардан, эҷод кардан; **асар офаридан.**

ОФАРИДГОР **آفریدگار** 1. офаринанда, падидоваранда. 2. яке аз номҳои Худо.

ОФАРИН I **آفرین** 1. *асоси замони ҳозира аз офаридан.* 2. *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои офаринанда, эҷодкунанда: суханофарин, ҷаҳонфарин.*

ОФАРИН II **آفرин** *калимаи нидо*, ки таҳсинро ифода мекунад: аҳсант, боракаллоҳ, бале; **офарин гуфтан (хондан)** таҳсин кардан; дуо, шукр.

ОФАРИНАНДА **آفرинنده** *сифати феълии замони ҳозира аз офаридан;* эҷодкунанда, бавучудоваранда.

ОФАРИНАНДАГӢ **آفرینندگی** *тарзи дигари сифати феълии замони ҳозира аз офаринанда;* қобилияти ба вучуд овардан, тавоноии офаридан.

ОФАРИНГАР **آفرینگر** *ниг.* **офарингӯ(ӣ).**

ОФАРИНГӢ(Ӣ) **آفرینگو(ی)** таҳсинкунанда, ситоишгар, балеғӯй.

ОФАРИНИШ **آفرینش** хилкат; офаридан.

ОФАРИНСАРОӢ **آفرین سرایی** таҳсингӯӣ, мадҳу сано гуфтан, ситоиш кардан, саноғӯй.

ОФАРИНХОН **آفرین خوان** *ниг.* **офарингӯӣ.**

ОФАТ *а.* **آفت** ҳар чизе, ки харобӣ ва табоҳӣ меоварад, осеб, зиён, бало, озор; ҳалокати ногаҳонӣ; **офати табиӣ** зиён дар натиҷаи ҳодисаҳои табиат (*сел, сармои бемаҳал, заминҷунбӣ ва ғ.*); **офат расидан** зиёну захмат рӯй

додан; **офати ҷон** а) он чи боиси озори ҷон аст; б) *киноя аз маъшукаи шӯҳи ҷафокор.*

ОФАТБОР **آفت بار** офатовар, он чи боиси балову зиён аст.

ОФАТЗАДА **آفت زده** 1. зиёнрасида, зарардида. 2. ба офатҳои табиӣ (*аз қабилӣ сел, тагарг, малах ва ғ.*) дучоршуда (*дар бораи киши.*)

ОФАТРАСИДА **آفت رسیده** *ниг.* **офатзада.**

ОФИЯТ *а.* **عافیت** 1. тандурустӣ, саломатӣ, сиҳати комил; **офият ёфтан** сиҳат шудан, халос шудан аз беморӣ. 2. оромӣ, амонӣ, осудагӣ.

ОФИЯТГАЛАБӢ **عافیت طلبی** талаби офият кардан, рӯ ба офият овардан.

ОФОҚ *а.* **آفاق** 1. ҷ. **уфуқ.** 2. олам, дунё; **машҳури офоқ** машҳур дар тамоми олам.

ОФОҚГАРД **آفاق گرد** ҷаҳонгард.

ОФОҚГИР **آفاق گیر** *кит., маҷ.* забткунандаи сарзаминҳои дигар, ҷаҳонкушо, фарогирандаи тамоми ҷаҳон.

ОФОҚӢ **آفاقی** 1. *мансуб ба офоқ.* 2. *фалс.* хоричӣ, беруни, объективӣ; *муқоб.* **анфусӣ**, ки субъективиро ифода мекунад.

ОФТАЛМОЛОГ *ю.* **آفتل ملاگ** *тиб.* духтури чашм, чашмпизишк.

ОФТАЛМОЛОГИЯ **آفتل ملاکیه** *тиб.* илми бемориҳои чашм; чашмпизишкӣ.

ОФТОБ **آفتات** ситораи нурдиҳанда, маркази низоми шамсӣ, ки равшаниву ҳарорати замин аз он ҷост; Хуршед, меҳр, Шамс; **офтоби озодӣ;** **офтоби бачакушак** офтоби рӯзҳои зимистонӣ, ки сарди бедавом мешавад; **офтоби лаби бом;** **офтоби саридеворӣ** чизи бебаҳо, чизи ба зудӣ аз байраванда, заволапазир; **пеш аз офтоб** пеш аз тулӯи офтоб, сахари барвақт; **баланд шудани офтоб** сар задани офтоб, ба қиём омадани офтоб; **баромадани офтоб** тулӯ; **гирифтани офтоб** *ниг.* **кусуф;** **офтоб** додан ба офтоб баровардан, дар ҷои офтобрӯя паҳн кардани чизе (*мас., кӯрпа ё либосро*) барои хушкондан ё ҳаво хӯрондан; **офтоб задан** аз гармои офтоб осеб дидани бадан (*мас., сар*); **фуру рафтани офтоб** гуруби офтоб, гуруб; **офтоб хӯрдан** барои гармшавӣ ба офтобрӯя баромадан; **қиёми офтоб** ба самтурраъс омадани офтоб; **офтоб аз кучо баромад?** ба маънои ҷӣ шуд, ки аз мо ёде кардед, шамол шуморо аз кучо паронда

овард?

ОФТОБА آفتابه зарфи филизӣ ё сафолӣ барои дасту рӯ шустан, обдаста.

ОФТОБАДОР آفتابه دار 1. доранда ва соҳиби офтоба. 2. он ки барои дастшӯии дигарон офтобадорӣ мекунад.

ОФТОБАКАШ آفتابه كش ниг. **офтобадор** 2.

ОФТОББАРО آفتاب برا сӯи тулӯи офтоб, шарк, машрик.

ОФТОББОЗГАШТ آفتاب بازگشت ниг. **офтобгардиш**.

ОФТОБГАРД آفتاب گرد сӯи ғуруби офтоб, мағриб.

ОФТОБГАРДАК آفتاب گردك ниг. **офтобпараст**.

ОФТОБГАРДИШ آفتاب گردش инкилоби тобистонӣ ва зимистонӣ, убури офтоб аз дуртарин ё наздиктарин нуктаи мадор.

ОФТОБГИР آفتاب گیر соябон, чатр, шамсия.

ОФТОБДҶҶУСТ آفتاب دوست он ки дӯстдори гармиву офтоб аст.

ОФТОБЗАДА آفتاب زده сифати феълии замони гузашта аз **офат** задан; осебдида аз гармои саҳти офтоб; **рӯи офтобзада** сӯхтагии рӯй аз бисёр будан дар офтоб.

ОФТОБЗАДАГӢ آفتاب زدگی шакли дигари сифати феълии замони ҳозираи **офтобзада**; нотобӣ бар асари гармои офтоб.

ОФТОБЗОР آفتابزار ҷои пур аз нури офтоб; пу-рофтоб.

ОФТОБӢ آفتابی 1. мансуб ба **офтоб**; офтобнок: **рӯзи офтобӣ**. 2. дар офтоб хушкида, дар офтоб хушкондашуда: **мавизи офтобӣ**.

ОФТОБНАДИДА آفتاب ندیده ҷое, ки нур ва тобиши офтоб ба он намерасад: **хонаи офтобнадида**.

ОФТОБНИШИН آفتاب نشین вақт ё ҷои ғуруби офтоб; самти офтобнишин, ғарб, мағриб.

ОФТОБНОК آفتابناک офтобӣ; **рӯзи офтобнок** рӯзи беабру бебориш, ки офтоб медурахшад.

ОФТОБНОРАС آفتاب نارس ҷое, ки партави офтоб ба он нуфуз намекунад, ҷои сояру.

ОФТОБПАРАСТ آفتاب پرست 1. кхн. он ки офтобро парастииш мекунад, зардуштӣ. 2. бот. гиёҳи соқабаланди калонбарге, ки сараш ҳамеша ба тарафи офтоб моил аст, донаҳои онро таф дода меҳӯранд ё аз онҳо равған мекашанд.

ОФТОБПАРАСТӢ آفتاب پرستی 1. оташпараст; ишорат бар оини зардуштӣ.

ОФТОБПӢШ آفتاب پوش он чи, ки ба он рӯшноиро мепӯшанд, то соя пайдо шавад: **айнаки офтобпӯш**, **чатри офтобпӯш**.

ОФТОБРАС آفتاب رس ҷое, ки партави офтоб ба он нуфуз дорад, ҷое, ки рӯ ба офтоб воқеъ шудааст; офтобрӯя: **хонаи офтобрас**.

ОФТОБРУХ آفتاب رخ маҷ. хушлико, хушсимо, зебо, чамил.

ОФТОБРӢ(Ӣ) آفتاب رو (ی) маҷ. 1. ҷое, ки офтоб метобад ва гарм мекунад, офтобрӯя. 2. маҷ., ниг. **офтобрух**.

ОФТОБРӢЯ آفتاب رویه ниг. **офтобрас**.

ОФТОБРӢЯНИШИН آفتاب رویه نشین он ки дар офтобрӯя нишастааст.

ОФТОБСАНЧ آفتاب سنج нуч. олат ва дастгоҳи санчиши нерӯи гармии хуршед.

ОФТОБСИМО آفتاب سيما ниг. **офтобрух**.

ОФТОБСӢХТА آفتاب سوخته сӯхта аз тафси офтоб, офтобсӯзонда; он ки ва он чи дар офтоб аз таъсири гармии он сӯхтааст.

ОФТОБСӢХТАГӢ آفتاب سوختگی ниг. **офтобсӯхта**.

ОФТОБТЕҒА آفتاب تیغه теғи кӯҳ ё баландие, ки партави офтоб пеш аз ҳама ба он ҷо метобад.

ОФТОБФАРО آفتاب فرا ниг. **офтобнишин**.

ОФТОБХӢРДА آفتاب خورده ниг. **офтобзада** ва **офтобсӯхта**.

ОФТОБШИНАМ آفتاب شنم тарафи офтобнишин.

ОХИЗ ا. آخذ кит. дастгир, ёридеҳ, гиранда.

ОХИР ا. آخر 1. интиҳо, поён. 2. вопасин, охирин, 3. ниҳоят, оқибат; муқоб. **аввал**, **ибтидо**. 4. ҳиссаҷа дар мавриди савол, тасдиқ, таъкид ва пурқувват кардани сухан ба ҷумла илова мешавад; **охири кор** поёни кор, оқибати кор,

охируламр; дар **охири кор** дар анҷоми кор, баъди тамои шудани кор; **ба охир расидан** тамои шудан, анҷом ёфтан, поён ёфтан; **ба охир расонидан** ба анҷом расонидан, то интиҳо бурдан; **охир шудан** ба поён расидан, сар омадан; **охири охири** ниҳоят, дар ниҳояти кор.

ОХИРАН *а.* آخراً дар охир, пас аз ҳама.

ОХИРАНДЕШ آخراندیش он ки охиру анҷоми кореро доимо андеша мекунад, оқибатбин.

ОХИРАНДЕШӢ آخراندیشی оқибатандешӣ, оқибатбинӣ.

ОХИРАТ *а.* آخرت *д.* он дунё, ҷаҳони дигар, сарои дигар, уқбо, олами уқбо, дорулбақо.

ОХИРАТГАРО آخرتگرا он ки ба охират ва парҳезгорӣ дода шудааст, парҳезгор.

ОХИРАТГАРОӢ آخرتگرایی охиратгаро будан, парҳезгорӣ, амали охиратгаро.

ОХИРАТШИНОСӢ آخرت شناسӣ *д.* ҷараёни фалсафии диние, ки дар бораи поёни ҷаҳон сарнавишти башар дар охират баҳс мекунад, меодшиносӣ.

ОХИРБИН آخر بين *мач.* оқибатандеш, дурандеш, дурбин.

ОХИРБИНӢ آخر بينی *мач.* оқибатандешӣ.

ОХИРЗАМОН آخر زمان *д.* давраи охир, давраи вопасини дунё, наздик ба рӯзи қиёмат; **пайғамбари охирзамон** Муҳаммади Мустафо(с); **Маҳдии охирзамон** Маҳдии Мавҷуд (а) охири имом аз имомони дувоздагонаи шиъаи имомия, ки ба эътимоди аҳли ташайуъ пас аз ғайбати кубро дар давраи охири дунё зухур мекунад.

ОХИРИН آخرين 1. пасин, вопасин, баъд аз дигарон, баъд аз ҳама, баъдина. 2. ниҳой, интиҳой; **сухани охири** сухани охир, сухани вопасин; **қарори охири** қарори вопасин, қарори қатъӣ.

ОХИРИУМРӢ آخر عمرӣ воқеъгашта дар айёми охирини умр.

ОХИРӢ آخرӣ охири, вопасин, аз ҳама баъдина, мансуб ба давраи охири чизе; **амирони охири** Бухоро.

ОХИРСУХАН آخر سخن сухани вопасин, каломи мунтаҳо.

ОХИРУЗЗАМОН *а.* آخر الزمان *ниг.* охирзамон.

ОХИРУЛАМР آخر الامر саранҷом, дар поёни кор, ниҳоят.

ОХОЛ آخال *кит.* ҳар чизи афканданӣ ва нодаркор ба мисли пӯстлох, ҳасу хошок, хокрӯба; ахлот.

ОХТА آخته 1. сифати феълии замони гузаштаи **охтан**. 2. овезон.

ОХТАН آختن 1. *кҳн.* кашидан, баровардан (*мас., теғро аз ғилоф*). 2. овехтан.

ОХУНД آخوند *тағр.* 1. мулло, муаллим, пешвои динӣ. 2. дар Бухорои замони амир яке аз мансабҳои олии динӣ.

ОХУНДНАМО آخوند نما он ки ба зоҳир охунд аст, вале шариатро риоя намекунад, муллонамо, он ки зоҳиран ба мулло монанд аст.

ОХУР آخور 1. ҷои махсуси хӯроқхӯрии чорпоён; **аз охури баланд (боло) ем хӯрдан**; *мач.* ашрофона рӯз гузарондан, назарбаланд будан.

ОХУРА//ОХУРАК آخره//آخرک *тиб.* устухони зери гардану гулӯ.

ОХУРӢ آخري 1. чорвое, ки аз охур ем меҳӯрад. 2. чорвои парвой.

ОХУРСОЛОР آخرسالار *кит.* мирохур, сардори саисхона.

ОХУРЧА آخرچه 1. охури хурд. 2. *мач.* жарфнои хурд; **дари (остонаи) ҷоеро, касеро охурча кардан** ба ҷое бисёр рафту омад кардан, ба ҷое барои коре бисёр рафтуой кардан, хирагии зиёд кардан. 2. *ниг.* **охурак**.

ОХУРЧӢ آخري ҷодими саисхона, саис, он ки ба охури чорпоён алаф мерезад.

ОХУРЧӢБ آخريچوب ҷӯби охур, ҷӯби саис.

ОХШИГ آخشيگ *ниг.* **охшич**.

ОХШИЧ آخشيچ 1. зид, муҳолиф. 2. *мач.* унсур, ҳар як аз унсурҳои ҷоргона, ки иборат аз хоку обу боду оташ аст.

ОҲ آه 1. калимае, ки дар пайомади дарду ғам ва пушаймонӣ аз сина мебарояд. 2. *нидо*; вой, воҳ; **оҳ, вой, оҳи оташбор, оҳи сӯзон; оҳи сард** оҳи ҳасратомез; **оҳу воҳ кардан** зорӣ кардан, изхори дарду ҳасрат кардан; **оҳ кашидан** аз шиддати дарду ҳасрат нафаси чуқур баро-

вардан.

ОҲАК **آهک** *хим.* моддае, ки аз пухтани санги махсусе ҳосил мешавад ва дар сохтмон ба кор меравад; **оҳаки кушта ё шукуфта** оҳаки обрасида.

ОҲАКЗАӢ **آهکزي** оҳак задан, оҳак кардан, сафед кардан (-и девор, дарахт *ва ғ.*).

ОҲАКЗАРНИХ **آهک زرينخ** оҳаки бо хокаи зар-них омехта барои тоза кардани мӯи бадан.

ОҲАКӢ **آهکي** оҳакдор; **намади оҳакӢ** намаде, ки пашми он аз пӯсти ҳайвонот ба воситаи оҳакоб чудо карда шудааст.

ОҲАКНОК **آهکناک** он чи бо оҳак омехта аст: **оби оҳакӢ**.

ОҲАКОБ **آهک آب** обе, ки бо оҳак омехта шудааст.

ОҲАКПАЗ **آهک پز** он ки сангро сӯзонда оҳак ҳосил мекунад.

ОҲАКПАЗӢ **آهک پزي** оҳак пухтан; кӯраи махсус барои тайёр кардани оҳак.

ОҲАКСАНГ **آهک سنگ** *маъд.* санге, ки аз он оҳак мепазанд.

ОҲАН **آهн** филизи сахти маъруф; **роҳи оҳан** роҳи релс гузошташуда барои ҳаракати қатораҳо; **оҳани сард кӯфтан** кори бенатиҷа ва беҳуда кардан.

ОҲАНБАДАН **آهн بدن** *маҷ.* одами қавӣ, пуртоқат.

ОҲАНБУР **آهн بر** 1. арраи оҳанбурӣ.

ОҲАНБОЛ **آهн بال** он чи боли оҳанӣ дорад; **мурғи оҳанбол** *киноя аз ҳавопаймо.*

ОҲАНГ I **آهنگ** *мус.* 1. мавзунии садо. 2. нағма, наво; **оҳанги тор** овози тор: **ба оҳанг андохтан** оҳанг бастан ба шеър. 3. тарз, равиш, тарзи гуфтор: **бо оҳанги маъюсона, бо оҳанги узрхоҳона, бо оҳанги шодӣ, бо оҳанги шӯхӣ.**

ОҲАНГ II **آهنگ** қасд, азм, ирода, ният.

ОҲАНГАР **آهنگر** он ки аз оҳан асбобу анҷоми гуногун месозад: **устои оҳангар.**

ОҲАНГАРӢ **آهنگري** 1. касбу кори оҳангар, сохтани олату анҷоми гуногун аз оҳан. 2. *мансуб ба оҳангар:* **кӯраи оҳангарӣ, устохонаи оҳангарӣ.**

ОҲАНГАРХОНА **آهنگر خانه** коргоҳи оҳангар, устохонаи оҳангар.

ОҲАНГДОР **آهنگ دار** 1. он чи овозу садо дорад. 2. хушовоз, мавзуновоз.

ОҲАНГСОЗ **آهنگ ساز** он ки оҳанги мусиқӣ эҷод мекунад.

ОҲАНГСОЗӢ **آهنگ سازي** кору амали оҳангсоз.

ОҲАНГУДОЗ **آهн گداز** 1. коргари оҳангудозӣ. 2. *маҷ.* сахт гарм, тафсон: **офтоби оҳангудози тобистон.**

ОҲАНГУДОЗӢ **آهنگدازي** *маҷ.* касб ва амали оҳангудоз, гудозиш ё об кардани оҳан.

ОҲАНДИЛ **آهن دل** 1. *маҷ.* сахтдил, сангдил, бе-рахм. 2. *маҷ.* қавиירוда; шердил, нотарс.

ОҲАНДОР **آهн دار** он чи ки оҳан дорад: **чархи оҳандори ароба.**

ОҲАНИН **آهنين** 1. *мансуб ба оҳан;* чизи аз оҳан сохташуда: **белчаи оҳанин, сандуқи оҳанин, қафаси оҳанин.** 2. *маҷ.* сахт, қавӣ, маҳкам, нерӯманд: **азми оҳанин, бозуи оҳанин, дили оҳанин, иродаи оҳанин.**

ОҲАНИНБОЗУ **آهنين بازو** *маҷ.* қавӣ, зӯр.

ОҲАНИНДИЛ **آهنين دل** *ниг.* оҳандил.

ОҲАНИНИРОДА **آهنين اراده** *маҷ.* он, ки иродаи қавӣ дорад, матин.

ОҲАНИНПАЙКАР **آهنين پيکر** 1. он чи аз оҳан сохта шудааст. 2. *маҷ.* қавӣ, мустаҳкам.

ОҲАНИНПАНЧА **آهنين پنجه** *маҷ.* боқувват, зӯрманд.

ОҲАНИНРОӢ **آهنين راي** *маҷ.* сахтирода, қави-ирода.

ОҲАНИНТАН **آهنين تن** *маҷ., ниг.* оҳанинпайкар.

ОҲАНӢ **آهني** *ниг.* оҳанин.

ОҲАНКӢ **آهن کوب** бо оҳан пӯшондашуда.

ОҲАНМАЙДА **آهن ميده** *маҷ.* резаҳои оҳан, резаҳои сӯхонхӯрдаи оҳан.

ОҲАНПОРА **آهن پاره** пораҳои филизи партовшуда.

ОҲАНПОЯ **آهن پايه** *маҷ.* пояи ҳар чиз, ки оҳанин аст.

ОҲАНПӢШ *پوش* он чи рӯяш ва ё ҳама та-
рафаш бо қабати оҳан пӯшонда шудааст; он
чи зиреҳи оҳанӣ дорад; зиреҳпӯш.

ОҲАНРАБО *ربا* *тех.* филизе, ки оҳанро ба
худ мекашад; микнотис, магнит.

ОҲАНРЕЗА *ريزه* *ниг.* оҳанмайда.

ОҲАНСОВ *ساو* 1. сӯхон. 2. резаҳои оҳан, ки
вақти сӯхон кардани он мерезад.

ОҲАНСОЗ *ساز* *у*стои оҳансоз, оҳангар.

ОҲАНСОЗӢ *سازى* *а*мали оҳансоз.

ОҲАНТАН *تن* *мач.*, *ниг.* оҳанинпайкар.

ОҲАНТАРОШ *تراش* он ки бо оҳан чизе ме-
тарошад.

ОҲАНТАРОШӢ *تراشى* *а*мали оҳантарош.

ОҲАНТАСМА *تسمه* *а*н тасмаи оҳанин; **оҳан-**
тасмаи танк.

ОҲАНТАХТА *تخته* *а*н варақҳои оҳан.

ОҲАНФУРӢШ *فروش* *а*н фурӯшандаи оҳан.

ОҲАНЧИДАН *آهنچيدن* *кит.* кашидан; берун
кардан.

ОҲАНҶОМА *جامه* *а*н тунукае, ки барои маҳ-
фуз нигоҳ доштани сандуқ *ва г.* аз рӯй зада
мешавад.

ОҲАР *آهر* моее, ки аз гарди орди гандум ё кар-
тошка тайёр мекунанд ва барои шах ва
чилодор шудан матоъро ба он тар карда ме-
хушконанд.

ОҲАРДОР *آهردار* дорои оҳар, он чи дар тарки-
баш оҳар дорад.

ОҲАРЗАДА *آهرزده* *ниг.* оҳардор.

ОҲАРЗАНИӢ *آهرزني* бо оҳар чизеро (матеро)
шах ва мучаллал кардан.

ОҲАРӢ *آهري* *мансуб ба* **оҳар**. 1. оҳардор, оҳар
задашуда. 2. тоза, обнарасида (*мас.*, *матой*,
либос).

ОҲАРМАН *آهرمن* *ниг.* аҳриман.

ОҲГӢӢ *گوي* *а*н ки оҳ мегӯяд; дардманд ва
ранҷманд.

ОҲЕХТАН//ОҲИХТАН *آهختن//آهيختن* *ниг.* ох-

тан.

ОҲИДАН *آهيدن* оҳ кашидан.

ОҲИСТА *آهسته* 1. ором, сокитона, бесадо, бо
овози паст; *муқоб.* **баланд**. 2. бешитоб,
тадричан; *муқоб.* тез ва босуръат. 3. но-
маълум, беғалоғула, ба касе нафаҳмонда. 4.
сул, аз рӯи мадуро; *муқоб.* **сахт**; **оҳиста-**
оҳиста бешитоб; б) кам-кам, андак-андак,
тадричан, рафта-рафта.

ОҲИСТАГӢ *آهستگي* 1. оромӣ; сулӣ, бешитобӣ;
мулоимат. 2. *мач.* хилм; бурдборӣ.

ОҲИСТАКАК *آهستکک* оҳиста, бешитоб, боэҳ-
тиёт, номаълум.

ОҲИСТАКОР *کار* *А*ҳсте 1. он ки корро ба оҳис-
тагӣ ва бешитобзадагӣ ба ҷо меорад; *муқоб.*
тезкор. 2. *мач.* эҳтиёткор, андешакор.

ОҲИСТАКОРӢ *کاري* *А*ҳсте 1. кори бештоб. 2.
мач. эҳтиёткорӣ.

ОҲИСТАРАВ *رو* *А*ҳсте 1. он ки ба оромӣ ва бе-
шитоб роҳ меравад. 2. танбал, коҳил.

ОҲИСТАРӢ *راي* *А*ҳсте доно, донишманд, пур-
дон.

ОҲИСТАСУХАН *سخن* *А*ҳсте он ки бо овози
паст ва ором сухан мегӯяд.

ОҲИСТАЯК *يك* *А*ҳсте *гуфт.*, *ниг.* **оҳистакак**.

ОҲКАШӢ *کشي* *а*н оҳ кашидан.

ОҲМАНД *آهمند* дурӯғгӯӣ.

ОҲО *آها* *калимаи таҳсин* ва *таачҷуб*.

ОҲОР *آهار* *ниг.* оҳар.

ОҲОРДОР *آهاردار* *ниг.* оҳардор.

ОҲОРӢ *آهاري* *ниг.* оҳарӣ.

ОҲУ I *آهو* 1. ҷонвари дасту по дарози тездав,
ки ҷашмони зебо дорад, ғизол; **оҳуи ҷашм**.

ОҲУ II *آهو* *кит.* айб, нуксон, хато.

ОҲУ III *آهو* гуноҳ.

ОҲУБАР(Р)А *آهوبره* 1. бачаи оҳу. 2. *мач.* дух-
тари зебо.

ОҲУБАЧА *آهوچه* *ниг.* оҳубара.

ОҲУВОР *آهووار* чун оху, ба монанди оху.

ОҲУДАВ *آهودو* дар даву тоз чун оху; **аспи оху** дав аспӣ тезрафтор.

ОҲУДИЛ *آهودل* *мач.* тарсу, буздил, тарсончак.

ОҲУДИЛӢ *آهودلى* *мач.* тарсончакӣ, буздилий.

ОҲУМАНД *آهومند* айбдор, нуқсондор; гунаҳкор.

ОҲУН *آهون* *кит.* 1. ғор. 2. роҳи зеризаминӣ, нақб; **оҳун задан** нақб кandan; сӯроҳ кардан.

ОҲУТАК *آ هوتک* *киноя аз* аспӣ даванд.

ОҲУЧАШМ *آهوچشم* *киноя аз* чашмони зебо, сиёҳчашм.

ОЧА *آچه* 1. *мач.* модар. 2. модаркалон.

ОЧАКАЛОН *آچه کلان* *мач.* модаркалон, бибӣ.

ОЧАР *т. آچر* калид, афзор барои мурувват тофтан ва кушодан.

ОЧЕРК *р. آچيرک* *адш.* асари хурди адабӣ, ки дар он воқеаҳои ҳаёти баён ва тасвир мешаванд.

ОЧЕРКНАВИС *آچيرک نويس* нависандаи очерк.

ОЧОР *آچار* сабзавоте, ки онро дар сирко хобонда бӯшанд.

ОЧОР II *آچار* замини пасту баланд, замини ноҳамвор.

ОЧОРДАН//ОЧОРИДАН *آچارदन//آچاريدن* 1. очор ба хӯрок задан. 2. дар ҳам омехтани хӯроку очор.

ОЧОРӢ *آچارى* *мансуб ба* очор.

ОЧ *а. آچ* 1. устухони фил. 2. дандони фил. 3. *мач.* сафед.

ОЧИЗ I *а. عاجز* нотавон, беқувват; дармонда, бечора; **очиз будан** ба иҷроӣ коре қувват ва тавоноӣ надоштан, қодир набудан ба коре; **очиз мондан** // **очиз омадан аз чизе** ба иҷроӣ коре қодир набудан, аз ӯҳдаи коре набаромадан; очиз шудан.

ОЧИЗ II *عاجز* *гуфт.* нобино, кӯр.

ОЧИЗА *а. عاجزه* 1. зани фақир, нотавон. 2. духтар (*надар аз рӯи хоксорӣ ба духтари худ меғӯяд*).

ОЧИЗӢ *عاجزى* 1. аҷз, нотавонӣ, камзӯрӣ, заъф. 2. нобиноӣ, кӯрӣ.

ОЧИЗКУШ *عاجزکش* он ки қасди одамони нотавону заифро мекунад.

ОЧИЗНАВОЗӢ *عاجزنوازی* меҳрубонӣ кардан ба нотавонон, дастгириӣ бечорагон.

ОЧИЗОНА *عاجزانه* аз рӯи аҷз, аз рӯи нотавонӣ; **очизона хоҳиш кардан** *чизеро* дар ҳолати аҷз ва нотавонӣ пурсидан чизеро.

ОЧИЛ I *а. عاجل* ачалақунанда, шитобкор.

ОЧИЛ II *عاجل* 1. донаҳои хӯрданӣ аз қабилӣ pista, бодом *ва г.*

ОЧИЛ III *а. آجل* 1. таъхирқунанда, бомӯҳлат, дероянда; *муқ. очил I.* 2. охират; *муқ. дунё I.*

ОЧИЛ IV *а. آجل* 1. боде, ки бо овоз аз гулӯ барояд, оруғ.

ОЧИЛАН *а. عاجلاً* ба таври таъчилӣ, фавран, ба зудӣ, ба тезӣ, бе даранг.

ОЧИНГ *آچنگ* *ниг.* **ожанг:** очинги пешонӣ, очинги рӯй.

ОЧИНГДОР *دار آچنگ* чиндор, чингирифта.

ОЧУР *а. آچور* [*муарраби оғур*], хишти пухта.

ОШ I *آش* 1. хӯроки пухта, таом, хӯроки гарм. 2. палав; **оши дампухт** оши палаве, ки бо алави паст пухта шудааст; **оши кавар** *мач.* оши мурда; **оши кашк** оши суюке, ки бо ярма, чав ё ҷуворӣ пухта ҷурғот ё қурут (кашк) ҳамроҳ мекунад; **оши кӯҳнадам** палаве, ки аз заруриаш бисёр дам хӯрдааст; **оши ланҷ** палаве, ки бисёр дам хӯрда, биринчаш аз меёр мулоимтар шудааст; **оши маслиҳат** зиёфате, ки барои маслиҳатгирӣ аз наздикини худ ораста мешавад (*пеш аз тӯй ё маъракаи дигар*); **оши палав** палав; **оши сол** оши хайроте, ки сари соли вафоти касе дода мешавад; **оши софӣ** палавест, ки биринчи он алоҳида дар об ҷӯшониди соф карда гирифта мешавад ва пас ба болои он рағани зард рехта дам мекунад ва гӯшти он низ алоҳида пухта мешавад; **оши явғон** хӯроки бегушт; **оши ҳалолхӯр** *киноя аз* ҷӯпон; **оши ҳарифона** оше, ки бо навбат бо харчи яке аз иштирокдорони нишасти ҳарифона пухта мешавад, оши бо харчи шарикона пухташуда; **оши ҷуворӣ** *ниг.* **оши кашк;** **ош** додан хайрот кардан; **оши касеро** додан оши соли касеро додан, ба муносибати сари соли касе хайрот

додан; **ош(ро)** дам кардан ошро буғ додан; **ош кардан** а) ош пухтан, палав пухтан; б) *киноя аз ҳазм кардан, аз худ кардан; ош кашидан* оши пухташударо аз дег ба табак гирифттан; **ошу нон додан ба касе** хӯрондан, ғизо додан, сер кардан, касеро бо хӯроки рӯзмарра таъмин кардан; **ошу об кардан** меҳмондорӣ кардан, зиёфат додан; **ош пухтан** палав пухтан; **ошро обу равған кардан** зирбаки оши палавро тайёр кардан; **ош шавад!** нӯши чон бод!, ҳазм шавад!, **ба оши касе мағас афтидан** ба кори касе ҳалал расидан; **оши касе ба касе напухтан** бо ҳам созгор набудан, муросо ва тавофуқ карда натавонистан ба ҳамдигар; **ба ҳар ош қайла, ба ҳар коса чазза шудан ниг. ба ҳар ош қошук шудан; ба ҳар ош қошук (қатик) шудан** ба ҳар кори ба худ дахлдор ё бедаҳл ҳамроҳ шудан; **ҳамон ош, ҳамон коса** ҳама чиз мисли пештара, бе тағйир; **ба оши тайёр бакавул** толиби чизи муфт, чизи бе дарди миён ба даст омадаро аз худ кардан, тайёрхӯр; **айб дар ош ё дар мош?** кӣ айбдор? (*вақти номаълум будани айбдори коре мегӯянд*); **оши бибиҳон** яке аз маросимҳои динӣ, ки занон барпо мекунанд, монанди бибисешанбе. 3. даббоғӣ; **ош додани пӯст** бо усули махсусе даббоғӣ кардани пӯсти хом. 4. *нидои ом(м)*, ки ҳангоми сурфа кардани касе бар пушти ӯ меҳрубонона зада, ин калимаро баён мекунанд; зоҳиран маънои «халолат бод», «гулӯятро нагирад»-ро дорад.

ОШДОН آشدان 1. чое, ки деги ошпазӣ шинонда шудааст. 2 ошхона.

ОШЁН//ОШЁНА آشيانه//آشيان 1. лона, хонаи парандагон. 2. *мач.* хона, маскан, ватан; **ошён доштан** ҷой доштан, ҷойгузин будан; **ошён мондан** лона сохтан, хона кардан. 3. ҳар қабати хона дар хонаҳои чандинқабата.

ОШИҚ *а.* عاشق он ки касе ё чизеро аз ҳад зиёд дӯст медорад; дӯстдоранда, дилдода, дилбохта; **ошиқи ҷароғ** парвона; **ошиқи шайдо** ошиқи саҳт дилбохта, ошиқи ошуфтаҳол; **ошику маъшук** а) дӯстдоранда ва дӯстдошташуда; б) *гуфт.* часпаки дару тиреза **ошиқ шудан**. касеро нағз дидан, ба касе дил бохтан; **ошиқи печон** гули нилуфар.

ОШИҚӢ عاشقي ошиқ шудан, ошиқ будан; он ҷӣ мансуб ба ошиқ аст.

ОШИҚМИЗОЧ عاشق مزاح ишқварз, ошиқпеша, ошиқ.

ОШИҚНАВОЗ عاشق نواز маъшук, он ки ба ошиқи худ навозишу илтифот дорад.

ОШИҚОНА عاشقانه мансуб ба **ошиқ**; ошиқвор; **шеъри ошиқона** шеър дар баёни ишқ, шеъри ғиноӣ.

ОШИҚПЕЧОН عاشق پيچان *бот., мач.* гули нилуфар.

ОШИҚПЕША عاشق پيشه *ниг.* ошиқмизоч.

ОШӢ آشي мансуб ба **ош**: намаки ошӣ.

ОШКАДУ آش كدو кадуи хӯроқӣ.

ОШКОР آشكار ба ҳама маълум, намоён, аён, падидор; *муқоб.* **пинҳон**; **ошкору ниҳон** аёну пӯшида, намоёну махфӣ; **ошкор кардан** аён кардан, маълум кардан, ба рӯи об баровардан; **ошкор шудан(гардидан)** маълум гардидан.

ОШКОРБАЁНӢ آشكاربياني ошкоро баён кардани андешаву афкори худ.

ОШКОРКУНАНДА آشكاركننده он ки чизеро парда аз рух мебардорад ва ошкор мекунад.

ОШКОРО آشكارа ба таври намоён, ба тарзи аён, аёнан; рӯирист; *муқоб.* **пинҳонӣ**; **ба ошкоро** пинҳон накарда, ба тарзи ба ҳама маълум; **ошкоро гуфтан** баръало гуфтан, рӯирист гуфтан.

ОШКӢБА آشكوبه 1. сақфи хона; бом. 2. ҳар чинаи девор; поҳса. 3. ҳар табақаи иморат, ошёна. 4. ҳар табақаи осмон.

ОШКӢХИДАН//АШКӢХИДАН آشكوخیدن//آشكوخيدن лағжидан, лағжида афтодан.

ОШМОЛ آسمال хушомадгӯ, мутамаллиқ.

ОШМОЛӢ آسمالي он чи мансуб ба хушомадгӯ аст, ҷоплусӣ, хушомадгӯӣ, тамаллук.

ОШНО I آشنا 1. шинос, балад, огоҳ, боҳабар. 2. ёр, дӯст, улфат; *муқоб.* **бегона**: **ошнои дерин**. 3. шинос, маълум; **овози ошно** овози шинос; **ошно будан** а) шинос будан (бо касе); б) вокиф будан (аз коре); **ошно гирифтан** касеро ошноӣ пайдо кардан, дӯст шудан бо касе; **ошно кардан** касеро бо касе ё бо чизе шиносондан, шинос кардан; **ошно шудан** шинос шудан, шиносӣ пайдо кардан, вокиф гардидан.

ОШНО II آشنا *кит.* шино, шиноварӣ, оббозӣ, оббурӣ.

ОШНОБЕЗОР آشنابيزار он ки аз ёру дӯсти худ

мегурезад.

ОШНОБОЗ آشناواز чӯрабоз, ошнопарвар.

ОШНОБОЗӢ I آشناوازي чӯрабозӣ, ошнопарварӣ, риояткорӣ нисбат ба ёру шиноси худ.

ОШНОБОЗӢ II آشناوازي кит. шиноварӣ, оббозӣ. 2. шиноварӣ, оббозӣ.

ОШНОВАР آشناوار шиновар, оббоз, оббур.

ОШНОЁНА آشنايانه ба чашми ошноӣ, ҳамчун ошно ва шинос.

ОШНОӢ 1. آشناи 1. ошно будан, шиносӣ, ошно шудан. 2. илтифоту изҳори шиносӣ тавассути оғӯш гирифтани бӯсидан; **ба тарзи ошноӣ** дӯстона; **ошноӣ доштан** шинос будан (*бо касе*), вокиф будан, огоҳ будан (*аз коре*); **ошноӣ пайдо кардан** шинос шудан.

ОШНОНАМО آشناнома мисли ошно, монанд ба ошно.

ОШНОРӢ(Ӣ) 1. آشناروي 1. шинос, ошно, дӯст. 2. маҷ. дилнишин, дилпазир (*мас., одам*).

ОШНОХОНА آشناخانه хонаи каси ошно ва шинос.

ОШОЛУД آشلود *гуфт.* ношуд, мичморук.

ОШОМ آشам 1. асоси замони ҳозира аз феъли **ошомидан**. 2. ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои ошоманда: **хуношом, майошом, дувдошом...**

ОШОМИДАН آشامидن нӯшидан, хӯрдан (*бештар нисбат ба хӯрокҳои обакӣ*).

ОШОМИДАНИ آشامидني он чи мансуб ба ошомидан аст; **оби ошомидани**.

ОШПАЗ آشپز он ки кораш хӯрок пухтан аст, касе, ки хӯрок мепазад, хӯрокпаз, таббох.

ОШПАЗӢ آشپزي хӯрокпазӣ, касби ошпаз, таббохӣ.

ОШПАЗХОНА آشپزخانه ҷое, ки дар он хӯрок мепазанд, матбах.

ОШТАХТА آش تحت тахтаи махсус, ки ба рӯи вай ҳамири оширо паҳн карда мебуранд.

ОШТИГӢ 1. آشتيگي 1. ошті, мусолиҳа. 2. маҷ. дӯстӣ, рафокат.

ОШТИДИХАНДА آشتي دهنده он ки муҳолифатдоштаро ошті медиҳад..

ОШТИДИХӢ آشتي دهی ду нафари бо ҳам ҷангири ошті додан.

ОШТИНАШАВАНДА آشتي نشونده сулҳнопазир, он чи ки қобили сулҳу ошті нест.

ОШТИНОПАЗИР آشتي ناپذير роҳнадиҳанда ба ҳеҷ гуна созишу сулҳ.

ОШТИНОПАЗИРӢ آشتي ناپذيري муҳосимат, душманӣ, адоват.

ОШТИХОӢ آشتي خواهی сулҳҷӯӣ, муросо.

ОШТИХӢРА(К) آشتي خوره(ك) зиёфате, ки ба муносибати ошті шудани ду кас ё ду тарафи ба ҳам ҷанги барпо кунанд.

ОШТИЧӢЁНА آشتي جويانه сулҳҷӯёна.

ОШТӢ آشتي созиш ва ошті баъд аз ҷангу низоъ; **ошті додан** *касера бо касе* сулҳ кунонидан; **ошті кардан** сулҳ кардан, бас кардани ҷангу низоъ; **ошно шудан** сулҳ кардан, **ошно кунонидан** *ниг.* **ошті додан**.

ОШУФТА آشفته 1. парешон, мушавваш, ба ҳам омехта: **зулфи ошуфта, хогири ошуфта**. 2. маҷ. парешонҳол, мушаввашхотир. 3. маҷ. хашмгин. 4. маҷ. дилдода, ошиқ.

ОШУФТАБАХТ آشفته بخت маҷ. бадбахт, бетолё.

ОШУФТАГӢ آشفتي 1. парешонӣ, мушаввашӣ, парешонҳоӣ. 2. маҷ. шӯридагӣ, ҷунун.

ОШУФТАДИЛ آشفته دل 1. маҷ. парешонҳол, парешонхотир; шӯрида, музтариб. 2. ошиқ.

ОШУФТАКОКУЛ آشفته كاكل он ки кокулаш парешон аст.

ОШУФТАМАҒЗ آشفته مغز кит. шефта, девона, девонаавзоъ.

ОШУФТАМӢ آشفته موى он ки мӯяш дарҳаму барҳам ва шона нокарда аст, парешонмӯӣ.

ОШУФТАН آشفتن 1. маҷ. ба ҳаяҷон омадан, музтариб шудан. 2. маҷ. оташин шудан, ба хашм омадан, тезу тунд шудан.

ОШУФТАРӢЗ آشفته روز кит. бадбахт, бетолё, ошуфтарӯзгор.

ОШУФТАРӢЗГОР آشفته روزگار кит. ошуфта-

ҳол, бадбахт, бетолеъ.

ОШУФТАСОМОН آشفته سامان *ниг.* ошуфтадил.

ОШУФТАХОТИР آشفته خاطر *мач.* парешонхотир, ба ҳаяҷон омада, хашмгин, музтариб-ҳол.

ОШУФТАҲОЛ آشفته حال *ниг.* ошуфтадил ва ошуфтахотир.

ОШУФТАҲОЛӢ آشفته حالى *мансуб ба* ошуфтаҳол; парешонҳолӣ, изтироб, шефтагӣ.

ошӯб آشوب 1. *асоси замони ҳозира аз* ошуфтан. 2. *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои шӯрангез:* дилошӯб, шахрошӯб...

ОШӮБ آشوب ғавғо, шӯр, фитна, шӯриш; **ошӯб барпо кардан** шӯридан, ба шӯриш бархостан; **ошӯб бархостан** сар шудани шӯриш.

ОШӮБГАР آشوبگر шӯришкунанда, фитнаангез.

ОШӮБГАРӢ آشوبگرى исёнкорӣ, фитнаангезӣ.

ОШӮБГАРОНА آشوبگرانه исёнкорона, фитнагарона.

ОШӮБИДАН آشوبيدن шӯридан, фитна кардан.

ОШӮБКОР آشوب کار *ниг.* ошӯбгар.

ОШӮҒ آشوغ шахси номаълум, ғайри шинос, ноошно.

ОШҲОНА آش خانه 1. *ҷое, ки хӯрок мепазанд.* 2. *ҷое, ки таомҳои гуногун пухта мефурӯшанд.*

ОШҲОНАДОР آش خانه دار 1. *ҷое (ҳавлие), ки ошхона дорад.* 2. *соҳиби ошхона.*

ОШХӮР آش خور 1. *он ки ош хӯрданро дӯст медорад.* 2. *хӯранда; ошхӯру нонхӯри атроф* хамаи сокинони гирду пеши як маҳал.

ОШХӮРА آش خوره зарфе, ки дар он ба сагу гур-

ба хӯрок медиҳанд.

ОШХӮРАК آش خورک дастмоле, ки вақти хӯрокхӯрӣ ба сари синаи кӯдакон мебанданд, пешгирак.

ОШХӮРӢ آش خورى хӯрдани таом, сарфи хӯрок (палав); **зарфҳои ошхӯрӣ** зарфҳои, ки таоми тайёрро ба онҳо мекашанд (*табақ, коса ва ғ.*).

ОЯ I //ОЯТ آيه//آيت *кит.* 1. *нишон, аломат.* 2. *далел, ҳуҷҷат, бурҳон.* 3. *мӯъҷиза, каромат.* 4. *δ. як сухани тамом аз Қуръон, ки дар он сураҳо аз оёт таркиб ёфтаанд; ҳар кадом фикраи Қуръони Мачид, ки бад-он вақф кунанд.*

ОЯ II آيه *гуфт.* 1. *модар.* 2. *мурочиати муаддабона ба зани солманд.*

ОЯНД آيند *шакли шеърӣ оянда.*

ОЯНДА آينده 1. *сифати феълӣи замони ҳозира аз омадан; он ки ва он чи меояд; ояндаву раванда* рафту омадкунанда. 2. *дар пеш истода, он чи воқеъ хоҳад шуд; панҷшанбеи оянда* панҷшанбее, ки дар пеш аст, **фарзанди оянда** фарзанде, ки акнун таваллуд хоҳад ёфт. 3. *истикбол; муқоб.* **гузашта; дар оянда** минбаъд.

ОЯНДАБИНӢ آينده بينى пешбинӣ, пешгӯӣ; дурбинӣ.

ОЯНДАДОР آينده دار он ки ва он чи дорои оянда аст, он ки ояндаи дурахшон дорад, он чи истиқболи равшан дорад; умедбахш.

П

П ҳарфи бистуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ ҳарфи пе (پ); дар ҳисоби абҷад монанди ҳарфи бе (ب) ба адади 2 баробар аст

ПАГАҲ *ниг. пагоҳ.*

ПАГАҲӢ *ниг. пагоҳӣ.*

ПАГАҲХЕЗ *ниг. пагоҳхез.*

ПАГАҲХЕЗӢ *ниг. пагоҳхезӣ.*

ПАГОҲ *1. аввали саҳар, аввали бомдод;*

аввали пагоҳ субҳи зуд, субҳи барвақт; **ҳар пагоҳ** ҳар саҳар; **(аз) пагоҳ то бегоҳ** аз аввали саҳар то фарорасии шом, тамоми рӯз. 2. рӯзи дигар; фардо; **пагоҳи дигар** рӯзи дигар; **пагоҳ-бегоҳ, пагоҳ-фардо** пас аз як-ду рӯз, рӯзҳои наздик.

ПАГОҲИНА *ниг. пагоҳӣ 2: шабнами пагоҳина.*

ПАГОҲИРӮЗ *ниг. пагоҳӣ.*

ПАГОҲИРӮЗӢ *ниг. пагоҳӣ.*

ПАГОҲӢ *1. вақти субҳ, саҳарӣ, субҳгоҳ, саҳаргоҳ; муқоб. бегоҳӣ; пагоҳии барвақт* аввали субҳ; **пагоҳии дигар** саҳари рӯзи дигар; **аввали пагоҳӣ** саҳарии барвақт; **аз пагоҳӣ то бегоҳӣ** аз саҳар то бегоҳии рӯз, тамоми рӯз; **ҳар пагоҳӣ** ҳар саҳар. 2. *мансуб ба пагоҳ: офтоби пагоҳӣ, насими пагоҳӣ.*

ПАГОҲОН *пگاهان* субҳгоҳон, саҳаргоҳон, саҳаргоҳон.

ПАГОҲОНӢ *1. вақти саҳар, саҳари барвақт. 2. саҳарӣ, пагоҳӣ, мансуб ба пагоҳ.*

ПАГОҲТАР//ПАГАҲТАР *пگاهتر//پگاهتر* зудтар, барвақттар.

ПАГОҲХЕЗ *пگاهخيز* саҳархез, барвақтхез.

ПАГОҲХЕЗӢ *пگاهخيزي* саҳархезӣ, барвақтхезӣ.

ПАГОҲШАБ *پگاهشب* фардошаб, шаби оянда.

ПАҒА *پغه* *кит.* 1. пахтаи як ғӯзаи кушода;

муқ. поға. 2. маҷ. резаҳои калон-калони барф: пағаҳои барфи лаклакӣ, паға-паға а) пағаҳои бисёр; б) *маҷ. печ дар печ, печон: паға-паға дуд.*

ПАҒАНА *پغنه* пӯсти барраи пашмдароз.

ПАҒАТОБӢ *پغتهتابي* пахтаи ҳаллочишударо тофта ба ресидан омода кардан.

ПАҒНА *پغنه* *меъ.* зинапоя, нардбон.

ПАДА *پده* *кит.* 1. як навъ дарахт, ки ба бед монанд аст. 2. дарахти хушкшуда. 3. чӯби пешдаргирон.

ПАДАНДАР *پداندر* *ниг. падарандар.*

ПАДАР *پدر* 1. марде, ки аз вай фарзанд ба

вучуд омадааст, соҳиби фарзанд, калони оила нисбат ба зану фарзанд (он); **падару модар** волидон, волидайн; **бар падаратон раҳмат!** *ибораест, ки барои тақдири коре ӯ изҳори миннатдорӣ бар касе гуфта мешавад; оқи падар ниг. оқ; падар шудан* соҳиби фарзанд гаштан; **падариони мо** гузаштагони мо. 2. *мач.* асосгузор, бунёдгузори чизе, соҳае: **падари таърих.** 3. мурочиати боэҳтиром нисбат ба марди солхӯрда. 4. *мач.* роҳбар, роҳнамо: **падари маънавӣ.**

ПАДАРАНДАР *пدراندر* падари ӯгай, шавҳари модар.

ПАДАРАРӮС *пдерерос* падари арӯс, падарзан, хусур.

ПАДАРБЕЗОР *пдербизар* 1. аз падари худ безор, падарбадбин. 2. оқи падар, ба ғазаби падар гирифторшуда.

ПАДАРБУЗУРГ *пдербзург* *кит.* падари падар ӯ модар, бобо, чад(д).

ПАДАРВАКИЛ *пдерокил* яке аз хешовандони арӯс, ки вақти никоҳ розигии арӯсро пурсида ба домуллои никоҳхон аз номи арӯс ризоият медиҳад.

ПАДАРВОР *пдервар* мисли падар, монанди падар, падарона.

ПАДАРДОДА *пдердод* бахшидаи падар, падарбахшида, мероси падар.

ПАДАРДОР *пдердар* 1. он ки падар дорад. 2. *гуфт., мач.* тарбиятдида, аз оилаи хуб.

ПАДАРЗАН *пдерзан* *ниг.* падарарӯс.

ПАДАРӢ *пдери* 1. *мансуб ба падар; хавлии (хонаи) падарӣ, номи падарӣ.* 2. мисли падар будан; ғамхорӣ, меҳрубонӣ, роҳнамоӣ; **падарӣ кардан** а) мисли падар ғамхорӣ кардан; б) меҳрубонӣ кардан, ғамхорӣ намудан.

ПАДАРКАЛОН *пдерклан* *ниг.* падарбузург.

ПАДАРКУШ *пдеркш* он ки падарашро куштааст.

ПАДАРКУШӢ *пдеркшӣ* 1. куштани падар. 2. *мач.* душманӣ, хусумат, кинаварзӣ.

ПАДАРКУШТА *пдеркште* 1. он ки падарашро

кушта бошанд. 2. *мач.* шахси хеле бадқаҳру қасосгир.

ПАДАРҚУСУР *пдерқусор* *гуфт., таҳқ.* 1.

кӯтоҳақл, аблаҳ. 2. фиребгар, корчаллон.

ПАДАРЛАЪНАТ *пдерлент* 1. *таҳқ.* фарзанди шахси лаънатшуда, падараш лаънатшуда. 2. *мач.* бадкор, зишт, нобакор.

ПАДАРМОДАР *пдермудар* *кит.* падари модар, бобои модарӣ.

ПАДАРМУРДА *пдермерде* он ки падараш мурдааст, یتим, сағира, бепадар.

ПАДAROЗОР *пдерозар* он ки падари худро озор медиҳад, озордиҳандаи падар.

ПАДARONA *пдеране* 1. мисли падар, падарвор; ғамхорона. 2. *мансуб ба падар:* падарӣ.

ПАДАРРАҲМАТ *пдеррахмат* 1. падараш раҳматшуда, фарзанди шахси лоиқи таъриф (*дар мавриди таҳсин ва тақдир*). 2. *мач.* одами хуб, раҳмдил, меҳрубон.

ПАДАРСАГ *пдерсег* *таҳқ.* одами бадкешро гӯянд, падарлаънат, ҳангоми қаҳру ғазаб ва аз ҳад нороҳат шудан барои нишон додани пасти ҳақир будани шахсе мегӯянд.

ПАДАРСОЛОР *пдерсолар* хусусияти ҷомеаи ибтидоӣ, ки дар он падар ӯ солхӯрдатарин мард сардори авлод буд, падарсолорӣ: **ҷомеаи падарсолор, низоми падарсолор.**

ПАДАРСОЛОРӢ *пдерсоларӣ* *ниг.* падаршоҳӣ.

ПАДАРСӮХТА *пдерсохте* *таҳқ.* ҳангоми асабонӣ шудан ва ба қаҳру ғазаб омадан ба шахси сабабгори ин воқеа гуфта мешавад.

ПАДАРФАРЗАНДӢ *пдерфарзандӣ* муносибати (дӯстона) байни падару фарзанд.

ПАДАРХОНД(А) *пдерхонд/пдерخوانде* касе, ки падар хонда шудааст, шахсе, ки касе ӯро ба ҷойи падар қабул кардааст, ҷойгири падар.

ПАДАРЧАД *пдерчад* падари бобо, сари аҷдод, ниё.

ПАДАРШАВҲАР *пдершавер* *кит., ниг.* падаршӯй.

ПАДАРШОҲӢ *пдершаҳӣ* *таър.* давраи ибтидоии қабилавӣ, ки сардори қабила аз мардҳо (патриарх) буд, падарсолорӣ.

ПАДАРШӢЙ پدرشوی падари шавҳар, хусури зан.

ПАДВОЗ پدواز *кит.* макон ва ҷойи нишастани парандагон (*мас., ду ҷуби амудӣ ва як ҷуби уфуқӣ бо ҳам зада мешаванд, то болои он парандагон ҷой гиранд*).

ПАДИД پدید намоён, зоҳир, падидор; ошкоро, ҳувайдо; **падид гардидан (шудан)** а) намоён шудан, ошкор шудан, зоҳир гаштан; б) пайдо шудан, ба вучуд омадан; **падид кардан** ошкор кардан, зоҳир кардан, намудор кардан; **падид овардан** пайдо кунондан; ба вучуд овардан; **падид омадан** а) намоён шудан; б) пайдо шудан, ба вучуд омадан.

ПАДИДА پدیده чизи зоҳиршуда, ҳодиса: **падидаи нодир**, **падидаҳои адабиёт**, **падидаҳои нав**.

ПАДИДАШИНОСӢ پدیده‌شناسی *фалс.* таҳқиқ ва пажӯҳиши ҳар он чи дар таҷрибаи ҷаҳонӣ дида мешавад, феноменология.

ПАДИДАШИНОСОҲА پدیده‌شناسی аз рӯи падидашиносӣ, бод иди воқеъбинона.

ПАДИДОВАРАНАДА پدیدآورنده ба вучуд-оваранда, таълифкарда, муаллиф ё нави-сандаи китоб.

ПАДИДОӢ پدیدائی падид омадан, намудор (зоҳир) шудан; пайдо гаштан.

ПАДИДОР پدیدار ошкор, намоён, намудор, ҳувайдо; **падидор гаштан (гардидан, шудан)** намоён гаштан, зоҳир шудан; пайдо шудан.

ПАДИДОРӢ پدیداری ошкор шудан (гардидан), намоён шудан, ошкор гардидан.

ПАДИДОРШИНОСӢ پدیدارشناسی *ниг.* падида-шиносӣ.

ПАДРАХТА پدرخته *кит.* ғамгин, андӯҳгин, ҳазин, маҳзун.

ПАДРУД پدرود видоъ, хайрухуш, «хайр» гуфта аз ҳамдигар чудо шудан; **падруд гуфтан (кардан)** видоъ кардан, хайрухуш намудан; **ҷаҳонро падруд гуфтан** аз ҷаҳон чашм пӯшидан, мурдан.

ПАДРУДАН پدرودн видоъ кардан, хайрухуш кардан, чудо шудан аз ҳамдигар.

ПАӢБ پیاب *кит.* 1. бунӣ ҳавз, таҳи об; қаъри об. 2. *мач.* нуктаи интиҳои ҳар чиз; **ҳаробу паӢб** тамоман вайрон шудан.

ПАӢМ پیام 1. пайғом, хабар, рисолат. 2. салом, дуруд, таҳният, муборақбодӣ; орзуи нек кардан бар касе; мурочиат; **паӢм бурдан** салом расонидан, пайғоми касеро ба касе бурда расондан (*даҳонӣ ё хаттӣ*); **паӢм гуфтан** салом расонидан; **паӢм додан** хабар додан, хабар расондан; **паӢм овардан (расондан)** хабар овардан; таҳнияти касеро расонидан; салом гуфтан (*аз номи касе*); **паӢм фиристодан** хабар фиристодан

ПАӢМБАР پیامبر 1. *ниг.* **пайғамбар**. 2. пайғом-баранда, хабаррасонанда, хабаррасон, қосид, расул.

ПАӢМБАРГУНА پیامبرگونه *ниг.* **паӢмбарона**.

ПАӢМБАРӢ پیامبری 1. *мансуб ба* **паӢмбар**. 2. пайғомбарӣ, қосидӣ. 3. расулӣ.

ПАӢМБАРОНА پیامبرانه монанди паӢмбар, бо тарз ва шеваи паӢмбар.

ПАӢМГИР پیامگیر он ки ё он чи, ки паӢмро мепазирад; **паӢмгири телефон** дастгоҳе, ки ҳангоми набудани соҳиби телефон ба тамосҳо ҷавоб гуфта онҳоро сабт менамояд.

ПАӢМГУЗОР پیام‌گزار он ки паӢм мебарад, паӢмбар, қосид.

ПАӢМГУЗОРӢ پیام‌گزاري *исми амал аз* **паӢм гузоштан**, қосидӣ, паӢмбарӣ, паӢмгузор будан.

ПАӢМНАМО پیام‌نما *нав.* телетекст, нишон-диҳандаи паӢм дар наворҳо.

ПАӢМНИГОР پیام‌نگار *нав.* почтаи электронӣ, эмайл.

ПАӢМОВАР پیام‌آور пайғомоваранда, пайғом расонанда, хабаровар, қосид.

ПАӢПАӢ پیایی 1. паси ҳам, пайҳам, пай дар пай, яке паси дигаре, пайваста. 2. муттасил, беист; **паӢпаӢ омадан** паси ҳам омадан, паси якдигар омадан; **паӢпаӢ шудан** паси ҳам воқеъ шудан.

ПАӢПАӢӢ پیایی 1. пайдарпайӣ, пайҳамӣ, пасиҳамдигарӣ. 2. муттасилий, ҳамешагӣ.

ПАЖ پژ *кит.* 1. замини ноҳамвор. 2. кӯтал, тегаи кӯҳ.

ПАЖАН پژان *кит.* заған; парандаи гуштхӯр, ғалевоҷ.

ПАЖАНД پژند *кит.*, *кхн.* 1. гиёҳи худрӯй ва хушбӯи хӯрданбоб. 2. ханзал.

ПАЖВИН پژوین *кит.* чиркин, ифлос.

ПАЖВОК پژواک *кит.* акси садо; овози такрор.

ПАЖМОН پژمان *кит.* ғамгин, андӯхгин, афсурда.

ПАЖМОНӢ پژمانӣ *кит.* ғамгинӣ, андӯхгинӣ, афсурдагӣ.

ПАЖМОНҲОЛ پژمان حال *кит.* афсурдаҳол, хотирпарешон.

ПАЖМУРДА پژمرده 1. сифати феълии замони гузашта аз **пажмур(и)дан**. 2. рӯй ба хушкӣ оварда, афсурдашуда, хазоншуда, бетароват (*дар бораи наботот*): **гули пажмурда**. 3. *мач.* маъюс, ғамгин, андӯхгин, хаста; **пажмурда гардидан (шудан)** а) *мач.* ғамгин шудан; б) афсурдан, тароват ва равнақи худро аз даст додан, хушк шудан; **пажмурда кардан** а) бетароват сохтан, хушк кардан; б) *мач.* беқуввату суст гардонидан; в) *мач.* ғамгину озурда кардан

ПАЖМУРДАГӢ پژمردگی 1. сифати феълии замони гузашта аз **пажмурдан**. 2. бетароватӣ, беобутобӣ; афсурдагӣ. 3. *мач.* андӯхгинӣ, ғамгинӣ.

ПАЖМУРДАДИЛ پژمرده دل афсурдадил, шикастадил, ғамзада.

ПАЖМУРДАН پژمردن 1. беобутоб шудан, бетароват шудан, афсурдан, рӯй ба хушкшавӣ овардан, хазон шудан. 2. *мач.* афсурда шудан, озурда шудан, хаста ва малул шудан, ғамгин шудан.

ПАЖМУРДАНИӢ پژمردنی хазоншуданӣ, он чи ё он ки хамеша шодобу шукуфон намемонад.

ПАЖМУРДАРӢ پژمرده روی он ки рӯяш ожанг дорад (*аз ғам ё аз синну сол*), пир.

ПАЖМУРДАРӢХ پژمرده روح шикастарӢх, афтодарӢх, дилмонда; ноумед.

ПАЖМУРДАҲОЛ پژمرده حال афсурдаҳол, ғамгин, малул, ошуфтаҳол.

ПАЖМУРИДА پژمریده *кит.* пажмурда.

ПАЖОВАНД پژاوند *кхн.* чӯбе, ки дар паси дар барои маҳкам кардани он кӯндаланг аз ҳалқа гузаронида мешавад; ғалақа.

ПАЖОГИН//ПАЖОГАН پژاگн *кит.* чиркин,

палид, олуда.

ПАЖУЛ پژول шитолинг, бучулаки пой.

ПАЖӢЛИДА پژولیده 1. сифати феълии замони гузашта аз **пажӢлидан**; ошуфта, парешонҳол; рангзард. 2. парешон, бетартиб (*мас., мӯй*).

ПАЖӢЛИДАН پژولیدن 1. пажмурда шудан, пажмурда кардан. 2. *мач.* парешон шудан, ошуфта шудан. 3. *мач.* бетартиб шудан, тигу пит шудан.

ПАЖӢЛОН(И)ДАН پژولاندن//пژولаниدن *тарзи бавоситаи пажӢлидан*; парешон кардан, ошуфтан.

пажӢх پژوه 1. асоси замони ҳозира аз **пажӢхидан**. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои пажӢҳанда ва ҷӯянда: **дониш-пажӢх**, **динпажӢх**.

ПАЖӢҲАНДА پژوهنده 1. сифати феълии замони ҳозира аз **пажӢхидан**. 2. ҷустуҷӯкунанда, ҷӯянда. 3. муҳаққик, таҳқиқгар.

ПАЖӢҲАНДАГӢ پژوهندگی 1. ҷӯяндагӣ. 2. муҳаққикӣ, таҳқиқгарӣ.

ПАЖӢҲИДА پژوهیده 1. сифати феълии замони гузашта аз **пажӢхидан**. 2. хирадманд, оқил, доно.

ПАЖӢҲИДАН پژوهیدن 1. ҷустуҷӯ кардан, ҷӯё шудан; пурсида фаҳмидан, бозҷӯй. 2. таҳқиқ кардан, баррасӣ кардан.

ПАЖӢҲИШ پژوهش 1. ҷустуҷӯ, кофтуков. 2. омӯзиш, таҳқиқ; **пажӢхш кардан** таҳқиқ кардан; тадқиқот бурдан. 3. *кит.* бозпурсӣ, дархост. 4. *кит.* ғамхорӣ, парасторӣ.

ПАЖӢҲИШГАР پژوهشگر 1. ҷустуҷӯкунанда, кобанда. 2. омӯзанда, муҳаққик, таҳқиқгар, олим.

ПАЖӢҲИШГОҲ پژوهشگاه муассисаи илмию таҳқиқотӣ, институт.

ПАЖӢҲИШӢ پژوهشی *марбут ба мансуб ба пажӢхш; муассисаи пажӢхшӣ* муассисаи тадқиқотӣ.

ПАЖӢҲИШКАДА پژوهشکده *нав.* созмон ё муассисаи вобаста ба пажӢхшгоҳ, ки бахше аз пажӢхшгоҳи илмӣ дар он ҷо сурат мегирад.

ПАЖӢҲИШКОР پژوهشکار *ниг.* пажӢхшгар.

ПАЖӢҲИШНОМА پڙوهشنامه нав. навишта ё китоби илмие, ки натиҷаи кори илмиву таҳкикотӣ доир ба мавзӯе дар як бахши илм мебошад.

паз پز 1. *асоси замони ҳозира аз пухтан.* 2. *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои пазанда, тайёркунада; нонпаз, ошпаз ва ғ.; пухту паз хӯрок тайёр кардан, таом пухтан.*

ПАЗАНДА پزنده 1. он ки чизеро мепазанд, пазандаи хӯрок, ошпаз. 2. хӯрокпази моҳир, аҳли ҳунари пазандагӣ; **гандум ҳама ҷо, пазанда ҷо-ҷо** (мақ.).

ПАЗАНДАГӢ پزندگي 1. хӯрок пухтан, ҳунари хӯрокпазӣ. 2. касби пазандагӣ.

ПАЗИДАН پزیدن ниг. пухтан.

пазир پزير 1. *асоси замони ҳозира аз пазируфтан.* 2. *дар ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои қабулкунада, пазиранда ва мақбулу писандида: имконпазир, ислоҳпазир, дилпазир ва ғ.*

ПАЗИРА پزيره 1. *кит.* истикбол, пешвоз (-и касе); **пазира кардан** пешвоз гирифтан; **пазира шудан** а) истикбол намудан, пешвоз гирифтан; б) рӯ ба рӯ гаштан барои муқобила; муқобил шудан; в) моил шудан; г) пазируфтан; ғ) ба итоат даромадан. 2. қабул кардан, мақбул доништан, мувофиқ шумурдан.

ПАЗИРАНДА پزيرنده 1. қабулкунада, истикболкунада, (*мас., меҳмонро*). 2. мувофиқ (*бо чизе*).

ПАЗИРИШ پزيرش қабул, пазируфтан, истикбол.

ПАЗИРО پزيرا 1. ниг. **пазиранда**. 2. пешраванда; суҳаншунаванда; фармонбардор; қабулкунада.

ПАЗИРОӢ پزيرائي қабул, истикбол, бо эҳтиром пешвоз гирифтан; **пазирой кардан** (**намудан**) пазируфтан, қабул кардан, меҳмондорӣ кардан.

пазируфт پزيرفت 1. *асоси замони гузаштаи феъл аз пазируфтан;* мувофиқа, муоҳида. 2. *кит.* аҳд, ўҳдадорӣ.

ПАЗИРУФТА پزيرفته 1. қабулшуда, қабулгардида. 2. ба зимма гирифташуда, ба ўҳда гирифташуда, аҳдшуда; **пазируфта шудан** қабул гардидан, иҷобат ёфтан.

ПАЗИРУФТАН پزيرفتن 1. қабул кардан, гирифтан. 2. ба худ қабул кардан, мақбул доштан (*матлаберо, насиҳатеро, суҳанеро*). 3. истикбол кардан, эҳтиром (-и меҳмон)-ро ба ҷо овадан. 4. ҷоиз, шумурдан, писандидан. 5. *кит.* аҳд кардан, ўҳдадор шудан; **анҷом пазируфтан** ба охир расидан, анҷом ёфтан.

ПАЗИРУФТАНӢ پزيرفتني қобили қабул, қабул кардани, лоиқи қабул.

ПАЗИРУФТГОРӢ پزيرفتگاري *кит.* 1. қабул кардан, тақаббул; **пазируфтгорӣ кардан** қабул кардан, пазирой кардан. 2. ба ўҳда гирифтан, ба кафолат гирифтан.

ПАЗИРУФТОР پزيرفتار *кит.* зомин, кафил, мутасаддӣ.

ПАЗИРУФТОРӢ پزيرفتاري пешвозгирӣ, қабул кардан; **пазируфторӣ кардан** а) пешвоз гирифтан, қабул кардан, б) меҳмондорӣ кардан.

ПАЗИШ پزش 1. пухтан (*мас., хӯрокро*). 2. *тех.* пухтан (*мас., хиштро*).

ПАЗМОН پزمان 1. ёди касе ё чизе кардан, дар ёди касе ё чизе шудан, саҳт дар орзуи дидани касе ё чизе. 2. мунтазири чизе, касе, талабгори касе, чизе; **пазмон будан** дар ёди касе, чизе будан; дар интизори (талаби) чизе будан; **пазмон гаштан** (**шудан**) ёд кардан (касоро, чизеро), ҳаваси дидани касе ё чизеро кардан.

ПАЗМОНӢ پزماني ниг. **пазмоншуда**.

ПАЗМОНШУДА پزماننده дар ёди касе беқарор шуда, дар талаби дидани касе, чизе буда.

ПАЗО پزا *кит.* он чи зуд дар ҳарорати кам пухта шавад.

ПАЗОН پزان 1. *аз масдари* пухтан *ва* пазондан; дар ҳоли пухтан. 2. *ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои* расидан *ва* пухтани чизе дар замони муайян *ва* ё дар маросими хос: **ангурпазон, тутпазон, шири-нипазон.**

ПАЗОНАНДА پزاننده *шакли бавоситаи* пазонда он чи ба пухтагӣ мерасонад, ба қивом расонанда.

ПАЗОН(И)ДАН پزانيدن//پزاندن 1. *шакли бавоситаи феъли* пухтан. 2. пухта тайёр кунонидан (*ба воситаи касе*); **хӯрок пазондан**. 3. тайёр кардан, омода сохтан; ёд додан; обу-

тоб додан. 4. омода кардан, ҳал кардан: **пазондани кор**.

ПАЙ I *биол.* раг, ришта дар бадани инсон ва хайвонот; **рагу пай** ришта ва бофтаҳои бадан.

ПАЙ II *би.* 1. *шакли дигари пой; неқпай, ҳуҷистапай.* 2. нақш, асар, из, нишон, изи пой ё ягон чизи дигар. 3. *кит.* бун, тахкурси. 4. *мач.* қасд, азм, ирода; **пайи чон будан** дар қасди чон будан. 5. пас, дунбол; **аз пайи...** аз паси... аз дунболи...; **пайи ҳам** а) паси ҳамдигар, аз дунболи якдигар; б) муттасил, канданашуд; **пай дар пай** паси ҳам; муттасил; **аз пайи касе, чизе афтодан** касеро, чизеро таъкиб кардан; **аз пайи кори худ шудан** ба кори худ машғул шудан, аз дунболи (ақиб) кори худ рафтан; **аз пайи чизе рафтан (шудан)** барои ба даст даровардани чизе ё иҷрои коре рафтан; **дар пайи касе афтодан** а) аз пайи касе рафтан, ба касе пайравӣ кардан; б) таъкиб кардан (*мас., дузд*); **дар пайи чизе рафтан** барои коре (чизе) талаф (қурбон) шудан; **пайи касе (чизе) канда шудан** қатъ шудани рафтуоӣ касе (чизе); барҳам хӯрдани чизе; **пайи коре шудан** барои иҷрои коре кӯшиш кардан; дунболи коре рафтан; **пай афкандан** бино кардан, бунёд намудан; **пай бурдан** доништан, воқиф шудан, огоҳ гаштан, сарфаҳм рафтан; **пай гирифта рафтан** изи (нақши) чизеро таъкиб карда рафтан; **пай гум кардан** а) гум кардани асари (нақши) пой касеро, нишони чизи ҷустаниро гум кардан; б) нақши пайи худро нест кардан; **дар пайи чизе гаштан** аз пайи чизе шудан; дар суроғи чизе будан; **на пай ҳасту на Ҳайдар** даракаш нест, тамоман нопадид.

ПАЙ III *би.* бор, карат, навбат, дафъа.

ПАЙАФКАН *кит.* он ки бар бино намудани чизе қадами нахустин мегузорад; асосгузор.

ПАЙАФКАНӢ *кит.* 1. пайафкандан. 2. асосгузори, омодагӣ, тайёрӣ, тахкурси гузоштан.

ПАЙБАРӢ *кит.* пай бурдан, доништан; хабардор шудан; ҳис кардан.

пайванд *асоси замони ҳозира аз пайвастан.*

ПАЙВАНД *пайв.* 1. ҳамбаст, пайваст, иттисол, васл, пайвастагӣ. 2. алоқа, муносибат; **пайванд буридан** а) тарки муносибат (алоқа) кардан; б) аз ҳешу табор даст кашидан. 3. ҳешу табор, наздик; **ҳешу пайвандон**. 4.

биол. пайванд (соқои гул, навдаи дарахт ва ғ.) бо мақсади ба вучуд омадани навъи бехтар (*пайванд усулҳои гуногун дорад*: баргпайванд, исканাপайванд, найчапайванд, муғчапайванд ва ғ.). 5. *биол.* банд, буғум; **пайванди даст** буғуми даст, банди даст. 6. *тиб.* як узв ё бофтаи бадани инсонро ба узв ё бофтаи дигараш иваз намудан, трансплантатсия; **пайванд кардан** а) пайвастан, часпондан (чизеро ба чизе); кафшер кардан, алоқаманд намудан; б) узви гиёҳро ба дигаре пайваста кардан; в) ба ҳам ҳешу табор кунондан; г) *тиб.* трансплантатсия кардан.

ПАЙВАНДАК *пайв.* ҳиссаи номустақили нутқ, ки аъзои ҷумларо ба ҳам мепайвандад.

ПАЙВАНДАКДОР *пайв.* дорои пайвандак, ҷумлае, ки бо пайвандак омадааст: **ҷумлаи мараккаби пайвасти пайвандакдор.**

ПАЙВАНДГАР *пайв.* 1. васлгар, кафшергар. 2. он ки бо пайванд кардани растаниҳо машғул аст.

ПАЙВАНДГАРӢ *пайв.* 1. васлгарӣ, кафшергарӣ. 2. машғул ба пайванд кардани растаниҳо ва дарахтон.

ПАЙВАНДГАҲ *пайв.* пайвандгоҳ.

ПАЙВАНДГОҲ *пайв.* 1. ҷои пайванд шудан, ҷои пайваст шудан, ҷои иттисол; ҷои васл шудан. 2. *биол.* буғум, банд.

ПАЙВАНДДОР *пайв.* 1. он чи ҷои пайванд дорад. 2. ҳешу табордор.

ПАЙВАНДИШ *пайв.* пайвастагӣ, пайванд, иттисол.

ПАЙВАНДӢ *пайв.* 1. пайвандшуда, васлшуда, кафшершуда. 2. дарахт ё буттаи пайвандшуда: **зардолуи пайвандӣ**. 3. муносибат, робита: **ҳешию пайвандӣ**. 4. *тиб.* трансплантатсияшуда.

ПАЙВАНДКОРӢ *пайв.* пайванд 4.

ПАЙВАНДКУНАК *пайв.* васлак, пайвандгар, асбоби васлкунак.

ПАЙВАНДКУНАНДА *пайв.* 1. сифати феълӣи замони ҳозира аз пайванд кардан. 2. пайвасткунанда, васлкунанда: **бофтаи пайвандкунанда**. 3. *зб.* аъзои ҷумларо ба ҳам пайвасткунанда: **калимаи пайвандкунанда**.

ПАЙВАНДКУНӢ *пайв.* пайванд кардан,

ба ҳам пайваст кардан, васлкунӣ.

ПАЙВАНДНОПАЗИР پیوندناپذیر пайвандношуданӣ, васлнашаванда, васлнопазир.

ПАЙВАНДХӢРДА پیوندخورده 1. пайвандшуда, васлшуда; кафшершуда. 2. дарахт ё буттаи пайвандӣ.

ПАЙВАНДШАВАНДА پیوندشونده васлшаванда, кафшершаванда.

ПАЙВАНДШАВАНДАГӢ پیوندشوندگی васлшавандагӣ.

пайваст پیوست асоси замони гузашта аз пайвастан.

ПАЙВАСТ پیوست 1. пайвандшуда, иттисол-ёфта, басташуда (бо ҳам); **пайваст будан** а) васл будан, пайванд будан; алоқаманд будан; б) робита доштан, наздик будан; **пайваст кардан** пайванд кардан, ҳамроҳ кардан; **пайваст шудан** а) васл шудан, пайванд гаштан, ҳамроҳ шудан; б) алоқаманд гардидан. 2. збш. навъи алоқа: **алоқаи пайваст**. 3. хим. пайваста; **пайвастҳои химиявӣ** моддаҳои мураккабе, ки аз таркибҳои гуногуни ба таври химиявӣ пайвастшуда таркиб ёфтаанд.

ПАЙВАСТА پیوسته 1. сифати феълии замони гузашта аз **пайвастан**. 2. ба ҳам васлшуда, муттасил, ба ҳам алоқаманд; **абрӯ(вон)-и пайваста** абрӯе, ки миёнаш бо ҳам васл шудааст. 3. ҳамеша, доимо, мудом. 4. пайи ҳам; дам ба дам; **бо ҳам пайваста** бо ҳам пайванд; бо ҳам алоқаманд; **пайваста будан** пайванд будан, иттисол доштан. 5. хим., ниг. **пайваст 3: пайвастаҳои органикӣ**.

ПАЙВАСТААБРӢ پیوسته‌ابرو он ки абрӯвонаш бо ҳам пайванд аст, қошпайванд, абрӯҳои бо ҳам пайванд.

ПАЙВАСТАГӢ پیوستگی 1. сифати феълии замони гузашта аз **пайвастан**. 2. алоқа, робита; иттифок, иттиҳод; **пайвастагӣ доштан**. 3. ҳамешагӣ, доимӣ.

ПАЙВАСТАГОН پیوستگان 4. пайваста; гузаштагон; **ҳешону пайвастагон** наздикон, ҳешу таборҳо.

ПАЙВАСТАН پیوستن 1. пайваст кардан, муттасил намудан, ба ҳам бастан, бо ҳам вобаста кардан. 2. пайваст шудан, иттисол ёфтан. 3. ҳамроҳ шудан, якҷоя гаштан. 4. муттаҳид шудан, иттифок кардан. 5. вобаста кардан, мутааллиқ намудан; **ба вуқӯъ пайвастан**

воқеъ шудан, ба вучуд омадан; рӯй додан; **ба раҳмати эзидӣ пайвастан, ба чавори раҳмати ҳақ пайвастан** мурдан, вафот кардан.

ПАЙВАСТКУНАНДА پیوست‌کننده 1. ниг. **пайвандкунанда**. 2. збш. пайвасткунанда; **пайвандаки пайвасткунанда**.

ПАЙВАСТКУНӢ پیوست‌کنی чизеро ба ҳам пайваст кардан, пайванд кардан, васл кардан.

ПАЙВАСТОР پیوستار кит. бо ҳам пайванди зич дошта, пайвасти ҷудонопазир.

ПАЙВАСТШАВАНДА پیوست‌شونده пайвандшаванда, васлшаванда, кафшершаванда.

ПАЙВАСТШАВӢ پیوست‌شوی пайвастан, пайваст шудан, пайванд шудан, иттисол.

ПАЙГАРД پیگرد 1. нав. таъкиб, ҷустор, кофтуков. 2. лаҳҷ. аз роҳи омада ба ақиб рафтан, баргаштан ба роҳи омад; **пайгард рафтан** ба роҳи омада ақиб гаштан, ба роҳи омада гашта рафтан.

ПАЙГИР پیگیر 1. таъкибкунанда, дунболгиранда; **сағи пайгир**. 2. пайи чизеро гирифта раванда. 3. пайшинос. 4. ҷустуҷӯкунанда, кофтуковкунанда.

ПАЙГИРӢ پیگیری пай гирифтан, барои фаҳмидани чизе ва донистани воқеае аз паси он шудан; дунболаи чизе рафтан.

ПАЙГИРОНА پیگیرانه 1. доимӣ, бардавом, бетаъхир; **кӯшишҳои пайгиронаи ҳукумат**. 2. пофишорона, якравона.

ПАЙГОР پیگار 1. пай мондан, гузоштани изи чизе 2. пайрав, пайравӣ.

ПАЙГУМ پیگم бенишон, бедаракшуда; **пайгум шудан (гардидан, задан)** бедарак гум шудан, бенишон ғайб задан.

ПАЙГУМКАРДА پی‌گم‌کرده 1. он ки изи пойи касе ё чизе гум кардааст; **сайёди пайгумкарда**. 2. рохгумзада; пешпохӯрда.

ПАЙГУМКУНӢ پی‌گم‌کنی 1. асари пойи худро пӯшонидан, изи худро нест кардан. 2. маҷ. ба ғалат андохтан, касеро ба иштибоҳ мондан. 3. нишони пой касеро наёфтан.

ПАЙГУСАСТА پی‌گسته кит. суст, алоқаканда, барканда.

ПАЙГУФТОР پى گفتار он чи дар охири китоб ё мақола менависанд, охирсухан.

ПАЙҒАВӢ پيغوى *kit.* 1. мансуб ба пағу. 2. яке аз намудҳои хати хиндӣ.

ПАЙҒАЛАТ پى غلط 1. гумроҳӣ, ба роҳи хато афтодан. 2. фиреб, макр, найранг; **пайғалат задан** фиреб додан, гапғалат задан.

ПАЙҒАМБАР پيغمبر фиристодаи Худо, ки амри ӯро ба бандагонаш мерасонад, расул, набӣ; паёмбар.

ПАЙҒАМБАРЗОДА پيغمبرزاده аз насл ва зоти пайғамбар.

ПАЙҒАМБАРӢ پيغمبرى амали пайғамбар; рисолат, нубувват, паёмбарӣ.

ПАЙҒАМБАРОНА پيغمبرانه 1. мисли пайғамбар, пайғамбарвор. 2. мансуб ба пайғамбар; **суханони пайғамбарона** суханони муайянкунандаи пешомадҳо, пешгӯиҳои дуруст дар бораи оянда.

ПАЙҒОЛА پيغاله *kit.* пиёлаи шароб, қадаҳи май.

ПАЙҒОМ پيغام 1. хабари хуш, мужда, башорат; хабар; паём. 2. салом; мактуб; **пайғом бурдан (фиристодан)** хабар расонидан, башорат бурдан; **пайғом додан** хабар расонидан, башорат додан; **пайғом омадан** хабар расидан.

ПАЙҒОМБАР پيغامبر 1. пайғомбаранда, хабарбаранда, паёмбар. 2. *ниг.* **пайғамбар.**

ПАЙҒОМБАРӢ پيغامبرى 1. амали пайғомбар, номарасонӣ. 2. пайғамбарӣ; паёмбарӣ, рисолат.

ПАЙҒОМГУЗОР پيغامگزار *kit.* он ки пайғомро мерасонад, фиристода, расул, номарасон.

ПАЙҒОМГУЗОРӢ پيغامگزاري амал ва кори пайғомгузор, номарасонӣ, паёмрасонӣ, расулӣ.

ПАЙҒОМДЕХ پيغامده *ниг.* **пайғомрасон.**

ПАЙҒОМОВАР پيغامآور паёмовар, хабаррасон, номарасон, расул.

ПАЙҒОМРАСОН پيغامرسان расонандаи пайғом, хабароваранда; хабардиҳанда, пайғомдеҳ.

ПАЙҒОМРАСОНӢ پيغامرسانی пайғом овар-

дан, хабар расондан, дарак додан аз чизе.

ПАЙҒОРА پيغاره *kit.* сарзаниш, байғора; **пайғора задан** сарзаниш кардан.

ПАЙҒУ پيغو 1. *kit.* номи парандаи шикорӣ аз чинси боша. 2. номи мулк дар Ҳиндустон; подшоҳи ин сарзамин. 3. яке аз намудҳои хати хиндӣ.

ПАЙҒУНАЖОД پيغونژاد *kit.* аз насли подшоҳони Пайғу, ки подшоҳи мулк ва номи сулолаи подшоҳӣ дар ин сарзамини Ҳинд.

ПАЙҒӢЛА پيغوله *kit.*, *ниг.* **байғӯла**; $\diamond$ (*ин*) **пайғӯлаи танг** дунё; **аз пайғӯлаи факр рахт** кашидан вафот ёфтан, мурдан.

ПАЙҒӢЛАНИШИН پيغوله نشين *ниг.* **байғӯланишин.**

ПАЙДАРПАЙ پي در پي пайи ҳам, паси ҳам; мутасил, давомнок; **боронҳои пайдарпай.**

ПАЙДАРПАЙӢ پي در پي аз пайи ҳам будан, паси ҳам будан, муттасили, давомноки: *ри-ёз. пайдарпайи ададӣ, пайдарпайи беохир, пайдарпайи камшаванда.*

ПАЙДАРҲАМ پي درهم *ниг.* **пайдарпай.**

ПАЙДАРҲАМӢ پي درهمى *ниг.* **пайдарпай.**

ПАЙДО پيدا 1. ошкор, хувайдо, возеҳ; *муқоб.* **пӯшида, ниҳон.** 2. зоҳир, намудор, намоён. 3. мавҷуд, вучуддошта; **пайдо гардидан (шудан)** а) намудор шудан, намоён гадидан; б) ба вучуд омадан, зоҳир шудан; **пайдо кардан** а) ёфтан; б) муҳайё намудан, омода кардан; в) зоҳир қадан; **вусъат пайдо кардан** васеъ шудан, паҳн шудан; **меҳр пайдо кардан** дил бастан.

ПАЙДОВАР پيداور мавҷуд, вучуддошта.

ПАЙДОИШ پيدايш пайдо шудан, ба вучуд омадан, зоҳир шудан.

ПАЙДОШАВАНДА پيداشونده он чизе, ки пайдо хоҳад шуд, бавучудоянда.

ПАЙДОШАВӢ پيداشوى *ниг.* **пайдоиш.**

ПАЙЗАДА پيزده паяш бурида (*беморию аспухар*).

ПАЙК پيك 1. *kit.* қосид, хабаррасон, номарасон, он ки хабарбару хабарбиёр аст. 2. хабар, паём; $\diamond$ **пайки аҷал** марг.

ПАЙ

– 60 –

ПАЙКАНДА پيكنده *тахқ.* гумшуда, бедаракшуда; гумрох.

ПАЙКАР پيكر 1. тан, бадан, часад. 2. ҳайкал, мучассам. 3. *кит.*, *мач.* мӯҳра, донаи шатранҷ.

ПАЙКАРА پيكره *ниг.* пайкар 2.

ПАЙКАРАСОЗ پيكره ساز *ниг.* пайкартарош.

ПАЙКАРАСОЗӢ پيكره سازي *ниг.* пайкартарошӣ.

ПАЙКАРБУЗУРГ پيكر بزرگ 1. бузургчусса, қавихайкал. 2. паҳлавон, баҳодур.

ПАЙКАРДА پي كرده пайдошта; асар, осор, нақш, нишона.

ПАЙКАРНИГОР پيكرنگار он ки мучассам ва тасвирҳои пайкаронро мекашад, наққош, суратгар.

ПАЙКАРОРО(Ӣ) پيكر آراي 1. он чи боиси ороиши намуди зоҳирӣ ва берунии касе ё чизе шавад. 2. *мач.* зебо, ороста.

ПАЙКАРОРОӢ پيكر آرائي зебосозӣ, зебо кардан, ороишгарӣ, зебу зиннат додан, орогани намуди беруни.

ПАЙКАРСОЗ پيكر ساز ҳайкалтарош, мучассамасоз.

ПАЙКАРСОЗӢ پيكر سازي ҳайкалтарошӣ, мучассамасозӣ.

ПАЙКАРТАРОШ پيكر تراش мучассамасоз, ҳайкалтарош.

ПАЙКАРТАРОШӢ پيكر تراشي мучассамасозӣ, ҳайкалтарошӣ.

ПАЙКОВӢ پي كاوي пай кофтан, из ва асари чизеро чустан, пайчӯй.

ПАЙКОЛ پيكال *лахҷ.* қитъаи замин, замини қорам.

ПАЙКОН پيكان 1. нӯги тези найза ва тир, синон. 2. найза, тир. 3. *мач.* мижғони маҳбуба.

ПАЙКОНА پيكانه нӯги пайкон, қисмати тези пайкон.

ПАЙКОНАСУМ پيكانه سم ҳайвоне, ки сумаш монанди пайкон тез бошад.

ПАЙКОНГАР پيكان گر *кит.* тирсоз, хадангсоз.

ПАЙКОНЗАН پيكان زن *кит.* тирзан, тирандоз.

ПАЙКОНӢ پيکاني 1. *кит.*, *мансуб ба пайкон.* 2. яке аз хусусиятҳои сангҳои қиматбаҳои лаъл ва фирӯза.

ПАЙКОННИШОН پيكان نشان *кит.* тире, ки ба он пайкон шинонда шудааст.

ПАЙКОНСОЗ پيكان ساز *ниг.* пайконгар.

ПАЙКОНХӢРДА پيكان خورده *кит.* тирхӯрда, касе, ки ба вай тир расидааст.

ПАЙКОР پيکار *кит.* чанг, ҳарб, муҳориба мубориза; **пайкор кардан** а) мубориза намудан, чангидан; б) *мач.* баҳсу мунозира кардан; **ба пайкор шудан** ба мубориза даромадан, чанг сар кардан.

ПАЙКОРГАР پيکار گر *ниг.* пайкорчӯй 2.

ПАЙКОРГАҲ پيکار گه *ниг.* пайкоргоҳ.

ПАЙКОРГОҲ پيکار گاه майдони чанг, майдони ҳарб, чанггоҳ.

ПАЙКОРПАРАСТ پيکار پرست чангчӯ, чангталаб, ҳарбчӯй, пархошчӯй.

ПАЙКОРСОЗ پيکار ساز чангчӯй, пархошталаб, чангсоз.

ПАЙКОРЧӢ(Ӣ) پيکار چوي 1. чангхоҳ, чангчӯ. 2. чанговар, мубориз.

ПАЙМО پيما 1. паймоянда, тайи масофақунанда. 2. *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои* паймудан, тай кардан: **баҳрпаймо**, **ҳавопаймо**.

ПАЙМОИШ پيمایش 1. паймудан, масофа тай кардан. 2. андоза гирифтани, чен кардан.

ПАЙМОН پيمان 1. аҳд, шарт, қавлу қарор. 2. қарордод, шартнома, муоҳида; **аҳду паймон** қавлу қарор, шарту аҳд; **паймон бастан** а) аҳд кардан, қавл додан; б) муоҳида намудан, шартнома бастан; **паймон вайрон кардан** *ниг.* **паймон шикастан**; **паймон кардан** *ниг.* **паймон бастан**; **паймон шикастан** аз аҳд рӯй тофтан, аз қавли худ гаштан; **ба паймон вафо намудан** паймон иҷро кардан, ба қавлу аҳди худ содиқ будан. 3. с. муоҳида; санади ҳуқуқии байналмилалӣ; **паймони оташбас** имзо намудан сулҳ бастан, ошті намудан.

ПАЙМОНА پيمانه 1. зарфи шаробхӯрӣ, қадаҳ, пиёлаи майнӯшӣ. 2. шароб, май. 3. зарфи

андозагирии ҷисмҳои моеъ ва ғалла; **пур шудани паймонаи чизе маҷ.** ба ниҳояти худ расидани чизе.

ПАЙМОНАГУСОР پیمانہ گسار *кит.* паймон-акаш, шаробхӯр; шаробдӯст.

ПАЙМОНАКАШ پیمانہ کش *ниг.* паймонагусор.

ПАЙМОНАКАШӢ پیمانہ کشی паймонагусорӣ, шаробхӯрӣ, майкашӣ, қадахрезӣ.

ПАЙМОНАНӢШ پیمانہ نوش *маҷ.* паймонакаш, қадахкаш.

ПАЙМОНАШИКАН پیمانہ شکن 1. он ки зарфи шаробро мешиканад, қадахшикан. 2. *маҷ.* он ки муқобили шаробнӯшист.

ПАЙМОНГУСИЛ پیمان گسل *ниг.* паймон-шикан.

ПАЙМОНДЕХ پیمان ده он ки қавл медиҳад; аҳдкунанда, қавлдиханда.

ПАЙМОНДОР پیمان دار он ки ба қавли додааш вафо мекунад; бовафо.

ПАЙМОНДОРӢ پیمان داری ба аҳди худ устувор будан; вафодорӣ, садоқатмандӣ.

ПАЙМОНӢ پیمانی *марбут ба паймон;* қарордодӣ, шартномавӣ: **кори паймонӣ, қор-манди паймонӣ.**

ПАЙМОНКОР پیمان کار он ки дар асоси шартнома ё қарордод қор мекунад.

ПАЙМОНКОРӢ پیمان کاری қор қардан бо шартнома ё қарордод.

ПАЙМОННОМА پیمان نامه 1. ўҳдадории хаттӣ. 2. қарордод; муоҳида, шартнома.

ПАЙМОНШИКАН پیمان شکن аҳдшикан, сартобанда аз қавлу қарор.

ПАЙМОНШИКАНӢ پیمان شکنӣ вафо нақардан ба аҳду қарори худ; аҳдшиканӣ.

ПАЙМОНШИКАНОНА پیمان شکنانه аҳдшиканона, ба аҳду паймон вафо нақарда, аз рӯи бадқавлӣ.

ПАЙМУДАН پیمودن 1. тай қардан (*роҳ, масо-фаро*). 2. андоза гирифтани, чен қардан, газ қардан. 3. *кит.* озмудан, санҷидан. 4. *кит.* ҷустуҷӯ қардан, кофтуков намудан.

ПАЙПОРА پيپاره *кит.* пораи пай, қисме аз рағ.

ПАЙРАВ I پيرو 1. аз қарои ё бо изи пои қасе раванда, думрав, думравон. 2. он ки дар шеър, дар масъалаҳои мафкуравӣ ё динӣ аз паси қасе меравад ва ба ӯ тақлид мекунад; тарафдор.

ПАЙРАВ II پيرو *збш.* :**аъзои пайрав** нисбат ба сараъзои ҷумла (*дар ҷумлаи сода*); **ҷумлаи пайрав** нисбат ба сарҷумла (*дар ҷумлаи мураккаби тобеъ*).

ПАЙРАВИКУНАНДА پيروی کننده 1. *сифати феълӣ* замони ҳозира аз **пайравӣ қардан**. 2. аз пай раванда, тақлидкунанда; давомдиханда.

ПАЙРАВӢ پيروی аз пай рафтани; тақлид қардан, тақлид; **пайравӣ қардан** аз паи қасе, чизе рафтани; ба қасе, чизе тақлид қардан; қор ё фикри қасеро давом додан.

ПАЙРАВОНА پیروانه ба қасе пайравӣ қардан, аз паи қасе, чизе рафтани.

ПАЙРАҲА پیراهе роҳи хурди борики одамгузар ва марқабгузар; **пайраҳаи морпеч** роҳи хурди қачу қилеб.

ПАЙРЕЗӢ پیریزی асос гузоштан, пай афқандан; **пайрезӣ қардан** асос гузоштан, бунёд гузоштан.

ПАЙРОҲА پیراهе *ниг.* пайраҳа.

ПАЙСА پیسه 1. пули майда (-и баъзе кишварҳои Шарқ). 2. *таър.* тангаи мисин, ки дар Аморати Бухоро ба 16 пули сиёҳ баробар буд; **як пайса наистодан** ҳеҷ қимат надоштан, як тангаи сиёҳ ҳам арзиш надоштан; ниҳоят беаҳамият будан.

ПАЙСАФЕД پی سفید *киноя* аз бетолеъ, бадбахт; шум, номуборак.

ПАЙСИПАР پی سپر *ниг.* пайсипор.

ПАЙСИПАРӢ پی سپری *ниг.* пайсипорӣ.

ПАЙСИПОР پی سپار 1. раванда, раҳсипор, қадамзананда; мусофир. 2. *кит.* қӯб, лагадқӯб, поймол; **пайсипор шудан** раҳсипор шудан, ба роҳ баромадани қасе.

ПАЙСИПОРӢ پی سپاری *кит.* 1. роҳпаймоӣ, равандагӣ, гашту гузор; **пайсипорӣ қардан** роҳ тай қардан, роҳ паймудан, гашту гузор қардан. 2. лагадқӯбӣ, поймол қардан, зери по қардан.

ПАЙСУДА پی سوده поймол, лагадқӯб.

ПАЙСУКУН *پى سكون* хушпою қадам, нек-қадам.

ПАЙТ *پيت* 1. фурсати муносиб, вақти мувофиқ барои иҷрои коре ё гуфтани сухане; **пайт аз даст додан** фурсати муносибро аз даст додан; **пайт(-и чизеро) ёфтан (гирифтани)** фурсати муносибро ёфтан; вақти мувофиқ ёфтан; **пайт поидан (кофтан, чустан)** вақти муносибро мунтазир шудан, фурсати мувофиқ кофтан. 2. даври анҷом ёфтани ягон навъи бозӣ, рақс, мусиқӣ, сурудхонӣ ё базм; навбати иҷро шудани чизе.

ПАЙТЕША *پى تيشه* тешаи калони дастадароз, ки бо вай рост истода чӯбро чортарош мекунад.

ПАЙТОБА *پى تابه* матое, ки пеш аз пӯшидани мӯза ва масҳӣ ба пой мепечонанд; пойпеч; **пайтоба кушодан** *киноя аз муқим шудан*, аз сафар бозмондан; **патаку пайтоба шудан** а) саросема ба коре машғул шудан; б) гирди касе чарх задан (*барои хизмати вай*); в) қадру қимати худро гум кардани касе ё чизе.

ПАЙӮ *پيو* бемории ришта.

ПАЙФАРОХ *پى فراخ* васеъқадам, он ки қадамҳои калон дорад, фароҳқадам.

ПАЙФАРОХӢ *پى فراخى* васеъқадамӣ, калонқадамӣ.

ПАЙХАС *پيخس*: **пайхас бурдан (кардан, намудан, рафтан)** ҳис кардан, пай бурдан.

ПАЙХАСТ *پيخست* 1. девори тағаш кофташуда. 2. заминӣ дар зерӣ пой кӯфта ва нармашуда, лағадмолшуда. 3. *кит.* лағадкӯб, лағадмол, пайсипар.

ПАЙХАСТА *پيخته* *кит.* 1. тағи по шуда, тағи по монда, поймолшуда, лағадмол. 2. дармонда, бечора, кори залил.

ПАЙХАСТАН *پيخستن* 1. поймол кардан, ба лағад кӯфтан, лағадмол кардан. 2. очиз гардонидан, дармонда кардан.

ПАЙХОЛ I *پيخال* *гуфт.* банд ё дарзаҳои алаф ё гандум, ки барои галагов (кӯфтан) паҳн карда мешавад.

ПАЙХОЛ II *پيخال* *кит.* саргини парандагон.

ПАЙХУЧАСТА *پى خجسته* *ниг.* хучастапай.

ПАЙЧИН *پى چين* *ниг.* пайдор.

ПАЙШИНОС *پى شناس* 1. он ки изи пойро мешиносад. 2. он ки бо изи пой касе ё чоеро меёбад, ҷустуҷӯкунандаи асар (*нишона, аломат, саргузашт*)-и касе, чизе.

ПАЙШИНОСӢ *پى شناسى* 1. изишиносӣ, машғул будан ба омӯзиши изҳо. 2. илм дар бораи изишиносӣ, трассология.

ПАК I *پک* *кит.* қурбоққа, ғук.

ПАК II *پک*: **лаку пак** а) чизҳои кӯҳнаю мустағал; б) суханҳои беҳудаю бемантиқ; в) рафтуомад ва тақоқӣ.

ПАКАНА *پکنه* кӯтоҳқад, одами пастқад, одами ғафсбадани кӯтоҳқад, қадпаст, қалта.

ПАКАНД *پکند* *кит.* нон (*аз забони хоразмӣ*).

ПАКАНӢ *پکنى* *кит.* навъе аз шароб, бодае, ки аз биринҷ, арзан ва ҷав месозанд.

ПАКАР *پکر* *гуфт.* 1. ғамгин, малӯл, хастадил. 2. гаранг, хайрон; **пакар шудан** а) ғамгин шудан; б) гаранг шудан.

ПАКАРӢ *پکرى* пакар будан, беҳолӣ, сустӣ, бемадорӣ.

ПАЛ I *پل* қитъаи замини кишт, ки барои обёрӣ атрофи онро қадре баланд мебардоранд; **пал кашидан (гирифтани)** дар замини кишт пал кашидан; **пали сабзӣ, пали пиёз.**

ПАЛ II *پل* пошнаи пой.

ПАЛ(Л)А *پله* *кит.* 1. нимаи баробари ягон чиз, (*мас.*, чормағз, хӯрчин, *ва ғ.*) : **хиссаи баробар**. 2. каффаи тарозу, лаълии тарозу; **паллаи тарозу** каффа ё лаълии тарозу; **ба паллаи тарозу нигоҳ кардан** а) *мач.* хотирбинӣ кардан; б) қадом тараф вазн (эътибор) дошта бошад, ба ҳамон тараф майл кардан; **касеро бо касе ба паллаи тарозу нагузоштан** касеро ба касе баробар накардан; **паллаи тухму дон бот.** тухмпалла; **паллаи чашм биол.** чуқурии чашм, косаи чашм. 3. пояи нардбон. 4. *мач.* дараҷа, мартаба.

ПАЛАВ *پلو* таоме, ки аз биринҷ, равған, сабзӣ ва гушт пухта мешавад: **оши палав; палави оринҷшор** оши палави сарравған; **палави дастӣ** палави ҳоси ягон шахси пазанда ва дар пазандагӣ мохир.

ПАЛАВКАДУ *پلو کدو* як навъи қадуи дароз, ки вақти пухта расиданаш зард мешавад; қадуи ғизой.

ПАЛАВПАЗ پلوپز он ки палав мепазад, ошпаз.

ПАЛАВПАЗӢ پلوپزي исми амал аз **палав** пухтан; палав тайёр кардан.

ПАЛАВХӢР پلوخور 1. он ки палав мехӯрад. 2. дӯстдори палав.

ПАЛАҒДА پلغده 1. тухми вайроншудаи мурғ. 2. маҷ. вайрон, бечо; **майнаи касеро палағда кардан** майнаи касеро вайрон (гич) кардан.

ПАЛАК پلک растаниҳои полизӣ, ки тана ва барги онҳо ба замин пахн шуда меҳобад (*бодиринг, каду, тарбуз, харбуза*).

ПАЛАКБОН پلکبان он ки замини палаки тарбузу харбузаро бонӣ мекунад.

ПАЛАКЗОР پلکزار майдони палак, ҷои кишти харбузаву тарбуз ва ғ.

ПАЛАКӢ پلکي мансуб ба **палак**; **кишти палакӣ**.

ПАЛАКМУРДА پلکمرده 1. харбуза, тарбуз ва *мисли инҳо*, ки пеш аз пухта расидан палакаш хушк шуда хом мондааст. 2. маҷ. одами доимо бемори заиф.

ПАЛАҚ-ПАЛАҚ پلقلق садо ва овозе, ки бар асари ҷӯшидани моеи ғализ ё афтодани ягон чиз ба об ҳосил мешавад.

ПАЛАНГ پلنگ ҳайвони бузурги ширхори даранда аз чинси гурба, ки пӯшташ ҳолдор аст; **соли паланг** соли сеюми солшумории дувоздаҳгона.

ПАЛАНГАФКАН پلنگافکن *киноя* аз паҳлавон; нотарс, далер.

ПАЛАНГВОР پلنگوار 1. мисли паланг; чун паланг, монанди паланг. 2. маҷ. нотарсона, ҷасурина, чобукона.

ПАЛАНГИНА پلنگينه аз пӯсти паланг дӯхташуда, пӯстипалангӣ.

ПАЛАНГИНАПӢШ پلنگينهپوش он ки либоси аз пӯсти паланг дӯхташуда пӯшида аст; **паҳлавони палангинапӢш**.

ПАЛАНГМУШК پلنگمشک гиёҳе, ки гулаш ба нуқтаҳои хол-холи паланг ва бӯйаш ба бӯи мушк монанд аст.

ПАЛАТА I لوت. پلته утоқи алоҳида дар беморхона ё муассисаи муолиҷавӣ, ҳуҷраи беморхона.

ПАЛАТА II лот. پلته 1. номи созмони олии қонунбарор. 2. номи созмонҳои ваколатдор дар баъзе мамлакатҳо. 3. номи баъзе идораҳои давлатӣ: **палатаи китоб**, **палатаи савдо**, **палатаи болоӣ**, **палатаи поёӣ**.

ПАЛАХ پلخ кит. халқ, гулӯ.

ПАЛБАНДӢ پلبندي ба палҳо ҷудо кардан, палбандии замин.

ПАЛЕО ю. پليا ҷузъи нешани баъзе калимаҳои *мураккаб* ба маънои хеле қадим, то давраи таърихӣ; **палеография** илми тадқиқи хатҳои қадима; **палеолит** аввали асри санг.

ПАЛЕОЗОЙ ю. پلي آزاي геол. яке аз даврони қадимтарини геологӣ дар таърихи Замин: **давраи палеозой**.

ПАЛЕОЛИТ ю. پلي آليت таър. марҳилаи аввали давраи санг.

ПАЛЕОНТОЛОГ ю. پلي آنتالاک мутахассиси илми палеонтология.

ПАЛЕОНТОЛОГИЯ ю. پلي آنتالاکيه илмест дар бораи таҳқиқи ҳайвонот ва набототи аз зери замин ёфтшуда, илми таҳқиқ ва пажӯҳиши ҷонварон ва гиёҳҳои қадима.

ПАЛИД پليد 1. мурдор, начис, олудаи чиркиниҳо, ҳаром. 2. маҷ. бадкор, нобакор, шарир; малъун.

ПАЛИДӢ پليدي 1. нопокӣ, мурдорӣ, чиркинӣ, ифлосӣ. 2. маҷ. бадкорӣ, бадкирдорӣ, ҳабисӣ.

ПАЛИДКОР پليدکار ниг. **палид**.

ПАЛЛАБАРДОР پلهبردار кҳн. он ки паллаи пурбори тарозуро ба шона меовезад, баркашанда.

ПАЛЛАДИЙ лот. پلديي хим. филизи нарми нуқрамонанд, ки аз кони платина ба даст меояд ва дар техника ба кор меравад.

ПАЛЛАК پلک пилк; **паллаки чашм** пилки чашм.

ПАЛМ پلم 1. кит. хок; хоки нарм. 2. гуфт. саргин: **палми хар**.

ПАЛМИДАН پلميدان ниг. **палмосидан**.

ПАЛМОС پلماس бо даст дошта дидан, дастдаст кардан; ламс кардан; **палмос кардан** дастдаст кардан.

ПАЛМОСИДАН پلماسيدان 1. даст-даст кардан, бо панчаҳои даст дошта дидан; **палмосида муайян кардан** даст-даст зада муайян кардан. 2. *ниг.* **пармосидан** 2; 3.

ПАЛМУДАН پلمودن *ниг.* **палмосидан**.

ПАЛОЛАК پالاک *ниг.* **палорак**.

ПАЛОЛАКТЕҒ پالاکتيغ *кит.* теҒе, ки аз пӯлоди ҷавҳардор сохта шудааст.

ПАЛОНЧ پالانچ занҳои як шавҳар, банонч (*нисбат ба якдигар*).

ПАЛОРАК پلارک *кит.* 1. шамшер, теги ҷавҳардор. 2. ҷавҳари шамшер.

ПАЛОРАКХҲҮР پلارکخور *кит.* нобудкунандаи ҷавҳари теғ ва шамшер.

ПАЛОС پلاس гилем, намад, шол; **палос партофтан** (**пахн кардан**) гилем андохтан.

ПАЛОСИН پلاسين *ниг.* **палосӣ**.

ПАЛОСӢ پلاسی *мансуб ба* **палос**.

ПАЛОСПӢШ پلاسپوش он ки либоси пашмин мепӯшад, пашминапӯш.

ПАЛПОЯ پلپايه замини кишти шолӣ, замини шолӣкорӣ.

ПАЛТАР پلتر *кҳн.* аспӣ савории сафарӣ, ки асбоби сафарро ба он бор мекарданд.

ПАЛТАРХҲҮРЧИН پلترخورچي хӯрчини аспӣ палтар, хӯрчине, ки ба аспӣ палтар бор карда мешавад.

ПАЛТО پلّتا *фр.* либоси гарми дарози болопӯш; **палтои гарм**, **палтои зимистонӣ**.

ПАЛТОВОРӢ پلّتاواري 1. матоъ барои палто дӯхтан. 2. матоъ ба андозаи як палто.

ПАЛЧА پلچه чӯяк, қатор, девора(-и гирди чизе).

ПАНАХ پنه 1. *ниг.* **паноҳ**. 2. аз назар пинҳон; беҳавфу хатар, дур аз назари бегона; **панаҳ кардан** (**сохтан**) а) пӯшондан *чизеро*; б) пардапӯш кардан кореро; **панаҳ кардан рӯйро** рӯй пӯшондан, ба рӯй ҳичоб гирифтани; **панаҳ шудан** руст шудан, пинҳон гаштан.

ПАНАХҲОР پنه کار *ниг.* **пинҳонкор**.

ПАНАХҲОРӢ پنه کاری *исми амал аз* **панаҳ кор**

кардан; кореро дар пинҳонӣ анҷом додан; **пинҳонкорӣ**.

ПАНБА پنبه *ниг.* **пахта**.

ПАНБАДОҲА پنبه‌دانه *ниг.* **пунбадона**.

ПАНБАЗАН پنبه‌زن *ниг.* **пахтазан**.

ПАНБАЗАНӢ پنبه‌زنی *ниг.* **пахтазанӣ**.

ПАНБАЗОР پنبه‌زار *ниг.* **пахтазор**.

ПАНБАКОР پنبه کار *ниг.* **пахтакор**.

ПАНБАКОРӢ پنبه کاری *ниг.* **пахтакорӣ**.

ПАНБАФУРӢШ پنبه‌فروش *ниг.* **пахтафурӯш**.

ПАНД I پند 1. насихат, андарз, маслиҳат барои кардани кори неқ ё боздоштан аз амали бад. 2. таълимот, омӯзиш; **панд гирифтани** а) насихат шунидан; маслиҳат шунидан; б) ибрат гирифтани; **панд гуфтани** (**додани**) насихат кардан; **панд шунидан** насихат гӯш кардан.

ПАНД II پند *кит.* калхот, ғалевоч, заған, чӯчабарак, чӯчарабо.

ПАНДГӢӢ پندگوئي панд гуфтан, насихат кардан, насихатгӯӣ, андарзгӯӣ.

ПАНДГӢӢ(Ӣ) پندگو(ي) он ки панд мегӯяд, насихатгӯӣ, носех, андарзгӯӣ.

ПАНДДИХАНДА پنددهنده он ки панд медиҳад; насихаткунанда, пандгӯӣ, пандомӯз.

ПАНДДИХӢ پنددهي *исми амал аз* **панд додан**; насихатдиҳӣ, андарздиҳӣ.

ПАНДӢ پندی *кит.* марбут ба панд, ровии панд, панддор, дорои панд.

ПАНДМАНД پندمند *кит.*, *ниг.* **пандомез**.

ПАНДНОМА پندنامه китоби панду насихат, насихатнома, андарзнома.

ПАНДНОПАЗИР پندناپذير он ки ба панду насихат гӯш намедиҳад, насихатношунав.

ПАНДОМ پندام *кит.* варам, омос.

ПАНДОМЕЗ پندآمیز дорои панд; насихатомез, андарзомез.

ПАНДОМЕЗОҲА پندآمیزانه (*суханони*) бо панду насихат, насихатомезона, пандомез.

ПАНДОМӢЗ *پندآموز* он ки панд медиҳад, панддиханда, андарзомез.

ПАНДОМӢЗӢ *پندآموزی* панд омӯхтан, насихат гуфтан, андарзомӯзӣ.

ПАНДПАЗИР *پندپذیر* он ки насихатро мепазирад, пандгиранда, пандшунав.

ПАНДТӢЗ *پندتوز* *кит.* пандомӯз, пандшунав.

ПАНДШУНАВ *پندشنو* *ниг.* пандпазир.

ПАНИР *پنیر* хӯрише аз шири баста, ки бештар аз шири гӯсфанд тайёр мекунад.

ПАНИРАК *پنیرک* *кит.* 1. гиёҳи алафӣ, худруй, бо баргҳои куркбастаи дароз, вартоҷ. 2. гул ё меваи ин гиёҳ, ки хушконида он хусусияти дармонӣ ва табобатӣ дорад.

ПАНИРӢ *پنیری* *мансуб ба* **панир**; аз панир тайёр шуда.

ПАНИРМОЯ *پنیرمایه* *мое*, ки барои баста шудани шир ба кор мебаранд ва онро аз ширдони гӯсфанд мегиранд.

ПАНИРОБ *پنیر آب* оби панир, ки баъд аз тайёр шуданаш боқӣ мемонад; зардоб.

ПАНИРПАЗ *پنیرپز* он ки панир тайёр мекунад.

ПАНИРПАЗӢ *پنیرپزی* амали панирпаз, панир пухтан.

ПАНОМ *پنام* 1. таъвиз, тӯмор, ки аз рӯи хурофот барои дафъи чашми бад бо худ гирифта мегарданд: **чашмпаном**. 2. рӯпӯш ё порчае, ки зардуштиён дар вақти хондани «Занд», «Позанд» ва «Авасто» ба рӯи худ мекашиданд. 3. *мач*. пӯшида, пинҳон.

ПАНОХ *پناه* 1. ҳифз; ҳимоят, муҳофизат; пуштибонӣ. 2. ҳимоятгар, ҳомӣ, ниғаҳбон, муҳофиз. 3. пинҳон, пӯшида. 4. паноҳгоҳ, маҳалли пинҳон шудан аз чизе ё касе; ҷои амн; **пушту паноҳ** ниғаҳбон, ҳимоятгар, ҳомӣ; **паноҳ ёфтан** а) паноҳгоҳ ёфтан; б) пуштибон ёфтан, ҳимоятгар ёфтан; **паноҳ бурдан** *ниг.* **паноҳ чустан**; **паноҳ доштан**, **паноҳ кардан** (**гирифтан**) пинҳон кардан, руст кардан; **паноҳ овардан ба касе** дар ҳимояти касе шудан, худро ба паноҳандагии кас (ҷое) бурдан; **паноҳ шудан** руст шудан, пинҳон гаштан, худро ба паси чизе гирифтан; **паноҳ чустан** (**хостан**) ҳимоят хостан, паноҳ талабидан; **ба паноҳи касе омадан** ба ҳимояи касе даромадан; **пушту паноҳ шудан ба касе** ниғаҳбон ва

ҳимоятгари касе гаштан; **Худо паноҳ дихад** Худо ниғаҳ дорад.

ПАНОҲАНДА *پناهنده* 1. *сифати феълии замони ҳозира аз* **паноҳидан**. 2. он ки ба ҷое паноҳ бурдааст, он ки дар ҳимояи касе даромадааст; паноҳбурда, гуреза, муҳоҷир; паноҳгиранда.

ПАНОҲАНДАГӢ *پناهنگی* ҳолат ва амали паноҳанда; паноҳ бурдан ба касе ё ҷое; **нигоҳи паноҳандагӣ**.

ПАНОҲБАР *پناهبر* *ниг.* **паноҳанда**.

ПАНОҲГИРАНДА *پناهگیرنده* *сифати феълии замони ҳозира аз* **паноҳ гирифтан**; он ки аз чизе ё касе худро паноҳ медорад.

ПАНОҲГОҲ *پناهگاه* 1. ҷои паноҳ шудан, ҷое, ки барои ҳифзи ҷони худ ба он ҷо паноҳ мебаранд, ҷои амн. 2. ҷои махсус барои кӯчонидани мардум хангоми сар задани фалокат (*мас.*, *сӯхтор*, *зилзила* ва ғ.). 3. с. ҷой барои зисти муваққатии ашхоси кишвари дигар, ки дар кишвари худ таъқиб шудаанд: **паноҳгоҳи сиёсӣ**; **паноҳгоҳи сиёсӣ додан** дар паноҳи худ гирифтан.

ПАНОҲДИХАНДА *پناهدهنده* 1. он ки барои паноҳ шудан ҷой медиҳад. 2. ҳомӣ, ҳимоятгар.

ПАНОҲДИХӢ *پناهدهمی* 1. паноҳ додан, ба паноҳ гирифтан; **ҳукуки паноҳдиҳӣ**. 2. ҳимоя кардан; муҳофиз шудан.

ПАНОҲИДАН *پناهیدن* паноҳ бурдан, ҳимоя чустан; паноҳ пурсидан.

ПАНОҲӢ *پناهی* 1. ҷои паноҳ; ҷои амн. 2. пинҳонӣ, маҳфӣ, пӯшида.

ПАНОҲЧӢ (Ӣ) *پناهجوی (ی)* он ки паноҳ мечӯяд, ҷӯяндаи ҷои амн ва бехатар.

ПАНТЕИЗМ *ю.* *پنتییزم* *фалс.* таълимоти фалсафӣ, ки Худо ва табиатро як чиз мешуморад ва табиатро зуҳури илоҳият медонад; ваҳдати вучуд.

ПАНТУРКИЗМ *ю.* *پنترکیزم* туркгарой, чараёни миллатгарой дар охири асри XIX ва ибтидои асри XX, ки ба бартаричуии туркон нисбат ба халқҳои дигар асос ёфтааст.

ПАНТУРКИСТ *ю.* *پنترکیست* туркгаро, тарафдори пантуркизм.

ПАНТУРКИСТӢ *پنترکیستی* *мансуб ба* **пантуркизм**.

ПАНЧ پنج 1. шумораи миқдорӣ адади 5, ки баъди адади чор меояд; **панч аркон** д. панч рукни мусулмонӣ (*калимаи шаҳодат, намоз, рӯза, ҳаҷ, закот*); **панчу чор а)** миқдори номуайяни чизе, пуле; даромади номуайяни ночизе; б) *гуфт.* мубоҳиса намудан; **панч вақт намоз** д. намози бомдод, пешин, аср, шом ва хуфтан; **панч панча барин доништан (шинохтан)** хеле хуб ва аниқ доништан (шинохтан) касе, чоеро; **панч панча баробар намешавад** ҳамаи чизҳо як хел нестанд. 2. номи дарё дар ҷанубу шарқи Тоҷикистон, ки баъди ҳамроҳ шудан бо дарёи Вахш дарёи Амуро ташкил медиҳад. 3. баҳои аъло; **панч гирифтани** баҳои аъло гирифтани. 4. *гуфт.*, *мач.* олиҷаноб, бениҳоят нағз, оли; **корҳо панҷ!**

ПАНЧА پنجه 1. панҷ ангушти даст ё пой дар як ҷо. 2. даст; **панчаи гиро** дасти пуркуват, тавоно ва зӯр; **панчаи даст** панҷ ангушт. 3. ҷанг, ҷангол; **панча андохтан** муқобилат кардан, ситеза кардан; зӯрозмоӣ кардан бо касе бо панча; **панча ба панча андохтан** мубориза кардан, дарафтодан бо якдигар; **панча задан бо (ба)** чизе мубориза кардан бо чизе, даст ба гиребон шудан бо чизе; **панчаи касеро тофтан (тоб додан)** мағлуб кардан, шикаст додан *касеро*. 4. маҳалли ба ҷандин шоха ҷудо шудани дарахт; **панча задан** шоха давондан; шохадор шудан. 5. *мач.* қайд, банд; зӯру тавоноӣ; **панчаи судхӯр**; **панчаи Алӣ бот.** гули бисёрсолае, ки барги дарозрӯя ва гули калони зард, сафед ва аргувонӣ дорад.

ПАНЧААФКАНӢ پنجه افکنӣ 1. зӯрозмоӣ, қудратнамоӣ. 2. шохаканӣ, ҳадфа кардан, сабзиши хуби ниҳолҳо, панҷазанини ниҳолҳо.

ПАНЧАГИР پنجه گیر он ки зӯрозмоӣ мекунад, зӯрозмоӣ.

ПАНЧАГИРӢ پنجه گیری зӯрозмоӣ кардан, панҷазанӣ кардан, мубориза кардан.

ПАНЧАДОР پنجه دار 1. ҷанголдор; тезҷангол. 2. шохадор (*oid ба* растаниҳо).

ПАНЧААЗАН پنجه زن муқобилаткунанда; ситезакар.

ПАНЧААЗАНӢ پنجه زنی ниг. **панчаафканӣ.**

ПАНЧАКАШ پنجه کش **панчакаш** кардан бо панча молида ҳамвор кардан (*мас.*, *лойи рӯи деворро*).

ПАНЧАРА پنجره 1. шабакаи ҷӯбин, оҳанин,

гачин ва г.: **панчараи бог.** 2. дариҷа, тирезаи хона. 3. *мач.* ҳабсхона, маҳбус.

ПАНЧАРАГУЛЧИН پنجره گلچين панчараи дорои нақши гул, панчараи гулнақш.

ПАНЧАРАДЕВОР پنجره ديوار девори иборат аз панчара, девори шабакадор.

ПАНЧАРАДОР پنجره دار панчаранок, шабакадор; **тирезаҳои панчарадор** тирезаҳои, ки панчара доранд.

ПАНЧАРАК پنجرک шабакаи даруни сандалӣ.

ПАНЧАРАНИШИН پنجره نشين 1. он ки дар зери панчара нишастааст. 2. *мач.* маҳбус, зиндонӣ.

ПАНЧАРАОҲАНИН پنجره آهنيں дорои панчара аз оҳан, оҳанинпанчара (*мас.*, *тиреза*).

ПАНЧАШАКЛ پنجه شکل он чи, ки шакли панчаи дастро дорад; **барғҳои панчашакл.**

ПАНЧБОЛОР پنجه بالار хонае, ки сақфаш панчболор дорад.

ПАНЧБОЛОРА پنجه بالاره ниг. **панчболор.**

ПАНЧБОРА پنجه باره панҷум маротиба, панчкарата; бори панҷум.

ПАНЧВАҚТА پنجه وقته панчвақтӣ, панҷнавбата, панчкарата; **намози панчвақта** намози бомдод, аср, пешин, шом, хуфтан.

ПАНЧВАҚТӢ پنجه وقتى ниг. **панчвақта.**

ПАНЧГОНА پنجه گانه панҷтоӣ; панчвақта; **намози панчгона** намози панчвақта; **ҳавоси панчгона** (*соеа, босира, зоиқа, ломиса ва шомма*).

ПАНЧГОҲ پنجه گاه мус. яке аз шӯъбаҳои мақоми классикӣ аз силсилаи «Дувоздаҳмақом».

ПАНЧГӢША پنجه گوشه ниг. **панҷкунча.** 2. он чи панҷ гӯша дорад: **ситораи панҷгӯша.**

ПАНЧЗАБОНА پنجه زبانه кит. навъи чароғ, ки дорои панҷ шӯълай оташ будааст, луғати панҷзабона фарҳанге, ки вожаҳои панҷзабонро дар бар мегирад.

ПАНЧЗАРБ پنجه ضرب мус. садои пасти асбобҳои мусиқӣ, ки ба най мувофиқ меояд.

ПАНЧӢ پنجه ниг. **панҷтоғӣ.**

ПАНЧКАСА پنجه كسه иборат аз панҷ кас, панч-

нафара.

ПАНЧКАСӢ پنج کسى иборат аз панҷ кас, панҷнафарӣ.

ПАНЧКУНЧА پنج کنجه *риёз.* он чи панҷ кунҷ дорад; панҷгӯша.

ПАНЧҚИРРА پنج قيرره *ниг. панҷгӯша.*

ПАНЧМИСРАӢ پنج مصرع *адш.* шеъре, ки панҷ мисраъ дорад; панҷмисрай, мухаммас.

ПАНЧНӢШ پنج نوش *кит., тиб.* маъҷуне, ки табибон ва пизйшкони қадим аз чива, мис, оҳан ва пӯлод барои пурқувват кардани бадан дуруст мекарданд.

ПАНЧӢБӢ پنجابی 1. мансуб ба **Панҷоб**: забони **панҷобӣ**. 2. сокини **Панҷоб**.

ПАНЧӢОӢ پنجاه шумораи миқдорӣ нимаи сад.

ПАНЧӢОӢСОЛА پنجاهساله он ки ё он чи панҷоҳ сол умр дорад.

ПАНЧӢОӢСОЛАӢӢ پنجاهسالگی ба панҷоҳ даромадан, панҷоҳсола будан: **панҷоҳсолагии рӯзи таваллуд**.

ПАНЧӢОӢУМ پنجاهم шумораи тартибӣ аз адади **панҷоҳ**.

ПАНЧӢОӢУМИН پنجاهمين *ниг. панҷоҳ.*

ПАНЧПАР(Р)А پنج پره 1. ҳар чизе ки панҷ пар(р)а дорад. 2. панҷгӯша, панҷқирра. 3. *ниг. панҷрӯя.*

ПАНЧПО(Я) پنج پا/پنج پايه *кит.* 1. харчанг, саратон. 2. *нуч.* бурчи Саратон.

ПАНЧРАВӢ پنجروي 1. *гуфт.* бурд дар картабозӣ. 2. *гуфт., маҷ.* комёбии калон дар коре; **панҷ рафтед!** муваффақ шудед! бурд кардед!

ПАНЧРАХА پنج رخه он чи панҷ рах дорад, панҷхата.

ПАНЧРУКНА پنج ركنه *адш.* шеъре, ки ҳар мисрааш иборат аз панҷ рукн аст.

ПАНЧРӢЗА پنجروزه 1. иборат аз муддати панҷ рӯз. 2. *маҷ.* замон ва муддати андак; **мӯҳлати панҷрӯза** панҷ рӯз вақт; **роҳи панҷрӯза** роҳе, ки дар муддати панҷ рӯз тай мешавад; **захираи панҷрӯза** захирае, ки барои панҷ рӯз кифоят мекунад.

ПАНЧРӢЗӢ پنج روزی 1. пас аз ҳар панҷ рӯз. 2.

ниг. панҷрӯза.

ПАНЧРӢЯ پنج رویه *ҳанд.* шакли ҳандасие, ки панҷ рӯ (чиҳат, сатҳ) дорад; панҷсатҳа.

ПАНЧСАД پنج صد шумораи миқдорӣ адади 500, панҷ бор сад.

ПАНЧСАДСОЛА پنج صدساله мӯҳлати панҷсад сол, мӯҳлате, ки панҷсад солро дар бар мегирад.

ПАНЧСАДСОЛАӢӢ پنج صدسالگی панҷсад солро пур кардан; панҷсадсола шудан.

ПАНЧСАДУМ پنج صدم шумораи тартибӣ аз адади **панҷсад**.

ПАНЧСАДУМИН پنج صدمين *ниг. панҷсадум.*

ПАНЧСАТӢА پنج سطحه *ниг. панҷрӯя.*

ПАНЧСЕР پنج سير *таър.* андозаи вазн, ки ба як пуд (16 кг) баробар аст.

ПАНЧСИМА پنج سيمه *ниг. панҷтор.*

ПАНЧСОЛА پنج ساله 1. мӯҳлати панҷ сол, мӯҳлате, ки панҷ солро дар бар мегирад. 2. нақшаи кори баъзе муассисаҳо, ки барои панҷ сол тасдиқ мешавад; **нақшаи панҷсола**: **панҷсолаи нав**. 3. синнаш ба панҷ расида: **бачаи панҷсола**.

ПАНЧСОЛАӢӢ پنج سالگی панҷсола шудан; ба синни панҷсола расидан; **дар панҷсолаӢӢ** дар синни панҷсолаӢӢ.

ПАНЧТАӢӢ پنج تنگی *гуфт., ниг. панҷто(г)ӣ.*

ПАНЧТИРА پنج تيره 1. силоҳи оташфишон, ки дар тирдонаш панҷ тир ҷо мешавад. 2. **милтиқи панҷтира**, **камони панҷтира** туфанге, ки дорои панҷ тир аст.

ПАНЧТО(Г)Ӣ پنج تاگی панҷто-панҷто, панҷӣ, панҷ-панҷ; панҷтоӢӣ; панҷтоӣ.

ПАНЧТОННАӢӢ پنج تانگی вазнаш иборат аз панҷ тонна; **мошини панҷтоннаӢӢ** мошинае, ки то панҷ тонна бор мекашонад.

ПАНЧТОР پنج تار *мус.* навъе аз асбоби мусиқӣ, ки панҷ тор дорад.

ПАНЧУМ پنجم шумораи тартибӣ аз **панҷ**.

ПАНЧУМИН پنجمين мансуб ба **панҷум**; **панҷумӣ**.

ПАНЧӢОҲАДОР پنج خانه دار дорои панҷ хона;

панҷхонагӣ: **бинои панҷхонадор, ҳавлии панҷхонадор.**

ПАНЧҲАЗОРА پنجهزاره иборат аз панҷ ҳазор; панҷҳазорӣ.

ПАНЧҲАЗОРӢ پنجهزاری таър. мансабдори лашкар, сардори панҷ ҳазор аскар.

ПАНЧҲАРБА پنجهربه варз. навъи варзиш, ки аз пойгаи асп, шамшербозӣ, тир парондан аз таппонча, шиноварӣ ва давондан иборат аст.

ПАНЧШАНБЕ پنجشنبه номи яке аз рӯзҳои ҳафта, ки баъди чоршанбе ва пеш аз чумъа меояд.

ПАНЧШОҲА پنجشاхе афзори чӯбин ё оҳанини шохадори дастааш чӯбин, ки барои чамъ кардан ё парешон сохтани хас, хошок, алаф, коҳ ва монанди инҳо ба кор бурда мешавад.

ПАНЧЯК پنج یک 1. як ҳисса аз панҷ ҳиссаи чизе. 2. таър. андозе, ки ба тариқи пулӣ ё молӣ дар ҳаҷми 1/5 ҳосил ситонида мешуд.

ПАНЧЯККОР پنج یک کار таър. он ки замини заминдорро барои панҷяки ҳосиллаш ба иҷора гирифта кишт мекунад.

ПАНЧЯККОРӢ پنج یک کاری таър. амали панҷяккор, панҷяккор будан.

ПАНЧЯКХӢР پنج یک خور таър. он ки панҷяки ягон чизро аз худ мекунад (мехӯрад).

ПАПИРОС олм. پپيراس тамокуи коғазпеч: **папирос** кашидан.

ПАПИРОСДОН پپيراسدان қуттии папирос, портсигор.

ПАПИРОСКАШ پپيراسکش он ки папирос мекашад; сигоркаш.

ПАПИРОСКАШӢ پپيراسکشی исми амал аз **папирос** кашидан; сигор кашидан.

ПАПИРУС ю. پپيروس 1. як навъ алафи чойҳои тропикӣ аз чинси чиғ, бардӣ. 2. масолех барои хатнависӣ, ки мисриён ва дигар халқҳои дунёи қадим аз ҳамин гиёҳ тайёр мекарданд.

ПАПЛУС پپلس як навъ таом, ки аз равған, пиёз, об ва нони хушк тайёр мешавад.

пар پر 1. асоси замони ҳозира аз **паридан**. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба

маъноҳои паранда, парвозкунанда: **худпар, дурпар, тезпар.**

ПАР I پر парвоз, паридан, париш.

ПАР II پر 1. найчаҳои бо мӯяк ва тибит ихоташуда, ки тану боли парандагонро мепӯшонад. 2. бол; қанот; **пари коҳ** а) резаи коҳ, коҳреза; б) ночиз, чизи хеле кам; **пари зоғ киноя** аз ранги сиёҳ; **чун пари товус**; рангин, рангоранг; **пар баровардан** а) болдор шудан (-и чӯча); пар пайдо кардан; б) *мач.* часорат пайдо кардан, далер шудан, нотарс шудан; **пар боз кардан** бол кушодан, ба парвоз омода шудан; **пар задан** а) болҳо ба ҳам барзадан; б) паридан, парвоз кардан; **пар кандан** а) найчаҳои мӯякдорро аз тану боли паранда ҷудо намудан, бе бол намудан; б) *мач., ниг.* **пару бол кандан**; **пар кушодан** парвоз кардан, ба парвоз омода шудан; **пар рехтан** а) пар резондан, тулак кардан; б) *мач.* очизу нотавон гаштан; **лоқу пар** чизу чора, асбобу анҷом. 3. *кит., мач.* пушту паноҳ, ҳимоят; **зери пар гирифтан** а) ба паноҳи худ гирифтан; б) ба итоат даровардан; **пару бол доштан киноя** аз пушту паноҳ ва қуввату қудрат доштан; **пар(-и касеро)** **сӯхтан** аз воситаи амалу ҳаракат маҳрум кардан касеро; **пару бол бахшидан (додан)** рӯҳбаланд кардан; қувваю мадад додан; **пар(-у бол) кандан (шикастан)** очизу нотавон гардонидан; **пашша пар назадан** оромӣ ва хомӯшӣ ҳукмфармоя будан.

ПАР III پر шакли кӯтоҳишудаи **парниён**.

ПАР IV پر партав, нур.

ПАРАДОКС ю. پرداکس фикре, ки бо афкори дуруст ва ҳулосаҳои илмӣ мувофиқат намекунад ё аксар вақт зоҳиран ба фикри солим зид мебошад; ҳодисаи тасодуфӣ, ки бо тасаввуроти муқаррарӣ мувофиқат надорад.

ПАРАДОКСАЛӢ پرداکسلى мансуб ба **парадокс**; ғайриэҳтимолӣ; ғайримумкин; фикри муҳолиф ба ақидаи қабулшуда.

ПАЗИТ ю. پرزیت 1. сохтори наботӣ ва ҳайвоние, ки аз ҳисоби ҷисми дигар зиндагӣ мекунад ва ба он зарар мерасонад; ангал, туфайлӣ. 2. *мач., гуфт.* он ки аз ҳисоби меҳнати дигарон рӯз мебинад, муфтхӯр.

ПАЗИТОЛОГИЯ پرزیتالогیه илмест, ки ҳолати паразитҳоро меомӯзад, ангалшиносӣ.

ПАРАК I پرک 1. шакли тасғири **пар I**, 1. 2. номи дигар ситораи Сухайл.

ПАРАК **پرك** 1. харсанг, шах, сангпораҳои овезон. 2. парай бинӣ, нармаи ду паҳлӯи бинӣ.

ПАРАЛЕЛ **ю. پرلېل** 1. *риёз.* хатти мувозӣ. 2. *чугр.* хатти арз. 3. муқоиса, татбиқ.

ПАРАЛЛЕЛӢ **پرلېلى** *ниг.* мувозӣ.

ПАРАЛЛЕЛОГРАММ **ю. پرلېلاگرم** *риёз.* шакли чоргӯшае, ки тарафҳои муқобилаш ба ҳамдигар баробар ва мутавозӣ мебошанд.

ПАРАМ **پرم** *ниг.* мушхор.

ПАРАМЕТР **پر ميتر** 1. *риёз.* бузургии доимии бо ҳарф ифодашуда, ки қимати ҳамешагии худро фақат дар доираи ҳисоби муайян нигоҳ медорад. 2. мушаххас, бузургӣ.

ПАРАН **پرن** *шакли қўтоҳишудаи Парвин.*

ПАРАНД I **پرند** *кит.* як навъ матои абрешимӣ, ҳарир; парниён.

ПАРАНД II **پرند** *кит.* чавҳари теғ, шамшер.

ПАРАНДА **پرند** 1. *сифати феълӣи замони ҳозира аз паридан.* 2. парвозкунанда, парвозӣ. 3. мурғ (-и хонагӣ ва ҳавой), мурғи ҳавой.

ПАРАНДАПАРВАР **پرندپرور** парваришкунандаи паранда, он ки парандаро парвариш мекунад; мурғпарвар.

ПАРАНДАПАРВАРӢ **پرندپرورى** парвариши паранда; мурғпарварӣ.

ПАРАНДАШИНОС **پرندەشناس** мутахассиси соҳаи парандашиносӣ, орнитолог.

ПАРАНДАШИНОСӢ **پرندەشناسى** як соҳаи зоология, ки ба омӯзиши парандаҳо машғул аст, орнитология.

ПАРАНДБОФӢ **پرندبافى** *кит.* ҳарирбофӣ.

ПАРАНДОХ **پرنداخ** *кит.* 1. пӯсти бузи даббоғишуда. 2. тасма.

параст **پرست** 1. *асоси замони ҳозира аз парастидан.* 2. *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба, маънои парастанда, дӯстдоранд: майпараст, пулпараст, мансабпараст.*

ПАРАСТА **پرسته** он чи, ки онро мепарастанд, он чи мавриди парастии аст.

ПАРАСТАНДА **پرستنده** 1. *сифати феълӣи замони ҳозира аз парастидан.* 2. он ки ба чизе

этикод дорад ва онро парастии мекунад, парастиишкунанда; **парастандаи ҳаёл киноя аз шоир.**

ПАРАСТИДАН **پرستيدن** 1. *д.* ибодат кардан, бандагӣ кардан. 2. хеле дӯст доштан (*чизе-ро*). 3. хизмати бемор кардан.

ПАРАСТИШ **پرستش** 1. *д.* бандагӣ, ибодат. 2. таъзиму тақрим, ситоиш. 3. хизматгорӣ; бемордорӣ; **парастииш кардан** а) ибодат кардан; б) хизмат намудан, парасторӣ кардан, нигоҳубин кардан.

ПАРАСТИШГАР **پرستشگر** *кит.* 1. обид, парастанда. 2. ходим, чокар.

ПАРАСТИШГАРӢ **پرستشگرى** 1. парастандагӣ, ибодат кардан. 2. хидмат, хидматгузорӣ.

ПАРАСТИШГОҲ **پرستشگاه** ҷои парастииш, маъбад, ибодатгоҳ.

ПАРАСТИШКАДА **پرستشكده** *ниг.* **парастииш-гоҳ.**

ПАРАСТИШХОНА **پرستشخانه** *ниг.* **парастииш-гоҳ.**

ПАРАСТОР **پرستار** 1. нигоҳубинкунанда (-и касе), ёрирасон, мададгор, ғамхор. 2. он ки ба нигоҳубини бемор машғул аст, ҳамшираи шафқат, ҳамшираи тиббӣ. 3. тарбиятгар; мураббӣ. 4. *кит.* хизматгор, ходим.

ПАРАСТОРЗАН **پرستارزن** ҳамшираи шафқат.

ПАРАСТОРӢ **پرستارى** нигоҳубин, ғамхорӣ, хизматгузорӣ; **парасторӣ кардан** нигоҳубин кардан, хизмат расондан; **ба парасторӣ гирифтан** ба тарбияи худ гирифтан.

ПАРАСТУ **پرستو** *зоол.* фароштурук.

ПАРАФШОН **پرافشان** 1. дар ҳолати парвоз, парвозкунон, болу парзанон. 2. дар ҳолати эҳтизоз (чунбиш), *мас.*, парчам; а) **парафшон шудан** парвоз кардан; б) дар чунбиш шудан.

ПАРАФШОНӢ **پرافشانى** 1. бол задан. 2. парвоз кардан, паридан; **парафшонӣ кардан** а) парвоз кардан; б) чилвагар будан; в) *мач.* барои расидан ба мақсаде кӯшиш кардан.

ПАРАҲА **پرخه** ҷӯбмаидаҳои тунук, ки вақти тарошидани ҷӯб аз дами ранда ё теша мебарояд; **параҳа паридан аз чизе**, касе аз тарафи касе ё чизе фоидае ба даст омадан.

ПАРАШУТ *фр.* **پرشوت** асбоби чатрмонанди дар ҳаво кушодашаванда, ки ба воситаи он аз ҳавопаймо меҷаҳанд ё бор мепартоянд.

ПАРБАСТА *персте* :**болу парбаста**; *мач.* муқайяд, бандшуда, побанд.

ПАРБИСТАР *پرستار* навъи болишт, ки аз пари парандагон дӯхта мешавад.

ПАРВА *پروه* *кит.* 1. чизи аз ҷанг ба даст овардашуда, ғанимат.

ПАРВАЗ *پروز* *кит.* 1. фаровези чома, шероза, зех. 2. аслу насаб; хеш; **парвази сабза** *киноя* аз сабзаи нозуки латиф, ки монанди шероза, фаровез дароз кашида мешавад.

ПАРВАНД *پروند* *кит.* 1. гулобӣ. 2. амруд, мурӯд.

ПАРВАНДА I *پرونده* *кит.* 1. бастаи чома, буғча. 2. хӯрчин.

ПАРВАНДА II *پرونده* 1. ҳуқ. ҳуччатҳои судие, ки барои маҳкум кардани шахси гунаҳкор тайёр мешаванд: **парвандаи ҷиноӣ**. 2. бастаи ҳуччатҳо: **парвандаи шахсӣ**.

ПАРВАРАНДА *پرورنده* парваришкунанда, нигоҳубинкунанда; тарбиятгар, мураббӣ.

ПАРВАРД *پرورد* парвардан, парвариш, парасторӣ, тарбия.

ПАРВАРДА I *پرورده* 1. сифати феълии замони ҳозира аз **парваридан**. 2. парваришёфта, парваридашуда; нигоҳубиншуда. 3. навдаҳои буридаи баъзе дарахтон (*ток, бед, сафедор ва ғ.*), ки ба замин ғӯронида, баъди реша баровардан дар ҷои дигар мешинонад; ниҳоле, ки дар як ҷо баромадааст ва ба ҷои дигар бурда мешинонанд.

ПАРВАРДА II *پرورده* 1. як хел ҳалво, ки дона-дона бурида мешавад. 2. меваи ба шакар хобондашуда: **лимуи парварда**.

ПАРВАРИДА *پوریده* 1. *кит.* сифати феълии замони ҳузаита аз **парвар(и)да**. 2. парваришёфта, тарбиятдида; *мач.* шогирд, фарзанд.

ПАРВАР(И)ДАН *پروردن/پروریدن* *кит.* 1. парвариш кардан, парасторӣ намудан, нигоҳубин кардан; ба воя расонидан. 2. тарбия кардан; **ба дил парваридан** *чизеро* дар дил ҳифз кардан; орзу намудан.

ПАРВАРДАХОНА *پرورده خانه* гармхона, ки ниҳолҳо ва буттаҳои гулро дар он ҷо пар-

вариш мекунанд.

ПАРВАРДИГОР *پروردگار* 1. *д.* офаридгор, халккунанда (*сифати Худо*). 2. *кит.* тарбиятгар, мураббӣ.

ПАРВАРИШ *پرورش* нигоҳубин, тарбият; парасторӣ; **парвариш кардан** а) нигоҳубин кардан, тарбият кардан; б) рӯёнидан, ҳосил кардан; **парвариш ёфтан (додан)** тарбия гирифтани (додан).

ПАРВАРИШГОҲ *پرورشگاه* ҷои тарбият; хонаи тарбияи кӯдакон.

ПАРВАРИШЁФТА *پرورش یافته* 1. сифати феълии замони ҳузаита аз **парвариш ёфтан**; тарбиягирифта. 2. парвариши хуб дода (*оид ба растаниҳо*).

ПАРВАРИШКУНАНДА *پرورش کننده* 1. сифати феълии замони ҳозира аз **парвариш кардан**. 2. тарбиятгар, парастор.

ПАРВАРОНИДАН *پروراندن* шакли бавоситаи **парвар(и)дан**.

ПАРВАҲОН *پروهان* *кит.* зоҳир, ошкор.

ПАРВЕЗАН//ПАРВИЗАН *پرويزن* *кит.* 1. афзо-рест барои бехтани орд, ғирбол, элак, ордбез. 2. ҳар чизи шабакадор ва тӯршакл.

ПАРВИН *پروين* 1. *нуч.* маҷмӯи ситораҳое, ки дар як ҷо дар бурчи Савр ҷамъ омадааст; Сурайё, Ҳафтдоарон. 2. *мач.* ашк: **хӯшан парвин**.

ПАРВО *پروا* 1. андеша, фикр; **парво накардан** а) аҳамият надодан: эътибор надодан; б) фикр накардан; в) натарсидан, наҳаросидан; **парвои фалак надоштан** беғам будан, фикри чизеро накардан; бепарвофалак. 2. рағбат, майл, таваҷҷӯх; **ба гапи касе парво накардан** ба гапи касе таваҷҷӯх надодан. 3. тарс, бим, ҳарос, бок; *муқоб.* **бепарво**; **парво надоштан** а) аҳамият надодан ба эътибор нагирифтани, бок надоштан; б) натарсидан, наҳаросидан. 4. парвариш, нигоҳубин; поидан, чаро; **парво кардан** нигоҳубин кардан, парвариш кардан; фарбеҳ кардан (*чорпоро*).

ПАРВОЗ *پرواز* 1. пар кушода ва болу пар зада дар ҳаво паридани мурғ. 2. паридан ба воситаи нақлиёти ҳавой: **парвози ҳавой**, **парвози кайҳонӣ**; **парвоз доштан** дар парвоз будан, парвоз кардан; **парвоз гирифтани**, **ба парвоз даромадан** паридан, дар парвоз шудан; **ба парвоз омадан (шудан)** паридан;

парвоз кардан паридани мурғ дар ҳаво.

ПАРВОЗА پروازه *кит.* 1. *ниг.* парвоз. 2. лавозимоти сафар, хӯроқӣ.

ПАРВОЗГАҲ پرواز گه *ниг.* парвозгоҳ.

ПАРВОЗГОҲ پرواز گاه 1. ҷои парвоз, майдони парвоз. 2. маҳалли (майдони) парвози ҳавопаймо ё чархбол.

ПАРВОЗӢ پروازى *мансуб ба* парвоз; парвозкунанда.

ПАРВОЗКУНАНДА پرواز کننده 1. *сифати феълии замони ҳозира аз* парвоз кардан. 2. он чи парвоз мекунад, паранда.

ПАРВОЗКУНОН پرواز کنان *феъли ҳол аз* парвоз кардан; дар ҳолати парвоз.

ПАРВОӢ پروائى парворӣ, парваридашуда, фарбеҳ карда: *гусфанди парвоӣ.*

ПАРВОНА I پروانه *зоол.* 1. ҳашароте, ки дар шаб гирди чароғ, шамъ ва ғ. мегардад ва худро ба онҳо мезанад: *парвонаи чароғ.* 2. *мач.* ошиқ; мушток; иштиёқманд; *парвона шудан ба чизе, касе а)* гирди чизе, касе ғаштан, дар атрофи чизе, касе чарх задан; *б)* ба чизе касе бисёр наздик шудан; дил додан ба касе, чизе.

ПАРВОНА II پروانه 1. *таър.* фармони шоҳ, ҳукм. 2. иҷозатнома; роҳхат, рухсат: *парвонаи духул.*

ПАРВОНА III پروانه *кит., зоол.* сиёҳгӯш, ҳайвони ваҳшии аз сағ калонтар.

ПАРВОНАВОР پروانه وار *мисли* парвона, монанди парвона, парвонасифат.

ПАРВОНАГӢ پروانگى 1. парвона будан. 2. *мач.* ошиқӣ.

ПАРВОНАДЕҲ پروانه ده *амркунада, фармондеҳ, иҷозатдиҳанда.*

ПАРВОНАДОР پروانه دار *дорои иҷозатнома барои анҷоми коре, дорои рухсатнома, иҷозатдор.*

ПАРВОНАК پروانک *ниг.* парвона III.

ПАРВОНАСИФАТ پروانه صفت *ниг.* парвонавор.

ПАРВОНАСОН پروانه سان *ниг.* парвонавор.

ПАРВОНАЧӢ پروانچى *таър.* 1. яке аз

мансабҳои олии дар Аморати Бухоро. 2. таҳиякунанда ва ирсолкунандаи фармонҳо.

ПАРВОНЧА پروانچه *ниг.* парвона II.

ПАРВОР پروار *кит.* 1. парвариш, парваридан; танпарастӣ; *ба* парвор доштан парвариш намудан, бонӣ кардан. 2. фарбеҳкарда, фарбеҳ; *парвор гирифттан* фарбеҳ шудан. 3. пуштибон, тақягоҳ; воситаи дилгармӣ. 4. мичмараи удсӯз, зарфи удсӯзӣ, манқале, ки ба он уд андохта хонаро хушбӯ мекунад.

ПАРВОРА I پرواره *кит.* раф, тоқча.

ПАРВОРА II پرواره *кит.* парваришёфта, парваришдода.

ПАРВОРБАНД پروار بند *кит.* он ки чорво парво карда, фарбеҳ намуда барои гӯшт омода мекунад.

ПАРВОРБАНДӢ پروار بندي *кит.* амал ва кори парворбанд.

ПАРВОРӢ پروارى *парвоӣ, фарбеҳкарда, парварида; гусфанди парворӣ* гусфанди парваридашуда.

ПАРВОС پرواس *кит.* озодӣ, растагорӣ.

ПАРВОСИДАН پرواسيدن *кит.* ламс кардан, ба даст судан, даст ба чизе молидан, даст-даст кардан.

ПАРГАНДА پرگنده *шакли кӯтоҳшудаи* пароганда.

ПАРГАР پرگر *кит.* гарданбанди мурассаъ, тавқи тилло.

ПАРГАС//ПАРГАСТ پرگست//پرگست *кит.* мабодо, ҳаргиз, ҳошо.

ПАРГОЛА پرگاه *кит.* 1. пина, васла, ямоқ, пора. 2. *мач.* нақшу нигори рӯи чизе.

ПАРГОР پرگار 1. афзорест барои кашидани доира, сиркул. 2. доира. 3. *мач.* роҳ, равиш; тарик; чора.

ПАРГОРДОН پرگاردان *қуттиё, ки дар он паргор нигоҳ дошта мешавад.*

ПАРГОРЗАН پرگارزن *паргоркаш, доиракаш.*

ПАРГОРӢ پرگارى *мансуб ба* паргор; хати бо паргор кашада, хати доиравӣ.

ПАРГУСАСТА پرگسته 1. парканда, бепару бол. 2. *мач.* оқиз, нотапон.

ПАРДА I پرده 1. матое, ки барои пӯшонидани дару тиреза меовезанд; **пардаи тиреза**; матои сербаре, ки пешии сахнаи театр кашида мешавад; **пардаи сахна**. 2. чодаре, ки занону духтарон барои аз мардони бегона пинҳон кардани рӯи худ ба сар мегирифтанд, рӯйпӯш, ҳичоб, сарандоз. 3. пардаи бисёр нозуки сафед дар тақи пӯсти тухми мурғ, байни қисматҳои пиёз ва анор. 4. пӯсти бисёр нозук, ки рӯи баъзе аз аъзои бадани инсонро пӯшондааст: **пардаи гӯш**, **пардаи гурда**. 5. *ба тарзи истиора* ҳар чизи фарогиранда ва ихотакунанда; **пардаи шаб**; **дар парда**, **зери парда** қорҳои пинҳонӣ, номаълум, асрори пӯшида; **пардаи сиёҳ** киноя аз фаранҷӣ ва чашмбанд; **парда аз рӯи чизе** **афтодан парда-парда** қабат ба қабат, таҳ бар таҳ; ошкор шудани чизе, фош гардонидани чизе; шарманда шудани касе; **парда бардоштан** (кушодан) **аз рӯи чизе** асрори чизе ошкор кардан, фош сохтан чизе; **парда боз кардан** рӯй намудан, рӯйпӯшро гирифтан; **парда даридан**, **пардаи касеро дарондан** *мач.* шарманда кардан; фош ва расво кардан; **пардаи гулӯ дарондан** бо овози хеле баланд гап задан; **парда кушодан аз рӯи чизе** ошкор сохтан чизе, фош намудан чизе; **парда кашидан** а) парда овехтан; б) *мач.* пинҳон кардан, махфӣ гардонидан; **аз парда озод намудан** озодӣ бахшидан аз зери чодар раҳой додан.

ПАРДА II پرده 1. *мус.* зеҳ ва бандҳое аз пай, рӯда ё филиз, ки ба дастаи дутор, танбӯр ва дигар асбобҳои мусиқии торӣ ба фосилаи муайян мебаранд ва вақти навохтан ангиштро ба болои онҳо зер мекунад. 2. наво, оҳанг; маком.

ПАРДААРӢСАК پرده عروسک *бот.* як навъ гиёҳи буттааш ба қаланфур монанд, ки мевааш даруни ғӯзай тунукаш сурх шуда мепазад, ҳамчун меваи табобатӣ истифода мешавад.

ПАРДАБАРДОР پرده بردار 1. он ки аз рӯи чизе чодар ё парда мебардорад. 2. ошкоркунанда; **парда бардоштан** а) чодар аз рӯи чизе бардоштан; б) *мач.* ошкор сохтан, намудор кардан.

ПАРДАБАРДОРӢ پرده بردارى 1. *исми амал аз парда бардоштан*. 2. маросими кушодани рӯи ягон ёдгории меъмории (*мас. ҳайкал, нимпайкара ва ғ.*)

ПАРДАБОЛ پرده بال *зоол.* **пардаболҳо** ҳашароти қанотхояш пардадор.

ПАРДАВОР پرده وار *ниг.* **пардаворӣ**.

ПАРДАВОРӢ پرده وار (ى) *мансуб ба парда*; матоё барои парда.

ПАРДАГАР پرده گر *пардасоз*, он ки парда таҳия мекунад, дӯзандаи парда, пардасоз.

ПАРДАГИЛЕМ پرده گلیم *кит.* навъе аз палос, ки барои хобидан ва рӯ пӯшидан ба қор мебардаанд; палосе, ки айёрон истифода мекарданд; палоси тунук.

ПАРДАГӢ پرده گى 1. дар парда будан. 2. парданишин; пардадор, мастур; пӯшида, пинҳон. 3. *мач.* тоза, покиза; нав. 4. *ниг.* **пардавор(ӣ)**.

ПАРДАГОҲ پرده گاه *ҷои пинҳонӣ*, маҳалли пинҳонӣ, маҳрамхона.

ПАРДАДАР پرده در 1. ошкоркунанда; фошкунанда. 2. шармандакунанда, беобрӯкунанда. 3. *мач.* айбҷӯ, беҳаё.

ПАРДАДАРИДА پرده دريده *сифати феълӣи замони гузашта аз парда даридан*; беобрӯшуда, расвошуда.

ПАРДАДАРӢ پرده درى 1. ошкор кардан, фош кардан. 2. расвой. 3. *гуфт.* парда барои дар; матое, ки барои пардаи дарҳо муносиб аст.

ПАРДАДАРОН پرده دران *ниг.* **пардадар**.

ПАРДАДОР I پرده دار 1. он ки ё он чи рӯйпӯш аст; рӯйпӯшкунанда, пинҳонкунанда. 2. *таър.* дарбон, ҳочиб (*дар дарборҳо*).

ПАРДАДОР II پرده دار *мус.* дорои парда (оид ба асбобҳои мусиқии торӣ).

ПАРДАДӢЗ پرده دوز 1. дӯзандаи парда. 2. нигорандаи сирру асрори хеш; **бар тани худ пардадӯз шудан**.

ПАРДАК پرده ک *кит.* чистон, луғз; муаммо.

ПАРДАКАШ پرده کش *ниг.* **пардадар**.

ПАРДАКУШО پرده کشа *киноя аз ошкоркунанда*, намоёнкунанда.

ПАРДАНИШИН پرده نشين 1. хилватнишин, гӯшанишин. 2. зан ё духтари мастур ва пасипардагӣ.

ПАРДАНИШИНИ پرده نشين *хилватнишинӣ*, гӯшанишинӣ, кунҷи узлат ихтиёр кардан.

ПАРДАПӢШ پرده پوش 1. сарпӯш, рӯпӯш. 2. роздор. 3. айбпӯш; **пардапӯш кардан** а)

пинҳон кардан, ошкор нанамудан; б) *мач.* хомӯш кардан.

ПАРДАПҶШӢ *پرده پوشی* пинҳон кардан, рӯпӯш намудан, махфӣ нигохдорӣ (*чизеро, фикреро*).

ПАРДАПҶШОНА *پرده پوشانه* дар ҳолати пардапӯш будан, пинҳонӣ, нонамоён.

ПАРДАСАРО(Ӣ) I *پرده سرای* 1. хайма, чодирӣ подшоҳ, саропарда. 2. хаймаи занони подшоҳ.

ПАРДАСАРО(Ӣ) II *پرده سرای* кхн. сароянда, мутриб.

ПАРДАСОЗ *پرده ساز* *ниг.* пардадӯз.

ПАРДАСӢЗ *پرده سوز* 1. сӯзонандаи парда. 2. *киноя аз* ошкоркунандаи розҳо.

ПАРДАХТ *پردخت*: **пардаҳт кардан** *кит.* ҳолӣ кардан, тигӣ намудан; **пардаҳт мондан** *кит.* ҳолӣ мондан, тигӣ гаштан; **пардаҳт шудан** *ниг.* пардаҳта шудан.

ПАРДАХТА *پردخته* *сифати феълии* замони *гузашта аз* **пардаҳтан**; ҳолӣ, тигӣ; **пардаҳта мондан** ҳолӣ гаштан; **пардаҳта шудан** а) *фориг* шудан; б) *анҷом ёфтан*, ба охир расидан.

ПАРДАХТАН *پرداختن* (*муқ. пардохтан*) *кит.* 1. ҳолӣ кардан, тигӣ кардан; адо кардан. 2. машғул шудан, андармон шудан. 3. тамом кардан, ба анҷом расонидан; буд кардан, сохтан. 4. *фориг* шудан, *фарогат ёфтан*, осуда гаштан. 5. *мач.* мурдан, вафот ёфтан; **пардаҳтан** *аз касе* ба қатл овардани касе.

ПАРДАШИКОФ *پرده شکاف* *киноя аз* фошкунанда, ошкоркунанда.

ПАРДАШИНОС *پرده شناس* 1. мутриб, навозанда, мусикидон. 2. *мач.* ориф, соҳиби фаҳм.

ПАРДЕВОРӢ *پردیواری* қисми болоии девор, қабати деворпӯш.

ПАРДЕЗ *پردیز* *кит.* мамнӯёгоҳ.

пардоз *پرداز* 1. *асоси* замони *ҳозира аз* **пардохтан**. 2. *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои* зебу ородиханда, навозанда: **нуктапардоз**, **нағмапардоз** ва ғ.

ПАРДОЗ *پرداز* 1. ороиш, зебу зинат. 2. сайқал; **пардозу андоз** а) зебу зинати бисёр, рангу бори аз ҳад афзун; б) муболиға, таърифу

тавсиф; **пардоз додан** а) оро додан; сайқал додан; б) суфта кардан: **масолеҳи пардоз**.

ПАРДОЗАНДА *پردازنده* *итт.* абзоре дар компютер, ки иттилоотро пардозии мекунад, протсессор.

ПАРДОЗГАР *پردازگر* он ки пардоз мекунад, пардоздиханда, ороишдиханда.

ПАРДОЗГАРӢ *پردازگری* 1. амали пардозгар. 2. сайқалдихӣ, ороишгарӣ; **дастгоҳи пардозгарӣ** дастгоҳи ороишӣ, сайқалдихӣ.

ПАРДОЗДИХАНДА *پردازدهنده* 1. *сифати феълии* замони *ҳозира аз* **пардоз додан**. 2. пардозгар.

ПАРДОЗДИХӢ *پردازدهی* пардоз додан, зебу зинат додан: **корхонаи пардоздихӣ**.

ПАРДОЗИДАН *پردازیدن* *кит.* машғул шудан, ба коре шурӯ кардан.

ПАРДОЗНОК *پردازناک* пардоздода, пардозкарда, бурангдор.

ПАРДОР *پرداز* 1. болдор, соҳиби болу пар. 2. *мач.* тезрав (*сифати асп*).

ПАРДОХТ *پرداخت* додани қарз, адои қарз; маблағе, ки ба адои қарз дода мешавад; **пардохти ғайринақдӣ** маблағе, ки ғайринақд дода мешавад; **пардохти меҳнат** музди меҳнат, маош; **қудрати пардохт** қудрати адои қарз; **пардохт кардан** пул сурӯидан; пул додан, маош додан.

ПАРДОХТАН *پرداختن* 1. адо намудан (қарзро); сурӯидани маблағе, ки бояд пардохта шавад. 2. ба коре машғул шудан, оғоз намудан (*кореро*): **ба коре пардохтан**. 3. оростан, перостан. 4. сароидан, хондан, иҷро кардан (сурудро), навохтан (оҳангеро); **пардохта шудан** анҷом ёфтан, иҷро шудан; адо карда шудан (қарз).

ПАРДОХТАНӢ *پرداختنی* *ниг.* пардохтшаванда.

ПАРДОХТГАР *پرداختگر* *ниг.* пардохткунанда.

ПАРДОХТӢ *پرداختی* *мансуб ба* **пардохт**; пардохтшуда.

ПАРДОХТКУНАНДА *پرداخت کننده* 1. *сифати феълии* замони *ҳозира аз* **пардохт кардан**. 2. пулдиханда; қарздор.

ПАРДОХТШАВАНДА *پرداخت شونده* *сифати феълии* замони *ҳозира аз* **пардохт шудан**; су-

пурдшаванда.

ПАРЕЗ پريز *кит.* фарёд, наъра, фиғон.

ПАРЕР پرير *шакли кӯтоҳшудаи парерӯз.*

ПАРЕРӮЗ پريروز як рӯз пеш аз рӯзи гузашта, рӯзи пеш аз дирӯз, ду рӯз пеш; рӯзи сеюм.

ПАРЕШ پريش *шакли кӯтоҳшудаи парешон.*

ПАРЕШАБ پريشب шаби гузашта; як шаб пеш аз шаби гузашта; шаби пеш аз дишаб.

ПАРЕШАН پريشان *ниг.* парешон.

ПАРЕШИДАН پريشيدان 1. парешон гардондан, бадҳол намудан, парешон кардан, пароканда сохтан, бар бод додан; афшондан. 2. беҳуд гаштан. 3. *мач.* ошкор кардан, фош намудан.

ПАРЕШОН پريشان 1. пароканда, дарҳаму барҳам, бетартиб. 2. *мач.* ошуфта, мушавваш, ғамгин. 3. *мач.* бечора, бенаво, бечиз, камбағал; **мӯи парешон** мӯи чӯлида, пахмоқ; **сухани парешон** гапи беҳуда, гапи сафсата; **хоби парешон** хоби бесару нӯг, хоби ошуфта; **ҳоли парешон** дар ҳолати изтироб, ҳолати изтироб, музтариб; **парешон гаштан (шудан)** а) пароканда шудан; б) мушавваш шудан, ошуфта шудан гаштан, парешонхотир шудан; **парешон кардан** а) пароканда кардан, аз ҳам ҷудо намудан мутафарриқ гардонидан; б) ошуфта намудан; **пахну парешон** титиу пит, пароканда; **пахну парешон шудан** а) пахн гаштан, ба ҳар тараф овоза шудан, сартосар пахн шудан; б) тақсим шудан; **титиу парешон шудан (гардидан)** пахну пароканда шудан (гардидан); **хотири касе парешон шудан** ошуфта шудани *касе*, ғамгин шудани *касе*.

ПАРЕШОНАХВОЛ پريشان احوال хотирпарешон, ошуфтаҳол; мушаввашхотир; дар ҳолати ногувор монда.

ПАРЕШОНАХВОЛӢ پريشان احوالي парешонҳол будан, хотирпарешонӣ; ошуфтаҳолӣ

ПАРЕШОНГӮӢ پريشان گوئي парешон гуфтан, суханҳои беҳуда гуфтан.

ПАРЕШОНДИЛ پريشان دل парешонхотир, музтариб.

ПАРЕШОНДИМОҒ پريشان دماغ *ниг.* парешонхотир.

ПАРЕШОНӢ پريشاني 1. парокандагӣ, бетар-

тибӣ; тафрика. 2. ошуфтагӣ, бекарорӣ, ташвиш, хафагӣ. 3. *мач.* тарс, бим, хавф.

ПАРЕШОНКОР پريشان کار *кит.* ошуфтакор, он ки ба парешон ва ошуфта кардан рағбат дорад.

ПАРЕШОНМӮӢ پريشان موي 1. он ки мӯяш дарҳаму барҳам аст. 2. чӯлидамӯӣ, пахмоқмӯӣ.

ПАРЕШОННАЗАР پريشان نظر 1. дорои назари парешон, ба ҳар сӯй нигаранда, ба ҳар тараф булҳавасона нигаранда. 2. *мач.* булҳавас.

ПАРЕШОННАФАС پريشان نفس 1. ошуфта, ҳайрон, парешонхотир. 2. *мач.* булҳавас.

ПАРЕШОННИГОҲ پريشان نگاه *ниг.* парешонназар.

ПАРЕШОНРӮЗГОР پريشان روزگار 1. овора, сияҳрӯз, сияҳбаҳт. 2. тангдаст; бесомон, бесараҷом, ошуфтаҳол.

ПАРЕШОНРӮЗГОРӢ پريشان روزگاري оворагӣ, бесомонӣ, бечорагӣ.

ПАРЕШОНСАӢР پريشان سير парешонгард, ошуфта, бесаранҷом.

ПАРЕШОНСАФАР پريشان سفر саргардон, оворагард.

ПАРЕШОНФИКР پريشان فکر хотирпарешон; ошуфтаҳол.

ПАРЕШОНФИКРӢ پريشان فكري парешонфикр будан; хотирпарешонӣ; ошуфтаҳолӣ.

ПАРЕШОНХАӢЛ پريشان خيال *ниг.* парешонхотир.

ПАРЕШОНХОТИР پريشان خاطر 1. мушавваш, ошуфта, парешонфикр; парешонхаёл. 2. музтариб; ғамгин; паридахаёл.

ПАРЕШОНХОТИРӢ پريشان خاطري 1. ошуфтагӣ, ошуфтаҳолӣ, ташвиш. 2. хотирпарешонӣ, изтироб.

ПАРЕШОНХОТИРОНА پريشان خاطرانه бо парешонхотирӣ, дар ҳолати изтироб ва ташвиш.

ПАРЕШОНХАВОС پريشان حواس *ниг.* парешонхотир.

ПАРЕШОНҲОЛ پريشان حال *ниг.* парешонахвол.

ПАРЕШОНШУДА *پريشان شده* ба ҳар тараф паҳншуда, пароканда, мутафаррик.

ПАРЕШОНҲОЛӢ *پريشان حالي* хотирпарешонӣ, ошуфтагӣ; хафагӣ.

ПАРЗАДАРӢ(Ӣ) *پرزده رو(ي)* он ки дар рӯяш доғи обила дорад, обиларӯӣ.

ПАРЗАНИӢ *پرزني* *исми амал аз* **пар задан**; парафшонӣ, болу пар задан.

ПАРЗАНОН *پرزنان* *феъли амал аз* **пар задан**; болзанон, парвозкунон.

ПАРИАНДОМ *پري اندام* *ниг.* **парипайкар.**

ПАРИАФСОӢ *پري افساي* *кит.* парихон, афсунгар, чодугар.

ПАРИБАНД *پري بند* *ниг.* **париафсой.**

ПАРИВАРА *پري وړه* *гуфт., ниг.* **паризада.**

ПАРИВАШ *پري وښ* 1. паримонанд, чун парӣ, мисли парӣ; паривор. 2. *мач.* зебо, хушрӯӣ.

ПАРИВОР *پري وړ* *ниг.* **париваш.**

ПАРИГИРИФТА *پري گرفته* *ниг.* **паризада.**

ПАРИДА *پريده* *сифати феъли замони гузашта аз* **паридан**; парвозкунон, парзанон; **парида омадан** парвозкунон омадан, пар зада омадан; **парида рафтан** парзанон рафтан, пар зада рафтан.

ПАРИДА(ГӢ) *پريديگي* *шакли дигари сифати феъли* **парида**. 1. аз чизе чудошуда. 2. *мач.* шикаста; *ниг.* **паридан** 9.

ПАРИДАН *پريدن* 1. ба воситаи пару бол ба ҳаво баланд шудани парандаҳо; парвоз кардан. 2. ба воситаи нақлиёти ҳавоӣ аз ҷое ба ҷои дигар рафтан. 3. ҷастан, хез задан, банохост аз ҷо ҷаста хестан. 4. ларзидан, саҳт чунбидан. 5. бардошта шудан; боло рафтан; бухор шуда ба ҳаво рафтан (*мас., шабнам*). 6. ҷаҳида ғалтидан, ғалтида рафтан. 7. бартараф шудан, дур шудан (*мас., кайф, мастӣ*). 8. паҳн шудан, пош хурдан (*мас., отаи*). 9. шикастан, шикастани лаби зарфи чинӣ ё шишагӣ. 10. *мач.* бовар кардан; фирефта шудан ба касе, ба чизе, ба умеди касе болидан; **парида рафтан** а) парвоз кардан, б) ғелида рафтан, ғалтидан, ногаҳонӣ афтидан; **парида хестан** якбора ҷастан, хез зада аз ҷо бархостан; **паридани ранг** а) тағйир ёфтани ранги чизе, (*мас., ранги либос аз офтоб*); б) дигаргун шудани

ҳолат аз шодӣ, тарсу ваҳм ё ғаму андӯх; **паридани чашм** чунбидани мижгон ва пилки чашм аз таъсири асаб; **як қад паридан** аз таъсири чизе якбора тарсида чунбида мондан, тарсидан; **хуш (аз сар) паридан** якбора тарсида мондан, саҳт тарсидан.

ПАРИДАРАНГ *پريده رنگ* 1. он ки ё он чи рангаш парида бошад. 2. *мач.* бемор, касал.

ПАРИДАХАӢЛ *پريده خيال* *ниг.* **парешонхотир.**

ПАРИДОР *پريدار* он ки ба вай гӯё парӣ асар кардааст; чиндор.

ПАРИДУХТ *پري دخت* *ниг.* **паридухтар.**

ПАРИДУХТАР *پري دختر* 1. паризод. 2. *мач.* зебо, хушрӯӣ.

ПАРИЗАДА *پري زده* 1. он ки ба ӯ гӯё парӣ асар кардааст, чинзада, паридор. 2. *мач.* мушаваш, ошуфта.

ПАРИЗОД(А) *پري زاده* 1. зодаи парӣ. 2. *мач.* бисёр зебо, бисёр хушрӯӣ.

ПАРИМОНАНД *پري مانند* *мач.* зебо, хушрӯӣ.

ПАРИНАЖОД *پري نژاد* *ниг.* **паризод.**

ПАРИПАЙКАР *پري پيكر* хушандом, зебо-киёфа; хушрӯӣ, зебо, париандом.

ПАРИПАШША *پري شه* *боф.* як навъ матоъ.

ПАРИПАШШАГӢ *پري شگي* *мансуб ба* **пари-пашша.**

ПАРИР *پري ر* *кит., ниг.* **парер.**

ПАРИРУХ *پري رخ* парирӯӣ, зебо, хушрӯӣ.

ПАРИРУХСОР *پري رخسار* *ниг.* **парирӯ(ӣ).**

ПАРИРӢ(Ӣ) *پري رو(ي)* зебо, хушрӯӣ, соҳибҷамол; паричеҳра.

ПАРИРӢЗ *پري روز* *ниг.* **парерӯз.**

ПАРИСИМО *پري سيما* *ниг.* **паричеҳра.**

ПАРИСО *پري سا* париосо, париваш, парисон.

ПАРИСО(Ӣ) *پري سا(ي)* *шакли кӯтоҳишудаи* **париафсой.**

ПАРИСУРАТ *پري صورت* паримонанд, зебо, хушрӯӣ.

ПАРИТЕТ *پري تيت* 1. таносуб; баро-

барнархӣ; таносуби пулҳо (*байни ду асҳор*), ба ҳисоби тилло, ки ҳамчун замина барои таъйини қурби асҳор истифода мегардад. 2. баробарӣ, муносибати баробарӣ.

ПАРИТОВУСӢ 1. *پرتاوسی* 1. мисли пари товус, рангоранг, гуногунранг. 2. *боф.* як навъ матои абрешимӣ: **фаранҷии паритовусӣ**.

ПАРИХОН *پری خوان* парибанд, париафсой, соҳир, чодугар.

ПАРИХОНА *پری خانه* 1. маскани парихо, ҷои парихо. 2. *мач.* нигористон, суратхона.

ПАРИХОНӢ *پری خوانی* соҳирӣ, чодугарӣ, афсунгарӣ.

ПАРИЧЕХР(А) *پری چهره* парирӯй, зебо, хушрӯ, соҳибҷамол.

ПАРИШ *پرش* 1. *сифати феълӣ аз паридан*; парвоз. 2. ҷунбидан, ларзидан; пир-пир паридан. 3. ҷастан, хез кардан, ҷаҳиш.

ПАРИШАБ *پريشب* *ниг.* парешаб.

ПАРИШАМОИЛ *پريشمايل* *ниг.* парисурат.

ПАРӢ *پری* 1. махлуқи афсонавӣ, ки ба чашм номаоён, хушрӯю зебо тасаввур карда мешавад. 2. *мач.* маъшуқаи зебо.

ПАРК *англ.* *پرك* 1. боғ, чорбоғ, боғи калон бо хиёбонҳо ва гулзорҳо; боғи фароғатӣ. 2. бунгоҳ; ҷои ист ва таъмири нақлиёти ягон соҳа ё мошинҳои ягон соҳа: **парки мошинҳо, парки трактор**.

ПАРКАМ *پركم* *кит.* ночизшуда, бекорагашта, азкор афтода.

ПАРКАНДА *پركنده* 1. мурғи болу параш канда, беболу пар. 2. *мач.* очиз, нотагон.

ПАРКАШӢ *پركشي* пар кашидан(-и мурғон); парвоз кардан (-и мурғон).

ПАРКОЛА *پركاله* *ниг.* паргола.

ПАРЛАМЕНТ *англ.* *پارلمان* маҷлиси олии қонунбарори намояндагони интиҳобшуда дар мамлакатҳои конституционӣ.

ПАРЛАМЕНТӢ *پارلمنتی* *мансуб ба парламент*.

ПАРЛУМОН *پارلمان* *ниг.* парламент.

ПАРЛУМОНӢ *پارلمانی* *ниг.* парламентӣ.

ПАРМА *پرمه* афзори оҳанинест барои сӯрох

кардани ҷӯбу тахта ва ғ.

ПАРМАВОР *پرمه وار* монанди парма; тез, сӯрохкунанда.

ПАРМАГАР *پرمه گر* он ки бо парма кор мекунад; пармакунанда.

ПАРМАКУНАНДА *پرمه كننده* 1. *сифати феълӣ замони ҳозира аз парма кардан*. 2. он ки парма мекунад; бо парма сӯрохкунанда, пармагар.

ПАРМАКУНӢ *پرمه کنی* парма кардан: дастгоҳи пармакунӣ, асбоби пармакунӣ.

ПАРМАОСО *پرمه آسا* *ниг.* пармавор.

ПАРМАСОН *پرمه سان* мисли парма, пармавор, парма барин тезу гузаранда.

ПАРМАХИДА *پرمخیده* 1. муҳолиф; худрой. 2. оқи падару модар, фарзанди нохалаф; лаънатшуда.

ПАРМАЧОҲ *پرمه چاه* ҷоҳи ҷуқуртарини мудавварест, ки ба воситаи дастгоҳи пармакунӣ ҳафр шудааст.

ПАРМОС *پرماس* 1. *кит.* раҳой, халосӣ. 2. ламс, ломиса.

ПАРМОСИДАН *پرماسيدن* 1. ломиса кардан, бо даст чизеро молидан, даст-даст кардан. 2. ёзидан, дароз кардан. 3. *мач.* доништан, шинохтан. 4. *мач.* хостан, писандидан.

ПАРНИЁН *پرنیان* 1. *боф.* шоҳии нозуки нақшдор, матои нафиси абрешимии гулдор. 2. *тағр.* қоғазӣ нафиси аз ҳарир сохташуда барои навиштани хат.

ПАРНИЁНӢ *پرنیانی* *кит.* мансуб ба парниён; аз парниён дӯхташуда.

ПАРНИЁНПҶШ *پرنیان پوش* *кит.* ҳарирпӯш, он ки матои нафиси ҳарири пӯшида.

ПАРНО *پرنا* *кит., ниг.* паран.

ПАРНОК *پرناک* пардор; болдор.

ПАРНУН *پرنون* *кит.* дебои мунаққаш, ҳарири пурнақш, бисёр нозук ва латиф; парнӯ, парно.

ПАРНӢ *پرنو* *ниг.* парнун.

ПАРОВАР *پرآور* *кит.* парвозкунанда.

ПАРОКАНДА/ПАРОГАНДА *پراکنده//پراگنده*

1. сифати феълии замони гузашта аз **парокандан**. 2. парешон, мутафаррик, бетартиб, бенизом: **ашъори пароканда** шеърҳои парешони шоир, ки аз сарчашмаҳои гуногун ҷамъоварӣ шудаанд. 3. бе тартиби муайян, тити пит; ҳарчо-ҳарчо; **пароканда гардидан (шудан)** ба ҳар тараф чудо шуда рафтан, мутафаррик шудан (*мас.*, *ҷамъи одамон*); парешон (дарҳаму барҳам) шудан; аз байн рафтан; **пароканда кардан (намудан)** мутафаррик кардан, парешон кардан, пошида тити пит кардан (чизи тӯбшударо).

ПАРОКАНДААХВОЛ پراکنده احوال парешонхол, музтариб.

ПАРОКАНДАГӢ 1. *шакли дигари сифати феълии замони гузашта аз парокандан*. 2. мутафаррикӣ, парешонӣ; бетартибӣ; бенизомӣ. 3. *мач.* вайронӣ, вазнинии аҳвол; нобудшавӣ.

ПАРОКАНДАГӢЙ پراکنده گوی бехудагӢй, парешонгӢй.

ПАРОКАНДАДИЛ پراکنده دل парешонхотир.

ПАРОКАНДАКУНӢ پراکنده کنی *исми амал аз пароканда кардан*; парешон сохтан; аз ҳам чудо сохтан; тити пит кардан.

ПАРОКАНДАН 1. *пироканда кардан, парешон сохтан*. 2. мунташир кардан (*мас.*, *хитобномаеро*).

ПАРОКАНДАРИЗҚ پراکنده رزق ризқаш парешон; ба ҳар ҷо раванда, ба ҳар ҷо рӯз гузаронанда.

ПАРОКАНДАРӢЗ پراکنده روز бадҳол, ошуфтаҳол, парешонрӯзгор.

ПАРОКАНДАХОТИР پراکنده خاطر хотирпарешон, мушавваш; парешонхотир.

ПАРОКАНДАХОТИРӢ پراکنده خاطری *исми амал аз пароканда хотир будан*; парешонхотир будан, парешонхотирӣ.

ПАРОКАНДАҲОЛ پراکنده حال *ниг.* парешонаҳвол.

ПАРОКАНДАШАВӢ پراکنده شوی *исми амал аз пароканда шудан*; парешон шудан.

ПАРОКАНИШ 1. *исми феълӣ аз парокандан*; пароканда шудан. 2. *риёз.* микёси пароканда шудан ва аз андозаи миёна дур шудан, дисперсия.

ПАРОКӢХ پراکوه *кит.* он тарафи кӢх.

ПАРОЛАК پراک *ниг.* палорак.

ПАРОМ *р.* پرام як навъ кемаи сахнвасеъ, ки одамон, ҳайвонот ва воситаҳои нақлиётро аз як тарафи дарё ба тарафи дигараш мегузаронанд; амал.

ПАРОМРОН پرامران он ки паромро идора мекунад.

парон 1. *асоси замони ҳозира аз парондан*. 2. *ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои паронанда*: **мӯшакпарон, сангпарон, магаспарон**.

ПАРОН I پاران паранда, парвозкунанда, чизе, ки дар ҳолати паридан аст: **тири парон, мушаки парон; парон рафтан** а) парида рафтан (*бо ишоб ва бо суръат рафтан*); б) ҷаққон будани бозори чизе; **парон-парон** тир парондан, тирандозӣ; тирпаронии бисёр.

ПАРОН II پاران **хукми парон** хукми парондан.

ПАРОНАНДА پراکنده *сифати феълии замони ҳозира аз парондан*; он ки мепаронад.

ПАРОНДАН 1. *прандн* андохтан, партофтан, ҳаво додан; задан; **санг парондан**. 2. тирборон кардан, тир андохта куштан. 3. ҷунбондан, ҳаракат додан: **мижа парондан, ҷашм парондан, қош парондан**. 4. *мач.* овардан, гирифта бурдан; гирифта овардан (*мас.*, *бод чизеро*); **қ** **кадом шамол паронд?** (*дар вақти тасодуфан омадани шахси шинос ва наздик гуфта мешавад*); аз кучо омадӣ? **гап парондан** гап партофтан, ба касе расонида чизе гуфтан; гапи кинояомез гуфтан; **пинаки касеро парондан** а) ба пинаки касе монёш шудан; б) *мач.* касеро тарсонда мондан; **хоби касеро парондан** бедор кардан *касеро*, ба хоб рафтани касе монёш шудан.

ПАРОН(И)ДАН پراندن//پرانیدن *тарзи бавосити парондан*.

ПАРОНИШ پرانش *исми феълӣ аз парондан*; тирборон кардан.

ПАРОНХӢҶА پراخنوجه *мач.* одаме, ки зуд-зуд ҷои қорашро иваз мекунад.

ПАРОНҶА پراچه парандаи навапарвоз; **паронча шудан** нава ба паридан шурӯъ кардан (паранда).

ПАРОНҶАК پراچک *шакли тасғири паронча*; 1. қудрати парвоз пайдо кардани парандаи

хурд, ба парвоз сар кардани мурғчуча; **парончак кардан** паридан омӯхтан; ба парвоз тайёр кардан; **парончак шудан** қобилияти парвоз пайдо кардан. 2. *киноя аз* лаёқат пайдо кардан ба коре; ба воя расидан.

ПАРОШИДАН *پراشیدن* *кит.* 1. парешон кардан, парокандан. 2. пошидан, афшондан.

ПАРПАНАК *پرنک*: **парпанак задан** а) болу пар задан, тапидан (-и парандаҳо); б) аз паи коре бо иштиёқи зиёд шитобкорона рафтани; **парпанак рафтан (задан)** гирди касе даводав кардан.

ПАРПАР *پرپر* чинчини ҳамвори баробаррах; чиндор: **гиребони парпар**.

ПАР-ПАР *پرپر* *калимаи тақлидӣ ба маънии* лап-лап, пир-пир; **пар-пар кардан** лап-лап тофтан, намоён шудан.

ПАРПАРА *پيره* *кит.* фулус ё тангаи бисёр хурд ва тунук.

ПАРПАРОН *پرپران* *гуфт.* парон, дар ҳолати паридан; тез босуръат.

ПАРПАҲН *پرپهن* *бот.* растани, ки дар сари роҳҳо ва ҷойҳои нам мерӯяд ва онро хурфа ҳам мегӯянд.

ПАРПЕЧ *پرپچ* матое, ки кӯдаки хурдсолро ба он печонида ба даст мегиранд: **кӯдаки парпеч**.

ПАРПӢ *پرپی* 1. *бот.* решаи дармана, ки аз он дору тайёр мекунанд: **қивомӣ парпӣ**. 2. да-вое, ки табибон барои дарди хала медоданд.

ПАРПО(Ӣ) *پرپای* парандае, ки дар пояш пар дорад; **кабӯтари парпой** кабӯтар, ки пойҳояш пардор аст.

ПАР(Р)А *پره* 1. паҳлӯи тез ё дандонадори ягон чиз, баромадагии раҳи ягон чизе; қирра. 2. паҳна, пар; қанот; **парраи осӣ** дандонаи чархи осӣ; ҳар як аз дандонаи чархи осӣ, ки ба чубчак пайваст мешавад. 3. канора, тараф; **парраи бинӣ** нармаи чапу рости бинӣ; канораҳои бинӣ; **парраи гӯш**. 4. забончаи кулф; **парраи кулф бар калид задан** коре бар хилоф кардан.

ПАР(Р)АДОР *پره دار* дандонадор; рахдор, қиррадор.

ПАР(Р)АК *پرک* *шакли тасғири* **пара:** паракҳои бинӣ.

ПАРРЕЗӢ *پرریزی* рехтани пар, пар партофтан (-и парандагон), тулак.

ПАРРЕХТА *پریخته* 1. парандае, ки парашро партофта бошад; бепару бол. 2. *мач.* очиз, нотагон.

ПАРРИК *پرک* чархест ҷуфтпара барои печонидани ресмон ё калоба дар касби бофандагӣ.

ПАРСИНБАСТА *پرسینبسته* *ниг.* **парсингбаста**.

ПАРСИНГ *پرسینگ* *гуфт.* қабати хушкидаи рӯи чизе; хушкида кафидани рӯи чизе; **парсинг бастан** хушкида кафидани рӯи чизе, қабати иловагӣ пайдо карда кафидани рӯи чизе.

ПАРСИНГБАСТА *پرسینگ بسته* *гуфт.* рӯи чизе, ки хушк шуда кафидааст, қабати иловагии хушкидаи рӯи чизе: **лабони парсингбаста**.

ПАРСӢХТА *پرسوخته* 1. паранда, ки параш сӯхтааст, бепар, бе болу пар. 2. *мач.* очиз, нотагон; ноумедшуда.

ПАРТ I *پرت*: **парт кардан** латта ё чармеро аз тафси оташ дарҳам кашидаву нимсӯхта гардонидан; **парту бирён кардан** *киноя аз* нобуд кардан; **парт шудан** а) аз тафси оташ паридаранг ва фасурда шудан; б) парканда шудан, пӯстканда шудан; тит шудан, аз ҳам ҷудо шуда рехтан.

ПАРТ II *پرت* *кит.* 1. нораво, он чи аз эътибор соқит аст. 2. дурафтода, дур; **парт афтодан** дур афтодан; **аз роҳ парт!** аз роҳ дур шав! як сӯ шав!

ПАРТАВ I *پرتو* 1. шуоъ, акс, фуруғ, нур, шӯъла (-и офтоб, *моҳ, чароғ ва ғ.*); **партав афгандан (фикандан)** нур пошидан, шӯъла фишондан; **партав пошидан** шӯъла афшондан; **партав афшондан (фишондан)** нур пошидан; **партав додан** шӯъла пошидан. 2. *мач.* авҷ; зери..., тахти...; **дар партави шӯҳрат** дар авҷи шӯҳрат; **дар партави чизе, касе** дар тахти чизе, касе; **дар партави хидояти устод** дар зери роҳнамоии омӯзгор.

ПАРТАВ II *پرتو* 1. он чи фурушанда баъд аз савдо ба харидор иловагӣ медиҳад, партов; **партав кардан** бепул додан, ба тарзи илова ба чизи харидашуда ҳамроҳ карда додан. 2. ҳар чизи барзиёд партофтани; **оби партав, партави ошхона; дари партав** дари хурди иловагии хона ё ҳавлӣ.

ПАРТАВАНДОЗ پرتوانداز *ниг.* партавафшон.

ПАРТАВАФКАН پرتوافکن *ниг.* партавафшон.

ПАРТАВАФКАНӢ پرتوافکنی *ниг.* партавафшонӣ.

ПАРТАВАФШОН پرتوافشان 1. нурафшон, рӯшноидиҳанда, нурпош, равшанибахш. 2. дурахшанда, тобон, чилодор.

ПАРТАВАФШОНӢ پرتوافشانی нурпошӣ, нур-афшонӣ; **партавафшонӣ кардан** нурпошӣ кардан, шӯълаафшонӣ кардан.

ПАРТАВДАРМОНӢ پرتودرمانی *нав., тиб.* ба воситаи нурҳои радиатсионӣ табобат кардани беморон, радиотерапия.

ПАРТАВСАНЧ پرتوسنج *нав.* абзоре, ки партов ва андозаи онро муайян мекунад, радиометр.

ПАРТАВФИКАН پرتوفکن *ниг.* партавафкан.

ПАРТАВШИНОС پرتوشناس *тиб.* ихтисосманди риштаи партавшинӣ, радиолог.

ПАРТАВШИНОСӢ پرتوشناسی *нав., тиб.* таҳқиқ ва пажӯҳиши нурҳои радиатсионӣ, радиология.

ПАРТГОҲ پرتگاه *кит.* 1. ҷои чуқурӣ бетаг, ҷарӣ. 2. *мач.* ҷои пурхавфу хатар, ҷои душворгузар. 3. *геол.* бечошавии табакаи замин уфукан ё амудан; ярчканд.

парто پرتа *асоси* замони ҳозира аз **партофтан**; **парто-парто** якчанд бор ба рӯи даст бардошта фаровардан; **парто-парто кардан** ба рӯи даст ба ҳаво бардошта фаровардан.

ПАРТОБ پرتاب 1. партофтан, ҳаво додан; **партоб кардан** андохтан, партофтан, ҳаво дода. 2. масофаи байни ҷои тир андохтан ва афтондани он; масофаи тайкардаи тир. 3. тире, ки бисёр дуррав аст. 4. *кит.* париш, парвоз (*сайри ҳаёли*); **дар партоб будан** дар ҳолати париш, дар аснои сайр будан.

ПАРТОБИДАН پرتابیدن *кит.* партоб кардан, партофтан, раҳо намудан, ҳаво додан.

ПАРТОБӢ پرتابی 1. партобшуда, раҳошуда, андохта, ҳаво дода. 2. тирандоз.

ПАРТОБШИНОСӢ پرتابشناسی *илме*, ки самти партоби тир гулулаҳоро меомӯзад, баллистика.

ПАРТОВ I پرتاو 1. пасмонда, боқимонда (*пас*

аз истеъмол); **партовҳои истеҳсолот**. 2. ҳасу хошок, ахлот; **партову пасмонда**. 3. партоф-ташуда, ба ҳоли худ мондашуда, бенигоҳубин, бекора: **ҳавлии партов**; **партов шудан** бенигоҳубин шудан; бекора шудан, аз кор баромадан.

ПАРТОВ II پرتاو 1. *ниг.* партав II. 2. дари партав.

ПАРТОФТАН پرتافتن 1. андохтан, ҳаво додан. 2. мондан, гузоштан; бор кардан; **ба китф партофтан** (*мас., ҷуволро*). 3. бас кардан, қатъ кардан, тарк кардан: **корро партофтан**, **одати бадро партофтан**, **хонданро партофтан**. 4. ҳаво додан, андохтан. 5. поин фаровардан, овезон кардан. 6. густурдан, паҳн кардан: **дастархон партофтан**. 7. пӯшидан, гирифтан. 8. хориҷ кардан, дур кардан. 9. кашидан, нақш кашидан: **гул партофтан**, **нақш партофтан**. 10. *мач.* рондан, пеш кардан: **ба кӯча партофтан**; **партофта рафтан** дар ҷое гузошта рафтан, бе парастор монда рафтан; **ақиб партофтан** а) ба қафо гузоштан; б) кашол додан (*кореро, масъалаеро*); **бурида партофтан** қатъ кардан; **гирифта партофтан** дур кардан, дур андохтан; **лангар партофтан** лангар андохта қарор гирифтан (-и киштӣ); **оварда партофтан** фурувардан, монда рафтан; **пой (қадам) партофтан** қадам мондан, рафтан; **афшонда партофтан** *касера ба касе* гапҳои саҳт гуфта ўро мулзам сохтан; танбеҳ додан; **бача партофтан** исқот, исқоти ҷанин кардан; **гап партофтан** ба *касера* расонида гап задан; пичинг задан; **лукма партофтан** гап парондан, эрод гирифтан; **шиппонда партофтан** *касера* *ниг.* **афшонда партофтан** *касера*.

ПАРТШУДА پرتشده *сифати* феъли замони гузашта аз **порт шудан**; пашмрехта (*аз таъсири отаи*); титулитшуда.

ПАРУБОЛРЕХТА پروبالريخته *ниг.* паррехта.

ПАРУБОЛСӢХТА پروبالسوخته 1. *сифати* феълии замони гузашта аз **пару бол сӢхтан**. 2. *мач.* беқарор, боизтироб: **мисли мурғи паруболсӢхта** хеле беқарор.

ПАРӮ پرو *гуфт.* чаппа, поскуно, сарозер; **парӯ афтодан** чаппа шуда афтодан; **парӯ гузоштан** чаппа гузоштан; **парӯ шудан** чаппа шудан, сарозер гаштан.

ПАРФИШОН پرفشان *ниг.* парафшон.

ПАРФИШОНӢ پرفشانی *ниг.* парафшонӣ.

ПАРХОШ پرخاش *кҳн.* 1. чанг, чанчол. 2. итоб;

гапи сахт; **пархош чустан** хусумат кардан. 3. *маҷ.* зулм, ситам.

ПАРХОШГАХ *ниг.* **пархошгоҳ.**

ПАРХОШГОҲ *кит.* **پرخاشگاه** майдони чанг, чанггоҳ.

ПАРХОШДИДА *кит.* **پرخاش دیده** он ки таҷриба ва собикаи зиёди чангӣ дорад; чангдида, чангозмуда.

ПАРХОШКЕШ *кит.* **پرخاش کیش** чанговар, мубориз.

ПАРХОШСОЗ *кит.* **پرخاش ساز** чангчӯӣ, мубориз.

ПАРХОШЧӢӢ *кит.* **پرخاشجوی** чангчӯ; чангара.

ПАРҲЕЗ *1. прехиз* 1. худдорӣ аз чизе (*аз хӯрдани хӯроке, ё амале*), иҷтиноб, ҳазар, канорагирӣ; **парҳез кардан** худдорӣ кардан аз чизе, нахӯрдани хӯрокие ба сабаби беморӣ; **парҳез шикастан** ба парҳез эътибор надода чизи носозеро хӯрдан. 2. *маҷ.* порсой, тақво.

ПАРҲЕЗГОР *1. прехизгар* 1. он ки аз корҳои бад худдорӣ мекунад, худдорикунанда. 2. порсо, тақводор.

ПАРҲЕЗГОРӢ *1. прехизгарӣ* 1. худдорӣ кардан аз корҳои бад, аз истеъмоли хӯроки зиёд *ва ғ.* 2. порсой, тақводорӣ; тарки дунё, аскетизм.

ПАРҲЕЗИДАН *1. прехизидан* 1. дурӣ кардан, худро дур нигоҳ доштан; худдорӣ кардан. 2. ҳазар кардан, тарсидан.

ПАРҲЕЗӢ *1. прехизӣ* 1. парҳезгор; парҳезриоякунанда. 2. чизи барои парҳез истифодашаванда; **тағораи парҳезӣ** тағораи шустушӯ; **ошхонаи парҳезӣ** ошхонае, ки таомҳои хоси беморонро тайёр мекунад; **хӯроки парҳезӣ** хӯроки хос барои бемор.

ПАРҲЕЗКОР *ниг.* **парҳезгор.**

ПАРҲЕЗКОРӢ *ниг.* **парҳезгорӣ.**

ПАРҲЕЗОНА *таоме*, ки ба беморон медиҳанд; хӯроке, ки табиб ба бемор фармудааст.

ПАРҲУН *кит.* **پرهون** доира, ҳалқа, чанбар; ҳар чизи доирашакл, тавқ; ҳола, хирмани моҳ; **парҳун кашидан** доира кашидан, ҳалқа намудан, ихота кардан.

ПАРЧА I *1. ниғ.* **порча.** 2. қитъа; **як порча замин** як бўлак замин. 3. фикра, як ҳисса аз навиштаҷот; **парча-палос** гилему палосҳои кӯҳна; чизу чора, майда чуйдаи хона; **парча-парча** қисм-қисм, ҳисса-ҳисса; **парча-парча кардан** ба ҳиссаҳо тақсим кардан.

ПАРЧА II *боғ.* зарбафт, зарбофт, кин-хоб, дебо.

ПАРЧАБУРӢ *он чи парча мебурад;* **қайҷии парчабури** қайҷие, ки ба воситаи он матоъ бурида мешавад.

ПАРЧАГУЛ *боғ.* нақши гулаш калон-калон; матое, ки нақши гули калон-калон дорад.

ПАРЧАМ *кит.* 1. байрақ, ливо. 2. пӯпаки абрешимин, ки ба байрақ баста мешавад.

ПАРЧАМДОР *1. он ки парчам дорад;* байрақдор. 2. *маҷ.* пешсаф, пешрав.

ПАРЧАМДОРӢ *парчамдор* будан, байрақбардорӣ, ҳомии байрақ.

ПАРЧАМӢ *мансуб ба парчам;* монанд ва ба ранги парчам.

ПАРЧИН I *1. бо меҳ сахт часпондашуда, бо меҳ кӯфта сахт пайвастшуда;* **парчин кардан** меҳ зада часпондан; **ба замин парчин шудан** *маҷ.* ба замин сахт часпидан. 2. *кит.* ҳисор ё деворе, ки ба гирди боғ ё киштзор месозанд; девор.

ПАРЧИН II *меъ.* сафолпорае ки барои ороиши биноҳо кор мефармоянд.

ПАРЧИНКОР *он ки парчин мекунад.*

ПАРЧИНКОРӢ *1. парчин кардан.* 2. пайванд бо ёри парчимехҳо.

ПАРЧИНМЕХ *милаи мудавваре,* ки як нӯғаш аз саракҳои тайёри нимгирда ва нӯғи дигараш аз саракҳои парчинкунанда иборат аст.

ПАРЧИНПАЙВАНД *пайванд на-мудани чизе бо парчинмех.*

ПАРШИКАСТА *1. болу пар шикаста.* 2. *маҷ.* очиз, нотафон; ноумед, парсӯхта.

ПАС *1. ақиб, пушт, қафо; муқоб.* **пеш.** 2. сонӣ, баъд, баъд аз он; **пас аз...** баъди..., баъд аз...; **пас аз он** баъди он, баъд аз он; **аз**

ин пас, пас аз ин баъд аз ин, минбаъд; **як рӯз пас** баъди як рӯз; **пас андохтан** (партофтан) иҷрои кореро ба қафо партофтан, ба таъхир андохтан, дер мондан; **пас гардондан** а) ба ақиб гардондан; б) гардонда додан (*мас.*, *қарзро*); **пас гаштан** баргашта рафтан, ақиб гаштан; **пас нишастан** ақибнишинӣ кардан (*дар ҷанг ё дар масъалае*); **пас омадан** баргаштан, гашта омадан; **пас рафтан** а) ба қафо рафтан, баргаштан; б) ақиб мондан, таназзул кардан; *муқоб.* **пеш рафтан**; **пасу пеш рафтан** ин тарафу он тараф гаштан. 3. *збш.* *бе изофа ё бо изофа ва пешоянд ҳамчун пешоянди номи таркибӣ маъноҳои гуногунро ифода мекунад*; **паси...** аз ақибӣ..., дар қафои..., баъди...; **пасу пеш** а) пешу қафо; б) пайи ҳам, аз ақибӣ якдигар; **паси ҳам** пайи ҳам, пайи якдигар; **аз паси...** а) аз пайи...; аз қафои..., аз ақибӣ...; б) аз пайи..., барои иҷрои...; **аз паси ин** баъд аз ин; **ба (дар) паси...** ба ақибӣ;... ба пушти, ба қафои; дар пушти...: **дар паси кӯх**; **пешу пас** тарафи рӯю тарафи ақиб. 4. аз ин мебарояд, ки..., маълум мешавад, ки..., аз ин рӯ, дар ин сурат. 5. дар охир, оқибат; он гоҳ, он вақт; **пас задан** (*кореро, чизеро*) безътибор гардонидан, кам шуморидан; **паси сар кардан** (**мондан**) воқеаро аз сар гузаронидан, марҳилаеро тай кардан; гузашта рафтани ходиса; **пас мондан** қафо мондан, ақиб мондан; **паси сар хоридан** ҳайрон мондан; ноҷор шуда мондан; **пасу пешро дидан** вазъиятро муайян кардан, вазъиятро аз назар гузаронидан ва ба эътибор гирифтан; **аз паси касе рафтан** ба касе пайравӣ намудан; қори касеро давом додан; **дар паси касе будан** мададгор будан, ҳомӣ будан; **балло ба пасаш!** ҳар балое, ки бошад, ба хушаш!

ПАСАЗҶАНГӢ *пас از جنگی* давраи баъдиҷангӣ (*беиштар дар мавриди баъди Ҷанги Бузурги Ватанӣ гуфта мешавад*).

ПАСАНД *پسند* *ниг.* **писанд**.

ПАСАНДА *پسنده* **пасанда кардан** *гуфт.* хо-бондан, ҳомӯш кардан; *фуру* нишондан; **пасанда шудан** хобидан, ҳомӯш шудан, паст шудан.

ПАСАНДЕШ *پس اندیش* 1. он ки дар бораи айёми гузашта андеша мекунад; *муқоб.* **пешбин**. 2. он ки оқибат ва ояндаи ҳудро андеша мекунад, оқибатбин, дурбин.

ПАСАНДОЗ *پس انداز* чизи захирашуда, чизи аз хароҷот пас монанда, захира; **пасандоз кардан** захира кардан; сарфачӯӣ карда маблағеро барои эҳтиёт нигоҳ доштан.

ПАСАФКАНД *پس افکند* 1. *кит.* пасандоз, андӯхта. 2. натиҷа, паёмад. 3. *ниг.* **пасафканда**.

ПАСАФКАНДА *پس افکنده* саргини чорпо ва парандагон.

ПАСАФТОДА *پس افتاده* 1. ақибфтода, ақибмонда, пасмонда. 2. *мач.* ба дунё омада, ба вучуд омада.

ПАСАФТОДАГӢ *پس افتادگی* ақибмонда, пасфтода будан.

ПАСВАНД *پس وند* *збш.* қисми калимае, ки пас аз реша меояд ва маънои онро тағйир медиҳад, пасоянд.

ПАСИН *پسین* 1. баъдӣ; охир, охирин; **рӯзи пасин** *мач.* рӯзи марг, рӯзи вафот. 2. пайравикунанда. 3. вақти рӯз (*мобайни пешин ва гуруби офтоб*); вақти аср.

ПАСИНА *پسینه* *ниг.* **пасин** 1.

ПАСИНГОҲ *پسین گاه* *кит.* бегоҳӣ, аср.

ПАСИНИЁН *پسینیان* *кит.*, *исми ҷомеъ аз пасояндагон*; мутааххирин.

ПАСИПАРДАГӢ *پس پردگی* он чи дар ақибӣ парда рӯх медиҳад; махфӣ, пӯшида; **гуфтугӯзори пасипардагӣ**.

ПАСИПО *پس یا* **пасипо задан** а) ба эътибор нагирифтан, писанд накардан; б) ба ақибӣ пой касе задан дар мусобикаҳои варзишии гуштингирӣ ё дар ҷанги тан ба тан.

ПАСИЧ *پسیچ* *ниг.* **басич**.

ПАСИЧИДАН *پسیچیدن* *ниг.* **басичидан**.

ПАСКАШ *پسکش* он ки корро ба ақиб мекашад, ақибкаш; он ки дар масъалаҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ, маданӣ монеи пешравист, муртаҷеъ.

ПАСКАШӢ *پسکشی* 1. ба қафо кашидан, ақибкашӣ. 2. *мач.* иртиҷоъ [консерватизм].

ПАСКӢЧА *پسکوچه* кӯчаи хурд, кӯчаи танг.

ПАСҚАДАМ *پس قدم* қафомонда; *муқоб.* **пешқадам**.

ПАСМОНДА *پس مانده* 1. *сифати феълӣи замони гузашта аз пас мондан*. 2. қафомонда, ақибмонда (аз касе дар коре). 3. боқимонда, боқимондаи ҳӯрок, пасхӯрда.

ПАСМОНДАГӢ *پس ماندگی* 1. *шакли дигари сифати феъли пасмонда*. 2. *кафомонӣ, ақибмонӣ*.

ПАСНИШИНӢ *پس نشینی* ақибнишинӣ, қафоровӣ.

ПАСНОГАРД *پس ناگرد* он ки ақиб намегардад, он ки ақибнишинӣ намекунад.

ПАСНОКӢ *پس ناکی* ақибнокӣ, пуштнокӣ; ба ақиб: *паснокӣ гурехтан; паснокӣ рафтан* ба қафо нигоҳ карда рафтан.

ПАСОБ *پس آب* 1. оби истифодашуда. 2. оби чиркини чомашӯӣ.

ПАСОВАНД *پساوند* 1. *адш.* кофияи шеър. 2. *збш.* пасоянд.

ПАСОВИДАН *پساويدن* молидан, даст судан, ламс кардан.

ПАСОДАСТ *پساداست* бо нася, чизе, ки ба нася гирифта мешавад.

ПАСОМАД *پس آمد* паёмад; натиҷа.

ПАСОПЕШ *پس پيش* аз паси ҳам, яке аз пайи дигаре, пешу дунбол.

ПАСОҲАН *پس آهн* оҳане, ки мӯзадӯзон дар пушти пойафзол барои қолабрезӣ ва васеъ кардани кафш мегузоранд.

ПАСОЧИН *پساجين* меваҳои дар дарахт пас аз чидан боқимонда.

ПАСОЯНД *پس ايند* он чи баъд меояд; *муқоб. пешоянд*. 2. *збш.* як қисми ҳиссаҳои ёвари нутқ, ки барои робитаи ҳиссаҳои мустақили нутқ хизмат мекунамд (*мас., пасоянди -ро, қатӣ ва ғ.*).

ПАСОЯНДАГОН *پس ايندگان* насли минбаъда, мутааххирин.

ПАСПАГОҲ *پس پگاه* *гуфт.*, *ниг.* пасфардо.

ПАСПОРТ *پس پارت* *ниг.* шиноснома.

ПАСРАВӢ *پس روی* ақибравӣ; ақибнишинӣ.

ПАСТ *پست* 1. зер, поён, таҳ; *муқоб. боло*. 2. поён, нишеб, пасти. 3. кӯтоҳ, калта; *қади паст*. 4. суст, заиф, оҳиста (*дар бораи овоз*); *овози паст*. 5. кам; каммикдор, *намакаш паст*, *музди кораш паст*. 6. бадсифат, *муқоб. аъло, хуб*; *коғазӣ паст, сифаташ паст*. 7. *мач.* нокас, ноодам, бад, ногувор; забун; разил, сифла, фурумоё (*сифати одам*); *паст*

омадани ҳаво сербориш будани ҳаво; *пасту баланд* нишебу фароз, поёну боло, ноҳамвор, ноҳамворӣ, *пасту баланди роҳ, пасту баланди зиндагӣ; паст задан* бад кардан, безътибор гардонидан, ҳақир шуморидан (*касе, чизеро*); *паст кардан* а) оҳиста кардан, костан (*овозеро*); б) суст кардан, фуру нишондан; *паст наомадан (нафаромадан)* сустӣ накардан, тан надодан, таслим нашудан (*дар баҳс*); дар гуфтаи худ исрор кардан; *паст рафтан* поён шудан, кам шудан, суст шудан, беравнақ шудан; *паст фурумадан* поён шудан, кам шудан (*доир ба нарх, наво ва ғ.*); *пасту баланд гап задан* суҳанҳои саҳту ногувор гуфтан; *паст шинондан* хобондан, фуру нишондан; *паст шудан* а) кам шудан, фурумадан; б) суст шудан, аз шиддати худ костан; пасанда шудан; *сар паст накардан* а) сар ҳам накардан; б) таслим нашуда; *паст-паст гап задан* оҳиста-оҳиста, гап задан.

ПАСТАК *پستک* 1. *шакли тасғири паст*; на чандон баланд; *даричаи пастак, хонаи пастак*. 2. кӯтоҳқад, қадкалта; *одами пастак* одами кӯтоҳқад.

ПАСТАКАК *پستکک* *шакли тасғир ва навозишии пастак*: *суфчаи пастак*.

ПАСТАКЧА *پستکچه* *шакли навозишии пастак*.

ПАСТБОЛО *پستبالا* пастқад, кӯтоҳқад.

ПАСТГОНӢ *پست گاني* *кҳн.* маоши лашкар, маблағ ё чизе, ки барои маоши лашкару сипоҳ чудо мегардид.

ПАСТЗЕҲН *پست زهن* кундзехн, камзехн, дорон дарк ва фаҳмиши суст.

ПАСТӢ *پستی* 1. поён будан, поёнӣ, фурудӣ; *муқоб. баландӣ*. 2. чуқурӣ, нишебӣ, пастхамӣ. 3. кӯтоҳӣ: *пасти қад, пасти сакф*. 4. сустӣ, заифӣ; савияи баланд надостан. 5. *мач.* хорӣ, забунӣ, бекадрӣ; разилӣ, сифлагӣ, нокаси: *хорию пасти; пасти кардан* сифлагӣ кардан, нокаси кардан; *пастию баландии дунё* баду неки дунё; хушию нохушии зиндагӣ.

ПАСТҚАД *پست قد* қадпаст, қадаш паст, кӯтоҳқад; калта.

ПАСТҚОМАТ *پست قامت* *ниг.* пастқад.

ПАСТМАЗМУН *پست مضمون* мазмунаш паст ва каммазмун: *иншои пастмазмун*.

ПАСТНАЗАР *پست نظر* 1. назараш паст. 2. но-

мард, нокас.

ПАСТНАЗАРӢ پست نظری 1. пастназар будан.
2. номардӣ, нокаси.

ПАСТНИҲОД پست نهاد *ниг.* пастфитрат.

ПАСТОБ پست آب чои пасти об.

ПАСТРАВАНДА پسترونده *сифати феълии за-*
мони ҳозира аз паст рафтан; поён шудан;
камшаванда, сустшаванда.

ПАСТРАВӢ پست روی 1. паст рафтан, қафо
рафтан. 2. таназзул.

ПАСТСАҒРӢ پست سفری 1. суринаи паст дош-
тан, рони паст доштан; пастқафал (*нисбат*
ба асп, хар ва ғ.). 2. маҷ. пастқад (*нисбат ба*
асп, хар ва ғ.).

ПАСТСАЛИҚА پست سلیقه он ки маҳорати хуби
эҷодӣ надорад; камсалиқа, каммаҳорат,
камистеъдод.

ПАСТСИФАТ پست صفت бо сифати паст, сифа-
тан бад; бадсифат, дорои кайфияти паст.

ПАСТСИФАТӢ پست صفتی пастсифат будан,
бадсифатӣ.

ПАСТТИНАТ پست طینت сифла, нокас, дун, ра-
зил, бадниҳод, пастниҳод.

ПАСТТИНАТӢ پست طینتی нокаси, разилӣ,
лаинӣ, сифлагӣ; пастфитратӣ бадниҳодӣ,
пастниҳодӣ.

ПАСТТОЛЕӢ پست طالع он ки кораш кам омад
мекунад; назарногир, камбахт, шӯртолеӢ.

ПАСТФИТРАТ پست فطرت лаин, разил, сифла;
одами пастфитрат одами пастниҳод.

ПАСТФИТРАТӢ پست فطرتی лаинӣ, разилӣ,
сифлагӣ, пастниҳодӣ.

ПАСТҲАМӢ پست خمی хамгашти кӯх, девор;
чое, ки рост набуда, аз назар пинҳон аст.

ПАСТҲИММАТ پست همت ҳимматаш паст,
беҳиммат, хасис.

ПАСТҲИММАТӢ پست همتی беҳимматӣ,
хасисӣ.

ПАСТЧИНС پست جنس аз чинси паст; аз мар-
думони нокас; разил, пастниҳод, пастфит-
рат.

ПАСТШАВАНДА پست شونده 1. *сифати феълии*

замони ҳозира аз паст шудан. 2. *зби.* пас-
траванда, сустшаванда (*нисбат ба овоз*); **за-**
даи пастшаванда.

ПАСТШАВӢ پست شوی 1. паст шудан; фурома-
дани чизе (*мас., об*); сустшавӣ. 2. камшавӣ.

ПАСФАРДО پس فردа як рӯз баъд аз пагоҳ.

ПАСХАМ پس خم чуқур, нишеб, пастхам.

ПАСХАМӢ پس خمی *ниг.* пастхамӣ.

ПАСХЕЗ پس خیر шогирди гӯштигир, ки баъд
аз таълими гӯштигирӣ бо устои худ гӯшти
мегирад.

ПАСХӢРДА پس خورده боқимондаи хӯроки
хӯрдашуда.

ПАТ پت 1. пашми нарме, ки аз таги мӯи
хайвонот аз қабилӣ буз ва гӯсфанд мебаро-
яд, тибит. 2. қабати нарми пашмонанд, ки
бар рӯи баъзе чизҳои бофта пайваста аст:
пати бахмал, пати қолин. 3. аз пат бофта-
шуда: **гилеми пат.**

ПАТАК پتک порчаи мулоими матоъ ё намад,
ки барои нарм доштани пой дар даруни
пойафзор гузошта мешавад; ♦ **патаку пай-**
тоба шудан саросема ба коре машғул шу-
дан; дар атрофи *касе, чизе* чарх задан (ба-
рои хизмати вай); **кафшро монда ба патак**
(**патакро пӯшида**) гурехтан саҳт саросема
шуда гурехтан.

ПАТАКФУРӢШ پتک فروش он ки патак
мефурӯшад, фурӯшандаи патак.

ПАТАКЧА پتکچه *биол.* чонвари содатарини
обӣ.

ПАТАР پتر *кит.* тангаи филизӣ, ки дар он ти-
лимот нақш мекунад; таъвиз, тӯмор.

ПАТАР-ПАТАР پتر پتر *калимаи тақлиди овоз,*
ки паси ҳам баромадани овозеро ифода ме-
кунад: **патар-патар кардан.**

ПАТАРРОС پتراس *калимаи тақлиди овоз аз*
қабилӣ **патар-патар; патаррос задан** патар-
патар кардан.

ПАТВОЗ پتواز *кит.* нишемангоҳи кабӯтар, боз
ва дигар мургони шикорӣ, ки аз ду ҷӯби ба
замин кӯфташуда ва ҷӯби дигари болои он
ниҳодашуда иборат аст.

ПАТДОР پتدار бофтае, ки ба рӯяш пат дорад,
патнок: **гилеми патдор.**

ПАТЕНТ лот. *патент* 1. ҳуҷҷате ки соҳиби ихтироъ будани касеро тасдиқ мекунад. 2. шаҳодатнома барои тичорат, харидуфурӯш ва истеҳсоли моле ва ғ.

ПАТЕФОН фр. *патефон* кхн. граммафони бекарнай.

ПАТӢРА *پتیاره* 1. офат, бало. 2. зишт, муҳиб, ҳавлноқ, бадҳайбат. 3. инод, адоват, душмани. 4. *мач*. дев.

ПАТИЛА *پتيله* ниг. *фатила*.

ПАТНОК *پتناک* патдор, дорои пат.

ПАТОЛОГИЯ ю. *پتالاجيه* як қисми илми тиб, ки чараёни касалӣ ва ҳолати бадан, иллати пайдоиш ва сабабҳои бемориҳоро меомӯзад.

ПАТОЛОГӢ *پتالاجي* мансуб ба **патология**.

ПАТФУЗ *پتفوز* лабу лунҷ, гирдогирди даҳон.

ПАХ *پخ* *калимаи тақлиди овозе*, ки бо он гурба ва сағро меронанд.

ПАХМОҚ *پخماق* мӯйсар ва риши шона накарда ва ба ҳам печида.

ПАХМОҚМӢ (Ӣ) *پخماق موي* мӯяш пахмоқ, жӯлидамӯй.

ПАХНУ *پخنو* кит. раъд, тундур.

ПАХОЛ *پخال* хошоки пояи шолӣ ё зағир баъди кӯфта шуданаш.

ПАХОЛӢ/ПАХОЛИН *پخالين/پخالي* мансуб ба **пахол**; аз пахол тайёршуда.

ПАХОЛПӢШ *پخالپوش* бо пахол пӯшида.

ПАХСОН *پخسان* кит. пажмурда, афсурдашуда (аз *дарду гам*).

ПАХТ *پخت* кит. он чи дар зери пой одам, ҳайвон ё чизи дигар пахш шуда бошад; **пахту пахт** либосу анҷом, моликият.

ПАХТА *پخته* 1. гиёҳи алафии яксолаи зироати-ву коштанӣ бо баргҳои пахну гулҳои зарду сафедранг ва тухми равшани дона-дона. . 2. ҳосили ин гиёҳ, ки сафедранг буда аз он нах мересанд ва барои саноати нассочӣ ашёи хом буда, аз тухми он равшан ва маводи дигари саноатӣ ва хуроки чорво ҳосил мекунад; нахи аз чигит тозакардаи онро ба кӯрпа, болиш ё чома низ меандозанд; **пахта барин** хеле нарм ва сафед; **пахтаи аб-**

решим ниг. пахтаи маҳиннах; пахтаи маҳиннах пахтае, ки нахаш маҳини борик аст; **пахтаи ҷойдорӣ** пахтаи маҳаллии навъаш тағйирнаёфта, ғӯза; **пахтаи мисри** навъе аз пахта, пахтаи маҳиннах; **пахта дар ғӯш доштан** сухан нашунидан, худро ба карӣ задан; **ба дами чизе пахта шудан** дами чизеро гардондан; ба чизе монёш шудан.

ПАХТАГИН *پختگين* ниг. **пахтагӣ**; пахта андохта дӯхташуда, пахтадор, пахтанок: **камзӯли пахтагин**.

ПАХТАГӢ *پختگي* аз пахта бофташуда: **газвори пахтагӣ**.

ПАХТАҒУНДОРӢ *پخته‌غنداري* пахтачинӣ.

ПАХТАДОР *پخته‌دار* пахта андохта дӯхташуда, пахтанок: **чомаи пахтадор**.

ПАХТАЗОР *پخته‌زار* майдони киштзори пахта.

ПАХТАКАШ *پخته‌کش* он ки пахтаро аз ғӯза ҷудо карда ҳаллоҷӣ кор карда чигиташро мегирад.

ПАХТАКАШӢ *پخته‌کشي* амали аз ғӯза ҷудо карда аз чигит тоза намудани пахта.

ПАХТАКАШОНӢ *پخته‌کشاني* аз як ҷо ба ҷои дигар кашондани пахта.

ПАХТАКОР *پختکار* он ки пахта кишт мекунад, он ки пахта мерӯёнад.

ПАХТАКОРӢ *پختکاری* соҳаи пахта коридан; кишти пахта, парвариши пахта, пахтарӯёнӣ.

ПАХТАНОК *پختناک* либоси пахта андохта дӯхташуда: **камзӯли пахтанок, чомаи пахтанок**.

ПАХТАРЕСӢ *پخته‌ريسي* пахта ресидан, аз пахта нах тайёр кардан, ресидани нахи пахта.

ПАХТАСЕБ *پخته‌سيب* як навъ себи сафедранг.

ПАХТАСОЗӢ *پخته‌سازي* бо сабадҷӯб зада тити пахмоқ кардани пахта.

ПАХТАСУПОРӢ *پخته‌سپاري* супоридани пахта (ба *хирман*, ба *корхона* ва ғ.).

ПАХТАТОЗАКУНӢ *پخته‌تازه‌کني* тоза кардани пахта аз чигит; **корхонаи пахтатозакунӣ** корхонае, ки пахтаро аз чигит тоза карда той мебандад.

ПАХТАХУШККУНАК *پخته‌خشک‌کنک* афзоре,

ки бо ёрии он пахтаро хушк мекунад.

ПАХТАХУШКОНӢ پخته خشکани пахтаи намро хушк кардан.

ПАХТАЧИН پخته چين он ки пахта мечинад, он ки ба чамъоварии пахта машғул аст.

ПАХТАЧИНӢ پخته چين пахта чидан; пахтағундорӣ; чамъоварии пахта; **мошини пахтачинӣ** мошини махсус (комбайн), ки ду ё чор қатори (чӯяки) пахтаро якбора мечинад.

ПАХТАЧӢ پختجي таър. он ки бо хариду фурӯши пахта машғул мешуд.

ПАХТАЧАЛЛОБ پخته جلاب таър. чаллоби пахта; он ки пахтаро ҳарида бо нархи гарон мефурӯхт, пахтафурӯш.

ПАХТАЧАЛЛОБӢ پخته جلابي таър. хариду фурӯши пахта бо ғоидааш, ки пахтачаллобон мекарданд.

ПАХТАШИНОС پخته شناس мутахассиси парвариши пахта.

ПАХТАШОНАКУНӢ پخته شانه کنی шона карда барои ресидан тайёр кардани пахта (мас., дар корхона).

ПАХШ I پخش :пахш кардан а) зер кардан, пачақ кардан; б) гузоштан, зер кардан, часпондан; в) фаро гирифтан, пӯшондан; **рӯдро пахш кардани рег**; г) хобондан, паст кардан; д) паҳн кардан; афшондан; **нур пахш кардан** нур парокандан; **мӯҳр пахш кардан** мӯҳр задан; **туҳм пахш кардан** болои туҳм хобидани мурғ; **хоб пахш кардан** касеро хоб зер кардан, ғалаба кардани хоб ба касе; **пахш карда даромадан** зер карда даромадан (бе иҷозат); ҳамла кардан; **пахш шудан** а) маҷақ шудан; фишори саҳт дидан; б) маҷ. мағлуб шудан.

ПАХШ II پخش 1. паҳн кардан, паҳншуда (мас., садо, овоза, ахбор ва ғ.). 2. шунавонидан ё намоиш додани барномаҳо тариқи радио ва телевизион: **пахши ахбор**, **пахши мустақим**, **пахш кардан** а) паҳн намудан; б) расонидан (таваассути радио ва телевизион).

ПАХШКУНӢ پخش کنی 1. пахш кардан, ба замин хобонда фишор додан. 2. ҳамла кардан.

ПАХШОПАШ پخشایش пахш кардани бисёр; бардору зан, талотуб.

ПАХШХӢРДА پخش خورده пахшшуда.

ПАҲЛАВИШИНОС پهلوۍ شناس он ки забони паҳлавиро медонад ва ба таҳқиқи пажӯҳиши он машғул аст, мутахассиси забони паҳлавӣ.

ПАҲЛАВӢ پهلوۍ 1. мансуб ба давраи Ашкониён ва Сосониён ё мардуми он давра (асрҳои аввали баъд аз милод то асри VII): **забони паҳлавӣ**. 2. номи хате, ки дар аҳди Сосониён мустаъмал будааст: **хати паҳлавӣ**.

ПАҲЛАВОН پهلوۍ 1. зӯрманд, пурзӯр; далер. 2. гӯштингир; **паҳлавони сари деги** ошшахси пурхӯри меҳнатгурез.

ПАҲЛАВОНЗОДА پهلوۍ زاده фарзанди паҳлавон, он ки аз хонадони паҳлавонон аст.

ПАҲЛАВОНӢ پهلوۍ 1. мансуб ба **паҳлавон**. 2. пурзӯрӣ, боқувватӣ, шучоат, диловарӣ; **доди паҳлавонӣ** додан қаҳрамонӣ ва шучоат нишон додан, дар паҳлавонӣ мумтоз будан.

ПАҲЛАВОНОНА پهلوۍ انانه мисли паҳлавон; пуркувват, зӯр: **бозувони паҳлавонона**.

ПАҲЛАВОНПАЙКАР پهلوۍ پيکار кавичусса, тануманд.

ПАҲЛАВОНСУРАТ پهلوۍ صورت **ниг. паҳлавончусса**.

ПАҲЛАВОНЧУССА پهلوۍ چته бузургчусса, кавипайкар; паҳлавонпайкар.

ПАҲЛУ پهلو 1. яке аз ду тарафи сина ва шикам, тарафи рост ва чапи сина ва шикам. 2. тараф, ҷониб. 3. *бо изофа ва пешояндҳои асли омада маънои* тараф, ҷониб, самт; канор, канора, қатор, саф *ва ғайраро* ифода мекунад; **пахлуи...**, **аз пахлуи...**, **дар пахлуи...** назди..., қариби..., пешӣ..., **ба пахлуи...** ба назди...; **дар пахлу рафиқҳои зӯр доштан**. 4. қисми рост ё чапи лашкар: **пахлуи чапи лашкар**. 5. маҷ. шоҳа, нажда; **пахлу** додан нажда баровардан, шоҳ паҳн кардани растанӣ; **дар пахлуи касе даромадан** ба касе ёрӣ додан, ба қори касе мадад расонидан; **пахлу ба пахлу** пахлуи ҳам, дар як қатор, баробар; **пахлу задан** баробар шудан, баробарӣ кардан; муқобилат кардан (бо касе).

ПАҲЛУДАРӢ پهلودرى чорчӯбаи атрофи дару тиреза, ки онро нигоҳ медорад.

ПАҲЛУДОР پهلودار 1. кит. тануманд, бузургчусса. 2. дарахти сершоҳа ва паҳншоҳ. 3.

мач. дутарафа; ду маъно дошта: **суханони паҳлудор**. 4. *кит.* пойдор, устувор.

ПАҲЛУДОРӢ پهلوډارى 1. бузургчуссағӣ, қавихайкалӣ, танумандӣ. 2. сершоҳу сербар бурдан.

ПАҲЛУЗАН پهلوژن паҳлусой, *касе*, ки даъвои баробарӣ ва ҳампоягӣ мекунад.

ПАҲЛУӢ پهلوئى мансуб ба паҳлу; дар паҳлу воқеъшуда.

ПАҲЛУНИШИН پهلونشين дар паҳлу ништа; ҳамнишин, мусоҳиб, ҳамдам.

ПАҲЛУЧӢБ پهلوچوب 1. чӯби дар паҳлу воқеъшуда: **паҳлuchӯби** дарвоза. 2. *варз.* чӯбҳои паҳлуии дарвоза.

ПАҲЛУШИКОФ پهلوشکاف *кит.* дарандаи паҳлу, шикопандаи паҳлу (*сифати тег ва шамшер*).

ПАҲН پهن 1. васеъ, фарох, ҳамвор, кушода: **дашти паҳн**. 2. сербар: **китфи паҳн**, **тасмаи паҳн**; **паҳн гардидан (шудан)** а) густурда шудан; фарох шуда ба ҳар тараф ёзида рафтан; б) ҳар тарафро фуру гирифтан, интишор ёфтан: **овоза паҳн шудан**, **рузнома паҳн шудан**; **паҳн кардан (намудан)** а) густурдан, кушодан; **дастархон паҳн кардан**; б) чорӣ кардан; умумӣ гардонидан, интишор додан: **паҳн кардани тачрибаи пешқадам**.

ПАҲНА I پهنه арса, соҳат, майдон; **паҳнаи корзор** арсаи чанг, майдони муҳориба.

ПАҲНА II پهنه *варз.* 1. кафчае, ки бо он гӯй бозӣ мекунад, чӯбдасти кафчадор барои гӯйбозӣ (тӯббозӣ), навъе аз чавгон. 2. лавозимоти бозии тенниси рӯимизӣ (ракетка).

ПАҲНБАР پهن بر бари васеъдошта; **матон паҳнбар** матое, ки бари васеъ (паҳн) дорад.

ПАҲНБАРГ پهن برگ баргаш паҳн; *муқоб.* **борикбарг**, **сӯзанбарг**: **хонаводаи дарахтони паҳнбарг**.

ПАҲНБОЛ پهن بال боли васеъ дошта; болаш паҳн: **парандаи паҳнбол**.

ПАҲНГӢШ پهن گوش дорои гӯши паҳн, гӯш-калон, лапаргӯш.

ПАҲНДАШТ پهن دشت дашт ва саҳрои васеи паҳновар.

ПАҲНДӢШ پهن دوش чорпахлу, шонапахн.

ПАҲНӢ پهنى паҳно, бар, васеи, паҳноӣ.

ПАҲНКИТФ پهن کتف китфаш паҳн, китфвасеъ.

ПАҲНКУНАНДА پهن کنده 1. *сифати феълии замони ҳозира аз паҳн кардан*. 2. интишордиҳанда, бурдарасонанда; овоза-кунанда: **паҳнкунандаи гап**.

ПАҲНКУНӢ پهن کنى 1. интишордиҳӣ; вусъатдиҳӣ: **паҳнкунии ахбор**. 2. умумигардонӣ; дастрас намудан.

ПАҲНКӢХ پهن کوه *ҷугр.* кӯҳи паҳн, кӯҳи паст, пасткӯҳ, пуштакӯҳ.

ПАҲНО پهنا бар; паҳнӣ; арз; *муқоб.* **тӯл**; **паҳнои замин**.

ПАҲНОБ پهن آب обаш паҳн, вусъати обаш зиёд; обаш бисёр (*сифати дарё*): **рӯди паҳноб**.

ПАҲНОВАР پهناور бисёр васеъ, ниҳоят сербар, кушоду фарох: **води паҳновар**.

ПАҲНОВАРӢ پهناورى васеъ будан, кушод будан, фарох будан, паҳнӣ, паҳноӣ.

ПАҲНОӢ پهنائى 1. паҳно, паҳнӣ, фарохӣ, васеи: **паҳноӣ доштан**. 2. арз, бар: **паҳноии замин**.

ПАҲНОНА پهناه *кит.* маймун, бўзина.

ПАҲНПЕШОНӢ پهن پيشانه пешониаш паҳн, пешонипаҳн, пешонивасеъ.

ПАҲНРИШ پهن ريش ришаш паҳн, дорои риши паҳн.

ПАҲНРӢӢ پهن روى рӯяш паҳн, васеърӯӣ, дорои рӯи васеъ.

ПАҲНСИНА پهن سينه синааш паҳн, сандуқи синааш васеъ.

ПАҲНШОНА پهن شانه паҳндӯш, паҳнкитф, чорпахлу.

ПАҲНШУДА پهن شده *сифати феълии замони гузашта аз паҳн шудан*; интишорёфта; овозашуда: **овозаҳои паҳншуда**.

ПАҲ-ПАҲ په په 1. *калимаи нидой барои ифодаи ҳиссиёти хурсандӣ ва навозиши офарин*, таҳсин; **паҳ-паҳ задан** офарин кардан. 2. калимае, ки хангоми қарохат аз чизе гуфта мешавад: **паҳ-паҳ бӯи бад меояд**.

ПАЧАҚ پچق маҷақшуда, фишорхӯрда, задашуда, латхӯрда; **пачақу маҷақ** маҷақшуда.

ПАЧАҚШУДА پچق شده *сифати феълии замони гузашта аз пачақ шудан*; маҷақшуда.

ПАШ پش 1. мӯи гардани асп, ёли асп. 2. тур-рай дастор ва камарбанд; *ниг. фаш* 1. 3. банди симин ё оҳанин, ки ба тахтаҳои дар ва сандуқҳо барои мустаҳкам кардан мезананд. 4. банде, ки қадоқчиҳо барои пайвасти кардани косаҳои шикаста ва мӯякрафта ва ё кафида мезананд. 5. банди ҳалқа, банди камарбанд.

ПАШАНГ پشنگ *кит.* 1. мили оҳанин дароз ва сартез, ки ба воситаи он деворро сӯрох мекунанд; дайлам. 2. занбар. 3. борхез, фишанг. 4. оби пошидашаванда; чакра, қатраи чизе. 5. дар асотири Эрони қадим-номи бародарзодаи Фаридун ва падари Манучехр. 6. номи падари Афросиёб дар «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ.

ПАШИЗ پشيز *кхн.* пули сиёҳи камарзиш.

ПАШИЗА پشيزه *кит.* 1. *ниг. пашиз*. 2. пулакчаи симин ё оҳанин, ки барои зинат бар камарбанди сипоҳиён ва лаҷоми асп мечаспонанд. 3. пулакчаи пӯсти моҳӣ. 4. чизи оҳанӣ ё биринҷии тунук, ки байни тега ва дастай корд васл мекунанд, гулбанди корд.

ПАШК پشک *кит.* баробарӣ, ҳамполагӣ.

ПАШМ پشم 1. мӯе, ки дар бадани ҳайвонот (*аз қабилӣ* буз, гӯсфанд) мерӯяд ва барои бофтани матоъҳои мӯина истифода мешавад; ♢ **пашму қасаб** тору пур. 2. мӯи бадани инсон ба ғайр аз мӯйсар. 3. мӯяки болои баъзе меваҳо.

ПАШМАК پشمک як навъ ҳалво, ки аз орд ва шакар мепазанд ва мисли мӯй тор-тор мешавад.

ПАШМБОР پشمبار он чи аз пашм бофта шу-дааст, он ки ё он чи пашмо мебофад ва аз он матоъҳои пашмӣ омода мекунанд.

ПАШМБОРӢ پشمبارى амали пашмбоф; боф-таки маснуоти пашмӣ, пашминабофӣ.

ПАШМИБУЗӢ پشمبزی аз пашми буз бофта-шуда: **чилбури пашмибузӣ**.

ПАШМБУР پشمبر абзори буранда, ки барои буридан ва тарошидани пашм истифода мешавад.

ПАШМДОР پشمدار 1. дорои пашм. 2. бо пашм пӯшонидашуда.

ПАШМИН پشمين 1. аз пашм бофташуда. 2. чакман.

ПАШМИНА پشمينه *ниг. пашмин*.

ПАШМИНАБОФӢ پشمينه بافی *исми амал аз пашмина бофтан*; бофтани матоъҳои пашмӣ.

ПАШМИНАВОР پشمينه وار матоъҳои аз нахи пашмӣ бофташуда.

ПАШМИНАПӢШ پشمينه پوش 1. пӯшандаи ли-боси пашмин; чакманпӯш. 2. *кхн.*, *мач.* зохид, сӯфӣ.

ПАШМНОК پشمناک *ниг. пашмдор*.

ПАШМОГАНД پشم آگند чул, полон, оганда бо пашм, пуршуда бо пашм, полон ва ҳар чи-зе, ки бо пашму пашмина ва пахтаву тикапораҳо пур мекарданд ва барои захм набардоштани пушти чорпои боркаш бо-лои он мегузоштан.

ПАШМОҚ/БАШМОҚ پشماق/بشماق *т.* кафш, пойафзор.

ПАШМОЛУД پشم آلود олуда бо пашм, омехта бо пашм.

ПАШМРЕС پشمريس он ки пашмо ба нахи пашмӣ табдил медиҳад, ресандаи пашм.

ПАШМРЕСӢ پشمريسي *исми амал аз пашм ре-сидан*; ресидани пашм барои бофтани матоъҳо.

ПАШМРЕХТА پشم رخته ҳайвоне, ки пашмаш рехтааст, чизҳои пашмнок, ки пашмашон рехтааст.

ПАШМТАРОШАК پشم تراشک абзори махсус барои тарошидани пашм.

ПАШМТАРОШӢ پشم تراشي *исми амал аз пашм тарошидан*; тарошидани пашми ҳайвонот (*аз қабилӣ* гӯсфанд, буз ва ғ.) барои саноати бофандагӣ.

ПАШМЧИН پشم چين абзоре, ки бо он пашми баданро мечинанд; он ки пашми ҳайвонро мечинад, пашмтарош.

ПАШМШОНАКУНАК پشم شانکنک афзор ба-рои тоза кардани пашм

ПАШМШӢӢ پشم شوي *шустани пашм барои тоза карда ба ресидан тайёр кардани он*.

ПАШТУ پشتو 1. як гурӯҳи этникӣ, ки аксария-

ташон дар Афғонистон сукунат доранд. 2. забони халқи пушту (яке аз забонҳои давлати Давлати Исломи Афғонистон).

ПАШША *پشه* як навъ ҳашароти болдору нешдор; *♦ пашшаи оши касон* он ки ба кори дигарон ноҷо мудохила мекунад; *пашшаи шилқин* каси безоркунанда, *касе*, ки бо рондан намеравад; *пашша пар намезанад* оромӣ ҳукмрон; *пашшаро озор надодан* беозор будан; *пашша шудан* ба *касе* ҷақа шудан; *гирди касе ҷарх зада* ўро безор кардан; *аз пар задани пашша хабардор будан* аз ҷама ҷиз воқиф будан; *ниҳоят кунҷков будан*; *аз пашша фил сохтан* ҷизеро аз будаи зиёд карда нишон додан, муобот кардан; *ба оши касе пашша шудан* ба *касе* ҳалал расонидан.

ПАШШАБАНД *پشه بند* *ниг.* пашшахона.

ПАШШАБАНДӢ *پشه بندی* *марбут ба* пашшабанд; муносиби пашшабанд.

ПАШШАГИР *پشه گیر* доруи часпаки болои коғаз ё ҷизи дигар, ки пашша ба он часпида мемонад; *пашшагир шудан* бисёр очизу нотава.

ПАШШАКУШ(АК) *پشه کش* *афзоре*, ки ба он пашша мекушанд.

ПАШШАХОНА *پشه خانه* ҷодаре, ки барои муҳофизат аз пашша аз матои тунук (дока) дӯхта, тобистон ба даруни он меҳобанд, пашшабанд.

ПАШШАХӢРДА *پشه خورده* *тиб.* реше, ки дар давом мекунад ва ба ақидаи халқ гӯё аз гизидани пашша пайдо мешавад.

ПАЮГОНӢ *پيوگانی* *кит.* тӯйи арӯсӣ.

ПАЮСИДАН *پيوسیدن* *кит.* таваққӯъ доштан, умедвор шудан, интизор шудан, нигарон будан.

ПАЯМБАР *پيغمبر* *ниг.* пайғамбар.

ПАЯМБАРӢ *پيبری* *ниг.* пайғамбарӣ.

ПЕ *پ* номи ҳарфи сеюм дар алифбои арабиасосӣ тоҷикӣ ва дар ҳисоби абҷад бо *бе* (*پ*) баробар буда, шумораи 2-ро ифода мекунад; дар алифбои ҳозираи тоҷикӣ номи ҳарфи бистум (*П*).

ПЕДАГОГ *ю.* *пидгаг* *ниг.* омӯзгор.

ПЕДАГОГИКА *ю.* *пидгагик* илми таълиму

тарбия, омӯзгорӣ.

ПЕДАГОГӢ *پيدگای* *мансуб ба* педагогика; омӯзгорӣ.

ПЕДАЛ *фр.* *пидл* *тех.* ҷашанги мошин ё олати мусиқӣ, ки вайро бо пой зер карда механизмро ба ҳаракат мебароранд: *педали дучарха*.

ПЕДИАТР *ю.* *пидттр* *тиб.* духтури бемориҳои бачагон, кӯдакпизишк.

ПЕНИТСИЛЛИН *лот.* *пинитсиллин* *тиб.* як навъ дору, ки аз баъзе ҳелҳои замбурӯғи мағорбароранда тайёр мекунад ва барои муолиҷаи сироятҳои фасоднок ва г. истифода мешавад.

ПЕНСИН *ю.* *пинсин* 1. моддаи луоби меъда, ки ба ҳазми хӯрок хизмат мекунад. 2. дорое, ки аз ин моддаи меъдаи баъзе ҳайвонот тайёр карда мешавад.

ПЕНТОН *ю.* *пентан* *биол.* маҳсули аввалини ҳазми сафедаҳо дар узви ҳозима.

ПЕРАҲАН *پيرهن* *ниг.* пероҳан.

ПЕРАҲАНДОР *پيرهن دار* он ки курта ба тан дорад; куртадор; куртапӯш: *духтари пераҳандор*.

ПЕРАҲАНПӢШ *پيرهن پوش* он ки курта ба тан кардааст, куртапӯш; пероҳандор.

ПЕРАҲАНЧОК *پيرهن چاک* 1. он ки пераҳанаш дарида аст, пераҳандарида, куртадарида, либосдарида. 2. *мач.* ранчида, ошуфта, зору нотава.

ПЕРГАМЕНТ *ю.* *пиргемент* 1. мавод барои хатнависӣ, ки пеш аз ихтирои коғаз аз пӯст тайёр карда мешуд. 2. дастнависи дар ин ҳел коғаз навишта.

ПЕРИГЕӢ *ю.* *пиригӣ* нуқтаи ба замин наздиктарини мадори моҳ.

ПЕРИМЕТР *ю.* *пириметр* *риџ.* маҷмӯи дарозии ҷамаи тарафҳои шакли мусаттаҳ.

перо(ӣ) (*پیرای*) *асоси замони ҳозира аз* перостан.

ПЕРО(Ӣ) (*پیرای*) зеб, зинат, ороиш; *перо шудан* орошта шудан.

ПЕРОИШ *پیرایش* зеб додан, оро додан, перостан, ороиш.

ПЕРОМУН *پیرامون* гирд, гирдогирд, атроф.

ПЕРОР *пирар* соли пеш аз порсол, перорсол, пеш аз соли гузашта.

ПЕРОРИН *пирарин* *ниг.* перорина.

ПЕРОРИНА *пирарине* перорсола, ду сол пешина.

ПЕРОРСОЛ *пирар* *ниг.* перор.

ПЕРОРСОЛА *пирарсале* ду сол пеш буда.

ПЕРОСТА *пирасте* 1. *сифати феълии замони гузашта аз перостан.* 2. ораста, зинатёфта.

ПЕРОСТАГӢ *пирастегӣ* 1. *шакли дигари сифати феълии замони гузаштаи перостан.* 2. орастагӣ, мураббагӣ, зебӣ.

ПЕРОСТАН *пирастан* 1. буридани мӯйҳои барзиёд барои оростан; ороиш додан; зебу зинат додан. 2. буридани шохҳои барзиёди дарахтон барои ба тартиб андохтан ва тезонидани сабзиши онҳо.

ПЕРОҲАН *пиран* курта; либоси тунук, тахпӯш.

ПЕРОЯ *пиряе* ороиш, зебу зинат; **пероя бастан** а) ороиш додан; б) *мач.* ба назм даровардани сухан.

ПЕРОЯБАНД *пиряебанд* ороишгар, зинатдиханда.

ПЕРОЯБАНДӢ *пиряебандӣ* амали пероябанд, пероябанд будан, зебу зинат ва ороиш додан.

ПЕРОЯГАР *пиряегар* *ниг.* пероябанд.

ПЕРОЯДЕҲ *пиряеде* *ниг.* пероябанд.

ПЕРОЯПӢШ *пиряепош* зеварбаста, ороишдода, бо зару зевар зинатдода.

ПЕРОЯСОЗӢ *пиряе سازی* зинат додан, ороиш додан.

ПЕРПЕНДИКУЛЯР *лот.* *перпендикуляр* *риёз.* хати амудӣ; **перпендикуляр фурувардан** хати амудӣ кашидан.

ПЕРРОН *фр.* *пиран* майдони назди истгоҳи роҳи оҳан, ки қатора омада меистад, сахни вокзал (*ҷои баромадан ва фаромадан*).

ПЕРСОНАЖ *лот.* *персонаж* *адш.* иштирокчи асари бадеӣ, шахси тасвиршаванда дар асари бадеӣ, қаҳрамони асар: **персонажи манфӣ**, **персонажи мусбат**.

ПЕС *тиб.* 1. касалии пӯст аст, ки дар бадани инсон ва ҳайвон аз вайрон шудани пигментатсияи доғҳои сафед пайдо мешавад, барас. 2. бемори гирифтори ин касали; **пес шудани кор** вайрон шудани кор, расво шудани кор; **песи маҳав** разил, нобакор, сифла..

ПЕСА *песе* 1. сиёҳу сафеди омехта ба ҳам, ало, аблақ, дуранга, мошубиринҷ. 2. *мач.* дурӯя, мунофиқ.

ПЕСӢ *песи* мубталои бемории пес, пес будан.

ПЕССИМИЗМ *лот.* *пессимизм* рӯҳафтодагӣ, ноумедӣ, маъюсӣ; бадбинӣ; муқоб. **некбинӣ**.

ПЕССИМИСТ *лот.* *пессимист* рӯҳафтода, ноумед; бадбин.

ПЕССИМИСТӢ *пессимисти* мансуб ба **пессимизм**; рӯҳафтодагӣ.

ПЕТРОГРАФИЯ *ю.* *петрография* *геол.* як шӯбаи геология, ки маъданҳои кӯҳиро аз ҷиҳати таркиби минералӣ, мавқеъ ва таърихи пайдоиши онҳо меомӯзад.

ПЕХ *пих* *ниг.* пих.

ПЕХОЛ *пихал* *кит.* пасифандаи парандагон, саргини мурғон.

ПЕХТАН *пихтан* *кит.* печидан, печондан, тофттан.

ПЕҲ *пие* *ниг.* пих.

ПЕҲОБА *пиеба* *ниг.* пиёба.

печ *пич* 1. *асоси замони ҳозира аз печидан.* 2. *ҷузъи насини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои печида, печонда:* **коғазпеч**, **оҳанпеч**, **лӯлапеч** *ва ғ.*

ПЕЧ *пич* 1. хамидагии чизе, тобхӯрдагии чизе; гардиш, **печи роҳ**. 2. тоб, ҳалқа, ҳам; ҳар як аз ҳам ва тобхӯрдагии чизе: **печи мӯй**, **печи сала**; **печ дар печ (печ-печ)** а) ҳам дар ҳам, ба ҳам печида, пурпечу ҳам; б) *мач.* душвор, мураккаб: **масъалаи печ дар печ**, **печу тоб**; **печу ҳам** гардиш ва тобхӯрӣ, қачу қилебӣ; **печу хами роҳ**; **печу тоб хӯрдан** а) печидан, саҳт давр зада гирд гаштан; б) ба худ печидан; бетоқату безобита шудан; **печ хӯрдан** а) хамидагӣ пайдо шудан дар чизе; б) хамидан, тоб хӯрдан; **дар печу тоб афтодан (будан)** беқарор шудан, дар изтироб мондан.

ПЕЧА *پیچه* 1. зулф ва кокули ду тарафи сар: **печа бӯридан**, **печа баровардан**. 2. рӯйпуш, чашмбанд: **печаву чодир**.

ПЕЧАБАНД *پیچه‌بند* чашмбанди занон, рӯйбанди занон, ки аз мӯй ё аз ёли асп бофта мешавад.

ПЕЧАК I *پیچک* 1. *бот.* гиёҳест, ки ба растани дигар печида боло меравад, як навъи он «ашақа» ё «ошиқи печон» ном дорад, бадтаринаш зардпечак аст, ки ба ҳар гиёҳ, ки печад, онро хушк мекунад. 2. *бот.* як навъ меваи нохӯрдани аз чинси харбуза, ки ба ҳаҷми себ буда зардранги хушбӯй мешавад, дастанбӯ, зомуча. 3. кулӯлаи ресмон ё абрешим: **печаки ресмон**, **печаки абрешим**.

ПЕЧАК II *پیچک* навъе аз ҳалво, ки аз шакар пухта, орд пошида кулӯла-кулӯла мебуранд; як навъи қанд.

ПЕЧАЛАК *پیچه لک* *лаҳҷ.* печ-печ, печ дар печ; **печалак задан** печ-печ шудан.

ПЕЧАНДА *پیچنده* *сифати феълии замони ҳозира аз печидан*; печшаванда, печон (*онд ба растаниҳо*).

ПЕЧАСАФЕД *پیچه سفید* он ки мӯяш сафед шудааст.

ПЕЧБУР *پیچ بر* меҳи печдор.

ПЕЧДАРПЕЧ *پیچ در پیچ* *ниг.* печопеч.

ПЕЧДАРПЕЧӢ *پیچ‌درپیچی* 1. қачу килеб шиканчдор, печида, ҳаму рост, морпеч, ҳалқа-ҳалқа. 2. дарҳам-барҳам, чигил. 3. *мач.* мушқил; муаммодор; **масъалаи печдарпеч** масъалаи мушқил; **печдарпеч кардан** мушқил кардан; **печдарпеч шудан** мушқил шудан, печида шудан.

ПЕЧДОР *پیچ‌دار* ҳар чизи печу тобдор монанди мили милтиқ ё меҳ, ки печ дорад.

ПЕЧИДА *پیچیده* *сифати феълии замони гузашта аз печидан*; печхӯрда, он чи ба чизе печида бошад.

ПЕЧИДАН *پیچیدن* 1. тоб хӯрдан, ҳалқа задан, ба таври ҳалқа гирд шудан; **ба (дар) ҳаво печидан** а) ҳалқа зада боло рафтан (*мас., дуд*); б) баланд, танинандоз шудан (-и овоз); **ба фалак печидани овози дойра** баланд шудан ва танинандоз гардидани овози дойра; **печида баромадан** ҳалқа зада боло рафтан (-и дуд); **печида гирифтан** ихота кардан, печонда гирифтан; **печида мондан** банд шудан,

дан, гиреҳ шудан; **печида рафтан** гирд гашта рафтан, ҳаму тоб хӯрда рафтан. 2. ба худ печондан чизеро, дар ихотаи чизе шудан; **ба кӯрпа печидан**. 3. *мач.* гирифтор шудан, банд шудан; **ба ғам печидан**; **ба худ печидан** ба талваса афтидан, барқарор шудан.

ПЕЧИШ *پیچش* *исми феъли аз печидан*; тоб хӯрдан; **печиши шикам** дарди шикам.

ПЕЧОК *پیچاک* *кит.* печу хам, ҳалқа.

печон *پیچان* *асоси замони ҳозира аз печон(и)дан*.

ПЕЧОН *پیچان* 1. *феъли ҳол ва сифати феълии замони ҳозира аз печидан*; дар ҳолати печидан. 2. қачу килеб, ҳаму рост; **пайраҳаи печон**. 3. ҳалқашуда, ҳамида, печ дар печ: **зулфи печон**, **мӯи печон**; **печон шудан** а) печидан, ҳалқа задан; б) печида баромадан; в) гирифтор шудан, банд шудан (*ба чизе*). 4. дар ҳолати печидан (печонидан). 5. *мач.* чакқон, чолок, одами корчаллони ўхдабаро.

ПЕЧОН(И)ДАН *پیچانیدن//پیچانیدن* *шакли бавоситтаи печондан*. 1. чизеро ба даруни чизе монда бастан, чизеро бо чизе фаро гирифтан: **ба коғаз печондан**, **ба рӯймол печондан**. 2. ихота кардан, дар ихота гирифтан: **ба ҳалқа печондан**; **печон(и)да гирифтан** ихота кардан, фаро гирифтан; пӯшондан. 3. **печидан**, ҳалқа кардан, тоб дода шудан; **печонда шудан** ба чизе.

ПЕЧОНДАШУДА *پیچانده‌شده* 1. *сифати феълии замони гузашта аз печонда шудан*; басташуда, буғча. 2. маҳкамшуда.

ПЕЧОПЕЧ *پیچ‌پیچ* печдарпеч, бисёр печдор, пурпечу тоб.

ПЕЧУТОБ *پیچ‌وتاب* печ, печу тоб, хамгашт, шиканч, ҳалқа; **печутоби дарё** хамгашти дарё; **печу тоб додан** чизеро тоб додан чизеро; **печу тоб хӯрдан** тоб хӯрдан; хам шудан.

ПЕЧУТОБХҲҲҲ *پیچ‌وتاب‌خورده* *сифати феълии замони гузашта аз печу тоб хӯрдан*; тоб хӯрдан, хам шудан.

ПЕЧУТОБХҲҲӢ *پیچ‌وتاب‌خوری* гирдгардӣ, чархзанӣ, муаллақзанӣ.

ПЕЧХҲҲҲ *پیچ‌خورده* *сифати феълии замони гузашта аз печ хӯрдан*; тоб хӯрдан; хам шудан.

ПЕШ I *پیش* 1. аввал (саф), рӯ ба рӯ (тараф); *муқ.* **пушт**; **қафо**. 2. (дар) гузашта, собик,

муқаддам: зиндагонии пеш, замони пеш, солҳои пеш. 3. қабл: чанд сол пеш, чанде пеш, пеш аз милод. 4. оянда, баъд аз ин; дар пеш, дар оянда, минбаъд. 5. маҷ. пешқадам, пешрав; дар қор аз касе пеш будан. 6. маҷ. дам, теғ(а)-и чизе, пеши об, пеши каланд. 7. бо изофа ва пешванд ҳамчун пешванди номи таркибӣ ба маъноҳои гуногун меояд; **пеши...** а) назди..., ҳузури...; б) дар муқобили..., рӯ ба рӯи...; **пеши назар, пеши рӯй;** в) дар назди, барои...; **аз пеши...** а) аз назди..., аз муқобили...; б) аз канори...; в) аз ҳузури...; **пасу пеш** а) ин тарафу он тараф, ҳар ду тараф...; б) пай ҳам; **пешу қафо: пасу пеш нишастан; пасу пеш ба нақл сар қардан; ба пеши...** назди..., ба назди..., ба ҳузури...; **дар пеши...** а) дар назди..., назди...; б) дар ҳузури...; в) дар муқобили..., дар рӯ ба рӯи...; **пеш аз...** қабл аз..., ...муқаддам; **пеш-пеш** пешопеш, дар пеш; **аз пеш** аз рӯ ба рӯ, аз тарафи муқобил; **дар пеш** а) рӯ ба рӯ; б) дар оянда; **пеш аз ин (он)** қабл аз ин (он); **пеш аз вақт** қабл аз мӯҳлат, барвақт; **пеш аз ҳама** қабл аз ҳама, дар навбати аввал; **пешу пас** аввалу охир, атроф; **аз ин пеш** пеш аз ин, қабл аз ин, дар гузашта; **аз ҳама пеш** қабл аз ҳама; **гирду (давр) пеш** гирду атроф; **аз пеши худ...** бо ихтиёри худ, бо майлу хоҳиш ва салоҳиди худ, бо фикру андешаи худ, ба сари худ; **ба пеш!** даъват барои пеш рафтан ва ҳамлаву ҳучум; **ду пой пеш** ду пой пеши чорпоён; **пеш аз пода чанг хезондан** қабл аз воқеа шӯру ғавғо бардоштан; **пеш андохтан** а) пеш-пеши худ гирифта бурдан; б) восита қардан, мутасаддии ягон коре қардан (касоро); **пеш бурдан** а) ба пеш ҳаракат додан; б) инкишоф додан, ривож додан; **пеш гирифтан** ихтиёр қардан (чизеро, роҳеро, қореро); **пеш гузаштан** пешқадам шудан, сибқат доштан; **пеш даромадан** пеш аз касе ба роҳ даромадан; **пеши гапро гирифтан** монеи гап задан шудан; **пеши касе сар фурувардан** итоат қардан ва мутеъ шудан ба касе, таслим шудан; **пеши роҳи касеро бастан (гирифтан)** касеро аз амал боздоштан, ба пешрафти қорӣ касе монеъ шудан; **пеши чизеро гирифтан** чизеро боздоштан, сади роҳи чизе шудан; **пеш қардан** а) таъқиб қардан, думболагирӣ қардан; б) рондан, дур андохтан, дур қардан; **пеш кашидан** чизеро наздик овардан; **пеш омадан** а) наздик шудан; б) дучор шудан; **пеш рафтан** а) ҳаракат қардан (*ба пеш*); б) тараққӣ қардан; **даст пеш гирифта истодан** эҳтиром ба ҷо оварда, омодаи хизмат будан; **худат пешу-пешу...** (*чизат*) аз пушт ҳам худат ва ҳам (*чизат*) қорат дарқор нест; **қадаме ба пеш** яъне пешравии қоре ва муваффақияти муайян; **пеш-пеш** а) аз пеш,

пешопеш, пеш аз дигарон; **пеш-пеш рафтан;** б) қам-қам, оҳиста-оҳиста; **пеш-пеш об шудани барф; пеши-пеши...** аз пеши..., пешопеши...; **пеш-пеши дигарон рафтан.**

ПЕШ **پیش** *збш.* аломатест, ки барои ифодаи овози «у» (و) дар алифбои арабиасос хизмат мекунад, замма.

ПЕША **پشه** 1. шуғл, амал; қор: **пеша доштан** машғули қасбу қоре будан. 2. қасб, ҳунар; ихтисос; **пешаи шоҳибобӣ, пешаи мисгарӣ; пеша қардан** қасб қардан, ихтиёр қардан (*қореро*).

ПЕШАВАР **پشهور** ҳунарманд, қосиб, мутахассиси ягон қор ё қасби муайян.

ПЕШАВАРӢ **پشهوری** ҳунармандӣ, қосибӣ.

ПЕШАЗИДӢ **پیش از عیدی** *мансуб ба пеш аз ид;* марҳилаи қабл аз ид, оид ба арафаи ид: **рӯзҳои пешазидӣ.**

ПЕШАЗИНҚИЛОБӢ **پیش از انقلابی** *тағр.* давраи то инқилоб (*то соли 1917 дар назар дошта шудааст*).

ПЕШАЗИНТИХОБОТӢ **پیش از انتخاباتی** марҳилаи пеш аз интиҳобот; вақт ва қорӣ оид ба давраи пеш аз интиҳобот: **марҳилаи пешазинтиҳоботӣ.**

ПЕШАЗЧАНГӢ **پیش از جنگی** *мансуб ба пеш аз чанг;* қаблазчангӣ.

ПЕШАЙВОН **پیش ایوان** айвони пеши ҳона, айвони пеши иморат.

ПЕШАЙВОНДОР **پیش ایواندار** қорӣ пешайвон: **ҳонаи пешайвондор.**

ПЕШАКӢ **پیشگی** 1. пеш аз, зудтар аз вақт ва мӯҳлати муқарраршуда. 2. маблағе, ки қарӣ қоре ё қариди чизе ё музде пеш аз анҷоми муомила ва қор дода мешавад, бунак; аванс. 3. пешазвақтӣ, аввалӣ, қаблӣ: **қорабинҳои пешакӣ; пешакӣ гуфтан** аз аввал гуфта мондан, қаблан гап зада огоҳ қардан; **пешакӣ қористан** қаблан огоҳ будан; **пешакӣ қардор қардан** қаблан огоҳ қардан.

ПЕШАНДЕШ **پیش اندیش** оқибатандеш, пешнигар, ояндабин.

ПЕШАНДЕША **پیش اندیشی** андешаи ояндаи қоре, ояндабин, фикру андешаи оянда.

ПЕШАНДЕШӢ **پیش اندیشی** ояндабинӣ, қорна-

мобинӣ, оқибатандешӣ.

ПЕШАНДОЗ پیشانداز **пешандоз кардан** пеш андохта бурдан, пеш-пеш дароварда бурдан, пеш-пеш ронда бурдан.

ПЕШАФТО دفتاد **пешафто** кит. қисмат, насиб, пешомад.

ПЕШАҲД عهد **пешаҳд** кит. давраи гузашта, пешгузашта, гузашта, пешина.

ПЕШБАНД I پیشبند 1. порчаи махсус дӯхташуда барои ба пеши худ бастан дар вақти кор ё хӯрокпазӣ, пешгир. 2. тасма ё ресмони бофтае, ки аз полон ва зин ба гардани асп ё хар мебанданд. 3. таър. ба пеш бастани дасти бандиён (-и ба қатл ҳукмшуда).

ПЕШБАНД II پیشبند **банди** (садди) об, сарбанди об, дарғот.

ПЕШБАНДӢ پیشبندی **пеши** чизеро бастан, пешгирӣ, дафъ: **нақшаи пешбандии сел**.

ПЕШБАР پیشبر 1. пешбаранда, раҳбар: **пешбари кор**. 2. пешоханги ягон кор (мутахассис): **корманди пешбари илмӣ**.

ПЕШБАРАНДА پیشبرنده 1. сифати феълӣ замони ҳозира аз **пеш бурдан**. 2. роҳбар, роҳнамо, ҳодӣ. 3. ҳаракатдиҳанда, инкишофдиҳанда, тараққиодиҳанда: **омили пешбарандаи ҳаёт**.

ПЕШБАРӢ پیشبری 1. пеш бурдан, тараққӣ додан, инкишоф додан: **пешбарии кор**. 2. пешниҳод, номзад нишон дода шудан, сазовори ягон кор ё вазифа дониста шудан; **пешбарӣ кардан** пешниҳод кардан; тавсия кардан, сазовор донистан; **пешбарӣ наму-дан** пешниҳод кардан, тавсия кардан (*барои коре ё дар интиҳоб*); **пешбарӣ шудан** тавсия шудан.

ПЕШБАСТА پیشبسته **пешаш** баста, **пешаш** пӯшида; *муқоб.* **пешкушода**: **куртаи пешба-ста**, **кӯчаи пешба-ста**; **ба кӯчаи пешба-ста да-ромада рафтани** банд шуда мондан, банд шуда роҳи баромад ёфта натавонистан.

ПЕШБИН پیشبین **дурбин**, **дурандеш**, **оқибат-андеш**.

ПЕШБИНИШУДА پیشبینی شده **ба ҳисоб ги-рифташуда**, **андешидашуда**; **муқарраршуда**; **пешакӣ муайяншуда**.

ПЕШБИНӢ پیشبینی **дурандешӣ**, **оқибат-андешӣ**, **пешояндро ба назар гирифта чо-**

раи пешгирӣ аз онро дидан; **пешбинӣ кар-дан** а) ба назар гирифтани, ба ҳисоб гириф-тан, пешакӣ дарк кардан; б) муайян кардан, иҷрои коре ё нақшаеро андеша кардан; **пешбинӣ шудан** ба назар гирифта шудан.

ПЕШБИНОНА پیشبینانه **дурандешона**, **эҳтиёт-корона**; **бомулоҳиза**.

ПЕШБОДА پیشباده **ниг. коҳреза**.

ПЕШБОЗ پیشباز **ниг. пешвоз**.

ПЕШБОЛ پیشبال **зоол.** боли пеши парандагон.

ПЕШБУРД پیشبرد 1. роҳбарӣ ба коре. 2. иҷрои коре, амалӣ сохтани ҳадафе.

ПЕШВАНД پیشوند **зби.** ҳиссаи калимае, ки пеш аз реша меояд, **пешванд**.

ПЕШВО پیشوا **роҳнамо**, **роҳбари бузург**, **дохӣ**: **пешвои халқ**.

ПЕШВОЗ پیشواز **истикбол**; **ба пешвози...** ба истикболи...; **пешвоз гирифтани** а) ба пеши роҳи *касе*, ки аз чое меояд, баромада ўро пазиروي кардан; б) ягон чиз ё ҳодисаро қабул кардан; **ба пешвоз рафтани** (**барома-дан**) **пешвоз гирифтани**; **пешвоз кардани** а) ба истикболи *касе* баромадан; б) дучор ома-дан; **дар пешвози...** ба истикболи....

ПЕШВОЗГИРАНДА پیشوازگیرنده **он ки ба пешвоз ва истикбол баромадааст**.

ПЕШВОЗГИРӢ پیشوازگیری **исми амал аз пеш-воз гирифтани**; **пешвоз**, **пешвоз гирифтани**.

ПЕШВОӢ پیشوائی **роҳнамо будан**; **роҳнамоӣ**, **ҳидоят**, **сардорӣ**.

ПЕШГАРД پیشگرد 1. пешрави лашкар, тӯдае, ки пеш-пеши лашкар ҳаракат мекунад, **авангард**. 2. пешқадам: **пешгарди халқ** (**ом-ма**, **мардум**).

ПЕШГАҲ پیشگاه **ниг. пешгоҳ**.

ПЕШГИР پیشگیر **порчаи махсус дӯхташуда**, **ки дар вақти кор пеши худ мебанданд**, **пешдоман**, **пешбар**, **пешбанд**.

ПЕШГИРАК پیشگیرک **шакли тасгири пешгир**.

ПЕШГИРИФТА پیش گرفته **сифати феълӣ за-мони гузашта аз пеш гирифтани**; **пешакӣ муқаррар ва муайян кардашуда**: **сиёсати пешгирифтаи ҳукумат**.

ПЕШГИРӢ پیشگیری 1. **пеши чизеро гириф-**

тан, чизеро боздоштан, садди роҳи чизе шудан; **пешгирӣ кардан** илоҷе карда пеши чизеро боздоштан, пешакӣ чораи чизеро дидаан, пеши роҳи чизеро гирифтан. 2. оғаҳӣ: **пешгири беморӣ**.

ПЕШГОҲ پیشگاه 1. тарафи болоии хона; муқоб. **пойгоҳ**; **пешгоҳи хона**. 2. ҷои пеши ҳар чиз, қисми пеши (аввали) ҳар ашё: **пешгоҳи димоғ**, **пешгоҳи замин** (**водӣ**, **воҳа ва. ғ.**). 3. *кит.* тахт. 4. *кит.*, *мач.* ҳоким: **ҳар ҷо меҳмон нишинад, он ҷо пешгоҳ аст** (*зарб.*).

ПЕШГУЗАШТА پیش گذشته 1. *сифати феълии замони гузашта аз пеш гузаштан*. 2. пешина, собиқ.

ПЕШГУЗОШТА پیش گذاشته ба пеш гузошта; ба навбати аввал гузошташуда (*мас.*, *мақсад*).

ПЕШГУФТОР پیش گفتار сарсухан, муқаддима: **пешгуфтори китоб**, **пешгуфтор навиштан**.

ПЕШГӢ(Ӣ) پیشگوی (پیشگوی) пешакӣ хабар (огоҳӣ)-диҳанда аз вуқӯи ҳодисае, пешомадро қаблан гуфтан.

ПЕШГӢӢ پیشگوی 1. пешакӣ дар бораи чизе, воқеае фикр баён кардан; **пешгӢи обу ҳаво** маълумоти пешакӣ дар бораи обу ҳаво. 2. *мач.* дурандешӣ, оқибатандешӣ; **пешгӢӣ кардан** а) чизеро пешакӣ гуфтан; б) пешакӣ огоҳ кардан; в) *мач.* пешакӣ фаҳмидани чизе.

ПЕШДАНДОН پیش دادن *кит.*, *ниг.* **пешхӯрд** 1.

ПЕШДАРГИР پیشدرگیر *ниг.* **пешдаргирон**.

ПЕШДАРГИРОН پیشدرگیران ягон чизи паракхонанд, ки онро барои даргирондани оташ истифода мекунад: **параҳаҳои пешдаргирон**.

ПЕШДАСТ پیش دست 1. чакқон, чолок, чобуктар аз дигарон; **пешдаст будан** чакқон будан. 2. моҳир, забардаст. 3. ёрдамчӣ, мададгор.

ПЕШДАСТӢ پیش دستی сибқат, пешӣ, чакқонӣ; **пешдастӣ кардан** а) кор ё амалеро нисбат ба каси дигар пештар иҷро кардан, ба кор ё амале нисбат ба дигарон пештар даст задан; б) пешӣ ҷустан; дар иҷрои коре аз дигарон пеш гузаштан.

ПЕШДАҲАН پیش دهن *гуфт.* он ки барои доно нишон додани худ ба гуфтугӯи дигарон дахл мекунад ва аз ҳама пеш гап мезанад.

ПЕШДАҲАНӢ پیش دهن *гуфт.* пеш аз дигарон гап задан, худро доно тарошида гапфурӯшӣ кардан.

ПЕШДЕВОР پیش دیوار девори пеши бино.

ПЕШДОД پیش داد пуле, ки пеш аз кор ба муздор ва коргар меоданд, бунак.

ПЕШДОДИЁН پیشدادیان яке аз сулолаҳои қадимӣ ва асотирии подшоҳони Ориёи бостон.

ПЕШДОМАН پیشدامن 1. порчаест, ки дар вақти кор ба пеши худ мебандад, пешгир, пешбанд. 2. рӯймоли калон ё пешгири ҳалта ва кисадор, ки пеши худ баста пахта меҷинанд.

ПЕШДОР پیشدار *кит.* пешрави лашкар, пешгард, ҷилавгард, авангард: **пешдори лашкар**.

ПЕШДӢКОН پیشدوکان мизи камбари дарози мағоза ё бозор, ки фурӯшанда дар паси он истода савдо мекунад.

ПЕШӢР پیش یار *кит.* 1. мададгор, ёрирасон, ёвар. 2. пешоб, бавл, шоша, меза.

ПЕШИЗАБОНӢ پیشی زبانی *збш.* пеши (нӯги) забон будан; **ҳамсадои пешизабонӣ** ҳамсадое, ки талаффузаш дар пеши забон суръат мегирад.

ПЕШИН پیشین 1. аввал, якум, нахуст. 2. пештара, гузашта, собиқ, қадим; **замони пешин** замони қадим, даври гузашта. 3. нимрӯзӣ, нисфирӯзӣ, вақти қиёми офтоб, зӯҳр: **баъди пешин**, **то пешин**, **хӯроки пешин**.

ПЕШИНА پیشینه *ниг.* **пешин** 2.

ПЕШИНГАҲ پیشگاه *ниг.* **пешингоҳ**.

ПЕШИНГОҲ پیشگاه вақти пешин, вақти зӯҳр, муқ. **пешин**.

ПЕШИНЗАМОН پیشین زمان замони гузашта, даври пеш.

ПЕШИНӢ پیشینان гузаштагон, пешгузаштагон.

ПЕШИНӢ پیشینی нисфирӯзӣ, нимрӯзӣ, вақти пешин: **хӯроки пешинӣ**.

ПЕШИПО پیشپا *ниг.* **пешпо(ӣ)**.

ПЕШӢ پیشӣ пеш будан, пеш рафтан, пешрав будан, сибқат; **пешӣ доштан** пеш будан,

пешрав будан, сибқат доштан.

ПЕШКАШ پیشکش ҳадя, тӯҳфа; **пешкаш кардан** (намудан) ҳадя кардан, бахшидан чизе ро.

ПЕШКИРОЯ پیش کرایه маблағи аз ҳаҷми киро, ки пештар пардохт мешавад: *муқ. паскироя*.

ПЕШКИСВАТ پیش کسوت он ки дар иҷрои коре бартариву пешқадамӣ дорад, пешқадамӣ дар иҷрои коре, пешрав.

ПЕШКОР پیش کار 1. коргари пешқадам. 2. *қҳн.* устои шогирдон ё калонтар аз кормандони устохона. 3. *таър.* пешхизмат, мулозим, навкар, нозир (*дар дарбори амир*).

ПЕШКОРА پیش کاره пешхизмат, хизматгор.

ПЕШКУШОД(А) پیش کساده пешаш кушода; *муқоб. пешбаста*; чизҳои пешашон кушода (*мисли курта, яктак, айвон, иморат ва ғ.*): **куртаи пешкушода**.

ПЕШҚАБЗА پیش قبضه *кит.* ханҷаре, ки ба пеши камар мебанданд.

ПЕШҚАДАМ پیش قدم 1. он ки пеш аз дигарон ба коре иқдом кардааст. 2. пешрав, ғаъл: **коргари пешқадам, хонандаи пешқадам**. 3. мутаракқӣ; равшанфикр: **шахси пешқадам**.

ПЕШҚАДАМӢ پیش قدمی пешрав будан дар иҷрои коре, ташаббускор будан.

ПЕШҚАРОРДОД پیش قرارداد санад ва навиштаи пешакие, ки қабл аз имзои қарордод байни тарафайн мубодила мегардад.

ПЕШЛАШКАР پیش لشکر *ниг.* **пешгард**.

ПЕШМИСРАӢ پیش مصرع мисраи аввали байт.

ПЕШМУЗД پیش مزد музде, ки ҳамчун кирои пеш аз муҳлати музддиҳӣ медиҳанд; аванс.

ПЕШНАВИС پیش نویس ғалатнавис, ифлоснавис.

ПЕШНАМОЗ پیش نماز майите, ки чанозааш дар намозҳои ҷумъа ё идайн иттифоқ мегардад.

ПЕШНИҲОД پیشنهاد фикре, ки дар пеши касе ё идорае гузошта мешавад; таклиф (нақшае), ки барои муҳокима ба миён гузошта мешавад: **пешниҳод шудан**.

ПЕШНИҲОДӢ پیشنهادی *ниг.* **пешниҳодшуда**.

ПЕШНИҲОДШУДА پیشنهاد شده *сифати феълии замони гузашта аз пешниҳод шудан*; ба пеш гузошташуда, тавсияшуда: **фикр ё масъалаи пешниҳодшуда**.

ПЕШНОКӢ پیش ناکи ба (бо) тарафи пеш.

ПЕШНОФ پیش ناف гӯшти атрофии нофи гӯсфанд ё гов (бештар аз он тушбера мепазанд).

ПЕШОБ پیش آب мезак, бавл, шоша; **пешоб кардан** шошидан, мезидан; **мачрои пешоб** *биол.* найчае, ки ба воситаи он пешоб ҷорӣ мешавад.

ПЕШОББАРОРӢ پیش آب براری пешобкунӣ, шошакунӣ.

ПЕШОБДОН پیش آب دان *биол.* халтачаи пешоб дар бадани одам ва ҳайвон, масона, мезадон.

ПЕШОБОВАР پیش آب آور он чи боиси равон гаштани пешоб мегардад; пешоброн.

ПЕШОБРОН پیش آب رن *тиб.* пешобовар; **доруи пешоброн** доруе, ки равон кардани пешобро осон мекунад.

ПЕШОБРОҲ پیش آب راه *ниг.* **пешоб: мачрои (рохи) пешоб**.

ПЕШОДАСТ پیشادست *кит.* нақд (оид ба пул).

ПЕШОМАД پیش آمد 1. он чи дар пеш аст, он чи дар оянда хоҳад шуд ва касе онро наметоднад. 2. ходиса, воқеа, рӯйдод. 3. *мач.* оқибат; натиҷа, ояндаи нек.

ПЕШОМАДА پیش آمده пешомада, ҷилавмада, пешбаромада.

ПЕШОН پیشان 1. ниҳоят, охир, нуктаи интиҳои масофае. 2. пешиниён, гузаштагон.

ПЕШОНА پیشانه 1. қисмати пеши сар мобайни мӯи сар ва абрӯ. 2. *мач.* қисмат, сарнавишт.

ПЕШОНАБОФАК پیشانه بافک *ниг.* **печа**.

ПЕШОНИБАЛАНД پیشانی بلند 1. шахси пешонии баланд дошта. 2. *мач.* хуштолеъ; хушбахт.

ПЕШОНИБАНД پیشانی بند рӯймоли хурд, ки занон онро якчанд қабат печонида ба пешонашон мебанданд.

ПЕШОНИБАНДАК پیشانی بندک *шикли тасғири* пешонибанд.

ПЕШОНИБОРИК *پيشاني باريک* шахси пешониаш борик.

ПЕШОНИВАСЕЪ *پيشاني وسيع* пешонааш васеъ, фарохпешона, пешонипахн.

ПЕШОНИДӢНГ *پيشاني دونگ* шахси пешониаш барчааста.

ПЕШОНИКУШОД *پيشاني كشاد* 1. *ниг.* пешоникушода.

ПЕШОНИКУШОДА *پيشاني كشاده* 1. пешонааш кушода, пешонааш ҳамвор. 2. *мач.* хушмуомила, хушҳол, хушзабон, ҳамеша хурсанд.

ПЕШОНИҚАШҚА *پيشاني قشقه* 1. ҳайвоне, ки пешонааш қашқа аст: **аспони пешониқашқа**. 2. *мач.* нишонадор, ба мардум шинос, маълуму машхур.

ПЕШОНИНАВИШТ *پيشاني نوشت* тақдир, сарнавишт, қисмати азал.

ПЕШОНИПАХН *پيشاني پهن* *ниг.* пешонивасеъ.

ПЕШОНИСАХТ *پيشاني سخت* бетолеъ, бадбахт, пешонитанг.

ПЕШОНИТАНГ *پيشاني تنگ* *ниг.* пешонисахт.

ПЕШОНИФАРОХ *پيشاني فراخ* *ниг.* пешонивасеъ.

ПЕШОНӢ *پيشاني* 1. мобайни абру ва рустангоҳи мӯйсар, чабин; **пешонӣ кушода** рӯи хуш, чехраи хандон; **пешонӣ дарҳам кашидан** (*турш кардан*) изҳори норизоӣ кардан, рӯ турш кардан, қавоқ андохтан; **пешонӣ чин кардан**//**ба пешонӣ гиреҳ андохтан** изҳори норизоӣ кардан; **ба пешонӣ касе тамған чизеро задан касеро** ба айбе (гуноҳе, бадномие) маҳкум кардан. 2. *д.*, *мач.* тақдир, сарнавишт; **дар пешонӣ навишташуда** он чи дар тақдир аст; **шӯри пешонӣ киноя аз** пасттолеъ будан, толеъи паст.

ПЕШОПЕШ *پيشاپيش* пеш-пеш, аз пеш.

ПЕШОР *پيشار* *кит.*, *ниг.* **пешоб**.

ПЕШОҲАНГ *پيش آهنگ* 1. пешрав, пешрави гуруҳ, пешгард, ҷилавгард, саркардаи лашкар ва мардум. 2. нахустин кас; кушояндаи аввалин. 3. узви созмони талабагон.

ПЕШОҲАНГӢ *پيش آهنگي* пешоҳанг будан, пешқадамӣ, пешсафӣ, дар сафи аввал қарор доштан.

ПЕШОЯНД I *پيشايند* 1. *збш.* як қисми аз ҳиссаҳои ғридихандаи нутқ, ки барои ифодаи муносибатҳои гуногуни грамматикӣ калимаҳои мустақилмаъно хизмат мекунад.

ПЕШОЯНД II *پيشايند* оянда, минбаъд: **пешоянди наздик**, **пешоянди дур**.

ПЕШОЯНДА *پيشاينده* 1. *сифати феълии замони ҳозира* аз **пеш омадан**. 2. пеш-пеш оянда, пеш ҳаракаткунанда: **мошини пешоянда**.

ПЕШОЯНДДОР *پيشاينددار* *збш.* дорои пешоянд, бо пешоянд: **ибораи пешоянддор**.

ПЕШПАЗАК *پيش پزک* 1. чизи пеш мепахтагӣ, чизе ки пештар ва барвақттар мепазад, пешрас; **себи пешпазак** навъи себе, ки нисбат ба ҳамчинсҳои худ пештар мепазад. 2. *мач.* одаме, ки дар коре пешдастӣ мекунад, пеш аз ҳама; саросемавор қореро анҷом додан.

ПЕШПАРДОХТ *پيش پرداخت* музде, ки пеш аз мӯҳлат дода мешавад, байъона, пули пешакӣ, пешдод, бунак.

ПЕШПЕРО *پيش پير* *кит.* орошдихандаи китобҳои пешина.

ПЕШПО(Ӣ) *پيش پا(ي)* 1. пой худро ногаҳон ба ноҳамворие зада гирифтан; дакка. 2. *мач.* сахв, хато, сахлангорӣ; **пешпо задан киноя** аз рад кардан, дур андохтан; **пешпо хӯрдан** а) дакка хӯрда ба афтидан наздик расидан ё афтидан; б) *мач.* сахв кардан, хато кардан; **пешпо додан** а) касеро ба пой зада афтондан; б) *мач.* ба кори *касе* ҳалал расонидан.

ПЕШПОРА *پيش پاره* як навъ ҳалво, ки аз орд, равған ва шарбати мевагӣ пухта мешавад; ҳалвои нарм ва нозук.

ПЕШПОХӢР *پيشپاخور* он ки ё он чи пешпо меҳӯрад, даккахӯр: **ҳари пешпохӯр**.

ПЕШПОХӢРӢ *پيشپاخوري* *исми амал аз пешпо* хӯрдан; пешпо хӯрдан, дакка хӯрдан.

ПЕШРАВ *پيشرو* 1. дар сафи пеш раванда; пешраванда. 2. роҳбалад, роҳнамо. 3. пешқадам, ғолиби мусобиқа.

ПЕШРАВӢ *پيشروي* 1. *исми амал аз пеш рафтан*. 2. тараққӣ, инкишоф, вусъат: **пешравии ҳаёт**, **пешравии зиндагӣ**.

ПЕШРАВОҚ *پيشرواق* пешайвони пешгоҳаш меҳробшакл; пештоқ.

ПЕШРАС پیشرس 1. зудрас, пеш аз мӯҳлат расидан. 2. *ниг.* пешпазак. 3. тез ба қиём расанда, чизе, ки зуд ба дараҷаи эътидол мерасад (*мас.*, хамир).

ПЕШРАФТ پیشرفت 1. пешравӣ, таракқӣ, инкишоф. 2. муваффақият; **пешрафти кор** муваффақияти кор.

ПЕШРАФТА پیشرفته *сифати феълӣи замони гузашта аз пеш рафтагӣ*; он ки ё он чи пешрафт кардааст; ба пеш ҳаракат карда.

ПЕШРАФТАГӢ پیش رفتگی *шакли дигари сифати феълӣ аз пешрафтагӣ*; пешрафта будан; вазъ ва ҳолати пешрафта.

ПЕШРОНДА پیشرانده тароша, параха.

ПЕШРӮБА پیشروبه хокрӯба, хасу хошок, партов.

ПЕШСАФ پیشصف 1. дар сафи пеш раванда, пешрав. 2. пешқадам: **пешсафи гурӯҳ**.

ПЕШСАЛОМ پیشسلام он ки ҳангоми вохурӣ пештар салом медиҳад, ба пешвози касе ба салом баромадан.

ПЕШСАЛОМӢ پیشسلامی пешсалом будан, ҳангоми саломдихӣ пешдастӣ кардан.

ПЕШТАР پیشتر 1. *дараҷаи қиёсии пеш*. 2. дар гузашта, собиқ; пеш аз ин; қабл: **ин гуна воқеаҳо пештар рӯй медоданд, як рӯз пештар**. 3. наздик, наздиктар.

ПЕШТАРА پیشتره аввала, собиқ, гузашта, пешина: **вазифаи пештара, воқеаи пештара; пештара барин** мисли аввала, ба тариқи собиқ; **аз пештарааш** нисбат ба аввалааш, нисбат ба собиқ, назар ба он чи собиқ буд.

ПЕШТАХТА پیشتخته *ниг.* **пешдӯкон**.

ПЕШТОЗ پیشتاز 1. ба пеш даванда. 2. пешқадам, пешоҳанг.

ПЕШТОҚ پیشطاق *меъ.* тоқи баланде, ки дар даромадгоҳи иморатҳо месозанд, пешравоқ.

ПЕШХАРИД پیشخرید харидани чизе бо пешакӣ пардохтани пул.

ПЕШХЕЗ پیشخیز 1. он ки сухани ҳар касро дуруст ё нодуруст рад карда ба рӯяшон гапҳои саҳт мегӯяд. 2. хизматгор, навкар.

ПЕШХЕЗӢ پیشخیزی ба сухани касон гӯш намода, дар ҳама маврид ба гап ҳамроҳ шуда

гапҳои саҳт гуфтан: **пешхезӣ кардан**; **ҳам дуздӣро ҳам пешхезӣ** он ки дуздӣ карда, боз аз ҳама пештар «дуздро доред» гуфта, доду вой мекунад.

ПЕШХИДМАТ پیشخدمت *ниг.* **пешхизмат**.

ПЕШХИЗМАТ پیشخدمت 1. *кҳн.* хизматгор, пешкор. 2. он ки дар ошхона, тарабхона ва ғ. ба муштариён хизмат мекунад.

ПЕШХИЗМАТӢ پیشخدمتی 1. *кҳн.* пешкорӣ, хизматгорӣ. 2. *навс.* **пешхизматӣ кардан** (*дар ошхона, тарабхона ва ғ.*)

ПЕШХОН I پیشخوان 1. *мус.* сурудхоне, ки суруд сар мекунад ва дигарон ба вай пайравӣ мекунанд, сарнақш. 2. *кҳн.* он ки аслу насаби шахсеро, ки ба маҷлис даромадааст, ба ҳозирон мегӯяд; муарриф.

ПЕШХОН II پیشخوان дастархоне, ки ба рӯяш хамир завола мекунанд.

ПЕШХОНА پیشخانه *кҳн.* чодир ва асбоби сафари подшоҳон, ки аз пеш мебурданд.

ПЕШХӮРД پیشخورد 1. таоми ношитоӣ, таоме, ки наҳор бо он мешикананд. 2. *киноя аз чиз*и тасарруфшуда.

ПЕШЧАНГ پیشچنگ 1. дар қатори (сафи) пеш чанганда, муборизи сафи аввал. 2. қисме аз лашкар, ки аввалин шуда ба душман чанг мекунанд.

ПЕШЧИЛАВ پیشچلو 1. пешрави корвон, сарчилав. 2. он ки аз чилави аспӣ арӯс гирифта ба ҳонаи домод мебарад, чилавгир.

ПИ *лот.* پی 1. номи ҳарфи алифбои юнонӣ. 2. *риёз.* барои ишора намудани адади муайяни ирратсионалӣ (нисбати дарозии давра ба диаметр) истифода мешавад, ки қимати доимиаш $\pi=3,14$ мебошад.

ПИАНИНО *ит.* پیانینа *мус.* дастгоҳи мусиқавии маъруф.

ПИАНИНОНАВОЗ پیانینانواز *мус.* он ки пианино менавозад.

ПИВО *р.* پيو *оби* чав; нӯшокии хуморовар, ки аз оби чав тайёр мекунанд.

ПИВОПАЗ پیوپاز он ки пиво мепазад пазанда ва омодакунандаи оби чав.

ПИВОФУРӮШ پیوافروش *фурӯшандаи* пиво, он ки ба фурӯши пиво машғул аст.

ПИВОФУРӮШӢ پیوافروشی амали пивофурӯшӣ,

пиво фурӯхтан; чой ва маҳали фурӯши пиво.

ПИГМЕНТ *лот. пигмент* 1. моддаи рангин, ки дар бофтаи растани ва ҳайвонот мавҷуд аст. 2. *тех.* моддаи рангинкунанда, рангкунанда.

ПИДРОМ *идрам кит.* 1. ороста, пероста, зина-тёфта. 2. шод, хушдил, хуш, хуррам. 3. муборак, фаррух, хучаста, хушхосият. 4. шодӣ, хушӣ. 5. саҳеҳ, дуруст, мувофиқ. 6. мунтазам, доимӣ.

ПИДРОМИДАН *идрамидан кит.* хуррам кардан; хуррам шудан; неку шудан, хуб шудан.

ПИЁБА//ПЕХОБА *пйе/пйе хӯр.* шӯрбои бегӯшт, ки аз равғану пиёз мепазанд, пиёзоба.

ПИЁДА *пйаде* 1. одами бо пой худ раванда; *муқоб.* савора; **пиёда рафтани**; **пиёда-пиёда** дар ҳолати пиёда будан, пиёда ва охиста; **пой пиёда** ба таври пиёда, бо пой худ; **сарбози пиёда** аскарӣ ғайрисаворӣ; **пиёда шудан** аз василаи нақлиёти саворӣ фурумадан. 2. мӯҳраи одии шохмот. 3. гузаргоҳ. 4. *мач.* очиз; қамтаҷриба; қаммаҳорат; **пиёда будан** а) пиёда роҳ рафтани; б) *мач.* бенасиб, маҳрум; очиз.

ПИЁДААСКАР *пйадеаскар* аскарӣ пиёдагард, ғайрисаворӣ, аскарӣ пиёданизом.

ПИЁДАГАРД *пйадегарад* 1. пиёдарав; **роҳи пиёдагард** роҳе, ки аз он пиёдаҳо мераванд. 2. пиёда; *муқоб.* савор ва саворарав; пиёда роҳ раванда. 3. ҳ. қўшуни ғайрисаворӣ: **қўшуни пиёдагард**.

ПИЁДАГАРДӢ *пйадегарди* пиёда роҳ гаштан, пиёдаравӣ, пиёдагӣ.

ПИЁДАГӢ *пйадеги* 1. *ниг.* пиёдагардӣ. 2. *мач.* бечорагӣ, очизӣ.

ПИЁДАГУЗАР *пйадегузари* гузаргоҳи пиёдагардон.

ПИЁДАҚҶШУН *пйадеқашун ҳ., ниг.* пиёданизом.

ПИЁДАНИЗОМ *пйаденазам ҳ.* қисми ҳарбии пиёдагард; пиёдақўшун.

ПИЁДАПОЙГА *пйадепайге* мусобиқаи пиёдатозҳо.

ПИЁДАРАВ *пйадерави ниг.* пиёдагард.

ПИЁДАРАВӢ *пйадерави ниг.* пиёдагардӣ.

ПИЁДАРОҲА *пйадеарахе* роҳи пиёдагард, роҳе, ки ба он пиёдаҳо мераванд.

ПИЁЗ *пйаз* навъе аз сабзавот, ки бех ва барги тозаӣ онро дар таом истеъмол мекунанд: **пиёзи қабуд**; **пиёзи бех** бехпиёз; **пиёзи ансул** *бот.* як навъ растани пиёзмонанди қўҳӣ, ки хусусияти давоӣ дорад.

ПИЁЗАК *пйазак* 1. *шакли тасғири* пиёз. 2. *бот.* пиёзи бех; бехпиёз.

ПИЁЗБЕХ *пйазибех* растаниҳое, ки бехашон пиёзмонанд аст; пиёзақиҳо: **наргис растани** пиёзбех аст.

ПИЁЗБИРӢН *пйазбирани ниг.* пиёздоғ.

ПИЁЗДОҒ *пйаздағ* пиёзи ба равған бирён шуда.

ПИЁЗДОНА *пйаздана* тухми пиёз, донаи пиёз.

ПИЁЗИН *пйазин* пиёздор; хуроки бо пиёз тайёршуда.

ПИЁЗӢ *пйазӣ* 1. *мансуб ба* пиёз. 2. ҳар чизе, ки ба ранг ва шакли пиёз бошад. 3. номи як навъ матои дастибоф аз пашми шутур; **чакмани пиёзӣ** чакмане, ки аз матои «пиёзӣ» дӯхта шудааст.

ПИЁЗОБА *пйазоба ниг.* пиёба.

ПИЁЗФУРӢШ *пйазфурӯш* он ки пиёз мефурӯшад.

ПИЁЗШАКЛ *пйазшакл* ба монанди пиёз, ҳар чизе, ки шакли пиёзро дорад.

ПИЁЛА *пйале* 1. зарфи хурди маҳрутшакл барои хӯрдани (нӯшидани) чизҳои обакӣ. 2. *кит.* қадаҳ, қоми май. 3 *мач.* май, шароб.

ПИЁЛАГАРДОН *пйалагардан* соқӣ, майкаш; шаробхӯр.

ПИЁЛАДОР *пйаладар* 1. он ки пиёла дар даст дорад. 2. *қиноя аз* шаробхӯрӣ.

ПИЁЛАКАШ *пйалакаш кит.* соқӣ, майкаш; майнӯш, шаробхӯр.

ПИЁЛАНӢШ *пйаланӯш* бодаҳор, шаробхӯр.

ПИЁЛАПАЙМО *пйалапайма ниг.* пиёлакаш.

ПИЖӢЛИДАН *пйажӯлидан ниг.* пажӯлидан.

ПИЖӢҲИДАН *пйажӯҳидан ниг.* пажӯҳидан.

ПИЗИШК *пйзашк* табиб, духтур.

ПИЗИШКӢ پزىشكى табибӣ, духтурӣ.

ПИЙӢ پيه *ниг.* **пиҳ.**

ПИҚИР-ПИҚИР پىقىرىر *калимаи тақлиди овоз,*
ки тез-тез хандиданро ифода мекунад:
пиқир-пиқир хандидан.

ПИҚИРРОС پىقىراس *калимаи тақлиди овози бе-*
ихтиёр хандидан.

ПИЛ پيل *кит., ниг.* **фил;** **пили дамон** фили
чангий ҳучумкунанда, фили ғуррон.

ПИЛА I پيله 1. ғӯзаи кирми абрешим, ки аз он
торҳои абрешим ҳосил мешавад. 2. лифо-
фаи муҳофизи зоча, ки кирмина онро аз на-
хи пеш аз мубаддал шуданаш ба зоча ҳосил
мекунад; **пилаи абрешим** а) лифофае, ки
кирмаки абрешим пеш аз мубаддал шуда-
наш ба зоча ба он мепечад; б) ашё барои
тайёр намудани абрешими табиӣ; **чун пи-**
ла ба пои фил афтодан очизу нотавон шу-
дан.

ПИЛА II پيله чирку фасод, чирки дандон.

ПИЛА III پيله пилки чашм.

ПИЛАВАР پيله‌ور майдафурӯш, аттори хона-
гард, шахсе, ки молҳои майдари кӯча ба
кӯча бардошта мефурӯшад.

ПИЛАСТА پيلسته 1. устухони дандони фил. 2.
киноя аз соид, миёни оринҷ ва банди даст.

ПИЛАФГАН پيلافگان *кит.* 1. қавӣ, зӯр, дило-
вар, баҳодур, паҳлавон. 2. аспӣ қавӣ.

ПИЛАФКАН پيلافگان *ниг.* **пилафган.**

ПИЛАФКАНӢ پيلافکانى амали пилафкан,
диловарӣ, зӯроварӣ, баҳодурӣ.

ПИЛАФСАР پيلافسر дорои қудрату тавоноӣ
ва ҷоҳу ҷалолу шавкат.

ПИЛБАНД پيلبند як навъ усули бозии шохмот,
ки дар паси фил ду пиёда меғуздоранд, то ин
ки ба омадани мӯҳраи ҳариф монеъ бошад;
пилбанд додан а) мот кардан ба воситаи
ҳаракати фил; б) *мач.* мағлуб кардан.

ПИЛБОЛО پيلبالا 1. баланд ва азим ҷусса;
филкомат, қавиҳайкал. 2. *мач.* ба баландии
қомати фил, хеле бисёр, тӯда, хирман.

ПИЛБОН پيل بان бонигари пил, нигоҳубин-
кунандаи фил, ходими махсуси фил.

ПИЛБОР پيل بار боре, ки бар андозаи бори

фил аст.

ПИЛВОР پيل‌وار 1. монанди фил, фил барин,
филмонанд. 2. *мач.* қавӣ, андозаи бори як
фил.

ПИЛҒӢШ پيل‌گوش 1. гули савсан. 2. хокандоз,
олатест, ки бо он хокрӯбахоро мебардо-
ранд.

ПИЛЗӢР پيل‌زور зӯрманд, қавӣ, пурзӯр.

ПИЛИШК پليشک: **пилишк кардан** *ғуфт.* гуза-
рондан *чизеро*, кашидан *чизеро*; **риштаро ба**
сӯзан **пилишк кардан** риштаро аз сӯрохи
сӯзан гузаронидан.

ПИЛИШТ//ПАЛАШТ پليشت *кит.* нопок, олу-
да; **палиду пилишт** нопоку олуида.

ПИЛК پلك пардаи гирдогирди чашм, ки миҷ-
гон аз он рӯидааст: **пилки чашм.**

ПИЛКСУРӢ پيلک‌سرخ он ки пилки чашмонаш
сурх аст.

ПИЛЛА I پيله *ниг.* **пила.**

ПИЛЛА II پيله *кит.* пояи зина; зинапоя.

ПИЛЛА III پيله *тиб.* милки дандон, ки дар
натиҷаи газак гирифтани нӯги решаи дан-
дон ба вучуд меояд.

ПИЛАГАР پيله‌گر *ниг.* **пилакаш.**

ПИЛАГУЗОРӢ پيله‌گذاري **пилла** гузоштан,
пилла нигоҳ доштан.

ПИЛАДОР پيله‌دار *ниг.* **пилакаш.**

ПИЛАДОРӢ پيله‌دارى *ниг.* **кирмакпарварӣ.**

ПИЛАКАШ پيله‌کش он ки пилларо ҷӯшонида
тоза карда ба ресидан тайёр мекунад, пил-
лагар.

ПИЛАКАШАК پيله‌کشک асбоби махсус, ки
нахи абрешими пилларо мекашад.

ПИЛАКАШӢ پيله‌کشی 1. *исми амал аз пила*
кашидан; пилларо ҷӯшонида ба ресидан
тайёр кардан. 2. марҳалаи технологи аз
пилла кашидани нахи абрешим; **корхонаи**
пилакашӣ корхонае, ки дар он ҷо пилла
мекашанд, пиллагар.

ПИЛАПАЗ پيله‌پز *ниг.* **пилакаш.**

ПИЛАПАЗӢ پيله‌پزى *ниг.* **пилакашӣ.**

ПИЛЛАПАРВАР پيله پرور он ки пила парвариш мекунад, пиладор; кирмакпарвар.

ПИЛЛАПАРВАРӢ پيله پروري исми амал аз пиллапарвар; пилладорӣ.

ПИЛЛАПОЯ پيله پايه гуфт. нардбон; ниг. пила II.

ПИЛЛАРЕСӢ پيله ريسى ниг. абрешимресӣ.

ПИЛЛАСУПОРӢ پيله سپاري пила супоридан (ба бунгоҳи қабул).

ПИЛЛАТАӢӢРКУНӢ پيله طيار کني исми амал аз пилла тайёр кардан; пиллапарварӣ.

ПИЛЛАХОНА پيله خانه хонаи пиллапарварӣ.

ПИЛЛАХУШККУНАК پيله خشک کنک хона ё асбоб барои буғ ва хушк кардани пилла.

ПИЛЛАХУШКОНӢ پيله خشکاني хушконидани пилла.

ПИЛЛАЧИГӢ پيله چيگي ниг. пилладорӣ.

ПИЛЛАЧО پيله جا варз. нуктаи омада расидан дар ягон мусобиқаи давидан; марра, ҷои шартӣ ҳисоб дар мусобиқа.

ПИЛМИДАН پلמידن гуфт. ҷунбида гаштан; **пилмида** гаштан ба корҳои майдачӯда машғул шудан.

ПИЛМУРҒ پيل مرغ хурӯси мурғи марҷон.

ПИЛПАЙКАР پيل پيكر 1. филҷусса, пилтан. 2. бузургҷусса, қавихайкал.

ПИЛПО(Ӣ) پيل پا(ي) кит. 1. қадаҳи бузурги шаробхӯрӣ, ратли гарон. 2. номи яке аз абзорҳои ҷангӣ, гурзи оҳанини калон.

ПИЛСӢӢ پيل سوز 1. ҷароғе, ки аз сӯхтани пилта ва равған(-и сиёҳ) равшанӣ медиҳад, ҷароғи сиёҳ, ҷинҷароғ. 2. ниг. **пилта**.

ПИЛТА پلته 1. ресмони ғафс ё тасмаи аз пахта тофташуда, ки дар ҷароғи пилсӢӢ гузошта мешавад, фатила. 2. ресмони ғафси аз пахта тофта ё қоғази борик бурида, ки бо пилтапеч (пилтакаш) ба лағандаи каллапӯш гузаронида мешавад.

ПИЛТАБАХМАЛ پلته بخلм як навъ бахмал, ки пилта-пилтаи рахдор аст.

ПИЛТАГӢ پلتيگي 1. мансуб ба **пилта**: ҷароғи пилтагӣ.

ПИЛТАКАШ پلته کش сими борики махсус, ки ба воситаи он пилта ё қоғази борик буридаро печонида ба лағандаи каллапӯш мегузаронанд; пилтапеч.

ПИЛТАН پيلتن филпайкар, қавиҷусса, пурзӯр.

ПИЛТАПЕЧ پلته پيچ фатилапеч, ҳар чизе, ки мисли фатила тоб дорад; пилтакаш.

ПИЛТАСӢӢ پلته سوز 1. ҷои сӯхтани (оташи гирифтани) пилта, оташигирии пилта (дар баъзе асбобҳои оташифишонӣ ва равшанидиханда). 2. пилтагӣ; **милтики пилтасӢӢ** милтике, ки ба воситаи сӯхтани пилта оташи мефишонанд; **ҷароғи пилтасӢӢ** ҷароғе, ки ба воситаи сӯхтани пилта равшанӣ медиҳад.

ПИЛТАТОБ پلته تاب 1. пилтатобанда, пилтакаш. 2. маҷ. борик.

ПИЛТАҶАРОҒ پلته چراغ ҷароғи пилтасӢӢ, ҷароғи сиёҳ.

ПИЛУСТУХОН پيل استخوان 1. оҷ, устухони фил. 2. маҷ. қавихайкал, бузургҷусса.

ПИМА پيمه мӯзаи намадин; мӯзаи дарунаш пашмин.

ПИНА پينه 1. ямок, дарбех. 2. обида: **пинаи** даст.

ПИНАДОР پينه دار обиладор; дасти пинадор.

ПИНАДӢӢ پينه دوز кит. кӯҳнадӢӢ, пораӢӢ.

ПИНАДӢӢӢ پينه دوزي 1. кит. амал ва шуғли пинадӢӢ. 2. ҷое, ки дар он ҷо пинадӢӢ кор мекунад.

ПИНАЗАДА پينه زده кит. пойафзол ё либоси дарбехдор.

ПИНАК پينک хоби сабуке, ки одамро дар ҳолати нишастагиаш мебарад ва чашмонаш нимпӯш мешавад, ҷӯрт, ғанаб; **пинаки касеро вайрон накардан** а) касеро бедор накардан б) аҳамият надодан, парво надоштан; **пинаки касе паридан** аз ҳолати нимхобӣ (ғанаб) баромадан; аз ҳолати ғафлат баромадан; **пинаки касеро парондан** хушёр кардан касеро; **пинак рафтан** хоб галаба кардан бар касе, ҷӯрт задан.

ПИНАКӢ پينکي пинакзананда, пинакраванда; пинак; **пинакӢ задан** гунудан, пинак рафтан, хоболуд будан; **дар пинакӢ будан** хоболуд будан, дар ғанаб рафтан.

ПИНАКРАВӢ پينکړوی *исми амал аз пинак рафтан*; нимхобу нимбедор будан.

ПИНГВИН лот. *пингвин* зоол. чонвари калони кӯтоҳболи баҳри, ки болҳояш барои шино кардан хизмат мекунад ва парида намета-вонад.

ПИНГОН//БИНГОН پنگان//بنگان *кит.* 1. коса, ҷом. 2. ташт, тос. 3. тоси соат, тоси мисини тахсурах, ки онро дар миёни тағораи пуроб мегузоранд ва як бор пур шудани он аз об як вақти муайянеро мефаҳмонад.

пиндор پندار *асоси замони ҳозира аз пиндоштан.*

ПИНДОР پندار 1. фикр, андеша; гумон, ҳаёл, тасаввур. 2. гумони бад, шак. 3. *маҷ.* калон-гари аз ҳад зиёд, худро калон гумон кардан, худбинӣ; кибру ғурур.

ПИНДОШТ پنداشت *ниг.* пиндор 1.

ПИНДОШТАН پنداشتن 1. тасаввур кардан, гумон кардан, ҳаёл намудан. 2. ҳисоб кардан, худро калон гирифтан, гумон кардан.

ПИНУ پینو *кит.* дӯғи турши хушкшуда, қурут.

ПИНҲОН پنهان 1. пӯшида, ниҳон, нонамоён; *муқоб.* ошкор. 2. маҳфӣ, русӣ; **пинҳон гаштан (шудан)** нонамоён шудан, руст шудан; **пинҳон (нигоҳ) доштан** пӯшида доштан, маълум накардан, ошкор накардан, маҳфӣ нигоҳ доштан; **пинҳон кардан** а) пӯшида нигоҳ доштан, ошкор накардан; б) руст кардан, нопадид гардонидан; **пинҳон мондан** пӯшида мондан, маҳфӣ боқӣ мондан, ошкор доштан.

ПИНҲОНГОҲ پنهانگاه *ҷои пинҳон шудан ё пинҳон кардан.*

ПИНҲОНДОРӢ پنهان‌داری *пинҳон доштан, пинҳон кардан.*

ПИНҲОНӢ پنهانی 1. пӯшида, маҳфӣ, мастур; **вазифаи пинҳонӣ**; **сӯҳбати пинҳонӣ** гуфтугӯи пӯшида, сӯҳбати ғайриошкор. 2. ба тарзи пинҳон, маҳфиёна: **пинҳонӣ амал (кор) кардан**; **супориши пинҳонӣ** супориши маҳфӣ.

ПИНҲОНКОР پنهان‌کار 1. пинҳон амалкунанда. 2. ба таври маҳфӣ коркунанда; амалкунандаи маҳфӣ: **гурӯҳҳои пинҳонкор.**

ПИНҲОНКОРӢ پنهان‌کاری 1. пинҳон кардан. 2. маҳфӣ амал кардан.

ПИНҲОНКОРОНА پنهان کارانه *ба таври пинҳонӣ.*

ПИНҲОНКУНӢ پنهان‌کنی *пинҳон кардан, руст кардан; аз чашми касе ғойиб нигоҳ доштан.*

ПИР پير 1. солхӯрда, умрида, кӯҳансол; *муқоб.* **ҷавон.** 2. қадим, дерин: **дунёи пир.** 3. *маҷ.* кӯҳна, қафомонда. 4. *кҳн.* шахси таърихӣ ё афсонавие, ки собиқ аҳли касбу пеша ўро ба худ пешво қарор медоданд; (*мас., пири бофандаҳо-Имоми Аъзам, пири саисон Қанбар-саиси халифа Алӣ ва ғ.*). 5. д. муршид, роҳнамо, шайхе, ки ба худ мурид ва эътиқодмандон мегирифт: **пири роҳ**, **пири тариқат**; **асои пир ба ҷои пир (зарб).** 6. марди ҷаҳонгашта ва кордида, таҷрибанок: **пири хирад**, **пири ҳунар**, **пир нест**, **тадбир нест (зарб.); пири кор** а) устои кор, корозмуда, ботаҷриба; б) *киноя* аз шоирони пешина, саромадани сухан; **пири таълим** муаллим, устод; **пири барнодил** кӯҳансоли дилаш ҷавон; **пири майкада (муғон)** соҳиби майхона; **пир кардан** ҷисман заиф гардонидан, аз кор баровардан (*мас., дард, ғами касеро*); **пир шудан** а) кӯҳансол гаштан; б) беравнақ шудан; забун гаштан; **ҳавсала пир шудан** барҳам хӯрдани рағбат, аз байн рафтани майл (ба коре): **гови пир кунчора хоб мебинад (маҷ.).**

ПИРА پيره *пир, кӯҳансол.*

ПИРАЗАН پيرزن *зани пир, зани солхӯрда, кампир.*

ПИРАЗОЛ پيرزال *пиразан, кампир.*

ПИРАК پيرک *шакли тасғир ва навозишии пир.*

ПИРАКӢ پيرکى *одами пир, пирамард, кӯҳансол.*

ПИРАМАРД پيره‌مرد *марди пир, кӯҳансол, солхӯрда, мӯйсафед.*

ПИРАМИДА پيرميده *ю.* 1. *ниг.* **аҳром.** 2. шакли ҳандасӣ, аҳром.

ПИРАСАР پيره‌سر *пир, солхӯрда, кӯҳансол, мӯйсафед.*

ПИРАҲАН پيرهن *ниг.* **пироҳан.**

ПИБОНУ پيربانو *соҳибхоназани пир, хонуми пир.*

ПИРГОВ پيرگاو 1. *гови пир.* 2. *киноя* аз одами бефикр, камандеша, беҳавсала (*дар мавриди таҳқир*).

ПИРДУХТАР پيردختر духтари солхӯрдаи шавхарнакарда, духтари шавхарнадида.

ПИРЗАН پيرزن *ниг.* **пиразан.**

ПИРЗОЛ پيرزال *ниг.* **пиразол.**

ПИРИНӢ پرينى *кит.* 1. як навъ хӯроки ширин, ки аз орди биринҷ ва ширу шакар мепазанд; фиринӣ, муқаллабӣ. 2. *киноя* аз маҳбуба.

ПИРӢ پيرى 1. кӯҳансолӣ, солхӯрдагӣ, ҳолати солхӯрдагӣ, пир будан. 2. *мач.* сустӣ, заифӣ, камқувватӣ.

ПИРМАРД پيرمرد *ниг.* **пирамард.**

ПИРМОМ پيرمام *кит.* момои пир, модари пир.

ПИРОЗА پيرازه *кит.* навъ ва намуди кашидани нах дар шерозаи китоб барои маҳкам кардани он.

ПИРОИШ پيرايш *ниг.* **пероиш.**

ПИРОМУН پيرامون *ниг.* **перомун.**

ПИРОНА پيرانه 1. *мансуб ба* **пир**. 2. муносиби пирон, лоиқи пирон, хоси пирон: **овози пи-рона, чашмони пирона**. 3. ба тарзи (ҳаракати) пирон, монанди (ҳолати) пирон. 4. *мач.* хирадмандона, ботадабиро.

ПИРОНАСАР پيرانهسر ҳангоми пиронсолагӣ, айёми пирӣ, дар ҳолати пирӣ.

ПИРОНАСАРӢ پيرانهسرى *мансуб ба* **пирона-сар**; вақти пирӣ.

ПИРОНСОЛ پيرانسال пир, солхӯрда, хеле ум-рдида.

ПИРОНСОЛАГӢ پيرانسالگى пирӣ, кӯҳансолӣ; вақти пирӣ: **дар вақти пиросолагӣ.**

ПИРОНСОЛӢ پيرانسالى *ниг.* **пиросолагӣ.**

ПИРОСТАН پيراستن *ниг.* **перостан.**

ПИРОҲАН پيراهن *ниг.* **пероҳан.**

ПИРОҲАНГУЛГУН پيراهن گلگون *кит.* 1. он ки куртаи гулдор мепӯшад; *мач.* маҳбубаи куртасурх, зеболибос. 2. *мач.* хунолуд, шаҳидгашта.

ПИРОҲАНДӢЗ پيراهندوز куртадӯз, он ки куртаворӣ медӯзад, дӯзандаи курта.

ПИРОҲАНДӢЗӢ پيراهندوزى 1. амал ва шуғли

куртадӯз, пироҳан дӯхтан, куртадӯзӣ. 2. коргоҳ ё дукони пироҳандӯзӣ.

ПИРОҲАНӢ پيراهنى 1. *мансуб ба* **пироҳан**. 2. муносиб барои дӯхтани пироҳан; махсуси пироҳан.

ПИРОҲАНХОБ پيراهن خواب либоси хоб, таг-пӯш барои хобидан.

ПИРОҲАНЧОК پيراهن چاک *ниг.* **пераҳанчок.**

ПИРОЯ پيرايه *ниг.* **пероя.**

ПИРОЯБАНД پيرايه بند *ниг.* **пероябанд.**

ПИРОЯБАНДӢ پيرايه بندی *ниг.* **пероябандӣ.**

ПИРОЯПӢШ پيرايه پوش *ниг.* **перояпӯш.**

ПИРОЯСОЗӢ پيرايه سازى *ниг.* **пероясозӣ.**

ПИР-ПИР پير پير *калимаи тақлиди овоз*, ки ларзиш ё паридани чизеро ифода мекунад: **пир-пир паридан.**

ПИРСАГ پيرسگ 1. саги пир. 2. *киноя* аз одами бадфеъли бадкирдор (*дар мавриди таҳқир*).

ПІРСОЛ پيرسال солхӯрда, кӯҳансол.

ПІРӢЗ پيروز 1. фирӯз; музаффар, ғолиб; **пирӯз гаштан (омадан)** ғолиб гаштан (омадан). 2. комёб, хушу хуррам; **бахти пирӯз** толеи баланд.

ПІРӢЗА پيروزه *ниг.* **фирӯза.**

ПІРӢЗАГУН پيروزگون *ниг.* **фирӯзагун.**

ПІРӢЗАРАНГ پيروزه رنگ *ниг.* **фирӯзаранг.**

ПІРӢЗАТАХТ پيروزه تخت *кит.* тахти бо пирӯза зинат додашуда.

ПІРӢЗАТАШТ پيروزه طشت *кит., киноя* аз осмон.

ПІРӢЗАХТАР پيروز اختر саодатманд, хушбахт, комёб.

ПІРӢЗБАХТ پيروز بخت *кит.* дорои бахти баланд, ботолё, баландбахт.

ПІРӢЗБАХТӢ پيروز بختى баландбахтӣ, баландтолей.

ПІРӢЗГАР پيروز گر *кит.* 1. ғолиб, музаффар, фотех. 2. ғолибгардонанда.

ПІРӢЗӢ پيروزى 1. фирӯзӣ, ғалаба, фатҳ. 2.

хушбахтӣ, саодатмандӣ.

ПИРӢЗМАНД پیروزمند ғолиб, музаффар.

ПИРӢЗМАНДӢ پیروزمندی комёбӣ, ғолибият.

ПИРӢЗМАНДОНА پیروزمندانه 1. бо пирӯзӣ, бо ғолибият.

ПИРӢЗРАЗМ پیروززم *кит.* дар ҷанг ғолиб-шаванда, он ки дар набард пирӯз мешавад, пирӯзҷанг.

ПИРӢЗРӢЗ پیروزروز музаффару мансур; комёб, босаодат, хушбахт, саодатманд.

ПИРӢЗҶАНГ پیروزجنگ *ниг.* пирӯзразм.

ПИРҲАР پیرخر 1. хари пир. 2. *киноя аз* одами камақли беҳавсала (*дар мавриди таҳқир*).

ПИРҲОНА پیرخانه *кҳн.* хонаи дуохонии шайх, эшон ва амсоли онҳо.

ПИРШАВӢ پیرشوی пир шудан; кӯҳна шудан, афсурда шудан.

ПИРШУДА پیرشده 1. *сифати феълӣи замони гузашта аз* пир шудан; он ки пир шудааст. 2. *мач.* сӯстшуда, заифгашта.

ПИРЯХ پیرخ *геол.* яхҳои доимии қабатғафси болои кӯҳҳо: **пиряхҳои доимӣ**.

писанд پسند *асоси замони ҳозира аз* писандидан.

ПИСАНД پسند дилхоҳ, дилчасп, мақбул, хушоянд; **писанди назар** маъқул, хушоянд; **писанд будан** мавриди назар ва эътибор будан; **писанд гаштан (омадан, шудан)** маъқул шудан, мақбул омадан; **писанд кардан ба касе** маъқул кунонидан ба касе, қабул кунонидан чизро ба касе; **писанд накардан** ба эътибор нагирифтани, аҳамият надодан (*касоро, чизоро*).

ПИСАНДИДА پسندیده 1. *сифати феълӣи замони гузашта аз* писандидан. 2. мақбул, маъқулшуда, хушкарда: **кори писандида**. 3. баргузида, писанд шуда: **писандидаи мардум**.

ПИСАНДИДАКЕШ پسندیده کیش 1. он ки дину оини нек дорад. 2. *мач.* неққирдор, неқрафтор.

ПИСАНДИДАКОР پسندیده کار нақӯамал, неққирдор: **одами писандидакор**.

ПИСАНДИДАН پسندیدن 1. қабул кардан, пазируфтани, маъқул доништан, хуш кардан;

маслиҳати касоро писандидан маслиҳати касоро қабул кардан. 2. интиҳоб кардан, баргузидан, мақбул доништан: **он чи бар худ напсандӣ, ба дигаре маписанд** (*мақ.*).

ПИСАНДИДАДAROЙ پسندیده رای неққрой, хуштабиат, неққислат.

ПИСАНДИДАТАБӢ پسندیده طبع хуштабӢ, неқтабӢ.

ПИСАНДИДАФИКР پسندیده فکر хушзеҳн, хушфикр, неқандеш, неқрой.

ПИСАНДИДАХУЛҚ پسندیده خلق соҳиби хулқу хислати неқ, писандидатабӢ.

ПИСАНДИДАХӢ(Ӣ) پسندیده خوی(ی) неқӯхӯӣ, покизатабӢ, хушхулқ, писандидахулқ.

ПИСАР پسر 1. фарзанди нарина; *муқоб.* духтар; **писари уғай** писари шавҳар аз зани дигар ё писари зан аз шавҳари дигар; **писарандар**; **писар ёфтан** соҳиби писар шудан. 2. бача. 3. ҷавон (*дар мавриди хитоби одами солдида ба ҷавон*).

ПИСАРАК پسرک 1. *шакли тасғир ва навозиши* писар. 2. писарбача.

ПИСАРАНДАР پسراندر писари уғай, писари зан аз шавҳари дигар нисбат ба мард ва баръакс.

ПИСАРБАЧА پسر بچه писар, писарак, бача.

ПИСАРГИР پسرگیر он ки писари каси дигарро ба писарӣ гирифтааст, он ки хоҳони писархонд кардан аст.

ПИСАРДОР پسر دار он ки писар дорад, соҳиби писар, дорои писар.

ПИСАРЗОДА پسرزاده зодаи писар, фарзанди писар, набера.

ПИСАРИНА پسرينه 1. фарзанди нарина. 2. *ниг.* писарона.

ПИСАРӢ پسری *мансуб ба* писар; **расми писарӣ** одоб ва қоидаи фарзандӣ.

ПИСАРОНА پسرانه бачагона, муносиби писар, лоиқи писар, ҳоси писарон; ба таври писарон; **либоси писарона** либоси бачагӣ.

ПИСАРНАБЕРА پسرنبیره набераи писар; набераи писарӣ.

ПИСАРХОЛА پسر خاله писари хола, писари хоҳари модар.

ПИСАРҲОНД(А) *پسرخوانده//پسرخواند* писарба-
чае, ки *касе* ӯро ба писарӣ қабул карда фар-
занди худ номидаст.

ПИСАРЧА *پسرچه* *ниг.* писарак.

ПИСК *پسک* *лахҷ.* пасифгандаи буз, гӯсфанд ва
монанди инҳо.

ПИСТ *پست* орд, орди ғаллаи бирён аз қабили
гандум, ҷав, нахӯд *ва г.*

ПИСТА *پسته* донаи мағзоре, ки мағзи сабз
дорад ва баъди пухтан даҳон во мекунад:
дарахти писта; **пистаи хандон** а) пистаи ку-
шода; б) *киноя аз лабу даҳони маҳбуба.*

ПИСТАӢ *پستگي* *мансуб ба писта;* **ранги**
пистаӢ ранги сабзи мисли ранги мағзи
писта, пистокӣ; **ҳалвои пистаӢ** ҳалвое, ки
бо писта пухта мешавад.

ПИСТАДАҲОН *پستهدهان* даҳонаш танги зебо
(*сифати зан*).

ПИСТАЗОР *پستهزار* ҷои рӯидани дарахти пис-
та, анбӯҳи дарахтони писта.

ПИСТАКОРӢ *پسته کاري* амали коштани писта,
коридани писта, киштукор ва нигоҳубини
писта.

ПИСТАӢ *پستگي* *ниг.* пистокӣ.

ПИСТАЛАБ *پستله* *киноя аз маъшуқа.*

ПИСТАМАҒЗ *پسته مغز* 1. мағзи писта. 2. *мач.*
мағзи хеле бомазаву сerratван.

ПИСТОҚИРАНГ *پستاقی رنگ* *ниг.* пистокӣ I.

ПИСТОҚӢ I *پستاقی* пистаранг, сабз.

ПИСТОҚӢ II *پستاقی* *лахҷ., ниг.* потусқа.

ПИСТОН I *پستان* узвест дар синаи занон ё ши-
ками ширхорони модина, ки дар он шир
ҳосил мешавад: **нӯги пистон.**

ПИСТОН II *پستان* *ҳ.* 1. пулакчаи поёни тир
(патрон)-и аслиҳаҳои оташфишон, ки ба-
рои оташ додани он хизмат мекунад;
потусқа. 2. потусқаи коғазӣ барои таппонча
ва милтиқҳои бозичаи бачагон.

ПИСТОНАК *پستانک* 1. *ҳ.* ҷои бо ангушт зер
карда оташ додани пистони аслиҳаҳои
оташфишон; куланги милтиқ. 2. он чи
резинӣ буда барои ором кардан ва шир
хӯрондани тифлон ба кор мебаранд, чочак.

ПИСТОНБАНД *پستان بند* синабанд, сина-
бандак.

ПИСТОНДОР *پستاندار* *зоол.* ҳайвон аз оилаи
пистондоракҳо.

ПИСТОНӢ *پستانی* *марбут ба пистон;* порчаи
сафеди нозук, ба даруни он кӯфтаи
шириниҳо, масалан, наботро тар карда ме-
бастанд ва ба даҳони навзод мегузоштанд.

ПИСХАНД *پسختند* лабханди масҳараомез, лаб-
ханд аз рӯи таҳқир ва истехзо, пузханд;
писханд задан (кардан) лабханди масҳа-
раомез кардан; **ба писханд гап задан** бо
истехзо гап задан.

ПИСХАНДОМЕЗ *پسختندآمیز* тамасхуромез,
масҳараомез, истехзомез.

ПИСХО *پيسخا* *д.* иди дини насрониён ва
яхудиҳо.

ПИТИР-ПИТИР *پتير پتير* *калимаи тақлиди овоз,*
ки ҷунбиши тезро ифода мекунад.

ПИТОН *پيتان* *зоол.* мори бузурги беаҳр.

ПИТПИЛИҚ *پيت پليق* *калимаи тақлиди овози*
бедона (вартишк).

ПИХ I *پخ* *ниг.* пах.

ПИХ II *پخ* барҷастагиҳои саҳти пойҳои баъзе
парандагон (*мас., дар пой хурӯс*), ки вақти
чангашон кор меводааст.

ПИХ//ПЕХ *په* *кит.* рағани рӯи гӯшт, чарбу.

ПИЧА *پچه* мӯй, мӯйсар, қисмати пеш ва бари
мӯйсар; *муқ.* **печа.**

ПИЧАБАНД *پچه بند* *ниг.* печабанд.

ПИЧАН(Д) *پيچند//پيچن* ғарами беда, алаф, хо-
шок *ва г.*

ПИЧАСАФЕД *پچه سفيد* *ниг.* печасафед.

ПИЧИНГ *پچینگ* *гуфт.* гаппаронӣ, гап пар-
тофтан ба касе гапи нешдор партофтан ба
касе; **пичинг задан (кардан)** гапи нешдор
гуфтан, мазох карда гап задан; **пичинг па-**
рондан гапи нешдор гуфтан, гаппаронӣ
кардан.

ПИЧИНГОМЕЗ *پچینگ آمیز* бопичинг, нешдор,
кинояомез (*зан*).

ПИЧИНГОМЕЗОНА *پچینگ آمیزانه* ба таври
пичингомез, кинояомезона.

ПИЧИНГПАРОНӢ *پچينگپارانی* *гуфт.* пичинг парондан, гапи захромез гуфтан, гаппаронӣ.

ПИЧИР-ПИЧИР *پچيرپچير* *калимаи тақлиди овоз,* ки хеле паст ва оҳиста гап задани як кас ё якчанд касро мефаҳмонад, зери лаб гап задан; **пичир-пичир кардан** зери лаб оҳиста суҳан кардан.

ПИЧИРРОС *پچيرراس* пичир-пичир, зери лаб гап задан; **пичиррос задан (кардан)** пичир-пичир гап задан, зери лаб чизе гуфтан.

ПИЧИРРОСӢ *پچيرراسي* *мансуб ба пичиррос;* **овози пичирросӣ** овози пичир-пичир.

ПИШАК *پشک* гурба; **пишаки касеро пишт (на) гуфтан** *мач.* ба касе халал (на) расонидан.

ПИШАКБАЧА *پشکبچه* бачаи пишак.

ПИШАКШӢ(Ӣ) *پشکشو(ي)* *мач.* шуштушӯи нотаом; **пишакшӯ(ӣ) кардан** (*рӯйро*) нотаом шустан (*рӯйро*).

ПИШГИЛ *پشگيل* саргини ҳайвонот монанди шутур, буз, гӯсфанд *ва ғ.*

ПИШК *پشک* *лаҳҷ.* саргини ғелони буз, гӯсфанд, шутур *ва ғ.*, писк.

ПИШЛОҚ *پشلاق* *лаҳҷ.* як навъ хӯрок, ки аз шир монади панир пухта мешавад.

ПИШ-ПИШ *پش پش* *калимаи тақлиди овози ҷеғ* задани гурба.

ПИШТ *پشت* *калимаи тақлиди овози пеш* кардани гурба; **гурбаи касеро пишт нагуфтан** ба кори касе дахл (халал) нарасонидан.

ПЛАЗМА *ю.* *پلازما* қисми обакии таркибии бофтаҳои органикии гуногун (*мас., хун*).

ПЛАСТИДАҲО *ю.* *پلاستيدها* *бот.* ҷисмчаҳои беранг ё рангдори протоплазмаи бофтаҳои растаниҳо, ки барои мавҷудияти растаниҳо аҳамияти калон доранд.

ПЛАСТИЛИН *ю.* *پلاستلين* маводи аз гил, мум ва равшан тайёршуда барои ҳайкалсозӣ.

ПЛАСТМАССА *ю.* *پلاستمه* маводи сунъие, ки аз ҳар гуна моддаҳо тайёр мекунад ва аз он ҳар гуна асбобҳо месозанд.

ПЛАТИНА *исп.* *پلاتينه* филизи сафедранги қиматбаҳои ба гармӣ ниҳоят тобовар.

ПЛАТСКАРТА *олм.* *پلتسکرته* билети махсус

барои ҷои муайян дар вагон.

ПЛОМБА *олм.* *پلامبه* 1. тамғаи қурғошимӣ, ки ба молҳо ва ба борҳои бастаи вагон, дӯкон ва ғайра овехта мешавад. 2. хамире, ки онро ба сӯроҳи дандон мегузоранд: **сӯроҳи дандонро плomba кунондан**.

ПЛУГ *олм.* *پلوگ* абзор ва мошини шудгор, ки ба трактор ё асп баста мешавад, испор.

ПЛУТОНӢ *лот.* *پلوتانی* унсури химиявии радиоактивӣ, ки аз уран ва торий истехсол мекунад.

ПНЕВМАТИКӢ *ю.* *پنيوماتيکي* ҳар асбоби ба амали фушурдашавии ҳаво асосёфта.

ПО(Ӣ) *پا(ي)* 1. узви бадани инсон ва ҳайвон, ки воситаи рафтан аст ва бадан дар болои онҳо қарор гирифтааст. 2. *бо изофат* – (*қисми зери чизе*; тағ, зер, бун) **пой...** зери..., тағи..., буни.... 3. қисми зерини пой, қадам. 4. *мач.* тоқай пойафзол ё як почай шим, эзор *ва ғ.* 5. ба тарзи истиора истифода шудааст; **пой кор**; **по ба по** қадам ба қадам; **баробар**, ҳамроҳ; **по ба пои касе роҳ рафтан**; **гапи подарҳаво** гапи берабт, бемаънӣ, бемантиқ; **сар то по** тамоман, аз аввал то охир; **пой пиёда** пиёда; **ба пои худ** бе воситаи каси дигар, бо майли худ; **бо пои бараҳна** пойлуч, бе пойафзол; **по ба по рафтан** баробар рафтан, аз ҳам қанда нашуда рафтан; **по ба лаби гӯр будан** пири фартут шудан, наздик ба марғ будани касе; **по бар ҷо будан** устувор будан, собит будан; **пой касеро аз ҷое қандан** касеро аз ҷое дур кардан, рафтуои касеро қатъ гардонидан (*аз ҷое, ба ҷое*); **пой касеро аз осмон овардан** касеро ба ҷазояш расондан, несту нобуд кардан; **пой касе лағжидан** аз ҷо бечо шудан; дар коре шикаст хӯрдан; **пой рафтуомад бурида гардидан** қатъ гардидани рафтуомад; **пой бар арсаи ҳаёт гузоштан** таваллуд шудан, ба дунё омадан; **пой баромадан** аз ҷояш бечо шудани устухонҳои пой дар натиҷаи зарб хӯрдан; **пой ба ҷое нагузоштан** ба ҷое нарафтан; тарки равуой кардан; **пой бечо мондан** аз ҳадди худ гузаштан; кори бечо кардан; **пой гузоштан (ниҳодан)** қадам мондан; рафтан; ба ҷое дохил шудан; **пой дароз кардан** *мач.* мурдан; **пой қанда шудан аз ҷое** қатъ гардидани рафтуомад аз ҷое; **пой кашидан аз ҷое** тарки рафтуой кардан аз ҷое; **пой мондан** қадам задан; рафтан; **пой қач ниҳодан** нодуруст кор кардан, ҳилофи қоида амал кардан; **пойро дониста мондан** фикр қарда кор кардан, санҷида ва бо мулоҳиза кор кардан; **по кӯфтан** а) кафи пойро ба замин задан; б) раксидан; **по на-**

кашида мурдан чо ба чо мурдан, якбора мурдан; **пой нақашидан** майли рафтан на- доштан; **по шав!** хез! гурез!; **аз по афтодан** а) беҳол шудан, монда шудан (*аз кор, аз роҳгардӣ*); б) ба замин афтодан, мағлуб шу- дан (*дар ҷанг, гӯштин*); **аз по афтондан** а) ғалтондан, б) ҳалок кардан; **аз пой мондан** хаставу нотавон шудан, тоби роҳгарди на- доштан; **аз пои касе гирифтан** ба касе қасди бад кардан, дар паи қасди касе шуда; **ба курпа нигоҳ карда пой дароз кардан** мувофиқи қувват ва имкони худ кор кар- дан; **ба пои худ омадан** (*ба майли худ*) ома- дан; **ба пой хестан** а) бархостан; б) сиҳат шудан, сиҳат ёфтан; **ба по рост шудан** бар- хостан, шудан аз ҷои нишаст; **ба по хезон- дан** барангехтан, баланд шӯронидан; **ба по хино баста** киноя аз касе ё чизе ниҳоят су- ст ҳаракаткунанда; **ба як по истодан**; **дасту пой гум кардан** саросема шудан, ихтиёр аз даст додан; **ду пойро ба як мӯза (махсӣ) чо карда (тикқонда) нишастан** саҳт истодагарӣ кар- дан, исрор кардан ба гуфтаи худ; **дониста по мондан** бечо кор накардан, бо мулоҳиза ва андеша қору рафтор кардан; **зери по шу- дан** помол гаштан, қору забун шудан; **зери по кардан** поймол кардан, забун гардонидан; **пушти по задан** даст кашидан, сарфи назар кардан; беқадру эътибор кардан; **сар аз пой фарқ накардан** саҳт дар таъсири хиссиёти худ будан, дар шавқу ҳаяҷон бу- дан; **як по дар гӯр будан** пиру нотавон шу- дан, наздик ба марг расидан.

ПОАВРАНЧАН پاورنجن ҳалқаи зарин ё нуқрагин, ки занҳо ба пой мебанданд, ҳал- хол.

ПОАНДОЗ پانداز *ниг.* пойандоз.

ПОАФШОР پافشار *боф.* ду тахтачаи хурди ба андозаи кафи пой дар дастгоҳи бофандагӣ, ки бофандагон дар рӯи онҳо по гузошта ба навбат мефишоранд ва дастгоҳро ба ҳаракат медароранд.

ПОБАЛАНД پابلند *кит.* 1. пойдароз (*ҳайвоноти монанди шутур, асп ва ғ.*). 2. маҷ. устод, мохир; машхур.

ПОБАНД پابند 1. банд, расан ва ғ., ки ба пой ҳайвонот мебанданд. 2. гирифтор, муқайяд, бандӣ: **побанди зиндон**, **побанд шудан** а) пой чизеро бо банд бастан; б) гирифтор шудан.

ПОБАРАХНА پابرهنه 1. бепойафзол, пойлуч. 2. маҷ. камбағал, бечора.

ПОБАРАХНАГӢ پابرهنگي 1. маҷ. пойлучӣ. 2. бечорагӣ, камбағалӣ.

ПОБАРЧО(Ӣ) I پابرچا(ي) *кит.* 1. устувор, маҳкам, пойдор: **побарчо истодан**. 2. дар ҷои худ, бечунбиш.

ПОБАРЧО(Ӣ) II پابرچا(ي) афсурда, фартут, аз кор баромада, вайроншуда.

ПОБАСТ پابست 1. он ки ё он чи пояш баста шудааст; **побанд будан** а) пой чизе баста бу- дан; б) гирифтор будан, муқайяд будан, побанд. 2. муқайяд, гирифтор. 3. *кит.* тахкурсӣ, бунёд.

ПОБАСТА پابسته 1. сифати феълии замони гу- зашта аз **побаст будан**; пояш баста. 2. ги- рифтор, маҳбус, бандӣ.

ПОБАСТАГӢ پابستگي шакли дигари сифати феълий аз **побаста**; побаста будан; гирифтор будан.

ПОБЕЛ پابيل **побел кардан (задан)** нарм кар- дани (гардонидани) замин бо бел.

ПОБЕЛКАРДА پابيل کرده сифати феълии замо- ни гузашта аз **побел кардан**.

ПО(Ӣ)БОЗ پاي باز // پاباز *кит.* 1. пойкӯб, пойзан. 2. раққос, рақсқунанда.

ПОБОЗӢ پابازي *ниг.* пойбозӣ.

ПО(Ӣ)БУРИДА پاي بريده // پابريده он ки ё он чи пойяш бурида шудааст, бо пой бурида, бе- пой.

ПОБӢС پابوس *ниг.* пойбӯс.

ПОБӢСӢ پابوسي *кҳн.* барои эҳтиром, пеши пой касе сар ҳам кардан; таъзим, зону задан дар пеши касе.

ПОВАРАҚ پاورق 1. калимаи аввали саҳифаи дуҷум, ки барои мураттаб омадани варақаҳо дар охири саҳифаи якум навишта мешавад. 2. эзоҳи ба матни асосӣ дахлдор, ки дар поёни саҳифаи китоб зикр мешавад; ҳошия.

ПОВЕСТ ر. پويست асари бадеии аз ҷиҳати ҳаҷм хурдтар аз роман.

ПОГАРОН پاگران *кит.*, киноя аз ҳомиладор, дучон.

ПОГОН ر. پاگان парчаи хурди чоркунҷаи до- рои нишони фарққунии унвонҳои ҳарбӣ, ки ба китф часпонида мешавад, палит, палит- дор.

ПОГОНДОР پاگاندار 1. дорои погон. 2. маҷ.

амалдор.

ПОҒА پاغه *ниг.* поғачӯб.

ПОҒАМОЛ پاغه مال *ниг.* поғачӯб.

ПОҒАНД پاغند кулӯлаи пахтаи ҳаллочишуда, ки барои ресидан тайёр аст.

ПОҒАЧҮБ پاغه چوب чӯби борики махсус, ки ба он пахтаи ҳаллочишударо чудо-чудо печонида барои ресидан тайёр мекунад.

ПОҒУНДА پاغنده 1. ҳар як пой зина, помонакҳои зинапоя. 2. *кит.* пахтаи ҳаллочишуда.

ПОД پاد *кит.* чузъи пешини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии зид ва муҳолиф дар истилоҳсозӣ муодили антӣ аст: **подмодда**, **подзаҳр**.

ПОДА پاده чамъи гову гӯсфанду буз ва ғ., ки аз хонаҳо барои чаро ғун шудааст; **аз пода пеш чанг хезондан** ғалоғулаи беҳуда пеш аз ягон кор, воқеа ва ғ.

ПОДАБАРО پاده برا вақти баромадани пода.

ПОДАБОН پاده بان он ки подаро ба чаро мебарад, подавон.

ПОДАБОНӢ پاده بانی пода чаронидан; подачаронӣ кардан, чӯпонӣ.

ПОДАВОН پادوان *гуфт.*, *ниг.* подабон.

ПОДАНГ پادنگ *кит.* як намуди василаи биринҷкӯбӣ, ки бо нерӯи по кор мекунад.

ПОДАРГИЛ پادر گیل 1. пой дар гил; пой дар рег. 2. *мач.* побанд, мутеъ, гирифтोर.

ПОДАРД پادرد 1. дарди по. 2. он ки пояш дард мекунад.

ПОДАРӢ پادری 1. порчаи матоъ, ки дар поёни дар барои пок кардани по ва надаромадани чиркинӣ ба даруни хона мегуздоранд. 2. остони дар, поёни дар, даргоҳ.

ПОДАРОЗ پادراز пояш дароз, он чи ё он ки пой дароз дорад, побаланд.

ПОДАРҲАВО پادرها 1. сарнагун, чаппа. 2. *гуфт.* беасос, пуч, суханҳои бемавқеу бебунёд, гапҳои ҳавой, беасл, беасос.

ПОДАХОНА پاده خانه ҷои пода, қароргоҳи пода.

ПОДАЧАРО پاده چرا *ниг.* подачо; ҷои чаронидани пода.

ПОДАЧО پاده جا маҳалли чамъ омадан ва чарои пода.

ПОДГОН پادگان *ҳ.*, *кит.* маҳалле, ки дар он қисми ҳарбӣ ҷойгир аст, гарнизон.

ПОДЗАҲР پادزهر 1. *тиб.* доруи зидди заҳр, чизе, ки бар зидди заҳр кор фармуда мешавад, заҳрмӯҳра. 2. ҳар чизе, ки асари чизи дигарро хунсо ё кам кунад.

ПОДИР پادير *кит.* чӯбе, ки барои ниғаҳдории девори ҳамида ё сақфи шикаста гузошта мешавад; тиргак, танба, пуштак, пуштибон.

ПОДОМ پادام *ниг.* пойдом.

ПОДОР پادار *ниг.* пойдор.

ПОДОРӢ پاداری 1. *кит.* пойдорӣ, муқовимат, барқарорӣ, истодагарӣ. 2. побарчо, мустаҳкам устувор будан; **подорӣ кардан** устуворӣ нишон додан, истодагарӣ кардан.

ПОДОШ پاداش 1. ҷазо, сазо. 2. мукофоти амал, музд; **подоши некӣ** мукофоти некӣ; ҷавоби некӣ; **подоши бадӣ** мукофоти бадӣ; ҷавоб ба бадӣ: **кулӯхандозро подош санг аст** (*мақ.*).

ПОДОШДЕҲ پاداش ده *кит.* он ки подош медиҳад, подошдиҳанда.

ПОДОШДИҲАНДА پاداش دهنده *ниг.* подошдеҳ.

ПОДОШДИҲӢ پاداش دهی 1. ҷазодиҳӣ. 2. муздиҳӣ.

ПОДОШТ پاداشت *лаҳҷ.*, *ниг.* подош.

ПОДПОЛКОВНИК پادپالکاونیک *ҳ.* унвони ҳарбӣ мобайни майор ва полковник.

ПОДӢКОНӢ پادکاني *кит.* 1. шахси каммояе, ки дар пой дӯкони дигаре нишаста савдо мекардааст. 2. даллол.

ПОДШАҲ پادشه *ниг.* подшоҳ.

ПОДШИПНИК پادشپينک *р.* абзори мудававри мошин, ки гардиши гирдаи оҳани ҳаракаткунандаи меҳварро осон мегардонад.

ПОДШО پادشا *ниг.* подшоҳ.

ПОДШОҲ پادشاه 1. ҳукмрони мутлақӣ як мамлакат ё кишвар, соҳиби тахту тоҷ, шоҳ; **подшоҳ барин рӯз гузаронидан** бе ҳеч

камбудӣ зистан; аз ҳар ҷиҳат таъмин будан.
2. *мач.* фармонраво, соҳибхитӣ.

ПОДШОҲБОЗӢ پادشاهبازی як навъ бозӣ ки бо навбат бучул партофта яке «подшоҳ» дигаре «вазир» мешавад ва «вазир» ҳукми «подшоҳ»-ро байни дигарон иҷро мекунад.

ПОДШОҲДУХТАР پادشاهدختر духтари подшоҳ.

ПОДШОҲЗОДА پادشاهزاده шоҳзода, фарзанди подшоҳ.

ПОДШОҲӢ پادشاهی 1. салтанат, ҳукмронӣ, мамлакатдорӣ; подшоҳ будан. 2. *мансуб ба подшоҳ; даври подшоҳӣ.* 3. мутааллиқ ба давлат; **подшоҳӣ кардан** а) ҳукмронӣ кардан, салтанат рондан; б) моли подшоҳ гардонидан, давлатӣ кардан, забт карда гирифтан мулку моли касеро; **подшоҳӣ шудан** аз он подшоҳ гардидан, давлатӣ шудан: ◇ **хоби ҷоштгоҳӣ беҳ аз подшоҳӣ.**

ПОДШОҲОНА پادشاهانه шоистаи подшоҳ, сазовори подшоҳ; шоҳона.

ПОӢ پایа мустаҳкам; сахт.

ПОӢБ پایاب *кит.* 1. обе, ки пой ба таги он мерасад, пастоб, гузаргоҳи об. 2. таги об, қабри об. 3. *мач.* истодагарӣ, муқовимат, тобу тоқат.

ПОӢН پایان 1. поин, паст; *муқоб.* боло. 2. интиҳо, охир, анҷом. 3. нишеб, сарнишеб, тарафи паст; *муқоб.* баланд. 4. таг, зер, канор; **дар поӢн...** а) дар канори..., дар қисми поӢнии...; б) дар интиҳои..., дар охири...; **поӢн ёфтан** ба охир расидан, тамом шудан; **поӢн рафтан** ба пастӣ фурумадан; **поӢн фурумадан** паст кардан, ба зер шинондан; **поӢн фаромадан** ба паст фаромадан, аз боло ба пастӣ фуруд омадан; **аз аспӣ ҷаҳл поӢн фурумадан** таскин ёфтан, паст шудани ҳашми касе; **ба поӢн омадан (расидан)** анҷом ёфтан, тамом шудан; **сар поӢн фурувардан** сар ҳам кардан: ◇ **поӢни шаби сияҳ сафед аст (зарб.).**

ПОӢНБИН پایانبین дурандеш, дурбин, оқибатбин, оқибатандеш.

ПОӢНБИНӢ پایانبینی дурандешӣ, оқибатандешӣ; дурандеш будан.

ПОӢНӢ پایانی 1. дар поӢн воқеъшуда; зерин. 2. интиҳой, охири. 3. *муқоб.* болоӣ: **синфҳои поӢнӣ.**

ПОӢННИШИН پایاننشین *кит.* пастнишин,

пастмақом, паструба, пастмартаба.

ПОӢННОПАЗИР پایانناپذیر заволнаёбанда, беохир; ҷовидон.

ПОӢНОБ پایانآب 1. қисми поӢнии (ягон) дарё: **поӢноби Сирдарё.** 2. воқеъ дар поӢни маҷрои рӯд. 3. гузаргоҳ, убургоҳ. пастоб.

ПОЖАНД پاژند *ниг.* позанд.

ПОЖАХ پاژخ *кит.* молиш; озор, азият.

ПОЗА پازه олатест аз оҳан, ки ба нӯги испор маҳкам карда замин шудгор мекунад; оҳани ҷуфт.

ПОЗАНД پاژند шарҳ ба «Занд» – тафсири «Авасто» бо забони форсии миёна (пахлавӣ) дар замони Сосониён.

ПОЗАРЕЗ پازهریز касе, ки касбаш поза рехтан аст, косиби позасоз.

ПОЗАХ پاژخ *кит., ниг.* пожах.

ПОЗАҲР پاژهر *ниг.* подзаҳр.

ПОЗЕР پازیر тиргак; хода; тақя, сутунча.

ПОЗИТИВИЗМ لوت. پازيتويزم ҷараёни фалсафии идеалистӣ, ки имконияти идроки қонуният ва муносибатҳои ҳастиро эътироф намекунад ва роли илмро фақат аз қайди асноду ҳодисаҳо иборат медонад.

ПОЗИТИВӢ پازيتيوى ба таҷриба ва далел асо-сефта.

ПОЗОЧ پاژاچ *кит., доя,* дояи ширдиҳанда, дояи тарбиятгар.

ПОИДАН پائیدن 1. истодан, давом кардан, поянда будан, барқарор мондан, пайдор будан, истодагӣ кардан. 2. пинҳонӣ дидбонӣ кардан, посбонӣ кардан. 3. интизор будан, мунтазир шудан. 4. нигоҳубин кардан, парвариш кардан. 5. чаронидан, парво кардани ҳайвонот: **аспӣпоӣ, говпоӣ; поида гаштан чизеро, касеро** таҳти назар гирифта гаштан касеро, чизеро; пинҳонӣ дидбонӣ кардан; **пайт поидан** фурсати муносиб чустан; **поида истодан** мунтазири касе, *чизе* шудан; пинҳонӣ (*касе, чизеро*) таъқиб кардан **роҳи касеро поидан** интизор шудан *ба касе.* **фурсат поидан** вақти муносиб чустан; **поида-поида** пинҳонӣ, рустӣ; почида-почида; **поида-поида рафтан** пинҳонӣ аз қафои касе рафтан; касеро таъқиб кардан.

ПОИЖА پایزه *ниг.* **поиза** 1.

ПОИЗ پاییز *фасли* хазон, тирамоҳ.

ПОИЗА پایزه *таър.* 1. ҳукму фармони подшоҳ, ки ба касе дода мешуд ва мардум мувофиқи он ба ҳамон шахс итоат мекарданд. 2. нишон ё аломате, ки дар давраи салтанати муғул дар шакли шер ва сари шер ё ҳайвоноти дигар сохта мешуд ва ба ҳокимону элчиён мувофиқи мартабаашон дода мешуд.

ПОИЗГОҲ پایزگاه *кит.* мавсими хазонрезӣ, *фасли* тирамоҳ, *муқ.* **поиз**.

ПОИЗОН پایزان 1. *фасли* хазон, мавсими тирамоҳ. 2. *мач.* айёми пирӣ.

ПОИН پایین *ниг.* **поён**.

ПОИНГОҲ پایینگاه *кит.* тарафи поин, тарафи зер; **поингоҳи мағриб** мағриб, тарафи ғарб.

ПОИНӢ پایینی *ниг.* **поёнӣ**.

ПОИННИГАР پاییننگر *дурандеш*, *окибатан-деш*, *охирбин*.

ПОИНОБ پایین آب *ниг.* **поёноб**.

ПОИНПАРАСТ پایینپرست *киноя аз* итоаткор, *хидматкор*, *банда*.

ПОИНПАРАСТӢ پایینپرستی *киноя аз* итоаткорӣ, *бандагӣ*.

ПОИНТАЛАБ پایینطلب *зердаст*, *банда*, *мутеъ*.

ПОИСТА پایسته *поянда*, *доимӣ*, *барқарор*, *ҷовид*.

ПОИСТАН پایستن 1. *поидан*, *боқӣ мондан*, *пойдор мондан*, *доимӣ будан*, *поянда будан*.

ПОӢ پائی *мансуб ба* **по:** *мошинаи дарздӯзии поӢ*.

пой پای *асоси замони ҳозира аз* **поидан**.

ПОӢ پای *ниг.* **по**.

ПОӢАНДОЗ پایانداز 1. *фарш ё матое*, ки *барои* *иззату эҳтиром* ба *зери* *пои арӯсу домод* ё *меҳмони мӯхтарам паҳн* мекунанд. 2. *шол ё гилеми камбар барои густурдан ба роҳрави хона*.

ПОӢАФЗОЛ پایافزال *афзоли по*, *чизе*, ки ба *по* мепошанд (*муза*, *кафи* ва ғ.).

ПОӢАФЗОЛДӢЗ پایافزالدوز *он ки* *поафзол* меदӯзад, *кафшдӯз*.

ПОӢАФЗОЛДӢЗӢ پایافزالدوزی 1. *шуғл* ва *амали поӢафзолдӯз*; *поӢафзол дӯхтан*. 2. *ҷой* ва *макони дӯхтани поӢафзол*.

ПОӢАФЗОЛФУРӢШ پایافزالفروش *он ки* *поӢафзол* мефурӯшад, *фурӯшандаи поӢафзол*.

ПОӢАФЗОЛФУРӢШӢ پایافزالفروشی 1. *шуғл* ва *амали поӢафзолфурӯш*. 2. *ҷой* ва *маҳалли поӢафзол фурӯхтан*.

ПОӢАФЗОР پایافزار *ниг.* **поафзол**.

ПОӢБАНД پایبند 1. *ниг.* **побанд**. 2. *пойдевор*, *тахкурсӣ*.

ПОӢБАРАҲНА پایبرهنه *ниг.* **побараҳна**.

ПОӢБАСТ پایبست *ниг.* **побаст**.

ПОӢБАСТА پایبسته *ниг.* **побаста**.

ПОӢБОЗӢ پایبازی 1. *покубӣ*, *пойзанӣ*. 2. *раксу бозӣ*, *раққосӣ*.

ПОӢБОРИК پایباریک *борикпой*; *пои борик-дошта*.

ПОӢБӢСӢ پایبوسی *ниг.* **побӢсӣ**.

ПОӢГА پایگاه *мусобиқаи аспдавонӣ*, *мусобиқаи давидан*; **поӢга мондан** дар давидан мусобиқа кардан; **майдони поӢга** майдони мусобиқа.

ПОӢГАВӢ پایگوی *мансуб ба* **поӢга:** **автомобили поӢгавӣ**.

ПОӢГАҲ پایگاه *даромадгоҳи хона (дар хона-ҳои кӯҳна)*, ки *поӢафзолро* дар он *ҷо мекашанд*, *поёни хона аз тарафи дар (барои кашидани поӢафзол)*, *кафшкан*; **поӢгахро холи Ӣфтан** *фурсатро ғанимат донистан*; **поӢга холи шудан** *хилват шудан*, *касе набудан*, *барои кори махфӣ ё сӯҳбати пӯшида шароит пайдо шудан*.

ПОӢГАҲНИШИН پایکهنشین *он ки дар поӢгаҳ* нишастааст, *поённишин*.

ПОӢГАЧӢ پایگچی *иштирокдор поӢга*.

ПОӢГОҲ پایگاه *ниг.* **поӢгаҳ**.

ПОӢДАРОЗ پایداراز *ниг.* **подароз**.

ПОӢДЕВОР پایدیوار *бунёди девор*, *тахкурсии девори хона* ва *иморат*.

ПОЙДОМ پای دام навъе аз дом, ки барои сайд кардани ҷонварон ба кор мебаранд; парандае, ки сайёдон барои фиреб дода ба даст даровардани дигар парандагон дар назди дом мебаранд.

ПОЙДОН پای دان *кит.* пойафзол, кафш.

ПОЙДОР پای دار 1. устувор, қоим, мустаҳкам. 2. барқарор; мавҷуд; **пойдор гардидан** (**шудан**) устувор ва мустаҳкам гардидан (**шудан**), барқарор гардидан; **пойдор истодан** устувор будан; **пойдор кардан** барқарор кардан; **пойдор мондан** барқарор мондан. 3. *мач.* нерӯманд, тавоно, пурқудрат, подор.

ПОЙДОРА پای داره *кит.* мададгор, ёридоханда; ниғадор.

ПОЙДОРӢ پای داری устуворӣ; истодагарӣ, тобоварӣ; барқарорӣ.

ПОЙДОС پای داس *доси* дастдароз.

ПОЙКОР پای کار 1. *кит.* ходими гузар, маҳалла, ки мардумро ба маърақаҳо хабар мекунад. 2. хизматгор, покор.

ПОЙКӢБ I پای کوب 1. зерипомонда, сумзада, поймол. 2. ҷӯби ғафси дарози (пой) обҷувоз, ки бо вай шолиро меҷӯбанд.

ПОЙКӢБ II پای کوب 1. раққос, раққунанда. 2. пойбоз, тезҳаракат.

ПОЙКӢБӢ پای کوبی 1. ҷоеро бо пой задан барои шиба кардан. 2. пойро ба замин кӯфта-кӯфта раққидан; раққосӣ.

ПОЙЛАҒЗ پای لغز 1. ҷои лағжидани по; лағзиш. 2. *мач.* хато; гунаҳкор; 3. *мач.* осеб, зиён, зарар.

ПОЙЛУЧ پای لچ 1. побараҳна, бараҳнапо, бе-пойафзол. 2. камбағал, нодор, бечора, бечизу чора.

ПОЙМАРД پایمرد *кит.* 1. мададгор, ёридоханда, ёвар, дастгир. 2. шафеъ, шафоаткунанда, восита, миёнарав.

ПОЙМАРДӢ پایمردی *кит.* 1. мададгорӣ, ёрӣ, ёрирасонӣ, дастгирӣ. 2. шафеъ, шафоаткунанда, восита, миёнарав.

ПОЙМОЛ پایمال 1. зери по, лағадкӯб. 2. хароб, вайрон, абгор, зоеъ, нобуд; **поймол гаштан** а) зери по шудан, тағи по шудан, лағадкӯб шудан; б) харобу вайрон шудан, зоеъ гаштан; **поймол кардан** а) лағадкӯб кардан, б)

хароб гардонидан, зоеъ сохтан, нобуд кардан.

ПОЙМОЛГАШТА پایمال گشته 1. *сифати* феълӣ замони гузашта аз **поймол гаштан**; зери по шудан, лағадкӯб шудан. 2. *лаҳҷ.* хору зоргашта.

ПОЙМОЛКУНАНДА پایمال کننده 1. *сифати* феълӣ замони ҳозира аз **поймол кардан**; лағадкӯб кардан; нобуд кардан. 2. вайронкунанда.

ПОЙМОЛКУНӢ پایمال کنی 1. поймол кардан. 2. *мач.* вайрон кардан.

ПОЙМОЛШУДА پایمال شده *ниг.* **поймолгашта**.

ПОЙМОНАК پای مانک ҷои пой мондан дар ҷизе; зинапо, помонак.

ПОЙМОНӢ پایمانی пой мондан, қадам задан; роҳ гаштан.

ПОЙМУЗД پایمزد ҳаққи ташриф, музди қадам, музде, ки ба табибон, мутрибон ва ғ. барои қадам ранча кардан дода мешуд; пойранҷ.

ПОЙМУЗДӢ پایمزدی *мансуб* ба **поймузд**.

ПОЙНАРАСИДА پای نرسیده ҷое, ки қадами кас ба он ҷо нарасидааст.

ПОЙНОРАС پانارس ҷое, ки қадами касе ба он ҷо расида наметавонад; душворгузар; дастнорас.

ПОЙОВАР پای آور *кит.* калон, бузург; қавӣ, боқудрат.

ПОЙПАРТОӢ پای پرتائی *ниг.* **поймонӣ**.

ПОЙПАШ پای پش *кит.* овози пой, шарфаи пой хангоми роҳ рафтан.

ПОЙПЕЧ پای پیچ *ниг.* **пойтоба**.

ПОЙПЕЧАК پای پیچک пойро ба пои каси дигар печ додан барои ғалтондани вай, ҳалук; **пойпечак додан** ҳалук андохтан.

ПОЙПӢШ پای پوش *ниг.* **попӯш**.

ПОЙРАНЧ پای رنج *ниг.* **поймузд**.

ПОЙСУТУН پای ستون *меъ.* сутунҳои асоси иморатҳои калон;

ПОЙСӢХТА/ПОСӢХТА پای سوخته//پاسوخته *пай* бекарор, беором; *мургӣ* **пойсӢхта барин**

хеле бекарор ва безобита.

ПОЙТАК پای تک *кит.* якказод, яккафарзанд.

ПОЙТАХТ پایتخت 1. марказ; чои нишасти роҳбарияти давлат. 2. шаҳре, ки маркази мамлакату давлат интиҳоб шудааст: Душанбе - пойтахти Ҷумҳурии Тоҷикистон.

ПОЙТЕША پای تیشه *тешаи* калони дастадароз, ки бо вай рост истода ҷӯб метарошанд.

ПОЙТОБА پای تابه *ниг.* пайтоба.

ПОЙХАСТ پای خست *лагадкӯб*, помол, зери по кардашуда.

ПОЙЧА//ПОЧА پای چه // پاچه 1. *шакли тасғири по(й)*. 2. пой чорпоён аз қабилӣ буз, гӯсфанд, гов, ки барои пухтан омода шудааст. 3. қисми поёнии шалвор ё эзор, ҳар ду даҳони эзор ё шалвор аз тарафи поён, эзор-поча.

ПОЙЧАПАЗ//ПОЙЧОПАЗ پای چه پز // پای چاپز он ки каллаву почай бузу гӯсфанд ва говро пухта мефурушад; каллапаз, почафуруш.

ПОЙЧОМА//ПОЧОМА پای جامه // پاجامه эзори занона, шалвори занона, лозимӣ.

ПОЙШИКАН پای شکن *мач.* боқувват, зӯрманд; сахт.

ПОЙШИКАСТА//ПОШИКАСТА

1. *он ки пояш шикаста бошад*. 2. *мач.* очиз, нотавон, заиф, бекудрат.

ПОЙШӢЙХОНА پای شوی خانه *хонаи* либоскашӣ дар ҳамом.

ПОК پاک 1. покиза, беолоиш; соф, бағаллу ғаш. 2. бе айбу нукс; муқаддас. 3. покдоман, афифа; *духтари пок*. 4. тамом, ҳамагӣ; *ишқи пок* ишқи ҳақиқӣ, ишқи соф; *пок-покиза* а) тамоман покиза, беолоиш; б) тамоман, ба-тамом, то охир; *пок-покиза хӯрдан* то охир хӯрдан, ҳеҷ намонда хӯрдан; *пок будан* мубарро будан, олуида ё омехта набудан ба олоише; *пок гардидан (шудан)* тоза шудан; *пок кардан* тоза кардан: *ҳас каму ҷаҳон пок*.

ПОКАЛТА پاکلته *поқӯтоҳ*, он ки пояш кӯтоҳ аст.

ПОКАШАК پاکشک *бозии* бачагона, ки бачаҳо пойҳояшонро дароз карда давра менишинанд ва чун сардори бозӣ ба касе ишора

кунад, вай пояшро зуд аз давра мекашад.

ПОКАШАКБОЗӢ پاکشک بازی *ниг.* *покашак*.

ПОКАШОЛ پاکشال 1. суст, кашолакор. 2. танбал.

ПОКБИН پاک بین *ниг.* покназар.

ПОКБОЗ پاک باز 1. касе, ки бе ҳила ва макр қимор мебозад; касе, ки то охири пули худ қимор мебозад. 2. росткор, ҳалолкор, дурусткор. 3. ошиқи босадоқат, ошиқи беғараз. 4. порсо, парҳезгор.

ПОКБОЗӢ پاک بازی *кит.* ошиқи садоқатмандона, муҳаббати беғаразона.

ПОКБОТИН پاک باطن *ниг.* покзамир.

ПОКВИЧДОН پاک وجدان *вичдонаш* пок, дилсоф; ҳалолкор.

ПОКВИЧДОНӢ پاک وجدانی *поқдилӣ*, ҳалолкорӣ, поксиришт, поктинат.

ПОКГАВҲАР پاک گوهر 1. покнасл, покнажод, некзод. 2. поксиришт, поктинат, поқдил.

ПОКДАСТ پاک دست *ҳалолкор*.

ПОКДАҲОН پاک دهان *ниг.* покзабон.

ПОКДИДА پاک دیده *поқназар*, покчашм, он ки дорои назари беғараз аст.

ПОКДИЛ پاک دل *он ки дар дил кинаву ғараз надорад*, он ки дар дил ҳилаю макр надорад, софдил, покзамир.

ПОКДИЛӢ پاک دلی *поқдил* будан, софдилӣ, беғаразӣ, поқизадилӣ.

ПОКДИЛОНА پاک دلانه *софдилона*; самимӣ, беғаразона.

ПОКДИН پاک دین 1. он ки расму оин ва кешу мазҳаби ҳудро софдилона меписандад; бодин; боимон. 2. *мач.* одами бовичдон, одами некӯ ва соф, нексират.

ПОКДИНӢ پاک دینی *поқдин* будан; эътиқоди қавӣ доштан.

ПОКДОМАН پاک دامن *боиффат*, боисмат.

ПОКДОМАНӢ پاک دامنی *боисматӣ*, боиффатӣ; парҳезгорӣ, порсой.

ПОКЗАБОН پاک زبان *поқгуфтор*, поксухан, поқизагуфтор, поқизасухан.

ПОКЗАБОНӢ پاک زبانی поксуханӣ, покгуфтор будан.

ПОКЗАМИР پاک ضمير покдил, покрайъ, покниход, поктинат.

ПОКЗАМИРӢ پاک ضميرӣ пикдили, покниҳодӣ, поктинатӣ.

ПОКЗОД پاک زاد покнажод, асил, покнасл.

ПОКЗОДА پاک زاده *ниг.* покзод.

ПОКЗОТ پاک ذات *ниг.* покзод.

ПОКИЗА پاکيزه 1. пок, озода, тоза, соф: **ҳавои покиза**. 2. беайб, бенуксон, бегуноҳ. 3. ҳалолкор; софдил. 4. дуруст, равшан; ба ҳубӣ; ҳаматарафа. 5. тамоман, батамом; то охир; **покиза гап задан** бе хато гап задан, озод сухан рондан; **покиза доштан** тоза нигоҳ доштан; эҳтиёт кардан.

ПОКИЗААНДОМ پاکيزه اندام *киноя аз* зебо, бохусну чамол, хушрӯй, хушсурат.

ПОКИЗААХЛОҚ پاکيزه اخلاق некахлоқ, рафтораш писандида, боодоб.

ПОКИЗАВИЧДОН پاکيزه وجدان *ниг.* поквичдон.

ПОКИЗАГАВҲАР پاکيزه گوهر *ниг.* покгавҳар.

ПОКИЗАГӢ پاکيزه گي тозагӣ, озодагӣ; софӣ.

ПОКИЗАГӢӢ پاکيزه گوي гӯяндаи суханони пок ва шоиста, некгӯфтор.

ПОКИЗАДИЛ پاکيزه دل покдил, софдил, дилаш беғараз.

ПОКИЗАДИЛӢ پاکيزه دلي покдилӣ, софдилӣ.

ПОКИЗАДОМАН پاکيزه دامن *ниг.* покдоман.

ПОКИЗАДОМАНӢ پاکيزه دامني *ниг.* покдоманӣ.

ПОКИЗАКОР پاکيزه کار ҳалолкор, дурусткор, дақиқкор.

ПОКИЗАКОРӢ پاکيزه کاری ҳалолкорӣ, дурусткорӣ, дақиқкорӣ.

ПОКИЗАКОРОНА پاکيزه کارانه ҳалолкорона, дақиқкорона.

ПОКИЗАКУНӢ پاکيزه کني покиза кардан, тоза кардан.

ПОКИЗАҚАВЛ پاکيزه قول покгуфтор, ростқавл.

ПОКИЗАМАҒЗ پاکيزه مغز хушманд, тезхӯш, соҳиби ақли расо, зирақ.

ПОКИЗАНАВИС پاکيزه نويس *ниг.* покнавис.

ПОКИЗАНАЗАР پاکيزه نظر *ниг.* покназар.

ПОКИЗАНАФС پاکيزه نفس покнафс, парҳезгор.

ПОКИЗАПОСУХ پاکيزه پاسخ он ки ҷавоби писандида медиҳад; неқӯҷавоб.

ПОКИЗАРОӢ پاکيزه رای некраъӣ, соҳиброй, некандеш; доно.

ПОКИЗАРӢ پاکيزه رو(ي) зебо, хушрӯй.

ПОКИЗАРӢӢ پاکيزه روي зебой, хушрӯй, хушсифатӣ.

ПОКИЗАСИРАТ پاکيزه سيرت *кит.* покизасиришт, поктинат, покдил.

ПОКИЗАСИРИШТ پاکيزه سرشت поктинат, покфитрат, софдил.

ПОКИЗАТАБӢ پاکيزه طبع *кит.* поктабиат, поктаб, нексират, неқхӯй.

ПОКИЗАТАН پاکيزه تن *кит.* поктан.

ПОКИЗАТИНАТ پاکيزه طينت *ниг.* покизасират.

ПОКИЗАХӢ پاکيزه خوي(ي) хушхулқ, неқӯкирдор, софтабиат.

ПОКИЗАЧЕХР پاکيزه چهر зебо, хушрӯй.

ПОКИЗАЧОН پاکيزه جان *кит.* покизарӯй, равшанравон.

ПОКӢ پاکي 1. тозагӣ, покизагӣ, софӣ. 2. ҳалолкорӣ. 3. *мач.* сафедӣ, равшанӣ. 4. *мач.* покдоманӣ, иффат.

ПОККИРДОР پاک کردار хушрафтор, неқӯкор.

ПОККОРӢ پاک کاری тозакорӣ, озодагӣ.

ПОКМАҒЗ پاک مغز *ниг.* покизамағз.

ПОКМАРД پاک مرد марди росткор, неқмард, марди неқтабиат.

ПОКМЕХР پاک مهر покмуҳаббат, садоқатманд.

ПОКНАВИС پاک نويس аз нусхаи мусаввада қўчонидашуда, тозанавис, рӯнависи тоза; **покнавис кардан** аз рӯи мусаввада аз нав навиштан.

ПОКНАВИСӢ پاک نويسی аз нав навиштан аз рӯи нусхае; тозанависӣ.

ПОКНАЖОД پاک نژاد нажодаш асил, асилзода.

ПОКНАЖОДӢ پاک نژادی покзодагӣ, асилзодагӣ.

ПОКНАЗАР پاک نظر он ки дорои назари бегараз аст, некбин.

ПОКНАСАБ پاک نسب *ниг.* покнажод.

ПОКНАШАВАНДА پاک نشونده 1. тозанашавада. 2. нестнашавада.

ПОКНИХОД پاک نهاد *ниг.* покизасиришт.

ПОКНИЯТ پاک نیت нияташ пок; покдил.

ПОКОБ پاک آب *гуфт.* оби пок, ки барои охи-рин бор шустани либос истифода мешавад; **покоб кардан** бори охири дар оби тоза чайқонда гирифтани либос вақти чомашӯӣ.

ПОКОР پاکار *гуфт.*, *ниг.* пойкор.

ПОКОРӢ پاکاری :покорӣ кардан барои касе бо музди ночизе хизмат кардан; муздурӣ кардан.

ПОК-ПОКИЗА پاک پاکیزه 1. тамоман тоза. 2. бе ягон айбу нуқс. 3. беҳад ҳалолкор.

ПОКРАГ پاکرگ покхун, покизахун.

ПОКРОӢ پاکرای *ниг.* покизарой.

ПОКСИРАТ پاک سیرت *ниг.* покизасират.

ПОКСИРИШТ پاک سرشت покдил, тинаташ ҳолӣ аз макр ва ғараз; покизасиришт.

ПОКСИРИШТӢ پاک سرشتӣ поктинатӣ, покдилӣ, покфитратӣ, поксифатӣ.

ПОКТАБИАТ پاک طبیعت ахлоқи нағз доштан, хайрхоҳ, нақӯкор, бегараз.

ПОКТИНАТ پاک طینت *ниг.* поксиришт.

ПОКУ پاکو теги тез, ки бо он ришу мӯйсар ме-тарошанд, устура; **покуи бехатар** асбоби риштарошӣ, ки теги тунук дорад; **поку за-дан**, **поку рондан** бо поку ришу мӯйсар та-рошидан.

ПОКУНДА پاکنده *таър.* кундае, ки ба пой зиндонӣ зада мешуд.

ПОКУШО پاکشا кушодапо, озод, бебанд.

ПОКӢБӢ پاکوبӣ 1. по кӯфтан, позанӣ. 2. шаттазанӣ, лагадкӯбӣ; лагадкӯбӣ.

ПОКФИТРАТ پاک فطرت *кит.* поксиришт; пок-изатабъ, поктинат.

ПОКҲИСОБ پاک حساب *кит.* он ки дар ҳисоб фиреб намекунад; росткор.

ПОКЧОМА پاک جامه покизалибос, хушлибос, озода.

ПОКШӢ(Ӣ) پاک شو(ی) мурдашӯӣ.

ПОЛАҒЗ پالغز *ниг.* пойлағз.

ПОЛАНГ پالنگ *ниг.* полаҳанг.

ПОЛАҲАНГ پالهنگ *кит.* ресмоне, ки ба ҳалқаи як тарафи лаҷоми асп мебандад ва аспро бо он ба ётак мекашанд, яккачилав.

ПОЛВОН پالوان *гуфт.* паҳлавон, гӯштингир.

ПОЛВОНӢ پالوانی *гуфт.* паҳлавонӣ; гӯштин-гирӣ.

ПОЛВОНКАЧАЛ پالوان کچل 1. яке аз қаҳра-монҳои тамошоӣ лухтак. 2. *мач.* одами фаҳӯли ношуд, одами забондарози ноҳда-баро.

ПОЛГОНА پالگانه дариҷа, ғурфа; равзан, тире-за, панҷара, тобадон; полигона; балкон.

ПОЛЕЗ پاليز *гуфт.*, *ниг.* полиз.

ПОЛИГОНА پاليجانه *кит.*, *ниг.* полгона.

ПОЛИГРАФИЯ پاليجرافيه *ю.* саноати корҳои матбаа ва чопи рӯзномаву китоб.

ПОЛИГРАФӢ پاليجرافي *мансуб ба* полиграфия: саноати полиграфӣ.

ПОЛИДАН پاليدن 1. чустуҷу кардан. 2. тарови-дан, зоҳидан; чорӣ шудан, рехтан. 3. ба охир расидан, тамом шудан. 4. пошидан; *муқ.* полудан.

ПОЛИЗ پاليز 1. чое, ки растаниҳои палакӣ ва сабзавот кошта мешавад. 2. киштзор, маз-раа.

ПОЛИЗАК پاليزک 1. шакли тасғири полиз. 2. *гуфт.* бетартиб кардани зарфу чинигарӣ.

ПОЛИЗБОН پاليزبان он ки полизро посбонӣ мекунад; нигоҳубинкунандаи полиз.

ПОЛИЗГОҲ پاليزگاه киштзор, чои полиз.

ПОЛИЗӢ پاليزى мансуб ба полиз: зироати полизӣ, растании полизӣ.

ПОЛИЗКОР پاليزكار он ки дар полиз кор мекунад, сабзавоткор.

ПОЛИЗКОРӢ پاليزكارى шуғли полизкорӣ; зироати сабзавот.

ПОЛИК پاليك кҳн. чоруке, ки ресмонҳои он ба банди пой печонда мешавад.

ПОЛИКЛИНИКА ю. پاليكlinikه ниг. дармонгоҳ.

ПОЛИКОНА پاليكانه ниг. полигона.

ПОЛИС олм. پاليس гуфт., ниг. политсия.

ПОЛИСЕМИЯ ю. پاليسيميه збш. сермаъногии калима, сермаъной.

ПОЛИТЕИЗМ ю. پاليتييزم ниг. мушрикӣ.

ПОЛИТЕХНИКӢ پاليتيخنिकى мансуб ба соҳаҳои гуногуни техникӣ: таълими политехникӣ.

ПОЛИТСИЯ олм. پاليتسيه 1. мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ва тартиботи дохилии давлатӣ дар баъзе кишварҳо. 2. коркунони политсия: политсијаси андоз.

ПОЛИФОНИЯ ю. پاليفانيه мус. бисёрсадогӣ, серовозӣ.

ПОЛИЭТИЛЕН ю. پاليتيلين хим. моддаи саҳти сафедранг.

ПОЛК р. پالک ҳ. як қисми қўшун, ки аз чанд баталиён иборат аст: полки гвардиягӣ, полки савора.

ПОЛКОВНИК р. پالکاونيك 1. унвони афсарӣ, ки баландтар аз подполковник ва пасттар аз генерал-майор аст. 2. шахсе, ки ин унвонро дорад.

ПОЛКОНА پالکانه кит., ниг. полгона.

поло(ӣ) پالا(ى) 1. асоси замони ҳозира аз полоидан ва полудан. 2. ҷузъи насини калимаҳои мураккаб ба маънии софқунанда: майполо софқунандаи май; ширполо полаяндаи шир.

ПОЛО پالا кит. асп.

ПОЛОИДАН پالائيدن ниг. полудан.

ПОЛОИШ پالا يش соф шудан, софшавӣ, тозашавӣ. 2. таровидан, қатра-қатра чакидан.

ПОЛОИШГОҲ پالا يشگاه чои (муассисаи) дастгоҳҳои полоишқунанда (мас., нафт).

ПОЛОН پالان 1. пӯшише, ки болои ҳайвоноти боркаш барои бор ниҳодан ё савор шудан мегузаронанд. 2. асбобест дӯхта, ки борбардорон барои нигоҳ доштани бор ба пушт мегиранд: хар ҳамон аст, полонаш дигар (мақ.) зоҳиран дигар шуда бошад ҳам, дар асл (моҳиятан) ба ҳоли пештара аст.

ПОЛОНА پالانه баромадгоҳи хона аз тарафи сақф, баромадгоҳ.

ПОЛОНБАНД پالانبند тасма ё банде, ки бо он полонро ба пушти чорпои борбар меандозанд.

ПОЛОНГАР پالانگر полондӯз.

ПОЛОНГАРӢ پالانگرى амали полондӯз, полондӯзӣ; полон дӯхтан, полон тайёр кардан.

ПОЛОНДӢЗ پالان دوز он ки полон барои ҳайвони боркаш медӯзад (тайёр мекунад).

ПОЛОНДӢЗӢ پالاندوزى ниг. полонгарӣ.

ПОЛОНӢ پالانى ҳайвони борбардор, ҳайвони боркаш.

ПОЛОПОЛО پالا پالا саҳт, мушқил.

ПОЛОЯК پالايک шакли тасғири поло: сафедкунак, поккунак (филтр).

ПОЛОЯНДА پالاينده софқунанда, тасфияқунанда.

ПОЛУҲ پالغ қадаҳи (паймонаи) шароб, ки аз шоҳи ғов, қаргадан, устухони фил ва ҷӯб месохтанд.

ПОЛУДА پالوده 1. сифати феълии замони гузашта аз полудан. 2. кит. шириниест баста, ки аз нишоиста ё орди биринҷ бо шакар ё оби мева мепазанд, моқут. 3. соф, тоза, пок. 4. маҷ. табоҳ, зоеъ, бекора.

ПОЛУДАГӢ پالودگى пок будан; соф қардан, пок намудан.

ПОЛУДАМАҒЗ پالوده مغز кит. покизамағз, покботин, покзамир, софдил.

ПОЛУДАН پالودن 1. соф қардан, аз софӣ гузаронидан, аз олоиш покиза қардан. 2. ғудохтан, об қарда тоза намудани зару нуқра ва ғ. 3. таровидан, рехтан. 4. зоеъ гардидан, табоҳ шудан.

ПОЛУДАПАЗ پالوده‌پاز он ки ҳалвои полуда ме-пазад, пазандаи полуда.

ПОЛҲАНГ پال‌هنگ *кит., ниг.* полаҳанг.

ПОМАС پامس пойбанд, барҷомонда, дармонда, бечора.

ПОМИДОР *ит.* پاميدار растани яқсолаи полизӣ, ки мевааш кулӯлаи сурх аст.

ПОМИРӢ پاميرى *мансуб ба Помир; забонҳои помирӣ* як гурӯҳи забонҳои шарқии эронӣ (*язгуломӣ, рӯшонӣ, шугнонӣ, шиқошимӣ, вахонӣ, сариқулӣ*): *ҷӯроби помирӣ, рубоби помирӣ.*

ПОМИРШИНОС پاميرشناس мутахассиси соҳаи илми помиршиносӣ.

ПОМИРШИНОСӢ پاميرشناسى як соҳаи илме, ки оид ба забон, этнография, фарҳанг, табиат ва ғ-и Помир тадқиқот мебарад.

ПОМОЛ پامال *ниг.* поймол.

ПОМОЛГАШТА پامال‌گشته *ниг.* поймолгашта.

ПОМОНАК پامانک *ниг.* поймонак.

ПОМОНӢ پامانى *ниг.* поймонӣ.

ПОНЗДАХ پانزده адади маълум, ки баъд аз чордах меояд.

ПОНЗДАҲСОЛА پانزده‌ساله касе ё чизе, ки понздаҳсол умр дорад.

ПОНЗДАҲСОЛАГӢ پانزده‌سالگى ба понздаҳ даромадан, понздаҳсола будан.

ПОНЗДАҲУМ پانزدهم шумораи тартибӣ аз адади понздаҳ.

ПОНСАД پانصد 1. *ниг.* панҷсад. 2. *таър.* яке аз мансабҳои ҳарбӣ дар аморати Бухоро.

ПООҲУ پآهو меъ. хонаи шашпахлу (мусаддас); ♦ (*ин*) *бинои пооху киноя аз дунё.*

ПОП *ю.* پاپ рӯҳониин христиан, кашиш.

ПОПЕЧ پاپيچ 1. пойпеч; пойтоба. 2. муқайяд, гирифтор.

ПОПӢШ پاپوش кафш, мӯза; пойафзор, ки ба пой мепошанд: ♦ *бе попӯш саросемавор.*

ПОПӢШӢ پاپوشى *ниг.* попӯш.

ПОР پار *ниг.* порсол.

ПОРА I پاره 1. дарида, чокшуда. 2. як чузъ, қисми чизе, парча, тикка, лахта; бурда, лукма; **пораи нон** лукмаи нон, бурдаи нон; **пораҳои калони ангишт** лахтаи калони ангишт. 3. гурӯҳ, қисм; баъзе; **пора кардан** а) шикастан, кафондан, майда қадан; б) буридан, реза кардан; в) дарондан; **гиребони куртаашро пора кард; пора шудан** а) шикастан, майда-майда шудан; б) даридан, чок шудан; в) қанда шудан (ресмон); **пора-пора майда-майда, реза-реза; лахт-лахт; пора-пора кардан** майда-майда кардан, тиккаву пора кардан; **пора-пора шудан (гардидан)** а) майда-майда гаштан, шикаста реза шудан; б) лахт-лахт гаштан, дарида тит шудан.

ПОРА II پاره пул ё чизи дигар, ки ба касе ба-рои иҷрои кори ғайриқонунӣ дода мешавад; ришва; **пора гирифтан** ришва ситондан аз касе; **пора додан** ришва ҳурондан, ришва додан; **пора ҳурдан** ришва гирифтан.

ПОРА III پاره *кит.* паридан, париш, парвоз.

ПОРАГИР پاره‌گیر он ки пора мегирад, ришвахӯр, ришваситон.

ПОРАГИРӢ پاره‌گیری *ниг.* порахӯрӣ.

ПОРАДЕХ پاره‌ده он ки пора медиҳад, ришвадиҳанда.

ПОРАДИҲАНДА پاره‌دهنده *ниг.* порадех.

ПОРАДИХӢ پاره‌دهى пора додан, ришвахӯронӣ; ришвадиҳӣ.

ПОРАДӢЗ پاره‌دوز он ки чизҳои (пойафзоли) даридаро медӯзад; кӯхнадӯз.

ПОРАДӢЗӢ پاره‌دوزى амали порадӯз; чизҳои пораро дӯхтан; пинадӯз; кӯхнадӯз.

ПОРАЗАН پاره‌زن *ниг.* порадӯз.

ПОРАӢ پاره‌اي *мансуб ба пора;* порча-порча, порашуда.

ПОРАХОР پاره‌خوار *ниг.* порахӯр.

ПОРАХӢР پاره‌خور он ки ришва мегирад, ришвагир, ришваситон.

ПОРАХӢРӢ پاره‌خورى ришвахӯрӣ, ришваситонӣ.

ПОРАШУДА پاره‌شده 1. дарида, резашуда. 2. ба ҳиссаҳо тақсимшуда, порча-порчашуда.

ПОРГИН پار‌کین 1. қое, ки обҳои чиркин, ганда, пасмонда ҷамъ мешавад, ҳамчун обрезаи ҳаммом, таҳоратхона; обрезаи ошхона. 2.

хандаке, ки бо об пур карда мешавад.

ПОРГӢ پارگی пина, дарбех, ямок, пора; **поргӢ андохтан** дарбех задан.

ПОРДУМ пардум тасмаи паҳни чармин ӯ аз матои мустаҳкам дӯхташуда, ки аз тағи думи чорпоёни боркаш гузаронида аз ду сӯ ба ду канори полон ӯ зин баста мешавад.

ПОРИН парин *ниг.* **порина.**

ПОРИНА парине *мансуб ба* соли гузашта, порсола.

ПОРЛУМОН *англ.* پارلمان *ниг.* **парламент.**

ПОРЛУМОНӢ *парлманӣ* *ниг.* **парламентӣ.**

ПОРОВ паров *кит.* пир, пиразан, кампир.

ПОРС *парс* *ниг.* **форс.**

ПОРСАНГ *парснг* *ниг.* **посанг.**

ПОРСИГӢ *парсӣ* *ниг.* **форсизабон.**

ПОРСИЁНА *парсиёна* 1. пок, покиза, покдоман. 2. шармгинона, боодобона. 3. ба забони порсӣ (суханкунанда), форсизабон.

ПОРСИЗАБОН *парсӣ* *ниг.* **форсизабон.**

ПОРСӢ *парсӣ* 1. *мансуб ба* **Порс**, *форсӣ*. 2. забони *форсӣ*.

ПОРСО *парса* диндор, пархезгор; худотарс, зоҳид.

ПОРСОӢ *парсӣ* 1. покӣ, покизагӣ, покдоманӣ. 2. диндорӣ, пархезгорӣ, зоҳидӣ.

ПОРСОЛ *парсал* соли пеш, соли гузашта.

ПОРСОЛА *парсале* *мансуб ба* соли гузашта, порина.

ПОРСОЛИНА *парсалине* *ниг.* **порсола.**

ПОРТ *порт* давлате, ки тахминан с. 250 то миллод дар ҷануб ва ҷанубу шарқи баҳри Хазар асос ёфта то солҳои 20 асри 3 мавҷуд буд, сулолаи Ашкониён асосгузори ин давлат буданд.

ПОРТӢ *партӣ* 1. *мансуб ба* **Порт**. 2. забони мардуми Порт (пахлавӣ), ки яке аз забонҳои мурдаи забонҳои эронӣ аст, дар замони Ашкониён забони идорӣ ва расмӣ он маҳсуб мешуд.

ПОРУ *паро* саргини ҳайвони ҳонагӣ, ки аксар барои пурқувват кардан ба замин рехта мешавад; нурӣ; **поруи маъданӣ** нурии саноати химиявӣ.

ПОРУАНДОЗӢ *паруандозӣ* *исми амал аз* **пору андохтан**: пору рехтан (*ба замин, ба тағи растаниҳо*).

ПОРУЗАНИ *парузонӣ* ба замини кишт пору додан, порудихӣ.

ПОРУКАШ *парокш* 1. он ки пору мекашонад. 2. тахтаи дастадори каландмонанд, ки бо он пору ва хокрӯбаҳоро ба як тараф мекашанд.

ПОРУКАШӢ *парокшӣ* пору кашондан, поруро ба замин бурда рехтан.

ПОРУКАШОН *парокшан* :мошини **порукашон** мошине, ки партовро мекашонад.

ПОРУКАШОНӢ *парокшанӣ* *ниг.* **порукашӣ.**

ПОРУОБ *парооб* поруи дар об тар кардашуда; оби пору, ки ба кишт сар медиҳанд, шарба-ти пору.

ПОРУПОШӢ *паропашӣ* пору рехтан ба замин, пошидани пору.

ПОРУТӢ *парутӯда* тӯдаи пору, партов.

ПОРУХОНА *парухона* ҷое, ки дар он пору ҷамъ шудааст.

ПОРЧА *парче* 1. як қисми хурди ягон чиз; пораи чизе; қисм, пора. 2. бурда, тика. 3. ҳар чизи бофташуда аз нах ё пашм. 4. қисм, лавҳа, қитъа (*аз навиштаҷот ё чизҳои шунда*); **порча-порча** қисм-қисм, бурда-бурда; пора-пора, лахт-лахт; **порча-порча буридан** бўлак-бўлак кардан (*мас., матоъро*); **порча-порча кардан** бурда-бурда кардан, ба қисм (бўлак)-ҳо тақсим (ҷудо) кардан.

ПОРЧАБОФ *парчебоф* *кит.* он ки порча ва матоъ мебофад.

ПОРЧАБОФӢ *парчебофӣ* 1. амал ва кори порчабоф. 2. коргоҳе, ки дар он порча мебофанд.

ПОРЧАГУЛ *парчекул* *бот.* гулдор, гулаш калон-калон: **рӯймолҳои ранг ба ранги порчагул.**

ПОРЧАФУРӢ *парчефурӯш* *кит.* он ки ба фурӯши порчаву либосворӣ машғул аст,

баззоз.

ПОРЧАФУРӢШӢ پارچه‌فروشی *кит.* амали порчафурӯш, баззозӣ; ҷои порчафурӯшӣ.

ПОС پاس 1. як ҳисса аз ҳашт ҳиссаи шабона-рӯз, ҳиссае аз шаб; як муддати навбатдории посбони шабона. 2. дидбонӣ, посбонӣ. 3. ҳурмат, эҳтиром, иззату иқром; **поси хотир** риояи ҳурмат(-и касе), эҳтироми хотир (-и касе); **пос доштан** ҳурмати касеро ба ҷо овардан; **пурсу пос** ахволпурсӣ.

ПОСАНГ پاسبان он чи барои баробар ва мувозина кардани ду каффаи тарозу бар як каффаи тарозу мениханд, санги тарозу.

ПОСБОН پاسبان 1. дидбон, ниғаҳбон, қаровул. 2. муҳофиз, ниғаҳдоранда.

ПОСБОНГОҲ پاسبانگاه ҷои посбонӣ, қароргоҳи посбон.

ПОСБОНӢ پاسبانى ниғаҳбонӣ, дидбонӣ, муҳофизат; қаровулӣ; **посбонӣ кардан** ниғаҳбонӣ кардан, муҳофизат кардан; **ба посбонӣ мондан** қаровул гузоштан, барои дидбонӣ мондан касеро.

ПОСГОҲ پاسگاه ҷои посбонӣ, ҷои посбон, пост: **посгоҳи назорати убур**.

ПОСДОР پاسدار посбон, муҳофиз.

ПОСДОРАНДА پاسدارنده посбон, посбоникунанда, ниғаҳдоранда.

ПОСДОРӢ پاسدارى ниғаҳбонӣ, дидбонӣ, муҳофизат.

ПОСИРА I پاسيره *таър.* 1. қитъаи замин, ки заминдорон ба ятимон меоданд, то ки барои музди хизмати худ кошта, ҳосилашро гиранд. 2. як миқдор ғалла, ки дар сари хирман ба музди кор ё хизматаш дода мешуд.

ПОСИРА II پاسيره *кҳн.* харҷӣ; захира, пасандоз (*пул, ғалла ё чизи дигар*); **посира кардан (намудан)** захира кардан (намудан), пасандоз кардан (намудан).

ПОСИРАКОР پاسيره‌کار *таър.* он ки замини заминдорро ба тариқи посира кишт мекунад.

ПОСКУНА پاسکنة *гуфт.* чаппа, подархаво, баръакс.

ПОСКУНО پاسکنا *ниг.* поскуна.

ПОСОР پاسار *кит.* лагад, лагадкӯб.

ПОСУХ پاسخ *кит.* ҷавоб; **посух додан** ҷавоб додан; **посух гирифтан** ҷавоб гирифтан.

ПОСУХГӢ(Ӣ) پاسخگو(ی) он ки ба пурсишҳо ва талаботе ҷавобгӯӣ мебошад, ҷавобгӯ, посухдиҳанда.

ПОСУХГӢӢ پاسخگوئی посух додан, ҷавоб додан, ҷавобгӯ будан, ҷавобгӯӣ.

ПОСУХНОМА پاسخ‌نامه ҷавоби хаттӣ; номаи ҷавобӣ.

ПОСӢХТА پاسخخته *ниг.* пойсӢхта.

ПОТАР پاتر *кит.* зани хушовоз.

ПОТЕША پاتيشه *ниг.* пойтеша.

ПОТИЛА پاتيله деги мисини даҳанфарох, ки бештар дар ҳалвогарӣ истифода мешавад.

ПОТУСҚА پاتوسقه моддаи тарканда, моддаи тарконанда; детонатор.

ПОФИШОР پافشار *боф.* тахтачаи помонак дар дастгоҳи бофандагӣ, ки дар натиҷаи пай ҳам зер кардани онҳо гула ба ҳаракат мебарояд.

ПОФИШОРӢ پافشارى истодагарӣ, исрор, муқовимат.

ПОХСА پახسه 1. лой хуб кӯфта пазондашуда, ки аз он девори похса месозанд. 2. деворе, ки бе сангу хишт аз лойи пазондашуда сохта шудааст. 3. ҳар як қатори ин гуна девор, ки баландиаш як оршин мешавад; **хонаи похса** хонае, ки девораш похсагин аст; **похса задан** аз похса девор кардан.

ПОХСАГИН پახسه‌گين *ниг.* похсагӣ.

ПОХСАГӢ پاخسگی бо лойи похса сохташуда, гилин.

ПОХСАДЕВОР پახسه‌ديوار девори похсагӣ: **хонаи похсадевор**.

ПОХСАЗАН پახسه‌زن он ки похса мезанад, он ки аз похса девор мебардорад.

ПОЧА پاچه 1. аз зону то панҷаи по, қисми аз зону поёнии пой одам ва ҳайвонот; **каллаю поч** каллаю пойҳои чорпоён, ки барои пухтан тайёр шудааст. 2. қисми поёнии шалвор, эзор, эзорпоча; **поча дароз кардан** мурдан; **поча дароз карда** хобидан бемалол хобидан, кор накардан.

ПОЧАДАРОЗ پاچه‌دراز *ниг.* подароз.

ПОЧАК پاچک 1. *шакли тасғири* **пой**, пойча, поча; **почак задан** пой куфтан, тапидан. 2. саргини гов, ки хушк шудааст, таппии гов.

ПОЧАНГ I پاچنگ сӯрохи хона ва кушк, ки ба як чашм аз он ба берун менигаранд; дари-ча, дариҷаи хурд.

ПОЧАНГ II پاچنگ ҳ. сӯрохи тирандозии истехком ё танку киштии ҳарбӣ.

ПОЧАПАЗ پاچه‌پز *ниг.* пойчапаз.

ПОЧПОЯ پاچپايه замини гандум ё чави дарав кардашуда.

ПОЧТА лот. پاچته 1. муассисае, ки мактуб, пул ва ашёи сабукро аз як ҷо ба ҷои дигар ме-расонад. 2. биное, ки ин муассиса ҷойгир шудааст; **почтаи марказӣ** почтаамт. 3. чизҳое ки ба воситаи почта омадааст: **почтаи пагоҳӣ**, **почтаи саҳроӣ**, **почтаи ҳарбӣ**.

ПОЧТАХОНА پاچته‌خانه биное, ки дар он идо-раи почта ҷойгир шудааст.

ПОЧ(Ч)О پاچا *гуфт.* шавҳари хоҳар, апа, хола ё амма; шаҳси домод (*нисбат ба хешони на-здик, ки хурд бошанд*), азна.

ПОЧОМА پاچامه эзори занона.

ПОШ پاش 1. асоси замони ҳозира аз **пошидан**. 2. ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои пошанда: **атрпош**, **обпош**.

ПОШ پاش **пош додан** пошидан, ба ҳар тараф пароканда кардан, паҳну парешон кардан; **пош хӯрдан** титгу пит шуда рафтани, парешон шудан, пароканда гардидан; **пош-пош** па-рокандаву парешон; реза-реза.

ПОШАНГ پاشنگ 1. хӯшаи ангур, сари ангур. 2. ҳарбуза, тарбуз, каду ва бодиринг, ки ба-рои тухм монда шудааст.

ПОШДИҲАК پاشدهک афзоре, ки барои пош додани моддаҳои обакӣ ё хока кор фармуда мешавад.

ПОШИДА پاشيده *сифати феълии замони гу-зашта аз* **пошидан**: **аз ҳам пошида** аз ҳам чудо, пароканда, парешон.

ПОШИДАН پاشيدن 1. афшондан, пош додан, чошидан, пароканда кардан: **барқ пошидан**, **нур пошидан**, **равшанӣ пошидан**, **шӯъла по-шидан**. 2. рехтан, чошидан, пош додан; **об**

пошидан об рехтан, об задан. 3. *мач.* рех-тан; нисор кардан; **ба дили касе оби сард пошидан** касеро фиреб додан; **ба сари чизе хок пошидан** чизеро барҳам задан, чизеро фурӯ нишондан; **ба чашми касе хок каши-дан** касеро фиреб додан; **ба чароҳати касе намак пошидан** азоби касеро зиёдтар кар-дан, алами касеро боз ҳам афзудан.

ПОШНА پاشنه 1. қисми интиҳои қафои пой одам. 2. қисми ақибӣ поёни кафш, мӯза ва пойафзоли дигар; **пошнаи мӯза**; **пошна за-дан** а) аспро ё ҳайвони дигари савориро бо пошнаи по зада рондан; б) ба ақиб задани тир (*милтиқ, тапонча вақти парондан*); **пошна кӯфтан** по задан, по кӯфтан; **пошна задани кор** ақиб рафтани кор, шикасти кор.

ПОШНАБАЛАНД پاشنه بلند пойафзоли пош-нааш баланд.

ПОШНАБОРИК پاشنه‌باریک пойафзоли пош-нааш борик.

ПОШНАДОР پاشنه دار бопошна, пойафзоле, ки пошнаи баланд дорад: **туфли пошна-дор**.

ПОШНАПАСТ پاشنه‌پست пойафзоли пошнааш паст.

ПОШНАПАҲН پاشنه‌پهن 1. *гуфт.*, *таҳқ.* пой-луч, одами бечора.

ПОШОН پاشان *феъли ҳол аз* **пошидан**; пошон-да.

ПОШХҶУРАНДА پاشخورنده *сифати феълии за-мони ҳозира аз* **пош хӯрдан**; паҳну парешоншаванда.

ПОШХҶУРДА پاشخورده *сифати феълии замони гузашта аз* **пош хӯрдан**; паҳну парешон, парокандашуда.

ПОШХҶУРӢ پاشخوري 1. *исми амал аз* **пош хӯрдан**; чошидан, пароканда шудан. 2. барҳам хӯрдан.

ПОШШО پاشا *гуфт.* калимаи эҳтиром ва наво-зиш *нисбат ба зани аз худ калон ё соҳибэътибор вақти муроҷиат*.

ПОШШОБИӢ پاشايي *гуфт.* зани солхӯрда аз оилаи ашрофон.

ПОШШОХОН پاشاخان *гуфт.* зан ё духтари нисбатан калонсол ё соҳибэътибор.

ПОЯ پايه 1. ҳар як паллаи нардбон ва зина,

зинапоя, поғунда. 2. мартаба, мақом, қадр, дараҷа; **ба пояҳои баланд расидан** ба дараҷаи баланд бардошта шудан. 3. бунёд, асос, таҳкурси; **поя маҳкам намудан** мустаҳкам шудан, устувор гаштан. 4. сутун, амуд. 5. зер, тағ, поёни чизе, домани чизе; **пояи девор**; **пояи кӯҳ**. 6. пои чизҳои ғайриҷондор; **пояи миз**, **пояи кат**. 7. ҷои ягон кишт; **гандумпоя**, **шолипоя**. 8. қисми аз хок беруни растанӣ, тана- соқаи гиёҳ (*ғайри дарахт*).

ПОЯАФРОЗ *پایه‌افزار* *кит.* баландкунандаи мартаба, болобарандаи дараҷа.

ПОЯВАР *پایه‌وار* баландмартаба, баландмақом.

ПОЯГУЗОР *پایه‌گذار* асосгузор; бунёдгузор; **поягузори адабиёт**.

ПОЯГУЗОРӢ *پایه‌گذاری* 1. асосгузори, бунёдгузори. 2. оғоз намудан, ифтитоҳ намудан.

ПОЯК *پایک* 1. *шакли тасвири* **пой**; **поча**; **пояк задан** по кӯфтан, тапидан. 2. пиёда. 3. по-сбон, ниғаҳбон.

ПОЯКЗАНИ *پایک‌زنی* **пояк задан**, **поча задан**.

ПОЯКӢ *پایکی* *таър.* он ки ба чилимқашҳо чилим қашонда ба ивази ин хизматаш пул мегирифт.

ПОЯНДА *پاینده* 1. *сифати феълии замони ҳозира аз* **поидан**. 2. бардавом, ҷовид, абадӣ. 3. пойдор, устувор; боқӣ; **поянда шудан** ҷовид гаштан.

ПОЯНДАГӢ *پایندگی* **поянда будан**, **бардавомӣ**, **ҳамешагӣ**; **бақо**, **абадият**.

ПОЯХАРОБ *پایه‌خوار* **бевунёд**, **асосаш хароб**.

ПРАГМАТИЗМ *ю.* *прагматизм* 1. яке аз равияҳои фалсафӣ, ки идроки қонунҳои объективии воқеиятро инкор мекунад ва фақат чизи ғоиданокро ҳақиқат мешуморад. 2. баёни тасвири воқеаҳои таърихӣ аз ҷиҳати вобастагии зоҳирӣ ва мутақобилии онҳо: **прагматизми миллатгарой**.

ПРЕЗИДЕНТ *лот.* *президент* 1. сардори интихобии як қатор мамлакатҳо раиси ҷумҳур, раисҷумҳур: **Президенти кишвар**. 2. сардори интихобии баъзе идора ва созмонҳо: **Президенти Академияи илмҳо**, **Президенти Кумитаи байналхалқии таҳқиқи фазои кайҳон**.

ПРЕЗИДЕНТӢ *президенти* *мансуб ба президент*;

аз тарафи президент: **квотаи президентӣ**.

ПРЕЗИДИУМ *پریزیدیوم* *кҳн., ниг.* **раёсат**.

ПРИНТЕР *лот.* *принтер* *тех.* дастгоҳи компютерӣ, ки ба он васл шуда, навиштаҷоти дар компютер таҳияшударо ҷоп мекунад; ҷопкунак, ҷопгар.

ПРЕФИКС *лот.* *префикс* *збш., ниг.* **пешванд**.

ПРИЗМА *ю.* *پریزمه* 1. *ҳанд.* серқирра, серпахлӯ; маншур. 2. ҳар чизи шаффоф, ки шакли призмаро дошта бошад.

ПРИНСИП *лот.* *принсип* 1. асос, қонун, усул, бунёд, шарт. 2. эътиқод, ақида, нуктаи назар.

ПРИНСИПНОК *پرینсіп‌ناک* бо принцип; аз рӯи принцип.

ПРОБЛЕМА *проблеме* масъалаи муҳим ва мураккаб, ки бояд ҳал карда шавад.

ПРОКУРАТУРА *фр.* *пракураторе* мақомоти ҳокимияти давлатӣ, ки риояи қонунҳоро назорат мекунад ва вайронкунандагони ин қонунҳоро ба масъулияти судӣ мекашанд, додситонӣ: **прокуратураи генералӣ**, **прокуратураи шаҳр**.

ПРОКУРОР *фр.* *пракурор* шахси аз тарафи давлат таъиншуда, ки риояи қонунҳоро назорат мекунад, додситон.

ПРОКУРОРӢ *пракурорӣ* *мансуб ба прокурор*; **назорати прокурорӣ** назорати додситонӣ.

ПРОРЕКТОР *лот.* *проректор* муовини ректор дар мактабҳои олий; ноибӣ ректор.

ПРОТЕЗ *фр.* *протез* узви сунъӣ ва ориятии бадан, ки ба ҷои узви табиӣ гузошта шудааст (*мас., по, даст, дандон*).

ПРОТЕСТАНТИЗМ *лот.* *протестантизм* номи умумии таълимоти динии яке аз мазҳабҳои христианӣ аст.

ПРОТЕСТАНТӢ *протестанти* *мансуб ба протестантизм*.

ПРОТОКОЛ *ю.* *протокол* *ниг.* **суратмаҷлис**.

ПРОТССЕССОР *протсессор* *ниг.* **пардозанда**.

ПРОФЕССОР *лот.* *профессор* 1. унвони баланди илмӣ, ки ба муаллимони мактабҳои олий ва кормандони муассисаҳои илмию таҳқиқотӣ барои соҳиб шуданашон ба ихтисоси ба-

ланди соҳаи кори худ дода мешавад. 2. шахсе, ки ин унвонро дорад.

ПРОФЕССОРӢ پرافيسارى *мансуб ба профессор: унвони профессорӣ.*

ПСИХОЛОГИЯ ю. پسيخالاکيه *ниг. равоншиносӣ.*

ПУБЛИСИСТИКА лот. پوبليسيستيکه *адиш. адабиёт оид ба масъалаҳои муҳими ҷамъиятию сиёсии ҳозира (мақола, очерк).*

ПУБЛИСИСТӢ پوبليسيستى *мансуб ба публицистика: мақолаи публицистӣ.*

ПУҶАНАК پوڭک *бот. гиёҳи бисёрсолаи сермӯяки баргаш думчадор ва гулаш сафед.*

ПУД I پود *кҳн. нахҳое, ки дар бофтани матоъ ба паҳноии он ба кор бурда мешавад; муқоб. тор; ◇ аз тору пуди чизе задан аз ин тарафи чизе дуздидан.*

ПУД II р. پود *ченаки вазн, ки ба 16 кг баробар буд.*

ПУД III پود *кит. пешдоргирон, параҳаҳои хушке, ки барои даргиронидани оташ ба кор мебаранд.*

ПУДА پده *кит., ниг. пада 3.*

ПУДИНА پدينه *бот. як навъ гиёҳи хушбӯй, хулбӯ.*

ПУДИНАГӢ پودينگى *мансуб ба пудина; аз пудина пухташуда: санбӯсаи пудинагӣ.*

ПУК پوک 1. дарунхоли, пуч, пӯкка. 2. бодe, ки барои даргирондани оташ аз даҳан медаманд, пучф.

ПУККА پوکه *тарафи дамидаи пушти бучул, ки дар бучулбозӣ бохт ҳисоб меёбад; муқоб. чикка.*

ПУЛ I ю. پول 1. филизи сикказадашуда ё коғазҳои ба рӯяшон арзиши муайян нақшёфтаи давлатӣ, ки вақти хариду фурӯш меъёри арзиш мебошад. 2. арзиш, нарх. 3. сармоя; **пули бедардмиён** пули муфт, пуле, ки бе меҳнат ба даст омадааст; **пули накл(а)** пули мавҷуда; **пули пучак** ниг. **пули сиёҳ**; **пули сиёҳ** тангаи мисини аморати Бухоро, ки 64 донааш 50 тини сиккаи русӣ буд; **пули ҳалол** пули меҳнатӣ; **чизи ба пул мерафтагӣ** чизи арзишноқ, он чи ба фурӯш рафтанаши мумкин аст; **пул ёфтан** пул ба даст даровардан, даромад кардан, меҳнат карда музд

гирифтан; **пули касе сӯхтан** беҳуда сарф шудани пули касе; беҳуда рафтани пули касе, қарз дода пас гирифта натавоништан, моли қалб харидаан *ва г.*; **пул кардан** фурӯштан чизеро; **пул шудан** ба фурӯш рафтани моле; **ба як пул(-и сиёҳ, пучак) наарзидан** аҳамият надоштан, тамоман беқадр будан; **ба як пул(-и сиёҳ, пучак) нагирифтан** ҳеч писанд накардан, асло ба эътибор нагирифтан; **ду (як) пул** будан беқадр кимат будан, арзише надоштан; ◇ **пул додаму дарди сар харидам** (зарб.).

ПУЛ II پل *гузаргоҳи болои наҳр, рӯд, ҷӯй ва г., кӯпрук: пули оҳанин; пули сирот д. пули ниҳоят бориқе, ки аз болои дӯзах ба сӯи ҷаннат кашида шудааст; пул бастан (кашидан) кӯпрук сохтан, болои дарё.*

ПУЛАКӢ پولکى *гуфт. бо пул; ба ивази пул; пул гирифта: тамошои пулакӣ, хизматҳои пулакӣ.*

ПУЛАКЧА پولکچه 1. тангачаҳои тунуки бадаи моҳӣ. 2. тангачаҳои рӯи баъзе аз асбобҳои ороишӣ ва зинатӣ.

ПУЛАКЧАБОЛ پولکچهبال *зоол. як навъи ҳашарот.*

ПУЛАКЧАДОР پولکچهدار *пулакчанок (моҳӣ ё асбоби зинат), дорой пулакча.*

ПУЛҒУНДОРӢ پولغندارى *пул ҷамъ кардан, сарват ҷамъ кардан, ғундоштани пулу мол.*

ПУЛДОН پول دان *зарфе, ки дар он пул ҷамъ мекунанд.*

ПУЛДОР پولدار *он ки пул дорад; серпул, доро, бой; пулдор шудан* серпул шудан, бой шудан.

ПУЛДОРӢ پولدارى *серпулӣ, пуд доштан, дорой.*

ПУЛДӢСТ پولدوست *ниг. пулпарасти.*

ПУЛЕМЁТ р. پوليميات *аслиҳаи автомати тезпарони ҷангӣ, мусалсал: пулемёти дастӣ.*

ПУЛЕМЁТЧӢ پوليمياتچى *он ки аз пулемёт мепазонад.*

ПУЛЁБ پولياب *он ки кор карда пул ёфта метавонад, он ки роҳи пул ҷамъ карданро медонад.*

ПУЛЁБӢ پوليابى *пул ёфтан, пул кор кардан: роҳи осони пулёрӣ.*

ПУЛӢ پولى мансуб ба пул; коре ё чизе, ки ба пул вобаста аст: даромади пулӣ, ёрмандии пулӣ, муомилоти пулӣ.

ПУЛМАСТ پولمست он ки пули бисёр дорад, серпул; бой.

ПУЛНОК پولناک 1. ниг. пулдор. 2. ниг. пулакӣ: тамошои пулакӣ.

ПУЛНОСЕР پولهناسير ҳариси пул, пулпараст, ба пул чашмгурусна.

ПУЛПАРАСТ پولپرست ҳариси пул, пулдӯст, он ки чамъ кардани пулро дӯст медорад.

ПУЛПАРАСТӢ پولپرستى пулпараст будан, ҳарисӣ ба пул, пулдӯст.

ПУЛСОЗ پلساز кӯпруксоз.

ПУЛСОЗӢ پلسازى пул (кӯпрук) сохтан.

ПУЛСУПОРАНДА پولسپارنده 1. сифати феълӣ замони ҳозира аз пул супурдан. 2. мол. пулгузор (мас., ба ҳазинаи амонатӣ).

ПУЛТ олм. پولت афзоре, ки бо он чизеро ба тарзи автоматики идора мекунад.

ПУЛТАЛАБ پولطلب пулхоҳ; коре, ки пул харҷ карданро талаб мекунад.

ПУЛЧАМЪКУНӢ پولجمعگوني ниг. пулгундорӣ.

ПУЛЧУДОКУНӢ پولچداکني пул чудо кардан барои иҷрои корҳои муҳим (мас., сохтмон).

ПУНБА پنبه ниг. пахта.

ПУНБА(К) پنبه/پنیک доначае, ки баҳорон дар шоҳи дарахтон пайдо мешавад ва аз он барг сар мезанад, муғча.

ПУНБАДАРГӢШ پنبه درگوش 1. он ки пахта дар гӯш мегузорад. 2. маҷ. ғофил, беҳабар, кар.

ПУНБАДОНА پنبه دانه тухми пахта, чигит, донаи пунба, пунбадона.

ПУНБАЗОР پنبه زار кит. киштзори пахта, пахтазор.

ПУНБАСИФАТ پنبه صفت пунбамонанд, сафед.

ПУНБАЧӢБ پنبه چوب чӯби буттаи пунба, ғӯзапоя.

ПУНДОНА پنبه دانه ниг. пунбадона.

ПУНШ англ. پوش нӯшобаи спиртдор, ки аз

ром бо қанд, лимон ё шираи меваҳои дигар ҷӯшонида тайёр карда мешавад.

ПУР I پر 1. лаболаб анбошта, муқоб. холи, тихӣ; **пур аз...**, **пури...** лабрес: **ҳавзчаи пур аз об**; **пур-пур** ниҳоят пур, саршор, лабрес. 2. тамои, комил; **моҳи пур** моҳи шаби чордах. 3. бисёр, афзун, зиёд; **муқоб. кам**. 4. **маҷ. сер**; **серу пур** бе камбудӣ, бо фаровонӣ; **шикам пур кардан** шикам сер кардан; **шикам пур шудан** сер шудан; **пур кардан** а) зарфери аз чизе лаболаб кардан, анбоштан; б) иҷро кардан (**нақшаро**); в) навиштан (**саволнома-ро**); г) фаро гирифтани, ишғол кардан; д) ҷои чизеро бо чизи дигар гирифтани, талофӣ кардан, иваз намудани; **пур шудан** (**гаштан, гардиан**) а) лаболаб шудан, ишғол карда шудан, фаро гирифта шудан (**зарф бо об, хона бо дуд**); б) ба анҷом расидани: **як сол** (**моҳ, ҳафта**) **пур шуд**; **паймонаи** (**рӯзи**) **касе пур шуд** умраш ба охир расид. 5. **ҷузъи аввали калимаҳои мураккаб ба маънои бисёр**, бисёрӣ, зиёдӣ: **пургӯй** сергап; **пурдон** бисёрдон, ботаҷриба; **пуркор** бисёркор; **пуралам** алами бисёр; **дили касеро пур кардан** касеро ба чизе бовар кунонидан, итминон додан; **дил пур будан** боварӣ доштан, эътимод доштан (ба касе, аз чизе); **дилпур шудан** боварӣ ҳосил кардан; **бо даҳони пур, даҳон пур карда** бо итминони тамои, бо ифтихор (гуфтан чизеро).

ПУР II پور кит. писар.

ПУРАВЧ پراوج дар айнаи авҷ, дар болоравӣ; ба дараҷаи баланд расида, бо пешрафту комёбӣ.

ПУРАДО پرادا 1. пурноз, пуристигно, ишвагар; **чашмони пурадо**. 2. баҳонагир.

ПУРАЗАМАТ پر عظمت хеле бузург, боҳашаат; **коҳи пуразамат** коҳи боҳашамат.

ПУРАЗМ پر عزم азмаш қавӣ, қавиирода, тасмими қатъӣ гирифта.

ПУРАЗОБ پر عذاب пуразият, боранҷ, бомашаккат, бо азоби зиёд.

ПУРАЛАМ پرالم пур аз ранҷу ҳасрат, пурандӯх, андӯхнок, дарднок; **гирияи пуралам** гирияи дарднок.

ПУРАНВОР پرانوار пурнур, дурахшон.

ПУРАНДЕШ پرانديش ниг. пурандеша.

ПУРАНДЕША پرانديشه 1. ҳаёломез: **чашмони пурандеша**. 2. пурташвиш, пуризитироб. 3.

оқибатандеш, бомулоҳиза; хирадманд.

ПУРАНДЕШАГӢ پرانديشگي 1. андӯхгинӣ, ғамгинӣ. 2. ҳаёломез будан. 3. бомулоҳизагӣ.

ПУРАНДЕШӢ پرانديشي пурандеш будан, хирадмандӣ, бомулоҳиза будан.

ПУРАНДӢХ پراندوه андӯхгин, ғамгин, пуралам.

ПУРАРЗИШ پرارزش арзишнок, қиматбаҳо, пуқимат, гаронбаҳо.

ПУРАСРОР پراسرار пур аз муаммо, сирдор: нигоҳи пурасрор.

ПУРАФҶОН پرافغان гирён, нолон.

ПУРАФСУН پرافسون пурхила, фиребанда; мафтункунанда: олами пурафсуни кӯдакӣ.

ПУРАФСОНА پرافسانه фиребанда, беҳуда, беасос; пурасрор: **кохи пурафсона** дунё.

ПУРАШК پراشк пурсиришк, гирён: **чаши пурашк**.

ПУРБАР پربر пур аз ҳосил, серҳосил, пурмева, сермева.

ПУРБАРАКАТ پربرکت 1. баракатнок, зиёд, афзун. 2. пурҳосил, пурнеъмат: **замини пурнеъмат**.

ПУРБАРГ پر برگ барги зиёд дошта, сербарг: **дарахти пурбарг**.

ПУРБАРДОШТ پربرداشت 1. бардоштнок, дерпой. 2. пурсабр, пуртоқат, вазнин.

ПУРБАҲО پربها гаронбаҳо, арзишнок; пурарзиш, дорои қимати баланд, ганчи пурбаҳо.

ПУРБАҲРА پربهرе фоидаовар, судманд.

ПУРБИМ پرېم 1. тарснок, ваҳшатангез: **рохи пурбим**, **харобаи пурбим**. 2. тарсанда, ба воҳима афтода: **дили пурбим**.

ПУРБИН پربين 1. заррабин. 2. *мач.* амикбин: **чаши пурбин**.

ПУРБОД پرباد 1. пур аз бод, шамол. 2. аз бод пур, аз бод пур карда, аз ҳаво пур кардашуда; **гупсари пурбод**; **машки пурбод** одами беҳудагӯ, лофзан.

ПУРБОДА پرباده пур аз шароб, лабрез аз май:

қадаҳи пурбода.

ПУРБОР پربار 1. пур аз бор, чизе, ки бар вай бори бисёр ниҳода шудааст, боркарда: **аробаи пурбор**, **мошини пурбор**. 2. пур аз ҳосил, серҳосил, пурмева: **дарахти пурбор**, **хӯшаи пурбор**, **шоҳаи пурбор**.

ПУРБОРӢ پرباري 1. пурбор будан. 2. серҳосилӣ, сермевагӣ, зиёда ва вазнинии ҳосил (*меваҳо*).

ПУРВАЗН پروزن беҳад вазнин, дорои вазни зиёд.

ПУРВАЛВАЛА پرولوله серғавғо, пурғавғо, пуршӯр.

ПУРВАСАХ پروسخ пур аз чирк, чиркин, ифлос.

ПУРВАҲШАТ پروحشت пурбим, тарснок, пурхарос, воҳимаангез: **дашти пурваҳшат**.

ПУРВАҶД پروجد ба вачд омада, бо шавқу завқӣ баланд.

ПУРВИҚОР پروقار бовиқор, ботамкин, босалобат, назарбаланд.

ПУРВОҲИМА پرواهمه воҳиманок, пурваҳшат: **садои пурвоҳима**.

ПУРВУСЪАТ پروسعت бовусъат, васеъ; муфассал.

ПУРГАВҲАР پرگوهر 1. пур аз ҷавохирот, бо зару зевар. 2. *мач.* асилзода, начиб.

ПУРГАП پرگپ он ки зиёд сухан мегӯяд, сергап.

ПУРГАПӢ پرگپي 1. пургап будан, сергапӣ. 2. гапҳои беҳуда гуфтан.

ПУРГАРД پرگرد пур аз гард, гардолуд, гарднок.

ПУРГИЛ پرگل пур аз гил, пур аз хок, пурлой.

ПУРГИРЕҲ پرگره пур аз гиреҳ, пурчин, пуршиканҷ, банддор, ҳалқа-ҳалқа.

ПУРГУЛ پرگل 1. пур аз гул, сергул. 2. шукуфон: **шоҳаҳои пургул**.

ПУРГӢ(Ӣ) پرگو(ي) 1. он ки бисёр гап мезанад. 2. лаққӣ, сергап: **одами пургап**.

ПУРГӢӢ پرگوئي сергапӣ, бисёргапӣ; лаққигӣ; **пургӢ кардан** бисёр гап задан, беҳуда гап задан.

ПҮРГӢШТ پرگوشت фарбех, сергӯшт.

ПҮРПҮРҒАВҒО پرغوغا серғавғо, пуршӯр, пурушӯб, пуризитироб.

ПҮРҒАЗАБ پرغضب хашмгин, ғазаболуд, қахрон, пурхашм.

ПҮРҒАЙРАТ پرغیرت серҳаракат, кӯшишноқ.

ПҮРҒАЛАӢН پرغلیان пурҷӯш, пурушӯб, пурхурӯш: дарӢн (оби) пурғалаӢн, фикри пурғалаӢн.

ПҮРҒАЛАТ پرغلط пур аз ғалат, ғалаташ бисёр.

ПҮРҒАЛОҒУЛА پرغلاغله пурғулғула, пурғавғо.

ПҮРҒАМ پرغم пур аз ғам, ғамноқ, андӯхгин, дорои андӯхи зиёд, пурғусса.

ПҮРҒАМЗА پرغمره нозгар, пурноз, ғамзагар, ғаттон.

ПҮРҒАШ پرغش пурташвиш, ғазаболуд.

ПҮРҒИЗО پرغذا серғизо: хӯроки пурғизо.

ПҮРҒУБОР پرغبار 1. ғуборолуд. 2. торик.

ПҮРҒУЛҒУЛ پرغلغل *ниг.* пурғулғула.

ПҮРҒУЛҒУЛА پرغلغله пурғавғо, пурғалоғула; пурталотум: мавҷҳои пурғулғула, мусикии пурғулғула.

ПҮРҒУРУР پرغورور сертакаббур, ҳавобаланд, бовиқор, сарбаланд.

ПҮРҒУССА پرغصه пурғам, ғамноқ, пурандӯх.

ПҮРДАБДАБА پردبده дабданок, бошукӯх.

ПҮРДАРБЕХ پردربه серямоқ, ямоқин, серпорғӣ.

ПҮРДАРД پردرد 1. бисёр дардкунанда; дардманд: сари пурдард. 2. аламангез, ғамангез, ҳасратовар: охи пурдард, саргузашти пурдард.

ПҮРДАРОМАД پردرامد сердаромад; дорои ғоидаи зиёд.

ПҮРДАҲШАТ پردهست 1. даҳшатноқ, пурвоҳима. 2. пурхатар, пурхавф.

ПҮРДИДА پردیده бисёрдида, пуртаҷриба, коромӯхта, коромузда: духтури пурдида.

ПҮРДИҚҚАТ پردقت бодикқат, амиқназар.

ПҮРДИҚҚАТӢ پردقتی бодикқат будан, аниқназарӣ.

ПҮРДИЛ پردل нотарс, далер, диловар, ҷасур: мардуми пурдил.

ПҮРДИЛӢ پردلی далерӣ, диловарӣ, шуҷоатмандӣ.

ПҮРДОӢ پرداغ 1. пур аз доғ, лаккадор; доғдор; олула, ҷиркин. 2. дардманд, пур аз дарду алам; озурда, ранчида: қиссаи пурдоғу дард.

ПҮРДОМАНА پردامنه доманадор, густурда, тӯлонӣ.

ПҮРДОН پردان бисёр доно; пуртаҷриба, корозмӯда.

ПҮРДОШТ پرداخت пуртоқат, сердошт (*доир ба* либос ва пойафзол).

ПҮРДУД پردود пур аз дуд, сердуд, дудғала.

ПҮРЗ پر 1. *қит.* хате ё ки риштае ба рӯи матои пашмин ва абрешимин пайдо мешавад. 2. рахнае, ки болои баъзе меваҳо пайдо мешавад.

ПҮРЗАБОН پرزبان пурғӯй, сергап, бисёрғӯй..

ПҮРЗАБОНӢ پزبانӣ пурғӯй, сергапӣ, бисёрғӯй.

ПҮРЗАВҚ پردوق пуршавқ, шавқманди зиёд.

ПҮРЗАР پرزر пур аз зар, пур аз тилло, сарватманд, доро, бой.

ПҮРЗАРАР پرضرر бисёр зарарноқ, пур аз зарар.

ПҮРЗАХМ پرزخم пур аз захм, бисёр захмноқ, пурҷароҳат: тани пурзахм.

ПҮРЗАХМАТ پرزحمت 1. пурмашаққат, пуразоб. 2. меҳнатталаб, душвор: кори пурзахмат.

ПҮРЗАҲР پرزهر 1. заҳрдор, заҳрноқ. 2. нешдор, саҳт таъсиркунада: сухани пурзаҳр.

ПҮРЗИӢ پرضيا пурнур, дурахшон.

ПҮРЗИӢН پرزيان беҳад зиёновар, зарари зиёд дошта, пурзарар.

ПҮРЗИН پرزين *қит.* патноқ; дағал, ноҳамвор, дурушт

ПҮРЗИНАТ پرزینت зебо, хушнаму, ороста, пурроиш.

ПҮРЗОҲИР پرظاهر *kit.* хеле равшан, возеҳ, маълум; ошкор, ҳувайдо.

ПҮРЗӢР پرزور хеле боқувват, қавӣ, нерӯманд; **пӯрзур** шудан қувват гирифтани; шиддат кардан.

ПҮРЗӢРӢ پرزوری хеле зӯр будан, боқувват, тавоноӣ.

ПҮРИЗТИРОБ پراضطراب пур аз изтироб, изтиробомез.

ПҮРИҚТИДОР پراقتدار пурқувват, қавӣ, тавоно, пурқудрат.

ПҮРИҚТИДОРӢ پراقتداری пурқувватӣ, тавоноӣ, пурқудратӣ.

ПҮРИЛТИФОТ پرائتفات бо таваҷҷӯҳи зиёд, бо эҳтироми беандоза, лутфи аз ҳад зиёд.

ПҮРИЛҲОМ پرالهام пур аз илҳом, бисёр илҳомбахш: **мусикии илҳомбахш**.

ПҮРИСТЕЪДОД پراستعداد истеъдоднок, соҳибистеъдод.

ПҮРИСТИҒНО پراستغنا пур аз нозу карашма, пурноз.

ПҮРИФТИХОР پرافتخار бисёр ифтихорманд, ифтихорнок, пуршараф: **вазифаи пурифтихор**, **кори пурифтихор**.

ПҮРИХТИЛОЛ پراختلال серташвиш, изтиробнок.

ПҮРИХТИЛОФ پراختلاف ихтилофнок, зиддиятнок: **фикри пурихтилоф**, **чараёнҳои пурихтилоф**.

ПҮРИШТИЁҚ پراشتياق чизеро беҳад хоҳиш кардан, иштиёқманд.

ПҮРИШТИҲО پراشتها иштиҳояш калон, пурхӯр.

ПҮРӢ پری пур будан, лабрезӣ, саршорӣ бисёр будани чизе ё чизҳо дар ҷое, фаровонӣ, бисёрӣ; **(бо) сериву пурӣ** (бо) фаровонӣ, бекаму кост, ба қадри кифоя; **саропо пурӣ будан** (шудан) фаровонӣ будан (шудан), арзониву осудагӣ будан (шудан).

ПҮРКАРРУФАР پرکروفر пурҳашамат, пурдабада, пур аз шаъну шавқат.

ПҮРКАФК پرکفک кафкаш бисёр.

ПҮРКИБР پرکبر пурғурур, пуртакаббур, беҳад худписанд.

ПҮРКИН(А) پرکين//پرکينه пур аз кина ва адоват: **дили пуркина**, **нигоҳи пуркина**.

ПҮРКОР پرکار серкор, он ки ҳамеша машғули кор аст; фаъл; *муқоб.* **камкор**.

ПҮРКОРӢ پرکاری серкорӣ; таҷрибанокӣ, пухтакорӣ: **пуркории ҳайратангез**.

ПҮРКУЛФАТ پرکلفت пурандӯх, пурранҷ, пурмашаққат.

ПҮРКУНАНДА پرکننده 1. *сифати феълӣи замонӣ ҳозира* аз **пур кардан**. 2. *збш.* яке аз аъзоҳои пайрави ҷумла: **пурқунандаи бево-сита**, **пурқунандаи бавосита**, **ҷумлаи пайра-ви пурқунанда**.

ПҮРҚАҲР پرقره пурхашм, дар ҳолати ғазаб, ғазабона.

ПҮРҚИМАТ پرقيمت 1. киматбаҳо, пурарзиш, нарахш баланд. 2. *нодир*, камёб; азиз, муътабар: **асари пурқимат**, **китоби пурқимат**.

ПҮРҚУВВАТ پرقتوت 1. пурзӯр, нерӯманд, боқувват. 2. **пуриқтидор**, **қудратнок**, **муқтадир**; **пурқувват гардиан** (шудан) **пурзӯр** гаштан, қувват гирифтани; **пурқувват кардан** **пурзӯр** намудан, қувват додан.

ПҮРҚУДРАТ پرقدرت *ниг.* **пуриқтидор**.

ПҮРЛАЗЗАТ پرلذت болаззат, бомаза; хуштамъ.

ПҮРЛАТОФАТ پرلطافت бисёр латиф, ботароват.

ПҮРЛАЪЛ پرلعل 1. пур аз лаъл. 2. *мач.* пурмай, пур аз шароб.

ПҮРЛОӢ پرلای пур аз лой; лойолуд: **кӯчан** **пурлой**.

ПҮРЛОФ پرلاف лофзан; беҳудагӯӣ, худсито.

ПҮРМАВЧ پرموج 1. пур аз мавҷ. 2. чапакзаниҳои бардавом: **дарёи пурмавч**, **чапакзаниҳои пурмавч**.

ПҮРМАҒАЛ پرمغل пурғалоғула, пурғавго.

ПҮРМАҒЗ پرمغز 1. мағздор (*oid* ба мева). 2. *мач.* пурмазмун, асоснок, пурра.

ПҮРМАЗМУН پرمضمون 1. пурмаъно, он чи мазмуни бой дорад, сермазмун: **асари пурмазмун**, гузориши пурмазмун, **шеъри пурмазмун**. 2. маънидор; таъсирбахш: **нигоҳи пурмазмун**.

ПҮРМАКР پرمکر хеле ҳилагар, маккор.

ПҮРМАЛОЛ پرملال пуразоб, пурозор, аламон.

ПҮРМАЛОМАТ پرملا مت пур аз маломату сарзаниш, таънаи саҳт, коҳиши зиёд.

ПҮРМАНИШ پرمنش *кит.* 1. арчманд, бузург, олиқадр. 2. хирадманд, доно, донишманд. 3. мағрур, мутақаббир, боғурур. 4. саркаш, гарданшах, нофармон.

ПҮРМАНФИАТ پرمنفعت манфиатрасон, ғоиданок, судманд: **кори пурманфиат**.

ПҮРМАРОРАТ پرمرا ت *кит.* пурранчу саҳтӣ, талҳии бисёр (ғам, зиндагӣ); **зиндагии пурмарорат** зиндагии талху саҳт.

ПҮРМАСАРРАТ پرمسرت *кит.* пур аз шодию сурур, хурсандиовар.

ПҮРМАСОМ پرمسام пурсӯроҳ, сӯроҳҳои зиёд дошта.

ПҮРМАСЪУЛИЯТ پرمسؤوليت бо масъулияти зиёд, масъулиятнок (*мас.*, *вазифа*, *кор*, *супо-риш*): **кори пурмасъулият**.

ПҮРМАТОНАТ پرمتانت устувории саҳт, матонати зиёд.

ПҮРМАҲОРАТ پرمهارت бисёр моҳир, маҳоратнок; соҳибистеъдод.

ПҮРМАҲСУЛ پرمحصول маҳсулнок, сермаҳсул: меҳнати пурмаҳсул.

ПҮРМАШАҚҚАТ پرمشقت саҳтӣ ва ранҷи зиёд, серазоб, хеле саҳт, пурранҷ.

ПҮРМАШҒАЛА پرمشغله саргарми зиёд будан, гирифтории зиёд: **кори пурмашғала**.

ПҮРМАӢНӢ پرمعنى пурмазмун, дорои мазмуни амиқ, амиқмазмун: **суҳани пурмаӢнӢ**, **фикри пурмаӢнӢ**.

ПҮРМАӢНО پرمعنا дорои маъноҳои зиёд, сермаъно.

ПҮРМАӢНОӢ پرمعنائى дорои мазмуни баланд, мафҳуми бисёр баланд доштан, маънои зиёд доштан.

ПҮРМАӢРИФАТ پرمعرفت соҳиби маърифати баланд, маърифатнок, маърифати зиёд доштан, бофазлу дониш.

ПҮРМЕВА پرميوه сермева, серҳосил, пурбор.

ПҮРМЕӢР پرمهر бо меҳру муҳаббати зиёд, пурмуҳаббат, меҳрубон: **дили пурмеӢр**.

ПҮРМОҶАРО پرماجرا 1. пурчанҷол, пурғавғо, серташвиш, серчанҷол, пурхархаша: **зиндагии пурмоҷаро**, **соли пурмоҷаро**. 2. пур аз воқеаву ҳодисаҳои гуногун.

ПҮРМОЯ پرمايه 1. асил, начиб. 2. арзишнок, гаронбаҳо. 3. соҳиби илм ва маърифат.

ПҮРМУАММО پرمعما пурасор, пур аз муаммо, беҳад муғлақ.

ПҮРМУБОЛИҒА پرمبالغه муболиғанок, сериғрок.

ПҮРМУДДАО پرمدعا пурмақсад, он ки дар дил орзу ва амалҳои бисёре дорад.

ПҮРМУСИБАТ پرمصيبات пурбалло, пур аз азоб, пурғаму дард, пурандӯх.

ПҮРМУӢАББАТ پرمحببت *ниг.* пурмеӢр.

ПҮРМУӢТАВО پرمحتوا пурмазмун, фарогири мазмуни зиёд; дарбаргирандаи муҳтавои бисёр.

ПҮРНАВИД پرنويد муждаи бисёр, хабари зиёд, пурхабар.

ПҮРНАЗОКАТ پرنزاکت пур аз латофат, нозукии беҳад, зебоии бепоён, пурнафосат.

ПҮРНАИМ پرنعيم *кит.* пур аз нозу неъмат, пурнеъмат.

ПҮРНАӢРАНӢ پرنيرنگ пурҳила, маккор: **хасми пурнаӢранӢ**.

ПҮРНАҚҲАТ پرنكهت пур аз бўи хуш; **боди пурнақҳат** боди муаттари форама.

ПҮРНАҚШ پرنقش *ниг.* пурнақшунигор.

ПҮРНАҚШУНИГОР پرنقش نگار дорои нақшу ниғори зиёд, нақшдор, нақшнок, мунаққаш: **хонаи пурнақшу ниғор**.

ПҮРНАМ پرنم 1. сернам, намнок: **замини пурнам**. 2. пурашк, ашқолуд; гириён: **чаҳми пурнам**.

ПҮРНАМАҚ پرنمک 1. пур аз намак, намакин.

2. он ки хусни бонамак дорад, бомалоҳат, малоҳатнок.

ПУРНАТИЧА پرتيجه пурҳосил, пурсамар, бо натиҷаҳои хуб.

ПУРНАФОСАТ پرنفاست *ниг.* **пурназокат.**

ПУРНАФЪ پرنفع пурфоида, фоидаовар; фоидарасон.

ПУРНАШЪА پرنشعه пур аз кайф, пуркайф, сархушибахш.

ПУРНЕЪМАТ پرنعمت пур аз неъмат, пур аз нозу неъмат: **дастарҳои пурнеъмат.**

ПУРНИДО پرندا *кит.* пур аз нидо, пурғулғула, пурсарусад.

ПУРНИГОР پرنگار бо нақшунигори бисёр, пурзинат, ранг ба ранг; оростави пероста.

ПУРНИЁЗ پرنياز бисёр бониез, ниезманд, хочатманд.

ПУРНИХЕБ پرنهيб пур аз тарс, пур аз ҳавл, ботарсу бим, пурбим.

ПУРНИШОТ پرنشاط пур аз хурсандӣ, хурсандибахш, шодиовар.

ПУРНОЗ پرناز он ки нози зиёд дорад; бокарашмабо ғамзаҳои зиёд, пурғамза.

ПУРНОЗУНУЗ پرنزونوز *ниг.* **пурноз.**

ПУРНОЛА پرناله пур аз нола, пур аз зорӣ, бисёрноланда.

ПУРНУҚСОН پرنقصان он чи нуқсони зиёд дорад, нуқсондор.

ПУРНУР پرنور пур аз нур, бисёр равшан, мунаввар, дурахшон, фурӯзон: **чароғи пурнур, чашмони пурнур.**

ПУРНУФУЗ پرنفوذ 1. пуртаъсир, даҳолатдор. 2. бозътибор, соҳибэҳтиром.

ПУРНҶУФ پرنوف пур аз овозу садо, пузовоз, пурсадо; пур аз ғалоғулаи акси садо дар кӯҳ ва гунбаз.

ПУРНҶУШ پرنوش пур аз ширинӣ, серширинӣ.

ПУРОБ پربآب 1. пур аз об, саршор аз об; сероб: **дарёи пуроб, косаи пуроб.** 2. пур аз ашк, пур аз сиришк; гирён, ашкрез, ашкбор: **чашми пуроб.**

ПУРОБИЛА پربآبلе пур аз обила, аз обила пур, обиладор: **дасти пуробила.**

ПУРОБӢ پربآبӣ пур аз об будан, серобӣ.

ПУРОВОЗ پراواز пурғавғо, пурсарусад, пур аз овоз; пурғулғула.

ПУРОВОЗА پراوازه 1. пурғулғула, пурҳаёху, пурсадо. 2. машхур, овозадор; **♦ (ин) кохи пузовоза киноя аз дунё.**

ПУРОДАМ پراادم пур аз одам, серодам, пурнуфус, мардумаш бисёр: **шаҳри пуродам.**

ПУРОЖАНГ پراژنگ пурочинг, пурчин, пуршикан, чин-чин.

ПУРОЗАР پراذر *кит.* 1. пуроташ; сӯзон. 2. *мач.* пурдарду алам.

ПУРОЗАРМ پرازرم *кит.* пуршарм, шармгин, бо шарму ҳаёи зиёд.

ПУРОЗОР پرازار саҳт озурда, саҳт ранҷида, бо ранҷу азоби зиёд.

ПУРОПУР پراپر 1. бисёр пур, лабрез, саршор, чизаш ниҳоят бисёр: **косаи пурупур, пиёлаи пурупур.** 2. пурра, ниҳоят ба эътидол расида; **бадани пурупур** бадани пурраи фарбех.

ПУРОРЗУ پراززو пурҳавас, пур аз умеду орзу.

ПУРОТАШ پراتش 1. пур аз оташ, аз оташ пур. 2. гарму сӯзон, пурҳарорат: **дили пуроташ, нутқи пуроташ, синаи пуроташ.** 3. раҳшанда, дурахшон: **чашмҳои пуроташ.**

ПУРОҲУ پراهو *кит.* пурайб, пурнуқсон.

ПУРОЧИНГ پراچنگ *ниг.* **пурожанг.**

ПУРОШӢБ پراشوب 1. пурғавғо, пурғулғула, бо шӯру ҳаёху: **кӯчаҳои пуросҳуб.** 2. пур аз фитна: **замони пуросҳуб.**

ПУРПЕЧ پريچ 1. пур аз печ, пурхам, тобхӯрда. 2. пурхам, пуртоб; **пурпечу тоб** дорои печу тоби зиёд: **пурпечу хам.**

ПУРПИНА پرينه 1. дорои поргии зиёд, пурдарбех, пурямоқ. 2. *ниг.* **пуробила.**

ПУРРА پره 1. тамом, расо, комил, бекаму кост: **боварии пурра, ваколоти пурра, маълумоти пурра, се соли пурра, тасаввури пурра, пурра гардонидан (кардан).** 2. коми-лан, ба таври мукамал, ҳарҷониба, бакулӣ: **пурра вокиф будан, пурра кардан** комил гардонидан, такмил додан, каму

кости чизеро пур кардан. 3. возех, равшан, ҳаматарафа: **пурра фаҳмидан**. 4. то ба охир, сар то по, то ба анҷом; **сурудро (матнро, китобро) пурра хондан**. 5. пуропур, ғафс; фарбех: **бадани пурра, гардани пурра, рӯи пурра, пурра дидан** нағз ва расо дидан; **пурра намудан** пур кардан, комил гардонидан.

ПУРРАБАДАН پوره بدن сергӯшт, фарбех.

ПУРРАВНАҚ بورونق боравнақ, боривоч, ривочнок.

ПУРРАГӢ پورگي пурра будан; камолот; муфассалӣ, ҳарҷонибагӣ: **пуррагии ифода**.

ПУРРАНГ پورنگ серранг; **пуррангу бӯй** зебо, мувофиқи табъ.

ПУРРАРӢ(Ӣ) پوره روي рӯяш пурра, рӯяш расо.

ПУРРАҲУҚУҚ پوره حقوق комилҳуқуқ, соҳиб-ихтиёр, дорои ҳуқуқҳои комил.

ПУРРОЗ پوراز ниг. **пурмуаммо**.

ПУРРУТУБАТ پورطوبت пурнамӣ, намнокии зиёд: **замини пуррутубат**.

ПУРСАБЗА پرسبزه пур аз сабза, сабзозор.

ПУРСАБР پورسبر сабрнок, пуртоқат, тобовар.

ПУРСАБРӢ پورسبري пуртоқатӣ, тобоварӣ, пурсабр будан.

ПУРСАБРОНА پورسبرانه пуртоқатона.

ПУРСАДО پورصدا пуровоз, пурғулғула.

ПУРСАЛОБАТ پورصلابت пуршукӯх, боҳайбат, бовиқор.

ПУРСАМАР پورثمر 1. пурмева, пурҳосил, самаранок. 2. пурмаҳсул, маҳсулноқ: **меҳнати пурсамар, пурсамар гардидан (гаштан, шудан)** серҳосил шудан.

ПУРСАМАРА پورثمره ниг. **пурсамар**.

ПУРСАНГ پورسنگ пур аз санг, сангзор, сангистон, дорои санги зиёд: **замини пурсанг**.

ПУРСАНДА پورسنده суолкунанда, касе, ки чизеро мепурсад, соил.

ПУРСАНЪАТ پورصنعت дорои санъати баланд; пурхунар, пуристеъдод, пурмаҳорат.

ПУРСАОДАТ پورسعادت саодатманд, пур аз

хушбахтӣ: **даврони пурсаодати тифлӣ**.

ПУРСАРВАТ پورثروت бой, ғанӣ, сарватманд.

ПУРСАРЕҲ پورصريح бисёр равшан, хувайдо, ошкор.

ПУРСАРМОЯ پورسرمایه он ки сармои зиёд дорад, бадавлат, пулдор.

ПУРСАФО پورصفا пок ва тоза, равшан; беғаш, беғубор; рӯҳафзо; боғи пурсафо.

ПУРСАХОВАТ پورسخاوت он ки бисёр саховат-пеша аст; пурҳиммат, сахӣ, ҳиммат-баланд; неъматбахш, файзбахш: **марди пурсаховат**.

ПУРСИДАН پورسیدن 1. суол кардан, пурсиш намудан, пурсон шудан; **пурсида гирифтан** чизеро пурсиш карда вазъияти чизеро фаҳмидан; **гап пурсидан** гап кофтан; вазъиятро фаҳмида гирифтан. 2. хостан, хоҳон шудан: **ичозат пурсидан, маслиҳат пурсидан**. 3. хоҳиш кардан, талабидан. 4. чӯён хол шудан, ҳолпурсӣ кардан, саломатии касеро пурсон шудан; **пурсида мондан** а) аҳволпурсӣ кардан; б) салом гуфтан. 5. чустучӯ кардан, таҷассус кардан, кофтан. 6. сардор ё ихтиёрдори чое будан, чое ё мансаберо идора кардан: **пурсидан айб нест**.

ПУРСИДАНИӢ پورسیدنی 1. пурсидан хостан. 2. лоиқи пурсидан, он чи бояд пурсида шавад: **гапи пурсиданиӢ**.

ПУРСИМ پورسیم пур аз сим, пур аз нукра, пурганҷ.

ПУРСИТОРА پورستاره 1. пур аз ситора, ситораҳои зиёд: **осмони пурситора**. 2. **киноя аз** одами бо вазну тамкин, ситорабаланд.

ПУРСИШ پورسش 1. суол кардан, пурсидан; суол; **ба назари пурсиш** суоломезона нигариштан ба касе. 2. ҳолпурсӣ, аҳволпурсӣ, пурсиши ҳол. 3. хоҳиш, илтимос, талаб. 4. таҳқиқ, истинтоқ, тафтиш, санҷиш; **пурсиш кардан** истинтоқ кардан, гап пурсида тафтиш кардан. 5. бозхост, пурсуков, муоҳаза; **рӯзи пурсиш** р. рӯзи киёмат: **аввал пурсиш, баъд кӯшиш (зарб.)**.

ПУРСИШНОМА پورسش نامه варақаи пурсиш, анкета, баргаи саволу ҷавоб.

ПУРСИШҶОНИШИН پورسش جانشين зби. ҷонишини савоӣ (мас., кӣ?, чи?, кадом?, кучо?).

ПҮРСОН پورسان феъли ҳоли замони ҳозира аз

пурсидан; пурсон шудан пурсидан, суол кардан, чӯё шудан.

ПУРСОПУРС پرسپурс پурсупоси бисёр, ахволпурсӣ, суолу ҷавоби зиёд.

ПУРСОЯ پرسوياه сурсоя (чоӣ) ҷое, ки дарахтони сурсояи зиёд дорад.

ПУРСУКОВ پرسوڪاو 1. пурсучӯ, кофтуков, чустучӯ. 2. тафтиш, истинток; пурсиш, санчиш.

ПУРСУПОС پرسوپاس аҳволи якдигарро пурсидан, ахволпурсӣ вақти салому алейк, ҳолпурсӣ; **пурсупос кардан** ҳолпурсӣ кардан.

ПУРСУРАТ پرسورت 1. сурати бисёр. 2. гуногунранг, мунаққаш, нақшунигор.

ПУРСУРУР پرسرور 1. ниҳоят шод, хуррам: **дили пурсурур, мардуми пурсурур**. 2. хуррамибахш, шодиовар: **суруди пурсурур**.

ПУРСУТӢХ پرستوه пуралам, пурдари, пурандӯх.

ПУРСУЧӢӢ (پرسوجوӣ) 1. чустучӯӣ, пурсуков (*ба воситаи пурсиш аз якдигар*). 2. пурсупос, ҳолпурсӣ, ахволпурсӣ: **пурсучӯи ахвол, ба пурсучӯӣ даромадан**. 3. пурсиш, пурсидан; **пурсучӯӣ кардан** а) пурсиш кардан; б) пурсуков кардан, чустучӯӣ кардан.

ПУРСӢЗ پرسوز бо сӯзу гудоз, пургудоз, ба чӯши ҳиссиёт, пур аз дарду алам: **охи пурсӯз, саргузашти пурсӯзу гудоз, пурсӯзу гудоз навишта шудани чизе** бо дарду алам навишта шудани чизе.

ПУРСӢЗУГУДОЗ پرسوزوگداز пур аз сӯзу гудоз, пурандӯх, пурғам, пургудоз.

ПУРТААФФУН پرتعفن бисёр бадбӯӣ (*хона, ҳаво*), гандида, бӯӣ гирифта.

ПУРТАБ پرتب пурҳарорат, бо таби баланд; **пуртабу тоб** пурсӯзу гудоз, дардманд, пуралам.

ПУРТАВОН پرتوان тавоно, муқтадир, дорои имконият ва қудрати зиёд.

ПУРТАДБИР پرتدبير ботадбир, илочу чора ёбанда, чораҷӯӣ, ҳалосгар.

ПУРТАЗВИР پرتزوير пурҳила, пурмакр, пурфиреб.

ПУРТАКАББУР پرتكبر такаббурнок, хеле

мағрур ва мутакаббир.

ПУРТАЛАБ پرتلب он ки зиёд талаб мекунад; хоҳишманд, талабгор; серхарид (мол).

ПУРТАЛОТУМ پرتلاطم 1. пуртӯфон, пурҷӯш, пуршӯр, пуртуғён: **бахри пурталотум**. 2. *мач.* пурғавғо, пурмағал, пуршӯр: **айёми пурталотум, давраи пурталотум, рӯзҳои пурталотум**.

ПУРТАМАӢ پرتمع он ки тамаи зиёд дорад, саҳт тамаъкор, ҳарис.

ПУРТАМКИН پرتمكن бовиқор, вазнин: **одами пуртамкин**.

ПУРТАНТАНА پرتنطنه//پرتنتنه 1. тантанок, мутантан: **мачлиси пуртантана**. 2. боҳашамат, пурдаба: **иморати пуртантана**.

ПУРТАРОВАТ پرتراوت бисёр тару тоза, бисёр шодоб: **боғи пуртароват, гули пуртароват**.

ПУРТАХДИД پرتهديد таҳдидомез, даҳшатнок, муҳшишбо таҳдиди муқаррар.

ПУРТАХЛУКА پرتهلكه серхавфу хатар; хавфнок: **вазъияти пуртахлука**.

ПУРТАҶРИБА پرتجربه таҷрибадор, корозмуда, пухтакор, малакадор.

ПУРТАШВИШ پرتشویش серташвиш, сертардуд; бисёр ошӯфта ва бекарор: **аҳволи пурташвиш, рӯзи пурташвиш**.

ПУРТАӢСИР پرتاثير муассир, таӢсирнок, мусмир.

ПУРТОБ پرتاب *кит.* 1. пургирех, пурпеч, пурчин. 2. *мач.* пурмакру фиреб. 3. бисёр гарм, сӯзон. 4. *мач.* пурҳашм, ғазабнок, бурдбор.

ПУРТОҚАТ پرتاقت тоқатнок, пурсабр, тобовар.

ПУРТОҚАТӢ پرتاقتي тоқатнокӣ, пуртоқатбудан, пурсабр, бурдборӣ.

ПУРТОҚАТОНА پرتاقتانه пурсаброна, тобоварона, бурдборона.

ПУРТУҒӢН پرتغيان *ниг.* пурталотум.

ПУРФАЗАӢ پرتفع *кит.* пурҳарос, пурбим, ваҳшатнок.

ПУРФАЗИЛАТ پرتفضيل фазилатнок, фозил, комил (*оид ба* ҳислатҳои шоиста, донишмандӣ).

ПҮРФАӢЗ پرفايز *ниг.* пурбаракат.

ПҮРФАН پرفن *ки.* бисёр ҳилагар, маккор, фиребгар; **ҒАМЗАИ ПҮРФАН** ғамзаи фитнаангез.

ПҮРФАРАӢ پرفره пур аз шодию хурсандӣ, хурсандибахш, пурсурур.

ПҮРФАСОӢАТ پرفصاحت хушбаён, бурросухан, равшанбаён, дақиқбаён.

ПҮРФИРЕБ پرفريب ҳилагар, маккор.

ПҮРФИТНА پرفتنه *ки.* он ки фитнаангезу вайронкор мебошад, пурфитна, пурфиреб.

ПҮРФОИДА پرفايده судманд, баҳрарасон, манфиатнок; сердаромад, судбахш.

ПҮРФИТНА پرفطه пушошӯб, пурғавғо, фитнаангез, ҳиллагар.

ПҮРФОӢИА پرفاجعه пур аз фоӢиа, пур аз бадбахтӣ.

ПҮРФУСУН پرفسون *ниг.* пурафсун.

ПҮРФУТӢӢ پرفتوح дорои ғайзу баракат ва кушоиш; **РӢӢИ ПҮРФӢТӢӢ** рӯҳи пок.

ПҮРӢАВОТИР پرخواتر пурхавф, пуриштироб.

ПҮРӢАВФ پرخوف хавфнок, пурхатар: **пурхавфу хатар.**

ПҮРӢАӢЛ پرخيال 1. ҳаёлангез. 2. ҳардамҳаёл.

ПҮРӢАМ پرخم пурпеч, пурчин, пуршикан, ҳалқа-ҳалқа.

ПҮРӢАНДА پرخنده 1. хандон: **рӯи пурханда.** 2. *мач.* зебо; рӯҳбахш: **гули пурханда.**

ПҮРӢАТАР پرخاطر хатарнок, хавфнок, пурхавф.

ПҮРӢАШМ پرخشم хашмгин, бадқаҳр, ғазабнок.

ПҮРӢАШМОӢА پرخشمانه хашмгинона, бадқаҳрона, ғазаболуд.

ПҮРӢИРАД پرخرد хирадманд, оқил, бошуур, боақл, ботадбир.

ПҮРӢОБ پرخواب 1. серхоб, хоболуд. 2. *мач.* хуморнок.

ПҮРӢОК پرخاك серхок, хоки бисёр дошта.

ПҮРӢОР I پرخار пур аз хор, он чи хор зиёд дорад; хордор: **буттаи пурхор, чанғали пурхор.**

ПҮРӢОР II پرخوار пурхӯр, бисёрхӯр, шикампараст, баднафс, шикамбора, шикампараст.

ПҮРӢОСИЯТ پرخاصيت хосиятнок, нек, фархунда, саодатманд: **рӯзи пурхосият.**

ПҮРӢОШОК پرخاشاك 1. пур аз хошок, хасу хошокдор. 2. *мач.* монеадор, банду бастор.

ПҮРӢУМОР پرخمار бисёр хуморолуд, хуморнок; **чаши пурхумор** а) чаши хуморолуд; б) чаши зебо.

ПҮРӢУН پرخون 1. пур аз хун, хунолуд. 2. сурх, суп-сурх: **рӯи сурхчаи пурхун.** 3. *мач.* пурандӯх, аламзада, ғамгин: **дили пурхун.** 4. *мач.* хунгирифта, ғазабнок: **чаши пурхун.**

ПҮРӢУРӢШ پرخروش серҷӯшу хурӯш.

ПҮРӢӢР پرخور бисёрхӯр, шикампараст, баднафс.

ПҮРӢӢРӢ پرخورى шикампарастӣ, баднафсӣ, носерӣ.

ПҮРӢАВАС پرهوس пур аз ҳавасу орзу, пуриштиёқ.

ПҮРӢАВОДИС پرخوادث пур аз ҳодисаҳо, серҳодиса: **рӯзҳои пурхаводис.**

ПҮРӢАДАС پرخدث бисёр ифлос, бисёр олуда.

ПҮРӢАӢӢУ پرهياهو пурғавғо, пурғулғула, серкилу қол.

ПҮРӢАЗАР پرخذر боҳазар, бисёр боэҳтиёт.

ПҮРӢАӢБАТ پرهيبт пурбим, пурваҳшат, пурвоҳима.

ПҮРӢАӢРАТ پرخيرت пуртаачҷуб, таачҷубовар.

ПҮРӢАЛОВАТ پرخلاوت ҳаловатнок, ҳаловатбахш.

ПҮРӢАРАКАТ پرخركت серҳаракат, чобук, чаққон.

ПҮРӢАРАӢ پرخرج пур аз сахтӣ, бо душворихоӣ бисёр.

ПҮРӢАРОРАТ پرخارات бисёр гарм, пуроташ, оташин; пурҷӯш, пурхурӯш (*ба маънои асли ва мачозӣ*): **нафаси пурхарорат, нутки (суха-**

ни) пурҳарорат.

ПУРҲАСАД پرحسد пуррашк, дорои ҳасаду бадбинӣ.

ПУРҲАСРАТ پرحسرت пур аз ғаму дард, пурандӯх, пурғам.

ПУРҲАШАМ پرحشم кит. бочалол, бошукӯх, пулдабада, боҳашамат.

ПУРҲАШАМАТ پرحشمت дабданок, пуразамат, соҳиби ҷоҳу ҷалоли зиёд.

ПУРҲАЯҶОН پرهیخان ҳаяҷоннок, пуризтироб.

ПУРҲИКМАТ پرحکمت дорои андарзи зиёд, ҳикматомез: **сухани пурҳикмат**.

ПУРҲИЛА پرحيله пурмакр, пур аз фиребу дасиса, бисёр макқору ҳилагар.

ПУРҲИММАТ پرهمت 1. бо азму иродаи қавӣ. 2. босаховат, саховатманд, ҳимматбаланд.

ПУРҲУЗН پرحزن пурандӯх, пурғам.

ПУРҲУНАР پرهنр ҳунарманд, соҳибҳунар, моҳир, ҳунарвари панҷ панҷааш ҳунар.

ПУРҲУШ پرهوش ҳушёр, ҳушманд, зирак.

ПУРЧАМИН پرحمین пур аз ифлосӣ.

ПУРЧАНГ پرحنگ чангнок, анголуд, ғуборолуд.

ПУРЧИН پرحین 1. чиндор, очингдор, пурочинг: **пешонаи пурчин, рӯи пурчин**. 2. чинчин, гирехдор, пуршикан: **мӯи пурчин**.

ПУРЧАДАЛ پرحدل пур аз ҷадал, пурхашхаша, серҳаракат.

ПУРЧАНЧОЛ پرحنجال 1. пурчанчол, пур аз ҷангу ҷанчол. 2. беҳад ҷанҷолӣ, хеле ҷанғара.

ПУРЧАСОРАТ پرحسارت часур, нотарс, пуруҷоат, бод илу гурда.

ПУРЧАФО پرحفا пур аз ранҷу ҷафо, пурмашаққат, пуразоб.

ПУРЦИГАР پرحگر кит. пурҷуръат, бисёр нотарсу далер, бод илу ҷигар.

ПУРЦИГАРӢ پرحگری кит. пурҷуръатӣ, нотарсӣ, далерӣ.

ПУРЧИЛВА پرحلوه 1. пур аз ҷилва, ҷилвагар. 2. пурчило, тобон; дилкаш: **манзараи пурчилва**.

ПУРЧИЛО پرحلا 1. бисёр равшан: 2. дураҳшон, тобон: **рангҳои пурчило**.

ПУРҶОЗИБА پرحاذبه ҷозибанок, ҷозиб, ба худ кашанда: **нигоҳи пурҷозиб**.

ПУРҶУССА پرحجه 1. тануманд, танованд, калонҷусса, бузургҷусса. 2. хеле вазнин.

ПУРҶӢШ پرحوش 1. пурталотум, ҷӯшон, ҳурӯшон (*мас., дарё*). 2. пуршӯр, пурҳаяҷон; **дили пурҷӯш** дили дар шӯру ҳаяҷон.

ПУРШАВКАТ پرشوکت 1. пурқудрат, пурқувват; 2. баландмартаба, боътибор; **пуршаън; пуршавкату шон** пурҷоҳу ҷалол, боътибори бузург.

ПУРШАВҚ پرشوق соҳиби завқи баланд, соҳибзавқ; **пуршавқу завқ** пурҳавас.

ПУРШАК(К)АР پرشکر бисёр ширин, лазиз, бомаза.

ПУРШАР پرشر: **пуршару шӯр** пур аз ғавғо, пурушӯб, пур аз гиреву ғалоғула.

ПУРШАРАР پرشرار пуршарора, шарорафишон, шӯълавар: **оташи пуршарар**.

ПУРШАРАФ پرشرف пуршаън, шарофатманд, пурифтихор: **кори пуршараф, роҳи пуршараф**.

ПУРШАРМ پرشرم пуршаё, бо ору номус; **пуршарм будан** беҳад шарм қардан: **духтари пуршарм**.

ПУРШАРОБ پرشراب 1. пур аз шароб, аз шароб саршор. 2. *маҷ.* маст.

ПУРШАРОРА پرشراه пуроташ, шӯълавар: **дили пуршарора**.

ПУРШАРОФАТ پرشراف бошарофат, бошараф.

ПУРШАФАҚ پرشفق кит., *киноя аз сурх*, суп – сурх

ПУРШАФҚАТ پرشفقت пур аз меҳру шафқат, меҳрубонии беҳад, дилсӯзӣ, ғамхорӣ.

ПУРШАҲД پرشهد пур аз шахд, бисёр ширин; болаззат: **харбузаҳои пуршаҳд, пуршаҳду шакар**.

ПУРШАҲОМАТ پرشاهمат бузург, далер, нотарс.

ПУРШАӢН پړشان пуршавкат, пуршараф; баландмартаба: **пуршаӢну шавкат**, **пуршаӢну шараф**.

ПУРШЕБ پرشيپ пурнишеб, пуркачу килеб; **пуршебу фароз** пасту баланд.

ПУРШИДДАТ پرشدت хеле шиддатнок; тезу тунд: **муборизаи пуршиддат**, **чанги пуршиддат**.

ПУРШИКАН پرشکن 1. пурчин, пурхам, пургирех, пурпечу тоб. 2. пурочинг.

ПУРШИКАСТ پرشکست пурпечу тоб, пурхам, пуршикан.

ПУРШИТОБ پرشتاب 1. бошитоб, ботаъчил, чусту чолок. 2. музтариб, мушавваш, пурошӯб, беқарор.

ПУРШОН پړشان *ниг.* пуршаӢн.

ПУРШУКУФА پرشکوفه шукуфон, пур аз гул.

ПУРШУКӢХ پرشکوه бисёр бузург, азим, пуршавкат, пурҳашамат: **чашии пуршукӢх**.

ПУРШУҶОАТ پرشجاعت пур аз шучоату, далерӣ, диловарӣ, ҷасорат.

ПУРШӢР پرشور 1. пурталотум, пурғулғула, пурғавго, пурҳаёху. 2. пурошӯб, пуртуғён, пурҷушу хуруш.

ПУРШӢХРАТ پرشهرت шӢхратманд, машхур, пуровоза, овозадор.

ПУРШӢӢЛА پرشعله пур аз шӢӢла, пур-аланга, шӢӢлафишон, фурузон: **оташи пуршӢӢла**.

ПУРӢХСОН پړاحسان 1. накӯкор, пурлутфу марҳамат. 2. пурнозу неъмат.

ПУРӢХСОС پړاحساس пурҳис, зудфаҳм, ҳасос (*мас., дил, шеър*).

ПУРӢХТИЗОЗ پړاهتزاز 1. пурчунбиш, беҳад ларзанда (*мас., барги дарахт*). 2. пур аз хушию хурсандӣ.

ПУРӢХТИРОМ پړاحترام пур аз эҳтиром, соҳибэҳтиром.

ПУРӢХТИРОС پړاحتراس бо шавқу завқи бисёр: **каломи пурэҳтирос**.

ПУРӢТИМОД پړاعتقاد боэътимод, эътиборнок; боварибахш.

ПУРӢҶОЗ پړاعجاز *д.* мӯъчизанок, мӯъчизакор, пур аз корҳои ҳайратовар.

ПУС پس *шакли кӯтоҳшудаи писар*.

ПУСАНДАР پسندر *шакли кӯтоҳшудаи пусарандар*.

ПУСАР پسر *ниг.* писар.

ПУСАРАНДАР پسراند *ниг.* писарандар.

ПУТ پت *луту* пут *кхн.* таомҳои лазиз бо машрубот; хурдани ва нӯшидани.

ПУТК پتک болғаи калони оҳангарӣ, чакуши калон; болға.

ПУФ پف дам ё бод, ки барои куштани ҷароғ, гирондани оташ, сард кардани чизҳои гарм, дур кардани гарди рӯи чизе ё дамони баъзе чизҳои даманд аз даҳон мебароранд; **пуф карда куштани чизе**; **пуф карда дам кардани чизҳои дамандаро**; **пуф-пуф карда** тоза кардан чизеро; **аз карнайҷи як пуф** қору ҳаракати андак, ки натиҷа мебахшад ё не (*зарб.*); **ба як пуф маътал назири ба як ишора маътал**; **оби ҳудро пуф карда хӯрдан** бо эҳтиёт қор кардан.

ПУФАК پفک ҳар чизе, ки даруни онро бо бод пур карда бошанд, ё бо бод пур шуда бошад.

ПУХТА پخته 1. *сифати феълӣи замони гузашта аз пухтан*. 2. сифати он чи, ки дар оташ мепазанд; *муқоб.* **хом: гӯшти пухта**. 3. расида, қобили хӯрдан шуда: **ангури пухта**, **харбузаи пухта**. 4. дар оташ пазондашуда, дар хумдон тайёршуда: **хишти пухта**. 5. *мач.* таҷрибанок, кордида, корозмуда, кордон; оқил, доно: **одами пухта**. 6. ҳар чизе, ки аз рӯи қоиди маҳкаму пойдор сохта шуда бошад: **ин иморат бисёр пухта аст**. 7. аниқ, дуруст, мукамал, комил: **маълумоти пухта**, **саводи пухта**. 8. оқилона, мӯтабар, ба ҳақиқат наздик: **маслиҳати пухта**, **сухани пухта**, **ҷавоби пухта**; **пухта гап задан** оқилона гап задан, бомаънии сухан кардан; **пухта кардан** а) ба ҳадди эътидол расонидан; б) дуруст ва бекаму қост гардонидан; аниқ ва равшан кардан; **пухта расидан** тайёр шудан, барои амал омода гаштан, ба воя расидан; **пухта шудан** а) мукамал шудан, мустаҳкам шудан, бекаму қост шудан; б) таҷриба ҳосил кардан, қор ёд гирифтан; доно гаштан; **қорро пухта кардан** ягон амалро хуб фикр карда тайёр кардан, пазондан.

ПУХТАӢ پختگی 1. *шакли дигари сифати феълӣи замони гузашта аз пухта*. 2. пухта будан, расидагӣ. 3. доноӣ, оқилӣ;

таҷрибанокӣ, кордонӣ. 4. комилӣ, мукаммалӣ. 5. ҳал шудагӣ; муайян шудагӣ.

ПУХТАКОР *پخته کار* дар кори худ бозхатиёт; таҷрибанок; кордон, корозмуда, таҷрибадор.

ПУХТАКОРӢ *پخته کاری* кордонӣ, маҳоратноки, таҷрибадорӣ.

ПУХТАКОРОНА *پخته کارانه* бо кордонӣ, бо пухтакорӣ.

ПУХТАМАҒЗ *پخته مغز* 1. мағзи расида, мағзи пухташуда. 2. *мач.* ботаҷриба, оқил, доно.

ПУХТАН *پختن* 1. чизеро ба воситаи оташ пазондан, ҷӯшондан, нарма кардан барои хӯрдан: **ош пухтан**, **нон пухтан**, **хӯрок пухтан**. 2. расидани ҳосил (*аз қабил* меваҳо, ғалладона ва ғ.). 3. расида ба кафидан наздик шудан (*-и рех* ва *монанди инҳо*). 4. тайёр ва омода кардан (шудан); дуруст кардан (шудан); бо фикру мулоҳиза ё бо маслиҳат амале шуглеро анҷом додан ё тайёр кардан; **корро пухтан** тайёр кардан. 5. обутоб ёфтан (додан), мустаҳкам шудан (кардан); **гап пухтан** ба як қарори муайян омадан, ҳамфикр шудан, мувофиқат кардан; **маслиҳат пухтан** ба қарори муайян омадан; **бо вай атола пухта намешавад** бо вай қари хурдеро ҳам анҷом додан мумкин нест.

ПУХТАРОӢ *پخته رای* хирадманд, оқил, доно.

ПУХТАСОЗӢ *پخته سازی* пухтакорӣ, кори оқилона ба ҷо овардан.

ПУХТАСУХАН *پخته سخن* он ки суханаш бо мазмуни баланд ва салис аст.

ПУХТАХОР *پخته خوار* тайёрхӯр, муфтхӯр.

ПУХТУПАЗ *پخت و پز* хӯрокпазӣ, таомпазӣ.

ПУЧ *پوچ* 1. дарунхолӣ, бемағз; **пистаи пуч**. 2. бемазмун, бемаънӣ; беҳуда, беасос; **ҳама гапи пучу бекор**; **пуч баромадан** беасос баромадан, дурӯғ будан; **бағали (домани) касеро бо чормағзи пуч пур кардан** бо гапҳои дурӯғ касеро бовар кунонидан, ваъдаи хушқу беҳуда додан.

ПУЧАК I *پوچک* 1. пуч, холӣ, дарунхолӣ, бемағз. 2. *мач.* беарзиш беқадр; **пули пучак** а) тангаи аз истифода баромада; б) тангаи беарзиш, тангаи камбаҳо; **ба як пули пучак наарзидан** тамоман беқадр ва бекора будан.

ПУЧАК II *پوچک* *тиб.* думмал, чипқон.

ПУЧАЛА(К) *پوچله/پوچلك* пажмурда, хазоншуда.

ПУЧИДАН *پوچيدن* *гуфт.* 1. бо ду ангушти худ ягон ҷои бадани касеро маҳкам гирифта фишор додан, то ки ба дард ояд. 2. нӯги растаниҳоро бо нохун бурида гирифтани, то ки шоҳаҳои пахлӯ қувват гиранд.

ПУЧМАҒЗ *پوچ مغز* 1. бемағз. 2. нодон, аҳмак.

ПУЧМАҒЗӢ *پوچ مغزي* *кит.* нодон будан, нофаҳмӣ, бефаҳмӣ, аҳмақӣ.

ПУЧУҚ *م.* *پچق* бинии паҳн ва пачақ; бинии пучуқ, он ки бинии паҳн ва пачақ дорад.

ПУЧЧАК *پوچک* 1. *ниг.* **пучак**. 2. як навъ тугмаи либос.

ПУШАЙМОН *پشيمان* нохушнудӣ ва афсӯсхӯрӣ аз кори кардаи худ; **пушаймон будан** дар надомат будан, мутаассиф будан (*аз кардаи худ*); **пушаймон шудан** афсӯс хӯрдан, водареғ гуфтан; **аз зоида шуданаш пушаймон** дар ҳаққи касе гӯянд, ки аз ҳама чиз норозӣ бошад.

ПУШАЙМОНИОВАР *پشيمانی آوار* он чи боиси пушаймонӣ мешавад.

ПУШАЙМОӢ *پشيمانی* надомат, таассуф, афсӯс; нохушнудӣ аз ягон кор ё аз гуфтори худ; **пушаймонӣ хӯрдан** пушаймон шудан; **кори бад пушаймонӣ меварад (зарб.)**, **андеша кардан, ки ҷӣ гӯям, беҳ аз пушаймонӣ, ки чаро гуфтам (зарб.)**.

ПУШАК *پشک* *кит.* гурба, пишак.

ПУШК *پشک* пишк, саргини буз, гӯсфанд, шугур, оху ва ғ.

ПУШЛАНГ *پشلنگ* *кит.* бемаънӣ, ҳарза; ноқис, маъюб.

ПУШТ *پشت* 1. қисми қафои бадан аз миён боло то китфу шона ва гардан; тахтапушт. 2. тарафи ақиби ҳар чиз, қафо, ақиб, пас; **пушти дар**, **пушти хона**, **аз пушт** аз пас, аз қафо; **аз пушти а)** аз паси, аз ақиби, баъди; б) дар ғайби, дар набудани (касе). 3. пай, дунбол; **пушти ҳам** пай ҳам; **пушти ҳамдигар** дунболи якдигар, пушт ба пушт; **пушт-пушти...** аз қафои..., ба дунболи... 4. боло, қисми болои ҳайвонот. 5. пуштибонӣ, ҳимоят; **аз пушти...** аз шарофати, бо мададгории...; **пушту паноҳ** тақягоҳ, мададгор, ҳомӣ; **ба пушти...** а) ба тахтапушти...; б) ба қафои..., ба паси...; **дар пушти...** дар паси..., дар қафои... 6. насаб, авлод, нажод; **пушташ ба замин нарасида** мағлубнашуда дар гуштин, зӯр, паҳлавон; **пушти сари касе** дар ғайби касе, дар набудани касе; **пушт гардонидан** гурехтан; **пушти касеро дидан** гурехтани касеро дидан; **пушти касеро хок**

хӯронидан касеро дар гӯштин мағлуб кардан; **пушти корро хунук накардан** кореро дар вақташ ичро кардан, барои дар вақташ ичро кардани коре кӯшидан; **пушти ману табари қассоб** (мақ.) аз касе чизе парвое накардан, ба гапи *касе* чизе аҳамият надодан, чизеро нодида гирифтан; **пушти по задан чизеро** чизеро рад кардан, аз чизе рӯй гардонидан, эътибор надодан; **пушти сарам ҳам набинад** ҳаргиз набинам, безор будан. **пушти сар кардани чизеро** а) чизеро аз сар гузаронидан; б) чизеро тарк кардан; **пушти сар хоридан** хайрон шудан; **пушт маҳкам будан** пурзӯр ва пурқувват будан, ҳомӣ доштан; **пушт ҳам шудан** қомат хамидан, қомат дуто шудан (аз *гам*, аз *ғусса*, аз *фишору тазйик*); **ба пушту пеш...** (*пахлу*) **нигоҳ карда гап задан** вазъиятро ба ҳисоб гирифтани гап задан.

ПУШТА **پشته** 1. баландӣ, тал, теппаи начандон баланд. 2. хоктӯдаи рӯи қабр; қабр; қабристон. 3. болои чӯяки растаниҳои палакӣ, ки дар он ҷо шоҳу навдаҳои онҳо паҳн мешавад: **пуштаи харбуза**, **пуштаи хок**. 4. баста ё тӯдаи хезум, хас, алаф *ва ғ*, ки ба як бор ба пушт бардошта мешавад; пуштора: **як пушта хезум**, **як пушта алаф**; **пушта-пушта** тӯда-тӯда; пуштора-пуштора.

ПУШТАК I **پشتک** 1. намадзин. 2. *шақли тасғири пушт*: **пуштаки китоб**.

ПУШТАК II **پشتک**: **пуштак истодан** пушти худро ҳам карда истодан, то ки лингча, қанор ё чизи дигарро бор кардан, ё каси дигарро бардошта ба ҷое баровардан осон шавад.

ПУШТАКӢ **پشتکي** *ғуфт*. чизе ё касеро ба пушт гирифтани; ба воситаи пушт, тариқи пушт; пуштакӣ; **пуштакӣ хоб рафтани** ба пушт хоб рафтани.

ПУШТАКӢХ **پشته کوه** *ҷуғр.* паҳнкӯҳ, ҳамвории баланди сатҳаш тахт, ё каме пасту баланд, ки аз ҳамвориҳои ҳамхӯдуд бо зинапояхҳо ҷудо мешавад: **пуштакӯҳи пирихи Помир**.

ПУШТАНГ **پشتنگ** зин, забартанги зини асп.

ПУШТАЛАНГ **پشتلنگ** *ниг.* **пушланг**.

ПУШТБАРАХНА **پشتره** қафои баданаш барахна.

ПУШТБОЛО **پشت بالا** пушташ ба тарафи боло, шикам ба замин.

ПУШТБОН **پشت بان** 1. *ниг.* **пуштибон**. 2. ҷӯбе, ки барои мустаҳкам нигоҳ доштани дарвоза ба он зада мешавад.

ПУШТБОНӢ **پشت بانی** *ниг.* **пуштибонӣ**.

ПУШТВОН **پشتوان** 1. сутун ва ҷӯбе, ки барои нигоҳ доштани девор ва ё қисмҳои дигари иморат гузошта мешавад; тиргак, пуштак. 2. ниғаҳбон, муҳофиз; ҳомӣ, пушту паноҳ.

ПУШТВОРА **پشتواره** як баста бор, ки бар пушт мебардоранд; пушті; пуштора.

ПУШТГАРМ **پشتگر**: **пуштгарм будан** ба мадад ва ғимояи касе боварӣ дошта ба коре иқдом кардан.

ПУШТГАРМӢ **پشتگر** *этимод*, итминон (ба касе, чизе), умеди мададгорӣ аз касе.

ПУШТИБОН **پشتی بان** ҳомӣ, ниғаҳбон, пушту паноҳ, такагоҳ; пуштвон.

ПУШТИБОНДОР **پشتباندار** он ки пуштибон дорад, ҳомидор.

ПУШТИБОНӢ **پشتبانی** ғимоят, мададгорӣ, дастгирӣ, ёрӣ.

ПУШТИВОНӢ **پشتی وانی** *ниг.* **пуштвон** 1.

ПУШТИГИР **پشتی گیر** *ниг.* **пуштбон**.

ПУШТИГУЛ **پشتی گل** монанд ба ранги гул; гулобӣ, пушті.

ПУШТИКОМӢ **پشتکامی** *збш.* пушти ком будан; қафои ком; **ҳамсадои пуштикомӣ** ҳамсадохое, ки дар паси ком талаффуз мешаванд.

ПУШТИПАРДАӢ **پشت پردگی** пасипардагӣ; пӯшида, маҳфӣ.

ПУШТӢ **پشتی** 1. *мансуб ба* **пушт**. 2. ҷомаи кӯтоҳ, ҷомае, ки то миён меояд. 3. ёрӣ, мададгорӣ, ғимоят, тақвият; **пуштӣ ёфтани** ёрӣ дидан, кумак гирифтани, ғимоят доштан, **пуштӣ кардани** ёрӣ додан, ғимоят намудан; **пуштии касеро гирифтани** тарафдори касе шудан. 4. порчаи намадини зери зини асп. 5. *ғуфт*. зоти, кор ё касбе, ки аз авлод ба авлод меояд.

ПУШТКӢЗ **پشت کوز** пушти ҳам дошта, пушти ҳам, кӯзапушт, ҳамидақад.

ПУШТНОК **پشتناک** *ғуфт*. гирифтори касалии саръ; девонаавзоъ.

ПУШТНОКӢ I **پشتناکی** бо пушт, ақибнокӣ: **пуштнокӣ рафтани**, **пуштнокӣ хобидани**, **пуштнокӣ ғалтонидани**.

ПУШТНОКӢ II **پشتناکی** *ғуфт*. ҳомӣ доштан, такагоҳ доштан.

ПУШТНОКӢ **III** پشتناکى саръӣ, девонаавзоӣ, зиёндорӣ; ҳолати касалии девонамизоч.

ПУШТОПУШТ پشتابشت пасиҳам, пайдарпай, пайваст, муттасил.

ПУШТОРА پشتاره бастаи боре, ки ба пушт мебардоранд; пуштаи бор; **пуштора кардан** ба пушт бардоштан; **ба пуштора кашидан** (**кашондан**) пуштора карда овардан (бурдан), ба пушт бардошта овардан (бурдан).

ПУШТОРАКАШ پشتاره کش боркаш, ҳаммол.

ПУШТРЕШ پشتريش захми пушт дошта; он ки пушташ маҷрӯҳ шудааст.

ПУШТСҶҲТА پشت سوخته пушташ сӯхта: **нони пуштсӯхта**.

ПУШТУ پشتو *ниг.* **пашту**.

ПУШТҲАМЗАДА پشت خمزده *ниг.* **пуштхамида**.

ПУШТҲАМИДА پشت خميده хамидақад, миён-хам; **кампири пуштхамида** кампири миён-хам.

ПҮ پو *кит.* 1. пурсиш, тафтиш. 2. давандагӣ: **пӯ гирифтан** давидан, давон шудан.

ПҮ(Ӣ) پو(ى) **таку пӯй** даводавӣ, шитоб; *муқ. так; дав.*

ПҮБ//ПҮП پوپ//پوب *кит.* фарше, ки барои зеб густурда мешавад, густурдани.

ПҮЁ پويا *кит.* 1. даванда, бо таъчил ва шитоб раванда. 2. чӯянда; таъкибкунанда, пайгир.

ПҮЁН پويان 1. дар ҳолати давидан; тозон, шитобон. 2. чӯён (*касера*); чӯянда.

ПҮЗ پوز *гирдогирди даҳон, фук, тумшук.*

ПҮЗБАНД پوزبند даҳанбанд, банди нӯхтамонанд, ки бар даҳони ҳайвонот баста мешавад.

ПҮЗИШ پوزش *кит.* узрхоҳӣ, маъзарат; **пӯзиш** *хостан* узр хостан.

ПҮЗИШГАР پوزشگر *кит.* узрхоҳ, маъзаратхоҳ.

ПҮЗИШПАЗИР پوزشپذير *кит.* узр қабулкунанда, бахшанда.

ПҮЗХАНД پوزخند *кҲн.* писханд.

ПҮИШ پويش *кит.* 1. давутоз, тараддуд. 2. кофтуков, чустучӯ.

ПҮӢИДАН پوييدن *кит.* 1. давидан, шитоб кардан; рафтани. 2. *мач.* хостан.

ПҮӢ I پوک ғаллаи дар чоҳ гӯркарда, ғаллае, ки дар чоҳ рехта болояшро бо хасу хошок ва хок пӯшида бошанд.

ПҮӢ II پوک 1. дарунҳоӣ, дарунковок, пӯсида, миёнҳоӣ; пуч: **дарахти пӯк**. 2. *гуфт.* ғаранг, каллаварам, бефаҳм.

ПҮКА پوكه даҳанаи чизе; даҳонтиққӣ.

ПҮКДАҲАН پوكدهن 1. бефаҳм. 2. лакқӣ.

ПҮКИДАН پوكيدن лакқидан, гапро бемавқеъ гуфта мондан, нафаҳмида сирреро ифшо кардан.

ПҮӢӢ پوكي 1. холигӣ, бемағзӣ. 2. *мач.* бемаънигӣ, бемулоҳизагӣ.

ПҮККА پوكه *ниг.* **пӯк**.

ПҮККАШАК پوككش пармача барои кашида гирифтани пӯка аз даҳони шиша *ва монанди он*.

ПҮККИДАН پوكيدن *ниг.* **пӯкидан**.

ПҮКШАВӢ پوكشوى фартутшавӣ, афсурдагӣ.

ПҮЛА پوله *кит.* 1. кӯфташуда, шикаста, аз зарб мулоимшуда; **пӯла кардан** зада мачақ кардан. 2. пухта мулоим шудани чизе: **харбузаи пӯла**.

ПҮЛОД پولاد 1. филизи нуқраанги бисёр мустаҳкам, ки аз якҷоя ғудохтани он бо микдори муайяни карбон ҳосил мешавад: **пӯлоди афзорӣ**, **пӯлоди Димишқ**, **пӯлоди чавҳардор**. 2. *мач.* ҳар чизи сахт ва мустаҳкам: **чун пӯлод**, **дили чун пӯлод**, **каъби чун пӯлод**.

ПҮЛОДБОЛ پولادبال болаш аз пӯлод, оҳанинбол; **мурғи пӯлодбол** ҳавопаймо.

ПҮЛОДВОР پولادوار пӯлодмонанд; чизи сахт ва устувор.

ПҮЛОДГАР پولادگر пӯлодсоз, оҳангар.

ПҮЛОДГУДОЗ پولادگداز он ки пӯлод мегудозад: **устои пӯлодгудоз**, **корғари пӯлодгудоз**.

ПҮЛОДГУДОЗӢ پولادگدازى пӯлод ғудохтан, пӯлод об кардан.

ПҮЛОДДАСТ پولاددست кавидаст, пурзӯр.

ПҮЛОДИН پولادين 1. аз пӯлод, аз пӯлод сохташуда. 2. *мач.* сахт ва мустаҳкам: **аспи**

пӯлодин, мурғи пӯлодин, сафи пӯлодин, қалъаи пӯлодин.

ПҮЛОДИ پولاډى *ниг.* пӯлодин: сандуки пӯлоди.

ПҮЛОДМЕХ پولادميخ 1. меҳи аз пулод сохташуда, пӯлодинмеҳ; сахтнаъл. 2. *мач.* сахт, мустахкам; побарчо; аз ҷой начунбанда.

ПҮЛОДНАӢЛ پولادنعل пӯлодиннаъл, наъле, ки аз пулод сохта шудааст.

ПҮЛОДПҮШ پولادپوش зирехпӯш, чавшанпӯш, мубориз.

ПҮЛОДРАГ پولادرگ *мач.* сахтраг, раги таранг дошта, пурзӯр (*сифати асп.*).

ПҮЛОДРАНГ پولادرنگ ба ранги пӯлод монанд.

ПҮЛОДРЕЗ پولادريز он ки пӯлодро гудохта ба қолаб мерезад: **коргари пӯлодрез**.

ПҮЛОДРЕЗӢ پولادريزي пӯлодро об карда ба қолиб рехтан: **корхонаи пӯлодрезӢ**.

ПҮЛОДСАНЧ پولادسنج 1. он ки сифат ва кайфияти пӯлодро мушоҳида мекунад. 2. *кит.* киноя аз шамшерзан, мубориз, чанговар.

ПҮЛОДСОӢ پولادساي пӯлодсоянда, бисёр сахт.

ПҮЛОДСУМ پولادسم киноя аз сахтсум (*сифати асп.*).

ПҮЛОДХОӢ پولادخاي *кит.* чанговари пурзӯр ва шуҷоъ.

ПҮПАК پوپک 1. бастаи (бандчаи) бофтаҳои тори абрешимӣ, ресмонӣ ё риштаҳои зарин, ки барои ороиш ба нӯги баъзе чизҳо ё дар атрофи баъзе чизҳо меовезанд: **пӯпаки нӯги дутор**, **пӯпаки лӯлаболишт**. 2. як намуд парандаи зебо, ки ба сараш кокул дорад; шонасарақ, худхуд, пӯптиш.

ПҮПАКДОР پولپکدار пӯпакнок, пӯпакӣ: **гарданбанди пӯпакдор**, **мӯи пӯпакдор**.

ПҮПАКӢ پولپکي: **ҷойи пӯпакӣ** *гуфт.* ҷойи (кабуди) хуб дамшуда.

ПҮПАНАК پولپنگ 1. мағор; замбурӯғчаҳои беҳад хурди рӯи баъзе чизҳо, ки аз тарӣ, рутубат ва кӯхнагӣ пайдо мешаванд. 2. зангор; **пӯпанак бастан** а) мағор бастан; б) зангор задан.

ПҮПАНАКБАСТА پولپنگبسته мағорбаства, зангорзада.

б) *мач.* **пӯст даридан** несту нобуд кардан,

ПҮПИДОР پولپيدار пӯпинок, тӯғдор: **мокиёни пӯпидор**.

ПҮПИНАМУРҒ پولپينه مرغ *ниг.* шонасарақ.

ПҮПИСА پولپيسه дӯғу даранг, таҳдид; **пӯписа кардан** дӯғ задан, таҳдид кардан.

ПҮПӢ پولپي тӯғи сари баъзе парандаҳо, тоҷ ё кокули сари баъзе парандаҳо.

ПҮПТИШ پولپتيش *ниг.* шонасарақ.

ПҮПУ پولپو *кит.*, *ниг.* шонасарақ.

ПҮСАНДАГӢ پولسندگي пӯсиш, фосидшавӣ, вайроншавӣ.

ПҮСИДА پولسيده 1. *сифати феълии замони гузашта аз пӯсидан*. 2. тосида, вайроншуда, кӯхнашуда: **сабзавоти пӯсида**. 3. аз ҳам рехта, дарида, порашуда: **ҷарми пӯсида**. 4. фосидшуда, харобшуда, вайроншуда.

ПҮСИДАГӢ پولسيدگي 1. *шакли дигари сифати феълии замони гузашта аз пӯсида*. 2. тосида, вайроншуда, фосидшуда.

ПҮСИДАН پولسيدن 1. вайрон шудан, табоҳ гардидан, тосидан, аз ҳам рехтан. 2. *мач.* вайрон шудан, фарсуда гаштан. 3. *мач.* зоеъ шудан, беҳуда нобуд шуда рафтан.

ПҮСИШ پولسش 1. пӯсидан, вайроншавӣ, тосидан, зоеъ гаштан. 2. *мач.* хароб шудан; инқироз.

ПҮСОНАНДА پولساننده он чи боиси пӯсонидани чизи дигар мешавад.

ПҮСОН(И)ДАН پولساندن//پوساندين *шакли бавоситаи феъли пӯсидан*; зоеъ гардондан; нобуд кардан.

ПҮСТ پوست 1. он чи рӯи бадани одам ва ҳайвонотро пӯшондааст; чилди бадани одам ва ҳайвонот: **пӯсти ғӯсфанд**, **пӯсти паланг**, **пӯсти рӯбох**. 2. пардаи берунии баъзе аз сабзавот ва меваҳо аз қабили сабзӣ, пиёз, себ, картошка *ва ғ.*; **пӯсташ (рафта) ба устухонаш часпидааст** хеле хароб ва лоғар аст; **пӯсташро аз ҷармгарӣ меёбӣ (мебинӣ)** аз несту нобуд шуданаш дарак ҳам намеёбӣ; таъмоман несту нобуд мешавад; **пӯст давид бар чизе** пӯст пӯшондан, пӯст гирифтани рӯи чизе;

ташвиш шудани касе.

ПҮСТИНДӢЗ پولستين دوز он ки пӯстин медӯзад, он ки касбаш пӯстиндӯзист.

барҳам задан; зарари калон расонидан;

пӯст кандан а) пӯсти чизеро ҷудо карда гирифтан; б) саҳт азоб додан, саҳт ҷазо додан; **пӯст партофтан** а) пӯст равондан, аз пӯст берун шудан, *мас.*, мор; б) *мач.* шарманда шудан; **пӯстро аз мағз шинохтан** бадунекро фарк кардан, дӯсту душманро фарк кардан; **пӯсту гӯшташ аз шумову устухонаш аз мо кхн.** дар вақти ба дасти мактабдор барои таълиму касбомӯзӣ додани бача аз тарафи падару модарон гуфта мешавад; **пӯсту устухон будан** ниҳоят харобу лоғар будан; **ба (дар) пӯсти худ нағунҷидан** ниҳоят хурсанд шудан, хеле болидан; **ба пӯсту гӯшти касе даромадан** ба касе хеле наздик шуда боварии ўро ҳосил кардан; **мағзу пӯст будан** ба касе ниҳоят қарин ва дӯсти наздик будан.

ПӢСТАК پوستک пӯсти ҳайвонот, ки ҳамчун палос ё курпача истифода мебаранд; **пӯстак ба рӯй касидан** берӯй кардан, шарму ҳаёро як сӯ гузоштан.

ПӢСТАКЧА پوستکچه *шакли тасғири пӯстак.*

ПӢСТҒАФС پوستغفس 1. он чи пӯсти ғафс дорад: **тарбузи пӯстҒафс.** 2. беору номус, бешарм, гарданҒафс, гӯшношунав.

ПӢСТДУНБА پوست دنبه пӯсти дунбаи гӯсфанд, ки пашмашро равонда мепазанд.

ПӢСТӢ پوستى *мансуб ба пӯст; ниг. пӯстин.*

ПӢСТИН پوستين *либоси болопӯши гарм, ки аз пӯсти пашмдори ҳайвонот дӯхта мешавад; пӯстинро чапа пӯшидан* а) дар қаҳру ғазаб будан, ба касе ситеза кардан; б) якраҳагӣ кардан; **ба пӯстини касе кайк даромадан** бесаранҷом шудани касе, безобита ва дар

ПӢСТИНДӢЗӢ پوستين دوزى *шуғли пӯстиндӯз; пӯстин дӯхтан: корхонаи пӯстиндӯзӣ.*

ПӢСТИНПӢШ پوستين پوش он ки пӯстин пӯшидааст: **мардаки пӯстинпӯш.**

ПӢСТИНЧА پوستين چه *пӯстини хурди кӯтоҳ: пӯстинчаи беостин.*

ПӢСТКАНДА پوست کنده 1. *сифати феълии замони гузашта аз пӯст кандан; пӯсташи кандашуда: гӯсфанди пӯстканд.* 2. сухани кушоду равшан дар бораи айби касе ё муддаои худ; **пӯсткандан гап ҳамин ки...** гапи кушоду равшан ҳамин ки...

ПӢСТКАНӢ پوستکني 1. пӯсти ҳайвонеро кандан. 2. пӯсти чизеро гирифтан (тоза кардан).

ПӢСТЛАХТ پوستلخت *пораи пӯст, пӯстпора, порчаҳои алоҳидаи пӯст, лахти пӯст.*

ПУСТЛОҚ پوستلاق он чи рӯи танаю шоҳаи дарахтро пушонидааст; пӯсти рӯи тана ва шоҳаи дарахт.

ПӢСТЛОҚХӢР پوستلاقخور *зоол. пӯстхурак (кирм).*

ПӢСТЛОХ پوستلاخ *ниг. пӯстлоқ.*

ПӢСТМОЛ پوستمال *пӯсткан (шудан), пӯстрави, пӯстфуруй: дасташ пӯстмол шуд, пӯстмол кардан пӯсташи равондан; пӯстмол рафтан пӯсташи рафтан.*

ПӢСТНАВИШТ پوستنوشت *навиштаҳои рӯи пӯст.*

ПӢСТПАРДА پوست پرده *биол. пардаи пӯст(-и одам, растанӣ ва ғ.).*

ПӢСТПАРТО پوست پرتا *пӯстпартофта, тулак-карда, мӯйрехта; паррехта.*

ПӢСТПАРТОӢ پوست پرتائي *пӯст партофтан(-и ҳашарот ва ҳазандаҳо).*

ПӢСТПАРТОФТА پوست پرتافته *сифати феълии замони гузашта аз пӯст партофтан.*

ПӢСТПОРА پوست پاره *ниг. пӯстлоҳ.*

ПӢСТСАФЕД پوست سفيد *пӯсташи сафед, сафедпӯст.*

ПӢЧОҚ پوستچاق *пӯсти мева ва баъзе сабзавоти обҷакорӣ ва инҷунин тухм: пӯчоқи pista, пӯчоқи тухм, пӯчоқи харбуза, тарбуз ва ғ.*

пӯш پوش 1. *асоси замони ҳозира аз феъли пӯшидан.* 2. *ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои пӯшанда: дастпӯш, болопӯш, калапӯш.*

ПӢШ پوش *худнамоӣ, карруфар.*

ПӢШИДА پوشيده 1. *сифати феълии замони гузашта аз пӯшидан.* 2. *пинҳон, нуҳуфта, махфӣ, махфӣна; пӯшида мабод, ки... махфӣ намонад, ки...; пӯшида нест, ки... махфӣ ва пинҳон нест, ки..., равшан аст, ки...; пушида мондан махфӣ мондан, ниҳон мондан.* 3. *пӯшидагӣ, аз боло фарогирифта; муқоб кушода; долони болаяш пӯшида.* 4. *баста, маҳкам; муқоб. боз, кушода; дари пӯшида, ҷашми пӯшида.* 5. *баста; анҷомёфта: маҷлисро пӯшида эълон кардан.*

ПӢШИДАГӢ پوشيدگي 1. *шакли дигари сифати феълии замони гузашта аз пӯшида.* 2. *баста, маҳкам: дари пӯшида.* 3. *фаро гирифташуда, пинҳоншуда: рӯи бо риш пӯшидагӣ.* 4. *либоспӯш: бачагони сару либос пӯшидагӣ.*

ПҶШИДАН پوشیدن 1. дар бар кардан, ба тан кардан (либосро); **либос пӯшидан**. 2. пинҳон кардан, руст кардан; махфӣ кардан. 3. бас-тан, маҳкам кардан; **дарро пӯшидан**, **дахонро пӯшидан**, **чаши пӯшидан**, **парда пӯшидан**. 4. фаро гирифтани, ихота кардан (*аз тарафи боло*). 5. фурувардан, партофтан, кашидан (*пардаеро ба рӯи чизе*); **аз дунё (чаҳон) чаши пӯшидан** вафот кардан, тарки ҳаёт кардан; **дахон пӯшидан** хомӯш шудан, аз гуфтор боз истодан; **чаши пӯшидан аз чизе** эътибор надодан ба чизе; надидагӣ барин шудан чизеро, сарфи назар кардан аз чизе; **чомаро чаппа пӯшидан** дар қаҳру ғазаб шудан, ба гапи касе ҳеҷ розӣ нашудан, дар гуфтаи худ исрор кардан.

ПҶШИДАНИ پوشیدنی *сифати феъли* замони оянда аз **пӯшидан**; лоиқи пӯшидан ва ба тан кардан: **либоси пӯшидани**.

ПҶШИДАРОЗ پوشیده‌راز розпӯш, роздор, сирдон.

ПҶШИДАРОЗӢ پوشیده‌رازی розпӯшӣ, сиреро пинҳон доштан.

ПҶШИДАРУХ پوشیده‌رخ *кит.* 1. рӯйпӯшида, мастур. 2. ниҳон, махфӣ. 3. *мач.* маҳчуба, ҳичобнок.

ПҶШИДАЧАШИМ پوشیده‌چشم нобино, кӯр, бебасират.

ПҶШИДАҲОЛ پوشیده‌حال он ки ҳолаш аз дигарон пӯшида аст, вазъияташ ба касе маълум нест.

ПҶШИДАРӢ پوشیده‌روی рӯяш пӯшида, рӯяш аз мардони бегона пинҳон кардашуда, бофарианҷӣ.

ПҶШИШ پوشش *кит.* 1. пӯшок, либос, рахт. 2. болопӯш; сакф, бом. 3. парда, рӯйпӯш.

ПҶШОК پوشاک либос, пӯшиш, рахт; либосворӣ; **пӯшок пӯшидан** либос пӯшидан.

ПҶШОКВОРӢ پوشاک‌واری матоъ барои либосдӯзӣ, чизҳои барои либос сарфшаванда, либосворӣ; пӯшокворӣ.

ПҶШОКӢ پوشاک‌ی *мансуб ба* **пӯшок**; либосҳои пӯшидани, либосворӣ; пӯшокворӣ: **чизҳои хӯроқӣ ва пӯшокӣ, пӯшокӣ харидан**.

ПҶШОН(И)ДАН پوشانیدن//پوشانیدن 1. *шакли ба-воситаи* **пӯшидан**; бар тан кунонидан, дар бар кунонидан (*либосро бар касе*); **ба гап чома пӯшонидан** гапро оро додан, зеб дода сухан кардан. 2. панаҳ кардан, руст кардан, пардапӯш кардан: **бо рӯймолаш рӯяшро пӯшонд**. 3. пӯшида доштан, ниҳон доштан, махфӣ кардан; **болои кори касеро пӯшондан** кори касеро пинҳон доштан, сирри касеро ошкор накардан. 4. фаро гирифтани, болои чизеро ба чизе паҳн карда печонидан.

ПҶШТАХОНА پوشته‌خانه *ниг.* почтаҳона.

ПҶӢ پوشه *кит.* 1. дав, тохт, рафти тезу тунд, гашти босуръат; **асп ба пӯя фикандан** асп давондан, асп тохтан, асп рондан. 2. хоҳиш, ҳавас, орзу, иштиёқ, ирода, оҳанг.

ПҶӢНДА پوشنده *кит.* 1. даванда, бо суръат раванда, тезрафтор. 2. аспи тезрафтор; **пӯянда боло** аспи даванда. 3. чӯянда, чӯёи чизе.

ПҶӢНДАРОХ پوشنده‌راه роҳнавард, тезрав.

Р

Р ҳарфи бисту якуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ ҳарфи ре (ر); дар ҳисоби абҷад ба адади 200 баробар аст.

РАБ(Б) *а.* رب 1. Худованд, Худо, Парвардигор; ё **раб!** эй Худо!. 2. соҳиб, молик.

РАБАЗ *а.* رېض 1. девор, ҳисори гирди шаҳр, гирдогирди ҳисори шаҳр, девори баланди гирди қалъа ё шаҳр. 2. қисми берунии шаҳрҳои қадимӣ.

РАББАНО *а.* رَبَّنَا *гуфт.* холӣ, одӣ; **оби раббано** оби холӣ.

РАББӢ *а.* رَبِّ Худои ман.

РАББОНӢ *а.* رَبَّانِي 1. мансуб ба Худо, Ӯзид, Худой, Яздонӣ. 2. худошинос.

РАБВ I/РАБВА *а.* رېو/رېوه *кит.* пушта, теппа, баландӣ.

РАБВ II رېو *тиб.* яке аз бемориҳои шуш, ки мубталои он зуд-зуд нафас мекашад; кӯтоҳнафасӣ, зикуннафас.

РАБЕӢ رېيى *мансуб ба баҳор.*

РАБЕУЛАВВАЛ *а.* رېع الاول моҳи сеюми соли қамарӣ, пас аз сафар.

РАБЕУЛОХИР *а.* رېع الآخر *ниг.* рабеуссонӣ.

РАБЕУССОНӢ *а.* رېع الثاني моҳи чаҳоруми солшумории қамарӣ.

РАБЕЪ *а.* رېع баҳор, баҳорон.

РАБИБ *а.* رېب *кит.* 1. парварда, дастпарвард; нону намакхӯрда. 2. писари зан аз шавҳари

собик, писарандар.

РАБИБА *а.* رېبّه 1. муаннаси **рабиб**. 2. духтаре, ки зан аз шавҳари собик овардааст, духтарандар. 3. доя, парастори кӯдакон.

РАБОИДАН رېائيدن *шакли бавоситаи рабудан.*

РАБОИШ رېايش 1. рабудан. 2. *мач.* ҷозоба, ҷазобият.

РАБОТ *а.* رباط 1. мусофирхонае, ки дар сари роҳҳои корвонгард бино карда мешуд. 2. ҳавлии деворбаланд дар боғот; ♦ **работи тан** *киноя аз* вучуди инсон, ҳастӣ.

РАБОТБОН رباط بان *кит.* ниғаҳбони работ, соҳиби корвонсарой, корвонниғаҳдор.

РАБОТӢ رباتي *кит., мансуб ба работ;* работбон.

РАБОҲ *а.* رباح *кит.* ғоида, суд, манфиат.

РАБОЯНДА رېاينده он ки чизеро бирабояд ва соҳиб шавад; сориқ, дузд.

РАБОЯНДАГӢ رېايندگي *вазъ ва ҳолати рабоянда, кашиш, ҷозоба, ҷазаба, ҷазбандагӣ.*

РАБТ *а.* ربط бастагӣ, пайвастагӣ, алоқа; **рабт доштан**; алоқа, робита доштан; *мач.* иттилоъ, огоҳӣ...; **рабт додан** марбут кардан, пайванд додан, нисбат додан; **рабт доштан**; марбут будан, иртибот доштан.

РАБУБӢ *а.* رېوبى *кит.* мансуб ба **раб(б)**, худой, илоҳӣ, рабонӣ.

РАБУДА رېوده *дуздида, бурда.*

РАБУДАГӢ رېودگي *дуздида, сирқатшуда, ғорат;*

мач. дилбарӣ.

РАБУДАН رېودن *кит.* чизеро бо чобукдастӣ гирифта бурдан, чанг зада гирифтан, дуздидан, бурдан; **дил рабудан** мач. дили касеро ба худ ҷалб кардан, касеро ба худ шефтаву ошиқ гардонидан; **хоб рабудан** хоб бурдан.

РАБУН رېون *кит.* пуле, ки пеш аз кор ба коргар дода мешавад; пешмузд, пешпардохт, байъона.

РАБУННОС ا. رب الناس *Парвардигори мардум, Худованд, Яздон.*

РАБУХА رېوخه *кит.* лаззат, лаззати чимоъ, авчи лаззати чинсӣ.

РАБӢ а. رېع *кит.* манзил, манзилгоҳ, сарой; маҳалла, кӯй.

рав رو 1. асоси замони ҳозира аз **рафтан**; **резу рав** майда-чӯйда. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои раванда, ҷой ва маҳалли рафтан, шабрав, миёнарав, тезрав, сабукрав, обрав, мошинрав, пиёдарав.

РАВАН راون *кит.* имтиҳон, озмоиш, таҷриба.

РАВАНД روند *нав.* тамоюл фароянд, равиш, тарика.

РАВАНДА رونده 1. сифати феълии замони ҳозира аз **рафтан**. 2. он ки роҳ меравад, он ки равона аст, сафаркунанда, мусофир, роҳгузар; **равандаву роҳгузар** роҳгузарон. 3. мач. қаландар, дарвеш. 4 тезравӣ, тундравӣ.

РАВАНДАНИШИН رونده‌نشين мусофирсавор.

РАВВОҚ а. رواق *кит.* пок, тоза, зулол, соф, холис (об, шароб).

РАВҒАН روغن моддаи ҷарб, ки аз шир, дунба ё ҷарбуи чорпоён, аз донаҳои наботӣ ё аз маҳсулоти нафтӣ гирифта мешавад; **равғани ароба** пасмондаи моддаҳои нафт, ки барои молидан ба ҷархи аробаҳо ба кор мерафт; **равғани доғ** равғани саҳт тафсида, равғани ҷӯшида истода; **равғани дунба** равғани, ки дар дунбаи ғусфанд мавҷуд аст; **равғани зард** равғани, ки аз шири гов гирифта мешавад; **равғани зағир** равғани хӯрокие, ки аз зағирдона кашида шудааст; **равғани зайтун** равғани, ки аз меваи дарахти зайтун гирифта мешавад; **равғани карт** равғани дунбаи обнакардаи бешалҳа ва бегӯшт; **равғани лампа**

карасин; **равғани маска** равғани аз шири гов гирифташудаи бенамак; **равғани пахта** равғани, ки аз пунбадона гирифта мешавад; **равғани сафед** ниг. **равғани пахта**; **равғани сиёҳ** мазут, моддаи сӯзандае, ки баъди аз нафт кашида гирифтани бензин, газолин ва карасин боқӣ мемонад; **равғани ҷароғ** ниг. **равғани лампа**; **равған кардан** равған молидан, равған задан ба мошин ва ғ.; **равған кардан** (гулӯи касеро) ба касе пора додан ё касеро зиёфат кардан бо мақсади анҷом додани кори худ; **равған кашидан** аз шир ба воситаи гуппӣ ё мошин, аз донаҳои наботӣ ба воситаи ҷувоз ва дастгоҳҳои мошинӣ равған ҳосил кардан; **ба равған ғӯтидани нони касе** дар равнаку ривоч будани кори касе ба оташ; **равған рехтан** гапе зада ё коре карда, ҷанҷоли хобидаро аз нав хезондан ё башиддаттар гардонидан; **равған сӯхтан**; **аз санг равған тарошидан** иҷро кардани корҳои душвори ношуданӣ.

РАВҒАНАНДОЗ روغن‌انداز он ки ба мошин равған пур мекунад, пуркунандаи равған.

РАВҒАНБАРОРӢ روغن‌براری гирифтани равған, ҳосил кардани равған: **корхонаи равғанбарорӣ**.

РАВҒАНГАР روغن‌گر он ки дар ҷувозхона равған мекашад, ассор.

РАВҒАНГАРӢ روغن‌گری кашидани равған, истеҳсоли равған, тавлиди равған.

РАВҒАНГИРӢ روغن‌گیری истеҳсол кардани равған, гирифтани равған.

РАВҒАНГУЛӢ روغن‌گلی: **атри равғангулӣ** навтӣ атри.

РАВҒАНДОҒ روغن‌داغ равғани доғ, равғани доғшуда, равғани тафсон (*ки маъмулан аз болои баъзе навтӣ хӯрок, аз ҷумла қурутоб мерезанд*).

РАВҒАНДОН روغن‌دان зарф барои андохтани (пур кардани) равған, зарфи равғангирӣ.

РАВҒАНДОР روغن‌دار дорои равған, он чи дар таркибаш ва ё ба дарунаш равған дорад; **кори равғандор** кори сердаромад.

РАВҒАНЗАБОНӢ روغن‌زبانی ҷарбзабонӣ, нармағторӣ, хушгапӣ, хушомадгӯӣ; **бо равғанзабонӣ мум** (бар)афрӯхтан суҳанҳои мулоим

ва фораи гуфтан, ширинзабонӣ ба кор бурдан.

РАВҒАНЗАДА روغنزده он чи бо равған молида шудааст.

РАВҒАНИН روغنين 1. равғанӣ, равғандор, серравған. 2. равғанолуд. 3. маҷ. сердаромад.

РАВҒАНИӢ روغنى серравған, равғандор, бо равған сиришташуда; **ҳалвои равғанӣ** яке аз навъҳои марғуби ҳалво; **кори равғанӣ** кори сердаромад; **овози равғанӣ** овози расои фораи, овози ғулғуладор.

РАВҒАНКАДУ روغن کدو кадуи дарунҳолӣ барои нигоҳ доштани равған.

РАВҒАНКАШ روغن کش он ки равған мекашад.

РАВҒАНКАШӢ روغن کشي гирифтани равған аз донаҳои наботӣ.

РАВҒАНКОРӢ روغن کاری бо равғани махсус андудани мошин ва таҷҳизот, равғанмоли: **маводи сӯхту равғанкорӣ**.

РАВҒАНМОЛӢ روغن مالي молидани равған ба чизе, чарб кардани чизе.

РАВҒАНМОНАНД روغن مانند монанди равған будан, чарбмонанд.

РАВҒАНМОҲӢ روغن ماهي як навъ моҳии серравған.

РАВҒАННОКӢ روغن ناکي дараҷаи равғандорӣ (мас., шир): **равғаннокии шир**.

РАВҒАНОЛУД روغن آلود олуда бо равған, бо равған омехта будан.

РАВҒАНРЕЗӢ روغن ريزي исми амал аз **равған рехтан**: ба муҳаррики мошин **равған рехтан**.

РАВҒАНСӢЗӢ روغن سوزي амали сӯхтани равған; пок кардани баъзе зарфҳо ва таҷҳизоти техникӣ ба воситаи сӯзондани равған.

РАВҒАНФУРӢШ روغن فروش фурӯшандаи равған, он ки равған фурӯшад.

РАВҒАНФУРӢШӢ روغن فروشي касбу кори равғанфурӯш; ҷои фурӯши равған.

РАВҒАНХОНА روغن خانه **равғанхонаи ҷувоз** ҷои косамонанде, ки равғани кашида дар онҷо ҷамъ меояд.

РАВҒАНХӢР روغن خور 1. хӯранда ва истеъмол-

кунандаи равған. 2. *тех.* даҳана ва ҷои рехтани равған ба муҳаррики мошин ва таҷҳизоти техникӣ.

РАВҒАНХӢРДА روغن خورده он чи равған молида бошад; **ҳумҷаи равғанхӢрда** хумҷае, ки дар он муддати зиёд равған нигоҳ доштаанд.

РАВҒАНҶАЛЛОБ روغن جلاب он ки равғанро арзон харида, қимат мефурӯшад, савдогари равған.

РАВҒАНШОР روغن شار **ангуштони равғаншор** ангуштоне, ки вақти хӯрдани ош аз онҳо равған меҷакад.

РАВЗА ا. روضه 1. боғ, гулзор; **равзаи ризвон** д. ҷаннат, боғи бихишт. 2. он чи дар маросими сӯғвории аҳли хонаводаи пайғамбар (с), бахусус дар маросими сӯғвории шаҳидони Қарбало хонда мешавад. 3. маҷ. маҷлис ва ё маросиме, ки ба ин муносибат барпо мешавад. 4. маҷ. мақбараи одамони бузург.

РАВЗАГОҲ روضه گاه *кит.* 1. боғ, сабзазор, марғзор, гулистон. 2. бихишт. 3. маҷ. мақбара, қабр, гӯр, марқад.

РАВЗАН//РАВЗАНА روزن//روزنه ҷои сӯроҳ ва ҳаводаро дар сақф ва девори хона, дариҷа, тирезача: **равзани бом**, **равзани гулҳан**.

РАВЗАРАНГ روضه رنگ сабзаранг, қабуд.

РАВИШ روش *исми феълӣ аз рафтан*; рафтор, тарзи рафтор, тарз, ҷараёни коре, расм; **роҳу равиш** рафти (ҷараёни) коре, тариқа, тарз, усул.

РАВИШОМӢЗ روش آموز *нав.* он ки роҳу равиш меомӯзад.

РАВИШОМӢЗӢ روش آموزي *нав.* шуғлу амали равишомӯз.

РАВИЯ رويه 1. тарз, вазъ, роҳ. 2. усул, равиш.

РАВӢ ا. روى 1. *кит.* абри серборон. 2. оби фаровону ширин. 3. соқӣ. 4. *адш.* ҳарфи охири ни решагии калима, ки дар қофия нигоҳ доштани он ҳатмист.

РАВНАҚ ا. رونق 1. фурӯғ, тобиш, тароват. 2. пешрафт, тараққӣ, ривоч; **равнақ доштан** дар тараққӣ ва пешрафт будан; **равнақ ёфтан** тараққӣ кардан, пеш рафтан, дар авҷ будан; **аз равнақ афтодан** ривоч надоштан, аз пеш-

рафт бозмондан.

РАВНАҚАНГЕЗ رونق انگيز равнақбахш, дурахшу зебоидиханда; пешбаранда.

РАВНАҚГАРӢ رونق گرى кит. 1. чилодихӣ; фуруғ, тобиш, дурахш. 2. инкишофдихӣ, дорои қобилияти равнақгарой.

РАВО روا чоиз, коре, ки карданаши аз рӯи қонун мумкин аст; **раво будан** чоиз будан; **дарур бошад рав**о бошад; **раво будани ҳукм** чорӣ будани ҳукм, эътибор доштан (*ҳукми касе дар ҷое*); **раво дидан** чоиз доништан, муносиб шумурдан, сазовор доништан, мувофиқ доништан; **раво доштан** лоиқ ва чоиз доништан, роҳ додан, розӣ шудан ба вуқӯи коре; **раво кардани ҳочати касе** матлаби (хоҳиши) касе ро ба амал овардан; **раво шудан** амалӣ шудан, ба амал омадан.

РАВОБИН روا بين он ки равво мебинад, он ки лоиқ медонад, он ки мувофиқ мешуморад.

РАВОБИТ روابط ҷ. робита; робитаҳо.

РАВОДИД رواديد иҷозати расмие, ки дар шиносномаи хоричӣ барои ворид шудан ба кишваре ё хорич шудан аз он қайд мешавад, иҷозатномаи хуруҷу вуруҷ; он чи лоиқ ва чоиз доништа шудааст, маслиҳат.

РАВОЕХ а. روايح ҷ. роиҳа.

РАВОКОМ روا کام он ки ба муродаш расидааст; одами некбахт, комёб, комраво.

РАВОҚ а. رواق 1. пешайвон, даромадгоҳе, ки ба шакли нимдоира сохта шудааст, арк. 2. гунбаз, гунбад.

РАВОҚДОР رواق دار дорои равоқ, пешайвондор, биное, ки аз тарафи пеш бо пештоқҳо зинаи ёфтааст, гунбаздор.

РАВОҚӢ а. رواقى гунбаздор, гунбазшакл, ба шакли гунбаз монанд будан.

РАВОН I روان 1. *феъли ҳол аз рафтан*. 2. раванда, дар холи рафтан, раҳсипор. 3. чорӣ; **оби равон**; **реги равон** реги кӯчанда; **ҳукми равон** ҳукми дар амал, ҳукми чорӣ. 4. салис, мавзун: **услуби равон**, **шеъри равон**; **равон будан** а) раҳсипор будан (*ба ҷое*); б) чорӣ будан; **равон кардан** а) фиристодан, ирсол намудан (*мактубро*); б) чорӣ сохтан; **равон шудан** (**гаштан**) а) раҳсипор гардидан, рӯ ба роҳ

шудан, рафтан, ба роҳ афтодан (даромадан); в) чорӣ шудан (*об*).

РАВОН II روان чон, рӯҳ; **равон бахшидан** чон бахшидан; рӯҳбаланд гардонидан.

РАВОНА روانе роҳӣ, раванда, равон, раҳсипор; **равона кардан** а) фиристодан, ирсол кардан (*мас., мактубро*); б) нигаронидан (*мас., нигоҳи худро ба сӯе*); **равона шудан** (гардидан) раҳсипор гардидан, рафтан.

РАВОНАК روانک нав. қуттӣ ва ё бастае, ки ба воситаи почта равона карда мешавад.

РАВОНАКУНАНДА روانه كننده роҳикунанда, фиришанда, ирсолкунанда.

РАВОНБАХШ روان بخش чонбахш; рӯҳафзо.

РАВОНБЕМОР روان بيمار нав. он ки мубталои бемории равонист, бемори рӯҳӣ.

РАВОНБЕМОРӢ روان بيمارى нав. бемории рӯҳӣ, бемории равонӣ.

РАВОН(И)ДАН روانيدن//رواندن 1. равон кардан. 2. чизеро аз рӯи чизе пок карда дур сохтан, нест кардан; аз ҳол равондан.

РАВОНДАРМОНӢ روان درماني тиб. дармон ва табобати беморӣ бо роҳи муайян кардани хусусиятҳои равонӣ ва таъсири табобатӣ ба рӯҳияву равони онҳо.

РАВОНӢ I روانى мансуб ба **равон**; **бемории равонӣ** бемории рӯҳӣ.

РАВОНӢ II روانى 1. равон будан, чорӣ будан, ҷараён. 2. салосат, салисӣ, мавзунӣ.

РАВОНОСО(Ӣ) روان آساي) озоишдихандаи чон, роҳатбахш, оромбахш, рӯҳбахш, равонбахш.

РАВОНПАРВАР روان پرور нерӯдихандаи зехн, парваришдихандаи зехн, ҷонпарвар, зиндагибахш, фараҳовар, дилкушо.

РАВОНПАРДОЗ روان پرداز он ки ҷони худро фидои коре ё чизе мекунад, ҷонфидо.

РАВОНПИЗИШК روان پزشک пизишки бемориҳои рӯҳӣ (равонӣ).

РАВОНПИЗИШКӢ روان پزشكى нав. соҳаи илми тиб, ки ба ташхис ва дармони бемориҳои равонӣ машғул аст.

РАВОНТАБӢ روان طبع он ки фасеҳу салис шеър

меғӯяд, дорои табъи равон.

РАВОНХОН روانخوان он ки буррою равон ме-
хонад.

РАВОНХОНӢ روانخوانи мансуб ба равонхон.

РАВОНХОӢ روانخواه қҳн. гадо, садакатаба,
соил, дарюзагар.

РАВОНШИНОС روانشناس нав. дорои тахассус ё
таҷрибаи равоншиносӣ.

РАВОНШИНОСӢ روانشناسи нав. илм оид ба
падидаҳо ва коркардҳои равонӣ ва муолиҷаи
нобасомониҳои равонӣ.

РАВОНШИНОХӢ روانشناختи нав. донишҳои
марбут ба равоншиносӣ.

РАВОНШОД روانشاد шодравон (*нисбат ба
шахси ғавтида меғӯяд*).

РАВОРАВ روارو рафтуой, аснои рафтан,
рафтагоршавӣ.

РАВОРАВӢ رواروی рафту омад, омаду рафт.

РАВОӢ ا. رواح бегоҳӣ, шом, аввали шаб,
шомгоҳ.

РАВОӢИЛ ا. رواح ҷ. роҳила.

РАВУО//РАВУОӢ رووآ/رووآ рафтуомад; ра-
вуоӣ кардан бисёр рафтуомад кардан.

РАВӢ ا. روح хушӣ, шодӣ, хурсандӣ, озоиш.

РАВӢАНАТ ا. روحنت хубӣ, хуррамӣ, шодӣ,
хурсандӣ.

РАВШАН روشن 1. чое, ки ба он нур тобидааст,
мунаввар, тобон, дурахшон. 2. фурузон,
афрӯхта; **чароғи равшан**. 3. возеҳ, ошкор. 4.
соф, шаффоф, беғубор; **равшан будан** а) то-
бон (мунаввар, фурузон) будан; б) возеҳ (ош-
кору хувайдо) будан; **равшан кардан** а) му-
наввар сохтан, даргирондан (*мас., чароғро*);
б) аниқ кардан, возеҳ баён кардан; **равшан
шудан** мунаввар гардидан, рахшидан, тобон
гардидан; **равшан шудани рӯз** дамидани субҳ,
фаро расидани рӯшноӣ; **равшан шудани
чашм** зондан, бача таваллуд кардан; **чашма-
тон равшан!** дар мавриди табрик ба муноси-
бати рӯй додани хурсандие, аз ҷумла омада-
ни азизи касе аз сафар гуфта мешавад.

РАВШАНБАӢН روشنبيان он ки навишта ва
таҳрири возеҳу равшан дорад, возеҳбаён,

дақиқбаён.

РАВШАНБАСАР روشنبصر доно, хирадманд,
зақӣ, зирак, тезфаҳм.

РАВШАНБИН روشنبين 1. он ки чизҳоро возеҳ
мебинад. 2. *мач.* бино, доно, он ки дид ва
фикри возеҳу равшан дорад.

РАВШАНБИНӢ روشنبینи назари тозаву фикри
возеҳ доштан.

РАВШАНГАР//РӢШАНГАР روشنگر 1. афрӯ-
занда, тобонқунанда. 2. *мач.* сайқалдиҳанда,
чилодиҳанда; равшанфикр, зиёӣ.

РАВШАНГУӢАР روشنگهر асилзода, покгинат,
дорои зоти пок, боасолат.

РАВШАНДИЛ روشندل покдил, доно, дилогоҳ,
огоҳ, равшанзамир.

РАВШАНДИЛӢ روشندلی равшанзамирӣ, доноӣ,
огоҳӣ, дилогоҳӣ.

РАВШАНЗАМИР روشنضمير *ниг.* равшандил.

РАВШАНИБАӢШ روشنیبخش мунавварқунанда,
фурузанда, нурбахш, нурафзо.

РАВШАНИДИӢАНДА روشنیدهنده *ниг.* равшан-
бахш.

РАВШАНИНОГУЗАР روشنیناگذر он чи равша-
ниро аз худ намегузаронад.

РАВШАНӢ روشنی рӯшноӣ, нур, фуруғ; *муқ.*
торикӣ, зулмат; **равшанӣ бахшидан** бо
фуруғи худ дурахшону тобон кардан;
равшанӣ додан нур бахшидан, фурузон кар-
дан; **равшанӣ пошидан** нур парокандан, то-
бидан.

РАВШАНҚИӢС روشنقياس *кит.* бофаросат, ду-
руст муҳокимақунанда, соҳиби тадбири ду-
руст.

РАВШАННАМОӢ روشننمائي **муассисаҳои рав-
шаннамоӣ** идораҳое, ки ба гузаронидани
чорабиниҳои фарҳангӣ ва паҳн кардани
ғояҳои пешқадами илмию маърифатӣ дар
байни омма машғуланд.

РАВШАННАФАС روشننفس 1. покнафас. 2. *мач.*
адолатпеша.

РАВШАННИӢОД روشننهاد соҳиби сиришт ва
табъи неку, покдил, хайрандеш, амин, рав-
шангинат.

РАВШАНОӢ روشنايى *ниг. рӯшноӣ.*

РАВШАНРАВОН روشنروان он ки дорои дилу равони пок аст, поктинат, софдил.

РАВШАНРАВОНӢ روشنروانى поктинатӣ, до-ноӣ, хушёрӣ, софдилӣ.

РАВШАНРОӢ روشنراي он ки фикри дурусту равшан дорад; мутафаккир.

РАВШАНТОБ روشنتاب дурахшон, тобанда, то-бон.

РАВШАНФИКР روشنفكر он ки вазъу андешаи возеҳу равшан дорад, покандеш.

РАВШАНФИКРӢ روشنفكرى амалу ҳолати равшанфикр, равшанфикр будан.

РАВШАНҶАБИН روشنچبين 1. зебо, хушрӯ, кушодарӯӣ. 2. *мач.* хандонрӯ, хушхӯ.

РАВШАНШАВӢ روشنشوى равшан шудан, ду-рахшонӣ, тобандагӣ.

РАГ رگ 1. мачрои лӯлашакле дар аъзои бадан, ки дар он хун ва лимфа ҷорист: **рагу пай**; **ра-ги чизе** одате, хислате ба ҳаракат омадан ва таҳрик шудани яке аз хислатҳои табиӣ ин-сон; **аз раги гардан наздиктар** дар мавриди хеле наздик будани чизе гуфта мешавад; **раги даст** **кашидан** рағбату хоҳиш надоштан (*ба иҷрои коре*); **раг задан** хун гирифтани аз раг ба воситаи амали махсус; **раги касеро ёфтан** аз нуқтаи заъфи касе пай бурдан, нуқтаи таъсирбахш ба чизеро ёфтан; **ба рагу пайи касе** **нохун задан** касеро ба ҳаяҷон овардан. 2. *мач.* аслу насаб: **рагу реша**. 3. *мач.* ғайрат, таассуб, нуқтаи заифи касе: **раги хоб**.

РАГА رگه риштаи кони маъдане, ки чун раг ба таги замин ҷой гирифтааст.

РАГБАНД رگبند ришта ва ё тасмае, ки бо он рағхоро баста хунравиро боз медоранд.

РАГБАНДӢ رگبندى бастанӣ раг.

РАГДОР رگدار дорои рағҳои барҷаста.

РАГЗАН رگزن он ки шуғлаш раг задан (хун гирифтани) аст, ҳаҷҷом, хунгир.

РАГЗАНӢ رگزنى раг задан, ҳаҷҷомӣ, хунгирӣ.

РАГКАШ رگکش **рагкаш** шудан дар натиҷаи изтиробу ҳаяҷони зиёд кашидани рағҳо.

РАГКАШӢ رگكشى баногоҳ ба таври дардовар дарҳам кашида шудани рағҳо.

РАГМОЛ رگمال он ки рағҳои шахшудаи одам ва ҳайвонотро молида муолиҷа мекунад.

РАГМОЛӢ رگمالى амалу шуғли рагмол.

РАГШИНОС رگشناس мутахассиси соҳаи раг.

РАГШИНОСӢ رگشناسى амалу шуғли раг-шинос; илме, ки рағхоро меомӯзад.

РАГУ *фр.* رگو *хӯр.* як навъ хӯроки аврупоӣ.

РАҒБАТ ا. رغبت майл, хоҳиш, кашиши дил ба чизе, орзу; **бо камоли рағбат** ба майл ва хоҳиши тамом; **рағбат кардан** майл намудан, моил будан.

РАҒБАТАНГЕЗ رغبتانگيز шавқовар, ҳавасовар, завқангез.

РАҒБАТНОК رغبتناк дорои шавқу рағбат, шавқу рағбат доштан.

РАҒБАТНОКӢ رغبتناكى ҳаваснокӣ, майл дош-тани чизе, шавқмандӣ.

РАҒБАТОВАР رغبتآور шавқовар, рағбатангез.

РАҒЗА رغه матои дурушти дастӣ бофташудаи шол, ки аз он деҳқонон либоси корӣ меӯзанд.

РАҒЗАБОФӢ رغهبافى бофтани рағза.

РАҒИФ ا. رغيف курси нон, нони гирда.

РАҒМ ا. رعم 1. ҳақиру хор нигаристан, ба назар нагирифтани. 2. *мач.* баръакс кардани коре, амал намудан бар хилофи майли касе; **ба (дар, бар) рағми...** бар хилофи хоҳиши..., бар зидди..., дар муқобили...

РАД(Д) I رد *кит.* бузург, хирадманд, мӯбад, рӯхонии зардуштӣ. 2. *кит.* паҳлавон, далер.

РАД(Д) II ا. رد напазируфтани, гардондани, қабул накардани; **радду бадал** гуфтугузори зидди якдигар, гуфтан ва шунидани ҷавоб, мубоҳиса, мунозира; **рад кардан (намудан)** а) напазируфтани, гардондани, қабул накардани; б) қай кардан; **рад шудан** гардонда шудан, қабул карда нашудан, дафъ карда шудан; **радду бадал шудан (пул)** аз як даст ба дасти каси дигар гузаштани; **радди маърака** аз маърака (*маросимҳои тӯӣ, азо ва ҷамъомадҳои дигари мардум*) рондашуда (*ба-*

рои ягон рафтор ва кирдори носазои худ); **ради маърака шудан (гардидан)** барои ягон рафтори ношоиста аз қатори ҷамъият хориҷ карда шудан. 2. *кит.* паҳлавон, далер.

РАД(Д) III *рад* нақши чизе дар замин, асар, пай; **ради по** пай по.

РАДА *рада* саф, қатор, раста (*одамҳо, дарахтҳо ва ғ.*).

РАДАР *англ.* *радар* кӯтоҳшудаи radio detection and ranging (radar) – ёфтан ва муайян намудани масофа бо ёрии радио номи мухтасар ва кӯтоҳшудаи таҷҳизоти радиолокатионӣ.

РАДДИЯ *а.* *радио* эътирознома, ҳуҷҷати расмие, ки дар он хабаре ё даъвое рад ва тақиб мешавад, ботил кардани чизе ба тариқи эътироз.

РАДИАТОР *лот.* *радиатор* асбоби махсуси хунуккунандаи об дар муҳаррикҳои дарунсӯз.

РАДИАТСИОНӢ *радиатсионӣ* мансуб ба радиатсия.

РАДИАТСИЯ *лот.* *радиация* афкандани нур, нурафшониҳои моддаҳои радиоактивӣ.

РАДИЙ *лот.* *радий* унсури химиявӣ, филизе, ки хосияти радиоактивӣ дорад.

РАДИКУЛИТ *лот.* *радикулит* навъи бемории торҳои асаби ҳароммағз, ки бо дарди саҳти миён, тахтапушт, гардан зоҳир мегардад.

РАДИО *радио* *лот.* 1. ба воситаи мавҷ, бе сим ба масофаи дур фиристодан ва гирифтани овоз. 2. дастгоҳи гирандаи овоз аз масофаи дур.

РАДИОАКТИВ *лот.* *радиоактив* *ниг.* радиоактивӣ.

РАДИОАКТИВИЯТ *радиоактивият* аз ҳам пошхӯрии ҳастаҳои баъзе унсурҳои химиявӣ, ки қувваи шуодиҳои ғайбӣ доранд.

РАДИОАКТИВӢ *радиоактивӣ* аз ҳам пошида шудани ҳастаҳои баъзе унсурҳои химиявӣ бо қувваи шуои ғайбӣ.

РАДИОАЛОҚА *радиотелеграф* алоқаи радиоӣ, иртиботи садой, робитаи бесим.

РАДИОГРАММА *лот.* *радиограмма* хабаре, ки ба воситаи радиотелеграф дода шудааст.

РАДИОГУЗАРОНӢ *радиогузаронӣ* сохтани нуқтаҳои радиотелеграфӣ.

РАДИОӢ *радиоӣ* мансуб ба радио; ба воситаи радио, тавассути радио.

РАДИОМАВҶ *радиомавҷ* мавҷҳои радио, мавҷҳои гунгогунбасомади радио.

РАДИОСТАНСИЯ *лот.* *радиостансия* маркази барои додан ва гирифтани садоҳо ва ишораҳои дигари радио.

РАДИОСТУДИЯ *лот.* *радиостудия* маркази паҳнкунандаи садоҳои радио.

РАДИОТЕХНИК *лот.* *радиотехник* мутахассиси техникаи радио.

РАДИОТЕХНИКА *лот.* *радиотехника* техникаи соҳаи радио, таҷҳизоти радиоӣ.

РАДИОХОНА *радиохона* марказ ва ё муассисае, ки дар байни аҳоли нуқтаҳои радио таъсис мекунад.

РАДИОШУНАВОНӢ *радиотелеграфӣ* шуна-вонидан ба воситаи радио: **шабакаи радиотелеграфӣ**.

РАДИСТ *лот.* *радиотелеграф* мутахассиси додан ва гирифтани хабарҳо бо радио.

РАДИУС *лот.* *радиус* *риёз.* хатти росте, ки маркази доира ё қураро бо ҳар ду нуқтаи интиҳои он мепайвандад.

РАДИФ *а.* *ради* 1. саф, қатор, рада. 2. ду нафаре, ки паси ҳам ба як асп савор бошанд, паҳлуӣ ҳам ё паси ҳам қарор гирифтанд. 3. *адш.* калима ё ибора, ки дар охири ҳар байти шеър пас аз қофия тақрор меёбад.

РАДНАШАВАНДА *радиотелеграфӣ* он чи қобили рад набошад, радиотелеграфӣ.

РАДНОПАЗИР *радиотелеграфӣ* радиотелеграфӣ, собитшуда, муваққатӣ.

РАДОАТ *а.* *радиотелеграф* *кит.* бадӣ, пастсифатӣ, табоҳӣ.

РАДОН *лот.* *радон* унсури химиявии радиоактив, ки дар техника ва тиб ба қор меравад.

РАӢСАТ//РИӢСАТ *а.* *раис* раисӣ, сардорӣ, садорат, мақоми болотарини идора дар муассиса, қорхона, созмон, хизмат ва ғ., саридора; **раисат қардан** сардор будан, идора қардан; **хайати раисат** мақоми идоракунанда.

РАӢХИН *а.* *райх* *ҷ.* *райх* испарғам, номи умумӣ барои гиёҳҳои хушбӯ.

РАЖА رژه 1. ресмон, танобе, ки бинокорон ба-рои рост гирифтани девор ба кор мебаранд, ресмони шоқул. 2. торе, ки либоси шусташу-даро барои хушконидаи меовезанд.

РАЖД رژد *кит.* бисёрхӯр, пурхӯр; харис дар ҳама чиз.

РАЗ رز *кит.* ток; **духтари раз** маҷ. ангур.

РАЗБОН رزبان боғбон, боғбони тоқзор, нигоҳ-бони боғи ангур.

РАЗЕЪ *а.* رضيع *кит.* 1. ширхор. 2. ҳамшир.

РАЗЗОҚ *а.* رزاق ризқдиханда, серкунанда, (*сифати Худо*).

РАЗИДАН رزیدن *кит.* ранг кардан, ранг задан.

РАЗИЛ *а.* رذیل паст, нокас, ноодам, фурумоғ.

РАЗИЛАТ *а.* رذيلت пастӣ, нокаси, фурумоғӣ.

РАЗИЛӢ *а.* رذيلی пастӣ, нокаси, ноодамӣ, фурумоғӣ, пастфитратӣ.

РАЗИЛОНА رذيلانه ноодамона, нокасона, душ-манона.

РАЗИН *а.* رزين *кит.* маҳкам, устувор, матин, бовиқор.

РАЗӢ *а.* رضى *кит.* ризоманд, розӣ, мамнун, хушнуд.

РАЗМ رزم *кит.* 1. чанг, набард. 2. *гуфт.* вазн, оҳанг.

РАЗМА *а.* رزمه *кит.* бухча, баста, асбобу абзори дар бухча басташуда.

РАЗМАНДА رزمنده чанганда, чанговар, чангчӯӣ, мубориз.

РАЗМГАР رزمگر чанговар.

РАЗМГАХ//РАЗМГОХ رزمگاه/رزمگاه майдони чанг, набардгоҳ, нарбгоҳ.

РАЗМДӢСТ رزم دوست он ки толиби чанг аст, он ки аз чанг рӯ намегардонад.

РАЗМИДАН رزمیدن чангидан, харб кардан, разм кардан, набард кардан.

РАЗМӢ رزمی *марбут ба разм*; чангчӯ, чанганда, аҳли чангу пайкор.

РАЗМОВАР رزم آور чанговар, разманда.

РАЗМЧӢ(Ӣ) رزمجو(ی) он ки толиби чангидан

аст, хоҳони пайкор, чанговар.

РАЗОЛАТ *а.* رذالت пастӣ, фурумоғӣ, ноодамӣ, пасттинатӣ.

РАЗОНАТ *а.* رزانت устуворӣ, пойдорӣ, мус-тахкамӣ; виқор, вазнинӣ, оромӣ, оҳистагӣ.

РАИЙЯ//РАИЙЯТ *а.* رعيت//رعیه мардуми тобеи мамлакат, табаа, аҳолии фармонбардор, шахрванд.

РАИС *а.* رئيس 1. сардор, сарпараст ва идора-кунандаи муассиса, корхона, созмон *ва ғ.* 2. *таър.* дар аморати Бухоро соҳибмансаби рӯхоние, ки ба иҷрои қоидаю қонунҳои ша-риат назорат мекард; **раиси ҷамоа** раиси шӯрои деҳа ва ё деҳот.

РАИСБОБ رئيس باب он ки ба раисӣ мувофиқ ва муносиб аст; он чи ба раис муносиб аст.

РАИСИКУНАНДА رئيسي كننده он ки дар идора ё дар маҷлисе вазифаи сардориро ба ҷо мео-рад.

РАИСӢ رئيسي сардорӣ, ба ҷо овардани вазифаи раис; **раисӣ кардан** вазифаи раисии муасси-саеро ба ҷо овардан ё маҷлисро идора кар-дан.

РАИСХОНА رئيس خانه *таър.* маҳкамаи раис дар аморатӣ Бухоро.

РАИСШИНОС رئيس شناس он ки бо раисон раф-туой ва шину хез мекунад, раисбоз.

РАИЯТ *а.* رعيت *ниг.* **раийя//раийят**; фуқаро, та-баа; шахрвандӣ.

РАИЯТӢ رعيتی табаай, шахрвандӣ.

РАИЯТНАВОЗ رعيت نواز фуқаропарвар.

РАИЯТНАВОЗӢ رعيت نوازی фуқаропарварӣ.

РАИЯТПАРВАР رعيت پرور ғамхорикунанда нис-бат ба фуқаро, фуқаропарвар.

РАИЯТПАРВАРӢ رعيت پروری мардумпарварӣ, фуқаропарварӣ.

РАЙБ *а.* ريب *кит.* дудилағӣ, шак, шубҳа.

РАЙЁН *а.* ريان сероб, пуроб, сабзу хуррам, тару тоза.

РАЙҲОН *а.* ريحان гиёҳе аз хонаводаи наъно, ки барғҳо ва шоҳаҳои муаттари он барои хӯрок истифода мешавад, испарғам, нозбӯй.

РАЙҲОНӢ ریحانی 1. бо ранги райҳон, сабзранг. 2. шароби сабзранги хушбӯӣ. 3. навъе аз навишти хатти арабӣ, ки одатан аввали калима ва сатрхоро бо он менавиштанд.

РАЙӢ а. ریع афзунӣ, фаровонӣ, зиёдшавӣ (-и ҳосил, ғоида ва ғ.).

РАЙӢОН а. ریعان 1. аввали ҳар чиз, оғози ҳар чиз. 2. қисми беҳтарини чизе; **райӢони ҷавонӣ** давраи аввали ҷавонӣ, навҷавонӣ.

РАКИК а. رکیک 1. ҳақир, паст, забун. 2. суст, заиф. 3. зишт, дағал, қабех.

РАКИН а. رکین кит. маҳкам, устувор, собит, барқарор; **рукни ракин** сутуни собиту устувор, пояи асосӣ; *мач.* шахси умда.

РАКОКАТ а. رکاکت кит. сустӣ, заъф.

РАКУ(К) رکوک кҲн. порчаи кӯҳна, латта.

РАКӢАТ а. رکعت д. як бор рукӯъ кардан дар намоз; ҳар қисмат аз намоз, ки дорои рукӯъ ва сучуди ҷудогона аст.

РАҚАБА а. رقبه кит. 1. гардан. 2. банда, ғулом. 3. замин ва мулке, ки бо касе то охири умр барои истифода дода мешуд.

РАҚАМ а. رقم 1. хат, навишта; **рақам задан (кардан)** навиштан, чизеро ба қалам овардан. 2. адад, шумора. 3. аломате, ки чандин ададро (шумораро) нишон медиҳад.

РАҚАМГУЗОРИ رقم گذاری рақами тартибӣ гузоштан (*мас.*, ба *хонаҳо*).

РАҚАМДОР رقم دار дорои рақам, борақам.

РАҚАМЗАН رقم زن нависанда, китобаткунанда, котиб.

РАҚАМӢ رقمی ададӣ, шуморавӣ.

РАҚИБ а. رقيب 1. муборизабаранда ва мусобиқақунанда бо касе барои пеш гузаштан дар коре ё ба даст овардани чизе; ҳар яке аз ду шахсе, ки ба як чиз толиб бошанд. 2. ҳариф, душман.

РАҚИҚ I а. رقيق банда, ғулом, абд, мамлук.

РАҚИҚ II а. رقيق 1. нозук, маҳин, тунук; мулоим, нарм. 2. *мач.* меҳрубон, шафик, нармдил.

РАҚИМ а. رقم кит. 1. рақамшуда, мактуб навишта. 2. номи ғоре, ки асҳоби Каҳф дар он

паноҳ бурда буданд.

РАҚҚОС а. رقص 1. рақсунонда, бозингар. 2. *ниг.* **раққосақ.**

РАҚҚОСАҚ а. رقصاқ овезае, ки гашти соатро ба назм медарорад.

РАҚҚОСӢ а. رقصی амал ва касби раққос, рақс, бозӣ, пойкӯбӣ.

РАҚОБАТ а. رقابت 1. рақибӣ кардан. 2. мубориза барои ба даст овардани ғоидаи калон ё имтиёзҳо.

РАҚОБАТДОР رقابت دار *ниг.* **рақобатнок.**

РАҚОБАТКУНАНДА رقابت کننده *ниг.* **рақиб;** талшқунанда, мубориз.

РАҚОБАТНОК رقابتناк дорои рақобат, рақобатпазир, борақобат.

РАҚОБАТНОКӢ رقابتناکی дорои рақобат будан, рақобатпазирӣ, рақобатнок будан.

РАҚОБАТПАЗИР رقابتپذير дорои тавоноии рақобат, қобили рақобат; **моли рақобатпазир.**

РАҚОБАТНОПАЗИР رقابتناپذير ғайри қобили рақобат: **моли рақобатнопазир.**

РАҚОҚАТ а. رققت тунукӣ, нозукӣ; нозукдилӣ, ҳассосӣ.

РАҚС а. رقص мувофиқи оҳанги мусикӣ иҷро кардани ҳаракати мавзун, дастафшонӣ пойкӯбӣ, усул; **рақс кардан** мувофиқи оҳанг дастафшонӣ пойкӯбӣ кардан, рақсидан; **ба рақс овардан** ба усул даровардан, рақсонидан (*касери*); **ба рақс омадан (даромадан)** рақсидан, ба рақс сар кардан.

РАҚСИДАН رقصیدن иҷро кардани ҳаракати мавзуни даст, по ва бадан мувофиқи оҳанги мусикӣ ва суруд, пой куфтан, бозӣ кардан бо оҳанги мусикӣ; **ба доираи касе рақсидан** *мач.* тобеи касе будан, бо нишондоди касе амал кардан.

РАҚСОН رقصان рақсанда, рақсунон, дар ҳоли рақсидан.

РАҚСОН(И)ДАН رقصانیدن//رقصانیدن ба рақс овардан.

РАМ I رم тарс, гурез, ҳарос, тарсидаву ҳаросида гурехтан ё ҳусидан; **рам хӯрдан** гурехтан,

харосида гурехтан (*аз чизе*), хӯсидан; **рам додан** тарсонидани ягон ҳайвон ва ё ягон чонваре монанди асп, оху *ва ғ.*

РАМ II *رام* **шакли кӯтоҳшудаи рама.**

РАМА *رمة* тӯда ва анбӯҳи чорпои хурд: **рамаи гӯсфандон**; **рама рондан** гӯсфандонро равона кардан (ба рафтан водоштан).

РАМАБОН//РАМАВОН *رمةبان//رمةوان* гӯсфандон, чӯпони мол ва чорвои майда.

РАМАД *ا. رمد* **тиб.** навъе аз дарди чашм, ки чашм сурх ва обрав мешавад.

РАМАЗОН *а. رمضان* моҳи нӯҳум аз солшумории қамарӣ; **моҳи рӯза** моҳи сиюм; **моҳи рамазонро дидан** дар осмон пайдошавии ҳилоли моҳи навро дидан, ки оғози моҳи рамазон, саршавии рӯзадорӣ мебошад.

РАМАҚ *а. رمق* тобу тавони охирин, нафаси вопасин; **рамақи касеро кашидан (гирифтан)** *мач.* тобу тавони ўро гирифтан; **рамақ гирифтан** чон гирифтан: **рамақ ёфтан** рамақ гирифтан: **то рамақи охирин** то қувва ва тобу тавони вопасин, то дами нафаси охирин; **чон дар рамақ доштан** дорои тобу тавони охирин будан.

РАМАЛ *а. رمل* **адш.** яке аз нуздаҳ баҳри арӯз; **рамали мусамман** баҳри пурраи рамал, ки дар ду мисраи он «фоилотун» ҳашт бор тақрор мешавад.

РАМАНДА *رمنده* он ки ё он чи аз чизе ва ё аз касе рам меҳӯрад.

РАМАНДАГӢ *رمندگی* дурӣ чустан, канора гирифтан, рам хӯрдан.

РАМАПО(Ӣ) *رمةپا(ی)* он ки рамаро посбонӣ мекунад, ниғаҳбони рама, чӯпон, шӯбон.

РАМА-РАМА *رمةرمة* гала-гала, бисёр (*гов, гӯсфандон*), даста-даста, пода-пода.

РАМАРОН *رمداران* он ки рамаро аз ҷое ба ҷое мебарад, чӯпон, шӯбон.

РАМЕХ *а. رميح* **кит.** найза, синон.

РАМЗ *а. رمز* 1. сухани маънояш пӯшида, фаҳмонидани матлабе бо ифодаи чашм, лаб, абру *ва ғ.*; имо, ишора. 2. нишонаи махсусе, ки матлаберо мефаҳмонад.

РАМЗАН *а. رمزا* ба сурати рамз, монанди рамз, рамзӣ, ба тариқи рамз.

РАМЗГАР *رمزگر* **ниг.** **рамзкушо.**

РАМЗДОР *رمزدار* дорои рамз, борамз.

РАМЗӢ *رمزی* рамзнок, бо рамзу ишора навишташуда.

РАМЗКУШО *رمزکشا* он ки маънии рамзро мефаҳмад ва мефаҳмонад; ҳалқунандаи масъалаҳои мушкил ва муаммову чистонҳо.

РАМЗКУШОӢ *رمزکشایی* маъникушоӣ, ошкор кардани рамз, кушодани рамз.

РАМЗНАВИС *رمزنویس* он ки бо рамзу аломати хос менависад, нависанда ва тартибдиҳандагони рамз.

РАМЗНАВИСӢ *رمزنویسی* амалу шуғли рамз-навис, навиштан ва тартиб додани рамз.

РАМЗНОК *رمزناک* дорои рамз, бо рамз навишташуда.

РАМЗОМЕЗ *رمزآمیز* рамзнок, бо рамз.

РАМЗОШНО *رمزآشنا* он ки ошно ба рамз ва имост, рамузфаҳм.

РАМЗХОӢ *رمزخوانی* хондану дарк кардани рамз.

РАМИДА *رمیده* рам хӯрда, харосон, тарсидаю гурехта, хӯсида; **дили рамида** дили харосон, дили боваҳму харос.

РАМИДАН *رمیدن* рам хӯрдан, харосидан, тарсидану гурехтан, хӯсидан, эҳтироз кардан.

РАМЛ *а. رمل* 1. рег. 2. илме, ки гӯё ба воситаи он толеи касонро муайян мекунанд ва аз оянда хабар медиҳанд; **рамл андохтан** бо усули рамл фол дидан; **рамл задан** андохтани донаҳои рег ё мӯҳраҳои махсуси рамл ва пешгӯӣ кардани оянда.

РАММОЛ *а. رمّال* донандаи илми рамл, фолбинанда ба воситаи рамл, фолгир.

РАММОЛӢ *а. رمّالی* кор ва шуғли раммол, касби фолбинӣ.

РАМОД *а. رماد* **кит.** хокистар.

РАМОНДАН *رماندن* хӯсондан, рам додан, тарсондан, ба гурез водоштан.

РАМОРАМ رمارم *кит.* гуногун, аз ҳар гуна; паёпай, пайваст.

РАМУЗ *а.* رموز *ҷ.* **рамз**; рамзҳо, ишораҳо, асрор; **рамуз гирифтани** матлаби пӯшидаеро дарк кардан.

РАМУЗФАҲМ رموزفهم *зирак*, бофаросат, нуктафаҳм.

РАМУЗФАҲМӢ رموزفهمی *зиракӣ*, фаросат, нуктафаҳмӣ, маънифаҳмӣ.

РАМХӢРДА رمخورده *рамида*, хӯсида: **аспи рамхӯрда**.

РАМӢ رمح *кхн.* найза, сипоҳ.

РАНГ I رنگ 1. намуди зоҳирии ҳар чиз, ки ба чашми бинанда сафед, сурх, сабз *ва ғ.* менамояд. 2. моддаҳои рангини маъданӣ, химиявӣ ва наботӣ, ки бо равшан омехта барои тобиши дигар додан ба чизҳо мемоланд. 3. сиёҳӣ барои навиштан. 4. шакл, намуд; **ранги дигарро гирифтани хона** намуди дигарро гирифтани хона. 5. тарз, равиш; **ранг ба ранг** гуна-гуна, ба ҳар ранг, ба рангҳои гуногун, ҳар ҳел; **ба ранги...** мисли..., монанди...; **дигар ранг** дигар ҳел, ба тарзу шакли дигар; **як ранг** як тарз, як навъ, ба навъе; **рангу бӯ** тароват, обу тоб; **ранг-ранг** гуногунранг, гуногун, ҳар ҳел, навъ ба навъ; **рангу рӯ** ранг, вазъ, авзоъ; **ранг дигаргун шудан** тағйир ёфтани (*намуди зоҳирӣ*); **ранги дигар гирифтани** ба шакли дигар даромадан, тағйир ёфтани; **ранг кандан** дигар шудани ранги рӯи кас дар натиҷаи заъфи беморӣ, тарс ё хабари ногувори ногаҳонӣ; **ранг кардан** рӯи чизро бо ранге пӯшондан, ранг задан, матоъ ё ресмонро ба воситаи моддаҳои табиӣ ё химиявӣ ба лавни дигар даровардан; **ранг надоштан** бе обу тоб будан, равнақ надоштан; **ранг овардан** ранги нав пайдо кардан; **ранг (аз рӯ) паридан** *ниг.* **ранг кандан**; **ранг бину ҳол пурс** (*зарб.*); **ранг зард кардан** эҳтиёҷманд шудан, мӯҳтоҷӣ кашидан.

РАНГ II رنگ *зоол., кит.* бузи кӯҳӣ.

РАНГА رنگе *дорои рангҳои гуногун, рангдор, рангин; филми ранга* филми гуногунранг (на сиёҳ-сафед).

РАНГАНГЕЗӢ رنگريزی 1. ба кор бурдани рангҳои гуногун. 2. *мач.* наққошӣ.

РАНГБАРАНГ رنگبرنگ *рангоранг, гуногун.*

РАНГБАСТ رنگبست *ранги собит, ранге, ки зуд аз байн намеравад, ранги асили пойдор.*

РАНГБОХТА رنگباخته *паридаранг, камранг, рангпарида.*

РАНГВОР رنگوار *марбут ба ранг; ранг.*

РАНГВОРФУРӢШ رنگوارفروش *фурӯшандаи ранг.*

РАНГВОРФУРӢШӢ رنگوارفروشی *фурӯхтани рангҳои гуногун, фурӯши ранг.*

РАНГГАР رنگگر *рангкунанда, он ки чизро ранг мекунад, рангрез.*

РАНГДИҲАНДА رنگدهنده *диҳандаи ранг, рангдех.*

РАНГДИҲӢ رنگدهی *ранг додан, ранг кардан, буранг кардани чизе.*

РАНГДОН رنگدان *сиёҳидон.*

РАНГДОР رنگدار *дорои ранг, рангин.*

РАНГЗАН رنگزن 1. *ниг.* **рангмол.** 2. *рассом, наққош.*

РАНГЗАНИ رنگزنی 1. *ниг.* **рангмолӣ.** 2. *ранг кардан, рангкорӣ.*

РАНГЗАРД رنگزرد *он ки ранги чехрааш паридаст, заҳир, бетоб, бемадор.*

РАНГЗАРДӢ رنگزردی 1. *заҳирӣ, нотавонӣ, бетобӣ.* 2. *мач.* эҳтиёҷмандӣ, хичолат.

РАНГИН رنگین *дорои ранг, мулавлан, ранг зада, ранг ба ранг; мач.* сурх, гулгун, рангоранг; **хони рангин** хони пурнозу неъмат.

РАНГИНАДОӢ رنگينادائی *ишваву ноз ва карашмаҳои рангоранг, лаҳза ба лаҳза бо рангҳои дигар ҷилвагар шудан.*

РАНГИНБОЛ رنگينبال *боли рангин доштан, гуногунрангии бол.*

РАНГИНӢ رنگيني *рангорангӣ, ҳархелагӣ, ба тарзи гуногун; ҳаётро бо рангиниҳояш тасвир кардан.*

РАНГИНКАМОН رنگينکمان *камони ҳафтранге, ки аз таҷзияи нури Хуршед дар қатраҳои оби борон ва фаввораи об падида меояд, қавси кузаҳ, камони рустам, тирукамон.*

РАНГИНО//РАНГИНОН رنگینا// رنگینان як навъ шафтолуи як тарафаш сурх ва як тарафи дигараш сафед.

РАНГИНХАЁЛ رنگین خیال шоир ва ё санъаткоре, ки доираи тасаввури эҷодии рангину васеъ дорад.

РАНГИСТОН رنگستان *кит.* нигористон, хонаи махсус барои намоиши нақшу нигораҳои гуногун.

РАНГКАНДА رنگ کنده паридаранг, захир, нотоб, бемор.

РАНГКАНДАГӢ رنگ کندی рангпаридагӢ, рӯхафтодагӢ, нотобӣ.

РАНГКОР رنگ کار 1. рангмол. 2. *кит.* ҳилагар, фиребгар.

РАНГКУНӢ رنگ کنی ранг кардан, рангу бор намудан.

РАНГМОЛ رنگ مال он ки шуғлу пешааш молидани ранг аст, шахси рангкунанда.

РАНГМОЛӢ رنگ مالی ранг молидан, ранг кардан.

РАНГОВАР رنگ آور *кит.* 1. он ки худро ҳар дам бо ранге нишон медиҳад. 2. фиребанда, фиребо.

РАНГОМЕЗ I رنگ آمیز 1. он ки рангҳоро бо ҳам меомезад. 2. наққош, рассом.

РАНГОМЕЗ II رنگ آمیز 1. рангомехта. 2. нақшкарда.

РАНГОМЕЗӢ رنگ آمیزی 1. омехтани рангҳо. 2. наққошӣ.

РАНГОРАНГ رنگارنگ 1. ба ҳар ранг, ҳарранга. 2. ҳархел, гуногун, навъ ба навъ.

РАНГОРАНГӢ رنگارنگی рангҳои гуногунро доро будан, алвон, мухталифӣ, гуногунӣ.

РАНГПАР رنگ پر чизе, ки рангаш зуд меравад.

РАНГПАРИДА رنگ پریده рангаш рафта, камранг, захир.

РАНГПАРИДАГӢ رنگ پریدگی камрангӣ, паридани ранг, рафтани ранг.

РАНГПОШАК رنگ پاشک дастгоҳи рангпошӣ.

РАНГПӢШ رنگ پوش *кит.* жандапӯш, дарвеш;

рангпӯши сафо киноя аз дарвеш, қаландар.

РАНГРАВ رنگ رو *ниг.* рангпар.

РАНГРАЗ رنگرز *кит.* рангрез, ранга, кабудгар.

РАНГРАФТА رنگ گرفته рангпарида.

РАНГРЕЗ رنگ ریز он ки матоъ, нах ва монанди инҳоро ранг мекунад.

РАНГРЕЗӢ رنگ ریزی 1. амал ва шуғли рангрез. 2. ҷои ранг кардани матоъ, нах ва ғ., коргоҳи рангрез, шуғли рангрез.

РАНГРЕЗХОНА رنگ ریزخانه ҷое, ки матоъҳоро рангу бор медиҳанд, ҷой ва мақоми рангрезӣ.

РАНГСАНЧ رنگ سنج он ки чигунагии рангро месанҷад.

РАНГСОВ رنگ ساو совандаи ранг, нармакунандаи ранг.

РАНГСОЗ رنگ ساز он ки ранг таҳия мекунад, созандаи ранг.

РАНГСОЗӢ رنگ سازی амал ва шуғли рангсоз, сохтан ва таҳияи ранг.

РАНГУБОР رنگ و بار ҳар гуна рангҳои хушк ва моеъ; **рангубор додан** ранг кардан, обуранг додан.

РАНГУБОРДИХӢ رنگ و بار دهمӣ обуранг додани чизе, бо рангҳои гуногун ороиш додани чизе ё касе.

РАНГУБОРФУРӢШ رنگ و بار فروش он ки ранг мефурӯшад, фурӯшандаи рангубор.

РАНГУБОРХОНА رنگ و بار خانه коргоҳи рангрезӣ.

РАНГЧАШМ رنگ چشم *кит.* охучашм, он ки чашмаш ба чашми оху монанд аст.

РАНГШИНОСӢ رنگ شناسӣ шинохтани анвои ранг, илми шинохтани мувофиқати рангҳо.

ранд رند *асоси замони ҳозира аз* **рандидан**.

РАНД I *а.* رند дарахти мӯрд, дарахти ҳамешабаз, ки шираи он дар дорусозӣ истифода мешавад.

РАНД II رند 1. тарошаи ҷӯб, параха. 2. *ниг.* **ранда I.**

РАНДА I رنده афзори дуредгарон барои таро-

шида ҳамвор кардани тахта; **ранда кардан** тарошидан, тарошида ҳамвор кардан (*чӯбу тахтаро*).

РАНДА II رنده *кхн.*, *бот.* як навъ гиёҳи баҳорӣ, ки гӯсфанд аз хӯрдани он фарбеҳ мешавад.

РАНДАГАР رندهگر он ки бо ранда кор мекунад, рандакунанда.

РАНДАГАРӢ رندهگرӣ бо ранда кор кардан, рандагир будан.

РАНДАКОРӢ رندهکاری ҳамвору сайқал додани чӯбу тахта, рандагирӣ.

РАНДАКУНӢ رندهکنӣ ранда кардан, ҳамвор кардани чӯбу тахта.

РАНДИДАН رندیدن 1. бо дастафзори махсус тарошида ҳамвор кардан, ранда кардан. 2. бо ноз хиромидан.

РАНЧ رنج 1. заҳмат, машаққат, азоб. 2. дард, озор. 3. меҳнат, кор; **ранч бурдан (дидан)** машаққат кашидан; **ранч кашидан** гирифтори азобу дард будан, дар азобу машаққат будан; **нобурда ранч, ганч муяссар** намешавад (*зарб.*).

РАНЧА رنجه ранчур, азобдида, дар азоб; **кадам ранча кардан** омадан, лутфу меҳрубонӣ карда ба дидани касе омадан, ба худ ранч раво дида, ба ҷое рафтан.

РАНЧБАР رنجبر меҳнаткаш, коргар, он ки бо меҳнати сахту кори пурмашаққат зиндагиашро пеш мебарад, заҳматкаш, коргар.

РАНЧБАРДОР رنجبردار *кит.* 1. таҳаммулкунанда ва тоқаткунандаи ранчу заҳмат, азоббардор. 2. ранчбар.

РАНЧБАРЗОДА رنجبرزاده фарзанди коргар, он ки аз коргар таваллуд ёфтааст, авлоди коргар.

РАНЧБАРӢ رنجبرӣ амали ранчбар, коргарӣ, заҳматкашӣ.

РАНЧБУРД رنجبرد *кит.* 1. ҳосили заҳмат, он чи аз меҳнати касе ба даст меояд, дастранч. 2. ранч бурдан, заҳмат кашидан.

РАНЧБУРДА رنجبرده ранчкашида, заҳматкашида, таҳаммулкунандаи сахтиву душвориҳо.

РАНЧЗО رنجزа *кит.* он чи ё он ки боиси пайдо шудани ранчу азоб мешавад, мӯчиби ранчу андӯх, сабабгори ғаму андӯх.

РАНЧДИДА رنجدیده азобкашида, сахтикашида, касе, ки дар зиндагӣ сахтиҳо дидааст.

РАНЧИДА رنجدیده озурда, дилтангшуда, дилгир; **ранчида будан** озурдадил будан, ба ягон сабаб озурдагӣ доштан (аз касе).

РАНЧИДАГӢ رنجدیگی *гуфт.* 1. озурдахотирӣ. 2. он ки озурдахотирӣ дорад, ранчида.

РАНЧИДАН رنجدیدن озурда шудан, дилгир шудан, хафа шудан.

РАНЧИДАХОТИР رنجدیدهخاطر озурдадил, дилгир, хафа; **ранчидахотир гаштан (шудан)** озурдадил шудан, хафа шудан, озурдахотир шудан.

РАНЧИШ رنجش озурдагӣ, дилтангӣ, хафагӣ; **ранчиши хотир** озурдадилӣ, хафагӣ, малол; **ранчиш доштан** озурдадил будан, малולי хотир доштан.

РАНЧИШОМЕЗ رنجشآمیز 1. тавъам бо ранчиш. 2. озурдакунанда, малолатовар.

РАНЧКАШ رنجکش меҳнаткаш, заҳматкаш, ранчдида, кордида.

РАНЧМАНД رنجمند *кит.* ранчур, дардманд.

РАНЧМАНДӢ رنجمندى *кит.* ранчурӣ.

РАНЧОВАР رنجآور он чи ранч эҷод мекунад, машаққат ва заҳматафзо.

РАНЧОН(И)ДАН رنجانیدن//رنجاندن ранч додан, озурдан, хафа кардан, боиси дилгирии касе шудан.

РАНЧУР رنجور 1. ранчдида, машаққаткашида. 2. дардманд, бемор.

РАНЧУРӢ رنجورى беморӣ, дардмандӣ.

РАОӢ ا. رعایا *ч.* **раийя(т)**; табаа, фуқаро.

РАПСОДИЯ ю. ريسادیе 1. таър. достон, ривоят (*дар Юнони қадим*). 2. мус. асари мусиқӣ, ки дар ҳавои суруду рақсҳои халқӣ офарида мешавад.

РАСАД I رسد он чи аз рӯи тақсим ба касе мерасад, ҳисса, сахм, расама.

РАСАД II ا. رصد мушоҳида, таҳти назар ва

мушоҳида қарор додани ситораҳо.

РАСАДБАНД رصدبند *кит.* касе, ки вазъияти сайёра, ситорагон ва паймоиши масофати онҳоро ҳисоб мекунад, мунаҷҷим, ситорашинос, ахтаршинос.

РАСАДБАНДӢ رصدبندي *кит.* муайян кардани вазъ ва ҳолати ситораҳо, ситорашиносӣ, мунаҷҷимӣ, ахтаршиносӣ, танҷим.

РАСАДБИН رصدبين *ниг.* расадбанд.

РАСАДДОН رصدان *ниг.* расадбанд.

РАСАДДОР رصدار *ниг.* расадбанд.

РАСАДГОҲ//РАСАДГАҲ رصدگاه//رصدگه *нуч.* ҷое дар баландӣ, ки мунаҷҷимон нишаста, вазъияти сайёра ва ситорагонро мушоҳида мекардаанд, расадхона.

РАСАДНИШИН رصدنشين *ниг.* расадбанд.

РАСАДҲОНА رصدخانه ҷое ки аз он ҷо ситора, сайёра ва дигар ҷирмҳои осмониро мушоҳида мекунанд.

РАСАМА *а.* رسمه он чи аз рӯи тақсим ба касе мерасад, ҳақ, ҳисса, саҳм, расад.

РАСАН *а.* رسن ресмон, таноб, арғамчин; **расан барзадан** бо таноб андоза гирифтани; **расан сохтан** андоза гирифтани; **дар расани касе будан** гирифтори касе будан.

РАСАНБОЗ رسنباز дорбоз, касе, ки рӯи арғамчин дар ҳаво мегардад ва бозӣ мекунад.

РАСАНБОЗӢ رسنبازى шуғлу амали расанбоз, дорбозӣ.

РАСАНБУР رسنبر 1. он ки расан мебурад. 2. маҷ. нобудкунанда, ба хатар афкананда.

РАСАНВАР رسنور *кит.* :замзами расанвар *киноя* аз офтоб.

РАСАНГАР رسنگر он ки расан мебофад, арғамчинбоф, бандбоф.

РАСАНДА رسنده он ки ба касе ва ё ба чизе бирасад; басанда, кофӣ.

РАСАНТОБ رسنتاب он ки расан метобад, ресмонтоб, бандинабоф.

РАСАНТОБӢ رسنتابي 1. ресмон бофтан, арғамчинбофӣ. 2. маҷ. осебу зарар расонидан ба

касе.

РАСВО رسوا он ки ба сабаби ягон амали ношоям бадном шудааст, бадном, беобрӯ; **расво гардидан (шудан)** бадном шудан, шарманда (беобрӯ) шудан; **расво кардан а)** бадном намудан; **б)** гуфт. хароб кардан, вайрон намудан; **расвои касеро баровардан (кашидан)** касеро дар назари умум бадному шарманда намудан; **расвои кор баромад** сир фош шуд, коре, ки бояд пинҳон мемонд, ба ҳама аён гашт; **♦ расвои олам (чаҳон) шудан** дар назари ҳама ба бадӣ шинохта шудан.

РАСВОӢ رسوايي шармандагӣ, беобрӯӣ, бадномӣ, вазъу ҳолати расво; **ба расвоӣ кашидани кор** боиси бадномии шармандагӣ шудани коре.

РАСИД رسيد *нав.* навиште, ки пас аз дарёфт кардани чизе аз касе ба унвони санад ба ӯ дода мешавад.

РАСИДА رسيده 1. омада, ворид, даромада. 2. ба ҳадди балоғат расида (*бача*). 3. пухта, тамом пухта (*мева*), ба воя расида; **расида гирифтани** омада баробар шудан бо касе, ки пеш рафтааст; **мӯи расида** мӯи дарозшуда, ки вақти гирифтаниш (тарошиданиш) расидааст; **ба қад расида** болиғшуда, қадрас.

РАСИДАГӢ رسيدگي 1. расида, пухта (*мева*). 2. балоғат. 3. назорат ба иҷрои коре, нигоҳубин аз болои чизе; **расидагӣ кардан** ба иҷрои коре назорат кардан, хабар гирифта истодан (*аз вазъи коре*).

РАСИДАН رسيدن 1. омадан, ворид шудан; **расида омадан** дар вақт ва мавриди даркорӣ ба ҷое ворид гардидан. 2. васл шудан, ноил гардидан, даст ёфтан; **ба хурсандӣ расидан**. 3. бархӯрдан, тамос ёфтан, дакка хӯрдан (*чизе ба чизе*). 4. наздик шудан, фаро расидан. 5. дастрас шудан, маълум гардидан, шунида шудан; **дахон ба дахон ба ҳар кас расидани хабаре**. 6. кифоя кардан, басанда будан. 7. бархӯрдан (*мас., тир ба ҳадаф*), задан. 8. даромадан (*аз синне ба синне*). 9. камол ёфтан, болиғ шудан; **расида шудан** ба балоғат расидан. 10. пухтан (*мева, ҳосили кишт*); **ҳосил расидан**. 11. фарбеҳ (солим) шудан. 12. зан шудан, ба издивоҷи касе даромадан. 13. дамидан, ба тоб омадан (*мас., хамир, замини қорам*); **расида гирифтани** омада баробар шу-

дан бо касе, ки пеш рафтааст; **расидан ба касе** баробар шудан, ҳамто шудан ба касе; **ба доди касе расидан** ба касе мадад кардан, мушкили касеро осон намудан, додрасӣ кардан (*ба касе*); **дандон ба дандон расидан** саҳт ба ларза афтодан; **ачал расидан** омадани вақти марг; **ба гӯш расидан** шунида шудан; **ба давлат расидан** соҳиби молу сарват гардидан; **ба дидор расидан** ба дидани касе ноил шудан; **ба ёд (хотир) расидан** ба ёд омадан; **ба касе расидан** (*дар коре*) баробар шудан, ҳамтову монанд шудан; **ба мурод расидан** ба мақсад ноил шудан, ба амал омадани орзу; **ба назар расидан** дида шудан, намоён будан; **ба охир расидан** тамом шудан, итмом ёфтан; **ба пирӣ расидан** пир шудан; **ба синни мактабӣ расидан** мактабхон шудан, мактабрав шудан; **ба сӯҳбати касе расидан** бо касе ҳамсӯҳбат шудан, ба шарафи мулоқоти касе ноил шудан; **ба шахсияти касе расидан** касеро таҳқир кардан, сухани таҳқировар гуфтан; **ба ҳалокат расидан** нобуд шудан, ҳалок гардидан; **ба ҳамдигар расидан** бо якдигар вохӯрдан, бо ҳам мулоқот доштан, ба воситаи якдигар расидан; **ба ҷазои худ расидан** сазои амали бади худро дидан; **ба ҷон расидан** безор шудан, ниҳоят дилгир шудан; **гап расидан ба касе** мавриди маломат қарор гирифтан, коҳиш шунидан, мавриди эрод шудан; **даст нарасидан ба коре** фурсати ба ҷо овардани кореро надоштан; **ба сархорӣ ҳам дасташ намерасад; ёрӣ расидан** омадани имдод аз ҷое, мадад расидан; **зарар расидан** осеб ворид омадан; **ришу мӯйлаб расидан** зиёд шудани мӯи риш ва мӯйлаб; **ϕ сар ба осмон расидан** ба ниҳояти хурсандӣ ва ифтихор ноил шудан, хеле хушбахт шудан; **ба як ҷо расида мондани синну сол** куҳансол шудан (солхӯрда) шудан, пир шуда мондан; **саҳт расидан** боиси малоли хотир ё ранҷиш шудани сухани касе ба касе; **ҳақ ба ҳақдор расидан** ғалаба кардани ҳақиқат, ҳақ барқарор шудан; **мо худ нарасидем, ту шояд бирасӣ** (*зарб.*).

РАСИДАНГОҲ رسیدن^{گاه} *кит.* ҷои мулоқот, макони расидан.

РАСИДАНИ رسیدنی қобили расидан, он ки ё он ҷи бояд бирасад; пухтани, наздики пухтани мева.

РАСИН *а.* رصين *кит.* мустаҳкам, устувор,

побарҷой, мазбут.

РАСИШ I ریش *исми феълӣ аз расидан*; нашъунамо; **расиши кишт.**

РАСИШ II ریش *тех.* расидани садамавии симҳои нокили барқ; **расиши кӯтоҳ** ба ҳам расидан ва хароб гаштани симҳои нокили барқ.

РАСМ I *а.* رسم 1. оин, урфу одат, таомул. 2. тарз, тарик; **расми кор** тарзи кор; **расм будан** маъмул будан, одат будан; **расм кардан** ба таомул даровардан, маъмул гардонидан; **расм шудан** маъмул гардидан.

РАСМ II *а.* رسم 1. сурат, тасвир, сурати бо қалам кашидашуда. 2. умуман сурат, сурати аккосӣ; **расм гирифтан** сурат гирифтан, акс бардоштан бо дастгоҳи аккосӣ; **расм кашидан** наққошӣ кардан, сурати чизе ё касеро бо қалам нақш кардан. 3. андоз, хироч.

РАСМАН *а.* رسماً аз рӯи қоидаву тартиби маъмул, аз рӯи риояти расмият, аз нуқтаи назари давлатӣ ва хидматӣ; ба таври расмӣ.

РАСМБОЗ رسم باز *кит.* маккор, фиребгар.

РАСМГИР رسم گیر суратгир, аккос, суратбардор.

РАСМДОР رسم دار он чи сурат дорад, суратнок, дорои сурат.

РАСМИГУЗАШТ رسمی گذشت *нав.* дар маросимҳои расмӣ саф ораста аз майдон гузаштани сарбозону афсарон *ва ғ.*

РАСМИЯТ رسمیت 1. расмӣ шинохта шудан, расмӣ ҳисоб кардан; **расмият додан ба коре** кореро расмӣ шинохта, онро мавриди иҷрои умумӣ гардонидан. 2. риоят ба зоҳири русум, риояти расмӣ, қоидаву тартиб; **аз рӯи расмият** барои зоҳиран риоят кардани қоидаву тартиб; **ба расмият даровардан** расмӣ гардонидан, тамоми талаботи расмии кореро иҷро кардан.

РАСМИЯТДҶҶСТ رسمیت دوست шахсе, ки қорҳои зоҳирпарастиро дӯст медорад, он ки расмият ва таорифро дӯст медорад ва риоят мекунад.

РАСМИЯТДҶҶСТӢ رسمیت دوستی расмиятдӯст будан, расмиятпарастӣ, зихирпарастӣ.

РАСМИЯТПАРАСТ رسمیت پرست он ки ба шак-

ли зоҳирии кор аҳамият медиҳад ва иҷрои расмӣ корро талаб мекунад, формалист, зоҳирпараст.

РАСМИЯТПАРАСТӢ رسمیت پرستی шуглу амали расмиятпараст, зоҳирпарастӣ.

РАСМИЯТЧИГӢ رسمیتچیگی ниг. расмият-парастӣ.

РАСМИЯТЧӢ رسمیتچی ниг. расмиятпараст.

РАСМӢ رسمی 1. давлатӣ, вазифадор, масъул: **намояндаи расмӣ**. 2. қонунишуда, ба расмият даромада: **вазифаи расмӣ**. 3. муқаррарӣ, маъмулӣ: **суханҳои расмӣ**; **дарси расмӣ** дарсхое, ки дар мадрасаҳои Бухоро таъли-машон ҳатмӣ буд; **уламои расмӣ** уламои ман-суб ба дарбор; **шоири расмӣ** шоири аз тарафи ҳама шинохташуда, шоири пухтаю расида; **қабули расмӣ** ба ҳузури худ пазируфтани шахси давлатӣ, гурӯҳи касонро, ки ин пазирой аз рӯи муқаррарот ва маросими му-айян гузаронида мешавад; **ҳуччати расмӣ** ҳуччате, ки аз тарафи ягон идораи салоҳиятдори давлатӣ содир мешавад; **расмӣ кунонидан** ба шакли қонунӣ даровардан, ба қонуну қоида мувофиқ гардонидан. 4. зоҳирӣ, тазоҳурӣ, барои намоиш ба дигарон, рӯякӣ.

РАСМКАШ رسم کش он ки сурат мекашад, рас-сом.

РАСМКАШӢ رسم کشӣ сураткашӣ, рассомӣ.

РАСМНОК رسمناк суратдор, мусаввар.

РАСМУЛХАТ а. رسم الخط 1. тарзи навишти калимаҳо. 2. хушхатнависӣ. 3. имло.

РАСМШУДА رسم شده он чи маъмул мебошад, маъмулӣ, расмӣ.

РАСО رسا 1. расанда. 2. баланд, шунаво: **овози расо**. 3. қадрас, ба воя расида: **ҷавонони пурқуввати расо**. 4. пурра, комил, тамом: **се соли расо**, **ақли расо**, **дасти расо**. 5. хеле, аҷаб, тамоман.

РАСОИЛ а. رسایل кит. номаҳо, мактубҳо.

РАСОНА رسانه восита, васила; **расонаҳои ахбор** воситаҳои ахбор, расонаҳои гурӯҳӣ.

РАСОНАНДА رساننده он ки ва ё он чи чизеро ба ҷое бурда мерасонад.

РАСОНАТ а. رسانت мустаҳкамӣ, устуворӣ, маҳкамӣ.

РАСОН(И)ДАН رساندن//رسانیدن 1. касеро ба ҷое ё назди касе бурдан, чизеро то ҷое овардан. 2. чизеро ба чизе пайвастан, чизеро ба чизе наздик кардан, тамос додан. 3. кифоя қунон-дан, басанда гардонидан. 4. ноил гардонидан (*чизеро ба касе*); **ба орзу расондан**. 5. маълум кардан, иблог кардан (*хабар, нома ё салом*). 6. парварондан, парвариш, (тарбия) кардан. 7. пазондан (*мас., меваро*). 8. зиёд кардан (*мас., ришу мӯйлабро*). 9. дар феълҳои таркибӣ ба ҷои **кардан**, **овардан** меояд: **мадад расондан**, **зарар расондан**; **даст расондан** а) даст наздик кардан, даст-даст карда дидан; б) таарруз кардан, задан; **ба гӯш расондан** шунавонидан, маълум гардонидан; **ба ёд ра-сондан** гӯшрас кардан, ба хотири касе овар-дан; **ба қатл расондан** куштан; **ба анҷом (по-ён, итмом) расондан** итмом кардан, анҷом додан; **ба субут расондан** исбот кардан.

РАСОӢ رسائی пуррагӣ, комилӣ, пухтагӣ.

РАСОҚОМАТ رساقامت дорои қаду қомати ба-ланду боло, баландқад, баландқомат, қомат-баланд.

РАСОРАСӢ رسارسӣ нашъунамо; баҳамрасӣ, ба ҳамдигар расидан.

РАСОС а. رسا صاص кит. қалъагӣ, арзиз.

РАСОСА а. رسا صاصе як қитъа қалъагӣ.

РАССОМ а. رسام сураткаш, суратгир, наққош, мусаввир.

РАССОМӢ а. رسامӣ сураткашӣ, наққошӣ.

РАСТ رست кит. раста, саф.

РАСТА I رسته 1. раҳшуда, халосшуда, он ки наҷот ёфтааст. 2. аз замин рӯида (баромада).

РАСТА II رسته 1. дӯконҳои дар як қатор сохта-шуда, қатори дӯконҳо дар бозор. 2. роҳи зе-ри тоқҳои бо хавоза бардошташуда.

РАСТАГОР رستگار халосшаванда, халосиёбан-да, халосшуда, раҳоефта.

РАСТАГОРӢ رستگاری раҳой, халосӣ, наҷот.

РАСТАН I رستن раҳо шудан, халос гардидан, наҷот ёфтан, раҳидан.

РАСТАН II رستن [аслаш **рустан**] рӯидан, болидан.

РАСТАНИПАРВАР رستنی پرور он ки ба парвариши растаниву гиёҳон машғул аст.

РАСТАНИПАРВАРӢ رستنی پروری шуғлу пешаи растанипарвар; парвариш ва нигоҳубини растаниҳо.

РАСТАНИШИНОС رستنی شناس *ниг.* гиёҳшинос.

РАСТАНИШИНОСӢ رستنی شناسی *ниг.* гиёҳшиносӣ.

РАСТАНИӢ I رستنی аслаш **рустанӣ**, он чи аз замин мерӯяд, гиёҳ, алаф, наботот.

РАСТАНИӢ II رستنی он ки **растан** (раҳо шудан) меҳаҳад, халос шуданӣ, раҳо шуданӣ.

РАСТАЧА رسته چه бозорча, дӯконча.

РАСТОХЕЗ رستاخیز 1. ҷ. рӯзи қиёмат; рӯзи маҳшар. 2. *маҷ.* ҳангома, шӯру ғавғо, ғалоғула.

РАСУЛ *а.* رسول 1. фиристода, қосид. 2. ҷ. пайғамбар, паёмбар; **расули Ақрам** (с) унвои Мухаммад(с), пайғамбар (с).

РАСУЛДОР رسولدار 1. *кит.* он ки ҳамроҳи расул мегардад, хидматгузори расул. 2. он ки дар дарбор маъмури қабули сафирону расулон аст.

РАСУЛӢ رسولی 1. қосидӣ, пайқрасонӣ. 2. пайғамбарӣ, паёмбарӣ.

РАСУЛХОНА رسولخانه *кит.* маҳал ва маконе, ки дар он ҷо сафирону фиристодагон пазиroy шуда истироҳат мекунанд.

РАТӢ *а.* رطب 1. яке аз мизочҳои чаҳоргона, тар; **ратбу ёбис** а) тару хушк; б) *киноя* аз ҳарзагӯй, суханҳои пасту баланд; *муқ.* **ёбис** (ёбису **ратб**). 2. тоза, нав.

РАТИБ *а.* رطب *кит.* тар, намнок, мартуб.

РАТЛ I *а.* رطل *кҳн.* воҳиди андозагирии вазн, ки ба 449,28г баробар аст.

РАТЛ II *а.* رطل пиёла, паймона, чом, қадаҳ, пиёлаи шароб; **ратли гарон** чоми калони пур аз шароб.

РАТСИЯ лот. رتسيه кӯтоҳшудаи радиостансия; дастгоҳи радиои хурди сайёр.

РАФ رف 1. ҷои махсус дар девори хонаҳо барои чиди мондани зарфҳо, тоқча. 2. китобмонак, қарасаи тахтагӣ барои чидани китоб, дар дӯконҳо барои чидани молҳо. 3. суфаи нишаст дар пеши дарвоза.

РАФАК رفک *маҷ.* барчастиагӣ дар биноҳо, ки новадон, пешайвон ва ғайраро нигоҳ медорад.

РАФЕЪ *а.* رفيع 1. баланд, олӣ, афрошта. 2. *маҷ.* боаҳамият, арзишманд.

РАФИДА رفیده болиштҷаи гирде, ки ҳамири нонро ба болои он монда ба танӯр мечаспонанд.

РАФИДАМОҲӢ ماهی رفیده як навъи моҳӣ.

РАФИДАПО رفیده پا пойи гирди паҳн, пойи шутур.

РАФИДАРӢ رفیده روی гирдарӢ, дорои рӯи калони гирд.

РАФИҚ *а.* رفيق дӯст, ҳамдам, ҳамнишин; **рафик шудан** дӯст шудан, дӯстӣ қардан.

РАФИҚӢ رفيقی *ниг.* рафоқат.

РАФИҚОНА *а.* رفيقانه чун дӯст, чун ёр ва ҳамнишин; дӯстона: **муносибати рафиқона**.

РАФОҚАТ *а.* رفاقت дӯстӣ, ёрӣ, рафик шудан, ҳамроҳӣ қардан, ҳамроҳӣ.

РАФОҲ//РИФОҲ *а.* رفاه *кит.* осудагӣ, осоиш, роҳат; рафоҳи ҳол, некӯаҳволӣ.

РАФОҲАТ//РАФОҲИЯТ *а.* رفاهت//رفاهیت осудагӣ, осоиш, роҳат, некӯаҳволӣ.

РАФРАФ *а.* I رفرف *кит.* 1. болчунбонии мурғ ҳангоми фуруд омадан. 2. чунбиши мавҷи тез.

РАФРАФ II *а.* رفرف *кит.* фарш, бисот; ҳар чиз густурданӣ.

рафт رفت *асоси* замони гузашта аз **рафтан**; чараён, равиш (об, қор); **дар рафти...** дар аснои...; **то рафт** рафта-рафта, ба тадриҷ.

РАФТА رفته 1. *сифати* феълии замони гузашта аз **рафтан**. 2. раваншуда, гузашта, сипаршуда; **аз рафта** маяндешу аз оянда матарс (*мақ.*). 3. аз даст баромада.

РАФТАГОР رفته گار раванда, он ки рафтан

меҳоҳад, роҳӣ, озим; **рафтагор** будан равона будан, ҳаёли рафтан доштан; **рафтагор шудан** равона гардидан, рафтан хостан.

РАФТАӢ رفتگی он ки рафтааст, рафта.

РАФТАН رفتن 1. кадам бардошта роҳӣ шудан; муқоб. **истодан**, равона гардидан; муқоб. **омадан**. 2. чой ва макони худро дигар кардан, кӯчидан, сафар кардан. 3. гузаштан, сипарӣ шудан, тай шудан. 4. баромадан, хориҷ шудан. 5. сарф шудан. 6. давом кардан, идома доштан, ба вукӯъ пайвастан, рӯй додан. 7. мурдан. 8. дар феълҳои таркибӣ ба ҷои шудан ва кардан меояд: **ба ғорат рафтан**, **барбод рафтан**, **хоб рафтан**; **рафта** **истодан** дар ҳини рафтан будан; **берун рафтан** баромадан, хориҷ шудан; **гумон рафтан** пиндоштан, тахмин кардан; **аз даст рафтан** гум (нест) шудан; **дил рафтан ба чизе** саҳт майл ва рағбат пайдо шудан ба чизе; **аз дунё рафтан** мурдан; **аз ёд рафтан** фаромӯш шудан; **аз миён рафтан** барҳам хӯрдан, нест шудан; **об рафтан аз ҷашм** ҷорӣ шудани ашк; **(ба) пинак рафтан** дар ҳолати нимҳобу нимбедорӣ будан, ғанаб кардан; **роҳ рафтан** роҳ гаштан; **сарфаҳм рафтан** фаҳмидан, дарёфтан, дарк кардан; **фурӯ рафтан** ба тағи об ғӯтидан, ғуруб кардан (Офтоб, Мох); **пеш аз фурӯ рафтани Офтоб**; **ҷашм сиёҳ рафтан** саҳт ошуфта ва ҳайрон шудан, дар пеши назар чизеро надида мондан (*аз ҳаяҷон ё сабаби дигар*); **ба ҳаёл рафтан** ғарқи фикру ҳаёл гардидан; **ба хато рафтан (тир)** ба ҳадаф нарасидан; **аз худ рафтан** мағрур (худписанд) шудан, касонро писанд накардан; **хун рафтан** ҷорӣ шудани хун аз ягон ҷои бадан; **ба ҳаво рафтан** пучу бесамар гардидан, ҳадар шудан; **аз ҳол рафтан** бемадор шудан, бетобу тавон гардидан; **аз худ рафтан** беҳуш шудан, ғаш кардан; **аз мо ҷӣ меравад...** ба маънои «аз карнайҷӣ як пуф»; **даст ба кор нарафтан** ба иҷрои кор майлу рағбат надоштан; **рафту (раваду)...** мабодо..., балки... гирем, ки..., фарз кунем, ки...

РАФТАНӢ رفتنی он ки рафтагор аст, он чи бояд биравад, рафтагор; **рафтани шудан** қасди рафтан доштан, рафтан хостан.

РАФТА-РАФТА رفتهرفته бо мурури замон, тадриҷан, андак-андак, оҳиста-оҳиста, оқибат.

РАФТОВАРӢ رفت‌و‌آوری кит. мулоқот, зиёрат; рафту омад.

РАФТОР رفتار 1. равиш, гашт, тарзи роҳравӣ; **рафтор кардан** муомила кардан. 2. ҷузъи насини баъзе калимаҳои мураккаб ба маъноҳои сифат ва ҷигунагии рафтор: **хушрафтор**, **бад-рафтор**, **тезрафтор**.

РАФТУО(Ӣ) رفت‌و‌آ(ی) 1. рафтан ва омадан аз ҷое ба ҷое, робита, рафтуомад. 2. бо ҳам дӯстӣ ва омаду рафт доштан, улфатӣ, нишастухез; **рафтуой доштан** робита доштан, бо касе дӯстӣ ва рафтуомади доимӣ доштан. 3. ҳаракати нақлиёт, алоқа бо воситаҳои нақлиёт: **рафтуойи мошинҳо**.

РАФТУОМАД رفت‌و‌آمد равуой, рафтан ва омадан, дӯстӣ, наздикӣ; **рафтуомад доштан (кардан)** алоқаманд будан, муносибати дӯстӣ доштан, ҳамнишин будан.

РАФЧА رفچه тоқча, тахтабанди махсус дар девор барои мондани зарф, китоб ва ғ.; тахтабанди қатора дар дӯконҳо барои чидани молҳо.

РАФЪ ا. رفع аз байн бурдан ё бартараф кардани монеае; **рафъ шудан** аз байн рафтан, рафъи оқибатҳои офати табиӣ.

РАФЪАТ//РИФЪАТ ا. رفعت баландкадрӣ, баландӣ, бузургворӣ, ҷоҳу ҷалол, улвият.

РАХ رخ хати борики рост дар болои коғаз ва ғ.; **рах кашидан** хати борики нақш кардан ба болои чизе; **рах задан** болои ҳам чидани кӯрпаву болиштҳо ва ғ.

РАХАПЕЧ رخنه‌پيچ тех. 1. дандона. 2. дорои дандона; **ҳалқаи рахапеч** ҳалқаи дандонадор.

РАХБАРОР رخ‌برار хаткаш, хаткашанда.

РАХБАРОРӢ رخ‌براری хат кашидан, рах баровардан.

РАХБИН رخ‌بين кит. дӯғи турши саҳтшуда, курут.

РАХБОРИК رخ‌باریک дорои хатҳои борики ҷомаи алоҷаи рахборик.

РАХДОР رخ‌دار 1. он ҷӣ дар болояш хатҳои борики ба ҳамдигар мувозӣ дорад. 2. қиррадор; **санги рахдор**.

РАХНА رخنه 1. шикофе, ки дар девор пайдо

мешавад, шикок, чок. 2. халал ва нуқсон, ки ба ягон чиз мерасад; **рахна задан** а) шикоктан, шикок ба амал овардан, чоеро шикокта роҳ кушодан; б) осеб расондан, зарба задан; **рахна кардан** а) шикок кардан; сӯроҳӣ ба вучуд овардан, роҳ кушодан; б) нуфуз кардан, даромада гирифтан.

РАХНАГАР **رخنه گر** рахнакунанда, зараррасон.

РАХНАГӢ **رخنگي** *кит.* айбҷӯ, хурдагир.

РАХНАГОҲ **رخنه گاه** чои суроҳ, чое, ки дар дар он суроҳ мавҷуд аст.

РАХНАДОР **رخنه دار** он чӣ шикок дорад, шикокнок, сӯроҳшуда.

РАХНАК **رخنگ** шикокфии хурди махсус барои ҷой кардани доруи тарканда хангоми кандани кон ва ё нақб.

РАХНАКУНӢ **رخنه کنی** *исми амал аз* **рахна кардан**; сӯроҳ кардан, шикоктан; сафи муқовимати душманро шикастан.

РАХО *а.* **رخا** *кит.* 1. айш; осудаҳолӣ, фаровонӣ. 2. нармӣ, сустӣ.

РАХОВАТ *а.* **رخاوت** мулоимӣ, нармӣ; сустӣ.

РАХПЕЧ **رخ** *пиҷ* он чи рахҳои печдарпеч дорад.

РАХ-РАХ **رخ رخ** порча ё коғазе, ки ба рӯяш хатҳои мувозӣ кашида шудааст, рахдор.

РАХТ **رخت** 1. либос, пӯшокӣ. 2. асбобу анҷом, коло, асбобу анҷоми сафар; **рахти хоб** васои-ли даркорӣ барои хоб (*кӯрпа, болишт, кампал ва ғ.*), ҷойгоҳи хоб; **рахт бастан (барбастан)** а) равона шудан, сафар кардан, ба сафар омодагӣ дидан, рафтан; б) *мач.* мурдан. 3. *мач.* реш, ҷароҳат. 4. *мач.* айб, нуқсон, камбудӣ. 5. *кит.* бемор; хаста, мачрӯҳ.

РАХТАК **رختک** *кит.* либоси камарзиш ва камаҳамият.

РАХТДОР **رخت دار** *нав.* парасторе, ки дар бемористон ба беморон либос ва рахти хоб медиҳад.

РАХТКАШ **رخت کش** 1. боркаш, чорпо. 2. касе, ки ба сафар равона мешавад, роҳӣ, мусофир.

РАХТОВЕЗ **رخت آویز** *кит.* чои овезон кардани либосҳо, қолибос.

РАХТХОНА **رخت خانه** чои ниғаҳдории либос.

РАХТШУР **رخت شور** *ниг.* рахтшӯй.

РАХТШӢ (**й**) **رخت شو (ی)** он ки либос мешӯяд, либосшӯй; касе, ки дар бемористон ба шустани либосҳо машғул аст.

РАХЧА **رخچه** раҳи майда, раҳи хурд.

РАХШ I **رخش** дурахш, тобандагӣ.

РАХШ II **رخش** ранги сурху сафеди ба ҳам омехта; **себи рахш** себи сафеду сурхи тобон.

РАХШ III **رخش** 1. асп, аспии зотӣ. 2. номи аспии Рустам.

РАХШАНДА **رخشنده** тобанда, дурахшон, тобон, мунаввар.

РАХШИДАН **رخشیدن** тобидан, дурахшидан, равшан шудан.

РАХШОН **رخشان** рахшанда, дурахшанда, тобон.

РАХШОНДАГӢ **رخشاندي** дурахшандагӣ, равшанӣ.

РАХШОНӢ **رخشانی** дурахшонӣ, равшанӣ.

РАҲ **ره** 1. *ниг.* **роҳ**. 2. дафъа, бор, карат; **рах то рах** *гуфт.* дар тамоми тӯли роҳ.

РАҲАБА//РАҲБА *а.* **رهيه** 1. замини кушоду фарох. 2. сахни ҳавлӣ. 3. корвонсарой.

РАҲАКӢ **رهکی** *гуфт.* он чи ва он ки ба чое равон аст, раванда: **одами раҳакӣ, мошини раҳакӣ; раҳакӣ шудан** равона гардидан, ба роҳ даромадан, роҳсипор шудан (гардидан).

РАҲАНҶОМ **رهانجام** *кит.* аспии сафарӣ.

РАҲБАЛАД//РОҲБАЛАД **رهبلد//راه بلد** роҳдон, роҳнишон-диҳанда, он ки чигунагии роҳро нағз медонад.

РАҲБАР **رهبر** *ниг.* роҳбар.

РАҲБАРИКУНАНДА **رهبری کننده** роҳбар, роҳнамо; **мақоми роҳбарикунанда**.

РАҲБАРИЯТ **رهبریت** фаъолияти раҳнамоикунандагии сардоре, ки дар сари коре истодааст; умуман роҳбарӣ, роҳнамоӣ; гурӯҳе, ки дар сари коре истода, ба он раҳнамоӣ ва сардорӣ мекунад.

РАҲБАРӢ **رهبری** *ниг.* роҳбарӣ.

РАҲГАРД **ره گرد** *гуфт.* он ки дар роҳгардӣ

таҷрибаи зиёд дорад, раҳнавард.

РАҲГАРДӢ ره گردی *гуфт.* роҳравандагӣ, равандагӣ, роҳнавардӣ.

РАҲГАРОӢ//РАҲГИРОӢ ره گرائی *кит.* раванда, азиматкунанда, роҳраванда, озим.

РАҲГУЗАР I رهگذر он ки аз роҳе гузашта меравад, мусофир, гузаранда.

РАҲГУЗАР II رهگذر гузаргоҳ, роҳи гузар, роҳ, кӯча.

РАҲГУМ رهگم он ки роҳро гум кардааст, раҳгумзада.

РАҲГУМЗАДА رهگم زده он ки роҳро гум кардааст.

РАҲГУМКАРДА رهگم کرده *ниг.* роҳгумкарда.

РАҲДАВАК ره دوک *бот.* як навъ гиёҳ, ки дар рӯи роҳҳо мерӯяд.

РАҲЗАН رهزن *ниг.* роҳзан; ғоратгар.

РАҲЗАНӢ رهزنی *ниг.* роҳзанӣ, ғоратгарӣ.

РАҲИДАН رهیدن раҳой ёфтан халос шудан, наҷот ёфтан (*аз банду қайд*).

РАҲИҚ ا. رهيق *кит.* 1. холис, соф, беғаш. 2. шароби соф, шароби бедурд, шароби ноб.

РАҲИЛ ا. رهيل кӯч кардан, кӯчидан, ба сафар (ба роҳ) баромадан, аз ҷое ба ҷое рафтан.

РАҲИМ I ا. رحم 1. бачадон, заҳдон. 2. хешӣ, хешутаборӣ, қаробат.

РАҲИМ II ا. رحيم меҳрубон, раҳмкунанда, бахшоянда (*сифати Худо*).

РАҲИН ا. رهين *кит.* 1. гарав мондашуда, гаравӣ. 2. маҷ. мамнун, мадюн, миннатдор ва шукргузор.

РАҲӢ I رهی *ниг.* роҳӣ.

РАҲӢ II رهی 1. банда, ғулом, чокар. 2. ҳамчун нишони хоксорӣ ба ҷои ҷонишини шахсии «ман» кор фармуда мешавад.

РАҲКУШО ره کشا он ки роҳ мекушояд ё аввалин бор ба тай кардани роҳе иқдом мекунад, оғозкунанда.

РАҲКӢФТАГӢ ره کوفتگی мондашавӣ (лакотшавӣ) ба сабаби дурии роҳ.

РАҲӢ I ا. رحل *кит.* маскан, манзил; **раҳли иқомат** афкандан ҷойгузин шудан, манзил кардан.

РАҲӢ II ا. رحل лавҳи китобхонӣ, курсичаи хурди китобмонӣ махсусан барои гузоштани Қуръони Шариф.

РАҲМ ا. رحم меҳрубонӣ, дилсӯзӣ, шафқат, ғамхорӣ; **раҳм доштан** дилсӯзӣ (меҳр, шафқат) доштан; **раҳм кардан (намудан)** дил сӯхтан, дилсӯзӣ кардан; **раҳм овардан** дилсӯзӣ кардан; **раҳм омадан** *ниг.* **раҳм кардан**; **раҳм хӯрдан** *ниг.* **раҳм кардан**.

РАҲМАНГЕЗ رحم انگيز *ниг.* раҳмовар.

РАҲМАТ ا. رحمت 1. меҳрубонӣ, шафқат, бахшоиш, афв. 2. ташаккур, таҳсин (*дар мавриди изҳори миннатдорӣ гуфта мешавад*); **раҳмат ба шумо** ташаккур ба шумо, миннатдорам аз шумо, аҳсан ба шумо (*дар мавриди изҳори миннатдорӣ гуфта мешавад*); **раҳмат гуфтан** миннатдорӣ баён кардан; **Худо раҳмат кунад!** Худо бахшояд! (*дар мавриди ба хайр ёд кардани мурдагон гуфта мешавад*); **ба раҳмати эзидӣ пайвастан** вафот кардан.

РАҲМАТӢ رحمتی марҳум, шодравон.

РАҲМАТНОМА رحمت نامه номае, ки дар он сипосгузорӣ ва таҳсин баён шудааст.

РАҲМДИЛ رحمدل нармдил, дилсӯз, меҳрубон, навозишкор.

РАҲМДИЛӢ رحمدلی нармдилӣ, дилсӯзӣ, меҳрубонӣ, навозишкорӣ.

РАҲМДИЛОНА رحمدلانه дилсӯзона, меҳрубона.

РАҲМОВАР رحم آور он чи боиси тараҳҳум аст, он чи ҳисси тараҳҳум падида меорад.

РАҲМОН ا. رحمان д. бахшоянда, раҳмкунанда (*сифати Худо*).

РАҲМХӢР رحم خور дилсӯз, мушфик, меҳрубон.

РАҲМХӢРӢ رحم خوری тараҳҳум, дилсӯзӣ, шафқат.

РАҲН ا. رهن *кит.* он чи ба гарав монда шудааст, гаравгон.

РАҲНАВАРД ره نورد *ниг.* роҳнавард.

РАҲНАВАРДӢ ره نوردی роҳгардӣ, роҳпаймоӣ.

РАҲНАМО رهنا *ниг.* роҳнамо.

РАҲНАМОӢ رهنمايي *ниг.* роҳнамоӣ; далолат, роҳнишондиҳӣ; **раҳнамоӣ кардан** роҳ нишон додан, ба коре ё чое ҳидоят намудан.

РАҲНАМУН رهنمون роҳнамо, роҳбар.

РАҲННОМА رهنما хати гарав, хуччат оид ба гарав мондани чизе, гаравнома.

РАҲНОРАФТА رهنارفته 1. он ки роҳ нарафтааст, одами сафарнакарда. 2. *мач.* бетачриба, хом.

РАҲО رها начотёфта, халосшуда, озодӣ, начот; **раҳо кардан** халос (озод) кардан, сар додан; **раҳо гардидан (шудан)** халос шудан, начот ёфтан.

РАҲОВӢ رهاوي *кит., мус.* навое аз мусиқӣ.

РАҲОВАРД ره آورد *ниг.* роховард.

РАҲОИШ رهايش халосӣ, начот.

РАҲОИБАХШ رهاييبخش раҳонанда, озоди-бахш, начотбахш.

РАҲОӢ رهايي халосӣ, озодӣ, начот (*аз қайду банд*); **раҳоӣ додан** начот додан, халос кардан, озод намудан; **раҳоӣ ёфтан** начот ёфтан, халос шудан.

РАҲОМӢЗ ره آموز он ки роҳу равиш меомӯзад, устод, ходӣ, роҳбар.

РАҲОН(И)ДАН رهانیدن//رهانیدن начот додан, халос кардан, раҳо кардан.

РАҲОНАНДА رهاننده начотдиҳанда, озодкунанда, халосгар.

РАҲОРАҲ رهاره *гуфт.* дар аснои роҳ, роҳравон, хангоми роҳ рафтан.

РАҲОСОЗӢ رهاسازي раҳо сохтан, раҳо кардан, халос кардан, озодсозӣ.

РАҲОШУДА رهاشده озодшуда, халосшуда, он ки аз банде ё кайде халос шудааст.

РАҲПАЙМО ره پيما роҳраванда, равона.

РАҲПАЙМОӢ ره پيمايي роҳрафтан, азиматку-нанда, раҳфарсой; **раҳопаймони эътирозӣ** изҳори эътироз аз сиёсати давлатӣ ба воси-таи роҳпаймоӣ, ки бо гузаштан аз хиёбоне ва додани шиорҳои эътирозӣ хатм мешавад.

РАҲПОӢ ره پائي чашм ба роҳ будан, интизорӣ.

РАҲПУЛӢ ره پولي роҳкиро, пуле, ки барои харчи роҳ сарф мешавад, роҳхарчӣ.

РАҲРАВ رهرو 1. раванда, роҳнавард, тайкунан-даи роҳ. 2. даромадгоҳи болопӯшидаи ҳавлӣ (*аз дарвоза то рӯи ҳавлӣ*), долон.

РАҲРАВОН رهروان дар аснои роҳгардӣ, роҳ-рафтаистода, дар ҳолати роҳравӣ.

РАҲ-РАҲ ره ره дорои нақши чадвали мувозӣ, рах-рах, рахдор.

РАҲСИПОР//РОҲСИПОР رهسپار//راهسپار ра-вона, он ки озими сафар аст, роҳгард, роҳна-вард, роҳнавардӣ.

РАҲСИПОРӢ رهسپاري роҳ паймудан, роҳгардӣ.

РАҲТӢША رته توشه *ниг.* роҳтӯша.

РАҲФАРСО رهفرسا роҳпаймо, роҳгард, раҳнавард.

РАЧАК//РАЧУК رچک ороғ, ҳиккак, ҳикичок.

РАҶАБ ا. رجب моҳи ҳафтуми солшумории камарии ҳичрӣ.

РАҶАЗ ا. رجز *адш.* 1. шеъре, ки шоир ё гӯянда дар таърифи худ меҳонад. 2. яке аз вазнҳои баҳри арӯз, ки ҳар мисраъ аз 3 ё 4 рукни «мустафъилан» иборат аст.

РАҶАЗХОНӢ رجزخواني таъриф ва мубохот кардани ҳунар ва диловарҳои худ; *мач.* лофзанӣ.

РАҶИМ ا. رجم 1. ронда, рондашуда, сангсор шуда. 2. лаънатӣ, малъун (*сифат ва лақаби шайтон*).

РАҶО//РИҶО ا. رجا//رجاء *кит.* умед, орзу, чашмдошт; **умедвор будан.**

РАҶУЛИЯТ//РУҶУЛИЯТ ا. رجوليت *кит.* 1. мардӣ. 2. мардонагӣ, мард будан.

РАҶҶА رجه танобе, ки бо вай ҳамвории чӯбҳои тарошидашуда, ростии деворҳо, заминро дар соҳаи сохтмон ва деҳқонӣ месанҷанд; **раҷҷа кашидан** хатти рост кашидан, хатти қатораҳоро муайян кардан.

РАҶҶАЧӢБ رجه چوب чадвал барои раҷҷакашӣ.

РАШ I رش *кит.* фосилаи миёни ду дасти аз ҳам кушода шуда, кулоҷ; газ; **раш-раш** газ-газ.

РАШ II رش *кит.* замини пуштадор; пушта, теп-па.

РАШ III *а.* رش *кит.* боридан, чакидан, рехтан; пош хӯрдан, пошидан.

РАШ IV *а.* رش *кит.* рӯзи ёздаҳуми ҳар моҳи шамсӣ.

РАШИД *а.* رشيد 1. раванда бо роҳи рост. 2. ба синни рушд расида, далер, шучоъ, дорои қомати баланд.

РАШК رشк ба касе ҳасад бурдан, ҳасадбарӣ; **рашк бурдан** ҳасад кардан; **ба рашк овардан** боиси рашки касе шудан, дар касе ҳисси ҳасад барангехтан.

РАШКАНГЕЗ رشكانگيز боиси ҳасад, рашковар, ангезандаи рашк.

РАШКДОР رشكدار *ниг.* **рашкин.**

РАШКИН رشكين касе, ки рашк мебарад, рашкдор.

РАШКНОК رشكناк *ниг.* **рашкин.**

РАШКОВАР رشكآور он чи боиси ҳасад мебошад, ҳасадангез, ангезандаи ҳасадурашк.

РАШКОМЕЗ رشكآمиз рашковар, ҳасудона; **нигоҳи рашкомез.**

РАШОД *а.* رشاد *кит.* 1. бо роҳи рост рафтан, дар роҳи рост будан; ростӣ; росткорӣ. 2. пойдорӣ, субот.

РАШОДАТ *а.* رشادت *кит.* далерӣ, диловарӣ, шучоат.

РАШОША//РИШОША *а.* رشاشе қатраҳои ягон чизи обакӣ, қатраҳои борони реза.

РАШТ رشت хок, хокрӯба, чангу ғубор; чизе, ки аз кӯҳнагӣ ва пӯсидагӣ аз ҳам рехта мешавад.

РАШХ *а.* رشخ *кит.* таровидан, таровида баромадан; арақ кардан.

РАШҲА *а.* رشحه он чи аз ҷое таровида баромадааст, чакра, қатра.

РАЪД *а.* رعد ғуррише, ки аз ҳаракати абр шунида мешавад, тундар; **раъду барқ** тундар ва ҷароғак дар ҳаво.

РАЪДБОНГ رعدبانگ он ки овозе монанди овози раъд дорад, дорои овози хеле баланд.

РАЪДВОР رعدوار мисли раъду барқ, раъдмонанд.

РАЪДОВАР رعدآور чун раъд, монанди тундар; хеле баланд, ғуранда (*овоз*).

РАЪДОСО رعدآسا мисли раъд, раъдвор, ба сони раъд.

РАЪӢ I رأى 1. андеша, фикр, ақида, овоз; **раъӣи разин** фикр ва ақидаи матину устувор; **раъӣ додан** розӣ шудан, овоз додан. 2. хоҳиш, майл; **бар хилофи раъӣ** ба рағми хоҳиш ва майл; **раъӣ доштан ба чизе** хоҳишманд будан, хоштан, моил будан.

РАЪӢ II *а.* رعى *кит.* 1. ҷарон(и)дан, ҷорпоёнро ба ҷароғоҳ бурдан.

РАЪНО *а.* رعنا 1. номи навъи гули сурхтоб, ки дарунаш сурху берунаш зард аст. 2. зебо, хубрӯй, дилкаш; зане, ки ба ҳусни худ мағрур аст. 3. заиф, нарм, мулоим.

РАЪНОӢ رعنايى 1. зебой, хубӣ, дилкаш будан. 2. худорой, худнамоӣ.

РАЪС رأس 1. сар. 2. болои ҳар чиз. 3. аввали ҳар чиз.

РАЪША *а.* رеше 1. ларза. 2. бемории асаб, ки бадани мубталои ин беморӣ бар он меларзад.

РЕ ر ҳарфи дувоздаҳуми алифбои арабиасоси тоҷикӣ, ки дар ҳисоби абҷад ба адади 200 баробар аст.

РЕАКТИВ лот. ريакتيو моддае, ки дар омезиш бо моддаи дигар реаксияи химиявӣ ба вуҷуд меорад.

РЕАКТИВӢ ريакتيوي 1. он чи вақти таҳлилҳои химиявӣ чун реактив амал мекунад. 2. *тех.* он чи дар асоси истифодаи қувваи вокуниш сохта шудааст: **ҳавопаймои реактивӣ.**

РЕАКТОР фр. реактар дастгоҳе, ки дар асоси типҳои гуногуни реаксияҳои физикию химиявӣ кор мекунад.

РЕАЛИЗМ фр. رياليزم 1. дуруст фаҳмидан ва ба ҳисоб гирифтани воқеият. 2. *адш.* ба воситаи образҳои бадеӣ дуруст ва ҳаққонӣ тасвир кардани воқеият бо хусусиятҳои типии он, воқеънигорӣ.

РЕВ ريو кҳн. фиреб, макр, тазвир, ҳила.

РЕВА ريوه *кит.* пушта, теппа.

РЕВМАТИЗМ *ю.* **ريومتيزم** тарбод, беморие, ки бар асари он бугумҳои пову миён *ва г.* ба дард медарояд.

РЕВОС I **ريواس** растании хӯрдании туршмазаи панчашакл, чукрӣ; **ревоси таҳсангӣ** ревосе, ки ба таври махсус парварда ва соқааш бодори хушхӯр мешавад: **ревоси зерисангӣ**.

РЕВОС II **ريواس** ҳила, макр, дурӯягӣ.

РЕВОЧ **ريواج** *ниг.* **ревос**.

РЕГ I **ريگ** резаҳои майдаи шорандаи кварс ва дигар маъданҳои сахт, ки бо таъсири боду бориш, селоб ва чараёни оби дарёҳо дар натиҷаи аз ҳам пошида ва майдашавии сангҳо пайдо мешавад, сангрёза; **реги равон** регҳое, ки дар дашту биёбонҳо бо вазиши бод аз ҷое ба ҷои дигар кӯчида, пуштаҳои регӣ ба вучуд меоранд.

РЕГ II // РЕК **ريگ/ريک** *кит.* некбахт, хушбахт.

РЕГБӢ *англ.* **ريگبي** яке аз бозиҳои варзишӣ бо тӯби калон, ки онро чун футбол ба дарвозаҳои махсус фақат бо даст бо даст за-дан лозим меояд.

РЕГБОЗӢ **ريگبازي** бозие, ки одатан бачагон бо сангрёзаҳо анҷом медиҳанд.

РЕГБУМ **ريگبوم** *ниг.* **регзор**.

РЕГДОҒ **ريگداغ** реги дар оташ гарм карда бо мақсади муолиҷаи дарди миён *ва г.*

РЕГДОР **ريگدار** хоке, ки дар таркиби худ рег дорад, хоки омехта бо рег.

РЕГЗАРДАК **ريگزرديک** *гуфт.* сабзии худрӯй.

РЕГЗАРРА **ريگزره** зарраи рег, реги хеле реза.

РЕГЗОР **ريگزار** замини пур аз рег, биёбони регӣ.

РЕГИСТОН **ريگستان** 1. регзор, ҷои пур аз рег. 2. номи майдоне дар пеши арки Бухоро; номи майдон дар Самарқанд, ки дар се тарафаш мадрасаҳои машҳури Улугбек, Шердор ва Тиллокорӣ воқеанд.

РЕГӢ **ريگي** *мансуб ба рег*; пайдошуда ва таркибёфта аз рег.

РЕГКӢЧӢ **ريگ کوچي** дар асари вазиши бод дар биёбон ва даштҳо аз ҷое ба ҷое равон шудани хомаҳои рег.

РЕГЛАМЕНТ *фр.* **ريگلامنت** дастур, тартиби кор, тартибӣ будани маҷлис, анҷуман *ва г.*

РЕГЛОӢ **ريگلای** омехтаи рег, хок ва масолеҳи дигари сохтмонӣ барои гилкорӣ, андоваи деворҳо *ва г.*

РЕГМАЙДА **ريگميده** *ниг.* **регрёза**.

РЕГОМЕЗ **ريگآمیز** омехта бо рег.

РЕГПАХШКУНӢ **ريگپخشکني** дар натиҷаи кӯчидани хомаҳои рег ба зери реги равон мондани киштзор, маҳалли иқомат ё маҷрои об.

РЕГПУШТА **ريگپشته** пушта ё теппae, ки бар асари чамъ шудани регҳо ба вучуд меояд.

РЕГРЁЗА **ريگريزه** зарраҳои хеле майдаи гардмонанди рег.

РЕГСАНГ **ريگسنگ** сангҳои регмонанд, регзор.

РЕГСАНГӢ **ريگ سنگي** *мансуб ба регсанг*.

РЕГСОР **ريگسار** *кит.* регзор, регистон.

РЕГТӢДА **ريگتوده** хомаи рег, тӯдаи регӣ, тӯдаи реги дар як ҷо чамъ шуда.

РЕГФАРШ **ريگفرش** фарше, ки ба сангрёзаҳо пӯшида шудааст, ҷое, ки дар он сангрёзаву рег фарш шудааст.

РЕГХОК **ريگخاک** регдор.

РЕГХОНА **ريگخانه** *кҳн.* номи яке аз зиндонҳои арки амир дар Бухоро.

РЕГШӢ(Ӣ) **ريگشوي(ي)** 1. он ки дар ҷойҳои зарҳез регро шуста, зарраҳои зарро мегирад, заршӯй. 2. шустани наску лӯбиё ва дигар навъҳои ғалладона барои тоза кардани онҳо аз наху сангрёзаҳо *ва г.*

РЕГШӢР **ريگشور** *ниг.* **регшӯ(Ӣ)**.

РЕГ **ريگ** *кит.* душманӣ, кина, адоват.

РЕЖ **ريژ** *кит.* ком, мурод, мақсад, ҳавас.

РЕЖА **ريژه** *ниг.* **расмигузашт**.

РЕЖИССӢР *фр.* **ريژسيار** *ниг.* **коргардон**.

рез **ريز** 1. асоси замони ҳозираи феъл аз **рехтан**. 2. ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои резанда: **ашкрёз**, **хунрёз**.

РЕЗ **ريز** 1. хурд, майда, реза. 2. тарзи навохтани

босуръати оҳанги мусикӣ; ҳавои **рез** оҳанги тезу босуръат; **бе резу чош овардан** чизеро пурра, нобуд нокарда оварда расондан; **рез кардани дард** шиддат гирифтани дард. 3. рафтори асп, йӯрға: **корҳои резу ров** корҳои майда-чӯйда; **рез кардан** йӯрға гирифтани, тез роҳ рафтан; **рез-рез шудан** пора-пора шудан; майдаборон, резаборон.

РЕЗА **резе** майда, хурд; **реза кардан** майда (пора-пора) кардан; **хурду резаҳо** бачагони хурдсол; **реза-реза** хурд-хурд, майда-майда, пора-пора.

РЕЗААНДОМ **резеандам** хурд, хароб; лоғар, лоғарбадан.

РЕЗАБОЗ **резе баз** хасис, мумсик.

РЕЗАБОРОН **резебаран** бороне, ки майда-майда, сим-сим меборад.

РЕЗАВОР **резе вар** молҳои гуногуни атторӣ.

РЕЗАВОРФУРӢШ **резеоварфурӯш** савдогари бозоргарде, ки резавор ва молҳои гуногуни атторӣ мефурӯшад.

РЕЗАВОРФУРӢШӢ **резеоварфурӯшӣ** савдо бо молҳои резавор.

РЕЗАДАНДОН **резедандан** он ки дандонҳои майда-майдаи зебо дорад.

РЕЗАДОНА **резедане** дорои донаҳои майда-майда.

РЕЗАКОРӢ **резекари** диққат ва ҳунарнамоӣ дар майдатарин ҷузъиёти корҳои дастӣ (*дӯзандагӣ, рассомӣ, заргарӣ, хаттотӣ* ва ғ.).

РЕЗАКУНӢ **резе кунӣ** майда кардан, хурд кардан.

РЕЗАМӢХРА **реземехре** мӯҳраи майда, гарди хазана.

РЕЗАНДА **резенде** пошхӯранда; шоранда, моеъ.

РЕЗАНДАГӢ **резендагӣ** *мансуб ба резанда*; резанда будан.

РЕЗАСАНГ **резе санг** сангмайда, сангреса.

РЕЗАХОР//РЕЗАХӢР **резехор//резехӯар** он ки бо пасмондаи дастархони қасон рӯз мегузаронад, он ки саркути қасонро меҳӯрад; *мач.* пастигинати дунтабиат.

РЕЗАЧИН **резе чин** *ниг.* **резахор.**

РЕЗАЧИНӢ **резеҷинӣ** 1. хушачинӣ. 2. *мач.* хасисӣ, пастигинатӣ

РЕЗАЧОРПО **резеҷарпа** тарзи тохти асп, лӯкка.

РЕЗБАРГА **резебарге** баргаи хурди реза.

РЕЗБИН **резебин** он ки хурдтарин ҷузъиёти чизеро мебинад ё дарк мекунад, дақиқбин, борикбин, дақиқпазир.

РЕЗБИНӢ **резебинӣ** дақиқбинӣ, борикбинӣ, назари дақиқ доштан.

РЕЗБОФ **резебиф** матоъ ё порчае, ки тору пӯди он бо торҳои борик бофта шудааст.

РЕЗБОФТ **резебифт** *ниг.* **резбоф.**

РЕЗГӢ **резеги** он чи вақти буридани пӯст, матоъ ё чарм боқӣ мемонад, пораҳои майдаи чарм, матоъ *ва ғ.* 2. хурд, майда, камсинну сол.

РЕЗЕРВАТСИЯ *лот.* **резерватсия** мавзеи иқомати маҷбурии ҳиндуёни маҳаллӣ дар Амрико, Канада *ва ғ.*

РЕЗИДАН **резидан** рехтан, рехта шудан; *мач.* аз ҳам чудо рехтан, фарсуда шуда рехтан.

РЕЗИДЕНТ *лот.* **резидент** 1. намояндаи дипломатии давлате дар мамлакати дигар; шаҳрванди ягон мамлакат, ки дар мамлакати хориҷӣ сокини муқимӣ шудааст. 2. намояндаи махфии ҷосусии давлати хориҷӣ дар дохили мамлакати дигар, ҷосуси амалкунанда дар ҷои муайяни мамлакате.

РЕЗИН//РЕЗИНА *лот.* **резин//резине** маводи чандире, ки аз каучук *ва ғ.* ба даст меояд.

РЕЗИНВОР **резинвар** монанди резин, кашишдор, чандир, ёзанда.

РЕЗИНӢ **резинӣ** *мансуб ба резин*; аз резин сохташуда: **дастпӯшаки резинӣ.**

РЕЗИНПӢШ **резинпӯш** он чи болояш бо резин пӯшида шуда ё ба ғилофи резинӣ печонда шудааст; **сими резинӣ** сими, ки лифофаи резинӣ дорад.

РЕЗИШ **резеш** 1. *исми феълӣ* аз **рехтан**; амали рехтан, рехташавӣ. 2. реше, ки аз он ҳамеша зардоб ва чирк меояд.

РЕЗИШГОҲ **резешгаҳ** ҷои резиши об, ҷое ки оби дарё омада, ба кӯл ё баҳр ҳамроҳ мешавад.

РЕЗОН *резан* феъли ҳоли замони ҳозира аз **рехтан**; дар ҳолати резиш, рехта истода; **фурӯрезанда** 2.

РЕЗОНАНС *фр. резанс* тағйир, инъикос, бозтоб.

РЕЗОНДАН *резандан* 1. феъли бавосита аз **рехтан**. 2. рехтани чизҳои обакӣ ва шоранда. 3. рехтани касе ин чизҳоро бо амри каси дигар; **обрӯи касеро резондан** касеро беҳурмат кардан, расову бадном намудан.

РЕЗМАВЧ *резмоч* нав. мавч ва лаппишҳои ноаёни физикӣ.

РЕЗПАРДОЗАНДА *резپردازنده* нав., *итт.* резтарошае (*обзори компютер*), ки ҳангоми барномарезӣ аз он барои корҳои ҳисобу китоб ва дигар барномаҳои худкори компютерӣ истифода мешавад; микропротсессор.

РЕЗСАНГ *резсанг* нав. микрометр, андозагири хурдтарин ченаки масофа.

РЕЗТАРОША *резتراشه* нав., *итт.* тикаи бисёр хурди резин аз чинси силисум ва маводи монанди он барои барномарезии компютерӣ, микрокип.

РЕЗФИЛМ *резфилм* нав. микрофилм.

РЕЙС *олм. реис* роҳе, ки киштӣ, ҳавопаймо ё автомобил аз оғоз то охири хати сайри муайяне тай мекунад, рафтуомад.

РЕЙТИНГ *англ. рейтинг* эътибор, мақом, обрӯ, дараҷаи маҳтубият ва машҳур будани шахсиятҳои барҷаста.

РЕКЛАМА *фр. реклам* бо роҳҳои гуногун таъриф ва таълиғ намудани моле ва ё чизи дигаре барои ҷалби назари харидорон, тамошобинон ва ғ., паёми бозаргонӣ, эълони тичоратӣ.

РЕКЛАМАДИҲАНДА *рекламدهنده* эълондиҳанда, эълонкунанда.

РЕКОРД *англ. рекорд* ҳадди баландтарини муваффақияти ба даст даровардашуда дар истеҳсолот, варзиш ва ғ.; **рекорд гузоштан** дар коре ғӯи сибқат рабудан, пешӣ гирифтан.

РЕКОРДӢ *рекарди* он чӣ ба дараҷаи рекорд расидааст, дараҷаи аз ҳама баландтарини коре

ё муваффақияте: **ҳосли рекордӣ**.

РЕКОША//РЕКОСА *рекаше//ريکاشه* *кит.* хорпушт, хорпушти калон.

РЕКТОР *лот. ректор* сардор ё роҳбари мактаби олий, раиси мактаби олий.

РЕКТОРАТ *лот. ректорат* маъмурияти идораи мактаби олий, ки ба он ректор сардорӣ мекунад.

РЕЛЕ *фр. реле* *тех.* асбоби пайвасти худкори занҷири барқӣ ҳангоми таъсири амали берунӣ.

РЕЛӢЕФ *фр. рельеф* 1. нақши барҷаста дар сатҳи ҳамвор. 2. сохти сатҳи Замин ва сайёраҳои дигар.

РЕЛС *англ. рельс* милҳои оҳани роҳи оҳан, ки қатора аз болои онҳо ҳаракат мекунад.

РЕЛССОЗӢ *релсسازی* истеҳсоли релсҳои (милҳои) оҳани роҳи оҳан.

РЕНТГЕН *олм. рентген* *тиб.* муоинаи бадан бо шуоъҳои рентгенӣ.

РЕНТГЕНӢ *рентгени* *мансуб ба рентген*; **шуоъҳои рентгенӣ** шуоъҳои диданашавандае, ки дорои мавҷҳои электромагнитӣ буда, аз даруни ашёи ғайришаффоф гузашта метавонад.

РЕПЕРТУАР *фр. репертуар* 1. маҷмӯи асарҳое, ки дар театре ба сахна гузошта мешаванд. 2. маҷмӯи ролҳо ва асарҳои мусикӣ, ки як ҳунарпеша иҷро мекунад.

РЕПОРТАЖ *фр. репортаж* хабар дар бораи ҳодисаҳои рӯзмарра, ки дар рӯзномаҳо нашр ё бо радио ва телевизион паҳн карда мешавад, хабарнигорӣ, воқеанигорӣ.

рес *реис* 1. асоси замони ҳозираи феъл аз **ресидан**. 2. ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои ресанда: **пашмрес, ресмонрес, калобарес**.

РЕС *реис* нахи бофта.

РЕСАНДА *ресنده* он ки ресмон метобад, нахрес.

РЕСАНДАГӢ *ресندگی* амали ресанда, пашм ё пахтаро тофта ба шакли ресмон даровардан.

РЕСИДАН *ресидан* риштан, тобидан, пахта ё пашмро тобида ресмон кардан.

РЕСМОН *ресман* риштаи тобидашуда аз пашм,

пахта ва г.

РЕСМОНБАНД *ريسمان بند* бо ресмон басташуда, дар банд баста.

РЕСМОНБОЗ *ريسمان باز* дорбоз, касе, ки болои ресмон бозӣ ва рақс мекунад.

РЕСМОНБОЗӢ *ريسمان بازی* *ниг. дорбозӣ*.

РЕСМОНБОФ *ريسمان باف* он ки риштаҳои пашм ва рахташро бо ҳам метанад.

РЕСМОНБОФӢ *ريسمان بافي* корва амали ресмонбоф, бофтани ресмон, риштан ва ё тобидани ресмон.

РЕСМОНӢ *ريسمانى* мансуб ба **ресмон**; нахӣ, аз пахта ришташуда, аз чинси ресмон.

РЕСМОНМОНАНД *ريسمان مانند* монанди ресмон, шабеҳи ресмон.

РЕСМОНПЕЧОНӢ *ريسمان پيچانى* печонидани ресмон, тоб додани ресмон.

РЕСМОНРЕС *ريسمان ريس* он ки аз пахта, пашм ва г. ришта (нах) мересад, ресанда.

РЕСМОНРЕСӢ *ريسمان زيسى* тайёр кардани ришта ва нах аз пахта, пашм ва г.; **чархи ресмонресӣ** олати нахреси дастӣ, ки дар он нахи тобидашуда ба даври чархи чӯбин ме-печад.

РЕСМОНТОБ *ريسمان تاب* он ки ришта мересад, нахрес, ресанда.

РЕСМОНЧАЛЛОБ *ريسمان چلاب* *кҳн.* он ки мол ё маҳсули ресмониро аз ресмонбофон харида, ба нархи гаронтар мефурӯшад.

РЕСМОНШАКЛ *ريسمان شکل* ба ресмон монанд.

РЕТСЕПТ *лот. ретсепт* рукъаи духтур ба дорусоз дар бораи дору ва миқдори он, ки бояд тайёр карда шавад, бо нишондоди тарзи истеъмоли он барои бемор.

РЕФЕРАТ *лот. рифирт* баёни мухтасари лафзӣ ё хаттии асари илмӣ, мазмуни мухтасари китобе.

РЕФЕРЕНДУМ *лот. рифириндем* овоздиҳии умумихалқӣ барои ҳалли ягон масъалаи муҳимми давлатӣ, ҳамапурсӣ.

РЕФЕРЕНТ *лот. рифирент* 1. он ки реферат ме-хонад. 2. он ки аз рӯи масъалаҳои муайян

маърӯза мекунад ё мушовир мебошад.

РЕФЛЕКС *лот. рифлекс* *ниг. бозтоб*.

РЕХАН//РИХАН *ريخن* касе ё ҳайвоне, ки бемории исхол дорад, дарунрав.

РЕХТА *ريخته* 1. *феъли ҳол ва сифати феълии за-мони гузашта аз рехтан*. 2. чизҳои обакӣ ё шоранда, ки ба чое рехтааст. 3. зарфҳои филизӣ, ки бо роҳи филизро ғудохта, ба қолиб рехтани он сохта шудаанд. 4. одам ё аспе, ки аз ҳамнавъони худ хурдтар, хушна-матар ва пургӯшттар мебошад; **пайкари рех-та**; **рехта омадан** сарозер гаштан, зер карда омадан, тӯб шуда омадан (*ба сари чизе*).

РЕХТАГАР *ريخته گر* он ки филизотро ғудохта, ба қолибҳо рехта, асбоби гуногун месозад, оҳангудоз.

РЕХТАГАРӢ *ريخته گرى* 1. амали рехтагар, ғудохтани филиз ва сохтани асбобу дастгоҳҳои филизӣ, оҳангудозӣ. 2. корхонаи рехтагарӣ, рехтагархона.

РЕХТАГАРХОНА *ريخته گر خانه* *ниг. рехтагарӣ* 2.

РЕХТАГӢ *ريختگى* шоридагӣ, рафтагӣ (*барои моеот*), вазъ ва ҳолати рехта, резиш; оҳане, ки дар шакли ғудохта ба қолаб рехта абзоре аз он сохта мешавад.

РЕХТАН *ريختن* 1. равон шудан, чорӣ гаштан; **ашк рехтан** оби дида равон кардан, гиристан. 2. чизҳои обакӣ ва шорандаро аз зарфе ба зарфе гардондан ё ба замин пошидан (пароканда кардан), чорӣ кардан. 3. сарозер шудан, пошида шудан, аз ҳам пошида фурӯ афтодан; **рехтани хок**. 4. чизеро пошидан, андохтан; **нурӣ рехтан**. 5. филизро ғудохта, ба қолибҳои гуногун андохта сохтан (*чизе-ро*); **хишт рехтан** лойро ба қолиби махсус андохта хишт сохтан; **об рехтан ба сари касе** (*чизе*) нобуд кардан касеро (чизеро); **ба сари мардум рехтан** баногоҳ хучум кардан, пахш карда омадан.

РЕХТАПАЙКАР *ريخته پيکر* одами хурдҷуссаи фарбеҳи тановар.

РЕХТАПО *ريخته پا* аспе, ки पोҳояш хубу мутаносиб афтодааст.

РЕХТШИНОСӢ *ريخت شناسى* *бот.* бофтшиносӣ, морфология, ҳуҷайрашиносӣ.

РЕХ *а.* ریح 1. бод, шамол. 2. бўй.

РЕХЛАТ *а.* رحلت 1. кӯчидан, кӯч кардан. 2. *мач.* аз ин дунё рафтан, мурдан; **реҳлат кардан** аз дунё рафтан, даргузаштан, мурдан.

РЕЧОР//РЕЧОЛ ريچار//ريچال *кит.* 1. мураббо, мураббони меваҳои гуногун, ки дар шиннӣ пухта шудааст. 2. *мач.* гапи беҳуда, гапи бечо, сафсата, гапи бесару нӯг.

РЕЧА ريچه нақша, барнома; **реча кашидан** нақшаеро пешбинӣ кардан, барнома сохтан.

РЕШ ريش чароҳате, ки дар бадан пайдо мешавад (*бе захм задан*); **реши равон** чароҳате, ки аз он цирку хун чорист, захми беҳнашавад; **дили реш** дили дардманд, синаи маҷрӯҳ, **синан реш**; **дили касе реш шудан** азоб кашидан, азият додан; **реш-реш гардидан (шудан)** чок шудан, маҷрӯҳу абгор гардидан.

РЕША ریشه 1. қисми зерихокии растаниҳо, ки аз хоку об моддаҳои ғизоиро ҷаббида мегирад, беҳ, бун. 2. сабаби аслӣ, моҳияти ҳар чиз. 3. асли калима бе ванд (*пешванд, пасванд ва миёнванд*); **реша давондан** а) беҳи худро паҳн кардан; б) мустаҳкам шудан, устувор ҷой гирифтани (*дар маҳалле*); **решаи чизеро кандан** чизеро тамоман барҳам додан, нобуд кардан; **ба решаи касе (чизе) теша задан** ба нобудии касе ё чизе кӯшидан; **то реша дар об аст, умеди самаре ҳаст** (*зарб.*).

РЕШАБАРАНДОЗ ریشه‌برانداز *мач.* нобудкунанда, аз реша нобудкунанда, аз беҳи бун канда партоянда.

РЕШАГӢ ريشگي *мансуб ба реша.*

РЕШАДОР ریشه‌دار 1. гиёҳе, ки беҳи паҳни устувор дорад. 2. *мач.* мустаҳкам, пойдор.

РЕШАӢБӢ ریشه‌يابي 1. пайдо кардани аслу сабаби пайдоиши чизе. 2. *збш.* таҳқиқ ва пайдо кардани решаи вожаҳо ва калимаҳо.

РЕШАӢ ریشه‌ائي *ниг.* **решагӣ.**

РЕШАКАН ریشه‌کن **:решакан кардан (намудан)** а) дарахте ё гиёҳеро аз беҳ канда бурида партофтан; б) нобуд кардан, барҳам додан, нест кардан.

РЕШАКАНӢ ریشه‌کني аз байн бурдан, аз беҳу бун баркандан.

РЕШАКАШ ریشه‌کش *тиб.* дар дандонпизишкӣ абзоре, ки бо он решаи дандонҳоро мекашанд.

РЕШАКОВ ریشه‌کاو **:решаков кардан** а) дарахт ё гиёҳеро аз беҳ канда партофтан; б) чизеро тамоман несту нобуд кардан.

РЕШАКОВӢ ریشه‌کاوӣ амали решаков, аз беҳ ва аз реша канда гирифтани дарахт.

РЕШАСӢЗ ریشه‌سوز он чи решаи гиёҳеро сӯзонда нобуд мекунад.

РЕШАЧА ریشه‌چه *решаи хурд.*

РЕШИН ريشين *кит.* озурда, андӯхгин, ғамгин.

РЕШАШИНОС ریشه‌شناس *нав., збш.* мутахассис ва коршиноси шинохти решаи калимаву вожагон.

РЕШАШИНОСӢ ریشه‌شناسي *нав., збш.* бахши илми забоншиносӣ, ки шаклҳои таърихии калимаҳо ва тағйиру таҳаввули онҳоро меомӯзад.

РЕШАШИНОХТӢ ریشه‌شناختي *нав.* **марбут ба решашиносӣ.**

РЕШИДА I ريشيده *кит.* 1. фаши сала. 2. матои абрешимии нақшин.

РЕШИДА II ريشيده 1. *феъли ҳол ва сифати феълии* **решидан.** 2. *мач.* рангпаридан.

РЕШИДАН ريشيدن *кит.* захмӣ шудан, маҷрӯҳ шудан.

РЕӢДА//РАӢДА *а.* رعه *кит.* ларза, ҷунбиш.

РИБҚА *а.* ريقه *кит.* 1. ҳалқаи ресмон, ҳалқаи ришта. 2. юғ, гарданбанд.

РИБО *а.* ربا суд, фоидае, ки қарздиҳанда аз қарзгиранда меситонад, судхӯрӣ.

РИБОХОР//РИБОХӢР رباخور//رباخور он ки пул ба қарз дода ва аз он фоида мегирад, судхӯр.

РИБОХОРИ رباخواري шуғлу амали рибохор, судхӯрӣ.

РИБОХӢР رباخور *ниг.* **рибохор.**

РИБОХӢРИ رباخوري судхӯрӣ.

РИВОЧ *а.* رواج 1. равақ, пешрафт, тараққӣ. 2. равой; *муқоб.* **касод**; **ривоч** гирифтани (*ёфтан*) пеш рафтан, равақ пайдо кардан, тараққӣ

кардан, зиёд шудан; **ривоч** додан пеш бурдан, тараққӣ кунондан, равнақ додан; **ривоч доштан** дар ҳоли равнақ ва пешравӣ будан; **ривоч гирифтани бозори чизе** зиёд будани талаб ба чизе, серхаридор ва часпон будани бозори чизе; маъмул будан, роиҷ будан, мутадовил: **ривоч ёфтан** ривоч гирифтани.

РИВОЧДИҲАНДА رواج‌دهنده он ки ва ё он чи боиси тараққӣ ва пешрафти коре мешавад, пешбаранда.

РИВОЧНОК رواج‌ناк равнақнок, тараққи-кунанда.

РИВОЯТ *а.* روایت 1. нақл кардани сухане ё хабаре аз қавли касе, нақл. 2. таъри. санади навиштаи муфти дар асоси қонунҳои шариат дар бораи ягон масъалаи мувофиқи, ки қозӣ истинодан бар он ҳукм мебаровард; **ривоят додан** аз рӯи қонунҳои шариат барои ҳукмбарорӣ асос нишон додани муфти; **ривоят кардан** а) сухане ё хабареро аз қавли касе нақл намудан; б) мувофиқи қонунҳои шариат барои ҳукме асос нишон додан; сухане ё хабареро аз гузаштагон нақл кардан; нақли сухан ё ҳадисе аз зиндагӣ ё суннати пайғамбар, бозҷӯ.

РИВОЯТКУНАНДА روایت‌کننده нақлкунанда, қиссакунанда; бозҷӯкунанда.

РИВОЯТНИГОР روایت‌نگار нигорандаи нақлу ҳодисаҳо.

РИВОЯТМАҲЗАР *а.* روایت‌محضر ривояте, ки муфти дар асоси шариат менавишт.

РИДАК ردک *кит.* ғулом, ғуломи чавон.

РИДДАТ *а.* ردت аз дин гаштан, махсусан аз дини ислом.

РИДО *а.* ردا ҷомеа, ки дар қадим аз болои либосҳои дигар мепӯшиданд, болопӯш, аба.

РИЁ *а.* ريا худро некӯкор ва покдоман ба қалам додан, ба ҷо овардани коре барои худнамоӣ ва намуди зоҳирӣ, дурӯягӣ, мунофиқӣ; **рӯю риё кардан** а) поси хотири касеро нигоҳ доштан; б) дурӯягӣ (мунофиқӣ) кардан.

РИЁВАРЗ ریاورز шахсе, ки покдоманӣ ва накӯкорӣ мекунад.

РИЁВАРЗӢ ریاورزی мансуб ба **риёварз**; **риёварз** будан.

РИЁЗАТ *а.* ریاضت 1. тоб овардан ба ранҷу машаққат, саҳтӣ, азоб; машқи варзишӣ, таълим додани ҷонварон, махсусан асп; **риёзат додан** маҷ. ранҷу азоб додан касеро, **риёзат кардан** ранҷу заҳмат кардан; **риёзати шоққа** меҳнати саҳт, порсой, зоҳидӣ. 2. ғӯшанишинӣ, парҳезгорӣ бо мақсади ибодат, зоҳидӣ; **риёзат кашидан** ранҷ бурдан, ба машаққат тоб овардан дар роҳи расидан ба мақсаде.

РИЁЗАТКАШ ریاضت‌کش он ки бо мақсади расидан ба камолот ба худ ранҷу машаққатро раво мебинад, азобкашанда, ранҷкашанда.

РИЁЗАТКАШӢ ریاضت‌کشی азобкашӣ, ранҷкашӣ.

РИЁЗИДОН ریاضی‌دان шахсе, ки илми риёзиро медонад.

РИЁЗИЁТ *а.* ریاضیات илми адад, математика, шумор, шуморнома.

РИЁЗӢ *а.* ریاضی мансуб ба **риёзиёт**; мансуб ба шумор.

РИЁКОР ریاکار он ки худро дар зоҳир порсову покдоман нишон медиҳад, дурӯя, мунофиқ, порсой зоҳирпараст.

РИЁКОРӢ ریاکاری амал ва ҳолати **риёкор**, мунофиқӣ, дурӯягӣ.

РИЁКОРОНА ریاکارانه аз рӯи зоҳирфиребӣ, дурӯягӣ ва мунофиқӣ.

РИЁЛ ریاլ воҳиди пулӣ дар Эрон ва як қатор мамлакатҳои араб.

РИЗВОН *а.* رضوان 1. хушнудӣ, хурсандӣ, ризомандӣ. 2. маҷ. бихишт.

РИЗҚ *а.* رزق хӯрок, кути ҳар рӯза; **ризқ ёфтан** барои худ хӯроқӣ ба даст овардан; васоили зиндагӣ фароҳам кардан; **ризқи мақсум** ризқи қисматшудаи рӯзмарра, насиб.

РИЗО *а.* رضا 1. хушнудӣ, хурсандӣ, розигӣ, қаноатмандӣ. 2. хушнуд, хурсанд, розӣ, қаноатманд; **ризо ба қазо додан** таслим шудан ба пешомад, ба сарнавишти худ қонеъ будан; **ризо шудан** розӣ будан, тан додан; **барои ризои хотири касе** барои хурсандии касе; **ризо додан** розигӣ додан, қаноат кардан; **дар мақоми ризо будан** ба сарнавишти худ розӣ будан.

РИЗОИЯТ *а. رضائت ниг. ризой.*

РИЗОӢ *رضائي* ризомандӢ, розигӢ, хушхолӢ, хушнудӢ; **ризой** додан розӢ шудан, розигии худро изхор кардан.

РИЗОМАНД *رضامند* розӢ будан, хушхол будан.

РИЗОМАНДӢ *رضامندی* розигӢ, хушнудӢ, хурсандӢ.

РИЗОЧӢ *رضاجو* он ки хушнудии касеро меҳоҳад, хоҳони ризояти касе.

РИЗОЧӢӢ *رضاجویی* хостани ризои хотири касе, ба ҷо овардани коре барои ризоманд гардонидани касе, кӯшидан ба хурсандии касе; **ризочӢӢ** кардан барои ба даст овардани ризомандӢ ва хурсандии касе кӯшидан.

РИЗОӢ *а. رضاع* ширхорагӢ, давраи ширхӯрии кӯдак.

РИЗОЯТ *رضایت* ризомандӢ, розигӢ, хушнудӢ, хурсандӢ, розӢ шудан.

РИЗОЯТМАНД *رضایتمند ниг. ризоманд.*

РИЗОЯТМАНДӢ *رضایتمندی ниг. ризомандӢ.*

РИЗОЯТНОМА *رضایت نامه* номае, ки дар он ризоятмандӢ оид ба чизе баён ёфтааст, хати розигӢ.

РИКОБ I *а. رکاب* ҳалқаи оҳанӢ, ки аз ду тарафи зини асп ё хар овезон карда, вақти саворӣ панҷаҳои поро ба он медароранд, узангу; **дар рикоби...** дар ҳузури..., дар мулозимати... (*амир, ҳукмрон*); **дар рикоб будан** дар мулозимат ва ҳузури амир ё ҳукмроне будан; **ба рикоб омадан** ба дарбори ҳукмрон ҳозир шудан.

РИКОБ II *а. رکاب кит. пиёла, ҷом, қадаҳ, соғар, май.*

РИКОБДОР *دار رکاب кит. мулозиме, ки вақти аспсавории бузургон узангуи аспро нигоҳ медошт ва дар савор шудани вай ёрӣ медод.*

РИҚБА//РИҚБАТ *а. رقبه/رقبت* чизеро ба таҳти назорат ва мушоҳида гирифтани, дар паи чизе шудан.

РИҚҚАТ *а. رقت* меҳрубонӢ, нармдилӢ, шафқат.

РИҚҚАТАНГЕЗ *رقت انگیز* он чи ҳисси дилсӯзӣ ва шафқат ба амал меорад.

РИҚҚАТОВАР *رقت آور ниг. рикқатангез.*

РИҚОҚ//РУҚОҚ *а. رقاق* нони тунук, нони но-зук.

РИҚОӢ *а. رقاّع таър.* яке аз тарзҳои навишт дар хатти арабӣ.

РИМ I *ريم* чирки ҷароҳат: **рим кардан** чирк кардан, чирк гирифтани.

РИМ II *ريم* навъи сафедор, рем.

РИМА *ريمه* чирки кунҷи ҷашм ва беҳи миҷгонҳо, хилд, хилдиқ.

РИМДОР *دار ريم* дорои рим, чиркдор.

РИМӢ *ريمی* мансуб ба Рум; **рақамҳои римӣ.**

РИМКАШ *ريم کش* чирк гирифтани, ғасод гирифтани.

РИМНОК *ريمناк ниг. римдор.*

РИНГ *англ. رينگ* майдончаи муштзанӣ.

РИНД *رند* 1. зирак, ҳушёр, бебок. 2. он ки нисбат ба фармудаҳои шариат ва оину русуми ҷории ҷамъияти бепарво мебошад, лоқайд, озодфикр.

РИНДӢ *رندی* кирдор ва рафтори ринд, лоқайдӢ, айёшӣ, озодфикрӣ.

РИНДОНА *رندانه* риндӣ; бебокона.

РИОЯ//РИОЯТ *а. رعايه//رعايت* посдорӣ, нигоҳдорӣ, мулоҳиза; эҳтиром, нигоҳ доштани поси хотири касе; **риояти интизом** нигоҳдории тартибу қоида; **риоят кардан** пос доштан, нигоҳ доштан, мулоҳиза кардан, меҳрубонӣ изхор намудан, тарафгирӣ ва ҳимоя кардан; **риоят кардан** поси хотири касеро нигоҳ доштан, навозиш ва меҳрубонӣ кардан дар ҳаққи касе.

РИСОЛА *а. رساله* 1. мактуб, нома, хат; китоби хурд, китобча. 2. асар, асари илмӣ оид ба ягон масъала. 3. *таър.* маҷмӯаи оину қоидаҳои косиб ва ҳунармандон.

РИСОЛАТ *а. رسالت ниг. рисола;* 1. сафирӣ. 2. д. нубувват, пайғамбарӣ, расули аз тарафи Худо ба бандагон.

РИТЛ *а. رطل ниг. ратл II.*

РИТМ *ю. ريثم* такрори мунтазами унсурҳои (ҷузъҳои) маълум дар садо, оҳанг, зарб, ки

дар мусиқӣ мавзунӣ ба вучуд меорад.

РИФҚ *а.* رفق *кит.* нармӣ, мулоимат, мадоро, меҳрубонӣ, лутф.

РИФОҲ *а.* رفاه *ниг.* рафох.

РИХ ريخ 1. саргини обакии одам ва ҳайвонот, пасифканд. 2. чирки чашм, хилм.

РИХИН ريخين шикамрав, олуи ба пасифканд; як ғӯсолаи рихин подоро ҳаром мекунад (*зарб.*).

РИХИНАК ريخينگ донаҷаҳои майда дар пусти одам, гармиҷа.

РИХИНАКДОР ريخينگ дорои гармиҷа, гармиҷа доштан.

РИҶО *а.* رجاء *кит.* умед, орзу, умедворӣ, чашмдошт.

РИШ ريش мӯйҳои рӯй ва зерӣ манаҳи мардон; риши кулӯта риши лӯнда ва гирда; ришу фаш салобатнокӣ ва синну сол; риш мондан мӯйҳои рӯйро натарошида нигоҳ доштан; риши худро дар роҳи чизе сафед кардан дар расидан ба мақсаде бисёр кӯшиш карда таҷрибаи зиёд андӯхтан.

РИШВА(Т) *а.* رشوت/رشوه пул ё чизе ки барои пеш бурдани коре ё баровардани ҳукме бар ҳилофи қонун ба каси мансабдоре дода мешавад, пора; ришва гирифтани (хӯрдани) пора ситондан, аз касе чизе ё маблағе гирифта кореро бар ҳилофи қонун ба ҷо овардан; ришва додан барои пеш бурдани коре ба мансабдоре пул ё чиз додан, пора додан.

РИШВАГИР رشوه گير гирандаи пора, ришвахӯр, порахӯр.

РИШВАГИРӢ رشوه گيري ришвахӯрӣ, порагирӣ, порахӯрӣ, ришваситонӣ, коррупсия.

РИШВАДИҲАНДА رشوه دهنده порадиҳанда, диҳандаи пора.

РИШВАСИТОН رشوه ستان *ниг.* ришвагир.

РИШВАСИТОНӢ رشوه ستاني *ниг.* ришвагирӣ.

РИШВАХОР/РИШВАХӢР رشوه خوار/رشوه خور он ки пора мегирад, порагиранда, порхӯр, порагир, порахор.

РИШВАХӢРӢ رشوه خوري порагирӣ, порахӯрӣ, гирифтани ришва, гирифтани пора, коррупсия.

РИШГИРАК ريش گيرк мошинаи барқии маҳсури ришгирӣ (риштарошӣ).

РИШГОВ ريش گاو *кит.* аҳмак, аблаҳ, гоҷ; хомтамаъ.

РИШДАРОЗ ريش دراز марде, ки дорои риши дароз аст, дорандаи риши дароз, дарозриш.

РИШДОР ريش دار он ки риш баровардааст ё ришаш натарошида аст, дорандаи риш.

РИШК رشك тухми шабуш, гардак, сабӯсак.

РИШКАЛОН ريش كلان марде, ки риши калону анбӯҳ дорад, дорандаи риши анбӯҳ ва калон.

РИШҚА رشقه *гуфт.* алафи беда, юнучка.

РИШНОК ريشناк ришдор, дорои риш.

РИШСАФЕД ريش سفيد дорои риши сафед, сафедриш, мӯйсафед, батаҷриба, ба обурӯй.

РИШСИӢХ ريش سياه марде, ки мӯйҳои ришаш ҳанӯз сафед нашудааст.

РИШТ رشت *кит.* табиат, ниҳод, сиришт.

РИШТА I رشته ресида, тобидашуда; ресмон, нах; риштаи марворид ресмоне, ки ба он донаҳои марворид ҷида шудааст, шаддаи марворид; сари риштаи худро ғум кардан ҷи кардани худро надониста мондан; риштаи дӯстиро буридан бо касе тарки робита кардан, алоқаи улфат ва рафокатро қандан; ба риштаи назм қашидан ба назм даровардан, мавзӯеро дар шакли манзум баён кардан; риштаи фикри (хаёли) қасеро буридан (қандан) ба фикрронии касе ҳалал расонидан; риштаи дӯстӣ пайванди рафокат.

РИШТА II رشته *тиб.* пайдо шудани чизи кирмонанди сафеди сард дар зерӣ пусти бадан дар натиҷаи нӯшидани обҳои истодаи гандида ва табоҳшуда: бемории ришта.

РИШТААЛАФ رشته علف алафҳои риштамонанд.

РИШТАӢ رشته اي مانсуб ба ришта.

РИШТАКАШ رشته کش он ки кирми риштаро аз тағи пусти қашидани мегирад.

РИШТАМОНАНД رشته مانند монанди ришта, ба сони ришта.

РИШТАН رشتن ресидан, тобидан (*нашм ё пахтаро*), тофтан.

РИШТАРОШ ریش تراش тарошандаи риш, он ки ӯ он чи барои риштарошӣ истифода мешавад.

РИШТАРОШАК ریش تراشк поку, асбоби риштарошӣ.

РИШТАРОШИДА ریش تراشیده марде, ки ришаш тарошида аст.

РИШТАРОШӢ ریش تراشی амали риштарош, тарошидани мӯҳои рӯй бо поку ва ғ.

РИШТАШАКЛ رشته شکل ба шакли ришта, монанди ришта.

РИШТУНУК ریش تنک камриш, бузриш; кӯса.

РИШХАНД ریش خند масхара, истехзо, мазох.

РИШХАНДОМЕЗ ریش خند آمیز масхараомез, истехзоомез.

РИШЧУНБОНӢ ریش جنبانی маҷ. тамаллуқ, рафтори хушомадомез, балеғӯӣ.

РОБИТА رابطه бастагии байни ду чиз, пайванд, бастагӣ, алоқа.

РОБОТ چ. رابات дастгоҳи маснӯии шабеҳ ба одам, ки ин ӯ он корро тибқи барнома иҷро мекунад.

РОВ راو растании кӯҳии соқааш ғафси сафед, ки хӯроки чорпост.

РОВАД رواد кит. чое, ки марғзор, обҳои равон ва пуштаҳо дорад.

РОВАК راک кит. соф, пок, холис, софу беғубор.

РОВАКӢ راک کي кит. соф, беғаш, холис, тоза.

РОВАРО//РААВРО راورا//راورا хорпушт, чайра.

РОВӢ ا. راوی он ки хабар ӯ суханеро аз қавли дигаре нақл (ривоят) мекунад, ривояткунанда; **ровиёни ахбор** ривояткунандагони хабарҳо.

РОҒ I راغ шикофи байни ду табақаи дар.

РОҒ II راغ домани кӯҳ, чаманзор, марғзор.

РОҒА-РОҒА راجه راجه ҳалқа-ҳалқа.

РОҒДАНДОН راجدندان он ки дар байни дандон-ҳояш фосила мавҷуд аст.

РОҒДОР راج دار шикофдор.

РОҒИБ ا. راجب моил, хоҳон, толиб, рағбатдор (ба ягон чиз).

РОҒӢ راجي мансуб ба **Роғ (маҳал)**.

РОД راد кит. сахӣ, ҳимматбаланд, ҷавонмард.

РОДӢ رادی кит. олиҳимматӣ, олиҷаноб, сахӣ.

РОДМАНИШ رادمنش табиати мардона, ҷавонмардона, ҷавонмард, озодмард.

РОДМАНИШӢ رادمنشی мансуб ба **ҷавонмардӣ**; ҷавонмардӣ озодагӣ.

РОДМАРД رادمرد марди сахӣ, дасткушод, баландҳиммат, ҷавонмард, озодмард.

РОДМАРДӢ رادمردی ҷавонмардӣ, олиҳимматӣ.

РОЗ راز он чӣ дар замири дил аст, матлаби пинҳонӣ, сирри дил.

РОЗАК رازک гиёҳи бисёрсолаи муаттар, ки дар баъзе аз кишварҳо парвариш карда мешавад.

РОЗАККОР رازک کار он ки розак кошта парвариш мекунад.

РОЗАККОРӢ رازک کاری коштан ва парвариши розак.

РОЗГӢӢ رازگوی гӯяндаи роз.

РОЗДОН رازدان он ки сирри ниҳони касеро медонад, воқиф ба сирру асрори касе, дӯсти содиқ, ҳолдон.

РОЗДОНӢ رازدانی сирдонӣ, ҳолдонӣ, аз ҳолу аҳволи касе хабардор будан.

РОЗДОР رازدار рознигаҳдор, он ки сирри касеро медонад, шахси мӯътамад, одами дилпур.

РОЗДОРӢ رازداری сирнигоҳдорӣ, доштани сир.

РОЗИГӢ رازیگی ризоят, розӣ будан, қонеъшавӣ, хурсандӣ.

РОЗИЁНА راضیانه тухми растании хушбӯи ба зира монанд, ки дар тиб ба кор меравад, бодиён.

РОЗИҚ ا. رازق рӯзидиҳанда, расонандаи тӯшай ҳаррӯза (яке аз сифатҳои Худо).

РОЗӢ ا. راضی хушнуд, хурсанд, қонеъ.

РОЗКУШО رازکشا кушояндаи роз, асроркушо.

РОЗКУШОӢ رازکشائی кушодани роз, ифшон-роз.

РОЗНИГАХДОР رازنگهدار *ниг. роздор.*

РОИЗ *а. رايض kit.* тарбияткунанда ё ромкунандаи асп ва монанди он.

РОИҚ *а. رايق олӣ,* хушоянд, пешрафта, мутаракқӣ, устувор.

РОИҲА *а. رايحه бӯй,* бӯи хуш.

РОИҚ(А) *а. رايجه/رايج чорӣ,* равон, мутадовил, он чи ки дар истёъмол бошад (*мас., пул*).

РОӢ *а. رائى 1. чӯпон,* подабон, галабон. 2. *мач.* ҳоким, амир.

РОӢ I راي раъй, фикр, акида.

РОӢ II راي *ниг. роча;* лақаби ҳукмдорон ва ашрофони Ҳинд.

РОӢГОН رايگان муфт ба даст даромада, муфт, бепул.

РОӢЗАН رايزن мушовир, маслиҳатдиҳанда, гӯяндаи фикр ва мулоҳизаи нек.

РОӢЗАНӢ رايزنى машваратхона, маслиҳатхона, ҷойи рой задан.

РОӢСОЗ راي ساز *kit.* маслиҳатгар, машваратдиҳанда, корсоз.

РОӢШИНОС راي شناس *kit.* касе, ки баду неки корро дониста, маслиҳатхоро мулоҳиза мекунад.

РОК//РОГ I راگ/راک *мус.* яке аз оҳангҳои шашмақом.

РОК II راک *kit.* кӯчқор.

РОКИБ *а. راكب kit.* савор, саворшуда; савораи асп, ароба ё киштӣ.

РОКИД *а. راكد* истода ва беҳаракат, *мач.* бедуни фаъолият.

РОҚИМ *а. راقم* нависанда, нигоранда; **роқими ин сатрҳо** нигорандаи ин сатрҳо (нигоранда дар ҳаққи худ мегӯяд).

РОҚӢ I *а. راقى kit.* болораванда, тараққиқунанда, касе, ки дар соҳае тараққӣ мекунад.

РОҚӢ II *а. راقى* афсунгар, азоимхон, дуохон.

РОЛ *фр. رال 1. ифодаи рафтор* ва гуфтори яке аз ашхоси намоишнома дар сахна аз тарафи хунаrpеша, нақш. 2. тарз, андоза ва мавқеи иштироки касе дар коре, мавқеъ.

РОМ I رام омӯхта, дастомӯз, улфатгирифта, мутеъшуда; **ром кардан** дастомӯз кардан, мутеъ намудан.

РОМ II رام рӯзи бисту якуми ҳар моҳи шамсӣ.

РОМ III رام *англ.* як навъ шароби сахттаъсир.

РОМАН *фр. رامن 1. адш.* достони бадеии мансур, ки ягон раванди мураккаби ҳаётӣ ё чандин ҳодисаи аз зиндагӣ гирифташуда ва инкишофи онҳоро тасвир мекунад. 2. муносибати ошиқона дар байни зану мард.

РОМАННАВИС رامن نويس он ки роман таълиф мекунад, нависанда ва эҷодкунандаи роман.

РОМАНС *фр. رامنس мус.* оҳанг ё суруди ошиқонаи ҳиссиётангез.

РОМАНТИЗМ *фр. رامنتيزم адш.* яке аз равияҳои адабӣ дар Аврупо, ки аввалҳои асри 19 дар Олмон ташаккул ёфта, баъдтар дар Фаронса ва мамлакатҳои дигар низ мавқеъ пайдо кардааст.

РОМАНТИК *фр. رامنتيك 1. пайрави романтизм* дар адабиёт ва санъат. 2. ҳаёлпарвар.

РОМБ *ю. رامب риёз.* чоркунчае, ки ҳама тарафҳояш баробар буда, аммо гӯшаҳояш баробар намебошанд.

РОМБШАКЛ رامب شكل ромбмонанд, шабеҳи ромб.

РОМГАШТА رام گشته дастомӯзшуда, омӯхта; *муқоб. ваҳшӣ.*

РОМИШ رامش 1. оромӣ, дамгирӣ, роҳат; шодӣ, хушӣ, тараб. 2. лаззат. 3. суруд, нағма.

РОМИШГАР رامشگر хонанда ва навозанда, мутриб, сурудхон, муғаннӣ.

РОМИШГАРӢ رامشگري *мансуб ба* **ромишгар**; амали ромишгар.

РОМИШГОҲ رامشگاه ҷои шодию тараб.

РОМИШӢ رامشى *kit.* 1. ромишгар, созанда, мутриб, ҳофиз. 2. хурсандӣ, шодӣ, хушхолӣ, шодмонӣ.

РОМКУНАНДА رام كننده он ки чизе ё касеро ба худ ром мекунад.

РОМКУНӢ رام كنى дастомӯз кардан, улфат кардан, хӯчир кардан.

РОМНАШАВАНДА رامنشونده ҳайвоне, ки ром (дастомӯз) намешавад, *маҷ.* фармоннобардор, мутеънашаванда.

РОМРӯЗ رامروز *кит.* рӯзи ром, рӯзи бисту якуми ҳар моҳи шамсӣ.

РОМШУДА رامشده аҳлишуда, хонагишуда.

рон ران 1. *асоси замони ҳозира аз феъли рондан.* 2. *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои, ронанда (воситаҳои нақлиётӣ ё суҳангӯӣ): киштирон, суҳанрон.*

РОН ران қисми болоии пой инсон ё ҳайвон аз камар то зону, сон; **рони малах** *маҷ.* чизи бисёр ками назарногиру камарзиш.

РОНАНДА راننده он ки чизе ё ҷонвареро меронад, он ки воситаи нақлиётро меронад, шофёр.

РОНАНДАГӢ رانندگي касб (шуғл ва кори) ронанда, ронанда будан, рондани воситаҳои нақлиётӣ.

РОНДА رانده берун карда, матруд, бадарғашуда.

РОНДАН راندن 1. равондан, ба ҳаракат водор сохтан, ба роҳ андохтан (*чорпо ё мошинро*). 2. берун кардан, пеш кардан, ҳай карда бароварда фиристодан. 3. бадарға (табъид) кардан. 4. исҳол кардан (*меъда ё шикамро*). 5. шудгор кардан: **бо трактор заминро рондан**. 6. нутқ кардан (намудан), баён кардан: **суҳан рондан**.

РОНДАШУДА راندهشده таркшуда, бадарғашуда, пешкарда.

РОНИШ رانش *исми амал аз рондан*; рондан.

РОНОНДАН رانندن *тарзи бавоситаи рондан*; ба рондан водоштан.

РОСИД ا. راصد *кит.* муҳокиб; расадкунанда, мунаҷҷиме, ки ситора ва ё сайёраҳоро мушоҳида мекунад.

РОСИЛ ا. راسل *кит.* ирсолкунанда, фиристанда, роҳикунанда.

РОСИМ ا. راسم *кит.* баҷоорандаи расму одат.

РОСИХ ا. راسخ *кит.* мустаҳкам, устувор, побарҷо; **имони росих** имони мустаҳкам.

РОСИХДАМ راسخدم *кит.* он ки фикру андеша-

аш собит мебошад, он ки дар фикраш устувор аст.

РОСИХҚАДАМ راسخقدم *кит.* собитқадам, устуворқадам.

РОСТ راست 1. он чи дар тарафи рост воқеъ бошад; *муқоб.* **чап**; **дасти рост** а) дасте, ки дар тарафи рост бадан воқеъ аст; б) ҷониби рост. 2. мустақим, бе печу хам; *муқоб.* **каҷ**; **хати рост**. 3. сухани дуруст, саҳеҳ; ҳақ; *муқоб.* **дурӯғ**; **он ҷӣ гуфтаи ҳақ асту рост**. 4. баробар, расо. 5. муносиб, мувофиқ, мутобиқ; **рост омадан** мувофиқ омадан, дуруст омадан. 6. *ба шакли ҷамъ* **ростон** одамони поқу покниҳод. 7. *мус.* яке аз мақомҳои классикӣ.

РОСТА راسته *ниг.* **рост**; *муқоб.* **чаппа**.

РОСТБАРОМАДА راستبرآمده он чи бе печу хам сар ба боло кашидааст.

РОСТБИН راستبين беғараз, он ки ба масъалае ҳолисона назар мекунад, ҳақиқатбин.

РОСТГАРО راستگرا *маҷ.* узв ё дорои гироиш ба ҷиноҳи рост; *муқоб.* **чапгаро**.

РОСТГУФТОР راست گفتار *ниг.* **ростгӯӣ**.

РОСТГӢ (ӣ) راستگوӣ он ки сухани дурусту ҳаққонӣ мегӯяд; *муқоб.* **дурӯғгӯӣ** ва **каззоб**.

РОСТГӢША راست گوشه *риёз.* он чи гӯшаҳои рост (қоима) дорад, чоркунҷае, ки гӯшаҳои росткунҷаанд.

РОСТДИЛ راستدل поквичдон, неқфитрат; содиқ, вафодор.

РОСТИН راستين *гуфт.* ҳақиқӣ, воқеӣ.

РОСТӢ راستى 1. сидқ, садоқат, дурусткори. 2. мустақимӣ; *муқоб.* **каҷи**. 3. ростгӯӣ, дурусткорӣ.

РОСТКИРДОР راست کردار *ниг.* **росткор**.

РОСТКИРДОРӢ راست کرداری *ниг.* **росткорӣ**.

РОСТКОР راست کار дурусткор, одами амин, содиқ дар муомила ва рафтор.

РОСТКОРӢ راست کاری дурустӣ дар муомила бо одамон ва дар муносибат ба кор ва вазифа.

РОСТКУНҶА راست کنجه *ниг.* **ростгӯша**.

РОСТҚАВЛ راست قول дурустрафтор, ростгӯ.

РОСТҚАВЛӢ راست قولӣ қавлу гуфтори рост ва дуруст.

РОСТҚАЛАМ راست قلم он ки дуруст ва саҳеҳ менависад; *мач.* одами ростгӯ, бовичдон.

РОСТНАМО راست نما он чи дар зохир дуруст ба назар меояд.

РОСТНОКӢ راست ناکي *гуфт.* 1. рост. 2. рост истода.

РОСТО راستа дуруст, саҳеҳ, рост; **ба росто** дуруст, ҳақиқатан, ба ростӣ.

РОСТОӢ راستائي тасодуф, бо ҳам нохост рӯ ба рӯ омада мондан.

РОСТРАВ راسترو дурусткор, одами нек, одил.

РОСТФИКР راست فکر он ки фикру андешаи рост дорад, ростандеш.

РОСТФИКРӢ راست فكري андешаи дуруст рондан, ростандешӣ.

РОСТХАТТА راست خطّه дорои хати рост, бо хати рост.

РОСТХАТТӢ راست خطّي хати рост доштан.

РОСУ راسو ҳайвонест калонтар аз муши хонагӣ, рангаш хокистари зардҷатоб, ки мор ва муши одиро шикор мекунад, онро мири мушон ё муши хурмо низ меноманд.

РОТА *фр.* راته қисми ҳарбӣ, ки аз се взвод иборат буда, ба ҳайати баталион ворид мегардад.

РОТИБ I *а.* راتب собит, устувор, барқарор, мустаҳкам.

РОТИБ II *а.* راتب ҳаққи муқаррарӣ; миқдори муайяни ҳӯроквории якрӯза; маош, қарорӣ.

РОТИБА *а.* راتبه *муаннаси* **ротиб II**; маош, нафақа; стипендия.

РОТИБАХӢР راتبه خور *кҳн.* он ки маоши муқаррари моҳона ё солона мегирад, нафақагир.

РОТИҚ *а.* راتق *кит.* идорақунанда, касе, ки ҳалли масъала дар дасти ӯст; **ротиқу фотик** иҷроқунанда, коргузори соҳибтадбир.

РОТОР *лот.* راتار чарх ё қисми ҳаракатқунанда (гарданда) дар мошинҳо.

РОФА رافه *бот.* гиёҳи кӯҳсор, ки ба сири кӯҳӣ монанд аст.

РОФАТ *а.* رافت *ниг.* **раъфат.**

РОФЕӢ *а.* رافع 1. касе, ки чизеро баланд мебардорад, баландқунанда. 2. он ки арзу дод пешии ҳокиму қозӣ мебарад; касе, ки пайғом бурда меорад.

РОФИЗӢ *а.* رافضي 1. гурӯҳе аз лашкар ё одамони одӣ, ки сардори худро тарк карда, рафта бошанд. 2. *д.* як гурӯҳ аз пайравони мазҳаби шиа, ки бо сабаби низое сардори худ Зиёд ибни Алиро тарк карданд. 3. *киноя* аз аҳли ташаййӯъ.

РОӢ I راه 1. чое, ки мардум аз он рафтуой мекунад, чода, гузаргоҳ. 2. равиш, тарз; **роху расм.**

РОӢ II راه мақом, нағма, оҳанг, наво.

РОӢ III *а.* راح 1. шодӣ, хурсандӣ, шодмонӣ. 2. шароб, май.

РОӢАКӢ راهكي *гуфт.* рохгузар, роҳакӣ, пиёдагард, сафарқунанда; **роҳакӣ шудан** равона шудан, ба рох баромадан.

РОӢАТ *а.* راحت осудагӣ, осоиш, истироҳат; *муқоб.* **азоб** ва **машаққат.**

РОӢАТАНГЕЗ راحت انگيز роҳатбахш, он чи боиси осудагӣ гардад; **роҳатангези рӯх киноя** аз шароб.

РОӢАТАФЗО راحت افزا *ниг.* **роҳатфазо.**

РОӢАТБАХШ راحت بخش он чи боиси осоишу фароғати кас мебошад.

РОӢАТИҶОН راحت جان барфшира, хӯрише, ки ба барфу ях ширинӣ рехта тайёр мекунад.

РОӢАТӢ راحتي 1. истироҳат, осоиш, фароғат. 2. *гуфт.* бемори роҳатӣ, беморе, ки солҳо дар бистари беморӣ меҳобад.

РОӢАТКУРСӢ راحت كرسی курсии роҳат, курсии нарма.

РОӢАТОВАР راحت آور *ниг.* **роҳатбахш.**

РОӢАТОМЕЗ راحت آميز осоишбахш, хушҳолангез; омехта ба осоиш.

РОӢАТУЛӢУЛҚУМ *а.* راحت الحلقوم шириние, ки аз нашоиста, орд, қанд ва мағзи бодому ҷавз

- тайёр карда мешавад.
- РОҲАТФАЗО(Ӣ)** (راحت‌فزا(ی)) он чи фароғат у осоиши касро зиёд мекунад.
- РОҲБАЛАД** راه‌بلد роҳдон, он ки чигунагии роҳро медонад ва касонро роҳнамоӣ мекунад.
- РОҲБАНД** راه‌بند он чи пеши роҳи чизеро мегирад.
- РОҲБАНДОН** راه‌بندان оини роҳбандӣ дар туйи арӯсиву домодӣ ва маросимҳои дигар.
- РОҲБАР** راهبر 1. он ки роҳ нишон медиҳад, он ки касонро дар роҳе ҳидоят мекунад, ҳодӣ, роҳнамо. 2. сардор, мудир; роҳбари идора.
- РОҲАТТАЛАБ** راحت‌طلب 1. он ки осоишу фароғат меҷӯад. 2. он ки бекорию дуст меҳорад.
- РОҲАТТАЛАБӢ** راحت‌طلبی осудагӣ хоштан, фароғат хоштан, оромӣ талабидан.
- РОҲБАРЗЕБ** راهبرزیب ба роҳбарӣ лоиқ, он ки сазовори роҳбар шудан аст.
- РОҲБАРИКУНАНДА** راهبری‌کننده он ки дар сари идора ё муассисае истода, онро идора мекунад, роҳнишондиҳанда, дастурдиҳанда, роҳнамоикунанда.
- РОҲБАРИЯТ** راهبریت *ниг.* хайати роҳбарият.
- РОҲБАРӢ** راهبری роҳнишондиҳӣ, роҳнамоӣ, ҳидоят.
- РОҲБИН//РАҲБИН** راه‌بین//ره‌بین роҳшинос, роҳдон, роҳбалад.
- РОҲБОН** راه‌بان нигоҳубинкунандаи роҳ, посбони роҳ, роҳдор.
- РОҲБОНӢ** راه‌بانی посбонӣ ва муҳофизати роҳ.
- РОҲВОР I //РАҲВОР** راه‌وار//ره‌وار 1. маркаби хушрафтор, аспӣ тезрав. 2. *маҷ.* тезрав, зудрав, зудсайр.
- РОҲВОР II //РОҲВАР** راه‌وار//ره‌وار *кит.* осон, салис, ғаҳмо, возеҳ, равон.
- РОҲГАРД** راه‌گرد он чи роҳ мегардад, роҳрав.
- РОҲГАРДӢ** راه‌گردی ғашт, роҳравӣ.
- РОҲГУЗАР** راه‌گذر *ниг.* раҳгузар.
- РОҲГУЗОР** راه‌گذار 1. *ниг.* раҳгузар. 2. роҳ, кӯча, гузаргоҳ.
- РОҲГУМ** راه‌گم бераҳашуда, гумкардаи роҳ; **роҳгум задан** роҳро гум кардан, бераҳа шудан.
- РОҲГУМЗАДА** راه‌گم‌زده бераҳашуда, роҳгумкарда.
- РОҲГУМКАРДА** راه‌گم‌کرده он ки бераҳа шудааст ё роҳи рафтаниашро намедонад.
- РОҲДАВАК** راه‌دوک *ниг.* раҳдавак.
- РОҲДИДА** راه‌دیده :**чаши роҳдида** чашме, ки ҳаёлолуд ба роҳ дӯхта шуда бошад.
- РОҲДОН** راه‌دان *ниг.* роҳбалад.
- РОҲДОР** راه‌دار 1. нигоҳбони роҳ. 2. раҳ-рах.
- РОҲДОРӢ** راه‌داری посбонӣ ва назорати роҳҳо.
- РОҲӢБ** راه‌یاب 1. он ки роҳро медонад. 2. *маҷ.* чорасоз, илҷебанда, мушқилкушои қор.
- РОҲӢБӢ** راه‌یابی роҳ ёфтан, пайдо кардани роҳ барои иҷрои қоре.
- РОҲӢФТА** راه‌یافته он ки роҳи мақсудро пайдо кардааст; *маҷ.* ҳидоятшуда, ростагар.
- РОҲЗАН** راه‌زن дузди сари роҳ, он ки дар роҳҳо роҳгузаронро ғорат мекунад, дузд.
- РОҲЗАНӢ** راه‌زنی дуздӣ дар сари роҳҳо, ғоратгарӣ, дуздӣ.
- РОҲЗАНОНА** راه‌زنانه ба тариқи роҳзанӣ, дуздӣ, ғоратгарӣ, дуздона, ғоратгарона.
- РОҲИБ** a. راهب рӯҳониин дайрнишини масеҳиён, ки тарки дунё кардааст.
- РОҲИБИЯТ** راهبیت *мансуб ба роҳибӣ.*
- РОҲИБӢ** راهبی *мансуб ба роҳиб;* порсой, тарки дунё кардан, дайрнишинӣ, роҳиб будан.
- РОҲИЛ** a. راهل *кит.* вафотёфта, даргузашта.
- РОҲИЛА** a. راهله :**зоду роҳила** он чи дар сафар аз ашёву хӯрокворӣ бо худ гиранд, тӯша.
- РОҲИН** a. راهن гаравгузоранда, гаравгузор, гаравмон; *маҷ.* миннатгузор.
- РОҲИОҲАНЧӢ** راه‌آهنچی он ки дар нақлиёти роҳи оҳан хидмат мекунад, ходими роҳи оҳан.
- РОҲӢ** راهӣ раванда, сафаркунанда, сафаракӣ,

равона; **роҳӣ кардан** равона кардан, фиристодан; **роҳӣ шудан** равона шудан, ба роҳ даромадан.

РОҲКИРО راه کرا музде, ки хангоми сафар барои воситаи нақлиёт пардохта мешавад, пули кироия нақлёт.

РОҲКУШО//РОҲКУШОЯНДА //راه کشا он ки роҳи бастаро боз мекунад; *мач.* мушкилкушо, чорасоз; кушояндаи роҳ, он ки роҳ мекушояд.

РОҲКУШОӢ راه کشایی *мач.* чораандешӣ, мушкилкушоӣ.

РОҲКУШОЯНДА راه کشاینده *ниг.* **роҳкушо.**

РОҲНАВАРД راهنورد 1. мусофири пиёдарав, роҳпаймо. 2. *мач.* маркаб, асп.

РОҲНАВАРДӢ راهنوردی пиёдагардӣ, пиёдаравӣ.

РОҲНАМО(Ӣ) راهنما(ی) он ки роҳ нишон медиҳад, роҳбар, пешво.

РОҲНАМОӢ راهنمایی роҳнишондиҳӣ, роҳбарӣ, ҳидоят.

РОҲНАМУН راهنمون роҳнамо, роҳбар, роҳнамоӣ.

РОҲНИШИН راهنشین он ки дар сари роҳи мардум менишинад, гадои сари роҳ; *мач.* ғариб, бехонумон.

РОҲНИШОНДИҲӢ راهنشان دهی *ниг.* **роҳнамоӣ.**

РОҲНОМА راهنما китоби роҳнамоии мусофирон ё киштибонон.

РОҲОВАРД راه آورد тӯҳфае, ки аз сафар чун ҳадя меоранд, савғотӣ.

РОҲПАЙМО راه پیمای 1. роҳраванда, сафаркунанда. 2. он ки бо мақсади иброз намудани мақсади сиёсии худ бо гурӯҳе аз мардум дар хиёбон ё кӯчае роҳпаймой мекунад.

РОҲПАЙМОӢ راه پیمایی амали роҳпаймо; **даст ба роҳпаймой задан** ба тариқи роҳпаймой эътироз баён кардан.

РОҲПОӢ راه پای посбони роҳ, нигоҳубинкунанда ба тартибу дурустии роҳҳо.

РОҲПУӢ راه پوی 1. маблағе, ки барои убури аз роҳҳо гирифта мешавад. 2. *ниг.* **роҳкиро.**

РОҲПӢ راه پوی 1. он ки роҳ меравад,

роҳраванда. 2. *мач.* асп, маркаб.

РОҲРАВ//РАҲРАВ راهرو//رهرو 1. роҳраванда, роҳпаймо. 2. гузаргоҳ, долон.

РОҲРАВӢ راهروی пиёда сайру гашт намудан.

РОҲРАВОН راهروان дар ҳолати роҳравӣ, роҳгашта истода.

РОҲСАНЧ//РАҲСАНЧ راهسنج//رهسنج он ки роҳро ба ҳубӣ ва дурустӣ медонад ва ба осонӣ тай мекунад, роҳпаймо.

РОҲСИПОР راهسپار тайкунандаи роҳ, раванда.

РОҲСОЗ راهساز он ки роҳ (чода) дуруст мекунад, мутахассиси роҳсозӣ, чодасоз.

РОҲСОЗӢ راهسازی сохтани роҳ, чодасозӣ.

РОҲТӢША//РАҲТӢША راهتوشه//رهتوشه тӯшаи роҳ, захираи хӯрок барои роҳ, зоди сафар.

РОҲХАРЧӢ راهخرجی маблағе, ки барои масоифи роҳ вақти сафар бо худ гирифта мешавад.

РОҲХАТ راهخط хуччат ё рухсатномаи сафар.

РОҲХАТӢ راهخطی *ниг.* **роҳхат.**

РОҲЧӢӢ(Ӣ) راهجو(ی) он ки роҳ мечӯяд; *мач.* чӯяндаи илочи коре, илоҷёб.

РОҲШИНОС راهشناس он ки роҳро нағз медонад, роҳдон, роҳбалад.

РОҶА راجه ҳукмдор дар Ҳиндустон.

РОҶЕУННАҚД ا. راجع النقد нақд баргардондашаванда; қарзе, ки нақдан баргардонда мешавад.

РОҶЕЪ ا. راجع 1. *кит.* бозгашткунанда, баргарданда. 2. оид..., доир..., оид ба..., доир ба..., дар хусуси...

РОҶӢ ا. راجی умедвор, нигарон, таваққӯъкунанда.

РОШ راش 1. канорҳои баланд кардашудаи кишт, ки онро аз қитъаҳои дигар чудо мекунад, вод, марза. 2. як навъ дарахти булутмонд.

РОШИД ا. راشد 1. касе, ки бо роҳи рост меравад, бо роҳи рост раванда, он ки рост ва ҳақро ёфтааст. 2. нишондиҳандаи роҳи рост, роҳнамои тариқи роҳи рост; **хулафои роши-**

дин чор нафари наздиктарин пайравони Муҳаммади пайгамбар (с) (Абӯбакр, Умар, Усмон ва Алӣ); *маҷ.* шахси диндор.

РОШКАШ راشكش он ки ва ё он чи марзаи китъаи заминро мекашид, водкаш.

РОШКАШӢ راشكشى амали рошкаш, водкашӣ.

РОЯЛ *фр.* رايال асбоби мусиқӣ, ки ба воситаи ангуштҳо навохта мешавад.

РОЯТ *а.* رايات парчам, байрак, алам, ливо.

РУАСО *а.* رؤسا *ҷ.* раис, сарон, сардорон, бузургон.

РУБ(Б) *а.* رب *кит.* оби (шираи) меваҳо, шираи ҷӯшонда ғализ кардаи анор, олуболу ва ғ.

РУБЛ *р.* روبل номи пули собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ ва Русияи имрӯза.

РУБОБ رباب олати мусиқии торӣ, ки бо мизроб навохта мешавад.

РУБОБНАВОЗ ربابنواز навозандаи рубоб, рубобӣ.

РУБОИЁТ *а.* رباعيات *ҷ.* рубоӣ, рубоихо.

РУБОӢ *а.* رباعي *адиш.* шеъри чормисраие, ки мисраъҳои якум, дуюм ва чорумаш ҳамқофия мебошанд (*рубоӣ дар 24 вазни шаҷараи аҳрабу аҳрами баҳри ҳазаҷ суруда шуда, аз дубайтӣ бо ҳамин вазни худ фарқ мекунад*).

РУБӢ *а.* ربع чоряк, яке аз чор ҳиссаи ягон чиз; **рубӣ** маскун қисми хушкӣ ва маскуни замин, ба эътибори он ки аз чор се ҳиссаи сатҳи кураи Замин об ва як ҳиссааш хушкӣ аст.

РУД رود *мус.* яке аз олатҳои мусиқии тории қадим.

РУДЗАН رودزن руднавоз, касе, ки руд менавозад.

РУДНАВОЗ رودنواز рудзан, оҳангнавоз, мусикинавоз.

РУИН روين *ниг.* рӯин; он чи аз филизи рӯй (руҳ) сохта шуда бошад; *маҷ.* маҳкам, саҳт, бабардошт.

РУИНТАН روينتن *ниг.* рӯинтан; 1. он ки бадани қавӣ ва тобовар дорад ва зарби яроқ ба вай

асар намекунад; 2. руинтан-лақаби яке аз паҳлавонони «Шоҳнома»-Исфандиёр.

РУӢ/РӢ روى филизи сафеди кабудтоб, рӯх.

РУКН *а.* ركن 1. сутун, поя. 2. қисми бузургтар ва муҳимтари чизе, узви асосӣ. 3. *адиш.* дар арӯз қолибҳои муайян, ки вазнҳои асосии арӯзро ташкил медиҳанд.

РУКУД *а.* ركود 1. истодан, осудан. 2. ором шудан, ором гирифтани. 3. қарахтӣ: **солҳои рукуд**.

РУКУН *а.* ركون *кит.* майл кардан, эътимод кардан.

РУКӢ *а.* ركوع 1. ҳам шудан, яке аз шартҳои намоз, ки намозхон то расидани ду қафи даст ба сари ду зону ҳам мешавад. 2. *маҷ.* таъзим, тавозӯ.

РУҚАБО *а.* رقبا *ҷ.* рақиб.

РУҚАОТ *а.* رفعات маҷмӯаи навиштаҳо (мактубҳо).

РУҚӢА *а.* رقعه қоғазе, ки бар он чизе навишта бошанд, номаи қӯтоҳ, мактубча; дорухат.

РУҚИЯ *а.* رقيه *кит.* сеҳр, афсун, таъвиз.

РУЛ ҳол. رول олате, ки ронанда ба воситаи он мошин, кишти ё ҳавопайморо идора мекунад, фармон.

РУМӢ I رومي аҳли Рум; сохташуда дар Рум.

РУМӢ II رومي *киноя аз* ранги сафед: **румӣ ва зангӣ а) киноя аз ранги сафед ва сиёҳ; б) рӯзу шаб. 3. лақаб ва тахаллуси Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ.**

РУММОН *а.* رمان *кит.* анор.

РУМУЗ *а.* رموز *ҷ.* рамз.

РУМӢ *а.* رمج *кит.* найза, синон.

РУН رون *кит.* сабаб, иллат, ҷиҳат; **ба руни...**, **аз руни...** ба сабаби...

РУНОС روناس *кит.* решаи як навъ гиёҳ, ки аз он ранги сурх тайёр мекунанд.

РУОФ *а.* رعاф *кит.* хун рафтани аз бинӣ, хуни бинӣ.

РУПИЯ روپيه воҳиди пули Ҳиндустон.

РУС I روس номи халқ ва мамлакати Русия.

РУС

РУС II رس касе, ки бисёр хӯрок меҳӯрад, пурхӯр, шикампарвар; харис.

РУС III //РУСТ رست//رس маҳкам, мустаҳкам, сахт.

РУСБӢ//РУСПӢ روسي//روسي фохӣша, зани сабукпо, зани ҳарҷогард.

РУСЗАБОН روسزبان он ки бо забони руси гап мезанад.

РУСИДОН روسيدان касе, ки забони русиро ме-донад.

РУСӢ روسي 1. мансуб ба халқи рус. 2. забони халқи рус.

РУСПИЗОДА روسپي زاده писари зани фохӣша, ҳаромзода.

РУСПӢ روسپي ниг. русбӢ.

РУСТ I رست ниҳон, пинҳон, пӯшида; **руст кардан** пинҳон кардан, пӯшидан; **духтар рӯяшро руст кард**; **руст шудан** пинҳон шудан.

РУСТ II رست ниг. рус III.

РУСТА I رسته сифати феълӣ аз **рустан**; рӯида, болида, сабзида.

РУСТА II رسته ҳалвое, ки аз қанд ва мағзи бодому дона тайёр мекунад.

РУСТАМ رستم 1. номи паҳлавони асосии «Шохнома». 2. маҷ. далер, шучоъ, паҳлавон, тануманд.

РУСТАМДИЛ رستم دل далер, шучоъ.

РУСТАМОНА رستمانه чун Рустам, далерона, бо шучоат.

РУСТАН رستن рӯидан, сабзида баромадан, кабуд шудан.

РУСТАНӢ رستني рӯиданӣ, он чи аз замин рӯида мебарояд, гиёҳ, набот (**растанӣ** шакли маъмули нодурусти ин калима аст).

РУСТӢ رستي пинҳонӣ, махфиёна.

РУСТО روستа деҳ, деҳа, қишлоқ.

РУСТОӢ روستايي деҳотӣ, қишлоқӣ, он ки дар деҳ зиндагӣ мекунад.

РУСТОҚ روستاق шакли муарраби **русто**//**рӯсто**.

РУСУЛ ا. رسول ч. расул.

РУСТ-РУСТАКОНБОЗӢ رست رستگان بازی бозии бачагонае, ки яке аз бозикунандагон ишти-роккунандагони дигари бозиро, ки дар ҳар ҷо-ҳар ҷо пинҳон шудаанд, меҷӯяд, бачошавагон.

РУСУМ а. رسوم ч. **расм**; расмҳо, оинҳо, қонуну қоидаҳо, урфу одатҳо.

РУТАБ I а. رتب ч. **рутба**//**рутбат**.

РУТАБ II а. رتب кит. хурмо, хурмои тару тоза.

РУТБА а. رتبه дараҷа, мартаба, мақом, дараҷаи ҳарбӣ ё маъмурӣ.

РУТБАПАРАСТ رتبه پرست он ки ҷоҳу ҷалол, мартабаро меписандад, мансабпараст.

РУТБАПАРАСТӢ رتبه پرستي мансуб ба **рутбапа-раст**; мансабпарастӣ, рутбапараст будан.

РУТУБАТ а. رطوبت намӣ, тарӣ, намнокӣ; **руту-бати ҳаво** миқдори намнокӣ дар ҳаво.

РУТУБАТНОК رطوبتناك тар, нам, намнок; муқоб. хушк.

РУТУБАТНОКӢ رطوبتناكي тарӣ, намӣ, нам-нокӣ.

РУТУБАТНОПАЗИР رطوبت ناپذير он чи намиро ба худ намегирад.

РУТУБАТОМЕЗ رطوبت آميز рутубатнок, нам: боди рутубатомез.

РУТУБАТПАЗИР رطوبت پذير он чи намиро зуд ба худ мегирад.

РУТУБАТСАНЧ رطوبت سنج асбоби андозагири рутубат, намсанҷ.

РУФАҚО а. رفقا ч. **рафик**, рафикон.

РУФОТ а. رفات чизҳои шикаста, реза– реза шу-да, пӯсида, аз ҳам рехта (мас., устухони пӯсида).

РУФӢ رفو кҳн. баҳам дӯхтан ё танидани сӯроҳӣ ё ҷои пораи матоъ, гилем ва ғ. ба тавре ки ҷои ислоҳшуда ба осонӣ маълум нагардад, поргӣ, дарбех.

РУФӢГАР//РАФӢГАР رفوگر он ки руфӯ меку-над, руфӯкунанда, поргидӯз.

РУФӢГАРӢ رفوگري касбу амали руфӯгар; поргӣ кардан, дарбех кардан.

РУХ I رخ рӯй, ҳар як аз барчастиҳои ду чониби рӯй, гуна, чехра ораз, рухсора; **рух додан** рӯй додан, воқеъ шудан.

РУХ II رخ *варз.* мӯхрае аз мӯхраҳои шохмот, ки ба шакли бурҷ аст.

РУХ III رخ парандаи афсонавии мавҳум ва би-сёр бузург.

РУХАК رخк яке аз навъҳои зардолу.

РУХЗАРД رخزرد 1. он ки рӯяш зард метобад. 2. *мач.* заҳир, рангпарида, беморгун.

РУХОМ a. رخام санги мармари аълои рангдор.

РУХОМӢ رخامي мансуб ба рухом.

РУХСАТ a. رخصت изн, иҷозат.

РУХСАТӢ a. رخصتي таътили корӣ, истироҳат баъди чанд вақти кор: **ба рухсатӣ баромадан.**

РУХСАТНОМА رخصتنامه хатте, ки дар асоси он ба даромадан (рафтан) ба ҷое ё ба иҷрои коре изн ва имкон дода шудааст.

РУХСАТТАЛАБӢ رخصتطلبى пурсидани изн, иҷозат хоستان ба коре.

РУХСОРА(А) رخساره(ه) як тарафи рӯй, рух, гуна, чехра.

РУХСОРАГУЛГУН رخساره گلگون *ниг.* **рухсорасурх.**

РУХСОРАСУРХ رخساره سرخ 1. он ки гунаҳои гулгун дорад. 2. *мач.* шод, фараҳманд, сарафроз.

РУХ I a. روح равон, ҷон.

РУХ II روح рӯй, филиз.

РУХӢН روحين монанди рӯх.

РУХӢЯ روحيه *ниг.* **рӯхия.**

РУХӢ//РӢХӢ a. روحى оид ба рӯх, равонӣ; бемории рӯхӣ, касалии равонӣ.

РУХПАРВАР روح پرور ҳаловатбахш, илҳомбахш, равонбахш.

РУХУЛЛОҲ a. روح الله лақаби Исои Масеҳ.

РУЦӢӢ a. رجوع бозгашт, баргашт, мурочиат; **руҷӢи лирикӣ** *адш.* аз тасвири воқеаҳои асар боз истода, фикру мулоҳиза ва ҳиссиёту хаяҷони худро баён кардани шоир ё нави-

санда.

РУШД a. رشد нумӯ, сабзиш, болидагӣ. тараққӣ, инкишоф.

РУШДИЯ رشديه *кҳн.* мактаби миёна (мактабҳои дараҷаи 2 дар солҳои аввали инқилоби Октябр).

рӯ//рӯӣ رو/روى *ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб, ба маънои сабзанда, рӯянда, сабзида, рӯида: худрӯӣ, зудрӯӣ.*

РУ//РӢ رو/روى 1. чехра, рух. 2. сатҳ, сафҳа, рӯя; **рӯи замин** сатҳи замин. 3. тарафи берунӣ ва болоии ҷизе; *муқоб.* **пушт; рӯи даст, рӯи хона, рӯи ҳавлӣ.** 4. сабаб, боис; **аз ин рӯ** аз ин ҷиҳат, аз ин сабаб, бино бар ин; **аз рӯи...** мувофиқи..., мутобиқи..., ба сабаби...; **рӯӣ андохтан** *ҷизеро* аз касе пурсидан, хоҳиш кардан; **ба рӯи касе задан** камбудии (айби) касеро беиба ба ҳудаш гуфтан; **рӯ ба роҳ шудан** ба ҷое рафтагор шудан; **ба ҷое рӯ ниҳодан (рафтан); рӯӣ додан** воқеъ шудан, ба амал омадан; **рӯи ҷизеро надидан** аз ҷизе маҳрум будан, ба ҷизе дастрасӣ надоштан; **рӯ овардан** а) мурочиат кардан (ба касе, ба ҷизе); б) раҳсипор шудан (ба ҷое); **рӯ тофтан аз касе** тарк кардан, **рӯӣ гардондан; рӯӣ турш кардан, абрӯ пурчин кардан, норизоӣ изҳор кардан; рӯи хуш надодан ба касе** муомилаи хуб накардан, илтифот накардан; **рӯяш сиёҳ!** нанг бар вай!

рӯб روب 1. *феъли амр* ва асоси замони ҳозира аз **руфтан**. 2. *ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои рӯбанда: хонарӯб, ҳавлирӯб.*

РӢБАНД//РӢӢБАНД روبند/روىبند порча ё тӯри аз мӯй бофтае, ки занон рӯи худро мепӯшонданд, чашмбанд, ниқоб.

РӢБАНДА روبنده чорӯбқунанда, чорӯбқаш.

РӢБАРДОР روبردار: **рӯбардор** кардан аз рӯи навиштае нусха бардоштан.

РӢБАРӢ(Ӣ) روبرو(ى) он чи дар муқобили ҷизе воқеъ аст; **рӯбарӯ кардан** *касеро ба касе* бо ҳамдигар бархӯронидан, дучор овардан (*ду касро бо ҳам*); **рӯ ба рӯ шудан** бо касе рӯ ба рӯ истодан, дучор омадан.

РӢБАРӢКУНӢ روبروكنى баробари ҳамдигар қарор додани касе.

РӢБАРӢШАВӢ روبروشوى рӯ ба рӯ афтодан.

РӢ(Ӣ)БАСТА (بوسته) болопӯшида, никобдор, дар зери ҳичоб.

РӢБАХ روبه ниг. рӯбоҳ.

РӢБАХМИЗОҚ روبه مزاج маҷ. ҳилагар, хушомадгӯӣ, маккор.

РӢБАҲОНА روبهانه чун рӯбоҳ, ҳилагарона, хушомадгӯёна.

РӢБАҲСИФАТ روبه صفت хушомадгӯӣ, бесамият, маккор, ҳилагар.

РӢБИДАН روبيدن ниг. рӯфтан.

РӢБИН//РӢЙБИН رويبين он ки рӯйбинӣ мекунад, он ки аз рӯи касе гузашта натаво-ниста ноилоқ ба коре розӣ мешавад, хушомадгӯӣ.

РӢБИНАК روبينك он чи дар рӯбинион ба арӯс тӯхфа меоранд.

РӢБИНӢ روبيني касеро рӯи хотир кардан, хотир дидан, хотирбинӣ.

РӢБИНОН//РӢЙБИНОН روبينان/روي بينان ма-росими махсуси пас аз тӯӣ бори аввал дида-ни арӯсу домод аз тарафи хешовандонашон.

РӢБИНОНА روبينانه хушомадгӯёна, ғайрисами-мона.

РӢБОЗ روباز он ки рӯяш боз аст, бениқоб, рӯйкушода.

РӢБОЛИН روبالين рӯйболишт, ғилофи болишт, ки одатан аз матои сафед медӯзанд.

РӢБОЛО//РӢЙБОЛО روبالا/روي بالا рӯ ба боло (ҳолати хобидан ба тахтапушт).

РӢБОНДАН روبانيدن 1. шакли бавоситаи рӯфтан. 2. ба касе фармуда ҷоеро ҷорӯб ку-нонидан.

РӢБОРӢ روبارى гуфт. як пора, як тикка, порча.

РӢБОХ//РӢБАХ روبه/روبه ҷонвари гӯштхор аз навъи сағ, ки думи калони сермӯӣ дорад ва ба ҳилагарӣ машхур аст.

РӢБОХБАЧА روبه بچه бачаи рӯбоҳ.

РУБОХБОЗ روبه باز маҷ. маккор, ҳилагар, фи-ребгар.

РӢБОХБОЗӢ روبه بازى маккорӣ, ҳилагарӣ,

фиребгарӣ.

РӢБОХВОР روبه وار чун рӯбоҳ, ҳилагар (-она).

РӢБОХӢ روبه ى монандӣ ба рӯбоҳ, ҳилагарӣ, хушомадгӯӣ.

РӢБОХМИЗОҚ روبه مزاج ниг. рӯбоҳсифат.

РӢБОҲОНА روبه انه монанди рӯбоҳ.

РӢБОҲСИФАТ روبه صفت маккор, ҳилагар, фи-ребгар.

РӢБОҲСИФАТӢ روبه صفتى маккорӣ, ҳилагарӣ, фиребгарӣ.

РӢБОҲТАБИАТ روبه طبيعت ниг. рӯбаҳмизоч.

РӢБУЧИН روبوچين рӯфтан ва ба тартиб ан-дохтани хона, ҳавлӣ ва ғ.: рӯбучин кардан.

РӢБӢСӢ روبوسى бўсидани рӯ.

РӢВАРАҚ(А) روورق/روورقه чилди қоғазие, ки аз болои мукова ба китобҳо пӯшонда мешавад.

РӢГАР//РӢЙГАР روگر/رويگر касе, ки рӯҳ ё қалъағӣ медавонад, сафедкунандаи мис бо рӯҳ ва ё қалъағӣ; саффор, мисгар.

РӢГАРДОН//РӢЙГАРДОН روگردان/روي گردان 1. он ки рӯяшро аз чизе ё касе гардонда, онро тарк кардааст. 2. либосе, ки тарафи даруни-ашро гардонда аз нав дӯхта бошанд.

РӢГАРДОНШУДА روگردان شده либосе, ки тара-фи даруниашро гардониданд, чаппагардон карда.

РӢГАРМ روگرم одами дилгарм, ситорагарм, хушхулқ.

РӢҒЕЗА روغيزه геол. фишори уфуқӣ ё паҳлӯӣ.

РӢД رود дарё, наҳр, ҷӯйбори калон, рӯдхона.

РӢДА روده найчаи мулоими дароз дар шиками инсон ва ҳайвонот, ки хӯроқӣ аз меъда ба он мегузарад.

РӢДАБАНД روده بند тиб. банде, ки рӯдаи бо-рикро ба девори шикам васл мекунад, банди рӯда.

РӢДАВӢ رودى касеро писанд накарда гап за-дан ё коре кардан.

РӢДАҒАФС روده غفس маҷ. одами танбал, одами сусткор.

РӢДАҒАФСӢ روده غفسى мансуб ба рӯдағафс; танбалӣ, сусткорӣ.

РӢДАДАРОЗ روده دراز маҷ. одами сергап, лаккӣпургӯй, сергап.

РӢДАӢ روده اى мансуб ба рӯда; тавассути рӯда.

РӢДАКАН روده كن: рӯдакан шудан гуфт. сахт ва дуру дароз хандидан.

РӢДАКАНАК روده كنك: рӯдаканак кардан хеле мондаву шалпар кардан.

РӢДАКАФ روده كف аз хандаи бисёр, аз хӯрдани бисёр кафидани рӯда.

РӢДАПО روده پا чонвари биёбонии афсонавие, ки гӯё поҳои рӯдамонанди дарозе дорад ва сайди худро бо пойҳояш печонда меҳӯрад.

РӢДБОР روده بار чое, ки дар он ҷӯйҳои калон бисёр аст, наҳр, дарёи калон.

РӢДКОВӢ روده كاوى кофтани ҷӯи нав ва аз гилу лойқа тоза кардани он.

РӢДНАВОЗ روده نواز ниг. руднавоз.

РӢДХОНА روده خانه 1. маҷро ё чараёнгоҳи рӯд (дарё). 2. рӯди (наҳри) калон.

РӢӢ رويه рӯянда, сабзанда, қобили сабзиш.

РӢӢН(И)ДАН روياندين//روياندن 1. ба сабзиш во-доштан, сабзондан. 2. ситондан, гирифтан; қарзро рӯёндан қарзро ситондан.

РӢЗ روز 1. фосилаи байни баромадан ва нишас-тани Офтоб, ки ҳаво равшан аст, аз дами субҳ то шом; муқоб. шаб; рӯзи бозор рӯзе, ки дар он бозор барпо мешавад; рӯзи сиёҳ рӯзи бад, рӯзи пурғаму кулфат ва маҳрумӣ; ба рӯзи сиёҳ афтодан ба сахтию маҳрумӣ ва ба азобу укубат дучор шудан; ба касе рӯз нишон надодан касеро ҳама вақт азоб додан, дар сахтӣ нигоҳ доштан; рӯзи равшан надидан ҳамеша дар сахтию бадбахтӣ рӯз гузаронидан.

РӢЗА روزه д. худдорӣ аз хӯрдану нӯшидан аз дамидани субҳ то фуру рафтани Офтоб дар моҳи рамазон.

РӢЗАДОР روزه دار он ки рӯза гирифтааст.

РӢЗАДОРӢ روزه داري д. худдорӣ аз хӯрок ва нӯшидан дар моҳи рамазон.

РӢЗАКУШОӢ روزه كشايى д. хӯрдан ва нӯшидан баъд аз ғуруби Офтоб дар моҳи рамазон, ифтор, ифтор кардан.

РӢЗАФЗУН روز افزون он чи рӯз ба рӯз зиёд мешавад, мудом афзоянда.

РӢЗАФРӢЗ روز افزون кит. тобон, дурахшон.

РӢЗАХӢР روزه خور он ки дар моҳи рамазон рӯза намедорад.

РӢЗБАЙӢ روز بيع мӯзддиҳӣ ё ҳисобгирии кор аз рӯи кори ҳаррӯза.

РӢЗБЕХ روز به некрӯз, хушбахт; рӯз ба рӯз бехтар шудан.

РӢЗБОН روز بان кит. 1. дарбон, зинҳор. 2. сарҳанг, фармондеҳи лашкар.

РӢЗГАРД روز گرد кит. 1. касе, ва ё чизе, ки рӯзона мегардад. 2. киноя аз Офтоб.

РӢЗГОР روز گار 1. замон, айём; рӯзгори ҷавонӣ давраи ҷавонӣ. 2. гузариши зиндагонии ҳаррӯза, гузашти рӯзгор.

РӢЗГОРДИДА روز گارديده он ки гарму сарди зиндагиро чашидааст, пуртаҷриба аз гузашти рӯзгор.

РӢЗГОРДОР روز گاردار он ки зану бачаву оила дорад, соҳиби аҳлу аёл, он ки таъмини ризку рӯзии оила дар ӯҳдаи вай аст.

РӢЗГОРДОРӢ روز گارداري идора кардани таъминоти хонавода, кору бори ҳаррӯзаи оила.

РӢЗГУЗАРОНӢ روز گذراني имрори ҳаёт, зиндагӣ, гузаронидани ҳаёт, маишати ҳаррӯзаи зиндагиро таъмин намудан.

РӢЗГУН روز گون рӯзмонанд, равшан; маҷ. зебо, хушрӯй, равшанталъат.

РӢЗҒОР روز غار ниг. рӯзгор.

РӮЗГОРДОРӢ روزگرداری *ниг.* рӯзгордорӣ.

РӮЗГОРКАШӢ روزگار کشی *ниг.* рӯзгордорӣ.

РӮЗДАРМИЁН روزدرميان як рӯз пас, баъди як рӯз.

РӮЗДИДА روزديده умрдида, он ки гармию сарди рӯзгорро чашидааст.

РӮЗИБАХШ روزی بخش 1. рӯзидиҳанда, розик. 2. *мач.* Худо, Офаридгор.

РӮЗИДЕХ روزی ده он ки ризки (хӯроки) касеро таъмин мекунад, рӯзибахш.

РӮЗИНА روزينه *гуфт.* рӯзона.

РӮЗӢ روزی 1. хӯроки харрӯза. 2. насиба, кисмат, ризк.

РӮЗКӮР روزکور 1. он ки рӯзона дида наметавонад. 2. *мач.* одами нодону беҳабар.

РӮЗҚАРОР روزقرار *ниг.* рӯзбайъ.

РӮЗМАРРА روزمره харрӯза, хамарӯза; **кори рӯзмарра** а) кори харрӯза; б) коре, ки ба он аз ҳисоби маҳсули харрӯза музд дода мешавад.

РӮЗМУЗД روزمزد *ниг.* рӯзбайъ.

РӮЗНОДИДА روزنادیده он ки дар зиндагӣ хушию хурраи надида ба азобу эҳтиҷ умр гузаронидааст, бенасиб.

РӮЗНОМА روزنامه 1. дафтари ёддоште, ки дар он воқеаҳои харрӯза қайд мешавад. 2. номгӯи масъалаҳое, ки дар маҷлисе бояд муҳокима шаванд. 3. варақҳои бидуни ҷилд ва саҳифаҳо, ки дар замони муайян ба сурати рӯзнома ва ё ҳафтанома интишор мешаванд, ҷарида. 4. дафтари қайди хонандагонии мактаб.

РӮЗНОМАВӢ روزناموی *мансуб ба* рӯзнома; тариқи рӯзнома.

РӮЗНОМАНАВИС روزنامه نویس рӯзноманигор, ниғорандаи рӯзнома.

РӮЗНОМАНАВИСӢ روزنامه نویسی рӯзноманигорӣ, навиштани рӯзнома.

РӮЗНОМАНИГОР روزنامه نگار он ки мақола ва ахбори рӯзномаро менависад, таҳияи мақолаю ахбори рӯзнома.

РӮЗНОМАНИГОРӢ روزنامه نگاری шуғлу амали рӯзноманигор.

РӮЗНОМАФУРӮШ روزنامه فروش фурӯшандаи рӯзнома, ҷаридафурӯш.

РӮЗНОМАФУРӮШӢ روزنامه فروشی шуғлу амали фурӯшандаи рӯзномаю маҷаллаҳо; ҷои фурӯши рӯзномаю маҷаллаҳо.

РӮЗНОМАХОН روزنامه خوان хонандаи рӯзнома, он ки ба мутолиаву хондани рӯзнома майл дорад.

РӮЗНОМАХОНӢ روزنامه خوانی хондани рӯзнома, кироати рӯзнома.

РӮЗОНА روزانه 1. дар рӯз, ҳангоми рӯз. 2. харрӯза, рӯзмарра: **кори рӯзона, хоби рӯзона.**

РӮЗСИЁХ روزسیاه талхрӯзгор, он ки рӯзгори хушу осудае надорад, бадбахт.

РӮЗШУМОРИ روزشماری шуморидани рӯз, пойидани рӯз.

РӮИДА روئیده сабзида, баромада, дамида.

РӮИДАН روئیدن сабзидан, аз замин сарзада баромадан (-и наботот), рустан, нумӯ кардан.

РӮИДАРИЧА روی درپچه қитъаи замини хурде, ки дар паҳлу ё пеши хонаи иқоматӣ воқеъ аст.

РӮИДИЛАКӢ روی دلکی ғайрисамимӣ, на бо майлу рағбати тамом, хоҳаму нохоҳам.

РӮИЗАМИНИ روی زمینی он чи дар рӯи (сатҳи) замин воқеъ аст.

РӮИМИЗӢ روی میزی он чи дар болои миз меистад, он чи ҷояш рӯи миз аст.

РӮИН رویین *ниг.* руин.

РӮИНА رویینه он чи дар рӯи (сатҳи) ҷизе воқеъ аст.

РӮИН(А)ТАН رویین تن // رویین تن *ниг.* руинтан.

РӢӢОБӢ روی آبی он чи дар сатҳи об воқеъ аст.

РӢӢОСТИНӢ روی آستینи он чи дар тарафи бе-
рунии остин аст.

РӢӢРОСТ روی راست ба таври рост рафтор кар-
дан, беибо.

РӢӢСАҲНӢ روی صحنی он чи дар саҳни ҷое
воқеъ аст (*мас., дар саҳни мадраса*).

РӢӢСИНАГӢ روی سینگی он чи дар рӯи сина
қарор дорад, он чи болои сина аст (*мас., ни-
шон*).

РӢӢУСТУХОНӢ روی استخوانی дар болои усту-
хон, болои устухонӣ.

РӢӢХОТИР روی خاطر эҳтиром; **барои рӯихотири
шумо** ба ҳурмати шумо, барои поси хотири
шумо; **рӯихотир қардан** иззат ва ҳурмати ка-
сиро дар назар доштан.

РӢӢХУШ روی خوش: **рӯи хуш додан ба касе** муо-
милаи нағз қардан, бо меҳрубонӣ рафтор
намудан.

РӢӢҲАВЛИГӢ روی حولیگی он чи дар саҳни
ҳавлӣ воқеъ аст.

РӢӢҲАВЛИХОБӢ روی حولی خوابی хобидан дар
саҳни ҳавлӣ (*дар ҳавои қушода*).

РӢӢҲАМ روی هم болои ҳам, болои ҳамдигар,
боло-болои ҳам, ҷамъан, маҷмӯан.

РӢӢҶО(Ӣ) روی جای) бистар; **қасалии рӯиҷо** бе-
мори бистарӣ.

РӢӢ روی *ниг.* рӯ.

РӢӢАНДУД روی اندود 1. чизҳои мисин ё бирин-
ҷӣ, ки ба рӯяшон оби тилло ё нуқра давони-
да шудааст. 2. *маҷ.* қори қалбақӣ.

РӢӢБАНД روی بند *ниг.* рӯбанд.

РӢӢБАСТ روی بست пӯшида, рӯяш бо чизе
пӯшонидашуда; қабати филизи қиматбаҳое,
ки бо он рӯи ягон асбоби филизиро пӯшонда
бошанд.

РӢӢБАСТКУНӢ روی بست کنی болои чизеро бо
як қабат чизи дигар пӯшондан, рӯкаш кар-

дан.

РӢӢБАСТШУДА روی بست شده рӯи чизеро
пӯшонидан, бастан.

РӢӢБИН روی بین *ниг.* рӯбин.

РӢӢБИНӢ روی بینی *ниг.* рӯбинон.

РӢӢБИНОН روی بینان *ниг.* рӯбинӣ.

РӢӢБОРИК روی بارک он ки рӯяш борики дароз
аст; *муқоб.* кулҷарӯӣ.

РӢӢГАРДОН/РӢӢГАРДОН روی گردان 1. ҷомеа,
ки баъди чиркин шуданаш абраашро
рӯгардон қарда, аз нав дӯхта бошанд. 2. он
ки аз касе ё чизе нафрат қарда аз он рӯ тофта
бошад.

РӢӢГАРДОНӢ روی گردانی рӯӣ тофтан аз касе ё
аз чизе.

РӢӢГАРДОНШУДА روی گردان شده *мансуб ба*
рӯйгардонӣ; рӯйгардонқарда.

РӢӢДАРОЗ روی دراز он ки қолаби рӯяш дароз
бошад.

РӢӢДОД روی داد воқеа, ҳодиса, ҳодиса ё аҳволе,
ки ногаҳонӣ воқеъ шудааст.

РӢӢДОДА روی داده воқеъшуда, он чи ба амал
омадааст.

РӢӢЗАРД روی زرد 1. он ки рӯяш зард аст,
зардрӯӣ. 2. *маҷ.* хароб, лоғар, рангпариди аз
ғам ва ғамхӯрӣ. 3. *маҷ.* шармгин, хичил.

РӢӢИНТАН روی تان дорои тани қавӣ ва
пахлавон.

РӢӢИНТАНӢ روی تانی пахлавонӣ, нерӯмандӣ.

РӢӢКАНӢ روی کنی харошидани рӯӣ дар мотам
ва азои касе; ҷанҷол ва рӯйканиву мӯйкани
занҳо.

РӢӢКАШ روی کش 1. он чи барои ниғаҳдорӣ аз
гарду ғубор ба рӯи чизе пӯшида бошанд
(*мас., ҷилди кӯрпа*); **рӯйкаш қардан** болои
(рӯи) чизеро бо матое, ҷарме ё чизи дигаре
пӯшондан (*мас., мизро бо матоъ, сандуқро бо*
тунукаи рангӣ ва ғ.). 2. он чи зоҳири он бо

ботинаш якранг нест.

РӮӢКАШБОБ روی کش باب матое, ки барои рӯй кашидани чизе лоик аст, мувофиқ ва муносиби болои чизе.

РӮӢКАШКУНӢ روی کش کنى пӯшидани чизе бо матоъ ё чарм.

РӮӢКАШШУДА روی کش شده чизе, ки рӯпӯш шудааст.

РӮӢКУРТА روی کرتہ куртае, ки аз болои зерпероҳан пӯшида мешавад.

РӮӢКУШОДА روی کشاده 1. он ки рӯяш ба ҳиҷоб (ниқоб) бошад. 2. хандонрӯй.

РӮӢМОЛ روی مال ниг. рӯмол.

РӮӢМОЛЧА روی مالچه ниг. рӯмолча.

РӮӢНАВИС//РӮНАВИС روی نویس//رونویس нусхае, ки аз рӯи чизи навишташудае бардошта шудааст, нусха.

РӮӢНАВИСӢ روی نویسی нусха бардоштан аз рӯи навиштае, нусхабардорӣ.

РӮӢНАВИШТ روی نوشت ниг. рӯйнавис.

РӮӢНАМО روی نما 1. ниг. рӯнамо 1. 2. муаррифӣ.

РӮӢНАМОӢ روی نمائی муаррифии китоб ё рӯйдоди нави фарҳангӣ, шинос кардани аҳли зиё ё ҷомеа бо ягон рӯйдоди нав.

РӮӢНОДИД روی نادید гуфт. :рӯйнодид шудан ҷангӣ шудан (бо касе), алоқа ва рафтуоии худро қатъ кардан.

РӮӢНОКӢ روی ناکى рӯ ба замин, парӯ.

РӮӢОВАР روی آور рӯйоваранда, таваҷҷӯхкунанда.

РӮӢПАҲН روی پهن рӯи гирд, кулчарӯ, рафидарӯй.

РӮӢПӮШ روی پوش 1. он чи бо он болои чизе пӯшонда мешавад. 2. ниқоб. 3. пинҳон; рӯйпӯш кардан пинҳон намудан.

РӮӢПӮШӢ//РӮПӮШӢ روی پوشی//روپوشی 1. пӯ-

шидани рӯи худ ё болои чизе. 2. ҷомеа, ки аз рӯи (болои) либосҳои дигар мепӯшанд.

РӮПӮШКУНӢ روی پوش کنى пинҳон кардан, пинҳонкунӣ.

РӮӢРОСТ روی راست кушоду ошкор, он чи кушоду рост ба рӯи кас гуфта мешавад.

РӮӢСИЁҲ روی سیاه ниг. рӯсиёҳ.

РӮӢТАРОШИДА روی تراشیده он ки ришаш тарошида аст.

РӮӢХАТ روی خط навиштае, ки дар он номгӯи касон ё чизҳо як ба як қайд ёфтааст, феҳрист, номгӯй.

РӮӢХАТКУНӢ روی خط کنى номгӯи касон ва чизҳоро навиштан, номи чизон ва касонро рӯнавис кардан.

РӮӢХАТЧӢ روی خطچی гуфт. он ки рӯйхат тартиб медиҳад, баҳисобгиранда, тартибдиҳандаи рӯйхат.

РӮӢҶОӢ روی جای матои сафеде, ки аз болои рахти хоб меандозанд.

РӮМОЛ//РӮӢМОЛ روی مال//رومال 1. порчае, ки бо он рӯй ва дастро баъди шустан хушк мекунанд. 2. матои чоркунчае, ки занҳо ба сар мебанданд.

РӮМОЛЧА//РӮӢМОЛЧА روی مالچه//رومالچه дастрӯймол, рӯймоли хурд, дастмол.

РӮНАВИС روی نویس ниг. рӯйнавис.

РӮНАВИСӢ روی نویسی рӯйбардор намудан.

РӮНАМО//РӮӢНАМО روی نما//رونما 1. тӯҳфае, ки одамони домод ба арӯс дар рӯзи рӯбинон меоранд. 2. муаррифӣ.

РӮНАМОӢ روی نمایی ниг. рӯйнамоӣ.

РӮНОС روی رواس решаи як навъ гиёҳе, ки аз он ранги сурх омода месозанд.

РӮНОСӢ روی رواسی мансуб ба рӯнос; ранги сурх, дорои ранги сурх.

РӮПАНАҲ روی پونه рӯпӯшида, ниқобдор, он ки

рӯяш намоён нест.	рӯгарм; ситорагарм. 2. шарманда, муттаҳам.
РӢПӢСТ روپوست <i>тиб.</i> қисмати сатҳии пӯст.	РӢХ روح 1. равон, ҷон. 2. ҳолати ботинии (қалбии) одам.
РӢПӢШ روپوش <i>ниг.</i> рӯйпӯш. 1. либоси кушоде, ки маъмулан занон рӯи либосҳои дигар мепӯшанд. 2. либосе, ки одатан хангоми қору фаъолият мепӯшанд.	РӢХАН <i>а.</i> روحاً аз ҷиҳати рӯҳӣ, аз ҷиҳати маънавӣ аз ҷиҳати равонӣ: рӯҳан қавӣ.
РӢПӢШАК روپوشک <i>ниқоб.</i>	РӢХАФЗО//РӢХФИЗО روح افزا ҷонбахш, ҳаловатовар, зиндадилқунанда.
РӢПӢШӢ روپوشی <i>ниг.</i> рӯйпӯшӣ.	РӢХАФЗОӢ روح افزایی ҷонбахшӣ, ҳаловатоварӣ, зиндадилӣ.
РӢПӢШКУНӢ روپش کنی чизеро пинҳон қардан, далелеро рӯпӯш қардан.	РӢХАФТОДА روح افتاده он ки кайфияташ хуб нест, маъюс, ноумед.
РӢС روس чашмгурусна, ҳарис, касе, ки бисёр хӯрок меҳӯрад, шикампарвар.	РӢХАФТОДАӢ روح افتادگی маъюсӣ, ноумедӣ.
РӢСАРӢ روسی <i>ниг.</i> рӯймол, порчаи маъмулан чаҳорғӯша, ки занон барои пӯшиши сар аз он истифода мекунанд.	РӢХБАЛАНД روح بلند он ки кайфияти хушу фараҳнок дорад.
РӢСАФЕД روسفید беайб, бегуноҳ, он ки бадномие надорад; рӯсафед шудан бегуноҳ шудан, аз айб пок гардидан, неқном шудан.	РӢХБАЛАНДӢ روح بلندی шавқ, ҷӯшу хурӯш, зиндадилӣ.
РӢСАФЕДӢ روسفیدی беайбӣ, бегуноҳӣ, неқномӣ.	РӢХБАЛАНДКУНӢ روح بلند کنی ба касе қуввати дил додан, рӯҳан дастгирӣ намудан, дилбардорӣ, зиндадилқунӣ.
РӢСИӢХ روسیاه 1. он ки чеҳрааш сиёҳранг бошад. 2. бадқор, бадном, гунаҳгор; рӯсиёҳ қардан <i>касера</i> бадном ва шарманда қардан; рӯсиёҳ шудан бадном (шарманда) шудан.	РӢХБАЛАНДОНА روح بلندانه боумедона, зиндадилона.
РӢСИӢХӢ روسیاهی бадномӣ, шармандагӣ.	РӢХБАХШ روح بخش қуввати дилдиҳанда, дилбардоранда, далерқунанда.
РӢСУРХ روسرخ 1. сурхинарӯйӣ, сурхина. 2. <i>мач.</i> сарбаланд.	РӢХБОН <i>а.</i> رهبان ҷ. роҳиб.
РӢТУРШ روترش туршрӯ, ғазаболуд, хиратабъ.	РӢХБОНӢЯТ//РАХБОНӢЯТ <i>а.</i> رهبانیت тарқи дунё ва тарқи алоқи дунё барои ибодат, ғушанишинӣ, ибодат барои омурзиш.
РӢФТА روفته ҷорӯб шуда, аз хасу хошоку партов тоза шуда.	РӢХӢЯ//РӢХӢЙЯ <i>а.</i> روحیه кайфияти рӯҳӣ, кайфият, ҳолат; аҳволи рӯҳия кайфияти ботинии касе.
РӢФТАН روفتن рӯбидан, ҷорӯб қардан, пок қардан (<i>ҷоера аз партов</i>).	РӢХӢ روحی <i>мансуб ба</i> рӯҳ; бемориҳои рӯҳӣ бемориҳои равонӣ.
РӢФТУРӢБ روفتوروب ҷорӯбқунӣ, ғунучини хона; руфтурӯб қардан ҷорӯб (рӯбучин) қардан.	РӢХҚА <i>а.</i> روحقه холис, ноб, беғаш (<i>дар бораи май ва тилло</i>).
РӢФТУЧИН روفتوچین <i>ниг.</i> руфтурӯб.	РӢХМУРДА روح مرده маъюс, ноумед.
РӢХУНУК روخنک 1. безеб, дилнокаш; <i>муқоб.</i>	РӢХНАВОЗ روح نواز ҳаловатбахш, рӯҳбахш, рӯҳафзо.

РӮҲОНИЯТ *а.* روحانيت мансуб ба рӯхонӣ, рӯхонӣ будан.

РӮҲОНӢ *а.* روحانى 1. мансуб ба рӯҳ. 2. олими динӣ, пешвои динӣ.

РӮҲПАРВАР روح پرور халоватовар, хурсандку-нанда.

РӮҲУЛҚУДС *а.* روح القدس рӯҳи пок, ки гӯё Исои Масеҳ аз осмон ба шогирдони худ фиристод.

РӮҲФАРСО روه فرسا он чи рӯхро хаста мекунад, хастакунандаи рӯҳ, мояи азоби рӯҳ, озордиҳанда.

РӮҲШИНОС روح شناس он ки ба рӯҳия (кайфия-ти ботинии) касон пай мебарад, *ниг.* **равон-шинос**.

РӮҲШИНОСӢ روح شناسى *ниг.* **равоншиносӣ**.

РӮШАН روشن *ниг.* **равшан**.

РӮШИНОС روشناس 1. ошно, шинос. 2. боша-раф, номдор, машхур, бошаъну шараф. 3. киёфашинос.

РӮШИНОСӢ روشناسى 1. маърифат, шинохт. 2. киёфашиносӣ.

РӮШНОИГУЗАР روشنایی گذر он чи аз худ нурро мегузаронад, нургузар, нургузарон.

РӮШНОИДАРО روشنایی درا шикаф, рахнае, ки ба воситаи он ба ҷое нур медарояд.

РӮШНОИДИҲАНДА روشنایی دهنده манбае, ки аз он нур мебарояд.

РӮШНОИДИҲӢ روشنایی دهی рӯшноӣ додан, пахши рӯшноӣ.

РӮШНОИДӢСТ روشنایی دوست он ки ва ё он чи рӯшноиро дӯст дорад.

РӮШНОИНОГУЗАР روشنایی گذر он чи пеши рӯшноиро мегирад ва онро ба тарафи дигар намегузаронад.

РӮШНОИТАРСӢ روشنایی ترسی *ниг.* **рӯшнои-харосӣ**.

РӮШНОИҲАРОСӢ روشنایی هراسى *тиб.* як навъ бемории равонӣ, ки мубталои он аз рӯшноӣ меҳаросад.

РӮШНОӢ روشنایی равшанӣ; *муқоб.* **торикӣ**; **фурӯғ**, нур; рӯшноӣ додан равшанӣ кардан.

РӮЪБ *а.* رعب тарс, бим, ҳарос, воҳима.

РӮЪЁ *а.* رؤيا хоббинӣ, он чи дар хоб дида мешавад.

РӮЪЯТ *а.* رؤيت 1. дидан, ба чашм дидан, мушоҳида; биниш. 2. ҳолати тобонӣ ва дидашавандагии курси моҳ дар осмон.

РӮЯ رويه 1. сурат, чеҳра, рӯй. 2. шакл, ҳайат. 3. зоҳири ҳар чиз, намо. 4. сатҳ.

РӮЯКИБИН رویکی بین он ки ба коре ё ба масъа-лае ғайричиддӣ (сатҳӣ) нигоҳ мекунад.

РӮЯКИБИНӢ رویکی بینی хотирбинӣ кардан, чи-зеро сатҳӣ додан.

РӮЯКИКОР رویکی کار нисбат ба кор лоқайд, бепарво, сахлангор.

РӮЯКИФАҲМӢ رویکی فهمی чизеро сатҳӣ фаҳмидан, ба мафҳуми чизе амиқ фурӯ на-рафтан.

РӮЯКӢ رویکی 1. он чи дар рӯй аст, он чи дар рӯи чизе воқеъ мешавад. 2. сатҳӣ, он чи ба моҳияти коре дахл намекунад, ғайричиддӣ.

РӮЯН روین гиёҳе, ки баргҳои нӯгтез ва гулҳои майдаи зард дорад ва аз решаи он моддаи сурхранге ҳосил мешавад, ки дар рангрёзӣ ба кор меравад, рӯнос.

РӮЯНӢ روینی сурхранг, мисли сурх.

РӮЯНРАНГ روین رنگ монанди рӯян, мисли рӯян.

С

С ҳарфи бисту дуҷуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ бо се (ث), син (س) ва сод (ص) ифода меёбад, дар ҳисоби абҷад мутаносибан ҳарфи се (ث) ба адади 500, ҳарфи син (س) ба адади 60 ва ҳарфи сод (ص) ба адади 90 баробаранд.

САБ(Б) سب кит. дашном, таҳқир; саб(б) кардан дашном, таҳқир кардан.

САБАБ а. سب 1. боис, иллат, мӯчиб. 2. васила; аз сабаби... бинобар..., барои...; аз чӣ сабаб ба чӣ иллат, барои чӣ; аз ин (ба ин) сабаб аз боиси ин; бинобар ин, ба ин тарик, аз ин рӯ; сабаб доштан асос доштан; сабаб нишон додан баҳона кардан; сабаб шудан ба чизе боиси чизе шудан; сабаб гардидан сабаб шудан.

САБАБГОР سبگار боис, омил.

САБАБДОР سبدار дорои сабаб, сабаб доштан.

САБАБИЯТ а. سببیت фалс. сабабгорӣ; робитаи мутақобили рӯйдодҳо, ки яке сабаби вуқӯи дигаре мегардад.

САБАБӢ I سببӣ мансуб ба сабаб; робитаи сабабӣ фалс. робитаи ба воситаи сабаб муқарраршуда.

САБАБӢ II سببӣ гуфт. ўғай; додар ё хоҳари номида, додархонд ё хоҳархонд.

САБАБНОК سببناк босабаб, дорои сабаб.

САБАБНОКӢ سببناکӣ босабаб будан, сабаб доштан.

САБАБХОҲ سببخواه он ки муайян намудани сабаби рух додани ҳодиса ё амалеро талаб мекунад.

САБАБЧӢӢ سببجوئی чӯяндаи сабаб, чӯяндаи

баҳона, баҳоначӯ.

САБАБЧӢӢ سببجوی сабаб чустан, баҳона чустан.

САБАД سبд зарфе, ки аз химчаҳои борики дарахт мебофанд (беиштар барои гирифтани мева, сабзавот ва ғ.); ♦ гули сари сабад кас ё чизе бехтарин, писандидатарин; он ки ородихандаи ягон маҷлис ё маҳфил бошад.

САБАДБОФ سبدياف он ки аз навда ва химчаҳои дарахт сабад дуруст мекунад.

САБАДБОФӢ سبديافي 1. амали сабадбоф. 2. ҷои мебофтани сабад, дӯкони сабадбофӣ.

САБАДПӢШ سبديوش он чи сабадро бо он пӯшонанд.

САБАДТӢР سبديتور асбоби сабадмонанд, ки барои моҳигирӣ истифода мешавад.

САБАДЧА سبديچه шакли тасғири сабад, сабади хурд.

САБАДЧИН سبديچين ангуре, ки баъд аз кандан дар ток ҷо-ҷо мемонад, лошӣ.

САБАДЧӢӢ سبديچوب ниг. савачӯб.

САБАҚ I а. سبق 1. дарс, як миқдори китоб, ки дар муддати як дарс хонда шавад. 2. ибрат; сабақ гирифтани а) таълим гирифтани, омӯхтани; б) ибрат гирифтани, аз чизе барои худ хулоса баровардани; сабақ додани ба касе а) таълим додани, дарс омӯхтани ба касе; б) дар коре хеле моҳир будани, ибрат бахшидани в) танбеҳ додани; сабақ шудани чизе ба касе дарси ибрат шудани коре ба касе; танбеҳ шудани коре ба касе.

САБАҚ II //САБҚ а. سبق гузашта, кор ва амале,

САБ

ки дар гузашта воқеъ шудааст; собика.

САБАҚГИРӢ سبق گيرى *исми амал аз сабақ гирифан; таълим гирифтани, омӯхтани.*

САБАҚДИХӢ سبق دهى *исми амал аз сабақ додан; таълим додан.*

САБАҚОМӢЗ سبق آموز 1. дарсдиҳанда, таълимдиҳанда, муаллим. 2. дарсгиранда.

САБАҚОМӢЗӢ سبق آموزى *амалу шуғли сабақомӯз 1, 2.*

САБАЛ سبل *тиб. бемории чашм, ки рағҳои чашм сурх мегардад ва чашм хориш пайдо карда обрав мешавад.*

САБАЛАТ *а. سبلت ниг. саблат.*

САББ *а. سب ниг. саб(б).*

САББОБА *а. سبابه кит. ангушти паҳлуи сарангушт, ангушти шаҳодат, ангушти ишорат.*

САББОҒ *а. صباغ рангрёз, кабудгар.*

САББОҒӢ صباغى *рангрёзӣ, кабудгарӣ.*

САББОК *а. سبّاك кит. рехтагар; заргар.*

САББОР *а. صبار кит. 1. пурсабр, бурдбор.*

САББОҲ *а. سباح кит. 1. шиновар, бисёр шинокунанда. 2. маҷ. киштирон.*

САББОҲӢ سباحى *кит. шиноварӣ, ободонӣ.*

САБЕҲ *а. صبح кит. зебо, хушрӯй.*

САБЗ *ба ранги гиёҳи тару тоза; сабз шудан рӯидани гиёҳ, барг баровардани дарахт, сабзидан; мӯйлаб сабз кардан нав мӯйлаб баровардан.*

САБЗА *сиёҳи гиёҳи тару тоза ба гандум ва чави навхез монанд, ки аз замин чида нашуда бошад; сабзаи навхез гиёҳи акнун нешзада ва сабзида.*

САБЗАБАНДӢ سبز بندى *бо сабзаҳо ораста (мас., тоқ, дарвоза).*

САБЗАВОТ سبزوات *махсули обчакорӣ (сабзӣ, тиб, карам ва дигар гиёҳҳои хӯроқӣ).*

САБЗАВОТӢ سبزواتى *мансуб ба сабзавот; киштҳои сабзавотӣ.*

САБЗАВОТКОР سبزوات کار *он ки сабзавот парвариш мекунад, обчакор.*

САБЗАВОТКОРӢ سبزوات کارى *обчакорӣ.*

САБЗАВОТФУРӢШ سبزوات فروش *он ки сабзавот мефурӯшад.*

САБЗАВОТФУРӢШӢ سبزوات فروشى 1. шуғли сабзавотфурӯш. 2. ҷое, ки сабзавот мефурӯшанд, дӯкони фурӯши сабзавот.

САБЗАЗОР سبززار *замини серғиёҳи сабзу хурам, марғзор, чаман: сабззор кардани роҳравҳо.*

САБЗАЗОРКУНӢ سبززاركنى *саҳро ё ҷоеро обода сабззор кардан.*

САБЗАК I سبزک *ниг. сабзина.*

САБЗАК II سبزک 1. сабзаҳои навруста. 2. *гуфт.* резакардаи хушкондаи барги пӣёз, кашнич ва мон. ин, ки ба хӯроқ меандозанд (асосан дар зимистон).

САБЗАК III سبزک *номи парандае, ки парҳои сабз дорад, сабзқабо.*

САБЗАХӢР سبزехور *хайвони алафхор.*

САБЗГУН//САБЗГУНА سبزگون//سبزگونه *сабзранг.*

САБЗИДАН سبزیدن 1. рӯидан, нешзада баромадан (ғиёҳ). 2. расидан, ба воя расидан, авҷ гирифтани.

САБЗИДОН سبزى دان *ҷои махсус барои нигоҳ доштани сабзӣ; зағмаи сабзидон.*

САБЗИКАҲАК سبزى كهك *бот. сабзии хушрӯй.*

САБЗИНА سبزينه *сабзранг; гандумгун.*

САБЗИНАГӢ سبزىنگى *сабзранг будан, пӯсти бадани гандумгун доштан.*

САБЗИНАРАНГ سبزينه رنگ *ниг. сабзина.*

САБЗИНАРӢ(Ӣ) سبزينه رو(ى) *гандумирӯй.*

САБЗИНАЧЕҲРА سبزينه چهره *ниг. сабзинарӯ.*

САБЗИПОРАКУНӢ سبزى پاره كنى *ниг. сабзирезакунӣ.*

САБЗИРАНГ سبزى رنگ *зарди сурхранг, ранги сабзимонанд.*

САБЗИРЕЗАКУНАК سبزى ريزه كنك *асбоб махсус барои реза (пора) кардани сабзӣ.*

САБЗИРЕЗАКУНӢ سبزى ريزه كنى *сабзӣ пора кар-*

дан: тахтаи сабзирезакунӣ.	маъно.
САБЗИФУРӮШ سبزی فروش фурӯшандаи сабзӣ.	САБИЛ I <i>a.</i> سبيل роҳ, тарик; бар сабили... ба роҳи...
САБЗИФУРӮШӢ سبزی فروشی 1. шуғли сабзи-фурӯш. 2. дӯкони фурӯши сабзӣ.	САБИЛ II <i>a.</i> سبيل <i>гуфт.</i> афганда дар роҳ, фурӯмонда, бесоҳиб; сабил монад бесоҳиб монад!, бало ба сараш!, зор монад! (<i>дар мавриди дилхунукӣ аз касе ё чизе гуфта мешавад</i>).
САБЗИЧОТФУРӮШ سبزی جات فروش <i>ниг.</i> сабзавотфурӯш.	САБИЛМОНДА I سبيل مانده 1. дар роҳ монда; овора, саргардон, бесоҳиб. 2. зормонда, бозмонда.
САБЗИЧОТФУРӮШӢ سبزی جات فروشی <i>ниг.</i> сабзавотфурӯшӣ.	САБИЛМОНДА II سبيل مانده <i>ниг.</i> сабил II.
САБЗИШ سبزish 1. сабзидан, рӯидан, нашъунамо. 2. <i>мач.</i> тараққӣ, пешрафт, шукуфой.	САБИР <i>a.</i> صبير <i>кит.</i> собир, сабркунанда.
САБЗӢ I سبزی сабз будан, ба ранги алаф.	САБИЯ <i>a.</i> صبيه <i>кит.</i> духтар, духтарча.
САБЗӢ II سبزی <i>бот.</i> навъе аз бехмеваҳо – зардак, бехӣ.	САБӢ <i>a.</i> صبي <i>кит.</i> писарбача.
САБЗКОРӢ سبز کاری сабз кардан, кабудизор намудан.	САБК I <i>a.</i> سبك 1. тарз, равиш. 2. услуб, тарзи баён, тарзи ифодаи фикр.
САБЗҚАБО سبز قبا қабои сабз пӯшанда; <i>муқ.</i> сабзпӯш.	САБК II <i>a.</i> سبك 1. қолаби рехтагарӣ. 2. ба қолаб резондани филизи чӯшон.
САБЗНАМО سبز نما 1. сабзгуна. 2. сабзина, гандумгун.	САБКШИНОСӢ سبك شناسي <i>ади.</i> услубшиносӣ.
САБЗОБ سبز آب нӯшокии масткунандае, ки дар Ҳиндунстон аз як навъ алафи баргаш канабмонанд мекашанд.	САБҚАТ <i>a.</i> سبقت 1. пешдастӣ кардан, пеш гузаштан (<i>аз касе дар коре</i>). 2. мусобиқа; шарти сабқат шарти мусобиқа.
САБЗОН(И)ДАН سبز اندن//سبز انیدن рӯёнидан, сабз кардан; ба воя расидан.	САБҚУЛЛИСОН <i>a.</i> سبق اللسان сухани ба ногоҳ сарзада, гапи бадохатан гуфташуда.
САБЗПОӢ سبز پای шумқадам, бадбахтиовар.	САБЛАТ <i>a.</i> سبليت 1. мӯйлаб, бурут. 2. <i>мач.</i> сермӯйлаб, бадҳайбат. 3. <i>мач.</i> хашму ғазаб.
САБЗПӮШ سبز پوش 1. он ки либоси сабз пӯшидааст. 2. хирқапӯш; шайх, зоҳид; фариштагон; ♦ сабзпӯшони нӯҳ хонақоҳ.	САБО I <i>a.</i> صبا бодe, ки аз чониби шарқ мевазад; боди серуни пагоҳонӣ; боди сабо боди сахароҳӣ.
САБЗРАНГ سبز رنگ ба ранги сабз монанд.	САБО II <i>a.</i> صبا <i>кҳн.</i> кӯдакӣ, бачагӣ; айёми сабо даврони бачагӣ.
САБЗТОБ سبز تاب моил ба ранги сабз, сабз-намо.	САБОӢ I <i>a.</i> صبايا <i>ч.</i> сабӣ I.
САБЗФОМ سبز فام <i>ниг.</i> сабзранг.	САБОӢ II <i>a.</i> صبايا <i>ч.</i> сабия (духтарбачаҳо).
САБЗХАТ سبز خط ҷавони навхат, навҷавон.	САБОСУРЪАТ صبا سرعت чун боди сабо, бодрафтор, тезрафтор.
САБЗЧА سبز چه <i>гуфт.</i> сабзтоб.	САБОТ <i>a.</i> ثبات пойдорӣ, устуворӣ; қарор.
САБЗЧАШМ سبز چشم он ки чашми сабзранг дорад.	САБОТКОРӢ ثبات کاری пойдор ва устувор дар иҷрои коре, собитқадам.
САБЗЧЕӢРА سبز چهره <i>ниг.</i> сабзинарӯ(ӣ).	САБОТКОРОНА ثبات کارانه бо собит ва истодагарӣ.
САБИКА <i>a.</i> سبيكه тилло ва ё нукраи дар қолаб рехта; ♦ сабикаи суҳан суҳани зебои пур-	

САБ

САБОҲ *a. صباح* бомдод, сапедадам, субҳгоҳ.

САБОҲАТ I *a. صباحت* 1. зебой, хубрӯй. 2. шиноварӣ.

САБОҲАТ II //СИБОҲАТ *a. صباحت* шино кардан, шиноварӣ; **сабоҳат кардан** шино кардан, шиноварӣ намудан, оббури кардан.

САБОҲӢ *صباحي* сахаргоҳӣ; **насими сабоҳӣ** боди сахаргоҳӣ, боди сабо.

САБР I *a. صبر* бурдборӣ; бардошт, тоқат; **сабр аз даст додан** дигар тоқат карда натавоништан; **сабр кардан** тоқат кардан, бардошт кардан; **косан сабр лабрез шудан** *мач.* дигар тоқату бардошт намудан.

САБР II *a. صبر* *бот.* 1. гиёҳест бо баргҳои теғдор, ки дар миёнаи соқаи дарозе руста дар нӯги он гул пайдо мешавад, алоэ. 2. шираи гиёҳи сабр, ки дар тиб(б) ба сифати дору истифода мешавад.

САБРНОК *صبرناک* *ниг.* босабр.

САБТ I *a. ثابت* навиштан, қайд кардан, зикр намудан; **сабт будан** навишта будан, қайд ёфтан, зикр шудан; **сабт кардан** навиштан, қайд кардан, зикр намудан, дарҷ намудан (*чизеро дар ҷое*); **сабт шудан** навишта шудан, зикр ёфтан.

САБТ II *a. سبت* *кит.* шанбе; **асҳоби сабт** қавми яҳуд.

САБТДОРУ *ثابت دارو* моддаи кимиёвӣ барои чопи сурат.

САБУ//САБӢ(Ӣ) *a. سبو//سبو(ی)* *кит.* кӯза барои об, шароб *ва г.*

САБУК *سبك* 1. камвазн; *муқоб.* **вазнин**, гарон. 2. андак, кам; **лабханди сабук**, **изтиробӣ сабук**, **табассуми сабук**; **ҷазои сабук** ҷазои андак, ҷазои начандон сахт; **сабук шудани гуноҳ** кам шудани гуноҳ. 3. хафиф; нарм, мулоим: **боди сабук**. 4. осон; ба осонӣ; *муқоб.* **душвор**; **кори сабук**, **сабук бардоштан**; **сабук нафас гирифттан**. 5. чусту чолок (*дар рафтор ва кор*), чобук; чобукона; тез, басуръат. 6. *мач.* бетамкин, бемулоҳиза (*нисбат ба одам*); *муқоб.* **вазнин**, **батамкин**; **сабук будан** а) камвазн будан; б) *мач.* бемулоҳиза ва беандеша будан, бетамкин будан (*одам*); **сабук кардан** кам кардан (*бор, харҷ, қарз ва м. инҳо*); **сабук шудан** а) аз зери бор ва вазнинии чизе раҳо шудан, камбор шудан, зоида; в) *мач.* беандеша будан, бемулоҳиза қору рафтор кардан; г) *мач.* аз шиддати беморӣ раҳо ёфтан, аз беморӣ ба по

хестан, худро каме беҳтар ҳис кардан, рӯ ба беҳбудӣ овардан аз беморӣ; **бемории сабук** касалии на он қадар хавфнок, касалии андак; **хӯроки сабук** хӯроки зудҳазм; **сабук(тар) карда гуфтан** бе воҳима гуфтани чизе ба касе; **худро сабук ҳис кардан** а) худро озод ва беғам ҳис кардан; фориғбол будан, камташвиш шудан; б) беҳтар шудани саломатӣ, шифо ёфтан. **сабук-сабук** а) андак-андак, кам-кам; б) нарм-нарм, бомулоимат.

САБУКАК *سبک* *шакли тасғири сабук*; хеле сабук.

САБУКАНДЕШ(А) *سبک اندیشه//سبک اندیش* он ки бемулоҳиза кор мекунад; он ки ҳама ҷониби қорро насанҷида ба он иқдом меварзад; *муқоб.* **дурандеш**.

САБУКАШ *سبوکش* кӯзакаш; аз сабу нӯшида.

САБУКБОЛ *سبکبال* тезпар (паранда).

САБУКБОР *سبکبار* 1. он ки бораши сабук ва ё кам аст. 2. *мач.* фориғбол, осуда, беҳаёл, бепарво.

САБУКБОРӢ *سبکباري* 1. бори кам ва сабук бар дӯш доштан. 2. бемулоҳизагӣ, беғамӣ, бепарвоӣ.

САБУКВАЗН *سبک وزن* 1. он ки (ё он чи) вазнаш кам ва сабук аст. 2. *варз.* варзишгари камвазн.

САБУКВАЗНӢ *سبک وزنی* вазни сабук доштан, камвазнӣ.

САБУКВОР *سبکوار* чобукона, бо чобукӣ, бо чолокӣ.

САБУКГАРД *سبک گرد* *ниг.* сабукрав.

САБУКДАВ *سبک دو* он ки дар давидан чусту чолок аст; тезгард.

САБУКДАСТ *سبک دست* 1. чобукдаст; тезкор, моҳир. 2. *мач.* он ки дасташ кушоиш мебахшад, яъне ҳар қор, хусусан савдо, аз вай кушоиш меёбад; (*байъкушо дар харидуфурӯш*).

САБУКДАСТӢ *سبک دستی* чобукӣ, чолокӣ; байъкушоӣ.

САБУКДӢШ *سبک دوش* аз вазифа сабукдӯш кардан аз вазифаи ишғолкарда озод намудан.

САБУКЗАБОН *سبک زبان* сергап, лаққӣ.

САБУКИРОДА *سبک اراده* он ки иродааш суст аст.

САБУКӢ سبكي 1. сабук будан, вазни зиёд на-
доштан, камвазнӣ. 2. осонӣ, сахлӣ (*дар коре*).
3. имтиёз додан, гузашт кардан. 4. *мач*.
бетамкини, бемулоҳизагӣ; рафтори ношоями
бачагона; **бо сабукӣ** ба осонӣ, бедушворӣ, ба-
хайр; **сабукӣ кардан** рафтори кӯтоҳандешона
(бемулоҳиза, бетамкинона) кардан.

САБУКҚАДАМ سبکقدم фархундапай, хучис-
тапай, муборакқадам.

САБУКЛИҚО سبکلقо кушодарӯй; хушандом.

САБУКМАҒЗ سبک مغز кӯтоҳандеш, сахлангор.

САБУКМАҒЗӢ سبک مغزی кӯтоҳандешӣ, сахл-
ангорӣ.

САБУКМИЗОҶ سبک مزاج суст, ноустувор, ка-
лаванда.

САБУКМОЯ سبک ماه 1. бекадр, арзон. 2. фурӯ-
моя, паст. 3. ҷоҳил, камсавод.

САБУКМОЯГӢ سبک ماهی ҷаҳолат, камсавод.

САБУКПАР سبک پر ниг. сабукпарвоз.

САБУКПАРВОЗ سبک پرواز тезпар, зудпар.

САБУКПО(Ӣ) سبک پای 1. тезрафтор, зудгард,
чолок, чаққон. 2. *мач*. бадахлоқ, бериҳа,
фоҳиша.

САБУКРАВ سبک رو 1. тезгард, чобукрафтор. 2.
мошин (-и сабукрав).

САБУКРАВӢ سبک روی тезравӣ, тезрафторӣ,
осонравандагӣ.

САБУКРАФТОР سبک رفتار 1. чобукгард, тез-
гард. 2. *мач*. он ки бемулоҳиза рафтор намояд.

САБУКРАӢ سبک رأى ниг. сабукрой.

САБУКРОӢ سبک رای кӯтоҳандеш, каммулоҳиза.

САБУКРӢӢ سبک روی 1. самимӣ, дидадаро. 2.
ниг. сабукхез.

САБУКРӢӢ سبک روح хушҳол, шодон.

САБУКРӢӢ سبک روح хушҳолӣ, шодӣ,
хурраамӣ, хурсандӣ, зиндадилӣ.

САБУКСАВОР سبک سوار аспсавори чобуку чо-
лок.

САБУКСАӢР سبک سير тезрафтор, тезгард.

САБУКСАНГ سبک سنگ камвазн; ниг. сабук 1.

САБУКСАР سبک سر камақл, кӯтоҳандеш.

САБУКСАРӢ سبک سری 1. сабукӣ, дарунҳолигӣ.
2. *мач*. сабукмағзӣ; камақлӣ, беандешагӣ. 3.
бетоқатӣ, беҳушона сафсата гуфтани бемор аз
шиддати таб.

САБУКСОР سبک سار ниг. сабуксар.

САБУКСОРӢ سبک ساری ниг. сабуксарӣ.

САБУКТАН سبک تن ниг. сабукҷусса.

САБУКТОЗ سبک تاز 1. чобуксавор. 2. бодпо,
тездав. 3. пойгачӣ.

САБУКФИКР سبک فکر кӯтоҳандеш, бемулоҳиза.

САБУКФИКРӢ سبک فکری кӯтоҳандешӣ, бему-
лоҳизагӣ.

САБУКФИКРОНА سبک فکرانه кӯтоҳандешона,
бемулоҳиза.

САБУКХЕЗ سبک خیز тезрафтор; чолок, чобук.

САБУКЧИЛАВ سبک جلو ниг. сабукҷинон.

САБУКҶОН سبک جان кит. 1. бечуръат, тарсон-
чак. 2. ором, безарар.

САБУКҶОНӢ سبک جانی 1. бечуръатӣ, тарсон-
чакӣ. 2. оромтабиатӣ, безарарӣ.

САБУКҶУССА سبک چته одами ҷуссааш на чан-
дон калон; муқоб. қавиҷусса.

САБУКШАВӢ سبک شوی 1. рӯ ба беҳбудӣ овар-
дан аз беморӣ. 2. зойдани зан.

САБУКӢИНОН سبک عنان тезрав, чусту чолок,
чаққон.

САБУР سبور сабркунанда, тобовар, пуртоқат.

САБУРӢ سبوری бардошт, таҳаммул, бурдборӣ,
тоқат.

САБӢ سبو ниг. сабу.

САБӢӢ سبوی ниг. сабу.

САБӢКАШ سبو کش ниг. сабукаш.

САБӢС سبوس пӯсти резашудаи гандум, ҷав *ва г.*,
ки пас аз бехтани орди онҳо дар ордбезак
боқӣ мемонад.

САБӢСАК سبوسк резачаҳои сафед, ки дар мӯй
пайдо мешавад; сабӯсаки сар.

САБ

САБӢСДОҒ سبوس داغ сабӯсе, ки онро (бо намак) гарм карда дар халтачае ба чойи дардноки бадан мегузоранд.

САБӢСНОК سبوسناк орди сабӯсдор.

САБӢСТАРИТ سبوس تربيت сабӯси обомехта ба-рои хӯроки чорпо ва мурғон.

САБӢӢ *a.* صبح он чи субҳ (субҳона, ношто) хӯранд ё нушанд.

САБӢӢӢ صبحي шаробе, ки субҳи барвакт хӯранд.

САБӢӢ/СУБӢӢ *a.* سبحة мӯҳраҳои ба ришта чи-дашуда, тасбеҳ; **сабҳаи саддона** тасбеҳе, ки сад мӯҳра дорад.

САБЧА سبچه ҳосили навбастаи харбуза ва дигар киштҳои ползӣ: **сабча бастан**.

САБӢ I *a.* سبع ҳайвони ваҳшии даранда.

САБӢ II *a.* سبع ҳафт (адад).

САБӢӢ سبعي 1. мансуб ба **сабӢ I**; мансуб ба ҳайвони даранда. 2. маҷ. ҳайвонӣ, ваҳшигарӣ.

САБӢСИРАТ سبع سيرت маҷ. ҳайвонсират, даран-датабъ.

САВА سوه: **сава кардан** гуфт. а) бо савачӯб пахта ё пашмо зада тит кардан; б) маҷ. кӯфтан, танбеҳ кардан.

САВАЧӢӢ سوه چوب гуфт. химчае, ки бо он пахта ё пашмо сава мекунад.

САВ I *a.* صوب кит. тараф, ҷониб, сӯй.

САВ II *a.* ثوب либос, пӯшок.

САВБА/СӢБА *a.* صوبه вилоят, қисми муайяне аз мамлакат, ноҳия (дар Ҳиндустон).

САВБАДОР/СӢБАДОР صوبه دار ҳокими вилоят (дар Ҳиндустон).

САВГАНД سوگند қасам; ваъдаи тантанавӣ барои садоқат ва коре ва ё қавле; **савганд додан** қасам додан, ба қасамхӯрӣ маҷбур кардан; **савганд ёд кардан** ба таври тантанавӣ ва расман ваъда додан барои садоқат ва коре (*мас., ҳарбии*); **савганд хӯрдан** қасам хӯрдан; **савганди сарбоз** савганде, ки сарбоз барои садоқат ба халқу Ватан ёд мекунад.

САВГАНДНОМА سوگندنامه савганди навишта, матни савганд.

САВГАНДШИКАН سوگندشکن он ки қасам хӯрда, ба он амал накардааст, беаҳд.

САВГАНДШИКАНӢ سوگندشکني шикастани савганд, қасам шикастан.

САВҒО(Т) *m.* سوغا(ت) тӯхфаи сафар, раҳовард, дастовез.

САВҒОӢ سوغاتي *ниг.* савғо(т).

САВДО I سودا 1. хариду фурӯш, бозоргонӣ, тичорат. 2. байъ, муомила, дар сари кам кардани нархи чизе бо фурӯшанда гуфтугузор кардан; **савдои берунӣ** тичорат бо мамлакатҳои хориҷӣ; **корманди савдо** касе, ки дар муассисаи савдо кор мекунад; **савдо пухтан** муомила анҷом ёфтан, мувофиқат кардани харидору фурӯшанда дар сари нарх; **савдо кардан** а) байъ кардан, дар бораи нархи чизе ба як қарор омадан; б) фурӯхтан, харидан; хариду фурӯш кардан; **савдору баробар кардан** дар бораи баҳои чизе ба созиш омадани тарафайн; **савдо шудан** ба фурӯш расидан; **савдои умр** аҳду паймони якумрӣ, зану шавҳар шудан;

САВДО II *a.* سودا 1. ҳаёл, орзу, хоҳиш. 2. орзуи амалинашаванда, ҳаёли хом; **савдои хом** ҳаёли хом, орзуи амалинашаванда. 3. ғам, ғусса, ташвиш; **як сару ҳазор савдо**. 4. маҷ. ошӯфтагии фикр, молихулӣ; **ба сари савдои чизе гузаштан** аз баҳри коре (чизе) гузаштан, дигар орзуи он чизро накардан; **савдои чизеро ба сар доштан** дар орзуи ба даст даровардани чизе будан, хоҳони чизе будан.

САВДОВИЯТ *a.* سوداويت гирифторӣ ба савдо, молихулӣ, девонаҳолӣ.

САВДОВӢ سوداوى *ниг.* савдой.

САВДОГАР سوداگر он ки касбаш хариду фурӯш аст, тоҷир.

САВДОГАРБАЧА سوداگر بچه фарзанди савдогар, тоҷирзода.

САВДОГАРӢ سوداگرى шуғли савдогар; хариду фурӯш кардан, тичорат; **савдогарӣ кардан** бо хариду фурӯш шуғл доштан.

САВДОЗАДА سودازده 1. молихулӣ; девонавазъ. 2. маҷ. шайдой.

САВДОИМИЗОЧ سوداى مزاج мизочаш номӯътадил, он ки ҳолати рӯҳияш ба як қарор нест.

САВДОИЯТ *a.* سودائيت *ниг.* савдовият.

САВДОӢ سودائي мубталои бемории савдо; савдо-зада, девонавазъ, молихулӢй.

САВИҚ *a.* سويق 1. машрубот. 2. орди гандум ва Ӣ чави бирӢнкарда; хӢроқӢй.

САВИ(Ӣ)Я سويه сатх, дарача; **савияи маданӢ** дарачаи рушди фархангӢ; **савияи фикрӢ** дарачаи инкишофи фикрӢ.

САВҚ I *a.* سوق майл, рағбат, кашиш; **савқи табиӢ** тақозои табиӢ.

САВҚ II *a.* سوق рондан, рониш, савқ додан, равон кардан, фиристодан.

САВЛАТ I *a.* صولت хайбат, салобат: **аз савлаташ об ях мекунад** (мақ.). 2. ҳашамат, шукӢх, виқор; калонгирӢ; **бо савлат** бо виқор: **бо савлат қадам ниҳодан**.

САВЛАТ II *a.* صولت ҳамлаи бо ҳашму ғазаб, бо қахр ҳучум кардан; ҳашмгинӢ, қахру ғазаб.

САВЛАТДОР صولتدار *ниг.* савлатманд.

САВЛАТДОРӢ صولتداري *ниг.* савлатмандӢ.

САВЛАТМАНД صولتمند мағрур, мутаққабир, ҳавобаланд.

САВЛАТМАНДӢ صولتمندي мағрурӢ, мутаққабирӢ, босалобатӢ.

САВЛАҶОН صولهجان *кит.* муарраби **чавгон**; **с** *аз савлаҷони касе тобидан* саркашӢ кардан, итоат накардан.

САВМ *a.* صوم кӢн. рӯза, рӯзадорӢ.

САВМАА صومعه 1. ибодатхонаи насоро, дайр. 2. хонақоҳи шайхон ва зоҳидон.

САВМААНИШИН صومعه‌نشين 1. зоҳид, обид. 2. роҳиб, шайх.

САВО *a.* سوا 1. мобайн, миёна. 2. баробар, яксон. 3. чуз, магар, ғайр.

САВОБ I *a.* ثواب 1. подош (*барои кори нек*). 2. кори нек, кори хайр; *муқоб.* **гуноҳ, убол**; (**аз**) **барои савоб**! дар мавриди илтимосу илтиҷо гӯянд; **кори савоб** кори хайр, кори нек; **аз савоб намон**! кори савобе кун!

САВОБ II *a.* صواب рост, дуруст; *муқоб.* **хато**; **савоб дидан** дуруст доништан,

САВОБАНДӢ ثواب‌اندوزي **бисӢр кори хайр на-мудан, амали нек анҷом додан, савоби бисӢр**

гирифтан.

САВОБДИД صواب‌ديد фикру раӢи рост ва дуруст; маслиҳат; роҳнамоӢй.

САВОБИҚ صوابي *ч.* **собиқа**.

САВОБИТ ثوابي *ч.* **собита**.

САВОБӢ ثوابي кори нек, некукорӢ, хайру эҳсон-корӢ.

САВОБКОР ثواب‌کار он ки кори нек ва савоб мекунад.

САВОБКОРӢ ثواب‌کاري кору амали савоб кардан.

САВОБТАЛАБ ثواب‌طلب он ки савоб меҷоҳад, савобҷоҳ.

САВОБҶӢ ثواب‌جو *чӯян*даи савоб; *ниг.* **савобта-лаб**.

САВОД I *a.* سواد 1. хонда ва навишта тавоништан; **савод баровардан** хондаву навиштанро Ӣд гирифтан; **савод доштан** соҳиби хату савод будан, хатхон ва хатнавис будан; **савод омӯхтан** Ӣд гирифтани хат ва хатнависӢ. 2. сиӢхӢ, сиӢхрангӢ. 3. торикӢ, зулмот, саводи шом, то-рикии аввали шаб. 4. то-рикии чизе, ки аз дур маълум мешавад, суроб. 5. нуса, рӯнавис, на-вишта. 6. сиӢхнавис, мусаввада. 7. гирд, ат-роф; маҳал; қаламрав; кишвар.

САВОД II *a.* سواد *кит.* сиӢхӢ, сиӢхрангӢ.

САВОДКОРӢ سواد‌کاري 1. бо сири сиӢх дар рӯи чизе нақшкӯбӢ кардан. 2. зарфе, ки бар рӯи он бо сиӢх нақш кӯбида шудааст.

САВОДНОК سوادناک он ки навиштан ва хондан метавонад, хатхон; **саводнок кардан** *касера* савод омӯхтан ба касе.

САВОДНОКӢ سوادناکي хондан ва навишта тавоништан, хатхон будан.

САВОДОМӢ سوادآموز он ки хондан ва навиштан меомӯзад.

САВОДОМӢ سوادآموزي 1. хондану навиштан омӯхтан ба касе. 2. хондану навиштан омӯхтани касе.

САВОИҚ *a.* صواعق *ч.* **соиқа**.

САВОЛ *a.* سوال *шакли* дар талаффуз маъмул-шудаи суол (*ниг.*); **саволу ҷавоб** а) пурсидан ва ба пурсиш посух гирифтан; б) гуфтугӯ, гуфту-

САВ

гузор; **саволи** дандоншикан саволи душвор; **савол** додан (кардан) пурсидан чизеро аз касе.

САВОЛБОРОН سوالباران: **саволборон кардан** касеро аз касе пайхам ва аз ҳад зиёд пурсидан дар бораи чизе.

САВОЛДОР سوالدار гуфтор ё навиштае, ки дар он пурсише ҳаст: **ҷумлаи саволдор** зби. ҷумлаи суолӣ.

САВОЛӢ سوالى мансуб ва марбут ба **савол**; **ҷумлаи саволӣ** зби. ҷумлае, ки хусусияти саволӣ дорад.

САВОЛНОМА سوالنامه варақае, ки дар он чандин пурсишу дархост оварда шудааст, пурсишнома.

САВОЛОМЕЗ سوال آميز: **нигоҳи саволомез** нигоҳи пурсишомезона.

САВОМЕЪ а. صوامع ҷ. савмаа.

САВОНЕҲ а. سوانح ҷ. сониха.

САВОР//СУВОР سوار 1. он ки бо асп ё дигар воситаи нақлиёт аз ҷое ба ҷое меравад; **муқоб. пиёда**. 2. аспсавор, аспакӣ; **савор кардан** шинондан касеро ба ягон воситаи нақлиёт; **савор шудан** ба ягон воситаи нақлиёт ништастан бо мақсади рафтан ба ҷое (*ба асп, ароба, киштӣ, ҳавонаймо*).

САВОРА//СУВОРА I سواره 1. аспсавор, аспакӣ, ҳаракӣ; **пиёдаю савора**. 2. аскари аспсавор.

САВОРА II سواره яке аз навоҳои шашмақом.

САВОРАГАРД سواره گرد: **роҳи саворагард** роҳи махсус барои саворагардон; **муқоб. пиёдагард**.

САВОРАГАРДӢ سواره گردى савори асп, шутур ва ҳар роҳ рафтан.

САВОРАНИЗОМ سواره نظام аскари савора, ҷузъи томи савора.

САВОРАҲУҶУМ سواره حجم ҳучуми дастаҳои аспсавор дар ҷанг, аспсавор ҳучум кардан.

САВОРГАРД سوار گرد он ки савора ба ҷойе меравад.

САВОРӢ//СУВОРӢ سوارى 1. савор будан; савор шудан; **аспи саворӣ** аспи барои саворшавӣ; **муқоб. аспи боркаш**; **вағони саворӣ** вағони мусофирбар. 2. чорпое, ки ба он савор мешаванд, улов. 3. савора; **муқоб. пиёда**.

САВОРШАВӢ سوارشوى *исми амал аз савор шудан*; бар чизе савор шудан.

САВОҲИЛ а. سواحل ҷ. соҳил.

САВР а. نور 1. номи бурчи дувум аз 12 бурчи фалак, бурчи гов. 2. моҳи дуҷуми солшумории шамсӣ, ки тақрибан ба 21 апрел – 21 май рост меояд.

САВРАТ а. سورت тезӣ ва тундии ҳар чиз, шиддат; қувват ва зӯрӣ.

САВРИНҶОН سورينجان *бот.* як навъи растани гулаш зард.

САВРӢ I ثورى мансуб ба **савр**; **гелоси саврӣ** гелосе, ки моҳи савр мепазад, гелоси тезпазак.

САВРӢ II ثورى сурх, сурхранг; гули сурх.

САВСАН سوسن *бот.* гули пиёзбеҳи рангоранг аз чинси занбак; **савсани обӣ** нилуфар.

САВСАНӢ سوسنى мансуб ба **савсан**.

САВСОР سوسار *зоол.* гурбаи саҳроӣ, ки пӯсти нарма дорад, далв.

САВТ I а. صوت 1. садо, овоз; 2. яке аз оҳангҳои шашмақом.

САВТ II а. سوط тозиёна, қамчин.

САВТИЁТ صوتيات овошиносӣ.

САВТИЯ а. صوتيه савтӣ, овозӣ; **усули савтия** тарзи таълими навомӯзон бо усули овоӣ.

САВТӢ صوتى 1. мансуб ба **савт**. 2. сароянда, хонандаи оҳангҳои классикӣ.

САВТҲОН صوت خوان *кит.* хонандаи оҳангҳои классикӣ.

САВТҲОНӢ صوت خوانى *кит.* хондани оҳангҳои классикӣ; умуман сурудхонӣ.

САВУМ سوم *ниг.* сеюм.

САВУМИН سومين *ниг.* сеюмин.

САГ سگ ҳайвони хонагии маълум; **саги бӯгир** саге, ки қувваи бӯғии баланд дорад ва изи пой касро гирифта метавонад; **саги обӣ** *ниг. сағобӣ*; **саги сӯзанхӯрда** а) саги беором, саросема; б) *мач.* одами беқарору беором; **саги тозӣ** чинсе аз сағҳои шикорӣ; **саги ҷӯпонӣ** саге, ки гала ва рамаро посбонӣ мекунад; **саги даргоҳи касе** будан *мач.* ғуломи ҳалқабаргӯши (мутеъ ва фармонбардори) касе будан; **саг**

соҳибашро **намешиносад** *мач.* бетартибию
бесаранҷомӣ, ҳар кас дар паи кори худ, ҳама
дар таъшиши худ.

САГАК I سگگ *шаkli тасғири саг; сагча.*

САГАК II سگ Ҳалқача, ки ба ҷои тугма ба
курта (махсусан занона) меДӯзанд.

САГАК III سگک *бот.* ангури сагак, сагангур, растанин хударуи меваш хурди кишмишмонанди сурхранг.

САГАКХОР سگگ خوار *бот.* як навъ растани
ботлоқии гулҳояш зард.

САГБАЧА 1. баҷаи сағ. 2. таҳқ. калимаи кабеҳ нисбат ба одами бадзот.

САГБОЗ 1. дӯстдори саг. 2. омӯзандаи саг.

САГБОН سگ بان бонигари сагон, он ки ба бонӣ кардани сагон машғул аст.

САГДИДА سگدیده :гурбаи сагдида ҳаросон, ба
воҳимаафтода.

САГДИЛ سگدل киноя аз бераҳм, сангиндил.

САГДИЛӢ سگدلی *киноя* аз сахтдилӣ,
озордихандагӣ; бадфеълӣ.

САГДОР соҳиби сг дар

САГЗАН سگزن *kit.* тири майда, ки пайконаш
бисёр борик ва тез будааст.

САГЗӢЙ//СИГЗӢЙ//САКЗӢЙ سگزی//سکزی *таър.* 1. мансуб ба сагзистон. 2. мансуб ба сакҳо (қавми қадими эронитабор). 3. сокини Сиистони қадим. 4. лақаби Рустами Достон. 5. лаҳҷаи систониён, ки яке аз забонҳои қадими эронист.

САҒӢ سڱى 1. амали сағ чун газидан ва дарида
ба дандон; **сағӢ кардан** рафтори ношоиста
кардан. 2. *мач*, чанчолу хархаша ва додифарёд
карда. 3. чизи паст ва бекора, пастсифат.

САГМАГАС سگمگس *ниг.* хармагас.

САГМАНИШ **سگ منش** *ниг.* **сагмизоч.**

САГМИЗОЧ **سگ مزاج** он ки хӯи сагона дорад;
бадхашм.

САГМОҲӢ *سگامه* 300л. моҳии калони дарёӣ, ки дарозиаш то ба 3-5 метр мерасад, сараш ба сари саг монанд аст.

САГОБЇ سگ آمي Ҳайвони оби пӯшташ

пурқимат.

САГПАРАСТ **سگ پرست** дӯстдори саг, сагбоз.

САГПАРВАРӢ сг ږوړی ږارواريشي ساغ،
 نيوڅوڅوبيني ساغ.

САГСОР سگسار 1. сагмонанд. 2. одами сагсар, одаме, ки сараш чун сари саг будааст. 3. *мач.* харис; хариси дунёву мол.

САГХОНА **سگ خانه** хона барои саг, катаки саг.

САГЧА *سگچه* *ниг.* сагбача 1.

САГЧОН سگ چان چонсахт, пуртоқат.

САГЧОНӢ سگ جانې چонсахтӣ, пуртоқатӣ.

САҒАЛ سغل *гуфт.* устухони калони ҳайвони
хонагӣ (*ки дар шӯрбо ё ош пухта бошад*).

САФИР *a. صغير* хурд, майда; хурдсол; *муқоб.* **кабир**, калон; **сағиру кабир** хурду калон, ҳама; **сағир мондан** бе падару модар шудан.

САФИРА صغیره 1. духтари хурдсол. 2. یتима, духтари бе падару модар. 3. умуман кӯдак, бачаи бе падару модар.

САҒИРАМОНДА صغیرہمانده ятиммонда, бепада-
ру модар монда.

САҒИРАПАРВАР//САҒИРПАРВАР //صغیره پرور
صغیر پرور 1. ғамхори ятимон. 2. тарбиягари
ЯТИМОН.

САҒИРАХОНА صغیرہ خانہ *ниг.* сағирхона.

САҒИРӢ صغیری 1. хурдсолӣ, норасидагӣ ба
балоғат. 2. ятимӣ.

САФИРХОНА صغیر خانہ парваришгоҳи кӯдакони
бе падару модар; мук. **ЯТИМХОНА**.

САҶОНА سځانه мақбарае, ки дар болои қабрҳо аз хишту санг созанд; гӯри аз хишту санг сохта.

САҶОНАШАКЛ ساجانه شکل монанди сағона, ба шакли сағона.

САҒР I а. **تغر** *кит.* дандон(ҳо)и пеш.

SAFP II *a.* ثغر *kit.* 1. тангно, гузаргоҳи танг. 2. марз, сарҳад, ҳудуд; замини сарҳадӣ.

САҒРИБОРИК **سغرى باريك** майдакафал (ки аз сифатҳои ҳуби асп аст).

САҒРИВАСЕЪ **سغرى وسيع** аспе, ки кафали васеъ дорад, асп ё ҳайвоне, ки қисми акибаш калону

САҒ

васеъ аст.

САҒРИПАҲН سغرى پهن *ниг. сағривасеъ.***САҒРИПҶШ** سغرى پوش кафалпӯш, матоъ ки бо он сағрии асп, хар, гов ва ғ.-ро мепӯшонанд.**САҒРӢ** سغرى кафал (*қисми пасини тана(-и асп, хар ва ғ.)*).**САД** صد шумора даҳ карат даҳ.**САД(Д)** سد банд, девора; девор; монеа дар сари роҳи чизе; **садди роҳ** монеа дар сари роҳ; **садди Чин** девори машҳури хитойӣ; **сад бастан** (**кашидан**) банд сохтан (дар сари роҳи об).**САДА I** سده *бот. гучум, қайрағоч; ◇ сада соя дихад, бед хода (зарб.).***САДА II** صده сад сол, аср, қарн; садсолағӣ.**САДА III** صده гурӯҳи саднафара; дастаи садкаса.**САДА IV** سده яке аз чашнҳои қадими миллии мо, ки рӯзи даҳуми баҳманмоҳ (29-30 январ) баргузор мегардид, аз Сада то Наврӯз панҷоҳ шаб ва панҷоҳ рӯз будааст.**САДА V** سده *таър. воҳиди марзбандии баъзе аз ноҳияҳои кӯҳӣ дар аморати Бухоро.***САДАБЕД** سده بيد *ниг. сурхбед.***САДАД** ا. صدد *кит. ният, қасд, азм; майл; дар садади ... дар нияти..., дар пайи...***САДАҚА** ا. صدقه пул ё чизе, ки ба мӯхтоҷон ва бенавоён чун хайрот дода мешавад; хайрот; **садақа додан (кардан)** хайрот додан; **садақа пурсидан (талабидан)** хайрот талаб кардан; **садақа радди бало** мақолест, ки садақаталабҳо мегӯянд.**САДАҚАХҶР** صدقه خور он кӣ бо садақагирӣ (чиз пурсидан аз қасон) умр мегузаронад.**САДАҚАХҶРӢ** صدقه خورى садақаталабӣ, садақагирӣ.**САДАМА//САДМА** صدمه осеб, зарар; зарба, лат; **садама задан ба чизе, коре** осеб расондан, зарба задан.**САДАРАЙҶОН** سده ریحان *бот. навъи райҳон, ки ба сада монанд аст.***САДАФ** ا. صدف моддаи дурахшдори қиматбаҳост, ки аз он тугма, дастаи корд ва ҳар гуна ашёи зинатӣ месозанд.**САДАФГҶН** صدف گون садафранг.**САДАФДАНДОН** صدف دندان он ки дандонҳои чун садаф сафед дорад (*сифати маҳбуба*).**САДАФИН** صدفین аз садаф сохташуда; монанди садаф: **дандонҳои садафин.****САДАФӢ** صدفی *ниг. садафин.***САДАФКОРӢ** صدف کاری садафмонанд, мисли садаф.**САДАФОСО** صدف آسا садафмонанд, мисли садаф.**САДАФПОРА** صدف پاره пораи садаф, қисмати ночизи садаф.**САДАФРАНГ** صدف رنگ *ниг. садафгун.***САД(Д)БАНДӢ** سد بندی бунёди садд, сохтани оббанд.**САДБАРГ** صديبرگ гули сербарги хушбӯй.**САДБАРГЗОР** صديبرگ زار чое, ки садбарг бисёр аст.**САДГЕС** سد گيس *ниг. садкес.***САДГУНА** صد گونه ҳархела, гуногун**САДДОНА** صددانه шадда ё риштае, ки ба он сад мӯҳра гузаронда шуда бошад; **тасбеҳи саддона** а) тасбеҳи садмӯҳра; б) *мач.* аломати зӯҳди риёкорона.**САДИД** ا. سديد *кит. устувор; маҳкамирода; соҳибэҳтиром.***САДИҚ** صديق *ниг. содиқ.***САДӢ** صدی 1. аз сад (100) иборатбуда. 2. садсӯма.**САДКЕС//САДГЕС** سد کيس // سد گيس *кит. тиру камон, рангинкамоне, ки хангоми офтобброн дар осмон пайдо мешавад.***САДКОРА** صد کاره 1. он ки аз дасташ чандин кор меояд. 2. он ки дар як вақт ба чандин кор иқдом меварзад. 3. *мач.* одами дар кор ноустувор, бесубот; **Салими садкора - ҳама кораш нимкора (зарб.).****САДҚА** ا. صدقه *гуфт.* қурбон, фидо; **садқа шудан** фидо гардидан (*барои касе*); **садқаи сарат шавам!** қурбонат шавам!, фидоят гардам!; **садқаи гап шав!** дар ҳаққи одами кундфаҳм гӯянд; **садқаи сар!** бало ба пасаш!

САДО I صدا савт, овоз; **акси садо** овозе, ки аз инъикоси овоз дар кӯҳ ё чои дигар пайдо шу- да дубора ба гӯш мерасад; **садои по** шарфаи по; **садои баромадан** овоз шунида шудан; **садо додан** а) овоз баровардан, ба чеги касе ҷавоб гардондан; б) шунида шудан; **садо кардан** ҷеғ задан.

САДО II а. صدا маҷ. радио; **садову симо** радио ва телевизион.

САДОБАРДОР صابرदार он ки дар таҳияи намоиш ё филме вазифаи танзими овозро ба ўҳда дорад, танзимгари овоз.

САДОГИР صداگیر гирандаи садо, қабулкунанда ё ба худ кашандаи садо.

САДОГИРИФТА صداگرفته он ки овозаш гирифта бошад.

САДОГУЗАРОН صداگذران гузаронандаи садо, он чи садоро аз тариқи худ мегузаронад.

САДОД а. سداد kit. 1. ростӣ, дурустӣ. 2. адолат.

САДОДЕХ صاده садодиҳанда, овоздиҳанда.

САДОДИҲӢ صادهي садо додан, овоз баровардан.

САДОДОР صاداد дорандаи садо, овоздиҳанда: зангулачаи садодор.

САДОҚАТ а. صداقت дӯстии самимӣ, дӯстӣ аз рӯи ростӣ ва дурустӣ; самимият; вафодорӣ; **бо садоқат** самимона, аз таҳти дил; **бо камоли садоқат** аз рӯи ихлосу самимият, бо самимияти комил; **садоқат доштан** ба касе самимӣ будан, вафодор будан ба касе.

САДОҚАТКОР صداقت کار ниг. **садоқатманд**.

САДОҚАТМАНД صداقتمند самимӣ, вафодор, ихлосманд.

САДОҚАТМАНДӢ صداقتمندی самимият, ихлосмандӣ, вафодорӣ.

САДОҚАТМАНДОНА صداقتمندانه аз рӯи ихлос, аз таҳти дил, бо самимият, самимона, ихлосмандона.

САДОНИШОН صدانشان фурунишони садо.

САДОНОГУЗАР صداناگذر хосияти нагузаронидани садо.

САДОНОГУЗАРӢ صداناگذري нагузаронидани садо, қобилияти садо ё овозро нагузаронидан.

САДОНОГУЗАРОНӢ صداناگذراني шакли бавоситаи **садоногузаронӣ**.

САДОНОК صداناك 1. садодор. 2. збш. як қисм овозҳои забон ғайр аз ҳамсадоҳо ва нимсадоҳо.

САДОНОКӢ صداناكي мансуб ба **садонок**.

САДОПАРДА صداپرده анат. торҳои тавлиди овоз: **садопардаи гӯш** пардаи овозии гӯш.

САДОРАС صدارس масофае, ки дар он овоз шунида мешавад.

САДОРАТ а. صدارت 1. раис будан, раисӣ кардан. 2. ҳайати раёсат, раёсати маҷлис. 3. таър. сарвазирӣ, вазорат. 4. яке аз мансабҳои динӣ дар аморати Бухоро.

САДОФУРУБАРӢ صدفروبري садонишон будан.

САДОСАНЧ صداسنج андозагири садо, андозагири овоз.

САДПОРА صديپاره чок-чок, реш-реш (дил, ҷигар аз таъсири ишқ, ғаму андӯҳ); **дили садпора** дили пора – пора.

САДР а. صدر 1. сина. 2. аввал, оғоз, авали чизе. 3. нишастагоҳи боло, пешгоҳ. 4. маҷ. миёна; марказ. 5. болонишин, раис, сардор, пешво; вазир; сарвазир. 6. таър. олитарин унвони илмӣ дар Бухорои асрҳои охир, ки пас аз ўроқ ва судур меояд.

САДРАНГ صدرنگ рангин, гуногунранг, рангоранг.

САДРЕШ صدریش бисёр решдор, чок-чок (дил, сина).

САДРӢ صدري 1. раисӣ, раёсат, сардорӣ. 2. мансаби садорат.

САДРНИШИН صدرنشين болонишин, пешгоҳнишин.

САДСОЛА صدساله 1. он ки сад сол умр дидааст; пир, куҳансол. 2. қадим, дерин: **қиссаи садсола**.

САДСОЛАГӢ صدسالگي: **чабини садсолагӣ** ҷашне, ки ба ифтихори садсолагӣ баргузор мешавад.

САДТО صدا сад дона; **садто-садто** сад-сад, садтоғӣ.

САДТӢ صدتو kit. садқабат, серқабат, қабатқабат.

САД

САДУМ *صدم* рақами тартибӣ аз сад.САДУМИН *صدمين* ниг. садум.САДЧАНД *صدچند* сад баробар, аз аввалааш сад бор зиёдтар.САДЧОК *صدچاک* сахт чок – чок; реш– реш.САДШИКАН *سدشکن* он чи банд, монеахоро аз байн мебардорад.САДЯК *صدیک* аз сад ҳисса як ҳисса, кам, ночиз.САДЯМОҚ *صدیماق* *гуфт.* 1. чома ва ё либосе, ки бисёр васла-ямоқ дорад. 2. хеле кӯҳна, фарсуда, дарбехдор, ямоқдор..САДЯМОҚӢ *صدیماقی* чомаи фарсудаи бисёрвасла.САӢҚ *سیاق* *гуфт.* :саӢқ-саӢқ гаштан овора гаштан, бекору беҳуда гаштан (дар чое).САӢХАТ *а. سیاحت* сайр, гардиш, сафар (*бо мақсади тамошо*); ҷаҳонгардӣ; **саӢхати фаннӣ** экскурсия.САӢХАТГОҲ *سیاحت گاه* ҷои гардиш, ҷои сайру тамошо.САӢХАТДӢСТ *سیاحت دوست* он ки сайру саӢхатро дӯст дорад.САӢХАТНОМА *سیاحت نامه* сафарнома, китоб ё дафтаре, ки дар он воқеаҳои сафаре баён ёфтааст, хотироти сафар.САЗИДАН *سزیدن* *кит.* сазовор (лоиқ) будан, арзидан; раво (ҷоиш) будан.САЗО *سزا* 1. сазовор, лоиқ, шоиста. 2. музд, подош, подоши некӣ ё бадӣ; ҷазо; **сазoi касерo** додан касерo ба подоши амалаш расондан; ҷазо додан; **ба сазoi** худ **расидан** ҷазoi худро дидан.САЗОВОР *سزاوار* лоиқ, шоиста, муносиб: **сазoвoри тахсин**, **сазoвoри танбeҳ**, **сазoвoр будан**, **сазoвoр шудан**.САЗОӢ *سزای* *таър.* 1. дар гузашта як навъ ҷазoi ҷисмонӣ, ки гунаҳкорро дар назди ҷамоат ҷӯб мезаданд. 2. он чи бо он ҳукми ҷазо ба иҷро мерасид (*мас., ҷӯби сазoi*).САИД *а. سعيد* саодатманд, хушбахт, бахтиёр; нек, муборақ; **рӯзи саид**, **иди саиди Рамазон**.САИДТОЛЕӢ *سعید طالع* фархундатолеъ, некбахт.САИР *а. سغير* *кит.* 1. оташи шӯълавар. 2. *мач.* дӯзах.САИС *а. سئیس* аспбон.САИСӢ *سئیسى* шуғли саис, аспбонӣ.САИСХОНА *سئیس خانه* аспхона.САЙД *а. صید* 1. шикор кардан, шикор. 2. он чи онро шикор мекунад, ҷонвари шикоршаванда; **ба як тир ду сайд задан** (*мақ.*); **ба сайди касе афтодан** ба доми касе гирифтор шудан.САЙДАФКАН *صیدافکن* сайёди моҳир.САЙДГИР *صیدگیر* 1. шикоркунанда, шикорӣ. 2. сайёд.САЙДГОҲ *صیدگاه* ҷои шикор.САЙДОЗМУД *صیدآزمود* шикорчии ботаҷриба, сайёди таҷрибадор.САЙДПАРАСТ *صیدپرست* шикорчии ашаддӣ, сайёди боиштиёқ.САЙӢД *а. صیاد* сайдкунанда, шикорчӣ.САЙӢДӢ *صیادی* шуғли сайёд; шикор кардан.САЙӢЛ *а. سیال* равон (*дар бораи моеот*).САЙӢР *а. سیار* 1. сайркунанда, гарданда. 2. он чи аз чое ба чое кӯчида меистад: **китобхонаи сай-ёр**, **кинои сайёр**, **суди сайёр**, **мачлиси сайёр**. 3. он чи аз дасте ба дасте гузашта меистад: **байраки сайёр**.САЙӢРА *а. سیاره* *нуч.* чирми осмонӣ, ки гирди офтоб ҷарх мезанад ва аз он нур ва гармӣ мегирад.САЙӢРАШИНОС *سیاره شناس* он ки ба омӯзишу пажӯҳиши сайёраҳо машғул аст.САЙӢРАШИНОСӢ *سیاره شناسی* илми шинохти сайёраҳо.САЙӢФ *а. سیاف* *кит.* 1. шамшерзан. 2. *таър.* ҷаллод.САЙӢХ *а. سیاح* саӢхаткунанда, сафаркунанда бо мақсади омӯзиш, ҷаҳонгард, гардишгар, гардишгарой.САЙӢХӢ *سیاحی* ҷаҳонгардӣ.САЙИБ *а. ثیب* *кит.* марди зандида, бевамард.САЙИБА *а. ثیبه* зани шавҳардида, бева.

САӢИД *а.* سید 1. *д.* он ки аз хонаводаи пайгамбар бошад, он ки шачарааш ба Мухаммад (*с*) мерасад. 2. бузург, сардор, пешво.

САӢИДА//САӢИДАТ سیده//سید бону, хотун.

САӢИН *а.* صین мустаҳкам, маҳкам, устувор.

САӢҚАЛ *а.* صیقل занги чизеро равондан; чило додан; чило, пардоз; **сайқал додан** *а)* чило додан, суфта кардан, пардоз додан, *б)* *мач.* губори чизеро равондан (*мас., дилро*); **сайқал задан** пардоз додан, чилодор кардан; **сайқал ёфтан** чилодор шудан, аз губору занг пок гардидан; тезу буранда шудан, обутоб ёфтан (*мас., корд, шамшер*).

САӢҚАЛГАР صیقلگر он ки ба корҳои чилодиҳӣ ва зангзудой машғул аст.

САӢҚАЛГАРӢ صیقلگری амали чило додан ва занг зудудан.

САӢҚАЛДИХӢ صیقلدهی зудудани занг ва чилодиҳӣ (*ба оина, шамшер ва ғ.*).

САӢҚАЛДОР صیقلدار чилонок, пардоз додашуда.

САӢҚАЛӢ صیقلی 1. мансуб ва марбут ба **сайқал**. 2. сайқалдиҳанда, косиб ва хунарманди сайқалдиҳанда. 3. сайқал додашуда, чилоёфта.

САӢҚАЛКОР صیقلکار *ниг.* сайқалӣ.

САӢЛ I //СЕЛ *а.* سيل чараёни оби борон, оби зиёде, ки ба сабаби боришҳои зиёди паёпай ва об шудани яхҳо бо шиддат ва суръат қорӣ мегардад.

САӢЛГОҲ//СЕЛГОҲ سيلگاه селтоз, маҷрои сел, чараёнгоҳи сел.

САӢЛОБ//СЕЛОБ سيلاب оби тунду тез, оби сел, обе, ки бар асари баланд шудани оби дарёҳо ва дар кӯҳу даштҳо аз сабаби боронгарӣ ё офати дигар (*канда шудани сад, об шудани яхҳо*) пайдо мешавад.

САӢЛОН *а.* سيلان [аслаш **саялон**] қоришавӣ, қоришавии об, хун ё моеи дигар; **оби сайлон** оби қорӣ.

САӢЛОНИЯТ *а.* سيلانيت *физ.* маҷрои ҳаракати ҳисмҳои моеъ, газ ва ғ барқ.

САӢЛРАФТОР//СЕЛРАФТОР سيلرفتار тезрафтор, тундрав (*сифати асп*).

САӢР سير 1. гардиш, сафар, саёхат, тамошо; **сайри боғ** гардишу истироҳат дар боғот. 2. тамошои идона; **сайр кардан** *а)* гардиш кардан; *б)* аз назар гузарондан; **сайри сулук** тай кардани марҳилаҳои гуногун дар тасаввуф; **сайри таърихӣ** назар афкандан ба таърих ва рӯйдодҳои гузашта.

САӢРА سيره парандае аз чинси гунчишк буда, монанди чур (чул) ва булбул хушовоз аст.

САӢРАФӢ صيرفي он ки пули сараро аз носара чудо мекунад, заршинос, касе, ки касбу кораш додугирифтӣ пул ва ё иваз кардани пул бо пул аст, сарроф.

САӢРГОҲ سيرگاه қои сайру гардиш; қое, ки сайр барпо мешавад.

САӢРОН//САЯРОН سيران *кит.* сайр, гашт, гардиш, рафтор.

САӢТ I صيت *кит.* овоза, шӯҳрат; овози нек.

САӢТ II صيت *итт.* нишони маҳсуси як шахс ва ё як корхона дар шабакаи интернет.

САӢФ I سيف *кит.* шамшер; **соҳиби сайф ва қалам** он ки ҳам шамшерзан асту ҳам қаламзан.

САӢФ II صيف *кит.* тобистон, фасли гармо.

САӢФИЯ صيفيه *кит.* қое, ки тобистонро он қо гузаронанд; бустонсаро.

САӢФӢ صيفي *кит.* тобистонӣ, ҳар чизи мансуб ба тобистон.

САӢФУР سيفور *кит.* матои абрешимини нафис.

САӢҲА//САӢҲАТ صيحه//صیحت *кит.* ҳеғ, бонг ва фарёди даҳшатангез.

САӢХУН سيحون *кит.* номи таърихии дарёи Сир.

САКАЛТУ سيكلتو *гуфт.* бекорагард, сарсарӣ, муфтхӯр.

САКАНА//САКАНАТ سکنه//سكنت 1. оромӣ, сукунат, дар қое қарор ва ором гирифтани. 2. сокинон, бошандагон.

САКАРОТ *а.* سكرات *қ.* **сакрат**; 1. беҳушӣ ва мастихо. 2. талвоса, қонканӣ; **сакароти марғ (мавт)** талвосаи пеш аз марғ, ҳолати қонканӣ, ҳолати назъ.

САКАРОТУЛМАВТ *а.* سكراتالموت ҳолати пеш аз марғ, ҳолати назъ.

САК

САКИНА//САКИНАТ *а. سكينه//سکينت* оромӣ, осудагӣ, ором.

САКИЧ *سکچ кит.* ангури хушкшуда, мавиз.

САККОК *а. سکاک кит.* 1. он ки пули танга сик-ка мезанад, дар рӯи танга дарч мекунад. 2. кордгар, кордсоз.

САККОКӢ *а. سکاکی кит.* амал ва шуғли саккок.

САКОҲАН *سکاهن ниг.* сикоҳан.

САКР *а. سکر* пеши роҳи чизеро бастан, аз пеши чизе садд мондан, садди роҳ кардан.

САКРАТ *а. سكرت кит.* беҳушӣ, аз тарс шах шудан; мастӣ; **сакрати ҷавонӣ** *мач.* гурури ҷавонӣ.

САКРОН *а. سکران кит.* маст.

САКСАВУЛ *سکسول* дарахти кӯтоҳқад ё буттаҳои калон, ки дар биёбонҳои Осиёи Марказӣ мерӯяд ва гармии ҳезумаш хеле баланд мешавад, **тоғ** ва **туғ** ҳам меноманд; **ангишти саксавул** ангишти беғубори серҳарорат, ки аз ҷӯби саксавул тайёр карда мешуд ва барои гарм кардани сандалӣ ба кор мерафт.

САКСАВУЛЗОР *سکسولزار* анбӯҳи дарахти саксавул.

САКСОФОН *лот. سکسافان мус.* асбоби мусиқии дамӣ.

САКТА *а. سکتە тиб.* 1. фалачи қалб, резиши хун ба мағз, ё баста шудани раги хун, ки боиси марги ногаҳонӣ мешавад; **сактаи қалб** фалачи дил **сакта кардан** а) ба фалачи дил гирифтोर шудан, ногаҳонӣ мурдан; б) таваккуф, ист, суст шудани ҳаракати чизе; **сакта овардан** боиси таваккуфи коре гардидан, аз ҳаракат боз доштан; ҳалал расонидан. 2) *адш.* зиёдатӣ ё камии ҳарфе дар мисраъ, ё калимаи душворталаффуз, ки ба вазни шеър ҳалал мерасонад.

САКТАМАЛЕҲ *سکته‌مليح* сактаи малеҳ, ҳиҷои зиёдатӣ дар вазни мисраъ, ки чандон ҳалале намерасонад ва ҷоиз дониста мешавад.

САКТАХОНӢ *سکته‌خوانی* ист ва таваккуфи бечо вақти хондани чизе ба сабаби нағз надонистани матн.

САКУБО//СУКУБО *ю. سکوبا кит.* рӯҳонии оли-рутба дар дини насронӣ, аскуф.

САҚАВ *سقو гуфт.* он ки забонаш гирифта гап

мезанад, тутила.

САҚАМ *а. سقم* беморӣ, касалӣ; нотобӣ.

САҚАНҚУР *سقنقور зоол.* чонвари сусмормонанд бо чор дасту по, ки дар об ва хушкӣ зиндагӣ мекунад.

САҚАР *а. سقر д.* дӯзах, ҷаҳаннам.

САҚАТ *а. سقط* 1. ҳар чизи вайрон, бефоида, ноқис, паст. 2. дашном, фаҳш; **сақат гуфтан** дашном додан; **сақат шудан** мурдан, нобуд шудани чорпо.

САҚАТҲИММАТ *سقطه‌مت* пастҳиммат, беҳиммат, дунҳиммат.

САҚИЛ I *а. ثقيل* вазнин, гарон; *муқоб.* **хафиф, сабук**; **иборати сақил** ҷумлаи душворфаҳми ғализ.

САҚИЛ II *а. صقيل* сайқал додашуда, ҷилоёфта, ҷилонок.

САҚИМ *а. سقيم* 1. бемор, касал, мариз, ранчур; очиз, дармонда. 2. нодуруст, хато, ғалат.

САҚИРЛОТ *а. سقرلات//سقرلاط* матои нафисе, ки бештар ба ранги сурх ё кабуд будааст; як навъ матои зардӯзӣ, ки дар қадим онро дар Бағдод мебофтаанд.

САҚИЧ *سقيچ* самғи дарахте, ки онро ба таври махсусе тайёр карда мехоянд; чизе ки аз мум пухта ба даҳон гирифта мехоянд; **сақичро аз даҳон бе қил кашидан** *киноя аз* хеле маккору ҳилагар будан.

САҚИЧАК *سچک гуфт.* часпак, часпанда (*мас.* , *лой*).

САҚӢ *а. سقى* оббёри, обдиҳӣ.

САҚҚО I *а. سقا кит.* обоваранда, обкашон, машкоб.

САҚҚО II *а. سقا* курача, гулӯлача.

САҚҚО III *а. سقا ниг.* сафил.

САҚҚО IV *а. سقا* як навъ мурғ, ки дар русӣ пеликан гӯянд.

САҚҚО V *а. سقا* 1. дар бозии қимор пули ҷамъшударо гӯянд. 2. як навъ бозӣ дар қарта.

САҚҚОБОЗӢ *سقابازی* курачабозӣ, гулӯлачабозӣ.

САҚҚОДОР *سقادار* он чи сакқо ё сакқоча дорад.

САҚҚОЙ سقائى машкобӣ, обкашӣ.

САҚҚОЛ *a.* سقال сайқалдиҳанда, он ки чизҳоро сайқал диҳад.

САҚҚОМОНАНД سقامانند ҳар чизи кулулаи ба саққо монанд.

САҚҚОХОНА سقاخانه машкобхона.

САҚЛОБ//САҚЛАБ *a.* سقلاب//سقلاب//سقلاب 1. наҷоди славянҳо. 2. мамлақати славяннишин.

САҚЛОБӢ//САҚЛАБӢ سقلابى//سقلابى мансуб ба Сақлоб, славянӣ.

САҚЛОТУН *ю.- a.* سقلاطون 1. ниг. сақирлот. 2. маҷ. кабудранг.

САҚМУНИӢ *a.* سقمونيا шираи решаи гиёҳест, ки дар кӯҳҳо ва заминҳои санглох мерӯяд, барои муолиҷаи баъзе бемориҳои меъда ҳамчун дафъи кичча *ва ғ.* ба кор меравад ва талхмаза буда, исҳоли сафро меорад; муқ. маҳмуда 2.

САҚОЛАТ *a.* ثقات вазнинӣ, гаронӣ.

САҚОМ *a.* سقام беморӣ, касалӣ, ранҷурӣ.

САҚОМАТ *a.* سقامت кит. беморӣ, бемор шудан.

САҚОЯ *a.* سقايه 1. обёрӣ. 2. зарфи обнӯшӣ; пиёла, ҷом.

САҚР *a.* صقر кит. боз, шохин.

САҚФ *a.* سقف шифти хона, пӯшиши болои хона.

САҚФДОР سقفدار дорои шифт.

САЛ//СОЛ سال//سل намад барои гузаштан аз об.

САЛАБ سلب *кит.* 1. либоси ҷангӣ. 2. либос, пӯшок.

САЛАВОТ صلوات *д. ҷ.* салот; дуо; намоз; салавот **фиристондан** *д.* дуо дуруд, ки вақти зикри номи пайғамбар Муҳаммад (с) ба овози баланд гуфта мешавад; **ба гузашта салавот** кори гузаштара набояд ёд кард.

САЛАНГ سنگ *бот.* растани аз ҷинси хоршутур ва шӯра, ки дар регзорҳо мерӯяд.

САЛАНГ-САЛАНГ سنگ سنگ :саланг-саланг **гаштан** *гуфт.* бекор гаштан.

САЛАСУЛБАВЛ *a.* سلسالبول *тиб.* нигоҳ дошта натавонистани бавл, чакмезак.

САЛАТ سالت 1. коҳу. 2. нуқл ва газак, ки аз коҳу ва сабзавоти дигар тайёр мекунанд.

САЛАФ I *a.* سلف *кит.* аҷдод, пешинагон, гузаштагон; **муқобили халаф**.

САЛАФ II *a.* صلف лоф задан, худнамоӣ кардан.

САЛАФИЯ *a.* سلفيه (*аз вожаи салаф* пешинӣ, гузаштагон) номи умумии арбоби дини ислом, ки дар давраҳои мухталифи таърихи ислом шеваи зиндагӣ ва дину ойини пешвоӣ дар аввал (ас-салаф-у-солеҳун)-ро тарғиб карда, ҳамаи навғониҳои баъдиро бидъат маънидод мекарданд; Ибни Ҳанбал, аш-Шофеъ, Ибни Таймия, ваҳҳобиён, фарандиён, иттиҳодияи ал-Ихвон-ул-муслиминро ба аҳли салаф нисбат медиҳанд; дар таҳқиқоти муҳақиқони Ғарб салафия бо бунёдгарой ва суннатгарой муродифи ҳам доништа шудаанд.

САЛАФӢ سلفى аз аҳли салаф, он ки давраи аввали исломо қабул дошта, дар баъзе нуқоти исломи имрӯз муҳолифат дорад, пайрави исломи бунёдӣ.

САЛАФУТ *a.* سلفوت олами гузаштагон, замони қадим, замони гузаштагон.

САЛБ I *a.* سلب 1. ҷудо кардани чизе аз чизе. 2. рабудан; дудидан, ғорат. 3. *фалс.* нафӣ, инкор; **муқоб.** эҷоб.

САЛБ II *a.* صلب ба дор кашидан, ба дор задан.

САЛБӢ سلبى манфӣ; **ҷавоби салбӣ** ҷавоби манфӣ.

САЛВАТ//СУЛВАТ *a.* سلوت хурсандӣ, хушнудӣ, шодкомӣ; тасаллӣ, ором.

САЛВӢ *a.* سلوى *ниг.* салво I.

САЛВО I *a.* سلوى асал, ангубин, шахд.

САЛВО II *a.* سلوى бедона, вартишк.

САЛИБ *a.* صليب *д.* хоч, хоч, чалипо, чӯб ва ё филизи чорчиллик, ки аҳли насоро бар вай ибодат кунанд; **Салиби Сурх** созмони хайрияи байналмилалӣ.

САЛИБДОР صليبدار дорандаи салиб; аҳли насоро.

САЛИБӢ صلبى 1. чалипой; салибшакл. 2. насронӣ.

САЛИБКАШӢ صليب كشي *д.* салиб кашидан, ба ҷо овардани расми салиб кашидан.

САЛ

САЛИБШАКЛ شڪل صليب ба салиб монанд.

САЛИҚА *a.* سليقه 1. табиат, сиришт; завқ, қобилият. 2. тарз, услуби баён.

САЛИҚАДОР دار سليقه 1. соҳибзавқ. 2. қобилиятнок.

САЛИҚАНОҚ ناك سليقه *ниг.* салиқадор.

САЛИМ *a.* سليم солим, саломат, сиҳҳат.

САЛИМДИЛ دل سليم 1. софдил. 2. содадил.

САЛИМҚАЛБ قلب سليم *ниг.* салимдил.

САЛИМУЛФИТРА(Т) *a.* سليم الفطره // سليم الفطرة покфитрат, некӯсиришт.

САЛИС *a.* سليس равон, мавзун (*сухан*).

САЛИТА *a.* سليطه зани пургӯй; чангара, пургӯй.

САЛКАШ سلکش 1. паромчӣ, ронандаи киштии гузора. 2. амадрон, салчӣ.

САЛҚ/СИЛҚ *a.* سلق лаблабуи қанд.

САЛҚИН سلقين *гуфт.* ҳавои сарди форама, серун.

САЛҚИНӢ سلقيني ҳавои серуни форама.

САЛҚИНШАВӢ شوى سلقين серуншавии ҳаво.

САЛҚУД *t.* سلقود *лаҳҷ.* сустшуда; *муқоб.* таранг.

САЛЛА *a.* سله дастор, аммома: **саллаи афғонӣ**, **саллаи занбарӣ**, **саллаи каловабастан**, **саллаи муллобачагӣ**, **саллаи шалғамӣ**, **аҳли салла** шудан ба бастани саллаи муллогӣ сазовор шудан, муллои хатмкарда шудан.

САЛЛАБАНДОН سله بندان *таър.* дар гузашта иде будааст, ки барои зани соҳиби се фарзанд ва ё зани синнаш аз сӣ гузаштаи бефарзанд салла мебастанд.

САЛЛАДОР سله دار он ки салла бандад; шахси салла дар сар.

САЛЛАКОСА سله كاسه чиҳозест аз шохчаҳои наждаи дарахт, ки бофта шудаанд ва барои овехта ниғахдории хӯрокворӣ истифода мешавад.

САЛЛАМНО سلمنا *гуфт.* аҳсан, офарин.

САЛЛОТ سلات 1. *шакли гуфтугӯи* солдат. 2. *дар бози* қарта валет.

САЛЛОХ *a.* سلاخ он ки гӯсфанд ё чорпои дигар-

ро кушта пӯст меканад; қассоб (*дар кушишхона*).

САЛЛОХӢ سلاخي амал ва шугли саллох.

САЛЛОХХОНА سلاخ خانه кушторгоҳи чорпоён, кушишхона.

САЛМА سلمه чизи нодаркор, ки боиси ташвиши касе шудааст; **салмаи сақат** бори зиёдате, боиси ташвиш дарди сар; **салмаи сар шудан** боиси ташвиш, дарди сар, бори зиёди шудан ба касе.

САЛМАКӢ سلمكي *мус.* номи оҳанг аз навоҳои бостонӣ.

САЛМО سلما *кит.* 1. номи зани зебодар араб. 2. *маҷ.* маъшуқа.

САЛО *a.* صلا калимаест, ки вақти даъвати ҷамоа барои зиёфат, тӯй ё анҷоми коре гуфта мешавад; ҷеғ, нидо; даъват; **салои ом** даъват кардани ҳамаи мардум, даъвати умумӣ; **сало задан** ҷеғ задан, нидо кардан; даъват кардан.

САЛОБАТ *a.* صلايت 1. саҳтӣ, мустаҳкамӣ, қоимӣ. 2. савлат, маҳобат, ҳашамат; **салобати касе зер кардан** касеро аз ҳашамат ва салобати касе худро гум кардан. 3. *кит.* тарс, ваҳм.

САЛОБАТДОР صلايت دار боҳайбат, ҳайбатнок, босалобат, дорои салобат.

САЛОБАТНОҚ صلايت ناك *ниг.* салобатдор.

САЛОИҚ *a.* سلايق 4. салиқа.

САЛОМ *a.* سلام 1. сулҳ, амну амон, амон. 2. дуруд, таҳният; **салому алайк** дуруд бар ту! (*ибораест, ки вақти вохӯрӣ бо касе гӯянд*); **саломии низомӣ** саломии ҳарбиён бо қоидаи махсус; **саломии оташин** дуруди самимӣ; **саломии хушк** салом додан бидуни аҳволпурсӣ; **салом-алайк будан (доштан)** бо касе шинос будан, шиносӣ доштан; **салом додан // салом кардан** вақти вохӯрӣ салому алайк гуфтан; ба салом(и) касе омадан ба зиёрати касе омадан; **саломии касеро алайк нагуфтан** (нагирифттан) ба касе илтифот накардан, ҳавобаланд ва қасношинос шудан; **салому алайк барҳам хӯрдан** катъи робита кардан, ногап шудан (*ду кас байни ҳам*); **саломро нася кардан** салом надодан, илтифот накардан; **салом расонидан** ба касе аз тарафи касе ба касе салом гуфта, ҳолпурсӣ кардан; **ҷавоби саломро гардондан** (додан) ба саломии касе алайк гуфтан.

САЛОМАТ *a.* سلامت тандурустӣ; **гӯшаи саломат**

чои амн, чои беҳавфу хатар; **чон ба саломат бурдан** аз тахлукае сихат ва бе осебу офат халос шудан; **саломат ёфтан** сихат шудан, офият ёфтан; **саломат мондан** зинда будан, сихат будан; беосеб мондан, нобуд нашуда мондан; **саратон саломат бошад...** саломат бошад..., осебе набинед..., зинда бошад.

САЛОМАТИ سلامتی тандурустӣ, сихат будан.

САЛОМАТМОНДА سلامت‌مانده он ки аз хавфу хатаре эмин ва солим мондааст, чон ба саломатбурда.

САЛОМНОМА سلام‌نامه суруди махсусе, ки вақти ба хонаи домод омадани арӯс хонда мешавад.

САЛОМОНА سلامانه ҳада ё туҳфа, ки ба бузургон ҳангоми зиёрати онҳо дода мешуд.

САЛОМХОНА سلام‌خانه кҳн. толори қабулгоҳи амир.

САЛОСА а. ثلاثه сегона, сенафарӣ.

САЛОСАТ а. سلامت нармӣ, ҳамворӣ, равонӣ, мавзунӣ (сифати сухан).

САЛОСАТНОК سلامت‌ناк дорои салосат, равон, мавзун(сифати сухан).

САЛОСИЛ а. سلسله ҷ. силсила.

САЛОТ а. صلات// صلوا д. намоз; **салоти чаноза** намозе, ки вақти дафни мурда хонда мешавад; **савму салот** рӯзаву намоз.

САЛОТАТ а. سلطنت кит. забондарозӣ, серчоғӣ, чангара будан (оид ба зан).

САЛОТИН а. سلطان ҷ. султон.

САЛОҲ а. صلاح хайр, некӣ; **салоҳи қор** хайрияти қор; **салоҳ будан** нек будан; раво будан; **салоҳ дидан** росту дуруст шуморидан, раво донистан; маслиҳат дидан, муносиб доништан.

САЛОҲДИД صلاح‌ديد некшуморӣ, муносибдонӣ раводид.

САЛОҲИЯТ а. صلاحيت лоиқ будан, сазовор будан; шоистагӣ, сазоворӣ.

САЛОҲИЯТДОР صلاحيت‌دار босалоҳият, он ки салоҳияти қор ӯ чизеро дорад.

САЛОЯ а. صلايه санге, ки дар болояш чизеро (мас., ранг ё доруеро) монда месоянд; **салоя қардан** соидан, майда (хока) қардан (дар байни ду санг).

САЛРОНИ سلراني амадронӣ, рондани сал барои гузаштан аз дарё.

САЛСАБИЛ а. سلسبيل кит. 1. оби гуворо, оби софи равону хушхӯр. 2. д. номи чашмае дар бихишт.

САЛСОЛ I а. سلسال оби равони соф ва гуворо.

САЛСОЛ II صلصال 1. гиле, ки барои сохтани сафол тайёр карда мешавад. 2. д. гиле, ки Худо одамро аз он сириштааст.

САЛТ سلت гуфт. холӣ, бебор (мас., асп); **аспи салт** аспии зинқардаи бебор ва бесаворае, ки йетак карда баранд; **салт бурдан** асп ё харро бе бор ё бе савора бурдан.

САЛТАНАТ а. سلطنت подшоҳӣ, фармонравой, ҳукмронӣ; подшоҳӣ қардан.

САЛТАНАТҲОҲ سلطنت‌خواه он ки толиби тоҷу тахт аст, тахталаб.

САЛТАНАТҲОҲӢ سلطنت‌خواهی талабгори тоҷу тахт будан.

САЛТСАВОР سوار салт савори аспии бебор.

САЛҲ I а. سلخ кит. рӯзи охирини ҳар як моҳи қамарӣ; муқоб. ғурра.

САЛҲ II а. سلخ кит. пӯст қандан.

САЛЧӢБ سلچوب чӢбе, ки аз он амад тайёр мекунанд.

САЛЧ а. تلج барф.

САЛЧУҚИЁН سلجقيان ҷ. салчуқӣ таър. 1. иттиҳоди қавмҳои туркӣ. 2. сулолае бо номи ин қабил; қабилҳои туркнажод, ки баъдан ба номи пешвои онҳо Салчуқ машхур гардидаанд.

САЛЧУҚӢ سلجقى аз аҳли салчуқӣён.

САМ(М) а. سم кит. захр.

САМАД а. صمد поянда, ҳамеша, ҷовид (яке аз сифатҳои Худо).

САМАДИЯТ а. صمديت кит. абадият, ҷовидонӣ; **боргоҳи самадият** даргоҳи Худованд.

САМАК а. سمک кит. моҳӣ; **аз само то самак** аз авҷи осмон то қабри Замин, дар ҳама ҷо.

САМАН I ثمن кит. баҳо, нарх, арзиш.

САМАН//СУМАН II سمن ниг. ёсуман.

САМ

САМАНБАР//СУМАНБАР **سمن بر** гуландом; зе-бо, хушрӯй.

САМАНБАРГ//СУМАНБАРГ **смен берг** мисли гули саман; сафедбарг.

САМАНБӢ//СУМАНБӢ(Ӣ) **смен бо(и)** 1. дорои бӯи саман. 2. *мач*. хушбӯй, муаттар.

САМАНД **سمند** 1. аспи рангаш моил ба зардӣ, булутиранг. 2. умуман асп; **саманди бодпо** аспи тезрафтор.

САМАНДАР **سمندر** 1. чонвари калтакалосмонанд, ки ҳам дар об ва ҳам дар хушкӣ зиндагӣ мекунад. 2. чонвари афсонавие, ки гӯё дар оташ намесӯзад.

САМАНЗОР//СУМАНЗОР **смен зар** ёсуманзор, гулзор.

САМАНСО(Ӣ)//СУМАНСО(Ӣ) **смен са(и)** киноя аз атрош, атрафшон; хушбӯй, муаттар.

САМАР I *а.* **ثمر** 1. мева, бор, бори дарахт; **то реша дар об аст, умеди самаре хаст** (*зарб.*). 2. *мач*. ҳосил, натиҷа; **самар додан** а) бор овардан, мева кардан, борвар шудан; б) *мач*. натиҷа бахшидан.

САМАР II *а.* 1. бегоҳӣ, торикии шаб. 2. сухан; афсона ва ҳикояи шабона; афсона; ҳикоя.

САМАРА *а.* **ثمره** *ниг.* **самар I**.

САМАРАБАХШ//САМАРБАХШ **ثمره بخش** 1. ҳосилдиҳанда, боровар. 2. *мач*. натиҷанок.

САМАРАДОР **ثمره دار** *ниг.* **самаранок**.

САМАРАНОК **ثمره ناک** 1. боровар, ҳосилдиҳанда. 2. натиҷадиҳанда; судманд, фоидаовар.

САМАРАНОКӢ **ثمره ناکي** бороварӣ, фоидаовар будан.

САМАРАОВАР **ثمره آور** *ниг.* **самаранок**.

САМАРҚАНДӢ **سمرقندی** ҳар кӣ ва ҳар чизи *мансуб ба Самарқанд*: нони самарқандӣ.

САМБО *р.* **سمبا** *варз.* як навъ гӯштини маъмул.

САМБОЧӢ **سمباچي** он ки ба самбо машғул аст.

САМБӢСА **سمبوسه** *ниг.* **санбӯса**.

САМБӢСАПАЗ **سمبوسه پز** *ниг.* **санбӯсапаз**.

САМБӢСАПАЗӢ **سمبوسه پزي** *ниг.* **санбӯсапазӣ**.

САМБӢСАФУРӢШ **سمبوسه فروش** *ниг.* **санбӯсафурӯш**.

САМБӢСАФУРӢШӢ **سمبوسه فروشي** *ниг.* **санбӯсафурӯшӣ**.

САМҒ *а.* **صمغ** шилм, моддаи часпандае, ки дар танаю шохи дарахт пайдо мешавад ва бештар кахрабо дорад.

САМҒӢ **صمغي** *мансуб ба* **сағм**.

САМДОР **سمدار** заҳрдор, олуда бо заҳр.

САМЕӢ *а.* **سميع** шунаванда, гӯшкунанда; **самеъ ва басир** шунаванда ва бинанда (*киноя аз доноу зирак*).

САМИМ *а.* **صميم** 1. миёнаи ҳар чиз, миёнгоҳ; да-руни ҳар чиз; **аз самими қалб** аз таҳти дил. 2. *кит.*, *мач*. таҳи дил.

САМИМИЯТ **صميميت** сидкӣ будан, садоқат.

САМИМӢ **صميمي** сидкӣ, аз таҳти дил; **дӯсти самими** дӯсти содиқ.

САМИМОНА **صميمانه** аз сидқи дил, бо садоқат.

САМИН I *а.* **ثمين** *кит.* гаронбаҳо, пурқимат.

САМИН II *а.* **سمين** фарбеҳ, чоқ; ғафс; **нони самин** нони ғафси ғахин.

САММ *а.* **سم** *ниг.* **сам(м)**.

САММИТ **سميت** чаласаи якҷояи сарони якчанд кишвари иттиҳод.

САММО *а.* **صماء** *муаннаси* **асамм**; 1. санги сахт. 2. номи санге дар Байтулмақаддас.

САММУЛХИЁТ *а.* **سم الخياط** сӯрохи сӯзан.

САМО *а.* **سما** осмон.

САМОВӢ **سماوي** осмонӣ, *мансуб ба* **осмон**; **чисмҳои самовӣ**.

САМОВОР *р.* **سماوار** 1. зарфи филизии чумакдори маҳсус барои чӯшонидани об. 2. самоворхона, чойхона; **самовор мондан** об чӯшондан дар самовор барои чой, оташ мондан ба самовор.

САМОВОРХОНА **سماوارخانه** 1. ҷое, ки самовор чӯшонда мешавад. 2. чойхона.

САМОВОРЧӢ **سماوارچي** 1. он ки самовор

мечӯшонад. 2. соҳиби чойхона.

САМОВОТ *а.* سماوات *ч.* само.

САМОӢ I سمائي *ниг.* самовӣ.

САМОӢ II //СИМОӢ سمای *мансуб ба* **самоъ** // **симоъ**.

САМОНА *а.* ثمان//ثمان ҳашт (*дар ададҳои таркибии арабӣ дар солиҳуморӣ истеъмол меёбад*).

САМОРИС سمارس *зоол.* як навъ моҳӣ, ки дар русӣ сарделка гӯянд.

САМОРУҒ *а.* سمارغ занбӯруғ.

САМОҲ *а.* سماح саховат, чавонмардӣ, кушодадастӣ, олиҳимматӣ.

САМОҲАТ *а.* سماحت некӯкорӣ, саховат, чавонмардӣ.

САМОҶАТ *а.* سماجт зиштӣ, густохӣ; шилқинӣ; бешармӣ.

САМОҶАТПЕША سماجتپيشه *зиштакор; густох, беҳаё, бешарм.*

САМОӢ *а.* سماع *кит.* 1. шунидан. 2. шунидани нағмаи суруд. 3. вачду сурур ва пойкӯбию дастафшонии сӯфиён.

САМСОМ *а.* صمصام шамшери тезу бурон.

САМТ *а.* سمت 1. тараф, ҷониб, сӯ; ҷиҳат. **самти** **рост, самти қибла**. 2. роҳ, равиш, тариқ.

САМТГИРӢ سمتگیری *самт ва тарафро муайян кардан, ҳадафро муайян кардан.*

САМТӢБӢ سمتیابی *пайдо намудани роҳи мувофиқ.*

САМТУРРАӢС *а.* سمتالرائس *нуч.* нуктае аз осмон, ки рост дар болои сари одам воқеъ мешавад, нисфуннаҳор.

САМУМ *а.* سموم 1. боди гарму сӯзон, ки гиёҳхоро месӯзонад; гармсел; тафбод. 2. *мач.* офати ногаҳонӣ.

САМУР سمور *зоол.* 1. ҷонвари монанди рӯбоҳ, ки пӯсти сурхи моил ба сиёҳӣ дорад. 2. пӯсти ин ҷонвар, ки аз он пӯстин медӯзанд.

САМУРАӢ *яп.* سموري 1. он ки мансуб ба табақаи имтиёзноки феодалии Япония аст. 2. *мач.* ҷангҷӯӣ, ҷангӣ.

САМУРИН//САМУРӢ سمورين//سموری *мансуб ба*

самур; аз пӯсти самур.

САМӢ *а.* سمع 1. гӯш. 2. қувваи шунавоӣ; ба **самъи касе** **расондан** гапиро ба касе шунаводан.

САНА *а.* سنه сол, таърих; **санай таърихӣ** солгарди ягон ҳодисаи таърихӣ.

САНАВБАР *а.* صنوبر *бот.* дарахте аз ҷинси қоч.

САНАВБАРЗОР صنوبرزار *ҷои анбӯҳи дарахти санавбар.*

САНАВБАРҚАД صنوبرقد *ниг.* **санавбарқомат**.

САНАВБАРҚОМАТ صنوبرقامت *санавбарқад, болобаланд.*

САНАВБАРХИРОМ صنوبرخرام *хушрафтор.*

САНАД *а.* سند ҳуҷҷат, далели навишта барои исботи даъво ё муддаое; ҳуҷҷат, далел; **санади қарз** дастхате ки қарзгиранда ба қарздиҳанда медиҳад; **санад овардан** барои исботи даъво ё муддаое ҳуҷҷат овардан.

САНАДДОР سنددار *исботшуда, далелдошта.*

САНАДИЯТ سندیت *ҳақиқӣ, асоснок.*

САНАДӢ سندى *ҳуҷҷатӣ, бо ҳуҷҷат асоснокшуда.*

САНАДСОЗ سندساز *он ки ҳуҷҷати қалбақӣ месозад.*

САНАДСОЗӢ سندسازی *амали санадсоз.*

САНАМ *а.* صنم 1. бут; ҳайкале, ки аз санг тарошида, ё аз ҷӯбу филиз сохта, онро мепарастанд. 2. *мач.* маъшуқа, зани зебову дилбар.

САНАМПАРАСТ صنم پرست *бутпараст.*

САНАМХОНА صنم خانه *бутхона, буткада, ибодатгоҳи бутпарастон.*

САНАТОРИЯ لوت. سنتاريه *ниг.* **осоишгоҳ.**

САНБӢСА سنپوسه *таоми хамаири, ки ба дарунаш гӯшт, алаф ё сабзавот андохта мепазанд; санбӯсаи варақӣ* санбӯсае, ки хамаири тунуки равғани қабат-қабат аст.

САНБӢСАПАЗ سنپوسه پز *он ки санбӯса мепазад.*

САНБӢСАПАЗӢ سنپوسه پزی 1. ҷои пухтани санбӯса. 2. пухтани санбӯса.

САНБӢСАФУРӢШ سنپوسه فروش *он ки санбӯса мефурушад.*

САНБӢСАФУРӢШӢ سنڀوسه فروشي 1. фурӢши санбӢса. 2. чои фурӢши санбӢса.

САНГ I سنگ 1. чисми сахти кӢхӢ. 2. санге, ки бо он корд ва дигар олатҳои бурандаро тез мекунад. 3. санги тарозу, вазна; **санги вазнинро об намебарад** (зарб.); **хар кучо санг аст, бар пои ланг аст** (зарб.); **санги мазор** катибаи болои қабр; **санги масона** тиб. санге, ки дар шошадон пайдо мешавад; **санги маҳак** а) санги сиёҳ барои муайян кардани иёри тилло; б) *мач.* он чи бо он чизе санҷида мешавад; **санги осие** санги гирдаи осие, ки бо қуввати об ба гардиш даромада ғалларо орд мекунад; **санги хоро** санги хеле сахт; **санги маломат** *мач.* сухани маломатомез; **санги маломат задан** сухани маломатомез гуфтан; **сангу шиша** ду чизи тамоман ба якдигар зид; **аз дунболи касе санг андохтан** (хаво додан) дар ғайби касе аз вай бадгӯй кардан; **санг болои санг нагузоштан** чоеро тамоман вайрону фатарот кардан; **санг об шудан** (ба ҳоли касе аҳволи хеле бад доштан); **санги роҳи (сари роҳи) касе будан** монеа ва ҳалалрасони пешрафти кори касе будан, пеши роҳи касеро гирифтани; **ба шикам санг бастан** ба гушнагӣ тоқат кардан; ба кам қаноат кардан; **ба санг бархӯрдани тири касе** ба мақсад нарасидан, ба кори умеддоштаи худ ноил нагардидан; **ба сари касе санг борондан** касеро ба азобу фалокат андохтан; **санг дар бағал доштан** ниҳонӣ кина парвардан барои никор фурсат чустан; **чони касе аз санг будан** хеле чонсахт будан, хеле пуртоқат будан; **сар ба санг задан** аз пушаймонӣ чӣ кор кардани худро надоништан; **санг бардоштан** камвазн будан.

САНГ II سنگ *шакли кӯтоҳшудаи фарсанг.*

САНГАК سنگ 1. *ниг.* **сангча.** 2. *кит.* жола, яхча.

САНГАНДОЗ سنگ انداز 1. он ки санг меандозад. 2. *таър.* олати қалъашикан, манҷаниқ.

САНГАНДОЗӢ سنگ اندازى санг андохтан, санг партоб кардан (*ба сӯи касе, чизе*).

САНГАР سنگر истеҳкоми муваққат дар майдони ҷанг, шинак.

САНГАРБАНДӢ سنگر بندى сохтани хандақҳо дар майдони ҷанг.

САНГАРГОҲ سنگر گاه қойҳои хандақ сохташуда дар майдони ҷанг; қойи панаҳ.

САНГБАҚА سنگ بقه *гуфт.* сангпушт.

САНГБОРОН سنگ باران :сангборон кардан(чоеро) санги бисёр хаво додан ба чое.

САНГБУР سنگبر дастгоҳ ё касе, ки (аз кӢх) санг мебурад.

САНГБУРӢ سنگبرى бурида гирифтани санг (*аз кӢхсангҳо*): **асбоби сангбурӢ.**

САНГҒЕЛОН سنگ غيلان ғелидани сангҳо аз кӢх; ғелонидани санг аз кӢх.

САНГҒЕЛОНӢ سنگ غيلانى аз болои кӢх сангпорахоро бо мақсаде ба поён ғелондан.

САНГДЕВОР سنگ ديوار деворе, ки аз санг бунёд шудааст.

САНГДИЛ سنگ دل сахтдил, бераҳм, золим.

САНГДИЛӢ سنگ دلى сахтдилӣ, бераҳмӣ, зулм.

САНГДОН سنگ دان халтачае, ки байни халқ ва меъдаи мурғон қарор дорад ва донаи хӯрдаи мурғ ба он медарояд, чинадон.

САНГЗАН سنگ زن 1. сангпартоянда, бо санг зананда; **сангзанро сангшикан бош** ба бадӣ муқобалати бимисл кун, бо бад бад бош. 2. *мач.* таъназан.

САНГЗАНӢ سنگ زنى 1. амали сангзан. 2. айбдор кардан ба чизе.

САНГЗОР سنگ زار қои серсанг, санглох.

САНГИН سنگين 1. аз санг сохташуда, сангӣ. 2. гарон, вазнин; *муқоб.* **сабук** 1. 3. *мач.* бовикор, ботамкин, вазнин; *муқоб.* **сабук** 6.

САНГИНБАҲО سنگين بها гаронбаҳо, қиматбаҳо.

САНГИНБОР سنگين بار пурбор; вазнинбор.

САНГИНДАСТ سنگين دست он ки дасташ вазнин аст, яъне ширкати ӯ дар анҷоми коре мушқилий эҷод мекунад.

САНГИНДИЛ سنگين دل сахтдил, бераҳм, бешафқат, золим.

САНГИНДИЛӢ سنگين دلى сахтдилӣ, бераҳмӣ, бешафқатӣ.

САНГИНИРОДА سنگين اراده кавиирода, собитроӣ.

САНГИНӢ سنگيني 1. вазнинӣ, вазндорӣ. 2. *мач.* тамкин пуртоқатӣ.

САНГИНЧОН سنگين جان 1. чонсахт. 2. *мач.* паж-

мурда ва беобуранг.

САНГИСТОН سنگستان сангзор, замини санглох.

САНГӢ سنگى 1. мансуб ба санг. 2. аз санг сохташуда; **чопи сангӢ** чопи литографӣ.

САНГКАШОНӢ سنگ كشاني ба чои даркорӣ санги лозимаро бурдан.

САНГКОР سنگ کار он ки ба сангкорӣ машғул аст.

САНГКОРӢ سنگ کارى амалу шуғли сангкор.

САНГКӢБАК سنگ کوبک путки сангшикан.

САНГЛОХ سنگ لاخ замини серсанг, сангзор.

САНГМАЙДА سنگ ميده сангрёза, санги майдашуда.

САНГМАЙДАКУНАК :موشيني سنگ ميده کنگ **сангмайдакунак** *тех.* мошине, ки барои санг майда кардан ихтисос дода шудааст.

САНГМОНАНД سنگ مانند *ниг.* **сангсон.**

САНГНАВИШТ(А) سنگ نوشته//سنگ نوشته санге, ки дар он чизе ҳақ шудааст, дар санг навишта.

САНГНАМАК سنگ نمک намаке, ки дар кӯҳҳо ба ҳолати яклухт воমেҳӯрад ва онро канда мегиранд; *муқ.* **намаксанг.**

САНГОБ سنگ آب *гуфт.* санглохи соҳили рӯд ва анҳор; обраҳа, селхона.

САНГОБАК سنگ آبک *лаҳҷ.* пӯсти шахшудаи пой.

САНГОБДАВАК سنگ آبدوک *зоол.* парандаи соҳили рӯдхонаҳо, зоғобӣ.

САНГОВЕЗ سنگ آویز таноби ба ду тарафаш санговехтае, ки тори бофта нашударо кашида меистад (*дар дастгоҳи бофандагии дастӣ*).

САНГОЗМОЙ سنگ آزمای бардорандаи сангҳои вазнин ҳамчун варзишгар.

САНГОСАН سنگاسن *кит.* қачова.

САНГПАР سنگ پر *чое,* ки аз он санг мерезад (*дар кӯҳистон*).

САНГПАРОНӢ سنگ پرانی санг андохтан (*ба чизе, касе*), сангандозӣ.

САНГПАХТА سنگ پخته *маъд.* асбест, маъдани ба оташ тобовари гармию барқро нагузаранда.

САНГПОРА سنگ پاره поре аз санги калон.

САНГПОЯ سنگ پايه *пояи* сангин, *пояе,* ки аз санг бунёд шудааст.

САНГПУЛ سنگ پل пули сангин.

САНГПУХТ سنگ پخت навъе аз нон, ки рӯи сангрёзаҳои тафсида мепазанд.

САНГПУШТ سنگ پشت *зоол.* қонвари хазандаи сустраторе, ки баданаш дар ғилофи устухоние ҷо гирифтааст.

САНГПУШТВОР سنگ پشتوار *чун* сангпушт (*дар сустраторӣ*); **сангпуштвор роҳ гаштан** хеле суст роҳ гаштан.

САНГПУШТМОНАНД سنگ پشت مانند ба монанди сангпушт, мисли сангпушт.

САНГРЕЗ سنگ ريز 1. резиши санг; **ин сангрёз** *киноя аз дунё.* 2. ҷое, ки ба он санги бисёре рехта аст.

САНГРЕЗА سنگ ريزه *резаи* санг, *резасанг,* сангҳои хурду майда.

САНГРЕЗӢ سنگ ريزى 1. аз болои кӯҳ ба поён рехтани сангҳо. 2. рехтани санг дар ягон ҷои муайян, (*мас., роҳ, бунёди хона ва ғ.*).

САНГСОН سنگ سان 1. сангмонанд. 2. *мач.* вазнин, босубот, устувор.

САНГСОР سنگ سار 1. сангандозӣ, сангпартоӣ. 2. *таър.* як тарзи чазо, ки гунаҳкорро то миён ба замин гӯр карда, аз ҳар сӯ ҷониби ӯ санг меандохтанд: **сангсор кардан.**

САНГТАРОШ سنگ تراش он ки сангро тарошида аз он ягон чиз месозад.

САНГТАРОШӢ سنگ تراشي 1. тарошидани санг. 2. касбу кори сангтарош.

САНГТӢДА سنگ توده сангҳои болои ҳам рехта, тӯдаи санг.

САНГУЛА سنگوله *қҳн.* нони орди сӯк, нони арзан.

САНГФАРСО سنگ فرسا сангшикан, сангсой.

САНГФАРШ سنگ فرش *роҳе ё ҷое,* ки ба заминаш санг чида шудааст: **роҳи сангфарш.**

САНГХОР سنگ خوار *зоол.* парандаи ботлокии дарознӯл, кабки мисрӣ.

САНГХӢРАК سنگ خور *ниг.* **сангхор.**

САН

САНГЧАБОЗ سنگچه باز *гуфт.* 1. шахси эҳтиёткор. 2. *мач.* мумсик.

САНГЧАБОЗӢ سنگچه بازی бозии бачагона бо сангчаҳо.

САНГЧИН سنگ چين 1. он ки аз замин санг ме-чинад. 2. устои деворзан бо санг.

САНГЧИНӢ سنگ چيني 1. тоза кардани замин аз санг. 2. деворзанӣ аз санг.

САНГЧОЛ سنگ چال сангрезаҳои майда, сангмайдаҳои аз сангтарошӣ баромада.

САНГШИКАН سنگ شکن он ки (ё он чи) санг мешиканад: **мошини сангшикан.**

САНГШИКАНӢ سنگ شکنی амали сангшикан (*мас., шугле дар сохтмон*).

САНГШИНОС سنگ شناس *геол.* он ки ба омӯзиши навъу таркиби сангҳо машғул аст.

САНГШИНОСӢ سنگ شناسی илми шинохти санг ва таркиби он.

САНГШУДА سنگ شده *сифати феълии замони гузашта аз санг шудан;* он чи дар натиҷаи гудохтан ва ё шароити дигари табиӣ шах ва саҳт мегардад.

САНДАЛ I *а.* صندل *бот.* дарахти ҳамешасабзе, ки дар мамлакатҳои гарм мерӯяд, чӯбаш хушбӯӣ буда хосияти давоӣ дорад.

САНДАЛ II *ю.* صندل навъе аз пойафзор, кафши сабуки хонапӯш.

САНДАЛАК سنگل *гуфт.* такони саҳти ғайриихтиёрии одам, чорпо ва ароба вақти роҳ рафтан; **сандалак додан** пешпо задан, дакка додан; **сандалак хӯрдан** пешпо хӯрдан, ба чое дакка зада саҳт такон хӯрдани одам, чорпо, ароба дар асноӣ роҳ.

САНДАЛИЧА صندليچه *шакли тасғири сандалӣ;* чорпоӣ хурд барои нишаст.

САНДАЛӢ صندلي чорпоӣ махсусе, ки болои лаҳча (нимсӯхтаи чӯб, ангишт) гузошта, ба рӯяш кӯрпа андохта дар гирдогирдаш меши-нанд; 2. курсӣ.

САНДАЛНИШИН صندل نشين он ки дар курсии махсуси чамъомаде нишаста бошад, он ки ҷашн дорад.

САНДАЛСАРОӢ صندل سراي *ин сандалсарои об-нусӣ киноя аз дунё.*

САНДАЛСОӢ صندلساي 1. сояндаи сандал; сан-далмол. 2. *мач.* хушбӯӣ.

САНДАРӢ *ю.* سندروس 1. навъе аз моддаи ши-лиммонади зардранги шабеҳ ба қаҳрабо, ки аз дарахт ҳосил мешавад. 2. *киноя аз зард;* зарди моил ба сурхӣ.

САНДИД *а.* صنديد марди бузург, диловар.

САНДОН *а.* سندان оҳани калони рӯяш паҳн, ки оҳангарон ба рӯи он оҳани сӯзонро монда бо путк ё болға ба шакли даркорӣ медароранд.

САНДОНШИКАН سمدان شکن *кит.* 1. саҳт, маҳкам. 2. *мач.* вазнин, гарон.

САНДОНШИКОФ سمدان شكاف *кит.* 1. шикофан-даи сандон; 2. *мач.* тез, буранда.

САНДУҚ *а.* صندوق 1. куттии калони филизӣ ё чӯбӣ барои нигоҳ доштани чизҳо. 2. хазина; **сандуқи пасандоз.** 3. бунёд, фонд: **сандуқи хайрия;** ♦ **сандуқи фалак** осмон.

САНДУҚА صندوقه он чи ба шакли сандуқ бошад; **сандуқ(а)и сина** қафас(а)и сина.

САНДУҚЗАДА صندوق زده он чи ки дар даруни сандуқ ҷо шудааст (*аз қабилӣ либосворӣ*).

САНДУҚСОЗ صندوق ساز устое, ки сандуқ месо-зад.

САНДУҚСОЗӢ صندوق سازي хунару кори сан-дуқсоз.

САНДУҚЧА صندوقچه сандуқи хурд барои нигоҳ доштани пул, асбоби зинатӣ *ва ғ.*

САНДУС سندوس *кит.* зарбофт; шохии зарбофт.

САНДУСӢ سندوسي он чи аз сандус тайёр шуда-аст.

САНДУФ سندوف навъе аз матои ҷомаворӣ (*аз қабилӣ сатин, лас*).

САНЕЪ *а.* صنيع *ниг.* сонеъ.

САНИН I *а.* سنين *кит.* тез, тез кардашуда (*оид ба теғ*).

САНИН II *а.* سنين *ч.* сана.

САНИТАРИЯ لوت. سنيتريه *ниг.* беҳдошт.

САНИТАРӢ سنيتري *ниг.* беҳдоштӣ.

САНИЯ *а.* ثنيه яке аз чор дандони пеш.

САНӢ *а.* سن۱. баланд, олӣ. 2. баландмартаба, олиҷоҳ.

САННОӢ *а.* صناع санъаткор, соней, хунарманд, пешавар, косиб.

САНО I *а.* ثنا 1. мадҳ, таҳсин, ситоиш; **ҳамду сано** сипосу ситоиш; **сано гуфтан** касеро мадҳу ситоиш кардан.

САНО II *а.* ثنا *тиб.* як навъ гиёҳ, ки дар тиб истифода мешавад; **санон маккӣ** барги борики хиноиранги гиёҳи сано, ки дар тиб ҳамчун дору ба кор меравад.

САНОАТ *а.* صنعت истеҳсолот ва тавлидоте, ки молҳои хомро ба тариқи ҷараёни истеҳсоли кор карда мебарояд; **саноати вазнин**, **саноати маъдан**, **саноати маҳаллӣ**, **саноати сабук ва ғ.**

САНОАТВАР صنعتور хунарманд, пешрав.

САНОАТӢ صنعتی мансуб ба **саноат**; **молҳои саноати**, **саноати кардан**.

САНОАТПЕША صنعتپیشه *кит.* хунарманд, косиб.

САНОАТЧӢ صنعتچی *ниг.* санъаткор.

САНОБИЛ *а.* سنابل *ҷ.* сунбул.

САНОГАР ثاگر санохон, мадҳ ва ситоишкунанда.

САНОГУСТАР ثناگستر *ниг.* саноғӯй.

САНОГӢ ثناگوئی дуогӯй, миннатдорӣ.

САНОГӢ ثناگوی ситоишгар; миннатдор; дуогӯй.

САНОДИД *а.* صناديد *ҷ.* сандид.

САНОДИҚ *а.* صنادق *ҷ.* сандуқ.

САНОЕӢ *а.* صنایع *ҷ.* санъат; **саноеи нафиса** санъатҳои нафиса.

САНОӢ *а.* ثنایا *ҷ.* сания; чор дандони пеш, ду дандони боло ва ду аз поён.

САНОР//СИНОР سنار ҷои пасти дарё, ки киштӣ дар он ҷо ба лою гил дармонда аз ҳаракат бозмемонад.

САНОХОН ثناخوان 1. ситоишгар, мадҳкунанда; 2. шукркунанда, сипосгузор.

САНОХОНӢ ثناخوانی шукргузорӣ кардан, дуогӯй намудан.

САНОЧ سناچ 1. хӯрчин. 2. халтаи чармини бо ҳаво пур, ки барои аз дарё гузаштан истифода шавад.

САНОЧАК سناچک 1. халтаи чармии сафарӣ. 2. пулдони чармӣ.

САНОЧ سناچ халтаи чармӣ (*ки дар гузашта ба он пулҳои филизӣ меандохтанд*).

САНОЧИҚ *а.* سناچق *ҷ.* санчақ.

САНСКРИТ ҳ. سنسکريت забони қадимаи ҳиндӣ.

САНСКРИТӢ ҳ. سنسکريتی мансуб ба **санскрит**.

САНСКРИТШИНОС سنسکريتشناس он ки ба омӯзиши санскрит машғул аст, олими санскритшинос.

САНСКРИТШИНОСӢ سنسکريتشناسи илми махсуси таҳқиқ ва омӯзиши забон ва хати давраи бостонии забони ҳиндӣ ки санскрит ном дорад.

САНТИМЕТР фр. сантиметр саҷаки метр (*воҳиди паймоиши дарозӣ*).

САНТУР سنتور *мус.* асбоби мусиқии чангмонанд.

САНТУРЗАН سنتورزن он ки сантур менавозад.

САНТУРӢ سنتوری хунараманди сантурнавоз.

САНЧ سنج [муарраби **чанг**], *мус.* лаълии мисини дар пасаш дастадоре, ки дуи онро мувофиқи оҳанг ба ҳам мезананд; лаълича, лаълӣ.

САНЧИД سنجيد *бот.* меваи челонмонанд мағзи сафеди ордвор ва пӯсти сурхи тунук дошта, чигда.

САНЧИДАГӢ سنجيدهگوئی санчидаву бомулоҳиза суҳан гуфтан.

САНЧИДАГӢ سنجيدهگوی он ки санчидаву бамулоҳиза суҳан меғӯяд.

САНЧИДАКОР سنجيدهکار пухтакор, озмудакор.

САНЧИДАН سنجيدن 1. баркашидан, вазн кардан, паймудан. 2. озмудан, имтиҳон кардан; таҳқиқ кардан, тафтиш кардан. 3. андоза гирифтани муқоиса кардан, қиёс намудан чизеро бо чизе,

САНЧИДАШУДА سنجيدهشده таҷрибашуда, озмуда.

САНЧИШ سنجش *исми феълӣ* аз **санчидан**; озмо-

САН

иш; баркаш; имтиҳон.

САНЧОБ سنجاب *зоол.* чонвари чангалии ҷаҳандаи хурдтар аз гурба, ки думи дароз ва пусти пурмӯю нарми хокистариранг дорад.

САНЧОБӢ سنجابی *мансуб ба санчоб.*

САНЧОҚ *т.* سنجاق *гуфт.* сарсӯзани як нӯгаш тугмачадор.

САНӢ *а.* صنع *ниг.* сунъ.

САНӢАТ *а.* صنعت 1. пеша, хунар, касб, шуғл. 2. инъикоси бадеии воқеият ба воситаи образҳо; **санъати меъморӣ**; **санъати мусиқӣ**, **санъати наққошӣ** (ё тасвирий); **санъати шеърӣ** вуқуфи ҳаматарафа ба қавоид ва нозуқиҳои шеър; **аҳли санъат** хунаrpешагон (*дар забонҳои ҳозира хоси санъатҳои нафис*).

САНӢАТГАР صنعتگر *ниг.* санъаткор.

САНӢАТГАРӢ صنعتگری *ниг.* санъаткорӣ.

САНӢАТДӢСТ صنعتدوست *дӯстдори санъат.*

САНӢАТКОР صنعتکار 1. он ки дар санъати худ устоди моҳир аст. 2. устоди соҳаи санъати бадеӣ.

САНӢАТКОРӢ صنعتکاری *махорат, устодӣ (дар коре).*

САНӢАТКОРОНА صنعتکارانه *коре, ки нафис ва хеле моҳирона, бо риояти бадеият ба ҷо оварда шудааст.*

САНӢАТШИНОС صنعتشناس *таҳқиқгари санъатҳои нафиса, хунаrpишнос.*

САНӢАТШИНОСӢ صنعتشناسی *таҳқиқи санъатҳои нафиса, хунаrpишноӣ.*

САОДАТ *а.* سعادت *хушбахтӣ, некбахтӣ; бахт.*

САОДАТБАХШ سعادتبخش *хушбахтиовар, бахтовар.*

САОДАТӢ سعادتیار *он ки бахту иқбол бо вай ёр аст, бахтиёр, саодатманд.*

САОДАТМАНД سعادتمند *масъуд, хушбахт, бо-саодат, боиқбол.*

САОДАТМАНДӢ سعادتمندی *хушбахтӣ, бо-иқболӣ, босаодатӣ.*

САОДАТМАНДОНА سعادتمندانه *хушбахтона, хурсандона, боиқболона.*

САОДАТМАОБ سعادت مآب *ниг.* саодатманд.

САОДАТНИШОН سعادت نشان *он ки нишонаҳои саодат аз ӯ хувайдост, хушбахт.*

САОЛИБ *а.* ثعالب *ҷ.* саълаб.

САОЛИК *а.* صعالیک *ҷ.* саълуқ.

САПАЛ سپل *гуфт.* 1. панҷаи пову дасти шутур ё фил. 2. *мач.* панҷаҳои паҳни даст ё пой.

САПАЛПО(Ӣ) سپلپا(ی) *он ки пову панҷаи калони зишт дорад.*

САПЕД سپید *ниг.* сафед.

САПЕДА سپیده 1. равшании пеш аз баромадани офтоб. 2. як навъ хокаи сафедранг, оҳак.

САПЕДАДАМ سپیده دم *субҳдам, бомдод, сахари барвақт.*

САПЕДАДАМОН سپیده دمان 1. хангоми дамидани субҳ, субҳгоҳон. 2. бомдод, субҳидам.

САПЕДГОР سپیدگار *ниг.* сапедкор.

САПЕДГОРӢ سپیدگاری *ниг.* сапедкорӣ.

САПЕДДАСТ سپید دست 1. сахӣ, ҷавонмард, он ки дасташ неки орад. 2. *киноя аз мӯъҷизакор.*

САПЕДӢ//САФЕДӢ سپیدی//سفیدی 1. *марбут ба сапед ва сафед; дорои ранги сафед будан, сафедрангӣ.* 2. *мач.* неки, росткорӣ, кори нек, хубӣ.

САПЕДКОР//САПЕДГОР سپیدکار//سپیدگار *некӯкор; хушбахт.*

САПЕДКОРӢ//САПЕДГОРӢ سپیدکاری//سپیدگاری *некӯкорӣ; хушбахтӣ.*

САПЕДНОМ//САФЕДНОМ سپیدنام//سفیدنام *некном; соҳибобру..*

САПЕДОР سپیدار *ниг.* сафедор.

САПЕДЧОМА سپیدجامه *ниг.* сафедчома.

САП-САФЕД سپ سفید *сафеди сафед, сафеди мутлақ.*

САР I سر 1. узви бадани инсон ва ҳайвон, ки мағз, чашм, гӯш, бинӣ ва даҳон дар он қарор дорад, кала. 2. оғоз, аввал, ибтидо; **сари бозор**, **сари кӯча**, **сари таҳсил**, **сари тобистон**, **сари шаб**. 3. боло, рӯи; **сари болин**, **сари кӯҳ**, **сари сина**. 4. нӯг; **сари ришта**. 5. хӯша; **як сар ангур**, **як сар ҷуворӣ**. 6. раис, сардор; **сари қавм**. 7. *мач.* майл, рағбат, ҳавас. 8. шумораи асп, ҳар

(нумератив): **се сар буз**. 9. нафар, кас; **сари...** а) хангоми..., вақти...; б) дар бобати..., аз вачҳи...; **сари вақт** дар айни вақти..., бевақт нашуда, фурсат аз даст нарафта; **сари роҳ** он чи дар имтидоди роҳ воқеъ аст; **сари офтоб** бо тулӯи офтоб, офтоб тулӯъ кардан ҳамон; **сари ҳавз** дар гирди ҳавз, дар канори ҳавз; **ба сари...** а) **ба болои...**, дар айни вуқӯи воқеае...; б) дар бораи..., дар хусуси...; **ба сари худ** мустақилан, худ бо худ, бе иштирок ва ёри каси дигар; **ба сари касе** ба ҳар як кас; **аз сари...** аз баҳри..., аз фикри...; **саратро хӯрад** вақти дашном мегӯянд; аз сарат монад; **як сари либос** як маҷмӯаи пурраи либос; **як сару ду гӯш** танҳо, муҷаррад; **аз як сар** ҳама, бе истисно; **як сари мӯи** чизе намондан, ҳеҷ чиз надоштан; **баъд аз сари...**, пас аз марғи..., баъд аз вафоти...; баъд аз сари ман, пас аз марғи ман; **дар сари...** а) барои..., аз барои...; **чанҷол дар сари чист?**; б) дар болои..., дар назди..., дар пеши...; **дар гирди...**; **дар сари ваъда** дар вақти ваъда кардан; **ба сарат зан!** бало ба пасаш, аз они худат шавад! (**аз**) **сар то по** аз аввал то охир, тамои, ҳама, ҳамагӣ; **сар ба сар** саросар, аз як сар то сари дигар; **аз сари нав** дубора, аз нав..., аз ибтидо...; **як сари қадам** барои андак вақт, сари роҳ; **ба сари зону** ба зону таъя карда; **аз ҳар сар** аз ҳар як; **як сари қок** танҳо, якка, бекас; **дарди сар** а) бемории сар; б) *мач*. қулфат, ташвиш; **сари обро гирифта** чорае, қореро ба вақташ дидан, илоҷи воқеаро пеш аз рӯй додани он кардан; **сари касеро хӯрдан** марғи касеро дидан; боиси марғи касе шудан; марғи касеро дида, баъди вай зинда мондан; **сар (сари касе) рафта** ҳалок шудан, нобуд гардидан; **сар раваду обрӯ наравад, сар раваду сир наравад** (*зарб*); **аз як гиребон сар баровардан** муттафиқ будан, ҳамраъӣ будан, якдилу якзабон будан; муттафиқона ба қореро оғоз кардан; **аз сар дур кардан** рафъ кардан, бартараф кардан, монеаеро аз худ дафъ кардан; **сари қореро гирифта** аз пайи қореро шудан, бо қореро машғул гардидан; **ба ҳар дар сар задан** ба ҳама ҷо муроҷиат кардан; **аз сар гирифта** (*қореро*) аз нав шурӯъ кардан (ба қореро); **сар тарошидан** мӯи худ (*ё касеро*) бо асбоби сартарошӣ гирифта, мӯйсар гирифта (*бо асбоб*); **сари калоба(и)** (*худ*)-ро гум кардан чи қор кардани худро надоништа мондан; **сари калобаи** чизеро ёфтаи роҳи халли мушкилеро ёфтаи, қори худро ба роҳ мондан; **сари худро гирифта рафта** аз баҳри ҳама қасу ҳама чиз гузашта танҳо ба ҷои монда рафтаи; **сар тофта** *ниг.* **сар печидан**; **сар печидан** гарданкашӣ кардан, итоат накардан; **гапро ба сари касе** (*чизе*) овардан дар бораи касе (*чизе*) гап қушодан; **ба сари касе** дод задан дӯғу пӯписа кардан ба касе; **сари рохро гирифта** пеши рохро банд кардан; **сари фурувардан** пеши *касе* изҳори итоат кардан, таслим шудан; **сар гаштан**, **сар чарх задан** чарх задани сар; гардидани сар аз бемории ва

беқувватӣ; **сару қор доштан** *бо касе*, *чизе* қордор будан; муомила доштан; **сар қардан** оғоз намудан, ибтидо қардан қореро; **дар сари ҳукумат нишастан** зимомӣ ҳукуматдориро ба даст гирифтаи; **ба сари касе рехтан** ба касе якбора, нохост ҳуҷум қардан, қасеро аз пой даровардан; **ба сар давидан** а) *бо саъй* ва қушиши тамои дар пайи иҷрои қореро шудан; б) *бо суръати тамои рафтаи*; **аз дӯст як ишорат**, **аз мо ба сар давидан** (*зарб*.); **сар қашидан** а) сар барафроштан, қад баланд қардан; б) нофармонӣ қардан, сар тофтаи; **ба сар қашидан** якбора чизи обақиро нӯшидан (*аз зарф*); **сар ба зону ниҳодан** (*мондан*) ба фикр ғӯтавар шудан; **ба сари худ шудан** ба ҳоли худ мондан; бесоҳиб мондан, худсар шудан; **ба сар омадан** ба ёд омадан, ба хотир расидан; **ба сар афтодан** (*фикре*) ба ҳаёл расидани фикре, пайдо шудани фикре; **ба сар афтодани воқеае ё қореро** пеш омадани қореро барои қасе; **сар ба осмон расидан** бисёр сарфароз ва сарбаланд шудан; ниҳоят шод гардидан; **сар ҷунбондан** бо ҷунбонидани сар ризоғӣ ё норизоғии худро изҳор қардан, аломати тасдиқ ё рад баён қардан; **сар қарда қасеро ба ҷойе бурдан** ҳамроҳ гирифта бурдан, роҳнамо шудан; **ба сар қоридан** даст нарасидан хеле серқор будан; **ба сар бардоштан** а) ҳурмату иззат қардан қасеро; б) шӯру ғавғо қардан, саҳт овоз баровардан (*дар ҷое*); **сар бастан** ҳосил овардан (*доир ба растани*); **сари қасе ба девор расидан** азоб қашиди, танбех дида хатои худро фаҳмидан; **сари қасе ба осмон расидан** ниҳоят хурсанд шудан (*аз чизе*), сарафроз ва мамнун будан; **сари худро гирифта рафта** ба ҷое ҳама қасу чизро партофта, якка ба ҷойе баромада рафтаи; **сар банд будан** а) *бо қореро* машғул будан, сарғарми қореро будан; б) номзад доштан (*духтар*); **ба сари гапи худ истодан** дар гуфтаи худ собиту устувор будан; ба аҳду қавли худ саҳт истодан; **сари қореро гирифта** аз пай қасбу қореро шудан; **сари қасеро дуто қардан** қасеро зандор ё шавҳардор қардан; **аз сарат** (*саратон*) гардам фидоёт шавам, қурбон шавам, садқа шавад; **сар шудан** а) шурӯъ ёфтаи, оғоз ёфтаи; б) роҳбар шудан; **як сару гардан баланд будан** аз *қасе* хеле бартарӣ доштани қасе нисбат ба дигаре; **аз паси** (*пушти*) **сари қасе** дар ғоиби қасе, дар вақти ҳозир набудани қасе; **сарамро ба қадом дар занам?** ба қучо равам?, ба мушкили худ ҷи чора ҷӯям; ба қи муроҷиат қунам?; **сар ба санг задан** бисёр зӯр задан, қидду қадд қардан, барои ба даст овардани чизе ҳар саҳтиро ба худ раво дидан; **ба сари қасе рӯзи саҳт омадан** дар саҳти ва танғи мондан, ба бадбаҳти, қулфате гирифтаи шудан, ба фалокате гирифтаи шудан; **сар омадан** тамои шудан, ба охир расидан; **ба сари итоат омадан** итоат қардан, нофармон-бардориро бас қардан; **аз сар гузарондан** (*воқеаеро*) дар воқеае шаҳсан иштирок доштан; **сарам дилам қор қардан** бо дили нохоҳам қор қардан, қореро бе рағбат,

САР

мусолиҳакорона ба ҷо овардан; **сар ба зер афкандан** сар ҳам кардан (*аз хиҷолат*); **аз сар берун кардан фикреро** аз худ дур кардан, дигар дар пайи он фикр (кор) нашудан; **ба сар бурдан** ба охир расондан, гузарондан, тай кардан; **умр ба сар бурдан** зиндагӣ кардан, умр гузарондан; **сар хоридан** а) ба фикр рафтан, тааммул кардан; б) мутараддид шуда мондан, чи кор кунам, гуфта фикр карда мондан; **сар додан** а) раҳо кардан (*мас., гӯсфандро ба чаро*); б) худро фидо кардан, аз ҷони худ гузаштан; в) талоқ додан (*зани худро*); г) озод кардан (*аз банду қайд*); д) дар феълҳои таркибӣ омада якбора рӯй додани амалеро нишон медиҳад; **овози худро сар додан** бо тамоми қувва овоз баровардан; **сари аспро сар додан** аспро ба рафтори худаш мондан (лаҷомро раҳо карда); **сар задан** а) сарро аз тан ҷудо кардан, куштан; б) воқеъ гаштан, рӯй додан, пайдо шудан; в) неш зада баромадан (*сабза аз хок*); г) баромадан, тулӯ кардан; **сару кала задан** бо касе панча бар панча задан, бахсу талош кардан; **сар бардоштан** а) сарро боло кардан (*мас., ҳангоми хондан ё аз болишт*); б) маҷ. муқобил баромадан, исён кардан; **сар халондан** (*ба ҷое*) сар даровардан ба ҷое, сар панох кардан; **як сару ҳазор савдо** фикру ҳаёли бисёр; ташвиши зиёд; **бо сар рафтан** (*ба ҷое*) бо майл ва рағбати тамом рафтан ба ҷое; **сар бохтан** ҷон додан барои мақсаде; **сар аз пой нашинохтан** беҳуд будан (*беиштар аз шодӣ*); **сар сари...** (кӯҳ) аз боли кӯҳҳо; **ба сари касе об рехтан** боиси фалокат ё ҳалокати касе шудани чизе; **сар дар каф будан** бо ҷоннисорӣ тайёр будан; **аз саратон монад!** ба худатон насиб шавад!; **ба сари худ бардоштан** (*ҷоеро*) доду фарёд кардан, мағал кардан.

САР II سر 1. хӯшаи ангур: **як сар ангур**. 2. хӯшаи гандум.

САРА I سره 1. хуб, нағз, чидаю баргузида, беайб. 2. холис, беғаш, тамомиёр (*тилло, нуқра*); **сара кардан** интиҳоб карда гирифтан, чида гирифтан.

САРА II سره ниг. **сар II**.

САРАВВАЛ سروال сароғоз, аввали аввал; пеш аз ҳама.

САРАВЛОД سرواد бунёдгузори авлод, падаркалонӣ қавм.

САРАГРОНОМ سراگرانам сардори агрономҳо; агрономи калон, саркишоварз.

САРАЁН سریان кит. ҷорӣ шуда омехтан ба чизе, ба ҳама ҷо расидан; сироят кардан (*беморӣ*).

САРАК سرک 1. қисми болоии растаниҳои дона-

дор (*гандум, ҷуворӣ*), хӯша; **сарак бастан** ҳосил бастан. 2. қисми болоии сархонаи чилим

САРАКБАНДӢ سرکبندی хӯша бастан, ҳосил бастан.

САРАКЧИНӢ سرکچینی чидани хӯшаҳои боқимонади гандум, ҷав, ҷуворӣ баъди дарав.

САРАМАРД سرهمرد кит. некмард, марди нек, марди боақлу зирак.

САРАНГУШТ سرانگشت 1. нӯги нохунрустаи ангуштони даст, сари ангушт. 2. ангушти калони панҷаҳои даст ва по, нарангушт.

САРАНДОЗ I سرانداز 1. барбоддихандаи сар, бебок, далер; **сарви сарандоз** киноя аз маҳбуба. 2. порчае, ки занон ба сари худ нобаста меандозанд.

САРАНДОЗ II سر انداز рӯймол, саргирак.

САРАНҶОМ سرانجام 1. поён, ниҳоят, охири коре, оқибат; саранҷом додан (-и коре) ба ҷо овардан, саришта кардан; **саранҷом ёфтан** ба охир расидан, ба хубӣ ба итмом расидани коре; **саранҷом кардан** а) каму коти кореро дурӯст кардан, кореро буд кардан; б) саришта кардан, идора кардан.

САРАНҶОМДИҲӢ سرانجامدهӣ чамъкунӣ, ба охир расондан.

САРАСКАР سرعسكر 1. сардори сипоҳ, саркарда, фармондеҳи як даста сипоҳ. 2. таър. мансаби олии ҳарбӣ дар аморати Бухоро.

САРАСПАКӢ سراسپکى :ваъдаи сараспакӣ киноя аз ваъдаи нӯги забонӣ, ваъдаи дурӯғ.

САРАТОН I سرطان нуч. 1. номи яке аз бурҷҳо аз 12 бурҷи фалак, харчанг. 2. номи моҳи чоруми солшумории шамсӣ (22 июн – 21 июл).

САРАТОН II سرطان нуч. 1. харчанг (*ниг.*). 2. номи як навъ шапалаки сиёҳи тортанакмонанд, ки ба овози пасттар аз овози занбӯр садо медиҳад. 3. тиб. беморие, ки бар асари он дар бадан ҷароҳат, варам ва ба мисли пой харчанг пайдо мешавад.

САРАТОНЗО سرطانزا он чи боиси пайдоиши бемории саратон мешавад: **омили саратонзо**.

САРАТОНШИНОС سرطانشناس пизишки бемориҳои саратон.

САРАТОНШИНОСӢ سرطانشناسӣ илме, ки ба омӯзишу пажӯҳиш ва табобати бемориҳои

саратон машғул аст.	дарғот; сари об.
САРАФГАНДА//САРАФКАНДА //серафканде 1. сар хамкарда. 2. <i>мач.</i> хичил, мун- фаил, шармсор. 3. <i>мач.</i> мутеъ, фармонбардор; фурутан, хоксор.	САРБАНДАК سربندک рӯмоли хурди сарбанди занон.
САРАФГАНДАГӢ//САРАФКАНДАГӢ серафкандгӣ 1. итоат, фармонбарӣ. 2. <i>мач.</i> фурутанӣ, тавозӯ, хоксорӣ.	САРБАРАҲНА سربرهنه сарлуч, бе рӯймол ё тӯшӣ.
САРАФЗОЛ سرافزال афзоли асп, чихози асп.	САРБАРҲАВО سربرهوا <i>мач.</i> баланд, хеле баланд.
САРАФКАНДА سرافکنده <i>ниг.</i> сарафганда.	САРБАСТА سربسته 1. чизе, ки сари он бастагӣ бошад (<i>ишиа, қўттӣ, лифофа ва ғ.</i>); муқоб. саркушода, яла. 2. <i>мач.</i> пӯшида, пинҳон; му- аммоомез.
САРАФКАНДАГӢ سرافکنده <i>ниг.</i> сарафгандагӣ.	САРБАХШ سربخش 1. баҳра, ҳисса. 2. қурбон, фидо.
САРАФКАНӢ سرافکنی тавозӯ, хоксорӣ, фуру- танӣ.	САРБОҒӢ سرباغӣ пардохти маблағ барои боғи ба ичора гирифташуда.
САРАФРОЗ سرافراز 1. сарбаланд, сар ба боло кашида. 2. ифтихорманд; сарафроз гардидан (шудан) ифтихорманд гаштан; сарафроз кар- дан сарбаланду ифтихорманд гардонидан (<i>ка-</i> <i>серо</i>).	САРБОЗ I سرباز саркушода; муқоб. сарбаста.
САРАФРОЗӢ سرافرازی сарбаландӣ, ифтихор- мандӣ.	САРБОЗ II سرباز ҳ. аскар, аксари қатории пиёда; сарбози сешанбегӣ тағр. аскари мансуб ба яке аз дастаҳои ҳарбӣ дар Бухоро.
САРАФСОР سرافسار нӯхта, яккачилави аспу ха- ру хачир.	САРБОЗГИРӢ سربازگیری даъват кардани ҷавонон барои хизмат дар қувваҳои мусаллаҳ, аскарғирӣ.
САРАФШОН سرافشان сарафкан.	САРБОЗӢ سربازی 1. мансуб ба сарбоз. 2. хизмати аскарӣ: хизмати сарбозӣ.
САРАХБОР سراخبار 1. мус. қисми муқаддимагии асари мусиқавӣ. 2. муқаддима, оғоз.	САРБОЗХОНА سربازخانه ҷойи исти умумии сарбозҳо, казарма.
САРАХС سرخس <i>бот.</i> як навъ растании хурдӯйи доругӣ ва хӯрданӣ.	САРБОЛО سربالا 1. сар ба боло; муқоб. сарозер. 2. сарбаланд.
САРАЪЗО سراعضا <i>зби.</i> аъзои асосии ҷумла; са- раъзои ҷумла (<i>мубтадо ва хабар</i>).	САРБОР سربار <i>ниг.</i> сарборӣ.
САРБАДОРОН سربداران <i>тағр.</i> исёнгарони зидди хонадонҳои феодалӣ дар асри XIV.	САРБОРӢ سرباری 1. боре, ки аз болои ду той бо- ри асосӣ ба болои аспу ҳар гузоранд. 2. қори аз ҳадди муқаррарӣ зиёда. 3. одами туфайлӣ, он ки бори зиндагиаш ба гардани дигаре аф- тода бошад.
САРБАЛАНД سربلند 1. сарафроз; ифтихорманд. 2. <i>мач.</i> мағрур, ба худ боланд.	САРБУЗУРГ سربزرگ 1. соҳиби сари калон, каллакалон. 2. <i>мач.</i> сардор, сардори бузург.
САРБАЛАНДӢ سربلندی 1. баландӣ, сарафрозӣ. 2. <i>мач.</i> ифтихор.	САРБУЗУРГӢ سربزرگی сардорӣ, сарварӣ.
САРБАЛАНДОНА سربلندانه муваффақона, бо сарбаландӣ.	САРБУНА سربنه 1. ҷой, макон, хона. 2. сардори хонавода.
САРБАМӢҲР سربمهر мӯҳр задашуда, мӯҳрнок; сарбаста, кушоданашуда.	САРБУР سربور он ки сар мебурад, ҷаллод, калла- бур; дузди сарбур дузди одамқуш.
САРБАНД I سربند рӯмоли сари занон.	САРБУРИДА سربريده <i>сифати феълии замони гу-</i> <i>зафта аз сар буридан</i> кушта шудан бо роҳи
САРБАНД II سربند банди асосии пеши об,	

САР

буридани сар, саргирифта, он ки сараш бурида шудааст.

САРБУРӢ سربرى буридани сар, куштан.

САРВ سرو 1. дарахти махрутишакли сӯзанбарги ҳамешасабзи рости баланд. 2. *мач.* аз қомати рости мавзун (*сифати маҳбуба*); **сарви озод** а) сарви баланду боло; б) *киноя аз* ёри хушқад; **сарви равон** *киноя аз* ёри хушқаду қомат, хушрафтор; **сарви хиромон** *киноя аз* ёри қадбаланди хушрафтор; **сарви қаболӯш** *киноя аз* маҳбубаи хушқад.

САРВАЗИР سرويز 1. *таър.* сардори вазирон, вазири аввал. 2. дар баъзе давлатҳои имрӯзаи хориҷӣ сардори ҳукумат, сардори ҳайати вазирон.

САРВАҚТ سروقت *кит.* дидор, дидан; **ба сарвақти касе расидан** ба суроғи касе омадан.

САРВАНДОМ سرو اندام *ниг.* сарвқад.

САРВАР سرور сардор, пешво, бузурги қавм.

САРВАРӢ سرورى сардорӣ, сарӣ, бузургӣ, пешвой; **сарварӣ кардан** сардор будан ба гурӯҳи одамон ё ба коре.

САРВАТ ا. ثروت 1. мол, давлат, дорой. 2. боигарӣ, ғановат; **сарвати кӯҳистон, сарвати милли;** **аҳли сарват** соҳибони молу давлат, давлатмандон.

САРВАТДОР ثروتدار молдор, пулдор, давлатманд.

САРВАТМАНД ثروتمند *ниг.* сарватдор.

САРВАТМАНДӢ ثروتمندى молдорӣ, пулдорӣ, тавонгарӣ, давлатмандӣ.

САРВАТХЕЗ ثروتخيز 1. ҳосилхез; **замини ҳосилхез.** 2. аз сарватҳои зеризаминӣ бой.

САРВБОЛО سروبالا *киноя аз* ростқомат, баландқомат (*сифати маҳбуба*).

САРВБУН سروبن дарахти сарв.

САРВИН سروين *мансуб ба сарв.*

САРВИСТОН سروستان бешаи сарвдор.

САРВҚАД سروقد соҳиби қади баланду рост; ростқад.

САРВҚОМАТ سروقامت *ниг.* сарвқад.

САРВО سرو *кит.* ҳикоя, афсона.

САРВОД سرواد *кит.* шеър, суруд.

САРВОДА سرواده *кит.* шеър; қофияи шеър.

САРВОДАХОН سروده خوان *кит.* шеърхон, сурудхон.

САРВОЛ سروال эзор, лозимӣ, поҷома.

САРВРАФТОР سرو رفتار хушрафтор, хиромон.

САРВХИРОМ سروخرام *киноя аз* хушрафтор.

САРГАЗИТ سرگزيت *таър.* чиза, андози сарикасӣ, ки дар мамлакатҳои исломӣ ва ғайримусулмон гирифта мешуд, боҷ.

САРГАЛА سرگله *кит.* пешрави гала.

САРГАРАНГ سرگرنگ он ки сараш гич шудааст, гаранг.

САРГАРАНГӢ سرگرنگى ҳолат ва вазъи саргаранг.

САРГАРДӢ سرگردى ҳолате, ки дар вақти беморӣ сар чарх мезанад.

САРГАРДОН I سرگردان 1. саргашта, овора. 2. ҳайрон, сарсон, бесару сомон; **саргардон будан** овора будан; банд ва андармон будан; **саргардон кардан** *касоро* бесару сомон кардан, ба ташвиш монондан; **саргардон шудан** а) овора шудан, сарсон шудан; б) машғул шудан, банд шудан.

САРГАРДОН II سرگردان 1. дилгир, малул, нохушнуд. 2. маст.

САРГАРДОНӢ سرگردانى сарсонӣ, оворагӣ, саргаштагӣ, бесарусомонӣ.

САРГАРМ سرگرم бо ҳушу диққати тамома ба коре машғулшуда, саҳт машғул (*ба коре*).

САРГАРМӢ سرگرمى ҳолати ба коре саҳт машғул шудан.

САРГАРМКУНАНДА سرگرم کننده шавқовар, аҷоиб.

САРГАРОН سرگران 1. маст, маҳмур. 2. норозӣ, ошуфтахотир, хафа.

САРГАРОНӢ سرگراني ҳолат ва вазъи **саргарон**.

САРГАҲ سرگه 1. қисми болоии ҷое (рӯде). 2. аввал, ибтидо, ҷои саршавӣ.

САРГАШТА سرگشته саргардон, овора, дарбадар; ошуфта, ҳайрон.

САРГАШТАГӢ سرگشتگي оворагӢ, сарсонӢ, саргардонӢ.

САРГИН سرگين пасафканди ҳайвоноти чорпо.

САРГИНДОН سرگيندان ҷои ғарами саргин.

САРГИРАК سرگيرк рӯймоли хурде, ки занҳо ба сарашон партофта мегарданд.

САРГИРЕҲ سرگيره гиреҳе, ки бар сари тасбеҳ мекунанд; укдаи тасбеҳ.

САРГИРИФТА سرگرفته 1. мағрур, саркаш; якрав. 2. *мач.* бо ҷушу хуруш, оташин.

САРГИЧ سرگچ *ниг.* саргаранг.

САРГОҲ سرگاه *ниг.* саргах.

САРГУЗАШТ سرگذشت 1. он чи бо касе рӯй додаст, воқеа ва ҳодисаи аз сар гузаронидани касе. 2. шарҳи ҳол, баёни аҳвол.

САРГУЗАШТА سرگذشته он ки об аз сари вай гузаштааст, касе ки дар об ғарқ шудааст.

САРГУМ سرگм 1. печдарпеч, сару нӯгаш нопаддо. 2. саргаранг, ҳайрон, ошуфта.

САРГУМӢ سرگمي ошуфтагӢ, бесарусомонӢ.

САРГУМШУДА سرگم شده он ки душвории зиёд дорад, ҳайрон, ошуфта.

САРГУРД سرگرد фармондеҳи дастае аз лашкар.

САРГУРЕЗ سرگريز гуреза, гурезашуда; **саргурез** кардан *касера* ба гуреза шудан водор кардан; **саргурез шудан** аз чизе норозӣ шуда гурехта рафтан ба ҷое.

САРГУРӢҲ سرگروه сардори гурӯҳ ё ҳайати хурд.

САРГӢШӢ سرگوشي гӯшаки гуфтан, ба гӯши ҳамдигар оҳиста гап задан.

САРҒАЛТОН سرغلطان сарғалтон рафтан, сарнокӣ афтидан.

САРД سرد 1. хунук; *муқоб.* гарм; **охи сард.** 2. *мач.* бемехрона, номехрубонона; **оҳанги сард, ҷавоби сард; сард шудан** а) хунук шудан (*мас., об, ҳаво*), б) *мач.* суст шудан, вайрон шудан (*мас., робита, муносибат*).

САРДАБИР سردبير *ниг.* сармуҳаррир.

САРДАРАХТӢ سردرختي 1. меваи начандон бисёр дарахт дар соли камҳосилӣ. 2. шох ё меваи нӯги дарахти мевадор.

САРДАРГУМ سردرگم бесару нӯг, дарҳаму барҳам; овора, саргардон.

САРДАРГУМӢ سردرگمي бесару нӯгшуда, оворагӢ, саргардонӢ.

САРДАРД سردرد дарди сар.

САРДАРӢ سردري ҷубест, ки аз болои болодари дар ду тарафашро дар девор гузаронида мекунанд, то ки ба болодарӣ вазнинӣ наафтад.

САРДАРҲАВО سردرها беаҳамият, бедикқат; бебарво.

САРДАСТА سردسته сардори як даста аз мардум ё гурӯҳе аз сипоҳиён.

САРДАСТӢ سردستي чизе ва ё коре, ки даррав ва ба зудӣ тайёр ва иҷро мешавад; **ба сардастӣ** ба зудӣ, ба осонӣ.

САРДАФТАР سردفتر *адш.* поягузор, оғозкунанда, асосгузор (*дар адабиёт*).

САРДГӢӢ سردگوي баддаҳан, бадгап.

САРДДАМ سرددم хунсард, беэҳтироз, афсурдадил.

САРДӢ سردى 1. хунукӣ, сармо. 2. *мач.* каммехрӣ, беилтифотӣ; дурушті, дағалӣ.

САРДЛАБ سردلب *мач.* баддаҳон, бадгап, хунукгап; шумнафас.

САРДМЕХР سردمهر бемехр, беилтифот; дурушт.

САРДМЕХРӢ سردمهرى бемехрӣ, беилтифотӣ; дурушті.

САРДМУОМИЛА سردمعامله дурушт, дағал, дуруштурумила, дағалгап.

САРДМУОМИЛАГӢ سردمعاملگي дағалӣ кардан, муносибати дурушт, дуруштгапӣ.

САРДОБ سرداب 1. оби хунук. 2. *ниг.* сардоба 2.

САРДОБА سردابه 1. хонаи зеризаминӣ. 2. обанбори болопӯшида.

САРДОВАР سرداور довари асосӣ, ҳаками асосӣ.

САРДОР سردار 1. раис ва бузургтари дастае ё тоифае, роҳбар. 2. саркарда, фармондеҳи сипоҳ.

САРДОРӢ سردارى кор ва вазифаи сардор; роҳбарӣ, солорӣ; **бо сардорӣ...** бо пешвоии..., дар таҳти роҳбарӣ ва солорӣ...

САР

сардорӣ кардан ба гурӯҳе раёсат кардан, сардор шудан.

САРДСЕР سردسير минтақаи хунук, иклими хунук; мамлакатҳои дорои иклими хунук.

САРДСЕРӢ سردسيرӣ мансуб ба сардсер.

САРДУХТУР سردختور ниг. сарпиизишк.

САРДӮЗ سردوز :ресмони сардӯз ресмони ғафсе, ки бо он сари тӯрбаҳоро медӯзанд ё мебанданд.

САРДХОНА سردخانه 1. ҷои сард барои нигоҳ доштани маводи фосидшаванда (*гӯшт, мева, сабзавот*). 2. тиб. ҷои нигоҳдории мурда.

САРДХУН سردخون ниг. хунсард.

САРДШАВӢ سردشوى хунукшавӣ (*мас., ҳаво.*).

САРЕУЗЗАВОЛ ا. سريع الزوال тез заволебанда, зуд нестшаванда, бебақо.

САРЕУЛИНТИҚОЛ ا. سريع الانتقال тез нақлшаванда; нопойдор, ноустувор, бебақо.

САРЕУЛКИТОБАТ ا. سريع الكتاب 1. тезнавис, дар гузашта шахсе буд, ки навиштаеро (пора ё китоби мукамал) зуд ва бегалат рӯйнавис мекард. 2. зуд иншокунанда, зуднавис.

САРЕУЛКИТОБАТӢ سريع الكتابӣ тезнависӣ.

САРЕУССАӢР ا. سريع السير тезҳаракат, тезрафтор.

САРЕХ ا. صريح возех, равшан, ошкор, аниқ; ҷавоби сарех.

САРЕХӢ صريحӣ равшан шудани чизи нофаҳмо, ошкор гардидан.

САРЕЪ ا. سريع 1. босуръат, тез, тезрафтор. 2. адш. яке аз нуздаҳ баҳри арӯз (*муфтаилун, фоилун*).

САРЗАДА I سرزده 1. сар бурун оварда. 2. руста, сабзида.

САРЗАДА II سرزده 1. саркӯфта, сарнагуншуда, чаппагардон. 2. маҷ. девонаавзоъ.

САРЗАДА III سرزده 1. якбора, ба ногоҳ. 2. бе рухсат, густохона.

САРЗАМИН سرزمين ҷои иқомати қавме ё қабилае, кишвар, мамлакат.

САРЗАНИШ سرزنش 1. никӯҳиш, коҳиш, мало-

мат, таъна; **сарзаниш кардан**. 2. кит. халидан, хастан.

САРЗИЁД سرزياد зиёдати, барзиёд (*нисбат ба одам*): **нонхӯри сарзиёд**.

САРЗИНДА سرزنده хушнуд, шодмон, масрур.

САРИВАҚТӢ سروقتӣ дар вақташ, дар вақти за-
руриаш дер накарда: **маслиҳати саривақтӣ**.

САРИГӢШӢ سرگوشى сарпӯшаке, ки ба сари асп
пӯшанд (*барои муҳофизат аз сармо*).

САРИДАРВАҚТ سردروقت дар сари вақт, вақт ва
мӯҳлати чизе ё кореро нагузаронда.

САРИДАСТӢ سردستӣ 1. коре, ки дар зимни
корҳои дигар карда мешавад; зимнӣ. 2. он чи
дар тағи даст тайёр бошад; таоме, ки
масолеҳаш омода буда, ба осони тайёр шавад.
3. рӯидастӣ (*мас., кӯдаки ширхор*).

САРИДЕВОРӢ سرديواري маҷ. муваққат, нопойдор, зудгузар: **офтоби саридеворӣ**.

САРИДОРА سرداره идораи асосии ягон муассиса.

САРИЗАМИНӢ سرزميني таър. пардохти
маблағи барои замини иҷора муайянгардида.

САРИКАСӢ سرکسى аз ҳар як одам, сари ҳар одам.

САРИҚТИСОДДОН سرقتصاددان сардори иқти-
соддонони як муассиса.

САРИМСОҚ سرمساق лаҳҷ., ниг. сир III.

САРИН سرين болин, болишт.

САРИПОӢ سرپائي нӯгипой, чапсӣ; **кафши сарипой** кафши нимдошти хонапӯшӣ.

САРИР I ا. سرير кит. 1. ҷойгоҳ, бистар, ҷои хоб.
2. тахт, маснад.

САРИР II سرير кит. 1. овози ғичирроси
найқалам вақти навиштан.

САРИРОҲӢ سرراهي 1. он чи дар сари роҳ воқеъ
аст: **дарахти сарироҳӣ, сутуни сарироҳӣ**. 2. дар
аснои роҳ воқеъшуда, роҳравон ба миён ома-
да.

САРИСИНАГӢ سرسينگӣ он чи дар сина воқеъ
аст, он чи ба сари сина насб кунанд; **кисаи сарисинагӣ** (*дар либос*); **нишони сарисинагӣ**.

САРИЧА سرچه зоол. мурғест хурдҷусса, ки би-

сёртар бар лаби обҳо ништа думчунбонӣ мекунад, саъва, фотимачумчук.

САРИШТА سرشته *суфта*. 1. тартиб, сомон; ўҳдабарой. 2. сарфакорӣ; **саришта кардан** а) ба сомон овардан, идора кардан, аз ўҳда баромадан; б) эҳтиёт карда мондан, нигоҳ доштан; сарфакорӣ кардан.

САРИШТАКОР سرشته کار сарфакор.

САРИШТАКОРӢ سرشته کاری сарфакорӣ, эҳтиёт карда мондан чизеро.

САРИШТАКОРОНА سرشته کارانه сарфакорона, боэҳтиёт.

САРӢ I سری *ниг.* сардорӣ, пешвой.

САРӢ II سری он чи ба болои тӯдаи чизе барои намуна гузошта шавад.

САРКАЛОН سرکلان бузургсар, каллакалон он ки дар гузаронидани тӯйу маърака ё ягон чорабиние сардорӣ мекунад.

САРКАРДА سرکرده 1. *кит.* сардор, фармондеҳ; сардори лашкар. 2. роҳбари даста ё гурӯҳи ғайриқонунӣ.

САРКАРДАӢ سرکردگی сардорӣ; фармондеҳӣ, роҳбарӣ.

САРКАФТА سرکفته :**саркафта шудан** *кит.* во шудан, кушода шудан; шукуфтан (-и гул).

САРКАЧ سرکچ он чи нӯгаш қач шуда бошад: охани саркач.

САРКАШ سرکش 1. сар ба боло фарозанда, сарафрохта: **кӯҳи саркаш**. 2. сар аз итоат печанда, нофармонбардор, итоатноқунанда; гарданкаш; якрав: **аспи саркаш**, **рӯди саркаш**, **табиати саркаш**. 3. ёғӣ. 4. чӯбе, ки аз сари тавора зада ба қое бо меҳ парчин қунанд, то ки тавора ба як сӯ ҳам нахӯрад (дар бинокорӣ).

САРКАШӢ سرکشی нофармонбардорӣ, бе-итоатӣ; **саркашӣ кардан** сар аз итоат печидан; якраҳагӣ кардан.

САРКАШОНА سرکشانه аз рӯи саркашӣ, саркашиқунон, аз рӯи нофармонбардорӣ: **ҷавоби саркашона**.

САРКОНСУЛ سرکانشول консули генералӣ (дар вазорати хориҷа).

САРКОР سرکار оғозгари коре, сардори коре; нозир, корфармо.

САРКОТИБ سرکاتب сардори котибон, котиби аввал: **саркотиби илмӣ**.

САРКУШОДА سرکشاده он чи сараш пӯшида нест, болояш нопӯшида; **мактуби саркушода** номаи боз, бознома.

САРКӢБ سرکوب 1. шикаст, мағлуб; **саркӯб кардан** шикаст додан, мағлуб сохтан. 2. *таър.* қои баланди истеҳкомёфтае, ки аз он қо душманро тирборон ё сангборон мекардаанд. 3. *маҷ.* сарзаниш, маломат, таъна. 4. таёқи маҳсусе, ки бо он пояи қуворӣ ё шолоро зада донаҳояшро қудо меқунанд.

САРКӢБӢ سرکوبی 1. кӯфтани ғалладона. 2. пай ҳам ба сар задан. 3. таъна, маломат, сарзаниш; танбех.

САРКӢФТА سرکوفته :сараш кӯфташуда; зарбахӯрда: **мори саркӯфта**.

САРКӢЧАК سرکوچو 1. он ки ё он чи сараш хурд бошад. 2. *маҷ.* камбағал, нодор.

САРКӢЧАКӢ سرکوچکی камбағалӣ, нодорӣ.

САРҚАБИЛА سرقبيله сардори қабилла, пешвои қавм.

САРҚАНД سرقند каллақанди маҳрутишакл; **қуллаи ба сарқанд монанд** қуллаи маҳрутишакл.

САРҚАТА سرقه *ниг.* **сарқат**.

САРҚОНУН سرقانون қонуни асосии давлат, конституция.

САРҚОФИЛА سرقافله сардор, пешрави қорвон.

САРҚУТ سرقوت пасмондаи хӯрок; **оши сарқут** оши аз пеши хӯрандагон бозгашта, оши таги табақ.

САРЛАВҲА سرلوحه унвон (*китоб*, *мақола*).

САРЛАВҲАДОР سرلوحه دار китоб ё мақолае, ки унвон доранд.

САРЛАШКАР سرلشکر фармондеҳи лашкар; фармондеҳи артиш.

САРЛУЧ سرلوح сарбарахна, бе пӯшиши сар (*бе руймол...*).

САРМАД سرماд *кит.* ҳамеша, пайваста, доим.

САРМАДӢ سرمادی абадӣ, ҳамешагӣ, ҷовидон.

САРМАҚОЛА سرمقاله мақолаи аввали рӯзнома

ва ӯ маҷалла, ки асосан аз ҷониби идора на-
вишта мешавад.

САРМАНБАӢ سرمينع 1. сарчашма. 2. омили
асосӣ, сабаби аввалин.

САРМАНЗИЛ سرمنزل манзили асосӣ, макон,
ҷой.

САРМАНШАӢ سرمنشأ 1. баромадгоҳ, ҷои оғоз,
мабдаъ. 2. боис ва оғозгар.

САРМАСТ سرمست 1. маст, сархуш. 2. маҷ.
мағрур, болида.

САРМАСТӢ سرمستی сархушӣ, мастӣ.

САРМАШҚ سرمشق 1. намунае, ки муаллим ба
шогирд навишта медиҳад, то аз рӯи он
хатнависӣ омӯзад. 2. маҷ. намунаи ибрат, на-
мунае, ки ба он пайравӣ карда мешавад:
сармашқи кори худ кардан.

САРМЕХАНИК سرميخنيك сардори механикҳо.

САРМЕӢМОР سرمعمار сардори меъморон, ва-
зифае дар ҳукумати шаҳру ноҳияҳои ҷумҳурӣ,
ки ба танзим ва назорати сохтмон машғул
аст.

САРМО سرما хунокии ҳаво, ҳавои хунук; *муқоб.*
гармо; **сармо задан** а) якбора сар шудани ху-
нокии ҳаво; б) аз таъсири шиддати хуноқӣ
пажмурдаву нобуд шудан (*дарахт, меваи да-
рахт, сабзавот ва ғ.*); в) шамол хӯрдан бо
таъсири ҳаво, гарму хунук шудани бадан;
сармо хӯрдан *ниг.* **сармо задан** в).

САРМОБАРДОР سرمابردار ба сармо тоб оваран-
да (*мас., наботот*): **навъҳои сармобардори**
зардолу.

САРМОБАРДОРӢ سرمابردارӣ қобилияти ба
сармо тоб овардан (-и *мас., наботот*).

САРМОЗАДА سرمازده *сифати феълии замони гу-*
зашта аз сармо задан. 1. мева ӯ дарахти аз
хуноқӣ офатрасида; 2. узви аз хуноқӣ офатди-
да (*даст, по ва ғ.*).

САРМОЗАДАГӢ سرمازدهگي *шакли дигари сифати*
феълии замони гузаштаи сармозада; сармозада
будан.

САРМОНАК سرمانگ *сифати феълии замони гу-*
зашта аз сармо хӯрдан; ҷои сар мондан,
тақягоҳи курсӣ.

САРМОХӢРДА سرماخورده он ки хунук ба ӯ
таъсир кардааст.

САРМОХӢРДАГӢ سرماخوردگي *ниг.* **сармохӢрда**.

САРМОЯ سرمايه 1. мол ва пули аслии ягон сав-
догар ӯ тичоратхона. 2. сарват, пул, дороӣ. 3.
капитал, *киноятан* олами сармоядорӣ; **олами**
сармоя ҷаҳони сармоядорӣ. 4. бонкӣ. моли-
кияте, ки даромад меорад; маблағи асосии
қарз бидуни баҳра.

САРМОЯГУЗОР سرمايهگذار *мол.* шахси ҳуқуқӣ
ва ӯ ҳақиқӣ, ки бо мақсади гирифтани даро-
мад ин ӯ он лоиҳаро маблағгузорӣ мекунад,
маблағгузор.

САРМОЯГУЗОРӢ سرمايهداري *мол.* гузоштани
маблағ бо мақсади дарёфти даромади изофа,
маблағгузорӣ.

САРМОЯДОР سرمايهدار 1. пулдор, молдор, бой,
сарватманд. 2. капиталист.

САРМОЯДОРӢ سرمايهداري 1. пулдорӣ, молдорӣ,
дороӣ. 2. олами сармоядорӣ, капитализм.

САРМУНШӢ سرمنشى *кит.* сардори муншиён –
котибон.

САРМУТАХАССИС سرمتمخصص мутахассиси асо-
сӣ.

САРМУӢХАНДИС سرمهندس муҳандиси оли-
мақом; сардори муҳандисон.

САРМУӢХАРРИР سرمحرر муҳаррири калон; сар-
дори муҳаррирони ягон рӯзнома, маҷалла ӯ
донишнома.

САРМУӢҲОСИБ سرماحاسب сардори ҳисобдорон
дар ҳисобдорӣ, сарҳисобдор.

САРМУШОВИР سرماشاور мушовири олимақом;
сарвари мушовирон.

САРНАВИШТ سرنوشت 1. он чи Худованд аз
рӯзи азал барои ҳар як инсон таъйин карда
аст. 2. тақдир, қисмат, насиб.

САРНАВИШТСОЗ سرنوشتساز таъйинкунандаи
сарнавишт; *маҷ.* ниҳоят муҳим, тақдирсоз.

САРНАГӢУН سرنگون сар ба поён, сарозер; вож-
гун; **сарнагун гаштан** (*шудан*) а) сарозер аф-
тодан, каллапо афтидан; б) *маҷ.* барбод раф-
тан, нобуд шудан; аз мансабе, фаровардан;
сарнагун кардан а) афтодан, барбод додан; б)
фурувардан (*мас., амиреро аз тахти*
подшоҳӣ).

САРНАГӢУНӢ//САРНИГӢУНӢ سرنگوني чаппа
будан, вожгунӣ, воронагӣ.

САРНАГУНСОӢ سرنگونسازی сарнагун кардан, нобуд намудан.

САРНАГУНСОР//САРНИГУНСОР سرنگونسار чаппа, вожгун.

САРНАГУНШАВӢ سرنگونشوی *ниг.* сарнагунӣ.

САРНАЙЗА سرنیزه охани нӯгтезе, ки ба сари найза шинонда мешавад, тегаи туфанг.

САРНАҚШ سرنقش *мус.* нақшхон, саркунандаи суруд – нақш.

САРНАСЛ سرنسل 1. бунёдгузори насл. 2. фарзанди аввалини оила.

САРНАХ سرنخ 1. сари нах, нӯги нах. 2. абрешиме, ки аз қабати болои пила гирифта мешавад (*нисбатан дагалтар вале маҳкамтар аст*).

САРНИҲОН سرنهان аз мардум пинҳонӣ, паноҳпаноҳ зиндагӣ кардан.

САРНИШЕБ سرنشيب *ниг.* сарошеб.

САРНИШИН سرنشين 1. болонишин, пешгоҳишин. 2. он ки савори киштӣ, қатора, мошин ё ҳавопаймо аст: **сарнишини киштӣ**.

САРНОҚӢ سرناکي *гуфт.* сар ба поён, бо сар; **сарноқӣ афтидан** каллапой афтидан.

САРНОМА سرنامه аввали нома; унвони нома.

САРСОНӢ سرسانی гарангшуда, гич (*одам*).

саро سرا 1. *асоси замони ҳозира аз сарондан.* 2. *чузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои сароянда:* **ғазалсаро, навҳасаро...**

САРО سرا *ниг.* сарой.

САРОБ I سراب сари об, болоҷои дарё, чӯй, манбаъ.

САРОБ II سراب 1. *тиб.* ҳодисаи оптикӣ, ки бо таъсири шуои офтоб дар биёбон шӯразори дур ба назари кас чун об менамояд, фиреби назар. 2. *маҷ.* ҳаёли хом, чизи нобуда, ки кас беҳуда ба он умед мебандад.

САРОБИСТАР سرابستر чои хоб, чогаҳ, бистари хоб.

САРОБӢ سرابي ба назар намудан, рӯё.

САРОБОН سرابان парастор, нигоҳубинкунанда; сариштакунанда (*кореро*); сардори хонавода.

САРОБОНӢ سراباني парасторӣ, нигоҳбонӣ; **саро-**

бонӣ кардан нигоҳбонӣ кардан, парастор шудан ба касе.

САРОБӢУСТОН سرابوستان *ниг.* бӯстонсаро(й).

САРОВОЗ سرآواز 1. он ки аз хама пештар садо мекунад. 2. сурудхон, ки сари овозро мегирад, яккахон.

САРОВОН سروان *ниг.* саробон.

САРОҒОЗ سرآغاز 1. аввалу ибтидо, шуруъи чизе: **сароғози зиндагӣ**. 2. муқаддима: **сароғози асар**.

САРОҒӢШ سر آغوش сарбанде, ки занон гесӯро дар миёни он мегузоранд, баъзе бо тилло ва ҷавохир мурассаъ низ мешавад, гесупӯш.

САРОДИҚ//СУРОДИҚ ا. سراق саропарда, хайма, чодар.

САРОДОР سرادار хӯҷаин, нигоҳбони корвонсаро.

САРОДОРӢ سراداري *кит.* қасрдорӣ, боргоҳдорӣ.

САРОЗЕР سرازير сар ба поён, сар ба нишеб, сарнагун; нагунсор; **сарозер овехтан** сар ба поён овехтан (*қасе, чизеро*); **сарозер шудан** сар ба нишеб рафтан.

САРОИДАН سرائیدن 1. *ниг.* сурудан. 2. васф кардан.

САРОӢ سرای 1. хона, манзил. 2. қаср, дарбор, ҷои нишастии шоҳон. 3. корвонсарой. 4. тичоратгоҳ; сарои пила, сарои сандук. 5. ҷои бастанӣ аспу хар.

САРОӢБОН سرایبان нигоҳбон, посбони корвонсарой.

САРОӢБОНӢ سرایبانی кор ва вазифаи саройбон.

САРОӢНИШИН سراینشین он ки дар корвонсарой иқомат дорад; савдогари саройнишин.

САРОӢПАРДА سرای پرده 1. хаймаи бузурги шоҳона, ҷодири подшоҳӣ, шомёна. 2. *киноя аз нишемангоҳ.*

САРОМАД سرآمد 1. болотар аз дигарон, мумтоз, баргузида, бартарин; сардафтар; **саромади адабиёти тоҷик**. 2. сардор, пешво.

САРОМАТ صرامت *кит.* далерӣ, шуҷоат, диловарӣ, часорат: **шаҳомату саромат** часорату шуҷоат.

САР

САРОМОС *سراماس* *тиб.* яке аз бемориҳои сироятии пӯсти бадан.

САРОН *سران* сардорон, пешвоён: **сарони** давлатҳо.

САРОНА *سرانه* 1. аз сари ҳар кас, ба ҳар сари кас. 2. *таър.* андоз ва хироче, ки аз ҳар сар (кас) гирифта мешудааст.

САРОНРӮ *سرانرو*: **раги саронрӯ** *гуфт.* раги хун, шараён.

САРОПАРДА *سرپرده* *таър.* хаймаи бузургон, боргоҳ, чодирӣ шоҳон.

САРОПО(Ӣ) *سراپای* 1. аз сар то по, сар то қадам. 2. ҳама, ҳамагӣ; тамоман; **саропо гӯш шудан** бо диққат ва ҳуши тамом ба гапе гӯш додан.

САРОСАР *سراسر* аз як сар то сари дигар, сарто-сар; ҳамагӣ, саропо.

САРОСАРӢ *سراسری* сартосарӣ, комил; **сулҳи саросарӣ** сулҳи ҳамагонӣ.

САРОСЕМА *سراسیمه* ҳаросон, ошуфтаҳол, парешонхотирона; бо шитобу ҳарос; **саросема кардан** (*касера*) а) ба изтироб андохтан; б) шитоб кунондан; **саросема шудан** ба изтироб афтодан, ошуфтаҳол гардидан; ба ҳарос (тал-воса) афтодан.

САРОСЕМАВОР *سراسیمه‌وار* дар ҳолати саросе-магӣ, ҳаросон шуда, бесаришта шуда, ҳаро-сону шитобон.

САРОСЕМАГӢ *سراسیمگی* 1. ошуфтагӣ, ҳаро-сонӣ, ҳолати изтироб. 2. шитобкорӣ, таъҷил.

САРОСТИН *سراستین* нӯги остин, сари остин.

САРОФАТ *صرافت* майлу андеша, рағбат.

САРОҲАНГ *سراهنگ* пешво, роҳбар; сарҳанг, фармондеҳ; пешрави лашкар.

САРОҲАТ *ا. صراحت* *кит.* ошкорӣ, равшанӣ, возеҳӣ (*дар гуфтор ва навишт*).

САРОҲАТАН *ا. صراحتاً* ба таври ошкор, возеҳу равшан баён кардан.

САРОҶА *سراچه* *кит.* хонаи хурд; кӯшк; ҳавлии дарун.

САРОҶА *سراچه* занбар, занбари чӯбин; **сароҷа бастан** занбар сохтан.

САРОШЕБ *سراشيب* нишебдор, сар ба зер; роҳе,

ки аз баландӣ ба пастӣ мебарад.

САРОШПАЗ *سرآشپز* сардори ошпазҳо.

САРОЯНДА *سراینده* 1. сурудхон, овозхон, ҳофиз. 2. *мач.* вассоф; шоир.

САРОЯНДАГӢ *سرایندگی* сурудхонӣ, ҳофизӣ.

САРПАНОҲ *سرپناه* 1. паноҳгоҳ. 2. *мач.* ҷои болопӯшида, ҳона, ҷой. 3. *мач.* ҳимоятгар, пушту паноҳ.

САРПАНҶА *سرپنجه* 1. панҷаи даст; даст. 2. *мач.* зӯр, қувват.

САРПАРАСТ *سرپرست* 1. парастор, ниғаҳбон; бузурги оила. 2. *мол.* шахси мӯътамад, ки мо-ликияти шахси эътимодбастаро ба манфиати ӯ ихтиёрдорӣ мекунад.

САРПАРАСТӢ *سرپرستی* ниғаҳбонӣ, парвариш, тарбия.

САРПАРАСТОР *سرپرستار* сардори касоне, ки дар беморхонаҳо ба беморон нигоҳубин – парасторӣ мекунанд, сардори парасторон.

САРПАРАСТОРИ *سرپرستاری* нигоҳубин кар-дани беморон.

САРПАРТО(ЯК) *سرپرتا(یک)* *лаҳҷ., ниг.* саргирак.

САРПАСТ *سرپست* 1. сархам. 2. *мач.* забонкӯтоҳ; ҳақир; **сарпаст кардан** *касера* шарманда кар-дан, забонкӯтоҳ намудан.

САРПАСТӢ *سرپستی* *мач.* сархамӣ, шармандагӣ; забонкӯтоҳӣ; ҳақирӣ.

САРПАСТОНА *سرپستانه* дар ҳолати шарманн-дагӣ, ҳақирона.

САРПЕЧ *سرپیچ* 1. он чи ба сар мебанданд (*дас-тор, рӯмол ва ғ.*). 2. маҳкам, мӯҳрзада. 3. *мач.* муғлак, мубҳам, печдарпеч: **муаммои сарпеч**, **сӯхани сарпеч**. 4. *мач.* гарданшах, саркаш, якраха.

САРПЕЧАК *سرپیچک* *зоол.* парандаи хурде аз чинси эзурсурҳақҳо.

САРПЕЧИДА *سرپیچیده* саргум, бесару нӯг, дарҳам барҳам; гаранг: **риштаи сарпечида**.

САРПЕЧӢ *سرپیچی* нофармонӣ, сар тофтан; **сарпечӣ кардан** нофармон кардан, сар тофтан.

САРПИЗИШК *سرپزشک* сардори як гурӯҳ пи-зишкон, пизишки калони бемористон.

САРПИЁЗ سرپياز бехпиёз.

САРПОЁН I سرپايان сар ба поён афканда, сар-хам.

САРПОЁН II سرپايان *кит.* 1. *ниг.* сала. 2. каллапӯши мулоим, ки аз зери тоскулох мепӯшанд.

САРПОС سرپاس *кит.* лахт, гурз, кӯпол.

САРПОСБОН سرپاسبан сардори посбонҳо.

САРПҶШ(АК) سرپوش/سرپوشак он чи бо он боло ё сари чизе пӯшонда мешавад; болопӯш: сарпӯши дег, сарпӯши чойник.

САРПҶШДОР سرپوشدار бо сарпӯш маҳкам, дорои сарпӯш.

САРПҶШИДА سرپوشيده 1. сарбаста. 2. *мач.* пӯшида, нухуфта, пинҳон.

САРРАДА سررده қатори якум дар сафорои харбӣ.

САРРИШТА سر رشته 1. сари ришта, сари калова, нӯги ресмон. 2. *мач.* роҳи ҳалли ягон масъала; **сарриштаи кори худро гум кардан** бесаранҷом шудан, чи қор кардани худро надоништа мондан.

САРРО *а.* سر شодмонӣ, шодқомӣ; неқӯаҳволӣ; **саррову зарро** хушҳолӣ ва бадҳолӣ, хушбахтӣ ва бадбахтӣ.

САРРОФ *а.* سراف *кҳн.* 1. он ки пулери бо пуле иваз мекунад. 2. касе, ки пули сараро аз носара (қалб) фарқ карда метавонад.

САРРОФӢ سرافي 1. шугли сарроф. 2. чой, макони як ё якчанд сарроф.

САРРОФХОНА سرافخانه *кҳн.* хонаи пуливаз кунӣ, чои табдили арз, чои ивази асёр.

САРРОҶ *а.* سرچ *кит.* он ки асбобу анҷоми ба асп дарқориро (*аз қабил* зин, лаҷом, нӯхта ва ғ.) тайёр мекунад ва мефӯрӯшад; зингар.

САРРОҶӢ سرچي 1. зингарӣ. 2. чои зинфурӯшӣ: **дӯкони сарроҷӣ, растан сарроҷӣ.**

САРСАБАД سرسيد сарпӯши сабад, қисми болоии сабад, ки аз сабад ҷудо мешавад.

САРСАБЗ سرسبز 1. тару тоза, сабзу хуррам, бо тароват. 2. *кит., мач.* одами солиму шод, хушбахт ва осудаҳол. 3. ҳамешабахор, зебо-манзар, дар ҳоли рушду нумӯъ: **кишвари сар-**

сабз; ҷавони сарсабз ҷавони хушбахт ва хушҳол.

САРСАБЗӢ سرسبزي 1. тарию тозагӣ, сабзию хуррамӣ, тароватнокӣ. 2. *мач.* пешрафт, тараққӣ, авҷу камолот.

САРСАР *а.* سر سر боди тези хунук, шамоли саҳти пурсадо.

САРСАРИГАРД سرسريگرد ҳарҷоғард, овора-гард, дарбадар, саргашта, саргардон, бекорхӯча.

САРСАРИГАРДӢ سرسريگردي оворагӣ, овора-гардӣ, дарбадарӣ.

САРСАРИЁНА سرسريانه 1. бо сустӣ, рӯякӣ, бо саҳлангорӣ. 2. дарбадарона, чун саргаштагон, бе мақсади муайян.

САРСАРӢ I سرسري овора, саргардон, бекоргард, дайду; **сарсарӣ гаштан** дарбадар гаштан, бекору бе мақсади муайян гаштан.

САРСАРӢ II سرسري рӯякӣ, бо саҳлангорӣ; бедикқат (*мас., хондан чизеро*).

САРСАРӢ III سرسري: **боди сарсарӣ** *ниг.* сарсар.

САРСАТР سرساطر 1. сари хат, чои холӣ пеш аз сар шудани матн. 2. қисми матн, ки дорои маънои ягона аст.

САРСАФЕД سرسفيد он ки ва он чи сари сафед дорад, мӯйсафед, дорои мӯи сафед.

САРСАФҶА سرصفحه варақаи унвонӣ, саҳифае, ки номи асар муаллифи он, муҳаррир.

САРСАХТ سر سخت шумтолеъ, бадбахт, он ки дар азобу укубат умр ба сар мебарад.

САРСИЛОҶ سرسلاح *ниг.* сарлашкар.

САРСИНА سرسینه болои сина, рӯи сина.

САРСОМ سرسام *тиб.* бемории илтиҳоби мағз-парда, менингит.

САРСОМӢ سرسامي гирифтори бемории сарсом.

САРСОН سرسان 1. саргардон, дарбадар, саргашта, овора. 2. ҳайрон; **сарсон шудан** овора шудан, саргардон шудан.

САРСОНӢ سرساني оворагӣ, саргардонӣ.

САРСУЛОЛА سرسلاله бунёдгузори сулола, сар-вари хонадон.

САР

САРСУПУРДА سروپوره вафодор, содик.

САРСУТУН سرستون сутуни калон ва асосӣ.

САРСУТУРДА سرسترده кит. сартарошида, он ки сараш тарошида аст.

САРСУХАН سرسخ пешгуфтор, муқаддима (дар гуфтор ва таълиф).

САРСӢЗАН سرسوزن сӢзантугма.

САРТАГ سرتگ лаҳҷ. сар ба поён, сархам, малул.

САРТАРОШ سرتراش устои мӯйсаргир, он ки мӯи сар ва риш метарошад.

САРТАРОШӢ سرتراشي 1. тарошидани мӯи сар. 2. кор ва шугли сартарош; сартарошӣ кардан машғул будан ба шугли сартарошӣ.

САРТАРОШОН سرتراشان 1. маросими тарошидани сари кӯдак ҳангоми хатнасур. 2. маросими тарошидани сари домод дар базми арӯсӣ (ҳоло дар аксар манотиқи ҷумҳурии аз байн рафтааст).

САРТАРОШӢХОНА سرتراشخانه устохонаи (ҷои кори) сартарош, сартарошӣ.

САРТЕЗ سرتيز он чи нӯги тези буранда ва халанда дорад, нӯгтез.

САРТОБ سرتاب гардантоб, саркаш, нофармон.

САРТОПО سرتاپا ниг. саропо(ӣ).

САРТОРИК سرتاريك маҷ. зани ҳомиладор.

САРТОС سرتاس бемӯӣ, каммӯӣ.

САРТОСАР سرتاسر ниг. саросар.

САРТОСАРӢ سرتاسري ниг. саросарӣ.

САРТӢӢ سرتوي чизҳое, ки пеш аз тӯӣ ба тариқи тӯёна дода мешаванд; сартӢӢ додан пеш аз тӯӣ фиристондани чизу чора ба хонаи арӯс.

САРУЛИБОС سرولباس маҷмӯи пӯшидани.

САРУН سرون шохи ҳайвонот.

САРУПО سروپа либос; хилъат; сарулибос, як даст либос; хилъате, ки аз тарафи амир бахшиш мешуд; сарупо кардан анъанаи либос пӯшондан ба меҳмонба ягон муносибате (мас., дар маросимҳои тӯёна).

САРУПОПӢШОНӢ سروپاپوشاني 1. таър. маросими пӯшондани либосҳои тақдимкардаи амир. 2. дар рӯзи тӯӣ пӯшондани либосҳои домод ё арӯсро.

САРУТАН سروتн ниг. сарулибос.

САРФ I صرف збш. морфология.

САРФ II صرف харҷ. харочот; сарф кардан харҷ кардан, истифода бурдан; сарф шудан харҷ шудан; сарфи назар аз чизе аз чизе чашм пӯшида..., чизеро ба эътибор нагирифта...; сарфи назар (кардан) аз чизе чашм пӯшидан аз чизе; ба эътибор нагирифтани, аз баҳри чизе гузаштан.

САРФА صرفه 1. фоида, манфиат, суд. 2. зиёдтар аз андозаи даркорӣ харҷ ва сарф нашудани чизе, худдорӣ дар сарфи чизе, эҳтиёткорӣ ҳангоми харҷ; сарфани сари оташдон, савдогари Ҳиндустон (зарб.); сарфа кардан (дар харҷи чизе) зиёдахарҷӣ накардан; микдоре аз чизеро сарф накарда нигоҳ доштан.

САРФАБАР صرفهبر кит. 1. фоидабар, судбар. 2. сарроҳ.

САРФАГАР صرفهگر он ки аз харҷи зиёд худдорӣ мекунад, он ки исрофкор нест; сарфачӯӣ.

САРФАГАРӢ صرفهگري ниг. сарфачӯӣ.

САРФАКОР صرفهكار сарфакунанда дар харҷи чизе; муқоб. исрофкор ва бадхарҷ.

САРФАКОРӢ صرفهكاري эҳтиёткорӣ дар харҷ; муқоб. исрофкорӣ.

САРФАКОРОНА صرفهكارانه аз рӯи сарфа; худдорӣ аз харҷи барзиёд.

САРФАНОК صرفناк зиёд сарфнашаванда; мусоид аз ҷиҳати камхарҷӣ.

САРФАРМОНДЕӢ سرفرمانده фармондеҳи кулли қувваҳои ҳарбӣ.

САРФАРОЗ سرفراز 1. сарболо, сарбаланд, боифтихор. 2. он ки ба гирифтани мукофоти давлатӣ сазовор гардидааст; сарфароз кардан касеро бо инъом ё унвон сарбаланду ифтихорманд гардонидани касе; боиси сарбаландии касе шудан, боиси мамнунии касе гардидан; сарфароз шудан ифтихорманд гардидан.

САРФАРОЗӢ سرفرازي сарбаландӣ; ифтихормандӣ, ифтихор.

САРФАӢМ سرفهم: сарфаҳм (на)рафтани ба чизе

(на)фаҳмидан (чизеро).

САРФАҚЎ صرفه جو *ниг.* сарфакор.

САРФАҚЎЁНА صرفه جو يانه *ниг.* сарфакорона.

САРФАҚЎӢ صرفه جوئي зиёдтар аз ҳадди даркорӣ сарф накардани чизе, чизеро харч накарда эҳтиёт карда мондан.

САРФИКАНДА سرفکنده *ниг.* сарафканда.

САРФИШОН سرفشان сарафшон, сар фидо кардан, сар бохтан.

САРФӢ صرفي *збш.* морфологӣ.

САРФКУНАНДА صرف کنند *он* ки чизеро харч мекунад.

САРФШАВАНДА صرف شونده *он* чи харч мешавад.

САРХАӢЛ سرخیل *кҳн.* сардори даста, сарвари тоифа, авлод.

САРХАӢЛӢ سرخیلی сардорӣ, сарварӣ, роҳбарӣ.

САРХАЛОНӢ سرخلانی 1. гузашта истода ба ҷое сари қадам даромадан, аз касе дидан кардан. 2. *мач.* сар панаҳ кардан; **ҶОИ САРХАЛОНӢ** ҷои сар панаҳ кардан.

САРХАМ سرخم 1. *он* чи нӯғаш хамидагӣ дошта бошад. 2. сарро ҳам карда, бо сари ҳам, бо сари хамида. 3. *мач.* мутеъ, фармонбардор.

САРХАМӢ سرخمی 1. сархам будан. 2. *мач.* фармонбардорӣ, итоаткорӣ.

САРХАМОНА سرخمانه 1. бохурматона, эҳтиромона. 2. *мач.* итоаткорона, мутеона.

САРХАТ I سرخط 1. намунаи хате, ки устод дар аввали варақ навишта ба шогирд медиҳад, ки аз рӯи он хат машқ кунад, сармашқ. 2. *мач.* хар чизе, ки барои кардани коре намуна мешавад. 3. хати асосӣ, роҳи асосӣ.

САРХАТ II سرخط фикри нав дар матн, ки аз сари сатр то 1см. ҷой монда нависанд, абзатс.

САРХЕЛ I سرخیل *ниг.* сархайл.

САРХЕЛ II سرخیل навъи бехтарини мева.

САРХИРМАНӢ سرخرمני 1. барои оғози хирманкӯбӣ дар сари хирман додани зиёфат. 2. тӯхфа дар шакли гандуми нав хирманкӯбшуда.

САРХОН سرخوان яккахон, саровоз.

САРХОНА سرخانه зарфе, ки ба он тамоку андохта ба сари чилим мегузоранд ва оташ медиҳанд.

САРХОР سرخار бутаҳои хор, ки бар сари деворҳо маҳкам карда мемонанд (*барои дер поидани девор*).

САРХОРА سرخواره сӯзани тилло барои зинати мӯи занон ё барои банд кардани миқнаа бо рӯймол.

САРХОРӢ I سرخاری 1. хоридани сар. 2. *мач.* даранг дар иҷрои коре, баҳонаҷӯӣ барои сар тофтан аз коре; **ба сархорӣ вақт надоштан** хеле серкор будан, вақти ҳолӣ аз кор надоштан.

САРХОРӢ II سرخاری *гуфт.* коре (касе, янтоке, пахале *ва ғ.*), ки барои эмин доштан аз борон сари девор мегузоранд.

САРХУШ سرخوش сармаст, андак маст; кайфдор (*одам аз май*).

САРХУШӢ سرخوشی сармастӣ, ҳолати ним мастӣ.

САРХУШК سرخشک дарахте, ки шоҳаҳои болоияш хушкида бошад.

САРХӢР سرخور 1. ба касе гӯянд, ки наздиконаш мурда худ зинда монда бошад. 2. *мач.* бе пайи қадам, номуборакқадам; **сағираи сархӢр; сархӢрат шавад!** саратро хӯрад (*пулат, чизат*).

САРХ a. صرح *кит.* қаср, бинои боҳашамат.

САРХАВЗ سرخوض 1. ҳавзи калон дар чорбоғҳо. 2. нишастангоҳ дар атрофи ҳавз дар чорбоғҳо.

САРХАВЗДОР سرخوض دار чорбоғе, ки сарҳавз ва нишастангоҳи сариҳавзӣ дорад.

САРХАД a. سرحد хат ва нишонае, ки мулке ё заминеро аз ҳам ҷудо мекунад; хати шартӣ дар байни ду мамлакат; марз, қарона, ҳудуд; **сарҳадро бастан** ба рафтуой аз мамлакате ба кишвари дигар роҳ надодан; **сарҳадро вайрон кардан** аз ҳудуд – қаронаи заминро ё мамлакате убур кардан бе рухсати соҳиби он.

САРХАДБОН سرحدبان посбони сарҳад – марзи байни ду замин ё мамлакат, марзбон.

САРХАДБОНӢ سرحدبانی посбонии сарҳад, марзбонӣ.

САРХАДДОР سرحددار *ниг.* сарҳадбон.

САР

САРҲАДДОРӢ سرحددارӣ кор ва вазифаи сарҳаддор, посбони сарҳад.

САРҲАДӢ سرحدӣ мансуб ба сарҳад; воқеъ дар сарҳад: **ноҳияҳои сарҳадӣ**.

САРҲАДЧӢ سرحدچی **ниг.** сарҳадбон.

САРҲАДШИКАН سرحدشکن он ки аз марзи мамлакате бидуни иҷозат убур кунад.

САРҲАДШИКАНӢ سرحدشکنӣ убури беиҷозат аз марзи ягон кишвар.

САРҲАКАМ سر حکم ҳақаи асосӣ (дар шоҳмот, футбол ва ғ.), сардовар.

САРҲАЛҚА سر حلقه садрнишинӣ, раиси маҳфил; сардор, пешво.

САРҲАЛҚАГӢ سر حلقه садрнишин, раиси маҳфил; сардорӣ, пешвой.

САРҲАНГ سر هنگ **ки.** сардори як қисми муайяни лашкар; фармондеҳи ханг (қисми низомӣ, ки ба полк баробар аст).

САРҲАРФ سر حرف ҳарфи калон.

САРҲИСОБ سر حساب 1. **ки.** вокиф, огоҳ, боҳабар. 2. оғози ҳисоб; нуқтаи сарҳисоб. 3. шумора, теъдод: **сарҳисоби чорво**.

САРҲИСОБДОР سر حسابدار ҳисобдори кулли идорае, сармуҳосиб.

САРҲОЛ سر حال саргардон, саргашта.

САРҲОСИЛ سر حاصل 1. тез пухта расанда, тезпазак. 2. ҳосили аввалини пухта расида.

САРЧАРХ سر چرخ **тех.** чархи асосӣ дар муҳаррик, ки дигар қисмҳои чарх мезононад; чархи калон, гардона, маховик.

САРЧАРҲАК سر چرخک **гуфт.** бемории чарх задани сар.

САРЧАШМА سر چشمه 1. аввали чашма, чашма. 2. манбаъ, чойи оғоз ва пайдоиши чизе.

САРЧИН سرچين интиҳобшуда, баргузида, зубда.

САРЧӢПОН سرچوپان сардори чӯпонон (-и хоҷагӣ, ноҳия...).

САРЧАМӢ سر جمع ҳама дар як ҷо ҷамъ, ба як ҷо тӯбшуда; сарҷамъ шудан ҳама ҷамъ омадан барои ҳалли ягон масъала.

САРЧАМӢ سر جمع муттаҳидӣ, якҷоягӣ, ягонагӣ.

САРҶАНГ سر جنگ 1. сабабгори асосии ҷанг. 2. оғозкунандаи ҷанг. 3. сарфармондеҳи ҷанг.

САРҶАРИДА سر جریده сарсухан, муқаддима.

САРҶИК سرچیک **ниг.** сарҳанг 1.

САРҶИЛАВ سر جلو он ки ҷилави аспи саворадорро гирифта мебарад (**мас.** аспӣ домод ва арӯсро), ҷилавдор; он ки паҳлуи ронандаи мошини домоду арӯс ништа, арӯсро то хонаи домод роҳбаладӣ мекунад (**асосан тағои арӯс**).

САРҶИЛАВДОР سرجلودار сардори парсторони аспҳои подшоҳӣ, сардори саисон.

САРҶИН سرجين 1. (аз сажени русӣ) воҳиди дарозӣ, ки ба 3 аршин ё 2, 134 м. баробар аст. 2. ҳезуми дар як ҷо ҷамъоваришуда.

САРҶУМЛА سر جمله **збш.** ҷумлаи асосӣ дар ҷумлаҳои мураккаб.

САРҶУНБОНӢ سر جنباني 1. алвонҷ додан, афшондани сар (**мас.**, вақти рақс). 2. бо ҳаракат додани сар тасдиқ ё рад кардан суханеро.

САРҶӢБОР//САРҶӢБОР سر جو بار//سر جو بار чӯи калон, чӯи асосӣ.

САРҶӢ سر جوӣ 1. чӯи калон ва асосӣ. 2. сари (ибтидои) чӯи, ҷои саршавии чӯи.

САРҶӢШ سر جوش кафке, ки дар аввали чӯши гӯшт дар рӯи об пайдо мешавад.

САРҶӢШӢ سر جوشӣ: сарҷӯшӣ намудан чӯшидан; расидан (**дар бораи май**).

САРШИКАН سرشکن 1. чизе, ки боиси кафондани сар шуда метавонад (**мас.**, ях). 2. маҷ. муаммо, масъалаи душвор.

САРШИКАСТА سرشکسته он чи сараш (нӯғаш) шикаста бошад: **қалами саршикаста**.

САРШИНОС سرشناس он ки ўро аксари мардум мешиносанд, маъруф, номӣ: **марди саршинос**.

САРШИР سرشير қаймоқ, рӯи шир.

САРШОР سرشار 1. пур, лаболаб, лабрес. 2. маҷ. хеле зиёд, фаровон; **муҳаббати саршор, таъби саршор; саршор кардан** а) лаболаб пур кардан; б) маҷроб сохтан, фаровон кардан.

САРШОХ سرشاخ 1. нӯги шохаи дарахт; нав-да, шохи майда. 2. васса, дастак, чӯбҳое, ки бомро бо он мепӯшонанд.

САРШУБОН//САРШАБОН سرشبان *ниг.* сарчӯпон.

САРШУМОР سرشمار теъдоди чизҳо (*беитар оид ба чорпо*): саршумори гӯсфандон.

САРШУМОРӢ سرشماری ба ҳисоб гирифтани шумури яқояки нуфус (*одам ё чорво*).

САРШӮӢН سرشويان маросими махсуси духтарон пеш аз арӯсии духтаре.

САРШӮӢ سرشويи шустани сар; шустани сару тан.

САРШӮӢ سرشوي як навъ гили сафед, ки дар об ҳал карда, бо оби он сар мешӯянд.

САРЪ صرع *тиб.* бемории асаб, ки дар он рағу мушакҳо мекашад, эпилепсия: гирифтори бемории саръ.

САРЪЗАДА صرعزده *тиб.* гирифтори бемории саръ.

САРЪӢ صرعى 1. мансуб ба саръ. 2. мубталои бемории саръ.

САТАНГ سنگ *гуфт.* 1. танноз, пурнозу ишва. 2. олуфта.

САТАНГНАМО سنگناما *гуфт.* олуфтанамо; пурнозунуз.

САТАРВАН سترون *ниг.* сутурван.

САТВАТ سطوت *кит.* 1. шавкат, дабдаба, виқор. 2. сахтгирӣ, қувват. 3. ҳамла, ҳучум.

САТИЛ ا. سطيل *ниг.* сатл.

САТИЛСОЗ سطيلساز устое, ки аз тунука сатил месозад.

САТИН ستين навъе аз газвори гулдор ё бегули чилдор: куртаи сатин.

САТИР ا. ستير 1. он ки хато ва айби дигареро мепӯшонад. 2. пӯшида, пинҳон.

САТИР(А) ستير(ه) мастура, зан ва ё духтари паси парда; зан ё духтари писандидаахлоқ.

САТӢ I а. ستى *кит.* оҳан; фӯлод.

САТӢ II а. ستى *шакли кӯтоҳишудаи сайидатӣ; ниг.* сайида.

САТӢ III ҳ. ستى зане, ки аз рӯи одати яке аз қабилаҳои ҳиндӣ худро бо ҳасади шавҳараш дар оташ месӯзонд.

САТЛ а. سطل зарф барои кашондани об, сатил.

САТ(Т)ОРА а. سطره *кит.* мистар, хаткаш.

САТР I а. ستر 1. пӯшондан, пӯшидан (*мас., рӯйро*). 2. хичоб, парда.

САТР II а. سطر як қатори хат, як раҳи навишташуда.

САТРАНГ سترنگ *биол.* гиёҳе, баргҳои ба барги анҷир монанд ва гулҳои сафед дорад, меҳриғеҳ, мардумгиёҳ.

САТТОР а. ستار *кит.* пӯшанда, пардапӯшкунанда, пӯшандаи айбу гуноҳ (*яке аз сифатҳои Худо*).

САТХ а. سطح 1. рӯи чизе, болои чизе, ки пахну ҳамвор бошад: сатҳи замин, сатҳи об. 2. масоҳат.

САТХӢ سطحى рӯякӣ, сарсарӣ.

САФ а. صف қатор, рада; сафи чанг майдони чанг; саф бастан дар як рада – қатор истодан; саф кашидан қатор шудан; саф оростан а) қатор шуда истодан; б) барои чанг омода шудан; аз саф баромадан аз сафи ҷанговарон хориҷ шудан, қобилияти ҷангии худро аз даст додан; саф – саф қатор-қатор.

САФАВӢ صفوى таър. ҳар кӣ ва чизи ба сулолаи сафавӣ марбут.

САФАН а. سفن пӯсти моҳӣ ё наҳанг ва ғ., ки барои нағз доштан ба рӯи қабзаи шамшер меҷаспонанд.

САФАР I سفر 1. рафтан аз шаҳре ба шаҳре; равонашавӣ, мусофират. 2. саёҳат аз шаҳре ба шаҳре; сафари охира *киноя аз* мурдан; сафари ҳарбӣ лашкар рондан бо мақсади ҷанг; сафару ҳазар вақти мусофират ва дар ҷое муқимӣ будан; ба сафар баромадан равона шудан аз шаҳре ба шаҳре ё аз ҷое ба ҷое; сафар кардан а) рафтан, раҳсипор шудан; б) юриш кардан (*бо мақсади ҷанг*); сафар бахайр дуо, ки ба қасони ба сафар раванда гуфта мешавад; сафари хушк ҳолӣ *киноя аз* сафари бесуду манфиат.

САФАР II а. سفر *гуфт.* дафъа, бор; ин сафар ин бор.

САФАР III а. صفر моҳи дуюми солшумории

САФ

хичрии камарӣ.

САФАРБАР سفربر :сафарбар кардан касеро ба ичрои коре ё супорише омода намудан.

САФАРБАРӢ سفربرى ба ичрои кори муҳиме сафарбар кардан.

САФАРӢ سفرى 1. мансуб ба сафар: либоси сафарӣ. 2. ба сафар равона, сафаркунанда.

САФАРКАРДА سفر کرده он ки ба сафар баромадааст.

САФАРКУНАНДА سفر کننده ниг. сафарӣ.

САФАРНОМА سفرنامه рисола ё китобе, ки дар он воқеоти сафар баён ёфтааст.

САФАРХАТ سفرخط хуччате, ки барои сафари хориҷа ё сафари расмӣ аз тарафи мақомоти дахлдор дода мешавад.

САФАРЧАЛ a. سفرچال кит., ниг. бихӣ.

САФАРЧАЛРАНГ سفرچالرنگ бихиранг, зардранг.

САФАҲ صفه кит. 1. аблаҳӣ, нодонӣ. 2. аблаҳ, нодон.

САФБАНДӢ صفبندى сафорой, дар саф истодан, қатор шуда ба тартиб истодан.

САФВАТ a. صفوت кит. покизагӣ; баргузидагӣ; баргузида; **сафвати одамиён** пайғамбар Муҳаммади Мустафо (с).

САФВОН a. صفوان равшанӣ, беолоишӣ; ҳамвор.

САФДАР صفدر 1. сафшикан, торуморкунандаи сафи душман. 2. маҷ. далер, пахлавон, пурзӯр, шуҷоъ.

САФДАРӢ صفدرى далерӣ, пахлавонӣ, пурзӯрӣ, сафшиканӣ.

САФДОР صفدار дар рохпаймоии ҳарбӣ будан, дорой саф.

САФЕД سفيد 1. яке аз рангҳои асосӣ, ранги шир ё барф; муқоб. сиёҳ; **бахтат сафед бод!** хушбахт бош!; **дили сафед** дили пок аз ғараз ва кина, дили неххоҳ; **рӯяш сафед бод!** дар мавриди тақдири касе гуянд, ки кори неке кардааст; **тиллои сафед** киноя аз пахта; **роҳи сафед!** роҳи баҳайр, роҳи нек, роҳи беҳавфу ҳатар (**вақти сафар рафтани касе гуянд**); **шеъри сафед** шеъри озод; **сафед кардан устухони касеро** чони касеро ба лаб расондан, касеро безор

кардан; **байраки сафед бардоштан** а) хоҳони тарки ҷанг ва хусумат шудан; б) таслим шудан; **сафед кардан** а) оҳак ё гач молидан ба девор; б) оби кӯрғошим давондан ба рӯи зарфҳои мисин; в) маҷ. беайб шуморидан, бегуноҳ эълон кардани касе; **сафед шудан** а) ранги сафед пайдо кардан; равшан шудан; б) маҷ. бегуноҳ шумурда шудан; **сафед шудани рӯз** дамидани субҳ; **сафед шудани ҷашм** дар роҳи касе бисёр интизорӣ кашида нобино шудан; **сурху сафед шудан** бо касе дар бораи коре бо касе ба муноқаша ва мунозира пардохтан; **сурху сафед шудан (аз шарм)** тағйир ёфтани ранги рӯй аз хичолат.

САФЕД(ҲО) سفيد(ها) таър. тарафдорони ҳукумати подшоҳии рус дар арафаи инқилоби Октябр; муқоб. сурхҳо: **лашқари (ӯрдуи) сафед**.

САФЕДА I سفيده 1. моддаи сафеде, ки даруни тухми мурғ дар атрофии зарда воқеъ аст. 2. моддаи сафеда.

САФЕДА II سفيده хокаи сафед барои ороиши занон.

САФЕДАГАР سفيده گر ниг. сафедгар.

САФЕДАДАМ سفيده دم ниг. сапедадам.

САФЕДАК سفيدک 1. сафеди тозаву озода, ки нисбат ба духтарон ва кӯдакон гуфта мешавад. 2. як навъ гандум.

САФЕДБАДАН سفيدبدن он ки тани сафеди тару тоза дорад.

САФЕДБАХТ سفيدبخت маҷ. хушбахт, баландикбол; муқоб. сиёҳбахт.

САФЕДБАХТӢ سفيدبختى маҷ. хушбахтӣ, хушиқболӣ, нехбахтӣ.

САФЕДБЕД سفيدبيد бот. беди сафед.

САФЕДБО سفيدبا шӯрбое, ки танҳо аз гӯшти дар об ҷӯшонда иборат аст.

САФЕДБОД سفيدباد варами сафедгун.

САФЕДГАР//САФЕДАГАР سفيدگر//سفيده گر он ки зарфҳои мисинро сафед мекунад; он ки дару девор ва хонаро сафед мекунад.

САФЕДГАРӢ سفيدگرى амалу кори сафедгар.

САФЕДГИЛ سفيدگل хоки сафед, ки дар сохтмон ва барои сохтани зарфҳо низ ба кор бурда мешавад, сафедхок.

САФЕДГУЛ سفید گل *бот.* гули бобуна.

САФЕДГУН(А) سفیدگون(ه) сафедранг, сафед.

САФЕДЛЕГ سفیددیگ он ки дегаш ҳамеша холист, бенаво, камбагал.

САФЕДӢ سفیدی 1. ранги сафед доштан, сафедрангӣ. 2. рӯшноӣ. 3. пудра, сафеда; **сафедӣ афтодан** (ба мӯй, риш) ба сафедшавӣ сар кардани мӯй.

САФЕДКОР سفیدکار 1. *ниг.* сафедгар. 2. накӯкор.

САФЕДКОРӢ سفیدکاری 1. сафед кардан, гачкорӣ. 2. накукорӣ намудан.

САФЕДКОСА سفیدکاسه *киноя аз* чавонмард, соҳибҳиммат; *муқоб.* **сняхкоса**.

САФЕДКУНАНДА سفیدکننده 1. *ниг.* сафедгар. 2. ҳуқ. додвар, адвокат.

САФЕДКУНӢ سفیدکني 1. сафед кардан (*бо оҳак ё ранг*). 2. *мач.* ба беайбӣ баровардан, бегуноҳ шумурдани маҳкама маҳкумеро.

САФЕДМОЛ سفیدمال чарми сафеди аълосифат, ки аз пӯсти ғусфанд тайёр мешавад.

САФЕДМОХӢ سفیدماهی *зоол.* як навъ моҳии сафед, ки аслан дар дарёҳои кӯҳӣ зиндагӣ мекунад.

САФЕДМӢӢ سفیدمویی пирӣ.

САФЕДМӢӢ سفیدموی 1. он ки мӯи сафед дорад. 2. мӯисафед, пир.

САФЕДМӢХРА سفیدمهره мӯхраи сафед; мӯхраҳои сафеди шохмот.

САФЕДНАЖОД سفیدنژاد он ки ба нажоди сафедпӯстон мансуб аст.

САФЕДНОМ سفیدنام *ниг.* **некном**.

САФЕДОБ سفیداب 1. кӯрғошими сӯхта, ки ҳамчун ранги сафед, барои рангу бори чизҳои чӯбин истифода мешавад. 2. оби (шарбати) бодом, ки дар тиб истифода мешавад. 3. гарди сафеда, ки занон барои ороиш истифода мебаранд.

САФЕДОР سفیدار *бот.* дарахти рости баланди танасафеди бемева.

САФЕДОРЗОР سفیدارزار ҷои анбӯҳи дарахти сафедор.

САФЕДПЕШОНӢ سفیدپیشانی ҳайвоне, ки пешо-

ниаш сафед аст.

САФЕДПӢСТ سفیدپوست он ки ва он чи пӯсти сафед дорад.

САФЕДПӢЧОҚ سفیدپوچاق он чи пӯшташ сафед аст (*мас., картошка*).

САФЕДПӢШ سفیدپوش он ки либоси сафед дар бар дорад.

САФЕДПӢШОН سفیدپوشان маросими махсуси иваз кардани либоси мотамӣ ба либоси одӣ, аз мотамдорӣ баромадан.

САФЕДРАНГ سفیدرنگ ба ранги барф, сафед.

САФЕДРИШ سفیدریش марде, ки риши сафед дорад.

САФЕДРУХСОР سفیدرخسار 1. сафедчеҳра. 2. *мач.* хушрӯй.

САФЕДРӢ(Ӣ) سفیدروی 1. он ки ранги рӯяш сафед бошад. 2. он ки беайб буда, назди касе забонкӯтоҳ нест; *муқоб.* **сиҳрӢ**.

САФЕДТОБ سفیدتاب 1. ранги ба сафедӣ моил. 2. он чи ба назар сафед метобад.

САФЕДФОМ سفیدفام *ниг.* сафедтоб.

САФЕДХУНӢ سفیدخونی *тиб.* бемории сафед шудани хун, лейкоз.

САФЕДЧА سفیدچه *ниг.* сафедтоб.

САФЕДЧАРАНГ سفیدچهرنگ камтар сафед, ба сафедӣ моил.

САФЕДЧАРӢ(Ӣ) سفیدچهرروی он ки ранги рӯяш ба сафедӣ моил аст.

САФЕДЧАТОБ سفیدچهتاب *ниг.* сафедчаранг.

САФЕДЧЕХРА سفیدچهره *ниг.* сафедрӯй 1.

САФЕДЧОМА سفیدجامه он ки чома – либоси сафед дар бар дорад.

САФЕДЧОМАГОН سفیدجامه گان *таър.* пайрави ҳаракати зидди истилогарони араб дар Осиёи Миёна, ки ба он Муқаннаъ роҳбарӣ мекард.

САФЕДШУДА سفیدشده 1. он чи сафедгарӣ шудааст. 2. ҳуқ. он ки бегуноҳ будани вай исбот шудааст.

САФЕХ سفیه *кит.* ноқисулақл, беҳирад, аблах, нодон, бефаросат.

САФ

САФЕХӢ سفیهی беҳирадӣ, нодонӣ, бефаросатӣ.

САФЕХОНА سفیهانه аҳмақона, аз рӯи аблаҳӣ ва нодонӣ.

САФИЛ I a. سفیل *кит.* пастфитрат, дун, нокас, фурӯмоҷа.

САФИЛ II سفیل *гуфт.* сари девор, ки бо ҳасу чизи дигар пӯшонда шудааст: **сафили девор**.

САФИЛӢ سفیلی пастӣ, забунӣ.

САФИНА I a. سفینه киштӣ.

САФИНА II a. سفینه *кит.* маҷмӯаи ашъори шоирони гуногун, баёз.

САФИР I a. سفیر намояндаи як давлат дар давлати дигар, фиристода; **сафири кабир** олитарин намояндаи сиёсии як мамлакат дар мамлақати дигар.

САФИР II a. صفر *кит.* хониш ва садои парандаҳо; садои ҳуштак.

САФИР III a. سفیر *маъд.* ёкути кабуд.

САФӢ a. صفی 1. соф ва холиси ҳар чиз, баргузида; пок, покитинат. 2. дӯсти мухлис ва яқдил.

САФКАШӢ صف كشي саф оростан, саф кашидан дар урдуҳои талабагӣ ва ҳарбӣ; бо тартиб ва низом қатор шудан.

САФНИШИН صف نشین ҳамқатор, ҳамсаф; дар як қатор нишастан.

САФО I a. صفا 1. покӣ, бегуборӣ, софӣ; равшанӣ. 2. хушӣ, хурраамӣ, шодмонӣ, хушдилий; **бо сафои хотир** бо хоҳири хуш, бо ризою рағбат, аз дилу ҷон; **кайфу сафо** кайфу дилхушӣ, айшу ишрат. 3. равнақ, ривочи қор; **сафо бахшидан** равшан кардан, нур бахшидан, хушу хуррам намудан.

САФО II a. صفا *кит.* оштӣ, сулҳ, осоиш: **сидку сафо**, сулҳу сафо.

САФОБАХШ صفا بخش хушиовар, дилхушкунанда.

САФОБАХШАНДА صفا بخشنده *ниг.* сафобахш.

САФОВА(Т) a. صفاوت // صفاوه сафват, тозагӣ; покизагӣ.

САФОИН I a. صفائى ҷ. сафина I.

САФОИН II a. صفائى ҷ. сафина II.

САФОКЕШ صفاكيش покитинат, некӯсират, покмаслак.

САФОЛ سفال зарфи гилие, ки дар хумдон пухта шудааст.

САФОЛАК I سفالك қабати болоии хок, ки баъди борон хушк шуда кафида ҳезад; **сафолак бастан** пайдо шудани қабати хушк рӯи замин пас аз боришот.

САФОЛАК II سفالك *мус.* баланд ва бо суръати тез задани доира.

САФОЛАТ a. سفالت пастӣ, нокасӣ, фурӯмоҷӣ (*аз сифатҳои бади инсонӣ*).

САФОЛГАР سفالگر он ки зарфҳои сафолин месозад.

САФОЛГАРӢ سفالگری амал ва шуғли сафолгар.

САФОЛГАРХОНА سفالگر خانه қорхонае, ки дар он аз сафол зарф месозанд.

САФОЛИН سفالين аз чинси сафол; кӯзаи сафоллин, табақи сафоллин, ғулбаи сафоллин.

САФОЛИНЛАБ سفالين لب *ниг.* суфоллинлаб.

САФОЛӢ سفالى *ниг.* сафоллин.

САФОЛПОРА سفال پاره як парча сафол.

САФОЛПӢШ سفال پوش **боми сафолпӯш** боми бо тахтаҷаҳои сафолӣ пӯшондашуда.

САФОРА سفاره 1. заминҳои зери буғ монда; 2. заминҳои навқорам.

САФОРАТ a. سفارت 1. қор ва вазифаи сафир. 2. намояндагӣ: **сафорати Тоҷикистон дар Ирон**.

САФОРАТХОНА سفارت خانه бино–идораи сафири як давлат дар давлати дигар.

САФОРӢ صف آرائى 1. саф бастан. 2. ба ҷанг омода шудан.

САФОҲАТ a. سفاهت *кит.* сафохӣ, ноқисулақлӣ, аблаҳӣ; қор ва рафтори беақлона.

САФОҲАТОМЕЗ سفاحت آميز аблаҳона, беақлона.

САФРО a. صفراء *тиб.* дар тибби қадим яке аз ҷаҳор хилти таркибии бадани инсон, ки онро талха ва заҳра низ гӯянд; моеи талхи зард, ки дар халтаҷаи заҳра ҷамъ мешавад.

САФРОБАР صفرا بر он чи сафроро кам кунад ё

равонад.	тарак, ки аз он косаи шароб ҳам месохтанд.
САФРОВИМИЗОЧ صفراوى مزاج <i>ниг.</i> сафрои-мизоч.	САФШИКАН صفشکن <i>мач.</i> далер, шучоъ, часур, баходур.
САФРОВӢ <i>а.</i> صفراوى <i>ниг.</i> сафрой.	САФШИКАНӢ صفشکنى далерӣ, шучоатмандӣ, часурӣ.
САФРОЗАДА صفرازده <i>тиб.</i> он ки ба сабаби зиёд гуншавии хилти сафро мизочаш аз ҳолати эътидол баромада зудхашм ва асабонӣ шудааст.	САХИГӢ سخىگى <i>ниг.</i> саховат.
САФРОӢ صفراوى <i>тиб.</i> гирифтори бемории сафро; сафромизоч.	САХӢ سخى саховатманд, кушодадаст, чавонмард; инсонии сахӢ.
САФРО(И)МИЗОЧ صفرايمزاج//صفرا مزاج <i>тиб.</i> 1. гарммизоч (<i>аз нуқтаи назари тиббӣ қадим</i>). 2. <i>мач.</i> тундхӯ, зудхашм, асабонӣ.	САХЛАВ سخلو <i>мач.</i> гурӯҳи сарбозон, ки дар ҷойе иқомат дошта маъмури муҳофизати он ҷой буданд.
САФРОСӢХТА صفراسوخته 1. он ки заҳраш иллат дорад. 2. тундмизоч.	САХО <i>а.</i> سخا <i>ниг.</i> саховат.
САФСАТА <i>а.</i> سفسطه 1. гапҳои беҳуда, сухани бемаза ва берабт; гапи сафсата . 2. ҳазён, он чи бемор дар ҳолати таби баланд гӯяд; сафсата гуфтан ҳазён гуфтан, гапи беҳуда, беасос ва бемаънӣ задан; сафсата фуруҳтан а) гапи беҳуда задан; б) бо гапҳои беҳуда маҳмадонӣ кардан.	САХОВАТ <i>а.</i> سخاوت кушодадастӣ, чавонмардӣ, ҳимматбаландӣ, қарам, саҳигӣ; хайру саховат хайру эҳсон.
САФСАТАГӢӢ سفسطه گوى гуфтани суханони бемаънии берабт, ҳазёнгӯӣ.	САХОВАТМАНД سخاوت مند <i>ниг.</i> сахӣ.
САФСАТАГӢӢ سفسطه گوى беҳудагӯӣ, лаққӣ, ҳарзагӯӣ.	САХОВАТМАНДӢ سخاوت مندى кушодадастӣ ва неқӣ, хайру эҳсон қардан.
САФСАТАОМЕЗ سفسطه آميز суханони бемаънӣ ва берабт.	САХОВАТМАНДОНА سخاوت مندانه чавонмардона, некӯқорона.
САФСАТАФУРӢШ سفسطه فروش <i>ниг.</i> сафсатагӯӣ.	САХОВАТПЕША سخاوت پيشه <i>ниг.</i> саховатманд.
САФСАТАФУРӢШӢ سفسطه فروشى гапи беҳуда задан, гапи дуруғу беасосро рост ба қалам додан.	САХОПЕША سخا پيشه <i>ниг.</i> сахӣ.
САФСАТАХОНӢ سفسطه خوانى <i>ниг.</i> сафсатафурӯшӣ.	САХОФАТ <i>а.</i> سخافت сабуқӣ, заъф; сабуксорӣ.
САФФОК <i>а.</i> سفاک <i>кит.</i> хунрез, одамқуш; золим, бераҳм.	САХР(А) <i>а.</i> صخر(ه) харсанг, кӯҳпора; санги калони сахт.
САФФОР <i>а.</i> صفار <i>кит.</i> мисгар.	САХТ سخت 1. маҳкам, мустаҳкам, устувор, шах; <i>муқоб.</i> суст, мулоим, нарм; ҷисми сахт ; одам аз гул нозук, аз санг сахт аст (<i>мақ.</i>). 2. душвор, мушқил; кори сахт . 3. вазнин; кори сахт ; хоби сахт хоби вазнин; хобе, ки кас аз он бедор нашавад. 4. шадид, бошиддат; зимистони сахт , муборизаи сахт , ҷазои сахт , ҷанги сахт . 5. қатъӣ: ҷораи сахт , этирози сахт . 6. тунд, тез; дағалона, дурушт; боди сахт , гапи сахт . 7. баланд: овози сахт . 8. ҳасис, мумсик, лаим; дили сахт дили бетараҳхум; рӯзи сахт тангӣ, душворӣ, бадии рӯзгор; сари сахт бадбахт, шӯрбахт; сахт будан а) ҳасис будан, мумсик будан; б) устувор будан, побарҷо будан; сахт гап задан бо дуруштӣ сухан гуфтан; сахт гирифтган сахтгирӣ қардан, муомилаи дурушт қардан; сахт карда гуфтан бо тундию тезӣ гап задан ба касе, бо дуруштӣ гап задан; сахт истодан устувор истодан, исрор дар гуфтаи худ; сахт қардан пӯшондан, маҳкам қардан; сахт
САФҲА <i>а.</i> صفحه 1. рӯй, рӯя, рӯи мусаттаҳи чизе, саҳифа. 2. қартаи граммофон.	
САФЧА صفچه <i>кит.</i> харбузаи хом ва норасида,	

САҲ

кашидан таранг кардан; **сахт омадан** душвор будан, ногувор будан; **сахт шудан** а) душвор шудан (*мас., кор*), б) дурушт шудан (*мас. пӯсти бадан*); **нафаси сахт** кашидан бо душворӣ нафас кашидан; **сахт – сахт** хеле сахт (ба маъноҳои 1, 2, 3 **сахт**).

САХТАН سخت *кит.* 1. вазн доштан. 2. санчидан, баркашидан.

САХТБАРГ растаниҳое, ки дорои баргҳои дурушти сахт мебошанд.

САХТБОЗУ سخت بازو *кавидаст*, одами тануманди пурзӯр; тавоно, зӯр.

САХТБОЛ سخت بال *дорои боли сахт*.

САХТБУНӢД سخت بنياد *он чи асос ва пояи маҳкаму устувор дорад*.

САХТБУНӢН سخت بنيان *ниг. сахтбунӢд*.

САХТГАП سخت گپ *дуруштгап, талхзабон*.

САХТГИР سخت گير *он ки бо қатъият ва диққат корбарӣ мекунад, дақиқ, серталаб*.

САХТГИРӢ سخت گيري *sertалаб, дақиқ ва интизомдӯст будан дар коре, бо қатъият талаб кардани иҷрои коре*.

САХТГӢ(Ӣ) سخت گوي *он ки дурушт ва қатъӣ гап мезанад*.

САХТДАСТ سخت دست *мач. хасис, мумсик; муқоб. қушодааст*.

САХТДИЛ سخت دل *сангдил, бераҳм*.

САХТДИЛӢ سخت دلي *бераҳмӣ кардан, ноинсофӣ*.

САХТИГАРӢ سخت گير *хасисӣ, мумсикӣ*.

САХТИДИДА سختي ديده *азобкашида, он ки дар зиндагӣ азобу машаққат ва маҳрумияти зиёд кашадааст*.

САХТИӢН سختيان *кҳн. пӯсти ошдодашуда; чарми нозук ва мулоими буз, сафён*.

САХТИКАШ سختي كش *1. тобовар, тоқатовар; меҳнаткаш. 2. мач. диловар, шуҷоатнок*.

САХТИРОДА سخت اراده *кавиирода, он ки дар азви худ қазм ва устувор аст*.

САХТӢ سختي *1. маҳкамӣ, устуворӣ, шахӣ. 2. душворӣ, вазнинӣ; муқоб. осонӣ. 3. дуруштӣ, дағалӣ. 4. хасисӣ, мумсикӣ; сахтӣ дидан (кашидан) азобу уқубат дидан, бо қашшоқӣ ва*

эҳтиёҷ умр гузарондан.

САХТКАМОН سخت کمان *кит. тирандозӣ моҳир*.

САХТКӢШ سخت کوش *кӯшо, боғайрат*.

САХТЛАҶОМ سخت لجام *ниг. сахтчилав*.

САХТМУОМИЛА سخت معامله *дағал, дуруштрафтор (одам)*.

САХТПАНҶА سخت پنجه *ниг. сахтдаст*.

САХТПО(Ӣ) سخت پاي *собиққадам*.

САХТРӢ(Ӣ) سخت رو *беибо, бешарм, густох*.

САХТРӢЗ سخت روز *он ки рӯзгораш ба сахтӣ мегузарад; фақир, қашшоқ; бетолъ*.

САХТРӢӢ سخت روئي *1. истодагар, устувор. 2. мач. бешарм, густох; дурушт*.

САХТСАР سخت سر *саркаш, гарданкаш, якраҳа, инодкор*.

САХТСАРӢ سخت سري *саркашӣ, гардантобӣ*.

САХТУ سختو *кҳн., ниг. хасиб*.

САХТЧАШМ سخت چشم *шӯх*.

САХТЧИЛАВ سخت جلو *1. ноором, саркаш (асн). 2. мач. инодкор, якраҳа, гапнодаро (одам)*.

САХТҶОН سخت جان *тобовар, сертоқат, таҳаммулқунанда, бурдбор; бадмур*.

САХТҶОНӢ سخت جاني *тобоварӣ, шикейбой, бурдборӣ*.

САХТҶӢШ سخت جوش *бисёр ҷӯшзананда; пуршур, пурҳаяҷон, ин оташин хонаи сахтҷӯш дунё*.

САХТШАВӢ سخت شوي *шах шудан: сахтшавии ширеш*.

САХТШУДА سخت شده *сифати феълии замони гузашта аз сахт шудан; шахшуда, мустаҳкамшуда: гачи сахтшуда*.

САХТӢТИҚОД سخت اعتقاد *дорои Ӣтиқоду ихлоси сахт*.

САХУН سخت *ниг. суҳан*.

САҲАР I *а. سحر сапедадам, бомдод, замони акнун қушода шудани чашми рӯз; шаб то саҳар тамоми шаб*.

САҲАР II *а* سهر *кит.* бехобӣ, бедорӣ; касалии бехобӣ.

САҲАРА *а.* سحره *ч.* сохир I.

САҲАРГАҲ//САҲАРГОҲ سحرگاه *хангоми* сахар, бомдод, сапедадам.

САҲАРГАҲӢ سحرگهی *ниг.* саҳаргоҳӣ.

САҲАРГАҲОН سحرگاهان *ниг.* саҳаргоҳӣ.

САҲАРГОҲ سحرگاه *ниг.* саҳаргах.

САҲАРГОҲӢ سحرگاهي 1. мансуб ба саҳаргоҳ//саҳаргах. 2. саҳаргоҳон, вақти бомдод.

САҲАРГОҲОН//САҲАРГАҲОН سحرگاهان// *с*аҳаргоҳон дар хангоми сахар, бомдодон.

САҲАРӢ سحري 1. мансуб ба саҳар; бомдодӣ: **на-симӣ саҳарӣ, шабнами саҳарӣ.** 2. таоме, ки рӯзадорон пеш аз сапедадам (бомдод) меҳӯранд.

САҲАРХЕЗ سحرخيز он ки саҳари барвақт аз хоб меҳезад.

САҲАРХЕЗАК سحرخيزک *гуфт.*, *ниг.* авсарӣ.

САҲАРХЕЗӢ سحرخيزي одати саҳари барвақт аз хоб хестан.

САҲАРҲОН سحرخوان вақти сахар хонишкунанда; **мурғи саҳархон** булбул; қумрӣ; хурӯс.

САҲАТ صحت *шакли* гуфтугӯи **сиҳ(х)ат.**

САҲБО صهبا *кит.* шароби сурх, май.

САҲВ I سهو хато, иштибоҳ.

САҲВ II صحو хушёршавӣ, хушёрӣ, бартараф шудани мастӣ.

САҲВА *а.* صهوه *кит.* пушти асп, ҷои нишасти савора дар пушти асп.

САҲВАН *а.* سهوا бархато, аз рӯи иштибоҳ.

САҲВНОК سهوناк дорои саҳву хато.

САҲВРАВӢ سهو روی роҳгум задан, ба роҳи хато рафтан, хато шудан.

САҲЕҲ *а.* صحيح 1. тандуруст, солим, беайбу нукс; **саҳеҳу** солим сиҳату саломат. 2. дуруст, рост, аниқ; **саҳеҳу ғалат** дуруст ва хато; **ҷавоби саҳеҳ** додан дуруст ҷавоб гардондан.

САҲЕҲӢ صحيحي 1. солимӣ, саломати хуб. 2.

дурустӣ, ростӣ.

САҲЕҲУЛАЪЗО *а.* صحيح الاعضا солимбадан, тандуруст.

САҲЕҲУЛМИЗОЧ *а.* صحيح المزاج саломатии хуб дошта, тансиҳат, тандуруст.

САҲЕҲУННАФС *а.* صحيح النفس солим, тандуруст.

САҲЕҲУТТАБӢ *а.* صحيح الطبع солимтабъ, дурусттабъ, соҳиби табъӣ мавзун.

САҲИБОЛО سهي بالا 1. ростқомат, мавзунқомат, хушқомат. 2. *мач.* маъшуқа.

САҲИҚАД سهي قد *ниг.* саҳиболо.

САҲИҚОМАТ سهي قامت *ниг.* саҳиболо.

САҲИЛ *а.* سهيل 1. шеҳаи асп, овози асп. 2. бонг, наъра.

САҲИМ *а.* سهيم *кит.* он ки бо дигаре дар коре шарик аст, саҳмдор.

САҲИФА//САФҲА *а.* صحيفة//صفحة як рӯи varaқ: **дар сафҳаи дил навиштан** *мач.* бар рӯи дил нақш кардан; **саҳифаи нав кушодан** *мач.* чихати нави кореро оғоз кардан.

САҲИФАБАНД صحيفة بند он ки дар матбаа аз маводи чидашуда саҳифа мебандад.

САҲИФАБАНДӢ صحيفة بندي чузвабандӣ, амал ва шугли саҳифабанд.

САҲӢ سهي 1. рост, баланд; **сарви саҳӣ, саҳисарв** а) сарви рост ва баланд, сарви рострафтаи зебо; сарви наврас; б) *киноя аз* қадӣ рост, қомати рост. 2. номи зани Эрач, ки писари хурди Фаридун буд.

САҲҚ *а.* سحق соидан, кӯфтан, реза кардан.

САҲЛ I *а.* سهل 1. осон; сабук, нодушвор; *муқоб.* **саъб (душвор); кори саҳл** кори осон; **агар ёр аҳл аст, кор саҳл аст** (*зарб.*); **саҳл гирифтан** (*кореро*) осон шумурдан, дуруст аҳамият надодан, бепарвоёна рафтор кардан (*ба коре*). 2. андак, каме.

САҲЛ II *а.* سهل *кит.* замини ҳамвор; **саҳлу чабал** замини ҳамвор ва кӯҳҳо; пасту баланд.

САҲЛАНГОР سهلنگار он ки ҳар кореро саҳлу осон мепиндорад, саҳлгир; бепарво.

САҲЛАНГОРӢ سهلنگاري саҳлгирӣ кореро, бепарвой, бедиккатӣ (*дар иҷрои коре*).

САҲЛАНГОРОНА سهلنگارانه бедикқатона, бе-
парвоёна; сабукфикрона.

САҲЛГИР سهل گير *ниг.* саҳлангор.

САҲЛГИРӢ سهل گيرى кореро осон пиндоштан,
бепарвой.

САҲЛГӢӢ سهل گوئي мулоимсуханӣ, нармгуфтор.

САҲЛГӢӢ سهل گوى нармгуфтор, мулоимсухан.

САҲЛӢ سهلى 1. осонӣ. 2. мулоими,
хушмуомилағӣ; **бо саҳлӢ** а) ба осонӣ; б) бо
мулоиматӣ.

САҲМ I *а.* سهم тарс, ваҳм, бим, ҳарос.

САҲМ II *а.* سهم ҳисса, баҳра; **саҳм гузоштан** (*ба
коре, чизе*) ҳисса ҳамроҳ кардан.

САҲМ III *а.* سهم *кит.* тир, тире, ки бо камон ан-
дохта мешавад.

САҲМГИН سهمگين воҳиманок, тарсовар, хавф-
нок.

САҲМГИР سهمگير иштирокдор, саҳмгузор,
саҳмдор.

САҲМГИРӢ سهمگيرى иштирок намудан дар
ичрои коре, ҳисса гузоштан.

САҲМГУЗОР سهمگذار иштирокдор, ҳиссагузор.

САҲМГУЗОРӢ سهمگذاري иштирок, ширкат,
ҳиссагузорӣ.

САҲМДОР I سهمدار тарсончак, воҳимазада.

САҲМДОР II سهمدار он ки дар коре саҳм – ҳисса
дорад, соҳибҳисса, баҳрадор; шарикӣ бонкӣ,
дорандаи саҳм, яъне дорандаи қисми сармояи
бонк, ки ҳақ дорад дар идораи бонк ширкат
варзад ва ғойда ба даст орад.

САҲМДОРӢ سهمدارى *ниг.* саҳмгузорӣ.

САҲМИЯ سهميه саҳм, яке аз ҳиссаҳои баробари
сармояи саҳомии бонк.

САҲМНОК سهمناк 1. *ниг.* саҳмгон. 2. ҳиссадор.

САҲН *а.* صحن 1. соҳат, руй (замин, хона); **саҳми
мадраса** рӯи хавлии мадраса; **саҳни ҳавлӣ** рӯи
ҳавлӣ. 2. саҳна, майдон.

САҲНА I صحنه 1. замини ҳамвор, ҷои васеъ,
майдон, арса. 2. ҷойи намоиш ва бозӣ дар те-
атр. 3. намоише аз як пиеса ё роман, ҳикоя ва
достон; манзара; дар паси саҳна дур аз ҷашми

мардум, ноаён.

САҲНА II صحنه рӯй, ораз, симо.

САҲНАВӢ صحنوى *мансуб ба саҳна.*

САҲНАЗЕБ صحنه زيب саҳнабоб, муносиби саҳна.

САҲНАОРО صحنه آرا он ки саҳнаро барои намо-
иш оро медиҳад.

САҲНАСОЗ صحنه ساز *ниг.* саҳнаоро.

САҲНАСОЗӢ صحنه سازى сохтани саҳна.

САҲНАЧА صحنچه саҳнаи хурд; **саҳначай ҳаҷвӣ.**

САҲОБ صحاب абр, меғ.

САҲОБА صحابه *д.* ҳамсӯҳбат, ёр, ҳамнишин,
ҳамдам, ҳамсӯҳбатони Муҳаммади пайғамбар
(с).

САҲОИФ صحائف *ҷ.* саҳифа.

САҲОМ سهام саҳмгузор.

САҲОМӢ سهامى саҳмгузорӣ.

САҲРО *а.* صحرا 1. дашти беобу алаф, биёбони
бедолу дарахт, ҷул. 2. атрофи шаҳр, боғоти
гирди шаҳр; замини кишт.

САҲРОГАРД صحراگرد биёбонгард; кӯчманчӣ.

САҲРОГАРДӢ صحراگردى биёбонгардӣ, кӯчман-
чигарӣ.

САҲРОӢ صحرائى 1. *мансуб ба саҳро; бошишгоҳи
саҳроӣ.* 2. саҳронишин, деҳотӣ.

САҲРОНАВАРД صحرانورد биёбонгард.

САҲРОНАВАРДӢ صحرانوردى саҳротайкунӣ, саҳ-
рогардӣ.

САҲРОНИШИН صحرائشين 1. он ки дар беруни
шаҳр зиндагӣ мекунад. 2. *киноя аз турк;*
муқоб. **шаҳрнишин.** 3. *мач.* одами омӣ, сода-
дил.

САҲРОРАВ صحرا رو саҳрогард, биёбонӣ, бодия-
нишин, кӯчманчӣ.

САҲУР//СУҲУР *а.* سحور *д.* вақти пеш аз дами-
дани субҳ, ки мусулмонон дар моҳи рамазон
барои рӯзагирӣ охирин бор хӯрок хӯрда ме-
тавонанд.

САҲУРӢ سحورى *д.* хӯроке, ки дар моҳи рамазон
саҳаргоҳон меҳӯранд; **саҳурӣ задан** саҳур

- хӯрдан, сахарӣ хӯрдан.
- САҲҲОР** *а.* سحر бисёр сеҳру чодукунанда, сохир, чодугар.
- САҲҲОФ** *а.* صحاف чузъбанд, мӯқовабанди китоб, чилдсоз.
- САҲҲОФӢ** صحافي касбу кори саҳҳоф.
- САЧОҚ** سچاق *гуфт.* он чи бо он дасту рӯ пок кунанд.
- САЧДА** *а.* سجده 1. пешонӣ бар замин гузоштан; таъзим (*дар ибодат ё аз рӯи аҷз ва фӯрутанӣ*). 2. *д.* пешонӣ, ду кафи даст, ду зонуро ба замин ниҳода зикрҳои муқаррарро гуфтан дар намоз.
- САЧДАГОҲ** سجده گاه *чое,* ки Худоро саҷда кунанд, маҳалли ибодат; масҷид, меҳроб.
- САЧИЙЯ** *а.* سجي *кит.* сиришт, табиат; хислат.
- САЧЧОДА** *а.* سجاده *чойнамоз,* мусалло.
- САЧЧОДАНИШИН** سجاده نشين *д.* 1. он ки ҳамеша рӯи саҷҷода менишинад ва намоз меҳонад. 2. *маҷ.* шайх, порсо, зоҳид.
- САЧЧОДАПАРАСТ** سجاده پرست *он* ки пайваста намоз мегузорад: шайх, зоҳид.
- САЧӢ** *а.* سچ *адш.* сухани қофиядор, дар наср овардани калимаҳои ҳамвазну ҳамоҳанг.
- САӢБ** *а.* صعب душвор, мушкил, сахт.
- САӢБА** صعبه *гуфт., ниг.* саъва.
- САӢВА** *а.* صوة парандаест хурдтар аз гунчишк.
- САӢД** *а.* سعد бахосият, муборак, хучаста, бахтовар; *муқоб.* наҳс; **саъду наҳс** бахосияту беҳосият, муборак ва шум; **саъди акбар** *нуч.* сайёраи Муштарӣ–Хурмузд; **саъди асгар** сайёраи Зӯҳра – Ноҳид.
- САӢДӢ** سعدى 1. хушбахтӣ, муборакӣ; хушбахт. 2. хучаста, муборак; **рӯзи саъдӣ** рӯзи нек.
- САӢӢ** *а.* سعي кӯшиш, чидду ҷаҳд, ғайрат; **саъӣ доштан (кардан)** кӯшидан, ғайрат кардан.
- САӢҚА** *а.* صعقه *кит.* 1. барқ задан, оташак задан. 2. оташ.
- САӢЛАБ I** *а.* ثعلب *кит., ниг.* рӯбоҳ.
- САӢЛАБ II** *а.* ثعلب *бот.* як навъ растании хурдӯи кӯҳӣ.
- САӢЛУҚ** *а.* صعلوك *кҳн.* фақир, нодор, дарвеш.
- САӢТАР** صعتر//صعتر *кит., биол.* кокутӣ.
- САӢТАРИМАНЗАР** صعترى منظر зебо, хушрӯй.
- САЯЛОН** *а.* سيلان *чараён,* равоншавии чизҳои моё.
- САЯРОН** *а.* سيران *ниг.* сайрон.
- СЕ I** سه шумораи микдорӣ, ки баробари ду ҷамъи як (2+1) аст.
- СЕ II** سه *номи ҳарфи панҷуми алифбои арабии тоҷикӣ,* ки дар ҳисоби абҷад ба 500 баробар аст.
- СЕАНС** *фр.* سانس *ҳар* давраи замоне, ки дар он як филм, як намоиш нишон дода мешавад.
- СЕАСПА** سه اسپе 1. ароба ё воситаи нақлиёти дигаре, ки ба он се асп баста шудааст. 2. *маҷ.* бо ачала, шитобон.
- СЕБ** سيب 1. меваи хуштамъ ва хушбӯии хушхӯр, ки навъҳои гуногун дорад. 2. дарахти ин мева; **себи занах** *киноя аз* ғабғабаи маҳбуба.
- СЕБАК** سيبك 1. себи хурд, себча. 2. порчаи гулӯлаи хамир ба андозаи як нон, зувол; **себак гирифта** хамирро зувол кардан.
- СЕБАНД** سه بند *таър.* калтак, калтаки дароз, ки дар аморати Бухоро навкарони миршаб гирифта мегаштанд.
- СЕБАНДДОР** سه بنددار *шабгардони* ба даст себанд гирифта.
- СЕБАРА** سه بره себардор, он чи се бар дорад.
- СЕБАРГА** سه برگه *биол.* гиёҳест монанди юнучка, вале пояи дароз надорад ва камбарг аст.
- СЕБАРГАЗОР** سه برگه زار *чоӣ* анбӯҳии себарга.
- СЕБЗОР** سيب زار *анбӯҳи* дарахтони себ.
- СЕБӢ** سيبى аз себ тайёршуд: **мураббон себӣ.**
- СЕБҚОҚ** سيب قاق себи хушқарда; себе, ки бурида хушк мекунанд.
- СЕБОРА** سه باره сеюмбора; бори сеюм.
- СЕБОФА(К)** سه بافه//سه بافك *як* навъи мӯйбофӣ, ки муйро ба се қисм ҷудо карда мебофанд.
- СЕБУРҶА** سه برج *ҳанд.* шакли ҳандасие, ки се кунҷ – зовия дорад.

СЕБ

СЕБЧА 1. *سيبچه* *ниг.* **себак.** 2. як навъ ҳалвое, ки ба шакли гулӯла – лӯнда сохта мешуд.

СЕБЧИНӢ *سيبچيني* *исми амал аз себ* **чидан;** чидани себ.

СЕБЧОӢ *سيبچاي* *чойе*, ки аз себи реза буридашудаи хушк дам карда шудааст.

СЕВАНЧӢ *سيونچي* *гуфт.* мукофот ё ҳадя, ки ба овардани хабари хуш дода мешавад, мужда, муждагонӣ; **севанчӢ гирифтан** хабари хуше оварда аз касе подош дарёфт кардан.

СЕВОҒАР *سيواغر* *зоол.* парандаи хурди хокиранги синасурх аз чинси гунчишк.

СЕВОЛ *سيوال* *донача*, куббачаи хурду саҳти бедарде, ки дар пӯсти бадан пайдо мешавад, озаҳ.

СЕГАЗА//СЕГАЗӢ *سه گزه//سه گزي* он чи се газ дарзӣ дорад: **чӯбдасти чӯпонии сегаз.**

СЕГОНА *سه گانه* *секаса*; *сечониба*; *сеқисма*: **асари сегона**, *иттиҳоди сегона.*

СЕГОНАГӢ *سه گانگي* *сегона* *будан*, хусусияти сегона доштан.

СЕГОҲ *سه گاه* *мус.* яке аз мақомҳои таркибии Шашмақом.

СЕГӢША *سه گوشه* *ниг.* **секунча.**

СЕДАНДОНА *سه دندانه* *дорои се дандон*, *дорои се дандона.*

СЕЗАБОНА *سه زبانه* *ба се забон таълифшуда*: *лӯғати сезабона.*

СЕЗАНА *سه زنه* *марди дорои се зан.*

СЕЗДАҲ *سه زده* *шумораи миқдорӣ* *иборат аз 10 ҷамъи 3.*

СЕЗДАҲБОЛОР *سه زده بالار* *хонае*, ки сақфаш сездах болор дорад (*фосилаи ҳар болор аз якдигар тақрибан 50 – 70 см мешавад*).

СЕЗДАҲСОЛА *سه زده ساله* он ки аз умраш 13 сол пур шуда бошад.

СЕЗДАҲСОЛАГӢ *سه زده سالگي* *синни сездахсола*; *дар сездахсолагӣ ҳангоми сездахсола будан*

СЕЗДАҲУМ *سه زدهم* *рақами тартибии 13.*

СЕЗДАҲУМИН *سه زدهمين* *ниг.* **сездахум.**

СЕЗИӢ *лот.* *сизии* *моддаи химиявӣ*, ки рақами

тартибиаш дар ҷадвали даврӣ ба 55 баробар аст (Cs).

СЕЙ *سهئي* *варақаи се холдор дар карта.*

СЕЙМ *пол.* *سيم* *номи парламенти баъзе давлатҳо.*

СЕЙСМОГРАФ *ю.* *سيسما گراف* *ниг.* **зилзиланигор.**

СЕЙСМОГРАФИЯ *ю.* *سيسما گريفه* *ниг.* **зилзиланигорӣ.**

СЕЙСМОЛОГ *ю.* *سيسمالاگ* *ниг.* **зилзилашинос.**

СЕЙСМОЛОГИЯ *ю.* *سيسمالاگيه* *ниг.* **зилзилашиносӣ.**

СЕЙУМ *سه يم* *ниг.* **сеюм.**

СЕЙУМИН *سه يمين* *ниг.* **сеюмин.**

СЕЙФ *англ.* *сиф* *сандуқи оҳани* *насӯзанда* *барои ниғаҳ доштани пул ва ҳуҷҷатҳо*, *ганча*, *сандуқи носӯз.*

СЕКАРАТА *سه کرته* *ниг.* **себора.**

СЕКАРАТӢ *سه کرتي* *се бор-се бор*, *се-се.*

СЕКАСА//СЕКАСӢ *سه کسه//سه کسی* *иборат аз се нафар*, *сенафарӣ.*

СЕКИН *سه کين* *гуфт.* *охиста*, *явош*; *бешитоб.*

СЕКУНЧА *سه کنجه* *ҳанд.* *шакле*, ки аз се хати ростии ҳамдигарро буранда *иборат буда*, *се кунчи дохилӣ ба вучуд меорад.*

СЕҚАБАТА *سه قبطه* 1. он чи се қабат дорад: **биннои сеқабата.** 2. *сеошёнатор*; *андован сеқабата.*

СЕҚИРРА *سه قره* *ҳанд.* *шакле* *ки се рӯ дорад.*

СЕЛ 1. *سيل* *чараёни оби борони бисёр* *ки ба сабаби боришҳои зиёди паёпай ва об шудани яхҳо бошиддат ва суръат ҷорӣ мешавад*, *селоб.* 2. *мач.* он чи босуръат ва ба ҳеҷ монеа нигоҳ накарда ҷорӣ мешавад; **борони сел** *борони саҳтборанда*; **сел задан** *боридани боро-ни саҳт ва омадани сел*; *♦ сели ашк* *ашкрезии бисёр.*

СЕЛА *سيله* *гурӯҳи парандагон*: **селаи гунчишкон**, **селаи зогон**, **селаи кабутарон.**

СЕЛБОР *سيلبار* *ниг.* **сайлбор.**

СЕЛБОРИШ *سيل بارش* *боронгарии саҳт*, *борони сел.*

СЕЛБОРОН سيله‌باران борони селосо, борони бошиддат.

СЕЛВОР سيلوار чоришаванда чун сел.

СЕЛГОҲ سيلگاه *ниг.* сайлгоҳ.

СЕЛЕКСИОНЕР лот. سليکستانيр мутахассиси соҳаи селекция.

СЕЛЕКСИЯ лот. سليکسيه илми беҳтар гардонидани навъи растанӣ ё чинси ҳайвонот (чорпоён) ва ба вучуд овардани навъ ва чинсҳои нав бо роҳҳои сунъӣ.

СЕЛИТРА лот. سليتره *хим.* моддаи мураккаб аз калий, натрий, аммоний, ки дар техникаи моддаҳои тарканда ва дар соҳаи кишоварзӣ барои қувватнок кардани хок ба кор меравад.

СЕЛЛОИД лот. سلويد моддаи саҳти қайшу шаффоф, ки барои сохтани навор ва г. истифода мешавад.

СЕЛЛОФАН лот. سلافن навори шаффофи тунук, ки аз сабаби обногузар буданаш барои печонидани чизҳо истифода мешавад; *гуфт.* салафан.

СЕЛЛОФАНИ سلافني *мансуб ба селлофан;* аз селлофан сохташуда; **ҳалтаҳои селлофани.**

СЕЛЛЮЛОЗА лот. سلولازه бофтаи пусти берунии ҳуҷайраи растаниҳо, ки аз он бо роҳи кимйёвӣ қоғаз, селлофан, маводи тарканда ва г. тайёр мекунанд.

СЕЛОБ سيلاب 1. оби тезу тунд чоришавандаи борони сел. 2. *мач.* он чи бо суръату қувват ба ҳеҷ мамониат нигоҳ накарда зоҳир мешавад; **селоби ғашм, селоби ғазаб, селоби ғам.**

СЕЛОБА سيل آبه *ниг.* сел 2.

СЕЛОБКАНД سيلاب‌کند *ниг.* селроҳа.

СЕЛОВАРД سيل‌آورد *ниг.* сайловард.

СЕЛОН سيلان 1. пулодиранг, хокистарранг. 2. шакли матои чилодори пулодранг.

СЕЛРАФТОР سيل رفتار *ниг.* сайлрафтор.

СЕЛРОҲА سيل‌راهه чараёнгоҳи сел, роҳе, ки сел қорӣ ғашта хокро шуста бурдааст.

СЕМАНТИКА سيمينتکە *збш.* маънои калимаи алоҳида ва тарзи таркиб ёфтани он.

СЕМАНТИКӢ سيمينتکي *мансуб ба семантика;* маъно.

СЕМАСИОЛОГИЯ ю. سيمسيالاجيه *збш.* як соҳаи вожашиносӣ, ки дар бораи хусусияти маънои калимаҳо баҳс мекунад.

СЕМАФОР ю. سيفار дастгоҳи сигналдиҳанда дар сари роҳҳо (*дар бораи баста ё кушода будани гузаргоҳ*).

СЕМЕНТ олм. سيمينت моддаи хокамонанди сохтмонӣ, ки вақти ба об омехтан ҳамири шуда барои рехтани бетон, чидани хишт ва г. истифода мешавад; **корхонаи семент, истеҳсоли семент, ҳамираи семент.**

СЕМЕНТБАРОРӢ سيمينت‌براري истеҳсол кардани семент.

СЕМЕНТӢ سيمينتي *мансуб ба семент:* **фарши сементи, зинаи сементи.**

СЕМЕНТКАШ سيمينت‌کش кашонандаи семент; **мошини сементкаш.**

СЕМЕНТКОРӢ سيمينت‌کاري андова кардан бо семент.

СЕМЕНТПӢШ سيمينت‌پوش бо семент пӯшидан; **накбро сементпӯш кардан.**

СЕМЕНТРЕЗӢ سيمينت‌ريزي сементи шӯридаро ба ҷое рехташуда.

СЕМЕСТР лот. سيمستر муддати нимсолаи таҳсил дар мактабҳои олий.

СЕМИНАР лот. سمينر 1. машғулияти амалии гурӯҳи хонандагон таҳти роҳбарии муаллим дар мактабҳои олий. 2. машғулияти гурӯҳи барои боло бурдани савияи дониш.

СЕМИОТИКА ю. سيمياتکه 1. маҷмӯи назарияҳои илмӣ, ки ҳосиятҳои гуногунро тадқиқ мекунад. 2. фасли ташҳиси тиббӣ, ки аломатҳои касалиро меомӯзад

СЕМИСРАӢГӢ سه‌مصرعگي шеъре, ки ҳар як бандаш аз се мисраъ иборат бошад.

СЕМОҲА سه‌ماهه ҳар ки ё ҳар чи ки барои ба вучуд омаданаш се моҳ шуда бошад.

СЕМОҲАГӢ سه‌ماهگي *мансуб ба семоҳа.*

СЕНАТ лот. سنت 1. маҳкамаи олии мурофиавӣ – маъмурӣ дар Русияи подшоҳӣ. 2. палатаи олии қонунгузорӣ дар ИМА, Фаронса ва г.

СЕНАТОР سناتور узви сенат.

СЕНЗДАҲ سنزده *ниг.* сездар.

СЕН

СЕНСУАЛИЗМ سنسالىزم *фалс.* яке аз равияҳои фалсафӣ, ки ҳиссиётро ягона манбаи идрок медонад.

СЕНТИМЕНТАЛИЗМ фр. *сентиментализм* *адш.* яке аз равияҳои адабӣ, ки тасвири олами ботинии одами одӣ, тасвири рӯҳияро пеш меронад.

СЕНТНЕР лот. *сентнер* воҳиди андозаи вазн, баробар ба 100кг. (0,1 тонна).

СЕНТРИФУГА олм. *сентрифуге* 1. дастгоҳест барои таҷзияи таркиби маҳлулҳо бо таъсири қувваи марказгурез. 2. иншоотест барои ба вучуд овардани вазнинии зарурӣ барои озмоиши асбобҳо ва санҷиши кайҳоннавардон.

СЕНТЯБР лот. *сентябрь* моҳи нухуми солшумории милодӣ.

СЕНУКТА سه نقطه *аломати китобатист, ки барои муносиб надонистани давом додани фикр ва дигар маъноҳои дастурӣ хизмат мекунад.*

СЕОВОЗ سه آواز *мусиқӣ ё суруде, ки бо иштироки се асбоби мусиқӣ ё се овозхон иҷро мешавад.*

СЕОШЁНА سه آشيانه *сетабақа, биное, ки аз се табақа – ошёна иборат аст.*

СЕПАР سه پر *сепара, он чи се пара дорад; хаданги сепар тири сепара.*

СЕПАРА سه پره *сепарадор (ниг. пара).*

СЕПАРАТИЗМ лот. *сепаратизм* *ниг. ҷудоиталабӣ.*

СЕПАРАТОР лот. *сепаратор* *тех.* дастгоҳ барои берун кашидани моддае аз таркиби чизе (*мас., маска аз шир*).

СЕПОЯ سه پايه *ҳар чизи сешоха – поядоре, ки бо ҳар сеи онҳо бар замин устувор аст.*

СЕР I سير 1. он ки нав хӯрок хӯрда шикамаш пур аст ва майли хӯрокхӯрӣ надорад; *муқоб. гурусна.* 2. *мач.* пур, саршор. 3. *ҷузъи пешини баъзе калмаҳои мураккаб ба маънои зиёд ва фаровон будани чизе: серкор, серталаб, серғайрат, серташвиш, сероб ва ғ.; сер дидан аз дидори касе хуб баҳраманд; сер шудан а) ба қадри пурии шикам таом хӯрдан, дигар майли хӯрокхӯрӣ надоштан; б) мач. безор шудан, ба танг омадан аз чизе; аз хоб сер шудан мувофиқи табъ, чунон ки бояд хоб карда ҳестан, аз хоб қонъ шудан.*

СЕР II سير *кҳн.* миқёси паймоиш, ки ҳар панҷ сер як пуд (16 кг) аст.

СЕРАБР سيراбр *пурабр, пӯшида ба абр (осмон).*

СЕРАВЛОД سيراوлад 1. серфарзанд. 2. сернасл (*нисбати инсон*).

СЕРАВЛОДӢ سيراوлади *серфарзандӣ ва сернасли.*

СЕРАВЧ سيراوچ 1. инкишофи тез ва пурҷӯш. 2. пурҷӯшу хурӯш ва тезу тунд (*мас., бозор*).

СЕРАДАД سيرا عدد *бисёр, зиёд; шумораи зиёд.*

СЕРАЗОБ سيرا عذاب *он чи азобу меҳнати зиёд дорад.*

СЕРАӢБ سيرا عيب *он ки ва он чи камбудӣ, норасоӣ нуқсон ҳамаи зиёд дорад.*

СЕРАЛАФ سيرا علف *марғзоре, ки алафу гиёҳаш зиёд аст: дашти сералаф.*

СЕРАМАЛ سيرا عمل *серкор, серҳаракат; ғаёл.*

СЕРАМАЛӢ سيرا عملی *серкорӣ, серҳаракатӣ; ғаёл будан.*

СЕРАНГА سه رنګه *дорои се ранг (мас., парчам).*

СЕРАНДЕША سيرا نديشه *фикру ҳаёли зиёд (дар сар) доштан; дар шубҳаву гумон ғарқ шудан.*

СЕРАРАҚ سيرا عريق *он ки баданаш зуд арақ мекунад, бисёр араққунанда.*

СЕРАХА سه رخه *се хат дошта; серӯя.*

СЕРАҲА سه رهه *ҷои ҷудошавии се роҳ; ҷойе ки роҳ ба се тараф меравад.*

СЕРАҲАМИЯТ سيرا اهميت *дорои аҳамияти калон: мавзӯи сераҳамият.*

СЕРАҲОЛӢ سيرا هالي *ҷое, ки аҳоли – бошандаи зиёд дорад, пурнуфус, сернуфус, бисёрахолӣ.*

СЕРБАР سيرا بر 1. он чи бари зиёд дорад: **матон сербар.** 2. он чи вусъати калон дорад: **кӯчан сербар, роҳи оҳани сербар.**

СЕРБАРАКАТ سيرا برکت *он чи ғоидаи калон орад, зиёдшаванда, пурбаракат.*

СЕРБАРГ سيرا برگ *дарахте, ки шоҳаю барги зиёд дорад: тути сербарг.*

СЕРБАРДОШТ سيرا برداشت *ниг. пурбардошт.*

СЕРБАРӢ سيرا بري *бар ва паҳноии калон дошта.*

СЕРБАЧА سيرا بچه *ниг. серфарзанд.*

СЕРБАЧАГӢ *سيرچاگي* *ниг.* **серфарзандӢ.**

СЕРБЕША *سيربيشه* минтақаи серчангал, макони сердарахт.

СЕРБОР *سيربار* 1. он чи бори зиёди гарон дорад, гаронбор: мошини сербор. 2. дарахте, ки меваи фаровон дорад.

СЕРБОРИШ *سيربارش* зиёдии боришот (борон, барф): зимистони **сербориш**.

СЕРБОРИШӢ *سيربارشي* бориши зиёди барф ё борон.

СЕРБОРОН *سيرباران* чое, ки бориши борон зиёд аст; мавсиме, ки борон зиёд меборад: **бахори серборон**.

СЕРБОРОНӢ *سيرباراني* боронгарии зиёд.

СЕРБОТЛОҚ *سيرباتلاق* ботлоқзор, замин, ки ботлоқаш зиёд аст.

СЕРБУТТА *سيربته* буттазор, аз бутта пур.

СЕРГАП *سيرگپ* он ки зиёд гап мезанад; серчоғ, пургӯй, лакқӣ (*аз сифатҳои манфӣ*).

СЕРГАПӢ *سيرگبي* амалу сифати сергап.

СЕРГАШТУГУЗОР *سيرگشتوگذار* чое, ки мардуми бисёр дар гаштугузор ва омадурафтанд.

СЕРГИРЯ *سيرگريه* кӯдаке, ки гирияи бисёр мекунад.

СЕРГУЛБАРГ *سيرگل برگ* гуле, ки барги гулаш бисёр аст (*мас., садбарг*).

СЕРГУНҶОИШ *سيرگنجایش* гунҷоиши калон дошта: **зарфи сергунҷоиш**.

СЕРГӢШТ *سيرگوشт* 1. хӯроке, ки гӯшти зиёд дорад: **оши сергӯшт**. 2. ғафс, фарбех, бо танутӯш.

СЕРГӢШТӢ *سيرگوشي* он ки ва он чи гушти бисёр дорад, фарбехӣ.

СЕРҒАВҒО *سيرغوا* чое, ки ҳаёху зиёд аст, чое ки шӯру фарёд зиёд аст: **мачлиси серғавғо, хонадони серғавғо**.

СЕРҒАЙРАТ *سيرغيرت* кӯшо, бочидду чаҳд, фаёл: **чавони сарғайрат**.

СЕРҒАЙРАТӢ *سيرغيرتي* кӯшишу чидду чаҳд кардан.

СЕРҒАЛЛА *سيرغله* чой, минтақае, ки ғалла асоси

хоҷагидориашро ташкил медиҳад: **кишвари серғалла**.

СЕРҒАЛОҒУЛА *سيرغلاغله* чои серодам ва ягон маърака, ки мардум он чо бо овози баланд сӯхбат ва муносибат мекунанд (*мас., тӯй, бозор ва ғ.*).

СЕРҒАМЗА *سيرغمزه* *ниг.* **серишва**.

СЕРҒИЗО *سرغذا* хӯроке, ки ғизояш бисёр бошад.

СЕРҒИЗОӢ *سرغذاي* ғизонокии баланд дошта.

СЕРҒОР *سرغار* кӯҳ ё теппае, ки ғори бисёр дорад.

СЕРҒУЛҒУЛА *سيرغلاغله* *ниг.* **серғалоғула**.

СЕРҒУРБАТ *سيرغربت* он ки бисёр ғурбат кунад.

СЕРҒУРБАТӢ *سيرغربتي* бисёр ғурбаткунанда.

СЕРДАРАХТ *سیردرخت* чое, ки дарахт зиёд дорад, дарахтзор: **чангали сердарахт**.

СЕРДАРБЕХ *سیردرپه* либосе, ки ямоқи зиёд дорад, либоси пур аз дарбех.

СЕРДАРДИСАР *سیردردسر* коре, ки ташвиши зиёд дорад.

СЕРДАРОМАД *سیردرآمد* чое ва коре, ки аз он даромад – фоидаи зиёд ба даст мебарояд, даромаднок, сер фоида: **кори сердаромад, хоҷагии сердаромад**.

СЕРДАСТӢ *سیردستیار* он ки кӯмакгарони зиёд дорад (*дар оила, чои кор ва ғ.*) ёрдамчии бисёр доштан.

СЕРДАӢВО *سیردعوا* *ниг.* **сериддао**.

СЕРДОШТ *سیرداشت* *ниг.* **пурдошт**.

СЕРДУД *سیردود* бисёр дудкунанда: **мошини сердуд, хезуми сердуд**.

СЕРЖАНТ *фр. seržant* ҳ. унвони ҳайати хурди фармондеҳи дар артиш ва милитсия.

СЕРЖАНТӢ *سرژنتي* *марбут ба* **сержант**: **рутбаи сержантӣ**.

СЕРЗАМИН *سیرزمین* он ки ва чое, ки замини корами зиёд дорад: **хоҷагии серзамин**.

СЕРЗАН *سیرزن* марде, ки зани бисёр дорад.

СЕРЗАНИӢ *سیرزني* зани бисёр доштан; *муқ.* **бисёрзаниӢ**.

СЕР

СЕРЗАХ سيرزه пурнам, сернам: **замини серзах**.

СЕРЗАХМАТ سيرزحمت меҳнату азоб ва ранчи бисёр кашида.

СЕРЗИЛЗИЛА سيرزله зилзилаҳез, минтакаи зилзилаҳезии зиёд: **ноҳияҳои серзилзила**.

СЕРЗИНА سيرزينه дорои зинаҳои зиёд.

СЕРИДДАО سيرادعا даъвои иддаи зиёдкунанда; пур аз даъво: **мактуби сериддао**.

СЕРИЛТИФОТ سيرالطفات бо лутфу меҳрубонии фаровон, саршор аз лутфу меҳрубонӣ.

СЕРИНОПАЗИР سيرى ناپذير сернашуданӣ, носер: **нафси сиринопазир**.

СЕРИСТЕЪМОЛ سير استعمال он чи доираи истеъмоли ва харидори зиёд дорад: **моли серистеъмоли, бозори серистеъмоли**.

СЕРИШВА سير عشوه он ки нозу ишва ва карашмаи бисёр дорад (*оид ба зан*).

СЕРӢ سيرى 1. пурии шикам, сер будан; дигар хӯрок нахостан; *муқоб.* **гушнагӣ**. 2. фаровонӣ, зиёдӣ, бисёрӣ; **серии пури** фаровонӣ; **хуроки серӣ** хӯроки то сершавӣ хӯрдашуда; **руи серӣ надиан** доимо шикамносер будан, ҳамеша гушна будан; **серӣ надонистан** сер нашудан, сер набудан; пурхӯр будан, гушназада.

СЕРКА سيركه бузи нари ахтакарда, ки пеш – пеш рама меравад.

СЕРКАФК سير كفك пур аз кафк бо кафк зиёд (*кафки собун, айна, кафки руи деги шӯрбо ва м.иш.*).

СЕРКАШМАКАШ سير كشمكش он чи боиси баҳсу талош ва хархашаю норизогии бисёр шавад: **масъалаи серкашмакаш**.

СЕРКОР سيركار 1. он ки машғулият – кори зиёд дорад, он ки доим андармони кор аст. 2. коре, ки анҷом доданаи меҳнати зиёд металабад.

СЕРКОРӢ سيركارى кори зиёд доштан, ба корҳо андармон будан.

СЕРКӢХ سيركوه минтакаи кӯхсор, кӯҳистон.

СЕРҚАБАТА سير قبطه 1. қабати бисёр дошта; 2. бисёрошона.

СЕРҚИЛТИҚ سير قلتق **серсӯк** (*нисбати хӯшаи гандум ё ҷав гӯянд*); **хӯшаи серқилтиқ** хӯшаи

серсӯк.

СЕРҚИЛТИҚӢ سير قلتقى **серсӯкӣ**, хӯшаҳои бисёрқилтиқа.

СЕРҚИР(Р)А سرقره *ҳанд.* бисёррӯя.

СЕРҚИР(Р)АГӢ سرقرگى бисёррӯягӣ.

СЕРЛОЙ سيرلاى *ниг.* **пурлой**.

СЕРМАҒАЛ سيرمغل чое, ки шӯру ғавғо зиёд аст; чои пурчанҷол ва пурташвиш, серғавғо.

СЕРМАҒЗ سيرمغز дарунпур, дорои мағзи пурра ва расидагӣ: **гандуми сермағз**.

СЕРМАЗМУН سير مضمون баландмазмун.

СЕРМАНАХ سيرمنه *ниг.* **сергап, лакқӣ**.

СЕРМАСРИФ سير مصرف *ниг.* **серистеъмоли**.

СЕРМАХСУЛ سيرمحصول ҳосили зиёддиханда; **нависандаи сермахсул** нависандае, ки асари зиёд навиштааст.

СЕРМАХСУЛӢ سيرمحصولى ҳосил ва фоидаи зиёддошта.

СЕРМАШАҚҚАТ سير مشقت *ниг.* **пурмашаққат**.

СЕРМАӢНО سيرمعنا калимае, ки маъноҳои гуногун дорад: **калимаи сермаӢно** (*збш.*).

СЕРМАӢНОӢ سيرمعنائى маъноҳои гуногун дошта: **сермаӢноии калима** (*збш.*).

СЕРМЕВА سيرميوه дарахте, ки меваи зиёд ба бор меорад, боғе ки мевааш зиёд аст.

СЕРМЕВАГӢ سيرميوگى давра, сол ва ё фасла, ки дар он дарахтони мевадор ҳосили зиёд медиҳанд.

СЕРМЕХВАР سيرمحور сертира.

СЕРМЕХНАТ سيرمحنت коре, ки сарф шудани меҳнати зиёдеро металабад; **серзахмат**.

СЕРМИЛЛАТ سيرملت муташаққил аз миллатҳои гуногун; **кишвари сермиллат** мамлакате, ки дар он миллатҳои гуногун зиндагӣ мекунанд.

СЕРМОЛ سيرمال дорои молу мулки зиёд, сарватманд, соҳибмулк, бой.

СЕРМОЛӢ سيرمالى молу мулки зиёд доштан, сарватмандӣ.

СЕРМОӢӢ سيرماهى дорои моҳии зиёд: **дарёи**

сермоҳӣ.	СЕРОВОЗ сирӱаз дар мусиқӣ овози бисёри бо хам чӯршудаи асбоб ва ҳунармандон.
СЕРМОШИН سيرماشين пур аз мошин, дорои мошини зиёд: роҳи сермошин.	СЕРОВОЗӢ сирӱазӣ серовоз будан.
СЕРМУТОЛИА سيرمطالعہ он ки китоб, рӯзнама, маҷалла <i>ва ғ.</i> зиёд меҳонад; касе ки доираи маълумоти васеъ дорад.	СЕРОДАМ سيرآدم зиёдии одамон дар ҷое; ҷамъомади серодам.
СЕРМУӢ(Ӣ) (سيرموۋى) 1. мӯи зиёд ва анбӯҳ доштан: абрӯвони сермӯӣ. 2. серпашм.	СЕРОДАМӢ сирӱади бисёрии одамон.
СЕРНАҚШУНИГОР سيرنقشونگار бо нақшу ни-гор ва кандакорӣ ороёфта.	СЕРОЖАНГ سيرآزنگ рӯе, ки чину ожанги зиёд дорад.
СЕРНАМ سيرنм ҷое, ки рутубат ва намиаш зиёд бошад.	СЕРОЗАХ سيرآزخ бадане, ки озахи бисёр дорад.
СЕРНАМАК سيرنمك он чи дар таркиби худ зиёд намак дорад (<i>мас., хок</i>); шӯр.	СЕРОРОИШ سيرآرايش чиз ё ҷое, ки зебу оро до-да шуда бошад.
СЕРНАМӢ سيرنمى намнокии бисёр дошта, пур-нам.	СЕРОРОИШӢ سيرآرايشى зебу зинати бисёрдош-та.
СЕРНАСЛ سيرنسل дорои насли зиёд; серфар-занд.	СЕРОФТОБ سيرآفتاب ҷои офтобӣ, минтақае, ки ҳавояш соф ва гарму офтобист.
СЕРНАСЛӢ سيرنسلӣ серфарзандӣ, насли зиёд доштан.	СЕРОҲА سهراه 1. сари се роҳ. 2. секарата, се бор гаштаву баргашта.
СЕРНАШУДАНИӢ سيرنشدنى он ки ғизои бисёр хӯрад, аммо боз хӯрдан хоҳад, ҷашмгурусна, гурусначашм, ҳарис.	СЕРОЧИНГ سيرآجنگ <i>ниг. серожанг.</i>
СЕРНОЗ سيرناز он ки нозу карашма ва дилрабо-ии зиёд дорад.	СЕРОШӢН//СЕРОШӢНА سيرآشيان//سيرآشيانе би-нои чандошӢнадор, бисерошӢна.
СЕРНОЗУНУЗ سيرنازونوز <i>ниг. серноз.</i>	СЕРОШӢБ سيرآشوب серғавғо, ноором, пур-талотум (<i>мас., баҳр</i>).
СЕРНОЛИШ سيرنالش он ки доим шикоят дорад, ҳамеша норозӣ.	СЕРПАӢ سيرپى нисбати бадан ё гӯште гӯянд, ки рағу пайяш бисёр аст.
СЕРНУҚТА سيرنقطه дорои нуқтаи бисёр, бисёр-нуқта.	СЕРПАХТА سيرپخته пахтааш зиёд, қабати пах-тагиаш ғафс: кӯрпаи серпахта, ҷомаи серпах-та.
СЕРНУСХА سيرنسخه он чи нусхаашро зиёд кар-даанд: рӯзнамаи сернусха.	СЕРПАХЛУ سيرپهلو одами ғафси тануманд.
СЕРНУФУЗ سيرنفوذ он чи таъсиру мудохилааш зиёд гашта бошад.	СЕРПАШМ سيرپشم пашми баданаш зиёд ва ғӯли: гӯсфанди серпашм.
СЕРНУФУС سيرنفوس сераҳолӣ, пуродам: маҳал-лаи сернуфус.	СЕРПАШМӢ سيرپشمى серпашм будан, пашми зиёд доштан.
СЕРОБ سيرآب 1. он ки ва он чи, ки аз об сер шу-да бошад. 2. ҷое, ки пуроб бошад. 3. <i>мач.</i> ҳар чизе, ки дар ҷое бисёр бошад; имсол мева се-роб аст имсол соли фаровонҳосилист.	СЕРПУЛ سيرپول пулдор; давлатманд.
СЕРОБӢ سيرآبى фаровонии об (-и ҷорӣ, оби ме-ва <i>ва ғ.</i>).	СЕРПУЛӢ سيرپولى пули зиёд доштан.
	СЕРРАВҒАН سيرروغن равғандор, равғани зиёд: оши серравған, шӯрбои серравған.
	СЕРРАВҒАНӢ سيرروغنى хосияту аломати он чи равғани бисёр дорад.
	СЕРРАНГ سيررنگ он чи барои оро доданаш

СЕР

ранги зиёд ба кор бурда шудааст.

СЕРРАНГУБОР سيررنگوبار *ниг. серранг.*

СЕРРАФТУОӢ سيررفتوآي *ниг. серрафтуомад.*

СЕРРАФТУОМАД سيررفتوآمد чое, ки ояндаю равандааш зиёд аст; роҳе, ки дар он рафтуомад (ҳаракат) зиёд аст.

СЕРРАХА سيررخе дафтар ё вараке, ки раҳи бисёр дорад.

СЕРРАХӢ سيررخи дорои раҳи бисёр буда.

СЕРРЕША سيرريشه дорои решаи зиёд (*дарахт*).

СЕРРИШ سيرريش он ки риши зиёд дорад.

СЕРСАБЗА سيرسبزه чои сабзаву гиёҳаш зиёд, сабзор: **майдони серсабза.**

СЕРСАБЗӢ سيرسبزي хӯроке, ки сабзии зиёд дорад: **оши серсабзӣ.**

СЕРСАМАРА سيرثمره ҳосили зиёд оваранда; ғойдаовар.

СЕРСАНГ سيرسنگ чои сангаш зиёд: **замини серсанг, роҳи серсанг.**

СЕРСАФЕДА سيرسفيدة ғизое, ки дар таркибаш сафеда зиёд аст.

СЕРСОҲА سيرساحه хоҷагие, ки соҳаҳои зиёде дорад.

СЕРСОЯ سيرسايه чои сердарахте, ки офтобро пӯшонда, ҳама чоро соя мекунад.

СЕРСӢРОХ سيرسوراх он чи сӯроҳаш бисёр бошад.

СЕРТАКАЛЛУФ سيرتكلف он ки нозунузи зиёд дорад.

СЕРТАКАЛЛУФӢ سيرتكلفي муруоти барзиёддошта.

СЕРТАЛАБ سيرطلب 1. он чи толиб – харидори зиёд дорад; (*мас., мол*). 2. саҳтгир: **сардори серталаб.**

СЕРТАЛАБӢ سيرطلبى амалу сифати серталаб.

СЕРТАМАӢ سيرطمع он ки доимо барои ба даст даровардани чизи бисёр саъйу талош дорад.

СЕРТАРАДДУД سيرتردد *гуфт.* серҳаракат, сердавуғеч; беором: **камкори сертаратдуд.**

СЕРТАРАДДУДӢ سيرترددى серҳаракатӣ, нооромӣ.

СЕРТАРАФА سيرطرفه он чи ки тараф, ҷониб ва паҳлуи бисёр дорад.

СЕРТАРКИБ(А) سيرتركيب // سيرتركيبه он чи ки аз ҷузъҳои гуногуни зиёд таркиб ёфтааст.

СЕРТАРҚИШ سيرترقيش он чи шикӯфӣ ва кафидаҳои бисёр дорад.

СЕРТАҶРИБА سيرتجربه соҳибтаҷриба, таҷрибадида, кордида.

СЕРТАҶРИБАГӢ سيرتجربگي таҷрибаи бой дошта, соҳибтаҷрибагӣ.

СЕРТАШАББУС سيرتشبس ташаббускори саҳт, он ки аз худ ибтикор нишон медиҳад.

СЕРТАШВИШ سيرتشويش коре, ки давуғеч ва заҳмату даҳмасоаш зиёд аст.

СЕРТЕППА سيرتپه минтақае, ки дорои тепа ва пуштаи бисёр аст.

СЕРТЕӢДОД سيرتعداد китоб ва рӯзномае, ки адади нашраш зиёд аст.

СЕРТОР سيرتار он чи тору сими бисёр дорад, *мас.* рӯбоби сертора.

СЕРТУХМ سيرتخم нисбати ҳайвонот, ҳашарот ва набототе гӯянд, ки тухми бисёр мегузоранд.

СЕРУКНА سرکنه дар арӯз шеъреро гӯянд, ки ҳар як мисрааш ба се қисм тақтеъ шавад.

СЕРУН سيرون ҳавои мӯътадил, на гарму на сард ва ғорам, салқин.

СЕРУНӢ سيروني салқинӣ.

СЕРӢЗА سيروزه он ки ва он чи ки барои ба вучуд омаданаи се рӯз шуда бошад.

СЕРӢЗАГӢ سيروزگي се рӯз шуда; рӯзи сеюм: **дар серӯзагӣ.**

СЕРӢЯ سهرويه *ҳанд.* шакле ки се рӯй дорад, се-раҳа, дорои се қирра.

СЕРФАРЗАНД سيرفرزند он ки фарзанди зиёд дорад, дорои фарзандони бисёр.

СЕРФАРЗАНДӢ سيرفرزندی фарзанди бисёр доштан.

СЕРФОИДА سيرفايده сердаромад, даромаднок.

СЕРХАРИД سيرخريد он чи ки харидораш бисёр аст.

СЕРХАРИДОР سيرخريدار *ниг.* **серхарид.**

СЕРХАРОҚОТ سيرخراجات дорои харчи зиёд, пурхарч.

СЕРХАРЧ سيرخرج *ниг.* **серхарочот.**

СЕРХОБ سيرخاب он ки зиёд хоб мекунад, он ки хобаш зиёд аст, хоболуд.

СЕРХОБӢ سيرخابى бисёр хоб кардан, пурхобӣ.

СЕРХОК سيرخاك замине ки сангу шағалаш камтар ва хокаш бисёр аст.

СЕРХОКИСТАР سيرخاكستر ҳезуме, ки баъди сӯхтани он хокистари зиёд боқӣ монад.

СЕРХОНА سيرخانه хавлӣ ё манзиле, ки хона (ӯтоқ)-и зиёд дорад.

СЕРХУН سيرخون ҳар чизи зинда, ки дар бада-наш хуни зиёд дошта бошад.

СЕРХУНӢ سيرخونى зиёд будани хун дар бадан.

СЕРХӢША سيرخوشه ҳар чизи хӯшадор, ки хӯшааш бисёр аст.

СЕРХАВАС سيرهواس он ки орзую ҳаваси бисёре дорад.

СЕРХАВСАЛА سيرحوصله он ки кореро бо сабру тоқат, бо меҳр, бачо меорад, пуртоқат (*дар иҷрои коре*).

СЕРХАРАКАТ سيرحرکت 1. қое, ки дар он рафтуой ва чунбучӯл зиёд аст (*роҳ, кӯча*). 2. қасе, ки чунбучӯли зиёд дорад; қуст, қобук, зудқор, тезрафтор ва ғайол.

СЕРХАРАКАТӢ سيرحرکتى доим дар ҳаракат будан, тезрафторӣ, қобукӣ, қакқонӣ.

СЕРХИҚО سيرهجا калимае, ки аз ҳиқоҳои зиёд таркиб ёфтааст.

СЕРХИҚОӢ سيرهجائى ҳосияти калима.

СЕРХОСИЛ سيرحاصل 1. зиёд маҳсулдиҳанда. 2. *мач.* он чи аз он натиҷаи маълуме ба даст ме-дарояд: **замини серҳосил, меҳнати серҳосил.**

СЕРХОСИЛӢ سيرحاصلى ҳосияту аломати ҳар чизи ҳосилдиҳанда.

СЕРХУҚАЙРА سيرهجيرе таркиби бофтаҳо, ки аз ҳуқайраҳои бисёр иборат бошад.

СЕРЧИМ سيرچيم чимдор, чимтол: **замини сер-чим.**

СЕРҚАБҲА سيرجهه серпахлу, дорои қабҳаҳои бисёр, гуногунқабҳа.

СЕРҚАНГАЛ سيرجنگل минтақе, ки қангали бисёр дорад, пурқангал, қангалдор.

СЕРҚАНҚОЛ سيرجنگال он ки ё он чи ташвишу даҳмасаи зиёд дорад, пурқанқол.

СЕРҚОҒ سيرجاغ сергап, лаққӣ, пургӯӣ.

СЕРҚОҒӢ سيرجاغى сергапӣ, пургӯӣ.

СЕРҚУНБУҚӢЛ سيرجنبوجول *ниг.* **серҳаракат.**

СЕРШАВӢ سيرشوى истеъмоли ғизо ба таври қи-фоя, сер шудан, қонеъ шудани нафс.

СЕРШАҒАЛ سيرشغل замине, ки хокаш бо санг-реза маҳлут аст.

СЕРШАҚЛ سيرشكل ҳар он чи намудҳои гуногун дорад, гуногуншақл.

СЕРШАҚЛӢ سيرشكليى шақлҳои зиёди гуногун доштан, гуногуншақлӣ.

СЕРШАМОЛ سيرشمال 1. шамолрав, бодрӯҳа. 2. пуршамол: **рӯзи сершамол.**

СЕРШАХВАТ سيرشهوت он ки зуд-зуд майли қуфтшавӣ дорад.

СЕРШИЛМ سيرشلم дарахте, ки шилми зиёд ҳориқ кунад, бисёршилм.

СЕРШИЛМӢ سيرشلمى шилми бисёрдошта, бисёршилмӣ.

СЕРШИР سيرشير чорқое, ки шир зиёд дорад (*гов, буз ва ғ.*).

СЕРШИРА سيرشيرе нисбат ба мева, хӯроқ *ва ғ.* гӯянд, ки шираи зиёд дорад.

СЕРШИРӢ سيرشيري шири зиёд дошта, дорои шири фаровон будани мол.

СЕРШОХ سيرشاخ дарахте, ки шоху барги зиёд дорад.

СЕРШУМОР(А) سيرشمار(ه) ададан зиёд, бо шу-мораи бисёр.

СЕРЯМОҚ سيريماق *ниг.* **сердарбех.**

СЕРЯХ سيريخ минтақе, ки бо ях пӯшонда шуда-аст, минтақе, ки яхи зиёд дорад.

СЕС

СЕСАД صد سه шумораи миқдории адади 300, се-то сад.

СЕСАДУМ صدم سه шумораи тартибии 300.

СЕСАДУМИН صدمين سه ниг. **сесадум**.

СЕСОАТА ساعته سه амале, ки иҷрошавиаш се соат тӯл мекашад.

СЕСОАТИНА ساعتينه سه ниг. **сесоата**.

СЕСОЛА ساله سه 1. он ки ва он чи ки ба арзи вучуд кардани се сол шуд. 2. муддати замон барои ба иҷро расидани коре: **кори сесола**.

СЕСОЛАГӢ سالگي سه се сол дошта; синни сесола: **дар сесолагӢ**.

СЕСӮ سه سو се сепахлу, секунча, сегӯша, мусаллас, яке аз шаклҳои ҳандасӣ, ки се гӯша дорад.

СЕТАБАҚА طبقه سه ниг. **сеқабата**.

СЕТАЛОҚА طلاقه سه талоқи ниҳой нисбат ба зан; зане, ки аз тарафи шавҳараш се талоқ гирифтааст.

СЕТАРАФА سه طرفه аз се чониб, бо ширкати се чониб: **шартномаи сетарафа**.

СЕТИРА I سه تيره камоне, ки дар тирдонаш се тир ҷой мегирад: **камони сетира**.

СЕТИРА II سه تيره дорои се меҳвар: **мошини боркаши сетира**.

СЕТОГӢ سه تاگي сето-сето, се-се.

СЕТОӢ سه تائي ниг. **сетогӢ**.

СЕТОР سه تار мус. олати тории мусиқӣ аз қабилӣ танбӯр, ки се тор дорад.

СЕТОРӢ سه تاري он ки сетор менавозад, сеторнавоз.

СЕТӮ سه تو кит. сеқабат; себаробар, сечанд.

СЕУЗВА سه عضوه риёз. **муодилаи сеузва**.

СЕФАЗА سه فزه физ. хати интиқоли қувваи барқ, ки се ноқили асосии барқӣ дорад: **пайвасти сефаза**.

СЕХАЗОРӢ سه هزاري 1. таър. фармондеҳи лашкари сеҳазорнафара. 2. се ҳазор–се ҳазор чудо кардани чизе, ҳар се ҳазор.

СЕХР I a. سحر 1. афсун, чоду. 2. маҷ. кори хорикулода; **сеҳри сухан** сухани зебо ва дило-

вез; сухани ҷозибадори ҳаяҷонбахш.

СЕХР II سهر гов, бақар.

СЕХРА سهره тоҷе аз тилло ва ҷавохирот, ки дар ҷашни арӯсӣ (дар Ҳиндустон) ба сари арӯсу домод мегузоранд.

СЕХРАНГЕЗ سحرانگيز маҷ. ҷозибадор, мафтункунанда; дилрабо: **шеъри сеҳрангез, ҷашми сеҳрангез**.

СЕХРАБОЗ سحر باز ниг. **соҳир, чодугар**.

СЕХРАБОЗӢ سحر بازى ниг. **чодугарӣ**.

СЕХРБАНД سحر بند он ки сеҳру чодуро барта-раф мекунад, фолбин.

СЕХРБОФ سحر باف сеҳркунанда.

СЕХРГАР سحر گر чодугар, соҳир, афсункунанда.

СЕХРГАРӢ سحر گرى соҳирӣ, чодугарӣ.

СЕХРЗАДА سحر زده он ки сеҳру чоду шудааст.

СЕХРИЧ a. صهریچ обанбор, бирка.

СЕХРИЯТ a. صهریت қаробат, хешигарӣ.

СЕХРКИРДОР سحر کردار фусункор ва муассир, мафтункунанда, ҳайратовар, мӯъҷизакор.

СЕХРКОР سحر کار 1. сеҳркунанда, чодугар. 2. маҷ. корнамоӣ нишондиҳанда дар сухан, он ки суханаш баланд ва ҳайратовар аст.

СЕХРКОРӢ سحر کاری ниг. **соҳирӣ**.

СЕХРНАМО سحر نما он ки сеҳру чоду нишон медиҳад, соҳир, чодугар.

СЕХРНИГОР سحر نگار муассир, афсункунанда, мӯъҷизаофар: **қалами сеҳрнигор**.

СЕХРОФАРИН سحر آفرين офаринандаи сеҳр, сеҳргар, чодугар; ғамзаи сеҳрофарин нозу ишваи мафтункунанда.

СЕХРСОЗ سحر ساز 1. сеҳркунанда, соҳир, чодугар. 2. маҷ. мафтункунанда. 3. маҷ. гӯяндаи шеърҳои мавзун ва баландмазмун.

СЕХРУЛБАӢН a. سحرالبیان сухангӯи тасхиркунанда, ҷаззоб.

СЕЧАНД سه چند се себаробар, се маротиба.

СЕЧАНДӢ سه چندی се себаробарӣ.

СЕЧАРХА سه چرخه воситаи нақлиёт, ки се чарх (ғилдирак) дорад.

СЕЧ // СЕЧ سىچ // سىچ мухайё, омода тайёр.

СЕЧОЯ سه چايه дорои се чой, якбора дар се чой.

СЕШАНБЕ سه شنبه номи рӯзи чоруми ҳафта (баъд аз душанбе) дар ҳисоби кӯҳна ва номи рӯзи дууми ҳафта дар ҳисоби имрӯза.

СЕШАНБЕГӢ سه شنبگى таър. номи яке аз тудаҳои сарбозон дар аморати Бухоро.

СЕШОҲА سه شاخه чӯб ё оҳани сешоҳдори дастадор аст, ки бо он вақти хирманкӯбӣ коҳро тақуру мекунад.

СЕЮМ سه يم рақами тартибӣ аз се.

СЕЮМИН سه يمين ифодакунандаи тартиби сеюм.

СЕЯК سه يك аз се яке ҳиссаи чизе.

СЕЯКӢ سه يكى сеяк-сеяк.

СИБҒАТ ا. صبغت 1. ранг. 2. дин, тариқат; **сибғат-ул-лоҳ** роҳи Худо, дини ҳақ.

СИБӢН ا. صبيان ч. сабӣ.

СИБИЛ ا. سبيل кит., ниг. мӯйлаб.

СИБҚАТ ا. سبقت ниг. сабқат.

СИБЛАТ ا. سبلت ниг. саблат.

СИБО ا. صبا // صبي кит. кӯдакӣ, бачагӣ; **ҳангоми сибо** даврони бачагӣ.

СИБОЛ ا. سبال ч. саблат//сиблат.

СИБОӢ سباع چ. сабъ; дарандагон, чонварони даранда.

СИБО سوا ғайр, дигар; **сивои...** ба ғайри..., ба ғайр аз...

СИВОР ا. سوار дастбанд, дастпона.

СИГАРЕТ фр. سيگريت ниг. сигор.

СИГЗӢ سگزی ниг. сагзӣ.

СИГНАЛ سگنل 1. аломати шартӣ барои ба масофаи дур расонидани хабар ё маълумоте. 2. огоҳӣ, пешакӣ огоҳонидан дар бораи имкони рӯй додани ҳодисае; **сигнал додан** огоҳонидан.

СИГНАЛДИХАНДА سگنلدهنده он чи сигнал

медихад.

СИГНАЛДИХӢ سگنلدهي сигнал додан, огоҳ кардан.

СИГОЛ سگال кит. 1. фикр, андеша, ният. 2. фикр ва қасди бад.

СИГОЛИДАН سگاليدن 1. фикр кардан, андешидан; машварат кардан. 2. чора чустан.

СИГОЛИШ سگالش андешидан дар бораи чизе; машварат, чораҷӯӣ.

СИГОЛИШГАРӢ سگالش گرى фикру мулоҳиза кардан; машварат ва маслиҳат кардан.

СИГОР фр. سىگار барги саҳт печонда лӯла кардашудаи тамоку барои кашидан.

СИГОРӢ سىگارى ниг. **сигоркаш**.

СИГОРКАШ سىگار کش он ки сигор кашад.

СИГОРКАШӢ سىگار کشى амали сигоркаш.

СИГОРФУРӢШ سىگار فروش он ки сигор фурӯшад.

СИГОРФУРӢШӢ سىگار فروشى 1. амали сигорфурӯш. 2. чои фурӯши сигор, дукони сигорфурӯшӣ.

СИГУСТАН//СУГУСТАН سىگوستن // سگوستن густастан, пора шудан.

СИҒА ا. صيغه збш. муносибати амал нисбат ба воқеият, ки аз тарафи гӯянда баён карда мешавад; **сиғаи хабарӣ**; **сиғаи шартӣ** – хоҳишмандӣ; **сиғаи амрӣ**; **сиғаи эҳтимолий**...

СИҒАР ا. صغر кит. хурдӣ; кӯдакӣ: **сиғари син** хурдсолӣ.

СИҒОР صغار چ. сағир; **сиғору кибор** хурдону бузургон; ҳама.

СИДДИҚ ا. صديق 1. марди бисёр ростгӯй, садоқатманд. 2. д. боваркунанда, имон оваранда ба Худо, он ки ба Худо садоқат дорад. 3. лақаби Юсуф – писари Яъқуб. 4. лақаби Абӯбакр – халифаи якуми Муҳаммад пайгамбар (с).

СИДИРК سدرک зоол. навъе аз чинси растаниҳои лӯбиёӣ.

СИДҚ ا. صدق 1. ростӣ, садоқат, тандурустӣ. 2. самимият, ихлос; **аз сидқи дил** аз самими дил, аз таҳти дил; **сидку вафо** садоқат ва вафо-

СИД

дорӣ.

СИДҚӢ صدقى аз рӯи садоқат, самимӣ, аз тахти дил; **кореро сидқӣ ба чо овардан** кореро самимона аз тахти дил ба чо овардан.

СИДОҚ *a.* صدق *ниг.* **садоқ.**

СИДРА *a.* سدره *кит.* дарахти сӯзанбарги ба қоч монанд, вале аз қоч танумандтар.

СИЁДАТ/САЁДАТ سيادت *кит.* сарварӣ, пешвой хоҷа будан.

СИЁҚ *a.* سياق 1. тартиб, тарзу равиши чизе; **ба (бар) ин сиёқ.** 2. афту башара, шаклу шамоил.

СИЁҚАТ *a.* سياقت 1. рондан(-и сухан), адо, баён. 2. тартиб, қоида; тарз ва равиш.

СИЁМ *a.* صيام *ниг.* **савм;** **айёми сиём** моҳи рӯза.

СИЁН سيان *кит., бот.* ашақа, ошиқпечон, ишқандарпечон.

СИЁНАТ صيانت *кит.* муҳофизат, ниғаҳбонӣ, мудофия.

СИЁР سيار кашк, кашки соида; оши кашк, қурутоба.

СИЁСАТ *a.* سياست 1. фаъолияти давлат, ягон хизб ё гурӯҳи ҷамъиятӣ дар қорҳои дохилӣ ё муносибатҳои хориҷӣ: **сиёсати дохилӣ**, **сиёсати нави иқтисодӣ**, **сиёсати миллӣ**, **сиёсати хориҷӣ**. 2. идора қардани халқ ва мамлакат; тарзи идорақунӣ, қордорӣ. 3. дӯғу пӯписа, тарсондан ва сахтгирӣ; **сиёсат қардан** сахтгирона рафтор қардан бо мақсади тарсонидан, ҷазо дидан.

СИЁСАТБОЗ سياست باز *маҷ.* одаме, ки аз рӯи манфиати ҷузъӣ ва шахсии худ қор мебарад.

СИЁСАТБОЗӢ سياست بازى амали сиёсатбоз.

СИЁСАТБОФ سياست باف он ки худро сиёсатдон ба қалам медиҳад ва ҳар қорро ба сиёсат дахлдор менамояд.

СИЁСАТГОҲ سياست گاه ҷои ҷазо, майдони ҷазо.

СИЁСАТДОН سياست دان он ки аз сиёсат бохабар аст; қасе, ки дар қорҳои сиёсӣ ва мамлакатдорӣ омил аст.

СИЁСАТМАДОР سياستمدار аҳли сиёсат, алоқаманд ба қорҳои сиёсӣ.

СИЁСАТМАДОРӢ سياستمدارى сиёсатмадор бу-

дан.

СИЁСАТМАДОРОНА سياستمدارانе ба мисли сиёсатмадор.

СИЁСАТНОҚ سياستناк ҷиддии ҳавлноқ, бимноқ, босалобат.

СИЁСАТШИНОС سياستشناس он ки ба омӯзишу пажӯҳиши сиёсат машғул аст.

СИЁСАТШИНОСӢ سياستشناسى илми сиёсат.

СИЁСИГАРДОНӢ سياسى گردانى сиёсат қорӣ қардан.

СИЁСӢ سياسى *мансуб ба сиёсат;* дахлдор ба сиёсат: **адабиёти сиёсӣ**, **саводи сиёсӣ**, **шӯъбаи сиёсӣ**, **ғумоштаи сиёсӣ**, **шореҳи сиёсӣ**.

СИЁҲ I سياه 1. ҳар он чи ба ранги ангишт бошад; *муқоб.* **сафед.** 2. торик, тира; *муқоб.* **равшан.** 3. одами сиёхпӯст; **абри сиёх** абри бороновар; **зоғи сиёх** чинси маълуми аққа; **қори (меҳнати) сиёх** қори меҳнатталаби ҷисмонӣ, қори қорғари бетаҳассус; **моли сиёх** барзағов ва гови қалони шохдор; **пули сиёх** сиккаи мисӣ, пули майдаи қамқимат; **равғани сиёх** мазут; **рӯзи сиёх** рӯзи бадбахтӣ ва фалокат, рӯзи қурқуфату андӯх, умуман азоб, машаққат, бадбахтӣ, танғдастӣ; **зари сурхам ба рӯзи сиёхам** (*зарб.*); **тахтаи сиёх** а) тахтаи хатнависӣ дар синф; б) тахтае ки номи қарфомондағони қор навишта мешавад. **хати сиёх** хате, ки ҳабари марғ ё қушта шудани қасеро (*хусусан дар ҷанг*) мерасонад, хати мотам; **ҷароғи сиёх** ҷароғи пилтасӯз, чинҷароғ; **дил сиёх** будан а) бадхоҳ, бадандеш будан; б) ҳафа ва дилғир будан; **дили қасеро сиёх қардан** ба қасе ҳабари нохуше расонда, ё гапи ноҷӯре ҷада ўро дилғир қардан; **яқ пули сиёх надоштан** ҳеҷ қул надоштан; **сиёх ҷадан(ҷашм)** яқбора чизеро дида натавоништан; **ҷашм сиёх рафтан** пеши ҷашм тираву тор шадан; **рӯ сиёх шудан** шарманда ва бадмон шудан; **сиёх қардан** а) бо ранги сиёх ранг додан; ба сиёҳӣ олоништан; б) айбдор қардан, бадном қардан; **сиёх пӯшидан** мотам гирифтан.

СИЁҲ II *a.* صباح 1. бонғ, ҷеғ, фарёд, овози баланд. 2. бонғи хурӯс.

СИЁҲ III سياه зангӣ, сиёхпӯст.

СИЁҲАБРӢ سياهابرو он ки абрӯи сиёх дорад.

СИЁҲАҚ سياهک *бот.* офати киштҳои ғалладонағӣ (ғандум ва ҷав), ки мағзи он ба қарди сиёх мубаддал мешавад.

СИӢХАҚДОР **سیاهکدار** ғаллае, ки омехта бо сиӢхак мебошад.

СИӢХАЛАФ **سیاه علف** *бот.* навъе аз алафи кӯҳии баргаш ба барги пиёз монанд, ки баҳорон аз он таоми чурғотӣ мепазанд ё ба таом андохта меҳӯранд.

СИӢХАЛО **سیاه علا** сиӢху сафед, омехта (*ранги нӯсти асп, гов ва ғ.*), алобуло, песа.

СИӢХАНДОМ **سیاه اندام** сиӢхчехра, сиӢхбадан.

СИӢХАХТАР **سیاه اختر** бетолеъ, бадбахт, ноком, номурод.

СИӢХБАДАН **سیاه بدن** *ниг.* сиӢхандом.

СИӢХБАНД **سیاه بند** 1. фиребгар, маккор, сиӢхкор. 2. ёр (*дар бози қимор*).

СИӢХБАХТ **سیاه بخت** бадбахт, бетолеъ, тира-рӯзгор.

СИӢХБАХТӢ **سیاه بختی** бадбахтӣ, бетолей.

СИӢХБЕД **سیاه بيد** беди танасиӢх, ки чӯби сахт дорад.

СИӢХБОД **سیاه باد** боди тӯфонхез.

СИӢХБОЛ **سیاه بال** парандае, ки пару болаш сиӢх бошад.

СИӢХБОТИН **سیاه باطن** *ниг.* сиӢхдил.

СИӢХБУРД **سیاه برد** сиӢхдӯбос.

СИӢХБУРУТ **سیاه بروت** он ки мӯйлаби сиӢх дорад.

СИӢХГИЛЕМ **سیاه گلیم** *кит.* сиӢхбахт, ноком, номурод.

СИӢХГУН(А) **سیاه گون** // **سیاه گونه** сиӢхранг; сиӢхпӯст.

СИӢХГҶШ **سیاه گوش** 1. *зоол.* ҷонварест даранда аз ҷинси гурба, ки ҷашми хеле тезбин дорад. 2. *бот.* гули аввали баҳор.

СИӢХДАРҶН **سیاه درون** *ниг.* сиӢхдил.

СИӢХДИЛ **سیاه دل** бадсират, бадният, бадгумон; *муқоб.* софдил.

СИӢХДИЛӢ **سیاه دلی** бадтинатӣ, бадният будан.

СИӢХДОНА **سیاه دانه** донаест аз арзани калонтари сиӢх, ки ба рӯи нон мепозанд.

СИӢХДУК **سیاه دوک** танбал, кохил, ноӯҳдабаро.

СИӢХЗАМИН **سیاه زمین** хоки ҳосилхези сиӢхранг, ки моддаҳои ба кишт ғизодеҳи зиёд дорад.

СИӢХЗУЛФ **سیاه زلف** он ки зулфи сиӢх дорад.

СИӢХИДОН **سیاهي دان** зарфи хурд барои сиӢхӣ – ранги хатнависӣ, давот.

СИӢХӢ **سیاهی** 1. дорои ранги сиӢх будан; муқоб. сафедӣ; сиӢхӣ нагардад ба шӯстан сафед (*зарб.*). 2. *мач.* торикӣ, зулмот. 3. *мач.* ҷаҳолат. 4. ранги хатнависӣ. 5. суроби ҷизе, ё тарҳи ҷизе ё касе, ки аз дур сиӢх намояд, вале кӣ ва ҷӣ буданаширо фарқ кардан мумкин нест. 6. кобус, хоби даҳшатнок, ҳолати бим ва ҳаросе, ки дар хоб ба кас рӯй медиҳад; **сиӢхӣи дег** дудаи дег; **сиӢхӣи ҷашм** мардумак (ғавҳарак)–и ҷашм; **сиӢхӣ задан** (ҷашм) баноҳост торикӣ пахш кардан пеши ҷашмро; **сиӢхӣ пахш кардан** хоби даҳшатнок дидан.

СИӢХКОР **سیاه کار** бадқирдор, бадқор.

СИӢХКОРӢ//СИӢХКОРӢ **سیاه کاری//سیه کاری** бадқирдорӣ; ситамгарӣ.

СИӢХКОСА **سیاه کاسه** *кит.*, *мач.* бахил, ҳасис, мумсик; сифла.

СИӢХҚАЛАМӢ **سیاه قلمی** санъати тасвири ашӯ ба воситаи хат ва хатча, нигора, ангораи қаламӣ.

СИӢХҚОШ **سیاه قاش** *ниг.* сиӢхабрӯ.

СИӢХМИЛЛА **سیاه مله** сиӢхзулф.

СИӢХМУШКИН **سیاه مشکین** сиӢхӣ хушбӯ (*сифати мӯй*); **аспи сиӢхмушқин**.

СИӢХМҶ(Ӣ) **سیاه مو(ی)** он ки мӯи сиӢх дорад, мӯяш сиӢх.

СИӢХНАВИС **سیاه نویس** *шакли аввали* навиштаи матне, мусаввада.

СИӢХНОМ **سیاه نام** *ниг.* бадном.

СИӢХНОМА **سیاه نامه** *кит.* он ки номаи аъмолаш сиӢх бошад, бадқирдор.

СИӢХНОМӢ **سیاه نامی** *кит.* бадномӣ, бадбахтӣ.

СИӢХОБ **سیاه آب** оби дарё, ки аз ғояти боронгарӣ ва обшавии барфҳо лой мешавад.

СИӢХОЛУ **سیاه آلو** олуи сиӢхӣ хушқ.

СИӢХПАШМ **سیاه پشم** : **гӯсфанди** **сиӢхпашм**

СИӢ

гӯсфанди пашмаш сиӢ.

СИӢҲПИР سپاهپير касе, ки бо вучуди пиронсолагӣ мӯяш сафед нашудааст, гандапир.

СИӢҲПӢСТ سپاهپوست касе, ки пӯсти баданаш сиӢранг аст; муқоб. сафедпӯст.

СИӢҲПӢШ سپاهپوش он ки барои азодории касе либоси сиӢ пӯшидааст; азодор.

СИӢҲПӢШӢ سپاهپوشي марбут ба сиӢпӯш.

СИӢҲРАГ سپاهراг рағҳое, ки хунро аз бадан ба дил бармегардонанд; муқоб. сурхрағҳо, ки хунро аз дил ба аъзои бадан мерасонанд.

СИӢҲРАНГ سپاهرنگ дорои ранги сиӢ.

СИӢҲРИШ سپاهريش он ки риши сиӢ дорад.

СИӢҲРӢ(Ӣ)/СИӢҲРӢӢ سپاهروي // سپاهروي 1. он ки рӯяш сиӢ аст. 2. маҷ. шарманда, шармсор; расво, беобрӯ; муқоб. сурхрӯ(Ӣ) 2.

СИӢҲРӢЗ سپاهروز бадбахт, фалокатзада, мусибатрасида.

СИӢҲРӢЗГОР سپاهروزگار ниг. сиӢрӯз.

СИӢҲРӢЗӢ سپاهروزي бадбахтӣ, мусибатзадагӣ.

СИӢҲРӢӢ سپاهروئي бадномӣ, беобрӯӣ.

СИӢҲРӢӢ سپاهروي 1. он ки ранги рӯяш сиӢ аст. 2. маҷ. бадном, беобрӯ, муттаҳам.

СИӢҲСАНГ سپاهسنگ санги сиӢ.

СИӢҲСАР سپاهسر маҷ. 1. бадбахт, шӯртолеъ. 2. зани бенаво, зани муштипар.

СИӢҲСУРФА سپاهسرفه ниг. сулфакабутак.

СИӢҲТИНАТ سپاهطينت баддил, бадкор, бадният.

СИӢҲТОБ سپاهتاب ранги ба сиӢӣ моил; сабзина (oid ба ранги рӯӣ).

СИӢҲТОЛЕӢ سپاهطالع ниг. сиӢбахт.

СИӢҲТУТ سپاهتوت тути сиӢ (меваи тут).

СИӢҲТӢРУҚ سپاهتوروق сурхи ба сиӢӣ моил (ранги асп).

СИӢҲФОМ سپاهفام ниг. сиӢтоб.

СИӢҲФОМӢ سپاهفامي сиӢтоб, сиӢӣ.

СИӢҲХОҚ سپاهخاك хоки сиӢ; замини хокаш

сиӢ.

СИӢҲХОЛ سپاهخال 1. бо холи сиӢ, холи сиӢ дошта. 2. матои холчадор.

СИӢҲЧА سپاهچه ниг. сиӢтоб.

СИӢҲЧАРАНГ سپاهچهره رنگ ниг. сиӢчатоб.

СИӢҲЧАРДА//СИӢҲЧУРДА سپاهچرده он ки ранги рӯяш сиӢтоб бошад; гандумгун, сабзинапӯст (одам).

СИӢҲЧАТОБ سپاهچتاب ранги ба сиӢӣ моил.

СИӢҲЧАШМ سپاهچشم 1. он ки чашмони сиӢ дорад. 2. маҷ. зебо (мас., духтар).

СИӢҲЧЕХРА سپاهچهره гандумгун, сабзинарӯӣ.

СИӢҲЧУРДА سپاهچورده аслаи сиӢчарда.

СИӢҲШАВӢ سپاهشوي аз ғояти гармӣ ё гузашти вақт тадричан сиӢ шудани чизе.

СИӢҲШУДА سپاهشده сифати феълии замони гузашта аз сиӢ шудан; сӯхтан ё вайрон шуда сиӢ шудани чизе.

СИКАНГУБИН سڪنگين ниг. сиканчабин.

СИКАНЧ سڪنج ниг. сирко.

СИКАНЧА سڪنجه асбобе, ки дар корхонаҳои оҳангарӣ барои маҳкам нигоҳ доштани маводи корӣ истифода мешавад.

СИКАНЧАБИН سڪنجبين сиркоангубин, шарбате, ки аз сирко ва асал (ё шакар) дуруст мекунанд.

СИККА I а. سڪه пули зарбшудаи филизӣ; **сиккаи қалб** пули филизии (тилло ва нукраи) қалбакӣ; **сикка задан** филизотро ба шакли пул даровардан, пул баровардан; **сикка ба номи худ задан таър.** а) бо тамға – унвони худ пул зарб задан; б) худро подшоҳ ё амири мустақил эълон кардан; ◇ **сиккаву суммот** афту башара.

СИККА II سڪه роҳи росту ҳамвор; кӯча, маҳалла; раставу бозор.

СИККАДОР سڪهدار тангаи тамғадор.

СИККАДУРУСТ سڪهدرست кит. дурустрафтор, росткор, он кӣ қавлаш ба қораш баробар аст.

СИККАЗАН سڪهزن устои тангасоз.

СИККАЗАНӢ سڪه زني тангабарорӣ.

СИККАХОНА سگه خانه чое, ки танга сикка меза-
нанд. **сиккахонаи Санкт – Петербург.**

СИКЛОН ю. سكلان *гуфт.* гирдбоди ҳаҷман
ниҳоят калон, ки садҳо ва ҳазорҳо кило-
метрро фаро гирифта ҳаворо тағйир медиҳад.

СИКОҲАН سگاهان *кит.* ранги сиёҳе, ки аз сирко,
хокаи оҳан ва пӯсти анор тайёр карда барои
ранг кардани чарм, либос *ва ғ.* ба кор мебур-
данд.

СИҚА *а.* ثقه мӯътамад, марди шоёни бовар.

СИҚҚОНДАН سقاندن *гуфт.* 1. фушурдан. 2. фи-
шор додан, фишор овардан (ба касе).

СИҚЛ *а.* ثقل *кит.* вазн, вазнинӣ.

СИҚЛАТ *а.* ثقلت *кит.* вазнинӣ, гаронӣ.

СИҚОЛ *а.* صقال сайқал, сайқал додан; **ДИМОҒРО**
СИҚОЛ ДОДАН димоғро равшан кардан, димоғ
чоқ кардан.

СИҚОЯ(Т) *а.* سقايت/سقايتе обдихӣ; амали обдихӣ.

СИЛ سل *тиб.* бемори шуш, сил будан; **сил кар-**
дан касеро касеро безор кардан, ба чон расо-
нидан; **сил шудан** а) ба бемории шуш гирифт-
тор шудан; б) *мач.* безор шудан, ба танг ома-
дан.

СИЛА سيله молиш, молидан; сила кардан, бо
даст навозиш кардан; **риши худро сила кардан**
изхори меҳрубонӣ намудан; **сари касеро сила**
кардан.

СИЛА(Т) صلت/صله *кит.* 1. инъом, бахшиш. 2.
музд, ҳақ; подош, мукофот; ♦ **силаи раҳм** ир-
тибот бо хешу табор ва меҳрубонӣ бо онҳо.

СИЛАВСИН سلوسن *зоол.* ҳайвони дарандаи аз
гурба калонтар ва аз паланг хурдтар.

СИЛААНДЕШ صلہ اندیش *кит.* талабгори муко-
фоту бахшиш; умедвори ҳаққи қалам.

СИЛАҲ سلح *ниг.* **силоҳ.**

СИЛАҲШӢР سلح شور *кит.* марди чангӣ, чанг-
озмуда.

СИЛБОДА سيلباده *ниг.* ғамбода.

СИЛИКАТ لوت. سلكت 1. маъ. номи умумии
маъданҳои, омехта. 2. шиша, чинивор, семент
ва ғ., ки аз ин гуна омехтаҳо сохта мешавад.

СИЛИҚ سلق *гуфт.* ҳамвори ялаққосӣ мисли рӯи

шиша, чиниворӣ *ва ғ.*

СИЛИНДР ю. سليندر 1. *ниг.* устувона. 2. кулоҳи
устувонашакли аврупой

СИЛӢ I سلي *гирифтӣ* ба бемории сил, касалии
сил.

СИЛӢ II سلي *кит.* шаппотӣ, торсакӣ; **силӢ**
хӯрдан тарсакӣ хӯрдан, шатта хӯрдан.

СИЛК *а.* سلك *кит.* 1. ришта, ресмоне, ки ба он
шаддаи марворид *ва ғ.* чида бошанд. 2. *мач.*
саф, қатор, рада.

СИЛКАСАЛ سل كسل *гуфт.* бемории сил; **силка-**
сал шудан мубталой ба бемории сил.

СИЛҚ سلق *ниг.* салқ.

СИЛЛОГИЗМ ю. سلاگيزم *ман.* хулосае, ки дар
асоси ду фикри маълум бароварда мешавад,
қиёси мантиқӣ.

СИЛОС исп. سيلاس хӯроки ҳайвонот; алаф, барг
ва сокаи туршонида; **силос хобондан** гиёҳ,
барг, пояи растаниҳоро барои туршидан ба
СИЛОС махсус зер карда мондан.

СИЛОСХОБОНӢ سيلاس خاباني тайёр кардани
силос.

СИЛОҲ *а.* سلاح олати чанг, яроқ; **ба даст силоҳ**
гирифтӣ ба чанг омода шудан; **халъи силоҳ**
бояроқ кардан, яроқи чангии касеро аз дас-
таш гирифтӣ; ба зери силоҳ гирифтӣ
силоҳдор кардан; ба хизмати ҳарбӣ даъват
кардан.

СИЛОҲБАДАСТ سلاح به دست *ниг.* **силоҳдор.**

СИЛОҲБАРДОР سلاح بردار он ки силоҳи чангиро
бо худ барад

СИЛОҲБАРОРӢ سلاح براري *ниг.* **силоҳсозӣ.**

СИЛОҲДОР سلاح دار мусаллаҳ, яроқнок.

СИЛОҲДОРӢ سلاح داري яроқ доштан, мусаллаҳ
будан.

СИЛОҲНОК سلاح ناک *ниг.* **силоҳдор.**

СИЛОҲПАРТОӢ سلاح پرتائي яроқпартой, аз
аслиҳаи чанг даст кашидан.

СИЛОҲСОЗ سلاح ساز он ки силоҳ месозад, устои
силоҳ.

СИЛОҲСОЗӢ سلاح سازي истехсоли силоҳ, сох-
тани силоҳ; **корхонаи силоҳсозӣ.**

СИЛ

СИЛОҲФУРӢШ سلاح فروش фурӯшандаи силоҳ.

СИЛОҲФУРӢШӢ سلاح فروشی фурӯши силоҳ; мағозаи силоҳфурӯшӣ.

СИЛОҲҲОНА سلاح خانه аслиҳахона, яроқхона, анбори аслиҳа.

СИЛОҲҶАЛЛОБ سلاح جلاب он ки аслиҳаро арзон харида қимат фурӯшад.

СИЛОҲҶАЛЛОБӢ سلاح جلابي мансуб ба **сиёҳ-чаллоб** амали сиёҳчаллоб.

СИЛОҲШӢР سلاح شور *ниг.* **силаҳшӢр.**

СИЛСИЛА *a.* سلسله 1. ҳар чизи монанди занҷир пайи ҳам бо ҳам пайваста. 2. занҷир, банд, баст. 3. қатор, пайи ҳам қаторшуда; **силсилаи абрҳои боронӣ**; **силсилаи кӯҳсор** қатораи паёпайи кӯҳҳо; **силсилаи мақолаҳо** мақолаҳое, ки пайи ҳам оид ба масъалаҳои ба ҳам марбут навишта мешаванд. 4. *мач.* авлод, хонадон.

СИЛСИЛАБАНД سلسله بند ба занҷир баста, занҷирбанд.

СИЛСИЛАБАНДӢ سلسله بندی занҷирбандӣ кардан.

СИЛСИЛАДОР دار سلسله 1. дорои силсила. 2. *мач.* давомдор, бардавом.

СИЛСИЛАЗУЛФ سلسله ذلف *ниг.* **силсиламӯй.**

СИЛСИЛАКӢХ سلسله کوه қаторкӯҳ.

СИЛСИЛАМӢ(Ӣ) سلسله مو(ی) чингиламӯй, печидамӯй.

СИЛСИЛАНОМА سلسله نامه *ниг.* **насабнома.**

СИЛСИЛАПАЙВАНД سلسله پیوند пайвасти занҷирмонанд.

СИЛСИЛАҶУНБОН سلسله جنبان ба ҳаракат-оваранда; сабабгор; бойси коре.

СИЛТАВ سلطو *гуфт.* якбора кашидан (афшондан) чизеро: **силтав додан.**

СИМ I سيم 1. нукра; **симу зар** нукраю тилло. 2. пули нукра.

СИМ II سيم банди филизӣ; **сими барқ**, **сими телеграф**, **сими телефон**; **сим задан** *гуфт.* телефон кардан.

СИМАНДОМ سيم اندام он ки бадани чун нукра сафед дорад.

СИМАНДУД سيم اندود ба рӯяш нукра давонида, нукраолуд.

СИМАНДУДА سيم اندوده нукрапӯш карда, бо нукра олуда.

СИМАРРА سيم اره аррачаи заргарӣ.

СИМАТ *a.* سمت доғ, нишон, нақш, аломат; сифат.

СИМБАӢЗ سيم بياض 1. сафед ба мисли нукра, нукрамонанд. 2. гардани нукраанг.

СИМБАР سيم بر 1. сафедбадан. 2. *мач.* хушрӯй, зебо.

СИМБОЗ سيم باز он ки дар болои сими таранг-кашидашуда ҳар навъ бозиҳо иҷро мекунад, дорбоз.

СИМБОР سيم بار 1. нукрабор, нукрарез. 2. *мач.* ашқафшон, ашкрез.

СИМБУР سيم بر анбӯр барои буридани сим, анбури симбӯрӣ.

СИМГУН سيم گون ба ранги сим, нукрагун, сафедранги тобон.

СИМГУНА سيم گونه нукрамонанд, нукрагун.

СИМДОР سيم دار 1. нукрадор. 2. пулдор, бадавлат.

СИМДӢЗӢ سيم دوزي 1. бо риштаи нукрагӣ дӯхтан, нақшу ниғор бастан дар рӯи порчае. 2. амали симдӯз.

СИМИӢ سيميا *кхн.* яке аз илмҳои хурофии асри-миёнагӣ – илми тилисм, қоду; найранг.

СИМИН سيمين 1. нукрагӣ, нукрагин, нукрамонанд. 2. *мач.* сафед; **бозуи симин** бозуи сап – сафед. 3. аз сим бофта ё сохташуда; **қафаси симин.**

СИМИНА سيمينه симин, нукрагин; (асбоби) аз нукра сохташуда.

СИМИНАНДОМ سيمين اندام *ниг.* **симинбадан.**

СИМИНБАДАН سيمين بدن нукраандом; сафедбадан, хушрӯй.

СИМИНБАНД سيمين بند сафедтан, зебо.

СИМИНБАР سيمين بر *ниг.* **симинбадан.**

СИМИНПАЙКАР سيمين پيكر *ниг.* **симинбадан.**

СИМИНРАНГ رنگ سيمين *ниг.* **симгун.**

СИМИНТАН سيمين تن *ниг.* **симинбадан.**

СИМИНФОМ فان سيمين *ниг.* **симгун.**

СИМӢ سيمي *мансуб ба сим;* аз сим сохташуда.

СИМКАШ سيم کش 1. устои заргар, ки бо кирё-
тахта аз тиллову нукра симришта месозад. 2.
касе, ки симҳои телефон, телеграф ва ғайраро
аз ҷое ба ҷое кашида дар сари сутунҳо усту-
вор мекунад.

СИМКАШӢ سيم کشي 1. сохтани риштаҳои симӣ
дар заргарӣ. 2. гузаронидани симҳо аз ҷое ба
ҷое.

СИМКОР سيم کار он ки аз нукра ҳар чизи
ороишӣ месозад.

СИМКОРӢ سيم کاری амал ва шуғли симкор.

СИМКУШ سيم کش исрофкор, он ки пулро дарёф
намедорад.

СИМКӢБ سيم کوب *ниг.* **симкорӣ.**

СИММОӢ سيم ماهي *зоол.* як навъ моҳӣ, ки дар
русӣ «леш» гӯянд.

СИМО سيم 1. рӯй, чехра; шамоил, шакл, қиёфа.
2. шахсият. 3. образ, тип. 4. *мач.* телевизион.

СИМОБ سيماب *мач.* унсури кимиё, филизи моеи
нукра, ранги чева; **симоб андохтан ба гӯши ка-**
се кар кардан касеро.

СИМОБВОР سيماب وار чун симоб, монанди си-
моб.

СИМОБДИЛ سيماب دل бекарор, музтариб.

СИМОБИРАНГ سيماب رنگ нукраранги бӯр.

СИМОБИЧАШМ سيمابي چشم чашмони хоки-
старанг.

СИМОБӢ سيمابي *мансуб ба симоб;* симобмонанд.
хокистаранги осмонӣ.

СИМОӢ سيماي ба худ хос, махсус; якранг, якче-
ла, типӣ.

СИМОМ ا. صمام сарпӯш, даҳантиққӣ.

СИМОР ا. شمار ҷ. **самар I.**

СИМОТ ا. سماء *кит.* дастурхон.

СИМОХ ا. سماخ//سماخ сӯрохи гӯш, даруни гӯш.

СИМОӢ ا. سماع *ниг.* **самоӢ.**

СИМПАЙКАР سيم پيکر *ниг.* **симинбадан.**

СИМПЕЧ سيم پيچ бо сим печондашуда.

СИМПОЗИУМ يو. سميپازيوم ҷамъомад барои баҳс
дар масъалаҳои илмӣ.

СИМПОЛО سيمپالا 1. асбоб барои об кардани
нукра. 2. устои нукрагар.

СИМСИМ ا. سمسм кунчид; тухми кунчид.

СИМ – СИМ سيم سيم *гуфт.* оҳиста – оҳистаи
бетаваккуф (*нисбат ба дард, борон*): **сим–сим**
боридани борон.

СИМСОР سمسار *кит.* 1. даллол; 2. он ки чизи
мардумро фурӯхта музд мегирад.

СИМТАН سيم تن *ниг.* **симандом.**

СИМТАНӢ سيم تني сафедбаданӣ, зебой.

СИМТӢР سيم تور тӯри аз сим бофташуда.

СИМУРҒ سيمرغ мурғи мавҳуми афсонавӣ, ки
гӯё дар баландтарини қуллаи кӯҳи Қоф мези-
стааст.

СИМФОНИЯ سمفانيه *мус.* 1. асари бузурги
мусиқӣ барои оркестр. 2. *мач.* ба як ҷо ҷамъ
омадани чизҳои зебои ҳамоҳанг ва ба
ҳамдигар наздик: **симфонияи гулҳо, симфони-**
яи рангҳо.

СИМФОНӢ سمفاني *мансуб ба симфония;* ор-
кестри **симфонӣ** оркестри якҷояи асбобҳои
торӣ, дамӣ ва зарбӣ.

СИМХОР سيمخار сими хордор барои тавора ва
чапарак.

СИМЧӢБ سيم چوب сутун(ҳо)и махсус барои гу-
заронидани сими барқ, телефон ва ғ.

СИМӢЗОР سيم عذار он ки рӯяш мисли нукра
сафед аст, сафедчехра, хушрӯ.

СИМӢЛАК سيم ايلک элаке, ки торҳои симӣ до-
рад.

СИН سين *номи ҳарфи понздаҳуми алифбои ара-*
биасоси тоҷикӣ, ки дар ҳисоби абҷад ба адади
60 баробар аст.

СИН(Н) سن 1. теъдоди солҳо (-и умр), муддати
умр; сол. 2. дандон.

СИНА سينه 1. қисми болоии тарафи пешини та-

на, тӯш. 2. холигии қафасаи сина; **сандуқи сина** холигии қисми пешинии болоии бадан; **даст бар сина ниҳодан** самимият ва эҳтиром изҳор кардан бар касе; **сина сипар кардан** ба пешвози хатар нотарсона баромадан, ба мудофияи касе пеш баромадан. 3. *мач.* дил; **сина дар назди касе суфра кардан** рози дили худро дар назди касе кушодан. 4. пистони занон; **сина додан** шир макондан аз пистон ба тифл; **аз сина чудо кардан** кӯдаки ширхораро аз пистони модар чудо кардан.

СИНААФГОР *мач.* **синае афгар** дилреш, дилозурда.

СИНАБАНД **синае банд** порчаи ба шакли махсус дӯхташуда, ки занҳо ба ду пистон мебанданд, пистонбанд, базаранг.

СИНАБИРӢН *мач.* **синае бериан** 1. дилозурда; доғдида. 2. ташналаб, ташна, беоб: **дашти синабирӢн**.

СИНАГУДОЗ **синае гадар** дилгудоз; дилсӯз.

СИНАДАРД **синае дард** 1. дард дар қафаси сина. 2. *тиб.* ихтилоҷи рағҳои дил, стенокардия.

СИНАДӢЗ **синае доз** *кит.* ғамовар; дардовар.

СИНАЗАӢӢ **синае зани** аз дарду алам муштзанӣ бар сари сина.

СИНАКАБОБ **синае кяб** доғдида, аламзада.

СИНАКАЛОН **синае клан** он ки Ӣ он чи пистонхояш бузург аст: **гови синакалон**.

СИНАКӢБ **синае коб** 1. он кӣ ба синаи худ зада, навҳа мекунад; синазан, ба сина зананда. 2. *мач.* зик ва тангкунанда, дилтангкунанда.

СИНАМАК **синае мак** кӯдаки ширхора аз пистони модар.

СИНАМО **сина** кино, филм: **синамои тоҷик**.

СИНАМОӢ **синамоӣ** *марбут ба синамо*.

СИНАПАХӢ **синае пах** паҳлавончусса, синафарох.

СИНАРЕШ **синае раш** дилреш; аламрасида, доғдида.

СИНАСАФЕД **синае сфид** он ки Ӣ он чи сина Ӣ қафаси синааш сафед аст: **хирси синасафед**.

СИНАСИПАР **синае سپر** он ки ба ҳимояи касе Ӣ чизе пеш баромадааст.

СИНАСОФ **синае صاف** покдил, равшанзамир.

СИНАСӢЗ **синае سوز** аламнок, пурдари: **охи синасӢз**.

СИНАТАХТ **синае تخت** синаи пахну ҳамвор.

СИНАФAROХ **синае فراخ** он ки сандуқи синааш калону васеъ аст.

СИНАХАЛТА **синае خلته** халтачае, ки ба пистони буз Ӣ гӯсфанд мебанданд то бачааш ширро намакад.

СИНАХAROШ **синае خراش** дилхарош, дилрешкунанда, синачок.

СИНАХУРӢШ **синае خروش** *ниг.* **синахарош**.

СИНАХЧ **синае سنخ** *ниг.* **санахч**.

СИНАЧОК **синае چاک** 1. дилреш. 2. *мач.* озурдадил, мотамзада.

СИНАШИКОФ **синае شکاف** *мач.* рӯхкунандаи дил: **тири синашикоф**.

СИНГА I **синае سنگه** **нони синга** нони нағз пухташуда, тафтон.

СИНГА II **синае سنگه** бемориест, ки аз нарасидани витаминҳои С сар мезанад ва боиси рехтани дандон мешавад, зангила.

СИНГАК **синае سنگک** **сингак зада дард кардан** *гуфт.* сахт дард кардан.

СИНГОР **синае سنگار** *гуфт.* монанд, мисл, ҳамчун, **сингори...** мисли ..., монанди...

СИНД **синае سند** *кит.* ҳаромзода, фарзанди беникоҳ.

СИНДИКАЛИЗМ *фр.* **синадиکاليزم** *с.* чараёнест, ки зарурати муборизаи сиёсиро инкор карда, фақат муборизаи иқтисодиро дар чорчӯбаи иттиҳодияҳои касабавӣ лозим мешуморад.

СИНДИКАЛИСТ *фр.* **синадиکاليست** тарафдори синдикализм.

СИНДИКАТ *фр.* **синадиکت** 1. иттиҳодияи калони инҳисории соҳибони муассисаҳои бузург баърои гарантар фурухтани маҳсулоти худ ва барҳам задани рақобат. 2. номи иттифокҳои касаба дар баъзе мамлакатҳо.

СИНДОН **синае سندان** *ниг.* **сандон**.

СИНӢ **синаи سيني** зарфи гирди мусаттаҳ аз тилло, нукра, мис ва Ӣ биринҷӣ, ки дар он табак ва хӯрданиҳои дигарро мегуздоранд, лаълӣ.

СИНК **синае سنک** *ниг.* **рух**.

СИННИМАКТАБӢ سن مکتبی синни ба мактаб-равии бача: **бачагони синнимактабӢ**.

СИНОАТ *а.* صناعت *ниг.* саноат.

СИНОН سان сарнайза, охани тезе, ки ба нӯги найза шинонанд; умуман найза.

СИНОНГУЗОРИ سان گذارى найзаандозӣ.

СИНОНИМ *ю.* سينانم *збш.*, *ниг.* муродиф.

СИНОР سنار *ниг.* санор.

СИНТАГМА *ю.* سنگه *збш.* айнан пайваст шудани воҳидҳои семантикӣ-синтаксисӣ дар таркиби ҷумла, ки аз калима ё гурӯҳи калимаҳо иборат аст.

СИНТАКСИС *ю.* سينتکسيس *ниг.* нахв.

СИНТАКСИСӢ سينتکسيسى *ниг.* нахвӣ.

СИНТЕЗ *ю.* سينتيز 1. методи таҳқиқи ягон ҳодиса дар шакли куллии он ва дар алоқаи мутақобили ҷузъҳои он, маҷмӯи таҳлили ба дастмада. 2. ба вучуд овардани таркибҳои химиявӣ аз ҳиссаҳои таркибӣ ба воситаи реаксияи химиявӣ; таркиб.

СИНТЕТИКА *ю.* سينتتيكه *техн.* бо роҳи синтез ҳосил кардани ҷизҳо.

СИНТЕТИКӢ سينتتيكى 1. *фалс.* асосёфта ба синтез. 2. *хим.* ҳосилшуда ба воситаи синтез; таркибӣ.

СИНУС سينس *риџ.* яке аз амалҳои тригонометрия (мусалисот).

СИНФ I صنف *с.* 1. хел, навъ; табақа, қисм, гурӯҳ (*дар таснифоти ҷизҳо*). 2. гурӯҳи калони ҷамъиятӣ, ки аз рӯи манфиатҳои иҷтимоӣ, истеҳсолӣ, меҳнат ва ғ. муттаҳид шудааст. 3. гурӯҳи мактаббачагони ҳамсинну сол, ки дар мактаб якҷоя як давраи таҳсилро мегузаронанд. 4. хонаи дарсҳои дар мактаб.

СИНФ II صنف *биол.* ба гурӯҳҳои калон ҷудокунии мавҷудоти зинда: **синфи ширхӯрон**.

СИНФӢ صنفى *мансуб ба синф:* душмани синфӣ, муборизаи синфӣ, кори синфӣ.

СИНХРОНИЯ سنخرايه *збш.* мутобиқат ва аз ҳамдигар вобастагии ҳодисаҳои забонӣ.

СИНХРОНӢ سنخراى *мансуб ба синхрония.*

СИНЧА سنجе *синча* кардан *гуфт.* бодикқат ни-

гаристан ва санчидан чизеро.

СИНЧАКОР سنجه کار *гуфт.* бодикқат, дақиқназар.

СИНЧАКОРОНА سنجه کارانه *гуфт.* бодикқатона, санчида, дақиқназарона.

СИНЧ I سنج *бинокорӣ* зеррав (зерчӯб) дар иморатҳои ҷӯбкорӣ.

СИНЧ II سنج *мус.* табақчаҳои филизӣ.

СИОЯТ *а.* سعایت *кит.* бадгӯӣ, суҳанчинӣ, тӯҳмат кардан.

СИОНИЗМ سيانيزم *с.* идеологияи буржуазияи калони яҳуд, ки асоси сиёсати давлати Исроил мебошад, саҳюнизм; (*аз номи кӯҳи Сион, дар Иерусалим*).

СИОЯТНАМО سعایت نما *сиояткунанда, бадгӯӣ, тӯҳматгар.*

СИПАНД سپند 1. *бот.* тухми гиёҳи ёбоие (рута), ки сиёҳранг ва хушбӯӣ буда, барои дафъи уфунат, захми ҷашм ва ғ. дуд карда мешавад, ҳазорсипанд. 2. номи кӯҳе дар Систон.

СИПАНДДОНА سپنددانه *ниг.* испанддона.

СИПАНДОН سپندان *бот.* 1. гиёҳи хурдӯе, ки донаҳои майдаи сиёҳ дорад, сипанд. 2. сипанддона, тухми сипанд, ҳазорсипанд; ҳазорисфанд; *ниг.* сипанд 1.

СИПАНДОРМУЗ سپندآرمز *ниг.* сифандормуз.

СИПАНЧ سينچ *кҳн.* гузаранда, нопойдор, муваққатӣ; **ин сарои сипанч** дунёи даргузар.

сипар سپر 1. *асоси* замони ҳозира аз **сипардан**. 2. *ҷузъи* пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои раванда, тайкунанда: **рахсипар**.

СИПАР سپر 1. олати ҷангии қадима барои ҷимояи сар ва бадан аз зарби шамшер ё тири душман. 2. монеа аз ҳучуми чизе ё барои боздоштани пеши чизе. 3. тахтае, ки дар кӯчаҳо ва саҳни муассисаҳо шинонда, ба он суратҳо ё эълонҳо мечаспонанд; **сипар кардан** чизеро дар панаҳи чизе будан.

СИПАРАМ سپرم *шакли кӯтоҳшудаи сипаргам.*

СИПАРБОЗ سپرباز *чусту чолок* дар сипардорӣ; ҷанговар.

СИПАРБОЛАК سپربالک *як намуд ҳашароти зараровар.*

СИП

СИПАРҒАМ سپرغم *ниг.* испарғам.СИПАР(И)ДАН سپردن//سپريدن гузаштан, тай кардан (*рохро*).

СИПАРДЕВОР سپرديوار 1. монеа, девор барои муҳофизат. 2. ҳ. гурӯҳи аскарон, ки барои аз душман панаҳ кардани амалиёти ҳарбӣ таъйин мешавад.

СИПАРДЕВОРА سپرديواره монеаҳои сунъӣ барои гирифтани пеши чизе (*мас., дар ду ҷониби роҳи оҳан барои гирифтани пеши тӯфонҳои барфӣ*).

СИПАРДОР سپردار 1. сипар дар даст дошта. 2. маҳфуз, ҳимоятгардида.

СИПАРДОРӢ سپردارى бо сипар мудофия кардан; мудофия, муҳофиза; **сипардорӣ** кардан муҳофизат намудан, мудофия кардан.СИПАРӢ I سپرى **сипарӣ** шудан гузаштан (*вақт, масофа*); ба охир расидан, тамом шудан.СИПАРӢ II سپرى **мансуб ба сипар**.СИПАРМОНАНД سپرمانند 1. ба сипар монанд. 2. *тиб.* ғадудҳои сипармонанд.СИПАРЧАГУЛ سپرچه گل *биол.* як навъ гули ороишӣ.

СИПАРҶӢ سپرچى хуррамӣ, хурсандӣ, айшу ишрат.

СИПАРШАКЛ سپرشكل *ниг.* сипармонанд.

СИПАС سپس пас, баъд, сонӣ; пас аз он...

СИПАХ سپه *ниг.* сипоҳ.

СИПАХБАД//СИПАХБУД سپهبد сипаҳсолор, сарлашкар, сарфармондеҳи лашкар; соҳиби лашкар, султон, подшоҳ.

СИПАХДОР سپهدار он ки сипоҳ дорад, соҳиби лашкар; сарлашкар.

СИПАХДОРӢ سپهدارى сардории лашкар, фармондихӣ, лашкардорӣ.

СИПАХКАШ سپهکش лашкаркаш, сардории лашкар.

СИПАХСАРВАР سپهسرور сардори сипоҳ, сарлашкар.

СИПАХСОЛОР سپهسالار *кхн.* сардор, фармондеҳи олии сипоҳ, сарфармондеҳ.

СИПАХСОЛОРӢ سپه سالارى фармондеҳӣ.

СИПАХШИКАН سپهشکن лашкаршикан, мағлубкунанда ва торуморкунандаи лашкар.

СИПЕХР سپهر осмон; фалак.

СИПЕХРВОР سپهروار монанди осмон, мисли фалак.

СИПЕХРСОӢ سپهرساي *кит.* осмонрас, осмонхарош.**сипор** سپار *асоси замони ҳозира аз сипордан.*

СИПОР سپار 1. асбоби шудгорпоза. 2. асбобу анҷоми ҳона, чихоз, абзор.

СИПОРА سپاره санги фасон; санг, қайроксанг.

СИПОС سپاس 1. ҳамду сано, шукр. 2. миннат, шукрона.

СИПОСА سپاسه лутф, марҳамат, шафқат; миннат.

СИПОСГУЗОР سپاسگذار шукркунанда, касе, ки ба лутфу эҳсони касе ташаккур мекунад; баёнкунандаи миннатдорӣ, миннатдор.

СИПОСГУЗОРӢ سپاسگذاري 1. ҳамду сано гуфтан. 2. миннатдорӣ.

СИПОСГӢ (Ӣ) سپاسگو(ى) *ниг.* сипосгузор.

СИПОСДОР سپاسدار миннатдор, ҳақшинос.

СИПОСТАН سپاستن *кит.* таъриф кардан, ҳамду сано гуфтан, шукргузорӣ кардан.СИПОХ I سپاه 1. лашкар, артиш. 2. ҳар як аз афроди лашкар, лашкарӣ, сипоҳӣ. 3. *гуфт.* далер, нотарс, пурчасорат. 4. *мач.* мӯҳраҳои шатранҷ, донаҳои шохмот.СИПОХГАРӢ سپاه گرى чанговарӣ сипоҳигарӣ, аскарӣ; **олоти сипоҳгарӣ** абзори чанг, созубарги чангӣ.

СИПОХГАРОНА سپاه گرانه сипоҳиёна, ба мисли сипоҳиён.

СИПОХИГАРӢ سپاهي گرى *таър.* 1. хизмат дар сипоҳ; **сипоҳигарӣ сӣ пой дорад** (*зарб.*). 2. *гуфт.* сиёсат, сиёсат кардан; калонгарӣ, мағрурӣ, кибру гурур.СИПОХӢ سپاهى 1. **мансуб ба сипоҳ**; лашкарӣ, ҳарбӣ. 2. ҳар як аз афроди сипоҳ, аскар. 3. он ки дар хизмати дарбор аст (*дар аморати собиқи Бухоро*). 4. *ниг.* сипоҳигарӣ.

СИПОҲОНА سپاهانه чун сипоҳ, ба мисли сипоҳон.

СИПОҲСОЛОР سپاه سالار *ниг.* сипаҳсолор.

СИПОҲСОЛОРӢ سپاه سالارى сардорӣ, сарлаш-карӣ.

СИП-СИӢХ سپه بيسر сипсёр сиӢх, сиӢҳи сиӢх.

СИПУРДАН سپردن *ниг.* супурдан.

СИПУРЗ سپرز *биол.* яке аз аъзои дарунии бадан, ки лӯндаҷаҳои хунро ҳосил мекунад, испурч.

СИПӢЗГОР سپوزگار *ниг.* сипӢзкор.

СИПӢЗИДАН سپوزيدن *ниг.* сипӢхтан.

СИПӢЗКОР سپوزكار *кит.* 1. таъхирдиҳандаи кор. 2. кохил, танбал.

СИПӢХТАН//СИПӢЗИДАН سپوختن//سپوزيدن *кит.* 1. зӯран ворид кардани чизе ба чизе, ҳаллондан. 2. *мач.* баровардан (*чизеро аз чизе*); нобуд кардан, дур намудан. 3. *кит.* алоқаи чинии нару мода.

СИР I سر моддаи таркибии ҷилодиҳандае, ки маҳсулоти кулолӣ ё тунукагиро бо он ранг карда мепазанд; **сир давондан (додан)** бо моеи ҷилодиҳанда пӯшондани сафол ва дигар маҳсулоти кулолӣ.

СИР II سير *бот.* бехмеваи пиёзмонанди таъму бӯяш тез, саримсоқ.

СИР(P) *а.* سر кори пӯшида ва ниҳонӣ, кор ва амале, ки ба як ё чанд кас маълум мебошад, роз; **сир бой додан** ягон гап ё кори ниҳониро банохост ошкор сохтан; **сир додан** рози худ ё касеро ошкор сохтан; **сар додану сир надодан (зарб.)**; **сир нигоҳ доштан** кор ё гапи пинҳонии худ ё касеро ба касони дигар нагуфта махфӣ ниҳон кардан; **сир кушода (фош) шудан** маълум гардидани он чи пинҳон нигоҳ дошта мешуд; **сир пӯшидан** рози ниҳонии касеро до-ниста истода ба касе нагуфтан.

СИРАК سيرك тунук, кушод; *муқоб.* зич, ғулӣ.

СИРАКӢ سيركى тунукӣ, камӣ.

СИРАТ *а.* سيرت ҳосият, ҳислат, ҳулқ.

СИРАТАН *а.* سيرتاً табиатан, ботинан, аз ҷиҳати ҳулқу ҳислат.

СИБОЛ سربال пероҳан, курта.

СИРГАР سرگر он ки зарфҳои филизиро сир ме-давонад.

СИРДАВОНӢ سردوانى амалиёти давонидани сир ба зарфиёт.

СИРДИХӢ I سردهى розеро ошкор сохтан, сир бой додан.

СИРДИХӢ II سردهى *ниг.* сирдавонӣ.

СИРДОН سردان 1. огоҳ аз рози касе, роздон. 2. маҳраи роз, рафиқи нозук.

СИРДОР I سردار 1. он ки дар замири худ сире, розе дорад. 2. асрорангез.

СИРДОР II سردار ба рӯяш сир давондашуда.

СИРДОШТ سرداشت одами наздик, ҳамроз, сир-дон.

СИРЕШ//СИРИШ سریش барғҳои кӯфта бехтаи як навъ гиёҳе, ки онро бо об омехта, ҳамчун часпак кор мефармоянд.

СИРЕШИМ سریش моддаи часпандае, ки аз ҷӯшонидани устухон, тағояк, пӯсти баъзе аз ҳайвонот ҳамчун гов ва моҳӣ ҳосил мешавад ва дар дуредгарӣ, зингарӣ, камонгарӣ ва ғайра истифода мебурданд.

СИРИШК I سرشك қатраи оби чашм вақти ги-ристан, ашк.

СИРИШК II سرشك 1. зирк, анбарборис, барба-рис. 2. дарахти гул, ки онро озоддарахт низ мегӯянд ва гулаш низ сурхтоб аст.

СИРИШКРЕЗ سرشك ريز ашкбор, ашкрез.

СИРИШТ سرشت тинат, ниҳод, табиат, ҳулқ (дар одам).

СИРИШТА سرشته ҳамиршуда; омехта; **сиришта будан** сохта шудан, таркиб ёфтан.

СИРИШТАН سرشتن 1. ҳамир кардан, омехтан. 2. сохтан, таркиб додан; сохта шудан, таркиб ёфтан.

СИРИШТӢ سرشتى фитрӣ, табиатӣ ва азалиӣ.

СИРК лот. سرک бинои мудаавари сахнааш воқеъ дар мобайн ва гирдогирдаш нишастгоҳ, ки дар он ҳар гуна машқҳо нишон медиҳанд ва ҳайвонҳоро бозӣ медоронанд; **хунарпешаи сирк, сахнаи сирк, сирки тоҷик.**

СИРКА سرکه *ниг.* сирко.

СИР

СИРКАНЧАБИН سرکنجبین шарбати омехта ҷӯшонидаи сирко бо асал, ки ширинии давоӣ ҳисоб меёбад.

СИРКАПЕШОНӢ سرکه پيشاني маҷ. туршрӯй ва бедимоғ.

СИРКБОЗ سيرک باز хунарманди сирк.

СИРКБОЗӢ سيرک بازی бозӣ, хунарнамоӣ дар сирк.

СИРКО سرکا моеи тунди туршмазае, ки аз шираи ангур бо роҳи туршонидани он ба вучуд меояд.

СИРКОӢ سرکاي 1. ҳар чизи сиркодор. 2. сиркофуруш.

СИРҚАТ a. سرقت кит. 1. дуздӣ. 2. асардузӣ.

СИРҚАТӢ سرقتي дуздидашуда.

СИРҚОТ//САРИҚОТ//САРАҚОТ a. سرقات 1. ҷ. сиркат//саркат //сарикат. 2. шеърдузидиҳо.

СИРНОК سرناк сирдавонидашуда (зарф, дег ва ғ.).

СИРОТ a. صراط кит. 1. роҳ, тариқ. 2. ҷ. пули мавҳум аз болои дӯзах, ки (пули сирот) номида мешавад.

СИРОҶ سراج муарраби чароғ.

СИРОЯТ a. سرايت гузаштани чизе (мас., беморие) ба чизе ё аз касе ба касе; **сироят кардан** гузаштан (мас., беморию гузаранда аз касе ба касе).

СИРОЯТӢ سرايتي сирояткунанда, гузаранда.

СИРОЯТКУНАНДА سرايت کننده ниг. сироятӣ.

СИРОЯТНОПАЗИР سرايت ناپذير таъсирнопазир.

СИРПИЁЗ سيرپياز сир, пиёзи сир.

СИРПӢШӢ سرپوشى роз нигоҳ доштан, сир пинҳон кардан.

СИРР a. سر ниг. сир I; сирри давлатӣ, сирри ҳарбӣ.

СИРРАН a. سرّاً ба таври махфӣ, пинҳонӣ.

СИРРӢ سرى пинҳонӣ, махфӣ.

СИРФ a. صرف 1. холис, соф: **шароби сирф**. 2. тамоман, бакуллӣ; маҳз; **сирф ғалат** тамоман ғалат.

СИРФАН a. صرفاً тамоман, куллан.

СИРФОШКУНАНДА سرفاشکننده касе ё чизе, ки сабаби ифшои роз мешавад, сир ошкоркунанда.

СИСАНБАР ю. سينبر гиёҳе монанди наъно дорои баргҳои хушбӯй, гулҳояш сафеди моил ба сурхӣ, тухмҳояш монанди тухми райҳон.

СИСОЛА سي ساله он ки сӣ сол дорад; он чи аз пайдоишаш сӣ сол гузаштааст.

СИСОЛАГӢ سي سالگي сисола шудан, сӣ солро пур кардан: **дар синни сисолагӣ**.

СИСТЕМА ю. سيستمه 1. тартиби муайяни дар ҷобачогузорӣ ва алоқаи ҷузъҳои чизе; **ба система даровардан** ба як тартиби муайян даровардан. 2. тартиб, низом, соҳт, тарзи идора кардан, соҳти ҷамъиятӣ, шакли тартиботи ҷамъиятӣ; **системаи буржуазӣ, системаи кӯҳна, системаи нав**. 3. маҷмӯи муассисаҳое, ки аз ҷиҳати созмонӣ дар як воҳид – иттиҳодия ҷамъ омадаанд: **системаи маориф, системаи савдо**. 4. ягонагӣ ва бо ҳам вобастагии ҷузъҳои аз рӯи қонуни муайян ҷойгирифта ва бо ҳам мутақобилан алоқаманд; **системаи асаб, системаи даврии унсурҳо дар химия, системаи офтобӣ**. 5. соҳти техникаӣ, соза.

СИСТЕРНА лот. سستيرنه 1. зарфи бузурги оҳанӣ, ки дар он моеъро нигоҳ медоранд; маҳзан. 2. мошини маҳзандор ё вагон барои кашонидаани моеъ.

СИСТЕМАТИКӢ سيستماتيكي 1. аз рӯи система – қоида ва тартиби муайян. 2. ба таври доимӣ, доимо такроршаванда, истимрорӣ.

СИТ a. صيت кит. 1. овоз, садо, савт. 2. овоза, шӯҳрат.

СИТАБР سطربر//ستبر кит. ғафс, фарбеҳ, калон; бақувват: **абри ситабр, бабри ситабр**.

СИТАБРӢ ستبرى ғафсӣ, қулуфтӣ; андозаи қулуфтӣ ва ғафсӣ.

СИТАД سداد: доду ситад доду гирифт, муомилаи тичоратӣ, тичорат.

СИТИДАН ستيدن ниг. ситондан.

СИТАМ ستم зулм, ҷабру ҷафо, бедодгарӣ, ноинсофӣ дар ҳаққи касе.

СИТАМАНДЕШ ستم انديش он ки дар пайи зулму

ситам кардан аст, зулмандеш, бадандеш, мар- думозор, чафопеша.	СИТЕЗАРОӢ ستيزه رائي хусуматандешӣ; якравӣ, инодкорӣ.
СИТАМГАР//СИТАМГОР ستمگر//ستمгари солим, чабркунанда, бедодгар.	СИТЕЗАРӢ(Ӣ) ستيزه رو(ي) ситезакор, якрав; гачир, бадхулк.
СИТАМГАРӢ ستمگري зулм, бедодгарӣ.	СИТЕЗАЧӢ(Ӣ) ستيز جو(ي) он ки шуғлаш чангу хусумат бошад.
СИТАМГОР(А) ستمگار(ه) ситамкунанда, мардум- озор, солим.	СИТЕЗИДАН ستيزيدان 1. чангу чидол кардан. 2. якраҳагӣ кардан, нофармонӣ кардан.
СИТАМГОРӢ//СИТАМГАРӢ ستمگاري//ستمگري золимӣ, чаврпешагӣ, беадолатӣ, бераҳмӣ.	СИТЕМ ستم кит. 1. рим, мадда, фасоди чароҳат. 2. газак кардани чароҳат.
СИТАМДИДА ستمديده ситамкашида, касе, ки ба ӯ зулму чабр шуда бошад, мазлум.	СИТЕР ستير миқёси вазн, чилики ман, ки дар ҳар чо ҳар хел буд.
СИТАМЗАДА ستم زده ниг. ситамдида.	СИТЕҲИДАН ستيهيدان ниг. ситезидан.
СИТАМКАДА ستم كده киноя аз дунё.	сито ستا асоси замони ҳозира аз ситудан//сутудан.
СИТАМКАШ ستم كش он ки ба зулму ситам ги- рифтор шудааст, ситамдида, чафокашида.	СИТО ستا ситоиш, мадҳу сано.
СИТАМКАШИДА ستم كشيده зулмдида, чафока- шида, ситамрасида.	СИТО(Ӣ) ستاي//ستا 1. мус. яке аз лаҳнҳои мусиқӣ. 2. мус. номи созе ҳамчун танбӯр, сетор.
СИТАМКОР ستم كار ниг. ситамгар.	СИТОҒ ستاغ аспе, ки ҳанӯз зин надидааст, той, курраи асп.
СИТАМКОРӢ ستم گاري ниг. ситамгарӣ.	СИТОҒКУРРА ستاغ كره ниг. ситоғ.
СИТАМПЕША ستم پيشه ниг. ситамгар.	СИТОД ستاد 1. маркази фармондеҳии артиш ё ягон воҳиди низомӣ, ки таҳияи нақшаҳои амалиёт дар замони озоишта ва чанг, ҳамчунин назорати иҷроӣ онҳо ба зиммаи ӯст. 2. маркази амалиёт дар ҳолатҳои фавқулода.
СИТАМПЕШАГӢ ستم پيشگي чафопешагӣ, ситам- гарӣ, озордиҳӣ.	СИТОДАН ستادن ниг. истодан.
СИТАМРАСИДА ستم رسیده ниг. ситамдида.	СИТОЗАН ستازن сеторнавоз, навозандаи сетор.
СИТАНБА ستنه 1. қавӣ ва калонҷусса. 2. қарехманзар, зишт, хунуқшакл, бадафт.	СИТОИДАН ستايدان ниг. ситудан.
СИТЕҒ ستیغ 1. кит. рост; боло. 2. қуллаи кӯҳ.	СИТОИШ ستايش 1. мадҳ, сано. 2. тавсиф, таъриф; ситоиш кардан сутудан, хубии касеро гуфтан, таъриф кардан.
СИТЕЗ ستيز 1. чанг, чидол, хусумат. 2. инод, саркашӣ, носозгорӣ, якраҳагӣ, бо қасди касе қоре кардан, ҳашму ғазаб (ба ин маънӣ беиш- тар дар шакли ситеза қор фармуда мешавад).	СИТОИШГАР ستايش گر ниг. ситоишкор.
СИТЕЗА ستيزه ниг. ситез; ситеза кардан муқобилият кардан, чангу чидол кардан, инод варзидан; бо ҳудодода ситеза макун, ки худододаро Худо додаст (зарб.).	СИТОИШГОҲ ستايش گاه адш. гурезгоҳи қасида, гузариш аз тасвири умумӣ (ташбиб) ба мадҳ.
СИТЕЗАНДА ستيزنده ниг. ситезаҷӯ(ӣ).	СИТОИШКОР ستايش كار ситоишкунанда, таъри- фу тавсифкунанда, мадҳгӯӣ.
СИТЕЗАКОР ستيزه كار инодкор, якраҳа, сите- занда; чангара.	СИТОИШСАРО ستايش سرا саноҳон, таърифку- нанда, вассоф.
СИТЕЗАКОРӢ ستيزه گاري 1. чангу хусумат. 2. носозгорӣ, муҳолифат варзидан. 3. ситам, таадӣ.	СИТОК ستاك навда, нарт, шохи наврустаи да-

СИТ

рахт ва ток.

СИТОМ ستام кхн. лаҷоми асп.**СИТОН** ستان кит. рӯболо хобида, ба пӯшт хобида; *мубоқ.* **нигун.****СИТОНА** ستانه шакли дигари **остона.****СИТОНАНДА** ستاننده 1. сифати феълӣи замони ҳозира аз **ситондан.** 2. гиранда.**СИТОН(И)ДАН** ستانیدن//ستانیدن 1. гирифтан, ба зӯр гирифтан, кашида гирифтан. 2. рӯёндан (қарзро), ба даст даровардан.**СИТОНИШ** ستانش 1. *ниг.* **ситонидан** 1, 2. 2. ба даст даровардан, тасарруф кардан.**СИТОПЛАЗМА** ю. سيتاپلازمه зоол. як қисми протоплазми бофтаи ҳайвонот ва растанӣ, ки ба ҳастаи он дохил намешавад.**СИТОРА** I ستاره 1. чирми осмоние, ки дар осмон шабона чун нуқтаи дурахшоне дида мешавад, кавкаб; ахтар; **ситораи думдор** чирми осмоние, ки дар пасаш дунболаи туманмонанде дорад, **ситораи корвонкуш** ситораи хурмузд, ки нисфи шаб дар ҷои ноҳид – ситораи саҳарӣ баромада корвонро ба иштибоҳ меандозад. 2. шакли парадори ситорамонанд; **ситораи панҷгӯша**; «**Ситораи сурх**» яке аз орден – нишонҳои олии ҳарбии собиқ шӯравӣ. 3. *мач.* шахси мумтоз дар соҳае (*беиштар дар соҳаи илм ва санъат*); **ситораи илм**, **ситораи олами санъат**; **ситораи раҳнамо** а) ситораи кутбӣ; б) *мач.* роҳбар, пешрав; аз **ситора афзун** (зиёд) **будан** хеле зиёд будан, бешумор будан; **ситора шумурдан** киноя аз шабҳо бедор будан, беҳоб будан, шабзиндадорӣ кардан; **ситорааш гарм** одами дӯстрӯ, дилчасп, он ки дар бинанда ҳусни таваҷҷӯҳ бармеангезад; **ситораи касе бо касе рост** (*хуш*) **наомадан** тавофуқ надоштан, созгор набудан, писанд нашудан.**СИТОР(А) II** ستار(ه) кит. парда, чодир.**СИТОРАБОР** ستاره‌بار кит. 1. афтиши ситораҳо. 2. *мач.* ашқрез, гирён.**СИТОРАВОР** ستاره‌وار монанди ситора; дуррашон, тобон.**СИТОРАГАРМ** ستاره‌گرم дилкаш, ҷалбқунанда, ҷозибадор (одам), мафтқунанда.**СИТОРАГАРМӢ** ستاره‌گرמי дилкашӣ, мафтқунандагӣ.**СИТОРАЗОР** ستاره‌زار пурситора: **осмони ситоразор.****СИТОРАМОНАНД** ستاره‌مانند ба ситора монанд, мисли ситора.**СИТОРАСИПОҲ** ستاره‌سپاه фаровонсипоҳ, серлашкар, дорои лашкари бешумор.**СИТОРАСӢХТА** ستاره‌سوخته бадбахт, бадтолеъ.**СИТОРАТӢДА** ستاره‌توده ситоразор, пур аз ситора.**СИТОРАХУНУК** ستاره‌خنک дилнокаш, безеб, *муқоб.* **ситорагарм.****СИТОРАШАКЛ** ستاره‌شکل ба шакли ситора, монанди ситора.**СИТОРАШИНОС** ستاره‌شناس донишманди илми ҳайат, мунаҷҷим, ахтаршинос.**СИТОРАШИНОСӢ** ستاره‌شناسي 1. илми ахтаршиносӣ, илми нучум. 2. илми аҳкоми нучум.**СИТОРАШУМОР** ستاره‌شمار *ниг.* **ситорашинос.****СИТОРАШУМОРӢ** ستاره‌شماری 1. машғулӣ бо илми ҳайат; шумурдан ва ҳисоб кардани ситораҳо. 2. бедорхобӣ, шабзиндадорӣ.**СИТР** а. ستر кит. 1. парда. 2. шарму ҳаё; **ситри исмат** киноя аз ифғат, покдоманӣ.**СИТВУС** ستوس биол. дарахт ва буттаи мевадор аз навъи лиму, афлесун ва ғ.**СИТРУС** سیتروس биол. дарахт ва буттаи мевагии гармсёр аз қабила афлесун, лиму ва ғ.**СИТРУСӢ** سترسی мансуб ба **ситрус**: **меваи ситрусӣ.****СИТРУСПАРВАР** سترس‌پرور парваришқунандаи ситрус.**СИТРУСПАРВАРӢ** سترس‌پروری парвариши ситрус: **соҳаи ситруспарварӣ.****СИТУДА//СУТУДА** ستوده 1. мадҳ кардашуда, таъриф кардашуда. 2. писандида.**СИТУДАМАОШ** ستوده‌معاش писандидарафтор, хушмуомила.**СИТУДАН** ستودن таъриф кардан, мадҳ намудан, ситоиш кардан.**СИТУДАХИСОЛ** ستوده‌خصال он ки дорои хислатҳои писандида аст.

СИТУРГ سترگ *ниг.* сутург.

СИТУРДАН//СУТУРДАН ستردن 1. тарошидан, пок ва тоза кардан (дар бораи мӯй, риш ва ғ.). 2. тоза кардан, пок кардан (*мас., қашав кардани асп*).

СИФАТ *а.* صفت 1. хусусияти аз дигарҳо фарқкунандаи касе ё чизе, бартарӣ, дараҷаи бақроии чизе, чигунагӣ; **ба сифати...** ҳамчун, ба монанди... 2. хосият, хислат, кайфият, хусусият; **сифат кардан** *чизе, касеро* тавсиф кардан касеро, чизеро. 3. *зби.* ҳиссаи нутқ, ки чигунагӣ, хусусият ва мансубияти ашъро ифода мекунад.

СИФАТАН *а.* صفتاً аз ҷиҳати сифат: **сифатан** беҳтар шудани коре.

СИФАТӢ صفتي *мансуб ба сифат*; оид ба сифат: таҳлили сифатӣ.

СИФАТНОК سفتناк *дорои хосият ва кайфияти хуб, беҳтар.*

СИФЛА *а.* سفله *пастфитрат, ноодам, нокас, дун.*

СИФЛАГӢ سفلگي *нокаси, пастфитратӣ, дунӣ.*

СИФЛАПАРВАР سفلهپرور *он ки ё он чи нокасонро мебарорад; гардуни сифлапарвар.*

СИФЛАТАБӢ سفله طبع *пасттабиат, бадсиришт; дунҳиммат: ҳасис.*

СИФЛӢ *а.* سفلي *кит.* *пастӣ; поинӣ, олами сифлӣ; муқоб.* улвӣ.

СИФОТ *а.* صفات *ҷ.* сифат; сифатҳо.

СИФР I *а.* صفر 1. холӣ; ҳеч. 2. аломатест дар ҳисоб, ки ба танҳои қимат надорад, аломати ҳечӣ.

СИФР II *а.* سفر 1. китоб; китоби мӯътабар; китоби муқаддас. 2. чилд, пора ва қисми муайяни китоб; қисме аз қисмҳои Таврот: **сифри таквин, сифри тасния** ва ғ.

СИФРВОР صفروار *сифрмонанд, холӣ, тихӣ, ҳеч.*

СИХ I *сиҳ* 1. мили борики оҳанин нӯгтез, мили оҳанин, ки парчаҳои гӯштро ба он гузаронда дар оташ кабоб мекунад; **на сиҳ сӯзад, на кабоб** (*зарб.*); **сиҳи тилло** тилло, ки онро гудохта ба қолиби новамонанд рехта ба шакли мила дароварда бошанд, ки инро шимш меноманд; **ба сиҳ задан** гӯштро барои кабобкунӣ ба мила гузаронидан; **сиҳ кардани гӯш** гӯши худро сиҳ барин рост кардани чорпоён;

мутаваҷҷеҳ кардани гӯш барои беҳтар шунидани садое; **сиҳ шудан** а) сиҳ барин рост хестани мӯй (*аз хаши, тарс ва ғ.*); б) барои нағз шунидани гуфтаи касе бо диққат гӯш фаро додан. 2. дандонаҳон тези борик (*мас., дар сиҳмола*); **сиҳ задан** хала зада дард кардани узве; **сиҳ мондан** а) хайрон шудан; б) раҳ – раҳ шудан, торҳо пайдо кардан.

СИХ II *сиҳ* 1. чубчаи майдаи нӯгтез. 2. асбоби дастбофӣ. 3. сиҳчаҳои оҳанин барои бастанӣ мӯи сар. 4. сиҳи нӯгтез барои сайди паранда.

СИХГӢШ سيخ گوش *мач.* тезшунав, зудшунав.

СИХКАБОБ سيخ كباب *гӯшти ба сиҳ кашида дар оташ пухташуда, кабоби сиҳпаз.*

СИХКАБОБПАЗ سيخ كباب پز *шашликпаз, он ки кабоби сиҳӣ мепазад.*

СИХМОЛА سيخماله *молаи дандонаҳояш оҳанин.*

СИХМОЛАКУНӢ سيخماله كني *кишов.* баъди ҷуфтронӣ пӯшондани тухмӣ ва ҳамвор кардани кишт.

СИХМОЛАРОНӢ سيخماله راني *ниг.* **сиҳмолакунӣ.**

СИХПАР سيخپار *парандаи акнун болу пар бароварда истода; сиҳпар шудан* нав болупар баровардан.

СИХРОҲА سيخراهه *пайраҳаи борик.*

СИХРӢДА سيخروده *анат.* рӯдаи ғафс.

СИХЧА سيخچه *сиҳи майда, сиҳи калта, сиҳи хурд; сиҳча зада баромадани мӯй* нав неш зада баромадани муй.

СИҲАТ صحت 1. тандурустӣ саломатӣ. 2. тандуруст, саломат; **сиҳату саломат** тандуруст ва баофӣ; **сиҳат ёфтан (шудан)** тандуруст шудан, аз беморӣ шифо ёфтан.

СИҲАТБАХШ صحت بخش *он ки ва ё он чи дармон мебахшад.*

СИҲАТӢБАНДА صحت يابنده *он ки ва ё он чи сиҳат меёбад.*

СИҲАТӢБӢ صحت يابي *шифо ёфтан, сиҳат шудан.*

СИҲАТӢ صحتي *саломатӣ, тандурустӣ.*

СИҲАТКУНАНДА صحت كننده *ниг.* **сиҳатбахш.**

СИҲАТШАВАНДА صحت شونده *ниг.* **сиҳатёбанда.**

СИҲАТШАВӢ صحت شوي *шифоёбӣ, тандуруст*

СИҲ

шудан.

СИҲҲАТ *а.* صحت *ниг.* сиҳат.СИҲИҚАД *с.* سهی قد *кит.* соҳибӣ қомати баланди зебо.СИҲИСАРВ *с.* سهی سرو *ниг.* сиҳиқад.СИҲӢ//САҲӢ *а.* صحی *кит.* рост, баланд, ростқомат; *сарви сиҳӣ* сарви рости баланд.СИҲОМ *а.* سهام *ҷ.* сахм.СИҶИЛ *с.* سجل *кхн.* санади расмӣ, ҳукми қозӣ; *хати сиҷил* хати расмӣ дар бораи бар-
тарафшавии мурофияе.СИҶН *а.* سجن *кит.* зиндон, маҳбас.СИҶОМ *с.* شوم *шумораи тартибӣ аз сӣ.*СИҶОМИН *с.* سيومين *ниг.* сином.СИҶОҶОЛ *т.* سيورغال *таър.* замини аз тарафи
подшоҳон ба қасони алоҳида бахшидашудаи
озод аз хироч.СИҶР *а.* سير 1. *ҷ.* сират. 2. шарҳи ҳол ва сифоти
гузаштагон (*беитар авлиъ*).СИЯҲ *с.* سیه *ниг.* сиёҳ.СИЯҲАК *с.* سيهک *ниг.* сиёҳак.СИЯҲБАХТ *с.* سیه بخت *ниг.* сиёҳбахт.СИЯҲБОДОМ *с.* سیه بادام *чашмони бодомшакли*
*сиёҳ.*СИЯҲГИЛЕМ *с.* سیه گلیم *ниг.* сиёҳгилем.СИЯҲГӢШ *с.* سیه گوش *ниг.* сиёҳгӯш.СИЯҲДИЛ *с.* سیه دل *ниг.* сиёҳдил.СИЯҲДИЛӢ *с.* سیه دلی *ниг.* сиёҳдилӣ.СИЯҲӢ *с.* سهی *ниг.* сиёҳӣ.СИЯҲКОМ *с.* سیه کام *бадбахт, бебахт, бето-*
*леъ, бетавфиқ.*СИЯҲКОМӢ *с.* سیه کامی *бадбахтӣ, бетолеъгӣ.*СИЯҲКОР *с.* سیه کار *ниг.* сиёҳкор; *бадкор, фосиқ,*
*бадтинат; золим.*СИЯҲКОРӢ *с.* سیه کاری *ниг.* сиёҳкорӣ.СИЯҲКОСА *с.* سیه کاسه *ниг.* сиёҳкоса.СИЯҲКӢШ *с.* سیه کوش *бадхоҳ, бадкор, чинояткор.*СИЯҲМАСТ *с.* سیه مست *масти аласт, масту*
*мадхуш.*СИЯҲНОМ *с.* سیه نام *ниг.* сиёҳном.СИЯҲНОМА *с.* سیه نامه *ниг.* сиёҳнома.СИЯҲНОМӢ *с.* سیه نامی *ниг.* сиёҳномӣ.СИЯҲОЛУ *с.* سیه آلو *олуи сиёҳ.*СИЯҲПИСТОН *с.* سیه پستان *кит.* зане, ки
кӯдаконаш дар тифлӣ мемиранд.СИЯҲПӢШ *с.* سیه پوش *ниг.* сиёҳпӯш.СИЯҲРАНГ *с.* سیه رنگ *ниг.* сиёҳранг.СИЯҲРИШ *с.* سیه ریش *ниг.* сиёҳриш.СИЯҲРӢЗ *с.* سیه روز *ниг.* сиёҳрӯз.СИЯҲРӢЗГОР *с.* سیه روزگار *ниг.* сиёҳрӯзгор.СИЯҲРӢЗӢ *с.* سیه روزی *ниг.* сиёҳрӯзӣ.СИЯҲРӢ(Ӣ) *с.* سیه رو(ی) *ниг.* сиёҳрӯӣ.СИЯҲСАР *с.* سیه سر *ниг.* сиёҳсар.СИЯҲСИТОРА *с.* سیه ستاره *бадбахт, бетолеъ.*СИЯҲТОБ *с.* سیه تاب *ниг.* сиёҳтоб.СИЯҲФОМ *с.* سیه فام *ниг.* сиёҳфом.СИЯҲХОК *с.* سیه خاک *ниг.* сиёҳхок.СИЯҲЧАРДА *с.* سیه چرده *ниг.* сиёҳчарда.СИЯҲЧАШМ *с.* سیه چشم *ниг.* сиёҳчашм.СИЯҲЧЕҲРА *с.* سیه چهره *ниг.* сиёҳчеҳра.СИЯҲЧОЛ *с.* سیه چال 1. *чоҳи торик; зиндони чоҳ-*
монанди торик. 2. маҷ. лойи бисёр сиёҳ,
*сияҳлой.*СИЯҲЧОМА *с.* سیه جامه 1. *дорои чомаи сиёҳ, он ки*
чомаи сиёҳ пӯшидааст. 2. кит., маҷ. азодор,
*мотамгирифта.*СӢ *с.* سی *адад, се қарат даҳ, 30.*СКАФАНДР *фр.* سفندر *либоси махсуси ғав-*
*восон ва кайҳоннавардон.*СКЕПТИТСИЗМ *ю.* سکیپتتسیم *фалс.* равияи
фалсафӣ, ки ҳама гуна имконияти дарк ва да-
рёфти воқеияти обективиро инкор мекунад.

СКИПИДАР *р.* سکيپدر моеи тундбӯе, ки аз тақтири самғи дарахтони сӯзанбарг ҳосил мешавад.

СКЛЕРОЗ *ю.* سکليراز *тиб.* беморие, ки аз иллатёбии (сахтшавии) бофтаи баъзе узвҳо пайдо мешавад.

СКРИПКА *р.* سکريپکه *мус.* навъе аз ғиччак.

СЛАВЯНИЙ *слов.* мансуб ба славянҳо: забонҳои славянӣ.

СЛАВЯНШИНОС *слов.* мутахассиси забоншинос, ки забонҳои славяниро меомӯзад ва таҳқиқ мекунад.

СЛАВЯНШИНОСӢ *слов.* илме, ки забонҳои славяниро меомӯзад.

СЛОВАКӢ *слов.* мансуб ба словакҳо.

СМЕТА *ниг.* баровард, харҷнома.

СНАЙПЕР *англ.* тирандози мохир, нишонзан, ҳадафгир.

СОАТ *а.* 1. асбоб барои паймоиши вақт дар тӯли як шабонарӯз, вақтсанҷ: **соати бағалӣ**, **соати деворӣ**, **соати дастӣ**, **соати обӣ**, **соати регӣ** *ва ғ.* 2. миқёси замон, як ҷузъ аз бисту чор ҷузъи як шабонарӯз, ки 60 дақиқа аст; **соат ба соат** ҳар дам, ҳар замон, дам ба дам; **ҳамон соат** ҳамон дам, дарҳол.

СОАТБАЙӢ *аз* ҳисоби ҳар соати коре; **музди соатбайӢ** музде, ки ба ҳар соати коре пардохта мешавад.

СОАТКИСА *кисаи* хурди бағалӣ дар либос барои нигоҳ доштани соат.

СОАТСОЗ *устои* созандаи соат ва таъмиркунандаи он.

СОАТСОЗӢ *амал* ва шӯғли соатсоз.

СОБИҚ *а.* 1. гузашта, пешина, пештара. 2. дар замони пеш, дар гузашта.

СОБИҚА *а.* гузашта, рӯйдода, воқеъшуда; пештара; **одати собиқа** одати пештара; **собиқа надоштан** дар собиқ (гузашта) маъмул ва ҷорӣ набудан.

СОБИҚАН *а.* дар собиқ, пеш, дар гузашта.

СОБИҚУЗЗИКР *а.* зикрёфта пеш аз чизе, дар гузашта зикршуда.

СОБИР *а.* صابر сабркунанда, батоқат, бобардошт, шикебо.

СОБИРӢ *сабру* тоқат, шикебой.

СОБИРОНА *аз* рӯи сабру тоқат, батоқат.

СОБИТ *а.* 1. устувор, маҳкам, мустаҳкам, пойдор. 2. барқароршуда, исботёфта; **собит будан** а) аниқ маълум будан; б) пойдор будан, барқарор истодан. 3. *муч.* ситора ва ё чирми осмоние, ки беҳаракат аст. *мук.* **сайёра**; **собит кардан (намудан)** чизеро ба санад ва далелҳо тайид кардан, ба субут расонидан; **собит шу-дан** исбот ёфтан.

СОБИТАЗМ *он* ки дар азви худ устувор бошад.

СОБИТҚАДАМ *пойдор*, матин, устувор (касе дар коре ё фикре).

СОБИТҚАДАМӢ *устуворӣ*, пойдорӣ, матонат (*дар иҷрои коре*).

СОБИТҚАДАМОНА *бо* пойдорӣ, бо устуворӣ

СОБИТРОӢ *он*, ки дар ақидаи худ побарҷост.

СОБОТ *бинои* тарафи пешинаш кушода; ҷои болопӯшидаи чор сӯяш кушода.

СОБОТНОК *дорои* собот, пешайвондор.

СОБУН *ю.* صابون ҷисми сахте, ки аз ҷарбу ва ишқорҳои гуногун тайёр карда бо он дастурӯ ва либос мешӯянд; **собуни алқундӣ** боқимондаи собуни истеъмол шуда; **собуни муш-кин** собуни атр; **бо собуни касе ҷомашӯӣ кардан** а) кореро бо дасти (воситаи) касе иҷро кардан; б) бо касе сару кор доштан.

СОБУНАК *ниг.* бӯғма II.

СОБУНГАР *ниг.* собунпаз.

СОБУНГАРӢ *ниг.* собунпазӣ.

СОБУНПАЗ *он* ки собун истеҳсол мекунад.

СОБУНПАЗӢ *амал* ва шӯғли собунпаз. 2. ҷое ё муассисае, ки дар он ҷо собун истеҳсол карда мешавад.

СОБУНПАЗХОНА *биное*, ки дар он собун пазанд.

СОБ

СОБУНШӢӢ صابونشوئي: собуншӢӢ кардан бо собун шустан.

СОБУТА صابوته//سابوته зани пир, пиразан.

СОВ ساو филизмайдае, ки дар натиҷаи совидани оҳан бо суҳон пайдо мешавад, оҳансов.

СОВ(А) ساوه//ساوه холис (дар бораи тилло); тиллои реза–реза.

СОВАРӢ ساوري тӯхфа, ато, инъом, ҳада.

СОВЕТӢ ساويتي кҳн., ниг. шӯравӣ.

СОВИДАН ساويدن ниг. соидан, судан.

СОВЛИҚ ت. ساولق гуфт. гӯсфанди мода, меш.

СОВХОЗ ساوخاز кҳн. хоҷагии шӯравӣ–муассисаи сотсиалистии давлатӣ дар кишоварзӣ.

СОҒ ساغ гуфт. солим, саломат, тандуруст.

СОҒАР ساغر зарфи шаробнушӣ, пиёла, қадах.

СОҒАРКАШ ساغرکش он ки май ба соғар мерезад.

СОҒАРКАШӢ ساغرکشی майхӯрӣ, майкашӣ.

СОҒУ ساغو 1. зарфи чӯбин барои гирифтани об, лабаниёт ва ғ. 2. ченаки ҳаҷм: **як соғу орд** даҳ соғу чой.

СОҒУТАРОШ ساغوتراش он ки аз чӯб соғу месозад.

СОҒУТАРОШӢ ساغوتراشي кор ва амали соғутарош.

СОД صاد номи ҳарфи ҳабдаҳуми алифбои араби-асоси тоҷикӣ, ки дар ҳисоби абҷад ба адади 90 баробар аст.

СОДА I صاده хим. моддаи сафедаи ишқордор.

СОДА II صاده 1. бенақшу нигор, беориши зиёдатӣ, соф; ғайримураккаб, одӣ. 2. бетакаллуф, бедабдаба, одӣ; муқаррарӣ. 3. покдил, покгинат; муқоб. **ҳилағар**. 4. маҷ. нодон, гӯл, содалавҳ, камақл, зудбовар. 5. маҷ. ҷавони ришу мӯйлаб набароварда, бериш; **ҷумлаи сода зби**. ҷумлаи ғайримураккаб; **сода кардан** осон кардан; сахл гардонидан.

СОДАГӢ سادگي 1. одигӣ, бетакаллуфӣ. 2. содадилӣ, нофаҳмӣ, гӯлӣ; **содагӣ кардан** содалавҳона рафтор кардан, нодонӣ кардан.

СОДАДИЛ سادهدل ниг. сода 3, 4.

СОДАДИЛӢ سادهدلي 1. покдилӣ, софгинатӣ. 2. нодонӣ, гӯлӣ.

СОДАДИЛОНА سادهدلانه 1. аз рӯи покдилӣ ва софгинатӣ. 2. аз рӯи нодонӣ ва зудбоварӣ.

СОДАЗАНАХ سادەزنخ кит. ҷавоне, ки ҳанӯз ришу мӯйлаб набаровардаст.

СОДАИЗОР سادەعذار 1. содарӯӣ, софрӯӣ. 2. маҷ. зебо.

СОДАИЗОРӢ سادەعذارى 1. содарӯӣ, тозарӯӣ, софрӯӣ. 2. маҷ. хушрӯӣ.

СОДАЛАВХ سادە لوح киноя аз содадил, нодон, гӯл.

СОДАЛАВХӢ سادە لوحى содадилӣ; гӯлӣ.

СОДАЛАВХОНА سادە لوحانه ниг. содадилона.

СОДАНАВИСӢ سادەنويسى фикри худро бе ороиши печдарпечи лафзӣ соф ва фаҳмо ба қалам овардан.

СОДАРАФТОР سادەرفتار 1. он ки холисона муносибат мекунад, беғараз. 2. бефикр, камақл.

СОДАРАФТОРӢ سادە رفتارى исми амал аз содарафтор.

СОДАРӢ(Ӣ) سادەرو(ي) кит., маҷ. зебо, хушрӯӣ.

СОДАРӢӢ سادە روئي зебӣ, хушрӯӣ.

СОДИҚ ا. صادق 1. ростгӯӣ, росткор; самимӣ, вафодор; дӯсти содиқ, субҳи содиқ сапедаи сахарӣ.

СОДИҚҚАВЛ صادق قول ростгӯӣ; ба гуфтаи худ устувор.

СОДИҚОНА سادقانه аз рӯи ростию дурустӣ, вафодорона, бо садоқат, бо самимият.

СОДИҚУЛҚАВЛ ا. صادق القول ростгӯӣ, ростгуфтор, мӯътамад, ростқавл.

СОДИР ا. صادر 1. берун бароянда, берунраванда; муқоб. **ворид**. 2. баромада, рӯйдода, воқеъгардида; **содир шудан** а) рӯӣ додан, воқеъ гардидан, ба амал омадан; б) баромадан.

СОДИРА ا. صادره муаннаси **содир**; номаи берунраванда; муқоб. **ворид**.

СОДИРКУНАНДА صادرکننده кишваре, ки амвол ё дигар дороии худро ба кишварҳои дигар содир мекунад: **созмони кишварҳои содиркунан-**

даи нафт.

СОДИРОТ *а.* صادرات молҳое, ки аз мамлакате ба мамлакати дигар ирсол мешавад.

СОДИРОТӢ صادراتи содиршуда, содиршаванда; амволи содиротӣ.

СОДОТ *а.* سادات *ҷ.* сайид.

СОЗ ساز 1. асоси замони ҳозира аз сохтан; асбоб, анҷом; об чиҳоз, сомон созу барг асбобу анҷом, лавозимот, созу барги чанг аслиҳа ва лавозимоти чанг. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои кунанда, созанда: соатсоз, роҳсоз.

СОЗ I ساز мус. 1. номи умумии асбобҳои торӣ (танбӯр, дутор ва ғ.). 2. умуман асбоби мусикӣ. 3. оҳанг, наво; созу овоз, созу суруд навохтан ва сурудан; ба сози касе рақсидан маҷ. ба гуфтаи касе кӯркӯрона тобеъ шуда коре кардан, беирода будан.

СОЗ II ساز 1. тайёр, омода. 2. муносиб, мувофиқ, хуб; соз будан мувофиқ будан, мусоид будан; соз кардан (намудан) а) тайёр кардан, омода намудан; б) ба тартиб даровардан, мувофиқ гардонидан (чизеро бо чизе); ҷӯр кардан; в) кореро чусту чолок ва нағз ба ҷо овардан; г) боб кардан; кореро хеле мохирона ба ҷо овардан; д) подоши кори бади касеро додан, адаби касеро додан.

СОЗАНДА I سازنده он ки чизеро сохтааст ё месозад, биноқунанда, эҷодгар.

СОЗАНДА II سازنده сознавоз, мусикинавоз; созандаву бозанда навозанда ва рақсанда.

СОЗАНДАГӢ سازندگی амали созанда I, II.

СОЗАНДАКОР سازنده карсоз, таҷрибакор.

СОЗВАР سازور сохта ва омода, ба тартиб овардашуда; созгор, мувофиқ.

СОЗВОР سازوار ниг. созгор.

СОЗВОРӢ سازواری ниг. созгорӣ.

СОЗГОР سازگار муносиб, мувофиқ, боб; созгор омадан мувофиқ будан, боб будан.

СОЗГОРӢ سازگاری созиш, мувофиқат, боб будан.

СОЗИДАН سازیدن тайёр кардан, фароҳам овардан; сохтан.

СОЗИШ سازش 1. исми феълӣ аз сохтан. 2. муросо. 3. мувофиқат, дар бораи коре ба як қарор омадан; созиш кардан мувосо кардан, мувофиқат кардан, дар бораи масъалае ба як фикр (қарор) омадан.

СОЗИШГАР سازشگر ниг. созишкор.

СОЗИШГАРӢ سازشگری ниг. созишкорӣ.

СОЗИШГАРОНА سازشگرانه ниг. созишкорона.

СОЗИШКОР سازشکار он ки дар коре роҳи муросо ва созишро пеш мегирад, бо роҳи муторикаву мусолиҳа раванда, созишқунанда, мувоқуқунанда.

СОЗИШКОРӢ سازشکاری 1. муросогарӣ. 2. мувофиқат.

СОЗИШКОРОНА سازشکارانه бо роҳи мувосо ва созиш.

СОЗИШКУНӢ سازشکنی ниг. созишкорӣ.

СОЗИШНОМА سازشنامه ҳуҷҷат дар бораи созиш дар масъалае.

СОЗИШНОПАЗИР سازشناپذیر мувофиқанашаванда; ба созиш нарасанда.

СОЗМОН سازمان маҷмӯи дастгоҳ, шӯъба ва кормандони як идора ё як ташкилот, муассиса: Созмони Милали Муттаҳид, созмони ғайридавлатӣ, созмон додан ташкил кардан, таъсис намудан; созмон ёфтан ташкил гардиан, таъсис ёфтан.

СОЗМОНДЕҲ سازمانده تашкилкунанда, таъсисдиҳанда.

СОЗМОНДИҲАНДА سازماندهنده ниг. созмондеҳ.

СОЗМОНДИҲӢ سازماندهی созмон додан, ташкил намудан.

СОЗОНДАН سازاندن феълӣ бавосита аз сохтан; чизеро ба касе фармуда сохтан.

СОЗУ سازو кит. 1. лифи хурмо. 2. ресмони маҳкаме, ки аз лифи хурмо мебофанд.

СОИБ *а.* صائب/صائب кит. рострав, раванда бо роҳи рост, бо ростӣ ба мақсад расанда.

СОИБРАӢӢ صائب‌رایی дурустмулоҳиза, хирадманд.

СОИБРОЙ//СОИБРАӢӢ صائب‌رایی/صائب‌رایی дурустмулоҳиза, дурустфикр, он ки мулоҳизаи дуруст

СОИ

дорад; доно.

СОИБТАДБИР صائب تدبير дурусттадбир; доно, хушёр.

СОИҒ *a.* صايع *кит.* чавҳарӣ; чавоҳирфурӯш; заргар.

СОИД I *a.* صاعد банди даст то оринҷ.

СОИД II *a.* صائد сайёд, шикорчӣ.

СОИД III *a.* ساعد болораванда, суудкунанда.

СОИДАН سائیدن *ниг.* судан.

СОИДСАФЕД ساعدسفید сафедбозу.

СОИК *a.* سائق савкдиханда, ронанда; баранда; тарғибкунанда.

СОИҚА I *a.* صاعقه *кит.* оташак, барқ.

СОИҚА II *a.* ساقه баранда, савкдиханда; сабабгор.

СОИҚАБОР بار صاعقه оташбор; кушанда.

СОИЛ I *a.* سائل//سابل *кит.* 1. суолкунанда, пурсанда. 2. *мач.* садақапурс, гадо.

СОИЛ II *a.* سائل саялонкунанда, равон ва чоришаванда.

СОИЛӢ سائلى гадоӣ, садақапурсӣ.

СОИМ I *a.* صايم *кит.* 1. он ки рӯза гирад, рӯзагир, рӯзадор. 2. яке аз рӯдаҳо, ки пас аз рӯдаи дувоздаҳангӯшта қарор дошта ба он пайваст аст, кӯрруда.

СОИМ II *a.* صائم *кит.* чаранда, алафхӯр.

СОИН *a.* صائن сиёнаткунанда, ниғаҳбоникунанда, нигоҳдоранда.

СОИР I *a.* سائر дигар, боқимондаи гурӯҳе ё чизе; **сайри** ... дигар, боқӣ.

СОИР II *a.* سائر 1. сайркунанда, раванда; **соиру тоир** а) раванда ва парвозкунанда; б) *мач.* махлуқот. 2. *мач.* машхур, шоеъ.

СОИС *a.* سائس 1. идорақунанда. 2. он ки ба ҷазои саҳт (*ҳамчун куштан*) мерасонад, чаббор, ҷаллод.

СОИШ سائش *исми феълӣ* аз **соидан**, судан.

сой ساي *асоси замони ҳозира* аз **соидан**, судан.

СОЙ ساي *зүфт.* 1. наҳр, чуи калон, ҷӯйбор. 2. маҷро, селроҳа, ҷарӣ.

СОКИБ *a.* ساكب резанда; резон, ҷорӣ; **дамъи сокиб** ашки равон.

СОКИН ساكن 1. беҳаракат, начунбанда, ором, сокит. 2. бошанда, иқоматкунанда дар ҷое; **сокини Бухоро**; **сокини хонақоҳ**; **сокин шудан** (*дар ҷое*) ҷой гирифтани, муқимӣ шудан. 3. *кит.* аломати сокин (ـ), ки болои ҳарфҳои ҳамсадои арабӣ гузошта шуда, ҳичоро мебандад.

СОКИНАК ساكنك *кит.* оҳиста, оҳистакак, секинак.

СОКИНРАГ ساكنرگ ором, ром, явош (*дар бораи асп*).

СОКИТ ساكت хомӯш, ором, овоз набароварда, бесадо; **сокит мондан** аз гап боз истодан, гап назадан; **сокит шудан** хомӯш шудан, аз сухан боз истодан, дам фурӯ бастан.

СОКИТӢ ساكتي оромӣ, хомӯшӣ.

СОКИТОНА ساكتانه ба хомӯшӣ, овоз набароварда; оромона.

СОҚҮЛ ساكول *лаҳҷ.* 1. машғул, андармон, саргарм (*бо коре, ё тамошои манзарае*). 2. машғулият, василаи андармонӣ ва саргармӣ; **соқӯл будан** машғул будан, андармон будан.

СОҚ I *a.* ساق аз сари бучул то сари зонуи одам; **соқи по**, **соқи мӯза**.

СОҚ II *a.* ساق *ниг.* **соқа I**.

СОҚА I *a.* ساقه 1. пояи растанӣ (гандум, гул ва ғ.), тана. 2. поя (*мас., пояи чорпо*).

СОҚА II *a.* ساقه *кит.* қисми ақибгарди лашкар, он қисми лашкар, ки аз ақиб қисми асосӣ меояд, ақибгард.

СОҚА III *a.* ساقه *кит.* зонубанди оҳанин.

СОҚИБ *a.* ثاقب равшан, дурахшон.

СОҚИНОМА ساقينامه *адш.* маснавӣ дар васфи май.

СОҚИТ ساقت 1. афтода. 2. бекоршуда, ба ҳисоб гирифтанишаванда; **соқит кардан** бекор кардан, ба ҳисоб нагирифтани; **аз гардан соқит кардан** коре ё масъулияти чизро аз зиммаи худ дур кардан.

СОҚИЯ *а.* ساقیه *ниг.* соқа II.

СОҚӢ *а.* ساقى 1. *кит.* обдеҳ. 2. майкаш, шаробкаш.

СОЛ I سال 1. муддати як бор давр задани Замин ба даври Офтоб, ки 12 моҳи тақвимист ва ба чаҳор фасл тақсим мешавад; **соли нав** оғози соли тақвимӣ, ки одатан ҷашн гирифта мешавад; **соли кабиса** соли пурраи шамсӣ – мелодӣ, ки 366 рӯз буда дар чор сол як бор такрор меёбад, соли кабиса моҳи феврал 29 рӯз мешавад; **сол аз сол** аз як сол то соли дигар; то рафт; **он солҳо** дар он айём, дар он даврон; **солҳои сол** солҳои гузаштаи бисёр, муддати зиёд; **сол (аз) дувоздаҳ моҳ** дар муддати тамоми сол, доимо, ҳамеша; **оши сол** маросиме, ки ба муносибати солгарди аввали мурдаи касе дода мешавад; **сол додан** маросими сари соли вафоти касеро қайд кардан. 2. син, синну сол. 3. сана, таърих: **соли вафот**, **соли таваллуд**, **соли қаҳт(ӣ)**.

СОЛ II سال *ниг.* сал.

СОЛБАНД سالبند *ниг.* солбар.

СОЛБАР سالبر дарахте, ки солдармиён бор меоварад ва як сол бор намеоварад.

СОЛГАРД سالگرد гузашти сол; сари сол; **солгарди ҷашни истиқлол**, 800–умин солгарди таваллуди Мавлоно Ҷалолиддини Балхӣи Румӣ.

СОЛГАРДОНӢ سالگردانى ҳисоби солшумории умри касе аз рӯи ҳисоби бурҷҳо (*даври солишумории ҳайвонот*).

СОЛГАШТ سالگشت *ниг.* солгард.

СОЛҒУТ سالغوت *ниг.* солиғ.

СОЛДИДА سالديده одами миёнасол на ҷавону на пир.

СОЛДОР سال دار *ниг.* солхӯрда.

СОЛЕҲ *а.* صالح *кит.* покдил, покдоман, парҳезгор, нек, некӯкор.

СОЛЕҲОНА صالحانه покдилона, бовичдонона.

СОЛИБ *а.* سالب инкоркунанда, нафйкунанда, мункир.

СОЛИҒ *а.* سالغ таър. андоза даромади ҳарбиёт.

СОЛИЁН ساليان *ҷ.* сол; солҳо, солҳои бисёр.

СОЛИЁНА ساليانе 1. *ниг.* солона. 2. маоше, ки со-

ле як бор пардохта мешавад.

СОЛИК *а.* سالىك *кит.* 1. раванда, роҳрав. 2. пайрави тариқати сӯфия.

СОЛИМ *а.* سالم сихат, саломат, тандуруст; дуруст, беайб; **солим мондан** сихату саломат будан, беайбу нуқсон баромадан (*аз беморӣ ё фалокате*).

СОЛИМАҚЛ سالم عقل он ки дуруст фикр ва муҳокима меронад, он ки фаъолияти аклонияш нуқсе надорад.

СОЛИМАҚЛӢ سالم عقلӣ дурустфикрӣ, ростандешӣ.

СОЛИМАН *а.* سالمًا ба саломатӣ, дар ҳолати тандурустӣ; бе айбу бе офате.

СОЛИМГАРДОНӢ سالم گردانى беҳбудӣ бахшидан, беҳтар кардан: **солимгардонии иқтисод**.

СОЛИМӢ سالمى сихатӣ, тандурустӣ, саломатӣ, дурустӣ, беайбу бенуқсонӣ.

СОЛИМФИКР سالم فكر он ки фикри солим дорад.

СОЛИМФИКРӢ سالم فكرى *ниг.* солимақлӣ.

СОЛИНАВӢ سالنوى мансуб ба соли нав; тӯхфаи солинавӣ.

СОЛИС *а.* ثالث *кит.* шумораи тартибӣ сеюм.

СОЛИСАН *а.* ثالثاً *кит.* сеюм, сеюм ин ки...

СОЛИФ *а.* سالف *кит.* гузашта, пешина, собиқ.

СОЛМАНД سالمند *ниг.* солхӯрда.

СОЛНОМА سالنامه 1. китобчае, ки дар он хулосаи ахбор ва маълумоти яксола қайд ёфтааст. 2. тақвим.

СОЛНОМАНАВИС سالنامه نويس он ки ахбор ва воқеахоро сол ба сол қайд ва сабт мекунад, воқеанигор.

СОЛНОМАНАВИСӢ سالنامه نويسي солнома навиштан, воқеанигорӣ кардан.

СОЛОЗМОӢ سال آزمای корозмуда, таҷрибадор.

СОЛОНА سالانه 1. яксола: **нақшаи солона**, **ҳисоботи солона**. 2. ҳарсола, он чи ҳар сол дода ё гирифта мешавад: **андозаи солона**, **музди солона**.

СОЛОР سالار сардор, бузурги қавм, пешво.

СОЛ

СОЛРӢЗ سالروز *ниг.* солгард.СОЛУ سالو *кхн.* порчаи сафеди тунук, ки барои либоси занона ва дастор ба кор мерафтааст, докаСОЛУК *а.* □□ سالوك *кит.* раванда, мусофир, сайёҳ.СОЛУС سالوس *кит.* 1. риёкор, фиребгар. 2. риё, фиреб.СОЛУСӢ سالوسى *риёкорӣ, фиребгарӣ, маккорӣ.*СОЛХӢРДА سالخورده *солдида, куҳансол, пир.*СОЛХӢРДАГӢ سالخورده گى *пирӣ, куҳансолӣ.*СОЛШУМОРИЙ سالشماری *мизони гузашти солҳо аз як вақти маълум: солшумории мелодӣ, солшумории ҳичрӣ.*СОМ I سام *кхн.* варам, омос, сарсом, барсом.СОМ II سام *воҳиди пули Қирғизистон.*СОМ(М) *а.* سام *кит.* захролуда, олуда бо захр, захрогин.СОМЕА *а.* صامعه 1. шунавой, қувваи шунавой. 2. гӯш.СОМЕХ *а.* صامح *ҷавонмард, сахӣ, саховатманд.*СОМЕЪ *а.* صامع 1. шунаванда, гӯшкунанда. 2. дар баъзе мактабҳои олии талабаи ғайрирасмӣ.СОМИН *а.* ثامن *кит.* шумораи тартибӣ ҳаштум.СОМИТ *а.* صامت 1. хомӯш, соқит. 2. ҳарфи бе ҳаракатСОМӢ I سامى 1. мансуб ба сом; забонҳои сомӣ - гурӯҳи забонҳои ба ҳам наздики халқҳои сокин дар ҷануби ғарбии Осиё ва Шимоли Африқо (*арабӣ, сурӣ, яҳудӣ ва ғ.*).СОМӢ II سامى *оли, олидараҷа, олимпикдор.*

СОМОН سامان 1. тартиб, интизом; ба сомон ба-тартиб, мунтазам, дуруст. 2. молу мулк, дорой асбобу ускуна. 3. макон, маҳал, ҷой; ба сару сомон батартиб, сариштакор, осуда; ба сомон шудан ба назму интизом даромадан, осуда гардидан; бе сару сомон шудан а) назму тартиби худро гум кардан, бесаришта шудан; б) беҳонаю ҷой шудан.

СОМОНА سامانه *итт.* сайти интернетӣ, шабакаи иттилоотии ягон муассиса ё марказ ва ё шахси

воқеӣ.

СОМОНИЁН سامانيان *ҷ.* сомонӣ: давлати Сомониён.СОМОНИӢ I سامانى *мансуб ба Сомониён.*СОМОНИӢ II سامانى *воҳиди пули миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки 1 сомонӣ ба 100 дирам баробар аст.*СОМОНОЛОТ سامان آلات *асбоб, таҷҳизот.*СОМОНСӢЗ سامان سوز *кит.* харобиовар, ҳалокатовар.

СОН I سان 1. даст. 2. ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои ҳамсонӣ: девсон.

СОН II سان 1. тавр, навъ, тарз, ҳел, гуна. 2. монанд, мисл; ба сони... ба монанди..., ин сон ин ҳел, ин тавр; ҷӣ сон чи ҳел, чигуна; як сон як ҳел.

СОН III سان *гуфт.* рони гӯсфанд, гов ва ғ.СОН IV سان *як навъ матоъ, сатини сафед.*СОН V سان *санги фасон, санге, ки бо он корд, шамшер ва ғ. тез мекунад; санг задан сон за-дан қайроқ задан.*СОНАТА *ит.* سائته *мус.* навъе аз асари муסיқавӣ, ки аз се ё чор қисми гуногун ва оҳанг таркиб меёбад.СОНЕТ *ит.* سائيت *адш.* дар назми аврупоӣ шеърӣ 14 мисраие, ки аз ду банди чормисраи ва ду банди семисраи таркиб меёбад.СОНЕЪ *а.* صانع *созанда, бавучудоранда, эҷодгар, офаринанда.*СОНЕҲА *а.* صانحه *кит.* ҳодиса, воқеа.СОНИЯ *а.* ثانیه *шастяки дақиқа.*СОНИЯВӢ ثانیوی *сония ба сония.*СОНИЯГАРД *ثانیه گرد* *дар соат ақрабақ ё оина-ест, ки шумори сонияҳоро нишон медиҳад.*СОНИЯН *а.* ثانیا 1. сонӣ, баъд, баъд аз ин. 2. ду-юм ин ки...СОНИЯСАНЧ *ثانیه سنج* *олоте, соате, ки гузашти вақтро бо сонияҳо нишон медиҳад.*СОНИЯШУМОР *ثانیه شمار* *ниг. сониясанҷ.*СОНӢ *а.* ثانی *баъд, пас, пас аз он; сонитар*

баъдтар, баъди гузашти замоне...

СООТ *а.* ساعات *ҷ.* соат.

сор *сар* збш. 1. пасванд. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои зиёдии чизе дар ҷое: **кӯхсор**, **сангсор**, **чашмасор**. 3. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб, ки сифат месозад, ё ба калима маънои монандиро медиҳад: **шармсор**, **хоксор**, **девсор**. 4. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои сар: **нагунсор**.

СОР I *сар* номи парандаи хурдҷуссаи ҳашарот-хӯр; соҷ.

СОР II *а.* *сар* *кит.* шутур, нока.

СОРАНГ *саранг* *мус.* 1. созест чун ғиччак, ки бо камон навохта мешавад. 2. яке аз оҳангҳои дувоздаҳмақом.

СОРАНҶ *саранҷ* *ниг.* **сор I**.

СОРБОН *сарбан* галабони шутурҳо, шутурбон.

СОРБОНСАРОӢ *сарбан сарай* *ниг.* **корвонсарой**.

СОРБОНХОНА *сарбан хона* ҷои нигоҳбонии шутурҳо.

СОРВОН *сарван* *ниг.* **сорбон**.

СОРИҚ *а.* *сарқ* дузд.

СОРИМ *а.* *сарм* тез, бурро.

СОРИФ *а.* *сарф* сарфкунанда, харҷкунанда.

СОРӢ *а.* *сарӣ* *кит.* сирояткунанда, гузаранда (беморӣ).

СОРУҶ *сарҷ* омехтаи оҳак бо хокистар, ки дар бинокорӣ чун семент ба кор меравад.

СОСКАН *саскан* ҳодаи дарози чангчадор, ки бо он мохиро зада сайд мекунад: **соскан хӯрдан** *мач.* зарба хӯрдан, лат хӯрдан; дар вазъияти ногувор мондан.

СОСОНИЁН *сасаниан* сулолаи шоханшоҳии Эрон, ки аз асрҳои I–II мелод то нимаи асри VI пеш аз Сомониён ҳукмронӣ карда буданд.

СОСОНӢ *сасани* *мансуб ба* **Сосониён**.

СОТГИН *сатгин* *қҳн.* пиёлаи майнӯшӣ, қадаҳи калони майрезӣ.

СОТЕӢ *а.* *сатъ* *кит.* 1. дурахшон, габан. 2. ошкор, возеҳ, бурро.

СОТИР *сатр* *кит.* пӯшонанда, пинҳонкунанда, рӯпӯшкунанда.

СОТСИАЛИЗМ *лот.* *сатсиализм* сохти ҷамъиятӣ ва низоми давлатдорӣ, ки адолати иҷтимоиро дар байни ҳамаи табақаҳои ҷомеа тарғиб мекунад.

СОТСИАЛИСТ *лот.* *сатсиалист* узви ҳизби сотсиалист; пайрави маслаки сотсиалистӣ.

СОТСИАЛИСТӢ *сатсиалисти* *мансуб ба* **сотсиализм**, бар усули сотсиалистӣ асосёфта: **давлати сотсиалистӣ**, **сохти сотсиалистӣ**.

СОТУР *сатур* 1. қайҷии тоқбурӣ; дасткола. 2. корди калони устухоншикани қассобон.

СОФ *сав* 1. беғубор, беғаш, зулол, тоза, покиза: **оби соф**, **ойинаи соф**, **осмони соф**, **ҳавои соф**; **дили соф** дили пок ва беғараз. 2. тамоман, пурра; ҳолис; **соф кардан** а) тоза ва пок кардан; б) тамом кардан; **соф шудан** а) тоза ва пок гаштан; б) тамом шудан.

СОФГАВҲАР *сав гоҳар* поктинатӣ, равшанзамирӣ, покдилӣ, ростӣ; беғашӣ, содиқӣ.

СОФДИЛ *савдил* он ки дилаш аз ғараз ва кина пок аст, покдил, бекина.

СОФДИЛӢ *савдиль* покдилӣ, бекинагӣ, беғаразӣ.

СОФДИЛОНА *савдолана* бо дили пок ва беғараз.

СОФЗАМИР *савзамир* *ниг.* **софдил**.

СОФИЛ *а.* *савф* *кит.* паст; муқоб. **олӣ**.

СОФИСИРАТ *савфисират* покботин, поксират, софзамир, софдил.

СОФИТИНАТ *савфитинат* *ниг.* **софтинат**.

СОФИХАМИР *савфихимир* поксиришт, поктинат.

СОФИЯТ *а.* *савфит* покӣ, тозагӣ, беолоишӣ, беғашӣ; ҳалолӣ, поктинатӣ.

СОФӢ *савфӣ* 1. соф будан, зулолу пок будан, ҳолисӣ, беолоишӣ. 2. асбоби соф кардан, поло. 3. оше, ки биринчашро алоҳида ҷӯшонда, аз софӣ гузаронда, баъд дам мекунад.

СОФКОРӢ *савф карӣ* аз поло гузаронидан, беғаллу ғаш гардонидан, зулол кардан (*мас. об*): **софкорӣ кардан**.

СОФҚАЛБ *савф қалб* *ниг.* **софдил**.

СОФМАШРАБ *савф машрб* *кит.* софтинат, пок-

СОҒ

табиат, некӯсират.

СОФТИНАТ صافطينت софдил, поктинат.

СОХТ I ساخت 1. тарзи сохташудани чизе. 2. рехт, сохтор: **сохти бадан**. 3. низоми таркиби ҷамъиятӣ, давлатӣ: **сохти сармоядорӣ, сохти сотсиалистӣ**. 4. тайёр кардан, омода кардан, истехсол намудан, **пухту сохт** пухтану тайёр кардан. 5. *дар калимаҳои мураккаб тарз ва ҷиғунагии сохта шудани чизро нишон медиҳад: бадсохт, хушсохт.*

СОХТ II ساخت омодагӣ, тайёри; тайёри дидан, тайёр кардан.

СОХТА ساخته 1. *сифати феълӣи замони гузашта аз сохтан*. 2. дуруст кардашуда, сохташуда, омода тайёркардашуда. 3. сунъӣ, ҷаълӣ, қалбакӣ, дурӯғӣ; **номи сохта; ҳуҷҷати сохта; сохтаву бофта** ба тарзи дурӯғу қалбакӣ.

СОХТАГӢ ساختگی қаллобӣ, сохта будан, қалб будан.

СОХТАКОР ساخته کار он ки кори сохта мекунад; қаллоб, фиребгар.

СОХТАКОРӢ ساخته کاری қаллобӣ, фиребгарӣ.

СОХТАКОРОНА ساخته کارانه бо роҳи сохтакорӣ, бо қаллобӣ.

СОХТАН ساختن 1. бино кардан, бунёд намудан. 2. тайёр кардан, омода намудан; дуруст кардан. 3. тартиб додан, мураббаъ намудан. 4. созиш кардан, мувосо кардан; сабру тоқат кардан. 5. *ҷун феълӣи ғридиҳанда дар феълҳои таркибии номӣ ба ҷои кардан, намудан омада метавонад: вонамуд кардан, вонамуд сохтан.*

СОХТМОН ساختمان 1. бино, иморат. 2. бино кардан, барпо намудан; бинокорӣ: **Вазорати сохтмон**.

СОХТМОНӢ ساختمانی мансуб ба сохтмон; барои сохтмон.

СОХТОР ساختار сохт, тартиб: **сохтори давлатӣ, сохторҳои қудратӣ**.

СОХТУК ساختوک *лахҷ*. поза, сипор, омоч.

СОҲА ا. ساحه 1. майдон, ҷои фароҳу паҳновар, сахни чизе. 2. ҳудуд, доира, гирдогирди ҷое (чизе). 3. арсаи ҳоси ягон ғаёлият, илм, истехсолот ва ғ.: **соҳаи адабиёт, соҳаи назм, соҳаи савдо, соҳаи саноат, соҳаи чорводорӣ**.

СОҲАВӢ//СОҲАГӢ ساحوی//ساحگی мансуб ба

соҳа.

СОҲИБ ا. صاحب 1. дорандаи чизе, молик; **соҳиби хату савод** хатхон ва хатнавис, босавод; **соҳиб будан** ба чизе доро будан ба чизе, молик будан; *ба чизе соҳиб доштан* ба касе тааллуқдор будан, аз он касе будани чизе. 2. *ҷузъи неши-ни баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои дорандаги: соҳибдавлат, соҳибдевор (шоир), соҳибкор, соҳибҷамол.*

СОҲИБАДОЛАТ صاحبعدالت боадолат, адолат-пеша.

СОҲИБАӢЛ صاحبعیال 1. қадхудо, дорои зану фарзанд. 2. он ки хонаводаи бузург дорад.

СОҲИБАҚЛ صاحبعقل боақл, хирадманд.

СОҲИБАФСАР صاحبافسر *кит.* дорандаи тоҷ, тоҷдор, шоҳ.

СОҲИБАХЛОҚ صاحب اخلاق хушахлоқ, боодоб, аз ҷиҳати маънавӣ устувор.

СОҲИББАРИД صاحببريد хабаррасонанда; воқеанавис, маъмури, ки подшоҳро аз воқеаҳои мамлакат огоҳ мекунад.

СОҲИБҒАРАЗ ا. صاحب غرض одами ғаразнок, бадхоҳ; фитнаангез.

СОҲИБДАВЛАТ صاحبدولت бадавлат, давлатманд, сарватманд.

СОҲИБДЕВОН صاحبديوان 1. *кҳн.* шахси амалдори олии молия. 2. шоире, ки ашъораш дар китобҳои алоҳида бо низоми муайян ҷамъ оварда шудаанд.

СОҲИБДИЛ صاحبدل 1. покдил, нексират; боинсоф, раҳмдил. 2. далер, часур, нотарс.

СОҲИБЗАВҚ صاحبذوق 1. соҳибистеъдод. 2. хушзавқ.

СОҲИБЗАМИН صاحبزمین заминдор, молики замин.

СОҲИБИДРОК صاحبادراک боидрок, хушфаҳм, зирақ.

СОҲИБИҚБОЛ صاحب اقبال хушбахт, хуштолеъ.

СОҲИБИҚТИДОР صاحب اقتدار 1. соҳиби қудрату қувват. 2. арҷманд.

СОҲИБИМЗО صاحب امضا 1. шахсе, ки ҳуҷҷатеро имзо карда бошад. 2. ҳуқуқи дар ҳуҷҷатҳои давлатӣ имзогузори дошта.

СОҲИБИМТИЁЗ صاحب امتياز он ки имтиёзи корхона, ширкат ва монанди онро дорад. **соҳибимтиёзи маҷалла (рӯзнама)** касе, ки имтиёзи нашри маҷалла (рӯзнама)–ро дошта, масъули матолиби дар он дарҷшуда аст.

СОҲИБИНОЯТ صاحب عنايت меҳрубон, мададгор, нақӯкор.

СОҲИБИНТИЗОМ صاحب انتظام боодоб, нексиришт.

СОҲИБИРОДА صاحب اراده иродаи қавӣ дошта, боирода, кавиирода.

СОҲИБИСТЕЪДОД صاحب استعداد қобилиятнок, мустаид, қобил.

СОҲИБИСТИҚЛОЛ صاحب استقلال озод, соҳибихтиёр, мустақил.

СОҲИБИХТИЁР صاحب اختيار он ки бо майлу хохиши худ кореро мекунад, он ки ихтиёраш ба дасти худӣ ўст, ихтиёрдор, мустақил.

СОҲИБИХТИЁРӢ صاحب اختياري мустақилӣ, ихтиёрдорӣ.

СОҲИБИХТИСОС صاحب اختصاص дорои ихтисос, мутахассис.

СОҲИБӢ I صاحبى соҳиб будан, моликият (ба чизе); **соҳибӣ кардан** ба чизе соҳиб шудан, ба ихтиёри худ чизеро даровардан, ба моликияти худ даровардан.

СОҲИБӢ II صاحبى як навъ ангури сурхчатоб, ки донаҳои калон дорад.

СОҲИБКАЛОМ صاحب كلام 1. он ки қудрати суҳанварӣ дорад, суҳандон. 2. адиби маъруф.

СОҲИБКАМОЛ صاحب كمال он ки дар илму дониш ва фазлу адаб ба пояи баланд расидааст, бомаърифат.

СОҲИБКАРАМ صاحب كرم бокарам, саховатманд, саховатпеша.

СОҲИБКАРОМАТ صاحب كرامت 1. он ки корҳои муъҷиза анҷом медиҳад, муъҷизакор. 2. маҷ. ғайбдон, ғайбгӯй.

СОҲИБКИТОБ صاحب كتاب 1. ҷ. дорандаи китоби муқаддас. 2. муаллифи китоб.

СОҲИБКОР صاحبكار 1. сардори кор, корфармо, ҳўҷаин. 2 он ки кореро ба роҳ менамояд.

СОҲИБКОРӢ صاحب كاري 1. корфармоӣ. 2. ба

роҳ мондани ягон кор.

СОҲИБКУЛОҲ صاحب كلاه 1. кит. тоҷдор, подшоҳ. 2. маҷ. сарбаланд, сарфароз.

СОҲИБКАЛАМ صاحب قلم 1. он ки тарзи таҳрири нағз дорад. 2. нависанда.

СОҲИБҚИРОН صاحب قران таър. 1. он ки дар вақти наздик шудани сайёраи Зӯҳра бо Муштарӣ, ё Зӯҳра бо Офтоб таваллуд ёфтааст, ки ин дар илми аҳкоми нучум аломати хушбахтӣ ба шумор мерафт. 2. маҷ. хушбахт, саодатманд; зафарманд. 3. лақаби баъзе подшоҳони қадим.

СОҲИБҚУВВАТ صاحب قوت қавӣ, зӯр, пурзӯр.

СОҲИБЛИСОН صاحب لسان кит. суҳанвар, нотик.

СОҲИБМАНЗАЛАТ صاحب منزلت муътабар, соҳибэҳтиром.

СОҲИБМАНСАБ صاحب منصب дорои мансаби калон, мансабдор; амалдор.

СОҲИБМАСЛИҲАТ صاحب مصلحت доно, хирадманд.

СОҲИБМАЪЛУМОТ صاحب معلومات маълумотнок, бомаърифат.

СОҲИБМОЯ صاحب مایه бой, давлатманд.

СОҲИБНАЗАР صاحب نظر равшанзамир, бофаросат, нозуксанҷ.

СОҲИБНЕЪМАТ صاحب نعمت сарватманд, бадавлат.

СОҲИБНОМ صاحب نام номдор, маъруф; баътибор, баобрӯ.

СОҲИБНОМУС صاحب ناموس поктинат, росткор, бонангу номус.

СОҲИБНУФУЗ صاحب نفوذ он ки нуфузу эътибор дорад, муътабар.

СОҲИБРАӢ صاحب رعي ниг. соҳибтадбир.

СОҲИБСАЛИҚА صاحب سلیقه ниг. соҳибзавқ.

СОҲИБСАЛТАНАТ صاحب سلطنت подшоҳ, ҳоким.

СОҲИБСАОДАТ صاحب سعادت ниг. соҳибқбол.

СОҲИБСАРИР صاحب سرير кит. соҳибӣ тахт, подшоҳ, тахтнишин.

СОҲ

СОҲИБСАРМОЯ صاحب سرمايه соҳиби сармоя, давлатманд, ғанӣ, сармоядор.

СОҲИБСАҲО صاحب سخا ниг. соҳибэҳсон.

СОҲИБСИМОӢ صاحب سماع 1. гӯшкунанда. 2. маҷ. тобеъ, мутеъ, фармонбардор.

СОҲИБСУКУН صاحب سكون устувор; тобовар, тоқатнок.

СОҲИБСУҚ صاحب سوق раиси бозор, сардори бозор.

СОҲИБСУХАН صاحب سخن 1. суханвар. 2. адиб.

СОҲИБТАБӢ صاحب طبع 1. он ки табъи баланд дорад, сухандон. 2. хуштабъ, хушгӯй; зарофатгӯй.

СОҲИБТАДБИР صاحب تدبير 1. донишманд. 2. дурбин. 3. чорасоз.

СОҲИБТАРАДДУД صاحب تردد он ки барои анҷоми коре кӯшишу ҳаракат дорад.

СОҲИБТАФАККУР صاحب تفكر хирадманд, мутафаккир, заковатманд.

СОҲИБТАФАРРУС صاحب تفرس соҳиби фаросат, бофаҳм, боидрок.

СОҲИБТАХТ صاحب تخت шоҳ, ҳоким, шаҳаншоҳ, соҳиби тахти шоҳӣ.

СОҲИБТАҶАММУЛ صاحب تجمل бошаъну шукӯҳ, бокарру фар.

СОҲИБТАҶРИБА صاحب تجربه кордида, таҷрибанок, ботаҷриба, таҷрибадор.

СОҲИБТАҶРИБАӢ صاحب تجربگی таҷрибаи бой доштагӣ.

СОҲИБТОҶ صاحب تاج ниг. соҳибтаҳт.

СОҲИБУЛҶАЙШ a. صاحب الجيش соҳиби лашкар, сипоҳсолор; подшоҳ.

СОҲИБФАРОСАТ صاحب فراست 1. он ки дорои фаросат аст; боҳуш, зирак. 2. донандаи фани киёфа, киёфашинос.

СОҲИБФАҲМ صاحب فهم хушфаҳм, зеҳнтез, зирак.

СОҲИБФИКР صاحب فكر донишманд, бохирад.

СОҲИБФИРОШ صاحب فراش кит. бистарӣ, бемор, касал.

СОҲИБҲАБАР صاحب خبر 1. огоҳ, хабардор. 2. маҷ. қосид, фиристода, хабаррасон.

СОҲИБҲИРАД صاحب خرد хирадманд, боақл, бохирад, донишманд.

СОҲИБҲОНА صاحب خانه молики хона, хӯчаини хона, мизбон.

СОҲИБҲОНАЗАН صاحب خانه زن зани соҳибхона.

СОҲИБҲАШАМАТ صاحب حشمت соҳиби шукӯҳу дабдаба, соҳиби ҷоҳу ҷалол.

СОҲИБҲИММАТ صاحب همت олиҳиммат, ҷавонмард, сахӣ.

СОҲИБҲУҚУҚ صاحب حقوق он ки ба муайян кардани ҳаққу ҳуқуқи худ соҳиб аст, баҳраманд аз ҳама ҳуқуқҳо.

СОҲИБҲУНАР صاحب هنر ҳунарманд, соҳиби ягон ҳунар.

СОҲИБҶАНГОЛ صاحب چنگال парандаи даранда, дорои ҷанголи қавӣ; ваҳшӣ: **парандаи соҳибҷангол**.

СОҲИБҶАМОЛ صاحب جمال хушрӯ, зебо, некрӯй.

СОҲИБҶАШН صاحب جشن он ки ҷашни ӯ гузаронида мешавад.

СОҲИБҶОҲ صاحب جاه баландмартаба, олимақом.

СОҲИБӢИЁР صاحب عيار 1. санҷишгари пули тиллоӣ холис ва сақат, фарқкунандаи пули сара ва носара, дорои санги маҳак. 2. маҷ. фарқкунандаи неку бад.

СОҲИБЭҲСОН صاحب احسان ниг. соҳибкарам.

СОҲИБЭҲТИРОМ صاحب احترام мӯҳтарам, соҳиби иззату иқром.

СОҲИБЭЪТИБОР صاحب اعتبار 1. мӯҳтарам, муаззам. 2. шоистаи эътимод.

СОҲИЛ ساحل замини лаби дарё, канори дарё, лаби баҳр; соҳили наҷот.

СОҲИЛБАНДӢ ساحل بندی мустаҳкам кардани соҳил; **корҳои соҳилбандӣ**.

СОҲИЛНИШИН ساحل نشين он ки дар соҳил зиндагӣ мекунад.

СОҲИР I a. ساحر сеҳркунанда, ҷодугар.

СОҲИР II a. ساهر беҳоб, шаббедор; бедор.

СОҲИРА I ساهره 1. сатҳ ва рӯи замин. 2. чашмаи равон.

СОҲИРА II ساحره муаннаси соҳир I.

СОҲИРӢ ساحرى чодугарӣ, сеҳркорӣ.

СОҲИРОНА ساحرانه 1. ба таври ҳайратангез, аҷоиб. 2. мафтунона, қозибақорона.

СОҲӢ I ا. ساهى кит. он ки фикраш ба ҷои дигар аст, ғофил, бепарво; мусоҳилакор.

СОҲӢ II ا. صاحى 1. бедор, бедоршуда. 2. хушёр.

СОЧ ساج ниг. соч.

СОЧМА ساجمه сурбрезаҳои гирд–гирд, ки дар камони шикорӣ барои оташ додан мерезанд.

СОЧМАДОН ساجمه‌دان халтачае, ки дар он сочма мегиранд.

СОЧМАРЕЗ ساجمه‌ريز он ки дар қолиби махсус сочма мерезад.

СОЧМАРЕЗӢ ساجمه‌ريزى амали рехтани сочма.

СОЧ I ساج 1. дарахти баланди рост, ки дар Ҳиндустон мерӯяд ва онро булутӣ ҳиндӣ низ мегӯянд. 2. як навъи дарахт, ки ҷубаш сиёҳи саҳт аст ва дар гузашта барои сохтани киштиҳо истифода мегардид.

СОЧ II ساج парандаи сиёҳчаи зогчамонанди хурдтар аз зог, ки бештар малахро шикор кунад.

СОЧГУН ساج‌گون кит. тира, сияҳгун.

СОЧИД ا. ساجد сачдакунанда, он ки пешонӣ бар замин ниҳода сачда кунад.

СОӢ ا. صاع паймонаи ғалла, тақрибан се килограмм.

СОӢХОӢ صاع‌خاه садақахӯр; қаландар, дарвеше, ки дар сари хирмани ғалла ҳақ металабад.

СОЯ سايه 1. сиёҳии ҷисми инсон ё ҳар ҷисми дигаре, ки дар рӯшноии офтоб ё нури ҷароғ ба замин ё болои ҷизи дигар меафтад. 2. ҷои офтобнорас, ҷои панаҳ аз офтоб; **аз (ба) сояи...** дар паноҳи..., ба зерӣ...; **дар сояи...** а) ба шарофати..., ба туфайли..., аз боиси..., ба сабаби ...; б) дар ҳимояти... дар паноҳи; **сояи ӯ аз сари мо кам мабод (нашавад)** ҳамеша дар паноҳ ва ҳимояти ӯ бошем, илтифоту меҳрубониаш аз мо кам мабод; **сояи касе шудан** ҷонишини касе шудан, мислу монанди ка-

се шудан; **сояи касеро аз девор тарошидан** касеро саҳт бад дидан, касеро чашми дидан надоштан; **аз сояи худ тарсидан** хеле тарсончак будан; **ҷу соя аз паси (дунболи) касе гаштан** касеро беист таъқиб кардан.

СОЯАНДОЗ سايه‌انداز он чи бар ҷизе соя афкандааст.

СОЯАФКАН سايه‌افکن ниг. сояандоз.

СОЯБОН سايه‌بان 1. парда ё чодире, ки барои панаҳ кардан аз офтоб болои сар мекашанд. 2. чатр; **кафи даст ба чашм соябон кардан** бо кафи даст чашмро аз рӯшноии ҷароғ ё шуои офтоб панаҳ кардан (*вақти нигаристан ба ҷизе*).

СОЯБОНГУЛ سايه‌بان‌گل бот. як навъ гули чатрмонанд, ки тӯдагул ҳам мегӯянд.

СОЯБОНШАКЛ سايه‌بان‌شکل ба монанди чатр, ба шакли соябон.

СОЯГАРД سايه‌گرد ҷое, ки соя барвақт афтад.

СОЯГАӢ/СОЯГОӢ سايه‌گاه/سايه‌گاه ҷойи соя; сояғаҳи бед.

СОЯГИР سايه‌گير болои тиреза аз берун барои аз шуои ростии офтоб нигоҳ доштан васл мекунанд.

СОЯГӢ سايگى 1. он чи дар сояҷой парвариш ёфта бошад. 2. меваи дар соя хушк карда шуда: **мавизи соягӢ**.

СОЯГОӢ سايه‌گاه соянок, соядор.

СОЯГУСТАР سايه‌گستر кит. 1. сояандоз, сояафкан. 2. *мач*. одами меҳрубон, ҳимоягар ва паноҳгоҳи мардуми бечора.

СОЯДАСТ سايه‌دست навишти дасти хатиравии муаллиф ё мусанниф, ба дасти муаллиф.

СОЯДОР سايه‌دار 1. ҳар ҷизе ки сояаш ба замин меафтад; сояафкан. 2. ҷои аз шуои офтоб панаҳ; **дарахти соядор, сарҳавзи соядор**.

СОЯДӢСТ سايه‌دوست дӯстдори соя; гиёҳи соядӯст.

СОЯЗАДА سايه‌زده аз рӯи ақидаи хурофӣ – касе, ки ба ӯ деу парӣ таъсир карда, зиён расондааст, чинзада, зиёндор.

СОЯМАНД سايه‌مند соядор, босоя, ҷизе, ки соя бар он афтадааст; муқ. **серсоя**.

СОЯ

СОЯНАМО 1. سایه نما ба соя монанд, соятоб. 2. хангоми тулӯъ соя партофтани дарахт, бино ва дигар чизҳои баланд.

СОЯНИШИН 1. سایه نشین он ки дар сояҷой нишастааст. 2. касе, ки боғеро барои икомат дар мавсими тобистон ба иҷора мегирифт.

СОЯНОК سایه ناک соядор.

СОЯПАРАСТ سایه پرست сояро дӯст дорад, соя-дӯстдор.

СОЯПАРВАРД سایه پرورد *ниг.* сояпарварда.

СОЯПАРВАРДА 1. سایه پرورده ба воя расида, тарбияёфта дар сояҷой. 2. маҷ. касе, ки дар нозу неъмат тарбия ёфтааст.

СОЯРАВ سایه رو ҷои офтобнорас, ҷои соянок.

СОЯРАВШАН سایه روشن *санъ.* ҷой додани рангҳои гуногуни тира ва равшан дар асари рассомӣ ва графикӣ.

СОЯРӮ سایه رو *ниг.* соярав.

СОЯСИФАТ سایه صفت монанди соя, чун соя.

СОЯФИКАН سایه افکن *ниг.* сояандоз.

СОЯЧАШМ سایه سایه маводи рангунӣ, ки бо он миҷгонро ранг кунанд.

СПАРТАКИАДА *лот.* سپر تکیده мусобикаи оммавии варзишӣ, ки дар он ҳама навъҳои варзиш намоиш дода мешавад.

СПЕКТАКЛ *фр.* سپيكتکل намоиши театрӣ, намоиш, намоишнома.

СПЕКТР *лот.* سپيکتر *физ.* маҷмӯи партавҳои ранга, ки вақти аз маншур гузаштани нур ба вучуд меоянд.

СПИКЕР *англ.* سپيکر сардори парламент.

СПИРТ *лот.* سپيرт моеи сӯзанда ва мастиовар, ки аз моддаҳои канддор ва крахмалдор кашада мешавад, ҷавҳари арак.

СПИРТДОР *дар.* سپيرت дорои спирт; нӯшокиҳои спиртдор.

СПИРТӢ سپيرتي *ниг.* спиртдор.

СПИРТНОК سپيرت ناک *ниг.* спиртдор.

СПОРТ *англ.* سپارت *ниг.* варзиш.

СПОРТЛОТО سپارت لاتا бозии лотереяи бурд-

нок, ки барои инкишофи корҳои варзишӣ ташкил карда мешавад.

СТАДИОН *ю.* ستدان *ниг.* варзишгоҳ.

СТАКАН *р.* ستکان зарфи устувонаки шакли бедастаи шишагӣ барои нӯшидани моеот; истакон.

СТАНДАРТ *англ.* ستندر *1.* намуна, меъёр, маҳак. 2. навъи маҳсули мол, ки нисбат ба сифат, таркиб, миқдор ва вазн муайян шуда бошад.

СТАНДАРТОНӢ ستندر تانی ба меъёр даровардан, ба навъи маҳсули ҷавобгӯи меъёри муайян чудо кардан.

СТАРШИНА *р.* ستر شينه рутбаи ҳарбӣ, ки аслан корҳои хоҷагидорӣ рота бар дӯши вай аст.

СТЕНОГРАММА *ю.* ستينا گره *ниг.* зуднавишт.

СТЕНОГРАФИЯ *ю.* ستينا گره *ниг.* зуднависӣ.

СТЕРИЛИЗАЦИЯ *лот.* ستيريليزاسيه 1. дафъ кардани микробҳои зарарнок ва сирояткунанда, соф ва безараркунӣ (*мас., обро*). 2. ба воситаи ҷарроҳӣ, ба бача зоидан ё зоёидан ноқобил гардонидани одам ё чорпо.

СТЕТОСКОП *ю.* ستيتاسکاپ *тиб.* олати маҳсусе, ки духтурҳо ба воситаи он дил ё шуши беморро месанҷанд.

СТОМАТОЛОГИЯ *ниг.* ستاماتالاجيه *даҳонпизишкӣ.*

стон/истон *استان/ستان* пасванди исмсоз, ки ба калима маънои афзунӣ он чизро дар ҷое медиҳад: гулистон, кӯхистон, чаманистон.

СТРАТЕГИЯ *ю.* سترتيگيه 1. санъати ҷанг. 2. ҳунари роҳбарӣ, санъати роҳбарӣ.

СТРАТЕГӢ سترتيگي санъати ҷангидошта; муҳим.

СТРАТОСТАТ *лот.* سترتاستت кура барои парвоз ба стратосфера.

СТРАТОСФЕРА *лот.* سترتاسفيره табақаи болои атмосфера – ҷавви ҳаво.

СТУДЕНТ *лот.* ستودينت *ниг.* донишҷӯ.

СТУДИЯ *ит.* ستوديه 1. коргоҳи рассом ё ҳайкалтарош. 2. мактаби ҳунаrpешагӣ. 3. муассисае, ки кинофилм тайёр мекунад. 4. хонаи маҳсул барои намоишҳои телевизионӣ.

СТЮАРДЕССА *англ.* ستيوارديسسه ходими ҳавопай-

мо, зане ки дар салони ҳавопаймо ба мусофирон хизмат мекунад.

СУ I //СУЪ а. سو//سو 1. бадӣ, зиён ва мазаррат. 2. бад; бадҳоҳ.

СУ II //СУВ سو шакли дигари сӯ(ӣ).

СУАДО а. سعدا ч. саид.

СУБЪЕКТ лот. سبئكت 1. фалс. он ки идрок, фикр ва амал мекунад. 2. збиш. мубтадо. 3. шахс, кас, одам.

СУБЪЕКТИВИЗМ лот. سبئكتيويزم 1. фалс. равияи фалсафӣ, ки мавҷуд будани олами моддии беруниро инкор мекунад ва онро фақат дарки шуури шахс мешуморад. 2. шахсият, ғарзнокӣ.

СУБЪЕКТИВӢ سبئكتيوى 1. хоси шахси муайян, хусусӣ, шахсӣ. 2. ғайри мунсифона, шахсӣ; баҳодиҳии субьективӣ (субьективона).

СУБОТ а. ثبات ниг. сабот.

СУБОТКОР ثبات کار 1. саҳт, маҳкам, мустаҳкам. 2. боирода, дар азмаш устувор.

СУБОТКОРӢ ثبات کاری 1. мустаҳкамӣ, саҳтӣ. 2. собитқадамӣ, боиродагӣ.

СУБОТКОРОНА ثبات کارانه собитқадамона,

СУБСТАНСИЯ лот. سبستنسياه фалс. 1. чавҳар, моҳият, асоси ҳамаи чиз ва ходисаҳо. 2. дар фалсафаи метафизикӣ моҳияти тағйирнаёбандаи ашъ.

СУБСТРАТ лот. سبسترت 1. фалс. асоси умумии ходисаҳои гуногун. 2. збиш. боқимондаи унсурҳои забони мағлуб дар таркиби забони ғолиб.

СУБТРОПИКӢ سبتراپكى мансуб ба субтропикҳо – ба минтақаи наздик ба тропикҳо (аз шимол ва ҷануб), ки обу ҳавояш гарм аст, минтақаи гармсер.

СУБУЛ а. سبل ч. сабил.

СУБУР а. ثبور вайронӣ; ҳалокат.

СУБУТ а. ثبوت исбот ва аниқ кардан; ба субут расидан собит шудан; ба субут расондан а) исбот кардан бо далелу ҳуҷҷатҳо; б) ба анҷом расондан, тамом кардан.

СУБӮҲ а. صبح кит. пагоҳӣ, субҳ, субҳгоҳ.

СУБҲ а. صبح 1. вақти сафед шудани рӯз, бомдод, сапедадам; субҳ то шом аз дамидани сапеда то фуру нишастани торикӣ, тамоми рӯз. 2. маҷ. оғоз, ибтидо, аввали саршавии чизе, субҳи

мурод, субҳи умед, субҳи шодӣ; субҳи содик пурра дамидани сапедаи саҳарӣ; муқоб. субҳи козиб, ки нимаравшани пеш аз дамидани сапедаи ҳақиқист.

СУБҲА а. سبحة тасбеҳ, донаҳое, ки ба ришта кашида шудааст ва рӯҳониён теъдоди зикри Худованд карданро ба он мешумуранд.

СУБҲГОҲ(ОН) صبحگاهان//صبحگاه ниг. субҳдам.

СУБҲГОҲӢ صبحگاهى мансуб ба субҳгоҳ.

СУБҲГОҲОН صبحگاهان саҳаргоҳон.

СУБҲДАМ صبحدم ҳангоми субҳ, бомдод, сапедадам.

СУБҲИДАМ صبحدم ниг. субҳдам.

СУБҲОН а. سبحان пок, муназзаҳ.

СУБҲОНА سبحانه хуроки субҳ.

СУБҲОНАЛЛОҲ سبحان الله калимаи нидо. 1. д. Худованд пок аст, муназзаҳ аст Худо! 2. аҷабо! (дар вақти изҳори тааҷҷуб гуфта мешавад).

СУБӢ а. سبع 1. аз ҳафт як қисм, ҳафтяк. 2. ҳафтяки Қуръон, Ҳафтяк.

СУВАР I а. صور ч. сурат I.

СУВАР II а. سور ч. сура.

СУВАРӢ а. صورى зоҳирӣ, берунӣ.

СУВАРНИГОР صورنگار нигорандаи суратҳо, сураткаш, офаринандаи пайкар ва чехраҳо

СУВВОЛ а. سوال ч. соил I.

СУВОР سوار ниг. савор.

СУВОРА سواره ниг. савора.

СУВОРӢ سوارى ниг. саворӣ.

СУГУСТАН سگستن ниг. сигустан.

СУҒБА سغبه кит. фирефта, фирефташуда, фиреб додашуда; масҳарашуда.

СУҒДӢ سغدى 1. мансуб ба Суғд, бошандаи Суғд. 2. забони суғдӣ, ки ба гурӯҳи забонҳои эронӣ шомил аст.

СУҒУД سغود замини нишебе, ки оби борон дар он ҷамъ шавад; ҷои обшор ва обод.

СУҒУР سغر зоол. ҷонвари гурбамонанди сурхчамӯй, ки аз пӯшташ пӯстин дӯзанд.

СУҒУРТА سغرتة ниг. бима; аз зарарӣ эҳтимолӣ бо пул таъмин кардани худ бо роҳи ҳақгузории мунтазам ба муассисаи дахлдор,

ки хангоми рӯй додани чунин зарар пардохти ҳаҷми маблағи зарарро ба ўҳда гирифтааст: **суғуртаи давлатӣ, суғуртаи иҷтимоӣ, суғуртаи молу мулк, суғуртаи ҳаёт.**

СУҒУРТАПУЛӢ *سوغرته پولی* маблағи суғурташаванда.

СУД I *سود* фоида, нафъ, манфиат; **суд бахшидан** нафъ доштан.

СУД II *سود* мақоми давлатӣ, ки мурофиаҳои шаҳрвандӣ ва ҷиноятиро мебинад, додгоҳ; **суди халқӣ, суди олий; ба суд додан касеро** ба рои мурофиа ба суд кашидан; **суд кардан.**

СУДА *سوده* сифати феълӣ замони ҳозира аз **судан**; соидашуда, майдашуда; **намаки суда** намаки кӯфта, чун хока нармкарда; **суда шудан** а) дар асари соиш ва молиш нарм шудан; б) дар натиҷаи соиш хӯрда шудан (*мас., пойафзол*).

СУДАД *ا. سود* *кит.* сардорӣ, пешвой, роҳбарӣ.

СУДАН *سودن* 1. молидан, ба ҳам молидани ду чиз, соидан. 2. соида нарм кардани чизе.

СУДБАХШ *سودبخش* нафъовар, фоиданок.

СУДБОЗ *سودباز* чанҷолӣ, тез-тез ба суд муроҷиаткунанда.

СУДБОЗӢ *سودبازی*: **судбозӣ кардан** бисёр ба суд рафтуой кардан аз пайи чанҷол, мурофиае ба судҳо даводаӣ кардан.

СУДДА I *سده* *кит.* остона.

СУДДА II *سده* *тиб.* бастагӣ ва гирифтагӣ, гирех, ки дар рӯдаҳо, рағҳо ва ғ. пайдо мешавад.

СУДӢ *سودی* мансуб ба **суд**, додгоҳӣ.

СУДМАНД *سودمند* фоиданок, натиҷадиҳанда, муфид.

СУДМАНДӢ *سودمندی* фоидагирӣ, фоиданокӣ.

СУДОБ *سوداب* *бот.* гиёҳи пудинамонандест, ки гулҳои зард дорад ва дар тиб ба кор меравад.

СУДОБӢ *سودابی* 1. мансуб ба **судоб**. 2. сабзранг; ♦ **ҷархи судобӣ** осмон.

СУДОВАР *سود آور* фоиданок, муфид.

СУДОНӢ *سودانی* 1. мансуб ба **Судон**. 2. аз табааи Судон.

СУДОӢ *ا. صداع* *кит., тиб.* дарди сар.

СУДОӢПАЗИР *سوداع پذیر* тобовар ба дарди сар; сабур, батоқат.

СУДПАРАСТ *سودپرست* тамаъкор.

СУДПАРАСТӢ *سودپرستی* тамаъкорӣ.

СУДПАРАСТОНА *سودپرستانه* тамаъкорона.

СУДРА *ا. صدره* 1. болои сина, сари сина. 2. синапӯш, синабандак.

СУДУР I *ا. صدور* содир шудан, рӯй додан, воқеъ гардидан; **судур ёфтан** навишта шудан, содир гардидан (*мас., фармон*).

СУДУР II *ا. صدور* ҷ. **садр**. 1. болонишинон. 2. *таър.* яке аз унвонҳои илмие буд дар аморати Бухоро, ки пас аз ўроқ, пеш аз садр ҷой дошт.

СУДХӢР *سودخور* он ки маблағеро бо гирифтани фоидаи зиёде ба қарз медиҳад.

СУДХӢРӢ *سودخوری* кори судхӢр, ки пул ба фоида медиҳад.

СУДШАВАНДА *سودشونده* он ки ҷинояти ў дар суд муҳокима мешавад.

СУДЯ *سودیه* 1. он ки суд мекунад, раиси суд; довар, додвар. 2. ҳакам дар бозиҳои варзишӣ, довар.

СУИЗАН(Н) *ا. سوءظن* бадгумонӣ, гумони бад бурдан.

СУИИДОРА *ا. سوءاداره* *кит.* бадрафторӣ, дар идора кардани коре; идоракунии бад.

СУИИСТЕЪМОЛ *ا. سوءاستعمال* ба бадӣ кор фармудан, чизеро нобачо ва нодуруст ба кор бурдан.

СУИИСТИФОДА *ا. سوءاستفاده* аз мансаб ё коре нодуруст фоида бурдан.

СУИҚАСД *ا. سوءقصد* қасди бад; қасди ҷони касеро кардан, қасди куштан.

СУККОН I *ا. سکان* дунболаи киштӣ; рули киштӣ.

СУККОН II *ا. سکان* ҷ. **сокин**.

СУККОНДОР *سکاندار* идоракунандаи сукон, он ки дар сари суккони киштӣ меистад.

СУКНО *ا. سکنی* *кит.* сокин будан, истиқомат; сукно доштан дар ҷое муқимӣ будан.

СУКР *ا. سکر* *кит.* мастӣ, ҳолати мастӣ, мадхушӣ.

СУКРАНГЕЗ *سکرنگیز* масткунанда, мадхушкунанда.

СУКРОВАР *سکر آور* *ниг.* **сукрангез**.

СУКУН *ا. سکون* оромӣ, қарор; *муқоб.* ҳаракат.

СУКУНАТ *а.* سکونت 1. иқомат, манзил кардан; сукунат доштан, муқимӣ будан дар ҷое. 2. оромӣ, хомӯшӣ.

СУКУРРА//СУКРА سكره косаи сафол.

СУКУТ سكوت хомӯш шудан, хомӯшӣ; **сукут кардан** хомӯш шудан, гап назадан, аз гап бозистодан; **сукут аломати ризо** (мақ.).

СУҚ I سوق *ғуфт.* кина; бухл, ҳасад, кина ва ҳасаде, ки гӯё аз касе ба каси дигар вақти хӯрок хӯрдан ё кори бобаракаташ мегузарад; **суқ – суқ кардан** бо молиш гӯё суқи даромадаро баровардан; **суқ афтодан**; **суқи чашм** аз нигоҳи ҳасадхӯронаи касе гӯё зараре дидан.

СУҚ II *а.* سوق *кит.* бозор.

СУҚБА *а.* ثقبه *кит.* сӯроҳ.

СУҚИ(Ӣ)Я *а.* سوقيه аҳли бозор, аҳли хариду-фурӯш.

СУҚОТ *а.* سقاۃ *ҷ.* соқӣ.

СУҚУТ سقوط 1. афтиш, афтодан ба замин. 2. ҷойҳои афтода дар китоб ё вақти навиштан. 3. аз сари ҳокимият рафтани давлате ё мансабдори калоне; **суқути Салҷуқиён**. 4. аз даст рафтани ҷое (шаҳре) дар ҷанг.

СУЛ(Л) *а.* سل *кит.* шуш, рия.

СУЛАҲФОТ *а.* سلحفات *кит.* кашаф, сангпушт.

СУЛБ I *а.* صلب 1. сахт, шах, дурушт, сахтмодда. 2. устувор, мустаҳкам. 3. *мач.* мутаассиби гузаро, сахт, мутаассиб.

СУЛБ II *а.* صلب 1. тахтапушт, амуди ғикарӣ. 2. камар, пушт. 3. миёни чизе, мағзи чизе.

СУЛБИЯ *а.* سلبیه *кит.* пардаи чашм.

СУЛБӢ صلبى пуштикамарӣ, наслӣ, зурриётӣ; зотӣ; **фарзанди сулбӣ** фарзанди худӣ.

СУЛВАТ *а.* سلوت *ниг.* салват.

СУЛЛАМ *а.* سلم нардбон.

СУЛЛОБ صلاب *ғуфт.* 1. шакли кӯтоҳшудаи **устурлоб**. 2. *мач.* беруй, густох, бемулоҳиза.

СУЛМА(Т) *а.* ثلمه//ثلثе шикоф, рахна.

СУЛОЛА *а.* سلاله 1. насл, фарзанд, авлод. 2. хонадон: **сулолаи Сомониён**.

СУЛОЛАВӢ سلالوی *мансуб ба сулола.*

СУЛС *а.* ثلث *кит.* 1. сеяк, аз се як ҳисса. 2. навъи хати арабӣ.

СУЛСУЛ *а.* صلصل *кит.* фохта.

СУЛТОН *а.* سلطان 1. ҳоким, фармонраво, подшоҳ. 2. *таър.* унвони подшоҳон дар баъзе мамлакатҳои Шарқ.

СУЛТОНӢ سلطانی 1. *мансуб ба султон*. 2. подшоҳӣ, салтанат.

СУЛУК *а.* سلوك *кит.* 1. роҳ рафтан, роҳ паймудан. 2. равиш, рафтор; муомила. 3. тарзи зиндагии аҳли тасаввуф, дарवेशона ва парҳезгоронаи сӯфиён.

СУЛФА سلفه *тиб.* бемории узвҳои нафасгирӣ, садои раъшадоре, ки бо роҳи гулӯ барояд; **сулфай хушк** сулфа бе ҷудошавии балғам.

СУЛФАКАБУТАК سلفکبوتک *тиб.* касалии сулфа, ки асосан тифлон ба он дучор мешаванд, коклюш.

СУЛФАТ лот. سلفت *кит.* номи умумии намакҳои туршии ғуғирд.

СУЛФИД лот. سلفيد номи умумии таркибҳои содаи ғуғирд бо унсурҳои дигар.

СУЛФИДАН سلفیدن ба бемории сулфа мубтало будан, сулфа кардан.

СУЛФУР лот. سلفور яке аз унсурҳои кимиёвӣ, ки ранги зард дошта дар об ҳал намешавад.

СУЛФУРДОР سلفوردار маҳлули химиявие, ки дар таркибаш сулфур дорад.

СУЛУК *а.* سلوك *кит.* 1. рафтор, равиш. 2. дар тасаввуф тарзи рафтори сӯфиён; тариқат; **сайри сулук кардан** марҳилаҳои гуногуни тасаввуфро паймудан.

СУЛУҚ سلوق оҳани занҷирмонанди лаҷоми асп, ки вақти лаҷом задан дар даҳони асп меистад; **сулуқ хоидан(-и асп)**.

СУЛҲ صلح оштӣ; осоиштагӣ, амонӣ; *муқоб.* **чанг**.

СУЛҲДӢСТ صلحدوست тарафдори оштӣ ва осоиштагӣ, сулҳпарвар.

СУЛҲДӢСТӢ صلحدوستى кӯшиш ба ҳифзи оштӣ ва осоиштагӣ, сулҳпарварӣ.

СУЛҲДӢСТОНА صلحدوستانه бо сулҳу салоҳ.

СУЛҲИЯ صلحيه куллиётӣ ашъор, ки мазмуни сулҳ дошта бошад.

СУЛҲНОМА صلحنامه ҳуҷҷате, ки дар он шароити оштӣ ва сулҳ қайд ва сабт шудааст.

СУЛҲНОПАЗИР صلحناپذير чанҷоле, ки бо роҳи сулҳ (мусолима) рафъ кардана аз имкон берун аст, сулҳнашаванда.

СУЛҲОВАР صلحآور он чи сулҳ меорад, оваран-

СУЛ

даи сулҳ; нерӯҳои сулҳовар.

СУЛҲПАРАСТ صلح پرست *ниг.* сулҳдӯст.**СУЛҲПАРАСТӢ** صلح پرستی *ниг.* сулҳдӯстӣ.**СУЛҲПАРВАР** صلح پرور *ниг.* сулҳдӯст.**СУЛҲПАРВАРӢ** صلح پروری *ниг.* сулҳдӯстӣ.**СУЛҲТАЛАБ** طلب *ба* сулҳ даъваткунанда, сулҳхоҳ.**СУЛҲТАЛАБӢ** طلبی *амали* сулҳталаб, сулҳхоҳӣ..**СУЛҲТАЛАБОНА** طلبانه *сулҳ талабкарда, бо* сулҳхоҳӣ.**СУЛҲХОҲ** خواه *ниг.* сулҳталаб.**СУЛҲХОҲӢ** خواهی *барои* сулҳу оромӣ кӯшиш кардан.**СУЛҲФУРӮШ** صلح فروش *он ки бо* нияти баде худро сулҳчӯй *вонамуд* мекунад; *♦ ин* сулҳфурӯш дунёи бевафо.**СУЛҲЧӮ** صلحو *ниг.* сулҳталаб.**СУЛҲЧӮӢ** صلح جویانه *ба тариқи* оштихоҳӣ *ва* *осоиштагӣ:* сиёсати сулҳчӯна.**СУЛҲЧӮӢ** جوی *сулҳ тарафдори* сулҳу салоҳ.**СУМ** سم *сумч, хонаи зеризаминӣ.***СУМ(М) I** سم *нохуни дасту пой* чорпоён.**СУМ(М) II** *а.* سم *кит.* сӯрохии гӯш; гӯш.**СУМ(М) III** *а.* صم *кар; сумму(н) букм кару гунг.***СУМАЛАК** سملک *ниг.* суманак.**СУМАН** سمن *наб.* гулест сафедбарги хӯшбӯй, саман, ёсумин.**СУМАНАК** سمنک *гуфт.* хӯрокии ҳалвомонанде, ки аз шираи донаҳои сабзонидашудаи гандум мепазанд (*асосан дар Наврӯз*), саман(н)у, суманак.**СУМАНБАР** سمنبر *гуландом, хушрӯ, зебо, сафедтан.***СУМАНБАРГ** سمن برگ *ниг.* саманбарг.**СУМАНБӮ(Ӣ)** سمنبوی (ی) *хушбӯ (вафси мӯй, зулф).***СУМАНСО(Ӣ)** سمنسای (ی) *ниг.* самансо(ӣ).**СУМБА** سنبه *ниг.* сунба.**СУМБАГӢ** سمنگی *ниг.* сунба.**СУМБОДА** سنباده *ниг.* сунбода.**СУМБУЛ** سنبل *ниг.* сунбул.**СУМБУЛА** سنبله *ниг.* сунбула.**СУМДОР** سمدار *чинси чорпоёне, ки сум доранд.***СУМКАШ** سمنکش *бадрафтор, гарданшах, (сифати хар).***СУМКӮБ** سم کوب *:сумкӯби асп шудан зери суми (лагади) асп мондан.***СУМ(М)ОҚ** سمناق *меваи туршмазаи қарақотмонанд, ки куфтаву соидашудаи онро ба хӯрок меандозанд.***СУМ(М)ОТ** سمنات *гуфт.* афт, башара, андом, қиёфа (*тобиши таҳқирӣ дорад*).**СУМРА** *а.* سمره *тирарангӣ, қаҳварангӣ; гандумгунӣ.***СУМТАРОШ** سم تراش *олоти махсусе, ки наългарон пеш аз задани наъли нав суми аспро бо он тарошида тоза мекунанд.***СУМУВ(В)** *а.* سمو *кит.* баландӣ, иртифоъ.**СУМУМ** سموم *ч.* самм.**СУМУТ I** *а.* صوت *хомӯшӣ, хомӯш будан.***СУМУТ II** *а.* سموت *ч.* самт.**СУМЧ** سمنج *хонаи зеризаминӣ; нақб; роҳи зеризаминӣ, сум.***СУН** سون *гуфт.* сӯй, чониб, тараф.**СУНАМИ** *яп.* سمنی *мавҷҳои азими фалокатбор, ки дар натиҷаи зилзилаҳои зеробӣ, фаъолияти вулқонҳои зеробӣ ва ҷазираҳо пайдо шаванд.***СУНБ** سنب 1. *ниг.* сум(м) I. 2. *пошнаи пойафзол.* 3. *мач.* пой.**СУНБА** سنبه *милаи оҳанине, ки бо он чизеро сӯрох кунанд ё милаи милтикро тоза кунанд; милтиқи сунбагӣ милтиқи қадимаи даҳанпур, ки борутро бо сунба ҷо мекарданд; сунба задан бо сунба тоза кардани мили камон, тӯп ва ғ.***СУНБАГӢ** سمنگی *мансуб ба сунба.***СУНБИДАН** سنبیدن 1. *сӯрох кардан; кофтан, шикофтан.* 2. *бо сум помол кардан, зери по намудан, мачақ кардан.***СУНБОДА** سنباده *санги сайқал, санги махсуси сайқалдиҳӣ.***СУНБОНИДАН** سنبانیدن *ниг.* сунба задан.**СУНБУЛ** سنبل 1. *ғиёҳи пиёзбеҳа, ки гули*

халқавори хушбӯй дорад. 2. *мач*. зулфи (мӯи) маъшуқа. 3. *ниг*. **сунбула**.

СУНБУЛА I سنبله хӯшаи ҷав, гандум *ва г.*

СУНБУЛА II سنبله 1. бурчи шашум аз 12 бурчи фалакӣ. 2. номи яке аз моҳҳои шамсӣ, ки ба август-сентябр рост меояд.

СУНБУЛИСТОН سنبلستان гулзори сунбул.

СУНГУР *т.* سنگر *ниг*. **сункур**.

СУНДУС *а.* سندس навъе аз дебо ва ҳарир, ки бисёр нафис ва нозук аст, тафта.

СУНИШ سونش резаҳои филизӣ, ки дар вақти сӯхон кардан мерезад, резгӣ, оҳансов.

СУНҚУР *т.* سنقر мурғи шикорӣ аз чинси чарғ, ки бисёр тезпар ва тезгир аст ва мурғи шикории подшоҳон будааст.

СУННАТ سنت *д.* 1. роҳ, равиш; одат. 2. ибодат ва маросими диние, ки пайравони мазҳаби суннат ва ҷамоат онҳоро ба ҷо меоварданд, вале ба ҷо овардани онҳо фарзу воҷиб нест; **аҳли суннат ва ҷамоат** пайравони мазҳаби сунний дар ислом. 3. урф, одат, расм, қоида; анъана: **тӯйҳои суннати**.

СУННАТГАРОӢ سنگراى пайравии шадид аз урфу одатҳо ва анъанаҳои мардумӣ, анъаналарастӣ, суннатпарастӣ.

СУННАТӢ سنتى *мансуб ба суннат*.

СУННИМАЗҲАБ سنى مذهب пайрави мазҳаби сунния дар ислом.

СУННИӢ سنى *мансуб ба суннимазҳаб*.

СУННОӢ صناع *ҷ.* **соней**.

СУНУФ صنوف *ҷ.* **синф**; **синфҳо**.

СУНӢХ I *а.* سنه зани писар, арӯс.

СУНӢХ II *а.* سنوح сонех шудан, рӯй додан, воқеъ шудан.

СУНӢ *а.* صنع эҷод, офариниш, он чи сохта шудааст.

СУНӢСОХТ صنعى ساخت он чи ба таври маснӯӣ сохта шудааст; қалбақӣ.

СУНӢӢ صنعى 1. он чи ба тақлиди асли чизе сохта шудааст. 2. сохта, ғайритабӣӣ, дастӣ сохташуда; **гули сунӣӣ**, **табассуми сунӣӣ**, **холи сунӣӣ**, **шаршараи сунӣӣ**.

СУОЛ I *а.* سؤال 1. пурсиш. 2. дархост. хоҳиш, илтимос; **суолу ҷавоб** пурсиш ва посух; муколама.

СУОЛ II *а.* سعال *кит.* сурфа, сулфа.

СУПАРЕҒ سپرغ *кит.* хӯшаи ангур.

супор سپار 1. *асоси замони ҳозира аз супурдан ва супоридан*. 2. *ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои супоранда*: **андозсупор**, **пулсупор**.

СУПОР //СИПОР سپار чархишт (чорхишт).

СУПОРАНДА سپارنده он ки чизеро ба касе месупорад.

СУПОРИДАН//СУПУРДАН سپاريدن//سپردن 1. додан; **имтиҳон супоридан**, **ҷон супоридан**. 2. воғузор кардан, ҳавола намудан. 3. таслим кардан. 4. чизеро барои ниғаҳдорӣ (*ба ҷое, чизе*) додан.

СУПОРИШ سپارش 1. фармоиш, фармон. 2. кори фармудашуда; корфармой; **супориш додан (кардан)** иҷрои кореро ба касе воғузор кардан. 3. вазифа, вазифаи ба касе супоридашуда. 4. дарс, дарсе, ки бояд берун аз мактаб иҷро карда шавад.

СУПОРИШГАР سپارش گر *ниг*. **супоришдиҳанда**.

СУПОРИШДИҲАНДА سپارش دهنده 1. он ки супориш медиҳад, он ки фармойш медиҳад. 2. фармоишгар, фармоишдиҳанда.

СУПОРИШӢ سپارشى 1. супоришшуда, фармоишшуда. 2. фармоишӣ.

СУПОРИШНОМА سپارش نامه коғазе, ки дар он иҷрои коре ба касе воғузор карда ё фармуда шудааст.

СУП-СУРХ سپ سرخ *гуфт.* сурхи-сурх, сурхи баланд.

СУПУРДАН سپاردن *ниг*. **супоридан**; **ҷон супурдан** ҷон додан.

СУПУРЗ سپرز *ниг*. **испурз**.

СУР I سور 1. чашн, шодӣ. 2. зиёфат; тӯй.

СУР II سور яке аз навъҳои пӯсти кароқӯлӣ, ба ранги қаҳвай.

СУР III سور асп ё ҳаре, ки дар пушти худ аз ёл то дум хати сиёҳе дорад.

СУР IV سر *гуфт.* рондан, таъқиб кардан; **сур кардан** дунбола, пеш кардан

СУР V *а.* سور *кит.* девори қалъа, ҳисор ва ё шаҳр.

СУР VI *а.* صور *кит.* бук, шайпур, шоҳи дарунҳолие, ки ба он медаманд ва аз он садо мебарояд; сурнай; **сури Исрофил** *д.* суре, ки он замон

СУР

аз фаро расидани рӯзи маҳшар хабар медиҳад.

СУРА سورة *д.* ҳар яке аз 114 боби (фасли) Қуръони маҷид.

СУРАӢ ثريا *нур.* 1. чанд ситораи хурд, ки дар як ҷо гала шуда меистанд ва як ситора барин менамоянд, Парвин. 2. баландии осмон.

СУРАӢМАКОН ثريا مكان *киноя аз* олиҷоҳ, баландмартаба.

СУРАӢМАҚОМ ثريا مقام *киноя аз* олидарача, баландмартаба.

СУРАӢСАРИР ثريا سرير *олитахт, олиҷоҳ; подшоҳи олимартаба.*

СУРАНҚОН سرنجان *ниг.* суринҷон.

СУРАТ *а.* صورت 1. шакл, намуд; намуди зоҳирӣ, киёфа; **сурат гирифтан** ба амал омадан, ба вуқӯъ пайвастан. 2. тавр, тарз; **ба сурати...** а) ба шакли...ба намуди..., ба ҳоли...; б) ба таври...; **дар сурати...** дар мавриди...; ба вақти..., дар ҳолати...; **дар ҳар сурат** ба ҳар ҳол, чи тавре ки набошад...; **дар ин (он) сурат** дар ин (он) маврид, ин (он) тавр ки бошад. 3. рӯй, чеҳра; **сару сурат** сару рӯй, афту башара. 4. тасвир, расм; **сурати девор** маҷ. чизи бечон, маҳрум аз рафтор ва ҷунбиш; **сурат кашидан** расм-нақши чизеро ба рӯи коғаз овардан; **сурат бастан** нақш ёфтан, ба тасаввур даромадан. 5. чигунагӣ, вазъ, кайфият; **сурати воқеа (ҳо)** тафсили воқеа, чигунагии воқеа; 6. *риёз.* дар касри одӣ рақаме, ки болои хатча навишта мешавад (*мас., дар 2 ду сурат ва 5 маҳраҷ аст*).

СУРАТГАР صورتگر *сураткаш, рассом, мусаввир.*

СУРАТГАРӢ صورتگرى *рассомӣ, наққошӣ, сураткашӣ.*

СУРАТГИР صورتگر *суратбардор, аксгар, аккос.*

СУРАТГИРӢ صورتگرى 1. бо дастгоҳи суратгирӣ гирифтани расми чизе. 2. амал ва кори суратгир, суратбардорӣ.

СУРАТДОР صورتدار *расмдор (мас., китоб).*

СУРАТЗЕБ صورتزيب *он ки сурати хуб дошта ғангоми суратгирӣ сураташ зебо мебарояд.*

СУРАТКАДА صورت كده *нигористон, суратхона, ҷои суратбардорӣ, аксбардорӣ, аккосӣ.*

СУРАТКАШ صورتكش *рассом, мусаввир, суратгар.*

СУРАТКАШӢ صورتكشى *рассомӣ; кори рассом, суратгарӣ.*

СУРАТМАҶЛИС صورتمجلس *сабти хатии рафти ҷаласа, протокол.*

СУРАТНИГОР صورت نگار *ниг.* суратгар.

СУРАТНИГОРӢ صورت نگارى *ниг.* суратгарӣ.

СУРАТНОК صورتناك *ниг.* суратдор.

СУРАТНОПАЗИР صورتناپذير *он чи ки иҷрои он ғайриимкон аст.*

СУРАТНОПАЗИРӢ صورتناپذيرى *имконнопазирӣ, иҷронашавандагӣ.*

СУРАТПАЗИР صورتپذير *имконпазир, амалишаванда.*

СУРАТПАЗИРӢ صورتپذيرى *имконпазир будан, иҷрошаванда.*

СУРАТПАРАСТ صورتپرست 1. зоҳирпараст, шаклпараст, зоҳирбин. 2. он ки чеҳраи зеборо дӯст медорад. 3. *маҷ.* бутпараст.

СУРАТПАРАСТӢ صورتپرستى *ибодат кардан ба сурат ва ҳайкал, дӯстдории чеҳраи зебо; бутпарастӣ.*

СУРАТСОЗ صورت ساز *ниг.* суратгир.

СУРАТХОНА صورتخانه *ниг.* нигористон.

СУРАТҲИСОБ صورتحساب *мол.* ҳисоб, ҳисобнома, ҳисоби шахсӣ.

СУРАТЧИСТОН صورتچستان *муаммоёбӣ аз рӯи расм.*

СУРБ سرب *маъд.* филизи нисбатан нарми хеле вазнини хокистарранг, ки барои сохтани соҷма, тир, ҳарфҳои матбаа ва ғ. ба кор меравад, қӯрғошим.

СУРБИН سربين *аз сурб сохташуда.*

СУРБӢ سربى *ниг.* сурбин.

СУРҒУЧ سرغوج *моддаи саҳти самғдоре, ки онро дар оташ нарм карда барои бастанӣ лифофаҳо ва пахш кардани мӯҳр ба кор мебаранд.*

СУРҒУЧӢ سرغوجى *марбут ба сурғуч; аз сурғуч.*

СУРИЁНӢ سوريانى 1. мансуб ба Сурия. 2. сокини Сурия.

СУРИН سرين *кафал, сон; дунба, қисми аз зону болои пой.*

СУРИНЧ سرنج *ниг.* суғур.

СУРӢ I سوری 1. сурх, сурхранг. 2. гули садбарги сурх.

СУРӢ II سوری қавми қадимаи эроннажоде дар Афғонистон.

СУРМА سرمه гарди сиёхранге, ки аз хокаи қалъагӣ бо омехтаи моддаҳои дигар сохта, онро барои зебӣ ва ё ҳамчун дору ба чашм мекашанд; **сурма хӯрдан** маҷ. гап назадан, сирреро ниҳон доштан.

СУРМАГУН سرمه گون *ниг.* **сурмаранг.**

СУРМАДОН سرمه دان зарфчае, ҳалтачае, ки дар он сурма нигоҳ медоранд.

СУРМАӢ سرمه ای *ниг.* **сурмаранг.**

СУРМАКАШ سرمکش он ки ба чашми худ ё дигаре сурма мекашад.

СУРМАКАШАК سرمکشک мили борике, ки бо он ба чашм сурма мекашанд.

СУРМАКАШӢ سرمه کشی сурма кашидан.

СУРМАНОК سرمه ناک сурмакашида.

СУРМАРАНГ سرمه رنگ монанди сурма, сиёхранг, ба сони сурма сиёҳ.

СУРМАСО سرمه سا 1. сурмакашида. 2. монанди сурма.

СУРМАСОН سرمه سان *ниг.* **сурмаранг.**

СУРМАФОМ سرمه فام *ниг.* **сурмаранг.**

СУРМАХОК سرمه خاک хоки маҳин, хоки соида.

СУРМАЧӢБ سرمه چوب мили сурмакашӣ, миле, ки бо он ба чашм сурма мекашанд.

СУРНАӢ سرنی нойи сур, сурной, ки дар тӯй, чашн ва идҳо ба ҳамроҳии созҳои дигар менавозанд.

СУРНАӢНАВОЗ سرنی نواز он ки сурнай менавозад.

СУРНАӢНАВОЗӢ سرنی نوازی сурнай навохтан, навозиши сурнай.

СУРНАӢЧА سرنیچه найи хурд.

СУРНАӢЧӢ سرنیچی *ниг.* **сурнайнавоз.**

СУРНОӢ سرنائی 1. сурнайнавоз. 2. сурнайнавозӣ.

СУРНОӢ سرنای *ниг.* **сурнай.**

СУРОБ سراب 1. намуд, шакл, поза. 2. намуди чизе, ки дар торикӣ ва ё туман аз дур ба назар менамояд.

СУРОҒ سراغ 1. чустучӯ, пурсуков, пурсиш (*чоӣ чизе, ё касеро*) хабаргирӣ. 2. нишон, аломат, дарак, хабар; **суроғ доштан** аз чизе нишону чоӣ чизеро доништан, хабардор будан; **суроғ кардан** пурсучӯ кардан, пурсон шудан; кофтан; **суроғу пай кардан** чою хабари касеро чустан.

СУРОҒА t. سراغه *ниг.* **нишонӣ.**

СУРОН سران *гуфт.* бо шавқун ва ғалоғулаву доду фарёд, ҳамдигарро пеш кардан.

СУРОСУР سراسور *гуфт.* гурезогурез ва таъкиб.

СУРОХ a. صراح *ки.* 1. холис, бегаллу ғаш, беолиш. 2. номи китоби луғате аз арабӣ ба тоҷикӣ.

СУРОХӢ صراحی кӯза ё шишаи гардандарози махсус барои шароб.

СУРРА a. صره *кхн.* ҳамёни тангаву тилло.

СУРРИЯ(Т) a. سريه//سريت зани ғайриникохӣ; канизаки махсус барои айшу ишрат ва ҳамхобагӣ.

СУРУ سرو *ки.* шохи гов, буз ва ғ., сарун.

СУРУД سرود 1. хониши одам ё парандаҳо, нағма, тарона; **суруд гуфтан** тарона хондан, ҳофизӣ кардан. 2. шеър, ки махсус барои сарайдан гуфта шудааст: **суруди озоӣ.**

СУРУДА سروده 1. сифати феълӣи замони гузашта аз сурудан. 2. шеър: **сурудаҳои шоирони халқӣ.**

СУРУДАН سرودن 1. суруд хондан, нағмасарой кардан, бо оҳанг хондан. 2. маҷ. хониши парандагон. 3. шеър гуфтан.

СУРУДГӢӢ سرودگوئی овозхонӣ, нағмасарой, ғазалхонӣ.

СУРУДДӢСТ سرود دوست он ки дӯстдори сурудхонӣ бошад.

СУРУДНАВИС سرودنويس шоире, ки шеърҳои суруданӣ (тарона) менависад.

СУРУДНАВИСӢ سرودنویسی суруд навиштан, суруднависӣ кардан.

СУРУДСАРО(Ӣ) (سرودسرای) *ниг.* **сурудхон.**

СУРУДХОН سرودخوان он ки бо оҳанг суруд менамояд, ҳофиз.

СУРУДХОНӢ سرودخوانی ҳофизӣ, ғазалсарой, овозхонӣ.

СУРУК سروک рама, рамаи бузу гӯсфанд.

СУР

СУРУН سرون *ниг. сурин.*

СУРУР *а.* سرور шодӣ, хурсандӣ, шодмонӣ, нишот.

СУРУРАНГЕЗ سرورانگيز шодибаш, хурсандиовар.

СУРУРБАХШ سروربخش хурсандкунанда, шодиоовар.

СУРУРОВАР سرورآور *ниг. сурурбахш.*

СУРӢШ سورش *кит.* фариштаи пайғомовар; фаришта.

СУРФА I سرفه садои раъшадоре, ки ба сабаби сармохӯрдагӣ ва бемории шуш ва аъзои нафасгирӣ аз сина ва гулӯ мебарояд, сулфа.

СУРФА II سرفه *гуфт., ниг. суфра 1.*

СУРФИДАН سرفيدن сурфа кардан.

СУРХ سرخ 1. ба ранги хун, қирмизӣ, гулгун; **гули сурх, шароби сурх.** 2. *кхн. мансуб ба* инқилоби октябр ва ба соҳти шуравӣ: **аскари сурх, байраки сурх, инқилоби сурх, чойхонаи сурх; калтакдорони сурх** номи дастаҳои фидой дар Тоҷикистон, ки ба муқобили аксулинқилобчиён меҷангиданд; **корвони сурх** қатори воситаҳои нақлиёт, ки молҳои зарури аҳолиро меоварданд ё ҳосили навро аввалин шуда ба марказҳои қабул мебуданд; **тӯи сурх таър.** чашни арӯсие, ки на бо урфу одати суннатӣ, балки бо тартиботи нави шӯравӣ гузаронида мешуд; **сурх кардан а)** ба ранги сурх даровардан, ранги сурх (сурхӣ) молидан (*мас., занҳо лаби худро*); **б) маҷ.** касеро ба хичолат монандан; **сурх шудан а)** ба ранги сурх даромадан; **б)** дар оташи тафсон пухта кабоб шудан (*мас., гӯшт*); **в) маҷ.** шарм доштан, хичолат кашидан; **сурх шудани чашм** сурхӣ дамидан ба сафедаи чашм аз бедорхобӣ ё беморӣ; **сурху сафед шудан бо касе** дар баҳс дар сари масъалае баҳсу мунозира кардан; оташин шудан, гап гурехтан байни ду кас; **сурх шудан, сафед шудан** ба изтироб афтодан, аз ҳаяҷон тағир ёфтани ранги рӯй; **забони сурх** гапи бемулоҳиза ва бемаврид гуянда (*сифати забони бад*); **забони сурх сари сабзро медиҳад барбод (зарб.); бо рӯи сурх** бе хичолатмандӣ ва бе кӯтаҳзабонӣ, сарбаландона.

СУРХАК سرخک 1. сурхтоб, ба сурхи моил (*ранг*). 2. як навъ ангури тезпазак. 3. як навъ гандум. 4. *тиб.* бемории гузарандае дар бачагон (сурхча, сурхакон).

СУРХАКОН سرخکان *ниг. сурхак 4.*

СУРХБЕД سرخبيد навъе аз дарахти бед; маҷнунбед.

СУРХБИНӢ سرخ بيني он ки бинияш ҳамеша сурх бошад.

СУРХЗАМИН سرخ زمين замин, ки хокаш сурхранг аст.

СУРХИНА سرخينه сурхтоб, сурхча (*ранг*).

СУРХИНАРӢ سرخينه روی он ки ранги рӯяш ба сурхӣ моил аст.

СУРХӢ سرخي 1. сурхрангӣ. 2. ранги сурх барои хатнависӣ. 3. гоза, гулгуна, ки занҳо ба рухсора моланд; **сурхӣ давидан** ба рӯй аз ҳаяҷон, шодӣ *ва г.* сурхчатоб шудани рӯй.

СУРХМӢ(Ӣ) سرخمو(ي) он ки мӯи ба сурхӣ моил дорад.

СУРХНОӢ سرخنای *ниг. сурхрӯда.*

СУРХОБ I سرخ آب 1. оби сурх, оби лойолуд. 2. гулгуна, гоза, сурхӣ, ки занҳо ба рухсора ме-моланд.

СУРХОБ II سرخ آب навъе аз мурғобии сурхранг, харчал.

СУРХПӢСТ سرخپوست он ки пӯсти баданаш сурхранг бошад.

СУРХПӢШ سرخپوش он ки либоси сурх дар бар дорад.

СУРХРАНГ سرخرنگ ба ранги сурх.

СУРХРӢДА سرخروده *анат.* рӯдаи пайвасткунандаи меъда ва даҳон, сурха.

СУРХРИШ سرخ ريش дорои риши сурхранг; он ки риши худро бо ҳино ранг кардааст, он кӣ ришашро хизоб кардааст.

СУРХРӢӢ سرخروي 1. он ки ранги рӯяш моил ба сурхист. 2. *маҷ.* баобрӯ, баъътибор, сарбаланд, боифтихор; **сурхрӯй шудан** аз хичолатмандӣ баромадан, аз забонкӯтоҳӣ баромадан.

СУРХРУХСОР سرخرخسار *ниг. сурхрӯй.*

СУРХТОБ سرختاب ба сурхӣ моил, сурхранг.

СУРХХОК سرخ خاک *ниг. сурхзамин.*

СУРХХӢ سرخها *таър.* шӯравиён; аскарони сурхи шуравӣ.

СУРХЧА سرخچه 1. ба сурхи моил, сурхтоб. 2. *тиб.* касалии гузарандаи бачагон, ки дар бадан доначаҳои сурх мебарояд, сурхак, сурхакон.

СУРХЧАТОБ سرخچهتاب сурхча, моил ба сурхӣ, сурхтоб.

СУРХЧАШМ سرخ چشم 1. он ки чашмаш сурх аст.
2. *мач.* маст; ошиқ.

СУРХЧЕҲРА سرخ چهره *ниг.* сурхрӯй.

СУРЪАТ *а.* سرعت 1. тезӣ, зудӣ дар рафтор ва фаъолият, дараҷаи тезии ҳаракати чизе ё коре; **ба суръат** ба тезӣ, бо шитоб. 2. дар механика нисбати роҳи тайкардаи ҷисм ба воҳиди вақт.

СУРЪАТАҲЗО سرعت افزا *ниг.* суръатфазо.

СУРЪАТНОК سرعت ناک босуръат, тез.

СУРЪАТНОКӢ سرعت ناکӣ суръат, тезӣ, зудӣ.

СУРЪАТҲЗО سرعت افزا суръатбахшанда, тақвиятдиҳандаи суръат.

СУРЪАТҲЗИ سرعت فرا *ниг.* суръатфазо.

СУС I سوس *бот.* растании хурӯи зардгулест, ки дар решааш ғуддаҳо мерӯяд, бия; **суси талх** суси барғҳояш хокистарӣ ранги ғуддаҳояш хеле талх, ки ба ғайр аз сӯхтан ба чизе кор намеояд; **суси ширин** суси барғҳояш сабзи баланди сурхчатоб, ки ғуддаҳои решааш ширин мешавад ва шираи он дар тиб ба кор меравад, ширинбия.

СУС II سوس *кит., зоол.* шапалаки майдаи зараррасон, ки матоҳҳои пашмиро меҳӯрад ва ба ғалладона меафтад, қуя, митта.

СУСЗОР سسزار биязор, макони бия.

СУСМОР سوسمار *зоол.* чонвари хазандаи бада-наш дарозрӯяи думдароз, калтакалос.

СУСТ 1. беҳол, беқувват, бемадор, заиф. 2. оҳиста, камсуръат; *муқоб.* **тез**, **сареъ**. 3. он чи таранг кашида нашуда бошад; *муқоб.* **сахт** **кашидашуда**, **таранг**; **суст мондан** сахтгирӣ накардан дар коре, пешгирӣ накардан, аҳамият надодан, бепарвой кардан дар коре; **суст омадан** муқобилат накардан, шиддат ва қатъият нишон надодан; **суст шудан** а) беҳол, бемадор шуда мондан; б) камшавии шиддати чизе; беқатъиятӣ дар коре.

СУСТАҚИДА سست عقیده *ниг.* суствътикод.

СУСТАНДЕШ سست اندیش кундзехн, дар мулоҳи заронӣ дарангқунанда; каммулоҳиза.

СУСТАРКОН سستار کان он чи дар болои поя ва ё сутунҳои номустаҳкам қарор дорад, он чи пояхову бунёдаш заиф аст, ноустувор.

СУСТАСОС سست اساس он чи далелу бурҳони қотеъ надорад.

СУСТАҲД سست عهد он ки дар қавли худ устувор

ва пойдор нест; паймоншикан.

СУСТАҲДӢ سست عہدی бевафой, ваъдахилофӣ.

СУСТБОЗУ سست بازو заиф, камқувват, он ки бо-зуи қавӣ надорад.

СУСТБУНӢД سست بنیاد он чи таҳкурсии мустаҳкам надорад; ноустувор, номаҳкам.

СУСТГАРД سست گرد оҳистагард; сустрфтор; *муқоб.* **тезфтор**.

СУСТГИРӢ سست گیری мусолиҳакорӣ дар диққат ва назорат ба корҳо; *муқоб.* **сахтгирӣ**.

СУСТДИЛ سست دل 1. дили суст, дили дардман-ддошта, он ки кори дилаш ғайримӯтадил ва суст аст. 2. *мач.* беғайрат, сустирода.

СУСТИРОДА سست اراده камирода, беқатъият, ноустувор дар кор.

СУСТИРОДАГӢ سست ارادگی ноустуворӣ, кам-иродагӣ.

СУСТӢ سستی 1. камқувватӣ, беҳолӣ, нотавонӣ; заъф, очизӣ. 2. мусоҳилакорӣ, ноустуворӣ, сахлгирӣ; таъхир. 3. кундӣ ва оҳистагӣ (дар кор, рафтор). 4. мулоимӣ, мулоимтабиатӣ, нармхӯӣ; **сусти кардан** а) мусоҳила кардан, сахл гирифтан; б) тезу чаккон набудан.

СУСТКАМАР سست کمر он ки чимоъ карда ната-вонад, бемиён, бепушт.

СУСТКОР سست کار танбал, коҳил; *муқоб.* **чаққон**, **чобук** (дар иҷрои корҳо).

СУСТКОРӢ سست کاری кундӣ ва оҳистагӣ дар иҷрои коре.

СУСТКӢШ سست کوش суствсәӣ, суствкор, беғай-рат, мусоҳилакор.

СУСТҚАДАМ سست قدم 1. он ки оҳиста роҳ мера-вад, оҳистарав. 2. суствкор.

СУСТМАҒЗ سست مغز камақл, ноқисақл; бе-димог.

СУСТМИЗОЧ سست مزاج *кит.* камқатъият, ками-рода; ноустувор.

СУСТНИҲОД سست نهاد *ниг.* суствбунӢд.

СУСТОВОЗ سست آواز он ки овози пасти тез хас-ташаванда дорад.

СУСТПАӢ سست پی *киноя аз* суствбунӢд; ноасл, пастнажод.

СУСТПАӢМОН سست پیمان *ниг.* суствҳд.

СУСТРАВ سست رو *ниг.* суствгард.

СУС

СУСТРАГ سست‌رگ *киноя аз беаҳамият, бегайрат, бепарво.*

СУСТРОЙ سست‌رای *сустандеш, хомфикр, камфаросат.*

СУСТҲАРАКАТ سست‌حرکت 1. суsт ҳаракаткунанда. 2. суsткор.

СУСТҲАРАКАТӢ سست‌حرکتی *исми амал аз суsт-ҳаракат.*

СУСТҲИММАТ سست‌همت *сустирода, бечуръат.*

СУСТҶАВЛОН سست‌جوان *суsтҳаракат, суsт-рафтор.*

СУСТШАВӢ سست‌شوی 1. дар ҳаракат пастшавӣ. 2. заифшавӣ, очиз шудан.

СУСТӢТИҚОД سست‌اعتقاد *он ки Ӣтиқод надо-рад; ноустувор.*

СУТ سوت *хуштак; гудок; суt задан хуштак кашидан.*

СУТОМ سوتام *кит. андак, кам.*

СУТРА ستره *кит. либос, пӯшок.*

СУТУДА ستوده *ниг. ситуда.*

СУТУДАГУЗИН ستوده گزین *он ки интиҳобаш писандида аст, некинтиҳоб; муқ. ситудагузин.*

СУТУДАН ستودن *ниг. ситудан.*

СУТУДОН ستودان *дахма, гӯрхонаи габрон, гӯрхонаи оташпарастон; гӯристон.*

СУТУН ستون 1. чӯби ғафси дароз, ки онро рост мегузоранд ва он сакфро нигоҳ медорад; (*сутун сангӣ, хиштӣ ва оҳанӣ ҳам мешавад*), поя; **СУТУНИ КИШӢ** чӯби ғафси баланд дар киштиҳо. 2. қатораҳои як саҳифаи рӯзнома ё китоб. 3. *мач*, пуштибон, пуштупаноҳ, ҳимоя; воситаи пойдории чизе.

СУТУНБАНДӢ ستون‌بندی *матнро дар чадвал чо додан, ба сутунҳо ҷудокунии матн.*

СУТУНГӢША ستون‌گوشه *сутун ва пояҳои кунҷӣ.*

СУТУНДОР ستون‌دار *бинои сутундошта.*

СУТУНМӢХРА ستون‌مهره *риштаи устухонҳои ҳалқашакл, ки дар инсон аз тағи гардан то миён ҷо дорад ва аз 33 мӯҳра иборат аст.*

СУТУНЧА ستون‌چه *сутуни майда; хатчаҳои амудии чадвал.*

СУТУР I ستور *кит. чорпои саворӣ ё боркаш, чун асп, хар, хачир.*

СУТУР II سطور *ҷ. сатр (сатрҳо); роқими сутур*

нависандаи ин сатрҳо.

СУТУРА ستوره *устура, теғи мӯйсартарошӣ, покӯ.*

СУТУРВАН//САТАРВАН سترون *зане, ки кӯдак намезояд, зани нозо, ақим.*

СУТУРГ سترگ *кит. 1. бузург, калон. 2. қавӣ, тануманд.*

СУТУРГӢ سترگی *бузургӣ ва ҳайбат.*

СУТУРГОҲ سترگاه *кит. истабл, тавила, аспхона.*

СУТУРДАН ستردن *тарошидан, пок кардан (мӯйро); кӯр кардан (хатро).*

СУТУРЛОБ//СИТУРЛОБ سطرلاب//سترلاب *ю. шакли дигараш устурлоб.*

СУТУРЛОБДОН//СИТИРЛОБДОН سطرلاب‌دان *мунаҷҷим, ҳайатшинос, ситорашинос.*

СУТУРЛОБНИГАР سطرلاب‌نگر//سطرلاب‌نگر *мунаҷҷим, ситорашинос, расадкунанда.*

СУТУРЛОБСАНҶ سطرلاب‌سنج//سطرلاب‌سنج *ниг. сутурлобнигар.*

СУТУХОН ستوخوان *(шакли шеърӣ) ниг. устухон.*

СУТХОН ستخوان *устухон (шакли шеърӣ).*

СУТӢХ I ستوه *кит. 1. дилтангӣ, дармондагӣ, малулӣ; ба сутӢх омадан ба танг омадан, безор шудан; 2. озор, хастагӣ; сутӢх додан ранҷ расонидан, азоб додан.*

СУТӢХ II *а. سطوح ҷ. сатҳ.*

СУТӢЪ *а. ستوع кит. боло рафтан ва паҳн шудан (гарду губор).*

СУУБАТ *а. صعوبت кит. сахтӣ, душворӣ, мушкилӣ.*

СУУД I *а. صعود кит. баромадан ба боло, боло рафтан.*

СУУД II *а. سعود ҷ. саъд.*

СУФ I *а. صوف порчаи нахии сафед барои либос-вории так ва ғ.; суфи хом суфи дастибоф.*

СУФ II *а. صوف: суфу куф кардан д. дуохонии азоимхонон.*

СУФА صفة *нишастангоҳе, ки дар пеши хонаҳо ё дар майдонҳои боғ аз замин баландтар (бештар аз лой) сохта мешавад.*

СУФАКӢХ صفة کوه *ҷуғр. ҷое, қитъае, ки аз сатҳи баҳр нисбат ба ҳамвориҳои дигар баландтар воқеъ гашта ва аз атрофи худ бо ҷарӣ ва шахҳо бурида шудааст.*

СУФАРО *а.* سفر *ч.* сафир.

СУФАСТОӢ سوسفطاي чараёни фалсафӣ дар Юнони қадим, ки олам ва мавҷудотро ҳаёли ва мавҳум медонистанд.

СУФЛ *а.* ثقل 1. дурда, таҳнишаста. 2. ахлот.

СУФЛӢ I ثقلӣ дурдӣ.

СУФЛӢ II سفلى *ниг.* сифлӣ.

СУФМОӢӢ سفماهى як намуд моҳии паҳн-шикам, судак.

СУФОЛ//СИФОЛ//САФОЛ سفال зарфи гилӣ, ки дар хумдон пухта шудааст (*мас., коса, кӯза, гулдон ва ғ.*)

СУФОЛИН سفالين *мансуб ба суфол;* сафолӣ.

СУФОЛӢ//СИФОЛӢ//САФОЛӢ سفالى *мансуб ба сафол;* сафолӣ.

СУФПӢШ صوفپوش *кит.* 1. он ки суф пӯшад пашминапӯш (либоси сӯфиён). 2. сӯфӣ, дарвеш.

СУФР *а.* صفر миси зард, ҳариру суфру тилло оҳану мису тилло.

СУФРА سفره 1. дастархон. 2. пӯсте, ки дар он ҳамир рост кунанд; суфраи мешӣ; **дил (сина)-и худро пеши касе суфра кардан** замири дили худро ба касе гуфта додан, чизеро аз касе пинҳон накардан.

СУФРА(Т) *а.* صفره//صفرت зардӣ.

СУФРАМОӢӢ سفرهماهى гурӯҳе аз моҳиҳои бол-дори паҳншикам.

СУФТ سفت *кит.* 1. китф, дӯш, шона; ёлу суфт китфу гардан(-и асп). 2. сӯроҳ, раҳна; сӯроҳи сӯзан. 3. *мач.* паҳлу, бари чизе: **суфи кӯх.**

СУФТА سفته 1. *сифати феълии замони ҳозира аз суфтан.* 2. сӯроҳ кардашуда. 3. *гуфт.* ҳамвор, чилдор, шаффоф; **санги суфта** санги ҳамвор. 4. *мач.* тир, пайкони тир. 5. тез, тезкарда, тезнӯг: суфта кардан а) ҳамвор кардан; б) чилдор кардан; в) сӯроҳ кардан.

СУФТАГАР سفتگر касе ки марворид, марҷон ва гайраро соида суфта ва сӯроҳ мекунад.

СУФТАГАРӢ سفته گرى амал ва кори суфтагар.

СУФТАГӢШ سفته گوش *кит.* 1. он ки гӯшаш сӯроҳ карда шудааст, сӯроҳгӯш. 2. *мач.* фармонбардор, гулом.

СУФТАКУНАНДА سفته کننده *ниг.* суфтагар.

СУФТАН سفتن 1. сӯроҳ кардан; **дурр суфтан** а)

марворидро барои ҳамел кардан дар ришта сӯроҳ кардан; б) *мач.* сухани зебои пурмаъно гуфтан, шеър гуфтан. 2. соида шудан; соида ҳамвор шудан, шаффоф шудан.

СУФУЛ *а.* سفول пастӣ, чуқурӣ, умқи чизе.

СУФУН *а.* سفون *ч.* сафина.

СУФУФ *а.* صفوف *ч.* саф.

СУФФА صفه *ниг.* суфа.

СУФЧА سوفچه *кит.* шӯшаи тилло ва ё нуқра; ре-зай тилло ё нуқра.

СУХ سوخ *кит., ниг.* пиёз.

СУХАН سخن гап, калом, гуфтор; **сухани бемаънӣ** сухани бемағз; **сухани обдор** гапи таъсирбахш, гапи фасеҳу балеғ; **сухани охири** а) сухани баъди ҳамаи гапҳо гуфтаи касе; б) сухани баъди музокира ва фикрронии эродкардаи соҳиби маъруза; **сухани подархаво (хавой)** гапи беасос, гапи бедалелу субут; **сухани сарба-ста** гапи мубҳам ва муғлақ, гапи муаммоомез; **сухани талх** гапи нешдор, гапи ногувор; **суха-ни сахт** гапи тунду тез, гапи сахт таъсирку-нанда; **сухани ширин** гапи дилнишин, гапи бо мулоимат гуфташуда, гапи нағзу форам; **ба сухан баромадан** дар маҷлис ё чамъомаде ба-ромада гап задан; **сухани касеро буридан** гуф-тори касеро қатъ кардан, ба охир расонидани сухани касе фурсат надода ба гап даромадан; **сухани касеро гардондан** илтимоси касеро рад кардан; **сухан гирифтан** ба сухангӯй дар маҷлис иҷоза хоستان; **ба сухан даромадан** гап сар кардан; **ба сухани касе даромадан** ба гуф-таи касе итоат кардан, гапи касеро қабул ва иҷро кардан; гапдaro будан; **сухани касеро аз даҳонаш гирифтан** сухани касеро бурида худ ба гап даромадан, сухани касе тамом нашуда ба гап даромадан; **сухан додан** дар маҷлисе ба касе навбати суханронӣ додан; **доди сухан до-дан** бо маҳорати баланд сухан гуфтан, хеле фасеҳу маънодор гап задан; **сухани касеро ба замин задан (андохтан, мондан)** ба гапи касе эътибор надодан, гуфтаи касеро ба инобат нагирифтан; **сухан кардан** гап задан; **сухан кушодан** дар бораи чизе гап сар кардан, аввал-ин шуда дар масъалае гап ба миён овардан; **аз сухан мондан** гап зада натавонистан (*мас., одами бемор дар ҳолати назъ*); **сухан ба (дар) даҳон мондан** гапи касе ногуфта, нотамо-мондан; **ба сухани касе лаб мондан** гапи касе-ро тасдиқ ва таъкид кардан, гуфтаи касеро қувват додан; **сухан ба миён овардан** дар бо-раи масъалае гап кушодан; **сухан пурсидан (хостан)** барои суханронӣ дар маҷлисе иҷозат талабидан; **сухан рафтан** дар бораи чизе зикр ёфтани чизе, гап сар шудан дар бораи чизе;

СУХ

сухан рондан гап задан; **сухани касеро шика-стан** гапи касеро рад кардан, гуфтаи касеро қабул накардан; **ба сухан (гап) чома пӯшондан** бо обу ранг гап задан, гаперо бо алфози пуртумтарок ифода кардан, муболиға ба кор бурдан.

СУХАНБОЗ سخن باز 1. бо сухан моткунанда, чар-бзабон. 2. беҳудагӯй, лофзан.

СУХАНБОЗӢ سخن بازی суханони бечавобу моткунанда гуфтан, лофзани кардан.

СУХАНБОФ سخن باف суханпардоз, сухандон.

СУХАНБОФӢ سخن بافی суханпардозӣ, сухандонӣ.

СУХАНВАР سخنور 1. соҳиби гуфтори фасеҳу балеғ, гапдону наттоқ, хушгуфтор. 2. шоир, адиб.

СУХАНВАРӢ سخنوری сухангӯй бо фасохату балоғат, суханорой, суханвар будан.

СУХАНВАРОНА سخنورانه шоирона, аз рӯи суханварӣ.

СУХАНГАР سخن گر суханвар, гӯяндаи сухани фасеҳ ва балеғ; нотиқ.

СУХАНГУЗОР سخن گزار сухангӯй, гӯянда.

СУХАНГУСТАР سخن گستر тафсиркунандаи сухан; суханпардоз, суханвар.

СУХАНГУСТАРӢ سخن گستری суханварӣ, шоирӣ.

СУХАНГӢ(Ӣ) سخنگوی 1. гапзананда, гӯянда; гапзан, нотиқ; **лаъли сухангӯ маҷ.** лаби маҳбуба. 2. шорех, муфассир; **сухангӯи дафта-ри матбуот** (маъмулан дар назди вазорати корҳои хориҷӣ).

СУХАНГӢӢ سخن گوئی наттоқ, гапзананда, маъ-рӯзакунанда.

СУХАНДАРОӢ سخن درائی сухангӯй, сухансарой, ба сухангӯй оғоз кардан.

СУХАНДАРОӢ سخن درای сухангӯй, сухансарой.

СУХАНДОН سخن دان 1. гапдон, гапзан; сухан-санҷ. 2. адиб, шоир.

СУХАНДОНӢ سخن دانی гапдонӣ, расидан ба қадри сухани баланд, моҳир дар таҳрир ва таҳияи матн.

СУХАНДӢУСТ سخن دوست дӯстдори суханони ба-деъ.

СУХАННОШУНАВ سخن نا شنو он ки маслиҳат ва насихатро ба инобат намегирад, гапногир.

СУХАННОШУНАВӢ سخن نا شنوی насихату панд-ро гӯш накардан, гапногирӣ.

СУХАНОВАР سخن آور ниг. суханвар.

СУХАНОРО(Ӣ) سخن آرای он ки хубу фасеҳ гап мезанад ё менависад, суханвар.

СУХАНОРОӢ سخن آرائی амалу сифати суханоро.

СУХАНОФАРИН سخن آفرین кит. эҷодкунандаи сухан; шоир.

СУХАНПАЙВАНД سخن پیوند суханвар, нозими сухан, шоир.

СУХАНПАРАСТ سخن پرست парастандаи сухан, дӯстдори каломи бадеъ.

СУХАНПАРВАР سخن پرور суханвар, шоир.

СУХАНПАРВАРӢ سخن پروری суханварӣ, шоирӣ.

СУХАНПАРДОЗ سخن پرداز ниг. суханоро.

СУХАНПАРДОЗӢ سخن پردازی суханорой, зебо сухан гуфтан; ородихии сухан, суханварӣ.

СУХАНПАРДОЗОНА سخن پردازانه суханпардозӣ карда гап задан.

СУХАНПАРОКАНӢ سخن پراکنی 1. сухангӯй, су-хан гуфтан. 2. паҳши гуфтор ба воситаи барномаҳои радиой.

СУХАНРЕЗА سخن ریزه киноя аз сухани пуч, суха-ни бемағз.

СУХАНРОН سخنران 1. гапзананда, гӯянда. 2. нутқкунанда, нотиқ, сухангӯй.

СУХАНРОНӢ سخنرانی гапзани, нотиқӣ, гӯян-дагӣ.

СУХАНСАВОР سخن سوار киноя аз суханвар, нотиқи моҳир.

СУХАНСАНЧ سخن سنج 1. гапфаҳм, гапшинос. 2. адиб, мунаққид, адабиётшинос.

СУХАНСАНЧӢ سخن سنجی сухандонӣ, расидан ба қадри сухан; огоҳӣ аз рамузи сухан; мунаққидӣ.

СУХАНСАРО(Ӣ) سخن سرا(ی) шеъргӯй, шоир.

СУХАНСАРОӢ سخن سرایی шеъргӯй, шоирӣ.

СУХАНСОЗ سخن ساز эҷодкунандаи сухан, сухан-пардоз; шоир.

СУХАНТАЛАБ سخن طلب донандаи қадри сухан; шеърдӯст.

СУХАНТИРОЗ سخن طراز маҷ. суханоро; сухан-пардоз, шоир.

СУХАНФАҲМ سخن فهم 1. гапшинос; нуктафаҳм; 2. маҷ. тезфаҳм, зирак.

СУХАНФАҲМӢ سخن فهمى маънои сухани пӯшидаро зуд фаҳмидан.

СУХАНЧИН سخن چين он ки гапи касеро ба дигарон расонда боиси низоъ мешавад, хабаркаш, игвогар.

СУХАНЧИНӢ سخن چينى хабаркашӣ, игвогарӣ.

СУХАНШИНОС سخن شناس он ки аз нозукиҳои калом огоҳ аст; гапфаҳм; адиб, шеърнавис, нуктадон.

СУХАНШУНАВ سخن شنو 1. он ки ба гап (насихат) гӯш медиҳад ва амал мекунад. 2. маҷ. тарбиятпазир; **гӯши суханшунав** он ки ба сухани (насихати) дигарон гӯш меандозад.

СУХРА I سخره кит. 1. масҳара кардан. 2. боиси масҳара ва истехзо, хандахариш, расвошуда; **сухраи олам** расвои олам.

СУХРА II سخره кори маҷбурии бемуз.

СУХРИЯ(Т) а. سخرية//سخریت тамасхур, истехзо, ришханд, хандахариш.

СУХСУР سخسور зоол. тазавр, титав.

СУХУН سخن ниг. **сухан**.

СУХУНАТ I а. سخونت гармӣ, таф, ҳарорат.

СУХУНАТ II а. ثخونت дуруштӣ; ғафсӣ.

СУҲАЙЛ а. سهيل ниг. номи ситорае, ки дар шабҳои охири тобистон дида мешавад.

СУҲУБ а. سحب ч. саҳоб.

СУҲУЛ а. سهول ч. саҳл.

СУҲУЛАТ а. سهولت саҳл будан, душвор набудан, осонӣ.

СУҲУРӢ/САҲУР а. سحر 1. вақти пеш аз дамидани субх. 2. д. хӯроке, ки рӯзадорон дар айёми рамазон пеш аз дамидани субх меҳӯранд, саҳурӣ.

СУҲУФ а. صحف ч. саҳифа.

СУҶУД а. سجود пешонӣ бар замин мондан барои ибодат ё изҳори итоат сачда кардан; **рукӯъ ва сучуд** ҳам шуда сачда кардан вақти намоз.

СУӢ а. سوء ниг. су I.

СУӮД а. صيود ч. сайд.

СУӮРҒОЛ м. سيورغال иқтоъ, замин, ки аз тарафи подшоҳ ба таври баҳиш ба амалдорон дода мешуд.

СУӮФ а. سيوف ч. сайф I.

СӮ(Ӣ) سوي тараф, чониб, чихат.

СӮБА а. صوبه ниг. **савба**.

СӮБАДОР صوبه دار ниг. **савбадор**.

СӮГ سوگ кит. мотам азо; мусибат, андӯх.

СӮГВОР سوگوار кит. азодор, мотамдор; мусибатзада.

СӮГВОРӢ سوگوارى кит. мотамдорӣ, азодорӣ; андӯхгинӣ.

СӮГДОР سوگ دار ниг. **сӯгвор**.

СӮГДОРӢ سوگ دارى ниг. **сӯгворӣ**.

СӮГЗАДА سوگ زده азодор, он ки мотам дорад.

СӮГНОК سوگ ناک ниг. **сӯгзада**.

СӮГНОМА سوگنامه таъзиянома, номаи таъзият.

сӯз سوز 1. асоси замони ҳозира аз **сӯхтан**; 2. ҷузъи насини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои сӯзонанда: **дилсӯз, хонумонсӯз, чигарсӯз...**

СӮЗ سوز 1. исми масдар аз **сӯхтан**; сӯзиш. 2. маҷ. дард, алам, андӯх; **сӯзу гудоз** сӯхтану гудохтан, ғаму алами саҳт; **сӯзу соз** сӯхтану тоқат кардан (*ба дарде, мусибате, ғам аламе*); дарду ғусса; **ба сӯзу гудоз афтодан** ба изтироб афтодан, дар ғаму андӯх мондан.

СӮЗАН سوزن 1. олати фулодини борики нӯгтези думсӯрох, ки ресмон гузаронда либос ва г. медӯзанд: **сӯзани мошини дарздӯзӣ**. 2. милаи хеле борики дарунҳоли барои дору гузарондан ба бадан, сузандору; **сӯзан задан** а) сӯзан халондан ба ҷое, бо сӯзан сӯрох – сӯрох кардан чизеро; бо сӯзан дору гузарондан ба бадан; аз **сӯрохи сӯзан гузарондан** касе ё чизеро а) хеле саҳт тафтишу таҳқиқ кардан; б) саҳт маломату коҳиш кардан; **ҷои сӯзан задан набудан** дар ҳолати одам хеле зиёд будан гуфта мешавад; **сӯзан партоед, ба замин намеғалтад** дар мавриди чамъшавии зиёди одамон дар як ҷой гӯянд; **саги сӯзанхӯрда** беқарор ноором, дар талваса.

СӮЗАНАК I سوزنک як хел малах, думи борики сӯзанмонанд дорад.

СӮЗАНАК II سوزنک *гуфт*. сабӯси орди ҷав, ки нӯгтез мешавад.

СӮЗАНАК III سوزنک *гуфт*. сарсӯзан, ки барои ду лаби гиребонро (*ё ду сари чизеро*) ба ҳам наздик овардан (пайвастан) ё чизеро (*мас., тӯмор, тугма ва г.*) дар либоси тан овехтанки истифода мешавад.

СӢЗ

СӢЗАНАК IV سوزنک *бот.* як хел алафи кӯҳӣ, ки ба бадан расад хориш ва сӯзиш меорад, юған.

СӢЗАНБАНД سوزن بند чизе, ки дар он сӯзан ниғаҳдорӣ шавад.

СӢЗАНБАРГ سوزن برگ *бот.* дарахтоне, ки барғҳои сӯзан барин борики тез доранд (*аз дарахтони маҳаллӣ бурс (арча) сӯзанбарг аст*).

СӢЗАНВОР سوزن وار сӯзан, сӯзан барин.

СӢЗАНГАР سوزن گر 1. устои сӯзансоз. 2. *мач.* устои корҳои диққатталаб; **як задани оҳангар, сад задани сӯзангар** (*мақ.*).

СУЗАНГАРӢ سوزن گری кору амали сӯзангар.

СӢЗАНДА سوزنده 1. *сифати феълии замони ҳозира аз сӯхтан*; сӯхта шаванда, қобил ва сӯхтан. 2. сӯзонда, ба сӯзиш оваранда.

СӢЗАНДОН سوزندان чилд ё қутичаи махсус барои нигоҳ доштани сӯзан.

СӢЗАНДОРУ سوزندارو 1. доруе, ки бо сӯзан ба бадан гузаронда мешавад. 2. сӯзане, ки ба во-ситаи он дору мегузаронанд.

СӢЗАНДӢЗӢ سوزن دوزӣ *ниг.* гулдӯзӣ кардан.

СӢЗАНЗАДА سوزن زده сӯзан халондашуда.

СӢЗАНЗАӢӢ سوزن زنی 1. сӯзандармонӣ. 2. гузаронидани дору бо сӯзандору ба бадан.

СӢЗАНИДӢЗ سوزني دوز он чи ва он ки гулдӯзӣ мекунад.

СӢЗАНИДӢЗӢ سوزني دوزӣ шуғли сӯзанидӯз.

СӢЗАӢӢ سوزني матоъ ё порчаи гулдӯзишуда.

СӢЗАНКАРДА سوزن کرده бо сӯзан гулдӯзӣ шуда.

СӢЗАНКОБ سوزن كاب: **сӯзанкоб** кардан хеле бодикқат кофтани чизе.

СӢЗАНКОРӢ سوزن کاری гулдӯзӣ.

СӢЗАНХӢРДА سوزن خورده: **саги сӯзанхӯрда** саги бекароӣ ва дар талвосаи чонканӣ.

СӢЗИШ سوزش 1. сӯхтан, сӯхта истодан, ҳолати сӯхтани ягон чиз. 2. дард кардани ягон узви бадан, ки дардаш ба сӯхтани пӯсти бадан монанд бошад; сӯзондан. 3. сӯзу гудози дарунӣ, дарду алами саҳт; изтироб; **сӯзиши ишқ**; **сӯзиш кардан** сӯзандавор дард кардан, сӯхтан.

СӢЗИШВОРӢ سوزش واري чизҳои сӯзанда, чизе, ки онро барои ҳосил кардани ҳарорат месӯзанд (*нафт, ангишт, ҳезум ва ғ.*), маводи сӯхт.

СӢЗИШНОК سوزش ناک сӯзонанда: **дарди сӯзишнок**.

СӢЗНОК سوزناк сӯзишдор, сӯзонанда; пурдарду алам; пуртаъсир ва ба сӯзиш оваранда (*оҳ, нола*).

СӢЗОК سوزاك *тиб.* яке аз бемориҳои гузарандаи таносуӣ, гонорея.

СӢЗОН سوزان 1. сӯзанда, сӯхтаистода; **шамъи сӯзон**. 2. хеле тафсон, сӯзонанда, саҳт гарм; **офтоби сӯзон, таби сӯзон**. 3. пурдарду алам, бо доғу ҳасрат: **оҳи сӯзон, синаи сӯзон, дили сӯзон**. 4. *мач.* самимӣ, пурчӯшу хурӯш: **вохӯрдии гарму сӯзон, сӯҳбати гарму сӯзон**.

СӢЗОН(И)ДАН سوزاندن//سوزانیدن 1. оташ задан, дар оташ андохтан (*барои он ки сӯзад*), оташ дардодан, сӯхтан. 2. боиси сӯзиш шудан, ба сӯзиш овардан. 3. ба ғаму ҳасрат андохтан, боиси дарду алам (-и касе) гардидан. 4. боиси зиён ва ҳисорат шудан, боиси аз байн рафта-ни нафъи касе гардидан. 5. *мач.* нест кардан, нобуд кардан; **хонаи касеро сӯзондан** касеро хонавайрон кардан, боиси барбодию нобуд-шавии касе гардидан.

СӢЗОСӢЗ سوزاسوز сӯхтор, оташ гирифта сӯхтан.

СӢИИДОРА سوزاء اداره *ниг.* суиидора.

СӢИИСТЕЪМОЛ سوزاء استعمال *ниг.* суиистеъмоал.

СӢИИСТИФОДА سوزاء استفاده *ниг.* суиистифода.

СӢИҚАСД سوزاء قصد *ниг.* суиқасд.

СӢӢ سوزى *ниг.* сӯ(ӣ).

СӢК I سوك I сикҳои хӯшаи гандуму чав, ҳасҳои сари хӯшаи гандуму чав; устухони хеле борики моҳӣ.

СӢК II سوك II арзани мукашшар, ярмаи арзан.

СӢҚУМ سوزاء سوقوم *т.* *суф.* *т.* *ниг.* суқумӣ.

СӢҚУМӢ سوزاء سوقومӣ гов ё букка барои куштаи зиёфат додан парво кардан.

СӢӢ سوزاء чорвои хокистарранги ба сиёҳӣ моиле, ки аз кокул то думасти хати сиёҳе дошта бошад.

СӢЛАК سوزاء سولك *доғи зардча, ки дар кишти ғалладона меафтад (аз офатҳои кишт).*

СӢЛАМА سوزاء سولمه *т.* *суф.* ба балоғат расидан, бӯзбала.

СӢЛУҚ سوزاء سلوق *ниг.* сулуқ.

СӢМ سوزاء ному тоҷикии рубл – воҳиди асосии пули дар ИҶШС, ки баробар ба 100 тин буд.

СӢМИА//САВМАА *а. صومعه* *д. ибодатгоҳи роҳибон, дайр.*

СӢНА *سونه* *гуфт., ниг. хармагас.*

СӢПЧАК *سوچک* рафчаҳои болоиҳам дар корхонаҳо.

СӢР *سور* ромношуда, ваҳшӣ.

СӢРӢ *سورى* 1. хавоза; кати калони болопӯш. 2. айвон.

СӢРОҒ *т. سوراغ* чустучӯ, кофтуков.

СӢРОХ *سوراخ* раҳна, шикоф(ӣ), ковокӣ (*мас., дар дарахт*): **сӢроҳи бинӣ** ё **гӯш**; **сӢроҳ кардан** **сӢроҳ** – **сӢроҳ** он чи **сӢроҳи** зиёд дорад (*мас., галбер*).

СӢРОҲДОР *دار* **сӢроҳ** он чи **сӢроҳӣ**, шикофӣ ва раҳна дорад.

СӢРОҲӢ *سوراخي* *ниг. сӢроҳ*; шикофӣ, раҳна.

СӢРОХКУНӢ *سوراخ کنى* **сӢроҳ** кардан, раҳна задан, шикоф кардан.

СӢСАН *سوسن* *ниг. савсан.*

СӢТА I *سوته* *кҳн.* асои ғафси харротишуда, ки нӯги оҳанини тез дорад, асои дарвеш ва қаландарон.

СӢТА II *سوته* сараки донатор ё донааш рехтаи чуворӣ.

СӢФ *а. صوف* 1. пашм, мӯина. 2. навъи матои пашмин.

СӢФИГАРӢ *صوفى گرى* *фалс.* чараёне дар ислом, ки пайравони он хоҳишҳои нафсонии худро пок нигоҳ медоштанд, олам ва табиатро маҳалли зуҳури худо дониста, либоси пашмина пӯшида ба зӯҳду тақво машғул мешуданд.

СӢФИЁНА *صوفيانه* мисли **сӢфӣ**, **сӢфивор**.

СӢФИГӢ *صوفى گى* 1. тасаввуф. 2. пайрави тасаввуф будан: **ба сӢфигӣ баровардан** зани солхӯрдаро барои минбаъд чун хидматгор нигоҳ доштан аз никоҳи шаръӣ баровардани одами бисёрзана.

СӢФИТӢРҒАӢ *صوفى تورغى* *зоол.* парандаест аз чинси гунчишкҳо, ки ҳашаротро шикор мекунад ва ба зироат ғоиданок аст.

СӢФӢ I *صوفى* 1. пайрави тариқати тасаввуф; *ниг. суфигарӣ*. 2. ходими масҷид, азонгӯи масҷид, муаззин. 3. зане, ки аз никоҳ бароварда шуда, ба сифати хидматгор нигоҳ дошта мешавад.

СӢФӢ II *صوفى* ходими масҷид, ки тозагӣ ва тартиби онро назорат кунад.

СӢФӢ III *صوفى* *кит.* зани талоқшудае, ки дар хонаи собиқ шавҳараш зиндагӣ мекунад.

СӢФОР *سوفار* 1. чоки буни тир, ки ба зеҳи камон гузошта мешавад. 2. **сӢроҳ**, **сӢроҳи** **сӢзан**.

СӢХТ *سوخت* 1. **сӢзишворӣ**, маводи **сӢхт**. 2. **сӢхтан**.

СӢХТА *سوخته* 1. *сифати феълӣи замони гузашта аз сӢхтан*. 2. аз оташ **сӢхтаи** бадан: **болои сӢхта намақоб** (*зарб.*). 3. пахтаи нимсӯз, ки ба чароҳатҳои тоза барои нигоҳ доштани хун мебастанд. 4. чағбат ё пахтаи дар оташ нимсӯз карда, ки чақмоқ зада вайро дармегиронанд; **сӢ димоғи сӢхта** дилгир, хафа ва норозӣ аз чизе.

СӢХТАГӢ *سوختي گى* хар чизи **сӢхташуд**; **сӢхтагиҳои** **чӯб** боқимондаи **чӯб** баъди **сӢхтан**, нимсӢхтаҳо.

СӢХТАДИЛ *سوخته دل* мусибатзада, ғамзада; музтариб, беқарор.

СӢХТАМАҒЗ *سوخته مغز* пучмағз, беақл, нодон.

СӢХТАН *سوختن* 1. оташ гирифтани, даргирифтани. 2. оташ задан, сӯзондан, даргирондан. 3. аз расиши оташ, оби чӯш ё дигар моддаи сӯзонанда осеб дидани ягон узв; сӯзиш кардан. 4. даргирифта равшанӣ додан (*мас., чароғ, шамъ*). 5. *мач.* талаф шудани мол, пул ва меҳнати касе; нобуд шудан, аз байн рафтани, барбод рафтани. 6. аз беобӣ хушк ва нобуд шудан (*кишт*). 7. афсӯс хӯрдан, хайфу дареғи касе ба чизе; ғусса кашидан, аз дарду алам дилафғор шудан. 8. рашк бурдан, ҳасад кардан; **сӢхтану сохтан** ба дарду мусибат ва ба ҳасрату ғам тоб овардан; **дил сӢхтан** (ба касе ё чизе) афсӯс хӯрдан, раҳм омадан, тараххум кардан; **димоғ сӢхтан** (аз чизе) дилгир шудан, хафа шудан; **дар офтоб сӢхтан** гандумгун шудани пӯсти бадани одам аз зиёд истодан дар зери офтоб **хонаат сӢзад!** хонавайрон шав!.

СӢХТАНБОБ *سوختن باب* мувофиқ барои **сӢхтан**; **сӢхтани**, муносиби **сӢхтан**.

СӢХТАНӢ I *سوختنى* он чи барои **сӢхту** сӯз ба кор меравад, **сӢзишворӣ** (*ҳезум, ангишт, керосин ва ғ.*), маводи **сӢхт**.

СӢХТАНӢ II *سوختنى* *тиб.* бемориест, ки ба тарзи обила дар бадани одам пайдо мешавад, агар саривакт бо оҳани тафсон доғ карда, ё чораи тиббии дигар андеша наштавад, одамро ҳалок мекунад, *муқ. доғӣ*.

СӢХТАХИРМАН *سوخته خرمن* он кӣ ба фалокат ё бадбахтӣ дучор омадааст.

СӢХТАЧИГАР *سوخته جگر* *ниг. сӢхтадил*.

СӢХ

СӢХТОР سوختار оташ афтода сӢхтанӣ чое, хариқ.

СӢХТОРНИШОН 1. سوختارنشين 1. дастгоҳи оташнишонӣ. 2. он ки ва ё он чи сӢхторро хомӯш мекунад: **дастаи сӢхторнишон, мошини сӢхторнишон.**

СӢХТОРНИШОНӢ سوختارنشاني хомӯш кардани оташ, оташнишонӣ.

СӢХТУСӢЗ سوخت و سوز мавод барои сӢхтан.

СӢХБАТ صحبت 1. мусоҳиба, гуфтугӯ, гуфту-гузор. 2. нишаст, давра; **сӢхбат кардан** гап задан, гуфтугӯ кардан.

СӢХБАТБАРОР صحبت барар ҳамсӢхбат.

СӢХБАТОРО صحبت آرا хушсӢхбат, хушгап, маҳфилоро.

СӢХБАТОРОӢ صحبت آرائи оро додани сӢхбат, хушсӢхбатӣ, маҳфилороӣ.

СӢХОН سوهان олати фӯлодии майдарах барои суда сайқал додани маснуоти оҳанӣ ва тез кардани асбоб (*корд, арра ва ғ.*); **сӢхони умр** киноя аз касе ва ё чизе, ки тадричан умри кас-

ро фано мекунад.

СӢХОНСАНГ سوهان سنگ санге, ки ба он асбоб тез мекунад.

СӢХОНЧА سوهانچه сӢхони хурд.

СӢЪБОН ا. ثعبان мори калони афсонавӣ, аждаҳо.

СӢЪБОНӢ ثعباني аждаҳомонанд.

СӢЪЛУК ا. صعلوك кит. 1. факир, нодор. 2. ово-рагард, роҳзан.

СӢЪР ا. سعر: сӢъри соир оташи фурузон.

СӢЯ سويه бот. сохторҳои одатан якхучайрагӣ барои бе таносул афзудан, ки баъзан ба сохтори мукаммал табдил меёбанд, спора.

СӢЯН سوين ниг. сӢхон.

СӢЯНСОВ سوين ساو оҳансов, резаҳои филизӣ, ки хангоми сӢхон кардан мерезад.

СӢЯСАНГ سويه سنگ ниг. сӢхонсанг.

СӢЮРТУК фр. сиуртик камзӯли домандарози дубара (*ба монанди он ки дирижёрҳо мепӯшианд*).

Т

Т ҳарфи бисту сеюми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ ҳарфи те (ت); дар ҳисоби абҷад ба адади 400 баробар аст.

ТА шакли гуфтугӯи то; дона, адад: **якта, чорта, 5-та.**

ТААБ *а.* تعب ранҷ, сахтӣ, мондагӣ; **тааб кашидан** ранҷ кашидан.

ТААББУД *а.* تعبّد 1. бандагӣ; ибодат, парас-тиш, ибодат кардан: **тааббуди ӯ аз рӯи халосу ихлос набуд.** 2. итоати мутлақи бечуну чаро.

ТААВВУД *а.* تعود *кит.* одат кардан, хӯ гирифт-тан, худро ба коре одат кунонидан.

ТААДДӢ *а.* تعدّى зулм, чабру ситам; тачовуз, зӯроварӣ, дастандозӣ, тачовуз кардан ба ҳукуқи дигарон.

ТААДДУД *а.* تعدّد афзунӣ дар адад, бисёрӣ, шу-мораи зиёд; **тааддуи завачот** бисёр зан доштан, якчанд зан доштан.

ТААЗЗУР *а.* تعذر *кит.* 1. сахтӣ, душворӣ; номумкинӣ, маҳолу душвор будани чизе. 2. узр овардан.

ТААЛЛУҚ *а.* تعلق 1. алоқамандӣ, вобастагӣ; дилбастагӣ; **тааллуқ доштан** нисбат доштан, дахлдор будан, аз он касе будан. 2. ҷузви амволи касе будан. 3. вобаста будан ба умур-ри моддӣ ва дунёе, ки ба чизе монғ аст.

ТААЛЛУҚДОР تعلقدار ба касе тааллуқ доштан, алоқадор, дахлноқ, мансуб,

ТААЛЛУҚДОРӢ تعلقدارӣ тааллуқ доштан, мансубият.

ТААЛЛУЛ *а.* تعلّل баҳонаҷӯӣ, бо баҳонае ба қафо андохтани коре.

ТААЛЛУМ I *а.* تألم ғаму дард, азоб, чафо.

ТААЛЛУМ II *а.* تعلّم омӯхтан, ёд гирифттан, илмомӯзӣ, омӯзиш, таҳсили илм, ёд гирифт-тан.

ТААММУҚ *а.* تعمّق чуқур фикр кардан, ба ҳақиқати чизе расидан, бо диққат андеша кардан.

ТААММУЛ I *а.* تأمل фикр, мулоҳиза; андеши-дан дар бораи чизе; **тааммул кардан** ба фикр фуру рафттан, андеша кардан, даранг кардан, ранҷ кашидан, сахтӣ кашидан дар коре, дурандешӣ.

ТААММУЛ II *а.* تعمّل саъю кӯшиш, ғайрат; бо душворӣ ба коре пардохтан ва сахтӣ кашидан.

ТААННӢ *а.* تآنى 1. ба оҳистагӣ, бе шитоб; сустӣ, таъхир. 2. ранҷ кашидан.

ТААРРУЗ *а.* تعرض тачовуз, дастдарозӣ, ҳучум; **таарруз кардан (намудан)** тачовуз кардан, ба молу мулки касе даст дароз намудан. 2. ҳамла кардан. 3. эътироз ва пархош кардан.

ТААРРУЗНОПАЗИР تعرضناپذير он чи ба он дастдарозӣ мумкин набошад.

ТААССУБ *а.* تعصب 1. тарафдорӣ ё душмани-и бисёр нисбат ба шахсе. 2. ҳимоят ва ҷонибдорӣ, орият (аз чизе). 3. тарафдорӣ аз

ақоиди динӣ ва маросими кӯҳнаи миллӣ; фанатизм, киначӯӣ; **таассуб кардан** орият кардан, аз рӯи орият касе ё чизеро ҳимоя кардан.

ТААССУР I *а.* تَأْتِر 1. таъсирпазирӣ, дар зерӣ таъсири чизе мондан. 2. андӯх, андӯхгинӣ.

ТААССУР II *а.* تَعَسَّر душворӣ, сахтӣ, мушкилӣ.

ТААССУРАНГЕЗ تَأْتِرَانْغِيز ғамангез.

ТААССУРОВАР تَأْتِرْأَو андӯховар.

ТААССУРОТ *а.* تَأْتِرَات таъсир, асароте, ки аз ягон ҳодиса ё саргузашт дар рӯҳияи кас боқӣ мемонад; **таассурот бахшидан** таъсир кардан, дар рӯҳияи касе таъсир гузоштан; **таассурот гузоштан** дар таҳти таъсир ё ҳолате ё воқеае будан, мутаассир шудан аз коре.

ТААССУФ I *а.* تَأْسَف афсӯс, дарег, афсӯс хӯрдан, аз рӯи тараҳхум нигаристан, надомат.

ТААССУФ II *а.* تَعَسَّف 1. баромадан, бериҳа шудан. 2. ситам кардан, гумроҳ шудан.

ТААССУФАНГЕЗ تَأْسَفَانْغِيز он чи боиси таасуф мегардад, афсӯсовар.

ТААССУФБОР تَأْسَفْبار дар ҳолати ғамгинӣ қарор доштан.

ТААССУФКУНОН تَأْسَفْكَان бо таассуф, дар ҳолати афсӯсу надомат.

ТААССУФОВАР تَأْسَفْأَو боиси афсӯс; боиси андӯху ҳасрат, андӯховар.

ТААССУФОМЕЗ تَأْسَفْآمِيز бо афсӯс, ҳолате, ки афсӯс ва надоматро ифода мекунад.

ТААФДОН تَعْفَدَان чуқурӣ, (чоҳ) барои рехтани хокрӯба ва ахлот.

ТААФФУН *а.* تَعَفَّن бадбӯӣ шудан, гандидан, бадбӯӣ, гандидагӣ, вайрон шудан.

ТААФФУНӢ تَعَفَّنِ ганда шудан, гандидан, бадбӯӣ.

ТААҲҲУД *а.* تَعَهَّد бар ӯҳда доштан, масъулият доштан.

ТААҲҲУДНОМА تَعَهَّدَنَامَه навиштае, ки ба во-ситаи он шахсе кореро ба ӯҳда мегирад ва ӯро анҷом медиҳад.

ТААҲҲУЛ *а.* تَأَهَّل *кит.* хонадор шудан,

зангири; **тааҳҳул кардан** зан гирифтан.

ТААЧЧУБ *а.* تَعْجَب ҳайронӣ, шигифт, таассу-рот аз ягон воқеаи аҷиб ва ғайриинтизорӣ; **бо тааҷҷуб** дар ҳолати шигифтӣ ва таҳайюр; **тааҷҷуб кардан**; ҳайрон шудан, шигифтӣ изҳор кардан; **дар тааҷҷуб афтодан** ҳайрон шудан.

ТААЧЧУБАНГЕЗ تَعْجَبَانْغِيز шигифтовар, ҳай-ратангез, он чи боиси тааҷҷуб мешавад, тааҷҷубовар.

ТААЧЧУБКРОНА تَعْجَبْكَارَانَه бо ҳайрат, дар ҳолати тааҷҷуб.

ТААЧЧУБОВАР تَعْجَبْأَو он чи боиси ҳайрат мешавад, ҳайратангез.

ТААЧЧУБОМЕЗ تَعْجَبْآمِيز бо ҳайрат; тааҷ-ҷубнок.

ТАБ تَب *тиб.* ҳолати беморе, ки ҳарорати бада-наш баланд мешавад; **табу тоб** сӯзу гудоз, сӯзу азоб; **шабро дар табу тоб гузаронидан** шабро бо азоб рӯз кардан; **таб баровардан** зиёд шудани ҳарорати бадан аз ҳадди оди-яш; **таб гирифтан** оғози афзоиши навбатии ҳарорати бадани беморони вараҷадор; **таб кардан** зиёд шудани ҳарорати бадан; **таб омадан** сар шудани вараҷа (*таби навбатӣ*); **таб паст шудан** кам шуда, ба ҳолати одӣ ра-сидани ҳарорати бадан; **ба таб сӯхтан** сахт таб кардан, бисёр баланд шудани дараҷаи ҳарорати бадан; **дар табу тоб афкандан** *мач.* дар печу тоб андохтан, беқарор кардан.

ТАБАА *а.* تَبَع 1. *ҷ.* **тобей**. 2. он ки шаҳрванди давлате мебошад, фуқаро, раият, шаҳрванд, тобеон.

ТАБААГӢ تَبَعِگӣ тобеият, фуқароӣ, шаҳрвандӣ.

ТАБАДДУЛ *а.* تَبَدَّل табдилёбӣ, табдил шудагӣ; дигаргунӣ, тағйирёбӣ.

ТАБАДДУЛОТ *а.* تَبَدَّلَات 1. тағйирот, дигар-гунӣ. 2. дигаргунии қатъӣ ва яқбора дар ин-кишофи чизе; **табаддулоти сиёсӣ** тағйирот дар қарорҳои давлатӣ, тағйироти сиёсӣ; **табаддулоти таърихӣ** дигаргунӣ дар ҳайати ҷамъият, ки аҳамияти таърихӣ дорад.

ТАБАИЯТ *а.* تَبَعِيَّت *кит.* 1. тобей, пайравӣ. 2. шаҳрвандӣ, шаҳрванди ягон давлат будан, **табаият доштан** тобеият доштан, итоат кар-дан.

ТАБАҚ *а.* طبق 1. зарфи паҳн барои кашидани хӯрокҳои ғализ; **табақи лангарӣ** табақи калон; **табақи чӯбин** табақи аз чӯб тарошидашуда; **дегу (косаву табак)** зарфҳои хӯрокпазӣ ва хӯрокхӯрӣ. 2. ҳар як аз ду нимаи кушода ва басташавандаи дар, тиреза *ва ғ.*

ТАБАҚА *а.* طبقه 1. қабат. 2. гурӯҳи мардум, гурӯҳи маълуми ҷамъият. 3. *ниг.* **табак**; **табақа ба табақа** қабат ба қабат.

ТАБАҚАБАНДӢ طبقه‌بندی табақа ба табақа чудо намудан, гурӯҳбандӣ.

ТАБАҚАВӢ طبقوی مانсуб *ба табақа*; қабат ба қабат.

ТАБАҚБАР طبق‌بر *гуфт.* он ки дар маъракаву чорабиниҳо табак бурда меорад.

ТАБАҚБАРӢ طبق‌بری *гуфт.* бурда овардани табак дар маъракаву чорабиниҳо.

ТАБАҚКАШОНӢ طبق‌کشانی овардан ва бурдани табакҳои таоми кашида ва ҳолӣ.

ТАБАҚМОНАК طبق‌مانک *ҷои махсус барои гузоштани табакҳо.*

ТАБАҚТАРОШ طبق‌تراش *шахсе, ки ба сохтани табак шуғл дорад, табаксоз, касби табаксоз.*

ТАБАҚТАРОШӢ طبق‌تراشی амали тарошидани табак аз чӯб.

ТАБАҚЧА طبق‌چه зарфи чӯбӣ, чинӣ ва филизӣ барои кашидани таом.

ТАБАЛЛУР تبلّر *кит.* 1. булӯрӣ шудани ҷисм, ба шакли кристалл даромадани ҷисм. 2. *мач.* зоҳир шудани баҳши муҳиму асли ё ҳулосаи ҷизе.

ТАБАНГ تبنگ *кит.* табақи чӯбин, карсон.

ТАБАНГА تبنگه *ниг.* **табанг.**

ТАБАНГУ تبنگو сабад; сандук; сандукчаи пул.

ТАБАР تبر *олати оҳанин дастадори дамаш тез барои шикастан, буридан ва кафонидани дарахт ва ҳезум; табар ба кунда расидан мач.* таъсир бахшидан, саҳт асар кардан; **ба решаи** касе (ҷизе) **табар задан мач.** маҳву нобуд кардан; **худро ба теғу табар задан мач.** ба ҳар азобу машаққат тоб овардан, аз ҳеҷ саҳтӣ рӯ нагардондан.

ТАБАРДАСТА تبردسته қисми чӯбини табар, ки онро ба даст гирифта кор мекунамд.

ТАБАРЗА تبرزه *кит.* 1. *ниг.* **табарзад.** 2. навъе аз ангури хусайнӣ.

ТАБАРЗАД تبرزد//طبرزد наботи сафеду шаффофи хеле саҳт, ки аз ғояти саҳтӣ бо табар шикастан лозим меомадааст.

ТАБАРЗИН تبرزين *олати ҷангии қадимаи табармонанд, ярок, яроқи табаршакле, ки онро сипоҳиён дар пешни зини асп овезон мекарданд ва қаландарон ба даст гирифта мегаҳтанд.*

ТАБАРРО//ТАБАРРӢ *а.* تبرّا//تبرى *безорӣ, дурӣ ҷустан.*

ТАБАРРУК *а.* تبرّک 1. муборак, баракатовар, баракатдор; **рӯзи табаррук** рӯзи муборак, рӯзи ба хайрият, муборакӣ. 2. ҳадя, тӯҳфа.

ТАБАРРУКӢ تبرّکی муборак.

ТАБАРРӮӢ *а.* تبرّع бахшидани ҷизе ва холисона неқӯй кардан.

ТАБАРТАҚСИМ تبرتقسيم *мач.* тақсими ноодилона.

ТАБАССУМ *а.* تبسم *нимҳанда, лабҳанд; хандидани оҳиста; табассуми заҳрноқ* заҳрҳанд; **табассуми писҳандомез** лабҳанди кинояомез; **табассуми соҳта** лабҳанди ғайрирасмӣ; **табассум кардан** лабҳанд задан, номаълумона нимҳандае кардан; **ба рӯи касе табассум давидан** дар чеҳраи касе осори табассум зоҳир шудан; **дар табассум будан** табассум кардан, лабҳанд задан; **табассум кардан** лабҳанд задан, беовоз ханда кардан; **табассуми барқ.**

ТАБАССУМОМЕЗ تبسم‌آمیز бо лутф, бо табассум; **нигоҳи табассумомез** нигоҳи болутф.

ТАБАХ تبّه *ниг.* **табоҳ.**

ТАБАХКОР تبّه‌کار *ниг.* **табоҳкор.**

ТАБАХРӮЗГОР تبه‌روزگار рӯзгори табоҳ доштани касе.

ТАББАТ *а.* تبّت *сиғаи амр дар забони арабӣ бурида бод!; ҳалок шавад!*

ТАБГАРДОН تب‌گردان *дорӯе, ки табро мегардонад, табшикан.*

ТАБГИРИФТА تب‌گرفته мубталои таб, вараҷадор.

ТАБДИЛ *а.* تبديل 1. бадал кардани ҷизе ба ҷизе. 2. дигар (дигаргун) кардан, тағйир; **табдил**

кардан дигар кардан, иваз кардан.

ТАБДИЛДИҲАНДА تبدیلدهنده 1. сифати феъли замони ҳозира аз **табдил** додан. 2. ивазкунада, тағйирдиҳанда.

ТАБДИЛДИҲӢ تبدیلدهی ниг. ба **табдил**.

ТАБДИЛӢБАНДА تبدیلیابنده сифати феъли замони ҳозира аз **табдил** ёфтан; он чизе, ки ҳар вақт тағйир меёбад.

ТАБДИЛӢБӢ تبدیلیایی исми амал аз **табдил** ёфтан; мубаддал шудан, дигар шудан.

ТАБДИЛӢ تبدیلی табдил додан, иваз кардан; **кишти табдилӢ** ба навбат (иваз карда) киштани замин.

ТАБДИЛНАШАВАНДА تبدیلنشونده сифати феъли замони ҳозира аз **табдил** нашудан; ивазнашаванда, тағйирнаёбанда.

ТАБДИЛШАВАНДА تبدیلشونده сифати феъли замони ҳозира аз **табдил** шудан; ивазшаванда, дигаргуншаванда.

ТАБДОР تبار он ки ҳарорати баданаш баланд аст.

ТАБИАТ I а. طبیعت мавҷудоти зинда ва ғайризиндаи олам.

ТАБИАТ II а. طبیعت сиришт, ниҳод, тинат; хулқ, ҳислат, одат, ҳӯ; **табиати... касе гирифт кардан** димоғсӯхта шудани касе, хафа будани касе; **табиати шӯх маҷ.** зиндадилӣ, кушодарӯӣ.

ТАБИАТАН а. طبیعتاً ба иқтизои сиришт (ниҳод), дар асл.

ТАБИАТДӢСТ طبیعتدوست он ки табиатро (манзараи табиини муҳитро) дӯст медорад.

ТАБИАТДӢСТӢ طبیعتدوستӣ дӯст доштани табиат.

ТАБИАТШИНОС طبیعتشناس 1. донишманди илмҳои табиӣ, донандаи табиат. 2. киноя аз табиби боҳунар, табиби моҳир.

ТАБИАТШИНОСӢ طبیعتشناسی илмҳо оид ба омӯхтани табиат.

ТАБИБ а. طبيب донандаи илми тиб; он ки беморонро муолиҷа мекунад, муолиҷакунада, ҳақим, пизишк.

ТАБИБӢ طبیبӣ муолиҷа кардани беморон,

шуғли табиб, табобат; **табибӣ кардан** табобат, муолиҷа кардани беморон.

ТАБИИӢТ а. طبیعیات илми табиатшиносӣ, илме, ки ҳодисаҳои табииро меомӯзад, илме, ки аз олами зинда, аз он чи ки дар ҷунбишу гардиш аст, баҳс мекунад.

ТАБИӢ طبیعی 1. мансуб ба **табиат**, **марбут** ба табиати зинда; дар ҳолате, ки дар табиат волеҳӯрад; ғайрисунӣ. 2. зотӣ, фитрӣ; **сарватҳои табиӣ** сарватҳои моддие, ки дар табиат мавҷуданд; сарватҳои зеризаминӣ; **офати табиӣ** офате, ки бо қувваи табиат рӯ меҳад (сел, обҳез ва ғ.); **ҳикмати табиӣ** дар фалсафаи қадима илми омӯхтани ҳақиқати ашӯ; **табиӣ будан** сохта (сунӣ) набудан, ҳақиқӣ ва ё асли будан.

ТАБИР تبير ниг. **табира**.

ТАБИРА تبير кит. табл, нақора, духул.

ТАБИРАЗАН تبيرهزن кит. таблнавоз, нақоразан, духулзан.

ТАБИХ а. طبخ 1. табх кардашуда, пухташуда; ҳар таоме ки ба воситаи бирён кардан ва ҷӯшонидан тайёр шудааст. 2. **тиб.** доруи дар об ҷӯшонидашуда, **мас.**, **табиҳи афсангин** (явшон), **табиҳи ҷой ва ғ.**

ТАБИШ تبش кит. 1. тобиш, фурӯғ, партав. 2. гармӣ.

ТАБИӢН а. تبیین баён кардан, ошкор сохтани чизе.

ТАБЛ а. طبل нақора, духул; **табли раҳил** нақорое, ки барои огоҳонидани аҳли қорвон аз фаро расидани вақти сафар навохта мешавад; **табли реза (қаторак)** табли маҳсусе, ки дар Бухорои амирӣ миршаб ва саршабгардҳо шабона, вақти даврзанӣ менавохтанд; **табли қӯҷ задан** задани нақорое, ки ба сафар баромадани қорвонро хабар меод; **табл қӯфтан** нақора ба оҳанге, ки саршудани ҷангро хабар меодааст; **табли аттор** қуттии атр дар дӯкони атрфурӯшон; **табли батн киноя аз** шиками қалон; **табли лочвард киноя аз** осмон; ◇ **табли ноқа** дам кардани шикам, ки дар натиҷаи касалии обҳӯра пайдо мешавад; **табли тихӣ** лофи бемаънӣ, ҳавобаландии беасос; **таблаш дарида** шуд сирраш фаш шуд, расво гашт; **табл пинҳон задан**; **табл(дар)** зери гилем задан қо-

ри маълум ва ошкорро пинҳон доштан.

ТАБЛАК *طبلک* мус. табли хурд, нақорача; нақорачаи сафолии думдароз, ки ба зер бағал гирифта менавозанд, думбак.

ТАБЛАКЗАН *طبلکزن* касе, ки таблак мезанад, таблакнавоз, нақоранавоз.

ТАБЛАКЗАНИ *طبلکزنی* таблакнавозӣ, таблак задан.

ТАБЛАРЗА *تب لرزه* аз шиддати сардӣ ба ларза даромадани бадан пеш аз огози таб, вараҷа; **табларза гирифтани** саршавии вараҷа, ларзиш.

ТАБЛАРЗАДОРӢ *تبلرزه‌داری* маҷ. беқарорӣ, беоромӣ.

ТАБЛЗАН *طبلزن* нақоранавоз, таблнавоз.

ТАБЛЗАНИ *طبلزنی* табл задани касе.

ТАБЛИҒ *а.* *تبليغ* ба маълумоти касе расонидани ақидае, дар зехни умумӣ ҷойгир кардани фикре; **таблиғ кардан** даъват кардан бо роҳи фаҳмонидани ғоя ва ақидае, тарвич, ташвиқ.

ТАБЛИҒКУНАНДА *تبليغ کننده* сифати феълӣ замони ҳозира аз **таблиғ кардан**; он ки таблиғ ва ташвиқ мекунад, тарвичкунанда, ташвиқгар.

ТАБЛИҒОТ *а.* *تبليغات* ҷ. **таблиғ**; фаҳмондани ғоя ва мақсаде; **таблиғот бурдан** машғул шудан ба таблиғи (фаҳмондани) ғояе, ташвиқот.

ТАБЛИҒОТӢ *تبليغاتی* мансуб ба **таблиғот**: **фаъллияти таблиғотӣ**.

ТАБЛИҒОТЧӢ *تبليغاتی* *гуфт.*, *ниг.* **таблиғкунанда**.

ТАБЛҚҮБ *طبل کوب* 1. ҷуби нақоразанӣ. 2. нақоранавоз.

ТАБЛО *фр.* *تبل* лавҳаи махсус барои овехтани эълоннома ва огоҳиномаҳо; тасвире, ки наққошӣ шудааст, тахтаи сиёҳ.

ТАБЛҲОР *طبل خوار* *кит.* 1. пурхӯр, шикампараст. 2. *маҷ.* муфтхӯр.

ТАБНОК *تبناک* ҳароратдор, мубтало ба таб.

ТАБОБАТ *а.* *طبابت* амали табиб, муолича, даво кардани беморҳо; **табобат кардан (намудан)** муолича кардан.

ТАБОБАТӢ *طبابتی* давой, доруӣ, василаи табобаткунанда.

ТАБОБАТКУНАНДА *طبابت کننده* он ки муолича мекунад, табиб, муолиҷакунанда.

ТАБОБАТҲОНА *طبابت خانه* ҷое, ки беморон муолича карда мешаванд, муолиҷахона.

ТАБОДУЛ *а.* *تبادل* мубодила кардани чизе, (бо касе ё бо чизе); **табодул кардан** иваз кардан; **табодули афкор** матраҳ шудани афкор байни ду ё чанд нафар; **табодули назар** бозҷӯӣ кардани назарҳои гуногун бо якдигар ва ё машварат дар бораи мавзӯе.

ТАБОР *تبار* хешовандон, хешон, наздикон, аҳли як хонадон; **хешу табор** хешон ва наздикон.

ТАБОҲ *تباه* хароб, фосид, вайроншуда; **ҳоли табоҳ** ҳоли хароб; фақирию нодорӣ; **табоҳ шудан** нобуд шудан.

ТАБОҲӢ *تباهی* харобӣ, нобудӣ; нодорию фақирӣ; **табоҳӣ кардан** вайронкорӣ кардан.

ТАБОҲКОР *تباه کار* вайронкор, бадкор.

ТАБОҲРӮЗГОР *تباه روزگار* тирарӯз; он ки рӯзгораи ба саҳти мегузарад

ТАБОШИР I *طباشیر* *маҷд.* моддаи сафедаи кӯҳӣ, бўр; **табошири фарангӣ** магнезия; моддаи сафеди ба кабудӣ монанд, ки аз мағзи як навъ найи ҳиндӣ – хайзарон мегиранд ва хосияти давой дорад.

ТАБОШИР II *تباشیر* *маҷ.* сапедадам; **табошири субҳ** сафедии аввали сахарӣ; субҳи барвақт.

ТАБРИК *а.* *تبریک* муборакбодӣ, таҳният; **табрик гуфтан (кардан)** муборакбод гуфтан, шодбош.

ТАБРИКӢ *تبریکی* мансуб ба **табрик**: **номаи табрикӣ**, **сухани табрикӣ**; **сухани табрикӣ гуфтан** табрик кардан.

ТАБРИКНОМА *تبریک نامه* номаи табрикие, ки ба касе менависанд.

ТАБРИКОТ *а.* *تبریکات* ҷ. **табрик**.

ТАБРИКОТӢ *تبریکاتی* мансуб ба **табрикот**; табриқиҳо.

ТАБСИРА *а.* *تبصره* ҳар навъ матлаби изофӣ ё тавзеҳӣ, ки бар маводи қонунҳо ва монанди онҳо барои равшан шудани мавзӯ меафзо-

янд.

ТАБХ *а.* طبخ пухту паз, пухтан, пазиш.**ТАБХИР** *а.* تبخير бухор кардан; буг додан, сӯзонида дуд кардан.**ТАБХОЛ** تبخال *ниг.* табхола.**ТАБХОЛА** تبخاله гармичаҳои атрофии лаб, ки аз шиддати таб ё ки тарс пайдо мешаванд.**ТАБШИКАН** تبشكن доруе, ки табро паст мекунад, табгардон.**ТАБШИР** *а.* تبشير башорат додан, мужда овардан; башорат, мужда.**ТАБӢ** *І а.* طبع 1. сиришт, феъл, табиат. 2. истеъдод дар чизе (*беиштар дар шеърғӯӣ*); **табӣ оташбор** қувваи шеърғӯӣи баланди пуртаъсир; **табӣ хуш доштан** истеъдоди шеърғӯӣи хубу дилкаш доштан. 3. завқ, майл, рағбат; **табӣ дил** мувофиқ ба завқи дил, дилхоҳ; **мувофиқи табӣ** мувофиқи майлу хоҳиш; **табӣ кашидан (хӯрокро)** рағбат кардан ба хӯрдани таоме; гуворо омадани таоме. 4. кайфият, ҳолат; димоғ; **табӣ хира** кайфияти нохуш, димоғсӯхтагӣ; **табӣ чок** кайфияти хурсандона; **табӣ касе болидан** хуш шудани табӣ, чок шудани димоғ; **табӣ кушода шудан** рӯй додани кайфияти хуш, рафӣ шудани ҳолати ногувор; **табӣ касе ланҷ шудан** рӯй додани ягон беморӣ ё ягон димоғсӯхтагӣ.**ТАБӢ II а.** طبع чоп кардан, нашр, чоп; мӯҳр кардан, нақш кардан.**ТАБӢАН** *а.* طبعاً табиатан, аз ҷиҳати ниҳод ва тинат, зотан.**ТАБӢИД** *а.* تبعيد *кит.* дур кардан, рондан аз ҷое, бадарға**ТАБӢИДГОҲ** تبعيدگاه ҷое, ки касе ба он бадарға карда шудааст, ҷои иқомати табӣ-идшудагон.**ТАБӢИЗ** *а.* تبويض чудо кардани гурӯҳе аз гурӯҳи дигар, ба гурӯҳе имтиёз дода, гурӯҳи дигарро паст шуморидан; **табӣзи наҷодӣ** наҷодхоро бартар ё бадтар ҳисоб кардан, нобаробарии ҳуқуқи наҷодҳо.**ТАБӢНОЗУК** طبعنازك касе, ки завқи (табиати) нозук дорад; нозуктабиат.**ТАБӢОЗМОӢ** طبع آزمایی озмоиши истеъдоди

шоирӣ, имтиҳони қобилияти шеърғӯӣ.

ТАБӢЧОҚ طبع چاق *гуфт.* он ки димоғи чок дорад.**ТАБӢЧОҚӢ** طبع چاقى *гуфт.* димоғи чок доштан, шод будан, хурсандӣ, шодмонӣ.**ТАВАККАЛ//ТАВАККУЛ** *а.* توکل умед бастан, эътимод кардан ба боварии комил; **таваккал кардан** ба комёбии худ боварии комил надошта ба кор сар кардан.**ТАВАККАЛАН** *а.* توکلاً таваккал карда, ба муваффақияти тасодуфӣ умед баста.**ТАВАККАЛӢ** توکلى *мансуб ба таваккал; кори таваккалӣ* кори ба рафти худ воғуздор кардашуда, кори шудан ё ношуданаш номаълум.**ТАВАККУЛ** *а.* توکل *ниг.* таваккал.**ТАВАҚ** توق *гуфт.*, *ниг.* табақ.**ТАВАҚКУД** *а.* توقد оташ афрӯхтан ва афрӯхташудаи он.**ТАВАҚКУФ** *а.* توقف ист, истодан; маътал шудан, таъхир, даранг; **тавақкуф кардан** истодан, ист кардан.**ТАВАҚКУФГОҲ** توقف گاه ҷои истодан.**ТАВАҚҚУӢ** *а.* توقع *кит.* 1. чашмдошт, умед. 2. хоҳиш, илтимос.**ТАВАЛЛО** *а.* تولى//تولا илтимос, илтиҷо, зорӣ; **тавалло кардан** ба тавалло даромадан, орию илтиҷо кардан.**ТАВАЛЛООМЕЗ** تولى آميز бо зорию илтиҷо, илтимосу хоҳишқунон.**ТАВАЛЛУД** *а.* تولد зоиш, зоида шудан; **таваллуд ёфтан (шудан)** зоида шудан, вилодат.**ТАВАЛЛУДГОҲ** تولد گاه маҳалли таваллуд, зодгоҳ.**ТАВАЛЛУДХОНА** تولدخانه зоишгоҳ.**ТАВАРРУМ** *а.* تورّم 1. варама кардан. 2. беқурб шудан (-и пул).**ТАВАССУЛ I** توسل *кит.* восита шудан, ба чизе наздик шудан.**ТАВАССУЛ II а.** تواصل васл шудан ба чизе, кӯшиш кардан барои расидан ба чизе ё касе.**ТАВАССУТ** *а.* توسط ба восита, бо роҳи; **тавас-**

сути... ба воситаи...

ТАВАХҲУМ *а.* توهم 1. воҳима; ваҳм, тарс, бим. 2. гумон, тасаввур, ҳаёл.

ТАВАХҲУШ *а.* توحش 1. рамидан аз одамон, ваҳшӣ шудан. 2. тарсидан, ваҳшат доштан.

ТАВАЧЧӢҲ *а.* توجه 1. рӯ овардан ба сӯи касе (чизе); дилсӯзӣ ва ҳамдардӣ. 2. маҷ. ба чизе нигаронидани диққати худ; диққат додан, лутф кардан, меҳрубонӣ; **хусни таваччӯх** майлу рағбати нек доштан нисбат ба касе; **таваҷҷӯҳи касеро ба худ кашидан** диққати касеро ба сӯи худ кашидан.

ТАВБА *а.* توبه бозгаштан аз гуноҳ; пушаймонӣ аз гуноҳ; пушаймон шудан аз кардаи худ; **тавбаву зорӣ** пушаймонию илтиҷо; **тавба додан касеро**, касеро ба даст кашидан аз ягон кори бад маҷбур кардан; **тавбаи гург додан** ҷазои саҳт додан ба касе, то ки дигар бадкорӣ накунад; **тавба кардан** аз кори бади кардаи худ пушаймон шудан.

ТАВБАГАР *а.* توبه گر он ки тавба мекунад, узрхоҳ; он ки касеро ба тавба кардан маҷбур мекунад.

ТАВБАКОР *а.* توبه کار тавбакунанда; **тавбакор шудан** тавба кардан, баргаштан, пушаймон шудан.

ТАВБАКУНАНДА *а.* توبه کننده тавбакор, шахсе, ки тавба мекунад.

ТАВБАҲОНА *а.* توبه خانه ҷое, ки онҷо тавба медиҳанд, ҷои тавбаву надомат ва пушаймонӣ.

ТАВБАШИКАН *а.* توبه شکن шиканандаи тавба, он ки ё он чи боиси шикастани тавбаи касе мегадад.

ТАВЗЕҲ *а.* توضيح эзоҳ, равшан кардан, маънидод, шарҳ.

ТАВЗЕҲӢ *а.* توضیحӣ шарҳу эзоҳӣ.

ТАВЗЕҲОТ *а.* توضیحات ҷ. тавзеҳ.

ТАВЗЕӢ *а.* توزیع *а.* 1. тақсим, ҷудо кардан ба қисматҳо. 2. ба ҳар тараф пароканда карда фиристондани чизе.

ТАВИЛ I *а.* طويل 1. *а.* дароз; **бахри тавил** номи яке аз баҳрҳои арӯз.

ТАВИЛ II *а.* تویل тоссар, касе, ки болои пе-

шониаш мӯй надорад.

ТАВИЛА *а.* طيله оғил; саисхона, аспхона.

ТАВИЛАБАНД *а.* طيله بند дар тавила парвошуда (*асн*).

ТАВҚ *а.* طوق доираи гирди гардан, ҳалқа, гарданбанд; **тавқи бандагӣ** банди асорат; ҳар чизи доирашакл.

ТАВҚБАНД *а.* طوق بند 1. бо тавқ басташуда. 2. раҳи сиёҳ, ки дар гардани баъзе парандагон дида мешавад.

ТАВҚДОР *а.* طوق دار 1. он ки ба гарданааш тавқ дорад. 2. маҷ. мутеъ, фармонбардор, итоаткунанда.

ТАВҚЕӢ *а.* توقيع *а.* мӯҳри подшоҳӣ; фармони бомӯҳр; ҳукм.

ТАВҚИР *а.* توقير *а.* иззату ҳурмат кардан, мӯҳтарам шумурдан; эҳтиром.

ТАВҚИФ *а.* توقيف *а.* боздорӣ, дар ҷое нигоҳ доштан; аз ҳаракат боздорондан; таваққуф; **ба тавқиф андохтан** ба таъхир андохтан, дермондан.

ТАВЛИД *а.* توليد 1. бача овардан, зоидан, зоёнидан. 2. падида овардан, ба вучуд овардан, пайдо кунидан; **тавлид кардан** ба вучуд овардан.

ТАВЛИДӢ *а.* توليدي *а.* марбут ба тавлид: **воҳидҳои тавлидӣ**.

ТАВЛИДКУНАНДА *а.* توليد کننده падидоваранда, бавучудоваранда, бароранда.

ТАВЛИДОТ *а.* توليدات 1. ҷ. тавлид. 2. истеҳсолот.

ТАВЛИДОТӢ *а.* توليداتی истеҳсолӣ, бавучудоваранда.

ТАВОБЕӢ *а.* توابع 1. ҷ. тобеъ. 2. қаламрав; **Кӯлоб ва тавобеи он** Кӯлоб ва маҳалҳое, ки ба доираи маъмурии он дохиланд.

ТАВОЗӢ *а.* تواضع хоксорӣ, фурутанӣ; **сари тавозӯ хам кардан** изҳори итоат ва ҳурмат кардан.

ТАВОЗӢКОР *а.* تواضع کار хоксор, фурутан; он ки эҳтироми касонро ба ҷо меорад.

ТАВОЗӢКОРОНА *а.* تواضع کارانه аз рӯи хоксорӣ, бо фурутанӣ.

ТАВОЗӢПЕША *а.* تواضع پیشه он ки доимо хоксор

аст, хоксор, фурӯтан.

ТАВОЗӢШЕВА تواضع‌شيوه *ниг.* тавозӢпеша.

тавон توان *асоси замони ҳозираи феъли тавонистан.*

ТАВОН توان 1. қувват, қудрат, тавоноӣ; **тавон ёфта** зӯру қувват пайдо кардан. 2. тоб, тоқат, бардошт; **ба қадри тавон** ба қадри ҳол; **тобу тавон** тоқат, бардошт.

ТАВОНБАХШ توانبخش қувватбахш, нерӯдиҳанда.

ТАВОНГАР توانگر 1. давлатманд, ғанӣ; **синфи тавонгар** табақаи давлатмандон; **тавонгар кардан** соҳиби молу давлат гардонидан касеро. 2. тавоно, бақувват, зӯр.

ТАВОНГАРДИЛ توانگردل *кит.* босаховат, қушодарӯ, саҳӣ, саховатпеша.

ТАВОНГАРДИЛӢ توانگردلى *кит.* босаховат будан, қушодарӯӣ, саховатмандӣ.

ТАВОНГАРӢ توانگرى давлатмандӣ, сарватдорӣ.

ТАВОНИСТАН توانستن қудрат (тавоноӣ) доштан, қудрати кардани кореро доштан, қобил будан.

ТАВОНИШ توانش нерӯ, қудрат, тавоноӣ.

ТАВОНО توانа 1. соҳиби қудрат, боқувват, зӯрманд, қодир; **тавоно кардан** бо қуввату қудратманд гардонидан; **тавоно шудан** соҳиби қувват шудан, қудратманд гардидан. 2. қобил, муқтадир.

ТАВОНОЗМОӢ توان آزمایى санҷидани қудрат, озмудани қувва.

ТАВОНОӢ توانائى 1. зӯрмандӣ, қувват. 2. иқтидор, қудрат, бузургӣ, давлатмандӣ.

ТАВОРА تواره девор (*аз чӯб, хишт, лой*); **тавора кашидан** девор сохтан (*ба атрофи ҷое*), девора.

ТАВОРАБАНД تواره‌بند бастан ва ё сохтани тавора.

ТАВОРАГИРӢ تواره‌گیری девор кашидан ба атрофи ҷое.

ТАВОРИХ *а.* تواريخ *ҷ.* таърих.

ТАВОФ *а.* طواف 1. гаштан дар гирди ҷизе. 2. д. маросими махсуси гардидан дар атрофи Каъба дар вақти ҳаҷ.

ТАВОФУҚ *а.* توافق бо ҳам мувофиқат кардан, бо якдигар ҳамфикр будан; мувофиқат, созиш, ба як фикр омадан.

ТАВОФУР *а.* توافر *кит.* фаровонӣ, зиёди, бисёрӣ.

ТАВР *а.* طور тарз, ҳел, навъ, равиш; **ба таври расмӣ** расман; **ба таври худ** ба тарзи худ, ба усули худ, ба тарзи ба ҳудаш хос; **ин тавр**, **ҳамин тавр** ин ҳел, ба ин тарик; **чи тавре ки...** чунон ки...; **чӣ тавр?** аҳволат чӣ ҳел аст?, дар чӣ аҳвол ҳастӣ?

ТАВРОТ *я.* تورات д. китоби муқаддаси яҳудиён.

ТАВСАН توسن асп; аспӣ саркаш ва ромнашуда, гарданкаш.

ТАВСАНДИЛӢ توسندلى саркашӣ, саркаштабӣ, нофармонӣ, гарданшаҳӣ, якравӣ.

ТАВСЕА *а.* توسعه фароҳӣ, вусъат, қушодӣ; **тавсее** додан вусъат (ривоч) додан.

ТАВСЕАТАЛАБӢ توسعه طلبى *с.* паҳноҷӯӣ; фоидаҷӯӣ аз кишварҳои дигар.

ТАВСИФ *а.* توصيف 1. васф кардан, таъриф намудан, ситоиш, таъриф; **тавсиф кардан** ситодан, таъриф кардан. 2. баён, шарҳ.

ТАВСИФНОМА توصيف‌نامه таърифнома (ҳуҷҷат), ҳислатнома.

ТАВСИЯ *а.* توصيه 1. маслиҳат, салоҳдид; **тавсия кардан (намудан)** маслиҳат додан. 2. баён кардани фикри мусбат дар ҳаққи касе ё ҷизе.

ТАВСИЯКУНАНДА توصيه‌کننده он ки дар ҳаққи касе (ҷизе) фикри мусбат баён карда ё навиштааст.

ТАВСИЯНОМА توصيه‌نامه санаде, ки дар он дар ҳаққи касе (ҷизе) фикри мусбат навишта шудааст.

ТАВТЕА *а.* توطئه заминасозӣ кардан барои ҳадафҳои хиёнаткорона.

ТАВТЕАКОР توطئه‌کار хиёнаткор, экстремист.

ТАВТЕАОМЕЗ توطئه‌آمیز хиёнатомез, ба таври хиёнаткорона.

ТАВФ *а.* طوف *ниг.* тавоф.

ТАВФИҚ *а.* توفيق 1. мадад кардани бахт (ба касе), мувофиқ, созгор омадан (-и шароити коре). 2. муваффақият; **тавфиқ ёфта** муваф-

фақ гардидан, пешрафт, комёбӣ.

ТАВФИР *а.* توفير *кит.* 1. зиёд шудан. 2. зиёд кардан, чамъ кардан, фоида, суд.

ТАВФИРСАНЧ توفيرسنج *кит.* фоидасанч, он ки фоидаву зарари худро месанчад.

ТАВҲИД *а.* توحيد 1. ягонагӣ, ваҳдат. 2. д. эътиқод ба ягонагии Худо.

ТАВЧЕҲ *а.* توجيه *кит.* 1. рӯ овардан ба сӯи чизе, мурочиат. 2. шарҳ, тафсир, тавзеҳ кардан. 3. ҳисоб кардан, шумурдан, ҳисоб.

ТАВЪАМ *а.* توام *кит.* 1. ҳамзод, дугона, дупайкар. 2. ҳамроҳ, якҷоя; он чи якҷоя ба вучуд меояд, чуфт.

ТАВЪАМОН *а.* توأمان *шакли дугонаи тавъам;* ҳар яке аз ду бачае, ки аз як шикам дар як вақт зоида шудаанд.

ТАВЪАН *а.* طوعا *кит.* аз рӯи ихтиёр, аз рӯи майлу рағбат; **тавъан ва карҳан** хоҳӣ нахоҳӣ; хушу нохуш.

ТАГ I تگ 1. зер, буни ҳар чиз: **таги бом, таги дег, таги чоҳ, таги дарахт.** 2. пеш, назд; **таги гап (хабар, кор)** моҳият ва асли матлаб; **аз таги дил** аз сидқи дил, аз замири дил; **аз таги чашм** нигоҳ кардани пинҳонӣ, дуздидани ни-гаристан; **куртаи таг** таҳкурта; куртаи шабпӯшак; **хонаи таг;** таҳхона; **таг бастан** ба соқи кӯҳна қафакии нав дӯхтан; **таг задан** пинҳон кардан, аз худ кардан (*мас., пулро*); **таги по кардан** помол кардан, нест кардан; **тагу рӯ шудан** зеру забар шудан, чаппаву роста шудан; **таги чашм кардан** чизеро ё касеро барои мақсаде таҳти назар қарор додан; **аз таги дор гурехта(гӣ)** одами бадкор, чинояткор; **таг кашидани дил** сушт (беҳол) шудани дил; **аз таги дунё нагиред!** бисёр пулпараст нашавед, аз пай молу давлат набошед! **каждуми таги бурё** он ки пинҳонӣ ва хомӯшона бадкорӣ мекунад, зарар мерасонад.

ТАГ II تگ 1. тохтан, давидан, дав, давиш. 2. задан, зарба.

ТАГАКӢ تگى пинҳонӣ, рустӣ, ба касе нафаҳмонда.

ТАГАЛ تگل гӯсфанде, ки шохҳои тобдори қач дорад; кӯчқор.

ТАГАЛАК تگلک думчаи хӯшаи чувории сафед.

ТАГАЛБАРРА تگلبره барраи нар.

ТАГАЛОВӢ تگللاوى хасу тарошаи хушк барои даргирондани ҳезум, пешдаргирон.

ТАГАЛЧАНГ تگلچنگ кӯчқорчанг, чанги гӯсфандони нар.

ТАГАЛЧАНГАНДОЗӢ تگلچنگاندازى кӯчқорчангандозӣ, чанг андохтани кӯчқор бо кӯчқор.

ТАГАРГ تگرگ жола, яхча, қатраҳои борон, ки бар асари сардӣ ях мешавад.

ТАГАС تگس 1. донаки ангур. 2. шохчаи хӯшаи ангур, ки баъд аз чида гирифтани донаҳои ангур ё мавиз боқӣ мемонад.

ТАГТИРӢ تگگیری 1. буридани чарм барои пойафзол ва ба қолиб кашидани он. 2. пеш аз гачқорӣ ё сафед кардан ҳамвор андовидани девор.

ТАГДОН تگدان суҳансанч, гапдон; он ки аз асли матлаб воқиф аст.

ТАГДОР تگدار: **гапи тагдор** гапе, ки дар зераш маънии дигаре ниҳон аст.

ТАГДӢЗӢ تگدوزى **тӯппии тагдӯзӣ** навъи тӯппии тоҷикӣ.

ТАГИДАН//ТАКИДАН تگیدن//تکیدن давидан, даводав кардан, тохтан.

ТАГИДЕГӢ تگدیگی 1. он чи дар таги дег мондааст, таҳдегӣ, тагдегӣ. 2. *мач.* мағзи (моҳияти) масъала.

ТАГИЗАМИНӢ تگزمینی зеризаминӣ, он чи ба зери замин аст: **сарватҳои тагизаминӣ.**

ТАГИН//ТИГИН ت. تگین *кит.* 1. қаҳрамон, паҳлавон, баҳодур. 2. камар, миён.

ТАГИПО تگپا 1. он чи ба зери по афтодааст; **тагипо кардан** помол кардан чизеро. 2. *мач.* ҳақиру забун пиндоштан, хор кардан (*касера*), **тагипо шудан** помол шудан, фарсуда гаштан.

ТАГИПОЙМОНӢ تگپایمانى помол шудан.

ТАГИСАРӢ تگسرى *ниг.* тагсарӣ.

ТАГИЧАШМ تگچشم **тагичашм кардан** чизеро ба мадди назар гирифтани, чизеро таги чашм кардан.

ТАГИШИФТӢ تگشفتى наздик ба шифти хона,

дар зери шифт буда.

ТАГКАШ **تگ کش** он чизе ки дар зер кашида мешавад.

ТАГКОБӢ **تگ کابی** кунҷковӣ, кӯшиш ба фаҳмидани асли матлаб аз касе.

ТАГКУРСӢ **تگ کرسی** *ниг. таҳкурсӣ.*

ТАГЛАМА **تگلمه** таг ва рӯи нав бастан (дӯхтан) ба соқи мӯзаи кӯҳна.

ТАГЛАМАДӢЗ **تگلمه دوز** устое, ки ба соқи мӯзаи кӯҳна таглама медӯзад.

ТАГМОНАК **تگ مانک** он чи ба зери чизе монда (гузошта) мешавад.

ТАГНИШИН **تگ نشین** хилт, дурда, ки ба таги моеот меҳобад, таҳнишин, таҳшониин ҳар чизе.

ТАГНОКӢ **تگ ناکي** пинҳонӣ, махфӣ, ба касе аёну ошкор накарда; **тагнокӣ ҳал шудани коре.**

ТАГОБ **تگاب** *ниг. такоб.*

ТАГОБӢ **تگابی** навъи ангур.

ТАГПАҲН **تگ پهن** он чи тагаш паҳн аст; **заврақи тагпаҳн, деги тагпаҳн.**

ТАГПУРСӢ **تگ پرسی** кунҷковӣ кардан барои фаҳмидани асли гап.

ТАГПӢШ **تگ پوش** зерпироҳан; он чи аз таг ба тани бараҳна пӯшида мешавад.

ТАГПӢШӢ **تگ پوشی** аз таг пӯшидашаванда.

ТАГРЕХТА **تگ ریخته** меваи пухтаи ба таги дарахт рехта: **себҳои тагрехта.**

ТАГСАРӢ **تگ سری** болишт, лӯла; **таҳсарӣ; тагсарӣ кардан** болишт кардан, лӯла кардан.

ТАГСИНЧ **تگ سنج** синчи таҳкурсии бинои қаламакорӣ.

ТАГ-ТАГИ **تگ تگ** зер-зери (девор, бино), поён-поёни.

ТАГУРӢ **تگ ورو**: **тагурӯ кардан** зеру рӯ кардан.

ТАГХОНА **تگ خانه** хонаи зерини бино, қабати поёнии (тагизаминии) бино, таҳхонаи бино.

ТАГЧАРМ **تگ چرم** 1. пойафзоли тагаш аз чарм. 2. кафакӣ, таги пойафзол.

ТАГЧОӢ **تگ جای** муқимӣ, доимӣ, таҳҷой;

аҳолии тагҷой мардуми маҳаллӣ, муқимӣ ва доимӣ дар ҷое, бумӣ, таҳҷой.

ТАҒАЗЗУЛ *а. تغزل кит.* 1. шеъри ғиноии ишқӣ; ғазалгӯӣ, шеърҳои ошиқона. 2. ишқбозӣ кардан.

ТАҒАЙЮР *а. تغیر* дигаргуншавӣ, табдилёбӣ, аз ҳоли худ баргаштан.

ТАҒАННӢ *а. تغنی* сурудхонӣ, таронасароӣ.

ТАҒЗИЯ *а. تغذیه* ғизо додан, хӯрок додан, хӯрондан; ғизо хӯрдан.

ТАҒМА *т. تغمه* *ниг. тамға.*

ТАҒЙӢР *а. تغیر* дигаргунӣ; дигаргун шудан; **тағйир додан** дигар кардан, аз ҳоле ба ҳоли дигар гардондан; **тағйир ёфтан** дигар шудан, дигаргун гардидан.

ТАҒЙӢРДИҲӢ **تغیردهی** дигаргун гардондани коре ё чизе.

ТАҒЙӢРЁБАНДА **تغیر یابنده** дигаргуншаванда.

ТАҒЙӢРЁБӢ **تغیر یابی** дигаргун шудан.

ТАҒЙӢРЁФТА **تغیر یافته** дигаргуншуда.

ТАҒЙӢРНОПАЗӢР **تغیر ناپذیر** дигаргуннашаванда, собит, барқарор.

ТАҒЙӢРНОПАЗӢРӢ **تغیر ناپذیری** дигаргуннашавандагӣ.

ТАҒЙӢРОТ **تغیرات** ҷ. **тағйир**; тағйирот даровардан, қисман, дигаргун кардан (*мас., лоиҳаеро*).

ТАҒЙӢРПАЗӢР **تغیر پذیر** он чизе ки қобили тағйир аст.

ТАҒЙӢРПАЗӢРӢ **تغیر پذیری** қобил будан ба тағйирёбӣ ва дигаргунӣ, дигаргуншавандагӣ.

ТАҒО(Ӣ) **تغائی/تغا** бародари модар.

ТАҒОБАЧА **تغابچه** фарзанди тағо (бародари модар) чи духтар ва чи писар.

ТАҒОӢ **تغائی** *ниг. тағо.*

ТАҒОР **تغار** *ниг. тағора.*

ТАҒОРА **تغاره** зарфи калони сафолӣ, филизӣ ё чӯбӣ (*барои ҷомаишӯӣ ва хамиргирӣ*); **тағораи обрезаӣ** зарфи обрезаӣ.

ТАҒОРАЧА **تغاره چه** тағораи хурд.

ТАҒОФУЛ *а. تغافل* худро ба нодонӣ задан; бе-

парво нишон додани худ; чашмпӯшӣ, ғафлат; **тағофул кардан (намудан)** ғафлат кардан, чашм пӯшидан (аз чизе); ба ғафлат мондан.

ТАҒОФУЛПЕША *тағалпеша* он ки худро ба нодонӣ мезанад; бепарво.

ТАҒОЯК *тағяк* нарма, қисмҳои нисбатан нарми бадани одам ва ҳайвон, ки унсурҳои онро ба ҳам мепайванданд; **тағояки бинӣ**, **тағояки гӯш**.

ТАҒОЯКДОР *тағякдар* дорандаи тағояк, дорои тағояк.

ТАДАББУР *а. تدبر кит.* нек андешидани оқибати коре; тадбир кардан, илоҷ ёфтан.

ТАДБИР *а. تدبير* 1. чора дидан, илоҷ андешида; чора, чорабинӣ; **тадбир ба кор бурдан** андешидан; машварат карда роҳ ёфтан ба коре. 2. хила, фанд.

ТАДБИРСОЗ *тадбирсоз* чораандеш; оқил, он ки роҳҳои ҳал карданро медонад.

ТАДБИРШИНОС *тадбирشنас* донандаи роҳи чора.

ТАДВИН *а. تدوين* гирдоварӣ, ба тартиб даровардан (*мас., маҷмӯаи шеърҳои худ ё касеро*); таълиф.

ТАДВИР *а. تدوير* гирд гардонидан, давр задан, чархзанӣ.

ТАДҚИҚ *а. تدقيق* диққат карда амиқ омӯх-тани чизе, бориқбинона кофтуков карда дидани чизе; **тадқиқ кардан (намудан)** омӯхтан, бо диққат ва бориқбинона омӯхтан.

ТАДҚИҚГАР *а. تدقيق گر* шахсе, ки касе ё чизеро меомӯзад.

ТАДҚИҚӢ *а. تدقيقى* мансуб ба **тадқиқ**; **корҳои тадқиқӣ**.

ТАДҚИҚКУНАНДА *а. تدقيق کننده* он ки таҳлилу баррасӣ (тадқиқ) мекунад.

ТАДҚИҚОТ *а. تدقيقات* маҷмӯаи санҷишҳо, омӯзишҳо, пажӯҳиш.

ТАДҚИҚОТӢ *а. تدقيقاتى* *ниг.* **тадқиқӣ**.

ТАДҚИҚОТЧӢ *а. تدقيقچى* *гуфт.* тадқиққунанда, омӯзанда, муҳаққиқ.

ТАДЛИС *а. تدليس* *кит.* фиреб, фиребгарӣ; авом-

фиребӣ.

ТАДОВӢ *а. تدوى* даво кардан, муолича, табобат.

ТАДОРУК *а. تدارك* 1. фароҳам кардан, омода сохтан; тайёри, омодагӣ; **тадорук дидан** тайёри дидан, омода шудан. 2. чора, тадбир, илоҷ, чорабинӣ.

ТАДОХУЛ *а. تداخل* *кит.* мудохила, ба якдигар даромадан.

ТАДРИС *а. تدریس* *кит.* дарсдиҳӣ, таълим, омӯзиш.

ТАДРИСГОҲ *а. تدریسگاه* ҷои дарсгӯӣ ва дарсгирӣ.

ТАДРИСӢ *а. تدریسی* дарсдиҳӣ, маводи дарсӣ, таълим.

ТАДРИЧ *а. تدریج* дараҷа ба дараҷа пешравӣ ва поя ба поя болобарой; **ба тадрич** дараҷа ба дараҷа; ба оҳистагӣ, оҳиста-оҳиста.

ТАДРИЧАН *а. تدریجاً* оҳиста-оҳиста, дараҷа ба дараҷа.

ТАДРИЧӢ *а. تدریجی* оҳистагӣ, ба оҳистагӣ; **такомули тадричӣ**.

ТАДФИН *а. تدفين* дафн кардан, гӯр кардан.

ТАЁҚ *а. تياق* *гуфт.* калтак, чӯбдаст; **алифро таёқ гуфтан** *гуфт.*, *маҷ.* тамоман бехату савод будан.

ТАЗАВВУЧ *а. تزوج* зангирӣ; зан гирифтани; шӯй кардан, ба шавҳар расидан, издивоҷ кардан.

ТАЗАККУР *а. تذكر* ба ёди худ овардан, ба хо-тири худ овардан; ёдоварӣ, хотиррасонӣ.

ТАЗАЛЗУЛ *а. تزلزل* *кит.* ларза, ларзиш.

ТАЗАЛЗУЛНОПАЗИР *а. تزلزلناپذیر* таконнахӯранда; устувор, барқарор, матин.

ТАЗАЛЛУМ *а. تظلم* додхоҳӣ, шикоят аз беадолатии касе; **тазаллум кардан** додхоҳӣ пурсидан.

ТАЗАРВ *а. تازو* мурғи даштӣ; **мурғи тазарв**; **тазарви зарних** *киноя аз ангишти афрӯхта*, лахча; **тазарви зарринпар** *киноя аз офтоб* ва оташ.

ТАЗАРРӢ *а. تضرع* зорӣ, тавалло, илтиҷо; изхори фурӯтанӣ.

ТАЗВИР *a.* **تزویر** фиреб, макр, хила.

ТАЗВИРГАР *a.* **تزویرگر** фиребгар, маккор, хилагар; риёкор, дуруя.

ТАЗВИЧ *a.* **تزوچ** *кит.* занашӯӣ; зангири; хонадор шудан; **тазвич кардан** ба занӣ додан; хонадор кардан.

ТАЗӢИД *a.* **تزیید** *кит.* зиёд кардан, афзун кардан, афзудан.

ТАЗӢИҚ/ТАЗӢИҚ *a.* **تضیق** танг кардан ё фишор овардан ба чизе, фишор; **тазӣқи хун** зиёд шудани фишори хун дар бадани инсон; дар тангӣ қарор додан, саҳт гирифтани, саҳтгири; **ба тазӣқ кашидан** фишор додан; исроркорона талаб кардан.

ТАЗӢИН *a.* **تزیین** *кит.* 1. зинатдиҳӣ; зеб, зинат, ороиш; **тазӣин ёфтан** зинат додан. 2. оростан.

ТАЗКИРА I *a.* **تذکره** 1. маҷмӯи ашъори шоирон ва тарҷумаи ҳоли онҳо. 2. ёддошт, ёдоварӣ. 3. рӯйхат.

ТАЗКИРА II *a.* **تذکره** *кит.* гувоҳнома, ҳуҷҷати шахсӣ, шиноснома.

ТАЗКИРАНАВИС *a.* **تذکره نویس** тартибдиҳандаи маҷмӯаи ашъори шоирон.

ТАЗКИЯ(Т) I *a.* **تذکیت** занозанӣ, кушокушӣ; сар буридан, зибҳ кардан.

ТАЗКИЯ(Т) II *a.* **تذکیت** 1. поксозӣ, тоза кардан, софкорӣ. 2. сугудан, ситоиш.

ТАЗЛИЛ I *a.* **تذلیل** хору залил кардан.

ТАЗЛИЛ II *a.* **تذلیل** ба залолат андохтан, гумроҳ кардан.

ТАЗМИН *a.* **تضمین** *кит.* 1. ба ўҳда гирифтани тоvon, зомин шудан; замонат, зоминӣ, кафолат. 2. *ади.* даровардани ягон мисраъ ё байти шоири дигаре ба шеъри худ.

ТАЗМИНӢ *a.* **تضمینی** замонатшуда, зомин-шуда.

ТАЗМИНОТ *a.* **تضمینات** *кит.* маблағе, ки давлати мағлуб ба давлати ғолиб бояд пардозад, ҷаримаи ҳарбӣ.

ТАЗОД(Д) *a.* **تضاد** *кит.* 1. зиддият, муҳолифат, душманӣ, ночӯрӣ. 2. *ади.* бо ҳам зид гузошта шудани ду ҳодиса дар асари бадеӣ, *мас.* суду зиён, некиву бадӣ, наздику дур, шабу рӯз.

ТАЗОҲУР *a.* **تظاهر** 1. ошкор шудан, зоҳир шудан. 2. худнамоӣ, ба худ нисбат додани сифати дар худ набуда. 3. ба ҳам ёри расондан, ба ҳамдигар пуштибонӣ кардан.

ТАЗОҲУРОТ *a.* **تظاهرات** *ниг.* **тазоҳур.**

ТАЗОӢУД *a.* **تزیید** *кит.* зиёд шудан, афзоиш, афзоиш ёфтан.

ТАЗРИҚ *a.* **تزریق** дохил кардан, ворид кардани дору ё моеъи дигар ба бадан.

ТАЗӢИБ *a.* **تذهیب** *кит.* зарандуд кардан, тил(л)окорӣ, заркорӣ, бо зар нақш бастан.

ТАЗӢИД *a.* **تزیید** *ниг.* **тазӣид.**

ТАЗӢИН *a.* **تزیین** **тазӣин.**

ТАӢ *a.* **طی** 1. гузаштан, сипарӣ кардан (-и вақт ва роҳ); **таӢ кардан** гузаштан, гузашта рафтани. 2. номи қабилае аз араб, ки Той ҳам мегӯянд ва Ҳотами Той аз он қабила будааст...; **таӢи лисон** ба кор бурдани фасоҳат дар таҳрир ва гуфтор.

ТАӢАРОН *a.* **طیران** парвозкунанда, паранда; **таӢарон шудан** ба париш даромадан; **аз таӢарон мондан** аз парвоз бозмондан.

ТАӢГАШТА *a.* **طی گشته** **роҳи таӢгашта** роҳи сипаришуда.

ТАӢӢ I *a.* **تیار** 1. омода, ҳозир, муҳайё; **таӢӢ истодан** омода будан, муҳайё будан; **таӢӢ кардан** омода кардан, муҳайё кардан; **таӢӢ шудан** омода шудан, муҳайё будан. 2. пухтан.

ТАӢӢ II *a.* **تیار** *тағр.*, *кҳн.* унвони дараҷагии олуфтаҳои Бухоро.

ТАӢӢ III *a.* **طیار** паранда, парвозкунанда.

ТАӢӢРА *a.* **طیاره** 1. *ниг.* **ҳавопаймо.** 2. *маҷ.* асп.

ТАӢӢРИБИНӢ *a.* **تیاربینی** омодагӣ, омода шудан ба коре.

ТАӢӢРӢ *a.* **تیار** омодагӣ, ҳозирӣ; **таӢӢрӢ дидан** омода шудан; **таӢӢрӢ доштан** омода будан.

ТАӢӢРКУНАНДА *a.* **تیارکننده** он ки чизеро омода ва ҳозир мекунад.

ТАӢӢРФУРӢШ *a.* **تیارفروش** он ки чизҳои сохтаву дӯхтаи дигаронро мефурӯшад.

ТАӢӢРХӢР *a.* **تیارخور** он ки ба чизи таӢӢру омода шарик мешавад; муфтхӯр.

ТАЙЁРХҶҶРӢ تيارخوری он ки чизи омодашударо меҳӯрад.

ТАЙИБ *a.* طيب 1. пок, покиза, озода, тоза. 2. форам, матлуб.

ТАЙЛАСОН *a.* طيلسان як навъ чомаи васеъи дарозу беостин, ки рӯҳониён ва қозиён мепошанд.

ТАЙЛОҚ *m.* طيلاق *kit.* шутурбача.

ТАЙР *a.* طير *kit.* мурғ, паранда.

ТАЙСАЛ *a.* تيسل :*kit.* тайсал додан ба қафо андохтан, кашол додан.

ТАЙШУДА طي شده сипаришуда.

ТАК I تک *ниг.* таг.

ТАК II تک давиш, дав; таку дав, таку тоз.

ТАКА I تکه бузи нар.

ТАКА II تکه яке аз қабилаҳои туркман.

ТАКАББУР *a.* تكبر мағрурӣ, худписандӣ, ҳавобаландӣ; тақаббур доштан мағрур (ҳавобаланд) будан.

ТАКАББУРӢ تكبرى мағрурӣ, ҳавобаландӣ.

ТАКАББУРНОК تكبرناк мағрур, худписанд, ҳавобаланд.

ТАКАББУРОНА تكبرانه мағрурона, ҳавобаландона.

ТАКАББУРФУРӢШӢ تكبرفروشی ғурур, ҳавобаландӣ.

ТАКАБУЗ تکهبز бузи нар.

ТАКАГӢ تگى *мансуб ба така; қолини такагӣ* қолине, ки ба аҳли қабилаи такаҳо мансуб аст.

ТАКАЛЛУМ *a.* تكلم гапзанӣ, суҳанронӣ; тақаллум қардан гап задан.

ТАКАЛЛУФ *a.* تكلف 1. ба зимма гирифтани ранҷи зиёдатӣ, бо машаққат анҷом додани коре. 2. худнамоӣ, нишон додани худ дар ягон сифати дар худ набуда.

ТАКАСАЛТАНГ تکهسلتنگ *гуфт.* бекорхӯча.

ТАКБАНД تکهبند камарбанди маҳмалӣ ва аб-решимии (ё маҳсусан) бофтаи зардӯзии за-нона.

ТАКБАНДБОФ تکهبندباف қосибе, ки тақбанд

мебофад.

ТАКБАРГ *a.* تکهبرگ барғи поёнӣ.

ТАКБИР *a.* تكبير *d.* тақрор намудани ибораи «аллоҳу акбар» дар вақти намоз; тақбир фу-ровардан дар вақти намоз ё азон «аллоҳу ак-бар» гуфтан. 2. бузург шумурдан.

ТАКГИР تکهگیر устои бурандаи чарм (*исти-лоҳи пойафзолдӯзӣ*).

ТАКГИРӢ تکهگیری буридани чарм ва қолиб кашидани он дар пойафзолдӯзӣ.

ТАКДАВ تکهدو ба қабати хок даромадани об.

ТАКЗИБ *a.* تکهذيب *kit.* ба дурӯғ даровардани гапе; рад қардани он, дурӯғ будани матла-bero нишон додан, муқоб. тақдиқ.

ТАКИДЕГӢ تکهديگى оши аз ҳама тағтари дег.

ТАККА تکه *ниг.* така I.

ТАККУРСӢ تکهكرسى пойдевор, бунёд асос (дар бино), муқ. таққурсӣ.

ТАКЛИФ *a.* تكليف 1. заҳмат, азият додан. 2. пешниҳод. 3. даъват қардан касеро ба чое, даъват; тақлиф қардан а) пешниҳод қардан; б) даъват қардан (*мас., ба меҳмонӣ*); тақлифи шаръӣ *d.* он чи аз рӯи шариат ба чо оварда-наш зарурист.

ТАКМИЛ *a.* تکهميل пурра гардонидан, мукам-мал қардан; тақмили ихтисос боло бардош-тани дараҷаи ихтисоси худ; тақмил додан пурра қардан, мукаммал қардан; тақмил ёф-тан пурра шудан, мукаммал шудан.

ТАКМИЛДИХӢ تکهميلدهى *исми амал аз тақмил* додан.

ТАКМИЛӢ تکهميليابى *исми амал аз тақмил* ёфтан; пурра шудан, тақмил ёфтан.

ТАКМИЛӢ تکهميلي пуррагӣ, барқамолӣ.

ТАКНИШИН تکهنشين таҳнишин, чизе, ки дар тағи моеот менишинад (дурда, лойқа).

ТАКНИШОН تکهنشان :тақнишон қардан фик-реро ба касе илқо қардан, чизеро дар хотири касе қойгир намудан.

ТАКОБ تکهاب чои пасти обгузари байни ду кӯҳ, чои обканда, дара.

ТАКОВАР تکهاور *kit.* тезрав, тезрафтор, даванд (*асн*).

ТАКОВАРӢ *تکاورى* кит. тездавӣ, тезрафторӣ, давандӣ.

ТАКОМУЛ *تکامل* ба камол расидан, ба воя расидан, ба тадриҷ комил шудан: **такомули тадриҷӣ**.

ТАКОН *تکان* ҳаракат, чунбиш; ларза; **такон додан** чунбондан, ҳаракат додан; **таконидан**; **такон хӯрдан** ҳаракат кардан, чунбидан.

ТАКОН(И)ДАН *تکانیدن//تکانیدن* чунбондан, ҳаракат додан, ба ҳаракат овардан, ларзондан; афшондан.

ТАКОНХҶҶРӢ *تکان خورى* ларзиш, такон.

ТАКОПӢ(Ӣ) *تکاپو(ى)* даводав, омадурафти бошито; такудав; **ба такопӢ будан** рафтуой доштан, дар такудав будан; **дил дар такопӢ будан** дар ташвиш будан, мушаввашхотир будан.

ТАКПОӢ *تکپائى* кит. тездав, тезрафтор, сабукрафтор, даванд.

ТАКПУРСӢ *تکپرسى*: **такпурсӢ кардан** *мач.* моҳияти гапе, кореро фаҳмиданӣ шудан.

ТАКРИМ *а. تکريم* кит. киромӣ доштан; ҳурмат, эҳтиром, иззат; **такрим кардан** ҳурмат кардан, иззат кардан, мӯҳтарам доништан.

ТАКРОР *а. تکرار* 1. гаштаву баргашта кардани коре. 2. гаштаву баргашта хондани чизе барои нағз аз худ кардани он; **такрори дарс** тайёр кардани дарс дар мактаб; **такрор ёфтан** гаштаву баргашта рӯй додани воқеае; **такрор кардан** а) дубора гуфтан, чанд бор гуфтан (*гаперо*); б) гаштаву баргашта анҷом додан кореро; **такрор шудан** гаштаву баргашта рӯй додан (*воқеае*).

ТАКРОРАН *а. تکراراً* гаштаву баргашта, дубора ё чандин бор (рӯй додани коре).

ТАКРОРИСТЕҲСОЛ *تکراراستحصال* такрор ба такрор истеҳсол намудан.

ТАКРОРӢ *تکرارى* мансуб ба такрор; кишти такрорӣ, курсҳои такрорӣ.

ТАКРОРШАВАНДАГӢ *تکرارشوندگی* аз нав такрор шудан.

ТАКСИНЧ *تکسنج* ниг. тагсинҷ.

ТАКСИР I *а. تکثير* бисёр кардан, зиёд намудан; афзоиш; **дастгоҳи таксир** дастгоҳи нусха-

бардорӣ.

ТАКСИР II *а. تکسير* шикастан, кафондан; хароб кардан, вайрон кардан.

ТАКСӢ *تکسى* мошини сабукрав барои мусофирбарӣ

ТАК-ТАК *تک تک* 1. **так-таки по** овози пой дар вақти роҳ рафтан; **так-таки по рафтан** *киноя аз тарсондан* бо садои пой, шӯҳрат ва ё қудрати худро таъриф кардан. 2. *гуфт.*, *мач.* олам, дунё, чою макон; **дар ин так-так** а) дар ин дунё; б) дар ин атроф, дар ин гирду миён.

ТАКТИКА *а. تکنیکه* 1. санъати бурдани ҷанг. 2. маҷмӯи восита ва роҳҳо барои расидан ба мақсаде, хатти ҳаракати муайяни асоснок; **тактика доштан** роҳу равиши муайян ё хатти ҳаракати аниқ доштан.

ТАКТИКӢ *تکنیکی* мансуб ба **тактика**: **вазифаи тактикӣ**, **ҳамияти тактикӣ**.

ТАКТОЗ *تکناز* такопӢ, даву тоз, босуръат ва бошито кореро анҷом додан.

ТАКУДАВ *تکودو* ниг. **такопӢ**; **такудав кардан** дар пайи ҷустуҷӯи чизе давидан; **ба такудав афтодан** ба ҷустуҷӯ даромадан, ба ин сӯ он сӯ давидан, тараддуд кардан.

ТАКУПӢ *تکوپو* ниг. **такопӢ(Ӣ)**.

ТАКУРӢ(Ӣ) *تکوروى*: **такурӢ кардан** чаппаву роста (зеру забар) кардан (гардондан); **такурӢ шудан** чаппаву роста шудан, зеру забар гаштан.

ТАКУТОЗ *تکوتاز* даводавӣ; ҷӯстучӯ; **такутоз кардан** даводавӣ кардан; ҷӯстучӯ намудан; **дар такутоз шудан** даводавӣ кардан.

ТАКФИН *а. تکفين* кафан кардан, кафан пӯшонидан (*ба мурда*); **асбоби такфин** чизҳои даркорӣ барои шустан ва ба кафан пӯшонидани мурда; **обу такфин кардан** шустан ва кафан кардан (*мурдари*).

ТАКФИР *а. تکفير*: **такфир кардан** кит. ба бединӣ нисбат додан, кофир шуморидан, бедин ҳисоб кардан.

ТАКФИРӢ *تکفيرى* бединӣ, кофирӣ.

ТАКХОНА *تکخانه* ниг. таҳхона.

ТАКЧАРМ *تکچرم* ниг. тагчарм.

ТАКҶОӢ *تکجائى* маҳаллӣ, бошандаи ҷои

маълум, ҳаминҷой; *ниг.* **тагҷой**.

ТАКҶОЙ تک جای *бозорпулӣ, маблағе, ки фурӯшанда бояд барои дар бозор барои чиз фурӯхтанаш пардозад; такҷойи бозор*

ТАКШИН I تک شین *замине, ки ба сабаби шибба задан ва кӯфтан саҳт шудааст; таҳшин, охири чизе.*

ТАКШИН II تک شین *такшин карда гуфтан бо таъкид гуфтан.*

ТАКЯ *а.* تکیه *кит.* 1. он чи бар он пушт ниҳода мешавад. 2. *мач.* пушту паноҳ; **такя кардан** *ба чизе, ба касе а)* пушт ниҳодан; *б)* ба касе умед доштан, ба умеди касе шудан, ба чизе умедвор шудан; **такя кардан чизеро** *ба чое чафс карда мондан, то ки наафтад.* 3. *кит.* хонақоҳ; макони дарвешон. 4. *мач.* маскан, бошишгоҳ.

ТАКЯГАҲ تکیه گاه 1. ҷои такя додан, чизе, ки ба он пушт гузошта мешавад (*мас., девораи пушти курсӣ*). 2. касе, ки ба мадади вай умедвор шуда кореро мекунад, пушту паноҳ, ҳомӣ.

ТАКЯГОҲ تکیه گاه *ниг.* **такягоҳ.**

ТАКЯДОР تکیه دار *кит.* 1. гӯшанишинӣ, дарвешу қаландар, он ки гӯшанишиниву хилватнишиниро ихтиёр кардааст. 2. *мач.* ҳар ки пушту паноҳ дорад; соҳибдор.

ТАКЯКАЛОМ تکیه کلام *вожа, калима ё иборае, ки дар гуфтор бе назардошти маънии такроран истифода кунанд; калимае, ки дар гуфтори шахсе бисёр во меҳӯрад.*

ТАКЯНИШИН تکیه نشین *он ки дар хонаҳо ва маконҳои муқаддас хилватнишинӣ кунад, хилватнишинии зоҳидону дарвешон ва мазҳабӣён.*

ТАКЯҶОЙ تکیه جای *ҷои осоишу роҳат, паноҳгоҳ, такягоҳ.*

ТАҚАБҶУЛ *а.* تقابل *кит.* қабул кардан ё ба зимма гирифтани чизе, бар ӯҳда гирифтани коре, пешкаш, ҳадя, тӯҳфа.

ТАҚАДДУС *а.* تقدّس *кит.* порсӣ, муқаддасӣ, покӣ; парҳезгорӣ; *♦ олами тақаддус а)* олами покӣ ва порсӣ; *б)* *мач.* олами боло, осмон; **тақаддус фурӯхтан** *худо порсо нишон додан, худо зоҳид тарошидан.*

ТАҚАЙҶУД *а.* تقيد *гирифторӣ ба қайди чизе, бастагӣ; вобастагӣ; тақайҷуд кардан (ё наму-дан) ба қайд овардан, ба банд андохтан.*

ТАҚАЛ *а.* تقل *гуфт.* фаъолият ва ҷунбӯҷӯш ё дасту по задан барои раҳӣ ёфтан аз вазъияти нохуш, ҳила, найранг, баҳонаҷӯӣ бо мақсади накардани коре; **тақал кардан** *баҳонаҷӯӣ кардан, бо баҳонае кореро ба қафо андохтан.*

ТАҚАЛКОРӢ تقل کاری *гуфт.* ҳилагарӣ, баҳонаҷӯӣ.

ТАҚАЛЛО *а.* تقلا *кит.* кӯшиш, талош, саъй.

ТАҚАЛЛУБ *а.* تقلب *кит.* қаллобӣ, сохтакорӣ.

ТАҚАЛЛУБӢ تقلبی *тақаллубкорӣ, сохтакорӣ.*

ТАҚАЛЛУБКОР تقلب کار *қаллоб, сохтакор.*

ТАҚАЛЛУБКОРӢ تقلب کاری *сохтакорӣ.*

ТАҚАР تقرر *тақар - туқур кардан* *баланд садо додан; тақар-тақари чархи ароба* *садои ба санг бархӯрдани чархи ароба.*

ТАҚАРРОС تفراس *тақаррос задан* *садои баланди ба ҳам бархӯрдани ҷисмҳои саҳт (мас. чархи ароба ба санг) тақар-тақар кардан; ниг. тақар-тақар.*

ТАҚАРРУБ *а.* تقرب *наздиқ шудан, наздиқ омадан, наздиқӣ; хешӣ; ♦ тақарруб фармудан* *ичозати наздиқӣ додан, наздиқ гардонидан.*

ТАҚАР-ТАҚАР تقرر تقرر *калимаи тақлиди овозӣ* *садои баланди ба ҳам бархӯрдани ҷисмҳои саҳт.*

ТАҚАР-ТУҚУР تقرر تقرر *ниг. тақар-тақар.*

ТАҚВИМ *а.* تقويم 1. ҳисоби рӯзу моҳҳо дар сол рост кардан. 2. солнома. 3. баҳо додан, нарх додан, қимат гузоштан.

ТАҚВИЯ(Т) *а.* تقويه//تقويت *қувватдиҳӣ; дастгирӣ; тақвият додан* *қувватнок кардан; тақвият ёфтан* *қувватнок шудан; қувват гирифтани қувват додан; тасдиқ ва таъкид на-мудан.*

ТАҚВИЯТКУНАНДА تقويت کننده *қувватдиҳанда, қувваткунанда.*

ТАҚВО *а.* تقوا//تقوى *порсӣ, парҳезгорӣ.*

ТАҚВОДОР تقوادار *порсо, мӯъмин, парҳезгор.*

ТАҚВОДОРӢ *تقوادرى* порсой, парҳезгорӣ.

ТАҚВОФУРӢШ *تقوافروش* зоҳиднамо, он ки худро порсо метарошад; авомфиреб.

ТАҚДИМ *а. تقديم* пешкаш кардан, ҳада додан; пешкаш; **тақдим кардан (намудан)** пешкаш кардан.

ТАҚДИР I *а. تقدير* сарнавишт; қисмат, насиба, қазо, қадар; **аз тақдирам** ҳар чӣ дар қисматам бошад (мебинам...); **бар тақдири...** дар мавриди..., дар сурати...; **бар тақдири гурехтан ҳам ҳалосӣ набуд; тақдир медонад...** вобаста ба қисмату насиба аст; **ба дасти тақдир супурдан** ба қисмату сарнавишт ҳавола кардан (кореро); **ба тақдир тан додан** ба сарнавишт таслим шудан; **дар тақдир будан** ногузир будан; **тақдир доштан** он чи дар тақдир ба касе муқаррар шудааст, он чи дар қисмати касе ҳаст; насиб кардан. 2. ояндаи чизе.

ТАҚДИР II *а. تقدير* қадриносии; таҳсин, таъриф, эҳтиром; **тақдир кардан** қадриноӣ кардан (*кору хизмати касеро*); таҳсин кардан.

ТАҚДИРНОМА *تقديرنامه* қоғазе, ки аз тарафи идорае дар бораи қадриноӣ ва таҳсин аз хизмати касе дода мешавад.

ТАҚДИРПАРАСТ *а. تقديرپرست* он ки ба тақдир бовар ва эътиқод дорад, он ки сарнавишту тақдирро марому асоси зиндагӣ медонад.

ТАҚДИРПАРАСТӢ *а. تقديرپرستی* боварию эътиқод ба тақдир.

ТАҚДИРСОЗ *а. تقديرساز* 1. сарнавиштсоз; *киноя аз Худованд*. 2. амал ё чорабиние, ки барои ҳал шудани масъалае нақши асосӣ дорад.

ТАҚДИРЧУНБОН *а. تقديرچنبن* 1. *киноя аз Худованд*. 2. *мач*. боис, сабабгор.

ТАҚДИС *а. تقدیس* муқаддас шумурдан, ба покӣ нисбат додан, ба покӣ ёд кардан.

ТАҚЛИД *а. تقلید* 1. пайравӣ ба амалу рафтори касе (*бе мулоҳизаи некӣ ё бадии он*). 2. айнан такрор кардани рафтор ва тарзи гуфтори касе. 3. ба гардани касе гарданбанд андохтан. 4. касеро ўҳдадор кардан.

ТАҚЛИДГАР *а. تقلیدگر* он ки дигареро пайравӣ мекунад.

ТАҚЛИДГАРӢ *а. تقلیدگری* тақлидкорӣ кардан.

ТАҚЛИДӢ *а. تقلیدی* мансуб ба **тақлид**; тақлид-корона, аз рӯи пайравии кӯркӯрона ба касе бе доштани истеъдоди ҳақиқӣ.

ТАҚЛИДКОР *а. تقلیدکار* он ки дар қору кирдор ва рафтор ба касе кӯр-кӯрона пайравӣ мекунад; тақлидкунанда.

ТАҚЛИДКОРӢ *а. تقلیدکاری* пайравӣ кардан.

ТАҚЛИДКОРОНА *а. تقلیدکارانه* пайравона, аз рӯи тақлидкорӣ.

ТАҚЛИДКУНАНДА *а. تقلیدکننده* *ниг.* тақлидкор.

ТАҚЛИДНОПАЗИР *а. تقلیدناپذیر* коре, ки онро айнан такрор кардан номумкин аст.

ТАҚЛИДЧӢ *а. تقلیدچی* *гуфт.* он ки қору рафтори касеро айнан нишон медиҳад; тақлидкори қору рафтори касе.

ТАҚЛИЛ *а. تقلیل* *кит.* кам кардан ё костани ягон чиз.

ТАҚОБУЛ *а. تقابل* *кит.* баробарӣ, баробар шудан.

ТАҚОЗО *а. تقاضا* хоҳиш, дархост; **бо тақозои...** бо талаби...; **тақозо кардан (намудан)** а) хоҳиш кардан; майл доштан ба коре; б) талаб кардан.

ТАҚОЗОГАР *а. تقاضاگر* он ки талаб мекунад, талабкунанда, хоҳанда.

ТАҚОРУБ I *а. تقارب* *кит.* ба ҳам наздик шудан, наздикӣ, қаробат; **тақоруб кардан** наздик шудан (*ба чизе*).

ТАҚОРУБ II *а. تقارب* *ади.* номи яке аз вазнҳои арӯз; *ниг.* мутақориб.

ТАҚРИБ *а. تقریب* 1. наздик гардонидан; наздик; **ба ин тақриб** ба ин тариқ, ба ин тарз, ба ин минвол. 2. восита, баҳона.

ТАҚРИБАН *а. تقریباً* тахминан, қариб ки..., қариби...

ТАҚРИБӢ *а. تقریبی* тахминӣ, тақрибан.

ТАҚРИЗ I *а. تقریظ* *кит.* 1. буридан, қатъ кардан. 2. *ади.* шеър гуфтан дар мадҳ ё мазаммати касе.

ТАҚРИЗ II *а. تقریظ* 1. баёни фикр дар бораи асаре, баҳо додан ба асаре. 2. мақолае, ки дар он дар бораи асаре фикр баён ёфтааст; **тақриз навиштан** дар бораи асаре изҳори

ақида кардан.

ТАҚРИЗНАВИС *تقریظ نویس* он ки тақриз навиштааст; он ки оид ба асаре изҳори ақида кардааст, муқарриз.

ТАҚРИР *а. تقریر* *кит.* гуфтани муддао бо забон, баён, гуфтор, муқаррар кардан, тасдиқ кардан.

ТАҚРИРАН *а. تقریراً* шифоҳӣ, даҳанақӣ.

ТАҚСИМ *а. تقسیم* 1. чудо кардан ба қисмҳо, қисм-қисм кардани чизе. 2. яке аз чор амали арифметикӣ, ки тақсим кардани ададро нишон медиҳад; **тақсим кардан (намудан)** ҳисса намудан, ба қисмҳо чудо кардан; **тақсим шудан** чудо шудан, қисм-қисм шудан; **тақсими хотир** парешонхотирӣ.

ТАҚСИМБАНДӢ *تقسیم بندی* ба қисмҳо чудо намудан, гурӯҳбандӣ.

ТАҚСИМГАР *گر* тақсим шахси тақсимкунанда.

ТАҚСИМӢ *تقسیمی* *ниг.* тақсимча.

ТАҚСИМКУНАНДА *تقسیم کننده* *сифати феълӣ*

замони ҳозира аз **тақсим кардан**; он ки ба қисмҳо чудо мекунад.

ТАҚСИМНАШАВАНДА *تقسیم نشونده* *сифати феълӣ* замони ҳозира аз **тақсим нашудан**; ададе, ки тақсим намешавад, тақсимнопазир.

ТАҚСИМНОПАЗИР *ناپذیر* *тақсим* ададе, ки қобили тақсим нест.

ТАҚСИМОТ *а. تقسیمات* тақсим шудан; марзбандӣ: **тақсимоти миллии Осиёи Миёна**.

ТАҚСИМЧА *تقسیمچه* табақча.

ТАҚСИМШАВАНДА *تقسیم شوندہ* *сифати феълӣ* замони ҳозира аз **тақсим шудан**; он чи ба ҳиссаҳо тақсим карда мешавад; қобили тақсим; **адади тақсимшаванда** ададе, ки бояд ба ҳиссаҳо тақсим мегардад.

ТАҚСИМШАВАНДАГӢ *تقسیم شونده* ба гурӯҳҳо тақсимшаванда, тақсимпазир будан.

ТАҚСИР *І а. تقصیر* 1. *кит.* кӯтоҳӣ, сустӣ (*дар коре*). 2. хато, гуноҳ.

ТАҚСИР *II а. تقصیر* *гуфт.* калимаи хитобӣ дар вақти муроҷиат ба соҳибмансабон ва муллоён *гуфта* мешавад; ба ин маънӣ «тақсирам»

низ меғӯянд.

ТАҚСИРБИН *تقصیر بین* нуқсонбин, он ки камбудиву хатоҳоро мебинад.

ТАҚСИРГӢ *تقصیر گوئی* *мач.* тамаллуққорӣ, хушомадгӯӣ.

ТАҚ-ТАҚ *تق تق* *тақлиди овози* садои кӯфта шудани дар; **тақ-тақ кардан** кӯфтан, задан (дареро); **тақ -тақ шудан** зада шудани дар; **бе тақ-тақ** дарро нокӯфта, хабар надода (*даромадан ба хонае*).

ТАҚТЕЪ *а. تقطیع* *адш.* чудо кардани мисраи шеър ба руқноҳои арӯз; санчидани вазни шеър, оҳанг.

ТАҚТИР *І а. تقطیر* саҳтӣ кардан дар нафақа, ҳасисӣ дар харочот.

ТАҚТИР *II а. تقطیر* *кит.* 1. катра-катра чакондани моеот, соф кардан моеот бо софӣ. 2. ба воситаи бӯғронӣ соф кардани чизе.

ТАЛ (Л) *І а. طل* пушта, теппа, кӯҳи паст; **тали реги равон** хомаи рег дар регзорҳо.

ТАЛ(Л) *II а. طل* 1. шабнам. 2. борони реза.

ТАЛА *І а. تله* *кит.* дом, қапқон.

ТАЛА *II а. تله* *гуфт.* толон, тороч, ғорат; **тала кардан** ғорат (тороч) кардан; **тала шудан** ғорат шудан, ба тороч рафтан.

талаб *طلب* 1. *асоси замони ҳозира аз талабидан*. 2. *ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои талбанда ва хоҳанда: озодиталаб, ғангоматалаб...*

ТАЛАБ *а. طلب* 1. пурсидаву хостани чизе; дархост, илтимос; **талаби касеро қабул кардан** хоҳишу дархости касеро қабул кардан. 2. чустучӯ, кофтуков. 3. маблағе, ки аз касе даъво карда мешавад, маблағе, ки қарздиҳанда аз қарздор металабад; **талаб кардан (намудан)** а) хостан; б) чизи додашударо гашта гирифтани шудан. 4. эҳтиёҷи харидорон ба моле дар бозор. 5. кофтуков, чустучӯ.

ТАЛАБА *а. طلبه* 1. *ҷ. толиб*. 2. толиби илм, хонанда, шогирд.

ТАЛАБАНДА *طلبنده* пурсанда, талабкунанда (чизеро), талбанда.

ТАЛАБГОР *طلب گار* 1. хоҳон, хоҳанда; дархосткунанда. 2. хостгор; **талабгор баромадан** то-

либ шудан, хостан; **талабгор шудан** хостгор шудан.

ТАЛАБИДАН طلبیدن 1. пурсидан, хостан (*чизеро*). 2. талаб кардан; орзу намудан. 3. даъват кардан, ҷеғ задан. 4. хоҳиш кардан. 5. ҷустуҷӯ кардан, кофтан.

ТАЛАБИДАНИ طلبیدنی пурсидани.

ТАЛАБКРОНА طلب کارانه муддаиёна; **талаб-корона ба майдон даромадан**.

ТАЛАБКУНАНДА طلب کنندہ *сифати феъли* замони ҳозира аз **талаб кардан**; дархостку-нанда, хоҳишкунанда.

ТАЛАБНОМА طلب نامه санаде, ки аз касе чизе дархост карда мешавад.

ТАЛАБОТ а. طلبات ҷ. **талаб**.

ТАЛАВВУН а. تلون *кит.* рангоранг шудан; рангорангӣ; **талаввуни мизоч** тағйир ёфтани мизоч, ранг ба ранг шудан, бесуботӣ.

ТАЛАҚҚӢ а. تلقى қабул кардан, пазируфтани.

ТАЛАТТУФ а. تطف *кит.* меҳрубонӣ, лутф, на-возиш, дилнавозӣ.

ТАЛАФ а. تلف нобуд шудан, табоҳ шудан; нест шудан; **кишт аз беобӣ талаф шуд**, **талаф кардан** нобуд (нест) кардан; **талаф шудан** (*гардидан*) нобуд шудан, аз байн рафтани.

ТАЛАФГОР//ТАЛАФКОР تلف گار// تلف کار но-будкунанда, гум ва несткунанда.

ТАЛАФКОРӢ تلف کاری талафкор будан, харо-ҷот кардан.

ТАЛАФОТ а. تلفات ҷ. **талаф**; **талафоти зиёд** но-буд шудани чизи бисёр, кушта шудани ода-ми бисёр; **талафот додан** кушта шудан, аз байн рафтани(-и одамон); **талафот расондан** ба касе нобуд (нест) кардан, зиён расондан ба касе.

ТАЛАФФУЗ تلفظ тарзи гапзанӣ, тарзи адои (гуфтани) калимаҳо; **талаффузи қоригӣ** *кит.* тарзи ифодаи (адои) калимаҳо мувофиқи қоидаи (таҷвиди) арабӣ.

ТАЛАФШУДА تلف شده нобудшуда.

ТАЛБАНДА طلبنده *гуфт.*, *ниг.* **талабанда**.

ТАЛБИДАН طلبیدن *ниг.* **талабидан**.

ТАЛБИС а. تلبیس *кит.* 1. маккорӣ, фиребгарӣ,

ҳилагарӣ; сохтакорӣ (*дар ҳуҷҷатҳои навиш-та*); **васиқаи талбис** ҳуҷҷати қалбакӣ, ҳуҷ-ҷати сохта; **хати талбис** номаи сохта. 2. пӯ-шидан, либос пӯшидан.

ТАЛБИСӢ تلبیسی иблисӣ, маккорӣ, фиребгарӣ, ҷодугарӣ.

ТАЛБИСКОР تلبیس کار фиребгар, маккор.

ТАЛБИСКОРӢ تلبیس کاری маккорӣ, ҳилагарӣ, қаллобӣ; сохтакорӣ (*дар ҳуҷҷатҳо*).

ТАЛБОН طلبان маросими аввали меҳмон шуда-ни арӯсу домод дар хонаи падару модари арӯс.

ТАЛВЕҲ а. تلویح ишора кардан, матлаберо бо ишора фаҳмондан, суҳанеро сарбаста гуф-тан.

ТАЛВИН а. تلوین бо ранги дигар даровардан, гуногунранг кардан.

ТАЛВОСА تلواسه нооромӣ, беқарорӣ, изтироб; **талвосаи ҷон** ҷонканӣ; **ба талвоса афтодан** дар ташвиш мондан; **дар талвоса будан** дар ташвиш (ноором) будан; **талвоса доштан** беқарор (дар изтироб) будан; **талвоса кардан** беқарор (дар ҳолати изтироб) будан.

ТАЛҚИН а. تلقین ёд додан, омӯзиш; таъсир-гузаронӣ ба рӯҳияи касе; андохтани фикре ба дили касе; **талқин кардан** (*намудан*) ёд додан, хуб фаҳмонда додан.

ТАЛҚОН تلقان 1. орде, ки аз майда кардани нон, меваҳои хушк тайёр карда мешавад. 2. орди дар равшан бирёншуда. 3. хокаи тамо-ку); **талқони нони хушк**; **талқон шудан**(-и *чи-зе*) майда-майда шудан, орд шудан, ба гард мубаддал шудан; **кӯхро талқон кардан** *мач.* а) кори сахтеро ба ҷо овардан; б) пуркувват будан.

ТАЛЛОҒУ تلاغو *гуфт.* ниҳоят талх; **заҳру таллоғу шавад** дуои бад, яъне ҳазм нашуда заҳр шавад.

ТАЛЛОН تلان бӯр (*ранги асп*).

ТАЛМЕҲ а. تلمیح 1. ишора, нигоҳи сабук ба сӯи чизе. 2. *ади.* ишора кардани шоир дар шеъри худ ба қисса ё масали маъруфе.

ТАЛМУД تلمود китоби муқаддаси яҳудиён.

ТАЛОҚ а. طلاق раҳонидани зан аз қайди никоҳ, ҷудо шудан аз зан, ҷудой; **талоқи боин** д.

талоке, ки аз рӯи шариат пас аз он баъд аз гузаштани муддати ду моҳ ба зани пештара баргаштан мумкин нест; **талоки раҷӣ** талоке, ки дар муддати муайян баргаштан ба зани пештара бе никоҳ мумкин аст; **талоқ гирифтан** чудо шуда рафтани зан аз шавҳар; **талоқ кардан** талоқ додан, аз зан чудо шудан, бо қоидаи шариат занро сар додан; **хати талоқ** ҳуччат дар бори чудо шудани зану шавҳар.

ТАЛОҚАТ *а.* طلاق *кит.* хушбаёнӣ, суҳанварӣ, фасоҳати гуфтор, хунари нотикӣ: **талоқати лисон** хушзабонӣ, фасоҳат.

ТАЛОҚХАТ طلاق خط *гуфт.* хати талоқ.

ТАЛОН I *фр.* تان нисфи варакаи ҳуччате, хатча ё варақае, ки ба ҷойи пул истифода мешавад, ки ба дасти кас дода шуда, нисфи дигараш дар идора мемонад.

ТАЛОН II تان *ниг.* толон.

ТАЛОТУМ *а.* تالطم 1. ба ҳам задани мавҷҳои баҳр. 2. *мач.* шӯру ғавғо, мағал; **талотум задан** ба ҳам задани амвоҷи дарё; **ба талотум даромадан** ба мавҷзанӣ сар кардани оби баҳр; **талотум кардан** мавҷ задан.

ТАЛОТУФ *т.* تلاطوف 1. шӯру ғавғо, мағал. 2. он ки худро чиркин нигоҳ дорад, касиф.

ТАЛОТҮБ *т.* تلاطوب *гуфт.* ғавғо, мағал, тӯпаланг; **талотӯб кардан** ғавғо (тӯпаланг) кардан, талотуф.

ТАЛОҲӢ *а.* تلافى *кит.* пур шудани ҷои чизи талафшуда, ҷуброн, тоvon, иваз, қусур; **талоҳӣ кардан** ҷуброн кардан, қусури чизи аз-дастрафтаро баровардан.

ТАЛОШ تلاش 1. саяю кӯшиш; чидду чаҳд, чадал; тараддуд. 2. даст ба гиребон шудани ду ё чанд кас, кашмакаш, кашокаш; **талоши маош** мубориза барои зиндагӣ; **талоши ҳаёт** ташвиши (кашмакаши) зиндагӣ; **дар талош афтодан** ба кашмакаш даромадан, кашокаш кардан; **талош доштан** чадал кардан, мунозира доштан; **талош кардан** кашмакаш (чадал) кардан.

ТАЛОШИДАН تلاشيدن *кит.* ҷустуҷӯ кардан, кофтан; паҳну парешон кардан, пошидан.

ТАЛОШӢ تلاشى 1. нестӣ, нобудӣ. 2. паҳну парешон кардан.

ТАЛОЯ *а.* طلايه гурӯҳи пешгарди лашкар; аскароне, ки вақти шаб лашкарро посбонӣ мекунанд.

ТАЛОЯГӢ طلايگى дар талоя будан, пешгарди лашкар будан, посбонии шабонаи лашкар.

ТАЛХ تلخ 1. он чи мазаи тунду тез дорад; *муқоб.* ширин. 2. ногувор, саҳт (сухан); **талх шудани зиндагӣ** мушқил шудани зиндагӣ; **ҷавоби талх** ҷавоби саҳтрасанда; **талх гуфтан** сухани дурушту ногувор гуфтан; **авқот талх намудан** димоғи касеро сӯзондан.

ТАЛХА I تلخه 1. моеи зарди сабзинатоми талх, ки аз чигари одам чудо шуда меистад; сафро, заҳра. 2. халтачае, ки ин моеъ дар даруни он ҷамъ мешавад, заҳрадон; **талха кафидан** тарсидан, саҳт ба тарс афтодан, заҳракаф шудан.

ТАЛХА II تلخه *бот.* алафи бисёр талх, ки ба димоғи кас расад, талхиаш ба зудӣ намеравад, талхак; **талха чашидан** талхком шудан, ба саҳтию душворӣ мондан.

ТАЛХАДОН تلخه دان заҳрадон.

ТАЛХАК تلخک *ниг.* талха II.

ТАЛХАКАФ تلخه كف :талхакаф шудан саҳт тарсидан.

ТАЛХГУФТОР تلخ گفتار *ниг.* талхсухан.

ТАЛХГУФТОРӢ تلخ گفتارى *ниг.* талхсухани.

ТАЛХГӢ تلخ گوئى гуфтани гапҳои талх, нешзабонӣ, бадзабонӣ.

ТАЛХГӢ تلخ گوى он ки сухани нешдор меғӯяд, бадзабон.

ТАЛХЗАБОН تلخ زبان он ки гапҳои дурушту нофорам меғӯяд, бадзабон.

ТАЛХЗАБОНӢ تلخ زباني гуфтани гапҳои дурушти нешдор, бадзабонӣ.

ТАЛХИПИСАНД تلخي پسند *кит.* он ки саҳтиву ногуворино қабул мекунад ва аз он гила намекунад; тобовар, пазирандаи саҳтиву мушқили.

ТАЛХИС *а.* تلخيص гузориши кӯтоҳ, мухтасар, хулоса, ихтисора.

ТАЛХӢ تلخى 1. бадмазагӣ, мазаи талху ногувор: **дар даҳон талхӣ ҳис кардан**. 2. саҳтӣ, ногуворӣ, душворӣ; *муқоб.* хушӣ: **талхии**

рӯзгор, талхии танҳой, талхии ятимӣ; талхию ширинии зиндагиро чашидан гармию сардии ҳаётро аз сар гузарондан, неку бади зиндагиро дидан; **талхии ком** ногувории аҳвол, димоғсӯхтагӣ.

ТАЛХКАШ تلخ کش *kit.* он ки ба азобу машаққат тоб меорад.

ТАЛХКОМ تلخ کام он ки зиндагониаш саҳт мегузарад; он ки ба матлабу орзуяш нарасида аст.

ТАЛХКОМӢ تلخ کامی маъюсӣ, нарасидан ба орзуи худ.

ТАЛХМАЗА تلخ مزه 1. мазаи талх доштан. 2. *мач.* нофорам.

ТАЛХМИЗОЧ تلخ مزاج дорои мизочи талх.

ТАЛХНАМО تلخ نما каме талх, қариб талх: **оби талхнамо**.

ТАЛХОБ تلخ آب саффо, зардоб.

ТАЛХОБА تلخ آبه 1. *ниг.* **талхоб**. 2. *мач.* май.

ТАЛХСИРИШТ تلخ سرشت он ки тинати бад дорад, бадасл, бадгуҳар, бадхӯ.

ТАЛХСУХАН تلخ سخن он ки суханони бадун нофорам меғӯяд, бадсухан, бадгап, дуруштсухан.

ТАЛХСУХАНӢ تلخ سخنی бадгапӣ, дуруштсуханӣ, талхгӯӣ, талхгӯфторӣ.

ТАЛХФОМ تلخ فام *kit.* тираранг, хираранг, но-соф.

ТАЛЧА تلچه теппаи хурд.

ТАЛЪАТ *a.* طلعت рӯй, чехра, симо, дидор; **талъати ғарро** чехраи зебо, симои хуб.

ТАМАВВУЛ *a.* تمول *kit.* молдорӣ, давлатмандӣ.

ТАМАДДУН *a.* تمدن 1. шаҳрнишин шудан. 2. доро шудан ба илму фанни замонӣ; маданияти бузург.

ТАМАЙӢЮЗ *a.* تمیز фарқ пайдо кардан; фарқ доштан.

ТАМАЛЛУК *a.* تملك молик шудан, зӯран аз он худ кардан, тасарруф кардан.

ТАМАЛЛУҚ *a.* تملق хушомадгӯӣ, лаганбардорӣ, чоплюсӣ; ҳурмати риёӣ; **тамалуқ кар-**

дан хушомад кардан.

ТАМАЛЛУҚГӢ(Ӣ) تملق گو (ی) он ки тамаллуқ меғӯяд, чоплюс, хушомадгӯӣ, лаганбардор.

ТАМАЛЛУҚГӢӢ تملق گوئی хушомадгӯӣ, чарбзабонӣ.

ТАМАЛЛУҚКОР تملق کار лаганбардор, хушомадгӯӣ.

ТАМАЛЛУҚКОРӢ تملق کاری лаганбардорӣ, хушомадгӯӣ.

ТАМАЛЛУҚКОРОНА تملق کارانه хушомадгӯёна, аз рӯи тамаллуқ ва риё.

ТАМАЛЛУҚОМЕЗ تملق آمیز тамаллуқдор; хушомадгӯёна; **сухани тамаллуқомез**.

ТАМАЛЛУҚПЕША تملق پیشه хушомадгӯӣ, он ки кораш тамаллуқ аст.

ТАМАННО *a.* تمنّا//تمنى 1. орзу, ҳавас, умед, хоҳиш. 2. *гуфт.* ноз, карашма, ишва; **бо таманно** **ғурур** бо нозу карашма, бо такаббур; **таманно доштан** хоҳишманд будан, илтимос кардан; **таманнои касе ё чизе бар сар кардан** орзуи касеро ё чизеро кардан, орзуи чизеро ба дил парвардан; **таманно кардан** ноз (карашма) кардан.

ТАМАРКУЗ *a.* تمرکز *kit.* марказият додан, марказонидан, ба як марказ ҷамъ овардан.

ТАМАСХУР *a.* تمسخر масҳара кардан; ришханд задан; масҳара, ришханд; **бо чашми тамасхур нигоҳ кардан** безътиноёна (ришхандомез) нигаристан ба чизе ё касе; **тамасхур кардан** масҳара кардан.

ТАМАСХУРОМЕЗ تمسخر آمیز масҳараомез, бо тамасхур, бо ришханд.

ТАМАТӢӢ *a.* تمتع *kit.* баҳравар шудан, манфиат бурдан, фоида, баҳра.

ТАМАӢ *a.* طمع бо ҳирс чашм дӯхтан ба чизе; умеди чизе аз касе доштан аз рӯи ҳирс; **тамаӢ бурдан** аз касе ба чизе чашм доштан; **тамаӢ доштан** умедвори чизе будан; **тамаӢ кардан** умед кардан; чашмдор будан; **чашми тамаӢ дӯхтан ба касе ё чизе; ниг.** **тамаӢ доштан**.

ТАМАӢВАРЗӢ طمع ورزی чашмтангӣ, гуруснагӣ, тамаӢкорӣ, тамаӢварз будан.

ТАМАӢДОР طمع دار шахсе, ки тамаӢ дорад, он

ки аз рӯи ҳирсу тамаъ ба чизе ё касе менигард.

ТАМАЪКОР طمع кар ҳарис, ҳорис, озманд.

ТАМАЪКОРӢ طمع کاری ҳарисӣ, озмандӣ.

ТАМАЪКОРОНА طمع کارانه аз рӯи тамаъ (ҳирс), бо ҳирсу оз.

ТАМАЪҚӢ (Ӣ) طمع جو(ی) он ки аз паи тамаъ мегардад.

ТАМАЪҚӢӢ طمع جوئی озмандӣ, ҳарисӣ.

ТАМБА تمبه ниг. **танба**.

ТАМБАЛ تمبل ниг. **танбал**.

ТАМБАЛӢ تمبلی ниг. **танбалӣ**.

ТАМБАЛОНА تمبلانه ниг. **танбалона**.

ТАМБУР ф. طمبور *р.оҳ.* айвончаи пешидарӣ дар даромадгоҳи вагонҳои мусофирбар.

ТАМҒА/ТАМҒО *т.* تمنغه//تمغا мӯҳре, ки ба ҳайвонот ва тоӣҳои ҳар гуна мол мезананд; нишон, аломат; **тамға задан** мӯҳр (аломати махсус) задан ба чизе.

ТАМҒО *т.* تمنغا ниг. **тамға**.

ТАМДЕХ *а.* تمديح *кит.* мадҳ кардан касеро, ситоиш, таъриф.

ТАМДИД تمديد дароз кардани муддат ва мӯҳлат.

ТАМИЗ *а.* تمیز бартарӣ додан чизеро бар чизе, фарқ карда тавонистан нағзро аз бад; **тамиз додан** фарқ кардан, ташхис додан; **тамиз доштан** фарқ карда тавонистан (*нағзро аз бад*); **арбоби хирад ва тамиз** аҳли оқил ва фарқкунандаи нек аз бад.

ТАМӢИЗ *а.* تمیز солимфикрӣ, покизагӣ, ақлу хуш.

ТАМКИН *а.* تمكين 1. виқор, вазнинӣ, нигоҳ доштани қадрӣ иззати худ ва дигарон; **бо камоли тамкин** бо виқор ва вазнинии тамом; **сабру тамкин** тоқат ва вазнинӣ (*дар муомила ва рафтор бо касон*); **тамкин карда истодан** худдорӣ карда истодан. 2. ҷо додан, побарҷо кардан.

ТАМЛИК *а.* تمليك *кит.* 1. молик (соҳиб) гардонидан *касера* ба мулке. 2. мулки касе; **тамлики касе шудан** ба мулкияти касе даромадани чизе.

ТАММОӢ *а.* طماع пуртамаъ, тамаъкор, тамаъкунанда.

ТАМОИЛ *а.* تمایل ниг. **тамоюл**.

ТАМОКУ تماکو барги гиёҳи тамоку, ки онро хушк карда бурида мекашанд (*дар чилим ё ба когаз печонда*); **тамокуи духтарпеч** навъи аълои чилимтамокуи ҷойдорӣ; **тамокуро партофтан** тамокукаширо бас кардан.

ТАМОКУДОН تماکودان куттӣ ё халтачаи махсус барои нигоҳ доштани тамоку.

ТАМОКУЗОР تماکوزار ҷойе, ки тамоку мешинонанд.

ТАМОКУКАШ تماکو کش он ки папирос ё чилим мекашад.

ТАМОКУКАШӢ تماکو کشی сигоркашӣ, чилимкашӣ.

ТАМОКУКОР تماکو کار парварандаи тамоку, коранда ва нигоҳубинкунандаи тамоку.

ТАМОКУКОРӢ تماکو کاری кишту кори тамоку, шинондани тамоку.

ТАМОКУҚУТТӢ تماکو قوطی ниг. **тамокудон**.

ТАМОКУПАРВАР تماکو پرور он ки ба парвариши тамоку машғул аст, шахсе, ки тамоку мекорад.

ТАМОКУПАРВАРӢ تماکو پروری парваридани тамоку, тамокупарвар будан.

ТАМОКУФУРӢШӢ تماکو فروشی ҷое, ки дар он ҳар гуна тамоку ва маснуоти он фурӯхта мешавад.

ТАМОКУХАЛТА تماکو خلتہ ниг. **тамокудон**.

ТАМОЛУК *а.* تمالک худро дошта тавонистан, ба нафси худ молик будан.

ТАМОМ *а.* تمام 1. ҳама, ҳамагӣ, пурра, комил, саросар. 2. пурра, комил; **бо суръати тамом**, **бо ҳозирии тамом**, **баъд аз тамом сер шудани шикамаш**. 3. басанда, кофӣ. 4. ба поён расидани чизе, оқибат, анҷом, интиҳо; **тамом кардан** а) ба охир расонидан, буд кардан (*кореро*); б) хатм кардан (*мактабро*); **тамом шудан** а) ба итмом (ба охир) расидан; б) *мач.* мурдан.

ТАМОМАН *а.* تماماً пурра, комилан.

ТАМОМИЯТ *а.* تمامیت пуррагӣ, комилӣ, му-

каммалӣ: **тамомияти арзӣ.**

ТАМОМӢ تمامی пуррагӣ, ҳамагӣ.

ТАМОМКУНАНДА تمامکننده *сифати феълии* замони ҳозира аз **тамом кардан**; хатм-кунанда (*мактаbero*).

ТАМОМНАШАВАНДА تمامنشونده бардавом, итмомнашаванда.

ТАМОМНАШУДАНИ تمامنشдنی ба охир нарасидани.

ТАМОМРУХ تمامرخ *мач.* зебо, хушрӯй.

ТАМОМТАӢРИХ *а.* تمامتاریخ *кҳн.* қасидае, ки аз ҳар байташ таӢрихи матлуб мебарояд.

ТАМОМШУДА تمامشده ба охир расида,

ТАМОМШУДАНИ تمامشدنی он чи ки ба охир мерасад.

ТАМОМИЁР *а.* تمامعیار *комил*, пурарзиш, холис.

ТАМОРУЗ تمامروض *кит.* худро бардурӯғ ба беморӣ задани одами солим, беморангорӣ.

ТАМОС *а.* تمام наздикӣ, пайвастагӣ; алоқа: **нуқтаи тамос**, **тамос гирифтаи**, **дар тамос будан**.

ТАМОСУК *а.* تمامسک 1. худдорӣ, хештандорӣ. 2. *мач.* сабру таҳаммул.

ТАМОШО *а.* تماشا 1. дидани чизе, назар кардан ба ягон чизи аҷиб: **тамошои идғоҳ**. 2. сайр, гашт, саргарми сайру гашт, ҷаҳон-гардӣ; **тамошо додан** нишон додан, ҷоеро сайр кунондан, намоиш додан; **тамошо доштан** тамошобоб будан, диданбоб будан; **тамошо кардан** дидан, сайр кардан, нигоҳ кардан, аз назар гузарондан; **тӯю тамошо** ҷашну хурсандӣ.

ТАМОШОБИН تماشاбин он ки маърака, бозӣ ё мусобиқаеро тамошо мекунад; **тамошобин шудан** аз дур воқеаеро нигариштан.

ТАМОШОБИНӢ تماشابینи амали тамошобин, тамошо кардан.

ТАМОШОБОБ تماشاباب он чи ки рои дидан мекунад, дидани: **чизи тамошобоб**.

ТАМОШОГАР تماشاگر он ки ба ҳодисае аз дур нигоҳ мекунад, бинанда, тамошобин.

ТАМОШОГАРӢ تماشاگری амали тамошогар,

ба тамошо машғул будан, тамошо кардан.

ТАМОШОГАҲ//ТАМОШОГОҲ تماشاگاه // *ташагаҳ* ҷойи тамошо, ҷойе, ки чизе намоиш дода мешавад.

ТАМОШОДӢСТ تماشادوست он ки сайру гашт ва дидани чизҳои аҷибро дӯст медорад.

ТАМОШОӢ تماشائی аҳли тамошо, тамошокунанда.

ТАМОШОКАДА تماشاكده *кит., ниг.* **тамошогоҳ**.

ТАМОШОКАДУ تماشاكدو 1. кадуи гирдаи паҳн. 2. ҳар чизи боиси тамошо.

ТАМОШОКУН تماشاكن *ниг.* **тамошогар**.

ТАМОШОКУНОН تماشاكنان дар ҳоли тамошо, дар ҳоли нигариштан ба манзарае.

ТАМОШОТАЛАБ تماشاطلب *ниг.* **тамошодӯст**.

ТАМОШОҲОНА تماشاخانه ҷое, ки дар он бозие намоиш дода мешавад; театр.

ТАМОЮЛ *а.* تمايل *моил* шудан, майл, майлон, изҳори майл ва рағбат.

ТАМОЮЛОТ *а.* تمايلات *ҷ.* **тамоюл**.

ТАМР I *а.* تمر *хурмо*; **тамри ҳиндӣ** меваи туршест дар Ҳиндустон, ки мазаи моил ба ширинӣ дорад.

ТАМР II //ТИМР تمر *тиб.* бемории ҷашм, ки ба кӯрӣ сабаб мешавад ва онро оби марворид ҳам меғунд.

ТАМРИН *а.* تمرين *кит.* машқ карда худро одат кунонидан ба коре; машқ, варзиш.

ТАМС *а.* طمث 1. хуни ҳайз, ҳайз дидани занон. 2. рим, чирку фасод.

ТАМСИЛ *а.* تمثيل 1. мисол овардан, монанд кардан. 2. *ади.* дostonеро чун масал нақл кардан; номи жанри адабӣ.

ТАМСИЛӢ تمثیلی *мансуб ба* **тамсил**: **ҳикояти тамсилӣ**.

ТАМТАМӢ متممی *кит.* сатангӣ, худро боло-гирӣ, кибру таманно.

ТАМУЗ تموز 1. *таър.* моҳи даҳуми суриёнӣ, ки ба моҳи июл рост меояд. 2. аввали тобиштон, саратон. 3. рӯзҳои бисёр гарм, гармои саҳт.

ТАМУК تموک *кит.* 1. нишонаи тир, ҳадаф. 2. як навъ тири нӯгпаҳн, ки аз тан ба осонӣ

намебарояд. 3. *мач*. ҳар чизи фурураванда ба чизе, ки бароварданаиш душвор аст.

ТАМҲИД *а.* تمهيد *кит.* 1. густурдан, ҳамвор кардан. 2. фароҳам кардан, омода кардан; муҳодима. 3. суҳанҳое, ки пеш аз баёни матлабе чун муқаддима гуфта мешавад; муқаддима; **тамҳиди муқаддимот** тайёр кардани замина барои иҷрои коре.

ТАМЧИД *а.* تمجيد *кит.* мадҳ, ситоиш, таъриф; **тамчид кардан** мадҳ кардан, ситудан.

ТАМЪ *а.* طمع *ниг.* тамаъ.

ТАН I تن 1. бадан, ҷисм (*ғайр аз дасту по ва сар*). 2. кас, шахс, нафар; **тани ба курта** бо як пероҳан, бо як курта: **тан ба тан** (чанг ва мубориза) якка ба якка, яке ба муқобили дигаре; **тани танҳо** якка, ба танҳой; **тану чон** ҷисм ва рӯҳ; **маҳрами тан** зан; **тан додан** а) чон додан, худро фидо кардан; б) розӣ шудан; таслим шудан; қоиш шудан; **тан додан ба тақдир** розӣ (таслим) шудан ба пешомадҳо; **тан гирифтани** ба ҳисоби худ қабул кардан, ба гардан гирифтани; **тан гирондан** ба гардани касе мондан; **тан додан розӣ** шудан, таслим шудан; **тан дардодан** розӣ шудан ба саҳтиҳо; **тан обод будан** аз сару либос таъмин будан, либоси кофӣ доштан; **тани пӯшида** сару либоси зарурӣ доштан, бараҳна набудан; **аз тан кашидан** либосро баровардан; **ҳама тан гӯш гардидан** бо диққати тамои гӯш кардан (*ба суҳани касе*); **як тан шудан**, **як тану як чон шудан** муттафиқ шудан, бо иттифоқ кор кардан.

ТАН II تن қисмати асли, нархи асли; **тани пул** маблағи аслии пул; **тани харид** маблағи асли вақти харид; **тани мо** ба ҳисоби мо, ба мо қабул.

ТАНА I تنه 1. бадан, ҷасад (*ҷасади одам баъд аз мурдан*). 2. бадани (пояи) дарахт (*аз рӯи замин то ҷои рӯиши шоҳаҳо*); **танаи кӯҳ** баданаи кӯҳ.

ТАНА II تنه :**танаи анкабӯт** танидаи тортанак, тори тортанак.

ТАНАБАСТА تنهسته он ки ё он чи тана баста бошад.

ТАНАВВЎЪ *а.* تنوع гуногунӣ, ҳархелагӣ.

ТАНАВОР تنهوار чарм барои пойафзолдӯзӣ.

ТАНАЗУЛ *а.* تنزل поин омадан; пастравӣ; *муқоб.* **тараққӣ**; **таназул кардан** фурумадан, поин омадан.

ТАНАКОР تنهكار 1. *мин.* намаки натрии кислотаи борӣ, ки барои кафшери оҳан ба кор меравад; бура. 2. миёнрав, миёнҷӣ.

ТАНАФФУР *а.* تنفر 1. нафрат, доштан, безор будан, нафрат, кароҳат; **танаффури кардан** нафрат кардан. 2. рамидан.

ТАНАФФУРОМЕЗ تنفرآمیز нафратнок; **нигоҳи танаффуromeз**.

ТАНАФФУС *а.* تنفس 1. нафас кашидан, нафасгирӣ. 2. дамгирӣ, фосила (*байни дарсҳо, дар вақти маҷлисҳо*); **ба танаффури** баромадан.

ТАНАУМ *а.* تنعم парвариш ёфтан бо нозу неъмат; таносой.

ТАНБА تنبه 1. чизест барои маҳкам нигоҳ доштан, ки аз қафои чизе мегузоштанд, тиргак; **танба мондан** тиргак гузоштан (*мас. ба пушти дар*). 2. дар як ҷо тӯб шудани чизи (одами) зиёде.

ТАНБАЛ تنبل он ки кор кардан намехоҳад, танпарвар, коҳил, коргурез, бекорҳоб.

ТАНБАЛӢ تنبلي коҳилӣ, бемайлӣ ба кор; танпарварӣ; **танбалӣ кардан** ба коре коҳилона рафтор кардан, кардани кореро нахостан.

ТАНБАЛОНА تنبلانه коҳилона; оҳиста, бемайллона.

ТАНБАРАҲНА تنبرهنه 1. луч, бараҳна. 2. *мач.* камбағал.

ТАНБЕҲ *а.* تنبيه 1. огоҳӣ, сарзаниш, огоҳонидан, хушдор додан. 2. огоҳонидан ба воқеаҳои ҷазодиҳӣ, ҷазо; **танбеҳ кардан (намудан)** а) огоҳ кардан; б) гӯшмол (ҷазо) додан; **танбеҳ дидан** ҷазо дидан, ба ҷазо гирифтор шудан; **танбеҳ додан** ҷазо додан.

ТАНБЕҲДИҲӢ تنبيهدهی исми амал аз **танбеҳ додан**; огоҳ намудан, ҷазо додан.

ТАНБЕҲКОРОНА تنبيهكارانه ба таври огоҳона ҷазо додан.

ТАНБОКУ تنباكو *ниг.* тамоку.

ТАБОН تبان *ниг.* тунбон.

ТАНБӢР تنبور *мус.* яке аз олатҳои мусиқии торӣ, ки дастаи дарозу косаи хурд дорад; ◇ **шикам танбӢр навохтан** саҳт гурусна будан.

ТАНБӢРӢ تنبورى танбӢрнавоз.

ТАНБӢРНАВОЗ تنبورنواز он ки танбӢр менавозад; танбӢрӣ.

ТАНБӢРНАВОЗӢ تنبورنوازي амали танбӢрнавоз, навохтани танбӢр.

ТАНВИР *а.* تنوير *кит.* равшан кардан, мунаввар гардонидан; **танвири афкор** бедор кардани фикрҳо.

ТАНВИРГАР تنويرگر равшанидиҳанда, нурпош, нурдиҳанда.

ТАНВИРӢ تنويرى *марбут ба танвир*, равшан, бедорӣ.

ТАНГ I تنگ 1. ҷои камғунҷоиш. *муқоб* **васеъ**; **майдони танг**, **хонаи танг**. 2. камбар; *муқоб*. **кушод**: **кафши танг**, **кӯҷаи танг**; **тангу тор** камбару торик; **чашми танг** а) чашми майдаи бориқ; б) чашми носер; **танг будан** а) камғунҷоиш будан; камбар будан; б) ба саҳтӣ гузаштан (-и рӯзгор); **танг кардан** а) дар вазъияти саҳти ноилоҷона мондан; б) безор кардан; ◇ **дилатро танг наку!** хафа нашав!, ғам нахӯр!; **ба танг овардан** безор кардан; ба вазъияти саҳт мондан; **ба танг омадан** безор шудан; **танг шудани аҳвол** саҳт (тоқатфарсо) шудан; **танг шудани дил** дилгир ва хафа будан; **танг шудани майдон** кам шудани имконият; **танг шудани нафас** дучор будан ба бемории зикқи нафас, нафастангӣ; **танг шудан** пайдо шудани тақозои қазои ҳочат; **танг будани қофия** а) ёфт нашудани қофия; б) *мач.* ҷӣ гуфтани худро надониста мондан, дар ҷавоб дармондан; **танг дар бағал гирифтан** саҳт оғӯш кардан.

ТАНГ II تنگ 1. дараи кӯх, роҳи миёни ду кӯх (тангно). 2. *мач.* саҳт, маҳкам, зич.

ТАНГ III تنگ 1. аили асп, аили рӯй, ки аз болои аили зер кашида мешавад; пуштанг. 2. **Танги Лӯшо** китоби Лӯшо ном наққоши машҳури румӣ, ки онро бо Аржанг (Артанг) ном китоби Монӣ баробар мекунад.

ТАНГА I تنگ пули майдаи филизӣ; **бист танга** баробар ба се сӯм; **тангаи бухорӣ** пули филизии зарби Бухорои амирӣ; **дари тангаро кӯфтан** *мач.* барои пул худро ба ҳар сӯ за-

дан.

ТАНГА II تنگ гулӯгоҳ.

ТАНГА III تنگ **тангаи бугро** оши ришта, оши лағмон; ◇ **тангаашро наметавон хурд кард** (*зарб.*) дар бораи одами тавоноӣ боқувват гуфта мешавад.

ТАНГАДОН تنگهدان қабати маҳсус барои андохтани танга дар ҳамёнҳои аз матоъ дӯхтаи қадима.

ТАНГАЙШ تنگعیش фақир, нодор, мӯҳтоҷ.

ТАНГАЙШӢ تنگعيشى фақирӣ, нодорӣ, мӯҳтоҷӣ.

ТАНГБАХТӢ تنگبختى бадбахтӣ, саҳтӣ, тиҳидастӣ.

ТАНГБАСТА تنگبسته бисёр саҳтбастагии чизе: **миёни тангбаст**.

ТАНГБАҲР تنگبهر *кит.* камфоида, камсуд, моле, ки фоидаи кам меорад.

ТАНГДАР تنگدر хонае, ки дари даромадаш камбари хурд бошад.

ТАНГДАРЗ تنگدرز либосе, ки ба дарзи зичу танг дӯхта шудааст.

ТАНГДАРЗӢ تنگدرزي пайваста будани дарзҳои либос, пайвастагии зичи дарзҳо дар либосдӯзӣ.

ТАНГДАСТ تنگدست фақир, қашшоқ, бечиз, камбағал.

ТАНГДАСТӢ تنگدستى фақирӣ, нодорӣ, эҳтиёҷмандӣ; **тангдастӣ кашидан** дар эҳтиёҷ будан, дар саҳтӣ рӯз гузаронидан.

ТАНГДАҲАН تنگدهن 1. он ки даҳани хурд дорад; *киноя* аз лабу даҳони маҳбуба. 2. *мач.* маҳбуба, маъшуқа.

ТАНГДИЛ تنگدل андӯхгин, хафа, зик.

ТАНГДИЛӢ تنگدلى хафагӣ, дилтангӣ, андӯхгинӣ, ғамгинӣ.

ТАНГЗАҲРА تنگزهرة тарсӯ, тарсончак, буздил, тарсанда.

ТАНГЗАРФ تنگظرف *киноя* аз одами бетоқат, ки худро дошта наметавонад ва беқарорӣ мекунад.

ТАНГӢ تنگ 1. камвусъатӣ, камбарӣ. 2. саҳтӣ,

душворӣ; **тангии вақт** камфурсатӣ; **тангӣ кардан** ба зӯр ғунҷонидан, ғунҷоиш надоштан, ҳамаро нағунҷонидан; **дили касе тангӣ кардан** дилгир (зиқ) будани касе; **тангӣ касидан** дар эҳтиёҷ будан, ба сахтӣ рӯз гузаронидан; **ба тангӣ афтодан** дар сахтӣ мондан, ба аҳволи сахт афтодан.

ТАНГКҶҶА **تنگ کچا** танги камбар.

ТАНГҚАБО **تنگ قبا** 1. он ки либоси танг пӯшидааст; 2. *мач.* маъшук.

ТАНГМАҒЗ **تنگ مغز** сабукмағз, камақл.

ТАНГМАЙДОН **تنگ میدان** 1. майдони танг ва маҳдуд. 2. *мач.* оқиз, суғ ва камтаъсир; ◇ **тангмайдон** будан маҳдуд будан дар коре, соҳаи васеъ ва паҳновар надоштан.

ТАНГМАОШ **تنگ معاش** он ки маоши ночиз мегирад, тиждаст, фақир, бенаво.

ТАНГМИЗОҚ **تنگ مزاج** гарммичоз; зудҳашм.

ТАНГМОЯ **تنگ مایه** он ки сармои молӣ ё фикрии маҳдуд дорад.

ТАНГНАЗАР **تنگ نظر** он ки доираи дониш ва бинишаш танг ва маҳдуд бошад.

ТАНГНАЗАРӢ **تنگ نظری** вазъу ҳолати тангназар, тангназар будан.

ТАНГНАЗАРОНА **تنگ نظرانه** бо ҳолати тангназарӣ.

ТАНГНАФАС **تنگ نفس** он ки расо нафас гирифта наметавонад, калтанафас, тангии нафас.

ТАНГНО(Ӣ) **تنگ نای** 1. гузаргоҳи ниҳоят танги байни ду кӯҳ, дараи танг. 2. *мач.* сахтӣ, душворихоӣ зиёди зиндагонӣ: **тангнои зиндагӣ**.

ТАНГОҒӢШӢ **تنگ آغوشی** сахт ба оғӯш гирифтани ҳамдигар; сахт ба ҳам печидан.

ТАНГОСТИН **تنگ آستین** 1. он ки остинаш танг аст. 2. *мач.* часпида, зич.

ТАНГОТАНГ **تنگاتنگ** *гуфт.* бисёр сахт ва зич бо ҳам печидан, бисёр наздик.

ТАНГПЕШОНӢ **تنگ پیشانی** 1. пешонии танг. 2. *мач.* бахти бад доштан, камбахт, беризку рӯзӣ.

ТАНГРАВ **تنگرو** он ки оҳиста роҳ меравад,

суғрав; *муқоб.* тундрав.

ТАНГРӢЗӢ **تنگ روزی** бечиз, фақир, мискин, дармонда, тангпешонӣ.

ТАНГСӢЛ **تنگ سال** соли қаҳтӣ, хушксолӣ.

ТАНГСӢЛӢ **تنگ سالی** қаҳтӣ, хушксолӣ; соли гаронии озуқа.

ТАНГ-ТАНГ **تنگ تنگ** **танг-танг қадам мондан** кӯтоҳ-кӯтоҳ қадам партофтан.

ТАНГТОБ **تنگ تاب** *кит.* бесабру тоқат, зудҳашм.

ТАНГУТОР **تنگ و تار** тангуторик, беравшаниву камвусъат.

ТАНГХИРАД **تنگ خرد** *кит.* камақл, сабукфикр.

ТАНГХИРАДӢ **تنگ خردی** *кит.* камақлӣ, сабукфикрӣ.

ТАНГҲАВСАЛА **تنگ حوصله** тангдил; камбардошт, камҳавсала.

ТАНГҲАВСАЛАГӢ **تنگ حوصلگی** тангҳавсала будан, камбардошт будан.

ТАНГЧАШМ **تنگ چشم** 1. он ки чашми танг дорад. 2. *мач.* ҳарис, гурусначашм, хасис, мумсик.

ТАНГЧАШМӢ **تنگ چشمی** ҳарисӣ, хасисӣ, мумсикӣ.

ТАНДЕС **تندیس** 1. танмонанд, монанд, шабеҳ, назир. 2. сурат, тимсол, тасвир.

ТАНДИДАН **تندیدن** *кит., ниг.* тундидан.

ТАНДИХӢ **تندھی** ба коре ё чизе тан додан, иқрошудан.

ТАНДОР **تندار** *кит.* 1. ниғаҳдорандаи тандурустӣ, муҳофизаткуандаи тан. 2. *мач.* бо-тамкин, бовиқор, боэҳтиром, мӯҳтарам.

ТАНДУРУСТ **تندرست** солим, саломат.

ТАНДУРУСТӢ **تندرستی** сиҳатӣ, солимӣ: **вазирати тандурустӣ**.

ТАНЗ **ا. طنز** тамасхур, ришханд, истехзо, пичинг.

ТАНЗЕҲ **تنزيه** пок ва муназзаҳ кардан, покдоманӣ.

ТАНЗИЛ **ا. تنزيل** *кит.* 1. фуруд овардан, поён фиристодан. 2. ваҳй; Қуръон.

ТАНЗИЛ II *а.* تنزيل суд, даромад аз пули ба қарз додашуда, рибо.

ТАНЗИМ *а.* تنظيم ба интизом (тартиб) андохтан ва муназзам кардани корҳо; **танзим додан** ба тартиб андохтан, муназзам кардан: танзими оила, танзими ҷашну маърақаҳо.

ТАНЗИМГАР تنظيمگر шахси масъули танзим.

ТАНЗИМГАРӢ تنظيمگر ба тартибу низомдорӣ; ҷой ва маҳалли танзим кардан.

ТАНЗИМКОРӢ تنظيمكارى корҳои тартибиву танзимӣ.

ТАНЗИМКУНАНДА تنظيمكننده он ки корхоро ба тартиб мебарорад.

ТАНЗИМНАШАВАНДА تنظيمنشونده он чи ба тартибу низом намебарорад.

ТАНЗИМОТ *а.* تنظيمات *ҷ.* танзим.

ТАНИДАН تينيد 1. бофтан, тобидан. 2. тор бофтани тортанак ва кирми абрешим. 3. печондан; **танидан гаштан**, **тор танидан** ба гирди чизе, касе; *мач.* ба атрофи касе гаштан барои фиреб додан ва ба доми худ даровардани он кас.

ТАНИН *а.* طين 1. садои гинг-гинги мағас ва занбӯру пашша. 2. садои ҷирингоси чизе.

ТАНИНАНДОЗ طينانداز :**танинандоз** шудан ҷарангос задан, ғулғула андохтан.

ТАНИНДОР طيندار ғулғуладор, ҷарангосӣ.

ТАНӢ تى аз як падару модар будан, ҳолати тан ва ҷисмоният.

ТАНК انگл. تنک мошини тасмачархи худгарди зирхпӯш, ки ҳомили яроқҳои қавист.

ТАНКЕР انگل. تنکير киштии боркаши махсус ба кашондани моеот.

ТАНКЗАН تنکزن бо танк задан, аслиҳаи танкзанӣ.

ТАНКӢ تنکى мансуб ба танк.

ТАНКРОН تنکران он ки танк меронад, ронандаи танк.

ТАНКРОНӢ تنکرانى рондани танк.

ТАНКСОЗ تنکساز созандаи танк, мутахассиси соҳаи танксозӣ.

ТАНКСОЗӢ تنکسازى сохтани танк: **корхонаи**

танксозӣ.

ТАНКЧӢ تنکچى *гуфт.* он ки танк меронад, он ки бо танк сару кор дорад.

ТАНКШИКАН تنکشکن :минаи **танкшикан** минае, ки бо он танкро зада нобуд мекунамд.

ТАНКҲ *а.* تنقيح пок кардан, тоза кардани чизе аз айбҳо; пок кардани асар аз суҳанҳои қабех.

ТАНКӢД *а.* تنقيد муҳокима ва таҳлили ягон асар ё кори касе бо мақсади аён сохтани комёбӣ ва камбудии он; фикрронии манфӣ дар бораи асаре; **танқиди ёрона** бо ғамхорӣ ва хайрхоҳӣ нишон додани камбудии асаре ё касе; **танқид кардан** камбудӣ ва нуқсонии кори касеро нишон додан; интиқод; **танқидро намебардорад** ба шунидани нуқсону камбудии худ тоқат надорад.

ТАНКӢДАН *а.* تنقيداً ба таври танқидӣ.

ТАНКӢДӢ تنقيدى мансуб ба танқид.

ТАНКӢДКОРОНА تنقيدكارانه ба таври танқидӣ.

ТАНКӢДКУНАНДА تنقيدكننده он ки нуқсон ва камбудии касеро нишон медиҳад.

ТАНКӢДОМЕЗ تنقيدآمиз ба тариқи сарзаниш.

ТАНКӢС *а.* تنقيص 1. нақсдор кардани чизе; нақсдорӣ; **танқиси рӯзгор** нуқсонии (камбудии) рӯзгор. 2. камёб шудани чизе.

ТАНКӢСӢ تنقيصى камёб шудан, камчинӣ; **танқисӣ кашидан** эҳтиёҷ доштан.

ТАНКӢЯ//ТАНКӢЯТ *а.* تنقيه//تنقيت 1. тоза кардан, пок кардан, *мас.*, ҷӯйро аз лойқа. 2. *тиб.* ба воситаи доруҳо мусҳил пок ва тоза кардани даруни бемор.

ТАНЛУЧ تنلچ бараҳна.

ТАНМИЯ//ТАНМИЯТ *а.* تنميه//تنميت нумӯъ додан; сабзонидан, рӯёндан.

ТАННОЗ *а.* طناز пурноз, хушрафтор, шӯх; *мач.* дилрабо.

ТАННОЗӢ *а.* طنازى ноз, ишва.

ТАНОЗОД تن آزاد *кит.* осуда, ором, роҳат, тандуруст.

ТАНОБ I *а.* طناب ресмон, арғамчин; **таноби**

чарх ресмоне, ки ба чархи ресмонресӣ барои гардондани дук меандозанд; **таноби гап канда шудан** бурида шудани риштаи сухан; **таноби чизе ё касеро кашидан** боздоштани касе ё чизе аз коре; **таноб партофтан** (палак) навада додан.

ТАНОБ II **طناب** *таър.* ченаки паймоиши масоҳати замин, чоряки гектар.

ТАНОББОЗ **طناب باز** он ки машғули таноббозӣ аст.

ТАНОББОЗӢ **طناب بازی** як навъи машғулият.

ТАНОББОФ **طناب باف** бофандаи таноб.

ТАНОББОФӢ **طناب بافی** машғулият ё касби таноббофӣ.

ТАНОБКАШ **طناب کش** он ки барои чен кардани масоҳати замин таноб мекашад.

ТАНОБКАШӢ **طناب کشی** чену паймоиш кардани масоҳати замин.

ТАНОБОНА **طنابانه** *таър.* навъи андоз дар аморати Бухоро барои паймоиши замин.

ТАНОБПЕЧ **طناب پیچ** **танобпеч** кардан дасту пой касеро бо таноб бастан.

ТАНОБПУЛӢ **طناب پولی** *ниг.* **танобона.**

ТАНОБРОҲА **طناب راهه** андози замин, ҳаққи замин.

ТАНОБТОБАК **طناب تابک** он чизе, ки танобро метобад.

ТАНОБЧӢ **طناب چی** *гуфт.* он ки заминро чен (масоҳат) мекунад; танобкаш.

ТАНОВАР **طناور** *кит.* ғафс, фарбех, тануманд, бузургчусса.

ТАНОВУЛ *a.* **طناول** хӯрдан ё ошомидани таом.

ТАНОЗӢ *a.* **تنازع** *кит.* бо ҳам низоъ кардани ду кас ё ду чиз; **танозӯи бақо** мубориза барои идомаи зиндагӣ.

ТАНОҚУЗ *a.* **تناقض** мухолифат, ба ҳамдигар зид будан.

ТАНОҚУС *a.* **تناقص** рақобат, фахрфурушӣ ва худнамоӣ.

ТАНОРО(Ӣ) **تنارای** орояндаи тан.

ТАНОРОӢ **تنارائی** ороишдиҳии худ, худорой.

ТАНОСО **تناسا** 1. роҳатбахшанда ба тан. 2. он ки фақат озоиши тани худро меҳаҳад, танпарвар.

ТАНОСОӢ **تن آسائی** танро озоиш додан.

ТАНОСУБ *a.* **تناسب** 1. нисбати ду чиз ба ҳамдигар; **таносуби андом** ба ҳамдигар муносиб ва шинам будани аъзои бадан. 2. *риёз.* баробарии ду нисбати риёзӣ.

ТАНОСУБАН *a.* **تناسباً** нисбатан, дар нисбат ба чизе ё касе.

ТАНОСУБНОК **تناسبناک** нисбатдошта, монандбуда.

ТАНОСУЛ *a.* **تناسل** овардани наслу авлод; **узвҳои таносул** олати ниҳонии мардона ё занона.

ТАНОСУЛӢ **تناسلی** *марбут ба таносул,* наслдиҳанда.

ТАНОСУХ *a.* **تناسخ** *д.* нақл ёфтани рӯҳи одами мурда ба тани каси дигар (*ақидаи динҳои бараҳмания ва ҳиндуия*), кӯчидани рӯҳҳо.

ТАНОФУР *a.* **تنافر** аз якдигар дурӣ чустан, нафрат кардан; *адш.* **танофури ҳуруф** овардани чанд овозе, ки маҳраҷи онҳо ба якдигар наздик буда, талаффузашон душвор аст ва ба гӯш саҳт мерасад.

ТАНПАРАСТ **تن پرست** *ниг.* **танпарвар.**

ТАНПАРАСТӢ **تن پرستی** **танпарварӣ.**

ТАНПАРВАР **تن پرور** 1. он ки ҳамеша дар фикри озош ва парвариши тани худ мебошад. 2. *мач.* аз меҳнат гурезанда, фароғатталаб.

ТАНПАРВАРӢ **تن پروری** амал ва ҳолати танпарвар; роҳатталабӣ, танбалӣ, коҳилӣ.

ТАНПОККУН **تنپاک کن** матое, ки баъд аз шустушӯ баданро бо он пок ва хушк мекунанд.

ТАНПӢША **تن پوشه** либос, чома.

ТАНСИҲАТ **تن صحت** солим, тандуруст.

ТАНСИҲАТӢ **تن صحتی** солимӣ, тандурустӣ.

ТАНТАНА *a.* **تنتنه//طنطنه** 1. дабдаба, шукӯҳ. 2. муваффақият, ғалаба, болодастӣ. 3. чашн, чашнгири.

ТАНТАНАВӢ **تنتنوی** дабдабанок, ботантана, бо фарру шукӯҳ: **мачлиси тантанавӣ.**

ТАНТАНАНОК تنتنه ناک пурдабдаба, бокарру-фар: маросими тантананок.

ТАНТАНАНОКӢ تنتنه ناکӣ ботантана будан.

ТАНТЕҲ تنته *гуфт.* тандиханда, пурсубот дар коре.

ТАНУМАНД تنومند қавичусса, баландболо; зӯр, тавоно.

ТАНУМАНДӢ تنومندӣ зӯрӣ, тавоноӣ, боқув-ватӣ.

ТАНӮР تنور кӯраи махсуси нонпазӣ; **танӯри сина** синаи пурсӯзу гудоз; **танӯри бадан** *тиб.* навъе аз бемории махав.

ТАНӮРА I تنوره 1. ҳар чизи оташдоре, ки ба танӯр монанд бошад; **танӯраи кӯҳи оташ-фишон.** 2. як навъ либоси зирехдори ҷангӣ.

ТАНӮРА II تنوره сӯрохи болои осие, ки об аз он ҷо ба парраҳои ҷархи осие мерезад; **танӯра задан** ҳалқа-ҳалқа боло рафтани; ҷарх задан, гирд гаштан.

ТАНӮРКАБОБ تنور كباب гӯште, ки дар дохили танӯр ё бо усули танӯрӣ пухта шудааст.

ТАНӮРСОЗ تنور ساز устод, ки танӯр месозад.

ТАНӮРСОЗӢ تنور سازӣ амал ва шугли танӯр-соз.

ТАНӮРХОНА تنور خانه ҷое, ки танӯр шинонда шудааст.

ТАНҲАРОБ تن خراب лоғар.

ТАНҲОҶ تن خواه 1. пули нақд, зар, мол, давлат; маош, музд, дастмузд. 2. *таър.* замин ва обе, ки амир ихтиёр ва даромади онро ирсан ба касе воғузур мекард; **танҳоҳ додан** заминеро ирсан ба ихтиёри касе воғузур кардан; **танҳоҳ хӯрдан** бо даромади танҳоҳ рӯз гузарондан.

ТАНҲОҶДОР تنخواه دار соҳиби замини танҳоҳ.

ТАНҲО تنها 1. якка; **бо сари танҳо** худ бо худ, якка; **танҳо ба танҳо** якка ба якка; **яккаву танҳо** бекас. 2. фақат; **на танҳо** на фақат, ҷисми ҳолӣ; **танҳо-танҳо** ҷудо-ҷудо, алоҳи-да-алоҳида, ба яккагӣ.

ТАНҲОГАРД تنهاگرد он ки танҳо роҳ мепаӣ-мояд; **ҷавони танҳогард.**

ТАНҲОГАРДӢ تنهاگردӣ сайру гашт ба сари худ

(ба танҳой).

ТАНҲОДАСТ تنهادست якка, бедастёр; **одами танҳодаст.**

ТАНҲОДАСТӢ تنهادستӣ яккагӣ, дастёр надош-тан.

ТАНҲОӢ تنهائي яккагӣ, якка будан; бекасӣ, дастёр надоштан, бекас будан;

ТАНҲОНИШИНӢ تنهانشينӣ як гӯшаи танҳоиро ихтиёр кардан, хилватнишинӣ, гӯшани-шинӣ.

ТАНШАРИК تنشريك шарик дар коре.

ТАНШӮӢ تنشويи шустушӯ, шустани тамоми бадан.

ТАНШӮӢ تنشوي дар хонаҳои пештара санги миёнсӯроҳе буд, ки бар болои вай истода шустушӯ мекарданд.

ТАНШӮЯК تنشويك *ниг.* таншӯӣ.

ТАОҚУБ a. تعاقب *кит.* таъқиб (дунбол) кардан, дунболагирӣ.

ТАОЛО a. تعالى баланд шуд! (*баъд аз номи Худо меояд*).

ТАОЛӢ a. تعالي *кит.* баланд шудан, тараққӣ; баландӣ, бартарӣ.

ТАОМ a. طعام ҳар чизи хӯрданӣ, хӯрок; **таоми гарм;** **обу таом** нӯшокӣ ва хӯроқӣ; **пас аз обу таом** баъди хӯрдан ва нӯшидан.

ТАОМНОМА طعامنامه феҳристи (рӯйхати) хӯроқиҳое, ки дар як ошхона барои хӯранда муҳайёст, рӯйхати таомҳо.

ТАОМПАЗ طعامپز ошпаз, хӯрокпаз.

ТАОМПАЗӢ طعامپزی ошпазӣ, хӯрокпазӣ.

ТАОМУЛ a. تعامل расм, қоида, одат.

ТАОМФУРӮШ طعامفروش он ки хӯроқи пухта мефурӯшад.

ТАОМФУРӮШӢ طعامفروشی амали хӯроқи пух-таро фурӯхтан.

ТАОМХОНА طعامخانه ҷое, ки хӯрок меҳӯранд.

ТАОМХӮРӢ طعامخوري хӯрок хӯрдан.

ТАОРУФ a. تعارف *кит.* «хуш омадед» гуфтан ва ба ҷо овардани ҳурмати меҳмон.

ТАОРУФОТ a. تعارفات *ҷ.* таоруф.

ТАОҲУД *a. تعاھد кит.* ба ҳам аҳд бастан, ҳампаймон шудан.

ТАПАНДА *تپنده* дар ҳолати тапиш; музтариб, беқарор.

ТАПАРРОС *تپراس*: тапаррос задан тапар–тапар карда садо баровардан.

ТАПАР–ТАПАР *تپرتپر* садои поймонӣ, тапар-тупур.

ТАПИДАН *تپیدن* 1. беқарор шудан, ба изтироб афтодан; печубо хӯрдан, тапидани дил; **ба хун тапидан** ба хун оғӯштан; **дар оташи интизор тапидан** саҳт интизорӣ кашидан.

ТАПИШ *تپش* исми феълӣ аз тапидан.

ТАПОНДАН *تپاندن* ба тапиш андохтан.

ТАП(П)ОНЧА I *تپانچه* аслиҳаи оташбори дастии милкӯтоҳ.

ТАП(П)ОНЧА II *تپانچه* торсақӣ, шаппотӣ, шаллоқ **тапонча задан** *мач.* торсақӣ задан, шаппотӣ задан.

ТАППА *تپه*: таппа тайёр комилан тайёр; **тапа тар** комилан тар; **таппа тахт** баробар, дурӯст.

ТАППАК *تپک* *ниг.* тапп.

ТАППАС *تپس* *калимаи тақлиди овози* афтиши чизе ба замин; **таппас зада афтодан.**

ТАПӢ I *تپي* саргини хушконидашудаи чорво; **тапп задан** тапиро барои хушконидаи тайёр кардан.

ТАППӢ II *تپي* *тақлиди овози* яку якбора афтиши чизе, банохост афтодани чизе.

ТАП-ТАП *تپ تپ* *тақлиди овози* пайҳами чизе.

ТАПУР *تپور*: хоки тапур хоки лагадмолшудаи нарма, тапурхок.

ТАПУРКУЛӢХ *تپوركلخ* кулӢхмайда.

ТАПУРХОК *تپورخاک* хоки нарма роҳи муқаррарӣ.

ТАР *تر* 1. он чи бо моеот омехта шуда бошад, нам; *муқоб.* **хушк.** 2. тоза, нава, обдор; **гул-барги тар, мевани тар, чашми тар** чашми ашқолуд; **тару тоза а)** нава; бо тароват; сабзу хуррам; б) *мач.* хуб, фасеҳу обдор; **чизеро тар кардан** чизеро ба моеъ ғӯтондан, чизеро ба об задан, нам кардан; **тар шудан** оболуд

(нам) шудан; **унноби тар киноя аз** лаби маҳбуба, **ёкути тар** ёкути обдор, аълосифат; **анбари тар киноя аз** зулф, ҳалқаи зулф.

ТАР(Р)А *تره* барги баъзе аз наботот, ки барои нонхӯриш ба кор мебаранд, сабзавоти хӯроқӣ.

ТАРАБ *a. طرب* шодӣ, хушӣ, хушдилий; ҳаракатҳои шодиёна; **асбоби тараб** он чи барои айш ва хушӣ лозим аст; **тараб ангехтан** шод кардан, хурсанд кардан; **тараб кардан** хурсандиву шодӣ кардан.

ТАРАБАНГЕЗ *طربانگيز* он чи боиси айшу хушҳолӣ аст, шодиовар, хурсандибахш.

ТАРАБАФЗО *طربافزا* шодиовар.

ТАРАБГОҲ *طربگاه* ҷои базм, макони айшу шодмонӣ.

ТАРАБЗО *طربزا* зояндаи тарабу сурур, тарабовар.

ТАРАБНОК *طربناک* шодиовар, хурсандиовар.

ТАРАБОВАР *طربآور* шодибахш, хурсандиовар.

ТАРАБПЕША *طربپیشه* он ки ҳамеша шоду хуррам мебошад.

ТАРАБСАРО(Ӣ) *طربسرائی* ҷои хушҳолӣ ва сурур, макони хурсандӣ.

ТАРАБХЕЗ *طربخيز* хурсандиовар, шодифзо.

ТАРАБХОНА *طربخانه* *ниг.* **тарабсаро(Ӣ);** ресторан.

ТАРАДДУД *a. تردد* 1. рафтуой кардан, рафтуой. 2. кӯшиш; чустуҷӯ. 3. тадорук, тайёрӣ, омодагӣ; **ба тараддуи чизе афтодан** дар тадоруки чизе шудан. 4. дудилагӣ, шакку шубҳа; ташвиш; **ба тараддуд андохтан** *касе-ро* боиси ташвиши касе гардидан.

ТАРАК *ترک* як навъ ҳалво, ҳалвои тар, тар-ҳалво.

ТАРАКА *a. ترکه* 1. молу мулк, ки пас аз марги касе аз вай боқӣ мондааст, мерос. 2. тақсими молу мулки меросӣ байни меросхӯрҳо; **тарака кардан** мероси мондари тақсим кардан; **хати тарака** ҳуҷҷате, ки дар он тақсими мерос байни меросхӯрон қайд шудааст, таракаҳат.

ТАРАКАЧӢ *ترکچی* *таър.* маъмури расмӣ дар

аморати Бухоро, ки меросро таксим мекард.

ТАРАҚҚИЁТ *a.* ترقیات *ч.* тараққӣ.

ТАРАҚҚИПАРВАР ترقى پرور он ки толиби тараққӣ ва пешравӣ аст, пешқадам, кушодафикр.

ТАРАҚҚИХОҲ ترقى خواه *ниг.* тараққипарвар.

ТАРАҚҚИХОҲӢ ترقى خواهى тараққипарварӣ, пешравихоӣ.

ТАРАҚҚИХОҲОНА ترقى خواهانه бо таври тараққихоӣ.

ТАРАҚҚӢ *a.* ترقى расидан ба пояи баланди чизе; болоравӣ, пешрафт; **тараққӣ кардан (намудан)** пеш рафтан.

ТАРАҚҚО ترقّا **тараққо-туруқ** тарақ-туруқ.

ТАРАҚҚОС ترقّاس *калимаи тақлиди овози* садои баланди ҷисми саҳт; **тараққос задан** баланд садо додан.

ТАРАҚҚОСЗАНОН ترقّاس زنان садои чизеро бароварда.

ТАРАҚҚОТУРУҚ ترقّاترُق садои баланди чизе.

ТАРАҚ-ТУРУҚ ترقّ ترقّ *тақлиди овози* садои баланди ба ҳам расидани ҷисмҳои саҳт.

ТАРАНГ ترنگ саҳт кашидашуда, қайш, чандир, шах; **таранг кардан** а) саҳт кашидан, ба саҳт кашида шудан водоштан, (*мас., пӯсти даф ё нақораро*); б) бо исрор чизеро аз касе талаб кардан, ба иҷрои амале водор кардан; **таранг кашидан** саҳт кашидан, шах кардан (*мас., ресмон, тор, банд ва ғ.*); **миёнро таранг бастан** камарро саҳт кашида бастан.

ТАРАНГӢ ترنگى чандирӣ, қайшӣ, ҳолати саҳт кашида шудан.

ТАРАНДОМ تراندام дорои намуди латиф ва пайкари тару тоза.

ТАРАННУМ *a.* ترنم сароидан; сурудхонӣ; нағма, суруд; **тараннум кардан (намудан)** суруд хондан, замзама кардан.

ТАРАНҶАБИН ترنجبين ширае, ки дар болои барг ва соқаҳои хоришутур пайдо мешавад ва дар таркибаш қанду шираҳои табобатӣ дорад.

ТАРАССУД *a.* ترصد 1. *кит.* зери чашм доштан, дидбонӣ; мувоқибат; камин кардан. 2.

интизорӣ кашидан, мунтазир будан.

ТАРАССУЛ *a.* ترسل 1. номанависӣ; рисола навиштан. 2. номанигорӣ, **илми тарассул** маҷмӯи равишҳои номанигорӣ дар асрҳои миёна.

ТАРАТЕЗАК ترهتيزک номи гиёҳ.

ТАРАФ *a.* طرف 1. ҷониб, самт, сӯй; **тарафи рост, тарафи чап, аз ҳар тараф**. 2. бар, канор. 3. он ки дар масъалае ё коре дар ҷониби дигар (*дар муқобил*) истодааст; ҳариф (*дар бозӣ, мусобиқа*); **тарафи сӯхбат** мусоҳиб, ҳамгап; **тарафи шом** ҳангоми шом, наздикии шом; **тарафҳои манфиатдор; дар тарафҳои шумо...** дар мамлақати шумо, дар диёри шумо; **бисту шаш сол ин тараф** бисту шаш сол боз..., **ин тараф он тараф** ҳама ҷонибҳо, атроф; **он тарафаш** ҷиҳатҳои дигараш; қисми дигараш, боқимондааш; **он тараф истад...** қатъи назар, аз он..., як тараф монед; **ин тараф шудан** аз бозе, ки... шудааст; **ба тарафи худ** **кашидан** ба сӯи худ ҷалб намудан; **тарафи касеро гирифтан** дар коре аз касе ҷонибдорӣ намудан, ҳикоят кардан (касеро).

ТАРАФАӢН *a.* طرفين ҳар ду тараф, ҳар ду ҷониб.

ТАРАФГИР طرفگير он ки аз касе ҷонибдорӣ мекунад, тарафдор, ҳимоягар, ҳомӣ.

ТАРАФГИРӢ طرفگيري ҷонибдорӣ, тарафдорӣ, ҳимоят; **тарафгирӣ кардан** касеро ҳимоя кардан.

ТАРАФДОР طرفدار ҷонибдор; он ки касеро ҳимоя мекунад; **тарафдор шудан** розӣ шудан, мувофиқат кардан.

ТАРАФДОРӢ طرفدارى ҳимоя, ҷонибдорӣ; **тарафдорӣ кардан (намудан)** ҷониби касеро гирифтан, кор ё сухани касеро дуруст донистан.

ТАРАФКАШӢ طرفكشى якеро тарафгирӣ намудан, ба як сӯ майл кардан.

ТАРАФОНА طرفانه *гуфт.* бо роҳи мусобиқа ё аз рӯи рақобат кореро кардани ду ё чанд кас: **тарафона шеър хондан**.

ТАРАҲҲУМ *a.* ترحم раҳм; навозиш, меҳрубонӣ; **тараҳҳум кардан (намудан)** раҳм кардан, дилсӯзӣ нишон додан.

ТАРАҲҲУМОВАР ترحم آور он чи боиси

дилсӯзӣ ва раҳму шафқат мешавад.

ТАРАХҲУМОМЕЗ тарҳм-آمیز дилсӯзона, аз рӯи навозиш; **бо назари тарахҳумомез**.

ТАРАШШӢ а. شرح таровидан, чакидан, захида баромадан (мас., об аз кӯза).

ТАРБАНДӢ тарбندی ба ҷароҳат ё ба ягон ҷои озоридани бадан бастанӣ латтаи тар.

ТАРБЕӢ а. تربيع 1. ба чор зарб кардан, чорта кардан. 2. ба чизе шакли чоргӯшагӣ додан. 3. рӯз. зарби адад ба хуш. 4. нуҷ. муқобили ҳамдигар истодани ду ситора ба тавре, ки фосилаи мобайни онҳо аз ҳиссаи ҷаҳоруми (рубъи) фалак, яъне аз се бурҷ иборат бошад; ин вазъият наҳс ба шумор меравад.

ТАРБИЯ//ТАРБИЯТ а. تربيه/التربيت малакаҳои оид ба рафтор ва кирдор, ки ба воситаи мактаб, оила ва муҳит ба кас талқин мешаванд; омӯхтани адаб; омӯзиш, парвариш; **тарбияи бадан** ба воситаи машқҳои ҷисмонӣ тақомул ва парвариши бадан, варзиш; **тарбияи меҳнатӣ** ба кор одат кунонидан ё ба корҳои ҷисмонӣ омӯхта гардонидани касе; **тарбияи сиёсӣ** омӯзиши илмҳои сиёсӣ; **тарбияи ҷисмонӣ** ниг. **тарбияи бадан**; таълиму тарбия омӯзиш ва парвариш; **тарбия додан** омӯхтан, парваридан, одобу ахлоқ ёд додан; **тарбия гирифтани** одобу ахлоқ омӯхтан; **ба тарбия (-и худ) гирифтани** омӯхтан ва ба воя расонидани касеро ба зиммаи худ гирифтани; **тарбия кардани** а) омӯхтан, ёд додан; ба воя расонидани, парвариш додан; б) парво кардан.

ТАРБИЯВӢ تربیوی мансуб ба тарбия; оид ба омӯзиш ва парвариш; **аҳамияти тарбиявӣ доштан** аз ҷиҳати омӯзиш ва парвариш муҳим будан.

ТАРБИЯ(Т)ГАР тарбия-گر тарбиягӣ он ки парвариш мекунад; мураббӣ, муаллим, тарбиякунанда, омӯзгор.

ТАРБИЯ(Т)ГИРАНДА تربيه گیرنده/التربيت گیرنده он ки дар ҷое, ба омӯзиш машғул аст.

ТАРБИЯГИРӢ تربيه گیرى омӯхтан, одобомӯзӣ.

ТАРБИЯТ а. تربيت ниг. тарбия.

ТАРБИЯТДИДА تربيت دیدہ парваришёфта; баодоб.

ТАРБИЯТДИХАНДА تربيت دهنده он ки ба таълиму тарбия машғул аст.

ТАРБИЯТЁФТА تربيت یافته шахси ботарбия, боодоб.

ТАРБИЯТӢ تربيتى вобаста ба тарбия ва таълим.

ТАРБИЯТКУНАНДА تربيت کننده омӯзгор, устод, муаллим.

ТАРБИЯТНОПАЗИР تربيت ناپذير он ки тарбияро қабул намекунад.

ТАРБИЯТПАЗИР تربيت پذیر қобили тарбия будан.

ТАРБОД تباد 1. беморие, ки аз рутубат бештар дар пой ва миён пайдо мешавад. 2. шамоли рутубатнок; **тарбоди тобистонӣ**.

ТАРБОДЗАДА تباد زده хунукзада; он ки ба бемории тарбод мубтало шудааст.

ТАРБОДШИНОС تباد شناس донандаи бемории тарбод.

ТАРБОДШИНОСӢ تباد شناسی бахши тиб(б), ки ба пешгирии бемориҳои тарбод дахл дорад.

ТАРБУЗ تربوز навъе аз меваҳои палакии маълум ва машхур, ҳиндувона; **тарбуз аз бағал афтидан** ноумед шудан, маънос гаштан.

ТАРВИЧ а. تربيع kit. ривочдиҳӣ, ривоч додан, паҳн кардан.

ТАРҒИБ а. ترغيب 1. рағбатнок гардонидан; чуқур ва ҳаматарафа фаҳмонда додани масъалае, ташвиқ; **тарғиб кардан (намудан)** ташвиқ кардан, майлу рағбат бедор кардан (ба коре, чизе). 2. барангехтан, таҳрик кардан.

ТАРҒИБОТ а. ترغيبات ҷ. тарғиб.

ТАРҒИБОТӢ ترغيباتى мансуб ба тарғиб; ташвиқотӣ.

ТАРҒИБГАР ترغيب گر он ки бо тарғиби коре (маслаке) машғул аст, ташвиқгар; ташвиқу тарғибкунанда.

ТАРҒИБКУНАНДА ترغيب کننده ниг. тарғибгар.

ТАРД طرد kit. 1. рондан, дур кардан. 2. таъид, бадарға кардан.

ТАРДАСТ تر دست 1. чолок, чобук, чакқон, зирак. 2. мохир дар ягон ҳунари дастӣ (*дар хат, наққошӣ ва ғ*).

ТАРДАСТӢ تر دستى чолокӣ, зиракӣ, чобукӣ.

ТАРДИД ترديد *кит.* дудилағӣ; шакку шубҳа; **ба тардид андохтан** дудила кардан; **тардид доштан** дудила будан, шак доштан.

ТАРДИДНОПАЗИР ترديدناپذير бешубҳа, бедудилағӣ.

ТАРДИМОҒ تر دماغ ниммаст, ширакайф.

ТАРДОМАН تر دامن 1. он ки доманаш нам бошад, намнок, сернам. 2. *мач.* бадахлоқ, фосиқ, фочир.

ТАРДОМАНӢ تر دامنى бадахлоқӣ, фосиқӣ.

ТАРЕВА تريوه *кит.* роҳи ноҳамвор, роҳи пасту баланд.

ТАРӢК ترياک 1. давои зидди заҳр, позаҳр. 2. афюн, чакида, кӯкнор; **тарӢк кашидан** дуди тарӢкро фуру бурдан (*бо мақсади наиғамандӣ*).

ТАРӢКӢ ترياکى *ниг.* тарӢккаш.

ТАРӢККАШ ترياک کش он ки тарӢк меҳӯрад ё дуди онро фуру мекашад.

ТАРӢККАШӢ ترياک کشى амали тарӢккаш; тарӢк кашидан.

ТАРӢКХОНА ترياک خانه хонае, ки дар он ҷо тарӢк мекашанд.

ТАРЗ طرز тавр, тариқа, равиш; услуб; **ба тарзе ки...** чи тавре ки, ... чунон ки... **ба тарзи...** ба тариқи..., ба таври...

ТАРЗАБОН تر زبان он ки суҳанони тару тоза мегӯяд; нотик; хушгап, суҳанвар.

ТАРЗАБОНӢ تر زبانى нотикӣ, хушгапӣ, суҳанварӣ.

ТАРЗАХМА تر زخمه мизроби нав.

ТАРИД I تر يد *ниг.* тарит.

ТАРИД II *а.* طريد 1. рондашуда, дуркарда, хоричкарда. 2. ҳамла, ҳучум, таарруз.

ТАРИДГОҲ طريدگاه ҷои ҳамла, ҳамлағоҳ, ҷои ҳучум.

ТАРИНА ترينه *кит.* хӯроке, ки бо гӯшт, сабзавот, гандум ва сирко пухта мешавад.

ТАРИҚ *а.* طريق 1. роҳ, роҳи одӣ; **ба ҳар тарик** ба ҳар роҳ. 2. тарз, равиш, расм; қоида.

ТАРИҚА I *а.* طريقه *ниг.* тарик; **ба тариқан** ... ба таври

ТАРИҚА II //ТАРИҚАТ *а.* طريقه//طريقت 1. оин, маслак; мазҳаб. 2. роҳи арбоби тасаввуф: **тариқати нақшбандия**. 3. навъ, хел.

ТАРИҚАТШИНОС طريقتشناس суфӣ, солиқ, аҳли тасаввуф.

ТАРИТ تريت 1. реза кардани нон дар шир, чурғот, шӯрбо. 2. нимтар кардани сабӯс ё орд барои хӯроки чорпо.

ТАРИФ I *фр.* تريف *ниг.* таърифа.

ТАРИФ II *а.* طريف 1. *кит.* нодир, камёб. 2. *мач.* бегона, хоричӣ.

ТАРӢ ترى 1. намӣ, обдорӣ. 2. тароват, тозагӣ. 3. ботароват, тару тоза ва нав; **сарсабзиву тарӣ**.

ТАРК I ترك дасткашӣ, гузаштан аз баҳри чизе, партофтан ё раҳо кардани чизе; **бе тарк** ба таври доимӣ, доимо; **тарки дунё кардан** аз вобастагиҳои дунё даст кашидан, узлатнишин шудан; **тарки силоҳ кардан** яроқи худро партофтан; **тарки адаб** беадабӣ, бешармӣ, бадмуомилағӣ; **тарки муҳиммот** партофтани лавозимоти ҷангӣ.

ТАРК II ترك тоскулоҳ, кулоҳи ҷангӣ.

ТАРКАНДА تر كنده моддае, ки таркиш ба амал меорад.

ТАРКИБ *а.* تركيب омехтани чанд чиз, омезиш, омехтагӣ; он чи аз омезиши чанд модда ба вучуд омадааст.

ТАРКИБАН *а.* تركيباً аз ҷиҳати сохти худ, аз рӯи таркиб.

ТАРКИББАНД تركيببند *ади.* яке аз шаклҳои шеърӣ тоҷикӣ, ки шоир чанд байтро дар як қофия гуфта, дар охири банд байтеро бо қофияи дигар ба тариқи нақарот меорад.

ТАРКИББАНДӢ تركيببندى таркиббанд гуфтан.

ТАРКИБӢ تركيبى таркибёфта, пайдошуда аз омезиш ва ба ҳам омадани чанд ҷузъ: **қисми таркибӣ**.

ТАРКИБОТ *а. ترکیبات* **ҷ. таркиб.**

ТАРКИДАН *ترکيدن* кафидан бо қувваи моддаҳои тарканд, мунфачир гардидан.

ТАРКИШ *ترکش* кафиш бо зӯри моддаи тарканд.

ТАРКОНАНДА *ترکاننده* моддае, ки таркиш ба амал меорад.

ТАРКОНДАН//ТАРКОНИДАН *ترکاندن//ترکانیدن* таркиш ба амал овардан, мунфачир сохтан; *дили касеро таркондан маҷ.* касеро саҳт тарсондан.

ТАРКОНИШ *ترکانش* таркондан, мунфачирсоӣ.

ТАРКУНАНДА *ترکننده* *сифати феъли* замони *ҳозира аз тар кардан* нам қунондан.

ТАРҚИШ *ترقش* роғ, раҳна, ҷои кафидагӣ: **тарқиши дар.**

ТАРҚИШДОР *ترقشدار* роғдор, шикофдор.

ТАРМА *ترمه* тӯдаи саҳтшудаи барф, ки аз кӯҳ канда шуда меафтад; яхпора; **тарма кӯчидан** лағжида фуру рехтани барф ё яхпора.

ТАРМАДАВ *ترمه‌دو* ҷои тармафуруй.

ТАРМАДАВӢ *ترمه‌دوی* вақти тармафуруй.

ТАРМАКАН *ترمه‌کن* *нав.* асбоб ё мошину олоте, ки тармаро меканад.

ТАРМАТАРИД *ترمه‌ترید* *гуфт.* бориши омехтаи барфу борон.

ТАРМАФУРОӢ *ترمه‌فرائ* замони фуромадани тарма.

ТАРМАХЕЗ *ترمه‌خیز* ҷой ва маҳалле, ки дар он эҳтимоли фуромадани тарма зиёд аст.

ТАРМАХЕЗӢ *ترمه‌خیزی* фасли фуромадани тарма.

ТАРМЕВА *ترمیوه* меваи нав аз дарахт кандашуда, меваи тар.

ТАРМИМ *а. ترمیم* таъмир кардан, ислоҳ кардан, дуруст кардан.

ТАРМИМГАР *ترمیم‌گر* устое, ки ба таъмири асбобҳои гуногун машғул аст.

ТАРМИМГАРӢ *ترمیم‌گری* касби тармимсоӣ, ҷои таъмир, таъмиргоҳ.

ТАРМИМӢ *ترمیمی* *марбут ба тармим*; таъмирбоб, тармимталаб.

ТАРНАШАВАНДА *ترنشونده* обнагузаранда.

ТАРНОВ *ترناو* нов, нова, новадон; **тарнови ҷӯбӣ** ҷӯби миён кофташудае, ки дар обгузарҳо кор мефармоянд.

ТАРНОВЧА *ترناوچه* новаи хурд, обгузарони хурд.

ТАРОВАТ *طراوت* тарию тозагӣ, шодобӣ; **таровати ҷавонӣ** *маҷ.* латофат ва зебоии айёми ҷавонӣ.

ТАРОВАТАФЗО *طراوت‌افزا* шодобфазоянда, афзудани тарию тозагӣ.

ТАРОВАТБАХШ *طراوت‌بخش* бахшандаи таровату тозагӣ, тарӣ.

ТАРОВАТНОК *طراوت‌ناک* тару тоза, шодоб.

ТАРОВЕҲ *а. تراویح*: **намози таровеҳ** *д.* намози махсусе, ки шабҳои моҳи рамазон, баъди ифтор меҳонанд ва он бист рақъат намози нафл аст.

ТАРОВИДАН *تراویدن* захидаи, қатра–қатра баромадани об аз ҷои тар.

ТАРОВИШ *تراوش* захидаи ё чакида баромадани моеот.

ТАРОВИШӢ *تراوشی* *мансуб ба таровиш*; баромадан, берун шудан.

ТАРОЗ//ТИРОЗ *تراز* 1. зинат, ороиш, нақшу нигор, нақши ҷома. 2. номи як шаҳри қадимист дар ҳудуди Туркистон ва Чин, ки бо соҳибҷамолии духтарони худ машҳур буд.

ТАРОЗИДАН//ТИРОЗИДАН *ترازیدن//ترازیدن* *кит.* 1. ороиш додан, оростан, перостан, бо зеҳ ва зеҳак зинат додани чизе, махсусан матоҳои нафис. 2. нигоштан, навиштан.

ТАРОЗӢ *ترازی//ترازی* *мансуб ба зебу зинат*; зинат, ороиш; ҳусн.

ТАРОЗУ *ترازو* асбоби баркашидани чизҳо, мизон; **тарозуи каппон** тарозуи паллакалони овеза барои баркашидани ғалла, пахта *ва ғ.*; **тарозуи мизон** *д.* тарозуи мавҳуме, ки бо он тибқи ривоёти динӣ рӯзи қиёмат савобу гуноҳи мардумро бармекашанд; **тарозуи мисқоли** тарозуе, ки бо он чизҳои камвазни

гаронкадрро месанчанд; тарозуи дақиқ; **сангу тарозу** тарозу ва вазна барои баркашида ни чизҳо; **шоҳини тарозу** чӯбе, ки дар тарозуҳои дастӣ паллаҳо аз он овехта шудаанд; **аз тарозу задан маҷ.** кам баркашида, харидорро фиреб додан; **гапро ба тарозу баркашидан** санчида, мулоҳиза карда гап задан.

ТАРОЗУБОН ترازوبان *ниг. тарозудор.*

ТАРОЗУДОР ترازودار он ки дар бозорҳо дар сари тарозу меистад.

ТАРОЗУДОРӢ ترازودارى касб ё шуғли тарозудор.

ТАРОЗУКАШ ترازوکش он ки бо тарозу вазни борҳоро мекашад, тарозубон.

ТАРОЗУКАШӢ ترازو کشى амал ва шуғли тарозукаш; ҷои вазни борҳоро кашидан.

ТАРОЗУМИСҚОЛ ترازومثقال тарозуи хурде, ки бо он асосан вазни ҷавохирот, тил(л)о, моддаҳои доруворӣ *ва ғ.* кашада мешавад.

ТАРОЗУСАНЧ ترازوسنج санҷандаи тарозу, тарозубон.

ТАРОЗУХОНА ترازوخانه 1. ҷое дар бозорҳо, ки тарозухоро нигоҳ медоронад. 2. кафаи тарозу, паллаи тарозу.

ТАРОЗУЧОӢ ترازوچاى дар бозорҳо ҷое, ки тарозу меистад.

ТАРОЗУШИКАН ترازوشىكن шиканандаи тарозу, бор ё вазне, ки дар санҷиш тарозуро шиканад.

ТАРОКУМ *a.* تراكم 1. ҷамъ шудан, анбӯҳии ҷизе. 2. тазйик, фишор. 3. *маҷ.* шӯру ошӯб.

ТАРОНА ترانه 1. суруд, нағма. 2. суруде, ки дар поёни ҳар як мақоми шашмақом муносиби он навохта ва хонда мешавад; суруди рақсӣ; фурувард, хотима; **тарона гуфтан (хондан)** суруд хондан.

ТАРОНАГӢ (Ӣ) ترانهگو(ى) сурудхон, гӯяндаи тарона.

ТАРОНАГӢӢ ترانهگوئى таронагӯӣ кардан.

ТАРОНАНАВИС ترانهنويس эҷодкунандаи тарона.

ТАРОНАНАВИСӢ ترانهنويسى тарона навиштан.

ТАРОНАСАРО (Ӣ) ترانهسرا(ى) хофиз, сурудхон, сурудгӯӣ, шоир.

ТАРОНАСАРОӢ ترانهسرائى нағмасозӣ, сурудхонӣ.

ТАРОНАСОЗ ترانهساز *ниг. таронасаро (Ӣ).*

ТАРОНАСОЗӢ ترانهسازى таронанависӣ, тарона навиштан.

ТАРОНАХОН ترانهخوان *ниг. таронасаро (Ӣ).*

ТАРОНАХОНӢ ترانهخوانى *ниг. таронасароӣ.*

ТАРОТАР تراتر дар ҳолати тарӣ, ҳанӯз хушкношуда.

ТАРОШ تراش 1. *асоси замони ҳозира аз феъли тарошидан.* 2. *ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои тарошанда:* **сангтарош, сартарош, чӯбтарош.**

ТАРОШ تراش 1. тарошидан, амали тарошидан. 2. *гуфт.* маърака ва чорабиниҳои умумии тароши бузу гӯсфандон дар муассисаҳои чорводорӣ; **тароши қалам** он чи ки навишанда ифода кардан меҳодад.

ТАРОША تراشه 1. пораҳое, ки аз тарошидани чӯб бо табар ва теша пайдо мешаванд. 2. ҳезуми шикаста ва кафондашуда барои сӯхтан дар оташдон; **тарошаи аз бом афтида** ҳодисаи ногаҳонӣ, ба таври ғайриинтизорӣ.

ТАРОШАКАФОНӢ تراشه كفانى ҳезумшиканӣ.

ТАРОШАНДА تراشنده он ки ба тарошидан машғул аст, сартарош.

ТАРОШАЧИН تراشه چين он ки тароша ҷамъ мекунад, резачин.

ТАРОШИДА تراشیده тарошидашуда, аз тарош баромада, рандашуда; сутурда; **сари тарошида** сари мӯяш бо поку сутурда; **аз хотир тарошида партофтан маҷ.** аз лавҳи хотир тамоман нест кардан (*фикреро*).

ТАРОШИДАН تراشيدن 1. сутурдани мӯй аз бадан ба воситаи теғ (поку); поку суфта кардан. 2. чизеро, ҷоеро бо олатҳои нӯгтез суфта кардан (*мас., чӯбро ба воситаи ранда, заминро бо каланд*). 3. *маҷ.* сифат кардан касеро ё чизеро, ки дар ҳақиқат лоиқи он нест; **сояи чизеро, касеро аз девор тарошидан** чизеро касеро тамоман несту нобуд кардан; чизеро ё касеро бисёр бад дидан.

ТАРОШИДАНИ تراشيدنى лоиқ ва қобили тарошидан, он чи ки бояд тарошида шавад.

ТАРОШКОР تراش کار он ки касби тарошиданро дорад.

ТАРОШКОРӢ تراش کاری касби тарошкор, амали тарошкор.

ТАРРАК ترک *гуфт.* харбузаи норасида ва но-пухта.

ТАРРОР *а.* طار 1. тезабон; он ки гапи ҳарифи худро бурида мепартояд. 2. кисабур, дузд; каллабур.

ТАРРОРӢ طارای дуздӣ, айёри, ҳилагарӣ.

ТАРРОҲ *а.* طراح *кит.* тарҳкаш, лоиҳакаш; нақшакаш.

ТАРРОҲӢ طراحی санъати тарҳкашӣ, хунари тарҳсозӣ, лоиҳасозӣ.

ТАРС ترس хавф, бим; **аз тарси чон** аз хавфи ворид омадани осебе ба тан (*ба зиндагӣ*); **дар тарс афтодан** тарсидан; **тарс хӯрдан** рами-дан, ба бим афтодан.

ТАРСАБЗА ترسيزه сабзаи тар.

ТАРСАКӢ ترسكى зарбае, ки бо кафи даст (панча) ба рӯи кас зананд, шапалоқ, сили, торсаки; **тарсакии обдор** силии саҳт, шапалоқи кашидаю кушода; **як тарсаки за-дан (фуровардан)** силии задан, ба кафи даст ба рӯи касе зарба задан; **тарсаки хӯрдан** шатта хӯрдан.

ТАРСАНДА ترسنده он ки аз чизе бим дорад.

ТАРСГОР ترس گار *кит.* тарснок; **тарсгор** будан дар хавф будан.

ТАРСГОРӢ ترس گاری *ниг.* тарскорӣ.

ТАРСЕЪ *а.* ترصيع 1. нигинкорӣ кардан, бо ҷавохирот зинат додан (*мас., камарбанд, дастаи корд ва ғ.*). 2. *ади.* дар як байт ба таври мувозӣ ва дар баробари ҳам овардани калимаҳои ҳамқофия.

ТАРСИДА ترسيده ба хавф афтода, бимгирифта; **тарсида-тарсида** дар ҳолати хавф, ҳаросон, тарсон-тарсон.

ТАРСИДАН ترسيدن бим доштан, хавф кардан, ба тарс афтодан, дар хавф мондан; **аз сояи худ тарсидан** хеле тарсидан, камчуръат ва буздил будан, тарсончак будан.

ТАРСИМ *а.* ترسيم расм кардан, нақш кардан.

ТАРСИМӢ ترسيمى *марбут ба тарсим.*

ТАРСКОР ترس کار *ниг.* тарсгор.

ТАРСКОРӢ ترس کاری тарсгорӣ, тарс аз Худо, парҳезкорӣ.

ТАРСНОК ترسناк бимнок, хавфангез; он чи дар он хавфу бим ҳаст.

ТАРСО ترسا 1. тарсанда, бимбаранда. 2. пайравӣ дини Исо, насронӣ, масеҳӣ.

ТАРСОЗОДА ترسازاده бачаи насронӣ, тарсо-бача, насронизода.

ТАРСОН ترسان дар ҳолати биму ваҳм, тарсида-истода, тарсомез; **тарсон-тарсон** *ниг.* **тарсида** (**тарсида-тарсида**).

ТАРСОНАНДА ترساننده он ки дигареро ба ваҳм меандозад.

ТАРСОН(И)ДАН ترساندن//ترسانيدن бим додан, тарс ба вучуд овардан, ба тарс андохтан.

ТАРСОНДАНИ ترساندنى **тарсондани** шудан касеро ваҳмонидан хостан.

ТАРСОНДИЛ ترسان دل буздил, тарсончак, тарсу.

ТАРСОНЧАК ترسان چک тарсу, камчуръат, буз-дил.

ТАРСОНЧАКӢ ترسانچكى тарсугӣ, камчуръатӣ, буздили.

ТАРС-ТАРС ترس ترس *тақлиди овози* садои за-дани чӯб.

ТАРСУ ترسو тарсончак, камчуръат, буздил.

ТАРСХОНА ترس خانه чой ва маҳалле, ки эҳсоси тарсу бим ба вучуд меорад.

ТАРСХӢРДА ترس خورده рамида, ба ваҳм аф-тода.

ТАРТИБ *а.* ترتيب 1. ниҳодани ҳар чиз дар чой-чойи худ; назм, низом, сомон; интизом. 2. тарз, усул, тариқ; **бо тартиб** бо интизом; **ба ҳамин тартиб** ба ин тарз, ба ин тариқ; **бо тартиби синну сол** мувофиқи синну сол, ба синну сол нигоҳ карда; **тартиби рӯз** муқаррар кардани тарзи (рафти) корҳое, ки бояд дар як рӯз иҷро шавад; **ба тартиб ан-дохтан** ба интизом даровардан, муназзам кардан; ба роҳ мондан; ғуну чин кардан

ҳоли.

ТАРЧУМАШУДА ترجمه شده маводе, ки аз як забон ба забони дигар гардонда шудааст.

ТАРЧУМОН *а.* ترجمان 1. аз забон ба забоне гардонанда; мутарчим. 2. гӯянда, баёнгар, ифодакунанда.

ТАРЧУМОНӢ ترجمانى гардондан аз забоне ба забони дигар; кору касби тарчумон; **тарчумонӣ кардан** бо тарчума машғул будан, аз забоне ба забони дигар гардонидан.

ТАСАВВУР *а.* تصور шакл ва ё сурати чизро дар фикру хаёли худ муайян намудан, ангоштани чизе, пиндор; **тасаввур кардан (намудан)** пиндоштан, ба хаёл овардан.

ТАСАВВУРӢ تصورى тасвируда, инъикосшуда.

ТАСАВВУРНАШАВАНДА تصورنشونده он чи ки дар хаёли кас намеғунчад.

ТАСАВВУРНОПАЗИР تصورناپذير тасаввурнашаванда, аз тасаввур берун, он чи ба гумону хаёл намеояд.

ТАСАВВУРОТ *а.* تصورات *ҷ.* тасаввур.

ТАСАВВУРШАВАНДА تصورشونده қобили тасаввур.

ТАСАВВУФ *а.* تصوف 1. пӯшидани либоси пашмин. 2. *фалс.* чараёне, ки пайравони он барои пок шудан аз хоҳишҳои нафсонӣ кӯшида, ашъи олам ва табиатро мазҳари (маҳалли зуҳури) ҳақ(қ) (Худо) медонистанд, либоси пашмина пӯшида, ба зуҳду тақво машғул мешуданд, сӯфигарӣ: **аҳли тасаввуф**.

ТАСАВВУФӢ تصوفى мансуб ба тасаввуф.

ТАСАДДӢ *а.* تصدى *кит.* ба зимма гирифтани иҷрои коре, мутасаддӣ шудан ба касе (чизе).

ТАСАДДУҚ *а.* تصدق садақа додан барои дафъи бало ба мӯҳтоҷон, садақа, хайрот; балоғардон; **тасаддуқ кардан таър.** барои садақаи сари амир куштани касе, ки ба ӯ муқобилате карда ё боиси норизогии вай шуда бошад; **очаат тасаддуқ!** (дар мавриди навозиши фарзанд мегӯянд); **очаат балоғардони ту шавад!**, модарат ба ту қурбон! **тасаддуқатон шавам!** қурбон шавам!, балоғардонатон шавам! (*вақти хитоб ба бузургон гуфта мешуд*).

ТАСАЛЛИБАХШ//ТАСАЛЛОБАХШ

تسلّى بخش//تسلّا بخش дилдоридаханда, оромкунанда, оромибахш.

ТАСАЛЛИДИХАНДА تسلّى دهنده *ниг.* тасаллибахш.

ТАСАЛЛИДИХӢ تسلّى دهى таскин кардан, ором намудан, дилбардорӣ, хотирнавозӣ.

ТАСАЛЛИЁБ تسلّى ياب **тасаллиёб шудан** ором шудан, таскин ёфтан.

ТАСАЛЛИЁБӢ تسلّى يابى ором шудан, таскин ёфтан.

ТАСАЛЛИОВАР تسلّى آور тасаллибахшанда.

ТАСАЛЛИОМЕЗ تسلّى آميز дилбардорона, оромибахш.

ТАСАЛЛӢ *а.* تسلّى *ниг.* тасалло.

ТАСАЛЛО//ТАСАЛЛӢ *а.* تسلّا//تسلّى оромӣ ёфтан аз андӯх; хушнуд кардани хотири касе; дилдорӣ, дилчӯӣ; **тасаллои дил (хотир)** таскини хотир, боиси оромии дил; **тасаллӣ додан** дилдорӣ додан, ором намудан, аз андӯх раҳой додан (*мас., вақти қазо*). дилхушӣ, шодкомӣ, хушнудӣ, дилосой; **тасалло ёфтан** ором шудан.

ТАСАЛЛУТ *а.* تسلط бартарӣ, даст ёфтан, ғалаба кардан, чира шудан (*ба касе ё ба мамлакате*); зердаст кардан (*мамлакатеро*).

ТАСАЛСУЛ *а.* تسلسل ҳалқа–ҳалқа, печ–печон; пайҳам, пайвастагӣ; бефосилагӣ.

ТАСАННУН *а.* تسنن *д.* пайравӣ ва суннат, суннигарӣ.

ТАСАННӢ *а.* تصنع сохтагӣ, маснӯъӣ, сунъӣ будан.

ТАСАРРУФ *а.* تصرف соҳибӣ кардан, даровардан ба ихтиёри худ (*мамлакате ё мулки касеро*); аз (**таҳти**) **тасарруфи касе баромадан** соҳибхтиёри худ шудан; **ба тасарруфи касе даромадан** ба таҳти итоати касе даромадан; **тасарруф кардан (намудан)** ба даст даровардан, таҳти ҳокимияти худ овардан.

ТАСАРРУФӢ تصرفى соҳибият, ихтиёрӣ кардан.

ТАСАР-ТУСУР تسرّسр тақлиди овози садои задани химчаю чӯб.

ТАСБЕҲ *а.* تسبيح *д.* донаҳои ба ришта кашидашуда, ки диндорон вақти зикру аврод як-як мегардонанд; **тасбеҳи саддона** тасбеҳе, ки

сад дона дорад; **тасбеҳ гардонидан** *д.* тасбеҳ дар даст зикру аврод хондан.

ТАСБЕҲГАРДОНӢ *тасбиҳ گردانی* донаҳои тасбеҳро бо зикри Худо дона-дона гардондан.

ТАСБИТ *а.* *تثبیت* собит кардан, барқарор намудан, побарҷо кардан.

ТАСБИТГАР *а.* *تثبیت گر* собиткунанда, барқароркунандаи суботу ороиш.

ТАСВИБ *а.* *تصویب* *кит.* тасдиқ, маъқул (рост ва дуруст) шуморидани чизе.

ТАСВИД *а.* *تسويد* *кит.* мусаввада, пешнавис; таълиф кардани асаре, нухабардорӣ.

ТАСВИР *а.* *تصوير* 1. кашидани сурати чизе. 2. бо қалам навиштани шакл ва манзараи чизе. 3. сурат, расм. 4. баён кардани ягон фикр ё ҳодиса бо забон; **тасвир ёфта** баён карда шудан; **тасвир кардан (намудан)** баён кардан.

ТАСВИРЁФТА *а.* *تصوير يافته* *ниг.* тасвиршуда.

ТАСВИРӢ *а.* *تصويری* мансуб ба **тасвир** 3; **санъати тасвири** рассомӣ; **филми тасвири** филме, ки барои кӯдакон таҳия мегардад.

ТАСВИРНАШАВАНДА *а.* *تصويرنشونده* ғайри қобили тасвир, он чи қобили тасвир нест.

ТАСВИРНОК *а.* *تصويرناک* расмдор, суратдор, мусаввар.

ТАСВИРНОПАЗИР *а.* *تصويرناپذير* баённашаванда, берун аз шарҳу тафсир, он чи аз имкони тасвиру баён берун аст.

ТАСВИРОТ *а.* *تصويرات* *ч.* тасвир.

ТАСВИРШАВАНДА *а.* *تصويرشونده* қобили тасвир.

ТАСВИРШУДА *а.* *تصويرشده* *сифати феълӣ* замонӣ *гузашта* аз **тасвир шудан**; баён кардашуда.

ТАСВИЯ//ТАСВИЯТ *а.* *تسوية//تسويت* ба як савия овардан, баробар кардан, тартиб додан, мурааттаб кардан.

ТАСДЕӢ *а.* *تصدیع* *кит.* ташвишдиҳӣ; касеро дарди сар додан, ба ташвиш андохтан.

ТАСДИҚ *а.* *تصدیق* рост доништан ё таъкид кардани чизе, иқро кардан ба дурустии чизе; *муқоб.* **такзиб**; **тасдиқ кардан (намудан)** дуруст доништан; **тасдиқ ёфта** (шудан) дуруст

дониста шудан, ҳақ шумурда шудан, қабул шудан; **ҷавоби тасдиқ** додан розигӣ баён кардан.

ТАСДИҚКУНАНДА *а.* *تصدیق کننده* иқро кардан, рост ҳисоб кардан.

ТАСДИҚНОМА *а.* *تصدیق نامه* ҳуҷҷат дар бораи дуруст донистани коре.

ТАСКИН *а.* *تسكين* ором кардан, сокин намудан, паст кардан (*мас.*, *газабро*); тасаллодиҳӣ; дилбардорӣ; **таскини фитна** паст кардан ва хобондани фитна; **таскин додан** ором кардан, тасалло додан, хобондан, пасанда кардан (*мас.*, *чанҷолро*); **таскин ёфта** ором шудан, паст шудан (*мас.*, *чанҷол*); тасалло ёфта.

ТАСКИНБАХШ *а.* *تسكين بخش* оромкунанда, таскиндиҳанда, тасаллобахш.

ТАСКИНДИҲАНДА *а.* *تسكين دهنده* *ниг.* таскинбахш.

ТАСКИННАЁБАНДА *а.* *تسكين نيابنده* ғайри қобили таскин ва тасалло, таскиннопазир.

ТАСКИННОПАЗИР *а.* *تسكين ناپذير* таскиннаёбанда.

ТАСКИНОМЕЗ *а.* *تسكين آميز* ба таври тасаллӣ, омехта бо тасаллову таскин.

ТАСЛИМ *а.* *تسليم* супурдан; гардан ниҳодан; тандиҳӣ бо фармони касе ё пешомаде; **сари таслим фикандан** итоат ва фармонбардорӣ изҳор кардан; **таслим кардан** супурдан, тамоми ихтиёри чизро ба касе воғузор намудан; **таслим гаштан (шудан)** тан додан, ихтиёри худро супурдан, сари итоат фуруд овардан.; *♦* **ба таслим оромидан** итоат кардан.

ТАСЛИМКОРОНА *а.* *تسليم کارانه* бо таслимкорӣ ба таври таслим шудан.

ТАСЛИЯТ *а.* *تسليت* *кит.* дилдорӣ додан; дилдорӣ; дилбардорӣ (*вақти мусибат, таъзия*).

ТАСЛИЯТБАХШ *а.* *تسليت بخش* дилдоридах, дилбардор, тасаллобахшанда.

ТАСМА *а.* *تسمه* 1. чарм ё матои камбари дароз барои бастанӣ чизе. 2. камарбанд. 3. навор; **тасмаи кино**; **тасма-тасма** рах-рах, монанди тасмаҳо.

ТАСМААРРА *а.* *تسمه ارّه* *тех.* аррае, ки ба воситаи

тасмаи оҳанин кор мекунад.

ТАСМАВОР تسمه‌وار чун тасма, мисли тасма.

ТАСМАГӢ تسمگى марбут ба тасма; чармӣ, тасмай.

ТАСМАДОР تسمه‌دار чармдор, дорои тасма.

ТАСМАҚАМЧИН تسمه‌قمچين камчини чармӣ.

ТАСМАЧАРХ تسمه‌چرخ занҷири сербаре, ки чархи трактор ё танк бо он пӯшонда мешавад.

ТАСМАШАКЛ تسمه‌شکل монанди тасма, шакли тасма дошта.

ТАСМИМ *a.* تصميم дар коре қарори қатъӣ кардан; **тасмим гирифта** қарор додан барои анҷоми коре, азми қатъӣ кардан; **тасмим ёфта** қарор гирифта.

ТАСНИФ *a.* تصنيف 1. ба навъҳо чудо кардани чизҳо. 2. таълиф кардани китоб (рисола). 3. эҷоди тарона, суруд.

ТАСНИФГАР تصنيفگر он ки ба гурӯҳбандӣ, табақабандӣ ва ё таҳияву таснифот машғул аст.

ТАСНИФОТ *a.* تصنيفات *ч.* тасниф.

ТАСОВӢ *a.* تساوى баробар будан, баробарӣ.

ТАСОДУМ *a.* تصادم задани ду чиз ба ҳамдигар, ба ҳам задан, дучор шудан.

ТАСОДУФ *a.* تصادف 1. ба ҳам дучор шудан, бо ҳам бархӯрдан, иттифоқи ба чизе ё касе рост омадан. 2. воқеаи ғайриинтизорӣ рӯйдода, ногаҳонӣ. 3. пешомад; **ба ҳар тасодуф ҳозир бошед**; **тасодуф кардан** дучор омадан бо касе, банохост дида мондан.

ТАСОДУФАН *a.* تصادفاً иттифоқо; ногаҳон.

ТАСОДУФӢ تصادفى он чи баногоҳ (ба таври ғайриинтизорӣ) рӯй додаст, вобаста ба тасодуф.

ТАСОДУФОТ *a.* تصادفات *ч.* тасодуф.

ТАСРЕҲ *a.* تصريح баён кардан, кушодаву равшан кардан, ошкор кардан, сареҳ ифода кардан, равшан ифода кардан.

ТАСРИФ *a.* تصريف 1. гардонидан, тағйир додан. 2. *грам.* аз рӯи шахс ва шумора тағйир ёфтани феъл.

ТАСРИФНАШАВАНДА تصريف‌نشونده феъле, ки тағйир намеёбад, ғайри қобили тасриф.

ТАСРИФШАВАНДА تصريف‌شونده тағйирёбии шакли феъл, қобили тасриф.

ТАСФ 1. *ниг.* тафс.

ТАСФИДАН تسفيدن гармӣ, гарм шудан.

ТАСФИЯ *a.* تصفيه *кит.* соф (тоза, покиза) кардани чизе; **тасфияи ботин** пок кардани дарун, покизагии ботинӣ ё маънавӣ (истиллоҳи тасаввуф).

ТАСХИР *a.* تسخير истилло, забт, даровардан ба итоати худ (*мас.*, *мамлакатеро*); **тасхир кардан** забт кардан, ба даст даровардан, тасаруф кардан; **дуои тасхир** *д.* дуои ром кардан ва ба итоати худ даровардани ачинаҳо.

ТАСХИРКУНАНДА تسخيرکننده *маҷ.* мафтункунанда; забткунанда; **маҳорати баланди тасхиркунанда.**

ТАСХИРНОПАЗИР تسخيرناپذير қобили тасхир набуда, таслимнопазир; мағлубнопазир.

ТАСХИРШУДА تسخيرشده таслимшуда; мафтуншуда.

ТАСҲЕҲ *a.* تصحيح ислоҳ ё дуруст кардани хатоҳои чизи навишташуда.

ТАСҲЕҲГАР تصحيحگر мусаҳҳеҳ, ислоҳгар.

ТАСҲЕҲОТ *a.* تصحيحات *ч.* тасҳеҳ.

ТАСҲИЛ *a.* تسهيل *кит.* осонгардонӣ, осонӣ, сабуқӣ.

ТАСҲИФ *a.* تصحيف хато дар навиштан, хато хондан ва навиштани чизе, хато хондани калима ба тавре, ки маънӣ тағйир ёбад.

ТАТАББӢ *a.* تتبع *кит.* 1. аз паи чизе рафтан, чустуҷӯ, таҳқиқ. 2. *маҷ.*, *ади.* ба вазн ва қофияи шеъре тақлид карда гуфтани шеър; тобей, пайравӣ.

ТАТАВВУР *a.* تطور *кит.* 1. тадриҷан гузаштан аз ҳоле ба ҳоле. 2. гуногунӣ.

ТАТБИҚ *a.* تطبيق 1. бо ҳам мутобиқ (қиёс) кардан ду чиз. 2. чорӣ кардан ё ба амал овардани ихтироё ё фикри наве.

ТАТВИЛ *a.* تطويل *кит.* дароз кардан, дуру дароз шудан.

ТАТОВУЛ *a.* تطاول *кит.* дароз кардан; таҷовуз,

таарруз; **дасти татовул** ба касе ё ба чизе **дароз кардан** чабр (таарруз) намудан ба ҳаққи касе, дастдарозӣ кардан.

ТАТҲИР *а.* تطهير *кит.* пок (тоза, покиза) кардан, ба поки баровардан.

ТАФ(Ф) تف гармӣ, ҳарорат, бухор; **таф додан** сурх кардан, зирбондан.

ТАФАЗЗУЛ *а.* تفضل *кит.* лутфу марҳамат, меҳрубонӣ; **тафаззул намудан** меҳрубонӣ карда, чизеро ба касе лутфан додан (бахшидан).

ТАФАККУР *а.* تفكر андеша, фикр; ба ҳаёл (андеша) ғарқ шудан.

ТАФАҚҚУД *а.* تفقد 1. меҳрубонӣ, пазирой, меҳрубонӣ кардан. 2. чустучӯ, кофтуков; пурсупос, аҳволпурсӣ.

ТАФАРРУҚ *а.* تفرق аз ҳам чудо шудан, пароканда гардидан, парешон шудан; парокандагӣ, парешонӣ.

ТАФАРРУЧ *а.* تفرج *кит.* 1. сайру гашт, саёҳат, тамошо. 2. хушҳолӣ, дилхушӣ ва лаззат аз дидани чизе.

ТАФАРРУЧГОҲ *а.* تفرج گاه ҷои сайругашт.

ТАФАҲҲУМ *а.* تفهم *кит.* фаҳмидан, дарк кардан, дарёфтан, пай бурдан.

ТАФАҲҲУС *а.* تفحص тафтиш кардан, чустучӯ кардан, кофтуков кардан; тафтиш, чустучӯ, кофтуков, чустор.

ТАФБОД تف باد гармсел.

ТАФОВУТ *а.* تفاوت фарқ; дурии байни ду чиз; **бубин тафовути раҳ аз кучост то ба кучо** (зарб.).

ТАФОВУТНОК تفاوت ناک фарқкунанда, фарқшаванда.

ТАФОЛА تفاله бахши боқимондаи моддае монанди мевае, ки обшира ё равғани он гирифта шудааст.

ТАФОУЛ *а.* تفاؤل фол гирифтани, фол дидан.

ТАФОХУР *а.* تفاخر нозидан ба худ, фахр; **тафо-хур кардан** (намудан) фахр кардан, болидан ба чизе.

ТАФОҲУМ *а.* تفاهم мақсади якдигарро фаҳмидан, ҳамдигарро фаҳмидан; ◇ **хусни**

тафоҳум мувофиқату созиши пурраи ду тараф, ҳамфикрии ду кас.

ТАФРЕҲ *а.* تفریح *кит.* вақтхушӣ, хушӣ.

ТАФРЕҲОТ *а.* تفریحات ҷ. тафреҳ.

ТАФРИҚА *а.* تفرقه 1. чудо кардан; ҷудой андохтан; ҷудой, парокандагӣ. 2. *мач.* парешонӣ.

ТАФРИҚААНДОЗ تفرقه انداز ҷудоиандоз, парокандасоз.

ТАФРИҚААНДОЗӢ تفرقه اندازی ҷудоандозӣ.

ТАФРИТ *а.* تفریط кӯтоҳӣ кардан, бепарвоӣ кардан дар коре.

ТАФС نفس 1. гармӣ, ҳарорат. 2. гармогармӣ, шиддат, авҷ; **тафси бадан** ҳарорати бадан; **тафс доштан** таб доштан; **тафсидани бозори чизе** дар ривочу равнақ будани чизе, гарму часпон шудани харидорон ба матое.

ТАФСИДА تفسیده гармшуда (*аз гармии офтоб ё аз отаи*); **санги тафсида**, **дойраи тафсида** доираи бо гармӣ тарангшуда.

ТАФСИДАН تفسیدن 1. гарм шудан. 2. дар авҷ будан, авҷ гирифтани; **тафсидани сӯхбат**. 3. оташин шудан, дар (ба) ғазаб омадан.

ТАФСИЛ *а.* تفصیل баёни муфассал, бо тамоми ҷузъиёташ гуфтани чизе, шарҳдиҳӣ; шарҳ; **тафсили воқеа** баёни воқеа бо тамоми ҷузъиёташ; **ботафсил** муфассалан; ҳамаҷониба баён кардан ё шарҳ додан.

ТАФСИЛАН *а.* تفصيلاً бо пуррагӣ, бо шарҳу эзоҳ.

ТАФСИЛӢ تفصیلی *марбут ба тафсил*, пуррагӣ.

ТАФСИЛНОК تفصیل ناک ботафсил, муфассалтар, бо шарҳу баён.

ТАФСИЛОТ *а.* تفصیلات ҷ. тафсил; ҳамаҷониба баён кардани воқеае, баёни муфассал.

ТАФСИР *а.* تفسیر 1. шарҳдиҳӣ, маънидод; шарҳ, баён. 2. тарҷима ва маънидоди Қуръон.

ТАФСИРА *а.* تفسیره шарҳи воқеаву рӯйдодҳо дар радиову телевизион ва фарҳангу матбуот.

ТАФСИРӢ تفسیری *фарҳанги тафсири* фарҳанге, ки дар он калимаҳо шарҳу эзоҳ дода шуда-

анд; луғат бо шарҳ.

ТАФСIRКУНАНДА تفسيرکننده шарҳу эзоҳди-
ҳанда.

ТАФСIIШ تفشш гармӣ, ҳарорати баланд; **таф-
сиши офтоби нимрӯзӣ**.

ТАФСОН تفسان 1. тафсида, гарм, ниҳоят гарм;
гармшуда (*аз гармии офтоб ё отаи*). 2. авҷ
гирифта, гарму чӯшон; **тафсон будани
сӯҳбат** гарму чӯшон (дар авҷ) будани сӯҳбат.

ТАФСОНДАН تفساندن 1. аз ҳад зиёд гарм кар-
дан. 2. ба авҷ расондан; **базмро тафсондан**
базмро гарм кардан, ба авҷ овардан; **таги
гӯши касеро тафсондан** маҷ. ба таги гӯш саҳт
задан.

ТАФСОНДАШУДА تفساندهشده гарм шуда, аз
ҳад зиёд гармшуда.

ТАФСОНИДАН تفسانيدن *ниг.* **тафсондан**.

тафт تفت *асоси замони гузаштиаи феъл аз таф-
тан*.

ТАФТ تفت 1. гармӣ, ҳарорат. 2. *маҷ.* шитобон,
бо шитоб.

ТАФТА تفته саҳт гармшуда, сӯзон, бирён, гу-
дохташуда.

ТАФТАДИЛ تفتهدل 1. он ки дилаш гарм бошад;
дилгарм. 2. ғамнок, дилсӯхта, дилафгор,
дилфигор, тангдил, он ки дили пур-оташу
сӯзон дорад. 3. *маҷ.* ошиқ, дилбаста.

ТАФТАН تفتن 1. гарм шудан; тарсон шудан. 2.
шитобидан, ба суръат роҳ рафтан.

ТАФТАЧИГАР تفتهجگر *кит.* 1. он ки гирифто-
ри бемориҳои диқ ва таб аст. 2. *маҷ.* ошиқ,
ошиқи дилсӯхта ва маҷхур.

ТАФТБОД تفتباد *ниг.* **тафбод**.

ТАФТИШ ا. تفتيش 1. кофта дидани чизе; коф-
туков; санҷиш. 2. таҳқиқ, истинтоқ,
бозпурсӣ.

ТАФТИШӢ تفتيشى боби тафтиш, қобили таф-
тиш.

ТАФТИШКУНАНДА تفتيشکننده он ки тафтиш
мекунад.

ТАФТИШОТ ا. تفتيشات *ҷ.* **тафтиш**.

ТАФТИШОТӢ تفتيشاتي *марбут ба тафтиш,*
шӯъбаҳои масъули тафтиш.

ТАФТОН تفتان *нони тафтон* нони тунуке, ки
дар оташи тафсон бирён карда мепазанд.

ТАФӢР تفور чойи гилнок, чойи серлой; ботлок.

ТАФӢИМ ا. تفهيم фаҳмондан, фаҳмонда додан;
омӯхтан.

ТАФШИЛА تفشيله як навъ хӯрокест, ки аз
гӯшту пиёз, чормағзу тухму асал тайёр ме-
кунанд.

ТАХАӢЮЛ ا. تخيل *кит.* хаёл, тасаввур; орзу.

ТАХАӢЮЛОТ ا. تخيلات *ҷ.* **тахайюл**.

ТАХАЛЛУС ا. تخلص номи маҳсус, ки шоир ё
нависанда барои худ баргузидааст; лақаб;
тахаллус кардан дар шеър номи маҳсуси
шеърӣ худро зикр намудан.

ТАХАЛЛУФ ا. تخلف *кит.* вайрон кардани
ваъда, хилофи ваъда, гаштан аз ваъдаи
(қавли) худ; **тахаллуф кардан** бар хилофи
ваъда амал кардан.

ТАХАЛЛУФНОПАЗИР تخلفناپذير ғайри қоби-
ли хилофи ваъда.

ТАХАЛЛУФПАЗИР تخلفپذير қобили хилофи
ваъда.

ТАХАЛХУЛ ا. تخلخل чудо шудани чузъҳои чи-
зе аз якдигар, аз ҳам пошида шудан.

ТАХАССУС ا. تخصص дар коре малакаву ис-
теъдод пайдо кардан, ихтисос пайдо кардан
дар соҳае, ихтисос.

ТАХАССУСӢ تخصصى *марбут ба таҳассус;*
касбӣ, ихтисосӣ.

ТАХАССУСТАЛАБ تخصصطلب коре, ки таҳас-
сус (маҳорати маҳсус) металабад.

ТАХИР تخير явшон, дармана (*як хел растани*
худрӯи давоӣ).

ТАХЛИС ا. تخلص *кит.* халос кардан, раҳо-
нидан; раҳой, халосӣ.

ТАХЛИТ ا. تخليط 1. омехтан, омезиш кардан. 2.
ба каломӣ худ суҳанони бофта ва дурӯғ
омехта гуфтан.

ТАХЛИЯ ا. تخليه ҳолӣ кардан; *маҷ.* пок кардан.

ТАХМИН ا. تخمين 1. он чи ба гумон гуфта шу-
да бошад. 2. андоза кардани чизе ба ҳадде
бидуни тафтишу таҳқиқ ва паймоиши маҳ-
сус; **аз рӯи таҳмини...** ба гумон, аз рӯи ҳадде;

тахмин кардан (намудан) қиёс кардан, ба гумон чизеро муайян кардан.

ТАХМИНАН *а.* **تخمیناً** тақрибан; аз рӯи гумон ва ҳисоби тахминӣ: **ҷавони тахминан бист-сола.**

ТАХМИНӢ **تخمینی** тақрибӣ.

ТАХМОН **تخمان** тоқҳои калону сербари девори пешгоҳи хона, ки дар он ҷо сандуқ ва дар болои он кӯрпаҳо гузошта мешаванд.

ТАХОРИӢ **تخاری** *мансуб ба Таҳор*; таҳористонӣ: **забони таҳорӣ.**

ТАХРИБ *а.* **تخریب** *кит.* хароб (вайрон) кардани чизе, ҷое.

ТАХРИБКОР **تخریب کار** таҳрибкунанда, харобкор, вайронкор.

ТАХРИБКОРӢ **تخریب کاری** вайронкорӣ, харобкорӣ.

ТАХСИС *а.* **تخصیص** махсус, хос; **тахсис кардан** махсус гардонидан, хос кардан; **ба тахсис** хусусан, алалхусус; **тахсиси маблағ** ҷудо кардани маблағ.

ТАХТ I **تخت** 1. курсӣ ё нишемангоҳи чорпоя аз оҳан ва ҷӯб. 2. нишемангоҳи махсусе, ки подшоҳ дар маросимҳо бар он менишаст; **тахти равон** тахти махсусе, ки пирон ва беморонро хобонда, чор кас бардошта мебуданд; **аз тахт фурувардан** аз подшоҳӣ бекор кардан; **ба тахт нишастан** ба подшоҳӣ сар кардан.

ТАХТ II **تخت** ҷои ҳамвор ва мусаттаҳ.

ТАХТ III **تخت** *гуфт.* омода, тайёр, муҳайё; **ҳамаи чизҳои даркорӣ тахт шуд**; **тахт кардан** тайёр кардан, омода намудан; **тахт истодан** *мас.*, рост истодан.

ТАХТА **تخته** 1. ҷӯби рост буридашудаи ҳамвор. 2. ҳар чизи мусаттаҳ ва ҳамвор (*мас.*, *санг*, *оҳан*). 3. сафҳа, варақ (коғаз). 4. қитъа (*замини кишт*). 5. фарши ҷӯбини хона. 6. лавҳаи девории хатнависӣ дар дарсхона: тахтаи синф; **тахтаи ифтихор** лавҳаи ҷӯбине, ки ба девори муассисаҳо зада, дар он номи коргарони пешқадамо менависанд; **тахтаи фармон** тахтае, ки дар муассиса ва идораҳо фармонҳои гуногун барои шиносоии умум дар он овехта мешавад; **ба тахта гирифтан** мавриди маломату сарзаниш қарор додан,

танбех кардан; **ба рӯи тахта гирифтан** (**мурдaro барои шустан**) ба рӯи тахтаи мурдашӯй гузоштан (*мурдарo*); **♦ тахтаю тираки худро ғундоштан** аз коре даст кашидан, кореро бас кардан; **тахта шудан** (**шуда мондан**) шах шуда мондан, мабхуту мутаҳайир мондан.

ТАХТАБАНД **تخته بند** 1. бо тахта басташуда, бо тахта ихота кардашуда; **тахтабанд кардан** **дар миёни чор дарё** дар вазъияти ноилоҷонае монондан. 2. *мач.* бандӣ, зиндонӣ.

ТАХТАБАНДӢ **تخته بندی** 1. бо тахта басташуда. 2. сар то сар баста будани дӯконҳои як шаҳр.

ТАХТАБАСТ **تخته بست** *ниг.* **тахтабандӣ.**

ТАХТАБЕТОН **تخته بيتان** қитъаҳои аз сангу бетон рехташуда барои сохтмон.

ТАХТАБОЗӢ **تخته بازی** шохмотбозӣ.

ТАХТАБУР **تخته بر** бурандаи тахта, устои бо буридани тахта сару кор дошта.

ТАХТАБУРӢ **تخته بر** бурида тайёр кардани тахта аз ҷӯб.

ТАХТАВАРҒ **تخته ورغ** банди об аз ҷӯб ё аз санг.

ТАХТАГИН **تخته گین** *ниг.* **тахтагӣ.**

ТАХТАГӢ **تختگی** аз тахта сохташуда, ҷӯбин.

ТАХТАДЕВОР **تخته دیوار** девори аз тахта сохташуда, девори тахтагӣ.

ТАХТАКАНА **تخته کنه** ҳашарае аз чинси кана, ки бо хуни инсон, ҳайвонот ва шираи растаниҳо зиндагӣ дорад.

ТАХТАКАТ **تخته کت** кати ҷӯбин.

ТАХТАКУНҶОРА **تخته کنجاره** кунҷорае, ки корхонаҳои равшан мебарорад.

ТАХТАКУЛОҲ **تخته کلاه** *кҳн.* кулоҳи ҷӯбин, ки ба сари гунаҳкорон пӯшонда, ба ҳар савор карда барои расво кардан дар кӯчаҳо мебардонданд.

ТАХТАКӢБ **تخته کوب** ҷое, ки бо тахта кӯбида шудааст ё фарши хона, ки бо тахта пӯшонида шудааст.

ТАХТАНАРД **تخته نرد** *ниг.* **нард.**

ТАХТАПОРА **تخته پاره** пораҳои майдаи тахта.

ТАХТАПУЛ **تخته پل** 1. пуле, ки аз ҷӯбу тахта

сохта шудааст. 2. номи даромадгоҳи арки Бухоро.

ТАХТАПУШТ *تخته پشت* қисми болои ақиби бадан, пушт.

ТАХТАПҶҶҶ *تخته پوست* *кит.* пӯсти ҳайвон, ки дарвешон ва қаландарон ҳамчун зерандоз истифода мебарданд, пӯстахта, пӯстак.

ТАХТАПҶҶШ *تخته پوش* он чи ба тахта пӯшонида шудааст; *♦ тахтапӯш шудан* дафн шудан (*дар тобут*).

ТАХТАРАВОҚ *تخته رواق* тоқ ва равоқи аз ҷӯбу тахта сохташуда.

ТАХТАСАНГ *تخته سنگ* санги калони паҳни ҳамвор.

ТАХТАСУФА *تخته سفه* суфаи аз ҷӯбу тахта сохташуда.

ТАХТА-ТАХТА *تخته تخته* варақ-варақ; қабат-қабат.

ТАХТАФАРШ *تخته فرش* фарши бо тахта пӯшондашуда, фарши тахтагӣ.

ТАХТАЧА *تخته چاه* тахтапора; **тахтачаи таълимӣ** тахтачае, ки дар мактабҳои кӯҳна ба рӯи он ҳарфхоро навишта ба бача меомӯхтанд.

ТАХТАЧАБАНДӢ *تخته چاه بندی* бастанӣ даст ё пой шикаста бо тахтачаҳо.

ТАХТАЧАХОНӢ *تخته چاه خانی* омӯхтани алифбо (*ҳарфҳои ба тахтача навишташуда*) дар мактаби кӯҳна.

ТАХТАЧОӢ *تخته چاه* резаҳои ба шакли тахтача фишурдаи ҷой.

ТАХТАЧӢҶ *تخته چوب* асо, таёқ, ҷӯбдаст.

ТАХТБОМ *تخته بام* *лаҳҷ.*, *ниг.* **тахмон**.

ТАХТГИР *تخته گیر* *кит.*, *киноя* аз подшоҳи қудратманди тавоно, ки тахтхоро гираду подшоҳӣ кунад.

ТАХТГИРӢ *تخته گیری* *кит.* тахт гирифтани, ба подшоҳӣ расидан.

ТАХТГОН *تخته گان* *кит.* 1. маҳал ва ҷойи ҷулуси подшоҳ, тахтагона. 2. *мач.* пойтахт, ҷой шаҳнишин.

ТАХТГОҲ *تخته گاه* *ниг.* **тахтгон**.

ТАХТӢ *تخته* ҳамворӣ; ҷои мусаттаҳ.

ТАХТМОН *تخته مان* *ниг.* **тахмон**.

ТАХТНИШИН *تخته نشین* подшоҳ, амир.

ТАХТНИШИНИ *تخته نشینی* маросими ба тахт нишастан.

ТАХФИФ *ا. تخفيف* сабук кардан; кам кардан.

ТАҲ I *ته* *ниг.* **таг**, **тахт**; **аз тахти дил** аз сидқи дил; **то тах** то охир, то қатраи охирин; **дил тах** кашидан дил аз хонааш баромадан; тарсидан; **тах гӯтидан** ба таги об рафтан.

ТАҲ II *ته* **тах ба тах** қабат ба қабат; **тах кардан** пӯшок, кӯрпа ва либосро ҳамвор қат карда мондан; **тах карда мондан** а) қат карда (печонда) ба як сӯ гирифта мондан; б) кореро қатъ кардан; **тах шудан** қабат ба қабат болои ҳам хобидани чизе; **мижа тах кардан** андаке хобидан.

ТАҲАВВУЛ *ا. تحول* *кит.* гузаштан аз ҳоле ба ҳоле, тағйирёбӣ, дигаргунӣ.

ТАҲАВВУЛӢ *تحولی* дар ҳолати инкишофёбӣ.

ТАҲАВВУЛОТ *ا. تحولات* *ҷ.* **тахаввул**.

ТАҲАВВУР *ا. تهور* *кит.* шуҷоат, далерӣ, далерии аз ҳад зиёд.

ТАҲАЙӢЮР *ا. تحیر* ҳайронӣ, тааҷҷуби саҳт, ҳайрат, ошуфтагӣ.

ТАҲАЙӢЮРАНГЕЗ *تحیر انگیز* ҳайратангез, тааҷҷубангез.

ТАҲАЙӢЮРОМЕЗ *تحیر آمیز* ҳайратомез.

ТАҲАККУМ *ا. تحكم* *кит.* ҳукмравой бо қувва, ба кор бурдани зӯрӣ; тааддӣ; **тахаккум доштан** ҳукмраво будан; фармонравой (зӯроварӣ) кардан.

ТАҲАҚҚУҚ *ا. تحقق* ба исбот расидан, ҳақиқат шудан, дуруст баромадан (*мас.*, *хабар амалӣ шудан*).

ТАҲАММУЛ *ا. تحمل* *кит.* тоб овардан ба саҳтию душворӣ; тоқату бардошти фавқулода; **тахаммул доштан** сабр кардан, шикебо будан; **тахаммул кардан (намудан)** тоқат кардан, тоб овардан.

ТАҲАММУЛНОПАЗИР *تحمل ناپذیر* он чи тоқат кардан ба он номумкин ё саҳт душвор аст.

ТАҲАМТАН *تهمتن* 1. пурзӯр, тануманд. 2. лақаби Рустам – қаҳрамони «Шоҳнома».

ТАҲАРРУК *а.* **تحرك** чунбиш, ҳаракат; кору кӯшиш.

ТАҲАССУР *а.* **تحسر** *кит.* таассуф кардан; дарег гуфтан; ранчу андӯх бурдан аз ҳасрату дарег, ғаму ғусса.

ТАҲБАҒАЛӢ *теғли* **таҳбағалии дарахт** шохча ва навдаҳои зиёдатӣ.

ТАҲВИЛ I *а.* **تحويل** *кит.* 1. супурдан, ҳавола кардан, интиқол додан; **таҳвил додан** супурдан (*мас., кор ӯ вазифаи худро ба каси дигар*). 2. интиқол ёфтани офтоб аз бурчи Хут ба бурчи Ҳамал, ки оғози соли нави шамсӣ аст ва дар ин рӯз Наврӯз мешавад; **таҳвили сол** гузаштани соли кӯҳна ба соли нав.

ТАҲВИЛ II *а.* **تهويل** ҳавл ангехтан, тарсондан, ба воҳима андохтан.

ТАҲВИЛӢ *تحويلي* *мансуб ба таҳвил I.*

ТАҲВИЯ *а.* **تهويه** расондан ва тағйир додани чараёни ҳаво, ҳавохӯрӣ.

ТАҲГИР *теғир* 1. бо лой ва гач ҳамвор кардани девор пеш аз андовакунӣ. 2. ранги аввалии пеш аз ранги асосӣ додаи наққош ва рангрезон.

ТАҲҒАЛБЕР *تهغلبير* он чи зери ғалбер меистад.

ТАҲДАР *تهدر* таги дар: **таҳдари бино.**

ТАҲДЕВОР *تهديوار* пойдевор.

ТАҲДИД I *а.* **تهديد** тарсондан; дӯғу пӯписа; **таҳдид кардан (намудан)** тарсонидан, ба хавф андохтан;

ТАҲДИД II *تحديد* 1. тез кардан, (*мас., кордро бо санг ӯ сӯзон*). 2. ҳадди чизеро нишон додан, ҳадди чизеро маҳдуд кардан, маълум намудан.

ТАҲДИДГАР *теҳидгар* он ки ӯ он чизе, ки дигаронро таҳдид менамояд.

ТАҲДИДКОРОНА *تهديدكارانه* ба таври тарсондан, бо таҳдид, аз рӯи таҳдидкорӣ.

ТАҲДИДКУНАНДА *теҳидкунنده* 1. он чи боиси тарсу ҳарос мешавад, он чи хавфи ҳучумоварӣ дорад. 2. он ки дӯғу пӯписа мекунад.

ТАҲДИДКУНОН *теҳидкунان* тарсонидан, дӯғу пӯписа карда; бо таҳдид.

ТАҲДИДОМЕЗ *теҳидомез* бо дӯғу пӯписа.

ТАҲДИДОМЕЗОНА *теҳидомезانه* бо таври таҳдидомез.

ТАҲДОН *تهدان* ҷевон, шкаф.

ТАҲДОР *تهدار* маънодор, пурмаъно; гапи духӯра.

ТАҲЗИБ *а.* **تهذيب** *кит.* 1. ислоҳ (покиза) кардани чизе; **таҳзиби ахлоқ** ислоҳи ахлоқ. 2. номи китоби дарсие дар мадрасаҳои динӣ.

ТАҲИЯ *а.* **تهيه** омода (тайёр) кардани лавозими ягон кор (*мас., асбоби ҷанг*); **таҳия дидан** тайёри дидан, омода шудан; **таҳия кардан (намудан)** тайёр кардан, омода намудан.

ТАҲИЯГАР *теҳиегар* 1. омодакунанда. 2. танзимгар.

ТАҲИЯКУНАНДА *теҳиекунنده* омодакунанда, оmodасозанда, таъмингар.

ТАҲКАШ *تهكش* он чи шотуи аробаро бо он аз таги дили асп мебанданд.

ТАҲКИМ *а.* **تحكيم** *кит.* маҳкам кардан ӯ мустаҳкам намудани чизе; **таҳкими робитаҳои дӯстона; таҳким шудан** мустаҳкам гардидан.

ТАҲКИМОТ *а.* **تحكيمات** *ҷ.* **таҳқим.**

ТАҲКИМОТӢ *تحكيماتي* *мансуб ба таҳқимот.*

ТАҲКУРСӢ *تهكوسي* қисми таҳихокии девор (бино); бунёд, асос.

ТАҲҚИҚ *а.* **تحقيق** тафтиш намудан; ҳақиқат ва воқеияти чизеро муайян кардан; тафтиш; пажӯҳиш.

ТАҲҚИҚГАР *تحقيقگر* ҷӯянда, илмчӯ, пажӯҳишгар.

ТАҲҚИҚӢ *تحقيقي* *мансуб ба таҳқик; ҷӯёӣ, таҳқикотӣ, пажӯҳишӣ.*

ТАҲҚИҚКУНАНДА *تحقيقكنده* пажӯҳанда, ҷӯяндаи дониш.

ТАҲҚИҚОТ *تحقيقات* *ҷ.* **таҳқик; тафтишот, пажӯҳишҳо.**

ТАҲҚИҚОТӢ *تحقيقاتي* *мансуб ба таҳқикот; илмӣ, асоснокӣ.*

ТАҲҚИР *а.* **تحقير** хор доштан, хор шумурдан, ҳақир гирифтан; ҳақорат, хорӣ.

ТАҲҚИРДИДА تحقيرديده он ки таҳқиру тааддӣ дидааст, шахсе, ки ҳақорат шунидааст.

ТАҲҚИРОМЕЗ تحقيرآمیز ҳақирона, таҳқирона.

ТАҲҚИРШУДА تحقيرشده хоршуда.

ТАҲЛИКА а. تهلكه *ниг.* таҳлука.

ТАҲЛИЛ а. تحليل усул ва равиши таҳқиқи илмӣ бо роҳи санҷидани ҷиҳатҳои ҷудогона, ҳосият ва ҷузъҳои таркибии чизе; **таҳлил кардан** (намудан) санҷидан, анализ кардан.

ТАҲЛИЛГАР تحليلگر *ниг.* таҳлилқунанда.

ТАҲЛИЛӢ تحليلي *мансуб ба таҳлил:* химияи таҳлилӣ.

ТАҲЛИЛҚУНАНДА تحليلکننده он ки санҷиш ва таҳлили амалеро анҷом медиҳад, таҳлилгар.

ТАҲЛИЛОТ а. تحليلات *ҷ.* таҳлил.

ТАҲЛУКА а. تهلكه коре, ки ба ҳалокат боис шуда метавонад; тарс, ҳалокат, нобудӣ; **дар таҳлука андохтан** дар хавфу хатар андохтан; саҳт ба ташвиш монандан касеро.

ТАҲЛУКААНГЕЗ تهلكهانگيز хавфнок, боиси ташвиш ва хатар.

ТАҲЛУКАНОК تهلكهناк хавфнок, ташвишнок.

ТАҲЛУКАОВАР تهلكهآور хавфовар, хатарнок.

ТАҲЛУКАОМЕЗ تهلكهآمیز хавфомез.

ТАҲМИЛ а. تحميل 1. бор кардан, ба зерӣ бор даровардан. 2. *мач.* ба касе зиёда аз қувваташ коре фармудан.

ТАҲМИЛӢ تحميلي ба зерӣ бор дароваранда, боршуда; он чи бар ҳилофи майли касе бар ӯҳдаи ӯ гузошта мешавад.

ТАҲМОН تهمان ҷои махсуси ковоки девори хона барои мондани сандуқ ва кӯрпахо.

ТАҲНИШАСТА تهنشسته *ниг.* таҳнишин.

ТАҲНИШИН تهنشين 1. лой ва ғуборе, ки ба тағи моеот нишастааст. 2. дурда.

ТАҲНИЯТ а. تهنيّت муборакбодӣ гуфтан; табрик, муборакбод; **таҳният гуфтан** табрик кардан.

ТАҲОРАТ а. طهارت шустушӯи махсус пеш аз намоз; **таҳорат гирифта** (кардан) шустушӯ кардан пеш аз намоз; **таҳорати тоза кардан**

аз нав таҳорат кардан; **оби таҳорат додан** *мач.* иззати касеро ба ҷо овардан.

ТАҲОРАТХОНА طهارتخانه 1. ҷои махсус дар шафати масҷидҳо барои таҳорат. 2. мабраз.

ТАҲОҶУМ а. تهاجم *кит.* ҳучум ба ҳамдигар.

ТАҲОҶУМӢ تهاجمي *мансуб ба ҳучум*, ҳучумӣ.

ТАҲПӢШ تهپوش либосе, ки аз таҳ ба тани бараҳна пӯшанд.

ТАҲПӢШӢ تهپوشي **ҷоман таҳпӯшӣ** ҷоман нисбатан тунуке, ки аз тағи ҷома ё чакман мепӯшиданд.

ТАҲРАНГ ترنگ ранге, ки бо он ҷои аслии унсурҳо наққошӣ карда мешавад.

ТАҲРИБ а. تحريب *кит.* барангехтан, ба ҳашм овардан.

ТАҲРИК а. تحريك 1. ҷунбондан ё ба ҳаракат овардан чизеро. 2. иғводихӣ, барангехтан ё барошӯбонидан касеро бар зидди касе; фитна, иғво; **таҳрик кардан** барангехтан, иғво кардан.

ТАҲРИКӢ تحريكي барангезанда, барошӯбанда.

ТАҲРИКОМЕЗ تحريكآمیز фитнаомез.

ТАҲРИМ а. تحريم *кит.* ҳаром гардонидани чизе; манъ кардан ё боздоштан аз коре.

ТАҲРИМӢ تحريمي *мансуб ба таҳрим*; манъ-кардашуда.

ТАҲРИР а. تحرير 1. навиштани чизе, ба қалам овардани чизе. 2. дида баромадан ва ислоҳи чизи навишташудае аз ҷиҳати услуб, иборапардозӣ ва ғ.

ТАҲРИРАН а. تحريراً ба таври ислоҳӣ.

ТАҲРИРИЯ تحريريه **ҳайати таҳририя** гурӯҳи нависандагони як рӯзнома ё маҷалла, гурӯҳи муҳаррирон, ки мутасаддии таҳрир ва ислоҳи асаре мебошанд.

ТАҲРИРӢ تحريري *марбут ба таҳрир*, ислоҳӣ.

ТАҲРИРОТ а. تحريرات *ҷ.* таҳрир.

ТАҲРИРТАЛАБ تحريرطلب асаре, ки аз ҷиҳати забон ва тарзи таҳрир ислоҳ талаб мекунад.

ТАҲРИС а. تحريص *кит.* ба ҳирс андохтан; толиб ва роғиб гардонидани касе ба коре, шавқ ва рағбат пайдо куноидан, тарғиб;

тахрис кардан (намудан) ҳавасманд (роғиб) гардонидан.

ТАҲРИФ *а.* تحريف барқасд иваз кардани ҳарфҳои калима, табдил ва тағйир додани сухани (навиштаи) касе.

ТАҲРИФГАР تحريفگر шахсе, ки калимаҳоро нодуруст иваз мекунад; ивазкунанда, табдилгар.

ТАҲРИФГАРӢ تحريفگرӣ амали таҳрифгар; калимаҳоро нодуруст иваз кардан; вайронкорӣ дар сохти калима.

ТАҲРИФКОР تحريفكار *ниг.* таҳрифгар.

ТАҲРИФКОРӢ تحريفكارӣ амали таҳрифкор; дар калима ва сухан ба таври нодуруст тағйирот ворид сохтан; таҳрифгарӣ.

ТАҲСИЛ *а.* تحصيل 1. ба даст овардан ё ҳосил кардани чизе. 2. донишомӯзӣ, омӯхтани илм; **соли таҳсил** соли хониш (*аз аввали сентябр то июн, ки мавсими дарсхонӣ дар мактабҳост*); **таҳсил кардан (намудан)** хондан, дарс омӯхтан.

ТАҲСИЛДИДА تحصيل ديده хонда; он ки мактабро тамома кардааст, бомаълумот, соҳибмаълумот.

ТАҲСИЛӢ تحصيلӣ марбут ба таҳсил, омӯзишӣ.

ТАҲСИЛКАРДА تحصيل كرده *ниг.* таҳсилдида.

ТАҲСИЛОТ *а.* تحصيلات ҷ. таҳсил.

ТАҲСИН *а.* تحسين таъриф; офарингӯӣ, неку гуфтан дар ҳаққи чизе ё касе; **таҳсин гуфтан (кардан)** таъриф кардан, офарин хондан, сутудан.

ТАҲСИНКОРОНА تحسين كارانه таърифкорона.

ТАҲСИНОМЕЗ تحسين آميز бо оҳанги таъриф ва офарингӯӣ.

ТАҲСИНОНА تحسينانه ба таври таҳсину таъриф.

ТАҲСУФА تهسفه суфаи поён.

ТАҲТ *а.* تحت зер, таг; **таҳти гап** моҳияти гап, мазмун ва маънои аслии гап; **аз таҳти дил** самимона, сидқӣ.

ТАҲТАР تهتر чуқуртар.

ТАҲТОНӢ تحتنی поёнӣ, зер.

ТАҲТУЛЛАФЗ *а.* تحت اللفظ калима ба калима, айнан (*мас., тарҷума*).

ТАҲТУЛЛАФЗӢ تحت اللفظӣ айнан, калима ба калима: тарҷуман таҳтуллафзӣ.

ТАҲТӮЛ تحتول субҳона, субҳонаи сабук, **таҳтӯл кардан** субҳона хӯрдан.

ТАҲТХОНА تحت خانه *ниг.* таҳхона.

ТАҲУР *а.* طهور 1. пок, покиза, тоза. 2. *мач.* муқаддас.

ТАҲХОНА ته خانه зербинои хона, хонаи поён, зерхона.

ТАҲХОНАГӢ ته خانگی мансуб ба таҳхона.

ТАҲХОНАДОР ته خانه دار хонае, ки таҳхона дорад.

ТАҲЧӮБКОРӢ ته چوبكارӣ 1. чизе ва хусусан биное, ки аз зераш чӯбкорӣ кардаанд. 2. *кино* аз касе, ки дониши рӯякӣ дорад, вале чунин вонамуд мекунад, ки гӯё асоси донишаш мустаҳкам аст.

ТАҲҶОӢ ته جائی мардуми бумӣ, аслӣ, муқимӣ.

ТАҲШИН ته شين боқимондаи ягон чиз, моеъ, таҳшиншудаи ягон моеъ.

ТАҲШИНӢ ته شینی таҳништа.

ТАҲШИНОТ ته شينات ҷ. таҳшин; он чи аз ҳама охир, масалан дар равшанкашӣ гирифта мешавад, ки бисёр бомаза аст.

ТАҲШИР ته شير боқимонда.

ТАҲШИРӢ ته شیری бақия, охири чизе.

ТАҶАДДУД *а.* تجدد *кит.* навӣ, тозагӣ, нав шудан.

ТАҶАДДУДПАРВАР تجدد پرور тозапарвар, навапарвар.

ТАҶАДДУДХОҶ تجدد خواه навахо.

ТАҶАЛЛИГОҶ تجلی گاه чилвагоҳ, ҷои зухур ва ошкор шудани чизе.

ТАҶАЛӢ *а.* تجلی чилва кардан, ошкору пади-дор шудан; чилва, тобиш.

ТАҶАЛӢО *а.* تجلی *ниг.* таҷаллӣ.

ТАҶАММУЛ *а.* تجمل соҳиби молу давлат ва шаъну шавкат нишон додани худ; ҳашамат, шукӯҳ, дабдаба, ҷоҳу ҷалол; **асбоби**

таҷаммул воситаҳои шукӯху дабдаба, чизу чораи ороишӣ.

ТАҶАММУЛӢ *таҷмӯлӣ* ба таври дабдабанок.

ТАҶАММУЛОТ *а. таҷмӯлат* ч **таҷаммул**.

ТАҶАММУӢ *а. таҷмӯ* чамъ шудан, гирд омадан; маҷлис.

ТАҶАНГ *таҷанг* *гуфт.* оташин, асабӣ; **таҷанг кардан** оташин (асабонӣ) кардан; **таҷанг шудан** асабӣ шудан.

ТАҶАН (Д) *таҷан* *ниг.* **таҷанг**.

ТАҶАРРУД *а. таҷарруд* *кит.* 1. танҳой. 2. маҷ. муҷарради, безанӣ. 3. гӯшагирӣ, гӯшанишинӣ.

ТАҶАССУМ *а. таҷассум* шакли моддӣ (мушаххас) пайдо кардани ғояе, фикре, орзуе; **таҷассум ёфтан** падидор шудан, шакл пайдо кардан; **таҷассум кунондан** равшан ва ошкор (намоён) сохтан.

ТАҶАССУС *а. таҷассус* *кит.* ҷустуҷӯ, кофтуков; **таҷассус кардан** ҷустуҷӯ (кофтуков) кардан.

ТАҶВИД *а. таҷвид* *д.* мувофиқи қоидаҳои талаффузи араб хондани Қуръон ва ибораҳои динии арабӣ.

ТАҶВИЗ *а. таҷвиз* 1. рухсат додан, иҷозат додан, ҷоиз доништан, раво доштан. 2. озмоиш кардан, озмудан; озмоиш.

ТАҶВИФ *а. таҷвиф* миён ҳолӣ кардан, ковок кардан, шикоятан; кофтан (*мас., заминро*).

ТАҶДИД *а. таҷдид* *кит.* аз нав сохтани чизе, нав кардани чизи мавҷуд.

ТАҶЗИЯ *таҷзие* ба ҷузъҳо ҷудо кардан, ҷудо шудан як ҷисм ба чанд ҷисми содатар.

ТАҶЗИЯКУНАНДА *таҷзиекунанда* ҷудокунанда, таҳлилкунанда.

ТАҶЗИЯХОНА *таҷзиеҳона* ҷое, ки моддаҳоро месӯзонанд.

ТАҶЛИЛ *а. таҷлил* эҳтиром кардан, бузург шумрдан, бузургдошт.

ТАҶНИС *а. таҷнис* 1. ҳамчинс кардан, монанд кардан. 2. *ади.* овардани чинс, истифодаи калимаҳои дар шакл ва талаффуз ба ҳам монанди дорои маънои мухталиф дар як мисраъ ё байт.

ТАҶОВУЗ *а. таҷавуз* 1. гузаштан аз ҳадди худ, аз

андоза хориҷ шудан. 2. муҳолилаи мусаллаҳона ба ҳоки мамлакати дигар. 3. *маҷ.* дасти зӯр кардан.

ТАҶОВУЗГАР *таҷавузгар* ҳамлагар, тааррузгар.

ТАҶОВУЗКОР *таҷавузкар* он ки таҷовуз мекунад (*ба сарзамину ҳоки бегона*).

ТАҶОВУЗКОРӢ *таҷавузкарӣ* амали таҷовузкор; таҷовуз кардан.

ТАҶОВУЗКОРОНА *таҷавузкарона* ба таври таҷовуз, ҳамла.

ТАҶОРИБ *а. таҷариб* ч. **таҷриба**.

ТАҶОҲУЛ *а. таҷаҳул* *кит.* худро ба нодонӣ задан ё доништа истода худро беҳабар нишон додан; **таҷоҳули ориф** *ади.* тарзи худро қасдан ба нодонӣ зада савол кардани нависанда дар асари бадеӣ.

ТАҶРИБА *а. таҷриба* озмоиш, санҷиш; озмуда дидани коре; амал; **таҷриба доштан** корозмуда будан; **таҷриба кардан** озмудан, санҷидан, озмуда дидан; **таҷриба ҳосил (пайдо) кардан** маҳорат пайдо кардан, кордида ва корозмуда шуда (*дар соҳае*).

ТАҶРИБАВӢ *таҷрибавӣ* озмоишӣ, барои озмоиш.

ТАҶРИБАГУЗАРОНӢ *таҷрибагузаронӣ* дар муассиса ё корхонае муддати маълуме кор кардан барои коромӯзӣ; мавриди таҷриба қарор додан.

ТАҶРИБАДИДА *таҷрибадида* корозмуда, кордида.

ТАҶРИБАДОР *таҷрибадор* он ки дар коре омӯхта мебошад; аз моҳияти кор хабардор, корозмуда.

ТАҶРИБАКОР *таҷрибакар* *ниг.* **таҷрибадида**; деҳқони таҷрибадида деҳқони кордон.

ТАҶРИБАНОК *таҷрибанак* корозмуда, кордон.

ТАҶРИБАОМУӢ *таҷрибаомӯз* он ки дар корхонае ба коромӯзӣ машғул аст.

ТАҶРИБАОМУӢӢ *таҷрибаомӯзӣ* амал, касбу пешаи худро дар амал аз худ кардан.

ТАҶРИБАХОНА *таҷрибаҳона* ҷойе, ки он ҷо таҷриба меомӯзанд.

ТАҶРИД *а. таҷрид* аз дигарон дур кардан, аз дигарон дур гаштан, танҳо мондан.

ТАҶРИДӢ *таҷридӣ* танҳой.

ТАҶҲИЗ *a.* تجهيز чихозонидану оростан ё омода кардани асбобу лавозимоти коре; **таҷҳиз ёфта**н чихозонида шудан, бо асбобу анҷоми даркорӣ орошта шудан.

ТАҶҲИЗОНИДАН تجهيزانيدن бо таҷҳизоти (асбобу анҷоми) даркорӣ оростан.

ТАҶҲИЗОНИДАШУДА تجهيزانيدهشده мучаҳҳаз, бо чизҳои даркорӣ таъминшуда: **аз ҷиҳати** **техникӣ** таҷҳизонидашуда.

ТАҶҲИЗОТ *a.* تجهيزات маҷмӯи асбобу анҷом, созу барги даркорӣ.

ТАШ I تش *шақли кӯтоҳшудаи оташ.*

ТАШ II تش *лаҳҷ.* каланд; тешаи калон, пой-теша, табар.

ТАШАББУС *a.* تشبث барои иҷрои коре саҳт часпидан, бо қатъият аз пай коре шудани касе, ибтикор.

ТАШАББУСКОР تشبث کار иқдомкунанда ба иҷрои коре, он ки аз худ ташаббусу ибтикор нишон медиҳад.

ТАШАББУСКОРӢ تشبث کاری амали ташаббускор.

ТАШАВВУҚ *a.* تشوق шавқмандӣ, иштиёқ.

ТАШАДДУД *a.* تشدد саҳтгирӣ, шиддат; тундӣ.

ТАШАККУЛ *a.* تشكل шакл пайдо кардан ё ба як шакл даромадани чизе.

ТАШАККУЛӢ تشکلیابی рушд, инкишофӣ.

ТАШАККУР *a.* تشکر шукргузорӣ, сипосгузорӣ, изҳори миннатдорӣ.

ТАШАККУРНОМА تشکرنامه номае, ки дар он барои иҷрои коре сипосгузорӣ баён шудааст.

ТАШАННУҶ *a.* تشنج 1. ларзиш ва ҳаракати беихтиёронаи бадан. 2. маҷ. чину очинг.

ТАШАННУҶОВАР تشنج آور ба ларза оваранда.

ТАШАТТУТ *a.* تشت *қит.* парешонӣ, парокандагӣ; **ташаттути хотир** парешонии хотир.

ТАШАФФӢ *a.* تشفی *қит.* шифо ёфта, шифоёбӣ.

ТАШБЕҲ *a.* تشبيه монанд кардани чизе ба чизе (*яке аз санъатҳои бадеӣ*); **ташбеҳ** кардан чизе ба чизе монанд кардан; **ташбеҳи измор**

навъи ташбеҳ аст, ки дар он чунин ба назар мерасад, ки нависанда ғайр аз ташбеҳ қасди дигаре дорад, аммо баъд аз диққат маълум мешавад, ки қасдаш ҳамон ташбеҳ будааст.

ТАШБИБ *a.* تشبيب *адиб.* қисми оғози қасида, ки шоир дар он майю маҳбуба, сӯзу гудози ишкро тасвир намуда, ёде аз ҷавонӣ мекунад.

ТАШВИҚ *a.* تشويق овардани шавқу ҳавас; роғиб гардонидан ба коре.

ТАШВИҚКУНАНДА تشويق کننده рағбаткунанда, шавқангез.

ТАШВИҚОТ *a.* تشويقات *ҷ.* **ташвиқ**; тарғиб; **ташвиқот бурдан (кардан)** тарғиб кардан, таблиғот.

ТАШВИҚОТГАР تشويقاتگر тарғибгар, таблиғгар.

ТАШВИҚОТӢ تشويقاتی таблиғотӣ.

ТАШВИР *a.* تشوير 1. шармсори, шармгинӣ. 2. шӯриш, талотум, изтироб, ба ҳаяҷон омадан.

ТАШВИШ *a.* تشويش нооромӣ, парешонӣ, ошуфтагӣ; заҳмат; **ба ташвиш андохтан** *касеро* боиси заҳмат ва ошуфтагии касе шудан; **ташвиш додан** бесаранҷом кардан; **ба ташвиш мондан** нотинҷ шудан, парешонхотир шудан.

ТАШВИШАНГЕЗ تشويشانگيز ба ошуфтагӣ андозанда.

ТАШВИШДИҲАНДА تشويشدهنده *сифати феълии* замони ҳозира аз **ташвиш додан**; чизе ё касе, ки бесаранҷомӣ меорад.

ТАШВИШДИҲӢ تشويشدهی *исми амал* аз **ташвиш додан**; қобили ташвиш.

ТАШВИШКАШӢ تشويشكشی *исми амал* аз **ташвиш кашидан**; бесаранҷомӣ, ошуфтагӣ.

ТАШВИШНОК تشويشناك бесаранҷом; заҳматталаб.

ТАШВИШОВАР تشويش آور он чи бесаранҷом ва ошуфта мекунад.

ТАШВИШОМЕЗ تشويش آميز ташвишнок.

ТАШДИД *a.* تشديد 1. шиддатнок кардан, саҳтгирӣ. 2. *грам.* аломати ташдид дар алифбои арабӣ, ки шиддатнок талаффуз

кардани овоз, ду бор талаффуз кардани онро нишон медиҳад.

ТАШКИЛ *а.* **تشكيل** шакл ва сурат додан ба коре, ё чизе; дуруст кардан, созмон додан **таш-кил додан (кардан)** ба вучуд овардан, фароҳам овардан; **ташкил ёфтан** ба вучуд омадан.

ТАШКИЛДИХАНДА **تشكيل دهنده** *сифати феъ-ли* замони ҳозира аз **ташкил додан**; созмондиҳанда.

ТАШКИЛДИХӢ **تشكيل دهی** *исми амал* аз **таш-кил додан**; созмондиҳӢ.

ТАШКИЛӢ **تشکيلی** **корӣ** **ташкилӣ** корҳои оид ба созмондиҳӢ.

ТАШКИЛОТ **تشکيلات** идора ё муассисаи давлатӣ ё ҷамъиятӣ; созмонҳои гуногуни ҷамъиятӣ ё давлатӣ.

ТАШКИЛОТЧИГӢ **تشکيلات چيگي** қобилияти созмон додан ба коре.

ТАШКИЛОТӢ **تشکيلاتی** **мансуб ба** **ташкилот**; **ташкилӣ**.

ТАШНА **تشنه** 1. он ки ба нӯшидани об эҳтиёҷ дорад. 2. *мач.* муштоқ, хоҳон, толиб; **ташна кардан** касеро ба обнӯшӣ роғиб гардонидан (*мас., хӯроки иӯр*); **ташна мондан** об талаб шудан; **ташна шудан ба чизе мач.** толиб ва роғиб шудан ба коре, ба чизе.

ТАШНАГИШИКАН **تشنگی شکن** рафъкунандаи ташнагӣ.

ТАШНАГӢ **تشنگی** 1. ташна будан, эҳтиёҷ ба об доштан; аташ. 2. беобӣ, хушкӣ. 3. иштиёқ; **ташнагии фаъолият**; **ташнагиро шикастан** рафъи аташ (эҳтиёҷи об) кардан.

ТАШНАДИЛ **تشنه دل** он ки ба чизе рағбати зиёд дорад.

ТАШНАДИЛӢ **تشنه دلی** орзумандӣ, иштиёқ доштан.

ТАШНАЗАБОН **تشنه زبان** *ниг.* **ташналаб**.

ТАШНАЗАДА **تشنه زده** муштоқи об, иштиёқманд ба об.

ТАШНАКОМ **تشنه کام** *ниг.* **ташналаб**.

ТАШНАКОМӢ **تشنه کامی** орзумандӣ, ташнадилӣ, хоҳон ва иштиёқманди чизе будан.

ТАШНАЛАБ **تشنه لب** ташна, обталаб; **биёбони ташналаб** дашти беоб.

ТАШНАХОР **تشنه خوار** он чи ташнагон фурӯ мебарад, бисёр сӯзон, ташнакаш.

ТАШНАХУН **تشنه خون** ташна ба хун, хунхор.

ТАШНАҲОЛ **تشنه حال** гурусначашм, ҳарис.

ТАШНАЧАШМ **تشنه چشم** *кит.* ҳарис, гурусначашм, озманд.

ТАШНАЧИГАР **تشنه جگر** он ки иштиёқи аз ҳади зиёд дорад.

ТАШНАШИКАН **تشنه شکن** 1. рафъкунандаи ташнагӣ. 2. *мач.* ҳар чизи андаке, ки иштиёқи ба он чиз бударо андак кам мекунад.

ТАШНОБ **تشناب** ҷои обравдори махсус дар даҳлези хонаҳо барои шустушӯ.

ТАШРЕХ *а.* **تشریح** 1. шарҳ додан, баён кардан. 2. колбудшиносӣ, анатомия.

ТАШРЕХӢ **تشریحی** **марбут ба** **ташрех**; қобили шарҳу баён, тавзеҳ шуда.

ТАШРИК *а.* **تشريك** *кит.* шарикӣ, ширкат; шарик кунонидан; ҳамдастӣ, ҳамфикрӣ.

ТАШРИФ *а.* **تشريف** бузург доштан, бузургқадр гардонидан; **ташриф овардан** омадан, бо омадани худ сарфароз гардонидан; **ташриф додан** ҷома пушонидан, ҷома бахшидан; **ташриф бурдан** рафтан (*дар бораи одами мӯҳтарам*).

ТАШРИФОВАР **تشريف آور** *ниг.* **ташриффармо**.

ТАШРИФОВАРӢ **تشريف آوری** қадам ранча карда омадан.

ТАШРИФОТ *а.* **تشريفات** маросими пазироии пуршукӯх, пазирой.

ТАШРИФОТӢ **تشريفاتی** **марбут ба** **ташрифот**.

ТАШРИФФАРМО **تشريف فرما** ташрифовар, он ки бо омадани худ касеро сарфароз мегардонад.

ТАШТ **تشت** дастшӯй, лаган, тос; **ташти касе аз бом афтодан** расвои ом шудан, фош гардидани чигунагии касе.

ТАШТАК **تشتک** **масғири** **ташт**; дастшӯяк, лаган, тос.

ТАШТГАР تشتگر *кит.* он ки ташт месозад.

ТАШХИС *а.* تشخیص *кит.* муайян кардан ё до-
ниста гирифтани чизе; **ташхиси беморӣ,**
ташхис додани дард.

ТАШХИСОТ *а.* تشخیصات *ҷ.* **ташхис.**

ТАШҲИР *а.* شهر машхур гардонидан; **ташҳир**
кардан *д.* расвои ом кардан, гунаҳкорро ба
хар ё гов савор карда, дар шаҳр намоиш до-
дан.

ТАЪБИР *а.* تعبیر 1. баён. 2. иборате, ки матла-
bero баён мекунад; **ба таъбири дигар** ба ибо-
раи дигар, дигар хел карда гӯем. 3. хоби ди-
даи касеро тафсир кардан: **таъбири хоб.**

ТАЪБИРГАР تعبیرگر баёнгари хоб.

ТАЪБИРГӮӢ تعبیرگوی он ки хобро таъбир ме-
кунад.

ТАЪБИРДИҲАНДА تعبیردهنده шарҳдиҳандаи
хоби касе.

ТАЪБИРДОН تعبیردان донандаи баёни хоб.

ТАЪБИРКУНАНДА تعبیرکننده тафсирдиҳандаи
хоб.

ТАЪБИРНОМА تعبیرنامه *кҳн.* китоб ё рисолае,
ки дар он ҷӣ гуна таъбир кардани хоб баён
ёфтааст.

ТАЪБИЯ *а.* تعبیه *кит.* 1. оростан ё омода кар-
дан (-и сипоҳ ба ҷанг). 2. нишондан, ҷой до-
дан, ҷойгирӣ.

ТАЪВИЗ I *а.* تعویذ дуоҳои бар коғаз навиштае,
ки аҳли хурофот барои дафъи бало ё захми
ҷашм ба бозу ё гардан мебанданд, тӯмор,
бозубанд.

ТАЪВИЗ II *а.* تعویض *кит.* 1. иваз. 2. товон; му-
кофот.

ТАЪВИҚ *а.* تعویق бо таъхир андохтан, таъхир,
дермонӣ.

ТАЪВИЛ I *а.* تاویل *кит.* тафсир, баён.

ТАЪВИЛ II *а.* تعویل 1. бо садои баланд гиря
кардан, мадад хоستان. 2. така кардан ба чизе.

ТАЪДИБ *а.* تأديب *кит.* адабомӯзӣ; тарбия;
гӯшмол (*барои кори баде*).

ТАЪДОД/ТЕЪДОД *а.* تعداد шумор, ҳисоб; миқ-
дор.

ТАЪЗИМ *а.* تعظیم иззат, ҳурмат; ҳам шуда са-
лом додан ба бузургон.

ТАЪЗИР *а.* تعزیر *кит.* ҷазодихӣ (бо задан);
коҳиш кардан; **таъзир кардан** ҷазо додан,
задан.

ТАЪЗИЯ(Т) *а.* تعزیه/تعزیت 1. тасаллӣ додан ба
муносибати мотам; ҳамдардӣ баён кардан
ба мотамзадае; **таъзият баён кардан** ба мо-
тамзадае тасалло баён кардан (дилдорӣ до-
дан). 2. азодорӣ, мотам гирифтани.

ТАЪЙИД *а.* تأیید *кит.* қувватдихӣ, мадад-
расонӣ; тасдиқ; **таъйид кардан** қувват додан,
тасдиқ кардан.

ТАЪЙИН *а.* تعیین 1. муайян кардан(-и ҳадди
фосила). 2. касеро гумоштан ба коре; **таъйин**
кардан (намудан) а) касеро ба коре гумош-
тан б) муқаррар намудан; **таъйин шудан** а)
гумошта шудан (*ба иҷрои вазифае*); б)
муқаррар карда шудан; **таъйин будан** ҳатмӣ
(аниқ, ногузир) будан.

ТАЪЙИННОМА تعییننامه ҳуҷҷат дар бораи гу-
мошта шудани касе ба коре.

ТАЪЙИННОТ *а.* تعیینات 1. муайян кардани ода-
мон ба вазифаҳо. 2. супоришҳо ва таъкидҳо.

ТАЪКИД *а.* تأکید 1. аниқ кардани фикр ё сухане
бо такроран гуфтани он, собит кардани су-
хани пеш гуфташуда бо далелҳо; **таъкид ёф-**
тан ба такрор аниқ ва қувватноктар шудан
(-и фикре); **таъкид кардан (намудан)** дубора
аниқтар карда гуфтан (*суханеро*). 2. исрор
кардан, истодагарӣ кардан.

ТАЪКИДАН *а.* تأکید бо таври ҷиддӣ гуфтан.

ТАЪКИДӢ تأکیدی *марбут ба таъкид*, ба таври
таъкидона.

ТАЪҚИБ *а.* تعقیب афтодан аз паи коре (чизе),
дунболагирӣ; пайгирӣ: **таъқиб кардан.**

ТАЪҚИБКУНАНДА تعقیبکننده дунболагиран-
да, поянда, аз паи касе раванда.

ТАЪҚИБОТ *а.* تعقیبات *ҷ.* **таъқиб.**

ТАЪҚИБОТӢ تعقیباتӣ ба таври дунболагарӣ.

ТАЪЛИМ *а.* تعلیم омӯхтани дониш, ёд додани
чизе ба касе; **таълим гирифтани** аз касе чизеро
ёд гирифтани; **таълим додан** ба касе чизе ёд
додани; **асбоби таълим** асбоб ва таҷҳизоте, ки
дар мактабҳо барои омӯзиши аёни лози-

манд.

ТАӢЛИМГИРИФТА *تعلیم گرفتن* соҳиби маълумот буда, донишгирифта.

ТАӢЛИМГИРӢ *تعلیم گیری* омӯзиш.

ТАӢЛИМГОӢ *گاه تعلیم* ҷое, ки дарс меҳонанд, мактаб.

ТАӢЛИМДИДА *تعلیم دیده* шахси маълумотдор.

ТАӢЛИМДИӢӢ *تعلیم دهی* таълим додан, ёд додан, омӯзиш.

ТАӢЛИМӢ *تعلیمی* мансуб ба таълим: барномаи таълими.

ТАӢЛИМОТ *ا. تعلیمات* 1. ҷ. таълим. 2. нишон додани роҳ ва тариқаи амал; нишондоди амалкард; таълимот гирифтани аз касе дар бораи коре нишондоди даркорӣ гирифтани; таълимот додан тариқи ҷӣ гуна амал карданиро ба касе нишон додан. 3. ақида, ғоя.

ТАӢЛИМХОНА *تعلیم خانه* ҷое, ки таълим медиҳанд, мактабхона; *♦ таълимхонаи адаб* зиндон, ҳабсхона.

ТАӢЛИФ *ا. تألیف* 1. фароҳам овардани ва ба ҳам пайвастании чанд чиз. 2. навиштани ягон асари илмӣ ё адабӣ.

ТАӢЛИФКУНАНДА *تألیف کننده* шахсе, ки асар менависад, эҷод мекунад.

ТАӢЛИФОТ *ا. تعلیفات* ҷ. таълиф; маҷмӯи навиштаҳои касе.

ТАӢМ *ا. طعم* маза, мазаи чизе, ки аз чашидани он пайдо мешавад (талхӣ, ширинӣ, шӯрӣ ва ғ.) таъми чизеро чашидан.

ТАӢМИД I *ا. تعمید*: *ғусли таъмид* *д.* мувофиқи маросими махсус дар калисо ғусл додан.

ТАӢМИД II *а. تعمید* қасд кардан, қасдан коре кардан.

ТАӢМИМ *а. تعمیم* *кит.* умумиятдиҳӣ, умумӣ гардонидан, ба ҳам шомил гардондани чизе.

ТАӢМИН *а. تأمین* 1. омин гуфтан ба дуои касе. 2. амният додан ба касе, хотирчамъ кардани касе; таъмини маош (маишат) омода сохтани васоили зиндагӣ; таъмин будани муҳайё будани васоили кор ва зиндагӣ барои касе; таъмин кардан (намудан) эмин ва хотирчамъ гардонидан касеро ба васоили зиндагӣ ё аз рӯй додани хатаре; таъмин шудан (гардидан)

эмин ва осуда шудан; ба воситаҳои кор ва зиндагӣ соҳиб шудан.

ТАӢМИНГАР *تامینگر* он ки таъмин мекунад.

ТАӢМИНКУНАНДА *تامین کننده* *сифати феълӣ* замони ҳозира аз таъмин кардан; амнияти касеро хифз кардан, таъмингар.

ТАӢМИНОТ *а. تامینات* 1. ҷ. таъмин; амният, беҳавфӣ; хотирчамъ кардани касе: таъминоти иҷтимоӣ. 2. барои касе, коре чизҳои заруриро муҳайё кардан.

ТАӢМИНОТӢ *تامیناتی* мансуб ба таъминот; амниятӣ, хотирчамъӣ.

ТАӢМИР *а. تعمیر* 1. обод (иморат) кардан. 2. ислоҳ кардани шикасту рехти бино; таъмир кардан.

ТАӢМИРБОБ *تعمیر باب* таъмирталаб.

ТАӢМИРГАР *تعمیرگر* он ки таъмир мекунад.

ТАӢМИРГОӢ *گاه تعمیر* ҷое, ки баъзе дастгоҳҳои таъмир мекунад.

ТАӢМИРОТ *а. تعمیرات* ҷ. таъмир.

ТАӢМИРТАЛАБ *تعمیر طلب* эҳтиҷоманд ба таъмир: иморати таъмирталаб.

ТАӢН *а. طعن* айбгирӣ; сарзаниш, коҳиш; таънулаън коҳиш ва маломат.

ТАӢНА *а. طعنه* сарзаниш, маломат, коҳиш; таъна задан (кардан) айб гирифтани, маломат кардан; сарзаниш ва хоҳиш кардан; таъна шунидан мавриди коҳишу маломат гаштан.

ТАӢНАБОРОН *طعنه باران*: таънаборон кардан коҳишу маломати зиёд кардан касеро.

ТАӢНАЗАН *تعنه زن* он ки таъна мезанад, маломатгар, айбҷӯй, бадгӯй.

ТАӢНАЗАНИӢ *طعنه زنی* таъна кардан.

ТАӢНАОМЕЗ *طعنه آمیز* бо коҳишу маломат.

ТАӢНАОМЕЗОНА *طعنه آمیزانه* маломатомезона.

ТАӢНАСОР *طعنه سار* маломати мардум шудан.

ТАӢРИФ *а. تعریف* 1. ситоиш, таҳсин. 2. шиносондан ё огоҳонидан (дар бораи чизе), бо шарҳу эзоҳ чизеро шиносонидан.

ТАӢРИФА *а. تعریفه* низомии меъёрбандӣ, ки аз рӯи он барои хизматрасонӣ маблағ ситонида мешавад.

ТАӢРИФГАР تعريف گر таӢрифкунанда.

ТАӢРИФДӢСТ تعريف دوست он ки сутуда шу-
данро (таӢрифро) нағз мебинад.

ТАӢРИФӢ تعريفى шоӢни таӢриф, сазовори
таӢрифу ситоиш.

ТАӢРИФНОМА تعريف نامه хислатнома
(хуччат); тавсифнома.

ТАӢРИФОТ a. تعريفات ۴. таӢриф.

ТАӢРИХ a. تاريخ 1. илм дар бораи инкишофи
ҷамъият ва табиат; шарҳу баӢни силсилаи
воқеа ва ҳодисаҳо бо тартиби санаи вуқӯи
онҳо. 2. китобе, ки дар он воқеаҳо бо тарти-
би вуқӯъ зикр Ӣфтаанд; **ТаӢрихи Бухоро**,
ТаӢрихи Табарӣ. 3. санаи вуқӯи ҳодисае;
таӢрихи фармон; **таӢрихи навишта шудани**
асар. 4. маҷ. саргузашт.

ТАӢРИХАН a. تاريخاً аз рӯи таӢрих.

ТАӢРИХДОН تاريخدان воқиф аз воқеоти гузаш-
та, касе, ки таӢрихро хуб медонад.

ТАӢРИХДОР تاريخدار хуччате, ки таӢрихи (со-
ли навишти) он маълум мебошад; **марсияи**
таӢрихдор марсияе, ки дар он солу моҳи ва-
фоти касе зикр Ӣфтааст.

ТАӢРИХӢ تاريخى 1. мансуб ба таӢрих, баҳс-
кунанда аз таӢрих: **романи таӢрихӣ**. 2. ҳоди-
саи қобили зикр дар таӢрих; **хуччати**
муҳимми таӢрихӣ; **аҳамияти таӢрихӣ дош-**
тан дорои аҳамият будан, қобили зикр дар
таӢрих будан. 3. таӢрихдор; **одами таӢрихӣ**
одами дар гузашта машҳур; **бинои таӢрихӣ**
бинои қадимае, ки аз ҷиҳати таӢрихи гузаш-
та аҳамият дорад.

ТАӢРИХНАВИС تاريخ نويس он ки воқеаҳои
гузаштаро қайд мекунад, муаллифи асари
таӢрихӣ.

ТАӢРИХНАВИСӢ تاريخ نويسى ба навиштани
воқеаҳо машғул шудан.

ТАӢРИХНИГОР تاريخنگار ниг. таӢрихнавис.

ТАӢРИХНИГОРӢ تاريخنگارى ниг. таӢрихна-
висӣ.

ТАӢРИХНОМА تاريخ نامه номаи таӢрихӣ, ки-
тобе оид ба воқеаҳои гузашта.

ТАӢРИХЧӢ تاريخچى гуфт. муаррих, таӢрих-
навис; мутахассиси фанни таӢрих.

ТАӢРИХШИНОС تاريخ شناس мутахассиси илми
таӢрих, таӢрихдон.

ТАӢРИХШИНОСӢ تاريخ شناسى илме, ки
таӢрихро меомӯзад.

ТАӢСИР I a. تاثير 1. асар ва нишона гузоштан
дар чизе; нуфуз. 2. зарб, асар. 3. амал; **таӢсир**
бахшидан асар гузоштан, асар кардан;
таӢсир гузоштан ниг. **таӢсир бахшидан**;
таӢсир кардан (намудан) асар (нуфуз) кар-
дан, корӣ шудан.

ТАӢСИР II a. تعسير кит. душвор сохтан, муш-
кил кардан.

ТАӢСИРБАХШ تاثير بخش асаркунанда, амал-
кунанда, муассир.

ТАӢСИРБАХШО تاثير بخشا ниг. таӢсирбахш.

ТАӢСИРНОК تاثيرناк муассир, нуфузнок.

ТАӢСИРНОКӢ تاثيرناكى ботаӢсир, асарбахш.

ТАӢСИРНОПАЗИР تاثيرناپذير бетаӢсир, беа-
сар.

ТАӢСИРНОПАЗИРӢ تاثيرناپذيري таӢсирно-
бахшанда.

ТАӢСИРОТ a. تاثيرات ۴. таӢсир.

ТАӢСИРПАЗИР تاثيرپذير таӢсиргиранда, му-
таассиршаванда.

ТАӢСИРПАЗИРӢ تاثيرپذيري таӢсиргирандагӣ,
таӢсир пазируфтани.

ТАӢСИРРАСОНАНДА تاثيررساننده таӢсирбах-
шанда.

ТАӢСИРРАСОНӢ تاثيررسانى расонидани таӢ-
сири худ ба чиз Ӣ воқеаи дигар.

ТАӢСИС a. تأسيس бино кардан, бунёд гузош-
тан ва чизе; **таӢсис Ӣфтан (шудан)** бино шу-
дан; барпо гардидан; **таӢсис кардан (намудан)**
бино кардан, барпо намудан.

ТАӢСИСДИХАНДА تأسيسدهنده бинокунанда,
барпокунанда, муассис.

ТАӢТИЛ a. تعطيل истироҳат, ба муддати
маълум мутаваққиф шудани машғулиятҳо
дар мактабҳо барои дамгирӣ; **рӯзи таӢтил**
рӯзи истироҳат; **таӢтил шудан** мутаваққиф
шудан (кор, машғулият).

ТАӢХИР a. تاخير ба қафо андохтани коре; дер
кашидан (дер омадан) ба ҷое, дермонӣ, да-

ранг; **ба таъхир андохтан** ба қафо монон-дан (*ичрои кореро*); **таъхир кардан** дер мондан, дер омадан.

ТАЪХИРНОПАЗИР تاخيرناپذير он чи ба қафо андохтанаш номумкин аст.

ТАЪХИРНОПАЗИРӢ تاخيرناپذيري ба қафо андохтанашаванда.

ТАЪЦИЛ *а.* تعجيل шитоб кардан; шитоб, ачала.

ТАЪЦИЛӢ تعجيلи шитобталаб, фаврӣ; таъхирнопазир; **ёрии таъчили** тиббӣ дастаи махсуси тиббӣ барои фавран мадад расонидан дар мавриди фалокатҳои ногаҳонӣ; **чораи таъчили** чораи фаврӣ, илочи таъхирнопазир.

ТАЯММУМ *а.* تيمم *д.* ба ҷо овардани таҳорат бо хок ё рег дар мавриди набудани об.

ТАЯММУН *а.* تيمن ба фоли нек гирифтани муборақ донишони чизе.

ТЕ *номи ҳарфи чоруми алифбои арабиасоси тоҷикӣ, ки дар ҳисоби абҷад ба 400 баробар аст.*

ТЕАТР *лот.* تاتر 1. санъати намоиш додани асари драмавӣ дар сахна. 2. биное, ки дар он асари драмавӣ ба намоиш гузошта мешавад.

ТЕАТРДӢСТ تاتردوست он ки тамошои асарҳои сахнавиро дӯст медорад.

ТЕАТРӢ تاتري мансуб ба театр.

ТЕАТРШИНОС تاترشناس мутахассис ва коршиноси риштаи театршиносӣ.

ТЕАТРШИНОСӢ تاترشناسي илме, ки бо омӯхтани масъалаҳои санъати театри машғул аст.

ТЕБ تيب *ки.* саргашта, овора, ҳайрон, шитобзада.

ТЕВ تيو *ки.* тоб, тавоноӣ, қувват, қудрат, тоқат.

ТЕВАНА تيونه *гуфт.* сӯзани калон барои дӯхтани чизҳои дурушт, ҷуволдӯз.

ТЕГИН تگين *гуфт.* муфт, бепул, ройгон.

ТЕГИНХӢР تگينخور *гуфт.* муфтхӯр, туфайлӣ.

ТЕҒ تېغ 1. шамшер, ханчар. 2. поку, устураи сартарошӣ; **теғу ташт** *мач.* нур ва офтоб. 3. лабаи тез ва бурандаи шамшер, корд, поку ва ғ; дами тези олатҳои буранда. 4. шона дар

дастгоҳи бофандагӣ, ки торҳои чизи бофтани аз даруни он мегузарад; **аз дами теғ гузарондан** куштан, қатл кардан; **теғ задан** а) бо шамшер зада қатл кардан, шамшер задан; б) ҷангидан; **худро ба теғу табар задан** ба ҳеҷ саҳтӣ ва монеа нанигариста, ба коре иқдом кардан, худро ба обу оташ задан; **теғ кашидан** шамшер аз ғилоф баровардан, ба ҷанг баромадан; **теғ рондан** теғ (поку) ба кор бурдан, бо устура тарошидан (*мӯйро*); **теғ кашид** **нигоҳ кардан** бо нигоҳи тунду тез бар касе (чизе) нигаристан.

ТЕҒА تېغه 1. ҳар чизи монанди теғ тез ва буранда; дами корд, ханчар *ва ғ.* 2. баландии кӯҳ, нӯги кӯҳ, қулла. 3. ҷои баланди ҳар чиз: **теғи бинӣ**, **теғи рег**. 4. шуоъ, партав; **теғи офтоб** шуои офтоб, партави хуршед. 5. дами корд, дами шамшер.

ТЕҒАДОР تېغهدار қулладор; **бини теғадор** бинии уқобӣ.

ТЕҒАКМОНАНД تېغکمانند монанд ба устура, покушакл.

ТЕҒАФРӢЗ تېغافروز *ки.* ҷилодиҳандаи шамшер, шамшеррез, кордсоз.

ТЕҒАФШОН تېغافشان *ки.* афшонандаи шамшер, шамшерзани моҳир.

ТЕҒБАНД تېغبند он ки теғ ба камар мебандад, ҳарбӣ, сипоҳӣ.

ТЕҒБАЛАНД تېغبند дорои теғи калон будан, қуллаи баланд доштан (кӯҳ).

ТЕҒБОЗ تېغباز *ки.* теғзан, шамшербози моҳир, кордбоз.

ТЕҒБОЗӢ تېغبازي *ки.* шамшербозӣ, кордзанӣ, бо шамшер ҷангидан.

ТЕҒБОРОН تېغباران *ки.* ҷангу набарди саҳт бо шамшер, бороне аз шамшеру теғ.

ТЕҒДОР تېغدار дорандаи теғ, аҳли шамшер; ҷанговар.

ТЕҒЗАН تېغزن *ки.* шамшерзан, кордзан, ҷанговар.

ТЕҒӢ تېغي мансуб ба теғ; дорои теғу корд.

ТЕҒКАШӢ تېغکشي аз ғилоф баровардани шамшер, баромадан ба ҷанг.

ТЕҒОЗМОӢ تېغآزمای *ки.* шамшерзан,

чанговар.

ТЕҒОРОЙ تیغ آرای *кит.* моҳиру чобук дар шамшерзанӣ.

ТЕҒПАРТОҒТА تیغ پرتافته теғдоршуда, қиррадоршуда.

ТЕЗ 1. бурро, буранда (корд, шамшер); *муқоб.* **кунд**. 2. нӯги ҳар чизе, ки борик ва тунук тарошида шуда бошад. 3. зуд, боши-тоб; **тезтар бӣёед** ҳаял накунед. 4. сареъ; сареъгуфтор, суръатнок. 5. он чӣ таъм ва бўяш забон ва димоғро ба сӯзиш меорад, тунд. 6. *мач.* одами тундмиҷоз, зудхашм; он ки зуд аз ҳолати эътидол баромада, асабӣ мешавад; **тезу тунд** бо касе бо хашм рафтор кардан, бо мучодала пардохтан бо касе; **ақли зеҳни тез** зудфаҳм, хушёр, зуд дарёбанда; **бозори тез** бозори часпон, серхаридор; **забони тез** *мач.* гуфтори тунду талхи нешдор; **нигоҳи тез** нигоҳи гиро, нигоҳи пуртаъсир; нигоҳи тунди хашмолуд; **нури тез** рӯшноии баланди нуфускунанда, рӯшноии баланд; **оташи тез** оташи баланд, оташи сӯзон; **қуллаи тез** қуллаи нӯгборик; **тез кардан** а) чарх доштан, сӯхон кардан, бурро гардонидан (*лаб ё нӯги чизро монанди корд, найза ва ғ.*); б) барангехтан, шӯрондан касеро бар зидди касе; хашмгин (асабонӣ) кардан; **тез шудан** а) бурро шудан, буранда гардидан; б) ба шӯр омадан, хашмгин шудан; оташин шудан.

ТЕЗБИН تيزبين бодикқат, ҳамаро зуд фарогиранда; *мач.* мушоҳидакор, дақиқназар; **чашми тезбин**.

ТЕЗБИНӢ تيزبينى зудбинандагӣ, зудбинӣ.

ТЕЗБОЛ تيزبال тезпар, парандае, ки парвози сареъ дорад, тезпарвоз.

ТЕЗБОЗОР تيز بازار бозори гарму пурмуштарӣ, бозоре, ки серодаму пурбор аст, бозори боравнак.

ТЕЗБОЗОРӢ تيز بازاری *мач.* гарм будани бозор, пурравнақии бозор.

ТЕЗБӮ(Ӣ) تيز بوي(ي) он чи бўйи тез дорад, монанди сирпиёз, пиёз *ва ғ.*

ТЕЗВАЧД تيز وجد зуд ба вачд оянда, он ки зуд ба чӯшу хурӯш меояд.

ТЕЗВИР تيز وير *кит.* тезхуш, бахуш, тезфаҳм.

ТЕЗГАЗАК تيز گزک ҳашараи сиёҳчаи хурд-

тараке, ки ба бадани одам сахт неш мезанад.

ТЕЗГАР تيز گر устои тезкунанда.

ТЕЗГАРД تيز گرد тезрафтор, сареърафтор; бо суръати зиёд роҳраванда; **қаторан тезгард**.

ТЕЗГАРДӢ تيز گردى сареърафторӣ, чолокӣ дар рафтор.

ТЕЗГИР تيز گير он ки ва он чи чизро ба чолокӣ ба даст медарорад; тезчангол (*паранда*).

ТЕЗГОМ تيز گام *кит.* тезрафтор, чобукрав, тундрафтор.

ТЕЗГУДОЗ تيز گداز зуд гудохташаванда, осонгудоз, зудгудоз.

ТЕЗГУЗАР تيز گزر зуд гузаранда, зуд тайшаванда; нопойдор.

ТЕЗГУФТОР تيز گفتار он ки бо шитоб ва зуд зуд гап мезанад.

ТЕЗГӮШ تيز گوش он ки гӯши шунаво дорад; он, ки ҳама чизро ба гӯш мегирад; **суханчинони тезгӯш**.

ТЕЗГӮША تيز گوشه *риёз.* дорои гӯшаи тез, тезкунча.

ТЕЗДАВ تيز دو даванд, зуд даванда.

ТЕЗДАМ تيز دم 1. касе ё ҳайвоне, ки нафасаш тезу сӯзон аст. 2. корд ё асбобе, ки дамаш тез аст.

ТЕЗДАНДОН تيز دندان он ки дандони буранда (гузаранда) дорад.

ТЕЗДАРГИРАНДА تيز در گيرنده тезоташгиранда.

ТЕЗДАСТ تيز دست чолок, чобук, ўҳдабаро.

ТЕЗДАСТӢ تيز دستى чолокӣ, чобукӣ, ўҳдабарой.

ТЕЗЗАБОН تيز زبان он ки забонаш (гуфтораш) тунду нешдор аст, тундгуфтор.

ТЕЗЗАБОНӢ تيز زباني тундгуфторӣ, сахтгуфторӣ, сахтгӯй.

ТЕЗЗЕҲН تيز ذهن бофаросат, зирак, хушёр.

ТЕЗЗЕҲНӢ تيز ذهني фаросатнокӣ, зиракӣ, хушёрӣ.

ТЕЗИС تيز يس *ю.* фикри асосие, ки муаллиф ё нотик дар таълиф ё баромади худ онро исбот, таъкид, ё рад кардан меоҳад; баёни мухтасари фикр ва мулоҳизаҳои асосии як

асар ё суханронӣ.

ТЕЗӢ 1. бурроғӣ, бурандағӣ. 2. суръат. 3. тундӣ (*дар таъм ва бӯ*). 4. баландӣ, нуфузкуандағӣ (*овоз, руиноӣ*). 5. маҷ. тундмиҷозӣ, асабоният, ғазабнокӣ, хашмгирӣ; **ба тезӣ, бо тезӣ** а) бо суръат; б) бо зудӣ, бо шитоб; **тезӣ қардан** хашмгин шудан, дуруштрафторӣ қардан, асабонӣ шудан.

ТЕЗКИН *тез кин* бадкина, бадҷаҳл, кинагир.

ТЕЗКОР *тез кар* чобукдаст; он, ки дар иҷрои кор чолоку чакқон аст.

ТЕЗКОРӢ *тез карӣ* корро тез анҷом додан, чолокӣ.

ТЕЗКУНАНДА *тез кунанда* касеро бар зидди касе.

ТЕЗКУНЧА *тез кунҷа* кунҷи тез.

ТЕЗМАҒЗ *тез мағз* зудранҷ, зуд хашмгиншаванда.

ТЕЗМИЗОЧ *тез мизаҷ* зудхашм, тундмизоҷ.

ТЕЗНАВИС *тез навис* он ки бо суръат менависад, дар навиштан чобукдаст.

ТЕЗНАВИСӢ *тез нависӣ* тез китобат қардан.

ТЕЗНИГОҲ *тез нигоҳ* он ки нигоҳи тезу гиро дорад.

ТЕЗНОХУН *тез нахун* *ниг. тезчангол*.

ТЕЗНӢЛ *тез нӯл* тезминқор, парандае, ки минқори буррову гузаро дорад.

ТЕЗОБ I *тез обӣ* оби тез, оби ҷараёнаш босуръат, оби тез ҷоришаванда.

ТЕЗОБ II *тез обӣ* асид, кислота, маҷлули кислота; кислотаи азотӣ.

ТЕЗОБА *тез ба* *ниг. тезоб I*.

ТЕЗОБДИҲАНДА *тез обдеҳанда* 1. тез об додан. 2. он ки филизотро бо кислота обӯтоб медиҳад.

ТЕЗОБДИҲӢ *тез обдеҳӣ* тезоб додани филизҳо.

ТЕЗОБӢ *тез обӣ* *мансуб ба тезоб*; тезобзада.

ТЕЗОБХӢРДА *тез обхӯрда* асидхӯрда: **филизи тезобхӯрда**.

ТЕЗОН(И)ДАН *тез ондан/тезанидан* 1. суръати чизе ро афзудан, сарътар гардонидан. 2. маҷ.

шӯронидан (*касера ба муқобили касе*).

ТЕЗПАЗ *тез паз* зудпаз: **хӯроки тезпаз, меван тезпаз**.

ТЕЗПАЗАК *тез пазак* мевае, ки нисбат ба ҳамнавъони худ зудтар мепазад.

ТЕЗПАЙКОН *тез пайкан* *кит.* пайкони тез ва зуд фурураванда, пайконе, ки нӯғаш бисёр бо-рику тез аст.

ТЕЗПАР *тез пар* *ниг. тезпарвоз*.

ТЕЗПАРВОЗ *тез парвоз* он чи бо суръат мепазад.

ТЕЗПО *тез па* *ниг. тезрафтор*.

ТЕЗРАВ *тез ра* он ки тез роҳ меравад; зудгарданда, бо суръат ҳаракаткуанда (*мас., мошин*).

ТЕЗРАВӢ *тез раӣ* зудравӣ, тундравӣ, зудгардандағӣ, тез роҳ гаштан.

ТЕЗРАНЧ *тез ранҷ* зудранҷ; он ки аз чизе хеле ба осонӣ ва зуд озурдахотир мешавад.

ТЕЗРАФТОР *тез рафтар* *ниг. тезрав*.

ТЕЗСАЙРОН *тез сайран* *ниг. тезрафтор*.

ТЕЗСУРЪАТ *тез суръат* баландсуръат, он чи суръати зиёд дорад (*мас., ҳавопаймо*).

ТЕЗТАК *тез тақ* тезрафтор (асп), бодпо, даванд.

ТЕЗ-ТЕЗ *тез тез* 1. зуд-зуд, бо суръат; шитобон. 2. дам ба дам; бисёр.

ТЕЗУТУНД *тез тутнд* 1. шадид, муташанниҷ. 2. хашмгин, ғазаболуд.

ТЕЗФАҲМ *тез фҳм* хушёр, заковатманд.

ТЕЗФАҲМӢ *тез фҳмӣ* қобилияти зуд дарк қардани матлабе, заковатмандӣ, хушёрӣ.

ТЕЗФИКР *тез фқ* *ниг. тезфаҳм*.

ТЕЗФИКРӢ *тез фқӣ* *ниг. тезфаҳмӣ*.

ТЕЗХАШМ *тез хшм* он ки зуд хашм мегирад, тундхӯй.

ТЕЗҲАРАКАТ *тез ҳаракат* зудҳаракат.

ТЕЗҲАРАКАТӢ *тез ҳаракатӣ* зудҳаракатӣ.

ТЕЗҲУШ *тез ҳуш* хушёр, зирак, зудфаҳм, заковатманд.

ТЕЗЧАНГ *тез ҷанг* 1. *ниг. тездаст*. 2. *ниг. тезчангол*.

ТЕЗЧАНГОЛ *тизҷангал* дорои панҷаи сахту ги-ро (*сифати парандаи гӯштхӯр*).

ТЕЗЧАШМ *тизҷашм* *ниг.* **тезбин**.

ТЕЗЧАШМӢ *тизҷашми* чашми тез (бино) дош-тан.

ТЕЗЧОП *тизҷап* он чи ки тез чоп карда меша-вад.

ТЕЗЧАРАӢН *тизҷариан* сифати дарё, ки обаш босуръат ҷараён дорад: **тезоб**.

ТЕЗШИКАН *тизшкан* зудшикан.

ТЕЗШИКАНӢ *тизшкани* ба зудӣ шикастан.

ТЕЗШУНАВ *тизшун* *ниг.* **тезгӯш**.

ТЕКТЕНИКА *ю.* *тектаника* *геол.* яке аз соҳаҳои илми геология, ки бо омӯхтани сох-ти қишри Замин, қонунияти ҳаракат ва тағйироти он машғул аст.

ТЕКТЕНИКӢ *тектаники* *геол.* *мансуб ба* сохти қишри Замин ва ҳодисаҳое, ки дар он рӯй медиҳад: **ҳодисаи тектоникӣ** зилзила.

ТЕЛА *тиле* *гуфт.* такон; **тела** додан (**кардан**) та-кон додан.

ТЕЛАДИХӢ *тиледеҳи* *гуфт.* тела додан, (*махсу-сан, дар издиҳомии зиёди одамон, дар ҷойҳои ҷамъиятӣ*).

ТЕЛБА *тиле* *гуфт.* 1. саросема, шитобкор. 2. ноқисулақ; **телба кардан** касеро саросема кардан, ҳадаҳа қунонидан; **телба шудан** са-росема шудан, сари ҳисоби худро гум кар-дан, ҷи қор қардани худро надонида мон-дан.

ТЕЛБАГӢ *тилеги* *гуфт.* саросемагӣ, ҳаросонӣ; шитобқорӣ.

ТЕЛБАКОР *тилекар* *гуфт.* он ки дар иҷрои қоре саросема мешавад ва шитоб мекунад; он ки қореро бемулоҳиза, насанҷида ва ҳадаҳа ба ҷо меорад.

ТЕЛБАКОРӢ *тилекари* қори ҳадаҳа, саросема.

ТЕЛЕБАРНОМА *телебарнаме* барномаи симоӣ (телевизионӣ).

ТЕЛЕВИЗИОН *лот.* *телевизион* соҳаи илм, техни-ка ва фарҳанг, ки барои тавассути дастгоҳҳои радиоэлектронӣ ба масофа инти-қол додани тасвир мусоидат мекунад.

ТЕЛЕВИЗИОНӢ *телевизиони* он чи ки тариқи те-левизион паҳш мегардад.

ТЕЛЕВИЗОР *лот.* *телевизор* дастгоҳи экрандор барои гирифтани намоишҳои телевизионӣ.

ТЕЛЕГРАММА *ю.* *телеграмм* *ниг.* **барқия**.

ТЕЛЕГРАФ *ю.* *телеграф* системаи дастгоҳҳои тех-никии махсус барои муҳобира (хабардиҳӣ) аз масофаи дур (*дастгоҳи фиристанда, дастгоҳи гиранда ва симҳои васл*).

ТЕЛЕГРАФӢ *телеграфӣ* 1. *мансуб ба телеграф*. 2. ба воситаи телеграф; **агентии телеграфӣ** му-ассисаи додан ва гирифтани ахбор ба воси-таи телеграф; **алоқаи телеграфӣ** муҳобира ба воситаи телеграф. **муҳобироти телеграфӣ** алоқаи телеграфӣ; хабар фиристодан ва ги-рифтани ба воситаи телеграф.

ТЕЛЕГРАФХОНА *телеграфхона* ҷое, ки дастгоҳҳои телеграфӣ насб шудааст ва ахбори телег-рафӣ қабул карда мешавад.

ТЕЛЕДАСТГОҲ *теледастгоҳ* дастгоҳи телевизионӣ.

ТЕЛЕМАНОРА *телеманора* манораи телевизионӣ.

ТЕЛЕМЕТР *ю.* *телеметр* дурсанҷ, асбоб барои ан-дозагирии масофа.

ТЕЛЕМЕТРӢ *телеметрии* *мансуб ба телеметр*.

ТЕЛЕМЕХАНИКА *ю.* *телемеханика* идора қардани амалиёти истеҳсолӣ ва назорат бар онҳо аз масофаи дур ба воситаи васоили махсус; соҳаи илм, ки бо ин қор машғул аст.

ТЕЛЕМЕХАНИКӢ *телемеханики* *мансуб ба теле-механика*.

ТЕЛЕСКОП *ю.* *телескоп* дурбини қалони астро-номӣ барои расад қардани ситораҳо ва ҷисмҳои осмонӣ.

ТЕЛЕСКОПӢ *телескопии* *марбут ба телескоп*.

ТЕЛЕСТУДИЯ *ю.* *телестудия* студияи телевизион; маркази намоишҳои телевизионӣ.

ТЕЛЭТАӢП *англ.* *телетип* дастгоҳе аз қабилӣ мошинкаи хатнависӣ, ки ахбори телег-фиро худ менависад.

ТЕЛЭТАӢПӢ *телетипӣ* ба таври худнависӣ.

ТЕЛЕФОН *ю.* *телефон* дастгоҳи махсус барои интиқоли овоз аз масофаи дур ба воситаи симҳо ва қувваи барқ; **телефон гузарондан**

алокаи телефонӣ барпо кардан; **телефон кардан** гап задан бо телефон; **телефони дастӣ** дастгоҳи махсусе, ки алоқаро бе сим пайваст мекунад.

ТЕЛЕФОНӢ تلفانى мансуб ба телефон; ба воситаи телефон; **алокаи (гуфтугӯи) телефонӣ** гуфтугӯ, мухобира ба воситаи телефон.

ТЕЛЕФОННИГОШТ تلهفاننگاشت хабари расмӣ, ки мазмуни он ба воситаи телефон дода мешавад; хабари телефонӣ.

ТЕЛЕФОНЧӢ تلفانچى гуфт. корманди телефон; он ки дар сари дастгоҳи робитаи телефонӣ кор мекунад ва мухобиракунандагонро бо ҳам мепайвандад.

ТЕЛПАК تلپک каллапӯши пӯстӣ (аз мӯина).

ТЕЛПАҚДОР تلپکدار дорои телпак, он ки дар сар телпак дорад: **телпаки қароқӯли** каллапӯши аз пӯсти қароқӯли дӯхташуда.

ТЕЛПАҚДӢЗ تلپکدوز дӯзандаи каллапӯшҳои пӯстӣ.

ТЕЛПАҚДӢЗӢ تلپکدوزى амали (кори) телпакдӯз, дӯзандае, ки аз пӯст ва мӯина пӯшиши сар медӯзад.

ТЕЛПАҚМӢӢ تلپکموى он ки мӯи гулии телпакшакл дорад.

ТЕМОР تيمار 1. ғам, андӯҳ, ғусса. 2. ғамхорӣ, парасторӣ, нигоҳубин: **темор кашидан** ғам хӯрдан, андӯҳгин шудан.

ТЕНДЕР тендер англ. тендер ба даст овардани шартнома ба воситаи гузаронидани музоядаҳо.

ТЕНДЕРӢ تندرى мансуб ба тендер, ба воситаи тендер.

ТЕННИС теннис англ. теннис бозии варзишӣ байни ду кас бо ракетка ва тӯбчаи майда.

ТЕННИСБОЗ تينسباز иштироккунанда дар бозии теннис, бозингари теннис.

ТЕННИСБОЗӢ تينسبازى бозии теннис.

ТЕНОР тенор ит. тенор 1. баландтарин овози мардона. 2. соҳиби чунин овоз.

ТЕОДОЛИТ теодолит ю. теодолит асбоби геодезии зовиясанҷ, кунҷсанҷ.

ТЕОКРАТИЯ теократия ю. теократия як тарзи давлатдорӣ, ки дар он ҳокимияти сиёсӣ дар дасти

руҳониён мебошад.

ТЕОЛОГИЯ теология ю. теология илми илоҳиёт, илми дин; фикҳ, диншиносӣ.

ТЕОРЕМА теорема ю. теорема 1. фикр кардан, дида баромадан. 2. рӯз. даъво ва иддаое, ки ба далелҳо исбот мешавад; қазия.

ТЕППА теппа 1. баландӣ, пуштаи баланд баромада аз замин, тал. 2. болои (фарқи) чизе; **теппа-теппа** талу теппаҳои ба таври пайҳам омада.

ТЕППАДОР теппедар дорои баландӣ, дорои теппаҳо, пуштаву баландиҳо.

ТЕППАҚӢӢ теппақӯ талу теппаи доманай кӯҳмонанд.

ТЕППАЧА теппача теппаче тали на чандон баланд.

ТЕРАПЕВТ терапевт ю. терапевт тиб. пизишки бемориҳои дарунӣ, пизишки бемориҳои дохили бадан, дармоншинос.

ТЕРАПЕВТӢ تراپوتى тиб. дармоншиносӣ, оид ба касалиҳои дарунӣ: **шӯъбаи терапевтӣ**.

ТЕРАПИЯ терапия ю. терапия тиб. яке аз соҳаҳои асосии тиб, ки бе дору дармон муолиҷа кардани касалиҳои даруниро меомӯзад.

ТЕРГАВ тергав т. тергав гуфт. истинтоқ, бозпурсӣ, тафтиш ва маълум кардани шароити вуқӯи ҷинойте; **тергав кардан** аз касе гап гирифтан; **ба тергав афтодан** мавриди истинтоқ ва бозпурсӣ қарор гирифтан, ба маҳкамаи дахлдори тафтиш ҷалб карда шудан (*барои истинтоқ*).

ТЕРМЕКС термекс ю. термекс дастгоҳи гармидиҳанда.

ТЕРМИТ термит лот. термит 1. зоол. мӯриёна. 2. тех. омехтаи алюминӣ бо оксиди оҳан, ки аз сӯзондани он ҳарорати баланд ҳосил мешавад.

ТЕРМИН термин лот. термин ниг. истиллоҳ.

ТЕРМОГРАФ термограф ю. термограф гармосанҷ, асбоб барои ба таври автоматӣ қайд кардани тағйироти ҳарорат.

ТЕРМОГРАФИЯ термография ю. термография гармосанҷӣ.

ТЕРМОДИНАМИКА термодинамика ю. термодинамика физ. фасли физика, ки ҳосиятҳои умдаи мувозинати ҳарорати системаҳо, ҷараёни мувозинат ва ба намудҳои дигар табдил ёфтани энергияи

ҳароратро тадқиқ менамояд.

ТЕРМОДИНАМИКӢ *ю.* *ترمودینامیکی* мансуб ба термодинамика.

ТЕРМОМЕТР *ю.* *ترمومتر* ҳароратсанҷ.

ТЕРМОС *ю.* *ترماس* обдони махсус барои дар як ҳарорати муайян нигоҳ доштани гармии моеи дарунаи он.

ТЕРМОЯДРОӢ *ю.* *ترمایداری*: **реаксияи термоядрой** реаксияи табдили ҳастаҳои ҳидроген (обзо) ба ҳастаҳои унсурҳои муқтадиртари дигар: **яроқи термоядрой**.

ТЕРРАКОТА *ит.* *تره کاته* маснуоти сафолӣ.

ТЕРРАРИУМ *и.* *تره ریوم* бино барои ҳифзи хазандаҳо.

ТЕРРОР *лот.* *ترار* ситам ва ҷазои ҷисмонӣ (*куштан, ҷабс ва бадарга*) бар муқобили муҳолифони сиёсӣ; қору амали бераҳмона (*бар муқобили муҳолифони сиёсӣ*); ҷабру фишор, нобуд ва зӯрварӣ барои мағлуб кардани муҳолифони сиёсӣ.

ТЕРРОРИЗМ *лот.* *تراریزم* сиёсати тарсондан ва фуру нишондани душманони сиёсӣ, мазҳабӣ ва ғ. бо роҳи зури, нобудсозӣ ва куштор.

ТЕРРОРИСТ *лот.* *ترارست* тарафдор ё иштироккунанда дар нобудсозӣ ва дигар амалиёти террористӣ.

ТЕРРОРИСТӢ *ю.* *ترارستی* мансуб ба **террорист**; **амали террористӣ**.

ТЕХНИК *ю.* *تخنیک* 1. мутахассиси соҳаи техника. 2. мутахассисе, ки маълумоти миёнаи техникӣ дорад.

ТЕХНИКА *ю.* *تخنیکه* 1. маҷмӯи воситаҳои фаъолияти инсон, ки дар қараёни инкишофи истеҳсолот дар ҷомеа ҷамъ шудааст. 2. *тех.* маҷмӯи техника, мошину таҷҳизот ва ғ. 3. маҷмӯи малака, намуд ва тарзҳои пешбурди истеҳсолоти риштаи муайян; **техникаи сохтмон, техникаи ҷамъоварии ҳосил**.

ТЕХНИКАДОН *ю.* *تخنیکه دان* мутахассиси яке аз соҳаҳои техника.

ТЕХНИКАПАРАСТ *и.* *تخنیکه پرست* он ки техникро мепарастад.

ТЕХНИКАПАРАСТӢ *и.* *تخنیکه پرستی* парастии техника, дӯст доштани техника.

ТЕХНИКӢ *ю.* *تخنیک* мансуб ба **техника**; адабиёти **техникӣ** китобҳо оид ба техника; **муҳаррири техникӣ** он ки масъули сохти техникӣ китоб аст.

ТЕХНОЛОГ *ю.* *تخنالوگ* мутахассиси соҳаи технология дар истеҳсолот, фановар.

ТЕХНОЛОГИЯ *ю.* *تخنالوگیه* маҷмӯи донишҳо оид ба тарз ва василаҳои ҷорӣ кардани қараёнҳои истеҳсоли; фановарӣ.

ТЕХНОЛОГӢ *ю.* *تخنالوگی* мансуб ба **технология**.

ТЕША *и.* *تیشه* афзори оҳанин болғашакли дамаш тез (*барои ҷӯбтарошӣ ё заминкани*); **теша задан** бо теша қор қардан (*ҷӯб тарошидан ва ғ.*); **ба пой (решаи) қасе теша задан маҷ.** ба нобудии қасе қӯшидан; **теша ба сӯи худ задан маҷ.** тамаъқор будан; ҳар қорро ба нафъи худ қардан.

ТЕЪДОД/ТАЪДОД *а.* *تعداد* *ниг.* **таъдод**.

ТИБ(Б) *а.* *طب* маҷмӯи донишҳо оид ба бемориҳо, тарзи муолиҷа ва роҳҳои пешгирии онҳо, пизишкӣ.

ТИБ *1. طب* бӯи хуш, қорам; *2. بوی تیب* бӯи хуш, хушбӯӣ. *3. طبع* поки, покизағӣ: **тиби хулқ** покизағии хулқ, хушхулқӣ.

ТИББӢ *ю.* *طب* мансуб ба **тиб**; **ҳамшираи тиббӣ** зане, ки дар қасалхона беморонро парасторӣ мекунад, парастор; **ёрии тиббӣ** ташкилоте, ки дар мавриди рӯй додани ягон фалокат ё бемории ногаҳонӣ ба имдоди тиббӣ мешитабад.

ТИБИТ *и.* *تبیّت* мӯи нарму нозуке, ки дар зерӣ парӣ мурғон ё зерӣ парӣ бағали қорпоён мерӯяд ва аз наҳи он матоъҳои латифу нозук мебофанд.

ТИБИТӢ *и.* *تبیّتی* аз тибит бофташуда.

ТИБҚ *а.* *طبق* мувофиқ, мутобиқ: **тибқи...** мувофиқӣ... аз рӯи...

ТИЗ *и.* *تیز* қит. бод, ки аз шимол мебарояд, боди шикам.

ТИК *и.* *تک* матои бадости ғафси наҳӣ, ки раҳҳои рангоранг дорад.

ТИККА I *и.* *تکه* қораз аз қизе, қора, парча; **як тикка нон, тикка-тикка** қора-қора; **тикка-тикка қардан қизеро** қора-қора қардан, ба қорчаҳои майда қудо намудан; **тикка-тикка**

шудан пора-пора шудан; ◇ **ТИККАИ МУҲАББАТ** он чи аз хӯрокворӣ ба касе дода мешавад (*барои бурдан ба хона*), залла.

ТИККА II تکه *гуфт.* рост; фароз; муқоб. **НИШЕБ.**

ТИҚҚОНДАН تقانند *гуфт.* зӯран даровардан, фуру бурдан (*чизеро ба ҷойе*) чизеро бо зӯр ва фишор ба ҷойе ҷо кардан; даровардан.

ТИҚҚОНЧ تقانچ *гуфт.* даҳанбанди шиша.

ТИҚ-ТИҚ طق-طق *тақлиди овозӣ*, садои пасти чизе; **тиқ-тиқи соат** садои кор кардани соат; **тиқ-тиқ кардан дарро** оҳиста задан (кӯбидан) дарро.

ТИЛИМ ظلم *гуфт.* як қисми буридашудаи на чандон калони харбуза ё тарбуз, карч; **як тилим харбуза** як карч харбуза.

ТИЛИСМ ا. *طلم* таъвиз ва ҷодуе, ки фолбин ва ҷодугарон навишта медиҳанд ва ба эътиқоди хурофотӣ гӯё он дорандаашро аз балову озор нигоҳ медорад ё ба вай бахт ва кушоиши кор меорад; **тилисми чизеро шикастан** а) ботил ва бетаъсир гардонидани тилисм (ҷоду); б) *мач.* душвории кореро бартараф кардан; **тилисм бастан** ҷоду кардан; **тилисми ҳайрати авҳом** а) лавҳаҳои фикру ҳаёлот; б) олами ваҳмҳои ботил.

ТИЛИСМБАНД طلمبند ҷодугар.

ТИЛИСМБОН طلمبان он ки сирри тилисмро (ҷодуро) дар даст дорад; **аждаҳои тилисмбаон** аждаҳои мавҳуме, ки гӯё посбони ганҷҳои тилисм аст.

ТИЛИСМШИКАН طلمشکن он ки тилисмро бетаъсир ва бекор мегардонад; **Эрачи тилисмишкан** қаҳрамони достони халқӣ.

ТИЛ(Л)О طلا 1. унсури химиявӣ, филизи гаронбаҳои зардранг; зар, зари холис, зари сурх; **тил(л)ои рег** тил(л)ое, ки заршӯён ба воситаи шустани рег ҳосил кардаанд; **тил(л)ои сафед мач.** пахта; **тил(л)ои сиёҳ мач.** нафт ва ангиштсанг. 2. *таър.* воҳиди пул.

ТИЛ(Л)ОБАРКАШ طلبرکش *гуфт.* хеле гаронбаҳо ва баландқадр, он чи баробари зар қадр дорад, бисёр қимат; **тил(л)обаркаш кардан** хеле дақиқ вазн кардан.

ТИЛ(Л)ОВОРӢ طلاواری асбобҳои зиннат ва ороиши аз тил(л)о сохташуда.

ТИЛ(Л)ОГИН طلاگين аз тил(л)о сохташуда.

ТИЛ(Л)ОГУН طلاگون монанди тил(л)о.

ТИЛ(Л)ОДОР طلادار он ки тил(л)о дорад ва он чи дар таркиби худ тил(л)о дорад; **реги тил(л)одор** реге, ки дар он зарраҳои тил(л)о омехтааст.

ТИЛ(Л)ОЗАМИН طلازمين *мач.* замини ҳосилхези пурбаракат.

ТИЛ(Л)ОӢ طلائى *мансуб ба тил(л)о*; аз тил(л)о сохташуда; **асри тил(л)оӢ** даврони равнаку дурахшандагӣ.

ТИЛ(Л)ОКАМАР طلاکمر 1. камарбанди тил(л)оӢ. 2. он ки камарбанди тил(л)оӢ бастааст. 3. *мач.* мансабдор.

ТИЛ(Л)ОКОВ طلاکاو 1. он ки бо кофтан ва ёфтани тил(л)о машғул аст. 2. коргари кони тил(л)о; заршӯй.

ТИЛ(Л)ОКОВӢ طلاکاوۍ кофтани тил(л)о, ҷустуҷӯи тил(л)о.

ТИЛ(Л)ОКОР طلاکار 1. устои асбобу анҷоми зинатии тил(л)оӢ; заркӯб. 2. он чи бо тил(л)о оро дода ё андуда шудааст.

ТИЛ(Л)ОКОРӢ طلاکارۍ заркӯбӣ, ба рӯяш оби тил(л)о давондашуда, зарандуд.

ТИЛ(Л)ОКӢ طلاکوب 1. бо тил(л)о орододашуда, зарандуд; **зулфҳои тил(л)окӢ** овезаҳои зарандуди лаҷоми асп. 2. кӯбандаи тил(л)о, устои зарандудкор, тил(л)окор, заркӯб.

ТИЛ(Л)ОКӢБӢ طلاکوبۍ заркӯбӣ, тил(л)окорӣ.

ТИЛ(Л)ОНОК طلناک дорои тил(л)о; он чи дар таркибаш тил(л)о ҳаст (*мас., рег.*) дорад.

ТИЛ(Л)ОРАНГ طلارنگ ба ранги тил(л)о, зард; **мӯи тил(л)оранг** мӯи зарди рахшон.

ТИЛ(Л)ОХЕЗ طلاخيز ҷое, ки аз он тил(л)о ба даст меояд; **водии тил(л)охез** минтақае, ки хоки ҳосилноки пурманфиате дорад.

ТИЛЛО طلا *ниг.* тил(л)о.

ТИЛМОЧ ت. *تيلماچ* *гуфт.* тарҷумон, бештар тарҷумони лафзӣ.

ТИЛЛОАНДУД طلاندود он чи ба рӯяш оби тил(л)о давонда шудааст, зарандуд.

ТИЛЛОВАТ تلاوت бо оҳанг ва қироати махсус

хондани Қуръон; **тилловат кардан**.

ТИЛЛОЯ طلايه 1. *ниг.* талоя. 2. чизи молидашаванда, марҳам.

ТИМ I تيم 1. растаи болопӯшида. 2. корвонсарой.

ТИМ II تيم ғам, андӯх.

ТИМ III انگل. تيم дастаи варзишӣ: **тими мунтахаби футбол**.

ТИМОҒ/ТИМОҚ m. تماغ/تماق *гуфт.* илтиҳоби пардаи луобии димоғ, ки боиси гирифтагии бинӣ ва резиши об аз он мешавад, зуком, назла; **тимоғ шудан** зуком шудан.

ТИМОР تيمار *кит.* парасторӣ ва нигоҳубин ба одами бемор; *ниг.* **темор**.

ТИМОЧ تيماج пӯсти перосташуда, навъи чарми нозук.

ТИМСОЛ a. تمثال 1. сурат, расм. 2. монанд кардан чизеро ба чизи дигаре; **тимсоли...** ба мисли..., ба монанди...

ТИМСОҲ a. تمساح сусмори калонҷуссаи обӣ.

ТИМЧА تمچه растаи танг ва хурди болопӯшида.

ТИН I a. تين анҷир.

ТИН II m. تين *кҳн.* тангаи хурдтарини пул дар муомилот, саяки сӯм; **тин ба тин** хеле аниқ ва муайян; **як тин ҳам нест** пул тамоман нест; **ба як тин ҳам намеарзад** хеле беқадр аст.

ТИН III a. طين хок, гил, лой.

ТИНАТ a. طينت ниҳод, табиат; хулқ, сиришт.

ТИНГ-ТИНГ تنگ تنگ *тақлиди овози* асбобҳои торӣ (*мас.*, *танбӯр*); **тинг-тинг кунондан танбӯрро** танбӯрро оҳиста-оҳиста ба садо дароварда

ТИНЧ m. تنج *гуфт.* осуда, осоишта; ором; **тинч будан** осуда будан; осудаҳол будан; **тинч кардан** касеро ором кардан, осуда гардонидан; **тинч шудан** осуда шудан.

ТИНЧӢ تنجي *гуфт.* осудагӣ, осоиштагӣ; оромӣ; сулҳ.

ТИП I ю. تپ *кҳн.* 1. навъ, хели чизе, ки аломатҳои хос дорад (*мас.*, *тип* – *навъҳои асосии муносибатҳои истеҳсоли*). 2. образи

бадеие, ки хислатҳои характерноки умумиятдошудаи як гурӯҳ одамонро дарбар дорад.

ТИП II تپ :тип-торик тамоман торик.

ТИПОЛОГИЯ ю. تپالايه таснифот аз рӯи ин ё он аломату нишонаҳои умумӣ; умумият.

ТИПОЛОҒӢ تپولوژی *мансуб ба типология.*

ТИПСОЗӢ تپسازي *адш.* офарандаи об-разҳои типии бадеӣ.

ТИР I تير 1. чӯби рости борике, ки ба як нӯгаш оҳани нӯгтезе шинонда, бо камон мепартофтанд. 2. гулӯлае, ки бо милтиқ, тӯп ва ғ. партоб мекунад, (мепарронанд); **тир андохтан** а) партоб кардани тир (*ба воситаи камон, милтиқ, тӯп ва ғ.*); б) *мач.* таъна задан, пичинг, гап паррондан; **тир задан** паррондан, холӣ кардан (тирро аз туфанг); **тир барсанг расидан (хурдан)** ба мақсад ноил нашудан; аз коре ноумед шудан; **тир хӯрдан** мачрӯх шудан; **тир ба нишон расидан** ҳосил шудани мақсад, ба даст даромадани чизи матлуб; **ба як тир ду нишон (сайд, шикор) задан** дар айни замон ду корро кардан; **тир хок хӯрдан** ба ҳадаф нарасидани тир; ба даст надаромадани мақсад; **тир аз камон част–част** кор, ки аз кор гузашт, пушаймонӣ ва чораҷӯӣ фоида надорад; **тири ахтардӯз** тири дуррав; **тиру камон** а) қавси қўзаҳ; б) абрӯву мижғони ёр.

ТИР II تير 1. чӯби ғафси дарозе, ки дар бинокорӣ ба кор меравад, болор. 2. меҳвар; **тири ароба** оҳане, ки чархҳои ароба ба ду тарафи он гузаронида мешавад; **тири ош** чӯби дарози лӯндаи тарошидашудае, ки бо он хамирро мекушоянд, тирак; **ё тир мекафад ё чувоз (зарб.)**.

ТИР III تير *нуч.* 1. сайёраи Уторид, ки дар илми ситорашиносии бостон ба шакли котиб, дабир тасвир мегардид; **тири фалак** киноя аз Уторид. 2. моҳи чоруми соли шамсӣ, ки ба 22 июн – 22 июл рост меояд.

ТИР IV تير фасли сол, ки баъд аз тобистон ояд, тирамоҳ.

ТИР V تير ҳисса, баҳра, насиба, қисмат.

ТИР VI تير биёбон.

ТИРА I تيره 1. торик, тор; сиёҳ. 2. гилолуд,

гайрисоф (*об*); **бахти тира** бахти сиёҳ, бахти бад, бахти шум; **хоки тира** хоки сиёҳ; **чашми тира** чашми хира; чашми қувваи биноияш кам; **ҳавои тира** ҳавои гирифта (абрнок); **тира гаштан (шудан)** а) торик (хира) шудан; б) гилолуд шудан; в) бад шудан, шиддат пайдо кардан (муносибат, робита); **тира гаштани ақл** ҳалал пайдо намудани ақл, ошуфтагии ақл; **тира кардан** торик кардан; гилолуд кардан; **тираву тор** саҳт торик, торику сиёҳ.

ТИРА II **طيره** *кит.* 1. сабуқӣ. 2. хичил, шарманда.

ТИРААҚЛ **تيره عقل** ошуфтаақл, он ки қувваи ақлиаш ҳалал пайдо кардааст.

ТИРАБАХТ **تيره بخت** бадбахт, шумтолеъ, сиёҳбахт, беақл, камақл.

ТИРАБАХТӢ **تيره بختي** бадбахтӣ, сиёҳбахтӣ, шумтолей; носозгории бахт.

ТИРАБЕРУН **تيره بيرون** он ки зоҳираш торик аст, одаме, ки зоҳиран бадқавоқ аст.

ТИРАГӢ **تيرگي** торикӣ, сиёҳӣ, хирагӣ; носозӣ; шиддат ва кашидагӣ (*дар робитаҳо*); кудурат.

ТИРАГУН **تيرگون** хираранг, сиёҳтоб, хира.

ТИРАДИЛ **تيره دل** сиёҳдил, баддил, бадҳоҳи мардум.

ТИРАДИЛӢ **تيره دلي** бадҳоҳӣ, сиёҳдилӣ, бадҳоҳ будан.

ТИРАЗАМИР **تيره ضمير** тирадил, сиёҳдил.

ТИРАЖ *фр.* **кхн.** 1. адади нашри рӯзнама, китоб *ва ғ.*; адади дар як бор чоп кардашудаи рӯзнама, китоб *ва ғ.* 2. як давраи бозии вомбарг.

ТИРАК **تيرک** 1. тири ош, чӯби махсус барои кушодани хамир; **тахтаву тирак** *мач.* молу мулк, бисот; **тахтаву тираки худро гундоштан** кореро бас кардан, бисоти кори худро барчидан. 2. дарахти ар-ар, як навъ сафедор.

ТИРАМАҒЗ **تيره مغز** тиработин, тираниҳод, дарунсияҳ.

ТИРАМОҲ **تيره ماه** фасли сеюми сол, фасли паси тобистон, фасли хазон, пойиз.

ТИРАМОҲӢ **تيره ماهي** 1. мансуб ба тирамоҳ. 2.

мевае, ки дар тирамоҳ мепазад, меваи дерпаз; **себи тирамоҳӣ**; **кишти тирамоҳӣ** киште, ки дар тирамоҳ, пас аз гундоштани ҳосил анҷом дода мешавад, **чави тирамоҳӣ** чави дар тирамоҳ кишташуда.

ТИРАМОҲРӢЯ **تيره ماهرويه** қарибии тирамоҳ; айёми тирамоҳ;

ТИРАНДОЗ **تيرانداز** он ки дар тир андохтан моҳир аст.

ТИРАНДОЗӢ **تيراندازي** тирпаронӣ, тирзанӣ.

ТИРАНИҲОД **تيره نهاد** бадсиришт, тирагуҳар, тираравон.

ТИРАРАНГ **تيره رنگ** хира, сиёҳтоб, сиёҳранг.

ТИРАРОЙ **تيره راي** бадният, сиёҳдил.

ТИРАРӢ(Ӣ) **تيره روي** он ки чехрааш хираву гирифта аст.

ТИРАРӢЗ **تيره روز** сиёҳрӯз, бадбахт, сияҳрӯзгор.

ТИРАРӢЗГОР **تيره روزگار** *ниг.* **тирарӯз.**

ТИРАРӢЗӢ **تيره روزي** бадбахтӣ, сиёҳрӯзгорӣ, шумтолей.

ТИРАСӢЗ **تيره سوز** он чи хира месӯзад, он чи рӯшноии баланди расо надорад (*чарог*).

ТИРАФКАН **تيرافکن** он ки тир меафканад, тирандоз.

ТИРАФОМ **تيره فام** тираранг, сиёҳфом.

ТИРАЧАШМ **تيره چشم** он ки чашмаш хира мебинад; он ки биниши чашмаш кам аст; нобино.

ТИРАШАБ **تيره شب** шаби торик, шаби зулмонӣ.

ТИРАШАБӢ **تيره شبی** дар тирашаб, дар торикӣ.

ТИРБАНД **تير بند** *кит.* камарбанд ё миёнбанди бофта аз пашми шутур, ки ба он тир ва ҳаргуна асбоби сафар овезон кунанд.

ТИРБАРГ **تير برگ** барги дорои нӯғҳои тез.

ТИРБОЛ *а.* **طربال** бурчи баланд дар болои теппа; бинои баланд, иморати баланд.

ТИРБОРОН **تير باران** пайдарҳам (бефосила) фуру рехтани тир аз ҳар тараф; **тирборон кардан** якбора тири бисёре ҳолӣ кардан ба чое ё тарафи касе; бо тир куштан касеро, эъдом бо тир; ба зери оташи тир гирифтани (*чоеро*); **тирборон шудан** эъдом шудан; бо

ТИР

тир кушта шудани одами маҳкум ба ӑдом.

ТИРВОР تيروار чун тир, монанди тир; хеле тез ва босуръат.

ТИРГАК تيرگک чӯбе, ки онро ба чизе чун така мегузоранд, така, тамба, тирак; **тиргак кардан** тирак (тамба) кардан.

ТИРГАКМОН تيرگمان тамбамон, тамбагузар, такагузар.

ТИРГОН تيرگان дар Ӕрони қадим чашне, ки дар сездаруми Тир ба муносибати як шудани номи рӯз бо номи моҳ баргузор мешуд.

ТИРДОН تيردان ҷои тирмонӣ, тиркаш.

ТИРЕ تيره хатчаи уфуқӣ (-), ки рабт ва алоқаи зичи ду калимаро байни ҳамдигар нишон медиҳад (*мас., иҷтимоӣ-сиёсӣ*).

ТИРЕЗ/ТИРИЗ تيريز порчаи сегӯша буридашудае, ки ба ду тарафи доман ӑ таги бағали ҷома гузошта дӯхта мешавад.

ТИРЕЗА تيرزه дариҷае дар девори хона барои даромадани ҳаво ва рушноӣ; чорчӯбаи шишадоре, ки ба ин дариҷа шинонда мешавад.

ТИРЕЗАКОРӢ تيريزه کاری хонае, ки деворҳояш тирезабанд аст, хонаи сертиреза.

ТИРЕЗАЧА تيريزه چه тирезаи хурд.

ТИРЗАН تيرزن 1. он ки тир мезанад, тирандоз. 2. *мач.* маҳбубае, ки нигоҳаш шӯҳу тез мебошад.

ТИРЗАНӢ تيرزنى амали тирзан, тирандозӣ.

ТИРИСТ تيرست *кит.* сесад.

ТИРКАШ تيركش 1. тирдон. 2. зеҳи камон, ки онро кашида тирро партоб мекунад. 3. сӯроҳи тирандозӣ дар девори қалъаҳои қадим.

ТИРКАШОН تيركشان он ки ба майдони чанг барои силоҳҳо тир мекашонад.

ТИРКИШ تيركش тасмае, ки вақти ба ароба бастани асп аз як шоту ба шотуи дигар меравад (*ба воситаи ҳалқаи зинча*).

ТИРКИШӢ تيركشى *мансуб ба тиркиш.*

ТИРКИШТАСМА تيركش تسمه тасмаи тиркиш.

ТИРМЕХ تيرميخ *мансуб ба тир* меҳмонанд.

ТИРМИЗАК تيرمزك бачаи шӯҳи гапдон.

ТИРМОНАНД تيرمانند ба монанди тир, ба сони тир.

ТИРМОР تيرمار навъи мор, ки чун тир рост паарида – паарида меравад ӑ хучум мекунад.

ТИРМОРВОР تيرماروار чун тирмор; рост.

ТИРНОГУЗАР تيرناگذر он чи тир ва гулӯла ба он асар намекунад; зиреҳпӯш.

ТИРНОРАС تيرنارس ҷое, ки ба он тир намерасад.

ТИРОЗ تيراز зеб, зинат, ороиш; нақшу нигор; **тирози ҷаҳон** унвони қадимаи шаҳри Хучанд.

ТИРОЖА تيرازه *кит., ниг.* **тироза.**

ТИРОЗА تيرازه *кит.* рангинкамон, тирожа, қавси қузаҳ, камони Рустам.

ТИРОЗАНДА تيرازنده зебо ороишдиҳанда, зеббахш, зинатбахш.

ТИРПАРВОЗ تيرپرواز тезпарвоз чун тир.

ТИРПАРРОНӢ تيرپراني тирандозӣ; **тирпаронӣ кардан** тир андохтан (*аз ду ҷониб ба сӯи ҳамдигар*).

ТИРРАС تيررس ҷое, ки тир омада мерасад, масофае, ки тир омада ба ҳадаф расида метавонад.

ТИРРОМ تيررام *гуфт.* маккор, фиребгар.

ТИРРОМӢ تيررامي *гуфт.* маккорӣ, фиребгарӣ.

ТИРРОНЧА(К) تيرانچه//تيرانچك тирмизак, маҳмадонои якрав.

ТИРСОЗ تيرساز 1. он ки тир месозад. 2. *мач.* мизроб, захма.

ТИРУКАМОН تيروگمان нимдоираи рангоранге, ки вақти борон дар осмон намудор мешавад, камони Рустам, қавси қузаҳ.

ТИРХОНА تيرخانه *гуфт.* тирдон, магазин (*дар милтиқ*).

ТИРХӢРДА تيرخورده *сифати феълӣи замони ҳозира аз тир хӯрдан*; захмдор, захмӣ, мачрӯҳ.

ТИРЧӢӢ تيرجوي чӯи рости асосӣ дар пахтазор, шолитор ва майдонҳои дигари кишти обӣ.

ТИТ تيت *гуфт.* пош, пароканда, дарҳаму барҳам, зеру рӯ; **тит кардан** пароканда кардан, пош додан, зеру рӯ намудан; **тити ғози касе, чизеро баровардан** *мач.* расво кардан, сирри касеро фош кардан; **тити пит** пароканда, рехтаву пошида; **тит кардан** пароканда

кардан, рехтану пошидан; **титу ғоз кардан** зеру рӯ (дарҳаму барҳам) кардан; **тит шудан** пароканда шудан, пош хӯрдан; парешону дарҳаму барҳам шудан.

ТИТАВ تیتو тазарв, мурғи даштӣ.

ТИТОЛ تیتال суханҳои мутоибаомез; ибора ва ҷумлаҳои ширинкоронаи муаммоомези зоҳиран ба ҳамдигар зид ва ночаспон, ки маънои маҷозӣ ва киноявии иҷтимоӣ дорад. бехтарин намунаи титол тарзи нигориши Шамсиддини Шохин дар «Бадоеъуссаноеъ» аст.

ТИТОЛБОҒӢ تیتالباغӣ муаммогӯӣ, суханони зоҳиран ночаспони муаммоомез гуфтан.

ТИТР фр. титр унвони як навиштае, ки қабл аз шурӯи матлаб маъмулан бо ҳуруфи дуруштар аз матн чоп мешавад.

ТИТШУДА تیتشده парокандашуда.

ТИФЛ а. طفل кӯдаки навзод; кӯдак; бача кӯдак; **тифли разеъ** бачаи ширхор; **тифли ашк** донаи ашк, қатраи оби дида; **тифли резон** киноя аз шароби ангур.

ТИФЛДОР طفلدار кӯдакдор, зане, ки бачаи ширмак дорад.

ТИФЛДӢСТ طفلدوست бачадӯст, кӯдакдӯст.

ТИФЛӢ طفلى бачагӣ, хурдӣ, кӯдакӣ.

ТИФЛОНА طفلانه бачагона, кӯдакона.

ТИФОҚ а. اتفاق иттифок, муттафиқ; мувофиқат, якдилӣ

ТИФОҚАН а. اتفاقاً гуфт. тасодуфан; баногоҳ, нохост.

ТИФОҚӢ اتفاقى ягонагӣ, ваҳдат.

ТИФОҚО اتفاقاً ниг. тифоқан.

ТИФОҚОНА اتفاقانه дӯстона.

ТИҲИГОҲ تهيگاه 1. қисми бадан байни шикам ва паҳлу; тарафи рост ва чапи шикам. 2. маҷ. дарун.

ТИҲИДАСТ تهي دست нодор, бечиз, камбағал; бепул.

ТИҲИДАСТӢ تهي دستى нодорӣ, тангдастӣ, камбағалӣ, бепулӣ.

ТИҲИМАҒЗ تهي مغز бемағз, беақл; аблаҳ.

ТИҲӢ تهي 1. ҳолӣ, ҳолӣ будани даруни чизе; муқоб. пур; **тиҳӣ кардан** ҳолӣ кардан; **қолаб тиҳӣ кардан** маҷ. ҷон додан, мурдан. 2. соф, пок, барӣ.

ТИҲӢ تيهو бедона.

ТИҶОРАТ а. تجارت доду гирифт, хариду фурӯш; савдо; **тиҷорат кардан** хариду фурӯш кардан, савдогарӣ кардан.

ТИҶОРАТӢ تجارتى мансуб ба **тиҷорат**, марбут ба корҳои хариду фурӯш: **муносибати тиҷоратӣ**.

ТИҶОРАТҲОНА تجارتخانه муассисаи тиҷоратӣ, ҷои савдо ва хариду фурӯш.

ТО I تا 1. пешоянд ҳадди масофа ва вақтро ифода мекунад: **аз кӯҳ то ба кӯҳе, аз дашт то ба даште; аз аввал то охир; сар то сар; то дидан то мулоқоти дигар.**

ТО II تا 1. пайвандак модоме ки, агар, вақте ки... 2. ҳамин ки, ба маҳзи он ки, ба муҷарради он ки. 3. ба қадре... ки; ба андозае ки.... 4. иллат, сабаб ва боисро мефаҳмонад; **то ки** барои он ки; ба хоҳири он ки...; **то ҳол, то ба ҳол** то ин вақт.

ТО III تا калимаи таъкид ва нидо: 1. ҳаргиз, асло. 2. бозҳақиқат бош!, ҳазар кун!, зинҳор!. 3. охир, ниҳоят (дар хитоб ва савол). 4. ҳатто.

ТО IV // تا пасванди нумератив адад, дона.

ТОАТ а. طاعت 1. итоат, фармонбардорӣ. 2. д. ибодат, парастидан; **тоату ибодат**.

ТОАТВАРӢ طاعتورى ибодатгарӣ.

ТОАТГАҲ طاعت گاه ниг. тоатгоҳ.

ТОАТГОҲ طاعت گاه ибодатгоҳ.

ТОАТФУРӢШ طاعت فروش он ки ба ибодат кардан худнамоӣ мекунад.

ТОАТПЕША طاعت پيشه он ки пайваста ба тоату ибодат машғул аст.

тоб تاب 1. асоси замони ҳозира аз феъли тобидан ва тофтан. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои тобдиханда; (мас. **ресмонтоб**) тобон, фурузон; (маҷ. **оламтоб, шабтоб...**).

ТОБ II تاب тоқат, бардошт, сабр, ором, қудрат, тавоноӣ; **тоб овардан** тоқат (бардошт, истодагӣ, пайдорӣ) кардан; **тоб надоштан** тоқат надоштан, бардошт карда ната-воништан; б)

бемор будан, ранчур будан; **тоб гурехтан** бемор (ранчур) шудан.

ТОБ III **تاب** печ, печу хам (*дар таноб, мӯй*); **тоб додан** тофтан, печ додан, печухамдор кардан (*ресмон, мӯйро*): **гӯши касеро тоб додан** а) гӯши касеро бо даст тофтан, печ додан; б) *мач.* касеро танбеҳ кардан; **тоб хӯрдан** а) печиш пайдо кардан, тофта шудан, тобида шудан; б) печу хамдор шудан, качу килеб шудан; в) ба печутоб афтодан, музтариб шудан; г) гаштан, гардиш кардан ба тарафе; **ба тоб гирифтан** танбеҳ кардан; чазо додан, сахт гирифтан; **тоб партофтан** хушида кач шудан (*мас., тахта, чӯб*).

ТОБ IV **تاب** тобиш, нур, дурахш, рушноӣ, фуруғ, гармӣ; **ба тоб будан** дурахшону тобанда будан; **дар тоб будан** фурузон будан; шӯълавар будан; **обу тоб** а) дурахшонӣ, шукуфой; б) *мач.* равнак, ривоч, хуррамӣ; **ба обу тоб омадан** сабзу хуррам ва шукуфон шудан; **обу тоб ёфтан** пухта шудан.

ТОБА//ТОВА **تابه** зарфи филизие, ки дар он гӯшт, моҳӣ ё тухмро бирён мекунад; **тоба гирифтан** қатор шудан, саф кашидан вақти иҷрои кори дастҷамъӣ (*мас., ҳангоми дарав*); **тобаи зар** киноя аз офтоб.

ТОБАДОН//ТОБДОН **تابه دان** равзанае, ки аз он ҷо ба хона ҳаво ва рӯшноӣ медарояд.

ТОБАК **تابک** *гуфт.* дард; печиш; **тобаки шикам** дарди шикам.

ТОБАНДА **تابنده** 1. тобдиханда. 2. дурахшанда, рӯшноидиханда, рахшанда, тобон.

ТОБАНДАГӢ **تابندگی** дурахшандагӣ, тобиш, тобонӣ; **даврай тобандагӣ** *мач.* даврай шукуфой (*авҷ ва тараққӣ*).

ТОБАСАНГ **تابه سنگ** санги рӯяш ҳамвору паҳн, санги мусаттаҳ.

ТОБҒУЛА **تاب غوله** печу тоби чизе; он чи печу тоб хӯрдааст; **тобғула кардан** печ додан.

ТОБДИҲӢ **تابدهی** тофтан, тоб додан, печу тоб додани чизе.

ТОБДОДА **تابداده** тофташуда, ба ҳам бофташуда (*мас., мӯй*).

ТОБДОН **تابدان** *ниг.* тобадон.

ТОБДОР I **تابدار** печу хамдор, чиндор; **гесӯи**

(**мӯи**) **тобдор** мӯи фатила.

ТОБДОР II **تابدار** дурахшон, тобнок, тобишноқ.

ТОБЕИН *а.* **تابعين** тобеъ; тобеот; **тобеин будан** тобеъ будан, фармонбардор будан; тобеъ будан ба марказе.

ТОБЕИЯТ *а.* **تابعيت** 1. итоат кардан. 2. фуқарои (райяти) давлате будан.

ТОБЕОТ *а.* **طابعات** деҳа ва ҷойҳои маскуне, ки тобеи як маркази маъмурӣ мебошанд.

ТОБЕЪ *а.* **تابع** фармонбардор, итоаткунанда, мутеъ; **тобеъ будан** фармонбардор будан, дар таҳти итоати касе ё ҷое будан; **тобеъ гардидан (шудан)** мутеъ шудан, дар итоати касе ё марказе будан; фармонбардор гаштан; пайравӣ кардан.

ТОБЕЪКУНАНДА **تابع کننده** тобеъ кардан.

ТОБИДАН I **تابیدن** 1. тоб додан, тофтан, печидан, печондан. 2. *мач.* гардондан, рӯ гардондан, баргаштан, итоат накардан.

ТОБИДАН II **تابیدن** 1. дурахшидан, нур додан, рӯшноӣ додан. 2. сахт тафсидан, тафсондан, сӯзондан. 3. *мач.* озурда шудан, ғамгин шудан, парешон шудан.

ТОБИДАН III **تابیدن** тоб овардан, тоқат кардан, бардошт кардан.

ТОБИСТОН **تابستان** фасли дувуми сол, ки баъди баҳор меояд; фасли гармо, тамуз.

ТОБИСТОНА **تابستانه** *мансуб ба тобистон;* тобистонӣ.

ТОБИСТОНБОБ **تابستان باب** тобистонӣ, муносиби тобистон; **молҳои тобистонбоб** молҳои, ки мавриди истеъмол ва мавсими фурушашон фасли тобистон аст.

ТОБИСТОНӢ **تابستانی** *мансуб ба тобистон;* **хонаи тобистонӣ;** **либоси тобистонӣ.**

ТОБИШ **تابش** дурахш, рахшандагӣ, партав, ҷило.

ТОБИШНОҚ **تابشناک** тобон, ҷилодор, дурахшон.

ТОБНОҚ **تابناک** 1. тобон, рахшон, дурахшон. 2. тафсон, тафсанда, сӯзон.

ТОБОВАР **تاب آور** бардоштнок, тоқаткунанда.

ТОБОВАРӢ **تاب آوری** тоқат, таҳаммул, бардошт,

истодагарӣ дар пеши чизе; **тобоварӣ кардан** тоқат кардан, сабру таҳаммул доштан.

ТОБОВАРОНА تاب آورانه аз рӯи тобоварӣ.

ТОБОН تابان дурахшон, мунаввар, рахшон; **моҳи тобон** моҳи мунаввар; **рухсори тобон** рӯи зебо; **тобон будан** дурахшидан, дурахшон ва рахшанда будан; **тобон шудан** дурахшон (равшан) шудан.

ТОБОНӢ تابانى дурахшонӣ, фурузонӣ.

ТОБСИТОН تابستان бетобу тавонкунанда, тоқатрабо.

ТОБУТ تابوت сандуқи чӯбин, ки мурдари дар он гузошта ба қабристон мебаранд.

ТОБУТКАШ تابوت کش он ки тобутро ба дӯш бардошта ба ғӯристон мебарад.

ТОБУТСОЗ تابوتساز устод, ки тобут месозад.

ТОБУТХОНА تابوتخانه ҷои махсус дар назди масҷидҳо, ки дар он ҷо тобут нигоҳ дошта мешавад.

ТОБХОНА تابخانه гармхона; гулхона, хонаи зимистона.

ТОБХӢРДА تاب خوردن тоб додашуда; печдор шуда, тобидашуда.

ТОВ تاو *шакли дигари тоб*.

ТОВА تاوه *ниг. тоба*.

ТОВАЛ تاول *кит. гӯсола; курра*.

ТОВАСАНГ تاوه سنگ *ниг. тобасанг*.

ТОВИДАН تاويدن тоб овардан, сабру тоқат кардан.

ТОВОН توان чаримае, ки дар бадали зарари воридшуда гирифта мешавад, бадал ва ивазе, ки бояд барои чизи талафшуда пардохта шавад; гаромат; **товон додан** чарима (иваз) додан.

ТОВОНГИРӢ توان گيرى товои гирифтани.

ТОВОНДИХӢ توان دهى додани товои, супурдани товои.

ТОВОТОВ تاواتاو кудрат, тавоноӣ, кувват.

ТОВУС طاوس 1. мурғе, ки парҳои рангоранги зебо дорад. 2. *мач.* одами зебо, хушрӯ; **товуси маст** *киноя аз маҳбуба*.

ТОВУСӢ طاوسى аз пари товои сохташуда.

ТОВУСХИРОМ طاوس خرام *мач.* хушрафтор.

ТОҒӢ ا. طاغى туғёнкунанда, саркаш, аз ҳад таҷовузкунанда, нофармон; гарданкаш.

ТОҒУТ ا. طاغوت 1. бут, дар эътиқоди мусулмонон ба ғайр аз Худо ҳар чизе, ки онро парастии мекунад. 2. иблис, шайтон.

ТОҒУТПАРАСТ طاغوت پرست 1. бутпарасти. 2. девпарасти, иблиспарасти.

ТОҒУТПАРАСТӢ طاغوت پرستى девпарасти, бутпарасти, иблиспарасти.

ТОЖ تاج *кит.* хайма, чодар, хиргоҳ.

ТОЖИК تاجيك *ниг. тоҷик*.

тоз تاز *асоси замонӣ ҳозира аз тохтан*, тозидан; амр ба давидан.

ТОЗ I تاز *шакли кӯтоҳишудаи тоза*.

ТОЗ II تاز тохт, дав; **тозу дав**; **дар този асп** асп тозондан, асп давондан; **ба тоз** тозон, давон.

ТОЗ III تاز *кит.* ниёи бузург, саравлод; Тоз аз рӯи хабарҳои “Бундаҳишн” ниёи бузург ва саравлоди қабилҳои эронӣ бо номи тозӣ, ё тозик аст, ки ба номи тоҷик алоқаманд дорад.

ТОЗА I تازه 1. нав, ҷадид; *муқоб.* **кӯҳна**. 2. покиза, пок, беолоиш; соф; **тозаву тар, тару тоза** нав, ботароват, сабзу хуррам; **ҳавои тоза** ҳавои бегарду ғубор, ҳавои соф; **тоза кардан** а) нав кардан; б) покиза кардан; **тоза шудан** а) нав шудан, таҷдид ёфтани; б) покиза гардидан, поку ораста шудан; **тоза-тоза** нав ба нав; **тоза ба тоза** паи ҳам омадани чизҳои нав, нав ба нав, зебо; **топ-тоза** тамоман тоза, бе ҳеҷ гуна гарду олоиш.

ТОЗА II تازه :тоза ҳам *гуфт.* аҷаб, хело, ниҳоят, расо ҳам.

ТОЗААНДЕША تازه اندیشه навандеш, андешаи тоза.

ТОЗАБАР تازه بر он чи меваи нав медиҳад.

ТОЗАБАРГ تازه برگ пуртароват, ҷавон, хуррам, пурнишот.

ТОЗАБАҲОР تازه بهار навабҳор, баҳори ботароват.

ТОЗАБУМ تازه بوم ҷо ва макони нав.

ТОЗАБУНӢ تازه بنیاد нава сохташуда, нава ҷодёфта.

ТОЗАВОРИД تازهواريد навдаромада.

ТОЗАГӢ تازگي покизагӢ, озодагӢ; тароват, ба тозагӢ навӢ; ба қарибӢ, ба наздики, андаке пеш.

ТОЗАГУЛ تازه گل 1. гули навшукуфта, гули пуртароват. 2. маҷ. навҷавони зебо.

ТОЗАУХУР تازهظهور навпайдо.

ТОЗАКОР تازه کار навовар.

ТОЗАКОРӢ تازه کاری навигарӢ, навоварӢ; форамсозӢ.

ТОЗАМУСУЛМОН تازهمسلمان навмусулмон, он ки ба тозагӢ дини исломро пазируфтааст.

ТОЗАНАФАС تازهنفس навомада, нав ба кор даромада, ҳанӯз монданашуда; қувваи ҳарбии тозанафас.

ТОЗАНАШАВАНДА تازهنشونده он чи ки бетағйир мемонад.

ТОЗАНДА تازهنده даванда, батохт раванда, тездав.

ТОЗАНИҲОЛ تازهنهال ниҳоли нав шинондашуда, ниҳоли навруста.

ТОЗАПАЙКАР تازهپیکر навҷавон, хушандом.

ТОЗАПАРВОЗ تازهپرواز нав ба парвоз омада, нав пару бол кушода.

ТОЗАРАС تازهرس наврас, навҷавон.

ТОЗАРУХ تازهرخ *ниг.* тозарӯ(ӣ).

ТОЗАРУХСОР تازهرخسار *ниг.* тозарӯ(ӣ).

ТОЗАРӢ(Ӣ) تازهروی 1. наврӯида, нав ба зухуромада. 2. хушрӯй, ботароват, зебо, хандон, шодон, кушодарӯй.

ТОЗАСОЗ تازهساز навсоз, навсохта.

ТОЗАСУХАН تازهسخن маҷ. хушсухан, навпардоз, некуфтор.

ТОЗАХАТ تازهخط он ки ба тозагӢ ришу мӯйлаб баровардааст, навҷавон, навхат.

ТОЗАҶАВОН تازهجوان ҷавони наврасида, навҷавон.

ТОЗАҶАНГ تازهجنگ он ки нав ба ҷанг дародааст, ҷангнадида, ноозмуда.

ТОЗИЁНА تازيانه он чи чорпоёнро бо вай зада меронанд, қамчин; тозиёна хӯрдан шаллоқ

хӯрдан, маҳкум ба ҷазо шудан.

ТОЗИЁНАЗАНИ تازيانهزني қамчинзани.

ТОЗИШ تازش тохт, дав, такудав; тозиши асп.

ТОЗӢ I تازي مانسوب ба араб, арабӣ; асп тозӣ асп арабинажод.

ТОЗӢ II تازي саги шикорӣ, саги даванд.

ТОЗОН تازان феъли ҳол аз тохтан; дар ҳоли тохтан, давида-давида, давон, тозон-тозон давида-давида, батохт, босуръат.

ТОЗОН(И)ДАН تازانیدن/تازانیدن давондан, ба тоз даровардан, ба суръат рондан (*аспро*).

ТОИР ا. طائر/طائر *кит.* парвозкунанда; паранда, мурғ.

ТОИФА ا. طائفه//طائفه гурӯҳе аз мардум; қабила.

ТОИФӢ طائفی//طائفی навъе аз ангур, ки пӯшташ сурхтоб ва донаҳояш калон мешавад.

ТОӢ I تاي курраи асп, асп ҷавон.

ТОӢ II تاي бори баста; тоӢ бастан молеро ба таври ҳоса бастан (*мас., пахтаи тозаишуда*); тоӢ-тоӢ тоӢҳои зиёди як навъи мол.

ТОӢБАНД تايبند он чи ки бо он тоӢро мебанданд.

ТОӢБАНДӢ تايبندي бастани тоӢ.

ТОК I تاک дарахти ангур; ♦ ток фурӯхтану чархушт харидан чизи асосиро дода, чизеро, ки бе он чизи асосӣ ба кор намеравад, гирифтан; ток аз сояву аз ҳамсоя метарсад (*мақ.*) ток ҷои васеи офтобрасро меҳоҳад.

ТОК II تاک рафчаи девори хона барои гузоштани чизҳо.

ТОК III تاک ҷараёни барқ дар ноқил.

ТОКБУР تاکبر қайчии тоқбурӣ.

ТОКБУР(Р)Ӣ تاکبری буридани навдаҳои беҳосили токи ангур.

ТОКГӢРКУНӢ تاکگورکني ба хок пӯшондани ток дар охири тирамоҳ барои аз яхбандони зимистон нигоҳ доштани он.

ТОКДОН تاکدان *ниг.* ток, тоқча.

ТОКДОР تاکدار хонае, ки тоқча дорад.

ТОКДОРӢ تاکداری тоқпарварӣ.

ТОКЗОР تاكزار чойе, ки дар он токи зиёде ши-
нонда шудааст.

ТОКИСТОН تاكستان *ниг. токзор.*

ТОККУШОӢ تاككشاي дар баҳорон аз таги хок
баровардани ток.

ТОКПАРВАР تاكپروار ангурпарвар.

ТОКПАРВАРӢ تاكپروري *ниг. токдорӣ.*

ТОКПИЛЛА تاكپله навдаҳои буридашудаи ток.

ТОКСИКОЛОГ *ю.* تاكسيكالاگ мутахассиси ток-
сикология, шахсе, ки хусусияти заҳрҳо ва
таъсири онҳоро ба организм меомӯзад,
заҳршинос.

ТОКСИКОЛОГИЯ *ю.* تاكسيكالاگيه илм дар бо-
раи заҳрҳо ва таъсири онҳо ба бадан ва мубо-
риза бо заҳролудӣ, заҳршиносӣ.

ТОКСИН *ю.* تاكسين токсин, моддаи заҳрдор, ки
аз микроорганизмҳо, инчунин аз ҳайвонот ва
растаниҳо пайдо шуда, боиси бемориҳо ме-
шавад.

ТОКЧА تاكچه рафи махсуси девори хона барои
чидани чинивор, китоб *ва г.*, раф, рафча.

ТОҚ I تاك 1. сақфи камоншакли қуббадор, сақфи
осмоншакл. 2. равоқ, айвон, **тоқи нусрат** ин-
шооти тоқмонанде, ки ба муносибати ҷашне
сохта мешавад. 3. тоқча, раф; **тоқи абрӯ** *мач.*
хамидагии абрӯ. 4. *мач.* баландӣ, иртифоъ;
тоқи фалак *киноя аз осмон.*

ТОҚ II تاك 1. фард, якто; *муқоб.* **чуфт**; **тоқ шуда-
ни тоқати касе** ба ниҳояти бетоқатӣ расидани
касе, дигар сабру таҳаммул карда натавони-
стани касе; лабрез шудани косаи сабри касе.
2. *мач.* танҳо, якка, бечуфт, бемонанд; **тоқ аф-
тодан а)** дур мондан, танҳо мондан; **чудо шу-
дан; б)** *бемислу мақсад* будан. 3. як тоқа, як
чура, як либосвор (*мас., шоҳӣ, беқасаб ва г.*).

ТОҚ III تاك *кит.* чомаи рӯпӯш, чомае, ки аз бо-
лои дигар либосҳо мепӯшанд.

ТОҚА а. تاك 1. якто, як донаи чизҳои чуфт. 2.
танҳо; **тоқа-тоқа** якто–якто, **чудо – чудо.**

ТОҚАСУМ تاكاسم чорпое, ки як сум дорад; чор-
пое, ки чуфтсум нест (*мас., асп.*)

ТОҚАТ а. تاكат бардошт, таҳаммул, тоб, тавон;
тоқат доштан (кардан, овардан) тоб овардан,
бардошт кардан, таҳаммул доштан.

ТОҚАТГУДОЗ تاكاتگداز таҳаммулпазир, он чи
бар он тоб овардан мумкин аст, он чи сабру
бардоштро аз байн мебарад.

ТОҚАТНОК تاكاتناк тобовар, бобардошт,
таҳаммулкунанда.

ТОҚАТНОКӢ تاكاتناكي босабрӣ, бардоштнокӣ,
тобоварӣ (*ба коре ва ба ҳоле*).

ТОҚАТОВАР تاكاتآور тобовар, бобардошт,
таҳаммулнок.

ТОҚАТОВАРӢ تاكاتآوري батоқат будан,
тобоварӣ.

ТОҚАТПАЗИР تاكاتپذير он чи ба он тоқат кар-
дан (тоб овардан) мумкин аст.

ТОҚАТПАЗИРӢ تاكاتپذيري қобили тоқат будан,
тоқатпазир будан.

ТОҚАТФАРСО تاكاتفرسا он чи сабру бардоштро
аз байн мебарад, он чи тобу тавони касро ме-
барад.

ТОҚАТШИКАН تاكاتشكن тоқат карданаш но-
мумкин, тобу тавонбаранда.

ТОҚДОР تاكدار он чи дорои тоқ аст, бинои
сақфаш тоқшакл.

ТОҚДЕС تاكديس 1. *кит.* тоқмонанд, тоқшакл. 2.
номи тахти Хусрави Парвиз –шоҳаншоҳи
Сосонӣ, ки аз Фаридун мерос монда буд.

ТОҚИЯ а. تاكيه *ниг. тоқӣ.*

ТОҚИЯДӢЗ تاكيهدوز кулоҳдӯз, тоқидӯз.

ТОҚИЯДӢЗӢ تاكيهدوزي касб ва кори тоқидӯз.

ТОҚӢ I а. تاكي кулоҳ, каллапӯш.

ТОҚӢ II تاكي тоқ будан, чуфт надоштан.

ТОҚЧА تاكچه *ниг. тоқча.*

ТОЛ I تاك *гуфт.* дарахти бед.

ТОЛ II تاك *кит.* толу мол, парешон, пароканда,
аз ҳам пошида, торумор.

ТОЛВОСА تاك الواسه *ниг. талвоса.*

ТОЛЕӢ а. تاك бахт, иқбол; тақдир, қисмат; **толеи
бад (паст)** бахти носозгор, бебахтӣ; **толеи ба-
ланд** бахти нек; **толеаш баландӣ** кард қораш
омад кард, бахтиёр шуд; **толеаш тофт** қораш
барор гирифт, қораш баногоҳ омад кард;
тулӯғкунанда, бароянда (*оид ба офтобу моҳ*);
♦ **толеъ шудан** баромадан (*оид ба офтобу*

моҳтоб); **толеи Савр** касе, ки дар вақти намоён шудани бурчи Савр зоида шуда бошад; *мач.* хушбахт. 3. *мач.* бахт, иқбол, тақдир: **толеи саъд** киноя аз бахти баланд, бахти нек: **толеи шӯрида** бахти баргашта, бахти бад.

ТОЛЕЪБИН طالع بين муначҷими пешгӯикунандаи толеъ; фолбин, фолгир.

ТОЛЕЪБИНӢ طالع بينى фолбинӣ.

ТОЛЕЪДОН طالع دان он ки чигунагии бахту иқболи касеро медонад, фолгир.

ТОЛЕЪНОМА طالع نامه номае, ки дар он чигунагии толеъ навишта шудааст, китоби таъбири толеъ.

ТОЛЕЪШИНОС طالع شناس бахту тақдиршинос.

ТОЛЕЪШИНОСӢ طالع شناسى мансуб ба толеъшинос; кору шуғли толеъшинос.

ТОЛИБ *а.* طالب хоҳон, хоҳишманд; талабкунанда, талабгор; **толиби илм** а) донишҷӯӣ; б) *кҳн.* муллобачаи мадраса.

ТОЛИБА *а.* طالبه муаннаси **толиб**, хонандаи дабиристон; хонанда.

ТОЛИБИЛМ طالب علم толиби илм, илмҷӯ.

ТОЛИШ تلاش яке аз қавмҳои эронӣ.

ТОЛИШӢ طالشی мансуб ба толиш: забони толишӣ.

ТОЛОБ تالاب ҳавзи калон; ҷои ҷамъ шудани оби борон ва оби рӯдҳо, кӯли хурд.

ТОЛОН تالان тороч, ғорат, яғмо; **толон кардан** ба яғмо бурдан, тороч кардан; **толон шудан** ба тороч рафтан (*чизу чора*).

ТОЛОНГАР تالانگر торочгар, ғоратгар.

ТОЛОНГАРӢ تالانگرى торочгарӣ, ғоратгарӣ.

ТОЛОНДИДА تالان دیده торочшуда; он ки чизу чора ва молу мулкаш ба тороч рафтааст.

ТОЛОР تالار хонаи калон, зал; хонаи бузург барои ҷамъомадҳои калон.

ТОЛУМОЛ تال و مال *ниг.* торумор.

ТОМ (М) *а.* تام 1. пурра, комил, тамои; адади том адади пурра, адади бекаср. 2. мутлак; ҳокимияти том, ҳомӯшии том.

ТОМГАРОӢ تام گرائى мутлақгароӣ.

ТОМАКТАБӢ تامکتبى мансуб ба давраи то ба мактабрави бача; **муассисаҳои томактабӣ** кӯдакистонҳо ва боғчаҳои бачагон.

ТОМАРҚА *т.* تمارقه *гуфт.* қитъаи замин ё боғи назди хона.

ТОМАТ *ит.* تامت шираи ҷӯшониди қиём кардаи помидор.

ТОМЕЪ *а.* طامع тамаъкор, ҳарис, озманд.

ТОМИА *а.* طامعه муннаси **томеъ**, қувваи томеъ, томеъкорӣ, ҳирс.

ТОМОТ *а.* طامات суханони бесару бун, даъвоҳои беасос, ҳазён; лофу газоф.

ТОННА تانه воҳиди вазн, баробар ба 1000 килограмм(м).

ТОННЕЛ *англ.* тоннел *ниг.* нақб.

ТОПОГРАФ *ю.* تاپاگراف мутахассиси соҳаи топография, хаританигор.

ТОПОГРАФИЯ *ю.* تاپاگرافيه яке аз соҳаҳои илми геодезия, ки ба андозагирии сатҳи замин ва нақшакашии он машғул аст.

ТОПОГРАФӢ تاپاگرافى мансуб ба топография; харитаи топографӣ.

ТОПОНИМИКА *ю.* تاپانيميكه 1. маҷмӯи номҳои ҷуғрофии ягон мамлакат ё мавзӯъ. 2. *зби.* як қисми вожашиносӣ, ки номҳои ҷуғрофиро меомӯзад.

ТОР I *тар* 1. риштаи дарози борик аз мӯй, абрешим, пахта ва нах. 2. мӯй, як дона (тора) мӯй; **ришаш ягон тор ҳам сафедӣ надошт, тори анкабут** риштае, ки тортанак аз луоби худ метанад ва бо он мағас ва ҳашаротҳоро шикор мекунад; **тор танидан** тор бофтани тортанак ва кирми абрешим. 3. риштаи олати мусиқӣ, ки аз рӯдаи ҳайвонот ё аз аз филизот сохта мешавад, сим. 4. асос, замина дар бофандагӣ, қатори нахҳо, ки ба дарозии матои бофташуда қарор мегирад; *муқоб.* пуд; **тору пуд** нахҳое, ки дарозӣ ва бари матоъро ташкил медиҳанд. 5. таноби аз як нуқта ба нуқтаи дигар кашидашуда барои овехтани либосворӣ ё чизҳои шусташуда; (**ба**) **тор кашидан** ба ришта чидан (овехтан) барои хушк кардан (*мас.*, *гӯштро*); **тори фиреб** доми фиреб; **тори чизеро кашидан** чизеро микдоран кам кардан, аз вуқӯи коре пешгирӣ кардан; **ба як тори мӯ банд будан** дар дами марг истодан; **тор-тор**

тора–тора, мӯй–мӯй; ба тартиб.

ТОР II تار олати мусиқии торӣ, ки панҷ сим до-
рад ва бо мизроб навохта мешавад.

ТОР III تار тира, торик, зулмонӣ; **шаби тор** шаби
торик; **тор шудани чашм** коста шудани қувваи
биниши касе, тираву тор, сиёҳ.

ТОР IV تار фарк, боло, тепа; **тори сар** фарқи сар,
торақ.

ТОРА تاره *ниг.* тор 1.

ТОРАК تارک фарқи сар, теппаи сар; нӯг, сари
чизе.

ТОРАМ تارم 1. хонаи ҷӯбини тоқдор; хиргоҳ,
шипанг. 2. хавоза; **торами ток** хавоза, хавозаи
ток. 3. девора, шиғ (чиг), тавора. 4. гунбаз; **о**
торами атлас осмон.

ТОРАФТ تارفت рафта-рафта, бо гузашти замон.

ТОРГИР تارگیر гирандаи тор.

ТОРДОН تاردان зарфе, ки дар он торҳои соз
нигоҳдорӣ мешавад.

ТОРЗАН تارزن торнавоз.

ТОРИК تاريک 1. тира, тор; *муқоб.* **равшан**. 2.
мач. номаълум, ноошкор, мачҳул; **ин тарафи**
масъала ба ман торик аст; торик шудан (гар-
дидан, гаштан) тира шудан, тор гардидан.

ТОРИКИСТОН تاريکستان ҷои саросар торик.

ТОРИКӢ تاريکی 1. тирагӣ, сиёҳӣ; зулмат. 2. *мач.*
чаҳолат, нодонӣ, беҳабарӣ.

ТОРИКШАБ تاريکشب шаби тираву торик, шаби
зулмонӣ.

ТОРӢ I تاري *шакли кӯтоҳшудаи торик.*

ТОРӢ II ا. تاري ба ногоҳ воқеъшаванда,
рӯйдиханда; **торӣ шудан** рӯй додан, воқеъ шу-
дан.

ТОРӢ III تاري *мансуб ба тор; созҳои торӣ*
асбобҳои мусиқие, ки тор доранд.

ТОРМОЗ ю. تارماز олати суст кардани суръат ё
тамоман аз ҳаракат боздоштани автомобил,
қатора *ва ғ.*; **тормоз додан** ба воситаи тормоз
суст кардани суръати автомобил (ё мошини
дигар) ё тамоман аз ҳаракат боздоштани он.

ТОРМОЗДИХӢ تارمازدهӣ ба воситаи тормоз суст
кардан ё боздоштани ҳаракати автомобил,

велосипед *ва ғ.*

ТОРНАВОЗ تارنواز навозандаи тор (*олати*
мусиқӣ).

ТОРНАВОЗӢ تارنوازی навохтани тор, торзани.

ТОРОН تاران *бот.* навъи растанӣ.

ТОРОЧ تاراج ғорат, яғмо; **ба тороч бурдан** ғорат
кардан, бо ҷабру зӯрӣ кашида гирифтани (*чи-*
зеро аз касе); **тороч кардан** яғмо (ғорат) кар-
дан; **ба тороч рафтани ниг.** **тороч шудан; тороч**
шудан (гардидан) ғорат шудан, торочу толон
шудан; бе чизу чора мондан.

ТОРОЧГАР تاراجگر ғоратгар, толонкунанда.

ТОРОЧГАРДИДА تاراج گرديده *сифати феълии за-*
мони гузашта аз тороч гардидан; ғоратшуда,
толонгардида.

ТОРОЧГАРӢ تاراجگری тороч кардани чизе, бо
зӯр кашида гирифтани молу чизу чораи касе.

ТОРОЧГАШТА تاراج گشته *сифати феълии замони*
гузашта аз тороч гаштан; он ки мол ва мул-
кашро ғорат кардаанд; ҷойе, ки ғорат шуда-
аст.

ТОРОЧДИДА تاراج ديده он ки молу мулкашро
ғорат кардаанд, торочгашта.

ТОРОЧӢ تاراجي *мансуб ба тороч; пулҳои торочӣ*
пулҳои бо роҳи ғорату тороч ба даст дарома-
да.

ТОРОЧКУНАНДА تاراج کننده торочгар, ғорат-
кунанда.

ТОРОЧШУДА تاراج شده толоншуда, ғоратшуда.

ТОРС تارس *тақлиди овози садои кафидан ва*
таркидани чизе, якбора кафида роғ–роғ
шудани чизе; торс–торс роғ–роғ, кафида роғ–
роғ шудани чизе.

ТОРСАКӢ تارسکی зарбае, ки бо кафи даст ба
рӯи касе зада шавад, шаппотӣ; **торсакии обдор**
шаппотии саҳт; торсаки задан (фуровардан) ба
рӯи касе бо кафи даст шаппотӣ задан.

ТОРТАНАК تارتنگ анкабут.

ТОРТАНАНДА تارتنده тор кашидан, танандаи
тор.

ТОРТАНӢ تارتني тор танидан.

ТОРТУҚ т. تارتوق *кҳн., таър.* он чи зердаст ба
забардаст тақдим мекард, пешкаш, ҳадя;

тортуқ кардан пешкаш кардан, ҳада тақдим кардан.

ТОРУМ طارم хонаи чӯбини тоқдор, хиргоҳ, шипанг.

ТОРУМОР تارومار пароканда, аз ҳам пошидашуда, зерузабаршуда; несту нобуд; **торумор кардан** аз ҳам пошидан, несту нобуд кардан; **торумор гардидан (шудан)** зеру забар шудан, несту нобуд гардидан.

ТОРФ олм. تارف қабати ғафси боқимондаи растаниҳои нимпӯсида дар ботлоқзор, ки барои пору, сӯзишворӣ истифода мешавад.

ТОРФДОР تارفدار ҷойе, ки торфи зиёд дорад.

ТОРФЗОР تارفزار ниг. **торфдор**.

ТОРФӢ تارفى мансуб ба **торф**; аз торф тайёршуда.

ТОРФКАНӢ تارفكنى кандани торф барои сӯзишворӣ ё пору.

ТОС I طاس навъи матои ҷилдор.

ТОС II طاس лаган, тағораи мисӣ ё биринҷӣ, коса; ташт.

ТОС III طاس бемӯ, мӯяш рехта; **сари тос** сари бемӯ, сартос, кал.

ТОС IV تاس кит. қубба ва овезаҳое, ки ба нӯги найза ё парчам овехта мешавад.

ТОС V طاس//تاس кит. мӯҳраи нард.

ТОС VI تاس ниг. **тоса I**.

ТОСА I تاسе бемории саръ; **тоса гирифта** пайдо шудани бемории саръ.

ТОСА II تاسе андӯх, малол, нороҳатӣ, нотинҷӣ; изтироб, беқарорӣ.

ТОСАЗАДА تاسزده мубталои бемории тоса, гирифтори бемории тоса.

ТОСБОЗ طاسباز шӯъбадабоз.

ТОСБОЗӢ طاسبازى шӯъбадабозӣ.

ТОСИДА а. تاسيده 1. пӯсида, буйгирифта. 2. хаставу ташна, кӯфта, дилгир.

ТОСИДАН تاسيدن 1. пӯсидан. 2. музтарибу андӯхнок будан; ғамноку дилгир будан; хаставу кӯфта будан. 3. пай дар пай нафас кашидан.

ТОСИНФӢ تاصنفى томақтабӣ.

ТОСИШ تاسش пӯсиш.

ТОСӢ طاسى сартосӣ, бемӯӣ, калӣ.

ТОСКУЛОҲ طاس كلاه кӯлоҳи филизӣ, ки барои аз зарба нигоҳ доштани сар мепӯшанд, *каска*.

ТОСМОҲӢ تاسماهى навъи моҳӣ.

ТОССАР طاسسر он ки сараш мӯ надорад.

ТОССАРӢ طاسسرى сари бе мӯӣ доштан, калӣ, бемӯӣ.

ТОТ تات *гуфт.*, *шакли кӯтоҳшудаи тоат*; то ба ту; то туро.

ТОТ تات номи яке аз қавмҳои эронинажод.

ТОТАЛИТАРӢ تاتليتري тоталиторӣ, томравой, яккасолоӣ.

ТОТӢ تانى мансуб ба **тот**: **забони тотӣ** як шоҳаи забонҳои эронӣ.

ТОТОР تاتار 1. халқе ки забонаш мансуб ба гурӯҳи забонҳои туркӣ аст ва қисми асосии аҳолии Тотористонро ташкил медиҳад. 2. *кит.* муғул.

ТОТОРӢ تاتارى мансуб ба **тотор**.

ТОТУ تاتو аспӣ майдаҷуссаи кӯтоҳқад; ёбу.

ТОТУЛА تاتوله *бот.* 1. гиёҳи баландсоқаи калонбарги заҳрдор. 2. ниг. **тотура**.

ТОТУРА تاتوره *кит.* банде, ки бо он дасту пои чорпоён, махсусан асп ва ҳачирро мебанданд; $\diamond$ **тотура ба ҳаво пошидан** чизи диданиро на-дидан ва фаҳмиданиро нафаҳмидан.

ТОУН а. طاعون *тиб.* бемории хеле сирояткунанда, навъи вабо.

ТОУНЗАДА طاعونزده он ки мубталои касалии тоун шудааст.

ТОУНӢ طاعونى мансуб ба **тоун**.

ТОФТА تافته 1. *сифати феълии замони гузашта* аз феъли **тофтан**. 2. навъи матои маҳини абрешимӣ.

ТОФТАБАНД تافتهبند банди тофта.

ТОФТАБАНДӢ تافتهبندى мансуб ба **тофтабанд**; тофтабанд тофтан.

ТОФТАН I تافتن тоб додан, печидан, ресидан; гардондан; **сар (гардан) тофтан** сар печидан,

нофармонӣ (саркашӣ) кардан; **рӯ тофтан** а) рӯй гардонидан, рӯйро ба сӯи дигар гардондан; б) рӯйгардон шудан, нигаристан нахостан; нафрат кардан.

ТОФТАН **تافتن** 1. тобидан, дурахшидан, барафрӯхтан, рушноӣ афкандан, партав андохтан. 2. гарм кардан; **бахт тофтан** омад кардани бахт, рӯ овардани хушбахтӣ; **хушаш тобад...** майл кунад..., дилаш хоҳад...

ТОХТ **تاخت** 1. дав, рафтори тез; тозиш, давиш. 2. ҳамла овардан бар касе ё ба ҷое бо қасди ҷанг ё толону тороч, хучум.

ТОХТА **تاخته** 1. давида; давонда (аспро). 2. толоншуда, торочдида; **ғуломи тохта** кҳн. одами дар вақти тохт дастгир ва ба ғуломӣ фурухта шуда.

ТОХТАН **تاخن** 1. давидан, ба тоз рафтан, тозондан. 2. хучум овардан, ҳамла кардан. 3. ғорат кардан, ба тороч бурдан. 4. ба суръат овардан, ба тохт овардан.

ТОХТУТОЗ **تاختوتاز** давутоз, даводавӣ.

ТОҲИР **ا. طاهر** покӣ, покиза.

ТОҶ **تاج** 1. кӯлоҳи бо ҷавоҳирот зинатдодашудае, ки шоҳу амирон дар маросимҳои расмӣ ба сар мегузоштанд. 2. ҳар чизи тоҷмонанд; **тоҷи сар** бузург, иззатманд, киромӣ (дар *мавриди ҳурмат ба касе гуфта мешавад*); **тоҷи сар кардан касеро**; бузург доштан, ҳурмат кардан касеро **тоҷи хурӯс** а) як порча гӯшти сурх, ки дар сари хурӯсхост; б) номи гули сурхи машҳур; **тоҷу тахт** подшоҳӣ, ҳукмравой, салтанат, соҳиби тоҷ; **тоҷи бузургӣ** киноя аз мартабаи подшоҳӣ; **тоҷи зар** тоҷе, ки шоҳон ба сифати тӯҳфа ба сарлашкарон медоданд. 3. *мач.* сар, сардор, пешвои баргузида.

ТОҶВАР **تاجور** тоҷдор, подшоҳ.

ТОҶВАРӢ **تاجوری** тоҷдорӣ, подшоҳӣ, шоҳӣ, соҳибтоҷ будан.

ТОҶГУЗОРӢ **تاج گزاری** маросими маҳсуси тоҷ ба сар ниҳодани подшоҳон.

ТОҶГУЛ **تاج گل** чанбари гул, ки барои эҳтиром бар сари касе гузоранд.

ТОҶДОР **تاج دار** он ки тоҷ бар сар дорад, подшоҳ.

ТОҶИК **تاجیک** 1. номи яке аз қадимитарини халқҳои Осиё, ки дар рушду тақмили илму

фарҳанги умумибашарӣ саҳми сазовор гузоштааст, тозак, тозик, тожик. 2. халқи таҳҷоии тамаддунофари Осиёи Марказӣ, ки кишвари Тоҷикистон бо номи он номгузорӣ шудааст. 3. *таър.* ғайритурк, он ки турку муғул набошад; турку тоҷик. 4. *таър.* ғайриараб, ғайритозӣ; тоҷику тозӣ. 5. *таър.* умуман эронӣ, мардуми форсизабон. 6. *мач.* тоҷдор, тоҷвар, соҳибтоҷ. 7. *таър., мач.* озода, озодаманиш. 8. *нав.* он чи сохта ва парвардаи зеҳни тоҷикон аст: **адабиёти тоҷик, фарҳанги тоҷик, санъати тоҷик, ҳунари тоҷик; ниг. тоҷикӣ** 1.

ТОҶИКЗАБОН **تاجیک زبان** он ки забони тоҷикӣ забони модарии ӯст.

ТОҶИКИДОН **تاجیکي دان** он ки забони тоҷикиро медонад, он ки забони тоҷикиро мефаҳмад ва ба он гап мезанад.

ТОҶИКИСТОНӢ **تاجیکستانى** *мансуб ба Тоҷикистон*; бошанда ва сокини Ҷумҳурии Тоҷикистон.

ТОҶИКӢ **تاجیکى** 1. *мансуб ба тоҷик*: **ҷомаи тоҷикӣ**. 2. *мач.* нармӣ, ҳалимӣ, хушмуомилагӣ; *муқоб.* туркӣ.

ТОҶИКНИШИН **تاجیک نشین** кишвар, шаҳр ва ноҳияе, ки тоҷикон дар он иқомат доранд.

ТОҶИКОНА **تاجیکانه** *мансуб ба тоҷик*; монанди тоҷикон; **рӯйи тоҷикона** *мач.* чеҳраи ниҳоят зебои тоҷикӣ.

ТОҶИКШИНОС **تاجیک شناس** олиме, ки бо тоҷикшиносӣ машғул аст (*асосан дар ҳақиқати олимони ғайритоҷик гуфта мешавад*).

ТОҶИКШИНОСӢ **تاجیک شناسی** илме, ки ба омӯхтани ҳаёти сиёсӣ иқтисодӣ, таърих ва маданияти гузаштаю ҳозираи тоҷикон машғул аст.

ТОҶИР **ا. تاجر** тиҷораткунанда, савдогар.

ТОҶИРӢ **تاجری** савдогарӣ, бозаргонӣ.

ТОҶИХУРӢС **تاج خروس** 1. гӯште, ки дар болои сари мурғ аст. 2. номи чанд навъ алафи зинатие, ки ба тоҷи хурӯс шабоҳат доранд.

ТОҶИЛМУЛУК **تاج الملوك** гиёҳи алафӣ, зинатӣ ва коштанӣ ё худрӯй.

ТОҶҲОҲ **تاج خواه** тоҷталаб, даъвогари тоҷу тахти шоҳӣ.

ТОҶХОҶӢ تاج‌خواهی тоҷталабӣ.

ТОШ تاش 1. доғи сурхест, ки бар рӯи одам пайдо мешавад. 2. *гуфт.*, *шакли кӯтоҳшудаи тоаш*; то ба ӯ, то ӯро (*ба охири исмҳо ҳамроҳ шуда ҳамроҳиро мефаҳмонад*). 3. унвони амирони турк.

ТРАЕКТОРИЯ лот. ترکتاریه 1. роҳи ҳаракати ягон ҷисм ё нуқта. 2. хати парвози тир.

ТРАКТОР англ. ترکتار мошини худгард барои кор дар соҳаҳои гуногуни кишоварзӣ (*мас., кашидани мошинҳои гуногун, ҳамвор кардан, кофтан ва ғ.*).

ТРАКТОРРОН ترکتاران ронандаи трактор.

ТРАКТОРРОНӢ ترکتارانӣ рондани трактор.

ТРАКТОРСОЗӢ ترکتارسازی сохтану дуруст кардани трактор.

ТРАНЗИТ лот. ترنزیت ҳамлу нақли мусофирон, мол ва васоили нақлиёт аз як мамлакат ба мамлақати дигар аз дохили кишваре, ки дар байн воқеъ аст, гузар.

ТРАНЗИТӢ ترنزیتی мансуб ба транзит.

ТРАНСКРИПСИЯ лот. ترنسکرپسیه збш. ҳарф ё ишораҳои махсус барои ифодаи нозуқиҳои тарзи талаффузи садоҳои забонҳо ва лаҳҷаҳо, овонависӣ, овонавишт.

ТРАНСФОРМАТОР лот. ترنسфарматар дастгоҳ (аппарат) барои зиёд ё кам кардани шиддати қувваи барқ.

ТРАПЕТСИЯ ю. ترپتسیه трапетсия, мунҳариф, чоркунҷае, ки ду тарафаш байни худ мутавазӣ ва ду тарафи дигараш ғайримутавазӣ мебошанд.

ТРАХОМА а. ترخامه дарди гузаранда ва кашолёбанда дар пилҳои чашм.

ТРИАДА ю. تری‌آده сегона.

ТРИБУНА лот. تریبونه минбар, минбари суҳанварон.

ТРИБУНАЛ лот. تریبونل маҳкамаи олии қазой (судӣ): **трибунали ҳарбӣ** суди ҳарбӣ.

ТРИГОНОМЕТРИЯ ю. تریگانامتریه як қисми ҳандаса, боби таносуби тарафҳо ва кунҷҳо (зовияҳои секунҷа); мусалласот.

ТРИКО фр. تریکا 1. як навъ матои пашмин. 2.

либоси махсуси ҳунарварон ва варзишгарон.

ТРИКОТАЖ фр. تریکاتژ матои бо мошин бофташуда ва либосҳое, ки аз ин қабил матоъ дӯхта шудаанд, матои кашбофт, кашбоф.

ТРИКОТАЖБОФӢ تریکاتژبافی истехсоли матоъҳои бофтаи мошинӣ; корхонаи кашбофӣ.

ТРИОД ю. تریاد лампаи электронии сеелектродӣ.

ТРИПСИН ю. تریپسін анат. ферменти ҳозима.

ТРИТИЙ лот. تریتی хим. унсури химиявӣ, изотопи ҳидроген.

ТРИФТОНГ ю. تریفتانگ збш. як шуда омадани се овози садонок дар як ҳичо.

ТРОЛЛЕЙБУС англ. ترالیбус нақлиёти дохилишаҳрӣ, ки бо қувваи барқ кор мекунад; автобуси барқӣ.

ТРОЛЛЕЙБУСРОН ترالیبوسران ронандаи троллейбус.

ТРОМБОН ит. ترامبان як навъи карнаи мисӣ.

ТРОМБОННАВОЗ ترامبان‌نواز навозандаи тромбон (карнай).

ТРОПИКӢ تراپیکӣ минтақаи гармсёр.

ТРОПОСФЕРА ю. تراپاسفیره қабати поёнии ҳаво.

ТУ چонишини шахси дуҷуми танҳо; **ту (ту-ту)** **гуфтан** ба касе «ту» гуфта муроҷиат кардан; касеро писанд ва эҳтиром накардан.

ТУБАК توبک 1. зарфи сафолине, ки гулҳои хонагиро дар он парвариш медиҳанд, гулдон; **тубаки гул**. 2. зарфи махсус барои шошаи кӯдакон дар ғаҳвора.

ТУБО//ТУБӢ а. طوبی ниг. тӯбо.

ТУБОН توبان кит. шалвори махсуси чармӣ, ки гӯштингирон дар вақти варзиш мепошанд.

ТУВАРА تواره ниг. тавора.

ТУГМА تگمه 1. пулаки устухонӣ, филизӣ ва ғ. барои ба ҳам бастанӣ гиребон, барои либос ва чизҳои дигар истифода мешавад. 2. пахшаки махсус барои пайвастанӣ қувваи барқ ба нуқтаи даркорӣ (*мас., ба чарог, занг ва ғ.*).

ТУГМАБАНД تگمه‌بند бо тугма бастан.

ТУГМАДОР تگمه‌دار дорои тугма.

ТУГУН *т.* تگن *гуфт.* 1. гирех. 2. бӯғча, бастан рӯмол *ва г.*; **тугун кардан** гирех задан, баста (печонда) мондан; (чизеро); чамъ ва захира карда мондан.

ТУГУНЧА تگنچه *гуфт.* бӯғчаи хурд, бастан хурд.

ТУГУНЧАК تگنچک *ниг.* **тугунча.**

ТУҒ I طوغ *мӯи думи асп, ки ба нӯги чӯби байрак мебастанд; байрак.*

ТУҒ II *т.* توغ 1. гиёҳи алафӣ ва худрӯй, ки баргҳои байзавии хордор дорад; тӯғ. 2. дарах-тест, ки ҳезуми он муддати дароз месӯзад.

ТУҒАК توغک *байракча.*

ТУҒБАРДОР توغبردار *байракбардор.*

ТУҒЁН توغیان 1. аз андоза берун баромадан, аз ҳадди худ таҷовуз кардан. 2. аз ҳад зиёд боло омадани оби дарё, обхез. 3. *мач.* нофармонбардорӣ, саркашӣ, шӯриш, қиём; **туғён кардан** а) аз ҳад зиёд боло омадани оби дарё; б) шӯридан.

ТУҒРО *т.* طغرا 1. *таър.* гулхате, ки аз ҳарфҳои аввали ном ва лақаби шоҳ дар сари фармонҳои шоҳон навишта мешуд; *мач.* фармони шоҳ. 2. навъе аз хатти насх.

ТУҒРОКАШ طغراکش он ки ба хатти туғро менависад; туғронавис.

ТУҒРОНАВИС طغراناويس *ниг.* **туғрокаш.**

ТУК تک *кит.* 1. нӯли паранда. 2. нӯги корд, ханҷар.

ТУҚАЙЗОР *т.* طوقيزار *гуфт.* бешазор, ҷангалзор; буттазор, найзор

ТУЛАК تولک *резини пари парандагон, пари худро иваз кардани парандагон; тулак кардан* пар рехтани парандаҳо.

ТУЛАНГ تلنگ *кит.* орзу; эҳтиёҷ, ниёз, зарурат.

ТУЛУМ تلم *гуфт.* зарфи чармине, ки дар он об, равған, шинӣ *ва г.* нигоҳ медоранд, хик, машк; **ангури тулум** донаи ангури дарунаш мулоим ва вайроншуда.

ТУЛҶ *а.* طلوع баромадани офтоб ё ситора; зоҳир ва намоён шудани чизе; **тулҷ кардан** баромадан, зоҳир шудан; **тулҷи субҳ** сар шудани саҳар.

ТУЛҶКУНАНДА طلوع کننده бароянда.

ТУЛҶОР تلفار 1. асп тунди камқувват. 2. *мач.* одами ношуд, ноӯҳдабаро. 3. *мач.* бачаи нозуки нозпарвард барои шахсони наздикаш.

ТУМАН I تومن бухоре, ки дар ҳавои боронӣ ва рутубатнок пайдо шуда, ҳаворо тира мекунад, ҳавои ғайришаффофи пур аз буғҳои об ва олуда бо гард.

ТУМАН//ТУМОН II *т.* تومن//تومان воҳиди ҳудуди тақсимои маъмури дар Бухорои амирӣ, музофот, ноҳия; **тумани Шофирком, тумани Вобканд.**

ТУМАНОЛУД تمن آلود олудаи дуд, олудаи ҷангу ғубор.

ТУМТАРОҚ طمطراق *гуфт.* бо карру фар, бо шукӯҳу дабдаба; печида ва муғлақ; **суханҳои тумтароқ.**

ТУМШУҚ *т.* تمشق *гуфт.* гирдогирди даҳони ҳайвоноти чорпо; фук, пуз, қисми поёни манах; **тумшук кардан** бар касе; **тумшукани овезон** *мач.* ранчидахотир, гирифташӯй, дилгир.

ТУМШУҚБАНД تمشقبند *гуфт.* тӯри аз сим ё тасма бофташудае, ки ба даҳони сағ ва ҳайвоноти дигар мебандад, то касеро нагазад; даҳонбанд, фукбанд.

ТУНБОН تنبان эзор, шалвор.

ТУНГ تنگ кӯза, кӯзаи об, зарфи шишагин бо гардани танги дароз барои об, шароб *ва г.*

ТУНД تند 1. тез, башиддат, бошитоб. 2. мазаи тез, таъми тезу сӯзон (*мас., мазаи мурч*); **боди тунд** боди саҳт, боди бошиддат вазанда; **миҷози тунд** *мач.* табиати зуд асабонӣ ва ҳашмгиншаванда, хулқи тез; **тунд шудан** талхмаза шудан (*мас., бо зиёди мурч ва г.*); **тезу тунд** бо шиддат; **тунд шудан** (**тунду тез шудан**) *бо касе* муомилаи дурушт кардан; ба ҷаҳл омада гапи саҳт задан ба касе; бо қаҳру ҳашм гап задан; **тунди халаҳӯр** одами зудранҷи бадҷаҳл, гапнодаро, бадзабони зудҳашм. 3. *мач.* ҳашмгин, ғазабнок. 4. *мач.* саҳт, бошиддат. 5. *мач.* фароз ҷарми рост буридашуда. 6. *мач.* талх, тезтаъм, сӯзон.

ТУНДА تنده муғчаи дарахт.

ТУНДАК تندک тезак.

ТУНДАР//ТУНДУР تندر гурриши абр, раъд.
ТУНДБОД تذبذب боди саҳти башиддат; гирдбод.
ТУНДБӢ تذبذب бӯи тунд.
ТУНДГАП تڭاپ бадгап, сахтгап.
ТУНДГАПӢ تڭاپي бадгапӣ.
ТУНДЗЕХН تڭڙه зехни тез.
ТУНДЗАБОН تڭڙان сахтгап, бадгап, дурушт-гӯй, теззабон.
ТУНДИДАН I تڭيدن сабзидан, мугча бастан.
ТУНДИДАН II تڭيدن тезӣ кардан, оташин шудан, хашмгин шудан.
ТУНДӢ تڭي 1. тезӣ, шиддат, ҳиддат, суръат; тезӣ дар таъм ва маза.
ТУНДМАЗА تڭمه ҳар чизе, ки мазаи он тунд мебошад, тезмаза.
ТУНДНАВИС تڭنويس он ки тез менависад, касе, ки ҷараёни ҷаласаеро менависад.
ТУНДНАВИСӢ تڭنويسى тез навиштан, тезнависӣ, амали тунднавис.
ТУНДМИҶОЗ تڭمجاз бадхӯ, хашмгин, бадзабон, бадрафтор, бадфеъл.
ТУНДМИҶОЗӢ تڭمجازي бадрафторӣ, хашмгинӣ, бадфеълӣ, оташинӣ.
ТУНДПАРВОЗ تڭپرواز тезпарвоз, ба шитоб ва тез парвозкунанда.
ТУНДРАВ تڭدرو он ки тез роҳ меравад; тезрав, тезтак; муқоб. **танграв, кундрав**.
ТУНДРАВӢ تڭدروي тез рафтан, якравӣ.
ТУНДРАФТОР تڭدرفتار 1. бадрафтор, бадмуомила, дағал дар муомила бо касон (*нисбат ба одам*). 2. тезгард (асп).
ТУНДРАФТОРӢ تڭدرفتاري бадмуомила будан, рафтори бад доштан, бадрафторӣ.
ТУНДРОӢ تڭدراي кит. беандешагӣ, саросемакорӣ.
ТУНДРОӢ تڭدروي беандеша, саросемакор, рафтори беандеша, муносибати саросеманок.
ТУНДРӢ (Ӣ) تڭدروي туршрӯй.
ТУНДТОЗ تڭدتاз он ки тез метозад, тезрав, тезрафтор.

ТУНДУР تڭدур ниг. **тундар**.
ТУНДФЕӢЛ تڭدفعل ҳислати бад, тез доштан, бадхӯ, тундхӯ.
ТУНДФЕӢЛӢ تڭدفعلي феъли тунд доштан.
ТУНДХАШМӢ تڭدخشمي бадҷаҳлӣ, бадҷаҳрӣ.
ТУНДХЕЗ تڭدخيز тундрав, ба суръат ва бошитоб ҷаҳанда.
ТУНДХУЛҚ تڭدخلق хулқи бад, бадхулқ, бадхулқӣ.
ТУНДХУЛҚӢ تڭدخلقى хӯи бад доштан, тундхулқ будан.
ТУНДХӢ (Ӣ) تڭدخوي бадхулқ, оташмизоч, тезхашм.
ТУНДХӢӢ تڭدخويي бадҷаҳлӣ, тезхашмӣ, бадхулқӣ.
ТУНЕЛ انگل. تڭل нақб, долони дар зери замин ва ё аз байни кӯҳҳо қанда ва махсусан таҷҳизонидашуда барои гузариши қатори роҳи оҳан, роҳи автомобилӣ, оби иншоотҳои обрасонӣ ва ғ.
ТУНЕЛСОЗ تڭلساز он ки дар сохтмони роҳи зеризаминӣ иштирок менамояд.
ТУНЕЛСОЗӢ تڭلسازي мансуб ба сохтани роҳи зеризаминӣ.
ТУНТОБ تڭتو تاب кит. касе, ки дар оташдони ҳаммом оташ меафрӯзад, гулаҳӣ.
ТУНӢ تڭني кит. 1. гулханӣ, гулхантоб, гулаҳӣ. 2. айёр, дузд.
ТУНУК تڭک 1. паҳни нозук, маҳин, латиф; муқоб. **ғафс; нони тунук** нони паҳни нозук. 2. сирак; кам, андак; муқоб. **анбӯҳ ва гулӣ; хоби тунук** муқоб. **хоби саҳт; шӯрбон тунук** шӯрбон суюқ (рақик), муқоб. **ғализ**.
ТУНУКА تڭکه оҳани паҳну тунуки varaқ – varaқ, ки бо он бомҳоро мепӯшанд ва асбобу анҷоми гуногун месозанд.
ТУНУКАГӢ تڭکگӣ аз тунук сохташуда.
ТУНУКАКОРӢ تڭکه کاری бо тунука пӯшонида.
ТУНУКАПОРА تڭکه پاره пораи тунука.
ТУНУКАПӢШ تڭکه پوش бо тунука пӯшонидашуда.

ТУНУКАСОЗ تنكساز он ки аз тунука асбобҳои гуногун месозад.

ТУНУКАСОЗӢ تنكسازӣ амал ва шуғли тунука-соз, устохонаи (коргоҳи) тунукасоз.

ТУНУКБИЗОАТ تنكبضاعت *кит.* камбағал, қашшоқ.

ТУНУКДИЛ تنكدل *киноя аз* раҳмдил, нармдил.

ТУНУКЗАРФ تنكظرف *кит.* 1. дорои зарфи тунук. 2. *киноя аз* камтоқат, бетоқат.

ТУНУКӢ تنكي нозукӣ, маҳинӣ, ғафсу анбӯх набудан.

ТУНУКҚАБАТ تنكقبت қабати тунук ва маҳин.

ТУНУКМАҒЗ تنكمغز *кит.*, *киноя аз* одами сабук, сабукмағз, камақл.

ТУНУКМОЯ تنكمايه *кит.* камсармоя, камбизоат, камбағал.

ТУНУКОБ تنكآб дарё, наҳр, чӯй, ки обаш зиёд нест; камумк, камоб; ҷои камоби дарё, ки аз он ҷо гузаштан мумкин аст.

ТУНУКОБА تنكآبه ҷойи камоби дарё.

ТУНУКПӢСТ تنكپوست он чи пӯсти тунук дорад: лимӯи тунукпӯст.

ТУНУКРИШ تنكريش он ки мӯи ришаш анбӯх нест, камриш.

ТУНУКРӢӢ تنكروى *кит.* шармгин, маҳҷуб.

ТУНУКРӢШНОӢ تنكروشنائي *кит.* нимравшанӣ, нимторикӣ; он чи рӯшноии кам дорад.

ТУНУКШАРОБ تنكشراب *кит.* он ки зуд маст мешавад.

ТУППА تويه *лахҷ.* угро; навъи таоми хамирӣ, ки он паҳн-паҳн бурида мешавад.

ТУППАКАШАК تويهكشк он чи бо он туппаро мекашанд.

ТУР تر калимае, ки вақти рондани сағ гуфта мешавад.

ТУРБ ترب решаи хӯрокии сабзаи полизӣ, ки маза ва бӯи тунд дорад.

ТУРБАТ ا. ترب 1. хок. 2. *маҷ.* қабр, гӯр.

ТУРБАТХОНА تربتخانه хонаи охират.

ТУРБИНА *фр.* تربينه муҳаррики паррадор, ки дар он қувваи буғ, газ ё оби равон ба қувваи механикӣ табдил меёбад.

ТУРБИНАСОЗӢ تربينهسازӣ сохтани турбин.

ТУРБОГЕНЕРАТОР *фр.* ترباگنيرتار генератори барқӣ, ки бо қувваи турбинаи газ ё бухор кор мекунад.

ТУРБТАРОШ تربتراش асбоби филизӣ, ки сӯроҳчаҳои майда-майдаи зиёде дорад, турб, сабзӣ ва ғайраро ба он суда майда мекунад.

ТУРБЧА تربچه аз сабзавоти хӯрданӣ, турби хурд, ки сурхранг мешавад; шалғамча.

ТУРИЗМ *фр.* ترمز *ниг.* ҷаҳонгардӣ.

ТУРИСТ *фр.* تورست *ниг.* ҷаҳонгард.

ТУРК ترك халқи забонаш мансуб ба гурӯҳи забонҳои туркӣ, ки сокинони асосии Туркияро ташкил медиҳад.

ТУРКЗАБОН تركزبان халқе ё касе, ки ба забони туркӣ гуфтугӯ мекунад.

ТУРКИДОН تركيدان он ки забони туркиро мефаҳмад ва бо он гап мезананд.

ТУРКӢ تركي 1. мансуб ба турк. 2. забони туркон. 3. *маҷ.* ҳучуми ногаҳонӣ, ғоратгарӣ, зулму ситам. 4. *маҷ.* тундӣ, тундхӯй.

ТУРКМАН تركمن халқи забонаш мансуб ба гурӯҳи забонҳои туркӣ, мардуми асосии Туркменистон.

ТУРКОНА تركانه ба мисли туркон, ба расму оини туркон, турквор.

ТУРКОНХИДЕВ تركانخديو *кит.* шоҳи туркон.

ТУРКТОЗ تركتاز *кит.* ба мисли туркон ҳучум кардан, ба ногоҳ ҳучум кардан, ҳамлаи ногаҳонӣ барои торочу куштор.

ТУРКЧӢШ تركجوش *кит.* гӯшти нимпӯхта, ки хӯрдани он одати туркон аст; **туркчӯш кардан** а) гӯштро андак чӯшондан; б) *киноя аз* саросемавор ва нимкола анҷом додани коре.

ТУРКШИНОС تركشناس он ки забону таъриху маданияти туркхоро меомӯзад.

ТУРКШИНОСӢ تركشناسӣ як соҳаи илм, ки за-

бон, адабиёт, иқтисод, таърих ва дигар масъалаҳои халқҳои туркро таҳқиқ менамояд.

ТУРМ *ترم* пояи дар; он қисми дар, ки ба остонаю болодарӣ банд мешавад.

ТУРНА *ترنه* куланг.

ТУРНАҚАТОР *ترنه‌قطار* *мач.* сафкашида, қаторшуда, паси ҳам.

ТУРОБ *а. تراب* хок; замин; **хоку туроб кардан** несту нобуд (помолу маҳв) кардан; **хоку туроб шудан** тамоман несту нобуд шудан.

ТУРОНӢ *تورانی* *мансуб ба тур;* аҳли Турон.

ТУРРА *طره* 1. фаши салла. 2. дастаи мӯи тобида дар канори пешонӣ, зулф; **турраи сунбул** хӯшаи сунбул; *мач.* зулфи маҳбуба

ТУРС I *ترس* *кит.* маҳкам, сахт, устувор.

ТУРС II *ترس* *кит.* сипар.

ТУРУНЧ *ترنج* 1. мевае аз чинси лиму ва афлесун. 2. *мач.* занахдон, занахдони ёр.

ТУРУШ *ترش* *ниг.* турш.

ТУРФА *а. طرفه* чизи тоза, нав; аҷиб, хушоянд, шигифтовар; камёб.

ТУРШ/ТУРУШ *ترش* он чи мазаи лиму ё сирко дорад; **турш кардан рӯй (пешона)-ро** пешонӣ ва рӯйро пурчин кардан ба аломати норизой ё газаб.

ТУРШАК *ترشک* навъи ғӯлинг.

ТУРШИДАН *ترشیدن* турш шудан, туршӣ пайдо кардан; туршида вайрон шудан (*мас., шир*).

ТУРШӢ *ترشی* 1. ҳолати чизи турш, сиркодорӣ. 2. сабзавоти ба сирко хобонидашуда; **туршии меъда** дараҷаи турш будани (оби) меъда; сӯзиши меъда.

ТУРШМАЗА *ترشمزه* он чи таъми турш дорад.

ТУРШМОНАНД *ترشمانند* ба сони турш, дорои мазаи турш.

ТУРШОН(И)ДАН *ترشانیدن//ترشاندن* турш кардан, ба ҳоли туршӣ расондан.

ТУРШРӢ(Ӣ) *ترشروی(ی)* он ки рӯи пурчин дорад; бадқавоқ, тирарӯй.

ТУРШРӢЁНА *ترشرویانه* тирарӯёна.

ТУРШРӢӢ *ترشروی* бадқавоқӣ, тирарӯй, тундхӯй.

ТУТ *توت* дарахти машҳур, ки баргаш ғизои кирми пилла аст ва меваи ширини он хӯрданист; **тути балхӣ** тути калон – калони сершираи ширин; **тути марворид** тути майда–майдаи сафеди ширин; **тути хасак** тути ёбӣ, тути бепайванди камшира ва фач; **тут барин рехтан** якбора ва паёпай афтодан, кушта шудан (*мас., аз тирборон*).

ТУТАНЧИР *توتانچیر* анҷири тутмонанд.

ТУТАФШОНӢ *توتافشانی* шохи дарахти тутро тақонда ба рӯи боғчома резондани донаҳои пухтаи он.

ТУТЗОР *توتزار* ҷои анбӯҳии дарахтони тут, тутистон.

ТУТИЛА *توتيله* он ки вақти гап задан забонаш гирифта ҳарфхоро дуруст талаффуз карда наметавонад; он ки забонаш лакнат дорад; алкан, кундзабон, сақав.

ТУТИЛАГӢ *توتیلگی* тутила будан, гирифтани забон, кундзабонӣ.

ТУТМАВИЗ *توت‌مویز* донаҳои хушк кардашудаи тут.

ТУТПАЗ(Ӣ) *توت‌پز(ی)* мавсими пухтани тут.

ТУТПАРВАРӢ *توت‌پروری* парвариши дарахтони тут барои ҳуроки кирми пилла.

ТУТХӢРӢ *توت‌خوری* меваи тутро хӯрдан; **ба тутхӯрӣ баромадан** ба сайри тутзор баромадан бо мақсади чида хӯрдани тут.

ТУТШИНОНӢ *توت‌شنانی* амали шинондани ниҳоли тут.

ТУФ *تف* оби даҳон, оби даҳон, ки аз даҳон берун андозанд; **туфи лаънат** ба аломати нафрин ва изҳори танаффури оби даҳон андохтан ба касе; **туф кардан (ба рӯи касе)** изҳори нафрат кардан; **туф бар ту!** лаънат бод бар ту!.

ТУФАЙЛ *а. طفیل* 1. аз (ба) **туфайли...** дар сояи..., ба сабаби..., барои..., аз боиси..., ба воситаи... 2. меҳмони ноҳонда, меҳмоне, ки бо меҳмони хонда омадааст; *мач.* муфтхӯр.

ТУФАЙЛИХӢР *توفیلی‌خور* муфтхӯр.

ТУФАЙЛӢ طفیلی 1. ноҳонда, ногаҳонӣ омада. 2. *мач.* муфтхӯр; **меҳмони туфайлӣ** он ки бе даъват ба дигарон ҳамроҳ шуда ба меҳмонӣ омадааст.

ТУФАНГ تفنگ милтиқ.

ТУФАҶДОР تفنگدار он ки милтиқ ба даст ё ба дӯш дорад; соҳиби милтиқ.

ТУФАҶПАРОНӢ تفنگپرانی тир ҳолӣ кардан.

ТУФАҶСОЗ تفنگساز милтиқсоз.

ТУФАҶЧА تفنگچه таппонча.

ТУФДОН تفدان зарфи маҳсус барои андохтани оби даҳон, балғам *ва ғ.*

ТУФУЛИЯТ ا. تفولیت тифлӣ, кӯдакӣ, бачагӣ.

ТУХМ تخم 1. донаи наботот, ки кошта мешавад. 2. байзаи мокиён ва парандагони дигар; **аз тухм баромадан** тухмро шикаста баромадани чӯча; **тухми чизеро нест кардан (кандан)** бунёди чизеро барандохтан, асли чизеро нест кардан, чизеро тамоман нест кардан; донаи гиёҳи рӯяндаеро коштан; **тухм пахш кардан а)** ба рӯи тухм (байза) хобидани мурғон; **б) мач.** муддати дароз аз хона набаромадан; **тухми чизеро коштан** бунёд гузоштан ба коре ё чизе; **тухми нимдунбул** тухми нимпӯхтаи сахтношуда. 3. *мач.* нутфа, манӣ; асл, наҷод.

ТУХМА تخمه чанин; насаб, наҷод.

ТУХМБИРӢ تخم بريان дар равған бирён кардани тухм (байза).

ТУХМБОЗӢ تخم بازی бозӣ кардан бо байзаи пӯхтаи мурғ, бозӣ ба воситаи ба ҳам задани нӯги ду тухм аз тарафи ду ҳариф то шикастани яке аз тухмҳо.

ТУХМГУЗОРӢ تخم گزاری: **айёми тухмгузорӣ** мавсими барои чӯчабарорӣ тухм мондани паранда ва мурғон.

ТУХМДОН تخم دان узве, ки чанини ҷонварон ва растаниҳо дар дохили он нашъунамо мекунад; қисми узви ҷинсии занон (модина), ки ҳуҷайратухм дар он ба вучуд меояд.

ТУХМЗО تخمزا мурғе ё парандае, ки тухм мекунад.

ТУХМЗОӢ تخم زائی зоидани тухм, тухм кардан.

ТУХМИКОР تخمی کار он ки тухм мепошад, деҳқон, барзгар.

ТУХМИКОРӢ تخمی کاری *мансуб ба тухм.*

ТУХМИПАРВАР تخمی پرور хочагии ба таври маҳсус ба кишт омодакунондаи донаҳои тухмӣ.

ТУХМИПАРВАРӢ تخمی پروری *мансуб ба парваридани тухм*

ТУХМӢ تخمی ғалла ё пунбадонаи маҳсус барои кишт ҷудо шуда.

ТУХММОНӢ تخم مانی тухмгузорӣ; **тухммонии моҳиён** барои давом додани насл тухм гузоштани моҳиён.

ТУХММУҶЧА تخم موجه чанини тухм.

ТУХМПАРТОӢ تخم پرتائی партофтани тухм.

ТУХМПОШАК تخم پاشک мошин барои пошидан (киштани дона).

ТУХМПОШӢ تخم پاشی афшонидани тухм (базр) дар кишт, зироат.

ТУХМХУҶАЙРА تخم هجیره ҳуҷайратухм.

ТУХМҶАНГ تخم جنگ *ниг.* **тухмбозӣ.**

ТУХМШАКЛ تخم شکل *ҳанд.* байзавӣ, эллипсӣ (*яке аз шаклҳои ҳандасӣ*).

ТУҶАФ ا. تحف ч. **тӯхфа.**

ТУҶҚОР تجار ч. **точир.**

ТУШ توش 1. тӯша. 2. қувва, қудрат.

ТУШБЕРА توشبیره гӯшти кӯфтаи ба хабири тунуки чоркунҷаи майда буридашудаи ба тарзи маҳсусе печондашуда, ки дар об чӯшонда пухта меҳӯранд, чӯшбара; **тушбераро хом шумурдан** ҳаёли хом шумурдан, кореро сахл шумурдан, бемулоҳизагӣ кардан; **ғараз аз тушбера гӯшт хӯрдан аст** василаҳои гуногун баҳонаеанд барои ба даст овардани мақсади асосӣ.

ТУШБЕРАГИРАК توشبیره گیرک асбобе, ки бо он тушберара мегиранд.

Тӯ I تُو *кит.* 1. қабат, ло; **тӯ ба тӯ** қабат ба қабат, печ дар печ, дарун ба дарун. 2. дарун, дохил, андарун.

ТӢ II *то* кит. саршир, қаймоқ.

ТӢБ I *тоб* гуфт. 1. гурӯҳ, даста, издиҳом. 2. ғарам, ғун, чош; **тӢб кардан** чамъ кардан; ғарам (ғун) кардан; **тӢб шудан** чамъ шудан; ғарам (ғун шудан).

ТӢБ II *тоб* бастаи чизе, даста (*мас., матои либосворӣ*); **тӢб-тӢб** даста-даста, тӯда-тӯда.

ТӢБ III *тоб* ҳаппак (*асбоби бозӣ*); **тӢби футбол**.

ТӢББОЗӢ *тоббозӣ* бозӣ бо тӢб.

ТӢБӢ *а.* *طوبى* дарахти серсоияи афсонавӣ дар ҷаннат, ки гӯё меваҳои гуногун ва хушбӯй доштааст.

ТӢБО *طوبى* ниг. **тубӣ**.

ТӢБРА *توبره* 1. тӯрба, емхалта, халтае, ки ба он коҳу алафу чав мегиранд ва бар сари асп, хар ва ғ. меовезанд. 2. халта, халтаи бенавоён.

ТӢБСАДА *توبسده* навъе аз дарахти сада, ки намуди даврашакл дорад.

ТӢБЧА *توبچه* шакли *тасғири* **тӢб**, тӢби хурд.

ТӢҒ *توغ* ниг. **туғ**.

ТӢҒРӢ *т.* *توغرى* гуфт. рост, дуруст; **тӢғрӣ омадан** мувофиқ ва баробар воқеъ шудан.

ТӢДА *توده* 1. ҳар чизе, ки болои ҳам рехта тӢб карда шуда бошад, анбӯҳ, ғарам. 2. тал, пушта.

ТӢДАБАРГ *تودهبرگ* баргтӯда.

ТӢДАБОЗ *تودهباز* ҳизббоз, гурӯҳбоз.

ТӢДАБОЗӢ *تودهبازى* ҳизббозӣ.

ТӢДАГУЛ *تودهگل* тӯдаи гулҳо.

ТӢДАКАШ *تودهکش* аз паси худ баранда.

ТӢДАСИТОРА *تودهستاره* чамъи ситораҳо.

ТӢЁНА *طويانه* ҳадяи тӢй.

ТӢӢ *т.* *طوى* *توى* чашн, ид: **тӢйи арусӣ**, **тӢйи хатна**.

ТӢӢГАРДӢ *توىگردي* тӢй ба тӢй гаштан.

ТӢӢФУРОРӢ *توىفرارى* арӯсфурорӣ.

ТӢӢХАБАР *توىخبر* он ки ба тӢй хабар мекунад.

ТӢӢХОНА *توىخانه* хонаи тӢйдор.

ТӢӢХӢР *توىخور* иштирокдори тӢй.

ТӢӢЧА *توىچه* тӢи хурд.

ТӢӢЗ *توز* кит. пӯсти дарахти саҳт, ки бар камон, зини асп ва ғ. мепоҳонданд.

ТӢӢЗИДАН *توزيدن* 1. андӯхтан, чамъ кардан. 2. тороч кардан, тала кардан.

ТӢӢКАЙЗОР *طوقيزار* гуфт. бешазор, ҷангалзор.

ТУҚСАБО *т.* *توقسبا* тағр. яке аз мансабҳои олии сипоҳӣ дар аморати Бухорои давраи амири.

ТӢҚ-ТӢҚ *توق توق* тақлиди овоз садои паи ҳам задани чизи саҳт. (*мас., пук*)

ТӢҚУМ *т.* *توقم* полони хар, **тӢқум кардан** (задан) полон гузоштан.

ТӢҚУМДӢЗ *توقمدوز* он ки тӢқум (полони хар) медӯзад.

ТӢҚУМШУЛЛУК *توقمشلك* зоол. навъи шуллуқ.

ТӢӢ I *а.* *طول* 1. дарозӣ. 2. давомнокӣ; **дар тӢӢ...** (сол, моҳ), дар давоми..., дар муддати..., **тӢӢ кашидан** дароз давом кардан, кашол ёфтан. 3. *ҷуғр.* масофа аз меридиани муайян, ки ба дараҷа (градус) муайян карда мешавад; **арз ва тӢӢ**.

ТӢӢ II *طول* давраи наслдиҳии умумии ғӯсфандон, ки ба моҳи ҳамал (март-апрел) рост меояд.

ТӢӢЛА *а.* *طوله* ниг. **тавила**.

ТӢӢГИРӢ *طولگيري* давраи баррагирии ғӯсфандон.

ТӢӢӢ *طولى* мансуб ба тӢӢ додан.

ТӢӢЛОӢ *طولانى* дароз.

ТӢӢМОР *طولمار* *д.* дуои навиштаи дар коғазӣ сеқунча печонида, ки ба бозу ва гардан баста ё ҷои дигари либос овехта мешавад (*барои дафъи бало ё нохушиҳои дигар*); бозубанд.

ТӢӢМОРШАКЛ *طولمارشکل* ба шакли тӢӢмор сегӯша.

ТӢӢП *توپ* олати ҷангии дарозмили **ҷархдор**, зам-

барак: **тӯпи** дурзан, **тӯпи** зиддитанкӣ.

ТҶПАНДОЗ **توبانداز** андохтани тӯп.

ТҶПАЛАНГ **توپلنگ** ғавғо, ошӯб, дарҳаму бархамӣ.

ТҶПЗАНӢ **توپزنى** тӯппаронӣ.

ТҶППАРОНӢ **توپپرانی** паррондани тӯп.

ТҶППИДӢЗ **توپىدوز** он ки каллапӯш медӯзад, кулохдӯз

ТҶППӢ **توپى** *guft*. кулоҳ, каллапӯш.

ТҶПСАЛОМ **توپسلام** маросими идона, мотамӣ ё қабулу гусели меҳмонони фахрӣ бо тӯппаронии ташрифотӣ.

ТҶПСОЗӢ **توپسازى** сохтани тӯп.

ТҶПХОНА **توپخانه** 1. ҷои ниғаҳдории тӯпҳо. 2. он дастаи аскарӣ, ки бо тӯп сару кор дорад.

ТҶПЧИБОШӢ **توپچىباشى** *таър.* сардори тӯпҳо (*мансаби ҷарбӣ дар Бӯхорои амирӣ*).

ТҶПЧӢ **توپچى** он ки ба тӯп сару кор дорад..

ТҶР **تور** 1. бофтаи шабака (сӯроҳ-сӯроҳ) аз ресмон ё сими нозук: **тӯри моҳигирӣ**, **тӯр бофта**.

ТҶРА **توره** *таър.* унвони валиаҳдон – фарзандони амирони Бӯхоро. 2. *кҳн.* унвони эҳтиромии эшонҳо. 3. *кҳн.* унвони амалдорони ҳукумати подшоҳии рус дар Туркистон. 4. *мач.* мансаб-параст, калонгир.

ТҶРАГӢ **توره گى** *гуфт.* калонгарӣ.

ТҶРБА **توربه** *ниг.* **тӯбра**.

ТҶРБОФ **تورباف** бофандаи тӯр.

ТҶРБОФӢ **توربافى** *мансуб ба тӯрбоф*; амали тӯрбоф.

ТҶРДОР **توردار** дорои тӯр.

ТҶРДӢЗӢ **توردوزى** дӯхтани тӯр.

ТҶРӢ **تورى** тӯрдор, бо тӯр сохташуда.

ТҶРКАДУ **توركدو** қафаси тағаш аз ҷӯбакаду сохташуда (*барои бедона*).

ТҶРСАБАД **تورسبد** сабади тӯрӣ.

ТҶРУҚ **تورق** : аспӣ **тӯруқ** аспӣ сурхранг.

ТҶРХАЛТА **تورخلته** халтачаи тӯрин.

ТҶРШАКЛ **تورشكل** шаклан тӯрмонанд.

ТҶС **توس** навъи сафедор.

ТҶСЗОР **توسزار** ҷое, ки тӯс бисёр дорад, дашти тӯс.

ТҶСӢ **طوسى** номи матоест, ки дар шаҳри Тӯс бофта мешавад; матои сурх ё чигарӣ.

ТҶТИБАӢН **طوطىبيان** *мач.* ширинсухан, хушзабон.

ТҶТИБУРУТ **طوطىبروت** марди мӯйлабҳояш ба боло тофташуда.

ТҶТИВОР **طوطىوار** чун тӯтӣ; **тӯтивор такрор кардан** омӯхтаи худро чун тӯтӣ такрор кардан.

ТҶТИӢ **توتيا** 1. санги сурма, ки соида ба чашм мекашанд. 2. *мач.* чизи камёб.

ТҶТӢ **طوطى** парандаи сабзранги минқорқач, ки гуфтори одамиёнро тақлид мекунад.

ТҶФАЛАНГ **توفلنگ** *ниг.* **тӯпаланг**.

ТҶФИДАН **توفيدن** *кит.* ларзидан, ҷунбидан.

ТҶФОН **طوفان** боди саҳт, тундбод; бӯрон, обҳез, гирдоб: **тӯфони Нӯҳ**.

ТҶХТАН **توختن** *кит.* 1. ҳосил кардан, ба даст овардан, пайдо кардан. 2. пардохтан, қарзро адо кардан.

ТҶҲМАТ *а.* **теҳт** ба касе нисбат додани коре, чинояте, ки вай накардааст; бӯхтон; **тӯҳмат задан (кардан)** ба касе бӯхтон кардан, бо гумони бад касеро айбдор кардан; **ба таги тӯҳмат мондан** бо гумони бад ё ноҳақ муттаҳам шудан.

ТҶҲМАТАНГЕЗ **تهمت انگيز** бӯхтонангез.

ТҶҲМАТБОР **تهمت بار** дорои бӯхтон.

ТҶҲМАТБОФӢ **تهمت بافى** айбдор кардани бардурӯғ.

ТҶҲМАТГАР **تهمت گر** бӯхтонгар.

ТҶҲМАТГАРОНА **تهمت گرانه** ба таври айбҷӯёна.

ТӢХМАТЗАДА تهمت زده бо тӢхмат ё ноҳаққона гунаҳкор шуда.

ТӢХМАТӢ تهمتӣ тӢхматгар, бӢхтонкор.

ТӢХМАТОЛУД تهمت آلود ба тӢхмат олуда, бадном, айбдор, беасос гунаҳгор шуда.

ТӢХМАТОЛУДА تهمت آلوده *ниг.* тӢхматолуд.

ТӢХМАТОМЕЗ تهمت آميز айбчӯёна.

ТӢХМАТЧӢ تهمتچی *гуфт.* тӢхматкунанда, тӢхматгар.

ТӢХФА تحفه ҳадя, баҳшиш; раҳовард, савғот.

ТӢШ توش *гуфт.* 1. сина. 2. қувват; **тану тӢш** қуввату иқтидор.

ТӢША توشе зоди сафар, хӯрокие, ки дар сафар бо худ гиранд; захираи сафар: **тӢшаи роҳ**.

ТӢШАК توشک кӯрпачае, ки одатан ба зерӣ ҷои хоб партоянд.

ТӢШДОР توشدار *гуфт.* 1. фарохсина (одам). 2. боқувват.

ТӢЪМА ا. طعمه хӯрданӣ, таом; хӯрок, лукма; **тӢъмаи оташ шудан** сӯхта нобуд шудан.

ТӢЪМАХОР طعمه خوار хӯрандаи хӯрок, хӯрокхӯр, насибахӯр.

ТЮЛЕН تيولن саги дарёӣ.

У

У *ҳарфи бисту чоруми алифбои тоҷикӣ; ҳарфи у дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ дар аввали калимаҳо ба воситаи ҳарфҳои алиф (ا), айни пешдор (ع), алифу вов (و) ва айну вов (عو), дар байн ва дар охири калима бо ҳарфи вов (و) навишта мешавад, мас., умед - امید, умр - عمر, уфтодан - اوفتادن, ур - عور, нур - نور, дору - دارو.*

- У *шакли дигари ва: китобу дафтар, ману ту, обу ҳаво.*

УБАЙД *а. عبید кит., шакли тасғири абд; ғуломи хурд.*

УБАР(А) *а. ابر(ه) ниг. ҳубара.*

УББАҲАТ *а. ابهت кит. бузургӣ, шукӯҳ, шавкат, азамат.*

УББОД *а. عباد ч. обид.*

УБНА *а. ابنه кит. як навъ бемории хориш, ки дар мақъад пайдо мешавад.*

УБОБ *а. عباب кит. сели калон; селоб; борони сел.*

УБОЛ *а. اوبال гуфт. [аслаи вабол] 1. гуноҳ: савобу убо. 2. бечора; хору зоргашта: бачаҳои уболу берузи; уболи касе ҳайфи касе; вой бар холи касе; уболи касе ё чизе гирифта гирифтори гуноҳу азоб шудан (дар натиҷаи рафтори бади худ нисбат ба касе ё чизе).*

УБОЛАК *а. اوبالك гуфт., шакли тасғир ва навозиши убол; ◇ мусичаи уболак а) шахси бегуноҳ, безарар; б) одами бечора, хору зоргашта; муқ. мусичаи бегуноҳ.*

УБРА *а. ابره кит. он чи бӯи бад дорад, бадбӯӣ.*

УБУВВАТ *а. ابوت кит. падарӣ: шафқати убувват.*

УБУДИ(Й)ЯТ *а. عبوديت кит. бандагӣ; тоату*

ибодат; хидматгузорӣ.

УБУР *а. عبور гузаштан, тай кардан, гузаштан аз об (чӯй, дарё ва ғ.); гузариш: вақти убур, чои убур; убур кардан гузаштан обро; паймудан роҳро; ◇ убуру мурур рафту омад.*

УБУРГОҲ *а. عبورگاه чои гузаштан, гузаргоҳ.*

УБУРНОПАЗИР *а. عبورناپذير чое, ки аз он имкони убур вучуд надорад.*

УБУС *а. عبوس кит. туршрӯӣ, чини абрӯ.*

УБУСАТ *а. عبوست кит. туршрӯӣ кардан, абрӯ чин намудан.*

УБУҲАТ *а. ابهت ниг. убаҳат.*

УВАЙС *а. اويس кит. гург.*

УВВОС *а. اواس ниг. уллос.*

УВОЛ *а. اوال гуфт., ниг. убол.*

УГРО *а. اگرا навъ аз ош, ки ҳамирро тунук карда, дароз-дароз чун тор бурида мепазанд: оши угро, угро буридан.*

УГЛУТА *а. اغلوطه кит. сухани шубҳаноки ба ғалат андозанда; сухани ғалат.*

УГНИЯ *а. اغنيه кит. 1. нағма, замзама, тағанӣ. 2. сози ғайринафасӣ (аз қабилӣ чанг, рубоб).*

УГУР *а. اوغر зарфест чӯбӣ ё филизӣ барои кӯфтани орд кардани гандум, намак, суманак ва ғ., ҳован.*

УГУРАК *а. اوغرک уғури хурд.*

УГУРДАСТА *а. اوگردسته дастаи уғур, ки бо он чи дар уғур бударо кӯфта майда мекунамд.*

УГУРЧА *а. اوغرچه ниг. уғурак.*

УД I *а. اود дарахтест, ки чӯби сиёҳранг дорад ва*

дар вақти сӯзондан бӯи хуш медиҳад.

УД II *а. عود мус.* навъи асбоби торӣ, ки косахонаи мурудшакли калон ва дастаи начандон дароз дорад.

УДАБО *а. ادبا ҷ. адиб.*

УДАЙЧӢ *а. ادیچی таър.* яке аз мансабдорони олирутбаи дарбори аморати Бухоро, ки ба тартибу иҷрои маросимҳои ташрифот, қабул, зиёфат ва ғ. роҳбарӣ ва назорат мекард.

УДБЕЗ *а. عودبیز кит.* бодде, ки бӯи хуши сӯзондари ба машом мерасонад

УДВОН *а. عدوان кит.* 1. адоват, душманӣ. 2. зулм, ҷабр.

УДДӢ *а. عدی кит.* душман, адӯ, хасм.

УДӢ *а. عودی* 1. мансуб ба уд; аз ҷӯби уд сохташуда. 2. шабех ба ранги уд; ранги сиёҳи моил ба ранги уд.

УДМУРТ *а. ادمورت* номи халқест, ки аҳолии асосии Удмуртистонро (дар ҳайати Русия) ташкил медиҳад.

УДМУРТӢ *а. ادمورتي* мансуб ба удмурт: забони удмуртӣ.

УДНАВОЗ *а. عودنواز* он ки уд менавозад, мутриби навозандаи уд.

УДНАВОЗӢ *а. عودنوازی* навохтани уд; хунари уднавоз.

УДСӢЗ *а. عودسوز* 1. сӯзонандаи уд. 2. бухурдон, мичмар, манқалдони маҳсули удсӯзӣ.

УДУЛ *а. عدول кит.* 1. аз ҳадди муайян гузаштан, таҷовуз намудан аз доираи муайян. 2. маҷ. реҳлат кардан; вафот кардан. 3. беитоатӣ, саркашӣ; гардантобӣ намудан.

УЗАМО *а. عظماء/عظمی кит.* 1. ҷ. азим. 2. одамони бузург, бузургон.

УЗАНГУ *а. ازنگو* ҳалқаи филизӣ, ки бо тасма аз ду тарафи зин овезон аст ва савора пояшро дар он мегузорад, рикоб; аз асп фурияд ҳам, аз узангу намефурияд (мақ.) аз мансабе рафта бошад ҳам, калонигариро тарк намекунад; мартабааш поён шуда бошад ҳам, мисли пештара гирумон дорад.

УЗБАК *а. ازبک ниг. ўзбак.*

УЗБАКӢ *а. ازبکی ниг. ўзбакӣ.*

УЗВ *а. عضو* 1. як қисми бадан (аз қабилӣ даст, пой, китф, сар): **узви шунавоӣ**. 2. он ки ба ҳайати ягон созмон, иттиҳодия ва ғ. дохил аст ё пазируфта шудааст; **узви Иттифоқи нависандагон**, **узви оила**, **узви ҷомеа**, **узви вобастаи Академияи илмҳо**, **узви пайвастаи Академияи илмҳо**.

УЗВАН *а. عضوًا* табиатан; бевосита; **узван пайваста будан бо чизе**.

УЗВИЯТ *а. عضویت* аъзогӣ, узв шудан, дохил шудан ба ҳайати ягон ташкилот ё иттиҳодия, узв шудан, аъзогӣ.

УЗЕЛ *а. اوزیل баҳр.* андозаи суръати ҳаракати киштии, ки ба адади милҳои баҳрии дар як соат тайкардаи он баробар мебошад.

УЗЛАТ *а. عزلت кит.* гӯшанишинӣ; танҳоичӯӣ; хилват: **кунчи узлат ихтиёр кардан**.

УЗЛАТНИШИН *а. عزلت‌نشین кит.* гӯшанишин, хилватнишин.

УЗЛАТНИШИНӢ *а. عزلت‌نشینی кит.* гӯшанишинӣ, хилватгузинӣ.

УЗМО *а. عظمی кит.* муаннаси аъзам: саодати узмо саодати бузург, хушбахтии калон.

УЗН *а. اذن кит.* гӯш.

УЗОДА/ИЗОДА *а. عضاده кит.* паҳлударӣ; бозуи дар.

УЗОР *а. عذار [аслаш изор]* руҳсора, ораз.

УЗОТ *а. ازات* **узот кардан (намудан)** *гуфт.*, *мач.* пеш кардан, гусел кардан, гуселонидан; равон кардан.

УЗР *а. عذر* 1. сабаб ва далеле, ки пас аз рафтори нодурусте ё барои афви гуноҳе оварда мешавад; бахшоиш пурсидан, маъзарат, пӯзиш; **узри тақсир** узрҳои барои гузаштан аз гуноҳ, маъзарат пурсидан; **узр овардан** сабаб ва делел нишон додан барои сафед кардани худ аз гуноҳ; маъзарат хоستان; **узр хоستان (пурсидан, гуфтан)** афви гуноҳ талабидан, маъзарат хоستان, бахшоиш пурсидан (*барои ягон амали ношоистаи худ*); **узри касеро қабул кардан (писандидан)** сабаб ва делели нишондодаи касеро асоснок ҳисоб кардан, пазируфтан; **узри касеро рад кардан** сабаб ва

баҳонаи касеро барои иҷро накардани коре беасос доништан. 2. баҳона, сабаби беасос барои сафед кардани худ: **дили нохоҳам, узри бисёр** (мақ.); **узри бадтар аз гуноҳ** (мақ.) узре, ки гуноҳро сабук накарда, боз вазнинтар мекунад, узре, ки овардани он нисбат ба гуноҳи содиршуда гуноҳи калонтар ҳисоб мегардад.

УЗРГӢЙ عذرگوئي *исми амал аз узр гуфтан.*

УЗРНОК عذرناк қобили бахшиш, бахшидашаванда; **ғоибӣ бо сабаби узрнок** ғоибии сабаби асоснокдошта, бо узри муваҷҷаҳ ғоиб будан (мас., дар дарсҳо).

УЗРНОПАЗИР عذرناپذير ғайри қобили бахшиш, бахшиданашаванда, афвнопазир.

УЗРОВАР عذرآور узргӯй, маъзаратпурс.

УЗРОВАРӢ عذرآوري узргӯй, маъзарат–пурсӣ.

УЗРОМЕЗ عذرآمیز *ниг. узрхоҳона.*

УЗРОМЕЗОНА عذرآمیزانه *ниг. узрхоҳона.*

УЗРПАЗИР عذرپذير *ниг. узрнок.*

УЗРПурсӣ عذرپرسی *ниг. узрхоҳӣ.*

УЗРСОЗ عذر ساز *кит. баҳоначӯй.*

УЗРХОҲ عذرخواه бахшоишпурсанда, маъзаратхоҳ, афвпурсанда.

УЗРХОҲӢ عذرخواهی *исми амал аз узр хостан; маъзарат пурсидан, афв талабидан, бо оҳанги узрхоҳӣ, узрхоҳӣ кардан, ба узрхоҳӣ даромадан.*

УЗРХОҲОНА عذرخواهانه аз рӯи узрхоҳӣ, узрхоҳӣ карда; бахшишхоҳона, маъзаратпурсона; бахшоишталабона: **узрхоҳона нигоҳ кардан, узрхоҳона ҷавоб додан, бо оҳанги узрхоҳона гуфтан, табассуми узрхоҳона кардан.**

УЗРЧӢЁНА عذرجویانه *ниг. узрхоҳона.*

УЗУБАТ ا. عذوبت *кит. 1. гуворӣ(-и об, шароб ва ғ.), ширин будан. 2. матбӯй ва хушояндӣ (-и сухан).*

УЙҒУР اويغر 1. номи халқе, ки аҳолии вилоятҳои мухтори Синзян ва Уйғури Чумхурии Халқии Хитойро ташкил медиҳад. 2. нафаре аз халқи уйғур.

УЙҒУРӢ اويغرى *мансуб ба уйғур: забон уйғурӣ,*

ракси уйғурӣ.

УКА//УКО اكا//اكا *гуфт. 1. бародари хурдӣ; додар. 2. калимаи муроҷиат аст, ки калонсолон ва ҷавонон ва мардон мегӯянд.*

УКРАИН اكرئين 1. номи халқе аз халқҳои славянӣ, ки аҳолии асосии Украинаро ташкил медиҳад. 2. нафаре аз халқи украин.

УКРАИНӢ اكرئينى *мансуб ба украин: забони украинӣ, либоси украинӣ.*

УҚАД ا. عقد *кит., ҷ. уқда.*

УҚАЛО ا. عقلا *кит., ҷ. оқил.*

УҚБО ا. عقبى *кит., д. охират, он дунё.*

УҚДА ا. عقده *кит. 1. гирех, банд. 2. маҷ. Душворӣ, мушкilot; уқда кушодан а) гирех кушодан, банд кушодан; б) маҷ. монеаҳоро дур кардан, мушкилиро бартараф карда, корҳои душворро осон кардан.*

УҚДАКУШО عقدهكشا 1. гирехкушо. 2. маҷ. мушкilkушо, осонкунандаи корҳои мушкil; кордон ва чорасоз.

УҚЁНУС ю. اقيانوس сатҳи яклухти оби Замин, ки қитъаву ҷазираҳоро иҳота кардааст, баҳри муҳит, океан: **уқёнуси Ором, уқёнуси Атлантик, уқёнуси Ҳинд, уқёнуси Яхбастан Шимолӣ; ◇ он сӯи уқёнус киноя аз Амрико.**

УҚЁНУСГАРД اقيانوسگرد киштии калон, ки дар уқёнус шино мекунад: **киштии уқёнусгард.**

УҚЁНУСӢ اقيانوسى *мансуб ба уқёнус: ҷонварони уқёнусӣ.*

УҚЁНУСНАВАРД اقيانوسنورد 1. ниг. уқёнусгард. 2. муҳаққиқи қабри уқёнус.

УҚЁНУСПАЙМО اقيانوسپيما *ниг. уқёнусгард: киштии уқёнуспаймо киштии бузурги дар уқёнусҳо шинокунанда.*

УҚЁНУСШИНОС اقيانوس شناس *олими илмҳои уқёнусшиноӣ ва уқёнусшиносӣ (океанография ва океанология).*

УҚЁНУСШИНОСӢ اقيانوس شناسى 1. як соҳаи фани ҷуғрофияи табиӣ, ки ба омӯхтани хусусияти физикӣ ва қонуниятҳои химиявии муҳити обии уқёнусҳо дар алоқамандӣ бо ҳаво, хушкӣ ва ғ. машғул аст, океанография. 2. маҷмӯи илмҳое, ки ҷараёнҳои физикӣ,

химиявӣ, геологӣ ва биологии укёнусхоро меомӯзад, океонология.

УҚНУМ *ю. اقنوم* *д.* 1. асл, зот. 2. дар ақидаи на-сронӣён яке аз се намуди асосии тазоҳури Худованд, ки падар, писар, рӯҳулқудс (рӯҳи муқаддас) аст; **се укнум** асли ҳар чиз (*дар та-савури аҳли насоро*).

УҚОБ *а. عقاب* *зоол.* парандаи чанголдори мин-қорсаҳти бузургҷусса ва баландпарвоз, ки бо шикори ҷонварҳои хурд рӯз меғузаронад, бургут: **уқоби кӯҳӣ**, **ошёнӣ уқоб**; **уқоби фӯлодин** ҳавопаймо.

УҚОББИНӢ *عقاب‌بینی* дорои бинии ба минқори уқоб монанд: **марди уқоббинӣ**.

УҚОБВОР *عقاب‌وار* мисли уқоб, ба монанди уқоб; **уқобвор паҳш кардани сайд** монанди уқоб бочуръат ва якбора ба зер гирифтани сайд.

УҚОБӢ *عقابى* *мансуб ба уқоб*: **бинии уқобӣ** би-ние, ки қисми болоияш ба минқори уқоб мо-нанд аст; **уқобӣ шудан** *киноя аз талабгор шудан*; муштоқ шудан.

УҚОБМОНАНД *عقاب مانند* *ниг.* **уқобвор**.

УҚОБОНА *عقابانه* 1. *мансуб ба уқоб*; **нигоҳи уқобона** нигоҳи тез ва дурбинонаи ба уқоб хос. 2. мисли уқоб, уқобвор.

УҚУБАТ *а. عقوبت* 1. азоб, машаққат; ранҷ, кул-фат: **уқубат кашидан** (*дидан*). 2. *кит.* ҷазои ягон кори бад ё гуноҳ; **уқубат кардан** ҷазо додан барои кори бад ё гуноҳе.

УҚУБАТДИҲАНДА *عقوبت‌دهنده* азобдиҳанда, озордиҳанда; ситамгар.

УҚУҚ *а. عقوق* *кит.* нофармонӣ кардан, итоат накардан (*ба падару модар*).

УҚУЛ *а. عقول* *ч. ақл*.

УЛАВ/УЛОВ *الو/الو* чорпои саворӣ ва боркаш (*махсусан ҳар ва асп*), маркаб, сутур.

УЛАВДОР *الودار* он ки ҳайвони саворӣ дорад, соҳибулав.

УЛАМО *а. علما* 1. *ч. олим*. 2. *д.* олимони соҳаи дини ислом; табақаи олии рӯҳониёни ислом.

УЛВИНАЖОД *علوى نژاد* *кит.* баландпоя, олим-артаба.

УЛВИЯТ *а. علويت* *кит.* бартарӣ, баланд.

УЛВӢ *علوى* *кит.* 1. боло, баланд; болоӣ, фав-қонӣ. 2. он чи дар осмон аст, осмонӣ; *муқоб.* **сифлӣ**; **олами улвӣ** олами боло.

УЛӢ *а. عليا* *муаннаси* **аъло**.

УЛӢҲАЗРАТ *а. عليا حضرت* *муаннаси* **аълоҳазрат**; унвони малика ва зани шоҳ.

УЛОҒ *т. الاغ* улав, маркаб, сутур.

УЛОҚ *т. الاق* 1. *ниг.* улоғ; бузе, ки кӯборӣ ме-кунанд, куштаи танаи буз ё гӯсолаи дар буз-кашӣ кашидашаванда. 2. *гуфт.* бузкашӣ, кӯ-борӣ; **улоқ додан** бузкашӣ барпо кардан.

УЛЛОС *الاس* *калимаи тақлиди овоз* 1. бонгу ну-лаи сағ, шағол, гург *ва ғ.*: **уллос задан**, **уллос кашидан**. 2. садои вазидани боди саҳт, гурриш.

УЛЛОСЗАНАНДА *الاس‌زننده* 1. *сифати феълии замони ҳозира аз уллос задан*. 2. он чи уллос мезанад.

УЛЛОСЗАНӢ *الاس‌زنى* *исми амал аз уллос задан*; уллос кашидан.

УЛЛОСӢ *الاسى* 1. ҷонваре, ки бисёр уллос ме-кашад. 2. *мач.* шахси баландгирянда.

УЛЛОСКАШАНДА *الاس‌کشنده* *ниг.* **уллосзанан-да**.

УЛЛОСКАШӢ *الاس‌کش* *ниг.* **уллосзанӣ**.

УЛТИМАТУМ *التمت* *лот.* талаботи қатъии дав-лате ба давлати дигар, ки дар сурати иҷро нашудани ин талабот бо қатъ кардани муносибатҳои дипломатӣ ва истифодаи қувва (эълони ҷанг *ва ғ.*) таҳдид мекунад, итмоми ҳуҷчат.

УЛТРА *лот.* *اولتره* *ҷузъи аввали калимаҳои му-раккаб, ки маънои аз ҳад зиёд зоҳир шудани чизро ифода мекунад*: **ултрабунафш**, **ул-трасадо** *ва ғ.*

УЛТРАБУНАФШ *اولتره‌بنفش* *шуоъҳои ультра-бунафш* *физ.* шуоъҳои мавҷашон кӯтоҳи ди-данашаванда, ки дар спектр (тайфнигорӣ) баъд аз нурҳои бунафш ҷой мегиранд.

УЛТРАОВОЗ *اولتره‌آواز* *ниг.* **ултрасадо**.

УЛТРАСАДО *اولتره‌صدا* *физ.* садое, ки гӯши ин-сон онро намешунавад ва асбобҳои махсус

лаппишҳои ниҳоят тези онро нишон медиҳад.

УЛУ *а. اولو кит. соҳиб.*

УЛУВ(В) *а. علو кит. баландӣ, бартарӣ; бузургии кадр; улувви ҳиммат ҳимматбаландӣ.*

УЛУҒ *т. الغ кит. калон, бузург, кабир.*

УЛУЛАМР *а. اولوالامر кит. соҳиби ҳукму фармон, амир.*

УЛУЛҲАМР *а. اولوالخمر кит. шаробхӯр, майхора.*

УЛУМ *а. علوم ҷ. илм: улуми шеър, таърихи улум, таҳсили улум; талабаи улум кҳн. толибилм (дар мадраса)*

УЛУС *м-т. الوس таър. қабила, қавм ва сарзамини он: соҳиби элу улус.*

УЛУФ *а. الوف ҷ. алф (ҳазорҳо, ҳазорон).*

УЛУФА *а. علوفе 1. хӯроки ҳайвонот, ему хошок. 2. кит. хӯрокворӣ, гизо.*

УЛФАТ *а. الفت 1. хӯ гирифтани, унс пайдо кардан бо касе; дӯстӣ, ошноӣ. 2. ҳамнишин, ҳамсӯҳбат, ҳамқадаҳ: улфат шудан бо касе; ◇ улфат шудан бо чизе одат кардан ба чизе, мубтало шудан.*

УЛФАТӢ *الفتي 1. дӯстӣ, ошноӣ; ҳамқадаҳ будани: улфатӣ доштан бо касе. 2. зуд улфатшаванда, хушмуошират, ба одам часпон: одами улфатӣ, ҷавони улфатӣ.*

УЛФАТПАЗИР *الفت پذير унсгиранда, улфатшаванда; одамдӯст, ба одам часпон.*

УЛҶА *т-м. الجه ниг. ўлҷа.*

УМ(М) *а. ام кит. модар.*

УМАМ *а. امم кит., ҷ. уммат.*

УМАРО *а. امرا кҳн., ҷ. амир; умарои лашкар фармондеҳони лашкар.*

УМДА *а. عمده кит. 1. муҳим; асосӣ: масъалаи умда, вазифаи умда. 2. аксар, бештар: қисми умда.*

УМДАФУРӢШ *عمده فروش* фурӯшандаи яклухти молу чиз, кӯтафурӯш.

УМДАФУРӢШӢ *عمده فروشی* фурӯши яклухт, кӯтарафурӯшӣ.

УМЕД *اميد 1. чашмдошт, интизор, таваққӯъ, омор. 2. эътимод, боварӣ; ба (бо) умеди ... а) бо орзуи..., бо таваққуи...; б) бо нияти..., бо мақсади...; бо биму умед//бо тарсу умед дар ҳолате ки аз як тараф, тарсу хавф таҳдид кунад ва аз тарафи дигар, умеди беҳбудӣ дида шавад, гуфта мешавад; умед бастан ба касе, ё чизе а) чашм доштан, орзу кардан; б) эътимод кардан, бовар кардан (хусусан ба мадади касе); умед бахшидан умедвор кардан; умед кардан аз касе ё чизе маҷ. чашм доштан; орзу кардан; дар интизори коре будан аз касе ё чизе; умеди худро қандан аз касе ё чизе ноумед шудан аз касе ё чизе (хусусан аз сиҳат шудани бемор); ба умеди касе шудан умедвори ёрӣ ё дастгирии касе шудан; ба мадади касе нигарон шудан; ба касе бовар карда, ғайолияти худро суғ кардан бо умеди ёрӣ ё дастгирии касе; ◇ умед аст, ки... а) чашм доштан мумкин аст, ки...; б) бовар кардан мумкин аст, ки...; умед доштан а) чашм доштан, интизор будан; орзу доштан; б) боварӣ (эътимод) доштан; (ҳеч) умед надоштан, ки ... (ҳеч) интизор набудам, ки..., (ҳеч) умедвор набудам, ки...; умед дар дил бедор кардан; ба умеди оши ҳамсоя турб нагарош (маҷ.) ба ёрию мадади касе умедвор нашуда аз пайи қорат шав, дунё ба умед (аст) то вақте ки инсон зинда аст, дар интизори неқӣ аст.*

УМЕДБАХШ *اميدبخش 1. он ки ё он чи аз он умеди неке ҳаст; ҷавони умедбахш ҷавони истеъдодноке, ки аз ӯ дар ягон соҳаи илму ҳунар қомебиеро чашм доштан мумкин аст; паҳлавони умедбахш паҳлавони нав, ки аз ӯ ғалабаҳои ояндаро умедвор шудан мумкин аст.*

УМЕДВОР *اميدوار 1. чашмдоранда, интизориқашанда, нигарон; орзуқунанда, орзуманд. 2. гуфт., маҷ. ҳомила; умедвор будан: чашм доштан; орзу доштан; интизор будан; умедвор кардан умед додан; ваъда дода интизор кардан қасеро...; умедвор шудан интизор (нигарон) шудан, чашм доштан.*

УМЕДВОРҚУНАНДА *اميدوار كننده* сифати феълии қамони ҳозира аз умедвор кардан; ниг. умедбахш.

УМЕДВОРОНА *اميدوارانه* бо умеду орзу; орзумандона: як нигоҳи умедворона қардан.

УМЕДВОРӢ امیدواری 1. умедвор будан, умед доштан, орзумандӣ; муқоб. **навмедӣ**; **чоӣ** **умедворӣ** чоӣ ба орзу расидан; манбаи мададу ёрмандӣ. 2. *мач.* ҳомилағӣ, дучонӣ.

УМЕДГОҲ امیدگاه чоӣ расидан ба орзуҳо, умедхона, кӯи умед, хонаи умед.

УМЕДКАДА امیدکنده *ниг.* **умедгоҳ.**

УМЕДХОНА امید خانه *ниг.* **умедгоҳ.**

УМҚ *а.* عمق *кит.* жарфӣ, жарфо, чуқурӣ: **умқи дарё.**

УМҚСАНЧ عمق سنج жарфандеш, баланднигоҳ, дурбин.

УММАТ *а.* امت *кит.* 1. мардум, ҷамоат, гурӯҳи одамон. як миллат ва як дин; **уммати марҳума**. 2. пайрави ислом ва мусулмонон.

УММАҲАТ *а.* امهت *кит., ниг.* **ум(м).**

УММАҲОТ *а.* امهات *кит., ҷ.* **ум(м), уммаҳат;** **уммаҳоти арбаа** *ниг.* **чаҳор унсур.**

УММЕД امید *шакли дигари* **умед**, ки бештар хоси забони назм аст.

УММЕДВОР امید وار *ниг.* **умедвор.**

УММӢ *а.* امی 1. *мансуб ба ум;* модарӣ. 2. он ки дар тарбияи модар мондааст. 3. ноҳонда, бе-савод; он ки соҳиби илму дониши худодод аст, соҳиби илми ладунӣ.

УММОЛ عمال *ҷ.* **омил** (амалкунандагон, коркунон...).

УММУЛАМРОЗ *а.* ام الامراض *киноя аз* асос ва сабаби бемориҳо.

УММУЛКИТОБ *а.* ام الكتاب *кит.* 1. китоби муҳим ва асосӣ; китоби китобҳо. 2. Куръон. 3. матлабҳои асосӣ ва муҳими як китоб, ҷавҳари китоб.

УММУЛҚУРОӢ *а.* ام القراء *кит.* 1. модари шаҳрҳо, шаҳри шаҳрҳо. 2. *мач.* Макка.

УММУЛҲАБОИС *а.* ام الخبايث падари палидиҳо, *киноя аз* **шароб.**

УММУЛҲАЛОИҚ *а.* ام الخلائق *кит.* 1. *д.* модари мардумон. 2. лақаби Ҳавво, ки мувофиқи ривояти китобҳои динӣ аввалин зане дар рӯи олам будааст.

УММУЛҲАВОДИС *а.* ام الحوادث *кит.* 1. модари

ходисаҳо; сарчашмаи ҳаводис (-и олам); *мач.* ронда шудани Одам (а) аз биҳишт. 2. *киноя аз* олам, ҷаҳон.

УМНИЯ *а.* امنيه *кит.* мақсад, матлаб, орзу.

УМОЧ اماج *ниг.* **ӯмоч.**

УМР *а.* عمر 1. муддати зиндагӣ ва дар ҳаёт будан (-и инсон, ҳайвон ва ашёи дигар); ҳаёт, зиндагӣ; даври мавҷудият: **умри дароз** (*дида-ни касе ё талабидан ба касе*): **дар умраш, дар охири умр, то охири умр, умраш кӯтоҳ буда-аст**. 2. умрҳо, муддатҳо, замони зиёде; **умри ҷавонӣ** овони ҷавонӣ, айёми ҷавонӣ; **умри ҷовид (абад)** ҳаёти дарози беинтиҳо, зиндагии ҳамешагӣ, ҳаёти абадӣ; **тамоми умр** ҳамаи муддати зиндагӣ, ҳамеша, доим; **умр дидан** дар ҳаёт будан, зиндагӣ кардан, умр ба сар бурдан; **умри дароз дидан** дер зистан, дарозумр будан; умр ба сар бурдан; **умри касе гузаштан дар ҷое ё бо коре а)** тамоми муддати зиндагии касе дар ҷое ба охир расидан, тамоми умри касе алоқаманд будан бо ҷое: **умри мо дар саҳро гузашт;** б) сарфи коре шудани ҳаёти касе; **умр ба охир расидан** *мач.* тамои шудани умри касе; пиру нотавон шудан; **умри дубора киноя аз** пас аз бемории вазнин дубора сиҳат ёфтан; наҷот ёфтан аз ягон гирифтории вазнин ё шикасту мушқили саъб; **савдои умр киноя аз** хонадор шудан, интиҳоби зан ё шавҳар; **як умр а)** тамоми умр; б) *киноя аз* асло, ҳаргиз; **бо касе умр гузаронидан** бо касе ҳамроҳ зистан; бо касе ҳамхона шуда ҳаёт ба сар бурдан; **умр ба сар бурдан** зистан, зиндагӣ кардан; **риштаи умри касеро буридан (баркандан)** куштан, қатл кардан; **умр боқӣ бошад...** агар зинда бошем; **умр вафо кунад...** агар зинда монем..., агар дар ҳаёт бошем... **умрашро диҳад// умрашро монад** умри зиёд бинад умраш дароз шавад; (*таъбири хоҳиш ва таҳсин*); **умрашро ба шумо дод мурд, вафот кард.**

УМРА *а.* عمره *д.* ҳаҷчи асғар, як қисми ҳаҷ, ки маросими махсус дорад.

УМРАФЗОӢ عمر افزای *кит.* дарозкунанди умр.

УМРБОД عمر باد *як* умр, тамоми умр, ҳамеша: **умрбод миннатдор будан.**

УМРБОҚӢ عمر باقى *лаҳҷ.* навъи харбуза.

УМРВАР عمر ور *соҳиби* умр, умридида, зинда ва

поянда.

УМРГУЗАРОНӢ عمرگذرانӣ зиндагонӣ, ҳаёт, зисту зиндагонӣ; рӯзгузаронӣ.

УМРДАРОЗӢ عمردرازی дарозумрӣ, умри зиёд дидан.

УМРДИДА عمرديده умри зиёд дида, синну солаш ба ҷое расида; солхӯрда.

УМРЗОӢ عمرزای *кит.* умрдиханда, дарозкунандаи умр.

УМРӢ عمرӣ якумра, умрбод, ба таври доимӣ; **рафики умрӣ** а) рафики абадӣ, рафики доимӣ; б) *мач.* ҳамсар, ҳамхона.

УМРКОӢ عمرگاه кӯтоҳкунандаи умр; озордиҳандаи ҷон.

УМРКӢТОӢ عمر کوتاه *ниг.* кӯтоҳумр.

УМРКӢТОӢӢ عمر کوتاهی *ниг.* кӯтоҳумрӣ.

УМРОН *а.* عمران ободонӣ, ободӣ.

УМРПАЙМОӢ عمرپیمایی *кит.* умргузаронӣ, рӯзшуморӣ.

УМРФАРСОӢ عمرفرسای *кит.* киноя аз нопойдор, бебақо.

УМРҚӢ عمرچو *кит.* умрхоҳ, орзукунандаи умри дароз.

УМУМ *а.* عموم 1. ҳама, ҷумла, кул(л), тамои: **умуми аҳоли**, **умуми иштироккунандагони бозӣ**, **умуми навъи башар**; **дар ҳузури умум** дар пеши назари ҷамъият, дар ҳузури омма; **дар маркази диққати умум** истодан барои ҳама диққатҷалбкунанда будан. 2. *ниг.* **умумӣ**: **забони умум**, **роҳи умум**, **хасми умум**.

УМУМАН *а.* عمومًا 1. ба таври умум; куллиятан, дар аксари мавридҳо, ба эътибори аксарият, асосан; одатан. 2. *гуфт.*, *калимаи туфайлӣ* хулоса, хулосаи калом.

УМУМИАВРУПОӢ عمومی اورپائی тамоми Аврупоро фарогиранда; барои ҳамаи кишвару давлатҳои Аврупо ягонабуда.

УМУМИАРТИШӢ عمومی ارتشی барои артиш умумӣ ва ягона; ба тамоми армия тааллуқдошта.

УМУМИАСКАРӢ عمومی عسکری ягона барои ҳамаи қисмҳои ҳарбӣ: **ойинномаи умумиаскарӣ**.

УМУМИБАШАРӢ عمومی بشری барои умуми башарият хос; барои ҷомеаи инсоният ягона ва яксон, умумиинсонӣ: **қонуни умумибашарӣ**.

УМУМИДАВЛАТӢ عمومی دولتی мутааллиқ ба тамоми давлат; ягона барои миқёси тамоми давлат.

УМУМИДЕМОКРАТӢ عمومی دیماکرتی ҳамаи қувваҳои демократиро фарогиранда; барои ҳамаи созмонҳои демократӣ ягона ва яксон.

УМУМИДУНӢ عمومی دنیائی *ниг.* **умумичаҳонӣ**.

УМУМИИНСОНӢ عمومی انسانی *ниг.* **умумибашарӣ**.

УМУМИИТТИҲОДӢ عمومی اتحادی ба тамоми иттиҳод тааллуқдошта.

УМУМИИТТИҲОДИЯВӢ عمومی اتحادیوی *ниг.* **умумииттиҳодӣ**.

УМУМИМАКТАБӢ عمومی مکتبی тамоми мактабхоро фарогиранда; ягона барои тамоми мактабҳо.

УМУМИХАЛҚӢ عمومی خلقی умумӣ ва ягона барои ҳамаи халқ; ба ҳар як фарди халқ тааллуқдошта: **иди умумихалқӣ**; **кори умумихалқӣ** коре, ки ба ҳама тааллуқ дорад, коре, ки бо иштироки тамоми халқ иҷро мешавад; **ҳаракати умумихалқӣ** ҳаракате, ки дар он тамоми халқ иштирок мекунад, ҳаракате, ки тамоми халқро фаро гирифтааст.

УМУМИҲИЗБӢ عمومی حزبی ба тамоми ҳизбе тааллуқдошта, тамоми ҳизбро фарогиранда, фарогирандаи тамоми ҳизб.

УМУМИЧАҲОНӢ عمومی جهانی дар тамоми ҷаҳон нуфузу эътибордошта; ба ҳамаи кишварҳои ҷаҳон тааллуқдошта; намоёндагони ҳамаи кишварҳои ҷаҳонро дарбаргиранда: **адабиёти умумичаҳонӣ**, **бозори умумичаҳонӣ**, **сулҳи умумичаҳонӣ**.

УМУМИЧУМҲУРИЯВӢ عمومی جمهوریی *ниг.* **умумичумҳурӣ**.

УМУМИЧУМҲУРӢ عمومی جمهوری умумӣ ва ягона барои тамоми чумҳурӣ; ба тамоми чумҳурӣ алоқадор; он чи бо иштироки намоёндагони ҳамаи вилоят ва шаҳру ноҳияҳои чумҳурӣ мегузарад.

УМУМИШАХС *عمومي شخص*: **ҷумлаи умумишахс** *грам.* ҷумлаи яктаркибаи бемубтадо, ки иҷроқунандаи амал бо хабари феълӣ ифода ёфта, ба ҳамаи шахсҳо (*ғўянда, шунаванда, ғоиб*) як хел муносибат дорад, *мас., аввал бубин ҷои худ, баъд бимон пои худ (фолк.).*

УМУМИШАХРӢ *عمومي شهرى* умумӣ ва ягона барои тамоми шаҳр; ба тамоми шаҳр алоқадор; он чи бо иштироки намоёндагони ҳамаи муассисаҳову ташкилотҳои шаҳр меғузарад: **ҳашари умумишаҳрӣ.**

УМУМИШУДА *عمومي شده* ҷамъиятишуда, ба ҷамъият тааллуқдор; барои истифодаи умум гузошташуда: **қоидаи умумишуда, русуми умумишуда.**

УМУМИЯТ *عموميت* умумӣ будан, ягонагӣ, муштаракӣ; **умумияти манфиатҳои марду зан.**

УМУМӢ *عمومي* ҳамагӣ, тамоми, ҳамагонӣ: **амалҳои умумӣ; афви умумӣ** аз гуноҳи гунаҳгорони маҳкумшуда гузаштан, қисман ё пурра озод кардани онҳо бо фармони ҳукумат; **кори умумӣ** а) кори ба ҳама тааллуқдор, кори ба ҳама дахлдор; б) кори ҷамъиятӣ, кор барои манфиати халқ ва ҷамъият; **таълимоти умумӣ** таҳсил ва таълимгирӣ дар ҳаҷми мактаби миёна, ки барои ҳамаи аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон дастрас ва ҳатмӣ мебошад; **маҷлиси умумӣ** маҷлисе, ки дар он ҳамаи кормандони ягон муассиса бояд иштирок кунанд, ҷаласаи якҷояи ҳамаи созмонҳои ҷамъиятӣ ва маъмурияти муассисае; **хобгоҳи умумӣ** биное, ки дар он коргарони одатан муҷарради як муассиса ё донишҷӯёни ягон муассисаи таълимӣ ва миёнаи махсус зиндагӣ мекунанд; **шӯъбаи умумӣ** шӯъбае дар идораҳои калон, ки мукоотиба ва додугирифтӣ ҳуҷҷатҳои расмӣ ва ғ. ба зиммаи он аст; **хулосаи умумӣ баровардан** хулосаи ҷамъбастандан ба баровардан.

УМУР *а. امور* 1. *кит. ҷ. амр* (корҳо): **вазирати умури хориҷӣ.** 2. *нав.* ягон соҳаи хизматрасонӣ: **умури шуғли аҳолий.**

УНВОН *а. عنوان* 1. сарнома, сарлавҳа; номи китоб ё ягон қисми он, номи мақола ва ё навиштаҳои дигар: **бо унвони ..., дар зери унвони..., таҳти унвони** 2. навиштаи рӯи лифофа ва дигар чизҳои ба воситаи почта

фиристорашаванда, ки ном ва ҷои истиқомати гиранда ва фиристандаро дар бар мегирад, нишонӣ: **унвони мактуб;** ба касе ё ҷое нома ва чизи дигар равон (ирсол) намудан; ба унвони касе чизе фиристандан. 3. номи ба шахсе расман додашудае, ки дараҷаи ихтисоси дар соҳае дошта рутба, дараҷаи мақом ва ҷигунагии хизматҳои ўро ифода мекунад: **унвони илмӣ, унвони ҳарбӣ, унвони фаҳрӣ, унвон гирифтани, унвон додан, ба унвоне сазовор шудан, соҳиби унвон шудан.**

УНВОНӢ *عنوانى*: **ҷумлаи унвонӣ** *грам.* ҷумлаи содае, ки дар он ашё ё воқеа номбар шуда, вале дар бораи он чизе гуфта намешавад.

УНИВЕРСАЛӢ *лот. универсали* ҳамакора, ҳамаҷиҳата; **дастгоҳи универсалӣ** *тех.* дастгоҳе, ки дар он қисмҳои гуногун ва маснуоти хурду калонро тайёр кардан мумкин аст; умумӣ: **мағозаи универсалӣ** фурӯшгоҳи калони молҳои мухталифи саноатӣ.

УНИВЕРСИТЕТ *лот. университет* *ниг. донишгоҳ.*

УНҚ *а. عنق* *кит.* гардан.

УНҚУД *а. عنقود* *кит.* хӯшаи ангур, сари ангур; ангур.

УННОБ *а. عناب* *кит.* 1. *ниг. целон.* 2. *маҷ.* лаби маъшуқа.

УННОБГУН *عنا بگون* монанди унноб, сурхранг, сурх.

УННОБӢ *عنا بى* 1. *мансуб ба унноб.* 2. *маҷ.* сурх.

УННОБРАНГ *عنا ب رنگ* *ниг. уннобгун.*

УНС *а. انس* хӯгирӣ; ошноӣ, улфат: **унсу улфат, унсу ошноӣ; унс гирифтани //** **унс пайдо кардан** *ба (бо) касе ё чизе* хӯ гирифтани, улфат пайдо кардан, омӯхта шудан, одат кардан ба касе ё чизе.

УНСГИРӢ *انس گيرى* *исми амал аз унс гирифтани;* улфат гирифтани; омӯхта шудан, одат кардан ба касе ё чизе.

УНСО *а. اثنا* *кит.* мода; зан.

УНСУР *а. عنصر* 1. *кит.* асл, асос, бун. 2. *фалс.* ба ақидаи файласуфҳои Юнони қадим ва Машриқзамин ҳар яке аз чаҳор моддае (яъне хок, об, бод ва оташ), ки асоси дунёро таш-

кил медихад; **чор (чаҳор) унсур**. 3. *хим.* моддае, ки дар таркиби ҷисмҳои мураккаб мавҷуд аст ва ба моддаҳои аз худ содатар тақсим намешавад, элемент: **ҷадвали даврии унсурҳои химиявии Менделеев**. 4. *мач.* намояндаи гурӯҳи ба ҷамъият муҳолиф: **унсури бегона** а) намояндаи гурӯҳи ғайр; б) шахси барои доирае номатлуб.

УНСУРӢ *عنصرى* 1. *мансуб ба унсур*, моддӣ. 2. номи яке аз шоирони давраи Ғазнавиён (соли вафоташ - 431х/1040м.).

УНФ *а. عنف* *кит.* дуруштӣ, дағалӣ; тундӣ, саҳтагӣ; **бо унфу итоб** бо ҳашму ғазаб; бо тундӣ, ситезақорона.

УНФӢ *عنفى* *кит.* дурушт, дағал.

УНФУВОН *а. عنفوان* *кит.* аввали ҳар чиз; **унфувони шубоб** оғози ҷавонӣ; давраи аввали ҷавонӣ.

УПО *а. Ҳокаи хӯшбӯи сафедранг*, ки одатан занон ба рӯй мемоланд: **упо задан (молидан)**.

УР *кӯтоҳшудаи урён*.

УРАН *арн* *хим.* унсури химиявии сафедранг, ки хосияти радиоактивӣ дорад.

УРАФО *عرفا* *ҷ. ориф*.

УРБОН *а. عربان* *кит.* арабҳои бодиянишин, арабҳои кӯчманчӣ, аъробӣ.

УРВА *а. عروه* *кит.* 1. дастгирак; дастаи ҳар чиз (*мас., кӯза, офтоба..*); **урваи вусқо** а) дастгираки маҳкам; б) *мач.* эътимодгоҳ, маҳалли эътимод; тақягоҳ. 2. ресмони киштӣ.

УРДАК *т. اردک // اوردک* *ниг.* ўрдак.

УРДИБИҲИШТ *اردی بهشت* 1. *кит.* моҳи дуҷоми соли ҳичрии шамсӣ (мутобиқи савр), ки ба 21 апрел – 21 май рост меояд. 2. *мач.* баҳор.

УРДИБИҲИШТӢ *اردی بهشتی* 1. *кит.* мансуб ба урдибиҳишт. 2. баҳорӣ.

УРДУ//ЎРДУ I *т-м.* اردو 1. лашкар, сипоҳ, қўшун. 2. *ниг.* урдугоҳ.

УРДУ II اردو номи забони асосии аҳолии Покистон ва як қисми Ҳиндустон.

УРДУГОҲ اردوگاه лашкаргоҳ, қароргоҳи лашкар.

УРДУЗАБОН اردو زبان он ки забони модариаш забони урду аст.

УРЕБ اوريب *каҷ, қачу* норост, мунҳариф, ба боло ё ба поён майлқарда; **вуреб; уреб-уреб** қач-қач.

УРЕБЧА اوريبچه *гуфт.* сарбандаки сегӯшаи занон.

УРЕБЧАШМ اوريب چشم *гуфт.* чашмқач; олус.

УРЁН عوريان 1. луч, лухт, луччак, бараҳна: **тани урён, ханчари урён**. 2. *мач.* нодор, камбағал; **гуруснаю урён; дашти урён** дашти бедарахту гиёҳ; **урёну бирён будани ҷое** бедарахту бегиёҳу беоб ва тафсон будани ҷое.

УРЁНӢ عوريانى урён будан; бараҳнагӣ, лучӣ.

УРМУЗД اردمزد 1. номи форсии сайёраи Муштарӣ. 2. номи рӯзи аввали ҳар моҳи форсӣ. 3. моҳи якуми соли шамсӣ, ки ба 21 март–21 апрел рост меояд.

УРОҚ//ЎРОҚ *т. اوراق* *таър.* яке аз унвонҳои фаҳрӣ, ки аз тарафи дарбори амир ба донишмандон дода мешуд.

УРОЛОГ ارالاک *тиб.* мутахассиси урология; пешобшинос; духтури табобаткунандаи касалиҳои урологӣ.

УРОЛОГИЯ ارالاکيه *тиб.* соҳаи илми тиб оид ба бемориҳои узвҳои пешоб ва таносул ва роҳҳои муолиҷаю пешгирии онҳо.

УРОЛОГӢ ارالاکى *тиб.* мансуб ба урология: бемориҳои урологӣ, ҳучраи урологӣ.

УРУҒ//УРУҚ I اروغ // اروق 1. қавм, қабил. 2. хешон, ақрабо.

УРУҚ II *а. عروق* 1. *ҷ. ирқ* (рағҳо). 2. реша(-и дарахт).

УРУПО اروپا *гуфт.*, *ниг.* Аврупо.

УРУС اروس *гуфт.*, *ниг.* рус.

УРУҶ *а. عروج* *кит.* болоравӣ; **уруҷ ёфтан** боло рафтан (*беиштар дар мансабу мақом*).

УРФ *а. عرف* одат, расм, таомул: **урфу одат, урфу одати кӯҳна; дар урф (урфият) меғўянд, ки...** одатан меғўянд, ки...; ба қавли мардум...

УРФАН *а. عرفاً* *кит.* аз рӯи таомул, дар урфу расми мардум.

УРФИЯТ *а.* عرفيت *ниг.* урф.

УРФӢ *а.* عرفى маъмулӣ, одӣ, муқаррарӣ.

УРҚУН *а.* عرجون *ки.* шохи хушкидаи кӯҳна ва солхӯрдаи дарахт.

УС(С) *а.* اس *ки.* бунёд, асос, поя, бех.

УСАРО *а.* اسرا *ки.* ч. **асир** (асирон, бандиён).

УСКУНА *а.* اسكونه чизҳои дар замин барпокардашуда (*иморат ва ғ.*), мулки ғайриманқул, **асбобу ускуна** асбобу анҷом.

УСҚУФ *ю.* اسقوف кашиши бузурги исавиён (*яке аз рутбаҳои олии калисои насронӣ*).

УСЛУБ *а.* اسلوب 1. тарз, тариқ, роҳ, равиш: **услуби ифода, услуби кор, услуби меъморӣ, услуби сохт ва ороиши бино; услуби одоб** таомул, муқаррарот. 2. *ади.* сабк, равия ва симои хоси эҷодии шоиру нависандаи ҷудогона ё гурӯҳи шоиру нависандагон, ки дар шакли мазмун ва забони асарҳояшон зоҳир мегардад: **услуби фардии нависанда, услуби адабию бадеӣ, услуби хос, услуби бедилӣ**. 3. *збш.* тарзу равиши баёни сухан, ки вобаста ба ҷигунагии истифодаи хусиятҳои забонӣ аз ҳам фарқ мекунад: **услуби илмӣ, услуби бадеӣ, услуби бадеӣ, услуби публисистӣ**.

УСЛУБШИНОС *а.* اسلوب شناس олиме, ки бо таҳқиқи услубҳои забонӣ ва тарзи ифодаву воситаҳои бадеии асарҳои адабӣ машғул мегардад.

УСЛУБШИНОСӢ *а.* اسلوب شناسӣ *ади.* илме, ки аз услубҳои забонӣ ва тарзи ифодаву воситаҳои бадеии асарҳо баҳс мекунад, сабкшиносӣ, стилистика.

УСМА//ЎСМА *а.* اسمه *гуфт.* гиёҳи махсуси сабзранги ороишӣ, ки занон онро афшурда бо он абрӯвони худро меороянд (*аслаш вусма* ва *васма*).

УСОРА *а.* عصاره *ки.* шира, шарбат, оби мевас, ки бо афшурдан ҳосил мешавад.

УСПУШ *а.* اسپش *ки.* 1. *ниг.* **куя**. 2. *ниг.* **митта**.

УСРАТ *а.* عسرت *ки.* 1. машаққат, сахтӣ, душворӣ. 2. тангдастӣ, факр, тӯҳидастӣ.

УСТО *а.* استа *шакли ихтисоршудаи* **устод**. 1. донандаи коре; моҳир дар ҳунаре; мутахассис дар

пешае: **устои бинокор** (дуредгар, роҳсоз, челонгар); **усто шудан** маҳорат пайдо кардан; **усто будан ба коре** моҳиру чирадаст будан дар коре; ўҳдабаро будан. 2. омӯзгори ҳунар (касб, пешае). 3. шахсе, ки ба корҳои маъмури ва техникий коргоҳ, баст ва ё шўъбаи кори сохтмон сардорӣ мекунад. 4. *гуфт.*, *мач.* айёр, ҳилагар.

УСТОГӢ *а.* استاگى *ниг.* **устой**.

УСТОД *а.* استاد 1. муаллим ва омӯзгори бузург: **турфа шогирде, ки дар ҳайрат кунад устодро** (*зарб.*). 2. ихтисосманде, ки дар соҳаи худ ба ҳадди камолот расидааст, доно ва тавоно дар илм ё ҳунаре; **устоди кори худ будан** донандаи кори худ будан; дар кори худ ҷустуҷолок будан, маҳорат доштан; **устоди сухан** суханвар; адиби номдор; **устоди санъат** санъаткори номдор. 3. унвони фахрӣ, ки ба пешқадамони ягон соҳаи кору фаъолият дода мешавад: **устоди санъати Тоҷикистон, устоди варзиш**.

УСТОДӢ *а.* استادی 1. *мансуб ба* **устод**; амалу вазифаи устод; муаллимӣ, омӯзгорӣ; роҳбарӣ. 2. маҳорат; ҳунармандӣ; **устодӣ кардан** роҳбарӣ кардан, муаллим будан.

УСТОДОНА *а.* استادانه 1. ба устод хос(с), махсуси устод; устодвор: **маҳорати устодона**. 2. устокорона, моҳирона; **устодона тасвир кардан, устодона иҷро кардан кореро**.

УСТОЗ *а.* استاذ *ниг.* **устод**.

УСТОӢ *а.* استائی маҳорат, кордонӣ; **бо устой** моҳирона, устокорона.

УСТОКОР *а.* استاكار 1. соҳибҳунар, донандаи касбу коре; мутахассис дар соҳае; бомаҳорат, моҳир. 2. омӯзанда, ёддиҳанда. 3. *таър.* соҳиби устохона ва корхонаи пешаварӣ, он ки дар зерӣ дасташ чанд нафар шогирд кор мекард.

УСТОКОРӢ *а.* استاكارى *устогӣ*, ҳунармандӣ; маҳорат; **устокорӣ кардан** маҳорат нишон додан, бо кордонӣ гапдонӣ амал кардан; ҷаққонӣ ҷолоқӣ кардан.

УСТОКОРОНА *а.* استاكارانه ҳунармандона; моҳирона; бо маҳорати том.

УСТОХ *а.* استاخ *ки.* далер, ҷасур; нотарс, беиҳо, ғустох.

УСТОХӢ اوستاخى густохӢ, далерӢ, часурӢ.

УСТОХОНА استاخانه 1. муассисаи ҳунармандӣ, ки дар он чизҳоро таъмир ва дуруст меку-
нанд ё чизҳои нав месозанд; бинои корхона:
устохонаи оҳангарӣ, **устохонаи пойаф-
золдӯзӣ**. 2. шӯъбаи коргоҳ: **устохонаи хар-
ротӣ**, **устохонаи дуредгарӣ**; **устохонаи таъ-
лимию истеҳсоли** муассисаи махсус ё шӯъбае
дар мактабҳо, ки талабагон дар он ҷо ҳам
касбу ҳунар меомӯзанд ва ҳам маҳсулот тай-
ёр мекунанд.

УСТУВО а. استواء ниг. истиво.

УСТУВОН а. استوان кит. сутун.

УСТУВОНА استوانه 1. кит. ҳар чизе, ки сутун-
монанд аст; сутун. 2. ҳанд. ҷисмҳое, ки ду са-
ри онҳо аз ду доираи ба ҳам мувозӣ иборат
буда, онҳоро ду ҳамвории мувозӣ ба ҳам ме-
пайвандад, цилиндр. 3. тех. яке аз қисмҳои
асосии муҳаррики поршендори мошинҳо, ки
шакли устувоинай дорад.

УСТУВОНАӢ استوانه‌ای 1. мансуб ба устувоина. 2.
ҳар чизе ки шакли устувоинаро дорад; усту-
воинамонанд, устувоинашакл.

УСТУВОР استوار 1. пойдор, побарҷо; маҳкам,
мустаҳкам: **қалъаи устувор**; **сулҳи устувор**
сулҳи пойдор, сулҳи бардавом, **таҳкурсии ус-
тувор** таҳкурсии мустаҳкам, таҳкурсии
бақувват; **устувор бастан** маҳкам бастан *чи-
зеро*; **устувор кардан** а) пойдор кардан; бар-
қарор (барпо) кардан; б) рост кардан; ши-
нондан, гузоштан, нишондан, насб кардан,
афрохтан; **устувор шудан** пойдор шудан,
мустаҳкам шудан, қавӣ гардидан, боқувват
шудан. 2. маҷ. суботкор, собитқадам, бома-
тонат, қавиирода; **азми (иродаи) устувор** аз-
ми қавӣ, азму иродаи мустаҳкам; **бо**
қадамҳои устувор дилпуруна, боэтимод; **ус-
тувор будан** (ба аҳду паймон, дар ваъда)
собитқадам (қатъӣ) будан; содиқ будан (дар
ваъда, аҳду паймон ва ё дар ишқ); **устувор**
истодан а) собитқадам будан, бомадонат бу-
дан; б) истодагарӣ кардан.

УСТУВОРӢ استواری 1. пойдорӣ; мустаҳкамӣ. 2.
собитқадамӣ, суботкорӣ, матонат; исто-
дагарӣ дар аҳди худ ё расидан ба мақсаде.

УСТУВОРОНА استوارانه 1. собитқадамона, су-
боткорона; бо матонати том. 2. аз рӯи бова-

рӣ ва этимод, бо боварии том; бо қатъият.

УСТУР استور кит. сутур, улов, маркаб.

УСТУРА I استوره поку, теғ.

УСТУРА II а. اسطوره афсона, хурофот.

УСТУРБОН استوربان кит. сутурбон; он ки ба
сутурон нигоҳубин мекунад, саис.

УСТУРВАН استرون ниг. сутурван.

УСТУРДАН استردن шакли дигари сутурдан.

УСТУРЛОБ ю. اسطرب [аслаш астувлоб] кҳн.
асбоби кунҷсанҷ, ки ба воситаи он мавқеъ ва
баландии ситораҳо ва дигар ҷирмҳои осмо-
ниро муайян мекарданд.

УСТУХОН I استخوان 1. моддаи саҳт дар бадани
инсон ҳайвон, ки устувории андом ва
ҷузъҳои онро таъмин мекунад: **устухони**
даст, **устухонҳои сутунмӯҳра**. 2. донаки
меваҳо (аз қабилӣ донаки хурмо, анор, ан-
гур), ҳаста; ◇ **устухони касе сафед шудан** маҷ.
азоби саҳт кашидан; **устухони касе саҳт шу-
дан** (гаштан) а) ба воя расидан; б) бо коре зи-
ёд машғул шудан; ба коре одат кардан,
омӯхта шудан, корозмуда шудан; **корд ба ус-
тухон расидан** саҳт ба танг омадан, ба ҷон
расидан, тоқатшикан шудан (*азобу уқубати*
касе); аз шиддати азобу машаққат аз ҷон
безор шудан; **дар коре устухон надоштан** дар
коре ниҳоят моҳир ва ҷусту ҷолок будан; **дар**
коре устухон сафед кардан дар натиҷаи зиёд
машғул шудан дар коре маҳорат пайдо кар-
дан, корозмуда шудан.

УСТУХОН II استخوان кҳн. навъе аз аслиҳаи
ҷангии қадим.

УСТУХОНБАНД استخوان بند ниг. шикастабанд.

УСТУХОНБАНДӢ استخوان بندی 1. маҷмӯи усту-
хонҳо, ки танаи инсон ҳайвон бо воситаи он
қоиму устувор аст, скелет. 2. тиб. бо тартиби
муайян тахтачабанд кардани ҷои шикастаи
устухонҳо, шикастабандӣ; ◇ **устухонбандии**
асари бадеӣ тарзи ҷобачогузории силсилаи
воқеаҳои ба ҳам вобаста ва иштироккуна-
дагони асари бадеӣ, бандубасти асари бадеӣ,
комполитсия.

УСТУХОНБУЗУРГ استخوان بزرگ кит. асилзода,
начиб, калонзода.

УСТУХОНДАРД درد استخوان дарди устухон.

УСТУХОНДОР استخواندار 1. ҳар чизе ки устухон дорад: **гӯшти устухондор, моҳии устухондор**. 2. *гуфт., маҷ.* дорои эътибор, соҳиб-эътибор, пурқудрат.

УСТУХОНПАРДА پرده استخوان пардаи устухон.

УСТУХОНПОРА استخوانپاره як порчаи устухон; порайи устухони шикаставу майдашуда.

УСТУХОНРАБО استخوانرба 1. *маҷ.* сағ. 2. мурғи афсонавии Ҳумо, ки гӯё устухон меҳӯрдааст.

УСТУХОНРЕЗА ريزه استخوان 1. устухонпора. 2. *маҷ.* хурдчусса: **одами устухонреза**.

УСТУХОНРЕЗАГӢ استخوانريزگي хурдчуссагӣ, резаандомӣ.

УСТУХОНСОЗӢ استخوانسازي биол. табдили ҳуҷайраҳои мулоим ва бофтаҳои ҳуҷайравӣ ба устухон ва таркибҳои устухонӣ.

УСТУХОНТАЛОШӢ استخوان تلاشي часпочаспӣ ва талош барои устухон: **устухонталошии сагон**.

УСТУХОНФУРӢШӢ استخوان فروشي *кит., маҷ.* таъриф ва ситоиши гузаштагони худ.

УСТУХОНХОӢ استخوان خائي чида хӯрдани гӯшт аз устухони дар таоме пӯхташуда, хоидани устухон.

УСТУХОНӢ استخواني 1. *мансуб ба устухон*. 2. аз устухон сохташуда: **шонаи устухонӣ, корди дасташ устухонӣ**.

УСТУХОНХОР استخوان خوار 1. *кит.* устухонхӯр, дорои тавоноии устухон хӯрдан. 2. *маҷ., кит.* мурғи Ҳумо.

УСТУХОНХОРӢ استخوان خواري *кит.* амал ва кори устухонхӯр.

УСТУХОНХӢР استخوان خور парандае, ки хӯрокаш устухон аст (*мас., мурғи Ҳумо*).

УСТУХОНХӢРӢ استخوان خوري устухон хӯрдан; устухонхӯр будан.

УСТУХОНШИНОС استخوان شناس *тиб.* мутахассиси устухоншиносӣ, остеолог.

УСТУХОНШИНОСӢ استخوان شناسي *анат.* як соҳаи анатомия, ки ба омӯзиши сохт, шакл ва таркиби устухонҳои бадан машғул аст, ос-

теология.

УСУЛ *а.* اصول 1. *ҷ.* **асл** (аслҳо); тарз, тариқ, равиш, роҳ; тартиб: **мактаби усули нав (чадид), усули нави табобатӣ, усули кор; ба усули ...** ба тартиби ..., ба шакли ...; **бо усули ...**, ба тариқи ..., ба тарзи...: **усулро ба кор бурда, бо усули литографӣ чоп кардани китоб, бо усули чоркунча коштани пахта**. 2. *маҷ.* таърих ва моҳияти пайдоиши беморӣ. 3. нағма, наво, оҳанги мусиқӣ. 4. ҳаракати мавзун; рақс; **усул кардан** рақсидан; **нағмаву усул** рақсу наво, мусикинавозию рақс. 5. номи яке аз нағмаҳои ҳафтдаҳгонаи мусиқии классикӣ. 6. қоидаи асосии ҳар илм; асосҳои ҳар илм: **усули шеър, усули калом**.

УСУЛАН اصولاً аслан, асосан.

УСУЛӢ اصولي асли, решагӣ; асосӣ.

УСУР *а.* عثور *кит.* лағзиш, афтодан.

УСФУР *а.* عصفور *кит.* гунчишк.

УТЛАТ *а.* عطلت *кит.* бекорӣ; **дар утлат мондан** бекор мондан.

УТОҚ *т.* اطاق ҷои алоҳидаи аз ҳам бо деворҳо ҷудокардашуда дар дохили бино ё иморат, хона; ҳучра: **утоқи кор, утоқи хоб**.

УТОҚА *т.* اتاقه *шакли тасғири утоқ*; утоқи хурд, хонача.

УТОПИЯ *ю.* اُتاپيه 1. хаёл, тасаввур; хаёли хом. 2. *фалс.* таълимот дар бораи дигаргунсозии иҷтимоӣ барпо кардани сохти идеалии ҷамъият, бе назардошти қонуниятҳои объективии тараққиёти он, хаёлпарастӣ: **утопияи иҷтимоӣ**.

УТОРИД *а.* عطارد *ниг.* Аторуд.

УТОС *а.* عطاس *кит.* атса.

УТРОР *т.* اترار алафзор, марғзор, чарогоҳ.

УТТӢ اتى *ниг.* дарзмол.

УТУ اتو *ниг.* дарзмол.

УТУКАШ اتوكش он ки либосҳоро дарзмол мекунад, то ки ҳамвор бошанд, дарзмолкунанда.

УТУФАТ *а.* عطوفت меҳрубонӣ, шафқат, таваҷҷӯҳ.

УФ اوف 1. ҳиссаҷаи таассуф. 2. нидо оҳ!, вой! (дар мавриди норозӣ будан ва монда шудан гуфта мешавад): **уф гуфтан**; **уф-пүф кардан** оху воҳ гуфтан.

УФАР افر мус. шакли шӯхи оҳангиест, ки дар шӯъбаҳои шашмақом ҳамчун қисми хотима-вии мавзӯҳои асосӣ меояд: **уфари ушшоқ**, **уфари сегоҳ**.

уфт افت асоси замони ҳозира аз **уфтодан**.

УФТ افت :**уфту андози нигоҳ** ҳаракати хушоянд ва мавзунӣ нигоҳ.

УФТОДА اوфтاده//افتاده ниг. **афтода**.

УФТОДАГӢ افتادگی ниг. **афтодагӣ**.

УФТОДАН افتادن ниг. **афтодан**.

УФТУХЕЗ افت وخيز ниг. **афтухез**.

УФУҚ а. افق 1. он ҷо ки гӯё осмон ба замин мерасад, канораи осмон; фазои ба назар намоёни рӯи Замин; дар **уфуқи дур**, **уфуқи кабуд** (нилуфарӣ). 2. маҷ. олам, дунё, офоқ.

УФУҚӢ افقى мансуб ба **уфук**; хати **уфуқӣ** хате, ки мувозӣ ба сатҳи Замин мебошад; **муқоб. амудӣ**.

УФУЛ а. افول кит. 1. ғуруб, фуру рафтан (-и ситора). 2. маҷ. мурдан, фавтидан.

УФУНАТ а. عفونت 1. бадбӯ шудан, бадбӯӣ пайдо кардан; тааффуи, бадбӯӣ, бӯйнокӣ. 2. тиб. вайроншавӣ ва фасод кардани захмҳо, варамҳо ва дигар иллатҳои аъзои бадан дар натиҷаи афтодани микробҳо, инфекция.

УХ اخ нидо барои изҳори тааҷҷуб ва таассуф.

УХРАВӢ а. اخروی кит. 1. мансуб ба **ухро**. 2. д. охиратӣ, ондунёӣ.

УХРО а. اخری кит. 1. дигар, дувум, сонӣ. 2. охирин, вопасин. 3. д. маҷ. охират, он дунё.

УХТ а. اخت кит. хоҳар, ҳамшира.

УХУВВАТ а. اخوت бародарӣ, дӯстӣ.

УХУ اهو нидои тааҷҷуб ва ҳайрат.

УХУ-УХУ اهو اهو садои сулфа; **уху-уху кардан** сулфа кардан, сулфидан.

УЧОҚ اچاق дегдон, оташдон.

УҚБ а. عجب кит. худписандӣ, ғурур, ҳавобалан-

дӣ: **учбу нахват**.

УЧМ а. عجم аломат ва ишораҳое, ки дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ ба зеру болои ҳарфҳо мегузоранд.

УЧМАТ а. عجمت кит. 1. кундзабонӣ, лакнати забон. 2. новозеҳӣ, бефасоҳатӣ.

УҚОБ а. عجاب кит. аҷиб, шигифт, тааҷҷуб-бангез.

УҚОЧ а. اجاج кит. (намаки) талх, (оби) шӯр.

УҚР а. اجر ниг. **учра(т)**.

УҚРА(Т) а. اجره//اجرت кит. 1. подош; музд, ҳақ(к). 2. иҷорапулӣ, ҳаққи кироӣ, маблағи иҷораи чизе.

УҚРАТГИР اجرت گیر кит. 1. гирандаи иҷорапулӣ, ситонандаи маблағи кироӣ чизе. 2. учратхӯр, нафақагир, муздгиранда, маошгиранда.

УҚРАТХӢР اجرت خور кит. нафақахӯр, вазифахӯр; маошгиранда.

УҚРИХОРИ/УҚРИХӢР اجرى خور//اجرى خور ниг. **учратхӯр**.

УҚРО а. اجرا кит. ротиба ва маоши рӯзмарра; таоми ҳаррӯза, ки ба мӯҳтоҷон медиҳанд.

УҚУР а. اجور ҷ. **аҷр** (подошҳо, муздҳо).

УШКУФА اشكوفه шакли дигари **шукуфа**.

УШНА اشنه навъи гиёҳест, ки дар биёбон ва ҷойҳои гарм вомахӯрад ва гулу реша надорад.

УШНАБАСТА اشنه بسته бо ушна фарогирифта, ҷои ушназеркарда.

УШНАГИЁҲ اشنه گياه ниг. **ушна**.

УШНАДОР اشنه دار ҷои дорои гиёҳи ушна.

УШНОН اشنان ниг. **ушна**.

УШПУЛАК اشپلك ҳуштакҷаи бачагонаи сафолин.

УШР а. عشر 1. кит. даҳяк. 2. таър. андозе, ки аз заминҳои қорам ба микдори даҳяки ҳосили онҳо гирифта мешуд. 3. д. даҳяки Қуръон. 4. даҳаи аввали моҳи рамазон; **ушри ашир** а) садяк, аз сад як; б) маҷ. чизи андак.

УШРА а. عشره кит. номи як чинс дарахти талх-

мева.

УШРИЯ *عشریه* *ниг.* ушр 2.**УШРӢ** *عشری* *кит.* 1. он, ки ба микдори даҳяк хироч медиҳад. 2. тифли навомӯзи куръонхон.**УШРХОН** *عشرخوان* 1. куръонхон. 2. киноя аз одами маъзул ва бекормонда.**УШТУЛУМ** *اشتمل* *кит.* 1. тундӣ, дағалӣ, дуруштӣ, хушунат; **ба уштулум** тундхӯна; дағалона. 2. шӯру ғафғо, ҷангу ҷанҷол. 3. зӯрӣ, зулм, таадӣ.**УШТУР** *اشتر* *шакли дигари* шутур.**УШТУРАК** *اشترک* 1. шутури майда; шутурбача.2. *мач.* мавчи дарё.**УШТУРБОН** *اشتربان* *ниг.* шутурбон.**УШТУРГИЁҲ** *اشتر گیاه* *ниг.* янтоқ.**УШТУРҒОЗ** *اشترغاز* гиёҳест монанди коҳу.**УШТУРПОЙ** *اشترپای* гиёҳе, ки барги он ба кафи пой шутур монанд аст.**УШТУРҲОР** *اشترخار* *ниг.* янтоқ.**УШШОҚ** *ا. عشاق* 1. ҷ. **ошиқ**. 2. номи яке аз мақомҳои мусиқии «Шашмақом»; савти қаллон.**УЮБ** *ا. عیوب* ҷ. **айб**.**УЮН** *ا. عیون* ҷ. **айн** I (чашмҳо).

Ҳ

Ҳ I ҳарфи бисту панҷуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ дар аввали калимаҳо ба воситаи алифу вов (او) (*мас.*, *اورده* ўрда) ва дар мобайн ва охири калимаҳо бо вови маҷхул (و) (*мас.*, *گول گول* гулӯ) ифода мегардад; дар ҳиҷоҳои баста пеш аз «х» (ه) ва пеш аз айн (ع) меояд (*мас.*, *мӯҳтарам* محترم, *мӯъҷиза* معجزه); дар аввали калимаҳо ҳарфи айн (ع) агар замма қабул кунад, ӯ хонда мешавад (*мас.*, *ӯҳда* عهد).**Ҳ** II ҳонишани шахси сеюми танҳо; аз ӯ, ба ӯ.**ҲБА** *т.-м.* *اوبه* кҳн. хаймаи истиқоматии кӯчманчиён, юрт, бошишгоҳи кӯчманчиён.**ҲБАДА** *اوبده* *гуфт.* дарида, порашуда, либоси пахтаояш баромадаи овезон.**ҲГАӢ** *т.* *اوگی* *гуфт.* ғайрихунӣ, ғайрихудӣ; **духтари ӯгаӣ** духтарандар, рабиба; **додари ӯгаӣ** додарандар, додари сабабӣ; **модари ӯгаӣ** модарандар; **падари ӯгаӣ** падарандар; **фарзанди ӯгаӣ** писар ё духтари ба зан ё шавҳари пештара тааллуқдошта, рабиб, рабиба.**ҲҒУР** *اوغر* *ниг.* уғур.**ҲҒУРАК** *اوغرک* *ниг.* уғурак.**ҲҒУРДАСТА** *اوگردسته* *ниг.* уғурдаста.**ҲҒУРКҮБӢ** *اوغر کوبی* дар ӯғур чизеро кӯфтан.**ҲҒУРЧА** *اوغر چه* *ниг.* уғурак.**ҲҒУРЧАДАСТА** *اوغرچه دسته* дастаи ӯғурак; *мук.* ӯғурдаста.**ҲҒУРШАКЛ** *اوغر شکل* ҳар чизи ба ӯғур монанд; **гардани ғафси ӯғуршакл** гардани ғафси безеб.**ҲЗАК** *т.* *اوزک* *гуфт.* мағзи миёни танаи дарахт ва ғайри қобили хӯрдани миёни баъзе сабзавот: **ӯзаки қарам**; **ӯзаки сабзӣ**; **сабзии ӯзак** сабзии саҳти ба реша табдилшуда.**ҲЗБАК** *اوزبک* номи халқи туркизабон, ки аҳолии асосии Ҷумҳурии Ўзбекистони ҳамсояро ташкил медиҳад.**ҲЗБАКӢ** *اوزبکی* мансуб ба ӯзбак: **забони ӯзбакӣ**.**ҲЗБЕК** *اوزبیک* *ниг.* ӯзбак.**ҲЗБЕКӢ** *اوزبیکی* *ниг.* ӯзбакӣ.**ҲӢ** *اوى* I *шакли шеърии* ӯ; **андар ӯӣ** дар вай.**ҲӢ** II *нидо* ой, ҳой (*дар вақти муроҷиат, хабардор қардани касе гуфта мешавад*).**ҲЛАНГ** I *т.* *اولنگ* суруде, ки дар байни халқҳои туркизабон дар тӯйҳо ва маросимҳо асосан

ба тариқи дастҷамъӣ хонда мешавад.

ЎЛАНГ II *т.* اولنگ сабззор, марғзор.

ЎЛАТ *т.* اولت *ғуфт.* муромурӣ, вабо (-и хайвонот).

ЎЛПОН *т.* اولپان *таър.* як навъи андоз аз замин, хирочи замин.

ЎЛПОНПУЛӢ اولپان پولى *таър.* пули андози замин; маблағи аз пардохти андози замин ҷамъшуда.

ЎЛЧАК *т.* اولچک *ғуфт.* андоза, ченак, чен; **ўлчақ кардан** андоза кардан, ченаки чизеро гирифтан.

ЎЛЧАКЧӢБ اولچک چوب *ғуфт.* чӯби ченакаш муайян, ки бо он чизеро чен мекунад ё масофаи чизеро андоза мегиранд.

ЎЛҶА/ЎЛҶА *т.-м.* اولجه чизу чора ё моле, ки аз (майдони) ҷанг ба даст дароварда мешавад, ғанимати гирифташуда аз душмани мағлуб: **ўлча гирифтан**; **ба ўлча бурдан** ғанимат гирифтан, ба ғорат бурдан.

ЎМОЧ اوماچ *хӯр.* як навъ таоми обдор, ки бо хаамири реза-резаи тухми мурғ ва равған омехта тайёр мекунад.

ЎРА *ауре* 1. чохи одатан начандон чуқури хуммонанд, ки барои нигоҳ доштани ғалла, сабзӣ, картошка *ва ғ.* дар ягон ғӯшаи сахни хавлӣ канда мешавад. 2. хандақ, канда; заминкан (барои мудофияи ҳарбӣ), **ўра кандан** (ба ҳар ду маъно). 3. кҳн. дара, сой.

ЎРАМОНАНД اوره مانند монанд ба ўра, мисли ўра.

ЎРДА I *аурде т. таър.* 1. номи давлат, иттиҳоди қабилаҳо ва қарорғаҳи хонҳои тотору муғул. 2. бошишгоҳи хону амир ва ҳокимон; қалъаву ҳисори ҳокимнишон.

ЎРДА II *т.* اوره *кҳн.* ҳарамхонаи хон, амир, подшоҳ ва ҳокимон.

ЎРДАК *т.* اوردک *ғуфт.* мурғобӣ.

ЎРДАКПАРРОНӢ اوردک پرانى *киноя аз истехзо ва масҳара: ўрдакпар(р)онӣ кардан.*

ЎРДУ *аурдо ниг.* урду I; **ўрдуи ситам** лашкари ғаму андӯх; **ўрду задан** истехком гирифтан

пеш аз ҷанг, лашкароҳ сохтан.

ЎРДУГОҲ *аурдога ниг.* урдугоҳ.

ЎРМУЗ *аурмз ниг.* ҳурмуз(д).

ЎРМУЗД *аурмзд ниг.* ҳурмуз(д).

ЎРОҚ *аурақ таър., ниг.* уроқ.

ЎСАЛ *аусл ғуфт.* **ўсал кардан** ҳиҷолат додан; ба ҳолати ногувор монанд; **ўсал шудан** ба ҳолати ногувор мондан, ҳиҷолат кашидан, шармсор шудан.

ЎСМА *аусме* гиёҳи сабзрангест, ки духтарону занон онро фишурда, оби онро барои ороиш ба абрувон мемоланд (*аслаш васма ва вусма*).

ЎСМАКАШӢ *аусме кешӣ* ба абрувон ўсма молидан.

ЎТОВ *т.* اوتاو *ғуфт.* хонаи тобистонаи кӯчманчиёни чорводор, ки дар чарогоҳ месозанд.

ЎҲ *ау нидо* калимае, ки тарс, ҳайрат, афсӯс, мондагӣ, ғамзадагӣ *ва ғ.-ро* ифода мекунад: эҳ, оҳ, вой; уф.

ЎҲБАТ *а.* اهبت *кит.* созу сомон; таҷҳизот ва силоҳи лашкар.

ЎҲДА *а.* عهده тааххуд, зимма; ҷавобгарӣ, масъулият; **ўҳда карда тавонистан** а) иҷро (*анҷом, буд*) карда тавонистан; б) идора карда тавонистан, ба даст гирифта тавонистан; ба тартибу низом андохта тавонистан; **аз ўҳдаи коре баромадан** кореро иҷро карда тавонистан, ба ҷо оварда тавонистан; **аз ўҳдаи кори касе баромадан** кори касеро анҷом ва буд карда тавонистан; **ба ўҳдаи худ гирифтан** ўҳдадор шудан, ба зимма гирифтан, масъули иҷрои коре шудан; **ба ўҳдаи касе будани коре** ба зиммаи касе будани иҷрои коре; **кореро ба ўҳдаи касе гузоштан** иҷрои кореро ба касе супоридан, масъулияти кореро ба касе вогузор кардан.

ЎҲДАБАРО *عهدهبرا* моҳир, лаёқатнок, чолок дар ҳар кор.

ЎҲДАБАРОЁНА *عهدهبرايانه* бо ўҳдабарой, бо кордонӣ, моҳирона, лаёқатмандона.

ЎҲДАБАРОӢ *عهده براي* аз ўҳдаи анҷом додани корҳо ба ҳубӣ барои мада тавонистан; кор-

донӣ; лаёқатнокӣ; чустучолокӣ дар иҷрои корҳо.

ҶҲДАДОР *عهده دار* вазифадор, муваззаф, масъул; ҷавобгар, кореро (чизеро) бар ҶҲда гиранда; **ҶҲдадор кардан** барои коре масъул гардонидан, вазифадор кардан, кореро ба зиммаи касе гузоштан; **ҶҲдадор шудан** вазифадор шудан, масъули коре шудан, ба зимма гирифтан.

ҶҲДАДОРӢ *عهده داری* иҷрои чизеро ё кореро ба зимма гирифтан, мачбурият; вазифадор шудан (барои иҷрои коре), вазифадорӣ: **ҶҲдадори ҳарбӣ**.

ҶҲДАНОБАРО *عهده نابرا* он ки аз ҶҲдаи коре намебарояд: белаёқат, ноҶҲдабаро.

ҶҲДАНОБАРӢ *عهده نابرای* ноҶҲдабароӣ, белаёқатӣ.

ҶҲӢ-ҶҲӢ *اوھو اوھو* калимаи тақлиди овоз, ки сурфаи сахтро ифода мекунад.

ҶҲҲӢ *اوھو* *нидо* ҳайронӣ, тааҷҷуб, таъриф, таҳсин, норизой *ва ғ.-ро* ифода мекунад: эҳе, эҳа; ачаб!

ҶӢҶУБА *ا. اعجوبه* *ниг.* аъҷуба.

Ф

Ф ҳарфи бисту шашуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ ҳарфи фе (ف); дар ҳисоби абҷад ба адади 80 баробар аст.

ФААММО *а.* فاما пас, аммо, валекин.

ФАБИҲО *а.* فيها пас хубтар, боз бехтар, боз хуштар.

ФАБРИКА *лот.* фабрике муассисаи саноатӣ барои коркарди мошини ашёи хом; корхона.

ФАБРИКӢ *мансуб ба фабрика*; моле, ки дар фабрика истеҳсол шудааст, на дар коргоҳҳои пешаварӣ; **моли истеҳсоли фабрикий**.

ФАВВОРА *а.* فواره шарраи об ё моеъ, ки аз сӯроҳӣ ё лӯлае бо қувваи фишор чӯш зада, баланд мебарояд; **фаввора задан** чӯш зада баромадани об, хун ва моеоти дигар; **фаввораи нур** чашмаи нур, чараёни нур.

ФАВВОРАЗАНӢ *فواره زنی* чӯш задани об аз фаввора.

ФАВЗ *а.* فوز *кит.* 1. ғалаба, пирӯзӣ, нусрат. 2. раҳой, растагорӣ; наҷот, халосӣ; **фавзи азим** саодати бузург.

ФАВҚ *а.* فوق 1. боло, забар, фарози чизе, рӯи чизе; *муқоб.* тахт, зер. 2. берун аз..., зиёда аз ..., зиёдтар, болотар.

ФАВҚАН *а.* فوقاً дар боло, он чи марбут ба фавқ аст.

ФАВҚИЯТ *а.* فوقيت боло будан, бартарӣ, баландӣ нисбат ба чизе.

ФАВҚӢ *فوق* болоӣ, фарозӣ.

ФАВҚОНӢ *فوقانی* *ниг.* фавқӣ.

ФАВҚУЗЗИКР *а.* فوق الذكر дар боло зикршуда; зикре, ки дар боло шудааст; мазкур.

ФАВҚУЛВАСФ *а.* فوق الوصف *кит.* болотар аз ҳадди тавсиф.

ФАВҚУЛИҚТИДОР *а.* فوق الاقتدار болотар аз иқтидор, бениҳоят муктадир.

ФАВҚУЛМИЛӢ *فوق الملّی* болотар аз манфиатҳои миллӣ.

ФАВҚУЛОДА *а.* فوق العاده аз одат берун, берун ва зиёда аз ҳадди муқаррарӣ, берун аз доираи одоту муқаррарот; дорои ҳукуки мустасно: **сафири фавқулода ва мухтор, анҷумани фавқулода.**

ФАВҚУЛОДАГӢ *فوق العادگی* фавқулода будан; берун аз ҳадди муқаррарӣ будан; ҳукуку салоҳиятҳои истисноӣ доштан.

ФАВҚУЛФАВҚ *а.* فوق فوق аз ҳад берун, аз ҳад афзун, бисёр.

ФАВҚУЛҲОЛИС *فوق الخالص* бениҳоят холис; аз ҳадди муқаррарӣ холистар.

ФАВҚУЛҲАД *а.* فوق الحد аз ҳад берун, аз ҳад афзун, бисёр.

ФАВҚУЛҲАССОС *а.* فوق الحساس бурун аз ҳиссиёт, аз доираи эҳсос берун, ҳиснашаванда.

ФАВҚУННОҚИЛ *а.* فوق الناقل ноқили ғайри-муқаррарӣ; ноқили дорои қобилияти аз ҳад зиёд.

ФАВҚУННОҚИЛИЯТ *فوق الناقلية* ноқилияти ғайримуқаррарӣ; дорои қобилияти гузаронандагии аз ҳад зиёд будан.

ФАВҚУССАДО *а.* فوق الصدا *физ.* берун аз ҳадди садо: суръати фавқуссадо.

ФАВ

ФАВҚУССУРЪАТ *а.* فوق السرعة берун аз ҳадди суръат, барои муқаррароти суръат.

ФАВҚУТТАБИАТ فوق الطبيعت 1. берун аз табиат; *ниг.* метафизика. 2. мансуб ба илоҳиёт.

ФАВҚУТТАБИӢ فوق الطبيعى ғайримуқаррарӣ: ҳисси фавқуттабий.

ФАВҚУТТАМОМ *а.* فوق التمام аз ҳама болотар, афзалтар, тамомтар, чизе, ки нисбат ба чизҳои дигар дар сатҳи баланд қарор дорад; чизи беҳтарин дар навъи худ.

ФАВҚУТТАСАВВУР *а.* فوق التصور болотар ё хориҷ аз ҳадди тасаввур ва андеша.

ФАВҚУШШИДДАТ *а.* فوق الشدّت *физ.* болотар аз қувваи шиддат.

ФАВОЕӢ *а.* فوائح *ҷ.* **фоеӢ**; он чизҳое, ки бӯйҳои хуш паҳн мекунад (гул, райҳон...).

ФАВОЗИЛ *а.* فواضل 1. *ҷ.* **фазилат**. 2. *кит.* чизҳои изофӣ, зиёдӣ, зиёдати. 3. некиҳо, бахшишҳо.

ФАВОИД *а.* فوائد *ҷ.* **фоида**.

ФАВОКЕӢ *а.* فواكه *ҷ.* **фокиҳа** (мева).

ФАВОТ *а.* فوات *кит.* 1. фавтидан, даргузаштан, мурдан. 2. гум шудан, талаф шудан.

ФАВОТЕӢ *а.* فواتح *ҷ.* **фотиҳа(т)**.

ФАВОӢИШ *а.* فواحش *ҷ.* **фоҳиша** II.

ФАВР *а.* فور 1. чушиш. 2. зудӣ ва тезӣ, суръати тамои, бошитоб.

ФАВРАН *а.* فوراً дарҳол, базудӣ, батезӣ.

ФАВРАТ *а.* فورت шиддати чизе (*кор, ҳарорат ҳашм*).

ФАВРӢ فوري он чи бояд бетаъхир ва босуръат анҷом гирад, таъчилӣ: **чавоби фаврӣ**.

ФАВТ *а.* فوت 1. даргузаштан, мурдан, вафот. 2. зоеъ шудан, талаф шудан; **фавти вақт** гузаштани вақт, зоеъ шудани вақт; **фавт кардан** даргузаштан, мурдан, вафот кардан; **фавт шудан** а) мурдан, даргузаштан; б) аз байн рафтан, аз даст рафтан.

ФАВТИДАН فوتيدن фавт кардан, даргузаштан, мурдан.

ФАВӢ *а.* فوح паҳн шудани бӯй (махсусан бӯи хуш).

ФАВЧ *а.* فوج гурӯҳ, даста, гурӯҳе аз мардум; дастаи муайяни аскар: **фавчи силоҳ**; **фавч-фавч** анбӯҳи одамон, аскарон, лашкариён, ки пайҳам меоянд.

ФАВЧДОР دار فوج сардори фавче аз лашкар.

ФАГОНА فگانه *кит.* шакли дигари афгона ба маънии норасида, норасо, фигада, партофта.

ФАҒ فغ 1. *кит.* бут, санам. 2. *мач.* маъшуқа.

ФАҒА فغه *ниг.* **поға**.

ФАҒАНД فغند *кит.* чаҳиш, частухез.

ФАҒВОРА فغواره *кит.* шахшуда чун бути сангин, санамӣ бечон, он ки аз хичолат ё аз дилтангӣ мабхут ва ҳайрон монда сухан гуфта натавонад.

ФАҒӢЗ فغياز *кит.* ато, бахшиш, сила.

ФАҒИСТОН فغستان *кит.* буткада, санамхона.

ФАҒОК فغاك *кит.* аблаҳ, нодон, гӯл; ҳаромзод.

ФАҒОН فغان 1. *ниг.* **фигон**. 2. бутҳо, санамҳо. 3. *мач.* маъшуқон.

ФАҒОНА فغانه *ниг.* **фигон**: баланд шудани овоз; **фағона кардан** фарёд кашидан, шӯру ғавғо баровардан.

ФАҒФУР فغفور 1. (*айнан* фарзанди Худо), лақаби подшоҳони қадими Чин. 2. зарфҳои чинӣ, чинивор; **ҳафт фағфур** киноя аз ҳафт сайёра.

ФАҒФУРӢ فغفوري 1. он чи мансуб ба фағфур аст; **ҳонадони фағфурӣ**, **подшоҳони фағфурӣ**. 2. зарфҳои чинӣ (*қоса, пиёла*).

ФАДАВИЁНА فدويانه *кит.* фидоивор, фидо-корона.

ФАДАВӢ *а.* فدوى *кит.* фидой, он ки дар роҳи мазҳаб ё маслаке ҷоннисорӣ мекунад, ҷонсупор.

ФИДОМАТ *а.* فداמת *кит.* дағалӣ, муомилаи дурушт.

ФАДФАД *а.* فدغد *кит.* саҳро ва замини ҳамвор, дашт.

ФАӢЛ فيال *кит.* 1. оғоз, шурӯъ, аввал. 2. замин, ки аввалин бор кишт шудааст, замини навқорам.

ФАЁР *فيار* *кит.* шуғл, кор, пеша.

ФАЖА *فژه* *кит.* палид, зишт; олуда.

ФАЖҒАНД *فزغند* палид; ифлос; зишт.

ФАЖОГИН *فزاگين* *ниг.* **фажа.**

ФАЖОК *فژاک* мурдор, ганда, зишт, палид.

ФАЗАЪ *а.* *فزع* 1. тарс, бим, ваҳм, даҳшат хавф.
2. фарёд, ғулғула, нолаву зорӣ, гирев.

ФАЗИЛАТ *а.* *فضيلت* 1. бартарӣ, болотарӣ, афзалият. 2. бартарӣ дар фазл, дониш ва камол, дорои сифатҳои нек будан.

ФАЗИЛАТГУСТАР *فضيلت گستر* 1. он ки дар тарвичу вусъати фазлу дониш кӯшиш мекунад. 2. *мач.* фозил ва донишманд.

ФАЗИЛАТНОК *فاضيلتناک* фозил, донишманд.

ФАЗИЛАТОИН *فاضيلت آئين* *кит.* соҳиби фазилат, соҳиби маърифат ва камол.

ФАЗИЛАТОМЕЗ *فاضيلت آميز* 1. он ки бо фазилат омезиш ёфтааст. 2. *мач.* фозил.

ФАЗИХ *а.* *فضيح* расво, шарманда, беобрӯ.

ФАЗИХАТ *а.* *فضيحت* расвой, шармандагӣ, беобрӯӣ, ошкор кардани кори бад; ◇ **фазиҳат кардан** шарманда кардан, маломат кардан; **фазиҳат шудан** расво шудан, шарманда шудан.

ФАЗЛ *а.* *فضل* 1. бартарӣ, афзунӣ. 2. дониш, илм, маърифат, камол; **изҳори фазл** фазлу дониши худро зоҳир кардан; доноии худро нишон додан.

ФАЗЛА *а.* *فضله* 1. зиёдатӣ, бақия, пасмонда. 2. пасхӯрда, сарқут. 3. он чи пас аз хӯрдан аз инсон ва ё ҳайвон берун мешавад, ифрозот, саргин. 4. *мач.* гапи беҳудаи барзиёд; **фазлаоб** оби ифлос ва чиркин.

ФАЗЛПАРВАР *فضل پرور* 1. ихлосманди фазлу дониш. 2. *мач.* фозил ва донишманд.

ФАЗЛПЕША *فضل پيشه* *ниг.* **фазлпарвар.**

ФАЗЛФУРҶШӢ *فضل فروشی* худнамоӣ бо фазлу дониши худ.

ФАЗО *а.* *فضا* 1. ҷои васеъ, макони фарох; майдон, соҳа, арса. 2. фалак, осмон, ҳаво. 3. холигӣ, ковокии даруни чизе. 4. маконе, ки кураи Замин дар он ҷо гирифтааст ва аз ҳеҷ тараф маҳдуд нест; ◇ **фазои хок** *киноя* аз

дунё.

ФАЗОЕХ *а.* *فضائح* *ҷ.* **фазиҳат.**

ФАЗОИЛ *فضائل* *ҷ.* **фазилат.**

ФАЗОИШ *فزائش* *ниг.* **физоиш.**

ФАЗОЛИК *а.* *فذاک* ҳосил, натиҷа, чамъбаст, ҳулоса.

ФАЗОТРОН *ю.* *فزاتران* *физ.* суръатфизои зарраҳои барқадори вазнин.

ФАЙ *а.* *في* *кит.* соя, соянокӣ; сояи баъд аз пешин, сояи Офтоб дар гашти пешин; **фай гаштан** ҳеҷ шудан, нобуд шудан.

ФАЙЁЗ *а.* *فياض* *файз*диханда, бисёр бахшанда, пурхайр, *файз*бахш.

ФАЙЗ *а.* *فيض* 1. бахшиш, ато. 2. бисёрӣ, фаровонӣ дар бахшиш ва ато; баракат.

ФАЙЗБАХШ *فيض بخش* атоқунанда, баракатдеҳ.

ФАЙЗБАХШӢ *فيض بخشی* лутфу марҳамати бисёр кардан; бахшиш ва хайру барака расонидан.

ФАЙЗБОР *فيض بار* пурбаракат, хайру бахшишкунанда; **борони файзбор** борони баҳор.

ФАЙЗГИРӢ *فيض گيري* баҳраи моддиву маънавӣ гирифтани, баҳрагирӣ.

ФАЙЗЁБ *فيض ياب* баракатбинанда, баҳравар; **файзёб гардидан (шудан)** баҳраманд гардидан (*мас., аз сӯҳбати каси аз худ бузург ё донишманд*).

ФАЙЗЁБӢ *فيض يابی* баҳраи моддиву маънавӣ гирифтани, баҳрагирӣ.

ФАЙЗПАРВАР *فيض پرور* *файз*бахш, пурбаракат.

ФАЙЛ *англ.* *фил* *тех.* маҷмӯаи додаҳо ва барномаҳои мураттаб, ки дар компютер бо як ном шинохта мешавад; маҷмӯи ёддоштҳо дар доираи як санад дар компютер.

ФАЙЛАСУФ *а.* *فيلسوف* фалсафадон, дӯстдори илму ҳикмат, ҳаким.

ФАЙЛАСУФӢ *فيلسوفی* *мансуб ба* **файласуф:** амали *файласуфӣ.*

ФАЙЛАСУФМАОБ *فيلسوف مآب* он ки дорои гуфтор ва рафтори шабеҳи *файласуфон* аст, *файласуфмонанд.*

ФАЙЛАСУФОНА *فيلسوفانه* чун *файласуфон*, ба

ФАЙ

тарзи файласуфон.

ФАЙСАЛ *а.* فيصل 1. анҷом додан, қатъ кардан. 2. чудо кардани ҳақ аз ботил, ҳукми байни ҳақ ва ботил; қазоват, ҳакамӣ; **файсал ёфта** ҳал шудан, яктарафа шудан, ба поён расидан; **файсал кардан** яктарафа кардани масъала, ҳаллу фасл кардани муроғиае (қоре).

ФАК(К) *ф.* فک 1. чудо шудани ду чизи ба ҳам вобаста. 2. ҳар қадам аз устухонҳои ҷоғ, ки дандонҳо ба он пайвастанд; **факки барин** ҷоғи боло; **факки зерин** ҷоғи поён, ҷона; **факки изофат** *грам.* афтодани изофа, партофтани бандиҳои изофии «и» (бештар дар шеър ба тақозои вазн); **соҳибхона**, **соҳибзавқ**. 3. бахши гирандаи абзорҳои дастиву мошинӣ монанди анбӯр, гира ва ғ. 4. чудо кардани чизе аз чизи дигар. 5. *кит.* раҳӣ, озодӣ.

ФАҚОҲАТ *а.* فکاحت 1. ширингуфторӣ, зарофат. 2. мазох, масҳара.

ФАКС *англ.* فکس *тех.* василае, ки ба кӯмаки он нусхаи ҳар навъи навишта ё тасвиреро ба таври электронӣ бо кӯмаки хатҳои телефон ирсол ё дарёфт мекунад; намобар; дурнавис, дурнигор.

ФАКТ *лот.* فکت кори дар ҳақиқат воқеъшуда, ҳодисаи воқеӣ, ҳақиқат, амри воқеъ.

ФАКУЛТА *фр.* فکته шӯъбаи мактаби оӣ, ки дар он илмҳои соҳаи муайяне таълим дода мешавад: **факултаи физика**, **факултаи химия**.

ФАКУЛТАТИВӢ *ф.* فکلتیوی ғайримачбурӣ, ихтиёрӣ; **машғулиятҳои факултативӣ** дарсҳои ғайрирасмӣ ва берун аз нақшаи таълим.

ФАКУЛТЕТ *фр.* فکلتит *ниг.* факулта.

ФАҚАТ *а.* فقط танҳо; мунҳасиран; бас.

ФАҚЕҲ *а.* فقيه донишманди илмҳои шаръӣ; донандаи қонун ва аҳкоми шариати ислом, қонуншиноси шариат.

ФАҚИР *а.* فقیر 1. камбағал, бенаво, қашшоқ, тиждаст, нодор. 2. аз рӯи хоксорӣ аз тарафи шахси аввал нисбати худ гуфта мешавад, камина; шахси якуми шумораи танҳо.

ФАҚИРОНА *ф.* فقیرانه камбағалона; итоаткорона, хоксорона: **фақирона зиндагӣ кардан**.

ФАҚИРӢ *ф.* فقیری камбағалӣ, нодорӣ, бечизӣ.

ФАҚОҲАТ *а.* فکاحت *кит.* фақеҳӣ, фақеҳ будан, олим будан дар қавонини шаръӣ.

ФАҚР *а.* فقر *кит.* камбағалӣ; фақирӣ, нодорӣ, тиждастӣ.

ФАЛАК I *а.* فلک *кит.* 1. осмон, сипеҳр. 2. дар истилоҳи илми нучуми қадим ҳар як аз қисмҳои осмон, ки ҷои яке аз сайёраҳост. 3. *мач.* қазову қадар, сарнавишт, тақдир, қисмат; **гардиши фалак** гардиши замона, гузашти рӯзгор; тақдир, қисмат; **додаш ба фалак баромад** (печид, расид) саҳт ба фиғон омад; **сар ба фалак кашида** ... хеле баланд, хеле боло. 4. *мач.* улвият ва баландии чизе.

ФАЛАК II *ф.* فلک бахше аз мусиқии мардумӣ ва суннатии халқи тоҷик.

ФАЛАКВОР *ф.* فلکوار *кит.* фалакмонанд, ба сони фалак, чархзанандаву мудаввар.

ФАЛАКЗАДА *мач.* فلکزده ситамзада, бадбахт, бетолё.

ФАЛАКЗАДАГӢ *мач.* فلکزدگی бадбахтӣ, бетолей.

ФАЛАКИЁТ *а.* فلکیات *нуч.*, *кҳн.* кайҳоншиносӣ; илми шинохти ситораҳову кайҳон, илми коинотшиносӣ.

ФАЛАКӢ *ф.* فلکی 1. *мансуб ба фалак*. 2. сокини фалак, бурҷи фалак; осмонӣ. 3. мусиқӣ ва суруди мардумӣ, фалакхонӣ.

ФАЛАКМАРТАБА *ф.* فلکمرتبه *кит.* баландмартаба, баландпарвоз.

ФАЛАКПАЙМО *ф.* فلکپیما осмоннавард, осмонгард; **киштии фалакпаймо**.

ФАЛАКПЕЧ *мач.* فلکپیچ ба фалак бароянда, то ба фалак расанда, хеле баланд; **фарёди фалакпеч** фарёди саҳт, баланд.

ФАЛАКПОЯ *мач.* فلکپایه ниҳоят баланд, хеле баланд.

ФАЛАКСАЙР *ф.* فلکسیر 1. зудрав, тезпарвоз. 2. *мач.*, *ниг.* фалакпеч.

ФАЛАКСАРО *ф.* فلکسرا сарояндаи сурудҳои фалак, овозхони фалаксаро.

ФАЛАКСАРОӢ *ф.* فلکسرائی кор ва шӯғли ҳунарманди фалаксаро.

ФАЛАКСО(Ӣ) *فلکسای* ба фалак расанда, он чӣ сараш ба фалак расидааст; *киноя аз* бисёр баланд, *ниг.* **фалакпеч.**

ФАЛАКТАВОН *فلکتوان* *кит.* фалаккувват, фалакнерӯ; *мач.* бисёр зӯр, бокувват, тавоно.

ФАЛАКТОЗ *فلکتاز* *кит.* парвозкунанда; баландпарвоз.

ФАЛАКУЛАФЛОК *ا. فلک الافلاک* *нуч.* фалаке, ки онро фарогир ва муҳити олами ҷисмонӣ медонистанд; фалаке, ки ҳар шабонарӯз як давр гирди меҳвари худ мегардад ва афлоки дигарро бо худ ҳаракат медиҳад.

ФАЛАКУЛМУҲИТ *فلکالمحیط* *кит.* фалаки баландтарин, фалаки нӯҳум.

ФАЛАКФАРСО *فلکفرسا* *ниг.* фалакпаймо. 2. *мач.* оликадр.

ФАЛАКХОН *فلکخوان* *ниг.* фалаксаро.

ФАЛАКХОНӢ *فلکخوانی* *ниг.* фалаксароӣ.

ФАЛАҚ I *а. فلқ* *кит.* сапеда, сапедадам, субҳдам.

ФАЛАҚ II *а. فلқ* *кҳн.* олати ҷазодиҳӣ дар мактабҳои кӯҳна, ки ба ҷӯбе пой гунаҳгорро баста, аз ду тараф мебардоштанд ва мактабдор ӯ халифаи мактаб ба кафи пой ӯ ҷӯб мезад.

ФАЛАРЗ *فلرز* *ниг.* фаларзанг.

ФАЛАРЗАНГ *فلرزنگ* *кит.* хӯроке, ки аз тӯй ва ӯ меҳмонӣ бо худ мебаранд.

ФАЛАХМОН *فلخمان* олати сангандозӣ, ки аз ресмони тобдода иборат буд ва бо он санг меандохтанд; фалохан.

ФАЛАЧ *а. فلچ* 1. аз кор мондани дасту по дар натиҷаи беморӣ, шалӣ. 2. одами гирифтор ба фалач, шал; **фалач шудан** аз кор мондани дасту по ӯ қисме аз бадан, шал шудан.

ФАЛАЧЗАДА *فلچزده* бемори фалач, он ки гирифтори фалач гардидааст.

ФАЛАЧӢ *فلجی* *ниг.* фалачзада.

ФАЛАЧШАВӢ *فلچشوی* фалач шудан, хангоми гирифторӣ ва бемории фалач.

ФАЛАЧШУДА *فلچ شده* *ниг.* фалач 2.

ФАЛЕВ *فلیو* *кит.* 1. беҳуда, бефоида. 2. аҳмақ.

ФАЛЛА *а. فله* шири аввали ҳайвони навзоида (гов, гӯсфанд), ки чун ба оташ гузоранд, зуд баста мешавад.

ФАЛҒАНД *فلغند* *кит.* похсаи девор, похсадевор.

ФАЛҚ *а. فلқ* *кит.* шикоф, шикофтан; **замин фалқ кардан** замин шудгор кардан, замин гардондан.

ФАЛМОХАН *فلماخن* *ниг.* фалахмон.

ФАЛЛОҲ *а. فلاح* *кит.* 1. деҳқон, барзгар, кишоварз. 2. киштибон. 3. кироядиҳандаи шутурон.

ФАЛОД *فلاد* *кит., ниг.* фалода.

ФАЛОДА *فلاده* *кит.* бефоида, беҳуда.

ФАЛЛОҚ *а. فلاق* *ниг.* фалақ II.

ФАЛОКАТ *а. فلاکت* нақбат, бадбахтӣ, ҳодисаи шуми нақбатовар; бало, мусибат, фалакзадагӣ; **фалокат рӯй додан** воқеъ шудани ягон ҳодисаи бадбахтона.

ФАЛОКАТБОР *فلاکتبار* пур аз бадбахтӣ ва нақбат; бадбахтиовар, он чи ки фалокат меоварад.

ФАЛОКАТЗАДА *فلاکتزده* ба бадбахтӣ дучор гардида, шумтолеъ.

ФАЛОКАТӢ *فلاکتی* бадбахт, фалокатзада, ба фочиа дучоршуда.

ФАЛОКАТОВАР *فلاکتآور* он чи боиси бадбахтӣ, сиёҳрӯзгорӣ, бало ва мусибат аст.

ФАЛОКАТОМЕЗ *فلاکتآمیز* пур аз фалокату бадбахтӣ ва нақбат, манхус, фалокатбор.

ФАЛОКАТОФАР *فلاکتآفر* 1. он ки ва он чи сабаби пайдоиши фалокат мегардад. 2. *мач.* шахси наҳс ва бадбахт, шумқадам.

ФАЛОН *فلان* ҷонишини номуайяни, шахс ӯ чизи номаълум ва номуайян, фалон шахси ғоиб;

фалону бисмадон фалонӣ ва фалонӣ (*шахс ва ӯ чизи ноаниқ, маҷҳул ва номуайян*).

ФАЛОНАК *فلانک* шакли тасғири **фалон**, ишора ба шахс ӯ чизе, ки ночиз менамояд.

ФАЛОНӢ *فلانی* он шахси номаълум, касе, шахсе.

ФАЛ

ФАЛОСАНГ فلا سنگ *ниг.* фалахмон.

ФАЛОСИФА *а.* فلاسفه *ч.* файласуф.

ФАЛОТ *а.* فلات сахро, биёбон.

ФАЛОТУНСИРАТ فلاطون سيرت *кит.* он ки ботину андешааш ба Афлотун монанд аст, афлотунниҳод.

ФАЛОТУНҲИКМАТ فلاطون حکمت *кит.* бо ақлу хиради афлотунӣ, афлотунхирад.

ФАЛОХАН//ФАЛОХУН فلاخن *ниг.* фалахмон.

ФАЛОҲ *а.* فلاح *кит.* наҷот, растагорӣ, комёбӣ, некӯахволӣ, салоҳи ҳол, хайрият ва офиятмандӣ.

ФАЛОҲАТ *а.* فلاح *кит.* 1. кишоварзӣ, деҳқонӣ, барзгарӣ. 2. чарбзабонӣ ва фиреб дар хариду фурӯш.

ФАЛОҲАТӢ فلاحتى 1. он чи марбут ба кишоварзӣ аст. 2. кишоварз, деҳқон.

ФАЛОҶАРАМ *а.* فلاجرم *кит.* пас бинобар ин, пас аз ин сабаб; пас.

ФАЛС *а.* فلس 1. сиккаи мисӣ, пули сиёҳ. 2. пулакчаи моҳӣ.

ФАЛСАФА *ю.* فلسفه 1. илм дар бораи умумитарин қонунҳои рушду инкишофи табиат, ҷамъият ва тафаккур; илме, ки аз мабдаъҳо ва ҳақиқати ашъ ва сабаби мавҷудияти онҳо баҳс мекунад; философия. 2. киноя аз мулоҳизарониҳои мучарради ғайриамалӣ.

ФАЛСАФАБОФ فلسفه‌باف он ки суҳанҳои берабт ва бемантики дур аз зехният мегӯяд.

ФАЛСАФАБОФӢ فلسفه‌بافی бо суҳанпарозии берабт ва бемантиқ машғул будан.

ФАЛСАФАВӢ فلسفوى марбут ба фалсафа.

ФАЛСАФАДОН فلسفه‌دان файласуф, олими фалсафа.

ФАЛСАФАРОНӢ فلسفه‌رانی 1. машғул будан бо муҳокимаҳои фалсафӣ. 2. маҷ., *ниг.* фалсафабофӣ.

ФАЛСАФАФУРӮШӢ فلسفه‌فروشی *ниг.* фалсафабофӣ.

ФАЛСАФИЁТ *а.* فلسفیات 1. ҷ. фалсафа. 2. *ниг.* фалсафабофӣ.

ФАЛСАФӢ فلسفی 1. мансуб ба фалсафа. 2. фай-

ласуф.

ФАЛҲАМ فلهم олати ҳаллоҷии камоншакл, олати пунбатозакунӣ, асбоби пахтатозакунӣ.

ФАЛҲАМДОР فلهم‌دار он ки бо фалҳам пахта тоза мекунад, ҳаллоҷ.

ФАЛҲАМДОРӢ فلهم‌دارى амалу шугли фалҳамдор.

ФАЛҶ فلهج *кит.* фалҷам, ғалакаи дар, занҷири дар.

ФАМ *а.* فم даҳон.

ФАММУЛАСАД *а.* فم‌الاسد 1. *кит.* даҳани шер. 2. маҷ. ҷои хатарнок.

ФА(Н) *а.* فن 1. фиреб, макр; ҳила ва найранг, бозӣ, найрангбозӣ. 2. ҳунар, касб, пеша. 3. илм, соҳае аз илм; бештар илмҳои техникӣ; **илму фан** илму техника.

ФАНАК فنک *кит.* дала, гурбаи саҳроӣ, гурбаи ёбӣ, ки мӯяш сафед буда, аз он пӯстин месозанд.

ФАНАКПӮШ فنک‌پوش *кит.* пӯшандаи пӯстине, ки аз пӯсти фанак дӯхта шудааст.

ФАНАН *а.* فنن *кит.* шохи дарахт.

ФАНД فند макру ҳила; найранг, фиреб: **фанд додан** фиреб додан; **фанд хӯрдан** фиреб хӯрдан; фирефта шудан, ба доми фиреби касе афтодан.

ФАНДХӮРӢ فندخوری фиребхӯрӣ, фирефта шудан, ба доми макр гирифта шудан.

ФАНЕР *олм.* فنيр тахтаи тунук, ки аз часпонидани чанд қабат varaкаи тунук ҳосил мешавад, сепӯст.

ФАНЕРӢ فنيرى аз фанертахта сохташуда: **тавораи фанерӣ.**

ФАНЕРТАХТА فنيرتخته тахтаи тунук, ки бештар ба сакфи хонаҳо зада мешавад.

ФАНО *а.* فنا нест шудан, нестӣ, завол, нобудӣ; **фано ғаштан (шудан)** несту нобуд гардидан, завол ёфтан; **ба боди фано рафтан** несту нобуд шудан, беҳуда нобуд шудан.

ФАНОНАШАВАНДА فناشونده нестинопазир, мондагор, абадӣ.

ФАНОНОПАЗИР فنا‌ناپذير *ниг.* фанонашаванда.

ФАНОНОПАЗИРӢ فناپاذيرى нестнопазирӢ, мондагорӢ, абадият, фанонашавандагӢ.

ФАНОПАЗИР فناپذير нестшаванда, рафтагор, маргпазир, фаношаванда.

ФАНОПАЗИРӢ فناپاذيرى нестшавандагӢ, рафтагорӢ, маргпазирӢ, фаношавандагӢ.

ФАНОХОНА فناخانه киноя аз дунё.

ФАНОШАВАНДА فناشونده ниг. фанопазир.

ФАНОШАВӢ فناشوى ниг. фанопазирӢ.

ФАНТАСТИКА фр. фантастика 1. чизи ачибу ғарибе, ки маҳсули тасаввуроти беасос мебошад. 2. асари бадеӣ дар мавзӯи фантастикӣ.

ФАНТАСТИКӢ фантастикӣ монанд ба фантазия, маҳсули тасаввуроти ғайривоқеӣ, ачибу ғариб: мавзӯи фантастикӣ, филми фантастикӣ.

ФАНФУРӢШ فن فروش кит. нишондиҳандаи илму фан; ҳилагар, фиребгар, маккор.

ФАНШИНОС فن شناس олим ва донишманд дар риштае аз улуми техникӣ.

ФАНШИНОСӢ فنشناسӣ шуғлу амали фаншинос.

ФАР(Р) فر 1. нур, дурахш, рахшандагӣ. 2. зебӣ, хусн, барозандагӣ. 3. шаън, шавкат, дабдаба; **карру фар** шаъну шавкат, тавоноӣю ҳашамат.

ФАРА فره ниг. **фараҳ** II.

ФАЗАЗАН فرضاً аз рӯи фараз (фарз), аз рӯи тахмин, ба таври гумон ва қиёс; тахминан; **фаразан** гӯем, ки ..., гирем, ки ... пиндорем, ки ...

ФАРАМ فرم дилтангӣ ва фурумондагӣ дар ғам; ғаму андӯх.

ФРАНГ فرنگ 1. Франгистон (аз номи Франция), Аврупо; **мансуб ба Франгистон**, **франгӣ**. 2. навъе аз матои абрешимӣ; **дахани франг** купороси мис.

ФРАНГИЗОДА فرنگي زاده аврупоизод.

ФРАНГИМАОБ فرنگي مآب франгихислат, франгихӯ, франгисифат.

ФРАНГИТАЛЪАТ فرنگي طلعت маҷ. сафедгуна, сафедчехра.

ФРАНГӢ فرنگي 1. **мансуб ба Франг**. 2. навъе аз матои абрешимӣ; **рӯймоли франгӣ** сарбанди занона аз матои абрешимии франгӣ.

ФРАНЧИНОК فرنجي ناک зане, ки ба сар франчӣ дорад, франчипӯш.

ФРАНЧИПӢШ فرنجي پوش зане, ки франчӣ дар сар дорад.

ФРАНЧИПӢШӢ فرنجي پوشى амали франчипӯш.

ФРАНЧӢ فرنجي чодари маҳсусе, ки занони муслима дар сар мекунанд.

ФРАНЧМУШК فرنجمشك як навъ гиёҳ.

ФАРАСБ а. فرسب кит., ниг. **фарасп**.

ФАРАСНИХОДА فرس نهاده кит., **варз**. мағлубшуда, очиз гардида (**дар бози шатранҷ**).

ФАРАСП فرسب чӯби дарози болорбоб; шоҳпул, шоҳтир, болори хона.

ФАРАХША فرخشه хӯр. навъе аз нонҳои варақин, кулчаи рағганини варақини лавзинадор.

ФАРАҲ I а. فرح шод шудан, хурсанд гардидан; шодӣ, сурур, хурсандӣ.

ФАРАҲ II // **ФАРА** // **ФАРЕҲ** // **ФИРЕҲ** فره кит. 1. афзунӣ, фарвонӣ. 2. фирӯзӣ, ғалаба, пешӣ, сабқат, бартарӣ; **фирез бурдан** пешӣ намудан, бартарӣ нишон додан. 3. бисёр фаровон афзун, зиёда. 4. афзал, хубтар, олий. 5. фарох. 6. ширин. 7. сабаб, боис.

ФАРАҲАНГЕЗ فرح انگيز шодибарх, масарратовар, хушхолкунанда, сурурбарх, хурсандиовар.

ФАРАҲАНГЕЗӢ فرح انگيزى шодиангезӣ, сурурбархӣ.

ФАРАҲАФЗО فرح افزا он чи шодиро зиёд кунад, он чи бар сурур биафзояд.

ФАРАҲАФЗОӢ فرح افزاي шодиафзоӣ, фузудани сурур.

ФАРАҲБАХШ فرح بخش ниг. **фараҳангез**.

ФАРАҲБАХШӢ فرح بخشي ниг. **фараҳангезӣ**.

ФАРАҲЗО فرحزا ниг. **фараҳбахш**.

ФАРАҲМАНД فرح مند хушхол, хурсанд, шод,

ФАР

масрур.

ФАРАҲМАНДӢ فرحمندی хушҳолӣ, шоддилӣ, хурсандӣ, сурур, нишот, шодмонӣ**ФАРАҲМАНДОНА** فرحمندانه бо хушҳолӣ, бо сурур, шодон, хуррам, хушҳолона, массрурона.**ФАРАҲНОК** فرحناк хурсанд, шод, хушҳол, масрур, сурурманд.**ФАРАҲОВАР** فرح آور ниг. **фараҳбахш**.**ФАРАҲФИЗО** فرح فزا ниг. **фараҳафзо**.**ФАРАҶ** а. فرج 1. кушоиш, кушоиши кор ва аҳвол. 2. раҳой ва халосӣ аз сахтӣ ва ғам; осоиш.**ФАРАҶӢ** فرجى кит. либоси боло ҳамчун яктак.**ФАРБЕҲ** فربه сергӯшт, серравған, ғафсбадан; муқоб. **лоғар**.**ФАРБЕҲӢ** فربهى сергӯштӣ, серравғанӣ; муқоб. **лоғарӣ**.**ФАРБЕҲТАН** فربه تن фарбех, сергӯшту серравған, ғафс ва захим.**ФАРБӢ** فربه шакли дигари **фарбех**.**ФАРВАДИН** فرودين шакли кӯтоҳишудаи **фарвардин**.**ФАРВАЗ** فروز фаровез.**ФАРВАРДИН** فروردين моҳи якуми соли шамсӣ, ки ба 21 март - 20 апрел рост меояд, моҳи аввали баҳор.**ФАРВИЗ** فرويز ниг. **фарваз**.**ФАРВОР** فروار хонаи тобистонӣ, болохона.**ФАРҒАНД** فرغند печак, гиёҳест печанда, ки ба ниҳолон ва сабзавот печида онҳоро хушк мекунад, зарпечак.**ФАРҒАР** فرغر 1. селроҳа ё чӯё, ки оби он дар як ҷо каме чамъ шудааст. 2. чӯи майда, ки аз дарё чудо мешавад.**ФАРҒАРДАН** فرگردن кит. тар кардан, оғушта кардан; ба ҳам сириштан.**ФАРҒЕШ** فرغيش чомаи кӯҳна, пӯстии кӯҳнаи чиркини дарида.**ФАРД** а. فرد 1. якка, танҳо. 2. ягона, беҳамто, бемисл. 3. адш. як байти чудо, байти мумтоз;**фард будан** (дар коре) бемисл будан, мислу ҳамто надоштан. 4. чудо, дур аз касе ё чизе. **фард-фард** як-як, чудо-чудо, танҳо-танҳо, ягон-ягон.**ФАРДАН** а. فرداً: **фардан-вахидан** ба таври якка ва ягона, ба таври танҳо.**ФАРДАРА** فردره чӯбе, ки дар паси дарвоза барои сахт баста будани он гузоранд, танба.**ФАРДАРӢ** فردى ниг. **фардара**.**ФАРДБАӢТ** فردبيت ниг. **фард** 3.**ФАРДИЯТ** а. فرديت 1. яктой, ягонагӣ. 2. адш. хусусият ва рӯҳияи фардӣ, ки шахсеро аз дигаре фарқ мекунонад.**ФАРДӢ** فردى мансуб ба **фард**; танҳой, ягонагӣ.**ФАРДНАВО** فردنوا касе, ки танҳо менавозад ва эҳтиёҷ ба ёридиҳандаи дигаре надорад, ҳофизи яккахон.**ФАРДО** فردا 1. пагоҳ, рӯзи оянда, рӯзи баъди имрӯз. 2. оянда, мустақбал; **пагоҳ – фардо** ба қарибӣ, анқариб, дар ояндаи наздик. 3. маҷ. растохез, қиёмат.**ФАРДОИНА** فرداينه мансуб ба **фардо**; рӯзи дигар, рӯзи оянда.**ФАРДРАВ** فردرو он ки танҳо меравад ва мӯхтоҷи ҳамроҳ ва раҳбар нест, яккарав; солики мучаррад (дар тасаввуф).**ФАРЕШ** فريش кит. тохтутоз, тороч, яғмо, ғорат.**ФАРӢД** فرياد овози баланд, бонг, наъра; ёрӣ хоштан бо овози баланд, додгӯй бо овози баланд; **фарӢд задан** маҷ. бонг бардоштан, дод задан, оху фиғон кардан; **фарӢд кардан** а) бо овози баланд бонг бардоштан; оху фиғон кардан; б) овоз додан (касери); **ба фарӢди касе расидан** ба имдоди касе расидан, дармондаеро ёрӣ додан.**ФАРӢДЗАН** فريادزن он ки фарӢд мезанад, дод-хох, доду фиғонкунанда.**ФАРӢДЗАНОН** فريادزنان дар ҳоли фарӢдзанӣ, фарӢдкунон.**ФАРӢДКАШОН** فريادكشان ниг. **фарӢдкунон**.**ФАРӢДКУН** فريادكن 1. ниг. **фарӢдзан**. 2. маҷ. аҳли доду бедод, он ки доим мағал мекунад.

ФАРӢДКУНОН *فريادكنان* *ниг.* фарӢдзанон.

ФАРӢДНОМА *فريادنامه* *кит.* номаи доду бедод, номае, ки дар он аз касе Ӣриву кӯмак хоҳанд.

ФАРӢДРАС *فريادرس* ба доди касе расанда, Ӣридиханда; имдодгар, мададгор, дастгирикунанда.

ФАРӢДРАСӢ *فريادرسى* ӢрӢ, мадад, дастгири.

ФАРӢДХОӢ *فريادخواه* *мач.* додхоӢ, мададхоӢ, имдодталаб.

ФАРӢДХОӢӢ *فريادخواهى* талабу дархости ӢрмандӢ кардан, додхоӢӢ, ӢрихоӢӢ.

ФАРЗ I *ا. فرض* 1. *д.* аҳкоми дини ислом, ки иҷрояш ба ҳар як мусулмон ҳатмист. 2. ҳар чизи (вазифаи) иҷрояш зарур, ҳатмӢ.

ФАРЗ II *а. فرض* пиндошт, тасаввур; гумон, тахмин; **фарз кардан** пиндоштан, тасаввур кардан, тахмин кардан.

ФАРЗ III *а. فرض* замини ҳамвори паст, ҳамвори байни ду кӯҳ.

ФАРЗ IV *а. فرض* роҳ бар пушта, *ҷ.* афроз.

ФАРЗАН *а. فرضاً* ба таври тахминӢ, аз рӯи тасаввур ва пиндор, тахминан, эҳтимолан.

ФАРЗАНД *فرزند* писар Ӣ духтар нисбат ба падару модар, валад, зода; **фарзанд дидан** фарзандор шудан, соҳиби фарзанд гардидан.

ФАРЗАНДБЕЗОР *فرزندبىزار* зан Ӣ марди фарзандбезор зан Ӣ марде, ки фарзанд доштан намехоҳад Ӣ аз фарзанди худ рӯй метобад.

ФАРЗАНДВОР *فرزندوار* чун фарзанд, ба мисли фарзанди худ.

ФАРЗАНДДОР *فرزنددار* соҳиби фарзанд, зану марде, ки аз онҳо фарзанд ба дунӢ омадааст.

ФАРЗАНДДОРӢ *فرزنددارى* доштани фарзанд, насл ва авлод.

ФАРЗАНДДӢСТ *فرزنددوست* он, ки ба фарзанд муҳаббат дорад, хоҳони авлод.

ФАРЗАНДДӢСТӢ *فرزنددوستى* дӯст доштани фарзанд.

ФАРЗАНДӢ *فرزندى* мансуб ба фарзанд; меҳри фарзандӢ меҳри падару модар ва фарзанд нисбат ба якдигар.

ФАРЗАНДТАЛАБ *فرزندطلب* он ки фарзанддор шудан мехоҳад.

ФАРЗАНДХОНДА *فرزندخوانده* фарзандандар, шахси ба фарзандӢ қабулшуда.

ФАРЗАНДХОНӢ *فرزندخوانى* бачаи касро ба фарзандии худ қабул кардан.

ФАРЗИӢТ *فرضيات* маҷмӯи он чи фарз ва тахмин карда мешавад, гипотеза.

ФАРЗИН *فرزين* яке аз мӯҳраҳои асосии шатранҷ, мӯҳраи муҳим баъд аз шох, вазир, ферз.

ФАРЗИНБАНД *فرزينبند* *кит.* навъе аз равишҳои бозии шатранҷ, ки ҳимояро хеле қавӣ мегардонад.

ФАРЗИНВАШ *فرزينوش* *кит.* фарзинрух, фарзинмонанд.

ФАРЗИЯ *а. فرضيه* ҳадс ва тахмине, ки вақти таҳлили илмӣ барои шарҳ ва эзоҳи ягон ҳодиса оварда мешавад, пиндор, гипотеза.

ФАРЗӢ *فرضى* 1. зарурӢ, ҳатмӢ. 2. тахминӢ, эҳтимолӢ.

ФАРЗОМ *فرزام* сазовор, шоиста, лоиқ.

ФАРЗОН *فرزان* оқил, донишманд, ҳаким.

ФАРЗОНА *فرزانه* *ниг.* фарзон.

ФАРЗОНАГӢ *فرزانگى* оқилӢ, донишмандӢ.

ФАРИД *а. فريد* ягона, якто, бемисл, бемонанд; **фариди аср** дар замони худ беҳамто.

ФАРИЗА *а. فريضة* 1. *д.* супориш ва вазифаҳои фармудаи Худо, ки иҷрои он фарз ва ҳатмӢ аст, ҳамчун намоз, рӯза ва ғ. 2. он чи иҷрояш воҷиб ва ҳатмист, вазифаи ҳатмӢ.

ФАРИҚ *а. فريق* 1. ҷамоате аз мардум, тоифа; гурӯҳ, тӯда. 2. қисм, ҳисса, гурӯҳ.

ФАРИШТА *فرشته* 1. *д.* мавҷуди малакутӢ, ки оқилтар ва бартар аз инсон аст, малак. 2. *мач.* беайбу нуқсон, зебо; **худро фаришта тарошидан** худро бе айбу нуқсон вонамуд кардан, худро поқу такводор нишон додан.

ФАРИШТАНИХОД *فرشتهنهاد* он ки ниҳод ва ботини комили болиғ дорад, нақӯхӯй.

ФАРИШТАХИСОЛ *فرشتهخصال* *ниг.* фаришта-ниҳод.

ФАР

ФАРИШТАХӢ فرشته *ниг.* фариштаниход.

ФАРӢ فری *ки.* 1. офарин, зихӢ. 2. писандида, некӢ. 3. хуб, дуруст.

ФАРКАН فرق *ки.* 1. селроҳае, ки дар он оби сел чамъ шуда бошад, гузари об, чӢи об; селоб. 2. он чи бо гузашти замон фартут шуда фуру рехта бошад, хароб, вайрон.

ФАРКАНД فرکند *ниг.* фаркан.

ФАРҚ I فرق *бот.* дарахти клён, ки баргҳояш паҳни зебост.

ФАРҚ II *а.* فرق 1. чудо кардани ду чиз аз ҳамдигар, имтиёзи чизе ва ҳаммонанди худ; номонандии ду чиз аз ҳам, тамоиз миёни ду кас ё ду чиз; тафовут; **фарқ доштан** тафовут доштан, мутамайиз будан; **фарқ кардан** а) тафовут доштан; б) тамйиз миёни ду кас ё ду чиз, чизеро аз чизе чудо кардан, ташхис додан. 2. *мач.* тори сар, торак, болои сар. 3. васат, нӯк ва болои (теппаи) ҳар чиз; **фарқи сар** тори сар. 4. хати рост, ки бар асари шона задани мӯи сар дар он пайдо мешавад.

ФАРҚ III *а.* فرق 1. сапедадам, субҳ; сапедии аввали субҳ. 2. паймона, қадаҳ

ФАРҚИЯТ *а.* فرقيت тамйиз, ҷудой миёни ду чиз.

ФАРҚКУНАНДА فرقکنده тамйиздиханда, ҷу-докунанда, мумаййиз.

ФАРҚНОК فرقناк мутафовит, касе ё чизе, ки аз дигаре тафовут дошта бошад.

ФАРҚПАЗИР فرق پذير он ки ва он чи қобили тамйиз бошад, пазирои фарқ.

ФАРМАКОЛОГИЯ *ю.* فرمکالاجيه *ниг.* дорушиносӣ.

ФАРМАНД فرماند бо фар(р), бошукӯх, шукӯх-манд.

ФАРМОИШ فرمايش *исми феълӣ* аз фармудан амр, фармон, ҳукм; суҳан ё фармудаи одами бузург.

ФАРМОИШГАР فرمايشگر фармоишдиханда, амрдиханда, ҳукмдиханда.

ФАРМО(Ӣ) فرما(ي) *асоси замони ҳозира* аз фармудан.

ФАРМОН فرمان амр, ҳукм, ҳукме, ки аз тарафи идораи олий ё шахси воломакоме содир

мешавад; **фармон додан** ҳукм кардан, ҳукм содир намудан, ба каси дигар кореро ба таври ҳукм фармудан.

ФАРМОНБАР فرمانبر он ки фармудаи аз худ бузургтареро иҷро мекунад; мутеъ, ито-аткор.

ФАРМОНБАРДОР فرمانبردار *ниг.* фармонбар.

ФАРМОНБАРДОРӢ فرمانبرداري итоат, мутеъ будан, тобей, тобеият.

ФАРМОНБАРДОРОНА فرمانبردارانه мутеона, итоаткорона, бегуфтуғу ва бечуну чаро иҷро кардани коре.

ФАРМОНБАРӢ فرمانبري фармонбардорӣ, му-тей, маҳкумӣ.

ФАРМОНГУЗОР I فرمانگذار 1. фармондеҳ. 2. фармондиханда, амрдиханда; *мач.* Худо.

ФАРМОНГУЗОР II فرمانگذار *ки.* он ки ба фармони касе итоат кунад, фармонбардор, мутеъ.

ФАРМОНДЕХ فرمانده 1. он ки фармон ме-дихад, он ки дар коре омир ва ҳукмқунада аст. 2. соҳибмансаби ҳарбӣ, командир.

ФАРМОНДЕХӢ فرماندهي 1. фармон содир кардан; амал ва кори фармондеҳ. 2. хайате, ё касе, ки дар сари лашкар истодааст; **фар-мондеҳӣ кардан** фармон додан, ба лашкар ё гурӯҳи маълуми аскарон роҳбарӣ намудан.

ФАРМОНДОР فرماندار ҳоким, ҳукмрон.

ФАРМОНПАЗИР فرمانپذير он ки фармонро қабул дорад; *ниг.* фармонбар.

ФАРМОНПАЗИРӢ فرمانپذيري *ниг.* фармон-барӣ.

ФАРМОНРАВО فرمانروа касе, ки иҷрои фар-монаш ҳатмӣ бошад, он ки ҳукмаш дар ҳама ҷо мегузарад.

ФАРМОНРАВОӢ فرمانروايي *мач.* ҳукуматдорӣ, ҳукмронӣ.

ФАРМОНФАРМО فرمانفرما фармондиханда, ҳукмдор, ҳукмфармо.

ФАРМОНФАРМОӢ فرمانفرمايي ҳукмронӣ, фармонравой.

ФАРМОНШИКАН فرمانشکن он ки сар аз фармону итоат мепаҷад, нофармонбар.

ФАРМОНШИКАНӢ فرمانشکني нофармон-барӣ, сарпечӣ.

ФАРМОЯНДА فرماينده он ки фармон ё амр медихад, фармондиханда, амркунанда.

фармуд فرمود асоси замони гузашта аз фармудан.

ФАРМУД فرمود фармоиш, супориш, амр.

ФАРМУДА فرمودе фармон, дастур, супориш.

ФАРМУДАН فرمودن 1. амр додан, фармон додан, ҳукм кардан, дастур додан. 2. гуфтан (аз рӯи ҳурмат нисбат ба сухани каси бузургвор гуфта мешавад). 3. супориш додан. 4. феъли ёридиханда дар феълҳои таркибии номӣ; **кор фармудан** ба кор бурдан, истеъмоли намудан.

ФАРМУШ فرمش ниг. фаромӯш.

ФАРМУШӢ فرموشي ниг. фаромӯшӣ.

ФАРМУШ فرמוש ниг. фаромӯш.

ФАРМУШӢ فرموشي ниг. фаромӯшӣ.

ФАРМУШКОР فرמוש کار кит. шакли қўтоҳшудаи фаромӯшкор.

ФАРМУШКОРӢ فرמוש کاری кит. шакли қўтоҳшудаи фаромӯшкорӣ.

ФАРНАБЕРА فرنبيره фарзанди абера, чабера.

ФАРНОД فرناد кит. гузар, гузаргоҳи дарё, ҷои камоб, ки аз он ҷо пиёда гузаштан мумкин аст, пойоб.

ФАРНОС فرناس кит. ғофил, нодон; коҳил.

ФАРО فرا пешоянд 1. ба; дар; ба даруни... 2. ба назди..., пешӣ..., назди...; **фаротар** а) болотар; (аз ин) зиёдтар; б) дуртар; **фаро кардан** а) наздик бурдан, расондан, фуру овардан; б) равон кардан, фиристондан; **фаро гирифтан** дар бар гирифтан, ихота кардан, ишғол намудан; **фаро расидан** наздик омадан, ба пешӣ касе, чизе омадан **фаро рафтан** а) пешӣ касе рафтан, назди касе омадан; б) баромадан, ба боло рафтан. 3. ҷузъи аввали баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои дуртар, болотар; фаросавтӣ, фаросадо, фарозаминӣ. 4. ҷузъи аввали баъзе феълҳо ба маънои ба, бар, болои фаро хестан, фаро рафтан, фаровардан ва ғ.

ФАРОВАРД فراورد 1. анҷом; дар фароварди

сухан дар хотимаи сухан. 2. асоси замони гузашта аз фаровардан.

ФАРОВАРДАН فراوردن 1. фурувардан, аз боло ба поин овардан, поин овардан. 2. маҷ. мушт ё силӣ задан, саҳт задан; **гардан фаровардан** итоат кардан, тан додан, таслим шудан, розӣ шудан.

ФАРОВЕЗ فراويز 1. ҳичоби либос, пардаи либос, аз миён пойини курта. 2. маҷ. шарму ҳаё, **шаҳси бефаровез** бешарму ҳаё. 3. ҳошия, канора, зеҳе, ки ба бар ва домани чома дӯхта мешавад; **дахони бефаровез** пургӯй, бемулоҳиза сухан гуфтан.

ФАРОВЕЗДОР فراويزدار 1. куртаи дароз. 2. башарм, боҳаё, шармгин.

ФАРОВОН فراوان бисёр, зиёд, серҳосил, афзун; **фаровон шудан** афзун шудан, зиёд шудан.

ФАРОВОНӢ فراواني серобӣ; серию пурӣ, бисёрӣ, афзунӣ, серҳосилӣ.

ФАРОВОНСУХАН فراوان سخن бисёргӯӣ, пургӯӣ, сергап.

ФАРОВОНҲОСИЛ فراوان حاصل серҳосил, пурмахсул, зиёд ҳосилдиханда.

ФАРОВОНҲОСИЛӢ فراوان حاصل зиёд шудани ҳосил, серҳосилӣ.

ФАРОВОНШИКЕБ فراوانشکيب кит. бисёр шикебо, бисёр сабркунанда, бурдбор, сабур.

ФАРОГИР فراگير дарбаргиранда, шомил, фарогиранда, муҳиб.

ФАРОГИРАНДА فراگيرنده ниг. фарогир.

ФАРОГИРӢ فراگيري дар бар гирифтан, ихота кардан, дарбаргирӣ; омӯзиш; ёдгирӣ чизеро.

ФАРОҒ a. فراغ 1. осуда шудан, роҳат шудан (аз коре); осоиш, роҳат, оромӣ; **дар фароғати кор** ҳангоми ҳолӣ будан аз кор, баъди кор. 2. озод шудан аз қайди чизе, фориг шудан.

ФАРОҒАТ a. فراغت осудагӣ, роҳат, оромӣ, осоиш, истироҳат.

ФАРОҒАТБАХШ فراغتبخش оромиовар, осоиш-бахш, оромиш, роҳатбахш, роҳатовар.

ФАРОҒАТГОҲ فراغتگاه осоишгоҳ, истироҳатгоҳ.

ФАРОҒАТҲОНА فراغتخانه хилватхона, шаб-

ФАР

истон; ишратхона.

ФАРОҒБОЛ فراغبال он ки бе ташвиш зиндагӣ мекунад, осудахотир, фориғбол.

ФАРОЗ فراز боло, баланд, баландӣ; муқоб. нишеб; фарозу нишеб баландию пастӣ, баланду паст, болову поин.

ФАРОЗӢ فرازӣ баландӣ, иртифоъ; муқоб. нишебӣ.

ФАРОЗАНДА 1. фарзанде 2. барозанда, лоиқ, сазовор, шоиста.

ФАРОЗИДАН فرازيدан баланд бардоштан; гардан фарозидан сар баланд кардан; маҷ. ифтихор намудан, фахр кардан.

ФАРОЗӢ فرازӣ баландӣ, ҷои баланд.

ФАРОЗМАНД 1. фарзмонд 2. маҷ. баландмақом, воломартаба.

ФАРОЗСАНЧ فرازسنج олати махсус барои андоза кардани баландӣ; иртифоъсанҷ.

ФАРОИЗ а. فرائض ҷ. фариза.

ФАРОМАДАН فرامدن фурӯ омадан, поин шудан.

ФАРОМАДГОҲ فرامدگاه ҷои фаромад(ан), манзили нузул.

ФАРОМАРЗӢ فرامرزی он чи марбут ба хориҷ аз марзҳои як кишвар аст, бурунмарзӣ.

ФАРОМУШТ فرامشت ниг. фаромӯш.

ФАРОМУШТӢ فرامشتӣ ниг. фаромӯшӣ.

ФАРОМӢШ فراموش аз ёд рафта, аз хотир баромада, чизе ки аз ёд рафтааст; фаромӯш кардан аз ёд баровардан, дар хотир надоштан; фаромӯш шудан аз ёд рафтан, аз хотир баромадан, дар ёд намондан.

ФАРОМӢШӢ فراموشӣ мансуб ба фаромӯш; фаромӯшхотирӣ.

ФАРОМӢШКОР فراموشكار он ки фаромушхотир аст ва ҳама чизро аз ёдаш мебарорад.

ФАРОМӢШКОРӢ فراموشكارӣ фаромӯшхотирӣ, азёдбарорӣ.

ФАРОМӢШНАШАВАНДА فراموش نشونده он чи фаромӯш намешавад ва дар ёд мемонад.

ФАРОМӢШНАШУДАНИ فراموش نشدنی ниг. фаромӯшнашаванда.

ФАРОМӢШНОШУДАНИ فراموش ناشدنی ниг. фаромӯшнашаванда.

ФАРОМӢШПЕША فراموش پيشه ниг. фаромушкор.

ФАРОМӢШСОЗ فراموش ساز ниг. фаромӯшкор.

ФАРОМӢШХОНА فراموش خانه маҷ. ҷое ки бар асари он ҳама кас ва ҳама чиз фаромӯш мешавад.

ФАРОМӢШХОТИР فراموش خاطر ниг. фаромӯшкор.

ФАРОМӢШХОТИРӢ فراموش خاطرӣ ниг. фаромушкорӣ.

ФАРОМӢШШУДА فراموش شده аз ёд рафта, ба ғушаи фаромӯшӣ афтода.

ФАРОНАВАШТА فرانوشته кит. печидашуда, печонда, лӯлашуда.

ФАРОНИҲОДАН فرانهادن кит. дар миён гузоштан, пеш гузаштан.

ФАРОНСАВӢ فرانسوی мансуб ба Фаронса; забони фаронсавӣ, олими фаронсавӣ.

ФАРОРАСӢ فرارسی наздик омадани чизе.

ФАРОРӢ(Ӣ) فراروی(ی) дар пеш; фарорӯӣ чизе дар пеши чизе.

ФАРОРУН فرارون пешгӯикунандаи некӯӣ, башоратдиҳанда аз хушбахтӣ ва саодат; саъд.

ФАРОСАТ I а. فراست 1. идрок, дарёфт. 2. зиракӣ, хушёрӣ; ба фаросат дарёфтган аз сари заковат чизро пай бурдан, моҳияти чизро фаҳмидан.

ФАРОСАТ II а. فراست 1. аспсаворӣ. 2. аспшиносӣ.

ФАРОСАТМАНД فراستمند дорандаи фаросат, хушёр, зирак, зақӣ, даррок, фаҳим.

ФАРОСАТМАНДӢ فراستمندی хушёрӣ, зиракӣ, заковатмандӣ.

ФАРОСИХ а. فراسخ ҷ. фарсах.

ФАРОСТУК فراستك парасту, фароштурук.

ФАРОХ فراخ кушод, васеъ, паҳновар, паҳноманд.

ФАРОХАНДЕШ فراخ اندیش ниг. фарохбин.

ФАРОХАНДЕШӢ فراخاندیشی *ниг.* **фарохбинӣ.**

ФАРОХБАРВЕЗАН فراخبرویزن *ниг.* **фарохбез.**

ФАРОХБЕЗ فراخبیز парвозане, ки сӯроҳҳои васеъ дорад.

ФАРОХБИН فراخبین он ки дид ва назари кушод дорад, он ки ҷаҳонбинии васеъ дорад.

ФАРОХБОЛ فراخبال *кит., маҷ.* бахшанда, дасткушод.

ФАРОХДАСТ فراخداست кушодадаст, сахӣ, соҳибҳиммат, олиҳиммат, ҷавонмард.

ФАРОХДАСТӢ فراخداستی кушодадастӣ, олиҳимматӣ, саховат, ҷавонмардӣ, саховатпешагӣ.

ФАРОХДАҲАН فراخدهن 1. он ки ва он чи даҳонаш калон аст, бузургдаҳон. 2. *маҷ.* бефаровезгӯӣ, беҳаёгӯӣ.

ФАРОХДАҲАНӢ فراخدهنی бефаровезии даҳон, беҳаёгӯӣ.

ФАРОХДИДА فراخديده 1. *маҷ.* баландҳиммат, саховатманд. 2. ҳарис, нодида, гурусначашм.

ФАРОХДИДАГӢ فراخديدگی 1. *маҷ.* баландҳимматӣ, саховатмандӣ. 2. ҳарисӣ, нодидагӣ.

ФАРОХДИЛ فراخدل олиҳиммат, сахӣ, ҷавонмард.

ФАРОХДИЛӢ فراخدلی олиҳимматӣ, ҷавонмардӣ.

ФАРОХДОМАН فراخدامن 1. фарохдаст, кушодадаст, сахӣ, ҳимматбаланд. 2. *маҷ.* сабукпо, тардоман.

ФАРОХДОМАНӢ فراخدامنی мансуб ба **фарохдоман** 1, 2. 1. саховатмандӣ. 2. *маҷ.* сабукпой, тардоманӣ.

ФАРОХДӢШ فراخدوش васеъпушт, *маҷ.* бузургчусса.

ФАРОХӢ فراخی вусъат, кушодӣ, паҳноварӣ.

ФАРОХМАЙДОН فراخمیدان васеъ, паҳновар.

ФАРОХНЕЪМАТ فراخنعمت он ки неъматаш зиёда аст; наим; *маҷ.* меҳмоннавоз, сахӣ.

ФАРОХНО(Ӣ) فراخنا(ی) 1. ҷои яла, васеъ, кушод; ялангӣ, кушодагӣ. 2. вусъатнокӣ; паҳноварӣ.

ФАРОХО فراخа 1. фарохӣ, кушодӣ, фарохно; ҷои яла. 2. *маҷ.* осудаҳоли.

ФАРОХОН فراخوان фаро хондан, даъвати мардум барои анҷоми коре.

ФАРОХОНД فراخواند ба ҳузур талабидан, касеро ба кучое даъват кардан, бозпас хондан: **фарохонди намоянда; фарохонди сафир.**

ФАРОХОНӢ فراخوانی даъват, муроҷиат.

ФАРОХОСТИН فراخآستین *маҷ.* олиҳиммат, ҷавонмард; карим.

ФАРОХОҲАНГ فراخآهنگ *кит.* дурраванда, оҳанге, ки аз дуриҳо шунида мешавад.

ФАРОХПАЛЛА فراخپله тарозуе, ки паллаҳояш калону васеъ аст.

ФАРОХПЕШОНӢ فراخپیشانی дилвасеъ, олиҳиммат, сахӣ.

ФАРОХРАВ فراخرو 1. бисёр роҳраванда, зиёд роҳ тайкунанда. 2. *маҷ.* беҳуда сарфкунандаи вақт. 3. *маҷ.* жарфбин, дурандеш.

ФАРОХРАВӢ فراخروی 1. бисёр роҳ рафтан. 2. *маҷ.* исрофкорӣ, ҳарочоти бечо кардан.

ФАРОХРӢ(Ӣ) فراخرو(ی) *маҷ.* 1. *ниг.* **фарохостин.** 2. аз ҳад гузаранда, ифроткор.

ФАРОХРӢЗӢ فراخروزی *маҷ.* серризк, серрӯзӣ.

ФАРОХРӢӢ فراخروی 1. *маҷ., ниг.* фарохдастӣ. 2. аз ҳад гузаштан андар коре, ифроткорӣ.

ФАРОХСУХАН فراخسخن пурхарф, сергап.

ФАРОХТА فراخته *кит., ниг.* **фарошта.**

ФАРОХТАН فراختن 1. шакли дигари феъли **афрохтан**. 2. *маҷ.* васеътан, танбузург.

ФАРОХУД فراخود *кит.* он ки ба ғайр аз худ касеро писанд намекунад, бузургманиш, худманиш, худгаро.

ФАРОХУР فراخور мувофик, лоик, сазовор; **фарохури** ҳол муносиби ҳол, ба қадри ҳол.

ФАРОХЧАШМ فراخچشم *ниг.* **фарохдида.**

ФАРОХШИКАМ فراخشکم *маҷ.* бисёрхӯр, бузургшикам, носерам.

ФАРОХШОНА فراخشانه *ниг.* **фарохдӯш.**

ФАРОҲАМ فراهم чамъшуда, гирдомада; **фароҳам овардан** гирд овардан, ба як ҷо чамъ намудан; муҳайё кардан *мас.* шароити кореро; **фароҳам омадан** чамъ омадан; гирд омадан, ба ҳам баста шудан, пайванд ёфтан;

ФАР

фароҳам шудан.

ФАРОҲАМОВАРӢ فراهم‌آوری чамъоварӣ, гирд-оварӣ; **фароҳамоварии** мавод, **фароҳамоварии** шароит.

ФАРОША а. فراشه 1. биол. парвона. 2. чорӯб, олати рӯбучин.

ФАРОШО فراشа кит. ҳолате, ки аз гирифтани табларза пайдо мешавад. (хамёза, кашиши нӯсти бадан ва ғ.); **фарошо баровардан** ба табларза дучор шудан.

ФАРОШТАН فراشتن ниг. афроштан.

ФАРОШТУРУК فراشتروک парасту.

ФАРРА فره кит. бузургӣ, шукӯҳ, азамат, шавкат, ҷалол.

ФАРРАМАНД فره‌مند кит. бошукӯҳ, боҷалол, боазамат.

ФАРРАҲӢ فره‌می кит. шукӯҳ, азамат, шаъну шавкат, ҷалол ва бузургӣ.

ФАРРОС فراس гуфт., маҷ. тез, босуръат, очилан, саросема: **фаррос зада гузаштан** хеле зуд, ба суръати зиёд гузашта рафтан.

ФАРРОШ а. فراش 1. рубӯчинкунанда, чорӯб-каш: **фарроши бозор**, **фарроши кӯча**. 2. хизматгор, хизматгузор.

ФАРРОШЗАН فراشزن 1. зане, ки амалаш фаррошист. 2. маҷ. каниз, ходима.

ФАРРОШӢ فراشی кор ва вазифаи фаррош; хизматгорӣ; навкарӣ, дарбонӣ.

ФАРРУХ فرخ 1. некӯ, зебо. 2. хучаста, фар-хунда.

ФАРРУХАХТАР فرخ‌اختر кит. хушбахт, саодатманд.

ФАРРУХЗОД فرخ‌زاد 1. фаррухнажод; маҷ. олинажод, асилзода. 2. маҷ. хушбахт, хуштолеъ.

ФАРРУХӢ فرخی муборакӣ, хушбахтӣ, масъудӣ.

ФАРРУХҚАДАМ فرخ‌قدم муборакқадам, нек-қадам.

ФАРРУХЛИҚО فرخ‌لقا маҷ. муборакрӯ, зебо-чеҳра.

ФАРРУХНАЖОД فرخ‌نژاد ниг. фаррухзод.

ФАРРУХНИҲОД فرخ‌نهاد ниг. фаррухсиришт.

ФАРРУХПАӢ فرخ‌پی маҷ. хучастапай, муборак-қадам, некқадам.

ФАРРУХРӢӢ فرخ‌روی ниг. фаррухлиқо.

ФАРРУХРӢӢЗ فرخ‌روز муc. мақоми 18-ум аз сӣ мақоми Борбади Марвазӣ.

ФАРРУХРӢӢЗГОР فرخ‌روزگار некӯзгор, маҷ. хушбахт, хуштолеъ, муқбил.

ФАРРУХСИМО فرخ‌سيما ниг. фаррухлиқо.

ФАРРУХСИРИШТ فرخ‌سرشت маҷ. покнажод, муборакхилқат, асилзода, некӯсират, озод-нажод.

ФАРРУХТАЛЪАТ فرخ‌طلعت маҷ. хуштолеъ, некбахт, мақбул.

ФАРРУХФОЛ فرخ‌فال маҷ. хуштолеъ, хушбахт.

ФАРРУХФОЛӢ فرخ‌فالى хуштолей, хушбахтӣ.

ФАРС а. فرث он чи дар даруни рӯдаҳо ва меъда мебошад.

ФАРСАНГ فرسنگ воҳиди масоҳат, ки наздик ба шаш километр аст.

ФАРСАНГСОР فرسنگسار аломат ва нишона, ки дар роҳҳо дар пай ҳар фарсанг гузошта мешуд.

ФАРСАХ а. فرسخ ниг. фарсанг.

ФАРСОИДАН فرسائیدن ниг. фарсудан.

ФАРСОИШ فرسایش фарсудан, фарсуда шудан.

ФАРСУДА فرسوده 1. соидашуда, кӯхнашуда, пӯсида, аз ҳам рехта ва пошидашуда. 2. маҷ. паймудашуда, тайшуда: **роҳи фарсудан умр**.

ФАРСУДАГӢ فرسودگی 1. кӯхнагӣ, аз ҳам рехтагӣ, пӯсидагӣ, пажмурдагӣ. 2. маҷ. хастагӣ, мондагӣ.

ФАРСУДАН فرسودن молида ва соида шудан, пора-пора шудан, аз ҳам рехтан, маҷ. кӯхна шудан, пӯсидан.

ФАРСУДАХОТИР فرسوده‌خاطر маҷ., ниг. **фаромӯшхотирӣ**.

ФАРСУДАХОТИРӢ فرسوده‌خاطری маҷ., ниг. **фаромӯшхотирӣ**.

ФАРТ а. فرط аз ҳад гузаштан, зиёдаравӣ, ифрот; **аз фарти шодӣ** аз ниҳояти шодӣ.

ФАРТУР فرتور акс, сурати касе ё чизе, ки дар

об, оина ва дигар чизҳои шаффофи соф акс мешавад.

ФАРТУТ *فرتوت* *мач.* солхӯрда; аз кор монда; пири солхӯрдаи аз кор монда, кӯҳансоли сусту нотавон.

ФАРТУТӢ *فرتوتی* 1. кӯҳнағӣ, фарсудағӣ, фарсудағӣ. 2. пирӣ, нотавонӣ, солхӯрдағӣ.

ФАРТ–ФАРТ *фартфарт* бо шитоб, ба чобукию чолокӣ.

ФАРФАР *фрфр* бо шитоб, чобукона, чолокона, тезу чолок; **фарфар** *парида* тез ва беист *парида*; беист бо ларзиш чунбидан.

ФАРФУР *фрфур* *кит.* теҳу, парандаест кабкмонанд, вале аз он хурдтар.

ФАРХ *فرخ* *кит.* чӯчаи мурғи хонағӣ ва дигар парандаҳо.

ФАРХАВ *فرخو* *кит.* хишоваи сабзавот, кандани алафҳои бегона; перостани ток ва буридани шохҳои зиёдании дарахтон.

ФАРХАСТ *فرخست* *кит.* чоду, сеҳр, афсун.

ФАРХАСТА *فرخسته* *кит.* захмӣ ва бар замин афтида.

ФАРХАНЧ *فرخنج* насиб, баҳра.

ФАРХАША *فرخشه* *ниг.* **фарахша.**

ФАРХОРДЕС *فرخاردیس* 1. *кит.* фархормонанд, монанди бутхона. 2. *мач.* бисёр зебо ва ораста.

ФАРХУНДА *فرخنده* муборак, нек; фаррух, саодатманд; хушқадам, ҳумоюн.

ФАРХУНДАБАХТ *فرخندهبخت* хушбахт, масъуд.

ФАРХУНДАБАХТӢ *فرخندهبختی* хушбахтӣ, хуштолей, масъудӣ.

ФАРХУНДАГӢ *فرخندگی* муборакӣ, некӣ, некбахтӣ.

ФАРХУНДАКЕШ *فرخندهکیش* *мач.* фархундаоин, дорои маслак ва одати мубораку нек.

ФАРХУНДАПАӢ *فرخندهپی* *мач.* муборакқадам, некқадам.

ФАРХУНДАРОӢ *فرخندهرای* муборакандеш, некрой, некандеш.

ФАРХУНДАТОЛЕӢ *فرخندهطالع* хушбахт, масъуд.

ФАРХУНДАФАРҶОМ *فرخندهفرجام* *мач.* муборакокибат, некокибат.

ФАРХУНДАФОЛ *فرخندهفال* *мач.* муборакфол, некбахт, нектолей, хуштолей.

ФАРХУНДАФОЛӢ *فرخندهفالی* некбахтӣ, хуштолей.

ФАРХУНДАҲОЛ *فرخندهحال* *мач.* некавзоъ, осудаҳол, оромвазъ.

ФАРҲАНГ *فرهنگ* 1. маҷмӯи дастовардҳои инсоният дар соҳаи муносибатҳои истеҳсоли, ҷамъияти ва ахлоқӣ, маданият; яке аз вазоратҳо ва шӯъбаҳои ҳукумати вилояти шахру ноҳия, ки ба корҳои маданият равшаннамоӣ назорат ва роҳбарӣ мекунад: **вазирати фарҳанг, шӯъбаи фарҳанг.** 2. *збш.* китобе, ки дар он вожаҳо ва таркибҳои забоне ҷамъоварӣ, тафсир ва ба ягон забон ё чанд забон тарҷума мешавад. 3. одоб, шуур, тарбияи иҷтимоӣ. 4. илм, маърифат. 5. ақл, хирад. 6. тадбир, чора.

ФАРҲАНГДӢСТ *فرهنگدوست* 1. дӯстдори илму донишу фарҳанг. 2. алоқаманд ба баланд бардоштани сатҳи фарҳангии мардум ва ҷомеа, фарҳангпарвар.

ФАРҲАНГДӢСТӢ *فرهنگدوستی* дӯстдорӣ ва алоқамандӣ ба илму маърифат, фарҳангпарварӣ.

ФАРҲАНГИСТОН *فرهنگستان* созмон ё анҷумани расмие, ки дар кишварҳои мухталиф барои рушди соҳаҳои муайяни илму фарҳанг таъсис мешаванд, Академияи илмҳо; **Фарҳангистони забон ва адабиёти Ҷумҳурии Ислонии Эрон.**

ФАРҲАНГИСТОНӢ *فرهنگستانی* 1. *марбут ба Фарҳангистон.* 2. он ки дар Фарҳангистон фаъолият дорад.

ФАРҲАНГӢ *فرهنگی* 1. *марбут ба фарҳанг.* 2. хусусияти он чи, ки мавзӯ ё меҳвари фаъолияти он ба фарҳанг марбут аст. 3. боодоб, ботарбия, маданӣ. 4. таълимдиҳандаи одобу фанҳо, омӯзгор, мураббӣ.

ФАРҲАНГНАВИС *فرهنگنویس* *ниг.* **фарҳанг-нигор.**

ФАРҲАНГНАВИСӢ *فرهنگنویسی* *ниг.* **фарҳанг-нигорӣ.**

ФАРҲАНГНИГОР *فرهنگنگار* он ки ба таҳия,

ФАР

чамъоварӣ ва сабти калимаву вожаҳо ва истилоҳоти забон машғул аст, фарҳангсоз, луғатнигор, фарҳангнавис.

ФАРҲАНГНИГОРӢ فرهنگ‌نگاری кор ва шуғли фарҳангнигор, луғатнигорӣ, вожанигорӣ, фарҳангнависӣ.

ФАРҲАНГНОМА فرهنگ‌نامه 1. китобе, ки дорои истилоҳоти махсуси соҳае мебошад; луғатнома, вожаноме. 2. номае, ки дорои матлабҳои илмиву адабӣ мебошад.

ФАРҲАНГОФАРИН فرهنگ‌آفرین бавучудоварандаи фарҳангу тамаддун, тамаддунофарин.

ФАРҲАНГОФАРИНӢ فرهنگ‌آفرینی эҷод ва офариниши фарҳанг, тамаддунофаринӣ.

ФАРҲАНГПАЗИР فرهنگ‌پذیر он ки истеъдод ва ҳунари адабомӯзӣ ва донишандӯзӣ дорад.

ФАРҲАНГПАЗИРӢ فرهنگ‌پذیری вазъ ва ҳолати фарҳангпазир, қобилияти ҳунаро-омузӣ.

ФАРҲАНГПАРВАР فرهنگ‌پرور ниг. фарҳанг-дӯст.

ФАРҲАНГПАРВАРӢ فرهنگ‌پروری ниг. фарҳангдӯстӣ.

ФАРҲАНГСАРО فرهنگ‌سرا макон ва ҷои фарҳанг, фарҳангистон.

ФАРҲАНГСОЗ فرهنگ‌ساز 1. он чи дар бунёд ва сохтани тамаддуно фарҳанг нақше дорад, унсури фарҳангсоз. 2. луғатнигор, фарҳанг-нигор. 3. маҷ. донишманд, хирадманд.

ФАРҲАНГСОЗӢ فرهنگ‌سازی 1. эҷоди фарҳанг, сохтан ва бунёд кардани фарҳангу тамаддун. 2. таҳияи луғату фарҳангномаҳо.

ФАРҲАНГЧӢӢ فرهنگ‌جوی чӯяндаи илму фарҳанг, чӯёи илм, маърифат, дониш ва фарҳанг, фарҳангдӯст.

ФАРҲАНЧ فرهنگ фарҳанг.

ФАРҲАНЧИДАН فرهنگ‌چیدن кит. 1. тарбият намудан, одоб додан. 2. танбеҳ ва ҷазо додан.

ФАРҲАХТА فرهخته ниг. фарҳехта.

ФАРҲЕХТА فرهخته 1. соҳибмаърифат, бархурдор аз маърифат, донишманд. 2. омӯхта, ром, дастомӯз.

ФАРҲЕХТАӢ فرهختگی вазъ ва ҳолати фарҳехта, фарҳехта будан, донишмандӣ.

ФАРҲЕХТАН فرهختن кит. тарбия кардан, омӯзондан, парваридан.

ФАРҶ а. فرج 1. сӯроҳ, шикоф. 2. андоми ниҳонии зан. 3. фосила, мобайн, танаффус.

ФАРҶА فرجه ниг. фарҷ.

ФАРҶОД فرجاد кит. ҷадди аълои падарӣ ё модарӣ, бобо ё саравлоди мубораки модарӣ ё падарӣ.

ФАРҶОМ فرجام 1. поён, охир, оқибат, анҷом. 2. лаёқат.

ФАРҶОМИДАН فرجامیدن поён додан, ба анҷом расондан, анҷом додан, тамом кардан.

ФАРҶОМИН فرجامين охири муқоб. аввалин.

ФАРҶОМЧӢӢ فرجام‌جوی маҷ. дурандеш, оқибатандеш.

ФАРҶОМГОҲ فرجامگاه 1. маҷ. киёмат. 2. гӯр, қабр, оромгоҳ.

ФАРШ а. فرش 1. ҳар чизе, ки ба замин густурда мешавад (бурё, намад, гилем ва ғ.). 2. қолин. 3. ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои густурда (замини, хона, кӯча ва ғ.); мумфарш, сангфарш, тахтафарш.

ФАРӢ а. فرع 1. он чи аз асл чудо шуда аст. 2. шоҳаи дарахт.

ФАРӢӢ فرعى мансуб ба фаръ; он чи аҳамияти дуумдараҷа дорад, қамаҳамият, иловагӣ; вобаста: ширкати фаръӣ.

ФАРЯ فريه лаънат, нафрин, дуои бад.

ФАС(С) а. فص санги киматбаҳо, ки дар нигин устувор карда мешавад.

ФАСАҚА а. فسقه ҷ. фосик.

ФАСД а. فسد тиб. хунгирӣ, рагзанӣ, раг задан, ки дар тибби қадим барои гирифтани хуни фосид амалӣ мегардид.

ФАСЕҲ I а. فسيح фароҳ, васеъ, паҳновар.

ФАСЕҲ II а. فصيح касе, ки суханаш равону зебо бошад; хушсухан, хушқалам, салисбаён; бо фасоҳат салису равон (оид ба калом).

ФАСЕҲАТ а. فصاحت шакли дигари фасоҳат.

ФАСЕҲБАӢН فصيح بيان ниг. фасеҳ II.

ФАСЕҲБАӢНӢ فصيح بيان *ниг.* фасохат.
ФАСЕҲЗАБОН فصيح زبان *ниг.* фасехӢ.
ФАСЕҲЗАБОНӢ فصيح زباني *ниг.* фасохат.
ФАСЕҲӢ فصيح *ниг.* фасохат.
ФАСЕҲКАЛОМ فصيح كلام *ниг.* фасех II.
ФАСЕҲСУХАН فصيح سخن *ниг.* фасех II.
ФАСЕҲУЛБАӢН ا. فصيح البيان *ниг.* фасех II.
ФАСЕҲУЛЛИСОН ا. فصيح اللسان *ниг.* фасех II.
ФАСИЛ ا. فصل 1. он чӢ ки дар миёни ду чиз фосила мегузорад. 2. девори қалъа ва ҳисор; девори гирдогирди шахр.
ФАСИЛА فسيله *кит.* гала, рама; галаи асп.
ФАСИЛАГОҲ گاه فسيله чарогоҳи галаи аспон.
ФАСЛ ا. فصل 1. қисме аз чизе, қисмат, ҳисса. 2. як қисм аз чаҳор қисмати сол, мавсим; **чор фасл** баҳор, тобистон, тирамоҳ, зимистон. 3. як қисми муайяни асар ё рисола (фасл аз боб хурдтар аст). 4. айём, давр; **фасли гул** айёми шукуфтани гул. 5. як ҳиссаи муайян аз калом, гуфтор. 6. вақт, муддат; **фасле** муддате, замони каме. 7. чудоӣ, фосилапазирӣ, **фасл кардан** чудо намудан.
ФАСЛӢ فصلی *мансуб ба* **фасл**; мавсимӣ.
ФАСЛУЛҲИТОБ ا. فصل الخطاب каломи фасех ва равшанмаънӣ, ҷудоқунандаи ҳақ аз ботил; сухани қатъӣ, ки масъаларо ҷайсал меҳада.
ФАСОД ا. فساد 1. табоҳӣ, вайронӣ, зишткорӣ, бадахлоқӣ; **фасоди ахлоқ** вайронии ахлоқ, бадахлоқӣ; **фасоди хун** фосид шудани хун, вайроншавии хун; **фиску фасод** бадкорӣ ва бадахлоқӣ. 2. фитна, ошӯб, фитнаву фасод; 3. чирк, маддаи ҷароҳат ва реш, рим; **фасод кардан** чирк ва мадда ҷамъ шудан ба ҷароҳат. 4. *икт.* коррупсия.
ФАСОДАНГЕЗ فسادانگيز он чи сабаби эҷоди фасод мегардад; он чи фасод меорад.
ФАСОДАТ ا. فسادت фасодӣ, табаҳкорӣ, бадкирдорӣ.
ФАСОДДОР فساددار римдор, чиркдор (ҷароҳат, обила).
ФАСОДКАШ فساد کش *тиб.* ҷароҳате, ки бо худ фасод (*рим, чирк*) мекашад.

ФАСОДКОР فسادكار табаҳкор, бадкирдор, фитнаангез, иғвогар.
ФАСОДКОРӢ فسادكاري табаҳкорӣ, бадахлоқӣ, фитнаангезӣ, зиёнкорӣ.
ФАСОДКОРОНА فسادكارانه вайронкорона, фитнаангезона.
ФАСОДНОК فسادناك он чи фасоду рим дорад: **ҷароҳати фасоднок**.
ФАСОДОЛУДА فسادآلوده римолуд, чиркдор.
ФАСОДОМЕЗ فسادآمیز *ниг.* **фасоднок**.
ФАСОН I فسان 1. *кит.* санге, ки бо он корд, теғ ва ғ. тез мекунад, қайроқсанг. 2. тез кардан бо санги фасон.
ФАСОН II *фр.* فسان ягон тарзи буриши либосе, намунаи буриш ва дӯхти либосе; **фасон будан** ба мӯди охири либос пӯшидан, олуфтаёна либос пӯшидан; **фасон шудан** ба мӯди охири либос пӯшидан.
ФАСОНА فسانه афсона, қисса, ҳикоя; **фасона шудан** вирди забонҳо гардидан, овоза шудан, боиси гапу гузори мардум шудан.
ФАСОНАПАРДОЗ فسانه پرداز 1. қиссагӯӣ, афсонагӯӣ. 2. сафсатагӯӣ, бехудагӯӣ, дурӯғгӯӣ.
ФАСОНАҲОН فسانه‌خوان афсонаҳон, афсонагӯӣ, қиссагӯӣ.
ФАСОНАШУМОР فسانه‌شمار 1. афсонашумор. 2. *маҷ.* афсонаҳон, донандаи афсонаҳои бешумор.
ФАСОНАСАРО فسانه سرا афсонаҳон, қиссаҳон, афсонагӯӣ.
ФАСОНГАР فسانگر бо санги фасон (қайроқ) тезқунандаи теғ ва ғ., чархӣ, тезқунанда, қайроқзан.
ФАСОНГАРӢ فسانگري *гуфт.* 1. зебову хушнамуд гаштан, худро бо либосҳои ҳозиразамон зебову ороиш додан. 2. шуғли чархгарӣ, қайроқзанӣ доштан.
ФАСОНӢ فساني *гуфт.*, *ниг.* **фасонгарӣ** 1.
ФАСОР فشار *шакли дигари* **афсор**.
ФАСОРОҲЕХТА فشارآهخته 1. *кит.* ҷилавгу-сехта, озодҷилав, ҷилавсардода. 2. *маҷ.* худсар, саркаш.
ФАСОҲАТ ا. فصاحت сухани бурро доштан,

ФАС

равшанбаёнӣ; ба салосат ва равонӣ сухан гуфтан; баёни салису зебо доштан.

ФАССОД *а.* فساد *фасдкунанда, хунгиранда, рагзан, ҳаҷҷом.*

ФАСУРДАГӢ *а.* فسردي *афсурдагӣ; афсурда будан; ҳолати пажмурдагӣ, дилсардӣ, андӯхгинӣ.*

ФАСУРДАН *а.* فسردين *ниг. афсурдан.*

ФАСХ *а.* فسخ *кит. ботил кардан, барҳам задан, аз эътибор соқит шумурдан (шартнома, байъ ва ғ.) фасх кардан бекор кардан, ботил намудан, барҳам задан (байъ, муомиларо).*

ФАТАЛИЗМ *фр.* فتليزم *этикод ба қазову қадар, эътикод ба ногузир будани он чи ғӯе дар сарнавишт муқаррар шудааст.*

ФАТАЛИСТ *фр.* فتاليست *он ки ба ногузирии қазову қадар ва сарнавишт эътиқодманд аст.*

ФАТАРОТ *а.* فترات *1. ҷ. фатрат, вайрона, хароба, фарсуда, харобазор. 2. суст, заиф; фатарот будан вайрона ва дар ҳоли хароб будан; нообод будан; фатарот шудан вайрона шудан, хароб шудан (бино).*

ФАТВО//ФАТВӢ *а.* فتوا/فتوى *1. ҳукми шаръӣ, санади навиштаи муфти доир ба ягон масъалаи динӣ ё мурофия дар асоси аҳкоми шариат; фатво баровардан (додан, навиштан) райъ додан ва асоси шаръӣ нишон додани муфти ва мутасаддии аҳкоми шариат оид ба ягон масъала ё мурофия; фатво пурсидан (ё хостан) доир ба масъалае райъ ва ҳукми шаръӣ пурсидан аз муфти. 2. маҷ. иҷозат, руҳсат, раъю фикр.*

ФАТВОНОМА *а.* فتوىنامه *ҳуҷҷати навиштаи муфти оид ба ягон масъалаи шаръӣ.*

ФАТВОТАЛАБ *а.* فتوىطلب *он ки дар бораи масъалае аз муфти ҳукми шаръӣ мепурсад.*

ФАТИЛА *а.* فتيله *ресмони пахтагини тофташудае, ки дар чароғи пилтасӯз ё ба даруни шамъ гузошта нӯги онро меафрӯзанд, ки рӯшноӣ диҳад, пилта.*

ФАТИЛАМӢ(Ӣ) *а.* فتيله موى *маҷ. он ки мӯи тобхӯрда дорад; мӯи дарҳаму барҳамшуда, мӯи шонанадида, ҷаъдмӯӣ, муҷаъбад.*

ФАТИЛАСӢЗ *а.* فتيله سوز *чароғдоне, ки фатила*

гузошта афрӯхта мешавад; шамъдон.

ФАТИН *а.* فطين *кит. фусуншуда, афсуншуда, сеҳрзада, шефта, мафтун.*

ФАТИР *а.* فطير *ноне, ки аз хаами бемоя (хамиртуруш) пухташуда ё хаами он дуруст нарасида бошад; аз нӯги хаамир фатир (зарб.).*

ФАТИРМАСКА *а.* فطير مسكه *хӯроке, ки аз фатиру маска иборат аст.*

ФАТИРҲАМИР *а.* فطير خمير *хаами фатир; карсонии фатирхамир.*

ФАТӢ *а.* فتى *ниг. фато.*

ФАТҚ *а.* فتق *1. тиб. баромадагӣ, ки бар асари хуруҷи аҳшо аз маҳалли аслии худ дар бадан (ноф, болои ноф, рон, хоя) пайдо мешавад. 2. шикаст, раҳна; кушудан, шикоятан.*

ФАТО *а.* فتى *1. ҷавон ҷавонмард. 2. футувват, ҷавонмардӣ.*

ФАТОЛИДА *а.* فتالیده *пароканда, парешон.*

ФАТОЛИДАН *а.* فتالیدن *1. парокандан, парешондан. 2. рехтан, пошидан, пароканда кардан. 3. дарида, аз ҳам кандан, гусехтан.*

ФАТОНАТ *а.* فطانت *дарк кардан, дарёфт; зиракӣ.*

ФАТТОК *а.* فتاک *ба ногоҳ ҳамлакунанда; бебок ва ҷасур дар бадкорӣ.*

ФАТТОН *а.* فتنان *фитнаангез, фитнакор, маҷ. он ки бо ҳусну ҷамоли худ мардумро мафтун мекунад, дилрабо; ҷашми фаттон ҷашми шӯҳ, ҷашми дилфиреб (сифати ҷашми зебо).*

ФАТТОНӢ *а.* فتانى *фитнаангезӣ; дилбарӣ, дилфиребӣ, мафтункунандагӣ; фаттонӣ кардан дилрабоӣ кардан.*

ФАТРАТ *а.* فترات *1. фосилаи байни ду давр ё чиз. 2. сустӣ, нотаъинӣ, заъф.*

ФАТТОҲ *а.* فتاح *1. фатҳкунанда, кушоянда, коркушо. 2. сифати Ҳудованд.*

ФАТҲ *а.* فتح *1. кушодан, боз кардан, кушоиш. 2. тасхир кардан, зафар ёфтан; зафар, ғалаба; фирӯзӣ: фатҳ кардан тасхир кардан, шаҳреро ё кишвареро ба зӯрӣ ба даст даровардан; ғалаба кардан, фирӯз шудан. 3. ниғ. фатҳа. 4. сураи чихилу ҳаштум аз Қуръони карим.*

ФАТҲА *а.* فتح забар, аломат дар ҳуруфи араб.

ФАТҲНОМА فتحنامه 1. номае, ки аз фатҳу зафар хабар медиҳад. 2. китоби пирӯзиҳо, зафарнома.

ФАТҲОВАР فتحآور он чи боиси ғалаба ва фирӯзӣ аст, он ки ғолиб ва фирӯз гаштааст.

ФАХ فخر *гуфт.* 1. сихшуда; **фах кардан** сих кардан. 2. бо бинӣ овоз баровардан, сурфаи бинӣ.

ФАХАМ فخم 1. боғчома, чодире, ки дар вақти афшондани мева, ҳамчун тут, зардолу *ва г.* ба зери дарахт медоранд. 2. чодире, ки барои ғун кардани нисор (пулу канду курс) дар тӯйҳо ва чашнҳои хурсандӣ ба рӯи даст нигоҳ дошта мешавад.

ФАХАН فخن *кит.* миёнаҷои боғ, даруни боғ, саҳни боғ.

ФАХИДАН فخين 1. сих кашидан (и чизе). 2. бо бинӣ овоз баровардан; сурфа аз роҳи бинӣ.

ФАХМ فخم *ниг.* фахам.

ФАХМИДАН فخمیدن тоза кардан, пахтаро аз пунбадона чудо кардан.

ФАХН فخن *ниг.* фахан.

ФАХОМАТ *а.* فخامت *кит.* бузургвор шудан, бузургворӣ.

ФАХР *а.* فخر 1. нозидан, болидан бо доштани чизе, мубоҳот кардан; **фахр кардан** болидан, нозидан, мубоҳот кардан, ба сарфарозӣ ва бартарии худ бузургӣ кардан. 2. боиси нозиш ва ифтихор.

ФАХРИДАН فخریدن фахр кардан, ифтихор намудан, аз чизе нозиш намудан.

ФАХРИЯ *а.* فخريه *ади.* навъе аз қасида, ки мавзӯи мавриди баҳсаш ифтихори шахсӣ аст, монанди ифтихор аз аслу насаб, аз наҷод, аз миллат, аз донишу истеъдод *ва г.*

ФАХРИЯСАРОӢ فخريهسرائي сароидан ё сурудани қасидаи фахрия.

ФАХРӢ فخري он чи боиси ифтихор ва мубоҳот аст, он чи ба нишонаи тақдир ва эҳтиром дода мешавад; **унвони фахрӢ**.

ФАХРОВАРӢ فخرآوري ифтихор кардан; нозиш.

ФАХРФУРӢШӢ فخر فروشӣ фахр фурӯхтан, *мач.*

изҳори фаҳри зиёд кардан аз чизе, масалан аз амалу насаб, аз наҷод *ва г.*

ФАХФАРА فخره сабӯси орди гандум ё орди ҷав; **нони фахфара** ноне, ки аз сабӯси орди гандум ё ҷав пухта шудааст.

ФАХФУР فخور *ниг.* фағфур.

ФАХФУРӢ فخوري *ниг.* фағфурӣ.

ФАХ-ФАХ فخر فخر: **фах-фах кардан** бо нафаскашии саҳт дам аз дарун баровардан (*мас., асп*).

ФАХХАК فخرک дамида баландшуда мисли пахта ва мӯй.

ФАХХАС فخرس овози ғулғуладори чизе (*аз давидан, аз ҳаракат, аз баланд-баланд нафас кашидан*).

ФАХХОС فخرس: **фаххос задан** аз давидан, аз ҳаракати зиёд ё фарбеҳӣ баланд-баланд нафас гирифтан.

ФАХХОСӢ فخرسي дамида, баландшуда (*мас. пахта, мӯй*).

ФАХВО *а.* فحو/فحوا *кит.* мазмун, маънӣ; мадлул, далелнок; тафсир.

ФАХЛ فحل 1. нар; **муқоб. мода**. 2. марди бообрӯ, мӯътабар ва барҷаста дар ягон соҳа; саромад.

ФАХЛАВӢ فهلوي *ниг.* паҳлавӣ.

ФАХЛАВИЁТ فهلويات *кит.* шеър, ки дар яке аз лаҳҷаҳои маҳаллии форсӣ гуфта шудааст, паҳлавиёт.

ФАХЛӢ فحلي 1. мардӣ; **фахлӣ овардан** кори мардона кардан, кори шоистаи мардон ба ҷо овардан. 2. далерӣ, диловарӣ.

ФАҲМ *а.* فهم дарк кардан, дарк, дарёфт, фаросат, дониш; **ба фаҳми касе** аз рӯи фаҳмиши касе, чунон ки касе медонад; **ба фаҳми чизе нарафта** моҳият ва маънои чизро дарнаёфтан, надониш; бефаросат будан.

ФАҲМИДАН فهمیدن дарёфтан, дарк кардан, расидан ба маънои чизе.

ФАҲМИДАНИ فهميدني 1. он ки хостори фаҳмидани чизе аст. 2. он чи сазовор ва шоистаи фаҳмидану дониш аст.

ФАҲ

ФАҲМИШ فهمش идрок, дарёфт.

ФАҲМО فهمа мафхум, фаҳмидашаванда, қоби-
ли фаҳм.

ФАҲМОН(И)ДАН فهماندن//فهمانیدن матлаберо
ба касе ироа кардан, боиси фаҳмидани каси
дигар шудан, матлаберо ба касе маълум ва
тафсир намудан.

ФАҲӢЛ а. فحول 1. маҷ. баргузидагон, барча-
стагон. 2. диловарон, шуҷоон.

ФАҲӢЛЛИБОС فحول لباس он ки либоси ба тани
худ васеъ ва ношинам дорад.

ФАҲӢОД а. فهاد кит. омӯзондани шикор ба юз.

ФАҲӢОШ а. فحاش бисёр бадзабон, хори-
диҳанда, дашномдиҳанда.

ФАҲӢОШӢ فحاشӣ бадзабонӣ, бадгӯӣ, фаҳш-
гӯӣ.

ФАҲШ а. فحش 1. дашном, носазо; сухани зишт.
2. кори зишт, кори берун аз ахлоқу одоб.

ФАҲШИӢТ فحشيات гапҳои носазо, корҳои
зишту носазо, гап ва амалҳои берун аз
ахлоқу одоб.

ФАҲШКОРӢ فحشكارى корҳои бо фаҳш
омехта, амали зишту нораво.

ФАЧ فچ 1. гуфт., маҷ. бемазза, камнам. 2.
маҷ. бемаънӣ; **гапи фач** сухани бемаънӣ ва
беҳуда; **одами фач** одами беидрок,
кундфаҳм.

ФАЧ-ФАЧ فچ فچ гуфт. 1. сухани беҳуда ва
газофа гуфтан. 2. чизеро дар даҳон хоидан.

ФАЧГӢӢ فچ گوئی маҷ. беҳудагӯӣ, газофпардозӣ.

ФАЧӢ فچӣ маҷ. пастӣ, залилӣ, газофгӯӣ.

ФАҶАРА а. فجرة ч. **фочир**.

ФАҶЕОНА فاجيعانه ба таври фочиаомез, ба
таври дарднок, аламангез, бо сахтӣ ва
мусибат, ба таври риққатангез.

ФАҶЕӢ а. فجيع кит. дарднок, чонгудоз, риқ-
қатовар, фочиаовар, фочиазой.

ФАҶИАТ а. فجيعة мусибат, ходисаи дардноки
андӯхгин ва аламбахш, фалокат, фочеа.

ФАҶО а. فجا ногаҳон, баноҳост; **марги фачо**
марги муфочо, марги ногаҳон.

ФАҶОАТ а. فجا ҳодисаи ногаҳон, воқеаи

баноҳост, рухдоди ногаҳонӣ.

ФАҶОАТАН а. فجاتاً ба таври ногаҳонӣ
ногаҳонӣ, баноҳост.

ФАҶОӢ فجائى ногаҳон, баноҳост.

ФАҶР а. فجر 1. кит. сапедаи сахарӣ; бомдод. 2.
сураи ҳаштоду нухӯми Қуръони Карим.

ФАШ فش 1. нӯги овезони салла; **марди бо ришу**
фаш маҷ. одами калонсол, солхӯрда,
мӯътабар. 2. ёли асп.

ФАШАНГ فشنگ милаи оҳание, ки дар болои
нуқтаи тақияи худ ҳаракат мекунад ва ба
воситаи он ҷисми вазнине бо қувваи кам
бардошта мешавад, аҳрам.

ФАШИЗМ фр. фшизм с. чараёни иртиқои
сиёсӣ, хоҳони бартарии миллӣ ва наҷодӣ
аст ва шовинизми ифротӣ, ирқпарастӣ, маҳв
намудани озодиҳои демократӣ ва ангехтани
чангҳои истилогарона аз мушаххасоти
фашизм аст.

ФАШИСТ фр. фшист пайрави маслаки сиёсии
фашизм.

ФАШИСТӢ фшистӣ мансуб ба **фашизм**; фашис-
тона, дорой низоми фашизм.

ФАШ-ФАШ فش فش: **фаш-фаш** кардан тез-тез бо
овоз нафас гирифта; тез-тез ва саросема
хӯрок хӯрдан.

ФАШШАС//ФАШШОС فشش//فششаш фашшос
задан, тез-тез ва бо овоз дам баровардан.

ФАШШОСЗАӢ فششازنى маҷ. тез-тез ва
баланд-баланд нафас кашидан.

ФАШШОСӢ فششاسӣ махсусияти он ки ва он чи
фашшос мезанад ва овози баланд ме-
барорад.

ФАӢЛА а. فعله кит. коргар, муздур.

ФАӢОЛ а. فعال 1. бисёр коркунанда, серҳара-
кат, коркун, пуркор. 2. маҷ. он ки худро
назди чомеа ва дар ҷои фаъолият ба
рафтори хуб мусбат пешниҳод мекунад.

ФАӢОЛИЯТ а. فعاليت кӯшиш, серҳаракатӣ ва
чиддият дар иҷрои коре, ғайрат ва чидду
ҷаҳд дар кор.

ФАӢОЛИЯТНОКӢ فعاليتناكى гуфт. фаъол
будан дар коре.

ФАЪОЛӢ فعالى маҷ. хуб ба ҷо овардани коре; ташаббускор будан.

ФАЪОЛОНА فعالانه бо фаъолият, ба таври фаъол, бо ҷидду ҳаҳди тамом.

ФАЯЗОН а. فيضان сероб кардан, обшор кардан: фаязони сахро.

ФЕВРАЛ лот. فيورл моҳи дуум аз тақвими милодӣ.

ФЕДЕРАЛИЗМ фр. فيديرليزم соҳти давлатӣ, ки ба федератсия асос ёфтааст.

ФЕДЕРАЛӢ فيديرلى мансуб ба мақомоти федератсия.

ФЕДЕРАТИВӢ فيديرتيوى мансуб ба федератсия.

ФЕДЕРАТСИЯ фр. فيديرтسيه 1. дар доираи як давлати бузурги ягона муттаҳид шудани якчанд давлатҳои мустақил. 2. иттиҳодияи якчанд ҷамъият ва ташкилотҳои ҷудогона.

ФЕЛДЕГЕР фр. فيلديجير с. қосиди ҳукумати, ки қораш аз расонидани ҳуҷҷатҳои муҳим ва маҳфӣ иборат аст.

ФЕЛДЕГЕРӢ فيلديجيرى амали фелдегер.

ФЕЛДМАРШАЛ фр. فيلدمرشل ҳарб. мансаби олии ҳарбӣ дар Олмон ва Инглистон.

ФЕЛДШЕР фр. فيلدشير тиб. дастёри пизишк, пизишкёр; қорманди тиббӣ бо маълумоти тиббии миёна.

ФЕЛДШЕРӢ فيلدشيرى мансуб ба фелдшер.

ФЕЛЕТОН фр. فيليتان мақолаи танқидии ба тарзи бадеӣ ва ҳаҷвomez навишташуда (барои рӯзнома ё маҷалла) дар мавзӯи муҳимми рӯз.

ФЕЛЕТОННАВИС فيليتاننويس он ки барои газета ва маҷаллаҳо ба тарзи ҳаҷвия мақолаҳо менависад, ҳаҷвиянавис.

ФЕОДАЛ фр. فيآدل с. 1. намояндаи синфи ҳоким дар соҳти феодализм; заминдори қалоне, ки меҳнати деҳқонони ба худ тобеъро истисмор мекунад. 2. маҷ. одами худраъӣ, ситамгар.

ФЕОДАЛИЗМ фр. فيآدليزم с. соҳти ҷамъиятӣ, ки дар он замин, воситаҳои истеҳсолот ва деҳқонон дар моликияти феодализм-заминдори қалон буд ва ӯ дар қаламрави ба худ тобеъ идораи давлатиро низ дар даст дошт.

ФЕОДАЛӢ а. فيآدلى мансуб ба феодализм ва феодализм.

ФЕРМА фр. فيرمة 1. ҳоҷагии ҷудогонаи соҳаи маҳсус ба қорводорӣ. 2. ҳоҷагии деҳқонии ҳусусӣ дар заминҳои шахсӣ ё иҷора.

ФЕРМАДОРӢ فيرمةدارى ҳусусияти он ки соҳиби ферма аст.

ФЕРМЕНТ фр. فيرمنت биол. моддаи органикӣ, ки аз ҳуҷайраҳои зинда ба даст меояд ва дар организм бо мубодилаи моддаҳо ёрӣ медеҳад.

ФЕРМЕР фр. فيرмир соҳиб ё иҷорадори ферма.

ФЕРМЕРӢ فيرмирى мансуб ба фермер.

ФЕСТИВАЛ фр. فيستيوال намоиши қомеъҳои кино, театр, мусиқӣ ва ғ. ки дар мавридҳои муайян гузаронида мешавад, қашнвора.

ФЕЪЛ а. فعل 1. грам. яке аз ҳиссаҳои нутқ, ки тарзи амал ё ҳолатеро дар гузашта, ҳозира ва оянда нишон медиҳад. 2. қор, амал. 3. ҳулқ, ҳислат, атвор, одат; **феъли бад** а) ҳӯи бад, одату қирдори бад; б) бадҷаҳлӣ, тундмиҷозӣ; яқраҳағӣ, инодқорӣ; **феъли қасеро донистан** аз рафтору қирдор, ҳулқу ҳӯ ва табиати қасе воқиф будан; **аз феъли худ намондан** аз ҳӯю одати худ даст нақашидан, тарқи одат нақардан.

ФЕЪЛАН а. فعلاً 1. амалан, аз рӯи қор ва амал. 2. маҷ. ҳозир, ҳоло, ҳозир.

ФЕЪЛӢ فعلى амалӣ, воқеӣ.

ФЕХРАСТ فهرست ниг. фехрист.

ФЕХРИСТ فهرست 1. қадвал. 2. рӯйҳати боб ва фаслҳо ё сарлавҳаҳои ҷудогонаи доҳили қитоб, ки дар аввал ё дар охири қитоб дода мешавад; рӯйҳати номгӯи қизе.

ФИБРИН фр. فبرين биол. моддаи сафеда, ки дар ҳун ҳосил мешавад.

ФИБРИНОГЕН фр. فبريناگين биол. ба вучуд-оварандаи фибрин.

ФИГАНДАН فگندن ниг. афқандан.

ФИГОР فگار ниг. афгор.

ФИГУРА фр. فگوره 1. риёз. шакл, шакли ҳандасӣ. 2. шахс, қас, симо; шахсият. 3. мӯҳраҳои қудратманди шохмот

ФИФ

ФИҒОН *فغان* *ниг.* **афгон**, фарёд, нола, зорӣ; **фиғон бардоштан** (**баровардан**) *мач.* фарёду нола кардан, дод гуфтан; **фиғон кардан** нолидан, бо зорӣ фарёд бардоштан; **фиғон кашидан** *ниг.* **фиғон бардоштан**; **ба фиғон омадан** нолидан, фарёди зорӣ баровардан, ба танг омада, нола кардан.

ФИДИЯ *ا. فديه* *ниг.* **фидя**.

ФИДИЯДИҲАНДА *فديه دهند* *ниг.* **фидядиҳанда**.

ФИДИЯДИҲӢ *دهي فديه* *ниг.* **фидядиҳӢ**.

ФИДО *ا. فدا* 1. *кҳн.* додани пул ё чизе барои халосии худ ё касе; **фидя**, сарбаҳо, қурбонӣ. 2. *мач.* барои касе чизе харҷ ё сарф кардан; **фидо гаштан** /шудан/ дар роҳи касе ё коре чони худро додан; қурбон шудан; **фидо кардан** чизеро қурбон ва садақа кардан; ба хоҳири касе (ё чизе) аз баҳри чизе гузаштан.

ФИДОГАШТА *فداگشته* *мач.* он ки худро дар роҳи мақсаде қурбон кардааст.

ФИДОИВОР *ا. فدایی وار* *мач.* довталабона, мисли фидоӣён амал кардан.

ФИДОӢ *فدایی* 1. *мач.* он ки худро қурбони дигаре мекунад. 2. он ки ба ихтиёр ва хоҳиши худ кореро ба зимма гирифтааст, довталаб, ихтиёрӣ.

ФИДОКОР *فداکار* он ки дар роҳи коре чони худ, манфиати худро дарёғ намедорад; аз худ гузашта барои коре.

ФИДОКОРӢ *فداکاری* аз чон гузашта дар роҳи коре; дарёғ надоштани чон ё манфиати худ дар роҳи коре.

ФИДОКОРОНА *فداکارانه* чун фидоӣ (амал кардан), қаҳрамонона: **меҳнати фидокорона**.

ФИДЯ *ا. فديه* *таър.* мол ё чизе, ки барои халосии чони худ ё каси дигар дода мешуд; сарбаҳо, сархарид.

ФИДЯДЕӢ *ده فديه* *ниг.* **фидя диҳанда**.

ФИДЯДИҲАНДА *فديه دهند* он ки барои харидани чони худ ё касе дигар пул медиҳад.

ФИДЯДИҲӢ *دهي فديه* амали фидядиҳанда.

ФИЗЗА *ا. فضه* *кит.* нуқра, сим.

ФИЗИК *ю. فیزیك* мутахассиси илми физика, физикадон.

ФИЗИКА *ю. فیزیکه* илме, ки аз хосият ва сохти модда, аз шаклҳои ҳаракат ва тағйироти онҳо баҳс мекунад, табиӣёт.

ФИЗИКӢ *فیزیکی* 1. *мансуб ба физика*. 2. *ҷисмонӣ*.

ФИЗИН *فیزین* истехзо, масҳара, пастзанӣ.

ФИЗИОЛОГ *ю. فیزیالوگ* олим ва мутахассиси соҳаи физиология.

ФИЗИОЛОГИЯ *ю. فیزیالوگیه* 1. илме, ки оид ба вазифаҳои аъзои бадани ҷонварон баҳс мекунад. 2. *мачмӯи амалиёти ҳаётие*, ки дар аъзои бадан ба вуқӯъ меояд.

ФИЗИОЛОГӢ *фр. فیزیالوگی* *мансуб ба физиология*.

ФИЗИОТЕРАПИЯ *ю. فیزیاتیرپیه* *тиб.* муолиҷа ба воситаҳои физикӣ (*бо нур, ҳарорат, ҳаво, қувваи барқ ва ғ.*).

ФИЗИОТЕРАПИСТ *ю. فیزیاتیرپیست* *тиб.* мутахассиси физиотерапия.

ФИЗОИШ *فزائیش* *шакли дигари афзоиш*.

ФИКАНДАН *فکندن* *ниг.* **афкандан**.

ФИКР *ا. فکر* андеша, тааммул. 2. *хаёл*; мулоҳиза; **ба фикри ман...** бино ба мулоҳизаи ман, аз рӯи пиндошти ман, чунон ки ман меандешам; **фикр аз як ҷо баромадан** *мач.* ҳамфикр ва ҳамақида будани ду кас дар бораи масъалае; **фикр давондан** фикр кардан, мулоҳиза рондан дар бораи масъалае; **фикр доштан** *мач.* дар ҳаёли чизе будан; **ба як фикр омадан** дар бораи масъалае ба қарори маълум расидан; **ба (дар) фикр рафтан (фурӯ рафтан)** андеша кардан; ғарқи андеша (*хаёл*) шудан; **фикр кардан** *мач.* андеша кардан, андешидан; **фикри чизеро дидан** *мач.* дар бораи чизе мулоҳиза ва фикр рондан; ғами чизеро хӯрдан; роҳи ҳалли масъалаеро андешидан; **фикри чизеро кардан** дар бораи коре (*чизе*) ба як фикр омадан; ғами чизеро хӯрдан.

ФИКРАН *ا. فکرأ* дар олами фикру ҳаёл; дар ҳаёл ва фикри худ, дар ҳолати фикр будан.

ФИКРАТ *ا. فکرت* 1. андеша, андешидан дар бораи коре ё чизе, тааммул. 2. *хирад, ақл*.

ФИКРДАВОНӢ *فکردوانی* *мач.* мулоҳизаву андеша кардан дар бораи чизе.

ФИКРӢ فکری 1. марбут ба фикр; мансуб ба андеша; инқилоби фикрӣ табадуллот дар фикрҳо, бедории фикрҳо; **кори (мехнати) фикрӣ** коре, ки ба воситаи фаъолияти ақлӣ ба амал меояд; муқоб. **кори ҷисмонӣ**. 2. маҷ. шахси ҳаёлӣ, вижагии шахси фикркунанда.

ФИКРРАСО فکرسا он ки қувваи андеша ва мулоҳизаронии комил дорад.

ФИКРРОНӢ فکروانی маҷ. дар бораи коре, масъалае андеша кардан, мулоҳиза ва тааммул намудан.

ФИҚДОН а. فقدان *ниг.* **фуқдон.**

ФИҚРА а. فقره 1. банде аз бандҳои сутуни тахтапушт; мӯҳраи тахтапушт. 2. як ҷумла ё ибора; як порча аз сухан; як банд, ҷуфт.

ФИҚ-ФИҚ ففقق *гуфт.*, маҷ. гиристан, бо овози паст гиря кардан.

ФИҚҲ а. فقه илм доир ба аҳкоми шариати ислом, илми аҳкоми шариат.

ФИЛ фил муарраби **пил** хайвони (хушкигарди) калонҷуссаи хартумдор; пил.

ФИЛАФКАН фил افغن маҷ. зӯрманд, боқувват (одам).

ФИЛБОН фил بان он ки ба филҳо нигоҳубин мекунад, филпой.

ФИЛБОНӢ фил بانӣ амали филбон, бонӣ кардан ва тарбияти фил.

ФИЛВОҚЕЪ а. فی الواقع воқеан, дар ҳақиқат.

ФИЛГӢШ фил گوش *бот.* яке аз навъҳои гули савсан.

ФИЛИЗ(З) а. فلز *хим.* унсури химиявии содаи дорои ҷилои махсус, ки ноқили гармо ва қувваи барқ аст, ҳар ҷисми маъдание, ки хосияти ҷилодиҳӣ ва ёзандагӣ дошта, гузаронандаи ҳарорат ва ҷараёни барқ аст.

ФИЛИЗГУДОЗ فلزگداز 1. он ки филиз мегудозад. 2. он чи бад-он филизро мегудозанд.

ФИЛИЗГУДОЗӢ فلزگدازӣ гудохтани филиз.

ФИЛИЗӢ فلزی он чи аз филиз аст; он чи аз филиз сохта мешавад; он чи мансуб бар филиз аст.

ФИЛИЗШИНОСӢ فلزشناسӣ илме, ки бо омӯх-

тани сохт ва хосияти физикии филизот машғул аст.

ФИЛИЗОТ а. فلزات *ҷ.* **филиз(з).**

ФИЛИЗСОЗ فلزساز он ки бо филиз кору бор дорад; он ки аз филиз чизҳо месозад.

ФИЛИҚ-ФИЛИҚ فلق فلق *лаҳҷ.* тақлиди овози гиряи бардавом.

ФИЛМ фр. филм *санъ.* 1. навори селлулоидӣ барои сабти лаҳзаҳои кино; аккосӣ, навори ҳассос ва қобили инъитоф. 2. маҷмӯи лаҳзаҳои як намоиши кино, синамо.

ФИЛМАСАЛ а. فی المثل 1. масалан. 2. ҳарчанд, агарчи, ҳатто.

ФИЛМБАРДОР филм بردار *санъ.* наворбардор, наворгир; аккос, синамогар, сабткунандаи филм.

ФИЛМБАРДОРӢ филм برداری *санъ.* суратгирӣ барои филм, сабти тасовир.

ФИЛМНОМА филм نامه *санъ.* навиштае, ки аз рӯи он филм таҳия мешавад, сенария.

ФИЛМОНАНД филм مانند филнамо, шабеҳи фил, ба монанди фил.

ФИЛМОТЕКА фр. филматике *санъ.* идорае, ки филмҳоро ҷамъ ва нигоҳ медорад.

ФИЛМСОЗӢ филм سازی 1. таҳия ва омодасозии филм. 2. идораи махсус барои таҳияи филм.

ФИЛОЛОГ ю. فلاک *адш.* олим ва мутахассиси соҳаи филология, суханшинос.

ФИЛОЛОГИЯ ю. فلاک *адш.* маҷмӯи илмҳои, ки соҳаи забон ва эҷодиёти адабиюро меомӯзад, суханшиносӣ.

ФИЛОЛОГӢ فلاک *адш.*, мансуб ба **филология**.

ФИЛОСОФ ю. فلاساف *ниг.* **файласуф.**

ФИЛОСОФИЯ ю. فلاسافیه *ниг.* **фалсафа.**

ФИЛОСОФӢ فلاسافی *ниг.* **фалсафӣ.**

ФИЛПОЙ фил پای *ниг.* **филбон.**

ФИЛПОЙӢ фил پای *ниг.* **филбонӣ.**

ФИЛТАН фил تن маҷ. бузургҷусса, калонҷусса, таҳамтан.

ФИЛТР англ. филтер *физ.* олат барои соф кардани

ФИЛ

моеот, софӣ, софкунак, поло.

ФИЛТРАТСИЯ *англ. филтратсия физ.* амалиёти соф кардани моеот, софкорӣ, полоиш.

ФИЛФАВР *а. الفور* фавран, дархол, дарзамон, бетаъхир.

ФИЛФИЛ *फल* мурчи сиёҳ, мурч.

ФИЛҲОЛ *а. الحال* даррав, фавран, базудӣ.

ФИЛҲОНА *خانه* фил хонае, ки дар он филро ниғаҳбонӣ мекунамд; макони нигоҳдошти фил.

ФИЛҲАҚИҚАТ *а. الحقيقت* дар ҳақиқат, ҳақиқатан.

ФИЛҶУМЛА *а. جمله* 1. хулласи калом. 2. аз ҷумла. 3. умуман.

ФИНАЛ *фр. фин* 1. охир, анҷом, хотима; қисми хотимавии чизе. 2. *варз.* қисми охиринаи мусобиқаҳои варзишӣ, ки баранда ва ғолиб маълум мешавад.

ФИНАЛӢ *فنلى* охирин, хотимавӣ, **воҳӯрии финалӣ** вохурии ниҳой.

ФИНДУҚ *кит. فندق* пунбаки гул ва дарахтон аст, ки аз он ҷо барг ва ғунча расида мебарояд; **финдуқ бастан** дар баҳорон амал сар кардани гул ва дарахтон.

ФИНДУҚЗОР *فندقزار* анбӯҳи финдуқ.

ФИНИҚӢ *فينيقى* он ки ва он чи мансуб ба Финиқия аст.

ФИНҶОН *فجان* [муарраби **пингон**] пиёлаи дастадори ҷой ё қаҳвахӯрӣ, шабеҳи истакон ё пиёлаи кӯчак.

ФИНҶОНӢ *فجانى* мансуб ба **финҷон**.

ФИОЛ *а. فعال* ҷ. феъл.

ФИРДАВС *فردوس* 1. боғ, боғи хушу хуррам. 2. биҳишт, ҷаннат.

ФИРДАВСӢ *فردوسى* 1. мансуб ба **фирдавс**. 2. аҳли биҳишт, биҳиштӣ. 3. таҳаллуси шоири ҷаҳоншумули тоҷику форс Абулқосими Фирдавсӣ, муаллифи «Шоҳнома».

ФИРЕБ I *فريب* 1. асоси замони ҳозира аз **фирефтан/фиребидан**. 2. ҷузъи бағдинаи баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии **фиребо**, **фиребанда**: дилфиреб, назарфиреб.

ФИРЕБ II *فريب* макр, ҳила; **фиреб хӯрдан**; **фирефта** шудан; дар натиҷаи макру ҳилаи касе гумроҳ шудан; **фиреб додан** **фирефтан**, гӯл задан.

ФИРЕБАНДА *فريبنده* 1. **фиребдиханда**. 2. *мач.* дилфиреб, фаттон.

ФИРЕБАНДАГӢ *فريبنديگى* 1. **фиребдихӣ**. 2. *мач.* дилфиребӣ, фаттонӣ.

ФИРЕБГАР *فريبگر* маккор, ҳилакор, **фиребдиханда**.

ФИРЕБГАРӢ *فريبگرى* маккорӣ, ҳиласозӣ, **фиребдихандагӣ**.

ФИРЕБГАРОНА *فريبگرانه* ба роҳи **фиребдихӣ**, **фиребона**.

ФИРЕБДИХАНДА *فريب دهنده* *ниг.* **фиребгар**.

ФИРЕБДИХӢ *فريب دهى* **фиреб додан**.

ФИРЕБИДАН *فريبيدن* **фиреб додан**, гӯл задан, дурӯғ гуфтан.

ФИРЕБКОР *فريب کار* *ниг.* **фиребгар**.

ФИРЕБКОРӢ *فريب کارى* *ниг.* **фиребгарӣ**.

ФИРЕБКРОНА *فريب کارانه* *ниг.* **фиребгарона**.

ФИРЕБНОК *فريبناک* **фиребдиханда**, **фиребанда**.

ФИРЕБО *فريب* 1. *мач.* бисёр зебо, дилписанд. 2. **фирефта**.

ФИРЕБОН *فريبان* *ниг.* **фиребонидан**.

ФИРЕБОНИДАН *فريبانيدن* *кит.* **фиреб додан**.

ФИРЕБХӢРДА *فريب خورده* он ки **фиреб хӯрда** аст.

ФИРЕБХӢРӢ *فريب خورى* **фиреб хӯрдан**, ба доми **фиреб афтодан**.

ФИРЕФТА *فريفته* **фиребхӯрда**, зиёндида; **фирефта кардан** а) *мач.* шефта кардан, мафтун кардан; б) **фиреб додан**; **фирефта шудан** (ба касе, чизе) а) *мач.* шефта шудан, мафтун гардидан; шайдо шудан; б) **фиреб хӯрдан**.

ФИРЕФТАН *فريفتن* *ниг.* **фиреб додан**.

ФИРИНӢ *فرينى* хӯрокие монанди ҳалво, ки аз шир, орди биринҷ ва шакар пухта мешавад.

ФИРИСНОФА *فرسنافه* *кит.* шаби Наврӯз, шаби соли нав (дар аҳди бостон шаби Наврӯз

фиристордани мушк бар дӯстон одат будааст ва чунин ба назар мерсад, ки ин калима аз фиристанофа яъне **нофа (мушк) фиристордан** хосил шудааст).

ФИРИСТА فرسته равонакарда, фиристора, вакил, сафир, расул, гумошта, қосид.

ФИРИСТАНДА فرستنده он ки касеро ва чизеро ба ҷое мефиристад.

ФИРИСТОДА فرستاده *ниг.* **фириста.**

ФИРИСТОДАН فرستادن равона кардан, гусел доштан, роҳӣ намудан, ирсол намудан.

ФИРИСТОНАНДА فرستاننده *ниг.* **фиристанда.**

ФИРИСТОДАНИ فرستادани он чи бояд равона карда шавад; **фиристорданӣ** шудан равона кардан хоستان, дар фикри фиристордан будан.

ФИРИСТОН/И/ДАН فرستاندن//فرستانیدن *ниг.* **фиристордан.**

ФИРИШТА فرشته *ниг.* **фаришта.**

ФИРҚА *а.* فرقه 1. даста, гурӯҳ, ҷамоате аз мардум, тоифа. 2. *кҳн., ниг.* **ҳизб.**

ФИРҚАБОЗӢ فرقه بازی *мач.* 1. гурӯҳбозӣ, тоифагарой. 2. *ҳизбгарой.*

ФИРҚАВӢ فرقوى *мансуб ба* **фирка**; узви фирка.

ФИРҚ-ФИРҚ فرق فرق *лаҳҷ., мач.* гиристан; **фирқ-фирқ** кардан гири кардан (оҳиста ва бо алам) *ниг.* **фиқ-фиқ.**

ФИРМА *фр.* фирме *иқт.* муассисаи тичоратӣ ё саноатӣ.

ФИРОҚ *а.* فراق ҷудой, дурӣ; *муқоб.* **висол.**

ФИРОҚНОМА فراق نامه шеър, ки мӯхтаво ва мазмунаш иборат аз ҳасрати ҷудой аз ёру диёр аст.

ФИРОР *а.* فرار гурехтан, гурез, гурезиш; **фирор** кардан гурехтан.

ФИРОРӢ فرارى гуреза; **фирорӣ** шудан гуреза шудан.

ФИРОСАТ *а.* فراست *ниг.* **фаросат.**

ФИРРОС فرّاس *мач.* овози маҳини чизе.

ФИРОШ *а.* فراش *ниг.* **фарош.**

ФИРОША *а.* فراشه *ниг.* **фароша.**

ФИРОШХОНА فراشخانه хонаи ниғаҳдории фаршхо (палосҳо, қолинҳо).

ФИРУН فيرون бадбахт ва манхус, идборовар.

ФИРӢЗ فيروز 1. комёб, муваффақ; ғолиб, музаффар. 2. муборак, хучиста. 3. номи мардона; **бахти фирӯз** *мач.* бахти накӯ ва баланд, иқболи хучиста; **рӯзи фирӯз** рӯзи муборак, рӯзи неку хушбахтона; **фирӯз будан** муваффақ будан, комёб будан, ғолиб будан; **фирӯз шудан** муваффақ шудан, комёб гардидан; ғолиб шудан, фотех шудан.

ФИРӢЗА فيروزه 1. санги гаронбаҳои осмониранг, ки аз он бештар нигини ангуштар мекунанд. 2. номи занона.

ФИРӢЗАГУН فيروزه گون *мач.* кабудранг, осмониранг.

ФИРӢЗАНИШОН فيروزه نشان 1. заргаре, ки санги фирӯзаро мечаспонад. 2. *ниг.* **фирӯзагун.**

ФИРӢЗАРАНГ فيروزه رنگ *ниг.* **фирӯзагун.**

ФИРӢЗАФОМ فيروزه فام *мач.* кабудранг, осмониранг; **фирӯза (ин) чархи фирӯзафом** киноя аз осмон.

ФИРӢЗААХТАР فيروزه اختر *мач.* хушбахт, накӯтолеъ.

ФИРӢЗАЧАШМ فيروزه چشم *мач.* кабудчасм; **ҷавони фирӯзачашм.**

ФИРӢЗӢ فيروزي муваффақият, комёбӣ, музаффарият, ғалаба.

ФИРӢЗМАНД فيروزمند бамуродрасида, комёбгардида; фотех, музаффар, ғолиб.

ФИРӢЗМАНДӢ فيروزمندی *ниг.* **фирӯзӣ.**

ФИРӢЗМАНДОНА فيروزمندانе вижагии он ки ғолиб ва комёб аст; фирӯзӣ ва ғолибият.

ФИРӢЗРӢЗ فيروزروز *мач.* рӯзи саъд ва хучаста.

ФИРФИРАК فرفرک *лаҳҷ.* қоғазпорае, ки бачаҳо онро ба нӯги ҷӯбе нишонда рӯ ба бод меистанд ё медаванд ва бод онро мегардонад.

ФИРФИРАКБОЗӢ فرفرک بازی бозии бачагона.

ФИРӢАВН *а.* فرعون 1. унвони подшоҳони Мисри Қадим. 2. *мач.* одами золиму ситамкор.

ФИРӢАВНӢ فرعونى он чи мансуб ба фиръавн

ФИС

аст; даъвои фиръавнӣ кардан такаббур кардан, худнамоӣ кардан; худро калон нишон додан.

ФИС *فس* луобе, ки аз димоғ мешорад; **фиси бинӣ** оби бинӣ.

ФИСАД *فیصد* ҳисса, қисм, фоиз, дарсад.

ФИСАДӢ *فیصدی* мансуб ба фисад.

ФИСИН *فسین* 1. лаҳҷ. он ки оби димоғаш мерезад, фисаш резон. 2. маҷ. ҳақир, нотавон.

ФИСҚ *ا. فسق* берун шудан аз роҳи ҳақ ва дуруст, кардани корҳои ношоам, бадахлоқӣ, зинокорӣ; **фисқу фучур** бадахлоқӣ ва табаҳкорӣ.

ФИСЛИҚ *فسلق* гуфт., маҷ. оби бинӣ.

ФИСМИРӢ *فسمیری* гуфт. маблағи хеле кам, маблағи ночиз.

ФИСФИСАК *فسفسک* гуфт., маҷ. шахси содаи ҳақир; **фисфисаки мавизқӯбак** гуфт. хаппаки ба кори худ хушёр, маккори зоҳиран содадил, муғамбири дарундори зоҳиран ором.

ФИТНА *ا. فتنه* 1. ошӯб, балво, ситеза. 2. иғво, иғвогарӣ. 3. иғвогар; **фитнаи ғайбаткор**; **фитна хестан** ошӯб барпо шудан, балво сар шудан.

ФИТНААНГЕЗ *فتنه انگيز* он ки ва он чи мӯчиби эҷоди фитна мешавад, ошӯбгар, вайронкор.

ФИТНААНГЕЗӢ *فتنه انگیزی* ошӯбгарӣ, иғвогарӣ, вайронкорӣ.

ФИТНАГАР *فتنه گر* *ниг.* фитнаангез.

ФИТНАГАРӢ *فتنه گری* *ниг.* фитнаангезӣ, амали фитнагар; иғвоангезӣ, вайронкорӣ, ошӯбгарӣ.

ФИТНАКОР *فتنه کار* *ниг.* фитнагар.

ФИТНАХОҲА *فتنه خانه* маҷ. маҳал ва манбаи фитна.

ФИТНАЧӢ *فتنه جو* он ки дар паи ошӯб барангехтан аст, он ки чӯёи ошӯб аст; фитнаангез.

ФИТОДА *فتاده* 1. афтода, аз боло ба поён фурушуда. 2. маҷ. оқиз, нотавон, забун.

ФИТОДАН *فتادن* *ниг.* афтодан.

ФИТР *ا. فطر* кушодани рӯза; **иди фитр** иди тамои шудани моҳи шарифи рамазон; **фитри рӯза** он чӣ аз садақот, ки рӯзадорон ба рӯзи иди фитр ба мӯхтоҷон бидиҳанд.

ФИТРАТ I *ا. فطرت* 1. офариниш, хилқат. 2. табиат, сифат ва хислати табиӣ инсон; сиришт. 3. ақл, заковат.

ФИТРАТ II *ا. فترت* *ниг.* фатрат 2.

ФИТРӢ *فطری* зотӣ, табиӣ, чибилий: **фаросати фитрӣ**, хислати фитрӣ.

ФИТРОК *فتراک* *кит.* тасмаи чармине, ки барои бастанӣ ҷонварони шикоршуда ва ё чизҳои дигар аз рӯсти чапи зини асп меовезанд.

ФИХ-ФИХ *فخ فخ* *ниг.* фик-фик, бо овози паст гиристан.

ФИШАНГ *فشنگ* *ниг.* фашанг.

ФИШОНДАН *فشاندن* *ниг.* афшондан.

фишор *فشار* асоси замони ҳозира аз фишурдан // фишордан.

ФИШОР *فشار* 1. вазнинӣ ва тазйиқе, ки бар рӯи чизе фуру омада бошад. 2. маҷ. зӯр, чабр, ситам; **фишори ҳаво** тазйиқи ҳаво; **фишори хун** тазйиқи хун, ғалаёни хун; **фишор додан** фишурдан, тазйиқ ворид овардан, зеру пахш кардан; **фишор овардан** зӯрӣ кардан, пахш кардан, ба зӯрӣ ба иҷрои коре водор сохтан.

ФИШОРДАН *فشاردن* *ниг.* фишурдан.

ФИШОРДИҲАНДА *فشاردهنده* тазйиқдиҳанда; зӯроваранда ба чизе, тангкунанда.

ФИШОРДИҲӢ *فشاردمی* фишор додан, тазйиқ додан, зер кардан, танг овардан.

ФИШОРНИГОР *فشارنگار* *физ.* асбобе, ки фишорро сабт мекунад, василаи сабти фишор.

ФИШОРОВАРӢ *فشارآوری* 1. *физ.* мансуб ба қувваи фишор. 2. с. зӯроварӣ, тазйиқ.

ФИШОРСАНЧ *فشارسنج* *физ.* василаи ченкунӣ ва андозагирии фишор.

ФИШУРДА *فشرده* 1. тазйиқдода, зеркарда, батанговарда: **гази фишурда**. 2. баёни мухтасар, мухтасар, **фишурдаи мақола**.

ФИШУРДАН *فشاردن* *ниг.* фушурдан.

ФИШУРДАШАВАНДАГӢ *فشردهشوندگی* вижагии он чи ки қобили фишурдан аст.

ФИШ-ФИШ فش فش лаҳҷ., овози тақлидии тасвири нафасгирӣ.

ФИШШОС فشاس овози тақлидии нафасгирӣ ё нафасбарории чизе, ки ба талаффузи давомдори садои «ш» монанд аст (мас. садои мор, садои об): **фишшос задан**.

ФИШШОСЗАНИ فشاس زنى вижагии он ки ва он чи фишшос мезанад: **фишшосзании мор**.

ФЛЕГМАТИК ю. فليگمتيک тиб. 1. як навъи миҷоз. 2. одами карахти дар рафтор вазнин, балғаммизоч.

ФЛЕКСИЯ лот. فليکسيه збш. 1. ҳиссаи охири тағйирёбандаи калима, бандак. 2. тасриф, қоидаи калимасозӣ бо роҳи тағйир додани бандакҳо.

ФЛЕКТИВӢ فليکتيوӣ он чи мансуб ба флексия аст; **забонҳои флективӣ** забонҳое, ки ба воситаи таркибҳои дохили калима маъноҳои нав месозанд.

ФОЕҲ а. فاع 1. бӯихушдиханда, хушбӯибахш. 2. маҷ. паҳнкунанда, мунташир.

ФОЖ(А) فاژه/фаژه ҳамёза.

ФОЖИДАН فاژидن ҳамёза кашидан.

ФОЗИЛ а. فاضل 1. соҳиби фазилат, фазилатманд, донишманд, доно. 2. барзиёд, афзун. 3. афзалтар, бехтар.

ФОИДА а. فائده 1. суд, нафъ, манфиат. 2. иқт. баҳрае, ки қарздиханда аз қарзгиранда изофа мегирад, рибо, суд; **фоидан** пул маблағе, ки суддиханда аз судгиранда меситонад, рибо; **фоида бахшидан** нафъ расондан; судманд шудан; **фоида бурдан** истифода кардан, манфиатдор шудан; **фоида дидан** нафъ бурдан, фоидаманд шудан; **фоидан** худро дидан дар қоре манфиати худро ба назар гирифтан, ба эътибори нафъи худ қореро анҷом додан; **фоида дидан** ниг. **фоида бахшидан**; **ба фоида додан** маблағеро ба касе бо изофаи суд ба қарз додан; **фоида доштан** нофеъ будан, судманд будан; **фоида кардан** суд бахшидан, манфиат расондан, нафъ дидан; **ба фоида мондан** (маблағеро) ниг. **ба фоида додан**; **фоидан касе ба касе расидан** барои касе аз ягон ҷиҳат нафърасон будан; расидани нафъ ба касе; **фоида расондан** барои қоре нофеъ ва судманд будан; **аз фоида ҳолӣ набудан**

фоиданок будан, фоидае доштан, бенафъ набудан.

ФОИДАБАРДОР فائده بردار он ки аз қоре нафъ ба даст мебарорад; **фоидабардор шудан** аз қоре манфиат гирифтан, истифода кардан.

ФОИДАБАРИ فائدهبرى судбарӣ, манфиатсионӣ.

ФОИДАБАХШ فائده بخش судманд, нафърасон, натиҷаи хубдиханда, он ки ё он чи аз он суде ба даст меояд.

ФОИДАБАХШӢ فائدهبخشى суддихӣ, манфиатарсонӣ.

ФОИДАГАРӢ فائده گرى ниг. **фоидабарӣ**.

ФОИДАДЕҲ ده فائده ниг. **фоидабахш**.

ФОИДАДИҲАНДА فائده دهنده ниг. **фоидабахш**.

ФОИДАДОР دار فائده он ки ва он чи бар касе ва бар чизе фоида мерасонад, манфиатбахш.

ФОИДАДОРӢ دارى فائده вижагии он ки ва он чи фоида дорад.

ФОИДАКОР کار فائده ниг. **фоидабахш**.

ФОИДАМАНД فائدهمند ниг. **фоидабахш**; **фоидаманд шудан** (аз чизе) истифода кардан, қор фармуда нафъ ба даст даровардан.

ФОИДАНОК ناک فائده судманд, нафърасон; **қори фоиданок** қоре, ки аз он нафъ ба даст меояд.

ФОИДАНОКӢ ناکى فائده ниг. **фоидабахшӣ**.

ФОИДАОВАР آور فائده он ки ва он чи бар касе ва бар чизе фоида меоварад.

ФОИДАОВАРӢ آورى فائده вижагии он ки ва он чи фоида меоварад.

ФОИДАРАСОН رسان فائده ниг. **фоидабахш**.

ФОИДАРАСОНӢ رسان فائده ниг. **фоидабахшӣ**.

ФОИДАСИТОН ستان فائده фоидагир, гирандаи фоида, судситон.

ФОИДАСИТОНӢ فائدهستانى фоидагирӣ, ба даст овардани фоида, судситонӣ.

ФОИДАТАЛАБ فائدهطلب он ки ба қоре бо мақсади ҳосил кардани суде иқдом мекунад, нафъҷӯӣ.

ФОИДАХӢ خور فائده рибоҳор, ба суддихандаи

ФОИ

пул, судхӯр.

ФОИДАХҶҶӢ *خوری* *рибохорӣ, судхӯрӣ.*

ФОИДАҚҶӢ *جوئی* *вижагии он ки дар коре чихати фоидаи чустан икдом мекунад.*

ФОИДАҚҶӢ *جوی* *он ки дар хама чо дар пайи нафъе, фоидае мебошад, ниг. фоида-талаб.*

ФОИДАШАРИК *شریک* *муомилае, ки дар он нафъи ҳосилшуда дар байни шарикон тақсим меёбад.*

ФОИЗ I *а. فائز* 1. *икт.* барзиёд, зиёдати, дарсад; саршор, лабрес; фаровон. 2. *файзбахш.* 3. *файзёб, баҳравар.*

ФОИЗ II *а. فائز* 1. *расанда, ноилшаванда; фоизшудан (гаштан)* муваффақ шудан, комёб шудан. 2. *раҳиёфта, растагор, халосшуда.*

ФОИҚ *а. فاتق* 1. *он ки фавқӣ хама чиз бошад, болотар, бартар; беҳтарин, барғузидатарин; беҳтар, афзал.* 2. *ғолиб, забардаст.*

ФОИЛ *а. فاعل* 1. *кунанда, омил, соҳиби ҳаракату кор, анҷомдихандаи кор.* 2. *грам.* мубтадо (субъект); *муқоб.* **мафъул; фоилу мафъул** мубтадо ва пуркунанда; **фоилу мунфайл** фоилу мафъул, кунанда ва кардашуда.

ФОЙТУН *ю. فایتون* *кҳн.* аробаи чорчарҳаи одамкашонӣ, ки онро асп мекашад.

ФОЙТУНЧӢ *فایتونچی* *кҳн.* ронандаи фойтун.

ФОКУС *фр. факс* *санъ.* найранг, шӯъбада, ки тарзи иҷрояш тамошобинро ба ҳайрат меандозад, чашмбандӣ, сеҳр, соҳирӣ.

ФОҚА *а. فاقه* *кит.* фақр; камбағалӣ, нодорӣ, тангдастӣ, мӯхтоҷӣ, тихидастӣ, эҳтиёч-мандӣ.

ФОЛ *а. فال* 1. *амали хурофие, ки ба воситаи он кор ё ҳоле (ба некӣ ё бадӣ) гӯё пешбинӣ карда мешавад.* 2. *шугун; бовар; чизе ё ҳодисаеро нишони некӣ ё бадӣ шумурдан; фоли нек гирифтани (шумурдан)* шугуни нек ҳисоб кардан; **фол дидан** бо амали махсус ояндаи касе ё кореро пешгӯӣ кардан; **фол задан** *мач.* тасодуфиро пешакӣ нишонаи оқибати нек ё бадӣ коре ҳисоб кардан; **фол кушодан** *ниг. фол дидан; фол кушоёндан* *мач.* ба назди фолбин рафта фол дидан

(бинондан).

ФОЛБИН *فال بين* *он ки фол меғӯяд, баёнкунандаи фол, шугунгӯ, шугунгар.*

ФОЛБИНӢ *فال بينی* *фолгӯӣ, амали фолбин.*

ФОЛГИР *فال گیر* *ниг. фолбин.*

ФОЛГИРӢ *فال گیری* *ниг. фолбинӣ.*

ФОЛГҶӢ *فال گویی* *ниг. фолбинӣ.*

ФОЛГҶӢ *فال گوی* *ниг. фолбинӣ.*

ФОЛЗАН *فال زن* *ниг. фолбин.*

ФОЛЗАНӢ *فال زنی* *ниг. фолбинӣ.*

ФОЛИЧ *а. فالج* 1. *гирифтори бемории фалаҷ, он ки қисме ё ҷузъе аз танаи фалаҷ шуда аз ҳиссу ҳаракат бозмондааст.*

ФОЛКЛОР *англ. فالکلور* 1. *эҷодиёти даҳонии халқ.* 2. *мачмӯи одатҳо, маросимҳо, афсона ва сурудҳои оммаи мардум.*

ФОЛКЛОРИ *فالکلاری* *мансуб ба фолклор; адабиёти шиғоҳии халқ.*

ФОЛКЛОРИНОС *فالکلارشناس* *мутахассиси эҷодиёти шиғоҳии халқ.*

ФОЛКЛОРИНОСӢ *فالکلارشناسی* *илм дар бораи эҷодиёти даҳонии халқ ва одоби русуми он; илме, ки мавзӯи мавриди баҳси он фолклор аст.*

ФОЛКУШО *فال کشا* *ниг. фолбин.*

ФОЛКУШОӢ *فال کشایی* *ниг. фолбинӣ.*

ФОЛНОМА *فال نامه* *китоб ё рисолае, ки дар он роҳу тариқи фолгири навишта шудааст.*

ФОМ I *فال* *ранг, намо; сиёҳфом, сиёҳранг.*

ФОМ II *فال* *шакли дигари вом; фом тӯхтан* қарзро пардохтан.

ФОМИЛ/ФОМИЛӢ *англ. فامیل/فامیلی* *гуфт.* навъе аз чой, чои сиёҳ.

ФОН *фр. فان* *он қисми сатҳ, ки дар он унсур ё ашёи асосӣ тасвир кашида мешавад.*

ФОНА *فانه* 1. *оҳани нӯктезе, ки барои осонтар кафондани ҳезум ва ғӯлаҷӯб кор фармуда мешавад.* 2. *ҷӯбаке, ки барои устувории сутун, қолиби кафш ва ғ. ба зер ё мобайни онҳо зада мешавад; фона задан* бо воситаи фона саҳт чафс ё устувор кардани чизе.

ФОНАЗАНӢ فانه زنى ба чӯб, ҳезум ва ғ. фона гузошта таранг кардан.

ФОНАМОНАНД فانه مانند он чи шабеҳи фона аст; чӯби фонамонанд.

ФОНАШАКЛ فانه شکل ниг. фонамонанд.

ФОНЕМА ю. فانيمه збш. овоз, ки дар калима маъноро дигар мекунад.

ФОНЕНДОСКОП ю. فانينداسکاپ тиб. абзоре, ки ба воситаи он задани дил ва садои ҳаракати шушро гӯш мекунамд.

ФОНЕТИКА ю. فانيتيکه збш. як соҳаи илми забоншиносӣ, ки сохти овозии забонро меомӯзад; таркиби садоии забон; савтиёт, овошиносӣ.

ФОНЕТИКӢ فانيتيکӣ он чи мансуб ба фонетика аст.

ФОНИД//ФОНИЗ а. فانيد//فانيذ қанди сафед, шакари сафед, навъе аз ҳалво.

ФОНӢ а. فاني фаношаванда, нестшаванда, нобудшаванда, заволапазир, бебақо; **дунёи фони** дунёи бебақо.

ФОНОЛОГИЯ ю. فانالاکيه илм дар бораи ташхиси овоз.

ФОНУС ю. فانوس олате, ки аз филиз, шиша ва ғ. сохта ба дарунаш шамъ ё чароғ афрӯхта дар ҷое меовезанд ё бо худ мебаранд; **фонуи хаёл** а) фонусе, ки ба даруни он суратҳо мекашанд ва он суратҳо бо таъсири гармӣ ва дуд ба ҳаракат меоянд; б) *адш.*, *маҷ.* санъати истиора дар маънои хаёлотӣ рангин ва хуби шоирона.

ФОРАМ فارم гуворо, дилкаш, дилнишин; **боди форам** боди хуш, боди дилнишин.

ФОРАМӢ فارمӣ гуворо будан, дилкашӣ, дилнишинӣ.

ФОРИҒ а. فارغ 1. халосшуда, наҷотёфта, озод, осуда, ором; **фориғ кардан** осуда кардан, хотирчамъ кардан. 2. бепарво, беҳабар. 3. осуда, хуш, осудахотир, хотирчамъ; **фориғ шудан** озод шудан аз чизе, осуда шудан аз ташвиш.

ФОРИҒБОЛ فارغبال маҷ., осудахотир, осудадил, хотирчамъ.

ФОРИҒБОЛӢ فارغبالӣ маҷ. осудахотирӣ, хо-

тирчамъӣ, осудадилӣ.

ФОРИҒБОЛОНА فارغبالانه маҷ. бо хотири чамъ, бо хотири осуда, осудадилона.

ФОРИҒДИЛ فارغدل маҷ. осудадил, хушдил, бепарво.

ФОРИҒДИЛӢ فارغدلى осудадилӣ, оромӣ, бепарвоӣ.

ФОРИҒӢ فارغӣ 1. осудагӣ, хотирчамъӣ. 2. бепарвоӣ, оромӣ.

ФОРИҒУТТАҲСИЛ а. فارغ التحصيل он ки аз таҳсил озод гаштааст, хатмкардаи таҳсил.

ФОРИДАН فاريدн хуш омадан, гуворо будан.

ФОРИҚ а. فارق аз ҳам ҷудокунамда, фарқ гузоранда, таъйиздиханда. миёни ҳақ ва ботил.

ФОРИС а. فارس кит. асптоз, аспсавор.

ФОРИСӢ فارسی аспсаворӣ, асптозӣ.

ФОРМАЛИЗМ лот. فارمليزم 1. риояти шакли берунӣ дар ягон кор ба зарари моҳияти он. 2. *санъ.*, *адш.* ҷараёне дар санъат, адабиёт ва илмҳои дигар, ки фақат ба шакл аҳамияти асосӣ дода, мазмунӣ ғоявино ба эътибор намегирад; шаклпарастӣ, зоҳирписандӣ, шаклгарой.

ФОРМАЛИН фр. фармлин хим. моддаи зидди уфунӣ, ки бӯи тунде дорад.

ФОРМАЛИСТ фр. фармлист пайрави ҷараёни формализм, шаклгаро, зоҳирпараст.

ФОРМАЛИСТӢ фармлиستی мансуб ба формализм.

ФОРОНИДАН//ФОРОНДАН 1. فارانيدن//فارانندن тарзи бавоситаи **форида**н. 2. хуш қабул кардан.

ФОРС فارس 1. он ки ба забони порсӣ - форсӣ гап мезанад. 2. як қисми сарзамини ҳозираи Эрон, вилояти Форс, ки аз халиҷи Форс сар карда Кирмон, Хузистон, Язд, Исфаҳон ва чанд ноҳияи дигарро дар бар мегирад.

ФОРСИГӢӢ فارسى گوى он ки бо забони форсӣ тақаллум мекунад, форсизабон.

ФОРСИЗАБОН فارسى زبان ниг. **форсигӢӣ**.

ФОРСӢ فارسى [муарраби порсӣ] 1. мансуб ба форс; забони форсӣ. 2. мансуб ба Эрон ва

ФОР

қавмҳои эронинажод.

ФОРТЕПИАНО *ит. фартіпиана санъ.* олати мусикавии торӣ, ки ба воситаи зер кардан ба клавишҳо ба садо медарояд.

ФОРУМ *лот. форум* 1. майдони баромадҳои оммавӣ дар Рими қадим. 2. ҷамъомад, анҷуман, ҷашнвора.

ФОРУҚ *а. фаруқ* *ниг. фориқ.*

ФОСИД *а. فاسد* вайроншуда, гандида; фасод-ёфта.

ФОСИҚ *а. فاسق* бадахлоқ, бадкор; бадкирдор.

ФОСИҚӢ *فاسقى* бадкорӣ, табаҳкорӣ, бадахлоқӣ; зинокорӣ.

ФОСИҚОНА *فاسقانه* бадкорона, бо ахлоқи бад, фосиқвор, ҳамчун фосиқ: **амали фосиқона**, **рафтори фосиқона**.

ФОСИЛА *а. فاصله* вақт ва масоҳати байни ду чиз, масофати миёни ду чиз.

ФОСИЛАВӢ *فاصلوى* ҳар чӣ ки бо фосила аст, фосиладор, масофадор.

ФОСИЛАДОР *دار فاصله* дорои фосила, ду ё чанд чиз, ки аз ҳам фосила доранд.

ФОСИЛАСАНЧ *سنج فاصله* дастгоҳи махсус барои муайян кардани мизони дурӣ ва масофа.

ФОСФОР *ю. فاسفار* унсури химиявӣ, ки зуд шӯълавар мешавад; моддаи дар торикӣ равшанидиҳанда, ки дар баъзе маъданҳо ва устухони ҷисмҳои зинда мавҷуд аст.

ФОСФОРИТ *ю. فسفاريت* *хим.* як хел маъдани зардча ё бўрранг, ки дар таркибаш оҳаки асиди фосфат дорад ва дар зироат ҳамчун нурӣ кор фармуда мешавад.

ФОТЕХ *а. فاتح* 1. фатҳкунанда, кушоянда. 2. ғолиб, зафарёб; **фотеҳ шудан** ғалаба кардан, музаффар гардидан (ба душман).

ФОТЕХА//ФОТИҲА *а. فاتحه* 1. оғоз ва ибтидои коре, аввали ҳар чизе; **фотеҳа гирифтан** дар оғози коре барои пешрафти он дуои хайр гирифтани; **фотеҳаи сафед (додан)** нияти нек, дуои хайр кардан барои пешрафт ва хайрияти коре дар оғози он; **фотеҳа кардан** духтареро ба ҷавоне номзад кардан; **фотеҳа хондан** дар маҷлиси сӯғворӣ дар ҳаққи

арвоҳи гузаштагон дуои хайр кардан.

ФОТЕХОНА *فاتحانه* фирӯзмандона, бо музаффарият, ғолибона.

ФОТИҚ *а. فاتق* 1. шикофанда, кушоянда. 2. *мач.* ҳалқунанда, иҷроқунандаи тадбирҳо ва умурот.

ФОТИН *а. فاتن* *кит.* дилбар, дилкаш, дилрабо, ҷозиб, фаттон.

ФОТИР I *а. فاتر* суст, забун, нотавон; **хотири фотир** зеҳни кунд, хотир ва зеҳни заиф.

ФОТИР II *а. فاطر* холиқ, ҳалққунанда, ҳаллоқ, офаринанда, офаридгор ҳаётбахш; **саҳоби фотир** абри ҳаётбахш.

ФОТИҲА *а. فاتحه* *д. ниг.* **фотеҳа.**

ФОТИҲАДИҲАНДА *فاتحه دهند* дуодиҳанда, дуогӯй.

ФОТИҲАХОНӢ *خواني فاتحه* хондани дуои хайр дар ҳаққи рӯҳи марҳум.

ФОТОНАВОР *فاتانوار* *санъ.* навор ва аксе, ки тавассути дастгоҳи аккосӣ бардошта мешавад.

ФОТОНУСҲА *فاتانسخه* нусхае, ки аксбардорӣ шудааст.

ФОТОСИНТЕЗ *фр. фотасинтез* *бот.* падидае, ки дар он гиёҳони сабз бо истифода аз нерӯи офтоб моддаҳои органикӣ тавлид мекунад.

ФОТОСФЕРА *фр. фотасфире* *нуч.* равшантарин қисмати дидории Офтоб, ки то умқи 400 км. аз сатҳи он имтидод дорад.

ФОТОХИМИЯ *фр. фотакимия* *хим.* соҳае аз илми химия, ки асари нурро бар воқунишҳо – аксуламалҳои химиявӣ баррасӣ мекунад.

ФОХИР(А) *а. فاخر* 1. фаҳрқунанда. 2. *мач.* ҳар чизе нағз ва гаронбаҳо, ки боиси фаҳр аст; олӣ, бошукӯҳ; либоси фохир.

ФОХТА *فاخته* мусича, қумрӣ, куку.

ФОҲИШ *а. فاحش* қабех, зишт, дар бадӣ аз ҳад гузаранда; **ғалати фоҳиш** ғалати бисёр ошкор.

ФОҲИША I *а. فاحشه* *муаннаси* **фоҳиш**; зани сабукпо, зани зинокор, тардоман.

ФОҲИША II *а.* кори зишт, кори бад, бадкорӣ.

ФОҲИШАБОЗ فاحشه‌باز марде, ки бо фоҳишаҳо зинокорӣ мекунад.

ФОҲИШАГӢ فاحشگى фаҳш, бадахлоқӣ, машғул будан бо зинокорӣ.

ФОҲИШАХОНА فاحشه‌خانه маконе, ки дар он занони фоҳиша фаъолият мекунанд.

ФОҶЕА а. فاجعه ниг. **фочиа**.

ФОҶИА а. فاجعه 1. бало, мусибат, ҳодисаи ногувор, фалокати андӯҳовар. 2. адш. асари драмавие, ки қаҳрамони он дар муборида нобуд мешавад, трагедия.

ФОҶИААНГЕЗ فاجعه‌انگيز мусибатнок, андӯҳовар.

ФОҶИАВӢ فاجعوى мансуб ба **фочиа**; фочиянок, андӯҳовар.

ФОҶИАГОҲ فاجعه‌گاه ҷое, ки фочиае воқеъ гардидааст.

ФОҶИАНАВИС فاجعه‌نويس муаллифе, ки ба эҷоди асарҳои фочиавӣ машғул аст.

ФОҶИАНОК فاجعه‌ناк андӯҳовар, мудҳиш, пур аз бало ва азобу уқубат.

ФОҶИАОВАР فاجعه آور он чи мӯҷиби эҷод ва ҳастии фочиа мегардад.

ФОҶИАОМЕЗ فاجعه آميز ниг. **фочиаангез**.

ФОҶИОНА فاجعانه ваҳшатнок; ниг. **фочиянок**; **манзараи фочияна** манзарае, ки боиси ваҳшат ва андӯҳ мегардад ва фочеаро намудор мекунад.

ФОҶИР а. فاجر кит. табаҳкор, бадкор, бад-ахлоқ, фосиқ, зинокор.

ФОҶИРӢ فاجرى бадахлоқӣ, фосиқӣ.

ФОШ فاش ошкоро, зохир; машхуршуда, маъруф; **фош гардидан** (**шудан**) ошкор шудан, ба ҳама маълум гардидан, интишор ёфтан; **фош гуфтан** суханеро бе ибo ошкоро баён кардан: **фош кардан** ошкор кардан, кушода ба майдон ниҳодан, паҳн кардан (сирре, хабареро).

ФОШКУНАНДА فاش‌کننده он ки ошкор ва маълум мекунад (сирре ё ҷинояттеро).

ФОШОФОШ فاشافاش ошкоро, рӯирост, кушод; **фошофош гуфтан** (суханеро) бе ибo кушоду ошкоро ба ҳама маълум кардан.

ФРАГМЕНТ фр. фрагмент порча, пора; парда.

ФРАЗЕОЛОГИЗМ ю. فرزيالايگيزм ибора ва таркибҳои рехта.

ФРАЗЕОЛОГИЯ ю. فرزيالايگيه соҳаи илми забоншиносӣ, ки ибора ва таркибҳои устувори рехтаро меомӯзад.

ФРАЗЕОЛОГӢ فرزيالايگى мансуб ба **фразеология**.

ФРАКСИЯ фр. فراکسيه с. дастае аз аъзои як ҳизб ё гурӯҳи сиёсии ҳамфикр, ки барои дастбӣ ба ҳадафҳои муайян фаъолият мекунанд; гурӯҳи ҷудошуда дар дохили ҳизби сиёсӣ.

ФРУКТОЗА лот. فروكتازе хим. қанди мева, навъи қанди шашкарбона, ки дар меваҳои ширин ва расида, асал ва шохҳои гул ба мушоҳида мерасад.

ФТОР ю. فتار хим. унсури химиявӣ.

ФУ ю. فو 1. бот. гиёҳи сунбулуттиб. 2. гуфт. қўтоҳшудаи **туфу**.

ФУВОҚ а. فوق хикқос, хикқичоқ.

ФУГОН فوگان нӯшокии кайфовар, ки аз ҷав ва биринҷ тайёр мешавад.

ФУЗАЛО а. فضلا ҷ. **фозил**.

ФУЗОЛА а. فضاله чизи зиёдатӣ, боқимондаи чизе.

ФУЗУДАН فزودن ниг. **афзудан**.

ФУЗУЛ а. فضول он ки бесабаб ба кори дигарон мудохила мекунад; забондароз, пургӯӣ.

ФУЗУЛӢ فضولى кит. сергапӣ, забондарозӣ.

ФУЗУН فزون ниг. **афзун**; аз ҳад **фузун** аз ҳад зиёд.

ФУЗУНГӢ فزون‌گويى сергапӣ, сухан бисёр гуфтан.

ФУК فوک гуфт. гирдогирди даҳони чорпоён, пӯз, пӯза.

ФУҚАРО а. فقرا 1. ҷ. **фақир**. 2. райият, тобеъ, табаа (и як давлат ё мамлакат).

ФУҚАРОӢ فقرايى мансуб ба **фуқаро**; одамони одӣ.

ФУҚАРОПАРВАР فقراپرور райиятнавоз, он ки ғами фақирон ва тобеони худро меҳӯрад.

ФУҚ

ФУҚАҲО *а.* فقها *ҷ.* факех.

ФУҚДОН فقدان 1. гум кардан, аз даст додан; гум шудан, аз даст рафтан. 2. набудан, дастнорас будан.

ФУҚОӢ *а.* فقاع *ниг.* фугон.

ФУЛК *а.* فلک *кит.* киштӣ.

ФУЛОД فولاد *муарраби* пӯлод.

ФУЛОН فلان *ниг.* фалон.

ФУЛС *а.* فلس *ниг.* фалс.

ФУЛУС *а.* فلوس *ҷ.* фалс; пули сиёҳ, сиккаи мисӣ.

ФУЛФУЛ فلفل *ниг.* филфил.

ФУНДУҚ فندق донаи гирди майда аз чинси чавз; мағзи донаи фундук.

ФУНКСИЯ *лот.* فونکسيه кори узви бадан; *мач.* кор, вазифа, ўҳдадорӣ.

ФУНУДАН فنودн фанд кардан, фиребидан, фирефтан.

ФУНУН *а.* فنون *ҷ.* фан, фанҳо.

ФУОД *а.* فؤاد *кит.* дил, қалб.

ФУРЗА(Т) *а.* فرضه//فرضت 1. ҷои даромадани киштӣ ба дарё, ҷои савор шудан ба киштӣ, бандар. 2. боҷхона, гумрук.

ФУРҚАТ *а.* فرقت 1. *кит.* ҷудой, дурӣ, фирок, ҳичрон.

ФУРОВАРД فراورد *ниг.* фаровард; дар фуrowарди маҷлис дар хотимаи маҷлис, дар поён ва анҷомёбии маҷлис.

ФУРОВАРДАН فراوردن 1. поин овардан, фуrow овардан; пиёда кардан (чизе ё касеро аз ҷое, масалан асп ё ароба ва ғ.). 2. *мач.* хатм кардан, хонда ба итмом расонидан; **Қуръон фуrowардан** хатми Қуръон; **гардан (сар) фуrowардан** *мач.* таслим шудан; итоат кардан; **келин фуrowардан** *мач.* ба хонаи худ арӯс овардан, писари худро зандор кардан; **аз мансабе (вазифае) фуrowардан** аз коре ҳолӣ кардан, маъзул намудан, аз вазифае барканор намудан; **мушт фуrowардан** мушт задан.

ФУРОМАД فرامد 1. *асоси замони гузашта аз фуромадан.* 2. пастӣ, ҳамӣ, нишебӣ.

ФУРОМАДАН فرامدن 1. фуrow омадан, аз боло поин шудан, ба зер омадан. 2. ба хонаи касе ворид шудан, дар ҷое манзил кардан. 3. паст шудан, пасанда шудан, кам шудан *мас.*, оби дарё; **аз шаст (ғазаб, ҷаҳл) фуромадан** *мач.* паст шудани шаст, таскин ёфтани ғазаб; **аз қувват фуромадан** *мач.* камқувват шудан, нотавон шудан; **торикӣ фуромадан** торик шудани осмон, шаб шудан.

ФУРОМАДГОҲ فرامدگاه 1. маҳалли поин фуромадан. 2. *мач.*, *ниг.* фурудгоҳ.

ФУРС فرس эронӣ; форсӣ; забони форсӣ.

ФУРСАТ *а.* فرصت 1. вақти мусоид барои анҷом додани коре, лаҳзаи мувофиқ, ҳангоми муносиб. 2. вақт, муддат, як қадар вақт; **дар андак фурсат** ба гузашти андак вақт; **фурсатро гузарондан** вақтро талаф кардан, мавриди муносибро аз даст додан, кореро дар мавриди мусоид иҷро накардан; **фурсат додан** имкон додан, ба касе барои адои коре вақти мусоид фароҳам овардан; **фурсатро аз даст додан** аз шароити мусоид истифода набурдан, мавриди муносибро беҳуда талаф кардан; **фурсат доништан** ғанимат шумурдани вақт ва имкониятеро ба иҷрои коре; **фурсат ёфтан** мавқеи муносиб пайдо кардан ба иҷрои коре; даст ёфтан; **фурсат расидан** вақти мусоид фароҳам омадан барои иҷрои коре; **фурсатро ғанимат доништан (шумурдан)** вақти мусоидро аз даст надодан ва ба ҳисоб гирифтан.

ФУРСАТТАЛАБ فرصت طلب он ки барои иҷро ё ба итмом расонидани коре вақт талаб мекунад.

ФУРСАТТАЛАБӢ فرصت طلبى амали фурсатталаб.

ФУРСАТТАЛАБОНА فرصت طلبانه хусусияти он ки ҷиҳати иҷрои коре фурсат меҷӯяд.

ФУРСАТҶӮӢ فرصتجویى **фурсатҷӯӣ кардан** барои иҷро коре дар кофтукови вақт ва шароити мусоид будан.

ФУРСАТҶӮӢ فرصتجویى он ки вақт ва шароити мусоиде меҷӯяд;

ФУРСОН *а.* فرسان *ҷ.* форис.

ФУРУД فرود зер, поён; *муқоб.* боло; **сар фуруд овардан** а) сар ба поён кардан, сар ҳам кардан; б) *мач.* таъзим ва итоат кардан;

фуруд овардан поин овардан, пиёда кардан; поин кардан; *муқоб.* **баровардан** (ба боло) **фуруд омадан** а) фуромадан, поин омадан, аз чизе ва ҷое поин шудан; б) ба зер омадан (аз асп *ва ғ.*); в) нузул кардан, таваккуф намудан (ба хонаи касе).

ФУРУДГОҲ *فرودگاه* 1. макон ва ҷои фуруд омадан. 2. ҷои бархостан ва фуруд омадани ҳавопаймоҳо.

ФУРУДОӢ *فرودآئي* фуруд омадан, поён шудан.

ФУРУДХОНА *فرودخانه* бошишгоҳи муваққатӣ, хобгоҳ, хобҷой.

ФУРУЗД *فرزد* *ниг.* **фаразд.**

ФУРУНЧ *فرنچ* атрофи даҳан, лунҷ, пӯз.

ФУРУСАТ *ا. فروست* асптозӣ, аспронӣ.

ФУРУСИЯТ *ا. فروسيت* *ниг.* **фурусат.**

ФУРУШ *ا. فروش* *ҷ.* **фарш** 1.

ФУРӢ *فرو* 1. зер поён. 2. пеш аз калимаҳо ба вазифаи пешоянд омада, ба онҳо маъниҳои нав медиҳад; **фурӢ афкандан** ба поён андохтан; **фурӢ нишондан** а) *мач.* паст кардан, *мас.* оташро; б) *мач.* паст кардан, таскин додан, хомӯш кардан (ҳашм, шӯриш, балворо); **фурӢ омадан; фурӢ рафтан;** в) дохил, дарун; **фурӢ бурдан, фурӢ кашидан; фурӢ фиристондан** (меҳро); **фурӢ афтодан (ғалтидан)** сарозер афтодан, аз боло ба поин ғалтидан; **фурӢ бурдан (додан)** *мач.* чизеро балъидан; **фурӢ гирифтан** печонда гирифтан, ихота кардан, муҳосира кардан; **фурӢ додан** а) *мач.* фурӢ бурдан, балъидан; б) ба поён афкандан; **фурӢ кашидан** ба дарун кашидан, фурӢ бурдан; **фурӢ мондан** *мач.* ҳайрон шудан, моту мабхут шудан, чи кардани худро надониста ноилоҷ мондан; **фурӢ нишастан** *мач.* таскин ёфтан, паст шудан; ором гардидан; хомӯш шудан (*и оташ*); **фурӢ омадан** а) поин шудан, ба зер омадан, нузул кардан; б) *мач.* таваккуф намудан; в) фурӢ рафтан, ғуруб кардан; **фурӢ рафтан** *мач.* ба даруни чизе даромадан; ғӯтидан, ғарқ шудан, тамоман дода шудан (ба хоб, ба ҳаёл); **фурӢ рехтан** *мач.* аз боло ба рӯи чизе рехтан, рехта болои чизеро пахш кардан; **лаб фурӢ бастан** хомӯш мондан, гап назадан, сукут кардан; **сар фурӢ овардан,** таъзим кардан; *мач.* итоат кардан, таслим шудан,

сар ҳам кардан **фурӢ нишастан (рафтан)**-и офтоб, ғуруби офтоб, фаромадани офтоб.

ФУРӢБАРӢ *فروبرى* *мач.* балъидан, хӯрдан.

ФУРӢБАСТА *فروسته* 1. ба ҳам баста, пӯшида. 2. *мач.* чигилшуда; сарбаста, мушқил.

ФУРӢГУЗОР *فروگذار* **фурӢгузор кардан** дарег доштан (коре, чизеро аз касе); кӯтоҳӣ, саҳлгирӣ кардан (дар коре).

ФУРӢГУЗОШТ *فروگذاشت* 1. ғафлат, сустӣ (дар коре); ба ҳоли худ гузоштани коре. 2. гузашт, чашмпӯшӣ (аз коре); **фурӢгузошт шудан** сустӣ рӯй додан, саҳлангорӣ ва ғафлат дар иҷрои коре, кӯтоҳӣ рӯ додан (аз тарафи касе дар коре).

ФУРӢҒ *فروغ* 1. рӯшноӣ, тобиш, партав, нур, тобиши офтоб, оташ *ва ғ.* 2. латофат, обу ранг, зебӣ.

ФУРӢҒБАХШ *فروغبخش* 1. нурдиҳанда, рӯшноидиҳанда. 2. обуранидиҳанда, ороишидиҳанда, музаййин.

ФУРӢҒМАНД *فروغمند* 1. дорои нуру ҷило. 2. *мач.* зебо, бо обу ранг, музайян.

ФУРӢҒМАНДӢ *فروغمندى* 1. дурахшонӣ, тобандагӣ. 2. *мач.* зебӣ, бообурангӣ, тазайюн.

ФУРӢДАСТ *فرو دست* *мач.* зердаст, заиф, забун, очиз, дастнигар.

ФУРӢЗ *فروز* 1. равшанӣ, рӯшноӣ; фурӯзонӣ, тобиш. 2. равшанидиҳанда, рушноидиҳанда фурӯзанда.

ФУРӢЗАНДА *فروزنده* *ниг.* **афрӯзанда.**

ФУРӢЗАНДАГӢ *فروزندگى* хусусияти он чи ки фурӯзанда ва дурахшон аст; ҷило, таҷалло.

ФУРӢЗИНА *فروزينه* ҷӯбпора, параха, коғазу пахта ва ҳасу хошок, ки воситаи даргиронидани оташ мегардад, пешдаргирон.

ФУРӢЗОН *فروزان* 1. дурахшон, тобон, равшан, шӯълавар, барафрӯхта. 2. *мач.* пурҳашму кина, барои хусумат омода: **оташи фурӯзон** а) оташи афрӯхта; б) *мач.* барои ҷангу кинаҷӯӣ омода.

ФУРӢЗОНДАН//ФУРӢЗОНИДАН *//فروزاندن* афрӯхтан, равшан кардан, шӯълавар намудан (оташро).

ФУР

ФУРӢЗОНӢ فروزانی равшанӣ, рӯшноӣ, шӯълаварӣ.

ФУРӢКАШ فروکش *кит.* аз сафар бозистодан, манзил кардан; иқомат; **фурӯкаш кардан** манзил кардан, иқомат намудан.

ФУРӢКАШӢ فروکشی 1. манзилу иқомат ихтиёр қадан. 2. фурӯбарӣ, дамкашӣ.

ФУРӢМОНДА فرومانده *мач.* 1. ҳайрон, ҳайратзада, мутаҳаййир. 2. дармонда, ба вазъи танг дучоршуда, очиз, дармонда.

ФУРӢМОНДАГӢ فروماندگی *мач.* ба аҳволи танг мондан, дармондагӣ, очизӣ.

ФУРӢМОЯ فرومایه дун, паст, разил, пастфитрат, бадасл; беқадру қимат, хор, залил, хасис, мумсик.

ФУРӢМОЯГӢ فرومایگی пастӣ, разолат, пастфитратӣ.

ФУРӢНИШОНӢ فرونشانی 1. *мач.* хомӯш кардан, паст кардан (*оташро*). 2. ором кардан, хобондан (*шӯриширо*).

ФУРӢРАВАНДА فرورونده ғутоваршаванда (ба зер), поёнраванда, фурӯнишинанда, нопадидшаванда (офтоб, моҳ).

ФУРӢРАВӢ فروروی 1. фурӯ ғалтидан, резиш, чӯкиш (нисбат ба қисми чудошудаи кӯҳ, тарма, кон). 2. поёнравӣ, нишаст, ғуруб; **фурӯрави офтоб** ғуруби офтоб, нопадид шудани офтоб.

ФУРӢРАФТА فرورفته 1. рехта, харобшуда, азҳамрехта. 2. ғарқшуда, ғутоваршуда; **чашмони фурӯрафта** чашмони чӯкида (аз беморӣ, заъф ва ғ.).

ФУРӢРАФТАГӢ فرورفتگی *ниг.* фурӯрафта.

ФУРӢТАН فروتن *мач.* хоксор, шикастанафс, бетақаббур, тавозӯқор.

ФУРӢТАНӢ فروتنی *мач.* хоксорӣ, тавозӯъ, шикастанафсӣ.

ФУРӢТАНОНА فروتنانه *мач.* бо тавозӯъ, бо хоксорӣ, хоксорона.

ФУРӢХАМИДА فروخمیده *ниг.* фурӯрафта.

ФУРӢХАМИДАГӢ فروخمیدگی хусусияти он ки ва он чи фурӯ меҳмад; *ниг.* **фурӯрафта**.

ФУРӢХАМӢ فروخمی 1. фурӯ хамидан, нишеб шудан, поин шудан. 2. ҷой ва макони поин шудан, нишебӣ.

ФУРӢХТ فروخت 1. *асоси замони гузашта аз* **фурӯхтан**. 2. фурӯш, фурӯхтан; **хариду фурӯхт** хариду фурӯш, додугирифт.

ФУРӢХТА فروخته чизе, ки дар бадали пул ба касе вогузор карда шудааст; фурӯхташуда.

ФУРӢХТАН فروختن 1. ба фурӯш расонидан, ба ивази пул моле ё чизеро ба дигаре вогузор намудан, байъ; **фурӯхтани гуноҳ** маросими хоси динӣ дар вақти дафни мурдагон. 2. *мач.* хиёнат кардан, кӯрнамакӣ кардан; фурӯхта шудан, хиёнат кардан (ба қоре, ба касе дар бадали гирифтани пул аз тарафи муқобил).

ФУРӢХТАНАШУДА فروخته نشده нафурӯхта, ба фурӯш нарафта.

ФУРӢХТАШУДА فروخته شده 1. он чи аз молу мавод, ки ба фурӯш рафтааст. 2. *мач.* ба хиёнат дучоргардида.

ФУРӢХАР فروهر *д.* дар дини зардуштия сурати ғайримоддӣ ҳар як махлуқот, ки барои муҳофизат аз осмон фуруд меояд.

ФУРӢХИДА فروهیده писандида, мақбул.

ФУРӢХИШТА فروهشته сарозер, овезон, овехта.

ФУРӢХИШТАН فروهشتن овезон ва сарозер кардан, овехтан.

фурӯш فروش *асоси замони ҳозира аз* **фурӯхтан**.

ФУРӢШ فروش 1. *чун ҷузъи баъдинаи калимаҳои мураккаб омада* маънои фурӯшандаи чизеро дорад: **китобфурӯш**, **матозфурӯш**. 2. фурӯхтан, **фурӯши дона-дона** донабайъ фурӯхтани чизе; **барои фурӯш** барои фурӯхтан; **ба фурӯш гузоштан** (мондан) чизе ё молеро барои фурӯхтан ба харидор манзур кардан, фурӯхтанӣ шудан; **ба фурӯш расидан** (**рафтан**) *мач.* фурӯхта шудан; **фурӯш ёфтан** ба фурӯш расидан; **фурӯш шудан** фурӯхта шудан.

ФУРӢШАНДА فروشنده 1. он ки молеро ба фурӯш мерасонад. 2. молфурӯш, корманди муассисаи тичоратӣ, ки молро ба харидор манзур мекунад.

ФУРӢШАНДАГӢ فروشندگی амалу шуғли фурӯшанда, молфурӯшӣ.

ФУРӢШГОР فروشگار *ниг.* **фурӯшанда**; *муқоб.* харидор.

ФУРӢШГОҲ فروشگاه макони фурӯш, ҷои фурӯхтани молу маҳсулот: **фурӯшгоҳи марказӣ**.

ФУРӢШӢ فروشى чизи ба фурӯш гузошташуда, фурӯхтани; **ҳавлии фурӯшӣ** ҳавлие, ки соҳибаш онро ба фурӯш мондааст.

ФУРҶА *а.* فرجه 1. *ниг.* **фарча**. 2. *мач.* вақт, фурсат.

ФУСАҚО *а.* فسقا *ҷ.* **фосиқ**.

ФУСАҲО *а.* فصحا *ҷ.* **фасех**.

ФУСУҚ *а.* فسوق фиск, фосиқӣ, бадахлоқӣ.

ФУСУН فسون *шакли дигари* **афсун**, макр, ҳила, тазвир; ҷоду, сеҳр, азоим; **фусун кардан** ҳила кардан, макр ба кор бурдан, сеҳр кардан, ҷоду кардан.

ФУСУНБАӢН فسون بيان *мач.* он ки истеъдоди балеги суҳанбаӢнӣ дорад; нотиқи сомеонро ба худ саҳт ҷазбкунанда.

ФУСУНБАӢНӢ فسون بيانى *мач.* амали фусунбаӢн; тавассути нутқ ва баӢни ҷозиб ҷалб кардан.

ФУСУНГАР فسونگر 1. он ки афсун мекунад; ҷодугар, соҳир. 2. *мач.* ҳилагар, маккор.

ФУСУНГАРӢ فسونگری амалу шуғли фусунгар, афсунгарӣ, ҷодугарӣ, соҳирӣ.

ФУСУНКОР فسون کار ҳилагар, маккор.

ФУСУНКОРӢ فسون کاری ҳилагарӣ, маккорӣ.

ФУСУНПАРДОЗ فسون پرداز *мач.*, *ниг.* **фусунгар**.

ФУСУНПАРДОЗӢ فسون پردازی *мач.*, *ниг.* **фусунгарӣ**.

ФУСУРДА فسرده *ниг.* **афсурда**, **фасурда**.

ФУСУРДАГӢ فسرده گی *ниг.* **афсурдагӣ**.

ФУСУРДАДИЛ دل فسرده *мач.* ғамгин, ноумед, афсурдадил, дилмурда.

ФУСУРДАН فسرден *ниг.* **афсурдан**.

ФУСӢС فسوس 1. *ниг.* афсӢс. 2. тамасхур, истеҳзо.

ФУСҲАТ *а.* فسحت 1. вусъат, фарохӣ, кушодагӣ, пахноварӣ. 2. *мач.* дилкушодагӣ, хушвақтӣ, тафарруҳ (-и хотир).

ФУТ فوت бод ё ҳавое, ки аз миёни ду лаб берун биёяд.

ФУТА فوته//فوطه 1. миёнбанде аз матоъ, ки ҷузъи либоси сӯтвории занон дар маросими азо мебошад. 2. дасторча. 3. рӯймол. 4. лӯнгӣ, ки дар вақти оббозӣ ва дар ҳаммом ба камар мебандад.

ФУТБОЛ *англ.* فوتبال *варз.* бозиест бо тӯб байни ду гурӯҳ, ки дар майдон ёздаҳнафарӣ бо ҳам мусобиқа мекунад.

ФУТБОЛБОЗ فوتبال باز бозингари мусобиқаи футбол; он ки бо футбол ҳамчун намуди варзиш машғул аст.

ФУТБОЛБОЗӢ بازی فوتبال машғул будан бо бозии футбол; як навъи машхуртарини варзиш, ки мусобиқоти он дар сатҳҳои гуногун то миқёси ҷаҳонӣ баргузор мегардад.

ФУТУР *а.* فتور 1. сустӣ, заъф, афсурдагӣ, беҳолӣ; харобӣ, вайронӣ; **футур расонидан** хароб кардан, осеб расонидан; **футур рафтан** (*аз чизе*) рӯ додани заъфу харобӣ ба чизе.

ФУТУРИЗМ *фр.* футуризм чараёне дар адабиёт ва санъат, ки воқеиятро рад ва тамоми анъанахоро инкор мекунад.

ФУТУРИСТ *фр.* футурист *ади.* пайрави футуризм дар адабиёт ва санъат.

ФУТӢҲ *а.* فتوح 1. *ҷ.* **фатҳ**. 2. *мач.* кушоиши қор, пешрафт дар қорҳо.

ФУТӢҲОТ فتوحات *ҷ.* футӢҳ ё ҷамъулҷамъи фатҳ.

ФУҲ

ФУҲУЛ *а.* فحول *ҷ.* фаҳл 1.

ФУЧФУЧ//ФУЧФУЧ فچفچ//فچفچ *гуфт.*, *мач.* 1. пичир-пичир гап задан, зери лаб гап задан, бо овози паст, пинҳон гап задан. 2. *мач.* бўсадиҳӣ.

ФУҶОАТ فجا *ниг.* фачоат.

ФУҶУР *а.* فجور баромадан аз роҳи рост, бадкорӣ, бадахлоқӣ, зинокорӣ: **фисқу фучур.**

ФУҶҶОР *а.* فجار *ҷ.* фочир.

ФУШОР فشار 1. гапи фач, бемаза, ҳазён, сафсата. 2. дашном, ҳақорат.

ФУШУРДА فشرده 1. пахшшуда, зеркардашуда; **фушурда шудан** пахш ва зер шудан, дар таъзиқ ва фишор мондан. 2. мухтасар, кӯтоҳ; **фушурдаи мақола** мухтасари мақола, тезис.

ФУШУРДАН فشردن фишор додан, дар тазйик гирифтани зер ва пахш кардан, чафидан; **даст фушурдан** дасти ҳамдигарро фишор дода вохӯрӣ кардан.

ФҶЗИДАН فوزیدن оруғ додан, *ниг.* пӯзидан.

ФҶЛА فوله дар даруни пӯст мулоимшуда (*мас. харбуза ва монанди ин*); **фӯла кардан** сусту пачақ кардан.

ФҶЛОД فولاد *ниг.* пӯлод.

ФҶЛОДБОЗУ فولادبازو *мач.* маҳкамбозу, қавибозу, зӯрманд.

ФҶЛОДГУДОЗӢ فولادگدازی *хим.* гудохтан ва об кардани фӯлод.

ФҶЛОДӢ//ФҶЛОДИН فولادی//فولادین аз пӯлод сохташуда, он чи аз пӯлод сохта мешавад.

ФҶЛОДРЕЗӢ فولادریزی *ниг.* пӯлодрезӣ.

ФҶТА فوطه//فوته *ниг.* фута.

ФҶТАБОФ فوته باف он ки фӯта тайёр мекунад.

ФҶТАБОФӢ فوتهبافی амалу шуғли фӯтабоф, фӯта бофтан.

ФҶҲШ فحش *ниг.* фаҳш.

X

X ҳарфи бисту ҳафтуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ ҳарфи «хе, хо», (خ); дар ҳисоби абҷад ба адади 600 баробар аст.

ХАБА//ХАФА خبه//خفه гулӯфишурдагӣ: **хаба** кардан бугӣ кардан.

ХАБАБ а. خبب 1. ба навбат бар сари як пой истодан. 2. навъе аз тохтани асп.

ХАБАЗДӢ//ХАБАЗДӢК خبز دو//خبز دوک кит. гамбуск.

ХАБАК خبك кит. фишурда шудани гулӯ, гиҷовак.

ХАБАР а. خبر 1. огоҳӣ, дарак, иттилоъ. 2. матлабе, ки барои огоҳии умум дар матбуот, радио ва ғ. дода мешавад. 3. грам. он чузъи чумла, ки қору ҳаракат, амалу ҳолат ё чигунагии муносибати мубтадоро ифода мекунад; аз ҷиҳати сохту таркиб ва воситаи ифода ҳелҳои гуногун дорад: **хабари сода**, **хабари таркибӣ**, **хабари феълӣ**, **хабари номӣ** ва ғ.; **хабар гирифта** аҳвол пурсидан, сиҳату саломатии касеро ҷӯё шудан; **хабар додан** дарак додан, огоҳ кардан; **хабар доштан** огоҳ будан, дараки чизеро доништан; **хабар ёфтан** огоҳ шудан, доништан, фаҳмидан, иттилоъ пайдо намудан; **хабар кардан** а) огоҳ кардан, дарак додан ба касе чизеро; б) даъват кардан, ҷеғ задан, таклиф намудан; **хабар кашидан** матлаберо ба касе расондан, суҳанчинӣ кардан, суҳани касеро ба назди касе рафта гуфтан; **хабар овардан** матлаберо ба касе расондан;

хабар расонидан касеро аз коре огоҳ сохтан, хабари чизеро ба касе дарак додан.

ХАБАРБАР خبربر 1. он ки хабар, паём мебарад. 2. хабаркаш; суҳанчин.

ХАБАРБАРӢ خبربرى 1. ниг. **хабардиҳӣ**. 2. ниг. **хабаркашӣ**.

ХАБАРБИЁР خبربیار гуфт., ниг. **хабаровар**.

ХАБАРБИЁРӢ خبربیارى гуфт., ниг. **хабароварӣ**.

ХАБАРГИР خبرگیر 1. он ки аз аҳволи касе хабар мегирад, он ки дараки чизеро мегирад, аҳволпурс. 2. ҷосус.

ХАБАРГИРӢ خبرگیرى 1. хабар гирифта, аҳволи чизеро фаҳмидан. 2. ҷосусӣ.

ХАБАРГИРОН خبرگیران хабар гирифта истодан, доимо ба хабаргирӣ рафта (омадан).

ХАБАРГУЗОР خبرگذار кит. оваранда, расонанда ва ё фиристонандаи хабар.

ХАБАРГУЗОРӢ خبرگذارى 1. созмон ва идорае, ки ба гирдоварӣ ва паҳши хабарҳо барои расонаҳои гурӯҳӣ машғул аст: **хабаргузори ховар**. 2. гумаштагӣ, вакилӣ. 3. дастнишондагӣ, ҷосусӣ.

ХАБАРДИҲАНДА خبردهنده хабаррасон, ахбордиҳанда, огоҳкунанда.

ХАБАРДИҲӢ خبردهى хабаррасонӣ, ахбордиҳӣ, огоҳ кардан.

ХАБАРДОР خبردار бохабар, огоҳ, воқиф, муттаълеъ; **хабардор кардан** огоҳ намудан, воқиф

ХАБ

сохтан (*касeро аз коре ё ҳодисае*), маълум кардан (*чизeро ба касе*); **хабардор шудан** (*гарди-дан*) огоҳ шудан, воқиф гардидан; **хабардор бош!** огоҳ бош!, эҳтиёт шав!, дар ғафлат намон!.

ХАБАРДОРӢ خبردارӣ огоҳӣ, воқифӣ, огоҳ будан; **хабардорӣ кардан** хабар гирифта истодан.

ХАБАРДОРКУНАНДА خبردارکننده *ниг.* **хабардиханда**.

ХАБАРӢ خبرӣ даъватшуда, хабар карда (*ба чое*); **хабарӣ будан** хабаршуда будан.

ХАБАРКАШ خبرکش он ки гапи касeро ба мақсади низоъандозӣ ба каси дигаре мерасонад; гапчин, суханчин, чосус.

ХАБАРКАШӢ خبرکشی гапи касeро рафта дар назди касе гуфтан, суханчинӣ; **хабаркашӣ кардан** суханчинӣ кардан, гапи касeро рафта ба касе расондан (*бо мақсади вайронкорӣ*).

ХАБАРНАВИС خبرنویس он ки барои рӯзнома дар бораи ҳодисае маълумоти мухтасар менависад, мухбир.

ХАБАРНАВИСӢ خبرنویسی ба рӯзнома ва дигар расонаҳои гурӯҳӣ ва ё барои хабаргузорӣ аз маҳалҳо хабар навиштан, ахбордихӣ.

ХАБАРНИГОР خبرنگار он ки дар бораи ҳодисае барои рӯзнома хабар мефиристонанд; ахборнавис, мухбир.

ХАБАРНИГОРӢ خبرنگاری 1. касб ва шӯғли хабарнавис, мухбирӣ, навиштани ахбор барои рӯзнома, радио *ва ғ.* 2. хабаргузорӣ.

ХАБАРНОМА خبرنامه 1. огоҳинома, барои анҷоми коре хабари хаттӣ фиристондан. 2. нашрия ё расонае, ки гузоришҳои хабарии ягон муассисаро пахш мекунад.

ХАБАРОВАР خبرآور он ки хабарeро аз касе ё чое ба касе ё ба чое овардааст.

ХАБАРОВАРӢ خبرآوری расондани хабар, овардани маълумот.

ХАБАРПАРОКАНӢ خبرپراکني 1. пароканиши хабарҳо, паҳн кардани хабар. 2. паҳн кардани хабарҳои бардурӯғ.

ХАБАРПУРС خبرپرس он ки хабар меурсад, хабаргир, ахволпурс.

ХАБАРПУРСӢ خبرپرسی хабаргирӣ, ахволпурсӣ, пурсидани ҳоли аҳоли касе.

ХАБАРРАСОН خبررسان 1. муждарасон, пайк. 2. маълумотдиханда, ахбордиханда, мухбир; хабаркаш.

ХАБАРРАСОНӢ خبررسانی 1. муждарасонӣ. 2. маълумотдихӣ; хабаркашӣ.

ХАБАРҲОН خبرخوان он ки дар шабакаи хабарӣ барои ислоҳ кардани хабар онро баланд меҳонад.

ХАБАРЧИН خبرچين суханчин, хабаркаш.

ХАБАРЧИНӢ خبرچینی суханчинӣ, хабаркашӣ.

ХАБАРЧӢ خبرچی 1. хабаровар, хабаррасонанда, огоҳ ва воқифкунанда. 2. он ки касонро ба тӯй ё маъракае даъват мекунад; даъваткунанда.

ХАББОЗ a. خباز нонвой, нонпаз; нонфурӯш.

ХАББОЗӢ خبازی нонвойӣ, нонпазӣ; нонфурӯшӣ

ХАБЕРА خبره *кит.* чамъ, чамъи ҳисоб; **хабeра шудан** чамъ шудан, фароҳам омадан.

ХАБИР a. خبر бисёр огоҳ ва хабардор; бисёр доно ва кордон.

ХАБИС a. خبيث палид, паст, бадкирдор, лаим.

ХАБИСӢ خبيثی палидӣ, пастӣ, лаимӣ, бадтинатӣ, разолат.

ХАБОК خباک *кит.* чордевори саркушода, ки чорворо шабҳо дар он нигоҳ медоранд.

ХАБОСАТ a. خباثت палидӣ, нопоқӣ, бадкирдорӣ.

ХАВ I خو алафи бегонае, ки дар миёни ғалла *ва ғ.* мерӯяд, алафи печак.

ХАВ II خو хараки чӯбин барои болои он истодан дар вақти кор кардани гилкор.

ХАВЗ a. خوض ба коре бо диққат машғул шудан; **хавз кардан** (*ё намудан*) а) чуқур рафтан дар коре, чуқур фикр кардан; машғул ва саргарми чизе будан; б) тӯҳмат кардан, бӯхтон кардан, бадӣ кардан; фитна кардан, иғво кардан.

ХАВИД//ХАВЕД//ХИВЕД//ХЕД خويد//خيد *бот.* сабза ва гиёҳ, пояҳои ҷав ва гандуми ҳанӯз сарак набаста.

ХАВОЗА خوازه чӯбҳои бар сари сутунҳо баста, ки

дар бинокорӣ дар болои вай бинокорон истода кор мекунанд; **хавозаи ангур** чӯбҳои бар сутунҳо гузошта, ки навдаҳои токро ба болои он мегиранд.

ХАВОЗАБАРДОРӢ *بردارى خوازه* сохтани хавоза барои навдаҳои ток.

ХАВОНИН *ا. خوانين ҷ. хон* I.

ХАВОРИҚ *а. خوارق ҷ. хорик* 2.

ХАВОС(С) I *а. خواص ҷ. хосият; хосиятҳо, хислатҳо; табиат, мизоч.*

ХАВОС(С) II *а. خواص ҷ. хосса; кувваи дарк, кувваи дарёфт; зеҳн, ҳуш; хавоси парешон* хотири парешон, дили ноором; хавос шудан, парешонхотир шудан

ХАВОТИР *а. خواطر ҷ. хотир; мушаввашхотирӣ; хаяҷон, изтироб, безобитагӣ; ба хавотир афтодан* ба ташвиш афтодан, аз чизе нохотирчамъ шудан; **хавотир кардан** ба ҳаросу ташвиш андохтан (*касера*), мушаввашхотир гардонидан; **хавотир кашидан** ба дил ваҳм афтодан, нохотирчамъ будан, ваҳму хавф доштан.

ХАВОТИРӢ *خواطرى* нохотирчамъӣ, ташвишноқӣ.

ХАВОТИРКАШОНА *خواطرکشانه* бо хавотиркашӣ.

ХАВОТИРНОК *خواطرناк* мушаввашхотирона.

ХАВОТИРОМЕЗ *خواطرآمیز* бо тарсу ҳарос, бо мушаввашхотирӣ.

ХАВФ *а. خوف* бим, тарс, воҳима, хатар; **дар хавф будан** тарс доштан, дар ҳолати ваҳму бим воқеъ шудан; **хавф доштан** аз касе, чизе тарсидан, дар ҳарос будан.

ХАВФДОР *دار خوف* *ниг. хавфнок.*

ХАВФНОК *خوفناک* тарсноқ, бимноқ, хатарноқ, ҳавлноқ.

ХАВФНОКӢ *خوف ناكى* хатарноқӣ, бимноқӣ.

ХАВФОВАР *خوفآور* хавфэҷодкунанда, хатаровар.

ХАД I *خد* *ниг. худ* 1.

ХАД II *а. خد* рухсора, гуна, сурат.

ХАДАМ *а. خدم ҷ. ходим.*

ХАДАМОТ *خدمات ҷ. хидмат, хизмат.*

ХАДАМОТӢ *خدماتى* *мансуб ба хадамот.*

ХАДАНГ *خندنگ* 1. дарахте бисёр саҳт, ки аз чӯби он тир, найза ва зини асп месохтанд. 2. тире, ки аз чӯби ин дарахт месохтанд.

ХАДАНГАФКАН *خندنگ افکن* *кит. тирандоз.*

ХАДАНГДОР *خندنگ دار* **тири хадангдор** тири аз хаданг сохташуда.

ХАДАНГЗОР *خندنگ زار* ҷангали дарахтони хаданг, анбӯҳи дарахтони хаданг.

ХАДАР *а. خدر* 1. сустии узви бадан, қарахт шудани бадан, шах шудан. 2. торикӣ, ҷои торик.

ХАДЕВ *خدويو* 1. подшоҳ; сардор, соҳиб. 2. Худо. 3. лақаби подшоҳони Миср.

ХАДЕВӢ *خدويى* подшоҳӣ, сардорӣ, соҳибӣ.

ХАДЕШ *خدیش* *кит. 1. молик; подшоҳ. 2. кадбону, соҳиби хона.*

ХАДРА *خدره* *гуфт. навда, шохча.*

ХАДУК *خدوک* ҳалал, монеа; **хадук додан** ҳалал расонидан; **хадук хӯрдан** ҳалал ёфтан.

ХАӢЛ *а. خيال* 1. фикр, андеша. 2. пиндошт, гумон, зан(н). 3. орзу, тасаввур: **хаӢлҳои ширини ҷавонӣ**. 4. он чи дар ҳоб дида шуда дар андешаи кас пайдо мешавад; он чи аз дида дар хотир мемонад; **ба хаӢлам...** ба фикри ман, аз рӯи пиндор ва гумони ман; **хаӢли хом** фикри беасос, орзуи ношуданӣ, пиндори нодуруст; **ба хаӢли касе, чизе афтодан** орзуманди касе, чизе шудан; **аз хаӢл гузарондан** фикри чизеро кардан; **хаӢл доштан** орзу доштан, дар фикри чизе будан; **хаӢл кардан** фикр кардан, тасаввур кардан, пиндоштан; **хаӢл паридан** парешонхотир шудан, мушавваш будан; **ба хаӢл расидан** ба хотир овардан, ба ёд омадан; **ба хаӢл (фурӯ) рафтан** ғарқи фикру андеша шудан.

ХАӢЛАН *а. خيالاً* дар олами хаӢл; дар олами тасаввур ва пиндошт.

ХАӢЛАНГЕЗ *خيال انگيز* он чи боиси хаӢл мешавад; он чи қасро ба хаӢл меандозад.

ХАӢЛАНДЕШ *خيال انديش* касе, ки бисёр фикру хаӢл мекунад; он ки нақшаҳои бисёри ғайриамалӣ мекашад.

ХАӢЛАНДЕШӢ *خيال انديشى* бисёр фикру хаӢл

ХАӢ

кардан; нақшаҳои ғайриамалӣ кашидан.

ХАӢЛАТӢ خیالتی *ниг. хаӢлотӣ.*

ХАӢЛБОФ خیال‌باف он ки дар зехни худ фикру андешаҳои ғайриамалӣ мепарварад.

ХАӢЛБОФӢ خیال‌بافی фикру андешаҳои ғайриамалӣ парваридан.

ХАӢЛӢ خیالی 1. тасаввурӣ, ғайриҳақиқӣ, тахайюлӣ. 2. одами хаӢлотӣ, савдой.

ХАӢЛМАНД خیال‌مند бо фикру хаӢл, ғарқи фикру андеша, хаӢломез.

ХАӢЛМАНДОНА خیال‌مندانه дар ҳолати фикру андеша, ғарқи фикру андеша, андешақунон.

ХАӢЛОЛУД آلود خیал ғарқи фикру андеша, хаӢлмандона.

ХАӢЛОМЕЗ آمیز خیال омехтаи хаӢл, хаӢлманд.

ХАӢЛОТ خیالات *ҷ. хаӢл*; фикру андешаҳо, тасаввурот.

ХАӢЛОТӢ خیالاتی он ки ба фикру пиндорҳои ғайриодӣ дода мешавад; савдой; **хаӢлотӣ шудан** эътидол ва мувозинати фикрии худро аз даст додан, савдой шудан.

ХАӢЛПАРАСТ خیال‌پرست одами хаӢлотӣ, савдой, мутахаййил.

ХАӢЛПАРАСТӢ خیال‌پرستی дар банди хаӢл шудан, побанди фикру андешаҳои ғайривоқеӣ будан.

ХАӢЛПАРВАР پرور خیал хаӢлотӣ, он ки хаӢлан иҷрои амалҳои худро орзу мекунад.

ХАӢЛПАРЕШОН پریشان خیал мушаввашхотир, он ки хоҳири парешон дорад.

ХАӢЛПАРЕШОНӢ خیال‌پریشانی мушаввашхотирӣ, андешаи парешон доштан.

ХАЗ *а. خز* ҷонвари хурдҷусса аз ҷинси самур; **пӯстини хаз** пӯстине, ки аз пӯсти хаз дӯхта шудааст.

ХАЗАНДА خزنده 1. *сифати феълии замони ҳозира* аз **хазидан**. 2. ҷонваре, ки дасту по надорад ва хазидаро ҳамаҷаҳдад (*мисли мор, сусмор ва ғ.*).

ХАЗАР I خزr кӯр будани яке аз ду ҷашм; қинҷир. 2. танг ва хурд гаштани ҷашм; дидан бо гӯшаи ҷашм.

ХАЗАР II خزr 1. номи дигари баҳри Каспӣ,

баҳри Хазар. 2. *таър.* вилояте дар соҳили баҳри Хазар ва ҳудуди Гелони Эрон. 3. *қун.* номи мардуме, ки дар навоҳии Хазар дар соҳилҳои баҳри Каспӣ дар асрҳои миёна зиндагӣ мекарданд, қавме, ки номи ин баҳр аз номи он гирифта шудааст.

ХАЗАР III *а. خزr* 1. тозагӣ, қабудӣ. 2. сабза. 3. сабзавот.

ХАЗАРӢ خزری *қит. марбут ба хазар.*

ХАЗАФ *а. خذف* сафол; сафолин, зарфи сафолин, ҳарҷизи сафолин.

ХАЗАФПОРА خذف پاره сафолпора.

ХАЗИБ خزیب рангқарда (*мас., бо ҳино*).

ХАЗИДАН خزیدن 1. ба сина ва шикам дароз кашидан пеш рафтан, ғавак кашидан. 2. оҳиста, ниҳонӣ ба ҷое даромадан; **хазидар-хазидар** ғавак кашидан, ғавакқашон.

ХАЗИНА *а. خزینه* ҷои нигоҳ доштани пул ва ҷавоҳирот; сандуқи давлатӣ; ганҷина.

ХАЗИНАДОР خزینه‌دار нигоҳбони хазина; мутасадди хазина, сандуқдор.

ХАЗИНАДОРӢ خزینه‌داری 1. шуғл ва амали хазинадор. 2. маҳал ва ҷои ҷамъшудаи молу сарват ва хазина. 3. идораи хазинадорӣ дар Вазорати молия.

ХАЗИНАДУЗД خزینه‌دزد он ки молу мулк ва пулу сарватро аз худ мекунад; ғоратгари хазина.

ХАЗИНАДУЗДӢ خزینه‌دزدی молу мулк ва пулу сарватро аз худ қардан, рабудан; ғоратгарӣ қардан.

ХАЗИНАХОНА خزینه‌خانه ҷое, ки пули нақд ва ҷизҳои қиматбаҳо нигоҳдорӣ мешавад, хазина, ганҷхона, ганҷина.

ХАЗОИН خزاین *ҷ. хазина.*

ХАЗОН خزان 1. яке аз чор фасли сол, тирамоҳ, пойиз. 2. баргҳои зарду хушкшуда, барги хушкидаю рехта; **мавсими (фасли) хазон** фасли тирамоҳ, фасли хушкида рехтан ва хазон шудани барги дарахтон; **хазон шудан** а) пажмурдан, зард шудан, хушкидан; б) *мач.* рӯ ба завол рафтан, нобуд гаштан, ҳалок гардидан.

ХАЗОНА *а. خزانه* *ниг. хазина.*

ХАЗОНАДОР خزانه‌دار *ниг. хазинадор.*

ХАЗОНАДОРӢ خزانه‌داری *ниг.* хазинадорӣ.

ХАЗОНАК خزانک: хазонак кардани харбуза.

ХАЗОНАХОНА خزانه‌خانه *ниг.* хазинахона.

ХАЗОНБАРГ خزان برگ барги зардшуда, хазонгардида.

ХАЗОНДИДА خزاندیده он чи фасли тирамохро аз сар гузаронидааст; ба офати хазон гирифташуда; афсурда, пажмурда.

ХАЗОНЗАДА زده خزان *ниг.* хазондида.

ХАЗОНИЯ خزانیه *адш.* шеъре, ки дар васфи тирамоҳ, пойиз суруда мешавад.

ХАЗОНКАРДА خزان کرده *ниг.* хазонрасида.

ХАЗОНРАСИДА خزان‌رسیده он чи бар асари беобӣ ё омадани фасли тирамоҳ хазон шудааст; пажмурда ва бетароват.

ХАЗОНРЕЗ خزان‌ریز: **фасли хазонрез** фасли тирамоҳ, мавсими баргрезон.

ХАЗОНРЕЗӢ خزان‌ریزی мавсими зард шуда, хушкіда рехтани барги дарахтон; тирамоҳ.

ХАЗХАЗОН خزخزان *кит.* дар ҳоли хазидан.

ХАЙӢМ *а.* خيام 1. устои хаймадӯз, хаймасоз, чодирдӯз. 2. таҳаллуси шоир ва риёзидони машҳури форсу тоҷик Умари ХайӢм (соли вафоташ 1123).

ХАЙӢТ *а.* خیات либосдӯз, дӯзанда, дарзӣ; **хайӢти азал** киноя аз Худо.

ХАЙӢТӢ خياتی либосдӯзӣ, дӯзандагӣ, дарзигӣ.

ХАЙЗУРОН *а.* خيزران як навъ най, бамбук.

ХАЙЛ *а.* خيل 1. *кит.* гурӯҳ, ҷамоа, тоифа; *муқ.* хел. 2. аскарони савора, саворон. 3. галаи аспҳо.

ХАЙЛТОШ خيل‌تاش *кит.* ҳамхайл, ҳамгурӯҳ, аз як тоифа, ҳамқабила.

ХАЙЛХОНА خيل‌خانه макони як гурӯҳи одамон, хона.

ХАЙМА *а.* خيمه чодир, хиргоҳ; **хайма задан** чодир барпо кардан, чодир шинондан.

ХАЙМАГӢ خيمگي 1. *марбут ба хайма*, он чи махсуси хайма аст. 2. *кит.* он ки кораш задан ва ҷамъ кардани хайма аст. 3. он ки дар хайма ҷойгир шудааст; *мач.* духтар, зан.

ХАЙМАГОҲ خيمه‌گاه чои чодир, хиргоҳ; бошишгоҳ, қароргоҳ.

ХАЙМАДӢЗ خيمه‌دوز хайӢм, чодирдӢз, хиргоҳдӢз.

ХАЙМАДӢЗӢ خيمه‌دوزي хайӢмӣ, чодирдӢзӣ, хиргоҳдӢзӣ.

ХАЙМАШАҲРАК خيمه شهرک хаймашинон.

ХАЙМАЗОР خيمه‌زار ҷое, ки хаймаи зиёде барпоост.

ХАЙР *а.* خير 1. некӣ, хубӣ, нағзӣ; *муқоб.* шар, бадӣ. 2. эҳсон, кори неке, ки нафъаш ба мардум мерасида бошад; **амри (кори) хайр** а) кори нек, некӣ ба мардум; б) *мач.* тӯй. 3. хуб, нағз (*ифодаи ризогӣ*); **хайр гуфтан** розӣ шудан, розигӣ додан, розигӣ баён намудан; **хайра макдам гуфтан** хуш омадед гуфтан, омадан ва ташрифи касеро табрик кардан; **хайру хуш (маъзур) кардан** видоъ намудан.

ХАЙРА *а.* خيره: **хайра макдам!** қадам ба хайр бод!, хуш омадед!

ХАЙРАНДЕШ خيراندیش он ки дар фикри некӣ ба касон аст, неқхоҳ, хайрхоҳ.

ХАЙРАНДЕШӢ خيراندیشي майл ва рағбат ба некии касон, хостори нағзии касон будан.

ХАЙРАНДЕШОНА خيراندیشانه хайрхоҳона, аз рӯи хайрандешӣ.

ХАЙРБОД خيرباد видоъ, орзуҳои нек баён кардан вақти видоъ; **хайрбод гуфтан (кардан)** некӣ хостан вақти видоъ.

ХАЙРГАРД خيرگرد он ки ба ҳар ҷо гашта хайрот ҷамъ мекунад, гадо, садақаталаб.

ХАЙРГӢӢ خيرگوي гуфтани суханҳои хайрхоҳона ва таскинбахш; видоъгӯӣ, хайрухуш кардан.

ХАЙРИЯ *а.* خيريّه он чи нафъ ва хайри халқ дар он аст; **ҷамъияти хайрия** иттиҳодияи одамони хайрхоҳ бо мақсади ёри расондан ба мӯҳтоҷон.

ХАЙРИЯТ *а.* خيريت хубӣ, некӣ; салоҳ, офият; **кор ба хайрият гузашт** кор ба некӣ анҷомид, оқибати кор нағз шуд; **хайрият ки...** нағз ки..., хуб аст ки...

ХАЙРИЯТАСАР خيريت اثر хайриятотар, кори ба

ХАӢ

некӢ анчоманда.

ХАӢРӢ *خیری*: гули хайрӢ гули маъруфе, ки бештар сафед, сурх ва кабудранг мешавад ва дар тиб истифода мешавад.

ХАӢРКУНАНДА *خيرکننده* эҳсонкунанда, карим.

ХАӢРОТ *ا. خیرات* 1. эҳсон, садака, худой. 2. пул, Ӣиртиш *ва г.*, ки вақти чаноза тақсим карда мешавад.

ХАӢРОТӢ *خيراتي* ҳар чизе, ки барои хайрот пешниҳод шудааст.

ХАӢРУХУШ *خيروخوش* *ниг. хайр.*

ХАӢРХОНА *خيرخانه* 1. макони хайру эҳсон. 2. ҷои буду боши муваққат ва додани хӯрду хӯрок барои бенавоён.

ХАӢРХОӢ *خيرخواه* он ки некӢ ва беҳбудии дигаронро хоҳон аст, некандеш; **хайрхоӢ будан** нисбат ба касе Ӣ коре некхоӢ будан.

ХАӢРХОӢӢ *خيرخواهي* хайр хоستان ба дигарон, некӯкорӢ; **хайрхоӢӢ кардан** толиби некии касе будан, тарафдорӢ кардан.

ХАӢРХОӢӢОНА *خيرخواهانه* аз рӯи хайрхоӢӢ, бо мақсади некиталабӢ.

ХАКАС *خکس* хакасӢо (*халқи сокини* вилояти мухтори Хакасияи Федератсияи Русия).

ХАКАСӢ *خکسي* мансуб ба Хакас.

ХАЛА I *خله* дарди саҳти халандаи дарунӢ дар паҳлӯ, шикам *ва г.*; **хала задан** дард кардани ягон ҷои бадан, пайдоиши халиш дар ягон узви бадан; **хала шудан** гирифтोरӢ ба дарди хала.

ХАЛА II *خله*: **хала кардан** халаҷӯб халонидан, нихта кардан (*ба хар*).

ХАЛА III *خله* *кит.* харза, Ӣва, сафсата, гапи бемаънӢ; килуқол.

ХАЛА IV *خله* *кит.* суккони киштӢ.

ХАЛАК *خلک* 1. сарсӯзан. 2. аломат, нишоне Ӣ сурате, ки ба воситаи сӯзан ба сари сина халонда мешавад.

ХАЛАҚ *ا. خلق* кӯҳна, кӯҳнашуда; либоси жанда ва фарсуда.

ХАЛАҚПӢШ *ا. خلق پوش* кӯҳнапӯш, жандапӯш.

ХАЛАЛ *ا. خلل* 1. раҳна, шикофӢ байни ду чиз. 2.

нуқсон, монеа; зарар, зиён; **халал расидан ба чизе** зиён расидан, нуқсондор шудан; **халал додан (расондан)** монеъ шудан, раҳна задан ба коре.

ХАЛАЛДОР *خلل دار* нуқсондор, зиёндор; **халалдор будан** айбнок будан, нуқсондор будан.

ХАЛАЛДОРШАВӢ *خلل دارشوي* халалӢбӢ.

ХАЛАЛНОПАЗИР *خلل ناپذير* он чи қобили халал ва зиён нест, устувор, собит, вайроннашаванда.

ХАЛАЛНОПАЗИРӢ *خلل ناپذيري* устувор, тасбиат, зиённопазир будан.

ХАЛАЛПАЗИР *خلل پذير* ноустувор, нопойдор.

ХАЛАЛРАСОН *خلل رسان* ба амал Ӣ коре халал расондан, монеъ шудан, зараррасон.

ХАЛАЛРАСОНАНДА *خلل رساننده* монеъшаванда, зиёновар, монеарасонанда.

ХАЛАЛРАСОНӢ *خلل رسانی* монеъ шудан, зиён-оварӢ, зараррасонӢ.

ХАЛАНДА *خلنده* 1. *сифати феъли замони ҳозира аз халидан*. 2. фурураванда, тез.

ХАЛАНОК *خله ناک* халонанда, халазананда; дарди хала.

ХАЛАНЧ *خلنج* *бот.* навъи буттаи майдабарги ҳамешабз.

ХАЛАНЧӢ *خلنجي* мансуб ба халанч.

ХАЛАФ *ا. خلف* аз пас оянда; ворис, писар; писари нек, фарзанди сазовор; ҷонишин; *муқоб. салаф I*.

ХАЛАХӢР *خله خور* 1. зудмутаассиршаванда; зудранч, оташиншаванда. 2. *мач.* он ки бе тазйик коре намекунад, он ки ба нихта кардан одат кардааст.

ХАЛАЧӢӢ *خله چوب* ҷӯбдасти нӯгтез барои рондани чорпоён.

ХАЛАҶОН *خله جان* ҳаяҷон, изтироб, такон хӯрдан.

ХАЛИДАДИЛ *خلیده دل* *кит., киноя аз дилшикаста*; ҳаста, ранчида, дилозурда.

ХАЛИДАН *خلیدن* фуру рафтани, фуру рафтани чизи нӯгтезе (*хор, сӯзан ва г.*) ба бадани кас Ӣ ба чизи дигар.

ХАЛИДАРАВОН *خلیدہ روان* кит. рӯхафтода, рӯхафсурда; ранҷур.

ХАЛИҚ *а. خلیق* 1. лоик, сазовор. 2. хушхӯй, хушахлоқ; 3. чизи офаридашуда, махлуқ.

ХАЛИҚАТ *а. خلیقت* 1. табиат, сиришт, ниҳод, ҳуқ. 2. чизи офаридашуда, офаранда, махлуқ.

ХАЛИЛ *а. خلیل* 1. дӯст, дӯсти меҳрубон, дусти наздик. 2. ҷ. шакли кӯтоҳи Халилуллоҳ лақаби Иброҳими пайғамбар аст.

ХАЛИЛИХҶҶРАК *خلیلی خورک* *ғуфт.* номи ҳашарае.

ХАЛИЛИ *خلیلی* навъе аз ангури тезпаз.

ХАЛИФА *а. خلیفه* *таър.* 1. ҷонишин, касе, ки ҷонишини каси дигаре бошад. 2. лақаби подшоҳони ислом, ки ноиби Муҳаммади пайғамбар (с) ва пешвои мусулмонон махсуб мегаштанд. 3. ҷонишин, дастёри усто, косиб.

ХАЛИФАГАРӢ *خلیفه گری* 1. халифагӣ; устое, ки дар касби худ роҳбарӣ ва сарпарастии шоғирдонро дар ӯҳда дорад. 2. мақоми пешвой дар бархе аз фирқаҳо ва гурӯҳҳои масеҳият. 3. маҳорати халифа.

ХАЛИФАЗОДА *خلیفه زاده* 1. фарзанди халифа, бузургзода, калонзода. 2. *мач.* инсон.

ХАЛИФАКОР *خلیفه کار* шахсе, ки дар устохона халифа шуда кор мекунад.

ХАЛИФАКОРӢ *خلیفه کاری* коргарӣ дар устохонаҳои косибӣ.

ХАЛИФАНИШИН *خلیفه نشین* дорулхилофа, ҷой ва мақоми нишастии халифа, нишастгоҳи халифа.

ХАЛИЧ *خلیج* *ҷугр.* қисме аз дарё (баҳр), ки ба хушкӣ фуру рафта аз се тараф бо хушкӣ ихота шудааст.

ХАЛИШ I *خلش* *исми феълӣ* аз халидан.

ХАЛИШ II *خلش* ғавғо, ошӯб, шӯру ғавғо.

ХАЛИШ III *خلیش* лойи часпанда, гили часпак, лачан.

ХАЛҚ *а. خلق* 1. офаридан, ба вучуд овардан; **халқ кардан** ба вучуд овардан. 2. мардум, ӯдаи одамон; аҳолии як мамлакат.

ХАЛҚДҶСТ *خلق دوست* *ниг.* халқпарвар.

ХАЛҚДҶСТӢ *خلق دوستی* *ниг.* халқпарварӣ.

ХАЛҚИЯ *а. خلقیه* халқи одӣ, мардуми авом.

ХАЛҚИЯТ *а. خلقیت* 1. халқӣ будан, ба халқ тааллуқ доштан. 2. гурӯҳ; қавм, халқ.

ХАЛҚӢ *خلقى* 1. *мансуб* ба **халқ**, аз он халқ; мувофиқ бо рӯҳи халқ, бо маданият ва ҷаҳонбинии халқ. 2. *мансуб* ба **мамлакат**, ба давлат.

ХАЛҚОЗОР *خلق آزار* он ки бо мардум бадрафторӣ мекунад, мардумозор, золим, ситамгар.

ХАЛҚОЗОРӢ *خلق آزاری* мардумозорӣ, ситамгарӣ, золимӣ, бадрафторӣ нисбат ба халқу мардум.

ХАЛҚПАРАСТ *خلق پرست* *ниг.* халқпарвар.

ХАЛҚПАРАСТӢ *خلق پرستی* *ниг.* халқпарварӣ.

ХАЛҚПАРВАР *خلق پرور* дӯстдори халқ, ғамхори халқ, он ки ба осоиш ва некаҳволии халқ мекушад.

ХАЛҚПАРВАРӢ *خلق پروری* дӯстдорӣ аз халқ, тарафдорӣ ва ғамхорӣ ба халқ.

ХАЛҚЧИГӢ *خلق چيگی* *таър.* чараёне дар ҳаракати инқилобии рус дар нимаи дуҷуми асри 19, ки нақши раҳбарии синфи коргарро дар инқилоб инкор мекард.

ХАЛҚЧӢ *خلقچی* *таър.* тарафдори чараёни халқчигӣ.

ХАЛЛОҚ *а. خلاق* офаринанда, халққунанда; ҷ. яке аз сифатҳои Худо.

ХАЛО *а. خلا* 1. ҷои ҳолӣ, ҷои хилват, ҷое, ки дар он касе набошад. 2. ҳоҷатхона, мабраз; ҷои қазои ҳоҷат; **барои хало** барои қазои ҳоҷат.

ХАЛОБ *خلاب* *кит.* замини серлой, сероб, ки пой дар он меғутад, ботлоқ, ботлоқзор.

ХАЛОИҚ *а. خلائق* 1. ҷ. халиқат 2. 2. халқ, мардум, одамон.

ХАЛОЛҶШ *خلالوش* *кҳн.* ғавғо, шӯр; ошуфтагӣ, изтироб.

ХАЛОН(И)ДАН *خلاندن//خلانیدن* *шакли бавоситаи халидан*; фуру кардан, даровардани чизи бо-рики нӯгтез (*сӯзан, хор, сим ва ғ.*) ба ҷое, хас-тан.

ХАЛОС *а. خلاص* 1. раҳой, раҳой ёфтан, наҷот,

ХАЛ

начотёбӣ; **халос кардан** раҳонидан, озод намудан, начот додан; **халос шудан** раҳой ёфтан, начот ёфтан, озод шудан. 2. дар охири чумлаҳо бо феъл омада тамом шудани амал ё кореро ба тарзи хулоса ифода мекунад: тамом, бас: **ин гапро фақат шуниду халос**.

ХАЛОСГАР خلاص گر *ниг. халоскунанда.*

ХАЛОСӢ خلاصی *начот, раҳой, озод шудан; халосӣ ёфтан* начот ёфтан, раҳо шудан, озод гардидан.

ХАЛОСКОР خلاص کار *раҳокунанда, начотбахш, озодкунанда.*

ХАЛОСКОРӢ خلاص کاری *раҳо кунонидан, начотбахшӣ, озодкунандагӣ.*

ХАЛОСКУНАНДА خلاص کننده *ниг. халоскор.*

ХАЛОСШУДА خلاص شده *раҳошуда, озодшуда, начотёфта.*

ХАЛОҶО(Ӣ) خلاجای *хало, ҳочатхона, обхона, мабраз.*

ХАЛТА خلتە *матон дуруште, ки аз се тарафаш дӯхта ба дарунаш чизҳои резандаро (гандум, ҷав ва ғ.) меандозанд; линга, тӯрба; халта шудан* суишуда овозон гаштани чизе.

ХАЛТАБИСТАР خلتە بستر *ниг. хобхалта.*

ХАЛТАДОР خلتە دار *зоол. дорои халта: кенгуруи халтадор.*

ХАЛТАЧА خلتچه *халтаи хурд барои андохтани чизҳои резанда.*

ХАЛТАШУДА خلتە شده *1. дар халта гирифташуда. 2. омосӣ, варамида.*

ХАЛХОЛ ا. خال *ҳалқаи тилло ё нуқра, ки занон барои зинати пой мебанданд.*

ХАЛӢ ا. خلع *бекор кардан, баровардан, азл кардан, дур кардан аз коре ё ҷое; халъи силоҳ (кардан) бейроқ гардонидан, яроқи касеро аз дасташ гирифтани.*

ХАМ خم *1. қач, моил ба тарафе; муқоб. рост. 2. қачӣ, хамидагӣ, печутоб; хаму печ (-и роҳ) қачу килебӣ, печутоб хӯрдани роҳ; хам кардан қач кардан, дуқат кардан; сар хам кардан сар ба поин андохтан; маҷ. таслим шудан, фармонбардорӣ кардан; хам шудан қач шудан, дуқат шудан; хаму рост шудан қачу рост шудан (мас., дарахт аз вазиши бод); хам*

хӯрдан печутоб хӯрдан, қач шудан, ба як тараф моил гаштан.

ХАМБА//ХУМБА خمبه *хуми калон; чуқурӣ ё ҷағораи бо чор девора ихоташуда барои ниғадории ғалладона; хамбаи орд ҷои махсус барои нигоҳ доштани орд; хамбаи ҳаммом (обдон) ҷои махсус дар ҳаммомҳои қадима.*

ХАМБИДАН خميدن *ниг. ханбидан.*

ХАМГАШТ خم گشت *гардишгоҳ, ҷои печхӯрӣ; хамгашти зону* ҳамаи зону, ҷои қат шудани зону; **хамгашти роҳ** ҷои печутобхӯрии роҳ, ҷои гардиши роҳ.

ХАМГАШТА خم گشته *ҳамида, дуқатшуда, қатшуда.*

ХАМГИРИФТА خم گرفته *хамшуда, мунҳанӣ, қач, ҳамида.*

ХАМӢЗА خمیازه *беихтиёр кушода шудани даҳон (ҳолате, ки дар натиҷаи мондагӣ, беҳобӣ рӯй медиҳад); хамӢза кашидан* рӯй додани ҳолати хамӢза ба кас.

ХАМӢЗАКАШӢ خمیازه کشی *хамӢза кашидан.*

ХАМӢЗАКАШОН خمیازه کشان *дар ҳоли хамӢзакашӣ.*

ХАМИДА خمیده *хамшуда, дуқатшуда, қачшуда, моилшуда ба як сӯ.*

ХАМИДАГӢ خمیدگی *ҷои хамхӯрии чизе, ҷои қачшуда, қачӣ.*

ХАМИДАҚАД خمیده قد *он ки қадаш ҳам шудааст, он ки пушташ аз пирӣ ҳамида бошад, ҳамидапушт.*

ХАМИДАҚОМАТ خمیده قامت *ниг. ҳамидақад.*

ХАМИДАН خمیدن *1. хам шудан, дуқат шудан, қач шудан. 2. аз боло ба поён омадан.*

ХАМИДАПУШТ خمیده پشت *ниг. ҳамидақад.*

ХАМИР ا. خمیر *орди омехташуда дар об барои пухтани нон; ҳамири расида* ҳамири тайёршуда ба пухтан; **аз нӯги ҳамир – фатир** (зарб.) яъне ин намуна аз ибтидои қор; **ҳамир гирифтани(кардан)** ордро бо обу намак сиришта барои нонпазӣ тайёр кардан.

ХАМИРА خمیره *ҳамирмоя, ҳамиртуруш; ҳамираи дандон* ҳамираи дорои моддаҳои тозакунанда, табобатӣ, зиддиуфунӣ, муаттар барои шустану мисвок кардани дандон.

ХАМИРВОР خميروار *мач.* бисёр мулоим; **хоки** хамирвор хоки нарм.

ХАМИРГИР خميرگير хамиркунанда, он ки дар нонвойхонаҳо хамир мекунад.

ХАМИРИН خميرين *ниг.* хамирӣ.

ХАМИРӢ خميرى 1. ордӣ; аз хамир тайёршуда. 2. *ниг.* хамирмонанд.

ХАМИРМОЯ خميرمايه *ниг.* хамира.

ХАМИРТУРУШ خميرترش хамира, хамирмоя, як порча хаамири туршида, ки ба хамир барои расидани он ҳамроҳ мекунад.

ХАМИРХОБОНӢ خميرخوابانى хамир кардан ва барои расидан онро чанд муддат ниғаҳдорӣ кардан.

ХАМИРХОНА خميرخانه ҷои махсус барои хамиргирӣ дар нонвойхонаҳо.

ХАМИРШӢРӢ خميرشورى хамир мушт кардан, хелидани хамир.

ХАМӢ خمى қачӣ, хамшавӣ, мунҳанӣ.

ХАМКОРӢ خمكاري амали хам ва қач кардани оҳану филиз, мила *ва г.* ба андозаи дилҳоҳ.

ХАММА خمّه *ниг.* хамба, ханба.

ХАММОР ا. خمّار 1. майфурӯш, шаробфурӯш. 2. қасе, ки бисёр шароб меҳӯрад, майхӯр, шароб.

ХАМОН خمّان хамидагӣ, дар ҳоли хам будан.

ХАМОН(И)ДАН خمّاندين//خمّاندين хам кардан, қач кардан, дуқат кардан.

ХАМР ا. خمّر май, шароб, бода.

ХАМСА ا. خمسه 1. панҷ, панҷгона. 2. *адш.* маҷмӯаи иборат аз панҷ достони манзум.

ХАМУПЕЧ خمويچ печ дар печ, печу тобдор, қачу килеб.

ХАМУТ//ХОМУТ خموت//خاموت афзори юғмонанде, ки вақти ба ароба бастан бар гардани асп андохта мешавад.

ХАМӢШ خموش *ниг.* хомӯш.

ХАМӢШИДАН خموشيدن хомӯш шудан, орому сокит истодан, сухан нагуфтан, гап назадан.

ХАМӢШӢ خموشى *ниг.* хомӯшӣ.

ХАМӢШОНА خموشانه *ниг.* хомӯшона.

ХАМХӢРДА خم خورده қачшуда, қачу килебшуда, ба як сӯ моилгашта.

ХАН خن 1. *кит.* хона, манзил. 2. бахше аз баданҳои киштӣ байни кафи уфуқӣ ва девораҳои он. 3. пойинтарин бахши дохилии баданҳои киштӣ.

ХАНБ خنب *кит.* айвони болопӯшида, айвони сакфдор; суфа.

ХАНБА خنبه *кит.* хамба, табоҳӣ, фасод.

ХАНБИДАН خنبيدن хамбидан, сарозер шудан.

ханд خند *асоси* замони ҳозира аз хандидан.

ХАНД خند ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии хандон, ханданда: **лабханд**, **ришханд**, **шакарханд** *ва г.*

ХАНДА خنده ифодаи хушҳолӣ, шодмонӣ ва ё истехзо дар одам, ки бо садои махсусе зоҳир мегардад; **ханда гирифта** *касиро* пайдо шудани ҳолати ханда ба қасе; **ханда кардан** хандидан.

ХАНДАДАРМОНӢ خندهدرماني *тиб.* як намуди равондармонӣ, ки ба воситаи ханда ва хандондани бемор фишори дарди рӯҳии ўро коҳиш медиҳанд ва таскин мебахшанд.

ХАНДАЗОР خندهزار мавриди ханда, мавриди мазох қарор гирифта; **хандазор кардан** мавриди ханда ва мазох қарор додан қасиро; **хандазор шудан (гардидан)** боиси хандаву масхараи қасон гардидан, масхара шудан.

ХАНДАКУНОН خندهكنان дар ҳолати ханда, дар аснои хандидан, хандида истода.

ХАНДАҚ خندق *кҳн.* 1. чуқурие, ки дар гирдогирди шаҳрҳо, қалъаҳо қанда ба он об пур мекарданд. 2. шинак; чуқурие, ки барои қамин гирифта ништастан мекананд. 3. чуқурие, ки барои рехтани об истифода мебаранд: **оби ганда** *ба хандақ (зарб).*

ХАНДАҚКОВӢ خندق کاوی кофтани хандақ.

ХАНДАОВАР خندهآور он чи боиси ханда мешавад, он чи ханда тавлид мекунад; *мач.* ғалатӣ, аҷиб.

ХАНДАОВАРӢ خندهآوري боиси хандашавӣ, хандазо, ба ханда овардан.

ХАНДАОВАРОНА خنده آورانه 1. ба таври хандаовар. 2. *ниг.* хандаовар.

ХАН

ХАНДАОМЕЗ *خنده آميز* бо истехзо, бо ришханд, масхаракунон.

ХАНДАРИШ *خنده ريش* ниг. хандахариш.

ХАНДАСОР *خنده سار* ниг. хандахариш.

ХАНДАХАРИШ *خنده خرش* он чи боиси хандаву масхара мешавад, мавриди ханда ва истехзо; он ки мавриди ханда ва масхараи касон шу-дааст.

ХАНДИДА *خنده* бо ханда, бо табассум: ханди-да-хандида хандакунон, бо чехраи хандон.

ХАНДИДАН *خنده ديدن* ханда кардан, ханда задан.

ХАНДОН *خندان* 1. хандакунонда, дар ҳоли хан-дидан. 2. ҳар чизи шукуфта ва кушодашуда: гули хандон, пистаи хандон.

ХАНДОН(И)ДАН *خندانيدن//خندانيدن* касеро ба ханда овардан, боиси хандидани касе шудан.

ХАНДОНЛАБ *خندان لب* он ки лабаш ба ханда боз аст, хурсанд, табассумкунонда.

ХАНДОНРӢ(Ӣ) *خندان روي* бо чехраи хандон, табассумкунонда.

ХАНДОНРӢӢ *خندان رويي* кушодачехрагӣ, гарм-рӯй.

ХАНДОНРӢЯК *خندان رويک* шод, хушҳол, мағрур; қолиб, дилчасп (*оид ба кӯдак*).

ХАНДОНЧАК *خندان چک* хандонрӯй.

ХАНДОХАНД *خنده خند* хандаи давомдор, хандаи баланд, қаҳ-қаҳа.

ХАНОЗИР *ا. خنازير* тиб. бемориест, ки ғадудҳои саҳт дар таги гулӯ ва гардан пайдо шуда, мадда карда, чароҳат ба вучуд меоранд.

ХАННОС *ا. خناس* кит. аҳриман, шайтон; шай-тонсифат; бадкор.

ХАНЧ I *خنج* *гуфт.* хароше, ки бо ноҳун дар ҷое мезананд, харошидан.

ХАНЧ II *خنج* кит. 1. суд, фоида, нафъ, даромад. 2. озоиш, шодиву шодмонӣ, роҳат.

ХАНЧАК *خنجک* кит., бот. як навъ гиёҳи биё-бонии худрӯй, ки дар тибби қадим барои куштани кирми рӯда ба кор мерафт, дармана; хори сегӯша, хори сепахлу, хасак.

ХАНЧАР *خنجر* силоҳи кордмонанди дудамии нӯгтез.

ХАНЧАРБОЗӢ *خنجر بازی* кордбозӣ, мусобиқа дар ҳунари ханчарзанӣ.

ХАНЧАРГУЗОР *خنجر گذار* кит. ханчаркаш.

ХАНЧАРӢ *خنجرى* *марбут ба ханчар*; муносиби ханчар; ба шакли ханчар.

ХАНЧАРКАШ *خنجر کش* ханчарзан, бо ханчар амалкунонда.

ХАНЧӢР *خنجير* кит. бӯи тунде, ки аз сӯхтани устухон ё чизи дигар пайдо мешавад.

ХАНЧОЛ *خنجال* бо ноҳун чанг зада харошидан; **ханчол кардан** бо панҷаи даст чанг зада харошидан.

ХАНЧОЛКАШ *خنجال کش* ханчолкаш кардан, ба рӯи чизе ханчол кашидан.

ХАП *خپ* сокит, хомӯш, ором; **хап шудан (ниша-стан)** сокиту хомӯш шудан.

ХАПГӢР *خپ گير* саги хапгир саги ногаҳонӣ ҳучумкунонда, саге, ки хапу дам ва ногаҳонӣ мегирад.

ХАП(П)АК *خپک* камгап, хомӯш, сокит, кам-гапзананда.

ХАП(П)АКӢ *خپکي* бегапу садо (хомӯшона), пинҳонӣ корбудкунонда.

ХАП(П)Ӣ *خپي* ниг. хапнак.

хар *خر* 1. асоси замони ҳозира аз **харидан**. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои харанда: **китобхар**, **хонахар**, **арзонхар** ва ғ.

ХАР I *خر* 1. чорпои боркаши маълум. 2. маҷ. одами аҳмақ, аблаҳ; **хар барин кор кардан** би-сёр кор кардан; **хара аз лой гузашт** кораш буд шуд.

ХАР II *خر* кит. лой, гили часпанда; ботлоқзор.

ХАРА I *خړه* дар бучулбозӣ як паҳлуи бучул, ки муқобили паҳлуи дигараш – аспа воқеъ ме-шавад; **хара баромадан** бо паҳлуи хара исто-дани бучул.

ХАРА II *خړه* 1. тӯби баланди чизе, хирмани чизе; **хара кардан** хирман кардан, чош кардан, бо-ло-болои ҳам чидан. 2. кит. таҳнишин, лойоб, шароб, равған ва ғ.; лой, лаҷан.

ХАРАД//ХАРРАД//ХАРД *خرد* кит. лой, гил, ги-ли часпанда.

ХАРАЗ *ا. خرز* он чи ба ресмон кашида мешавад,

(мас., марҷон, мӯҳра ва ғ.).

ХАРАК I خرک 1. шакли тасғири **хар**; хари хурд; **хараки хокӣ** ҳашараи майдаи харчангмона-над, ки дар ҷойҳои нам мешавад. 2. чорпоия ҷӯбӣ барои нишастии якчанд кас, нимкат. 3. *варз.* чорпоия дарозрӯя, ки барои машқҳои варзишӣ истифода мешавад.

ХАРАК II خرک олати хурди устухонӣ ё ҷӯбӣ, ки дар болои косаи танбур ё дутор шинонда симҳоро аз рӯи он мегузaronанд.

ХАРАКӢ خرکӣ 1. савори хар, ба хар саворшуда. 2. харсавор, он ки ба хар савор аст.

ХАРАКТЕРНОК خرکتيرناк хос, хислатҳои хос, ҷиҳатҳои барҷаста.

ХАРАНБОР خرنبار *кит.* шахсе, ки ўро бо сабаби гуноҳе ба хар чаппа савор карда, дар кӯчаву бозор мегардонанд.

ХАРАНДА خرنده он ки чизе меҳарад, он ки чизе-ро харидани аст, харидор, муштарӣ.

ХАРАРОБА خرارابه аробае, ки ба он хар баста-анд.

ХАРБАНДА خربنده *кит.* соҳиби хар; **харбанда ба хонаи шутурбон ояд** (*зарб.*) ҳамчинс ба ҳамчинс наздик аст.

ХАРБАНДАГӢ خربنديگӣ *кит.* 1. соҳиби хар бу-дан; кирокашӣ, ба кироя додани хар. 2. *мач.* ходими хар будан, кори паст кардан.

ХАРБАНДӢ خربندي *гуфт.* бастани хар, лангор кардани хар; **ба харбандӣ роҳ надодан** *киноя аз* одами беҳунар, ки ягон кор аз дасташ намео-яд.

ХАРБАТ I خربط *кит.* аблаҳ, аҳмақ, нодон.

ХАРБАТ II خربط *кит.* мурғобии калон.

ХАРБАҲО خرپها *кит.* нодон, аҳмақ, камхуш.

ХАРБЕВОЗ خربيواز *кит.* кӯршабпарак, хуффош.

ХАРБОЗОР خربازار 1. бозори хар. 2. *гуфт.* ҷои серғавғо, ҷои серчанҷол, ҷойи бенизому бе-тартиб.

ХАРБОН خربان ниғаҳбони хар; соҳиби хар.

ХАРБОР خربار *ниг.* хирвор.

ХАРБУЗА خربزه меваи калони ширину обдор аз чинси каду.

ХАРБУЗАЗОР خربزهزار пайколи харбуза, замини харбузакишта, полези харбуза.

ХАРБУЗАКОР خربزه کار он ки харбуза мекорад, корандаи харбуза.

ХАРБУЗАКОРӢ خربزه کاری харбузапарварӣ.

ХАРБУЗАПАЗ خربزه پز мавсими пухтани харбу-за.

ХАРБУЗАФУРӢШ خربزه فروش он ки харбуза мефурӯшад, фурӯшандаи харбуза.

ХАРБУЗАФУРӢШӢ خربزه فروشی кори харбуза-фурӯш; ба харбузафурӯшӣ машғул будан; **харбузафурӯшӣ кардан.**

ХАРВОР خروار 1. чун хар, мисли хар. 2. боре, ки як хар бардошта метавонад. 3. *кит.* ченаки вази баробар ба сад мани Табрес, 300 кг.

ХАРГАЛА خرگله галаи хар.

ХАРГАВОЗ خرگواز *кит., ниг.* **харгувоз.**

ХАРГАДО خرگدا он ки дар иҷрои коре хеле шилқин аст, гадои шилқин, гадои хира.

ХАРГИР خرگير *кит.* амалдори подшоҳӣ, ки ха-рони мардумро мачбуран мегирифт.

ХАРГАҲ خرگه *ниг.* хиргоҳ.

ХАРГОҲ خرگاه *ниг.* хиргоҳ.

ХАРГУВОЗ خرگواز ҷӯбе, ки бо он харону говон-ро меронанд, халачӯби говронӣ.

ХАРГӢШ خرگوش ҷонвари хурди алафхӯри до-рои гӯшҳои дароз, ки дастҳояш кӯтоҳтар аз пояш буда, хеле чолок ва даванда аст.

ХАРГӢШАК خرگوشک *ниг.* **харгӯшбача.**

ХАРГӢШБАЧА خرگوش بچه бачаи харгӯш, харгӯши майда.

ХАРГӢШДОРӢ خرگوش داري *ниг.* **харгӯшпарварӣ.**

ХАРГӢШӢ خرگوشى *мансуб ба* **харгӯш.**

ХАРГӢШПАРВАР خرگوش پرور он ки харгӯш ме-парварад.

ХАРГӢШПАРВАРӢ خرگوش پروري парвариши харгӯш: **хоҷагии харгӯшпарварӣ** хоҷагие, ки дар он харгӯш парварида мешавад.

ХАРД خرد *кит.* хӯрок, хӯрдани

ХАРДАЛ خردل донаи бисёр хурди зардранги як навъ гиёҳ, ки мазаи тунду тез дорад, онҳоро

ХАР

соида дар об ё сирко тар карда барои кушодани иштиҳо бо ғизо меҳӯранд.

ХАРДАНДОН خردندان 1. *гуфт.* он ки дандонҳои ниҳоят калон дорад. 2. *биол.* номи гиёҳи биёбонӣ, аз қабилӣ явшон, хоршутур ва ғ.

ХАРЕШИДАН خريشيدن *кит.* хурӯшидан, шӯру ғавғо кардан.

ХАРЗ *а.* خرز *кит.* дӯхтан, халонда дӯхтан; пӯстиндӯзӣ, мӯзадӯзӣ.

ХАРЗАН خرزن тозиёна, қамчин.

ХАРЗИН خرزين *кит.* 1. як навъ чӯби дароз барои овезон кардани зин. 2. полон.

ХАРЗАҲРА خرزهره *биол.* дарахти баргзаҳр, ки баргаш ба барги бед монанд аст.

ХАРИГАРӢ خري گري *маҷ.* аблаҳӣ, ҳамоқат, нодонӣ, нофаҳмӣ.

харид خرید *асоси* замони гузашта аз **харидан**.

ХАРИД خرید 1. амали харидани чизе, байъ; *муқоб.* **фурӯш**. 2. он чи харида шудааст; **хариду фурӯш** доду ситад; **харид кардан** харидан, гирифтани чизе аз касе бо додани баҳои он.

ХАРИДА خریده харидашуда, байъшуда; он чи дар бадали пул ба даст дароварда шудааст; **гувоҳони харид** гувоҳи сохтаи ба пул фурӯхташуда, шохиди бардурӯғ.

ХАРИДАН خریدن чизеро аз касе дар бадали пардохти баҳои он гирифтани, байъ; *муқоб.* **фурӯштан**.

ХАРИДАФУРӢШ خریده فروش тоҷир; ҷаллоб, ҳаннот.

ХАРИДАХӢР خور خریده касе, ки хӯроқвории мавриди эҳтиёҷи худро истехсол накарда, аз бозор меҳарад: **шаҳрнишини харидахӯр**.

ХАРИДАНИӢ خریدني он чи қобили харидан аст; **хариданиӢ шудан** ба чизе толиб шудан, ба фикри харидани чизе афтодан.

ХАРИДКУНАНДА خریدکننده *сифати феълиш* замони ҳозира аз **харид кардан**, он ки харид мекунад, харидор.

ХАРИДОР خریدار харидкунанда, толиб ба харидани чизе, талабгор; **харидор шудан** толиб шудан ба харидани чизе.

ХАРИДОРӢ خریداري моилӣ ба харид, харидор

будан; **қобилияти харидорӣ** имконияти хариди чизе, қудрати харидан; **бо ҷашми харидорӣ нигариштан** ба чизе толиб шудан, чизеро аз хар чихат санҷидан бо мақсади харидани он.

ХАРИДОРТАЛАБ خریدارطلب он ки харидор мечӯяд, он ки чизеро ба фурӯш гузоштааст, чӯёи муштарӣ.

ХАРИДУФУРӢШ خریدوفروش харидану фурӯштан.

ХАРИДУФУРӢШ خریدوفروش тоҷирӣ; ҷаллобӣ, ҳаннотӣ; савдо.

ХАРИТА خريطة нақшаи ҷуғрофӣ, нақшаи рӯи замин, мамлакат ё ҷое.

ХАРИТАКАШ خريطة کش он ки нақшаи ҷуғрофӣ мекашад, тарроҳи харита, нақшакаш.

ХАРИТАКАШӢ خريطة کشي амали харитакаш, кашидани тарҳ (нақшаи) ҷое.

ХАРИТАНАВИС خريطة نويس *ниг.* **харитакаш**.

ХАРИТАНАВИСӢ خريطة نويسي *ниг.* **харитакашӣ**.

ХАРИФ I *а.* خريف касе, ки ақлаш аз пирӣ суст шудааст; парешонхотир, фартут.

ХАРИФ II *а.* خريف тирамоҳ, поиз, ҳазон, мавсими баргрезон, фасли дарав.

ХАРӢ خري *ниг.* **харигарӣ**.

ХАРКАЛЛА خرکله нодон, нофаҳм, бефаросат, каллаварам.

ХАРКОР خرکار 1. он ки тавоноии анҷоми корҳои душворро дорад, пуркор. 2. *маҷ.* дорои қудрат ва мустаҳкамии зиёд.

ХАРКАМОН خرکمان 1. камони калон. 2. доме, ки ба шакли камон аст ва онро дар сари роҳи гургу шағол ва ғ. гузошта, дар он тире пинҳон мекунад, қапқон.

ХАРКУРРА خرکړه курраи хар, бачаи хар.

ХАРҚ *а.* خرّق суроҳ, раҳна, шикоф.

ХАРМАҒАС خرّمگس навъе аз мағас, ки хеле калон буда, нештари дароз дорад; **хармағаси маърака** касе ки ноҳонда ба ҷое омада боиси дарди сар шудааст.

ХАРМАҒЗ خرّمغز аблаҳ, нодон, гӯл.

ХАРМИЗОҶ خرّمزاج *маҷ.* одами якраҳа, инодкор.

ХАРМУРД خرمرد: **хармурд кардан** касеро афто-нида чандкаса кӯфтан (задан), касеро сахт ва бисёр задан; **хармурд кунондан** ба касе фармуда касеро сахт кӯфтан; **хармурд шудан** аз чанд кас шаллоқ хӯрдан.

ХАРМУҲРА خرمهرе мӯҳра, минчоки калони арзонбаҳо, ки онро ба гардани аспу хар меовезанд.

ХАРНОЙ خرنای ниг. **карнай**.

ХАРНУБ خرنوب бот. як навъ рустанӣ, ки донаҳои онро меҳӯранд; чавдор.

ХАРОБ خراب 1. вайрон, вайрона, валангор; муқоб. **обод**. 2. лоғар, шалпар; муқоб. **фарбех**; **хароб кардан (намудан)** вайрон кардан, табоҳ сохтан; **хароб шудан** а) вайрон шудан, табоҳ сохтан; б) лоғар шудан, бетобу тавон шудан.

ХАРОБА خرابه 1. вайрона, ҷои вайроншуда. 2. осори ободони қадима.

ХАРОБАЗОР خرابه زار ҷои вайрона; **харобазор шудан** вайрона шудан.

ХАРОБАК(АК) خرابکк // лоғар, шалпару камқувват.

ХАРОБАНДАРУН خراباندرون кит. парешонхотир, мушавваш, ранчидахотир.

ХАРОБАНИШИН خرابه نشين сокини харобаҳо, сокини маҳалҳои нообод.

ХАРОБИОВАР خرابي آور он чи боиси вайронии ободихо мегардад.

ХАРОБӢ خرابي 1. вайронӣ, вайронагӣ, табоҳӣ; муқоб. **ободӣ**, **ободонӣ**; **ба харобӣ рӯ овардан** вайрона шудан (*ба сабаби бенигоҳубинӣ*); **харобӣ овардан** боиси вайронӣ гардидан.

ХАРОБКОР خرابكار он ки боиси вайронии табоҳӣ мешавад.

ХАРОБКОРӢ خرابكارى зараррасонандагӣ, боиси вайронии чизе шудан.

ХАРОБКОРОНА خرابكارانه аз рӯи харобкорӣ, боиси харобкорӣ.

ХАРОБКУНАНДА خرابکننده вайронкунанда, вайронкор, вайронгар.

ХАРОБОБОД خراب آباد 1. ҷое, ки ободониаш аз харобазорҳо иборат аст. 2. киноя аз ин дунё.

ХАРОБОТ خرابات 1. харобиҳо, харобаҳо,

вайрониҳо. 2. маҷ. майхона, майкада.

ХАРОБОТГАРДӢ خرابات گردى кит. гардиш дар харобот.

ХАРОБОТӢ خراباتى мансуб ба **харобот**; сокини харобот; маҷ. майпараст.

ХАРОБОТНИШИН خرابات نشين кит. хароботӣ.

ХАРОБХОНА خرابخانه кит. харобот.

ХАРОБШУДА خراب شده 1. вайронгардида, ба ҳоли вайрона афтода, рехта, фарсуда. 2. лоғаршуда.

ХАРОМОЧ خراماچ позае, ки ба қувваи хар кор фармуда мешавад.

ХАРОС خراس осиее, ки бо қувваи хар кор мекунад, харосие: **аспи харос**.

ХАРОСБОН خراسبان соҳиби харос, осиебон.

ХАРОТИН خراتين // кирми хокӣ, кирми лойхӯрак.

ХАРОЧ a. خراج ниг. **хироч**; $\diamond$ **харочи сар** андози сарона; **хароч аз хароб нахоҳанд** (*зарб.*) аз нодорон чизе талабидан норавад.

ХАРОЧОТ خراجات 1. ҷ. **харҷ**. 2. харҷ, сарф, баромад; муқоб. **дахл**, **даромад**; **харочот кардан** сарф кардан, харҷ кардан, маблағеро сарф намудан.

ХАРОЧОТПУЛӢ خراجات پولى маблағи барои харҷ истифодашаванда.

ХАРОШ خراش асаре, ки аз нохун ё ягон чизи нӯгтез ба рӯи чизе пайдо мешавад.

ХАРОШДОР خراشدار ханҷол кашида, дорои харишида, харошхӯрда.

ХАРОШИДАН خراشیدن 1. пӯсти бадан ё рӯи чизи дигареро ба нӯги нохун ё ягон чизи нӯгтез хастан. 2. озор додан, осеб расондан.

ХАРОШИДАШУДА خراشیده شده ниг. **харошхӯрда**.

ХАРОШХӢРДА خراش خورده харошидашуда, харошдор.

ХАРПАНҶА خر پنجه гуфт. панчаҳои ҳарду дастро ба ҳам андохта фишурдан.

ХАРПОЯ خراپايه ҳарак, ҳавоза.

ХАРПУШТА خرپشته 1. пуштаи калон. 2. маҷ. боми гумбашакл.

ХАР

ХАРРА خره чош, ғарам, хирвор; *ниг.* **хара** 2; **хар-ра задан** чош кардан, ғарам кардан, болои ҳам чида баланд бардоштан.

ХАРРОЗ *а.* خراز *кит.* мӯзадӯз, машкдӯз.

ХАРРОЗӢ خرازی *кит.* мӯзадӯзӣ, машкдӯзӣ.

ХАРРОТ *а.* خرات чӯбтарош, он ки ба воситаи олати махсус чӯбу ашёи дигарро тарошида аз он хар гуна ашё месозад.

ХАРРОТӢ خراتى 1. *мансуб ба касби харрот:* таҷҳизоти харротӣ, кӯбачаи харротӣ. 2. касбу кори харрот. 3. устохонаи харрот;

ХАРРУБ خروّب *кит.* гиёҳе, ки дар вайронаҳо мерӯяд.

ХАРСАВОР خرسوار он ки савори хар аст.

ХАРСАВОРА خرسواره ба хар саворшуда.

ХАРСАВОРӢ خرسوارى ба хар савор шудан; **харсаворӣ кардан** ба хар савор шудан, ба хар тохтан.

ХАРСАНГ خرسنگ санги калон, санги калони нотарошида.

ХАРСАНГДЕВОР خرسنگديوار девори харсангӣ.

ХАРТАБИАТ خريطيعت он ки аз ахлоқ ва одоби одамгарӣ бенасиб аст, ноодам; ахмақ, аблаҳ.

ХАРТИЯ *ю.* خرتيه 1. дастнависи қадим. 2. хуччат.

ХАРТОЗ خرتاز: **хартоз шудани роҳ** аз барфу ях пок ва тоза шудани роҳҳои кӯҳӣ, кушода шудани роҳ пас аз зимистон.

ХАРТОЗӢ خرتازى 1. хардавонӣ, мусобиқаи хардавонӣ; пойгаҳи хардавонӣ. 2. *мач.* кори бачагона; ♦ **пириву хартозӣ.**

ХАРТОЛ خرطال *кит.* киса ё халтае аз пӯсти гов, ки аз нукра ё тило пур мекарданд.

ХАРТУМ خرطوم бинии фил, ки дароз ва овезон аст.

ХАРТУМДОР خرطوم دار дорандаи хартум; **гамбуски хартумдор** *зоол.* ғалламул, митта.

ХАРТУМӢ خرطومى монанди хартум.

ХАРТУМЧА چه خرطوم хартуми майда.

ХАРХАША خرخشه чанчол, кашмакаш, даъво, низоъ, мучодала; **хархаша кардан** чанчол кардан, кашмакаш кардан.

ХАРХАШАЧӢӢ خرخشه جوئى хурдагирӣ, айбчӯӣ, чанчолчӯӣ, арбадачӯӣ.

ХАРХАШАЧӢӢ خرخشه جوى арбадакор, чанчолӣ, чангара, шӯрапушт.

ХАРХОНА خرخانه 1. оғили хар. 2. *мач.* ҷои ҷамъомади аблаҳ ва нодонҳо.

ХАРХУТӢӢ خرخوتوك курраи хар, хутӢк.

ХАРХӢР خرخور меваи ёбони бемаза (*мас., тутӣ хасак, себи хасак ва ғ.*).

ХАРЧАНГ خرچنگ чонвари бугумпой, ки чанголҳои дароз дорад, асосан дар об зиндагонӣ мекунад, дар хушкӣ ҳам мегардад, панҷпо, саратон.

ХАРЧАНГГИР خرچنگ گير шикорчии харчанг.

ХАРЧОЛ خرچال *кит., зоол.* парандаи обии кабудранг; мурғобии калон.

ХАРЧ خرچ сарф, хароҷот; **харч кардан** сарф намудан; **ба харч додан** сарф кардан.

ХАРЧАЛЛОБ خرچالاب касе ки ба мақсади ғоидабинӣ ба хариду фурӯши хар машғул аст.

ХАРЧБАРДОР خرچ بردار серхарч, он чи харчи зиёд талаб мекунад.

ХАРЧИДАН خرچيدن 1. сарф кардан, харч кардан. 2. гиря кардан, гиристан.

ХАРЧӢ خرچى маблағ барои хароҷоти майдачуйда, маблағи хароҷотӣ; **харчӣ додан** додани пул барои маош, додани маблағе барои масрафи ҳаррӯза.

ХАРЧКУНӢ خرچ کنى сарфкардан, харч кардан.

ХАРШАЛҒАМ خر شلغم *бот.* карамшалғам.

ХАС خس 1. хошок, коҳ ва алафи хушк. 2. *мач.* ночиз, беарзиш, одами паст ва фурӯмоя; **хас каму ҷаҳон пок** (*зарб.*).

ХАСАК خسک 1. *ниг.* **хас.** 2. меваи ёбой. 3. хорҳои сегӯшаи аз оҳан сохташуда, ки ба сари роҳи душман андохта мешуд, то гузашта на-тавонад.

ХАСАКӢ خسكى ёбой, хударӯй ва маҳсули он.

ХАСАКХОР خور خسک *ниг.* **хорхасак.**

ХАСБЕДА خس بیده бедаи алафҳои хударӯй.

ХАСБУР خس بور: **хасбур кардан** *кҳн.* тахминан

муайян кардани ҳосили ханӯз надаравида ва гундоштанаишуда.

ХАСГӢРД *خس گوگرد* гӯгирди ҷойдорӣ, ки ба оташ дошта дармегиронанд.

ХАСДУЗД *خس دزد* касе ки майда-ҷуйда ва чизҳои беарзишро медуздад.

ХАСИН *خسین* марбут ба хас, аз хас бофта ё сохташуда.

ХАСИС *خسيس* лаим, мумсик, одами дар харҷ саҳт.

ХАСИСӢ *خسيسى* лаимӣ, мумсикӣ, саҳтӣ; **хасисӣ** кардан мумсикӣ кардан, дар харҷ саҳтӣ кардан.

ХАСИСОНА *خسيسانه* лаимона, мумсикона, аз рӯи саҳтӣ.

ХАСӢ I *خسى* ғурӯмоғӣ, пасти, кабоҳат.

ХАСӢ II *ا. خصى* он ки ҳояҳояш кашида шуда бошад, ахта.

ХАСӢ III *خسى* ниг. **хасин**.

ХАСКАППА *خس كپه* шипанги хасин, козаи калони хасин.

ХАСКАШ *خس كش* он ки хасу хошок мекашонанд.

ХАСКАШАК *خس كشك* панҷшоха (ё сешоха) барои бардоштани хасу хошок.

ХАСКУЛОҲ *خس كلاه* кулоҳи хасин, кулоҳи аз хас бофташуда.

ХАСМ *ا. خصم* душман, душманикунанда.

ХАСМАЙДА *خس ميده* рехтаву майдаҳои гиёҳ.

ХАСМГИР *خس گير* он ки душманро мегирад, гирандаи душман, мағлубкунандаи душман.

ХАСМОЛ *خس مال* касалии устухонхора, ки дар нӯги ангуштони даст пайдо мешавад, панаритсия.

ХАСМОНА *خصمانه* душманона, аз рӯи душманӣ, ах рӯи хусумат, чун хасм.

ХАСМСӢЗ *خس سوز* он ки душманро нобуд мекунад.

ХАСОРАТ *ا. خسارت* кит. зиён дидан; зарар, зиён, осеб; **хасорат дидан** зарар дидан, ба зарар дучор шудан.

ХАСОСАТ *ا. حساست* хасисӣ, лаимӣ, мумсикӣ,

саҳтӣ.

ХАСПАРВАР *خس پرور* дунпарвар, нокаспарвар.

ХАСПАРДА *خس پرده* пардаи хасин.

ХАСПОЯ *خس پايه* пояи хас ё ягон гиёҳ.

ХАСПУЛӢ *خس پولي* кхн. навъе аз андози замони амирӣ (барои заминҳои киштиношуда).

ХАСПӢШ *خس پوش* бо хас пӯшондашуда; боми хаспӯш, боме, ки бо хас пӯшонда шудааст; **хаспӯш кардан** а) бо хошок пӯшонидан болои чизеро; б) *мач*. пӯшондан, махфӣ нигоҳ доштан сирро ё гуноҳеро; **хаспӯш шудан** пӯшида шудани сирре, пинҳон мондан, фош нашудани сирре, рӯпӯш карда шудани гуноҳ ё ҷинояте.

ХАСРӢБА *خس روبه* хасу хошоки рӯфта ба як ҷо ҷамъ кардашуда; ахлот.

ХАСРӢБАДОН *خس روبه دان* ахлотдон, ҷои рехтани хасрӯбаҳо.

ХАСТА I *خسته* 1. харошёрфта, озурда. 2. дардманд, бемор. 3. ранҷида, фарсуда, шалпаршуда, кӯфта (*аз коре ё аз паймудани раҳи дур*); **овози хаста** садои гирифта; **хаста кардан** а) озурдан, маҷрӯх кардан; б) мондаву фарсуда кардан; в) харошидан; **хаста шудан** а) харош ёфтан; б) монда шудан, шалпар шудан, озурда шудан.

ХАСТА II *خسته* донак, мағзи донак; **хастаи зардолу** донаки зардолу.

ХАСТАГӢ *خستگي* 1. беморӣ, касалӣ, ранҷурӣ. 2. мондагӣ, бемадорӣ, шалпарӣ (*аз кори зиёд ё роҳи дур*).

ХАСТАДИЛ *خسته دل* 1. он ки дилаш маҷрӯх шуда бошад; ғамгин, андӯхгин; озурдадил, ранҷида. 2. *мач*. ошиқ.

ХАСТАДИЛӢ *دلى خسته* 1. ғамгинӣ, озурдадилӣ, ранҷидагӣ. 2. *мач*. ошиқӣ.

ХАСТАКУНАНДА *خسته کننده* сифати феълӣи замони ҳозира аз **хаста кардан**; дилгиркунанда; дурудароз; тӯлонӣ; чизе, ки боиси мондашавӣ мегардад.

ХАСТАН *خستن* 1. харошидан, ханҷол кардан; озурдан, маҷрӯх кардан. 2. халондан.

ХАСТАНАШАВАНДА *خسته نشونده* монданаишаванда, дилгирнашаванда.

ХАС

ХАСТАНОПАЗИР خسته ناپذير *ниг. хастагинопазир.*

ХАСТАХОТИР خسته خاطر *ниг. хастадил.*

ХАСТАҲОЛ خسته حال 1. озурда, бетобу тавон. 2. ғамдида.

ХАСТАҲОЛӢ خسته حالي *дилшикастагӣ, озурдагӣ, ранчидагӣ.*

ХАСТАҲОЛОНА خسته حالانه *шалпарона, бемадорона.*

ХАСТАЧИГАР خسته جگر *ниг. хастадил.*

ХАСТАҶОН خسته جان *ниг. хастадил.*

ХАСТАҶОНӢ خسته جاني *ниг. хастаҳолӣ.*

ХАСТАШАВӢ خسته شوي *монда шудан, шалпаршудан.*

ХАСТУВОНА//ХУСТУВОНА خستوانه *либоси пашмини дарвешон.*

ХАСТУТ خستوت *тути хасак, тути ёбоии пайванднашуда.*

ХАСУР خسور *зиёндида, зарардида.*

ХАСФ *а.* خسف 1. фуруравӣ ба зери замин, **хасф кардан** фуру бурдан, пинҳон кардан. 2. гирифтани Моҳ, гирифта шудани Моҳ.

ХАСХОНА خسخانه *коза, чайла, каппа, хонаи хасин.*

ХАТ I خط 1. фосилаи байни ду нукта, он чи (кашиши қалам ё дигар) байни ду нуктаро бо ҳам мепайвандад; **хати рост** хате, ки кӯтоҳтарин фосилаи байни ду нуктаро бо ҳам мепайвандад; **хати устуво** доираи тасаввурӣ, ки кураи заминро ба ду нимкура (шимолий ва ҷанубӣ) ҷудо мекунад, экватор; **хат кашидан** а) ҷадвал кашидан, хатдор кардан; б) ботил кардан, нест кардан, хат задан, аз эътибор соқит шумурдан. 2. *мач.* тарз, роҳ, равиши пешгирифташуда дар коре; **хати сайр** сайрхат; **хати ҳаракат** тарзи амал.

ХАТ II خط 1. он чи навишта шудааст, навишта. 2. маҷмӯи аломатҳое, ки дар як забон вақти навиштан ба кор меравад (*ҳарфҳо ва аломатҳои дигар*): **хати русӣ**, **хати арабӣ**; **хати арабиасоси тоҷикӣ** хати дар асоси алифбои арабӣ таҳияшудаи тоҷикӣ (форсӣ); **хати лотинӣ** тоҷикӣ хати дар асоси алифбои лотинӣ таҳияшудаи тоҷикӣ, ки аз соли 1930 то соли

1940 қорӣ буд; **хати русиасоси тоҷикӣ** хати дар асоси алифбои кириллӣ таҳияшудаи тоҷикӣ; 3. тарзи навишт: **хати хуб**, **хати хоно**; **хату савод** хондан ва навиштан; **хату савод доштан** хондан ва навиштан тавоништан; **хусни хат** зебоии тарзи навишт, санъати зебонависӣ, хушнависӣ. 4. мактуб, нома; **хати сиёҳ** хате, ки вақти ҷанг дар бораи кушта шудани касе ба наздиконаш фиристода мешуд; **хат гирифтан** нома гирифтан, омадани мактуб аз ҷое ба касе; **хат задан** хат кашида ботил кардани он чи навишта шудааст, аз эътибор соқит кардан; **хат кардан** нома навиштан, нома фиристодан, мактуб навиштан; **хату мӯҳр карда додан** дар барои масъалае ба касе хати (ҳуччати) расмӣ додан.

ХАТАК خطک 1. ҷўяк, шиёр. 2. *мач.* ожанг.

ХАТАНАК ختنک *як хел дарахти буттагии кӯҳӣ, ки меваи ширини сиёҳи хурдтар аз олуболу дорад; номи дигараи яхманак.*

ХАТАР *а.* خطر ҳолати хавфнок, хавф, бим; бими нобудшавии чизе; **бонги хатар** огоҳӣ дар бораи эҳтимоли рӯй додани хавфе; **хатари ҷанг** хавфи сар задани ҷанг.

ХАТАРАНГЕЗ خطر انگيز *ниг. хатаровар.*

ХАТАРНОК خطرناک *хавфнок, пурхатар, бимнок.*

ХАТАРНОКӢ خطرناکي *имконияти таҳдид ва рӯй додани ягон ҳодисаи хавфнок ва ҳалокатовар.*

ХАТАРОВАР خطرآور *хатарангез, хатрэҷодкунанда, хатарзо.*

ХАТБАР خط بر *он ки аз як кас ба каси дигар мактуб мебарад, қосид, пайк.*

ХАТБАРАК خط برک *ниг. хатбар.*

ХАТБАРДОР خط بردار *хатбар, хатбаранда.*

ХАТБАРДОРӢ خط برداري *хатбарандагӣ.*

ХАТБАРӢ خط بري *хаткашонӣ, номабарӣ, нома-расонӣ.*

ХАТБИЁР خط بيار *хатовар, номаовар; номарасон.*

ХАТБОРОН خط باران *ба касе бисёр ва паи ҳам мактуб навиштан; хатборон кардан* бисёр ва ба такрор ба касе ё ба ҷое нома навиштан.

ХАТВА//ХАТВАТ *а.* خطوه//خطوت *қадам, фосилаи*

байни ду по.

ХАТДОН خطدان хатхон, босавод, соҳиби хату савод; **хатдон шудан** босавод шудан, хату савод баровардан.

ХАТДОР خطدار хаткашида, рахдор, рах-рах (когаз, дафтар).

ХАТИАТ а. خطيئت гуноҳ, хато, ҷурм, айб.

ХАТИБ а. خطيب он ки дар масҷидҳо хутба меҳонад, хутбахон: **хатиби масҷид**.

ХАТИР а. خطير калон, бузург; муҳим.

ХАТКАШ خط کش хат кашанда; хатбар.

ХАТКАШАК خط کشک чадвал, абзори ҷубин ё филизӣ, ки бо он хати рост кашида мешавад.

ХАТКАШӢ خط کشي хат кашидан ба рӯи коғаз ба воситаи хаткашак-чадвал.

ХАТКАШОН خط کشان хатбар, пайк, номарасон, қосид.

ХАТКӢРКУНАК خط کورکنк порчаи махсуси резинӣ барои кӯр кардани хати навишташуда, хатпок.

ХАТЛИХИРОМ ختلي خرام киноя аз аспе, ки монанди аспӣ хатлонӣ меҳирмад.

ХАТЛӢ ختلي мансуб ба **Хатлон**, ки аспони хуб он ҷо парвариш меёфтанд.

ХАТМ а. ختم 1. кит. мӯҳр задан, мӯҳр гузоштан; мӯҳр; **хатм будан** маҷ. мансуб будан, муайян будан. 2. поён, анҷом, тамом, хатми таҳсил, хонданро дар ягон мактаб ба анҷом расондан; **хатми Қуръон** Қуръонро аз аввал то ба охир хонда тамом кардан. 3. маросими фотиҳахонӣ барои мурдагон, ки хатми Қуръон карда мешавад.

ХАТМАШҚКУНӢ خط مشق کني тамрин дар хатнависӣ, омӯзиши хат, машқи навиштани хат.

ХАТМӢ خطمي гули шайпуршакл, ки гул ва решаи он дар тиб ба кор меравад.

ХАТМКАРДА ختم کرده 1. мулло, ки дарсҳои расмии мадрасагиро хонда ба итмом расонидааст. 2. касе ки ягон мактабро тамом кардааст.

ХАТМКУНАНДА ختم کننده тамомкунандаи мактаб, он ки дар останаи тамом кардани таҳсил қарор дорад.

ХАТНА а. ختنه 1. буридани пӯсти сари олати мардинаи бача. 2. маросими маҳсусе, ки ба муносибати буридани пӯсти сари олати мардинаи бача барпо карда мешавад: **тӯи хатна**, **хатна кардан**.

ХАТНАВИС خطنويس он ки хатнависиро омӯхтааст, бохату савод; **хатнавис шудан** хат навишта тавоништан, хатнависиро омӯхтан.

ХАТНАВИСӢ خطنويسي навиштани хат, номанигорӣ, мактубнависӣ; асбоби хатнависӣ, лавозими хат, нигориши хат (қалам, когаз, сиёҳӣ).

ХАТНАКУНӢ ختنه کني маросими хатна, хатна кардан.

ХАТНАСУР ختنه سور маросим (тӯе), ки ба муносибати хатна кардани кӯдакон барпо карда мешавад.

ХАТНАТӢӢ ختنه طوي ниг. хатнасур.

ХАТНОК خطناک босавод, хатхон ва хату саводнок.

ХАТО خطа сахв, ғалат, иштибоҳ, кори нодуруст, гуноҳи ғайрибарқасд; **хато гузаштан аз касе** рӯй додани иштибоҳ аз касе, содир шудани хатое аз касе; **хато кардан** сахв кардан, иштибоҳ намудан; **чашии касеро хато кардан** касеро ба ғафлат монда қореро анҷом додан; **хато хӯрдан (тир)** ба ҳадаф нарасидан; **маҷ.** ҳосил нашудани муддаои мавриди назар.

ХАТОБАХШ خطابخش он ки хатову сахви касеро мебахшад; он ки гуноҳи содиршуда аз касеро афв мекунад.

ХАТОБАХШӢ خطاببخشي гуноҳбахшӣ, афвқунӣ, аз гуноҳи касе гузаштан.

ХАТОБИН خطابين айббин, бадбин; айбҷӯ, нуқсонбин.

ХАТОВАР خط آور киноя аз ҷавоне, ки ришу мӯйлаб нав бароварда бошад, ҷавони навхат.

ХАТОӢ خطائي нодурустӣ, иштибоҳ, ғалат; гуноҳ.

ХАТОКОР خطا کار касе ки хато мекунад, касе ки аз вай хатое содир шудааст; гумроҳ, гунаҳкор.

ХАТОКОРӢ خطا کاري гумроҳӣ, гунаҳкорӣ, иштибоҳ кардан.

ХАТОПЕША خطا پيشه касе, ки бисёр хато мекунад, хатокор.

ХАТ

ХАТОПӢШ خطا پوش касе, ки гуноҳи дигареро авф мекунад ва мепӯшонад.

ХАТОРАВӢ خطاروی гумроҳшавӣ, ғалатравӣ, қачравӣ, бо роҳи хато рафтан.

ХАТОФАҲМӢ خطافهمӣ нодуруст фаҳмидан; хатоандешӣ, мулоҳизаи нодуруст.

ХАТОШУНАВӢ خطاشنوی ғалатшунавӣ, нодуруст шунидан, ғалат фаҳмидан.

ХАТ(Т)Ӣ خطӣ бо ҳарф навишташуда; аз рӯи хат; дар шакли навишта.

ХАТТОТ خطات хатнавис, хушхат.

ХАТТОТӢ خطاطӣ шуғли хаттот, хатнависӣ.

ХАТХОН خط خوان босавод, дорои хату савод, он ки хонда метавонад.

ХАТЧА خطچه мактубча, арзнома.

ХАТЧӢБ خطچوب 1. чарм, чӯбча ё коғазпорае, ки барои ёфтани саҳифаҳои даркор байни саҳифаҳои китоб гузошта мешавад. 2. ҳисобчӯби чор тарафаш тарошидае, ки барои нигоҳ доштани ҳисоби чизе ба ҳар воҳиди муайян дар рӯи он бо корд рахнае зада ё ишорате карда мешавад.

ХАТШИНОС خط شناس шиносандаи хат, огоҳ аз хусусиятҳои хушнависӣ.

ХАТШИНОСӢ خطشناسӣ хатшинос будан, амали хатшинос.

ХАФ خف гиёҳе, ки зуд оташ мегирад; пахта ё латтае, ки барои даргирондани алав истифода мешавад, пешгирон.

ХАФА خفه ғамгин, озурда, дилгир, дилтанг, зиқ; **хафа кардан** а) ранҷондан, боиси ранчиш ва озори касе гардидан; б) буғӣ кардан; **хафа шудан** ғамгин шудан, озурда шудан, ранҷидан, зиқ шудан, дилтанг шудан.

ХАФАБУҒ خفه بۇғибуғи карда, хафакарда; **хафабуғ кардан** буғӣ карда куштан.

ХАФАГӢ خفگی 1. ғамгинӣ. 2. озурдагӣ, озурдахотирӣ, дилмондагӣ, дилтангӣ.

ХАФАКУНАНДА خفه کننده 1. зиқкунанда, озордиҳанда. 2. буғикунанда.

ХАФАҚОН خفه قان тиб. бемории таппиши дил; **хафақон гирифтан** таппиши дил пайдо шудан, ҳамлаи (авҷгирии) бемории дил.

ХАФАНАМО خفه نما ғамгин барин, дар намуд дилтанг ва озурда.

ХАФИФ ا. خفيف 1. кит. сабук; муқоб. **сақил-вазнин**; **овози хафиф** овози паст, овози нарму оҳиста. 2. нарм, оҳиста. 3. яке аз баҳрҳои вазни арӯз (фоилотун мустаъфилун фоилотун).

ХАФӢ خفی пӯшида, ниҳон; муқоб. **ошкор**; **хафӣ** ва **чалӣ** пинҳону ошкор.

ХАФО ا. خفا пӯшидагӣ, мастур, пинҳон ва махфӣ будан.

ХАФТОН خفتان кит. ҷомаи сипоҳиён, ки аз тағи зирех мепӯшиданд.

ХАФФОШ ا. خفافش кӯршапарак, муши паррон, шабпарак.

ХАФЧА خفچه кит. шӯша, порчаи рехтаи тилло ё нуқра.

ХАЧИР خچير ҳайвонест, ки аз насли ҳар ва модии асп ба вучуд меояд, ҳайвони хеле борбардор ва пуртоқат.

ХАЧИРБОН خچيربان ниғаҳбони ҳаҷирҳо, нигоҳубинкунандаи ҳаҷир, соҳиби ҳаҷир.

ХАФҶА خفجه 1. кит. дарахте аз ҷинси дарахти дӯлона. 2. маҷ. зулф, кокул.

ХАШ I خاش **либоси хашу бархаш** либоси пуркарру фар.

ХАШ I خاش модарзан, модарарӯс; модаршавҳар, хушдоман.

ХАШАБ ا. خشب чӯб, тахта.

ХАШАН خشن як навъи гиёҳе, ки аз он ҷома мебофтанд ва онро камбағалону қашшоқон мепӯшанд.

ХАШАНСОР خشنسار кит. навъе аз мурғобӣ, ки ранги баданаш тира ва сараш сафед аст.

ХАШАР-ХАШАР خشرخشر овозе, ки аз ба ҳам расидани матои абрешимӣ, коғаз ва ғ. ҳосил мекунад.

ХАШИН ا. خشين сахт, дурушт, зумухт, ноҳамвор; бадхӯ, бадмуомила.

ХАШИНА خشيّنه кит. хокистарранг, хокис-таррангӣ, сиёҳтоб.

ХАШМ خشم қаҳр, ғазаб, ҷаҳл; **дар сари хашм** ҳангоми қаҳру ғазаб, аз рӯи хашм ва итоб; **хашм гирифтан** хашмгин шудан, ғазабнок

шудан; **хашм кардан бар** *касе* ғазабнок шудан, аз рӯи қаҳр итоб кардан; **ба хашм овардан** *касеро* касеро ғазабнок кардан; **ба хашм омадан** хашмгин шудан, ғазабнок шудан, барошuftан; **дар хашм шудан** хашм гирифттан, ба қаҳру ғазаб омадан, ғазабнок шудан; **хашмро фуру бурдан** хашми худро паст кардан, аз изхори ғазаб худдорӣ намудан.

ХАШМАНГЕЗ *خشم انگيز* *ниг.* хашмовар.

ХАШМГИН *خشم گين* оташин, ғазабнок, дар ҳолати хашм; **хашмгин шудан** ба ғазаб омадан, оташин шудан.

ХАШМГИНИ *خشم گيني* хашмнокӣ, ғазабнокӣ, оташинӣ.

ХАШМГИНОНА *خشم گينانه* дар ҳолати қаҳру ғазаб, бо қаҳру ғазаб, қаҳролуд.

ХАШМИН *خشمين* *ниг.* хашмгин.

ХАШМНОК *خشم ناک* *ниг.* хашмгин.

ХАШМНОКӢ *خشم ناکي* ғазабнокӣ, ғазаболудагӣ, хашмгинӣ.

ХАШМОВАР *خشم آور* хашмангез, хашмэҷодкунанда, хашмзо.

ХАШМОЛУД *خشم آلود* бо осори қаҳру ғазаб, ғазабнок, хашмгин.

ХАШУК//ХУШУК *خشوک* *кит.* 1. фарзанди харомӣ, харомзода. 2. *мач.* одами бад, зишт.

ХАШ-ХАШ *خش خش* хашмолуд нафас гирифттан, канда-канда бо овоз нафас кашидан.

ХАШХОШ *خشخاش* кӯкнордона, донаҳои майдаи сафеди ғӯзаи кӯкнор, ки аз онҳо равшан мекашанд.

ХАШШОС *خشاش* овози хаш-хаш; **хашшос задан** садои хаш-хаш баровардан, гирифтани гулӯ ва хиррӣ шудани овоз.

ХВАШ *خوش* *ниг.* хуш.

ХЕ *خ* номи ҳарфи нӯҳуми алифбои арабии тоҷикӣ, ки дар ҳисоби абҷад ба адади 600 баробар аст.

хез *خيز* 1. асоси замони ҳозира аз **хестан**. 2. ҷузыи насини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънои фаровонии чизе, рӯянда, бароянда, хезанда: **сахархез**, **ҳосилхез**, **нафтхез**, **зархез** ва ғ.

ХЕЗ *خيز* 1. чаҳиш, аз ҷой баланд паридан бо як част; **хез задан (кардан)** частан, чаҳидан; **бо як**

хез бо як чаҳиш. 2. хезидан, бархостан, баланд шудан.

ХЕЗЗАНАНДА *خيززننده* чаҳанда, аз ҷой болопаранда.

ХЕЗЗАНИ *خيززني* чаҳиш, частан, болопарӣ.

ХЕЗОБ *خيز آب* чаҳиши об, мавҷи об.

ХЕЗОН *خيزان* дар ҳолати хестан; **афтону хезон** афтодаву хеста, афтидан ва бархостан.

ХЕЗОН(И)ДАН *خيزانیدن//خيزاندن* 1. аз ҷои нишаст баланд кардан, сари по гузоштан. 2. барпо кардан, сабабгор ва ангезонандаи коре шудан, шӯронидан: **чанҷол хезондан**, **балво хезондан**.

ХЕКИРТАК *خیکرتک* гулӯ, нои гулӯ.

ХЕЛ I *خيل* навъ, гуна; **хел ба хел** гуна-гуна, навъ ба навъ; **ҳамин хел** ин тавр, ин тарик, ин гуна, ин қабил.

ХЕЛ II *خيل* *ниг.* **хайл**; даста, гурӯҳ, тӯда, тоифа, қабил.

ХЕЛЕ *خيلي* зиёд, бисёр, фаровон, анча.

ХЕЛМАХЕЛ *خيل مخيل* рангоранг, гуногун.

ХЕЛО *خيلا* *ниг.* хеле.

ХЕСИДАН *خيسيدن* *кит.* 1. тар кардан, намнок кардан. 2. тар шудан, намнок шудан, хес (хис) шудан.

ХЕСОНИДАН *خسانيدن* *кит.* шакли *бавоситаи* **хесидан**, тар кардан, намнок кардан.

ХЕСТАН//ХЕЧИДАН *خيستن//خيچيدن* 1. баланд шудан аз ҷо. 2. бархостан, сар шудан, оғоз ёфтан. 3. бедор шудан (*аз хоб*). 4. қиём кардан, шӯридан. 5. пайдо шудан, баромадан

ХЕШ I *خويش* 1. худ, аз они худ. 2. касе ки бо касе нисбате дорад; **аввал хеш**, **баъд дарвеш** (*зарб.*); **хешу табор** хешовандон, ақрабо; **хешӣ дур** ақрабои дур; *муқоб.* **хешӣ наздик**; **хеш будан** нисбати ақрабӣ доштан; **хеш шудан** бо ҳам ба нисбати ақрабо шудан, хешӣ пайдо кардан.

ХЕШ//ХАЙШ II *خيш* *кит.* матои дағали зағирпоягӣ, ки аз он парда, қолин ва ғ. тайёр мекунанд.

ХЕШ III *خويش* *кит.* ҷубе, ки бар гардани гов мебастанд.

ХЕШ

ХЕШБАЧА *خویش بچه* фарзанди яке аз хешон ва ақрабо.

ХЕШБИН *خویش بین* худбин, худписанд, мағрур, мутақаббир.

ХЕШИГАРӢ *خویشی گری* таборӣ, хешовандӣ, ақрабой.

ХЕШӢ *خویشی* таборӣ, ақрабо будан, наздикӣ; **хешӣ доштан** бо ҳам нисбати ақрабогӣ доштан, хешу табор будан.

ХЕШКОМ *خویش کام* худсар, инодкор, худрой.

ХЕШКОР *خویش کار* деҳқон, барзгор, кишоварз.

ХЕШНАШИНОС *خویش شناس* беҳаё, беадаб, беобрӯ.

ХЕШОВАНД *خویشاوند* касе, ки бо касе нисбати хешу таборӣ дорад, яке аз хешон.

ХЕШОВАНДӢ *خویشاوندی* таборӣ, қаробат, хешӣ.

ХЕШТАН *خویشتن* *ниг. хеш* 1.

ХЕШТАНБИН *خویشتن بین* *ниг. хешбин*.

ХЕШТАНБИНӢ *خویشتن بینی* *ниг. худпарастӣ*.

ХЕШТАНПАРАСТ *خویشتن پرست* *ниг. худпараст*.

ХЕШТАНПАРАСТӢ *خویشتن پرستی* *ниг. худпарастӣ*.

ХЕШТАНШИНОС *خویشتن شناس* худшинос.

ХЕШТАНШИНОСӢ *خویشتن شناسی* худшиносӣ.

ХЕШУАҚРАБОӢ *خویش و اقربائی* *ниг. хешовандӣ*.

ХЕШУТАБОРБОЗӢ *خویش و تبار بازی* хешовандбозӣ, хешовандпарастӣ.

ХЕШУТАБОРӢ *خویش و تباری* *ниг. хешовандӣ*.

ХИБРАТ *ا. خبرت* дониш, дониши расо; доноӣ, таҷрибанокӣ.

ХИДМАТ *ا. خدمت* *ниг. хизмат*.

ХИДМАТГОР *ا. خدمت گار* ходим, он ки хизмат мекунад, он ки ба касе кор мекунад.

ХИДМАТГУЗОР *ا. خدمت گذار* хидматкунанда, хидматгор, ходим.

ХИДМАТГУЗОРӢ *ا. خدمت گذاری* хизматкунӣ, ходимӣ, хизматгузорӣ.

ХИДМАТӢ *ا. خدمتی* 1. хизматгорӣ, ба ҷо овардани хизмати касе, навқарӣ. 2. он ки дар сафари

хидматӣ аст, он ки барои кори идорӣ ба ҷое фиристода шудааст: **сафари хидматӣ**.

ХИДМАТПАНОХ *ا. خدمت پناه* *ниг. хизматгузор*.

ХИДР *ا. خدر* 1. парда барои духтарон дар гӯшаи хона; ҷойгоҳ барои занон дар манзил; 2. парда, ҷодир, ниқоб; 3. **хидри муалло** ибораи лақабмонанд, ки дар ҳаққи зани мӯҳтарам гуфта мешавад.

ХИЁБОН *ا. خیابان* роҳи рости васеъ ва дароз дар шаҳр.

ХИЁМ *ا. خیام* 4. **хайма**.

ХИЁНАТ *ا. خیانت* нақзи аҳду паймон, аҳдшиканӣ, бевафой; **хиёнат бар амонат** мол ё чизи барои нигоҳдорӣ супурдашударо дуруст нигоҳ надоштан; **хиёнат қардан** нисбат ба касе, ё вазифае, ё ватани худ бевафой ва аҳдшиканӣ қардан.

ХИЁНАТГАР *ا. خیانت گر* *ниг. хоин*.

ХИЁНАТГАРӢ *ا. خیانت گری* хиёнаткорӣ, хоинӣ.

ХИЁНАТГАРОНА *ا. خیانت گرانه* *ниг. хоинона*.

ХИЁНАТКОР *ا. خیانت کار* *ниг. хоин*.

ХИЁНАТКОРӢ *ا. خیانت کاری* хиёнат, аҳдшиканӣ, бевафой ба аҳду паймон.

ХИЁНАТКОРОНА *ا. خیانت کارانه* бевафоёна; бо макру фиреб.

ХИЁНАТПЕША *ا. خیانت پیشه* *ниг. хиёнаткор*.

ХИЁР I *ا. خیار* бодиринг; як навъ бодиринг.

ХИЁР II *ا. خیار* ирода, ихтиёр.

ХИЁРА *ا. خیاره* чизи ихтиёр қарда, баргузида, интиҳобшуда, хушқарда; **хиёра қардан** хуш қардан, баргузидан.

ХИЗМАТ//ХИДМАТ *ا. خدمت//خدمت* 1. кор қардан барои касе. 2. кор, фаъолият. 3. вазифа, коре, ки инсон ё чизи дигар ба иҷрои он ўҳдадор аст: **хизмати ҳарбӣ**, **хизмати нақлиёт**. 4. кор ва фаъолияти шоёни эҳтиром ва сазовори таҳсини умум; **ҳаққи хизмат** музди кор; **ба хизмат гирифтан** касеро барои иҷрои коре қабул қардан; **ба хизмат камар бастан** ба иҷрои коре омода будан; **хизмат қардан** кор қардан, вазифасеро ба ҷо овардан, супоришро иҷро қардан.

ХИЗМАТГОР *ا. خدمت گار* пешхизмат, он ки барои

касе кор мекунад: **хизматгори дари хона, хизматгори халқ.**

ХИЗМАТГОРЗАН(АК) خدمت گارزن//خدمت گارزن зане, ки хизматгор аст, он ки дар хонаи касе ба хизматгузори машғул аст.

ХИЗМАТГОРӢ خدمت گاري навкарӣ, хизматгузорӣ.

ХИЗМАТГУЗОР خدمت گذار хизматкунанда, ходим, хизматгор.

ХИЗМАТГУЗОРИ خدمت گذاري ниг. хизматгузорӣ.

ХИЗМАТИ خدمتي ниг. хизматӣ.

ХИЗМАТНИШОНДОДА خدمت نشان داده касе, ки хизматҳои намоён кардааст: **ходими хизматнишондодаи илм, муаллими хизматнишондода.**

ХИЗМАТОНА خدمتانه музди хизмат, ҳаққи кори кардашуда.

ХИЗМАТПЕША پیشه خدمت ниг. хизматпеша.

ХИЗМАТРАСОН رساں خدمت ниг. хизматрасон.

ХИЗМАТРАСОНӢ خدمت رسانی эҳтиёҷи зиндагии мардумро ба ҷо овардан.

ХИЗМАТЧӢ خدمتچی корманди идораи давлатӣ, корманди соҳаи меҳнати ақлонӣ.

ХИЗОБ ا. خضاب ранг, ҳино, вусма, ҳар ранге, ки мӯй, панҷаи дасту поро бо он барои ороиш ранг мекунад.

ХИЗОНА ا. خزانه ниг. хазина.

ХИЗР ا. خضر 1. сабзор, ҷои серсабза. 2. мувофиқи ривоёти динӣ номи пайғамбарест, ки оби ҳаётбахш нӯшида, умри абадӣ ёфтааст.

ХИК خيک зарфи чармини калоне, ки дар он об, равған ва моеоти дигар нигоҳ медоранд.

ХИКГАРДАН خيک گردن гарданғафс, дорои гардани пургӯшти фарбеҳ.

ХИЛВАТ ا. خلوت 1. танҳой, гӯшанишинӣ. 2. ҷои танҳонишинӣ, ҷои ҳолӣ аз бегонагон.

ХИЛВАТГОҲ خلوت گاه ниг. хилватхона.

ХИЛВАТГУЗИН خلوت گزين он ки ҷои хилват, танҳоири ихтиёр мекунад.

ХИЛВАТГУЗИНӢ خلوت گزيني ҷои хилват, танҳоири ихтиёр кардан.

ХИЛВАТИ خلوتي касе, ки дар хилват нишастааст, гӯшанишин, парданишин.

ХИЛВАТКАДА خلوت كده хилватхона, ҷои осоиш; ҷое, ки суфиён гӯшагиру узлатнишин мешуданд.

ХИЛВАТНИШИН خلوت نشين он ки дар гӯшаи танҳой менишинад, он ки танҳой ихтиёр кардаст.

ХИЛВАТНИШИНӢ خلوت نشيني танҳой, гӯшанишинӣ, узлат.

ХИЛВАТСАРОӢ خلوت سراي ниг. хилватхона.

ХИЛВАТХОНА خلوت خانه 1. ҷои хилват, ҷои танҳо ва ҳолӣ аз бегонагон. 2. ҷои осоиш.

ХИЛҚАТ ا. خلقت офариниш, пайдоиш, ба вучуд омадан; **хилқати олам** офариниши олам.

ХИЛМ I حلم хашм, ғазаб.

ХИЛМ II ا. حلم дӯст, рафиқ.

ХИЛМ III حلم оби (фиси) бинӣ; **хилми бинӣ** а) фиси бинӣ; б) маҷ., гуфт. наарзанда, паст (оид ба инсон).

ХИЛМ IV حلم чирк, фасод, хилд, рим; **хилми чашм** рими чашм.

ХИЛОЛ خلل 1. байни ду чиз, фосила дар миёни ду чиз; **дар хилоли...** дар байни..., дар фосилаи... 2. дандонхилол, ҷӯби махсуси дандонковӣ; **хилол кардан** ду чизро аз ҳам ҷудо кардан, мӯи ришро тор-тор кардан.

ХИЛОФ ا. خلاف зид, муқобил, муҳолиф, зиддият, носозгорӣ; ношоиста (амал, рафтор); **ба хилофи...** бар акси..., бар зидди..., ба муқобили...

ХИЛОФАТ ا. خلافت 1. ба ҷои касе баъд аз вай нишастан, ҷонишин шудан. 2. халифа будан, халифагӣ кардан (ниг. **халифа**).

ХИЛОФӢ خلافي 1. муқобилӣ, носозгорӣ. 2. збш. як навъи пайвандакҳо. 3. збш. як навъи ҷумлаҳои пайрав

ХИЛОФКОР کار خلاف касе ки аз вай корҳои ношоиста содир мешавад.

ХИЛТ ا. خلط 1. ҳар чизе, ки бо чизи дигар омехта шудааст, таркиб, омезиш. 2. тиб. яке аз модаҳои чоргона; хун, балғам, сафро ва савдо, ки гӯё ҳама бемориҳо аз онҳо сар мезадааст.

ХИЛ

ХИЛЪАТ خلعت 1. чома, сарулибосе, ки подшоҳ, амир ё калоншавандае ба касе мебахшид. 2. чома, сарулибос.

ХИЛЪАТПҶШОНӢ خلعتپوشانى 1. хилъат пӯшондан; чомапӯшонӣ. 2. кҳн. маросими инъоми хилъати қиматбаҳо ва бошукӯҳ, ки амирону шоҳон мебахшанд. 3. кҳн. дар тасаввуф маросими ба муриди бақомолрасида пӯшондани хилъат чун нишонаи мустақил гардидагии ӯ.

ХИМ I خيم 1. кит. ифлосӣ, чиркинӣ, чирке, ки дар гушаи чашм пайдо мешавад, хилд. 2. ҷароҳат, яра, захм.

ХИМ II خيم кит. хӯи бад, хӯ, атвор, феъли бад.

ХИМ III خيم кит. ҷувале, ки аз нахи пахта бофта мешавад.

ХИМИЁВӢ خيمياوى мансуб ба химия.

ХИМИЗАТСИЯ лот. химизатсия бо лавозимоти химия таъмин кардан: **химизатсияи кишоварзӣ**.

ХИМИКАТ خيميكат лот. маҳсулоти саноати химиявӣ, моддаҳои таркибии химиявӣ.

ХИМИКӢ خيميكى мансуб ба химия; мансуб ба ходисаҳо ва амалиёти химиявӣ.

ХИМИЯ лот. химия яке аз илмҳои асосии табиатшиносӣ, ки таркиб, сохти дохилӣ, тағйирот ва таҳаввулоти моддаро меомӯзад, кимиё, шимӣ.

ХИМИЯВӢ خيمياوى ниг. химикӣ.

ХИМОР a. خمار парда, чодар, ҳичоб, фаранҷӣ.

ХИМЧА خيمچه шоҳаи борику дарози барғояш қандашудаи дарахт.

ХИМЧАБАДАН بدن خيمچه мавзунбадан, дорони қаду қомати зебову чандир.

ХИМЧАГИН گين خيمچه аз химча, шоҳа, навда сохташуда.

ХИМЧАГӢ خيمچگى 1. лоғарӣ, лоғарандомӣ. 2. бачагӣ, кӯдакӣ.

ХИМЧАКОРӢ کارى خيمچه ниг. химчакӯб.

ХИМЧАКӢ خيمچهكوب :химчакӯб кардан шаллоқ задан, ҷазодиҳӣ бо химча.

ХИМЧАМИЁН ميان خيمچه нозукмиён, бориқмиён; танноз, зебо, хушқаду қомат, хушандом,

зариф.

ХИНА خينه хинин, гина-гина (доруи зидди вараҷа, ки аз нӯсти дарахти хина тайёр карда мешавад).

ХИНГ خنگ асп, аспӣ сафеду хокистарранг; **хин-ги хатлӣ** аспӣ хатлонӣ, аспӣ кӯлобӣ; **хинги магасӣ** аспӣ сафед, ки холҳои сиёҳ дорад; **хин-ги айём дар рон будан** соҳибхитиёр, фармонраво, қомрон ва бахтиёр будан.

ХИНГИЛ خنگل :хару хингил чорпоёни савориву боркаш, хар бо бору бунааш.

ХИНЗИР a. خنزير хук, ҳайвони машҳури ҳонагаӣ ва ёбӣ.

ХИРА خيره 1. тира, тор, торик; **ғубори хира**. 2. қамнур, норавшан, бефурӯғ, бечило: **равшани хира**, **чашми хира**. 3. маҷ. гирифта, афсурда, нохуш; **табӣи хира**, **табӣи қасеро хира** қардан дили қасеро сиёҳ қардан, қайфияти қасеро нохуш қардан. 4. бешарм, беҳаё, густох; **хира шудан** а) тира шудан, тор шудан; б) қамнур шудан, бефурӯғ шудан; в) гирифтани, нохуш шудан (аҳвол, қайфият); **хира-хира** тира-тира, ҳеле норавшан, базӯр намоён; **хира-хира нигоҳ қардан** тирафурӯна нигаристан; **хира-хира сӯхтан** тира сӯхтан, қамнур сӯхтан (ҷароғ).

ХИРАБИН بين خيره он ки чашмаш нағз намебиннад, пеши чашмаш тор аст; наздикбин.

ХИРАГӢ خيرگى 1. тирагӣ, торӣ, қамнурӣ: **хирагии чашм**. 2. густохӣ, бешармӣ, хархаша, безоригӣ; **хирагӣ қардан** густохӣ қардан, безор қардан.

ХИРАД خرد ақл, хуш, зеҳн; идрок, дарёфт.

ХИРАДӢ خرديافته оқил, доно, хирадманд.

ХИРАДМАНД خردمند боақл, бохуш, бозақоват, бофаҳм, боидрок.

ХИРАДМАНДӢ خردمندى оқилӣ, зақоватноқӣ, бохушӣ, боандешагӣ, мулоҳизаноқӣ.

ХИРАДМАНДОНА خردمندانه аз рӯи хирадмандӣ, оқилона; зирақона, бохушона.

ХИРАДНОМА خردنامه дастури зиндагӣ, номаи ҳикматомез, осори панду ахлоқӣ.

ХИРАДПАРВАР خردپرور одил, доно, бохирад, боақлу дониш.

ХИРАДПАРВАРД جرديرورد аз рӯи аҳли хирад парваришѐфта, боаклу хирад.

ХИРАДПЕША خردپیشه кит. хирадманд, одил, доно.

ХИРАДСӢЗ خردسوز киноя аз очиз ва забунку-нандаи аклу хирад.

ХИРАКУНАНДА خيرهکننده 1. чашмбар, дурахшон; маҷ. дилрабо, беҳудкунанда. 2. кӯркунанда.

ХИРАНАМО خيره نما ниг. хиратоб.

ХИРАРАНГ خيره رنگ тираранг, норавшан.

ХИРАРӢ خيره روی 1. густох, бешарм. 2. гирифт-арӢ, туршрӢ, тирачабин, абус, чин дар абрӢ.

ХИРАРӢӢ خيرهروئي 1. бешармӣ, беҳаѐӣ; саркашӣ, нофармонӣ, густохӣ. 2. гирифт-арӢ, туршрӢ.

ХИРАСАР خيره سر 1. кундзехн, аҳмақ, аблаҳ. 2. густох, худсар.

ХИРАСАРӢ خيرهسري 1. кундзехнӣ, нодонӣ, аблаҳӣ. 2. ошуфтагӣ, парешонӣ.

ХИРАСАРОНА خيرهسرانه 1. аблаҳона, аҳмақона. 2. парешонҳолона.

ХИРАСӢЗ خيرهسوز тира, норавшан, камнурдиханда: **чароғи хирасӢз**.

ХИРАТАБИАТ خيره طبيعت ниг. хиратабъ.

ХИРАТАБИАТӢ خيره طبيعتي ниг. хиратабъӣ.

ХИРАТАБЪ خيره طبع бо табъи гирифта, хафа, ғамгин, ношод.

ХИРАТАБӢ خيره طبعي бо табъи гирифта будан, хафагӣ, ғамгинӣ, ношодӣ.

ХИРАТОБ خيره تاب тира, норавшан, тира.

ХИРАЧАШМ خيرهچشم 1. он ки чашмаш норавшан аст, чашмаш камнур; наздикбин. 2. маҷ. кӯтоҳбин.

ХИРАЧАШМӢ خيرهچشمي 1. норавшан дидан, наздикбинӣ. 2. маҷ. кӯтоҳбинӣ.

ХИРАШАВӢ خيرهشوي тирашавӣ (мас., чашм); хирашавии пардаи шабакаи чашм.

ХИРВОР خروار ниг. харвор 3; хирвор-хирвор маҷ. хеле зиёд, бисёр.

ХИРГАХ خرگه ниг. хиргоҳ.

ХИРГОХ خرگاه хайма, чодир, шомёна; хиргоҳ задан чодир барпо кардан, хайма задан.

ХИРГОХӢ خرگاهي 1. мансуб ва марбут ба хиргоҳ. 2. он ки дар хиргоҳ сукунат дорад, хиргоҳнишин.

ХИРҚА خرقة 1. либоси дарвешон, либоси аз пораҳои гуногун дӯхташуда, либоси қуроқ. 2. маҷ. либоси тазвиру риѐ.

ХИРҚАПӢШ خرفه پوش он ки хирқа пӯшидааст; қаландар, зоҳид, сӯфӣ; зоҳиднамо, зоҳидтарош.

ХИРМАН خرمن 1. тӯдаи ғаллаи ноқӯфта ва бод доданашуда; ҷои хирманкӯбӣ. 2. тӯда, тӯб, ҳар чизи дар як ҷо тӯб ва тӯдакарда: **хирмани гул**, **хирмани пахта**; **хирман кардан** тӯда кардан, тӯб кардан; **хирман бод кардан** ғалларо аз коҳ ҷудо намудан; **хирман кӯфтан** бо қувваи гову асп ѐ мошин ғалларо аз хӯшаҳо ҷудо кардан; **хирман-хирман** тӯб-тӯб, гала-гала, бисёр, фаровон.

ХИРМАНГОХ خرمنگاه ҷое, ки хирманро барои кӯфтан тӯб кардаанд, ҷои хирманкӯбӣ.

ХИРМАНКӢБ خرمنکوب 1. хирманкӯбанда. 2. олат ва воситаи хирманкӯбӣ: **мошинаи хирманкӯбӣ**.

ХИРМАНКӢБӢ خرمنکوبي амал ва кори хирманкӯб, он чи мансуб ба хирманкӯбист.

ХИРМАНСӢХТА خرمن سوخته маҷ. касодшуда, бенавошуда, муфлисшуда.

ХИРМАНҶО(Ӣ) خرمن جای(ي) ниг. хирмангоҳ.

хиром خرام 1. асоси замони ҳозира аз хиромидан. 2. рафтори оҳиста бо нозу виқор. 3. ҷузъи на-сини калимаҳои мураккаб ба маънои хушрафторӣ: **хушхиром**, **кабкхиром**.

ХИРОМАНДА خرامنده хусусияти зебову хуб ва бо ишваву ноз роҳ рафтани касе.

ХИРОМАНДАГӢ خرامندگي хиромида будан, вазъ ва ҳолати хиромон доштан.

ХИРОМИДАН خرامیدن роҳ рафтан бо нозу виқор.

ХИРОМИШ خرامش исми амал аз хиромидан, хиромон роҳ рафтан, хиромидан.

ХИРОМВАР خرامآور: **хиромвар** шудан роҳ раф-

ХИР

тан, гузар кардан.

ХИРОМОН خرامان раванда бо нозу виқор; бо хиром раванда; **хиромон шудан** болида, бо нозу истиғно ба роҳ даромадан.

ХИРОЧ//ХАРОЧ *а.* خراج андозе, ки аз замин ва маҳсулоти замин гирифта мешуд; **хироч додан** андоз пардохтан; **ба хирочи як мамлакат меарзад** хеле гаронқадр ва қиматбаҳост.

ХИРОЧГУЗОР خراج گزار хирочдеҳ, андоздиҳанда, андозсупор, андозсупоранда.

ХИРОЧГУНДОР خراج غدار он ки хироч чамъ меоварад, омил.

ХИРОЧДИХАНДА خراج دهنده *ниг.* хирочгузор.

ХИРОЧДИХӢ خراج دهى ҳаққи замин ӯ аз ҳосил андоз дидан, андозсупорӣ.

ХИРРИГӢ خريگى гирифтани овоз.

ХИРРИОВОЗ خرى آواز он ки овозаш гирифта бошад, хиррӣ.

ХИРРӢ خرى он ки овозаш гирифта аст, он ки бугӣ шуда бо хир-хир нафас мегирад; **овози хиррӣ** садои хирросӣ.

ХИРРОС خراس **хиррос задан** хир-хир нафас гирифтани, канда-канда нафас кашидан.

ХИРС خرس ҳайвони дарандаи гӯштхори пурпашм ва тануманд.

ХИРСАК خرسک *ниг.* хирсбача, бачаи хирс.

ХИРСАКМУРӮД خرسک مرود *бот.* як навъи мурӯд.

ХИРСБАЧА خرس بچه бачаи хирс.

ХИРСБОЗ خرس باز ромкунандаи хирс (*дар сирк*), он ки бо хирс тамрин ва онро нигоҳубин мекунад.

ХИРСБОЗӢ خرس بازی ромкунии хирс, тамрин кардан бо хирс.

ХИРСБОН خرس بان *ниг.* хирсбоз.

ХИРСГИР خرس گیر дом барои хирс; сайёди хирс.

ХИРСОНА خرسانه чун хирс, хирсвор, ба мисли рафтори хирс; **хизмати хирсона** хизмате, ки аз он ба ҷои нафъ зарар ӯ натиҷаи ногувор расад, хизмати ноӯҳдабароёна.

ХИРСХОНА خرس خانه ҷой, қафас, панҷара барои хирс.

ХИРСШИКОР خرسشکار сайди хирс, шикор кардани хирс.

ХИРУРГ *ю.* خيرورك *ниг.* чарроҳ.

ХИРУРГИЯ *ю.* خيروركيه соҳаи илми тиб, ки бо усули чарроҳӣ ва амалиётӣ муолиҷа мекунад; чарроҳӣ.

ХИР-ХИР خرخر *калимаи тақлиди овоз, ки садои аз гулӯи фишурда ӯ аз гулӯи одами хобида баромадаро ифода мекунад; садои хир-хир овози гирифта, овози одами бугишаванда; хир-хир кардан* а) банд шудани роҳи нафас дар гулӯ; б) гирифтани роҳи нафас, танг шудани роҳи нафас.

ХИСИР-ХИСИР خسير خسير *калимаи тақлиди овозӣ, ки байни хасу хошок ҳазидани ҷонвареро ифода мекунад.*

ХИСЛАТ *а.* خصلت хосият, одат, тинат.

ХИСОИДАН خسائدين *ниг.* хисонидан.

ХИСОЛ *а.* خصال *ҷ.* хислат.

ХИСОНИДАН خسائدين *ниг.* хесонидан.

ХИСОРАТ *а.* خسارت зиён, зарар, нуқсон.

ХИСРАВӢ *1.* خسروى мутааллиқ ба Хисрав, аз он подшоҳ. *2.* подшоҳӣ, подшоҳ будан.

ХИСРАВОНӢ//ХУСРАВОНӢ خسروانى *1.* аз он подшоҳ, шоҳона. *2. мус.* яке аз оҳангҳои бостонии эронӣ.

ХИССАТ *а.* حسّات хасисӣ, бахилӣ; фурӯмоғӣ.

ХИТ خيت *гуфт.* **хит кардан** (*касера*) хафа кардан, ранҷондан, малӯл кардан; **хит шудан** а) ранҷидан, малӯл гаштан; б) оҳиста, номаълум ғойб шудан.

ХИТО ختا *ниг.* хато II.

ХИТОБ *а.* خطاب сухане, ки рӯ ба рӯи касе ӯ ба касе нигаронида гуфта мешавад; **аломати хитоб (!)** аломате, ки дар охири ҷумлаҳои хитобӣ гузошта мешавад; **хитоб кардан** (*намудан*) ба касе рӯ оварда гап задан, ба касе муроҷиат намудан.

ХИТОБА *а.* خطاب *1. ниг.* хитоб. *2.* вазъонӣ, хутбагонӣ.

ХИТОБӢ خطابى даҳанақӣ, шиғоҳӣ.

ХИТОБАН *а.* خطاباً ба касе муроҷиат карда гуфтани.

ХИТОБНОМА خطاب نامه варакае, ки дар он до-ир ба масъалае ба халқ муроҷиат карда мешавад, баённома, муроҷиатнома.

ХИТОӢ ختائى мансуб ба **Хитой**, дар Хитой сох-ташуда.

ХИТОӢ ختاي 1. аз мардуми Хитой, аҳли Хитой; 2. мамлакати Хитой (Чин).

ХИТОӢШИНОС ختاي شناس мутахассис, ки ро-чеъ ба Хитой (Чин) таҳқиқот менамояд.

ХИТОӢШИНОСӢ ختاي شناسи бахши илм, ки ба таҳқиқи масъалаҳои таърих, фарҳанг, тамад-дун ва ҳунари мардуми Хитой дахл мекунад

ХИТОМ ختام поён, охир, анҷом, тамом, та-момшавӣ; **хитом додан** тамом кардан, ба ит-мом расонидан; **хитом ёфтан** анҷом пазируф-тан, ба охир расидан, тамом шудан.

ХИТТА a. خطّه 1. замин, ки барои иморат гир-догирди он хат кашидаанд. 2. мамлакат, сар-замин.

ХИФФАТ a. خفت сабуқӣ, камвазнӣ (ҷисман, ақлан ё аз ҷиҳати қорё).

ХИЧӢЛ a. خجل ба хичолат монда, шармзада; **хичил кардан** касеро ба хичолат монондан; **хичил шудан** шарманда шудан, ба хичолат мондан; **дил хичил шудан** дил зик шудан, дил нороҳат шудан.

ХИЧЛАТ a. خجلت ниг. хичолат; арақи хичлат арақрезӣ аз шиддати шармсори ва хичолатзадагӣ.

ХИЧЛАТЗАДА خجلت زده хичил, шармдор-ондашуда, шармсор.

ХИЧОЛАТ a. خجالت шармзадагӣ, шармсори, шарм, ҳаё; аз хичолат баровардан касеро аз вазъияти шармзадагӣ раҳо кардан; **дар хичолат будан** (мондан) шармзада будан, хичил будан; **хичолат додан** касеро шарм до-рондан; **хичолат кашидан** шармсор шудан, хичил ва шармзада будан аз рафтор ва кир-дори хеш; **дар хичолат мондан** хичил шудан, хичолат кашидан.

ХИЧОЛАТЗАДА خجالت زده шармсор, хичил, шарманда.

ХИЧОЛАТКАШӢ خجالت کشي ниг. хичолатман-дӣ.

ХИЧОЛАТМАНД خجالت مند хичил, шармзада,

дар хичолат монда; **хичолатманд будан** хичил будан, шармзадагӣ; **хичолатманд шудан** дар хичолат мондан.

ХИЧОЛАТМАНДӢ خجالت مندى хичилӣ, шарм-задагӣ, изокашӣ.

ХИЧОЛАТМАНДОНА خجالت مندانه дар ҳолати шарму хичолат, шармгинона, дар ҳолати хичолаткашӣ.

ХИЧОЛАТОВАР خجالت آور он чи боиси шарм ва хичолат мешавад, шармовар.

ХИЧОЛАТОМЕЗ خجالت آميز шармгинона, бо шармсори.

ХИШИРОС خشراس калимаи тақлиди овоз аз қабили хишир-хишир, хиширос задан овози хазидан ё молиши чизеро зоҳир кардан;

ХИШИР-ХИШИР خشر خشر ниг. хиширос.

ХИШОБА//ХИШОВА خشابه//خشاه киштзорро аз гиёҳҳои бегона тоза кардан; **хишоба кардан** аз гиёҳҳои бегонаи зарарнок тоза кардани кишт.

ХИШТ I خشت лойе, ки ба қолиби махсус андох-та хушконда шудааст ва масолеҳи асосии би-нокорист, очур; **хишти пухта** хиште, ки дар хумдон пухта бошанд; **хишти хом** хишти дар хумдон пухтанашуда; **хишт рехтан** лойро ба қолиби махсус рехта хишт сохтан; **хишт-хишт** қабат-қабат.

ХИШТ II خشت навъи қарта, ки дар шакли хишт аст.

ХИШТ III خشت навъе аз найзаи хурди кӯтоҳ.

ХИШТ IV خشت номи қисме (наск) аз 21 қисми “Занду Позанд” аст.

ХИШТ V خشت навъе аз ҳалвост, ки ба шакли порча ва курс тайёр мекунад..

ХИШТАК خشتک порчаи чорғӯшае, ки зери бағали ҷома ё миёни ду пой тунбон дӯхта ме-шавад.

ХИШТБАНД خشت بند 1. хиштбасткунанда. 2. маҳкам кардан бо хишт.

ХИШТБАСТ خشت بست бо хишт маҳкам карда, деворкарда.

ХИШТБАСТКУНАНДА خشت بستکننده он ки ҷоеро хиштбанд мекунад; хиштчин, хишткор.

ХИШ

ХИШТДЕВОР خشت ديوار девори хиштӣ, аз хишт сохташуда.

ХИШТЗАН خشت زن хиштрез.

ХИШТЗАНИ خشت زنى хиштрезӣ.

ХИШТИН خشتين *ниг.* **хиштӣ**.

ХИШТӢ خشتӣ аз хишт; **девори хиштин** девори аз хишт сохташуда.

ХИШТКАШОН خشت کشان он ки ба ҷои сохтмон хишт мекашонад.

ХИШТКАШОНӢ خشت کشانى кор ва шуғли касе, ки дар бинокорӣ хишт мекашонад.

ХИШТКОР خشت کار коргари хиштчин дар бинокорӣ.

ХИШТКОРӢ خشت کاری коре, ки ба хишт рехтан ва чидани он вобастагӣ дорад; бинои аз хишт сохташуда.

ХИШТҚОЛИБ خشت قالب чорҷӯбаи дарозрӯя барои хиштрезӣ.

ХИШТПАЗ خشت پز он ки дар хумдони хишт кор мекунад, пазандаи хишт.

ХИШТПАЗӢ خشت پزى кор ва шуғли коргари хумдони хишт; **корхонаи хиштвазӣ** корхонае, ки дар он амалиёти хиштрезӣ ва хиштвазӣ анҷом меёбад.

ХИШТПАРЧА خشت پرچه *ниг.* **хиштваза**.

ХИШТПОРА خشت پاره поре аз хишт, хишти шикаста.

ХИШТРЕЗ خشت ريز он ки лойро ба қолиб зада хишт тайёр мекунад, резандаи хишт.

ХИШТРЕЗӢ خشت ريزى кор ва шуғли хиштрез.

ХИШТЦОВ خشت ساو белчаи хиштрезон.

ХИШТФАРШ خشت فرش ҷое, ки ба заминаш хишти пухта ҷида шудааст, фарши бо хишт ҷидашуда.

ХИШТХОЛ خشت خال холи хиштмонанди қартаи бозӣ.

ХИШТЧИН خشت چين он ки дар бинокорӣ хишт мечинад, устои хишткор.

ХИШТЧИНӢ خشت چينى кор ва касби хиштчин, устои хишткор.

ХИШШОС خشاش *калимаи тақлиди овоз аз*

қабил хиширрос; **хишшос задан** ба зӯрӣ нафас кашидан, дар нафаскашӣ овози хиш-хиш баровардан.

ХЛОР *ю.* خلار унсури химиявӣ, гази нафасгардон, ки дар беҳдоштӣ ҳамчун воситаи пешгирикунанда аз касалиҳои сироятӣ ва дар саноати ҳарбӣ барои сохтани моддаҳои захролуд кор фармуда мешавад; **хлор задан** хлор пошидан бо мақсадҳои зиддисироятӣ.

ХЛОРДОР خلاردار *ниг.* **хлорнок**.

ХЛОРЗАНИ خلارزنى *ниг.* **хлоронӣ**.

ХЛОРИД *ю.* خلاريد *хим.* пайвастаҳои хлорӣ.

ХЛОРНОК خلارناک хлоромез; **оҳаки хлорнок**.

ХЛОРОНИДАН خلارانيدن коркарди (шустан, безарар кардан, тамиз додан) ҳар чизе бо маҳлули хлор.

ХЛОРОНИ خلاراني хлорзанӣ, бо хлор тамиз додан.

ХЛОРОФОРМ *фр.* خلارافارم моеи беранге, ки дар табиқи худ хлор дорад ва дар амалиёти ҷарроҳӣ чун моддаи беҳушкунанда кор фармуда мешавад.

ХОБ *1. خواب* 1. ҳолати осоиш ва оромии бадан, ки бо фосилаҳои маълум рӯй медиҳад ва дар аснои он фаъолияти шуур тамоман ӯ қисман қатъ мегардад; *муқоб.* **бедорӣ**. 2. он чи дар олами хоб ба хобанда зоҳир мегардад. 3. *мач.* ғафлат, беҳабарӣ; **хоби гарон (вазнин, сахт)** хоби амиқ, хобе, ки аз он кас зуд бедор намешавад; **хобатон хуш!** ором ва осуда бихобед! (*дар мавриди орзуи хоби нағзи роҳат гуфта мешавад*); **хобу ҳаёл** чизи ғайримумкин, чизи маҳол; **хоб бурдан** ба хоб рафтан, хуфтан, хоб кардан; **хоби касеро гурезондан (парондан)** боиси хоб карда натавонистани касе гардидан; **хоб дидан** дар хоб ба кас намудани чизе, рӯё; **худро ба хоб задан** худро бардурӯғ хобида вонамуд кардан; **хоб кардан** а) хобидан, хуфтан; б) қарахт шудани даст ӯ по аз беҳаракатӣ; в) аз кор мондани ягон корхона, соат, машина *ва ғ.*; **ба (дар) хоб мондан** бисёр хоб кардан, дар вақташ бедор нашуда мавриди кореро гузарондан; **хоб омадан** хобидан хоштан, хоб пахш кардан; **хоб паридан** хоб набурдан, ба сабаби монеге хобида натавонистан; **аз хоб сер шудан** ба қадри кифоя ва осуда хоб карда хестан; **аз хоб хестан** бедор шу-

дан; **хобатро ба об гӯй!** ин ҳаёли хом аст, он чи ту меҳохӣ шуданӣ нест.

ХОБ II خواب//خاب моилии пати матоъҳои патдор ё қолин ба як сӯ.

ХОБАНДА خوابنده он ки дар хоб аст, касе ки хоб кардааст, одами дар хоб; дар ҳоли хобида.

ХОББИНӢ خواب بيني хоб дидан.

ХОББУРДА خواببرده хобида, пинакрафта, хуфта; *мач.* шах (караҳт) шудани по ё даст, беҳабар, ногоҳ.

ХОВВОРА خوابواره ба монанди хоб, хоби кӯтоҳ; ба хоб водоршуда, гипноз, хоби сунъӣ.

ХОБГАРД خوابگرد шабгард; он ки шаб дар ҳолати хоб будан бе ихтиёри худ роҳ мееравад.

ХОБГАРДӢ خوابگردي як навъ бемории рӯҳие, ки гирифтори он дар ҳолати хоб роҳ мегардад ё коре мекунад.

ХОБГОҲ خوابگاه ҷои хоб, ҳонаи хоб; **хобгоҳи умумӣ**, иқоматгоҳи якҷояи одамоне, ки дар як муассиса кор мекунанд ё дар як ҷо меҳонанд.

ХОБДӢСТ خواب دوست он ки хоб карданро дӯст медорад; танбал; фароғатчӯӣ.

ХОБГУЗОР خوابگذار муаббир, касе, ки хобро таъбир мекунад.

ХОБГУЗОРӢ خوابگذارى муаббири, таъбир кардани хоб.

ХОБИДА خوابيده дарозкашида, ёзида, ғелида; кӯфта.

ХОБИДАН خوابیدن 1. хуфтан, хоб кардан. 2. будан, зиндагӣ кардан, иқомат доштан (*дар беморхона, ҳабсхона*). 3. кор накардан, аз кор мондан, аз кор боз истодан, таваққуф кардан (*соат, корхона ва ғ.*). 4. ором ёфтан, паст ё тамом шудан, фуру ништастан (*шӯриш ё ягон норозигӣ*). 5. ҷӯлидан, афтода мондан. 6. аҳамияти худро гум кардан, фаромӯш шудан; **ин масъала ҳанӯз меҳобад**. 7. истодан, бекор истодан; мавҷуд будан; ба фуруш нарасида мондан (*моле*); **дар анбор чизҳои бисёр хобидаанд**. 8. дар ҳабс будан, маҳбус шудан; **як сол хобида баромад**. 9. караҳт шудани дасту по аз беҳаракатӣ: **дастам хобида мондааст**.

ХОБИШ I خوابش самти хобидани тор, мӯяк; **ба хобиши пат** ба самти хобидани пати матоъ.

ХОБИШ II خوابش геол. партов (*замин*); кӯҳна (*молу маҳсулот*).

ХОБКАРДА خواب کرده ниг. **хобида**.

ХОБКУНӢ خواب کنی хобравӣ, хуфтан.

ХОБНОК خوابناк ниг. **хоболуд**.

ХОБНОМА خواب نامه китоб ё рисолае, ки аз рӯи он хобро таъмир мекунанд.

ХОБОВАР خواب آور хоб тавлидкунанда, чизи боиси хоб: **доруи хоб**.

ХОБОЛУД خواب آلود он ки аз хоб сер нашуда ҳес-та бошад, он ки ба сабаби сер нашудан аз хоб караҳт бошад: **чаҳми хоболуд**.

ХОБОЛУДӢ خواب آلودى серхобӣ, хоб паҳш кардан.

ХОБОЛУДОНА خواب آلودانه пинакравона, *мач.* карахтона.

ХОБОН خوابان сохт. болиштаки ҷӯбине, ки дар сохтмонҳо – дар айвонҳо дар сари сутун гузошта аз болои он пешхариго мегузоранд.

ХОБОНАК خوابانک навъе аз бозии бачагон, ки яке рӯяшро бо дастон мепӯшонад, то дигарон аз ӯ дур раванд, сипас кадомро ёфта даст гирад, ҳамон ба ҷои ӯ меистад.

ХОБОН(И)ДАН خوابانیدن// خواباندن тарзи бавоситаи феъли **хобидан** 1, 2, 3, 4; 2. тар карда мондан; захира кардан. 3. гузарондан, шинондан. 4. ба зону зада мачбур намудан.

ХОБПАР خواب پر беҳоб, бедорхоб; **хобпар шудан** бедорхоб шудан, хоб наомадан, хобида натавонистан.

ХОБРАВӢ خواب روی ниг. **хобкунӣ**.

ХОБУХЕЗ خواب وخيز истиқомат, рӯзгузаронӣ; **хобухез кардан** истиқомат кардан, манзил кардан.

ХОБХАЛТА خواب خلته халтае, ки ба он даромада меҳобанд.

ХОБШИНОС خواب شناس ниг. **хобгузор**.

ХОБШИНОСӢ خواب شناسى ниг. **хобгузорӣ**.

ХОВАР خاور 1. шарқ. 2. тарафи офтоббаро.

ХОВАРОН خاوران 1. ховар, машриқ. 2. ғарб, мағриб. 3. *таър.* номи вилояте дар Хуросон.

ХОВАРШИНОС خاور شناس ниг. **шарқшинос**.

ХОВ

ХОВАРШИНОСӢ خاورشناسӣ шарқшиносӣ, соҳае, ки ба таҳқиқи мамолики Шарқ машғул аст.

ХОВАРЗАМИН خاور زمين шарқ, Машриқ.

ХОГ خاگ 1. биол. ташкилаҳои одатан як-хучайрагӣ, ки барои бе таносул афзудани бактерияҳо мусоидат мекунад. 2. кит. тухм, тухми мурғ.

ХОГИНА Хагине хӯр. навъе аз таом, ки аз тухми мурғ ва сабзавот пухта мешавад, тухмбирён, омлет.

ХОГИНАКАРАМ Хагине крм хӯр. таоме, ки аз тухми мурғ ва карам пухта мешавад.

ХОД خاد кит. заған.

ХОДА خاده чӯби дарози рост; ◇ дум **хода кардан** тез гурехтан аз ҷое.

ХОДИМ а. خادم 1. хидматкунанда, хизматчӣ; корманд: **ходими хизматнишондода**. 2. зане, ки дар маъракаҳо (тӯй, азо ва ғ.) хизмати мардумро адо менамояд. 3. кит. касе, ки дар ҳаммом мардумро молиш дода шустушӯ мекунад.

ХОДИМӢ خادمӣ 1. вазифаи ходим, хидматгузорӣ. 2. амали ходим дар ҳаммом; **ходимӣ кардан** муштумол карда шустушӯ додан дар ҳаммом.

ХОЗА I خازه кит. гиле, ки ба он деворхоро андова мекунад, лойи андова, ҳар чизе, ки бо ҳам омехта шудааст.

ХОЗА II خواهه ниг. **хавоза**.

ХОЗЕЪ а. خاضع фармонбардор, мутеъ, итоаткор.

ХОЗИН а. خازن хазинадор, хазиначӣ, ниғаҳбони хазина, анбордор.

ХОИДАН خائيدن 1. бо дандон фишурда нарма кардан, чавидан. 2. маҷ. касеро бисёр таънаву маломат кардан, бадгӯй кардан, носазо гуфтан: **ӯро ин қадар нахоед; забон хоидан** дар бораи ину он гап зада ба асли матлаб дахл накардан.

ХОИДАШУДА خائیده شده он чи онро хоидаанд (мас., устухон); **сухани хоидашуда** сухани тақрорёфта, забонзадашуда.

ХОИН خائن хиёнаткунанда, хиёнаткор.

ХОИНӢ خائنی хиёнат, хиёнатӣ, фуруҳтани

манфиатҳои ватан ва мамлакат ба душман.

ХОИНОНА خائنه ниг. **хиёнаткорона**.

ХОИСАК خايسک хойски хурд, болғача.

ХОИСК خايسک путк, болға, чаккуш.

ХОИСКЗАН خايسک زن путкзан, болғазан, чаккушзан.

ХОИШ خايش хойдан, чавиш.

ХОК خاك 1. қабати болоии қишри сайёраи замин, ки дар он гиёҳу дарахт мерӯяд; замин. 2. мамлакат, кишвар; **хоки Тоҷикистон** кишвари Тоҷикистон; **ба хок рафт** мурдан, фавтидан; **ба хок супурдан** дафн кардан, гӯрондан; **хок шудан** ба хок мубаддал гаштан, нест гардидан, маҳв шудан; **бо хок яксон кардан** чизеро несту нобуд кардан, маҳв сохтан; **хок ба сараш!** рӯзи нек набинад!; **хокашро гардам...** дар мавриди қайд кардани муқаддасӣ ва табаррукии ҷое гуфта мешавад; **хоки поят шавам** фидоят шавам.

ХОКА خاكه хокмонанд, чизи нарми соидашуда; **хокаи ангишт** ангишти майда (гарди ангишт).

ХОКАНДОЗ خاك انداز белчаи оҳанӣ, мисӣ ё тунукагӣ, ки бо он хок, хокистар ва ғ. мебардоранд.

ХОКАҚАНД خاكه قند қанди хока, хокаи қанд, орди қанд, судай қанд.

ХОКБАРДОРӢ خاك بردارى хок бардоштан; хок қанда баровардан.

ХОКБАРСАР خاك برسر ғамгин, андӯҳгин; маҷ. пажмурда; мурда.

ХОКБЕЗ خاك بيز 1. тӯр барои хок бехтан. 2. он ки хокро мебезад.

ХОКБОД خاك باد чангбод, шамоли пурчангу ғубор, хок.

ХОКБОЗӢ خاك بازى бозӣ бо хок; ба хок оғушта шуда бозӣ кардан: **хокбозӣ кардан**.

ХОКБОН خاك بان нигоҳубинкунандаи хок; маҷ. деҳқон, кишоварз.

ХОКБОРИШ خاك بارش ниг. **хокборон**.

ХОКБОРОН خاكباران тумани хоколуд, гирдубоди гардовар, бӯрони хокӣ.

ХОКБӢС خاك بوس кит. 1. он ки хокро мебӯсад. 2. маҷ. таъзимкунанда.

ХОКБӢСӢ *خاک بوسی* *кит.* 1. амал ва кори хокбӯс. 2. *мач.* таъзим кардан, сар ба таъзим фурӯ овардан.

ХОКГАРДОН *خاک گردان* 1. он қисми испор, ки қабати заминро қанда мегардонад. 2. тағу рӯ кардани қабати болои замин.

ХОКДОН *خاکدان* 1. ҷои рехтани хоку хокрӯба. 2. *мач.* дунё, олами хокӣ.

ХОКДОР *خاکدار* бо хок омехташуда, хокомехта, хоколуд.

ХОКЗАН *خاک زن* *гуфт.* тамаллуққор, хушомадгӯй, лаганбардор.

ХОКЗАНИ *خاک زنی* *гуфт.* тамаллуққорӣ, хушомадгӯй, лаганбардорӣ.

ХОКЗОД *خاک زاد* чизи аз хок ва дар хок пайдошуда; *мач.* ҳақир, забун.

ХОКЗОР *خاک زار* *ниг.* **хокистон.**

ХОКИН *خاکین* *ниг.* **хокӣ.**

ХОКИНИҲОД *خاکي نهاد* хоксор, фурӯтан, инсони хушхулку ботарбия.

ХОКИРАНГ *رنگي خاکي* ба ранги хок, хокмонанд аз ҷиҳати ранг.

ХОКИСТАР *خاکستر* гарде, ки баъд аз сӯхтани ҷӯб, ангишт ва ғ. боқӣ мемонад; **хокистар** *касе, чизеро ба бод додан* нобуд кардан *чизе ё касеро*; **хокистар шудан** сӯхта тамом шудан, сӯхта нест шудан.

ХОКИСТАРДОН *خاکستر دان* зарфи махсус барои андохтани хокистари тамоку ва пасмондаи сигор.

ХОКИСТАРИРАНГ//ХОКИСТАРРАНГ *خاکستررنگ//خاکستري رنگ* ба ранги хокистар, мисли хокистар.

ХОКИСТАРИ *خاکستري* *ниг.* **хокистариранг.**

ХОКИСТАРИНИШИН *خاکستر نشین* *мач.* одами бечизу чора ва беҳонаву ҷой; **хокистаришӣ** *шудан* хонавайрон шудан, бечизу беҳонумон гардидан.

ХОКИСТАРОБ *خاکستر آب* обе, ки бо хокистар омехта шудааст.

ХОКИСТАРОЛУД *خاکستر آلود* он чизе, ки бо хокистар омехта шудааст.

ХОКИСТАРРАНГ *خاکستر رنگ* *ниг.* **хокистари-**

ранг.

ХОКИСТОН *خاکستان* ҷое, ки хок бисёр аст; *мач.* дунё, гетӣ.

ХОКӢ *خاکي* *мансуб ба хок*; заминӣ, дар хок зиндагикунанда; **ҷонварони хокӣ** *муқоб.* **ҷонварони обӣ.**

ХОККАШӢ *خاک کشي* кашидан ва бурдани хок аз ҷое ба ҷои дигар.

ХОККАШОНӢ *خاک کشانی* кашондани хок аз ҷое ба ҷое.

ХОККЕЙ *англ.* *хакӣ* *варз.* навъе аз чавгонбозӣ, ки дар рӯи ях бо пойафзоли теғшакли яхдав (конки) бозӣ мекунад.

ХОККЕЙБОЗ *خاکي باز* *варз.* иштирокчӣ дар бозии хоккей.

ХОККЕЙБОЗӢ *خاکي بازی* чавгонбозии рӯи ях.

ХОКМОЛ *خاکمال* 1. он ки чизеро ба хок мемонад. 2. молидани чизе ба хок. 3. *киноя* аз кори залилу паст кардан.

ХОКМОНАНД *خاک مانند* мисли хок; майда, сӯда; ранги хокмонанд.

ХОКНИГОҲДОРАНДА *خاک نگاهدارنده* заминни-гоҳдоранда.

ХОКНИҲОД *خاک نهاد* *ниг.* **хоксор.**

ХОКНИШИН *خاک نشین* 1. он ки ба рӯи хок ме-нишинад. 2. *мач.* хоксор, ҳақир; мутеъ, итоаткор.

ХОКНУРӢ *خاک نوري* поруи бо хок омехта, омехтаи хок бо пору, ки барои қувват гирифтани ба замини кишт андохта мешавад.

ХОКОБ *خاک آب* обёрии аввалин.

ХОКОЛУД *خاک آلود* олуда бо хок, омехта бо хок, он чи бо гарду хок пӯшида шудааст.

ХОКПАРТО *خاک پرتا* 1. ҷои махсус барои партофтани хок ва хокрӯба. 2. белча барои гирифта партофтани хоку хокистар.

ХОКПОРУ *خاک پارو* *ниг.* **хокнурӣ.**

ХОКПОШ *خاک پاش* *к.х.* камбағалтарин табақаи деҳқонон дар замони гузашта.

ХОКПОШӢ *خاک پاشي* 1. пошидани хок, хокро ба ҳаво кардан. 2. *соҳавӣ* дар кӯҳҷойҳо ба рӯи барфи замини кишт пошидани хок барои те-

ХОК

зондани обшавии барф.

ХОКПУР خاڪپر 1. чангу хоколуд. 2. бо хок пуркарда: **хандакро хокпур кардан**.

ХОКПУШТА خاڪپشته хоктӯда, тали хокӣ, теппа.

ХОКПҶШ خاڪپوش бо хок пӯшондани чизе, ба зери хок пинҳон кардани чизе; **хокпӯш кардан** а) бо хок пӯшондан болои чизеро; б) *мач.* кореро болопӯш кардан, сирреро махфӣ нигоҳ доштан.

ХОКРАНГ خاڪ رنگ *ниг.* хокиранг.

ХОКРЕЗ خاڪريز хоки рехта, хоки тал карда, тали хоки сунӣ; **хокрез кардан** хок рехта тал кардан; **хокрез шудан** а) бо хок пӯшида шудан, хок рехта пур шудан, хокандуд гардидан; б) рехтани хок ё андоваи хокии чое.

ХОКРЕЗА خاڪريزه резаи хок, резиши хок.

ХОКРЕЗӢ خاڪريزي рехтани хок, пур кардан бо хок.

ХОКРҶБ خاڪروب он ки хок ё хокистарро мерӯбад.

ХОКРҶБА خاڪروبه хок, хасу хошоке, ки дар натиҷаи рӯфтан ҷамъ мешавад.

ХОКРҶБАДОН خاڪروبه دان чое, ки хасу хоки рӯфташударо мепартоянд.

ХОКРҶБӢ خاڪروي чорӯбкашӣ, фаррошӣ дар чое; хизмати ҳақиртарин дар чое.

ХОКСАНГ خاڪسنگ санги хокакарда, ки дар сохтмон истифода мешавад.

ХОКСИРИШТ خاڪسرشت аз хок сохташуда, бо хок саришта.

ХОКСОР خاڪسار 1. монанди хок, бо хок яксон; беқадр, безътибор. 2. фурутан, камтар.

ХОКСОРӢ خاڪساري фурутанӣ, камтаринӣ; **хоксорӣ кардан** худро кам гирифтан, фурутанӣ кардан.

ХОКСОРОНА خاڪسارانه аз рӯи хоксорӣ, бо хоксорӣ.

ХОКТАПҶР خاڪتپور хоки майда, гардхок.

ХОКТЕППА خاڪتپّه хокпушта, тали хокӣ.

ХОКТҶДА خاڪتوده *ниг.* хоктеппа.

ХОКТҶФОН خاڪطوفان хокборон, гирдбоди хо-

ковар.

ХОКХОР خاڪخوار 1. ҷондороне, ки хӯрокашон хок аст. 2. *мач.* он ки ба корҳои беарзиш аҳамият медиҳад.

ХОКХҶРДА خاڪخورده 1. хокшуда, ба хок таби-дилёфта. 2. ба ҳадаф нарасида: **тири хокхӯрда**.

ХОКҶОӢ خاڪجاي гуристон, қабристон.

ХОКШИНОС خاڪشناس мутахассиси соҳаи хокшиносӣ, олиме, ки ҳосияти хокҳои гуно-гунро меомӯзад.

ХОКШИНОСӢ خاڪشناسи илме, ки ҳосияти хокҳои гуногунро барои истифодаи дуруст аз он меомӯзад.

ХОКШИР خاڪشير *бот.* гиёҳи буттамонанд, ки донаҳои сурхи майдааш дар тиб ба кор мера-вад.

ХОҚОН خاقان *таър.* лақаби подшоҳони турк ва муғул.

ХОҚОНӢ خاقاني мансуб ба **хоқон**.

ХОЛ I خال 1. нуктаи сиёҳи модарзод ё сунӣ дар пӯсти рӯй ё ҷои дигари бадан. 2. обила, *мач.* обила; табхол.

ХОЛ II خال нақшу нигори қабуд ё сабзранге, ки бар тани одамӣ бо сӯзан ба мақсади зинат ку-нанд; *ниг.* **холқӯбӣ**; **хол задан** а) бо сӯзан нақшу нигор задан бар тани одамӣ ба мақсади зинат; б) қисман пухтану расидани мева; **хол-хол** а) холдор, доғдор, бо холҳои пароканда; **хол-хол ба назар тофтан**; **хол-хол** б) чипор, доғдор, ало.

ХОЛ III خال воҳиди ҳисоб барои муайян кардани миқдори афзалиятҳо дар варзиш ва дигар ан-вои мусобиқа.

ХОЛ IV خال *кит.* бародари модар, тағо.

ХОЛА خاله 1. хоҳари модар. 2. *калмае, ки ба но-ми занони қалонсол ба нишонаи эҳтиром илова карда мешавад:* **Ҳуснияхола, Робиахола** ва ғ.

ХОЛАБАҶА خالهچه писар ё духтари хола.

ХОЛАБЕҶАМ خالهبيغم бепарво, саҳлангор, фориғбол, лоқайд.

ХОЛАБЕҶАМӢ خالهبيغمи бепарвой, лоқайдӣ, саҳлангорӣ, фориғболӣ, лоуболӣ.

ХОЛАБОЗӢ خالهبازي 1. бозии бачагон, ки ҷоеро

хона таъйин карда, ба хонаҳои ҳамдигар меҳмонӣ мераванд. 2. ба кори беҳудаву пуч машғул шудан.

ХОЛАХАМИР خاله خمير 1. мисли хамир суст. 2. фарбеҳи нофармон.

ХОЛДОР خالدار он ки хол дорад, дорои холҳои зиёд.

ХОЛЕСТЕРИН ю. خالسترين моддаест аз гурӯҳи стеринҳо, ки дар бофтаҳои бадан ва рағи хун мавҷуд аст.

ХОЛИБЕХ خالي بيخ сирак, ба фосилаи зиёд аз ҳам воқеъшуда; муқоб. **зич** (дар кишт).

ХОЛИГАРДӢ خالي گردӣ холи гаштан, бор нагирфта гаштани мошинҳо.

ХОЛИГӢ خاليگي 1. ҷои холи, ҷои тихӣ; ҷои холигии ҳаво, фазои беҳаво. 2. аз кор холи будан; бекорӣ: **вақти холигӣ**.

ХОЛИД a. خالد ҷовид, доимӣ, намиранда, боқӣ.

ХОЛИҚ a. خالق 1. халққунанда, офаринанда, эҷодқунанда. 2. яке аз сифатҳои Худованд, Яздон.

ХОЛИҚӢ خالقӣ холиқ будан, офаринанда будан.

ХОЛИҚИЯТ a. خالقيت холиқӣ, офаринандагӣ.

ХОЛИМОНДА خالي مانده холи, тихӣ, ҷои бо чизе ишғолшуда.

ХОЛИС خالص 1. беомезиш, беолоиш, беғаш, соф, пок, сара. 2. *мач.* беғараз, бетараф; **одами холис** одами бетараф; **оби холис** оби соф; **фондаи холис** фондаи нақд, он чи нақд дар даст мондааст.

ХОЛИСАНЛИЛЛОҲ خالص الله беғараз, бетамаъ, бе чашмдошти фондае, холисона, дар роҳи Худованд.

ХОЛИСОНА خالصانه беғаразона, бетарафона, ба таври объективӣ.

ХОЛӢ خالي тихӣ, бекасу бечиз; *муқоб.* **пур**; **ҷуволӣ холи** **рост намеистад** (*зарб.*); **холи кардан** а) тихӣ гардонидан, бебор кардан, бори чизро фаровардан; б) аз кору хизмат баровардан, озод кардан, бекор кардан; в) андохтан, холи кардан (*мас., тир*); **холи шудан** а) тихӣ шудани ҷое аз чизе; б) **фориг шудан** (*аз коре*); в) озод шудан, баромадан (*аз кор*); **каллаи холи** сари бемағз.

ХОЛКӢБӢ خالكوبي нақше, ки дар бадан бо сӯзанзанӣ кашида мешавад.

ХОЛЧА خالچه доғ, холи майда: **куртаи холча**.

ХОЛШАПАЛАК خال شپلك 300л. шапалаки сафеди болҳояш холи сиёҳдор.

ХОМ خام 1. нопухта, норасида. 2. дар холи табиӣ, коркарданашуда: **ашёи хом**, **моли хом**; **чарми хом** чарми даббоғӣ нашуда. 3. беасос, ҳавой, ношуданӣ: **ваъдаи хом**, **гапҳои хом**, **хаёли хом**. 4. *мач.* бетачриба, корноозмуда(*одам*); *муқоб.* **пухта**; **хом будан** дар коре бетачриба ва навкор будан.

ХОМА I خامه он чи бо он менависанд, найқалам, қалам; **хома давондан** хат навиштан.

ХОМА II خامه тӯда, пушта, тали хурд, тӯдаи рег: **хомаи барф**, **хомаи рег**.

ХОМАДӢЗӢ خامه دوزӣ гулдӯзӣ.

ХОМАЗАН خامه زن 1. лавҳачаи устухоне, ки нӯги қаламҳои наиро ба болои он гузошта бо кордча дукафон мекарданд, қатзан. 2. он ки қаламро кор мефармояд, нависанда.

ХОМАК خامک нопухта, норасида: **харбузаи хомак**.

ХОМАКӢ خامکӣ чала; тахминӣ; рӯякӣ; пешакӣ, ғайрирасмӣ.

ХОМАКЧА خامکچه *шакли тасғири* **хомак**.

ХОМАНДЕШ خام انديش он ки хаёли хом мепарварад ва беасос фикр меронад.

ХОМАНДЕШӢ خام انديشي беҳудаандешӣ, хаёлпарастӣ, ботиландешӣ.

ХОМАРОН خامه ران қаламзан, қаламкаш; нависанда.

ХОМАРОНӢ خامه راني навиштан, қаламзанӣ, нависандагӣ.

ХОМГӢӢ خام گوئي нопухтагӯӣ, ҳарзагӯӣ, беҳудагӯӣ.

ХОМГӢӢ خام گوي нопухтагӯӣ, ҳарзагӯӣ, беҳудагӯӣ.

ХОМДАРОН خام دران бемаҳал, пеш аз расидани вақт.

ХОМДАСТ خام دست одами бетачриба, танбал, мусоҳилакор.

ХОМ

ХОМДАСТӢ خام دستى бетаҷрибагӣ, хомӣ; беҳунарий.

ХОМДӢЗ خام دوز либоси пешакӣ ва ба таври муваққат, хомдӯзӣ шудааст: **куртаи хомдӯз**.

ХОМДӢЗӢ خام دوزى либосеро пешакӣ ва тахминӣ дӯхтан барои санҷиш, дӯхти хомакӣ; дӯхти баҳяи калон-калони муваққатӣ.

ХОМИГАРӢ خامى گرى нопухтагӣ, норасидагӣ; маҷ. дар коре озмуда ва таҷрибанок набудан, дар коре ба сахлангорӣ роҳ додан.

ХОМӢ خامى нопухтагӣ, норасидагӣ; муқоб. пухтагӣ; **хомӣ кардан** корноозмуда ва камтаҷриба будан, кореро нағз саришта карда натавонистан.

ХОМКАЛЛА خام كله маҷ. корноозмуда, бетаҷриба, корнодида.

ХОМКОР خام کار он ки корро пухта ба ҷо намеорад ва кореро чала ва нимкола мекунад; камтаҷриба.

ХОМКОРӢ خام کارى дар коре пухта набудан, кореро чалаву нимкора ба ҷо овардан; камтаҷрибагӣ, корноозмудагӣ.

ХОМКӢК خام کوک *ниг.* **хомдӯзӣ**.

ХОМҚАЙМОҚ خام قىماق саршир, қаймоқи нав аз рӯи шир гирифташуда.

ХОМНАВИС خام نويس сиёҳнавис, мусаввада.

ХОМОХОМ خاماхам нопухта, норасида, дар ҳолати хомӣ; **хомоҳом хӯрдан** чизи ҳанӯз нопухта ва норасидаро хӯрдан.

ХОМПАЗ خام پز *ниг.* **хомпазак**.

ХОМПАЗАК خام پزک 1. пухта расидан ва пухтани чизҳои нимҳом. 2. нимпухта, нимрасида, ҳанӯз норасида.

ХОМРИШТА خام رشته риштаи хом, калова.

ХОМРОӢ خام راي нопухтафикр; нодон, беҳудандеш.

ХОМСУФ خام صوف 1. суфи дар дастгоҳи дастӣ бофташуда. 2. навъи дурушти суф.

ХОМСӢЗ خام سوز нопухта, нағз сурхнакарда, сурхнашуда (гӯшт), нимбирён.

ХОМТАБӢ خام طبع нодон, аҳмак, аблах, он ки андешаҳои фосид ва бад дорад.

ХОМТАБӢӢ خام طبعى нодонӣ, аҳмакӣ, аблахӣ.

ХОМТАЛОШ خام تلاش ɖ. қурбоние, ки гӯшташро нопухта тақсим карда ба мардум медиҳанд.

ХОМТАМАӢ خام طمع он ки орзуҳои ношуданӣ мебарварад, касе, ки ба чизи нобуда ва дастнорас тамаъ дорад.

ХОМТОК خام تاک **:хомток кардан** барг ва навадаҳои зиёдатии токро канда партофтан (*бо мақсади аз нурҳои офтоб баҳра бурдани хӯшаи ангур*).

ХОМӢШ خاموش 1. сокит, бесадо, он ки овозе намебарорад, ором, хап. 2. оташ ё чароғ, ки рӯшноияш кушташуда ё мурда бошад; **хомӯш кардан** а) ба сукут водоштан; б) куштан (*чароғро*); в) хобондан, фуру нишондан (*шӯриширо*); **хомӯш мондан** (**гаштан**, **шудан**) сукут кардан, хап кардан, аз гап бозистодан.

ХОМӢШАК خاموشک ҳашараи майдаи нешдароз, ки нешаш дардовар аст.

ХОМӢШӢ خاموشى хомӯш будан, сукут, оромӣ, сукунат; **хомӯширо вайрон кардан** хомӯширо ҳалалдор намудан; **хомӯшӣ ҳукмфармо шудан** сокит шудан, оромӣ ва сукунат барқарор гаштан.

ХОМӢШКУНАК خاموش کنگ асбоби махсус барои кам кардани овози муҳарриқи механизмҳо.

ХОМӢШНАШАВАНДА خاموش نشونده 1. оромнашаванда, хап ва сокинагарданда (*садо*), но-ором. 2. куштанашаванда, намиранда (*оташ*, *нур*).

ХОМӢШОНА خاموشانه бо хомӯшӣ, бесадо, овозе набароварда, оромона.

ХОМӢШШУДА خاموش شده сокитшуда, оромшуда, хапшуда, орамида, сокит.

ХОМФАРБЕӢ خام فربه *гуфт.* фарбеҳи номавзун, он ки фарбеҳиаш номутаносиб аст.

ХОМФИКР خام فکر он ки фикраш асоснок ва пухта нест, он ки ҳавой фикр меронад.

ХОМФИКРӢ خام فکرى *ниг.* **хомандешӣ**.

ХОМХАӢЛ خام خيال *гуфт.* он ки хаёли хом мебарварад.

ХОМХАӢЛӢ خام خيالى хаёлпарастӣ, орзупарварӣ.

ХОМХАЁЛОНА خام خيالونه хаёлпарастона, орзу-парварона.

ХОМХАШАК خام خشک пуч, дарунхолӣ.

ХОМХОБА خام خوابه: **хомхоба шудан** гуфт. аз хоб сер нашудан.

ХОМ-ХОМ خام خام ниг. **хомохом**.

ХОМЧӢТ гуфт. خام چوت ҳисоби тахминӣ, тақрибӣ, ба гумон.

хон خوان 1. асоси замони ҳозира аз **хондан**. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии хонанда: **китобхон**, **овозхон**, **сурудхон**...

ХОН I т. خان 1. таър. лақаби подшоҳон ва сардорони қавм: **хони хонон** шоҳи шоҳон, шоҳаншоҳ, подшоҳи подшоҳон. 2. ҳиссачаи эҳтиром, ки ба охири номҳои мардона ва занона ҷамроҳ мешавад: **Аҳмадхон**, **Розияхон**.

ХОН II خوان дастархон, суфра, монда.

ХОН III خان хона, даргоҳ, маскан.

ХОНА خانه 1. маскан, як истиқоматгоҳ дар ҳавлӣ. 2. иморат, ҳавлӣ, ки чанд ҳучра дорад. 3. макон, ҷой, ошён; **хонаи бачагон** муассисаи нигоҳубини кӯдакон; **кҳн. хонаи маданият** муассисаи маданият ва равшаннамоии байни мардум; **хона кардан** макон кардан, хона сохтан; ошён кардан, ҷо гирифтан; **хона мондан** (дар ҷое) хона сохтан, ошён сохтан, лона сохтан (*парандаҳо*, *ҳашироат*); **хона сохтан** хона бино кардан; **хонаи касеро сӯхтан** (сӯзондан) касеро хонавайрон кардан, ба касе саҳт шикаст додан; **хона ба хона шудан** пароканда шуда ҳар кас ба хонаи худ рафтан; **хонаат обод!** офарин ба ту!, раҳмат ба ту!; **хонааш сӯзад!** ба бало гирифтор шавад!, хонавайрон шавад!; **хона-хона** ба ғунҷоиши чандин хона; зиёд, бисёр, фаровон.

ХОНАБРАНДОЗ خانه برانداز он ки хонаву хонумони касеро барбод медиҳад.

ХОНАБАРБОД خانه برباد хонавайроншуда, бечизу чора ва беҳонаву ҷой монда, шикастхӯрда.

ХОНАБАРДӢШ خانه بردوش одами беҳона, касе ки хонаву ҷои муайяне надорад, дарбадар, овора; **хонабардӢш гардидан** (шудан) аз хонаву ҷо ҷудо шудан, беҳонаю ҷой мондан, дарбадар гардидан.

ХОНАБАРОРӢ خانه براری гуфт. рӯбучини пурраи хона, тоза кардани ҳама ҷои хона (*хусусан пеш аз иду маросим*).

ХОНАБЕЗОР خانه بيزار он ки дар хона нишастанро дӯст намедорад; касе ки барои хонаи худ ва оилаи худ кори ғоиданоке намекунад.

ХОНАБОФ خانه باف ниг. **хонабофт**.

ХОНАБОФТ خانه بافت чизе, ки дар хона, бо дастии аҳли хонавода бофта шудааст.

ХОНАВАЙРОН خانه ويران хонааш барбод рафта, оилааш пароканда гардида; **хонавайрон кардан** зиндагии оилавии касеро барбод додан; **хонавайрон шудан** вайрон шудани зиндагии касе.

ХОНАВАЙРОНӢ خانه ويرانى хонабардӯшӣ, беҳонумонӣ, дарбадарӣ, саргаштагӣ.

ХОНАВОДА خانواده хонадон, оила, аҳли хона, зану фарзанд.

ХОНАВОДАГӢ خانواده گى оилавӣ; **номи хонаводагӣ**, номи хонаводай.

ХОНАВОР خانوار маҷмӯи касоне, ки дар як хонавода зиндагӣ мекунанд, нуфуси як хонавода, хона ё хоҷагӣ.

ХОНАГАДО خانه گدا бепаҳо, ҷӯи хона, мӯхтоҷи паноҳгоҳ.

ХОНАГИРӢ خانه گيرى хона гирифтани, соҳиби манзил шудан.

ХОНАГИҲО خانه گى ها дар хона будагон, аҳли хона, онҳое, ки дар хона ҳастанд.

ХОНАГӢ خانه گى 1. чизе ки дар хона тайёр мешавад: **нони хонагӣ**. 2. он чи дар хона парварда шудааст; **мурғи хонагӣ**; **муқоб.** **мурғи ваҳшӣ**; **ҳабси хонагӣ** дар хонаи шахсии худ таҳти назорат қарор гирифтани касе.

ХОНАГУРЕЗ خانه گريز он ки бо сабабе аз хонаи худ гурезон аст; **хонагурез шудан** аз хонаи худ бо сабабе гурезон гаштан.

ХОНАҒУНДОРӢ خانه غنداری рӯбучини хона, тоза кардан ва ба тартиб овардани асбобу анҷоми хона.

ХОНАДОМОД خانه داماد домое, ки дар хонаи падару модари арӯс истиқомат мекунад; **хонадомод кардан** ҷавонеро домод карда ба хонаи худ овардан; **хонадомод шудан** домое, ки

ХОН

дар хонаи арӯс истиқомат дорад.

ХОНАДОН خاندان *ниг.* хонавода.

ХОНАДОР خانهدار 1. он ки хона дорад, соҳибхона. 2. он ки кору бори хонаро саришта мекунад; **хонадор кардан** зан гирифта додан, зандор кардан (касоро); **хонадор шудан** зан гирифтани, шавҳардор шудан. 3. марди зандор, зани шавҳардор.

ХОНАДОРӢ خانه داری 1. оиладоршавӣ, соҳибхонавашавӣ, зандоршавӣ ё шавҳардорӣ. 2. идора кардани кори рӯзгор, саришта кардани кори хона.

ХОНАДОРШАВӢ خانهدارشوی зандоршавӣ, оиладорӣ.

ХОНАДУШМАН خانه دشمن касе, ки хонашиниро дӯст намедорад; *мук.* **хонашин**.

ХОНАЗОД خانه زاد 1. дар хонаводаи маълум зоидашуда. 2. чизи зотии як хонавода: **говӣ хоназод**, **мурғи хоназод**.

ХОНАКОВАК خانه کاوک: **хонаковак кардан** хона ба хона чизеро ҷустуҷӯ кардан, барои ёфтани чизе дар хонаҳо ковиш ба амал овардан.

ХОНАКОВӢ خانه کاوی 1. барои худ хона ҷустан, дар тарадлуди ёфтани хонаи иқоматӣ будан. 2. дар хонаи касе кофтуков кардан; **хонаковӣ кардан** а) барои худ ҷои истиқомат ҷустуҷӯ намудан; б) дар хонае барои ёфтани чизе кофтуков кардан.

ХОНАКОР خانه کار он ки дар хона ба иҷрои коре машғул аст.

ХОНАКӢЧ خانه کوچ бо ҳамаи кӯч, бо тамоми анҷому ускунаи хона, хонаҳез.

ХОНАҚОҲ خانقاه 1. нишешангоҳи шайх ва эшон, ки дар он ҷо иқомат ва ибодат мекарданд. 2. ҳуҷрае дар паҳлуи масҷидҳо.

ХОНАҚОҲӢ خانقاهی *мансуб ба* **хонақоҳ**.

ХОНАҚОҲНИШИН خانقاه نشین он ки дар хонақоҳ иқомат дорад; зоҳид; обид; шайх.

ХОНАМОНДА خانه مانده: **духтари хонамонда** духтари шавҳар накарда дар хонаи падар зиндагикунанда.

ХОНАНДА خانه دنده 1. китобхон, мутолиакунанда. 2. талаба, шогирди мактабхон. 3. сурудхон, ҳофиз.

ХОНАНИШИН خانه نشین он ки дар хона мешинад; гӯшанишин; **хонанишин шудан** аз хонаи худ берун набаромадан, гӯшанишинӣ ихтиёр кардан.

ХОНАНИШИНӢ خانه نشینی бештар дар хона нишастан ба берун набаромадан; мунзавӣ будан, гӯшанишинӣ.

ХОНАОБОД خانه آباد 1. хонаи обод доштан. 2. дуои ободиву осоиш дар мавриди таҳсин ва тақдир дар ҳаққи касе гуфта мешавад.

ХОНАПАРВАРД خانه پرورد касе, ки дар хона парвариш ёфтааст.

ХОНАПОӢ خانه پائی хонаро посбонӣ кардан, дар хона нишастан, хонаро муҳофизат намудан.

ХОНАПОӢ خانه پای хонашин, хонабон.

ХОНАПУЛӢ خانه پولی маблағи манзил; иҷорапулӣ.

ХОНАПУРӢ خانه پوری пуркунии хонаҳо (*катакчаҳо*, *хатҳо*, *сатрҳо*).

ХОНАРАВШАНКУНӢ خانه روشنکنӣ лаҳазоте пеш аз марг, ки дар бемор осори беҳбудӣ пайдо мешавад: **хонаравшанкунии пеш аз марг**.

ХОНАРАС خانه رس мевае, ки аз шохи дарахти хом канда мешавад ва дар муҳити хона баъдан мепазад.

ХОНАРӢБАК خانه روبک чизе ва касе ки хона мерӯбад; василае, ки бо он хонаро рӯбучин мекунад.

ХОНАРӢБӢ خانه روبی рӯбучин дар хона, ҷорубкунӣ, тозакунии хона, рӯфтуруби хона.

ХОНАСАЛОТ خانه سلات *гуфт.* хонавайрон, муфлис ночиз; **хонасалот кардан** касеро ночизу муфлис ва хонахароб кардан; **хонасалот шудан** хонавайрон шудан, хонабардӯш гардидан.

ХОНАСОЗ خانه ساز бинокор, устои бинокор, он ки дар хонасозӣ мутахассис шудааст.

ХОНАСОЗӢ خانه سازی бино кардани хона, бинокории хонаю ҷой.

ХОНАСӢЗ خانه سوز он ки хонаи касонро месӯзонад, он ки касонро дарбадару хонавайрон мекунад.

ХОНАСӢХТА خانه سوخته дуои бад; дар ҳаққи ка-

си нобакор.

ХОНАТЛАС خان اطلس навъе аз атласи куртаворӣ (хоматлас); *муқоб.* **атласи пухта**, ки нахи аб-решими онро дар об мечӯшонанд.

ХОНАХАРОБ خانه خراب 1. хонавайрон, муфлису дарбадар. 2. хонасӯхта; **хонахароб кардан** касеро бехонаву чой, бечизу дарбадар кардан; **хонахароб шудан** дарбадар ва бехонаю чой шудан, хонавайрон гардидан.

ХОНАХЕЗ خانه خيز бо тамоми аҳли хона, ҳама, якбора; **хонахез омадан** ҳама якбора омадан; **хонахез куч кардан** бо тамоми хонавор аз як ҷо ба ҷои дигар рафтан.

ХОНАХУДО خانه خدا соҳиб ва хӯчаини хона, худованди хона.

ХОНАЧА خانهچа хонаи майда, катак, катакча.

ХОНАҶОӢ خانهجاي хонаи истиқоматӣ, бошишгоҳ, ҷои хонасозӣ.

ХОНАШЕР خانهشير: **хонашери майдонғариб** касе, ки дар гуфтор калонгап ва мағрур, аммо дар амал тарсончак ва очиз аст; лофӣ, ёвағӯӣ, даҳанкалони беҳунар.

ХОНАШИКАСТА خانه شکسته касе, ки хонааш шикаста шуда бошад, хонавайрон.

ХОНАШИН خانه شين 1. касе, ки дар хона менишинад ва аз пай касбу коре намеравад. 2. иҷоранишин.

ХОНАШИНӢ خانهشيني хонанишинӣ, хонашин будан.

ХОНДА خوانده 1. хондашуда, мутолиашуда: **мактуби хонда**, **китоби хонда**. 2. мактабрафта, таҳсилкарда, маълумотнок, он ки чизеро хондааст; таҳсилдида. 3. даъватшуда.

ХОНДАӢ خواندگي 1. хондашуда, қироатшуда. 2. хонда, таҳсилдида, боҳату савод.

ХОНДАН خواندن 1. қироат кардан, мутолиа кардан навиштаеро, китоберо *ва ғ.* 2. таҳсил кардан, дарс гирифтан, омӯхтан (*дар мактаб*). 3. хонда додан, хонда шунавондан. 4. номидан, шуморидан; **бародар хондан** касеро ба худ бародар ҳисоб кардан, касеро ба бародарӣ баргузидан. 5. ба назди худ даъват кардан, ҷеғ задан. 6. суруд хондан, сароидан; суҳан гуфтан суҳанронӣ кардан оид ба ягон мавзӯи илмӣ дар мактаби олий ё барои гурӯҳи шуна-

вандагон; **намоз хондан** ба ҷо овардани намоз; **фотиҳа хондан** а) дуо хондан дар ҳаққи касе; б) “омин” гуфта даст ба рӯй кашидан; **хонда баромадан** сартосари чизеро хондан; хонда, мутолиа карда ба охир расонидан.

ХОНДАНБОБ خواندن باب хоно, хонданӣ, ҷолиб, шавқовар: **асари хонданбоб**.

ХОНДАШУДАНӢ خوانده شدن он чи бояд хонда, мутолиа карда шавад; дарсе, ки бояд омӯхта шавад.

ХОНЗОДА خانزاده *мансуб ба* **хонадони хон**; авлоди хон (*нисар ё духтар*).

ХОНИГАРӢ خانيگري хонӣ; ҳукмравои хонҳо, давлатдорие, ки ҳукмронӣ дар дасти хонҳо бошад.

ХОНИМ m. خانم *ниг.* **хонум**.

ХОНИШ خوانش 1. хондан, мутолиа кардан. 2. таълим гирифтани, дарс гирифтани; **китоби хониш** китоби дарсии махсус барои машқ дар забони модарӣ. 3. тараннум, сароидан, сурудан, нағмасарой: **хониши булбул**.

ХОНИШГОҲ خوانشگاه *кит.* ҷои хониш, ҷои таълим, мактаб, дабистон, дабиристон.

ХОНӢ خاني хон будан, ҳукмронӣ кардан; **ба хонӣ бардоштан** касеро хони ҳукмрон эълон намуда ба вай изҳори тобеият кардан.

ХОНО خوانа ба осонӣ хондашаванда, равшан, ошкор (*хат*); **хати хоно** хати ба осонӣ хондашаванда.

ХОНОНДАН خواناندن 1. ба хондан водоштан (*мас., мактуберо*). 2. ба дарсхонӣ мондан, омӯхтан, таълим додан, соҳиби маълумот гардонидан.

ХОНСОЛОР خوان سالار сардори дастархон, тартибдихандаи дастархон; ошпаз, таббох; ♢ **хонсолори қудрат** Худо.

ХОНСОҲИБ خان صاحب унвони мурочиат ба аъёни афғонӣ дар собиқ.

ХОНТАХТА خوان تخته мизи пояҳояш паст, ки ба рӯяш дастархон андозанд.

ХОНУМ//ХОНИМ m. خانم унвони эҳтиромӣ, ки ба номи занон илова карда ё вақти мурочиат ба онон гуфта мешавад.

ХОНУМОН خوانمان//خان ومان хона ва бисоти он;

ХОН

хона ва бошандагони он, аҳли хона, зану фарзанд.

ХОНУМОНСӢЗ خانمانسوز хонавайронкун, барбодгар; коре, ки боиси барбодии хонумон, сабаби хонавайронӣ гардад; **чанги хону-монсӢз** чанги хонаводахоро вайрон ва дарба-даркунанда.

ХОНАЧА خانهچа хонаи хурд, хучраи майда; катакча.

ХОНХОНӢ خانخاني ба сари худ ҳукмрон доштани хону феодалҳо, феодализм.

ХОНЧА خانهچه хонаи хурд; катак.

ХОР I خار 1. гиёҳе, ки дорои неши тези халанда ва харошанда аст. 2. сихчаҳои нӯгтези халанда ва харошандаи дарахт, хасак; **хори шутур** навъи гиёҳи хордор, ки шутур онро ба майли тамом меҳӯрад; хори сари роҳ монеа, хала дар пешрафти коре. 3. устухони майдаи халанда (*мас., дар моҳӣ, қилтиқ*).

ХОР II خوار залил, паст, забун, ҳақир, беқадрӯ эътибор; **хор доштан касеро** ҳақир шуморидан, ба касе бо назари таҳқир нигаристан; **хор кардан касеро** маломат ва сарзаниш кардан, паст задан; **хор шудан** залил шудан, беқадрӯ эътибор гардидан.

ХОР III ю. خار гурӯҳи сарояндагон, ки якҷоя сурӯд меҳонанд: **хори умумӣ**.

ХОРА خاره ниг. **хоро**.

ХОРАЗМӢ خوارزمӣ 1. мансуб ба **Хоразм**. 2. сокини Хоразм.

ХОРАК خارك хори майда, хорча.

ХОРАСУМ خارهسم сахтсум, киноя аз аспӣ тездав.

ХОРАШИКАН خارهشكن шикофкунандаи санги хоро; сахт.

ХОРБАНД خار بند ниг. **хорбаст**.

ХОРБАСТ خار بست чапар, девораи пасте, ки ба даври боғ ё мазрае созанд, ки чорпо надарояд, хорбанд; девора аз сими хордор.

ХОРБИНӢ خواربینӣ кам дидан, бад дидан, паст шумурдан, ҳақир доништан.

ХОРБОР خواربار хӯрокворӣ, озука.

ХОРБУН خاربن//خاربون буттаи хор, буттаи хордор.

ХОРБУТТА خاربته буттаи хор, гиёҳи хордор.

ХОРВОР خاروار чун хор, ба мисли хор тез ва халанда.

ХОРГУЛ خارگل бот. хуч, хулӯл, настаран; на-срин.

ХОРДОР خاردار хорнок; **сими хордор** сие, ки сихҳои хормонанд дорад.

ХОРЕОГРАФИЯ ю. خاريافريه санъати рақс ва балет, ба сахнагузории рақсҳои балетӣ.

ХОРЕОГРАФӢ خاريافري мансуб ба **хореография**; мансуб ба санъати рақс ва балет.

ХОРЗОР خارزار хористон, ҷои пурхор, ҷои зиёд рӯйдани буттаҳои хордор.

ХОРИДАН خارين хориш кардан пӯсти баданро; **хоридани пушти (наси) сар** ба фикр фуру рафтани, фикр кардан.

ХОРИҚ а. خارق 1. харккунанда, поракунанда, шикофанда. 2. маҷ. чизе, ки одату тартиботи муқаррариро вайрон мекунад; **хориқи одат** берун аз одат (*ба амал оварандаи чизе*).

ХОРИҚУЛҚОИДА а. خارقالقاعده ғайриодӣ, ғайримаъмулӣ, аз ақл берун, ҳилофи қоида.

ХОРИҚУЛОДА а. خارقالعاده кори ғайриодӣ, ҳилофи одат, ҳодисаи ғайриодӣ.

ХОРИСТОН خارستان ниг. **хорзор**.

ХОРИЧ а. خارج 1. берун, дар берун буда; *муқоб. дохил*. 2. дар беруни мамлакате; **дар хориҷи...** дар беруни...; **хориҷ кардан(намудан)** берун кардан, баровардан (аз ҷое), пеш кардан, бе-кор кардан (*аз коре*); **хориҷ шудан (гаштан)** баромадан, аз ҷое берун шудан.

ХОРИЧА خارجه беруна, берунӣ; берун аз киш-вари худӣ.

ХОРИЧАПАРАСТ خارجهپرست он ки фарҳангу зиндагии хориҷиро дӯст медорад, бегонапа-раст, аҷнабипарасти.

ХОРИЧАПАРАСТӢ خارجهپرستӣ хориҷадӯстӣ, бегонапарасти, аҷнабипарасти.

ХОРИЧӢ خارجى 1. мансуб ба **хориҷа**; аз хориҷа омада, тобеи мамлакати беруна. 2. беруна, берунӣ; *муқоб. дохилӣ*; **сиёсати хориҷӣ** сиёса-ти дахлдор ба мамлакатҳои беруна.

ХОРИЧОҲАНГӢ خارجآهنگى 1. мус. берун шуда-

ни нағма аз парда ва аз баҳру қоидаҳои худ. 2. *маҷ.* носозгорӣ, муҳолифат.

ХОРИШ *خارش* *ниг.* **хоридан**. 2. бемории гузарандаи пӯстӣ, ки боиси хоридани саҳти бадан мегардад; **хориш кардан** хориш пайдо кардани пӯсти бадан; **хориши гулӯ** *маҷ.* тамаъкорӣ, чашмдошти пора, пора гирифтани шудан.

ХОРИШАК *خارشک* бемории пӯстие, ки боиси пайдоиши хориш мешавад; *ниг.* **хориш** 2.

ХОРИШАНГЕЗ *خارشانگيز* хориш ба амал оваранда, хоронанда.

ХОРИШДОР *خارشدار* 1. мубтало ба бемории хориш, он ки хориш дорад. 2. хоришкунанда, хориш ба амаловаранда; дамидагиҳои хоришдор.

ХОРИШОВАР *خارشآور* таҳриқкунандаи хориш.

ХОРИ *خواری* хор будан, залилӣ, ҳақирӣ, забунӣ; **ба (дар) хорӣ** дар ҳолати забунӣ, дар забунӣ ҳақирӣ; **хорӣ додан** ба *касе* таҳқир кардан, маломат кардан; **хорӣ кашидан** дар зиллат мондан, хорузор шудан.

ХОРКАШ *خارکش* *касе* ки хор мекашонад, *касе*, ки аз саҳро хор гундошта мефурӯшад, хоркан.

ХОРКАШАК *خارکشک* *ниг.* **хаскашак**.

ХОРКАШӢ *خارکشی* кор ва амали хоркаш, овардани хор барои фурӯш ё барои аловӣ.

ХОРМЕЙСТЕР *ю.* *خارمییستیر* *мус.* роҳбари хор.

ХОРМОҲӢ *خارماهی* *зоол.* моҳиҳои хурд, ки дар пеши болҳои пушти онҳо хорҳое вучуд доранд, ки теъдодашон вобаста ба андозаи моҳӣ тағйир меёбад.

ХОРНОК *خارناک* хордор.

ХОРО *خارا* санги хоро.

ХОРОӢ *خارایی* 1. аз санги хоро. 2. *маҷ.* саҳтӣ, қувватнокӣ.

ХОРОН *خاران* *феъли* ҳол аз **хоридан**; **хорон-хорон** хорида истода..., дар ҳолати хоридан.

ХОРОН(И)ДАН *خوراندن//خورانیدن* ба хориш овардан, тақозои хориш пайдо кунонидан, хориш додан.

ХОРОСАНГ *خاراسنگ* санги хеле калони саҳт, санги хоро.

ХОРОТАРОШ *خاراتراش* он ки ба тарошидан ва

суфта кардани саису хоро машғул аст, сангтарош.

ХОРОШИКАН *خاراشکن* он чи хороро мешиканад, олати қавӣ, абзори тавоно ва сангшикан.

ХОРПУЛӢ *خارپولی* *таър.* навъи андоз дар аморати Бухоро, ки дар мавриди кишта нашудани заминҳои амлок ва хорзор шудани онҳо аз соҳибони он заминҳо гирифта мешуд.

ХОРПУШТ *خارپشت* ҷонвари майдаи пистондори ҳашарахӯр, ки пӯшташ хордор аст.

ХОРПУШТАК *خارپشتک* *зоол.*, *ниг.* **хорпушт**.

ХОРПУШТӢ *خارپشتی* *мансуб ба* **хорпушт**; он чи пушташ ба мисли хорпушт аст.

ХОРПӢСТОН *خارپوستان* навъе аз ҷонварони дарёӣ, ки баданашон хордор аст.

ХОРСИМ *خارسیم* симҳои хордор, симхор.

ХОРТУТ *خارتوت* *бот.* як навъи тут, бектошӣ.

ХОРТӢДА *خارتوده* тӯдаи (ғарами) хор.

ХОРУЗОР *خواروزار* залил, ҳақир, бекадру эътибор; **хорузор кардан** касеро бекадру эътибор гардонидан; **хорузор шудан** бекадру эътибор шудан.

ХОРУЗОРӢ *خواروزاری* пастӣ, зиллат, безътиборӣ, номӯътабарӣ, хорӣ.

ХОРУМОЛ *خارومال* хорумол кардан чизеро, чорпоеро молида навозиш кардан.

ХОРХАСАК *خارخسک* гиёҳи яксола аз оилаи ҳазориспандҳо, ки донаҳои он хусусияти давойдоранд.

ХОР-ХОР *خار خار* ҳолати хориши бадан; ҳолате, ки дар натиҷаи талаб ва ҳавас ба чизе дар одам пайдо мешавад; **забон хор-хор кардан** гуфтан хоштан, гуфтани шудан, хоҳиши чизеро гуфтан пайдо кардан.

ХОРШАКАР *خارشکر* *бот.* шакарак, шираи шахшудаи баъзе гиёҳҳо.

ХОРШУТУР *خارشتر* буттаи баланди хордор, ки дар биёбон мерӯяд.

ХОС *а.* *خاص* 1. махсус, хос будан; **хос будан ба** *касе* ё *чизе* махсус будан. 2. баргузида, имтиёзнок; **хосу ом** одамони баргузида ва одӣ, ҳамагӣ, ҳама.

ХОСА *ا.* *خاصه* 1. хос, махсус. 2. баргузида, як-

ХОС

качин; имтиёзнok. 3. муқарраб, наздик (*ба амир ӯ ҳоким*), надим; **саворони хоса** саворони яккачин, муҳофизони хос (-и амир ӯ ҳоким).

ХОСА II а. *خاصه* матои нафиси тунуки сафед.

ХОСАБОФ *باف خاصه* бофанда; истехсолкунандаи матои ҳарир, дока.

ХОСАБОФӢ *بافى خاصه* бофандагӣ; ҳарирбофӣ, докабофӣ.

ХОСАГӢ *خاصگى* 1. хос, махсус, баргузида. 2. ҳар чизи аъло, нафис, мумтоз; **базми хосагӣ** базми махсус ва маҳдуд, базм бо иштироки одамони баргузида.

ХОСИЯТ а. *خاصيت* 1. хислат, одат, табиат, кирдор, сифати (хулқи) ба ягон кас хос. 2. хислати нек, хусусияти хуб, неққадамӣ; **хосият доштан** неқ будан, бо пойи қадам будан.

ХОССА а. *خاصه* 1. он чи махсуси касе ӯ чизе бошад. 2. махсус, махсусан.

ХОСТ *خواست* хоҳиш, майл, ирода, ихтиёр; **ба хости** худ ба хоҳиши худ, бо майли худ.

ХОСТАГИРӢ *گيرى خواسته* интиҳоб карда гирифттан, хуш (чудо) карда гирифттан.

ХОСТАН I *خواستن* хоҳиш кардан, орзу доштан, талаб крдан; **хоста гирифттан** интиҳоб карда гирифттан; **сухан хостан** ба гап задан рухсат пурсидан.

ХОСТАН II *خاستن* ниг. **хестан**, бархостан.

ХОСТГОР *خواستگار* хоҳанда, толиб, толиби издивoч; **хостгор фиристодан** завҷӣ фиристодан, ба воситаи касе ба духтаре толиб шудан (ба занӣ), кас мондан; **хостгор шудан** толиб шудан, духтареро ба занӣ хостан.

ХОСТГОРӢ *خواستگارى* завҷагӣ, толибшавӣ ба издивoч; **ба хостгорӣ рафтан** завҷӣ шуда рафтан ба духтаре.

ХОСТГОРШАВАНДА *خواستگار شونده* ниг. **хостгор**.

ХОСТОР *خواستار* хоҳон, толиб, хоҳанда.

ХОТАМ I а. *خاتم* ангуштарӣ; ангуштари мӯҳрадор; нигин; мӯҳр.

ХОТАМ II а. *خاتم* поён, оқибат.

ХОТАМБАНД *بند خاتم* касе, ки аз дандони фил, устухони уштур ва ӯ аз чӯб кандакорӣ ва

накшу нигор мебандад.

ХОТАМБАНДӢ *خاتم بندى* санъати аз дандони фил, устухони уштур ва ӯ аз чӯб кандакорӣ ва накшу нигор бастан.

ХОТАМКОР *کار خاتم* он ки шуғлаш хотамкорӣ аст.

ХОТАМКОРӢ *كارى خاتم* ба вучуд овардани гулҳо ва нақшҳо аз устухон, чӯб ва ғ. дар рӯи чизе.

ХОТАМСОЗ *ساز خاتم* ниг. **хотамкорӣ**.

ХОТАМСОЗӢ *سازى خاتم* ниг. **хотамкорӣ**.

ХОТАМУЛАНБИӢ *خاتم الانبيا* 1. охири пайғамбар, пайғамбари охир (замон), расули ниҳой. 2. нигини анбиё, пайғамбарон (*лақаб* *Муҳаммад* (с.)).

ХОТИМ а. *خاتم* ниг. **хотам II**.

ХОТИМА а. *خاتمه* 1. поён, анҷом, охир. 2. охири китоб, поёни гуфтор; **хотима додан** ба поён расонидан кореро, анҷом додан ба коре; **хотима ёфтан** тамом шудан, ба анҷом расидани коре.

ХОТИМАВӢ *خاتموى* қисми охири чизе, анҷом ва охири чизе; **сухани хотимавӣ** сухани охири, сухани ҷамъбасти.

ХОТИР а. *خاطر* 1. ёд, ҳофиза. 2. он чи дар дил гузарад, дил, замир; **лавҳи хотир** замири дил; **ба хотир**; **барои хотир**; **ба ризои хотири...** барои, ба ҳурмати..., барои хурсандии...; **ба (барои) поси хотир** барои ҳурмат ӯ хурсандии касе; **хотири ҷамъ** бе ташвиш, бо дили осуда; **аз хотир баромадан (рафтан)** фаромӯш шудан; **аз хотир гузарондан** аз дил гузарондан, дар бораи чизе фикр кардан; **ба (аз) хотир гузаштан** ба ёд омадан; **дар хотир доштан** фаромӯш накардан, дар ёд нигоҳ доштан; **ба хотир овардан** ёдрас кардан; **хотири касеро риоя кардан** поси ҳурмати касеро нигоҳ доштан; **хотири касеро ҷамъ кардан** хавотиру ташвиши касеро бартараф сохтан.

ХОТИРА а. *خاطره* 1. ҳофиза, ёд; **хотираро қувват додан**. 2. ёдбуд, ёдоварӣ, ёд; **хотираи рӯзҳои гузашта**. 3. ёддошт, он чи барои ёдоварӣ ва фаромӯш нашудан навишта шудааст; **дафтари хотира** дафтаре, ки дар он ёддоштҳои касе қайд карда шудааст.

ХОТИРАВӢ *خاطروى* хотировар, фаромӯш-

нашаванда, ёддоштӣ.

ХОТИРАГӢӢ خاطره گویی нақлу ривоятӣ
хотираҳо, ёдоварии гузаштаҳо.

ХОТИРАНАВИС خاطره نویس нависандаи хотира,
ёддоштнигор, ёддоштнавис.

ХОТИРАНАВИСӢ خاطره نویسی қайд кардан, ба
калам овардани ёддоштҳо ва гузоришоти гу-
зашта.

ХОТИРАНИГОРӢ خاطره نگاری *ниг.* хотиранависӣ.

ХОТИРАФСУРДА خاطرافسرده афсурдахотир, хо-
тирпарешон; он ки хотири ҷамъ ва оромӣ на-
дорад.

ХОТИРБИНӢ خاطربینی нигоҳдории иззату
хурмати касе, хурмату эҳтироми касеро ба ҷо
овардан.

ХОТИРДОРӢ خاطرداری алоқа, майл доштан ба
касе, поси хотир.

ХОТИРДОШТ خاطرداشت эътибор; эҳтиром,
хусни таваҷҷӯҳ, мавқеъ.

ХОТИРМУШАВВАШ خاطرمشوش хотирпаре-
шон, ноосудахотир, парешонҳол, шӯрида-
аҳвол.

ХОТИРНАВОЗ خاطرنواز мувофиқи табъ; хушо-
янд; он ки ё он чи касеро хурсанд мекунад.

ХОТИРНИШИН خاطرنشين ҷойгиршуда дар хо-
тир, фаромӯшнашаванда; **хотирнишин соҳтан**
дар хотири касе ҷойгир кардан (*фикре,*
воқеаеро).

ХОТИРНИШОН خاطرنشان нишонакунанда дар
хотир, фаромӯшнашуданӣ; ёдоварӣ,
бахотиргирӣ; **хотирнишон кардан (намудан)**
ба хотири касе овардан, ёдовар кардан,
гӯшрас намудан.

ХОТИРОЗОР خاطرازار мушаввашкунанда, боиси
ошуфтагӣ ва парешонӣ, он чи дили касро
нороҳат ва озурда месозад.

ХОТИРОЗУРДА خاطرازرده озордида, ситамкаш.

ХОТИРОТ *a.* خاطرات *ҷ.* **хотира** 3; ёддошти гузаш-
таҳо, зикри он чи дар ёди кас боқӣ мондааст.

ХОТИРОШУФТА خاطراشفته *ниг.* хотирпарешон.

ХОТИРПАЗИР خاطرپذير чизе, ки ба касе маъқул
аст, писандида, марғуб.

ХОТИРПАРЕШ خاطرپريش 1. он чи фикру хо-

тирро парешон мекунад. 2. он ки фикраш па-
решон аст.

ХОТИРПАРЕШОН خاطرپريشان касе, ки ҳавосаш
ошуфта бошад, мушавваш, нотинҷ; **хотирпа-
решон будан** аз ҷиҳате дар изтироб будан, ха-
вотир доштан.

ХОТИРПАРЕШОНӢ خاطرپريشاني ошуфтадилӣ,
ноосудахотирӣ; *муқоб.* **хотирҷамъӣ**.

ХОТИРРАС//ХОТИРРАСОН خاطررس//خاطررسан
ёдрас, ёдовар; **хотиррас кардан** *чизеро ба касе*
ёдовар шудан, ба ёди касе овардан *чизеро*.

ХОТИРПИСАНД خاطرپسند дилкаш, табъи дил,
матбӯъ, дилпазир, дилнишин.

ХОТИРРАСОН خاطررسان *ниг.* хотирнишон.

ХОТИРРАСОНӢ خاطررساني хотиррасон кардан,
ба ёд овардан.

ХОТИРФИРЕБ خاطرفريب дилфиреб, дилрабо,
зебо, дилкаш.

ХОТИРХОҲ خاطرخواه маъқул ва дилхоҳи касе,
дилписанд, мувофиқи табъ ва майли кас.

ХОТИРХОҲӢ خاطرخوامي анҷоми коре ба хоти-
ри касе, барои ризой ва хурсандии касе, ба
риояти хотири касе.

ХОТИРҶАМӢ خاطرجمع дилосуда, беташвиш;
хотирҷамъ будан осудадил будан, ташвиш ва
хавотирӣ надоштан; **хотирҷамъ кардан** *касеро*
дилосуда кардан, дилпур кардан;
хотирҷамъ шудан аз коре, осуда шудан.

ХОТИРҶАМӢӢ خاطرجمعي осудагии хотир, таш-
вишу дилбеқарорӣ надоштан, осуда будан.

ХОТИРҶАМӢОНА خاطرجمعانه ба оромӣ, ба
осудагӣ, бо фароғи хотир, бе ҳеҷ нигаронӣ ва
изтироб.

ХОТИФ *a.* خاطف дурахшанда, ҷилодор.

ХОТӢ *a.* خاطي касе, ки хато мекунад, хатокор,
хатокуанда, гунаҳкор.

ХОТУН *m.* خاتون хонум, бону, кадбону.

ХОҲОМ خاطام пешвои дини яҳудӣ, раввин.

хоҳ خواه 1. *асоси замони ҳозира аз* **хостан**. 2. *ҷузъи*
пасини калимаҳои мураккаб ба маънои
хоҳанда, толиб: **хайрхоҳ, озодихоҳ...**

ХОҲ خواه 1. *пайвандаки ихтиёр, ки интихобро*
ифода мекунад; ё..., ё...; **хоҳ ин, хоҳ вай.**

ХОҲ

ХОҲАМ-НОҲОҲАМ خواهم ناخواهم бо дили ноҳа-
ҳам, бе майлу рағбат.

ХОҲАНДА خواهنده 1. хоҳишкунанда, дархостку-
нанда, пурсанда. 2. моил, роғиб, толиб.

ХОҲАР خواهر ҳамшира, духтаре, ки бо писар ё
духтари дигар аз як падару модар зоида шуда
бошад.

ХОҲАРАНДАР خواهراندر хоҳари ӯгай.

ХОҲАРАРӮС خواهراروس хоҳари зан.

ХОҲАРЗАН خواهرزن ниг. **хоҳарарӯс**.

ХОҲАРЗОДА خواهرزاده фарзанди ҳамшира (*ни-
сар ё духтар*).

ХОҲАРӢ خواهری хоҳарона; хоҳар будан.

ХОҲАРОНА خواهرانه мисли хоҳар; хоҳарӣ.

ХОҲАРХОНД خواهرخواند ниг. **хоҳархонда**.

ХОҲАРХОНДА خواهرخوانده духтар ё зане, ки ка-
се вайро ба хоҳарӣ қабул карда бошад.

ХОҲАРЧА خواهرچه хоҳари хурдсол, хоҳари
хурдӣ.

ХОҲАРШӮ(Ӣ) خواهرشو(ی) духтар ё зане, ки
хоҳари шавҳари зане бошад.

ХОҲИШ خواهش 1. хоҳтан, пурсидан, дархост;
илтимос. 2. майл, рағбат, орзу.

ХОҲИШГАР خواهشگر хоҳишкунанда, пурсанда,
илтимоскунанда.

ХОҲИШДОР خواهش دار ниг. **хоҳишманд**.

ХОҲИШМАНД خواهش مند хоҳишкунанда, дар-
хосткунанда, хоҳишдор.

ХОҲ-НОҲОҲ خواه ناخواه хоҳӣ нахоҳӣ, ба майл ва
бар ҳилофи майл; ба ҳар ҳол, ба ҳар сурат.

ХОҲОН خواهان хоҳанда, толиб, мушток, орзу-
манд.

ХОЧ چاچ *бот., гуфт.* занбӯруғ, қорч.

ХОЧ چاچ салиб, чалипо; **хоҷ кашидан** бо ангуш-
тон дар рӯи сина аломати салибро ифода
кардан, ки аз маросимоти дини насронист.

ХОҶА حواجه 1. бузург, соҳиб, соҳибкор, ҳўчаин.
2. мансуб ба **насли хоҷагон**.

ХОҶАГИДОР خاجگيدار сарвари хоҷагӣ, сариш-
такунандаи корҳои хоҷагӣ.

ХОҶАГИДОРӢ خاجگيداری идора кардани
хоҷагӣ, саришта намудани хоҷагӣ.

ХОҶАГӢ خاجگي 1. хоҷа будан, мансубият ба
хоҷаҳо. 2. хоҷагидории воҳид, воҳиди хурди
иқтисодии як оила ё якчанд оила:
хоҷагидории дастачамъӣ; **мудири хоҷагӣ** касе,
ки мутасаддии корҳои хоҷагии муассиса ё
корхонаест; **хоҷагии коммуналӣ** мансуб ба
хоҷагии шаҳр ё ноҳия.

ХОҶАЗОДА خواجه زاده фарзанди хоҷа.

ХОҶАСАРОӢ خواجه سراي кҳн. навкар, маҳрам,
хизматгор дар ҳарами подшоҳ ва амирон.

ХОШОК خشاک 1. хору хас, алафи хушк, резай
беда, коҳ ва ғ. 2. ҳўроки чорво.

ХОШОКДАРАВӢ خشاک دروي دارавидани
алафҳои худрӯ барои ҳўроки чорпо.

ХОЯ خياه тухми инсон ё ҳайвони нар, байза, ху-
ся.

ХОЯНДА خاينده 1. сифати феълии замони ҳозира
аз **хондан**. 2. бо дандон резакунанда (*мас.,
муш, кўрмуш ва ғ.*).

ХОЯРЕЗ خايه ريز кит. нонхўрише, ки аз тухми
мурғ тайёр мешавад, ки онро хоғина ҳам
меғўянд.

ХРИСТИАНӢ خريستيانی мансуб ба **дини Исо**,
исавӣ.

ХРЕСТОМАТИЯ ю. خريستامتيه китоби таълимӣ,
ки осори мунтахаб ва ё намунаҳо аз осори
ягон соҳаи илм аст.

ХРОМ ю. خرام 1. унсури химиявӣ. 2. навъе чарми
нарми тунук; **мўзаи хром** мўзае, ки аз чарми
хром дўхта шудааст.

ХРОМГАР خرام گر кит., тех. хромкор, он ки бо
хром кор мекунад.

ХРОМДОР خرام دار ҳар чизе, ки дар таркибаш
хром дорад, хромандуда.

ХРОМОСОМА ю. خراماسامه биол. қисми ҳастаи
хуҷайраи бадани ҳайвоноту наботот, ки шо-
мили маълумоти ирсӣ мебошад.

ХРОНОЛОГИЯ ю. خرانالاجيه қайди ҳодисаҳо бо
тартиби рӯй додани онҳо, зикри воқеаҳо аз
рӯи таърих санаи рӯйдоди онҳо.

ХРОНОЛОГӢ خرانالاجي мансуб ва оид ба **хронло-
гия**.

ХУБ خوب 1. нағз, нек; муқоб. бад. 2. зебо, хушрӯй; муқоб. зишт. 3. пас аз шунидани амр ё супорише мегӯянд “хуб”, яъне «қабул дорам», «розӣ ҳастам»; ҳо, оре, бале. 2. маҷ. мустаҳкам.

ХУБӢ خوبی 1. некӣ, нағзӣ, некӯӣ; муқоб. бадӣ. 2. хушрӯӣ, зебой; ба хубӣ а) дар хубӣ, дар некӯӣ, дар ҳусну зебой. 3. хуб, нағз; ба хубӣ дар ёд дорам, ки ...

ХУБКИРДОР خوب کردار дорои кирдори нақӯ, нақӯхирад.

ХУБКОР خوب کار он ки хуб кор мекунад, он ки хубкор аст, он ки хубӣ мекунад.

ХУБМАНЗАР خوب منظر хушнамуд, хушшакл, хубсурат.

ХУБНИҲОД خوب نهاد ниг. хубсират.

ХУБОНӢ خوبانی 1. зардолуе, ки бо мағзи бодом хушконида шудааст. 2. маҷ. лаби хурморанг. 3. як навъи себ, ки бо номи себи хубонӣ машҳур аст.

ХУБРӢ خوب روئی зебо, дилкаш, хушсурат.

ХУБРӢ خوب روی зебо, хушрӯӣ, қашанг, дилпиринд.

ХУБС а. خبث бадтинатӣ; бадӣ, бадчинсӣ, палидӣ.

ХУБСИМО خوب سيما ниг. хубрӯӣ.

ХУБСИРАТ خوب سيرت он ки хулку хӯӣи нек дорад.

ХУБСИРИШТ خوب سرشت ниг. хубсират.

ХУБСУРАТ خوب صورت ниг. хубрӯӣ.

ХУБФАРҶОМ خوب فرجام коре, ки оқибаташ нек аст, касе, ки оқибати қораш нек аст.

ХУБҲАД خوب خد кит. хубрӯӣ, хубрухсор, нексурат.

ХУБЧЕҲРА خوب چهره хушрӯ, зебо, соҳибчамол, соҳибхусн.

ХУВОРА خوباره кит. таом, ғизо; нӯшидани.

ХУД خود 1. ҷонишини хеш, хештан. 2. ба ҷои ҷонишинҳои шахсӣ низ қор фармуда мешавад: агар худ ин ҷо бошӣ агар ту ин ҷо бошӣ; худ аз худ ба сари худ; худ ба худ а) ба майл ва иродаи худ, ба ихтиёри худ; б) бе ягон сабаб; в) дар замири дили худ; аз худ қардан

соҳиб шудан, дар тасарруфи худ даровардан; худро ба нодонӣ задан (андохтан) худро беҳабар вонамуд қардан; худро нишон додан дар қоре маҳорат ва қобилияти худро зохир сохтан; ба худ омадан хушёр шудан; аз худ рафтани а) беҳуш шудан; б) мағруру худписанд шудан; худро даст гирифтани худқор қарда тавоништан; худро шинохтани а) шуурноқ шудан, неку бадро фарқ қарда метавонистагӣ шудан; б) маъқеъ ва қадру қимати худро муайян қарда тавоништан.

ХУДАЗОБДИҲӢ خود عذابدهи худро ранҷу заҳмат додан.

ХУДАМАЛКУНАНДА خود عمل کننده худсарӣ, худрағӣ; абзоре, ки ба таври худқор худ ба худ амал мекунад.

ХУДАНГЕЗӢ خود انگیزی ба ҷунбиш (ҳаракат) овардани худ, шӯрондани худ.

ХУДАФРӢЗ خود افروز худ аз худ дарғиранда, худ аз худ равшаншаванда.

ХУДАФРӢЗИШ خود افروزش худ аз худ дарғирӣ, худ аз худ равшаншавӣ.

ХУДБИН خود بین мағрур, мутақаббир, худпараст, худхо.

ХУДБИНӢ خود بینی мағрурӣ, тақаббур, худпарастӣ, худхоӣ.

ХУДБИНОНА خود بینانه бо ғуруру тақаббур, худхонона.

ХУДБОВАР خود باور он ки ба дигарон безътиной қарда, ба худ аз ҳад зиёд боварӣ дорад.

ХУДБОВАРӢ خود باوری эътимоди афрод ба худ; мағрурӣ, тақаббур.

ХУДБОВАРОНА خود باورانه бо итминон ва боварӣ ба худ, мағрурона.

ХУДВИЖА خود ویژه хосса, махсус, ба худ хос.

ХУДВИЖАГӢ خود ویژگی хоссагӣ, махсусият, хос будан, хусусияти хос доштан.

ХУДГАРД خود گرد мошини худҳаракаткунанда: техникаи худгард.

ХУДГУДОЗӢ خود گدازی бисёр ғам хӯрдан, бисёр азоб қашидан, худхӯрӣ.

ХУДГУМКУНӢ خود گمکنی худфаромӯшӣ, худро аз даст додан.

ХУД

ХУДДАРГИР خوددرگیر худ ба худ даргиранда, худсӯзанда, худсӯз.

ХУДДАРГИРӢ خوددرگیری худ ба худ дар гирифтани, худсӯзандагӣ, маҷ. бе ихтиёр ба ҳаяҷон, ба шӯр омадан.

ХУДДОН خوددان он ки танҳо худ ва манфиати худро дар назар мегирад, худдонам.

ХУДДОНАМ خودانم худсар, ҳавобаланд, маслихатногир, бебок, густох.

ХУДДОНАМӢ خوددانمی ҳавобаландӣ, худситой, якравӣ, худкомӣ.

ХУДДОР خوددار он ки аз қорҳои нораво худро боз медорад, ҳештандор, парҳезгор, батокат, бошикеб.

ХУДДОРӢ خودداری таҳаммул, бурдборӣ, худро ба даст гирифтани, худнигаҳдорӣ; **худдорӣ кардан (намудан)** худро аз қоре боз доштан, худро даст гирифтани.

ХУДДӮСТ خوددوست худбин, худпараст, худхоҳ, он ки танҳо худ ва манфиати худро ба эътибор мегирад.

ХУДДӮСТӢ خوددوستی ниг. худпарастӣ.

ХУДИДОРА خوداداره ҳуқуқи ҳаллу фасл ва идораи қорҳо дар дохили як воҳиди миллий - территориявӣ; мухторият.

ХУДӢ خدی 1. мансуб ба худ. 2. бегона набудани, ошно; **одами худӣ** одами ошно, одами боэътимод.

ХУДКАРДА خودکرده он чи ё қоре, ки аз дасти худӣ қас меояд; **худкардаро даво нест, вовайлои пинҳонӣ** (маҷ.). он ки ҳудаш боиси бадбахтӣ ва фалокати худ гардидааст.

ХУДКИФӢ خودکفائی ниг. худмаблағгузорӣ.

ХУДКОМӢ/ХУДКОМА خودکام//خودکامه худсар, худхоҳ, якрав, маслихатношунав.

ХУДКОМӢ خودکامی худсарӣ, якраҳагӣ, ҳавопарастӣ, мағрурӣ.

ХУДКОР خودکار дастгоҳ ва олате, ки ба худии худ қор мекунад, автомат.

ХУДКУШӢ خودکشی ба воситае ба ҳаёти худ хотима додан, худро куштан.

ХУДМАБЛАҒГУЗОРӢ خودمبلغ گذاری худкифӣ, ҳисоби хоҷагӣ.

ХУДМАНИШӢ خودمنشی ниг. худпарастӣ.

ХУДМАҲДУДКУНӢ خودمحدودکنی маҳдуд ва танг қардани доираи ихтиёри худ.

ХУДМУРДА خودمرده қорпое, ки сақат шуда ҳаром мурдааст: **гӯсфанди худмурда**.

ХУДМУХТОР خود مختار соҳибихтиёр, автономӣ.

ХУДМУХТОРӢ خود مختاری истиқлол дар идораи дохилии кишвар, вилоят ё ноҳияе, автономия, мухторият.

ХУДНАВИС خودنویس қаламе, ки сиёҳии он аз маҳзани маҳсус ба таври автоматӣ меояд.

ХУДНАМО خودنما он ки худро таъриф мекунад, худсито, мағрур.

ХУДНАМОӢ خودنمایی худро беш аз он ки ҳақ ба қалам додан, худситоӣ, гурур; **худнамоӣ кардан** худро ва қору бори худро таъриф қардан, ман-манӣ қардан, худситоӣ қардан.

ХУДО خدا 1. д. халққунанда, холик, Аллоҳ. 2. соҳиб, молик; **ба умеди Худо ҳам шавӣ, бутгаро маҳкам дор** (маҷ.); **Худо медонад** дар мавриди саҳеҳ маълум набудани қоре гуфта мешавад; **аз барои Худо, ба Худо** дар мавриди қасам гуфта мешавад; **Худо раҳмат кунад** дар мавриди ба неқӣ ёд қардани мурдагон гӯянд; **Худо хоҳад** агар насиб бошад (*дар мавриди орзу қардани чизе ё қоре гӯянд*).

ХУДОБЕЗОР خداييزار қасе, ки аз вай неқӣ намебарояд, одами бадқор, бадтинат.

ХУДОБЕҲАБАР خداييبخبر дар ҳаққи одами беинсофу золим ва бемулоҳиза гӯянд.

ХУДОВАНД خداوند ниг. Худо.

ХУДОГОҲ خداگاه шахси аз таъриху сарнавишту фарҳанг ва тамаддуни миллати худ огоҳ, бафарҳанг.

ХУДОГОҲӢ خداگاہی аз таъриху сарнавишт ва тамаддуни миллати худ ва кишвари ҳеш огоҳ будан: **худогоҳии миллий**.

ХУДОДОД خداداد ниг. худодода.

ХУДОДОДА خداداده 1. он чи ки гӯё аз тарафи Худо дода шудааст. 2. фитрӣ, модарзод; табиӣ (*мас., қобилияти худодод*).

ХУДОЗАДА خدازده 1. ба ғзаби Худо гирифтورشуда. 2. шарманда, расво, беобрӯю безъибор.

ХУДОЗАДАГӢ خدازدگى *ниг. худозада.*

ХУДОЗМОӢ خودآزمائی *худсанҷӣ, худро имтихон кардан.*

ХУДОӢ خدائی 1. мансуб ба **Худо**. 2. эҳсон ва хайроте, ки дар роҳи Худо дода мешавад. 3. бемузд, муфт; **худоӣ додан(кардан)** хайрот кардан (*барои мурда*).

ХУДОӢ خدای *ниг. Худо.*

ХУДОЙГОН خدايگان *кит. подшоҳи бузург, подшоҳи муктадир.*

ХУДОЙНАМО خدای نما *оинаи худойнамо киноя аз оинае, ки саҳеҳу дуруст нишон медиҳад.*

ХУДОМӢЗ خودآموز 1. он ки чизеро худааш бе муаллиму устод омӯхтааст. 2. китоб барои омӯхтани чизе бе ёрдами роҳбаре.

ХУДОМӢЗАНДА خودآموزنده он ки чизеро бе кумаку роҳбарии касе ёд мегирад; омӯхта истода.

ХУДОМӢЗӢ خودآموزی ёдгирии чизе ба сари худ, бе ёрдами роҳбаре.

ХУДОНОТАРС خداناترس он ки аз Худо боке надорад; дар ҳаққи одами беинсоф, бемулоҳизаю бебок гӯянд.

ХУДОНОТАРСӢ خداناترسي аз Худо боке надоштан, худношиносӣ.

ХУДОНОШИНОС خداشناس *ниг. худонотарс.*

ХУДОНОШИНОСӢ خداشناسي *ниг. худонотарсӣ.*

ХУДОПАРАСТ خداپرست мӯътақид ба Худо, диндор, итоаткор ба фармудаҳои дин.

ХУДОПАРАСТӢ خداپرستي мӯътақидӣ, диндорӣ, мӯъминӣ.

ХУДОПИСАНД خداپسند савоб, мақбул, кори хайр.

ХУДОРАҲМАТӢ خدارحمتي шодравон, равоншод, раҳматӣ.

ХУДОРО خودآра он ки худаширо барои намоиш орову торо медиҳад.

ХУДОРОӢ خودآرائي ороиш додани худ барои намоиш ва худнамоӣ.

ХУДОТ خدات *унвони подшоҳони Осиёи Миёна қабл аз ислом, маънои соҳибро ифода мекунад.*

ХУДОТАРС خداترس он ки аз Худо метарсад, он ки ба сабаби худотарсӣ аз қорҳои баду нохушоянд худдорӣ мекунад.

ХУДОТАРСӢ خداترسي аз Худо тарсидан, парҳезгорӣ аз амали нораво ба сабабе.

ХУДОҲОФИЗӢ خداحافظي хайру хуш, видоъ, падруд гуфтан.

ХУДОЧӢӢ(Ӣ) خداجو(ی) *ниг. худопараст.*

ХУДОШИНОС خداشناس он ки худотарсу парҳезгор аст, худопараст, диндор.

ХУДОШИНОСӢ خداشناسي худопарастӣ, диндорӣ; худошинос будан.

ХУДПАРАСТ خودپرست мутақаббир, худхоҳ, худбин.

ХУДПАРАСТӢ خودپرستي худхоҳӣ, худбинӣ, тақаббур.

ХУДПАРАСТОНА خودپرستانه худбинона, бо ғуруру тақаббур.

ХУДПИСАНД خودپسند худбин, калонгир, мутақаббир.

ХУДПИСАНДӢ خودپسندی амали худписанд, худхоҳамӣ, тақаббур.

ХУДПИСАНДОНА خودپسندانه худбинона, бо ғуруру ва тақаббур нисбат ба бартарии шахсии худ.

ХУДПУР خودپر худпуршаванда, милтиқи худпур.

ХУДРАВ خودرو худ аз худ раванда, худ аз худ ҳаракаткунанда, мошин, автомобил.

ХУДРАСТА خودرسته растание, ки ба сурати ёбӣ мерӯяд ва ниёз ба парваришу нигоҳубин надорад, худрӯй, ёвой.

ХУДРАӢӢ خودرأی *ниг. худрой.*

ХУДРЕЗ خودريز худхоликунанда; **мошини худрез.**

ХУДРОӢ//ХУДРАӢӢ خودرأی// خودرأی он ки ҳар қорро ба фикри худ қарда ба маслиҳати дигарон эътино намекунад; гапнодаро; маслиҳатношунав; худсар, худком, яқрав.

ХУДРӢӢ(Ӣ) خودرو(ی) гиёҳе, ки худ аз худ рӯидааст, ёбой.

ХУДСАР خودسر худрой, бебок, худком, нофар-

ХУД

монбардор.

ХУДСАРӢ خودسرى худрой, сарпечӢ аз қонун, кардани коре ба майли худ.**ХУДСАРОНА** خودسرانه ба майл ва хоҳиши худ, бе маслиҳату машварат.**ХУДСИТО** خودستا касе, ки кору кирдори худро таъриф мекунад ва худро аз дигарон беҳтар мешуморад, мағрур ба худ, таърифӣ.**ХУДСИТОӢНА** خودستايانه ба тарзи худситой, худхоҳона.**ХУДСИТОӢ** خودستايى худтаърифкунӣ, гуруру такаббур ба худ, фахркунӣ беҳуда.**ХУДСОЗӢ** خودسازى зоҳири худро оростан; дуруст кардани хулқу рафтор, дуруст кардани корҳои худ.**ХУДСОХТ** خودساخت он чи кас ҳудаш бо дасти худ сохтааст.**ХУДСӢЗӢ** خودسوزى *ниг.* худсӯзонӣ.**ХУДСӢЗОНӢ** خودسوزانى 1. худро ба оташ сӯзондан. 2. *мач.* худро ба ғаму ғусса ва ранҷи бардавом гирифторм кардан.**ХУДФАОӢЛИЯТӢ** خودفعالييتى бо ташаббуси шахсии худ кореро анҷом додан.**ХУДФАӢОЛӢ** خودفعالى تашаббускорӣ, фаӢолият нишон додан.**ХУДФИРЕБДИХӢ** خودفريبيدي *ниг.* худфиребӣ.**ХУДФИРЕБӢ** خودفريبي худро фиреб додан, ба худ нисбат додани чизе, ки дарвоқеъ вучуд надорад, беасос тасаллову таскин додан ба худ.**ХУДФУРӢЗ** خودفروز *ниг.* худафрӯз.**ХУДФУРӢШ** خودفروش 1. худсито, худпараст, худнамо, мутакаббир. 2. фоҳиша, танфурӯш.**ХУДФУРӢШӢ** خودفروشي 1. худситой; худфурӯшӣ кардан худро таърифӯ тавсиф кардан, худнамоӣ ва худситой кардан. 2. танфурӯшӣ, фоҳишагӣ.**ХУДХИЗМАТГУЗОРИ** خودخدمتگزارى *ниг.* худхизматрасонӣ.**ХУДХИЗМАТРАСОНӢ** خودخدمتگرسانى хизматеро худ барои хеш ба ҷой овардан.**ХУДХОӢ** خودخواه худпараст, худбин, му-

такаббир.

ХУДХОӢӢ خودخواهى худбинӣ, худпарастӣ, такаббур.**ХУДХОӢОНА** خودخواهانه худбинона, худпарастона, такаббурона.**ХУДХӢР** خودخور касмадеҳ, *мач.* тамаъкор, хасис; худбин.**ХУДӢАРАКАТ** خودحرکت *ниг.* худрав.**ХУДӢАРХЗАНИ** خودچرخ زنى ғайри таҳрики беруна худ чарх задан.**ХУДШИНОС** خودشناس 1. худхоҳ, худбин. 2. қадру қимати худро шинохтан.**ХУДШИНОСӢ** خودشناسي 1. қадру қимати худро шинохтан. 2. худбинӣ, худхоҳӣ; **худшиноси** миллӣ худогоҳии миллӣ**ХУДШОР** خودشار ҳудаш ҷоришаванда, ба таври механикӣ (*аз мошин ӯ ягон механизм*), шоранда(об).**ХУДӢА** ا. خودعه фиреб, макр, хила.**ХУК** خوك 1. ҳайвони ҳонагӣ ва ваҳшии пистондори сергӯшту равған. 2. номи як сол аз даври солшумории дувоздаҳгона бо номи ҳайвонот.**ХУКБАЧА** خوك بچه бачаи хук, хукча.**ХУКБОН** خوك بان он ки хук мепояд, хукпарвар.**ХУКБОНӢ** خوك باني хукпой, хукпарварӣ.**ХУКДОРӢ** خوك داري *ниг.* хукпарварӣ.**ХУКӢ** خوكي аз хук, аз гӯшт (равған)-и хук; бадрафтор, бадфеълӣ.**ХУКПАРВАР** خوك پرور он ки мутасадди нигоҳубини хук аст, хукбон.**ХУКПАРВАРӢ** خوك پروري парвариши хук ҳамчун як соҳаи ҷорводорӣ.**ХУКПОӢ** خوك پاي ба хукҳо нигоҳубин кардан, хукбон.**ХУКТИНАТ** خوكطينت бадфеъл, баддил, бадтинат.**ХУКСИФАТ** خوكصفت бадфеъл, бадрафтор; касиф, хуктинат.**ХУКХОНА** خوكخانه ҷои парвариши хукҳо, бино барои нигоҳубини хукҳо.**ХУЛАФО** ا. خلفا ҷ. халифа; халифаҳо –

чонишинони Муҳаммади пайғамбар (с), ки чор нафар буданд: Абӯбакр, Умар, Усмон ва Алӣ.

ХУЛД *а.* خلد 1. бақои доим, ҷовидонӣ. 2. биҳишт, ҷаннат, фирдавс.

ХУЛӢ *а.* خليا *кит.* хаёлот, хаёлпарварӣ.

ХУЛҚ *а.* خلق хӯй, одат, хислат, сират.

ХУЛҚАН *а.* خلقاً аз рӯйи хулқ, хислат; феълан, табиатан.

ХУЛҚОН *а.* خلقان 1. ҷамъ халақ. 2. кӯҳна, фарсуда.

ХУЛЛАС *а.* خلاص холис, хулоса; **хулласи гап (калом)** хулосаи гап, фишурдаи суҳан.

ХУЛОСА *а.* خلاصه 1. кӯтоҳшудаи матлабе ё навиштае, мазмуни мухтасари чизе. 2. дар мавриди ҷамъбасти каломе гуфта мешавад: алқисса, кӯтоҳи гап ин ки...; **хулоса баровардан** ҷамъбаст кардан (*матлаберо*), ба ягон натиҷа омадан; **ба хулоса омадан** дар ниҳояти кор ё суҳане ба қароре омадан; **хулоса кардан** ҷамъбаст кардан.

ХУЛОСАВӢ خلاصوى ҷамъбасткунанда, аз ҷамъбаст ҳосилшуда.

ХУЛОСАТАН *а.* خلاصتاً мухтасаран, ҷамъбаст.

ХУЛУС *а.* خلوص *кит.* холисӣ, покӣ, беолоишӣ, самимият; **хулуси қалб** покии дил, софии дил.

ХУЛФ *а.* خلف вафо накардан ба ваъда, ваъдахилоф.

ХУМ *ҳим* зарфи сафолини калон барои ниғоҳ доштани об ва дигар моеот; [*аслаш хунб*].

ХУМДОН *ҳим* дан коргоҳи сафолпазӣ, кӯраи хиштпазӣ.

ХУМИСТОН *ҳим* ҷомеа, ки хумҳои май гузошта мешавад.

ХУМКАЛЛА *ҳим* каллакалон.

ХУММОНАНД *ҳим* манд ба шакли хум, *мач.* шикалкалон.

ХУММОР *ҳим* хумор.

ХУМО *ҳим* бот. зағосаи чилбуғум.

ХУМОР//ХУММОР *ҳим* 1. ҳолати баъд аз мастӣ; **чашми хумор** чашми ниммаст, чашми пурноз. 2. майл ва рағбати зиёд ба чизи одат-

шуда вақти тарки он; **хумор(и) чизе гирифта**н майл ва рағбат доштан ба чизи одатшуда вақти тарк ё дастрас набудани он.

ХУМОРГИРИФТА *ҳим* *ҳим* хуморӣ.

ХУМОРИН *ҳим* хуморӣ, хуморнок; *мач.* фаттон.

ХУМОРИ *ҳим* 1. ҳолати хумор. 2. ба ҳолати хумор афтода; одатқарда ба чизе; **хуморӣ шудан** хоҳиши саҳт ба истеъмоли чизе (*май, пастирос ва ғ.*).

ХУМОРОЛУД(А) *ҳим* хуморзада, шикастагӣ ва кӯфтагии аъзо (*нас аз мастӣ*).

ХУМОРОНА *ҳим* *ҳим* хуморин; **ниғоҳҳои мастона** ва хуморона.

ХУМОХИСРАВ *ҳим* *ҳим* яке аз оҳангҳои муסיқии бостонӣ.

ХУМОҲАН//ХУМОҲОН *ҳим* *ҳим* санги саҳти сиёҳи моил ба сурхӣ, ки дар қадим онро дар тиб ва дар ороиш кор мефармуданд; ақиқ; кони ин маъдан.

ХУМОРЧАШМ *ҳим* *ҳим* он ки чашмони сиёҳ дорад.

ХУМОРШИКАН *ҳим* *ҳим* он чи ҳолати хуморро дафъ мекунад.

ХУМОРШИКАНӢ *ҳим* *ҳим* дафъи хумор, дур кардани ҳолати хумор.

ХУМС *ҳим* 1. панҷак, аз панҷ як. 2. панҷаки даромад, ки мувофиқи қонуни шарият одамони бой бояд ба қашшоқон диҳанд; панҷаки ғаниматҳое, ки дар ҷанг ба даст омадааст ва бояд ба одамони камбағали авлоди пайғамбар бирасад.

ХУМРА *ҳим* 1. хумча, хуми хурд. 2. хуми калон, кӯзаи калон; **сари гов дар хумра мондааст** (*зарб*) дар мавридҳое гуфта мешавад, ки кор бисёр чигил шудааст ва ҳал кардани он ба мушкили ба даст меояд.

ХУМСИТОН *ҳим* *ҳим* хумистон.

ХУМУЛ *ҳим* 1. гумномӣ, зиллат, пастӣ, беномунишонӣ. 2. *мач.* торикӣ, зулмат.

ХУМХОНА *ҳим* *ҳим* майкада, майхона, шаробхона.

ХУМЧА *ҳим* хуми майда.

ХУМЧОЙНИК خم چاينک чойники калон.

ХУН خون 1. моеи сурхранге, ки дар бадани чондорон чараён дорад ва ба ҳамаи бофтаҳои бадан ғизо медиҳад; **гардиши хун** ҳаракати хун дар рағҳо. 2. ирқ, наҷод; **хун як будан** яъне аз як наҷод будан; **бо хуни чигар** бо азо-бу машаққати зиёд; **вайрон шудани хун** фосид шудани хун, вайрон шудани таркиби хун дар бадан; **хун ба хун** қасос аз кушанда ба воситаи куштани он ё яке аз наздиконаш; **бо хуни дил навиштан** чизеро бо андӯх, ҳасрат ва алами зиёде навиштан; **хуни ноф рехтан дар ҷое** зоида шудан дар ҷое; **хун хӯрдан** а) саҳтӣ ва азоби зиёд кашидан; б) ғам хӯрдан, саҳт дар андӯх будан; **хуни чигар кардан** касеро ба танг овардан, ба ҷон расондан, безор кардан; **хуни чигар (дил) хӯрдан** а) азобу машаққат кашидан; б) бисёр ғаму ғусса хӯрдан; **хуни касеро макидан** дар ҳаққи касе ҷабри беҳад кардан, касеро истисмор кардан.

ХУНАФШОН خون افشان хуншор, хунолуд, хунбор.

ХУНБ خنب *ниг.* хум.

ХУНБА خنبه хуми калон аз гил ё ҷӯб сохташуда, ки дар он ғалла, орд ва ғ. нигоҳ медоранд.

ХУНБАНД خون بند *тиб.* он чи чараёни хунро нигоҳ медорад.

ХУНБАҲО خون بها чиз ё пуле, ки ба ивази хуни одами кушташуда ба ворисони ӯ медиҳанд.

ХУНБОР خون بار он чи аз он хун мечакад, хунҷакон; **чашии хунбор** чашии саҳт гирён, гиряи аламангез.

ХУНГАРД خون گرد *гон* хунгузарон, шарён: **рағҳои хунгард**.

ХУНГАРДӢ خون گردى гардиши (чараёни) хун.

ХУНГАРМ خون گرم 1. ҷонваре, ки хуни баданаи гарм аст ва бо тағйири дамо ва ҳарорати муҳити атроф дигар нашуда собит мемонад. 2. *мач.* одами меҳрубон, бомуҳаббат; серғайрат. 3. зуд ҳашмгиранда, зуд аз ҳолати эътидол бароянда.

ХУНГАРМӢ خون گرمى 1. хунгарм будан. 2. серғайратӣ. 3. бадқаҳрӣ, зуд ҳашмгиншавӣ.

ХУНГАШТА خون گشته хуншуда, хунолуд, бо хун омехташуда.

ХУНГИРИФТА خون گرفته 1. он ки аз ӯ хун гирифта бошанд. 2. он ки рехтани хуни дигарон худ ба гардани ӯст; хунолуд, хунин; **вазири хунгирифта** вазире, ки боиси рехтани хуни зиёд шудааст.

ХУНГИР خون گير рагзан, ҳаҷҷом.

ХУНГИРӢ خون گيرى амали хунгирӣ, рагзанӣ, ҳиҷҷомат.

ХУНГУЗАРОН خون گذران 1. хунгард, гузаронидани хун: **рағи хунгузарон**. 2. он ки ба касе хун мегузаронад.

ХУНГУЗАРОНӢ خون گذراني хуни аз ҷиҳати таркиб мувофиқи каси сиҳатро ба одами бемор ё захмдор гузарондан.

ХУНДОР خون دار 1. серхун. 2. *мач.* пуртароват, пуршира, тару тоза. 3. *мач.* ҷавонмард. 4. *мач.* қотил. 5. ворис ва бозмондаи мақтул.

ХУНДОРӢ خون داري хуни касе ба гардани касе будан, хундор будан.

ХУНӢ خنيا суруд, нағма, оҳанг.

ХУНӢГАР خونيا گر сурудхон, овозхон, хонанда, мутриб.

ХУНӢГАРӢ خونيا گري сурудхонӣ, овозхонӣ, мутрибӣ.

ХУНИМАРДУМХӢР خون مردم خور золим, ситамгар, бераҳм, он ки дигаронро бераҳмона истисмор мекунад.

ХУНИН خونين хунолуд, оғушта ба хун.

ХУНИНДИЛ خونين دل *ниг.* хуниҷигар.

ХУНИНҶИГАР خونين جگر 1. *киноя* аз бисёр андӯхгин, ғамнок, саҳт ғамгин. 2. *киноя* аз ошиқ.

ХУНИҶИГАР خون جگر саҳт аламзада ва ғамгин.

ХУНӢ خوني 1. хунин, хунолуд. 2. *мач.* сурх. 3. хунрез, қотил, одамкуш.

ХУНКАШӢ خون کشي кашида гирифтани хун аз рағ ба воситаи олате; **шоҳи хункашӢ** шоҳи ҳаҷҷомат, ки ба воситаи он аз рағ хун мекашанд.

ХУННОҚ خوناق *ниг.* хуноқ.

ХУНМАК خون مک хунхӯр, хуношом; *мач.* золим, бераҳм, хунрез.

ХУНМАСТ خون مست он ки масту мағрур аз хунрезҳои худ аст.

ХУНОБ//ХУНОБА خون آب// خون آبه хуни омехта ба об; *мач.* ашки хунин, ашки саҳт аз ҳасрату ғам.

ХУНОҚ *а.* خنق *тиб.* як навъ бемориест, ки гулӯро мегирад, дифтерия.

ХУНОЛУД خون آلود олуида бо хун, доғдор шуда аз хун, омехта бо хун, хунолуида.

ХУНОЛУДАГӢ خون آلودگی бо хун олуида будан, доғи хун доштан.

ХУНОСО خنثا *ниг.* хунсо.

ХУНОФАР خون آفر хунҳосилкунанда; **узвҳои хунофар** узвҳои хунзо.

ХУНОШОМ خون آشام хунхӯр, хунрез; *мач.* бераҳм, сангдил.

ХУНОШОМӢ خون آشامی 1. хунхӯрӣ, хунрезӣ. 2. *мач.* бераҳмӣ, сангдилӣ.

ХУНПАРТОӢ خون پرتایی хун қай кардан, баромадани хун аз роҳи гулӯ.

ХУНПОЛО(Ӣ) خون پالا(ی) *кит.* хуношом, хунрез, хунафшон.

ХУНПОШ خون پاش хунпошанда, пошандаи хун.

ХУНРАВ خون رو: **хунрав шудан** чорӣ шудани хун аз бадан (*бемории занона*), ҳайз.

ХУНРАВӢ خون روی берун рехтани хун аз ягон узв, резиши хун.

ХУНРАНГ خون رنگ сурх, ранги монанд ба хун, хуносо, ба сони хун.

ХУНРЕЗ خون ریز касе, ки хуни мардумро мерезад; қотил, *мач.* саффоқ, бераҳм.

ХУНРЕЗӢ خون ریزی кушокушӣ, қатлу куштор.

ХУНСАРД خون سرد касе, ки асабашро ором нигоҳ дошта метавонад ва зуд ҳашмгин намешавад, ором.

ХУНСАРДӢ خون سردی оромӣ, бурдборӣ, худро дар ҳолати эътидол нигоҳ доштан.

ХУНСАРДОНА خون سردانه оромона, ботамкин.

ХУНСО *а.* خنثا он ки ё он чи ҳам аломати занӣ ва ҳам аломати мардӣ дошта бошад, наромона.

ХУНТАВОН خون توان *ниг.* хунбаҳо.

ХУНТАЛАБ خون طلب он ки ба хунрезӣ толиб аст ва қурбонӣ металабад (*аз рӯи ақидаҳои хурофӣи қуҳан*), қасосгир.

ХУНТАЛАБӢ خون طلبی хоҳишу талаби хунрезӣ ва қурбонӣ доштан; талабгори хун, қасосгирӣ.

ХУНТАШНА خون تشنه хостори хунрезӣ, он ки хун рехтан меҷӯад, ташнаи хун.

ХУНУК 1. **сард**; *муқоб.* **гарм**. 2. нозеб, дилнокаш; **гапи хунук** гапи нохуш; **нафаси хунук** нафаси шум; **хунук задан** а) офат расидан ба сабаби сармо ба дарахтон ва ба меваи онҳо; б) сармо хӯрдан, осеб дидани бадан аз сармо; **хунук хӯрдан** таъсири сарморо ҳис кардани бадан; **хунук шудан** сард шудани чизи гарм; **хунук шудани дил** *мач.* нисбат ба касе бемехру беқибат шудан; **хунукро хунук мебурад** *мач.* ба бадӣ бадӣ рост меояд.

ХУНУКАНДОМ خنک اندام бадафт, бебез; шаклу шамоили зиштдошта.

ХУНУКБАШАРА خنک بشره он ки симояш дилнокаш аст, нозебо, бебез, бадрӯй.

ХУНУКЗАДА خنک زده сардзада, сармохӯрда, сармозада, хунуқ гирифта.

ХУНУКЗАДАГӢ خنک زدگی сармозадагӣ, сармохӯрдагӣ, сардзадагӣ, хунукзадагӣ.

ХУНУКӢ خنکی сармо, сардӣ.

ХУНУККУНАНДА خنک کننده сардкунанда: дастгоҳи хунуккунанда.

ХУНУКҚИЁФА خنک قیافه *ниг.* хунукбашара, бебез, бадқиёфа.

ХУНУКНАЗАР خنک نظر бемасъулият, мулоимхунук.

ХУНУКНАЗАРӢ خنک نظری муносибати дилсардона ба коре, бемасъулиятӣ.

ХУНУКРӢ خنک روی *ниг.* хунукбашара.

ХУНУКСИТОРА خنک ستاره он ки шамоилаш ҷаззобу дилкаш нест.

ХУНУКСУХАН خنک سخن дағал, баддаҳон.

ХУНУКТАРХ خنک طرح *ниг.* хунукбашара.

ХУНУКХОНА خنک خانه қисми нисбатан хунуктар дар ҳаммомҳои қадима.

ХУН

ХУНУКХӢР خنک خور касе ки сармо ба вай зиёд таъсир мекунад.

ХУНУКХӢРДА خنک خورده он ки аз таъсири ҳавои сард саҳт хунук хӯрдааст, сармохӯрда.

ХУНУКХӢРӢ خنک خوری сармохӯрӣ.

ХУНУКШАКЛ خنک شکل *ниг.* хунукбашара.

ХУНУКШАМОИЛ خنک شمایل *ниг.* хунукбашара.

ХУНФИШОН خون فشان он чи ки аз он хун мечакад; хунрез (*мас., шамшер*).

ХУНХОР خون خوار *ниг.* хунхӯр; золим, бедодгар.

ХУНХОРА خون خواره *ниг.* хунхор.

ХУНХОРӢ خون خوارى *ниг.* хунхӯрӣ.

ХУНХОРОНА خون خوارانه *ниг.* хунхӯрона.

ХУНХОӢ خون خواه интиқомчӯянда; хунталаб (*барои хуни рехташуда*).

ХУНХОӢӢ خون خواهى *ниг.* хунталабӣ.

ХУНХӢР خون خور 1. он ки хун менӯшад. 2. *маҷ.* золим, саффоқ, хунрез.

ХУНХӢРӢ خون خورى хунрезӣ, саффоқӣ, бераҳмӣ.

ХУНХӢРОНА خون خورانه золимона, бераҳмона.

ХУНЧАКОН خون چکان 1. *ниг.* хунбор. 2. пурхун.

ХУНЧӢШ خون جوش хуншор, узве, ки аз зарбу лат осеб дида, ба андак расидан хуншор мешавад: хунчӯш шудан.

ХУНЧУШӢ خون جوشى хуни мурда; доғи кабуд, доғи нофармон.

ХУНШИНОС خون شناس *тиб.* касе, ки ба таҳлилу таҷзияи хун машғул аст, гематолог.

ХУНШИНОСӢ خون شناسى *тиб.* соҳае, ки хунро таҳлилу таҷзия мекунад, гематология.

ХУНШОР خون شار он чи аз он хун мечакад, чакидани хун; хуншор кардан хунолуд кардан.

ХУНШОРӢ خون شارى хунчакӣ, рехтани хун, шоридани хун, чакидани хун.

ХУР خور *ниг.* хуршед.

ХУРД خرد 1. майда, камчусса; *муқоб.* калон, бузург. 2. хурдсол, кӯдак; **хурду калон** хурдсолу калонсол, ҳама, ҳамагӣ; **хурд-хурд** майда-

майда, реза-реза; кам-кам.

ХУРДА خرده резаи ҳар чиз, чизи майда.

ХУРДАБИН خرده بين бориқбин, дақиқ; хушманд.

ХУРДАБИНӢ خرده بينى бориқбинӣ, дақиқ будан, хушмандӣ.

ХУРДАГИР خرده گير айбчӯ, эродгир.

ХУРДАГИРӢ خرده گيرى айбчӯӣ, эродгирӣ.

ХУРДАГИРОНА خرده گيرانه айбчӯёна, эродгирона.

ХУРДАКАК خوردكк хеле хурд, майда.

ХУРДАКОР خرده کار хунарманд, касе, ки бо корҳои дасти зариф ва асбоби зинатӣ машғул аст (*мас., заргар*).

ХУРДАМЛОК خرد املاک майдамулк, мулк (моликият)-и хурд дошта, заминдори хурд.

ХУРДАНДЕШ خردانديش майдабин, кӯтоҳбин, кӯтоҳфикр.

ХУРДАНДОЗА خرداندازه майда, бо андозаи майда, дорои ҳаҷми кам.

ХУРДАФУРӢШ خرده فروش фурӯшандаи чизҳои майдачӯйда, чаканафурӯш, фурӯшандаи дона.

ХУРДАФУРӢШӢ خرده فروشى фурӯштани чизҳои майдачӯйда, чаканафурӯшӣ, фурӯши донай.

ХУРДӢ خردى 1. майдагӣ, хурдсолӣ. 2. хурдсол, хурдтар аз дигарон: **духтари хурдӣ, писари хурдӣ**.

ХУРДКАЛЛА خردكله он ки каллааш ба нисбати танааш хурдтар аст.

ХУРДМАНИШ خردمنش пасттинат, пастҳиммат.

ХУРДОД خرداد 1. моҳи сеюми солшумории эронӣ (23 июн – 22 июл). 2. номи яке аз оташкадаҳои қадим.

ХУРДСОЛ خردسال камсин(н), майда, кӯдак; *муқоб.* калонсол.

ХУРДСОЛӢ خردسالى камсолӣ, кӯдакӣ, айёми кӯдакӣ.

ХУРДҲАҶМ خردحجم ҳаҷман хурд, он чи ғунҷоиши зиёде надорад.

ХУРДЧУССА خردچثه он ки тануманду калонбадан нест; чуссааш хурд.

ХУРӢК خرياک *лаҳҷ.* як навъ алафи кӯҳӣ, ки мар-

думи кӯхистон бо он мастоба, угро ва дигар таомҳои обакиро тайёр мекунамд.

ХУРМА خرمة зарфи даҳанфарохи гӯшакдори сафолин барои говдӯшӣ.

ХУРМАЧА خرمة хурмаи хурди говдӯшӣ.

ХУРМО خرما дарахти мевадор, ки дар мамлакатҳои гармсер мерӯяд.

ХУРМОЗОР خرمازار ҷое, ки дарахти хурмо зиёд бошад, нахлистон.

ХУРМОИМУӢ خرمايى موى он ки мӯяш қаҳваранг аст.

ХУРМОИРАНГ خرمايى رنگ ранги сурхи сиёҳтоб, қаҳваранг.

ХУРМОӢ خرمايى ниг. хурмоиранг.

ХУРНОӢ خرناи гулӯ, ҳекиртақ.

ХУРОСОНӢ خراسانى 1. мансуб ба Хуросон. 2. сабки шеърӣ.

ХУРОФӢ خرافي ниг. хурофотӣ.

ХУРОФОТ خرافات ақида ва фикрҳои пучу беасос, мавҳумот.

ХУРОФОТӢ خرافاتي мансуб ба хурофот.

ХУРОФОТПАРАСТ خرافات پرست он ки ақидаҳои хурофиро мепарастад.

ХУРОФОТПАРАСТӢ خرافات پرستي пайравӣ ва боварӣ ба ақидаҳои мавҳуму хурофӣ.

ХУРРАК//ХУРРОК خرک//خراک овоз, ки аз гулӯи фишурдашуда ё аз гулӯи одами хобида ё ҳайвонот (аз қабилӣ пишак) мебарояд.

ХУРРАМ خرم 1. шод, хурсанд, хандон: **шоду хуррам**, **хушу хуррам**. 2. босафо, хушнамо, дилкаш: **сабзу хуррам**.

ХУРРАМДИЛ خرم دل шодмон, фараҳнок.

ХУРРАМӢ خرمة шодӣ, хурсандӣ, тароват.

ХУРРАМОНА خرمانه шодона, хурсандона, бо фараҳ.

ХУРРОК خرک ниг. **хуррак**; **хуррок** **кашидан** дар хоб аз гулӯ хир-хир садо баровардан.

ХУРРОККАШӢ خرک کشي хуррак кашидан.

ХУРРОС خراس ниг. **хуррок**; **хуррок** **задан** ниг. **хуррок** **кашидан**.

ХУРСАНД خرسند 1. хушнуд, шод. 2. розӣ, қонъ; **хурсанд кардан** касеро дилхуш ва шод гардонидан, розӣ ва мамнун гардонидан; **хурсанд шудан (гардидан)** а) шод гаштан; б) розӣ шудан.

ХУРСАНДИБАХШ خرسندى بخش шодивар, хушҳолкунамда.

ХУРСАНДИОВАР خرسندى آور ниг. **хурсандибахш**.

ХУРСАНДӢ خرسندى шодмонӣ, хуррамӣ, ризоият; **хурсандӣ кардан** шодӣ ва хурсандӣ изҳор намудан.

ХУРСАНДКУНАНДА خرسند کننده хушҳолкунамда, масруркунамда.

ХУРСАНДОНА خرسندانه ба хурсандӣ, шодмон, дар ҳолати хушию хуррамӣ.

ХУРУЧ خروج 1. берунравӣ, берун шудан; **муқоб. духул**. 2. исён карда баромадан, саркашӣ кардан, шӯриш, исён, қиём.

ХУРӢС خروس мурғи нари хонагӣ; **хурӯс ҷег задан** дамидани субҳ наздик шудан, субҳ дамидан; **хурӯс дар ҳама ҷо баробар ҷег мезанад** вазъият дар ҳама ҷо як хел аст.

ХУРӢСАК خروسک тиб. касалии гузарандае, ки бештар кӯдакон ба он мубтало мешаванд; касалро маврид ба маврид сулфай саҳт мегирад ва садои мисли хурӯс аз гулӯи вай мебарояд; сулфай кабудак.

ХУРӢСБОЗ خروس باز он ки хурӯсҳои ҷангиро парво карда бо ҳам мечангонанд.

ХУРӢСБОЗӢ خروس بازى ҷанг андохтани хурӯсҳо бо якдигар.

ХУРӢСБОНГ خروس بانگ ҳангоми бонг задани хурӯс, сапедаи саҳарӣ.

ХУРӢСВОР خروس وار 1. монанди хурӯс, чун хурӯс. 2. **мач.** калонгир, ҷангара.

ХУРӢСӢ خروسى **мач.** калонгирӣ, ҷангарагӣ.

ХУРӢСЧӢЧА خروس چوجه чӯҷаи нарина.

ХУРӢСЧАНГ خروس جنگ навъе бозӣ, ки маъмулан хурӯсҳои ҷангӣ ва ваҳширо ба таври мусобиқа ҷанг меандозанд.

ХУРӢШ خروش 1. бонг, фарёд, бонгзанӣ. 2. шӯр, ғавғо; **ба хурӯш овардан** ба шӯру ғалаён овардан; **ба (дар) хурӯш омадан** шӯридан, ба шӯр

ХУР

омада бонг задан.

ХУРӢШИДАН خروشیدن бонг задан, шӯридан.

ХУРӢШОН خروشان фарёдкунон, наъразанон; пуршӯру ғулғула, бо чӯшу хурӯш.

ХУРӢЧ *а.* خروج *ниг.* хуруч.

ХУР-ХУР خرخر хуррок, садои хуррок.

ХУРФА حرفه як навъ гиёҳи худрӯй, ки тухми он дар тиб ба кор меравад.

ХУРШЕД خورشید офтоб, меҳр, шамс.

ХУРШЕДВАШ خورشیدوش ба мисли офтоб, тобону дурахшон; зебо, хушрӯй, рӯи монанди офтоб.

ХУРШЕДВОР خورشیدوار чун офтоб, тобон, дурахшон, файзовор.

ХУРШЕДӢ خورشیدی офтобӣ; **солшумории хуршедӣ** ҳисоби сол аз рӯи офтоб.

ХУРШЕДНАМО خورشیدنامа *кит.* рахшон, тобон, дурахшон, монанди офтоб.

ХУРШЕДПАРАСТ خورشیدپرست 1. офтобпараст; оташпараст. 2. *мач.* ошиқ.

ХУРШЕДРӢЙ خورشیدروی хушрӯй, зебо.

ХУРШЕДСАВОР خورشیدسوار 1. он ки субҳи барвақт аз хоб меҳезад, сахархез. 2. *мач.* ода-ми баландмартаба.

ХУРШЕДСИМО خورشیدسیما хушрӯй, зебо.

ХУРШЕДТАЛӢАТ خورشیدطلعت *ниг.* хуршедсимо.

ХУРШЕДТОБ خورشیدتاب он чи ё он ки монанди хуршед тобону дурахшон бошад.

ХУРШЕДФОМ خورشیدفام хуршедранг, хуршедгун; **лаъли хуршедфом** киноя аз шароб.

ХУРШЕДХУШ خورشیددهوش хушёр, бедор, бедор-фикр.

ХУСБИДАН خسبیدن *ниг.* хуспидан.

ХУСПИДАН خسپیدن хобидан, хоб рафтан, хуфтан.

ХУСРАВ خسرو 1. шоҳ, подшоҳ, шоҳона. 2. *мус.* яке аз оҳангҳои қадим.

ХУСРАВӢ I خسرو *ниг.* хисравӢ I.

ХУСРАВӢ II خسرو *ниг.* хисравӢ II.

ХУСРАВОНА خسروانه шоҳона, мӯхташамона.

ХУСРАВОНӢ خسروان 1. лоиқи подшоҳ, шоҳона. 2. *мус.* яке аз оҳангҳои қадим.

ХУСУМАТ *а.* خصومت адоват, душманӣ.

ХУСУМАТГАРӢ خصومت‌گری адоватгарӣ, душмангарӣ.

ХУСУМАТОМЕЗ خصومت‌آمیز адоватомез, душманомез.

ХУСУР خسر падаршавҳар, падарарӯс.

ХУСУС *а.* خصوص бобат, чиҳат, бора; **аз (дар) хусуси...** дар бораи..., дар ҳаққи..., оид ба...; **аз (дар) ҳар хусус** дар ҳар бобат..., дар ҳар бора, аз ҳар чиҳат.

ХУСУСАН *а.* خصوصاً хоса, махсусан, алалхусус.

ХУСУСИГАРДОНӢ خصوصی‌گردانی аз худ кардан, шахсигардонӣ.

ХУСУСИШУДА خصوصی‌شده аз худ шуда, шахсӣ гардида.

ХУСУСИЯТ *а.* خصوصیت чиҳати хоси чизе, сифати махсуси чизе.

ХУСУСӢ خصوصی 1. хос, хосси касе, чизе. 2. шахсӣ, *мансуб ба як кас (ғайри ҷамъиятӣ); моликияти хусусӣ* моликияти шахсӣ (*моликияти ғайридавлатӣ ва ғайриҷамъиятӣ*).

ХУСУФ *а.* خسوف гирифтани моҳ, байни моҳ ва офтоб қарор гирифтани замин.

ХУТАБО *а.* خطبا ҷ. хатиб.

ХУТБА *а.* خطبه ҷ. мавъизае, ки дар намози ҷумъа ва дар идҳо хонда мешавад; умуман, ваъз, мавъиза. 2. муқаддима, сароғози китобҳо, ки дар ҳамду наът баён меёбад; **хутба хондан** ваъз кардан; **хутба ба номи касе хондан** дар хутбаҳо зикр кардани номи подшоҳе (*бо ба-ромадани ҳар як подшоҳи нав ба тахт хутба бо номи он хонда мешуд*).

ХУФА خوفه *лаҳҷ.* сулфа; **хуфа кардан (задан)** сулфа кардан.

ХУФИЯ *а.* خوفیه пинҳонӣ, махфӣ будан: **ба хуфия;** дар хуфия ба таври пинҳонӣ.

ХУФИЯГӢ خوفیگی ба таври пинҳонӣ, махфигӣ.

ХУФИЯТ *а.* خوفیت *ниг.* хуфя(т).

ХУФИЯТАН *а.* خوفیتاً *ниг.* хуфиягӣ.

хуфт خفت *асоси замони гузашта аз хуфтан.*

ХУФТ **خفت** хоб; **хуфту хоб** хобидан, хоб кардан; **хуфту хоб кардан дар чое** хобидан, истиқомат кардан.

ХУФТА **خفته** хобида, ба хоб рафта, хобкарда.

ХУФТААРКОН **خفته ارکان** *кит.* беҳаракат, ночунбон, карахт.

ХУФТАГӢ **خفتگی** хоб будан, хобида.

ХУФТАН **خفتن** 1. хобидан, хоб кардан, хоб рафтан. 2. посе аз шаб, баъд аз якуним соати фуру рафтани офтоб.

ХУФТИДАН **خفتیدن** *ниг.* **хуфтан.**

ХУФТУХЕЗ **خفت و خيز** 1. сӯхбат, муошират; наздикӣ бо зан, чимоъ. 2. *мач.* ҳаяҷон, беқарорӣ, изтироб. 3. *мач.* оҳистагӣ, тадриҷ.

ХУФТУХОБ **خواب** *ниг.* **хуфтухез.**

ХУФЯ(Т) **ا. خفيه/خفية** *кит.* 1. пинҳон, пӯшида; пинҳонӣ, махфӣ. 2. агенти политсияи махфӣ; **ба таври хуфя** пинҳонӣ, пӯшида.

ХУЧ I **خوج** 1. гӯштпораи сурхе, ки ба сари хурӯс аст, тоҷи хурӯс. 2. порчаи сурхе, ки ба сари найзаҳо мехалондаанд.

ХУЧ II **خوج** *бот.* настанан, насрин.

ХУЧДОР **خوجدار** *бот.* гули шохписанд, чашими гунчишк.

ХУЧАСТА//ХУЧИСТА **خجسته** 1. нек, хуб, хуш. 2. муборак, хушшавгун, некӯибовар.

ХУЧАСТААХТАР **خجسته اختر** хушахтар, хуштолеъ.

ХУЧАСТАЛИҚО **لقا خجسته** муборакчеҳра, хубрӯй, хушрӯй, зеборӯй.

ХУЧАСТАНОМ **نام خجسته** некном, номдор; шӯҳратманд, номвар.

ХУЧАСТАПАЙ **پی خجسته** он ки пайи қадами нек дорад, муборакқадам, хучастафол.

ХУЧАСТАТОЛЕЪ **طالع خجسته** *ниг.* **хучастаахтар.**

ХУЧАСТАФАРҶОМ **فرجام خجسته** неқфарҷом, хубанҷом.

ХУЧИСТА **خجسته** *ниг.* **хучаста.**

ХУШ **خوش** 1. хуб, нек, некӯ, зебо; дилкаш, ширин, форам. 2. шод, хурсанд, хушвақт, хурам; **забони хуш** забони ширин ва форам; **овози хуш** овози форам; **рӯи хуш** додан ба касе муомилаи хуб кардан, меҳрубонӣ изҳор на-

мудан; **хуш кардан** а) писандидан, маъқул кардан; б) интиҳоб кардан, баргузидан; хуш омадан (-и чизе ба касе) маъқул шудан, писандида шудан.

ХУШАДО **خوشادا** 1. хубрафтор, некукирдор, хушфеъл. 2. касе ки тарзи баён ва ифодаи дилписанд дорад.

ХУШАДОӢ **خوش ادایی** 1. дорои нозу ғамзаи дилнишин будан, хушрафторӣ; некукирдорӣ, хушфеълӣ. 2. хушовозӣ, хушсадо.

ХУШАНДОМ **خوش اندام** он ки қомати мутаносиб дорад, сарвқомат, сарвқомат, сарвқад.

ХУШАНДОМӢ **خوش اندامی** қадду қомати мутаносиб доштан, ҷуссаи зебо доштан, мавзунӣ.

ХУШАТВОР **خوش اطوار** хушрафтор, хушкирдор, малех, хушфеъл.

ХУШАТВОРӢ **خوش اطواری** хушрафторӣ, хушкирдорӣ; хушандомӣ, малехӣ, хушфеълӣ.

ХУШАХЛОҚ **خوش اخلاق** он ки хулқ, рафтори нек ва писандида дорад.

ХУШАХЛОҚӢ **خوش اخلاقی** некӯхӯй, дорои ахлоқи писандида.

ХУШАХТАР **خوش اختر** *ниг.* **хучастаахтар.**

ХУШАХТАРӢ **خوش اختری** хуштолей, хушбахтӣ; иқболи хуб доштан.

ХУШБАЁН **خوش بیان** он ки тарзи баёни хубу дилкаш дорад; хушгап, хушсухан.

ХУШБАЁНӢ **خوش بیانی** хушсухани, хушгапӣ; хушовозӣ.

ХУШБАСТ **خوش بست** хушандом, хушқаду қомат, хуштарҳ.

ХУШБАХТ **خوش بخت** неқбахт, саодатманд; **хушбахт кардан** *касера* боиси хушбахтии касе шудан, ба воситае касера шоду саодатманд кардан.

ХУШБАХТӢ **خوش بختی** неқбахтӣ, саодатмандӣ, нектолей, хушиқболий.

ХУШБАХТОНА **خوش بختانه** боиси хушбахтӣ аст, ки..., бо хушбахтӣ.

ХУШБАҲР **خوش بهر** дилкушо, фараҳбахш.

ХУШБИН **خوش بین** он ки ба корҳо ва рӯйдодҳо бо назари нек менигарад, оптимист; *муқоб.* бадбин.

ХУШБИНӢ **خوش بینی** *ниг.* **неқбинӣ.**

ХУШ

ХУШБИНОНА خوشبينانه некбинона, негназа-
рона; муқоб. бадбинона.

ХУШБОВАР خوشباور он ки ба гапи касон зуд ва
бечуну чаро бовар мекунад, зудбовар.

ХУШБОД خوش باد хушбоду ҳаво, ҷое, ки иқлими
хубу форам дорад.

ХУШБОДУҲАВО خوشبادو هوا дорои иқлими ху-
шоянд (*оид ба* ҷой, мавзеъ).

ХУШБОР خوش بار форам, гуворо, ширин;
лаълии хушбор лаълии пур аз чизҳои фораму
ширин.

ХУШБОФТ خوش бафт нағз, бо сифати хуб боф-
ташуда.

ХУШБОШ خوش باش хушҳол, шод, бепарво.

ХУШБОШӢ خوش باشӣ видоъ; “Роҳатон бехатар
бод” гуфтан ба одами сафарӣ; **хушбоши кар-**
дан видоъ кардан, орзуҳои нек баён намудан.

ХУШБӢГУЛАК خوش بو گلک як навъ гули даштӣ.

ХУШБӢӢ خوش بویی 1. бӯи хуб доштан. 2. атриёт.

ХУШБӢ(Ӣ) خوش بوى муаттар, дорои бӯи хушу
форам.

ХУШВАҚТ خوش وقت шод, хурсанд, хушҳол;
хушвақт бош!.

ХУШВАҚТӢ خوش وقتӣ шодӣ, хурсандӣ, шод-
монӣ.

ХУШГАП خوش گپ ширинсухан, хушчақчақ,
неқугуфтор, сергап.

ХУШГАПӢ خوش گپӣ 1. хушсуханӣ; *мач.* меҳру-
бонӣ. 2. сергапӣ.

ХУШГИЛ خوش گل зебо, хубчеҳр, хушрӯй.

ХУШГИЛӢ خوش گلی хубчеҳра будан, хуш-
рӯй.

ХУШГУВОР خوش گوار ғизое, ки зуд ва осон ҳазм
мешавад; лазиз, хушмаза, форам.

ХУШГУВОРӢ خوش گواری лазизӣ, хушмазагӣ,
форам будан.

ХУШГУЗАРОНӢ خوش گذرانی бо хоҳишу хушӣ
гузаронидани зиндагӣ, вақт.

ХУШГУФТОР خوش گفتار *ниг.* хушгап.

ХУШГУФТОРӢ خوش گفتاری *ниг.* хушгапӣ.

ХУШГӢ(Ӣ) خوش گوӣ хушгуфтор, ширинбаён.

ХУШДАРОМАД خوش درامد сердаромад, он чи
даромади зиёд дорад.

ХУШДИЛ خوشدل шодмон, хурсанд, масрур.

ХУШДИЛӢ خوشدلی шодӣ, шодмонӣ, фароғи
хотир, хурсандӣ.

ХУШДИМОҒӢ خوشدماغی хушҳолӣ, димоғчоқӣ,
вақти ҷоқ доштан.

ХУШДОМАН خوش دامن модарзан; модаршавҳар,
зан нисбат ба мард.

ХУШДОР خوش دار ошиқ; **хушдор шудан ба** *касе*
нағз дидан, ошиқ шудан, касеро дӯст доштан.

ХУШДӢХТ خوشدوخت нағз ва шинам дӯхташуда
(*либос*).

ХУШЗАБОН خوش زبان хушгап, ширинсухан.

ХУШЗАБОНӢ خوشزبانӣ гуфтори хушу писан-
дида ва дилкаш.

ХУШЗАВҚ خوش ذوق соҳиби завқ ва саликаи хуб,
соҳиби кувваи дарки фасоҳат ва баён (*дар*
ҳаққи шоир).

ХУШЗАВҚӢ خوش ذوقӣ доштани завқу саликаи
хуб, соҳиби эҳсосу дарки фасоҳат ва баён бу-
дан.

ХУШЗЕБ خوشزيب шинам, зебанда, зебо (*оид ба*
либос).

ХУШЗЕҲН خوشذهن бозаковат, тезфаҳм, зудрас
ба асл ва маънии чизе.

ХУШЗЕҲНӢ خوشذهنی заковат, тезфаҳмӣ, зуд-
расӣ ба маънии чизе.

ХУШЗОТ خوش ذات он ки ва он чи аз зоти хубу
асил рӯидааст; **аспи хушзот** аспӣ зотӣ.

ХУШЗОТӢ خوش ذاتӣ аз наҷоду асли хуб будан.

ХУШЗОТКУНӢ خوشذاتکنى зоташро бехтар
гардонидан, хушзот кардан (*мас., чорвои хо-*
нагири).

ХУШИБОРА خوش عبارة фасеҳ, осон, равон.

ХУШИҚБОЛ خوشاقبال толеъбаланд, хушбахт,
саодатманд.

ХУШИЛҲОН خوش الحان хушовоз, он ки овози
хубу дилкаш дорад; **мурғи хушилҳон** мурғи
хушовоз.

ХУШИСТЕЪДОД خوشاستعداد дорои истеъдоди
баланд.

ХУШИФОДА خوش افاده дорои тарзи баёни хуб.

ХУШИЧОРА خوش اجاره он чи ичорааш зиёд ва бозоргир аст.

ХУШӢ خوشى 1. некӣ, хубӣ. 2. шодӣ, хурсандӣ, хушнудӣ; **хушӣ ба хушӣ** бо майлу рағбат, бо хост ва хоҳиши худ.

ХУШК خشک 1. чизе ки об ва намӣ надорад, бе-об; *муқоб.* **тар.** 2. хушкида, пажмурдашуда аз беобӣ; **дарахти хушк, алафи хушк.** 3. беобу алаф, бедолу дарахт; **биёбони хушк.** 4. хушконидашуда, қок; **меваи хушк, себи хушк.** 5. бебориш; **сол хушк омад.** 6. беасос, беисбот; **тӯхмати хушк; гапи хушк; ваъдаи хушку холӣ** ваъдаи пуч ва ҳавой; **хушк кардан** бо гармии офтоб ё оташ намии чизеро аз байн бурдан, хушкондан; **хушк мондан** бебаҳра мондан, бенасиб шудан; **(бо) дасти хушк омадан** а) бо худ чизе наовардан; б) барои чизе ба чое рафта онро наёфта омадан; **хушк шудан** а) аз ҳолати тарӣ баромадан, қок шудан; б) пажмурдан, афсурда шудан, аз беобӣ сӯхтан (ғиёҳ); в) қатъ гардидан (*об дар ҷӯй, қатъ шудани шир дар тистон*); **хушку холӣ** бе одам, бе доллу дарахт, бе чиз; **хушку тар** а) беобу обдор; б) *мач.* бефарқ, ҳамагӣ.

ХУШКА خشكه 1. параха, пешдаргирон. 2. наваҳои хушкшудаи дарахт.

ХУШКАНДОМ خشک اندام хароб, лоғар, камгӯшт, қоқина.

ХУШКАНОР خوش کنار *киноя аз маҳбуба.*

ХУШКАЛОМ خوش كلام хушгап, хушгуфтор, некӯмуомила.

ХУШКАЛОМӢ خوش كلامي хушгапӣ, хушгуфторӣ, хушмуомилагӣ.

ХУШКАШӢӢ خشكه شويى бо буғ ва маводи химиявӣ шустани либос.

ХУШКБАДАН خشک بدن қоқина, лоғарандом, камгӯшт; *муқоб.* **фарбеҳ.**

ХУШКБАНД خشک بند хушк бастан; бастан ва табобати захме бе марҳаму давоҳои табобатӣ.

ХУШКБОРГИР خشک بار گیر бори хушкгиранда; **киштии хушкборгир** киштии бораи хушк.

ХУШКДАСТ خشک دست бо дасти холӣ, бе чизу чора; **хушкдаст баргаштан** ба чое аз пайи чизе рафта дастхолӣ баргаштан.

ХУШКИГАРД خشكى گرد он чи дар хушкӣ, - дар рӯи замин амал мекунад (*артиш*): **нерӯҳои хушкигард.**

ХУШКИДА خشکیده хушкшуда, беоб монда; қок, афсурда, пажмурда (*ғиёҳ, мева*) : **ғиёҳҳои хушкида, ҷӯи хушкида.**

ХУШКИДАН خشکیدن хушк шудан, беоб мондан, афсурдан ва пажмурдан, қок шудан (*мас., лаб*).

ХУШКИТОБОВАР خشكى تاب آور ғиёҳ ва киштхое, ки дар хушксолӣ ба беобӣ тобоваранд ё умуман дар ҷойҳои камоб нашвунамо меёбанд.

ХУШКИТОБОВАРӢ خشكى تاب آوري ба хушкӣ, беобӣ тоб овардан.

ХУШКИТФ خش کتف хушкитфу бозу, хушандом, хушқиефа, мутаносибандом.

ХУШКӢ خشكى 1. хушк будан; *муқоб.* **тарӣ.** 2. барр; *муқоб.* **баҳр.**

ХУШККОМ خشک کام ташна, лабташна.

ХУШККУНАК خشک کنک абзори хушксозии пахта ва дигар зироатҳои кишоварзӣ.

ХУШКЛАБ خشک لب лабташна; **хушклаб рафтан** чизе нахӯрда, чизе наҷашида рафтан аз чое.

ХУШКМАҒЗ خشک مغز *киноя аз аҳмақ, аблах; девона.*

ХУШКМОНДА خشک مانده :замини хушкмонда замини ноқорам, замини киштнашуда.

ХУШКОМӢ خوش کامي хушбахтӣ, неқбахтӣ; шодмонӣ, хурсандӣ.

ХУШКОН(И)ДАН خشکاندن//خشک انیدن хушк гардонидан, ҳолати тарии чизеро гирифтан.

ХУШКОНЧ خشک آنچ *кит.* хушкандом, лоғар, хароб, камгӯшт.

ХУШКОР//ХУШКОРД خوش کار//خوش کارد *кит.* орди нобехта, орде, ки сабӯсаш ноғирифта бошад.

ХУШКПАҲЛУ خشک پهلو шахси бесамар, он ки аз ӯ ғоидае нест, одами беҳайр.

ХУШКПОЙ خشک پای беҳосият, бепою қадам.

ХУШКРӮД خشک رود рӯд ва ҷӯи хушкида, ки дар он дер боз об ҷорӣ нест, маҷрои хушкмонда.

ХУШКСАР خشک سر *ниг.* хушкмағз.

ХУШКСОЛ خشک سال соли бебориш, соли камнам, беҳосил, соли қахтӣ.

ХУШКСОЛӢ خشک سالي беборишӣ, кам ё ҳеч на-

ХУШ

боридани боронҳо, ки боиси нобудии зироат мешавад.

ХУШКСОР خشکسار чое, ки борон намеборад, минтақаи бебориш.

ХУШКТИНАТ خشک‌طینت бадсиришт, хушксиришт, шахсе, ки ниҳодаш паст аст, хушкниҳод.

ХУШКТИНАТӢ خشک‌طینتی бадсиришті, хушкниҳодӣ.

ХУШКШУДА خشک شده хушк, қоқ, пажмурда, бенамшуда.

ХУШҚАВЛ خوش قول ростқавл, ростгӯ, пухтакор, дақиқ.

ХУШҚАД خوش قد он ки соҳиби қомати зебост: хушқаду баст, хушқаду қомат.

ХУШҚАДАМ خوش قدم некпай, он ки пайи қадмаш аст (*эътиқоди хурофӣ*).

ХУШҚАЛАМ خوش قلم 1. касе, ки иншои хуб дорад, дорои хусни навиштор аст. 2. *ниг. хушхат*.

ХУШҚАЛАМӢ خوش‌قلمی 1. иншои хуб доштан, хусни навишт доштан. 2. *ниг. хушхатӣ*.

ХУШҚАРИҲА خوش قریحه соҳиби завқ ва истеъдод, хуштабъ, хушидрок (*дар шеърҳои ва китобат*); **МУНШИҲОИ ХУШҚАРИҲА** котибони суханоро.

ХУШҚИЁФА خوش قیافه *ниг. хушқад*.

ХУШҚОМАТ خوش قامت *ниг. хушқад*.

ХУШЛАҲН خوش لحن *ниг. хушовоз*.

ХУШЛАҲЧА خوش لهجه 1. хушсухан, хушгӯ. 2. *ниг. хушзабон*.

ХУШЛИБОС خوش لباس он ки либосҳои нағз мепӯшад, он ки бо завқ либос мепӯшад, он ки либоси шинами базеб дорад.

ХУШЛИҚО خوش لقا *ниг. хушрӯ(ӣ)*.

ХУШМАЗА خوش مزه он чи тамъи форам ва гуворо дорад, болаззат.

ХУШМАЗАГӢ خوش مزگی *ниг. хуштаъмӣ*.

ХУШМАЗМУН خوش مضمون дорои мазмуни хубу дилписанд.

ХУШМАИШАТ خوش معیشت маишати хуб, маишатпараст.

ХУШМАҚОЛ خوش مقال *ниг. хушгап*.

ХУШМАҚОЛӢ خوش‌مقالی хушгӯӣ, хушгапӣ.

ХУШМАНЗАР خوش منظر хушнамул, базеб, мутаносиб, хубрӯй, некӯчеҳра.

ХУШМАНЗАР(А) خوش منظر (ه) хушнамул, базеб.

ХУШМАНЗАРӢ خوش‌منظری хушнамудӣ, базебӣ, хубрӯй, некӯчеҳрай, некманзарӣ.

ХУШМАНИШ خوش‌منش *кит.* некниҳод, хуштабиат, хушфикр, хушниҳод.

ХУШМАНИШӢ خوش‌منشی *кит.* некниҳодӣ, хуштабиатӣ, хушниҳодӣ.

ХУШМАОШ خوش‌معاش *кит.* он ки аз лаззатҳои дунё баҳравар аст, хушгузарон.

ХУШМАҲЗАР خوش‌محضر меҳрубон, хушмуомила; одамдӯст.

ХУШМАШОМ خوش‌مشام хуштабъ, хушзавқ.

ХУШМИЗОЧ خوش‌مزاج софдил, нармдил, ҳалим.

ХУШМУОМИЛА خوش‌معامله хушрафтор, хушхулқ, боодоб, тарбиятдида.

ХУШМУОМИЛАГӢ خوش‌معاملگی хушрафторӣ, некӯхислатӣ, меҳрубонӣ.

ХУШМУОШИРАТ خوش‌معاشرت *ниг. хушмуомила*.

ХУШМУОШИРАТӢ خوش‌معاشرتی *ниг. хушмуомилагӣ*.

ХУШМУӢЙЛАБ خوش‌مويلب он ки мӯйлаби зебову зебанда дорад.

ХУШНАВИС خوش‌نویس *ниг. хушхат: котиби хушнавис*.

ХУШНАВИСӢ خوش‌نویسی хушхатӣ, дорои хати хуб; *муқоб. бадхат*.

ХУШНАВО خوش‌نوا хушовоз, хушхон, соҳиби овози фораму дилкаш: **булбули хушнаво**.

ХУШНАВОЗ خوش‌نواز касе, ки хуб менавозад, навозандаи моҳир, созандаи хуб.

ХУШНАВОӢ خوش‌نوايي хушовозӣ, хушсадой, хушоҳангӣ.

ХУШНАЗАР خوش‌نظر некбин.

ХУШНАҚШ خوش‌نقش он чи нақшу нигори зебову дилкаш дорад.

ХУШНАМАК خوش‌نمک мувофик, мӯътадил, ба қадри даркорӣ намак карда (*оид ба маҳсулоти хӯроқворӣ*).

ХУШНАМО خوش نما он ки ё он чи зоҳири зебову дилнишин дорад, хушнамул, хушманзар.

ХУШНАМОӢ خوش نمايى хушнамулӣ, зебой.

ХУШНАМУД خوش نمود ниг. хушманзара.

ХУШНАМУН خوش نمون ниг. хушнамул.

ХУШНАСЛ خوش نسل ниг. хушзот.

ХУШНИГОӢ خوش نگاه зебочашм.

ХУШНИӢОД خوش نهاد ниг. хуштинат.

ХУШНИЯТ خوش نيت некандеш, хайрхоҳ, хайрандеш.

ХУШНОМ خوش نام некном, обрӯманд.

ХУШНОМӢ خوش نامى некномӣ, обрӯмандӣ.

ХУШНУД خوشنود шод, шодмон, хурсанд; мамнун, розӣ: хушнуд гаштан.

ХУШНУДӢ خوشنودى шодӣ, хурсандӣ, мамнунӣ.

ХУШНУДОӢА خوشنودانه бо хушнудӣ, бо хурсандӣ, шодмон.

ХУШО خوشа чи хуш!, чи қадар хуб! (дар мавриди таҳсин гуфта мешавад).

ХУШОБ خوشآب обдор, ҷилодор (дар бораи санғҳои пурбаҳо): дурри хушоб; лаъли хушоб.

ХУШОБУНАМАК خوشآب و نمک ниг. хушнамак.

ХУШОБУРАНГ خوشآب و رنگ зебо, хушнамул, хушсурат.

ХУШОБУӢАВО خوشآب و هوا ҷое, ки иқлими ғо-раму дилнишин дорад, хушбаҳр.

ХУШОВО خوش آوا ниг. хушовоз.

ХУШОВОЗ خوش آواز он ки садои дилнишин до-рад, хушхон: хофизи хушовоз.

ХУШОВОЗӢ خوش آوازي хушлаҳнӣ, хушхонӣ.

ХУШОДОБ خوش آداب дорои ахлоқи неки писан-дида.

ХУШОДОБӢ خوش آدابى боодобӣ, одоби писан-дида, ахлоқӣ.

ХУШОМАД خوش آمد 1. табрик, таҳният. 2. ҷоплусӣ, тамаллук, лаганбардорӣ; хушомад гуфтан (кардан, гуфтан) ҷоплусӣ ва тамаллук кардан ба касе.

ХУШОМАДГӢ(Ӣ) خوش آمدگو(ي) ҷоплус, лаганбардор.

ХУШОМАДГӢӢӢ خوش آمدگو(ي) аз рӯи ҷоп-лусӣ ва тамаллуку лаганбардорӣ.

ХУШОМАДГӢӢ خوش آمدگو(ي) ҷоплусӣ, тамал-лук.

ХУШОМАДОМЕЗ خوش آمدآمیز тамаллуқомез, хушомадгӯёна, ҷоплусона, лаганбардорона.

ХУШОӢАНГ خوش آهنگ ниг. хушнаво.

ХУШОӢАНГӢ خوش آهنگى доро будан ба садо ва оҳанги хубу дилкаш.

ХУШОЯНД خوش آيند макбул, дилпазир, писан-дида.

ХУШПАЗИРӢ خوش پذيرى меҳрубонӣ, навозиш, илтифот, меҳмоннавозӣ.

ХУШПАРВОЗ خوش پرواز мурғе, ки парвози зебо дорад.

ХУШПОИҚАДАМ خوش پايقدم хушшавгун, баҳо-сият, он ки омаданаи хучиставу муборак ва неқӯиовар аст.

ХУШПУЛ خوش پول серпул, пулдор.

ХУШПУЛӢ خوش پولى серпулӣ, пулдорӣ; карру фари пулбозӣ.

ХУШПӢШОК خوش پوشاک он ки либосҳои зебо-ву зебанда пӯшидааст.

ХУШРАВИШ خوش روش хушрафтор, хуб саворӣ кардашуда (оид ба асп).

ХУШРАНГ خوش رنگ он чи ранги хубу дилкаш дорад; хушрангу бӯй пуртароват, тару тоза (гул).

ХУШРАНГӢ خوش رنگى ранги зебо доштан, ҷилоноки, дурахшонӣ.

ХУШРАФТОР خوش رفتار он ки рафтори зебо ва мавзун дорад, хушхиром.

ХУШРАФТОРӢ خوش رفتارى рафтори зебову мавзун доштан, хушхиромӣ.

ХУШРЕӢТ خوش ريخت некқӣёфа, хушандом; хушсохт, он чи сохту намуди зебо ва дилкаш дорад.

ХУШРОӢ خوش راه хушрафтор (асп).

ХУШРӢ(Ӣ) خوش رو(ي) зебо, хубчехр, соҳиб-ҷамол.

ХУШРӢЗӢ خوش روزى некрӯзӣ, хушвақтӣ, хуш-бахтӣ.

ХУШРӢӢ خوش رويى зебой, хуш.

ХУШ

ХУШРӢЙБОЗ خوش روی باز он ки зеборӯёнро дӯст медорад.

ХУШСАВОД خوش سواد босавод, дорои саводи пухта.

ХУШСАДО خوش صدا *ниг.* хушовоз.

ХУШСАДОӢ خوش صدایی *ниг.* хушовозӣ.

ХУШСАЛИҚА خوش سلیقه касе, ки соҳиби завқ ва табиати хубу некӯст.

ХУШСАРАНЧОМ خوش سرانجام неканҷом, некоиқбат.

ХУШСАРУЛИБОС خوش سرولباس *ниг.* хушлибос.

ХУШСИМО خوش سیمّا *ниг.* хушрӯй.

ХУШСИФАТ خوش صفت он чи аз ҷиҳати сифат хубу олист.

ХУШСОХТ خوش ساخت он чи сохти (таркиби) хубу зебо дорад, дорои сохти дилпазиру ши-нам, хуштарҳ.

ХУШСОХТӢ خوش ساختی хушсохт будан, зебогӣ ва хубии сохт, хуштарҳӣ.

ХУШСУЛУК خوش سلوک хушмуомила, ҳалим.

ХУШСУРАТ خوش صورت он ки зоҳир ва намуди хубу зебо дорад, хубрӯй, хубшакл.

ХУШСУХАН خوش سخن хушгап, он ки фасеҳ, ширин ва форам суҳан меронад, некуғфтор, хушзабон.

ХУШСӢҲБАТ خوش صحبت сӯҳбаторо, суҳандон, хушрафтор ва некуғфтор.

ХУШТАБИАТ خوش طبیعت *ниг.* хуштабъ.

ХУШТАБИАТӢ خوش طبیعتی *ниг.* хуштабъӣ.

ХУШТАБЪ خوش طبع хушзавқ, ширинзабон; **шоири хуштабъ** шоири хушзавқ ва соҳибистеъдод.

ХУШТАБЪӢ خوش طبعی некӯсиратӣ, ширинзабонӣ.

ХУШТАВОЗӢ خوش تواضع хоксор, соҳиби ҳислати шикастанафсӣ.

ХУШТАКАЛЛУМ خوش تکلم хушгап, хушсуҳан, ширингуфтор.

ХУШТАРБИЯ خوش تربیه он ки нағз тарбия дидааст, боодоб.

ХУШТАРҲ خوش طرح хушсохт, хуштаркиб, хушнамуд.

ХУШТАӢМ خوش طعم он чи таӢм ва мазаи хуб дорад, бомаза, хушхӯр.

ХУШТАӢМӢ خوش طعمی бомазагӣ, хушхӯр будан.

ХУШТИНАТ خوش طینت наҷиб, олиҳиммат, некӯахлоқ.

ХУШТИНАТӢ خوش طینتی наҷибӣ, олиҳимматӣ, некӯахлоқӣ.

ХУШТОЛЕӢ خوش طالعی хушбахтӣ, саодатмандӣ, некиқболӣ.

ХУШТОЛЕӢ خوش طالع хушбахт, саодатманд, некиқбол.

ХУШУ خوش *кит.* модарзан, модарарӯс; модаршӯй.

ХУШУНАТ خوشونت дағалӣ, дуруштӣ.

ХУШУНАТОМЕЗ خوشونت آمیز дағалона, дуруштомез, беилтифотона.

ХУШФАҲМ خوش فهم заковатнок, боҳуш, нуқтарас, хушзеҳн.

ХУШФЕӢЛ خوش فعل хушрафтор, некумомила.

ХУШФЕӢЛӢ خوش فعلی хушрафторӣ, некумомилагӣ.

ХУШФИТРАТ خوش فطرت *ниг.* хуштинат.

ХУШФИТРАТӢ خوش فطرتی *ниг.* хуштинатӣ.

ХУШҲАБАР خوش خبر хабари хуш, хабари матлуби шодиовар.

ХУШХАНДА خوش خنده он ки хандаи зебо дорад, табассуми малех (*ширин*) дорад.

ХУШХАТ خوش خط касе ки хаташ нағз ва зебост.

ХУШХАТӢ خوش خطی хушхат будан, хатро хубу зебо навиштан.

ХУШХИРОМ خوش خرام хушрафтор, хушрафтор, касе, ки рафтори хубу мавзун дорад.

ХУШХИРОМӢ خوش خرامی хушрафторӣ, мавзунӣ.

ХУШХИСОЛ خوش خصال некӯҳислат, соҳиби рафтор ва муомилаи хубу дилкаш.

ХУШҲОК خوش خاک **замини хушҳок** замин, ки хокаш ҳосилхез аст.

ХУШҲОН خوش خان хубовоз, он ки садои дилкашу матбӯъ дорад: **булбули хушхон**, **ҳофизи хушхон**.

ХУШХУЛҚ خوش خلق хушахлоқ, он ки ахлоқи хубу писандида дорад.

ХУШХУЛҚӢ خوش خلقи хушахлоқӣ.

ХУШХӢ خوش خو ниг. хушхулқ.

ХУШХӢР خوش خور дилкаш, матбӯъ, писандида(таом).

ХУШХӢРАК خوش خورک гуфт. зуккахӢр, бома-захӢрак.

ХУШХӢРОК خوش خوراک он ки иштиҳои хуб дорад; хама чиз хӢранда, ҳар чиз хӢранда.

ХУШҲАВО خوش هوا 1. чое, ки обуҳавои матбӯъу дилкаш дорад. 2. суруде, ки оҳанги дилкашу хуб дорад.

ХУШҲАВСАЛА خوش حوصله он ки дар анҷом додани коре майлу рағбат ва тоқату бардошти хуб дорад, баҳавсала.

ХУШҲОЛ خوشحال шод, хурсанд, хушнуд, масрур; **хушҳол шудан** хурсанд гардидан, шод шудан.

ХУШҲОЛӢ خوشحالي хурсандӣ, шодмонӣ, масрурӣ.

ХУШҲОЛКУНАНДА خوشحال کننده шодкунанда, хурсандкунанда, хушнуд, хурсанд, масрур мекардагӣ.

ХУШҲОЛОНА خوشحالانه шодона, хурсандона, хушнудона, масрурона.

ХУШҶАҚҶАҚ خوش چق چق хушгап, ширингуфтор, сӯҳбаторо.

ХУШЧОП خوش چاپ нағз чопшуда; нағз чопкунанда.

ХУШЧИНС خوش جنس ниг. хушзот.

ХУШЧИҲОЗ خوش جهاز мучаҳҳаз, ораста бо воситаҳои даркорӣ.

ХӢД خود кит. кулоҳи чангӣ, ки аз филиз сохта мешавад.

ХӢ(Ӣ) خو(ی) табиат, тинат, хулқ, хислат; одат; феълӯ хӢй хислат ва табиат; **хӢй гирифта** (кардан) одат кардан, омӯхта шудан, унс гирифта.

ХӢЙГИР خو گیر хӢгирифта, одаткарда, мӯътод.

ХӢЛ خول парандаи гунчишкмонанди хушовоз; **хӢле ба кафам бех, ки куланге ба ҳаво** (зарб.).

ХӢЛА خوله 1. филизи омехтаи гудохташуда. 2.

биринҷӣ.

ХӢЛАГӢ خولگی хӢла будан, аз хӢла сохташуда.

ХӢЛАГИН خولگين ниг. хӢлагӣ.

хӢр خور 1. асоси замони ҳозираи хӢрдан. 2. ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои хӢранда: **чойхӢр, аракхӢр, меросхӢр.**

ХӢР خور хуршед, офтоб.

ХӢРА خوره касалии ҷузом, маҳав.

ХӢРАНДА خورنده 1. он ки хӢрок меҳӢрад. 2. аъзои оила, фарзанд.

хӢрд خورد асоси замони гузашта аз хӢрдан.

ХӢРД خورد хӢрок, таом, хӢрданӣ: **хӢрду хӢрок.**

ХӢРДА خورده: **хӢрда шудан** соида шудан (аз расиши доимӣ ба чизе), суда шудан; **хӢрда-хӢрда; хӢрда-хӢрда** хӢрда истода, дар ҳолати хӢрдан.

ХӢРДАГИРӢ خورده گیری айбҷӯӣ, эродгирӣ ба ҷузъиёт, ба ҳар чиз айбёбанда будан.

ХӢРДАН خوردن 1. аз гулӯ ба дарун фуру бурдан, тановул кардан; **нон хӢрдан, ош хӢрдан.** 2. ошомидан, нӯшидан; **об хӢрдан.** 3. тасарруф кардан, аз худ кардан; сарф кардан (молу пули мардумро). 4. феъли ёридиҳанда дар феълҳои таркибии номӣ: **қасам хӢрдан, шикаст хӢрдан, фиреб хӢрдан; офтоб хӢрдан** дар тағи офтоб бисёр мондан; **тир хӢрдан** захмдор шудан бо тири силоҳи оташфишон; **сари кесе (чизе)-ро хӢрдан** nobуд кардан, бойси нест шудани чизе гардидан; **хато хӢрдан** (мас., тир, чаши) ба ҳадаф нарасидан; **хунук хӢрдан** сардӣ ҳис кардани бадан; **шамол хӢрдан** беморӣ дар асари сармо расидан ба яке аз аъзои бадан (асосан шиш); **ғами худро хӢрдан** дар фикри худ будан, дар бораи худ андешидан; **ғами чизеро хӢрдан** дар фикри чизе будан, чизеро тадорук кардан ва муҳайё намудан.

ХӢРДАНБОБ خوردن باب хӢрданӣ, хӢрдашаванда, ба хӢрдан муносиб.

ХӢРДАНИ خوردني чизе ки қобили хӢрдан бошад, хӢрок; озуқа.

ХӢРДАШУДА خورده شده 1. он чи ки онро хӢрда тамои кардаанд. 2. соидашуда (аз бисёр расидани чизе), судашуда.

ХӢРДХОН خورد خوان кит. дастархон, суфра, хо-ни таом.

ХӢРДУХОБ خوردو خواب зиндагӣ, маишат.

ХӢР

ХӢРДУХӢРОК خوردوخوراک чизҳои хӢрдани, таом, хӢрокӣ.

ХӢРИШ خورش 1. *исми феъли аз хӢрдан*. 2. хӢрок, гизо, он чи ки бо нон хӢранд; газак.

ХӢРИШГАР خورشگر *кит.* ошпаз, таббох, таомпаз, пазанда.

ХӢРИШХОНА خورشخانه *кит.* ошхона, таомхона, ошпазхона.

ХӢРӢ خوری *гуфт.* алам кардан, ба дили кас сахт расидани рафторе ё гуфторе; забунӣ, тавҳин; **хӢрӢ омадан** дар дил алам омадан.

ХӢРОБА خورابه *кит.* оби яхдон, ки аз ҷое таровиш мекунад, оби яхдон барои нӯшидан.

ХӢРОК خوراک 1. таом, хӢрдани, гизо: **хӢроки нимрӯзӣ**, **хӢроки пагоҳонӣ**, **хӢроки шом**. 2. ем, бедаву хошоки чорво.

ХӢРОКВОРӢ خوراکواری хӢрду хӢрок, чизҳои хӢрдани, озуқа.

ХӢРОКДИХӢ خوراکدهي хӢрок додан; бедаву хошок додан ба чорво.

ХӢРОКӢ خوراکи чизҳои хӢрдани, хӢрданвор, он чи ба тан гизо медиҳад.

ХӢРОКНОМА خوراک نامه сураатгизо, таомнома, номгӯи анвои хӢрок.

ХӢРОКПАЗ خوراکپز ошпаз; он ки таом, гизо, хӢрдани мепазад, таббох.

ХӢРОКПАЗӢ خوراکپزی таббоҳӣ, ошпазӣ, пухтани таоми гарм.

ХӢРОКХӢРӢ خوراک خوری истеъмоли таом.

ХӢРОН(И)ДАН خوراندن//خورانیدن 1. ба хӢрдан водор кардан, гизо додан. 2. ҷои муносиби гапро ёфта гуфтан; **гапро хӢрон(и)дан**.

ХӢРХӢРАК خورخورک он чи дар сари шасти моҳигирӣ барои доштани моҳӣ мегузоранд.

ХӢРЧИН خورچين ду халтаи ба ҳам пайваста бофта, ки бар болои ҳар ё асп гузошта дар вай чиз андозанд; **думаш дар хӢрчин маҷ.** кори бесару нӯг, кори хом.

ХӢСА خوسه ҳайкали одаммонанде, ки аз ҷӯбу латта сохта, дар боғҳо ва ползҳо барои тар-

сондани парандагон мешинонанд.

ХӢСИДАН خوسیدن тарсидан, рамидан, кебидан.

ХӢСОНДАН خوسانیدن боиси тарс ва рамиши касе шудан, касеро тарсондан, рамондан.

ХӢТИК خوتک бачаи ҳар, курраи ҳар.

ХӢҶА خوجه *ниг.* хоҷа.

ХӢҶАИН خوجئن соҳиб, молик, соҳибкор.

ХӢҶАИНӢ خوجئنى соҳибкорӣ, хоҷагӣ, калонӣ.

ХӢҶАИНШИНОС خوجئنشناس он ки бо хӢҷаинҳо сару кор ва нишасту хез дорад; **хӢҷаиншинос шудан** бо хӢҷаинҳо рафтуой пайдо кардан.

ХӢШ خوش 1. калимаест, ки дар ҷавоби ҷеғ зада-ни касе гуфта мешавад; **хӢш гуфтан** розӣ шудан, розигӣ баён намудан, маъқул доништан (*чизеро, гаперо*). 2. ба маънои хуб; **хӢш, ба ин шумо чи меғӯед**; **хӢш ки бошад** ин тавр ки бошад, пас.

ХӢША خوشه чанд донаи мева ё ғалладона, ки дар як банд ба ҳам пайваста бошад; **хӢшаи ангур**, **хӢшаи ҷав**; **хӢша бастан** пайдо шудани хӢшаи ҳосилдор дар шохи дарахт ё соқаи гиёҳ.

ХӢШАБАНДӢ خوشهبندي сарбандӣ (*оид ба зироатҳои ғалла*).

ХӢШАВОР خوشهوار монанди хӢша, бо донаҳои бо ҳам часпида, зич.

ХӢШАГУЛ خوشه گل *бот.* тӯдагул, хӢшаи гул, тӯдаи гул.

ХӢШАДОР خوشهدار растаниҳои ҳосилаш дар хӢша ҷамъшаванда, мисли гандум, ҷав *ва ғ.*

ХӢШАЧИН خوشهچين 1. касе ки баъд аз дарав боқимондаҳои ғалладонаҳоро ҷамъ мекунад. 2. *маҷ.* касе ки аз ҳар дар ва аз ҳар ҷо барои худ чизе меандӯзад (*хоҳ моддӣ, хоҳ маънавӣ*).

ХӢШАЧИНӢ خوشهچينى амали хӢшачин.

ХӢШИДАН خوشیدن *кит.* хушк шудан, хушкидан, қоқ шудан.

ХӢШОНИДАН خشانیدن хушк кунондан, хушкони-дан

X

X ҳарфи бисту ҳаштуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ бо ҳарфҳои ҳои ҳут(т)ӣ (ح) ва ҳои ҳа(в)вас (ه) ифода меёбад; ҳарфи خ (ҳои ҳуттӣ) дар ҳисоби абҷад ба адади 8 баробар буда, дар калимаҳои баргирифта аз забони арабӣ истифода мешавад; ҳарфи ه (ҳои ҳавваз) дар ҳисоби абҷад ба адади 5 баробар аст.

XA I ه ҳиссачаи тасдиқӣ оре, бале; **ха, хамин тавр; ха нагуфта** зуд, ғавран, тез; **то ха гуфтан** дар муддати кӯтоҳ, зуд, дар фосилаи кӯтоҳи вақт.

XA II ه ҳиссача хуш, бале.

ХАБ(Б) а. ح 1. дона, ғалладона. 2. доруҳои кӯфтаи лунда ва мудаваар, ки дар ҳаҷмҳои гуногун (ба қадри донаи мош то наҳӯд) тайёр мекунам.

ХАБАК هکит. каф, кафи даст.

ХАБАШ حش 1. Ҳабашистон. 2. ҳабашӣ, аз мардуми Ҳабашистон. 3. киноя аз сиёҳпӯст.

ХАБАШИЗОДА حش زاده 1. фарзанди ҳабашӣ. 2. маҷ. ғуломи сиёҳпӯст.

ХАБАШӢ حش мансуб ба Ҳабашистон; аҳли Ҳабашистон, ҳабаш.

ХАББ ح а. ниг. **ҳаб(б)**.

ХАББА//ХАББАТ а. حبه//حبة кҳн. 1. як дончаи ғалла. 2. маҷ. миқдори бисёр кам аз чизе. 3. таър. воҳиди вазн, ки баробари 1/48 дир-

ҳам мебошад (миқдори як чави миёна); воҳиди хурди пул. 4. паймоиши масоҳат дар баъзе мамлакатҳои араб (1/72 фаддон ё 58, 3 метри мураббаъ).

ХАББАЗО а. حذا кит., калимаи нидо офарин, аҳсант, мархабо, чӣ хуб.

ХАББАТ а. حبة ниг. **ҳабба**.

ХАББОТ а. حبات ч. **ҳабба//ҳаббат**.

ХАБДАҲ هده шумораи миқдорӣ адади 17.

ХАБДАҲСОЛА هده ساله он ки (чи) ҳабдах сол дорад.

ХАБДАҲСОЛАГӢ هده سالگی ба синни ҳабдах расидан; ҳабдах сол доштан.

ХАБДАҲУМ هدهم дар тартиби (ҷои) ҳабдахум қарор доштани касе ё чизе.

ХАБДАҲУМИН هدهمین ниг. **ҳабдахум**.

ХАБИБ а. حبيب дӯстдошта, дӯстдор, маъшук; маҳбуб.

ХАБИБА а. حبيبه муаннаси **ҳабиб**.

ХАБК هکит. ниг. **ҳабак**.

ХАБЛ а. حبل кҳн. 1. таноб, расан, ресмон, банд. 2. биол. раги варид. 3. алоқа, пайванд.

ХАБЛУЛВАРИД а. حبل الوريد биол. раги гардан, шохраги гардан.

ХАБЛУЛМАТИН а. حبل المتين кҳн. ресмони маҳкам; **ҳаблулматини гесу киноя аз таноби**

гесӯ, тори мӯй.

ҲАБО(Ъ) *а.* (هبا) *кҳн.* 1.чанг, гард, ғубори ҳаво, зарраи чанг дар ҳаво, ки аз равзан ба воситаи тобиши офтоб дида мешавад. 2. *мач.* ночиз, чизи хеле майда; бебақо, нопойдор. 3. *фалс.* ҳаюло.

ҲАБОБ *а.* حباب *ниг.* хубоб.

ҲАБОИЛ *а.* حبال *ч.* хибола//хиболат.

ҲАБОК//ҲАПОК *هپاک//هپاک* *кҳн.* фарки сар, тораки сар.

ҲАБОЛА *حباله* 1. *кит.* тӯр, шабака. 2. *мач.* алоқа, акд; **ба ҳаболаи никоҳ даровардан** хонадор шудан, ба никоҳ даровардан.

ҲАБР *а.* حبر *ниг.* хибр.

ҲАБС *а.* حبس 1. боздоштан, дастгир кардан. 2. дастгирӣ, тавқиф; дар зиндон будан; **ҳабс кардан** маҳбас кардан, зиндонӣ кардан.

ҲАБСГОҲ *حبسگاه* *ниг.* ҳабсхона.

ҲАБСХОНА *حبس خانه* ҷои ҳабс шудан, маҳбас, зиндон.

ҲАВАЛ *а.* حول *кит.* олусӣ, дубинӣ.

ҲАВАС *а.* هوس орзу, майл, шавқ, иштиёқ, хоҳиш.

ҲАВАСАКӢ *هوسكى* *гуфт.* боҳавас, ҳаваскоро-на, дӯстдорона; аз рӯи ҳавою ҳавас.

ҲАВАСАНГЕЗ *هوس انگيز* 1. ба вучудоварандаи ҳавас, хоҳиш. 2. шавқовар, ҷозиб, дилкаш; **бозиҳои ҳавасангез** бозиҳои шавқангез, ҷолиб.

ҲАВАСАНГЕЗОНА *هوس انگيزانه* шавқоварона, ҷозибона, дилкашона.

ҲАВАСБОЗ *هوس باز* он ки аз хоҳишҳои нафсонӣ ва шаҳвонӣ пайравӣ мекунад.

ҲАВАСБОЗӢ *هوس بازى* амали ҳавасбоз, ҳавасбоз будан, пайрави ҳавову ҳавас ва орзуву майлҳои нафсонӣ.

ҲАВАСДОР *هوس دار* роғиб, моил, иштиёқманд.

ҲАВАСКОР *هوس کار* 1. ҳавасманд, иштиёқманд; хоҳон, моил, дӯстдор, ишқбоз. 2. хунаrpешаи ғайрикасбӣ, хунаrpешаи ғайрихирфай.

ҲАВАСМАНД *هوسمند* *ниг.* ҳаваскор; ҳавас-

манд кардан моил ва иштиёқманд намудан.

ҲАВАСМАНДӢ *هوسمندى* ҳаваснокӣ, ҳавасдорӣ.

ҲАВАСМАНДГАРДОНӢ *هوسمندگردانى* майл ва иштиёқ ба вучуд овардан дар касе ба коре.

ҲАВАСНОК *هوسناک* он ки нисбат ба коре ё чизе шавқ дорад, шавқманд.

ҲАВАСНОКӢ *هوسناكى* ҳаваснок будан, шавқмандӣ.

ҲАВАСОБОД *هوس آباد* 1. ҷои ҳавас, макони орзуҳо. 2. *киноя аз* дили ошиқ.

ҲАВАСОРОӢ *هوس آرائى* ҳавову ҳавас кардан, дар орзу ва ҳаваси чизе будан.

ҲАВАСПЕША *هوس پيشه* ҳаваспарвар; он ки орзую хоҳишаш бисёр аст.

ҲАВАСРОН *هوسران* *кит., ниг.* ҳавасбоз.

ҲАВАСРОНӢ *هوسراني* *кит., ниг.* ҳавасбозӣ.

ҲАВВАЗ I *هوز* **ҳои ҳавваз** а) номи ҳарфи 31-уми алифбои арабиасоси тоҷикӣ; б) ҳои дучашм, ҳои гирда; муқоб. **ҳои ҳуттӣ**.

ҲАВВАЗ II *هوز* дувумин сурат аз сурати ҳаштгонаи ҳуруфи ҷумал (абҷад), ки аз ҳарфҳои **ҳ, в** ва **з** иборат аст ва онҳо мутаносибан ба ададҳои 6, 7 ва 8 баробаранд.

ҲАВВО *د. Ҳавво* (ба маънои «зиндагӣ»), тибқи таълимоти динӣ, модари инсонҳо, уммулбашар, ҳамсари Одам алайҳиссалом, ки дар фарҳанги аврупоӣ ба шакли Ева маъмул аст.

ҲАВДАҶ *а.* هودج тахти равон, қачовае, ки ба асп ё шутур баста ба дарунаш нишаста сафар мекунад, аморӣ.

ҲАВЗ *а.* حوض чуқурии махсус кандашуда барои ҷамъ шуда истодани об, обгир.

ҲАВЗА I *حوزه* қитъае аз мамлакат, ноҳия; миёни мамлакат, даруни мамлакат.

ҲАВЗА II *حوضه* 1. заминҳое, ки аз як дарё ё шоҳобаҳои он обёрӣ мешаванд; **ҳавзаи дарёи Зарафшон**. 2. *геол.* маҳалли таҷаммуи ягон ҷинси кӯҳӣ (маъдан); **ҳавзаи ангишти Шӯроб**.

ҲАВЗАВӢ *حوزوى* мансуб ба ҳавза I.

ҲАВЗАК *حوضک* яке аз шаклҳои кандакорӣ дар ҷӯб.

ҲАВЗАН *هوزن* гарду ғубор, чанг.

ҲАВЗГАРДАК *حوض گردک* *зоол.* навъи ҷонвари нармадани беаррапушт, ки маъмулан дар ҳавзҳо мегардад.

ҲАВЛ *هول* ҳавф, тарс, бим, ваҳшат; **ҳавлу ҳарос** тарсу бим.

ҲАВЛАК *هولک* 1. мавиз, кишмиш. 2. обила (*дар кафи даст ё пой*).

ҲАВЛАНГЕЗ *هول انگيز* даҳшатовар, ҳавфнок, ба тарс андозанда; **овози ҳавлангез**, **хоби ҳавлангез**.

ҲАВЛИБОН *هولى بان* посбоникунандаи ҳавлӣ.

ҲАВЛИБОНӢ *هولى بانى* посбонӣ кардани ҳавлӣ.

ҲАВЛИДАРМИЁН *هولى درميان*: ҳамсоияи ҳавлидармиён.

ҲАВЛИДОР *هولى دار* он ки ҳавлӣ дорад.

ҲАВЛИПОЙ *هولى پاى* *ниг.* ҳавлибон.

ҲАВЛИПОЙӢ *هولى پاى* *ниг.* ҳавлибонӣ.

ҲАВЛИРӮБӢ *هولى روبى* рӯбу чини сахни ҳавлӣ.

ҲАВЛИСОЗӢ *هولى سازى* сохтани манзили истиқоматӣ.

ҲАВЛӢ *هولى* иқоматгоҳи гирдогирдаш девор кашидаи сахндори иборат аз чанд хона.

ҲАВЛНОК *هولناک* тарсовар, ваҳшатнок.

ҲАВО I *هوا* 1. бухори газмонанди беранг, бебӯ ва бетаъм, ки кураи Заминро иҳота кардааст ва он асосан аз нитроген ва оксиген таркиб ёфтааст, атмосфера. 2. бод; насим. 3. фазои болои замин, осмон; **рӯи ҳаворо абр гирифт**; **боду (обу) ҳаво** иқлим; **аз ҳаво гирифт** чизеро беасос, беҳисоб, тахминӣ гуфтан; **ҳаво додан** партофтан, гуррондан; **аз ҳаво омадан** муфт, беранчу меҳнат ба даст даромадани чизе; **ҳаво хӯрдан** бо ҳавои тоза нафас гирифт, дар ҳавои тоза гардиш кардан.

ҲАВО II *هوا* оҳанг, наво, лаҳн, нағма.

ҲАВО III *هوا* 1. иштиёқи зиёд, орзу, ишқ. 2. ҳавас, майли (хоҳиши) нафс; **ҳавои чизеро дар нафс доштан** дар иштиёқу орзуи чизе будан; **ҳавои даҳан кардан** ҳавобаландӣ кардан, фаҳр кардан; **ҳаво пухтан** ба фикри чизе будан, орзуи чизе кардан.

ҲАВО IV *هوا* 1. ҷ. **аҳвия**. 2. миёни осмону замин, ҳало; холигии ҳар чизе. 3. тарсу, буздил, ҳолӣ аз ҷуръат.

ҲАВОАНГЕЗ *هوا انگيز* *кит.* таҳриккунандаи ҳавову ҳавас ва рағбату ишқу шавқ.

ҲАВОБАЛАНД *هوابلند* калонгир, мағрур, мутакаббир.

ҲАВОБАЛАНДӢ *هوابلندى* калонгирӣ, такаббур, ғурур.

ҲАВОБАЛАНДОНА *هوابلندانه* калонгирона, ботакаббур.

ҲАВОБАРО *هوابرا* равзана; бодгир, мӯрӣ.

ҲАВОБОРА *هواباره* ҳавопараст, пайрави ҳавову ҳавас; ҳавасбоз.

ҲАВОБОРОНАК *هوابارانک* *бот.* як навъи гул.

ҲАВОБУРД *هوابرد* *кит.* қувваҳои низомие, ки бо ҳамлу нақли ҳавоӣ ва чатрбозӣ фаъолият мекунад.

ҲАВОГАРМКУНАК *هوا گرمکن* *тех.* асбоби маҳсуси гармкунандаи ҳаво.

ҲАВОГИР *هوا گیر* *кит.* 1. парвозкунанда, болопаранда. 2. *мач.* беҳад хоҳишдошта.

ҲАВОГИРИФТА *هوا گرفته* 1. парвозкарда, авҷ-гирифта. 2. *мач.* илҳомёфта, илҳомгирифта.

ҲАВОГИРӢ *هوا گیری* сайругашт дар ҳавои тоза.

ҲАВОГУЗАР *هوا گذر* ҷое ё чизе, ки аз он ҳаво мегузарад.

ҲАВОГУЗАРӢ *هوا گذرى* ҷой ё чизи қобили ҳаво гузаштан.

ҲАВОГУЗАРОН *هوا گذران* ҷой ё чизе, ки ҳаворо мегузаронад.

ҲАВОГУЗАРОНӢ *هوا گذرانی* гузаронидани ҳаво.

ҲАВОДАМАК *هوا دمک* *тех.* мошине, ки фазои фишурдари ба печи филизгудозӣ мефиристад.

ҲАВОДАРОЯК *هوادرایک* ҷои махсус дар сақф ё девор барои ба хона даромадани ҳавои тоза.

ҲАВОДИС *a. حوادث* ҷ. *ходиса*.

ҲАВОДИҲӢ *موادى* 1. ҳаво додан; нафас додан; шамол додан. 2. партофтан, партоиш. 3. *мач.*, *гуфт.* кашидан, чалб кардан, гирифтӣ кардан, аралаш кардани касе ба ягон коре.

ҲАВОДОР *هوادر* тарафдор, хайрхоҳ; пуштибон.

ҲАВОДОРӢ *هوادرى* тарафдорӣ, пуштибонӣ.

ҲАВОЗАДАГӢ *هوازدگى* 1. ҳолате, ки дар он шахс ба баландкӯҳҳо рафта эҳсоси камии ҳаво ва нафастангӣ мекунад. 2. мачмӯи таъсири ҳаво (*гармо, сармо, бод ва ғ.*) ба санг ва ашёи дигар, ки бар асари онҳо хурда суфта мешаванд.

ҲАВОИЧ *a. حوائج* ҷ. *ҳочат*.

ҲАВОӢ *هوائى* 1. *мансуб ба ҳаво*; киштии ҳавоӣ. 2. аз ҳаво омада. 3. *мач.* муфт ба даст даромада. 4. беасос, бедалел: **суханҳои ҳавоӣ**.

ҲАВОКАШ *هواکش* 1. бодкаш, ғуборкаш, ҳавотозакунак. 2. сӯроҳ, тарқиши ҳавотозакунӣ. 3. дудкаш, дудбаро.

ҲАВОЛА *a. حواله* кореро ба каси дигар вогузор кардан, супурдан, вогузоштан; ба зиммаи касе гузоштан; **ҳавола кардан** а) вогузор кардан; б) равона кардан, бо қиёс ҳалли чизеро ба сӯи чизи дигар бурдан.

ҲАВОЛАГАҲ *گه هواله گه* *кит.*, *ниг.* **ҳаволагоҳ**.

ҲАВОЛАГОҲ *هواله گاه* *кит.* ҷои муроҷиат; паногоҳ.

ҲАВОЛАДИҲӢ *دهى حواله* 1. ҳаво додан, партофтан. 2. *мач.* вогузор кардан.

ҲАВОЛАДОР *حواله دار* *кит.* маъмур, мутасаддӣ, касе, ки коре ба ӯ вогузор шуда бошад.

ҲАВОЛӢ *حوالى* *кит.* 1. гирду атроф; **дар ҳаволи...** наздики, қариби. 2. хонаҳои гирду атрофаш девор гирифташуда; кӯрғон, работ.

ҲАВОМ(М) *a. هوام* ҷ. *ҳомма*.

ҲАВОН *a. هوان* *кит.* хорӣ, пастӣ, зиллат.

ҲАВОНАВАРД *هوانورد* тайкунандаи ҳаво; ронандаи ҳавопаймо.

ҲАВОНАВАРДӢ *هوانوردى* *ниг.* **ҳавопаймоӣ**.

ҲАВОНОГУЗАР *هواناگذر* чиз ё ҷои ҳаворо аз худ хориҷ накунанда.

ҲАВОНОГУЗАРӢ *هواناگذرى* ҳавонोगузар будан.

ҲАВОПАЙМО *هواپيما* тайёра.

ҲАВОПАЙМОБАР *هواپيما بر* ҳамлқунандаи ҳавопаймо: **киштии ҳавопаймобар**.

ҲАВОПАЙМОЗАДАГӢ *هواپيمازدگى* ҳол ва вазъияти беморгунаи шахсе, ки бо ҳавопаймо сафар мекунад.

ҲАВОПАЙМОӢ *هواپيمايى* 1. *мансуб ба ҳавопаймо*: **мактаби ҳавопаймоӣ, ҳавопаймоии низомӣ, ҳавопаймоии ғайринизомӣ, ҳавопаймоии мулкӣ**. 2. амали ҳавопаймо.

ҲАВОПАЙМОРАБО *هواپيما ربا* он ки бо истифода аз силоҳ ва дигар воситаҳо сарнишинони ҳавопайморо ба мақсади ноил шудан ба ҳадафҳои хеш ба тағйири хати сайр мачбур мекунад.

ҲАВОПАЙМОРАБОӢ *هواپيما ربائى* амали ҳавопайморобо, набудани ҳавопаймо.

ҲАВОПАРАСТ *هواپرست* ҳавасрон, ба кайфу сафо додашуда, шахватпараст; пайрави ҳавас, ҳавасбоз.

ҲАВОПАРАСТӢ *هواپرستى* шахватпарастӣ, ҳавасронӣ, дода шудан ба кайфу сафо.

ҲАВОПАРВАР *هواپرور* *кит.* ҳавобаланд, аз худ раванда, мағрур; ба ҳавову ҳавас додашуда.

ҲАВОРАНГ *هوارنگ* кабуд, осмонӣ.

ҲАВОРИҶОН *a. حواريون* 1. ёрон, шогирдони Исо, ки 12 нафар буданд; асҳоби Исо. 2. *мач.*, *кит.* тарғибгарон, мубаллиғон, паҳнқунандагон, пайравон.

ҲАВОС(С) *a. حواس* ҷ. *ҳосса*; қувваҳои ҳисқунанда; **ҳавос парешон будан** парешонхотир будан; **ҳавоси худро чамъ кардан** худро даст гирифтӣ.

ҲАВОСАНЧ *هواسنج* асбоби андозагирии фишори ҳаво; барометр.

ҲАВОСАНЧӢ *هواسنجی* чен кардани фишори ҳаво.

ҲАВОСИДА *هواسيده* *кит.* хушку пажмурда.

ҲАВОСИДАН *هواسидن* *кит.* хушку пажмурда шудан.

ҲАВОСИЛ I *а.* *حواصل* *ҷ.* ҳосил.

ҲАВОСИЛ II *а.* *حواصل* *ҷ.* ҳавсала I.

ҲАВОСИЛ III *а.* *حواصل* *зоол.* мурғи саққо, мурғи калони сафед аст, ки дар канори обҳо менишинад, пеликан.

ҲАВОСОФКУНАК *هواصافکنک* *ниг.* ҳавотоза-кунак.

ҲАВОТОЗАКУНАК *هواتازهکنک* ҳавософкунак.

ҲАВОФИШОР *هوافشار* ҳавофиристанда, ҳавофишоранда.

ҲАВОФИШОРӢ *هوافشاری* ҳаво фиристандан, ҳаво фишоридан.

ҲАВОХОҲ *هواخواه* тарафдор, ҳомӣ.

ҲАВОХОҲӢ *هواخواهی* дӯстдорӣ, хайрхоҳӣ, тарафгирӣ.

ҲАВОХӢРӢ *هواخوری* сайругашт дар ҳавои тоза.

ҲАВОЧИБ *حواجب* *ҷ.* ҳочиб.

ҲАВОҶИС *هواجس* *кит.* орзу ва хоҳишҳои нафсонӣ.

ҲАВОҶӢӢ *هواجویی* ноустуворӣ, булҳавасӣ; сабукфикрӣ.

ҲАВОҶӢӢ *هواجوی* ноустувор, булҳавас; сабукфикр.

ҲАВОШИНОС *هواشناس* мутахассиси обу ҳавосанҷӣ.

ҲАВОШИНОСӢ *هواشناسی* соҳаи обу ҳавосанҷӣ.

ҲАВОШӢ *а.* *حواشی* *ҷ.* ҳошия (шарҳҳо).

ҲАВОШУДА *هواشده* *кит.* бухоршуда; бугшуда, ҳечшуда.

ҲАВОЯКӢ//ҲАВОАКӢ *هوايکی//هوائکی* беасос, бедалел: гапи ҳавоякӣ.

ҲАВР *а.* *حور* 1. буғ, бухор: ҳаври даҳон, ҳаври замин. 2. тафс, тафт: ҳаври оташ, ҳаври

танӯр; ҳаври дилро баровардан (паст кардан) таскин додани ҷӯшу хурӯш.

ҲАВСАЛА I *а.* *حوصله* чинадон, ҷоғар, чиғирдон (чиғилдон)-и мурғ, меъдаи парандагон.

ҲАВСАЛА II *а.* *حوصله* бардошт, тоқат, таҳаммул; хоҳиш кардани коре, майл, рағбат; ҳавсала надоштан тоқат ва майли анҷом додани кореро надоштан, майл надоштан; ҳавсала кардан бо майл ва рағбат ба коре иқдом кардан.

ҲАВСАЛАНОК *حوصلهناک* 1. боғайрат, бочидду ҷаҳд. 2. босабр, ботаҳаммул, пуртоқат.

ҲАВУҶ *т.* *هوج* қабза, мушт: як ҳавуҷ гандум.

ҲАД(Д) *а.* *حد* 1. канор, канораи чизе, интиҳо; ҳадду канор ниҳоят, охир. 2. андоза, ҳисоб; аз ҳад берун (зиёд) беандоза, хеле, бисёр; ҳадди аксар ҳадди аз ҳама баланд; ҳадди ақал ҳадди аз ҳама паст; то ҳадди имкон ба қадри имкон. 3. салоҳият, иқтидор, ҷуръат; аз ҳад гузаштан а) аз доираи салоҳияти худ берун шудан; б) аз андоза зиёд шудан; ҳад надоштан а) ҷуръат надоштан, ҳақ надоштан; б) зиёд будан.

ҲАДАБА *а.* *حدبه* *кит.* 1. кӯҳон, кӯз, кӯж. 2. барҷастагӣ, дунгӣ. 3. баландӣ, теппа.

ҲАДАҚА//ҲАДҚА *а.* *حدقه* 1. сиёҳии чашм, мардумакӣ чашм. 2. косахонаи чашм; аз ҳадақа баромадани чашм ҳашмгин шудан.

ҲАДАР *а.* *هدر* зоеъ, абас; ботил, кори беҳуда, кори бефоида; ҳадар рафт зоеъ шудан.

ҲАДАФ *а.* *هدف* 1. нишона, нишонаи тир; ба ҳадаф расидани тир. 2. *мач.* маром, мақсад: ҳадафи шеъри шоир.

ҲАДАФГИРӢ *هدفگیری* нишонгирӣ (аслиҳа), ба ҳадаф рост кардан.

ҲАДАФДОР *هدفدار* дорои ҳадаф ва мақсади муайян, боҳадаф, ҳадафнок.

ҲАДАФМАНД *هدفمند* ҳадафдор, боҳадаф.

ҲАДАФМАНДӢ *هدفمندی* дорои ҳадаф будан, ҳадафманд будан, ҳадафдорӣ.

ҲАДАҲА *هدهه* *гуфт.* зуд, базудӣ, бошитоб.

ҲАДБАНДӢ *حدبندی* муқаррар кардани меъёр, миқдор, ҳадди чизе, ҳад гузоштан.

ҲАДАЛИМКОН *а.* *حتى الامکان* ба қадри қувва,

ба қадри имкон, ҳатталимон.

ҲАДГУЗОР حدگذار марзакаш, танобкаш, рош-каш, воткаш, заминпаймо.

ҲАДГУЗОРӢ حدگذارى 1. муқаррар намудани марз, худуд. 2. маҳдудият.

ҲАДДОД *a.* حداد *кит.* оҳангар.

ҲАДДОДӢ حدادی *кит.* оҳангарӣ; дӯкони оҳангарӣ.

ҲАДЗАДА حدزده *кҲн.* чазодида, сазо кардашуда, ба чазо гирифташуда.

ҲАДИД *a.* حدید 1. филиз, оҳан. 2. *мач.* тез, буранда.

ҲАДИДА *a.* حدیده 1. тахтаи симкашӣ. 2. печбарорак.

ҲАДИДАКАШАК حدیده کشک *тех.* симкаш, коргари симкаш.

ҲАДИДАКАШӢ حدیده کشى *тех.* симкашӣ.

ҲАДИҚА *a.* حقیقه боғ; боғи атрофаш девор кардашуда.

ҲАДИС *a.* حدیث *кит.* 1. нав, тоза. 2. сухане, ки аз қавли касе нақл шудааст, нақл, ривоят. 3. суханоне, ки аз қавли Муҳаммади пайғамбар (с) нақл шудаанд.

ҲАДИЯ//ҲАДЯ هدیه чизи тӯҳфа кардашуда, тӯҳфа, бахшиш, савғо (*бо феълҳои гирифттан, додан, кардан, овардан меояд*).

ҲАДМ *a.* هدم *кит.* вайрон кардан, хароб кардан, инҳидом, несту нобуд сохтан.

ҲАДОӢ *a.* هدایا *ҷ.* ҳадия.

ҲАДОИҚ *a.* حقایق *ҷ.* ҳадиқа.

ҲАДОСАТ *a.* حوادث *кит.* аввали ҳар чизе; аввали ҷавонӣ; ҷавонӣ.

ҲАДС *a.* حدس таҳмин, фарз; ҳадс задан пай бурдан, фаҳмидан, дарёфттан.

ҲАӢ حیا шарм, хичолат; ҳаӢ кардан шарм доштан; ҳаӢ дар чашм аст (*мақ.*).

ҲАӢЗАДА حیا زده шармсор, шарманда; хичил.

ҲАӢТ I حیات 1. умр, зист, зиндагӣ; зинда будан, зиндагӣ кардан; ҳаӢту мамот зиндагӣ ва марг. 2. фаъолияти ҷамъият ва инсонҳо дар соҳаҳои гуногун: ҳаӢти адабӣ, ҳаӢти фарҳангӣ.

ҲАӢТ II *a.* حیاظ замини атрофаш девор кашида, ҳавлӣ, саҳни ҳавлӣ.

ҲАӢТАН حیاتیاً аз чихати ҳаӢт, барои ҳаӢт; ҳаӢтан зарур он чи барои ҳаӢт зарур аст.

ҲАӢТБАХШ حیات بخش зиндагибахш, зиндакунанда; рӯҳафзо.

ҲАӢТБАХШАНДА حیات بخشنده *ниг.* ҳаӢтбахш.

ҲАӢТДӢСТ حیات دوست дӯстдори ҳаӢт, зиндадил.

ҲАӢТДӢСТӢ حیات دوستى дӯст доштани ҳаӢт.

ҲАӢТӢ حیاتی مانсуб ба ҳаӢт; аз ҳаӢт гирифташуда; таҷрибаи ҳаӢтӣ.

ҲАӢТОЗМУДА حیات آزموده дунёдида, гарму сарди зиндагири чашиди (одам).

ҲАӢТФАҲМӢ حیات فهمی фаҳмидан, дониستاني ҳаӢт, зиндагӣ.

ҲАӢТШИНОС حیات شناس мутахассиси илми ҳаӢтшиносӣ, биолог.

ҲАӢТШИНОСӢ حیات شناسی илме, ки мавҷудоти зиндари меомӯзад, биология.

ҲАӢҲУ هیاهو ғавғо, доду фарёд, талотӯб, ғалоғула.

ҲАӢҲУКУНОН هیاهوکنان *феъли ҳол аз ҳаӢху кардан*; бо ҳамҳамаву сару садоҳои зиёд, бо доду фарёд ва ғавғову ғалоғулаи зиёд.

ҲАЖДАҲ هژده шумораи миқдорӣ адади 18.

ҲАЖДАҲСОЛА هژده ساله он ки (чи) ҳаждаҳ сол дорад.

ҲАЖДАҲСОЛАГӢ هژده سالگی ба синни ҳаждаҳ расидан, ҳаждаҳ сол доштан; синни ҳаждаҳ.

ҲАЖДАҲУМ هژدهم дар тартиби (ҷои) ҳаждаҳум қарор доштани касе Ӣ чизе.

ҲАЖДАҲУМИН هژدهمین *ниг.* ҳаждаҳум.

ҲАЖИР//ҲУЖИР هژیر *кит.* нек, хуб, нағз; дилкаш, хубу хуррам.

ҲАЗАӢН *a.* هزیان 1. сафсата, суханҳои беҳуда. 2. суханони берабт гуфтани бемор аз шиддати таб ва дар беҳудӣ.

ҲАЗАР *a.* حذر парҳез, канорагирӣ, худдорӣ; ҳазар кардан парҳез кардан, худро ба канор гирифттан.

ҲАЗАЧ *а.* هزج *ади.* вазне аз вазнҳои арӯз, ки дар он дар як байт ҳашт бор “мафоилун” такрор мешавад.

ҲАЗЁН هزيان *ниг.* ҳазаён.

ҲАЗЁНГӢ (Ҳ) هزيانگو (и) ҳазён гуфтан, суханҳои бемаънӣ гуфтан.

ҲАЗЁНОМЕЗ هزيانآمиз омехта бо ҳазён, ҳамроҳ бо ҳазён, суханҳои бемаънӣ.

ҲАЗЁНСАРО هزيانسرا *мач.* беҳудагӯ, гӯяндаи суханҳои пучу бемаънӣ.

ҲАЗИН *а.* حزين андӯҳгин, ғамгин, ғамангез.

ҲАЗИНОНА حزينا ғамгинона.

ҲАЗЛ *а.* هزل сухани шӯхиомез, сухани ғайриҷиддӣ; мазох, шӯхӣ; **ҳазл кардан** бо касе шӯхӣ кардан, сухани ҳазломез гуфтан.

ҲАЗЛБАРДОР هزلبردار ба шӯхӣ тобовар: **ҳазлро ба ҳазлбардор кун** (*зарб.*)

ҲАЗЛБОЗ هزل باز шӯхикунанда, шӯхидӯст, шӯх (*сифати одам*).

ҲАЗЛБОЗӢ هزل بازى шӯхӣ.

ҲАЗЛГӢ هزلگوи суханбозӣ кардан, ба ҳамдигар суханони ҳазломез гуфтан.

ҲАЗЛГӢ هزلگوи он ки суханони ҳазломез мегӯяд.

ҲАЗЛДӢ هزل دوست он ки аз ҳазл хушаш меояд.

ҲАЗЛИЁТ هزليات *ади.* шеърҳои ҳазломез, шеър ё асари ҳаҷвӣ.

ҲАЗЛКАШ هزل کش ҳазлбоз, ҳазлгӯӣ; ҳазлбардор.

ҲАЗЛОМЕЗ هزلآمиз шӯхиёна, ширинкорона (*ган*).

ҲАЗМ *а.* هضم ҳал шудани таом дар меъда; ҳазм шудан.

ҲАЗОҚАТ *а.* حذاقت маҳорат; зиракӣ, доноӣ (*маҳсусан дар соҳаи тиб*); ҳозиқ будан.

ҲАЗОР I هزار даҳ бор сад.

ҲАЗОР II هزار булбул.

ҲАЗОРДАСТОН هزارستان *ниг.* ҳазор II.

ҲАЗОРИСПАНД هزاراسپند *ниг.* сипанд.

ҲАЗОРПО هزارپا *зоол.* хашараест дарози зардранг, ки баданаш аз ҳалқаҳои зиёд иборат буда, дар зери ҳалқа бисту ду по дорад.

ҲАЗОРСОЛА هزارساله он чи таъриҳаш ба ҳазор сол мерасад; қадим, қадима; **маданияти ҳазорсола**.

ҲАЗРАТ *а.* حضرت 1. хузур, ҳозир шудан. 2. даргоҳ, остона. 3. калимаи таъзим ва эҳтиром дар мавриди зикри номи шахсони бузург.

ҲАЙ I هي 1. калимаи танбеҳ ва огоҳонидан ҳой! 2. дар мавриди таъриф ва таҳсин гуфта мешавад **ҳай дарег!**, **ҳай бале!** ва баъзан таассуф.

ҲАЙ II هي бисёр, такрор ба такрор, паиҳам, пайваста, доим.

ҲАЙ III هي **ҳай кардан** а) пеш кардан, рондан рамаро аз ҷое ба ҷое, одамро аз ҷое; б) рондан, шудгор кардан (заминро).

ҲАЙ IV هي ҳаст, мавҷуд.

ҲАЙ(Ҳ) V *а.* حي 1. ҷ. **аҳё**. 2. зинда; *муқоб.* **майт** (мурда). 3. зинда, ҷовид, ҳамеша (*яке аз ном ва сифоти Худованд*).

ҲАЙАТ *а.* هيأت // هيأت 1. шакл, сохт, кайфияти чизе: **тасвири ҳайати масъала**. 2. таркиб. 3. илме, ки дар бораи ситораҳо баҳс мекунад; **илми ҳайат** ситорашиносӣ.

ҲАЙАТШИНОС هيأت شناس мунаҷҷим, ситорашинос, ахтаршинос.

ҲАЙБАТ *а.* هيبت 1. тарсоварии намуди зоҳирии касе, чизе. 2. савлат, калонӣ, шукӯҳ, воҳима.

ҲАЙБАТАНГЕЗ هيبت انگيز воҳимадор, ба воҳимаандозанда.

ҲАЙБАТНОК هيبت ناک бадвоҳима, тарсангез.

ҲАЙВОН حيوان 1. ҷондор, зинда, ҷонвар, ҷорпо. 2. *киноя аз* одами нофаҳм, бефаросат; **ҳайвони нотиқ** одам.

ҲАЙВОНӢ حيوانى *мансуб ба* ҳайвон; **нафси ҳайвонӣ**.

ҲАЙВОНМУРӢ حيوان مری офати муромурии ҷорпо.

ҲАЙВОНОТ *а.* حيوانات ҷ. **ҳайвон**; **ҳайвоноти қорӣ** ҷорпои коркунанда.

ҲАЙВОНОТДОРӢ حیواناتداری *ниг.* **хайвонот-парварӣ**.

ҲАЙВОНОТПАРВАРӢ حیواناتپروری *чорводорӣ*.

ҲАЙВОНСИРАТ حیوان سیرت *касе ки табиати ғайри инсонӣ дорад, хайвонтабиат.*

ҲАЙВОНСИФАТ حیوان صفت *ниг.* **хайвонсират.**

ҲАЙДАР *а.* حیدر 1. шер. 2. лақаби Алӣ (р) - домоди Муҳаммади пайғамбар (с).

ҲАЙДАХ *а.* هیدخ *кит.* аспӣ ҷавон ва тезу тундрав, ки ба сахтӣ ром шавад, аспӣ ҷангӣ.

ҲАЙЗ *а.* حیض *хунравии ҳармоҳаи зан.*

ҲАЙЗБИНӢ حیضبینی *марҳилаи ҳайз дидани зан.*

ҲАЙКАЛ *а.* هیکل 1. пайкар, ҷуссаи одам. 2. сурат, пайкари аз санг тарошида ё аз филизот ё гач рехташуда, муҷассаса; **хайкал гузоштан** муҷассаса сохтан ба ёди воқеае ё касе; **хайкали ёдгорӣ.**

ҲАЙКАЛДОР هیکل دار *тануманд, қавиҳайкал, бо тану туш.*

ҲАЙКАЛӢ هیکلی *мансуб ба хайкал; тануманд.*

ҲАЙКАЛСОЗ هیکل ساز *пайкарасоз.*

ҲАЙКАЛСОЗӢ هیکل سازی *пайкарасозӣ, пайкартарошӣ, муҷассамасозӣ.*

ҲАЙКАЛТАРОШ هیکل تراش *устое, ки аз санг хайкал метарошад, пайкартарош.*

ҲАЙКАЛТАРОШӢ هیکل تراشی *хайкалсозӣ аз санг, гач ва ғ.; пайкартарошӣ.*

ҲАЙРАТ *а.* حیرت *чи қор қардани худро надониста мондан, таҳайюр, хайронӣ; дар хайрат афтодан* чизе нафаҳмида, хайрон шуда истодан; **ба хайрат андохтан** дар тааҷҷуб монондан.

ҲАЙРАТАНГЕЗ حیرت انگیز *хайратовар, хайронқунанда, аҷиб.*

ҲАЙРАТАФЗО حیرت افزا *ниг.* **хайратангез.**

ҲАЙРАТБАХШ حیرت بخش *ниг.* **хайратовар.**

ҲАЙРАТГАҲ حیرت گاه *ниг.* **хайратгоҳ.**

ҲАЙРАТГОҲ حیرت گاه *кит.* ҷои тааҷҷуб,

мақони таҳайюр.

ҲАЙРАТЗАДА حیرت زده *хайрон, мутаҳаййир, саҳт ба хайратафтода.*

ҲАЙРАТКАДА حیرت کده *кит.* ҷои таҳайюр, хайратгоҳ.

ҲАЙРАТНИГОР حیرت نگار *кит.* он ки нақшу сурати хайратбахш мекашад; **хомаи хайратнигор** қаламе, ки осори мӯъҷиза-корона эҷод мекунад.

ҲАЙРАТОВАР حیرت آور *ба тааҷҷуб андоханда, аҷиб.*

ҲАЙРАТФИЗО حیرت فزا *саҳт хайронқунанда, боиси тааҷҷуби зиёд.*

ҲАЙРОН *а.* حیران *мутаҳаййир, ба хайрат афтода; хайрон мондан (шудан) ҷӣ қор қардани худро надониста мондан.*

ҲАЙРОНӢ حیرانی *дар хайрат будан, хайратзадагӣ.*

ҲАЙС *а.* حیث *аз хайси... аз ҷиҳати..., аз нуқтаи назари...; ба хайси ...; ба сифати ...*

ҲАЙСИЯТ *а.* حیثیت *шоистагӣ, эътибор, нуфуз; қудрату тавоноии маънавӣ.*

ҲАЙТАЛӢ/ҲАЙТОЛ هیطال//هیطل *қабिलाҳои кӯчии эронӣ, ки дар асрҳои V Осиёи Миёнаро ишғол қарданд, яке аз қабिलाҳои офталитҳо.*

ҲАЙФ *а.* حیف *афсӯс, дарег, таассуф; хайф шудан* беҳуда нобуд шудан; **хайфи ту** дар мавриди маломат ва мазаммат гӯянд; навъи ҷазо.

ҲАЙФО حيفا *афсӯс.*

ҲАЙҲОТ هیهات *қалимае, ки дар мавриди тааҷҷуб ва афсӯс гӯянд; дарег, афсӯс.*

ҲАК(К) *а.* حک *кит.* тарошидан, (хорошида) нест қардан (*мас., хатро аз болои санг*), соидан, сутурдан.

ҲАКАМ *а.* حکم *касе (хайате), ки барои ҳукм баровардан дар бораи низое интиҳоб қарда мешавад, довар.*

ҲАКАМИЯТ *а.* حکمیت *ҳақамӣ, доварӣ, қазоват.*

ҲАКИМ *а.* حکیم 1. донандаи илмҳои ҳикмат, донишманд. 2. табиб, пизишк.

ҲАКИМОНА حکیمانه аз рӯи ҳикмат; донишмандона: **сухани ҳакимона.**

ҲАККОК *a.* حكاك нигинтарош, он ки навишта (ё нақше)-ро ба рӯи филиз ё нигин меканад.

ҲАҚ(К) *a.* حق 1. рост, дуруст; **гапи ҳақ** гапи рост, гапи дуруст. 2. ростӣ, дурустӣ, ҳақиқат. 3. баҳра, музд, ҳисса; **ҳаққи меҳнат** музди кор; **ҳақ додан** музд додан; **дар ҳаққи...** а) дар бораи..., оид ба...; б) барои; **ба ҳаққи Худо** қасам; **ҳаққ асту рост ибораест, ки вақти атса задани касе гӯянд;** **ҳаққи намак** миннатдорӣ дар муқобили некии касе.

ҲАҚБИН حق بين бовичдон, бошараф, одил, адолатнок.

ҲАҚВАР حق ور *ниг.* ҳақдор.

ҲАҚГУЗОР حق گزار 1. он ки қадру арзиш ва некии дигаронро медонад ва сипосгузори онон аст. 2. *ниг.* ҳақшинос.

ҲАҚГУЗОРӢ حق گذارى 1. қадрдонӣ; шукргузори. 2. *ниг.* ҳақшиносӣ.

ҲАҚГӢ(Ӣ) حق گويи он ки ҳаққи гапро мегӯяд, ҳақиқатгӯӣ, ростгӯӣ.

ҲАҚГӢӢ حق گويي гуфтани ҳақиқат, ростгӯӣ.

ҲАҚДЕҲ حق ده ҳақдиханда, боздихандаи музд; *мач.* довари ҳақиқат, ростӣ.

ҲАҚДИҲӢ حق دهي пардохтани ҳақ, боздихандагии музд, додани ҳаққулхизмат.

ҲАҚДОР حق دار 1. он ки ҳақ ба ҷониби ӯст. 2. он ки ба коре ҳуқуқ дорад. 3. сазовор.

ҲАҚДӢСТ حق دوست *ниг.* ҳақиқатдӯст.

ҲАҚИҚ *a.* حقيق *кит.* лоиқ, сазовор, шоиста, муносиб.

ҲАҚИҚАТ *a.* حقيقت 1. ростӣ, дурустӣ. 2. асли ҳар чиз, моҳият. 3. воқеият; **ҳақиқати таърихӣ** он чи дар таърих рӯй додааст; **дар ҳақиқат** аз рӯи ростӣ ва дурустӣ.

ҲАҚИҚАТАН حقيقتاً дар ҳақиқат, дар воқеъ.

ҲАҚИҚАТБИН حقيقت بين он ки ба ҳама чиз аз назари ҳақиқат менигарад, воқеъбин.

ҲАҚИҚАТГӢӢ حقيقت گويي ростқавлӣ, ростгӯӣ.

ҲАҚИҚАТГӢӢ حقيقت گويي он ки сухани рост мегӯяд, ҳақгӯӣ.

ҲАҚИҚАТДӢСТ حقيقت دوست ҳақдӯст, ростидӯст, адолатдӯст, ҷонибдори ҳақиқату адолат.

ҲАҚИҚАТДӢСТӢ حقيقت دوستي ҳақдӯстӣ, ростидӯстӣ, адолатдӯстӣ, ҷонибдори ҳақиқату ростӣ.

ҲАҚИҚАТНАЗАР حقيقت نظر он ки фикру мулоҳизаҳои дуруст дорад, дурустфикр.

ҲАҚИҚАТНИГОР حقيقت نگار он ки рост ва дурустии воқеаро тасвир мекунад.

ҲАҚИҚАТПАРДОЗ حقيقت پرداز он ки ҳақиқатро мегӯяд, ростгӯӣ.

ҲАҚИҚАТЧӢӢ حقيقت جويي аз пайи барқарор намудани ҳақиқату адолат будан.

ҲАҚИҚАТЧӢӢ حقيقت جويي он ки аз пайи барқарор намудани ҳақиқату адолат аст, хоҳанда ва ҷӯяндаи ҳақиқат.

ҲАҚИҚАТШИНОС حقيقت شناس он ки аз ҳақиқат огоҳ аст, шиносандаи ҳақиқат; одил: **ҳақиқатшиноси боинсоф.**

ҲАҚИҚАТШИНОСӢ حقيقت شناسي донишманди ҳақиқат; одилӣ, боинсофӣ.

ҲАҚИҚӢ حقيقي асли, воқеӣ.

ҲАҚИР *a.* حقير 1. залил, хор, забун, паст; назарногир: **одами ҳақир.** 2. дар мавриди худро камтар шуморидан нисбат ба худ гуфта мешавад; *муқ.* **банда, камина.**

ҲАҚИРӢ حقيري хори, пастӣ, забунӣ.

ҲАҚИРОНА حقيرانه назарногир, камқадр; қулбаи ҳақирона.

ҲАҚҚ *a.* حق *ниг.* ҳақ.

ҲАҚҚАН *a.* حقاً баростӣ ва дурустӣ.

ҲАҚҚИМАРДУМХӢР حق مردم خور он ки мол, музди кори касони дигарро аз худ мекунад.

ҲАҚҚО حق ба ростӣ, ба дурустӣ.

ҲАҚҚОБА حق آبه музд ба баҳои об; ҳиссае аз об, ки ба касе ё ба ҷое мерасад.

ҲАҚҚОНИЯТ حقانيت ҳақ будан, дурустию ростӣ.

ҲАҚҚОНӢ حقاني аз рӯи ҳақ, рост, дуруст.

ҲАҚҚУЗЗАҲМАТ *а.* حق الزحمت музд, подоши меҳнат, кор (*беиштар дар мардикорӣ*).

ҲАҚҚУЛАМАЛ *а.* حق العمل ширинкома, дал-лолона, ҳаққи даллолӣ.

ҲАҚҚУЛҚАДАМ *а.* حق القدم *кит.* поймузд, музди пой, ки ба табиб ё қосид меоданд.

ҲАҚҚУЛҚАЛАМ *а.* حق القلم ҳаққи қалам, музди асари чопшуда.

ҲАҚҚУЛЛОҲ *а.* حق الله *таър.* ҳиссае, ки имоми деҳа дар сари хирман аз ҳосили деҳқон мегирифт.

ҲАҚҚУЛУБУР *а.* *кит.* حق العبور 1. хироч, боҷ, ки барои гузаштани одамон ё гузаронидани мол аз як мамлакат ба мамлақати дигар пардохта мешавад. 2. ҳуқуқ доштан барои аз як марз ба марзи дигар гузаштан.

ҲАҚҚУССАҲМ *а.* حق السهم ҳаққи саҳм, фоидаи саҳмдорон, ки мувофиқи сармояи худ аз ширкат мегиранд.

ҲАҚНАШИНОС حق شناس *ниг.* ҳақношинос.

ҲАҚНАВОЗ حق نواز он ки ҳақро мӯҳтарам мешуморад.

ҲАҚНОГУЗОР حق ناگذار *ниг.* ҳақношинос.

ҲАҚНОШИНОС حق ناشناس носипос, ношукр, кӯрнамак.

ҲАҚНОШИНОСӢ حق ناشناسӣ ношукрӣ, кӯрнамакӣ, носипосӣ.

ҲАҚОИҚ *а.* حقایق *ҷ.* ҳақиқат.

ҲАҚОИҚПАЗИР *а.* حقایق پذیر *ниг.* ҳақиқатшинос.

ҲАҚОИҚШИНОС حقایق شناس *ниг.* ҳақиқатшинос.

ҲАҚОИҚШУНАВ حقایق شنو он ки ба суҳанони рост гӯш медиҳад.

ҲАҚОРАТ *а.* حقارت дашном, таҳқир; **ҳақорат** додан (**кардан**) дашном додан.

ҲАҚОРАТОМЕЗ حقارت آمیز таҳқиркунанда; **ҷавоби ҳақоратомез.**

ҲАҚПАРАСТ حق پرست 1. тарафдори ҳақиқату адолат, пуштибони ҳақиқат ва адолат. 2. диндор, тақводор, порсо.

ҲАҚПАРАСТӢ حق پرستی 1. тарафдорӣ, пушти-

бонии ҳақиқату адолат кардан. 2. диндорӣ, тақводорӣ, порсой.

ҲАҚРАВӢ حق روی росткорӣ, дурусткорӣ, адлу инсоф.

ҲАҚТАЛАБ حق طلب он ки музди кор, ҳаққи худро талаб мекунад.

ҲАҚЧӢ حق جو чӯяндаи ҳақиқат.

ҲАҚШИНОС حق شناس он ки ба қадри некии касе мерасад, вафодор, сипосгузор.

ҲАҚШИНОСӢ حق شناسӣ ба қадри некии касе расидан, вафодорӣ, сипосгузорӣ.

ҲАЛ(Л) I *а.* حل кушодан, кушода шудан; бар-тараф кардан, файсал; **ҳалли масъала** файсал ёфтани масъала.

ҲАЛ(Л) II *а.* حل об шудани чизе дар дохили чизе (*мас., намак ё доруи хока дар об, хӯрок дар меъда*).

ҲАЛ(Л) III *а.* حل хокаи зар (нуқра), ки бо он чизҳоро зарандуд мекунад ё бо моеи он менависанд; **ҳалл давондан** бо зар (нуқра) андудан болои чизеро.

ҲАЛАКИШ هلكيش *ҳалакиш* додан *гуфт.* 1. киш-киш кардани сағ сари касе ё чизе. 2. *маҷ.* касеро тез карда ба касе барангехтан,

ҲАЛАПАНД هلپند *кит.* коҳил, танбал, бебанду бар.

ҲАЛВО *а.* حلوا хӯрданиии ширине, ки аз орд равған ва шира тайёр мекунад, ширинӣ.

ҲАЛВОГАР حلوا گر *ниг.* ҳалвопаз.

ҲАЛВОГАРӢ حلوا گری *ниг.* ҳалвопазӣ.

ҲАЛВОГАРХОНА حلوا گر خانه коргоҳи ҳалвогар.

ҲАЛВОӢ حلوا ӣ дастовезе аз ширинӣ ва нон, ки ба тӯҳфа мебаранд.

ҲАЛВОМАҒЗӢ حلوا مغزی ҳалвое, ки аз мағзи бодом, pista ва м. ин омода мешавад.

ҲАЛВОПАЗ حلوا پز он ки ҳалво мепазад.

ҲАЛВОПАЗӢ حلوا پزی ҳалво пухтан, касби ҳалвопаз.

ҲАЛВОТАРОШ حلواتر اش корде, ки дар мавриди тайёр кардани ҳалво истифода мешавад.

ҲАЛВОФУРӢШ حلوافروش фурӯшандаи ҳалво.

ҲАЛВОФУРӢШӢ حلوافروشى фурӯхтани ҳалво; ҷои фурӯши ҳалво.

ҲАЛИЛ *a.* هليل *гуфт.* хуб пухташуда, дампаз (*оид ба гӯшт*).

ҲАЛИЛА I *a.* حليله зан, завҷа, зани қонунӣ.

ҲАЛИЛА II *a.* هليله *бот.* як навъ растани талхмаззае, ки аз он барои рафъи касалиҳои меъда дору тайёр мекунанд.

ҲАЛИЛОБ(А) هليل آب//هيلل آبه *хӯр.* як навъ таоме, ки аз обу орд бо иловаи андаке равшан ҷиҳати нигоҳдошти қуввату дармон ба маризон медиҳанд.

ҲАЛИМ I *a.* حليم одами нармдил, хушхулқ.

ҲАЛИМ II *a.* حليم оше, ки аз гандуми пӯстканд ва гӯшт мепазанд, ярма.

ҲАЛИМӢ حليمي нармдилӣ, хушхулқӣ.

ҲАЛИМОНА حليمانه хушҳолона, мулоимона; бурдборона, таҳаммулқорона.

ҲАЛИСА//ҲАРИСА هليسه//هريسه *хӯрокест,* ки аз ярмаи гандум ва гӯшти пухта тайёр мешавад.

ҲАЛКУНАНДА حل كننده асосӣ, муҳим, қатъӣ.

ҲАЛҚ *a.* حلق гулӯ; **ҳалқ тар** кардан об хӯрдан.

ҲАЛҚА *a.* حلقه 1. ҳар чизи давра ва доирашакл, ки дарунаш ҳолӣ бошад: **ҳалқаи дар.** 2. давра, доира; **ҳалқаи ихота** доираи муҳосира. 3. гӯшвора. 4. печUTOби мӯй; **ҳалқа-ҳалқа** доира-доира, гирд-гирд, гиреҳ-гиреҳ.

ҲАЛҚАБАНДӢ حلقه بندى ҳалқа андохтан, гиреҳбандӣ; ҳалқа задан (*ба панҷаи паранда ва моҳиҳоро*).

ҲАЛҚАБАГӢШ حلقه بگوش мутеъ, фармонбардор; гуломи ҳалқабегӯш.

ҲАЛҚАБАРГӢШ حلقه برگوش *ниг.* ҳалқабегӯш.

ҲАЛҚАВӢ حلقوى 1. ҳалқагӣ, пархунӣ. 2. доирашакл, мудаввар; **роҳи ҳалқавӣ** роҳи давродавр.

ҲАЛҚАВОР حلقه وار доирашакл, ҳалқазада, гиреҳмонанд.

ҲАЛҚАГӢ حلقگى *ниг.* ҳалқавӣ.

ҲАЛҚАДАВАК حلقه دوک ҳалқаи нӯги арғамчин, ки вақти аз он ҳалқа гузаронида кашидан арғамчин тез мегузарад.

ҲАЛҚАДАВОНАК حلقه دوانک *ниг.* ҳалқадавак.

ҲАЛҚАДОР حلقه دار ҳалқанок, ҳалқа-ҳалқа, аз ҳалқаҳо иборат.

ҲАЛҚАМОНАНД حلقه مانند *ниг.* ҳалқавор.

ҲАЛҚАНОК حلقه ناک *ниг.* ҳалқадор.

ҲАЛҚАПЕЧ حلقه پيچ :ҳалқапеч кардан ихота кардан, давродаври чизеро печонда гирифтан.

ҲАЛҚАПУШТ حلقه پشت *кит.* 1. пуштхамида. 2. *мач.* мутеъ, фармонбардор, банда.

ҲАЛҚАШАКЛ حلقه شکل *ниг.* ҳалқамонанд.

ҲАЛҚБИН حلق بين *тиб.* асбоби муоинаи гулӯ.

ҲАЛҚӢ حلقى *мансуб ба ҳалқ; овози ҳалқӣ зби.* овозхое, ки дар ҳалқ ҳосил мешаванд (чун овози “ҳ”).

ҲАЛҚУМ حلقوم ҳалқ, гулӯ.

ҲАЛҚУМӢ حلقومي *ниг.* ҳалқӣ.

ҲАЛЛ *a.* حل *ниг.* ҳал 1, 2.

ҲАЛЛОЛ *a.* حلال кушояндаи гиреҳ, осонкунандаи коре; **ҳаллоли мушкилот** гиреҳкушои мушкилиҳоро.

ҲАЛЛОС هلاس ҳаллос задан, ҷаҳидан, ҷаҳида гузаштан аз болои чизе.

ҲАЛОҲИН هلاھين *кит.* ҳон, огоҳ бош.

ҲАЛЛОҶ حلاج касе, ки пахтаро аз пунбадона ҷудо мекунад

ҲАЛЛОҶИХОНА حلاجى خانه хонаи маҳсул, ки дар он дастгоҳи ҳаллоҷӣ кор мекунад.

ҲАЛЛОҶӢ حلاجى чархи дастӣ барои ҷудо кардани пунба аз пунбадона; **аз ҳаллоҷӣ гузаронидан** *мач.* касеро ҷаматарафа таҳқику тафтиш кардан.

ҲАЛОВАТ *a.* حلاوت ширинӣ, лаззат; ҳузуру ҳаловат, роҳату лаззат; **ҳаловат бурдан** лаззат бурдан аз чизе.

ҲАЛОВАТБАХШ حلاوت بخش лаззатбахш.

ҲАЛОК *a.* هلاك 1. нест шудан, нобуд шудан,

мурдан дар натиҷаи ягон ҳодисаи бадунуговор. 2. *гуфт.* монда шудан; **ҳалок кардан** а) нобуд кардан, талаф намудан; б) монда кардан касеро бо коре; **ҳалок шудан** а) нобуд шудан, мурдан; б) монда шудан.

ҲАЛОКАТ *а.* **هلاکت** нобуд шудан, талаф шудан, марг (*дар натиҷаи ягон фалокат*).

ҲАЛОКӢ **هلاکي** мондагӣ, касолат.

ҲАЛОКАТАНГЕЗ **هلاکت‌انگيز** несткунанда; марговар; **хатари ҳалокатангез**.

ҲАЛОКАТОВАР **هلاکت‌آور** нобудкунанда, несткунанда, ҳалокгардонанда.

ҲАЛОЛ *а.* **حلال** 1. раво, ҷоиз, иҷозатдода; *муқоб.* **ҳаром**. 2. чизе, ки пок ва ҳӯрданаш раво бошад; **одами ҳалол** одами пок, ростгӯй ва дурусткор; **нони ҳалол** а) нони бо меҳнат бадастомада; б) *мач.* нони ҷӯпонӣ.

ҲАЛОЛА *а.* **حلاله** ба марди дигар никоҳ кардан зани сеталоқшуда, ки пас аз ҳамхобагӣ ва дубора талоқ гирифтани никоҳи ӯ ба завҷи аввалаш раво мешавад.

ҲАЛОЛЗОДА **حلال‌زاده** 1. фарзанде, ки аз падару модари қонунӣ зоида шудааст. 2. *мач.* одами пок, ростқавл, амин.

ҲАЛОЛКОР **حلال کار** дурусткор, бовиҷдон.

ҲАЛОЛКОРӢ **حلال کاری** дурусткорӣ, бовиҷдонӣ.

ҲАЛОЛКОРОНА **حلال کارانه** дурусткорона, бовиҷдонона.

ҲАЛОЛӢ **حلالی** ҳалол будан аз нуқтаи назари шариат ва қонун, қонунӣ будан; **ба ҳалолӣ мувофиқи шариат ва қонун**; **ҳалолӣ кардан** маросиме, ки барои аз нав ба никоҳ даровардани зани талоқшуда сурат мегирад.

ҲАЛОЛНАМАКӢ **حلال‌نمکي** миннатдорӣ, сипосгузорӣ дар бадали некӣ.

ҲАЛОҲИЛ *а.* **هلاهل** захри кушанда.

ҲАЛПАЗИР **حل پذير** *ниг.* ҳалшаванда 1.

ҲАЛТАЛАБ **حل طلب** он чи бояд ҳал ва ҷайсал ёбад: **масъалаи ҳалталаб**.

ҲАЛФО *а.* **حلفا** *кит.* гиёҳе, ки аз он бурё (ҳасир) мебофанд.

ҲАЛҲАЛА **هلهله** *кит.* фарёди шодӣ, ғалоғула ва ғавғои шодиомез, ғавғои бо шӯру шавк ва шодӣ.

ҲАМ **هم** 1. *пайванд* дигар, ҳамдигар, боз, низ; **аз паҳлӯи ҳам**; **аз ин ҷо ҳам мегузарем**; **ҳам... ва ҳам** низ... ва низ; **ҳам инаш ва ҳам онашро мебарем**. 2. *ҷузъи пешини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии* дар як кор ё чиз шарик будани ду кас ё ду чиз: **ҳамзабон**, **ҳамкор**, **ҳамнишин**; **ба (бо) ҳам** бо якдигар, дар як ҷо, ҳамроҳ.

ҲАМ(М) *а.* **هم** *кҳн.* 1. андӯх, ғусса, ғам. 2. обшаванда, маҳлулшаванда. 3. баргарафсозӣ, дурсозӣ.

ҲАМА **همه** *ҷонишини муайяни* тамоми, ҷумлаи; **ҳама шаб** тамоми шаб; **ҳама одамонро** ҷумлаи одамонро; **ҳамаи мардум ва ашёро**.

ҲАМАБИН I **همه‌بين** чашме, ки доираи бинишаш васеъ аст *сифати чаши*.

ҲАМАБИН II **همه بين** каси доираи бинишаш васеъ, васеъбин.

ҲАМАБОБ **همه باب** боби ҳама, маъқули ҳама.

ҲАМАВЛОД **هم اولاد** *мансуб ба* **авлод** (насл); ба як авлод (насл) тааллуқдошта.

ҲАМАВЛОДӢ **هم اولادی** мутааллиқ ба як авлод (насл) будан.

ҲАМАГӢ **همگی** ҳама, тамоми.

ҲАМАГОН **همگان** ҳама, умум; **моли ҳамагон**.

ҲАМАГОНӢ **همگانی** мутааллиқ ба ҳама, умумӣ, саросарӣ.

ҲАМАГУНА **همه‌گونه** ҳар хел, ҳарранг, гуногун.

ҲАМАДОН **همه دان** доно.

ҲАМАКНУН **هم اکنون** ҳоло, акнун, дар ҳоли ҳозир.

ҲАМАКОРА **همه کاره** он ки ҳама кор аз дасташ меояд; он ки ба ҳама кор мечаспад (*сифати манфӣ*).

ҲАМАҚИДА **هم عقیده** ду нафари дорои як маслаку як ақида, ҳамфикр.

ҲАМАНДЕШ **هم اندیش** ҳамфикр, ҳамақида.

ҲАМАНДЕШӢ **هم اندیشی** ҳамфикрӣ, ҳамақидагӣ.

ҲАМАПУРСӢ همه پرسى назархоҳии умумӣ, референдум.

ҲАМАЛ *а.* حمل 1. барра, бачаи гӯсфанд. 2. моҳи аввали солшумории шамсӣ (22 март-22 апрел).

ҲАМАМОҲА همه ماهه ҳармоҳа, ҳар моҳ.

ҲАМАНДОЗА هم اندازه 1. аз рӯи андоза баробар. 2. аз рӯи шакл якхела. 3. мувофиқ, муносиб, мутаносиб.

ҲАМАНДОМ هم اندام ҳамафт, одаме, ки ба каси дигар бисёр монанд бошад.

ҲАМАРЗ I هم ارز арзиши якхела доштан, ҳамаарзиш.

ҲАМАРЗ II هم عرض фароҳӣ ва васеии якхела дошта.

ҲАМАРЗИШ هم ارزش арзиши ягона дошта, баробараҳамият, баробарқимат.

ҲАМАРЗИШӢ هم ارزشى арзиши якхела доштан, баробараҳамиятӣ, баробарқиматӣ.

ҲАМАРЗӢ هم ارزى *ниг.* ҳамаарзишӣ.

ҲАМАРӮЗА هم روزه ҳаррӯза.

ҲАМАСОЛА هم ساله ҳарсола, солона.

ҲАМАСР هم عصر муосир, ҳамзамон.

ҲАМАТАН هم تن *кит.* аз сар то по, тамоман, комилан.

ҲАМАТАРАФА هم طرفه 1. аз ҳар тараф; ҳама-тарафа фикр кардан ҳама ҷониби корро мулоҳиза кардан. 2. ҳамаро дарбаргиранда, ҷомеъ; дар ин кор дониши ҳама-тарафа лозим аст.

ҲАМАФАҲМ هم فهم 1. донанда ва фаҳмандаи ҳама чиз. 2. барои ҳама фаҳмо, оммафаҳм; забони содаи ҳамафаҳм, калима ва ибораҳои ҳамафаҳм.

ҲАМАҶОГАРД هم جا گرد ҳарҷоғард.

ҲАМАҶОНИБА هم جنبه *ниг.* ҳама-тарафа.

ҲАМАҶОЯ هم جايه 1. ҳарҷой, умумӣ. 2. ҳама-ҷо, дар ҳама ҷо, дар ҳар макон.

ҲАМБАЗМ هم بزم ҳамтабақ.

ҲАМБАНД هم بند дар як банд буда, бандиёне, ки дар як зиндон ва бандихона буданд.

ҲАМБАНДӢ همبندى мансуб ба ҳамбанд; ҳамбанд будан.

ҲАМБАР هم بر баробар, қарин; монанд, назир.

ҲАМБАРӢ هم برى баробарӣ, қаринӣ; монандӣ, ҳамназир; баробарӣ аз рӯи фароҳӣ, васеӣ.

ҲАМБАСТА هم بسته дорои як таркиб; вобаста бо ҳам; алоқаманд.

ҲАМБАСТАГӢ هم بستگى алоқа, робита.

ҲАМБАТН هم بطن ҳамшикам, модаряк, таваллудшуда аз як модар.

ҲАМБИСТАР هم بستر зан нисбат ба шавҳар ва шавҳар нисбат ба зан.

ҲАМБОЗ هم باز ҳамто, ҳариф.

ҲАМБОЗӢ همبازى бо якдигар дар ҳоли бозӣ будан, ҳарифӣ.

ҲАМБОЛИН هم بالين *ниг.* ҳамбистар.

ҲАМБОЛӢ همبالى ҳампарвозӣ, ҳамроҳӣ дар паридан.

ҲАМБОЛО هم بالا *ниг.* ҳамқад.

ҲАМБОЛОӢ همبالايى ҳамқадӣ, қаду қомати якхела доштан.

ҲАМВАЗН هم وزن ду чизи аз ҷиҳати вазн бо ҳам баробар.

ҲАМВАТАН هم وطن нисбати ду нафари дар як маҳал зоидашуда ба ҳамдигар.

ҲАМВАТАНӢ هم وطنى аз як ватан будан.

ҲАМВИЛОЯТ هم ولايت *ниг.* ҳамватан.

ҲАМВИСОҚ هم وثاق *кит.* 1. ҳамхона, ҳамманзил. 2. ҳамбистар, ҳамхоба; мард, ҳамсар, зан. 3. ҳамсоя, ҳамхучра.

ҲАМВОР هموار 1. мусаттаҳ, тахт; ҳамвор кардан тахт ва мусаттаҳ кардан. 2. ба як қарор, мавзун; ҳамвор ҳаракат кардан.

ҲАМВОРА همواره ҳамеша, пайваста, пай дар пай, доим.

ҲАМВОРГАРД هموارگرد он ки ё он чи ором ҳаракат мекунад; муназзам, мавзун раванда.

ҲАМВОРӢ همواري мусаттаҳӣ; замини тахти теннис.

ҲАМВОРКӮХ هموارکوه паҳнкӯх, пуштакӯх.

ҲАМВОРСОЗӢ هموارسازی тахт кардан, баробар кардан.

ҲАМГАВҲАР هم گوهر ҳамзод, ҳамавлод, аз як дудмон, дорои як оин; ҳамасл, ҳамзот, ҳамнажод.

ҲАМГАП همگپ мусоҳиб, ҳамсӯҳбат; **ҳамгап шудан** (бо касе) бо касе сӯҳат кардан, бо касе шинос шудан.

ҲАМГАР همگر бофанда, руфӯгар, пинадӯз.

ҲАМГАРДАН همگردан *kit.* ҳамкор, шарик.

ҲАМГАРӢ همگری бофандагӣ, руфӯгарӣ, пинадӯзӣ.

ҲАМГИНОН همگينан ҳама, ҳамагӣ; ҳамчинсон, ҳамкорон.

ҲАМГИР همگير бо ҳам вохӯранда, бо ҳам дучоршаванда.

ҲАМГИРО همگيرا дарбаргирандаи якчанд соҳа, фарогирандаи чанд самту мазмун; **таълими ҳамгиро** таълим бо фарогирии ду ва бештар фан.

ҲАМГИРОӢ همگيراي якчоя кардан, бо ҳам омадан; **ҳамгироии иқтисодӣ**.

ҲАМГУЗАР هم گذر нисбати ду нафари дар як гузар зиндагикунанда ба ҳамдигар, ҳаммаҳалла.

ҲАМГУН(А) همگون//همگونه *ниг.* ҳамранг.

ҲАМГУНӢ همگونى *ниг.* ҳамрангӣ.

ҲАМГУНСОЗӢ همگون سازی якхелакунӣ, ба як шакл даровардан, як хел кардан.

ҲАМГУРӢ هم گروه 1. мутааллиқ ба як гурӯҳ. 2. ҳамроҳ, якчоя. 3. муттафиқона.

ҲАМГУРӢҲА همگروهه *ниг.* ҳамгурӯҳ.

ҲАМГӢША هم گوشه 1. ҳамсоя. 2. баробар, ягона, ҳамчинс.

ҲАМГӢШТ همگوشه рафиқ, шарик, пуштибони ҳамдигар; пайваст, муттаҳид.

ҲАМД ا. حمد ситудан, ситоиш, сипос; **ҳамду сано** ситоиши бисёр.

ҲАМДАВРА هم دوره *ниг.* ҳамаср.

ҲАМДАМ همدم ҳамнафас, дӯсти бисёр наздик, ҳамнишин.

ҲАМДАМӢ همدمى ҳамнафасӣ, дӯстии бисёр наздик доштан, ҳамнишинӣ.

ҲАМДАРД همدرد он ки шарикӣ ғаму дарди дигарӣ бошад, ду нафаре, ки ба як дард ё кулфат дучоранд.

ҲАМДАРДӢ همدردى ба ғаму дарди касе шарик будан; **ҳамдардӣ изҳор кардан** ба сабаби рӯй додани мусибате касеро дилбардорӣ кардан.

ҲАМДАРДОНА همدردانه хайрхоҳона, бошафқатона, дилсӯзона.

ҲАМДАРС هم درس нисбати ду нафаре, ки дар як ҷо дарс меҳонанд ё хондаанд, шарик-дарс.

ҲАМДАРСӢ هم درسى ҳамдарс будан, ҳамсинфӣ.

ҲАМДАСТ هم دست шарик ва ҳамроҳ дар коре; ду нафаре, ки кореро якҷоя ба ҷо меоранд; **ҳамдаст шудан** (бо касе) рафиқ, ҳамкор шудан бо касе.

ҲАМДАСТӢ هم دستى мадад ва ёрӣ ба ҳамдигар дар иҷрои коре, ҳамкорӣ.

ҲАМДАСТОН همستان *ниг.* ҳамдостон.

ҲАМДЕҲА هم دهه ду нафари сокини як деҳа, ҳамқишлоқ.

ҲАМДИГАР همديگر яке бо дигаре, якдигар; **бо ҳамдигар** яке бо дигаре.

ҲАМДИГАРӢ همديگري бо ҳамдигар будан, муносибати ҳамдигарӣ.

ҲАМДИГАРФАҲМӢ همديگرفهمى бо ҳамдигар муросо кардан, ҳамдигарфаҳм будан.

ҲАМДИЁР هم ديار *ниг.* ҳамватан.

ҲАМДИЛ همدل дорои як маслак ва маром; муттафиқ.

ҲАМДИЛӢ همدلى якдилӣ, дар фикру ақида бо ҳам шарик ва муттафиқ будан.

ҲАМДИН هم دين пайрави як дин, онҳое, ки ба як дин эътиқоддоранд.

ҲАМДОМОН همدمان яке аз онҳое, ки ду хоҳарро ба занӣ гирифтаанд, боҷа.

ҲАМДОСТОН همداستان *kit.* ҳамкор, ҳамақида, шарик, улфат.

ҲАМДОСТОНӢ *همداستانی* кит. ҳамкорӣ, ҳаммакидагӣ, шарикӣ, улфатӣ.

ҲАМДУНА *а. حمدونه* маймун, бўзина.

ҲАМДУРУД *هم درود* ду ё якчанд кас, ки ба ҳамдигар ҳамсалом ҳастанд 2. *мач.* ду ё якчанд каси бо ҳам ошно.

ҲАМДӢКОН *هم دوکان* 1. он ки бо дигаре дар як дӯкон кор мекунад. 2. *мач.* ҳамнишин, қарин, дӯсти наздик.

ҲАМДӢШ *همدوش* 1. ду нафари ба қаду баст бо ҳам баробар. 2. баробар, шарик, ҳамкор.

ҲАМДӢШӢ *همدوشی* баробарӣ, шарикӣ, ҳамкорӣ.

ҲАМЕ *همی* кит. *пейванд ва пасванди феълие, ки бо феълҳо омада* давомнокии амалро ифода мекунад.

ҲАМЕДУН *هميدون* кит. 1. инчунин, ҳамчунин. 2. акнун, ҳоло, дарҳол.

ҲАМЕЛ *а. حمل* чизҳои ба ришта кашидашуда.

ҲАМЕША *همیشه* доимо, ҳамавақт, ҳамвора.

ҲАМЕШАБАҲОР *همیشه بهار* 1. гулест зардранги кӯтоҳпоя. 2. *мач.* доим шукуфон, сабзу хуррам: **диёри ҳамешабаҳор.**

ҲАМЕШАГӢ *همیشگی* доимӣ; одати ҳамешагӣ, ба таври доимӣ.

ҲАМЕШАСАБЗ *همیشه سبز* ҳамешабаҳор: **рустаниҳои ҳамешасабз.**

ҲАМЕШАҲОЗИР *همیشه حاضر* ҳамеша омода, ҳамеша ҳузурдошта.

ҲАМӢН *هميان* 1. ҳалтачае, ки ба он пул андохта ба миёнбанд мебастанд, пулҳалта. 2. асбоби чандварақаи кисагӣ, ки дар он пул, муаррифинома (визитка) ва дигар қоғазҳои тунукро нигоҳ медоранд. 3. камарбанд, эзорбанд.

ҲАМӢРӢ *همیاری* ҳамдигарфаҳмӣ, ёрии (дастгирии) ҳамдигарӣ, муовинат; **Шӯрои ҳамӢрии иқтисодӣ.**

ҲАМЗА I *همزه* яке аз аломатҳои хати арабӣ, ки сактаро ифода мекунад ва ба шакли нишон дода мешавад.

ҲАМЗА II *а. حمزه* 1. кит. тартезак, як навъ

алафи тундмазаи хӯрданӣ. 2. номи амаки Муҳаммади пайғамбар (с), ки яке аз нахустин муҷоҳидон буд.

ҲАМЗАБОН *هم زبان* 1. касоне ки дар як забон гап мезананд. 2. ба як забон, забон як карда; муттафиқ.

ҲАМЗАБОНӢ *هم زبانی* 1. умумӣ, забони ягона доштан. 2. *мач.* муттафиқӣ, ягонагӣ.

ҲАМЗАМОН *همزمان* зиндагикунанда дар як замон, муосир.

ҲАМЗИСТӢ *همزیستی* дар як замон ва дар як ҷо зистан бо ҳам; **ҳамзистии мусолимаатомез** бо ҳам дар як ҷо, бо сулҳу мусолаҳат зиндагӣ кардан.

ҲАМЗОД *همزاد* 1. ҳамсин, ҳамсол. 2. ду бачаи аз як батн зоидашуда.

ҲАМЗОНУ *همزانو* 1. ҳамнишин. 2. *мач.* ҳамсӯҳбат.

ҲАМЗОТ *همزات* ниг. ҳамгавҳар.

ҲАМЗӢР *همزور* онҳое, ки зури нерӯ ва қувваташон ба ҳам баробар аст, баробарқувват.

ҲАМИД *а. حميد* кит. писандида, хуб, нек, сутуда.

ҲАМИДА *а. حميده* муаннаси **ҳамид.**

ҲАМИМ *а. حميم* кит. 1. оби гарм, ба вижа оби гарми ногувори дӯзах. 2. бисёр самимӣ, содиқ.

ҲАМИ(Ӣ)ЯТ *а. حميت* ғайрат, орият, нангу ор.

ҲАМИН *همين* *ҷонишини ишоратӣ* ишора ба чизи наздик – ин, ҳуди ин **ҳамин ки** вақте ки, дар баробари...: **ҳамин ки** дидед, **ҷег** занед.

ҲАМИНРӢЗ(А) *همين روزه* имрӯза.

ҲАМИНҶО(Ӣ)Ӣ *همين جايي* бумӣ, ватандор.

ҲАМИНШАБА *همين شبه* мутааллиқ ба ҳамин шаб.

ҲАМИРС *هم ارث* ҳаммерос.

ҲАМКАСБ *هم كسب* ду нафаре, ки бо касбу кори якхела машғуланд.

ҲАМКАСБӢ *هم كسبي* умумияти касбӣ, якхела будани навъи фаъолият.

ҲАМКЕШ هم کيش *ниг.* ҳаммазҳаб.
 ҲАМКЕШӢ هم کيشي *ниг.* ҳаммазҳабӣ.
 ҲАМКИСА هم کيسه *ниг.* ҳамкоса 2.
 ҲАМКИТФ هم کتف *ниг.* ҳамдӯш.
 ҲАМКОР همکار ду нафаре, ки як касбу пеша доранд, рафиқи корӣ, ҳамкасб.
 ҲАМКОРӢ همکاری кор ва фаъолияти якҷоя; дастгирии кори якдигар.
 ҲАМКОСА هم کاسه 1. ҳамтабақ. 2. *мач.* шарик, рафиқ, дӯсти наздик.
 ҲАМКУРС هم کورس *нисбати* донишҷӯёни як курси мактаби олии ба ҳамдигар, ҳамҷамоа.
 ҲАМҚАБИЛА هم قبيله *мансубони* як қабила.
 ҲАМҚАВМ هم قوم *ниг.* ҳамқабила.
 ҲАМҚАД هم قد ду нафари дар қад бо ҳам баробар; ҳамсол.
 ҲАМҚАДАМ هم قدم *нисбати* касоне, ки роҳеро якҷоя мепаёмоянд, шарики сафар, ҳамроҳ; ҳамқадами замон.
 ҲАМҚАДАМӢ هم قدمي ҳамроҳӣ, ҳамсафарӣ, ҳамсафӣ; баробарӣ.
 ҲАМҚАДАҲ هم قدح *нисбати* ду нафаре, ки дар як ҷо май ба ҳамдигар менӯшанд.
 ҲАМҚАЛАМ هم قلم 1. ду нафаре, ки дар навиштани як асар ё мақола ширкат варзидаанд. 2. *мач.* ҳамкасб, ҳампеша.
 ҲАМҚАРИН هم قرين бо ҳам наздик; дӯст, шарик.
 ҲАМҚАТОР هم قطار *ниг.* ҳамсаф.
 ҲАМҚИРОН هم قران *кит.* наздик, ҳамроҳ; ҳамсоя.
 ҲАМҚИСМАТ هم قسمت *касоне*, ки қисмат ва тақдиршон як аст.
 ҲАМҚИШЛОҚ(Ӣ) هم قشلاق *нисбати* зода ва бошандагони як қишлоқ ба якдигар.
 ҲАМҚОФИЯ هم قافيه шеъри дар як қофия гуфташуда.
 ҲАМЛ *а.* حمل 1. аз ҷое ба ҷои дигар бурдан ё кашондани касе ё чизе: **ҳамлу нақл**. 2. *мач.* ҳомилагии зан; бордории дарахт.

ҲАМЛА *а.* حمله ҳучум, тохт; **ҳамла кардан** (овардан) ҳучум кардан.
 ҲАМЛАГАР همله گر ҳучумовар, ҳучумкунанда.
 ҲАМЛАОВАР همله آور ҳамлакунанда, ҳучумоваранда.
 ҲАМЛАФЗ هم لفظ *ниг.* ҳамзабон 1.
 ҲАМЛАХТ هم لخت *кит.* 1. мӯза, кафш. 2. чарми зери кафш, тагчарм.
 ҲАМЛКУНАНДА حمل کننده он ки мол мекашонад, кашонандаи бор, ҳаммол.
 ҲАММАЗМУН هم مضمون ду асари дорои як мазмун.
 ҲАММАЗҲАБ هم مذهب ҳамдин, ҳамойин.
 ҲАММАЗҲАБӢ هم مذهبي ҳамдинӣ, ҳамойинӣ.
 ҲАММАКТАБ هم مکتب *нисбати* рафиқоне, ки дар як мактаб дарс меҳонанд, рафиқи мактабӣ.
 ҲАММАНЗИЛ هم منزل ду ё якчанд кас, ки бо ҳам дар ҷое истиқомат мекунанд, ҳамхона.
 ҲАММАНСАБ هم منصب *вазифаи* якхела дошта, рутба ё мартабаи якхела дошта.
 ҲАММАРЗ هم مرز *ниг.* ҳамҳудуд.
 ҲАММАРКАЗ هم مرکز *риёз.* дорои мар-кази умумӣ.
 ҲАММАРКАЗОНӢ هم مرکزاني *тех.* умумӣ гардонидани марказ; мутамарказонӣ.
 ҲАММАРТАБА هم مرتبه 1. баробар аз рӯи мартаба ва вазифа. 2. баробар аз рӯи эътибор, қадру қимату манзалат.
 ҲАММАРТАБАӢ هم مرتبگي 1. баробар будан аз рӯи мартаба, вазифа. 2. баробар-эътиборӣ, баробарқадрӣ.
 ҲАММАСЛАК هم مسلک дорои як ақида ва як маром.
 ҲАММАСЛАКӢ هم مسلکي ҳамақидагӣ, ҳамма-ромӣ.
 ҲАММАХРАЧ هم مخرج 1. *риёз.* қасрҳое, ки махрачи умумӣ доранд. 2. *зби.* овозҳое, ки артикулятсияи умумӣ (якхела) доранд.
 ҲАММАҲАЛЛА هم محله аз як маҳалла будан, аз як ҷо будан.

ҲАММАҲАЛӢ *هم محلی* касоне, ки дар як маҳалла зиндагӣ мекунад.

ҲАММАШРАБ *هم مشرب* 1. ҳамхислат. 2. ҳамақида.

ҲАММАӢНО *هم معنا* збш. дорои як маънӣ, муродиф.

ҲАММАӢНОӢ *هم معنایی* збш. якмаъноӣ, муродифӣ.

ҲАММЕӢАН *هم ميهن* ниг. **ҳамватан**.

ҲАММЕӢАНӢ *هم ميهنی* ниг. **ҳамватанӣ**.

ҲАММИЛЛАТ *هم ملت* ду каси мансуб ба як миллат.

ҲАММИЛЛАТӢ *هم ملتی* мансубият ба як миллат, аз як миллат будан.

ҲАММОЛ *همال* боркаш, борбардор, борбар.

ҲАММОЛӢ *همالی* борбарӣ, боркашӣ, борбардорӣ бар дӯши худ.

ҲАММОМ *همام* чое, ки дар он шустушӯ мекунад, гармоба.

ҲАММОМӢ *همامی* соҳиби ҳаммом, ходими ҳаммом.

ҲАММОМЧӢ *همامچی* гуфт., ниг. **ҳаммомӣ**.

ҲАММОНАНД *هم مانند* монанд, шабеҳ, мушобеҳ, ҳамонанд.

ҲАММОНАНДӢ *هم مانندی* монандӣ, шабеҳӣ, мушобеҳат, ҳамонандӣ.

ҲАММУАЛЛИФ *هم مؤلف* шарик дар таълифи асар.

ҲАММУАЛЛИФӢ *هم مؤلفی* шарикӣ дар таълифи асаре.

ҲАММУСОБИҚА *هم مسابقه* ду кас (ё ду гурӯҳ), ки бо якдигар мусобиқа доранд.

ҲАМНАБАРД *هم نبرد* нисбати ду нафаре ба якдигар, ки дар як ҷо меҷанганд, ҳаммайдон.

ҲАМНАВАРД *هم نورد* ҳамсаф, ҳамнабард, ҳамкор.

ҲАМНАВОЛА *هم نواله* ниг. **ҳамкоса** 1.

ҲАМНАВО *هم نوا* ҳамдард, ҳамфикр; ҳамовоз.

ҲАМНАВОЗ *هم نواز* ҳамнаво, он ки дар иҷрои мусиқие ё суруде бо дигарон ҳамнавоз

мешавад.

ҲАМНАВОЗӢ *هم نوازی* ҳамнавоз будан, бо ҳам иҷро кардан таронае омехтан.

ҲАМНАВӢ *هم نوع* ниг. **ҳамчинс**.

ҲАМНАВӢӢ *هم نوعی* ниг. **ҳамчинсӣ**.

ҲАМНАЖОД *هم نژاد* 1. аз як наҷод. 2. ҳамқабила, ҳамтоифа.

ҲАМНАЗАР *هم نظر* дид ва ақидаи монанд доштан, ҳамақида, ҳамандеша.

ҲАМНАҚШ *هم نقش* ба ҳам монанд, шабеҳ, ҳамназир.

ҲАМНАМАК *هم نمک* ҳамнону намак; тарафҳои нону намакхӯрда.

ҲАМНАРХ *هم نرخ* қимат ва арзиши якхела дошта.

ҲАМНАФАС *هم نفس* ҳамдам, дӯст, дӯсти наздик.

ҲАМНИҲОД *هم نهاد* ниг. **ҳамтинат**.

ҲАМНИШАСТ *هم نشست* ниг. **ҳамнишин**.

ҲАМНИШИН *هم نشین* ҳамдам, ҳамсӯҳбат, рафиқ.

ҲАМНИШИНӢ *هم نشینی* ҳамдамӣ, ҳамсӯҳбатӣ, рафиқӣ.

ҲАМНОМ *هم نام* ду нафаре, ки айнаи як номро доранд.

ҲАМНОМӢ *هم نامی* номи якхела доштан.

ҲАМОВАРД *هم آورد* кит. рақиб, муҳолиф, ҳариф.

ҲАМОВЕЗ *هم آویز* кит. ҳамнабард, ҳариф; ҳамто.

ҲАМОВО *هم آوا* ниг. **ҳамовоз**.

ҲАМОВОЗ *هم آواز* ҳамоҳанг, ҷӯр; мувофиқ, ҳамраъӣ; **ҳамовоз шудан (будан)** а) ҳамоҳанг шудан, ҷӯр шудан (*дар мусиқӣ*); б) муттафиқ ва ҳамраъӣ шудан.

ҲАМОВОЗӢ *هم آوازی* 1. ҷӯрӣ ва ҳамоҳангӣ. 2. ҳамраъӣ, мувофиқат.

ҲАМОВОӢ *هم آوائی* ниг. **ҳамовозӣ**.

ҲАМОҒӢШ *هم آغوش* ду нафар, ки даст дар гардани якдигар андохта бошанд, ҳамдигарро дар бағал карда; **ҳамоғӯш**

шудан якдигарро дар бағал гирифтан.

ҲАМОҒӢШӢ *هم آغوشي* дар оғӯши якдигар будан, дар ҳам омехта будан; якҷо будан.

ҲАМОИЛ *а. حمایل* 1. овезон, банде, ки бо вай шамшерро аз гардан овезанд. 2. шаддаи ҷавохирот, марҷон *ва г.* ки аз гардан овезанд; **ҳамоил кардан** овехтан.

ҲАМОИШ *همایش* даври ҳам ҷамъ шудани касоне дар ҷое барои анҷоми амре, гирди-ҳамоӣ.

ҲАМОӢ *همایی* ҳамоянд будан, бо ҳам омадани ду кас ё ду чиз дар канори ҳам.

ҲАМОҚАТ *а. حماقت* аҳмақӣ, беақлӣ.

ҲАМОЛ *همال* 1. қарин, ҳамнишин, дӯст, ҳамкор. 2. ҳамто, назир, монанд.

ҲАМОМ *а. حمام* кабӯтар.

ҲАМОМА *همامه* *кит.* 1. як кабутар; кабӯтар; 2. *мач.* соҳибҷамол, зани зебову хушрӯй.

ҲАМОМӢЗ *هم آموز* ҳамдарс, якҷоя омӯхтани коре ё касбе.

ҲАМОМӢЗӢ *هم آموزی* ҳамдарсӣ, бо ҳам хондан, хондан ва таҳсили якҷоя, ҳамомӯз будан.

ҲАМОМЕЗӢ *هم آمیزی* алокаи чинсӣ, ҷимоъ.

ҲАМОН *همان* 1. ҷонишини ишоратӣ он, худ он (ишора ба чизи дур). 2. *кӯтоҳишуда аз ҷам он:* филфаврӣ, вақт нагузаронида.

ҲАМОНАНД *همانند* *ниг.* ҳаммонанд.

ҲАМОНАНДӢ *همانندی* *ниг.* ҳаммонандӣ.

ҲАМОНО *همانا* 1. гумони ғолиб аст, ки..., гӯй, пиндорӣ; **ҳамоно ин корро кардаанд.** 2. дарҳол; гузаштан **ҳамоно** дарҳол баъди гузаштан.

ҲАМОНСОН *همان سان* ҳамонтавр, чунон ки...

ҲАМОРА *هماره* *ниг.* ҳамвора.

ҲАМОСА *а. حماسه* эпос, асари эпикӣ.

ҲАМОСАВӢ *هماسوی* шеъри размӣ, эпикӣ.

ҲАМОСАСАРОӢ *هماسه سرایي* шоире, ки шеъри размӣ мегӯяд.

ҲАМОХӢР *هم آخور* *гуфт.* ҳампоя, он ки бо дигаре дар як сатҳу як рутба қарор дорад.

ҲАМОҲАНГ *همهانگ* мувофиқ, бо ҳамсоз, ҷӯр; **ҳамоҳанг шудан** мувофиқат кардан, ҷӯр шудан (*дар суруд, наво*).

ҲАМОҲАНГӢ *همهانگی* ҳамнавой, ҷӯр будан; мувофиқӣ, ҳамсозӣ.

ҲАМОҲАНГСӢЗ *همهانگ ساز* мутобиқсоз, мувофиққунанда.

ҲАМОҲАНГСӢЗӢ *همهانگ سازی* мутобиқсозӣ, мувофиқ кардан.

ҲАМОШ *هماش* касоне, ки бо ҳам якҷоя ош (хӯрок) пухта меҳӯранд, ҳамтабақ, шарик.

ҲАМОШӢН *هم آشیان* 1. дар як лона зиндагикунанда (парандагон). 2. сокинони як хона.

ҲАМОШӢНА *هم آشیانه* ҳамсоя (*дар қабат*).

ҲАМОЯНД *همایند* хусусияти ду ё чанд усуле, ки якҷоя истифода мешаванд.

ҲАМПАЙВАНД *هم پیوند* якҷоя, вобаста, бо ҳам аз як пайванд будан, ҳешу табор.

ҲАМПАЙВАНДӢ *هم پیوندی* ба ҳам якҷоя будан, вобаста будан, пайваст будан, тавҳам будан; ҳешиву таборӣ.

ҲАМПАЙМОН *هم پیمان* 1. ду нафар (ё тараф), ки бо ҳам аҳду паймон бастаанд, шарик дар шартнома. 2. иттифоқӣ, иттифоқии ширкаткунанда дар шартнома.

ҲАМПАЙМОНӢ *هم پیمانی* иттифок, иттиҳод.

ҲАМПАНҶА *هم پنجه* он ки бо каси дигар ба зӯрозмоӣ даромадааст, ҳариф.

ҲАМПАНҶАГӢ *هم پnjگی* ҳамдастӣ, баробарӣ, зӯрозмоӣ бо ҳамдигар, ҳарифӣ.

ҲАМПАР *هم پر* он ки бо дигаре ҳамроҳ парад, ҳампарвоз; *мач.* баробар

ҲАМПАРВОЗ *هم پرواز* бо ҳам паридан, ҳамбол.

ҲАМПАРВОЗӢ *هم پروازی* ҳампарвоз будан, ҳамболӣ.

ҲАМПАХӢЛУ *هم پهلو* **ҳампахлу рафтан** бо ҳам паҳлу ба паҳлу роҳ рафтан.

ҲАМПЕША *هم پيشه* *ниг.* ҳамкасб.

ҲАМПЕШАГӢ *هم پیشگی* *ниг.* ҳамкасбӣ.

ҲАМПИӢЛА *هم پياله* ҳамнишин дар майнӯшӣ; *мач.* дӯст ва рафиқи самимӣ шудан.

ҲАМПО(Ӣ) (پا) Ҳамроҳ, бо Ҳам баробар;
Ҳампо шудан Ҳамроҳ рафтан.

ҲАМПОЯ Ҳампайе Ҳаммартаба, ду нафаре, ки
дар мартаба ва мақом баробаранд;
баробар.

ҲАМПУШТӢ Ҳампушти аз якдигар пуштибонӣ
ва Ҳимоя кардан, бо Ҳам муттаҳид ва якҷоя
шудан.

ҲАМРАВ Ҳамро рафиқ, Ҳамсафар, Ҳамроҳ.

ҲАМРАДИФ Ҳамрадиғ 1. баробар, Ҳампахлӯ, дар
як қатор раванда. 2. ади. дорои радифи
ягона.

ҲАМРАЗМ Ҳамразм бо Ҳам ҷанганда, душман,
ҳариф.

ҲАМРАНГ Ҳамранг чизҳои дорои як ранг; мо-
нанд, шабех.

ҲАМРАНЧ Ҳамранҷ он ки бо дигаре як ранҷ
мекашад.

ҲАМРАҲ Ҳамро Ҳам ниг. Ҳамроҳ.

ҲАМРАӢӢ ҲамраӢӣ дорои як фикр ва маром,
доштани фикру ақидаи ба Ҳам мувофиқ,
доштани нуқтаи назари ягона дар
масъалае.

ҲАМРИКОБ Ҳамрикоб Ҳамсафари савора.

ҲАМРИШТА Ҳамриште Ҳамсаф, Ҳамрадиғ, Ҳам-
кор, Ҳамкасб.

ҲАМРОЗ Ҳамроз роздон, маҳрами асрор; ду
нафаре, ки рози дили худро ба Ҳам меғӯянд.

ҲАМРОӢ ҲамроӢ ниг. ҲамраӢӣ.

ҲАМРОҲ Ҳамро 1. ду касе, ки ба як роҳ
меравад, Ҳамсафар. 2. дар як ҷо, бо Ҳам;
Ҳамроҳи ӯ омад. 3. шарик; Ҳамроҳи ӯ Ҳам
дар Ҳамин кор буд; Ҳамроҳи худ бо худ;
Ҳамроҳ шудан а) як шудан, дохил шудан; б)
илова шудан, зам шудан.

ҲАМРОҲАК Ҳамроҳак тиб. рудапайвасте, ки
бо навзод аз батни модар мебарояд.

ҲАМРОҲӢ Ҳамроҳӣ 1. якҷоягӣ, шарокат;
Ҳамроҳӣ кардан иштирок кардан. 2.
Ҳамовоз шудан (дар суруд бо касе), якҷоя
амал кардан (бо касе). 3. грам. : алоқаи
Ҳамроҳӣ.

ҲАМРУТБА Ҳамрутба ниг. Ҳаммартаба.

ҲАМРӢЗГОР Ҳамрозгар ниг. Ҳамаср.

ҲАМРӢӢ Ҳамроӣ ду чизи воқеъ дар як савия,
баробар бо чизе, сатҳан баробар.

ҲАМСАБАҚ Ҳамсабақ ниг. Ҳамдарс.

ҲАМСАДО Ҳамсада 1. ниг. Ҳамовоз. 2. зби. яке
аз гурӯҳҳои овозҳо, ки Ҳангоми тавлид
гаштан ба монеа дучор меоянд; муқоб.
садонок.

ҲАМСАНГ Ҳамсанг баробарвазн; ду чизи ё
каси бо Ҳам баробар (дар мақом ва
мартаба).

ҲАМСАНГАР Ҳамсангар чанд нафар, ки дар як
сангар ва дар канори Ҳам биҷанганд;
Ҳамразм, Ҳамяроқ.

ҲАМСАР Ҳамсар 1. баробар, Ҳамқаду баст. 2.
завҷ, завҷа, ҷуфт, зан ё шавҳар нисбат ба
Ҳамдигар.

ҲАМСАРӢ Ҳамсарӣ баробар, якхела, баробар-
мартаба; ҷуфтӣ, занашӯӣ.

ҲАМСАРО(Ӣ) Ҳамсароӣ кит. дар як ҷо
истиқоматкунанда, Ҳамхона, Ҳамманзил.

ҲАМСАРҲАД Ҳамсарҳад ниг. Ҳамхӯдуд.

ҲАМСАТҲ Ҳамсатҳ Ҳам баробар, якхела, баробар-
мартаба.

ҲАМСАФ Ҳамсаф Ҳамкор, Ҳамқатор.

ҲАМСАФАР Ҳамсафар Ҳамроҳ, шарикӣ сафар.

ҲАМСАФАРӢ Ҳамсафарӣ Ҳамроҳӣ, шарикӣ дар
сафар.

ҲАМСАФИР Ҳамсафир кит. Ҳамовоз, Ҳамсадо.

ҲАМСИН(Н) Ҳамсин Ҳам ду нафаре, ки дар як сол
таваллуд ёфтаанд, Ҳамсол.

ҲАМСЕЛА Ҳамсела Ҳам аз як тӯда, гала, села (oid
ба паранда ва ҳайвонот).

ҲАМСИЛК Ҳамсилк ниг. Ҳаммаслак.

ҲАМСИЛОҲ Ҳамсилоҳ Ҳам чанд нафар, ки дар як
қисми низомӣ меҷанганд; Ҳамнабард.

ҲАМСИННУСОЛ Ҳамсиннусол ниг. Ҳамсол.

ҲАМСИНФ Ҳамсинф Ҳам шарикӣ дарс, Ҳамдарс.

ҲАМСОЗ Ҳамсоз шарик, Ҳамдаст, Ҳамоҳанг,
созгор.

ҲАМСОЗӢ Ҳамсозӣ шарикӣ, Ҳамдастӣ, Ҳам-

оҳангӣ, созгорӣ.

ҲАМСОЛ *ҳамсал* ду нафари дар синну сол баробар.

ҲАМСОН *ҳамсон* ҳаммонанд, мисли ҳам.

ҲАМСОНӢ *ҳамсонӣ* ҳаммонандӣ, мисли ҳам будан.

ҲАМСОҲА *ҳамсоҳа* мансуб ба як соҳа (*мас.*, дар саноат).

ҲАМСОЯ *ҳамсойе* ду касе ки дар паҳлӯи ҳамдигар хона доранд.

ҲАМСОЯГӢ *ҳамсойӣ* ҳамсоя будан; муносибатҳои неки ҳамсоягӣ.

ҲАМСОЯГУЗАР *ҳамсойегузар* кӯчаҳои ҳамсоя ва ба ҳам наздик.

ҲАМСОЯЗАМИН *ҳамсойезамин* ду қитъа замини воқеъ дар паҳлӯи ҳам.

ҲАМСОЯҚИШЛОҚ *ҳамсойеқашлақ* деҳаҳои ҳамсоя ва ба ҳам наздик.

ҲАМСУХАН *ҳамсухан* ниг. ҳамсӯҳбат.

ҲАМСУФРА *ҳамсуфра* ҳамхӯрок, ҳамтаом, ҳамдастархон.

ҲАМСӢҲАТ *ҳамсӯҳбат* мусоҳиби ҳамдигар, дӯсти наздик, ҳамнишин, ҳамсухан.

ҲАМСӢҲАТӢ *ҳамсӯҳбатӣ* дӯсти наздик будан, ҳамнишинӣ, ҳамсуханӣ.

ҲАМТАБАҚ *ҳамтабақ* касоне, ки аз як зарф бо ҳам таом хӯранд; *мач.* дӯст ва рафиқи хеле наздик.

ҲАМТАВИЛА *ҳамтавила* дар як тавила буда, аз як рама ва гала; *мач.* монанд, назир, дар қадру мартаба баробар.

ҲАМТАГ//ҲАМТАК *ҳамтаг//ҳамтак* кит. дар давутоз баробар, ҳамтоз, ҳамдав.

ҲАМТАГӢ *ҳамтагӣ* ҳамтаг будан, ҳамроҳӣ.

ҲАМТАК *ҳамтак* кит., ниг. ҳамтаг.

ҲАМТАҚДИР *ҳамтақдир* касоне, ки сарнавишташон як аст.

ҲАМТАН *ҳамтан* ду нафари аз як падару модар зоидашуда, одами хеле наздик.

ҲАМТАНА *ҳамтене* 1. ҳамандоза, дар ғафсию бузургӣ баробар (*оид ба* дарахт). 2. ҳамқад

(*оид ба* одам).

ҲАМТАНГ *ҳамтанг* кит. наздик, ба ҳам наздик, дорои як ранг, якрӯ, яктабиат.

ҲАМТАРОЗУ *ҳамтарозу* 1. ҳамвазн. 2. баробар, мусовӣ. 3. кит., мач. ҳарифи чанг, тарафи муқобил, душман.

ҲАМТАРҲ *ҳамтарҳ* дар шаклу қиёфа монанд, назир, ҳамто.

ҲАМТО *ҳамта* мисл, баробар, монанд; **ҳамто** *ҳамто* надоштан мислу монанд надоштан.

ҲАМТОБ *ҳамтоб* баробаркува.

ҲАМТОИФА *ҳамтоифа* ҳамқабила.

ҲАМТУ *ҳамту* гуфт. шакли гуфтугӯи **ҳамин** тавр.

ҲАМУТОҚ *ҳамутоқ* ниг. ҳамхона.

ҲАМФИКР *ҳамфикр* одамоне, ки бо якдигар ақида ва нуқтаи назари наздик доранд.

ҲАМФИКРӢ *ҳамфикрӣ* доро будан ба як ақида ва фикр.

ҲАМҲАРЧ *ҳамҳарч* хусусияти ду ё чанд нафар, ки дар зиндагӣ корҳо ва хароҷоти умумӣ доранд.

ҲАМХИЗМАТ *ҳамхизмат* касоне, ки дар як ҷо хизмат мекунанд.

ҲАМХИСЛАТ *ҳамхислат* ниг. ҳамхӯ.

ҲАМХОБ(А) *ҳамхоб(а)* 1. ҳамхона, ҳамманзил; зан. 2. ошиқ, хушдор, ёр.

ҲАМХОБАГӢ *ҳамхобӣ* 1. ҳамхонагӣ, ҳамманзилӣ; заншӯй. 2. ошиқӣ, хушдорӣ, ёр будан.

ҲАМХОК *ҳамхок* ҳамватан, ҳаммеҳан.

ҲАМХОНА *ҳамхона* 1. бо ҳам иқоматкунанда дар як хона. 2. мач. зан, завҷа, ҳамсар.

ҲАМХОНАГӢ *ҳамхонагӣ* дар як хона зистан; заншӯй.

ҲАМХУН *ҳамхун* ҳампадар, ҳамнаҷод, ҳамқавм; бародари ҳамхун.

ҲАМХУНӢ *ҳамхунӣ* ҳамхун будан, пайванди хешу таборӣ доштан, хешовандӣ.

ҲАМХӢ *ҳамхӣ* ҳамхислат, рафтору одоби якхела дошта.

ҲАМХӢӢ *هم خوي* Ҳамхислатӣ, одобу рафтори якхела доштан.

ҲАМҲАМА *همهمه* садоҳои дарҳаму барҳами одамон ё ҳайвонот, шавқун, мағал.

ҲАМҲУДУД *هم حدود* нисбати ду давлате, ки Ҳамсоия якдигаранд.

ҲАМҲУДУДӢ *هم حدودی* Ҳамсарҳадӣ, Ҳаммарзӣ, Ҳамҷаворӣ.

ҲАМҲУҚУҚ *هم حقوق* Ҳамбаробарҳуқуқ.

ҲАМҲУҚУҚӢ *هم حقوقی* Ҳамбаробарҳуқуқӣ.

ҲАМҲАРО *هم چرا* дар як ҷо ҷаронидани молу гов; Ҳамҷаро кардани рама ва пода *ва г.*

ҲАМҲАШМ *هم چشم* 1. рақиб, душман, ҳариф. 2. дӯст, рафиқ.

ҲАМҲАШМӢ *هم چشمی* 1. рақибӣ, душманӣ, ҳарифӣ. 2. дӯстӣ, рафиқӣ.

ҲАМҲУ(Н) *همچون* монанди..., мисли..., чун.

ҲАМҲУНИН *همچنين* Ҳамин гуна, ин тавр, ин ҳел; низ.

ҲАМҲУНОН *همچنان* Ҳамон тавр, Ҳамон ҳел.

ҲАМҲАВОР *هم جوار* Ҳамсоя, Ҳамҳудуд.

ҲАМҲАВОРӢ *هم جواری* Ҳамсоягӣ, Ҳамҳудудӣ.

ҲАМҲИНС *هم جنس* аз як ҷинс, ба Ҳам монанд.

ҲАМҲИНСӢ *هم جنسی* аз як ҷинс будан, монандӣ.

ҲАМҲИҲАТ *هم جهت* Ҳам пайрави як роҳ ва мақсад.

ҲАМҲУРМ *هم جرم* Ҳам шарикӣ ҷиноят.

ҲАМШАКЛ *هم شکل* монанд, шабеҳ.

ҲАМШАКЛӢ *هم شکلی* монандӣ, шабоҳат.

ҲАМШАҲР(Ӣ) *هم شهر (ی)* зодағони як шаҳр дар нисбати якдигар.

ҲАМШЕВАН *هم شيون* якҷоя бо каси дигар нолаву фарёд кунанда, Ҳамнола, Ҳамфиғон.

ҲАМШИКАМ *هم شکم* дугоник; Ҳамбатн; модаряк.

ҲАМШИНО *هم شنا* Ҳамбаробар (якҷоя) шинокунада.

ҲАМШИР *هم شیر* Ҳам бародари ширхӯра.

ҲАМШИРА *هم شیره* Ҳам хоҳар.

ҲАМШИРАЗОДА *هم شیره زاده* Ҳамҳарзода.

ҲАМШУҒЛ *هم شغل* *ниг.* Ҳамкасб.

ҲАМШУҒЛӢ *هم شغلی* *ниг.* Ҳамкасбӣ.

ҲАМШУМОР *هم شمار* *ниг.* Ҳаммартба.

ҲАМӢНОН *هم عنان* 1. Ҳамроҳ, Ҳамсафар; Ҳамриқоб. 2. дӯст, рафиқ, Ҳамдам.

ҲАМӢНОНӢ *هم عنانی* 1. Ҳамроҳӣ, Ҳамсафарӣ; Ҳамриқобӣ. 2. дӯстӣ, рафиқӣ, Ҳамдамӣ.

ҲАМЯРОҚ *هم یراق* *ниг.* Ҳамсилоҳ.

ҲАН *من کیت.* навъи феъли рабтӣ ба маънии Ҳастанд.

ҲАНАФИЯ *ا. حنفیه* *д.* яке аз чор мазҳаби динӣ, ки дар дини ислом эътироф шудааст.

ҲАНАФӢ *د. حنفی* *д.* пайрави равияи ҳанафия дар дини ислом.

ҲАНБАЛИЯ *ا. حنبلیه* *д.* яке аз мазҳабҳои ҷаҳорғонаи аҳли суннат.

ҲАНБАЛӢ *د. حنبلی* пайрави равияи ҳанбалия.

ҲАНБОЗ *کیت. انبوز*, шарик, Ҳамбоз,

ҲАНБОЗГӢ *کیت. انبازگو*, *мач.* мушрик, худношинос.

ҲАНБОЗӢ *انبازی* *кит.* шарикӣ, анбозӣ, мушорикат.

ҲАНГ I *هنگ* 1. доноӣ, хушёрӣ, фаҳм, арзишу эътибор, виқору матонат. 2. тавоноӣ, зӯрӣ, қудрат.

ҲАНГ II *هنگ* қасд, ирода, оҳанг.

ҲАНГ III *هنگ* сипоҳ, лашкар, полк.

ҲАНГ IV *هنگ* сӯрохи гормонанди кӯҳ; шикӯфи кӯҳ.

ҲАНГ V *هنگ* як қулт об, як ҷуръа об.

ҲАНГ VI *هنگ* *гуфт.* хуш; Ҳангаш қанд хушаш парид, Ҳайрон шуд; Ҳангу манг шудан Ҳайрон шудан, моту маҳбут шудан, саросема шудан, Ҳайратзада шудан.

ҲАНГ VII *هنگ* *кит.* Ҳайрон, фӯрӯмонда, дармонда, саргашта.

ҲАНГ VIII *هنگ* бонги хар, Ҳангос; Ҳанг задан

ҳангос кашидани ҳар.

ҲАНГӢ هنگي :ҳари ҳангӢ хари зиёд ҳангос зананда.

ҲАНГОМ هنگام баҳше аз вақт, замон; мавсим; ҳангоми саҳар саҳаргоҳ.

ҲАНГОМА هنگامه 1. ҷамъомади мардуми бисёр дар ҷое; маърака, гапу сӯҳбати мардуми бисёр дар ҷое. 2. воқеа, мочаро.

ҲАНГОМАГИР هنگامه گیر кит. маъракагир, бозигар; азоимнок.

ҲАНГОМАДОР هنگامه دار бошукӯҳ, пурдабадаба, бо азамат (дар сифати тӯй ва иморат); ҳавлии дарун - беруни ҳангомадор.

ҲАНГОМАНОК هنگامه ناک ниг. ҳангомадор.

ҲАНГОМАОРО هنگامه آرا кит. базморо, касе, ки дар ҷамъомад суруд меҳонад.

ҲАНГОМАТАЛАБ هنگامه طلب он ки маърака ва ҷамъомадҳои пурмоҷароро дӯст медорад, мочарочӯ.

ҲАНГОМАТАЛАБӢ هنگامه طلبی моҷарочӯӣ, хоҳони ҳангома будан.

ҲАНГОМАҚӢӢ هنگامه جوی ниг. ҳангоматалаб.

ҲАНГОМАҚӢӢ هنگامه جویی ниг. ҳангоматалабӣ.

ҲАНГОМАШУДА هنگامه شده сифати феълии замони гузашта аз ҳангома шудан; овоза ёфта, аз ҳад зиёд овоза кардашуда.

ҲАНГОМҚӢӢ(Ӣ) هنگامه جوی он ки вақти муносиб меҷӯяд, фурсатталаб.

ҲАНГОС هنگاس бонги ҳар.

ҲАНГУФТ هنگفت гафс, дурушт, зиёд, бисёр.

ҲАНД هند кхн., кит. 1. расм, тартиб, урфу одат, дастур. 2. ҳастанд.

ҲАНДАЛАК هندلک харбузаи кулӯлаи хурди тезпазак.

ҲАНДАСА هندسه а. шохе аз риёзиёт, ки ба омӯхтани хосиятҳои андозагирӣ, робитаҳои байни нуқтаҳо, хатҳо, кунҷу зовияҳо, сатҳу ҳаҷми ҷисмҳо машғул аст, геометрия.

ҲАНДАСӢ هندسی мансуб ба ҳандаса; геометрӣ.

ҲАНЗАЛ ا. منظر як навъ кадуи ёбӣ, кадуи талх.

ҲАНИН ا. حنين кит. гиря, нола.

ҲАНИФ ا. حنيف д. касе, ки дар ақидаи худ, махсусан дар ақидаи динӣ пойдор ва побарҷо мебошад; пойдор, побарҷо, устувор, ҳақиқӣ.

ҲАНӢ ا. هني кит. гуворо, хуш, матбӯъ; маҷ. он чи ки бе ранҷу машаққат ба даст мебарояд.

ҲАННОТ ا. حناط 1. ҳаридафурӯш, ҷаллоб. 2. киноя аз фурӯшандаи бисёр ноинсоф.

ҲАННОТӢ حناطی 1. ҳаридафурӯшӣ, ҷаллобӣ. 2. маҷ. ноинсофӣ, фиребгарӣ.

ҲАНУТ//ҲУНУТ ا. حنوط кхн. хушбӯиҳое, ки барои пошидан ба бадан ва кафани мурда тайёр мекунамд, монанди кофур, мушк ва ғ.

ҲАНӢЗ هنوز зарфи замон то ҳол, то ин вақт, то акнун, ҳоло ҳам.

ҲАНҶАРА حنجره ҳалқ, гулӯ.

ҲАНҶАРӢ حنجرى ҳалқӣ.

ҲАНҶИДАН هنجیدن берун кашидан, баровардан.

ҲАНҶОР//ҲИНҶОР هنجار роҳ, тариқ, қоида, андоза; роҳи рост.

ҲАПЛА هيل лаванд, ноӯҳдабаро.

ҲАПЛАК هيلک сифати рӯӣ.

ҲАППАК هپک тӯпи бозӣ.

ҲАППАКБОЗӢ هپک بازی тӯббозӣ.

ҲАПОК هپاک ниг. ҳабок.

ҲАР هر ҷонишини таъинӣ ҳар кас, ҳар кор, ҳар ҷо (бо калимаҳои кас, чиз, кор ва ғ. меояд).

ҲАР(Р) حر кит. гармӣ, ҳарорат, тасф; ҳару тоб гармои саҳт.

ҲАРАБ ا. هرب гурехтан, гурез, фирор.

ҲАРАКАТ حرکت 1. ҷунбиш, ҷунбидан; муқоб. суқун; рафту омад, ҷунбучӯл. 2. фаъолияти сиёсӣ, ҷамъиятӣ барои расидан ба ягон мақсади муайян; ҳаракати милли-озоди-хоҳӣ. 3. кӯшиш, саъй, тараддуд; барои ин ҳеҷ ҳаракат лозим нашуд. 4. аломатест, ки дар хатти арабӣ барои нишон додани садонокии ҳарф гузошта мешавад,

аломатҳои диакритӣ; **ҳаракат кардан** а) чунбидан; б) равона шудан; в) дар рафтуой будан; г) кӯшиш ва тараддуд кардан.

ҲАРАКАТДИҲАНДА حرکت‌دهنده бо ҳаракат оваранда.

ҲАРАКАТКУНАНДА حرکت‌کننده раванда, чунбанда; *мач.* он чи саъю кӯшиш мекунад.

ҲАРАКАТОВАР حرکت‌آور *тех., ниг.* ҳаракат-диҳанда.

ҲАРАКОТ *а.* حرکات *ч.* ҳаракат. 1. рафтор, амалу кирдорҳо. 2. *кит., зби.* аломатҳое, ки дар хатти арабӣ барои нишон додани садонокии ҳарфҳо гузошта мешаванд; хелҳои ҳаракот: зер, забар, пеш.

ҲАРАМ I *а.* حرم 1. ҳавлии дарун, ки махсуси занон буд. 2. ихотаи гирдогирди чизе. 3. зан, ҷои муқаддас.

ҲАРАМ II *а.* هرم 1. заъфу нотавонӣ; пирӣ. 2. пирамида. 3. *таър.* мақбараи азиму сангини фиръавнҳои Мисри Қадим.

ҲАРАМГОҲ حرم‌گاه *кит.* ҷои ҳарам, ҳарам-хона.

ҲАРАМНИШИН حرم‌نشین парданишин, пин-хонбуда.

ҲАРАМСАРОӢ حرم‌سرایи бошишгоҳи занон дар қасри подшоҳӣ.

ҲАРАМХОНА حرم‌خانه *ниг.* ҳарамсарой.

ҲАРБ *а.* حرب чанг, набард; **ҳарбу зарб** чангу кушокушӣ, задухӯрд.

ҲАРБА *а.* حربہ асбоби чанг, силоҳ (*шамшер, ханҷар, милтиқ ва ғ.*).

ҲАРБГОҲ حرب‌گاه майдони чанг, арсаи набард.

ҲАРБДИДА حرب‌دیدе касе ки дар майдони чанг буда, худ чангидааст.

ҲАРБИВОР حربی‌وار *ниг.* ҳарбиёна.

ҲАРБИЁНА حربیانه мисли ҳарбиён, чун ҳарбӣ.

ҲАРБИКУНОНӢ حربی‌کنانی 1. тақвият додани чанбаи низомии рушди кишвар; аз ҷиҳати низомӣ устувор кардани мамлакат. 2. майл кардан ба сиёсати чангхоҳона.

ҲАРБӢ حربی 1. *мансуб ба ҳарб;* низомӣ: интизоми ҳарбӣ, қувваҳои ҳарбӣ, хизмати

ҳарбӣ. 2. касе, ки дар хизмати ҳарбӣ мебошад.

ҲАРВАҚТА هر وقتہ доим ба вуқӯъ оянда; доимӣ, мунтазам.

ҲАРВОНА هر وانه 1. чазо, укубат, шиканча. 2. *мач.* бемористон; девонахона, дорушишифо.

ҲАРВОНАГАҲ هر وانه‌گاه *ниг.* ҳарвонагоҳ.

ҲАРВОНАГОҲ هر وانه‌گاه ҷои шиканча, ҷои чазодиҳӣ.

ҲАРГАП هر گپ *ниг.* ҳаргап.

ҲАРГИЗ هرگز ҳеҷ вақт, асло, ҳеҷ.

ҲАРГОҲӢ هر گاهی ҳарзамонӣ.

ҲАРДАҚИҚАГӢ هر دقایقگی ҳар лаҳза, ҳар дам; дам ба дам.

ҲАРДАМАФЗОЯНДА هر دم افزاینده мунтазам инкишофёбанда, пайваста зиёдшаванда.

ҲАРДАМХАӢЛ هر دم خیال он ки фикри қатъӣ ва устувор надорад, касе, ки ҳар замон фикраш дигар мешавад.

ҲАРДАМХАӢЛӢ هر دم خیالی фикри қатъӣ ва устувор надоштан, ҳар замон аз фикри худ гаштан.

ҲАРДАРӢ هر دری *кит.* меҳмони ноҳонда.

ҲАРЗА هرزه беҳуда, бечо; ёва, сафсата.

ҲАРЗААМАЛ هرزه‌عمل он ки амали (кори) беҳуда, бечо мекунад.

ҲАРЗАБОФ هرزه‌باف ёвагӯӣ, сафсатагӯӣ.

ҲАРЗАГАРД هرزه‌گرد бечогард, беҳудагард, бекорхӯча, оворагард.

ҲАРЗАГАРДӢ هرزه‌گردی бечогардӣ, беҳудагардӣ, бекорхӯчагӣ, оворагардӣ.

ҲАРЗАГУФТОР هرزه‌گفتار *ниг.* ҳарзагӯ(ӣ).

ҲАРЗАГӢ(Ӣ) هرزه‌گوی(ی) сафсатагӯӣ, ёвагуфтор, лофзан.

ҲАРЗАГӢӢ هرزه‌گویى бемаънигарӣ, бемазагӯӣ, ёвасароӣ.

ҲАРЗАДАРО(Ӣ) هرزه‌درای(ی) *кит., ниг.* ҳарза-гӯ(ӣ).

ҲАРЗАДАРОӢ هرزه‌درایی *ниг.* ҳарзагӯӣ.

ҲАРЗАТОЗ هرزه‌تاز *ниг.* ҳарзагард.

ҲАРЗАКОР هرزه کار бехудакор, бекора, бемаъ-
нӣ.

ҲАРИҚ *a.* حريق *kit.* оташсӯзӣ, сӯхтор, забо-
наи оташ; сӯзон.

ҲАРИНА هرينه 1. одами гапнафаҳм, гапна-
шунав, якраҳа. 2. кори саргум; **дарди ҳари-
на** дарди чи буданаш номаълум.

ҲАРИНАГӢ هرينگی гапношунавӣ, якраҳагӣ;
бефаҳмӣ.

ҲАРИР I هرير *kit.* нолаи сағ, фарёди сағ,
уллоси сағ аз сармо.

ҲАРИР II *a.* حرير 1. абрешим, парниён. 2.
порчаи абрешимии нафис.

ҲАРИРА I حريره хӯр. 1. ордҳола (атола),
таоми рақиқе, ки аз орду ширу равған
пазанд. 2. як намуди полуда, навъи таоме,
ки ба он кӯбидаи бодом, шакар, нашоиста
ҳамроҳ мекунанд; **ҳарираи бодом**.

ҲАРИРА II حريره навъе аз ҷомаи абрешимин.

ҲАРИРБАР حرير بر *kit.* мулоимсина, нар-
моғӯш.

ҲАРИРБОФ حريرباف шоҳибоф.

ҲАРИРБОФӢ حريربافی шоҳибофӣ.

ҲАРИРИН حيرين *ниг.* ҳарири.

ҲАРИРӢ حيرى аз мӯина сохташуда,
абрешимӣ.

ҲАРИРНАМО حيرنما абрешиммонанд.

ҲАРИРФУРӢШ حيريفروش фурӯшандаи абре-
шим, шоҳифурӯш.

ҲАРИРФУРӢШӢ حيريفروشى абрешим фурӯ-
шӣ, шоҳифурӯшӣ.

ҲАРИС *a.* حريس 1. тамаъкор, он ки фузунӣ ва
зиёдатӣ талабад. 2. чашмгурусна, озвар, оз-
манд.

ҲАРИСА/ҲАЛИСА هريره/هليسه хӯроке, ки аз
гӯшт ва гандуми муқашшар мепазанд.

ҲАРИСАПАЗ هريره پز *kit.* он ки ҳариса ме-
пазад, пазандаи ҳариса.

ҲАРИСӢ حريصى гушначашмӣ, тамаъкорӣ.

ҲАРИСОҲА حريصانه бо ҳарисӣ, бо гушна-
чашмӣ, тамаъкорона.

ҲАРИФ حريف 1. ҳампеша, ҳамкор. 2. рақиб
дар коре, тарафи муқобил дар бозӣ, дар
чанг ва дар қимор.

ҲАРИФӢ حريفى 1. ҳампешагӣ, ҳамкорӣ. 2.
рақобат.

ҲАРИФОНА حريفانه дӯстона, шарикона.

ҲАРКОРА I هرکاره 1. он ки ҳар кор аз дасташ
меояд (чи нек, чи бад). 2. қосид, номабар.

ҲАРКОРА II هرکاره 1. деги сангӣ, ки дар он
таом мепухтанд. 2. зарфи оҳание, ки
ҳалвогарон дар он ҳалво мепухтанд.

ҲАРМАЛ(А) حرمه//حرم *kit.* испанд.

ҲАРМОҲА هرماه 1. моҳвора. 2. моҳе як бор;
мачаллаи ҳармоҳа.

ҲАРОИНА هرآينه 1. агар, ҳар гоҳ. 2. ночор, ба
ҳар тариқ, ки бошад.

ҲАРОМ حرام 1. манъ кардашуда; *муқоб.* ҳа-
лол. 2. ношоиста, нопок.

ҲАРОМЗОДА حرام زاده 1. фарзанде, ки аз
падари ғайриқонунӣ зоида шудааст,
фарзанди номашрӯъ. 2. қаллоб, маккор,
фиребгар, ҳиллагар.

ҲАРОМЗОДАГӢ حرامزادگی фиребгарӣ, қал-
лобӣ, дуддӣ.

ҲАРОМӢ حرامى 1. фарзанди аз падари ғайри-
қонунӣ зоидашуда. 2. дудд, роҳзан; **ҳарому**
ҳариш бетартибӣ, чатоқкорӣ.

ҲАРОМКОР حرام کار порахӯр, касе ки бо роҳ-
ҳои ғайримеҳнатӣ ва қаллобӣ пул меёбад.

ҲАРОМКОРӢ حرام کاری қаллобӣ, порахӯрӣ.

ҲАРОММАҒЗ حرام مغز моддаи нарму чарби
сафедранг, ки ба даруни сутунмӯҳраи пушт
ҷо дорад.

ҲАРОММУРДА حراممردе ҳайвони худмурда
(*нисбат ба ҷорнои ҳалолгӯшт*).

ҲАРОММУРӢ حرام مری ҳаром мурдан (*oid ба*
ҳайвонот); *мач.*, *гуфт.* аз касофатии худ ба
ҳалокат расидан..

ҲАРОМРИЗҚ حرام رزق *ниг.* ҳаромхӯр.

ҲАРОМТӢША حرام توشه *ниг.* ҳаромхӯр.

ҲАРОМХИШТАК حرام خشتک зинокор.

ҲАРОМХӢР حرامخور касе, ки ризку рӯзиашро

бо корҳои нораво ба даст меорад; порахӯр.
ҲАРОМХҲҲӢ *حرامخورى* амали ҳаромхӯр.
ҲАРОРАТ *حرارت* гармӣ, температура.
ҲАРОРАТБАРДОР *حرارت بردار* тобовар ба гармӣ.
ҲАРОРАТБАХШ *حرارت بخش* гармкунанда.
ҲАРОРАТӢ *حرارتى* марбут ба ҳарорат; тавлидкунандаи гармову ҳарорат.
ҲАРОРАТСАНЧ *حرارت سنج* гармисанч, тафсанч.
ҲАРОРАТСАНЧӢ *حرارت سنجى* гармосанчӣ, тафсанчӣ; муоинаи ҳарорати бадан ва ҳаво.
ҲАРОС *هراس* тарс, бим, ваҳм, ҳавл; **ба ҳарос афтодан** дар воҳима мондан.
ҲАРОСА *هراسه* 1. чизи тарсонанда, восита барои тарсонидан. 2. ҳӯса.
ҲАРОСАНГЕЗ *هراسانگيز* ҳароснок, тарсон, ларзон, ангезандаи тарсу бим, ҳавлангез.
ҲАРОСАНГЕЗӢ *هراسانگيزى* ҳавлангезӣ, тарсангезӣ.
ҲАРОСАНДА *هراسنده* *кит.* тарсанда, тарсон.
ҲАРОСАТ *حراست* ниғаҳбонӣ, нигоҳдорӣ, муҳофизат; посбонӣ, муроқибат.
ҲАРОСЗАДА *هراس زده* тарсида, ваҳшатзада, бимзада.
ҲАРОСИДА *هراسيده* тарсида, дар ҳолати тарсу ҳарос.
ҲАРОСИДАН *هراسيدن* тарсидан, ба ваҳм афтодан.
ҲАРОСНОК *هراسناک* боиси тарсу ваҳм, тарсон, бимнок.
ҲАРОСНОКӢ *هراسناکى* боиси тарс будан, тарсонкӣ, бимнокӣ.
ҲАРОСОВАР *هراس آور* тарсонанда, тарсон, бимнок, ҳавлангез.
ҲАРОСОМЕЗ *هراس آميز* ҳамроҳ бо тарсу ҳарос, тарсомез, бо тарсу бим.
ҲАРОСОН *هراسان* дар ҳолати тарсу бим, тарсон, тарсида; **ҳаросон шудан** ба тарсу ваҳм афтодан.
ҲАРОСОН(И)ДАН *هراساندين//هراساندن* ваҳмон-

дан.
ҲАРОСОНӢ *هراسانى* тарсандагӣ, бимнокӣ, дар ҳолати тарсу бим будан.
ҲАРОСЗО *هراس زا* тарсзо, зояндаи тарсу ваҳм,
ҲАРРАНГА *هر رنگه* дорои рангҳои гуногун.
ҲАРРИН *هرين* *кҳн.* овози муҳиб, наъра, садо, гурриш.
ҲАРРОҚ *ا. حرّاق* 1. оташдиҳанда, он ки оташ афрӯзад, сӯзонанда. 2. оташгиранда, сӯхташаванда.
ҲАРРОҚА *ا. حرّاقه* 1. олати оташзанӣ, оташзананда. 2. киштиё, ки аз он бар душман нафти сӯзон ва моддаҳои оташин меандохтаанд.
ҲАРРӢЗА *هرروزه* чизе, ки ҳар рӯз воқеъ мешавад; **кори ҳаррӯза**.
ҲАРС I *ا. حرث* зироат, киштукор, заминкорӣ, деҳқонӣ.
ҲАРС II *ا. حرس* ниғаҳбон, ниғаҳбонӣ қардан.
ҲАРСОАТА *هر ساعته* дар як соат, дар фосилаи як соат, дар ҳар як соат.
ҲАРСОАТӢ *هر ساعتى* *ниг.* ҳарсоата.
ҲАРСОЛА *هر سالة* он чи ҳар сол рӯй медиҳад, такроршаванда дар ҳар як сол.
ҲАРСОЛИНА *هر سالينه* *ниг.* ҳарсола.
ҲАРСОНИЯГӢ *هر ثانيگى* он чи дар ҳар сония рух медиҳад, дар ҳар сония.
ҲАРСОС *هرساس* **ҳарсос задан** ба саҳтӣ нафас гирифтан (*аз даводав ё талваса*).
ҲАРТАРАФА *هر طرفه* аз ҳар тараф, аз ҳар бобат, аз ҳар ҷиҳат; **ҳартарафа омӯхтан**.
ҲАРУН *ا. حرون* *кҳн.* 1. саркаш, ноором. 2. асп саркаш, нофармон.
ҲАРФ *ا. حرف* 1. аломатҳои алифбо, ки ҳар кадом садои муайянро ифода мекунад. 2. сухан, гап; **ҳарф задан** сухан гуфтан; **ҳарф ба ҳарф** айнан.
ҲАРФГИР *ا. حرف گير* хурдагир, айбҷӯй, нуктагир.
ҲАРФГИРӢ *ا. حرف گيرى* хурдагирӣ, айбҷӯй, нуктагирӣ.

ҲАРФӢ حرفى мансуб ба **харф**; бо харф навишташуда.

ҲАРФНАВИШТ حرفنوشت *збш.* навиштани харфҳои як алифбо бо харфҳои алифбои дигар.

ҲАРФПАРАСТ حرفپرست зоҳирбин, расмиятчи.

ҲАРФПАРАСТӢ حرفپرستى зоҳирбинӣ, расмиятгарӣ.

ҲАРФЧИН حرفچين коргари матбаа, ки харфхоро барои чоп мечинад.

ҲАРФЧИНӢ حرفچينى кори харфчин дар матбаа.

ҲАРФШИНОС حرفشناس 1. суханшинос, сухансанҷ, нуктафаҳм. 2. саводбароварда, хатхон.

ҲАРХЕЛА هرخیله гуногун, гуногуннавъ, гуногунчинс.

ҲАРХЕЛАГӢ هرخیلگى гуногунӣ, гуногуннавъӣ, гуногунчинсӣ.

ҲАРҲАФТ هر هفت маҷмӯаи ҳафт навъ ороиши занона, шомили ҳино, зирк, сурхӣ, сафедӣ, сурма, усма ва ғолия (мушқу анбар).

ҲАРҲАФТАГӢ هر هفتگی *ниг.* **харҳафтаина**.

ҲАРҲАФТАИНА هر هفته‌ئینه он чи ҳар ҳафта рӯй медиҳад, такроршаванда дар ҳар ҳафта.

ҲАРЧАНД هرچند агарчи, гарчи, бо вучуди он ки; ҳар қадар.

ҲАРЧ هرچ: **харчу марч** дарҳаму барҳамӣ, бетартибӣ, бесарусомонӣ, мағал.

ҲАРЧИҲАТА هرجهت *ниг.* **ҳартарафа**.

ҲАРҶОГАРД هر جاگرد беҳудагард, беҳонаву ҷойу сарсаригард.

ҲАРҶОӢ هرچائى касе ки дар ҷое ё ба сари коре барқарор ва дер намеистад.

ҲАРҶОНИБА هرچانبه аз ҳар тараф, аз ҳама тараф.

ҲАРҶО-ҲАРҶО هر جا هر جا ҷо-ҷо.

ҲАРҶУМАРЧ هرچ و مرچ *ниг.* **ҳарч**.

ҲАРҶУМАРЧӢ هرچ و مرچى дарҳаму барҳамӣ, бетартибӣ, бесарусомонӣ.

ҲАРҶУМАРЧТАЛАБ هرچ و مرچ طلب ошӯбталаб, он ки ошӯбу ғавғо ва бе сарусомониро меҳоҳад.

ҲАРҶУМАРЧТАЛАБӢ هرچ و مرچ طلبى хоҳони дарҳаму барҳамӣ, бетартибӣ, бесарусомонӣ.

ҲАРШАБА هر شبّه он чи ҳар шаб рӯй медиҳад, такроршаванда дар ҳар шаб.

ҲАРШАБОНАРӢ هر شبانه روزى он чи дар ҳар бисту чор соат рӯй медиҳад, такроршаванда дар ҳар 24 соат.

ҲАСАБ *а.* حسب бузургӣ ва ифтихор ба туфайли фазл, илму дониш; *муқоб.* **насаб**, ки ифтихор қардан ба насл – падару бобо мебошад.

ҲАСАД *а.* حسد рашк бурдан ба мол ва обрӯю эътибори касе ва аз даст рафтани онро хостан, рашк, бадҳоҳӣ, нотавонбинӣ; **ҳасад бурдан** рашк бурдан, нотавонбинӣ қардан.

ҲАСАДАНГЕЗ حسد انگيز ҳасадовар.

ҲАСАДБАР حسد بر ҳасуд, ҳасудхӯр, бахил.

ҲАСАДБАРӢ حسد برى ҳасудӣ, ҳасудхӯрӣ, бахилӣ.

ҲАСАДВАР حسدور *ниг.* **ҳасадбарӣ**.

ҲАСАДВАРӢ حسدورى *ниг.* **ҳасадбарӣ**.

ҲАСАДНОК حسدناک рашқин, нотавонбин.

ҲАСАДОВАР حسد آور *ниг.* **ҳасадангез**.

ҲАСАДПЕША حسد پيشه *ниг.* **ҳасадбар**.

ҲАСАДХӢР حسد خور ҳасуд, рашқбаранда, нотавонбин.

ҲАСАДХӢРӢ حسد خورى *ниг.* **ҳасудӣ**.

ҲАСАДХӢРОНА حسد خورانه *ниг.* **ҳасудона**.

ҲАСАН *а.* حسن 1. *кит.* соҳиби ҳусн, зебо, хуб, некӯ. 2. номи яке аз наберагони Муҳаммад пайғамбар(с).

ҲАСАНА *а.* حسنه кори нек, амали хайрхоҳона; **қарзи ҳасана** қарзе, ки қарздиҳанда ба он ғоида намегирад.

ҲАСАНАК حسنگ *бот.* як намуди ҳашарот.

ҲАСАНОТ *а.* حسنت некӯиҳо, корҳои нек.

ҲАСБ *а.* حسب мувофиқи, тибқи...; **бар ҳасби...**

- мувофиқи...; **ҳасби ҳол** баёни аҳвол, тафсилоти аҳвол, тарҷумаи ҳол.
- ҲАСБА** *а. حسبه* 1. доначаҳое, ки дар бадан пайдо мешаванд. 2. тифи ҳасбадор, арақи ҳасбадор.
- ҲАСБАДОР** *дар حسبه* дорои ҳасба.
- ҲАСИБ I** *а. حبيب* гӯшти кӯфтаи дар даруни рӯдаи моли ҳалол пухташуда.
- ҲАСИБ II** *а. حبيب* 1. ҳисобкунанда, ҳосиб. 2. соҳиби ҳасаб, бузургвор, соҳиби фазилат.
- ҲАСИН** *а. حصين* *кит.* устувор, мустаҳкам, дастрас; **ҳусни ҳасин** қалъаи дастнорас, мустаҳкам.
- ҲАСИР** *а. حصير* *кхн.* бӯрѐ.
- ҲАСИРБОФ** *а. حصيد* бӯрѐбоф.
- ҲАСИРБОФӢ** *а. حصيد* бӯрѐбофӣ.
- ҲАСНО** *а. حسنا* зебо, зани хушрӯ.
- ҲАСОДАТ** *а. حسادت* рашк бурдан; ҳасаднокӣ, нотавонбинӣ.
- ҲАСОНАТ//ҲИСОНАТ** *а. حصانت* мустаҳкамӣ, устуворӣ, пойдорӣ, истеҳком.
- ҲАСР** *а. حصر* *кхн.* 1. ихота, муҳосира, гирдо-гирди чизеро печонда гирифтан. 2. ҳад, андоза, ҳисоб; ҳисоб кардан, андоза гирифтан.
- ҲАСРАТ** *а. حسرت* 1. афсӯс, дарег, пушаймонӣ. 2. ғам, ғусса, андӯх; **ҳасрат кардан** дарди дил гуфтан; орзу ва хоҳиши дил баён кардан.
- ҲАСРАТАНГЕЗ** *а. حسرتانگيز* аламовар, ҳасратовар.
- ҲАСРАТМАНД** *а. حسرت مند* озурда, аламзада.
- ҲАСРАТНОК** *а. حسرت ناک* ҳасратомез, бо дарегу афсӯс, бодарду алам; **нигоҳи ҳасратнок**.
- ҲАСРАТОВАР** *а. حسرت آور* *ниг.* ҳасратангез.
- ҲАСРАТОМЕЗ** *а. حسرت آميز* *ниг.* ҳасратнок.
- ҲАСРАТКАДА** *а. حسرت کده* *кит.* ҷои ҳасрат, ғамхона; 2. *мач.* дунѐ, ҷаҳон.
- ҲАСРАТПАРВАР** *а. حسرت پرور* он чи, ки боиси ҳасрат мешавад, ҳасратовар, ба вучуд оварандаи ҳасрат.
- ҲАСРАТХӢР** *а. حسرت خور* 1. ғамнок, андӯхгин, маҳзун. 2. ҳасуд, бахил.
- ҲАССОД I** *а. حساد* *кхн.* ҳасуд, ҳасудхӢр, бахил.
- ҲАССОД II** *а. حصاد* *кхн.* даравгар, доскаш.
- ҲАССОН** *а. حسان* бисѐр зебо, хуб, ғалатӣ.
- ҲАССОНА** *а. حسانه* хушѐрона, зиракона; бофаросатона, нуктасанҷона.
- ҲАССОС** *а. حساس* ҳискунанда, нағз пайбаранда, дарѐбанда, зудранҷ; **дили ҳассос**.
- ҲАССОСИЯТ** *а. حساسيت* ҳассос будан, ҳассосӣ; қобилияти ҳискуни; воқуниш, аксуламал.
- ҲАССОСӢ** *а. حساسي* ҳиссиѐтнокӣ, доро будан ба қувваи ҳис кардан баланд.
- ҲАСТ** *а. هست* мавҷуд; *муқоб.* нест; **ҳасту нест** тамоми дороии касе; **ҳасту нест кардан** ҳозиргоиб кардан аз рӯи рӯихат.
- ҲАСТА** *а. هسته* донаи мева (*шафтолу, хурмо ва м. ин*).
- ҲАСТАӢ** *а. هسته اي* ядрои: **бомбаи ҳастаӢ**.
- ҲАСТАК** *а. هستک* :**ҳастаку нестак** кам, ночиз, нокифоя.
- ҲАСТИСӢЗ** *а. هستي سوز* несткунанда, қиркунанда.
- ҲАСТӢ** *а. هستي* зиндагӣ, зиндагонӣ; мавҷудият, вучуд доштан; **олами ҳастӢ** тамоми мавҷудот.
- ҲАСТУ I** *а. هستو* *кит., ниг.* ҳаста.
- ҲАСТУ II** *а. هستو* *кит.* қоил, эътирофкунанда.
- ҲАСТУ III** *а. هستو* дурустӣ, ҳақиқат, ҳақоиқи ашѐ.
- ҲАСУД** *а. حسود* рашкбаранда, нотавонбин.
- ҲАСУДӢ** *а. حسودي* ҳасудхӢрӣ, ҳасадбарӣ, бахилӣ.
- ҲАСУДОНА** *а. حسودانه* ҳасудхӢрона, ҳасадбарона, бахилона.
- ҲАСУДХӢР** *а. حسود خور* *ниг.* ҳасуд.
- ҲАСУДХӢРӢ** *а. حسود خوري* *ниг.* ҳасудӣ.
- ҲАТАБ** *а. حطب* ҳезум, ҷӯби сӯхтанӣ.
- ҲАТК** *а. هتک* пора кардан, парда даридан, бадному расво кардан касеро; **ҳатки номус**

пардаи номуси касеро даронидан.

ҲАТМАН *а.* حتماً қатъан, маҷбуран, албатта.

ҲАТМӢ حتمى маҷбури, зарури, ногузир.

ҲАТТАЛИМКОН *а.* حتى الامكان то ҷое, ки имкон ҳаст, ба қадри имкон.

ҲАТТО حتا пайвандаки халофи ба дараҷае ки..., то ҳадде ки...

ҲАТӢЛ هتول *гуфт.* суғ, ноӡҳдабаро.

ҲАТӢЛКОР هتول кар *гуфт.* суғкор, лаванд.

ҲАТӢЛКОРӢ هتول карӣ лавандӣ.

ҲАФДАӢ هفده *ниг.* ҳабдаҳ.

ҲАФИЗ *а.* حافظ *кит.* ниғаҳбон, ниғаҳдор, ҳимояткунанда.

ҲАФИД حفيد 1. набера, фарзанди фарзанд; 2. хидматгор, ходим, ёригар.

ҲАФР *а.* حفر кофтан, кандан (заминро).

ҲАФРИӢТ *а.* حفريات ковишҳо барои тадқиқот ва ёфтани осори қадима.

ҲАФТ هفت 1. шумораи миқдори ҳафт. 2. киноя аз ҳафт сайёра.

ҲАФТА هفته воҳиди шумори рӯзҳо, ки аз ҳафт рӯз иборат аст.

ҲАФТАВОР هفته وار 1. ҳарҳафтаина, ҳафтаина. 2. *ниг.* ҳафтанома.

ҲАФТАВРАНГ هفت اورنگ *кит., ниг.* ҳафтдода-рон.

ҲАФТАГӢ هفتگی ҳафтае як бор.

ҲАФТАИНА هفته ئينه ҳафтагӣ, ҳарҳафтагӣ.

ҲАФТАӢ هفته ای *ниг.* ҳафтанома.

ҲАФТАК هفتک ҳафтак шудан дар кӯдакӣ мурдан.

ҲАФТАФАӢМ هفته فهم кундзехн, камфаросат.

ҲАФТБАР هفت بر *ниг.* ҳафткунча.

ҲАФТБОЛОР هفت بالار хонаи ҳафтболор хонае, ки сақфаш ҳафт болор дорад.

ҲАФТГАРДОН هفت گردان *кишов.* майдони зи-роатро ба ҳафт тақсим карда ва ҳар қитъаро бо навбат дам дода кишт кардан.

ҲАФТГОНА هفتگانه 1. аз ҳафт воҳид, қисман

иборат. 2. рақами ҳафт: **ҳафтгонаи аъзам** (сарварони ҳафт давлати бузург).

ҲАФТДОДАРОН هفت دادران *нуч.* гурӯҳи сито-рагоне, ки бо ҳам ҷамъ меистанд, Дубби Акбар.

ҲАФТКАСА هفت کسه ҳафт нафар, ҳафт кас шуда.

ҲАФТКАСӢ هفت کسی *ниг.* ҳафтнафарӣ.

ҲАФТКУНЧА هفت کنجه шакли ҳандасӣ, ки ҳафт кунҷ дорад.

ҲАФТҚАБАТА هفت قطبه ҳафтошӯна, ҳафттабақа; **бинои ҳафтқабата.**

ҲАФТМЕВА هفت میوه ҳафт навъ меваи тар, ки дар иди Наврӯз ба дастархон мениҳоданд.

ҲАФТМОӢА هفت ماهه он чи ки ҳафт моҳ дорад; дар моҳи ҳафтум; **кӯдаки ҳафтмоҳа.**

ҲАФТНАФАРӢ هفت نفرӣ ҳафткасӣ, иборат аз ҳафт кас.

ҲАФТОД هفتاد ҳафт бор даҳ.

ҲАФТОДСОЛА هفتادساله он чи ё он ки умраш ба ҳафтод расида бошад.

ҲАФТОДСОЛАГӢ هفتادسالگی ба синни ҳафтод расидан, ҳафтод сол доштан.

ҲАФТОДУМ هفتم дар шумори (тартиби) ҳафтод қарор дошта.

ҲАФТОДУМИН هفتمين *ниг.* ҳафтодум.

ҲАФТОШӢНА هفت آشيانه *ниг.* ҳафттабақа.

ҲАФТПАӢЛУ هفت پهلو *ниг.* ҳафткунча.

ҲАФТПУШТ هفت پشت ҳафт насли гузашта.

ҲАФТПӢСТ هفت پوست *тиб.* ҷароҳате, ки ре-шааш монанди пиёз қабат-қабат мешавад.

ҲАФТРАНГ هفت رنگ 1. ҳафт ранг дошта; гуногунранг, рангоранг. 2. як навъ гул, ки ҳафт ранг дорад. 3. ҳафт ранги гуногун, ки ба ҳафт сайёра нисбат дода мешавад; сиёҳ ба Зухал, ҷигарӣ ба Муштарӣ, сурх ба Миррих, зард ба Офтоб, сафед ба Зӯҳра, кабуд ба Уторид, сабз ба Моҳ.

ҲАФТРӢЗА هفت روزه ҳафт рӯз дошта; барои ҳафт рӯз.

ҲАФТРӢЯ هفت رویه ҳафт теға, ҳафтқира.

ҲАФТСАД هفت صد адади маълум: ҳафт бор сад.

ҲАФТСАДУМ هفت صدم дар шумори (тартиби) ҳафтсад қарордошта.

ҲАФТСАДУМИН هفت صدمين *ниг.* **ҳафтсадум.**

ҲАФТСАР هفت سر *асот.* дорои ҳафт сар; аждаҳои ҳафтсар.

ҲАФТСИН هفت سين ҳафт чизи бо ҳарфи “син” саршаванда, ки бо онҳо дастархони наврӯзӣ меороянд.

ҲАФТСОАТА هفت ساعته муддати ҳафт соат дошта.

ҲАФТСОАТӢ هفت ساعتى ба муддати ҳафт соат.

ҲАФТСОЛА هفت ساله дорои ҳафт сол; ба муддати ҳафт сол; **мактаби ҳафтсола**; аз **ҳафтсола то ҳафтодсола** ҳамаи мардум, хурду калон.

ҲАФТСОЛАГӢ هفت سالگی ба синни ҳафт расидан, ҳафт сол доштан.

ҲАФТТОРА هفت تاره ҳафт тор дошта, иборат аз ҳафт тор; сози торие, ки дорои ҳафт тор аст.

ҲАФТУМ هفتم дар шумори (тартиби) ҳафт қарордошта.

ҲАФТУМИН هفتمين вақт ва соати муайян, ки аз ҳафтуним соат иборат аст.

ҲАФТФАРСАНГӢ هفت فرسنگى дар масофаи 7 фарсанг қарордошта (тахминан 42 км).

ҲАФТФАРСАХӢ هفت فرسخى *ниг.* **ҳафтфарсангӣ.**

ҲАФТЧАНД هفت چند ҳафт баробар, ҳафт карат, ҳафт бор.

ҲАФТЧӢШ هفت جوش 1. филизи бисёр саҳти маҳкам. 2. *киноя аз* одами ҷонсаҳти пуртоқат; **ҳафтчӢш шудан** устувору мустаҳкам шудан.

ҲАФТШАНБЕ هفت شنبه рӯзи набудаи ҳафта; ба умеди рӯзи **ҳафтшанбе шудан** барабас интизор шудан.

ҲАФТШИН هفت شين ҳафт чизи бо ҳарфи “шин” саршаванда, ки бо онҳо дастархони Наврӯзӣ меороянд.

ҲАФТЯК هفت يك *д.* аз ҳафт як ҷузъи Қуръон,

ки барои таълим дар мактабҳо алоҳида ҷоп мешуд (*асосан сураҳои хурд*).

ҲАЧЧА هچه ҳодаи нӯгаш душоҳае, ки ба зери шоҳаҳои пурбор чун тақя мегузоранд.

ҲАЧ حج *д.* маросими зиёрати Каъба, ки яке аз рухнаҳои дини ислом ба шумор меравад.

ҲАЧАР ا. حجر *кит.* санг; **ҳаҷари масона** санги шошадон.

ҲАЧАРУЛАСВАД ا. حجارالاسود *д.* санги сиёҳи муқаддаси Каъба (дар Макка).

ҲАЧРУЛҚАМАР حجارالقمر *маъд.* санги қамарӣ, моҳсанг.

ҲАЧВ I ا. حجو 1. истодан, иқомат ихтиёр кардан дар ҷое. 2. подош додан. 3. ниғаҳдорӣ, **ҳачви сир** роздорӣ. 4. ғолиб омадан дар мусобиқаи чистон.

ҲАЧВ II هجو 1. баён кардани айби касе ё чизе ба таври шӯҳиомез. 2. нақӯҳиш; бад гуфтан ва дашном додан касеро бо шеър; **ҳачв кардан** айби касеро мавриди ханда қарор додан.

ҲАЧВГӢ هجو گویی ҳачв гуфтан, ҳачв кардан.

ҲАЧВГӢ هجو گوی ҳачвкунанда.

ҲАЧВИЁТ هجو يات маҷмӯаи ашъори ҳачвии шоире.

ҲАЧВИЯ هجو يه шеъри ҳачвӣ дар ҳаққи касе.

ҲАЧВӢ هجوى *мансуб ба* **ҳачв**; **мачаллаи ҳачвӣ**, шеъри ҳачвӣ.

ҲАЧВНАВИС هجونويس нависандаи асарҳои ҳачвӣ (нависанда, шоир ё рассом).

ҲАЧВНАВИСӢ هجونويسى навиштани асарҳои ҳачвӣ.

ҲАЧВНИГОР هجونگار *ниг.* ҳачвнавис.

ҲАЧВНОМА هجونامه 1. номаи ҳачвӣ, ҳачвия. 2. силсилаи асарҳои ҳачвӣ.

ҲАЧВОМЕЗ هجو آميز *ниг.* ҳачвӣ.

ҲАЧЛА//ҲИЧЛА حمله 1. хонаи ороставу мучаҳҳаз барои арӯсу домод. 2. иморати мудаввар ва гунбадмонанд.

ҲАЧМ I ا. حجم 1. он микдори фазо, ки дар ихтиёри ҷисм қарор дорад; он ҳудуде, ки аз зарби дарозӣ, бар ва баландии ашё ба миён

меояд ва он бо воҳиди мукааб (куб) андоза карда мешавад; заҳомат, часомат, гунҷ, гунҷоиш. 2. *умуман* андоза, миқдор; **ҳаҷми кор**, **ҳаҷми умумии маҳсулот**.

ҲАҶМ II **حجم** 1. боздоштан, манъ кардан аз чизе. 2. нештар зада хун макидан бо шиша ва шох; ҳичомат.

ҲАҶМАН **حجماً** аз чиҳати ҳаҷм, бо ҳаҷми худ.

ҲАҶМӢ **حجى** ҳаҷмдор, калон, ғафс, бузург, васеъ; таҳлили ҳаҷмӣ *физ.* таҳлили васеъ.

ҲАҶОМАТ *а.* **حجّات** хун гирифтани аз бадан ба воситаи шох; **шоҳи ҳаҷомат** шохе, ки ба воситаи он аз бадан хун кашида мегирифтанд.

ҲАҶР *а.* **هجر** чудой, дурӣ, фироқ (*аз ёр, маҳбуба*).

ҲАҶЧОМ *а.* **حجام** 1. табибе, ки хун мегирад. 2. чарроҳ.

ҲАШАМ *а.* **حشم** хидматгорон ва асбоби шукӯху дабдаба.

ҲАШАМАТ/ҲАШМАТ *а.* **حشمت** дабдаба, шукӯху ҷалол; бузургӣ.

ҲАШАМАТНОК **حشمت‌ناک** бо ҳашамат, пуршукӯх, дабдабадор (*мас., бино*).

ҲАШАР *а.* **حشر** кори умумӣ бо мақсади ёрӣ ба якдигар (*мас., барои ҷамъовариҳои ҳосил, сохтмони роҳ, тоза кардани ҷӯйборҳо ва ғ.*).

ҲАШАРА *а.* **حشره** ҷонвари майда аз қабили мӯр, малах, мағас, занбӯр ва ғ.

ҲАШАРӢ **حشرى** 1. *мансуб ба ҳашар*. 2. *таър.* сарбозе, ки силоҳи сабук дорад; аҳли силоҳ, пиёдафар.

ҲАШАРОТ **حشرات** *ҷ.* **ҳашара**.

ҲАШАРОТХӢР **حشرات‌خور** **парандаҳои ҳашаротхӯр** парандаҳое, ки ҳашаротро мехӯранд.

ҲАШАРОТШИНОС **حشرات شناس** мутахассисе, ки ба таҳқиқи ҳашарот машғул аст.

ҲАШАРОТШИНОСӢ **حشرات شناسى** соҳае, ки ба шинохту таҳқиқи ҳашарот машғул аст.

ҲАШАРЧӢ **حشرچى** иштирокдор дар ҳашар.

ҲАШАРЧОӢ **حشرچاى** ҷое, ки маъракаи ҳашар барпо мегардад.

ҲАШВ *а.* **حشو** 1. *кҳн.* он чи ки чизеро ба он пур мекунад; пур кардани абраву астари либос, кӯрпа, болишт *ва ғ.* бо пахта, пашм ва чизҳои дигар. 2. нуктаҳои дағали гирехмонанд дар тору пуди матои абрешимӣ, ки баъд аз бофта шудани он намоён шуда меистад. 3. гапи зиёдӣ, сухани зиёди бемаънӣ. 4. *адш.* сухани зиёде, ки дар миёни ҷумла бошад, ҷумла ё калимаи туфайлӣ.

ҲАШИВОР/ҲУШИВОР **هشيوار** *кит.* хирадманд, оқил, хушёр.

ҲАШИШ *а.* **حشيش** 1. алаф; алафи хушк; гиёҳ; гиёҳи хушк; хас. 2. моддаи ҳисбар ва масткунанда, ки аз барги канаб тайёр мешавад, чарс, банг.

ҲАШМАТ *а.* **حشمت** *ниг.* **ҳашамат**.

ҲАШМАТПАРАСТ **حشمت پرست** мақомпараст, ҷоҳпараст, мансабпараст.

ҲАШР *а.* **حشر** 1. ҷамъ кардан, гун кардан; ҷамъомад, маҷлис, растохез. 2. *маҷ.* қиёмат.

ҲАШРГОҲ *а.* **حشرگاه** 1. ҷое, ки қиёмат барпо мешавад; майдони қиёмат. 2. *киноя аз* майдони ҷанг.

ҲАШТ **هشت** шумораи миқдории ҳашт; **ҳашт** **боғ** (ё **бӯстон**) ҳашт боғи биҳишт: **ҳашт ганҷ** номи ганҷҳои Хисрави Парвиз; Ганҷи Арӯс, Ганҷи Бодовард, Ганҷи Деба, Ганҷи Афросиёб, Ганҷи Сӯхта, Ганҷи Ҳазро, Ганҷи Шодовард, Ганҷи Бор; *муқ.* **ҳафт ганҷ**.

ҲАШТАК **هشتک** 1. бурҷест, ки дар боми ошхонаҳо барои дудбаро месозанд. 2. зардолуҳои қок, ки ба дарунаш ба ҷои донак мағзи дона андохта меҳушконанд.

ҲАШТКУНҶА **هشت‌کنجه** *ҳанд.* сурати ҳандасӣ, ки ки ҳашт кунҷ дорад.

ҲАШТМОҲА **هشت ماهه** он чи ё он ки ҳашт моҳ умр дорад; ҳар чизе, ки аз пайдоишаш ҳашт моҳ гузаштааст.

ҲАШТОБГАРӢ **هشتاب‌گرى** пиллакашӣ, бофандагӣ.

ҲАШТОД **هشتاد** рақами маълум, ҳашт бор даҳ.

ҲАШТОДУМ **هشتادم** дар шумори (тартиби) ҳаштод қарордошта.

ҲАШТОДУМИН *هشتادمین* *ниг.* **ҳаштодум.**

ҲАШТРӢЯ *هشت رویه* *ҳанд.* он чи ҳашт рӯ до-
рад.

ҲАШТОДСОЛА *هشتادساله* он чи ё он ки умраш
ба ҳаштод расида бошад.

ҲАШТОДСОЛАГӢ *هشتادسالگی* ба синни ҳаш-
тод расидан; ҳаштод сол доштан.

ҲАШТСАД *هشتصد* рақами маълум ҳашт
маротиба сад.

ҲАШТСАДСОЛА *هشتصدساله* он чи ё он ки
умраш ба ҳашсад расида бошад.

ҲАШТСАДСОЛАГӢ *هشتصدسالگی* ба синни
ҳашсад расидан; ҳаштсад сол доштан.

ҲАШТСАДУМ *هشت صدم* дар шумори (тар-
тиби) ҳаштсад қарор дошта.

ҲАШТСАДУМИН *هشت صدمین* *ниг.* **ҳаштсадум.**

ҲАШТСОАТА *هشت ساعته* ҳаштсоатӣ; амале ё
ҳар чизе, ки мӯҳлаташ ҳашт соат муқаррар
шудааст.

ҲАШТСОАТӢ *هشت ساعتی* *ниг.* **ҳаштсоата.**

ҲАШТСОЛА *هشتساله* он ки ё он чи аз
ҳастияш ҳашт сол гузашта бошад.

ҲАШТСОЛАГӢ *هشتسالگی* ба синни ҳашт
расидан; ҳашт сол доштан.

ҲАШТУМ *هشتم* дар шумори (тартиби) ҳашт
қарордошта.

ҲАШТУМИН *هشتمین* *ниг.* **ҳаштумин.**

ҲАШТЯК *هشتیک* 1. аз ҳашт як ҳисса. 2. аз
ҳашт як ҳиссаи мероси мард, ки аз рӯи
шариат ба занаш мерасид.

ҲАШ-ҲАШ *هش هش* *садои тақлидии* нафас-
гирии вазнин дар давидан.

ҲАЮЛО *ю.-а. هیولا* 1. *фалс.* модда, моддаи ас-
лӣ, моҳияти ҳар чиз, гавҳар, материя. 2.
мусаввада, ангора.

ҲАЮЛОӢ *هیولایی* 1. *фалс.* моддӣ, ҷисмонӣ. 2.
дар шакли мусаввада, ангора.

ҲАЮН *هیون* *кҳн.* шутур, шутури тезрав.

ҲАЯВОН *а. حیوان* 1. мавҷуд, ҷондор, зинда. 2.
чорпо, ҳайвон.

ҲАЯЛ *а. حیل*: ҳаял қардан таъхир қардан, дер

мондан.

ҲАЯҶОН *а. هیجان* ҷӯшиши даруни одамӣ аз
шавқ, шодӣ ё ғазаби аз ҳад зиёд; ба ҷӯшу
хурӯш омадан, ҳолати изтироб.

ҲАЯҶОНАНГЕЗ *هیجان انگیز* ба ҳаяҷон оваран-
да, музтарибқунанда.

ҲАЯҶОНБАХШ *هیجان بخش* *ниг.* **ҳаяҷонангез.**

ҲАЯҶОННОК *هیجان ناک* *ниг.* **ҳаяҷономеz.**

ҲАЯҶОНОВАР *هیجان آور* боиси ҳаяҷоншаван-
да, музтарибқунанда.

ҲАЯҶОНОМЕЗ *هیجان آمیز* дар ҳолати ҳаяҷон
ва изтироб.

ҲЕ *ه//ح* *ниг.* **ҳавваз; ҳутгӣ.**

ҲЕЗ *هیز* он ки мубталои беқувватии тано-
сулист, муҳаннас

ҲЕЗАЛАК *هیزلک* *гуфт.* 1. *ниг.* **ҳез.** 2. *киноя аз*
марди ноӯҳдабаро, он ки аз дасташ қор
намеояд.

ҲЕЗӢ *هیزی* беқувватии таносулӣ, хунсо будан,
махрум будан аз қобилияти мардӣ.

ҲЕЗУМ *هیزم* ҷӯб ё шоҳаи хушк, ки барои
сӯзишворӣ тайёр қарда мешавад.

ҲЕЗУМАРРАКУН *اره کن* *ҳизм* он ки бо арра
ҳезум майда мекунад.

ҲЕЗУМАРРАКУНӢ *اره کنی* *ҳизм* бо арра май-
да қардани ҳезум.

ҲЕЗУМБУР *هیزم بر* *ҳизм* қасе, ки ҳезум мебурад.

ҲЕЗУМБУРӢ *هیزم بری* *ҳизм* ҳезум буридан, амали
ҳезумӣ.

ҲЕЗУМКАФОН *هیزم کفان* он ки бо табар ҳезум
майда мекунад.

ҲЕЗУМКАФОНӢ *هیزم کفانی* ҳезум қафондан;
ҳезум майда қардан, қори ҳезумқафон.

ҲЕЗУМКАШ *هیزم کش* он ки ҳезум мекашонад.

ҲЕЗУМКАШӢ *هیزم کشی* аз ҷое ба ҷое бурдани
ҳезум, қори ҳезумкаш.

ҲЕЗУМКАШОНӢ *هیزم کشانی* бурдани ҳезум аз
ҷое ба ҷое.

ҲЕЗУМХОНА *هیزم خانه* ҷои махсус барои
нигоҳдории ҳезум.

ҲЕЗУМЧИНӢ *هیزم چینی* ҷамъ қардани ҷӯбу

шоҳаҳои хушк барои ҳезум.

ҲЕЗУМШИКАН *هيزم شكن* *ниг.* ҳезумкафон.

ҲЕЗУМШИКАНӢ *هيزم شكنى* *ниг.* ҳезум кафонӣ.

ҲЕЗЧАШМ *هيزچشم* ҳарза; он ки покии чашмро ниғаҳ намедорад.

ҲЕЙ *هى* *нидо* ҳой, гӯш кун; огоҳ бош! **ҳей, ба по барҳез.**

ҲЕЛ I *هيل* чинсе аз дорувори хушбӯй, монанд ба лиму.

ҲЕЛ II *هيل* *гуфт.* ҷои нигоҳдории тобистонаи чорвой майда (*буз, гӯсфанд*); оғил.

ҲЕЛ-ҲЕЛ *هيل هيل* :ҳел-ҳел **гаштан** бекор, сарсон гаштан.

ҲЕМА *همه* *кит.* 1. ҳезум, ҷӯби сӯхт, чуб барои сӯзишворӣ; **ҳемаи тар фуруҳтан** *киноя аз* фиреб додан, ҳуққабозӣ кардан. 2. *хӯр.* гӯштоба, хомшӯрбо.

ҲЕМАДОН *هميدان* *кит., ниг.* ҳемаҳона.

ҲЕМАКАШ *همه كاش* *кит.* ҳезумкаш, ҳаммоли ҳатаб; хоркаш

ҲЕМАКАШӢ *همه كشي* *кит.* ҳезумкашӣ, бо ҳезумкашӣ машғул будан

ҲЕМАХОНА *همه خانه* *кит.* ҷои ниғаҳ доштани ҳезум, ҳезумхона, маҳтаб.

ҲЕРБАД//ҲАРБУД *هيربد//هريد* *кит.* 1. хидматгузори оташкада. 2. қозии зардуштиён.

ҲЕРБАДХОНА *هيربد خانه* *кит.* оташкада.

ҲЕРБУД *هيربد* *ниг.* ҳербад.

ҲЕЧ *هيج* *ҷонишини инкорӣ:* 1. ҳаргиз, асло. 2. ягон. 3. *ҳиссаҷаи саволӣ* оё. 4. ҳамчун ҷузъи таркибҳо ба онҳо маънои инкорӣ медиҳад: **ҳеч вақт, ҳеч гоҳ, ҳеч гуна, ҳеч кас, ҳеч кадом;** 5. беқадр; **ҳеч аст** аҳамияте надорад, арзише надорад.

ҲЕЧКОРА *هيج كاره* бекор, бекорхӯча.

ҲЕЧМАДОН *هيج مدان* *нодон.*

ҲИБОЛА *ا. حباله* қайд, банд; **ба ҳиболаи никоҳ** даровардан ба занӣ гирифтани.

ҲИБР I *ا. حبر* сиёҳӣ, сиёҳии давоҷ ва қалам.

ҲИБР II *ا. حبر* *кҳн.* олим, хирадманд, доно,

донишманд.

ҲИДДАТ *ا. حدت* тезӣ, тундӣ.

ҲИДОЯТ *ا. هدايت* роҳи рост нишон додан, роҳнамоӣ.

ҲИДОЯТГАР *هدايت* раҳнамоикунанда, раҳнамо.

ҲИЗАБР//ҲИЖАБР *هزبر//هزير* *кит.* 1. шери даранда; шер. 2. *мач.* далер, шучоъ, нотарс.

ҲИЗАБРАВЖАН *هزبراوژن* *кит., ниг.* **ҳизабрандоз.**

ҲИЗАБРАНДОЗ *هزبرانداز* *кит.* шерафкан, шерандоз, далер, диловар.

ҲИЗБ *ا. حزب* 1. гурӯҳи одамон, ки бо як мақсад муттаҳид шудаанд; фирқа, партия. 2. гурӯҳ, даста, ғавҷ. 3. сипоҳ, лашкар; тобеин, мададгорон. 4. воҳиди тақсим кардани Қуръон, ки ба ҷаҳорҷаи ҷузъ ё пора баробар аст ва дар маҷмӯъ Қуръон аз 120 ҳизб иборат аст. 5. дар тасаввуф ва футувват тоифаест, ки ба як шахс мансуб аст.

ҲИЗБӢ *حزبى* *мансуб ба ҳизб;* узви ҳизб; мутаассиби ҳизб.

ҲИЗБПАРАСТ *حزب پرست* мӯътақид ба ҳизб; мутаассиби ҳизб.

ҲИЗБУЛЛОҲ *حزب الله* 1. ҳизби Худованд. 2. мӯъминон; гурӯҳи солеҳон.

ҲИЗБПАРАСТӢ *حزب پرستى* эътиқоди ҳизбӣ, таассуби ҳизбӣ.

ҲИККАК//ҲИКҚАК *هكك//هقك* *ниг.* ҳиккак.

ҲИКАМ *ا. حكم* *ҷ.* ҳикмат.

ҲИКМАТ I *ا. حكمت* 1. илм, дониш. 2. доноӣ, хирадмандӣ, ғазилат. 3. ҳилм, бурдборӣ, таҳаммул. 4. адл, адолат, дод. 5. Қуръон, китоби муқаддас. 6. панд, андарз, сухани пандомез; **ба Луқмон ҳикмат омӯхтан** омӯхтани чизе ба касе, ки аъламтар аст. 7. сабаб ва иллати ягон ҳодиса, сирри ягон ҳодиса; **арзон бе иллат нест, қимат бе ҳикмат;**

ҲИКМАТ II *ا. حكمت* 1. *ғалс.* илмест, ки дар он аз ҳақиқати ашъ баҳс меравад. 2. дар тасаввуф сиррест, ки ошкор кардани он байни авом норавост ва оқибати ногувор

дорад.

ҲИКМАТНОК حکمت ناک : сухани ҳикматнок
сухане, ки дар он панду насиҳате ҳаст ва ё
моҳияти масъалае баён ёфтааст.

ҲИКМАТОМЕЗ حکمت آمیز ниг. ҳикматнок.

ҲИКМАТОМӢЗ حکمت آموز пандомӢз.

ҲИКМАТОРО حکمت آرا орояндаи ҳикмат,
зебдихандаи ҳикмат.

ҲИКМАТШИНОС حکمت شناس оқил, хирад-
манд, файласуф.

ҲИКМАТШИНОСӢ حکمت شناسی оқилӣ,
хирадмандӣ, файласуфӣ.

ҲИКОӢТ حکایات ҷ. **ҲИКОЯ** (достонҳо, ҳиссаҳо).

ҲИКОЯ(Т) حکایه//حکایت 1. нақл кардани
воқеае ё достоне. 2. асари бадеии мансури
ҳаҷман хурд, ки дар он воқеа ё саргузаште
баён меёбад; қисса, саргузашт; **ҲИКОЯ**
кардан нақл кардан, саргузаштеро ривоят
кардан.

ҲИКОЯБАНДӢ حکایه بندی сохтани ҳикоя аз
воқеаи дида ё шунидашуда.

ҲИКОЯГӢ حکایگی нақлӣ, қиссагӣ; **ҷумлаи**
ҳикоягӣ ҷумлае, ки дар бораи воқеае ё
ҳодисае маълумот медиҳад.

ҲИКОЯГӢӢ حکایه گوی қиссагӯӣ.

ҲИКОЯНАВИС حکایه نویس касе, ки қисса
(ҳикоя) менависад.

ҲИКОЯНАВИСӢ حکایه نویسی машғул будан
ба эҷоди қиссаву ҳикоя.

ҲИКОЯТ حکایت ниг. **ҲИКОЯ**.

ҲИҚҚАҚ هقک садои канда – кандаи беиҳ-
тиёре, ки бар асари нуқси меъда пай дар
ҳам аз даҳон мебарояд, ҳиққак, саксака.

ҲИҚҚАҚ هقق ниг. **ҲИҚҚАҚ**.

ҲИҚҚӢ هقی :**ҳиққӣ** карда натавонистан дар
ҷавоби касе чизе гуфта натавонистан, садо
бароварда натавонистан.

ҲИҚҚОС هقّاس ниг. **ҲИҚ-ҲИҚ**; **ҲИҚҚОС** задан.

ҲИҚ-ҲИҚ هق هق ҳиққос, фик-фик; **ҲИҚ-ҲИҚ**
гиристан фик-фик гирия кардан.

ҲИЛ هیل *асоси замони ҳозираи феъли ҳилидан //*
ҳиштан.

ҲИЛ I а. هیل як навъ дорувории хушбӯ.

ҲИЛ II هیل ниг. **ҳила**.

ҲИЛА حيله 1. макр, фиреб, тазвир. 2. чора,
тадбир.

ҲИЛАБОЗ باز حيله ниг. **ҳилагар**.

ҲИЛАГАР گر حيله фиребгар, маккор.

ҲИЛАГАРӢ گری حيله маккорӣ, фиребгарӣ.

ҲИЛАГАРОНА حيله گرانه маккорона, фиреб-
гарона.

ҲИЛАКОР کار حيله ниг. **ҳилагар**.

ҲИЛАКОРӢ کاری حيله ниг. **ҳилагарӣ**.

ҲИЛАКОРОНА کارانه حيله ниг. **ҳилагарона**.

ҲИЛАОМЕЗОНА آمیزانه حيله ниг. **ҳилагарона**.

ҲИЛАСОЗ ساز حيله ниг. **ҳилагар**.

ҲИЛАҶУ(Ӣ) جوی حيله ниг. **ҳилагар**.

ҲИЛИДАН هیلیدن ниг. **ҳиштан**.

ҲИЛМ حلم нармӣ, мулоимат; **ҲИЛМ-ҲИЛМ**
мулоим нарм; **ҲИЛМ-ҲИЛМ** пухта нағз,
мулоим пухта (*маъмулан, дар мавриди гӯшт*
мегӯянд).

ҲИЛОЛ هلال моҳи нав (*то шаби севум*).

ҲИЛОЛАБРӢ هلال ابرو абрӯвони ба шакли
моҳи нопурра, камонӣ, хамида.

ҲИЛОЛӢ هلالӣ ба шакли моҳи нопурра,
досмонанд, камонмонанд, хамида.

ҲИЛПИРОС زوфт. هلیپراس чунбидан, ба чун-
биш омадан (*мас., байрақ аз вазиши бод*),
эҳтизоз; **ҳилпироз** задан.

ҲИМЕЛ حمیل ниг. **ҳамонил**.

ҲИММАТ همت 1. қасд, ирода, азми қавӣ,
ҷаҳд, кӯшиш. 2. саховат, ҷавонмардӣ; **кама-**
ри ҲИММАТ бастан ба коре саҳт азму ирода
кардан.

ҲИММАТБАЛАНД همت بلند олиҳиммат, на-
зарбаланд.

ҲИММАТБАЛАНДӢ همت بلندی саховатпеша-
гӣ; назарбаландӣ.

ҲИМОЯ(Т) حمایت//حمایه ниғаҳбонӣ, ҳафозат;
мудофия, пуштибонӣ; **ба зери ҲИМОЯТ ги-**
рифтан пушту паноҳ шудан (*ба касе*); **ҲИМОЯ**

кардан муҳофизат кардан, мудофия кардан.

ҲИМОЯГАР//ҲИМОЯТГАР

ҳимоякунанда, мудофеъ, пушту паноҳ, пуштибон.

ҲИМОЯКУНАНДА *ниг.* ҳимоятгар.

ҲИМОЯТ *ниг.* ҳимоя.

ҲИМОЯЧӢ *чи* мудофиякунанда, пуштибон.

ҲИМОЯШАВАНДА *ҳар* касе ӯ чизе, ки мавриди ҳимоя, дифоъ, ниғаҳбонӣ қарор мегирад..

ҲИН I *ҳин* *кит.* калимаи нидо 1. ана, инак; огоҳ бош, эҳтиёт шав. 2. шитоб кун, зуд.

ҲИН II *ҳин* вақт, ҳангом, дам, лаҳза; дар як ҳин дар як дам.

ҲИН III *а.* *ҳин* сел, селоб.

ҲИНДБО *ҳинд* ба коснӣ.

ҲИНДБОӢ *ҳинд* мутааллиқ ба ҳиндбо, аз коснӣ тайёршуда: қаҳваи ҳиндбоӣ.

ҲИНДӢ *ҳинд* мардуми Ҳиндустон, аҳли Ҳинд; ҳинду эронӣ *мансуб ба* ҳиндӣ ва эронӣ; забонҳои ҳинду эронӣ.

ҲИНДУ *ҳинду* 1. аҳли Ҳиндустон, ҳинду. 2. пайраи дини ҳиндувон. 3. посбон. 4. ғулом, банда, зархарид. 5. *мач.* сиёҳ; холи ҳинду холи сиёҳ.

ҲИНДУАВРУПОӢ *ҳинду* *мансуб ба* минтақаи Ҳинд ва Аврупо; забонҳои ҳинду-аврупой, халқҳои ҳиндуаврупой.

ҲИНДУАВРУПОШИНОӢ *ҳинду* *шино* соҳае, ки таҳқиқи минтақаи Ҳинд ва Аврупо машғул аст.

ҲИНДУВОНА I *ҳинду* ба тариқи ҳиндӣ, ба ҳиндӣ, ҳиндигӣ, монанди ҳинду.

ҲИНДУВОНА II *ҳинду* *кит.* тарбуз; *ҳинду* *ва* *зери бағали* *кас* додан касеро бо чизе мағрур кардан, ки ӯ лоиқи он набошад.

ҲИНДУИЯ *ҳинду* *и* мазҳаби ҳукмрон дар Ҳиндустон, ки ба бараҳманизм ва буддизм асос ёфтааст.

ҲИНДУӢ *ҳинду* *мансуб ба* ҳиндӣ; *гуфт.*, *мач.* одами дамдӯзд, канораҷӯӣ.

ҲИНДУСТОНӢ *ҳинду* *мансуб ба* Ҳиндустон; сокини Ҳиндустон; забони мардуми Ҳиндустон.

ҲИНДУХИТОӢ *ҳинду* *мансуб ба* минтақаи Ҳинду Ҳитой; мардуми минтақаи Ҳинду Хитой.

ҲИНДШИНОС *ҳинду* *шино* муҳаққиқи Ҳиндустон ва мардуми он.

ҲИНО I *ҳина* растаниест буттамонанд дорои гулҳои сафед, ки бо кӯфтаи он мӯй, дасту поро ранг мекунанд; *ҳино бастан* (мондан) гарди ҳиноро тар карда ба дасту по бастан, ки ранг гирад; *ҳина ба по ҳино бастан* суст рафтор кардан.

ҲИНО II *ҳина* 1. қатрон. 2. хӯшаи борондидаи хурмо.

ҲИНОБАНДӢ *ҳинд* *ниг.* ҳинобандон.

ҲИНОБАНДОН *ҳинд* *ниг.* маросимест, ки дар арафаи арӯси арӯшаванда бо дугонаҳояш мегузаронад.

ҲИНОГУЛ *ҳина* номи навъе аз гул.

ҲИНОКОР *ҳина* *кас* *ҳина* касе, ки ҳино мекорад, корандаи ҳино.

ҲИНОҲИН *ҳина* *кит.* дар ҳоли шитоб, шитобзадагӣ, саросема, саросемакорӣ.

ҲИНЧОР *ҳина* *ниг.* ҳанчор.

ҲИРҚА(Т) *ҳир* *қ* *сӯзиш*, *сӯхтан*.

ҲИРМОН *ҳир* *ман* *ноумедӣ*, *маҳрумӣ*, *бенасибӣ*.

ҲИРМОНЗАДА *ҳир* *ман* *ноумедшуда*, *бенасибгардида*, *бенасиб*.

ҲИРОСАТ I *ҳир* *ман* *муҳофиза*, *ниғаҳбонӣ*, *посбонӣ*.

ҲИРОСАТ II *ҳир* *ман* *киштукор*, *зироат*, *деҳқонӣ*.

ҲИРОСАТПЕША *ҳир* *ман* *ниғаҳбон*, *посбон*, *мудофеъ*.

ҲИРС *ҳир* *ман* *аз ҳад зиёд*; *гушнашмӣ*; *ҳирси мол* *орзӯи аз ҳад зиёди молгундорӣ*.

ҲИРСБАЛАНД *ҳир* *ман* *гурусначашм*, *ҳасис*, *тамаъкор*.

ҲИРФА(Т) *ҳир* *ф* *касб*, *хунар*, *пеша*;

аҳли ҳирфа косиб, ҳунарманд.

ҲИС(С) حس қобилияти дарки таассуроти берунӣ, дарк, дарёфт, пайбарӣ; қувваи дарёфт; **ҳисси сомеа** қувваи шунавой; **ҳис кардан** пай бурдан ба чизе.

ҲИСН а. حصн паноҳгоҳ, қалъа; **ҳисни ҳасин** қалъаи дастнорас.

ҲИСОБ а. حساب 1. шумур, шумурдан, миқдор. 2. муҳосиба, доду гирифти пулӣ; **ба ҳисоб гирифтан** а) шуморидан, шумораи чизеро муайян кардан; б) чизеро ба назари эътибор гирифтан; **ҳисоб ёфтан** шумурда шудан, ба шумор рафтан; **ҳисоби кореро ёфтан** чорае ёфтан, роҳи ҳалли масъалаеро ёфтан; **ҳисоб кардан** а) шумурдан; пиндоштан; кори худро дуруст ҳисоб мекард. 3. илми ҳисоб, арифметика; **ҳисоби абҷад** ниг. **абҷад**, бо ҳарфҳои арабӣ, ки ҳар як рақами муайяноро ифода мекунад, моддаҳои таърихи ҳодисаеро баён кардан ва баровардан.

ҲИСОББАРӢ حساببرى ҳисоб бурдан; **мошини ҳисоббарӣ** дастгоҳе, ки танзими ҳисобу китоб ва назорати муттасили онро ба зимма дорад.

ҲИСОББАРОР حساببرار мошини ҳисоббарор, мошини ҳисобкунанда.

ҲИСОББАРОРӢ حساببرارى ҳисоб кардан, ҳисоб карда баровардан.

ҲИСОБГАР حسابگر 1. ҳисобкунанда, *мач.* он ки ба ҳисоб мегирад. 2. босарфа, сарфакор; боандеша, дурандеш, эҳтиёткор.

ҲИСОБГАРӢ حسابگرى 1. ҳисобкор будан, ҳисобкунандагӣ. 2. *мач.* сарфакорӣ; боандешагӣ; дурандешӣ, эҳтиёткорӣ.

ҲИСОБГИР حسابگیر баҳисобгиранда.

ҲИСОБГИРӢ حسابگیرى аз касе шумури чизеро гирифта.

ҲИСОБГОҲ حسابگاه чой ва макони ҳисоб, ҳисобгоҳи ҳашр майдони қиёмат.

ҲИСОБДОН حسابدان каси аз илми ҳисоб хабардор; касе ки муҳосиба карда метавонад.

ҲИСОБДОНӢ حسابدانى аз илми ҳисоб бохабар; донандаи ҳисоб.

ҲИСОБДОР حسابدار касе ки муомила, дахлу харчи муассисаеро идора мекунад.

ҲИСОБДОРӢ حسابدارى 1. кор ва вазифаи ҳисобдор. 2. чои ҳисобдорӣ, шӯбаи муассиса, ки ҳисобу китоби онро мебарад.

ҲИСОБӢ حسابى муҳосиба, ҳисоботи дахлу харч, ҳисобдихӣ ва ҳисобгирӣ; **ҳисобӣ кардан** яктарафа кардан, ба миён гузоштани дахлу харч ё кор ва музд.

ҲИСОБКОР حسابکار нархгузор, нархмонанда, мошини ҳисобу китобгар.

ҲИСОБКОРӢ حسابكارى нархгузорӣ, нархмонӣ.

ҲИСОБКУНАК حسابکنک асбоб барои шумурдани чизе; ҳисобкунаки газ, ҳисобкунаки барк, ҳисобгар.

ҲИСОБКУНАНДА حسابکننده 1. ҳисобгар. 2. *ниг.* **ҳисобкор.**

ҲИСОБКУНӢ حسابکنى шумурдан, ҳисобу китоб кардан.

ҲИСОБОТ а. حسابات 1. муҳосиба. 2. хулосаи кор ва фаъолияти касе ё муассисае; **ҳисобот додан** дар бораи кори кардашуда ё дахлу харч маълумот додан (ё маъруза кардан).

ҲИСОБОТДИҲАНДА حساباتدهنده касе ки аз кор ва фаъолияти худ гузориш медиҳад.

ҲИСОБОТДИХӢ حساباتدهى ҳисобот додан, оид ба анҷом ё иҷрои коре маълумот додан.

ҲИСОБОТӢ حساباتى *мансуб ба ҳисобот*; **мачлиси ҳисоботӣ** мачлисе, ки касе аз кори худ ё фаъолияти ташкилоте гузориш медиҳад.

ҲИСОБРАС حسابرس *иқт.* аудитор.

ҲИСОБРАСӢ حسابرسى *иқт.* аудит.

ҲИСОБЧӢ حسابچى ҳисобдор, ҳисобгар; ба ҳисобгирандаи коре.

ҲИСОБШАВАНДА حسابشونده шумурдашаванда.

ҲИСОМ//ҲУСОМ а. حسام *кит.* шамшер, теғ.

ҲИСОР а. حصار 1. девор, девори даври қалъа. 2. қалъа; **ҳисори баланд** девори баланд.

ҲИСОРДОРӢ حصاردارى *кит.* ниғахдории қалъа, қалъабонӣ.

ҲИСОРӢ *حصارى* 1. бо девор ихоташуда. 2. *мансуб ба қалъа*; қалъавӣ. 3. шаҳр ё одами муҳосирашуда.

ҲИСРИМ *а. حصرم* ғӯраи ангур; меваи нора-сида, *мас.*, *хурмо*.

ҲИСС *а. حس* *ниг.* **ҳис**.

ҲИССА *حصه* як қисм аз чизе; баҳра, саҳм; **ҳиссаҳои нутқ** *грам.* ҳиссаҳои морфологии нутқ (забон).

ҲИССАБАХШ *حصه بخش* тақсимкунандаи баҳра, саҳм.

ҲИССАГӢ *حصگى* *мансуб ба ҳисса*; шарикӣ.

ҲИССАГУЗОР *حصه گذار* касе ки дар коре ҳиссае дорад.

ҲИССАГУЗОРӢ *حصه گذارى* дар коре шарикӣ кардан, саҳм гузоштан.

ҲИССАДОР *حصه دار* саҳмдор, шарик.

ҲИССАДОРӢ *حصه دارى* ширкат, саҳмдорӣ.

ҲИССАЧА *حصه چه* 1. зарра, чузъ. 2. ҳиссаи нутқ.

ҲИССИЁТ *а. حسيات* *ҷ.* **ҳис**; эҳсос, мушоҳидаҳои ҳиссӣ.

ҲИССИЁТПАРАСТ *حسيات پرست* ба таъсири ҳиссиёт додашаванда.

ҲИССӢ *حسى* 1. *мансуб ба ҳис*. 2. лирикӣ ҳиссиётпарвар.

ҲИССАВАНДА *حس شونده* эҳсосшаванда, қобили ҳис.

ҲИФЗ *а. حفظ* ниғаҳдорӣ, ниғаҳбонӣ, муҳофизат; **ҳифзи сикҳат** ниғаҳдорӣ тандурустӣ; **ҳифз кардан** а) ниғаҳдорӣ (ниғаҳбонӣ) кардан; б) ёд кардан аз бар кардан.

ҲИФОЗАТ *а. حفاظت* ниғаҳдорӣ, муҳофизат.

ҲИФОЗАТДОР *حفاظت دار* муҳофизатдор; бе-хатар.

ҲИЧЛА *а. حبله* *ниг.* **ҳачла**.

ҲИЧО I *а. هجا* 1. *збш.* ҳар банди овози садонокдори як калима (*мас.*, *калимаи пахта* аз ду *ҳиҷо* иборат аст: *пах-та*); 2. *адш.* воҳиди вазни шеър.

ҲИЧО II *а. هجا* асаре (*беиштар манзум*), ки дар он касе ё ҳодисае саҳт масҳара карда

шудааст, ҳачв, сатира.

ҲИЧОБ *حجاب* 1. парда. 2. ниқоб, рӯпӯш, рӯпӯшондан (*мас.*, *зан аз мард*).

ҲИЧОӢ *هجايى*: шеъри ҳиҷоӣ шеъре, ки асоси вазни он ба эътибор гирифтани ҳиҷоҳост.

ҲИЧР *а. هجر* *ниг.* **ҳачр**.

ҲИЧРАТ *а. هجرت* 1. кӯчидан, аз шаҳре ба шаҳри дигар кӯчида ҷойгир шудан; **ҳичрат кардан** кӯчида рафтан аз ватан ба ҷои дигар. 2. аввали солшумории қамарии исломӣ (16 июли соли 622 мелодӣ), ки аз кӯчидани Муҳаммади пайғамбар (с) аз Макка ба Мадина ибтидо гирифтааст.

ҲИЧРӢ *هجري* солшумории қамарӣ; *ниг.* **ҳичрат** 2.

ҲИЧРОН *هجران* ҷудой, дурӣ аз ёру дӯстон, махсусан аз маъшук.

ҲИЧРОНЗАДА *هجران زده* гирифтори ҳичрон, дурафтода аз ёру диёр; ғариб.

ҲИЧРОНДИДА *هجران ديده* касе, ки дурӣ, ҷудоиро дидааст, аз сар гузаронидааст.

ҲИЧЧА *هجه* усули алифбоомӯзии кӯҳна, ки ҳарфҳои ҳиҷоҳоро бо якдигар ҷанг андохта аз ҳиҷоҳо калима сохта меҳонданд; (*мас.*, *барои хондани калимаи Аҳмад: алиф бо ҳе забар “аҳ” мим бо дол забар – “мад” – Аҳмад*).

ҲИШТАН *هشتن* 1. тарк кардан, партофтан, мондан. 2. гузоштан, сар додан, раҳо кардан.

ҲИЯЛ *а. حيل* *ҷ.* **ҳила**.

ҲО I *ها* *ниг.* **ҳавваз**; ҳуттӣ.

ҲО II *ها* *ҷонишини ишоратӣ* ана, ин, он; **ҳо дар он ҷо**.

ҲО III *ها* *нидо* ҳой, ой, эй; **ҳо, бачаҳо, кучо ме-равед?**

ҲО IV *ها* *ҳиссаҳои тасдиқ* оре, бале, ҳа; **ҳо, бале; ҳо, ҳамин тавр буд**.

ҲОВАН *هاون* зарфест аз санг ё филиз, ки дар он чизеро андохта кӯфта майда мекунанд, уғур.

ҲОВАНДАСТА *هاون دسته* дастаи ҳован, ки бо он чизеро дар ҳован андохта мекӯбанд.

ҲОВИЯ *a.* هاويه *d.* номи табакаи ҳафтуми дӯзах, дӯзах.

ҲОВИЯБАНД بند هاويه маҳбус дар дӯзах, гирифтори дӯзах.

ҲОВИЯМИСОЛ 1. هاويه مثال 1. монанди дӯзах. 2. дӯзахӣ, ҷаҳаннамӣ.

ҲОВӢ *a.* حاوى *kit.* ихотақунанда, дарбаргиранда; **ҲОВИИ** чанд масоил.

ҲОД(Д) *a.* حاد *kit.* бурро, тез (*корд ва г.*).

ҲОДИС *a.* حادث чизе ки нав пайдо шудааст, нав пайдошуда; *муқ.* қадим; оламу ҳодис; одаму ҳодис ибораҳое, ки эҳтимоли шудани ҳар гуна ҳодисаҳоро ифода мекунад; **ҳодис шудан** пайдо шудан, рӯй додан.

ҲОДИСА *a.* حادثه 1. воқеа, воқеаи нав. 2. пешомад, рӯйдод, тасодуф; **ҳодисаи ногаҳонӣ** воқеаи нохост ва ғайри чашмдошт.

ҲОДИСАПАРВАРД حادثه پرورد он ки дар натиҷаи аз сар гузаронидани ҳодисаҳо ботачриба шудааст.

ҲОДИСАҲЕЗ حادثه خيز чое, ки дар он ҳодисаҳо бисёр рух медиҳад; **базмғаҳи ҳодисаҳеЗ** киноя аз дунё.

ҲОДӢ *a.* هادى *kit.* роҳнишондиҳанда, роҳнамо, ҳидоятқунанда.

ҲОЖ هاج хайрон, фурӯмонда, дармонда, саргашта.

ҲОЖИДАН هاجيدن 1. нигаристан, нигоҳ кардан. 2. фарёд кардан.

ҲОЖУИДАН هاجوئيدن *kit.* хайрон мондан, саргардон шудан.

ҲОЗИҚ *a.* حاذق устои комил, доно, моҳир (*дар илми тиб*); **табиби ҳозик**; **ҳакими ҳозик**.

ҲОЗИЛ *a.* هازل шӯхиқунанда, ҳазлбоз.

ҲОЗИМ حاضм ҳар чизи ҳазмқунандаи хӯрок.

ҲОЗИМА هاضمه ҳазми хӯрок, қувваи ҳазмқунандаи хӯрок дар меъда: **узвҳои ҳозима**, **қувваи ҳозима**.

ҲОЗИР حاضر 1. ҳузурдоранда, ҳузурдошта; *муқоб.* ғоиб. 2. омода, тайёр. 3. мавҷуд, ҳозира, муҳайё. 4. алъон, ҳамин вақт; **ҳозир меояд**; **ҳозирғоиб кардан** будагон ва набудагонро санҷидан (*мас., дар синф*);

ҳозир будан а) тайёр будан, омода будан; б) ҳузур доштан; **ҳозир кардан (намудан)** тайёр кардан, омода гардонидан; **ҳозир шудан** а) тайёр шудан, омода шудан; б) омадан, пайдо шудан.

ҲОЗИРА حاضره *мансуб ба* вақти ҳозир; ҳозиразамон, кунунӣ; **адабиёти ҳозира**; **шароити ҳозира**; **замони ҳозира** а) вақти ҳозира; б) *грам.* замони ҳозираи феъл.

ҲОЗИРАЗАМОН حاضره زمان *мансуб ба* замони ҳозира; чизи нав, кас ва чизи кунунӣ, муосир; **бинои ҳозиразамон**; **илми ҳозиразамон**; **шаҳри ҳозиразамон**.

ҲОЗИРАКАК حاضرکک *гуфт.* худди ҳозир, алъон, навакак.

ҲОЗИРАНГӢ حاضرنگى *гуфт.* ҳар чиз ва амали ҳозир дидашуда ё ҳозир ба вукӯъ пайваста.

ҲОЗИРҒОИБ حاضر غايب номбар кардан, як ба як ҷеғ задан.

ҲОЗИРИН *a.* حاضرين ҳозир будагон, ҳозирон, ҳузур доштагон.

ҲОЗИРӢ حاضرى тайёри, омодагӣ; **бе ҳозирӣ** бе тайёри; **ҳозирӣ дидан** тайёри дидан, тайёр шудан.

ҲОЗИРХИДМАТ حاضر خدمت ба хидмат ҳозир, шахси ҳамеша ба хидмат тайёр.

ҲОЗИРХИДМАТӢ حاضر خدمتى хизматрасонӣ, боилтифотӣ.

ҲОЗИРҶАВОБ حاضر جواب каси омодаи ҷавоб, он ки бадоҳатан ҷавоб медиҳад.

ҲОЗИРҶАВОБӢ حاضر جوابى ҳозирҷавоб будан, бадоҳатан ҷавоб дода тавоништан.

ҲОЗИРШАВӢ حاضر شوى 1. ҳозир шудан, омадан; **ба маҷлис ҳозиршавӣ**. 2. тайёр шудан, омодагӣ.

ҲОИЛ/ҲОӢИЛ حائل//حایل *kit.* 1. монеъшаванда, боздорандаи миёни ду чиз, монеъ ба пайвастанӣ ду чиз. 2. чизе ки байни ду чиз истода онҳоро аз ҳам ҷудо мекунад.

ҲОИТ حائط девор, боғи атрофаш деворкашида.

ҲОӢ هاى *нидо* эй, ой, огоҳ бош! **ҳой бача!** **ҳой, мардум!**

ҲОӢ-ҲОӢ هاى هاى 1. садои гирияи баланд ва

сахт; ҳой-ҳой гирия кардан. 2. чи хуш, чи қадар нағз (*дар мавриди таъриф*).

ҲОЙ-ҲУЙ//ҲОЮ-ҲУЙ *های هوئی/های وهوی* шӯру ғавго, ғалоғула; **ҳой-хуи** бачагон; **ҳой-хуй** бардоштан; **ҳой-хуй** кардан.

ҲОКАЗО *а. هكزا* ҳамин хел, ба ин тартиб, ҳамин тавр, ғайраву ғайра; **ва ҳоказо** ва ғайра.

ҲОКИМ *حاکم* ҳукмкунанда, фармонфармо.

ҲОКИМИЯТ *حاکمیت* ҳукумат, ҳукмронӣ; **ҳокимияти сиёсӣ**; ҳокимият доштан.

ҲОКИМИЯТДӢСТ *حاکمیت دوست* *ниг.* ҳокимиятпараст.

ҲОКИМИЯТДӢСТӢ *حاکمیت دوستی* *ниг.* ҳокимиятпарастӣ.

ҲОКИМИЯТПАРАСТ *حاکمیت پرست* ҳокимиятдӯст, мансабпараст, риёсатталаб.

ҲОКИМИЯТПАРАСТӢ *حاکمیت پرستی* ҳокимиятдӯстӣ, мансабпарастӣ, риёсатталабӣ.

ҲОКИМӢ *حاکمی* ҳукмронӣ, ҳукумат рондан (ҳамчун ҳоким); **ҳокимӣ кардан** ҳукмронӣ кардан.

ҲОКИМНИШИН *حاکم نشین* *таър.* мавзее, ки дар он ҳоким қарор мегирифт ва фармонфармой мекард; музофот ё вилояте, ки ба ҳокиме вобаста карда шудааст.

ҲОКИМХОНА *حاکم خانه* 1. *таър.* идораи маъмурии ҳоким. 2. хонаи ҳоким.

ҲОКӢ *а. حاکمی* баёнкунанда, ҳикояткунанда, гӯянда.

ҲОЛ *а. حال* 1. аҳвол, вазъият чигунагӣ, чигунагии чизе; **арзи ҳол** баёни ҳолу вазъият; **тарчимаи ҳол** шарҳи аҳвол, **шарҳи ҳол** баёни ҳол, тафсилоти аҳвол; **ҳақиқати ҳол** чигунагии ҳақиқати вазъият; **ҳасби ҳол** чигунагии аҳвол, шарҳи аҳвол. 2. қувват, дармон; **ба қадри ҳол** ба қадри қуввату тавон; 3. вазъи саломатӣ, тандурустӣ; **ҳолаш беҳтар гардид**; **ҳолу аҳвол** саломатӣ, вазъу ҳолат; **ранг бину ҳол пурс** (*зарб.*). 4. минвол, вазъ; **бо ин ҳол** ба ин минвол. 5. замони ҳозир, ҳозир; **дар айни ҳол** дар айни замон, вобаста ба ин; **то (ба) ҳол** ҳанӯз, то ин дам; **дар ҳар ҳол**; **ба ҳар ҳол** ба ҳар сурат, ҳар чи ҳам бошад; **(ва) ҳол он ки** дар

сурате ки; аз ҳол рафтан суғшудан, беҳуд гаштан; **ба ҳоли худ гузоштан** (мондан) ба ихтиёри худ мондан (касоро, чизоро), кордор нашудан.

ҲОЛА *هاله* доираи ғуборолуд дар гирди моҳ, хирмани моҳ.

ҲОЛАТ *а. حالت* 1. чигунагӣ, вазъият, ҳол; **ҳолати аввала** вазъияти пештара; **ҳолати рӯхӣ** чигунагии вазъи рӯхӣ; **дар ҳолате ки** дар сурате ки, дар вазъияте ки. 2. вазъият, ҳодиса, воқеа. 3. вақт, замон; **дар ҳолати...** дар вақти..., дар шароити.... 4. мадор, қувват, маҷол, дармон; **ҳолати бевазнь** вазъияти набудани вазн (*дар сурати озод будан аз қувваи кашиши замин*).

ҲОЛДОН *حال دان* 1. донандаи ҳолу аҳвол, огоҳ, боҳабар; воқиф аз чигунагии воқеа. 2. ҳамроз, ҳамдам; **дӯсти ҳолдон ва ҳамдам**; **ҳолдон будан** боҳабар аз ҳолу аҳвол будан, хуб шинос будан; **ҳолдон шудан** аз ҳолу аҳвол хабардор шудан, шинос шудан.

ҲОЛИБ *а. حالب* 1. дӯшанда, ширдӯш. 2. роҳе, ки шоша ба воситаи он аз гурда ба шошакдон меояд; роҳи бавл.

ҲОЛИЁ *حالیا* *кит.* ҳоло, акнун.

ҲОЛӢ *а. حالی* ороишёфта, ораста, зинатёфта (*бо тилло ва ҷавоҳир*), зарандуд.

ҲОЛО *а. حالا* 1. ҳозир, алҳол, дар вақти ҳозира. 2. акнун, кунун. 3. ҳанӯз, дар ин дам; **ҳоло ин масъала давом дошт**; **аз ҳоло** аз ҳозир, аз ҳамин дам.

ҲОЛПӢРСӢ *حال پرسى* аҳвол пурсидан, ҳолу аҳвол пурсон шудан, саломатӣ ва чигунагии кору бори касоро пурсидан; хабар гирифтани аз ҳоли бемор.

ҲОЛЧӢӢ *حال جوئی* *ниг.* ҳолпурсӣ.

ҲОМИГӢ *حامیگی* ҳомӣ будан; ҳимоятгарӣ, пуштупаноҳ будан.

ҲОМИД *а. حامد* шукркунанда, ситоишгар, санохон.

ҲОМИЗ *а. حامض* 1. *кит.* турш, туршмаза. 2. туршӣ, кислота; **ҳомизи азот** кислотаи (туршии) азот; **ҳомизи кибрит** туршии гӯгирд.

ҲОМИЛ *а. حامل* баранда, барорандаи бор;

бордор.

ҲОМИЛА *a.* حامله зани бордор, обистан, дучон; **ҳомила будан** дар батн бача доштан, дучон будан; **ҳомила шудан** дучон шудан.

ҲОМИЛАГӢ حاملگی дучонӣ, давраи ҳомилагӣ.

ҲОМИЛАДОР دار حامله *ниг.* ҳомила.

ҲОМИЛАДОРӢ دارى حامله *ниг.* ҳомилагӣ.

ҲОМӢ I *a.* حامى мансуб ба Ҳом; яке аз писарони Нӯҳ (а).

ҲОМӢ II *a.* حامى ҳимоятгар, пуштибон, тарафгир, мададгор.

ҲОМӢ III هامى *кит.* саргардон, ҳайрон.

ҲОММА همه *кит.* 1. ҳайвони хазанда ва газандаи заҳрноқ, маҳсусан мор. 2. хазанда, ҳашарот.

ҲОМУНБУР همون بر 1. тайкунандаи ҳомун, он ки аз биёбон мегузарад. 2. маҷ. тезрав, сабуксайр.

ҲОМУННАВАРД همون نورд тезрав (*оид ба асп*).

ҲОН هان *нидо* огоҳ бош, хабардор бош, ҳушдор.

ҲОНИС *a.* حانث шикананда, вайронкунанда (қасамро): **ҳониси қасам**.

ҲОНУТ *a.* حانوت 1. дӯкон. 2. дӯкони майфурӯшӣ.

ҲОР هار девона; **сағи ҳор**; **ҳор шудан** девона шудан чун сағ.

ҲОРӢ هارى девонагӣ.

ҲОР(Р) *a.* حر гарм, сӯзон.

ҲОРРА *a.* حاره *кит.* гарм, сӯзон; **минтақаи ҳорра** минтақаи гармсер.

ҲОРИС I *a.* حارث деҳқон, барзгар, зореъ, зироаткунанда.

ҲОРИС II *a.* حارس посбон, нигоҳдоранда.

ҲОРИС III *a.* حارس *ниг.* ҳарис.

ҲОСИД *a.* حاسد ҳасадбаранда, нотавонбин, ҳасуд.

ҲОСИДӢ حاسدى нотавонбинӣ, ҳасудӣ.

ҲОСИДОНА حاسدانه бо ҳасадбарӣ, нотавон-

бинона.

ҲОСИЛ *a.* حاصل 1. бор, самар, маҳсул, ки аз зироат, боғдорӣ, чорводорӣ, истеҳсолот ва ғ. ба даст оварда мешавад; **ҳосили баланд**, **ҳосили бисёр**, **ҳосили фаровон**. 2. натиҷа, маҳсул, ҳар чизе ки аз қору амал ба даст меояд. 3. нафъ, фоида, суд; **ҳосили қор** маҳсули қор, натиҷаи қор; **ҳосили меҳнат** самараи қор; **ҳосил бардоштан** ҳосил гундоштан (гирифттан), самара ба даст овардан; **ҳосил гирифттан** маҳсул ба даст овардан; **ҳосил қардан** ба даст овардан; **ҳосил шудан** а) ба даст омадан; б) ба вучуд омадан, пайдо шудан; **қаноат ҳосил қардан** қонеъ шудан. 4. *риёз.* натиҷаи амалиёти арифметикӣ: **ҳосили зарб**, **ҳосили тарҳ**, **ҳосили ҷамъ**, **ҳосили тақсим**.

ҲОСИЛБАНДӢ حاصلبندى ҳосил бастан, ба ҳосил даромадан.

ҲОСИЛБАРДОРӢ حاصلبردارى ғунучини ҳосил, ҷамъоварии ҳосил.

ҲОСИЛГАРАВ حاصل گرو *тағр.* ҳосили замин, ки барои адои қарзи гирифташуда ба гарав монда мешуд; **ҳосилгарав қардан** маҳсули заминеро пешакӣ ба гарав мондан; **ҳосилгарав шудан** ба гарав монда шудани ҳосили оянда.

ҲОСИЛҒУНДОР حاصلغندار ғундорандаи ҳосил, ҷамъоварандаи ҳосил; **техникаи ҳосил-ғундор**.

ҲОСИЛҒУНДОРӢ حاصلغندارى ғундоштани ҳосил, ҷамъоварии ҳосил.

ҲОСИЛДЕҲ حاصل ده ҳосилдиҳанда, ҳосилдор, серҳосил; **замини ҳосилдеҳ**; **навдаи ҳосилдеҳ**.

ҲОСИЛДИҲАНДА حاصل دهنده *ниг.* ҳосилдеҳ.

ҲОСИЛДИХӢ حاصل دهى ҳосил додан, ҳосил овардан.

ҲОСИЛДОР دار حاصل *ниг.* ҳосилдеҳ.

ҲОСИЛКУНАНДА حاصل کننده *сифати феълии* замони ҳозира аз **ҳосил қардан**.

ҲОСИЛНОҚ حاصل ناک 1. самаранок, серҳосил. 2. маҳсулдор, сермаҳсул. 3. натиҷабахш, натиҷадор.

ҲОСИЛНОҚӢ حاصل ناکى 1. серҳосилӣ, ҳосило-

варӣ: ҳосилнокии зироат. 2. самаранокӣ, маҳсулноки: ҳосилнокии меҳнат.

ҲОСИЛОВАР حاصل آور ҳосилдиханда.

ҲОСИЛҲЕЗ حاصل خيز ҳосилдеҳ, ҳосиловар; замини ҳосилҳез.

ҲОСИЛҲЕЗӢ حاصل خيزى ҳосиловарӣ, серҳосилӣ.

ҲОСИЛШАВАНДА حاصل شونده 1. сифати феъли замони ҳозира аз ҳосил шудан. 2. чизе, ки ҳосил мешавад; ба вучуд меояд: ғаллаи ҳосилшаванда, таассуроти ҳосилшаванда.

ҲОСИЛШУДА حاصل شده ба вучудоамада, пайдошуда: таассуроти ҳосилшуда.

ҲОССА *a.* حاسه куввае, ки ба воситаи он чизро ҳис мекунад ва дармеебанд.

ҲОТА حاطه *гуфт.* 1. замини ҳавлӣ, замини гирдаш ихоташудаи ҳавлӣ ё боғча; ҳаёт. 2. девори атрофи замини ҳавлӣ ё боғча.

ҲОТАМ *a.* حاتم дар адабиёти классикӣ номи шахсе аз қабилаи Тайи араб, ки дар саховату бахшиш машҳур шудааст; нақӯкор, сахӣ, ҷавонмард; ҳотами даврон; ҳотами замон; ◇ гӯри Ҳотамро лагад зад камоли саховатмандӣ нишон додани касеро таъкид кардан.

ҲОТАМӢ حاتمى саховатмандӣ, бахшояндагӣ, мисли Ҳотам сахӣ будан.

ҲОТАМОНА حاتمونه монанди Ҳотам; саховатмандона, бахшишкорона.

ҲОТИФ *a.* حاتف *кит.* овоздиханда, ҷегзананда, нидокунанда; касе, ки овозаш шунида мешаваду ҳудаш дида намешавад.

ҲОФИЗ حافظ 1. чизеро аз ёд кардан; ҳофизи Куръон, касе, ки Куръонро ёд кардааст. 2. сароянда, сурудхон: ҳофизи халқ.

ҲОФИЗА حافظه қобилияти дар ёд нигоҳдории таассурот, ёд; қувваи ҳофиза лаёқати дар ёд нигоҳ доштан.

ҲОФИЗӢ حافظى 1. сурудхонӣ, мутрибӣ, сарояндагӣ: ҳофизӣ кардан. 2. суруд.

ҲОЧ(Ч) *a.* حاج *ниг.* ҳочӣ.

ҲОЧАТ *a.* حاجت 1. эҳтиёҷ, ниёзмандӣ, зарурат; ба ин ҳоҷати эзоҳ нест. 2. даркор, зарур, лозим; чизе, ки аён аст, ҳоҷат ба баён

нест (*зарб.*); ҳоҷати касеро баровардан эҳтиёҷи касеро қонеъ кардан.

ҲОЧАТБАРОР حاجت برار он ки эҳтиёҷи касеро бачо меоварад, қонеъкунандаи ҳоҷати касе.

ҲОЧАТБАРОРӢ حاجت برآرى ҳоҷати касеро бароварда, ҳоҷатбарор будан.

ҲОЧАТМАНД حاجت مند касе, ки ба чизе, коре ҳоҷат дорад, эҳтиёҷманд, мӯҳтоҷ.

ҲОЧАТМАНДӢ حاجت مندى эҳтиёҷмандӣ, мӯҳтоҷӣ, ҳоҷатманд будан.

ҲОЧАТХОНА حاجت خانه ҷои қазои ҳоҷат, обрез.

ҲОЧИБ I *a.* حاجب парда, чодар.

ҲОЧИБ II *a.* حاجب *кит.* дарбон, пардадор.

ҲОЧИБ III *a.* حاجب абрӯ; қавси ҳочиб камони абрӯ.

ҲОЧИБ IV *a.* حاجب *адш.* як навъи радиф; радифи дохилӣ.

ҲОЧИЗ *a.* حاجز он чи ба миёни ду чиз даромада бошад, монет, ҳоил; ҳичоби ҳочиз *ниг.* ҳичоб.

ҲОЧИГӢ حاجيگى мансуб ба ҳочӣ; номи ҳочигӣ.

ҲОЧӢ I حاجى он ки зиёрати Каъба дар Макка карда бошад.

ҲОЧӢ II حاجى ҳаҷвкунанда, ҳаҷвгӯй.

ҲОШАЛИЛЛОҲ/ҲОШОЛИЛЛАҲ حاشا لله 1. дур дорад Худо аз бадӣ!; Худо нигаҳ дорад, паноҳ бар ту Худоё! 2. ҳаргиз, ҳеҷ вақт, мабодо.

ҲОШИЯ حاشيه 1. канори ҳар чиз, канори саҳифаҳои китоб, ки қайду шарҳ навиштан мумкин бошад. 2. шарҳ доир ба матн ё оид ба тафсири ягон китоб.

ҲОШИЯБАНДӢ حاشيه بندى 1. танзим ва дуруст кардани ҳошияи чизе. 2. ҷўяккашӣ, деворбандии атрофи пал.

ҲОШИЯБОФ حاشيه باف чевари тўрбоф, ки дар канораи гиребон ё остину домон ва г. нақшу нигори тўршакл мебофад.

ҲОШИЯБОФӢ حاشيه بافى бофтани ҳошия, канора, зех, лабақӣ.

ҲОШИЯГУЗОР حاشيه گزار касе, ки дар канора, атрофи чизе ҷойи ҳолӣ мегузорад.

ҲОШИЯГУЗОРӢ حاشيه گزارى ҷойи ҳолӣ гузоштан (*дар китоб, дафтар*).

ҲОШИЯДОР حاشيه دار ҳар чизе ки гирдо-гирдаш нақшу ниғор дошта бошад, зеҳндор.

ҲОШИЯДӮЗӢ حاشيه دوزى дӯхтани ҳошия бар канори либос, матоъ ва монанди инҳо.

ҲОШИЯКАШ حاشيه کش ниг. ҳошиябоф.

ҲОШИЯКАШӢ حاشيه کشى ниг. ҳошиябофӣ.

ҲОШИЯНАВИС حاشيه نويس он ки дар шарҳу тафсири китоб ҳошия навиштааст.

ҲОШИЯНИШИН حاشيه نشين 1. он ки дар канори шаҳрҳо ва деҳаҳо зиндагӣ мекунад, он ки зиндагии фақирона дорад. 2. нишастагони гирди чизе ё каси воломақом.

ҲОШИЯНИШИНӢ حاشيه نشينى ҳошиянишин будан, дар атрофи шаҳрҳо ва деҳаҳои бузург зиндагӣ кардан.

ҲОШИЯСОЗӢ حاشيه سازى ниг. ҳошиябандӣ.

ҲОШО I ا. حاشا 1. ҳаргиз, ҳеч вақт, ҳеч гоҳ, ҳеч. 2. албатта, ҳатман.

ҲОШО II ا. حاشا калимаи нидо 1. Худо нигоҳ дорад, дур бод, пок бод. 2. ҳаргиз, абадан, ҳеч гоҳ.

ҲОШОКАЛЛОҲ حاشا كالله ҳатман, албатта (*бо исрори бисёр*).

ҲОҲУҲУ هاى هو ниг. ҳаёҳу.

ҲУ//ҲУВ هو калимаи ишорат он, дар он, ба он, ана он: ҳу ба он хона, ҳу дар он майдон, ҳу ба он дарахт.

ҲУБАРА هبره ниг. ҳуборӣ.

ҲУББ ا. حب меҳр, муҳаббат, дӯстӣ; ҳубби ватан меҳру муҳаббати ватан; ҳубби нафс иззати нафс.

ҲУББУЛВАТАН حب الوطن муҳаббат ба ватан, ватандӯстӣ.

ҲУББУЛМАЛИК حب الملك номи як навъ доруи исҳоловар.

ҲУБОБ ا. حباب қуббачаҳои рӯи об, ки вақти ба ҷӯш омадани он, вақти борон ё собунро кафк кунондан пайдо мешавад; ҳубоби об;

ҳубоби кафки собун.

ҲУБОБОСО حباب آسا монанди ҳубоб.

ҲУБОРӢ//ҲУБОРО هوبارى//هوبارا кит. як навъ мурғи ёбӣ ба бузургии мурғобӣ.

ҲУБУБ ا. حبوب ч. ҳаб(б).

ҲУБУБОТ ا. حبوبات растаниҳои донагӣ.

ҲУБУР ا. حبور 1. шодӣ, шодмонӣ. 2. доноён.

ҲУБУТ ا. هبوط фуруд омадан, фурудой; нишебӣ.

ҲУВ هو нидо, ниг. ҳу; ҳув онҳоро дидӣ?

ҲУВАЙДО هويدا равшан, зоҳир, ошкор, намоён, аён.

ҲУВВАС//ҲУВВОС هوّس//هوّاس калимаи тасвирий, ки тамом, ҳолӣ шуда мондани ҷоеро ифода мекунад: хона ҳуввас карда монд, аз беодамӣ ҳуввас мезад.

ҲУВИЯТ ا. هويت кит. моҳияти шахсе ё чизе, шахсият.

ҲУВ-ҲУВ هوهو калимаи тақлиди овоз.

ҲУДА هده ҳақ, рост, дуруст; ғоида.

ҲУДАЙЧӢ هديچى пешхизмати дарбори амирони Бухоро; сардори пешхизматон.

ҲУДО I ا. حدى//حدا бо суруд рондани шутур; суруди уштуракиҳо; умуман суруд.

ҲУДО II ا. هدا 1. ростӣ; роҳи рост. 2. ҳидоят, раҳнамунӣ.

ҲУДУД حدود ч. ҳад; 1. канорҳои чизе, интиҳои ҷое. 2. доираи сарзамине; ҳудуди ҷумҳурӣ. 3. сарҳад, марз. 4. ҳад, поён, охир, интиҳо; ин кор ҳудуд надорад; ҳудуд гузоштан ҳад гузоштан, ҳудо кардан; ҳадду ҳудуд надоштан интиҳо надоштан, калон ва беохир будан.

ҲУДУДГУЗОР حدود گزار касе, ки барои ҳар чизе ё коре ҳад ва меёр муқаррар мекунад.

ҲУДУДГУЗОРӢ حدود گزارى ҳад, меёр гузоштан.

ҲУДУДӢ حدودى ниг. сарҳад(д)ӣ.

ҲУДУС ا. حدوث кит. пайдоиш, нав ба вучуд омадан, рӯй додан.

ҲУДХУД ا. هدهد як навъ парандаи тоҷдор,

шонасарак, пӯпишак.

ҲУЖАБР//ҲУЗАБР هژبر//هزبر 1. шери даранда. 2. маҷ. паҳлавон, далер.

ҲУЖИР//ҲАЖИР هژир хуб, нек, нағз; дилкаш, хушу хуррам.

ҲУЖИРӢ هژیری 1. хушзеҳнӣ, хушфаҳмӣ, фаросат. 2. қору рафторҳои нек.

ҲУЗ I هوز овози тезу тунд монанди овози лаганду тоси филизӣ.

ҲУЗ II هوز ҷ. ахвоз; ҳуз, номи мардуми сокини Хузистони Эрон.

ҲУЗАРБ هوزرب паҳлавон, боқувват. *ниг.* ҳу-жабр.

ҲУЗВОРИШ هزوارش 1. идеограмма, аломат ва нишонаҳо дар забони форсии қадим, ки ба як тарз навишта мешуд, вале ба тарзи дигар қироат мегашт. 2. баён кардан, шарҳ додан, тафсир намудан.

ҲУЗЗОР а. حضار ҷ. ҳозир; ҳозирон.

ҲУЗН حزن ғам, ғусса, андӯҳ, ғамгинӣ.

ҲУЗНАНГЕЗ حزنانگيز андӯҳовар, ғамангез: манзараи ҳузнангез.

ҲУЗНОВАР حزنآور андӯҳовар, ғамангез: ман-зараи ҳузнovar; оҳанги ҳузнovar.

ҲУЗНОМЕЗ حزنآمیز андӯҳгин, ғамгинона; табассуми ҳузнomez.

ҲУЗОК//ҲАЗОК а. هزاك *кит.* аблаҳ ва нодон, касе, ки зуд фиреб меҳӯрад.

ҲУЗОЛ а. هزال харобӣ, лоғарӣ.

ҲУЗУР а. حضور 1. ҳозир будан, ҳозир шудан (*дар назди касе*). 2. бо пешванд ва изофа ба маънои назд, пеш меояд: аз ҳузури... аз назди..., аз пеши...; ба ҳузури... ба назди..., ба пеши...; дар ҳузури... дар назди..., дар пеши...; ҳузур доштан ҳозир будан, иштирок доштан. 3. осудагӣ, фароғат, ҳаловат, осоиш, роҳат; ҳузуру ҳаловат роҳату фароғат; ҳузур кардан кайф кардан, ҳаловат бурдан.

ҲУКАМО а. حکما ҷ. ҳаким.

ҲУККОМ а. حکام ҷ. ҳоким.

ҲУКМ حکم 1. амр, фармон, фармоиш. 2. қарор, қарори маҳкама, органҳои судӣ ва ғ.

3. қоида, қонун, чизи ба сифати қоида ва қонун фармуда; ҳукми шариат; ҳукм баровардан а) фармон баровардан; б) қонуну қоида баровардан; в) ба як фикре омадан, баҳо додан; ҳукм кардан фармон баровардан, қарор додан; ҳукм рондан а) фармонфармой кардан, ҳукумат кардан; б) барқарор будан, устувор будан; ба ҳукми (*касе, чизе*) даромадан а) ба ихтиёри чизе (*касе*) даромадан, тобеъ шудан; б) ба мисли ҳамон чиз шудан, шакл ё расми ҳамон чизро гирифтан.

ҲУКМАНДОЗ حکم انداز тирандози моҳире, ки ҳаргиз нишонаро хато накунад, устоди тирандозӣ.

ҲУКМАНДОЗӢ حکم اندازی иштибоҳ накардан, хато накардан дар тирандозӣ.

ҲУКМБАРОРӢ حکم برآری ҳукм баровардан, ҳукм кардан.

ҲУКМДОР حکم دار ҳоким, ҳукмрон, ҳукм-фармо: табақаи ҳукмдор.

ҲУКМКАШ حکم کش мутеъ, фармонбардор; муқоб. ҳукмрон.

ҲУКМКУНАНДА حکم کننده он ки ҳукм мекунад.

ҲУКМНОМА حکم نامه қарори маҳкамаҳои судӣ.

ҲУКМРАВО حکم روا *ниг.* ҳукмрон.

ҲУКМРАВОН حکم روايي *ниг.* ҳукмронӣ.

ҲУКМРОН حکم ران 1. ҳоким, ҳукмфармо, фармонраво: синфи ҳукмрон, табақаи ҳукмрон. 2. чорӣ, ҳукмфармо: ин қоида чанде ҳукмрон буд.

ҲУКМРОНӢ حکم رانی ҳокимӣ, фармонфармой, ҳукмфармой; ҳукмронӣ кардан ҳукмфармо будан.

ҲУКМФАРМО حکم فرما 1. ҳоким, ҳукмрон, фармонфармо. 2. соҳиб, ғолиб, соҳиби вазъият ва шароит.

ҲУКМФАРМОӢ حکم فرمایی ҳокимӣ, ҳукмронӣ.

ҲУКУМАТ حکومت 1. ҳукмронӣ, фармонфармой, ҳокимӣ; ҳукумат кардан (*рондан*)

хукмронӣ кардан. 2. мақоми олии иҷроия ва фармонбарорандаи ҳокимияти давлатӣ дар мамлакат. 3. идораҳое, ки ваколати идоракунии маъмурии маҳалҳоро доранд; **ҳукумати маҳаллӣ**.

ҲУКУМАТДОР حکومتدار таър. хукмрон, хукмфармон, соҳибҳукумат: **ҳукуматдорони Бухоро, ҳукуматдорони подшоҳӣ**.

ҲУКУМАТДОРӢ حکومتداری хукмронӣ, соҳиб-би ҳукумат будан; **ҳукуматдории амирон; ҳукуматдории подшоҳӣ; ҳукуматдории мутлақа**.

ҲУКУМАТӢ حکومتى мансуб ба ҳукумат; **ахбори ҳукуматӣ**.

ҲУКУМАТПАРАСТ حکومت پرست он ки ҳава-си зиёди хукмрон будан дорад, ҳукуматхоҳ.

ҲУҚҚА а. حقه кит. 1. куттича, сандуқча, куттичаи ҷавохирот ва ғ.; **хуққаи дур(р); хуққаи лаъл**. 2. маҷ. даҳони маҳбуба. 3. куттичаи найрангбоз; найранг, чашмбандӣ; **хуққа задан** найранг кардан, ҳилагарӣ кардан.

ҲУҚҚАБОЗ حقه باز 1. найрангбоз. 2. фиребгар.

ҲУҚҚАБОЗӢ حقه بازى 1. найрангбозӣ. 2. фиребгарӣ.

ҲУҚНА а. حقنه имола.

ҲУҚУҚ а. حقوق ҷ. ҳақ; маҷмӯи меъёр, рафтор ва муносибатҳои ҷамъиятию иҷтимоии одамон, ки аз тарафи давлат муайян гардида ва муҳофизат карда мешаванд: **ҳуқуқи шахрвандӣ, ҳуқуқи занон, баро-барии ҳуқуқи марду зан, ҳуқуқи инти-хоботӣ; ҳуқуқ доштан** а) соҳибҳуқуқ будан; б) ҳақ доштан; **аз ҳуқуқ маҳрум кардан (шудан)** бинобар ҷинояте аз ҳуқуқҳои шахрвандӣ маҳрум шудани касе ба ҳукми суд.

ҲУҚУҚӢ حقوقى мансуб ба ҳуқуқ; оид ба ҳуқуқ: **масъалаҳои ҳуқуқӣ**.

ҲУҚУҚШИНОС حقوق شناس мутахассиси соҳаи ҳуқуқ, ҳуқуқдон.

ҲУҚУҚШИНОСӢ حقوق شناسى маҷмӯи илмҳо

оид ба ҳуқуқ.

ҲУҚУҚДОР حقوق دار соҳибҳуқуқ, он ки ба қоре қонунан ҳақ дорад.

ҲУҚУҚДОРӢ حقوق داری ҳуқуқ доштан, соҳиб-ҳуқуқ будан.

ҲУЛБА حلبه ниг. ҳулбӯ(й).

ҲУЛБӢ(Ӣ) حلبو(ى) пудина.

ҲУЛҚУМ а. حلقوم ниг. ҳалқум.

ҲУЛЛА а. حله кит. либос, курта.

ҲУЛЛАБОФ حله باف кит. ҷомабоф, либосбоф, бофанда.

ҲУЛЛАПӢШ حله پوش кит. пӯшандаи либоси нав.

ҲУЛӢЛ а. حلول лаҳҷ. гулхор, хуҷ.

ҲУМО(Ӣ) هما(ى) мурғи афсонавие, ки рамзи давлату бахт аст; **мурғи Ҳумо** мурғи бахт.

ҲУМОМ а. همام кит. шахси бузурги қавм, бу-зургвор; далер, қаҳрамон.

ҲУМООСО هماآسا кит. монанди ҳумо, ба сони ҳумо.

ҲУМОӢЮН همايون кит. муборак, фархунда, хуш.

ҲУМОӢЮНБАХТ همايون بخت кит. хушбахт, некбахт.

ҲУМОӢЮНГОН همايون گان кит. пойтахт, шоҳ-нишин.

ҲУМОӢЮНӢ همايوني кит. мансуб ба ҳумоюн; муборакӣ, фархундагӣ; **зоти ҳумоюнӣ** зоти муборак (*нисбат ба каси олимартаба, асосан подшоҳон*).

ҲУМОӢЮНФОЛ همايون فال хушбахт, некбахт.

ҲУМРО//ҲУМРА حمري//حمرة кит. сурх.

ҲУМУМ а. هموم ҷ. ҳам II//ҳамм.

ҲУНАР هنر 1. касб, пеша, шуғл. 2. иҷрои қоре мувофиқи қонуну қоидаҳои он, санъат, маҳорат. 3. қордонӣ, истеъдод, лаёқат;

хунар ба кор бурдан; аҳли хунар хунаrmандон, пешоварон, косибон; хунар омӯхтан кор омӯхтан, касб ёд гирифтан (ёд додан); даҳ (панчааш) дасташ хунар; панч ангушташ хунар моҳир дар ҳама корҳо; ба як ҷавон чихил хунар кам аст (мақ.).

ҲУНАРВАР *هنرور* ниг. хунаrmанд.

ҲУНАРВАРӢ *هنرورى* ниг. хунаrmандӣ.

ҲУНАРГОҲ *هنرگاه* ниг. хунаристон.

ҲУНАРИСТОН *هنرستان* мактаби хунаромӯзӣ.

ҲУНАРӢ *هنرى* 1. мансуб ба хунар. 2. аҳли хунар, хунаrmанд: дастаи хунари.

ҲУНАРМАНД *هنرمند* 1. косиб, пешавар. 2. боистеъдод, моҳир, санъаткор; хунаrmанди моҳир.

ҲУНАРМАНДӢ *هنرمندى* 1. косибӣ, пешаварӣ. 2. кордонӣ, маҳорат: дар ин кор хунаrmанди нишон дод.

ҲУНАРМАНДОНА *هنرمندانه* бо хунаrmандӣ, моҳирона.

ҲУНАРНАМО *هنرنامа* хунаrmанд, пурхунар; дастаи хунарнамо.

ҲУНАРНАМОӢ *هنرناماي* хунар нишон додан, санъату маҳорат нишон додан.

ҲУНАРОЗМОӢ *هنرآزمائي* хунар ба кор бурдан, қобилияти худро санҷида дидан.

ҲУНАРОМУӢЗ *هنرآموز* 1. он ки хунар меомӯзад, касбомӯз, коромӯз, азхудкунандаи шугле. 2. он ки ба дигарон хунар меомӯзад; муаллимҳои хунаромӯз.

ҲУНАРОМУӢЗӢ *هنرآموزى* хунар омӯхтан, касбе ё кореро аз худ кардан.

ҲУНАРПАРВАР *هنرپرور* хунардӯст, он ки ба инкишофи хунару санъат таваҷҷӯҳи зиёд дорад.

ҲУНАРПАРВАРӢ *هنرپرورى* хунардӯстӣ, ба-рои инкишофи хунару санъат таваҷҷӯҳ кардан.

ҲУНАРПЕША *هنرپیشه* 1. хунаrmанд, косиб,

пешавар. 2. санъаткор, аҳли санъат.

ҲУНГАС//ХУНГОС *هنگاس//هنگس* овози гирияи баланд; хунгас зада гиристан.

ХУНГ-ХУНГ *هنگ هنگ* калимаи тақлиди овоз, ки овози гирияи пасиҳамро ифода мекунад: хунг-хунг гирия кардан.

ХУНУД *ا. هندو* ҷ. хиндӣ; сокинони мулки Хинд.

ХУНУТ *ا. حنوط* ниг. ханут.

ХУР//ХУРР *ا. حر* озод; муқоб. ғулом; асир; мулки хур таър. заминҳои аз андоз озод дар аморати Бухоро.

ХУР II *هور* офтоб, хуршед.

ХУР III *حور* зани бисёр хушрӯй, ки тибқи таълимоти дини ислом дар биҳишт маскун аст: хурони биҳишт.

ХУРЗОД *حوزاد* киноя аз соҳибҷамол.

ХУРҚА(Т) *حرقه//حرقه* ниг. хирқа(т).

ХУРМ *هرم* лаҳҷ. гавр, буғи гармии чизе.

ХУРМАТ *ا. حرمت* 1. азиз доштан, арҷмандӣ, иззат, эҳтиром. 2. обрӯ, эътибор; ба хурмати а) ба хоҳири; б) ба эҳтироми, ба иззату иқром; ба хурмати муаллим аз ҷо хестан; хурмат доштан эҳтиром доштан; хурмати касеро ба ҷо овардан касеро иззату иқром кардан; хурмат кардан эҳтиром кардан, азиз доштан.

ХУРМАТГУЗОРӢ *حرمت گذارى* хурмат кардан, иззати касеро ба ҷо овардан.

ХУРМАТДОН *حرمتدان* он ки хурмату эҳтироми касро ба ҷо меоварад.

ХУРМАТДОШТ *حرمتداشت* кит. иззат, эҳтиром.

ХУРМАТКОРОНА *حرمتكارانه* бо хурмат, эҳтиромона.

ХУРМАТНОК *حرمتناك* мӯхтарам, шоёни хурмат.

ХУРРИЯТ *حرريت* озодӣ, соҳибхитиёрӣ.

ХУРРИЯТПАРВАР حریت پرور озодипарвар, озодихоҳ.

ХУРРИЯТТАЛАБ حریت طلب озодиталаб, озодихоҳ.

ХУРРИЯТЧӢ حریتچی ниг. хурриятпарвар.

ХУРРӢ حرّ озодӣ, озод будан.

ХУРМУЗ(Д) هر مزد 1. Ахурамаздо (*Худои хайру некӣ дар дини Зардушт*). 2. хурмузд (*рӯзи аввали ҳар моҳи солишумории шамсӣ*). 3. нуҷ. Муштарӣ (сайёра).

ХУРНАЖОД حورنژاد ниг. хурзод.

ХУРРО هرا кит., нидо урра; **хурро** кашидан нидои бардавоми “урра” задан.

ХУРПАЙКАР حورپيکر зебо, зебопайкар; хуркомат.

ХУРСИРИШТ حورسرشت хуртабиат; маҷ. бисёр зебо, хушрӯй.

ХУРТУМОН هرتمان як навъи чав, чави русӣ.

ХУРУФ حروف ҷ. харф: хуруфи арабӣ.

ХУРУФИЯ حروفیه ҷ. номи яке аз равияҳои динӣ, ки дар қарни XVI асос ёфтааст.

ХУРУФЧИН حروفچين касе ки дар матбаа харфхоро (*барои чоп кардан*) мечинад.

ХУРУФЧИНӢ حروفچيني хуруф чидан, харфхоро чидан (*барои чоп*): **касби хуруфчинӣ**.

ХУРЧАШМ حورچشم он ки чашмони зебо дорад, дорои чашмони шахло, сиёҳчашм шахлочашм

ХУСАЙНӢ I حسيني номи яке аз оҳангҳо аз «Шашмақом».

ХУСАЙНӢ II حسيني номи як навъ ангури нозуки сафеди дарозрӯя.

ХУСН حسن 1. зебой, хушрӯй, чамол; **хусни табиӣ** зебоии асли. 2. хубӣ, имтиёз, бартарӣ, афзали; **хусни тавачҷӯх** майлу рағбат ва назару ақидаи нек нисбат ба касе ё чизе; **хусни хат** хубӣ ва зебоии хат.

ХУСОМ//ХИСОМ ا. حسام шамшери тез, теги бурро.

ХУСОТ ا. حصا тиб. санги гурда ё шошадон, сангрез, ки дар масона аст.

ХУСУЛ حصول 1. ҳосил кардан, ба даст даровардан. 2. расидан ба мақсад.

ХУТ حوت 1. моҳӣ. 2. номи моҳи дувоздахуми солишумории шамсӣ (20 феврал- 22 март).

ХУТӢ ا. خطى :хо – и **хутӣ** номи ҳарфи 8-уми алифбои арабиасоси тоҷикӣ, ки дар ҳисоби ҷумалу абҷад адади 8-ро ифода мекунад, онро ҳои мӯҳмала ва ҳои ғайриманкута низ меноманд ва хоси калимаҳои арабӣ аст.

ХУФРА ا. حفرة замини кофташуда, чуқурӣ.

ХУҶАЙРА حجيره биол. одитарин воҳиди сохти бадани зинда, ки мавҷудияти аъзо ба вай вобаста аст: **хуҷайраи асаб**, **хуҷайраи мушак**, **хуҷайраи хун**.

ХУҶАЙРАВӢ حجيريوى мансуб ба **хуҷайра**; хуҷайрагӣ.

ХУҶАЙРАДОР دار حجيره биол. дорои хуҷайра.

ХУҶАЙРАТУХМ حجيره تخم биол. тухмхуҷайра, хуҷайраи ҷинси модинаи ҳайвонот ва наботот.

ХУҶАЙРАШАКЛ حجيره شکل биол. мисли хуҷайра, монанди хуҷайра.

ХУҶБ ا. حجب шарм, ҳаё, шармгинӣ.

ХУҶЛА ا. حمله гуфт. чодар, пардае, ки арӯсро паси он мешинонад.

ХУҶРА ا. حجرة 1.хоначаҳои хурди мадрасаҳо, ки талабаҳои мадраса мезистанд. 2. умуман хонаи хурд.

ХУҶРАДОР دار حجرة соҳибхуҷра, дорои хуҷра.

ХУҶРАНИШИН حجره نشين дар хуҷра истиқоматкунанда, сокини хуҷра.

ХУҶУМ هجوم 1. ҳамла, таарруз. 2. паҳш кардан, зер кардан; **хуҷуми асосӣ** ҳарбӣ. хуҷуми бисёр калон ва асосӣ бо ҳама

навъҳои силоҳи ҷангӣ; **ҳучум кардан** ҳамла овардан, тохт кардан; **ҳучум овардан** ҳамла овардан, тохт овардан.

ҲУЧУМКУНАНДА هجوم کننده 1. сифати феълӣ замони ҳозира аз **ҳучум кардан**. 2. ҳамлаовар, ҳамлакунанда, зарбазананда.

ҲУЧУМОВАР هجوم آور ҳучумкунанда, ҳамлаовар.

ҲУЧЧАТ حجت 1. далел, бурҳон. 2. асос; *мач.* сарчашма, санад: **ҳуччатҳои қадимӣ**. 3. навиштаҷот оид ба сифат, тасдиқи қоре, тасдиқи тавсифи ҳоли касе ё чизе: **ҳуччати бойгонӣ, ҳуччати расмӣ, ҳуччати шахсӣ, ҳуччати технологӣ**.

ҲУЧЧАТДОРӢ حجت داری ҳуччатдор будан, асоснок кардан.

ҲУЧЧАТӢ حجتى мансуб ба **ҳуччат**; ба ҳуччат таалуқдошта: **филми ҳуччатӣ**.

ҲУЧЧАТНИГОР حجت نگار 1. он ки ба тартибу танзими ҳуччату санадҳо дар идораҳо машғул аст. 2. ҳуччаткунанда; **ҳуччатнигори филм** он ки масъули далелу асноди филмҳо аст.

ҲУЧЧАТНИГОРӢ حجت نگارى 1. навиштани аснод. 2. ҳуччатнигор будан. 3. чараёни таҳияи санаду ҳуччатҳо.

ҲУЧЧАТНОКӢ حجت ناكى дорои ҳуччат, санаду далелдошта.

ҲУЧЧАТНОМА حجت نامه *ниг.* ҳуччат.

ҲУЧЧОЧ ا. حجاج ч. хоч(ч).

ҲУШ هوش 1. шуур, идрок, фаҳм, зиракӣ, дарёфт. 2. хотир. 3. ақл, фаросат. 4. фикр, ёд; **ҳуш аз сар паридан** беҳуд шудан, қарахт гаштан; **аз ҳуш рафтан** беҳуш шудан; **ба ҳуш омадан** ба худ омадан, ҳушёр шудан (*аз ҳолати беҳушӣ*).

ҲУШДОР هوشدار//هشدار огоҳӣ, таъкид; **ҳушдор додан** огоҳ кардан.

ҲУШЕВОР//ҲАШИВОР هشيوار хирадманд, оқил, ҳушёр.

ҲУШӢР هوشيار//هشيار 1. боҳуш, бофаросат, тезфаҳм: **бачаи ҳушёр**. 2. огоҳ, зирак, тезфаҳм. 3. ҳушнабохта; *муқоб.* **маст**. 4. бедор; *муқоб.* **хоб**; **ҳушёр будан** зирак будан, омодаи ҳар пешомад будан; **ҳушёр шудан** а) ба ҳуш омадан, ба худ омадан; б) зирак ва огоҳ гардидан.

ҲУШӢРӢ هوشيارى//هشيارى 1. дорои ҳуш будан, огоҳ будан ва боҳабар будан, ба ҳар эҳтимол тайёр будан; **ба ҳушӢрӣ даъват кардан**. 2. зиракӣ, оқилӣ, фурсатмандӣ, эҳтиёткорӣ: **ҳушӢрии сиёсӣ**.

ҲУШӢРОНА هوشيارانه//هوشيارانه 1. бо ҳушӢрӣ, бо зиракӣ. 2. оқилона, мулоҳизакорона, огоҳона.

ҲУШӢРХОНА هوشيارخانه//هوشيارخانه чое, ки мастронро то ҳушёр шуданашон нигоҳ медоранд.

ҲУШМАНД هوشمند//هشمند зирак, оқил.

ҲУШМАНДӢ هوشمندى//هشمندى зиракӣ, оқилӣ.

ҲУШРАБО هوشربا//هشربا рабояндаи ақлу ҳуш, мафтункунанда (*аз зебӣ*); **манзараи ҳушрабо, ҳусни ҳушрабо**.

ҲУШТ هشت *ниг.* ҳуштак.

ҲУШТАК هشتك 1. садое, ки аз даҳон кашишнок ё канда-канда бароварда мешавад. 2. чизи хурдест найчадор, ки посбонон ё бачагон онро ба даҳон монда садо мебароранд: **ҳуштаки посбон, ҳуштаки бачагон, ҳуштаки милитсионер**.

ҲУШТАКВОР هشتكوار ҳуштакмонанд: **садои ҳуштаквор**.

ҲУШТАККАШОН هشتك كشان бо ҳуштаккашӣ; *мач.* озод ва бекор гаштан.

ҲУШТАККАШӢ هشتك كشي ҳуштак кашидан; ҳуштакзанӣ.

ҲУШТАКСОЗ هشتك ساز он ки ҳуштак месозад; **устои ҳуштаксоз**.

ҲУШТУТБОЗӢ هشتوت بازي як навъ бозии бачагона, руст-рустакон.

ХУШТ-ХУШТ هشت هشت садои паси ҳам паридани тир ва монанди ин: **хушт-хушти тир**.

ХӮ هو ниг. ху, хӮ ана вай! хӮ вайро бинед!.

ХӮКҚӢ فوقى муфт. дағал, бадмуомила, бетарбия, беадаб.

ХӮП هوپ лаҳч. чуфти гов ё аспу хар, ки онро болои хирмани ғалла гардонида ғалла мекубанд; **хӮп бастан** аспу гов ва дигар хайвони калони хонагиро бо ҳам оварда хирман кӯфтан.

ХӮППАК/ХӮППОҚ هوپک//هوپاق бо ангушт ба пушти дар, пиёла ё ба пешонӣ задан: **хӮппоқ задан**.

ХӮПРОНӢ هوپرانى :хӮп рондан галагов кардани хирман, хирман кӯфтан.

ХӮР مور 1. офтоб. 2. маҷ. бахт, толеъ.

ХӮРТ هورت калимаи тақлиди овоз, ки садои як бор ба як дам дар кашидани моеотро ифода мекунад; **хӯрт-хӯрт дам кашидан, хӯрт-хӯрт карда хӯрдан**.

Ч

Ч ҳарфи бисту нуҳуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ ҳарфи чим (چ); дар ҳисоби абҷад монанди чим (ج) ба адади 3 баробар аст.

ЧАББИН//ЧАППИН چبين//چپين табак ё сабаде, ки аз навдаҳои дарахти бед мебофанд; **чаббин** ниҳодан табак гузоштан.

ЧАБЕРА چيره фарзанди оила дар насли чорум, набераи набера.

ЧАБИРА//ЧАПИРА چيره//چپيره кит. чамъ омадан ва издиҳомӣ мардум барои коре: **чабира** шудан чамъ шудан, омода ва ҳозир шудан, гирд омадан.

ЧАВ//ЧОВ چو//چاو гуфт. овоза, шоеа, хабари беасос; **чав андохтан** паҳн кардани хабар (-и беасос).

ЧАВГОН I چوگان 1. чӯбдастаи саркач, ки бо он дар чавгонбозӣ гӯйро мезананд. 2. бозии чавгон, бозии гӯй ва чавгон, чавгонбозӣ. 3. *мач.* хамида, дуто, кӯж, мунҳанӣ. 4. чӯбе, ки бо он нақора, духул мезананд, чӯбдасти духулнавозӣ ва нақоразанӣ: **чавғони** табл. 5. ҳар гуна чӯбдастаи саркач ва хамида; **аз зулф чавгон сохтан** сари зулфро печу тоб додан, сари зулфро ҳам кардан; **аз хамаи чавгон берун шудан** раҳо шудан, озодӣ ёфтан, халосӣ пайдо кардан; **ба чавгон афтодан** асиру гирифтӣ шудан; насиб ва баҳраи касе шудан; **ба чавгон андохтан** бо чавгон задан, тавассути чавгон партоб кардан; **ба чавгоне касе ё чизе гӯй будан** мутеъ ва фармонбардори касе ё чизе шудан,

дар асирӣ ва сарпанчаи қудрати касе будан; **ба чавгон гирифтӣ** а) гӯйро бо чавгон боздоштан; б) *мач.* ба даст овардан, боздоштан; **дар чавғони касе гаштан** дар итоату тасарруфи касе будан; **дар хамаи чавгон фикандан** ром кардан, ба фармон овардан, мутеъ кардан; **дар хамаи чавғони касе (чизе) будан (мондан)** ба фармони касе будан (шудан), мутеъ ва фармонбардори касе будан (шудан), асиру ромгаштаи касе будан (шудан); **гӯй дар чавгон фикандан касеро** касеро ба мурод расонидан, касеро ба муваффақият ноил кардан; **захм аз чавғони касе хӯрдан** аз касе осебу азият дидан, азобу машаққати касеро таҳаммул кардан; **қадди касеро чавгон кардан** *мач.* пир кардан касеро, қомати касеро дуто кардан; **чавғони (сари) зулф** ҳалқаи сари зулф, хамадагии сари зулф; **чавғони зар** а) чавғони тиллоӣ, чавғони заррин; б) *киноя аз шамшеру теғ*; **чавғони қахрабӯй** а) чавғони зардранг; б) *киноя аз моҳтоб*, моҳи ҳилол **чавғони мушқин** а) чавғони сиёҳранг; б) *киноя аз зулфу гесӯи анбарин*; **чавғони сунбул киноя аз зулфу гесӯи маҳбуба; **захми чавгон** зарбаи чавгон; **чавғони симин киноя аз моҳтоб, моҳи ҳилол; **фалаки чавгонӣ** фалаки бозигар, дунёи ҳиласоз, ҷарҳи қачрафтор.****

ЧАВГОН II چوگان :чавғони бед гули (шукуфаи) бед.

ЧАВГОН III چوگان номи яке аз оҳангҳои мусиқӣ.

ЧАВГОНБОЗ چوگان باز бозингари чавгон, касе, ки чавгонбозӣ мекунад; **фалаки чавгонбоз**; **сипехри чавгонбоз** маҷ. дунёи рангоранги чорагар, чархи качрафтору ҳилагар.

ЧАВГОНБОЗӢ چوگان بازی бозии чавгон; яке аз бозиҳои қадим аст, ки дар Эронзамин пайдо шуда, тадричан ба кишварҳои дигари Осиё ва Аврупо интишор ёфтааст ва ҳоло дар барномаи бозиҳои тобистонаи олимпӣ низ (бо номи хоккеи рӯи алаф) дохил аст.

ЧАВГОНЗАН چوگان زن воридкунандаи зарба бо чавгон; он ки бо чавгон зарба мезанад, чавгонбоз.

ЧАВГОНӢ چوگانی 1. мансуб ба чавгон; муносиб ва мувофиқ ба чавгон; **аспи чавгонӣ** аспе, ки барои чавгонбозӣ муносиб аст. 2. хамида, дуто, мунҳанӣ, хамгашта.

ЧАВГОНМОНАНД چوگان مانند монанд ба чавгон, ҷӯби мисли чавгон саркаҷ.

ЧАВГОНПАРАСТ چوگان پرست 1. касе, ки шавқу хаваси беандоза ба чавгон дорад. 2. киноя аз олам, дунё, чарх, сипехр аст, ки бозингариву нопадӣ сифати он бошад; **чархи чавгонпараст**.

ЧАВКАНД//ЧАВКАНДӢ چو کند//چو کندى гуфт. айвони ё шипанги баланди атрофаш кушодаи тобистона, ки бештар дар ҷойҳои васеъ сохта мешавад.

ЧАВКАНДӢ چو کندى ниг. чавканд.

ЧАВКАР چوگر кит. 1. ало, чипор, ранга (ранги асп). 2. ҳаррангалибос.

ЧАВКӢ چوکی 1. кхн. ниғаҳбонӣ, посбонӣ, қаровулӣ. 2. таър. базми умумӣ, ки шабона дар ҷойҳои кушод ташкил карда мешуд.

ЧАВЛИГӢШТАК چوليگوشتك бот. хурфа, навъи растании хӯрданӣ ва ороишӣ.

ЧАВЛӢ چولى т. асбоби махсуси сӯроҳ-сӯроҳи дастадор барои аз дег бардоштани тушбера, баракгирак, ҷӯлпӣ.

ЧАВОТӢ چواتى ниг. чаппотӣ.

ЧАВПОРА چوپاره ҷ. навъе аз бозӣ дар Ҳинд аз қабилҳои нард бо мӯҳраҳои рангоранг.

ЧАВТОРА چوتاره ҷ. ду суфачаи яккасаи рӯ ба рӯ дар паҳлӯи дарвоза.

ЧАҒАС چگاس ниг. чакас.

ЧАҒОМА//ЧАКОМА چگامه//چکامه шеър, қасидае, ки зиёда аз ҳафта байтро дар бар мегирад; чома, суруд.

ЧАҒ//ЧУҒ چغ як навъ ҷӯб, ки ба обнус монандӣ дорад.

ЧАҒАЛ چغل 1. чин, шикан. 2. зарфе ҷумакдор, ки онро аз чарми ошдодашудаи булғорӣ медӯхтанд ва мусофирону шикорчиён ҳамроҳ доштанд, матҳара.

ЧАҒАТОӢ چغتائى мансуб ба чағатой.

ЧАҒАТОӢ چغتائى т. 1. номи қавме аз қавмҳои туркнажод. 2. номи яке аз писарони Чингизи муғул аст, ки дар Хуросон ва Мовароуннаҳр ҳукмронӣ кардааст.

ЧАҒБУТ چغوت пашму пахтаи кӯҳнашудаи миёни кӯрпаву болишт ва ғ., пахтакӯҳнаи обшуста ва обрасида.

ЧАҒДЕГ چغديگ лаҳҷ. кӯзаи сафолини даҳанфарох, ки дар он аз ҷурғот равшан мекашанд.

ЧАҒЗ I چغز кит. чарохати даҳонбаста, ки ба дарунаш риму мадда ҷамъ мешавад.

ЧАҒЗ II چغز қурбоққа, ғук, вазағ.

ЧАҒЗ III چغز бутаи гиёҳест бағоят сафед ва шабеҳи ҷорӯб.

ЧАҒЗАК چغزک лаҳҷ. касалии гулӯ дар баъзе парандагон.

ЧАҒИДАН چغیدن ниг. чахидан.

ЧАҒОЗ چغاز полони шутур.

ЧАҒОНА چغانه 1. асбоби мусиқӣ, ки аз як ҷӯби дар сараш зангӯлачаҳо овехта иборат буд ва онро ҳаракат дода оҳанг нигоҳ медоштанд; умуман сози мусиқист дорои се тор ва бештар аз он. 2. номи парда ва оҳанги мусиқист. 3. қасида, шеър, чакома, чағома.

ЧАҒОНАЗАН چغانه زن навозандаи чағона, мутриб, хунёгар; касе, ки дар навохтани чағона моҳир ва устод аст.

ЧАҒОНИЁН چغانيان 1. минтақае буд дар қисми ғарбии Мовароуннаҳр дар қарибҳои Тирмиз, ки марказаш низ бо ҳамин ном ёд мешуд. 2. подшоҳони (амирони) Чағонӣ.

ЧАҒОНИРӢД چاغاني رود кхн. рӯде, ки аз минтақаи Чағониён мегузашт.

ЧАҒОНӢ چاغاني 1. мансуб ба **Чағон** ва аҳли **Чағон**, ки шаҳре дар Мовароуннаҳр будааст (худуди кунунии Сурхондарёи Ҷумҳурии Ёзбекистон). 2. мансуб ба подшоҳони сулолаи Чағониён.

ЧАҒОР چغار 1. овози созу мусиқӣ. 2. садои ҳаёху ва ғавғо дар ҷанг.

ЧАҒОРА چغاره 1. навъи гиёҳи хӯрданӣ, занбуруғ, қорч. 2. хумба, ҷой ва зарфи калони гилии ғалланиғодорӣ; анбори зеризаминӣ; **чағора** қандан.

ЧАҒУ چغو 1. навъе аз ҷуғз аст, ки парандаи наҳс ва номуборақ маҳсуб мешавад; бум. 2. шакли кӯтоҳшудаи **чағук**.

ЧАҒУК چغوک кит. гунчишк, ҷумҷук.

ЧАДИР چدير пойбанди асп, ҳар ва г., ки бо он ду пой ҳайвонро мебандад, то ки лағад назанад ё нағурезад.

ЧАЙҚА چيئه :чайқа қардан *ғуфт.* чайқондан, обғардон қардан, шустан.

ЧАЙҚОВБОЗОР چيئاوبازار *ғуфт.* бозоре, ки бо ибтиқори фурошандагон ба вучуд омадааст ва дар он асосан амволи кӯҳнаву истифодашуда муомила мешавад; кӯҳнабозор, кӯҳнафурошӣ.

ЧАЙҚОНДАН چيئاندن *ғуфт.* обғардон қарда шустан: **пиёла чайқондан; дар ҷомашӯй либосро чайқондан.**

ЧАЙЛА چيله хоначаи аз шохҳои дарахт ва алафу ҳас сохташудаи сари кишт, полиз ва г., коза.

ЧАЙНВОРД انگل. چينوارд навъи бозӣ-чистон (аз қабилӣ кроссворд).

ЧАК I چک 1. қатра. 2. садое, ки аз афтидани қатраи об ба вучуд ояд.

ЧАК II چک *ғуфт.* 1. ҳисса, қисм; **чак қардан** тақсим қардан. 2. қуръа; **чак партофтан** қуръа партофтан.

ЧАК III چک кхн. навиштаҳои ҳуҷҷатӣ, васика, санад: **хату чак қарда гирифта, хату чак қарда додан, чак навиштан.**

ЧАК IV چک кит. олате, ки се ва ё зиёда шоха

дошта, барои бод додани ғалла ва ҷудо қардани қох аз дона истифода мегардад.

ЧАК V چک буридани навдаҳои ангур ба мақсади боровар қардани дарахт, хомтоқ.

ЧАК/ЧИК VI چک//چک аз ҷаҳор як тарафи бучул аст, ки онро дар бучулбозӣ «дузд» низ мегӯянд; *муқ.* **пук.**

ЧАКАК I چکک 1. *ниг.* **чакка I.** 2. ҷоғ, манаҳ; **чакак боз шудан** ҷоғ тафсидан, бисёр ғап задан; **чакак тафсидан** серғапӣ қардан, лаққидан; **чакак шах шудан** ҷоғ беҳаракат шудан, ғап зада натавоништан.

ЧАКАК II چکک номи наво, нағма ва оҳангест аз мусиқӣ.

ЧАКАЛАК چکک ҷои анбӯҳи дарахтони бемева, хусусан сафедор; ҷое, ки дарахтони бемева бисёр бошад, чакалакзор.

ЧАКАЛАКЗОР چککزار *ниг.* **чакалак.**

ЧАКАМУҒ چکموغ *бот.* як навъи растанӣ, ки чинорақ ва гули арӯсақ низ меноманд.

ЧАКАН چکن навъе аз кашададӯзӣ, ки бо абрешими ранга дар матоъ ва г. нақш медӯзанд.

ЧАКАНА چکنه 1. навъи савдо ва тиҷорати мол; савдой дона-дона, ба миқдори қам фуроштани молҳо; *муқоб.* **яклухт; савдой чакана.** 2. беруна, ғайрихудӣ; **одами чакана.** 3. майда, хурд, назарноғир.

ЧАКАНАФУРӢШ چکنهفروش майдафурош, донафурош; *муқоб.* **яклухтфурош.**

ЧАКАНАФУРӢШӢ چکنهفروشي дона-дона фуроштани молҳо, майда қарда фуроштани мол; *муқоб.* **яклухтфурошӣ.**

ЧАКАС چکس 1. ҷӯби пойдор, ки бар вай мурғони шикорино мешинонанд. 2. ҳар чизи хурду кӯчақ. 3. вақти қам.

ЧАКИДА I چکيده қиёми афюн, ки аз шираи ғӯзаи кӯкнор тайёр мекунанд.

ЧАКИДА II چکيده 1. шираву шарбади ҳар чиз. 2. ҳар чизе, ки шираву шарбади он тавассути ҷӯшонидан ва ё тақтир (қатрачинӣ) гирифта шавад; **чакидаи қоснӣ, чакидаи бед; чакидаи ҷигар қиноя аз хуни ҷигар; чакидаи мижа қиноя аз ашк; чакидаи хафқон қиноя аз нолаи дардомез.** 3. мост,

чурғот ва панире, ки дар машк ё халта овехта, обашро чудо карда гирифтаанд, *ниг. чакка*.

ЧАКИДА III *چکیده* *кит.* гурз ва амуд.

ЧАКИДА IV *چکیده* қатра; *маҷ.* қатраи пур-файзи ҳар чизи хуб ва муборак: **чакидан** қалам.

ЧАКИДА V *сифати феълии замони гузашта аз* **чакидан** II; макида; чашида, чӯшида.

ЧАКИДАН I *چکیدن* 1. қатра-қатра резон шудан, қатра-қатра рехтани об *ва ғ.* аз чое; **оби даҳон чакидан** саҳт дар ҳаваси чизе шудан, чизеро бисёр ҳавас кардан. 2. *маҷ.* берун шудан, баромадан.

ЧАКИДАН II *چکیدن* макидан; чӯшидан, чашидан.

ЧАКИДАХӮР *چکیده‌خور* он ки чакида истеъ-мол мекунад, тарёкӣ, афюнӣ.

ЧАКИДАХӮРӢ *چکیده‌خوری* истеъмоли чакида, хӯрдани чакида.

ЧАКИШ *چکش* *исми амал аз* **чакидан**.

ЧАК(К)А I *چکه* чои устухони барчаства, ки дар байни чашму гӯш чой гирифтааст; **даст ба чакка бурдан** ба тарзи низомӣ салом додан ва изҳори итоат кардан.

ЧАК(К)А II *چکه* чурғоти зардобаш захида ғафшуда.

ЧАК(К)А III *چکه* чакра, қатра, андаке аз чизе.

ЧАК(К)А IV *چکه* *гуфт.* канор, гӯшаи чизе; **рафта дар як чакка истод.**

ЧАК(К)АК *چکک*: **чаккак задан** дар талваса шудан, тапидан.

ЧАК(К)АХАЛТА *چکه‌خلته* халтае, ки дар он чурғотро андохта, зардобашро заҳонда чакка мекунанд.

ЧАК(К)Ӣ *چکی* *гуфт.* 1. беҳуда, бечо; **ғапҳои чаккӣ**. 2. андак-мундак, назарногир; **чаккӣ** не ҳазл не, аной не.

ЧАККУШ *چکش* *ниг.* **чакуш**.

ЧАКМА *ت. چکمه* *кит.* мӯза.

ЧАКМАН *چکمن* чомаи рӯйпӯше, ки аз матои пашмин дӯхта мешавад; **чакмани босма**

либоси болоие, ки аз моҳут бофта мешавад; **чакмани мовут; чакмани пиёзӣ; чакмани қоқма**.

ЧАКМЕЗАК *چکمیزک* беморие, ки гирифтори он пешоби худро нигоҳ дошта наме-тавонад.

ЧАКОВАК *چکاوک* парандаи хурди хушовоз, ки тоҷ дорад, сӯфитӯрғай.

ЧАКОД *چکاد* *ниг.* **чакода**.

ЧАКОДА *چکاده* 1. болои сар; фарқи сар; болои пешонӣ. 2. сари кӯҳ, қуллаи кӯҳ.

ЧАКОМА *چکامه* *ниг.* **чагома**.

ЧАКОМАГӮӢ(Ӣ) *چکامه‌گوی(ی)* *ниг.* **чакомасаро(Ӣ)**.

ЧАКОМАГӮӢ *چکامه‌گوی* *ниг.* **чакомасароӣ**.

ЧАКОМАСАРО(Ӣ) *چکامه‌سرای(ی)* сарояндаи чакома, эҷодгари чакома, қасидасаро.

ЧАКОМАСАРОӢ *چکامه‌سرائی* шоирӣ, қасида-сароӣ, эҷоди чакома; сурудани чакома.

ЧАКОН(И)ДАН *چکاندن//چکانیدن* 1. шакли гузаранда ва бавоситаи феъли чакидан. 2. чакра-чакра резондан, қатра-қатра рехтани моеъ. 3. *маҷ.* расондан, як ба як хабар додан; ба гӯши касе ғап чакондан.

ЧАКОЧАК//ЧАКОЧОК *چکاچک//چکاچاک* садои пайдарпай ба ҳам бархӯрдани шамшер ва мисли ин силоҳҳои дигари ҷангӣ.

ЧАКРА *چکره* қатраи чизҳои моеъ, рашҳа **чакраи арак, чакраи борон, чакраи об, чакраи мум; чакра-чакра** қатра-қатра.

ЧАКРАРЕЗ *چکره‌ریز* *тиб.* абзори хурде, ки ба воситаи он доруҳои обакиро қатра-қатра мечаконанд.

ЧАКРАШУМОР *چکره‌شمار* *ниг.* **чакрарез**.

ЧАКУК *چکوک* *шакли кӯтоҳшудаи* **чаковак**.

ЧАК(К)УШ *چکش* асбоби дастиест, ки оҳангарон, заргарон, мисгарон ва дигар косибон истифода мебаранд; болға, путк, митрақа.

ЧАКУШЗАН *چکش‌زن* болғазан, он ки бо болға кор мекунад.

ЧАКУШКОРӢ *چکش‌کاری* кӯбидан ва соф кардани зар, нукра, мис, оҳан *ва ғ.*; кӯби-

дани филизи тобида бо мақсади поксоъӣ ва шакл додан.

ЧАКУШПАЗИР چکش‌پذیر хосияти кӯбиш-пазирии филиз; чакушхӯр, кӯфташаванда.

ЧАКУШПАЗИРӢ چکش‌پذیری кӯбишпазир будани филиз; чакушхӯрӣ, кӯфташаванда будани филиз.

ЧАКУШХӮР چکش‌خور ниг. чакушпазир.

ЧАКУШХӮРӢ چکش‌خوری ниг. чакушпазирӣ.

ЧАКЧАК چک‌چک 1. буттаи канабдона. 2. хӯр. шириние, ки бо чакондани хамираи орду тухм ба рағғани доғ тайёр карда мешавад.

ЧАК-ЧАК چک‌چک калимаи тақлиди овози боридани борон, чакидани об ва дигар моеъ.

ЧАК(Қ)А چکه гуфт. шилқинӣ, кашолшавӣ; **чаққа** шудан шилқинӣ кардан, аз дунболи касе афтода ўро безор кардан, чакидан.

ЧАҚАЛДОҚ ت. چقداق 1. қҳн. асбоби дастадори овоздихандае, ки посбонон дар шаб онро ҳаракат дода мегаштанд. 2. гуфт. навъи бозичаи бачагона.

ЧАҚАЛОҚ т. چقداق лаҳҷ. тифли навзод.

ЧАҚАЛОҚБИНӢ چقداق‌بینی лаҳҷ. барои дидани тифли навзод ба меҳмонӣ рафтан.

ЧАҚАР چقر кит. шаробхона, майхона, майкада.

ЧАҚАРСАНГ چقرسنگ лаҳҷ. санги саҳти сафеди зардрах; ниг. **чақир**.

ЧАҚАР-ЧУҚУР چقرچقر гуфт. ноҳамвор, нобаробар (сифати роҳ).

ЧАҚИДАН//ЧАҚҚИДАН چقیدن гуфт. ба касе пайваста расидан, касеро гаранг кардан, безор кардан, чаққа шудан.

ЧАҚИЛДОҚ т. چقداق 1. ниг. **чақалдоқ**. 2. чӯбаки санги осие, ки ба поёни дӯл баста мешавад, то ки бо пайваста чунбидани худ якранг рехтани ғалларо нигоҳ дорад.

ЧАҚИР چقير чашмсафед (асп); **санги чақир** санги саҳти сафеди зардрах, чақирсанг.

ЧАҚҚОН چقان гуфт. 1. чуст, чолок, сабук, чобук, зудкор. 2. тез, босуръат, бошаст. 3. чолокона, чобукона; **чаққон** шудан а)

омода шудан, тайёр шудан (ба иҷрои коре, амале); б) суръат гирифтани, чусту чолок гаштан. 4. маҷ. гарм, боавҷ, зудрав. 5. маҷ. шинам, муносиб, мувофиқ, базоб (либос); **чаққон-чаққон** гуфт. тез-тез, чобукона, чолокона.

ЧАҚҚОНӢ چقانی гуфт. чобукӣ, чолокӣ, зудкорӣ; ба **чаққонӣ** чолокона, чобукона, ба тезӣ, зуд.

ЧАҚМОҚ چقماق 1. санги саҳте, ки онро ба ҳам ё ба оҳан зада, оташ мебароранд. 2. маҷ. оташаки барқ, чароғак, оташак. 3. бо корд каме буридани харбуза ё тарбуз барои фаҳмидани сифати он. 4. як қисми милтик, ки тирро дармегиронад. 5. кит. асо, чӯбдаста.

ЧАҚМОҚАК I چقماق‌اک оташак, чароғак, барқ.

ЧАҚМОҚАК II چقماق‌اک ҳашароти зарарноки меваи дарахт (мас., зардолу).

ЧАҚМОҚДОР چقماقدار 1. он ки чақмоқ мезанад, касе, ки чақмоқ дорад. 2. дорои чақмоқ; **милтики чақмоқдор** силоҳе, ки бо чақмоқ фаъл мешавад.

ЧАҚМОҚЗАНӢ چقماق‌زنی 1. задани санги чақмоқ бо мақсади оташ гиридан. 2. паридани оташаки барқ дар ҳаво.

ЧАҚМОҚӢ چقماقی мансуб ба **чақмоқ**; гиридан ба оташ ба воситаи чақмоқ.

ЧАҚРИМ چقریم воҳиди ченаки масофа, ки аз як километр андак зиёдтар аст, фарсах, фарсанг.

ЧАҚЧАҚ چقچق ниг. **чақчақ** 2.

ЧАҚ-ЧАҚ چق‌چق гуфт. сӯхбат ва гуфтугӯи ду ё якчанд кас; **чақчақ** кардан сӯхбати хуш кардан, хушҳолона гуфтугӯ кардан.

ЧАҚЧАҚӢ چقچقی гуфт. хушсӯхбат, сӯхбатдӯст; одами **чақчақӣ**.

ЧАЛА I ت. چله гуфт. нотамом, ба анҷом нарасида, нимкора; **чала мондан** нотамом мондан.

ЧАЛА II چله гуфт. нимсӯхта, чаласӯхта (доир ба ҳезум).

ЧАЛА III چله гуфт., ниг. **ангуштарин**.

ЧАЛА IV چله қҳн. яҳудии исломро қабул-

карда.

ЧАЛАБ/ЧАЛАП چلب//چلب 1. мус. як навъ олати мусиқӣ, ду порчай биринҷии тунуки пахн монанди паллаи тарозу, ки дар бозигохҳо ва нақорахонаҳо ба ҳам зада садо мебароранд, санҷ, синҷ. 2. кит. шӯру ғавғо, ошӯбу фитна; ҳаёхуй, чанҷол, шағаб.

ЧАЛАБАНДАК چله‌بندک оҳани тасмашакли мунаввар, ки бо мақсади мустаҳкам кардан ба даври бочкаҳои ҷӯбӣ мегузаронанд.

ЧАЛАВ چلو 1. оши софӣ, палави эронӣ. 2. кабоби махсус, ки бо палави софӣ меҳӯранд.

ЧАЛАВИДАН چلویدن як тарзи бо даст таом хӯрдан.

ЧАЛАВКАБОБ چلوکباب ғизое, ки он аз биринҷи дар об пухташуда ва гӯшти қима ё пораи гӯшти бирён таркиб ёфтааст.

ЧАЛАВМАСТӢ چلومستی ҳаловат бурдан аз тановули чалав, кайфбари аз хӯрдани чалав.

ЧАЛАВПАЗХОНА چلوپزخانه ҷое, ки дар он ҷо чалав пазанд ва фурӯшанд.

ЧАЛАВХӢРИШ چلوخورش навъи хӯроке, ки аз бириинҷи дар об пухта ва хӯриш бо гӯшт ё сабзавот иборат аст.

ЧАЛАК چلک 1. зарфи калони тунукагӣ ё оҳанӣ, барои нигоҳ доштани чизҳои моеъ; бочка. 2. лаҳҷ. сатил.

ЧАЛАКОР چله‌کار гуфт. он ки кори сар кардаашро ба анҷом намерасонад, одами кораш нотаом ва хом, нимкора.

ЧАЛАКОРӢ چله‌کاری хомкорӣ; муқоб. пухтакорӣ.

ЧАЛАКСОЗ چلکساز он ки чалак месозад, созандаи зарфҳо барои нигоҳ доштани чизҳои обакӣ.

ЧАЛАКСОЗӢ چلکسازی исми амал аз чалак сохтан; машғулияти сохтани чалак, касбу кори чалаксоз.

ЧАЛАМУЛЛО چله‌ملا муллои чаласавод, муллои саводаш нопурра, муллое, ки саводи кофии динӣ надорад.

ЧАЛА-ПАЛА چله‌پله нимкора, нотаом, ниму

нимкора, чала-чулпа.

ЧАЛАППАС/ЧАЛАППОС چلپاس//چلپاس кали-маи тақлиди овоз, ки хангоми ба чизҳои обакӣ бархӯрдани чизи дигар ҳосил мешавад: чалаппас задан.

ЧАЛАП-ЧАЛАП چلپ‌چلپ 1. ниг. чалаппас. 2. садое, ки хангоми роҳ рафтан ё давидан дар замини обнок ҳосил мешавад

ЧАЛАСАВОД چله‌سواد шахси саводаш нопурра, саводаш нима, камсавод.

ЧАЛАСАВОДӢ چله‌سوادى камсавод будан, саводи нопурра доштан.

ЧАЛАУСТО چله‌استا устои камхунар, устои кораш нотаом ва нуксдор.

ЧАЛБАК چلبک гуфт. нони тунуке, ки дар арафаву айёми идҳои мусулмонӣ ҳамчун хайру садақа ба хотири омӯриши гузаштагон мепазанд; ниг. чалпак.

ЧАЛВОР چلوار кҳн. 1. нимтанаи аз матои ғафс ё чарм дӯхташуда, ки бештар аз рӯи либоси дигар пӯшида мешуд. 2. матои пахтагини сафеди оҳордоре, ки аз он пирохан, зерчома ва дигар либосҳо медӯзанд; матои салла.

ЧАЛВОРБОФӢ چلواربافی 1. дастгоҳ ва коргоҳе, ки дар он ҷо чалвор мебофанд; коргоҳи чалворбофӣ. 2. машғулияти вобаста бо бофтани чалвор, амал ва шугли чалворбоф.

ЧАЛВОРӢ چلوارى матои пахтагини сафеди нозук, ки барои дӯхтани пираҳан, либоси зер, рӯичову рӯболиш ва ғ. истифода мебардад.

ЧАЛҒӢЗА چلغوزه 1. навъи дарахт, ки ба санавбар (қарағай) монанд аст. 2. меваи ғӯзамонанди баъзе дарахтон (аз қабилӣ булут, арча ва ғ.).

ЧАЛИДАН I چلیدن ба кор рафтан, дар гардиш будан (мас., пул); чалидани кори касе пеш рафтани кори касе, равнақ ёфтани кори касе.

ЧАЛИДАН II چلیدن равон шудан, рафтан.

ЧАЛИДАН III چلیدن сазовор будан, арзидан, шоиста будан.

ЧАЛИПО چلیپа ҷ. салиб; салиби насоро, ки

мувофиқи таълимоти дини насронӣ Исои Масеҳро ба дори чорғушае монанд ба он кашида буданд.

ЧАЛИШ چلش 1. гирех, тугун: **чалиш афтодан ба ресмон**. 2. *мач*. нобарорӣ, барор накардани кор. 3. *ниг. дурага*.

ЧАЛКАШ چلكش *гуфт*. дарҳам-барҳам, бесару нӯг, омехта.

ЧАЛЛА چله *ниг. чилла*.

ЧАЛМА چلمه :**нони чалма лаҳҷ**. ноне, ки дар он каду, пиёз ё қаланфур андохта пухта шудааст.

ЧАЛМАҚ چلمق *т. гуфт*. 1. кори дарҳаму барҳам, бесарунӯг, бетартиб. 2. хат ё нақши норавшани дарҳаму барҳам.

ЧАЛМАФАТИР چلمه‌فتير *ниг. чалма*.

ЧАЛОБ چلاب *ниг. чолоб*.

ЧАЛ(Л)ОНДАН چلاندн дар муомила (савдо) ба кор бурдан пулро; бо хариду фурӯш пулро зиёд кардан.

ЧАЛОЧУЛ(Ӣ) چلاچول//چلاچولي *гуфт*. ғалоғула, мағал, фиғон, доду фарёд.

ЧАЛПАК چلپک нонест, ки аз хаамири тунук рост карда дар равған пазанд; *ниг. чалбак; чалпак кардан (сохтан) мач*. пахшу пачақ кардан; **чалпак шудан** *мач*. пахшу пачақ шудан.

ЧАЛПАКПАЗ چلپکپز пазандаи чалпак, он ки чалпак мепазад.

ЧАЛПАКПАЗӢ چلپکپزی пухтани чалпак, чалпак пухтан, кор ва амали чалпакпаз.

ЧАЛПАКХӢР چلپکخور он ки чалпак мехӯрад, хӯрандаи чалпак.

ЧАЛПАС چلپس ноӯхдабаро, ноқобил, чалфас.

ЧАЛПОНГӢШ چلپانگوش *гуфт*. калонгӯш, лапаргӯш.

ЧАЛПОС چلپاس садои сахт бўсидан ё лесидани чизе.

ЧАЛУЧ چلوچ асбоби нӯктезу дастадоре аст, ки осиебонон санги осиеро бо он тез кунанд.

ЧАЛФАС چلفس *ниг. чалпас*.

ЧАЛ-ЧАЛ چل چل *гуфт*. мағал, ғулоғула, доду

фарёд; **чал-чал кардан** мағал кардан, фарёду фиғон бардоштан.

ЧАЛП-ЧАЛП چلپ چلپ садое, ки хангоми хӯрдани таом, бўсидани касе ё чизе ба миён меояд; **чалп-чалп хӯрдан** хангоми хӯрдан садои нохушоянд баровардан.

ЧАЛЧИҚ چلچيق *гуфт*. оби тираи лойолуди дар ягон ҷо ҷамъшуда, толоб.

ЧАМ I چم хиром ва рафтори баноз; ҳаракати бо нозу адо; бо нозу карашма ва такаббур роҳ рафтан; *ниг. чамидан I*.

ЧАМ II چم *кит.* 1. назму тартиб дар кор; ба сомон даровардани корҳо; **ба чам будани (гаштани) кор** муназзаму ораста ва ба сомон будани (гаштани) кор. 2. равақ, барор. 3. рафтор; саъй, кӯшиш; **чаму хам а)** хаму печи ҳар коре, ки эҳтиёҷ ба дарёфтан дорад; **б)** изҳори адаб бо забон ва ишорати лабу рӯй.

ЧАМ III چم *кит.* 1. маънӣ ва мазмун дар суҳан, нутқ ё калима; ифода ва ҷанбаи маънавии вожа; *муқ. лафз*. 2. тамиз, маънӣ, шарму ҳаё.

ЧАМ IV چم 1. саҳву хато; ҷурм, гуноҳ, базаҳ. 2. ҷои сусту заифи касе; рағи ҳоби касе; он чи ки бо донистану ба даст овардани он тасаллут ва нуфуз бар касе пайдо кардан мумкин аст; **чами касеро ба даст овардан** *киноя аз рағи ҳоби касеро донистан, ҷиҳати сусти касеро ошкор сохтан ва истифода намудан*.

ЧАМ V چم қачӣ, инҳироф; қачроҳа, ҳамгашт; печу хаами роҳ.

ЧАМ VI چم сина, садр; сари сина, пеши бар.

ЧАМ VII چم 1. обгардони бузурги ҷӯбин; қаллес; асбоби ҷӯбин барои аз зарф гирифтани об, ки хурди онро чамча // чумча меғуянд. 2. табақи паҳне, ки аз най ё навда мебофиданд ва бо он ғалларо аз ҳасу хошок ва регу хок тоза мекарданд.

ЧАМ VIII چم *муҳаффаф ва кӯтоҳшудаи чашм*.

ЧАМАН I چمن 1. замини сабу хуррам, марғзор, боғу бўстон. 2. гулзори шукуфон. 3. хиёбоне, ки ҳар тарафи он дарахтон шинонда шуда бошад; қисме дар боғ ё бўстон, ки замини онро ҷо-ҷо сабзаву гул

кошта бошанд ва ду тараф дарахтони сабз ё мевадор шинонда бошанд. 4. номи сабза ва гиёҳест, ки дар қитъаҳои замини хиёбону майдонҳо ва боғҳои шаҳр мекоранд, то бардавомиву хуррамии сабзорро бештар кунад; **чаман-чаман** ифодаи фаровонии гулҳои шукуфта.

ЧАМАН II چمن аспӣ хушрафтору рохвора.

ЧАМАНАНДУД چمن اندود чаманзор, чаманхез, чаманпӯш.

ЧАМАНАФРӮЗ چمن افروز 1. равшанкунандаи боғу бӯстон. 2. *киноя аз* гулҳои сурхранг, ки дар боғу чаман кошта шудаанду рустаанд. 3. *бот.* гули тоҷи хурӯс.

ЧАМАНБУР چمنبر 1. чаманперо(ӣ), чаманзан. 2. асбоб барои буридани чаман ва кӯтоҳ кардани сабзаву сабзбуттаҳо.

ЧАМАНГАРД چمنگرد касе, ки дар боғу чаман сайру гардиш мекунад.

ЧАМАНГАРДӢ چمنگردى гаштугузор кардан дар боғу чаман; чамансайр.

ЧАМАНГОҲ چمنگاه *ниг.* чаманзор.

ЧАМАНГУМКАРДА چمنگمکرده дурмонда аз чаман; маҳрумгашта аз боғу чаман; *маҷ.* гариб, мусофир, дар ҳичрат қарордошта.

ЧАМАНД چمند *кит.* 1. аспӣ коҳили пурхӯру кундрафтор. 2. одами танбалу ҳечқора ва беҳосил.

ЧАМАНДА چمنده 1. *сифати феълии* замони *ҳозира аз чамидан*; хироманда, касе ё чизе, ки хиромон роҳ меравад. 2. сифати асп ва дигар савориҳои хушрафтор.

ЧАМАНДОРӢ چمندارى нигоҳубини чаман ва сабзор.

ЧАМАНЗАН چمنزن 1. буранда ва перояндаи чаман; чаманперой. 2. асбоб барои перостан ва кӯтоҳ кардани чаман; қайчии чаманзанӣ, микрози чаманбурӣ. 3. мошини чаманзанӣ, ки сабзаи чаман ва варзишгоҳ-хоро кӯтоҳ мекунад.

ЧАМАНЗАНӢ چمنزنى буридани зиёдатҳои чамани боғ; амали боғбон дар перостани чаман.

ЧАМАНЗОР چمنزار 1. маҳалли чаманҳои бисёр, чаманистон, боғу бӯстон, гулзор. 2.

киноя аз рухсори маъшуқа.

ЧАМАНИСТОН چمنستان *ниг.* чаманзор.

ЧАМАНӢ چمنى 1. *мансуб ба чаман.* 2. сабз-ранг, ранге ба монанди ранги сабзаи чаман; **сабзи чаманӣ** ранги сабзи шабех ба чаман.

ЧАМАНКОРӢ چمنكارى машғул будан бо парвариши сабзаву ороиши чаману бӯстон.

ЧАМАНОРО(Ӣ) چمن آراي 1. боғбон. 2. оро-ишгар ва зинатдиҳандаи чаман, он ки гулҳо ва дарахтони боғу гулистонро ороиш ва пероста кунад, боғбон. 3. *маҷ.* Худованд, Офаридгор. 4. сифати маҳбуба.

ЧАМАНОРОӢ چمن آرائى боғбонӣ ва амали боғбон; оростан ва перостани дарахтон ва гулҳои боғу бӯстон; зинатдиҳии чаман, чаманперой.

ЧАМАНОСУДА چمن آسوده озод, эмин аз қайди дому қафас; *киноя аз* мурғони озод дар муқобили мурғони гирифтори дому қафас.

ЧАМАНПАРДОЗ چمنپرداز чаманоро, ороиш-диҳандаи чаман.

ЧАМАНПАРДОЗӢ چمنپردازى чаманорой, зинат додани чаман.

ЧАМАНПЕРО(Ӣ) چمنپيراي 1. он ки мутасад-дии ороиши боғу чаман аст, боғбон, гул-бон. 2. асбоб барои буридану баробар кардани сабзаҳои чаманзор; чаманбур.

ЧАМАНПӮШ چمن پوش чаманзор, чаманхез; чое, ки бо сабзаву гулу гиёҳ пӯшида аст.

ЧАМАНРАМИДА چمن رمیده фироркарда аз боғу бӯстон; маҳрумгашта аз бӯстон; *муқоб.* **чаманосуда.**

ЧАМАНСАРОӢ چمن سراي дар чаман сароянда, илҳом ва навокунанда.

ЧАМАНСИМО چمن سيما 1. *кит., киноя аз* **маҳ-буб.** 2. *маҷ.* зебо, хушрӯй.

ЧАМАНСОЗ چمن ساز боғбон, чаманорой, чамантироз.

ЧАМАНТАБӢ چمن طبع *кит.* он ки табъи хушу латиф дорад, хуштабъ, хушсалиқа.

ЧАМАНТИРОЗ چمن طراز 1. чамансоз, чаманорой, чаманперой, зинатдиҳанда ва ороян-даи чаман. 2. он чи боғу чаманро биорояд ва зебу зинат диҳад.

ЧАМАНТИРОЗӢ چمن طرازی оростан ва зинат додани чаман; чамансозӣ, чаманорой.

ЧАМАНФУРӢЗ چمن فروز *ниг.* чаманафрӯз.

ЧАМАНХЕЗ چمن خیز 1. замин ё чое, ки қудрати рӯёнидани сабзаву гулу гиёҳ дорад. 2. чаманзор, чое, ки дар он сабзаву гул фаровон аст.

ЧАМАНЧЕХР چمنچهر он ки чеҳраи мисли боғ шукуфтаву пуртароват дорад, зеборух.

ЧАМБАР چمبر *ниг.* чанбар.

ЧАМБАРПЕЧ چمبرپچ *гуфт.*, *ниг.* чанбарпеч.

ЧАМБАРШОХ چمبرشاخ *ниг.* чанбаршоҳ.

ЧАМИДАН I چميدان 1. хиромидан, бо ноз роҳ гаштан, хиромон роҳ рафтан; мағрурона ва нарма-нарма қадам гузоштан; рафтан ва сайру тамошо кардан; **андар чамидан** а) гузаштан, сипарӣ шудан; б) тохт овардан, ҳучум кардан. 2. дар роҳгардӣ печу хам хӯрдан.

ЧАМИДАН II چميدان қад кашидан, болидан; чилвагарӣ кардан.

ЧАМИДАН III چميدان *кхн.* чавлон задан дар майдон ва рақиб хоштан; талаби разм кардан.

ЧАМИДАН IV چميدان печу тоб хӯрдан, даромехтан, оғушта гардидан.

ЧАМОН I چمان хиромон, равон бо нозу хиром ва зебой.

ЧАМОН II چمان 1. пиёлаи шароб; *ниг.* чамона. 2. чаман, марғзор, сабззор, боғу бўстон.

ЧАМОНА چمانه *кит.* 1. кадуе, ки дар он шароб ниғаҳ медоштанд. 2. нимкадуи мунаққаше, ки бо он шароб меҳӯрданд.

ЧАМОН(И)ДАН چماندن//چمانيدن 1. *шакли гузарандаи феъли чамидан.* 2. ба сайру хиром овардан, хиромонидан, ба нозу хиромии водор кардан.

ЧАМОНӢ چمانى соқӣ; бодапаймо, майгусор.

ЧАМОНЧӢ چمانچى кӯзаи сартангу шикам-васеи пур аз шароб; тунги шароб, ибриқи май, суроҳӣ.

ЧАНА چنه воситаи нақлиёт, ки ба ду чӯби ҳамвор қарор гирифтааст ва дар рӯи хок,

барф ё ях ҳаракат медиҳанд.

ЧАНАБ چناب *д.* ба маънии суннат ва мустаҳаб аст; *муқоб.* **фарз** ва **вочиб**.

ЧАНАБОЗӢ چنه بازي 1. шуғлу бозии кӯдакон бо чана. 2. *варз.* намуди зимистонаи варзиш аст, ки варзишгарон бо чана аз рӯи суръат сабқат мекунанд.

ЧАНАСАВОРӢ چنه سوارى сайр кардан бо чана.

ЧАНАСОЗӢ چنه سازى сохтани чана.

ЧАНБАР چنبر 1. доира, ҳалқа, ҳар чизи доирашакл ва ҳалқамонанд; **чанбари зулф** ҳалқаи зулф; **чанбар кардан** доирашакл кардан, ҳалқа кардан; **чанбари ханҷар** чанбаре, ки дар тарафи дохилии он ханҷарҳо гузошта мешуд ва дорбозону чашмбандон аз он мегузаштанд; **чанбари дӯлобӣ** киноя аз фалак, осмон; **чанбари кабуд** киноя аз осмон; **чанбари осмон** киноя аз ҳалқаи осмон, уфук; **чанбари ачал** киноя аз **марғи ногузир**; **чанбари чарх** киноя аз олам, гетӣ, дунё. 2. гарданбанд, тавқ, қилода; **чанбари меҳвар** доираи уфук, меҳвари уфук, гирдогирди уфук; **чанбари гарданда**, **чанбари гардун**, **чанбари даф**, **чанбари дойира**; **чанбар задан** ҳалқа задан; ҳалқа ба вуҷуд овардан; **чанбар кардан** ҳалқа кардан чизеро; чанбар сохтан аз чизе; **аз сарв чанбар кардан** киноя аз хам кардан, мунҳанӣ ва дуто сохтани чизи рост. 3. *биол.* устухони гардан, тавқи гардан, чанбари дӯш, тарқух; **чанбари гардан** устухони гардан. 4. банд, каманд, гарданбанди асир; ҳалқаи дор; **чанбари ишқ** киноя аз **доми ишқ**, гирифтории ишқ; **чанбари анкабут** киноя аз **доми анкабут**, **тори анкабут**; **чанбар андохтан** каманд партофтан. 5. ҳалқае, ки барои бозӣ дорондани маймун, сағ, асп ва дигар ҳайвонот истифода мебаранд; **чун дафи лӯлӣ дарид**, **аз баҳри маймун чанбар аст** (*зарб.*). 6. ҳалқаи чӯбӣ ва ё филизӣ, ки ба шакли доира ё байзавӣ сохта шудааст ва бо он бозигарони ҳавоии сирк ва варзишгардухтарон ҳунарнамоӣ мекунанд; *ниг.* **чанбарбозӣ**. 7. *мач.* қайд, банд, гирифтӣ, қарас; **дар чанбари итоат даровардан** (**доштан**) дар қайди итоати худ гирифтани; **гардан (сар)** ба **чанбари итоат даровардан** ба итоат даромадан, тобеъ шудан; **сар аз чанбари итоат** **кашидан** аз

итоат баромадан, саркашӣ кардан; **чанбар-чанбар** ҳалқа-ҳалқа, гирда-гирда.

ЧАНБАРА چنبړه 1. доира, даф. 2. гардиши миёнхолии чизе; тиреза. 3. *ниг.* **чанбар** 1; **чанбари** гул. 4. асбоби ҳалқамонанде, ки аз порчаҳои матои тофта ва ба ҳам печида тайёр мекунад ва ҳангоми бо сар кашонидани зарф барои осеб надидан рӯи сар мегузоранд: **чанбараи гардан** *ниг.* **чанбари гардан**.

ЧАНБАРАК چنبرک 1. чӯбҳои аз ҳам гузаронидашудаи панҷарамонанд, ки дар пояҳои сандалӣ аз поён барои пой монда ништастан ва аз боло барои гарм нигоҳ доштани хӯрок устувор кардаанд: **чанбараки сандалӣ**. 2. шабакаи чӯбин, ки ҳамчун асбоби кор дар баъзе соҳаҳои ҳунармандӣ (*мас.*, *кашидадӯзӣ*) истифода мешавад. 3. дом барои парандагон. 4. панҷара; девори панҷарашакл. 5. ҳалқае, ки аз навдаҳои дарахт бофта шуда барои ниғаҳдорӣ ва интиқоли маҳсулоти ширӣ истифода мегардад.

ЧАНБАРАКШАКЛ چنبرک شکل мудаввар, ҳалқамонанд.

ЧАНБАРБОЗ چنبر باز касе, ки бо ҳалқаи чанбар ҳунарнамоӣ мекунад.

ЧАНБАРБОЗӢ چنبر بازی 1. ҳунарнамоие, ки ҳунармандони сирк ва варзишгар-духтарон бо ҳалқаҳои ба шакли доира ё байзавӣ сохта шуда мекунад. 2. *варз.* яке аз анвои гимнастикаи занон, ки дар русӣ бо номи «обруч» маъмул аст. 3. *кино* аз рақс кардан ва ҷарх задан.

ЧАНБАРДОН چنبردان тӯр, дом барои шикор кардани баъзе парандаҳо.

ЧАНБАРИН چنبرين чанбарӣ, чанбаршакл; қач ва ҳамида.

ЧАНБАРӢ چنبري 1. мудаввар, гирд, доирашакл; ҳамида, чанбармонанд, ҳалқамонанд. 2. қавсмонанд, камоншакл, ҳилолмонанд; ҳамида ва мунҳанӣ; ҳар чизе, ки ба шакли камон аст; **чанбарӣ шудан** (*гаштан*) мунҳанӣ, ҳамида шудан; **чанбарӣ кардан** ҳам кардан, камонӣ кардан.

ЧАНБАРКАШ چنبرکش *кит.* камандафкан, афкананда ва кашондани каманд.

ЧАНБАРПЕЧ چنبرپېچ 1. саҳт печондашуда (*бо банд, ресмон ё чизҳои дигар*). 2. саҳт ихота-шуда (*мас.*, *бо симҳораҳо*).

ЧАНБАРСОЗ چنبرساز созандаи чанбар, бунёдгари чанбар; **чанбар сохтан** тавқу қилода ва гарданбанд сохтан.

ЧАНБАРФУРӢШ چنبرفروش касе, ки доира, галбер, ордбез ва чанбар мефурӯшад, фурӯшандаи чанбар.

ЧАНБАРЧАСП چنبرچسپ хеле маҳкам, хеле устувор.

ЧАНБАРШОХ چنبرشاخ ҳайвони шохҳояш ҳамидаи ба ҳам моили доирашакл; **гови** (*ҳайвони*) **чанбаршох**.

ЧАНГ I چنگ гард, ғубор; хоки ба ҳаво бардошташуда; гарди рӯи чизе ништа; ♦ **чангапро аз осмон овардан** хоқу туроб кардан, несту нобуд кардан; **пеш аз пода чанг хезондан** дар бораи коре ё воқеае пеш аз вукӯъ ҳаёқу бардоштан.

ЧАНГ II چنگ 1. панҷаи даст бо ангуштони ҳамидаи нӯхундор. 2. панҷаи ҳайвонот ва мурғҳои даранда, чангол. 3. даст, қайд, гирифтӣ; **чанг андохтан** *ниг.* **чанг задан**; **чанг андохтан ба дили касе** рози дили *касери* фаҳмидан хостан; **чанг задан а)** ба чанг гирифтӣ (*чизери*), чанг андохтан (*ба чизе*), дошта гирифтӣ бо панҷаи даст; б) даст задан, машғул шудан, ташаббус кардан; ба коре чанг задан; **ба чанг гирифтӣ** (*чизери*) ба даст гирифтӣ *чизери*, ба ихтиёри худ даровардани *чизери*.

ЧАНГ III چنگ 1. нӯки найза; пайкони тир. 2. минқори парандагон, нӯли парандагон.

ЧАНГ IV چنگ *мус.* 1. номи асбоби камоншакли мусикӣ, ки дорӣ тор аст, ба монанди уд, чағона *ва ғ.*; номи асбоби мусикии тордор, ки бо ду чӯбча менавозанд. 2. як навъи даф, ки аз ду сафҳаи биринҷӣ иборат буда, онҳоро ба ҳам мезананду оҳанг ба вучуд меоваранд. 3. **чанги даҳонӣ** *ниг.* **лабчанг**.

ЧАНГАК چنگک 1. оҳани сарҳамида, ки бо вай чизхоро банд карда мегиранд, оҳани сартези маҳсус; қуллоб. 2. оҳани сарҳамида барои овехтани чизе; **чангаки гӯштовезӣ**, **чангаки лойкашӣ**. 3. оҳанҷаи сарҳамида

барои бастанӣ дар. 4. қисми оҳани шастӣ моҳигирӣ, ки сайд ба он гирифтӣ мешавад.

ЧАНГАКӢ چنگکى 1. мансуб ба **чангак**; кул-лобӣ. 2. биол. номи устухонест, ки ба таркиби гурӯҳи устухонҳои банди даст дохил мешавад.

ЧАНГАЛ چنگل 1. чанги тези бозу шоҳин ва дигар парандагони шикорӣ. 2. ноҳуни тези панҷаи ҳайвонот, ки дар шикор истифода мебаранд. 3. хори нӯгтези баъзе растаниҳо; **ба тағи думи касе чангал бастан** касеро ба истироб андохтан, касеро барои ба ҳаракат андохтан таҳрик кардан.

ЧАНГАЛУК چنگلوك кхн. инсон ва ҳайвоне, ки дасту пояш қач, маъюб ва чангак аст.

ЧАНГАР-ЧУНГУР چنگرچنگور садои ба ҳам бархӯрдани зарфҳои гуногун ё лаълиҷаҳои (санҷҳои) мусиқӣ.

ЧАНГБОРОН چنگباران хокбод, гирдобҳои чангу ғубор.

ЧАНГДОР چنگدار 1. дорои ноҳуну чанголи тез. 2. омехта бо гарду чанг.

ЧАНГЗАН چنگزن 1. чангнавоз, чангӣ. 2. киноя аз сайёраи Зӯҳра (Ноҳид).

ЧАНГЗАНИӢ چنگزنى навохтани чанг; ҳунаринамоӣ кардан бо чанг.

ЧАНГЗАНОН چنگزنان шакли феъли ҳол аз **чанг задан**: 1. дар ҳоли чанг задану гирифтӣ. 2. дар ҳоли навохтани чанг.

ЧАНГӢ چنگى навозандаи чанг, чангнавоз, мутриб.

ЧАНГКАШ چنگکش дастгоҳе, ки чангу ғуборро мекашад ва ҳавои муҳитеро тоза мекунад.

ЧАНГКАШАК چنگکشк асбоби барқи рӯзгор, ки онро барои тоза кардани гарду чанги хона ва ғ. истифода мебаранд.

ЧАНГКАШӢ چنگکشی пок гардонидани манзил ё маконе аз гарду чанг.

ЧАНГҚОВУЗ چنگقاووز гуфт., ниг. лабчанг.

ЧАНГНАВОЗ چنگنواز ниг. чангзан.

ЧАНГНАВОЗӢ چنگنوازی ниг. чангзани.

ЧАНГОЛ چنگال 1. панҷаи дасти инсон; даст, мушт; **чанголи шер** соҳиби қудрат ва тавоноӣ; **чангол зада гирифтӣ** якбора ба даст даровардан, қапида гирифтӣ; **аз чанголи касе растан** аз дасти касе халос шудан, аз қайду гирифтории касе озод гардидан; **чангол дароз кардан** даст ёзидан, дароздастӣ кардан; **чанголи шер хоридан** ба амали хатарнок даст задан, бо думи шер бозӣ кардан; **чангол кунд шудан** аз кор мондан, дармондаву нотавон шудан; **чангол хондан** а) киноя аз ҳашмигин шудан; б) дучори ҳасрат ва афсус шудан; в) изҳори нотавонӣ кардан. 2. ноҳунҳои ҳамадаи тези ҷонварон ва мургони даранда. 3. қабза, даст, мушт, ба андозаи як қабза, чени як мушт; **чангол задан чизеро** саҳт доштан (гирифтӣ) чизеро, ҳамла кардан; **аз чанголи касе, чизе раҳӣ ёфтӣ** аз қайди касе чизе халос шудан; **ба чанголи касе, чизе гирифтӣ** шудан ба дасти (қайди) касе ё чизе афтодан. 4. асбобест, ки барои хӯрдани ғизои саҳт (дувум) таъин гадидааст; шоҳа. 5. хӯр. ғизое, ки аз нони гарми резакарда, рағғани дунба ё зард ва ягон намуди ширинӣ (шакар, асал ё харбуза) тайёр менамоянд ва онро бо чангол омехта мекунанд, чангола.

ЧАНГОЛА چنگاله ниг. чангол 4, 5.

ЧАНГОЛАК چنگالک бот. як навъи растанӣ.

ЧАНГОЛДОР چنگالدار ҳар чизе, ки дорои чангол аст.

ЧАНГОЛЗАН چنگالزن он ки ва ё он чи чангол мезанад.

ЧАНГОЛӢ چنگالى хӯр. хӯроки иборат аз нони гарми фатир, ки ба болояш рағғани зард мерезанд.

ЧАНГОЛТЕЗ چنگال تيز 1. тезноҳун, тезчангол. 2. маҷ. қавипанҷа, омода барои пайқору набард.

ЧАНГОЛУД چنگ آلود чанггирифта, чанг паҳшкарда, чангнишаста.

ЧАНГОЛХ(В)АСТ چنگالخوست ниг. чангол 7.

ЧАНГОЛХУШ چنگال خوش ниг. чангол 7.

ЧАНГОН(И)ДАН چنگانیدن//چنگانیدن чанг кардан, чанг бардоштан.

ЧАНГОР چنگار *кит.* харчанг, саратон.

ЧАНГПУШТ چنگپشت *кит.* хаидапушт, хаидакомат, кӯжпушт.

ЧАНГЧА چنگچه 1. оҳанчаи сархаида барои бастани дар; **чангчаи дар**. 2. оҳани сархаида барои аз танӯр кандани нон. 3. оҳани сархаида барои овехтани чизҳо, чангак.

ЧАНҒАЛОК چنگلاک пӯчоқи ғӯзаи пахта, ки нахаш аз он гирифта шуда бошад, чаноқ; **чанғалоки пахта**.

ЧАНД چند 1. миқдори номуайян; **чанд нафар**; **ба чанд** ба якчанд, ба чандин; **ба чанд нафар** бо якчанд нафар. 2. муддати номуайян, муҳлати номуайян; **якчанд вақт** дақиқае чанд; **чанд гоҳ (вақт)** якчанд муддат, муддате. 3. *ҷонишини саволи, ки ба ҷи миқдор, ҷи қадар, ба ҷи андоза буданро ифода мекунад.* 4. бор, карат, маротиба; **дучанд**, **дахчанд**; **чанд бор** ба маротиб, борҳо; **то чанд** то кай; **хар сари чанд гоҳ** баъзан, замон то замон; **чанд-чанд** борҳо; ба маротиб, чандин маротиба.

ЧАНДАЛ چندل *ниг.* чандан.

ЧАНДАН چندن 1. *ниг.* сандал. 2. хушранг ва устувор.

ЧАНДАНДЕШӢ چندانديشي гуногунаи деши, мавҷуд будани якчанд акида оид ба масъалае.

ЧАНДАР چندر **чандар кардан** ду пои пеши хайвони савориро ба ҳам бастан, то ки гурехта натавонад, ишкел.

ЧАНДАСРА چندعصره чизе, ки ба чандин аср ё давр тааллуқ дорад, бисёрасра.

ЧАНДАСРИНА چندعصرينه *ниг.* чандасра.

ЧАНДАСРӢ چندعصري мансуб ба якчанд аср, якчандасрӣ.

ЧАНДБАРНОМАВӢ چندبرنامهوي чизе, ки дорои чандин барнома мебошад; бисёрбарномавӣ.

ЧАНДБОРА//ЧАНДБОРӢ چندباره//چندباري як-чанд бор, борҳо: **кори чандбора**, **замин чандборӣ** ронда шуд.

ЧАНДВАҚТА چندوقت 1. давомкунаи дар якчанд муддат. 2. барои якчанд муддат. 3.

кӯҳна, қадима, пешина.

ЧАНДВАҚТИНА چندوقتينه *ниг.* чандвақта.

ЧАНДГОНА چندگان 1. дорои чанд унсур, шакл ва сифат.

ЧАНДГУНА چندگونه харгуна, хархел.

ЧАНДГӢША چندگوشه 1. *ҳанд.* бисёргӯша; бисёркунча, чандкунча. 2. чизе, ки дорои якчанд гӯша аст.

ЧАНДЗАБОНА چندزبان 1. *марбут ба* **якчанд забон**; **луғатҳои чандзабона**. 2. донандаи якчанд забон.

ЧАНДЗАБОНӢ چندزباني *ниг.* чандзабона.

ЧАНДЕ چندي 1. як муддати номуайян, якчанд вақт. 2. якчанд, як миқдори номуайян.

ЧАНДИН چنين 1. адади бисёри номуайян, якчанд. 2. муддати номуайян, замони номуайян; **чандин сол** якчанд сол, солҳои бисёр. 3. ҷи қадар, ҷи миқдор.

ЧАНДИНАСРА چنين عصره *ниг.* чандасра.

ЧАНДИНАСРИНА چنين عصرينه *ниг.* чандасра.

ЧАНДИНБОРА چنين باره якчанд маротиба, такрор ба такрор, чандбора.

ЧАНДИНКАРАТА چنين کرته *ниг.* чандинбора.

ЧАНДИНРӢЗА چنين روزه бисёррӯза, дар муддати чандин рӯз мавҷудбуда; **хӯроки чандинрӯза**, **пазирии чандинрӯза** пазирии давомкарда дар муддати чанд рӯз.

ЧАНДИНСОЛА چنين ساله 1. давомкарда дар тӯли чандин сол, бисёрсола; **ошноии чандинсола**. 2. тааллуқдошта ба якчанд сол; **кори чандинсола**.

ЧАНДИНЧИЛДА چنين جلده иборат аз якчанд чилд; бисёрчилда.

ЧАНДИР چندير *гуфт.* 1. қисме аз гӯшти пуррагу пай, ки пухтану хоиданаш мушкил аст. 2. хар чизи саҳти таранг ва қайш, ки кандан, шикастан тоб додан ё қат кардани он душвор аст.

ЧАНДИРГӢШТ چندير گوشته гӯште, ки серрагу пай ва саҳту душворпаз аст.

ЧАНДИРӢ چنديري 1. устуворӣ, мустаҳкамӣ (*дар мавриди ашӯ*). 2. *физ.* қуввае, ки пас аз катъ гардидани фишор ашӯро ба шаклу

ҳолати пештара бармегардонад, хосияти фишорпазирӣ; сахт, маҳкам.

ЧАНДИРМУШАК چنډيرموشک дорои мушакҳои чандирӣ, сахтмушак.

ЧАНДИРПОЙ چنډيرپای дорои пойҳои устувору боқувват; соҳиби пойҳои пурпай.

ЧАНДӢ چندی микдор ва камияти чизе; муқоб. **чунӣ**, ки кайфият ва сифати чизеро ифода мекунад.

ЧАНДКАНАЛА چنډکنله ниг. **чандшабакавӣ**.

ЧАНДКАРАТӢ چنډكرتي ниг. **чандинбора**.

ЧАНДКИЛОМЕТРА چنډكلومتره 1. масофае, ки ба чандин километр тӯл мекашад; **пойгаи чандкилометра**. 2. чизе ё иншооте, ки чандин километр дарозо дорад; **хатти чандкилометраи об**.

ЧАНДКОРА چنډكاره он ки корҳои зиёде дошта, маъмуран ҳамаи корҳояш нимкора ва ба анҷом нарасида мебошад.

ЧАНДКОРПУСА چنډكارپوسه 1. созмон ё муассисае, ки дорои якчанд бинову (корпус) иморат аст. 2. сохтори низомие, ки аз воҳидҳои (корпусҳои) сершумор иборат аст.

ЧАНДКУНЧА چنډکنجه ниг. **чандгӯша**.

ЧАНДҚАБАТА چنډقبطه дорои қабатҳои бисёр.

ЧАНДМЕТРА چنډمتره дорои якчанд метр дарозӣ; иборат аз якчанд метр масофа.

ЧАНДМИЛЛИОНА چنډمليانه дорои якчанд миллион (*аҳолӣ, маблағ ва ғ.*).

ЧАНДМОҲА چنډماه 1. давомкунанда ба муддати якчанд моҳ. 2. мӯҳлат ба ҳисоби моҳ (пурсиш): **бачаатон чандмоҳа шуд?**

ЧАНДНАФАРА چنډنفره дорои чой барои якчанд нафар; бисёрҷоя.

ЧАНДНАФАРӢ چنډنفری дар ҳайати якчанд нафар.

ЧАНДНИШОНӢ چنډنشانی дорои якчанд нишониву суроға.

ЧАНДНУҚТАӢ چنډنقتهای 1. бисёрнуқта. 2. дорои якчанд бахш ё шӯба дар нуқтаҳои гуногун.

ЧАНДОДАМА چنډآدمه ниг. **чанднафара**.

ЧАНДОМАД چنډآمد ниг. **басомад**.

ЧАНДОН چندان 1. он қадар, бисёр, ба он дараҷа; ин чиз чандон бад не. 2. бор, маротиба; **корро ду чандон зиёд кардан**.

ЧАНДОШӢНА چنډآشيانه бисёрқабата, серош-ёна, бисёррошёна.

ЧАНДПОҒУНДАГӢ چنډپاغندي иборат аз якчанд поғунда (зинапоя).

ЧАНДРАҚАМА چنډرقمه серрақама, бисёр-рақама, иборат аз якчанд рақам; **адади чандрақама**.

ЧАНДРӢЗА چنډروزه 1. давомкарда дар якчанд рӯз, чандинрӯза: **ташвиши чандрӯза**. 2. ба (барои) чанд рӯз; **чандрӯза меравед?**

ЧАНДСАДОӢ چنډصدائی 1. чандовоза, омадани садои бисёр. 2. равише дар оҳангсозӣ, ки барои чанд нафар оҳанге таҳия мегардад.

ЧАНДСАДСОЛА چنډصدساله бисёрасра.

ЧАНДСАР چنډسر бот. маъсар.

ЧАНДСАРА چنډسره дорои якчанд сар; бисёрсара; **аждаҳои чандсара**.

ЧАНДСОАТА چنډساعته коре ё фаъолияте, ки дар давоми якчанд соат сурат мегирад, бисёрсоата.

ЧАНДСОАТӢ چنډساعتي дар муддати якчанд соат.

ЧАНДСОЛА چنډساله 1. давомкарда дар чанд сол. 2. *чизе ё шахсе*, ки аз мавҷудияташ якчанд сол сипарӣ шудааст. 3. барои чанд сол.

ЧАНДСОЛӢ چنډسالی дар муддати якчанд сол.

ЧАНДТАБАҚА چنډطبقه ниг. **чандошёна**.

ЧАНДТАРАФА چنډطرفه бисёртарафа, бисёр-ҷихата.

ЧАНДУМ چنډم чонишини саволӣ, ки барои муайян кардани тартиби мафҳуму ашё ба кор меравад; **чандум бор, дар синфи чандум?**

ЧАНДУМИН چنډمين ниг. **чандум**.

ЧАНДФАЗА چنډفزه хатти барқие, ки дорои якчанд фаза мебошад; бисёрфаза.

ЧАНДХЕЛА چنډخيله гуногун, ҳархела, бисёр-хела, гуногуннавъ.

ЧАНДҲАЗОРА چندهزاره иборат аз якчанд хазор.

ЧАНДҲАЗОРӢ چندهزاری ба якчанд хазор; мансуб будани якчанд хазор ба чонибе.

ЧАНДҲАЗОРСОЛА چندهزارساله бисёрхазор-сола; таърихи чандхазорсола.

ЧАНДҲИҶОӢ چندهجائی бисёрҳиҷоӣ; иборат аз якчанд ҳиҷо будан.

ЧАНДҲОЛАТӢ چندحالتی бисёрҳолатӣ, сермав-кей, доро будан ба якчанд ҳолат.

ЧАНДЧИЛДА چندجلده *ниг.* чандинчилда.

ЧАНДЧИЛДӢ چندجلدی аз ҳар кадом чанд чилд.

ЧАНДҶОНИБА چندجانبه бисёртарафа, серчо-ниба; **шартномаи чандҷониба** шартномае, ки ба чандин тараф дахл дорад.

ЧАНДҶОЯ چندجايه *ниг.* чанднафара.

ЧАНДШАБАКАВӢ چندشبههوى 1. дорои шаба-каҳои зиёд. 2. ҳосияти дастгоҳе, ки тавассути шабакаҳои сершумор мавҷ қабул карда метавонанд.

ЧАНОҒ چناغ *зоол.* навъе аз моҳии баҳрӣ, ки аррамоҳӣ низ мегӯянд.

ЧАНОР چنار *ниг.* чинор.

ЧАНОРАК چنارک *ниг.* чинорак.

ЧАП چپ 1. **муқоб.** **рост**, он тарафи бадан, ки дар он дил воқеъ аст; **ясор** (*муқоб.* **ямин**), **майсара** (*муқоб.* **маймана**); **хоби зан чап аст** а) **киноя** аз ғайривоқеъ ва амалинашаванда будани хоҳишу майли ҷониби дигар (*ба мусоҳиб дар гуфтугӯ мегӯянд*); б) баръакс воқеъ гардидани ҳодиса ё воқеаи мавриди интизории касе; **аз паҳлӯи чап офарида шудан киноя** аз макру ҳила доштан ва фиребгар будан; **чап аз рост надонистан** а) тифли ноболиғ будан; б) ақлу тамиз надоштан, ҷоҳил ва бесавод будан; **роҳ чап кардан киноя** аз безътиной кардан, эътибор надодан, ташриф наовардан. 2. роҳи қачи ғайримаъруф ва дуртар; **роҳи чап**. 3. с. равияе, ки нисбат ба ҳокимияти кишвар ё сиёсати давлатӣ мувофиқ нест ва тарафдори тағйироту таҳаввулоту куллий мебошад; **чапу чилеб** қачу килеб, бетартибона; **чап будан бо касе** дар муно-

сибати бад будан бо касе, бо касе носозгор будан; **бо касе чап додан** якбора ба тарафе гашта, аз ҳамла худро халос кардан; **чап нигоҳ кардан** а) яктарафа нигаристан; б) бад нигоҳ кардан, бад муносибат кардан; **чап фаҳмидан** нодуруст фаҳмидан, баръакс фаҳмидан; **чап шудан** а) номувофиқ шудан; б) дар муносибат бад шудан; **ба чапу рост гардондан** ба ҳар тараф бурдан, бо ғараз ё мақсади муайян рафти чизро дигар кардан; **бо дасти чап бархестан** а) муваффақ нагаштан дар корҳо; б) қайфияти нохуш доштан; **чашии (абрӯи) чап паридан** боварест, ки тибқи он гӯё касро ногуворӣ дар пешаст. 4. касе, ки бо дасти чап бештару беҳтар кор мекунад, чапдаст, чаппадаст; **чап-чап нигоҳ кардан** а) тарсида-тарсида нигоҳ кардан; б) бад-бад нигоҳ кардан; в) пурмаънӣ нигаристан.

ЧАП(П)А چه 1. дар ҳолати акс воқеъ шудани чизе, сараш поён ва пояш боло воқеъ шудани чизе; **вожгун** хобидан, афтидан, воқеъ шудани чизе; **муқоб** **роста**; **чаппа гузоштан** рӯ ба поин гузоштан. 2. вожгун, баръакс. 3. рӯгардон; **чаппа кардан**, зеру рӯ кардан; **чаппа шудан** вожгун шудан, сар ба поин афтидан; **чаппаю посгуна (поскуна) шудан** рӯгардон шудан, тамоман зеру рӯ шудан; **чаппаю роста кардан** ба ҳам омехтан, дарҳаму барҳам кардан, рӯгардон кардан; **рӯ чаппа кардан** рӯй гардондан (*тофтан*); **чома(пӯстин)ро чаппа пӯшидан** барқасд кор кардан, ба коре (*чизе*) муносибати акс нишон додан (*бо ҳисси хашии, газаб ва ғ.*).

ЧАП(П)АГАРДОН چه گردان ба тарафи акс гардондан, зер ба рӯ кардан; **чаппагардон шудан** чаппа шуда афтидан.

ЧАПАК چپک ду кафи дастро ба ҳам зада садо баровардан (*дар вақти табрик кардан, маъқул доништан ва изҳори ҳаяҷони худ*), қарсак, кафкӯбӣ; **чапак задан** а) кафкӯбӣ кардан (*бо як оҳанг дар ягон ҳавои махсус*); б) кафкӯбӣ кардан барои изҳори ҳаяҷон аз чизе ё табрик ва таҳсини касе (*чизе*).

ЧАПАКЗАӢ چپکزنى чапак задан, қарсак-занӣ, каф кӯфта садо баровардан барои ҳаяҷон ё изҳори ҳиссиёти дигар: **чапак-заниҳои пурмавҷ**.

ЧАПАН چپن *гуфт.* 1. бесавод, чоҳил. 2. одами беодоб.

ЧАПАНА چپنه *гуфт.* 1. чапдаст, чаппадаст. 2. чап, чаппа.

ЧАПАНДОЗ I چپانداز аспсавори моҳир, савори дар бузкашӣ ҳунарманд.

ЧАПАНДОЗ II چپانداز 1. тирандози моҳире, ки ба дасти чап тир мепаронад. 2. фиребгар, ҳилагар, маккор.

ЧАПАНДОЗ III چپانداز номи оҳанге аз оҳангҳои «Шашмақом».

ЧАПАНДОЗӢ I چپاندازی бузкашӣ; машқи аспдавонӣ.

ЧАПАНДОЗӢ II چپاندازی фиребгарӣ, ҳилагарӣ, маккорӣ.

ЧАП(П)АПЕЧ چپهچ 1. *кҳн., грам.* вергул, мумаййиз. 2. *тех.* мурвати печаш (рахаш) чаппа буридашуда.

ЧАПАР I چپر 1. хона ва деворе, ки аз шоҳу навда ва наю хошок сохта мешавад. 2. доира ва ҳалқа; ҳалкаи одамон, ки дар гирди касе чамъ меоянд. 3. деворе, ки барои паноҳ бурдан аз ҳоку об дар муқобили қалъа барои тасхири он созанд. 4. шоҳаҳои дарахти ба ҳам сахт басташудаи паҳн ё шоҳаҳои оҳани ба андозаи муайян сохта, ки ба рӯи хирмани ғалла барои майда кардани хӯшаҳои ғалла ва барои ҳамвор кардани замин баъд аз шудгор ва кишт баста мегардонанд; **чапар бастан**, **чапар гардонидан**.

ЧАПАР II چپر 1. қосид, он ки аз як чо ба як ҷои дигар фиристода мешавад, муҳаффафи чопор. 2. хабаргир, он ки барои фаҳмидани вазъият ба ҷое фиристода мешавад, ҷосус, мукташиф.

ЧАПАРАК I چپرک *ниг.* **чапар I.** 1.

ЧАПАРАК II چپرک бофтае аз шохҳои дарахт, ки дар шустани рег дар заршӯй истифода мекунанд.

ЧАПАРАК III چپرک дом барои парандагон, ки аз чоҳ ва болопӯши он дар шакли навдабӯре иборат аст.

ЧАПАРАК IV چپرک девори аз наю навда бофташуда, шиғ, тавора.

ЧАПАРБОФ چپرېاف ҳар чизе, ки ба тариқи чапар ва тавора бофта шавад.

ЧАПАРГАРДОНӢ چپرگردانی ба рӯи хирман бо гов гардонидани чапар.

ЧАПАРГӢШ چپرگوش *лахҷ.* калонгӯш, гӯш-лакқа.

ЧАП(П)АШАВӢ چپهشوی чаппагардон шудан, чаппа шудан.

ЧАПГИР چپگیر 1. он ки сухани касеро барқасд нодуруст мефаҳмад ва нодуруст эзоҳ медиҳад. 2. касе, ки муносибати боғараз зоҳир мекунад.

ЧАПГИРӢ چپگیری 1. барқасд нодуруст фаҳмидан ва нодуруст маънидод кардани сухани касе. 2. муносибати боғараз зоҳир кардан

ЧАПҒАЛАТ چپغلط дар чанг ё вақти гурез чапу рост рафта ҳарифро ба ғалат андохтан; **чапғалат додан** ба чапу рост гашта, дигаронро ба ғалат андохтан, қасдан ба иштибоҳ монондан касеро.

ЧАПДАР چپدر аспӣ пурзӯри тездав.

ЧАПДАСТ چپدست 1. он ки бо дасти чап кор мекунад, чаппадаст. 2. *мач.* он ки дар кор бештар ба ҳилагарӣ ва каллобӣ моил аст.

ЧАПДАСТӢ چپدستی 1. кор кардан бо дасти чап. 2. ба каллобию ҳилагарӣ майл доштан (моил будан) дар кор.

ЧАПИГАРӢ چپگیری *с., ниг.* **чапӣ.**

ЧАПИРА چپيره чамъ, чамъият, гурӯҳи аз мардум, ки дар як чо чамъ шуда бошанд. **чапира шудан** чамъ шудан, ғун шудани гурӯҳе аз мардум.

ЧАПӢ چپى *с.* мансуб ба **ҷараёни чап.**

ЧАПКӢЧА چپکوجه *ниг.* **паскӢча.**

ЧАПОН ت. چپان либоси пахтаноки болопӯш, ҷомаи пахтанок; **чапони беқасаб**; **чапони сатин.**

ЧАПОТӢ چپاتی *хӯр.* нони тунук.

ЧАППИН چپين *ниг.* **чаббин.**

ЧАППОТӢ چپاتی *хӯр., ниг.* **чапотӣ.**

ЧАПРАВ چپرو *с.* моил ба ҷараёни чап.

ЧАПРАВӢ چپروی *с.* майл кардан ба чараёни чап.

ЧАПЧАК چپچک *гуфт.*, *ниг.* чапотӣ.

ЧАРАҚСА//ЧАРАКСА چرقسه//چرقسه *гуфт.* катраҳои об, лой ё шарораи оташ, ки бо таъсири чизе мепарад ва ба ашъву ашхоси атроф мерасад.

ЧАРАҚСОН(И)ДАН چرقساندن//چرقسانیدن *қат-* раҳои об ё лойи обакро пароканда карда ба атроф пош додан.

ЧАРАҚ-ЧАРАҚ چرق چرق *калимаи тақлиди овоз*, ки садои ба ҳам бархӯрдани чизҳои оханиро ифода мекунад.

ЧАРАНГ چرنگ *кҳн.* 1. овозе, ки ба сабаби пайдарпай ба ҳам бархӯрдани шамшеру гурз *ва ғ.* ҳосил мешавад, чакочок, чаранг. 2. инъикоси акси садо дар кӯҳ, гунбад, ҳаммом *ва ғ.* 3. овозе, ки ҳангоми тир парондан аз камон ҳосил мешавад.

ЧАРАНГАК چرنگک *зоол.* парандаест ниҳоят хурду кӯчак.

ЧАРАНГИДАН رنگیدن *1. кҳн.* овоз баровардани гурзу шамшер ва монанди он ҳангоми бархӯрдан ба чизе, чарангидан. 2. садои зангу овози зангула, чарас.

ЧАРАНД چرند *1.* сухани пучу бемаънӣ, ёва, ҳарза, ҳазён; **чаранд гуфтан** ёва гуфтан, сухани ҳарзаву бемаънӣ гуфтан; **чаранду паранд** ҳарза, ҳазён, гуфтори беҳуда. 2. хайвон, чаранда, чорпо.

ЧАРАНДА چرنده *чорпои алафхор*, ки чаро мекунад; *муқоб.* паранда; хайвони гиёҳхор; **чарандаву паранда** чизе, ки дар замин чаро мекунад ва чизе, ки дар ҳаво парвоз мекунад, *киноя аз* мавҷудоти зинда.

ЧАРАНДГӢӢ چرندگوی *ҳарзагӯӣ, ёвагӯӣ, гӯян-* даи суханҳои беҳудаву бемаънӣ.

ЧАРАНДГӢӢ چرندگویی *1.* ҳарзагӯӣ, ёвагӯӣ, беҳудагӯӣ. 2. гуфтори берабту бемантиқ, сафсата.

ЧАРАНДУ چرندو *устухони нарме*, ки онро хӯрда мешавад, ба мисли устухони шона, гӯш, параҳои димоғ *ва ғ.*; гузруф, тағояк.

ЧАРАС I چرس *кит.* зарф ё ҳавзест, ки дар он ангур рехта бо пой фишоранд, то шираи он

чудо гардад, чархушт, чархуст, чурух.

ЧАРАС II چرس *кит.* чарогоҳ, чарогоҳи чорпоён, мартаъ.

ЧАРАС III چرس *кит.* 1. банд, зиндон, маҳбас. 2. шиканча, озор, азобу машаққат.

ЧАРАС IV چرس *кит.* чизҳое, ки дарвешон ва соилон бо гадоӣ чамъ меоранд; хайрот ва садақа.

ЧАРАСДОН چرسدان *рӯмоли калоне*, ки дарвешон чор гӯшаи онро баста ба дӯш мегирифтанд ва моли ба гадоӣ омадари дар он чамъ мекарданд.

ЧАРАХСА چرخسه *ниг.* чаракса.

ЧАРБ چرب *1.* равған, пих, ба хусус равғани дарунӣ. 2. равғанин; *муқоб.* хушк ва равғаннадида; сerratравған; **хӯроки чарб** таоми serratравған; **дасти чарб ба сари касе молидан** ба касе аз молу дороии худ насибае додан; **чарбу хушк** а) *киноя аз* баду нек; б) *киноя аз* зиёду кам; в) *киноя аз* саховату ҳасисӣ. 3. равғанолуд, ифлос, чарболуд, чиркин. 4. *мач.* нарм, мулоим, латиф, матбӯъ; **гуфтори чарб, забони чарб, сухани чарб**. 5. беш аз вазну микдори муайян, каме вазнинтар аз микдори қарордодшуда.

ЧАРБА چربه *1.* коғази бисёр нафиси чарбшуда, ки наққошон ва рассомон рӯи саҳифаи мунаққаш мегузоранд ва нақши онро мебардоранд; коғази тунуке, ки меъмрон ва тарроҳон рӯи нақшаи дигар гузошта рӯбардор мекунанд. 2. пардае, ки дар рӯи шир бандад; саршир, қаймоқ.

ЧАРБАК I چربک *1. ниг.* **чарба** 2. 2. нони тунуке, ки дар равған бирён мекунанд ва ба арвоҳи гузаштагон садақа мекунанд ва онро маъмулан бо ҳалво меҳӯранд; чалпак.

ЧАРБАК II چربک *1.* сухани дурӯғе, ки ба рост монанд аст. 2. танзу масҳарае, ки фасодовар бошад, ҳаҷви бемаврид; шӯҳии ночову беасос. 3. тӯҳмат, бӯхтон. 4. чистон, лағв.

ЧАРБАНДА چربنده *мач.* бартаридошта, дорандаи бартарӣ дар вазн; дорандаи бартарӣ дар вазн нисбат ба чизи дигаре; бештар, бехтар.

ЧАРББОЛО چرببالا *кит.* хушқаду қомат,

мавзунқомат, хушандом, чарбқомат.

ҶАРБГУФТОР چرب گفتار чарбзабон, хушсухан, ширинзабон.

ҶАРБГУФТОРӢ چرب گفتارى чарбзабонӣ, хушсуханӣ, ширинзабонӣ.

ҶАРБГӢ (Ӣ) چرب گوى 1. нармагӢ, хушзабон, хушсухан; фасех. 2. чоплус, хушомадгӢ, тамаллуккор. 3. фиребгар, фиребанда.

ҶАРБГӢӢ چربگوئى 1. ширинзабонӣ, хушзабонӣ, хушсуханӣ; фасохат. 2. чоплусӣ, хушомадгӢ, тамаллуккорӣ, забонбозӣ. 3. фиребгарӣ, фиребандагӣ.

ҶАРБДАСТ چرب دست 1. чуству чолок; мохир кордон, тардаст. 2. ширинкор; хукқабоз. 3. бохунар; устод, санъатгар, мутахассис. 4. хирадманд, оқил, доно, донишманд.

ҶАРБДАСТӢ چرب دستى 1. тездастӣ, чустию чолокӣ; **чарбдастӣ** кардан чустию чолокӣ кардан. 2. ширинкорӣ, тардастӣ; хукқабозӣ. 3. хунармандӣ, чирадастӣ; маҳорат. 4. хирадмандӣ, оқилӣ, донишмандӣ.

ҶАРБЗАБОН چرب زبان 1. ниг. **чарбгӢ**. 2. он ки бо нармасуханӣ ва хушзабонӣ ҳар касро ба худ моил карда тавонад. 3. *киноя аз* чоплусу тамаллуккор, хушомадгӢ. 4. фиребгар, фиребанда бо забони нармау ширин. 5. фасохат ва балоғат дар сухан.

ҶАРБЗАБОНӢ چرب زباني 1. хушсуханӣ, чарбгуфторӣ, ширинсуханӣ. 2. тамаллук, чоплусӣ, хушомадгӢ; **чарбзабонӣ** кардан хушомадгӢ кардан.

ҶАРБИДАН چربيدن 1. ғолиб омадан, пирӯз гардидан, музаффар шудан. 2. бартар омадан; афзунӣ доштан дар мартабаву мақом. 3. *гуфт.* ҳазм шудан, дар бадани касе ҳал шудан. 4. вазнин будан, сангин омадан, зиёд омадан (*дар вазн*).

ҶАРБИШ چربش 1. чизи чарб мисли дунба, пих ва амсоли он; чарбу, равған, чарбии рӯи гӯшт. 2. зиёдшавӣ, афзоиш, фузунӣ, бештарӣ (*аз нигоҳи вазн*); ниг. **чарбидан**.

ҶАРБИШДОР چربشدار фарбеҳ, равғандор, чарбудор.

ҶАРБИШФУРӢШ چربش فروش чарбуфурӯш, равғанфурӯш, фурӯшандаи анвои чарбиҳо.

ҶАРБӢ چربي 1. пих ва равғани даруни гӯспанд, буз, гов *ва ғ.*, ки аз ғайри дунба мебошад. 2. фарбеҳӣ, танпарварӣ. 3. *мач.* мулоимат, нармаӣ; хушӣ, латофат, форамӣ; **ба чарбӣ** бо лутфу хушӣ ва мулоимат.

ҶАРБОНИДАН چربانيدن 1. афзудани микдори чизе ҳангоми баркашидан, паллаи бор вазнин кардан дар тарозу. 2. нармаи чизи фурӯширо аз будаи зиёд кардан. 3. баҳраву ҳиссаи касеро зиёд кардан.

ҶАРБОХУР چربآخور 1. фароҳии айшу неъмат, вусъати фароғат ва айшу неъмат; охури чарб. 2. касе, ки рӯзгораш пурнозу неъмат аст. 3. чорпое, ки обу алафаш фаровон аст.

ҶАРБОХУРӢ چربآخورى 1. фаровоннеъматӣ, айшу фароғати комил доштан, нозу неъматӣ фаровон доштан. 2. фаровонӣ обу алафи чорво.

ҶАРБПАҲЛУ چرب پهلو 1. фарбеҳ; *муқоб.* **логар**. 2. он кас, ки мардум аз ӯ баҳраманд шаванд, доро, сарватманд.

ҶАРБРАБО چرب ربا 1. зиёдрабо, афзунрабо. 2. рабояндаи ғизову таом, рабояндаи хӯроки чарбдор. 3. рабояндаи чизи нармау матбӯъ; *киноя аз* шахси ғоратгар.

ҶАРБРӢД چرب رود ниг. **чарбрӯда**.

ҶАРБРӢДА چرب روده 1. рӯдае, ки даруни онро чарбӣ, пих ва гӯшт пур карда пазанд, ҳасиб, чухудона. 2. чарбии рӯи рӯдаҳо.

ҶАРБСУХАН چرب سخن 1. он ки ба суханони нармау диловез шунавандаро чазб кунад, чарбгуфтор, хушгуфтор, хушсухан, чарбзабон. 2. чоплус, забонбоз, тамаллуккор, мардумфиреб.

ҶАРБСУХАНӢ چرب سخنى 1. хушсуханӣ, чарбзабонӣ, нармагуфторӣ. 2. забонбозӣ, мардумфиребӣ. 3. чоплусӣ, хушомадгӢ, тамаллук.

ҶАРБТАРОЗУ چرب ترازو 1. фурӯшандае, ки ба манфиати харидор тарозу вазнин мекунад. 2. *мач.* касе, ки тарозуи аъмолаш вазнин аст; касе, ки корҳои савоб аз кори бад бештар кардааст.

ҶАРБУ چربو равғани дарунии ҳайвонот, пих.

ҶАРБУБАСТА چربوبسته фарбеҳшуда, равғангирифта.

ЧАРБУГӢ چربوگي мансуб ба **чарбу**; аз чарбу тайёр кардашуда.

ЧАРБУДОР چربودار дорои чарбу, чарбубаста, равшангирифта аз дарун.

ЧАРБУЗ چربز навъе ҳайвони хурди хокиранг, ки пойҳояш аз дастҳояш баландтар ва кафи пояш паҳн асту думи дароз дорад, дар дашту сахроҳои васеъ зиндагӣ мекунад, хангоми ҳаракат чаҳишҳои баланд мекунад, муши саҳроӣ, калокмуш, барбуъ.

ЧАРБХЕЗ چربخيز кит. он ки дорои файзу неъматӣ фаровон аст, мунъим.

ЧАРБХҶҶРИШ چربخورش хӯрандаи хӯроки равшанин ва гуворо; хӯроки равшанин ва болаззат.

ЧАРБ-ЧАРБ چربچرب 1. киноя аз гуфтору рафтори нарму фиребо. 2. меҳрубонӣ ва чоплусӣ дар изҳори муҳаббат.

ЧАРБШИР چربشير инсон ё ҳайвоне, ки равшаннокии шираш баланд аст.

ЧАРВИДА چرویده кит. 1. сифати феълии замони гузашта аз **чарвидан**. 2. равоншуда, рафта.

ЧАРВИДАН چرويدن кит. 1. чора ҷустан, чора андешидан, чораҷӯӣ кардан. 2. давидан, равон шудан.

ЧАРГАР چرگر кҳн. ҳофиз, сурудхон, муғаннӣ, хунёгар, овозхон.

ЧАРҒ چرغ зоол. парандаи сиёҳранги зӯрчанголи шикорӣ аз чинси уқоб, сақар; шохин, шаҳбоз.

ЧАРҒАНД چرغند кҳн. 1. чароғ. 2. чароғдон, чароғпоя.

ЧАРҒАНДА چرغنده ниг. **чарғанд**.

ЧАРҒДОР چرغدار он ки чарғу бозро хангоми шикор дар даст ниғаҳ медорад, саққор.

ЧАРД I چرد кит. остонаи хона.

ЧАРД II چرد ранги моил ба сурхӣ, ки ба аспу шутур ва хару астар хос аст.

ЧАРДА چرده кит. 1. ранг, лавн. 2. пӯсти рӯй ва бадани инсон.

ЧАРДОН چردان 1. тос ва кашкӯле, ки соилон хангоми гадоӣ ба даст гиранд ва дар он

чизи ба гадоӣ омадаро оваранд. 2. ҳалқаи дар.

ЧАРЗ چرز зоол. дӯғдоғ.

ЧАРИДАН چريدن 1. гардиш кардану алаф хӯрдани ҳайвонот дар чарогоҳ ва марғзор, чаро кардан. 2. хӯрдан.

ЧАРИК چريك лашкаре, ки барои мадад ва ёрии лашкари дигар аз ҷое ба ҷое фиристонда мешавад.

ЧАРИШ چرش исми масдар аз **чаридан**.

ЧАРМ چرم 1. пӯсти даббоғӣ шудаи ҳайвонот, ки барои дӯхтани пойафзори либосу кулоҳ ва ғ. истифода мекунад: **чарми хом**, **чарми пухта**, **чарми сунъӣ**; **ба рӯи худ чарм кашидан** шарму ҳаёро як сӯ гузоштан. 2. кит. пӯст, пӯсти бадани инсон ва ҳайвон.

ЧАРМГАР چرمگر он ки касбаш чарм омода кардан аст.

ЧАРМГАРӢ چرمگرى 1. кор, касби чарм тайёр кардан. 2. корхона ва коркарди чарм; **пӯшташро аз чармгарӣ меёбӣ** а) дар бораи ҳайвоне, ки ҳатман кушта мешавад; б) дар бораи чизе, ки ба нест шудан маҳкум аст.

ЧАРМДАСТАК چرمدستک пойафзол, ки дастакаш аз чарм аст.

ЧАРМДАСТАКДӢЗӢ چرمدستكدوزى дӯхтани дастаки чармини пойафзол.

ЧАРМИН چرمين аз чарм дӯхта ё тайёр кардашуда; **палтон чармин**, **дӯлчаи чармин**.

ЧАРМИНАПӢШ چرمينهپوش дорои либоси чармин, бо либоси чармӣ.

ЧАРМӢ چرمى мансуб ба **чарм**; он чи аз чарм дӯзанд; чармина,

ЧАРМОЛОТ چرمالات молу маҳсулоти чармӣ.

ЧАРО I چرا **ҷонишини саволӣ** барои чӣ? ба чӣ сабаб?; **чаро ки...** барои он ки..., зеро ки, азбаски...; **чуну чаро** саволи бисёр, пурсиши бисёр; **бе чуну чаро** бе шакку шубҳа, бе ҳеҷ гап, ҳатман.

ЧАРО II چرا 1. чаридан, алаф хӯрдани ҳайвонот дар чарогоҳ; ба чаро бурдан, ба чаро сар додан, аз чаро баргаштан. 2. алаф, гиёҳе, ки ҷонвар дар чарогоҳ меҳӯрад.

ЧАРОГАР چراگر чаранда, алафхӯр.

ЧАРОГОҲ چراگاه маҳалли чаридани ҳай-
воноти алафхор.

ЧАРОГОҲӢ چراگاهی мансуб ба чарогоҳ.

ЧАРОҒ چراغ 1. асбоби равшанидихандаест, ки
чароғи равшанӣ, нафтӣ (карасинӣ), газӣ ва
барқӣ навъҳои мухталифи он мебошад;
чароғи сиёҳ чароғи иборат аз фатила ва
равған, ки дар зарфи махсуси сафолӣ ё
чӯяний месӯхт; **чароғи худафрӯз** маҷ. чароғи
барқӣ; **чароғи касеро** афрӯхтан рӯҳи касеро
шод кардан, кори касеро давом додан;
чароғи касеро хомӯш накардан ўро
фаромӯш накардан, кори касеро давом
додан; **рӯзона бо чароғ кофта наёфтан** маҷ.
а) нодир будани чизе; б) камнамо будани
касe. 2. лампаи барқӣ, лампочкаи электрии
ҳар чиз. 3. маҷ. фарзанди азиз, нури чашми
падару модар.

ЧАРОҒАК چراغک 1. сойқа, оташак, барқ,
ҷақмоқ. 2. чароғи хурд; **чароғаки сиёҳ**
пилсӯз, милмилак. 3. кирми шабтоб.

ЧАРОҒАНДА چراغنده ниг. чароғпоя.

ЧАРОҒАФРӢЗ چراغافروز 1. чароғдаргирон, он
ки чароғро равшан мекунад. 2. маҷ.
нурбахш равшанидиханда, равшанбахш.

ЧАРОҒБОНА چراغبانه ниг. чароғпоя.

ЧАРОҒВОНӢ چراغوانی оини пеш аз ҷашне
баستاني кӯю барзани шаҳр бо чароғи бисёр
ва равшан кардан.

ЧАРОҒВОР چراغوار монанди чароғ.

ЧАРОҒВОРА چراغواره кандил, ки дар он ча-
роғро гузошта меафрӯзанд, чароғпоя.

ЧАРОҒВОСА چراغواسه кит. парвонае, ки дар
атрофи чароғ давр мезанад.

ЧАРОҒДОН//ЧИРОҒДОН چراغدان зарфи
чароғи сиёҳ, ки дар он равшани зағир ва г.
рехта мешавад.

ЧАРОҒДОР چراغدار 1. ниғадорандаи чароғ;
ходиме, ки ниғохубини чароғҳо ба ӯҳдаи
ӯст. 2. дорои чароғ ва мабдаи равшанӣ.

ЧАРОҒИНА چراغينه кирми хурди сабзранг, ки
дар шаби торик чун чароғ мекурахшад,
кирми шабтоб, кирми шабчароғ.

ЧАРОҒИСТОН چراغستان 1. маҳалле, ки ба
мақсади баргузори чашне бо чароғҳо

ороиш дода шудааст. 2. ҷое, ки бо чароғи
бисёр равшан карда шудааст.

ЧАРОҒӢ چراغی кҳн. 1. ходим ва шогирд дар
хонақоҳ. 2. музде, ки ба ходим ва шогирди
хонақоҳ медоданд; замин, ки ба масҷид
вақф шудааст. 3. садақае, ки ба дарвешони
шабгард медоданд.

ЧАРОҒКУШ چراغکوش он ки чароғро хомӯш
кунад, кушандаи чароғ.

ЧАРОҒКУШОНӢ چراغکوشانی 1. амали қабех,
кирдори зишт; ҳар амали зиште, ки
хангоми содир кардани он аз равшанӣ
сарфи назар кунанд. 2. чароғро хомӯш
кардан.

ЧАРОҒМУРДА چراغمرده торик, зулмонӣ, бе-
нур, бефурӯғ.

ЧАРОҒОВЕЗ چراغآویز он чи ба он чароғ
овезанд; меҳи чароғовез.

ЧАРОҒОН چراغان 1. чароғи бисёр афрӯхтан
дар хона ё дар шаҳр ба муносибати ҷашне.
2. равшан, пурнур, мунаввар; **чароғон**
кардан а) пурчароғ кардан, бо чароғи бисёр
равшан кардан; б) пурнур ва мунаввар
кардан; **чароғон шудан** пурнур гаштан,
мунаввар гардидан.

ЧАРОҒОНӢ چراغانی ниг. чароғон.

ЧАРОҒПОЯ چراغپايه 1. ҷой ё асбобе, ки ба
болои он чароғ гузошта мешавад. 2. ду пой
пешашро бардошта, ба ду пой ақиб рост
истодани асп.

ЧАРОҒСОЗ چراغساز 1. созандаи чароғ. 2. касе,
ки бо таъмири чароғ машғул аст, чароғчӣ.

ЧАРОҒСОЗӢ چراغسازی 1. тайёр кардани ча-
роғ ва асбобҳои равшанидаҳанда; корхонаи
чароғсозӣ. 2. дӯкони таъмири чароғ.

ЧАРОҒЧА چراغچه чароғи хурд: **чароғчаи**
милмилак, **чароғчаи электрӣ**, **чароғчаи ки-**
сагӣ.

ЧАРОҒФУРӢШ چراغفروش фурӯшандаи чароғ.

ЧАРОҒФУРӢШӢ چراغفروشی 1. фурӯши чароғ.
2. ҷое, ки дар он ҷо чароғу лампаҳои
гуногун мефурӯшанд.

ЧАРОЗОР چرازار замини чаро, чарогоҳ, чаро-
хор.

ЧАРОӢ I چرائى чаранда, ҳайвони гиёҳхор.

ЧАРОӢ II چرائى аз ҷонишини саволии **чаро** ва пасванди исмсози – ӣ сохта шудааст, ба маънии пурсиш, чаро гуфтан, сабабиятро муайян кардан.

ЧАРОН چران 1. дар ҳолати чаридан. 2. дар ҳолати хӯрдан. 3. маҷ. дар ҳоли хӯшгузаронӣ, айшқунон.

ЧАРОНАНДА چراندۀ он ки чорпоро мечаронад, шубон, ҷӯпон.

ЧАРОН(И)ДАН چراندن//چرانیدن шакли бавоситаи феъли **чаридан**. 2. дар чарогоҳ ҳайвонотро алаф хӯрондан, ҳайвонотро ба чаро доштан.

ЧАРОПУЛӢ چراپولى таър. навъи андоз барои чаронидани ҳайвонот, ки соҳиби чарогоҳ аз соҳиби чорпо мегирифт.

ЧАРОСАК چراسک ҷондоре, ки аз малах хурдтар асту шабҳо бо овози борики тӯлонӣ чиррос мезанад, чирчирак.

ЧАРОСИТОН چراستان чарогоҳ, ҷои чаридан, чарозор.

ЧАРОХВОРА چراخواره ниг. **чарогвора**.

ЧАРОХОР چراخوار 1. чарогоҳ, мартаъ, чаридангоҳ. 2. чаранда, хурандаи алаф.

ЧАРОҶО(Ӣ) چراچاى ниг. **чарогоҳ**.

ЧАРС I چرس раманда, унснагирифта, ромнашуда.

ЧАРС II چرس зудшикан, нозук.

ЧАРС III چرس гарди банг аст, ки ҷамъ карда ба сигор ё қалён ниҳода мекашанд ва он тарсу ваҳм ва иштиҳоро меафзояд, ҳашиш, наша.

ЧАРСДОН چرسدان қуттӣ ё халтачае, ки нашъамандон дар он чарс нигоҳ медоранд.

ЧАРСӢ چرسى кҳн. он ки чарс мекашад, бангӣ.

ЧАРС-ЧАРС چرسچرس калимаи тақлиди овоз, ки садои сӯхтани ҳезум ё шикастани чизеро ифода мекунад.

ЧАРТЕР англ. چرتير шартномаи ҳамлу нақл тавассути киштӣ ва ё ҳавопаймо.

ЧАРТЕРӢ چرتيرى марбут ба **чартер**.

чарх چرخ асоси замони ҳозира аз **чархидан**.

ЧАРХ چرخ 1. ҳар чизи гирд, ки ба даври меҳвари худ мегардад, гилдирак; **чарх задан**; а) гирд гаштан, давр задан; б) гардиш кардан, роҳ рафта тамошо кардан; **чарх задани сар** гирд гаштани сар (аз беҳолӣ, мастӣ ва ғ.); **об чарх задан** (дар **чашм**) ашк пайдо шудан дар чашм. 2. асбобҳои бо чарх коркунанда; **чархи кулолгарӣ**; **чархи ресмонресӣ**; **чарху дук** асбоби ресмонресии дастӣ; **чарх ресидан** дар чарх ресмон риштан. 3. номи дастгоҳи чархдоре, ки дар он асбобҳои теғадорро дошта тез мекунад; **кордро чарх доштан** кордро дар чарх тез кардан. 4. маҷ. осмон, сипеҳр, фалак; **чархи ахзар** осмони кабуд; **чархи барин** осмони баланд; **чархи миной** осмони кабуд. 5. маҷ. гардиш; **чархи айём** гардиши рӯзгор, гузашти замон; **чархи қачрафтор** маҷ. дунёи ҷафопеша; **чархи фалак** а) гардиши рӯзгор; б) чархи калоне, ки ба гирдаш нишастгоҳҳо насб карда, бачахоро шинонда онро мегардонанд.

ЧАРХА چرخه 1. чарх. 2. чархи ресмонресӣ. 3. бот. гиёҳе, ки пояи борики ноустувор дорад; чарха, коснӣ.

ЧАРХАГАРДОН چرخه گردان дастаи чархи ресмонресӣ.

ЧАРХАК چرخک 1. шакли тасғири **чарх**. 2. чархҳои хурде, ки ҳаракати механизми соат ба туфайли ҳаракати онҳо сурат мегирад.

ЧАРХАЛА چرخله бот. гиёҳе, ки пояи борики дорад ва онро дар арабӣ шакоӣ меноманд; чарха, коснӣ.

ЧАРХБОД چرخ باد 1. чархи сабуке, ки ба воситаи бод ба ҳаракат меояд. 2. гирдбод, боди бисёр шадид, ки дар худ мечархад, вочарха, сиклон.

ЧАРХБОЛ چرخبال навъе аз ҳавопаймои гирдбол, ки ҳангоми боло шудан ва фуруд омадан метавонад ба тариқи амудӣ парвоз кунад, вертолёт, ҳуликуптар.

ЧАРХГАР چرخگر филизтарош; он ки корду қайчӣ ва дигар асбобхоро дар чарх тез мекунад, чархкор.

ЧАРХГАРДОН چرخ گردان гардонандаи чарх, чизе, ки чархро мегардонад.

ЧАРХДЕГ چرخديگ дастгоҳи хурди равған-кашӣ, ки бо нерӯи даст ба ҳаракат меояд.

ЧАРХДОР چرخدار дорои чарх 1.

ЧАРХЗАН چرخزن 1. гирд гардонда чархзанон. 2. рақсунон.

ЧАРХЗАНИ چرخزنى чарх задан, тоб хӯрдан, гирд гаштан.

ЧАРХЗАНОН چرخزنان дар ҳолати чархидан, дар ҳолати рақс кардан.

ЧАРХЗОНУ چرخزانو бо зону чархидан (*дар вақти рақс*); **чархзону рафтан**.

ЧАРХИДАН چرخيدن чарх задан, гирд гаштан, давр задан.

ЧАРХИНТАБАҚ چرخين طبق *лахҷ*. табақи чинии калон.

ЧАРХИОСИЁТАРОШӢ چرخ آسياتراشي тарошидани чархи осие, шуғли тарошандаи чархи осие.

ЧАРХИШ چرخش чархзанӣ, чархидан.

ЧАРХИШРАВОН چرخشروان чархзанон.

ЧАРХӢ چرخى 1. ба шакли чарх, мудаввар ва гирда. 2. чархдошта, ба чарх шинондашуда; **трактори чархӢ**. 3. *кҳн*. тарзи махсуси бастанӣ салла.

ЧАРХКАШ چرخ کش он ки корду қайчӣ ва дигар асбобҳоро дар чарх тез мекунад, чархгар.

ЧАРХКАШӢ چرخ کشى тез кардани корду қайчӣ ва дигар асбобҳо тавассути чарх, чархгарӣ.

ЧАРХМОЛА چرخماله молае, ки ҳаракаташ бо воситаи чарх аст.

ЧАРХОБ چرخاب гирдоб, чархе, ки тавассути нерӯи об ба ҳаракат меояд.

ЧАРХОБА چرخابه ҷои гирдоби дарё, гирдоб.

ЧАРХОН(И)ДАН چرخاندين//چرخاندين чарх занондан, гирд гардондан, тоб хӯрондан (*чизеро монанди чарх*).

ЧАРХОФАЛАК چرخافلك чархи бузурге, ки бо нишастгоҳҳо таъмин гардида дар боғи истироҳат ва дигар маҳалҳои фароғатӣ гузошта мешавад ва мардум ба он бо мақсади истироҳат ва аз баландӣ назора

кардани шаҳр истифода мебаранд.

ЧАРХПОЯ چرخپايه пояе, ки чархи ресмонресӣ бар вай шинонда шудааст.

ЧАРХРЕСАК چرخريسک *зоол*. парандаи хурди думаш борики дароз аз чинси гунчишк, санговдавак, думчунбон.

ЧАРХРЕСӢ چرخريسى ресидан дар чарх, ресидани калоба дар чарх.

ЧАРХРИШТ چرخرشت он чи ба чарх ришта шуда бошад; *муқ*. **дастришт**.

ЧАРХСАНГ چرخسنگ санг барои тезу бурро кардани корд, дос *ва ғ.*, қайроқ, санги фасон, қайроқсанг.

ЧАРХСОЗ چرخساز он ки чарх месозад, созандаи чарх.

ЧАРХСОЗӢ چرخسازى сохтани чарх, тайёр кардани чарх.

ЧАРХУШТ چرخشت зарф ё ҳавзи махсусе, ки дар он ангурро фушурда обашро мегиранд.

ЧАРХЧӢ چرخچى 1. он ки дар чарх корд ва монанди ин чизҳои теғдорро тез мекунад. 2. чархандоз.

ЧАРХЧӢБ چرخچوب дастгоҳи чӯбинест, ки барои ҷудо кардани равған аз анвои маҳсулоти ширӣ истифода мегардад.

ЧАРЧИН چرخين *ниг*. **чарчинворӣ**.

ЧАРЧИНВОРӢ چرخينوارى молҳои ороишӣ ва дӯзандагӣ аз қабилӣ тугма, шона, ҳамён *ва ғ.*: **молҳои чарчинворӣ**.

ЧАРЧИНФУРӢШ چرخينفروش он ки чарчинворӣ мефурӯшад, фурӯшандаи молҳои чарчинворӣ.

ЧАРЧИНФУРӢШӢ چرخينوارى 1. фурӯхтани чарчинворӣ, савдо кардан бо молҳои чарчинворӣ. 2. фурӯшгоҳи чарчинворӣ.

ЧАСАР-ЧУСУР چسرچسر *калимаи тақлиди овоз*, ки садои сӯхтани ҳезуми хушк, доғ шудани равған ва монанди инҳоро ифода мекунад.

ЧАСП چسپ 1. часпидан, талош; часпу талош, дарафтодан бо якдигар, занозанӣ. 2. ширеш, модаи часпанда.

ЧАСПАК چسپک часпанда, ба чизи дигар зуд

пайвастшаванда; **лойи часпак**.

ЧАСПАКӢ چسپکي часпанда, часпак будан, хусусияти часпандагӣ доштан.

ЧАСПАНДА چسپنده *ниг.* **часпак**.

ЧАСПИДА چسپيده пайвастшуда, васлшуда.

ЧАСПИДАН چسپيدن 1. пайвастан (*як чиз ба чизи дигар ё ду чиз ба ҳамдигар*), муттасил шудан (*ду чиз ба ҳамдигар*), часпидани коғаз; **кана барин часпидан** саҳт дошта гирифтани чизеро. 2. якҷоя шудан, омезиш ёфтан; **гӯшту нохун барин часпиданд**. 3. дошта гирифтани (чизеро), маҳкам доштан (касоро, чизеро); **бача ба модараш часпида гирифт**. 4. дарафтодан, ҳамла кардан, хучум кардан. 5. *мач.* муносиб омадан, зебидан; **ба кор часпидан** саҳт аз паи иҷрои коре шудан; **пӯст рафта ба устухон часпидан** ниҳоят хароб ва лоғар будан.

ЧАСПОН I چسپان *ниг.* **часпак**.

ЧАСПОН II چسپان чакқон, ба ҳар кас ва ҳар чиз зуд унсгиранда.

ЧАСПОН(И)ДАН چسپانیدن//چسپانیدن 1. бо ширеш ё бо чизи дигар чизеро ба чизи дигар ё ба ҷое пайвастан; **эълон часпондан**. 2. умуман, чизеро ба чизе пайваст кардан. 3. нисбат додан (*чизеро ба касе*), марбут сохтан: **ин гапро ба ӯ часпониданд**.

ЧАСПОЧАСПӢ چسپاچسپي афтударафт, часпу талош, занозанӣ.

ЧАТАН چتن *биол.* байни олати таносул ва маъқад.

ЧАТМА چتمе *х.* милтиқҳои ба якдигар таъя дода рост гузошта; **чатма бастан (кардан)** милтиқхоро ба ҳам таъя дода рост гузоштан.

ЧАТР چتر 1. обзоре, ки аз нури офтоб ва барфу борон муҳофизат мекунад, соябон. 2. офтобгир, сояафкан, пардаи сутундори болои сар, ки зераш менишинанд ё коре анҷом медиҳанд. 3. пардаи кушодашавандаи парашут. 4. *кит.* хайма, хиргоҳ.

ЧАТРАК I چترک *шакли тасгири* **чатр**; чатри хурд.

ЧАТРАК II چترک *бот.* номи гиёҳест табо-батӣ, ки баргҳои хурди он буридагҳои

зиёд доранд; *гоғу*.

ЧАТРБОЗ چتر باز 1. он ки бо чатр бозиҳои гуногунро намоиш медиҳад; он ки бо чатри наҷот аз ҳавопаймо ва восилаи дигар фуруд меояд ва гоҳе дар осмон машқҳои намоишӣ анҷом медиҳад. 2. неруҳои ҳавобурди махсус, воҳиди низомии чатрбоз.

ЧАТРБОЗӢ چتر بازی амал ва шугли чатрсоz.

ЧАТРДОР چتر دار *касе*, ки чатр дар даст дорад, он ки ба болои сари худ ва ё сари касе соябон нигоҳ медорад.

ЧАТРДОРӢ چتر داری амали чатрдор, чатр дар даст доштан.

ЧАТРӢ چتری ба шакли чатр, чатршакл, нимдоира.

ЧАТРАКАШ چترکش *ниг.* **чатрдор**.

ЧАТРҚОҚУ چترقاقو *бот.* растаниест аз ҷумлаи гулҳо, ки тоҳаш (гулаш) ба шакли чатр аст.

ЧАТРМАН چترمن дорандаи аломатҳои чатр аз аҳли салотин, аз ҷумлаи подшоҳон; чатрмон.

ЧАТРМОН چترمان *ниг.* **чатрман**.

ЧАТРСОЗ چتر ساز 1. он ки чатр месозад. 2. чатрдор, чатркаш.

ЧАТРСОЗӢ چتر سازي 1. амал ва кори чатрсоz. 2. ҷои фуруш ва таъмири чатрҳо.

ЧАФСИДАН چفسيدن *ниг.* **часпидан**.

ЧАФТ چفت *кит.* 1. ҷӯббанд, ҳавозае ки шохҳои токро ба болои он мегузоранд. 2. толор, иморате, ки аз ҷӯбу тахта сохта мешавад ва сақфаш хамидааст.

ЧАФТА چفته 1. хамида. 2. *ниг.* **чафт**. 3. тӯҳмат, бӯхтон.

чах چخ *асоси замони ҳозира аз феъли* **чахидан**.

ЧАХ چخ 1. ғилофи корду шамшер. 2. чанг, тааддӣ, хусумат.

ЧАХДЕГ چخديگ *ниг.* **чархдег**.

ЧАХИДАН چخیدن чангидан, ситеза кардан.

ЧАХМОҚ چخماق *гуфт.* 1. барқи абр, тироза, оташак, чароғак. 2. санге, ки бо он оташ мегиронданд, чакмоқ.

ЧАХС چخس *гуфт.* ҳезуммайда, чӯбчаву паракха; чӯбу чахс.

ЧАХТ چخت *лаҳҷ.* ҳалқаи чӯбин, ки ба як сари ресмони арғамчин барои маҳкам кашида бастанӣ бор банд карда мешавад.

ЧАХТАКПАӢ چختکپی *лаҳҷ.* қапқон, дом.

ЧАХЧӢБ چخچوب чӯби асбоби равғанкашӣ, чӯби гуппӣ.

ЧАХ چه *ниг.* чоҳ.

ЧАХКАН چهکن *ниг.* чоҳкан.

ЧАХКАНӢ چهکنی *ниг.* чоҳканӣ.

ЧАҲОР چهار адади маълум, ки баъд аз се ва пеш аз панҷ меояд, чор.

ЧАҲОРАСПА چهاراسپه аробае, ки бо қувваи чор асп ҳаракат мекунад.

ЧАҲОРБАР چهاربر *ниг.* чорпахлу.

ЧАҲОРБАРГА چهاربرگه *бот.* дорои чаҳор барг.

ЧАҲОРБОҒ چهارباغ *ниг.* чорбоғ.

ЧАҲОРГОНА چهارگانه 1. аспҳои роҳвораи тезқадам. 2. чаҳор унсур; унсурҳои чаҳоргона (*об, оташ, хок, бод*).

ЧАҲОРГОҲ چهارگاه *ниг.* чоргоҳ.

ЧАҲОРГӢША چهارگوشه он чи дорои чаҳор гӯша бошад.

ЧАҲОРГӢШАГӢ چهارگوشگی дорои чаҳор гӯша будан.

ЧАҲОРДАРА چهاردره *ниг.* чордара; хонаи тобистона дар байни боғ ё гулзор.

ЧАҲОРДАҲСОЛА چهارده ساله *ниг.* чордахсола.

ЧАҲОРДАҲСОЛАГӢ چهاردهسالگی *ниг.* чордахсола.

ЧАҲОРДАҲУМ چهاردهم *ниг.* чордахум.

ЧАҲОРДАҲУМИН چهاردهمین *ниг.* чордахумин.

ЧАҲОРЗАРБ چهارضرب *ниг.* чорзарб.

ЧАҲОРЗОНУ چهارزانو *ниг.* чорзону.

ЧАҲОРКАСӢ چهارکسی *ниг.* чоркаса.

ЧАҲОРКИТОБ چهارکتاب *ниг.* чоркитоб.

ЧАҲОРКУНЧА چهارکنجه *ниг.* чоркунча.

ЧАҲОРҚАБАТА چهارقبته *ниг.* чорқабата.

ЧАҲОРМАВЧА چهارموجه *кит.* гирдоб, варта.

ЧАҲОРМАҒЗ چهارمغز *ниг.* чормағз.

ЧАҲОРМЕХ چهارمیخ *таър.* чормех, як навъ чазо, ки дасту пойҳои гунаҳкорро меҳкӯб мекарданд; **чаҳормех** кардан *киноя* аз куштан бо азоби саҳт.

ЧАҲОРОШӢНА چهارآشپانه *ниг.* чорашёна.

ЧАҲОРПАХЛӢ چهارپهلوی *ниг.* чорпахлӯ.

ЧАҲОРПО(Ӣ) چهارپای(ی) чорпо, чорво, ҳайвоне, ки чаҳор пой дорад, ҳамчун асп, гов, хар, шутур *ва ғ.*

ЧАҲОРПОЯ چهارپایه *ниг.* чорпоя.

ЧАҲОРРАҲА چهاررخه *ниг.* чорраҳа.

ЧАҲОРСАД چهارصد *ниг.* чорсад.

ЧАҲОРСАДУМ چهارصدم *ниг.* чорсадум.

ЧАҲОРСАДУМИН چهارصدمین *ниг.* чорсадумин.

ЧАҲОРСОАТА چهارساعته *ниг.* чорсоата.

ЧАҲОРСОАТӢ چهارساعتی *ниг.* чорсоатӣ.

ЧАҲОРСОЛА چهارساله *ниг.* чорсола.

ЧАҲОРСОЛАГӢ چهارسالگی *ниг.* чорсола.

ЧАҲОРСОЛИНА چهارسالینه *ниг.* чорсола.

ЧАҲОРСӢ چهارسو *ниг.* чорсӯй.

ЧАҲОРТАРАФА چهارطرفه *ниг.* чортарафа.

ЧАҲОРУМ چهارم *ниг.* чорум.

ЧАҲОРУМИН چهارمین *ниг.* чорумин.

ЧАҲОРЧАРҲА چهارچرخه *ниг.* чорчарҳа.

ЧАҲОРЧӢБА چهارچوبه *ниг.* чорчӯба.

ЧАҲОРЧӢНИБА چهارچانبه *ниг.* чортарафа.

ЧАҲОРШАНБЕ چهارشنبه *ниг.* чоршанбе.

ЧАҲОРШОҲ چهارشاخ *ниг.* чоршоҳ.

ЧАҲОРЯК چهاریک *шумораи касрӣ* аз чаҳор як ҳиссаи чизе, чоряк.

ЧАҲ-ЧАҲ چهچه *калимаи тақлиди овоз, ки хониши булбулро ифода мекунад; чаҳ-чаҳ задан (кардан)* хониши булбул ва дигар

мурғони хушовоз.

ЧАХ-ЧАҲА چه چه *ниг.* **чах-чаҳ.**

ЧАШАНДА چشده касе, ки таом ё шаробро мечашад ва таъми онро муайян мекунад, чошнигир.

ЧАШИДАН چشیدن 1. барои дониستاني мазаи чизе аз он андак хӯрда дидан, мазаи таомро санчидан. 2. андаке хӯрдан аз чизе. 3. *мач.* дидан, ҳис кардан, аз сар гузаронидан; **талху ширинии чизеро чашидан** неку бади чизеро дидан (*аз сар гузаронидан*), аз гармию сардии чизе огоҳ будан.

ЧАШИЁӢ چشایی қувваи чашидан.

ЧАШМ چشم 1. узи биниш дар инсон ва хайвон; **чазм(он)и бодомӣ** чашми бодомшакл; **чашми тар** дидаи гирён; **чашми тира** чашми камнур ва хира; **чазм(он)и мешӣ** чашмони калон-калони сиёҳ; **чашмони шахло** чашми сиёҳи моил ба кабӯдӣ, ки бисёр зебо ҳисоб меёбад; **ба чашми мардум хуб намунад; пешни чашми...** дар назари..., дар мадди назари... 2. назар, нигоҳ. 3. *мач.* умед, интизорӣ. 4. ҳар паҳлуи хурчин; ҳар қабати ҳамени бисёрқабата. 5. сӯрохии баъзе чизҳо: **чашми сӯзан**, **чашми ғалбер**; **чашми дарахт (чӯб)** ҷои уқдаи дарахт ва чӯб; **чашми бад** чашме, ки аз нигоҳаш озору нуқсон расида метавонад; **♦ чашми бад дур!** иборае, ки барои чашми бад нарасидан гуфта мешавад, балову офат дур бод! **чашми бедор** чашми кушода ва хушёр; **чашми бино** чашми равшан ва ҳамабин; **чашми булбул** а) номи нақше дар хунари гулдӯзӣ; б) дараҷаи қиёми шираи ангур, ки ҷӯшида ҳубобҳои монанди чашми булбул пайдо мекунад; **чашми гурусна** ҳарис, носер; чашми гуруснаро хок ҳам сер карда наметавонад: *мақ.*; **чашми маст** а) чашми пурхумор; б) чашми шӯх; **чашми оташбор** чашми барқпош, чашми дурахшон; **чашми рӯз мач.** офтоб; **чашми пурбин** чашми дақиқнигоҳ, ҳақиқатбин; **чашми (пур) хумор** чашми хуморолуд, чашми пурноз; **чашми тамаъ** ҳарисӣ, тамаъкорӣ; **чашми танг** ҳарис, хасис, бахил; **чашми танги дунёдорро хоки гӯр пур мекунад (мақ.);** **чашми шутур** дараҷаи охиринаи қиёми шираи ангур, ки ҷӯшида, ҳубобҳои калон-калони монанди чашми шутур пайдо

мекунад; **чашми чаҳонбин** чашми бино, чашми пурхирад; **чашми ҷоду** чашми пурафсун, чашми пурсеҳр, чашми зебо; **чашмони дурахшон** чашмони барқпош; **чазм(он)и меҳрангез** дидаи пурмеҳр, нигоҳи пурмеҳру муҳаббат; **чашмони пурандӯх** чашме, ки аз он осори ғаму андӯх пайдост; **чашмони оташбор** чашми дурахшон, чашми барқфшон; **чашмони шӯх** чашмони фаттон, ҷозибадор; **чазм(он)и ҳаросон** чашме, ки аз осори тарсу ҳарос пайдост; **имои чазм** ишора ба чазм; **нури чазм мач.** фарзанд; **ҳаққи чазм** миқдоре аз таом, ки барои шиносони тасодуфан ба сари таом ҳозир шуда дода мешавад; **ба чазм, болои чазм** дар мавриди қабул ва итоат ба гуфта ё супориши касе гӯянд, бо ҷону дил; **чазм аз нигоҳи касе гурезондан** кӯшидан барои ба нигоҳи он касе рӯбарӯ нашудан; **чазм ало кардан**, **чазм песондан** бад-бад нигоҳ кардан; **чазм андохтан (афкандан)** нигоҳ кардан; **чазм афтодан ба чизе, касе** дидан, дида мондан (чизе, касеро); **чазм ба замин (зер) дӯхтан** сархам ништастан, ба замин нигоҳ карда истодан (*аз рӯи эҳтиром, содир кардани гуноҳ, оғиз омадан ва ғ.*); **чазм ба касе будан** ба касе умед бастан; **чазм ба косахонааш фӯрӯ рафтан** хароб, лоғар шудан (*аз беморӣ ва ғ.*); **чазм ба омадани касе дӯхтан** роҳи касеро поидан, саҳт интизор шудан ба омадани касе; **чазм ба роҳ ҷор шудан** интизор шудан, саҳт интизор ба омадани касе будан; **чазм ба роҳ дӯхтан** интизор шудан, раҳи касеро поида ништастан; **чазм барқ задан** дурахшидани чазм аз шодӣ; **чазм ба чашми касе афтидан** ба ҳам бархӯрдани нигоҳи ду кас; **чазм ба чазм шудан** рӯ ба рӯ шудан, нигоҳи ду кас рост омадан; **чазм ба чизе афтидан** чизеро ногоҳ дидан, ба чизе назар афкандан; **чазм ба як нуқта бастан (дӯхтан)** ба як нуқта бодикқат нигоҳ карда истодан; **чазм ба ҳар тараф давондан** ҳар тарафро як-як аз назар гузаронидан; **чазм ба ҷое афтидан** ногоҳ ба ҷое нигоҳ кардан; **чазм ба ҷояш афтидан** ҷазо дида, танбех дида хатоеро ислоҳ кардан; **чазм бегона шудан аз чизе** аз чизи одаткарда дур шудани чазм, хато рафтани чазм; **чазм бечо шудан** а) бо назари дигар нигоҳ кардан, аз итоат берун рафтани шудан; б)

тағйири ҳолати чашм аз ғазаб, хашм ё аз таъсири чизи дигар; **чашм давондан** дида баромадан, аз назар гузаронидан (*чизеро*); **чашм дар роҳ будан** интизор будан, раҳи касеро поидан; **чашм доштан** а) умед доштан, интизор доштан; б) тахмин кардан; **чашм дӯхтан** а) бодикқат нигоҳ кардан (ба чизе, ба касе); б) бо ғараз нигоҳ кардан, тамаъ доштан; **чашм заиф будан** чашм суи (хира) будан; **чашми бад расидан** захми чашм асар кардан, аз сабаби нигоҳи чашми ҳасад ба чизе расидани балову офат; **чашми дидан надоштан** хеле бад дидан, саҳт нафрат доштан аз касе; **чашми касе ба хонааш афтодан** танбеҳ дида рафтору кирдори худро ислоҳ кардани касе; **чашми касе мош барин гардидан** ниг. **чашм мисли мош кушода шудан**; **чашми касеро бастан** касеро ба ғалат андохтан, касеро фиреб кардан; **чашми касеро ба хонааш фурувардан** ҷазо дода, ба итоат даровардан, адабашро додан; **чашми касеро во кардан** ниг. **чашми касеро кушодан**; **чашми касеро кофтан** маҷ. саҳт рашк ва бахилӣ зоҳир намудан; **чашми касеро кушодан** касеро хушёр кардан, касеро омӯзондан; **чашми касеро тарсондан** ба ваҳму бим андохтан (касеро), ба тарс андохтан; **чашми касеро хато кардан** аз ғафлати касе истифода бурдан; **чашми касеро хато хӯрондан** ниг. **чашми касеро хато кардан**; **чашми касеро шира гирифтан** (бастан) ҳавобаланд шудан, мағрур гаштан, саргаранг шудан аз муваффақияте; **чашми касе танг будан** ҳасис будан; **чашми касе шудан** ба ҷои касе назорат карда истодан ба коре; **чашми корро доништан** қобилияти пеш бурдани корро доштан, дар кор таҷриба ва таҳассус доштан; **чашми некӣ умед кардан** дар интизори некӣ будан; **чашми рӯз накафида** Офтоб набаромада, рӯз нашуда; **чашми рӯз кушода шудан** рӯз шудан, дамидани субҳ; **чашми тез доштан** бориқбин (дурбин) будан; **чашми хат доштан** савод доштан, хондан ва навиштан тавоништан; **чашми худро ба чашми касе дӯхтан** ба чашмони касе мижа назада, нигоҳ кардан; **чашми ҳасад дӯхтан** бо ҳасад нигоҳ кардан; **чашм кандан аз чизе** нигоҳи худро гурезондан, қатъи назар кардан (*аз чизе*); **чашм канда шудан** саҳт чашм дӯхтан ба роҳи касе, саҳт интизорӣ кашидан; **кушода будани чашм** а)

бедор будан; б) дар ҳаёт будан, зинда будан; **чашм кушодан** а) бедор шудан; б) арзи ҳастӣ кардан, ба дунё омадан; **чашм кушода шудан** хушёр шудан, некро аз бад фарқ кардан; **чашм кӯр шудан** нобино гаштан; **чашм мисли мош кушода шудан** аз ғафлат берун шуда, якбора огоҳ шудан аз моҳияти масъалае (*коре, ҳодисае*); **чашм нагузаштан** заиф шудани қувваи биноӣ, хира шудани чашм; **чашм нарасидан** бовар надоштан ба мумкин будани чизе; **чашм об додан** ба чизе нигоҳ карда лаззат бурдан, аз тамошои чизе кайф кардан; **чашм ошно намудан** шинос намудан, шинос будан; **чашм паридан** ҷастани пилқҳои чашм, ки дар урфият гӯё фоли нек ё бад аст; **чашм парондан** бо чашм ишора кардан; **чашм партофтан** лаҳзае нигоҳ кардан; **чашм песондан** лаҳҷ. чашм ало кардан; **чашм пухта шудан** чашм одат кардан, таҷриба ҳосил кардан, ба кор омӯхта шудан; **чашм пӯшида гузаштан** аҳамият надодан, сарфи назар кардан, нодида гирифтан; **чашм пӯшидан** а) ҳобидан, хуфтан, б) нодида гирифтан; **чашм пӯшидан аз дунё** мурдан; **чашм пӯшида шудан** ҳоб бурдан, ҳоб ғалаба кардан; **чашм пӯшидан аз чизе** ба чизе эътибор надодан, сарфи назар кардан аз чизе; **чашм равшан шудан** зоидан; **чашм расидан** ниг. **чашми бад расидан**; **чашмро бурдан** чашмро хира кардан (*рӯшноии баланд*); **чашмтанг будан** ҳарис будан, гурусначашм будан; **чашмро гармӣ бурдан** ҳоби сабук будан; **чашмро хира кардан** чашмро бурдан; **чашм роғ рафтан** чашм нимпӯш шудан; **чашм сер шудан** қонёе шудан (*аз чизе*); **чашм сиёҳ рафтан** (задан) торик шудани пеши чашм аз таъсири хабари нохуш ва дард; **чашм чашмро надидан** ниҳоят торик будан; **чашм ҷор шудан** саҳт интизор шудан; **аз тағи чашм нигоҳ кардан** номаълум назар афгандан; **аз чашм гузарондан** дида баромадан, тафтиш кардан; **аз чашм гурезондан** а) надида мондан; б) ба қадри даркорӣ диққат накардан ба чизе; **аз чашм дур мондан** пинҳон мондан, номаълум мондан; **аз чашм дур накардан** ҳамеша дар пеши назар нигоҳ доштан (*касеро*); **аз чашм мондан** қобилияти дидан надоштан, нобино шудан; **аз чашм оташ боридан** ҳашмгин будан; **аз чашм пинҳон мондан** номамоён мондан, маълум

нашудан; аз чашм ғойб шудан нопадид гаштан, нонамоён шудан; ба чашм вохӯрдан дида шудан, намоён будан; ба чашм гарм тофтан (намудан) а) ба чашм шинос (барин) намудан; б) маъкул шудан, ба дида нишастан; ба чашми кам дидан хақир шуморидан, ба назари таҳқир нигоҳ кардан; ба чашми касе хок пошидан касеро фиреб кардан; ба чашми худ бовар накардан дар ниҳояти ҳайрат шудан, дида истода ба ҳақиқати он бовар надоштан; ба чашм нанамудан худро нишон надодан; ба чашм расидан дида шудан, ба нигоҳ бархӯрдан; ба гӯшаи чашм дидан (нигоҳ кардан) номаълум нигоҳ кардан; бо чашми бад нигоҳ кардан қасди бад кардан; бо чашми душманӣ нигоҳ кардан душманона муносибат кардан; бо чашми умед нигоҳ кардан умедвор шудан, умедворӣ зоҳир кардан; бо чашми харидорӣ нигоҳ кардан бо диққат, ҳаматарафа аз назар гузарондан чизеро; бо чашми худ дидан аниқ дидани худро таъкид кардан, худ нозири воқеа будан; бо чашми ҳайрат нигаристан бо таҳайюр нигоҳ кардан, ҳайрон шуда назар кардан; бо қирраи чашм нигоҳ кардан ниг. бо гӯшаи чашм нигоҳ кардан; дар пеши чашм дидан наздик тасаввур кардан, манзараеро пеши назар овардан; дар як чашм задан ниҳоят тез, да як лаҳза; (ба) зери чашм гирифтан (кардан) назорат кардан, таъқиб кардан рафтору кирдори касеро; чашми гандум чоке, ки дар донаи гандум ба назар мерасад.

ЧАШМА چشم 1. обе, ки бо роҳи табиӣ аз зери замин ҷӯшида мебарояд, ҷои ҷӯшида баромадани об аз зери замин; **чашмаи маъданӣ** чашмаи оби маъдан; **чашмаи ҳайвон** д. мувофиқи таълимоти дини ислом чашмаи афсонавиест, ки Ҳазрати Хизр аз оби он нӯшида, умри абадӣ ёфтааст, чашмаи ҳаёт, чашмаи Хизр; **чашма барин ҷӯшида баромадан** фаровон ҷорӣ шудан. 2. маҷ. манбаъ, сарғах, ҷои пайдоиши чизе.

ЧАШМАДОР چشمه دار ҷое, ки чашма дорад, чашмасор.

ЧАШМАК چشمک 1. шакли хурдӣ ва навозиши чашм. 2. бо чашм имову ишора кардан, маънидорона бо чашм ишорат кардан; **чашмак задан** а) барои ифодаи ягон маънӣ

(хурсандӣ, қаноатманд, майлу ҳавас ва ғ.) бо гӯшаи чашм ишорат кардан; б) милт-милт кардан, дурахшида намоён шудан; **чашмаки ман чашмаки ту** ба якдигар нигоҳ карда, гап назада нишастани ду кас; *киноя аз бефаъолиятӣ.*

ЧАШМАКБОЗӢ چشمکبازی бозие, ки дар он ду кас ба чашмони якдигар мижа назада, нигоҳ карда меистанд, ҳар кас мижа занад, мағлубшуда ҳисоб мешавад.

ЧАШМАКДОР چشمکدار 1. дорои сӯроҳӣ ва равзана барои нигаристан: **дари чашмакдор**. 2. дорои гирех ва нақс (*дар бораи ҷӯб*): **ҷӯби чашмакдор** тахта ё болоре, ки гирех ё чашмаке дорад.

ЧАШМАКЗАӢ چشمکزنی 1. чашмак задан, ишора кардан бо чашм. 2. милт-милт тофтан; **чашмакзании ситора** дурахшида намоён шудан (-и ситора).

ЧАШМАКӢ چشمکی имои чашм, ишора бо гӯшаи чашм; **чашмакӢ задан** бо гӯшаи чашм маънидорона ишора кардан.

ЧАШМАЛО چشمالا алочашм, шокосачашм.

ЧАШМАНДОЗ چشم انداز доираи назар, масоҳате, ки чашм онро фаро гирифта метавонад; дурнамо, чашмафкан; манзара.

ЧАШМАНДОЗӢ چشم اندازی биниш, дид, назар.

ЧАШМАСОН چشمه سان чашмавор.

ЧАШМАСОР چشمه سار ҷои серчашма, маҳалле, ки дар он чашма фаровон аст.

ЧАШМБАНД I چشم بند тӯр, бофтае аз мӯи думи асп, ки бо он занон рӯи худро мепӯшониданд; рӯйбанд, рӯйпӯш.

ЧАШМБАНД II چشم بند сеҳргар, найрангбоз; ҳилагар, фиребгар.

ЧАШМБАНДАК چشم بندک ниг. **чашмбандак-бозӣ**.

ЧАШМБАНДАКБОЗӢ چشم بندک بازی бозиест байни тифлон, ки мувофиқи қоидаҳои он чашми яке аз кӯдакон мебанданд, то муддате, ки дигарон пинҳон мешаванд, сипас ин кӯдак чашмашро кушода ба ҷустуҷӯи дигарон мепардозад.

ЧАШМБАНДӢ چشم بندی ҷодугарӣ, найранг-бозӣ, соҳирӣ; ҳилагарӣ, фиребгарӣ.

ЧАШМБАНОМ//ЧАШМПАНОМ //چشم بنام
 چشم بنام дуо ва тӯморе, ки барои дафъи
 захми чашм диҳанд; дуову тӯмори ботил
 гардонидани сеҳр; таъвиз, тӯмор.

ЧАШМБАРОҲ چشم براه интизор, мунтазир,
 нигарон; он ки нигарони омадани касе ё
 хабаре бошад.

ЧАШМБАРОҲӢ چشم براهي интизорӣ, нига-
 ронӣ, мунтазир будан.

ЧАШМБАСТА چشم بسته 1. бо чашмони баста.
 2. бетаҷриба, ҷохил, нодон.

ЧАШМБЕҶО چشم بيجا маҷ. бадният, бадкор.

ЧАШМБИНО چشم بينا 1. басир, дорои чашми
 солим; муқоб. **нобино**, **кӯр**. 2. дурбин;
 тезбин. 3. равшанбин, дурнигар, оқибат-
 бин.

ЧАШМБОДОМ چشم بادام бодомчашм, зебо-
 чашм.

ЧАШМБОЗ چشم باز чашмкушода; муқоб.
 чашмбаста.

ЧАШМГАШТА چشم گشته қачназар, қачбин,
 аҳвал, олус.

ЧАШМГУРУСНА چشم گرسنه гурусначашм,
 тамаъкор, ҳариси ҳар чиз, носер; муқоб.
 чашмсер.

ЧАШМГУРУСНАГӢ چشم گرسنگي тамаъкорӣ,
 носерӣ, ҳарисии аз ҳад зиёд; муқоб.
 чашмсерӣ.

ЧАШМГУШНА چشم گشنه ниг. чашмгурусна.

ЧАШМГУШНАГӢ چشم گشنكي ниг. чашмгуру-
 снагӣ.

ЧАШМДАРД چشم درد дарди чашм, бемории
 чашм.

ЧАШМДАРИДА چشم دريده 1. интизоршуда,
 интизориқашида. 2. маҷ. бешарм, беҳаё,
 беадаб. 3. густох, шӯхчашм..

ЧАШМДИД چشم ديد 1. дидашуда, пеш аз ин
 дидашуда, шинос: **одами чашмдид**, **чашм-
 дид будан**. 2. тахминан муайян кардан бо
 чашм; тахмин бо нигоҳ. 3. намоён,
 дидашаванда.

ЧАШМДОР چشم دار 1. бочашм, соҳибчашм. 2.
 мунтазир, интизор, умедвор; **чашмдор
 будан** мунтазир будан; **чашмдор шудан**

мунтазир шудан. 3. одами чашмбечо,
 бадчашм. 4. касе, ки хавфи захми чашм
 кардан дорад.

ЧАШМДОРӢ چشم داري мунтазирӣ, интизорӣ.

ЧАШМДОШТ چشم داشت 1. интизорӣ; умед-
 ворӣ, мунтазир будан ба чизе. 2. пиндошт,
 тахмин; **бар хилофи (акси) чашмдошт...** бар
 хилофи он чи интизор мерафт..., бар акси
 он чи тахмин карда мешуд....

ЧАШМЗАД چشم زد 1. лаҳза, андак вақт; **як
 чашмзад** як лаҳза, як дам. 2. чашмрасида,
 захми чашмрасида, чашми бад расида.

ЧАШМЗАДА چشم زده 1. чашмрасида, захми
 чашм хӯрда. 2. маъюс, ноумед.

ЧАШМЗАН چشم زن 1. чашмрасонанда, он ки
 ба касе ё чизе захми чашм расонад. 2. доруи
 чашм, қатраҳое, ки ба чашм мечаконанд.

ЧАШМЗАНӢ چشم زني 1. мижа ба ҳам задан.
 2. мамониат кардан, манъ кардан.

ЧАШМЗАХМ چشم زخم чашмрасӣ, расидани
 чашми бад.

ЧАШМИКОРДОН چشم كردان донандаи кор,
 таҷрибадор: **одами чашмикордон**.

ЧАШМИМУРҒӢ چشم مرغى монанд ба чашми
 муғ, хурд-хурд.

ЧАШМКАБУД چشم كبود дорои чашми кабуд,
 кабудчашм.

ЧАШМКАЛОН چشم كلان дорои чашми калон,
 он ки чашми калон-калон дорад.

ЧАШМКАҶ چشم كج чашми қач, олус.

ЧАШМКУШОДА چشم كشاده маҷ. он ки неку
 бадро дидааст ва медонад, таҷрибадор,
 ботаҷриба.

ЧАШМНАДИДА چشم ندیده чизе, ки онро чашм
 ҳаргиз надидааст, ғайримуқаррарӣ.

ЧАШМНАМО چشم نما ниг. чашмдид.

ЧАШМНАМОӢ چشم نمائي киноя аз таҳдид,
 изҳори ҳашму норизоӣ.

ЧАШМНОГУЗАР چشم ناگذر нодиданӣ, ниҳоят
 торик, ноаён, нонамоён: **торикии чашм-
 ногузар**.

ЧАШМНОК چشم ناک 1. он чи чашм дорад. 2.
 он чи гирех ва уқда дорад.

ЧАШМОЛУС چشم آلود *ниг.* чашмалус.

ЧАШМПИЗИШК چشم پزشکی *тиб.* духтури чашм; пизишки чашм, офталмолог, окулист.

ЧАШМПИЗИШКӢ چشم پزشکی 1. *тиб.* пажӯ-хиш ва табобати бемориҳои чашм, машғул будан бо табобати чашми беморон; офталмология. 2. дармонгоҳи чашм.

ЧАШМПӢШ چشم پوش 1. ғамзагар; безътино, бепарво. 2. авфкунанда, бахшанда, гузашткунанда.

ЧАШМПӢШӢ چشم پوشی 1. чашм пӯшидан. 2. нодида ангоштан, мисли нодида гузаштан.

ЧАШМРАС چشم رس дидашаванда, ба чашм намоён.

ЧАШМРАСИДА چشم رسیده аз захми чашм зарардида, чашмкарда.

ЧАШМСЕР چشم سير қонё, қаноатманд; муқоб. чашмгурусна.

ЧАШМСЕРӢ چشم سیری қаноатмандӣ, қонё будан; муқоб. чашмгуруснагӣ.

ЧАШМСИӢХ چشم سیاه он ки дорои чашмони сиёҳ аст, сиёҳчашм, соҳиби чашмони сиёҳ.

ЧАШМТАНГ چشم تنگ 1. соҳти чашмонаш танг, тангчашм. 2. *мач.* хасис, чашмгурусна, бахил.

ЧАШМТАНГӢ چشم تنگی 1. тангчашм будан. 2. *мач.* хасисӣ, чашмгуруснагӣ, бахилӣ.

ЧАШМТАР چشم تر гирён, ашкрез, бо чашми ашкбор.

ЧАШМТЕЗ چشم تیز тезчашм, дорои чашмони дақиқбин.

ЧАШМХАРОШ چشم خراش ранге, ки ба чашм таъсири ногувор мерасонад; рангҳои баланди ногувор; муқ. гӯшхарош.

ЧАШМХИРАКУНАНДА چشم خیره کننده чашм-баранда, чашмгир (нур).

ЧАШМХОНА چشم خانه косахонаи чашм.

ЧАШМЧУҚУР چشم چقور дорои чашмони фуруфта.

ЧАШМШАҲЛО چشم شها шаҳлочашм, он ки чашми зебои дилфиреб дорад.

ЧАШОН(И)ДАН چشاندن//چشانیدن аз чизе андак нӯшонидан ё хӯрондан барои донистани мазаи он.

ЧЕВАР چور 1. дӯзанда. 2. шахси моҳир дар кори дӯзандагӣ ва кашидадӯзӣ.

ЧЕВАРА چوره *гуфт.* фарзанди абера нисбат ба бобо ва модаркалон, *ниг.* чабера.

ЧЕВАРӢ چوری 1. соҳибмаҳорат будан дар кори дӯзандагӣ. 2. дӯзандагӣ, кашидадӯзӣ: маҳфили чеварӣ, касби чеварӣ.

ЧЕҒ//ЧИҒ چيغ навъе аз бурё, ки дар он навда ё най бо ресмонҳо ба ҳамдигар зич пайванд карда мешавад ва ҳамчун парда дар пеши хонаҳо ва айвонҳо гузошта мешаванд.

ЧЕҒӢ چيغی як навъи матои раҳ–раҳи дуранг.

ЧЕК انگل. چك 1. ҳуччате, ки барои пул гирифтани аз банк ва ҳазина аз тарафи маблағгузор навишта мешавад: чеки пулгирӣ. 2. ҳуччате, ки барои арзиши муайяни ягон хизмат ба ивази пул дода мешавад: чеки бозор, чеки тарозу дар бозор.

ЧЕКАНА р. چکنه кишов. бурида гирифтани нуғи навда ва растаниҳо, бо мақсади бештар ба ҳосил равона кардани қувва: чеканаи пахта, чекана кардан.

ЧЕКИСТ р. چکيست таър. ходими чека, корманди ҳадамоти амниятии собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ.

ЧЕЛОН I چيلان 1. дарахти хордор, ки мевааш ба санҷид монанд аст. 2. меваи ин дарахт, унноб.

ЧЕЛОН II چيلان асбобҳои хурди оҳанӣ аз қабилҳои занҷиру зулфин, ҳалқа ва ғ.

ЧЕЛОНГАР چيلان گر устои оҳангар, ки асбобҳои майдаи оҳанӣ месозад.

ЧЕЛОНГАРӢ چيلان گری мансуб ба челонгар: устохонаи челонгарӣ, асбобҳои челонгарӣ, корхонаи челонгарӣ, коргоҳи челонгарӣ, касби челонгар.

ЧЕМПИОН انگل. چمپيآن кҳн. 1. варзишгаре, ки ғолиби мусобиқа гаштааст; қаҳрамони мусобиқа. 2. дастаи варзишӣ, ки дар мусобиқа ҷои якумро гирифта аст; дастаи қаҳрамони мусобиқа.

ЧЕМПИОНАТ انگل. چمپيانت мусобиқа ё

қувваозмоя барои муайян кардани голибон дар ягон намуи варзиш.

ЧЕН چن *гуфт.* андоза, микёс, (барои муайян кардани дарозӣ, масофа ва ҳаҷми чизе); **чен кардан** андоза кардан: **хафт бор чен куну як бор бур** (мақ.).

ЧЕНАК چنک *воҳиди андоза ва қиёси чизҳо; воҳиди андозаи дарозӣ ё ҳаҷми чизе.*

ЧЕНКУНАК چنکنک 1. *тех.* андозагир. 2. андоза.

ЧЕНКУНӢ چنکنی *андозагирӣ; муайян кардани андозаҳо ё нишондодҳо.*

ЧЕР//ЧЕРА چير // چيره *ниг. чира.*

ЧЕРВОНЕС چروانس *р.* 1. тангаи тиллои русӣ бо арзиши 3,5 ва 10 рубл дар давраҳои гуногун. 2. дар Иттиҳоди Шӯравӣ дар солҳои 1922–1947 пули қоғазии арзишаш ба даҳ сӯм баробар.

ЧЕСУЧА چسوچه *кит.* нави матои сафеди зардҷатоби абрешимӣ.

ЧЕТ چت *гуфт.* 1. канор, паҳлӯ. 2. дур. 3. дурдаст, канорӣ.

ЧЕТГИР چتگير 1. касе, ки худро канор мегирад, ғӯшанишин, каноранишин. 2. чов-андозе, ки дар канор истода лаҳзаи мувофиқро интизор мешавад ва ҳасади бузро аз дигар бозингар қашида гирифта ба марра мерасонад.

ЧЕТКАШ چتكش *ниг. четгир.*

ЧЕХ چخ *номи яке аз халқҳои славянӣ, ки бештар сокини Ҷумҳурии Чехия мебошанд.*

ЧЕХӢ چخی 1. *мансуб ба Чехия.* 2. *мансуб ба чехҳо; забони чехӣ* яке аз забонҳои оилаи ҳинду аврупоӣ, ки бо он намоёндагони миллати чех ҳарф мезананд.

ЧЕХР چهر *ниг. чехра.*

ЧЕХРА چهر *рӯй, рухсор, лиқо, ораз, симо: чехраи гандумгун, чехраи зебо, чехраи сафед, чехраи сиёҳҷатоб, чехраи хандон; чехраи гарм* рӯи писандида, рӯи зебо ва дилкаш; **бо чехраи кушод(а)** бо рӯи хандон, хушҳолона; **чехраи касе кушода шудан** табиӣ касе хуш гардидан, хушҳол гардидан; **чехраи касе равшан гардидан** хушҳол шудан, шод гаштани касе; **чехраи касе**

гирифтани андӯхгин шудан; **чехра кушодан (намудан)** рӯй нишон додан, намоён гаштан.

ЧЕХРААФРӢЗӢ چهرهافروزي *кит.* нурпошӣ, нурафрӯзӣ; равшан кардан.

ЧЕХРАГАРМ چهره گرم *рӯйгарм, гармрӯй, писандидарӯй, ситорагарм, зебо: одами чехрагарм.*

ЧЕХРАГУЛГӢН چهره گلگون *рӯсурх, зеборӯй, соҳибҷамол, сурхинарӯй.*

ЧЕХРАГУЛНОР چهره گلنار *сурхрӯй, шукуфта-рӯй, дорои чехраи, дорои чехраи ба сони гули анор.*

ЧЕХРАКУШОДА چهره كشاده *хандонрӯй, кушодарӯй, хушмуомила.*

ЧЕХРАОРО چهره آرا *зинатдиҳанда, ороишгар.*

ЧЕХРАПАРДОЗ چهره پرداز 1. наққош, суратгар. 2. он ки дар театр чехра ва рӯйи ҳунарваронро оро медиҳад ва ба сурати нақшҳо мувофиқ мегардонад, чехрасоз. 3. нависандае, ки чехрахоро хеле хуб тавсиф мекунад, офарандаи чехрахои хуб.

ЧЕХРАПАРДОЗӢ چهره پردازي 1. суратгарӣ, наққошӣ, рассомӣ. 2. чехрасозӣ, мувофиқ кардани чехраи ҳунарпеша ба чехраи нақши бозикардаи ӯ. 3. тавсиф, тавсифи чехраи қаҳрамонон аз тарафи нависанда.

ЧЕХРАХАНДОН چهره خندان *хандонрӯй, чехракушод, хушҳол.*

ЧЕЧАК چيچک *гуфт., ниг. нағзак.*

ЧИ I چه *пайвандак* паи ҳам омада, баробари роифода мекунад: чи... чи... ҳам... ҳам..., хоҳ... хоҳ...: **чи дар шаҳр, чи дар қишлоқ, чи дар қор, чи дар хона.**

ЧИ II چه *кӯтоҳшудаи чиз; ҳар чи ҳар чиз; ҳеҷ чи гуфт.* ҳеҷ чиз; ҳеҷ чи нагуфт; чиҳо чигуна, чизҳо.

ЧИГИЛ چگل 1. ба ҳам печида, печ дар печ, гирех дар гирех, бетартиб ва бесару нӯг (*мас., ришта, мӯй ва ғ.*). 2. *мач.* печ дар печ, мушқил, ба ҳам омехта, саргумшуда. 3. гил, лой, лаҷан; **чигили чизеро кушодан** гирех ва банд аз қоре (*масъалае*) боз кардан, бесару нӯгии қореро бартараф кардан; **чигил кардан** печ дар печ гардонидан, саргум

кардан; **ЧИГИЛ** **шудан** бесару нӯг гаштан, печ дар печ шудан, мушкил гаштан; **ба** **ЧИГИЛ** **андохтан** саргум гардонидан, печ дар печ сохтан.

ЧИГИЛИ چگلی бесару нӯг будан, печдарпечӣ, саргумӣ, номафхумӣ, мушкилӣ.

ЧИГИЛШУДА چگلشده бесару нӯгшуда, дар-хамшуда, сару нӯг надошта, мураккабшуда.

ЧИГИНА چگينه навъи воситаи нақлиёти чанамонанд, ки дар деҳот бо он ғаллаи ноқуфта ё коху хошок мекашонанд.

ЧИГИНАКАШ چگينه کش касе, ки чигинаро идора мекунад, ронандаи чигина.

ЧИГИНАКАШӢ چگينه کشي чигина кашидан, чиз кашондан бо чигина.

ЧИГИТ چگت тухми пахта, пунбадона; **чигит** коштан.

ЧИГӢ-ЧИГӢ چگي چگي калимаи такрор, ки барои ҷеғ задани буз истифода мешавад.

ЧИГУНАГӢ چگونگي 1. кайфият, чунӣ, чи хел будан, чи тавр будан; муқоб. **камият**. 2. вазъият, ҳолат. 3. шарҳу тафсир, тавзеҳ. 4. ҳақиқат, баёни воқеият.

ЧИҒ چيغ 1. найи борик. 2. чизи бурёмонанде, ки аз найи борик ё навдаҳои нозук мебофанд ва барои фарш ва ё ихота кардани ҷое истифода мекунанд, шиғ.

ЧИҒАЗАН چيغه زن 1. диловар, ҷасур. 2. ҷанг-овар, набарда, касе, ки ҳариф ба набард даъват мекунад; **ниғ**. **ҷеғ**, **ҷеға**.

ЧИҒБОФ چيغباف касе, ки ба бофидани бӯрӣ аз чиг машғул аст.

ЧИҒБОФӢ چيغبافي шуғли бӯрӣбофӣ, ба бофидани бӯрӣ машғул будан.

ЧИҒИЛ I چغل гилу лой; реги дурушт, реги сурхи калон-калон; чагал, шағал.

ЧИҒИЛ II چغل ғалбери калонсӯрох, ки бештар бо вай рег мебезанд.

ЧИҒИР I چغر чархи калони ба гирдаш зарфҳо (дӯлчаҳо) басташуда, ки бо он аз наҳр ё ҷӯйҳои калон об мебароранд.

ЧИҒИР II چغر ғавғо, доду фарёд, сару садо.

ЧИҒИР III چغر 1. гӯшти саҳти саррагу пай. 2.

хӯрдани, ки саҳт ва ғайри қобили хоидан аст. 3. номи гиёҳест биёбонӣ.

ЧИҒПАРДА چغپردе пардае, ки аз чиг сохтаву овехта шудааст.

ЧИДА چيده 1. сифати феълии замони гузашта аз **чидан**. 2. грам. ҳамвазифа, якхела: **аъзои чидан** **ҷумла**. 3. маҷ. баргузида, хоста, интиҳобшуда, сара. 4. орошта ба назму тартиби хос. 5. гуншуда, ҷамъшуда; фароҳам-омада.

ЧИДААЪЗО چيدهاعضا грам. ҷумлае, ки аъзои ҳамгунаш пай ҳам омадаанд: **ҷумлан** **чидааъзо**.

ЧИДАН چيدن 1. як-як канда гирифтани, кандани; гул чидан. 2. якто-якто гирифтани, якто-якто ҷамъ кардани, чиндани. 3. ҷамъ кардани: **пахта чидан**. 4. ба тартиб андохтани қатор карда ё болои ҳам бо тартиб гузоштани; **чида гирифтани** ҷамъ кардани, гун карда (*чизҳои парокандаро*), интиҳоб карда гирифтани; **чида шудан** ба тартиб гузошта шудани, ҷоп шудани. 5. орошани, ба назму тартиб овардани; **рӯфтаву чида** рӯфта ва ба тартиб андохташуда. 6. гирифтани, ҳосил кардани; **чидани нонреза аз дастурхони касе маҷ.** баҳра бурдани аз касе, резаҳури касе будани; **чида-чида а)** дар ҳолати чидани (*чизеро*); **б)** якто-якто, охишта-охишта, интиҳобани. 7. паҳлуи ҳам гузоштани ҳарфҳо дар матбаа, дастгоҳи ҷоп ва ё компютери; навиштани калима ва матн бо роҳи хуруфчинӣ.

ЧИЗ I چيز он чи вучуд дорад ва мавҷуд аст, шайъ, ашё, предмет; падида, мавҷуд.

ЧИЗ II چيز 1. мол, сарват, дорой, молу мулк, хоста. 2. ҳар ҷисми бечон; **чизу чора** асбобу анҷом, масолеҳи даркорӣ; **як чиз** предмети номуайян; **як чиз як чиз** чизҳои ҷудогона, чизҳои гуногун, чизе; **ҳама чиз** ҳама, беистисно, ҳар он чи буд ё ҳаст; **аз ҳеҷ чиз камбудӣ надоштан** ҳама чиз доштан, эҳтиёче надоштан; **ба назар ҳеҷ чиз нанамудан** аз пай фикре шуда, ба чизе аҳамият надодани; **ба ҳеҷ чиз мӯхтоҷ набудан** эҳтиёче надоштан; **кам-кам чиз хӯрдан** андак-андак хӯрок хӯрдани; **ягон чиз шудан** кадр пайдо кардани; **чизе а)** як чизи номуайян; **б)** он чи ки ҳаст, ҳар он чи...; **в)** ягон чиз, ҳеҷ чиз; чизе нафаҳмид; **г)** қадаре, андаке, як миқдор; **чизе ки...** он чи ки; **ба**

чизе ба ягон чиз; **ҳар чизе** ҳар он чӣ; чизе гуфтан гап задан, ҳарфе гуфтан. 3. кас, шахс.

ЧИЗА چيزه асбоби мӯчини занона, мӯчинак, миқшата.

ЧИЗДОР چيزدار сарватманд, доро, давлатманд, тавонгар, бой.

ЧИЗКАШОНӢ چيزكشاني аз ҷое ба ҷои дигар бурдани молу ашё, интиқоли бор.

ЧИЗОМӢЗӢ چيزآموزӣ омӯхтани ягон чиз, ёд гирифтани, аз худ кардани чизе.

ЧИЗПАРАСТ چيزپرست 1. он ки ҳамеша дар ҳавову ҳаваси молу мулк аст. 2. ҳасис, ҳарис, чашмтанг, носер.

ЧИЗПАРАСТӢ چيزپرستي 1. ҳамеша дар ҳавову ҳаваси молу сарват будан. 2. ҳасисӣ, ҳарисӣ, чашмтангӣ, носерӣ.

ЧИЗУ چيزو хорпушт; хорпушти калон.

ЧИККА چكه *гуфт.* тарафи фурӯҳамидаи буҷул, ки дар вақти бозӣ бурдро ифода мекунад; *муқоб.* **пукка.**

ЧИКОРА چكاره бо шугле ва коре машғул будани касе.

ЧИК-ЧИК چكچك *калимаи тақлиди овоз,* ки садои қатра-қатра чакидани об ё гаштани раққосаки соатро ифода мекунад.

ЧИҚИЛ چقل *ниг.* **чиғил** I.

ЧИҚ-ЧИҚ چقچق садои ба ҳам бархӯрдани ду зарфи чинӣ, ҳаракати раққосаки соат ва монанди инҳо.

ЧИЛ چل 1. адади маълум, ду карат бист, чихил; **ба чил гӯлаҳ оташ сар додан** ниҳоят бадкор ва бадамал будан. 2. маросими ёдбуд ва талаби омӯриш, ки рӯзи чилуми марги касе барпо карда мешавад; **чил додан** маросими рӯзи чилуми марҳумро қайд кардан.

ЧИЛ(Л)А I چله 1. муддати чил рӯзи баъд аз таваллуд барои зан ва кӯдаки навзод, чил рӯзи навахонадорон баъди арӯсӣ, ки ҳам аз ҷиҳати ҷисмонӣ ва ҳам аз нигоҳи рӯҳонӣ давраи хатарнок ҳисобида мешавад. 2. муддати чил рӯзе, ки дарвешон гӯшанишинӣ мекунад ва ба тоату ибодат машғул мебошанд; муддати чил рӯзе, ки

сӯфиён тарки нафсоният менамоянд ва риёзату машаққат ихтиёр мекунад; **чилла нишастан** а) чил рӯз гӯшанишин будан ва ибодат кардан; б) гӯшанишин шудан, аз одамон канораҷӯӣ кардан. 3. чихилумин рӯз баъди вафоти шахсе, ки дар ин рӯз барои талаби омуриши ӯ маросиме барпо кунанд.

ЧИЛ(Л)А II چله қисме аз фасли зимистон ва ё тобистон аст, ки чил рӯзи мобайнии онро дар бар мегирад; **чиллаи зимистон** а) фосилаи чилрӯзаи зимистон, ки айёми сардтарини ин фасл буда, аз 25 декабр оғоз меёбад ва тақрибан то аввали моҳи феврал давом мекунад; б) *мач.* давраи сардиҳои зимистон; **чиллаи тобистон** а) фосилаи чилрӯзаи тобистон, ки айёми гармтарини ин фасл буда, аз 25 июн то аввали моҳи август давом мекунад; б) *мач.* давраи гармиҳои шадиди тобистон; **чиллаи калон** *ниг.* **чиллаи зимистон; чиллаи хурд** давраи бистрӯзаи хунукиҳои саҳттарин, ки ба ду даҳаи аввали моҳи феврал рост меояд.

ЧИЛ(Л)А III چله *боф.* 1. кулӯлаи асосии абрешим, ки аз он торҳо ресида мешаванд, торҳои барои бофтан тайёр шуда дар шохибофӣ. 2. торҳои аз бофт боқимондаи бофандагӣ.

ЧИЛ(Л)А IV چله зеҳи камон, ресмони камон; **чилла афшондан** зеҳи онро ба ҳаракат даровардан ва тақон додан; чиллаи камонро кашидан ва раҳо кардан.

ЧИЛАВ چلو навъе аз палав.

ЧИЛАВКАБОБ چلوکباب чалаве, ки бо кабоб ва рағани маска меҳӯранд.

ЧИЛ(Л)АНИШИН چله‌نشين он ки чил рӯз нишафта ба тоату ибодат машғул мешавад; он ки чил рӯз аз дигарон дурӣ мечӯяд, махсусан зани зоида ва навахонадорон.

ЧИЛ(Л)АНИШИНӢ چله‌نشيني чил нишастан, чил рӯз гӯшанишинӣ ихтиёр кардан; ибодат кардан, риёзат кашидан.

ЧИЛБАНД چلبند 1. *ниг.* **чилбуғум.** 2. либоси раққосони лӯлӣ, ки чинҳои домани он ба рангҳои мухталиф ба зерӣ якдигар аст.

ЧИЛБУҒУМ چلبغم *бот.* навъи растании беғули пулакчабарг.

ЧИЛБҮР چلبر аргамчини бориқтари бештар аз пашм ресидашуда, расан, ресмон.

ЧИЛҒАЗА چل گزه баландӣ ё дарозо ба андозаи чил газ (як газ тақрибан муодили як метр аст).

ЧИЛҒАЗАМҮӢ چل گزه موی духтари дорои гесу-вони дароз, мӯйдароз.

ЧИЛҒҶЗА چلغوزه 1. меваи дарахти санавбар; мевае ба монанди писта; чалғӯза. 2. дарахти санавбар, ки ба сабаби фаровон будани ғӯзааш онро чилғӯза гуфтаанд.

ЧИЛДАРА چلدره минтақаи кӯҳистон, ки дар он дараҳои танги кӯҳӣ зиёд аст.

ЧИЛДАРАҶАҒӢ چلدرجگي ба андозаи чил дараҷа; гармии чилдараҷагӣ гармие, ки ба чил дараҷа баробар аст.

ЧИЛДУРҶ چل دروغ он ки бисёр дурӯғ мегӯяд; дурӯғӣ гузаро, каззоб.

ЧИЛДУХТАРОН چل دختران афсонавӣ 1. гурӯҳи духтарони зебо, ки чил нафар будаанд. 2. номи мавзеъ.

ЧИЛӢСИН چل ياسين δ. чил бор хондани сураи «Ӣсин» аз Қуръон аз тарафи як ӯ чанд кас.

ЧИЛ(Л)ИК I چلک лаҳҷ., ниг. ангуша.

ЧИЛИМ چليم асбоби найнӯли сархонадор, ки дар дарунаш об андохта, дар сархонааш тамоку даргиронда, аз нӯлаш мекашанд.

ЧИЛИМАНДОЗ چلمنداز он ки чилимро барои кашидан омода мекунад, чилимдор.

ЧИЛИМДОР چلمدار ниг. чилимандоз.

ЧИЛИМКАДУ چلمدو кадуи пӯсташ сахт, ки барои сохтани ҳар гуна зарф истифода мебаранд.

ЧИЛИМКАШ چلمدكш он ки чилим мекашад, кашандаи чилим.

ЧИЛИМКАШӢ چلمدكشي 1. амали кашидани чилим, қалёнкашӣ. 2. ҷой ва макони чилим-кашӣ.

ЧИЛКОКУЛ چل كاگل дорои мӯи бофтаи зиёд (сифати духтар).

ЧИЛКОФХОН چل كافخوان кҳн. он ки чилкоф мехонад, соҳири деу ачинаҳо.

ЧИЛЛАГИӢ چل گياه ниг. чил(л)адору.

ЧИЛЛАГӢ چلگي навъе аз ангур, ки дар чиллаи тобистон мепазад.

ЧИЛЛАГУРЕЗОН چل گريزان маросими ба хонаи яке аз хешу таборон бурдани тифли навзод ба муносибати чилрӯзагии ӯ.

ЧИЛЛАДОРУ چله دارو бот. як навъ растании шифобахш.

ЧИЛЛАК چلک ниг. аққол.

ЧИЛЛАКБОЗӢ چلک بازی ниг. аққолбозӣ.

ЧИЛЛАНИШИН چله نشين ниг. чил(л)анишин.

ЧИЛЛАНИШИӢ چله نشيني ниг. чил(л)анишинӣ.

ЧИЛЛАНОК چله ناک ҳанӯз чил рӯзаш нагузашта (арӯс баъд аз никоҳ ӯ тифли навзод).

ЧИЛЛАОБ چله آب обе, ки дар чиллаи зимистон ба замин мемонанд: чиллаоб додан бо оби чилла замин обёрӣ кардан.

ЧИЛЛАПЕЧ چله پيچ боф. чӯбе, ки торҳои барои бофтан тайёршудаи абрешим ба вай печонида шудааст.

ЧИЛЛАХОНА چله خانه хонае, ки дар он ба чилла нишаста, ибодат ба ҷо меоваранд.

ЧИЛЛИК I چلک ду чӯби аз болои якдигар гузаронидашуда, чалипо, салиб.

ЧИЛЛИК II چلک ду чӯби аз болои ҳам салибмонанд гузаронидашудаи тирдор, ки бо вай панба ва ресмон мересанд; **ЧИЛЛИК ресидан (риштан)** ба чилик пашм ӯ панбаро дастӣ риштан.

ЧИЛЛИК III چلک лаҳҷ. ангушти даст.

ЧИЛЛИК IV چلک 1. зарфи чӯбин барои ниғаҳ доштани шаробу сирко, ки ду тарафи он мудаввар аст ва онҳо бо тахтаҳо (-и фуруҳамида) ба ҳамдигар васл гардидаанд, ниг. бочка, бўшка. 2. зарфи филизӣ, ки барои ниғаҳ доштани нафт, равған ва ғ. истифода баранд.

ЧИЛЛИКБОЗӢ چلک بازی навъе аз бозии кӯдакон, ки бо дастаи чӯбин чиллики чӯбии тақрибан 20-25 сантиметраи аз ду тараф сартезро ба мақсади ҳарчи дуртар фиристодан мезананд ва анвои гуногуни ин бозӣ вучуд дорад; чиллакбозӣ, чилликдангал.

ЧИЛЛИКДАСТА چلکدسته чӯбдастае, ки бо он чилликро мезананд, дангал.

ЧИЛЛИКӢ چلکӣ ба шакли чиллик, чиллик-шакл, салибмонанд.

ЧИЛЛИКРЕС چلکريس он ки бо чиллик пашм мересад, он ки касбаш дар чиллик пашм ресидан аст.

ЧИЛЛИКРЕСӢ چلکريسӣ бо чиллик пашм ресидан.

ЧИЛЛИКХОЛ چلکخال навъи қартабозӣ; **картаи чилликхол** қартае, ки нақши сиёҳи чилликмонанд дорад.

ЧИЛЛИКШАКЛ چلکشکل салибшакл, салибмонанд, салибӣ.

ЧИЛОЛАК چللاک 1. гирдачӯби яклухти аз танаи дарахт буридашуда. 2. чархе, ки аз гирдачӯби яклухт сохта шудааст. 3. чархи ароба: **чилолаки ароба**. 4. сатҳи доирашакли асбоби кулолгарӣ, ки гилро дар он гузошта, ба қолаб меандозанд.

ЧИЛПО چلپا зоол. навъи ҳашароти хурди бисёрпо, ҳазорпо.

ЧИЛПО(Ӣ) چلپا(ى) бот. номи гиёҳи табобатиест, ки дорои танаи ғафси зерихокӣ ва баргҳои калони яклухти дароз аст, дар минтақаҳои мӯътадил мерӯяд, номҳои дигари он зангидору, ускулуқиндрион (scoloryndrium) мебошад.

ЧИЛСОЛА چلساله 1. он ки синнаш ба чил расидааст, он ки ба чил даромада бошад. 2. дар муддати чил сол иҷрошуда, ба иҷрояш чил сол сарфшуда.

ЧИЛСОЛАГӢ چلسالگى 1. давраи зиндагӣ, ки ба чил сол баробар аст: **ҷашни чилсолагӣ**. 2. синни муайяни зиндагӣ, айёми чилсолагии ҳаёт: **дар синни чилсолагӣ**.

ЧИЛСУТУН چلستون толор, бино ё қасри серсутун, бисёрсутун.

ЧИЛТАН چلتن d. мувофиқи ривоёти динӣ, чихил нафаре, ки ҳамроҳи Мӯсо-пайғамбар ба Кӯҳи Тур рафта буданд.

ЧИЛТАНОН چلتنان d. мувофиқи таълимоти дини ислом, гурӯҳе аз солахон ва хосони худованд, ки ҳеҷ гоҳ ҷаҳон аз онҳо ҳолӣ нест ва замин ҳамеша ба онон барпост ва

ҳар гоҳ, ки яке аз онҳо бимирад, худованд дигареро ба ҷои ӯ вогузорад.

ЧИЛТОР چلتار мус. асбоби мусиқии бисёртораест аз қабилҳои тор, дутор, думбра ва ғ.

ЧИЛТОРА چلتاره бисёртора, майдабоф (нисбат ба мӯй).

ЧИЛУМ چلم шумораи тартибӣ аз чил.

ЧИЛЧАРОҒ چلچراغ чароғи овезаи булурӣ, ки чанд шоха дорад ва дар ҳар кадоми онҳо чароғе месӯзад, кандил.

ЧИЛЧӢБ چلچوب дастаи химчаҳои басташуда, ки онро дар тайёр кардани нишолло истифода мекунанд.

ЧИЛЯМОҚ چلیماق либосе, ки дарбеҳу баҳяи бисёр дорад, либосе, ки поргии зиёд дорад.

ЧИМ I چم 1. қабати болои замини сабзапӯш бо решаҳои фаровону устувори алафи бисёрсола. 2. пораҳои буридашудаи қабати болоии замини сабзадори серреша, ки онро барои алафпӯш кардани варзишгоҳҳо, бастани сари ҷӯй ва ғ. истифода мекунанд.

ЧИМ II چم чизи сабзтобест шабеҳ ба абрешим, ки дар рӯи об пайдо мешавад, чули вазағ, хонаи қурбоққа, ҷомаи гук, базағсама.

ЧИМ III چم муҳаффаф аз «ҷӣ маро» аст ба маънии «ҳар ҷӣ ба ман», ба монанди **чи-т, чи-ш, к-ат, к-аш**.

ЧИМ IV چم номи ҳарфи ҳафтумини алифбои арабиасоси тоҷик аст, ки аз ҷумлаи ҳарфҳои хоси тоҷикӣ буда, дар асоси ҳарфи чим бо иловаи ду нуқтаи дигари таҳтонӣ сохта шудааст.

ЧИМ V چم ниг. чам III.

ЧИМБУР چمبر касе, ки мутахассиси буридану задани чим аст.

ЧИМЗОР چمزور 1. заmine, ки қабати болои он бо сабзаи фаровони серрешаву устувори бисёрсола пӯшида аст. 2. ҷое, ки барои канда гирифтани чим мувофиқ аст.

ЧИМИЛИҚ م. چملىق пардае, ки дар шаби арӯсӣ барои мулоқоти кӯтоҳи арӯсу домод кашида мешавад; чодари арӯс, арӯспарда.

ЧИМПӢШ چمپوش маҳалле, ки бо чим пӯшо-

нидаву ораста шудааст.

ЧИМХӢР چمخور камхур, майдахур, беиштихо.

ЧИМХӢРӢ چمخورى камхурӢ, беиштихой.

чин چين 1. асоси замони ҳозира аз феъли **чидан**. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии чидашуда (**гулчин, дастчин, тахчин...**) чинанда, чамъоваранда (**суханчин, пахтачин...**), ба худ гиранда, чаббанда (**арақчин, обчин...**).

ЧИН I چين 1. шикан, баҳамкашидагӣ дар пӯсти рӯй, ожанг. 2. печ, гирех, хаму тоб дар мӯй, абрӯ: **чини зулф, чини абрӯ**. 3. шикан ва қати либос: **чинҳои курта; чин дар чин** печ дар печ, хам андар хам; **чин ба абрӯ овардан (фикандан)** абрӯ ва пешонаро чиндор, ожангдор кардан, осори хашм ва норозигӣ зоҳир кардан; **абрӯ чин кардан** хашмгин шудан, ҳолати ғазаб ба худ гирифтан; **чин ба абрӯ фитодан** а) киноя аз андӯхгин шудан, маҳзун гаштан; б) киноя аз пиру нотавон шудан; **чин ба чабин** хашмгин, ғазабнок; **чин-чин** чиндор, ожангдор, серожанг.

ЧИН II چين 1. сулолае аз подшоҳони Чин, ки солҳои 321-207 то мелод ҳукмфармоӣ кардаанд. 2. қисмате аз Осиёи Марказӣ дар ҳудуди байни кӯҳҳои Тиёншон, Олой ва Помир, ки Туркистони Шарқӣ ё Туркистони Чин номида мешуд ва музофоти Кошғар ва Хутанро дар бар мегирифт; вилояти *Шинҷони* (Синтсзяни) Хитой имрӯза; **хоқони Чин** номи умумии фармонравоёни Туркистони Шарқӣ.

ЧИНА I چينه 1. дона, ки мурғу парандаҳо чиди мехӯранд. 2. хӯроки мурғону парандагон. 3. чинадон, чиғилдони мурғону парандагон; жоғар, ғарғараи парандагон.

ЧИНА II چينه сохт. 1. девори похса; девори гилӣ бидуни хишту санг. 2. ҳар як қабати девори похса. 3. анбори ғалла.

ЧИНА III چينه геол. қабати сангини замин, ки сатҳи он нисбатан ҳамвор ва аз қабатҳои фавқониву таҳтонӣ мушаххасу фарқкунанда аст.

ЧИНАДОН چينهدان чиғилдони мурғон, жоғар.

ЧИНАК چينک давраи муайяни чидани пахта

ва зироатҳои дигари чидашаванда: **чинаки аввал, чинаки охирин**.

ЧИНАКЧӢ چينکچي он ки пахта, мева ва зироатҳои дигари чидашавандаро мечинад, пахтачин, хӯшачин ва ғ.

ЧИНАНДА چيننده 1. сифати феълии замони ҳозира аз **чидан**. 2. чамъоваранда, онс, ки ба ғунучини ҳосил машғул аст.

ЧИН(А)ВАД چينود мувофиқи таълимоти дини зардуштӣ пули сирот аст, ки некӯкорон онро мегузаранд ва бадкорон аз он сарозер ба дӯзах меафтанд.

ЧИН(А)ВАТ چينوت ниг. **чин(а)вад**.

ЧИНГА چنگه пораҳои хурди ҷӯб, ки хангоми шикастани ҳезум ба вучуд меоянд.

ЧИНГАК چنگک хушкшуда, қоқ; ожангзада, пажмурда.

ЧИНГ-ЧИНГ چنگچنگ калимаи тақлиди овоз, ки садои борику гӯшхароши чизеро (*мас., нолиши сагро*) ифода мекунад.

ЧИНДАН چيندن ниг. **чидан**.

ЧИНДОР چيندار дорои печу хам, гирехнок, ожангнок, тобдор, рах-рах, печ-печ.

ЧИНДОРКУНӢ چيندارکني тех. 1. пайдо кардани чин дар каду бари чизе. 2. баровардани рах ва печ дар қисму олатҳо.

ЧИНИБАНД چيني بند устое, ки пораҳои шикастаи зарфҳои чиниро бо бандҳои филизӣ ба ҳам мепайвандад, косадӯз, қадокгар.

ЧИНИБАНДӢ چينيبندي ба ҳам пайваст кардани пораҳои шикастаи зарфҳои чинӣ бо бандҳои филизӣ, косадӯзӣ, қадокгарӣ.

ЧИНИВОР چينيوار зарфҳои чинӣ.

ЧИНИВОРӢ چينيوارى ниг. **чинивор**.

ЧИНИВОРФУРӢШ چينيوارفروش он ки зарфҳои чинӣ мефурӯшад, фурӯшандаи чиниворӣ.

ЧИНИВОРФУРӢШӢ چينيوارفروشى 1. ҷои фурӯхтани зарфҳои чинӣ. 2. амали фурӯши чиниворӣ

ЧИНИГУЛ چينيگل 1. бот. гули чатршакли майдабарг. 2. навъи нақши гулҳои калон-калон дар ҳунари гулдӯзӣ.

ЧИНГУЧУМ چینی گچم *бот.* навъи дарахти сада; *ниг.* **чинӣ** 2.

ЧИНКУЛОҲ چینی کلاه 1. кулоҳе, ки сохти Чин ё маъмули Чин аст. 2. касе, ки кулоҳи сохти Чин ба сар дорад.

ЧИННИГОР چینی نگار 1. сохтаву пардохтаи Чин. 2. бо нақшу ниғори чинӣ.

ЧИНПАРАНД چینی پرند хариру парниёни бофтаи Чин, матои нафиси истехсоли Чин.

ЧИНСАДА چینی سده 1. *ниг.* **чинигучум**. 2. *ниг.* **чинӣ** 2.

ЧИНСИРИШТ چینی سرشت он чизе, ки бунёду аслаш ба Чин тааллуқ дорад.

ЧИНСОЗ چینی ساز касе, ки ба сохтани зарфҳои чинӣ машғул аст.

ЧИНСОЗӢ چینی سازی хунари ё санъати сохтани зарфҳои ҷилдорӣ чинӣ.

ЧИНТАРОЗ چینی طراز бо ороишу зинати чинӣ.

ЧНИТОЧ چینی تاج тоҷе, ки сохти Чин аст.

ЧНИФУРӢШ چینی فروش *ниг.* **чиниворфурӯш**.

ЧНИФУРУШӢ چینی فروشی *ниг.* **чиниворфурӯш**.

ЧНИХОНА چینی خانه хучра ё маконе, ки дар он ҷо зарфҳои чинӣ нигоҳ доранд.

ЧНИХАРИР چینی حریر матои нафису қимате, ки дар Чин мебофиданд.

ЧНИШ چیش 1. *исми амал аз чиндан:* **чамъоварӣ**, **ғунучин**. 2. ба тартиб гузоштан, муназзам ҷобаҷо гузоштан.

чинӣ چینی ҷузъи пасини калимаҳои мураккаб, ки аз асоси замони ҳозираи феъли **чиндан** ва пасванди исмозии **-ӣ** таркиб ёфтааст ва дар калимасозӣ *сермаҳсул аст:* **пахтачинӣ**, **ангурчинӣ**, **себчинӣ**, **хӯшачинӣ**, **пулчинӣ**, **ғапчинӣ** ва ғ.

ЧИНӢ I چینی навъе аз зарфҳои шикастпазири пурҷило, ки дар кӯра пазанд ва ба сабаби аввалин бор дар Чин ихтироъ гаштанаш чунин ном гирифтааст: **косаи чинӣ**, **табақи чинӣ**.

ЧИНӢ II چینی 1. *мансуб ба кишвари Чин*. 2. аз аҳли Чин, сокини Чин; хитой. 3. *мансуб ба*

мардуми Чин; забони чинӣ, алифбои чинӣ.

ЧИНӢ III چینی *гучуми чинӣ* навъе аз дарахти сада (қарағоч), ки сершоҳу хушсурат аст.

ЧИНӢ IV چینی бофта, матоъ, мансуч.

ЧИНӢ V چینی *ҷӯби чинӣ* пораҳои ҷӯби сурхранг аст, ки дар Чини қадим оби бо ушбаи чинӣ ҷӯшондаи онро барои тасфияи хун ва бемориҳои сӯзнок чун дору истифода мебарданд.

ЧИНОР چنار *бот.* дарахти бемева, бисёрумр ва пуршоҳу барги тануманд, ки баргаш панҷамонанд ва ҷӯбаш мавҷдори саҳт аст; **аз худ оташ гирифтани чинор** худ аз худ сар задани коре, ки ба оташ гирифтани худ аз худ чинор монанд аст; **чинору каду** набудани таносуб ва баробарӣ дар шакл ё маънӣ байни ду кас ё ду чиз, ки ин маънӣ аз масали ғамноми Мавлавӣ пайдо гардидааст; **чинору манор кардан** а) дашноми қабех, ҳақорати саҳт; б) овораву саргардон.

ЧИНОРАК چنارک *бот.* гиёҳи даштии чинорбарги зардгули заҳрнок.

ЧИНОРЗОР چنارزار 1. он ҷо, ки дарахти чинор фаровон аст. 2. ҷои коштан ва парвариш кардани чинор.

ЧНОРИСТОН چنارستان *ниг.* **чинорзор**.

ЧНОРӢ چناری *мансуб ба чинор*; аз ҷӯби чинор сохташуда.

ЧИНХӢРДА چين خورده 1. чиндор, ожангдор, гирехдор. 2. *геол.* қабат-қабат.

ЧИНШИНОС چين شناس мутахассиси соҳаи чиншиносӣ, муҳаққиқ ва донишманди соҳаҳои муҳталифи ҳаёти иқтисодӣ ва иҷтимоии Чин.

ЧИНШИНОСӢ چين شناسي омӯзиши соҳаҳои гуногуни кишвари Чин, таҳқиқи ҷанбаҳои муҳталифи иқтисод ва соҳаи дигари давлати Чин.

ЧИПҚОН m. چپقان *гуфт.* заҳми фасоддор, ки дар ҷойҳои муҳталифи бадан пайдо мешавад, пучак.

ЧИПОР چپار ду ранги хол-холи ба ҳам омехта: **мори чипор**, **мурғи чипор**.

ЧИПОРӢ چپاری дурангӣ, омехта ҷой гирифтани холҳои ду ранги гуногун.

ЧИПТА I *چپته* 1. матои дуруштбоф, ки аз вай бештар қанор ё чувол медӯзанд. 2. қанор ё фарши аз лиф бофташуда.

ЧИПТА II *چپته* *гуфт*. билети васоили нақлиёт, бештар нақлиёти роҳи оҳан.

ЧИПТАБОФ *چپته‌باف* он ки ба бофидани матои дурушт аз лиф машғул аст.

ЧИПТАБОФӢ *چپته‌بافی* бофтани матои дурушт аз лиф, ки асосан барои дӯхтани чуволу халта истифода мешавад.

ЧИПТАГИН *چپته‌گین* аз матои дурушти чипта сохташуда.

ЧИПТАГӢ *چپتگی* аз чипта дӯхташуда: **халтаи чиптагӢ**.

ЧИПТАФАРШ *چپته‌فرش* фарше, ки ба он матои дурушти чипта густурда шудааст.

ЧИПТАФУРӢШ *چپته‌فروش* он ки шуғлаш фурӯхтани чипта аст, билетфурӯш.

ЧИПТАФУРӢШӢ *چپته‌فروشی* шуғли фурӯхтани чипта, билетфурӯшӣ.

ЧИПТОРА *چپتاره* хонаи хаспӯш; *ниг.* **чӯбтора**.

ЧИР *چر* садои гӯшхароши борики касе ё чизе; **чир задан** саҳт чиррос қардан.

ЧИРА *چیره* *кит.* ғолиб, фирӯз, мусаллат.

ЧИРАДАСТ *چیره‌دست* *кит.* 1. забардаст, ғолиб. 2. моҳир.

ЧИРАДАСТӢ *چیره‌دستی* 1. ғолибият, забардастӣ, тасаллут. 2. маҳорат, ҳунаромандӣ.

ЧИРАЗАБОН *چیره‌زبان* *кит.* сухангӯи бофасоҳат, балеғсухан, қарбзабон, суҳанвар.

ЧИРАЗАБОНӢ *چیره‌زبانی* истеъдоди суҳанварӣ, забон ва баёни фасеҳ, балоғат дар суҳан.

ЧИРГИН *چرگین* қолон, тӯқум.

ЧИРГӢ *چرگی* намад ё матои ғафси дӯхта, ки аз зери зини асп гузошта мешавад.

ЧИРИҚҚОС *چرقاقاس* *ниг.* **чириқ-чириқ**.

ЧИРИҚ-ЧИРИҚ *چرق‌چرق* садои гунҷишк ва парандаҳои дигари монанди он: **чириқ-чириқ қардан**.

ЧИРИНГ *چرنگ* *ниг.* **чаранг**.

ЧИРК *چرک* 1. чизи тира ва сиёҳе, ки дар бадан ва либос пайдо мешавад. 2. рим ва фасоди реш дар қарохатҳо. 3. саргини ҳайвонот аз қабилҳои гов, ҳар сағ *ва г.*

ЧИРКБАРДОР *چرک‌بردار* либосворие, ки сафед набошад ва нишастани доғ ва сиёҳӣ дар он зуд маълум нағардад.

ЧИРКИН *چرکین* 1. чирқирифта, олудаи чирк, доғқирифта, қасиф, нопок, ношуста; *муқоб.* **тоза: чиркин қардан, чиркин шудан**. 2. *маҷ.* бадқор, бадният, олудаи бадӣ, ифлос. 3. *маҷ.* **моли дунё, сарват**.

ЧИРКИНӢ *چرکینی* ифлосӣ, олудагӣ, қасифӣ.

ЧИРКНОБАРДОР *چرک‌نابردار* зудифлосшаванда; чизе, ки олудагии он зуд маълум мешавад.

ЧИРКОБ *چرکاب* 1. оби чирқолуд, оби қасиф, оби олудаи чирқу қарбӣ. 2. рими қарохат.

ЧИРКОБА *چرک‌آبه* оби чиркин, оби истифодашуда (*мас., оби ҳаммом*).

ЧИРҚОЛУД *چرک‌آلود* олудаи чирк, ифлос, чиркин.

ЧИРОҒ *چراغ* *ниг.* **қароғ**.

ЧИРОҒАҚ *چراغک* *ниг.* **қароғак**.

ЧИРОҒВОРА *چراغ‌واره* *ниг.* **қароғвора**.

ЧИРОҒОН *چراغان* *ниг.* **қароғон**.

ЧИРОҒПОЯ *چراغ‌پایه* *ниг.* **қароғпоя**.

ЧИРОҒЧӢ *چراغچی* *гуфт.* қароғбардор.

ЧИРРАС//ЧИРРОС *چراس//چراس* овози чирчири чизе, ки борики гӯшхарош аст; чиррас задан.

ЧИРРОСЗАНОН *چراس‌زنان* дар ҳолати чиррос задан.

ЧИРРОСЗАНӢ *چراس‌زنی* баровардани садои борики гӯшхарош.

ЧИРРОСӢ *چراسی* садои борики гӯшхарош; овози чирросӣ.

ЧИР-ЧИР *چرچر* *ниг.* **чиррос**.

ЧИРС-ЧИРС *چرس‌چرس* садои сӯхтани ҳезум ё ба чизи ғарм расидани чизе.

ЧИРЧИРАҚ *چرچرک* *зоол.* навъи малаҳ, ки бештар дар гандумзорҳо меғардад ва дар

гармо дуру дароз чир-чир мекунад.

ЧИСТ چيست *шакли пайваста ва ихтисоришудаи чӣ аст; номат чист?*

ЧИСТОН چيستان тасвири ягон муаммо ба воситаи ҷумла ё шеър, ки ҷавобро талаб мекунад; чист он?

ЧИСТОНГӢӢ چيستانگوئي 1. гуфтани чистон; ёфтани чистон. 2. мусобикаи чистонгӢиву чистонёбӣ байни ду ва ё зиёда ашхос.

ЧИСТОНГӢӢ چيستانگوи он ки чистон мегӯяд, гӯяндаи чистон.

ЧИСТОНГӢӢЯК چيستانگوиک *ниг. чистонгӢӣ.*

ЧИСТОНЁБӢ چيستانيابي пайдо кардани ҷавоби муаммои ба воситаи чистон додашуда.

ЧИТ چيت 1. газворе, аз нахи пахта бофта мешавад. 2. *шакли мухаффаси чият* чӣ чизат.

ЧИТГАР چيتگر бофанда, он ки ба чит нақшу нигор меандозад (*дар бофандагии дастӣ*).

ЧИТГАРӢ چيتگري бофандагӣ, нақшу нигор андохтан ба чит: **сехи читгарӣ**.

ЧИТФУРӢШ چيتفروش фурӯшандаи чит, он ки газвор савдо мекунад.

ЧИТФУРӢШӢ چيتفروشي фурӯши чит, савдои газвор ва матоъ.

ЧИХ I چيخ он ки аз чашмаш оби чиркин меравад, касе, ки аз сабаби об рафтани аз чашмаш мижаҳояш рехтаанд, касе, ки чашмаш шилпуқ аст.

ЧИХ II چيخ 1. садое, ки бо он сагро дур кунанд; овозе барои рондани саг, дур шав, тур. 2. *гуфт.* садое, ки барои ба зону нишондани уштур гуфта мешавад: **чих-чих**.

ЧИХИЛ چهل *ниг. чил.*

ЧӢ I چي 1. ҷонишини саволӣ барои ашё, предмет, ҳама чиз (*ба гайр аз инсон*); **ин чист?**, **чӣ мекуни?**, **чӣ дорӣ?**, **чӣ гуфти?**, **чӣ тавр?**, **чӣ хел?**, **чӣ гуна?**, **чӣ навъ?**; **чӣ қадар** ба кадом микдор, чӣ андоза (*барои ифодаи чизи бисёр ва бисёриш чизе*) **чӣ шуд?** куҷо шуд?. 2. барои чӣ?, аз чӣ? барои чӣ? бо кадом сабаб?. 3. бо кадом мақсад?. 4. чӣ чиз, кадом чиз?. 5. чӣ хел?, чӣ навъ?, иборат

аз чӣ?. 6. магар, оё (*тааҷҷуб*).

ЧӢ II چه *ҳиссаҳои пурсиш: чӣ хел?, чӣ навъ ?.*

-ЧӢ I چه *гуфт.* *ҳиссаҳои саволи хоҳишмандӣ:* шумо ҳам як фикр карда бинед-чӣ, ба вай як гуфта бинед-чӣ.

-ЧӢ II چي *пасванди калимасоз: аълочӣ, нақорачӣ, тракторчӣ.*

ЧОБА//ЧОВА چابه//چاوه зарфи тунукагии равғанандозии ҷувозкашҳо, чалаки равған.

ЧОБУК چابک 1. чаққон, чусту чолок, зудкор; одами **чобук**. 2. тез, босуръат; **чобук роҳ рафтан** тез ва чаққон роҳ гаштан.

ЧОБУКАНДЕШ چابکانديش *кит.* зирак, тезфаҳм, ҳушёр, бозаковат.

ЧОБУКАНДЕША چابکانديشه *ниг. чобук-андеш.*

ЧОБУКДАСТ چابکدست мохир дар кори худ, бомаҳорат, тезкор.

ЧОБУКДАСТӢ چابکدستي маҳорат, мохирӣ, чаққонӣ.

ЧОБУКӢ چابکي чолокӣ, чаққонӣ.

ЧОБУКҚАДАМ چابکقدم тезрав, тезрафтор, сабукпай.

ЧОБУКҚАЛАМ چابکقلم *ит.* тезнавис, зуднавис.

ЧОБУКОНА چابکانه 1. тез, босуръат, чолокона. 2. мохирона, бомаҳорат.

ЧОБУКПАР چابکپر тезпарвоз, зудпарвоз.

ЧОБУКПО(Ӣ) چابکپا(ي) тезрав, тездав; асп чобукпой.

ЧОБУКРАВ چابکرو тезрав, чобукрафтор.

ЧОБУКРАФТОР چابکرفتار тезрав, тездав (*сифати асп*).

ЧОБУКСАВОР چابکسوار савори мохир, савори бомаҳорат; аспрон дар пойга ва мусобикаҳои аспдавонӣ.

ЧОБУКСАВОРӢ چابکسواري мохирона идора кардани асп дар пойга.

ЧОБУКСАРОӢ چابکسرائي *кит.* бо маҳорат сароянда, фасехбаён, хушсухан.

ЧОБУКҲАРАКАТ چابکحرکت тезрафтор, чаққон.

ЧОВ I ҳ. چاو пули коғазии чоркунчаи дароз-
рӯя.

ЧОВ II چاو овози парандагон ҳангоми тарс ва
хавфу хатар.

ЧОВА چاوه ниг. чоба.

ЧОВАНДОЗ چاوانداز асптоз, савори моҳир,
чопандоз.

ЧОВАНДОЗӢ چاواندازӣ асптозӣ кардан, маҳо-
рати аспсаворӣ нишон додан, чопандозӣ.

ЧОВАЧА چاوهچه чалакча, чобаи хурд.

ЧОВИДАН چاويدن 1. фарёд кардани паран-
дагон ҳангоми таарруз ба ошӯнаи онҳо. 2.
бонг задани инсону ҳайвонот. 3. тавалло ва
зорӣ кардан.

ЧОВОЛА چاواله як навъ гули садбарги сурхи
хушранг.

ЧОВУШ т. چاوش таър. 1. сарҳанги лашкар,
пешрави лашкар. 2. шотир, хизматгоре, ки
пешопеши ҳоким ё амалдор ҳаракат
мекунад.

ЧОВУШӢ چاوشӣ ҳаракат кардан пешопеши
рикоби подшоҳ ё корвон.

ЧОВ–ЧОВ چاочاو овози парандагон; **ЧОВ–ЧОВОН**
чов-човкунон, чи-чикунон.

ЧОДАР//ЧОДИР//ЧОДУР چادر 1. пардае, ки
занон ба сар гирифта, ба воситаи он худро
аз мардон мепӯшонанд, фаранҷӣ; **чодари**
сиёҳ рӯйпӯши занон, фаранҷӣ; **чодар**
партофтан рӯй кушодан, фаранҷӣ партоф-
тан. 2. хайма, хиргоҳ; **чодир** задан хайма
барпо кардан. 3. парда, чимилик. 4. рӯпӯш,
лиҳоф; ҳичоб; **чодари сиёҳ паҳн кардани**
шаб маҷ. фаро расидани шаб.

ЧОДАРБАСАР چادربسر зане, ки ба сар
фаранҷӣ дорад.

ЧОДАРНИШИН چادرنشين 1. он ки дар чодар
менишинад, сокини хайма. 2. кӯчманҷӣ.

ЧОДАРНИШИНӢ چادرنشينӣ 1. хайманишинӣ.
2. саҳронишинӣ, бодиянишинӣ.

ЧОДАРПӢШ چادرپوش он ки ба сар чодар до-
рад, фаранҷипӯш.

ЧОДАРХАЁЛ چادرخيال 1. маҷ. чизи пӯшида ва
пинҳон, ки зераш бозиву найранг дошта
бошад. 2. маҷ. чизи ҳаррангаи назарфиреб.

3. театри лӯхтак.

ЧОДИР چادر 1. ниг. **чодар**. 2. пардаи тутши-
понӣ, боғчома.

ЧОДИРНИШИН چادرنشين ниг. **чодарнишин**.

ЧОДИРХАЁЛ چادرخيال ниг. **чодархаёл**.

ЧОДИРШАБ چادرشب матое, ки бо он болои
чизеро мепӯшанд.

ЧОЙ ҳ. چای 1. растании хушбӯй, ки барги
сабзи хушконидаи онро ба оби чӯш андох-
та дам карда менӯшанд: **чойи кабуд**, **чойи**
маҳин, **чойи сиёҳ**. 2. нӯшобае, ки аз барги
чой ва оби чӯш тайёр карда шудааст; **чойи**
хунук чойи сардшуда; **чой гардонидан** а) чой
рехтан; б) чойи дамкардари якчанд бор ба
пиёла рехта ба чойник гардондан; **чой дам**
кардан ба чойи хушк оби чӯш рехта дам
кардан; **чой кашидан** чой рехтан; **чой**
мондан чӯшондани об барои дам кардани
чой; **чой чӯшондан** чӯшондани об барои
дам кардани чой. 3. чойнӯшӣ.

ЧОЙБОДКАШ چاى بادکش ниг. **чойгардон**.

ЧОЙГАРДОН چاى گردان 1. кафлези калон ба-
рои рехтану кашидани ширчой ва таомҳои
моеъ ва м.ин. 2. гардонида рехтани чой
баъд аз дам кардани он.

ЧОЙДОН چاى دان зарф барои андохтани чой
хушк, зарфи чойгирӣ.

ЧОЙЗОР چايزار киштзоре, ки дар он чой пар-
вариш карда мешавад.

ЧОЙИСТОН چاىستان ниг. **чойзор**.

ЧОЙКАҲАК چاى كهك бот. як навъ гиёҳи бис-
ёрсола, ки чун дору истифода мешавад.

ЧОЙКАШ چاى کش он ки чой кашада медиҳад,
чойрез.

ЧОЙКАШӢ چاى کشӣ 1. кашидани чой, рехта
додани чой. 2. кашондани чой, бурдани
чой.

ЧОЙКОР چاى کار он ки чой кишт мекунад,
корандаи чой.

ЧОЙКОРӢ چاى کارӣ машғул будан бо кишту-
кори чой.

ЧОЙҚУТӢ چاى قتي 1. ниг. **чойдон**. 2. қуттии
чой.

ЧОЙНАК چاينک *ниг. чойник.*

ЧОЙНИК چاينک зарфи чинӣ, ки дар он чой дам мекунад.

ЧОЙНИКМОНАК چاينک مانک 1. раф ё токе, ки дар он чойник ва дигар зарфҳои чиниро нигоҳ медоранд. 2. он чизе, ки болояш чойникро мегузоранд.

ЧОЙНИКПҶШАК چاينک پوشک чизи пахтагии аз матоъ дӯхта, ки чойникро барои гарм нигоҳ доштани чой бо он мепӯшанд.

ЧОЙНҶШ چاينک نوش он ки чой менӯшад, чойхӯр.

ЧОЙНҶШӢ چاينک نوشӣ нӯшидани чой.

ЧОЙПУЛӢ چاينک پولӣ пули андаке, ки ба сифати хизматона медиҳанд.

ЧОЙФУРҶШ چاينک فروش он ки чой мефурӯшад, фурӯшандаи чой.

ЧОЙФУРҶШӢ چاينک فروشӣ 1. фурӯхтани чой, савдои чой. 2. чой фурӯши чой.

ЧОЙХАЛТА چاينک خالته халтача барои нигоҳ доштани чой, халтаи чой.

ЧОЙХОНА چاينک خانه бино ё чой махсус, ки барои нишаста чой нӯшидан ва истироҳат истифода мешавад.

ЧОЙХОНАГӢ چاينک خانگی *мансуб ба чойхона,* муносиби чойхона: **чойчуши чойхонагӢ.**

ЧОЙХОНАДОР چاينک خانه دار ходими чойхона, чойхоначӣ, соҳиби чойхона.

ЧОЙХОНАЧӢ چاينک خانچی *ниг. чойхонадор.*

ЧОЙХҶР چاينک خور *ниг. чойнӯш.*

ЧОЙХҶРАК چاينک خورک 1. *кхн.* танаффус барои чойхӯрӣ (*дар мактаби кӯҳна*). 2. дӯстдори чой, мухлиси чойнӯшӣ.

ЧОЙХҶРӢ چاينک خورى нӯшидани чой, чойнӯшӣ.

ЧОЙЧУВОРӢ چاينک جوارى *бот.* растани калонхӯшаи тӯдагул, ки барои хӯрок ва эҳтиёҷоти техникӣ ба кор мебаранд.

ЧОЙЧҶШ چاينک جوش зарфи филизие, ки дар он барои чой дам кардан об мечӯшонанд.

ЧОЙЧҶШОНӢ چاينک جوشانى чӯшондани чой, чӯшонда тайёр кардани чой.

ЧОК چاک 1. шикоф, даридагии ягон чиз,

пора; **дили чок** дили чароҳатнок, дили пураламу озор. 2. чой буридашуда, буриш; **чок задан** шикоф кардан, дарондан, пора кардан; **чок кардан** а) шикофтан, сӯроҳ кардан; б) харошидан, дарондан, пора кардан; **чок шудан** (**гардидан, гаштан**) шикоф шудан, даридан; **чок-чок** шудан пора-пора шудан; **гиребон** (**курта, чома**) **чок кардан** аз сахтии ғаму алам нолаву фиғон кардан. 3. чой дӯхт, чое, ки бояд дӯхта шавад. 4. сӯзанӣ, як навъ чодари мунаққаши дастдӯз, ки дар ороиши хонаву маросими арӯсӣ истифода мебаранд.

ЧОКАР چاکر навкар, хизматгор, фармонбардор; **чокар кардан** мутеъ ва фармонбардор гардонидан.

ЧОКАРӢ چاکری 1. чокар будан, хизматгорӣ. 2. фармонбардорӣ, мутеъ будан.

ЧОКАРОНА چاکرانه 1. хизматгорона, бандавор. 2. фармонбардорона, мутеона.

ЧОКБУР چاکبر он ки андоза гирифта матоъ мебурад (*дар дӯзандагӣ*).

ЧОКБУРАК چاکبرک қайчии матоъбурӣ.

ЧОКБУРӢ چاکبری андозагирӣ ва буридани матоъ барои дӯхтани либос.

ЧОКДҶЗ چاکدوز 1. дӯзанда, либосдӯз. 2. касе, ки чок ва сӯзаниҳои махсус медӯзад.

ЧОКДҶЗӢ چاکدوزى 1. либосдӯзӣ, дӯзандагӣ. 2. дӯхтани чок ва сӯзаниҳои махсус.

ЧОКӢ چاکى сӯроҳӣ, шикофӣ.

ЧОККУНӢ چاک کنى 1. пора кардан, даридан, шикофтани чизе. 2. буридани бадан ба мақсади ошкор кардани беморӣ, иллати марг ё гузаронидани чарроҳӣ.

ЧОКУПОРАДҶЗ چاکوپارهدوز *гуфт.* он ки чоку пора (-и либос, пойафзорро) медӯзад, ямоқдӯз, пинадӯз.

ЧОКУПОРАДҶЗӢ چاکوپارهدوزى *гуфт.* дӯхтани чоку пора, дӯхтани ямоқ (пина).

ЧОК-ЧОК چاک چاک 1. пора-пора, дарида-дарида, лахт-лахт. 2. *ниг. чакочак.*

ЧОҚ *т. چاق гуфт.* 1. фарбеҳ, сергӯшт, ғафс. 2. сихат, тандуруст. 3. *маҷ.* болида, болон, хуррам; **димоғ чоқ будан** табъ хуш будан, хурсанд будан; **вақт чоқ шудан** хушҳол

шудан; **ДИМОҒ(И)** *касоро* **ЧОҚ** кардан хурсанд кардан, хушҳол гардонидан касоро; **ДИМОҒ ЧОҚ** шудан хушҳол гардидан, хурсанд шудан; **КАЙФ (ТАБЪ)** **ЧОҚ** кардан хушҳол кардан. 4. мамнун, қонеъ.

ЧОҚУ *چاقو* кордча, қаламтарош.

ЧОЛ I *т. چال* *суфт.* мӯйсафед, пирамард; **ЧОЛУ** *кампири* пирмард ва пиразан.

ЧОЛ II *چال* хӯшаҳои кӯфтнахӯрдаи ғалла; пасмондаи гандум ё чави кӯфта дар ғалбер баъди бехтан, чор.

ЧОЛ III *چال* 1. чуқурӣ, мағок; гудол. 2. чоҳе, ки ба он бандиёро меандохтанд, сияҳчол. 3. чоҳ барои нигоҳ доштани гандуму чав, силу. 4. чоҳ барои нигоҳ доштани ях, яхчол.

ЧОЛ IV *چال* аспе, ки мӯи сурху сафеди омехта дорад.

ЧОЛ V *چال* 1. гараве, ки қиморбозон бо ҳам мебастанд. 2. маҳалле (чоҳе), ки қиморбозон пинҳонӣ дар он чо қимор мезаданд.

ЧОЛА *چاله* 1. чоҳи хурд. 2. *ниг.* **ЧОЛ III**; **аз чола гурехта ба чоҳ афтодан** аз борон гурехта ба новадон дучор шудан.

ЧОЛВОР *چالوار* 1. матои пахтагини сафеди оҳорӣ, ки аз он пирохан ва либоси зер омода мекунанд. 2. шалвор, шим.

ЧОЛИШ *т. چالش* 1. мубориза, ҷангу ҷидол, задухӯрд, ҳамлаву ҳучум. 2. ҳаракат, рафтор; хиромииш, рафтори ба нозу такаббур.

ЧОЛИШГАР *چالشگر* *кит.* 1. ҷанговар, мубориз, ҳамлагар. 2. он ки бо нозу такаббур роҳ мегардад.

ЧОЛИШГАРӢ *چالشگری* *кит.* ҷанговарӣ, ҳарбу зарб, ҳамлагарӣ.

ЧОЛОБ *چالاب* ҷакаи дар об омехта, ки ҳамчун нӯшоба истифода мебаранд.

ЧОЛОК *چالاک* 1. ҷуст, ҷаққон, ҷобук; **ҷусту чолок** ҷобук, ҷаққон. 2. моҳир. 3. хушёр, зирак.

ЧОЛОКГАРД *چالاک گرد* тезгард, тезрав.

ЧОЛОКДАСТ *چالاک دست* тезкор, моҳир, боғайрат; **духтари чолокдаст**.

ЧОЛОКДАСТӢ *چالاک دستی* тезкорӣ, моҳирӣ,

гайратмандӣ.

ЧОЛОКӢ *چالاکي* 1. ҷобукӣ, ҷаққонӣ. 2. моҳирӣ, кордонӣ.

ЧОЛОКОНА *چالاکانه* ҷаққон, ҷобукона.

ЧОМ *چام* печу хамаи кӯҳ ва дара; **ЧОМ-ЧОМ** роҳҳои қачу қилеб ва пасту баланд.

ЧОМА *چامه* *кхн.* шеър, ғазал.

ЧОНА I *چانه* гирдогирди даҳон, манаҳ, зақан, колинг.

ЧОНА II *چانه* *кит.* наср; *муқ.* **ЧОНА**; **ЧОНА** **бечо задан** беҳуда ғайӣ кардан, ҳарзагӯӣ кардан.

ЧОНАБАНД *چانه بند* *кит.* манаҳбанд, порчае, ки бо он манаҳи мурдари мебаранд.

ЧОНАГӢ *چانه گوئی* *кит.* 1. ғазалсаро, шоир. 2. ҳофиз. 3. сурудхон, овозхон.

ЧОП *چاپ* 1. паҳлуи ҳам ҷидани ҳарфҳо дар матбаа, дастгоҳи ҷоп ва ё компютер; навиштани калима ва матн бо роҳи ҳуруфчинӣ. 2. бо роҳи нусхабардорӣ дар мошини махсус зиёд кардани миқдори навишта; **мошини ҷоп** дастгоҳи таъби китоб, рӯзнома ва ғ.; **ҷоп шудан** ба таъби расидан, нашр шудан; **аз ҷоп баромадан** нашр шудан, ба таъби расидан; **ба ҷоп додан** барои нашр ба матбаа супоридан; **ба ҷоп тавсия кардан** (намудан) ба нашр пешниҳод кардан; **ҷопи сангин** ҷопи литографӣ. 3. дурӯғ, газофа, игрок.

ЧОПА *چاپه* *ниг.* **ЧОПӢ**: девони ҷопан Ҳофиз.

ЧОПАНДОЗ *چاپانداز* *ниг.* ҷовандоз.

ЧОПАР *چاپر* *ниг.* ҷопор.

ЧОПАРХОНА *چاپرخانه* истгоҳ ё манзил барои қосидону ҷопарон.

ЧОПГАР *چاپگر* 1. касе, ки ҷоп мекунад, ҳуруфчин. 2. ба таъбирасонанда, ношир.

ЧОПИДАН *چاپیدن* *кит.* ба зӯрӣ гирифтани моли касе, ғорат кардан, ба яғмо бурдан.

ЧОПӢ *چاپي* 1. *мансуб ба ҷоп*: **ҷузъи ҷопӢ**. 2. ҷопшуда, матбуъ, таъбишуда; *муқоб.* **дастӢ**.

ЧОПКУНАНДА *چاپ کننده* *сифати феъли* замони ҳозира аз **ҷоп кардан**; он ки ва он чи ҷоп мекунад.

ЧОПКУНӢ چاپکونی 1. чоп кардан, ҳуруфчинӣ. 2. ба табъ расонидан, нашр кардан, интишор кардан.

ЧОПЛУС چاپلوس хушомадгӯи фиребгар, тамаллуқкор, забонбози фиребгар.

ЧОПЛУСӢ چاپلوسی хушомадгӯӣ, тамаллуқ, забонбозӣ барои фирефтан.

ЧОПЛУСОНА چاپلوسانه хушомадгӯёна, тамаллуқкорона.

ЧОПНАВИС چاپنویس чопӣ, тавассути дастгоҳи ҳарфчин навишташуда; *муқоб. дастнавис.*

ЧОПОР ت. چاپار таър. қосиди тезрав, пайк, хабаррасон.

ЧОПОРӢ چاپاری қосидӣ, хабаррасонӣ ва хабарбиёри.

ЧОПХОНА چاپخانه қои чоп, матбаа.

ЧОР I چار *шакли кӯтоҳи шумораи миқдориш* **чаҳор**; **чор кас** медидагӣ писанди умум, намоён, чизи маъқул ва назаргир; **чор тараф** қибла бе ҳеҷ монеа, роҳ кушода ва бемонеа; **чор-чор** чортой, чоркаси, иборат аз чор; **чор даҳан гап задан** каме сӯҳбат кардан; **чаши** **чор** будан саҳт дар интизор будан; **чаши касеро чор кардан** хеле интизор ва чашибароҳ кардан; **ба чор танга намеарзад** ҳеҷ қадр ва арзиш надорад.

ЧОР II چار *ниг. чол* 2.

ЧОР III چار *шакли кӯтоҳи чора*; **чору** ночор хоҳу нохоҳ, ноилоҷ.

ЧОРА چاره 1. илоҷ, тадбир; чораи маъмурӣ; **чораву тадбир** илоҷ; **чӣ чора** чӣ илоҷ; **чора андешидан** илоҷ чустан, тадбир кофтан; **чора дидан** а) илоҷ ёфтан, тадбир чустан; б) ҷазо муайян кардан, ҷазо додан; **чора доштан** илоҷ доштан, имконият доштан; **чора ёфтан** илоҷ пайдо кардан, роҳ ёфтан; **чора намондан** илоҷ набудан, роҳ намондан. 2. даво, дармон, илоҷ; **дарди ман чора надорад**; **чора кардан** даво кардан; **чизу чора** асбобу анҷом.

ЧОРААНДЕШ چارهاندیش он ки барои ҳалли корҳо чораву тадбирҳо меандешад, чорагар, тадбирсоз.

ЧОРААНДЕШӢ چارهاندیشӣ 1. илоҷ пайдо кар-

дан, чустани роҳу равиши ҳалли мушкилӣ, чорагар. 2. ҷазо муқаррар кардан.

ЧОРАБЗОЛ چارابزال 1. асбобҳо, абзолҳо, таҷҳизот. 2. рандаи теғаш чорпара, ки дар ҷӯб ҷадвали чорқатора мебарорад.

ЧОРАБИН چارهبین тадбирандеш, илоҷгар, чорачӯӣ.

ЧОРАБИНӢ چارهبینӣ чустучӯи чора ва илоҷи коре, тадбир.

ЧОРАГАР چارهگر чорачӯӣ, чорабин, тадбирандеш, чорасоз.

ЧОРАГАРӢ چارهگری тадбирандешӣ, чорасозӣ.

ЧОРАКОР چارهکار *ниг. чорасоз.*

ЧОРАКОРӢ چارهکاری *ниг. чорасозӣ.*

ЧОРАНГУШТ(Ӣ) چارانگشت//چارانگشتӣ *суфт.* воҳиди ченак, аз сари ангушти ишорат то сари ангушти хурд.

ЧОРАНОПАЗИР چارهناپذیر 1. илоҷнопазир; 2. ислоҳнопазир.

ЧОРАПАЗИР چارهپذیر дорои роҳи ҳал; тадбирпазир, қобили ба кор бурдани илоҷи ислоҳ, ислоҳпазир.

ЧОРАПАЗИРӢ چارهپذیری 1. мавҷуд будани роҳи ҳал. 2. мавҷуд будани илоҷи ислоҳ.

ЧОРАРКОН چارارکان 1. чор унсур, яъне об, хок, бод ва оташ. 2. навъе аз хаймаи чаҳоргуша аст, ки онро шарвонӣ низ мегӯянд, чаҳоройин. 3. айвони кушоде, ки ба чаҳор сутун (рукн) устувор аст. 4. чаҳор тарафи олам, яъне шарку ғарбу ҷанубу шимол.

ЧОРАСОЗ چارهساز чорагар, чорақунанда.

ЧОРАСОЗӢ چارهسازی чорабинӣ, тадбирёбӣ, илоҷёбӣ.

ЧОРАСПА چاراسپе пайваст ба чор асп, бо чор асп кашидашаванда: **аробаи чораспа.**

ЧОРАҚӢ چارهجویی тадбирчӯӣ, илоҷёбӣ, кофтани роҳи иҷрои коре ё пешгирӣ аз коре.

ЧОРАҚӢ(Ӣ) چارهجویی тадбирчӯӣ, чораандеш.

ЧОРБАНД چاربند 1. пайвандгоҳи чоргонаи тана ба ду дасту ду пой; **устухони чорбанд.** 2. киноя аз дунё ва олам. 3. киноя аз аносири чоргона, чор унсур. 4. бо ресмон ё банди

дигар аз чаҳор тарафаш печонда бастанӣ чизе: **ЧОРБАНД** карда бастан.

ЧОРБАНДӢ چاربندى 1. ресмон ё танобе, ки тифли навомӯзро хангоми саворӣ ба асп устувор мекунад. 2. борхалта, кӯлборе, ки мусофир бо ду банд аз зери бағал ва ду банд аз рӯи шона ба танаши устувор мекунад. 3. мансуб ба **ЧОРБАНД**.

ЧОРБАРГА چاربرگه иборат аз чор барг; **ЧОРБАРГА ШУДАН** чор барг баровардан (*оид ба растаниҳои наврӯста*).

ЧОРБАРӢ چاربرى рӯ ба рӯ шудан ё дар як ҷо ҳозир шудани ду ё чанд кас барои ҳалли баҳс ё муноқишае.

ЧОРБЕЛА چاريله 1. мутаҳаррик бо чор бел. 2. завраке, ки барои ҳаракати он чор бел муқаррар гардидааст. 3. намуди варзиш дар қайқронӣ, ки дар он завракро чор нафар ба ҳаракат мебароранд.

ЧОРБЕХ چاربيخ он чи чор реша дорад; **ДАРАХТИ ЧОРБЕХ** дунё, ки тибқи баъзе аз таълимот аз чор унсур (об, хок, бод, оташ) таркиб ёфтааст.

ЧОРБОҒ I چارباغ 1. боғи калони зебо бо дарахтони соядор ва боровар. 2. боғҳои чоргона дар қанори ҳамдигар, ки бо хиёбон аз ҳам ҷудо шудаанд. 3. қаср, кӯшк; бӯстонсаро.

ЧОРБОҒ II چارباغ номи яке аз оҳангҳои қадимии тоҷикӣ, чаҳорбоғ.

ЧОРБОҒНОК چارباغناк чорбоғдор.

ЧОРБОҒЧА چارباغچه чорбоғи хурд.

ЧОРБОЗОҶГАРД چاربازارگرد кҳн. савдогаре, ки ба навбат дар рӯзҳои бозор деҳахоро гашта моли худро мефурӯшад.

ЧОРБОЛИШТ چاربالشت 1. тахти шохӣ. 2. дорои чор болишт (*мас., тахти хоб*).

ЧОРБОРА چارباره 1. чор баробар, чор бор зиёдтар. 2. маротибаи чорум.

ЧОРБУРЧА چاربرجه иборат аз чор бурҷ, чорбурҷнок.

ЧОРВО چاروا ҳайвоноти чорпои хонагӣ, аз қабилҳои гов, асп, гӯсфанд ва ғ.: **МАҲСУЛОТИ ЧОРВО**, парвариши чорво, хӯроки чорво.

ЧОРВОДОР چاروادار 1. чорвопарвар, нигоҳубинкунандаи чорво. 2. соҳиби чорво.

ЧОРВОДОРӢ چاروادارى нигоҳубини чорво, чорвопарварӣ.

ЧОРВОПАРВАР چارواپرور *ниг.* **ЧОРВОДОР**.

ЧОРВОПАРВАРӢ چارواپرورى *ниг.* **ЧОРВОДОРӢ**.

ЧОРГОН چارگان *кит.* чортагӣ, чорта-чорта, чортой; **БАҲОИ ЧОРГОНА** ба ивази чор (танга, дирам).

ЧОРГОНА چارگانه 1. иборат аз чор, чортой: **САРНИШИНИ ЧОРГОНА**, **КОМИССИЯИ ЧОРГОНА**, **ФАСЛҲОИ ЧОРГОНА**. 2. чортарафа, чорҷониба: **АҲДНОМАИ ЧОРГОНА**.

ЧОРГОҲ چارگاه номи яке аз навоҳои мусиқии классикии тоҷик.

ЧОРГУЛ چارگل дорои нақши чоргул (*мас., тӯппӣ*).

ЧОРГУЛА چارگله *ниг.* **ЧОРГУЛ**.

ЧОРГӢША I چارگوشه 1. чоркунча; бинои чоргӯша; тахтаи чоргӯша. 2. *ҳанд.* шакли ҳандасай чоркунча, мураббаъ. 3. тахти подшоҳӣ, сарир. 4. хонаи хурд, чордевор. 5. *киноя аз* тобут. 6. чор самт, чор тараф, чор ҷониб.

ЧОРГӢША II چارگوشه зарфе, ки чор даста дорад, чизе, ки чордастгирак дорад: **ДЕГИ ЧОРГӢША**, **КӢЗАИ ЧОРГӢША**.

ЧОРДАРА چادره 1. хонаи дорои чор дар, ки ду дар аз шимол ва дутои дигараш аз ҷануб бошад. 2. автомашинаи дорои чор дар.

ЧОРДАРД چاردرد охири ва саҳттарин дарди қанон хангоми (пеш аз) таваллуд қардан; дарди шадиди зоиш.

ЧОРДАСТА چارداسته 1. он чи чор даста дорад: **ХУМИ ЧОРДАСТА**. 2. бо чор даст, бо истифода аз чор даст.

ЧОРДАҲ چارده шумораи микдорие, ки аз даҳ бо қамми чор иборат аст; **ЧОРДАҲСОЛА** он чи ва он ки чордаҳ сол дошта бошад; **ЧОРДАҲШАБА** он чи чордаҳ шабро гузаронида бошад; **МОҲИ ШАБИ ЧОРДАҲ** а) маҳтоб, ки чордаҳшаба шуда бошад; б) *маҷ.* духтари соҳибҷамол, арӯси нозанин.

ЧОРДАҲУМ چاردهم *шумораи тартибӣ аз* **ЧОРДАҲ**.

ЧОРДАҲУМИН چاردهمين *ниг.* **ЧОРДАҲУМИН**.

ЧОРДЕВОР چاردیوار 1. чои чор тарафаш деворнок, ҳавлӣ. 2. ҳавлӣ ё мавзеи хароба. 3. хонаи хурд, *ниг.* **чоргӯша**.

ЧОРДЕВОРӢ چاردیواری *ниг.* **чордевор**.

ЧОРДОРУ چاردارو давое, ки аз чор унсур таркиб ёфтааст.

ЧОРӢР چاریار ɔ. чаҳор халиф, ҷонишинони Муҳаммад пайғамбар, ҳулафои рошидин, ки Абубакр, Умар, Усмон ва Алӣ мебошанд.

ЧОРЗАБОН چارزبان пургӯй, пурхарф, сергап.

ЧОРЗАБОНӢ چارزبانی 1. пургӯй, пурсадой. 2. *киноя* аз чаҳор унсур: обу хок ва боду оташ. 3. *киноя* аз чаҳор унсур, ки ба чаҳор забонаи дӯзах ташбеҳ шудаанд.

ЧОРЗАРБ چارضرب номи яке аз навоҳои мусикии классикии тоҷик.

ЧОРЗИД چارضد чор падидаи сифатӣ, ки иборатанд аз гармӣ, сардӣ, тарӣ ва хушкӣ.

ЧОРЗОНУ چارزانو тарзи нишастан, пойҳоро қат карда, андар якдигар гузаронида нишастан: **чорзону нишастан**.

ЧОРӢ چاری 1. чортоғӣ. 2. чорсола (*нисбат ба ҳайвонот, хусусан гӯсфанд*): **гӯсфанди чорӣ**.

ЧОРКАСА چارکسه 1. муносиб ва мувофиқ ба чор кас; барои чор нафар: **дивани чоркаса**. 2. чорнафара, дар ҳайати чор нафар: **чоркаса омадан, чоркаса рафтан**.

ЧОРКАСӢ چارکسی *ниг.* **чоркаса** 2.

ЧОРКАФОН چارکفان чорпора; **чоркафон** кардан ба чор пора ҷудо кардан (*ҳезумро*).

ЧОРКИТОБ چارکتاب 1. рисола дар бораи усул ва роҳҳои иҷрои талаботи дини ислом, ки чор китобро дар бар гирифта, яке аз воситаҳои асосии дарсии мадрасаҳо пешина будааст. 2. чаҳор китоби муқаддаси ба пайғамбарон нозилгашта, ки иборатанд аз «Забур»-и Довуд, «Таврот»-и Мӯсо, «Инҷил»-и Исо ва «Қуръон»-и Муҳаммад.

ЧОРКУНЧ(А) چارکنج//چارکنجه *ҳанд.* шакли ҳандасавӣ чоркунча, мураббаъ; шакли ҳандасавӣ, ки чор кунҷ дорад.

ЧОРҚАБ چارقب *таър.* либоси махсуси подшоҳон ва амирон.

ЧОРҚАБАТА چارقبته 1. иборат аз чор қабат. 2. чоршӯна.

ЧОРҚАРС چارقرس навъи рақс ба ҳавои доира.

ЧОРҚАТ چارقت 1. чизи ба чор ҳисса қат шуда, ба чор таҳ кардашуда. 2. ҳамшуда, дутошуда; **чорқат гардидан** миёниро бисёр ҳам кардан; **чорқат зада нишастан** миён ҳам карда нишастан.

ЧОРҚАТОРА چارقطاره иборат аз чор қатор, дорои чор қатор.

ЧОРҚАТОРӢ چارقطاری ба тариқи чор қатор, дар шакли чор қатор, дар ҳайати чор қатор.

ЧОРҚИРРА چارقره дорои чор қирра.

ЧОРМАҒЗ چارمغز меваи гирдае бо пӯстлохи саҳт, ки дар дарунаш чор пора мағзи сарравған дорад: **дарахти чормағз, равғани чормағз**; $\diamond$ **ба сари касе чормағз шикастан** касеро саҳт азоб додан; **бо чормағзи пуч бағал (доман) пур кардан** бо ваъдаҳои дурӯғ фиреб додан, бо гапу сафсата умедвор кардан.

ЧОРМАҒЗБОЗӢ چارمغزبازی бозиест, ки бачагон аз масофаи гуногун чормағзи ҳамдигарро бо чормағз нишон мегиранд ва дар сурати ба нишон расидан аз худ мекунанд.

ЧОРМАҒЗЗОР چارمغزار боғ ё ҷое, ки дарахти чормағзи бисёр дорад.

ЧОРМАҒЗРАНГ چارمغزرنگ ба ранги чормағз; дорои ранги дарахти чормағз.

ЧОРМЕХ چارمېخ *таър.* ҷазои давраи амирӣ, ки бандиро ба замин хобонда, дасту пояшро қашида ба чор меҳ баста, мезаданд.

ЧОРМОҒАК چارماغک *бот., ниг.* шумтол, шунг.

ЧОРМОТОРА چارماتاره дорои чор муҳаррик: **ҳавопаймои чормотора**.

ЧОРМОҲА چارماهه 1. ба муддати чор моҳ: **курси чормоҳа, кори чормоҳа**. 2. дарбаргирандаи чор моҳ, дорои замони иборат аз чор моҳ: **кӯдаки чормоҳа**.

ЧОРМОҲАГӢ چارماهگی овони чормоҳа будан, ҳангоми моҳи чорумини ҳаёт.

ЧОРМУҲАРРИКА چارمحرکه *ниг.* **чормотора**.

ЧОРНАЪЛ(А) چارنعل//چارنعل чорхез, бо суръати тамом; **чорнаъла тохтан** бо суръати тамом тохтани асп.

ЧОР-НОЧОР چارناچار хоҳу нохоҳ, ноилоҷ.

ЧОРОВОЗА چارآوازه бо иштироки чор овоз; **суруди чоровоза** суруде, ки дар иҷрои он чор овоз иштирок мекунад.

ЧОРОИНА چارآئينه *ниг.* **чоройна.**

ЧОРОЙНА چارآينه 1. дорои чор оина, чор тарафаш оинадор: **хонаи чоройна.** 2. *кҳн.* ҷазои давраи амирӣ, ки ба бадани гунаҳгор 75-чӯб зада мешуд.

ЧОРОШЁНА چارآشيانه чорқабата, иборат аз чор ошёна (табақа): **бинои чорашёна.**

ЧОРПАР چارپر дорои чаҳор пар, тире, ки чор пар дорад.

ЧОРПАРА چارپره 1. иборат аз чор пара, дорои чор пара. 2. *тех.* асбоб, олот ва қисми ягон механизм, ки чор пара дорад.

ЧОРПАХЛУ I چارپهلو 1. он чи чор паҳлу дорад. 2. қадқўтоҳи фарбех. 3. китфвасеъ, тануманд.

ЧОРПАХЛУ II چارچهلو **чорпахлу задан** *гуфт.* баҳузур дароз кашида ҷой гирифтан, бофароғат дароз кашидан.

ЧОРПО چارپا 1. хайвоне, ки чор пой дорад. 2. хайвоноти хонагӣ, чорво: **чорпои давидан.**

ЧОРПОДОР چارپادار *ниг.* **чорводор.**

ЧОРПОДОРӢ چارپادارى *ниг.* **чорводорӣ.**

ЧОРПОРА چارپاره 1. як навъи тир, соҷмаи туфанги сарбур, ки чоряки гулӯлаи муқаррарӣ аст. 2. як навъ рақс. 3. як ҷуфт занги раққосӣ. 4. номи асбоби мусикиест, ки аз чор пора васл гардидааст.

ЧОРПОРАЗАН چارپارەزن 1. навозандаи сози маҳсус, ки чорпора ном дорад. 2. касе, ки дар тӯй ва маърақаҳо чор чӯбро ба ҳамдигар зада оҳанги мавзун мебарорад.

ЧОРПОЯ چارپايه 1. он чи чор поя орад, тез, ба ҳеч чиз нигоҳ накарда давидан. 2. мизе, ки чор поя дорад: **мизи чорпо.** 3. курсӣ.

ЧОРРАХ(А) چاررخه//چاررخ он чи чор рах дорад, чорраҳа; **шишаи чорраҳа** зарфи шишагии чор тарафаш ҳамвор.

ЧОРРАҲА چاررهمе чои ҳамдигарро бурида гузаштани якчанд роҳ.

ЧОРРОҲА چارراهه *ниг.* **чорраҳа.**

ЧОРРУКНА چاررکنه 1. дорои чор рукн; **шеъри чоррукна** шеъре, ки дорои чор рукн аст. 2. *ниг.* **чораркон.**

ЧОРРӢЗА چارروزه 1. ба муддати чор рӯз. 2. *мач.* кӯтоҳ, кӯтоҳмуддат, гузарон, бебақо.

ЧОРРӢЗАГӢ چارروزگي синни мусовӣ ба чор рӯз.

ЧОРРӢЯ چاررويه 1. чортарафа, чорпахлу. 2. *мат.* чорпахлу.

ЧОРСАД چارصد *шумораи миқдорӣ,* чор бор сад.

ЧОРСАДӢ چارصدى 1. *мансуб ба* **чорсад.** 2. ба тариқи (андозаи) чорсад.

ЧОРСАДСОЛА چارصدساله чизе, ки ба будани он чорсад сол шудааст.

ЧОРСАДСОЛАГӢ چارصدسالگي зикр ё ёдова-рии гузаштани муддати чорсад сол бар чизе.

ЧОРСАДУМ چارصدم касе ё чизе, ки рақами тартибиаш чорсад аст.

ЧОРСАДУМИН چارصدمين *ниг.* **чорсадум.**

ЧОРСИНФА چارصنفه иборат аз чор синф, дорои чор синф: **мактаби чорсинфа.**

ЧОРСИНФДОР چارصنفدار *ниг.* **чорсинфа.**

ЧОРСОАТА چارساعته 1. чор соат давомкунанда. 2. ба муддати чор соат.

ЧОРСОАТИНА چارساعتينه *ниг.* **чорсоата.**

ЧОРСОАТӢ چارساعتي ба муддати чор соат; ба миқдори чор соат.

ЧОРСОЛА چارساله 1. ба синни чор сол расида. 2. дар муддати чор сол, барои чор сол: **кори чорсола.**

ЧОРСОЛАГӢ چارسالگي 1. синни чорсола. 2. гузаштани муддати чор сол бар чизе.

ЧОРСӢ I چارسو чорроҳа, чои ҳамдигарро бурида гузаштани чанд роҳ ё роҳҳои асосӣ.

ЧОРСӢ II چارسو бозори болопӯшида, ки дорои чор даромадгоҳ аст.

ЧОРСУ III چارسو 1. миёнбанди гулдӯзӣ, яккабанд. 2. сарандози чоркунҷаи занон.

ЧОРТАГӢ//ЧОРТОГӢ چارتابي//چارتاگي он чи аз чор адад иборат бошад: **чортагӢ қалам, чортагӢ дафтар.**

ЧОРТАРАФА چارطرفه 1. чорҷониба, ба иштироки чор тараф: **созиши чортарафа.** 2. аз чор тараф; **чортарафа печонда гирифта** аз чор тараф ихота кардан.

ЧОРТАРК چارترک телпак ё калапӯши чоргӯша, чоркунҷа.

ЧОРТАРОШ چارتراش чор тарафаш тарошидашуда: **болори чортарош, чӯби чортарош.**

ЧОРТАХ چارته ба чор қисм таҳ шуда, чорқат карда: **чортах кардан.**

ЧОРТОБА چارتابه чор бор тофташуда (*мас., банд, аргамчин*): **банди чортоба.**

ЧОРТОГӢ چارتاگي *ниг.* **чортоӣ.**

ЧОРТОӢ چارتائي ба миқдори чор, ба андозаи чор.

ЧОРТОҚ I چارطاق сақф ё гунбазе, ки ба болои ҷаҳорпоё сохта шуда бошад.

ЧОРТОҚ II چارطاق нишастангоҳи ба болои чор сутун устуворкардаи баланд дар киштзор ё тамошогоҳҳо.

ЧОРТОР I چارتار *мус.* асбоби мусикии кӯтоҳтар аз танбӯр, ки чор тор дорад.

ЧОРТОР II چارتار абрешими нави аъло, ки ресмонаш аз чор тор тофта шуда бошад.

ЧОРУҒ چارغ *ниг.* **чорук.**

ЧОРУҚ چارق пойафзоли бепошнаи дастдӯхт аз чарми хоми гов (*бештар аз нӯсти каллаи гов*), ки бандхояшро ба соқи по мепечанд.

ЧОРУҚДӢЗ چارقدوز устои дӯзандаи чорук.

ЧОРУҚДӢЗӢ چارقدوزи шуғли дӯхтани чорук.

ЧОРУҚПӢШ چارقپوش 1. он ки чорук пӯшидааст. 2. *мач.* камбағал, нодор.

ЧОРУМ چارم шумораи тартибӣ аз **чор**; **ҳокимияти чорум** васоити аҳбори омма, ки яке аз қувваҳои муассири ҷомеа аст.

ЧОРУМИН چارمين *ниг.* **чорум.**

ЧОРУМӢ چارمي касе ё чизе, ки рақами тарти-

биаш чорум аст.

ЧОРФОИЗА چارفاضة иборат аз чор фоиз, иборат аз чордарсад.

ЧОРХЕЗ چارخيز саҳт давидани асп, ба чор по саҳт тохтани асп.

ЧОРХИШТ چارخشت охури аз санг ё хишт сохташуда, ки дар он ангурро зер карда, шираашро мегиранд, чархушт.

ЧОРХОНА چارخانه ҳар чизи катакнусха: **нақши чорхона, чити чорхона.**

ЧОРХОНАГӢ چارخانگي дорои чор хона; **хучраи чорхонагӢ** хучраи (квартираи) иборат аз чор хона.

ЧОРҲАД چارحد *кит.* чор тарафи асли: шарқ, ғарб, шимол ва ҷануб.

ЧОРҲАЗОРА چارهازاره иборат аз чор ҳазор.

ЧОРҲАРБА چارحربه *варз.* намуди варзиш, ки чор навъ мусобиқаро дар бар мегирад.

ЧОРҲИҶОӢ چارهمجائي *грам.* иборат аз чор ҳиҷо.

ЧОРҲОКИМ چارحاكم *таър.* номи чор намояндаи ҳукумат дар аморати Бухоро: қозӣ, раис, амлоқдор ва миршаб.

ЧОРЧАНД چارچند чор маротиба бештар.

ЧОРЧАРҲА چارچرخе он чи чор чарх дорад: **аробаи чорчарха.**

ЧОРЧАШМА چارچشمه 1. ҳар чизе, ки ба назар чор ҷашм дорад. 2. хеле бодикқат; **чорчашма шудан** а) ба чизе (касе) бодикқат нигоҳ кардан; б) мунтазир шудан, нигарон.

ЧОРЧИЛ(Л)А چارچله *ниг.* **чорзону.**

ЧОРЧИЛ(Л)ИК چارچلك 1. гузаронидашуда аз болои ҳам, ба тарзи салиб. 2. асбоби салибмонанди тирдор, ки тоб дода ба он ресмон мепечонанд.

ЧОРЧИЛ(Л)ИКШАКЛ چارچلكشکل ба шакли чорчиллик, салибнусха.

ЧОРЧИЛОЛАК چارچلالک аробаи чорчарха, фойтун.

ЧОРЧӢБ چارچوب чор чӯби тарошидаи ба ҳам пайванд, ки дар он дар ё тиреза шинонда мешавад ва ё сурат гузошта мешавад.

ЧОРЧӢБА چارچوبه 1. *ниг.* **чорчӢб.** 2. *маҷ.* доира, худуди амал ӯ нашъунамои чизе.

ЧОРЧӢККА چارچوکه чор пой худро қат карда, хобидани ҳайвонот: **шутурро чорчӢкка** шинондан.

ЧОРЧИЛДА چارجلده иборат аз чор чилд: **фарҳанги чорчилда.**

ЧОРЧОНИБА چارجانبه *ниг.* **чортарафа.**

ЧОРЧОЯ چارچايه дорои чой барои чор кас.

ЧОРШАНБЕ چارشنبه яке аз рӯзҳои ҳафта, ки байни сешанбе ва панҷшанбе меояд.

ЧОРШАРБАТ چارشربت 1. давое, ки аз чор навъ шарбат таркиб ӯфтааст. 2. чор навъ ширинӣ ӯ ҳалвою мевачот, ки бар лаълӣ рӯи дастурхон мегузоранд.

ЧОРШОНА چارشانه 1. касе, ки қашаи кӯтоҳу шонаҳояш паҳну тануманд аст. 2. тануманд, қавиҳайкал, ситабр. 3. номавзун ва бадандом.

ЧОРШОҲА چارشاهه асбоби оҳани дастадор, ки чор шоҳа дорад ва барои ғундоштани алафу хасу хошок истифода мешавад.

ЧОРЯК چاريک 1. аз чор як ҳиссаи ягон чиз, аз чор як қисми ягон чиз: **чоряки соат, чоряки сол, чоряки роҳ** ва ғ. 2. *кҳн.* воҳиди вазн, ки ба 2 кг баробар буд. 3. яке аз чор давраи соли таҳсил дар мактабҳои низоми таҳсилоти умумии Тоҷикистон: **чоряки аввал, чоряки чорум.**

ЧОРЯКАСРА چاريکعصره биступанҷсола.

ЧОРЯКӢ چاريکي баҳоҳои ҷамъбасти мактабиён дар яке аз чор давраи соли таҳсил дар мактабҳои низоми таҳсилоти умумӣ.

ЧОРЯККОР چاريککار *таър.* он ки замини мулкдорро барои чоряки ҳосилаш кишт мекард.

ЧОРЯККОРӢ چاريککاري кишт кардани замини шахсони доро аз тарафи камбағалон ба музди чоряки ҳосили кишт: **чоряккорӣ** кардан.

ЧОРЯКФИНАЛ چاريکفنل яке аз ҳафт давраи мусобиқоти ниҳой, ки дар он 8 даста ӯ чониб иштирок мекунанд ва баъди хатми он 4 даста ӯ варзишгари ғолиб мусобиқаро давом медиҳанд; мусобиқоти байни ҳашт-

якфинал ва нимфинал.

ЧОРЯКФИНАЛӢ چاريکفنلي *мансуб ба чоряк-*финал: **бозии чорякфиналӣ.**

ЧОҲ چاه 1. чуқурии рост кандашуда, ки аз он об мекашанд, қудуқ. 2. ҳар чуқурӣ, ки канда шуда ӯ худ ба худ ба вучуд омада бошад: **чоҳи нафт, чоҳи артезианӣ, чоҳи ғалла.** 3. *кҳн.* зиндон. 4. *кит., маҷ.* бадбахтӣ, номад. 5. *кит., маҷ.* ҳавф, ҳатар; **чоҳи Нахшаб** чоҳи Муқаннаъ, ки ӯ аз он чоҳ равшание намудор кардааст; **чоҳи хаспӯш** чуқурии рӯиш тунук пӯшида, ки бо нияти ба даст афтондани чизе ӯ чун воситаи монеа канда мешавад; **ба сари роҳи касе чоҳ** **кандан** ба касе қасди бад кардан.

ЧОҲБУН چاهبن зери чоҳ, таги чоҳ, буни чоҳ.

ЧОҲДОР چاهدار он ки дар чоҳ нишаста аст, зиндонӣ, маҳбус.

ЧОҲКАН چاهکن 1. он ки чоҳ меканад, канандаи чоҳ. 2. *маҷ.* бадқасд, бадният; **чоҳкан зери чоҳ** (*зарб.*) касе, ки ба дигаре қасди бад мекунад, худ ба мусибат гирифта мешавад.

ЧОҲКАНӢ چاهکنى чоҳ кандан, чоҳ кофта.

ЧОҲКОВӢ چاهکاو *ниг.* **чоҳканӣ.**

ЧОҲСОР چاهسار 1. чое, ки чоҳ дар он чо бисёр аст. 2. чоҳ; чоҳи бисёр чуқур.

ЧОҲЧА چاهچه 1. чоҳи хурд. 2. чуқурие, ки дӯкони бофандагӣ болои вай шинонда мешавад.

ЧОЧ چاچ шаҳре будааст бо камонҳои худ машҳур, дар Тошканд, шаҳри Шош.

ЧОЧӢ چاچي *мансуб ба Чоч*, умуман ва камони чочӣ хусусан.

чош چاش *асоси замони ҳозира аз чошидан.*

ЧОШ I چاش 1. тӯдаи кӯфтаву ғалбершудаи ғалла. 2. чизи дар як чо тӯдашуда: **чошҳои калони пахта; чошу пош; резу чош** паҳну парешон, тити пит; **бе резу чош** нарезондаву наҷаконда; **чошу пош кардан (додан)** паҳну пароканда кардан, тити пит кардан.

ЧОШҒАЛБЕР چاشغلبير ғалбери махсус барои бехтани гандум ва чав дар хирмангоҳ.

ЧОШИДАН چاشيدن рехтан, пошидан, паро-

канда кардан, пош додан.

ЧОШНИГИР چاشنى گير 1. чашанда. 2. таър. шахсе, ки мутасаддии чашидани хӯроки подшоҳ ва санчидани он буд. 3. бахраваршаванда, насибахӯр.

ЧОШНИГИРӢ چاشنى گيرى чашидани тамъи таоми подшоҳ ва санчидани он бо мақсади ошкор кардани заҳролуд будан ё набудани он.

ЧОШНӢ چاشنى 1. андаке аз таом ва нӯшиданӣ, ки барои фаҳмидани мазава санчидани он ба даҳон мебаранд. 2. намуна: **чошнӣ гирифтан**; **чошнӣ субҳ** сапедаи субҳ, аввали субҳ.

ЧОШТ چاشت охири ҳиссаи якум аз чор ҳиссаи рӯз, ки вақти паҳн шудани офтоб аст.

ЧОШТГОҲ چاشتگاه ниг. **чошт**; **чоштгоҳи** калон қарибии пешин.

ЧОШТГОҲӢ چاشتگاهى 1. мансуб ба **чоштгоҳ**: **чойнӯшии чоштгоҳӣ**, **хоби чоштгоҳӣ** бех аз подшоҳӣ (мақ.).

ЧУ چو шакли кӯтоҳи **чун**; 1. монанди, мисли. 2. ҳамин ки..., даме ки...

ЧУББИН چوبين ниг. **чаббин**.

ЧУБУҚ چبق асбоби сархонадори тамокукашӣ, ки ба он тамоку андохта оташ медиҳанд; **чубуқ кашидан** бо чубуқ тамоку кашидан.

ЧУБУҚКАШ چبق کش он ки чубуқ мекашад, кашандаи чубуқ.

ЧУВАШ چوش номи яке аз халқҳои туркзабони сокини Россия, ки асосан дар Чувашистон зиндагӣ мекунанд.

ЧУВАШӢ چوشى мансуб ба **чуваш**; **забони чувашӣ** забони халқи чуваш, ки ба гурӯҳи забонҳои туркӣ мансуб аст.

ЧУВВАС//ЧУВВОС چووس//چوآس овози баланди борики гурӯҳи ягон чиз ё бачагон: **чуввас задан**, **чуввас кардан**.

ЧУВВАСЗАНӢ چووسزنى ғалоғула барпо кардан, овози борики баровардани гурӯҳи парандагон, бачагон ва ғ.

ЧУГУТ چگوت хуштаке, ки тавассути он сайдро ба назди сайёд меҳонанд.

ЧУҒ چغ пораи ангишти фурузон (аз ангиштсанг ё аз чӯб), лахчаи оташ.

ЧУҒАЛ چغل либоси ҷангӣ, ҷавшан, навъе аз силоҳ, ки ҳангоми ҷанг мепӯшиданд; зирех, ҷомае, ки аз халқаҳои оҳанин тартиб дода шудааст.

ЧУҒЗ//ЧУҒД چغز//چغذ 1. парандаест аз бум хурдтар ва бадовоз, ки онро маъмулан манҳус ва бехосият мешуморанд. 2. кунгура, ҳисор, қалъа.

ЧУҒУ چغو гунчишк, чумчуқ.

ЧУҒУЛ چغل гуфт. суханчин, хабаркаш, ғайбаткунанда, мочарочӯ.

ЧУҒУЛӢ چغلى хабаркашӣ, ғайбат, игвогарӣ; розу асрори касеро ифшо кардан: **чуғулӣ кардан**.

ЧУҒУЛХӢР چغل خور суханчин, хабаркаш, кассе, ки бо хабаркашӣ умр ба сар мебарад.

ЧУҒУНДАР چغندر лаблабу.

ЧУҒУР-ЧУҒУР چغر چغر калимаи тақлиди овоз аз қабилҳои садои мурғон.

ЧУҒУРЧУҚ چغر چق 1. зоол. навъе парандаест аз оилаи гунчишк. 2. маҷ. зани серманах, зани серҷоғ.

ЧУК I چوک олати таносули тифлон.

ЧУК II چك 1. зону задан, ба зону нишастан. 2. зону задани шутур.

ЧУКБУР چكبور устое, ки маросими хатнаи тифлонро ба чой меорад.

ЧУКБУРӢ چكبورى шуғли касе, ки тифлонро хатна мекунад.

ЧУКБУРОН چكباران қисми маросими тӯи суннатӣ, ки ҳангоми он тифлро хатна мекунанд.

ЧУКРӢ چكرى бот. растаниҳои хӯрданибоби паҳнбарги ғафспоя, ки аввали баҳор дар кӯҳҳо мерӯяд ва дар тиб, қаннодӣ истифода мешавад, ревоч, ревос.

ЧУҚУР چقور гуфт. 1. амик, жарф: **чоҳи чуқур**. 2. ҳаматарафа: **чуқур омӯхтан**.

ЧУҚУРИКОВӢ چقورى كاوى кофтани жарфо, гӯдол, чоҳ.

ЧУҚУРӢ چقورى 1. ҷои фурурафта ё канда-

шуда, ҷои аз сатҳи муқаррарӣ поён ва паст, чуқур. 2. умқ, амиқӣ, жарфо.

ЧУҚУРОБ چقورآب **замини чуқуроб** замин, ки аз сатҳи об пасттар қарор дорад.

ЧУҚУРРАВИ چقورروی **фурӯ рафтан** ба умқ, дохил шудан ба умқ.

ЧУҚУРРАФТА چقوررفته 1. *сифати феълӣи замони гузашта аз чуқур рафтан*. 2. ба умқ расида, фурӯрафта.

ЧУҚУРЧА چقورچه **шакли мусаггари чуқур**; чуқурии хурд.

ЧУЛАК چولک **лаҳҷ**. 1. таноби абрешим, ресмон. 2. калоба.

ЧУЛБУЛА چلبله 1. **лаҳҷ**. шитоб, изтироб, беқарорӣ. 2. шитобкор, музтариб, шитобзада.

ЧУМАК چمک **нӯли офтоба**, чумаки чойник *ва ғ.*

ЧУМОҚ چماق **т.** гурзи оҳанине, ки шаш пара дорад, шашпар.

ЧУМЧА چمچه **қошук**.

ЧУМЧУҚ چمچق **лаҳҷ**. гунчишк: **аз чумчук тарсӣ, арзан нақор** (*зарб*).

ЧУН چون **пайвандак азбаски**, бинобар ин ки, аз сабаби он ки. 2. вақте ки, ҳангоме ки, ҳамин ки. 3. агар, гар. 4. чӣ гуна, чӣ тавр, чӣ ҳел; **чуну чаро** а) баҳс, муноқиша; б) суол, пурсуҷӯ; **чуну чаро гуфтан** баҳс қардан, сабаб пурсидан; **бе чуну чаро** бе ҳеҷ гап, бешубҳа, ҳатман. 5. мисли, монанди, ҳамчун. 6. мувофиқи, аз рӯи.

ЧУНА چونه **ҳамири ба андозаи як нон буридашуда**, завола, гирдаи ҳамир.

ЧУНБА چنبه 1. чӯбдаст, калтак, таёқ. 2. чӯбе, ки занон дар вақти ҷомашӯӣ бо он либосро мекубанд. 3. чӯбе, ки аз паси дар гузошта мешавад. 4. *мач*. одами ғафси дағал.

ЧУНБАК چنبک 1. оҳанрабо, санги оҳанрабо, миқнотис. 2. часту ҳез, ҷунбидан.

ЧУНГ I چنگ **сухан ва гуфтор**; *ниг.* **чунгидан**.

ЧУНГ II چنگ 1. киштии бузург. 2. чихози фаровон.

ЧУНГ III چنگ **аз замин дона чидани мурғон**.

ЧУНГ IV چنگ **лаҳҷ**. дурушт.

ЧУНГУРАК چنگرک **лаҳҷ**. чангак, печалак; **чунгурак шудан** чангак шудан, печалак задан; **чунгурак шиштан** бо ду зону, нӯги ду пой нишастан.

ЧУНДАК چندک **лаҳҷ**. сархонаи чизе, нӯги кунгурадори чизе: **чундаки манора**.

ЧУНДАР چندر **муҳаффафи чуғундар**, лаблабу.

ЧУНИН چنين **ин тавр, ин гуна, ин ҳел, мисли ин, монанди ин**.

ЧУНӢ چوني **чигунагӣ, кайфият**.

ЧУНКИ چنکه **пайвандак зеро ки, азбаски, барои ин ки**.

ЧУНОГ چناگ **қафас, қафаси мокиён**.

ЧУНОН چنان 1. он гуна, ҳамон тавр, он тавр. 2. ба дараҷае, он қадар, ба ҳадде. 3. тавре, ба тарзе. 4. пайваста, паёпай, бетанаффус, лоянқатъ; **чунону чунин** а) ону ин, фалону баҳмон, ину он; б) таҳқиру тазлил, дашноми қабҳ.

ЧУНОНКИ چنانکه **он гуна ки..., тавре ки..., монанди он ки..., мисли он ки...**

ЧУНОНЧИ چنانچه **он тавр ки..., он гуна ки..., масалан**.

ЧУНОНЧУН چنانچون 1. чунонки, ҳамчунонки, ба монанди, мисли. 2. он гуна, он сон, ба тавре ки.

ЧУППИН چپين **ниг.** **чаббин**.

ЧУРАК چرک **навъи ноне, ки хоси мардуми Кавказ аст**.

ЧУРБАК چربک 1. дурӯғи ростмонанд, дурӯғ. 2. иғво, суҳанчинӣ, дурӯягӣ; тӯҳмат, бӯҳтон.

ЧУРГАР چرگر 1. муфтӣ, фатводиханда. 2. пешнамоз, имом.

ЧУРРА I چره **тиб.** боди фатак, дабба.

ЧУРРА II چره **чолок, чаққон, тезгард**.

ЧУРРАК چرک **хуштак; чуррак кашидан** сахт хуштак кашидан.

ЧУРТ چرت **ғанаб, пинак, ҳолати байни хобу бедорӣ, нимхобӣ**.

ЧУРУК چروک **лаҳҷ**. 1. фарсуда, ба даридан

наздикшуда. 2. хаста, азҳолрафта.

ЧУРУҚҚОС چرواقс *калимаи тақлиди овоз*, ки чирик-чирики парандагонро ифода мекунад.

ЧУСТ چست 1. чакон, чобук, чолок; **чусту** **чолок** хеле чакон, чусту чобук. 2. зуд, тез, басуръат.

ЧУСТАК چستک *анбӯри хурди нӯғборики ҳамвор*, ки бо он қисмҳои хеле резаро ҷо ба ҷо мекунад.

ЧУСТӢ I چستى 1. чолокӣ, чобукӣ, чакқонӣ. 2. хушёрӣ.

ЧУСТӢ II چستى *мансуб ба Чуст*, ки мавзеест дар водии Фарғона: **тӯппии чустӣ**.

ЧУСТХЕЗ چستخيز *чаҳанда, тезрафтор, чобукрав.*

ЧУСУНЧА چسونچه *шакли тағйирёфтаи* *чесунча*, ки *матои сафеди зардтоби абрешими аст.*

ЧУФТ چفت *танг, часпон, зич.*

ЧУХА چخه *ниг. чухо.*

ЧУХО چخا *як навъ либоси пашмини кӯтоҳи беостин; як навъ ҷомаи насронӣ.*

ЧӢБ چوب 1. тана, навда ва шоҳаи ғафси дарахт, ки баъд аз буридан барои сӯзишворӣ, бинокорӣ ва сохтани чизҳои дигар истифода мешавад. 2. чӯбдаста, калтак. 3. қуфл, ғалакаи дар, занҷиру зулфини дар. 4. калтак; адабчӯб; қамчин: **то набошад чӯби тар, фармон нагирад гову хар** (*зарб.*). 5. *маҷ. хароб, хушк, лоғар: хирс мулло мешавад аз зарби чӯб* (*зарб.*); **чӯбу чахс гуфт.** хезуммайда, чӯбҳои майда-чуйдаи шикаста; **чӯб хӯрдан** бо чӯб зада шудан, шатта хӯрдан; **ба сари касе чӯб шикастан** ҷазо додан, саҳт азоб додан касеро; **гӯру чӯб кардан** дафн кардан мурдари; **чӯби тар ба касе фуруҳтан касеро** фиреб додан; **чӯби нармро кирм меҳӯрад** ба одами нарму бурдбор озор бештар мерасад; **чӯб пеши касе гузошта** ба касе монена сохтан; **чӯби сӯроҳи занбур** иғвогар, шӯрангез; **чӯби Мӯсо киноя аз асои Мӯсо пайғамбар; чӯби худо садо надорад, хар ки хурад, даво надорад** (*зарб.*).

ЧӢБА چوبه 1. тири тахтаи ош, ки бо вай

хамирро тунук мекунад. 2. чӯби чизҳои дигар, ки он чизҳо ба он чӯб шинонда ё баста мешавад: **чӯбаи байрақ, чӯбаи дор.**

ЧӢБАК چوبک *гуфт.* чӯбчае, ки бо онҳо нақора менавзанд.

ЧӢБАКЗАН چوبکزن 1. попдори шабгард, ки шақиллоқ зада посбонӣ мекунад. 2. *маҷ. ғайбаткунанда, паҳнкундаи овозаҳои рости дурӯғ.*

ЧӢББАНДӢ چوببندى 1. девора ё монена аз чӯб сохташуда. 2. қисми бо чӯб мустаҳкам кардашудаи кӯпрук, хона ва монанди инҳо. 3. пояҳои чӯбин ё оҳании болои ҳам басташуда, ки барои сохтан ё таъмири иморат муваққатан шинонда мешавад.

ЧӢББОЗ چوبباز он ки болои пой чӯбин бозӣ мекунаду мерақсад.

ЧӢББОЗӢ چوببازى ба бадан пой чӯбин баста, бозӣ кардани бозингар.

ЧӢББУР چوببر он ки чӯб мебурад.

ЧӢББУРӢ چوببرى буридани чӯб: **корхонаи чӯббури.**

ЧӢБГАЗ چوبگز *кҳн.* чӯби андоза барои чен кардани дарозӣ ва масофа.

ЧӢБГАРӢ چوبگرى *коркард ва истехсоли чӯб: саноати чӯбгарӣ.*

ЧӢБДАСТ چوبدست *асо, таёқ; калтак.*

ЧӢБДАСТА چوبدسته 1. *ниг. чӯбдаст.* 2. дастаи чӯбини ягон олат.

ЧӢБДОР چوبدار *ниг. калтакдор.*

ЧӢБЗАН چوبزن он ки чӯб мезанад, ҷазодиханда бо чӯб.

ЧӢБЗАНӢ چوبزنى задан (ҷазо додан) бо чӯб.

ЧӢБИН چوبين он чи аз чӯб бошад, хар чизи аз чӯб сохташуда: **кати чӯбин, сандуқи чӯбин, меҳчаи чӯбин; пой чӯбин** пой сунъӣ; **аспи чӯбин** *маҷ. тобут.*

ЧӢБКАДУ چوبکدو *навъи каду, ки пӯсти ғафси саҳт дорад ва онро ба сифати зарф барои андохтани об ва чизҳои моеъ истифода мекунад.*

ЧӢБКАШ چوبکش *мошине, ки барои интиқоли чӯб таъйин гардидааст.*

ЧӮБКАШӢ چوبكشي интиқоли чӮб ва масолеҳи чубӣ.

ЧӮБКОР چوبكار он ки аз чӮб ҳар гуна лавозимот месозад.

ЧӮБКОРӢ چوبكارى 1. аз чӮб сохташуда, сохтмоне, ки дар он чӮб истифода шудааст. 2. дуредгарӣ, аз чӮб чизе сохтани дуредгар. 3. задан бо чӮб; задан бо калтак; **чӮб кардан** бо чӮб ё калтак лат кардан. 4. *мач.* суст, холи, беасос: **айбномаи тағаш чӮбкорӣ**.

ЧӮБМОНАНД چوبمانند шабеҳи чӮб, чизе, ки ба чӮб монандӣ дорад.

ЧӮБПОРА چوبپاره пораи аз чӮб кандашуда, тароша, параха.

ЧӮБРОСТ چوبراست *кит., бот.* извичи печон, гиёҳи часпандаву печон, ки дар иқлими ҷануб парвариш меёбад, лиана.

ЧӮБРОҲА چوبراهه мавзъе ва роҳе, ки бо он чӮбҳои буридашударо ба минтақаи интиқолпазир мерасонанд.

ЧӮБСО(Ӣ) چوبساي(асбоби оҳанин барои соидан ва суфта кардани чӮб; сӯҳони чӮб.

ЧӮБТАРОШ چوبتراش *гуфт.* дуредгар.

ЧӮБТАРОШӢ چوبتراشى *гуфт.* дуредгарӣ.

ЧӮБТОРА چوبتاره *лаҳҷ.* 1. шипанги бо ҳодачаҳо ё чӮб пӯшидашуда. 2. қисми хона аз шифт то бом, чортоқ; чердак.

ЧӮБХӮРАК چوبخورک *зоол.* 1. ҳашаротест, ки чӮбро хӯрда сурух-сӯрох мекунад, мӯре́на. 2. қонварест, ки қисмҳои чӮбии киштӣ ва бандарро хӯрда нобуд мекунад, мӯре́на, чӮбхора; **мӯре́на ҳама чизи хонаро хурад, ҷуз ғами соҳиби хона (зарб.)**.

ЧӮБХӮРДА چوبخورده бо чӮб задашуда, калтакхӯрда.

ЧӮБЧА چوبچه *шакли мусағғари чӮб*, чӮби хурд.

ЧӮБЧАК چوبچک чӮбҳои хурду резу шикаста барои сӯзондан.

ЧӮБШАВӢ چوبشوى раванди мубаддал гаштан ба чӮб.

ЧӮБШИНОС چوبشناس касе, ки дар шинохтани анвои чӮб мутахассис аст, шиносандаи чӮб.

ЧӮБШИНОСӢ چوبشناسى илм дар бораи чӮб ва анвои он.

ЧӮЗА چوزه *ниг.* чӮча.

ЧӮК(К)А چوكه *гуфт.* ҳолати ба зону истодан; **чӮкка задан** ба зону истодан; **чӮкка зада нишастан** ба зону нишастан.

ЧӮКИДА چوكيده ба тағ нишаста, фурӯрафта: **чашмони чӮкида**.

ЧӮКИДАН چوكيدن 1. фурӯ рафтан. 2. *мач.* хамидан, паст шудан.

ЧӮК(К)ОНДАН چوكاندن ба зону шинондан.

ЧӮЛ چول дашт, биёбон, саҳрои беоб.

ЧӮЛИСТОН چولستان биёбони васеъ, дашти холи ва беодаму беоб.

ЧӮЛӢ چولي *мансуб ба чӮл*; биёбонӣ.

ЧӮЛМАРГ چولمرگ *гуфт.* 1. фавтида дар чӮл. 2. *мач.* сарсон, саргардон.

ЧӮЛОҚ ت. چولاق *гуфт.* 1. он ки мелангад, ланг. 2. маъюб (*мас., дасташ аз кор баромада*).

ЧӮЛПӢ چولبي *ниг.* чавлӣ.

ЧӮНГ چونگ *гуфт.* 1. дароз, қадбаланд. 2. дағал, ноҳамвор, номавзун.

ЧӮПОН چوپان ниғаҳбон ва ҷаронандаи рамаи ғӯсфанд ва буз, шубон, рамабон, подабон.

ЧӮПОНБАЧА چوپانچه бачае, ки шубонӣ мекунад, рамабони ҷавон.

ЧӮПОНӢ چوپاني 1. кори чӮпон, рамабонӣ, даҳмардагӣ; **чӮпонӣ кардан** чӮпон шуда кор кардан, бо касби чӮпонӣ машғул будан. 2. *мансуб ба чӮпон*; мутааллиқ ба чӮпон: **калтаки (чӮбдастаи) чӮпонӣ, наи чӮпонӣ, саги чӮпонӣ**.

ЧӮПОНПИСАР چوپانپسر писарбачае, ки чӮпон бошад, чӮпони ҷавон.

ЧӮПЧИЛЛА چوپچله *боф.* чиллаи торҳои барои бофтан тайёршуда.

ЧӮРИГӢ چوريگى чӯрӣ будан, канизӣ.

ЧӮРӢ چوري ғуломзан, канизак.

ЧӮРТАКИГӢ چورتكىگوي *гуфт.* касе, ки беибо, лучу пӯстканда гап мезанад.

ЧӮТ چوت 1. асбоби чоркунҷаи симу мӯҳрадор барои ҳисобу китоб. 2. шакли дигаргуншудаи калимаи русии «счет»; **чӯт задан** ҳисоб кардан.

ЧӮТАЛ چوتل пуле, ки дар сари қимор аз бурд ва касони берун аз бозӣ медиҳанд; **чӯт гирифтан** аз бурди қимор ҳисса гирифтан (бидуни иштирок дар бозӣ).

ЧӮТАЛГИР چوتلگیر он ки чӯтал мегирад.

ЧӮТАЛПУЛӢ چوتلپولی пули чӯтал.

ЧӮТЗАН چوتزن касе, ки бо чӯт амал иҷро мекунад.

ЧӮТКА р. چوتکه олати аз мӯй ё қил басташуда, ки барои тоза кардани либос ё чизи дигар ва барои молидани ранг *ва г.* истифода мешавад, ки он шакли дигаргуншудаи калимаи русии «щетка» мебошад: **чӯтка задан, бо чӯтка тоза кардан, бо чӯтка молидан.**

ЧӮТУР چوتور *лахҷ., гуфт.* оне, ки рӯяш доғи нағзак дорад, он ки бар рӯяш доғҳои нағзак боқӣ мондааст: **одами чӯтур, рӯи чӯтур.**

ЧӮТУРӢ چوتورى чӯтур будан.

ЧӮЧА چوجه бачаи мурғ, мурғбача, дурусташ чӯча; **чӯча баровардан** аз тухми хобондашуда чӯча баровардан; **чӯча хобонидан** зери мурғи курк барои чӯча баровардан

тухмҳоро гузоштан: **чӯчаро дар тирамоҳ мешуморанд** (*мақ.*).

ЧӮЧАБАРОРАК چوجهبرارک *ниг.* **чӯчабарорак.**

ЧӮЧАБАРОРӢ چوجهبرارى *ниг.* **чӯчабарорӣ.**

ЧӮЧАХУРӮС چوجهخروس хурӯсчӯча, хурӯси ҷавон.

ЧӮЯН چوين 1. гудохтаи маъдани оҳан омехта бо углерод, ки аз пӯлод нозук буда, дар саноат ашёи муҳим ҳисоб меёбад: **чӯян гудохтан, чӯян рехтан.** 2. аз чӯян сохташуда: **деги чӯян.**

ЧӮЯНГУДОЗ چوينگداز он ки чӯян мегудозад.

ЧӮЯНГУДОЗӢ چوينگدازى гудохтани чӯян, об кардани чӯян.

ЧӮЯНИН چوينين чизе, ки аз чӯян аст.

ЧӮЯНӢ چوينى *мансуб ба чӯян;* аз чӯян сохташуда: **деги чӯяни, офтобаи чӯяни, бухории чӯяни.**

ЧӮЯНПОРА چوينپاره пораи чӯян, резаи чӯян.

ЧӮЯНРЕЗ چوينريز он ки чӯянро об карда ба қолаб мерезад, рехтагар.

ЧӮЯНРЕЗА چوينريزه зарраҳо ва пораҳои хурди чӯян.

ЧӮЯНРЕЗӢ چوينريزى 1. об кардани чӯян. 2. ба қолаб рехтани олоти чӯяни.

Ч

Ч ҳарфи сиёми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ ҳарфи чим (ج); дар ҳисоби абҷад ба адади 3 баробар аст.

ЧАБАЛ *а.* جبل кӯҳ; **чабали росих** кӯҳи устувор, кӯҳи побарҷо.

ЧАБАЛӢ جېلى мансуб ба **чабал**; кӯхистонӣ, кӯхӣ.

ЧАБ(Б)АНДА حېنده хосияти он чизе, ки чизи моеъро ба худ кашида мегирад.

ЧАБАРИЯ *а.* جېريّه *д.* фирқае (мазҳабе) аз ислом, ки ба эътиқоди пайравони ин фирқа тамоми корҳои инсон бе ихтиёр ва иродаи ӯ ба хости Худо рӯй медиҳад.

ЧАБАРӢ//ЧАБРӢ جېرى мансуб ба **чабария**.

ЧАБАРУТ *а.* جېروت *кит.* кудрат, азамат, бузургӣ.

ЧАББА جېبه *ниг.* чубба.

ЧАББИДАН جېيدن *ниг.* чабидан.

ЧАББОР *а.* جّبار 1. соҳиби тавоноӣ, соҳиби кудрат (*сифати Худо*); **чонро ба чаббор супоридан** киноя аз мурдан. 2. чабркунанда, зулмкунанда, золим.

ЧАББОРӢ جّبارى 1. соҳибиктидорӣ, тавоноӣ. 2. зулму чабркунандагӣ; зӯроварӣ.

ЧАБҒАТ//ЧАБҒУТ جېغت//جېغوت латта, пахта, пашм ва ғ., ки ба даруни кӯрпа, болишт ва монанди он меандозанд.

ЧАБДУҚ جېدق *ғуфт.* олати зинат, бештар барои асп: **чабдуқи нуқракӯб**; **чабдуқи сафарро муҳайё кардан** тайёрии сафарро дидан.

ЧАБИДАН جېيدن ба худ кашида гирифтан (обро, намиро), макида гирифтан.

ЧАБИН *а.* جېين пешонӣ, чабҳа, носия; **чабин**

пурчин кардан бадқаҳр шудан, хафа шудан; **аз чабин чин кушодан** чеҳра кушода кардан, аз қаҳр фурумадан; **арақи чабин рехтан** бисёр меҳнат кардан, арақ рехта кор кардан; **бо арақи чабин ёфтан** бо меҳнати бисёр ба даст овардан (чизро).

ЧАБИНГИРИФТА جېين گړفته туршрӯй, қаҳрӣ, бадқавоқ; ғамгин.

ЧАБИРА I جېيره :**чабира** шудан чамъ шудан, гирд омадан.

ЧАБИРА II *а.* جېيره *кит.*, *д.* вузӯ ё ғусл, ки дар он агар чое аз аъзои бадан ҷароҳат ё захме дошта бошад, бе расонидани об ба ҷои ин захм ғусл ё таҳорат кардан мумкин аст.

ЧАБ(Б)ИШ جېش *ниг.* чабидан.

ЧАБОБИРА *а.* جېابره 1. **ч.** **чаббор**. 2. тоғиён, гарданкашон, исёнгарон. 3. нирумандон, кавиён, зӯрмандон, бақувватон.

ЧАБОН *а.* جېان тарсу, тарсончак, буздил.

ЧАБОНАТ *а.* جېانت тарсончакӣ, буздилӣ; тарс.

ЧАБР I *а.* جېر 1. касеро бо зӯр ба коре водор кардан. 2. зулм, ситам, зӯрӣ, чавр; **чабру зулм** зулму ситам; **чабр дидан** ситам кашидан, зулм дидан; **чабр кардан** зулму ситам кардан; **чабр шудан дар ҳаққи касе** беадолатӣ нисбат ба касе, зӯр афтодан ба касе; **ба чони худ чабр кардан** ба худ ситам кардан, худро ба азоб монондан.

ЧАБР II *а.* جېر 1. *кит.* устухонбандӣ кардан. 2. *кит.* дуруст кардан, ба ҳоли аввала овардан.

ЧАБР III *а.* جېر илми чабр, алчабр, алгебра.

ЧАБРАИЛ *а.* جېرئيل *д.* номи яке аз фариштагон, ки оварандаи ваҳйи илоҳӣ ба пайғамбарон аст.

ЧАБРАН *а.* جبرا́ бо зӯрӣ, бо зулму ситам зӯран маҷбуран.

ЧАБРДИДА جبرديده 1. ситамкаш, мазлум, ситамдида. 2. зарардида, ранчдида.

ЧАБРИЯ *а.* جبريه :кувваи чабрия кувваи маҷбурунандаи ҳокима.

ЧАБРӢ جبرى *ниг.* чабарӣ.

ЧАБРКУНАНДА جبرکننده 1. сифати феълии замони ҳозира аз чабр кардан. 2. ситамкунанда, золим, қобир.

ЧАБРПЕША جبرپیشه золим, чафокор, ситамгар.

ЧАБРАСИДА جبررسیده *ниг.* чабрдида.

ЧАБУН جيون *кхн.* тарсончак.

ЧАБҲА I *а.* جبهه пешонӣ, чабин; чабҳаи пурчин пешонаи чиндор.

ЧАБҲА II *а.* جبهه 1. хатти пеши ҷанг; майдони пеши ҳарбу зарб; чабҳаи меҳнат (кор) саҳни меҳнат. 2. соҳа, арса.

ЧАБҲАСОӢ جبههسائی пешонӣ ба замин мондан, сачда кардан, изҳори итоат.

ЧАВ I جو ғаллае, ки бештар ба чорпоён медиҳанд ва аз ордаш нон ҳам мепазанд; **орди чав**; **чави баҳорӣ** чаве, ки баҳор кишт мешавад; **чави тирамоҳӣ** чаве, ки дар тирамоҳ кишт мегардад; **чаве**, **як чав** каме, андаке, ба қадри як чав; **аз охури баланд чав хӯрдан** бо имтиёз зиндагӣ кардан, ба зиндагии имтиёзнок одат кардан; **як чав наарзидан** ҳеҷ арзиш надоштан; **ҳисоб чав-чав**, **бахшиш лаг-лаг** (*зарб.*) ҳисоби аниқ дар ҷои худ, бахшиш ҳам ба ҷои худ; чав-чав *мач.* кам-кам.

ЧАВ II //ЧАВВ *а.* جو *кит.* қабати ҳаво, ки Замиро иҳота кардааст, фазо, атмосфера; **чавви ҳаво** байни заминро осмон.

ЧАВБЕД جوييد як навъ бедаи ҷубаш саҳт: **асои чавбед**, **ҷубдасти чавбед**.

ЧАВБЕДӢ جويیدی аз ҷуби чавбед сохташуда: **асои чавбедӣ**.

ЧАВВОЛ *а.* جوال 1. чавлонкунанда. 2. *мач.* чаҳанда.

ЧАВВОЛА *а.* جواله *кит.* чаҳанда; гирдгарданда; машғали фурузонӣ даврзананда, ки мисли

доираи оташ менамояд.

ЧАВГИР جوگير *лаҳҷ.* иллати пой асп, ки дар натиҷаи тасфи аспро хунук накарда бо чав сер кардани он пайдо мешавад.

ЧАВДАРАВ جودرو вақти расидани чав ва дараи он, замони дараи чав.

ЧАВДАРАВӢ جودروي *ниг.* чавдарав.

ЧАВДАТ *а.* جودت неқӣ, хубӣ, неқӯ шудан; фазилат, бартарӣ.

ЧАВДОН جودان *кит.* доғ ва лаккаи сиёҳранг дар дандони асп ва дигар чорпоён, ки аз рӯи он синну соли онҳоро муайян мекунанд.

ЧАВДОНА جودانه 1. *кит., бот.* навъи бед, ки аз ҷуби он дастаи белу каланд месозанд. 2. як навъ бофт дар бофандагӣ, ки монанди донаи чав аст. 3. *кит.* навъи кофури муаттар ва марғуб.

ЧАВДОР جودار 1. гандуми сиёҳранги борик, ки дар байни гандумпоя мерӯяд. 2. навъе аз ғаллаи чавмонанд, ки ба чорпоён медиҳанд ва аз ордаш нон низ мепазанд.

ЧАВЗ جوز 1. *кит., муарраби гавз*; чормағз; **чавзи бӯё** чавзи мускат; **чавзи ҳиндӣ** норгил, чормағзи ҳиндӣ. 2. навъе аз ангури сафеди ба зардӣ моили хеле ширин: **ангури чавз**.

ЧАВЗАК جوزک хекиртас, қуртас.

ЧАВЗБУН جوزبن дарахти чормағз.

ЧАВЗИНА جوزينه ҳалвои чормағздор.

ЧАВЗӢ جوزى *мансуб ба чавз*; ба ранги чормағз, чормағзӣ.

ЧАВЗО *а.* جوزا *нуч.* 1. номи бурчи сеюм аз дувоздаи бурчи фалак, Дупайкар. 2. яке аз моҳҳои шамсӣ (23 май–24 июн), ки мавсими дараи чаву гандум аст.

ЧАВЗОР جوزار ҷое, ки чав коштаанд, майдони кишти чав.

ЧАВИН جوين *мансуб ба чав*; аз чав пухташуда: **нони чавин**.

ЧАВӢ جوى *ниг.* чавин.

ЧАВКӢБ جوكوب кӯфташуда, майдашуда, резашуда, чаи кӯфта, чаи кӯбида шуда.

ЧАВҚ *а.* جوق *кит.* гурӯҳ, тӯда, дастае аз мар-

дум; села.

ЧАВЛАҚ جولق муарраби чавлах.

ЧАВЛАҚӢ جولى муарраби чавлахӢ.

ЧАВЛАХ جولخ кит. матои пашмин, ки аз он хӯрчину ҷувол медӯзанд.

ЧАВЛАХӢ جولى кит. чавлахпӯш, пашминапӯш, қаландари жандапӯш.

ЧАВЛОН а. جولان 1. ҳаракатҳои пай дар пай, чунбиши пай дар пай, тоб хӯрда ҳаракат кардан. 2. давидан, тохтан, тез ҳаракат кардан; **мардро майдон нишон медиҳад, харро чавлон** (мақ.). 3. ҳаракати тез, хез кардан. 4. рафтори хиромон; **чавлон рафтан** хиромон рафтан; **чавлон додан** ба ҳар тараф ҳаракат додан, гирд гардондан; **чавлон задан** а) тоб хӯрда ҳаракат кардан, хез кардан; б) гирд гаштан, давр задан; в) давидан, тохтан, ҳучум кардан; **чавлон кардан (намудан)** а) ҳаракатҳои сахт ва тез кардан; б) тоб хӯрда давидан, гирд гашта ҳаракат кардан; в) сахт давидан, ҳучум кардан; **ба чавлон даромадан (омадан)** тез ҳаракат кардан, тез ва паи ҳам чунбидан.

ЧАВЛОНГАР جولانگر чавлонкунанда, ҳаракаткунанда.

ЧАВЛОНГАХ//ЧАВЛОНГОХ جولانگه//جولانگاه ҷои чавлон кардан, ҷои ҳаракат, майдони ҳаракат ва давидан.

ЧАВЛОНШИТОБ جولانشتاب кит. зудсайр, тез-ҳаракат.

ЧАВМАСТ جومست бо ҷав парваришёфта, ҷав хӯрда қувватгирифта, масти ҷав: **аспи чавмаст, хари чавмаст.**

ЧАВОБ а. جواب 1. сухан ё гапе, ки дар посухи (ё ба ивази) пурсише гуфта мешавад, посух; **суолу ҷавоб** пурсишу посух: **ҷавоби хаттӣ, ҷавоби шифоҳӣ**. 2. пайравӣ, назира (ба ягон шеър, ғазал ва ғ.); **ҷавоб гуфтан** а) посух додан ба пурсиши касе; б) назира навиштан ба шеъри касе. 3. муқобилат ба кор ё ба сухан; **ба ҷавоби...**, **дар ҷавоби...** дар ивази, дар посухи, дар муқобили... 4. *маҷ.* ҳисоб, ҳисобот (барои амали худ, барои кирдору рафтори худ): **ҷавоби кирдори худ, ҷавоби рафтори худ; ҷавоб гардондан** а) ҷавоб додан; б) ҳамроҳ шудан, пайравӣ кардан, дастгирӣ

кардан кори касеро; в) муқобилат кардан; **аз ҷавоб очиз омадан** гапи ҷавобӣ ёфта натавоништан; **ба салом ҷавоб додан, ҷавоби саломро гардонидан** алайк гуфтан; **ба талаб(от) ҷавоб додан** мувофиқи талаб(от) будан, талаб(от)ро қонё кунондан; **ҷавоб ёфта натавоништан** гап ёфта натавоништан, ба пурсиши касе посух дода натавоништан; **бе ҷавоб мондан** ҷавоб надодан, иҷро накардан; **ҷавоби касеро дода натавоништан** а) ба пурсиши касе посух дода натавоништан; б) қудрати муқобилати касе (чизе)-ро надоштан; **гап пурсу ҷавоб шунав** дар мавриде гуфта мешавад, ки тараф дар посухи савол сухани ғайриқаноатбахш, лофи беҳуда гуфта бошад. 5. рухсат, иҷозат, озод кардан (аз коре); **ҷавоб гирифтан** рухсат гирифтан, иҷозат гирифтан (барои озод шудан, барои аз кор рафтан); **ҷавоб додан** а) ба суоли касе посух додан; б) касеро аз кор, озод кардан, ба касе барои рафтан рухсат додан; в) муқобилат кардан; г) ҳисобот додан (дар бораи кирдор, рафтор, кор ва амали худ), масъул шудан; **ҷавоб шудан** озод шудан, иҷозати рафтан гирифтан. 6. *маҷ.* ҷонибдорӣ, пайравӣ, дастгирӣ; **дар ҷавоби кори пешқадамон, дар ҷавоби даъвати сарвари давлат.**

ЧАВОБАН а. جواباً ба ҷавоб, дар ҷавоб: **ҷавобан чизе гуфтан.**

ЧАВОБГАР جوابگر 1. масъул, мутасаддӣ ва масъули коре. 2. ӯҳдадор. 3. гунаҳгор, айбдор, ҷавобдиҳанда (дар мулофиа); **ҷавобгар будан** масъул будан, гунаҳгор будан; **ҷавобгар кардан** масъул гардонидан, ӯҳдадор кардан, гунаҳгор кардан; **ҷавобгар шудан** масъул шудан, гунаҳгор шудан.

ЧАВОБГАРӢ جوابگرى 1. масъул будан, масъулият, ҷавобгар будан. 2. гунаҳгорӣ, айбдорӣ; **ҷавобгариро ба гардан гирифтан** масъулиятро ба зимма гирифтан; **ҷавобгарӣ доштан** масъулиятнок будан, масъулият доштан (кор, вазифа); **ба ҷавобгарӣ кашидан** гунаҳгор кардан, масъул гардонидан (касера барои коре): **ҷавобгарии маъмурӣ, ҷавобгарии моддӣ.**

ЧАВОБГӢ(Ӣ) جوابگو(ى) 1. мувофиқи чизе (талаботе) будан: **ба талабот ҷавобгӯӣ будан.** 2. *ниг.* **ҷавобгар** 1.

ЧАВОБГӢӢ جوابگوئى ҷавоб гуфтан, ҷавоб додан.

ҶАВОБДИХАНДА جوابدهنده 1. он ки ҷавоб медиҳад. 2. ҷавобгар.

ҶАВОБИЯ *a.* جوابيه ҷавоб, посух, ки ба тарзи хаттӣ навишта шуда бошад.

ҶАВОБӢ جوابى 1. дар ҷавоби чизе гуфташуда: мактуби ҷавобӣ, ғазали ҷавобӣ. 2. дар ҷавоби (муқобили, баробари) чизе коре кардан: ҳучуми ҷавобӣ, ҳамлаи ҷавобӣ, ташири ҷавобӣ, зарбаи ҷавобӣ.

ҶАВОД I *a.* جواد *kit.* асп, аспӣ хушзот, аспӣ тездав, аспӣ даванди зотӣ.

ҶАВОД II *a.* جواد *kit.* сахӣ, саховатманд, ҷавонмард.

ҶАВОЗ *a.* جواز 1. иҷозат, рухсат, изн. 2. иҷозатнома, қоғаз барои озодона сафар кардан, гузарнома. 3. раҳой, рухсати раҳой.

ҶАВОЗНОМА جوازنامه *ниг.* ҷавоз 2.

ҶАВОМЕЪ *a.* جوامع *ч.* чомеа.

ҶАВОН//ҶУВОН جوان 1. одам, ҳайвон ва ё дарахт, ки ба ҳадди миёнаи умри табиӣ худ ҳанӯз нарасида бошад, барно; *муқоб.* пир. 2. нав, навбунёд: шахри ҷавон; насли ҷавон насли наврас; пиру ҷавон, ҷавону пир ҳама, ҷумла; ҷавон мондан ҳамеша ҷавон мондан; аз нав ҷавон гаштан (шудан) тару тоза шудан, намуди тоза гирифтани ҷавонии нав пайдо кардан; ба ҷони ҷавонат зарар нарасад (ҷабр нашавад) умри ҷавонат бадиро набинанд.

ҶАВОНА جوانه 1. гови ҷавони нар, гӯсолаи нар, навбас. 2. муғча, муғҷаи дарахт.

ҶАВОНАГОВ جوانه گاو гӯсолаи мода, гови ҷавони мода.

ҶАВОНАК جوانک *шакли навозиши* ҷавон.

ҶАВОНАКАК جوانکک *шакли тасғири* ҷавон.

ҶАВОНБАХТ جوانبخت хушбахт, некбахт, навбахт.

ҶАВОНБУХОРИЁН جوانبخاريان *таър.* созмони инқилобӣ дар Бухорои амирии охири асри XIX ва ибтидои асри XX.

ҶАВОНБУХОРИӢ جوانبخارى *таър.* узви созмони ҷавонбухориён.

ҶАВОНВОР جوانوار ҷавонмонанд, мисли ҷа-

вон: ҷавонвор кор кардан.

ҶАВОНГАШТА جوانگشته ба ҳолати ҷавонӣ баргашта (расида): кишвари кӯҳансоли ҷавонгашта, пири ҷавонгашта, шахри қадимаи ҷавонгашта.

ҶАВОНДИЛ جواندل дилаш ҷавон, бардам: пири ҷавондил.

ҶАВОНДУХТАР جواندختر духтари наврасида, духтари ҷавон.

ҶАВОНЗАН جوانزن зани ҷавон.

ҶАВОНИБ *a.* جوانب *ч.* ҷониб.

ҶАВОНИМАРГ جوانى مرگ *ниг.* ҷавонмарг.

ҶАВОНИМАРГБОБ جوانى مرگ باب *гуфт., тахқ.* касе ки сазовори ҷавонимарг шудан бошад.

ҶАВОНӢ جوانى барноӣ, шабоб; айёми ҷавон будани одам ва ҳар чизи дигар; *муқоб.* пирӣ: айёми ҷавонӣ, замони ҷавонӣ, солҳои ҷавонӣ, муҳаббати ҷавонӣ, зӯри ҷавонӣ; ҷавонӣ доштан ҷавон будан.

ҶАВОНМАРГ جوان مرگ 1. он ки дар ҷавонӣ мурдааст; ҷавонмарг кардан дар ҷавонӣ набуд кардан; ҷавонмарг шудан дар ҷавонӣ мурдан. 2. калимаи дашном, ки дар вақти изҳори норизой аз касе гӯянд.

ҶАВОНМАРГӢ جوان مرگى дар ҷавонӣ вафот кардан.

ҶАВОНМАРД جوان مرد 1. марди ҷавон, одами ҷавон. 2. ҳимматбаланд, олиҳиммат, бомурувват, сахӣ.

ҶАВОНМАРДӢ جوان مردى 1. мардонагӣ, диловарӣ, далерӣ. 2. ҳимматбаландӣ, олиҳимматӣ, саховат, футувват.

ҶАВОНМАРДОНА جوان مردانه 1. мардона, ба тарзи ҷавонмард, қахрамонона. 2. ҳимматбаландона, саховатмандона, меҳрубонона: рафтори ҷавонмардона, ҳиммати ҷавонмардона.

ҶАВОННАМО جوان نما он ки синнаш аз ҷавонӣ гузашта, аммо зоҳиран ё ба рафтор ба ҷавон монанд аст: чехраи ҷавоннамо.

ҶАВОННАМОӢ جوان نمائى амали он ки синнаш аз ҷавонӣ кайҳо гузашта, аммо онро зоҳир кардан намехоҳад ва ё зоҳиран ҷавон ба на-

зар мерасад.

ЧАВОНОНА جوانانه 1. чавонвор(она); **зиндагии чавонона** мисли зиндагии чавонон. 2. чавонвор, дар ҳолати барной ва чавонӣ.

ЧАВОНПАҲЛАВОН جوان پهلوان паҳлавони чавон, чавони қавӣ, пурзӯр.

ЧАВОНПИСАР جوان پسر писаре, ки чавон аст, писари чавон, наврас.

ЧАВОНРОЙ جوانرئ *кит.* дорои ақли солим, солимақл.

ЧАВОНСОЛ جوان سال *ниг.* чавон.

ЧАВОНТАРОШ جوان تراش одами солхӯрдае, ки худро чавон нишон медиҳад.

ЧАВОНФИКР جوان فکر касе, ки нисбат ба сохти мавҷуда ба тарзи нав фикр мекунад, равшанфикр, навҷӯй.

ЧАВОР *а.* جوار *кит.* ҳамсоғӣ, наздикӣ; **то чавори...** то наздики...; **ба (дар) чавори...** ба (дар) наздикии..., ба (дар) ҳамсоғии...

ЧАВОРИМАККА جوارى مگه *ниг.* **чуворимакка.**

ЧАВОРИШ جوارش *муарраби* **гувориш**, доруи мураккаби хушмаза ва тезҳазм.

ЧАВОСИС *а.* جواسيس *ҷ.* **ҷосус.**

ЧАВОҲИР *а.* جواهر *ҷ.* **чавҳар**; гавҳарҳо, марворидҳо, сангҳои қиматбаҳо.

ЧАВОҲИРДОР جواهر دار дорои чавоҳир.

ЧАВОҲИРДОРУ جواهر دارو навъи сурмае, ки ба чашм қувват мебахшад ва ба он чавоҳиротро ҳал мекунад.

ЧАВОҲИРКОР جواهر کار бо чавоҳир ораста шуда: **ҷомаи чавоҳиркор.**

ЧАВОҲИРКОРӢ جواهر کارى бо чавоҳир орошташуда, чавоҳирдор, чавоҳирнишон: **дастпонаи чавоҳиркорӣ, тоҷи чавоҳиркорӣ.**

ЧАВОҲИРНИГОР جواهر نگار гавҳарнишонда, гавҳаркӯб, мурассаъ ба чавоҳир.

ЧАВОҲИРНИСОР جواهر نثار *кит.* чавоҳирпош; **килки чавоҳирнисор** қалам.

ЧАВОҲИРНИШОН جواهر نشان чавоҳиршинондашуда, чавоҳиркорӣ.

ЧАВОҲИРОЛОТ جواهر آلات *ниг.* **чавоҳирот.**

ЧАВОҲИРОТ *а.* جواهرات чавоҳир, сангҳои қиматбаҳо.

ЧАВОҲИРСОЗ جواهر ساز он ки аз чавоҳирот ҳар чи месозад, заргар.

ЧАВОҲИРСОЗӢ جواهر سازى 1. шуғлу амали чавоҳирсоз, заргарӣ кардан. 2. маҳал ва макони чавоҳирсозӣ, дӯкони заргарӣ.

ЧАВОҲИРФУРӮШ جواهر فروش он ки чавоҳирот савдо мекунад, фурӯшандаи чавоҳирот.

ЧАВОҲИРФУРӮШӢ جواهر فروشى чавоҳир фурӯхтан, бо чавоҳир савдо кардан, хариду фурӯши чавоҳирот.

ЧАВОҲИРШИНОС جواهر شناس он ки чавоҳирро нағз мешиносад, шиносандаи сангҳои қиматбаҳо, гавҳаршинос.

ЧАВПАЗ جوپز *ниг.* **чавпазак.**

ЧАВПАЗАК جوپز ك навъи мевае, ки дар чинси худ пештар мепазад; меваҳои пешпаз, меваҳои пешпазак.

ЧАВР *а.* جور зулм, ситам, чафо, озор, бедод; *муқоб.* **адл: чавру чафо, чавру зулм, чавру ситам; чавр дидан (кашидан)** зулму ситам дидан (кашидан); **ба худ чавр кардан** худро азоб додан, худро ба азоб монондан, саҳтиеро ба зимма гирифтан.

ЧАВРПЕША جورپیشه золим, ситамгар.

ЧАВСАҚ *а.* جوسق *кит.* кӯшк, қаср.

ЧАВСАНГ جوسنگ санге, ки ҳамвазни як дона чав аст, чизе, ки ба вазн ва бузургӣ ба андозаи як дона чав аст.

ЧАВСАР جوسر гандуме, ки хӯшааш мисли хӯшаи чав сӯзандор мешавад, монанд ба чавдор.

ЧАВФ *а.* جوف ковокӣ, миёнхолигии даруни чизе.

ЧАВФУРӮШ جوفروش он ки ба хариду вурӯши чав машғул аст, фурӯшандаи чав; **гандумнамои чавфурӯш** ҳилагар, дағобоз.

ЧАВФУРӮШӢ جوفروشى 1. амали чавфурӯш; фурӯхтан ва харидани чав. 2. *мач.* ҳилагарию фиреб кардан.

ЧАВҲАР جواهر [*муарраби* **гавҳар**] 1. санги қиматбаҳо (алмос, марворид, ёқут ва ғ.). 2.

фалс. асли ҳар чиз, асли ҳар чизе, ки вучуди мустакил дорад; *муқоб.* **араз**; асл. 3. моҳият: **чавҳари маънӣ**, **чавҳари суҳан**. 4. *хим.* асид, кислота, шира, эссенсия: **чавҳари лиму**, **чавҳари сирко**. 5. обутоби силоҳи буранда (корд, шамшер *ва ғ.*).

ҚАВҲАРДОР I **جوهردار** обутобёфта; обдида: шамшери чавҳардор.

ҚАВҲАРДОР II **جوهردار** дорои асид, дорои шираи чизе.

ҚАВҲАРИЁТ **جوهریات** давоҳое, ки аз чавҳарҳои доругӣ тайёр карда мешаванд.

ҚАВҲАРӢ **جوهرى** он ки чавоҳиротро мешиносад, чавҳаршинос, гавҳаршинос: **қадри зар заргар шиносад**, **қадри чавҳар чавҳарӣ** (*зарб.*).

ҚАВҲАРШИНОС **جوهرشناس** *ниг.* чавҳарӣ.

ҚАВ – ҚАВ **جو جو** *ниг.* **чав.**

ҚАВШАН **جوشن** 1. *қҳн.* як навъ либоси ҷангии қадима, ки аз ҳалқаи порчаҳои оҳан сохта мешуд, зирех; *ба тарзи истиора:* **чавшани дил**, **чавшани тан**, **чавшани қон**. 2. *зоол.* косахонаи сангпушт.

ҚАВШАНВАР **جوشن‌ور** чавшандор, чавшанпӯш.

ҚАВШАНГУЗАР **جوشن‌گذر** *кит., ниг.* чавшангузор.

ҚАВШАНГУЗОР **جوشن‌گذار** *кит.* сӯрохкунандаи чавшан (*сифати* тир, найза *ва ғ.*).

ҚАВШАНПҶШ **جوشن‌پوش** касе, ки чавшан пӯшидааст, зирехпӯш.

ҚАВШАНХОӢ **جوشن‌خای** *кит.* чавшаншикан, чавшанфарсо.

ҚАВШАНШИКАН **جوشن‌شکن** *кит., ниг.* чавшангузор.

ҚАҒАЛЛИҚ *т.* **جغلق** ду болиштчаи намадӣ, ки аз ду тараф ба зерин зин гузошта мешавад.

ҚАҒБУТ **جغبوت** *ниг.* чабғат.

ҚАҒИДАН **جغیدن** 1. саъю кӯшиш кардан. 2. дам задан; **чағидан наёристан** ёрои дам задан надоштан. 3. гуфт. кафидан, пора шудан, чағ ёфтан.

ҚАҒОЛА/ҚАҒОЛА **چغاله//چغاله** *кит.* дастае аз

мурғон, гурӯҳе аз парандагон: **чағола-чағола** даста-даста, гурӯҳ-гурӯҳ.

ҚАҒОЗ **چغاز** болопӯши шутур монанди зин ё полон, ки вақти савор шудан ё бор кардан ба он мениҳанд, полони шутур; **чағоз паҳш кардан** чағоз ниҳодан ба шутур.

ҚАҒҚАҒ **چغچغ** *бот., лаҳҷ.* як навъ гиёҳ, ки аввали баҳор гул мекунад, коку.

ҚАД(Д) *а.* **جد** 1. падари падар, бобо; **чадди аъло** бобокалон, падари бобо. 2. ба шакли *чамъ* **чаддон** гузаштагон.

ҚАДАЛ *а.* **جدل** 1. ҷанг, ҳарб, набард, ҷидол: **ҷангу қадал**. 2. баҳсу мунозира; муноқиша, хархаша, кашмакаш, бигӯ-магӯ. 3. саъю кӯшиш, мубориза; **бо қадал** а) бо саъю кӯшиш, бо ғайрат, бо ҳаракати зиёд; б) бо шитоб, бо суръат; **чаҳду қадал** саъю кӯшиш, кӯшишу талош: **қадал доштан** саъю кӯшиш доштан, мубориза кардан; **қадал кардан (намудан)** а) саъю кӯшиш кардан; б) мубориза бурдан. 4. *кит.* илмест, ки ба воситаи он усулу шароит ва чигунагии мунозира шинохта мешавад.

ҚАДАЛА *а.* **جدله** *гуфт.* шитоб, суръат, талотӯб, хурӯш.

ҚАДАЛӢ *а.* **جدلى** 1. марбут ба **қадал**. 2. баҳсу мунозиракунанда. 3. *фалс.* диалектик. 4. ҷангӣ.

ҚАДАР *а.* **جدر** 1. варам, омос. 2. *тиб.* ҷоғар, гурӯҳ.

ҚАДАРӢ *а.* **جدرى** *кит., тиб.* як навъ бемории нағзак.

ҚАДВАЛ *а.* **جدول** 1. хати рост, раҳи хат дар китоб ё дафтар. 2. олате, ки ба воситаи он хати рост кашида мешавад. 3. намудор, нақша, рӯйхате, ки барои ҳисоби давомати кор, дарс, иҷрои кор ва бо тартиб нишон додани вақт ва хусусияти чизҳои дигар тартиб дода мешавад: **чадвали дарс**, **чадвали имтиҳонот**, **чадвали машғулият**, **чадвали кор**, **чадвали ҳаракати автобус**, **чадвали зарб риёз**. **чадвали зарб** задани рақамҳо; **чадвал кашидан** а) хат кашидан; б) **чадвали кор**, дарс, машғулият *ва ғ.*, тартиб додан.

ҚАДВАЛБАНДӢ **جدول‌بندی** 1. **чадвал** кашидан. 2. ба воситаи кашидани хатҳои уфуқӣ ва

амудӣ тақсим кардани замин, сохтмон *ва г.* ба андозаҳои мушаххас. 3. гурӯҳбандӣ ва тақсими иттилооти муайян ба шакли ҷадвал.

ҶАДВАЛВОР جدولوار ҷадвалмонанд, рост, ба сони ҷадвал.

ҶАДВАЛДОР جدولدار хати рост кашида, ҷадвал кашидашуда (барои коре, машғулияте, ҳисобе *ва г.*).

ҶАДВАЛКАШ جدولکش 1. хаткаш, хати рост кашанда. 2. нақшакаш, тарҳсоз, лавҳнигор.

ҶАДВАЛКАШӢ جدولکشی амали мансуб ба ҷадвалкаш.

ҶАДВАЛСОЗӢ جدولسازی *ниг.* ҷадвалбандӣ.

ҶАДВОР جدوار *бот.* решаи дармана.

ҶАДД *а.* جد *ниг.* ҷад(д).

ҶАДДА *а.* جدّه модаркалон, бибӣ.

ҶАДИД *а.* جديد 1. *кит.* нав, тоза. 2. *таър.* пайравии ҳаракати ҷадидӣ, тарафдори ҷадидия.

ҶАДИДАН *а.* جدیداً аз нав, такроран.

ҶАДИДИЯ *а.* جدیدیه *таър.* чараёни сиёсии байни табақаҳои буржуазияи маҳаллӣ ва зиёӣёни Осиёи Марказӣ, ки шиораш ислохталабӣ буд.

ҶАДИДӢ جدیدى *ниг.* ҷадидия.

ҶАДИДКУШӢ جدیدکشی ҳаракат барои нест кардани ҷадидон дар аморати Бухоро дар солҳои 1918-1920.

ҶАДИДТАРОШ جدید تراش он ки даъвои ҷадидӣ мекунад, он ки худро ҷадид нишон медиҳад.

ҶАДИР *а.* جدیر шоён, сазовор, лоиқ.

ҶАДӢ *а.* جدى *нуч.* номи бурчи даҳум аз бурҷҳои дувоздагонаи фалакӣ, ки Офтоб 22 декабр то 21 январ ба он дохил мешавад, дар китобҳои нучуми қадим ин бурҷ ба шакли бузғола тасвир шудааст, Бузғола, Бузак.

ҶАДОВИЛ *а.* جداول *ҷ.* ҷадвал.

ҶАДР جدر *кит.* девор.

ҶАЗ *фр.* jazz *мус.* оркестри махсуси мусиқӣ, ки аз асбобҳои нафасӣ, тордор ва баландовоз ташкил ёфтааст.

ҶАЗ(З) jazz боқимондаи бирёни рағбани дунбаи

гӯсфанд, баъд аз гудохтан (об кардан), ҷазза.

ҶАЗАБА جزبه *гуфт.* хашм, ғазаб, қаҳр, тундӣ; тарсондан, дӯғу пӯписа.

ҶАЗАБАДОР جزبهدار 1. сахтгир, чиддӣ. 2. пурхашм, хашмгин; тарсовар.

ҶАЗАК جزک номи иллат ва марази мурғон аст, ки бар асари он аз беҳи пар то ба устухони онҳо сӯрох мешавад.

ҶАЗАӢ *а.* جزع 1. бесабрӣ, бегоҳатӣ, беқарорӣ; нола ва зорӣ; **ҷаззау ғазза** гиряву зорӣ, оху шеван. 2. тарс, бим. 3. илтимос, тазарруъ, тавалло.

ҶАЗБ *а.* جذب 1. ба худ кашидан, кашиш; **қувваи ҷазби Замин**. 2. кашиш (*диққатро*), дилрабоӣ, ҷалб; **ҷазб кардан (намудан)** кашидан, ба худ ҷалб кардан.

ҶАЗБА *а.* جذبه кашиш, кашиши қалбӣ; **аҳли ҷазба** сӯфиён.

ҶАЗБКУНАНДА جذبکننده 1. *сифати феълӣ* замони ҳозира аз **ҷазб кардан**. 2. ҷалбкунанда (ба худ), кашанда; дилрабо.

ҶАЗБМАНД جذبمند *гуфт.* сахт азмакарда, касе ки бо азм ва қатъият ба коре иқдом мекунад, иштиёқманд.

ҶАЗЗАГИН//ҶАЗЗАГӢ جزگين//جزگى ҷаззадор, омехта ба ҷазза; **нони ҷаззагин** ноне, ки дар таркибаш ҷазза – порчаҳои рағбани дунба баъди бирёнро дорост.

ҶАЗЗАДОР جزهدار *ниг.* ҷаззагин.

ҶАЗЗАС جزس *калимаи тақлиди овоз*; 1. садои бирён шудани чизе. 2. дард ё сӯзиш кардани ягон узви баданро ифода мекунад: **ҷаззас задани гӯшт дар вақти бирён кардан, ҷаззас зада дард кардани даст ё ҷои дигари бадан**.

ҶАЗЗИН جزين *ниг.* ҷаззагин.

ҶАЗЗӢ جزى *гуфт.* сӯзиш ё дарди ногаҳонӣ; **диллам ҷаззӣ карда монд**.

ҶАЗЗОБ *а.* جذاب *кит.* ба худ кашанда, ҷазбкунанда.

ҶАЗЗОБИЯТ جذابيت он ки ва он чи хусусияти ба худ ҷалб карданро дорад.

ҶАЗИЛ *а.* جزيل 1. бисёр, фаровон. 2. бузург. 3. маҳкам, устувор, дуруст.

ҶАЗИР جزير 1. хушк (аз беобӣ), сӯхта, бирён-шуда, хароб, валангор (замин). 2. *гуфт.* ифлос, чиркин; **ҷазир кардан** ифлос кардан.

ҶАЗИРА *а.* جزيره хушкӣ дар миёни об (*хоҳ хурд бошад хоҳ калон*), ки об аз ҳар сӯ онро ихота кардааст.

ҶАЗИРАВӢ جزيروى *мансуб ба ҷазира.*

ҶАЗИРАГӢ جزيرگى *мансуб ба ҷазира; воқеъ дар ҷазира: давлати ҷазирагӣ.*

ҶАЗИРАНИШИН جزيره‌نشين сокини ҷазира, аҳли ҷазира.

ҶАЗМ *а.* جزم қарори қатъӣ, қарори ҳатмӣ; қатъият, қиддият; **азми ҷазм** азми қатъӣ, қасди қиддӣ, хоҳиши қатъӣ; **ҷазм кардан** азми қиддӣ намудан, қатъиян қарор додан.

ҶАЗМАНД جزمند *гуфт., ниг. ҷазбманд; харидори ҷазманд* харидори бисёр толиб, харидори бисёр борағбат ва иштиёқманд.

ҶАЗМӢ جزمى қатъӣ, қиддӣ, устувор, ҳатмӣ: **ваъдаи ҷазмӣ; иродаи ҷазмӣ.**

ҶАЗО *а.* جزا 1. мукофоти бадӣ, сазои кори бад ё гуноҳе; подош, музд; **ҷазои олій, ҷазои марг** ҳукми қатл; **рӯзи ҷазо** а) рӯзи азобу машаққат, рӯзи сазодиҳӣ, рӯзи ҳисобот барои кирдорҳои худ; б) д. рӯзи қиёмат, рӯзи маҳшар, рӯзи ҳисоби бандагон аз кардаи худ назди Худо; **ҷазо гирифтан** ба ҷазо расидан, ба ҷазо маҳкум шудан; **ҷазо дидан** ба ҷазо расидан барои кори кардаи худ; **ҷазо додан** сазо додан барои қору кирдори бад; **ҷазои касеро додан** барои кирдораш ба ҷазо расонидан; **ҷазои худро дидан** ба ҷазои кори бади кардаи худ расидан; **ҷазо кашидан** ҷазо дидан; **ба ҷазо гирифтор кардан** ба ҷазо расонидан; **ба ҷазои худ расидан** барои амали бад сазои худро дидан; **ба ҷазояш расондан** ба ҷазои муносибаш гирифтор кардан. 2. ҷармаи нақдӣ.

ҶАЗОБИНӢ جزا بينى ҷазо дидан, маҳкум шудан ба ҷазо.

ҶАЗОГИРӢ جزاگيرى ҷазо гирифтан, ҷазо дидан.

ҶАЗОГОҲ جزاگاه *таър.* ҷои қатл, ҷои ҷазо.

ҶАЗОДИДА جزا ديده он ки ба ҷазо маҳкум шудааст.

ҶАЗОДИҲАНДА جزادهنده 1. *сифати феълӣи замони ҳозира аз ҷазо додан.* 2. он ки ҷазо медиҳад.

ҶАЗОДИҲӢ جزا دهى ҷазо додан.

ҶАЗОИЛ جزايل *кҳн.* як навъ тӯпи ҷангии қадима, ки ба асп ё шутур баста аз ҷое ба ҷое мебурданд ва кор мефармуданд: **тӯпи ҷазоил.**

ҶАЗОИР I جزائر *ниг. ҷазоил.*

ҶАЗОИР II *а.* جزاير *ҷ. ҷазира.*

ҶАЗОИР III جزاير *номи яке аз оҳангҳои мусиқии тоҷикӣ.*

ҶАЗОӢ جزائى 1. ҷиноятӣ: **қонуни ҷазоӣ.** 2. қасдгирӣ, қасос.

ҶАЗОНОМА جزانامه 1. *таър.* қарори қозӣ барои ҷазо. 2. фармони хаттии ҷазо.

ҶАЗР I *а.* جزر 1. бех, реша. 2. *риёз.* ададест, ки онро ба ҳудаш зарб мезаданд, масалан, адади се ба ҳудаш зарб шавад, адади нӯҳ ҳосил мешавад, ки ин се ҷазри нӯҳ аст: **ҷазри мукааб, ҷазри мураббаъ; ҷазр гирифтан** аз реша баровардан.

ҶАЗР II *а.* جزر 1. *ҷугр.* кам шудан ва аз соҳил дур рафтани оби баҳр бо таъсири қувваи кашиши Офтобу Моҳ, ки дар шабонарӯз ду бор такрор меёбад; *муқоб. мад(д).* 2. *мач.* пасту баланд шудани чизе.

ҶАЗ-ҶАЗ جز جز *гуфт.* дард, озор (*аз сӯхтани ягон узви бадан ё газак гирифтани ҷароҳате*): **ҷаз-ҷаз сӯхтан.**

ҶАЗӢ *а.* جزع 1. навъе аз сангҳои ороишӣ, ки сафеду сиёҳ аст ва мӯҳраи сулаймонӣ ё яманӣ ҳам номида мешавад. 2. *мач.* чашм; **ҷазъи дида киноя аз чашм.**

ҶАЙБ *а.* جيب 1. кисаи либос, кисаи бағалӣ; **аз ҷайби худ пул додан** пули худро сарф кардан. 2. гиребон, гиребони курта.

ҶАЙБӢ جيبى кисагӣ: **соати ҷайбӣ.**

ҶАЙЛИҚ *т.* جيلق болиштақҳои махсус, ки аз ду тарафи зини асп мемонанд, чиргӣ, арақчини асп; *муқ. ҷағаллиқ.*

ҶАЙЛОВ جيلاو *гуфт.* ҷарогоҳ, ҷои чорпочаронӣ.

ҶАЙРА جيره *зоол.* ҷонвари ширхора аз гурӯҳи

хояндаҳо, ки пушту паҳлӯяш бо хорҳои сӯзанмонанд ихота шудааст.

ЧАЙРОН چیران *зоол.* як навъи оху.

ЧАЙШ *а.* چیش *кхн.* лашкар, қўшун.

ЧАЙЪАТ *а.* جیعت омада расидан, ворид шудан.

ЧАЛ چل *кит.* парандаи хушовоз аз хонаводаи гунчишқо, ки аз гунчишқ бузургтар ва аз сор хурдтар аст, чаковак, нору.

ЧАЛАБ I جلب 1. ғалоғула, ғавго. 2. аспчаллоб, гӯсфандчаллоб, он ки барои фоида аспу гӯсфанд *ва г.* харида мефурӯшад.

ЧАЛАБ II *а.* جلب зани бадахлоқ, қаҳба, фоҳиша; руспӣ.

ЧАЛАБӢ جلبی ҳилагарӣ, бадчинсӣ, фоҳишагарӣ, бадахлоқӣ, руспигарӣ.

ЧАЛАБХОНА جلبخانه фоҳишахона, руспихона.

ЧАЛАСА *а.* جلسە маҷлис, чамъомад.

ЧАЛБ *а.* جلب чазб, кашиш, кашидан ба сӯи худ; **чалб кардан (намудан)** касеро чазб намудан, кашидан (ба иҷрои вазифае); **диққат чалб кардан** ба чизе диққат додан, диққат чазб кардан ба чизе; **диққат чалб шудан** диққат равона шудан ба чизе.

ЧАЛБКУНАНДА جلبکننده 1. сифати феълӣи замони ҳозира аз **чалб кардан**. 2. чазбкунанда, кашанда (ба худ, ба ягон чизи дигар).

ЧАЛВИЗ جلویز *кит.* муфсид, ғаммоз.

ЧАЛҒӢЗА چلغوزе ғӯзаи дарахти санавбар, уму-ман ғӯзаи дарахтони сӯзанбарг, чалғӯза.

ЧАЛД *а.* جلد *кит.* чусту чолок, чобуку чаққон; зирак.

ЧАЛДӢ جلدی 1. чобукӣ, чаққонӣ; зиракӣ. 2. тезӣ, тундӣ.

ЧАЛДКОР جلدکار тезкор, зудкор, чаққон.

ЧАЛДУ چلدو тӯҳфа, подош, ато; ҳадяи молӣ аз тарафи амалдори оӣ, инъом.

ЧАЛИДИЯ *а.* جلدیه зучоҷа; адасӣ.

ЧАЛИЛ *а.* جلیل бузург, азим, мӯҳтарам.

ЧАЛИС *а.* جلیس *кит.* ҳамнишин, ҳамсӯҳбат; рафик.

ЧАЛӢ *а.* چلی *кит.* равшани калон-калон (дар бораи хат); **хати чалӣ**; **қалами чалӣ** қалами махсус, ки бо он хати чалӣ менавиштанд ё машқ мекарданд.

ЧАЛЛА *а.* چل :Худои азза ва чалла Худованди бузургу оӣ.

ЧАЛЛОБ *а.* چلاب касе, ки молҳоро харида бо фоидааш қимат мефурӯшад, аз қабили говчаллоб, гӯсфандчаллоб, мавизчаллоб *ва г.*

ЧАЛЛОБӢ چلابی чизҳоро арзон харида бо фоидааш қимат фурӯштан, кор ва амали шахси чаллоб: **чаллобӣ кардан**.

ЧАЛЛОД *а.* چلاد 1. касе, ки ҳукми куштанро ба иҷро мерасонад, одамкуши расмӣ (*дар давраҳои пешин*). 2. маҷ. ситамгар, золими гузаро.

ЧАЛЛОДӢ چلادی 1. мансуб ба **чаллод**: **теги чаллодӣ**, **кори чаллодӣ**. 2. амали чаллод, шугли чаллод. 3. маҷ. бераҳмӣ, ситамгарӣ, чафокорӣ, хунхорӣ.

ЧАЛО *а.* چلا *ниг.* **чило II**.

ЧАЛОДАТ *а.* چلادت चुсти, чолокӣ, далерӣ, часорат.

ЧАЛОЛ *а.* چلال 1. бузургӣ, бузургворӣ. 2. иззат, шавкат; **чоҳу чалол** мартаба ва базургӣ.

ЧАЛОЛАТ *а.* چلالت *кит.* бузургӣ, шукӯҳ, азамат.

ЧАЛОЛАТМАОБ چلالت مأب чаноб, ҳазрат.

ЧАЛОЧИЛ *а.* چلاچل *ч.* чулчул.

ЧАЛОЧИН چلاچين *гуфт.* пиразани фартути баднамои ҳилагар: **кампири чалочин**.

ЧАЛОЧИНКАМПИР چلاچين کمپير кампири чалочин.

ЧАЛОЧУЛ *а.* چلاچل 1. ҳалқачаҳои оҳанин, ки гирдогирди чанбари доира овехта мешавад. 2. зангӯлачаҳое, ки ба тасмаи гардани шутур ё асп баста мешавад, ё раққосагон ба дасту пои худ мебанданд.

ЧАЛХУНДӢ چلهندی *ниг.* **чулхундӣ**.

ЧАМАЛ *а.* چمل шутури нар.

ЧАМАЛҒА چملغه *гуфт.* воситаҳои таъмини рӯзгор, харчу ташвиши оила; **чамалға каши-**

дан хонаводаро таъмин кардан, дар ташвиши воситаҳои рӯзгузаронӣ шудан.

ҶАМБӢС *جمبوس* *гумф*. як навъ пойафзор.

ҶАМЕАН *а. جميعاً* *ниг.* **ҷамъан**.

ҶАМЕЪ *а. جميع* ҷама, ҷамағӣ, ҷамоат, мардум.

ҶАМИЛ *а. جميل* хушрӯ, зебо, соҳибҷамол, некӯсурат.

ҶАМИЛА *جميله* *муаннаси* **ҷамил**; зан ё духтари хушрӯй.

ҶАМИЛӢ *جميلی* зебой, хушрӯй.

ҶАМОА *а. جماعة* 1. гурӯҳ, тӯда, гурӯҳи мардум. 2. гурӯҳи талабагони дар як ҷо таҳсилкунанда дар мадрасаҳои собиқ. 3. табақа, тоифа, қабила. 4. деҳшӯро, деҳаҳое, ки тобеи як деҳшӯроанд: **идораи ҷамоа**, **раиси ҷамоа**, **котиби ҷамоа**.

ҶАМОАТ *а. جماعة* 1. *ниг.* **ҷамоа**. 2. ҷамъият, умум.

ҶАМОАТӢ *جماعتی* 1. *мансуб ба* **ҷамоат**. 2. ҷамъиятӣ, умумӣ: **вазифаи ҷамоатӣ**, **кори ҷамоатӣ**.

ҶАМОД *а. جماد* *ки.* чизи бечон, санг, маъдан, канданиҳои ғайриорганикӣ.

ҶАМОДОТ *а. جمادات* *ҷ.* **ҷамод**; чизҳои бечон, сангҳо, маъданҳо; ғайри ҳайвонот ва наботот: **олами ҷамодот**.

ҶАМ(М)ОЗА *а. جمازه* шутури тезрафтор.

ҶАМОЛ *а. جمال* 1. хушрӯй, зебой, хусн; хубии сурат ва сират; **хусну ҷамол** зебой, хушрӯии комил. 2. *мач.* рӯи зебо, чехраи тобону дурахшон; **ҷамолӣ ҷаҳоноро** чехраи тобон, рӯи зебо.

ҶАМОЛАК *جمالک* кокули сохтаи абрешимӣ ё аз чизҳои дигар бофта, ки ба мӯй баста ба пушт мепартоянд: **ҷамолак бофта**, **ба мӯй ҷамолак андохтан**.

ҶАМОЛАККОКУЛ *جمالک کاکل* кокулҳои ҷамолакдор.

ҶАМОҲИР *а. جماهير* 1. *ҷ.* **ҷумхур**; мардуми бисёр, умум. 2. ҷумҳуриятҳо, давлатҳо; **Иттиҳоди Ҷамоҳири Шӯравӣ** *таър.* давлати шӯравии собиқ, ки аз иттиҳоди 15 ҷумҳури иборат буд.

ҶАМ(М)ОШ *а. جماش* *ки.* 1. шӯх. 2. фусункор (*беиштар ҷамчун сифати маҳбӯб ё ҷашими*).

ҶАМР *а. جمر* *исми* ҷомеъ ахгарҳо, лахчаҳо.

ҶАМРА *а. جمره* оташпора, лахча, ахгар.

ҶАМӢХ *а. جموح* *ки.* якраҳа, якрав, саркаш, инодкор, гарданшах.

ҶАМШЕДӢ *جمشیدی* **ҷамшидӣ**; **ҷамши** пурдабада, ҷамши бошукӯҳ.

ҶАМЪ *а. جمع* 1. фароҳам, гирду ғун: **ҷама ҷамъ будан**. 2. ғундоштан, тӯб кардан. 3. гурӯҳе аз мардум, ҷамоат: **гузаштани ҷамъе аз кӯча**. 4. ҷама, умум; **ҷамъе** гурӯҳе, ҷамоате; **ҷамъ гардидан** ғун шудан, гирд омадан; **ҷамъ кардан** фароҳам овардан, гирд овардан; **ҷамъ омадан** фароҳам омадан, ғун шудан, тӯб шудан ба як ҷо; **ҷамъ шудан** гирд омадан, ғун шудан; **ақлу хуш ҷамъ кардан** хушёр шудан; **ҳавоси ҳудро ҷамъ кардан** осуда ва ором шудан, хушёр шудан; **хотири ҷамъ** осуда, бе ташвиш, бе нигаронӣ ва ошуфтагии хотир; **хотир ҷамъ кардан** осуда будан, безобита нашудан. 5. *риёз.* яке аз чор амали ҳисоб, афзудани як адад ба адади дигар, зам кардани ду ва ё чанд адад ба якдигар. 6. *грам.* аломати ҷамъ дар забони тоҷикӣ бо «-он» ва «-ҳо» ифода мегардад; *муқоб.* **танҳо**.

ҶАМЪАН *а. جمعاً* 1. ба тарзи ҷамъ, дар ҳолати ҷамъ кардан. 2. ҷамағӣ, якҷоя.

ҶАМЪБАНДӢ *جمع بندی* *грам.* ҷамъ бастанӣ калима.

ҶАМЪБАСТ *جمع بست* 1. ҷамъ кардан. 2. натиҷа, хулоса: **ҷамъбасти корҳои яқсола**; **ҷамъбаст кардан** а) ҳисоб кардан, шумурда хулоса кардан; б) натиҷа баровардан, ба як натиҷа омадан, хулоса баровардан аз қори кардашуда ё фикрҳои гуногун.

ҶАМЪБАСТӢ *جمع بستى* ҷамъбаст шуда, натиҷагӣ: **маълумоти ҷамъбасти**.

ҶАМЪБАСТКУНАНДА *جمع بست کننده* *ниг.* **ҷамъбасти**; он ки ё он чи ҷамъбасти қоре ё амале бошад.

ҶАМЪБАСТШАВАНДА *جمع بست شونده* он чи натиҷааш дар якҷоягӣ маълум шавад.

ҶАМЪБАСТШУДА *جمع بست شده* *ниг.* **ҷамъбасти**.

ЧАМЪДАСТӢ جمعدهستى муттафиқӣ, аҳлона, дастачамъӣ: **бо чамъдастӣ кор кардан.**

ЧАМЪИЧАМЪ ниг. чамъулчамъ.

ЧАМЪИЯТ а. جمعيت 1. маҷмӯи мардум, ки дар шароити муайяни тараққиёти таърихӣ дар асоси тарзи истеҳсоли неъматҳои моддӣ ва муносибатҳои муайяни истеҳсоли ба ҳам омадаанд, ҷомеа: **чамъияти ибтидоӣ, чамъияти ғуломдорӣ, чамъияти феодали.** 2. гурӯҳи одамон, ки аз рӯи мақсад, манфиат, ихтисос ё ягон ҷиҳати дигар чамъ омадаанд, созмон: **чамъияти ихтиёрӣ, чамъияти саҳомӣ, чамъияти китобдӯстон.** 3. доираи одамон, ки бо умумияти шароити иҷтимоӣ, баромад ва мансубияти табақаӣ муайян шудааст: **чамъияти коргарон.** 4. нуфус, аҳолии шаҳре ё маҳаллае. 5. гурӯҳ, ғӯда, доира, ихота: **чамъияти дӯстон; чамъияти хотир хотири чамъ.**

ЧАМЪИЯТӢ جمعيتى мансуб ба чамъият; ҷамоатӣ, иҷтимоӣ, умумӣ: **афкори чамъиятӣ, вазифаи чамъиятӣ, идораҳои чамъиятӣ, кори чамъиятӣ, моликияти чамъиятӣ, соҳти чамъиятӣ, тақсимои чамъиятии меҳнат, илмҳои чамъиятӣ; чамъиятӣ кардан** барои истифодаи умум якҷоя кардан.

ЧАМЪИЯТШИНОС جمعيت شناس он ки ба омӯзиши илмҳои чамъиятӣ машғул аст, он ки дар шинохти чамъият собиқаю солиқа дорад, ҷомеашинос.

ЧАМЪИЯТШИНОСӢ جمعيت شناسي илмҳое, ки соҳаҳои гуногуни чамъиятро меомӯзанд, ҷомеашиносӣ: **илмҳои чамъиятшиносӣ.**

ЧАМЪӢ جمعى ҷамағӣ, дастачамъона.

ЧАМЪКУНАНДА جمعہ کننده 1. сифати феълӣ замони ҳозира аз **чамъ кардан.** 2. он ки чизҳоро чамъ мекунад, гирдоваранда.

ЧАМЪОВАРӢ جمع آوري 1. чамъ кардан, чамъ овардан, гирд овардан, ғун кардан. 2. ғундоштан, бардоштан, ҷидан: **чамъоварии пахта, чамъоварии ғалла, чамъоварии ҳосил.**

ЧАМЪОМАД جمع آمد 1. чамъ омадан, чамъ шудан, дар як ҷо ғун шудан: **ҷойҳои чамъомади мардум.** 2. нишаст, маҷлис, маҳфил; **чамъомади дӯстон.**

ЧАМЪОМАДА جمع آمده чамъшуда, ғундошта,

гирдомада: **одамони чамъомада** чамъ-омадагон.

ЧАМЪОМАДГОҲ جمع آمدگاه 1. ҷои чамъ омадан, ҷои чамъ шудан. 2. маҷлисгоҳ, маҳфил.

ЧАМЪУЛЧАМЪ а. جمع الجمع 1. чамъи умумӣ, чамъичамъ, ҳосили умумии чамъ, ҷамағӣ: **чамъулчамъи даромад.** 2. бо аломати чамъ овардани калимае, ки худааш дар шакли чамъ бошад; *мас.*, ахбор-ахборот.

ЧАМЪШАВАНДА جمع شونده 1. сифати феълӣ замони ҳозира аз **чамъ шудан.** 2. *риёз.* ададе, ки ба адади дигар чамъ мешавад.

ЧАНБ а. جنب паҳлу, тараф: **андар чанби..., ба чанби...**

ЧАНБА а. جنبه хислат ва хусусиятҳои хос, сифат; асос.

ЧАНВАР چنور ниг. **ҷонвар.**

чанг جنگ 1. асоси замони ҳозира аз **чангидан.** 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии чанганда: **хурусчанг, сагчанг...**

ЧАНГ جنگ 1. ҳарб, набард, муҳориба байни ду тарафи мутақобил, задухӯрд ва кушокушии ду лашкари тарафҳо ё давлатҳои ба ҳам муқобил. 2. бо ҳам дастбагиребон шудан ва ҳамдигарро дашному ҳақорат додани ду кас ё ду гурӯҳ, занозани ва задухӯрди ду ҳайвон бо ҳам. 3. ҷабҳа, фронт. 4. дашном, сарзаниш, носазо: **чангу сарзаниш; чанги беяроқ** ниг. **чанги сард; Чанги Бузурги Ватанӣ** чанги халқи шӯравӣ дар солҳои 1941-1945 ба муқобили Олмони фашистӣ; **чанги дохилӣ** чанги байни гурӯҳҳои ба ҳам муқобили як мамлакат; **чанги дастбагиребон** бо душман омехта шуда чангидан, чанги тан ба тан; **чанги даҳонакӣ** чанҷолу хархашаи лафзӣ, дашномдихӣ (якдигарро); **чанги ғоратгарона; чанги кӯчагӣ** чанге, ки дар кӯчаҳо бурда мешавад; **чанги мағлуба** ба ҳам омехта бо якдигар задухӯрд ва кашокаш кардани ду лашкар (ду тараф); **чанги сард** низоъ ва душманӣ кардан бе кор фармудани аслиҳа, хархаша ва кашмакаши сиёсӣ; **чанги синфӣ** чанги байни синфҳои чамъият, муборизаи синфӣ; **чанги тан ба тан** чанги якка ба якка, чанги даст ба гиребон; **чанги хунин** задухӯрди хунин, чанги саҳт; **чанги ҳамватанӣ** ниг. **чанги дохилӣ; чанги ҷаҳонӣ** чанге, ки як қатор давлатҳоро

ба гирдобии худ кашида бошад; **чангу чанчол** кашмакашу хархашаи байни ду тараф, ду кас; **чангу чидол** а) харбу зарб, мухориба; б) мубориза; в) хархаша, кашмакаш; **машқи чанг** машқи чанг кардан, тамрини чанг, омӯхтани тариқаҳои чанг; **чанг андохтан** ду тараф ё ду касро чанг кунондан ду тараф ё ду касро, боиси чанги ду тараф гардидан (*бештар бо игво*); **чанг кардан** а) мухориба кардан, чангидан (бо силох); б) ба якдигар дарафтодан, занозанӣ кардан, ҳамдигарро дашном додан, хархашаи лафзӣ кардан; в) чанчол кардан, сарзаниш ва маломат кардан (касиро); **чанг хезондан** чанчол бардоштан; боиси чанг ва хархаша гардидан; **ба чанг даромадан** ба харбу зарби байни давлатҳо дохил шудани давлате, чанг сар кардан.

ЧАНГАЛ جنگل 1. дарахтзори зич ва ба ҳам печида, беша; **чангали дарахтони сӯзанбарг**, **чангали касногузар**, **хочагии чангал**, **саноати чангал**; **пул бошад, дар чангал шӯрбо** (*мақ.*). 2. як хел растании паттагии хордор, ки хорҳои тез дорад.

ЧАНГАЛБОН جنگلбан посбони чангал, боникунандаи чангал.

ЧАНГАЛБОНӢ جنگلбانی шуғл ва амали чангалбон; бонӣ кардани чангал.

ЧАНГАЛБУРӢ جنگلبرى буридани дарахтони чангалӣ.

ЧАНГАЛДАШТ جنگلداشت *чугр.* даште, ки чангал дорад.

ЧАНГАЛДАШТӢ جنگلداشتӣ ҳар чизи мансуб ба чангалдашт.

ЧАНГАЛДОР جنگلدار чое, ки чангал дорад; дорандаи чангал, чангалбон, чангалпарвар.

ЧАНГАЛДОРӢ جنگلدارى нигоҳубини чангал, чангалпарварӣ.

ЧАНГАЛӢ جنگلچال дорои ёли дарозу зич, ки нисбат ба асп ё шер истифода мешавад.

ЧАНГАЛЗОР جنگلزار чое, ки чангали бисёр дорад, ҷои дарахтони буттагӣ, бешаи дарахтони хордор.

ЧАНГАЛИСТОН جنگلستان *ниг.* чангалзор.

ЧАНГАЛӢ جنگلی мансуб ба чангал; рӯида дар чангал, бошанда дар чангал: **буттаҳои**

чангалӣ, парандагони чангалӣ.

ЧАНГАЛНИШИН جنگلنشین он ки дар чангал зиндагӣ мекунад, сокини чангал, бошандаи чангал.

ЧАНГАЛПАРВАР جنگلپرور он ки нигоҳубини чангал бар дӯши ӯст, посбони чангал, парварандаи чангал.

ЧАНГАЛПАРВАРӢ جنگلپروری чангал парвариш кардан, чангал рӯёндан, сабзондани чангал.

ЧАНГАНДОЗӢ جنگاندازی чанг андохтани ду тараф ё ду кас, чанг хезондан байни ду тараф ё ду кас, низоъандозӣ.

ЧАНГАРА جنگره 1. одам ё ҳайвоне, ки бе чанг истода наметавонад, касе ё ҳайвоне, ки ҳамеша майли чангидан дорад: **бачаи чангара, тагали чангара**. 2. чанҷолӣ, серғавғо, серхархаша.

ЧАНГАРАГӢ جنگرگی чангара будан, чанҷолӣ будан.

ЧАНГАРОС جنگراس *калимаи тақлиди овоз*, ки афтида овоз баровардани чизҳои филизӣ ва тунукагиро мефаҳмонад.

ЧАНГАР-ЧУНГУР جنگرجنگر *калимаи тақлиди овоз*, ки садои занҷӯла ё чизҳои ба ин монандро ифода мекунад.

ЧАНГАФЗОР جنگافزار василаҳои чангӣ, воситаҳои размӣ, силоҳу яроқ, аслиҳа.

ЧАНГАФРӢЗ جنگافروز он ки боиси чанг мешавад, афрӯзандаи чанг.

ЧАНГБОЗӢ جنگبازی 1. чанг кардан ба тариқи бозӣ. 2. ба ду тараф ҷудо шуда, ба тақлид бо ҳам чангидани бачаҳо.

ЧАНГВАР جنگور 1. чангхоҳ. 2. сарбоз, аскар, марди чангӣ.

ЧАНГГОҲ جنگگاه ҷои чанг, майдони чанг, набардгоҳ, маҳали мухориба.

ЧАНГДИДА جنگديده иштирокдори чанг, дар чанг таҷрибаҳосилкарда, чангозмуда.

ЧАНГДӢСТ جنگدوست 1. чангхоҳ. 2. чангара.

ЧАНГИДАН جنگیدن 1. чанг кардан, харб намудан, набард кардан, дар чанг ширкат кардан. 2. занозанӣ кардан, дастбагиребон шудан; **бо**

дандону нохун ҷангидан сахт ҷангидан, то охири куввати худ ҷангидан; **бо ҳам ҷангидан** бо ҳам ҷанҷол кардан, бо ҳам ситезидан.

ҶАНГӢ جنگى 1. мансуб ба ҷанг: қулоҳи ҷангӣ, лавозимоти ҷангӣ, нишони ҷангӣ, таҷрибаи ҷангӣ, техникаи ҷангӣ. 2. ҷанговар, мубориз: ҷавонони ҷангӣ. 3. ҷангара, ҷангчӯ: хурӯси ҷангӣ. 4. ҷанговарӣ, ҳарбӣ: маҳорати ҷангӣ. 5. ҳолати нооштии будани ду кас, ногап будани ду кас; ҷангӣ будан ногап будан; ҷангӣ шудан ногап шудан, қаҳрӣ шудан.

ҶАНГКУНАНДА جنگ کننده *ниг.* ҷангӣ 2. 3.

ҶАНГНОДИДА جنگ نادیده бе таҷрибаи ҷангӣ, дар ҷанг набуда.

ҶАНГНОМА جنگنامه китоб ё асаре, ки дар он ҷангҳо тасвир шудаанд, китоби корномаҳои ҷангӣ: ҷангномаи Рустам, ҷангномаи Абу-муслим.

ҶАНГНОМАҲОНИ جنگنامه خوانى хондани китоби ҷангнома, қироати ҷангномаҳо.

ҶАНГОВАР جنگ آور 1. аскар, сипоҳӣ, сарбоз, марди ҷангӣ, муборизи майдони ҷанг. 2. мубориз, шучоъ, диловар дар ҳама корҳо.

ҶАНГОВАРӢ جنگ آوری ҷанговар будан, қаҳрамонӣ, шучоат, далерӣ (*дар ҷанг*).

ҶАНГОВАРОНА جنگ آورانه ба тарз ва рафтори ҷанговар, ба тарзи ҷангӣ ва ҷанговарӣ; корнамоиҳои ҷанговарона; рӯҳи ҷанговарона.

ҶАНГОЗМО(Ӣ) جنگ آزمایى ҷанговари ботачриба.

ҶАНГОЗМУДА جنگ آزموده ҷангдида, дар ҷанг иштироккарда.

ҶАНГОНДАН جنگاندى *шакли бавоситаи ҷангидан*; ҷанг андохтан (ду касро), боиси ҷанг шудан.

ҶАНГСИГОЛ جنگ سگال ҷангандеш, ҷангчӯӣ.

ҶАНГСОЗ جنگ ساز он ки омодаи ҷанг аст, ҷангхоҳ.

ҶАНГТАЛАБ جنگ طلب ҷангхоҳ, ҷангчӯ.

ҶАНГТАЛАБӢ جنگ طلبى амалу ҳислати ҷангталаб, ҷангталаб будан.

ҶАНГТАЛАБОНА جنگ طلبانه ҷангхоҳона, ҷанг-

чӯёна.

ҶАНГХОҲ جنگ خواه ҷангчӯ, ҷангталаб, ҷангара.

ҶАНГХОҲӢ جنگ خواهى ҷангчӯӣ, ҷангталабӣ.

ҶАНГХОҲОНА جنگ خواهانه ҷангталабона, ҷангчӯёна.

ҶАНГЧӮ(Ӣ) جنگ چوى 1. ҷангхоҳ, ҷангталаб; *муқоб.* сулҳчӯ. 2. баҳонаталаб барои ҷанг кардан бо касе.

ҶАНГЧӮЁНА جنگ چويانه дар ҳолати ҷангчӯӣ, ҷангталабона: сиёсати ҷангчӯёна.

ҶАНГЧӮӢ جنگ چوئى 1. ҷангхоҳӣ, ҷангталабӣ. 2. ҷанҷолқобӣ, хархашаталабӣ, баҳона кофтан ба ҷанг: ҷангчӯӣ кардан.

ҶАНДА جنده *ниг.* жанда.

ҶАНДАЛА جندله қидду ҷаҳд, саъю кӯшиш; ҷандала кардан (*намудан*) кӯшиш кардан.

ҶАНДАПӮШ جنده پوش *ниг.* жандапӯш.

ҶАНИБА(Т) جانيب *а.* ҷаниб *кит.* асп; аспӣ кӯтал, аспӣ етакӣ (*беиштар аспӣ махсуси подшоҳ*); аспӣ радиф, аспе, ки саворон ҳамроҳи худ мебаранд.

ҶАНИБАБАР جانيب بر *кит.* барандаи ҷаниба, ҷанибаткаш, мирохур; саис.

ҶАНИБАТДОР جانيب دار *ниг.* ҷанибаткаш: ҷанибатдори нури субҳгоҳӣ киноя аз Офтоб.

ҶАНИБАТКАШ جانيب کش *кит.* мирохур, саис.

ҶАНИН جين 1. бачае, ки дар шиками модар аст. 2. *мач.* ибтидои ҳар чиз, оғози ҳар чиз.

ҶАНИНДОН جين دان ҷои ҷанин дар шикам, басадон, раҳмадон.

ҶАНИНДОР جين دار зан ё ҳайвоне, ки дар шикам ҷанин дорад.

ҶАНИНӢ جيني 1. дар ҳолати ҷанин будан. 2. *мач.* шакли ибтидоӣ, ҳолати оғози ҳар чиз: дар ҳолати ҷанинӣ.

ҶАНИНШИНОС جين شناس *тиб.* мутахассиси илми ҷаниншиносӣ, эмбриолог.

ҶАНИНШИНОСӢ جين شناسى *тиб.* илм дар бораи пайдоиш ва афзоиши ҷанин, эмбриология.

ҶАННАТ *а.* جَنَّت 1. *ниг.* бихишт. 2. *маҷ.* макони озоӣ ва хушбахтӣ.

ҶАННАТӢ *а.* جَنَّتӣ 1. *мансуб ба* **ҷаннат**. 2. лоиқи ҷаннат; **одами ҷаннатӣ** одами пок ва бегуноҳ.

ҶАННАТКАДА *а.* جَنَّت كَدِه ҷой монанди ҷаннат.

ҶАННАТМАКОН *а.* جَنَّت مَكَان *ниг.* **ҷаннатӣ** 2.

ҶАНОБ I *а.* جناب *калимае*, ки барои иззату эҳтиром нисбат ба касе гуфта мешавад, ҳазрат: **ҷаноби оӣ**.

ҶАНОБ II *а.* جناب *кит.* остона.

ҶАНОБАТ *а.* جنابت *д.* ҳолати пеш аз ғусл, ҷунубӣ, нопокӣ, нопокии пас аз ҷимоъ ва эҳтилом, ки барои тоза шудан аз он ғусл зарур аст.

ҶАНОЗА *а.* جنازه 1. мурда, ҷасади мурда. 2. тобут бо ҷасади мурда.

ҶАНОЗАХОНӢ *а.* جنازه خوانى *д.* хондани намози ҷаноза.

ҶАНОН *а.* جنان *кит.* дил, қалб.

ҶАНОҲ *а.* جناح 1. бол, қаноти паранда. 2. қисми паҳлуии лашкар, яке аз ду тарафи лашкар, ки маймана ё майсара мебошад.

ҶАНОҲАЙН *а.* جناحين ду паҳлуи лашкар; маймана ва майсара.

ҶАНОҲӢ *а.* جناحي *х.* *мансуб ба* **ҷаноҳ** 2.

ҶАНУБ *а.* جنوب *яке* аз тарафҳои чоргона; тарафи муқобили шимол.

ҶАНУБӢ *а.* جنوبى *мансуб ба* **ҷануб**: воқеъ дар тарафи ҷануб; **канори ҷанубии...**, **тарафи ҷанубии...**

ҶАНЧОЛ *а.* چنچال *чанг*, хархаша, кашокаш, кашмакаш, низоъ, ғавғо; **ҷанчоли забонӣ** ғавғо, дашному ҳақорат; **ҷанчолу занозанӣ** кашмакаш ва дастбагиребон шудан; **ҷанчол афтидан** (*миёни ду кас*) низоъ пайдо шудан; **ҷанчол бардоштан** (*баровардан*) ғавғо сар кардан, низоъ ангехтан; **ҷанчол кардан** низоъ ва хархаша кардан; **ҷанчол баромадан** (*хестан*) низоъ бархостан (*дар сари чизе*); **ҷанчол яктарафа шудан** низоъ аз байн рафтан, хотима ёфтани ғавғою низоъ; **дар ҷанчол мондан** дар бало мондан, ба низоъ ва ғавғо дучор шудан.

ҶАНЧОЛӢ *а.* چنچالى 1. масъалае, ки дар атрофи он низоу хархаша меравад, баҳсноқ: **масъалаи ҷанчолӣ**. 2. ҷанчолбардор, ҷанчолхезонанда, он ки ҳамеша майли ҷанчол кардан дорад. 3. ҷанчолӣ, он ки ҷанчол мекунад: **одами ҷанчолӣ**.

ҶАНЧОЛТАЛАБ *а.* چنچال طلب *чанчолӣ*, ҷанчолхоҳ, пархошгар.

ҶАР(Р) *а.* جر 1. кашиш, кашидан ба сӯи худ; **ҷарри сақил а)** асбоб барои бардоштан ё кашидани борҳои вазнин; б) *кҳн.* механикаи назарӣ. 2. *грам.* ҳаракати зер, касра.

ҶАР *а.* جر 1. ҷои чуқури ба ҷӯи калон монанд, ки аз кофтани об, фуруравии замин *ва г.* ҳосил шудааст, чуқуриҳои табиӣ замин; **ҷар кардан** аз баландӣ ба поён андохтан (*касе, чизе*); **ҷар шудан** ба зер афтидан, аз баландӣ ба поён ғелида афтодан. 2. хандақ.

ҶАРАБ *а.* جرب *яке* аз бемориҳои пӯст, хориш.

ҶАРАЁН *а.* جریان 1. ҷорӣ шудан, равон шудан: **ҷараёни об**, **ҷараёни хун**, **ҷараёни ҳаво**. 2. гузориш, мурур, рафт; **ҷараёни воқеа**; **ҷараён доштан** гузаштан, ҷорӣ будан, давом ёфтан. 3. ҳаракат, амалиёт, равия: **ҷараёни нави адабӣ**.

ҶАРАЁНГОҲ *а.* جريان گاه ҷои ҷараёни чизе, маҷро: **ҷараёнгоҳи дарё**, **ҷараёнгоҳи об**.

ҶАРАҚҚА *а.* جرقة *ҷастани оташ*, ба ҳаво ҷаҳидани оташи фурузон, барқи оташ, якбора дурахшидан.

ҶАРАҚҚИДАН *а.* جرقیدن *якбора дурахшидан*, якбора ҷило додан.

ҶАРАҚ–ҶАРАҚ *а.* جرق جرق *гуфт.* дурахш(идан), ҷило додан, барқ задан: **ҷарақ-ҷарақ тофтан**.

ҶАРАНГАС *а.* چرنگاس *калимаи тақлиди овоз*, ки аз якбора ба ҳам задани чизи филизӣ ҳосил мешавад.

ҶАРАНГДОР *а.* چرنگدار 1. чизе ки садои ҷаранг дорад. 2. ҷарангосӣ, ҷарангкунанда; **ҳамсадои ҷарангдор** (*мас.*, б, в, г).

ҶАРАНГДОРӢ *а.* چرنگدارى *овози ҷарангосӣ дошта*.

ҶАРАНГОС *а.* چرنگاس *ниг.* **ҷарангас**; овози баланди чизҳои сахт ва таранг; **ҷарангоси тор**;

гӯш ҷарангос задан ё дар гӯш ҷарангос задан аз овози баланд ба танг омадани гӯш, саҳт садо додан.

ҶАРАНГОСЗАНИ جرنگاسزنى ҷарангос задан, овози ҷарангоси чизе: **садои ҷарангосзани тангаҳо**.

ҶАРАНГОСЗАНОН جرنگاسزنان дар ҳолати ҷарангос задан.

ҶАРАНГОСӢ جرنگاسى овози ҷарангдор доштан, ҷаранги карда садодиҳанда (*мас.*, филизот): **овози ҷарангосӣ, овози ҷарангосӣ баровардан**.

ҶАРАНГ-ҶАРАНГ جرنگجرنگ овози ҷарангоси давомдор.

ҶАРАС *а.* جرس *кит.* занге, ки бар гардани чорпоён, хусусан шутур мебанданд, зангӯла.

ҶАРАСЧУНБОН جرسچنبان *кит.* зангӯлачунбон; посбон, посдори шаб, ки дар кӯчаҳо зангӯла ва ё шақшаққа чунбонда мегардад, то дуздҳо кӯчаро хилват наёбанд.

ҶАРИБ *а.* جريب 1. масоҳате тақрибан баробари даҳ ҳазор метри мураббаъ. 2. паймонаи ғалла.

ҶАРИБКАШ جريبكش он ки замин андоза мекунад.

ҶАРИБОНА جريبانه *кҳн.* як навъ андоз, ки барои ҳар як ҷариб замин мегирифтанд.

ҶАРИД *а.* جريد танҳо; он ки ба танҳои кор мекунад.

ҶАРИДА *а.* جريده 1. *кит.* дафтар, китоб. 2. рӯзнома.

ҶАРИДАНАВИС جريده نويس *ниг.* рӯзноманигор.

ҶАРИДАНАВИСӢ جريده نويسى *ниг.* рӯзноманигорӣ.

ҶАРИДАНИГОР جريدهنگار рӯзноманигор, аҳли матбуот.

ҶАРИДАНИГОРӢ جريدهنگارى амалу шуғли ҷариданигор, навиштани матолиб (хабари гузориш ва ғ.) барои рӯзнома ва ороишу таҳияи онҳо.

ҶАРИМА *а.* جرime ҷазои пулӣ, ҷазои молӣ: **ҷарима андохтан, ҷарима гирифтани, ҷарима додан, ҷарима бастан**.

ҶАРИМАБАНДӢ جرimeبندى ҷарима ситондан, ҷарима кардан, ҷарима бастан.

ҶАРИМАВӢ جريموى мансуб ба ҷарима: **тӯби ҷаримавӣ**.

ҶАРИМАПУЛӢ جرimeپولى *нав.* пули ҷарима.

ҶАРИНОК جريناك ҷое, ки ҷарӣ дорад, ҷое, ки ҷарҳои бисёр дорад.

ҶАРӢ I جرى 1. *ниг.* ҷар: **дар ҷарӣ, ҷарии чуқур, ҷои ҷарӣ, аз ҷариҳо гузаштан**. 2. *ба тарзи истиора* ҷои пурхатар, пурбим.

ҶАРӢ II *а.* جرى чуръаткор, шучоъ, далер.

ҶАРОД *а.* جراد *кит.* малах; **ҷароди афсар** малахи зард.

ҶАРОДУЛБАҲР *а.* جرادالبحر *зоол.* харчанги хурди баҳрӣ.

ҶАРОИД *а.* جرائد//جرايد *ҷ.* ҷарида.

ҶАРОИМ *а.* جرائم//جرايم *ҷ.* ҷарима.

ҶАРОСАК جراساك чирчирак, малахи сиёҳ.

ҶАРОҲАТ *а.* جراحت захм, реш, ки дар бадани инсон ё ҳайвон худ аз худ ё аз асари чизе пайдо шавад; **ҷароҳати баҳамомада** реши сихатшуда ё ба сихат шудан наздик; **ҷароҳати омоскарда** захми варамиди ва гакзакрифта; **ҷароҳати ҷанг** *мач.* осебҳое, ки дар натиҷаи ҷанг ба ҷое расидааст; **ба ҷароҳати касе намак пошидан** дарду алами касеро бо гапе ё коре боз ҳам афзудан.

ҶАРОҲАТБАНД جراحتبند доқа ва ё чизе, ки бо он ҷароҳат банданд, бандина.

ҶАРОҲАТБАНДӢ جراحتبندى 1. ҷароҳатро басан. 2. ҷои ҷароҳатбандӣ.

ҶАРОҲАТДИДА جراحتديده ҷароҳатдор.

ҶАРОҲАТДОР جراحتدار захмдор, ярадор.

ҶАРОҲАТНОК جراحتناك *ниг.* ҷароҳатдор.

ҶАРРА *а.* جرة *кит.* кӯза, сабӯ.

ҶАРРОР *а.* جرّار 1. ба сӯи худ кашанда. 2. анбӯх, бисёр: **лашқари ҷаррор**. 3. *мач.* далер, нотарс; **каждуми ҷаррор** як навъ каждуми калони зардранги пурзаҳри кушанда.

ҶАРРОҲ *а.* جرّاح *тиб.* муолиҷакунандаи ҷароҳатҳо, пизишке, ки бо усули ҷарроҳӣ ба бе-

мор шифо бахшад.

ҶАРРОҲИЯ *а. جرّاحيه* *ниг. чарроҳӣ.*

ҶАРРОҲӢ *جرّاحى* 1. касб ва амали чарроҳ. 2. он ки ки ба кори чарроҳӣ мансуб аст: **амалиёти чарроҳӣ, асбоби чарроҳӣ, утоқи чарроҳӣ.**

ҶАРРУЛАСКОЛ *جرّالاتقال* *физ. механика, илми бардоштан ва бурдани чизҳои вазнин; чарри сақил, чарри аскол.*

ҶАРЧӢ *جرچى* касе, ки дар кӯчаву бозорҳо фармони ҳукумат, гум шудан ё ёфт шудани чизе ро бо овози баланд эълон мекард, чорчӣ, мунодӣ.

ҶАСАД *а. جسد* 1. бадан, тан, ҷисми одам. 2. та-ни шахси мурда, наъш.

ҶАСИМ *а. جسيم* *кит. бузурҷусса, калонҷусса, ҷисман бузург: кӯҳи ҷасим.*

ҶАСК *جسک* *кит. ранҷ, бало.*

ҶАСОМАТ *а. جسامت* *кит. калонӣ, бузургӣ, азимӣ, танумандӣ.*

ҶАСОРАТ *а. جسارت* 1. ҷасурӣ, далерӣ, шуҷоат. 2. нотарсии густохона, густохӣ, бебоқӣ; **ҷасорат кардан** ҷуръат нишон додан, дилу гурда кардан.

ҶАСОРАТМАНД *جسارت مند* ҷасур, шуҷоъ, да-лер, шуҷоатманд.

ҶАСОРАТНОК *جسارت ناک* *ниг. ҷасоратманд.*

ҶАСОРАТНОКӢ *جسارت ناکى* шуҷоатмандӣ, нотарсӣ, далерӣ.

ҶАСТ *جست* ҷаҳиш, ҷаҳидан; ҷасту хез.

ҶАСТА *جسته* ҷаҳида, якбора аз ҷо баромада: **тири аз камон ҷаста; ҷаста-ҷаста** ҳаракати ҷаҳишдори пайваста ва давомдор.

ҶАСТАН *جستن* 1. хез задан, паридан, ҷаҳидан, якбора аз ҷо баланд шудан. 2. халос шудан, раҳо шудан, раҳой ёфтан; **аз ҷой ҷастан** а) аз ҷой ҷаҳидан; б) аз ҷой канда шудан; **берун ҷастан** берун шудан, тохта баромадан.

ҶАСТАНГОҲ *جستن گاه* *ниг. ҷастгоҳ.*

ҶАСТУХЕЗ *جست و خيز* ҳаракати ҷаҳишдор, ҷастану хез задан (*ҳаракати тези об, мавҷ, този асп ва ғ.*).

ҶАСТГОҲ *جستن گاه* *нав. теппача, суфача ё ҷои*

баланди махсус барои ҷаҳидани варзишгари лижарон ё шиновар.

ҶАСУР *а. جسور* далер, шуҷоъ, нотарс, пур–дил.

ҶАСУРӢ *جسورى* ҷасорат, нотарсӣ, далерӣ.

ҶАСУРОНА *جسورانه* далерона, шуҷоатмандо-на, нотарсона, пурдилона.

ҶАФАНГ *جفنگ* *кит. бехуда, гапи бемаънӣ, ёва.*

ҶАФН *а. جفن* *кит. пилки ҷашм, милки ҷашм.*

ҶАФО *а. جفا* ситам, зулм, ҷабр, озор; **ҷафову зорӣ** зулму машаққат, азобу озор; **ҷабру ҷафо** зулму ситам, азобу озор; **теги ҷафо** шамшери зулму тааддӣ; **ҷафо кардан** озор додан, зулму ситам кардан; **ҷафо кашидан** азоб кашидан, ҷавр дидан, ситам дидан; **ба ҷони худ ҷафо кардан** худро ба азоб мондан, ба худ ситам кардан.

ҶАФОАНДЕШ *جفانديش* бадандеш, он ки нияти ҷафо кардан дорад.

ҶАФОБИН *جفابين* ҷафокаш, ситамкаш.

ҶАФОГАР *جفاگر* *ниг. ҷафокор.*

ҶАФОГУСТАР *جفاگستر* зулму ситамкарда ба халқ.

ҶАФОДИДА *جفادیده* ситамкашида, озордида, азобдида.

ҶАФОКАШ *جفاکش* ситамкаш, мазлум.

ҶАФОКАШӢ *جفاکشی* *марбут ба ҷафокаш.*

ҶАФОКЕШ *جفاکش* *ниг. ҷафокор.*

ҶАФОКОР *جفاکار* ситамгар, золим.

ҶАФОКОРӢ *جفاکاری* зулмпешагӣ, золимӣ, ситамгорӣ, ҷафопешагӣ.

ҶАФООМЕЗ *جفاآمیز* кирдор ва рафторе, ки аз раҳму шафқат дур аст, омехта ба ҷафо.

ҶАФОПЕША *جفاپیشه* ҷафокор, золим, ситам-пеша, ситамгор.

ҶАФОПИСАНД *جفاپسند* раводорандаи зулму ситам, он ки бадкориву ҷафокорӣ амали пи-сандидаи ӯ мебошад.

ҶАФОҶӢ *جفاجوی* ҷафокор, ситамгор, ситам-гар, зулмпеша.

ҶАФС *جفس* ба ҳамдигар пайваст, ба ҳамдигар

хеле наздик, зич; **чафс-чафс** зич, ба якдигар хеле наздик; **чафс кардан (намудан)** чизеро ба чизе пайваст кардан, чизеро ба чизе сахт часпондан, зич шудан, ба якдигар расида истодан.

ЧАФСӢ چفسӣ зичӣ, ҳолати пайвастагии чизе.

ЧАФСРАНДА چفسرنده як навъ рандаи дарози дуредгарон.

ЧАФТА چفته кит. хамида, дуто, дуқад; қач.

ЧАФТАН چفتن кит. хамидан, хам шудан, дуто шудан.

ЧАХ//ЧАХ چخ//چنج кит. ғилоф, ғилофи корд, шамшер ва ғ.

ЧАХШ چخش гурӯӣ, буқоқ.

чаҳ چه асоси замони ҳозира аз **частан**, **чаҳидан**.

ЧАХАНДА چهنده 1. сифати феълии замони ҳозира аз **чаҳидан**. 2. частухезкунанда, хеззананда, паранда (аз болои чизе, мас., дар варзиш).

ЧАХАННАМ а. جهنّم 1. дӯзах, чое, ки дар он чо гунаҳгорон месӯзанд. 2. *мач.* чои бисёр гарми пуразобу пуразият; **ба чаҳаннам!** ибораи дашном барои ифода кардани номатлубии чизе; **ба чаҳаннам рафтан** несту нобуд шудан; **ба чаҳаннам фиристодан** нест кардан, кушта нобуд кардан (дар ҳаққи одами бадкор); **алавмони чаҳаннам киноя аз одами ниҳоят бадкор**.

ЧАХАННАМӢ جهنّمӣ 1. мансуб ба **чаҳаннам**; **чаҳаннамбоб**. 2. *мач.* одами хеле бад.

ЧАХД а. جهد 1. саъй, кӯшиш, ғайрат. 2. зӯрзанӣ барои ичрои коре: **чаҳду кӯшиш (ғайрат)**, **азму чаҳд**; **чаҳду чадал** чаҳди бисёр, кӯшиш ва чандала; **чаҳд доштан** кӯшиш кардан; **чаҳд кардан (намудан)** а) кӯшиш кардан; б) ғайрат кардан, саъй кардан.

ЧАХИДАН چيدين 1. частан, хез задан, паридан (аз чое ба чое дар замин); **чаҳида (берун) баромадан** часта баромадан, часта берун шудан; **чаҳида гузаштан** хез карда гузаштан, парида гузаштан; **чаҳида баромадан** хез карда баромадан ба болои мас., асп; **чаҳида хестан** якбора частан аз чои худ, бо шиддат аз чо хестан; **берун чаҳидан** бо суръат берун шудан (аз чое). 2. берун шудан, частан, тез

баромадан, парида баромадан. 3. паридан, бо суръат рафтан; **бо як чаҳидан мач.** бо андак кӯшиш.

ЧАХИМ а. جحيم д. дӯзах, номи яке аз ҳафт қисми дӯзах; **нори чаҳим** оташи дӯзах.

ЧАХИШ جهش 1. чаҳидан, хез задан, ҳаракати якбора аз чое ба чое. 2. *мач.* пешрафти бузург, пешравии хеле суръатнок.

ЧАХЛ а. چهل 1. нодонӣ, чаҳолат, беилмӣ; **чаҳли мураккаб** нодонии худро надониста худро доно шуморидан, нодонии аз ҳад зиёд; **аз сари чаҳл** ба сабаби нодонӣ. 2. *гуфт.* хашм, қаҳр, ғазаб; **чаҳли касеро овардан** касеро ба ғазаб овардан, хашмгин кардан; **аз аспи чаҳл фуровардан** қаҳру ғазаби касеро паст кардан; **аз чаҳл фуромардан** ором шудан, таскин ёфтани хашмгинии касе; **ба аспи чаҳл савор шудан** ғазабнок шудан; **гардани чаҳл шиканад!** дар мазаммати хашм барои паст кардани хашми касе гуфта мешавад.

ЧАХЛОМЕЗ چهلآمیز хашмомез, боғазаб, қаҳролуд.

ЧАҲОЗ а. جهاز 1. *ниг.* **чиҳоз**. 2. полони шутур.

ЧАҲОЛАТ а. جهالت нодонӣ, беҳабарӣ, ғафлат.

ЧАҲОЛАТПАРАСТ جهالتپرست 1. мутаассиб, чоҳил. 2. маърифатбозор, душмани фарҳанг, иртиҷопараст.

ЧАҲОЛАТПАРАСТӢ جهالتپرستӣ 1. мутаассибӣ, чоҳилиӣ. 2. маърифатбозорӣ, иртиҷоӣ.

ЧАҲОЛАТПЕША جهالتپیشه *ниг.* **чаҳолатпараст**.

ЧАҲОН I جهان феъли ҳоли замони ҳозираи частан, чаҳидан.

ЧАҲОН II جهان 1. дунё, гетӣ, олам, рӯи Замин, кураи Замин. 2. *киноя аз* ҳамаи халқ, тамоми мардум. 3. чамъият, сохти чамъиятӣ; **чаҳони сармоядорӣ**; **чаҳони ботинӣ** олами ботинӣ, замири дил; **чаҳони бекаси** танҳой, надоштани ҳамдам; **чаҳони гузарон** дунёи гузаранда; **аҳли чаҳон** мардум, мардуми рӯи Замин; **ду чаҳон** д. ду дунё, ин дунё ва охира; **чаҳон ба касе танг шудан** киноя аз саҳт дилтанг шудан, ба худ чо ёфта натавоништан; **як чаҳон** хеле бисёр, ниҳоят фузун; **чаҳон-чаҳон** як дунё, хеле бисёр; **аз чаҳон чашм пӯшидан** вафот

кардан, мурдан; ба **чаҳон омадан** таваллуд ёфтан; **машҳури чаҳон** будан шӯҳрати калон доштан; **овораи ду чаҳон гардидан** овора шудан, саргардон шудан, ба худ ҷо ёфта натавоништан, аз ҷое ронда ва аз ҷои дигар монда будани касе.

ЧАҲОНАФРӮЗ جهانافروز равшанкунандаи чаҳон, нурбахш ба чаҳон: **хуршеди чаҳонафрӯз**.

ЧАҲОНБАХШ جهانبخش саховатманд, ниҳоят саховатпеша,

ЧАҲОНБИН جهانبین 1. он ки ё он чи чаҳон ва ҳодисоти онро мебинад: **ақли чаҳонбин**. 2. сифати чашм: **дидаи чаҳонбин**. 3. сайёҳ, чаҳонгард.

ЧАҲОНБИНӢ جهانبینи доираи назар, доираи назари ҳар кас нисбат ба табиат ва ҷамъият, мафкура: **ташаққули чаҳонбинӣ**; **васеъ шудани чаҳонбинӣ**.

ЧАҲОНБОН جهانبان 1. Худованд, Офаридгор. 2. *мач.* ниғаҳбони чаҳон; подшоҳ.

ЧАҲОНБОНӢ جهانبانی чаҳонбон будан, ҳукмрони чаҳон будан, ихтиёри чаҳонро дар даст доштан.

ЧАҲОНГАРД جهانگرد чаҳонпаймо, сайёҳ, гардишгард.

ЧАҲОНГАРДӢ جهانگردӣ чаҳонро гаштан, чаҳонро сайру саёҳат кардан, сайёҳӣ, гардишгарӣ.

ЧАҲОНГАРОӢ جهانگرایی бо пешрафти илму техникаи дунё ҳамқадам будан, глобализатсия, чаҳонишавӣ, чаҳоншумулӣ.

ЧАҲОНГАШТА جهانگشته он ки бисёр сафар карда бисёр ҷохоро дидааст, дунёдида, чаҳондида.

ЧАҲОНГИР جهانگیر 1. тасхиркунандаи чаҳон, истилогар; фотеҳ (*сифати подшоҳон*). 2. *мач.* машҳур ва шӯҳратманд бо ягон хислати худ: **шӯҳрати чаҳонгир**.

ЧАҲОНГИРӢ جهانگیری истилогарӣ, тасхир кардани чаҳон.

ЧАҲОНДАН جهانندن *ниг.* **чаҳонидан**.

ЧАҲОНДИДА جهانديده 1. он ки бисёр сафар кардааст, пурдида, ботачриба, пурдон. 2. он ки бисёр сафар карда чаҳонро дидааст,

сайёҳи чаҳонгард.

ЧАҲОНДОР جهاندار *кҳн.* соҳиб ва ниғаҳбони чаҳон (*лақаби подшоҳон*).

ЧАҲОНДОРӢ جهاندارى 1. идора кардани чаҳон. 2. *мач.* подшоҳӣ.

ЧАҲОНИДАН جهانيدن 1. рондан, давондан. 2. гурезондан. 3. партоб кардан. 4. ба паридан аз ҷое маҷбур кардан; пойга давондан.

ЧАҲОНИЁН جهانيان *ниг.* **чаҳонӣ**; аҳли чаҳон, мардуми чаҳон.

ЧАҲОНИШАВӢ جهانى شوى *ниг.* **чаҳонгароӣ**.

ЧАҲОНӢ جهانى *мансуб ба чаҳон*; сазовори чаҳон, лоиқи чаҳон, хоси чаҳон: **мусобиқаи чаҳонӣ**, **рекорди чаҳонӣ**, **сулҳи чаҳонӣ**, **файласуфи чаҳонӣ**, **шӯҳрати чаҳонӣ**; **чаҳониён** аҳли чаҳон; мардуми чаҳон: **чаҳонӣ** шудан.

ЧАҲОНКУШО جهانكشا *кҳн.* тасхиркунандаи олам (*лақаби подшоҳон*).

ЧАҲОНКУШОӢ جهانكشائي амалу сифати чаҳонкушо.

ЧАҲОННАВАРД جهان نورд *ниг.* **чаҳонгард**.

ЧАҲОННАМО جهاننما нишондиҳандаи чаҳон, аксунандаи чаҳон; **ҷоми чаҳоннамо** *асот.* ҷоми Ҷамшед, ки гӯё чун оина ҳама ҳодисаҳои оламро дар худ мунъакис мекардааст; **оинаи чаҳоннамо** *киноя аз* телевизор.

ЧАҲОНОЗМУДА جهانآزموده *ниг.* **чаҳондида**.

ЧАҲОНОРО جهانآرا *кит.* зебдиҳандаи дунё, зеби чаҳон, зебо: **Офтоби чаҳоноро**, **моҳи чаҳоноро**, **рӯи (чеҳраи, ҷамоли) чаҳоноро**.

ЧАҲОНОФАРИН جهانآفرين 1. офарандаи чаҳон. 2. *мач.* Худо, Офаридгор.

ЧАҲОНПАЙМО جهان پيما *ниг.* **чаҳонгард**.

ЧАҲОНПАҲЛАВОН جهانپهلوان паҳлавони чаҳон, паҳлавони машҳури чаҳон (*лақаби Рус-там аз «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ*).

ЧАҲОНРАВОӢ جهانروائي *ниг.* **чаҳондорӣ**.

ЧАҲОНСИТОН جهانستان *ниг.* **чаҳонгир**.

ЧАҲОНСОЛОР جهانسالار сардору пешвои чаҳон; *киноя аз* подшоҳ.

ЧАҲОНСӮЗ جهانسوز 1. сӯзонандаи чаҳон, зо-

лим, ситамгор; истилогар. 2. чонгудоз (*дар бораи оҳ, нола, фигон, фарёд*).

ЧАҲОНТОБ جهانتاب чаҳонафрӯз, оламафрӯз, равшанкунандаи чаҳон: **офтоби** (хуршеди, шамси) **чаҳонтоб**.

ЧАҲОНФАҲМӢ جهانفهمي *ниг.* **чаҳонбинӣ**. 2. дарк ва фаҳмидани ҳодисаву воқеаҳои чаҳон.

ЧАҲОНҚӢӢ جهانجوى *ниг.* **чаҳонхоҳ**, **чаҳонгир**; *киноя аз* подшоҳ.

ЧАҲОНҚӢӢНА جهانجويانه 1. ҷанговарона. 2. ҷангқӢӢна.

ЧАҲОНШУМУЛ جهانشمل дорои аҳамияти чаҳонӣ, ба чаҳон машҳур; машҳури чаҳон: **асари чаҳоншумул**, **олими чаҳоншумул**.

ЧАҲР I *а.* **ҷер** 1. бо овози баланд дод зада хондани чизе. 2. овоз андохта, калимаҳоро такрор кардани шайхон ва қаландарон.

ЧАҲР II *ниг.* **ҷар**.

ЧАҲР III *а.* **ҷер** ба равшанӣ аз ҳад зиёд ҳассос будани чашм, муассирии хеле баланди чашм ба равшанӣ.

ЧАҲРАН *а.* **ҷерра** ба таври ошкоро, рӯйрост.

ЧАҲРӢ جهري он ки чаҳр мекунад.

ЧАҲ-ЧАҲАК جهجهك як навъ бозии бачагон, ки аз монеае қаҳида мегузаранд.

ЧАҲ-ЧАҲАКБОЗӢ جهجهكبازى бозии чаҳчаҳак.

ЧАҲЧАК جهچق *ниг.* **чағчағ**.

ЧАҲУЛ *а.* **ҷеул** *кит.* саҳт чоҳил, он ки аз ҳад зиёд нодон аст.

ЧАШАН *а.* **ҷашн** *кит.* ҳарорат, таб, табларза.

ЧАШН جشن 1. ид, рӯзи тантана ва сурур (ба муносибати ягон воқеаи фараҳбахш хуб): **чашни Истиқлол**, **чашни Наврӯз**. 2. маҷлиси шодмонӣ ба муносибати санай таваллуди касе ё солгарди ягон ҳодисаи таърихӣ *ва ғ.*: **чашни Соли забони тоҷикӣ**, **чашни 1150-солагии Абуабдуллоҳи Рӯдакӣ**, **чашни ҳабаҳсолагии Истиқлолияти Ҷумҳурии Тоҷикистон**; **чашн доштан** **чашн гирифтан**; **чашн гирифтани** (**кардан**) ид кардан.

ЧАШНВОРА جشنواره ид ва тантанаи махсус ба ягон муносибат.

ЧАШНГИРӢ جشنگیری ид кардан, маҷлиси шодмонӣ барпо кардан.

ЧАШНГОҲ جشنگاه ҷои чашн, ҷои тантанаву сурур баҳшида ба чашн.

ЧАӢБА *а.* **ҷебе** *кит.* қуттӣ, сандуқча.

ЧАӢД *а.* **ҷед** марғула, печдории мӯй, мӯйи чингила; **чаӢди гесӯ** марғулаҳои гесӯ.

ЧАӢДМӢӢ جعدموى чингиламӯй, марғуламӯй.

ЧАӢЛ *а.* **ҷел** *кит.* қалбақӣ, дурӯғин, сохта.

ЧАӢЛӢ جعلى *марбут ба* **чаӢл**; **ёкути чаӢлӣ** ёкути қалбақӣ.

ЧАӢФАРӢ I *а.* **ҷефрӣ** *бот.* 1. номи як гиёҳи хӯрданӣ, ки ба шибит монанд аст. 2. номи гули зарди хушбӯи яксола.

ЧАӢФАРӢ II *а.* **ҷефрӣ**: **зари чаӢфарӣ** тиллои тоза, зари холис.

ЧЕБ جيب *ниг.* **чайб**.

ЧЕВА I *а.* **ҷио** симоб.

ЧЕВА II *а.* **ҷио** *кҳн.* қаравулӣ, дидбонӣ.

ЧЕВАДОР جيوهدار симобдор, симобӣ.

ЧЕВАХОНА جيوهخانه *таър.* посбонхона, қаравулхонаи бурҷдор, ки дар арк, қалъа ва кӯрғонҳо сохта мешуд ва аз он ҷо дидбонӣ мекарданд.

ЧЕВАЧӢ جيوچى *таър.* номи яке аз мансабҳои поёнӣ дар аморати Бухоро; сардори қаравул ва дидбонҳо.

ЧЕВОН جيوان навъе аз мебел, ки дару хоначаҳо дорад ва барои нигоҳ доштани чизҳои истифода мешавад: **чевони китоб**, **чевони либос**, **чевони оинакорӣ**.

ЧЕҒ جينغ 1. фарёд, садо (барои даъват, талаб) хондани касе пеши худ; **чеғу** дод фарёд, садобарорӣ, овозбарорӣ; **чеғ задан** а) фарёд кардан, даъват кардан пеши худ, хондан; б) номбар кардан, номашро гирифта даъват кардан, мурочиат кардан; в) даъват кардан, барпо кардан; **маҷлис чеғ задан**; **ба ёрӣ чеғ задан** мадад хоستان аз касе; **ба меҳмонӣ чеғ задан** ба меҳмонӣ даъват кардан; **ба мусобиқа чеғ задан** ба мусобиқа даъват кардан; **гӯшҳоям чеғ зад** гӯшҳоям ҷарангос зад. 2. овози хурӯс; фарёди хурӯс; **чеғ задани**

хурӯс; хурӯс дар ҳама ҷо баробар ҷеғ мезанад (мақ.); шароити ҳама ҷо як хел аст.

ЧЕҒА جیغه кҳн. зинати аз пари парандаҳо ё пӯпак сохташуда, ки дар баъзе сарпӯш ё кулоҳҳо дӯхта мешавад, ҳар чизи тоҷмонанд, ки ба кулоҳ насб карда мешавад, тоҷ.

ЧЕҒЗАДА چیغزده даъватшуда, талабида.

ЧЕҒЗАНАНДА چیغزننده 1. фарёдкунанда, даъваткунанда. 2. овоздиҳанда (нисбат ба хурӯс).

ЧЕҒЗАНИӢ چیغزنی ҷеғ задан, даъват кардан.

ЧЕҒӢ جیغӣ ҷеғзананда, ку-ку карда фарёдкешанда (дар бораи мурғҳои дастпарвар): бедонаи ҷеғӣ.

ЧЕЛ چیل кҳн. занчире, ки (дар аморати Бухоро) ба гардани бандиён мебастанд: **чел андохтан**, **чел задан**.

ЧЕЛАК چیلک либоси сабуки бе остари болопӯш.

ЧЕМПЕР англ. چیمپیر куртаи болопӯши бофтаи фабрика ё дастӣ: **чемпери занона**.

ЧЕРАН(Д) چیرند//چیرن ниг. **чиран**.

ЧИБИЛЛАТ а. جبّلت фитрат, табиат, сиришт, асл.

ЧИБИЛЛӢ а. جبّلی т. фитрӣ, табиӣ, зотӣ.

ЧИБОЛ а. چبال кит. ҷ. **чабал**.

ЧИГАР چگر 1. яке аз узвҳои дарунии бадани инсон ва баъзе ҳайвонҳо, ки ҳосилкунандаи захира мебошад ва барои таъмини мубодилаи моддаҳо дар бадан хизмат мекунад. 2. маҷ. фарзанд, фарзанди азиз ва дилбанд; **чону чигар** маҷ. хешу ақрабӣ хеле наздик. 3. маҷ. шуҷоат, далерӣ, ҷуръат; **аз чигар // аз банди чигар** аз дил, аз таҳти дил, бо самимият; **чигар сӯрох-сӯрох будан** киноя аз дарду алами саҳт доштан; **чигар хун кардан** киноя аз азобу уқубати саҳт кашидан; **аз чигарат занад!** некии касеро, ки надонистӣ, осеби азиме ба ту расад; **аз чигар оҳ кашидан** оҳи чуқур кашидан аз шиддати дарду ғам; **хуни чигар хӯрда...** хеле азоб кашида..., хеле ранҷ бурда...; **хуни чигар шудан** хеле азоб кашидан, хеле машаққат дидан.

ЧИГАРБАНД چگر بند 1. маҷмӯи чигар, дил,

шуш ва ғ. 2. фарзанд, хеши наздик. 3. ҳар чизи наздик.

ЧИГАРБИРӢН چگربریان 1. чигари бирён карда. 2. маҷ. чигарсӯхта, азобкашида, ранҷида.

ЧИГАРГОҲ چگرگاه даруни сина, ки ҷои қарор доштани чигар, дил, шуш ва ғ. мебошад.

ЧИГАРГӢША چگرگوشه 1. маҷ. фарзанд, фарзанди азиз. 2. маҷ. бародар, бародарзода, хеши наздик.

ЧИГАРДОР چگردار далер, ҷуръатдор, нотарс.

ЧИГАРДОРӢ چگرداری нотарсӣ, далерӣ.

ЧИГАРДӢЗ چگردوز 1. рост ба чигар халанда. 2. маҷ. мафтункунанда, шайдоқунанда.

ЧИГАРИРАНГ چگری رنگ ба ранги чигар, олуболуранг.

ЧИГАРИТОБ چگری تاب ба ранги чигарӣ, чигаримонанд: **ранги чигаритоб**.

ЧИГАРӢ چگری 1. мансуб ба **чигар**; аз чигар тайёршуда: **кабоби чигарӣ**. 2. чигариранг, рангаш ба ранги чигар. 3. бо тамоми қувва, аз таҳти дил; **чигарӣ зӯр задан** бо тамоми қувва зӯр задан; **оҳи чигарӣ кашидан** оҳи чуқур кашидан.

ЧИГАРКАБОБ چگرکباب 1. чигарбирён, кабобе, ки аз чигар пухта шудааст. 2. маҷ. ғамзада, мусибатзада, аламдида.

ЧИГАРОВАР چگرآور кит. пурдил, диловар, нотарс.

ЧИГАРПОЛУДА چگرپالوده чигархун, чигаробшуда, пурдарду алам.

ЧИГАРПОРА چگرپاره 1. як пораи чигар, лахти чигар. 2. фарзанди азиз; хеши наздик.

ЧИГАРРАНГ چگر رنگ ниг. **чигариранг**.

ЧИГАРРЕШ چگرریش маҷ. бисёр аламдида, мусибатзада, ғамзада.

ЧИГАРСӢЗ چگرسوز саҳт азобдиҳанда, саҳт ранҷрасон, аламангез; **оҳи чигарсӢз** оҳи пурдарду алам.

ЧИГАРСӢЗАНДА چگرسوزنده ниг. **чигарсӢз**.

ЧИГАРСӢХТА چگرسوخته аламдида, чигарреш, ғамзада, мусибатзада.

ЧИГАРТОБ جگرتاب чигарсӯз, дарду ғамди-ҳанда.

ЧИГАРХАСТА جگرخسته чигарреш, ғамзада, андӯҳгин.

ЧИГАРХАРОШ جگرخراش чигарсӯз, аламовар, хеле пуртаъсир.

ЧИГАРХОР جگرخوار бераҳм, дурушт, зишткор, золими хунхор.

ЧИГАРХОРА جگرخواره *ниг.* чигархор.

ЧИГАРХУН جگرخون чигарреш, ғамзада; **чигар-хун кардан** чигарреш кардан, саҳт аламзада кардан.

ЧИГДА جگده *ниг.* санчид.

ЧИГДАГУЛ جگده گل гулаш ба ранги гули чигда, гули монанди гули санчид.

ЧИГДАГУЛӢ جگده گلى: **пиёлаи чигдагулӢ** пиёлаи гулаш ба ранги гули чигда.

ЧИГӢ–ЧИГӢ I جگى лафзест, ки дар вақти зорӣ ва тавба кардан аз коре, инчунин, ба тарзи шӯҳӣ гуфта мешавад; **чигӢ–чигӢ тавба кардам** дигар намеғӯям, дигар намекунам.

ЧИГӢ–ЧИГӢ II جگى буз ё бузғоларо садо кардан, ҷеғ задан.

ЧИҒДА–ЧИҒДА جغده جغده пора-пора, тамоман дарида, тика-тика.

ЧИҒИЛДОН جغلدان 1. донадони парандагон, ки аз ҳалқум поёнтар ҷой гирифтааст, сангдон, чинадон. 2. *мач.* гулӯ, ҳалқ, шикам ва нафси одам; **ба чигилдон задан, ба чигилдони касе рафтан** аз тарафи ҳамон одам азони худ карда шудан (-и чизе).

ЧИҒ–ЧИҒ جغ جغ *тақлиди овоз, ки* садои парандаҳо, даридани матоъ, кушодаву пӯшида шудани дарро ифода мекунад.

ЧИД(Д) *а.* جد 1. кӯшиш, саъй; **чидду чаҳд** ғайрату кӯшиши зиёд, зӯрзанӣ. 2. аз таҳти дил; *муқоб.* ҳазл, шӯҳӣ.

ЧИДДАН *а.* جدّا 1. ба таври ростию дурустӣ. 2. бе ҳазлу шӯҳӣ. 3. ба саъйу кӯшиш, бо қатъият.

ЧИДДИЁНА جدّiane ба таври чиддӣ, ба таври қатъӣ, бешӯҳӣ.

ЧИДДИНАМО جدّى نما зоҳиран чиддӣ, чидди нишон додани худ.

ЧИДДИСИМО جدّى سيما дорои симои чиддӣ.

ЧИДДИЯТ *а.* جدّيت чиддӣ будан; чиддигӣ, қатъият, саҳт ва устувор будан дар иҷрои коре, тамкин дар ғап ва кор; **бо чиддият** аз таҳти дил, бо қатъият.

ЧИДДӢ جدّى 1. ҳар чизе ки аз таҳти дил буда, ба тариқи ҳазлу шӯҳӣ набошад; *муқоб.* шӯҳӣ, ҳазл. 2. қатъӣ, бо қатъият. 3. диққатталаб. 4. муҳим, зиёд, кулӣ; **тағйироти чиддӣ** тағйироти ба назар намоён, тағйироти муҳим, кулӣ. 5. пуртамкин, бовиқор, ба қадру эътибори худ расанда, вазнин. 6. бодикқат. 7. ҳақиқӣ, асли, чунонки бояду шояд; **зиндагии чиддӣ**. 8. он чи барои пешгирӣ аз оқибати бад, диққат ва аҳамияти калон талаб мекунад: **бемории чиддӣ, бўҳрони чиддӣ; гапи чиддӣ** гапи муҳим, гапи аҳамиятнок; **чиддӣ ғап задан** ба таври бояду шояд дар бораи чизе суҳан кардан, бо қатъият, бидуни шӯҳӣ чизро гуфтан; **ранги чиддӣ гирифтан** аҳамият пайдо кардан, қатъият пайдо кардани коре; **эътибори чиддӣ додан** ба таври бояду шояд аҳамият додан ба чизе; **вазъияти чиддӣ гирифтан** ҳолати устувор ва қатъӣ гирифтан.

ЧИДОЛ *а.* جدال 1. ҷанг, ҳарб, задухӯрд: **чангу чидол**. 2. хусумат, низоъ, кашмакаш.

ЧИДОР *а.* جدار *кит.* девор.

ЧИДОРӢ جدارى ҳар чизи мансуб ба девор.

ЧИЗ-БИЗ جيز جيز садои бирён шудани гӯшт дар дег.

ЧИЗЯ *а.* جزيه *таър.* як навъ андоз, ки дар мамлакатҳои мусулмонӣ аз ғайри мусулмонон ба тарзи саршуморӣ гирифта мешуд.

ЧИЗЯГИРӢ جزيه گيرى *таър.* чизя гирифтан.

ЧИЛАВ جلو 1. афзори чармини сари асп, ки барои ба даҳони асп андохтан ду оҳанчаи пайваст дорад ва ба он асп идора карда мешавад, лаҷоми асп; **чилави касе ба дасти касе будан** *мач.* ихтиёри касе ба дасти касе будан; **чилави касеро кашидан** касеро танбеҳ додан, касеро ба итоат (тартиб) даъват кардан; **чилави чизеро ба даст гирифтан** ихтиёри чизро ба даст гирифтан; **чилави чизеро сар додан** чизро ба ихтиёри худ мондан, кордор

нашудан (бо касе, чизе). 2. пеш, пеши ҳар чиз; **дар чилави касе рафтан** пеш-пешӣ касе рафтан; **ба (дар) чилави асп рондан** пеш-пешӣ асп пиёда рондан касеро; **ба чилави касе афтодан** пеш-пешӣ касе рафтан.

ЧИЛАВБАНД جلو بند банди чилав, лаҷомбанд.

ЧИЛАВГИРӢ جلوگیرӣ пешгирӣ, манъ кардан, боздоштан; **чилавгирӣ кардан** пешгирӣ кардан, боздоштан (*аз амале*).

ЧИЛАВДОР جلودار кхн. 1. хизматгоре, ки аспӣ хоҷаашро дошта меистад, пешхизмати мутасаддии асп, хизматгоре, ки пеш-пешӣ одами мансабдор меравад. 2. аскарӣ хизматгори афсари қисми савора.

ЧИЛАВКАШ جلوکش касе, ки чилави чизеро (*аспро, харро*) мекашад.

ЧИЛАВХОНА جلوخانه таър. 1. айвони ду тарафи дарвозахонаи ҳавлии мансабдорон ё ҳокимон; майдони ҳавлии подшоҳ ё ҳоким. 2. як қисми болопӯши ҳавлии масҷид, ки ба иморати масҷид пайванд аст.

ЧИЛАВШАХ جلوشخ ниг. **шахчилав**; гарданшах (*мас., асп*).

ЧИЛБОБ ا. جلباب чодир.

ЧИЛБУР جلبر коғазӣ ба рӯяш як навъ рег часпондашуда, ки онро барои судан ва чилодор кардани чӯб ва филизот ба кор мебаранд, коғазӣ соё.

ЧИЛВА а. جلوه 1. ба тарзи дилрабо ва бо ҳаракатҳои дилкаш намудор шудан, худро нишон додан. 2. намуди чизҳои дилрабо; **чилва кардан** а) тофтан, хуш ва дилкаш намудан; б) дилрабӣ кардан, карашма намудан, бо нозу карашма роҳ гаштан; **чилва додан** намоён кардан, зоҳир сохтан.

ЧИЛВАГАР جلوه گر 1. намоён, намудор, тобон, дурахшон. 2. чилобахш, дурахшон; **чилвагар шудан** намудор гаштан, тофтан, тобидан, дурахшидан.

ЧИЛВАГАРӢ جلوه گری 1. тобиш, тобидан, дурахшидан, намоён шудан, намудор гаштан. 2. нозу карашма.

ЧИЛВАГОҲ جلوه گاه майдони намоиши хунар, сахна.

ЧИЛВАДОР جلوه دار ниг. **чилодор**.

ЧИЛВАФУРӢШ جلوه فروش ишвагар, ноздор, танноз.

ЧИЛВАФУРӢШӢ جلوه فروشی ишвагарӣ, ноз, таннозӣ: **чилвафурӯшӣ кардан**.

ЧИЛД а. جلد 1. пӯст. 2. парда, рӯйпӯш. 3. рӯйпӯш, болопӯш, мас., **чилди болишт**, лӯла ва ғ. 4. китобандоз, ғилоф. 5. мукова ва рӯи муковаи китоб. 6. қисм, як китоби алоҳидаи муковадор.

ЧИЛДБАНД جلدبند муковабанд; он ки китобро мукова мебандад.

ЧИЛДБАНДӢ جلدبندی амал ва шуғли чилдбанд; муковабандии китоб.

ЧИЛДДОР جلددار он чи чилд дорад: **дутори чилддор**, **чомадони чилддор**.

ЧИЛДИРОБА جلدرايه оби ҷорӣи миқдораш хеле кам, оби ҷӯйчаи хӯрдакак.

ЧИЛДИРОС جلدراس калимаи тақлиди овоз, ки садои оби ҷорӣи миқдоран камро ифода мекунад.

ЧИЛДНОК جلدناк чилддор, чилдпӯш: **курсӣи чилднок**.

ЧИЛО I а. جلا 1. сайқал, равшанӣ; дурахш, тобиши дурахши чизе, хусусан баъди пардоз ва сайқал додан; **чило додан** сайқал додан, дурахшон кардан, аз ҷангу ғубор пок карда пардоз додан.

ЧИЛО II جلا ниг. **чалло**; **чилои ватан (кардан)** тарки ватан (кардан), маҷбуран ба кишвари дигар барои иқомат рафтан.

ЧИЛОДЕХ جلاده он ки ва он чи чило медиҳад, чилобахш, дурахшон, тобон.

ЧИЛОДИХАНДА جلادهنده 1. сифати феълӣи замони ҳозира аз **чило додан**. 2. чилодор, тобишдор, дурахшанда: **оби чилодиҳанда**, **барфи чилодиҳанда**. 3. сайқалдиҳанда.

ЧИЛОДИХӢ جلادهی 1. дурахш, тобиш, дурахшонӣ, тобишноқӣ. 2. сайқал додан, сайқалдиҳӣ: **дастгоҳи чилодиҳӣ**.

ЧИЛОДОР جلادار чилодиҳанда, дурахшноқ, дурахшон, тобишдор, сайқалнок: **санги чилодор**, **шамшери чилодор**.

ЧИЛОКОР جلاکار он ки фарши тахтагӣ ё мармарро бо мошини махсус суфта карда, ба онҳо чило мебахшад.

ЧИЛОНОК جلاناک *ниг.* чилодор.

ЧИЛФ *а.* جلف *кит.* одами дурушт, беадаб, нодон; сафех.

ЧИМ I چم *гуфт.* дам, ором, хомӯш; **чим истодан** хомӯш истодан, ором ништастан; **чим ништастан** ором ништастан, хомӯш истодан, гап назада, ҷавоб нагуфта ништастан; **чим шудан** хомӯш гаштан.

ЧИМ II چيم *номи ҳарфи шашуми алифбои арабиасоси тоҷикӣ, ки дар ҳисоби абҷад ба адади 3 баробар аст.*

ЧИМОД *а.* جماد *ниг.* чамод.

ЧИМОЛ *а.* جمال *ҷ.* чамал.

ЧИМОӢ *а.* جماع *мубоширати марду зан, алокаи чинсӣ.*

ЧИМЧИМА چمچمه *лойдони зоҳиран хушк, ки баъд аз по мондан бар болои он одам ва ҳайвонро оҳиста-оҳиста фуру мекашад.*

ЧИМ-ЧИТ چمچت *гуфт.* тамоман ором, тамоман хомӯш, осуда; **чим-чит ништастан** хомӯш ништастан, гап назадан ва овоз набаровардан.

ЧИН *англ.* جن *тех.* мошини пахтатозакунӣ, мошинае, ки пахтаро аз чигит ҷудо мекунад.

ЧИН(Н) *а.* جن *махлуқи мавҳуми афсонавӣ аз қабили деу парӣ; чин задан* осеб расонидани чин, девона шудан; **чин занад!** ибораест, ки ҳамчун дашноми сабук вақти норизо будан аз касе ё чизе гуфта мешавад; **чӣ чин задааст!** чӣ рӯй додааст, чӣ таъсир кардааст, чӣ бало задааст (*дар мавриди ҳайронӣ ва тааҷҷуб аз кирдори касе гуфта мешавад*).

ЧИНГИЛА چنگله *марғула, печубохӯрда, фатила; мӯй чингила; ♠ гилаву чингила* кардан шикояти бисёр кардан, бисёр гила кардан, изхори норизогӣ кардан.

ЧИНГИЛАКОКУЛ چنگله کاکل *чингиламӯй.*

ЧИНГИЛАМӯӢ چنگله موی *дорои мӯйи чингила, марғуламӯй, фатиламӯй.*

ЧИНГИЛАПО چنگله پا *мӯи пояш чингила: буза-*

ки чингилапо.

ЧИНГИЛАРИШ چنگله ریش *риши марғула.*

ЧИНГИРОС چنگراس *калимаи тақлиди овоз, ки садои занг ва чизҳои бо он монандро ифода мекунад: чингироти телефон, чингирот задан.*

ЧИНДОР چن دار *ниг.* чиннинамо.

ЧИНЗАДА چن زده *он ки дар асари ҳодисае ба бемории руҳӣ гирифта шудааст, девонаавзоъ.*

ЧИН(Н)ИБАШАРА چنى بشره *ниг.* чиннинамо.

ЧИНКӯЧА چن کوچه *гуфт.* тангкӯчаи печ дар печ ва хаму рост.

ЧИННИАВЗОӢ چنى اوضاع *чиннинамо, чиннибашара, атвор ва гуфтораш ғайритабиӣ.*

ЧИННИГӢ چنىگى *1. девонагӣ. 2. бадрафторӣ, беақлӣ, бемулоҳизагӣ; чиннигӣ кардан* бемулоҳиза ва беақлона рафтор кардан.

ЧИННИНАМО چنينما *девонанамо, девонами-зоҷ, девонавазъ.*

ЧИННИТАБИАТ چنى طبيعت *девонатабъ, чинниавзоъ.*

ЧИННИХОНА چنى خانه *гуфт.* девонахона, беморхонаи бемориҳои руҳӣ.

ЧИННӢ چنى *девона, аз ақл бегона.*

ЧИНОӢ چنائى *мансуб ба чиноят; чиноятӣ: кори чиноӣ, парвандаи чиноӣ, ҷустуҷӯи чиноӣ.*

ЧИНОН *а.* چنان *ҷ.* чаннат.

ЧИНОС *а.* چناس *адш.* ду ё чанд калимаи лафзан ва шаклан як, ки ҳар кадом маънои дигар доранд.

ЧИНОХ *а.* چناه *дурустаи чаноҳ; бол, қанот.*

ЧИНОЯТ *а.* چنايت *гуноҳи ҷиддӣ, ҷурм ва хатои зараровар, ки сазовори ҷазои сахт бошад: чиноят кардан.*

ЧИНОЯТӢ چنايتى *мансуб ва оид ба чиноят: кодекси чиноятӣ, парвандаи чиноятӣ.*

ЧИНОЯТКОР چنايت کار *он ки чиноят кардааст, он ки аз ӯ гуноҳи сахт содир шудааст, айбдор, гунаҳгор.*

ЧИНОЯТКОРӢ چنايت کاری *иноят кардан, амали чинояткор, чинояткор будан.*

ЧИНОЯТКОРОНА جنایت کارانه ба таври чиноятӣ, душманона.

ЧИНОЯТПЕША جنایت پیشه он ки шуглаш чинояткорист, чинояткори ашаддӣ, чинояткори хавфнок.

ЧИНОЯТШАРИК جنایت شریک шарики чинояткор, касе ки дар чинояте иштирок доштааст.

ЧИНС I *a.* جنس 1. навъ, хел, гунаи чизҳо, ки боз хелҳои дигар дошта бошад: **чинси нави пахта**, **чинси ҳайвонот**, **чинси растани**. 2. зот, насл. 3. мол, матоъ, чизи фуруҳтани. 4. чинсият, тааллуқ доштан ба навъи мардона ё занона: **чинси занона**, **чинси мардона**. 5. *грам.* чинсияти грамматикӣ дар баъзе забонҳо, масалан, дар забони русӣ ва арабӣ, ки аломати хоси фарқкунанда дорад.

ЧИНС II *лот.* جنس як навъ матои ғафси пахтагӣ; шим ё либоси аз матои чинс тайёршуда.

ЧИНСАН *a.* جنساً 1. вобаста ба чинс, аз рӯи чинс, вобаста ба хел ва навъ. 2. вобаста ба зот ва насл.

ЧИНСИЯТ جنسیت мансуб будан ба ин ё он чинс, навъ, хел, тааллуқ доштан ба ин ё он чинс.

ЧИНСӢ جنسى 1. мансуб ба **чинс**; **тафриқаҳои чинсӣ** фарқ кардани чинси чизе. 2. зотӣ, наслӣ, наҷодӣ. 3. марбут ба амали шаҳвонӣ: **алоқаи чинсӣ**.

ЧИНСШИНОС جنسشناس молшинос, мутахассиси навъ ва моҳияти матоъ.

ЧИНЧАРОҒ چنچراغ чароғи хурди бе шишаи лампа, ки пилта дар равшан месӯзад.

ЧИНЧАК چنچک *гуфт.* 1. чизи сахт бирён ва қоқу сурхшуда. 2. сӯхта, сӯхта сиёхшуда.

ЧИНЧАККАБОБ چنچک کباب кабоби гӯшташ резаи то ба сурхӣ бирёншуда.

ЧИР چير чарми мулоими бахмалмонанд аз пӯсти оҳу, буз ва ғ., замша.

ЧИРА *a.* چيره 1. *кҳн.* хӯроки ройгон, тақсими ройгони хӯроқӣ ё хӯроқвории ҳаррӯза. 2. музди рӯзбайъ.

ЧИРАН//ЧИРАНД چيرن//چيرند аспӣ рангаш зарди ба сурхӣ моили думу ёлаш сиёҳ.

ЧИРАНАЛО چيرن الا аспӣ чирани холдор.

ЧИРГА *m.* چرگه 1. *ниг.* **чурга**. 2. маҷлиси олій (дар Афғонистон).

ЧИРЕШ چريش *ниг.* **чириш I**.

ЧИРИНГАС//ЧИРИНГОС چرينگاس//چرينگوس *калимаи тақлиди овоз, ки садои телефон ва садои ба замин задани ягон чизи филизиро ифода мекунад: телефон чирингас зад.*

ЧИРИНГ-ЧИРИНГ چرينگ چرينگ *калимаи тақлиди овоз, ки садои ба ҳам бархӯрдани чизҳои филизӣ ё садои занги телефонро ифода мекунад.*

ЧИРИНДӢ چريندى *гуфт.* чойҳои чиркину ифлос.

ЧИРИШ I چريش 1. орди дурушт, орди сабӯсдор. 2. сабӯс, орди нимбехта.

ЧИРИШ II چرش як навъ пойгаи асп, ки саворон ҳамдигарро кӯшиши аз асп партофтан мекунад.

ЧИРМ I *a.* چرم *кит.* чисми шаффоф; чирмҳои осмонӣ чисмҳои осмонӣ (моҳ, ситораҳо).

ЧИРМ II چرم *гуфт.* айб, камбудӣ, нуқсон, дард; муқ. чурм.

ЧИСМ *a.* جسم 1. ҳар чизе, ки аз фазо чой ишғол мекунад; ҳар чизе, ки дарозо, паҳно ва жарфо дошта бо ҳавоси панҷгона дарк мешавад: **чисми газмонанд**, **чисми моеъ**, **чисми осмонӣ**, **чисми сахт**. 2. бадан, ҷасад, пайкар, тан.

ЧИСМАН *a.* جسماً аз ҷиҳати чисм, ба эътибори чисм: **чисман солиму боқувват**.

ЧИСМИЯТ *a.* جسميت чисм будан, чисмӣ будан.

ЧИСМӢ جسمى 1. мансуб ба **чисм**. 2. чисмият, чисмдор.

ЧИСМОНИЯТ *a.* جسمانيت *ниг.* **чисмият**.

ЧИСМОНӢ جسمانى 1. чисмӣ, вобаста ба чисм; *муқоб.* **рӯхонӣ**. 2. бо чисм, бо бадан, бо тан, ба воситаи чисм; *муқоб.* **рӯхӣ**, **фикрӣ**: **кори чисмонӣ**, **меҳнати чисмонӣ**, **қувваи чисмонӣ**.

ЧИСР *a.* چسر пул, кӯпрук; пули муваққат ба рӯи об ба воситаи киштӣ ва ғ., понтон.

ЧИФА *a.* چيفه (*ҳайвони*) мурдори гандида, табоҳшуда.

ЧИҲАК چهک *ниг. чияк.*

ЧИҲАКДОР چهکدار *ниг. чиякдор.*

ЧИҲАТ *а. جهت* 1. қониб, сӯй, тараф; **чиҳатҳои** аслий чор тарафи аслий: шимол, ҷануб, шарқ, ғарб. 2. ҷанба, тараф: **чиҳати мусбат**, **чиҳати манфӣ**. 3. сабаб, вачҳ, тарафи коре, масъалае; **ба чиҳати** ба сабаби, ба иллати. 4. ҳислат, хусусият: **чиҳати нек**. 5. нисбат, муносибат; **чиҳати хешӣ доштан**; **аз ин чиҳат** а) аз ин сабаб, бинобар ин, ба ин вачҳ; б) аз ин хусус, дар ин бора; **аз ҳамин чиҳат** аз ҳамин сабаб, бинобар ин; **аз ҳар чиҳат** аз ҳар тараф, ҳаматарафа, қомилан; **аз чиҳати...** а) аз хусуси..., аз бобати...; б) ба сабаби..., барои....

ЧИҲОД *а. جهاد* 1. ҷанг дар роҳи дин. 2. ҷанг; **чиҳод қардан** ҷангу мубориза бурдан.

ЧИҲОЗ *а. جهاز* 1. асбоб ва чизҳое, ки арӯс бо худ ба хонаи шавҳар меорад. 2. ҳар гуна асбобу анҷоме, ки барои иҷрои коре лозим аст, таҷҳизот.

ЧИҲОЗОНИДАН جهازانیدن бо чизҳои дарқорӣ таъмин қардан, мучаҳҳаз қардан (*мас., қор-хонаеро*).

ЧИҲОЗОНИДА جهازانيده ба ҳар чизи дарқорӣ таъминшуда, мучаҳҳаз.

ЧИҲОН جهان *ниг. ҷаҳон.*

ЧИЯК چيک тасмаи борики бофта ё дӯхта, ки ба гирди қаллапӯш, қома ва ғ. дӯхта мешавад, фаровез, шероза, зех; **чиҷаки қома**.

ЧИЯКБОҒ چيک باف он ки чияк мебоғад.

ЧИЯКБОҒӢ چيک بافی амалу шуғли чиякбоғ.

ЧИЯКДОР چيکدار дорои чияк, чиякдӯзӣ шуда.

ЧИЯН چيین фарзанди бародар ё хоҳар, додарзода, хоҳарзода, ки аз худӣ шахс хурд бошад.

ҶО/ҶОӢ جای 1. ҷазо ё масоҳате, ки аз тарафи касе ё чизе ишғол шуда бошад ё ишғол шавад ё мавқеи ягон ҳаракат, амал ва ҳодиса бошад, макон, мавзъ, маҳал. 2. манзили истиқомат, оилаву рӯзгор, бошишгоҳ, манзил. 3. мавқеъ, маврид, вақт. 4. дам, вақт. 5. *мач.* мансаб, вазифа, қор, мартаба. 6. қисм, пора, ҳисса. 7. ҷойгоҳ, ҷогаҳ, раҳти хоб. 8. қучо; **аз ҷое** аз ҳеч қучо. 9. сабаб, асос. 10. тараф. **чиҳат**; **ин ҷои қор муҳим аст**. 11. *мач.*

идора, ташкилот дахлдор; **ба ҷо** ба мавқеъ, муносиб; **ҷо ба ҷо** аз рӯи тартиб, ба тартиб, ба низом, нуқта ба нуқта, ҳар қадам ба ҷои худ; **ҷои...** ба ҷои..., ба сифати..., ба ивази..., ҳамчун; **ҷои андеша** маҳалли андеша; **ҷои дарқорӣ** мавриди истифода, маҳалли истифода; **ҷои истиқомат** истиқоматгоҳ, бошишгоҳ, манзили истиқомат; **ҷояш ҳолӣ** дар мавриди дар ягон маҷлис ҳозир набудани касе ва ё ғавтидани касе ба тариқи таассуф гуфта мешавад; **ҷо-ҷо** ҳар ҷо ҳар ҷо; **аз он ҷо ки...** аз он сабаб ки..., азбаски; дар ҷояш устувор пайдор, мавҷуд, воқеъ; **ба ҷои** ба ивази, дар бадали...; **ҷӣ ҷои ин(он) ки...** ҷӣ ҳоҷат бар он ки...; ҷӣ ҷои ин суҳан? **ҷӣ ҷои фикр** ҷӣ ҳоҷат ба фикр, ҷӣ эҳтиёҷ ба фикр қарда нишастан; **ҷо ба ҷо афтадан** дар ҷои худ наҷунбида ғалтидан, якбора афтидан; **ҷо ба ҷо гузоштан** аниқ ба ҷои худ гузоштан, айнан дар ҷояшон ба тартиб мондан; **ҷо ба ҷо истодан** дар ҷои худ якбора, наҷунбида истодан; **ҷо ба ҷо қардан** ба ҷои худ гузоштан, ба тартиб ҷой додан, ҷойгир қардан; **ҷо ба ҷо мурдан** якбора мурдан, дарҳол мурдан; **ҷо ба ҷо нишастан** ба тартиб ба ҷои худ нишастан; **ҷо ба ҷо шудан** ба ҷои худ қарор гирифтан, ҷойгир шудан; **ҷои гарми худро хунук қардан** манзили хуб ё қори мувофиқи худро монда ба дигар ҷо ё қор рафтан; **ҷо гарм қардан** дуруст ҷойгир шудан, дар ҷое мустаҳкам барқарор шудан; **ҷо гирифтан** а) ҷойгир шудан, маскан қардан дар ҷое; б) воқеъ будан; **ҷо додан** а) ҷойгир қардан; б) шинондан; **ҷо доштан** а) ҷойгир будан, муқим будан; б) мавҷуд будан, дида шудан; в) асос доштан; **ҷои ғап нест** ҳоҷати ғап нест; **ҷои ғурез набудан** илоҷ надоштан, илоҷи ҳалосӣ набудан; **ҷой намеёфт(анд), ки...** саҳт саросема ва безобита будан, қи қор қардани худро надониста мондан; **ҷои нишастан наёфт(анд)** безобита будан, бисёр беқарор будан; **ҷои сӯзан задан набудан** ниҳоят пур будан, ҳеч ҷои ҳолӣ набудан; **ҷои қизеро гирифт(анд)** қизеро иваз қардан; **ҷои шубҳа намондан** барои шубҳа қардан асос ва сабабе набудан; **ҷо қардан** ҷойгир қардан, ҷо додан, андохтан, ғунҷондан; **ҷо шудан** а) ҷойгир гаштан, маскан гирифт(анд); б) пинҳон шудан; **ҷояш ояд** мавридаш бошад, мавқеаш муносиб бошад, маҳалли мувофиқаш бошад; **аз ҷо бархестан** хестан, баланд шудан, омодаи қоре шудан, қиём қардан; **ақл ба ҷояш омадан**

хушёр шудан; **ба як чо расидани синну сол** пир шудан, солхӯрда шуда мондан; **ба чое расондан** чизеро, кореро ба дараҷае расондан, ба ҳаdde расондан; **ба чои касе нишастан** чои касеро гирифтан, касеро дар коре, шугле иваз кардан; **ба чо овардан** а) ичро кардан, анҷом додан (коре, супоришро); б) риоя кардан; хурматашро ба чо овардан; **гап дар ин чо будан** сабаб ва манбааш ин чо будан; **дил ба чояш омадан** дил осуда гаштан, дил ором ёфтан; **хонаю чо кардан** истиқомат кардан, оиладорӣ кардан; **чо–чо** дар баъзе чойҳо, на дар ҳама чо: **гандум ҳама чо, пазанда чо–чо** (зарб.).

ЧОБАЧО جابجا касе ё чизеро бо тартиб ва дар чояш гузоштан.

ЧОБАЧОГУЗОРӢ جابجاگذاری чизҳоро бо тартиби муайян дар чояшон мондан.

ЧОБАЧОКУНАНДА جابجاکننده он ки чобачо мекунад.

ЧОБАЧОМОНӢ جابجاکنی ниг. чобачогузорӣ.

ЧОБИР а. جابر кит. чабркунанда, ситамгар.

ЧОБИРӢ جابری амал ва сифати чобир.

ЧОБИРОНА جابرانه золимона, бераҳмона.

ЧОВИД جاويد 1. абадӣ, ҳамешагӣ, доимӣ; **човид мондан** абадӣ боқӣ мондан, ҳамеша будан. 2. ҳамеша, доим, мудом, доимо.

ЧОВИДНОМ جاويدنام он ки номаш доим зинда мондааст, некном.

ЧОВИДОН جاويدان 1. ҳамешагӣ, абадӣ, доимӣ. 2. ҳамеша, доим, доимо; **човидон гаштан** (шудан) абадӣ боқӣ мондан; **човидон мондан** абадӣ мондан.

ЧОВИДОНА جاويدانه абадӣ, доимӣ, ҳамешагӣ.

ЧОВИДОНӢ جاويدانى 1. абадӣ, доимӣ, ҳамешагӣ: **асари човидонӣ, бахти човидонӣ**. 2. човид, човидон, ҳамеша, доим.

ЧОГА(Х) I جاگه 1. бисоти хоб, бистар рахти хоб: **чогах андохтан, чогах партофтан: чогахи касеро хушк кардан** ҳаёти касеро барбод додан, зиндагии касеро барҳам задан; **чо хасту чогах нест** тамоман нопадид шудани чизе аз чое. 2. чойгир, руст, пинҳон, ниг. **чоғо**.

ЧОГА(Х) II جاگه зарфу асбоби рӯзгор.

ЧОГА(Х) III جاگه гуфт. пинҳон кардан, бачо кардан.

ЧОГАҲҒУНДОРӢ جاگه‌گذاری рахти хобро ғундоштан, бистари хобро ҷамъ кардан.

ЧОГА(Х)МЕЗ جاگه‌ميز гуфт. он ки пешоби худро дошта наметавонад, он ки вақти хоб дар бистар мемезад, сичинг.

ЧОГИР جاگیر 1. ниг. **чойгир**. 2. таър. чое, ки ба подоши хизмат инъом мегардад (дар Ҳиндустон).

ЧОГИРӢ جاگیرى 1. ҳаҷм ва андозаи чои гирифта. 2. чои муносиб ишғол кардан, чоғир будан.

ЧОГО//ЧОГОҲ جاگه//جاگه гуфт. пинҳон, руст, пӯшида, махфӣ; **чоғо доштан** пинҳон кардан; **чоғо кардан** пинҳон кардан.

ЧОГОӢ//ЧОГОҲӢ جاگه‌ها/جاگاهى пинҳонӣ, рустӣ, махфӣ, чоғаҳӣ.

ЧОҒ جاغ 1. устухони рӯй, ки дар он дандонҳо қарор гирифтааст: **чоғи боло, чоғи поён**. 2. маҷ. даҳон, манаҳ. 3. маҷ. сергапӣ, лаққигӣ; **чоғ задан** гуфт. бисёр гап задан, лаққидан; **чоғи касе кушода шудан; чоғи касе тасфидан** маҷ. бисёр гап задани касе, ба гап даромада рафтани касе; **чоғ монда кардан** бисёр гап задан.

ЧОҒАР جاغر 1. ғуррии гулӯи инсон, ки як навъ беморист: **бемории чоғар**. 2. чинадони (цигилдони) мурғон.

ЧОҒАРДОР جاغردار бемории чоғар дошта, дорои бемории чоғар.

ЧОҒВАСЕЪ جاغ وسیع дорои чоғи калон.

ЧОҒЗАНӢ جاغزنى чоғ задан, манаҳзанӣ, ниҳоят сергапӣ.

ЧОДА а. جاده 1. роҳ, роҳи рост. 2. маҷ. мартаба, дараҷа, мақом; **ба чодае расидан** ба дараҷае расидан. 3. соҳа, ришта.

ЧОДАБУРӢ جاده‌بری кит., маҷ. роҳзанӣ, дуздӣ.

ЧОДАСОЗӢ جاده‌سازی кит. роҳсозӣ, бунёд ва сохтани роҳҳо.

ЧОДУ I جادو 1. чодугар, афсунгар, сохир, сеҳркунанда. 2. сеҳр, афсун, он чи ҷозибаи пурқувват ва фиребу мафтункунанда дошта

бошад; **наргиси (чашии)** **чоду** *мач.* чашии
 қозибадор, нигоҳи мафтункунанда; **сеҳру**
чоду а) соҳирӣ ва чодугарӣ, сеҳру афсун; б)
 чизи қозибу мафтункунанда; **чоду кардан**
 сеҳр кардан, афсун кардан, ба худ ҷазб кар-
 дан, фиреб дода моил кардан.

ЧОДУ II *جادو кишов.* дастгоҳи алафбурӣ.

ЧОДУБАӢН *جادوبيان* 1. сеҳрбаӢн. 2. *мач.* фасеҳ-
 забон.

ЧОДУБАӢНӢ *جادوبيانى* 1. сеҳрбаӢнӣ. 2. *мач.* фа-
 сеҳзабонӣ.

ЧОДУБАНД *جادوبند* он ки сеҳру чодуро бар-
 тараф мекунад, бартарафкунандаи сеҳру
 чоду.

ЧОДУВАШ *جادووش* дилбар, маҳваш.

ЧОДУВОНА *جادوانه* чодугарона, сеҳрангез.

ЧОДУГАР *جادوگر* 1. он ки чоду мекунад, соҳир,
 афсунгар. 2. дилфиреб, мафтункунанда.

ЧОДУГАРЗАН *جادوگرزن* зане, ки чоду мекунад.

ЧОДУГАРӢ *جادوگرى* амали чодугар, соҳирӣ,
 афсунгарӣ; **чодугарӣ кардан** афсунгарӣ кар-
 дан.

ЧОДУГАРОНА *جادوگرانه* 1. ба тарзи чоду ва
 чодугарӣ; соҳирона, афсунгарона. 2.
 чодугарӣ, афсунгарӣ.

ЧОДУЗАБОН *جادوزبان* суҳангӯи моҳир, бо гап
 ҳамаро дар ҳайрат гузоранда.

ЧОДУЗАБОНӢ *جادوزبانى* суҳанони ҷаззоб ва
 тасхиркунанда гуфтан, бо суҳан ба дил роҳ
 ёфтан.

ЧОДУЗАН *جادوزن* *ниг.* чодугарзан.

ЧОДУӢ *جادوئى* 1. *ниг.* чодугарӣ. 2. фиребгарӣ,
 соҳтакорӣ, қаллобӣ.

ЧОДУКУШО *جادو کشا* *ниг.* чодубанд.

ЧОДУМАНИШ *جادومنش* дорои рафтор ва кир-
 дори чодувона, чодуниҳод.

ЧОДУПАРАСТ *جادوپرست* парастанда ва парва-
 рандаи чодугарон ва чодугарӣ.

ЧОДУСУХАН *جادوسخن* шоире, ки суҳанаш
 дилрабо, мафтункунанда ва монанди сеҳру
 чоду таъсирбахш аст.

ЧОДУСУХАНӢ *جادوسخنى* амали чодусуҳан.

ЧОДУХАӢЛӢ *جادوخيالى* сеҳрангезии ҳаёл; *мач.*
 мавзунтабӣ, ҳаёлпардозӣ.

ЧОДУЧАШМ *جادوچشم* соҳиби чашии мафт-
 тункунанда ва дилрабо.

ЧОЗИБ а. *جاذب* 1. ҷазбкунанда, ба худ кашанда,
 ба худ ҷалбкунанда. 2. дилрабо, мафтунку-
 нада: **чашии қозиб**.

ЧОЗИБА а. *جاذبه* 1. *муаннаси* **қозиб**. 2. ба худ
 кашанда, ба худ ҷалбкунанда. 3. кашиш,
 қувваи кашанда, ҷазбкунандагӣ; **қувваи**
қозибаи Замин қувваи кашиши Замин.

ЧОЗИБААНГЕЗ *جاذبه انگيز* ангезандаи қозиба,
 эҷодкунандаи қозиба.

ЧОЗИБАДОР *جاذبه دار* 1. боҷозиба, қозибанок,
 он ки ва он чи ҳосияти ба худ кашандагӣ до-
 рад. 2. диққатҷалбкунанда, дилкаш, дилрабо,
 мафтункунанда.

ЧОЗИБАДОРӢ *جاذبه دارى* 1. қозибадор будан,
 диққатҷалбкунандагӣ, қобилияти ба худ
 кашандагӣ доштан. 2. дилкашӣ, дилрабой,
 мафтункунандагӣ.

ЧОЗИБАНОК *جاذبه ناک* *ниг.* қозибадор.

ЧОЗИБАНОКӢ *جاذبه ناکى* *ниг.* қозибадорӣ.

ЧОЗИБАСАНЧ *جاذبه سنج* *физ.* асбобе, ки бо он
 қозиба (қувваи кашиш)-ро месанҷанд.

ЧОЗИБАСАНЧӢ *جاذبه سنجى* *мансуб* ба
қозибасанч; санҷидани қувваи қозиба.

ЧОЗИБОНА *جاذبانه* дилрабоёна, ба худ ҷалб
 карда, бо рафтори ҷазбкунанда.

ЧОЗИМ а. *جاذم* қасди қатъикунанда ба иҷрои
 коре, ҷазмкунанда; **қозим шудан** а) азми
 қатъӣ кардан, қарори қатъӣ гирифтан; б)
 яқин ҳосил кардан.

ЧОИЗ а. *جائز* иҷозатшуда, раво, мумкин; **чоиз**
дидан (донистан) раво донистан, мумкин
 ҳисоб кардан; **чоиз доштан** раво донистан,
 мумкин шуморидан; **агар ин таъбир чоиз бо-**
шад... агар ин ифода (ин тавр гуфтан) раво
 бошад....

ЧОИЗА а. *جائزه* инъом, мукофот: **чоизаи дав-**
латии ба номи Рӯдакӣ; **шарҳчоиза** чоизаи
 асосӣ, гран-при.

ҶОИЗАДОР جائزه دار мукофотгирифта, соҳиби ҷоиза.

ҶОИАНДОЗ جایانداز он ки ҷои хоб тайёр мекунад; матоъ ё порчаи густурданӣ.

ҶОЙБАРӢ جایبرائی *гуфт.* ба ҷое рафтан, ба меҳмонӣ рафтан.

ҶОЙГАҲ جای گه *ниг.* ҷогаҳ.

ҶОЙГИР جای گیر ҷойгиркунанда, маконгиранда, муқим; **ҷойгир гардидан** (гаштан) ҷо гирифтани; **ҷойгири касе шудан** (гаштан) ҷои касеро гирифтани, ба ҷои касе нишастани, мақоми касеро ишғол кардани; **ҷойгир кардан** ҷо додани, маскан додани, шинондани; **ҷойгир шудан** а) ҷо гирифтани, даромада нишастани, маскан кардани; б) ҷо шудани, ғунҷидани; в) ба худ ҷой ёфтани.

ҶОЙГИРӢ جای گیری ҷой гирифтани, воқеъ шудани (ба тарзи табиӣ дар ҷое), ҷогири.

ҶОЙГИРКУНОӢ جایگیرکنائی 1. ҷо додани, ҷойгир кардани. 2. татбиқ кардани, ҷорӣ кардани.

ҶОЙГИРОӢ جای گیرائی ҷой тайёр карда гузоштан, ҷо гирифтани.

ҶОЙГОҲ جای گاه 1. ҷои хоб, раҳти хоб; *муқ.* ҷога(х). 2. ҷой, манзил, маскан. 3. зарф, ҷои барои нигоҳдории чизе.

ҶОЙГУЗИН جایگزین ивазкунанда.

ҶОЙДОР جای دار доро ва соҳиб ба ҷои нишаст.

ҶОЙДОРӢ جای داری маҳаллӣ, ҳар чизе ки хоси ҳамагон маҳал бошад, ҳар чизе ки истеҳсол ё рӯидаи ҳамагон маҳал бошад: **коғазӣ ҷойдорӣ**, **қолини ҷойдорӣ**, **ғӯзаи ҷойдорӣ**, **шамъӣ ҷойдорӣ**.

ҶОЙИВАЗКУНАНДА جای عوض کننده 1. ҳар ки ва ҳар чи ки ҷояшро иваз мекунад. 2. ғайридоимӣ, ноустувор, тағйирёбанда.

ҶОЙНАМОЗ جای نماز рӯйҷое, ки дар рӯи он намоз меҳонанд, сачҷода.

ҶОЙПӢШ جای پوش пардаи дӯхта ё кашида-дӯзишуда, ки бо он раҳти хоб ё кӯрпаро мепӯшонанд.

ҶОЙПӢШАК جای پوشک *либоси ҷойпӯшак* *ниг.* ҷойпӯшӣ: либоси ҷойпӯшӣ.

ҶОЙПӢШӢ جای پوشی *либоси ҷойпӯшӣ* либосе, ки ҳангоми ба ҷое рафтан мепӯшанд.

ҶОЙРАВ جای رو он ки ба маърақву маросимҳо рафта ҳунарнамоӣ мекунад; маросимрав, маърақарав.

ҶОЙРАВӢ جای روی *гуфт.* ба меҳмонӣ рафтан: *либоси ҷойравӣ*.

ҶОЙХОБ جای خواب ҷогаҳ, раҳти хоб, бистари хоб, ҷои хоб.

ҶОЛА جاله *ниг.* жола.

ҶОЛАБАРФАК جاله برفک барфи ба ҷола омехта.

ҶОЛИБ ا. جالب ба худ кашанда, ҷалбкунанда, ҷозибадор, ҳавасангез; **ҷолиби диққат** диққатҷалбкунанда, сазовори диққат, шавқовар, ҳавасангез.

ҶОМ جام 1. қадаҳ, пиёлаи майнӯшӣ; ҷоми бода: **ҷоми булӯрӣ**, **ҷоми гулгун**, **ҷоми май**, **ҷоми шароб**. 2. *ба тариқи истиора* ҳуди ҳамагон чизро ифода мекунад; **ҷоми зафар**, **ҷоми ишрат**, **ҷоми меҳр**, **ҷоми саодат**, **ба ҷоми касе захр рехтан** зиндагии касеро захролуд кардани. 3. *варз.* ҷоизае барои ягон соҳаи варзиш, **ҷоми футбол**, **шаҳҷом** ҷоизаи ҷаҳонӣ барои мусобиқа дар варзиш.

ҶОМА I جامه либоси пахтаҳои дарозиаш аз зону поён, ки аз рӯй мепӯшанд; **ҷомаи абра-астари кампахта**, **ҷомаи алоча**, **ҷомаи банорас**, **ҷомаи беқасаб**, **ҷомаи зехборик**, **ҷомаи серпахта**, **ҷомаи боронӣ** ҷомаи обногузар, ки вақти борон мепӯшанд; **ҷомаи хоб** бистари хоб; **ҷомаи корӣ** корҷома, либоси корӣ; **ҷомаи амал пӯшидан** амалӣ гардидани, ба вучуд омадани, иҷро гардидани; **ҷома пӯшондан** ба касе ҳурмати касеро ба ҷо овардан ба вай ҷома инъом кардани; **ҷома чаппа пӯшидан** дар қаҳру ғазаб будани, оташин будани, яқравӣ кардани; **ҷанд ҷома пеш дарондан** синну солаш калон будани аз касе, таҷрибааш бештар будани аз касе; **ба гап ҷома пӯшондан** гапдон будани, суҳанпардозӣ кардани; **ҷомаи бомаслиҳат (буридашуда)** кӯтоҳ намеояд (*мақ*); **ҷомаи азо пӯшидан** азо доштан.

ҶОМА II جامه *кит.* ҷом, қадаҳ; кӯза, кӯзаи шароб.

ҶОМАБОБ جامه باب матои лоиқ ва муносиб ба-

рои чома дӯхтан.

ЧОМАБОФ جامه‌باف *кит.* бофанда.

ЧОМАБОФӢ جامه‌بافي *кит.* бофандагӣ.

ЧОМАБУРОН جامه‌بران чанд рӯз пеш аз тӯй либосвории арӯсро буридану дӯхтан.

ЧОМАВОР جامه‌وار 1. либоси муносиб барои чома. 2. матое, ки барои дӯхтани як чома кифоя мекунад.

ЧОМАВОРӢ جامه‌واري 1. матои муносиб барои дӯхтани чома. 2. як порча матоъ, ки барои як чома дӯхтан кифоя бошад: **як чомаворӣ сатин**.

ЧОМАГӢ I جامگي либоспулӣ, пули либос; *мач.* маош, ротиба, мавочи́б.

ЧОМАГӢ II جامگي *ниг.* **чомавор**.

ЧОМАДАРИДА جامه‌دریده 1. он ки чомааш дарида аст. 2. *мач.* камбағал, бенаво, муздур.

ЧОМАДАРОН جامه‌دران он ки чома медаронад; он ки дар таъминоти каси дигаре бошад, хӯранда, пӯшанда: **нонхӯру чомадарон**.

ЧОМАДАРОНӢ جامه‌دراني чомаи якдигарро даронидан, либосдаронӣ, занозанӣ.

ЧОМАДОН جامه‌دان куттии (сандукчаи) махсуси дастакдор барои андохтани либосворӣ ва чизҳои дигар, чамадон.

ЧОМАДОР جامه‌دار 1. чомапӯш, чомапӯшида. 2. *таър.* он ки либосвории амирро назорат мекард.

ЧОМАДӮЗ جامه‌دوز он ки чома медӯзад, он ки ба духтани чома машғул аст.

ЧОМАДӮЗӢ جامه‌دوزي чома дӯхтан: **кори (касби) чомадӯзӣ, чомадӯзӣ кардан**.

ЧОМАЗЕБ جامه‌زيب 1. чизи муносиб барои дӯхтани чома (*мас.*, *матое*, *зеҳ ва ғ.*). 2. *мач.* одаме, ки чома ё либосҳои дигар ба вай меzeбад, одами хушқад ва хушнаму́д.

ЧОМАКАН جامه‌کن *кит.* чое, ки дар гармоба либосҳоро аз тан мекашанд, рахткан.

ЧОМАКОР جامه‌کار чомаи корӣ, корчома.

ЧОМАПӮШ جامه‌پوش он ки чома пӯшида бошад, он ки дар тан чома дорад.

ЧОМАПӮШОНӢ جامه‌پوشاني 1. ба касе чома пӯшонидан. 2. ба касе чома инъом кардан (дар тӯй, чашн *ва ғ.*); **♦ ба сухан чомапӯшонӣ суханпардозӣ**.

ЧОМАСАФЕДОН جامه‌سفيدان *таър.* пайравони Муқаннаъ ва шуришиёни Осиёи Миёна ва Хуросон ба муқобили аъроб дар асрҳои VII – VIII *ва ғ.*

ЧОМАФУРӮШӢ جامه‌فروشي фурӯхтани чома, фурӯши чома: **бозори (дӯкони, растаи) чомафурӯшӣ**.

ЧОМАХОБ جامه‌خواب *кит.* бистар, рахти хоб.

ЧОМАХОНА جامه‌خانه қои либосовезӣ, гардероб, қолибос.

ЧОМАШӮӢ جامه‌شوئي 1. шустани либос, либосшӯӣ. 2. чизе ки барои чомашӯӣ истифода мешавад: **тағораи чомашӯӣ, хокаи чомашӯӣ, собуни чомашӯӣ**. 3. чизҳои, либосҳои шуста-шаванда; **чомашӯии касеро овардан**.

ЧОМАШӮӢ جامه‌شوي он ки чома мешӯяд, либосшӯянда.

ЧОМАШӮӢҲОНА جامه‌شوي‌خانه қои махсус, ки дар он чомашӯӣ мекунад.

ЧОМЕА ا. جامعه чамъияти одамон, гурӯҳи одамон, иҷтимоъ, чамъият.

ЧОМЕАГАРО جامه‌گرا 1. он ки ба корҳои иҷтимоӣ майл дорад. 2. *с.* он ки манфиатҳои умумиро ҳимоят мекунад.

ЧОМЕАГАРОӢ جامه‌گرائي ба чомеа майл доштан, манфиатҳои одамонро ҳимоя кардан.

ЧОМЕАПАЗИРӢ جامه‌پذيري қабулқунандаи урфу одат, кирдор, рафтор ва муносибат, иҷтимоӣ будан, зуд бо атрофиён забон ёфтан.

ЧОМЕАСИТЕЗӢ جامه‌ستيزي аз чомеа гурехтан, хилватнишинӣ, бо гурӯҳи одамон забон наёфтан, муошират карда натавони́стан.

ЧОМЕАШИНОС جامه‌شناس олиме, ки ба масъала ва мушкилоти иҷтимоии чомеа сару кор дорад.

ЧОМЕАШИНОСӢ جامه‌شناسي илме, ки ҳаёти иҷтимоии чамъиятро меомӯзад.

ЧОМЕЪ а. جامع 1. чамъқунанда, гирдоваранда. 2. дарбаргиранда, аз худқунанда; **чомеъул-**

ҳикоёт дарбаргирандаи ҳикояҳо. 3. маҷмӯъ, ҳама. 4. масҷиди калон: **масҷиди чомеъ**.

ЧОМИД *a. جامد* 1. сахт, зич. 2. сахтшуда, яхкарда. 3. *хим.* ғайриорганикӣ. 4. ғайризинда. 5. *грам.* каммаҳсул, сода.

ЧОМИЗ *جاميز* чое дар зер мизи корӣ барои гузоштани китоб, дафтар ва дигар ашёи лозими корӣ.

ЧОМОНДА *جامانده* 1. он ки аз чое ё аз гурӯҳе ақиб мондааст, чӯдоафтада, дурафтада. 2. боқимонда; он чи баъд аз марг аз касе боқӣ мондааст, мерос.

ЧОМОНДАГӢ *جاماندي* чудо шудан ё дур мондан аз касе ё аз гурӯҳе, дурафтадагӣ, чудомондагӣ.

ЧОМПАЙМО *جامپيما* он ки шаробнӯширо дӯст дорад, арақхӯр, майхора.

ЧОН *جان* 1. олами рӯҳии дохилии инсон, ки ҳамчун як чизи шартӣ ва мавҳум тасаввур мешавад ва онро сабаби зиндагӣ мешуморанд, рӯҳ, равон. 2. умуман, як чизи мавҳуме, ки сабаби зиндагии ҳамаи ҷондорон тасаввур мешавад, василаи асосии зиндагӣ; **бо ҳавли чон** аз тарси зиёд; **талвосаи чон**; **вахми чон** тарсу ваҳм барои ҳифзи зиндагӣ. 3. ҳаёт, зиндагӣ; **чон гарав чома гарав** (*мақ.*) вақте гуфта мешавад, ки бо ҳар роҳе кореро иҷро кардан хоҳанд; **дили одаткарда балои чон** (*мақ.*). 4. *маҷ.* дил, қалб; **аз мағзи чон** бо самими дил; **ба чон** аз таҳти дил; **ба (бо) чону дил** аз самими қалб, бо самимияти тамом. 5. *маҷ.* одами хеле наздик, хеш ё фарзанд; **чону чигар**. 6. мурочиат ба тарзи навозиш, эҳтиром ва таъкиди наздикӣ, азиз, киромӣ: **чони бобо!**, **чони ширин!**, **эй чон!**, **эй чони ман!**, **ҷӯраи чон ҷӯраи қарин**. 7. моҳият, асос, мағз; **чони гапро гуфтан** моҳияти гапро гуфтан. 8. пасванди навозиш ва эҳтиром: **додарчон, модарчон, муаллимчон; чони одам** одами хеле хуб, одами меҳрубон ва шафик; **балои чон а)** офати чони одам; **б)** боиси ташвиш, заҳмат, ранҷ, бадбахтӣ *ва ғ.*; **чон аз бадан баромадан** мурдан, тамом шудан; **чон хузур кардан** роҳат кардан, кайф кардан; **чон ба каф гирифтан** фидокорӣ кардан, ҷонбозӣ кардан, аз хатар натарсида коре кардан; **чон ба лаб расидан (омадан)** қариб ба мурдан расидан, сахт ба танг омадан; **чон ба саломат**

бурдан зинда ҳалос шудан аз таҳлукае; **чон ба хатар андохтан** зиндагии худро ба хавф мондан, ба кори хавфнок иқдом кардан; **чон бахшидан а)** боиси мадор ва қувват шудани чизе ба касе; **б)** фидо шудан, қурбон шудан; **чон ба ҳалқ овардан** ба мурдан наздик кардан, хеле дилтанг ва безор кардан аз коре; **чон бохтан** чон фидо кардан, чон нисор кардан дар иҷрои коре, дар муборизае; **чон гирифтан а)** қувват пайдо кардан; **б)** равнақ ёфттан, ба ҳаракат даромадан; **чон гарав мондан** ба мурдан розӣ шуда кореро анҷом додан; **чон дар амон мондан** саломат мондан, таҳлукае набудан барои зиндагӣ; **чон даромадан ба касе** қувват пайдо шудан дар касе, шавқу иштиёқ пайдо шудан барои коре; **чон дар рамак доштан** ҳанӯз зинда будан; **чон додан а)** мурдан; **б)** қурбон шудан; **в)** таслим шудан, сар фурувардан; **чон дода чон гирифтан** сахт задухӯрд кардан; **чон доштан а)** зинда будан; **б)** асос доштан, сабаб доштан; **чони касе баромадан а)** мурдан; **б)** сахт хашмгин шудан; **чони касеро бахшидан** зинда мондан, ҳукми куштани касеро бекор кардан; **чони касеро ҳалос кардан** раҳой додан, озод кардан касеро (аз қайде, ташвише, хатаре *ва ғ.*); **чони касе ҳалок будан** дар ғами чизе будан, дар талвосаи чизе будан; **чони худро дарег надоштан** чон фидо кардан, фикри зинда мондани худро накардан; **чони худро ҳалос кардан** саломат ҳалос шудан, наҷот ёфттан; **чон кандан а)** дар ҳолати назъ будан, дар дами марг будан; **б)** азобу машаққат кашидан, сахт кӯшидан барои коре; **чон коҳондан** азоб кашидан, ранҷ бурдан, заҳмати бисёр кашидан; **чонро ба чаббор додан** мурдан, ба мурдан розӣ шудан; **чон фидо кардан** ҳаёти худро бахшидан, ранҷу заҳмати бисёр кашидан барои коре; **чон ситондан** чон гирифтан, куштан; **чон супурдан** мурдан, ҳалок шудан; **чон қурбон кардан** худро фидо кардан; **чон-чон гуфтан** аз самими қалб розӣ шудан, бо камоли майл маъқул доништан; **аз сад чон як чонаш ҳам ҳалос нашудан** вақте гуфта мешавад, ки аз ҳалосии касе ҳеҷ умеде набошад; **аз чон андешидан** ғами зиндагии худро хӯрдан, дар бораи ҳаёти худ фикр кардан, аз чони худ тарсидан; **аз чон безор кардан** сахт ба танг овардан; **аз чони худ гузаштан а)** аз баҳри зиндагӣ гузаштан; **б)** чон фидо кардан; **аз чон сер кардан** касеро безор

кардан, ба танг овардан; аз **ҷон сер** шудан аз тангӣ ва вазнинии аҳвол ба мурдани худ розӣ шудан, саҳт ба танг омадан; **ба фикри молу ҷон** шудан дар ғами чизу чора ва саломатии худ будан; **ба ҷони касе расидан** безор шудан аз чизе, хеле ба танг омадан аз чизе; **ба ҷони касе қасд кардан** дар паи нест кардани касе шудан; **ба ҷон омадан** безор шудан, ба танг омадан; **ба ҷон расондан** безор кардан; ба ҷону ҳолаш намондан маҷбур кардан касеро; **ба ҷон ҷабр кардан** худро ба азоби саҳт мондан, худро саҳт азият додан; **дард аз ҷон гузаштан** саҳт дар азоб будан аз озоре; **дар ғами ҷон будан** дар фикри зиндагии (зинда мондани) худ будан; **дуои ҷони касеро кардан** саломатию беҳбудии касеро хоштан; **то ҷон дар тан будан** то зинда будан; **то ҷон доштан** а) то зинда будан; б) бо тамоми қувва; **як тану як ҷон шудан** муттаҳид шудан.

ҶОНАВАР جانور *ниг.* **ҷонвар.**

ҶОНАК جانک *калимаи навозиши аз ҷон:* **ҷонаки** **ширинам.**

ҶОНАМБАРО جانمبرا *гуфт.* ниҳоят зихна ва ҳарис, ҳасиси гузаро.

ҶОНАМОЗ جانماز *ниг.* **ҷойнамоз.**

ҶОНАФЗО(Ӣ) جان افزا(ي) *рӯҳафзо, зиндагибахш.*

ҶОНАФРӢЗ جان افروز *хурсандибахш, ба вачд оваранда.*

ҶОНАФШОН جان افشان *ниг.* **ҷонсупор.**

ҶОНАФШОНӢ جان افشاني *ҷонсупорӣ, ҷонфишонӣ.*

ҶОНБАР جانبر 1. ҷонгир, ҷонрабо, кушанда. 2. *маҷ.* мафтункунанда.

ҶОНБАРОР جان برار *ҷонгиранда, кушанда, маҳвкунанда.*

ҶОНБАХШ جان بخش 1. ҳаётбахш, фараҳбахш. 2. он ки барои касе ё коре худро фидо мекунад, ҷонфидо, фидокор.

ҶОНБИН جان بين *бинандаи ҷон, бинандаи дил; ботинбин, дақиқбин, нозукбин.*

ҶОНБОЗ جان باز *муборизи диловар, фидокор.*

ҶОНБОЗӢ جان بازي *ҷон фидо кардан, ҷон дарег надоштан, фидокорӣ; бо ҷонбозӣ* фидокорона, ҷон дарег надошта (коре кардан); **ҷонбозӣ**

кардан фидокорӣ кардан, аз қурбон шудан натарсида коре кардан.

ҶОНБОЗОНА جان بازانه *фидокорона, ҷонро дарег надошта.*

ҶОНБОХТА جان باختنه *ҷонбозанда, ҷонбоз, фидокор, қурбоншаванда.*

ҶОНВАР جانور 1. ҳар чизи зинда ғайр аз инсон. 2. *маҷ.* одами бад ва бешуур, одами ҳайвонхислат.

ҶОНВАРАК جانورک *ҷонвари хурд, ҷонзоти хурд: ҷонвараки баҳрӣ.*

ҶОНВАРДОР جانوردار *кит.* сайёд, шикорчӣ.

ҶОНВАРШИНОС جانور شناس *олиме, ки ғайр аз инсон чизҳои дигари зиндаро меомӯзад.*

ҶОНВАРШИНОСӢ جانور شناسي *илме, ки дар бораи ҳайвонот баҳс мекунад, зоология.*

ҶОНГАЗО(Ӣ) جانگزا(ي) *кит.* 1. осебрасондаи ҷон, ҷонкоҳ. 2. кушанда.

ҶОНГИР جان گير *ҷонбарор, кушанда: тири ҷонгир.*

ҶОНГИРИФТА جان گرفته *ҷондароварда, қувватгирифта, беҳтаршуда.*

ҶОНГУДОЗ جان گداز *гудозандаи ҷон, обу адонкунандаи ҷон, ҷонгусил, ҷонкан, ҷонкоҳ: азоби ҷонгудоз, мусибати ҷонгудоз, озори ҷонгудоз, тири ҷонгудоз, фарёди ҷонгудоз, охи ҷонгудоз.*

ҶОНГУДОЗОНА جان گدازانه *хеле пуразоб, хеле саҳт, бо як азоб, бо душвориву мушкилӣ.*

ҶОНГУЗАР جان گذر *аз ҷон гузаранда, ҷонгусил, ҷонкан, кушанда: тири ҷонгузар.*

ҶОНГУСИЛ جان گسيل *ҷонгудоз, ҷонкан, кушанда; шабоҳуни ҷонгусил.*

ҶОНДАРӢ جان درازي *кит.* умрдарӢ.

ҶОНДЕХ جان ده *ҷонбахш, зиндагибахш.*

ҶОНДОДА جان داده *ҷонфидо, фидокор.*

ҶОНДОР I جاندار 1. ҳар чизе ки ҷон дошта бошад, зинда. 2. ҳайвон, чорпо: **моли ҷондор.** 3. ҷоннок, қувватнок.

ҶОНДОР II جاندار *он ки барои амният ва эминии шахсе масъул аст, силоҳдор, яроқдор;*

нигаҳбон, посбон.

ҶОНДОРАК جاندارк тасғири чондор, чондори хурд.

ҶОНДОРИ جاندارو 1. нӯшдору, подзаҳр, доруи зидди заҳр, тарёк. 2. *мач.* май, шароб.

ҶОНЗОД جانزاد *ниг.* **ҶОНЗОТ.**

ҶОНЗОТ جانذات 1. чондор, ҳар чизи зинда. 2. кас, одам.

ҶОНИБ *а.* جانب 1. тараф, сӯй, самт. 2. *мач.* аш-хос, одамон; **аз ҷониби...** а) аз сӯи..., аз самти...; б) аз тарафи..., аз номи...; **аз ҷониби касе** **кор кардан**; в) ба ҷои..., ба номи..., аз тани...; **ба ҷониби...** ба тарафи...; **ин ҷониб** а) то ин дам, то ин вақт, ин тараф, ин сӯ; б) банда, камина; **ҷониби чизеро тарҷеҳ кардан** (додан) чизеро беҳтар шумурдан, чизеро бартар шумурдан, тарафи чизеро гирифтани; **ҷониби чизе шудан** ба сӯи чизе рафтани; **ба ҷониби дигар гардондан** (тофтан) ба сӯи дигар тофтан.

ҶОНИБДОР جانبدار тарафдор, ҳаводор, дастгир.

ҶОНИБДОРӢ جانبدارӣ тарафгирӣ, ҳимоя, дастгирӣ дар вақти муайян.

ҶОНИШИН I جانشين 1. он ки ба ҷои касе дар вақти набудани ӯ кор мебарад. 2. он ки ба каси дигар барои бурдани кор ёрӣ мерасонад, кофил, муовин: **ҷонишини мудир**, **ҷонишини раис**, **ҷонишини сардор**. 3. ёвар, мададгор, давомдиҳанда.

ҶОНИШИН II جانشين *грам.* ҳиссаи нутқе, ки ба ҷои исму сифату шумора меояд.

ҶОНИШИНӢ جانشيني ҷонишин будан, муовинӣ, кофилӣ.

ҶОНӢ I جاني 1. самимӣ, ҳақиқӣ, содиқ, босадоқат: **бародари ҷонӣ**, **дӯсти ҷонӣ**, **ҷўраи ҷонӣ**. 2. қаттол, бераҳм: **душмани ҷонӣ**.

ҶОНӢ II *а.* جاني ҷинояткунанда, ҷинояткор.

ҶОНКАН جانكن он ки аз дилу ҷон кор мекунад, меҳнатдӯст, фидокор.

ҶОНКАНӢ جانكنى 1. азобу машаққати сахт, талвасаи марг, ҳолати назъ. 2. *мач.* ҳаракати пурмашаққат, зўрзании пуршиддати боазоб.

ҶОНКАНОНА جانكناه дар ҳолати ҷонканӣ,

ҳаракати ниҳоят бошиддат аз ҳавли ҷон.

ҶОНКОҲ جانكاه 1. ҷонгусил, ҷонгудоз, пурдард, пуразоб: **нолаи ҷонкоҳ**, **овози ҷонкоҳ**, **оҳи ҷонкоҳ**, **садои ҷонкоҳ**, **фарёди ҷонкоҳ**. 2. кушанда, марговар, ҷонбарор: **найзаи ҷонкоҳ**.

ҶОНКОҲОНА جانكاهانه ҷонкоҳ, безоркунанда ва тоқатшикан: **умедвориҳои ҷонкоҳона**.

ҶОНКОҲОНӢ جانكاهانى ҷон коҳонидан, ташвиш, заҳмат.

ҶОННИСОР جاننثار нисоркунандаи ҷон, ҷонфидо, фидокор.

ҶОННИСОРӢ جاننثاري нисор кардани ҷон, фидокорӣ, ҷонфидоӣ.

ҶОННИСОРКУНАНДА جاننثارکننده *ниг.* **ҷоннисор.**

ҶОННИСОРОНА جاننثارانه ба тарзи ҷоннисорӣ, фидокорона.

ҶОННОК جانناک 1. чондор, зинда; **қувваи ҷоннок** қувваи зинда. 2. боҳаракат, пурҷўш, пурхурўш, гарму ҷўшон, боравнак; **ҷоннок гузаронидан** (дарсро, машғулиятро); **ҷоннок кардан**; **ҷоннок гардонидан** (кореро, амалеро).

ҶОННОКӢ جانناكى 1. зинда будан, ҷон доштан. 2. пурҷўшӣ, пурхурўшӣ, гарму ҷўшонӣ, равнақдорӣ.

ҶОНО جانا эй ҷон (*муҳотаб*).

ҶОНОЗОР جانآزار озордиҳандаи ҷон, ҷонкоҳ, азобдиҳанда.

ҶОНОЗОРӢ جانآزاري амалу шуғли ҷонозор.

ҶОНОН جانان маҳбуб, маҳбуба, маъшук, маъшуқа.

ҶОНОНА جانانه маҳбуба, маъшуқа.

ҶОНОСО جانآسا ҷоноромкунанда, оромбахши руҳу ҷон.

ҶОНОФАРИН جانآفرين 1. *д.* *сифати* Худо. 2. *мач.* ҷонбахш, рӯҳбахш, зиндакунанда, соҳибхуна, соҳибистеъдод.

ҶОНОҶОН جاناجان маҳбуб, дӯстдор, меҳрубон, азиз: **ватани ҷоноҷон**, **дӯсти ҷоноҷон**.

ҶОНПАНОҲ جانپناه ҷонпарвар, ҷонбахш; *ки-*

ноя аз роҳату ҳаловатдиҳанда.

ЧОНПАРВАР جان پرور чонбахш, рӯҳафзо, роҳатбахш, ҳаловатбахш.

ЧОНПАРДОЗ جان پرداز дилрабо, шавқовар, ҷаззоб.

ЧОНСАБИЛ جان سبيل 1. он ки чоначи зоёе шу-
дааст, ҷонфигор. 2. маҷ. бадбахт: **одами**
ҷонсабил.

ЧОНСАРАК جان سرک гуфт. 1. саросема, бе-
қарор. 2. саросемавор, беқаророна, аз ҳавли
ҷон, бо ошuftагии тамом.

ЧОНСАХТ جان سخت тоқатовар, тобоваранда,
бобардошт, устувор: **дарахти ҷонсахт**, **одами**
ҷонсахт, **растани ҷонсахт**.

ЧОНСАХТӢ جان سختى сахтҷонӣ, пояндагӣ,
дерпӯй, зуд барҳамнахӯрандагӣ: **ҷонсахти**
урфу одатҳои кӯҳна.

ЧОНСЕР جان سير он ки аз ҷони худ сер шудааст,
он ки аз ҷон безор шудааст, азобдида.

ЧОНСИПОР جان سپار ниг. **ҷонсупор**.

ЧОНСИПОРӢ جان سپارى ниг. **ҷонсупорӣ**.

ЧОНСИПОРОНА جان سپارانه ниг. **ҷонсупорона**.

ЧОНСИПӢЗ جان سپوز кит. ниғаҳдорандаи ҷон,
аз мурдан нигоҳдоранда, ниғаҳдори ҷон.

ЧОНСИТОН جانستان 1. ҷонгир, кушанда. 2.
ҷонгудоз, ҷонгусил, бисёр сахт.

ЧОНСИТОНӢ جان ستانى ҷонгирӣ, ҷон гириф-
тан, кушандагӣ, қатл.

ЧОНСУПОР جان سپار он ки кореро фидокорона
ичро мекунад, он ки ба касе, ба коре ба та-
мом дода шудааст; фидокор, ҷонфидо,
ҷонбахш, содик.

ЧОНСУПОРӢ جان سپارى ҷон фидо кардан,
фидокорӣ, ҷонбахшӣ, ҷонфидоӣ; **ҷонсупорӣ**
кардан фидокорӣ нишон додан, ҷон фидо
кардан.

ЧОНСУПОРОНА جان سپارانه фидокорона, ҷон-
фидоёна, ҷонбахшона: **ҷонсупорона коре кар-**
дан.

ЧОНСӢЗ جان سوز 1. сӯзонандаи ҷон, азобди-
ҳанда: **гармии ҷонсӢз**, **оташи ҷонсӢз**. 2. он ки
барои касе ё коре чоначи фидо мекунад,

фидокор, ниҳоят ғамхор ва дилсӯз: **модари**
ҷонсӢз, **одами ҷонсӢз**. 3. пурсӢз, пуразоб, пу-
ралам, аламнок: **ишқи ҷонсӢз**, **нолаи ҷонсӢз**,
охи ҷонсӢз.

ЧОНСӢЗӢ جان سوزى 1. пурсӢзӣ, пураламӣ, пур-
азобӣ, ҷонгудозӣ. 2. ғамхорӣ, дилсӯзӣ:
ҷонсӢзӣ кардан ба касе, ҷизе; **ҷонсӢзӣ кардан**
дар ҳаққи касе, ҷизе.

ЧОНСӢЗОНА جان سوزانه фидокорона, дилсӯ-
зона, аз тахти дил: **ҷонсӢзона кор кардан**.

ЧОНТАЛВОСА جان تلواسه гуфт. дар талвосаи
ҷон, аз тарси ҷон: **ҷонталвоса дасту по задан**.

ЧОНФАЗО جان فزا ниг. **ҷонфизо**.

ЧОНФАЗОӢ جان فزائى кит. ҷонафзоӣ, рӯҳафзоӣ,
равонбахшӣ.

ЧОНФАЗОЯНДА جان فزاينده кит. ҷонафзо, рӯҳ-
афзо, зиндагибахш, ҳаётбахш.

ЧОНФАРСО(Ӣ) جان فرسا(ى) 1. ҳалокатовар, ку-
шанда: **тири ҷонфарсо**, **ҳучуми ҷонфарсо**. 2.
ҷонфигор, пуразоб, пурмашаққат: **кори ҷон-**
фарсо, **роҳи ҷонфарсо**.

ЧОНФАРСОӢ جان فرساى ҷонгудозӣ, ҷонкоҳӣ.

ЧОНФИГОР جان فگار афғор ва хастакунандаи
ҷон, сахт азобдиҳанда.

ЧОНФИДО جان فدا фидокор, ҷонсупор.

ЧОНФИДОӢНА جان فدايانه ниг. **ҷонфишонӣ**.

ЧОНФИДОӢ جان فدائى фидокорӣ, ҷонсупорӣ:
ҷонфидоӣ кардан.

ЧОНФИЗО جان فزا ҷонафзо, рӯҳафзо,
фараҳбахш, роҳатбахш, ҳаётбахш.

ЧОНФИШОН جان فشان ҷонфидо, ҷоннисор, фи-
докор, ҷонбахш, ҷонсупор.

ЧОНФИШОНӢ جان فشانى 1. фидокорӣ, ҷонбах-
шӣ, ҷонсупорӣ, қурбон шудан. 2. ғамхорӣ,
дилсӯзӣ.

ЧОНХАРОШ جان خراش ҷонфигор, ҷонсӢз: **нолаи**
ҷонхарош, **фарёди ҷонхарош**.

ЧОНШИКОР جان شكار шикоркунандаи ҷон,
ҷонситон.

ЧОНШИКОФ جان شكاف ҷонсӢз, ҳалокатовар:
тири ҷоншикоф.

ҶОНШУМУРӢ جانشمري ҳисоби сари оила, гурӯҳи мардум *ва ғ.*, оморгирии аҳоли.

ҶОПОНӢ جاپانى мансуб ба **ҷопон**; японӣ: рӯй-моли **ҷопонӣ**.

ҶОР I جار 1. овоз, садо, фарёд. 2. хабар, хабардиҳӣ, даракдиҳӣ: **ҷор андохтан**, **ҷор задан**, **ҷор кашидан** бо овози баланд чизеро эълон кардан (*хабар додан, шунавондан, ба ҳама маълум кардан*).

ҶОР II а. جار ҳамсоя.

ҶОРЗАН جازن *ниг.* **ҷорчӣ**.

ҶОРИГАРДИДА جارى گرديده ҷоришуда.

ҶОРИКУНАНДА جارى کننده он ки чизеро ҷорӣ мекунад, он ки чизеро амалӣ ва умумӣ ме-гардонад.

ҶОРИШАВАНДАГӢ جارى شوندى дорои қоби-лияти ҷорӣ шудан, ба равон шудан қобил будан (*дар бораи моеъ*).

ҶОРИШАВӢ جارى شوى 1. ҷорӣ шудан, равон шудан; **ҷоришавии об**. 2. татбиқ; амалӣ шудан; умумӣ ва ҳаётӣ гаштан.

ҶОРИЯ I а. جاريه *кит.* муаннаси **ҷорӣ**; **лаҳзаи ҷория** лаҳзаи гузарон.

ҶОРИЯ II а. جاريه *кҳн.* 1. духтар. 2. канизак.

ҶОРӢ جارى 1. равон, раванда, гузаранда, му-руркунанда: **оби ҷорӣ**. 2. амалӣ, маъмул: **тао-мули ҷорӣ**. 3. дар вақти ҳозира амалкунанда, дар айни ҳол ҳаракаткунанда ва мавҷуд, ҳозира: **кори ҷорӣ**, **масъалаи ҷорӣ**, **панҷсолаи ҷорӣ**, **соли ҷорӣ**, **тартиботи ҷорӣ**, **ҳисоби ҷорӣ** (*дар ҳисоббарорӣ*); **ҷорӣ гаштан** (*гардидан*) ҷорӣ шудан; **ҷорӣ доштан** маъмул гардонидан; **ҷорӣ кардан** а) равон кардан; б) рехтан; в) амалӣ гардонидан, ба ҳаракат даровардан, маъмул кардан, татбиқ гардондан: **дигаргунӣ ҷорӣ кардан**, **тартиб ҷорӣ кардан**, **ҷорӣ наму-дан ҷорӣ кардан**; **ҷорӣ шудан** а) равон шудан (*мас.*, *об ва ғ.*); б) амалӣ гаштан, татбиқ шудан, барқарор гаштан, ба ҳаракат дарома-дан; в) гузаштан, мурур кардан: **ҷорӣ шудани вақт**, **ҷорӣ шудани рӯз**.

ҶОРӢ جاروب асбоби рӯфтурӯб, ки аз шоҳаҳои баъзе гиёҳҳо баста тайёр мекунад; **ҷорӯб за-дан** (*кардан*) рӯфтан, рӯфта тоза кардан.

ҶОРӢБАЛАФ جاروب علف алафи ҷорӯб, алафе, ки барои ҷойрӯбӣ истифода мешавад.

ҶОРӢББАНД جاروب بند он ки ҷорӯбро баста тайёр мекунад.

ҶОРӢББУТТА جاروب بته буттаи ҷорӯб, буттае, ки аз он ҷорӯб мебандад.

ҶОРӢБДУМ جاروب دم ҳайвоне, ки думаш мо-нанди ҷорӯб дарози паҳн аст.

ҶОРӢБЗАН جاروب زن касе, ки ҷорӯб мезанад, он ки рӯфтурӯб мекунад.

ҶОРӢБӢ جاروبى мансуб ба **ҷорӯб**; бутаҳои ба-рои ҷорӯббандӣ муносиб.

ҶОРӢБКАШ جاروب كش *ниг.* **ҷорӯбзан**.

ҶОРӢБКАШӢ جاروب كشى ҷорӯбзани.

ҶОРӢБМОНАНД جاروب مانند он чи ба ҷорӯб монанд аст.

ҶОРӢБНОРАСИДА جاروب نارسیده норӯфта, рӯ-бучиннашуда.

ҶОРӢБРИШ جاروب ريش серриш, паҳнриш: **мар-ди ҷорӯбриш**.

ҶОРЧӢ جارچى *ниг.* **ҷарчӣ**.

ҶОСИЛИҚ ю. جاثليق 1. пешвои руҳонии насро-ниёни католик, ки аз ускуф болотар меистод. 2. насронӣ, масеҳӣ.

ҶОСУС а. جاسوس хабаркаши махсус, ҷустуҷӯ карда хабардиҳандаи аҳволи ягон давлат ё мамлакат ба одамони дахлдори давлати ди-гар, хабаркаши сиёсии махфӣ.

ҶОСУСӢ جاسوسى амали ҷосус, касби ҷосус, ҷосус будан, аҳволи мамлакатеро ба мамла-кати дигар хабар додан: **кори ҷосусӣ**, **ҷосусӣ кардан**.

ҶОФИРОӢ جافى راى *кит.* он ки ният ва қасди ҷафокорӣ дорад, ҷафоандеш, ҷафокор.

ҶОФӢ а. جافى *кит.* ҷафокор, ҷафопеша.

ҶОХСУК//ҶОХШУК جاحسوك//جاخشوك доси ғалладаравӣ.

ҶОҲ جاه 1. мартаба, мақом, дараҷаи баланд, рутба, мансаб: **ҷоҳу маснад**. 2. шаъну шавкат, шӯҳрат, дастгоҳу дабдаба; **ҷоҳу ҷалол** қадру эътибор, давлату шавкат.

ҚОҲДӢСТ جاهدوست мартабапараст, мансабпараст.

ҚОҲИЛ *а.* جاهل 1. нодон, бедониш, бефаҳм. 2. бемаърифат, бефарҳанг, мутаассиб.

ҚОҲИЛИЯТ *а.* جاهليت 1. таър. давраи тоисломии таъриху адабиёти араб. 2. давраи бутпарастӣ. 3. *ниг.* **ҚОҲИЛӢ**.

ҚОҲИЛӢ جاهلي 1. чаҳолат, нодонӣ. 2. таассуб, мутаассибӣ, бемаърифатӣ, бефарҳангӣ.

ҚОҲИЛОНА جاهلانه 1. қоҳилвор, ба таври қоҳилон: **қоҳилона** **қоре** **кардан**, **қоҳилона фарёд** **кардан**. 2. қоҳилӣ, нодонӣ, бефарҳангӣ, бемаданиятӣ: **таассуби қоҳилона**.

ҚОҲПАРАСТ جاهپرست мансабпараст, мансабдӯст, мартабахоҳ.

ҚОҲПАРАСТӢ جاهپرستی мансабпарастӣ.

ҚОҲПАРАСТОНА جاهپرستانе шӯҳратпарастона, мансабпарастона.

ҚОҲТАЛАБ جاهطلب *ниг.* **қоҳпараст**.

ҚОҲТАЛАБӢ جاهطلبی *ниг.* **қоҳпарастӣ**.

ҚОҲТАЛАБОНА جاهطلبانه *ниг.* **қоҳпарастона**.

ҚОҲҚӢ(Ӣ) (جاهجو) *ниг.* **қоҳпараст**.

ҚОШ جاش *кит.* нон.

ҚОШДОН جاشدان сандуқи нон, нондон.

ҚУББА جبّه *кҳн.* чомаи болопӯши васеи дароз.

ҚУББАХОНА جبهخانه *кҳн.* анбори аслиҳа.

ҚУБН I *а.* جبن *кит.* панир.

ҚУБН II // ҚУБУН *а.* جبن//جبون *кит.* тарсончакӣ, буздилий.

ҚУБРОН *а.* جبران *кит.* 1. товон. 2. пур кардани қои чизи талафшуда.

ҚУБРОНПАЗИР جبرانپذير қобили қуброн, барқароршавандагии талафшуда.

ҚУБРОНПУЛӢ جبرانپولی пуле, ки дар ивази чизи талафшуда диҳанд.

ҚУВОЗ جواز дастгоҳест иборат аз кундаи миёнкафтаи калон ва тири сутунӣ, ки ба он асп ё говро баста чарх занонда аз кунчид, зағир ва ғ. равған мекашанд: **қувози равғанкашӣ**, **аспи қувоз**, **қувози дари хона** *киноя аз* гови дӯшой.

ҚУВОЗКАШ جوازکش 1. он ки дар қувоз равған мекашад. 2. ҳайвоне, ки ба қувоз мебанданд: **аспи қувозкаш**, **гови қувозкаш**.

ҚУВОЗКАШӢ جوازکشی ба воситаи қувоз равған кашидан.

ҚУВОЗКУНДА جوازکننده 1. кундаи қувоз. 2. *мач.* одами ғафси дағал.

ҚУВОЗРОН جوازران *ниг.* **қувозкаш**.

ҚУВОЗТАРОШ جوازتراش устои қўбтароше, ки бисёртар кундаи қувоз метарошад.

ҚУВОЗТАРОШӢ جوازتراشی амалу шугли қувозтарош.

ҚУВОЗХОНА جوازخانه қое, ки дар он бо қувоз равған мекашанд.

ҚУВОЛ جوال халта ё тўрбаи калон, ки аз қанор хурдтар буда дар он ғалла ва чизҳои дигар меандозанд; **қувол-қувол** якчанд қувол, хеле бисёр; **як қувол сухан гуфтан** сухани бисёр гуфтан; **дурӯғро бо қуволаш гуфтан** дурӯғи бисёр гуфтан.

ҚУВОЛГӢША جوالگوشه хурчин.

ҚУВОЛДӢЗ جوالدوز 1. он ки қувол медӯзад. 2. сӯзани калон, ки бо он қувол, қанор ва монанди инҳоро медӯзанд.

ҚУВОЛДӢЗӢ جوالدوزی амали қуволдӯз.

ҚУВОЛЧА جوالچه қувולי хурд, халта, линга.

ҚУВОН جوان *гуфт.* 1. *ниг.* **чавон**. 2. *кҳн.* амрад, бериш.

ҚУВОНА جوانه *ниг.* **чавона** 1.

ҚУВОНБОЗ جوانباز *кҳн.* амрадбоз.

ҚУВОНИМАРГ جوانمرگ он ки дар чавонӣ мурдааст; *мач.* ноком, ба муроднорасида.

ҚУВОНИМАРГБОБ جوانمرگباب *гуфт.* сазовори чавонимарг шудан (*дар ҳақиқи чавони бадқора гуфта мешавад*).

ҚУВОНӢ جوانی *ниг.* **чавонӣ**.

ҚУВОНМАРГ جوانمرگ *гуфт.*, *ниг.* **чавон(и)-марг**.

ҚУВОНМАРД جوانمرد *ниг.* **чавонмард**.

ҚУВОРИҒУНДОРӢ جوارىغندارى чамъ кардани маҳсули қуворӣ, ғундоштани ҳосили қуворӣ.

ЧУВОРИЗОР *جواری زار* чое, ки чуворӣ коштан-
анд, чое, ки чуворимакка хеле зиёд аст, киш-
тзори чуворӣ.

ЧУВОРИКОР *جواری کار* он ки чуворӣ кишт ме-
кунад, коранда ва кишткунандаи чуворӣ.

ЧУВОРИКОРӢ *جواری کاری* шуғли чуворикор,
коридан ва коштани чуворӣ.

ЧУВОРИМАККА *جواری مکّه* *ниг. чуворӣ.*

ЧУВОРИМАККАҒУНДОР *جواری مکّه غنّدار* он ки
чуворимакка кишта, ҳосилашро гун ме-
дорад; восита ва техникае, ки бо он чуворӣ
чамъоварӣ мекунад.

ЧУВОРИМАККАҒУНДОРӢ *جواری مکّه غنّدارى*
ниг. чувориғундорӣ.

ЧУВОРИМАККАЗОР *جواری مکّه زار* майдони
кишти чуворимакка.

ЧУВОРИМАККАПАРВАР *جواری مکّه پرور* он ки
чуворимакка кишт мекунад.

ЧУВОРИМАККАПАРВАРӢ *جواری مکّه پرورى*
ниг. чуворикорӣ.

ЧУВОРИПОЯ *جواری پايه* пояи чуворӣ.

ЧУВОРИШ *جواریش* *тиб.* омехтаи доругӣ барои
мӯътадил гардондани ҳозима, чавориш.

ЧУВОРӢ *جواری* растаниест ғалладонагӣ, ки
пояаш наймонанди ғафс буда, донаҳои сафе-
даш дар ҳӯшаи нӯги пояаш гун мешавад:
чувории сафед.

ЧУҒЗ *а. چغذ* чуғз, чуғд, бум.

ЧУҒРОФИДОН *جغرافی دان* *ниг. чуғрофиядон.*

ЧУҒРОФИЯ *ю. جغرافيه* илмест, ки вазъияти ку-
раи Замин, шароити табиӣ, нуфус, захираҳо
ва иқтисодиёти онро меомӯзад ва вобаста ба
ин соҳаҳои гуногун дорад: **чуғрофияи**
иқтисодӣ, сиёсӣ, табиӣ ва ғ.

ЧУҒРОФИЯДОН *جغرافيه دان* мутахассиси соҳаи
чуғрофия; донандаи илми чуғрофия.

ЧУҒРОФӢ *جغرافی* *мансуб ба* **чуғрофия:** мавқеи
чуғрофӣ, харитаи чуғрофӣ.

ЧУД *а. چود* чавонмардӣ, саховат, бахшиш, эҳ-
сон.

ЧУДО *ا* **چدا** 1. фосиладор, дур аз ҳам, алоҳида,
канда. 2. буридашуда аз чизе, қатъшуда. 3.

танҳо; **чудо будан** ба таври алоҳида воқеъ
будан, дур будан, танҳо будан; **чудо гардидан**
(**ғаштан**) а) дур шудан, канда шудан; б) маҳрум
ғаштан; **чудо кардан** а) дур кардан,
алоҳида карда мондан, сиво кардан; б) бури-
дан, аз ҳам фосиладор гардонидан; в) маҳсус
гардонидан, таъйин кардан; г) интиҳоб кар-
дан, хоста сара карда гирифтан; ғ) аз ҳам дур
гардонидан, маҳрум намудан; д) фарқ кар-
дан, фарқ кунондан, мумтоз ва мушаххас
гардонидан; **аз ҳам чудо кардан** аз ҳамдигар
дур кардан, ба байни ду кас ҷудой андохтан;
чудо мондан дур мондан, канда шуда мон-
дан, танҳо мондан; **чудо шудан** а) канда шу-
дан, гусистан, қатъ гардидан, дур афтодан; б)
дур афтодан; в) тақсим шудан, аз ҳам бурида
шудан; **чудо шудан аз зани худ** (**ё аз шавҳари**
худ) якҷоя зиндагӣ накардан бо зани худ (бо
шавҳари худ), талоқ додан зани худро (ба-
ромадан аз шавҳари худ); **чудо шудан аз касе**,
аз чизе маҳрум шудан аз касе, чизе, гум кар-
дан касеро, чизеро; **чудо шуда истодан** фарқ
кардан (*ду чиз аз ҳамдигар*), имтиёз доштан
нисбат ба дигаре; **чудо-чудо** алоҳида-
алоҳида, ба таври алоҳида.

ЧУДО *ا* **چدا** *гуфт.* хеле, бисёр, бисёр ҳам, хусу-
сан, аз ҳад зиёд.

ЧУДОҒАШТА *چدا گشته* аз ҳамдигар чудо шуда.

ЧУДОҒӢ *چدا گى* *шакли нодурусти* **ҷудой.**

ЧУДОҒОНА *چدا گانه* 1. алоҳида, дигар-дигар. 2.
фарқкунанда, дигаргун, маҳсус, хос;
хислатҳои ҷудогона; ҷудогона-ҷудогона ало-
ҳида-алоҳида, чудо-чудо, ба таври алоҳида.

ЧУДОҒОНАГӢ *چدا گانگی* дар ҳолати аз ҳам
чудо ва алоҳида будан, алоҳидагӣ, фарқ.

ЧУДОИАНДОЗӢ *چدائی اندازی* тафриқа андохтан,
доштани хоҳиши аз ҳам чудо кардан: **сиёсати**
ҷудоиандозӣ.

ЧУДОӢ *چدائی* 1. чудо будан, аз ҳам канда ва
дур будан; **ҷудой аз хешон.** 2. дурӣ, фироқ,
ҳаҷр; **алами ҷудой ва сӯзи фироқ.** 3. фарқ, та-
фовут.

ЧУДОКУНАК *چدا کنک* 1. асбоби рӯзгор аст, ки
барои чудо кардани шир ба равған, дӯғ ва ғ.
ба кор бурда мешавад. 2. *барқ.* қатъкунак.

ЧУДОКУНАНДА *چدا کننده* 1. он ки ва он чи чи-

зеро аз чизе ҷудо мекунад; **хати ҷудокунанда**.
2. фарккунанда: **аломати ҷудокунанда**.

ҶУДОНАШАВАНДА جدانشونده тафриқанопа-
зир, он чи ҷудо намешавад: **қисми ҷудонаша-
ванда**.

ҶУДОНАШАВАНДАГӢ جدانشوندگی хосияти
ҷудонашаванда.

ҶУДОНОШУДАНӢ جدانشدنی ҷудонашаванда.

ҶУДОШАВАНДА جداشونده он ки ва он чи ҷудо
мешавад, тақсимшаванда.

ҶУДОШУДА جداشده 1. кандашуда, буридашуда
(аз чизе). 2. маҳрумшуда, дуршуда.

ҶУЗ جز *калимаи истисно* ба ғайр аз, ғайр аз,
ғайри..., ғайр; ба истиснои; магар; **ба ҷуз**
ғайр аз, ғайри....

ҶУЗВ//ҶУЗӢ *а.* جزو//جزء дастае аз коғази на-
вишташуда ё китоби нашршуда: **ҷузъи**
таълифӣ, ҷузъи чопӣ.

ҶУЗВБАНД//ҶУЗӢБАНД جزوبند//جزءبند касе,
ки ҷузвҳои китобро ба ҳам дӯхта барои му-
кова тайёр мекунад, саҳифабанд.

ҶУЗВБАНДӢ//ҶУЗӢБАНДӢ جزوبندی//جزءبندی
ҷузвҳои китобро барои мукова ба ҳам
дӯхтан: **ҷузъбандӣ кардан**.

ҶУЗВАДОН جزوه دان *ниг.* **ҷузвдон**.

ҶУЗВГИР//ҶУЗӢГИР جزوگیر//جزءگیر *ниг.* **ҷузв-**
дон.

ҶУЗВДОН جزودان//جزءدان чилди картонӣ ё чар-
мин барои нигоҳ доштани коғазҳо.

ҶУЗВИЁТ *а.* جزویات *ниг.* **ҷузъиёт**.

ҶУЗВӢ جزوی *ниг.* **ҷузъӣ**.

ҶУЗҒУН جزغون *бот.* як навъ растании пӯст-
лохи сафед дошта.

ҶУЗОМ *а.* جذام *кҳн., тиб.* бемории маҳав, хӯра.

ҶУЗӢ *а.* جزء 1. пораи чизе, ҳисса, қисм; *муқоб.*
қул(л). 2. *ниг.* **ҷузв**.

ҶУЗӢАН *а.* جزءاً як қисм, поре аз...

ҶУЗӢБАНД جزءبند *ниг.* **ҷузвбанд**.

ҶУЗӢБАНДӢ جزءبندی *ниг.* **ҷузвбандӣ**.

ҶУЗӢИЁТ *а.* جزئیات *ҷ.* **ҷузъӣ**; 1. чизҳои ҷузъӣ,

чизҳои хурд ва андак. 2. тафсил, тафсилот,
баёни ҳама қисмҳои матлабе. 3. *кҳн.* шеър ва
адабиёт (*дар истилоҳи мадрасаҳои Бухоро*).

ҶУЗӢИЁТБАӢНӢ جزئیات بیانی ҷузъ ба ҷузъ,
қисм ба қисм ва нукта ба нукта гуфта додан;
ба тафсил нақл кардан.

ҶУЗӢӢ جزئی 1. *мансуб ба ҷузъ*. 2. қисм, ҳисса,
пора, майда, хурд, қисми ғайри асосӣ; *муқоб.*
қулӣ; **қори ҷузъӣ**, **қисми ҷузъӣ**, **ҷузъӣ ва**
қулӣ; **маслиҳатҳои ҷузъӣ** маслиҳатҳои оид
ба майда-чуйдаҳои масъалае; **масъалаҳои**
ҷузъӣ масъалаҳои ғайриасосӣ.

ҶУЛ(Л) *а.* جل болопӯши аспу хар *ва г.*; **ҷулу**
қихоз (чағоз) *а)* афсори асп, шутур *ва г.*; *б)*
чизу чора, лахту лухт, чизҳои майда-чуйда;
ҷулу пӯстак локу пар, чизҳои майда-чуйда.

ҶУЛАСО *а.* جلسا *ҷ.* **чалис**.

ҶУЛБОН جلبان *бот.* як навъ гиёҳи яксола ё би-
сёрсола аз оилаи лӯбиёиҳо.

ҶУЛҒУНДӢ جلغندی аловмон, гулаҳӣ, оташмон,
хидматрасони ҳаммом бо либосҳои пора-
пора ва сиёҳи равшанмонанд.

ҶУЛДУ *м.* جلدو инъом, бахшиш.

ҶУЛДУРПӢШ جلدپوش *гуфт.* жандапӯш, ли-
босаш дарида.

ҶУЛЛА جلّه навъе аз занбӯруг.

ҶУЛ(Л)ОБ جلاب шарбати қанд, ки бо гулоб
омехтаанд ва хосияти доруй дорад.

ҶУЛУС *а.* جلوس *кҳн.* 1. нишастан. 2. бар тахти
подшоҳӣ нишастан, ибтидои подшоҳии касе;
ҷулус кардан бар тахти подшоҳӣ нишастан,
подшоҳ шудан.

ҶУЛХУНДИПӢШ جلھندی پوش *гуфт.* даридали-
бос, жандапӯш, либосҳояш даридаи чиркин.

ҶУЛХУНДӢ جلھندی *гуфт.* дарида, қиғда-қиғда,
тикка-тикка (либос).

ҶУЛҶУЛ *а.* جلجل 1. зангӯлаи хурд, ки ба дои-
раву нақора ё гардани ҳайвонот мебандад.
2. доира, даф.

ҶУМАК جمك нӯли чойник, офтоба, лӯлаи об
ва г.

ҶУМАКШИКАСТА جمك شکسته нулаш шикас-
та (*мас., чойник*).

ЧУМАЛ *а.* **جمل** *ниг.* абҷад.

ЧУМБИДАН **جميدن** *шакли* *гуфтугӯи* чунбидан.

ЧУМЛА *а.* **جمله** 1. ҳама, ҳамагӣ; **чумлаи...** ҳамаи..., тамоми.... 2. гурӯҳ, тӯда, доира; **аз чумла** аз ин гурӯҳ, аз ин ҳисоб, дар он миён; **аз чумлаи...** а) аз гурӯҳи..., аз қабили...; **бар чумлаи...** ба ҳамаи...; **аз ин (он) чумла** аз ин ҳисоб, инчунин. 3. *грам.* як калима ё якҷанд калимаи аз ҷиҳати грамматикӣ ва овоӣ муташаккил, ки як фикри томо ифода мекунад: **чумлаи сода**, **чумлаи мураккаб**, **чумлаи хабарӣ**, **чумлаи саволӣ**, **чумлаи хитобӣ**, **чумлаи пайрав**; **чумла-чумла** бо чумлаҳои алоҳида, қисм-қисм.

ЧУМЛАБАНДӢ **جمله‌بندی** 1. *грам.* сохти чумла. 2. тарзи гуфтор, шакли ифодаи фикр.

ЧУМЛАГӢ **جملگی** ҳамагӣ, ҳама, тамо, тамо-мӣ.

ЧУМЛАПАРДОЗ **جمله‌پرداز** 1. он ки фикрашро хуб ифода мекунад, суҳанпардоз. 2. устоди суҳан, суҳанвар.

ЧУМЛАСОЗӢ **جمله‌سازی** *ниг.* чумлабандӣ.

ЧУММАК **چمک** *ниг.* чумак.

ЧУМОДЕУЛАВВАЛ **جمادی‌الاول** номи моҳи панҷуми солшумории қамарии мусулмонӣ, ҷамодиулаввал.

ЧУМОДЕУЛОХИР **جمادی‌الآخر** номи моҳи шашуми солшумории қамарии мусулмонӣ, ҷамодиулохир.

ЧУМОДЕУУСОНӢ **جمادی‌الثانی** *ниг.* чумодеул-охир.

ЧУМХУД *а.* **جمهود** *кит.* яхбандӣ.

ЧУМХУР *а.* **جمهور** гурӯҳи мардум, ҳама.

ЧУМХУРИХОҶ **جمهوری‌خواه** тарафдори давлатдории чумхуриявӣ.

ЧУМХУРИЯВӢ **جمهوری‌وی** *мансуб ба* **чумхури:** рӯзномаи чумхуриявӣ.

ЧУМХУРИЯТ **جمهوریت** *ниг.* чумхури.

ЧУМХУРӢ **جمهوری** 1. кишвар ё давлате, ки роҳбари аввали вай интихобист; **Чумхурии Тоҷикистон**. 2. саросарӣ, умумичумхури чумхуриявӣ: **Кумитаи чумхурии истилоҳот**.

ЧУМЧУМА **جمجمه** *кит.* косахонаи сар.

ЧУМЧУМАМОҶӢ **جمجمه‌ماهی** *зоол.* як навъи моҳӣ.

ЧУМӢА *а.* **جمعه** номи як рӯзи ҳафта, ки баъди панҷшанбе ва пеш аз шанбе меояд, рӯзи одина; **намози чумӢа** *д.* намозе, ки рӯзи чумӢа хонда мешавад.

ЧУМӢАБОЗОР **جمعه‌بازار** бозоре, ки танҳо рӯзҳои чумӢа баргузор мешавад.

ЧУМӢАХОНӢ **جمعه‌خوانی** *д.* хондани намози чумӢа.

ЧУНБАНДА **جنبنده** 1. *сифати феълии замони ҳозира аз* **чунбидан**. 2. ҳаракаткунанда, ҷондор.

ЧУНБИДАН **جنبیدن** 1. ҳаракат кардан, ба ҳаракат даромадан. 2. рафтани, аз ҷое ба ҷое рафтани. 3. *мач.* кор кардан, ба кор машғул шудан; **ёрои (мадори) чунбидан** **надоштан** бекуват будан, беҳолу бемадор будан.

ЧУНБИШ **جنبش** 1. ҳаракат, аз ҷое ба ҷое шудан, чунбидан, ба ҳаракат даромадан: **чунбиши одам**, **чунбиши шохҳои дарахт**. 2. *мач.* кор, шугл; **чунбиши рӯзгор**; **чунбиш додан** чунбонидан, ҳаракат додан; **чунбиш кардан** ба ҳаракат даромадан; **чунбиш хӯрдан** (якбора) ҳаракат кардан, чунбидан; **ба чунбиш даромадан** а) ба ҳаракат даромадан, ҳаракат кардан; б) қувват гирифтани; **ба чунбиш овардан** ба ҳаракат даровардан; **ба чунбиш омадан** ба ҳаракат даромадан.

ЧУНБОН **جنبان** *ниг.* чунбонак.

ЧУНБОНАК **جنبانک** чунбонда, ноустувор, лиққонак: **дандони чунбонак**, **чунбонак шудан**.

ЧУНБОН(И)ДАН **جنباندن//جنبانیدن** 1. чизеро ба чунбиш даровардан, чизеро ба ҳаракат даровардан (андохтан); **чунбондани шоху баргҳои дарахтон**. 2. чизеро ин тарафу он тараф рост кардан; **гаҳвора чунбондан**; **киф чунбондан** изҳори тааҷҷуб кардан; **лаб чунбондан** оҳиста чизе гуфтан; **сар чунбондан** а) салом додан; б) бо ҳамин ишора чизеро тасдиқ кардан; в) изҳори норизоӣ ё сарзаниш кардан.

ЧУНБОНИШ **جنبانش** *ниг.* чунбонидан.

ЧУНБУЦӢЛ **جنب‌وجول** дар чунбиш будан, ба

коре машғул шуда истодан, дар ҳаракат будан: **чунбучӯл доштан**: **чунбучӯл кардан**: дар **чунбучӯл будан**.

ЧУНГ جنگ *кхн.* дафтаре, ки ба он ашъори шоирон навишта шудааст, баёз.

ЧУНД *а.* چند лашкар, сипоҳ, қўшун.

ЧУНУБ *а.* جنوب *д.* он ки баъд аз муомилаи занашӯй ғусл накарда бошад, касиф, нопок.

ЧУНУД *а.* جنود *ч.* **чунд**.

ЧУНУН *а.* جنون чиннигӣ, девонагӣ.

ЧУНУНДОР جنوندار девонаавзоъ, чиннифеъл, девона.

ЧУНУНКАДА جنون كده чиннихона; **ин чунункада** киноя аз дунё.

ЧУНУНМИЗОҚ جنون مزاج девонамизоч, девонатабъ, девонаавзоъ.

ЧУНУНОВАР جنون آور амал ё маводе, ки ба девонагӣ бурда мерасонад.

ЧУНУНОМЕЗ جنون آميز *ниг.* **чунуновар**.

ЧУР جر *гуфт.* навъ, хел, қисм.

ЧУРГА//ЧИРГА//ЧАРГА *т.* جرگه 1. ҳалқа за-дан, давра кашидан, ҳалқавор қатор шудани мардум; давра задани мардум барои дар миёна гирифтани сайд. 2. анчуман, анчуманорой: **чиргаи қабоили Афғонистон**.

ЧУРҒОТ جرغات шири туршонидашуда, ки баъди таровиши обаш чакка мешавад; **чурғот хобондан**; ба ҳар ош **чурғот шудан** гунаи дигари ба ҳар ош қатик шудан.

ЧУРҒОТАК جرغاتك *бот.* яке аз гулҳои чурғотак.

ЧУРҒОТИН جرغاتين *ниг.* **чурғотӣ**.

ЧУРҒОТӢ جرغاتي *мансуб ба чурғот*; чурғот ҳамроҳшуда, чурғот рехташуда (*мас., ягон хели хӯрок*).

ЧУРМ *а.* جرم гуноҳ, айб; **чурм доштан** гуноҳ доштан, гунаҳгор будан.

ЧУРМОҲА جرمانه *ниг.* **чарима**.

ЧУРМШИНОС جرم شناس *хуқ.* мутахассиси соҳаи корҳои ҷиноятӣ.

ЧУРМШИНОСӢ جرم شناسي *хуқ.* илмест, ки во-

ситаву василаҳои махсуси ҷамъ кардан, тадқиқ ва муайян намудани далелҳои судиро таъйин мекунад.

ЧУРӢА *а.* جرعه микдори як дам кашидани аз ҳар як чизи нӯшидани; микдори андак аз ҳар чизи нӯшиданбоб, як култ: **чурӢаи об**, **як чурӢа май**, **як чурӢа чой**.

ЧУРӢАДОН جرعه دان *кит.* зарфи шароб, қадаҳи шароб, шаробдон.

ЧУРӢАКАШ جرعه كش соқӣ, бодарез.

ЧУРӢАНӢШ جرعه نوش шаробхӯр, майнӯш, майхӯр.

ЧУРӢАРЕЗ جرعه ريز 1. пиёлаи майхӯрӣ. 2. соқӣ.

ЧУРӢАТ *а.* جرئت//جرات часорат, далерӣ, нотарсӣ; **чурӢат додан** часорату далерӣ бахшидан; **чурӢат доштан** часорат доштан, натарсидан, тарс надоштан; **чурӢат кардан** натарсида кореро иҷро кардан, часорат нишон додан; **чурӢат пайдо кардан** часорат ёфтан, натарсидан дар иҷрои коре.

ЧУРӢАТНОҚ جرئت ناک соҳибҷасорат, нотарс, ҷасур, далер.

ЧУРӢАТТАЛАБ جرئت طلب ягон коре, ки иҷрояш чурӢат металабад.

ЧУССА جته бадан, тан, пайкар, ҷасад: **ҷуссаи бузург**, **ҷуссаи лоғар**, **ҷуссаи назарноғир**.

ЧУССАДОР جته دار паҳлавонҷусса, қавиҳайкал, бузургҷусса.

ЧУССАКАЛОН جته كلان *ниг.* **ҷуссадор**.

ЧУСТАН جستن 1. ҷӯи чизе шудан, кофтан, ҷустуҷӯ кардан: **баҳона ҷустан**, **даво ҷустан**, **чора ҷустан**, **фурсат ҷустан**. 2. хостан, пурсидан: **мадад ҷустан**, **маслиҳат ҷустан**.

ЧУСТОР جستار *кит.* ҷустуҷӯ, кофтуков, пурсуков.

ЧУСТУҶӢ(Ӣ) جستجو(ی) 1. кофтуков; **ба ҷустуҷӯи...** ба кофтукови...; **бо ҷустуҷӯӣ...** бо кофтуков, бо пурсуҷӯ, бо пурсиш. 2. пурсуҷӯӣ, пурсиш: **ҷустуҷӯ кардан**, **дар ҷустуҷӯ афтодан**. 3. талаб, хост; **дар ҷустуҷӯи чизе** дар талаби чизе, барои чизе.

ЧУСТУҶӢКУНАНДА جستجو کننده 1. сифати феълии замони ҳозира аз **ҷустуҷӯ кардан**. 2. он

ки чустучӯ мекунад, чӯянда.

ЧУТ جوت *бот.* як навъ гиёҳи тордорест, ки аз лифи вай матоъҳои дағал ва арғамчин бофта мешавад.

ЧУФТ جفت 1. ду дона аз як чиз, ҳар чизи дугона аз қабилӣ пойафзор, либосворӣ *ва г.*; **як чуфт кафш (мӯза), як чуфт куртаю эзор, як чуфт гӯшвора.** 2. ду барзагов, ки барои шудгор кардани замин ба юғ баста мешавад: **чуфти гов:** як **чуфт барзагов; чуфт бастан** говхоро ба юғ бастан; **чуфт рондан** бо чуфт замин шудгор кардан. 3. нару модаи ҳар чиз. 4. ҳамсар, ҳамболин, зану шӯй; **сари касеро чуфт кардан** хонадор кардан касеро, зандор ё шавҳардор кардан касеро. 5. ҳамроҳ, шарик; **чуфт гаштан (гардидан)** бо чизе ҳамроҳи чизе шудан. 6. рақами чуфт, шумори ба ду бе каср тақсимшаванда; *муқоб.* **тоқ:** адади **чуфт, рақами чуфт; чуфт-чуфт** дутой, дуто-дуто.

ЧУФТА جفته чуфтак, лагад; **чуфта задан** чуфтак задан, бо ду пой ақиб баробар лагад задан.

ЧУФТАК جفتک 1. лагадзанӣ бо ҳар ду пой. 2. ба ҳеҷ чиз нигоҳ накарда гурехтан; **чуфтак задан** а) лагад задан; б) якбора ва бо ҷаҳидан гурехтан.

ЧУФТАКЗАНОН جفتکزان лагадзанон.

ЧУФТАН جفتن 1. чуфт–чуфт мувофиқ шудан. 2. як чизро ба ду қисми баробар тақсим карда болои ҳам гузоштан.

ЧУФТАНГУШТ جفتانگشت пой баъзе аз парандаҳо, ки ду ангушт доранд (*мас., шутур-мурғ*).

ЧУФТБАНД جفتبند абзоре, ки аз ду ҳалқа ва занҷирае барои бастанӣ чорпоён (аспу ҳар, гов...) дар тавила ва ё ҷои дигар иборат аст.

ЧУФТБАРОРОН جفتبراران маъракаи чуфт баровардан дар оғози киштукор.

ЧУФТБОШӢ جفتباشى *таър.* дар гузашта як навъ андоз буд аз сари ҳар як чорпо.

ЧУФТГАР جفتگر он ки заминро бо барзагов шудгор мекунад.

ЧУФТГАРӢ جفتگرى амали чуфтгар.

ЧУФТӢ جفتى якҷо шудан, ҳамроҳ шудан, наздик шудан (*нар ва мода*); **чуфти кунондан**

наздик кунондан барои наслгири.

ЧУФТОНА جفتانه *ниг.* **чуфтбошӣ.**

ЧУФТРАНДА جفترانده рандаи хурде, ки барои суфта кардан истифода мешавад.

ЧУФТРОН جفتران он ки чуфт меронад, он ки бо чуфт замин шудгор мекунад.

ЧУФТРОНӢ جفترانى чуфт рондан, замин рондан, шудгор кардан: **вакти чуфтронӣ, чуфтронӣ кардан.**

ЧУФТСУМ جفتسم баъзе аз ҳайвоноте, ки суми пояшон ба ду қисми баробар тақсим шудааст (*аз қабилӣ гов, буз ва г.*).

ЧУФТСУМОН جفتسمان чорпоёне, ки суми чуфт доранд (*гов, гӯсфанд*).

ЧУҲАЛО ا. جهلا *ҷ.* **чоҳил.**

ЧУҲҲОЛ ا. جهّال *ҷ.* **чоҳил.**

ЧӢ(Ӣ) چو(ى) 1. *асоси замони ҳозира аз* **чӯстан.** 2. *чузъи пасини калимаҳои мураккаб ба маънои* **чӯянда, чустучӯкунанда: савобчӯӣ, баҳоначӯӣ, донишчӯ...**

ЧӢ چو *ниг.* **чӯӣ.**

ЧӢБОР چوبار *ниг.* **чӯйбор.**

ЧӢГАК/ЧӢКАК چوگک//جوگک чӯча; мурғаки бисёр майда; гунчишк.

ЧӢГИХОНА چوگى خانه ҷои зисти чӯғиҳо, маҳалли чӯғиҳо.

ЧӢГӢ چوگى лӯлӣ, аз қавми лӯлӣ.

ЧӢӢ چويا чӯянда, кобанда, пурсучӯкунанда; **чӯё** будан дар чустучӯӣ чизе будан; **чӯё шудан** а) кофтан, кофтуков кардан; б) пурсон шудан, пурсидан, пурсиш кардан; **чӯёи ҳолу аҳвол шудан** ҳолу аҳвол пурсидан.

ЧӢӢН چويان 1. чӯянда, кофтуковкунанда; талабанда; **чӯён шудан** кофтуков кардан, пурсучӯ кардан. 2. дар ҳолати чӯстан.

ЧӢӢ چوى замини (роҳи) ба дарозӣ кандашуда (ба таври табиӣ кофта), ки дар он об ҷорӣ мешавад, наҳри хурд: **чӯи обёрӣ, чӯи равон, чӯи кандан, чӯи кофтан, чӯи баровардан.**

ЧӢӢБОР چويبار 1. ҷои чӯяш бисёр. 2. чӯи калон, анҳор, ки чӯйҳои дигар аз он об мегиранд; **ба чӯйбори кесе об омадан** *мач.* ханди-

дани бахт ба рӯи касе, омад кардани кори касе.

ЧҶҶБОРӢ جويبارى мансуб ба чӯйбор.

ЧҶҶБОРКАНӢ جويباركنى кандани маҷрои чӯй нав.

ЧҶҶБОРТОЗАКУНӢ جويبارتازهكنى одатан дар баҳорон чӯйборонро аз сангу гил тоза кардан.

ЧҶҶКАН جوى كن он ки чӯй меканад, чӯйков.

ЧҶҶКАНӢ جوى كنى чӯй кандан, чӯй кофтан.

ЧҶҶКОВ جويكاو касе ки чӯй меканад, чӯйкан.

ЧҶҶКОВӢ جويكاوى чӯй кофтан, чӯйканӣ.

ЧҶҶТОЗАКУНӢ جوى تازه كنى чӯйро кофта аз лойқа тоза кардан.

ЧҶҶЧА جويچه чӯй хурд.

ЧҶҶЧАБОЗӢ جويچه بازى чӯйча канда бозӣ кардани кӯдакон дар ҷои сероб.

ЧҶҶЛ چول: چولۇ пӯстак чизу чора; майда чуйда, кӯрпаву болишт, чул.

ЧҶҶЛИДА جوليده 1. парешон, ба ҳам омехта, печу тобхӯрда (*сифати мӯй*) (*дурустии ҷӯлида*). 2. касе ӯ чизе, ки ба ягон чизи чиркин олуда бошад: **ба лой чӯлида; ба хок чӯлида**.

ЧҶҶЛИДАМӢ(Ӣ) جوليدهموى дорои мӯйи парешону ба ҳампечида.

ЧҶҶЛИДАН جولىدن олуда шудан, оғуштаи чизе шудан, ба ҳам печидан.

ЧҶҶЛОН(И)ДАН جولىندن//جولانیدن *шакли бавоситаи чӯлидан*; олуда кардан, оғуштаи чизе кардан: **ба хок чӯлондан**.

ЧҶҶЛОҲ(А) جولاھه//جولاھه кҳн. 1. бофанда. 2. тортанак.

ЧҶҶЛОҲАК جولاھک 1. *шакли тасғири чӯлоҳ*, бофанда. 2. тортанак, анкабут.

ЧҶҶР I چور 1. мувофиқ, мутобиқ, ҳамовоз, ҳамоҳанг (будани чизе ба чизе); **бо чӯр** бо як овоз, бо як оҳанг, бо ҳамовозӣ; **чӯр гардидан** чӯр шудан; чӯр кардан ҳамоҳанг кардан, ҳамовоз намудан (чизеро бо чизи дигар, *мас.*, *оҳангро ӯ ягон асбоби мусиқӣ*), бо ҳам мутобиқ гардонидан; **чӯр шудан а)** ҳамоҳанг

гаштан, мувофиқ шудан ба оҳанг ӯ овози чизи дигар; б) *маҷ.* ҳамроҳ шудан, дӯст гардидан. 2. хушвақт ва тандуруст (будани касе).

ЧҶҶР II چور 300л. як навъ парандаест булбулмонанд аз гурӯҳи гунҷишкон.

ЧҶҶРА چوره дӯст, рафик, ошно: **чӯраи қарин, чӯраи ҷонӣ, ду чӯра, чӯраи обноғузар** *ғуфт.* рафиқи хеле наздик; **чӯра шудан** дӯст гаштан (бо якдигар). 2. ду порчаи як матоъ, ки як либосворӣ мешавад: **як чӯра алоча, як чӯра беқасаб**.

ЧҶҶРАБОЗ چوره باز шахсе, ки бо дигарон чӯрагӣ мекунад, касе ки ошнои бисёр дошта вақташро бештар бо онҳо мегузаронад.

ЧҶҶРАБОЗӢ چوره بازى 1. муносибати чӯрагии ҳамсолон, бо айшу ишрат вақтгузаронии мардони ҳамсол. 2. *маҷ.* дар коре риояи хо-тири чӯраи худро кардан.

ЧҶҶРАГӢ چورگى дӯстӣ, рафоқат, ошноӣ; **чӯрагӣ кардан** дӯстӣ доштан.

ЧҶҶРАҚАНДӢ چوره قندى яке аз навъҳои харбуза: **харбузаи чӯрақандӣ**.

ЧҶҶРКУНАНДА چوره كننده он ки асбобҳои мусикиро мувофиқи қоидаи мусиқӣ чӯр мекунад.

ЧҶҶРОБ چوراب пайпоқи пахтагин ӯ синтетикӣ.

ЧҶҶРОББОФ چوراب باف он ки чӯроб мебофад, бофандаи чӯроб.

ЧҶҶРОББОФӢ چوراب بافى чӯроб бофтан, чӯроб тайёр кардан: **дастгоҳи чӯроббофӣ, коргоҳи чӯроббофӣ**.

ЧҶҶРТАКИГӢ چورتي گوى *шева*. чизеро барқасд гӯянда, ба тарзи ҳазл суханкунанда.

ЧҶҶРҲОНӢ چورخوانى чӯр шуда хондан, ҳамоҳанг шуда хондан, хор.

ЧҶҶУЛБАҚАР ا. جوع البقر *ниғ.* чӯулқалб.

ЧҶҶУЛҚАЛБ ا. جوع الكلب бемории пурхӯрӣ, ки гирифтори ин беморӣ бо хӯрдан сер намешавад.

ЧҶҶРШАВАНДА چورشونده он ки ва он чи чӯр мешавад, ҳамоҳангшаванда.

ЧҶҶЧА چوجه чӯча, бачаи мурғ, бачаи парандагон: **чӯча баровардан, чӯча хобондан**.

ЧӢЧАБАРОРАК جوجه‌برارک *гуфт.* инкубатор.

ЧӢЧАБАРОРӢ جوجه‌براری баровардани чӢча нисбат ба замон ё макон: **давран чӢчабарорӢ**, **мошини чӢчабарорӢ**.

чӢш جوش *асоси замони ҳозира аз чӢшидан.*

ЧӢШ I جوش 1. чӢшидани об ва моеоти дигар бо таъсири оташ, ҳар чизи гарм ва тафсон; **оби чӢш**; **дар чӢш будан** дар ҳолати чӢшиш будан, чӢшида истодан. 2. хурӯш, туғён, шӯр, ғалаён; **чангу чӢш** чанг дар ҳолати ғалаёни ҳиссиёт; **чангу чӢшу ғавго** ғалаён, талотум. 3. *мач.* ғазаб, қаҳр, хашм. 4. *мач.* гармогармӣ, тафс, авч; **дар вақти чӢши кор**; **чӢшу хурӯш** а) шӯру ғавго; б) шавку ҳаяҷон; в) гармогармӣ, авч, раванк; **чӢш задан** а) фаввора задан, чӢшида баромадан; б) туғён кардан, бо туғён чорӣ шудан; **дар чӢш будани дарё**; в) ба ҳаяҷон омадан; г) авч кардан, дар раванк будан; **аз чӢш мондан** а) аз чӢшидан мондан, хунук шудан; б) аз авч фаромадан, гармиашро гум кардан; **ба чӢш даромадан** ба чунбишу ҳаракат омадан; **ба чӢш овардан** ба чӢшиш даровардан, ба шӯру ҳаяҷон овардан; **ба чӢш омадан** а) чӢшидан, чӢшиш кардан, туғён кардан; б) ба шӯру ҳаяҷон омадан; **ба чӢшу хурӯш овардан** ба чунбишу ҳаяҷон даровардан, ба шавку завқ даровардан.

ЧӢШ II جوش пайвастан (*ду филизро ба воситаи чӢшдиҳӣ*); **чӢш додан** ба ҳам пайвастанӣ ду чизи филизӣ, кафшер кардан.

ЧӢША I جوشе ранги сурхи шингарфӣ барои ранг кардани чизҳои моеъ.

ЧӢША II جوشе ҷои нав кафшершуда.

ЧӢШАГАРӢ جوشه‌گری ба ҳам васл — кафшер кардани филизҳо ба воситаи чӢшдиҳӣ.

ЧӢШАНДА جوشنده чизе ки мечӯшад, туғён-кунанда; **дарёи чӢшанда**.

ЧӢШЗАНОН جوشزنان *феъли ҳол аз чӢш задан*; дар ҳолати чӢш задан.

ЧӢШИДАН I جوشیدن 1. ба чӢш омадани об ё моеи дигар бо таъсири оташ ё ҳарорати дигар. 2. фаввора зада баромадани об ва чизҳои обакии дигар аз зери замин. 3. ба сабаби дер истодан дар ҳолати табиӣ туршида ба ҳаракат омадани моеот: **чӢшидани сирко**, **шароб**, **чӯрғот** ва ғ.. 4. *мач.* дамидан, туғён

кардан, ба талотум даромадан, хурӯшидан. 5. *мач.* ба ҳаяҷон омадан, ба изтироб омадан, дар ғазаб шудан. 6. *мач.* раванку ривоч ёфттан, бо авҷу суръат пеш рафтан. 7. *мач.* ба шавқ омадан, саъю кӯшиши зиёд пайдо кардан; **деги касе чӢшидан** кори касе омад кардан, даромад ва маишати хуб доштан.

ЧӢШИДАН II جوشیدن *гуфт.* дӯшида гирифтани шири гов, буз, гӯсфанд ва ғ.: **гов чӢшидан**, **шир чӢшидан**.

ЧӢШИШ جوشش 1. чӢшидани об ва чизҳои дигари обакии бо таъсири оташ ва ҳарорати дигар. 2. фаввора зада баромадани об. 3. *мач.* гармӣ, авч, болоравӣ, раванк. 4. *мач.* ҳаяҷон, изтироб. 5. *мач.* саъй, кӯшиш. 6. *мач.* шиддат, бисёрӣ. 7. дар ҳолати табиӣ туршида дамидани моеот: **чӢшиши сирко**, **чӢшиши шароб**.

ЧӢШОӢ جوشائی *гуфт.* дӯшой, ширдиханда, дӯшидашаванда: **гови чӢшой**.

ЧӢШОН جوشان 1. чӢшанда, дар ҳолати чӢшидан: **деги чӢшон**. 2. гарм, тафсон: **оби чӢшон**, **ҷойи чӢшон**. 3. пуртуғён, пурталотум; **дарёи чӢшон**. 4. фавворазананда: **чазмаи чӢшон**. 5. дар изтиробу ҳаяҷон, пурчӢшу хурӯш: **дили чӢшон**; **гарму чӢшон** пурҳарорат; **пурсупоси гарму чӢшон** пурсупоси самимӣ, аз тахти дил, бо чӢшу хурӯш; **саломии гарму чӢшон**, **суханронии гарму чӢшон**.

ЧӢШОНДА جوشانده 1. чӢшонидашуда: **оби чӢшонда**. 2. пухташуда дар об: **тухми чӢшонда**.

ЧӢШОН(И)ДАН جوشانیدن//جوشانیدن 1. об ё моеоти дигарро ба воситаи оташ ё ҳарорати дигар ба чӢш овардан; об чӢшон(и)дан: **шир чӢшондан**, **чизеро чӢшондан**. 2. чизеро дар об чӢшонда пухтан: **тухм чӢшондан**, **картошка чӢшондан**, **нахӯд чӢшондан**.

ЧӢШОНДАШУДА جوشانده‌شده *ниг.* чӢшонда.

ЧӢЪ ا. جوع *кит.* гуруснагӣ.

ЧӢЯ-ЧӢЯ جويه جويه *ниг.* чӢяк.

ЧӢЯ//ЧӢЯК جويه//جويک ҷӯйчаҳои майдони кишт, ки барои обёрӣ кашида мешаванд, хатак: **чӢяки пахта**, **чӢяки харбуза**, **чӢяк кашидан**; **чӢя-чӢя** *ниг.* **чӢяк** (**чӢяк-чӢяк**).

ЧӢЯК جويک *ниг.* чӢя.

ЧӢЯК-ЧӢЯК جويک جويک ба чӢякҳо тақсимшу-

да: оби чӮяк–чӮяк.

ЧӮЯКДАРМИЁН جويک درميان дар байн як чӮяк-ро партофта ба дигарӣ гузаштан.

ЧӮЯКДОР جويک دار замини киштшудае, ки чӮяк дорад.

ЧӮЯКӢ جويکӣ он чи марбут ба чӮяк аст.

ЧӮЯККАШАК جويک کشک кишов. олати маҳсус, ки бо вай чӮяк мекашанд, оғардкашак.

ЧӮЯНДА جوينده 1. сифати феълии замони ҳозира аз **чустан**. 2. чустучӮкунанда, кобанда: **чӮяндағони сарватҳои зеризаминӣ; чӮянда ёбанда** (зарб.). 3. тарафдор, толиб; **чӮяндағони сулҳ**.

ЧӮЯНДАГӢ جويندگی чустучӮ кардан, чустучӮкунандагӣ, кофтуков намудан

Ш

Ш ҳарфи сиву якуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ бо ҳарфи шин (ش) ифода мешавад; дар ҳисоби абҷад ба адади 300 баробар аст.

ШААФ а. شَعَف шодӣ, хурсандӣ, хушхолӣ, шодмонӣ.

ШАБ شب 1. муддати муайян аз фуру рафтани Офтоб то баромадани он, ки ҳаво торик мешавад; муқоб. рӯз. 2. шабона, шабхангом; **шаби адабӣ** шабнишиние, ки дар он масъалаҳои адабӣ бахсу муҳокима ва асарҳои адабӣ хонда мешавад; **шабу рӯз** муддати як шабонарӯз; **шаб гузарондан** дар чое шабона мондан, хобидан дар чое; **шаб шудан** фаро расидани шаб; ◇ **шаб ба хайр** шабро нағз гузаронед (ибораест, ки шабона ҳангоми видоъ гуянд).

ШАБА I شَبه шабона, шабина, дар вақти шаб, шабхангом.

ШАБА II شَبه 1. санги сиёҳи барроқ, ки дар асбобҳои зинатии заргарӣ ба кор бурда мешавад. 2. маҷ. сиёҳӣ, тирагӣ, тирагунӣ.

ШАБАГУН شَبْگُون ниг. шабгун.

ШАБАК شَبَك шакли тасғир ва навозишии **шаб**.

ШАБАКА а. شَبَكه 1. ҳар чизи сӯрох-сӯрох; панҷара; тирезаи шабакадор (сӯрох-сӯрох), ки аз сим ё тахта созанд; тӯри моҳигирӣ. 2. маҷмӯи муассисаҳои ҳамнавъ, ки дар доираи маълуме ҷо гирифта кор мекунанд: **шабакаи роҳи оҳан**, **шабакаи якуми телевизион**.

ШАБАКАДОР شَبَكه دار дорои шабака; дорои сӯрох буда.

ШАБАКАДОРӢ شَبَكه داری шабакадор будан; дорои сӯрохҳо будани панҷара.

ШАБАКИЯ а. شَبَكِيه тиб. яке аз пардаҳои дохили чашм.

ШАБАКӢ شَبَكِي шабона, шабонгоҳ.

ШАБАНГӢ شَبَنگِي гуфт. 1. мансуб ба **шаб**; он чи дишаб рух дода буд. 2. дирӯза.

ШАБАФРӢЗ شَب افروز 1. шабро равшанкунанда; **моҳи шабафрӯз** моҳе, ки бо партави худ шабро равшан мекунад. 2. кирми шабтоб.

ШАБАФРӢЗӢ شَب افروزي **шабафрӯзӣ кардан** шабро равшан кардан, чароғон кардани шаб.

ШАБАҲ I а. شَبَح сиёҳии шакли одам ё чизе ки аз дур дида мешавад; сиёҳӣ, суроб.

ШАБАҲ II شَبه ниг. **шаба** I.

ШАБАҲМОНАНД شَبه مانند мансуб ба **шабаҳ** I; ба суроб монанд.

ШАБАҲРАНГ شَبه رَنگ сиёҳранг.

ШАБАӢ а. شَبع серӣ.

ШАББЕДОРӢ شَب بیداری дар шаб бедор будан, бедорхобӣ, шабзиндадорӣ.

ШАББОДА شَب باده боди нарми бегоҳонӣ, насими форами шабона; боди сабук.

ШАББОШ شَب باش касе, ки шабро ҳам дар ҷои кор мегузаронад; **шаббош будан** шабона ҳам

кор кардан.

ШАББӢ(Ӣ) *شببوی* бот. гиёҳи баландсоқае, ки гулҳои сабзи зебо ва муаттар дорад.

ШАБГАРД *شبگرد* 1. он ки шаб гардиш мекунад; дузди **шабгард** дузде, ки шабона ба дуздӣ даст мезанад. 2. посбони шабона.

ШАБГАРДӢ *شبگردی* 1. шабона гардиш (саёҳат) кардан. 2. дар шаб посбонӣ кардан.

ШАБГАҲ *شبگه* кит. шабҳангом, шабона.

ШАБГИР *شبگیر* кит. 1. сафар кардан саҳаргоҳи барвакт. 2. саҳаргоҳ, ҳангоми саҳар, субҳи барвакт; **гоҳи шабгир** вақти саҳар, вақти бомдод. 3. шабона, ҳангоми шаб (*то саҳар*); **нолаи шабгир** нолаи шабона (*то саҳаргоҳ*).

ШАБГИРГОҲ *شبگیرگاه* кит. саҳаргоҳ.

ШАБГИРӢ *شبگیری* мансуб ба **шабгир**; боди **шабгирӣ** боди шабгиранда ва шамоли саҳаргоҳӣ.

ШАБГОҲ *شبگاه* ниг. **шабгаҳ**.

ШАБГУЗАРОНӢ *شبگذرانی* исми амал аз **шаб** гузаронидан; шабона дар ҷое манзил кардан ва хоб рафтан.

ШАБГУН *شبگون* чун шаб тираву сиёҳ, сияҳранг; сиёҳ, тира.

ШАБДАР *شیدر* бот. гиёҳест себарга аз чинси юнучқа, ки хӯроки чорпоёни алафхӯр аст, себаргаи сурх.

ШАБДАРАВ *شیدرو* дарав дар шабҳангом, шаб даравидан, дарави шабона.

ШАБДАРМИЁН *شیدرمیان* коре, ки як шаб мешавад ва шаби дигар намешавад; **шабдармиён посбонӣ кардан**.

ШАБДАРТУРШАК *شیدرترشک* гуфт. навъе аз юнучқа.

ШАБДЕЗ *شیدیز* кит. 1. номи аспи Хисрави Парвиз, ки сиёҳранг будааст. 2. маҷ. асп. 3. киноя аз **шаб**. 4. номи яке аз навоҳои сигонаи Борбад.

ШАБДИЗ *شیدیز* ниг. **шабдез** 1., 2.

ШАБДОР *شیدار* ниг. **шабдар**.

ШАБЕХУН *شیه خون* ҳамлаи ногаҳонӣ дар шаб; ҳучуми ногаҳонии шабона ба душман;

шабехун задан шабона ногаҳон ҳучум кардан ба душман.

ШАБЕҲ *شیه* а. монанд, мисл, назир, моно.

ШАБӢЗА *شبیازه* кит., ниг. **шабпарак**.

ШАБЗИНДАДОР *شبزندهدار* он ки шаб бедор бошад, шаббедор.

ШАБЗИНДАДОРӢ *شبزنده داری* бедор будан дар шаб; азоби шаббедориро кашидан; **шабзиндадорӣ кардан** шаб нахобида ба коре машғул будан.

ШАБИКА *شیکه* кит. тӯри дом, тӯри сайёдӣ, ки бо он парандаҳо, ҳайвонҳо, моҳӣ ва ғ. сайд мекунанд.

ШАБИНА *شبینه* мансуб ба **шаб**; шабона, дишаба, шабангӣ.

ШАБИСТОН *شبهستان* 1. хонаи хоб, хобхона. 2. ҳарамсаро.

ШАБИХУН *شبه خون* ниг. **шабехун**.

ШАБКОР *شیکار* он ки шаб кор мекунад, корманди басти шабона.

ШАБКОРӢ *شیکاری* кор кардан дар шаб; **шабкорӣ кардан** шабона кор кардан.

ШАБКУК *شیکوک* кит. гадое, ки шабона болои манора баландӣ, теппа ё дарахте баромада, як-як мардуми шаҳр ё маҳалларо дуо мекардааст, то садақа диҳанд.

ШАБКУЛОҲ *شیکلاه* як навъ каллапӯши сабук, ки ҳангоми хоб ё шаб дар сар мекунад.

ШАБКӢР *شیکور* он ки ба бемории шабкӯрӣ мубталост.

ШАБКӢРӢ *شیکوری* яке аз бемориҳои чашм, ки гирифтори он шабҳо дар рӯшноии заиф чизро намебинад.

ШАБМОНДА *شبهمانده* боқимондаи хӯроки шаб ё дирӯз пухташуда: **оши шабмонда**.

ШАБНАВАРД *شبنورد* :**ҷароғи шабнавард** фонуси дастӣ.

ШАБНАМ *شبنم* рутубате, ки шабона ё саҳар ба рӯи гиёҳҳо, сабза ва гулҳо мерезад; **шабнам рехтан (фаромадан)** пайдо шудани намӣ дар рӯи наботот ва гиёҳҳо.

ШАБНАМО *شبنما* чизе, ки дар шаб саҳеҳтар метобад; дар шаб тобанда.

ШАБНАМХӢРДА شبنم خوردе гулу гиёҳ ва алафе, ки бар он шабнам нишаста бошад.

ШАБНИШИН شبنشین он ки дар шабнишинӣ иштирок дорад.

ШАБНИШИНИӢ شبنشینی 1. шабона даври ҳам чамъ шуда маҳфил ороستاني дӯстон. 2. меҳмонӣ дар шаб, шабгузаронӣ бо сӯҳбат ва дилхушӣ.

ШАБОБ а. شباب кит. ҷавонӣ.

ШАБОБАТ شبابت ниг. **шабоб**: давраи шабобат.

ШАБОВЕЗ شب آویز: **мурғи шабовез** гӯё мурғе будааст, ки тамоми шаб ба як по истода фарёд мекашидааст ва ба ривояте, гӯё то чакраи хун аз гулӯяш начакад, хомӯш намешудааст; онро мурғи ҳақгӯӣ ё мурғи ҳақ ҳам меноманд.

ШАБОНА شبانه ҳангоми шаб, шабонгоҳӣ, ба вақти шаб: **посбони шабона**, **хӯроки шабона**; **мактаби шабона** мактабе, ки дар он шаб дарс мехонанд.

ШАБОНАРӢЗ شبانه روز як шабу як рӯз, 24 соат.

ШАБОНАРӢЗӢ شبانه روزی амали беисти шабонарӯз: **хизмати шабонарӯзӣ**.

ШАБОНАХОН شبانه خوان он ки шабона таҳсил мекунад; **мурғи шабонахон** мурғе, ки шаб нағмасарой мекунад.

ШАБОНГАҲ//ШАБОНГОҲ شبانه گاه//شبانه گاه ҳангоми шаб, шабҳангом.

ШАБОНГОҲӢ شبانه گاهی шабона, ҳангоми шаб; *мансуб ба шабонгоҳ*: **оҳангҳои шабонгоҳӣ**.

ШАБОНРӢЗ شبانه روز ниг. шабонарӯз.

ШАБОРӢЗ شبانه روز ниг. шабонарӯз.

ШАБОРӢЗӢ شبانه روزی: **даври шаборӯзӣ** мурури замон, гузаштани вақт.

ШАБОХУН شباخون ниг. **шабехун**.

ШАБОҲАНГ شبانه نگ 1. мурғи сахар, мурғи сахархон; булбул. 2. ситораи субҳ, ситораи корвонкаш (Сирус). 3. *мач*. шаб, шабонгоҳ.

ШАБОҲАНГОМ شبانه گام кит., ниг. **шабҳангом**.

ШАБОҲАТ а. شباهت шабех будан, монанд будан, монандӣ; **шабоҳат доштан** монанд будан.

ШАБОШАБ شباشب ҳангоми шаб, шабона, дар шаб.

ШАБПАЙМО شب پيما кит. 1. шабгард, шабрав, дар вақти шаб гарданда, роҳпаймо дар шаб. 2. *мач*. он ки шаби дароз аз ишқ ва ҳичрони ёр бесабуру тоқат қадам мезанад, ошиқи шабзиндадор.

ШАБПАРА//ШАБПАРАК شب پره//شب پرک кӯршабпарак, хаффош, муши паррон.

ШАБПАРАСТ شب پرست парастандаи шаб, дӯстдори шаб, шабгард.

ШАБПАРВОЗ شب پرواز шабона парвоз-кунанда; **ҳавопаймои шабпарвоз** ҳавопаймое, ки шабона мепарад.

ШАБПОС شب پاس посбони шабона.

ШАБПӢШ شب پوش ниг. **шабпӯшак**.

ШАБПӢШАК شب پوشک калла ва либосе, ки ба шаб вақти хоб мепӯшанд.

ШАБРАВ شبرو 1. он ки шаб роҳ меравад ё шабона аз пайи коре мешавад; **дузди шабрав** дузде, ки шабона ба дуздӣ мебарояд.

ШАБРАНГ شبرنگ сиёҳ, сиёҳтоб; **аспи шабранг** аспӣ сиёҳмушкӣ; **зулфи шабранг** мӯи зулфи сиёҳ; **абри шабранг** абри сиёҳ.

ШАБТОБ شب تاب ба шаб тобанда, шабона аз худ рӯшноидиҳанда; **кирми шабтоб** кирми хурде, ки моддаи фосфории рӯи баданаш дар торикӣ аз худ рӯшноӣ медиҳад, кирми шабафрӯз; **соати шабтоб** соате, ки ақрабақҳои фосфордораи ба шаб метобад.

ШАБТОБОН شب تابان ниг. **шабтоб**.

ШАБТОЗ شب تاز ниг. **шабехун**.

ШАБУШ//ШАПУШ شبش//شبش ҳашараи майдаи беболи хунмак, ки дар натиҷаи чиркинӣ дар бадани инсон ва ҳайвонот пайдо мешавад ва аз паҳнкунандагони баъзе бемориҳои сироятӣ аст; **шабуш кардан** шабуш пайдо шудан дар бадан ва либос.

ШАБУШАК شبشک резаҳои сафеди сабӯсмонанд, ки дар сар пайдо мешавад, сабӯсак.

ШАБУШЗОР شبش زار ҷои зиёдии шабуш; **шабушзор шудан** шабуш зер кардан, сершабуш шудан.

ШАБУШИН شېشېن касе, ки дар бадан ва либос шабуш дорад.

ШАБУШК شېشېك *ниг.* шабуш.

ШАБХЕЗ شېخېز 1. он ки шаб, пеш аз дамидани субҳ аз хоб хеста ба коре машғул мешавад. 2. *мач.* ошиқи шаббедор.

ШАБХЕЗӢ شېخېزې шаббедорӣ, шабзиндадорӣ.

ШАБХОБӢ شېخوېبې ба шаб хобидан; **либоси шабхобӣ** либос барои хобидан дар шаб.

ШАБХОНА شېخوھانə хобгоҳ; ҷое, ки камбағалони беҳонумон шабро дар он ҷо мегузaronанд.

ШАБҲАНГОМ شېھنگام шабона, вақти шаб.

ШАБЧАРА شېچرə он чи шабона меҳӯранд.

ШАБЧАРО شېچرا шабона чаридани чорпо; рама, пода ё ғаларо шабона ба чаро бурдан; **аспро ба шабчаро баровард.**

ШАБЧАРОҒ شېچراغ ҳар гавҳари обдор ва дурахшанда, тобон; **гавҳари шабчароғ** гавҳари дурахшони қиматбаҳо, ки шабона равшанӣ медиҳанд.

ШАВ شو ҳавл, тарс, ваҳм; **шав бурдан** ба ҳавл афтодан, ваҳмидан: **дилам нохост шав бурд**; **шав гирифтан** рамидан, ваҳмида рам кардан, ба ҳавл афтодан.

ШАВВАС شوّاس садои чараёни об.

ШАВВОЗ شوّاز *гуфт.*, *шакли вайронишудаи “Шохбоз”, ки дар мавриди таъриф ва таҳсини касе гуфта мешавад.*

ШАВВОЛ شوّال номи моҳи даҳуми солшумории қамарӣ.

ШАВВОС شوّاس *ниг.* шаввас.

ШАВГУН شوگون *ниг.* шугун.

ШАВӢ ا. شوى *кит.* бирён, бирён шуда, гӯшти бирён.

ШАВКАРОН شوكران *бот.* гиёҳи доруй аз оилаи цаъфарӣ.

ШАВКАТ ا. شوكت чоҳ, ҷалол, бузургворӣ, ҳашамат, азамат, шукӯҳ.

ШАВҚ ا. شوق орзумандӣ, майли зиёд, рағбат, иштиёқ; **шавқу завқ** майл ва хоҳиш; **шавқ доштан** майли зиёд доштан (*ба коре*); **ба шавқ овардан** касеро ба коре иштиёқманд кардан;

ба шавқ омадан иштиёқманд шудан, бо майли тамом ба коре даромадан.

ШАВҚАНГЕЗ شوق انگېز *ниг.* шавқовар.

ШАВҚАНГЕЗӢ شوق انگېزې шавқовар будан, шавқоварӣ.

ШАВҚАНГЕЗОНА شوق انگېزانه бо завқу ҳавас ба чизе машғул шудан.

ШАВҚАФЗО شوق افزا он чи шавқу ҳавас ва майли касро ба коре меафзояд.

ШАВҚДОР شوق دار *ниг.* шавқманд.

ШАВҚМАНД شوقمند хеле ҳавасманд ва иштиёқнок.

ШАВҚМАНДӢ شوقمندى майл ва орзумандии зиёд доштан ба чизе.

ШАВҚНОК شوق ناک *ниг.* шавқманд.

ШАВҚОВАР شوق آور 1. он чи боиси шавқ ва рағбат мегардад; **шавқовар будан** диққатҷалбкунанда будан. 2. чизе ки касро барои коре ҳавасманд мекунад.

ШАВҚОВАРӢ شوق آوری *ниг.* шавқангезӣ.

ШАВҚОВАРОНА شوق آورانه *ниг.* шавқангезона.

ШАВҚУН شوقون *гуфт.* доду фарёд; **шавқун андохтан** доду фарёд барпо кардан; **шавқун бардоштан** доду фарёд кардан; **шавқун баромадан** аз ҷое садои доду фарёд баромадан, баланд шудани садоҳо; **шавқун кардан** доду фарёд кардан, ҳаёху бардоштан.

ШАВҚФИЗО شوق فزا ба шавқ оваранда.

ШАВЛА شوله оши мулоим аз биринҷ, шӯла.

ШАВНИЗ شونيز *ниг.* шуниз.

ШАВНӢ شونى *лаҳҷ.* даҳанбанди чувол, канаби пашмин, ки бо он даҳони чуволро медӯзанд ё мебанданд.

ШАВОМИХ ا. شوامخ *ҷ.* шомих; **шавомихи чибол** ҷойҳои баланди кӯҳ.

ШАВОРЕЪ ا. شوارع *ҷ.* шореъ.

ШАВР ا. شور *кит.* маслиҳат, машварат; **шавр кардан (намудан)** маслиҳат кардан, машварат намудан.

ШАВУОӢ شوآوى рафтуой, рафтуомад; ҳаракати доимӣ.

ШАВҲАР شوهر марди зандор, шӯй, ҳамсар: ба шавҳар баромадан; шавҳар кардан ба никоҳи марде даромадани зан.

ШАВҲАРДОР شوهردار зане, ки дорои шавҳар аст.

ШАВҲАРДОРӢ شوهردارӣ дар никоҳи касе будани зан; тарзи муомила ва рафтори зан бо шавҳар.

ШАВҲАРКАРДА شوهرکرده зани ба шавҳар баромада.

ШАВҲАРЧУДО شوهرچدا зани чудомонда ва дурафтода аз шавҳар.

ШАВҲАРШАВАНДА شوهرشونده касе, ки ба духтаре ё зане шавҳар шудан меҷӯяд, ба шавҳар шудан муносиб.

ШАВШУВ شوشо садои чараёни об.

ШАВШУВДОР شوشودار збш. овозҳои ҳамсадое, ки дар талаффузашон гулгула (шавшув) бештар ба назар мерасад.

ШАГО شگا кит. тирдон, тиркаш.

ШАГОЛ شگال ниг. шағол.

ШАГ شغ кхши. 1. шох, шохи дарахт; шохи ҳайвон. 2. қадаҳи шаробнӯшӣ аз шохи гов.

ШАҒА شغه кит. обила, кубла, пина.

ШАҒАБ а. شغب кит. 1. овози баланди гулгуладори шӯрангез, мағал, шӯру ғавго. 2. фитна ва фасод; чидол, хархаша.

ШАҒАБНОК شغبناк кит. пуршӯру ғавго, пурчӯшу хурӯш, пурмағал.

ШАҒАВУЛ//ШИҒОВУЛ شغول//شغاول таър. ноиби удайчӣ, ки як мансабе дар дарбори амири Бухоро буд.

ШАҒАЛ شغل сангмайда, сангрета.

ШАҒАЛДОР شغلدار дорои шағал, омехта бо сангретаву сангпораҳо.

ШАҒАЛЗАМИН شغلزمين замини камхоки сангретадор.

ШАҒАЛЗОР شغلزار замини шағалаш бисёр.

ШАҒАЛРЕЗӢ شغل ریزی рехтани сангпораҳо (ба роҳ ё ба бандҳои об).

ШАҒАЛРЕХТА شغل ريخته: роҳи шағалрехта роҳи фаршаш аз шағал.

ШАҒАФ а. شغف кит. муҳаббат ва дӯстии пурэхтирос ва шиддатнок; шавқу ҳавас.

ШАҒБА I شغبه кит. обилаи шахшудаи пӯсти даст, пой ва ғ.

ШАҒБА II شغبه кит. фирефта, хору залил; мутеъ.

ШАҒО شغا ниг. шаго.

ШАҒОЛ شغال ҳайвони даранда аз чинси сағ, ки лошаҳор аст ва мургони хонагиро шикор мекунад.

ШАДДА I а. شدة сангҳои гаронбаҳо, ки ба ришта гузаронида ба гардан меовезанд; **шаддан марҷон** марҷонҳои ба як ришта кашидашуда. 2. умуман ҳар чизи ба ришта кашидашуда.

ШАДДА II а. شدة грам. 1. шиддатнок ду бор талаффуз кардани овоз. 2. аломати “ ” монанде, ки дар алифбои арабӣ ба болои ҳарфҳои ташиддошта монда мешавад.

ШАДДОД а. شداد 1. номи як подшоҳи ситамгари афсонавӣ, ки гӯё даъвои худой кардааст. 2. маҷ. золим, бераҳм.

ШАДДОДӢ شدادی бераҳмӣ, золимӣ; ♦ даъвои шаддодӣ кардан хеле аз худ рафта худро қавитару тавонотар аз ҳама пиндоштан.

ШАДИД а. شديد шиддатнок, сахт.

ШАДИДА а. شديد сахтӣ, бадбахтӣ.

ШАДИДАН а. شديد қатъӣ, чиддӣ: **шадидан маҳкум кардан**.

ШАДОИД а. شدائد ч. шадида.

ШАЁН شيان ниг. шиён.

ШАЁТИН а. شياطين ч. шайтон.

ШАИР а. شعير кит. ҷав.

ШАЙ а. شى ниг. шайъ.

ШАЙБ а. شيب кит. сафед шудани мӯй, мӯйсафедӣ, пирӣ; муқоб. **шабоб**.

ШАЙБА олм. شيبه 1. ҳалқаи миёнаш сӯроҳе, ки ба тағи гайка гузошта маҳкам мекунад. 2. ҳаппаки дарунпури вазнин, ки дар хоккей ба ҷои тӯб бозӣ карда мешавад.

ШАЙД а. شيد кит. ҳила, макр, фиреб, риё, тазвир.

ШАЙДО شيدا 1. ошуфта, шефта, мафтун, ошиқ. 2. девона, маҷнун; **шайдо шудан** ошиқу

ошuftа шудан, мафтун гардидан.

ШАЙДОДИЛ شيدادل ошuftадил, дилдода, ошиқи гузаро.

ШАЙДОӢ شيدايى ошuftагӣ; аз ишқ шайдо будан.

ШАЙӢД *а.* شيد *кит.* фиребгар, маккор, дағобоз, ҳилагар.

ШАЙЛАМ شيلم *бот.* гиёҳи мадхушкунанда.

ШАЙН *а.* شين *кит.* нуқсон, камукоғ, айб; зиштӣ.

ШАЙПУР شيپور карнайча, карнаи аскарон ва мактабиён.

ШАЙПУРЗАН شيپورزن *ниг.* шайпуэрнавоз.

ШАЙПУРӢ شيپوري *бот.* як навъ гул: гули шайпури.

ШАЙПУРНАВОЗ شيپورنواز он ки шайпуэр менавозад.

ШАЙПУРЧӢ شيپورچي *ниг.* шайпуэрнавоз.

ШАЙТАНАТ *а.* شيطنت шайтонӣ, шӯрангезӣ, ҳилагарӣ, фитнагарӣ.

ШАЙТОН *а.* شيطان 1. иблис, аҳриман; яке аз фариштаҳо, ки мувофиқи раъйи Худованд рафтор накард (*шахсияти мавҳуми афсонавӣ*). 2. *мач.* одами ҳилагар, маккор; **шайтон бераҳа кардан**, **шайтон аз роҳ баровардан (задан)** ба роҳи хато рафт, гумроҳ шудан; **шайтонро фиреб додан** ниҳоят фиребгару ҳилагар будан (дар ҳаққи одами ҳилагари гузаро гуфта мешавад).

ШАЙТОНАК شيطانک *шакли тасғир ва навозиши шайтон.*

ШАЙТОНАРОБА شيطانارابه *кҳн.* велосипед, дучарха.

ШАЙТОНИ شيطاني 1. шайтон будан, шайтанат. 2. саркашӣ, нофармонӣ, бадкорӣ; **шайтони кардан** ҳилагарӣ кардан, маккорӣ кардан.

ШАЙТОНПАРАСТ شيطانپرست парастандаи шайтон; маккор, ҳилагар.

ШАЙТОНПАРАСТӢ شيطانپرستي парастандаи шайтон; маккорӣ, ҳилагарӣ.

ШАЙТОНСИФАТ شيطانصفت дорои сифати шайтон; маккорӣ, ҳилагарӣ.

ШАЙТОНТЕРИГӢ شيطانتيريگي либоси аз матои шайтонтерӣ дӯхташуда.

ШАЙТОНТЕРӢ شيطانتيري як навъ матои дурушт ва доштнокӣ нахӣ.

ШАЙТОНФИРЕБ شيطانفريب фиребгари гузаро, ниҳоят ҳилагар.

ШАЙТОНЧА شيطانچه шайтонак, шайтони хурд (*ба бачаҳои шӯх гуфта мешавад*).

ШАЙХ *а.* شيخ 1. марди пир, кӯҳансол; **шайху шоб** пиру чавон. 2. олим, донишманд: **Шайх Саъдӣ**, **Шайх Аттор**. 3. муршид, пешвои рӯхонӣ, эшон, пир; обид, зоҳид.

ШАЙХӢ شيعي муршидӣ, эшонӣ, пири.

ШАЙХТАРОШ شيختراش он ки худро шайх вонамуд мекунад.

ШАЙХУЛИСЛОМ شيخالاسلام 1. сардор ва пешвои дин дар ислом. 2. мансаби олии динӣ дар Бухорои давраи амир, сардори муллоён.

ШАЙХУХАТ *а.* شيخوخت пири, солхӯрдагӣ.

ШАЙӢ *а.* شئ чиз.

ШАЙӢӢ شئي чизӣ, моддӣ; чизи дайнкунанда, чизи исботкунанда; **далели шайӢӢ** чизи дайнкунандаи ҷиноят.

ШАК(К) *а.* شك шубҳа, гумон; **ба шак афтодан** шубҳа кардан; **шак доштан** шубҳа доштан, гумонбар шудан; **шак овардан** шубҳа кардан ба дурустии ақидае (*беиштар ақидаи динӣ*).

ШАКАЛОД *фр.* شكلاд як навъ ширинӣ, ки аз какао, шакар, шир таҳия мешавад.

ШАКАР *ҳ.* شکر шираи аз лаблабуи қанд ё най-шакар ҳосилкарда, ки резаи дона-дона мешавад (*дар шеър ба шакли шаққар ҳам меояд*).

ШАКАРАК شکرک доначаҳои шакармонанде, ки дар меваҳои хушк ва мураббо пайдо мешавад; **шаққарак бастан** пайдо шудани доначаҳои шакармонанд дар мавиз, мураббо ва ғ.

ШАКАРАКБАСТА شکرکبسته шаққарак пайдокарда, сахт шуда шакармонандшудаи асал ва ғ.

ШАКАРАНГУР شکرانگور ангури сафедранги лӯндаи донақдор.

ШАКАРАФШОН شکرافشان 1. шаққарбор,

шакарпош, шакаррез. 2. *мач.* ширинсухан, хушзабон; **лаъли шакарафшон** *киноя аз* лаби маҳбуба.

ШАКАРАФШОНӢ شكارافشانی 1. шакарборӣ, шакаррезӣ. 2. *мач.* ширинсуханӣ, хушгӯӣ, хушгуфторӣ.

ШАКАРБАРГ شکربرگ як навъ ҳалво.

ШАКАРБЕЗА شکرپزه як навъ кулчақанд.

ШАКАРБОДОМ شکربادام омехтаи бодом ва зардолуи хушк (ғулинг).

ШАКАРБОР شکرбар шакаррез, хеле ширин; **лаби шакарбор** *киноя аз* лаби маъшуқа.

ШАКАРБУРА شکرپوره як навъ самбӯсаи ширин аз асалу шакар.

ШАКАРВАШ شکرش *кит.* шакармонанд, ширин; **лаби шакарваш** *киноя аз* лаби маҳбуба.

ШАКАРВОР شکروار шакармонанд, ширин.

ШАКАРГУН شکرگون *кит.* шакармонанд, шакарранг, сафед; **шакаргун** пораи матои абрешимии сафедранги нафис.

ШАКАРГУФТОР شکرگفتار ширинсухан, ширинзабон, хушгап.

ШАКАРГУФТОРӢ شکرگفتاری ширинсуханӣ, ширинзабонӣ.

ШАКАРДАҲАН شکردهن *ниг.* шакардаҳон.

ШАКАРДАҲОН شکردهان *киноя аз* ширин-сухан, хушгап.

ШАКАРДОН شکردان зарф барои нигоҳдории шакар дар рӯи дастархон (суфра).

ШАКАРДОР شکردار ҳар чизе, ки дорои шакар бошад.

ШАКАРЗАБОН شکرزبان ширинзабон, ширингуфтор.

ШАКАРЗОР شکرزار 1. *ниг.* шакаристон. 2. *мач.* латофат, назокат, қозибадорӣ.

ШАКАРИН شکرین *мансуб ба* **шакар**; шакаромез, ширин.

ШАКАРИНЛАӢЛ شکرینلعل *кит.* киноя аз ширинлаб.

ШАКАРИСТОН شکرستان мазрааи найшакар, найшакарзор.

ШАКАРӢ شکر *ниг.* **шакарин**.

ШАКАРЛАБ شکرلب *ниг.* **шакаргуфтор**.

ШАКАРЛАНГ شکرلنگ он ки андаке мелангад, он ки дар роҳ гаштан саҳлакак мелангад, шакарпо.

ШАКАРЛАҲЧА شکرلهجه *кит.*, киноя аз ширинзабон, ширинсухан.

ШАКАРМАСТ شکرمست *ниг.* **ширакайф**.

ШАКАРМУРӢД شکرمرود навъе аз амруди хеле ширини гуворо.

ШАКАРНАМ شکرنام андак намӣ аз бориши кам.

ШАКАРНИСОР شکرنتار *кит.* шакарбор, шакаррез, шакарафшон.

ШАКАРОБ شکراب 1. оби бо шакар ширин кардашуда. 2. навъи хӯрок аз реза буридаи пиёз, помидор, қаланфур ва кабудӣ, ки дар он нон пора карда меҳӯранд.

ШАКАРОЛУД شکرآلود *кит.* 1. бо шакар омехта; **шакаролуд кардан** а) ба шакар омехтан, ширин кардан; б) *мач.* баҳра гирифтан, завқ бурдан. 2. *мач.* ширин, хуш (*дар бораи сухан*); **ба лаб хокро шакаролуд кардан** *киноя аз* заминбӯсӣ ва таъзим кардан.

ШАКАРОЛУДА شکرآلودе шакаромехта; **ақиқи шакаролуда** *киноя аз* лаби маҳбуба.

ШАКАРОМЕХТА شکرآمیخته *ниг.* **шакаролуда**.

ШАКАРПО شکرپا *ниг.* **шакарланг**.

ШАКАРПОРА شکرپاره номи навъе аз харбузаи ширин.

ШАКАРРЕЗ شکرریز 1. шакарафшон, шакарбор; ширинӣ ва пуле, ки ба сари арӯс мепошанд. 2. *мач.* садои форам, сухани дилкашу ширин.

ШАКАРРЕЗӢ شکرریزی 1. шакарафшонӣ, шакарборӣ. 2. *мач.* гуфтани суханони латиф ва ширин.

ШАКАРФАСОНА شکرفسانه *кит.* 1. киноя аз ширинсухан, хушгуфтор. 2. гӯяндаи афсонаҳои форам ва шавқовар.

ШАКАРФУРӢШ شکر فروش фурӯшандаи шакар.

ШАКАРХАНД شکرخند он ки хандаи ширину латифе дорад; **лаъли шакарханд** *мач.* лаби маъшуқа.

ШАКАРХАНДА شکرخنده табассум, табассуми зерилабӣ, хандаи латифи ишваомезона.

ШАКАРХЕЗ شکرخیز 1. ҳосилкунандаи шакар, шакарафшон. 2. *мач.* шакарзор, шакаристон.

ШАКАРХОБ شکرخواب 1. ҳоби хушу ширин, ҳоби форам. 2. ҳоби саҳаргоҳ.

ШАКАРХОЙ شکرخای 1. шакармаканда, мазаку-нандаи шакар. 2. *мач.* ширинзабон.

ШАКАРХОР شکرخوار 1. хӯрандаи шакар. 2. *киноя аз* ширинсухан.

ШАКАРЧАШ شکرچش *кит.* намуна, чошнӣ, ки барои санҷидани маза мегиранд ё ба лаб мерасонанд.

ШАКАРЧОЙ شکرچای он ки ба дурустии чизе шубҳа мекунад.

ШАҚДОР شکار ҳар чизе, ки дорои шак бошад.

ШАКИДАН شکیدن *гуфт.* молидан; часпондан.

ШАКК *а.* شک *ниг.* шак.

ШАККАР شکر *ниг.* шакар (*шақли мустаъмал дар назм*).

ШАККАРФИШОН شکرفشان *кит., ниг.* шакар-афшон.

ШАККАРФИШОНӢ شکرفشانی *ниг.* шакарафшо-нӣ.

ШАККАРШИКАН شکرشکن *кит.* 1. шакар-афшон, шакаррез. 2. *мач.* ширинсухан.

ШАККАРШИКАНӢ شکرشکنی *кит., киноя аз* хушсуханӣ, хушгуфторӣ.

ШАККОК *а.* شکاک шаққунанда.

ШАККОКӢ شکاکى шак кардан, шак овардан, шак доштан; **шаккоқӣ** кардан дар ақидае шак овардан, нобоварӣ баён кардан.

ШАККОКОНА شکاکانه аз рӯи шак, бо шаккоқӣ, нобоварона.

ШАКЛ *а.* شکل 1. мисл, монанд, назир; **ба шакли...** ба монанди.... 2. тарз, навъ, намуд; **шакл ва мундариҷа** сурат ва мазмун: **шаклҳои адабӣ**, **шаклҳои шеърӣ**. 3. қиёфа, шамоил, афту андом, башара: **шакли безеб**. 4. сурат; **шакли чизеро гирифтани** шабеҳу монанд шудан ба чизе.

ШАКЛАН *а.* شکلاً аз ҷиҳати шакл ва намуд; бо

шакл ва намуди худ: **маданияти шаклан миллӣ**.

ШАКЛГИРӢ شکلگیری шакл гирифтани, сурат пайдо кардани; пайдоиш; ҳосилшавӣ: **шаклги-рии қабати ҳосилхези замин**.

ШАКЛДИХӢ شکلدهی тағйир додани шаклу намуди чизе.

ШАКЛПАРАСТ شکلپرست он ки шакл, ҷиҳати зоҳирии чизеро мебинад ва меписандад; формалист.

ШАКЛПАРАСТӢ شکلپرست *мансуб ба марбут ба шаклпараст*.

ШАКЛСОЗӢ شکلسازی *ниг.* **шаклдиҳӣ**.

ШАҚ(Қ) *а.* شق *кит.* шикоф; чок, шикофта; нима. 2. устувор ва рост, ки ҳаму рост намешавад.

ШАҚАЛДОҚ *т.* شقلاق *ниг.* **шақилдоқ**.

ШАҚАРРОС شقرأس *калимаи тақлиди* овоз, ки садои бархӯрдани ду чизро ифода мекунад; **шақаррос задан** садои шақарросӣ баровардан.

ШАҚАР-ШАҚАР شقر شقر *калимаи тақлиди* овоз, ки пайи ҳам ба ҳам задани чизҳоро ифода мекунад.

ШАҚИҚА *а.* شقیقه 1. мобайни гӯшаи абрӯ ва гӯш, чакка. 2. *тиб.* дарди ними сар.

ШАҚИЛДОҚ//ШАҚИЛЛОҚ *т.* شقلاق//شقلاق як навъ бозичаи кӯдакона, ки ҳангоми ҷунбонидан садо мебарорад.

ШАҚӢ *а.* شقى *кит.* 1. бадбахт. 2. золим, бераҳм.

ШАҚҚА *а.* شقه *девонаи шаққа гуфт.* тамоман девона, девонаи гузаро.

ШАҚО *а.* شقا *кит.* бадбахтӣ, бало.

ШАҚОВАТ *а.* شقاوت *кит.* 1. бадбахтӣ, тира-бахтӣ, нақбат; *муқоб.* **саодат**. 2. саҳтдилӣ, сангдилӣ, бераҳмӣ.

ШАҚОВАТПЕША شقاوتپیشه *кит.* саҳтдил, бераҳм.

ШАҚОИҚ *а.* شقائق яке аз навъҳои лола.

ШАҚОҚУЛ شقاقل сабзии кӯҳӣ.

ШАҚ-ШАҚ شق شق 1. *калимаи тақлиди* овози паранда (акка) 2. *мач.* гапҳои беҳуда, сафсата.

ШАҚШАҚА شقشقه *ниг.* **шақилдоқ**; **шақшақан** дарвоза навъе аз кӯбаҳои дарвоза.

ШАЛ شل касе, ки даст ё пояш ба иллате аз кор баромада бошад; фалаҷ; **шал шудан** ба иллате аз кор баромадани даст ё по.

ШАЛАҚ شلق фарсуда, аз кор баромада; ◇ **даханаш шалақ** одами даҳонаш бефаровез, шартакигӯй; **шалақ шудан** фарсуда шудан.

ШАЛАППАС شلپس садои ба ҳам задани мавҷҳои об: **шалаппас задан**.

ШАЛАП-ШАЛАП شلپ شلپ садои баҳамзании бардавоми об.

ШАЛВОР شلوار 1. эзор. 2. шим.

ШАЛВОРБАНД شلواربند эзорбанд.

ШАЛҒАМ شلغم беҳгиёҳи хӯрокии турбмонанд, ки мазаи тунду тезе дорад.

ШАЛҒАМАК شلغمك бот. вазирақ.

ШАЛҒАМБАРКАШ شلغمبرکش маҷ. бебаркаш, беҳисоб, бемеъёр.

ШАЛҒАМӢ شلغمي шалғамдор, бошалғам; **шӯр-бои шалғамӣ** шӯрбои шалғам андохта; ◇ **шалғамӣ карда бастан (-и салла)** навъе аз бастани салла, ки шакли болояш куббадор баста мешавад.

ШАЛҒАМЧА شلغمچه турбча.

ШАЛҒАМШӢРБО شلغمشوربا шӯрбое, ки бо шалғам пазанд.

ШАЛДАРД شل درد бемории шалӣ, фалаҷ.

ШАЛДАРОС شلدراس ниг. **шалдар-шалдар**; **шалдарос задан** бо садои шалдарос равон шудани об.

ШАЛДАР-ШАЛДАР شلدرشلدر садои чараён ва резиши об.

ШАЛИЛ شليل навъе аз шафтолу, ки пӯсташ монанди зардолу бе пат буда, рангаш сурху сафед мешавад, шафтолуи луччак.

ШАЛӢ شلى фалаҷ, фалаҷ будан.

ШАЛЛОҚ ا. شلاق 1. тозиёна, тозиёнаи тасмағӣ. 2. зарба задан (*бо тозиёна, даст ва ғ.*); **шаллоқ хӯрдан** зарбу лат додан.

ШАЛЛОҚӢ شلاقي 1. берӯ, беобрӯ, айёр. 2. шаллоқхӯрда, тозиёнахӯрда.

ШАЛЛОҚКОРӢ شلاق كاري бо қамчин латту кӯб кардан.

ШАЛОИН شلاين гуфт. 1. шилқин (*одаме, ки аз касе чизе наруёнад, намомонад*). 2. монда, кӯфта, бекора, шалпар; **шалҳаю шалоин** а) шилқини часпак; б) кӯфтаю бекора.

ШАЛОЛА شلاله 1. харсанги овезони зери ях; яхпораи овезон. 2. шаршара, обшорон.

ШАЛПАР شلپر аз қувват афтода, мондаю афсурда, беҳол, бемадор, лакот; **шалпар кардан** касе ё чорпоеро бо кор ё бо роҳгарди лакоту бемадор кардан; **шалпар шудан** лакот шудан.

ШАЛПАРӢ شلپري беҳолӣ, бемадорӣ.

ШАЛПӢӢ شلپوي шарфаи по, садои по дар вақти гаштан; шарфа.

ШАЛТАҚ ت. شلتق тар, намкашида, шип – шилта; шилтиқ; маҷақу вайроншуда (*нисбат ба меваҳо*).

ШАЛТОҚ شلتاق ниг. **шилтоқ**.

ШАЛТӢӢ شلتوك шолий.

ШАЛҲА شله 1. пардаи равғандори часпак дар гӯшт. 2. маҷ. одами шилқин, безоркунанда.

ШАЛҲАГӢ شلهگي шилқинӣ, безоркунандагӣ.

ШАЛҲАДОР شله دار :гӯшти **шалҳадор** гӯшти дорои пардаи равғандори часпак.

ШАЛҲИДАГӢ شلهيدگي хушк, пажмурда.

ШАМ(М) ا. شم қувваи шомма, ки яке аз ҳисси панҷгонаи инсон аст, бӯй.

ШАМА شمه ниг. **шамма**.

ШАМАД شمد кит. 1. рӯйчо, болопӯши сафед, ки тобистон дар вақти хоб ба болои худ мегиранд. 2. як навъ нони сафеди калон.

ШАМАК شمک курмак.

ШАМАН شمن бутпараст.

ШАМАР شمر ҳавзча, обгир, кӯлча.

ШАМИДАН I شميدن бӯидан, бӯй кардан.

ШАМИДАН II شميدن кит. 1. рамидан, тарсидан; беҳуш шудан. 2. ошуфтан.

ШАМИЛА شمله кит. ба ин шакл камистеъмол аст; чамъаи **шамол**.

ШАМИМ ا. شميم бӯи хуш, хушбӯй.

ШАМИМА ا. شميمه муаннаси **шамим**.

ШАМЛ *а.* شمل 1. чамъият, гурӯҳ. 2. парешон-хотирӣ.

ШАММА *а.* شمه 1. пасмондаи чой, ки баъди нӯшидани он дар чойник мемонад. 2. андаке, мухтасаре.

ШАММОМА *а.* شمامه меваест хурди хушбӯӣ аз чинси харбуза; дастанбӯӣ.

ШАММОӢ *а.* شمع *кит., ниг.* шамърез.

ШАМОИЛ *а.* شمايل 1. ч. **шамила**, хислатҳои нек. 2. қиёфа, намуди берунӣ.

ШАМОЛ *а.* شمال бод; **шамол додан** а) худро бод додан дар ҳавои гарм (*бо бодбезак, рӯймол ва ғ.*); б) ба ҷои ҳаворас бароварда хушкондани либос, кӯрпа *ва ғ.*; в) ба воситаи кушодани тиреза ё дариҷа тоза кардани ҳавои хона; **шамол кашидан//шамол хӯрдан** а) дар ҳавои тоза гаштан, ҳавои тоза гирифтан; б) бемор шудан дар натиҷаи расидани ҳавои хунук; **шамол набошад, шохи дарахт намечунбад** (*зарб.*) ҳеч чиз бесабаб намешавад, ҳар рӯйдоде сабабе дорад.

ШАМОЛГАРДОН شمالگردان садде ки шамол аз он намегузарад (*кӯҳ, девор*).

ШАМОЛГУЗАР شمالگذر аз байнаш шамолгузарада.

ШАМОЛДАРО شمالدرا ҷои ҳаводароии хона, ҷое ки аз он ҷо ҳавои тоза медарояд.

ШАМОЛДИХӢ شمالدهي *исми амал аз шамол додан.*

ШАМОЛЗАДА شمالزده дар натиҷаи зиёд истодан дар ҳавои кушодаву ҷои шамолрас дурушт шудани пусти рӯю даст.

ШАМОЛКАШ شمالکش шамолдаро, ҷои ба хона даромадани ҳавои тоза.

ШАМОЛНОК شمالناك шамолвазанда; **рӯзи шамолнок** рӯзе, ки шамол вазида истода бошад.

ШАМОЛПАНАӢ شمالپنه *ниг.* шамолпаноҳ.

ШАМОЛПАНОӢ شمالپناه ҷое, ки аз вазидани шамол эмин аст, ҷои шамолнорас.

ШАМОЛРАС شمالارس ҷое, ки ба он шамол мерасад; *муқоб.* шамолпаноҳ.

ШАМОЛСАНЧ شمالسنج *ниг.* бодсанч.

ШАМОМА *а.* شمامه хушбӯӣ, атрдон; шамъи муаттар, шамъи атроку хушбӯӣ.

ШАМОТАТ *а.* شماتت 1. шоду хурсанд шудан ба ғам ва ранҷи касе. 2. сарзаниш; таъна; ришханд.

ШАМОТАТОМЕЗ شماتتآمیز хурсандии бад-ниятона.

ШАМОНИДАН شمانیدن *шакли бавоситаи феъли шамидан; бӯидан.*

ШАМПАН *фр.* شمين *гуфт.* навъи шароби ангурии кафкдор.

ШАМПУН *англ.* شمين маҳлули собун барои шустани мӯи сар *ва ғ.*: **шампуни саршӯӣ.**

ШАМС *а.* شمس офтоб, хуршед, меҳр; **шамсу қамар** офтобу моҳ, меҳру моҳ.

ШАМСА شمسه курси зарандуд, ки дар куббаҳо, гунбазҳо, иморатҳо, шодурвонҳо насб мекунад.

ШАМСИЯ *а.* شمسيه 1. мансуб ба **шамс**. 2. соябон, чатр, ки дар гармои тобистон ба сар гирифта мегарданд.

ШАМСӢ شمسى мансуб ба **шамс**; **соли шамсӣ** муддати як давр задани Замин гирди Офтоб, ки 12 моҳ ё 365 рӯзу 5 соат ва 48 дақиқаю 46 сония аст (*аз аввали ҳамал-фарвардин то охири хут-исфандмоҳ*).

ШАМХОЛ *т.* شمخال *кит.* раис.

ШАМШЕР شمشير яроқи сарди оҳанӣ ё фӯлодии дарози якдама ё дудамии дастадор, шоф; **бо шамшер сухан гуфтан** бо шамшер ба ҷанги касе баромадан.

ШАМШЕРБАДАСТ شمشيربدست он ки дар дасташ шамшер дорад; ҷанговари шамшердор.

ШАМШЕРБОЗ شمشيرباز шамшерзан; шамшер-бозикунанда.

ШАМШЕРБОЗӢ شمشيربازى навъе аз варзиши дукаса, ки бо шамшер ба ҳамдигар ҳамла мекунад.

ШАМШЕРГАР شمشيرگر шамшерсоз, шофсоз.

ШАМШЕРДОР شمشيردار *ниг.* шамшербадаст.

ШАМШЕРӢ شمشيرال ҳайвони ёлаш сих-сихи ростистода.

ШАМШЕРЗАБОН شمشيرزبان киноя аз теззабон, бурросухан; устои сухан.

ШАМШЕРЗАН شمشيرزن 1. он ки дар шамшер задан махорат дорад. 2. марди ҷангӣ; диловар.

ШАМШЕРЗАӢ شمشيرزنى шуғлу амали шамшерзан.

ШАМШЕРҚАЛАМ شمشيرقلم адиби қалами таҳрираш фасеҳи гузарову таъсирбахш.

ШАМШЕРМОНАНД شمشيرمانند чизе ки шабеҳи шамшер аст, ба шамшер монанд, ба сони шамшер.

ШАМШЕРМОҲӢ شمشيرماهى биол. як навъ моҳӣ, ки бинии дарози шамшермонанд дорад.

ШАМШЕРСОЗ شمشيرساز устои оҳангаре, ки кораш махсуси шамшерсозӣ буд, шамшергар.

ШАМШОД شمشاد дарахти ҳамешасабзе, ки баргҳои хурди анбӯх ва ҷӯби хеле саҳт дорад, аз ҷӯби шамшод асбобҳои гуногун, аз ҷумла шона месозанд; **қомати шамшод** қомати рости мавзун ва зебо.

ШАМШОДБОЛО شمشادبالا киноя аз қади мавзун ва зебои маъшуқа.

ШАМШОДҚАД شمشادقد он ки қомати рости мавзун дорад.

ШАМШОДҚОМАТ شمشادقامت ниг. шамшодқад.

ШАМЪ а. شمع яке аз манбаъҳои равшандиҳанда, ки аз мум ё чарбу тайёр карда ба дарунаш пилта монда мегиронанд; **шамъ гирондан** шамъ афрӯхтан.

ШАМЪГАР شمعگر ниг. шамърез.

ШАМЪГАРӢ شمعگرى шамърезӣ кардан.

ШАМЪДОН شمعدان зарфи махсусе, ки дар он шамъ мегузоранд.

ШАМЪКУШАК شمعکشк асбоби найчамонанди махсус, ки барои куштани шамъ истифода мешавад.

ШАМЪҚАЙЧӢ شمعقيچى василаи ба қайчӣ монанд, ки барои гирифтани пилтаи сӯхтаи шамъ ба кор бурда шавад.

ШАМЪРЕЗ شمعريز он ки шамъ тайёр мекунад.

ШАМЪРЕЗӢ شمعريزى 1. тайёр кардани шамъ. 2. корхонае, ки дар он шамъ истеҳсол мекунад.

ШАМЪСОН شمعسان монанди шамъ, мисли шамъ гудозон.

ШАМЪЧА شمعچه шамъи хурду борик; шамъи истифодашуда

ШАМЪЧАРОҒ شمعچراغ чароғдон, ки дохили он шамъ гузошта мегиронанд.

ШАНБАЛИД شنبليد бот. гиёҳест, ки гули зардранги он бӯи тезу ғализ дорад ва бар сари роҳҳо мерӯяд.

ШАНБЕ شنبه рӯзи баъди ҷумъа.

ШАНБЕГӢ شنبه گى 1. мансуб ба **шанбе**. 2. ҳашари ҷамъиятӣ, ки барои корҳои умумӣ, бемузд рӯзҳои шанбе гузаронида мешавад.

ШАНГ شنگ ширинрафтор, хушрафтор, зариф, шӯх; зебо, хушрӯй; **шӯху шанг** шӯху зебо.

ШАНГАРФ شنگرف 1. яке аз навъҳои сангҳои маъданӣ–симоби гӯгирддор, ки гарди сурхи қаҳварангаш дар наққошӣ ба кор меравад. 2. кирми дароз, ки дар киштзор пайдо шуда, ғалларо нобуд мекунад.

ШАНГИНА شنگينه кит. ҷӯби говронӣ.

ШАНГӢ شنگى шӯхӣ, зарофат.

ШАНГУЛ شنگول ниг. **шанг**.

ШАНГУЛА شنگوله ниг. **шанг**.

ШАНГУ شنگو лаҳҷ. бефаҳм, ақлгумкарда; **девонаи шангу** девонаи гузаро.

ШАНД شند кит. минқор, нӯли паранда.

ШАНДАФ شندف кит. духул, табл.

ШАНЕЪ а. شنيع кит. зишт, қабех, нописанд; **амри шанеъ** кори қабех, кори ношоиста.

ШАНОАТ а. شناعة зиштӣ, қабохат, кори ганда ва зишт.

ШАНТАЖ фр. шентр таҳдид, найранг.

ШАПАЛАК شپلك 1. шабпарак. 2. парвона.

ШАПАЛОҚ شپلاق шаппотӣ, силӣ, шаппотии ҷарангдор; **шапалоқ задан** шаппотӣ задан, силӣ задан.

ШАПИДАН شپیدن лаҳҷ. 1. задан, лат кардан. 2. сава кардан, тит-пит кардан, бо роҳи шапидан ба воситаи ҷӯб мулоим кардани пахтаи кӯҳна.

ШАППОТӢ شپاتی задан бо кафи даст ба рӯи касе, сили, шапалоқ, торсақӣ.

ШАП-ШАП شپشپ калимаи тақлиди овози: помонӣ: шап-шапи по.

ШАР(Р) а. شر бадӣ; муқоб. некӣ, хайр; шар расондан ба касе бадӣ кардан, зарар расондан.

ШАРА شره ниг. шараҳ.

ШАРАҚҚОС شرқاس калимаи тақлиди овоз, ки овози ба ҳам задани ду чизро ифода мекунад.

ШАРАҚҚОСЗАӢ شرқاسزنى садои шараққос карда аз ҳам ҷудо шудани чизҳо.

ШАРАҚҚОСӢ شرқاسى шараққосзананда; чизи нав (оид ба пул, коғаз).

ШАРАҚ-ШАРАҚ شرشر ниг. шараққос.

ШАРАНГ شرنگ 1. ҳанзал. 2. ҳар чизи талх, заҳр.

ШАРАНГЕЗ شرنگيز фитнакор, бадкор.

ШАРАР а. شر ниг. шарора.

ШАРАРАНГЕЗ شررانگيز оташакпар, оташпош.

ШАРАРАФШОН شررافشان ниг. шарорапош.

ШАРАРБОР شرربار оташбор, шарорапош; **табӣ шарарбор** истеъдоди хеле баланд ва ҳиссиётбахш (хусусан дар шеърғӯӣ).

ШАРАРПОШ شررپاش ниг. шарарфишон.

ШАРАРФИШОН شررفشان кит. шарарпош, шӯълавар.

ШАРАРФИШОНӢ شررفشانی кит. 1. шарарпошӣ, шӯълаварӣ. 2. маҷ. таъсири зиёд.

ШАРАФ а. شرف 1. обрӯ, номус, шаън, ифтихор. 2. бузургворӣ, бузургӣ, баландии мақом ва насаб. 3. фазилат, бартарӣ, шарофат; **ба шарафи...** ба ҳурмати..., барои бузургдошти...

ШАРАФӢ شرفياب касе, ки ба шараф ва ифтихоре ноил шуда бошад; он ки ба ҳузури бузурге расидааст; **шарафӢ шудан** (ба ҳузури касе) ба ифтихори қабули каси бузурге сазовор шудан.

ШАРАФӢӢ شرفيایی шарафӢ шудан; шарафманд шудан.

ШАРАФМАНД شرفمند бошарофат, баномус.

ШАРАФНОК شرفناк шарофатманд, бошарофат.

ШАРАФОТ а. شرفات 1. кунгураҳои иморатҳои оӣ; қасрҳо. 2. маҷ. баландиҳо.

ШАРБАТ а. شربت нӯшобаи ширин; оби мева ё фушурдаи он, ки бо шакар омехта пухта бошанд; доруи нӯшидани.

ШАРБАТДОР شربتدار 1. хизматгоре, ки шарбат ва нӯшобаҳо дар ихтиёри ўст. 2. мансаби махсус дар дарбори амирон, аз қабили дастархончӣ.

ШАРБАТОБ شربت آب обе, ки бо шираи пору омезиш ёфта ба киштзор ҷорӣ карда мешавад.

ШАРБАТОБДИХӢ شربت آبدهى ба кишт шарбатоб додан.

ШАРБАТПАЗӢ شربت پزی оби мева ва шираи он, ки бо шакар омехта мепазанд.

ШАРБАТФУРӢШ شربت فروش нӯшобафурӯш, фурӯшандаи шарбат.

ШАРБАТФУРӢШӢ شربت فروشى амали шарбатфурӯш.

ШАРБАТХОНА شربت خانه ҷои нигоҳ дории ширавор ва нӯшобаҳо (*дар зиёфат ва тӯйҳо*).

ШАР(А)ӢН а. شريان раги хунгард, раге, ки дар он хун мегардад.

ШАР(А)ӢНӢ شريانی мансуб ба шараён: **фишори шараёнӣ**.

ШАРЗА شرزه хашмгин ва зӯровар.

ШАРИАТ а. شريعت 1. оин, суннат, тариқат, дин. 2. маҷ. расм, одат. 3. роҳ ва қонунҳои дини Ислом.

ШАРИАТГУЗОР شريعت گذار ба шариат эҳтиромгузоранда, қонунҳои шариатро риоякунанда.

ШАРИАТДОН شريعت دان он ки аз аҳкоми шариат ба ҳубӣ огоҳ аст.

ШАРИАТЗАДА شريعت زده мардуди шариат, аз шариат рӯйгардонида.

ШАРИАТМАДОР شريعت مدار унвони рӯҳониёни олии Ислом.

ШАРИАТПАНОӢ شريعت پناه унвони рӯҳониёни мусулмон; унвони эҳтиромии қозӣён.

ШАРИАТПАРВАРӢ شريعت پرورى риоят кардани аҳкоми шариат.

ШАРИДАН شريدن равон ва ҷои шудан, шори-дан.

ШАРИК *a.* شريك 1. ҳамроҳ, ҳамкор. 2. ҳамдарс, ҳамсабақ; **шарик шудан** ҳамроҳ шудан.

ШАРИҚДАВЛАТ شريك دولت шарикӣ молу давлат, касе ки бо дигаре дар молу сарват шарик аст.

ШАРИҚДАРС شريك درس ҳамсабақ, ҳаммактаб.

ШАРИҚДАСТ دست شريك касе, ки дар коре бо каси дигар шарикӣ дорад.

ШАРИКӢ شريكӣ ширкат, ҳамкорӣ, ҳамдастӣ; **шарикӣ кардан** ҳамроҳ будан, ҳамдаст будан.

ШАРИКОНА شريكانه кори бо шарикӣ иҷро-шаванда; **кори шарикона** кори якҷоя.

ШАРИКУЛИҶОРА *a.* شريك الاجاره он ки дар хонаи ба иҷора гирифта бо як ё чанд нафари дигар сахмгузор аст.

ШАРИКУЛМОЛ *a.* شريك المال касе ки бо ду ё чанд нафари дигар дар моле ё чизе баробар сахм дорад.

ШАРИР *a.* شرير бадкор, бадкирдор, бадикунан-да: **марди шарир**, **гурги шарир**.

ШАРИРОНА شريرانе бадкорона, бадкир-дорона.

ШАРИФ *a.* شريف 1. асил, наҷиб, соҳиби шараф ва ифтихор. 2. шарофатманд, обрӯманд. 3. муборақ. 4. *мач.* пок ва муқаддас: **Қуръони Шариф**, **Бухорони Шариф**.

ШАРҚ *a.* شرق 1. ба тарафи офтоббаро, самти тулӯи Офтоб, Ховар, Ховар-замин; *муқоб.* ғарб. 2. мамлакатҳое, ки дар тарафи шарқи рӯи Замин воқеъ гаштаанд.

ШАРҚИЁНА شرقيانе махсус ба мардуми Шарқ, ба тарзи мардуми Шарқ, анъана ва урфу одатҳои Шарқ.

ШАРҚИХОНӢ شرقى خوانى сурудхонӣ.

ШАРҚӢ I شرقى 1. *мансуб ба шарқ*; ховарӣ; *муқоб.* ғарбӣ. 2. сокини машриқзамин, машриқӣ.

ШАРҚӢ II شرقى суруд, тарона.

ШАРҚШИНОС شرق شناس олиме, ки бо омӯхтани Шарқ ва забонҳои шарқӣ машғул аст, ховаршинос.

ШАРҚШИНОСӢ شرق شناسى маҷмӯи илмҳои

доир ба Шарқ, омӯхтани Шарқ, ховаршиносӣ.

ШАРМ شرم 1. ҳиҷолат, ҳаё. 2. номус, ор; **шарм доштан (кардан)** шармидан, ҳаё кардан, изо кашидан.

ШАРМАНДА شرمنده шармсор, ҳиҷолатзада, ҳиҷил; **шарманда кардан** *касери* дар ҳиҷолат монондан, беобрӯ кардан (*касери бо фош кардани ягон кори қабехи он*); **шарманда шудан** дар ҳиҷолат мондан.

ШАРМАНДАВОР شرمنده وار мисли шарманда, ҳиҷолаткашида.

ШАРМАНДАГӢ شرمندگى шармсорӣ, шарманда будан, ҳиҷолат, ҳиҷолатмандӣ.

ШАРМГИН شرمگين бошарм, боҳаё, ҳиҷолат-кашанда.

ШАРМГИНӢ شرمگينى ҳиҷолат, шармсорӣ, шармдорӣ.

ШАРМГИНОНА شرمگينانه ҳиҷолатомез, шарм-сорона, дар ҳолати шарм ва ҳаё.

ШАРМГОҶ شرمگاه узви таносули мард ё зан.

ШАРМДОР شرم دار *ниг.* шармгин.

ШАРМДОРАНДАГӢ شرم دارندگى шармгинӣ, шармсорӣ.

ШАРМЗАДА شرم زده шармдошта аз амали норавои худ.

ШАРМИДАН شرميدن шарм кардан, ҳиҷолат кашидан.

ШАРМИН شرمين шармгин, шармдор.

ШАРМНОҚ شرم ناک шармгин, изокаш, он ки шарму ҳаё дорад.

ШАРМОВАР شرم آور он чи боиси шарм ва ҳиҷолат мешавад.

ШАРМОМЕЗ شرم آميز шармгинона.

ШАРМСОР شرم سار шарманда, ҳиҷил; шармгин, ҳиҷолатманд; **шармсор кардан** шарманда кардан, дар ҳиҷолат монондан.

ШАРМСОРӢ شرم سارى ҳолати шармсор; ҳиҷо-лат, шармандагӣ.

ШАРМҶОӢ شرم جاي *ниг.* шармгоҳ.

ШАРОБ *a.* شراب 1. нӯшиданӣ, нӯшоба. 2. май, бода, мусаллас.

ШАРОБДОР شرابدار мутасаддии шаробхона (анбори нигоҳдошти шароб)-и подшоҳон дар давраи пешин, соқӣ.

ШАРОБДӢСТ شرابدوست он ки май ва арақ-нӯширо дӯст медорад.

ШАРОБЗАДА شرابزده майзада, касе, ки шароб-нӯшӣ ба вай одат шудааст, майхора.

ШАРОБЗАДАГӢ شرابزدگی майхорагии доимӣ, майнӯшии ҳамешагӣ.

ШАРОБӢ شرابی 1. ранги арғувонӣ. 2. ниг. шаробнӯш; соқӣ.

ШАРОБКАШ شرابکش соқӣ, шаробрез.

ШАРОБНӢШ شرابنوش он ки шароб ва умуман нӯшобаҳои масткунанда менӯшад.

ШАРОБНӢШӢ شرابنوشی майхорагӣ, бодапа-растӣ.

ШАРОБПАЗ شرابپز он ки май тайёр мекунад, тайёркунандаи май ва мусаллас аз ангур.

ШАРОБПАЗӢ شرابپزی шаробсозӣ, мусаллас-пазӣ.

ШАРОБРЕЗ شرابریز ниг. шаробкаш.

ШАРОБСОЗ شرابساز ниг. шаробпаз.

ШАРОБСОЗӢ شرابسازی амали шаробсоз, шаробпазӣ.

ШАРОБФУРӢШ شرابفروش он ки касбаи фурӯхтани шароб аст, фурӯшандаи шароб.

ШАРОБФУРӢШӢ شرابفروشی 1. касби шароб-фурӯш. 2. чое, ки дар он шароб мефурӯшандмайкада.

ШАРОБХОНА شرابخانه майхона, майкада, ҷои шаробнӯшӣ.

ШАРОБХОРА شرابخواره шаробзада, майзада.

ШАРОБХОРАГӢ شرابخوارگی шаробзадагӣ, майхорагӣ, шаробхӯр будан.

ШАРОБХӢР شرابخور ниг. шаробнӯш.

ШАРОБХӢРӢ شرابخوری майнӯшӣ, шаробнӯшӣ.

ШАРОБШИНОС شرابشناس 1. мутахассиси со-ҳаи истеҳсоли шароб, энолог. 2. он ки шароб-ро қадр мекунад.

ШАРОБШИНОСӢ شرابشناسی соҳаи махсуси истеҳсоли шароб.

ШАРОИН a. شراین ҷ. шараён.

ШАРОИТ a. شرائط ҷ. шарт. 1. талабҳое, ки яке аз ду тарафи имзокунандагони шартнома ба миён мегузорад. 2. вазъият, аҳвол, вазъ; **шароити кор** аҳволи кор, чигунагии вазъияти кор.

ШАРОКАТ a. شراکت шарик шудан, ҳамроҳ ва ҳамкор шудан дар коре ё муассисае.

ШАРОКАТӢ شراکتی шарикӣ кардан, ҳамроҳӣ намудан.

ШАРОКАТНОМА شراکتنامه ҳуҷҷат дар бораи ҳамкор ва шарик будан дар коре ё соҳае.

ШАРОР a. شرار 1. ниг. шаршара. 2. оташ.

ШАРОРА شراره оташпораҳои ҷаҳанда, ҷирикҷа; **шарора задан** ба ҳаво частани оташпораҳо; аланга зада баромадан.

ШАРОРАБАРОРӢ شرارهبراری оташрезӣ, оташ-афшонӣ.

ШАРОРАБОР شرارهبار 1. оташрез, оташфишон. 2. пурҷӯшу хурӯш: **дили шарорабор; чашмони шарорабор** чашмони оташрез ва шарорапош.

ШАРОРАДОР شرارهدار 1. он чи аз он шарора мепарад. 2. маҷ. ҷаззоб: **чашмони шарорадор**.

ШАРОРАНИШОН شراره نشان шароракуш.

ШАРОРАОЛУД شراره آلود шароранок.

ШАРОРАПОШ شراره پاش ниг. шарорабор.

ШАРОРАТ a. شرارت 1. бадӣ кардан, зиён расон-дан ба касон; бадӣ, бадкорӣ, бадкирдорӣ. 2. фитнаангезӣ.

ШАРОРАТОМЕЗ شرارت آمیز бадкорона, фитна-ангезона.

ШАРОРАТПЕША شرارت پیشه он ки пешааш бадкорӣ ва фитнаангезист.

ШАРОФАТ a. شرافت бошараф будан, бузургқадр будан; бошарафӣ, обрӯмандӣ; **аз (ба) шарофати...** ба туфайли ..., аз лутф ва марҳамати..., дар сояи...

ШАРОФАТМАНД شرافت مند бошараф, бообрӯ, шариф, начиб.

ШАРОФАТМАНДӢ شرافت مندی бошараф будан, шарифӣ, начибӣ.

ШАРОФАТМАНДОНА شرافت مندانه аз рӯи шаро-

фат, бо шарофат, бо риояти хайсиат ва обрӯмандӣ.

ШАРР *а.* شر *ниг.* шар(р).

ШАРРАҚӢ شرقي *калимаи тақлиди овоз; шараққӣ* кардан якбора овоз баровардан: **қулф шараққӣ** карда дар қушода шуд.

ШАРРОС شرّاس садои чараёни тези об аз баландӣ; **шаррос** задан паёпай бо ғулгула рехтани об; **шаррос** зада **хондан** *чизеро* равон ва дарнамонда хондан, озод хондан.

ШАРРОСӢ شرّاسى: **шарросӣ** аз ёд кардан *гуфт*. дарс ё шеърро нағз ва пухта доништан ва аз ёд бурро гуфта тавоништан.

ШАРРУННОС *а.* شرالناس бадтарини одамон.

ШАРТ *а.* شرط 1. қарор, паймон, аҳд, қавлу қарор: **шарт бастан** қавлу қарор кардан. 2. лозим шумурдан ва алоқаманд гардидани чизе ба чизе; **шарт будан** лозим будан, зарур доништа шудан; **шарт мондан** иҷрои қарору аҳди худро пеш гузоштан.

ШАРТАКИГӢ شرтки گویى рӯирост ва беисти-ҳола гуфтани гапе.

ШАРТАКИГӢ شرтки گویى *гуфт*. он ки гапро бетакаллуф ва бемулоҳиза росту пӯстканд мегӯяд.

ШАРТАН *а.* شرطاً ба тарзи шарт, аз рӯи шарт, шартӣ; нисбӣ, нисбатан; **шартан ҳамин тавр номидан** шартан номгузорӣ кардан.

ШАРТБАНДӢ شرطبندی *исми амал аз шарт бастан*; барои исботи дурустии даъво чизеро ба гарав мондан.

ШАРТДОР شرطدار дорои шарту шароит, бо шарту шароит.

ШАРТИКУНОН شرтки کنان шартӣ карда, якбора.

ШАРТӢ I شرطى чизи пешакӣ муқаррар карда-шудаи рамзӣ, ки фақат ба муқаррар-кунандагон маълум аст, маршрут.

ШАРТӢ II شرّتی якбора, бемулоҳиза, беистихола: кореро шартӣ кардан.

ШАРТНОМА شرطنامه паймоннома, аҳднома, қарордод; **шартнома бастан** ўҳдадорӣ бастан.

ШАРТНОМАБАНДӢ شرط نامه بندی *исми амал аз шартнома бастан*; қарордод бастан.

ШАРТНОМАВӢ شرطناموى *мансуб ба шартнома; ўҳдадорихои шартномавӣ* ўҳдадорие, ки дар шартнома қайду шарт шудаанд.

ШАРТНОМАДОР дорои шартнома, бо шартнома.

ШАРТНОМАПАЗИР شرطنامه پذير қобили шарт-нома будан.

ШАРТ-ШУРТ شرشرт якбора, бе ҳеҷ фосила.

ШАРФА I شرفه *кит.* кунгураи биноҳои бошукӯҳ.

ШАРФА II شرفه садо, овоз: **шарфаи по** садои по, садои помонӣ.

ШАРҲ *а.* شرح 1. баён кардан, тавзеҳ кардан; баён, тавзеҳ ва маънидод кардани ягон масъалаи илмӣ; **шарҳи ҳол** баёни аҳвол ва зиндагонии шахсӣ, ҳолнома. 2. китобҳое, ки махсус дар тавзеҳ ва баёни ягон асар навишта мешавад: **шарҳ додан (кардан)** маънидод кардан, баён кардани мазмуни чизе.

ШАРҲА *а.* شرحе порча, луқма; порчаи гӯшт, буридаи гӯшт; **шарҳа-шарҳа** порча-порча.

ШАРҲДИҲАНДА شرح دهنده он ки китобе ё масъалаеро шарҳ дода ҷойҳои душвори онро мефаҳмонад.

ШАРҲДИҲӢ شرح دهی *исми амал аз шарҳ додан*.

ШАРҲДОР شرح دار дорои шарҳу тавзеҳ, тафсир-дор.

ШАР-ШАР شرشر садои резиши об, обшор.

ШАРШАРА شرشره ҷои рост аз боло ба поён рехтани об, обшорон.

ШАРӢ *а.* شرع 1. *ниг.* шариат. 2. қонун, қоида.

ШАРӢАН *а.* شرعاً мувофиқи шаръ, аз рӯи шариат.

ШАРӢӢ شرعى *мансуб ба шаръ: вачҳи шаръӣ, сабаби шаръӣ, далели шаръӣ; тақлифи шаръӣ* аҳком ва қавоиде, ки иҷрои он ба ҳар як мусулмони болиғ фарз аст.

ШАССӢ *фр.* شستى 1. рамаи автомобил бо ҳамаи қисмҳои механикаиаш, ки дар он насб шудааст. 2. қисми ҳавопаймо, ки ба он имконияти ба рӯи замин ҳаракат карданро медиҳад (*чарх ва механизмҳои ба он вобаста*).

ШАСТ I شست // شست шумораи миқдорӣ шаш бор даҳ, 60.

ШАСТ II شست қуллоби моҳигирӣ, банд; аз **шаст** чизе **раҳой ёфт**ан аз банд ва чанголи чизе халос шудан.

ШАСТ III شست бо суръат, чобук ва тез ҳаракат кардани ягон чиз; аз **шаст** **фуромадан** кам ва суғшудани гирифтугири касе дар коре, паст шудани дағдаға ва дӯғу пӯписаи касе.

ШАСТГИР شست گیر тирандоз аз камон, камондор.

ШАСТСОЛА شصت ساله он ки аз умраш шаст (60) сол гузаштааст.

ШАСТСОЛАҒӢ شصت سالگی шаст сол пур шуда, шастсола будан.

ШАСТУМ شستم шумораи тартибӣ аз **шаст**.

ШАСТУМИН شصتمين мансуб ба **шастум**; касе ё чизе, ки дар шумораи шаст қарор дорад.

ШАТ(Т) а. شط 1. канори дарё, соҳил. 2. рӯди бузург, дарё. 3. номи дарёи бузург, ки дар Ироқ аз баҳам пайвастанӣ дарёҳои Дачла ва Фурот ба вучуд омадааст, Шаттулараб.

ШАТАК شتک аспӣ дигарро ҳамроҳи аспӣ асосӣ ба ароба бастан; **шатак кардан** асперо дар ароба ба паҳлуи аспӣ асосӣ бастан.

ШАТАКБАНДӢ شتک بندی бастанӣ шатак, шатак кардан.

ШАТАКЧӢӢ شتک چوب чӯби махсус барои бастанӣ аспҳо ба ароба.

ШАТАЛ а. شتل маблағе, ки қиморбоз пас аз бурдани пули ҳариф ба тариқи инъом ба дигарон медиҳад, чӯтал.

ШАТАН а. شطن таноб, ресмон, расани дароз.

ШАТМ а. شتم дашном додан, ҳақорат кардан; **зарбу шатм** шаллоку дашном.

ШАТР а. شطر 1. нимаи ягон чиз; чузь, пора; **шатре** қадре, каме, андаке. 2. чониб, сӯй, тараф.

ШАТРАМА شترمه шӯх, бесар.

ШАТРАНГ شترنگ *ниг.* **шатранч**.

ШАТРАНЧ شطرنج *шоҳмот*.

ШАТРАНЧБОЗ شطرنج باز *шоҳмотбоз*, он ки дар ин бозӣ маҳорат дорад.

ШАТРАНЧБОЗӢ شطرنج بازی *шоҳмотбозӣ*.

ШАТРАНЧӢ شطرنجى *кит.* *шоҳмотбоз*, шатранчбоз.

ШАТТА شته *гуфт.* **шаллоқ**; **шатта задан** ба касе бо даст, по чизи дигаре зарба задан; **шатта хӯрдан** зада шудан, кӯфта шудан, шаллоқ хӯрдан; **шатта аз чони касе гузаштан** саҳт таъсир кардани зарбаи шаллоқ.

ШАТТОХ а. شطاح берӯй, густох, бешарм.

ШАТТОХӢ شطاحى густохӣ, берӯй

ШАТУН р. شتون як қисми техникӣ дар муҳаррик (мотор).

ШАТХ а. شطح 1. дар тасаввуф - суҳанони муҳолифи зоҳири шаръ гуфтан ва калимоти муҳолифи шариат ба забон овардан. 2. суҳанҳои бешармонаи густохона.

ШАФАҚ а. شفق сурҳии нури Офтоб вақти ғуруб ва ё саҳаргоҳон пеш аз тулӯ.

ШАФАҚАТ/ШАФҚАТ а. شفقت меҳрубонӣ, дилсӯзӣ, марҳамат, тараҳхум.

ШАФАҚГУН شفق گون *мач.* сурхранг.

ШАФАҚӢ شفقى *кит.* мансуб ба **шафақ**.

ШАФАҚОСО شفق آسا монанди шафақ, сурхранг.

ШАФАҚРАНГ شفق رنگ ба ранги шафақ, сурхранг.

ШАФАҚРУХСОРА شفق رخساره *кит.* киноя аз сурхрӯ, гулчеҳра

ШАФАТ شفت паҳлуи чизе, назди чизе; **дар шафати...** дар паҳлуи..., дар назди...

ШАФЕЪ а. شفيع шафоаткунанда, он ки барои дигаре илтимоси афв ва ё ёрмандӣ мекунад, восита; **шафеъ овардан** касеро восита қарор додан.

ШАФИҚ а. شفيق меҳрубон, дилсӯз; **рафиқи шафиқ** дӯсти меҳрубон.

ШАФИҚОНА شفيقانه бо меҳрубонӣ, аз рӯи дилсӯзӣ, дилсӯзона.

ШАФИРА شفيره *зоол.* зочаи кирмак.

ШАФҚАТОМЕЗ شفقت آميز меҳрубонона, дилсӯзона, раҳмдиллона.

ШАФОАТ а. شفاعت илтимос, талаби афв ё ёрмандии касе ба касе; **шафоат кардан** восита шудан, илтимоси афв барои касе.

ШАФОАТГАР شفاعت گر *ниг. шафёъ.*

ШАФОАТКУНАНДА شفاعت کننده *ниг. шафёъ.*

ШАФОАТНОМА شفاعت نامه номае, ки бо хоҳише, бештар бо хоҳиши афви гуноҳе навишта мешавад.

ШАФОАТТАЛАБ شفاعت طلب *ниг. шафоатхоҳ.*

ШАФОАТТАЛАБӢ شفاعت طلبی *ниг. шафоатхоҳӣ.*

ШАФОАТХОҲ شفاعت خواه толиби шафоат, хоҳони шафоат, шафоатталаб.

ШАФОАТХОӢ شفاعت خواهی шафоатталабӣ, шафоатхоҳ будан.

ШАФРА شفرة теғи(корди) мӯзадӯзӣ.

ШАФТАРАНГ شفتارنگ меваест аз чинси шафтолу, бештар сурху сафед аст.

ШАФТОЛУ شفتالو *бот.* дарахт ва меваи сершираи хуштамъи он, ки донаҳои калон ва сахту талх дорад.

ШАФТОЛУГИН شفتالو گين хӯрдани ё нӯшидани, ки аз меваи шафтолу тайёр шудааст: **мураббон шафтолугин.**

ШАФТОЛУГӢ شفتالو گي *ниг. шафтолугин.*

ШАФТОЛУГУЛ شفتالو گل (нусхαι) гули шафтолу.

ШАФТОЛУЗОР شفتالوزار боғи дарахтони шафтолу.

ШАФТОЛУҚОҚ شفتالو قاق шафтолуи хушк.

ШАФТОЛУОБ شفتالو آب шираи шафтолу, шарбати шафтолу.

ШАФТОЛУРАНГ شفتالو رنگ ранги зарди сурхтоб.

ШАФФОФ شفاف 1. он чи мисли булӯр ва шиша соф буда, аз паси он чизҳои дигар дида мешавад. 2. тобон, дурахшон (*монанди булӯр*); соф, бегубор, зулол.

ШАФФОФИЯТ ا. شفافية 1. *ниг. шаффофӣ.* 2. *мач.* вазъу ҳолати ошкоро.

ШАФФОФӢ شفافي дурахшандагӣ, тобандагӣ; софӣ, зулоӣ, бегуборӣ.

ШАФША شفشه *кит.* 1. шохи дарахт. 2. шӯшаи тилло ё нуқра. 3. нахи тилло ё нуқра, симҳои борики тилло ва нуқра. 4. чӯбе, ки ҳаллоҷон пахтаро ба он мезананд, савачӯб.

ШАФ-ШАФ شف شف ҳолӣ аз маънӣ: ◇ **шаф-шаф нагуфта, шафтолу гуфтан** якбора равшану пӯстканда суханро гуфтан, гапро дароз накардан.

ШАФШОҲАНГ شفشاھنگ *кит.* тахтаи оҳан, ки сӯрохҳои майда ва калон дорад; заргарон симҳои тилло, нуқра ва ғайраро барои борик кардан аз он гузаронда мекашанд, кирётахта.

ШАХ I شخ 1. маҳкам, устувор, қат ва ҳамнашаванда. 2. қарахтшуда, беҳисшуда (*ягон узви бадан*); қарахт.

ШАХ II شخ кӯҳпора, саҳра; кӯҳ.

ШАХДАМ شخدم **дари шахдам** даре, ки ба сахтӣ кушода ва баста шуда, дар вақти кушодану пӯшидан садо медиҳад.

ШАХДАСТ شخ دست 1. сахтдаст. 2. *мач.* мумсик, хасис.

ШАХЗАМИН شخ زمين замини сахти киштнобоб.

ШАХӢ شخی шах (I) будан.

ШАХКАМОН شخ کمان тирандозе, ки зеҳи камони ӯ сахту таранг бошад, кашидани чунин камон далели қуввати зиёд аст.

ШАХКАМОНӢ شخت کمانی 1. пурзӯрӣ, тавоноӣ. 2. *мач.* сахтдиӣ, сангдиӣ, бераҳмӣ.

ШАХКОСА شخ کاسه *кит.* жола, яхча.

ШАХНАВАРД شخنورد кӯҳу кӯталгард, кӯҳнавард (*сифати аспи тездав*).

ШАХОР شخار *кит.* ишқор.

ШАХПОРА شخ پاره пораи шах, кӯҳпора.

ШАХС ا. شخص кас, одам, нафар.

ШАХСАН ا. شخصاً бевосита, бевосита худ.

ШАХСИЯТ شخصيت 1. хислати хоси фардии ҳар кас, ки ӯро аз дигарон фарқ мекунонад. 2. иззати нафс, ҳайсиат.

ШАХСИЯТПАРАСТ شخصيت پرست он ки шахсиятпараст аст; он ки ба шахсе сари итоату парастии фуруд овардааст.

ШАХСИЯТПАРАСТӢ شخصيت پرستي парастии шахс; шахспарастӣ.

ШАХСӢ شخصي *мансуб ба шахс*; оид ба шахси худ; фардӣ, хусусӣ: **манфиати шахсӣ** манфиати фардии касе; **ғарази шахсӣ** а)

душмани шахсӣ; б) дар коре дар назар доштани манфиати шахсии худ; **ҳайати шахсӣ** а) афроди мансуб ба идора ё муассиса; б) тамоми афроди фармондеҳон ва тобеони як дастаи аскарӣ.

ШАХСОНИЯТ شخصانيت ғараз, ғараз доштан ба касе, душманӣ ва адовати шахсӣ.

ШАХСПАРАСТӢ شخص پرستی боло бардории мавқеи як шахс, нисбат додан ба вай он сифатҳое, ки дар воқеъ надорад.

ШАХУДАН شخودن кит. хорошидан ва реш намудан бо нохун.

ШАХУЛИДАН شخولیدن кит. бонгу фарёд кардан, дод задан; ҳуштак кашидан.

ШАХЧА شخچه девораи ростбаромадаи кӯҳ.

ШАХЧИЛАВ شخجلو саркаш, гарданшах (оид ба асп).

ШАХШ شخش кит. кӯҳна (оид ба чома, пӯстин ва ғ.).

ШАХШАВӢ شخشوى шах I (2) шудан.

ШАХШИДАН شخشیدن кит. лағжидан; аз чо афтидан.

ШАХШУДА شخ شده сахтшуда, қокшуда; аз ҳаракат монда.

ШАХШУДАМОНДА شخ شده مانده беҳаракат-монда, аз ҷунбиш бозмонда.

ШАХШӢЛ شخشول ноҳамвор, носуфта, дағар-буғур; дастҳои шахшӢл дастҳои аз кори ҷисмонӣ сахту дуруштшуда.

ШАХШӢЛӢ شخشولى ноҳамворӣ, дағар-буғурӣ, дуруштӣ.

ШАҲ شه ниг. шоҳ.

ШАҲАВОТ a. شهوات ҷ. шахват.

ШАҲАНШОҲ شهنشاه ниг. шоҳаншоҳ.

ШАҲБАЙТ شهبیت ниг. шоҳбайт.

ШАҲБОЗ شهباز ниг. шоҳбоз.

ШАҲБОЛ شهبال бузургтарин пар аз парҳои боли мурғ, шаҳпар; бол.

ШАҲВАТ a. شهوت орзу ва майли сахт барои расидан ба ягон талаби нафс; майл ба ҷимоъ.

ШАҲВАТАНГЕЗ شهوت انگيز ба вучудоварандаи

шаҳват.

ШАҲВАТНОК شهوت ناک он ки ҳисси шахвониаш зиёд бошад, шахватпарастан.

ШАҲВАТОМЕЗ شهوت آميز чизе ё амале, ки боиси бедории ҳиссиёти шахвонӣ мешавад.

ШАҲВАТПАРАСТ شهوت پرست касе, ки аз пайи майлҳои нафсонӣ меравад; ҳарис ба ҷимоъ; фосик, бадахлоқ.

ШАҲВАТПАРАСТӢ شهوت پرستی шахватпарастан будан, ба шахват дода шудан.

ШАҲВАТПАРАСТОНА شهوت پرستانе бо ҳисси шахвонӣ; фосикона: **нигоҳи шахватпарастана.**

ШАҲВАТРОНӢ شهوت رانى ба шахват дода шудан; шахватпарасти.

ШАҲВОНӢ شهوانى мансуб ба шахват; қувваи шахвонӣ қуввае, ки касро ба сӯи шахват мебарад.

ШАҲВОР شهور ниг. шоҳвор.

ШАҲД a. شهد асал, ангубин; ширинӣ.

ШАҲДБОР شهدبار 1. ширин. 2. маҷ. ширин-гуфтор.

ШАҲДГУФТОР شهد گفتار 1. ширинзабон, хушгап. 2. киноя аз маҳбуба.

ШАҲДДОР شهددار бо асал махлутшуда, хӯрданӣ ё доруи бо асал омехташуда.

ШАҲДӢ شهدى ниг. шахддор.

ШАҲДРЕЗ شهد ريز ниг. шахдбор.

ШАҲДХАНД شهد خند он ки хандаи малеху дилкаш дорад.

ШАҲЗОДА شهزاده ниг. шоҳзода.

ШАҲЗОДАГӢ شهزادگى кит., ниг. шоҳзодагӣ.

ШАҲИД I a. شهيد 1. кушташуда дар роҳи дин. 2. умуман кушташуда дар роҳи кори ҳақ; кушташудаи бегуноҳ; **шаҳид шудан** кушта шудан.

ШАҲИД II شهيد a. ниг. шоҳид.

ШАҲИҚ a. شهيق кит. овози баланди хар, ҳангос задани хар.

ШАҲИН شهين ниг. шоҳин.

ШАҲИР a. شهير маъруф, машхур, номдор.

ШАҲӢ I شهي *ниг.* **шоҳӣ.**

ШАҲӢ II *а.* شهي *кит.* чалбкунандаи майлу орзу; фораи.

ШАҲКОСА شه کاسه *ниг.* **шоҳкоса.**

ШАҲҚА *а.* شهقه *кит.* бонг бо овози баланд.

ШАҲЛО *а.* شها 1. зани мешчашм. 2. чашми сиеҳи калони зебо; **наргиси шаҳло** чашми зебои дилфиреб.

ШАҲЛОЧАШМ شهلاچشم он ки чашмони калон-калони зебо дорад.

ШАҲЛУТ شهلوت навӣи хӯрок аз чарбу.

ШАҲМ *а.* شهم чарбу, равғани дарунии гӯсфанд, буз, гов *ва г.*

ШАҲНА *а.* شهنه *таър.* посбони шаҳр, миршаб, доруға, сардори шабгардон.

ШАҲНАГӢ شهنگی *кит.* вазифа ва амали шаҳна.

ШАҲНАГОҲ گاه شهنه миршабхона.

ШАҲНАӢ شهنی *мус.* як навӣи най.

ШАҲНИШИН شهنشين 1. *таър.* ҷои нишасти подшоҳон. 2. ҷои аз фарши хона андак баланд дар пешгоҳ барои меҳмонони баландқадр.

ШАҲНОЗ شهناز яке аз мақомҳои фаръии “Шашмақом”.

ШАҲНОӢ شهنای *ниг.* **шаҳнай.**

ШАҲОБ *а.* شهاب *ниг.* **шиҳоб.**

ШАҲОБРАНГ رنگ شهاب ба ранги сурх.

ШАҲОДАТ *а.* شهادت 1. шаҳид шудан, кушта шудан (*дар роҳи дин*); **ба шаҳодат расидан** шаҳид шудан. 2. шоҳидӣ, гувоҳӣ додан; **шаҳодат додан** гувоҳ шудан; **калимаи шаҳодат** фикраи махсуси “лоилоҳа-иллаллоҳ”, ки ба забон овардани он расмияти мусулмонист.

ШАҲОДАТГОҲ گاه شهادت ҷои кушта шудан, ҷои шаҳид шудан.

ШАҲОДАТНОМА شهادتنامه хуччат, ки ягон ҳукуки воқеиро тасдиқ мекунад; хуччати шиносномаи шахсӣ, хуччат барои таҳсил, касб ё ихтирои шахсӣ; **шаҳодатномаи таваллуд** зоднома.

ШАҲОМАТ *а.* شهامت далерӣ, нотарсӣ, бебоқӣ.

ШАҲПАР//ШОҲПАР شاهپر // شاهپر *ниг.* **шаҳбол.**

ШАҲР I شهر 1. ободии калони сернуфус, ки маркази маъмурӣ, тичоратӣ ва саноат аст: **шаҳри марказӣ**, **шаҳри саноатӣ**; **шаҳри сараҳолӣ**. 2. *кит.* кишвар, сарзамин, мамлакат.

ШАҲР II *а.* شهر *кит.* моҳи сол.

ШАҲРАК شهرک 1. шаҳри хурд, шаҳрча. 2. маркази аксари ноҳияҳо дар Тоҷикистон.

ШАҲРАФРӢЗ شهرافروز яке аз аз оҳангҳои мусиқии классикии шарқӣ.

ШАҲРБАНД شهر بند 1. девори қалъа, ҳисор. 2. маҳбус, зиндонӣ.

ШАҲРВАНД شهر وند аҳолии расмии шаҳр ё кишвар.

ШАҲРВАНДӢ شهر وندی *марбут ба шаҳрванд*; табаа.

ШАҲРДИДА شهر دیده касе, ки дар шаҳр буда, аз тартибу кордориҳои шаҳр бохабар аст.

ШАҲРДОР شهر دار он ки масъулияти идора намудани шаҳрро дар ӯҳда дорад, мири шаҳр, раиси шаҳр.

ШАҲРДОРӢ شهر داری 1. амал ва вазифаи шаҳрдор. 2. маркази идораи шаҳр, ҳукумати шаҳр, баладия.

ШАҲРИВАР شهر یور моҳи шашуми соли шамсӣ (мутобиқи сунбула), ки ба 23 август- 22 сентябр рост меояд.

ШАҲРИВАРӢ شهر یوری *кит.* 1. *мансуб ба шаҳривар*. 2. аввали фасли тирамоҳ; **абри шаҳриварӣ**.

ШАҲРИЁНА شهر یانه ба тартибу қоидаи шаҳрӣ.

ШАҲРИЁР شهر یار *кит.* подшоҳ, шоҳ.

ШАҲРИЁРӢ شهر یاری 1. *мансуб ба шаҳриёр*; оид ба шаҳриёр. 2. подшоҳӣ, шоҳӣ.

ШАҲРИСТОН شهرستان *кҳн.* шаҳри калоне, ки қалъа ва дар гирдогирдаш ҳисор дорад, гирду атрофи арк, шористон, шорсон; шаҳр.

ШАҲРИСТОНӢ شهرستانی *мансуб ба шаҳристон*; шаҳрӣ.

ШАҲРӢ شهری 1. *мансуб ба шаҳр*: китобхонаи шаҳрӣ. 2. аҳли шаҳр, сокини шаҳр.

ШАҲРНИШИН شهر نشین муқим дар шаҳр.

ШАҲРОРӢ شهر آرایи зебу оро додани шаҳр ба

ягон муносибат.

ШАҲРОҲ شهره *ниг.* **шохроҳ.**

ШАҲРОШӢБ شهر آشوب 1. он ки шахреро ба ошӢб меандозад, он ки дар хусну чамол шахреро ба шӢр овардааст. 2. шӢрангез. 3. як навъи шеър, ки мазмуни шӢху шӢрангез дорад.

ШАҲРОШӢБОНА شهر آشوبانه ба таври шахрошӢб; шӢрангезона.

ШАҲРУХ شهرخ дар бозии шатранҷ якбора расидани кишти асп ҳам ба шоҳ, ҳам ба рух.

ШАҲРРӢД شهرود рӯди асосие, ки шахрро бо об таъмин мекунад.

ШАҲРӢД شهرود 1. *ниг.* **шоҳрӢд.** 2. номи рӯде дар Эрон.

ШАҲРСОЗ شهرساز он ки дар сохтану бино кардан ва ободии шахр сахмгузор аст, он ки шахр месозад.

ШАҲРСОЗӢ شهرسازی бино кардани шахр, сохтани шахр.

ШАҲРТОШ شهرتاش *кит.* ҳамшаҳрӢ.

ШАҲРЧА شهرچه шаҳри хурд; қасаба.

ШАҲСАВОР شهسوار *ниг.* **шоҳсавор.**

ШАҲСУТУН شهستون *ниг.* **шоҳсутун.**

ШАҲСУФА شه صفا суфаи калони баланд.

ШАҲТОР شه تار *мус.* тори ғафсу асосии асбоби мусикии тордор.

ШАҲТУТ شهتوت *ниг.* **шоҳтут.**

ШАҲҚӢӢ شهجوی چوی калон, наҳр.

ШАҲШАРОБ شهراب навъи майи (шароби) олӣ.

ШАҶАН ا. شجن *кит.* ғам, андӯх.

ШАҶАР ا. شجر *кит.* дарахт.

ШАҶАРА ا. شجره рӯйхати номи аҷдоди касе, насабнома, шаҷаранома.

ШАҶАРӢ شجری 1. мансуб ба **шачар**; дорои нишона ё аломате аз дарахт. 2. навъи хати арабӣ-форсӣ ва ҳисоби абҷад, ки шакли ҳарфҳо ба шоҳаҳои дарахт монанданд.

ШАҶАРАНАВИС شجره نویس он ки насабномаи авлодро навишта бошад.

ШАҶАРНОМА شجرنامه *ниг.* **шачара.**

ШАҶИР ا. شجير *кит.* тир.

ШАҶОМ شجام *кит.* сармои сахт.

ШАШ شش шумораи миқдорӣ байни панҷу ҳафт, 6.

ШАШАНГУШТА شش انگشته он ки панҷаи по ё дасташ шаш ангушт дорад, барака.

ШАШАФЗОЛ شش افزال ду қисми мудаввари дандонадори як ҷузъи мошин, ки ба воситаи шаш дандона ҳаракат мекунад.

ШАШАФЗОР شش افزار *ниг.* **шашафзол.**

ШАШБАЛЛА شش بلله шаш балл дошта: **боди шашбалла, заминҷунбии шашбалла.**

ШАШБЕЛА شش بيله сифати завраке, ки тавассути шаш бел ронда мешавад: **заврақи шашбела.**

ШАШБУРЧА شش برجه дорои шаш бурҷ, шашманорадор: **мадрасаи шашбурча.**

ШАШГӢША شش گوشه *ниг.* **шашкунча.**

ШАШДАР شش در 1. ҷое ва чизе, ки шаш дари баромад дошта бошад. 2. дар бозии нард-мавриде, ки яке аз бозигарон ҳамаи шаш хонаи пеши роҳи ҳарифро гирифта роҳи ўро баста бошад. 3. баста будани роҳи баромад ва наҷот; **ба шашдар афтодан** а) шашдар шудан дар бозии нард; б) сахт дар тангӣ мондан; **дар шашдари ҳайрат мондан** дар коре сахт ҳайрон монда ҷӣ кор кардан ва кучо рафтани худро надоништан, оҷиз мондан.

ШАШДАРА شش دره дорои шаш дар.

ШАШДОНГ شش دانگ тамоми моликияти ба шаш қисм тақсимшаванда; тамоми моликияти касе; пурра, комил.

ШАШӢ ششی 1. мансуб ба **шаш.** 2. қартаи шашхолдор.

ШАШКА ر. ششكه бозӣ дар тахтаи 64 (ё 100) хонадор бо мӯҳраҳои сиёҳу сафед.

ШАШКАБОЗ باز ششكه бозикунандаи шашка.

ШАШКАБОЗӢ ششكه بازی машғул шудан бо бозии шашка, бозии шашка.

ШАШКАРАТА شش كرته шаш баробар, ба шаш зарбшуда; **қаҳрамони шашкаратаи ҷаҳон** варзишгаре, ки ба гирифтани унвони қаҳрамонӣ шаш бор муяссар шудааст.

ШАШКАРАТӢ شش کرتی шашзарбӣ.

ШАШКУНЧА شش کنجه шакли ҷандасие, ки шаш кунҷ дорад.

ШАШҚАБАТА شش قبطه 1. аз шаш қабат иборатбуда; шаш қабат кӯрпа; **бинои шашқабата** бинои шашошона.

ШАШҚАТОР شش قطار иборат аз шаш қатор: **ашки шашқатор**.

ШАШМАҚОМ ششمقام мус. маҷмӯи шаш мақоми асосии мусиқии классикии тоҷик, ки ҳар як мақом дар дохили худ шӯъбаҳо ва ҷузъҳои зиёде дорад.

ШАШМАҚОМДОН ششمقامدان мутахассиси сурудан ва навохтани оҳангҳои мусиқии классикии тоҷик-Шашмақом.

ШАШМАҚОМХОН ششمقام جوان сарояндаи оҳангҳои Шашмақом; сарояндаи оҳангҳои классик.

ШАШМЕТРА شش متره он чи шаш метр (600см) андоза дорад: **тахтаи шашметра**.

ШАШМЕТРӢ شش مترى он чи ки ба ду ва зиёдтар қисми баробари иборат аз шаш метр ҷудо карда шудааст: **дах дона тахтаи шашметрӣ**.

ШАШМОҲА شش ماهه муддати шаш моҳро фарогиранда; **курси шашмоҳа** курсе, ки муддати давомоташ шаш моҳ аст.

ШАШМОҲАГӢ شش ماهگی шаш моҳ дошта: дар шашмоҳагӣ.

ШАШОШӢНА شش آشیانه аз шаш ошона (қабат) иборатбуда: **бинои шашошона**.

ШАШОШӢНАДОР شش آشیانه دار дорои шаш ошона, шашқабата.

ШАШПАНЧЗАН شش پنچ زن бозингари бозиҳои саргармкунанда, қиморбоз.

ШАШПАР شش پر гурзе, ки шаш пару шаш паҳлу дорад.

ШАШПО شش پا он чи ки дорои шаш по бошад.

ШАШРУКНА شش رکنه 1. *адш.* дар арӯз шеъре, ки ҳар мисраи он ба шаш қисм тактеъ шавад. 2. *меъ.* биное, ки дорои шаш сутун бошад.

ШАШРӢЗА شش روزه бо шаш рӯз, ба муддати шаш рӯз, он чи муддаташ шаш рӯз аст; **дунёи шашрӯза** дунёи гузарон.

ШАШРӢЗАГӢ شش روزگی **дар шашрӯзагӣ** дар аз шаш рӯзи арзи вучуд карданаш.

ШАШРӢЗӢ شش روزى **марбут ба шашрӯза**.

ШАШРӢЯ شش رویه ҷисме ё шакли ҷандасие, ки шаш тараф дорад.

ШАШСАД شش صد **шумораи миқдорӣ** шаш бор сад.

ШАШСАДӢ شش صدی ҳар чизи шашсад-шашсад ҷудошуда.

ШАШСАДУМ شش صدم **шумораи тартибӣ аз шашсад**.

ШАШСАДУМИН شش صدمین **марбут ба шашсадум**; тартиби касе ё чизе, ки дар шумораи шашсад қарор дорад.

ШАШСАРӢ شش سرى *кит.* ҳар чизи навъи аъло; **зари шашсарӣ** тиллои комилиёр.

ШАШСОАТА شش ساعته мӯҳлати шаш соат дошта; барои шаш соат.

ШАШСОАТӢ شش ساعتى шаш соат –шаш соат ҷудо шуда.

ШАШСОЛА شش ساله мӯҳлати шаш сол дошта, ба ҳастияш шаш сол пурушуда.

ШАШСОЛАГӢ شش سالگی **шашсола** будан; шаш сол доштан: **дар шашсолагӣ**.

ШАШСОЛӢ شش سالى шаш сол–шаш сол тақсим шуда.

ШАШТАБАҚА شش طبقه *ниг.* **шашқабата**.

ШАШТАРАФА شش طرفه дорои шаш тараф буда.

ШАШТИРА شش تيره силоҳи оташфишоне, ки ба тирхонааш шаш тир меғунҷад: **таппончаи шаштира**.

ШАШТОГӢ شش تاگی шаш дона –шаш дона.

ШАШТОӢ شش تایی *ниг.* **шаштогӣ**.

ШАШТОР شش تار номи яке аз олатҳои мусиқии торӣ.

ШАШҲАЗОРА شش هزاره *ниг.* **шашҳазорум**.

ШАШҲАЗОРӢ شش هزارى шаш ҳазор –шаш ҳазор ҷудошуда.

ШАШҲАРБА شش حربه як навъи варзиш.

ШАШҲАФТАИНА شش هفتينه мӯҳлати шаш ҳафта дошта.

ШАШЧИЛДА ششجلده асаре, ки аз шаш чилд иборат аст: **куллиёти шашчилда**.

ШАШЧИЛДӢ ششجلدى *марбут ба шашчилда*.

ШАШЯК شش як аз шаш як ҳисса, 1,6.

ШАЪБ *а.* شعب *кит.* мардум, тӯдаи мардум.

ШАЪБАДА *а.* شعبده 1. найранг, найрангбозӣ. 2. *мач.* ҳила, макр, фиреб.

ШАЪБАДАБОЗ شعبده باز найрангбоз.

ШАЪБАДАБОЗӢ شعبدهبازى амали шаъбадабоз.

ШАЪБОН *а.* شعبان моҳи ҳаштуми солшумории қамарии ҳичрӣ.

ШАЪН/ШОН *а.* شأن//شان шараф, эътибор, қадр, мартаба, дараҷа; **ба шаъни...** ба шарафи...

ШАЪР *а.* شعر *кит.* 1. мӯй; мачмӯи мӯйсари касе. 2. болопӯши мӯини сабуки шабона.

ШАЪРБОФ شعرىباف *кит.* 1. мӯйтоб, мӯйбоф. 2. он ки аз мӯй ё абрешим порча мебофад.

ШАЪРПҶШ شعرپوش *кит.* пӯшандаи чомаи мӯина, мӯинапӯш.

ШАЪШАА *а.* ششعه дурахш, дурахшонӣ, ҷило, тобонӣ, тобандагӣ.

ШАЪШААДОР ششعهدار дурахшон, тобон, нурпош.

ШАЪШААПОШ ششعهپاش нурафшон; **офтоби шаъшаапош** офтоби нурпош ва равшанипарокан.

ШАЪШААПОШӢ ششعهپاشى нурафшонӣ, нурпароканӣ (Офтоб, Моҳ, ситораҳо).

ШЕБ شيب *шакли ихтисории нишеб; муқоб.* фароз.

ШЕБА شيبه *кит.* аз камон тир партоб кардан.

ШЕБДОР شيبدار ҷои нишебӣ ва пастхамӣ дошта.

ШЕБИДАН شيبيدن *кит.* омехтан, аралаш кардан.

ШЕБО شيبا *кит.* шефта, мушавваш, пуризитироб.

ШЕВА I شيوه 1. тарз, тариқ, равиш. 2. ноз, карашма. 3. ҳила. 4. ҳунар, фазилат.

ШЕВА II شيوه тарзи талаффузи маҳал ва ҷои муайяне, лаҳча.

ШЕВАБОЗ شيوه باز *ниг.* шевагар.

ШЕВАГАР شيوه گر ишвагар, дилфиреб.

ШЕВАГАРӢ شيوهگر 1. ишвагарӣ, нозу карашма кардан. 2. *мач.* фиребгарӣ, ҳилагарӣ.

ШЕВАГӢ شيوگى *гуфт.* мансуб ба шева; лаҳҷавӣ.

ШЕВАН شيون нола, навҳа, гиряву зорӣ ҳангоми рӯй додани мусибате; **шеван кардан** оҳу нола кардан, доду фиғон баровардан.

ШЕВАНД شيوند тахтаи нонросткунӣ, тахта барои рост кардани нон ва дигар маҳсулоти хамирӣ.

ШЕВАШИНОС شيوهشناس мутахассиси таҳқиқи шеваҳо, он ки шеваҳоро меомӯзад.

ШЕВАШИНОСӢ شيوهشناسى илми омӯхтани шеваҳо; лаҳҷашиносӣ.

ШЕВО شيوا фасеҳ, балеғ.

ШЕВОЗАБОН شيوهزبان забони фасеҳ, ширин ва фаҳмо.

ШЕВОӢ شيوايى *мансуб ба шево; фасохат, балоғат.*

ШЕД شيد *шакли кӯтоҳишудаи хуршед.*

ШЕЛОН شيلان *кит.* 1. дастархон. 2. *мач.* зиёфат, меҳмондорӣ, базм; масолеҳи зиёфат.

ШЕР شير 1. ҳайвони дарандаи қавичусса, ки бозу ва чанголи қавӣ дорад. 2. *мач.* далер, ҷасур, диловар; **бо думи шер бозӣ кардан** кори ҳафвнок кардан; **дер ояду шер ояд** коре бо таъхир мешуда бошад ҳам, расову пухта шавад.

ШЕРАК شيرک :шерак шудан далер шудан, чуръат пайдо кардан.

ШЕРАМАРД شير مرد *ниг.* шермард.

ШЕРАФКАН شيرافكن 1. он ки шерро ғалтонда мағлуб мекунад. 2. пурзӯр, қавибозу, далер.

ШЕРБАЧА شيربچه 1. бачаи шер. 2. як гурӯҳ сарбозони ҳоси амири Бухоро.

ШЕРБОЗУ شيربازو қавидаст, зӯр, шуҷоъ, паҳлавон.

ШЕРБОН شيربان нигоҳубинкунанда ба шер.

ШЕРВАШ شيروش *кит.* шермонанд, шерфаш.

ШЕРАВЖАН شيراوژن *кит., ниг.* шерафкан.

ШЕРВОН شيروان ҷои ҳолӣ байни сақф ва боми дупӯшаи он.

ШЕРВОНИПӢШ *широани پوش* боме, ки болояш ба шакли махрути пушонда шудааст; *ниг. шервонӣ*.

ШЕРВОНИ *широани* боме, ки хаймавор чӯбкори шуда ба он тунука зада бошанд.

ШЕРВОР *широар* чун шер, шер барин; далер, бебок.

ШЕРГИР *ширгир* 1. он ки шерро шикор карда метавонад. 2. *мач.* далер, нотарс, зӯрманд.

ШЕРДИЛ *ширдил* далер, нотарс, бебок; *шердил* кардан касеро дар коре далер кардан; *шердил* шудан чуръат пайдо кардан.

ШЕРДИЛӢ *ширдилӣ* часорат, диловарӣ, нотарсӣ, бебокӣ.

ШЕРДИЛОНА *ширдилане* часурана, бебокона, нотарсона.

ШЕРДОР *ширдар* 1. *ниг. шербон.* 2. дорои тасвири шер: мадрасаи Шердор.

ШЕРЗАҲРА *ширзехре* *ниг. шердил.*

ШЕРЗОД *ширзад* *ниг. шердил.*

ШЕРЗӢР *ширзор* 1. зӯрманди шермонанд, хеле зӯр. 2. сифати Бахроми Гӯр, ки гӯё монанди шер зӯрӣ доштааст.

ШЕРӢ *ширӣ* шер будан, монанди шер будан, ҳайбат ва зӯрии шерона доштан; диловарӣ, часурӣ; *шерӣ гирифта* шердил шудан, часорат пайдо кардан; *шерӣ кардан* рафтори шерона кардан; далерӣ ва шуҷоат нишон додан.

ШЕРМАРД *ширмрд* диловар, далер, нотарс, шуҷоъ, бебок.

ШЕРМАРДӢ *ширмрди* диловарӣ, часорат, аз ҷон натарсида худро ба обу оташ задан.

ШЕРМОНАНД *ширмананд* монанди шер, ба сони шер.

ШЕРОЗА I *ширазе* ҳошия, зеҳе, ки ба даври тоқӣ, бари ҷома, гирди остин ва ғ. медӯзанд.

ШЕРОЗА II *ширазе* дар истилоҳи саҳҳофӣ ҷузвба-бандии китоб; баҳия маҳсусе, ки саҳҳоф ба ду тарафи варақҳои дӯхташуда мезанад.

ШЕРОЗАБАНД *ширазе банд* муқовагар.

ШЕРОЗАБАНДӢ *ширазебандӣ* муқовабандӣ, саҳҳофӣ.

ШЕРОЗАДӢЗ *ширазедоз* он ки шероза медӯзад.

ШЕРОЗАДӢЗӢ *ширазедозӣ* амали шерозадӯз.

ШЕРОЗӢ *ширазӣ* 1. *мансуб ба шахри Шероз.* 2. яке аз навъҳои харбуза.

ШЕРОНА *широне* чун шер, мисли шер, шервор; часурана, далерона.

ШЕРОСО *ширӱса* *ниг. шервор.*

ШЕРПАЛАНГ *ширпанг* *зоол.* як навъ ҳайвони палангмонанд, ирбис.

ШЕРПАНҶА *ширпанже* *киноя аз зӯр, қавӣ.*

ШЕРСАГ *ширсег* саге чун шер нотарс, зӯр ва фарогирандаи шикор.

ШЕРСИФАТ *шир сифт* *ниг. шерона.*

ШЕРСОН *ширсан* *ниг. шерона.*

ШЕРТАВОН *ширтван* дар қувват ва зӯрӣ чун шер, тавоно.

ШЕРТАН *ширтан* *кит.* паҳлавоне, ки ҳамчун шер миёнборику тану тӯшу бозуҳояш калон ва қавӣ мебошад.

ШЕРФАШ *ширфаш* *кит.* шермонанд, шерваш.

ШЕРШИКОР *ширшкар* *кит.* 1. шикоркунандаи шер. 2. ҳамчун шер шикоркунанда, дар шикор ҳамчун шер зӯру тавоно. 3. марди далер, паҳлавон, шерафкан.

ШЕФ *англ. шиф* *гуфт.* 1. идорае, ки муассисае, мактабе ё муассисаи дигареро ба шефӣ гирифтааст, сарпараст. 2. сардор, раис.

ШЕФӢ *шифӣ* ўҳдадории ҷамъиятии муассисае барои ёрии моддӣ додан ба идора, мактаб ё муассисаи дигар: *ба шефӣ гирифта* ягон муассисаро зери сарпарастӣ ва мадад гирифта, сарпарастӣ.

ШЕФТА *шифте* шайдо, дилдода, мафтун, ошиқ; ошуфта, ҳайрон; *шефта шудан* а) ошиқ шудан, дил бохтан; б) ҳайрон шудан.

ШЕФТАГӢ *шифтегӣ* ошиқӣ, дилбохтагӣ; ошуфтагӣ саргаштагӣ (*аз ишқ*).

ШЕФТАДИЛ *шифтедил* шайдо, мафтун; дилбохта.

ШЕФТАН *шифтан* 1. мафтун шудан, шайдову шефта шудан. 2. телба шудан, саросема шудан.

ШЕҲА *шيه* *ниг. шиха.*

ШЕҲАКАШӢ شيهه كشي бонгзани асп.

ШЕЪР *а.* شعر сухани мавзуни қофиядор, асари бадеие, ки ба ин тарз навишта шудааст: **шеър бастан**, **шеър гуфтан**, **шеър хондан**; **шеъри** “нав” ашъори дар шакли нав, ки дар солҳои охир расм гардид; **шеъри сафед** *ниг.* **шеъри нав**.

ШЕЪРБОФ شعرفاف *кит.* 1. шоир, нозим. 2. шоиртарош, қофиябоф.

ШЕЪРБОФӢ شعرفافӣ амали шеърбоф.

ШЕЪРГӢӢ شعرگوӣ шеърнависӣ, шоирӣ.

ШЕЪРДОН شعردان он ки шеъри зиёдеро аз ёд медонад ва ба маънии шеър мерасад.

ШЕЪРДОНӢ شعردانӣ шеърдон будан.

ШЕЪРДУЗД شعردزد он ки шеъри дигаронро аз они худ ба қалам медиҳад.

ШЕЪРДӢСТ شعردوست он ки шеърро бисёр меҳонад ва дӯст медорад.

ШЕЪРДӢСТӢ شعردوستӣ дӯст доштани шеър.

ШЕЪРӢДКУНӢ شعرپادكنӣ аз бар кардани шеър, ки барои парвариш ва инкишофи завқи бадеӣ аҳамияти калон дорад.

ШЕЪРИЯТ *а.* شعرية шоирона будан; латифу нафис будан.

ШЕЪРӢ شعرى *мансуб ба* **шеър**; **қувваи шеърӣ** истеъдоди шоирӣ.

ШЕЪРНАВИС شعرنويس шоир, иншокунандаи шеър, шеъргӯӣ.

ШЕЪРНАВИСӢ شعرنويسӣ шеър эҷод кардан, шеър гуфтан, шоирӣ.

ШЕЪРРАС شعررس он ки маъно ва нозукиҳои шеърро дарк мекунад; шеърфаҳм, маънишикоф.

ШЕЪРСАРОӢ شعرسراى гӯянда ва хонандаи шеър бо лаҳну оҳанг; шоир.

ШЕЪРТИРОЗ شعرطراز *киноя аз* шоир.

ШЕЪРФАҲМ شعرفهم *ниг.* **шеъррас**.

ШЕЪРФАҲМӢ شعرفهمӣ дарк кардани маъно, нозукиҳо ва нуктаҳои шеър; соҳиб будан ба завқи бадеӣ.

ШЕЪРХОН شعرخوان он ки шеъри худ ё дигареро хонда ба дигарон мешунавад.

ШЕЪРХОНӢ شعرخوانӣ 1. хондан, мутолиа кардани шеър. 2. бо овози баланд хондан ва сурудани шеър; **шеърхонӣ кардан** шеър хондан.

ШЕЪРШИНОС شعرشناس он ки дақиқи маънӣ ва қоидаву қонунҳои шеърро медонад, шеъррас.

ШЕЪРШИНОСӢ شعرشناسӣ шеършинос будан.

ШИА *а.* شيعه яке аз мазҳаби асосӣ дар Ислом; пайравони Алӣ.

ШИАМАЗҲАБ شيعه مذهب *д.* пайрави мазҳаби шиа, он ки дар мазҳаби шиа аст.

ШИБАР شبر замини пурнам.

ШИБАРЗАМИН شبرزمين замини сернами лаби об, замини серзаҳ.

ШИБАРШАВӢ شبرشوى шибар шудани замин, сернам шудани замин, заҳ зер кардани замин.

ШИББА شبة бо қӯбаи махсус, бо паси каланд ё бел зада ҳамвор кардани замини сусти ягон ҷо: **шибба кардан**.

ШИББАЗАНӢ شبة زنى *ниг.* **шиббақунӣ**.

ШИББАКУНӢ شبة كنى бо васоили махсус зада саҳт кардани замини нарм.

ШИББАҚӢБАК شبة كوبيك ғулаест дастадор, ки онро бар замини суҳт зада заминро саҳт мекунад.

ШИББАМОШИН شبة ماشين *гуфт.* мошини махсуси шиббақунӣ.

ШИББАХӢРДА شبة خورده замини саҳтшуда дар натиҷаи помолшавӣ ё задан бо чизе.

ШИБИРҒОНӢ شبرغانى навъе аз ангури сиёҳ, ки ба вилояти Шибирғони Афғонистон мансуб аст.

ШИБИР-ШИБИР شبر شبر *калимаи тақлиди ово-*зи ба ҳам расидани баргҳо аз таъсири боди сабук *ва г.*

ШИБИТ شبت гиёҳи полезии хӯрокӣ, ки тамъ ва бӯи хуше дорад.

ШИБОҒ شباغ *бот.* буттаи худрӯй аз қабили явшон, ки чун сӯзишворӣ ба кор меравад.

ШИБОҒӢ شباغى *гуфт.*, *мансуб ба* **шибоғ**; **нони шибоғӣ** нони дар оташи шибоғ пухташуда.

ШИБР *а.* شبر ваҷаб; андозаи паймоиш баробар ба 22,5 см.

ШИБРАМ شبرم *бот.* гиёҳест биёбонӣ, баланд-поя, рост ва ширадор монанди най, ки дар тибби қадим барои муолиҷаи истисқо (обҳӯра), қулинҷ, дарди мафосил *ва ғ.* ба кор мерафтааст.

ШИБУРҒОНӢ شبرغانى *ниг.* шибирғонӣ.

ШИБ-ШИДАМ شب شدم *шиб-шидам кардан касеро гуфт.* ҳамаи чизу чораи касеро рабудан.

ШИБ-ШИЛТА شب شلته *гуфт.* тамоман тар.

ШИВАР شور *ниг.* шибар.

ШИВАРЗАМИН شورزمين *ниг.* шибарзамин.

ШИВИР-ШИВИР شورشوير *калимаи тақлиди овоз* садои ба ҳам расиши барғҳои дарахт.

ШИВОҚ شواق *ниг.* шибоғ.

ШИГАРФ شگرف 1. *кит.* аҷиб, ҳайратовар; хуб, зебо. 2. одами ҳайратовар; одами пӯшидаҳислат.

ШИГАРФӢ شگرفى 1. зебой. 2. чобукдастӣ, чолукӣ, хунармандӣ.

ШИГИФТ شگفت 1. тааччуб, ҳайрат, ҳайронӣ. 2. аҷиб, ҳайратовар.

ШИГИФТАН شگفتن дар тааччуб мондан, ҳайрон шудан.

ШИГИФТИДАН شگفتيدن *кит., ниг.* шигифтан.

ШИГИФТӢ شگفتى 1. ҳайратангез, мавриди таваҷҷуҳ қароргирифта. 2. аҷобат, аҷоибӣ, ғалатӣ будан.

ШИГОФ شگاف *шакли дигари* шикоф.

ШИГОФИДАН شگافيدن *ниг.* шикофидан.

ШИГОФТАН شگافتن *ниг.* шикофтан.

ШИГУФА شگوفه шукуфа.

ШИГУФОНИДАН شگوفانيدن шукуфонидан, гулкунонидан.

ШИГУФТАН شگافتن *шакли дигари* шукуфтан.

ШИҒ شغ *ниг.* чиғ.

ШИҒҒАС شغّس *калимаи тақлиди овози қамиш* дар қамишзор ва монанди он.

ШИҒЕЛ شغيل сермеваю серҳосил, пурбор (*шохҳои дарахт*).

ШИҒОВУЛ شغاول *таър.* аз мансабҳои дарборӣ дар аморати Бухоро — ноибӣ удайчӣ.

ШИДДАТ *а.* شدّت 1. ҳадди баланд ва саҳти ҳолате; **аз шиддати...** аз саҳтии..., аз зиёдии..., аз баландии...; **шиддат кардан** а) авҷ гирифта, ба дараҷаи баланд расидан; б) *киноя* аз дӯғ задан, таҳдид кардан. 2. тезӣ ва суръати баланди қувваи барқ.

ШИДДАТГИРӢ شدّت گيرى *ниг.* шиддатёбӣ.

ШИДДАТЁБӢ شدّت يابی авҷгирии шиддат; баланд шудани шиддат.

ШИДДАТНОК شدّتناک саҳт, тез, бошиддат.

ШИДДАТНОКӢ شدّتناکى саҳтӣ, тезӣ.

ШИЁН شيان *кит.* чазо, мукофот, подош.

ШИЁР شيار *кит.* шудгор; **шиёр кардан** шудгор кардан, рондани замин.

ШИЗ شيز *кит.* обнус, чӯби саҳти сиёҳ, ки аз он асбобҳои гаронбаҳои гуногун сохта мешавад

ШИКАМ شكم қисме аз аъзои бадани одам ва ё ҳайвонот, ки аъзои ҳозима дар вай ҷо дорад; **шикам танбӯр навохтан** саҳт гушна будан; **шикам хорида гаштан** а) баҳона кардан, узр овардан; б) кор накарда гаштан, беҳуда вақт гузаронидан.

ШИКАМБА شكمبه меъдаи чорпоён, меъдаи ҳайвоноти алафхӯр.

ШИКАМБАНД شكم بند миёнбанди маҳсус барои дуруст нигоҳ доштани шикам; миёнбанди занона барои маҳкам доштани доман.

ШИКАМБАНДА شكم بنده пурхӯр, шикампараст, баднафс.

ШИКАМБАНДАГӢ شكم بندگى баднафсӣ, пурхӯрӣ, носерамӣ.

ШИКАМГИРИФТА شكم گرفته шаҳси гирифтори қабзи меъда ё рӯда.

ШИКАМГИРИФТАГӢ شكم گرفتگى гирифт кардани меъда ва ё рӯда; қабзи меъда ё рӯда.

ШИКАМГУРУСНА شكم گرسنه гурусна, гушна.

ШИКАМҒАФС شكم غفس *ниг.* шикамқалон.

ШИКАМДАМ شكم دم *ниг.* шикамқалон.

ШИКАМДАРД شکم درد дарди меъда ё рӯда.

ШИКАМДОР شکم دار *ниг.* шикамкалон.

ШИКАМӢ شکمی *мансуб ба* шикам.

ШИКАМКАЛОН شکم کلان он чи ва ё он ки шикамаш калон ва баромада бошад.

ШИКАМНОКӢ شکمناکи бо шикам рӯ ба замин.

ШИКАМПАРАСТ شکم پرست пурхӯр, он ки ҳамеша дар пайи хӯрокхӯрӣ ва дар чустучӯи хӯрокҳои лазиз аст.

ШИКАМПАРАСТӢ شکم پرستی шикампараст будан; шикамбандагӣ.

ШИКАМПАРВАР شکم پرور он ки фақат дар ғами шикамсерии худ аст, шикамбанда.

ШИКАМПАРВАРӢ شکم پروری *ниг.* шикампарастӣ.

ШИКАМПЕЧ شکم پیچ *ниг.* шикампечон.

ШИКАМПЕЧОН شکم پیچان дарди шикам, пайдоиши печиш дар шикам.

ШИКАМРАВ شکم رو дарунрав, исҳол.

ШИКАМСЕР شکم سير сер, он ки ба хӯрок майл ва эҳтиёҷ надорад.

ШИКАМСЕРӢ شکم سیری серӣ.

ШИКАМЧА شکمچه 1. шиками хурд. 2. *мач.* нисбат ба касе гуфта мешавад, ки қадаш паст бошад шикамаш калон.

ШИКАМЧАРОН شکم چران *ниг.* шикампараст.

ШИКАМЧАРОНӢ شکم چرانی *ниг.* шикампарастӣ.

шикан شکن 1. *асоси* замони ҳозира аз феъли шикастан. 2. *чузъи* пасини калимаҳои мураккаб ба маънои шикананда: **яхшикан**, **аҳдшикан**, **паймоншикан**.

ШИКАН شکن печу хами зулф.

ШИКАНЧ شکنج *ниг.* шиканча.

ШИКАНЧА شکنجه азоб, ранҷ, озор, укубат; фишор; **шиканча кардан** азоб додан, тахти фишор қарор додан.

ШИКАНЧАГОҲ شکنجه گاه ҷои азобу азиятдиҳӣ (*мас.*, ба маҳбусон).

ШИКАНЧАОМЕЗ شکنجه آمیز пуразоб, озордиҳанда.

ШИКАРА شکره *кит.* мурғи шикорӣ, шикоркунанда.

ШИКАСТ شکست 1. шикаста шудан. 2. мағлубият; **шикаст афтодан** (*ба кори касе*) нобарорӣ рӯй додан; **шикаст ёфтан** шикастан, лат хӯрдани ягон узви бадан; **шикаст додан** мағлуб кардан касеро, пирӯз шудан бар касе; **шикаст хӯрдан** ба мағлубият дучор шудан, мағлуб гардидан.

ШИКАСТА شکسته 1. *сифати феъли* замони *гузашта* аз шикастан. 2. ба шикаст дучоршуда; **дили шикаста** дили малул, маъюс ва гирифтори андӯх; **хати шикаста** а) хати бурида-бурида, хати мункасир; б) яке аз тарзҳои навишти хатти арабӣ.

ШИКАСТАБАНД شکسته بند он ки устухони шикастаи баданро ба ҳам оварда мебандад ва муолича мекунад.

ШИКАСТАБАНДӢ شکسته بندی чоғузори ва бастанӣ устухонҳои шикастаи бадан.

ШИКАСТАБОЗУ شکسته بازو *кит.* бекувват, нотавон.

ШИКАСТАБОЛ شکسته بال 1. мурғе, ки болҳояш шикаста аст. 2. *мач.* очиз, нотавон.

ШИКАСТАВОР شکسته وار 1. монанди одами устухонҳояш шикаста. 2. *мач.* зарфҳои шишагӣ.

ШИКАСТАВОРӢ شکسته واری *гуфт.* зарфҳои шишагин, ки хеле зиёд мешикананд.

ШИКАСТАГӢ شکستگی 1. шикаста, пора-пора шудан ё будан. 2. бозораш касодшуда, дар рақобати савдо шикастхӯрда, муфлисшуда. 3. *мач.* хоксорӣ. 4. *мач.* дара, ҷойҳои ноҳамвор. 5. каср, кам кардан.

ШИКАСТАДИЛ شکسته دل ғамзада, маҳзун, ноумед, маъюс.

ШИКАСТАДИЛӢ شکسته دلی озурдахотирӣ, маҳзунӣ, ноумедӣ.

ШИКАСТАЗАБОН شکسته زبان он ки вақти гап задан забонаш мегирад, он ки гуфтори равону фасеҳ надорад.

ШИКАСТАКОМӢ شکسته کامی бадбахтӣ, мусибатзадагӣ, офатзадагӣ.

ШИКАСТАМИЗОЧ شکسته مزاج бемор, тани носихат.

ШИКАСТАН شڪستن 1. реза-реза кардан, пора-пора кардан, майда кардан; ҳезум шикастан ҳезум майда кардан, ҳезум кафондан. 2. буридан, қатъ кардан. 3. дар рақобати тичорат, савдо ё молиявӣ шикаст хӯрдан. 4. таскин ёфтан, пасанда шудан: **шикастани ташнагӣ**; **аҳд** (**паймон**, **қавл**) **шикастан** ба аҳду қавли худ вафо накардан; **миёни кори касе шикастан** ба кори касе ҳалал расидан, аз равақ мондани кори касе; **сухани касеро шикастан** сухани касеро ба инобат нагирифтан.

ШИКАСТАНАФС شڪسته نفس одами фурутан, хоксор.

ШИКАСТАНАФСӢ شڪسته نفسى фурутанӣ, хоксорӣ; *муқоб.* **калонгирӣ**.

ШИКАСТАНАШАВАНДА شڪسته نشونده саҳт, маҳкам, мустаҳкам.

ШИКАСТАНОМ شڪسته نام бадном; ба фасодӣ ва бадӣ ном бароварда.

ШИКАСТАНОПАЗИР شڪسته ناپذير қавӣ, устувор, доимӣ.

ШИКАСТАПАЙВАНД شڪسته پيوند чизи шикастари ба воситае ба ҳам пайванд намудан (*мас., бо ширеи*).

ШИКАСТАПО(Ӣ) شڪسته پاي 1. касе ё чизе, ки устухони пояш шикаста бошад. 2. *мач.* суст, бекуват, заиф.

ШИКАСТАПОРА شڪسته پاره реза, хӯрда, майда.

ШИКАСТРАНГ شڪسته رنگ рангпариди, зардранг.

ШИКАСТАРӢХ شڪسته روح *ниг.* **шикастахотир**.

ШИКАСТАУСТУХОН شڪسته استخوان он ки устухони ӯ шикастааст.

ШИКАСТАХОТИР شڪسته خاطر озурдадил, афтодарӯх, дилшикаста, маъюс.

ШИКАСТАХОТИРӢ شڪسته خاطري ҳолати шикастахотир.

ШИКАСТАҲОЛ شڪسته حال парешонхотир, бад-аҳвол, навмеду маъюс.

ШИКАСТАҲОЛӢ شڪسته حالي аломат ва ҳолати шикастаҳол.

ШИКАСТАҶОН شڪسته جان *ниг.* **шикастахотир**.

ШИКАСТАҶОНӢ شڪسته جاني *ниг.* **шикастахотир**.

ШИКАСТАШОХ شڪسته شاخ 1. чорпои шохдоре, ки ба сабабе шохаш шикаста бошад. 2. шохаш шикаста (*дарахт*). 3. *мач.* шикастхӯрда.

ШИКАСТНАӢБАНДА شڪسته نيابنده *ниг.* **шикастнопазир**.

ШИКАСТНАХӢРАНДА شڪسته نخورده *ниг.* **шикастнопазир**.

ШИКАСТНОПАЗИР شڪسته ناپذير мағлубнашаванда; қавӣ, тавоно.

ШИКАСТНОПАЗИРӢ شڪسته ناپذيري шикастнопазир будан, шикастнопазир, мағлубнопазирӣ; мустаҳкамӣ.

ШИКАСТОВАР شڪسته آور мағлубкунанда; харобиовар.

ШИКАСТУРЕХТ شڪسته وريخت таъмир, тармим; камбуду нуқсони бино.

ШИКАСТХӢРДА شڪسته خورده мағлуб, ба шикаст дучоршуда.

ШИКАСТХӢРӢ شڪسته خوري мағлубият; дучори шикаст шудан.

ШИКВА شكه гила, шикоят, изҳори норизоӣ; **шиква кардан** шикоят кардан.

ШИКВАОМЕЗ شكه آميز гиламандона, бо изҳори шикоят.

ШИКЕБ شكيب сабр, тоқат, таҳаммул; қарор, оромӣ.

ШИКЕБАНДА شكيبده босабр, тоқатнок.

ШИКЕБИДАН شكيبيدن сабр кардан, таҳаммул ва бурдборӣ намудан, тоқат овардан; орому қарор гирифтан.

ШИКЕБО شكيبا бобардошт, тоқатнок, таҳаммулкунанда, босабр, сабур.

ШИКЕБОӢ شكيبائي сабр, таҳаммул, тоқат; орому қарор.

ШИКЕБОНИДАН شكيبانيدن *тарзи бавоситаи* **шикебидан**; ором кардан; таскин додан.

ШИКОЛ ا. شكال ресмоне, ки бо он пойҳои асп ва ҳачирҳои саркашро мебанданд, ишкел.

ШИКОР شكار 1. ҳайвони сайдшуда. 2. сайд

кардан, шикоргирӣ; ◇ **шикори касе барор гирифтан** омад кардани кори касе, барор гирифтани кори касе, ба даст даромадани чизи матлуб.

ШИКОРГИР شكارگير гирандаи шикор, ба даст дарорандаи сайд.

ШИКОРГОҲ شكارگاه ҷои шикор, ҷои сайд.

ШИКОРДУЗД شكارزد ғайриқонунӣ ба шикор машғул шудан.

ШИКОРДУЗДӢ شكارزدى амали шикордузд.

ШИКОРИДАН شكاريدن сайд кардан, шикор кардан.

ШИКОРӢ شكارى мансуб ба шикор: **бози шикорӣ, туфанги шикорӣ, саги шикорӣ.**

ШИКОРЧИГӢ شكارچيگى амали шикорчӣ.

ШИКОРЧӢ شكارچى шикоркунанда, сайёд, мерган.

шикоф شكارف асоси замони ҳозира аз **шикофтан**.

ШИКОФ شكارف ҷои кафидаи чизе, кафида, рахна, сӯроҳӣ, сӯроҳ.

ШИКОФА شكارفه кит. захмаи мутрибон, мизроб, нохун.

ШИКОФИДАН شكارفидن сӯроҳ кардан, чок кардан, рахна задан.

ШИКОФӢ شكارفى сӯроҳӣ, ҷои рахна ва сӯроҳ.

ШИКОФКУНӢ شكارف كنى ниг. **шикофидан.**

ШИКОФТАН شكارفتن чок кардан, кафондан, сӯроҳ кардан.

ШИКОЯТ ا. شكايت изҳори гила ва норизоӣ аз касе ё чизе, гила, шиква, гиламандӣ; **шикоят кардан** норозигӣ изҳор намудан, гила кардан.

ШИКОЯТГАР شكايتگر шикояткунанда.

ШИКОЯТӢ شكايتى мансуб ба шикоят: **аризаи шикоятӣ.**

ШИКОЯТКУНАНДА شكايت كننده касе, ки норозигиашро нисбат ба касе ё чизе ба мақомоти дахлдор изҳор кунад.

ШИКОЯТНОМА شكايت نامه аризаи шикоятӣ, хате, ки дар он шикояте баён ёфтааст.

ШИКОЯТНОПАЗИР شكايت ناپذير шикояте, ки қобили баррасӣ нест; ғайри қобили қабул

будани шикоят.

ШИКОЯТОМЕЗ شكايت آميز ниг. **шикоятomezона.**

ШИКОЯТОМЕЗОНА شكايت آميزانه бо оҳанги гила ва норизоӣ.

ШИКУХ شكوخ кҳн. пешпоҳӯрӣ; лағзиш.

ШИКУХИДАН شكوخيدن кҳн. 1. пешпо хӯрдан, лағзидан. 2. тарсидан, ҳаросидан.

ШИКӢХ شكوه кҳн. хавф, бим, ҳарос, тарс.

ШИКӢХАНДАГӢ شكوهندگى кит. тарсу бим; ҳаросандагӣ.

ШИКӢХИДАН شكوهيدن кит. тарсидан, ҳаросидан, ваҳмидан.

ШИҚ(Қ) ا. شق 1. нимаи чизе; як тарафи бор. 2. қисм, пора. 3. ноҳия, як қисмати вилоят.

ШИҚИРРОС شقراوس садои ба ҳам задани чизҳои оҳанӣ ва шишагӣ; **шиқиррос задан** садои шиқирросӣ баровардан.

ШИҚОҚ ا. شقاق муҳолифат, ихтилофот; нифоқ, чудой, душманӣ.

ШИЛ شل кҳн. найзаи хурди дупарра ё сепарра.

ШИЛДИРОБА شلدرابه оби ҷории кам.

ШИЛДИРОС شلدراس 1. садои начандон баланди резиши об, садои ҷараёни об. 2. садои ба ҳам расиши чизҳои тунуки оҳанӣ ё булӯрӣ; **шилдирос задан** бо садои шилдирос равон шудан, садои шилдиросӣ баровардан.

ШИЛДИРОСЗАӢ شلدراس زنى исми амал аз **шилдирос задан.**

ШИЛДИРОСЗАНОН شلدراس زنان феъли ҳол аз **шилдирос задан**; дар ҳоли шилдиросзанӣ.

ШИЛИМ شلم ниг. **шилм.**

ШИЛИМПАЗӢ شلم پزى ниг. **шилмпазӣ.**

ШИЛҚ شلق кит. лойи часпанда, гили ёзанда.

ШИЛҚИН شلقين гуфт. 1. безоркунанда, берӯй (аз сифатҳои бади одам). 2. хеле ҳарис дар коре.

ШИЛҚИНӢ شلقيني берӯй, безоркунандагӣ; часпида гирифтани ба коре.

ШИЛЛИК شليك якбора якҷоя тир ҳолӣ кардани чанд яроқи оташбор; **шиллик додан** якҷоя тир ҳолӣ кардан ба шараф ё эҳтироми касе ё чизе.

ШИЛЛИНГ شيلنگ воҳиди пулии Инглистон баробари 1/20 фунт стерлинг.

ШИЛМ شلم моддаи часпаке, ки аз шоҳу танаш дарахти мева таровида сахт ҷудо мемонад.

ШИЛМАК شلمك гуфт. 1. шилми дарахт. 2. часпанда, часпак.

ШИЛМПАЗӢ شلمپزى пухтани шилм барои ҳосил кардани ширеш, ширешпазӣ.

ШИЛПУҚ شليق чашми дардманди обрав: **чашми шилпуқ**.

ШИЛТА شلته тамоман тар, шип-шилта.

ШИЛТИҚ شليق гуфт. таршуда, ба об афтода, сар то сар таршуда (*либос*).

ШИЛТОҚ شلتاق чанҷол, хархашае, ки бесабаб бошад; **тӯҳмати шилтоқ** тӯҳмати беасос.

ШИЛҲА شلخه бот. як навъ алафи турши хӯрданбоб.

ШИЛҲАШӢРБО شلخه شوربا шӯрбое, ки бо шилха пухта шуда бошад.

ШИЛҲА شله як хел алафи хӯрданӣ, шавел.

ШИЛҲАШӢРБО شله شوربا шӯрбое, ки бо шавел пухта шудааст.

ШИЛШИЛА شلشله 1. занҷираи коғазҳои рангоранг барои ороиш, овеза барои зинат; **шилшилаи коғазӣ** коғазҳои рангоранги секунҷа ва дарозрӯяи ба як ресмон қатор часпондашуда, ки дар чашнҳо барои тазйин меовезанд. 2. овезаҳои торнок ва ё пӯпакдори канори чизҳои матой.

ШИЛШИЛАДОР شلشله دار дорои шилшила, пӯпакдор.

ШИЛШИЛАПО شلشله پا пойҳояш пари пӯпакдор: **мурғи шилшилапо**.

ШИМ I شيم шалвор.

ШИМ II شيم кит. як навъ моҳии холдор.

ШИМА//ШИМАТ ا. شيمه//شيمت хулқ, табиат, хӯй, одат.

ШИМОЛ ا. شمال 1. яке аз чор тарафи асосӣ: *муқоб.* **чануб**. 2. маҳалле, ки дар ҳамин тараф воқеъ шуда бошад.

ШИМОЛӢ شمالي мансуб ба **шимол**; воқеъ дар тарафи шимол.

ШИМПАҶЗЕ фр. шимпанзе навъе аз маймунҳои одамнамо, ки дум надорад.

ШИМШОР شمشار кит. шохчаҳои навсабзидаи шамшод.

шин شين 1. асоси замони ҳозира аз **шиштан**. 2. ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии шинанда: **офтобшин**, **идорашин**, **хонашин...**

ШИН ش номи ҳарфи шонздаҳуми алифбои арабиасоси тоҷикӣ (ش), ки дар ҳисоби абҷад ба 300 баробар аст; ин ҳарф шини манкута, шини мӯъҷама ва шини қарашат ҳам номида мешавад.

ШИН//ШИНА олм. шине//شين чанбараки оҳанӣ ё резинии чархи ароба ё мошин.

ШИНАБАРОРӢ شينه براري истехсоли шина, баровардани шина: **корхонаи шинабарорӣ**.

ШИНАК شينك хандақ барои панаҳ шуда тирандозӣ кардан, сангар.

ШИНАКНИШИН شينك نشين он ки дар хандақ нишаста омодаи тирандозист, сангарнишин.

ШИНАКСОЗ شينك ساز он ки дар ҷангтоҳ шинак месозад, сангарсоз.

ШИНАКСОЗӢ شينك سازى сангару хандақковӣ барои паноҳ шуда ҷангидан, сангарсозӣ.

ШИНАМ I شينم зебанда, муносиб, мувофиқ, дилкаш; **нақши шинам** нақши дилчасп ва бисёр муносиб; **шинам афтодан (омадан)** созгор омадан, мувофиқат кардан, ҷӯр ва соз омадан (-и *чизе ба чизе*), ба ҳам мутаносиб будан ва зебидани ду чиз.

ШИНАМ II شينم :шинам-шинами **Офтоб** ҳангоми ба ғуруб майл кардани Офтоб; **шинам** — **нашинам** нишастан ҳамона, ба мучарради нишастан.

ШИНГАРФ شنگرف ниг. шангарф.

ШИНГИЛ شنگل хӯшаи хурди ангур: **як шингил ангур**; **як шингил** камтар, андак аз чизе.

ШИНЕЛ фр. шинил палтои ҳарбии расмие, ки дӯхти махсус дорад.

ШИНЕЛПӢШ شينيل پوش марде, ки шинели ҳарбӣ дар бар дорад.

ШИНО شنا обдонӣ, оббурӣ, шиноварӣ.

ШИНОВАР شاور шинокунанда, обдон, оббур; касе ё чизе, ки дар рӯи об ҳаракат мекунад.

ШИНОВАРӢ شناوری амали шиновар, шинокардан.

ШИНОКУНАНДА شناکننده *ниг.* шиновар.

ШИНОН(И)ДАН شناندن//شنانیدن 1. дар чое чизеро устувор кардан, насб кардан, чойгир кардан. 2. коштан, коридан, нишондан; **дарахт шинондан** ниҳол ё қаламчаи дарахтро ба замин шинондан. 3. *мач.* ҳабс кунондан, ба маҳбас шинондан.

ШИНОР شنار *кит.* шиноварӣ, обдонӣ, обварзӣ.

шинос شناس 1. *асоси* замони ҳозира аз **шинохтан**. 2. *ҷузъи* пасини калимаҳои мураккаб ба маънои шиносанда, донандаи чизе: **суханшинос, ва-зифашинос, забоншинос...**

ШИНОС شناس ошно, шиносо; маълум; наздик, қариб: **овози шинос, шаҳри шинос; шиноскардан** ошно кардан, муаррифӣ кардан (*касоро ба касе*); **шинос шудан** ошноӣ пайдо кардан.

ШИНОСНОМА شناسنامه ҳуҷҷати махсус барои нишон додани шахсияти шахрвандӣ; паспорт: **шиносномаи хориҷӣ.**

ШИНОСНОМАДИҲӢ شناسنامه‌دهی додани шиноснома: **идораи шиносномадиҳӣ.**

ШИНОСО شناسа *ниг.* шинос.

ШИНОСОӢ شناسائی 1. ошно будан, ошноӣ, шинос шудан (*бо касе ё коре*). 2. огоҳӣ, боҳабарӣ; **шиносӣ пайдо кардан** (*бо касе, бо чизе*) ошно шудан, боҳабар ва огоҳ гардидан (*аз чизе*).

ШИНОСОН(И)ДАН شناساندن//شناسانیدن *тарзи бавоситаи* **шинохтан**; касеро бо касе шинос кардан, касеро ба касе муаррифӣ кардан; маълум кардан чизеро ба касе.

ШИНОХТ شناخت шинохтан, фаҳму фаросат, маърифат ва дониш; **аҳли шинохт** аҳли маърифат.

ШИНОХТА شناخته шиносшуда, машхур.

ШИНОХТАН شناختن 1. шинос будан, доништан, воқиф будан (шудан); ошноӣ доштан, бадад будан. 2. таъхис додан, муайян кардан. 3. фарқ кардан, таъйин додан: **аз дур чизеро шинохтан**. 4. расман эътироф кардан, қабул

намудан; **ҳидро шинохтан** ба камол расидан.

ШИНОХТАНАШАВАНДА شناخته‌نشونده ба тавре ки шинохта намешавад.

ШИНУФТАН شنفتن шунидан.

ШИНУХЕЗ شين و خيز 1. тарзи зиндагӣ; рафтор; **шину хез кардан** рафтор кардан. 2. шишту хез, болову поин шудан, нишастану бархостан.

ШИНУША شنوشе *кит.* атса.

ШИНЦАРФ شنجرف *ниг.* шангарф.

ШИОР ا. شعار 1. мақсад, маром. 2. касб, пеша; **шиор кардан** ба худ касбу пеша қарор додан (чизеро). 3. хитобаи дар шакли мӯҷаз, ки дар ягон ғояи раҳнамоӣ ё талаби сиёсӣ баён ёфтааст. 4. варақа ё лавҳаҳое, ки дар рӯи он хитоба ё мароҷиате навишта шудааст.

ШИОРПАРТОӢ شعارپرتهائی шиор пешниҳод кардан, шиор додан.

ШИПАНГ شپنگ айвони аз чор тараф кушода дар боғҳо.

ШИПЕЛИДАН شپيلیدن фишурдан, фишор додан.

ШИПИРРОС شپراس овози пасти бо суръат гузаштан аз чое.

ШИППАК شپک кафши сарипоии одатан бепошнаи хонапӯш.

ШИППӢ شپي оҳиста, вале ниҳоят тези номаълум; **шипӣ карда даромадан** ба чое номаълум карда, банохост даромадан ба чое.

ШИППОНДАН شپانیدن 1. афшондан. 2. *мач.* танбеҳ додан, сарзаниш кардан касеро. 3. *мач.* афшонда гирифтан, кашида гирифтан.

ШИП-ШИЛТА شپ شلته тар, тамом тар; **шип-шилта шудан** тамоман тар шудан.

ШИП-ШИП شپ شپ калимаи тақлиди овози нарма оҳиста.

ШИР شیر моеи сафедранги ширинтаъм, ки баъд аз зоидан аз пистони занон ва ҷонварони пистондор таровида мебарояд ва аввалин ғизои навродон аст; **шири хушк** шире, ки онро бо усули махсусе хушконда ба ҳолати орд даровардаанд; **ҳидро шири даромада** бо ҷон баромадан хулқу хислати азали, аз модарзод будани чизе; **аз шир мондан** хушк шудани шир гуву ғӯсфанд; **аз даҳонаш бӯи шир** меояд ханӯз кӯдак, хом ва бетачриба будани касе;

ширу шакар қитъаи манзуме, ки ба ду забон навишта шудааст (*мас.*, як *байт тоҷикӣ, байти дигар ба туркӣ ё арабӣ ва ғ.*); **шири мурғу пои мор** чизи ноёб, он чи аслан вучуд надорад.

ШИРА *شيره* моеи ширине, ки аз меваҳо ба воситаи фушурдан ҳосил мекунад, оби мева, афшура: **шираи себ**; **шира гирифта** а) ширадор шудан, пухта обдору ширин шудани мева, ангур *ва ғ.*; б) *мач.* авҷ кардан, гарму ҷӯшон шудан (*мас.*, *сӯҳбат*).

ШИРАВОР *شيرهوار* хӯрданиҳои ширин (*муррабо, ҳар гуна нуқл, набот ва ҳалво*), ширинӣ.

ШИРАВОРДОН *ширеواردان* ҷои нигоҳдории ширавор ва шириниҳо.

ШИРАВОРПАЗ *ширеварپز* ширинипаз, ҳалвопаз, қаннод.

ШИРАВОРПАЗӢ *ширеварپزى* 1. амали шираворпаз. 2. корхонае, ки дар он ҷо ширавор тайёр мекунад.

ШИРАВОРФУРӢШ *ширеварفروش* касе, ки ширавор мефурӯшад.

ШИРАВОРФУРӢШӢ *ширеварفروشى* бозоре, дӯконе, ки дар он ширавор мефурӯшанд.

ШИРАВОРХОНА *ширеварخانه* хоначаи махсус барои нигоҳдории шириниёт дар тӯю маърақаҳо.

ШИРАДОР *ширедار* дорои шира; обдор, пуртавроат; **овози ширадор** садои хуш, форам ва пуртаъсир.

ШИРАКАЙФ *шире كيف* андак маст.

ШИРАКАЙФӢ *шире كيفى* ҳолати ширакайф.

ШИРАКАШ *шиره کش* 1. он ки аз чизе шира мекашад. 2. он ки мӯътод ба кашидани дуди шираи тарёк аст.

ШИРАКАШӢ *шиره کشى* амали ширакаш.

ШИРАНОК *шиره ناک* *ниг.* ширадор.

ШИРАТОЛА *شيراتهاله* атолае, ки аз ширу орд мепазанд.

ШИРБАДАН *شيربدن* он ки пӯсти баданаш сафед аст, симтан, симинтан.

ШИРБАҲО *شيرها* он чи домод вақти арӯсӣ ба падару модари арӯс медиҳад, маҳр.

ШИРБИРИНЧ *شيربرنج* таоме, ки аз шир ва биринч пухта мешавад.

ШИРБО *شیربا* биринчи дар шир пухташуда, ширшулла.

ШИРБОЗ *شيرباز*: **барраи ширбоз** баррае, ки шири модарро ба серӣ макида ба воя расида бошад, парваришёфта бо шир.

ШИРБӢӢ *شيربوى* дорои бӯи шир: **лаби ширбӯӣ** лаби кӯдак.

ШИРВОНӢ *شیروانى* *ниг.* шервонӣ.

ШИРВОР *شیروار* чун шир сафед, ба ранги шир.

ШИРГАРМ *شيرگرم* ба гармии шири нав аз пистон дӯшида, андак гарм.

ШИРГИЁХ *شيرگياه* *бот.* як навъ гиёҳ, ки зарбат ҳам гӯянд.

ШИРГОВ *شيرگاو* *бот.* як навъ алафест, ки шираи сафеди захролуд дорад.

ШИРГУН *شيرگون* ба ранги шир, ба мисоли шир (*дар ранг*).

ШИРДЕХ *شيره* 1. гову гӯсфанди ширдиҳанда. 2. *мач.* касе, ки аз вай нафъе ҳосил мешавад, касе, ки аз вай чизе рӯндан мумкин аст, серпул.

ШИРДИХӢ *شيرهى* шир додан; **ширдиҳии гов** муддате, ки гов шир медиҳад.

ШИРДОҒ *شيرداغ* шири сӯзон бо маска ва набот.

ШИРДОН *شيردان* 1. шиканбаи барра, бузғола. 2. зарфи шир.

ШИРДОР *شيردار* моле, ки шир медиҳад, моле, ки шири зиёд дорад.

ШИРДӢШ *شيردوش* говдӯш, говҷӯш.

ШИРДӢШӢ *شيردوشى* амали дӯшандаи шир.

ШИРЕШ *شيرش* моддаи часпдоре, ки аз хушконида кӯфтани соқаи гиёҳе ҳосил мешавад, асосан дар саҳҳофӣ ва пойафзордӯзӣ ба кор меравад, сиреш.

ШИРЕШКОРӢ *شيرشكارى* бо ширеш пайваст кардану часпондан.

ШИРЕШКОСА *شيرشكاسه* косаи махсус барои нигоҳ доштани ширеш.

ШИРЕШПАЗ *شيرشپز* он ки ширеш тайёр мекунад.

ШИРЕШПАЗӢ شريش پزی амали ширешпаз.

ШИРӢН *a.* شیريان *ниг.* шараён.

ШИРЗАДА شیرزده тифле, ки аз бенизомии синамакони бемор шудааст; кӯдаки харобу лоғар.

ШИРЗИМА شیرذمه *кит.* гурӯҳи начандон калони одамон.

ШИРИН شیرин 1. ба таъму мазаи қанду асал. 2. ширадор, лазиз: **харбузаи ширин**, **себи ширин**. 3. латиф, хуш, форам, гуворо, дилкаш, хушоянд: **забони ширин**, **сухани ширин**, **хоби ширин**; **ширин кардан** (даҳонро) чашидани ширавор; ♦ **чони ширин** азиз (*дар мавриди илтифот, меҳрубонӣ ва навозиши хитоб карда мешавад*).

ШИРИНАДО شیرینادا хушрафтору хушгуфтор, малех.

ШИРИНАДОӢ شیرینادائی ширинсуханӣ, латиф-гуфторӣ, хуштакаллумӣ, хушсуханӣ.

ШИРИНБАӢН شیرین بیان он ки фасеҳу дилчасп сухан мегӯяд, хушгуфтор, ширинкалом.

ШИРИНБИЯ شیرینیه *бот.* гиёҳе, ки решаи ширинмазаи он дар табобати беморон ба кор меравад.

ШИРИНГУФТОР شیرین گفتار *ниг.* **ширинбаён**.

ШИРИНГУФТОРӢ شیرین گفتاری хушгапӣ, ширинкаломӣ.

ШИРИНДАҲАН شیرین دهن хушгуфтор, ширинзабон.

ШИРИНДАҲОН شیرین دهان *ниг.* **шириндаҳан**.

ШИРИНДОНА شیرین دانه мевае, ки донаҳои ширин дорад: **анори шириндона**.

ШИРИНЗАБОН شیرین زبان 1. ширингуфтор, хуштакаллум. 2. хушмуомила, нармгап.

ШИРИНЗАБОНӢ شیرین زبانی ширинзабон будан, хушсуханӣ, хушгапӣ.

ШИРИНИДӢСТ شیرینی دوست он ки шираворро нағз мебинад ва зиёд меҳӯрад.

ШИРИНИПАЗ شیرینی پز он ки касбаш пухтани шириниҳост.

ШИРИНИПАЗӢ شیرینی پزی шуғли ширинипаз.

ШИРИНИПАЗХОНА شیرینی پزخانه коргоҳе, ки

махсус барои пухтани хӯрданиҳои ширин аст.

ШИРИНИФУРӢШ شیرینی فروش он ки ба фурӯши шириниҳо машғул аст.

ШИРИНИФУРӢШӢ شیرینی فروشی шуғл ва амали ширинифурӯш.

ШИРИНИХӢР شیرینی خور он ки ширинӣ бисёр дӯст дорад.

ШИРИНӢ شیرینی 1. ширин будан; *муқоб.* **талхӣ** ва **туршӣ**. 2. шираи меваҳо, ки бо роҳи чӯшонидани онҳо гирифта мешавад.

ШИРИНКАЛОМ شیرین کلام хушсухан, хушгап.

ШИРИНКОМ شیرین کام он ки дар кораш муваффақият ҳаст, хушбахт.

ШИРИНКОМА شیرین کامе маблағе, ки баъд аз муомилаи харид ё фурӯш ба каси миёнарав ё ба даллол ба тариқи мукофот дода мешавад.

ШИРИНКОР شیرین کار ҳазлкаш, шӯх, латифагӯӣ, масҳарабоз.

ШИРИНКОРӢ شیرین کاری ҳазлгӯӣ, латифагӯӣ, шӯхӣ; **ширинкорӣ кардан** шӯхӣ, латифагӯӣ кардан ё бо чакчақҳои ширин дигаронро хурсанд кардан.

ШИРИНЛАБ شیرین لب 1. хушгуфтор, хушгап, гуфтораи фасеҳу балеғ. 2. сифати маҳбуба.

ШИРИНЛИҚО شیرین لقا хушсурат, дилкаш, хубрӯй.

ШИРИНМАЗА شیرین مزه таъми шириндошта.

ШИРИНМИЯ شیرین میه *ниг.* **ширинбия**.

ШИРИННАМО شیرین نما камтар ширин.

ШИРИННАФАС شیرین نفس он ки сухани ӯ ба шунаванда таъсирбахш аст, одами хушсӯҳбат, ширингуфтор.

ШИРИНРАҚАМ شیرین رقم *кит.* хушнавис, хушхат.

ШИРИНСУРУД شیرین سرود *ниг.* **ширинтарона**.

ШИРИНСУҲАН شیرین سخن *ниг.* **ширинбаён**.

ШИРИНСУҲАНӢ شیرین سخنی ширинбаёнӣ, хушгапӣ.

ШИРИНТАКАЛЛУМ شیرین تکلم *ниг.* **ширинсухан**.

ШИРИНТАРОНА شیرین ترانه *кит.* ширинсуруд,

хушовоз, хушхон.

ШИРИНХАНД شیرین خند хушханд, хушхон.

ШИРИНХИСОЛ شیرین خصال дорои хислатҳои некӯ, он ки дорои хулқи нек аст.

ШИРИНҲАРАКОТ شیرین حرکت *ниг.* **ширинадо.**

ШИРИНЧА شیرینچه *зоол.* хашараи майдаи зараррасон, ки ба танаи дарахтон ва гиёҳҳо часпида шираи онҳоро мемакад ва аз офатҳои хавфноки наботот аст.

ШИРИНҶАВОБ شیرین جواب он ки бо суолҳо ҷавобҳои латиф ва нозук медиҳад, хушадо, ширинадо.

ШИРИНШАМОИЛ شیرین شمائل хушрӯ, хушсурат, зебо.

ШИРӢ شیرӣ *мансуб ба шир:* хӯроки ширӣ; дандони ширӣ дандоне, ки одатан дар айёми ширхорагӣ мебарояд.

ШИРК شرك *д.* куфр, ба ягонагии Худо шак овардан.

ШИРКАДУ شیرکدو *хӯр.* кадуи дар шир пухташуда.

ШИРКАТ *а.* شرکت иштирок кардан, шарик будан; **ширкат доштан (кардан)** иштирок кардан, ҳамроҳӣ намудан. 2. муассисаи тичоратӣ, саноатӣ *ва ғ.*, ки аз иштироки чанд сармоядор ба вучуд меояд.

ШИРКАТКУНАНДА شرکت کننده иштироккунанда.

ШИРҚАҲВА شیرقهوه қаҳваи бо шир ва шакар омехта.

ШИРҚИЁМ شیرقیام *шире,* ки дар корхона махсус ғафс карда мешавад.

ШИРМАК شیرمک бачаи одам ё ҳайвон, ки шири модар мемакад.

ШИРМАСТ شیرمست бузғола ё барраи ҳанӯз ширмаки шӯху чолоку бозигар, аз шири модар сер.

ШИРМАҲТОБ شیرمهتاب нури маҳину ба назар хушу форами Моҳ.

ШИРМОЛ شیرمال навъи нон, ки хаами онро аз орди гандуму нахӯди кофта ва шири равған тайёр мекунанд.

ШИРМОЛПАЗ شیرمالپز *нонвое,* ки нони

ширмол мепазад.

ШИРМОЛПАЗӢ شیرمالپزی 1. пухтани нони ширмол. 2. нонвойхонае, ки дар он нони ширмол мепазад.

ШИРМОҲӢ شیرماهی *зоол.* як навъ моҳии гӯшташ болаззат аз оилаи гулмоҳиҳо.

ШИРМУРҒ شیرمرغ *кит.* муши паррон, кӯршабпарак, хаффош.

ШИРНАВБАТ شیرنوبت қарор дар байни чанд хонаводаи говдор, ки шири дӯшидашударо ба навбати рӯзи муқаррариашон мегиранд.

ШИРО(Ъ) *а.* شراء // *шар* харид, харидан; **широу байъ** харидуфурӯш.

ШИРОВАР شیرآور зиёдкунандаи шир: **ғизои шировар.**

ШИРОЗ شیراز *кит.* нонхӯрише, ки шибитро реза карда бо мост меомезанд ва камтар шир рехта чанд рӯз то турш шуданаш нигоҳ медоранд ва баъд онро мехӯранд.

ШИРОК *а.* شراک банди кафш, тасмаи кафш.

ШИРОӢ *а.* شراء *кит.* 1. бодбони киштӣ. 2. ҳар чизи баландбардошта чун хайма ва соябон.

ШИРПАЙВАНД شیرپیوند навъе аз зардолуи ширину хуштаъм.

ШИРПАРВАРД شیرپرورد ширхор; нозпарвард.

ШИРПОЛАК شیرپالک *ниг.* **ширполо.**

ШИРПОЛО شیرپالا *дока* барои соф кардани шир.

ШИРПУЛӢ شیرپولی *ниг.* **ширбаҳо.**

ШИРРАВҒАН شیرروغن шири гарми равған-омехта.

ШИРРАНГ شیررنگ ранги сафеди зардтоб.

ШИРРОС شیراس *садои чараён ва резиши об;* **ширрос задан** бо садо қорӣ шудани об.

ШИРСӢЗ شیرسوز *ниг.* **ширдоғ.**

ШИРФУРӢШ شیرفروش он ки шир мефурӯшад, фурӯшандаи шир.

ШИРФУРӢШӢ شیرفروشی шугли ширфурӯш; фурӯши шир; ҷои фурӯхтани шир.

ШИРХИШТ شیرخشت ширае, ки танаи баъзе гиёҳхоро харошида ҳосил мекунанд ва ранги

зардчатоб дошт ва дар давраи пеш ҳамчун дору истифода мешуд.

ШИРХОНА شیرخانه хонаи нигоҳдории шир.

ШИРХОР//ШИРХОРА شیرخوار//شیرخواره кӯдаке, ки ханӯз шири модар мемакад, бачаи ширхӯр, тифл, кӯдак.

ШИРХОРА شیرخواره *ниг.* ширхор.

ШИРХОРАГӢ شیرخارگی кӯдакӣ, тифлӣ, даврони ширмакӣ.

ШИРХӢР شیرخور *ниг.* ширхор.

ШИРХӢРА شیرخوره 1. ширхӯр. 2. бародар ё хоҳари ширӣ, ду бачаи падару модар ҷудое, ки аз пистони як модар шир хӯрдаанд.

ШИРХӢРАГӢ شیرخورگی *мансуб ба ширхӯра;* ширхӯра будан.

ШИРЧОӢ شیرچای шири бо чой ҷӯшонида, ки рағғани зард андохта меҳӯранд.

ШИРЧӢШ شیرجوش *ниг.* ширдӯш.

ШИРЧӢШӢ شیرجوشی дӯшидани шири гов, гӯсфанд *ва г.*, амали ширчӯш.

ШИР-ШИР شرشر *калимаи тақлиди овози* ҷорӣ шудани об.

ШИРШӢЛА شیرشوله *ниг.* ширбиринҷ.

ШИРЪАТ ا. شرعت *кит.* 1. зеҳи камон. 2. дом барои паранда.

ШИСТАН شستن *шакли кӯтоҳишудаи нишастан.*

ШИТИРРОС شترآس *калимаи тақлиди овози* баҳамрасии барг ва гиёҳҳо; **шитиррос задан** ба ҳам расида садо баровардани барг ва гиёҳҳо.

ШИТО I ا. شتاء *кит.* зимистон, фасли зимистон.

ШИТО II شتا *кит.* он ки ноништа (ношто) накардааст ё наҳор нахӯрдааст, гурусна.

ШИТОБ شتاب таъчил, ачала; *муқоб.* даранг; **шитоб доштан** (кардан) ачала кардан, саросема будан.

ШИТОБЗАДА زده شتاب саросема, боачала.

ШИТОБЗАДАГӢ شتابزدگی *марбут ба шитоб-*зада; шитобзада будан.

ШИТОБИДАН شتابیدن *ниг.* шитофтан.

ШИТОБКОР شتاب کار ачалакунада, шитобку-

нанда дар иҷрои коре, саросема.

ШИТОБКОРӢ شتاب کاری ачала, саросемагӣ.

ШИТОБКОРОНА شتاب کارانه бо ачала, бо шитоб, басуръат, саросемаворона.

ШИТОБКУНӢ شتاب کنی саросема шудан.

ШИТОБОЛУД شتاب آلود шитобон, ботаъчил.

ШИТОБОН شتابان дар ҳолати шитоб, босуръат, башитоб.

ШИТОЛАНГ شتالنگ бучули по, устухони пошнаи по.

ШИТОЛИНГ شتالنگ *ниг.* шитоланг.

ШИТОФТАН شتافتن шитоб кардан, ачала кардан, бо суръат рафтан ва давидан.

ШИТТА شتّه 1. лойкаи собун, он чи вақти собунпазӣ дар таги дег таҳнишин мешавад. 2. умуман лойқа; **лойи шитта** лойи часпаки мулоим.

ШИФЕР олм. شيفير масолеҳи сохтмонӣ барои бомпӯшӣ.

ШИФЕРБАРОРӢ شيفيربراری истехсоли шифер: **корхонаи шифербарорӣ.**

ШИФЕРӢ شيفیری бо шифер пӯшондашуда.

ШИФЕРПӢШ شيفيرپوش бо шифер пӯшидашуда (*боми ҷое*).

ШИФЕРФУРӢШ شيفيرفروش он ки ба фурӯхтани шифер машғул аст, фурӯшандаи шифер.

ШИФЕРФУРӢШӢ شيفيرفروشی фурӯши шифер: **ҷои шиферфурӯшӣ.**

ШИФО а. شفا 1. тандурустӣ, раҳой аз беморӣ, сихатшавӣ. 2. даво, дармон; **шифо ёфтан** сихат шудан, аз беморӣ раҳой ёфтан.

ШИФОАНГЕЗ شفاانگيز *ниг.* шифобахш.

ШИФОБАХШ شفابخش сихаткунада, беҳбудибакшанда; давоӣ, аз дарде шифодиҳанда.

ШИФОБАХШӢ شفابخشی шифобахш будан; хусусияти доруй доштан (-и дорое); шифодиҳанда будан.

ШИФОДИҲАНДА شفا دهنده *ниг.* шифобахш.

ШИФОЁБАНДА شفایابنده дард ё касалие, ки илоҷи даво дорад.

ШИФОЁБӢ شفایابی беҳ гаштани ҳоли бемор.

ШИФОКОР شفاكار табиби ҳозик, пизишки донишманд.

ШИФОН фр. شفان матои тунуки нарми абрешимӣ ё нахӣ, ҳарир.

ШИФОНЕР фр. شفانير чевон барои ниғаҳдориҳои либос.

ШИФОНОПАЗИР شفاناپذير беҳна шаванда, бедаво, бедармон: **дарди шифонопазир**.

ШИФОПАЗИР شفاپذير дурустшаванда, сиҳат-ёбанда, дармонпазир: **дарди шифопазир**.

ШИФОХОНА شفاخانه муолиҷахона, беморхона, дармонгоҳ.

ШИФОҲАН а. شفاهاً *ниг.* **шифоҳӣ**.

ШИФОҲӢ شفاهي он чи даҳанаки гуфта шавад, забонӣ, даҳанаки; *муқоб.* **хатгӣ**.

ШИФР фр. شيفр *ниг.* **рамз**.

ШИФРКУШОӢ شيفر کشاي *ниг.* **рамзкушоӣ**.

ШИФТ شفت пӯшиши болои хона аз дарун, сақф.

ШИФТРАВ شفترو: **дузди шифтрав** дузди гузаро, дузди моҳиру чолок.

ШИХОР شخار арақи дасти яҳудиён.

ШИХ شيه *бот.* явшон, дармана.

ШИҲА شيهе овози баланди асп; шеҳа; **шиҳа задан** (кашидан) бонг задан (-и асп).

ШИҲАК شيهك **:шиҳак додан** *лахҷ.* ҳавои касеро баланд кардан, барангехтан.

ШИҲАКАШӢ شيهه کشي шиҳа кашидани асп.

ШИҲОБ а. شهاب 1. шӯъла, шӯълаи оташ. 2. ситораи дурахшони паррон.

ШИҲОББОРОН شهابباران бархӯрди ситораҳои паррони бисёр бо ситораи дигар ё бо сайёрае.

ШИҲОБИРАНГ شهابي رنگ ранги сурхи аргувонӣ, сурхи баланд, қирмизӣ.

ШИҲОБӢ شهابي ба шиҳоб монанд.

ШИҲОБПОРА شهابپاره қисми хурди шиҳоб, шикаста ва тиккае аз шиҳоб.

ШИҲОБСИФАТ شهابصفت шиҳобвор, чун шиҳоб дурахшон.

ШИША شيشه 1. чисми шаффофи шиканандае, ки аз ғудохта ба қолибҳои гуногун рехтани

омехтаи реги қартсӣ ҳосил мешавад: **шишаи тиреза**. 2. зарфи шишагӣ барои моеот.

ШИШАБАНД شيشه بند шиша нишондашуда, бо шишаҳо басташуда: **айвони шишабанд**.

ШИШАБАНДӢ شيشه بندى **:шишабандӣ кардан** шиша нишондан, бо шишаҳо орову зинат додан.

ШИШАБАРОРӢ شيشه براري коргоҳе, ки дар он шиша истехсол мешавад.

ШИШАБОЗ شيشه باز он ки дар сирк ба воситаи шиша найранг нишон медиҳад, *мас.* шишапора меҳӯрад, бо пойи бараҳна болои шишапораҳо рақс мекунад *ва ғ.*

ШИШАБОЗӢ شيشه بازی найрангбозӣ, шӯбадабозӣ; **шишабозии сиришк** чорӣ шудани оби дида.

ШИШАБУР شيشه بر 1. устои маҳсуси бурандаи шиша. 2. *ниг.* **шишабурак**.

ШИШАБУРАК شيشه برک асбоби чархакдори алмосии маҳсус барои буридани шиша.

ШИШАБУРӢ شيشه بري амали шишабур.

ШИШАВОР شيشه وار 1. чун шиша, ба монанди шиша; зудшикан. 2. маснуоти шишагӣ.

ШИШАГАР شيشه گر шишасоз, коргари коргоҳи шишабарорӣ.

ШИШАГАРӢ شيشه گري 1. касбу кори шишагар. 2. коргоҳи шишасозӣ.

ШИШАГИН شيشه گين *ниг.* **шишагӣ**: **сандуқчаи шишагин**.

ШИШАГӢ شيشه گي аз шиша сохташуда; **дари шишагӣ** дари шишадор.

ШИШАГУН شيشه گون ба шиша монанд, беранг; ранги обӣ.

ШИШАДИЛ شيشه دل нозукдил; *муқоб.* **сангдил**.

ШИШАДОР شيشه دار он чи дар худ ва дар таркиби худ шиша дорад: **дари шишадор**.

ШИШАК شيشه барраи яксолаи ғусфанд.

ШИШАКОР شيشه کار *нит.* нозуккор, нозуктабъ.

ШИШАКОРӢ شيشه کاری *ниг.* **шишабандӣ**.

ШИШАМ//ШИШУМ شيشم *нит.* 1. номи яке аз оҳангҳои таснифкардаи Борбад. 2. номи олати музикӣ.

ШИШАМАЙДА شيشه‌ميدہ пораю резаҳои шишаи шикаста.

ШИШАМОНАНД شيشه‌مانند *ниг.* шишагун.

ШИШАНИХОД شيشه‌نهاد *кит.* 1. шишамонанд. 2. бебаҳо; **фалаки шишаниход** *киноя аз* нопойдор, бебаҳо, бевафо.

ШИШАПАЗ شيشه‌پز он ки дар корхона шиша тайёр мекунад.

ШИШАПАЗӢ شيشه‌پزی шуғли шишапаз; шишагарӣ, шишабарорӣ.

ШИШАПАХТА شيشه‌پخته пахтаи шишагӣ, ки барои гарминигаҳдорӣ ба лӯлаҳо мепечонанд.

ШИШАПОРА پاره شيشه *ниг.* шишамайда.

ШИШАРЕЗА ريزه شيشه *ниг.* шишамайда.

ШИШАСОЗ ساز شيشه *ниг.* шишагар.

ШИШАСОЗӢ سازي شيشه *ниг.* шишагарӣ.

ШИШАТОЗАКУНАК تازه‌کنک асбоби махсус, ки дар вақти боридани барфу борон шишаи печи мошинҳоро тоза мекунад, барфпок.

ШИШАЧОН چان شيشه *киноя аз* каси нозуктабӯ заифтабӯ.

ШИШТ شست *гуфт.* нишаст; сӯхбат, зиёфат.

ШИШТАН شستن *ниг.* нишастан.

ШИШТА-ШИШТА شسته شسته *гуфт.* пас аз муддате нишастан; оҳиста-оҳиста.

ШИШТУХЕЗ شست و خيز нишасту бархост, равуо, зиндагӣ, рӯзгузаронӣ.

ШИШТУХЕЗӢ شست و خيزи муошират ва рафтор доштан бо касе, ба ҷое равуо доштан.

ШИШУМ شيشم *ниг.* шишам.

ШЛАГБАУМ олм. شلگبوم ғави бардошта ва фурувардашаванда барои бастани роҳ дар гузаргоҳҳои умумӣ (*мас., дар ҷоҳое, ки роҳи оҳан гузаргоҳи умумиро бурида мегузарад*).

ШЛАНГ р. شنگ лӯлаи дарунхолии резинӣ барои гузарондан ё кашида гирифтани ҷисмҳои обакӣ ва газҳо.

ШЛЮЗ р. شليوز таҷҳизоти махсус аз қабилӣ бандҳо ва дарғотҳо барои сатҳи оби дарёҳоро пасту баланд кардан.

ШОБ(Б) а. شاب *кит.* чавон; **шайху шоб** пиру чавон; ҳама.

ШОБЕЗАК شاييزک *бот.* гиёҳи заҳрноки меваҳояш сиёҳранг, ки хосияти табобатӣ дорад.

ШОБОЗ شاباز *шакли гуфтугӯи шохбоз* (2); диловар, далер, чолок, чирадаст (*дар мавриди таҳсин гуфта мешавад*).

ШОБОШ شاباش 1. *шакли кӯтоҳишудаи шодбош*; аҳсан, офарин; 2. саломат бош, хушнуд бош.

ШОВИНИЗМ фр. шаовинизм миллатгароии ифротии иртиҷой, ки бартарии ирқӣ тарғиб мекунад ва байни миллатҳо тафриқаву низоъ меангезад.

ШОВИНИСТ фр. шаоинист тарафдори шовинизм, миллатгарои иртиҷой.

ШОВИНИСТӢ شاونيستي мансуб ба шовинист; пайравӣ аз шовинизм.

ШОГИРД شاگرد 1. он ки дар назди усто ё муаллиме чизе меомӯзад (*дарс, касбу ҳунаре*). 2. хонанда, талаба, дарсхон. 3. ёрманд, дастёр, хизматгор; **шогирд шудан** ба касе кор омӯхтан, барои коромӯзӣ кор кардан ё хондан дар назди касе.

ШОГИРДАК شاگردک 1. *шакли тасғирии шогирд*. 2. дар мӯзадӯзӣ - ресмончаи кӯтоҳаке, ки ба сӯзан гузаронда шудааст ва вақти дӯхтан ресмони дарозро ба он васл мекунанд.

ШОГИРДӢ شاگردى омӯхтани касб ё дониш дар назди усто ё муаллиме; амал ва шуғли шогирд; **ба шогирдӣ гирифтан** касеро ба назди худ барои ҳунаромӯзӣ гирифтан; **шогирдӣ кардан** шогирд будан, вазифа ва кори шогирдро ба ҷо овардан; **ба шогирдӣ додан** касеро барои омӯхтани касбу ҳунаре ба назди устое мондан.

ШОГИРДОНА شاگردانه ҳамчун шогирд; дар пайравӣ.

ШОГИРДПЕША شاگردپیشه 1. ҷокар, мулозим, пайкор, навкар (*дар ҳузури амалдори калон ё ҳоким дар Бухорои амирӣ*). 2. пасттарин дараҷаи хизмати давлатӣ (*дар аморати Бухоро*).

ШОГИРДПЕШАӢ شاگردپيشه‌اي кор ва вазифаи шогирдпеша.

ШОГИРДЧӢБ شَاگرد چوبе, ки ба воситаи он пиллаи абрешимро пас аз чӯшондан аз ҳам чудо мекунад.

ШОД شاد хушнуд, хурсанд, хушҳол, хушу хуррам; **шод кардан** боиси хурсандии касе шудан; **♦ арвоҳи касеро шод кардан** касеро ба хайру неки ёд кардан.

ШОДАРВОН شادروان *ниг.* **шодурвон.**

ШОДБАХР شادبهر *кит.* хушбахт, хурсанд, аз шодӣ бахравар.

ШОДБОД شادباد табрик; таҳсину таъриф; **шодбод гуфтан** таҳсин кардан, офарин хондан.

ШОДБОДӢ شادبادӣ **шодбодӣ кардан** табрик кардан, муборақбодӣ кардан.

ШОДБОШ(Ӣ) شادباش//شادباشӣ табрик кардан, муборақбод намудан.

ШОДВАРД شادورد *кит.* 1. хирмани Мох, ҳола. 2. тахт, сарир, маснад.

ШОДГУНА شادگونه *кит.* 1. такагоҳ, болишт. 2. зани мутриба.

ШОДДИЛ شاددل хушҳол, дилшод, масрур.

ШОДИАНГЕЗ شادیانگیز он чи боиси хурсандию хушҳолӣ мегардад; хурсандибахш.

ШОДИБАХШ شادیبخش хушҳолкунанда, хурсандиовар.

ШОДИЁНА شادیانه 1. хурсандона, аз рӯи хурсандӣ; ба муносибати рӯй додани ягон ҳодисаи шодибахш. 2. ҳадя ба касе, ки ягон хабари шодибахш овардааст, муждагонӣ; **шодиёна гирифтан** аз касе муждагонӣ ситондан барои овардани хабари хуше.

ШОДИКАФ(АК) شادی کف//شادی کفк дилкаф шудан аз хурсандӣ, марги ногаҳонӣ аз шунидани ягон хабари хуш; **шодикафак шудан.**

ШОДИМАРГ شادی مرگ марги ногаҳоние, ки аз ниҳояти шодӣ рӯй медиҳад.

ШОДИОВАР شادی آور шодибахш, хушҳолкунанда.

ШОДӢ شادی хурсандӣ, хушҳолӣ, хушнудӣ.

ШОДКОМ شاد کام 1. хушҳол, шодмон. 2. комрон.

ШОДКОМӢ شاد کامی 1. хушнудӣ, хурсандӣ. 2. комронӣ, комгорӣ.

ШОДМОН شادمان шод, хурсанд, хушҳол.

ШОДМОНӢ شادمانӣ шодӣ, хурсандӣ, хушҳолӣ.

ШОДМОНОНА شادمانانه бо шодӣ, бо хурсандӣ, шодон.

ШОДОБ شاداب 1. пуроб, сероб, обдор, ширадор. 2. тару тоза, сабзу хуррам, пуртароват; **шодоб кардан** аз об сер кардан; сабзу шукуфон гардонидан.

ШОДОН شادان дар ҳолати шодию хурсандӣ, шодмон, хушҳол, хушдил.

ШОДОНДИЛ شادان دل *кит.* дилшод, хуррамдил, хурсанд.

ШОДРАВОН شاد روان 1. бо эҳтиром ёдоварӣ кардани шахси вафоткарда. 2. марҳум, раҳматӣ.

ШОДУРВОН شادروان *кит.* саропарда, хайма; шомӣёнаи подшоҳӣ.

ШОДХОР شادخوار *кит.* 1. шодмон, хушҳол. 2. шаробхӯр, майхӯр, махора.

ШОДХОРӢ شادخواری шодмонӣ, хушҳолӣ, хурсандӣ.

ШОЕА a. شایعه *кит.* хабари рост ё дурӯғ, ки шоеъ (пахн) шудааст, овоза, миш-миш.

ШОЕЪ a. شایع *кит.* паҳншуда, ошкор, овозашуда; **шоеъ шудан** паҳн шудан, ошкор шудан, ба ҳама маълум гардидан.

ШОЁН شایان шоиста, сазовор, лоиқ, арзанда; **шоёни диққат** сазовори диққат, ба диққат арзанда; **шоёни тақдир** он чи сазовор ва лоиқи тақдир аст.

ШОИБА a. شائبه *кит.* 1. омезиш, олудагӣ; олуда шудан ба чизи ифлос ва палид. 2. шакку шубҳа, гумон. 3. офат, бадбахтӣ; осеб. 4. мисл, монанд

ШОИДАН شاییدن//شاییدن *кит.* лоиқ будан, муносиб будан, шоиста ва сазовор будан.

ШОИҚ a. شائق 1. шавқдиханда, шавқангез. 2. ҳавасманд, орзуманд, иштиёқманд.

ШОИР شاعر он ки шеър мегӯяд (менависад), гӯяндаи шеър.

ШОИРА شاعره *муаннаси* **шоир**; зане, ки шеър менависад, зани шеъргӯянда.

ШОИРӢ شاعری шеърнависӣ, шеър гуфтан, касбу

пешаи шоир.

ШОИРНАМО شاعرنامа он ки худро шоир метарошад.

ШОИРОНА شاعرانه шоирвор, чун шоир.

ШОИРТАБИАТ شاعرطبیعت он ки табиаташ моил ба шоирист; шеърфаҳм, шеърдӯст.

ШОИРТАБЪ شاعرطبع *ниг.* шоиртабиат.

ШОИРТАРОШ شاعر تراش он ки худро шоир ба қалам медиҳад.

ШОИРТАРОШӢ شاعر تراشی амали шоиртарош; шоиртарош будан.

ШОИСТА شایسته сазовор, лоиқ, муносиб, шоён.

ШОИСТАӢ شایستگی арзандагӣ, сазоворӣ; эътибор, манзалат.

ШОИСТАН شایستن сазовор будан, лоиқ будан, муносиб будан.

ШОЙВАРД شایورد *ниг.* шодвард.

ШОЙГОН شایگان *кит.* 1. сазовор, лоиқ, шоиста. 2. фаровон, бисёр: **ганчи шойгон**.

ШОКИР ا. شاکر шукргузор, шукркунанда, сипосгузор, миннатдор.

ШОКӢ ا. شاکي *кит.* шикояткунанда, гилакунанда.

ШОКОР شاکار *кит.* корҳои маҷбурии бемузд, бегор.

ШОКОСА شاکاسه *ниг.* шоҳкоса.

ШОҚ(Қ) ا. شاق *кит.* саҳт, душвор, мушқил.

ШОҚҚА ا. شاقه *кит.* муаннаси **шоқ(қ)**; душвор, саҳт, кори душвори тоқатфарсо; **меҳнати шоққа** меҳнати (кори) тоқатфарсо.

ШОҚУЛ شاقول гулӯлаи махсус, ки ба сари ресмоне меовезанд ва дар бинокорӣ барои санҷидани ростӣ ё қачии девор ба кор мебаранд.

ШОҚУЛӢ شاقولی *мансуб ба шоқул.*

ШОЛ شال 1. матои дастибофти дағал аз пашм: **чуволи шол** 2. палоси дастибофти пашмин, гилеми пашмин.

ШОЛВОР شالوار *ниг.* шалвор.

ШОЛИЗОР شالیزار киштзори шолӣ, замин, ки дар он шолӣ киштаанд.

ШОЛИКОР شالی کار он ки бо кишту кор шолӣ машғул аст, кишткунандаи шолӣ.

ШОЛИКОРӢ شالی کاری 1. амали шоликор. 2. замин, ки дар он шолӣ киштаанд. 3. кишти шолӣ, киштани шолӣ.

ШОЛИКӢБАК شالی کوبک асбоби махсус барои чудо кардани биринҷ аз пӯстлохи шолӣ.

ШОЛИКӢБӢ شالی کوبی кӯфта чудо кардани биринҷ аз пӯстлохи шолӣ.

ШОЛИПАХОЛ شالی پخال алафе, ки дар натиҷаи кӯфтани шолӣ аз пояи он ҳосил мешавад.

ШОЛИПОЯ شالی پایه 1. киштзори шолӣ, шолизор. 2. соқай шолӣ.

ШОЛӢ I شالی I биринчи ҳанӯз ноқӯфта ва аз пӯстлох чудо карданашуда.

ШОЛӢ II شالی II *мансуб ба шол.*

ШОЛНАМАД شال نمد чул, сағрипӯши намадин; палоси намадин.

ШОЛУДА شالوده *кит.* пойдевор, таҳкурсӣ, бунён.

ШОЛҲАНГ شالهنگ *кит.* 1. гарав, гаравгон. 2. шӯр, ғавғо. 3. макр, фиреб, ҳила, найранг.

ШОЛЧА شالچه палоси хурд; палос.

ШОМ شام 1. аввали шаб, ҳангоми акнун торик шудани ҳаво, вақти говгум; **шому саҳар** ҳама вақт, мудом, доимо. 2. хӯроке, ки бегоҳӣ хӯрда мешавад: **хӯроки шом**. 3. номи қадимаи кишвари Сурия.

ШОМГОҲ شامگاه вақти шом, бегоҳӣ, вақти говгум, ҳангоми ғуруби Офтоб.

ШОМГОҲОН شامگاهان дар вақти шом, вақте ки шом шавад, говгум.

ШОМИЁНА شامیانه хиргоҳ (чодир, хайма)-и калони зебо барои пазирии меҳмонон; саропарда; **шомӣёна задан** шомӣёна барпо кардан, чодир афроштан.

ШОМИЛ ا. شامل фарогиранда, дарбаргиранда; **шомил будан** доро будан.

ШОМИХ ا. شامخ 1. баланд. 2. ҳавобаланд, мутақаббир.

ШОМӢ شامی 1. *мансуб ба шом*. 2. хӯроки бегоҳӣ.

ШОММА ا. شامه ҳисси бӯёӣ, бӯйфаҳмӣ (*яке аз панҷ ҳис*).

ШОМХӢРДА *шамхӯрда* аз пуррагӣ ва ҳолати бадр ба нақс ва ба завол майлкарда: **моҳи шомхӯрда**.

ШОН I *а. شان ниг. шаън*.

ШОН II *шакли ихтисории эшон*; онҳо; вайҳо.

ШОН III *шан* қолиби соқи мӯза, шончӯб: **шони мӯза**.

ШОН IV *шан кит.* канду, хонаи занбӯри асал.

ШОНА I *шане* 1. олати дандонадор барои ҳамвор кардан ва ба тартиб овардани мӯй; **шона** задан мӯйхоро бо шона ба тартиб овардан; **шона бастан** шоҳу навда баровардани ниҳолҳо (*растаниҳо*). 2. олатест дар дӯкони бофандагӣ, ки торҳоро дуто-дуто аз даруни вай мегузаронанд; **шона-шона кардан** сарпечӣ кардан, саркашӣ кардан; чапғалат додан..

ШОНА II *шане* устухонҳои паҳну тунуки белча-монанад, ки бозуҳои дастро ба бадан мепайвандад; дӯш, китф.

ШОНАБАЙН *тиб. шанебин* байни ду шона, қисми болоии сутунмӯҳра, аз гардан поёнтар.

ШОНАБАНДӢ *шанебандӣ исми амал аз шона бастан*.

ШОНАБАҲО *шанеба маҷ.* арзонбаҳо, хеле арзон.

ШОНАГӢ *шангӣ* 1. торҳои аз даруни олати шона дутой гузаронидашаванда. 2. матои ҷомавори бо ин торҳо бофташуда.

ШОНАДОН *шане дан* ғилоф барои шона.

ШОНАЗАН *шанезн* 1. устои бофанда, ки торҳоро аз даруни шона дутой мегузаронад. 2. *ниг. машшога* 1.

ШОНАЗАНӢ *шане зنى* амали шоназан.

ШОНАКУНӢ *шане кунӣ ниг. шоназанӣ*.

ШОНАМОНАНД *шанемананд* ба шона монанд, мисли шона.

ШОНАНАДИДА *шанендиде* мӯи чанд вақт боз шонанашуда.

ШОНАПАРТОӢ *шанепртائى* ҳосил набаста шона-ашро партофтани растанӣ.

ШОНАПАҲН *шанепахн* он ки китфи сербар дорад, фарохкитф; тануманд.

ШОНАСАР//ШОНАСАРАК *шанесарк* худ-худ, парандае, ки болои сараш ба шона монанд аст.

ШОНАСАРАК *шанесарк ниг. шонасар*.

ШОНАСИФАТ *шанеصف* монанди шона, шонасон.

ШОНАТАРОШ *шанетраш* устое, ки аз чӯби маҳсус шона метарошад.

ШОНАТАРОШӢ *шанетраشى* касбу кори шона-тарош; сохтани шона аз чӯби маҳсус.

ШОНАФАРОХ *шанефрах ниг. шонапахн*.

ШОНАХӢРДА *шанехӯрда* шонашуда.

ШОНДАН *шандан кит.* 1. шона кардан. 2. шинондан, фуру нишондан, бартараф кардан.

ШОНЗДАҲ *шанзде шумораи миқдори* адади даҳ ва шаш, 16.

ШОНЗДАҲСОЛА *шанздеساله* он ки умраш ба шонздаҳ расида бошад.

ШОНЗДАҲСОЛАГӢ *шанзде سالگى* дар давраи шонздаҳсола будан, шонздаҳсола шудан.

ШОНЗДАҲУМ *шанздеهم* шумораи тартибӣ аз шонздаҳ.

ШОНЗДАҲУМИН *шанздеهمين ниг. шонздаҳум*.

ШОНӢ *а. شانӣ кит.* душман.

ШОНЧӢӢ *шан чоб ниг. шон III*.

ШОПУЛ *шопул ниг. шохпул*.

шор *шар* 1. асоси замони ҳозира аз **шоридан**. 2. *чузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии шоранда, раванда: обшор, хуншор, арақшор*.

ШОР *шар кит.* шахр.

ШОРА *ш. شاره* 1. дастори бузурги нафис ва мунаққашӣ ҳиндӣ, салла. 2. чодире, ки занони ҳиндӣ ба таври маҳсус мепӯшанд, сорӣ.

ШОРАК *шарк зоол.* парандаи хурди сиёҳранги хушовоз; сор, мурғак.

ШОРБУН *шарбун тиб.* захме, ки дар меъда ё дигар узвҳои дарунӣ пайдо мешавад.

ШОРЕҲ *а. شارح* шарҳкунанда, баёнкунанда, тафсир ва маънидодкунанда; шарҳнавис ба асаре.

ШОРЕЪ *а.* شارع 1. роҳи бузург, кӯчаи калон, роҳи рост, шоҳроҳ. 2. соҳиби шаръ, муайянкунандаи аҳкоми шарият.

ШОРИБ شارب 1. нӯшанда, ошоманда. 2. мӯйлаб, бурут.

ШОРИДАН شاريدن равон шудан, қорӣ шудан; аз боло ба поин рехтани об, моеот ва чизҳои дигар.

ШОРИҚ *а.* شارق 1. тулӯъкунанда. 2. тобон, фурузон.

ШОРИҚА *а.* شارقه тобанда, фурузанда.

ШОРИСТОН شارستان *ниг.* **шаҳристон.**

ШОРО شارا шоранда, он чи мешорад.

ШОРОН شاران шоранда, доимо шоридан, дар холи шоридан.

ШОРОНДАН شاراندن *тарзи бавоситаи шоридан;* резондан, равон кардан, қорӣ сохтан; ғечонда фурувардан.

ШОРСОН شارسان *ниг.* **шаҳристон.**

ШОСПАРАМ شاسپرم *ниг.* **шоҳсипарғам.**

ШОССЕ *фр.* شاسى роҳи калону ҳамвори сангрехта ё сангфаршшуда, раҳи заминаш сахту ҳамвор, шоҳроҳ.

ШОТ *а.* شات *кит.* гӯсфанд, барра.

ШОТАРА شاتره *ниг.* **шоҳтара.**

ШОТИР *а.* شاطر *кҳн.* 1. дар қадим касе ки пеш-пеш аспӣ подшоҳ чусту чолок давида, аризаҳои додхоҳонро мегирифт. 2. чусту чолок (*одам*).

ШОТИРХОНА شاطرخانه ҷои ҷамъ омадани шотирон.

ШОТУ شاتو 1. шоҳтир, ариш; тири ароба. 2. нардбон.

ШОТУПОЯ شاتو پايه *лаҳҷ.* зинапоя.

ШОУ *англ.* شو намоиши умумӣ, намоиши барномаҳои фароғатӣ иқтисодӣ дар телевизион.

ШОФ شاف шамшер; **дасти худро шоф кардан** дасти худро чун шамшер боло бардоштан.

ШОФАК شافک *бот.* як навъ растанӣ.

ШОФБУРУТ شاف بروت *ниг.* **шофмӯйлаб.**

ШОФЕИЯ *а.* شافيعيه *д.* яке аз чаҳор мазҳаби дини ислом, ки асосгузори он имом Абдуллоҳ Муҳаммад ибни Шофей будааст.

ШОФЕЙ شافعى пайрави мазҳаби шофеия.

ШОФЕР//ШОФЁР *фр.* شافير//شافيار *гуфт.* ронандаи автомобил (хоҳ саворӣ бошад, хоҳ боркаш).

ШОФЕЪ *а.* شافع шафоаткунанда, дархостна-моянда, хоҳишгар.

ШОФӢ 1. شافى басанда, қаноатбахш, кофӣ; **ҷавоби шофӣ** посухи дуруст. 2. шифобахш, шифодиҳанда.

ШОФМОӢ شاف ماهى *зоол.* моҳие, ки бинии чун шамшер дароз дорад, шамшермоҳӣ.

ШОФМӢЙЛАБ شافمويلب касе ки мӯйлаби дарози ғафси моил ба боло дорад, шофбурут.

ШОХ شاخ 1. қисми устухонмонанде, ки аз каллаи баъзе ҳайвонот (*буз, гов ва ғ.*) мерӯяд. 2. он қисми дарахт, ки аз танаи асосӣ рӯидааст, шоха, навда; **шоҳ задан** а) ҳамла карда бо шохи худ ба касе зарба расондани чорпои шоҳдор; б) бо табар ва дасткола буридани шоҳҳои дарахт; **шоҳи ҳаҷомат** шохе, ки вақти хунгири аз бадан ба воситаи он пӯстро макида тег мезаданд; **шоҳ шудан** номаълум аз ҷое бадар рафтан гурехтан.

ШОХА شاخه 1. шоҳи (навдаи) дарахт ва бутта. 2. қисми чудошуда аз дарё ё роҳ.

ШОХАК شاخک *ниг.* **шоҳча.**

ШОХБАНД شاخبنده арғамчине, ки аз шоҳи чорпо (*гов ва ғ.*) гузаронда баста мемонанд.

ШОХБАСТ شاخبست деворае, ки аз химчаҳои ба ҳам бофта тайёр мекунанд, чапарак.

ШОХБУР شاخبر асбоби шамшермонанд, ки барои буридани шоҳи дарахтон ва буттаҳо ба кор бурда мешавад.

ШОХДОР شاخدار чорпое, ки шох дорад; **милтиқи шоҳдор** милтиқи поядор, ки устувор карда баъд тир меандохтанд.

ШОХЗАН شاخزن шохзананда; **гови шохзан** гове, ки одати бо шоҳи худ хучум кардан дорад.

ШОХЗАӢ شاخ زنى амали шохзан.

ШОХИС شاخص *кҳн.* аломати нишондиҳандаи роҳ, ки одатан аз сангу ҷӯб сохта мешуданд,

ШОМХӢРДА *шамхӯрда* аз пуррагӣ ва ҳолати бадр ба нақс ва ба завол майлкарда: **моҳи шомхӯрда**.

ШОН I *а. شان ниг. шаън*.

ШОН II *шакли ихтисории эшон*; онҳо; вайҳо.

ШОН III *шан* қолиби соқи мӯза, шончӯб: **шони мӯза**.

ШОН IV *шан кит.* канду, хонаи занбӯри асал.

ШОНА I *шане* 1. олати дандонадор барои ҳамвор кардан ва ба тартиб овардани мӯй; **шона** задан мӯйхоро бо шона ба тартиб овардан; **шона бастан** шоҳу навда баровардани ниҳолҳо (*растаниҳо*). 2. олатест дар дӯкони бофандагӣ, ки торҳоро дуто-дуто аз даруни вай мегузаронанд; **шона-шона кардан** сарпечӣ кардан, саркашӣ кардан; чапғалат додан..

ШОНА II *шане* устухонҳои паҳну тунуки белча-монанад, ки бозуҳои дастро ба бадан мепайвандад; дӯш, китф.

ШОНАБАЙН *тиб. байни ду шона, қисми болоии сутунмӯҳра, аз гардан поёнтар*.

ШОНАБАНДӢ *шанебандӣ исми амал аз шона бастан*.

ШОНАБАҲО *шанеба маҷ.* арзонбаҳо, хеле арзон.

ШОНАГӢ *шангӣ* 1. торҳои аз даруни олати шона дутой гузаронидашаванда. 2. матои ҷомавори бо ин торҳо бофташуда.

ШОНАДОН *шане дан* ғилоф барои шона.

ШОНАЗАН *шанезн* 1. устои бофанда, ки торҳоро аз даруни шона дутой мегузаронад. 2. *ниг. машшога* 1.

ШОНАЗАНӢ *шане зни* амали шоназан.

ШОНАКУНӢ *шане кунӣ ниг. шоназанӣ*.

ШОНАМОНАНД *шанемананд* ба шона монанд, мисли шона.

ШОНАНАДИДА *шанендиде* мӯи чанд вақт боз шонанашуда.

ШОНАПАРТОӢ *шанепартаӢ* ҳосил набаста шона-ашро партофтани растанӣ.

ШОНАПАҲН *шанепахн* он ки китфи сербар дорад, фарохкитф; тануманд.

ШОНАСАР//ШОНАСАРАК *шанесарк* худ-худ, парандае, ки болои сараш ба шона монанд аст.

ШОНАСАРАК *шанесарк ниг. шонасар*.

ШОНАСИФАТ *шанесифат* монанди шона, шонасон.

ШОНАТАРОШ *шанетраш* устое, ки аз чӯби маҳсус шона метарошад.

ШОНАТАРОШӢ *шанетрашӣ* касбу кори шона-тарош; сохтани шона аз чӯби маҳсус.

ШОНАФАРОХ *шанефрах ниг. шонапахн*.

ШОНАХӢРДА *шанехӯрда* шонашуда.

ШОНДАН *шандан кит.* 1. шона кардан. 2. шинондан, фуру нишондан, бартараф кардан.

ШОНЗДАҲ *шанзде шумораи миқдори* адади даҳ ва шаш, 16.

ШОНЗДАҲСОЛА *шанздесола* он ки умраш ба шонздаҳ расида бошад.

ШОНЗДАҲСОЛАГӢ *шанзде салгӣ* дар давраи шонздаҳсола будан, шонздаҳсола шудан.

ШОНЗДАҲУМ *шанздеҳум шумораи тартибӣ аз шонздаҳ*.

ШОНЗДАҲУМИН *шанздеҳимин ниг. шонздаҳум*.

ШОНӢ *а. шанӣ кит.* душман.

ШОНЧӢӢ *шанҷоб ниг. шон III*.

ШОПУЛ *шопул ниг. шохпул*.

шор *шар* 1. асоси замони ҳозира аз **шоридан**. 2. *ҷузъи пасини баъзе калимаҳои мураккаб ба маънии шоранда, раванда: обшор, хуншор, арақшор*.

ШОР *шар кит.* шахр.

ШОРА *ш. шаре* 1. дастори бузурги нафис ва мунаққашӣ ҳиндӣ, салла. 2. чодире, ки занони ҳиндӣ ба таври маҳсус мепӯшанд, сорӣ.

ШОРАК *шарк зоол.* парандаи хурди сиёҳранги хушовоз; сор, мурғак.

ШОРБУН *шарбун тиб.* захме, ки дар меъда ё дигар узвҳои дарунӣ пайдо мешавад.

ШОРЕҲ *а. шарҳ* шарҳкунанда, баёнкунанда, тафсир ва маънидодкунанда; шарҳнавис ба асаре.

додан, далел овардан; **шоҳиди ҳоли касе будан** ба аҳволи касе воқиф будан. 2. *мач.* зан ё чавони хушрӯй; хубрӯй, маҳбуб, маҳбуба.

ШОҲИДБОЗ *шاهدباز* амрадбоз, бачабоз, фосик.

ШОҲИДБОЗӢ *шاهدبازی* кҳн. амрадбозӣ.

ШОҲИДӢ *شاهدى* гувоҳӣ, шоҳид будан, шаҳодат.

ШОҲИДПАРАСТ *شاهدپرست* кит. шоҳидбоз; зебопараст.

ШОҲИДПАРАСТӢ *شاهدپرستی* кит. шоҳидбозӣ; зебопарастӣ.

ШОҲИКАБОБ *شاهى كباب* гӯштбирён (*аз гӯшти тунук ва майда резашуда бо дунба*).

ШОҲИҚ *ا. شاهق* кит. баланд.

ШОҲИМАРДОН *شاهى مردان* д. лақаби халифаи чорум Али ибни Абутолиб.

ШОҲИН I *شاهين* 1. навъе аз парандагони шикорӣ. 2. *мач.* далер, диловар.

ШОҲИН II *شاهين* милаи чӯбин ё оҳани тарозуи дастӣ аст, ки дар ду тарафи он палла баста чизҳо бармекашанд; **шоҳини тарозу**.

ШОҲИНШАҲПАР *شاهين شهپر* кит. дорои болҳои монанди боли шоҳин.

ШОҲӢ I *شاهى* матои аз нахи абрешимӣ бофташуда, ҳарир.

ШОҲӢ II *شاهى* мансуб ба **шоҳ**; шоҳона.

ШОҲКАБОБ *شاه كباب* ниг. **шоҳикабоб**.

ШОҲКОР *شاه كار* кори барҷастаи бузург, ки дар иҷрои он ҳунарнамоӣ карда бошанд.

ШОҲКОСА *شاه كاسه* косаи калон, шоҳкоса, шокоса.

ШОҲКОСАЧАШМ *شاه كاسه چشم* калончашм, барҷастачашм.

ШОҲМОР *شاهمار* зоол. навъе аз морҳои калон.

ШОҲМОТ *شاهمات* номи бозии маъруф, шатранч.

ШОҲМОТБОЗ *شاهمات باز* он ки шоҳмот мебозад, шатранчбоз.

ШОҲМОТБОЗӢ *شاهمات بازی* шатранчбозӣ.

ШОҲНАӢ *شاهنى* ниг. **шаҳнай**.

ШОҲНИШИН *شاهنشين* ниг. **шаҳнишин**.

ШОҲНОМАСАРӢ *شاهنامه سرايى* навиштани

асари манзум дар мавзӯ ва шакли “Шоҳнома”-и Фирдавсӣ.

ШОҲНОМАХОН *شاهنامه خوان* он ки “Шоҳнома”-и Фирдавсиро бо оҳанги махсус меҳонад.

ШОҲНОМАХОНӢ *شاهنامه خوانى* **шоҳномахонӣ** кардан дар ҷамъомадҳо “Шоҳнома”-ро ба овози баланд хондан.

ШОҲОНА *شاهانه* 1. *мансуб ба шоҳ*; аз ҷониби шоҳ; **фармони шоҳона**. 2. муносиби шоҳ; олий, пушукӯх.

ШОҲПАР *شاهپر* ниг. **шоҳбол**.

ШОҲПАРАСТ *شاهپرست* он ки тарафдори сохтори давлатдории шоҳигарӣ (монархистӣ) мебошад.

ШОҲПАРАСТӢ *شاهپرستى* *мансуб ба шоҳпараст*.

ШОҲПИСАНД *شاه پسند* бот. гиёҳест зинатӣ, ки гулҳои зебои хушбӯ дорад.

ШОҲПУЛ *شاه پول* пул (кӯпрук)-и калон.

ШОҲРАГ *شاهرگ* раги гардан, раге, ки хунро аз дил ба сар мерасонад.

ШОҲРОҲ *شاهراه* роҳи васеи калон, роҳи асосӣ, шоссе.

ШОҲРӢД *شاهرود* 1. рӯди калон. 2. *мус.* тори калони созҳои мусикӣ, тори “бам”. 3. номи яке аз созҳои торӣ.

ШОҲСАВОР *شاهسوار* 1. савори боҳашамат, савори далер ва бомаҳорат. 2. *киноя аз маҳбуба*.

ШОҲСИМ *شاهسيم* сими ғафси асосии барқ дар дастгоҳ ё бино; сими бисёртараи ғафс, ки кабел низ гӯянд.

ШОҲСИПАРҒАМ *شاهسپرغم* бот. як навъи райҳон, нозбӯ.

ШОҲСУТУН *شاهستون* сутуни асосии бино.

ШОҲТАРА *شاهتره* бот. номи гиёҳи хурдӯе, ки гулҳои бунафшранги хурд-хурд дорад; дар об чӯшондаи он ба хориши бадан нофё аст.

ШОҲТИР *شاهتير* 1. болори асосии сақфи хона. 2. ариш, шоту.

ШОҲТУТ *شاهتوت* тути сиёҳи калондонаи ширадор, шаҳтут.

ШОҲЧОДА *شاهجاده* ниг. **шоҳроҳ**.

ШОШ//ШОША شاش//شاشе бавл, пешоб, мезак;
шоша кардан шошидан, бавл кардан.

ШОША شاشе *ниг.* **шош.**

ШОШАДОН شاشه‌دان халтачае дар бадани инсон,
 ки дар он пешоб ҷамъ мешавад, мезакдон,
 масона.

ШОШБАНД شاش‌بند *тиб.* душвории пешобкунӣ.

ШОШИДАН شاشيدن бавл кардан, пешоб кардан,
 мезидан; **хун шошидан** ба ҷои бавл хун пешоб
 кардан (*ба сабаби иллат ё зарбате*).

ШОЯД شايد балки, эҳтимол, мумкин ки; аҷаб не.

ШОЯМ شايим шоиста, сазовор.

ШПАЛ شپل *ҳол.* ҷӯб ё ғӯлаҳои оҳанӣ, ки ба зер
 релсҳои роҳи оҳан ҷида, релсро бо меҳро бо
 он васл мекунанд.

ШПАТ олм. шпѣт *маъд.* номи умумии гурӯҳе аз
 маъданҳо аз ҷинси силикатҳо.

ШТАМП олм. штемپ 1. қолиб дар рехтагарӣ. 2.
 тамғае, ки одатан ба ғӯшаи чапи коғазҳои
 расмӣ зада мешавад.

ШТАНГ//ШТАНГА олм. штенг//شتنگе мили
 оҳание, ки дар ду тарафаш дискҳои оҳанӣ
 дорад, вазна барои бардошта қувваозмоя
 кардан дар мусобиқаҳо.

ШТАНГАБАРДОР شتنگه بردار вазнабардор.

ШТАПЕЛ олм. штепил *боф.* нахи дар корхонаи
 бофандагӣ ҳосилшуда.

ШТАТ лот. штат *ниг.* **баст.**

ШТАТӢ شتتى *мансуб ба штат.*

ШТЕМПЕЛ англ. штемпел мӯҳр, тамға.

ШУАБ а. شعب *ҷ.* **шӯъба.**

ШУАРО а. شعرا *ҷ.* **шоир.**

ШУБОБ а. شباب ҷавонӣ; *муқоб.* **пири;** айёми
 шубоб рӯзгори ҷавонӣ.

ШУБОН شوبان *шакли арабишудаи* **ҷӯпон;** галабон.

ШУБОНӢ شوبانى ҷӯпонӣ, амали ҷӯпон.

ШУБҲА а. شبهе шак, гумонбарӣ; **ба шубҳа**
 андохтан *касиро* бадгумон кардан, ба шак
 андохтан; **ба (дар) шубҳа афтодан** бадгумон
 шудан, гумонбар шудан; **шубҳа доштан**
 дилпур набудан, шак доштан; **шубҳа кардан**

гумонбар шудан, шак доштан.

ШУБҲААНГЕЗ شبهه‌انگيز он чи боиси тардиду
 шак мешавад.

ШУБҲАДОР شبهه دار он ки дар коре ё масъалае
 шакку тардид дорад.

ШУБҲАКУНАНДА شبهه‌کننده *ниг.* **шубҳадор.**

ШУБҲАНОК شبهه‌ناک он чи мавриди шак ва
 шубҳа мебошад, шубҳаовар.

ШУБҲАНОКӢ شبهه‌ناكى *мансуб ба шубҳанок.*

ШУБҲАОВАР شبهه‌آور *ниг.* **шубҳаангез.**

ШУБҲАОМЕЗ شبهه‌آمیز нодилпуруна, бо шакку
 тардид.

ШУВВАС//ШУВВОС شوؤس//شوؤس садои резиши
 об ё вазиши бод.

ШУВВӢ شوؤى *шувӣ кардани дил гуфт.* аз ягон
 хабари ногаҳонӣ ваҳмида ба ҳаяҷон омадани
 дил.

ШУВОТ شوات *гуфт.* борони сим-сим, борони
 майда.

ШУГ شگ масал, афсона.

ШУГУН شگون 1. фоли нек; муборак шумурдани
 чизе, шавгун. 2. байъи аввал (дар савдо).

ШУГУФТАН شگفتن *кит., ниг.* **шукуфтан.**

ШУҒ شغ *ниг.* **шағ.**

ШУҒА شغه *кит.* пӯсти ғафсе, ки аз кори зиёд дар
 даст ё аз роҳгардии зиёд дар пой одам пайдо
 мешавад, обида, пина.

ШУҒЛ а. شغل машғулият, кор, пеша, касб; **шугл**
 кардан машғул шудан бо коре.

ШУҒНӢ شغنى *ниг.* **шугнонӣ.**

ШУҒНОНӢ شغنانى аҳли ноҳияи Шугнони
 вилояти Бадахшон, ки забони хоса доранд:
 забони шугнонӣ.

ШУДАН شدن 1. гардидан, гаштан. 2. анҷом
 ёфтан, иҷро гардидан. 3. рафтан, равон
 гаштан: **аз пайи кор шудан, хона ба хона**
шудан. 4. будан. 5. *феълҳои ғридиҳанда дар*
феълҳои таркибии номӣ: **саргардон шудан,**
хайрон шудан, дуруст шудан, ислоҳ шудан,
сиҳат шудан; калон шудан а) ба воя расидан,
 бузург шудан; б) ба мансаб расидан, амал
 гирифтан; **сар шудан** а) сардорӣ кардан; б)

шурӯъ ёфтани, оғоз гардидан: **мачлис сар шуд**.

ШУДАНИ شدن 1. *сифати феълии замони оянда аз шудан*; он чи бояд бишавад, он чи воқеъ гаштанаш мумкин аст; **шудани мешаваду омадани меояд** (мақ.); **шудани шуд** он чи боист мешуд, рӯй дод (*дар мавриди гузаитани кор аз кор гуфта мешавад*). 2. лоик, сазовор. 3. солим, тандуруст; назаррас, ояндадор.

ШУДГОР شدگار замини рондашуда, замини барои кишт омодашуда; **шудгор кардан** заминро барои кишт рондан; **шудгори тирамоҳӣ** тирамоҳ баъд аз бардоштани ҳосил шудгор карда мондани замин.

ШУДГОРБОБ شدگار باب замини барои шудгор мувофиқ.

ШУДГОРКУНӢ شدگار کنى *исми амал аз шудгор кардан*; заминро барои кишт рӯгардон ва мулоим кардан.

ШУДГОРПУЛӢ شدگار پولى *таър.* андозе, ки дар аморати Бухоро аз заминҳои шудгор, аммо нокишта гирифта мешудааст.

ШУДГОРШУДА شدگار شده замини барои кишт тайёршуда.

ШУДОМАД شدآمد омадурафт, равуо, рафтуой.

ШУЙӢЪ *а.* شيوخ *кит.* ошкор гардидан, машхур шудан, овоза шудан.

ШУК شک *гуфт.*, *бот.* як навъ буттаи хордор, ки дар дашту биёбон мерӯяд, шутурхор.

ШУКР *а.* شكر сипосгузорӣ, миннатдорӣ аз некии касе, ташаккур; **шукр кардан** қонеъ будани худро бо миннатдорӣ изҳор кардан.

ШУКРГУЗОР شكرگذار шукркунанда, сипосгузор, миннатдор.

ШУКРГУЗОРӢ شكرگذارى шукру неъматӣ эҳсонӣ касеро гуфтан, сипосгузорӣ, миннатдорӣ.

ШУКРИЯ شكرية *ниг.* **шукрнома**.

ШУКРНОМА شكرنامه навиштае, ки дар он миннатдорӣ аз некии касе баён ёфтааст, номаи шукрона, номаи миннатдорӣ, шукрия.

ШУКРОН شكران сипосгузорӣ кардан, шукр гуфтан, миннатдорӣ изҳор намудан.

ШУКРОНА شكرانه *ниг.* **шукрон**; **шукрона кардан** миннатдорӣ изҳор намудан.

ШУКУФА شكوفه 1. гули дарахти мева. 2. *тиб.* як навъ бемории пӯст, ки дар бадан пайдо мешавад.

ШУКУФАДОР شكوفه‌دار гулдор, дорои гул, гулноқ.

ШУКУФАЗОР شكوفه‌زار ҷое, ки дарахтони зиёде шукуфтаанд, ҷои зиёдии шукуфа.

ШУКУФО شكوفه *ниг.* **шукуфон**.

ШУКУФОН شكوفان 1. дар ҳолати шукуфой, шукуфта. 2. *мач.* обод, маъмур, дар ҳоли тараққӣ (*мамлакат, ҷой*). 3. шод, хуррам; **шукуфон шудан** а) шукуфтан; б) *мач.* шоду хурраму хандон шудан.

ШУКУФОНИДАН شكوفانیدن *тарзи бавоситаи* аз **шукуфтан**; **шукуфонидани оҳак** ба воситаи об кушоёндани оҳак.

ШУКУФОНӢ شكوفانى 1. шукуфо будан, дар ҳолати шукуфон будан. 2. *мач.* хуррам, айни мавсими авҷ ва барор.

ШУКУФТ شگفت кушода шудан, шукуфта шудан.

ШУКУФТА شگفته 1. вошуда, гулкарда, кушодашуда (гул, ғунча). 2. хандоншуда, мутабассим; **оҳаки шукуфта** оҳаке, ки об расида аз ҳам пошида ва гардмонанд шудааст.

ШУКУФТАН شگفتن 1. гул кардан, кушодан (-и гул). 2. хандон шудан, табассум кардан; **чеҳрааш аз шодӣ шукуфт**. 3. афрӯхтан, фӯрӯзон шудан: **шукуфтани оташ**.

ШУКУФТАРӢ شگفته‌روى хандонрӯй, пуртабассум.

ШУКУФТАХӢ(Ӣ) شگفته‌خو(ى) *кит.* кушодатабъ, хушхулқ.

ШУКӢХ شكوه 1. шавкат, ҳашамат. 2. ҳайбат ва даҳшат. 3. тавоноӣ, қудрат, дабдаба, ҷалол. 4. ҳисси эҳтиром ва таъзим, ки аз дидани шахси бузург пайдо мешавад.

ШУКӢХДОР شكوه‌دار соҳиби ҷалол ва шавкат.

ШУКӢХИДАН شكوهيدن *кит.* шаъну шавкат намудор кардан, пайдо кардани ҳисси тафохур.

ШУКӢХМАНД شكوهمند *ниг.* **шукӯхдор**.

ШУКӢХМАНДӢ شكوه‌مندی соҳиби шукӯху ҳашамат будан.

ШУКӢҲНОК شکوه‌ناک соҳиби шукӯху ҳашамат.
ШУКӢҲНОКӢ شکوه‌ناکی соҳиби шукӯху ҳашамат будан.
ШУКҚА *а.* شقه поре аз чизе; мактуби хурд, руқъа.
ШУЛҒУТ شلغوت дастзада, маҷақшуда; *мач.* фартут.
ШУЛЛУК شلّوک кирми сиёҳи дар лойқа пайдошавандаи хунмак, золу, зулук.
ШУЛЛУКДОН شلوک‌دان зарфе, ки шуллуқхоро дар он нигоҳ медоранд.
ШУЛОН شولان хӯроки шӯлаи суюқ.
ШУЛҲА *р.* شلخه *гуфт.* сабӯси (пӯчоки) чигит баъд аз кашидани равғани он, ки ба чорво медиҳанд (*аз шелухаи русӣ*).
ШУЛҲАХӢР شلخه‌خوړ хӯрандаи шулха (*чорво*).
ШУМ شوم 1. наҳс, манҳус, номуборак; **хабари шум** хабари бад, хабари нохуш. 2. шӯх, беитоат.
ШУМАРИДАН شومريدن *ниг.* шуморидан.
ШУМАТ شمت 1. ғурур, такаббур. 2. ҳирс. оз.
ШУМБАЧА شوم‌بچه 1. бадкор, бадкир дор. 2. ноором, шӯх.
ШУМГИЁҲ شوم‌گياه *бот.* гиёҳи худрӯй, ки дар харбуззорҳо пайдо шуда палаки онро мехушконад.
ШУМДИДОР شوم‌ديدار манҳус, номуборак, шум-рӯй.
ШУМЗОДА شوم‌زاده манҳусзода, аз зоти наҳс.
ШУМЕР شومير халқияти бостоние дар минтақаи Байнаннаҳрайн.
ШУМЕРӢ شوميري *мансуб ба шумер:* забони шумерӣ.
ШУМӢ شومي 1. наҳсӣ, бадбахтӣ. 2. шӯхӣ, густохӣ.
ШУМҚАДАМ شوم‌قدم *ниг.* шумпой.
ШУМНАФАС شوم‌نفس он ки хабари баде овардааст, он ки гапи бади нохушро гуфтааст.
ШУМО شما 1. *ҷонишини шахси шахси дуюми ҷамъ.* 2. ба тарзи эҳтиром барои ифодаи шахси дуюми танҳо низ истеъмол мешавад.

шумор شمار *асоси замони ҳозира аз шуморидан//шумурдан.*
ШУМОР شمار 1. ҳисоб, миқдор: **шумори пул.** 2. адад; **беҳадду бешумор** беҳисоб, ба қадре зиёд, ки ҳисоб надорад; **шумор надоштан** беҳисоб будан, зиёд будан; **ба шумор рафтан** ҳисоб ёфтан, шумурда шудан. 3. *кҳн.* илми ҳисоб, арифметика.
ШУМОРА شماره 1. адад, миқдор. 2. рақам, рақами тартибии чизе.
ШУМОРАГУЗОР شماره‌گذار 1. он ки ба чизе рақам мегузорад. 2. асбоби рақамгузорӣ.
ШУМОРАГУЗОРӢ شماره‌گذاری амали шуморагузор.
ШУМОРАЗАНӢ شماره‌زنی *ниг.* шуморагузорӣ.
ШУМОРИДАН شماريدن *ниг.* шумурдан.
ШУМОРИШ شمارش *исми феълӣ аз шумор(и)дан;* ҳисоб, ҳисоб кардан.
ШУМПАӢ شوم‌پی шумқадам, оварандаи бадбахтӣ, манҳус.
ШУМПОӢ شوم‌پای он ки пои қадамаш шум, беҳосият ва нақбатовар аст, наҳсқадам.
ШУМТОЛ شومتال навъе аз чинси дарахти сафедор.
ШУМТОЛЕӢ شوم‌طالع бадбахт, нақбатзада, беиқбол.
ШУМУЛ شمول чизеро фаро гирифтан, дар бар гирифтан.
ШУМУР شمر шумор, адад, миқдор.
ШУМУРДАН شمردن 1. ҳисоб кардан, теъдод кардан, шумора кардан. 2. пиндоштан, маҳсуб доништан.
ШУМУРДА شمرده *сифати феълӣи замони гузашта аз шумурдан; шумурда-шумурда* ҳолати шумурдани чизе; ҳисобкунон; якто-якто; **шумурда-шумурда қадам мондан** якто-якто, бо эҳтиёт қадам мондан.
ШУМХАБАР شوم‌خبر 1. хабари шум, хабари бад ва наҳс. 2. он ки хабари ногувор меорад.
ШУМШАКЛ شوم‌شکل шакли наҳсу нақбатовар, одаме, ки шакли дилнокаш дорад.
ШУМШАПАЛАК شوم‌شپاک *зоол.* шапалаки калони бунафштоби зери болҳояш тираи

рахдор.

ШУМШУК شومشوک *гуфт.* безоркунанда, берӯй, беҳаё, густох; **гадои шумшук** гадои берӯи безоркунанда, гадои шилқин.

ШУНАВАНДА شنونده 1. *сифати феълии замони ҳозира аз шунидан*; он ки ба чизе гӯш мекунад, гӯшкунанда, сомеъ. 2. хонанда, донишчӯ (*дар баъзе мактабҳои оли*).

ШУНАВИДАН شنويدن *ниг.* шунидан.

ШУНАВО شنوا шунидашаванда, ба гӯш расанда, он чи возеҳ гуфта шуда ва нағз шунида мешавад; **бо овози шунаво** бо овози баланде, ки ҳама шунавад.

ШУНАВОӢ شنوايى 1. шунаво будан. 2. яке аз ҳавоси панҷгона, ки шунидани садо ба воситаи гӯш аст; қобилияти шунидан, сомеа.

ШУНАВОНИДАН شنوانيدن ба гӯши касе расондан, ба самъи касе расондан, гуфтан барои он ки касе шунавад.

ШУНАӢ شنه *гуфт.* шӯълаи Моҳ ва Офтоб.

ШУНИД شنيد шунидан, самъ; **аз рӯи шуниди ман** мувофиқи он чи ки ман шунидаам.

ШУНИДАН شنيدن истимоъ кардан, ба гӯш гирифтан, суханро гӯш кардан, чизеро гӯш кардан, дарк кардани овоз ба воситаи гӯш, гӯш додан; **шунидан кай бувад монанди дидан** (*зарб.*).

ШУНИДАНАШУДА شنیدهنشده хабару овозаи гушношунид.

ШУНИДАӢ شنيدنى *сифати феълии замони ҳозира аз шунидан*; сазовори шунидан, он чи ба шунидан меарзад; **ҳикояи шунидаӢ**.

ШУНИЗ شنيز *ниг.* сиёҳдона.

ШУНҚОР m. شنقار мурғи шикорӣ аз чинси боз.

ШУНУФТАН شنفتن *ниг.* шунидан.

ШУНУФТАӢ شنفتنى *ниг.* шунидаӢ.

ШУОӢ a. شعاع нури Офтоб; партав, рӯшноӣ: **шуои Офтоб**; **шуоъ афкандан** рӯшноӣ ба чизе андохтан, равшан кардан.

ШУОӢАФКАН شعاعافکن партавандоз, партавнок, тобон, дурахшон.

ШУОӢАФКАӢ شعاعافكنى нурафканӣ, партавандозӣ.

ШУОӢДОР شعاعدار *ниг.* шуоӢафкан.

ШУОӢЗАӢ شعاعزنى шуоӢ афкандан, дурахшидан.

ШУОӢОСО شعاعآسا монанди дурахш, мисли шуоӢ.

ШУОӢПОШ شعاعپاش партавафшон, нурбор.

ШУПУШК شپشک *ниг.* шабуш.

ШУРАКО a. شرکا ч. шарик.

ШУРАФО a. شرفا ч. шариф.

ШУРБ a. شرب 1. нӯшидан, нӯшин. 2. шароб-нӯшӣ, майнӯшӣ.

ШУРРУТ شروت суюқ, обакӣ: **лойи шуррут**.

ШУРТА a. شرطه 1. кҳн. дастаи посбонони шахр, шахна; **соҳиби шурта** сардори низому интизом. 2. *кит.* мувофик, матбӯъ; **боди шурта** боди мувофик.

ШУРУҚ شروق 1. тулӯи Офтоб, баромадани Офтоб. 2. *мач.* зухур ва тобиш.

ШУРУР شرور ч. шар(р).

ШУРУТ شروط ч. шарт.

ШУРУФ a. شرف *кит.* наздикӣ, қарибӣ, арафаи...; **дар шуруфи чизе будан** дар арафаи содиршавии чизе будан.

ШУРӢХ a. شروح ч. шарҳ; китобҳое, ки дар шарҳи китобе навишта шудаанд.

ШУРӢӢ a. شروع оғоз кардан ба коре, сар кардан кореро; саршавӣ, оғоз, ибтидо; **шурӢӢ кардан** (**намудан**) сар кардан, оғоз намудан; **шурӢӢ кардан** сар шудан, оғоз шудан.

ШУРФА a. شرفе нақш ва кунгурае, ки дар қисми болоии девори хонаҳо наздик ба сақф месозанд; кунгура.

ШУСТА شسته *сифати феълии замони гузашта аз шустан*; шусташуда, покиза; **шуставу рӯфта** поку покиза.

ШУСТАГАР شستهگر 1. гозур, либосшӯй, чомашӯй, он ки касбаш чомашӯй аст. 2. он ки суфи дастбофро барои сафеду тозатар шудан мешӯяд.

ШУСТАГАРӢ شستهگري касб ва кори шустагар.

ШУСТАДИЛ شستهدل покдил, софботин, пок-тинат.

ШУСТАН شستن 1. пок ва тоза кардани чизе бо об. 2. *мач*, пок кардани чизе аз олоиш: **шустани доғ**; **шустани гуноҳ**; $\diamond$ **даст шустан** аз *коре, касе* аз баҳри чизе гузаштан, аз чизе умеди худро кандан.

ШУСТАШУДА شسته شده пок ва тоза кардашуда.

ШУСТУШӢ(Ӣ) شستوشو(ی) бо об поку тоза кардан, бо об равондани чирк ва олудагӣ аз бадан.

ШУТУЛУМ شتلم *шакли дигари* **уштулум**.

ШУТУР شتر ҳайвони аҳлии калончуссаи кӯҳондори боркаш.

ШУТУРАКӢ شترکى 1. шутурсавор, ба шутур савор шуда: **шутуракӣ омадан**. 2. шутурбон, шутуркаш.

ШУТУРБАЧА شتر بچه бачаи уштур, уштурча.

ШУТУРБОН شتر بان ниғаҳбони шутур; ронандаи шутур, сорбон.

ШУТУРБОНӢ شتر بانى кор ва шуғли шутурбон.

ШУТУРБОР شتر بار боре, ки як шутур бардошта тавонад; бори вазнин,.

ШУТУРВОР شتر وار *кит.*, *ниг.* **шутурбор**.

ШУТУРГАРДАН شتر گردن ағба ва талу тепаҳои дарозу печдарпеч.

ШУТУРГИЁҲ شتر گياه *ниг.* **шутурхор**.

ШУТУРҒОЗ شتر غاز *бот.* гиёҳе, ки онро бо сирко меҳӯранд, беҳи ров.

ШУТУРДИЛ شتر دل 1. кинавар, киначӯ, бадхоҳ. 2. тарсончак, буздил.

ШУТУРДИЛӢ شتر دلى дорои сифат ва хислати шутурдил будан.

ШУТУРДОР شتر دار соҳиби шутур, он ки шутур дорад.

ШУТУРЗАҲРА شتر زهره *ниг.* **шутурдил**.

ШУТУРКАШ شتر کش шутурбон, сорбон.

ШУТУРКИНА شتر کينه баддил, киначӯ.

ШУТУРҚАТОР شتر قطار корвони шутурҳо.

ШУТУРЛАБ شتر لب шахси лабаш монанд ба лаби шутур, лабовезон.

ШУТУРМУРҒ شتر مرغ *зоол.* бузурғтарин паранда, ки қадаш то ба се метр мерасад ва

хеле тез медавад.

ШУТУРПАӢ شتر پى *бот.* шанбалид.

ШУТУРПАЛАНГ//ШУТУРГОВПАЛАНГ شتر پلنگ//شتر گاو پلنگ *зоол.* ҳайвони алафхӯри дорои гардани хеле дароз, заррофа.

ШУТУРПАРВАР شتر پرور он ки бо парвариши шутур машғул аст.

ШУТУРПАРВАРӢ شتر پرورى кор ва шуғли шутурпарвар.

ШУТУРСАВОР شتر سوار савори шутур, он ки ба шутур савор аст.

ШУТУРСАВОРӢ شتر سوارى амали шутурсавор, шутурсавор будан.

ШУТУРХОНА شتر خانه тавилаи шутурон.

ШУТУРХОР شتر خوار *бот.* растании хордоре, ки онро шутур бо рағбат меҳӯрад.

ШУТУРХӢ(Ӣ) شتر خو(ی) бадхӯй, бадкин.

ШУТУРХӢӢ شتر خوئى бадхӯй, бадкинагӣ.

ШУТУРҶАНГ شتر جنگ ба ҳам ҷанг андохтани шутурони маст барои ҷангома.

ШУУБИЯ ا. شعوبيه чараёне, ки дар асрҳои миёна дар баробари баргариҷи арабҳо нисбат ба мардуми эронинажод ба майдон омадааст.

ШУУР ا. شعور ҳис кардан, дарёфттан; идрок, дарёфт, фаросат, фаҳм; **шуур доштан** фаросат доштан, соҳиби идрок будан.

ШУУРНОК شعور ناک қобиляти дарк ва дарёфт, бофаросат

ШУУРНОКӢ شعور ناکى шуурнок будан, шуур доштан.

ШУХ I شوخ *кит.* чирк, ифлосӣ.

ШУХ II شوخ *ниг.* **шах II**.

ШУХМ شخم шудгор, бо омоч ё трактор рондани замин.

ШУХЧА شخچه *гуфт.* резаҳои санг дар хок.

ШУҲАДО ا. شهدا *ҷ.* **шаҳид**.

ШУҲУД ا. شهود *ҷ.* **шоҳид**.

ШУҶОАТ ا. شجاعت далерӣ, пурдилӣ, ҷасурий, нотарсӣ, ҷуръат.

ШУҶОАТМАНД شجاعتمند шуҷоъ, соҳиби

шучоат, диловар, пурдил.

ШУЧОАТМАНДӢ شجاعتمندی диловарӣ, часурӣ, шучоатманд будан.

ШУЧОАТПЕША شجاعتپیشه далер, нотарс, пурдил, шучоатманд.

ШУЧОАТНОК شجاعتناк шучоатманд.

ШУЧОӢ *а.* شجاع шучоатманд, далер, часур, диловар.

ШУШ شش яке аз аъзои асосӣ дар бадани инсон ва ҳайвон, ки узви аслии нафасгирист.

ШУША ششه *ниг.* шӯша.

ШУШБАНД ششبنده *гуфт.* камтар хӯроке, ки барои андак фуру нишондани гуруснагӣ хӯранд; **шӯшбанд кардан** андак рафӣ гуруснагӣ кардан; **шӯшбанд шудан** боиси рафӣ гуруснагӣ шудани хӯроке.

ШУЮӢ *а.* شيوخ паҳн шудан, шоеъ шудан.

ШӢ//ШӢӢ شو//شوى шавҳар; **ба шӢ** додан ба шавҳар додан.

ШӢӢНДАН شوياندن *тарзи бавоситаи* **шӯстан**; чизеро ба воситаи касе ё чизе шӯстан, чизеро ба касе ба шӯстан додан.

ШӢӢДОР شوى دار шавҳардор.

ШӢЛА شوله *ниг.* шавла.

ШӢЛАК شولك *кит.* аспӣ тезграфтор.

ШӢЛАКАДУ شوله كدو шӯлае, ки дар он каду меандозанд.

шӢр شور *асоси замони ҳозира аз* **шӢридан**.

ШӢР I شور 1. ҳаяҷон, изтироб, ошӯфтагӣ. 2. ғавғо, фарёд. 3. фитна, фасод, ошӯб; **шӢру ғавғо** доду фарёд, фитнаю ошӯб; **ба шӢр андохтан // ба шӢр овардан** ба ҳаяҷон овардан, барангехтан; **ба шӢр омадан** шӢридан, ба ҳаяҷон омадан, бадҷаҳлу оташин шудан.

ШӢР II شور *бот.* сернамак, намакаш аз ҳадди ъятидол зиёд, намакин.

ШӢРА I شوره 1. ҷисми сафеди намакмонанд, ки дар заминҳои шӢр ва беҳосил пайдо мешавад. 2. шӯразамин; замини беҳосил; **шӢра задан(-и замин)** пур аз шӢра шудани хок, ки дар он гиёҳ намерӯяд; **◇ тухм дар шӢра афкандан** кори бесамар кардан.

ШӢРА II شوره як навъи гиёҳи ёбони биёбонӣ.

ШӢРАБАНДӢ شورهبندي **шӢрабандии замин** шӢра (намак) пайдо кардани замин (хок).

ШӢРАБУМ شوده بوم *ниг.* **шӢразамин**.

ШӢРАВӢ شوروى 1. мансуб ба **шӢро**. 2. *марбут* Иттиҳоди ШӢравии собиқ

ШӢРАДОР شوره دار шӢра пайдокарда, шӢрзада.

ШӢРАЗАДА شوره زده намакзада, намакин.

ШӢРАЗАМИН//ШӢРЗАМИН شوره زمين//شورزمين хоки ба рӯяш шӢра дамида, шӢрзада, шӢрахок; замини беҳосил.

ШӢРАЗОР I شوره زار замин, ки онро гиёҳи шӢра пахш кардааст.

ШӢРАЗОР II شوره زار замини шӢрахок, замини пур аз шӢра, ки дар он гиёҳ намерӯяд.

ШӢРАК شورك донаки зардолу ва дигар меваҳои намакини бирёнкарда.

ШӢРАНГЕЗ شورانگيز ҳаяҷонбахш, ошӯфтакунанда, ошӯбовар; фитнаангез.

ШӢРАНГЕЗӢ شورانگيزى шӢрангез будан, ҳаяҷонбахшӣ.

ШӢРАНДОЗ شورانداز *ниг.* **шӢрангез**.

ШӢРАНДОЗӢ شوراندازى *ниг.* **шӢрангезӣ**.

ШӢРАПУШТ شوره پشت авбош, бозорӣ.

ШӢРАПУШТӢ شوره پشتى авбошӣ, безоригӣ.

ШӢРАФКАН شورافكن *ниг.* **шӢрангез**.

ШӢРАХОК شوره خاك *ниг.* **шӢразамин**.

ШӢРБАХТ شوربخت бадбахт, бетол, тирабахт, сияҳрӯз.

ШӢРБАХТӢ شوربختى бадбахтӣ, бетолӣ, тира-рӯзӣ.

ШӢРБО شوربا *хӯр.* таоми обакӣ, ки аз гӯшт, сабзавот ва наҳӯд пухта мешавад: **пул бошад, дар чангал шӢрбо (зарб.)**.

ШӢРГИЁӢ شورگياه *ниг.* **шӢра II**.

ШӢРЗАДА شورزده замини шӢр пахшкардаи беҳосил.

ШӢРЗАМИН شورزمين *ниг.* **шӢразамин**.

ШӢРИДА شوریده *сифати феълии замони гузашта аз* **шӢридан**; бадҷаҳршуда, ба шӢр омада, ба

ҳаяҷон омада; ошуфтахотир, ошуфта, парешон.

ШӢРИДАБАХТ شوریده‌بخت *кит.* шӢрбахт, бахт-баргашта.

ШӢРИДАБАХТӢ شوریده‌بختی *шӢрбахтӢ, бахт-баргаштаӢ.*

ШӢРИДАВОР شوریده‌وار *кит.* девонавор, ба монанди девона.

ШӢРИДАГӢ شوریدگی 1. *шакли дигари сифати феълии замони гузашта аз шӢридан;* ошуфтагӢ, изтироб. 2. девонагӢ.

ШӢРИДАДИЛ شوریده‌دل *дилбохта, ошиқи шайдо, беқарор.*

ШӢРИДАКОР شوریده‌کار *кит.* он ки кораш чаппа шудааст, ошуфтаҳол, парешонҳол.

ШӢРИДАМАҒЗ شوریده‌مغز *саргаранг, гич; ҳайрон.*

ШӢРИДАН شوریدن 1. ба ҳаяҷон омадан, ошуфта шудан, ба чӯшу хурӯш омадан. 2. ба қаҳру ғазаб омадан, оташин шудан. 3. *мач.* ба талотум афтодан, тугён кардан (-и *дарё*).

ШӢРИДАРАНГ شوریده‌رنگ *кит.* рангпарида, ҳаросон.

ШӢРИДАРАҲ شوریده‌ره *ниг.* шӢридароҳ.

ШӢРИДАРОӢ شوریده‌رای *кит.* 1. парешонхотир. 2. бадандеш, он ки нияташ бад аст.

ШӢРИДАРОҲ شوریده‌راه *кит.* роҳгумзада, гумроҳ, гумкардароҳ, бироҳашуда.

ШӢРИДАРӢЗГОР شوریده‌روزگار *бечора, бенаво, дармонда.*

ШӢРИДАСАР شوریده‌سر *кит.* беқарор, саргашта; овора, қаландар.

ШӢРИДАХОТИР شوریده‌خاطر *парешонхотир, ошуфтаҳол.*

ШӢРИДАҲОЛ شوریده‌حال *парешонхотир, ошуфтаҳол, беқарор, бесару сомон.*

ШӢРИСТОН شرستان *ниг.* шӢразор.

ШӢРИШ شورش 1. ҳаяҷон, ошуфтагӢ, чӯшу хурӯш. 2. ҳашм, оташинӣ. 3. балво, фитна. 4. ошӯб, исён.

ШӢРИШГАР شورشگر *балвогар, ошӯбгар; исён-қунанда.*

ШӢРИШГАРӢ شورشگری *исёнгарӢ, ёғигарӢ, балвогарӢ.*

ШӢРИШЧӢ شورشچی *ниг.* шӢришгар.

ШӢРӢ شوری *шӢр будан, сернамакӢ.*

ШӢРМОҲӢ شورماهی 1. *зоол.* номи як навъ моҳӣ. 2. моҳии шӢр, моҳии намакин.

ШӢРНӢЛ شورنول *зоғи сиёҳ, ғуроб.*

ШӢРО ا. شورا 1. машварат. 2. барои машварат гирди ҳам ҷамъ омадани ҳайате. 3. мақоми ҳокимияти маҳал: **шӢрои деҳа (ҷамоа).**

ШӢРОБ شوراب *оби шӢр, оби намакин.*

ШӢРОБА شورابه 1. оби шӢр, оби намакин. 2. *киноя аз ашқ, сиришқ, оби дида.*

ШӢРОӢ شورایی 1. *мансуб ба шӢро.* 2. таър. шӯравӣ; **мактаби шӢроӢ** мактаби шӯравӣ; **ҳукумати шӢроӢ** ҳукумати шӯравӣ.

ШӢРОНИДАН شورانیدن 1. *тарзи бавоситаи шӢридан.* 2. ба шӢр овардан, ба чӯшу хурӯш овардан. 3. барангехтан, ба балво ва шӢриш таҳрик кардан; ба қаҳру ҳашм овардан. 4. ба талотум андохтан (*мас., дарёро*).

ШӢРПАХТА شورپخته *пахтаи дар оби чӯшидаи намакдор ё дар пешоби кӯдак таршуда, ки ба узви латҳӯрдаи бадан мебанданд.*

ШӢРТАК شورتک *камнамак; бодиринги шӢртак* бодиринги камнамак.

ШӢРТАН شورتن *зоол.* навъи моҳии баҳрӣ.

ШӢРТОЛЕӢ شورطالعی *ниг.* шӢрбахтӢ.

ШӢРТОЛЕЪ شورطالع *ниг.* шӢрбахт.

ШӢРХОК شورخاک *ниг.* шӢразамин.

ШӢРЧАМОҲӢ شورچه ماهی *зоол.* як навъи моҳӣ.

ШӢТАЛАБ شوطلب *гуфт.* зан ё духтари талабгори шавҳар: **шӢталаб шудан.**

ШӢХ I شوخ 1. чолок, беқарор, серҳаракат, ноором, бозигар: **бачаи шӢх.** 2. зиндадил, ширинкор, ширинсухан. 3. фаттон, ишвагар: **ҷашми шӢх, рафтори шӢх.** 4. зебо, танноз. 5. шодифзо, фараҳбахш, шӯрангез (*оҳанг, суруд*): **шӢху шанг** зебо ва танноз; *чусту* чолок, зарифу хушрафтор.

ШӢХ II شوخ *чирку риме, ки дар болои ҷароҳат саҳт шудааст.*

ШӮХГАП شوخ گپ базлагӱй, ҳазлгӱй.

ШӮХДИДА شوخ دیده *ниг.* шӮхчашм.

ШӮХИБАРДОР شوخى بردار он ки ҳазлу шӮхиро мефаҳмад.

ШӮХИОМЕЗ شوخى آميز омехта бо шӮхӣ, бо мазоҳу ҳазл, нимчиддию нимшӮхӣ.

ШӮХИОМЕЗОНА شوخى آميزانه *ба таври* шӮхиомез.

ШӮХӢ شوخى 1. серҳаракатӣ, бозигарӣ, нооромӣ. 2. ширинкорӣ, ҳазл, мазох; **шӮхӣ кардан** а) бозию бетартибӣ кардан; ҳаракати бачагона кардан; б) ҳазл кардан, ширинкорӣ кардан, бо ҳазлу мазох гап задан.

ШӮХМИЗОЧ شوخ مزاج шӮхтабиат, базлагӱй, ширинкор, шӮхидӯст.

ШӮХНИГОҲ شوخ نگاه он ки нигоҳи фаттону дилангез дорад.

ШӮХОБ شوخ آب *дарёи* шӮхоб дарёи тези пурталотум.

ШӮХОҲАНГ شوخ آهنگ мусикие, ки оҳанги шӮх дорад.

ШӮХРАНГ شوخ رنگ чашмхарош, баланд, чашмбар (*дар бораи ранг*).

ШӮХРАНГӢ شوخ رنگى шӮхранг будан, чашмбар будан, назаррабоии рангҳо.

ШӮХРӮӢ شوخ روى бочуръат, бочасорат; бебок; нотарс.

ШӮХТАБИАТ شوخ طبيعت *ниг.* шӮхтабъ.

ШӮХТАБИАТӢ شوخ طبيعتى табиати шӮх доштан, шӮхтабиат будан, шӮхмизочӣ.

ШӮХТАБЪ شوخ طبع шӮхмизоч, хушгуфтор, базлагӱй.

ШӮХЧАШМ شوخ چشم 1. он ки чашмони зебо ва дилфиреби айёрона дорад. 2. *мач.* густох, бешарм, беҳаё, фиребо.

ШӮХЧАШМӢ شوخ چشمى 1. беҳаёӣ, бешармӣ, густохӣ. 2. фиребгарӣ. 3. ишвагарӣ, фаттонӣ; зебой, диловезӣ.

ШӮХЧАШМОНА شوخ چشمانه 1. беҳаёёна, густохона. 2. ишвагарона, бо фатонат.

ШӮХШАНГ شوخ شنگ *кит.* 1. шӮх, бозигар. 2. ишвагар, бокарашма; сернозу карашма.

ШӮӲРА *а.* شهره машхур, номдор, овозадор; **шӮӲраи офоқ** будан машхуру маъруфи тамоми дунё будан; **шӮӲра гаштан (шудан)** машхур шудан, ном баровардан, овоза гаштан.

ШӮӲРАВАР شهره ور *ниг.* шӮӲратманд.

ШӮӲРАТ *а.* شهرت *кит.* машхурӣ, номдорӣ, ном баровардан, маъруф гаштан; **шӮӲрат доштан** машхур будан, маъруф будан, ном баровардан; **шӮӲрат ёфтан** а) маъруф шудан, машхур шудан, ном баровардан; б) овоза шудан; **шӮӲрат пайдо кардан** шӮӲрат ёфтан.

ШӮӲРАТАФЗО شهرت افزا он чи шӮӲрат, маъруфият ва номдории чизеро боз ҳам зиёдтар мекунад.

ШӮӲРАТБАЛАНД شهرت بلند дорои шӮӲрат ва маъруфияти зиёд.

ШӮӲРАТДОР شهرت دار *ниг.* шӮӲратманд.

ШӮӲРАТЁР شهرت يار *ниг.* шӮӲратманд.

ШӮӲРАТМАНД شهرت مند машхур, номбароварда, маъруф.

ШӮӲРАТМАНДӢ شهرت مندى машхурӣ, маъруфӣ, маъруфият, овозадорӣ; машхурии ифтихормандона.

ШӮӲРАТНОК شهرت ناک *ниг.* шӮӲратманд.

ШӮӲРАТНОКӢ شهرت ناکى *ниг.* шӮӲратмандӣ.

ШӮӲРАТПАРАСТ شهرت پرست он ки хоҳони шӮӲрат ва маъруфият мебошад, он ки аз паи машхур шудан мегардад, толиби шӮӲрат.

ШӮӲРАТПАРАСТӢ شهرت پرستى шӮӲратпараст будан, толиби шӮӲрат будан, шӮӲратчӯй.

ШӮӲРАТТАЛАБӢ شهرت طلبى хоҳони маъруфият ва номбарорӣ, дар талаби шӮӲрат будан.

ШӮӲРАТЧӮӢ (Ӣ) شهرت جو (ى) *ниг.* шӮӲратпараст.

ШӮША شوشه 1. яхе, ки дар зимистон дар нӯги новадонҳо баста овезон мешавад. 2. пораи яклухти хок, ангишт *ва ғ.*

ШӮШАБАНДӢ شوشه بندى шӮша бастан, шӮшазор шудан, бо шӮша мунҳасир шудан.

ШӮШАЛАК شوشک *ниг.* шӮша.

ШӮШАШАКЛ شوشه شکل мисли овезаҳои ях (шӮша) шуда, ба шӮша монанд.

ШӮӲБА *а.* شعبه яке аз қисмҳои як идора ё

муассисаи калон, қисми хурди як идора, бахш.

ШҮӢБАДА شعبه *ниг.* шаъбада.

ШҮӢБАДАБОЗ شعبه باز *ниг.* шаъбадабоз.

ШҮӢБАДАБОЗӢ شعبه بازي *ниг.* шаъбадабозӣ.

ШҮӢЛА *а.* شعله 1. забонаи оташ, аланга. 2. фуруғ, равшани, тобиш, шуоъ; **шӯъла задан** а) забона кашидан, аланга задани оташ; б) оташ задан, афрӯхтан.

ШҮӢЛААФКАН شعله افگن нурдиҳанда, равшанкунанда.

ШҮӢЛААФРӢЗ شعله افروز оташафрӯз, алангазананда, тобон.

ШҮӢЛААФШОН شعله افشان шӯълапош, оташбор, паҳнкунандаи забона ва фуруғи оташ.

ШҮӢЛАБОР شعله بار оташбор, фурузон, нурпош; ♦ **оҳи шӯълабор** оҳи пурсӯз, оҳи пурдарду алам.

ШҮӢЛАБОРӢ شعله باري оташафшонӣ, нурпошӣ, партавафканӣ.

ШҮӢЛАВАР شعله وار забоназананда чун оташ даргирифта; нурпош, фурузон, тобон; **шӯълавар кардан** барафрӯхтан, даргирондан, **шӯълавар шудан** (гардидан) барафрӯхтан, даргирифтани забона задан, дурахшидан.

ШҮӢЛАВАРӢ شعله وري аланга задан, барафрӯхтан (-и оташ); фурузонӣ, шӯълаафшонӣ.

ШҮӢЛАВОР شعله وار шӯъламонанд, мисли шӯъла.

ШҮӢЛАЗАН شعله زن алангазананда, оташафкан, оташзананда, забона кашида сӯзанда (*оташ*).

ШҮӢЛАЗО(Ӣ) شله زاي шӯълавар, оташафрӯз.

ШҮӢЛАПАРАСТӢ شعله پرستي оташпарасти.

ШҮӢЛАПАРВАР شعله پرور *кит.* шӯъланок, шӯъладор; ♦ **оҳи шӯълапарвар** оҳи пурсӯз, оҳи пурдарду алам, оҳи шӯълабор.

ШҮӢЛАПОШ شعله پاش *ниг.* шӯълабор, шӯълаафкан.

ШҮӢЛАРАНГ شعله رنگ ба ранги оташ, сурху тобон.

ШҮӢЛАРЕЗ شعله ريز шӯълаафшон, шӯълапош.

ШҮӢЛАРӢ(Ӣ) شعله روي 1. оташинрӯй, дурахшонрӯй. 2. *киноя аз зебо, хушрӯй.*

ШҮӢЛАСИФАТ شعله صفت ба мисли шӯъла, ба аланга монанд, шӯълавор.

ШҮӢЛАФИКАН شعله فكن *ниг.* шӯълаафкан.

ШҮӢЛАФИШОН شعله فشان *ниг.* шӯълаафшон.

ШҮӢЛАХЕЗ شعله خيز *кит.* забоназананда, алангапош; тобон, дурухшон.

ШҮӢЛАХӢ شعله خو оташмизоч, тундхӯй, бадфеъл.

ШҮӢЯНДА شوينده *сифати феъли замони ҳозира аз шустан;* поккунанда, покизакунанда; маводи шӯянда.

Э

Э *ҳарфи сиву сеюми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ дар аввали калима бо ҳарфҳои алиф (ا) ва ё (ي) ишора мешавад.*

Э *ای* *нидо, ки норизоӣ, ҳайрат, афсӯс, надомат, нобоварӣ ва ғ.-ро ифода мекунад: э, монед, э, не, э, пурсида чӣ кор мекунӣ!*

ЭБ *ایب* *ғуфт. муносиб, мувофик, сазовор, арзанда; ба эбаш... ба ҳадди эътидол; эб кардан саришта кардан; ба худ эб дидан ба худ муносиб доништан; ба эб омадан андаке дуруст шудан, мувофиқи ҳол шудан.*

ЭБАК//ИБАК *ایبک* *кит. 1. бут, санам. 2. қосид; ғулом.*

ЭВАКУАТСИОНӢ *ایو کوئتسیانی* *мансуб ба эвакуатсия; нуқтаи (маркази) эвакуатсионӣ (тахлия).*

ЭВАКУАТСИЯ *ю. ایو کوئسیه* *аз маҳалли ҳавфнок ба ҷои беҳавф кӯчонидани аҳоли, чизу чора ва муассисаҳои гуногун вақти таҳдиди душман, офати табиӣ ва ғ., тахлия.*

ЭВЕН *ایوین* *ҳалқи бумӣ дар Ёкутистон, Коряк, Чукотка ва дигар ноҳияҳои Сибир; ламутҳо.*

ЭВЕНК *ایوینک* *ҳалқест, ки дар Сибир ва Шарқи Дур зиндагӣ мекунад; тунгусҳо.*

ЭВЕНКӢ *ایوینکی* *мансуб ба эвенк.*

ЭВКАЛИПТ *ю. ایو کلیپت* *бот. як навъ дарахти бузург, ки дар ҷануб, аз ҷумла дар Австралия, мерӯяд ва ҷӯб, реша ва баргҳои маҳсулоти гаронбаҳои саноатӣ ҳисоб меёбад.*

ЭВОЛЮТСИОНИЗМ *лот. ایوالیوتسیانیزم* *таълимот оид ба инкишофи тадриҷӣ.*

ЭВОЛЮТСИОНИСТ *лот. ایوالیوتсіانیст* *тарафдори эволютсионизм.*

ЭВОЛЮТСИОНӢ *ایوالیوتسیانی* *мансуб ба эволютсия; тадриҷӣ.*

ЭВОЛЮТСИЯ *лот. ایوالیوتسیه* *фалс. инкишофи тадриҷӣ; муттасил таракқӣ ёфтан, аз ҳоле ба ҳоле гузаштани чизе (воқеае), таҳаввул, таҳаввулот.*

ЭВОР *ایوار* *кит. 1. вақти байни аср ва шом, вақти торик шудани рӯз, шомгоҳон, говгум. 2. сафари шабона, роҳравӣ дар шаб; эвор рондан вақти аср сафар кардан.*

ЭВРИСТИКА *ю. ایوریستکه* *1. илмест, ки тафаккури эҷодии пурсамарро тадқиқ ва таҳлил мекунад. 2. дар Юнони қадим усули таълиме буд бо роҳи саволу ҷавоб.*

ЭВФЕМИЗМ *ю. ایوفیمیزم* *збш. муродифе, ки ба ҷои ягон сухани дағал ё беадабона кор фармуда мешавад (мас., ба ҷои ҳомила дучон ё вазнин; ба ҷои мурд қазо кард).*

ЭВФЕМИСТӢ *ایوفیمیستی* *мансуб ба эвфемизм.*

ЭВФОНИЯ *ю. ایوفانیه* *адш. дар асоси таносуби ҳушоҳангии забон навиштани шеър.*

ЭДАР *ایدر* *кит. 1. ин ҷо, дар ин ҷо. 2. акнун, инак, кунун, ҳоло.*

ЭДИР *ایدیر* *:эдир кардан лаҳҷ. пӯсти ғӯсолаи мурдари коҳ пур карда, вақти дӯшидани мо-*

ЭДУ

дагов зинда вонамуд кардани он; ба пистони гов даст зада, ба дӯшидан омода кардани он.

ЭДУН ايدون *кит.* 1. акнун, ҳоло. 2. ба ин тарик, ин тавр.

ЭЗИД ايزد *кит.* Худо, Яздон.

ЭЗИДӢ//ЭЗАДӢ//ИЗАДӢ ايزدى 1. мансуб ба эзид. 2. маҷ. ниҳояти олимансабӣ.

ЭЗИДПАРАСТ ايزدپرست *кит.* худопараст, обид, зоҳид.

ЭЗИДШИНОС ايزدشناس *кит.* худотарс, худоҷӯй.

ЭЗМА ايزمه *гуфт.* сергапи шилқин, он ки дар бораи чизе бисёр сергапӣ мекунад.

ЭЗМАГӢ ايزمگى *гуфт.* эзма будан; сергапӣ, шилқинӣ.

ЭЗОПӢ ايزابى *мансуб ба* масалнависи Юнони қадим Эзоп; сухани ба таври маҷозу киноя гуфташуда, ки мақсадро ба таври пинҳон ифода мекунад.

ЭЗОР ايزار *либоси* якқабатаи почадор, ки аз миён поёнро мепӯшонад, лозимӣ, почома: **куртаву эзор**.

ЭЗОРА ايزاره *қисми* поёнии гирдогирди девори хона, аз тоҷа то замини хона.

ЭЗОРБАНД ايزاربند *ресмони* тасмамонанд, ки барои ба миён бастан аз ниғаи эзор гузаронида мешавад.

ЭЗОРДЕВОРӢ ايزارديوارى *ниг.* эзора.

ЭЗОРПОЧА ايزارپاچه *як* почаи эзор, қисми поёни эзор, ки соқи пойро мепӯшонад.

ЭЗОРСУРҲАК ايزارسرخک *зоол.* номи як парандаи бешагии нӯлборик, ки бо нӯлҳояш пусти дарахтро сӯрох мекунад.

ЭЗОҲ ا. ايضاح *возеҳ* ва равшан кардани матлабе; шарҳ, тавзеҳ; **эзоҳ додан** шарҳ додан, тафсил кардан, баён кардан.

ЭЗОҲДИҲАНДА ايضاحدهنده *шарҳдиҳанда*, тафсиркунанда.

ЭЗОҲДИҲӢ ايضاحدهي *шарҳу тавзеҳ* додан, баён.

ЭЗОҲӢ ايضاحى *ниг.* эзоҳдиҳанда.

ЭЗОҲНОМА ايضاحنامه *мактуби* эзоҳӣ, ба таври хаттӣ шарҳу эзоҳ додан.

ЭӢ اى *ҳарфи нидо* ва *хитоб*: эӣ, рафиқон!

ЭӢДУН ايدون *ниг.* эдун.

ЭКВАТОР لوت. ايكوتار *ҷугр.* доираи тасаввурӣ, ки заминро ба нимкураи шимолӣ ва ҷанубӣ ҷудо мекунад; истуво, хати истуво.

ЭКВАТОРӢ ايكوتارى *мансуб ба экватор*; воқеъ дар экватор.

ЭКВИВАЛЕНТ لوت. ايكويولنت *як* чизи ба чизи дигар айнан баробар, ҳаммаъно, ҳамарзиш, муодил, ҳамчанд.

ЭКЗЕМА ю. ايكزيمه *тиб.* навъе аз бемории пӯст, ки дар он қублачаҳои намдор пайдо шуда хориш ба амал меоварад; бемории шукуфа.

ЭКЗОГАМИЯ ايكزاگميه *одате*, ки аз қабила, қавм ё гурӯҳи иҷтимоии худ зангириро манъ мекунад; *муқ.* **эндогамия**.

ЭКЗОТИКА ю. ايكزاتيکه *чизҳои* ба шароити ягон ҷо хос набуда, ки бегона менамояд; чизҳои ғайримуқаррарӣ ва ба расму одати ягон ҷо бегона; ачибу ғариб.

ЭКИЗАК т. ايكيزک *гуфт.* тифлони дар як вақт аз як модар таваллудшуда, ҳамзод, тавъам(он), дугоник: **экизақ таваллуд кардан**.

ЭКИПАЖ фр. ايكيبژ *ниг.* сарнишин.

ЭКЛЕКТИЗМ ю. ايكليكتيزم *ба таври* механикӣ ба ҳам омехтани ақида ва таълимоти гуногун дар навиштан, тадқиқот ва эҷод кардани чизе.

ЭКОЛОГИЯ ю. ايكالاگيه *як* шоҳаи биология, ки муносибати организмро бо муҳити атроф меомӯзад, ҳифзи муҳити зист: **экологияи растанӣ, экологияи ҳайвонот**.

ЭКОЛОГӢ ايكالاگى *марбут ба экология*.

ЭКРАН фр. ايكرن 1. пардае, ки тасвирҳои навори кино дар он мунъақис мешавад, пардаи кино. 2. кино: **экран барои бачаҳо**. 3. оинаи телевизор, ки дар он намоишҳо инъикос меёбанд: **экрани телевизор**.

ЭКСКАВАТОР лот. ايكسكوتار *мошини* заминкан, ки дар қандану ба ҷои дигар партофта ни хок, лой, сангрза дар роҳсозӣ, кӯҳканӣ, иншоотҳои обӣ ва ғ. истифода мешавад.

ЭКСКАВАТОРЧӢ ايكسكوتارچى *он* ки бо экскаватор кор мекунад, идоракунандаи экскаватор.

ЭКСКУРСАНТ лот. ايكسکورسنت *он* ки дар экс-

курсия иштирок мекунад, аъзoi экскурсия.

ЭКСКУРСИОНӢ *лот. айкскурсионӣ мансуб ба кор-хои экскурсия: бюрои экскурсионӣ, пойгоҳи экскурсионӣ.*

ЭКСКУРСИЯ *лот. айкскурсия* тамошои мута-шаккили гурӯҳӣ ба ягон ҷои хушманзараи табиат, музей, иншоот ва муассисаҳои дигар.

ЭКСПАНСИОНИЗМ *айксипансионизм* тавсеатала-бӣ, таҷовуз.

ЭКСПАНСИОНӢ *айксипансионӣ мансуб ба экспан-сия ва экспансионизм: сиёсати экспансионӣ.*

ЭКСПАНСИЯ *лот. айксипансия* бо роҳи истило вусъат додани ҳудуди ягон давлат ва ба давлатҳои дигар паҳн кардани нуфузи иқти-содӣ ва сиёсии он.

ЭКСПЕДИТСИОНӢ *айксипидитсионӣ мансуб ба экспедитсия.*

ЭКСПЕДИТСИЯ *айксипидитсия* 1. сафар ё саёҳати илмӣ як гурӯҳ одамон ба ҷои муайян: **экспедитсияи археологӣ, экспедитсияи илмӣ.** 2. саёҳати як гурӯҳ ба ягон ҷо бо мақсади му-айян. 3. аъзoi ҳамин гурӯҳ.

ЭКСПЕРИМЕНТ *лот. айксиперимент* *ниг. озмо-иш.*

ЭКСПЕРИМЕНТАЛӢ *айксиперименталӣ* *ниг. озмо-ишӣ; таҷрибавӣ: ҷойгоҳи эксперименталӣ, усули эксперименталӣ; маълумоти экспери-менталӣ* маълумотҳои аз таҷриба ба даст омада.

ЭКСПЕРТ *лот. айксиперт* мутахассиси ягон соҳа, ки доир ба ягон масъала ҳулосаи ҳудро медиҳад; комиссияи экспертҳо, ташхисгар, коршинос.

ЭКСПЕРТИЗА *айксипертиза* ягон масъаларо дида баромада ҳулоса баровардани мутахассиси-он, ташхис, муоина; ҳукми экспертҳо: **экспертизаи тиббӣ, аз экспертиза гузаштан.**

ЭКСПЕРТӢ *айксиперти* *мансуб ба эксперт: комис-сияи экспертӣ.*

ЭКСТЕНСИВӢ *айкстинсивӣ* танҳо ба афзоиши миқдорӣ аҳамият дода, сифатро ба эътибор нагирифта; *муқоб. интенсивӣ; кишоварзии экстенсивӣ.*

ЭКСТЕРН *лот. айкстерн* он ки дар ягон мактаб дарс нахонда, мустақилан тайёри дида, имтиҳон месупорад.

ЭКСТЕРНАТ *лот. айкстернат* системаи бо роҳи ҳудумӯзӣ тайёри дида, имтиҳон супурдан.

ЭКСТРЕМИЗМ *лот. айкстремизм* пайравӣ ба на-зария ва ҷорабиниҳои ифротӣ (*хусусан дар сиёсат*), ифротталабӣ.

ЭКСТРЕМИСТ *лот. айкстремист* тарафдори ақидаи қатъӣ ва ифротӣ.

ЭКСТРЕМИСТӢ *айкстремистӣ мансуб ба экс-тремист: назари экстремистӣ, қувваҳои экстремистӣ.*

ЭЛ *т. аил* 1. дӯст, ёр, рафиқ: **эл шудан.** 2. қавм, қабила, тоифа; **элу улус** қабилаҳо, тоифаҳо; **эл сохтан** мутеъ кардан.

ЭЛАК *айлак* ордбезак: **элак баҳона, дидор ғанимат** (*мақ.*).

ЭЛАКБОФ *айлакбоф* он ки элак мебофад, бофан-даи элак.

ЭЛАКБОФӢ *айлакбофӣ* амал ва шуғли элакбоф.

ЭЛДОР *айлдар* *кит. соҳибқабила, соҳибтоифа,* хешутабордор; сардори қабила, пешвои қабила.

ЭЛЕВАТОР *айлотар* 1. иморати аз ҷиҳати техникӣ мучаҳҳаз барои нигоҳ доштани ғалла. 2. *тех.* мошини борбардорӣ.

ЭЛЕКТР *ю. айктер* *ниг. барқ.*

ЭЛЕКТРӢ *айктерӣ* *ниг. барқӣ* 2.

ЭЛЕКТРОВАЗ *ю. айктраваз* як навъ нақлиёт, ки ба воситаи қувваи барқ ҳаракат мекунад.

ЭЛЕКТРОД *ю. айктрад* 1. асбоби барқгузарон, ки ба воситаи он ток ба моеъ ё газ мегузарад. 2. воситаи кафшергарӣ.

ЭЛЕКТРОДИНАМИКА *ю. айктрадинимика* як шӯъ-баи физика, ки ҳосиятҳои қувваи барқро меомӯзад.

ЭЛЕКТРОДИНАМИКӢ *айктрадинимикӣ* *физ. ман-суб ба электродинамика.*

ЭЛЕКТРОКАР *ю. айктракар* борбари дорои муҳаррики барқӣ.

ЭЛЕКТРОКАРДИОГРАММА *ю.* *айктракардиягрме* наворе, ки дар он пасту ба-ландии заниши дил навишта шудааст.

ЭЛЕКТРОКАРДИОГРАФ *ю. айктракардияграф* дастгоҳе, ки пасту баландии заниши дилро ба навор сабт мекунад.

ЭЛЕКТРОКАРДИОГРАФИЯ *ю. айктракардияграфия* навор навишта гирифтани пасту баландии задани дил.

ЭЛЕ

ЭЛЕКТРОКОМБАЙН *ю.* اليكتراكامبين комбайне, ки бо қувваи барқ кор мекунад.

ЭЛЕКТРОКӢРА اليكتراكوره печи барқӣ.

ЭЛЕКТРОЛИЗ *ю.* اليктрализ хим. ба қисмҳои таркибӣ ҷудо шудани моддаҳо бо таъсири қувваи барқ.

ЭЛЕКТРОЛИТ *ю.* اليктрالит хим. моддаҳои химиявӣ ва системаҳои, ки дар таркиби онҳо ҷараёни электрикӣ бо воситаи ионҳои интиқол меёбад.

ЭЛЕКТРОЛИТӢ اليктрالити мансуб ба электролит.

ЭЛЕКТРОМАГНЕТИЗМ *ю.* اليктрамагнитизм физ. маҷмӯи ҳодисаҳои магнитӣ, ки бо таъсири қувваи электрик пайдо шуда бошад.

ЭЛЕКТРОМАГНИТ *ю.* اليктрамагнит магнити (оханрабои) электрикӣ.

ЭЛЕКТРОМАГНИТӢ اليктрамагнити мансуб ба электромагнит: мавҷҳои электромагнитӣ.

ЭЛЕКТРОМЕХАНИК *ю.* اليктрамихеник муҳассиси электромеханика: муҳандиси электромеханик.

ЭЛЕКТРОМЕХАНИКА *ю.* اليктрамихенике як шӯъбаи электротехника оид ба мошинаҳои электрикӣ.

ЭЛЕКТРОМЕХАНИКӢ اليктрамихеники мансуб ба электромеханика.

ЭЛЕКТРОМОБИЛ *ю.* اليктрамабил автомобиле, ки бо қувваи барқ кор мекунад.

ЭЛЕКТРОН *ю.* اليктран физ. хурдтарин зарраи электрикии зарядаш манфӣ, ки қисми таркибии ҳастаро ташкил дода, дар атрофи ядро мусбат ҳаракат мекунад.

ЭЛЕКТРОНИКА *ю.* اليктранике илмест дар бораи ҷараёнҳои электронӣ ва инчунин техникаи ба кор бурдани таҷҳизоти электронӣ.

ЭЛЕКТРОНӢ اليктрани мансуб ба электрон ва электроника: саноати электронӣ, мошинаи электронии ҳисоббарӣ.

ЭЛЕКТРОТЕХНИКА *ю.* اليктратихенике 1. илми истифода аз қувваи электрик; асосҳои назарии электротехника. 2. як соҳаи саноат, ки асбобҳои электрикӣ истеҳсол мекунад: маҳсулоти электротехникаи маишӣ.

ЭЛЕКТРОТЕХНИКӢ اليктратихеники мансуб ба электротехника: саноати электротехникӣ.

ЭЛЕКТРОХИМИКӢ اليктрахимики ниг. электрохимиявӣ.

ЭЛЕКТРОХИМИЯ *ю.* اليктрахимие хим., физ. як шӯъбаи химияи физикӣ, ки муносибати протсессҳои электрикӣ ва химиявиро меомӯзад.

ЭЛЕКТРОХИМИЯВӢ اليктрахимию мансуб ба электрохимия: комбинати электрохимиявӣ.

ЭЛЕМЕНТ лот. اليمينт ниг. унсур. 2. хим. унсур ба сит, ҷисми ба сит; ҷизи сода, ки бо усулҳои муқаррари химиявӣ ба қисмҳои таркибӣ ҷудо намешавад: элементҳои химиявӣ, системаи даврии элементҳо, таснифи химиявии элементҳо.

ЭЛЕМЕНТАРӢ اليمينتری сода, ба сит: курси элементарӣ, математикаи элементарӣ.

ЭЛИКСИР фр. ايلكسير 1. як навъ нӯшокӣ, қиём ё шираи ҷизе барои нӯшидан. 2. нӯшокҳои афсонавӣ, ки гӯё барои инсон умри абадӣ ва ҷавонӣ мебахшидааст, нӯшдору.

ЭЛИКБОШӢ ايليک باشи таър. яке аз мансабҳои хурди маъмурии пешазинқилобӣ; сардорӣ панҷох аскар дар сипоҳи хониғарӣ.

ЭЛИНИЗМ ايلينيزم 1. таър. як давраи таърихи ноҳияҳои шарқии Баҳри Миёназамин, Осиёи Пеш ва атрофи Баҳри Сиёҳ аз истилои Искандар то солҳои 30-юми солшумории мелодӣ мо. 2. мансуб ба забон ва тамаддуни Юнон.

ЭЛЛИПС//ЭЛЛИПСИС *ю.* ايليس//ايليسيس риз. доираи дарозрӯи тухмшакл.

ЭЛЛИПСӢ ايليسي мансуб ба эллипс; тухмшакл: мадори эллипсӣ.

ЭЛНАВКАР ايلنوكر таър. қисми аскарӣ дар Бухорои амирӣ, ки аз қабилаҳои ўзбек ва туркман ташкил меёфт.

ЭЛОТ ايلات ҷ. эл; қабилаҳои ўзбек ва туркман.

ЭЛОТИЯ ايلاتيه элҳо, элот, ўзбекҳои кӯчманчӣ.

ЭЛХОН т.-м ايلخان таър. лақаб ва унвони подшоҳони муғул.

ЭЛЧИГАРӢ ايلچيگري таър. сафорат, сафирӣ, намоёндагии ягон давлат дар давлати дигар.

ЭЛЧИХОНА *ایلچی خانہ* таър. сафоратхона.

ЭЛЧӢ *т. ایلچی* таър. 1. намояндаи як давлат дар давлати дигар, фиристодаи махсус, сафир. 2. намояндае, ки дар майдони ҷанг барои гуфтугӯ кардан ба тарафи муқобил фиристода мешавад.

ЭМ *эм кардан* *гуфт.* нағзак пайванд кардан, гул буридан: *◇ эму алас; эму дам (дем)* бо дуо ва ҷоду гӯё муолиҷа кардани касалҳо.

ЭМБАРГО *исп. امبرگا* аз тарафи давлат манъ карда шудани содирот ва воридоти молҳои хориҷӣ, таҳрим.

ЭМБРИОЛОГИЯ *ю. امبرالاجيه* як соҳаи биология, ки инкишофи ҷанинро меомӯзад.

ЭМБРИОН *ю. ايمبريان* *анат.* ҷанини ҳайвон ва одам дар ибтидои инкишофаш.

ЭМГАР *1. он ки эм мекунад. 2. он ки эму дам мекунад.*

ЭМИЗАК *ایمزک* *гуфт.* пистонаки резинӣ, ки ба даҳони шишаи пуршир гузаронда, ба кӯдак мемаконанд.

ЭМИН *а. ايمين* беҳавф, дар амну амон; хотирчамъ, осуда; **эмин будан** дар амон будан, хотирчамъ будан; **эмин кардан** беҳавф гардонидан, беҳатар кардан, хотирчамъ гардонидан; **эмин мондан** саломат мондан, маҳфуз мондан.

ЭМИНӢ *ایمینی* 1. беҳавфӣ, беҳатарӣ, амонӣ, амният. 2. хотирчамъӣ, осудагӣ, оромӣ.

ЭМИССАР *лот. اميسر* он ки аз тарафи созмонҳои сиёсӣ ё давлате бо супориши махсус (асосан маҳфӣ) ба давлати дигар фиристода мешавад.

ЭМИССИЯ *I лот. اميسيہ* *иқт.* баровардан ва паҳн кардани пулҳои қоғазӣ ва ҳар гуна хуччатҳои пулӣ, барориши пул.

ЭМИССИЯ *II лот. اميسيہ* *физ.* фотон, электрон, ион ва ғ., афкандани ҷисмҳои гарм ё ҷисмҳои, ки ба онҳо майдонҳои электромагнитӣ таъсир мерасонанд.

ЭМКУНӢ *ایم کنی* *лаҳҷ.* эм кардан, нағзак пайванд кардан.

ЭМУЛСИЯ *лот. ايمولسيه* моеъ, ки дар таркибаш ба микдори муайян катраҳои микроскопии

моеи дигар мавҷуд аст, масалан омехтаи обу рағван ва ишқор, ки дар коркарди филизот истифода мешавад.

ЭМУЛСИЯОФАР *ايمولسيه آفر* моддаҳое, ки аз онҳо эмулсия ҳосил шавад.

ЭНДОГАМИЯ *ю. انداگميه* одати зан гирифтани танҳо аз қабила, қавм ё гурӯҳи иҷтимоии худ; *муқоб. экзогамия.*

ЭНДОКРИНӢ *انداکرينی* *марбут ба* **эндокринология:** бемории эндокринӣ.

ЭНДОКРИНОЛОГ *ю. انداکرينالوگ* *тиб.* мутахассиси соҳаи эндокринология, ғадудшинос.

ЭНДОКРИНОЛОГИЯ *انداکرينالوگيه* *тиб.* соҳаест оид ба ғадудҳои дохилӣ ва бемориҳои вобаста ба он.

ЭНДШПИЛ *олм. ايندشپيل* марҳилаи интиҳои бозии шохмот.

ЭНЕРГЕТИКА *ю. انيرگيتکه* 1. як соҳаи физика, ки хусусиятҳои неруро меомӯзад. 2. соҳаи техника, ки бо тарзи истиҳсол ва истифодаи анвои неру машғул мешавад.

ЭНЕРГЕТИКӢ *انيرگيتکی* *мансуб ба* **энергетика:** иншооти энергетикӣ.

ЭНЕРГИЯ *ю. انيرگيه* *физ.* неру, қувва: **энергияи барқӣ, энергияи ҳастай.**

ЭНСЕФАЛИТ *ю. انسيفليت* *тиб.* варами мағзи сар, ки аз таъсири микроорганизмҳои касалиовар пайдо мешавад, илтиҳоби мағз.

ЭНСИКЛОПЕДИСТ *ю. انسيکلاپيديست* донишманди ҳамаи соҳаҳои илм, аллома.

ЭНСИКЛОПЕДИЯ *ю. انسيکلاپيديه* китоби махсус ба шакли луғат тартиб додашуда, ки дар он дар бораи ҳама ё як соҳаи дониши инсон маълумоти илмӣ ҷамъ оварда шудааст, донишнома, доиратулмаориф: **Донишномаи Рӯдакӣ.**

ЭНСИКЛОПЕДИ *انسيکلاپیدی* *мансуб ба* **энциклопедия:** луғати энциклопедӣ.

ЭНТОМОЛОГ *انتامالوگ* мутахассиси энтомология, ҳашаротшинос.

ЭНТОМОЛОГИЯ *انتامالوگيه* як соҳаи зоология, ки ҳашаротро меомӯзад, ҳашаротшиносӣ.

ЭНТОМОЛОГӢ *انتامالوگی* *мансуб ба* **энтомология.**

ЭПИ

ЭПИГРАФ *ю.* *адиш.* *апикирф* *адш.* ҷумла ё иқтибосе, ки дар аввали китоб ё фасли алоҳидаи он навишта шуда, ба ғоя ва мазмуни асосии асар ишора мекунад.

ЭПИДЕМИОЛОГ *ю.* *апиидимйалаг* мутахассиси соҳаи илми эпидемиология, коршинос ва пишики бемориҳои гузаранда ва оммавӣ.

ЭПИДЕМИОЛОГИЯ *ю.* *апиидимйалагйе* *тиб.* илме, ки пайдоиши бемориҳои гузарандаи оммавӣ, роҳҳои пешгирӣ ва мубориза бо ин бемориҳоро меомӯзад.

ЭПИДЕМИОЛОГӢ *апиидимйалагӣ* *мансуб ба эпидемиология:* маркази беҳдошти эпидемиологӣ.

ЭПИДЕМИЯ *ю.* *апиидимйе* паҳн шудани ягон бемории гузаранда, вабо.

ЭПИДЕМИЯВӢ *апиидимйивӣ* *мансуб ба эпидемия:* бемориҳои эпидемиявӣ.

ЭПИЗОД *ю.* *апиизад* 1. воқеа, ҳодиса. 2. *адш.* воқеае, ки дар сюжети асари бадеӣ ба андозае мустақилона ба назар мерасад.

ЭПИКУРЕИЗМ *ю.* *апикурйизм* 1. *фалс.* фалсафаи материалист ва атеисти Юнони қадим Эпикур, ки дар асоси ақидаҳои атомистӣ оламо тавзеҳ дода буд. 2. ҷаҳонбиние, ки аз таҳрифи таълимоти этикии Эпикур пайдо шудааст ва он айшу ишратро мақсади ҳаёт мешуморад. 3. *мач.* ишратпарастӣ, айшдӯстӣ.

ЭПИКӢ *апики* *мансуб ба эпос* ва тарзи баёни он; ҳамосӣ, размӣ.

ЭПИЛЕПСИЯ *ю.* *апилипсије* *тиб.* бемории асаб, саръ.

ЭПИЛЕПТИКӢ *апилиптики* *мансуб ба эпилепсия.*

ЭПИЛОГ *ю.* *апилаг* *адш.* хотимаи асари бадеӣ, ки одатан дар он тақдири минбаъдаи қаҳрамон нақл карда мешавад.

ЭПОПЕЯ *ю.* *апиапе* силсилаи асарҳо ё асари қалбӣ, ки эпикӣ ва нависанда, ки воқеаҳои муҳими таърихӣ ягон давраи калонро тасвир мекунад. («Шоҳнома»-и Фирдавсӣ; «Ҷанг ва сулҳ»-и Л. Толстой ва ғ.).

ЭПОС *ю.* *апис* *адш.* 1. достони қаҳрамонӣ, достони ҳамосӣ. 2. маҷмӯи осори дostonҳои фолклорӣ.

ЭРАТӢ *аиртӣ* *лаҳҷ.* сохта, қалбакӣ, сунъӣ: *мӯи эратӣ.*

ЭРГАНАК *аирганк* *лаҳҷ.* чизи аз химчаву наждаҳои дарахт сохташуда, ки ҳамчун деворҷоеро ихота мекунад, девораи химчагин, ҷапар.

ЭРИТРОСИТ *ю.* *аиритрасит* ҷузъи таркибии хун – қисмчаҳои хурде, ки гемоглобин дарбардоранд.

ЭРКА *т.* *аирке* *гуфт.* нозпарвард: *писари эрка, эрка кардан (бачаро)* ба нозу нузи бача роҳ додан.

ЭРКАГӢ *аиркӣ* 1. нозу нуз. 2. нозпарвардӣ; *эркагӣ кардан* нозу нуз кардан.

ЭРКАТОӢ *т.* *аирке таӣ* *гуфт.* пурнозу нуз.

ЭРКАТУЛФОР *аирке тelfar* *ниг.* эркатой.

ЭРМАК *т.* *аирмк* *гуфт.* худро ба чизе машғул доштан, воситае, ки боиси вақтгузаронӣ бошад.

ЭРОД *а.* *аирад* 1. гуфтор, баён, зикр, гуфтан; *эрод кардан* гуфтан, сухан рондан. 2. эътироз, нуктагирӣ, хурдагирӣ (*ба гап ё кори касе*); *эрод гирифтан* а) хурдагирӣ кардан, айбҷӯӣ кардан (*ба кор, гапи касе*); б) ба ягон фикри касе розӣ нашуда, сухани ӯро буридан.

ЭРОДГИР *аирадгир* он ки ба ягон фикр ё коре эрод мегирад, он ки ба чизе хурдагирӣ мекунад, нуктагиранда ба чизе.

ЭРОДГИРАНДА *аирадгирنده* *ниг.* эродгир.

ЭРОДГИРӢ *аирадгирӣ* амали эродгир.

ЭРОДНОПАЗИР *аираданапзир* он чи ба эрод гирифтани он касе ҳақ надорад.

ЭРОЗИЯ *аиразие* *геол.* суставу хӯрда шудани замин (шок) аз борон, об ва ғ., фарсоиш

ЭРОН *аيران* 1. *таър.* номи умумӣ сарзамини эронинажодон. 2. номи расмӣ Ҷумҳурии Исломии Эрон

ЭРОНЗАМИН *аيرانзамин* *таър.* сарзамини Эрон, мамлакати Эронӣ эронинажодон.

ЭРОНИНАМО *аиранинома* монанд ба эронӣ.

ЭРОНӢ *аирани* *мансуб ба Эрон:* гурӯҳи забонҳои эронӣ.

ЭРОНШАҲР *аيرانшهر* *таър.* сарзамин ва кишвари Эрон.

ЭРОНШИНОС ايران شناس мутахассиси соҳаи таъриху филология ва иқтисоду маданияти Эрон.

ЭРОНШИНОСӢ ايرانشناسӣ омӯзиш, таҳқиқ ва тадқиқи таърих, филология ва маданияти Эрон.

ЭСКАДРИЛИЯ фр. ايسكدريليه гурӯҳи ҳавопаймоҳои ҳарбӣ: **эскадрилияи ҳавопаймоҳои бомбаандоз, эскадрилияи ҳавопаймоҳои киркунанда.**

ЭСКАЛАТОР англ. ايسكلتار зинапоҳи равои (мас., дар метро).

ЭСКИЗ фр. ايسکيز тарҳи пешакии ягон тасвир, расм ва ғ., ангора.

ЭСКИМО фр. ايسکما яхмоси шоколаддор.

ЭСКИМОС ايسکماس як тоифаи халқ, ки дар Аляска, шимоли Канада, Чукотка ва ҷазираи Врангел зиндагӣ мекунад.

ЭСКИМОСӢ ايسکماسӣ марбут ба эскимос: забони эскимосӣ.

ЭСКОРТ ايسکارت ҳ. дастаи аскарони муҳофизат ва мушоҳадаткунандаи касе ё чизе, дастаи ташифот: **эскорти фаҳрӣ.**

ЭСОР а. ايسار кит. нисор кардан, бахшидан.

ЭСПЕРАНТО фр. ايسپرنتа забони байналхалқӣ, ки дар асри XIX дар асоси грамматика ва луғатҳои забонҳои аврупоӣ ба таври сунъӣ эҷод шуда буд.

ЭССЕ фр. ايسсӣ навъи очерк.

ЭССЕНАВИС ايسسنويس нависанда ё рӯзнома-нигори, ки дар эҷодаш эссе нақши ғолибтар дорад.

ЭССЕНАВИСӢ ايسسنويسӣ ба навиштани эссе машғул будан.

ЭСТАКАДА фр. ايستکده пули релсдори пасту баланд шаванда, ки дар роҳҳои оҳан, бандарҳо ё амади дарёҳо пайваст карда мешавад ва барои бор кардану фаровардани бор истифода мегардад.

ЭСТАФЕТА фр. استيفته 1. варз. мусобиқаи дави дастаҳо, ки дар он пойгачиён дар ҷои муайяни роҳ якдигарро иваз карда аломати шартиро гирифта медаванд, намоёндаи кадом тим аломатро ба ҷои муқаррар пештар расо-

над, ҳамон даста ғолиб мешавад. 2. аломате, ки як пойгачӣ ба дигараш вақти ивазшавиаш медиҳад. 3. маҷ. навбати ягон кори бузург, ки дар иҷрояш одамони гуногунсин иштирок мекунанд; **эстафетаро гирифта киноя аз давом додани коре, ки дигарон сар кардаанд.**

ЭСТАФЕТӢ استيفتي марбут ба эстафета.

ЭСТЕТИЗМ ю. استيتيزم 1. нафосатдӯстӣ. 2. ба ҷиҳати зоҳирии асарҳои санъат дода шуда, ғояи онҳоро ба назар нагирифта; формализм дар санъат.

ЭСТЕТИКА ю. استيتيکه таълимоти фалсафии, ки қонунҳои умумӣ, моҳият, пайдоиш ва тараққиёти санъатро таҳқиқ менамояд ва қонунҳои тараққиёти онро аз нуқтаи назари зебоии ҳаёт ва инъикоси он дар асарҳои санъат меомӯзад.

ЭСТЕТИКӢ استيتيکӣ мансуб ба эстетика: **лаззати эстетикӣ, идеяи эстетикӣ, назарӣ ё, тарбияи эстетикӣ.**

ЭСТОНӢ ايستانى мансуб ба Эстония: забони эстонӣ.

ЭСТРАДА фр. ايسترده 1. ҷои баланди махсус ба оркестр ва барои баромадкунандагон. 2. иҷрои асарҳои хурди мусиқавӣ ва драмаӣ аз эстрада.

ЭСТРАДӢ ايستردى мансуб ба эстрада: **оркестри эстрадӣ.**

ЭТАК ايتک аз лаҷом (нӯхта) гирифта бурдан (мас., аспро).

ЭТАЛОН фр. ايتالان намунаи дақиқона сохташудаи ченак ва андоза, ки барои санҷидани ҳамин гуна чизҳо истифода мешавад: **эталони симобӣ, эталони симин.**

ЭТИКА фр. ايتکه таълимот дар бораи ахлоқ, принсипҳо ва мавқеи он дар ҷамъият.

ЭТИЛӢ ايتيلӣ аз этил: **спирти этилӣ.**

ЭТИМОЛОГ ايتيمالಾಗ збш. мутахассиси соҳаи этимология, пажӯҳишгари решашиносии калимаҳо.

ЭТИМОЛОГИЯ ю. ايتيمالاجيه 1. як соҳаи забоншиносӣ, ки пайдоиши калимаҳоро меомӯзад. 2. пайдоиши калима, решашиносии вожаҳо.

ЭТИ

ЭТИМОЛОГӢ *этимология* збш. мансуб ба **этимология**: луғати **этимологӢ**, тадқиқоти **этимологӢ**.

ЭТНИКӢ *этнический* мансуби ягон халқ ва халқият; *ниг.* наҷодӣ 2.: таркиби **этникий** аҳоли.

ЭТНОГЕНЕЗ *этногенез* ю. атангениз пайдоиши халқ.

ЭТНОГРАФ *этнограф* ю. атанграф мутахассиси этнография, он ки бо мардумшиносӣ машғул аст, мардумшинос.

ЭТНОГРАФИЯ *этнография* ю. атанграфия 1. илме, ки маишат, урфу одат ва маданияти моддию маънавии халқҳоро меомӯзад, мардумшиносӣ. 2. хусусиятҳои маишат, урфу одат ва маданияти ягон халқ: **этнографияи сокинони ягон маҳал**.

ЭТНОГРАФИӢ *этнография* мансуб ба **этнография**: маълумоти **этнографӣ**, **экспедитсияи этнографӣ**.

ЭТНОЛИНГВИСТ *этнолингвист* муҳаққиқи забон ва хусусиятҳои этнографии як халқ.

ЭТНОЛИНГВИСТИКА *этнолингвистика* ю. атанлингвистика бахши илми забоншиносӣ, ки алоқа ва муносибати байни забон ва хусусиятҳои этниқиро меомӯзад.

ЭТЮД *фр.* *этюды* 1. тарҳи ягон асар ё ягон қисми вай дар санъати тасвирий. 2. асари хурди мусиқавӣ. 3. асари мусиқавӣ.

ЭФИОП *эфиоп* ҳабаши, ҳабашистонӣ.

ЭФИОПӢ *эфиопы* марбут ба **Эфиопия** (Ҳабашистон).

ЭФИР I *эфир* ю. афӣр моддаи обакии зудбухор, ки аз имтизочи спиртҳо ё спирту туршиҳо иборат аст; **равғани эфир** моддаи моеи зудпарӣ равшанамуди беранг ё зардранги бӯяш тез, ки аз баргу меваи баъзе растаниҳои хушбӯй ҳосил мекунамд ва дар атриёт ва тиб истифода мешавад.

ЭФИР II *эфир* ю. афӣр муҳити ҳаво, ки дар он радиомавҷҳо ва сигналҳо паҳн мешаванд.

ҲСЭФИРДОР *эфирдор* дорои эфир: **равғани эфирдор**.

ЭХИНОКОКК *эхинакока* зоол. кирми паразити риштамонанд, ки дар рӯдаи сағ, гурба ва гург мешавад ва дар рӯдаи одам пайдо шуданах хавфнок аст.

ЭХ *эх* калимаи нидо, ки ҳайрат, тааҷҷуб, таассуф, шавқ, шодӣ ва монанди инҳоро ифода мекунад.

ЭХА *эха* калимаи нидо, ки ҳайрат, таассуф ва аз чизе норозӣ буданро ифода мекунад.

ЭХДО *а.* *эхда* кит. ҳадя додан, инъом фирисотдан.

ЭХДОС *а.* *эхдос* аз нав сохтан; ба вучуд овардан, падида овардан, эҷод намудан, бино кардан.

ЭХЕ *эхе* калимаи нидо, *ниг.* **эха**.

ЭХӢ *а.* *эх* кит. 1. аз нав зинда гардонидан, ҳаёт бахшидан. 2. зинда шудан.

ЭХӢКУНӢ *эх* кит. аз нав зинда кардан, барқарор кардан.

ЭХӢШАВӢ *эх* кит. аз нав пайдо шудан, аз нав зинда шудан.

ЭХЗОН *а.* *эхзон* андӯхгин кардан, ғамгин сохтан: **кулбаи эхзон** хонаи ғам, ғамхона.

ЭХЗОР *а.* *эхзор* кит. ҳозир кардан, ҷеғ зада оварондан (*касоро ба ҷое*).

ЭХМОЛ *а.* *эхмол* кит. бепарвой, саҳлангорӣ; таъхир, сустӣ.

ЭХМОЛКОР *эхмолкор* сусткор, корро ақибкашанда.

ЭХРОҚ *а.* *эхроқ* кит. сӯхтан; сӯзиш; сӯхтор.

ЭХРОМ *а.* *эхром* *д.* дар вақти маросими ҳаҷ дар ҳудуде, ки муқаддас шуморида шудааст, пӯшидани порчаи сафеди нодӯхта: **эхром бастан**.

ЭХРОМБАНД *эхромбанд* он ки маросими ҳаҷ ба ҷо оварда эҳром бастааст.

ЭХРОМӢ *эхромӣ* матои нодӯхтаи сафед, ки хоҷиён дар вақти ҳаҷ мепошиданд.

ЭХСОӢ *а.* *эхсав* шумор, шумурдан, ҳисоб кардан, ба ҳисобгирӣ.

ЭХСОИЯ *а.* *эхсавия* кит. идораи омор.

ЭХСОН I *а.* *эхсон* 1. некӯӣ, лутфу марҳамат. 2. ато, бахшиш, инъом; **эхсон кардан (намудан)** а) бахшидан, инъом кардан; б) лутфу марҳамат кардан.

ЭХСОН II *а.* *эхсон* зан гирифтан, зандор шудан.

ЭҲСОНГАР احسان گر *ниг. эхсонкор.*

ЭҲСОНКОР احسان کار *сохибмарҳамат, саховатманд.*

ЭҲСОНКОРӢ احسان کاری *некукорӣ, бахшандагӣ.*

ЭҲСОС *a.* احساس *ҳис кардан, ба воситаи яке аз хисҳои панҷгона дарёфтани чизе; ҳис, фаҳм; эҳсос кардан* *ҳис кардан, дарк кардан, пай бурдан, фаҳмидан.*

ЭҲСОСОТӢ احساساتی *ба эҳсосот додашаванда, ҳассос, зуд мутаассиршаванда.*

ЭҲСОСШАВАНДА احساس شونده *ҳисшаванда.*

ЭҲТИЁТ *a.* احتياط *1. оқибатандешӣ, кори бо-мулоҳиза, кори ботадбир, ботадбирӣ, хушёрӣ, пухтагӣ. 2. пасандоз барои эҳтиёчи муҳим, барои эҳтиёчи номаълум нигоҳ доштани чизе. 3. нигоҳбонӣ, муҳофизат; аз рӯи эҳтиёт мулоҳизакорона, барои пешгирӣ аз чизе, эҳтиётан, бо мулоҳизаи ноомади кор; барои эҳтиёт барои пешгирӣ аз пешомаде; эҳтиёт кардан а) хушёр шудан, барҳазар будан; б) нигоҳ доштан, муҳофизат кардан; в) нигоҳ доштан, захира кардан барои эҳтиёҷ ва рӯзи ноомад; эҳтиёт шудан хабардор шудан, хушёр будан.*

ЭҲТИЁТАН *a.* احتيا تا *аз рӯи эҳтиёт.*

ЭҲТИЁТӢ احتياطي *1. барои эҳтиёт нигоҳ доштани, захиравӣ: қисмҳои эҳтиётӣ, тирҳои эҳтиётӣ. 2. барои эҳтиёт, пешакӣ: чораҳои эҳтиётӣ.*

ЭҲТИЁТКОР احتياط کار *мулоҳизакор, ботадбир, оқибатандеш, хушёр.*

ЭҲТИЁТКОРӢ احتياط کاری *эҳтиёткор будан, мулоҳизакорӣ, оқибатандешӣ, бо эҳтиёт кор кардан.*

ЭҲТИЁТКОРОНА احتياط کارانه *1. мулоҳизакорона, оқибатандешона. 2. хушёрона, мудабируна; эҳтиёткорона кор кардан. 3. эҳтиётан, аз рӯи эҳтиёт.*

ЭҲТИЁҶ *a.* احتياج *1. ҳоҷат, ҳоҷатмандӣ, ниёзмандӣ ба чизе. 2. зарурат; эҳтиёҷ доштан ҳоҷатманд будан, зарурат доштан.*

ЭҲТИЁҶМАНД احتياج مند *ҳоҷатманд, он ки ба чизе эҳтиёҷ дорад.*

ЭҲТИЁҶМАНДӢ احتياج مندی *ҳоҷатмандӣ, мӯҳтоҷӣ ба чизе.*

ЭҲТИЗОЗ *a.* اهتزاز *кит. 1. шод шудан, шодмонӣ, хурсандӣ. 2. лаппидан, чунбидан, тақон хӯрдан дар ҷои худ (мас., байрақ).*

ЭҲТИЗОР *a.* احتضار *кит. фаро расидани марг: ҳолати эҳтизор лаҳзаи ҷонканӣ.*

ЭҲТИКОР *a.* احتكار *кит. анбор карда мондани мол барои ба нархи гарон фурӯштан.*

ЭҲТИҚОР *a.* احتقار *кит. таҳқир кардан, ҳақорат; хору ҳақир шумурдан.*

ЭҲТИЛОМ احتلام *a.* нутфа рехтан ҳангоми ҳоб, ки нишонаи балоғат аст, «шайтон задан», шайтонӣ шудан.

ЭҲТИМОЛ *a.* احتمال *1. пешомади номаълум; ҳар чиз ё воқеае, ки шуданаш ё нашуданаш маълум нест. 2. гӯмон, тахмин, занн. 3. шояд, мумкин аст ки, аҷаб нест, ки; ба ҳар эҳтимол а) ба ҳар ҳол; б) ба ҳар ҳодиса..., ба ҳар гуна пешомад.*

ЭҲТИМОЛАН احتمالاً *фаразан, мумкин аст ки, шояд.*

ЭҲТИМОЛӢ احتمالي *1. фарзӣ, тахминӣ. 2. имконпазир, он чи шуданаш имкон дорад: ҳучуми эҳтимолӣ.*

ЭҲТИМОМ *a.* اهتمام *кит. саъю кӯшиш, ҳиммат, ғамхорӣ.*

ЭҲТИРОЗ *a.* احتراز *кит. парҳез ва худдорӣ кардан аз коре ё аз чизе.*

ЭҲТИРОҚ *a.* احتراق *кит. сӯхтан, сӯзиш, даргирифтани.*

ЭҲТИРОҚӢ احتراقي *даргиранда, сӯзанда.*

ЭҲТИРОМ *a.* احترام *ҳурмат, иззату иқром; эҳтироми касеро ба ҷо овардан касеро мувофиқи қадраш иззату иқром кардан; эҳтиром кардан (намудан) ҳурмат кардан.*

ЭҲТИРОМАН *a.* احتراماً *барои эҳтиром, ба сабаби ҳурмат.*

ЭҲТИРОМГУЗОР احترام گذار *соҳиби иззату эҳтиром.*

ЭҲТИРОМГУЗОРӢ احترام گذاری *мӯҳтарам шумурдан, соҳибэҳтиром доништан.*

ЭҲТИРОМӢ احترامی *эҳтиромнок, ҳурматнок:*

унвони эҳтиромӣ.

ЭҲТИРОМКОР *احترام* он ки нисбат ба ҳама ҳурмату эҳтиром дорад.

ЭҲТИРОМКОРОНА *احترام کارانه* бо эҳтиром, бо иззату икром, эҳтиром зоҳир карда, эҳтиромкунон.

ЭҲТИРОМКУНАНДА *احترام کننده* *ниг.* эҳтиром-кор.

ЭҲТИРОМОҲА *احترامانه* *ниг.* эҳтироман.

ЭҲТИРОС *ا. احتراس* хоҳиши зӯр, майл ва рағбати бисёр.

ЭҲТИСОБ *а. احتساب* *кит.* 1. шумурдан, ба ҳисоб гирифтан. 2. бозхост, ба ҷавобгарӣ кашидан (*амали мӯҳтасиб*); **эҳтисоб** кардан ҷазо додан, ба ҷавобгарӣ кашидан.

ЭҲТИСОС *а. احتساس* ҳиссиёт, эҳсосот.

ЭҲТИШОМ *а. احتشام* 1. соҳиби ҳашамат ва шукӯҳ будан. 2. *маҷ.* кибру гурур, калонгирӣ, худписандӣ.

ЭЧКАМАР//ЭЧКЕМАР *т. ايچکمر//ايچکيمر* *лаҳҷ.* калтакалоси калон, сусмори калон.

ЭЧ *ايچ* *ниг.* ҳеч.

ЭҶОБ *а. ايجاب* *кит.* вочиб, зарур гардонидан, қабул гардонидан; **ба эҷоби...** ба тақозои; **ба эҷоби инсониятпарварӣ.**

ЭҶОБӢ *ايجابي* мусбат, тасдиқӣ; *муқоб.* **манфӣ:** ҷавоби эҷобӣ ҷавоби мусбат.

ЭҶОД *а. ايجاد* 1. ба вучуд овардан, офаридан. 2. асар, чизи офаридашуда; **эҷод кардан (намудан)** офаридан, ба вучуд овардан.

ЭҶОДГАР *ايجادگر* эҷодкунанда, офаранда, эҷодкор.

ЭҶОДИЁТ *ايجاديات* асар, ёдгорӣ ва чизҳои пураризиши маданӣ ва моддӣ, ки мундариҷаи наф дошта бошанд; ба вучуд овардани асарҳои бадеӣ, ёдгорӣ ва чизҳои пураризиши модӣ: **эҷодиёти нависанда, эҷодиёти халқ.**

ЭҶОДӢ *ايجادى* ҳар чизе ва коре, ки ба эҷодкорӣ вобаста аст, ҳар чизе ва амале ки ба эҷодиёт мансуб аст; эҷодкорӣ, бунёдкорӣ: **кори (меҳнати) эҷодӣ, фаъолияти эҷодӣ, қувваҳои эҷодӣ, иттифокҳои эҷодӣ.**

ЭҶОДКОР *ايجاد کار* он ки чизро эҷод мекунад,

бавучудоваранда, офаринанда, бунёдкунанда: **халқи эҷодкор.**

ЭҶОДКОРӢ *ايجاد کاری* эҷод кардан, бо бунёд ва офаридани чизе машғул шудан, бунёдкорӣ.

ЭҶОДКОРОНА *ايجاد کارانه* коре, ки хусусияти эҷодӣ дорад, коре, ки дар он чизе офарида мешавад ва бунёд мегардад; бунёдкорона, бунёдкорӣ.

ЭҶОДКУНАНДА *ايجاد کننده* 1. *сифати феълии* замони ҳозира аз **эҷод кардан**. 2. он ки эҷод мекунад, эҷодкор, бунёдкунанда, офаринандаи чизе.

ЭҶОЗ *а. ايجاز* кӯтоҳӣ, ихтисор дар суҳангӯӣ, мухтасарбаёнӣ.

ЭҶОЗАН *ايجازاً* ба таври кӯтоҳ, ихтисоран.

ЭШИКОҶОСӢ *т. ايشيكاغاسي* *таър.* мансаби нухум дар тартиби мартабаҳо дар аморати Бухоро, раиси ташрифот.

ЭШИКОҶОБОШӢ *т. ايشيكاغاباشي* *ниг.* эшикоғосӣ.

ЭШОН I *ايشان* 1. ҷонишини шахси сеюми ҷамъ **онҳо**. 2. баъзан барои эҳтироми шахси сеюми танҳо кор фармуда мешавад.

ЭШОН II *ايشان* *таър.* рӯҳонии намоён, шайх, муллои рӯҳонӣ, ки гузаштагонаш низ ба ҳамин табақа мансуб бошанд, лақаби шайхҳо, хоҷагон ва муллоҳои калон.

ЭШОНБИБӢ *ايشان بيني* зане, ки аз хона водаи эшонҳо бошад, зани солхӯрдае аз эшонҳо.

ЭШОНЗОДА *ايشانزاده* фарзанди эшон, бачаи домолло ё шайхи калон.

ЭШОНӢ *ايشاني* мансуб ба эшон; кор ва амали эшон, эшон будан; рӯҳонӣ будан, муллоӣ; дуохонӣ.

ЭШОНТӢРА *ايشان توره* *таър.* пешвои дарвешон.

ЭӢДОД *а. اعداد* *кит.* тайёри, омодагӣ.

ЭӢДОМ *а. اعدام* *кит.* нест кардан, куштан, нобуд сохтан.

ЭӢЗОЗ *а. اعزاز* ҳурмат, иззат, эҳтиром: **эъзозу икром; эъзоз кардан** иззат кардан.

ЭӢЗОМ I *а. اعزام* *кит.* фиристодан, равона кардан.

ЭЪЗОМ II *а.* اعظام *кит.* бузург доштан, бузург кардан.

ЭЪЗОР *а.* اعذار *кит.* 1. узроварӣ, маъзарат хостан. 2. баҳона чустан, баҳона кардан.

ЭЪЛОМ I *а.* ائلام 1. огоҳ кардан, огоҳонидан. 2. огоҳӣ.

ЭЪЛОМ II *а.* اعلام аламнок кардан, озор расонидан, азият расонидан.

ЭЪЛОМИЯ اعلاميه изҳорот, баёноти расмӣ.

ЭЪЛОН *а.* اعلان 1. ошкор кардан. 2. огоҳӣ, хабардихӣ, маълумгардонӣ; эълон кардан, хабар додан, маълум гардонидан. 3. эълоннома, реклама.

ЭЪЛОНКУНАНДА اعلان کننده хабардиханда, маълумкунанда, огоҳонанда.

ЭЪЛОННОМА اعلان نامه varaқae, ки дар он эълон навишта шудааст; **эълоннома часпонидан** коғазӣ эълонро ба ҷое часпондан, ки мардум хонанд.

ЭЪМОҚ *а.* اعماق *кит.* чуқуриҳо, тағҳо (*дурусташ аъмоқ*).

ЭЪРОБ *а.* اعراب *кит.* 1. дуруст таллафуз кардан ва дуруст навиштани калимаҳо. 2. ҳаракатҳо (*забар, зер, пеш, сукун ва ғ.*) дар навишти калимаҳо ба алифбои арабӣ; ҳамаи ҳаракатҳои навишти арабии калимаҳо.

ЭЪРОЗ *а.* اعراض 1. ҳазар кардан, дурӣ намудан. **эъроз кардан** (ё **намудан**). 2. норозигӣ, эътироз; зиддият, муҳолифат.

ЭЪТИБОР *а.* اعتبار 1. обрӯ, қадр, мартаба, манзилат, аҳамият. 2. эътимод, бовар, имтинон; **ба эътибори...** ба назар гирифтани..., асосан...; **ба эътибори ин ки** аз он сабаб ки, ба сабаби ин ки, бинобар ин ки; **эътибор додан** аҳамият додан, диққат кардан, ба назар гирифтани; **эътибор доштан** арзиш доштан, сазовори боварӣ будан, қадр ва аҳамият доштан; **аз назари эътибор дур мондан** аз доираи назар берун мондан, аҳамият дода нашудан; **аз эътибор соқит кардан** аз ҳисоб берун кардан, ба ҳисоб нагирифтани, мавҷуд ҳисоб накардан. 3. доштани ҳаққи истифодаи қарз, хидматрасонӣ ё харида маҳсулот бе пардохти фаврии пул.

ЭЪТИБОРАН *а.* اعتباراً сар карда..., давом до-

да...; **аз имрӯз эътиборан** аз имрӯз сар карда.

ЭЪТИБОРДОР اعتباردار дорои мартабаву обрӯву эътибор, дорои аҳамият ва арзиш, арзишдор.

ЭЪТИБОРНОК اعتبارناк 1. мавриди эътимод, сохибэътибор, баобрӯ, боқадр, бонуфуз. 2. асоснок, ҳақиқӣ, мӯътабар: **маълумотҳои эътиборнок**. 3. ҷорӣ, дар истифодабуда: **хуччати эътиборнок**.

ЭЪТИБОРНОКӢ اعتبارناکی 1. эътимоднокӣ, боқадри, бонуфузӣ, бообрӯӣ. 2. асоснокӣ, мӯътабарӣ.

ЭЪТИБОРНОМА اعتبارنامه *дипл.* хуччати давлатӣ, ки ба намояндаи дипломатӣ дар бораи таъйин шуданаш ба сафорат дода мешавад, ваколатнома.

ЭЪТИДОЛ *а.* اعتدال дараҷаи миёна, мӯътадилӣ (*мас., на гарм ва на хунук, на тар ва на хушк*); баробарӣ, мувозанат; **аз ҳадди эътидол гузаштан** вайрон шудани мувозанат, аз байн рафтани мӯътадилӣ.

ЭЪТИЗОЛ *а.* اعتزال гӯшанишинӣ, ҷудой, узлат; **аҳли эътизол** аҳли мӯътазила, мансубони мазҳаби мӯътазила.

ЭЪТИЗОР *а.* اعتذار *кит.* узрталабӣ, узрхоҳӣ.

ЭЪТИКОФ *а.* اعتكاف *д.* гӯшанишинӣ барои ибодат.

ЭЪТИКОФНИШИН اعتكاف نشین гӯшанишин, узлатӣ.

ЭЪТИҚОД *а.* اعتقاد ақида доштан, бовар, якин доштан; **эътиқод доштан** (**кардан**) бовар кардан, ақида доштан.

ЭЪТИҚОДМАНД اعتقادمند *ниг.* эътиқоднок.

ЭЪТИҚОДНОК اعتقادناк бозэътиқод, боварнок.

ЭЪТИЛО *а.* اعتلا *кит.* баланд шудан, улув, болоравӣ, бартарӣ.

ЭЪТИЛОЛ *а.* اعتلال *кит.* бемор шудан, иллат пайдо кардан.

ЭЪТИЛОФ *а.* ائتلاف *кит.* иттиҳод, ба ҳам пайвастан.

ЭЪТИЛОФӢ ائتلافي пайвастшавӣ, муттаҳид шудан: **неруҳои эътилофӣ**.

ЭЪТИМОД *а.* اعتماد бовар кардан ба чизе, ба

ЭЪТ

касе ё чизе бовар карда кореро кардан, боварӣ, итминон; **бо эътимод** бо боварӣ, бо итминон; **эътимод доштан** бовар кардан, дилпурӣ доштан; **эътимод кардан** бовар кардан, итминон доштан.

ЭЪТИМОДБАХШ اعتمادبخش боварибахш, мавриди эътимод.

ЭЪТИМОДИЯТ اعتماديت қобили боварӣ будан: **эътимодияти истифодаи таҷҳизот**.

ЭЪТИМОДНОК اعتمادناк 1. бозътимод, эътимодбахш, мавриди итминон: **одами эътимоднок, мисоли эътимоднок**. 2. бозътибор, эътиборнок.

ЭЪТИМОДНОКӢ اعتمادناكى бозътимод будан, боварибахшӣ, боваринокӣ.

ЭЪТИМОДНОМА اعتمادنامه ҳуҷҷати расмие, ки намояндагии дипломатӣ таъйин шудани касеро тасдиқ мекунад.

ЭЪТИМОДУДДАВЛА а. اعتمادالدولة таъягоҳи давлат, паноҳи давлат, бозътибори давлат (*сифати шахси мӯътамад*).

ЭЪТИНО а. اعتنا таваҷҷӯҳ, диққат: **эътино кардан** аҳамият додан, диққат кардан, таваҷҷӯҳ доштан.

ЭЪТИРОЗ а. اعتراض эродгирӣ, бо хӯрдагирӣ пеши сухани касеро бастан; норозигӣ ва муқобилат ба фикр ё кори касе; **эътироз баён кардан** норозигӣ изҳор кардан.

ЭЪТИРОЗӢ اعتراضى эътирознок: **мактуби эъти-**

розӣ, митинги эътирозӣ.

ЭЪТИРОЗНОМА اعتراضنامه эътирози хаттӣ.

ЭЪТИРОЗНОПАЗИР اعتراضناپذير раднашаванда, инкорнопазир.

ЭЪТИРОЗОМЕЗ اعتراضآمиз эътирознок, норозигина: **суоли эътирозомез**.

ЭЪТИРОФ а. اعتراف иқрош шудан, камбудии худро ё бартарии чизеро ба гардан гирифтани, ба коре розӣ шудан ва қабул кардан; *муқоб.* **инкор**; **эътироф кардан (намудан)** ба чизе розӣ шудан, чизеро қабул кардан.

ЭЪТИСОБ а. اعتصاب *кит.* корпартой.

ЭЪТО а. اعطا *кит.* ато кардан, бахшидан, бахшиш.

ЭЪҶОЗ а. اعجاز очиз гардондан, ба аҷз овардан, кардани коре, ки дигарон аз он очиз бошанд; кори аз одат берун ва ҳайратовар (*хоси пайгамбарон*).

ЭЪҶОЗКОР اعجازكار он ки кори ҳайратовар мекунад, мӯъҷизакор.

ЭЪҶОЗКОРӢ اعجازكارى кори ҳайратовар кардан, мӯъҷизакорӣ.

ЭЪҶОЗКОРОНА اعجازكارانه мӯъҷизакорона, ба таври ҳайратовар.

ЭЪҶОЗНАВИС اعجازنويس нависандаи эъҷоз, мӯъҷизанавис, шоире, ки шеърӣ ачиби ҳайратовар мегӯяд.

Ю

Ю ҳарфи сию чоруми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ бо ду ҳарф – йо ва вов (يو) ифода мегардад.

Ю (يو) пайвандаки пайваस्तкунандаи паиҳам, ки баъди калимаҳои бо садонок тамомишавандаи паиҳам ба ҷои «ва» истифода мешавад: **хонаю дар, ҳавою ҳавас...**

ЮБА يوبه кҳн. орзу, хоҳиш, ҳавас, иштиёқ.

ЮБС//ЯБС а. ييس хушк шудан.

ЮБУСАТ а. يوست кит. 1. хушкӣ, беобӣ. 2. қабзият.

ЮҒ т. يوغ 1. абзори чуфт, ки бар гардани чуфти гов ниҳода, ҷӯби испор ё моларо ба вай мебанданд. 2. маҷ. асорат, бандагӣ.

ЮҒАК يوغک юғи хурди чувоз, ки ба гардани асп ё гови чувоз мебанданд.

ЮҒАН يوغن бот. номи як хел алафи хӯрокии чорпо, ки ўған, юғон, юға низ меноманд.

ЮҒӢ يوغى ҷӯби ғафсест, ки дар тарафи пешайвони болои сутунҳо гузошта бар болои вай яксар болорҳо мемонанд.

ЮҒЧА يوغچه ҳодаи калон, ҷӯби кундаланг.

ЮЗ يوز 1. зоол. ҳайвони дарандаи хурдтар аз паланг. 2. саги шикорӣ

ЮЗА I يوزه кит. бачаи юз, бачаи саги шикорӣ.

ЮЗА II يوزه кит. гадо, соил.

ЮЗБОШӢ т. يوزباشى кҳн. сардори дастаи саднафараи қўшун.

ЮЛҒУН т. يولغون як навъ дарахти буттагӣ, ки

дар даштҳо ва соҳили санглохи дарёҳо мерӯяд.

ЮЛМА т. يولمه :юлма кардан аз пашм тоза кардани пўсти гўсфанд бо роҳи дар оби ҷўш тар кардани он.

ЮМН а. يمن 1. кит. бахт, толеъ, иқбол. 2. баракат. 3. некӣ, хубӣ; **ба (аз) юмни...** ба шарофати..., аз баракати...

ЮН يون кит. 1. намадзин, чул. 2. пашиз, дирам, фулус.

ЮНГ ينگ гуфт. инчикии шахси касалманд аз бемории бардавом.

ЮНДИКОСА ينديکاسه лаҳҷ. зарфест, ки ба он сагро хӯрок медиҳанд.

ЮНДӢ т. يوندى гуфт. обе, ки пас аз шустани косаю табақ ва дег боқӣ мемонад.

ЮНДУҚ т. يوندق ниг. юндӣ.

ЮНЕСКО يونيسكا яке аз муассисаҳои СММ, ки ба масъалаҳои илм, маориф ва фарҳанг машғул аст.

ЮНОН يونان номи кишвари маъруф дар нимчазираи Балкан; ♦ **юнони рӯз** субҳи рӯз, субҳидам.

ЮНОНЗАМИН يونانزمين сарзамини Юнон.

ЮНОНӢ يونانى мансуб ба Юнон.

ЮНУС يونس номи яке аз пайғамбарон, ки ба коми моҳӣ фурӯ рафта буд; ♦ **Юнус андар даҳони моҳӣ** шуд рафтани рӯз ва фаро расидани шаб.

ЮНУЧҚА т. يونچقه алафест дарозпояи баргаш

ЮНУ

ба барги себарга монанд, ки барои хӯроки ҳайвонот кишт мешавад.

ЮНУЧҚАДАРАВ(Ӣ) *یونچقه دارو(ی)* вақти дарави юнучкаи расида.

ЮНУЧҚАЗОР *یونچقه زار* замини кишти юнучқа.

ЮНУЧҚАКОРӢ *یونچقه کاری* юнучқаро кишт карда, парвариш кардан.

ЮНУЧҚАПАЗА *یونچقه پايه* ниг. юнучқапоя.

ЮНУЧҚАПОЯ *یونچقه پايه* замин, ки юнучқа кишт шудааст, замини юнучқа.

ЮРГАК *ت. یورگک* *гүфт.* юргак кардан парпеч кардани кӯдак.

ЮРГАКПЕЧ *یورگک پیچ* ниг. юргак.

ЮРҒА *т. یورغه* сифати ҳайвони савории резакдами тезрафтор.

ЮРИШ *т. یورش* тоҳти лашкар ба душман, ҳуҷуми лашкар, тохтутоз; **юриш кардан** ҳуҷум кардан, ҳамла овардан.

ЮРИШГАР *یورشگر* қҳн. нисбат ба шоҳ ё сарлашқаре мегӯянд, ки муттасил ба дигар кишварҳо лашкар мекашад.

ЮРМА *т. یورمه* як навъ гулдӯзӣ.

ЮРМАДӢЗ *یورمه دوز* он ки ба гулдӯзии юрма машғул аст.

ЮРМАДӢЗӢ *یورمه دوزی* амали юрмадӯз.

ЮРМОН *یورمان* зоол. ҷонварест хурд аз хояндагон, зараррасони кишт.

ЮРТ *т. یورت* хонаи муваққати маҳрутшакли мардуми кӯчманҷӣ.

ЮРУШ *т. یورش* ниг. юриш.

ЮСА *یوسه* кит., ниг. арра.

ЮСР *а. یسر* осонӣ, осон шудан, осоиш, осонии кор, кушоиши кор; *муқоб.* уср.

ЮСРО *а. یسرى* осонӣ, осоиштагӣ; *муқоб.* усро.

ЮСУФ *یوسف* номи писари Яъкуби пайғамбар, ки дар ҳусну ҷамол бемисл будааст; **Юсуфи рӯз** *киноя аз офтоб.*

ЮСУФИСТОН *یوسفستان* кит., киноя аз макони зебӣ, маҳалли хубрӯён.

ЮСУФӢ *یوسفی* мансуб ба Юсуф; **ҷамоли юсуфӣ** юсуфмонанд зебо будан, зебӣ, хушрӯй.

ЮСУФНИГОР *یوسف نگار* киноя аз зебо, хушрӯй, хушнамад.

ЮСУФРУХ *یوسف رخ* киноя аз зебо, бисёр хушрӯй.

ЮСУФРӢ(Ӣ) *یوسف رو(ی)* ниг. юсуфрух.

ЮСУФТАЛӢАТ *یوسف طلعت* ниг. юсуфрух.

ЮСУФҶАМОЛ *یوسف جمال* ниг. юсуфрух.

ЮФӢ *یوفی* кит. ҳарзагӯй, беҳудагӯй, лофзан.

ЮФУН *یفون* кит. 1. кӯҳналибос, даридалибос, ҷандапӯш. 2. даридагӣ, лахт-лахт.

ЮҲО *یوها* 1. ҷонвари пурдаҳшати афсонавӣ. 2. *гүфт.* носерам, бисёр пурхӯр.

Я

Я ҳарфи сию панҷуми алифбои ҳозираи тоҷикӣ; дар алифбои арабиасоси тоҷикӣ дар аввали калимае, ки бо ёи фатҳадор сар мешавад, танҳо бо ҳарфи ё (ي) ва дар охири калима бо ҳарфҳои ё ва ҳои ҳаввази ғайрималфуз (يه) ифода мегардад: **як** - يک, **ягона** - يگانه, **кофия** - قافيه, **ноҳия** - ناحيه.

ЯБ کهن. тир, тири пайкондор.

ЯБҒУ т. يغو таър. унвони ҳокимони муғулӣ-туркӣ дар Осиёи Миёна ва Эрон.

ЯБОБ а. يباب кит. вайрон, хароб.

ЯБРУЧ а. يبروح ниг. **ябрӯх**.

ЯБРҶХ а. يبروح бот. як навъ гиёҳест, ки бех ва решаи он ба шакли одам аст; астаранг, меҳргиёх, мардумгиёх.

ЯБРҶХУССАНАМ//ЯБРУЧУССАНАМ а. يبروح الصنم//يبروح الصنم ниг. **ябрӯх**.

ЯБС а. يبس ниг. **юбс**.

ЯВҒОН يوغان хӯроки бегӯшту беравған; маҷ. хӯроки фақирона.

ЯВМ а. يوم кит. рӯз.

ЯВМИН а. يومين кит. рӯзҳо; кулли **явмин** **батар** (маҷ.) рӯз аз рӯз бадтар, бехбудӣ нест.

ЯВМИЯ а. يوميه мансуб ба **явм**; рӯзона; якрӯза; харрӯза.

ЯВМӢ يومى 1. рӯзона. 2. харрӯза; якрӯза.

ЯВМУДДИН а. يوم الدين д. рӯзи қиёмат.

ЯВМУЛҚИЁМ а. يوم القيام д. рӯзи ба по хестан;

киноя аз рӯзи қиёмат, рӯзи растохез, рӯзи хашр.

ЯВМУЛҲИСОБ а. يوم الحساب д. рӯзи ҳисоб; охири дунё, рӯзи қиёмат, рӯзи маҳшар.

ЯВМУЛҶАЗО а. يوم الجزا рӯзи ҷазо додани гунаҳгортон, рӯзи қиёмат

ЯВОҚИТ а. يواقيت ч. ёқут.

ЯВОШ т. يواش гуфт. ором, мулоим, гапдари.

ЯВШОН يوشан бот. як навъ гиёҳи худрӯи биёбонӣ, ки бӯй ва мазаи талх дорад.

ЯГОН يگان چонишини номуайян, ки шахс ё чизи номуайянро ифода мекунад; **ягон рӯз**, **ягон кас**, **ягон вақт**; **якта ҳам**, **ягонто ҳам**, **ягон-ягон** а) якто-якто, як-як, чудо-чудо, аҳёнан; б) алоҳида-алоҳида, ҳарчо-ҳарчо, тоқа-тоқа, аҳён-аҳён.

ЯГОНА يگانه 1. танҳо, якка. 2. яккаву ягона; маҳз, фақат (бо тобиши таъкид); **яккаву ягона** танҳо, фақат якто. 3. беҳамто, бемисл, бе-назир. 4. як, якшуда, муттаҳид, умумӣ; **чабҳаи ягона** чабҳаи муттаҳид; **ягона кардан** растаниҳои ғулув шуда баромадари тоқа-тоқа кардан.

ЯГОНАГӢ يگانگى иттифоқ, ваҳдат, иттиҳод, якҷиҳатӣ.

ЯГОНАГӢӢ يگانه گويى худопарастӣ, яктопарастӣ.

ЯГОНАГӢӢ يگانه گويى кит. худогӯӣ, худочӯӣ, худопараст, яктопараст.

ЯГО

ЯГОНАДИЛ يگانهدل якдил, мувофик, ҳамакида, ҳамовоз, ҳамраъӣ.

ЯГОНАКУНӢ يگانه کني ягона кардан, тоқа-тоқа гузоштани ниҳоли наврастай растаниҳо.

ЯГОНТА يگانه گزفت. 1. бисёр не якто, якто ҳам бошад. 2. ҳеҷ як аз (онҳо), ҳеҷ кадом.

ЯГУНА يگونه шакли кӯтоҳшудаи **як гуна**.

ЯҒИР т. يغير захме, ки дар пушти ҳайвоноти саворӣ аз зарби молиш хӯрдани полон ё зин пайдо мешавад; **шутур калон**, **яғираш ҳам калон** (зарб.) яъне ташвиши ҳар кас мувофиқи ҳоли ҳуди ӯ мебошад.

ЯҒЛОҒУ//ЁҒЛОҒУ т. يغلغو//ياغلغو гурӯҳ. зарфи мисин ё чӯянӣ (-и дастадор) барои пухту паз ё доғ кардани равшан.

ЯҒМО т. يغما талаву тороч, ғорат, маҷбуран кашида гирифтани чизу чораи дигарон; **ба яғмо бурдан** тороч кардан; **ба яғмо рафтан** тороч шудан, ғорат гардидан.

ЯҒМОБАР يغماگر ғоратгар.

ЯҒМОГАР يغماگر торочгар, ғоратгар.

ЯҒМОГАРӢ يغماگرى торочгарӣ, ғоратгарӣ.

ЯҒМОДИДА يغمادیده торочшуда, ғоратшуда.

ЯҒМОӢ يغمائي 1. мансуб ба **яғмо**: **бути яғмоӣ** маҳбубаи зебо. 2. торочгарӣ, яғмогарӣ. 3. торочгар, ғоратгар: **турки яғмоӣ**.

ЯҒНОБӢ يغنابي мансуб ба **Яғноб**: **забони яғнобӣ**; **аҳли Яғноб**.

ЯҒОМ а. يغام дев, иблис; шайтон.

ЯД а. يد даст; **яди байзо** а) дасти мӯъҷизаноки Мӯсои пайғамбар, ки агар дар бағал карда, сипас берун мебаровард, мисли офтоб медурахшид; б) дасти сафеди ёр; в) равшанӣ; офтоб; г) мӯъҷиза; корнома; д) маҳорат, тавоноӣ, қудрат; е) машҳур, маълум, забардаст: **яди суфло** дасти паст; дасти мӯхтоҷ ва гадо; **яди тӯло**, **яди улё** дасти дароз; маҳорат, тавоноӣ.

ЯДАӢН а. يدين ду даст.

ЯДАК يدک 1. аспӣ эҳтиётӣ зинкарда ва ороста, ки пешопеши подшоҳон ва амирон мебуданд, аспӣ ятак. 2. тех. аробае, ки аз қафои мошин ё трактор баста мешавад, притсеп.

ЯДАККАШ يدک کش 1. аз ҷилав гирифта бурдан (*мас.*, *аспро*). 2. мошин ё трактори махсус, ки барои бурдани мошинҳои вайрон ё бемотор истифода мешавад.

ЯДАККИШӢ يدک کشتي киштии махсус барои баста бурдани дигар киштиҳо.

ЯДАКСАНЧ يدک سنج асбобе, ки барои чен кардани қувваи кашиш истифода мешавад.

ЯДРО р. يدر ا. ниг. ҳаста.

ЯДРОӢ يدرائى мансуб ба **ядро**; вобаста ба ядро; **физикаи ядроӣ**; **силоҳи ядроӣ**.

ЯЗАК يزک кит. 1. пешқаровули лашкар, ки барои аз душман хабардор шуда истодан истифода мешавад, пешрави сипох, пешчанг ва ҷилавгарди лашкар, талиа: **язак бар** **язак** қаравул паси қаравул, даста ба даста, гурӯҳ-гурӯҳ; **язак нишондан** қаравул мондан, посбон таъйин кардан. 2. ҷосус.

ЯЗАҚДОР يزک دار кит. сардори пешқаравулон, раиси ғавҷи ҷилавгард, сардори талиаи лашкар

ЯЗАҚДОРӢ يزک داري кит. посбонӣ, қаравулӣ, ниғаҳбонӣ.

ЯЗДӢ يزدي мансуб ба **Язд**; истиқоматкунандаи Язд; сокини Язд.

ЯЗДОДӢ يزدادى кит. навъи хӯрок аз гӯшти кима ё ҷигар, ки болои он тухми пухтаи мурғро гузошта, рӯи оташ мегуздоранд, наргисӣ.

ЯЗДИГУРДӢ يزدگردي 1. таър., *марбут ба мансуб ба* **Яздигурди савум** – охири подшоҳи Сосонӣ. 2. солшуморӣ ва таърихи яздигурдӣ.

ЯЗДОН يزدان кит. д. Худо, Худованд, Офаридгор.

ЯЗДОНӢ يزداني мансуб ба **яздон**; **я** (**ин**) **хилъати яздонӣ** а) д. чизи худодод; б) бадани инсон.

ЯЗДОНПАРАСТ يزدان پرست худопараст, худочӯӣ, худотарс.

ЯЗДОНПАРАСТӢ يزدان پرستي худопарастӣ, худочӯӣ, худотарсӣ.

ЯЗДОНШИНОС يزدان شناس худошинос, худопараст.

ЯЗДОНШИНОСӢ يزدان شناسي худошиносӣ, худопарастӣ.

ЯЗИДӢ یزیدی 1. мансуб ба Язид – номи яке аз халифаҳои умавӣ, ки набераи Муҳаммади пайғамбар (с) – Ҳусайн ибни Алӣ дар дашти карбало бо фармони ӯ кушта шуд. 2. киноя аз одами бадкеш.

ЯЗНА т. یزنه шавҳари хоҳар, хола ё амма, ки нисбат ба хешони зан калонсолтар бошад, поччо.

ЯЙЛОВ т. ییلو ниг. **яйлок**.

ЯЙЛОВӢ ییلوی ниг. **яйлоқӣ**.

ЯЙЛОҚ т. ییلاق ҷои тобистонгузаронии чорво ва чорводорон; ҷои хушобу ҳаво барои истироҳати тобистонӣ.

ЯЙЛОҚӢ ییلاقӣ мансуб ба **яйлок**: **чорводорин** ялоқӣ.

ЯК یک 1. шумораи миқдорӣ адади аввалин. 2. ҳамчун артикли «е»: **як нафар** нафаре; **як нафас** нафасе; **як рӯз** рӯзе, дар яке аз рӯзҳо; **дар як зум** дар лаҳзае, дар оне. 3. ҷонишини номуайян; **як-ду** чанд; **як дараҷа** то андозае, то ҳаде; **як навъ** ба навъе, ба тарзе, ким чи хел; **қадар** то андозае, каме; **кадом як ба ким-кадом** (чизи номуайян). 4. баробар, якхела (*ин ба он ё он ба ин*); **як ба як** а) алоҳида-алоҳида; б) сар ба сар, батафсил, аз як сар; **як дунё** (олам) ниҳоят бисёр, хеле зиёд; **як миқдор** каме, камтар; **як сари қадам** (по) масофаи наздик ба ягон нуқтае, маконе ҳангоми роҳ рафтан; **як тану як ҷон** муттаҳид, муттафиқ; **як тирӯ ду нишон** бо як ҳаракат ба ду чиз соҳиб шудан; **як умр** тамоми умр; **яку якбора** ногаҳон, дафъатан; **як хел** монанд, баробар; **аз як сар** аз аввал, аз ибтидо, аз аввал то охир, ҳамагӣ; **бо як забон** муттафиқона, муттаҳидона; **якаш ду намешуд** дар зиндагӣ аш бартарие вучуд намеомад, чиз андӯхта наметавонист; **як гапи касеро ду накардан** гапи касеро нагардондан, гуфтаҳои ҷамъи хатман иҷро кардан; **як дилу як ҷон** (тан) шудан муттаҳид шудан, муттафиқ гаштан; **яки касеро ду гуфтан** гапи касеро гардондан, гуфтаашро накардан; **як кардан** муттаҳид кардан; **як кор накарда** намеронд хатман зарар мерасонд; **якро сад кардан** хеле муболиға кардан, хеле афзудан (чизеро); **як чашм пӯшида** кушодан фурсати андак, лаҳзае, онан; **як чиз шудан** ягон воқеае рӯй додан; **як шудан** муттаҳид шудан; **як қад паридан** ба-

нохост аз чизи ногаҳонӣ тарсидан; **ба як пул нагирифтан** қадр накардан, ба эътибор нагирифтан; **як-як** а) паси ҳам, ба навбат, аз як сар; б) якто-якто, яктоӣ; в) чудо-чудо, алоҳида-алоҳида, ҳар яке.

ЯКАНДОЗ یکانداز 1. гилемчаи камбар. 2. кӯрпачаи камбар.

ЯКАСПА یکاسپه воситаи нақлиёт, ки онро як асп мекашад: **аробан якаспа**.

ЯКБАҒАЛА یکبغله курта ё дигар либоси болопӯш, ки аз як тарафаш киса дорад.

ЯКБАРА یکبره 1. яктарафа: **пичаки тугмааш якбара**. 2. нисбат ба матоъ; **матон якбара** матоъ, ки бараш 80-100 см аст.

ЯКБАРГА یکبرگه бот. як намуд алаф, ки тана ва як дона барг дорад.

ЯКБАСӢ یکبسی кит. якборагӣ, тамоман.

ЯКБЕЛА یکبیله қайке, ки бо як бел ронда мешавад.

ЯКБОРА یکباره 1. дар айни замон. 2. якҷоя, ҳама бо ҳам, баробари ҳам. 3. баногоҳ, ногаҳон, банохост; **яку якбора** тамоман, бакуллӣ.

ЯКБОРАГӢ یکبارگی ниг. **якбора**; **ба якборагӣ** банохост, дафъатан.

ЯКБОРӢ یکباری як бор-як бор, якдафъагӣ.

ЯКБУРДАГӢ یکبردگی як бурда-як бурда: **якбурдагӣ** нон.

ЯКВАҚТА یکوقتہ дар як вақт иҷрошаванда, вобастаи як вақти муайян: **ёрдампулии як-вақта**.

ЯКВАҚТӢ یکوقتى дар як вақт иҷрошаванда ва ба як вақт мансуб ва мавқуф.

ЯКВАҶАБӢ یکوجبی як ваҷаб-як ваҷаб.

ЯКГАЗА یکگزه иборат аз як газ, ба андозаи як газ.

ЯКГӢША یکگوشه он ки ё он чи ки як гӯш дорад: **деги якгӯша**.

ЯКДАҚИҚА(Г)Ӣ یکدقیقه ای//یکدقیقتگی як дақиқа-як дақиқа (вақти чудошуда): **фурсати якдақиқагӣ**.

ЯКДАМА یکدمه чизи буранда (*корд, ханҷар*), ки

ЯКД

як дам (канори тези буранда) дорад.

ЯКДАМИНА *یکدمینه* яклаҳзагӣ, кӯтоҳмуддат.

ЯКДАРА *یکدَره* як дар дошта, дорои як дар: **хонаи якдара, хучраи якдара**.

ЯКДАСТ *یکدست* 1. бо як даст, якбора. 2. якхела, якшакл. 3. монанд, ҳамсол. 4. муттаҳид, мутаффиқ.

ЯКДАСТА *یکدسته* 1. якдастадор, дорои ҷафат як даст. 2. *гуфт.* номи зарфи обгирӣ, ки як даста дорад.

ЯКДАСТӢ *یکدستی* мутаффиқӣ, ягонагӣ, муттаҳидӣ.

ЯКДАФӢА *یکدفعه* *ниг.* якдафъагӣ; подоши якдафъа подоше, ки як маротиба дода мешавад.

ЯКДАФӢАГӢ *یک دفعگی* барои як бор, барои як навбат, якмартабагӣ: **ичозатномаи якдафъагӣ**.

ЯКДАФӢАИНА *یکدفعئینه* *ниг.* **якдафъагӣ**.

ЯКДАФӢАГИНА *یکدفعگینه* *гуфт., ниг.* **якдафъагӣ**.

ЯКДАХОНӢ *یکدهانی* хӯроки ба миқдори як даҳон; андак, каме.

ЯКДИГАР *یکدیگر* ҳамдигар, нисбат ба ду кас (чанд кас), ду чиз (чанд чиз) ба ҳам.

ЯКДИГАРӢ *یکدیگری* муносибат нисбат ба ҳам, ҳамдигарӣ, ҳамдигарфаҳмӣ.

ЯКДИГАРФАҲМӢ *یکدیگرفهمی* ду ва ё чанд нафар, ки дар масъалае мувофиқат кунанд.

ЯКДИЛ *یکدل* ҳамфикр, муттафиқ, муттаҳид; **якдил шудан** муттаҳиду муттафиқ шудан.

ЯКДИЛА *یکدله* *ниг.* **якдил**.

ЯКДИЛАГӢ *یکدلگی* *гуфт.* 1. ҳамфикрӣ, ҳамақидагӣ, муттаҳидӣ: **бо якдилагӣ**. 2. устуворӣ, маҳкамиродагӣ.

ЯКДИЛӢ *یکدلی* ҳамраъӣ, ҳамақидагӣ, ҳамфикрӣ.

ЯКДИЛОНА *یکدلانه* бо якдилӣ, бо ҳамраъӣ, муттафиқона, бо як овоз.

ЯКДОНА *یکدانه* 1. ягона, танҳо. 2. беназир, бемисл.

ЯКЕ *یکی* 1. шахсе, нафаре, як нафар, як кас. 2. ҳар як, ҳар қадам. 3. дафъатан, якбора, ба-нохост; **яке аз...** аз ҷумлаи...; **яке (яку) якбора** ба як бор, якбора, тамоман, (ба таври) ҳамешагӣ.

ЯКЗАБОН *یکزبان* ҳамфикр, ҳамраъӣ, якдил, муттаҳид, муттафиқ; **якзабон шудан** а) ҳамфикр шудан, муттаҳид ва муттафиқ шудан; б) забон як қардан, созиш қардан.

ЯКЗАБОНА *یکزبانه* *ниг.* **якзабон**.

ЯКЗАБОНӢ *یکزبانی* якдилӣ, ҳамовозӣ, ҳамфикрӣ.

ЯКЗАЙЛ *یکذیل* 1. ба андозаи баробар, бо як қарор. 2. муттасил, пайваста, беист.

ЯКЗАЙЛА *یکذيله* якхела; ҳамвора, пайваста, муттасил.

ЯКЗАНА *یکزنه* марде, ки танҳо як зани никоҳӣ дорад.

ЯКЗАНАГӢ *یکزنگی* ойине, ки танҳо як зан, як никоҳро раво медонад, моногамия.

ЯКЗАНӢ *یکزنی* *ниг.* **якзанагӣ**.

ЯКЗОНУ *یکزانو* бо як зону, як зону (нишастан), як зонуро ба замин така дода нишастан.

ЯККА *یکه* 1. танҳо, ба танҳой; **якка ба якка** танҳо ба танҳо. 2. ягона, танҳо ҳудаш. 3. бемисл, беҳамто; **яккаву ягона** танҳо, ягона; **хоҷагии якка** хоҷагии танҳо ва алоҳида, хоҷагии шахсӣ; **якка мондан** а) танҳо мондан; б) танҳо монондан; **якка-якка** чудо-чудо, алоҳида-алоҳида.

ЯККААНДОЗ *یکهانداز* *ниг.* **якандоз**.

ЯККАБАЙТ *یکهبیت* шохбайт, беҳтарини байтҳо аз шеър, фардбайт.

ЯККАБАНД *یکهбند* рӯймоли миёнбанди мардон.

ЯККАБЕХ *یکهبیخ*: **яккабех қардан** ягона қардан.

ЯККАБОҒ *یکهباغ* боғе, ки берун аз шаҳр ё деҳ дар ҷои қушод воқеъ шуда бошад.

ЯККАГАРД *یکهگرد* он ки танҳо меравад (мегардад), танҳо ҳаракаткунанда.

ЯККАГӢ *یکگی* танҳой, чудо ва танҳо будан (*зистан, қор қардан*).

ЯККАДАРМИЁН *یکهدرمیان* чудо-чудо, бо фоси-

ла, номуруттаб.

ЯККАДАСТ *يکه دست* он ки ҳудаш танҳо кор мекунад, касе ки дар хоҷагиаш ҳудаш кор мекунад: **деҳқони яккадаст**, **хоҷагии яккадаст**; **яккадаст шудан** дар кори хоҷагӣ танҳо мондан.

ЯККАДАСТӢ *يکه دستي* яккадаст будан, яккадаст шуда кор кардан.

ЯККАЗАНИ *يکه زني* якканикоҳӣ, якзанӣ.

ЯККАЗИРОАТ *يکه زراعت* кишов. фақат як намуд зироатро коштан.

ЯККАКОРД *يکه کارد* корди калони ғилофдор, ки ба миён меовезанд.

ЯККАҚАДАМ *يکه قدم* якта-якта қадам партофта роҳ гаштан, бо оҳистагӣ қадам монда рафтан.

ЯККАЛАҶОМ *يکه لجام* ресмони дароз, ки ба як ҳалқаи лаҷом мебандад.

ЯККАМАРДИКОРӢ *يکه مرد کاری* кори марди-кории алоҳида, мардикоре, ки танҳо кор мекунад.

ЯККАМАХАВ *يکه مخو* кҳн. он ки аз одамон чудо шуда зиндагӣ кунад, мардумчудо.

ЯККАМЕХ *يکه ميخ* меҳи калони чӯбини куббадор (*барои бастанӣ асп ва ғ*).

ЯККАНАВОЗ *يکه نواز* навозандае, ки дар сахна танҳо ҳудаш асбоби мусиқӣ менавозад.

ЯККАНАВОЗӢ *يکه نوازی* амали якканавоз; навозиши мусиқии яковоза.

ЯККАНАФАС *يکه نفس* маҷ. мардумгурез, гӯшанишин.

ЯККАНИКОҲӢ *يکه نکاحي* ниг. **якказанӣ**.

ЯККАПИСАР *يکه پسر* писари танҳои як оила, фарзанди ягона.

ЯККАРАВОҚ *يکه رواق* иборат аз як равоқ, дорои як равоқ (*ҳуҷраи мадраса*).

ЯККАРАҚС *يکه رقص* номи яке аз оҳангҳои шӯҳ, барои рақси якка.

ЯККАРАТА *يکه کرته* якдафъаина, якмаротиба; истифодааш як маротиба: **сузандоруи яккарата**.

ЯККАРАТӢ *يکه کرتی* якборӣ, якмаротибагӣ.

ЯККАРЕЗ *يکه ريز* маҳини оҳиста ва фосиладор: **садои яккарез**.

ЯККАСА *يکه کسه* 1. муносиби як кас, барои як кас: **ҷои яккаса**. 2. як кас иҷроқунанда: **хониши яккаса**.

ЯККАСАВОР *يکه سوار* танҳосавор, савори танҳо, яккатоз.

ЯККАСАР *يکه سر* якка, танҳо, мучаррад.

ЯККАСАРДОР *يکه سردار* сардори ягона, сарвари ягона.

ЯККАСАРДОРӢ *يکه سرداری* сардор, сарвар, пешвои ягона доштан, яккасолорӣ, фармонравоии мутлақ.

ЯККАСӢ *يکه کسی* як кас-як кас, як нафар-як нафар.

ЯККАСУМ *يکه سم* зоол. токсум; муқоб. **ҷуфтсум**.

ЯККАТИР *يکه تير* милтиқи ба тирдонаш як тир ҷошаванда: **милтиқи яккатир**.

ЯККАТОЗ *يکه تاز* 1. аспӣ пештози пешсаф. 2. маҷ. худбин, худпарвар. 3. маҷ. ягона, беҳамто.

ЯККАФУРӢШӢ *يکه فروشي* якта-якта фурӯхтан, чаканафурӯшӣ.

ЯККАХОН *يکه خوان* он ки ҳудаш якка суруд меҳонад: **хофизии яккахон**.

ЯККАХОНӢ *يکه خوانی* танҳо суруд хондан, амали яккахон.

ЯККАХОҶАГӢ *يکه خواجگی* хоҷагидории хонавода, хоҷагии якка.

ЯККАХУДОӢ *يکه خدای* Худои ягонаро парас-тиш кардан, эътиқод доштан ба ягонагии Худо; тавҳид.

ЯККАҲИЗБӢ *يکه حزبی* давлат ва ҳокимияте, ки тахти роҳбарии як ҳизб қарор дорад.

ЯККАҲОКИМИЯТӢ *يکه حاکمیتی* ҳокимияти якка, ҳокимияти мутлақа.

ЯККАЧИН *يکه چین* 1. баргузида, интиҳобшуда, интиҳобӣ, сара; **ҳайати яккачин**; **яккачин кардан** интиҳоб карда гирифтан.

ЯККАЧӢБ *يکه چوب* чӯби калонро болои сой ва дарёча ҳамчун кӯпрук мондан.

ЯККАҶЕҒ *يکه جیغ* хониши канда-кандаи бедона.

ЯКК

ЯККАЧИЛАВ يکجه جلو ресмони (банди) ба як ҳалқаи лачом басташаванда.

ЯККИЛОГРАММӢ يک کلا گرمي як кило-як кило: аз ҳар навъаш як килограммӣ.

ЯККИЛОМЕТРА يک کلامتره масофаи як километр: роҳи яккилометра.

ЯККИЛОМЕТРӢ يک کلامتری як километр-як километр тақсим ё чудо кардани масофае.

ЯККӢҲОНА يک کوهانه шутире, ки як кӯҳон дорад: шутири яккӯҳона.

ЯКҚАБАТА يک قبطه 1. иборат аз як қабат: тирезаи якқабата. 2. якошона: бинои якқабата.

ЯКҚАВЛ يک قول қавлаш як, дар қавлаш устувор.

ЯКҚАВЛӢ يک قولӣ вафодор ба як қавл, як ваъда, устувор будан дар қавлу ваъда, истодагарӣ дар гапи худ.

ЯКҚАЛАМ يک قلم 1. яку якбора, якбора гуфтан; ҳама, якҷоя, пурра. 2. ягон бор; аққалан, лоақал.

ЯКҚАТОРА يک قطاره дар як қатор мондан, дар як хат саф кашидан.

ЯКҚОЛИБА يک قابله якхела, дар як қолиб сохташуда, як андозаю як хел қолиб дошта, стандартӣ.

ЯКҚУЛОЧӢ يک قلاچى иборат аз қулоч, бо дарозии як қулоч.

ЯКҚУЛТӢ يک قلتى як қулт-як қулт: якқултӣ об нӯшидан.

ЯКҚУТБА يک قطبه як қутб дошта.

ЯКЛАБА يک لبه ба як тараф майл кардан ё қатъ шудани чизе: яклаба шудан.

ЯКЛАХТ يک لخت ниг. яклухт.

ЯКЛАХЗАГӢ يک لحظگى ба муддати хеле кам, онӣ: нигоҳи яклаҳзагӣ.

ЯКЛИНГА يک لينگه якпо, чӯлоқ, маиб.

ЯКЛИТРӢ يک ليتري 1. ба андозаи як литр. 2. як литр-як литр: яклитрӣ шир додан.

ЯКЛУНҶА يک لنجه яктарафа овезон шудан, бо як тарафи дахон.

ЯКЛУХТ يک لخت 1. якпора, якқитъа, бутун, як-

таркиба: замини яклухт, санги яклухт. 2. маҷмӯан, ҷамъан, ба қисмҳо тақсим накарда: усули яклухт обёрӣ кардани пахта. 3. кӯтара; савдои яклухт умдафурӯшӣ.

ЯКЛУХТГИР يک لخت گیر кӯтарахар (дар хариду фурӯш, савдо).

ЯКЛУХТӢ يک لختى бутунӣ, якҷоягӣ, яктаркибӣ.

ЯКЛУХТФУРӢШ يک لخت فروش кӯтарафурӯш, умдафурӯш.

ЯКЛУХТФУРӢШӢ يک لخت فروشى кӯтарафурӯшӣ, умдафурӯшӣ.

ЯКЛУХТХАРАНДА يک لخت خرنده кӯтара харидкунанда.

ЯКМАЗҲАБ يک مذهب дар пайравии як дин будан, фақат ба як дин мӯътақид будан.

ЯКМАҚОМӢ يک مقامى мус. яковоза.

ЯКМАНӢ يک منى ба вазни як ман, ба миқдори як ман; ҷоми якманӣ қадаҳи калон, ки як ман(900 г) май чой мегирад.

ЯКМАРОМ يک مرام якзайл, якхела, оҳанги якнавохти якранга; дилгиркунанда, дорои ҳадафи ягона.

ЯКМЕТРА يک متره он чи як метр дарозӣ дорад; ба андозаи як метр.

ЯКМЕТРӢ يک مترى як метр-як метр: якметрӣ буридан (мас., ресмонро).

ЯКМИЗОН يک ميزان ниг. якнавохт.

ЯКМИЛА يک ميله нисбат ба милтиқ ва туфанге гӯянд, ки як мил дорад.

ЯКМОЛ يک مال ба як андоза молишхӯрда.

ЯКМОҲА يک ماهه ба муддати як моҳ, як моҳ вақтро гузаронида: бачаи якмоҳа, хӯроки якмоҳа, якмоҳа рафтани.

ЯКМОҲАГӢ يک ماهگى дар даврае, ки якмоҳа буд; муддат ва мӯҳлати як моҳ дошта.

ЯКНАВОХТ يک نواخت якхела, якоҳанг.

ЯКНАВОХТӢ يک نواختى якоҳанг будан, якхелагӣ, доимӣ дар як маром қарордошта.

ЯКНАВӢӢ يک نوعى якхела, ба ҳам монанд будан.

ЯКНАСАҚ يک نسق якхела, ба як тартиб, якнавъ;

асарҳои якнасақ.

ЯКНАФАРА *یک نفره* *ниг.* яккаса.

ЯКНАФАРӢ *یک نفری* *ниг.* яккасӣ.

ЯКНИКОХӢ *یک نکاحی* *ниг.* якканикохӣ.

ЯКНИШЕБА *یک نشیبه* болопӯши бино, ки як тараф нишеб дорад.

ЯКОВОЗА *یک آوازه* бо як овоз хондашаванда: суруди яковоза.

ЯКОҲАНГ *یک آهنگ* якнавохт, якхела.

ЯКОҲАНГӢ *یک آهنگی* якнавохтӣ, якхелагӣ (-и оҳанг).

ЯКОШӢНА *یک آشیانه* иборат аз як ошён, якқабата: **бинои якошӢна**.

ЯКОЯК *یکایک* 1. якто-якто, яке аз паси дигаре, як ба як. 2. аз як сар, сар то сар, тамоман.

ЯКПАЛЛАГӢ *یک پلگی* *бот.* растаниҳои якпаллагӣ.

ЯКПАРДАГӢ *یک پردگی* нисбат ба намоишномае, ки аз як парда (намоиш) иборат аст.

ЯКПАҲЛУ *یک پهلو* 1. ба як паҳлу, бо як паҳлу (*хобидан, дароз кашидан, ёзидан, истодан*). 2. *мач.* якрав, якраҳа.

ЯКПО *یکپا* он ки танҳо як пой дорад: чулок, маиб.

ЯКПОЗАГӢ *یک پازگی* иборат аз як поза, позааш якто, яккапоза: **плуги якпозагӣ**.

ЯКПОХСАГӢ *یک پاخسگی* иборат аз як қатор похса: **девори якпосхагӣ**.

ЯКПОРА *یک پاره* яклаҳт, якқитъа, якпорча.

ЯКПОРЧА *یک پارچه* 1. том, ягона, пурра. 2. яклухт, муттаҳид.

ЯКПОРЧАГӢ *یک پارچگی* ягонагӣ, муттаҳидӣ, муттафиқӣ.

ЯКПОЯ *یک پایه* 1. дорои фақат як поя, ба як поя қароргирифта: **мизи мудаввари якпоя**. 2. ба як пой; **якпоя истодан** *мач.* исрор кардан, саҳт исрор кардан.

ЯКПУДА *یک پوده* як пуд (*тахм.* 16 кг) вазн дошта.

ЯКПУДӢ *یک بودی* ҳар баркаши як пуд.

ЯКПУЛА *یک پوله* ба арзиши як пул; тамоман беарзиш, ҳеч.

ЯКРАВ *یکرو* гарданшах, гапнодаро, инодкор.

ЯКРАВӢ *یکروی* гарданшахӣ, гапнодароӣ, инодкорӣ; **якравӣ кардан** а) гапнодароӣ кардан, инодкорӣ кардан; б) исрор кардан, истодагарӣ кардан (*барои гузаронидани гапи худ, кори худ*).

ЯКРАВОНА *یکروانه* якравӣ кардан, гапнодароӣ кардан; якрав, гапнодаро.

ЯКРАҚАМА *یکرقمه* *риёз.* адади воҳид, шумораи аз 1 то 9.

ЯКРАНГ *یک رنگ* 1. ба як ранг, дорои як хел ранг: **куртаи якранг**. 2. якхела, бо як тарзу намуд, баробар, якнасақ.

ЯКРАНГА *یک رنگه* *ниг.* **якранг** 1.

ЯКРАНГӢ *یک رنگی* 1. якхелагӣ, яктарзӣ, якнамудӣ, якнавохтӣ. 2. монандӣ, набудани махсусият ва фарқият. 3. ҳамраъӣ, ҳамфикрӣ, ҳамкорӣ.

ЯКРАҲА *یکرهمه* исроркор, гарданшах, гапнодаро.

ЯКРАҲАГӢ *یکرهمگی* 1. якравӣ, саркашӣ, гарданшахӣ. 2. исрор, истодагарӣ, қатъият, суботкорӣ.

ЯКРАӢӢ *یک رأی* 1. устувор дар раъй ва ақидаи худ, принципнок. 2. исроркор, якрав.

ЯКРАӢӢӢ *یک رأیی* 1. ягонагии фикр дар масъалае, якдилӣ. 2. устуворӣ дар ақидаи худ, принципнокӣ.

ЯКРОН I *یکران* 1. асп сурхранги ёлу думаш сафед; асп хуб ва хушнамуд. 2. яктарафа, якпахлу; **якрон нишастан** болои асп қадре қач шуда бо ғурур нишастан.

ЯКРОН II *یکران* *варз.* як тарзи гӯштингирии тоҷикӣ.

ЯКРӢ *یکرو* 1. яктарафа; **матон якрӢ** матое, ки як тарафаш нақшу нигор дорад. 2. якпахлу, яктарафа. 3. яқақида, пайрав ва содиқ ба як фикру ақидаи муайян.

ЯКРӢЗА *یکروزه* 1. ба муддати (тӯли) як рӯз; **борони садрӯза - офтоби якрӯза** (*мақ.*). 2. барои як рӯз: **хӯроки якрӯза, якрӯза рафтани**. 3. *мач.* бебақо, ноустувор, тезгузаранда; кай-

ЯКР

фияти якрӯза.

ЯКРӮЗӢ يکروزى як рӯз–як рӯз; ҳар кас як рӯз: якрӯзӣ истироҳат кардан.

ЯКРӮӢ يکروئى самимият, рӯирост; ҳақгӯӣ, росткорӣ.

ЯКРӮЯ يکرويه 1. яктарафа, ба якпахлу. 2. рост, ошкор. 3. ниг. якрӯ.

ЯКСАВОР يکسوار танҳосавор, савори танҳо.

ЯКСАВОРА يکسواره ниг. яксавор.

ЯКСАВТӢ يکصوتى яковоза, якнавоӣ.

ЯКСАР يکسر 1. ҳама, ҳамагӣ, ҷумла. 2. сар то сар, ҳама ҷо. 3. ҳамеша, доимо, пайваста, мудом; аз **яксар** аз сар то охир, аз аввал сар карда.

ЯКСАРА يکسره якбора; ҳамагӣ, сар то сар; **чигит яксара неш зада баромад**.

ЯКСАРӢ يکسرى тамоман, пурра.

ЯКСАФ يکصف ҳамсаф; иттиҳод; **яксаф шудан** ҳамрадиш шудан, муттаҳид гаштан.

ЯКСОАТА يکساате ба муддати як соат: **суханронии яксоата, танаффуси яксоата, кори яксоата**.

ЯКСОАТӢ يکساعتى як соат-як соат ҷудо шуда, ҳар кас як соат: **яксоатӣ дам гирифтан**.

ЯКСОЛА يکسالة 1. ба синни як сол: **бачан яксола**. 2. давоми як сол, ба муддати як сол: **хизмати яксола**.

ЯКСОЛАГӢ يکسالگى яксола будан: **синни яксолагӣ**.

ЯКСОН يکسان 1. якхел, бефарқ, баробар, мусовӣ. 2. якхела, монанд; **ба замин (хок) яксон кардан** несту нобуд кардан.

ЯКСОНӢ يکسانى якхелагӣ, баробар будан бо чизе.

ЯКСОХТ يکساخت сохташ монанд ва якхела.

ЯКСУТУНА يکستونه биное, ки дар як сутуни асосӣ қарор дорад.

ЯКСУХАН يکسخن якқавл, якзабон, устуворӣ дар қавлу аҳд.

ЯКСУХАНӢ يکسخنى дар қавлу аҳд устувор будан, якзабон будан.

ЯКСӮ(Ӣ) يکسو(ى) як тараф, дар як канор; **яксӯй ниҳодан** бартараф кардан, дур кардан; **яксӯй шудан** барканор шудан, ҳазар кардан, дур шудан.

ЯКСӮМА يکسومه кҳн. пуле, ки аз як сӯм иборат аст; чизе ки арзишаш баробари як сӯм аст.

ЯКСӮЯ يکسويه ба як сӯ, ба як тараф ба як пахлу майлкарда: **яксӯя шудан**.

ЯКТА يکته гуфт., ниг. **якто**; яктаву ягона; якта-нимта; **якта-якта** ҷудо-ҷудо, алоҳида-алоҳида, як-як: **якта-якта гап задан, якта-якта қадам гузоштан**.

ЯКТАБАҚА يکطبقه дорои як табақа: **дари (дарвозаи) яктабақа**.

ЯКТАБАҚӢ يکطبقى як табақ-як табақ; **ба ҳар кас яктабақӣ**.

ЯКТАГӢ يکتگى гуфт., ниг. **яктогӣ**.

ЯКТАК//ЯКТАГ//ЯКТАХ يکتک//يکتگ//يکته ҷо-маи беостар, хилъат.

ЯКТАН يکتن муттаҳид, муттафиқ: **яктану якҷон**.

ЯКТАНА يکتنه танҳо, якка, ба танҳой.

ЯКТАРАФА يکطرفه якпахлу, якрӯя; **масъаларо яктарафа кардан** ҳал кардан масъалаеро, ба як қарор омадан (*дар бораи чизе*); **яктарафа рафтор кардан** танҳо як тарафи масъалаеро ба эътибор гирифта қарор баровардан, тарафи якеро гирифтан; **яктарафа шудан** ҳал шудан, бартараф шудан (-и баҳсе, муноқишае...).

ЯКТАРАФАГӢ يکطرفگى дар як тараф қарор гирифтан, як тарафро гирифтан, ҷонибдори як тараф будан.

ЯКТАРАФӢ يکطرفى ниг. **яктарафагӣ**.

ЯКТАХ يکته ниг. **яктак**.

ЯКТАХҚУРТА يکته کرتە яктаҳе, ки ба даруни вай мисли гиребони курта гиребоне дӯхта мешуд, ин гиребонро кушода мондан ё тугма кардан мумкин буд, агар бо тугма баста шавад, монанди пӯшидани курта аз зери яктак менамуд.

ЯКТАХПӮШ يکته پوش он ки дар тан яктаҳ дорад.

ЯКТИНА يکتينه кҳн. воҳиди хурдтарини пулӣ

дар давраи Шуравӣ, воҳиди хурдтарини пули Россия (копейка); он чи қурби як тинро дорад.

ЯКТИНӢ يكتينى 1. пуле, ки як тин арзиш дорад. 2. як тин-як тин, ба қимати як тин.

ЯКТИРА يكتيره нисбат ба аслиҳа: **милтиқи як-тира**.

ЯКТО يکتا 1. як адад, фард, якто. 2. ягона, сара, беназир; **дурри якто** марвориди калон; **якто-якто** *ниг.* **як-як; якто-якто** **номбар кардан**.

ЯКТОГӢ يکتاگي якто-якто, як-як, паси ҳам.

ЯКТОДИЛ يکتادل софдил, бекина, бекудурат.

ЯКТОЗ يکتاز бадав, саросема, таъҷилӣ.

ЯКТОӢ يکتاي якто-якто, ба ҳар кас якто.

ЯКТОПАРАСТ يکتاپرست он ки Худои ягонаро мепарастад, монотеист.

ЯКТОПАРАСТӢ يکتاپرستي равия ё дини якка-худоӣ, монотеизм.

ЯКТОРА يکتاره 1. иборат аз тор (мӯй); ресмони борик. 2. якнӯг, якнӯга.

ЯКУМ يکم 1. аввалини ҳар чиз дар муайян кардани тартиби он; нахуст, аввал: **бори якум, ошёнаи якум, синфи якум, қатори якум**. 2. хубтарин, беҳтарин, баландтарин; **навъи якум, ҷои якум, ҷои якумро гирифтани**. 3. аввал, сараввал; **якум ин ки** аввал ин ки; **якум шудан** аввалин шудан, ҷои аввалро гирифтани.

ЯКУМИН يکمين 1. нахустин, аввалин: **якумин бор; якумин шуда** аввалин шуда, нахустин шуда. 2. аз ҳама беҳтар, аз ҳама хубтарин: **якумашро интиҳоб кардан**.

ЯКУМИНДАРАҶА يکميندرجه дараҷаи якум, дараҷаи аввал, бисёр нағз.

ЯКУМРА يکعمره *ниг.* **якумрӣ: ҳабси якумра**.

ЯКУМРӢ يکعمرى ба як умр, барои тамоми умр: **нафақаи якумрӣ; рафиқи якумрӣ**.

ЯКУНИМ يکونيم як чизи пурра ва боз нисф аз яктои дигар, киифодаи риёзиаш чунин аст: 0,5 ё ½.

ЯКУНИММЕТРА يکونيممترе он чи 1 метру 50 сантиметр бошад, 150 сантиметр.

ЯКУНИММОҶА يکونيمماه он ки ва он чи, ки ба таваллуд ва ё пайдоишаш якуним моҳ пур шуда бошад.

ЯКУНИМРӢЗА يکونيمروزе он чи ки мӯҳлаташ якуним рӯз шуда бошад (*ё аст*).

ЯКУНИМСОЛА يکونيمساله он ки ва он чи ба таваллуд ва ё пайдоишаш якуним сол пур шуда бошад.

ЯКУНИМФОИЗА يکونيمفائضе он чи таркибашро якуним фоиз чизи муҳим ташкил диҳад.

ЯКФАЗА يکفزه нисбат ба барқ, ки як фазаи муқаррарӣ 220 волтро ташкил медиҳад.

ЯКФИКРӢ يکفکرى *ниг.* **ҳамфикрӣ**.

ЯКХЕЛА يکخيله яксон, ҳамсон; якзайла, якшакл, ҳамнавъ, ҳамшакл; монанд, шабеҳ.

ЯКХЕЛАГӢ يکخيلگي якхела будан, ҳамшаклу монанд будан.

ЯКХЕЛӢ يکخيلي *ниг.* **якхелагӣ**.

ЯКХОНАГӢ يکخانگي *ниг.* **якҳучрагӣ**.

ЯКХУДОӢ يکخدائي *ниг.* **яктопарастӣ**.

ЯКХОНАНОК يکخانهناک *гуфт.*, иборат аз як хона, якхонагӣ.

ЯКҲИҶОӢ يکهجاي *грам.* иборат аз як ҳиҷо.

ЯКҲУҶРАГӢ يکهجرجي хонае, ки барои як нафар одам ё як оилаи фақат аз зану шавҳар иборатбуда пешбинӣ шудааст.

ЯКЧАНД يکچند як микдор, чанде, чандин: **якчанд рӯз пеш, якчанд сол пеш, якчанд воқеаи аҷиб, ба якчанд ҳазор мерасад** ба чандин ҳазор мерасад.

ЯКЧАНДВАҚТА يکچندوقتe вақти на чандон тӯлонӣ, муваққатан.

ЯКЧАНДКАРАТА يکچندكرته ду-се маротиба, якчанд бор, чандин карат.

ЯКЧАНДСОАТА يکچندساعته барои ду-се соат, тахминан вақти аз ду то панҷ соат.

ЯКЧАНДСОАТӢ يکچندساعتى ба ду-се соатӣ чудошуда.

ЯКЧАНДТА يکچندته *ниг.* **якчандто**.

ЯКЧАНДТАГӢ يکچندتگي тахминан се-чорто-се-чорто.

ЯКЧ

ЯКЧАНДТО *یک چندا* шумораи ками номаълум, чандто, чанд нафар.

ЯКЧАРХА *یک چرخه* якчархдор, дорои як чарх: аробаи дастии якчарха.

ЯКЧАШМА *یکچشمه* он ки танҳо як чашмаш солим аст; **шаҳри якчашма равӣ, якчашма шав** (мақ.) дар ҳолати худро ба шароит мувофиқ кардан гуфта мешавад.

ЯКЧИЛДА//ЯКЧИЛДӢ *یکجلده//یکجلدی* иборат аз як чилд, ҳаҷман дар як чилд.

ЯКЧИНС *یک جنس* аз якчинс, якнавъ, якхел.

ЯКЧИНСА *یک جنسه* биол. иборат аз як чинс, якхела.

ЯКЧИНСӢ *یک جنسی* 1. биол. аз ҷиҳати чинс якхела. 2. якхелагӣ, якнавъӣ.

ЯКЧИХАТ *یک جهت* 1. розӣ, мувофиқ. 2. ҳамфикр, дӯст, рафиқ, яқсамт, ба як тараф.

ЯКЧИХАТӢ *یک جهتی* розигӣ, мувофиқатӣ, муттаҳидӣ, дӯстӣ.

ЯКЧО *یکجا* ҳама бо ҳам; муттаҳид, якдилу якҷон, якҷоя.

ЯКЧОӢ *یکجایی* якҷоя, якҷояшуда, ҷамъшуда, маҷмӯъ.

ЯКЧОН *یکجان* маҷ. якдил, муттаҳид: **якдилу якҷон будан**.

ЯКЧОНИБА *یکجانبه* яктарафа, нопурра, ғайримунсифона: **якҷониба баҳо додан**.

ЯКЧОЯ *یکجایه* 1. бо ҳам, дар як ҷо: **якҷоя кор кардан**. 2. дар якҷо, якбора, ҷамъан. 3. якшуда, муттаҳидшуда; **якҷоя кардан** як кардан, ҷамъ кардан; **якҷоя шудан** ҷамъ шудан, муттаҳид гаштан.

ЯКЧОЯГӢ *یکجایگی* ҳамакаса, ҳама якбора; ҳамроҳ бо дигарон; **дар якҷоягӣ бо...**

ЯКЧОЯКУНАНДА *یکجایه کننده* ҳама кас ё ҳамаи чизхоро бо ҳам якҷо кунанда; муттаҳидкунанда, он чи ё он ки ҳамаро бо ҳам меорад.

ЯКЧОЯШАВӢ *یکجایه شوی* бо ҳам муттаҳид шудан, дар як ҷо ҷамъ шудан.

ЯКЧӢР *یکچور* якхела, яксохт, якшакл.

ЯКШАБӢ *یکشبى* як шаб-як шаб, ҳар кас як шабӣ: **якшабӣ посбонӣ кардан**.

ЯКШАВӢ *یک شوی* як шудан, иттиҳод кардан, муттаҳид гаштан.

ЯКШАКЛА *یکشکله* ниг. **якхела**.

ЯКШАКЛӢ *یکشکلی* якхелагӣ, ҳамшакл.

ЯКШАНБЕ *یکشنبه* номи рӯзи охири ҳафта, ки пас аз шанбе меояд.

ЯКШАНБЕГӢ *یکشنبهگی* мансуб ба **якшанбе**.

ЯКШОҲА *یک شاخه* 1. дорои як шох, чизе ки як шох дорад. 2. ба як сӯ моилшуда, яктарафа, қач гузошташуда (*доир ба каллапӯш*).

ЯҚА *يقه* ниг. **яха**.

ЯҚЗОН *ا. بقطان* бедор, хушёр.

ЯҚИН *ا. يقين* 1. дониши дақиқ дар бораи чизе, чизи возеҳ ва собитшуда; бешубҳаву гумон. 2. бегуфтугӯ, бечунучаро, ҳатман; **ба яқин** бе ҳеч шубҳа, бе хато, аниқ; **яқин гаштан** равшан шудан, итминон пайдо шудан; **яқин доштан** бовар кардан, боварӣ ҳосил кардан; **яқин доништан** боварӣ ҳосил кардан, хуб дониста гирифтан; **яқин кардан** бовар кардан, итминон пайдо кардан; **яқин ҳосил кардан** боварӣ ҳосил кардан, итминон пайдо кардан; **яқин ҳосил шудан** боварӣ пайдо шудан, эътимод пайдо гаштан.

ЯҚИНАН *ا. يقيناً* бешубҳа, бо боварии комил, комилан дуруст, бо эътимоди муайян.

ЯҚИНӢ *یقینی* дурустӣ, эътимодноқӣ, боитминонӣ.

ЯҚТИН *ا. يقطين* бот. растанӣ, ки танаи дарози дар рӯи замин пахну густурда дорад, аз қабили бодиринг ва каду.

ЯЛ *يل* кит. паҳлавон, далер, шучоъ.

ЯЛА *يله* кушода, боз; **яла кардан** кушодан, боз кардан; **яла шудан** кушода шудан; **даҳон яла шуда мондан** маҷ. саҳт ҳайрон шудан.

ЯЛАВ *يلو* гуфт. байрак, ливо.

ЯЛАГАРД *يله گرد* дар тирамоҳ, баъд аз ғундоштани ҳосил ба заминҳои кишт барои чаро сар додани ҳайвонот.

ЯЛАҚҚОС *يلقاس* калимаи тасвирӣ якбора тофтани чизи дурахшон ва шаффоф: **ялаққос задан**.

ЯЛАҚҚОСӢ *يلقاسی* дурахшон, шаффоф, ҷилодиҳанда.

ЯЛАҚ-ЯЛАҚ يلق يلق *калимаи тасвири* паси ҳам чило дода тофтани чизҳои дурахшон.

ЯЛАЛӢ//ЯЛЛАЛӢ يللى овоз ё бонгу фарёде, ки дар ҳолати хушӣ, айшу ишрат ва кайфу сафо бароварда мешавад; **ялалӣ ялло** *ниг.* **ялла-ялло**; **аз ялалӣ во кардан** тарк кардани айшу ишрат.

ЯЛАМА *т.* يلمه *хӯр.*, *гуфт.* 1. хӯроки биринҷӣ назар ба мастоба ғафстар. 2. *маҷ.* одами сушт.

ЯЛАНГ يلنگ *гуфт.* замини кушоди холӣ аз иморат ва кишт; **яланг-яланг гаштан** *гуфт.* беҳуда ва бекор гаштан.

ЯЛАНГӢ يلنگى *ниг.* **яланг**; **чои ялангӣ** майдони кушод.

ЯЛДАРРОС يلدراوس *калимаи тасвири* дурахш, чило, тобиши чизҳои шаффоф: **ялдаррос задан**, **ялдаррос кардан**.

ЯЛДАР-ЯЛДАР يلدريلدري *калимаи тасвири* чило, дурахш, тобиши такрории чизҳои шаффоф; **ялдар-ялдар кардан** дурахшидан, чило додан.

ЯЛДО يلدا шаби аз ҳама дарозтарини сол, ки ба шаби 22 декабр рост меояд: **шаби ялдо**.

ЯЛЛА-ЯЛЛО يله يله 1. накароти сурудҳои халқӣ; сурудҳои вақтхушона. 2. кайфу сафо (*бо суруд*); **ялла-ялло карда гаштан** кайф карда фориғболонда гаштан.

ЯЛМОҒУЗ يلماغز *гуфт.* 1. чонвари афсонавии пурхӯри носер. 2. *маҷ.* одами бад, ки мисли он чизи афсонавӣ носер бошад.

ЯЛОҚ *т.* يلاق *гуфт.* зарфи кӯҳна ё кафида, ки дар он ба сағ хӯрок медиҳанд.

ЯЛТАР-ЯЛТАР يلتريلتري *ниг.* **ялдар-ялдар**.

ЯЛТИ يلت *гуфт.* якбора, ногоҳ: **ялти карда нигаристан** ногоҳ бо дурахши якбораи чашм нигаристан.

ЯЛТИРОС يلتيراس *ниг.* **ялтос**.

ЯЛТОС يلتاس *дурахш*, чило ва тобиши чизҳои шаффоф, ки чашмро мебарад: **ялтос задан**, **ялтос кардан**.

ЯЛТОСӢ يلتاسى *дурахшанда*, чилодор.

ЯЛТУР-ЮЛТУР يلتريولتري *ниг.* **ялдар-ялдар**.

ЯМ *а.* يم *кит.* баҳр.

ЯМАНӢ يمانى *мансуб ба Яман*; **ақиқӣ яманӣ** а) ақиқӣ машхур, ки аз Яман меоваранд; б) *киноя аз лаби маҳбуба*; **бурди яманӣ** як навъ матои хатдор, ки аз Яман меоваранд; **теғи яманӣ** шамшери аълосифат, ки дар Яман ме-сохтанд.

ЯМИН *а.* يمين *кит.* дасти рост; тарафи дасти рост; **ямину ясор** тарафи рости чап.

ЯМИНАН *а.* يميناً дар тарафи рост қарор дошта, дар тарафи рост буда.

ЯМОҚ *т.* يماق порчае, ки ба чизҳои дарида ва порашуда дӯхта мешавад; пина, васла, дарбех; **ямоқ кардан** дӯхтан, дарбех монда дӯхтан; **ин ба вай ямоқ ҳам намешавад маҷ.** ин дар назди вай тамоман ночиз ва нотавон аст.

ЯМОҚДОР يماقدار ҳар чизи боямоқ, чизе ки ба вай ямоқ андохта шуда бошад.

ЯМОҚДӢЗ يماقدوز он ки ба чизи дарида ямоқ медӯзад, пинадӯз, дарбехандӯз.

ЯМОҚДӢЗӢ يماقدوزى амал ва шугли ямоқдӯз.

ЯМОҚӢН يماقين *ниг.* **ямоқдор**.

ЯМОҚӢ يماقى ямоқдор, дарбехдор.

ЯМОҚНОК يماقناک *ниг.* **ямоқдор**.

ЯМОН *а.* يمان *кит.* дурахшанда, тобанда.

ЯМОНӢ يمانى *ниг.* **яманӣ**.

ЯНВАР ينور номи моҳи якуми солшумории милодӣ.

ЯНГА *т.* ينگه зани бародар, амак ва тағо; келин (*нисбат ба хешони шавҳар, ки дар синну сол калон бошад*).

ЯНТОҚ ينتاق *бот.* гиёҳест майдабарги хордор, ки бештар дар биёбонҳо мерӯяд, хори уштур-хӯр: **ба уштур янтоқ даркор бошад**, **гарданапро дароз мекунад** (*маҷ.*).

ЯНТОҚЗОР ينتاقزار замин, ки дар он бештар янтоқ мерӯяд.

ЯНТОҚФУРӢШ ينتاقفروش он ки янтоқ мефурӯшад, янтоққаш.

ЯНТОҚФУРӢШӢ ينتاقفروشى касбу амали янтоқфурӯш.

ЯПОН يپان мардуми аслии Япония.

ЯПО

ЯПОНӢ *пиани мансуб ба япон: забони японӣ.*

ЯРА *يره* *гуфт.* захм, чароҳат; **яраи афғонӣ** *тиб.* пашшахӯрд(а).

ЯРАДОР *يره دار* захмдор; маҷрӯҳ, он ки чароҳат бардоштааст; ярадор шудан дар ҷанг ё ҳодисае захмдор шудан, захм бардоштан, чароҳат бардоштан.

ЯРАҚОН *т. یرهقان* *тиб.* касалии зардча, зард-парма.

ЯРАҚОНӢ *يرهقانی* зардшуда, зардчашуда; **ярақонӣ** шудан *киноя аз* хазон шудан.

ЯРҒОҚ *т. یرغاق* *гуфт.* пашмаш рехта пӯшташ намудоршуда: **пӯстини ярғоқ.**

ЯРҒУ *т. یرغو* *кит.* 1. ҳукм, фармон. 2. шикоят, даъво, арзу дод. 3. мусодирази молу мулки касе ҳамчун ҷазо.

ЯРҒУЧОҚ *т. یرغوچاق* *гуфт.* ўғурчоқ, ҳовани кӯчак.

ЯРД *англ. یرد* воҳиди андозаи дарозӣ дар баъзе кишварҳо баробари 91,5 см.

ЯРЛИҒ *т. یرلیغ* *ниг.* ярлик.

ЯРЛИҚ *т. یرلیق* 1. *таър.* фармони подшоҳӣ. 2. фармон барои додани мансаб, рутба, номаи фахрӣ, номаи имтиёз *ва ғ.* 3. тамғаи мол, ки дар он таърих, навъ, миқдор ва нархаш навишта мешавад, ярлиғ.

ЯРЛИҚДОР *یرلیق دار* *кит.* он ки аз хон мансаб ё номаи имтиёзе гирифтааст.

ЯРМА *یرمه* ғалладонаи нимкӯфти муқашшар: **оши ярма, ярмаи кӯноқин.**

ЯРМАРКА *р. یرمرکه* бозори калон, ки барои намоиш ва фурӯхтани молҳо дар вақтҳои муайян ташкил карда мешавад, бозори фурӯши чизе: **ярмаркаи маҳсулоти кишоварзӣ.**

ЯРОВУЛ *т. یراول* қисми пешоҳанг ва посбонии лашкар.

ЯРОҚ *т.-м. یراق* *ниг.* силоҳ.

ЯРОҚБАДАСТ *یراق بدست* *ниг.* силоҳбадаст.

ЯРОҚБАРДОР *یراق بردار* *кҳн.* дар гузашта дар кишварҳои Ғарб паҳлавонони номӣ барои аслиҳабарӣ бо худ одами махсус доштанд; *ниг.* **силоҳбардор.**

ЯРОҚДОР *یراق دار* *ниг.* силоҳдор.

ЯРОҚДОРӢ *یراق داری* *ниг.* силоҳдорӣ.

ЯРОҚНОК *یراق ناک* *ниг.* мусаллаҳ.

ЯРОҚНОКӢ *یراق ناکي* *ниг.* силоҳдорӣ.

ЯРОҚПАРТОӢ *یراق پرتایی* *ниг.* силоҳпартоӣ.

ЯРОҚСОЗ *یراق ساز* *ниг.* силоҳсоз.

ЯРОҚСОЗӢ *یراق سازی* *ниг.* силоҳсозӣ.

ЯРОҚФУРӢШ *یراق فروش* *ниг.* силоҳфурӯш.

ЯРОҚФУРӢШӢ *یراق فروشی* *ниг.* силоҳфурӯшӣ.

ЯРОҚЧАЛЛОБ *یراق جلّاب* *ниг.* силоҳфурӯш.

ЯРОҚЧАЛЛОБӢ *یراق جلّابی* *ниг.* силоҳфурӯшӣ.

ЯРЧ *یرچ* *фурӯрави* теппа ё ҷарии лаби дарё дар вақти заминларза ё боронгарӣ.

ЯРЧӢ *یرچی* *мансуб ба* **ярч.**

ЯСАВ *т. یسو* *кҳн.* қатор, тартиб (*истилоҳи аскарӣ*).

ЯСАВУЛ//ЯСОВУЛ *т. یسول//یساول* *таър.* хидматгори дарбори амир, ҳоким ва мансабдори калон, ки ҷӯб ва ярқ гирифта тартиб нигоҳ медошт ва дар сафар ҳамроҳӣ мекард.

ЯСАВУЛБОШӢ//ЯСОВУЛБОШӢ

یسول باشی//یساول باشی *таър.* сардори ясавулон дар дарбори амир ва ҳокимон.

ЯСИР *а. یسیر* *кит.* сахл, осон.

ЯСИРАК *یسیرک* яке аз воҳидҳои хурди ченаки вазн.

ЯСО *а. یسا* *кҳн.* ҷазо, қассос.

ЯСОВУЛ *т. یساول* *ниг.* ясавул.

ЯСОВУЛБОШӢ *т. یساول باشی* *ниг.* ясавулбошӣ.

ЯСОВУЛӢ *یساولی* *кит.* бахшиши махсуси хурд, хизматонаи ясавулон, умуман инъоми ночиз.

ЯСОВУЛХОНА *یساول خانه* *таър.* постгоҳ, хоначае барои озоиши ясавулон.

ЯСОҚ *т. یساق* *кҳн.* қоида, қонун, тартиб; **ҷӯби ясоқ** ҷӯби ҷазо, ҷӯбе, ки бо он гунаҳкорро ҷазо медиҳанд.

ЯСОҚӢ *т. یساقی* *кит.* аскарбача, ҷанговари ҷавон.

ЯСР *а. یسر* *кит.* ҷап, тарафи ҷап.

ЯСОР *а.* **يسار** *кит.* тарафи дасти чап.

ЯСОРАН *а.* **يسارا** аз тарафи чап қароргирифта.

ЯТИМ *а.* **يتيم** 1. бачаи бепадару бемодар, сағир; **ятим кардан** аз падару модар махрум кардани кӯдак; **ятим мондан** бе падару модар мондан. 2. *кҳн.* хидматгори корҳои кишоварзӣ, ки солона ё моҳона нигоҳ дошта мешуд, батрак.

ЯТИМАК **يتيمک** ятимбача, ятимча.

ЯТИМБАЧА **يتيم بچه** 1. бачае, ки ятим аст, ятимак. 2. батракбача, хидматгорбача.

ЯТИМДОР **يتيم دار** *кҳн.* беваи кӯдакдор.

ЯТИМДУХТАР **يتيم دختر** духтари бе падару модар калоншуда.

ЯТИМӢ **يتيمي** 1. бепадару бемодар будан, сағирӣ. 2. ятим шуда қор кардан, хидматкорӣ, батракӣ.

ЯТИММОНДА **يتيم مانده** он ки падар ё модар ва ё ҳар дуяш вафот карданд.

ЯТИМОНА **يتيمانه** монанди ятим: **дар вазъияти ятимона.**

ЯТИМПАРВАР **يتيم پرور** ғамхори ятим.

ЯТИМХОНА **يتيم خانه** 1. *кҳн.* паноҳгоҳи ятимон, хонаи нигоҳубини ятимон. 2. хидматгоҳона, хонаи истиқомати батракҳои хидматгор дар ҳавлиҳои одамони доро.

ЯТИМШУДА **يتيم شده** *ниг.* **ятиммонда.**

ЯТИМЧА **يتيمچه** *ниг.* **ятимак.**

ЯТИМНАВОЗ **يتيم نواز** навозиши ятимон, меҳрубонӣ ва парастии кӯдакони ятим.

ЯТОҚ *т.* **يتاق** посбонӣ, муҳофизат.

ЯТОҚДОР **يتاق دار** *кит.* посбон, ниғаҳбон, посдор, муҳофиз.

ЯТОҚДОРӢ **يتاق داري** *кит.* посбонӣ, ниғаҳбонӣ, посдорӣ.

ЯТОҚӢ **يتاقي** *кит.* посбон, муҳофиз, ниғаҳбон.

ЯХ **يخ** оби аз шиддати хунукӣ басташуда, оби афсурда; **яҳ бастан** (**кардан**) а) ба яҳ табдил ёфтани об *ва г.*; б) бисёр хунук хӯрдан; **яҳ барин шудан** а) бисёр хунук шудан; б) ҳарорати гармиро гум кардан.

ЯХАК **يخک** 1. яхпора; яҳи тунук. 2. як навъ ҳалво; **ҳалвои яҳак**. 3. як навъ атр; **атри яҳак**. 4. навъе аз себ.

ЯХБАНД **يخبند** яҳбаста, яҳгирифта (*аз шиддати хунукӣ*).

ЯХБАНДӢ **يخبندی** яҳ бастан, яҳ кардан (*аз шиддати хунукӣ*).

ЯХБАНДОН **يخبندان** шиддати сармои зимистон, ки ҳам чиз яҳ мебандад, яҳбандие, ки ҳатто раҳҳо мисли шиша мегарданд.

ЯХБАСТА **يخبسته** *сифати феълии замони гузашта аз яҳ бастан*; яҳкарда, ба яҳ табдилёфта, бо яҳ пӯшидашуда: **Укёнуси яҳбастан шимолӣ.**

ЯХБАСТАГӢ **يخبستگي** *шакли дигари сифати феълии замони гузаштаи яҳбаста*; яҳбандии умумӣ ва тӯлонӣ.

ЯХБОЗ **يخباز** он ки дар рӯи яҳ бозӣ ё ракс мекунад.

ЯХБОЗӢ **يخبازي** амали яҳбоз.

ЯХБУР **يخبر** 1. он ки қораи буридаи яҳҳост. 2. асбоби махсус барои буридану пора кардани яҳ.

ЯХБУРҶА **يخبرجه** ҷои шикастагии яҳ (*барои обгирӣ*); ҷои шикафи яҳи рӯи ҳавз, дарё *ва г.*

ЯХДОН I **يخدان** сандуқи чармин, ки дар он ашён гуногун нигоҳ дошта мешавад.

ЯХДОН II **يخدان** 1. ҷои нигоҳ доштани яҳ, анбори яҳ, яҳхона. 2. ҷиҳози махсус барои хунук нигоҳ доштани хӯрданиҳо, ки дар он дастҳои хунуккунанда шинонда шудааст, яҳчол.

ЯХДОНДОР **يخدان دار** ҷой ва ё воситаи нақлиёт, ки бо яҳдон мучаҳҳаз гаштааст: **вағони яҳдондор.**

ЯХДОР **يخدار** он чи дар таркибаш яҳ дорад, бо яҳ омехташуда.

ЯХЗАДА **يخزده** *сифати феълии замони гузашта аз яҳ задан*; саҳт сармозада, яҳбаста.

ЯХЗАДАГӢ **يخزدگي** *шакли дигари сифати феълии замони гузашта аз яҳзада*; яҳкарда, саҳт хунук зада.

ЯХИН **يخين** яҳдор; бо яҳ пӯшондашуда, яҳбаста:

қуллаҳои яхин.

ЯХЗОР یخزار *чугр.* чои бисёрии ях, чой ва макони ях, чойҳои саросар яхбаста, яхистон.

ЯХИСТОН یخستان чойҳои саросар бо ях пӯшидашуда, макони ях.

ЯХӢ یخی *мансуб ба ях; моҳиҳои яхӢ.*

ЯХКАРДА یخ کرده *ниг.* яхбаста: оби яхкарда, замини яхкарда.

ЯХКУНАК یخکنک 1. як қисми яхдон II, 2. 2. чиҳози махсус барои истехсоли ях.

ЯХКУНОНӢ یخکنانی *тарзи бавоситаи ях кардан; ях кунонидан.*

ЯХКӢБ یخ کوب 1. асбоби яхшиканӣ. 2. яхкӯбанд, шиканандаи ях.

ЯХКӢМА یخکومه *ниг.* яхтӯда.

ЯХКӢЧ یخ کوچ аз гармӣ об шуда ҳаракат кардани пирахҳо.

ЯХЛАХШАК یخلخشک *ниг.* яхмола.

ЯХМАЙДАКУНАК یخمیدهکنک *ниг.* яхкӯб.

ЯХМАН(АК) یخمنک//یخمن *лаҳҷ.* растании буттағӣ, ки меваи хурди олуболумонанди сурхи туршак дорад.

ЯХМОЛ یخمال *ниг.* яхмолак.

ЯХМОЛА یخماله *ниг.* яхмолак.

ЯХМОЛАК یخمالک ба рӯи ях давида лағжида бозӣ кардан; ба пой асбоби яхмолакпарӣ баста рӯи ях давидан: **яхмолак паридан, яхмолак рафтан.**

ЯХМОЛАКБОЗӢ یخمالکبازی *ниг.* яхмолак.

ЯХМОЛАКПАРӢ یخمالکپری яхмолакбозӣ, рӯи ях бозӣ кардан.

ЯХМОС یخماس хӯрдани мисли ях хунук, ки аз ширу шакар тайёр мекунанд, бастанӣ, шир-ях.

ЯХМОСФУРӢШ یخماسفروش он ки яхмос мефурӯшад.

ЯХМОСФУРӢШӢ یخماسفروشی 1. амал ва кори яхмосфурӯш. 2. чой ва макони фурӯши яхмос: **дӯкони яхмосфурӯшӣ.**

ЯХНӢ یخی 1. гӯшти чӯшонида ё дар равшан пухтаи сардшуда: **гӯшти яхнӣ, мурғи яхнӣ.** 2.

чои хунук кардашуда, чои сард.

ЯХНОГИР یخناگیر он чи чизи моеъро аз ях кардан эмин медорад, зидди ях.

ЯХОБ یخاب 1. оби мисли ях хунук, оби бисёр хунук. 2. оби бо ях хунук кардашуда. 3. обе, ки дар баъзе чойҳо дар зимистон ба замини кишт медиҳанд: **яхоб додан, яхоб мондан; ба дил яхоб (оби хунук) задан** тамоман ноумед шудан.

ЯХОБА یخابه *ниг.* **яхоб.**

ЯХОБДОН یخابدان 1. чои яхоб, зарфи яхобандозӣ. 2. ниҳоят хунук, бисёр сард.

ЯХОБӢ یخابی меваи тар, ки дар тобистон дар чои хунук ва ё бо ях ниғаҳ дошта мешавад.

ЯХОБМОНӢ یخابمانی яхоб мондан, яхобдихӣ (*ба замини кишт*).

ЯХОБФУРӢШ یخابفروش он ки яхоб мефурӯшад.

ЯХОБХӢРДА یخابخورده замини дар зимистон об додашуда.

ЯХОЛУД یخآلود махлут бо ях, омехта бо ях; он чи қисме аз он ях бастааст.

ЯХПАРАК یخپرک *ниг.* **яхмолак.**

ЯХПАРЧА یخپرچه яхреза, реза ва пораи ях.

ЯХПИР یخپیر яхҳои чандинсола, пирахӣ дар муддати чандин солҳо ҳосилшуда дар кӯҳсори баланд; пирах, лозар.

ЯХПОРА//ЯХПОРЧА یخپاره//یخپارچه пораи ях, яхреза.

ЯХПӢШ یخپوش чое, ки тағи ях мондааст: **қуллаҳои яхпӯш.**

ЯХРАВ یخرو оби бо ях равон дар зимистон ё аввали баҳор.

ЯХРЕЗА یخریزه пораҳои майдаи ях.

ЯХСОЗӢ یخسازی ях ҳосил кардан.

ЯХТАРОШ یختراش он ки ях метарошад.

ЯХТАРОШАК یختراشк асбоби тешамонанди дамаш аррашакл, ки бо он яхро тарошида реза мекунанд.

ЯХТЕША یختیشه яхзанак, яхмайдакунак.

ЯХТӢДА یختوده дар баҳрҳои қутби шимол чамъ

ва ғарам шудани яхҳо.

ЯХХОНА *يخخانه* хоначаи зеризаминии сард, ки дар он чизҳои хӯроквориро аз вайрон шудан нигоҳ медоранд.

ЯХЧА *يخچه* 1. яхреза, яхпарча, жолаи яхин. 2. қабати тунуки яхи рӯи об.

ЯХЧАБАНДӢ *يخچەبندى* ниг. **яхбандӣ**.

ЯХЧОЛ *يخچال* таҳхонаи ниҳоят хунук, заминкани яхин; яхдон.

ЯХШИКАН *يخشکن* он чи яхро мешиканад, яхро шикафанда: **киштии яхшикан**.

ЯХШИКАНӢ *يخشکنى* яхро шикастан; қобилияти ях шикастан.

ЯХШОРА *يخشاره* фурӯрави ях.

ЯХШУДА *يخشده* ба ях табдилшуда: **газҳои яхшуда**.

ЯХУД *يهود* ниг. **яхудӣ**.

ЯХУДИЯТ *يهوديت* расму оини яҳудиён, дини яҳудиён.

ЯХУДӢ *يهودى* мансуб ба халқи яҳудӣ; банӣ Исроил, исроилӣ: **забони яҳудӣ; халқи яҳудӣ**.

ЯШБ *يشب* ниг. **яшм**.

ЯШК *يشک* дандони тез ва калони пешини ҳайвонҳои бузург ва даранда, ашк, ноб.

ЯШМ *يشم* як хел санги сафеди сабзтоби шаффофи гаронбаҳо, ки барои ороиши деворҳо ва сохтани асбобу зарфҳо истифода мешавад.

ЯШМИН *يشمين* ниг. **яшмӣ**: **пиёлаҳои яшмин**.

ЯШМӢ *يشمى* аз яшм сохташуда.

ЯШШИҚ *ت. يشيق* *гуфт*. гӯшти беравған, гӯшти моли хароб.

ЯЪНЕ *ا. يعنى* *калимае, ки пеш аз ҷумла ё ибораи тафсилӣ меояд*: 1. маънояш ин аст ки..., маънои мақсудӣ ин аст ки; хулоса. 2. ба ҳамин тариқ, тавре ки маълум аст..., тавре ки дида мешавад.

ЯЪС *ا. يأس* маъюсӣ, ғамгинӣ, ноумедӣ.

ЯЪСОВАР *يأساور* маъюсиовар, андӯховар.

ЯЪСОМЕЗ *يأسآمیز* ноумед, маъюс.

ЯЪСУБ *ا. يعسوب* маликаи занбӯри асал.

ЯЪСШИКАН *يأسشکن* *кит.* барҳамдихандаи ноумедӣ, аз дил барандаи ғаму андӯх.

ЯЪҚУБ *ا. يعقوب* 1. кабк. 2. номи яке аз пайғамбарони банӣ-Исроил (яхудиён), ки падари Юсуф буд.

ЯЪҚУБӢ *يعقوبى* 1. пайрави Яъқуб, пайрави мазҳаби яъқуб. 2. *маҷ.* меҳрубонӣ, дӯстдорӣ.

ЯЪЧУЧ *ا. يعجوج* 1. дар ривоятҳо навъе аз маҳлуқот, ки Яъҷучу Маъҷуч низ меғунд ва бадқора ҳисоб меёбад. 2. қавме, ки аз сершуморӣ дар ҷанг мағлубнашаванда буда, гӯё Искандар барои лашкари онҳо садде сохта будааст.

ЯШМА *يشمه* пӯсти хоми сафед, ки бо даст молида пардоз мекунамд.

**МИФТОҲИ ВОЖАҲОИ ФАРҲАНГ
БО АЛИФБОИ АРАБИАСОСИ
ТОҶИКӢ**

مفتاح واژه‌های فرهنگ با الفبای عربی اساس تاجیکی

**Алифбои арабиасоси тоҷикӣ ва ҳуруфи кириллии
мутобиқи он**

الفبای عربی اساس تاجیکی و حروف کريلی مطابق آن

آ	o	ذ	з	غ	Г
ا	и,э,у,ӯ	ر	р	ف	Ф
ب	б	ز	з	ق	Қ
پ	п	ژ	ж	ک	К
ت	т	с	с	گ	Г
ث	с	ش	ш	ل	Л
ج	ҷ	ص	с	м	М
چ	ч	ض	з	ن	Н
ح	Х	ط	т	و	В,у,ӯ
خ	Х	ظ	з	ه	Ҳ
د	Д	ع	Ъ	ی	и,е,й

آ،ا

обдавак	آبډواک	объективизм	آبجکتیویزم	обтаксимкунак	آبتقسیمکنک	
обдида	آبډیده	обафкан	آبافکن	обталашӣ	آبتلاشی	o I
оброн	آبران	оболуд	آبآلود	обчав//обичав	آбجو//آбجو	o II
обронӣ	آبرانى	обандоз	آبانداз	обчувоз	آбчувоз	آ(й) o(й)
оброҳа	آبراهه	обандозӣ	آباندازى	обчӯб	آбچوب	об I
образ	آبرز	обандом	آباندام	обҳона	آبخانه	об II
образофарӣ	آبرزآفرى	обчаббак	آбچبک	обҳок	آبخاک	обя
образнок	آبرزناк	обчаҳӣ	آбچهى	обҳокӣ	آبخاکى	обод
обрасонӣ	آبرسانى	обчӯ(й)	آбجو(ى)	обҳох	آбخواه	ободкунӣ
обрасида	آبرسيده	обчӯш	آбجوش	обдода I	آبادده I	ободон
обрафтор	آبرفتار	обчӯшфурӯшӣ//обчӯшфуршӣ	آбجوشفروشى//آبجوشفروشى	обдода II	آبادده II	ободонӣ
обранг	آبرنگ	обчӯшонак	آب جوشانک	обдармонӣ	آبدرمانى	ободонидан
обраҳа	آبرهه	обчӯшон	آب جوشان	обдандон	آبدندان	ободсозӣ
обрав	آبرو	обчӯшонак	آب جوشانک	обдӯстӣ	آبدوستى	ободгар
обрудор	آبرودار	обча	آبچه	обшӯш	آбشش	ободнишин
обру(й)	آبرو(ى)	обчакорӣ	آبچه کارى	обшеб	آбشيپ	ободӣ
обруба(к)	آبروبک	обчакор	آبچه کار	обшиша	آбشيشه	ободношан
обруманд	آبرومند	обчин	آبچين	обталаб	آبطلب	обон
обрумандӣ	آبرومندى	обчинак	آبچينک	обфурӯш	آбفروش	обанбор
обрунок	آبروناک	обхаст//обхуст	آبخست//آبخوست	обфурӯшӣ	آбفروشى	обонмоҳ
обрез	آبريز	обҳор	آبخوار	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббоз
обрезак	آبريزک	обҳора	آبخواره	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббозӣ
обпаз	آبپز	обҳӯр	آبخور	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббозидорӣ
обзо	آبزا	обҳӯрда	آبخورده	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббар
обзан	آبز	обҳӯра	آبخوره	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббаро
обсол	آبسال	обҳӯрак	آبخورک	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббадал
обсабз(а)	آبسبز(ه)	обҳӯрӣ	آبخورى	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббардошта
обистан	آبستن	обҳез	آبخيز	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббардор
обистанӣ	آبستنى	обҳезӣ	آبخيزى	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббардорӣ
обсанҷ	آبسنج	обид	آبدي	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббур
обшор	آبشار	обдор I	آبادار I	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббурда
обшоркунӣ	آبشارکنى	обдор II	آبادار II	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббурӣ
обштангоҳ	آبشتنگاه	обдорӣ	آبادارى	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббанд
обшхор/Абшхо	آбшخور/آبشحو	обдоғ	آباداغ	обфурӯшӣ	آбفروشى	оббаҳа
обишхӯр//обишхар//обишхор	آбшخور//آبشخار//آبشخور	обдон I	آبدان I	обфурӯшӣ	آбفروشى	обанбошт
обшуста	آбшسته	обдон II	آبدان II	обфурӯшӣ	آбفروشى	обанҷир
обшинос	آбشناس	обдузд	آبدزد	обфурӯшӣ	آбفروشى	обовард
обшиносӣ	آбشناسى	обдаро	آبدرا	обфурӯшӣ	آбفروشى	обпош
обшаванда	آбشونده	обдуздак	آبدزدک	обфурӯшӣ	آбفروشى	обпар
обшӯӣ	آбشوى	обдуздак	آبدزدک	обфурӯшӣ	آбفروشى	обпошак
обшавӣ	آбشوى	обдузди	آبدزدى	обфурӯшӣ	آбفروشى	обпошакбозӣ
обширинкун(ак)	آбشيرينکن(ک)	обдаст	آبدست	обфурӯшӣ	آбفروشى	обпошӣ
обсофкунак	آبصافکنک	обдастон	آبدستان	обфурӯшӣ	آбفروشى	обпарто(в)
обғалт	آبغلت	обдаста	آبدسته	обфурӯшӣ	آбفروشى	обпайкар
обғоҳ	آبگاه	обдастагардон	آبدسته گردان	обфурӯшӣ	آбفروشى	обтоза
обгузашта	آبگذشته	обдастӣ	آبدستى	обфурӯшӣ	آбفروشى	обтарозу
обгарой	آبگرائى	обда	آبده	обфурӯшӣ	آбفروشى	
обгардон	آبگردان	обдиҳӣ	آبدهى	обфурӯшӣ	آбفروشى	
обгардонча	آبگردانچه	обдав	آبدو	обфурӯшӣ	آбفروشى	
обгармкун(ак)	آبگرمکنک	обдӯст	آبدوست	обфурӯшӣ	آбفروشى	
обгарӣ	آبگرى	обдӯғ	آبدوغ	обфурӯшӣ	آбفروشى	

обиранг//обранг	آبرنگ/آبرنگ	обирак	آبگیر	обкашӣ	آبکشی	обгүрез	آبگریز
обикорӣ	آبکاری	обгирӣ	آبگیری	обкашида	آبکشیده	обгүрезӣ	آبگریزی
обёр	آبیار	обгина	آبگینه	обканд	آبکند	обгаз	آبگز
обёрӣ	آبیاری	обгинахона	آبگینه خانه	обканда	آبکنده	обгузар	آبگذر
обёришаванда	آبیاری شونده	обгинаранг	آبگینه رنگ	обақӣ	آبکی	обгузаронӣ	آبگذرانی
обёрикунанда	آبیاری کننده	обгинагар	آبگینه گر	обӣ I	آبی I	обгӯшт	آبگوشت
оппортунизм	آپارتونизم	обгинаҳисор	آبگینه حصار	обӣ II	آبی II	обгир	آبگیر
оппортунист	آپارتونیست	обгинағухар	آبگینه گهر	обиранг//обранг	آبرنگ/آبرنگ	обгирак	آبگیرک
оппортунистӣ	آپارتونیستی	обила	آبلة	обикорӣ	آبکاری	обгирӣ	آبگیری
оптимизм	آپтимизم	обилапо	آبلة پا	обёр	آبیاری	обгина	آبگینه
оптимист	آپтимیست	обиладор	آبلة دار	обёрӣ	آبیاری	обгинахона	آبگینه خانه
оптимистӣ	آپтимیستی	обиладорӣ	آبلة داری	обёришаванда	آبیاری شونده	обгинаранг	آبگینه رنگ
оптика	آптике	обиларӯ(ӣ)	آبلة روی	обёрикунанда	آبیاری کننده	обгинагар	آبگینه گر
оптиқӣ	آптиکی	обиларез	آبلة ریز	оппортунизм	آپارتونизم	обгинаҳисор	آبگینه حصار
опера	آпیره	обилазор	آبلة زار	оппортунист	آپартونیست	обгинағухар	آبگینه گهر
оперативӣ	آпیره تیوی	обилазада	آبلة زده	оппортунистӣ	آپартونیستی	обила	آبلة
операвӣ	آпیره وی	обилафарсо	آبلة فرسا	оптимизм	آپтимизم	обилапо	آبلة پا
оперетта	آпирете	обилағузаронӣ	آبلة گذرانی	оптимист	آپтимیست	обиладор	آبلة دار
оташ	آتاش	обилақӯбӣ	آبلة کوبی	оптимистӣ	آپтимیستی	обиладорӣ	آبلة داری
оташароба	آتشارابه	облӯҷ/обилӯҷ	آبلوج	оптика	آптике	обиларӯ(ӣ)	آبلة روی
оташафрӯз	آتшафروز	обмон	آبمان	оптиқӣ	آптиکی	обиларез	آبلة ریز
оташафрӯзӣ	آتшафروزی	обмонӣ	آبمانی	опера	آпیره	обилазор	آبلة زار
оташафшон	آتшафشان	обмӯрӣ	آبмوری	оперативӣ	آпیره تیوی	обилазада	آبلة زده
оташафшонӣ	آتшафшانی	обнобардор	آبنابردار	операвӣ	آпیره وی	обилафарсо	آبلة فرسا
оташолуд	آتш آلود	обнарсиде//Абнарсиде	آبنарсиде	оперетта	آпирете	обилағузаронӣ	آبلة گذرانی
оташандоз	آتشانداз	обнарасида//обнорасида	آбнарасида	оташ	آتاش	обилақӯбӣ	آبلة کوبی
оташандуд	آتشاندد	обноғузар	آбнаگذر	оташароба	آتشارابه	облӯҷ/обилӯҷ	آبلوج
оташангез	آتشانгиз	обногир	آбнаگیر	оташафрӯз	آتшафروز	обмон	آبمان
оташбор	آتшбар	обнок	آبناک	оташафрӯзӣ	آتшафروزی	обмонӣ	آبمانی
оташборон	آتшбарان	обинабот	آبنبات	оташафшон	آتшафشان	обмӯрӣ	آبموری
оташборӣ	آتшباری	обанбор	آبنбар	оташафшонӣ	آتшафшانی	обнобардор	آبنابردار
оташбоз	آتшбاز	обнӯс	آبنوس	оташолуд	آتш آلود	обнарсиде//Абнарсиде	آбнарсиде
оташбозӣ	آتшбازی	обнӯсранг	آبنوس رنگ	оташандоз	آتشانداз	обнарасида//обнорасида	آбнарасида
оташбардор	آتшбарدار	обнӯсӣ	آبنوسی	оташавӣ	آбшوی	обноғузар	آбнаگذر
оташбарг	آتшبرگ	обуна	آبونه	обширинкун(ак)	آбشيرينکن(ک)	обногир	آбнаگیر
оташбас	آتشبس	обунашавӣ	آبونешوی	обсофқунак	آبصافکنک	обнок	آبناک
оташбанд	آتشبند	обунавӣ	آبونوی	обғалт	آبغلت	обинабот	آبنبات
оташбаён	آتشبیان	обак	آبك	обгоҳ	آبگاه	обанбор	آبنбар
оташбаёни	آتشبیانى	обкор	آبکار	обгузашта	آبگذشته	обнӯс	آبنوس
оташпо(ӣ)	آتшپای	обкома	آبکامه	обгарой	آب گرائی	обнӯсранг	آبنوس رنگ
оташпод	آتшپاد	обкан	آبکان	обгардон	آب گردان	обнӯсӣ	آبنوسی
оташпора	آتшپاره	обгүрездор	آبگریزدار	обгардонча	آب گردانچه	обуна	آبونه
оташпошанда	آتшپاشنده	обкашонӣ	آبكشانی	обгармқун(ак)	آب گرم کنک	обунашавӣ	آبونешوی
оташпарон	آتшپران	обкашак	آبكشک	обгарӣ	آبگیری	обунавӣ	آبونوی
оташпараст	آتшپرست	обкашӣ	آبكشی	обгүрез	آب گریز	обак	آبك
оташпарастӣ	آتشپرستی	обкашида	آبكشیده	обгүрезӣ	آب گریزی	обкор	آبکار
оташтоб	آتشتاب	обканд	آبکند	обгаз	آب گز	обкома	آبکامه
оташтобовар	آتشتاب آور	обканда	آبکنده	обгузар	آبگذر	обкан	آبکان
оташхомӯшқун	آتش خاموشکن	обақӣ	آبکی	обгузаронӣ	آبگذرانی	обгүрездор	آبگریزدار
оташхомӯшқунак	آتش خاموشکنک	обӣ I	آبی I	обгӯшт	آبگوشت	обкашонӣ	آبكشانی
		обӣ II	آبی II	обгир	آبگیر	обкашак	آبكشک

одамхор//одамхӯр	очеркнавис	оташкушак	оташхомӯшкунӣ
одамхӯрӣ	охол	оташкушӣ	оташхона
одамдузд	охтан	оташбон	оташхӯ(ӣ)
одамдузӣ	охта	оташдеҳ	оташхор
одамдӯст	охиз	оташфурӯз	оташхора
одамдӯстӣ	охир	оташгоҳ	оташхорӣ
одамдида	охирбин	оташгул	оташхориғӣ
одамраба	охирбинӣ	оташгун	оташдон
одамрабой	охирзамон	оташваш	оташдам
одамсар	охур	оташак	оташдиҳанда
одамсанчида	охиран	оташак IV	оташдида
одамшинос	охируламр	оташак II	оташранг
одамшаванда	охируззамон	оташак III	оташрез
одамшикор	охирандеш	оташкада	оташзабон
одамшакл	охирандешӣ	оташӣ	оташзабонӣ
одамсурат	охират	оташин	оташзан
одамгурез	охиратшиносӣ	оташинхона	оташзананда
одамгурезӣ	охиратгаро	оташинхӯ(ӣ)	оташзана
одамгиёҳ	охиратгарой	оташинхӯӣ	оташсухан
одаммурий	охурча	оташинсухан	оташсурхкун
одамношинос	охурчӯб	оташинтабъ	оташтабъ
одамногузар	охурҷӣ	оташинқалам	оташфишон
одамнадида	охурсолор	оташинмизоч	оташфишонӣ
одамнишин	охирсухан	оташинмизочӣ	оташфискан
одамнамо	охирмумрий	оташиннафас	оташқалам
одамвор	охуре	оташиннона	оташқавак
одамкорфармой	охурӣ	оташинӣ	оташгар
одамқашонӣ	охирӣ	отанг	оташгархоҳ
одамона	охирин	ота	оташгардон
одамқуш	охшиҷ	отун	оташгарӣ
одамқушӣ	охшиг	отӣ	оташгир
одамӣ	охунд	отия	оташгирон
одамихор	охунднамо	отар	оташгиронак
одамизод(а)	одамият	отархона	оташгиранда
одаминамо	одоб	отам	оташгира
одамиёна	одобдонӣ	отим	оташгирок
одае	одобдон	отҷ	оташлибос
одӣ	одағ	отҷл III	оташмон
одиянда	одрхш//адрхш	отҷл IV	оташмонӣ
одина	озарахш//одарахш	отҷнг	оташмизоч
озар I	одарм	отҷнгдор	оташмизочӣ
озар II	одрам	отҷур	оташманиш
озар III	одам I	отҷор I	оташнок
озар IV	одам(ӣ)гарӣ	отҷор II	оташнишон
озарафрӯз	одам II	отҷардон//отҷаридон	оташнишонӣ
озарбойчонӣ	одам III	отҷордан//отҷоридан	оташнафас
озаргон	одамбадбин	отҷорӣ	оташнаво
озаргушасб	одамбадбинӣ	отҷар	оташвор
озаргун(а)	одамбезор	отҷа	оташков
озаранг//одаранг	одампарвар	отҷакалон	оташкуш
озаркада	одамхор	отҷарк	оташкушӣ

озодиталаб آزادی طلب	орухона آروخانه	ордсозӣ آردسازی	озаркеш آذرکیش
озодиталабӣ آزادی طلبی	оруг آروغ	ордфурӯш آردفروش	озарӣ I آذری I
озодинома آزادی‌نامه	оругда آروغده	ордфурӯшӣ آردفروشی	озарӣ II آذری II
озор آزار	оркестр ارکستر	ордвор آردوار	ор I آر I
озор I آزار I	орӣ آرӣ	ордак آردک	ор II آر II
озор II آزار II	орӣ I آرӣ I	ордкаш آردکش	орла آرла
озорпараст آزارپرست	ориё آرिया	ордкашӣ آردکشی	орлаъ Арлаъ
озордода آزارداده	ориён آریمان	ордӣ Ардӣ	ор-торо Ар-торо
озордар آزاردار	ориёнажд Арїанажд	ордин Ардин	ородех Ародех
озордан آزاردن	ориёни Арїانی	ординатор Ардинатор	ородехӣ Ародехӣ
озордех Арордех	ориёӣ Арїай	ординатура Ардинтура	оростагӣ Аростагӣ
озордиханда Арордиханда	орият II آریت II	ордендор Ардиндар	оростан Аростан
озордихӣ Арордихӣ	орег Арїг	орзу Арзу	оросте Аросте
озордида Арордида	ория Арїе	орзубахш Арзубахш	орогар Ароргар
озориш Арораш	оз Арз	орзупарвар Арзупарвар	орогарӣ Ароргарӣ
озорманд Арорманд	озод Арзад	орзупарварӣ Арзупарварӣ	орам Арам
озорӣ II آراری II	озодандеш Арзадандеш	орзупазир Арзупазир	орам افزа Орам-афзо
озорӣ I آراری I	озодчехр Арзадчехр	орзудор Арзудор	орампаз Арампаз
озпараст Арзпараст	озодшавӣ Арзадшавӣ	орзудорӣ Арзудорӣ	орамҷай Арамҷай
озпарастӣ Арзпарастӣ	озодагӣ Арзадагӣ	орзусанҷ Арзусанҷ	орамсӯз Арамсӯз
озписанд Арзписанд	озодмаҳӣ Арзадамаҳӣ	орзуманд Арзуманд	орам-орам Арам-орам
озах آخ	озодандешӣ Арзадандешӣ	орзумандона Арзумандона	орамандан Арамандан
озахдор Арзахдор	озодана Арзадана	орзумандӣ Арзумандӣ	орамане Арамане
оздор Арздор	озодзистӣ Арзадзистӣ	орзукуш Арзукуш	орамбахш Арамбахш
озарпараст Арзпараст	озодсозӣ Арзасозӣ	орастан Аростан	орамбанд Арамбанд
озурахш Арзурахш	озодсарв Арзасарв	орасте Аросте	орамаш Арамаш
озурдан Арзурдан	озодсайр Арзасайр	орфазӣ Арфазӣ	орамашгоҳ Арамашгоҳ
озурда Арзде	озодшуда Арзашуда	орфазӣ Арфазӣ	орамфза// Арамфза
озурдачон Арздечан	озодтабъ Арзатабъ	орфазия Арфазия	оромфизо// Оромфзо
озурдахотир Арздехотир	озодфикр Арзафикр	орфазия Арфазия	орамгоҳ Арамгоҳ
озурдахотирӣ Арздехотирӣ	озодфикрӣ Арзафикрӣ	органикӣ Арганикӣ	орамгоҳ Арамгоҳ
озурдадил Арздедил	озодмард Арзамард	орман Арман	орамгоҳ Арамгоҳ
озурдадилӣ Арздедилӣ	озодманиш Арзаманиш	орманхоҳ Арманхоҳ	орамӣ Арамӣ
озурдагӣ Арздегӣ	озодманишӣ Арзаманишӣ	орманхоҳӣ Арманхоҳӣ	орамидан Арамидан
озарм I آرزم I	озоднома Арзанома	ормонта Армонт	орамиде// Армиде-
озармҷӯ(ӣ) Арзормҷӯ(ӣ)	озода Арзада	ормонталаб Армонталаб	орамиде// Армиде-
озармоҳ Арзамоҳ	озодагӣ Арзадагӣ	ормонталабӣ Армонталабӣ	орамиде// Армиде-
озфандок Арзфандок	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгар Армонгар	орамиде// Армиде-
озмандан Арзамандан	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озманиш Арзаманиш	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озманишгоҳ Арзаманишгоҳ	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озманишгоҳӣ Арзаманишгоҳӣ	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озманишгар Арзаманишгар	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озманишгар Арзаманишгар	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озманишкор Арзаманишкор	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озманишӣ Арзаманишӣ	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озмоянда Арзамоянда	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озманд Арзманд	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озмандан Арзмандан	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озмандӣ Арзмандӣ	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озмудан Арзмудан	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-
озмуданӣ Арзмуданӣ	озодагӣ Арзадагӣ	ормонгарӣ Армонгарӣ	орамиде// Армиде-

ошпазӣ	Ашпزی	осудахотир	آسوده خاطر	остарӣ	آستری	озмуда	آزموده
ошти	آشتی	осудаҳол	آسوده حال	остин	آستین	озмудашуда	آزموده شده
оштиҷӯёна	آشتی جویانه	осудаҳолӣ	آسوده خالی	остинафшонӣ	آستینافشانی	озмудакор	آزموده کار
оштихоҳӣ	آشتی خواهی	осудаҳаёл	آسوده خیال	остиндор	آستیندار	озмун	آزمون
оштихӯра(к)	آشتی خوره (ک)	осудадил	آسوده دل	остиндароз	آستینداراز	озмуна	آزمونه
оштидиханда	آشتی دهنده	осудадилона	آسوده دلانه	остинфишон	آستینفشان	озмунӣ	آزمونی
оштидихӣ	آشتی دهی	осудаҳгоҳ	آسوده گاه	остинкӯтоҳ	آستینکوتاه	озвар/озур	آزوار/آزور
оштинопазир	آشتی ناپذیر	осудағӣ	آسوده گی	остинча	آستینچه	озуқ	آزوق
оштинопазирӣ	آشتی ناپذیری	осудакорӣ	آسوده کاری	осағда	آسغده	озуқафурӯш	آزوقه فروش
оштинашаванда	آشتی نشونده	осурӣ	آسوری	осуғда	آسغده	озуқафурӯшӣ	آزوقه فروشی
оштиғӣ	آشتیگی	осӣ	آسی	осмон	آسمان	озуқаворӣ	آزوقه واری
ошдон	آشدان	осиё	آسیا	осмонасос	آسماناساس	озуқавӣ	آزوقوی
ошуфтағӣ	آشفتهگی	осиё II	آسیا II	осмонбӯс	آسمانبوس	озӣ	آزی
ошуфтан	آشفتن	осиёб	آسیاب	осмонпаймо(и)	آسمانپیما(ی)	озинбандӣ	آزینبندی
ошуфта	آشفته	осиёбон	آسیابان	осмонтоз	آسمانتاز	озун	آزون
ошуфтабахт	آشفته بخت	осиёбонӣ	آسیابانی	осмонтахт	آسمانتخت	ожадан	آزیدان/آزیدن/آجیدن
ошуфтаҳол	آشفته حال	осиёпулӣ	آسیاپولی	осмонхарош	آسمانخراش	ожада	آزده
ошуфтаҳолӣ	آشفته حالی	осиёҷарх	آسیاچرخ	осмонҳез	آسمانخیز	ожанг	آزنگ
ошуфтахотир	آشفته خاطر	осиёҳона	آسیاخانه	осмондара	آسماندره	ожангчехр	آزنگچه
ошуфтадил	آشفته دل	осиёсанг	آسیاسنگ	осмондара	آسماندارا	ожангдор	آزنگدار
ошуфтарӯз	آشفته روز	осеб	آسیب	осмонрас	آسمانراس	ожидан	آزیدن
ошуфтарӯзгор	آشفته روزگار	осебдеҳ	آسیب ده	осмонранг	آسمانرنگ	ожида	آزیده
ошуфтасомон	آشفته سامان	осебдиханда	آسیب دهنده	осмонрӯз	آسمانروز	ожир	آزیر
ошуфтамағз	آشفته مغز	осебдида	آسیب دیده	осмонзада	آسمانزده	осV	آسV
ошуфтамӯӣ	آشفته موی	осебрасон	آسیب رسان	осмонсой	آسمانسای	осVI	آسVI
ошуфтакокул	آشفته کاکل	осебшинос	آسیب شناس	осмонсанҷ	آسمانسنج	осI	آсI
ошмол	آشمال	осебшиносӣ	آسیب شناسی	осмонсайр	آسمانسیر	осIV	آсIV
ошмолӣ	آشمالی	осетин	آسيتين	осмоншитоб	آسمانشتاب	осII	آсII
ошно I	آشنا I	осетинӣ	آسيتینی	осмоншикоф	آسمانشکاف	осIII	آсIII
ошно II	آشنا II	осема	آسیمه	осмонфар	آسمانفر	осоI	آسوI
ошноӣ	آشنائی	осема	آسیمه	осмонго(х)	آسمانگاه(خ)	осоII	آسوII
ошнобоз	آشنا باز	осимасар	آسیمه	осмонгард	آسمانگرد	осон	آسان
ошнобозӣ	آشنا بازی	осимасар/осемасар/осемасар	آسیمه	осмонгир	آسمانگیر	осонфаҳм	آسانفهم
ошнобозор	آشنا بزار	осеманазар	آسیمه	осмоннама	آسماننما	осон-осон	آسان-آسان
ошноҳона	آشنا خانه	осивор	آسیوار	осмонниҳод	آسماننهاد	осонакак	آسانکک
ошнорӯ(й)	آشناروی(ی)	осеван	آسیون	осмоннавард	آسماننوارد	осонӣ	آسانی
ошнобозӣ II	آشنا بازی II	ошI	آشI	осмонкаф	آسمانکف	осоидан	آسائیدن
ошнонамо	آشنا نما	оштахта	آشتخته	осмонфарҳанг	آسمانفرهنگ	осоиде	آسائیده
ошновар	آشنا وار	ошҳона	آشناخانه	осмонгар	آسمانگر	осоиш	آسایش
ошноёна	آشنا يانه	ошҳонадор	آشناخانه دار	осмонгун	آسمانگون	осоишгоҳ	آسایشگاه
ошӯб I	آشوب I	ошхӯр	آشخور	осмонгуна	آسمانگونه	осоиштағӣ	آسایشگاهی
ошӯб II	آشوب II	ошхӯра	آشخوره	осмона	آسمانه	осоишта	آسایشته
ошӯбкор	آشوبکار	ошхӯрак	آشخورک	осмонваш	آسمانواش	остон	آستان
ошӯбгар	آشوبگر	ошхӯрӣ	آشخوری	осмонӣ	آسمانی	остонрӯб	آستان روب
ошӯбгарона	آشوبگرانه	ошқаду	آشکدو	осмониранг	آسمانیرنگ	остона	آستانه
ошӯбгарӣ	آشوبگری	ошолуд	آش اود	оса	آسه	остонабаро	آستانه برا
ошӯбидан	آشوبیدن	ошом	آشام	осудан	آسودن	остонабӯс	آستانه بوس
ошӯғ	آشوغ	ошомидан	آشامیدن	осуда	آسوده	остар	آستر
ошкор	آشکار	ошомиданӣ	آشامیدنی	осудаҷон	آسوده جان	остардор	آستردار
ошкоро	آشکارا	ошпаз	آشپز	осудаҷонӣ	آسوده جانی	остаршоҳӣ	آسترشاهی
ошкорбаёнӣ	آشکارایی	ошпазҳона	آشپزخانه	осудаҳолана	آسوده حالانه	остарвор	آستروار

олтингӯгирд	آلتين گوگرد	оксидҳо	آكسد ها	офтобхӯрда	آفتاب خورده	ошкоркунанда	آشكار كننده
олаш	آلش	оксиген	آكسيجن	офтобдӯст	آفتاب دوست	ошкӯба	آشكوبه
олашзор	آلشزار	окаса	آكسه	офтобрух	آفتاب رخ	ошкӯхидан	آشكو خيدن
олӯғда	آلغده	окил	آكل	офтобрӯя	آفتاب رويه	ошкӯхидан	آشكو خيدان
олғуна	آلغونه	окила	آكله	офтобрас	آفتاب رس	ошӣ	آشي
олфтвагӣ	آلفتگي	огоҳдил	آگاهديل	офтобрӯ(ӣ)	آفتاب روي(ي)	ошён	آشيان
олфтва	آلفته	огоҳонидан	آگاهانيدن	офтобрӯянишин	آفتابرويّه نشين	осаф	آصف
олфтвабоз	آلفته باز	огоҳонанда	آگاهاننده	офтобзада	آفتابزده	осафӣ	آصي
олфвтатарош	آلفته تراش	огоҳона	آگاهانه	офтобзадагӣ	آفتابزديگي	оғоридан	آغاريدن
олфвтасатанг	آلفته سنگ	огоҳонидан	آگاهانيدن	офтобсанҷ	آفتاب سنج	оғо	آغا
олфвтанамо	آلفته نما	огоҳонидан	آگاهانيدن	офтобсӯхтагӣ	آفتاب سوختگي	оғор	آغار
олфвтавор	آلفته وار	огоҳманд	آگاهمند	офтобсӯхта	آفتاب سوخته	оғоз	آغاز
Оллоҳ	آلله	огоҳӣ	آگاهي	офтобсимо	آفتاب سيما	оғозидан	آغازيدن
олам	آلم	огоҳинома	آگاهي نامه	офтобшинам	آفتاب شلم	оғозин	آغازين
олмонӣ	آلماني	огоҳидан	آگاهيدن	офтобфаро	آفتاب فرا	оғол	آغال
олиҳа	آلهه	оғар	آگار	офтобгард	آفتاب گرد	оғол I	آغال I
олав	آلواو	оғард	آگرد	офтобгардиш	آفتاب گردش	оғол II	آغال II
олу	آلوي	оғардкаш	آگردكش	офтобгардак	آفتاب گردك	оғолонида	آغالونيدن
олавхона	آلواخانه	оғардкашак	آگردكشاك	офтобгир	آفتاب گير	оғолиш	آغاليش
олавмон	آلومان	оғардкашӣ	آگردكشي	офтобнорас	آفتاب نارس	оғолидан	آغاليدن
олуболу	آلوبالو	огафт	آگفت	офтобнадида	آفتاب نديده	оғолик	آغاليق
олуболуранг	آلوبالورنگ	оғанч	آگنج	офтобнишин	آفتاب نشين	оғарда	آغرده
олуболукок	آلوبالوقاك	оғандгӣ	آگندگي	офтобзор	آفتابزار	оғушт	آغشت
олуболугӣ	آلوبالوگي	оғандагӣ	آگندگي	офтобнок	آفتابناك	оғуштагӣ	آغشتگي
олучабандак	آلوجه بندك	оғандан	آگندن	офтоба	آفتابه	оғуштан	آغشتن
олуча	آلوجه	оғандӣ	آگندگي	офтобадор	آفتابه دار	оғаштан	آغشتان
олучин	آلوجين	оғанданӣ	آگندانگي	офтобакаш	آفتابه كش	оғуштан	آغشتن
олуд	آلود	оғанде	آگنده	офтобӣ	آفتابي	оғушта	آغشته
олудагӣ	آلودگي	оғандапар	آگنده پار	офталмолог	آفتلاملاگ	оғашта	آغشته
олудан	آلودن	оғандапахлу	آگنده پهلوي	офталмология	آفتلاملاگيه	оғил I	آغل I
олуда	آلوده	оғандагӯш	آگنده گوش	офаранда	آفرنده	оғил II	آغل II
олудадомон	آلوده دامان	оғанда	آگنده	офаридгар	آفريدگار	оғилхона	آغلخانه
олудадомонӣ	آلوده داماني	оғаниш	آگنش	офаридан	آفريدن	оғушкешӣ	آغوشكشي
олудадоман	آلوده دامن	оғана	آگنه	офарида	آفريده	оғуш	آغوش
олудасоз	آلوده ساز	оғаҳ	آگاه	офаридагор	آفريده گار	оғуш	آغوش
олудакорӣ	آلوده كاري	оғаҳӣ	آگاهي	офарин I	آفرين I	оғушидан	آغوشيدن
олудақунанда	آلوده كننده	оғур	آگور	офарин II	آفرين II	офок	آفاق
олузор	آلوزار	оғин	آگين	офаринхон	آفرين خوان	офокгард	آفاقگرد
олус	آلوس	оI	آل I	офаринсарой	آفرين سرايي	офокгир	آفاقگير
олуғундор	آلغو ندار	оII	آل II	офариниш	آفرينش	офокӣ	آفاقي
олук	آلوق	оIII	آل III	офарингар	آفرينگار	офат	آفت
олуқоқ	آلوقاق	олот	آلات	офарингӯ(ӣ)	آفرين گوي(ي)	офатбор	آفت بار
олавмонӣ	آلوماني	олала	آلاله	офаринанда	آفريننده	офатрасида	آفترسيده
олак	آلك	оланд(и)	آلاندن	офаринандагӣ	آفرينندگي	офатзада	آفتزده
олимпӣ	آليمپي	олоидан	آلايدن	офанд	آفند	офтоб	آفتاب
олимпиада	آليمپيade	олоиш	آلايش	оқа	آقا	офтоббозгашт	آفتاب بازگشت
омаҷ I	آماج I	олянда	آلوينده	оқсаққоли	آقساقال	офтоббаро	آفتاب برا
омаҷ II	آماج II	олболу	آلبولو	оқсаққол	آقساقال	офтобпараст	آفتاب پرست
омаҷгоҳ	آماجگاه	олпӯш	آلپوش	октябр	آكثير	офтобпарастӣ	آفتاب پرستي
омаҷ	آماج	олпайкар	آلپيکار	октябрӣ	آكثيري	офтобпӯш	آفتاب پوش
омада	آماده	олат	آلات	окаҷ	آكچ	офтобтеға	آفتاب تيغه

абар	аэродинамика	аҳакзанӣ	аҳантан
абар	аэрозол	аҳакнок	аҳанҷома
абрI	аэростат	аҳакӣ	аҳандар
абрII	аэронавтика	аҳиҳтан//аҳиҳтан	аҳандил
абрIII	аэронавигатсия	оҳехтан//оҳиҳтан	аҳанрабо
абра	аимма	аҳидан	аҳанреза
абрар	аудит	аӣ	аҳансоз
абраз	аудитор	аӣа	аҳансозӣ
абролуд	аудиторӣ	аӣат	аҳансов
абролуда	ауксион	аӣан	аҳанфурӯш
абром	алаӣ	аӣанӣ	аҳангдӯз
абрбанд	аб	аӣс	аҳангдӯзӣ
абрбандӣ	абI	аӣнд	аҳанмайда
абрпора	абI	аӣнда	аҳанкӯб
абрпӯш	абII	аӣндабинӣ	аҳанҷидан
абртӯда	абI//абI	аӣндадор	аҳангI
абрдор	аббил	аӣе	аҳангII
абрсифат	абтидо	аӣе//аӣтII	аҳангдор
абраш	абтидой	аӣинI	аҳангсоз
абрас	абтидоъ	аӣинII	аҳангсозӣ
абрак	абтизол	аӣинIII	аҳангар
абарқудрат	абтар	аӣинпараст	аҳангархона
абарқудратӣ	абтисом	аӣиннома	аҳангарӣ
абракӣ	абтишор	аӣиннамаӣ	аҳанӣ
абргирфта	абтиғо	аӣиннаI	аҳанин
абрмард	абтикор	аӣиннаII	аҳанинирода
абрнок	абтило	аӣиннаIII	аҳанинбозу
абрнокӣ	абтилоъ	аӣиннабозӣ	аҳанинпанҷа
абрногузар	абтино	аӣиннабандон	аҳанинпайкар
абранчан//абранчин	абтиҳоч	аӣиннабандӣ	аҳанинтан
абрандуд	абтиҳол	аӣиннабин	аҳаниндил
абра	абтиёъ	аӣиннабин	аҳанинрой
убар(а)	абҷад	аӣиннатоб	аҳаI
убра	абҷадхонӣ	аӣиннадор	аҳаII
абраастар	абҷил//абҷир	аӣиннадон	аҳаIII
абрӯ//абрӯӣ	абҷар	аӣиннадӯзӣ	аҳубар(р)
абрӯборик	абҷар	аӣиннаруҳсор	аҳутак
абрӯпайваст	абҷазӣ	аӣиннарӯ(ӣ)	аҳучашм
абрӯчинак	абдад	аӣиннасоз	аҳубаҷа
абрӯчинӣ	абдад	аӣиннасозӣ	аҳудил
абрӯдароз	абдад	аӣиннасон	аҳудили
абрӯсиёх	абдад	аӣиннақадӣ	аҳудов
абрӯфарох	абдол	аӣиннагар	аҳуманд
абрӯфарохӣ	абдол	аӣиннагарӣ	аҳун
абрӯқалам	абдаллобод	аӣиннагун	аҳувор
абрӯқушодагӣ	абдаллобад	аӣиннавор	аҳак
абрӯқушода	абдаллобин	аӣиннакорӣ	аҳакпаз
абрӯқамон	абдалдуҳр	аӣиннакирдор	аҳакпазӣ
абрӯҳилол	абдадзинда	аӣиннарпорт	аҳакзарних
абрӣ	абдадӣ	аӣиннарплан	аҳаксанг
абриз	абдадиат	аӣиннардром	аҳакоб

исбот	аталепзӣ	аблақсавор	абрешимкор
исботпазир	аталаҳӯр	аблақӣ	абрешимкорӣ
исботпазирӣ	аталиқ	аблаҳ	абрешим//абрешум
исботшаванда	атом	аблаҳона	абрешимрес
исботкунанда	атомӣ	аблаҳфиреб	абрешимборӣ
исботнопазир	атамизм//атамистике	аблаҳфиребона	абрешимбоф
исботнопазирӣ	атомизм//атомистика	аблаҳфиребӣ	абрешимбофӣ
асар	атбаъ	аблаҳнамо	абрешимбаҳ
асарбахш	иттибот	аблаҳвор	абрешимтоб
асарбахшӣ	иттиҳод	аблаҳваш	абрешимтобӣ
асарпазир	иттиҳодия	аблаҳӣ	абрешимдӯз
асарпазирӣ	иттиҳоз	аблӯҷ//аблӯҷ	абрешимдӯзӣ
асардӯзд	аллотропӣ	иблис	абрешимранг
асардӯзӣ	аллотропия	иблисона	абрешимресӣ
асаркунанда	утрор	иблисӣ	абрешимкашӣ
асаргузор	атрак	ибн	абрешимгун
асаргузорӣ	атраксион	абно	абрешиммонанд
асарнок	иттисоъ	абнالسбил	абрешимвор
асқол	иттисом	абнулвақт	абрешимворӣ
асм	атташе	убна	абрешимӣ
асно	иттисоф	ибҳомI	абрешимин
аҷбат	иттисол	ибҳомII	абриқ
аҷаҷ	иттифок	абҳат	абзор
аҷаре	иттифокан	абҳхат	абзордон
аҷарапулӣ	иттифоқ	абҳар	абзорсоз
аҷараҳӯр	иттифоқчӣ	абӯ(л)	абзорсозӣ
аҷарадар	иттифоқнома	абӯб	абзорфурӯш
аҷарадеҳ	иттифоқӣ	абӯлбашар	абзорфурӯшӣ
аҷарадеҳӣ	иттиқо	абӯлҳавл	абзол
аҷаракар	этники	абавон	абсорбсия
аҷарагир	атлент	абӯт	абсас
аҷарагирӣ	атмасфире	абавӣ	абстракт
аҷараманӣ	атмасфирӣ	абавият	абстрактсионизм
аҷараншин	итмом	абавин	абстрактсионист
аҷаравӣ	этнограф	абӣ	абстрактсионист
аҷазат	этнографӣ	абедониш	абстрактсия
аҷазатнома	этнография	абёт	абстрактӣ
аҷанб	этногенез	абера	абсор
аҷбар	этнологист	абеша	абтаъ
аҷбаран	этнологистике	абяз	абтал
аҷбарӣ	иттиҳом	апа	абтаод
аҷтибо	ату	апатит	абтаод
аҷтизоб	атукаш	апрел	абтаод
аҷтилоб	атавизм	апрелӣ	абқа
аҷтимоъ	атӣ	апа	абкам
аҷтимоона	аттестат	атабак	абгор
аҷтимоӣ	аттестатсионӣ	атабакан	абгорӣ
аҷтимоият	аттестатдӣ	утопия	абил
аҷтимоион	аттестатсия	утока	аблаг
аҷтнн	этимологӣ	атала	аблаг
аҷтнн	атане	аталапа	аблақ

ахтаршуморӣ	ахсанкор	аҳаде	аҷтеҳад
ахтаршинос	аҳсанкорӣ	аҳадеگیر	аҷҳоф
ахтаршиносӣ	аҳсангар	аҳаб	аҷдод
ахтаргӯ(ӣ)	аҳсан	аҳтироз	аҷдодӣ
ахтарнигорӣ	аҳсант	аҳтирос	аҷдохон
ахтарӣ	аҳсоъ	аҳтирок	аҷр
ахтисор	аҳсан I	аҳтироқӣ	аҷр
ахтисорот	аҳсан II	аҳтиром	аҷр хуор // аҷр хуор
ахтисоршавӣ	аҳсоия	аҳтиромкор	уҷрихор // уҷрихӯр
ахтисора	аҳзар	аҳтиромкунанда	аҷро
ахтисос	аҳком	аҳтиромгузор	аҷро
ахтисосталаб	аҳмар	аҳтиромгузорӣ	аҷроия
ахтисосомӯзӣ	аҳмақ	аҳтироман	аҷрошаванда
ахтисосманд	аҳмақ фариб	аҳтиромона	аҷрокунанда
ахтифо	аҳмақнома	аҳтиромкорона	аҷрогар
ахтилоҷ	аҳмақона	аҳтиромӣ	аҷром
ахтилот	аҳмақӣ	аҳтисоб	аҷратхӯр
ахтилоф	аҳвол	аҳтисос	аҷратگیر
ахтилофандозӣ	аҳволпурсӣ	аҳтишом	аҷро // аҷрат
ахтилофкор	аҳволфемӣ	аҳтизор	аҷриқ
ахтилофкорӣ	аҳволҷӯӣ	аҳтиқор	аҷзо
ахтилофнок	аҳволдон	аҳтикор	аҷсод
ахтилол	аҳвар	аҳтимол	аҷсом
ахтинок	аҳват	аҳтимолан	аҷал I
ахте	аҳвал	аҳтимолӣ	аҷал II // аҷал I
ахтаҳона	аҳя	аҳтитом	аҷал расида
ахтакунӣ	аҳяшавӣ	аҳтиётан	аҷлас
ахтиёр	аҳякунӣ	аҳтиёт	аҷласия
ахтиёран	аҳян	аҳтиётманд	аҷлол
ахтиёронан	аҳянан	аҳтиётмандӣ	аҷлғия
ахтиёрдорӣ	аҳ	аҳтиёт	аҷмаъ
ахтиёрӣ	аҳ	аҳтиёткор	аҷмол
аҳз	аҳборнавис	аҳтиёткорона	аҷмолан
аҳроҷ	аҳбор	аҳтиёткорӣ	аҷмолӣ
аҳраб	аҳбордиҳанда	аҳтиётӣ	аҷнос
аҳрам	аҳбордиҳӣ	аҳад	аҷнабӣ
аҳравӣ	аҳборнома	аҳдод	аҷор
аҳро	аҳборновисӣ	аҳдос	аҷир
аҳш	аҳт	аҳдос	аҷириқ
аҳшам	аҳтиолог	аҳдаб	аҷирикзор
аҳшеҷ	аҳтиология	аҳдиёт	аҷина
аҳшеҷон	аҳтар	аҳрор	аҷинабадак
аҳтисоснок	аҳтраъ	аҳроқ	аҷинаҳона
аҳзар	аҳтироъҷӣ	аҳром	аҷиназде
аҳзарӣ	аҳтироъкор	аҳромбанд	аҷақ
аҳтар	аҳтироъкорӣ	аҳромӣ	аҷчинпор
аҳтар	аҳтироъгар	аҳзон	аҷчаши
аҳфо	аҳтарбин	аҳсос	аҷчабоф
аҳфаш	аҳтарсиноҳ	аҳсосшаванда	аҷчабофӣ
аҳгар	аҳтарсӯхта	аҳсосотӣ	аҷчапош
аҳгаросо	аҳтаршумор	аҳсан I	аҳадит

арода прода	адвиячот ادات	адб ډډرور ډاډبډاروار	ахгаристон ځاگرستان
арозил ډاډل	адвие ډاډيه	адаб ډډرور ډадаб ډډарварда	ахгарвор ځаگروار
ар-ар ډар-ар	адиџи ډاډي	адаб ډډеша ډадаб ډډеша	ахгил ځаگل
ар-аркунон ډар-арکنان	адиџн ډадиџн	адаб ډډоб ډадаб ډډоб	ахлот ځахлот
ар-арџи ډар-арџи	адиб ډадиб	адаб ډډхона ډадаб ډډхона	ахлот ډډартой ځахлот ډډартой
ароз ډароз	адибана ډадибана	адаб ډډан ډадаб ډډан	ахлот ډډой ځахлот ډډой
аралаг ډаролог	адиџи ډадиџи	адаб ډډанџи ډадаб ډډанџи	ахлот ډډуда ځахлот ډډуда
аралаги ډарологи	адир ډади	адабистон ډадиستان	ахлот ډډхона ځахлот ډډхона
аралги ډаралги	адиш ډадиш	адаб ډډсар(џи) ډадаб ډډсар(џи)	ахлот ډډизџи ځахлот ډډизџи
аран ډаран	адим ډади	адаб ډډсанч ډадаб ډډсанч	ахлот ډډкашонџи ځахлот ډډкашонџи
арбаб ډарбаб	адиотнт ډадиотнт	адабџи ډадиџи	ахлос ځахлос
арбабана ډарбабана	ади I ډади I	адаб ډډнавис ډадаб ډډнавис	ахлос ډډمند ځахлос ډډمند
арбабзода ډарбабзода	адабт ډадабт	адабџет ډадабџет	ахлос ډډмандана ځахлос ډډмандана
арбаби ډарбаби	адаге I ډадаге I	адабџет ډډшнос ډадабџет ډډшнос	ахлос ډډмандџи ځахлос ډډмандџи
арбитраж ډарбитраж	азан ډазан	адабџет ډډшносџи ډадабџет ډډшносџи	ахлоф ځахлоф
арпахон//арпагон ډарпахан//арпаган	азан ډго(џи) ډазан ډго(џи)	адабџет ډډдуст ډадабџет ډډдуст	ахлоқ ځахлоқ
арпабдиџн ډарпабдиџн	азан ډгоџи ډазан ډгоџи	адабџет ډډдустџи ډадабџет ډډдустџи	ахлоқомџи ځахлоқомџи
арпешали ډарпешали	изџан ډизџан	идхал ډидхал	ахлоқан ځахлоқан
артибот ډартибот	азфар ډазфар	идроҷ ډидроҷ	ахлоқџи ځахлоқџи
артичоъ ډартичоъ	азкар ډазкар	идроҷ I ډидроҷ I	ахлокиџет ځахлокиџет
артичоъпараст ډартичоъпараст	азлал ډазлал	идроҷ II ډидроҷ II	ахлал ځахлал
артичоџи ډартичоџи	изн ډизн	идроҷпулџи ډидроҷпулџи	ахавон ځахавон
артичоџият ډартичоџият	изн ډизн	идроҷнома ډидроҷнома	ахвон ځахвон
артичоџион ډартичоџион	азнаб ډазнаб	идроқ ډидроқ	ахот ځахот
артичол ډартичол	азвоқ ډазвоқ	идроқнорас ډидроқнорас	ахџер ځахџер
артихол ډартихол	азият ډазият	адрас ډадрас	ахир ځахир
артизок ډартизок	азият ډآور ډазият ډآور	адрасбоф ډадрасбоф	ахиран ځахиран
артисом ډартисом	азият ډдиҳанда ډазият ډдиҳанда	адрасбофџи ډадрасбофџи	адо ځадо
артиш ډартиш	азият ډдиҳџи ډазият ډдиҳџи	адраспуш ډадраспуш	адо ډميز ځадо ډميز
артизо ډартизо	азият ډдида ډазият ډдида	адрасмон ډадрасмон	адаот ځадаот
артизоъ ډартизоъ	азият ډкаш ډазият ډкаш	адрес ډадрес	идора ځаидора
артиодд ډартиодд	ар ډар	адрес ډадрес	идора ډхона ځаидора ډхона
артиош ډартиош	аробача ډаробача	адаџио ډадаџио	идора ډешондџи ځаидора ډешондџи
артифоъ ډартифоъ	аробарон ډаробарон	адаџа ډадаџа	идора ډешондџе ځаидора ډешондџе
артифоъшнос ډартифоъшнос	аробаронџи ډаробаронџи	адаџио ډадаџио	идора ډкнџе ځаидора ډкнџе
артифок ډартифок	аробакаш ډаробакаш	адеџия ډадеџия	идоравџи ځаидоравџи
артифоҳ ډартифоҳ	аробакашџи ډаробакашџи	адаџом ډадаџом	идорџи ځаидорџи
артиқоҳ ډартиқоҳ	ароба ډароба	адакан ډадакан	адафаҳм ځаадафаҳм
артикоб ډартикоб	ароба ډхона ځаароба ډхона	адамон ډадамон	адафаҳмџи ځаадафаҳмџи
артиџеш ډартиџеш	аробадаро ډаробадаро	адамурт ډадамурт	адама ډадама
артиџез ډартиџез	ароба ډсازџи ځаароба ډсازџи	адамуртџи ډадамуртџи	адама ډдеҳанда ځаадама ډдеҳанда
артериосклероз ډартериосклероз	ароба ډгузар ځаароба ډгузар	адмирал ډадмирал	адама ډнашанда ځаадама ډнашанда
артезианџи ډартезианџи	ароба ډгард ځаароба ډгард	адмиралџи ډадмиралџи	адаџой ځаадаџой
артист ډартист	ароба ډсоз ځаароба ډсоз	адно ډадно	адаб ځаадаб
артикл ډартикл	аробасавор ډаробасавор	адаҳам ډадаҳам	адаб ډдуст ځаадаб ډдуст
артел ډартел	аробасаворџи ډаробасаворџи	адавоат ډадавоат	адаб ډдустџи ځаадаб ډдустџи
артиллерия ډартиллерия	арадат ډарадат	адавор I ډадавор I	адаб ډгоҳ//адаб ډгоҳ
арс ډарс	арадат ډграџи ځаарадат ډграџи	адавор II ډадавор II	адаба ځаадаба
арси ډарси	арадат ډграџи ځаарадат ډграџи	адавоат ډадавоат	адабар ځаадабар
арсият ډарсият	арадат ډمند ځаарадат ډمند	адавоатџи ډадавоатџи	адабомџи ځаадабомџи
арҷ ډарҷ	арадат ډمندџи ځаарадат ډمندџи	адавиџет ډадавиџет	адабомџи ځаадабомџи

арифметикӣ	арқам	арзанда	арҷал
арика	арқам	арзанзор	арҷманд
ария	арк	арзанкорӣ	арҷмандӣ
арйергард	аркан	арзанӣ	арҷанд
аз	арктика	арзиаб	арҷа
изоII	арктикӣ	арзёбӣ	арҷа
азот	арг	арзидан	арҷазор
азот	арго	арзиз	арҳом
азотӣ	аргон	аржан	арҳам
изотермӣ	арал	арзӣ	арҳамроҳимин
изотермия	аралш	аржанг/артанг/арсанг	арҳизм
изорI	арландӣ	арс I	арҳол
изора	ирам	арс/арас	арҳар
изолат	арман	арсол	арҳа
изолатор	арматурбанд	арсолкунанда	арҳеолог
изолятсия	арматурҷӣ	арсалон	арҳеология
азонихудӣ	арматурсозӣ	арсинҳол	арҳитектор
азбас	арматура	арш	арҳитектура
азбаски	армад	аршод	арҳив
азбик	армуғон	аршад	арҳеӣ
азбикӣ	армуғонӣ	арзI	ард
азоафтада	армал	арзӣII	ардоф
азоманда	армала	арғоб	ардом
азхудрафта	арманде	арғом	ардок
азхудкунӣ	армани	арғич	ардам
издихом	армитабор	арғиш	ардомз
издастдихӣ	арамӯӣ	арғишт/арғиштак	ардо/ардуI
издивоч	арнаб	арғмчин	ардоII
аздусар	аранг	арғмчинбоф	ардоузабон
издиё	арангӣ	арғмчинбофӣ	ардоуға
аздигарсозӣ	арра	арғмчинтабӣ	ардибихишт
азрак	аррадос	арғмчинфурӯш	ардибихишти
азракпӯш	арразабон	арғмчинфурӯшӣ	ардол
азракшам	арравор	арған	арз
азракфом	аррапшт	арғнҷак	арзIV
азраклибос	аррапшддор	арғнҷакбозӣ	арзақ
азрақӣ	арракаш	арғнд/арғанда	арзон
изғич	арракашӣ	арғнун/арғанун	арзонбаҳол
азкарафтадагӣ	аррамонад	арғнунзан	арзонфурӯш
азкарафтада	аррамоҳӣ	арғнунсоз	арзонфурӯшӣ
азкиё(ь)	аррамайда	арғнуннавоз	арзонӣ
азал	арво	арғнуннавозӣ	арзӣш
излолII	арвоҳ	арғнунӣ	арзӣшгузорӣ
азалӣ	арвона	арғувон/арғавон	арзӣшбӣ
измон	аруло	арғувонӣ	арзӣшманд
азмина	арус	арғувонӣранг	арзӣшнок
азназаргузаронӣ	аруғ/аруғ I	арғумак/арғумок	арзӣшманд
узангӯ	арванд	арғун	арзан
азнавозӣ	арис	арғун	арзанҳора
азҳар	арифмометр	арғуф	арзанҳуҷ(ак)
азвоҷ	арифметика	арфа	арзандагӣ

истисной	аспакӣ	асбоббарорӣ	азера(к)
истичоза	аспаноч	асбобхона	азимут
истичло	аспанок	асбобдор	аждар
истичлоб	аспанох	асбобсоз	аждаргун
истихола	аспанд	асбобсозӣ	аждарниход
истехсон	аспанд Армд//асфенд Армд	асбосемент	аждархо
истехсол	испандормуз//исфандормуз	асбағ	аждаҳа
истехсолот	аспандан	асбест	аждаҳобора
истехсолкунанда	аспанддана	асп	аждаҳонайкар
истехсолий	аспни	аспбандӣ	аждаҳоҳу(й)
истехзор	аспах	аспной	аждаҳодӯш
истехқок	аспахсолор	аспной	аждаҳосар
истехқокӣ	аспвор	асп	аждаҳошикор
истехком	аспӯш	асп	аждаҳошикорӣ
истихора	аспӣ	асптоз	аждаҳошаванда
истихбор	аспид	асптозӣ	аждаҳофаш
истихдом	аспиронт	аспчалооб	аждаҳок
истахр	аспирантура	аспчалообӣ	аждаҳокеш
истихроҷ	аспиранти	аспхона	аждаҳомонанд
истихфо	аспирин	аспромкунӣ	аждаҳонафс
истихфифо	аспил	аспсавор	аждаҳоваш
истихлос	аст	аспсаворӣ	ажрикӣ
устухон I	усто	аспнама	ажрикчашм
устухон II	устах//аустох	аспар	ажғал
устухонбузург	устахона	аспафкан	уллос
устухонбанд	устод	аспангиз	уллосзананда
устухонбандӣ	устоддана	аспана	уллосзанӣ
устухонпора	устода	аспах	уллоскашӣ
устухонпарда	устодӣ	аспбоз	уллоскашанда
устухонталошӣ	устодзӣ	аспбозӣ	ас(с)у
устухонхой	истор	аспбон	асане//асант(т)
устухонхор	истора	аспбонӣ	асотснатисия
устухонхорӣ	эстафета	аспич	асотин
устухонхӯр	эстафетӣ	аспдор	асорат
устухонхӯрӣ	устокор	аспдорӣ	асоратовар
устухондор	устокорона	аспдуз	асос
устухондard	устокорӣ	аспдузӣ	асосгузор
устухонрабо	устогӣ	аспдавон	асоснок
устухонреза	устоӣ	аспдавонӣ	асосан
устухонрезагӣ	истибдод	аспдӯст	асосдор
устухонсозӣ	истибдол	аспурч	асосгузоранда
устухоншинос	истабр	аспарағм//аспарғам	асоснокӣ
устухоншиносӣ	астерк//астерк	аспарғам	асоснома
устухонфурӯшӣ	истабрак//истабрак	аспрак	асосӣ
устухонӣ	истибсор	аспарағ	асатир
истидомат	истибъод	аспарлус	асатиршинос
истидрок	истисмор	аспарма	асатиршиносӣ
истидъо	истисморшаванда	асприз//аспрес	асатирӣ
истидлол	истисморкунанда	аспист	асофил
астар I	истисморгар	аспак	асомӣ
астар II	истисно	аспакбозӣ	асибаб

ислохотпарварӣ	اصلاحات پروری	ишканча	اشکنجه	ишхор//ишқор	اشخار//اشقار	асетат	اسيتت
ислохотхоҳ	اصلاحات خواه	ашқӯб	اشکوب	ашхос	اشخاص	асетилен	اسيتيلن
ислохотхоҳӣ	اصلاحات خواهی	ушқуфа	اشکوفه	ашадд	اشدد	асидоз	اسيداز
ислохотталаб	اصلاحات طلب	ишкел	اشکيل	ашаддӣ	اشدی	асир	اسير
ислохотталабӣ	اصلاحات طلبی	ишкелбоғӣ	اشکيل باغی	ашрор	اشرار	асирафтода	اسير افتاده
ислоҳпазир	اصلاح پذير	ишкелбанд	اشکيل بند	ашроф	اشراف	асирак	اسير اک
ислоҳшаванда	اصلاح شونده	ишкелдор	اشکيلدار	ишроф	اشراف	асирвор	اسير وار
ислоҳталаб	اصلاح طلب	ишкеллак	اشکيلک	ашрофана	اشرافانه	асирӣ	اسيری
ислоҳкор	اصلاح کار	ашанI	اشنI	ашрофзода	اشرافزاده	ассистент	اسيستنت
ислоҳнапзир	اصلاح ناپذير	ашанII	اشنII	ишроқ	اشراق	асиметрия	اسيمتريه
ислоҳнашаванда	اصلاح نشونده	ашан	اشنان	ишроқ	اشراک	ассимиляция	اسيميليتسيه
аслаъ	اصلع	ашна	اشنه	ашраф	اشرف	асинхронӣ	اسينخروانی
аслӣ	اصلی	ушна	اشنه	ашрафӣ	اشرفی	ашшор	اشار
аслият	اصليت	ушнабаста	اشنه بسته	ашғор	اشعار	ашратӣ	اشارتی
асноф	اصناف	ушнадор	اشنه دار	ашғол	اشغال	ашора//ишорат	اشاره//اشارت
асном	اصنام	ушнагиёҳ	اشنه گياه	ишғол	اشغال	ашораҷӯб	اشاره چوب
усул	اصول	ашхаб	اشهب	ишғолшуда	اشغال شده	ишорахат	اشاره خط
усулан	اصولان	ашҳар	اشهر	ишғолгар	اشغال گر	ашпулак	اشپلک
усулӣ	اصولی	ашҳал	اشهل	ишғолгарона	اشغال گرانه	иштибоҳ	اشتباه
асил	اصيل	ашӯла	اشوله	ишғолӣ	اشغالی	иштидо	اشتداد
асилзода	اصيلزاده	ашӯлаҷӣ	اشوله چی	ишқор	اشقار	иштур	اشتر
асилзодагӣ	اصيلزاده گی	ашӯлаҳон	اشوله خوان	ишқороб	اشقار آب	иштургиёҳ	اشتر گياه
изоатII	اضائه//اضائتII	ашӯлаҳонӣ	اشوله خوانی	ишқордор	اشقاردار	иштиро	اشترا
изоатIII	اضاعتIII	ашӯлағӯӣ	اشوله گوئی	ишқорронӣ	اشقارروانی	иштирок	اشتراک
изофат	اضافت	ашӣ(е)	اشياء(ء)	ишқорнокӣ	اشقارناکی	иштирокҷӣ	اشتراکچی
изофагӣ	اضافگی	ашӣъ	اشياء	ишқорӣ	اشقاری	иштирокдор	اشتراکدار
изофа//изофат	اضافه//اضافت	исобат	اصابت	ашқар	اشقر	иштирокдорӣ	اشتراکداری
изофапардохт	اضافه پرداخت	асолат	اصالت	алошақшақа	الاشقاقه	иштироккунанда	اشتراک کننده
изофакорӣ	اضافه کاری	асбаъ	اصبع	ашақа	اشقه	иштирокиюн	اشتراکيون
изофамаош	اضافه معاش	асҳоб	اصحاب	ашкI	اشکI	иштурбан	اشتربان
изофанависӣ	اضافه نویسی	исрор	اصرار	ашкII	اشکII	иштурпой	اشترپای
изофӣ	اضافی	исроран	اصراران	ашкпаймо	اشکپایمو	иштурхор	اشترخار
азҳ	اضحی	исроркорона	اصرار کارانه	ашкфишонӣ	اشکفشانی	иштурғоз	اشترغاز
аздо	اضداد	исроркорӣ	اصرار کاری	ишқошимӣ	اشکاشیمی	иштурак	اشترک
азрор	اضرار	истибор	استبصار	ашкафшон	اشک افشان	иштиғол	اشتغال
изрор	اضرار	истилоҳ	اصطلاح	ашкафшонӣ	اشک افشانی	аштақ	اشتق
изтироб	اضطراب	истилоҳот	اصطلاحات	ашкал	اشکال	аштиқоқ	اشتقاق
изтиробомез	اضطراب آميز	истилоҳшинос	اصطلاح شناس	ашкал	اشکال	аштиқӣ	اشتقی
изтиробангез	اضطراب انگيز	истилоҳшиносӣ	اصطلاح شناسی	ашколуд	اشکالود	иштулум	اشتلم
изтиробовар	اضطراب آور	истилоҳӣ	اصطلاحی	ашкониён	اشکانیان	иштиҳо	اشتها
изтиробнок	اضطراب ناک	истиёд	اصطیاد	ашковар	اشکوار	иштиҳоангез	اشتها انگيز
изтирор	اضطراب	асъаб	اصعب	ашкбор	اشکبار	иштиҳоовар	اشتها آور
изъоф	اضعاف	асғар	اصغر	ашкборӣ	اشکباری	иштиҳор	اشتهار
излолIII	اضلالIII	асфар	اصفر	ашкполо	اشکپولا	иштиҳокушо	اشتها کشا
измор	اضمار	асфӣ	اصفی	ашкрёз	اشکریز	ишти	اشتی
измхлал	اضمحلال	асл	اصل	ашкрёзон	اشکریزان	иштиёқ	اشتياق
итоат	اطاعت	аслан	اصلان	ашкрёзӣ	اشکریزی	иштиёқманд	اشتياقمند
итоаткор	اطاعت کار	асло	اصل	ашкфишон	اشکفشان	иштибоз	اشتیباز
итоаткорона	اطاعت کارانه	ислоҳ	اصلاح	ишкам	اشکم	иштибозӣ	اشتیبازی
итоаткорӣ	اطاعت کاری	ислоҳот	اصلاحات	ишкамба	اشکمبه	иштиҳона	اشتیهانه
итоаткеш	اطاعت کیش	ислоҳотпарвар	اصلاحات پرور	ишкамқалон	اشکم کلان	ашҷор	اشجار

ағвогарона	اعلم	اعتصاب	اطاعت گری
ағвогарӣ	اعلمی	اعتقاد	اطاق
ағбар	اعلى // اعلا	اعتقادناк	اطاله // طالت (т)
ағданак	اعلى چى	اعتقادمند	اطبّا
ағда	اعلى حضرت	اعتكاف	اطراف
ағоризм	اعلى خوان	اعتكافنيшин	اطرافي
ағзил	اعلى خوانى	اعتلا	اطعمه
ағза (т)	اعلى درجه	اعتلاف	اطفا
аф-аф	اعلى صفت	اعتلافي	اطفال
афқа	اعم (م)	اعتلال	اطقى
афт	اعماق	اعتماد	اطلا
уфт	اعماق	اعتماددوله	اطلاعات
уфтухез	اعمال	اعتمادنامه	اطلاعاتى
афтодагӣ	اعمش	اعتمادبخش	اطلاعيه
афтодан//афтидн	اعمى	اعتمادناк	اطلاق
афтода	اعوان	اعتمادناкӣ	اطلس I
уфтода	اعوذ بالله	اعتمادият	اطلس II
афтодагӣ	اعور	اعتنا	اطلس баф
афтодаовоз	اعيان	اعجاز	اطلس бафи
афтодаҳол	اغاثت	اعجازكار	اطلس پوش
афтодарӯх	اغاثى	اعجازكارانه	اطلس كرته
афтодаманда	اغاني	اعجازكارى	اطلسى
афтодамонда//афтидамонда	اغاني سرا	اعجازنويس	اطمنان
афтон	اغبر	اعجوبه	اطمنان بخش
афтондан	اغبرى	اعدا	اطناب
афтонидн	اغبه	اعداد	اطوار
афтитоҳ	اغتراب	اعدام	اغضى
афтитоҳона	اغتسال	اعذار	اغلاما لظالمين
афтитоҳӣ	اغتشاش	اعراب	اظهار
уфтодан	اغتفار	اعراب	اظهارات
афтихор	اغتمام	اعرابى	اظهار كننده
афтихоромез	اغتنام	اعراض	اظهار گه
афтихорманд	اغر (ر)	اعراف	اظهارنامه
афтихормандона	اغرا	اعزاز	اعاده // اعادت (т)
афтихормандӣ	اغراق	اعزام	اعانت
афтихорнома	اغزیه	اعزّه	اعانه
афтихорӣ	اغفال	اعشار	اعتبار
афтиро	اغلاط	اعشارى	اعتبارنامه
афтирок	اغلاق	اعصاب	اعتباران
афтиш	اغلب	اعضا	اعتباردار
афтизоҳ	اغلوطة	اعطا	اعتبارناк
афтикор	اغماز I	اعظام II	اعتبارناкӣ
афтиатноқӣ	اغمازكارى I	اعظم	اعتدال
афтухез	اغماز II	اعلام	اعتذار
афтудафта	اغمازكارى II	اعلام I	اعتراض
афтидн	اغنيا	اعلام II	اعتراض آميز
афча	اغنيه	اعلاميه	اعتراض ناپذير
афдар	اغوا	اعلان	اعتراض نامه
афр	اغوا انگيز	اعلان كننده	اعتراضى
афрота	اغوا پيشه	اعلان نامه	اعتراف
афротақомат	اغوا گر	اعلان كنى	اعتزال

иктироъ اقتراع	афкандагӣ افکنده گي	афсад افساد	афродاد افراد
иктирон اقتران	афкندن//афгندن	афсарI افسارI	афроз افزا
иктисод اقتصاد	афкандан//афгандан	афсарII افسارII	афроз افزا
иктисодчи اقتصادچي	афкандни//афгандни	афсурдагӣ افسردگي	афроштан افراشتن
иктисоддон اقتصاددان	афкандани//афгандани	афсурдан افسردن	афрот افراط
иктисодшинос اقتصادشناس	афкананда افکننده	афсурда افسرده	афроткорона افراط کارانه
иктисодӣ اقتصادي	афгор افگار	афсурдаҷон афсوده جان	афроткорӣ افراط کاری
иктисодиёт اقتصاديات	афгона افگانه	афсурдахотир افسرده خاطر	афротгарой افراط گرائي
иктисор اقتصار	афгандан افگندن	афсурдахотирӣ афсوده خاطر ي	афротӣ افراطي
иктизо اقتضا	афганда//афганда	афсурдадил афсوده دل	афрӯхтагӣ افروختگي
иктифо اقتفا	афлатунӣ افلاطوني	афсурдадилӣ афсوده دلي	афрӯхтан افروختن
иктина اقتنا	афлатуния афلاطونيه	афсурдарӯ(ӣ) афсوده رو (ي)	афрӯхта افروخته
икдом اقدام	ифлах افلاح	афсурдашуда афсوده شده	афрӯз افزا
акдас اقدس	ифлас افلاس	афсартироз афسر طراز	афрӯзон افروزان
икрор اقرار	ифлоскорӣ афلاس کاری	афсарӣ афсاري	афрӯзидан//афрозандан
икроршавӣ аقرارшوي	ифлоскунанда афلاس کننده	афсӯс афсوس	афрӯзон(и)дан
икрорӣ аقرار ي	ифлосгарӣ афلاس گري	афсӯсоез афسو سميز	афрозаш//афрозш
акрон اقرا	ифлосӣ афласي	афсӯсхӯрона афسو سخورانه	афрӯзиш//афрузиш
акрабI اقربI	афлок афلاك	афсун афسون	афзор افزا
акраба اقربا	афлакшанос афلاك شناس	афсунсоз афسون ساز	афзорсоз افزا ساز
акрабайӣ اقربايي	афлокӣ афلاك ي	афсунсозӣ афسون سازي	афзорсозӣ افزا سازي
акрабак اقربك	афлесун афليسون	афсунсӯхан афسون سخن	афзоиш افزايش
акран اقرا	ифна افنا	афсункор афسون كار	афзоишнок افزايشناك
аксом اقسام	афандигӣ афنديگي	афсунхон афسون خوان	афзоианда افزاينده
аксум اقسام	афандӣ афندي	афсунгар афسونگر	афзудагӣ افزودگي
акса اقصار	афот афوات	афсунгарӣ афسونگري	афзудан افزودن
иктоъ اقتاع	афвоҷ афواج	афшо афشا	афзудани афزودني
иктоъдор اقتاعدار	афвоҳ афواه	афшогар афшаگر	афзуда афزوده
актаъ قطع	афул афул	афшон афشان	афзун افزون
ақал(л) اقل(ل)	афҳам афهام	афшон афشان	афзунгардонӣ афزونگار داني
ақаллан اقلا	аффикс афикс	афшонидан//афшандан афшон(и)دان	афзунӣ афзوني
ақлом اقلام	афюн афюн	афшурдан афشدن	афсод аفساد
ақалият اقليت	афюнхӯр афيون خور	афшурда афشوده	афсор аفسار
ақлим اقليم	афиони афиوني	афшурдагом афشوده گام	афсорғусехта аفسارگسيخته
ақлимшанос аقليم شناس	ақулок ақулок	афшура афшوره	афсонагӣ аفسонаگي
ақлимшаносӣ аقليم شناسي	ақариб ақارب	афсаҳ афсах	афсона аفسане
ақлимгир аقليم گير	ақала ақاله	афсаҳбаён афсахبيان	афсонапардоз аفسане پرداز
ақлимгирӣ аقليم گيري	ақамат ақامت	афзал афзал	афсонапардозӣ афсонаپردازي
ақлимӣ аقليم ي	ақаматкда ақامت كده	афзали аفضلي	афсонапараст афсонаپرست
ақлимия аقليميا	ақаматгаҳ ақامتگاه	афзалият аفضليت	афсонахон афсонаخوان
ақлион аقليون	ақбал ақبال	афтор афطار	афсонахонӣ афсонаخواني
ақмиша аقمشه	ақбалбланда ақبال بلند	афторӣ афطاري	афсонасоз афсонаساز
ақнаъ اقناع	ақбалнак ақبالناك	афтасӣ афтاسي	афсонасозӣ афсонаسازي
ақном اقنوم	ақтибас ақتباس	афъол аفعال	афсонасаро афсонаسارو
ақват اقوات	ақтибасӣ ақتباسي	афъӣ//афъо афъي//افئو	афсонасарой афсонаساروي
ақвом اقوام	ақтиҳом ақتيحام	афғонI افغانI	афсонашунавӣ афсонаشنوي
ақианос اقيانوس	ақтидо ақتيده	афғонII افغانII	афсонагӯӣ афсонаگوئي
ақианос пима ақيانوس پيما	ақтидор ақتيدار	афғонӣ афгани	афсонагӯ афсонаگوي
ақианосшанос ақيانوس شناس	ақтироб ақترب	афқ уфук	афсонамонанд афсонаمانند
ақианосшаносӣ ақيانوس شناسي	ақтироҳ ақتراح	афқӣ уфук ي	афсонавар афсонаوار
	ақтироз ақتراض	афкор афکور	афсонавӣ афсонаوي

[illegible]

антитезис	анордонак	амният	имдодгар
интихоб	анордона	амниятҷӯӣ	имдодӣ
интихобкунанда	анорранг	амниятхоҳ	амр
интихобот	анорзар	амнияти	амрао
интихоботӣ	анористон	амниҳе	амрар
интихобӣ	аноргул	амвоҷ	амراض
антрополог	анорӣ	амвоҷзанон	амрбар
антропология	анофелес	амвол	амрхат
интизоъ	аном	амур	амрад
интисоб I	аномалия	амҳат	амрадбозӣ
интисох	анонс	амҳол	амрдиҳанда
интисоқ	аной	амҳат	амрдиҳӣ
антисиклон	анабиоз	амӣ	амркунанда
антисептика	анбор	амиак	амруд
интишор	анборан	амёба	амрудбун
интишорот	анборҷӣ	амид	амруз
интисоб II	анборхона	амид	амруз-пагоҳ
интисох	анбордор	амидбахш	амруза
интисор	анбордорӣ	амидхона	амрузҳо
интисоф	анборзада	амидвор	амрузӣ
интизор	анборкунӣ	амидкада	амрузине
интизорбаранда	анборӣ	амидгоҳ	амрӣ
интизорӣ	анборидан	амидвор	амзҷе
интизом	анбоз	амидворкунанда	амсак
интизомдӯст	анбоз	амидворона	амсале
интизомнок	анбозӣ	амидворӣ	амсала
интизомнокӣ	анбоштан	амир	амшаб
интизомӣ	анбошта	амироҳур	амшоба
интиош	анбан	амирулбаҳр	амза
интифоҳ	анбанча	амирулҳҷуб	амзадор
антифашист	анбане	амирушшуаро	амзанама
интиқад	анбор/анбӯр	амирулмӯъминин	амзон
интиқадӣ	анбурак	амирзода	амфитатр
интиқош	анбзис	амиршинас	амфибия
интиқас	анбисот	амиркан	амкан
интиқолпазир	анбисте	амеркон/амерконӣ	амканпазир
интиқолдиҳанда	анбӯдн/анбӯдан	амирӣ	амканпазирӣ
интиқолнопазир	анбӯх	амиссар	амканнапазир
интиқолнопазирӣ	анбӯхӣ	амиссия I	амканнапазирӣ
интиқом	анбия	амиссия II	амканит
интиқомҷӯ	анбиқ	амин	амла
интиқомҷӯӣ	анти-	аминокислота	амлаӣ
интиқомхоҳ	анатом	аминана	амлак
интиқомхоҳӣ	антомалог	ино	амлакдор
интиқомситонӣ	антомалогӣ	аналҳақ	амлакдорхона
интиқомгир	антомалогия	инобат	амлаҳ
интиқомгирӣ	анатомӣ	аннатсия	амлаҳшуаро
интиқол	анатомия	анод	амлас
интиқос	антоним	анор	амм
антагонизм	антибиотикҳо	анорбун	амн
интима	интибоҳ	анорат	амнобод

андешаронӣ	андарзгӯ(ӣ)	инхино	интиҳо
андешасигал	андарзнома	инхизол	интернатсионал
андешасӯз	андаршудан	анахронизм	интернет
андешакор	андаркшидан	анхифоз	антенина
андешакорӣ	андаргоҳ	инхилоъ	анша
андешамандона	андаргузаштан	анд	анҷоҳ
андешамандӣ	андармон	андоII	анҷоз
андешанок	андармондан	андоII//андой	анҷомI
андешанокӣ	андармонӣ	андоидан	анҷомII
андешаварз	андарун	андохт	анҷомхона
андешидан	андарунӣ	андохт	анҷомшуданӣ
андар	андарёфт	андохтан	анҷомбахш
анрхасиндиклизм	андаряк	андохтани	анҷомпазир
анрхист	андак	андохта	анҷомдиханда
анрхистӣ	андакриш	андоз	анҷомнопазир
анрхизм	андакмае	андоз	анҷома
анрхия	андакмае	андозпардоз	анҷомидан
анзал	андакмае	андозчинӣ	анҷудан
анзвол	андакмае	андоздиханда	анҷизоб
анзвол	андакмае	андозсупор	анҷара
анзур	андакмае	андоза	анҷило
анзурат	андакмае	андозашинос	анҷум
анс	андакмае	андозагир	анҷумсипоҳ
анс	андакмае	андозагирӣ	анҷумшинос
ансгирӣ	андакмае	андозагирӣ	анҷуман
ансобо	андакмае	андозагирӣ	анҷуманорол
ансон	андакмае	андозагирӣ	анҷуманфрӯз
ансонбадбинӣ	андакмае	андозагирӣ	анҷуманпир
ансонбадбинӣ	андакмае	андозагирӣ	анҷумансоз
ансонпарвар	андакмае	андозагирӣ	анҷумангоҳ
ансондӯст	андакмае	андозагирӣ	анҷуҳ
ансондӯстона	андакмае	андозагирӣ	анҷуҳидан
ансондӯстӣ	андакмае	андозагирӣ	анҷура
ансоншиносӣ	андакмае	андозагирӣ	анҷибар
ансоннавоз	андакмае	андозагирӣ	анҷидан
ансонвар	андакмае	андозагирӣ	анҷиде
ансонӣ	андакмае	андозагирӣ	анҷир
ансоният	андакмае	андозагирӣ	анҷирбун
ансониятпарвар	андакмае	андозагирӣ	анҷирпазон
ансониятдӯст	андакмае	андозагирӣ	анҷирхор
анститут	андакмае	андозагирӣ	анҷирхӯр
ансидод	андакмае	андозагирӣ	анҷирзор
ансидоб	андакмае	андозагирӣ	анҷил
ансмабл	андакмае	андозагирӣ	анҷар
ансур	андакмае	андозагирӣ	анҷа
ансул	андакмае	андозагирӣ	анҷадор
ансӣ	андакмае	андозагирӣ	анҷароф
ансифалит	андакмае	андозагирӣ	анҷисор
ансиклопедӣ	андакмае	андозагирӣ	анҷитот
ансиклопедист	андакмае	андозагирӣ	анҷифоз
ансиклопедия	андакмае	андозагирӣ	анҷилол
андарзгӯ(ӣ)	андарзнома	инхино	интиҳо
андарзнома	андаршудан	инхизол	интернатсионал
андаршудан	андаркшидан	анахронизм	интернет
андаркшидан	андаргоҳ	анхифоз	антенина
андаргоҳ	андаргузаштан	инхилоъ	анша
андаргузаштан	андармон	анд	анҷоҳ
андармон	андармондан	андоII	анҷоз
андармондан	андармонӣ	андоII//андой	анҷомI
андармонӣ	андарун	андоидан	анҷомII
андарун	андарунӣ	андохт	анҷомхона
андарунӣ	андарёфт	андохт	анҷомшуданӣ
андарёфт	андаряк	андохтан	анҷомбахш
андаряк	андак	андохтани	анҷомпазир
андак	андакриш	андохта	анҷомдиханда
андакриш	андакмае	андоз	анҷомнопазир
андакмае	андакмае	андоз	анҷома
андакмае	андакмае	андозпардоз	анҷомидан
андакмае	андакмае	андозчинӣ	анҷудан
андакмае	андакмае	андоздиханда	анҷизоб
андакмае	андакмае	андозсупор	анҷара
андакмае	андакмае	андоза	анҷило
андакмае	андакмае	андозашинос	анҷум
андакмае	андакмае	андозагир	анҷумсипоҳ
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷумшинос
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷуман
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷуманорол
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷуманфрӯз
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷуманпир
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷумансоз
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷумангоҳ
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷуҳ
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷуҳидан
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷура
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷибар
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷидан
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷиде
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷир
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷирбун
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷирпазон
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷирхор
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷирхӯр
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷирзор
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷил
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷар
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷа
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷадор
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷароф
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷисор
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷитот
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷифоз
андакмае	андакмае	андозагирӣ	анҷилол

анвор	ангштфурӯшӣ	инқилоб	иншо
анворафшон	ангштк	инқилоб	иншоаллоҳ
анвоъ	ангшткан	инқилобӣ	иншоот
анудона	ангштканӣ	инқилобӣ	иншод
анудона	ангштгар	инқилобиюн	иншонавис
анвар	ангштгаз	инқидд	иншонависӣ
анӯша	ангштгазон	инкор	иншироҳ
ана	ангштнама	инкорнапазир	иншиоб
анҳор	ангштнамаӣ	инкисор	иншиқоқ
инҳидом	ангшטה	инкишоф	ансор
инҳидор	ангштвор	инкишофёбанда	ансоф
анёб	ангштвона	инкишофёбӣ	ансофҷӯӣ
инерсия	ангаф	анкита	ансубоб
энергетика	ангак	анг I	ансур
энергетикӣ	ангал	анг II	ансураф
энергия	ангала	ангор	ансиром
анис I	англисзабон	ангар	ансурӣ
анис II	англисӣ	ангара	ансубат
аниқ	англисизабон	ангараҳар	анзимом
аниқӣ	ангалион	ангаридан	антубоқ
анин	ангудон	ангаз	антифо
университет	ангур	ангаштан	антмос
универсалӣ	ангурало	ангбин	антиво
او	ангурпарвар	ангабин	анзор
او I	ангурпарварӣ	ангбинхона	анғом
او II	ангурпаз	ангбиндор	анғомбахшӣ
авиатсионӣ	ангурпазон	ангбинлаб	анғомдихӣ
авиатсия	ангурпазӣ	ангбина	анғомӣ
авио	ангурчин	ангат	анғидом
авиопочта	ангурчинӣ	ангатор	анғифоф
авоил	ангурдон	ангар	анғикод
авохир	ангурзор	ангстрем	анғикос
авора	ангурфурӯш	ангшба	анғикосқунанда
уввос	ангурфурӯшӣ	ангшт	анғоз
авосит	ангурӣ	ангшт	анғос
увол	ангула	ангштмонанд	анғот
авон I	ангхтан	ангштол	анғотх
ав-ав	ангхте	ангштоне	анғичор
авборидан	ангидрид	ангштбарорӣ	анғирод
авбош	ангез	ангштпора	анғиродӣ
авбошона	ангез	ангштпона	анғироз
авбошӣ	ангезон	ангштпулӣ	анғус
убол	ангезонидан	ангштпеч	анғисох
уболак	ангезиш	ангштхона	анғисол
убада	ангезанда	ангштхой	анғитор
уба	ангеза	ангштар	анғиол
автобус	ангезидан	ангштарӣ	анғикок
автодром	ангина	ангштарин	анғиқлопазирӣ
авторучка	анлитикӣ	ангштсанг	анғироз
автосистерна	анлизатор	ангштшумор	анғисом
автогенӣ	ананас	ангштфурӯш	анғизо

аҳамиятнокӣ	اولىچىچوب	اوستائى	اوتاموبيل
аҳо	اولشخص	اوستاخى	اوتاموبيلران
аҳо-уху	اولمقام	اوسط	اوتاموبيلرانى
аҳуромаздо	اولنگ I	اوسل	اوتاموبилсозӣ
ай	اولنگ II	اوسمه	اوتاموبилгард
аI	اوله	اوسمه كشى	اوتاموبيلى
аII	اولها	اوسون	اوتامت
эй	اولو	اوصاف	اوتامتانى
аё	اولوامر	اوضاع	اوتامتаниدن
аёб	اولوالخرم	اوطان	اوتامتچى
аёр//иёр	اولويت	اوعجه	اوتامتى
аёра	اولى	اوغر	اوتامتیکه
аёрич	اوليا	اوغر	اوتامашينه
аёс	اوليتр	اوغرچه	اوتاو
аёг//аёк	اولين	اوغرچه دسته	اوج
аёлот	اوليندرچه	اوغر دسته	اوجпар
аёлат	اوليه	اوغرشكل	اوجрав
аём	اوماچ	اوغرکوبى	اوجگیرى
ион	اوه	اوغرچه	اوجنورد
ионосфера	اوهام	اوغر دسته	اورد
ионизатсия	اوهوхо	اوغرک	اورادخوانى
эб	اوهوхо	اوغرک	اوراق
эбак//ибак	اوى	اوف	اوراق
эпопея	اويتميناز	اوفر	اوراق
ипотека	اويس	اوقات I	اوردک
ипподром	اويغر	اوقات II	اوردکيرانى
эпос	اويغرى	اوقاتپазى	اورده I
эпчил	اхар	اوقاتتلخ	اورده I
эпидемиолог	اहाلى نشين	اوقاتتلخى	اوردو
эпидимиологӣ	اहाلى	اوقاتخورى	اوردوگاه
эпидемиология	اهاנת	اوقاتوارى	اورمز
эпидемия	اهميت	اوقاف	اورمز
эпидемиявӣ	اهتزاز	اوگуст	اورند
эпизод	اهتمام	اوگустى	اورنديدن
эписентр	اهداب	اوگى	اورنگ
эпикуреизм	аҳром	аввал	اوره
эпикӣ	аҳромшакл	авул	اوره مانند
эпиграф	аҳроммонанд	аввалан	اوروپايى
эпилог	аҳраман	аввалло	اوروپايى دوخت
эпилептикӣ	аҳриман	авло	اوريب
эпилепсия	аҳреман	авлод	اوريبچشم
эталон	اهل	авлодӣ	اوريبچه
эитом	اهلانه	аулон	اورينگ
этак	اهلى	аулонпулӣ	اوزبك
этика	اهليت	аулат	اوزبكى
италиявӣ	аҳам(м)	аултрасадо	اوزبيک
этилий	аҳмол	аултרה	اوزبيکى
этимолог	аҳмолкор	аултרה آواز	اوزک
этимология	аҳамият	аултרה بنفش	اوزيل
этиюд	аҳамиятдор	аултרה	اوستائى
исор	аҳамиятнок	اولچа//ولچا	اوستائى

аикстремистӣ	аискиз	ирмонI	аишар
аикстери	аиссе	ирмонII	аич
аикстери	аиссечӣ	ирмонсаро(ӣ)	аичаб
аикстенсивӣ	аишанI	эрмак	аичаӣ
аикскаватор	аишанII	эритросит	аичод
аикскаваторчӣ	аишанбиӣ	ирим	аичодкор
аикскурсант	аишанзода	иримчӣ	аичодкорона
аикскурсионӣ	аишантура	из	аичодкорӣ
аиклектизм	аишанӣ	изопӣ	аичодкунанда
аикватор	аишикағабашӣ	изотоп	аичодгар
аикваторӣ	аишикағасӣ	эзор	аичодӣ
аиквивалент	аисбирг	эзорбанд	аичодиёт
аикипаж	аизан	эзорпача	аичоз
аикизак	аизах	эзордеворӣ	аичозан
аил	аизахдеханда	эзорсурхак	аичкемар
аилнавкар	аизахдехӣ	эзора	аичҷам
аилот	аизахнома	изомерҳо	аичинакак
аилотия	аизахи	изон	аидр
аилок	аизақи	эзид	аидун
аилпс\\аиллипс	аизақӣ	изад	аидун
аилпсӣ	аизгир	изадпараст	аидун
аилҷӣ	аифа	изадшинос	аидишл
аилҷихона	аифуда	изидӣ//эзидӣ//изадӣ	аидишлизтсия
аилҷигарӣ	аифудасарӣ	изишнос	аидишлизм
аилхан	аифиап	изишносӣ	аидишлист
аилдар	аифиапӣ	изгир	аидишлестӣ
аилғар//аилғар	аифирI	изгирӣ	аиднагрме
аилғай	аифирII	измагӣ	аидиаме
аилк	аифирдор	эзма	аидир
аилкабф	аифан	эсперанто	аидиде
аилкабфӣ	аикалагӣ	ист	аидиде
аилкабашӣ	аикалагие	ист	аидиде
аилмӣ	аикане	истодагӣ	аидиде
аиликтроника	аикран	истодан	аидиде
аилиннзм	аикзатике	истодагарӣ	аидиде
аилиюзанизм	аикзатиме	эстакада	аидиде
аилиюзонист	аикзема	истодан	аидиде
аилиюзия	аикспарат	эстонӣ	аидиде
аилиюминатор	аикспансионӣ	эстрада	аидиде
аим	аикспансионизм	эстрадаӣ	аидиде
аимкунӣ	аикспансия	истгоҳ	аидиде
аима	аикспидитсия	истамII	аидиде
аимон	аикспидитсия	аисар	аидиде
аимонфурӯш	аиксперт	аиссар	аидиде
аимбрион	аикспертӣ	эссенавис	аидиде
аимператив	аикспертиза	эссенависӣ	аидиде
аимҷӣ	аиксперимент	эскадрилия	аидиде
аимизак	аиксперименталӣ	эскалатор	аидиде
аиман	аикспериментӣ	эскимос	аидиде
аимулсия	аикстремизм	эскимосӣ	аидиде
	аикстремист	экскурсия	аидиде

[illegible]

бозил	бодкаш	бодбадаст	бохарорат
бозехн	бодкашак	бодбур	боҳурмат
бозавк	бодгар	бодбарак	боҳашамат
бор	бодгардон	бодбаракбоз	боҳаловат
борI	бодгирфтах	бодбаракбозӣ	боҳур
борII	бодгарӣ	бодбаракпарронӣ	боҳуро
борIII	бодгир	бодбанд	боҳурӣ
борIV	бодил	бодбандӣ	боҳавсалағӣ
борV	бодмонанд	бодбезак	боҳавсала
борафтида	бодмӯрӣ	бодбезакшакл	боҳаё
борафтида	боднок	бодбезакмонанд	боҳаёӣ
боран	боднҷон	бодбезан	боҳабар
боранхӯрда	боднамо	бодпо(ӣ)	бохт
борансанҷ	бодвор	бодпаймо(ӣ)	бохтхез
борансанҷӣ	бодавлат	бодпаймоӣ	бохтар
борангарӣ	бодаде	бодхон	бохтарзамин
борандоз	бодаҳо	бодхӯр	бохтарӣ
борандозӣ	боданараст	бодхӯрда	бохтан
борандида	боданарастӣ	бодхӯрак	бохта
боранрасида	бодепимамӣ	бодхӯра	бохирад
боранзо	бодепимамӣ	бодхез	бохирадӣ
боранак	бодахона	боддор	бохат
борангузар	бодахор	боддаро	боха
борангир	бодахорӣ	боддаст	бодI
боранногузар	бодахох	боддастӣ	бодII
боранӣ	бодадеҳ	боддихак	бодод
боранидан	боданг	боддиханда	баодоб
боровар	бодифурӯш	бодрафтор	баодобод
бороварӣ	бодифурӯшӣ	бодрум	баодобона
борбар	бодакаш	бодрунҷбӯя	баодобӣ
борбардор	бодакашӣ	бодринг	баодоса
борбардорӣ	бодагусор	бодрингI	баодифроҳ
борбанд	бодагусорӣ	бодрингII	баодам
борбандак	боданӯш	бодрунҷ	баодамҷашм
борбандӣ	боданӯшӣ	бодрунҷа	баодамҷа
борт	бодӣ	бодрунҷа	баодамҷагӯл
бортрадист	бодиён	бадрӯйе	баодамзор
бортмеханик	бодиёнат	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
борҷома	бодиёна	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
бораҳм	бодиёна	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
борҳона	бодигар	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
борҳудо	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
борҳат	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
борҳалта	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
борҳох	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
борҳез	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
борҳезӣ	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
борид	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
бордор	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
бордоршавӣ	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон
бордоркунӣ	бодигарӣ	бадрӯйе//бадрӯйк	баодамзон

боздеҳӣ	бозоридӯзӣ	боруткӯб	бордорӣ
боздид	бозоризода	боруткӯбӣ	бордон
боздидкунанда	бозориёна	борутӣ	бордеҳ
бозрас	бозафкандан	борвар	бордихӣ
бозрастан	бозомадан	борварсозӣ	бориз
бозрасӣ	бозомӯзӣ	борварӣ	борсолор
бозрафтан	бозондан	бораI	борсанҷ
бозаргон//бозургон	бозандешидан	бораII	бориш
бозаргонӣ//бозургонӣ	бозистодан	бораIII	боришот
бозсозӣ	бозбан	бораIV	баршк
бозшуморӣ	бозбастан	борӣ	барشناк
бозгустурдан	бозбаста	борёб	баръ
бозкашидан	бозбинӣ	борӣ-таоло	борағбат
бозкунанда	бозпұхт	боридан	борфурор
бозкӯшидан	бозпардохт	бореша	борфурорӣ
бозгузоштан	бозпардохтан	борик	борфиристони
бозгард	бозпурс	борикбинӣI	борфристианда//борфристон
бозгардон(и)дан	бозпурсӣ	борикандом	анда
бозгарданда	бозпурсидан	борикандеш	борфурӯшӣ
бозгардидан	бозпарвардан	борикандешӣ	борик
бозгирифттан	бозпарварӣ	борикбадан	борик
бозгузаштан	бозпас	борикбин	борика
бозгӯсастан	бозпасгирӣ	борикбинӣII	борак
бозгашт	бозпасин	борикхаёл	боракаллоҳ
бозгаштан	бозпеч	бориксанҷ	боркаш
бозгаштнопазир	бозпирӣ	борикгир	боркашон
бозгашта	бозпӯвастан	борикмиён	боркашонӣ
бозгаштӣ	бозҷустан	борикӣ	боркашӣ
бозгӯфтан	бозҷӯӣ	боз	боркунак
бозгӯ(ӣ)	бозхарида	бозI	боркунанда
бозгӯӣ	бозхарида	бозII	боргоҳ
бозгӯкунанда	бозхост	бозIII	боргузорӣ
бозгуна	бозхостан	бозIV	боргаҳ
бозгӯӣ	бозхондан	бозор	борагӣ
бозгирӣ	бозхондан	бозорчо(ӣ)	боргир
бозмондан	бозхонда	бозорча	боргиранда
бозмондан	бозхонӣ	бозорҷӣ	боргирӣ
бозмонда	бозхоҳ	бозоршинос	боргин
бозногард	боздод	бозоршиносӣ	бормонак
бознома	боздодан	бозоракӣ	борномаI
бозинат	боздор	бозоргон	борномаII
бозанда	боздоранда	бозоргонӣ	борандагӣ
бозништа	боздорӣI	бозоргоҳ	боранда
бозингар	боздорӣII	бозоргард	бару
бознигарӣ	боздошт	бозоргардӣ	борвор
бознамудан	боздоштшуда	бозоргир	барубуна
бозу	боздоштгоҳ	бозорногузар	борут
бозӯ	боздоштан	бозорӣ	борутхона
бозубанд	боздошта	бозорёб	борутдон
бозудароз	боздонистан	бозорёбӣ	борутсоз
боза	боздеҳ	бозоридӯз	борутсозӣ

боғайрат	бағирит	ботинхароб	باطن خراب	биосеноз	بآسيناز	бозӣ	بازى
боф	باف	ботиншинос	باطن شناس	бош	باش	бозёбӣ	بازيabi
	бафбнд//бафтбнд	ботантана	باطنطنه	бош	باش	бозёфт	بازيافت
бофбанд//бофтбанд	بافبند//بافتبند	ботинӣ	باطني	бошито	باشتاب	бозёфтан	بازيافتن
	бафбндӣ//бафтбндӣ	ботия	باطيه	бошучоат	باشجاعت	бозёфта	بازيافته
бофбандӣ//бофтбандӣ	بافبندى//بافتبندى	бозарофат	بازرافت	бошад	باشد	бозича	بازيچه
бофт	بافت	бозарофатӣ	بازرافتي	бошиддат	باشدات	бозичафурӯш	بازيچهفروش
бофт	بافت	бозафар	بازفاز	бошарофат	باشرافت	бозичафурӯшӣ	بازيچهفروشى
бофтбардорӣ	بافت بردارى	базътибор	باعتبار	бошараф	باشرف	бозидан	بازيدن
бофтбанд	بافتبند	боис	باعث	бошарафана	باشرافانه	бозидеҳ	بازيده
бофтбандӣ	بافتبندى	боадолат	باعدال	бошарафӣ	باشرافى	бозигох	بازيگاه
бофтшиносӣ	بافت شناسى	боадолатана	باعدالانه	бошиш	باشش	бозигар	بازيگر
бофтан	بافتن	боадолатӣ	باعدالتى	бошиш	باشش	бозигардон	بازيگردان
бофтани	بافتني	боиззат	باعزت	бошишгах//бошишгоҳ	باششگاه//باششگاه	бозигардонӣ	بازيگردانى
бофтаI	بافتهI	боисмат	باعصمت	бошуур	باشعور	бозигарӣ	بازيگرى
бофтаII	بافتهII	боисматӣ	باعصمتى	бошуурана	باشعورانه	бозигарӣ	بازيگرى
бофташинос	بافته شناس	боазм	باعظم	бошуурӣ	باشعورى	бозин	بازين
бофташиносӣ	بافته شناسى	боазмат	باعظمت	бошафқат	باشفقت	бож	باج
бофдум	بافدم	боиффат	باعفت	бошқирд	باشقرد	бождор	باجدار
бофар(р)	بافر(r)	боиффатӣ	باعفتى	бошқирдӣ	باشقردى	божитон	باجستان
бофаросат	بافراست	боақл	باعقل	бошукӯҳ	باشكوه	божгоҳ	باجگاه
бофаросатӣ	بافراستى	боақлона	باعقلانه	бошгоҳӣ	باشگاهى	божгуна	باجگونه
бофароғат	بافراغت	боақлак	باعقلاق	бошгоҳ	باشگاه	баъсII/бос	باءسII/بوس
бофарханг	بافرهنگ	боақли	باعقلى	бошганда	باشنده	бостон	باستان
бофархангӣ	بافرهنگى	бағ	باغ	бошанг	باشنگ	бостангарой	باستانگرابى
бофзан	بافزن	бағот	باغات	бошавк	باشوق	бостоншинос	باستانشناس
бофасохат	بافصاحت	бағбан	باغبان	бошавкат	باشوكت	бостоншиносӣ	باستانشناسى
бофазл	بافضل	бағбани	باغبانى	бошаI	باشهI	бостонӣ	باستانى
бофазилат	بافضيلت	бағбанд	باغبند	бошаII	باشهII	бостурма	باستورمه
бофатонат	بافطانت	бағпарвар	باغپرور	бошаҳомат	باشهامت	босаҳомат	باسخاهومات
бофандагӣ	بافندگى	бағпарварӣ	باغپرورى	бошидан	باشيدن	босаҳоват	باسخاوات
бофанда	بافنده	бағпир(ӣ)	باغپير(ى)	бошида	باشيده	босариштагӣ	باسرشتگى
бофа	بافه	бағча	باغچه	босабр	باسبر	босаришта	باسرشته
бофаҳм	بافهم	бағҷадор	باغچهدار	босаброна	باسبرانه	босуръат	باسرعت
бофидан	بافيدن	бағдор	باغدار	босабрӣ	باسبرى	босаодат	باسعادت
биофизика	بىآفيزيكه	бағдорӣ	باغدارى	босадоқат	باسداقت	босаодатӣ	باسعادتى
биофизикӣ	بىآفيزيكى	бағраз	باغرض	босир	باسير	биосфера	بىوسفيرا
бофайз	بافيز	бағразана	باغرضانه	босарфа	باسرفه	босиқ	باسق
боқудрат	باقدرت	бағрур	باغرور	босира	باسيره	босқоқ	باسقاق
боқудратӣ	باقدرتى	бағсоз	باغساز	босаф	باسفا	босқон	باسقان
боқувват	باقوت	бағсозӣ	باغسازى	босифат	باسيفت	бослиқ	باسليق
боқувватӣ	باقوتى	бағистон	باغستان	босалобат	باسلابت	босалиқа	باسليقه
бокӣ	باقى	бағшаҳр	باغشهر	босалобатӣ	باسلابتى	босмачӣ	باسمچى
бокидор	باقىدار	бағкор	باغكار	босавлат	باسولت	босмачигарӣ	باسمچىگرى
боқимонда	باقىمانده	бағкӯҷӣ	باغكوچى	бозарба	بازربه	босмачигӣ	باسمچىگى
бок	باك	бағлғула	باغلغله	ботароват	باطراوت	босма	باسمه
бокирагӣ	باكرگى	бағунда	باغونده	ботил	باطل	босавод	باسواد
бокира	باكر	бағнишин	باغنيشين	ботин	باطن	босаводана	باسوادانه
боқурра	باكر	бағӣ	باغى	ботинсиёҳ	باطنسيه	босаводӣ	باسوادى
бокарруфар	باكرورفاز	бағиратана	باغيراتانه	ботинан	باطنان	босур	باسور
бокс	باكس	бағиратӣ	باغيراتى	ботинбин	باطنبين	босиёсат	باسيىسات

бонишот	бонмI	болонишин	боксчӣ
бонизом	бонмII	болонишинӣ	боксит
бонемат	бонмб	болонӣ	бокситдор
бонафосат	бонмбә	болонӣI	бокифоят
бонфуз	бонмбаандоз	болонӣII	бокалла
бонк	бонмбаандозӣ	болонхам	бокура
бонкдор	бонмбаборон	болчумла	боки
бонкдорӣ	бонмбапарт	болхос(с)	балI
бионика	бонмбапартӣ	болдор	бал
бонка	бонмпуш	болдот	балII
бонки	бонмпушӣ	болаззат	болоI
бонг	бонмдор	болзатӣ	болобардор
бону	бонматонат	болзанон	болоII/болонӣ
бонаво	бонмча	болсурх	болонкутбӣ
бонӣI	бонмхобат	болиш	болооб
бонӣII	бонмдод	болиш(т)	болобар
баовозмонӣ	бонмдодон	болиштча	болобарӣ
бовичдон	бонмдодӣ	болиштк	болобардорӣ
бовичдонона	бонмданият	болишкесте	болобаланд
бовичдонӣ	бонмданиятӣ	болшеви́зм	болобаландӣ
бовар	бонмзад	болшеви́к	болонпур
бовархат	бонмузд	болшеви́кӣ	болонпуш
боваркунанда	бонмаза	болзурат	болонпушак
боварӣ	бонмаслак	болатофат	болонпушида
боварибахш	бонмшаккат	болтәкс	болохона
боваринок	бонмшаккатӣ	болиғ	болохонадор
бовафо	бонмаслихат	болуг	болхира
бовафой	бонмаърифат	болғача	болод
бовикор	бонмаърифатӣ	болиғдил	болодор
бовикорона	бонмаълумот	болиғдавлат	болодароз
бовикорӣ	бонмаънӣ	болиғназар	болодарача
боҳ	бонмағз	болғә	болодарӣ
бохтур//бахтур	бонмқуба(к)	болфарз	болодаст
боҳадаф	бонмгоҳ	болфеъл	болодастӣ
бохир	бонмгошә	болфавр	болор
боҳиммат	бонмалоҳат	болкувва	болоравӣ
боҳимматӣ	бонмулоҳизагӣ	болкулл	болорӣ
боҳамзид//баҳамзид	бонмулоҳиза	боллаҳ	болосохт
боҳунар	бонманиш	болмарра	болосанг
боҳу	бонмантик	болмуояна	болафшон
боҳаво	бонмуваффақият	боланда	болафшонӣ
боҳуш	бонмаҳорат	болуI	болонкорӣ
боҳушӣ	бонмехр	болуII	болонкушод(а)
боҳайбат	бонмедид	болуә	болонкушә
бойI	болI	болуә	биолог
бойII	болII	болуә	болағзор
бойдиханда	баандом	болаёқат	болағзор
бойзан	баандешагӣ	болаёқатӣ	биологӣ
боёна	баандеша	болид	биологӣя
бойбобоб	бонзакт	болида	болонI
бойбачагӣ	бонзактӣ	болин	болонII

бухориғи	бечазой	битум	бойбача
бахавит	бечағар	батамом	бойбачча
бахт	бечакуш	батамкин	бойбика
бахтормой	бечакушак	бутун	бойча
бахтовар	бечагона	бутта	бойчечак
бахтбаргаштағи	бечамард	бутабанд	бойдод
бахтбаргашта	бечамардум	бутабандӣ	бойдодда
бахтбаста	бечамурда	буттабур	бойдухтар
бахтбедор	бечамур	буттадевор	бойрок
бахтҷунбон	бечаяк	буттазор	бойст
бахтҷӯӣ	бечабсғирӣ	бутақолиб	бойстағи
бахтсафед	бахт	буттағи	бойстан
бахтфируз	бахс	бучул	бойстани
бахтқарин	бахсангиз	бачо	бойстате
бахткушо	бахсангиз	бчаорнда	бойшавӣ
бахткушӣ	бахспазир	бчаоварӣ	бойгон
бахтқур	бахсталаб	бчанрасонанда	бойгонӣ
бахтнома	бахсмабахс	бчуръат	боймчан
бахте	бахснопазир	бчурс	ббир
бахтвар	бахсноталаб	бичиррас	ббраккан
бахтур	бахснок	буччак	ббрдошт
бухтур	бахр	бучулбоз	баандом
бухти	бахросо	бучулбозӣ	ббракати
бахтёр	бахрон	бучулак	бблагри
бахтиёр	бахрпаймо	бичак	бапо
бахтиёрон	бахрпаймой	бичкам	бапокунда
бахтиёрӣ	бахрдаст	бички	бапоикадам
бхрад	бахрктдарӣ	бичағи	бут
бхрадӣ	бахргард	бичла	бутсоз
бухс	бахргардӣ	бича	бутаз
бухсонидан	бахрнигор	бичча	бутбот
бухсидан	бахрнавард	бичча	бутпараст
бухш	бахрнавардӣ	бичабоз	бутпарастона
бухш	бахри	бичабозӣ	бутпарастӣ
бухшанин	бахисобгирӣ	бичабон	буттарош
бухшондан	бахузур	бичабонӣ	буттарошӣ
бухшонанда	бухур	бичапо	буттона
бухшоиш	бухайра	бичапой	бутдбир
бухшоиш	бухор	бичапарто	бутдрич
бухшоишдхӣ	бухоролуд	бичапартой	батар
бухшоишситонӣ	бухорой	бичача	батарея
бухшоишгирӣ	бухорпаз	бичахор	батареяII
бухшоишнопазир	бухорхона	бичахӯр	батсилла
бухшоишнома	бухорхот	бичахӯрак	бутшкан
бухшгоҳ	бухоркнак	бичадор	бутфсил
бухшандағи	бухормонанд	бичадорӣ	буткада
бухшанда	бухорӣ	бичадон	бугар
бухшудан	бухорӣII	бичадонд	бугар
бухшӣ	бухоридухт	бичадуд	бугарӣ
бухшидан	бухорисоз	бичадӯст	бугалион
бухшидани	бухорисозӣ	бичазоз	

боддимоғӣ	бодбинона	бадафт	бахшида
боддохт	бодбинӣ	бадафъол	бухгалтер
боддоӯзӣ	бодписанд	бадиқбол	бухгалтерӣ
боддаҳан	бодпӯшок	бадиқболӣ	бухгалтерия
боддеҳӣ	бодпаймон	бадомад	бухл
боддаҳанӣ/баддаҳонӣ	бодпайванд	бадомӯхта	бухмал
боддин	бадтан	бадомӯз	бухмалбарг
боддинӣ	бадтанӣ	бадомӯзӣ	бухмалгул
бадзот	бадҷилав	бадомез	бухмалмонанд
бадр	бадҷинс	бад-он	бухмалин
бадар	бадҷинсӣ	бидон I	бухнав
бадиррос	бадҷе	бидон II	бухур
бадром	бадҷаҳл	баданҷом	бухурдон
бадроҳ	бадҷаҳлона	баданҷом	бухурдон
бадроҳӣ	бадҷаҳлӣ	баданҷом	бухурдон
бадрой	бадҷашм	баданҷом	бухурдон
бадраъӣ/бадрой	бадҷашмӣ	баданҷом	бухурдон
бадройӣ	бадҷоҳл	баданҷом	бухурдон
бадир-бадир	бадҷоҳлат	баданҷом	бухурдон
бадарачот	бадҷаҳлоб	баданҷом	бухурдон
бадардхӯрд	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрашк	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрашконе	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрашкӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадарғагӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадарға	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадарғашуда	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрафтор	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрафторӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрақа	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрикоб	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрикобӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадраг	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрагӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадранг	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадров	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрӯ(ӣ)	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрӯӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрӯд	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрӯдӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрӯз	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрӯзгор	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрӯзгорӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрӯзӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадра	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрехт	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадрехтӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадреша	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадзо	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадзабон	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон
бадзабонӣ	бадҷаҳлобӣ	баданҷом	бухурдон

баднаъл	бадгӯ(ӣ)	бадқадамӣ	буддизм
баднаълӣ	бадгӯӣ	бадқасд	будзаҳр
баднафас	бадгӯвар	бадқасдона	будзаҳра
баднафс	бадгӯшт	бадқасдӣ	будзаҳрӣ
баднафсӣ	бадгавҳар	бадқалб	будзин
баднақш	бадгавҳарӣ	бадқалбӣ	будсабқа
баднамо	бадгир	бадқалиқ	будсохт
баднамоӣ	бадгирӣ	бадқилиқӣ	будсохтӣ
баднамӯд	бадал	бадқимор	будсоз
бадана	бадлаҷом	бадқиморӣ	будсозӣ
баднаҳод	бадалшавандагӣ	бадқаворагӣ	будст
баданӣ	бадалшаванда	бадқавора	будст
буданӣ	бадалшавӣ	бадқавок	будсте
бадният	бадлағом	бадқавокӣ	будстун
бадI	бадлағомӣ	бадқавл	будстунӣ
бадвII	бадлаҳҷа	бадқавлӣ	будсухан
бадав	бадали	бадқаҳр	будсирӣ
бадвоҳима	бадалиҷот	бадқаҳра	будсирӣ
бадвазъ	бадалисозӣ	бадқаҳрӣ	будсигал
бадвазъӣ	бадмахзар	бадқиёфагӣ	будсигалӣ
бадавлат	бадмазот	бадқиёфа	будсулук
бадун	бадмазот	бадқор	будсулукӣ
бадавӣ	бадмазотӣ	бадқорагӣ	будсир
бадавият	бадмур	бадқора	будсират
бадҳазм	бадмард	бадқорӣ	будсиратӣ
бадҳазмӣ	бадмардӣ	бадқом	будсима
бадҳавоI	бадмизот	бадқома	будшиор
бадҳавоӣ	бадмазагӣ	бадқирдор	будшакл
бадҳайат	бадмаза	бадқирдорона	будшаклӣ
бадҳайбат	бадмаст	бадқирдорӣ	будшугун
бадҳайбатона	бадмастӣ	бадқаш	будшугунӣ
бадҳайбатӣ	бадмасир	бадқалла	будсифат
бадӣ	бадмаош	бадқуниш	будсифатӣ
бадеъ	бадмуошират	бадқунишӣ	будсурат
бадеулҷамол	бадмаошӣ	бадқеш	будтолеъ
бадеа	бадмуомилагӣ	бадқешӣ	будтолеӣ
бадеӣ	бадмуомила	бадқин//бадқина	будтаъм
бадеиёт	бадминтон	бадғап	будтаъмӣ
бадеият	бадминтонбоз	бадғапӣ	будтинат
бадил	бадминтонбозӣ	бадғазарон	будтинатӣ
бадин	бадманиш	бадғард	бадодат
бадеҳатан	бадманзар	бадғашт	будъат
бадеҳа	бадманзарӣ	бадғаштӣ	будъатқор
бадеҳаҳон	бадмехр	бадғуфтор	бадамал
бадеҳагӯ(ӣ)	бадмехрӣ	бадғуфторӣ	бадахд
бадеҳагӯӣ	бадан	бадғил	бадахдӣ
бадеҳанавоз	баднам	бадғулӯӣ	бадфарҷом
бадеҳанавозӣ	баднамкунӣ	бадғилӣ	бадфитрат
бадеҳӣ	баднамӣ	бадғумон	бадфеъл
бадеҳиёт	баднаҷод	бадғумонӣ	бадфикр
баззол	бадназар	бадғуҳар	бадқадам

барпокунанда	баромудан	бародарзан	базр
барпокуний	баромехтан	бародаршаҳр	базрафшон
барпаридан	барфомехта	бародаршӯй	базрулбанҷ
бартофтан	барон	бародарқуш	базл
бартар	барон	бародарқушӣ	бар
бартарӣ	баррон	бародарвор	барI
бартариҷӯӣ	баранх	бародарӣ	барII
бартаридашта	баранхит	барор	барIII
бартарин	барандахтан	барор	барIV
бартан	барандоз	бароростан	барV
бартанг	барондан	баророста	бар(p)
бартангӣ	барандудан	барориш	барр
бартанӣ	баранғор	барорнок	бирII
бартанидан	баранғоштан	барорнокӣ	бирр
бартрибандазӣ//бартриб	барангехтан	бароранда	бур
батартибандозӣ//батартибова	барангизанидан	бароз	бур(p)
рӣ	барангизш	барозI	бар
бартер	барангизنده	барозII	бароатI
бурҷ	баровар	барозандгӣ	бароатII
барҷа	баровард	барозанда	бурро
барҷомондагӣ	баровардан	барозидан	бароатутталаб
барҷомонда	баровардани	баристодан	баробар
бурҷсозӣ	бароварда	баросудан	баробарo
барҷастакор	бароваранда	барошфтан	баробарандоза
барҷастакорӣ	бароварехтан	баризофа	баробарпахлу
барҷастагӣ	бароҳама	баръаъло	баробартаъсир
барҷастан	бароҳехтан	баралоина	баробарҳаҷм
барҷаста	бароҳин	барофрохтан	баробарҳуқуқ
барҷастадузӣ	барои	барофроштан	баробарҳуқуқӣ
барҷастаустухон	бройлер	барофрошта	баробарсуръат
барҷастарухсор	бароянд	барофрохтагӣ	баробаршавӣ
барҷастатабъ	бароянда	барофрохтан	баробартароф
барҷастатабъӣ	бурроӣ	барофзудан	баробарқувва
барҷӯшидан	барбоддех	барофшондан	баробарқимат
барҷахидан	барбоддиханда	барофкандан	баробарқунҷа
барҷ	барбоддихӣ	бароқ	баробармаънӣ
барҷасп	барбоддрафта	барроқ	баробармаъно
барҷак	барбодравӣ	буроқ	баробармиқдор
бурҷак	барбар(ҳо)	бароқабрӯ	баробарниҳода
барҷа	барбурдан	брокер	баробарвазн
барҷидгӣ	барбарӣ	буррогӣ	баробарвазنى
барҷидан	барбарият	бром	баробарвазنى
барҷида	барбаризм	барометр	баротI
барҳазар	барбаст	баромад	баротII
барҳақ	барбастан	баромадI	бародар
барҳаёт	барбаста	баромадII	бародарандар
барҳ	барбат	баромадгоҳ	бародарона
барҳост	барбатзан	баромадагӣ	бародархонд
барҳостан	барбатнавоз	баромадан	бародархондагӣ
барҳоста	барбанд	баромадангоҳ	бародархонда
барҳон	барпо	баромада	бародарзода

барфтӯфон	барш//барч	бардамидан	бархурӯшидан
барфак	баршпаз	бурданI	бархато
барфактарош	бириштан	бурданII	бархач
барфкандан	биришта	бурднок	бархилоф
барфкӯб	баршудан	бардавом	бархур
барфкӯрӣ	баршуда	бурдуовард	бархӯр
барфгирфта	баршикофтан	бардӯхтан	бархӯрд
барфгир	баршикастан	бардавида	бархӯрд
барфнигоҳдорӣ	баршукфтан	барда	бархурдор
барфӣ	баршигоҳ	бардаI	бархурдорӣ
барфин	баршумурдан	бардаII	бархӯрдан
барқ	баршӯридан	бардадор	бархурда
барқосо	барс	бардадорӣ	бархуранда
барқашон	бартараф	бардафурӯш	бархе
барқашонӣ	бартарафшуда	бардафурӯшӣ	бархӣ
барқандоз	бартарафкунанда	бардӣ	бархира
барқпош	барабас	бардидан	бархизандан
барқпарвоз	баръакс	баррустан	бархистан
барқчавлон	баръало	баррасидан	бархестан//бархостан
барқад	барилова	барроидан	бард
барқдор	баръалоина	барз	бурд
барқдармонӣ	барғалат	барз	бурдI
барқдзӯдӣ	барғу	барзах	бурдII
барқарор	барф	барзадан	бардодан
барқарорсозӣ	барфпора	барзиш	бардор
барқароршавӣ	барфпӯш	барзкӯх	бардорI
барқароркунанда	барфоб	барзгор	бардорII
барқароркунӣ	барфосо	барзгар	бардарандин
барқарорӣ	барфолуд(а)	барзгарӣ	бардорон(и)дан
барқрасонӣ	барфандоз	барзан	бардоранда
барқрафтор	барфбозӣ	барзанда	бардорузан
барқрав	барфбилкунӣ	барзангӣ	бардошт
барқзабон	барфпак	барзакор	бардошт
барқзадагӣ	барфпаккун	барзагов	бардошталаб
барқзада	барфтаزه ڪنڪ	барзагар	бардошттан
барқзанон	барфтӯда	барзиёд	бардоштнапзир
барқзананда	барфрахтан	барзиёдӣ	бардоштнапзирӣ
барқзанӣ	барфарозанда	барзидан	бардоштнок
барқсанҷ	барфарозидан	барзигар	бардоштнок
барқасд	барфраштан	барзигарӣ	бардошттанӣ
барқасдона	барфراشته	буржуазӣ	бардошта
барқсифат	барфروب	буржуазия	бардоқӣ
барқак	барфробе	биржа	бардбар
барқкор	барфробӣ	бурс	бардбарӣ
барқкорӣ	барфрухтан	барс	бардурӯғ
барқгардон	барфрузондан	барсот	бардагӣ
барқгирифтагӣ	барфрезан	барсохтан	бардагӣ
барқгирфта	барфреза	барсом	бардам
барқгир	барфзудан	барсам	бардамондан
барқмонанд	барфсанҷ	баррасидан	бардама
барқмоҳӣ	барфишондан	барниш	бардамӣ

баррача	барго	баргузоштан	баркнок
барразой	барлос	баргзанидн//баргзанидн	баркнигоҳ
барракабоб	барм	баргузарон(и)дан	баркнамо
баррагов	бармалидан	баргузардан	барқа
барҳам	бармаҳал	баргузаштан	барқадор
барҳамхӯрдагӣ	бармахидан	баргардон	барқвор
барҳамхӯрӣ	бармало	барگردанн//барگردанидн	барқӣ
барҳамдихӣ	барманиш	баргардон(и)дан	барқия
барҳамзан	барманишӣ	барگردанде//барگردаниде	баракI
барҳаман	бурма	баргардон(и)да	баракII
барҳаманӣ	барно	баргарданда	баракIII
барҳамания	барнодил	баргардидан	брак
барҳагнагӣ	барнос	баргирифтн	баракот
барҳагна	барномавӣ	баргрзӣ	баракотуссамоъ
барҳагна(и) (й)	барнома	баргрзон	баракотуларз
барҳантан	барномарезӣ	баргрзӣ	баракаллоҳ
барҳансар	барномасоз	баргзан	баракат
барҳаво	барномасозӣ	баргзани	баракат(т)нок
бурут	барномасанҷӣ	баргзидгӣ	баракатнок
брутселлӣ	барномагузорӣ	баргзидн	баркандан
бурутӣ	барноманавис	баргзидни	баркаш
бурӯҷ	барноманависӣ	баргзиде	баркашI
бурӯдат	барноӣ	баргустовн	баркашII
бурӯдӯз	биринҷ	баргустовндор	баркшадн//баркшодн
бурӯз	биринҷоба	баргустовнвар	баркушодн//баркушудн
бурӯзидн	биринҷдор	баргашт	баркашанда
бурӯфа	биринҷзор	баргаштпазир	баркашидан
барвакт	биринҷфурӯш	баргаштпазирӣ	баркашида
барвактак	биринҷфурӯшӣ	баргаштагӣ	барактирак
барвактӣ	биринҷкор	баргаштн//барگردанидн	баркамол
барӯманд	биринҷкорӣ	баргаштан//баргардидан	баркамолӣ
бурун	биринҷӣI	баргаштнопазир	барканор
бурунафканӣ	биринҷӣII	баргаштнапзирӣ	барканорӣ
бурунрез	барандагӣ	баргаштнопазирӣ	баркардан
бурунсӯ	барандагӣ	баргаштанӣ	барканде
буруншаҳрӣ	барандаI	баргашта	барқӯфтан
баравнақ	барандаII	баргаштаахтар	баракI
бурунмарзӣ	баранда//бурранда	баргаштаайём	бирка
буруна	бурранда	баргаштабахт	бурка
бурунӣ	барнишондан	баргаштадавлт	баркI//баракат
барӯйхатгири	барништан	баргаштадоль	баркӣ
барӣ	барнигоридан	баргаштамижгон	барг
барӣ	бурнос	баргшакл	баргрзонӣ
баррӣ	барноштан//барнобштан	баргуфтан	баргоштан
баррӯш	барнавиштан//барнабиштан	баргак	барганчири
барян	барниҳодан	баргумоштан	баргнайванд
бурят	бар	барган	баргча
баритон	барра	барга	баргхӯрак
бурятӣ	барҳон	баргадон	баргдор
барид	барҳон	барганависӣ	баргузор
буридан	барҳон	баргут	баргузорӣ

[illegible]

бақтериологӣ	бағалтоқ	батис(т)	буш
бақтериология	бағалтоқ	батш	башарат
бақтерийе	бағалшоҳ	батқуб	башаратнома
бақтерийешнаасӣ	бағаласо	батал	башашош
бақр	бағалақ	батлон	башашат
бақруламал	бағалқаш	бутлон	бушол
бақсир	бағалқашӣ	батн	башитоб
бақлавр	бағалқиса	батнат	башиддат
бақулӣ	бағалгоҳ	батнӣ	башар
бақе	бағали	бутунII	башардӯст
бақеим	буғӯз	бутунIII	башардӯстона
бақовул//бақовул	буғӯзак	батин	башардӯстӣ
бақовули	буғӯзӣ	бақибат	башара
бақона	буғум	баъсI	башарӣ
бақтар//бақтар	буғумпойҳо	баъд	башариат
бақзар	буғумдард	буъд	башаст
бақрас	буғумак	баъдан	башкI
бақриз	бағӣ	баъданқалабӣ	башкII
бақзар	бағият	баъдҷангӣ	башкуфа
бақмаз	бағират	баъдаху	башкам
бақнӣ	бағиратона	баъдӣ	башқулдан
бал	бағиратӣ	баъдина	башқулида
балл	бафароғат	баиззат	башлидан
бала	бафурча	баъзан	башм
бала	бафштекс	баъзе	башмар//башмор
балаздагӣ	бафаҳм	баақл	башумор/башумур
балаҳир	бафет	баақлӣ	башн
балаарада	бафетҷӣ	баамд	башулдан
балаангиз	бафиз	баид	баширI
балаовар	бақо	баидулғавр	баширII
балаҳир	бақоқ	баидулғикр	басабр
балауқф	баққол	бағоч	басаброна
балаҷ	баққоли	бағочхона	басабри
балаҷо(ӣ)	баққоли	бағочқашонӣ	басар
балаҷа	бақар	бағочмонақ	басарфағӣ
балаҳӯр	бақаррос	бағоч	басафот
балаҳӯрда	бақурб	бағоз	басал
балаҳиз	бақъа	бағоват	басалат
балад	бақл	бағоят	басир
баладат	бақ(қ)ам	бағбағ	басират
баладида	бақувват	бағпур	бизаот
балаҷ	бақувватӣ	бағчома	бизрба
баларасида	баққа	бағча	бизъ(а)
баларак	бақия	бағдодӣ	бат
балазда	бақияпулӣ	бағро//бағро	батъ
балаамал	бақII	бағз	баттол
балауаз	бақI	бағал	батолат
балағ	бақо	бағл	битолат
балағат	бақарат	бағлоба	баттолӣ
балағӣ	бақара	бағлбанд	батана//батанат(т)
балақ	бақтар	бағлпанҷара	батароват

бӯрӯбоф	بور ياباف	баворик	بوارق	бунакдихӣ	بنک دهي	бундор	بندار
бӯрӯбофӣ	بور يابافي	бавосита	بواسطه	банкир	بنکر	бандондан	بنداندن
бӯрӯпулӣ	بور ياپولي	бавосир	بواسير	банка	بنکه	бандбоз	بندباز
бӯрӯпеч	بور ياپيچ	бавосирӣ	بواسيري	банг	بنگ	бандча	بندچه
бӯрӯча	بور ياچه	бавотин	بواطن	бангалӣ	بنگالي	бандар	بندر
бӯрӯқубон	بور ياکوبان	булфузул	بوالفضل	бнгаҳ//бнгаҳ	بنگاه//بنگاه	бандаргоҳ	بندرگاه
бӯрикалла	بور يکله	булкарам	بو الکرم	бнгаҳӣ	بنگاهي	бандарӣ	بندري
бӯза	بوزه	булҳавас	بوالهواس	бнгадана	بنگدانه	бандсозӣ	بندسازي
бӯзахӯрӣ	بوزهخوري	булҳавасона	بوالهواسانه	бангӣ	بنگي	бандқ	بندق
бӯзахона	بوزهخانه	булҳавасӣ	بوالهواسي	бнгаиёна	بنگيانه	бундукдор	بندوقدار
бӯзахӯр	بوزهخور	булвафо	بوالوفا	бнгаихона	بنگيخانه	бндакI	بندکI
бӯзинагӣ	بوزينگي	буб	بوب	бнлод	بنلود	бндакII	بندکII
бӯзина	بوزينه	бубу	بوبو	бнмая	بنمايه	бндакҷонишин	بندک جانشين
бӯс	بوس	бутафорӣ	بوتفاري	банан	بنن	бндакдор	بندک دار
бӯсабӯс	بوسا بوس	бутафория	بوتفاريه	банур	بنور	бндкш//бндкш	بندکشا//بندکشا
бӯсобӯсӣ	بوسا بوسي	бутала	بوتله	бнаI	بنهI	бандкушо//бандгушо	بندکوشو//بندگوشو
бӯстон	بوستان	бӯтана	بوتنه	бнаII	بنهII	бндкшайӣ	بندکشايي
бӯстонафрӯз	بوستانافروز	бӯта	بوته	бнахез	بناخهز	бндкна	بندکنه
бӯстонсаро(ӣ)	بوستانسرا(ي)	бӯташишт	بوته خشت	бнадор	بنه دار	бндагӣ	بندگي
бӯстонӣ	بوستاني	бӯтасоз	بوته ساز	банӣ	بنی	бндубаст	بندوبست
бӯса	بوسه	бутерброд	بوتيربراد	бунёд	بنیاد	бндварғ	بندورغ
бӯсаафшон	بوسه افشان	бутемор	بوتيمور	бунёдкор	بنیادکوار	бндқII	بندوقII
бӯсаборон	بوسه باران	бутимор	بوتيمور	бунёдкорона	بنیادکارانه	бнда	بنده
бӯсабозӣ	بوسه بازي	бавичдон	بواجدون	бунёдкорӣ	بنیادکاری	бндапарвар	بنده پرور
бӯсачой	بوسه جای	бавучудорӣ	بواجوداري	бунёдкан	بنیادکن	бндапарварӣ	بنده پروري
бӯсачин	بوسه چين	бавучудой	بواجوداي	бунёдкунанда	بنیادکننده	бндахона	بنده خانه
бӯсароб	بوسه راب	бучӣ	بوجي	бунёдгузор	بنیادگذار	бндазода	بنده زاده
бӯсаситон	بوسه ستان	бучет	بوجيت	бунёдгузорӣ	بنیادگذاري	бндафурӯш	بنده فروش
бӯсафиреб	بوسه فريب	бучетӣ	بوجيتي	бунёдгар	بنیادگر	бндафурӯшӣ	بنده فروشي
бӯсагоҳ	بوسه گاه	бӯхча	بوخچه	бунёдгароI	بنیادگوارI	бнданавоз	بندنهواز
бӯсагир	بوسه گير	бувад	بवाद	бунёдгарой	بنیادگرايی	бнданавозӣ	بندنهوازي
бӯсидан	بوسيدان	буд	بود	банӣ-одам	بنی-آدم	бндавор	بنده وار
бавиш	بوش	бӯдор	بودار	бунёдӣ	بنیادی	бндӣ	بندی
бавш	بوش	будгор	بودگار	бунён	بنیان	бндибон	بندی بان
бувиш	بوش	будагӣ	بودگي	бунёнфикан	بنیانفکن	бндихона	بندی خانه
бавшҷӯ	بوشجو	будан	بودان	бунёнкан	بنیانکن	бндирол	بنديرال
бӯшинос	بوشناس	буда	بوده	бунёнгузор	بنیانگذار	бндина	بندينه
бӯшахрӣ	بوشهري	бӯдиханда	بوديخانه	бунёнгузорӣ	بنیانگذاري	бндивор	بندی وار
бӯғI	بوغI	бӯдобаш	بودوباش	бунёнӣ	بنیانی	бинсир	بنصر
бӯғII	بوغII	бӯрI	بورI	бнӣ-башар	بنی-بشر	бнафш	بنفش
бӯғIII	بوغIII	бӯрII	بورII	бннз	بننيز	бунафш	بنفش
бӯғанбор	بوغانبار	бӯрабрш	بورابرش	бнигрднӣ	بنیگر دني	бунафша	بنفشه
бӯғтоб	بوغتاب	бӯрон	بوران	бӯй	بوی	бнфшаранг	بنفشه رانگ
бӯғтабшуда	بوغتابشده	бӯроновар	بورانوار	бӯй(ӣ)бӯй(ӣ)	بوی(ي)بوی(ي)	бӯнафшазор	بنفشه زار
бӯғтаксимкунак	بوغ تقسيم کنک	бӯронӣ	بوراني	бӯидан	بويدان	бӯнафшагун	بنفشه گون
бӯғча	بوغچه	бӯбурд	بوبرد	бӯаб	بواب	бнуфӯз	بنفوذ
бӯғчабардор	بوغچه بردار	бӯрранг	بوررنگ	бӯабӣ	بوابي	бнқшгирӣ	بنقشه گيري
бӯғчабандӣ	بوغچه بندی	бӯрак	بورک	бӯачиб	بواجب	бнкI	بنکI
бӯғчапеч	بوغچه پيچ	бӯра	بور	бӯадӣ	بوادي	бӯнак	بنک
бӯғчадор	بوغچه دار	бӯрӯ	بور يار	бӯвор	بوار	бнқмат	بنکامت
бӯғчазада	بوغچه زاده	бӯрӯй	بور ياي	бӯворид	بواريد	бӯнакдор	بنکدار

[illegible]

биелтифотона	بی التفاتانه	бечарч	بی ارح نشین	биёбоннишин	بیابان نشین	бехироч	بی خراج
биелтифотӣ	بی التفاتی	бечарз	بی ارز	биёбоннавард	بیابان نورد	бедикқат	بی دقت
беулфат	بی الفت	бечарзиш	بی ارزش	биёбоннавардӣ	بیابان نوردی	бедавлат	بی دولت
беулфатӣ	بی الفتی	бечармон	بی ارمان	биёбонӣ	بیابانی	бедавлатӣ	بی دولتی
беамон	بی امان	беормон	بی ارمان	беибоёна	بی ایانه	бедиёнати	بی دیانتی
беамонат	بی امانت	беозор	بی آزار	беабр	بی ابر	берағбат	بی رغبت
беамонатӣ	بی امانتی	беозорӣ	بی آزاری	беабрӯ	بی ابرو	беранҷ	بی رنج
беуммат	بی اّمّت	беозарм	بی آرم	беобрав	بی آبرو	безар	بی زر
беимтихон	بی امتحان	беозармӣ	بی آرمی	беобрӯ(ӣ)	بی آبرو(ی)	безарда	بی زرده
беимтиёз	بی امتیاز	беозмун	بی آزمون	беобрӯӣ	بی آبرویی	безиёнӣ	بی زیانی
беимдод	بی امداد	беазмӣ	بی عضمی	беабрӣ	بی ابری	бесоз	بی ساز
беимдодӣ	بی امدادی	беасос	بی اساس	беобгурез	بی آبگیر	бесутунмӯхра	بی ستون مهره
беимзо	بی امضا	беасосӣ	بی اساسی	беобуранг	بی آبورنگ	бесулук	بی سلوک
беамлок	بی املاک	беасбоб	بی اسباب	беобурангӣ	بی آبورنگی	бесохибмонда	بی صاحبمانده
баён	بیان	беистисно	بی استثنا	беобӣ	بی آبی	бесохибӣ	بی صاحبی
баёнот	بیانات	беистихола	بی استحالة	баётI	بیاتI	безобитагӣ	بیضابطگی
беанбоз	بی انباز	беустухон	بی استخوان	баётII	بیاتII	бегалоғула	بی غلاغله
беинтизом	بی انتظام	беастар	بی استر	беитминон	بی اتمنان	бегӯла	بیغوله
беинтизомӣ	بی انتظامی	беистеъдод	بی استعداد	беитминонӣ	بی اتمنانی	бефаросатӣ	بی فراستی
беинтихо	بی انتها	беистеъдодӣ	بی استعدادی	беисбот	بی اثبات	бефармон	بی فرمان
беинтихой	بی انتهای	беистифода	بی استفاده	беасар	بی اثر	бекавл	بی قول
беанҷомI	بی انجامI	беостин	بی استین	беичозат	بی اجازت	бекудурат	بی کدورت
беанҷомII	بی انجامII	беаслиҳа	بی اسلحه	безҳтиром	بی احترام	бекулоҳӣ	بی کلاهی
беанҷомӣI	بی انجامیI	беисм	بی اسم	безҳтиромона	بی احترامانه	бегап	بی گپ
беанҷомӣII	بی انجامیII	беосеб	بی آسیب	безҳтиромӣ	بی احترامی	бегазанд	بی گزند
беандоз	بی انداز	беасолат	بی اصالت	безҳтиёҷ	بی احتیاج	бегила	بی گله
беандоза	بی اندازه	баёз	بیاض	безҳтиёҷӣ	بی احتیاجی	бегуноҳӣ	بی گناهی
беандом	بی اندام	беитоат	بی اطاعت	безҳтиёҷт	بی احتیاط	бегуноҳ	بی گناه
беандомӣ	بی اندامی	беитоатӣ	بی اطاعتی	безҳтиётона	بی احتیاطانه	бегунаҳ//бегуноҳ	بی گناهی//بگناه
беандешагӣ	بی اندیشگی	беиттилоъ	بی اطلاع	безҳтиётӣ	بی احتیاطی	бегӣёхӣ	بی گیاهی
беандеша	بی اندیشه	беиттилоӣ	بی اطلاعی	беихтиёр	بی اختیار	бемисол	بی مثال
беинсоф	بی انصاف	байёъ	بیاع	беихтиёрона	بی اختیارانه	бемазҳаб	بی مذهب
беинсофона	بی انصافانه	безътибор	بی اعتبار	беохир	بی آخر	бемазҳабӣ	بی مذهبی
беинсофӣ	بی انصافی	безътиборона	بی اعتبارانه	беохирӣ	بی آخری	бемайл	بی میل
баёнқунанда	بیان کننده	безътидол	بی اعتدال	беихлос	بی اخلاص	беназмӣ	بی نظمی
беангушт	بی انگشت	безътидолӣ	بی اعتدالی	беихлосӣ	بی اخلاصی	бенурӣ	بی نوری
баённома	بیان نامه	безътироз	بی اعتراض	беодоб	بی آداب	бевафой	بی وفای
баённия	بیانیه	безътиқодд	بی اعتقاد	беодобона	بی آدابانه	бевафой	بی وفای
беаҳоли	بی اهالی	безътиқоддӣ	بی اعتقادی	беодобӣ	بی آدابی	бевақфа	بی وقفه
беаҳамият	بی اهمیت	безътимод	بی اعتماد	беадаб	بی ادب	беукуф	بی وقوف
беаҳамиятӣ	بی اهمیتی	безътимодӣ	بی اعتمادی	беадабона	بی ادبانه	беяроқ	بی یراق
беоҳанг	بی آهنگ	безътиноёна	بی اعتنائانه	беадабӣ	بی ادابی	беяроқӣ	بی یراقی
беовоз	بی آواز	безътиноёна	بی اعتنائانه	беадабӣ//беодобӣ	بی ادابی//بی آدابی	биёғ	بی اغ
беавзон	بی اوزان	безътиной	بی اعتنائی	беидроқ	بی ادراک	беоб	بی آب
беавлод	بی اولاد	беофат	بی آفت	беидроқӣ	بی ادراکی	беиба	بی ابا
беист	بی ایست	беофтоб	بی آفتاب	беодам	بی آدم	беибагӣ	بی ابایی
беимон	بی ایمان	беиқтидор	بی اقتدار	беодамӣ	بی آدمی	беибон	بیابان
бебоч	بی باج	беиқтидорӣ	بی اقتداری	беидея	بی ادیه	биёбонзудой	بیابان زدای
бебохт	بی باخت	беолоиш	بی آلايش	беиродагӣ	بی ارادگی	биёбонгард	بیابان گر
бебод	بی باد	беолоишӣ	بی آلايشی	беирода	بی اراده	биёбонгардӣ	بیابان گردی
бебодӣ	بی بادی	беилтифот	بی التفات	беором	بی آرام	биёбонмарг	بیابان مرگ

байтхонӣ	байтII	бӣбӣхалифа	бӣбаран
бетадбӣр	байтIII	бӣбӣсешанбе	бӣбаранӣ
бетадбӣрӣ	бӣбӣбандӣ	бӣбӣкалон	бӣбарш
бетарбиятӣ	бӣтаб	бӣбӣкайвонӣ	бӣбаршӣ
бетарбия(т)	бӣтабӣ	бӣбӣм	бӣбазгашт
бетартиб	бӣтаъсир	бӣбӣнӣ	бӣбак
бетартибона	бӣтаъсирӣ	бӣпо(ӣ)	бӣбакона
бетартибӣ	бӣтаъхир	бӣподаш	бӣбакеҷа
бетараххум	бӣтар	бӣпасан	бӣбаки
бетараххумӣ	бӣтариҳ	бӣпашна	бӣбал
бетазалзул	бӣтаулаҳзон	бӣповусар	бӣбалабандӣ
бетазвир	бӣтаулҳзон	бӣпоён	бӣбчагӣ
беташаббус	бӣтауладвӣя	бӣпоёнӣ	бӣбча
беташаббусӣ	бӣтауласном	бӣпоягӣ	бӣбчс
беташвиш	бӣтаулҷунун	бӣпаяе	бӣбчт
беташвишӣ	бӣтахрам/бӣтахрам	бӣпат	бӣбчш
бетаорӯф	бӣтахазан	бӣпадар	бӣбдал
бетааззур	бӣтахало	бӣпар	бӣбдӣ
бетааллук	бӣтахшараф	бӣпайгӣ	бӣбар
бетааллукӣ	бӣтахсамд	бӣпайае	бӣбарор
бетағӣр	бӣтахсанам	бӣпартов	бӣбарорӣ
бетафовут	бӣтахсарос	бӣпардоз	бӣбарш
бетафовутӣ	бӣтахамал	бӣпардагӣ	бӣбаршӣ
бетақсир	бӣтахгал	бӣпардаI	бӣбарф
бетақсирӣ	бӣтахқасида	бӣпардаII	бӣбарқ
бетақалуф	бӣтахкеба	бӣпардагӣ	бӣбарак(т)
бетақалуфона	бӣтахам	бӣпарастар	бӣбаракатӣ
бетақалуфӣ	бӣтахаллоҳ	бӣпарасторӣ	бӣбаркаш
бетаг	бӣтахмал	бӣпарсиш	бӣбарг
бӣтал	бӣтахмур	бӣпархез	бӣбаргӣ
бӣтаф	бӣтахмур	бӣпарво	бӣбарут
бӣтафот	бӣтахмур	бӣпарвофалак	бӣбарӣ
бӣтамсол	бӣтахнаҳл	бӣпарвой	бӣбсат
бӣтамаллук	бӣтаамул	бӣпарвоёна	бӣбсар
бӣтамаллукӣ	бӣтаамулӣ	бӣпринсип	бӣбсарӣ
бӣтамиз	бӣтан	бӣпринсипона	бӣбизаот
бӣтамизӣ	бӣтанпӯш	бӣпринсипӣ	бӣбизаотӣ
бӣтаносуб	бӣтанрез	бӣпасоянд	бӣбақо
бӣтаносубӣ	бӣтанрезӣ	бӣпушт	бӣбақой
бӣтансиф	бӣтангар	бӣпуштибон	бӣбандубор
бӣтанон	бӣтанӣ	бӣпуштунаҳ	бӣбандуборӣ
бӣтаваҷҷӯх	бӣтбарак	бӣпул	бӣбунёд
бӣтаваҷҷӯхӣ	бӣтбаракбозӣ	бӣпулӣ	бӣбунёдӣ
бӣтуш	бӣтҷрибагӣ	бӣпанаҳ	бӣбаҳа
бӣтуша	бӣтҷриба	бӣпанаҳӣ	бӣбаҳр
бӣтӯфиқ	бӣтҷрукӣ	бӣпӯст	бӣбаҳра
бӣтӯфиқӣ	бӣтахамул	бӣпир	бӣбу(ӣ)
бӣтӯқ	бӣтахамулӣ	бӣпешаянд	бӣбӣ
бӣтӯқ	бӣтахамулӣ	бӣпайкан	бӣбиотун
бӣтӯқ	бӣтахаллуф	бӣпайвандак	бӣбичан
бӣтн	бӣтахм	бӣтI	бӣбича

بی دستگاہی	بی ربطی	بی زبانی	بی سرانجامی
бедаста	берахм	безод	бесаранчомӣ
بی دستیار	بی رحمانه	бизор	بی سرایت
бедастёрӣ//бедастиёрӣ	بی رحمت	бизоркунанда	بی سرپرست
بی دقتی	بی رحمی	бизорӣ	بی سرپرستی
бидгул	بی رخصت	бизон	بی سرپناه
бидгун	берад	бизовар	بی سرپناهی
бидил	بی ریمان	бизабон	بی سررشتگی
бидилшинас	بیرق//بیراق	бизахмат	بی سرنجامانه
бидилшиносӣ	بیرق بر	безада	بی سرو پای(й)
бидилон	بیرق بردار	бездарӣ	بی سرو سامان
бидилхон	بیرقچه	бездаряд	بی سرو سامانی
бидилхонӣ	بیرق دار	бизак	بی سرو صداد
бидили	بیرقستان	безгак	بی سرونوگ
بی دلیل	بیرق کش	безамин	بی سرونوگی
бедалел	بی رمق	безаминӣ	بی سری
бедалели	بی رمقی	бизан	بی سزا
бедам	بی رنگ	безан	بی سکان
бедум	بی رنگوبار	безанӣ	بی سکه
бедимоғ	بی رنگوبو	безавол	بی سکون
бедимоғӣ	بی رنگی	безаволӣ	بی سلاح
бедмушк	بی رواج	безахрагӣ	بی سلب
бедандон	بی رواجی	безахра	بی سلیقگی
бедандонӣ	بیرو پای	безиён	بی سلیقه
بیده	بیروح	безеб	بی سنگ
бидеберк	بیروخی	безебӣ	بی سواد
бидеبری	بیروزی	безинхор	بی سوادانه
بیده پایه//بیده پیه	беравған	бесобика	بی سوادى
бедапоя//бедапая	بیرون	бесохил	بی سود
بیده خانه	بیرونق	бесозиш	بی سوز
بی دهن//بی دهان	берунмарзӣ	бесомон	بی سوک
бедаво	بیرونه	бесабаб	بی سیاست
бедавом	بیرونی	бесипос	بی سیاستی
بی دود	بیرون شهری	бесипосӣ	بی سیرت
бедудмон	بیروی//بیرو	бист I	بی سیرتی
بی دیانت	بیرو یانه	бист II	بی سیم
бедин	بیروی	бистсолагӣ	بی سیم
бединӣ	берах	бистяк	بی سیمان
бедевор	بی رهگی	беситора	بی سیمی
بی ذات	بی رهه	бесатр	بیش
بی ذریات	بی رهه//بی راهه	бесатрӣ	بیش//بین
بی ذریاتی	بی رهی	бистсола	بیش
безавк	بی ریاقه	бистгонӣ	بی شاخ
безавکӣ	بی ریای	بیستم//بیستمن	بی شاخه
бир I	بی ریجه	бесутун	بی شاگرد
بی رابطه	بیش	бесахв	بی شبهه
біроҳат	بی ریشگی	бесухан	بی شتاب
біроҳашуда	بی ریشه	бесар	بیشتر
بی راهی//بی رهی	بیز	бесаробон	بیشترین
берабт	بیز I	бесаробонӣ	بی شخص

бегайрат	بی غیرت	байъатнома	بیعت نامه	бесадоқатӣ	بی صداقتی	бешарофат	بی شرافت
бегайратӣ	بی غیرتی	байъатӣ	بیعتی	бесарфа	بی صرفه	бешарофатӣ	بی شرافتی
беғида	بی فائده	беадолат	بی عدالت	бесафо	بی صفا	бешараф	بی شرف
беғосила	بی فاصله	беадолатона	بی عدالتانه	бесифат	بی صفت	бешарафона	بی شرفانه
беғида	بی فائذ	беадолатӣ	بی عدالتی	бесифатӣ	بی صفتی	бешарафӣ	بی شرفی
беғаросат	بی فراست	беадал	بی عدال	бесалоҳият	بی صلاحیت	бешарм	بی شرم
беғаровез	بی فراویز	беадил	بی عدیل	бесалоҳиятӣ	بی صلاحیتی	бешармона	بی شرمانه
беғарҷом	بی فرجام	беиззат	بی عزت	бесинф	بی صنف	бешармӣ	بی شرمی
беғардо	بی فردا	беиззатӣ	بی عزتی	бесурат	بی صورت	бешарик	بی شریک
беғарзанд	بی فرزندان	беазият	بی عذیت	бесайқал	بی صیقل	бешуур	بی شعور
беғарзандӣ	بی فرزندی	беазм	بی عزم	байзо	بیضا	бешуурана	بی شعورانه
беғарқ	بی فرق	беасал	بی غسل	безобита	بی ضابطه	бешуурӣ	بی شعوری
беғармонӣ	بی فرمانی	беақл	بی عقل	безарар	بی ضرر	бешафқат	بی شفقت
беғаранҷӣ	بی فرنجی	беақлона	بی عقلانه	байза	بیضه	бешафқатӣ	بی شفقتی
беғарханг	بی فرهنگ	беақлӣ	بی عقلی	байзаосо	بیضه آسا	бешак	بی شک
беғархангӣ	بی فرهنگی	беақида	بی عقیده	байзашакл	بیضه شکل	бешикаст	بی شکست
беғуруз	بی فروز	беилоч	بی علاج	байзамонанд	بیضه مانند	бешакл	بی شکل
беғурушанда	بی فروشنده	беилочӣ	بی علاجی	байзавӣ	بیضوی	бешаклӣ	بی شکلی
беғуруғ	بی فروغ	беалоқагӣ	بی علاقگی	байзӣ	بیضی	бешиква	بی شکوه
беғарёдла	بی فریادلا	беалоқа	بی علاقه	безиё	بی ضیاء	бешагӣ	بی شگی
беғасоҳат	بی فساحت	беалонқ	بی علاق	байтор	بیطار	бешумор	بی شمار
беғазл	بی فضل	беиллат	بی علت	байторӣ	بیطاری	бешамол	بی شمال
беғазлӣ	بی فضلی	беиллатӣ	بی علتی	бетоат	بی طاعت	бешамолӣ	بی شمالی
беғаёлият	بی فعالیت	беалаф	بی علف	бетоатӣ	بی طاعتی	бешумар	بی شمر
беғаёлиятӣ	بی فعالیتی	беалафӣ	بی علفی	бетоқат	بی طاقت	бешумур	بی شمر
беғикр	بی فکر	беилм	بی علم	бетоқатона	بی طاقتانه	бешӯ	بی شوی
беғикрӣ	بی فکری	беилмӣ	بی علمی	бетоқатӣ	بی طاقتی	бешӯ	بی شوخی
беғано	بی فنا	беамал	بی عمل	бетолё	بی طالع	бешавқ	بی شوق
беғаҳм	بی فهم	беамалӣ	بی عملی	бетолей	بی طالعی	бешавҳар	بی شوهر
беғаҳмӣ	بی فهمی	байънома	بیع نامه	бетароват	بی طراوت	бешавҳарӣ	بی شوهری
беғайз	بی فیض	беаҳд	بی عهد	бетараф	بی طرف	бешӯӣ	بی شویی
беғайзӣ	بی فیضی	беаҳдӣ	بی عهدی	бетарафона	بی طرفانه	беша	بییشه
беқобилият	بی قابلیت	беиёр	بی عیار	бетарафӣ	بی طرفی	бешадашт	بییشه دشت
беқобилиятӣ	بی قابلیتی	беайбӣ	بی عیبی	бетамаъ	بی طمع	бешабоғ	بییشه باغ
беқош	بی فاش	байғора	بی غار	бетамай	بی طمعی	бешабон	بییشه بان
беқондагӣ	بی قاعدگی	беғоя	بی غایه	бетаҳорат	بی طهارت	бешабонӣ	بییشه بانی
беқоида	بی قاعده	беғубор	بی غبار	бетаҳоратӣ	بی طهارتی	бешадор	بییشه دار
беқофия	بی قافیه	беғурбат	بی غربت	безарф	بی ظرف	бешадорӣ	بییشه داری
беқолиб	بی قالب	беғараз	بی غرض	безарфӣ	بی ظرفی	бешадошта	بییشه داشته
беқонунӣ	بی قانونی	беғаразона	بی غرضانه	безарфият	بی ظرفیت	бешаҳрӣ	بییشه شهری
беқадр	بی قدر	беғаразӣ	بی غرضی	безарфиятӣ	بی ظرفیتی	бешазор	بییشه زار
беқадрӣ	بی قدری	беғаш	بی غش	бийъ	بیع	бешӣ	بییشی
беқарор	بی قرار	беғил	بی غل	беоилагӣ	بی عانلگی	бешир	بی شیر
беқаророна	بی قرارانه	беғалат	بی غلط	беоила	بی عانله	бешина	بییشینه
беқарорӣ	بی قراری	беғам	بی غم	беор	بی عار	бесоҳиб	بی صاحب
беқурб	بی قرب	беғамона	بی غمانه	беорӣ	بی عاری	бесабр	بی صبر
беқурбшавӣ	بی قرب شوی	беғамӣ	بی غمی	беокибат	بی عاقبت	бесаброн	بی صبرانه
беқарин	بی قرین	беғавғо	بی غوغا	беокибатӣ	بی عاقبتی	бесабрӣ	بی صبری
беқасамI	بی قسمI	байғула	بیغو له	бийёна	بیعانه	бесаҳн	بی صحن
беқасамII	بی قسمII	байғуланишин	بیغو له نشین	бийёпулӣ	بیع پولی	бесадоқат	بی صداقت
беқасаб	بی قصب	беғуланишин	بی غوله نشین	байъат	بیعت	бесадоқат	بی صداقت

беморнама	белона	бекулоҳ	бекасаббоф
беморӣ	белла	бекалла	беқатъият
беморёбӣ	белбинӣ	бекам	беқатъиятӣ
беморизо	белпо(ӣ)	бекамбудӣ	беқилтиқ
бемол	белчам	бекамар	беқавора
бемол	белчамӣ	бекамӯзиёд	беқувват
бимолуд	белча	бекамукостӣ	беқувватӣ
бемонеа	белдор	беканор	беқавлӣ
бемонанд	белдандон	беканора	беқиас
бемоя	белаззат	беканорӣ	беқиёфа
бемубоҳиса	белаззатӣ	бекӯ(ӣ)	беқайд
бемуболиғ	белзан	бекӣ	беқайдона
бемуттақо	белзанӣ	бекайф	беқайдӣ
бемисл	белатофат	бекигарӣ	беқилуқол
бемачол	белутф	бекинағӣ	беқимат
бемухобо(т)	белутфӣ	бекина	бек
бемухокима	белфз	бег	бекор
бемаҳсул	белакаб	бегор	бекористӣ
бемаҳак	беллак	бегорӣ	бекорҳобӣ
бемаҳал	беллак	бегонағӣ	бекорҳобида
бемехнат	белкорӣ	бегона	бекорҳӯчағӣ
бемадор	белкаш	бегонапараст	бекорҳӯча
бемадор	белкашӣ	бегонапарастӣ	бекоршуда
бемадорона	белакка	бегонаписанд	бекоргард
бемадорӣ	белағом	бегонарӯ	бекоргардӣ
бемудово	белгардон	бегоназабон	бекорағӣ
бемуддат	белганд	бегоназамин	бекормонда
бемаданият	белгияғӣ	бегонавор	бекормонӣ
бемаданиятӣ	белинҷак	бегоҳ	бекора
бемурод	белёқат	бигаҳан//бигаҳанӣ	бекорағард
бемуродӣ	белёқатӣ	бегоҳон//бегоҳонӣ	бекорувор
бемарок	бим	бегоҳхез	бекорӣ
бемарокна	бемодар	бегоҳӣ	бекост
бемарокӣ	бемодарӣ	бигаҳиروزӣ	бекташӣ
бемарҳамат	бемор	бегоҳируз//бегоҳирузӣ	бекам
бемарҳаматӣ	беморона	бегузашт	бекомӣ
бемарз	беморбинӣ	бегурдағӣ	беконкурс
бемарг	беморпурс	бегурда	бейқабар
бемарғӣ	беморпурсон	бегурда	бекитоб
бемурувват	беморпурсон	бегуфтуғ(ӣ)	бекзотӣ
бемурувватӣ	беморпараст	бегумон	бекарон
бемурур	беморпарастӣ	бегӯш	бекарона
бемузд	беморпурсӣ	бегӯшт	бекирдор
бимзада	беморхона	бегах	бекзода
бемазағӣ	беморхез	бегахӣ	бекас
бемаза	бемордор	бегӣ	бекаси
бемасъулият	бемордорӣ	бегӣ	бекишт
бемасъулиятна	бемордил	бегӣ	бекифоят
бемасъулиятӣ	беморсан	бегичон	бекифоятӣ
бемустасно	бемористон	бегим	бекафан
бемаслак	беморак	бел	бекафанӣ
	беморгуна	белоф	

پادوان	پاداون	پایچ	پهخویش	بی وجود	بевучуд
پاده	پاداه	پاتر	بехуишат	بی وجودی	бевучудй
پاده بان	پادابون	پاتوسقا	بехаячон	بیوجان	бевар
پاده بانی	پادабонй	پاتیشه	беед	بی یاد	бюро
پاده برا	پادабар	پاتيله	беер	بی یار	бюрократ
پاده ج	پادачо	پاجامه	беёвар	بی یاور	бюрократизм
پاده چرا	پодачар	پاچا	беёварй	بی یآوری	бюрократй
پاده چی	подачй	پاچو			бюрократия
پاده خانه	подахона	پاچاپیه			бевазн
پادیر	подир	پاچته			бевазнй
پار	пор	پاچته خانه			баюсидан
پار کین	поргин	پاچک			бевузӯ
پارگی	поргй	پاچنگ I			беватан
پارو	поров	پاچنگ II			беватанй
پارت	порт	پاچه			бевикор
پارتی	портй	پاچه پز			бевакт
پارچه	порча	پاچه دراز			бевактй
پارچه باف	порчабоф	پاخسه			бевактирӯзй
پارچه بافی	порчабофй	پاخسه دیوار			баюган
پارچه-پارچه	پارچه-پارچه	پاخسه زن			бевагй
پارچه فروش	порчафурӯш	پاخسگی			бюлетин
پارچه فروشی	порчафурӯшй	پاخسه گین			бевاهد
پارچه گل	порчагул	پاداد			бевاپир
پاردوم	пордум	پادار			бевазан
پارس	порс	پاداری			бевахм
پارسا	порсо	پاداش			бевамард
پارسال	порсол	پاداشده			бевамарг
پارساله	порсала	پاداشدهنده			бия
پارسالینه	порсолина	پاداشدهی			бехадаф
پارسای	порсой	پاداشت			бехарос
پارسنگ	порсанг	پادام			бехиммат
پارسی	порсй	پادپالکاونیک			бехамто
پارسی زبان	порсизабон	پادروها			бехимматона
پارسی گوی	порсигӯй	پادراز			бехимматй
پارسی یانه	порсиёна	پادراز			беханчор
پارگمتیزم	прагматизм	پادارد			беханчорй
پارلمان	порлумон	پادارگل			бехунар
پارلمانی	порлумонй	پاداری			бехунарана
پارو	пору	پادزهر			бехунарь
پارو آب	поруоб	پادشا			бехавоI
پارواندازی	поруандозй	پادشاه			бехавоII
پارو پاشی	порупошй	پادشاه بازی			бехудагй
پارو توده	порутуда	پادشاه دختر			бехуда
پارو خانه	порухона	پادشاهزاده			бехудاغارد
پارو کش	порукаш	پادشاهانه			бехудاغардй
پارو کشان	порукашон	پادشاهی			бехудагӯ(й)
پارو کشانی	порукашонй	پادشاهی			бехудагӯй
پارو زنی	порузанй	پادشاه			бехавас
پارو کشی	порукашй	پادشاینیک			бехавасй
پار I	пораI	پادکانی			бехуш
پار II	пораII	پادگان			бехушона
		پادنگ			

покизарӯ(ӣ) (роӣ)	поқзамир	пошхӯрда	пораII
покизарӯӣ	поқзамири	пошхӯранда	пораӣ
покизасиришт	поқсират	пошхӯрӣ	пора-пора
покизасират	поқсиришт	пошдиҳак	порахор
покизатабъ	поқсиришти	пошпо	порахӯр
покизатинат	поқшӯ(ӣ)	пошшобиби	порахӯрӣ
покизақавл	поқтабиат	пошшоҳон	порадеҳ
покизакор	поқтинат	пошон	порадеҳанда
покизакорона	поқфитрат	пошанг	порадиҳӣ
покизакорӣ	поқкорӣ	пошна	порадӯз
покизақунӣ	поқкирдор	пошнаборик	порадӯзӣ
покизағавҳар	поқгағавҳар	пошнабаланд	позан
покизағӯӣ	поқлағз	пошнапаст	позашуда
покизағӣ	поқмард	пошнапахн	порағирӣ
покизамағз	поқмағз	пошнадор	порағӣ
покизаназар	поқмехр	пошидан	порағир
покизанафс	поқнаҷодд	пошида	порин
покизанавис	поқнаҷодӣ	поғанд	порина
покизавичдон	поқнасаб	поғунда	позоч
погон	поқназар	поғе	позах
погондор	поқнашаванда	поға-поға	позанд
погарон	поқнаҳодд	поғачӯб	поза
полҳанг	поқнависӣ	поғамол	позарез
полаI	поқният	поғишор	позаҳр
полапола	поқвичдон	поғишорӣ	позитивизм
полаиш	поқвичдонӣ	поқ	позитивӣ
полаишгоҳ	поқкар	поқоб	позер
полаидан	поқкарӣ	поқбоз	поҷах
полан	поқрай	поқбозӣ	поҷанд
полондӯз	поқушо	поқботин	пос
полондӯзӣ	поқшалол	поқбин	посар
полонгар	поқшак	поқ-покиза	посан
полонгарӣ	поқшакбозӣ	поқҷома	посангоҳ
полонбанд	поқалта	поқҳисоб	посбонӣ
полоне	поқунда	поқдоман	посахгоӣ
полонӣ	поқу	поқдоманӣ	посдар
полаяк	поқубӣ	поқдаст	посдаранда
полаянда	поқӣ	поқдил	посдарӣ
полуг	поқиза	поқдилона	поскна
полк	поқизаахлоқ	поқдили	поскна
полкане	поқизаандом	поқдиҳан	посгоҳ
полковник	поқизапосух	поқдида	посанг
полгона	поқизатан	поқдин	посух
поланг	поқизачон	поқдинӣ	посухгӯ(ӣ)
получ	поқизачеҳр	поқраг	посухнома
полудагӣ	поқизахӯ(ӣ)	поқрав	посухта
полудан	поқизадоман	поқзот	посирI
полуда	поқизадоманӣ	поқзод	посирII
полудамағз	поқизадил	поқзода	посиракор
полван	поқизадили	поқзабон	пош
полвонкачал	поқизарой	поқзабонӣ	пош-пош

пурэхсон	پراحسان	пазирӯфта	پاذيرفته	падрахта	پدراخته	пахтаҷӣ	پخته جي
пурихтилоф	پوراختلاف	пазиранда	پاذيرنده	падархонд(а)	پدراخوانده(ه)	пахтачин	پخته چين
пурихтилол	پوراختلال	пазира	پاذيره	падардода	پدرا داده	пахтачинӣ	پخته چيني
пуродам	پورادم	пар	پار	падардор	پداردار	пухтаҳор	پخته خاړ
пурозар	پورازار	парI	پارI	падаррахмат	پداررحمت	пахтахушконӣ	پخته خشكاني
пурорзу	پورورزو	парII	پارII	падарзан	پدارزان	пахте	پخته خشك
проректор	پراړيكتار	парIII	پارIII	падарсолор	پدارسالار	пахтахушккунак	پخته خشككوناك
пурозор	پورازار	парIV	پارIV	падарсолорӣ	پدارسالاري	пахтадор	پخته دار
пурозарм	پورازرم	пурI	پورI	падарсағ	پدارسگ	пухтарой	پخته راي
пурожанг	پورژنگ	пурадo	پورادo	падарсӯхта	پدارسوخته	пахтаресӣ	پخته ريسي
пуристедoдo	پراستعدادo	пурарзиш	پوارزش	падаршоҳӣ	پدارشاهي	пахтазор	پخته زار
пуристигно	پراستغنا	пурасрор	پراسرار	падаршавҳар	پدارشوهر	пахтасозӣ	پخته سازي
пуриштихо	پراشتهاو	пурашк	پراشك	падаршӯӣ	پدارشوي	пахтасозӣ	پخته سازي
пуриштиёк	پراشتياق	пурафсун	پورافسون	падарарӯс	پداراروس	пахтасунорӣ	پخته سپاري
пурошoб	پروشوب	пурафoн	پورافغان	падарфарзандӣ	پدارفرزندی	пухтасухан	پخته سخن
пуризтироб	پراضطراب	пуралам	پورالم	падаркуш	پداركش	пахтасеб	پخته سيب
пурэтимодoдo	پراعتمادo	пурандoх	پورانده	падаркушта	پداركشته	пахташонакунӣ	پخته شانه كني
пурэчoз	پراعجاز	пурандеш	پرانديش	падаркушӣ	پداركشي	пахташинос	پخته شناس
пурифтиҳор	پرافتخار	пурандешa	پرانديشه	падаркалон	پداركلان	пахтағундорӣ	پخته غنداري
пурафсона	پرافسانه	пурандешaғӣ	پرانديشي	падарлаънат	پدارلعنت	пахтакор	پخته كار
парафшон	پرافشان	пурандешӣ	پرانديشي	падармодар	پدارمادر	пухтакор	پخته كار
парафшонӣ	پرافشاني	пуранвор	پورانوار	падармурда	پدارمرده	пухтакорона	پخته كارانه
профессор	پرافيسار	пурбаракат	پربركت	падарвор	پداروار	пахтакорӣ	پخته كاري
профессорӣ	پرافيساري	пурбарг	پربرك	падрудo	پادروdo	пухтакорӣ	پخته كاري
пуриктидор	پراقتدار	пар-парII	پار-پارII	падрудан	پادрудان	пахтакаш	پخته كش
пуриктидорӣ	پراقتداري	пар-парI	پار-پارI	падарвакил	پادروكيل	пахтакашонӣ	پخته كشاني
прокуратура	پراكور توره	пир-пир	پير-پير	падарӣ	پادري	пахтакашӣ	پخته كشي
парокандағӣ	پرا كندگي	пур-пур	پور-پور	пада	پاده	пахтағӣ	پخته گي
парокандан	پرا كندن	парвоз	پرواز	пуда	پوده	пахтагин	پخته گين
парокандааҳвол	پرا كنده احوال	пардадарон	پرده دران	падвоз	پدواز	пухтамағз	پخته مغز
пароканда//пароганда	پرا كنده//پاروغاندا	парешонкор	پريشانكار	падидo	پديدdo	пахтанок	پخته ناك
парокандахотир	پرا كنده خاطر	парешонназар	پريشان نضر	падидай	پديداي	пахсон	پخسان
парокандахотирӣ	پرا كنده خاطري	парешоннафас	پريشان نفس	падидай	پديدار	пахсағӣ(н)	پخسگين//پخسگي
парокандадил	پرا كنده دل	парешоннигоҳ	پريشان نگاه	падидоршиносӣ	پديدارشناسي	пахшII	پخشII
парокандаризк	پرا كنده رزق	парошидан	پراشيدن	падидай	پديداري	пахшI	پخشI
парокандарӯз	پرا كنده روز	парокoх	پراكوخ	падидоваранада	پديداورنده	пахшхӯрда	پخشخورده
парокандашавӣ	پرا كنده شوي	пурoб	پوراب	падида	پديده	пахшкунӣ	پخشكني
парокандакунӣ	پرا كنده كني	пурoбила	پورebile	падидашиносона	پديده شناساني	пахшопаш	پخشاپاش
парокандағӯӣ	پرا كنده گوي	проблема	پرابليمه	падидашиносӣ	پديده شناسي	пахмоқ	پخماق
парокандаҳол	پرا كنده حال	пурoбӣ	پورابي	пудина	پودينه	пахмоқмӯ(ӣ)	پخماقموي(ي)
пароканиш	پرا كنيش	пурoпур	پوراپور	пазидан	پازيدن	пахну	پخنو
прокурор	پراكورار	протокол	پراتاكل	пазир	پاذير	паданар	پداندر
прокурорӣ	پراكوراري	протсесор	پراتسيسار	пазиро	پاذيرو	падар	پدار
пурилтифот	پورالتفات	пуроташ	پورоташ	пазирой	پاذيري	падарқусур	پدارقصور
парoлак	پارالاك	протез	پراتيز	пазирӣ	پاذيري	падарозор	پدارازار
пурилҳом	پورالهام	протестантӣ	پراتيستنتي	пазирӣ	پاذيري	падарозор	پدارازار
паром	پرام	протестантизм	پراتيستنتيزم	пазирӯфт	پاذيرفت	падарозор	پدارازار
паромрон	پرامران	пурочинг	پورочинگ	пазирӯфтор	پاذيرفتار	падарозор	پدارازار
паронI	پرانI	пурoхтирос	پوراختيрос	пазирӯфторӣ	پاذيرفتاري	падарона	پدارانه
паронII	پرانII	пурoхтиром	پوراختيrom	пазирӯфтгорӣ	پاذيرفتگاري	падарбузург	پداربزرگ
парон-парон	پران-پران	пурoхсос	پوراختسوس	пазирӯфттан	پاذيرفتان	падарбезор	پداربزار
				пазирӯфттанӣ	پاذيرفتني	падарҷадд	پدارجدد

пардохтгар	парчин	пуртадбир	паронча
пардохтан	парчинкор	пуртазвир	парончак
пардохтани	парчинкорӣ	пурташвиш	паронхӯча
пардохтӣ	парчинмех	пуртааффон	парондан
пардор	пурхазар	пуртакаббур	паранди//паранидн
пардаарӯсак	пурхарорат	пуртгоҳ	паронанда
пардоз	пурҳарач	пурталотум	пуровоз
пардоз	пурҳаракат	пуртамкин	пуровоза
пардоздиханда	пурҳузн	пуртаVI	пуравҷ
пардоздихӣ	пурҳасад	пуртаVII	паровар
пардозгар	пурҳасрат	пуртавандоз	пурэхтизоз
пардозгарӣ	пурҳашам	пуртавафшон	пурахӯ
пардознок	пурҳашамат	пуртавафшонӣ	пуринтизор
пардозанда	пурҳикмат	пуртавафкан	пурбодд
пардозидан	пурҳаловат	пуртавафканӣ	пурбода
пурдошт	пурҳаводис	пуртавон	пурбор
парадокс	пурҳайрат	пуртавдонӣ	пурборӣ
парадоксали	пурҳила	пуртавсанҷ	пурбар
пурдомана	пурҳорI	пуртавшинос	пурбардошт
пурдоғ	пурхош	пуртавшиносӣ	пурбистар
пурдон	пурхошҷӯӣ	пуртавфкан	пурбиста
пурдона	пурхошдида	пуртахдид	пурбаҳо
пурдабада	пурхошсоз	пуртахлука	пурбаҳра
пурдаромад	пурхошкеш	пурсарват	пурбим
пурдарбех	пурхошок	пурсамар	пурбин
пурдард	пурхошгаҳ//пурхошгаҳе	пурсамара	пурпай(ӣ)
пурдиккат	пурхошгоҳ/пурхошгах	пурчозиба	пурпарон
пурдиккатӣ	пурхосият	пурҷусса	пурпара
пурдил	пурхок	пурҷадал	пурпашша
пурдили	пурҳирад	пурҷасорат	пурпашшағӣ
пардаI	пурҳурӯш	пурҷафол	пурпанак
пардаII	пурҳашм	пурҷигар	пурпахан
пардабол	пурҳашмона	пурҷигарӣ	пурпӣ
пардабардор	пурҳатар	пурҷило	пурпеч
пардабардорӣ	пурҳам	пурҷилва	пурпеч
пардапӯш	пурҳумор	пурҷанҷол	пурпина
пардапӯшона	пурҳанда	пурҷӯш	пуртI
пардаҳт	пурҳоб	пурҷам	пуртII
пардаҳтан	пурҳорII	пурҷамдор	пурто
пардаҳта	пурҳавотир	пурҷамдорӣ	пуртоб
пардадӯз	пурҳӯр	пурҷамӣ	пуртоб
пардадар	пурҳӯрӣ	пурҷамин	пуртобшиносӣ
пардадорI	пурҳавф	пурҷанг	пуртобӣ
пардадорII	пурҳун	пурҷаI	пуртобидан
пардадорӣ	пурҳаҳ	пурҷаII	пуртағсир
пардадарида	пурҳаёл	пурҷабурӣ	пуртағсир
пардасоз	пурдағӣ	пурҷа-пурҷа	пуртағсир
пардасаро(ӣ)I	пурдеворӣ	пурҷагул	пуртағсир
пардасаро(ӣ)II	пурдохт	пурҷинI	пуртағсир
пардасӯз	пурдохтшаванда	пурҷинII	пуртағсир
пардашикоф	пурдохткунанда	пурҷин	пуртағсир

пурфоида	пуршукӯфа	пурситора	пардашинос
пурфитан	пуршукӯх	парасторӣ	пардапӯшӣ
пурфитна	пуршаҳомат	парастанда	пардак
пурфутӯх	парашут	параста	пардакаш
пурфарах	пуршӯр	парасту	пардакушо
пурфиреб	пуршавк	пурсутӯх	пардагоҳ
пурфазъ	пуршавкат	пурстидан	пардагар
пурфусун	пуршӯхрат	пурстӣ	пардагилем
парфишон	пуршаҳ	парастӣ	пардашин
парфишонӣ	пуршеб	парастӣ	пардашинӣ
пурфасоҳат	пурсабр	парастӣ	пардаворӣ
пурфазилат	пурсаброна	парастӣ	пурдахшат
пурфан	пурсабрӣ	парастӣ	пурдуд
пурфайз	пурсадо	пурсаховат	пурдиде
парфиянӣ	пурсареҳ	пурсармоя	пурдиз
пурқудрат	пурсафо	пурсурур	пурзавқ
пурқимат	пурсанъат	пурсиш	пурз
пурқувват	пурсурат	пурсишҷонишин	пурроз
пурқахр	пурзарар	пурсишнома	паррехта
парақI	пурзиё	пурсаодат	пар(р)адор
парақII	пуртоқат	пурсалобат	пуррутубат
парк	пуртоқатона	пурсанда	пар(р)ак
пуркор	пуртоқатӣ	пурсанг	пурранг
пуркорӣ	паритовусӣ	пурсӯхта	пурравнак
паргола	пуртароват	пурсӯз	пурризӣ
паркола	пуртуғён	пурсӯзгӯдоз	пуррик
пуркибр	пурталаб	пурсидан	пурзабон
пуркарруфар	пуртамаъ	пурсиданӣ	пурзҷм
паркашӣ	пуртатане	пурсим	пурзахмат
пуркафк	пурзоҳир	пурсинбаста	пурзадарӯӣ
пуркулфат	пурзаб	пурсинг	пурзар
паркам	пуразм	пурсингбаста	пурзанон
парканда	парӣ	пуршаън	пурзанӣ
пуркунанда	пуразамат	пуршон	пурзӯр
пуркин	пурғубор	пуршитоб	пурзӯрӣ
паргор	пурғизо	пуршӯҷоат	пурзахр
паргордон	пурғурур	пуршиддат	пурзиён
паргорзан	пурғаш	пуршар	пурзит
паргорӣ	пурғазаб	пуршароб	пурзиталягӣ
пургап	пурғусса	пуршарора	пурзин
пурганӣ	пурғалоғула	пуршарофат	пурзинат
паргар	пурғалат	пуршарар	пурсупос
пургард	пурғулғул	пуршараф	пурсучӯӣ
пургиреҳ	пурғулғула	пуршарм	пурсуков
паргас	пурғалаён	пуршӯъла	пурсонурс
пургул	пурғам	пуршафак	пурсон
парганда	пурғамза	пуршафкат	пурсоя
пургӯӣ	пурғунҷош	пуршак(к)ар	пурсабза
пургӯӣ	пурғавғо	пуршикаст	пурст
паргусаста	пурғайрат	пуршикаста	пурстара
пургӯшт	пурғочна	пуршикан	пурстарзан

парвар(и)да	пурниёз	парма	пургавҳар
парваз	пурниён	пармаосол	пуррағӣ
парвазн	пурниёнпӯш	пармачоҳ	пургил
пурвасах	пурниёнӣ	пармасон	пурлоф
пурвусъат	пурнайранг	пармакунанда	пурлой
пурвасосе	пурӯ	пармакунӣ	пурлаззат
пурвикор	парво	пармагар	пурлатофат
пурвалвала	парвор	пармавор	пурлаъл
парванд	парворбанд	пурмехр	пурлумонӣ
парванде	парворбандӣ	параметр	парлуминт
парвандеII	парвореI	пурмева	парлуминтӣ
парвонадеҳ	парвореII	паран	пурлумон
парвае	парворӣ	парнола	пурлил
парваҳон	парвозкунанда	пурноз	пурлилаграм
парвезан\парвизан	парвозкунон	пурнозунуз	пурлилий
парвин	парвозгае//пурозге	парнок	пурлипибид
паре(р)	парвозгах\парвозгоҳ	пурнола	парам
пурра	парвозе	пурнатича	пармасидан
пуре	парвозӣ	парандI	пурмочаро
пуррабадан	парвос	парандII	пармас
пуррахук	парвосидан	пурнидо	пурмае
пуррарӯ(ӣ)	парвонча	парандоҳ	пурмуболига
пурхадас	парвонак	паранде	пурматонат
пурхиммат	парвонаI	парандбофӣ	пурмахорат
пурхунар	парвонаII	парандапарвар	пурмуҳаббат
пурхавас	парвонаIII	парандапарварӣ	пурмуҳтаво
пурхуш	парвонаҷӣ	парандашинос	пурмахсул
пурхун	парвонадор	парандашиносӣ	пурмахиде
пурхаёху	парвонадеҳ	пурназокат	пурмудао
пурхайбат	парвонасан	парониш	пурмарорат
пурхайҷон	парвонасифат	пурнишот	пурмасом
пурҳез	парвонагӣ	пурнашъа	пурмасаррат
пурҳезӣ	парвонавор	пурнеъмат	пурмасъулият
пурҳезона	пурвоҳима	пурнаим	пурмуштарӣ
пурҳезкор	парвоӣ	пурнафосат	пурмашғала
пурҳезкорӣ	паруболрехта	пурнафъ	пурмашаккат
пурҳезкунӣ	паруболсӯхта	пурнуфуз	пурмушибат
пурҳезгор	пурвачд	пурнақш	пурмазмун
пурҳезгорӣ	пурваҳшат	пурнақш и нагар	пурмаърифат
пурҳезидан	пурваронидан	пурнуқсон	пурмуаммо
пурӣI	пурвард	пурнақҳат	пурмаъно
пурӣ	пурвардигор	пурнағор	пурмаъноӣ
пурӣафсой	пурвардаI	пурнам	пурмаънӣ
пурӣандам	пурвардаII	пурнамак	пурмағз
пурӣбанд	пурвардаIII	пурно	пурмағал
пурӣпайкар	пурвардаҳона	пурно	пурмакр
пурӣҷеҳр(а)	пурварш	пурно	пурмалол
пурӣҳона	пурваршкунанда	пурно	пурмаломат
пурӣҳон	пурваршӣфта	пурно	пурманиш
пурӣҳонӣ	пурваршгоҳ	пурно	пурманфиат
пурӣдухт	пурваранда	пурно	пурмавҷ
пурӣдухтар	пурвар(и)дан	пурниҳеб	

пастхамӣ	پستخمӣ	пажӯҳиш	پژوهش	парешонфӣ	پريشان فكري	парида(гӣ)	پريده(گي)
пастзеҳн	پست ذهن	пажӯҳишкор	پژوهشكار	парешонфӣ	پريشان فكري	парида	پريده
пастраванда	پسترونده	пажӯҳишгоҳ	پژوهشگاه	парешонгӯӣ	پريشان گوئي	парирухсор	پري رخسار
пастравӣ	پستروي	пажӯҳишкада	پژوهشكده	парешонмӯӣ	پريشان موي	парирӯ(ӣ)	پريروي(ي)
пастсағрӣ	پستسغري	пажӯҳишгар	پژوهشگر	парешонӣ	پريشاني	парирух	پري رخ
пастсалиқа	پست سليقه	пажӯҳишнома	پژوهشنامه	парешаб	پريشباب	паризод(а)	پري زاده(ه)
пастшаванда	پستشونده	пажӯҳишӣ	پژوهشي	парешаб	پريشباب	паризада	پري زاده
пастшавӣ	پستشوي	пажӯҳандагӣ	پژوهندگي	паришамоил	پري شمايل	парисо(ӣ)	پريسا(ي)
пастсифат	پست صفت	пажӯҳанда	پژوهنده	парешан	پريشان	париса	پريسا
пастсифатӣ	پست صفتي	пажӯҳидан	پژوهيدن	парешидан	پريشيدن	парисимо	پري سيما
пасттолеъ	پست طالع	пажӯҳидан	پژوهيدن	префикс	پريفيكس	парисурат	پري صورت
пасттинат	پست طينت	пажӯҳида	پژوهيده	принтер	پرينتير	паригирифта	پري گرفته
пасттинатӣ	پست طينتي	пас	پس	принсип	پرينсип	паримонанд	پري مانددن
пастфитрат	پست فطرت	пус	پس	принсипнок	پرينسипناك	паринажод	پري نژاد
пастфитратӣ	پست فطرتي	пасоб	پساب	паз	پاز	паривор	پري وار
пасткомат	پست قامت	пасазчангӣ	پس از جنگي	пазон(и)	پزانيدن(ي)دان	паривара	پري وره
пастқада	پست قد	пасафтодагӣ	پس افتادگي	пурзабонӣ	پурزاياني	париваш	پري وش
пастгонӣ	پستگاني	пасафтода	پس افتاده	пазиш	پازиш	паритет	پري تيت
пастмазмун	پست مضمون	пасафканда	پس افكند	пизишк	پيزيشك	паридор	پري دار
пастназар	پست نظر	пасафканда	پس افكند	пизишкӣ	پيزيشكي	предмет	پري دميت
пастназарӣ	پست نظري	пасамда	پسامد	пазмон	پازمان	паридан	پري دن
пастниход	پست نهاد	пасандоз	پس انداز	пазмоншуда	پازمانشده	паридахаёл	پري ده خيال
пастҳиммат	پست همت	пасандеш	پس انديش	пазмонӣ	پازماني	паридаранг	پري ده رنگ
пастҳимматӣ	پست همتي	пасоҳанг	پساهنگ	пазандагӣ	پازندگي	парер	پري ر
пистокӣ I	پستاقی I	пасипо	پسپا	пазанда	پازنده	парир	پري ر
пистокӣ II	پستاقی II	паспагоҳ	پسپگاه	паж	پаж	парерӯз	پري روز
пистокиранг	پستاق رنگ	паспӯс	پسپوس	пажмурда	پажمرده	парирӯз	پري روز
пистон I	پستان I	пасҳез	پسخيز	пажвин	پажوين	парез	پري ز
пистон II	پستان II	пасравӣ	پسروي	пажогин//пажоган	پажوگين//پажوگان	призма	پري زمه
пистонбанд	پستان باند	пасфардо	پسفرداد	пажованд	پажوvand	президент	پري زيدنت
пистондор	پستاندار	пасқадам	پسقدم	пажмон	پажمان	президентӣ	پري زيدنتي
пистондорақ	پستاندارك	пасмонда	پسمانده	пажмонҳол	پажمان حال	президиум	پري زيدنوم
пистонақ	پستانك	пасмондагӣ	پسماندگي	пажмонӣ	پажماني	пареш	پريش
пистонӣ	پستاني	пасноқӣ	پسناكي	пажмурдагӣ	پажمردگي	парешон	پريشان
пастболо	پستبالا	пасногард	پسناگرد	пажмурдан	پажمردن	парешонаҳвол	پريشان احوال
пистакӣ	پستقي	паснишинӣ	پسنشيني	пажмурданӣ	پажمردني	парешонаҳволӣ	پريشان احوالي
пастак	پستك	пасванд	پسوند	пажмурдахол	پажمرده حال	парешонҳол	پريشان حال
пастакча	پستكچه	пасопеш	پسپيش	пажмурдадил	پажمرده دل	парешонҳолӣ	پريشان حالي
пастақак	پستكك	пасочин	پساجين	пажмурдарӯх	پажمرده روح	парешонхотир	پريشان خاتير
писта	پسته	пасодаст	پسادست	пажмурдарӯӣ	پажمرده روي	парешан	پريشان
пистадаҳон	پسته دهان	пасованд	پساونده	пажмурида	پажمريده	парешонхотирона	پريشان خاتيرانه
пистазор	پسته زار	пасоянд	پساينده	пажан	پاجان	парешонхотирӣ	پريشان خاتري
пистакорӣ	پسته کاری	пасояндагон	پسايندگان	пажанд	پاجاند	парешонхаёл	پريشان خيال
пистакорӣ	پسته کاری	пасовидан	پساويدن	пажвок	پажواك	парешондил	پريشان دل
пистагӣ	پستگي	паспорт	پسپارت	пажӯл	پажول	парешондимоғ	پريشان دماغ
писталаб	پسته لب	пасипардагӣ	پسپاردگي	пажӯлон(и)	پажولون(ي)دان	парешонрӯзгор	پريشان روزگار
пистамағз	پسته مغز	паст	پست	пажӯлидан	پажوليدن	парешан	پريشان
пастӣ	پستي	пист	پست	пажӯлидан	پажوليدن	парешонрӯзгорӣ	پريشان روزگاري
пасхам	پسخم	пастоб	پستاب	пижӯлидан	پيژوليدن	парешонсафар	پريشان سفر
пасхамӣ	پسخمي	паст-паст	پست-پست	пажӯлида	پажوليده	парешонсайр	پريشان سير
писҳанд	پسخند	пастчинс	پستچنس	пажӯх	پажوخ	парешоншуда	پريشان شده</

паканд/پکند	пашмборӣ/پشمباری	пуштхамида/پشتخمیده	писхандомез/پسخدمهز
пакана/پکنه	пашмибузӣ/پشمبوزی	пуштреш/پشتریش	пасхӯрда/پاسخورده
паканӣ/پکني	пашмбур/پشمبر	пуштсӯхта/پشتسوخته	писар/پسر
пгаҳтер//پگهتر	пашмтарошак/پشمتراشک	пушткӯз/پشتکوز	пусар/پوسار
пагоҳтар//пагаҳтар	пашмтарошӣ/پشمتراشی	пуштопушт/پشتوپشت	писарона/پسارانه
пагоҳина/پگاهينه	пашмчин/پشمچين	пуштора/پشتاره	писарбача/پسربچه
пагоҳонӣ/پگاهانی	пашмчинӣ/پشمچینی	пушторакаш/پشتاراکاش	писарча/پسرچه
пагаҳӣ/پگاهي	пашмдор/پشمدار	пуштигир/پشتیگیر	писардор/پسردار
пагаҳ/پگه	пашмрехта/پشمريخته	пуштигул/پشتیگل	писарзода/پسرزاده
палI/پالI	пашмрес/پشمريس	пуштигонӣ/پشتیگونی	писарнабера/پسرنبیره
палII/پالII	пашмресӣ/پشمريسی	пуштбон/پشتبان	писарандар/پساراند
пулII/پولII	пашмшонакунак/پشمشانکنک	пуштбонӣ/پشتبانی	пусарандар/پوساراند
пӯлсоз/پولساز	пашмшӯӣ/پشمشویی	пуштбараҳна/پشتبرهنه	писархола/پسرخاله
пӯлсозӣ/پولسازي	пашмнок/پشمناک	пашт-пушт/پشت-پشت	писархонд(а)/پسرخنده(ا)
палорак/پلاراک	пашмак//بشماق	пуштакI/پشتاکI	писарак/پسراک
палоракхӯр/پلاراکخور	пашмок//باسيموک	пуштакII/پشتاکII	писаргир/پسرگیر
палосӣ/پلاسی	пашмак/پشمک	пуштикомӣ/پشتیکامی	писарӣ/پسری
палолак/پالاک	пашмин/پشمين	пуштакӣ/پشتیکی	писарина/پسرينه
палолактеғ/پالاکتيغ	пашмина/پشمينه	пуштгарм/پشتگرم	писк/پسک
палонч/پالانچ	пашминабофӣ/پشمينه بافی	пуштгармӣ/پشتگرمی	паскаш/پسکاش
палос/پلاس	пашминапӯш/پشمينه پوش	пушталанг/پشتلانگ	паскашӣ/پسکاشی
палоспӯш/پلاسپوش	пашминабофӣ/پشمينه بافی	пуштнок/پشتناک	паскӯча/پسکوحه
палосин/پلاسين	пашанг/پشانگ	пуштнокӣII/پشتناکیII	псандд/پسندد
пломба/پلامبه	паш(ш)а/پشه(ش)ا	пуштнокӣI/پشتناکیI	псандд/پسندد
пלבандӣ/پلبندي	пеша/پشه	пуштнокӣIII/پشتناکیIII	псандд/پسندد
плпоя/پلپايه	паш(ш)абанд/پشه بندا(ش)ا	пуштанг/پشتنگ	псандар/پس اندر
палто/پلتا	паш(ш)абандӣ/پشه بندي(ش)ا	пашту/پشتو	псанда/پسنده
палтоворӣ/پلتاواري	паш(ш)ахона/پشه خانه(ش)ا	пушту/پشتو	псандидан/پسندیدن
палтар/پلتر	паш(ш)ахӯрда/پشه خورده(ش)ا	пуштвора/پشتواره	псандида/پسندیده
палтархӯрчин/پلترخورچين	паше/پشه	пуштвон/پشتوان	псандидаҳу.лқ/پسندیده خوارق
палтархӯрчин/پلترخورچين	паше/پشه	пушта/پشته	псандидаҳу.й(ӣ)/پسندیده خوارق(ي)
платскарта/پلتسکرتا	паш(ш)акуш(ак)/پشه(ش)اکوش	пушта-пушта/پشته-پشته	псандидадарой/پسندیده رای
палатаI/پالتهI	паш(ш)агир/پشه گیر(ش)ا	пуштакӯх/پشته کوه	псандидагабъ/پسندیده طبع
палатаII/پالتهII	пашиз/پشيز	пуштӣ/پشتی	псандидафакр/پسندیده فکر
платина/پلاتينه	пашиза/پشيزا	пуштибон/پشتیبان	псандидакор/پسندیده کار
палча/پلچه	пушаймон/پوشایمان	пуштибондор/پشتیباندار	псандидакеш/پسندیده کیش
палах/پلخ	пушаймонӣ/پوشایماني	пуштибонӣ/پشتیبانی	пасич/پسیچ
плма/پلمه	пушаймониовар/پوشایماني اوار	пашк/پشک	пасичидан/پسیچیدن
плстлин/پلستلين	пағна/پاغنه	пишак/پشاک	псиҳалакиё/پسیخالاکیه
плстмасса/پلستمسه	паға/پاغا	пишак/پشاک	псин/پسين
плстидаҳа/پلستیده ها	паға-паға/پاغا-پاغا	пушак/پشاک	псингаҳ/پسينگاه
плшт//палашт/پلشت	пағатобӣ/پاغاتوبی	пишакбача/پشاکبچه	псина/پسینه
пишк/پیشک	пағана/پاغنه	пишакшӯ(ӣ)/پشاکشوی(ي)	псиниён/پسينیان
плагда/پلغده	пуф/پوف	пшк/پشک	пш/پش
плаг-палак/پلغ-پلاک	пуфак/پوفاک	пшгл/پشگل	пш-пш/پش-پش
плагк/پلاک	пқас/پقاس	пшлок/پشلاق	пшавурӣ/پشاوری
плагк/پلاک	пқр/پقر	пшланг/پشلانگ	пшт/پشت
плагкбон/پلاکبون	пқрас/پقراس	пшм/پشم	пшт/پشت
плксурх/پلکسرخ	пкI/پکI	пшмагандд/پشماگاندد	пштболо/پشتبالا
плагмурда/پلاکمرده	пкII/پکII	пшмолуд/پشمالود	пштипардагӣ/پشتیپردگی
плагзор/پلاکزار	пкар/پکار	пшмбор/پشمبار	пштхамзада/پشتخامزده
плагӣ/پلاکی	пкарӣ/پکاری		

пандгӯӣ	пандگوӣ	пандгӯӣ	пандگوӣ
пандманд	پندمند	пандманд	پندمند
панднома	پندنامه	панднома	پندنامه
пандӣ	پندی	пандӣ	پندی
пингон	پنگان	пингон	پنگان
панаҳ	پنه	панаҳ	پنه
панаҳкорӣ	پنهکاری	панаҳкорӣ	پنهکاری
пинҳон	پنهان	пинҳон	پنهان
пинҳондорӣ	پنهانداری	пинҳондорӣ	پنهانداری
пинҳонкор	پنهانکار	пинҳонкор	پنهانکار
пинҳонкорӣ	پنهانکارانه	пинҳонкорӣ	پنهانکارانه
пинҳонкорӣ	پنهانکاری	пинҳонкорӣ	پنهانکاری
пинҳонкуни	پنهانکنی	пинҳонкуни	پنهانکنی
пинҳонгоҳ	پنهانگاه	пинҳонгоҳ	پنهانگاه
пинҳонакӣ	پنهانکی	пинҳонакӣ	پنهانکی
пинҳонӣ	پنهانی	пинҳонӣ	پنهانی
панир	پنیر	панир	پنیر
панирпазӣ	پنیر پزی	панирпазӣ	پنیر پزی
панирӯб	پنیر آب	панирӯб	پنیر آب
панирпаз	پنیر پز	панирпаз	پنیر پز
панирак	پنیرک	панирак	پنیرک
панирмоя	پنیر مایه	панирмоя	پنیر مایه
панирий	پنیری	панирий	پنیری
пневматикӣ	پنیومتیکی	пневматикӣ	پنیومتیکی
пӯ	پو	пӯ	پو
пӯ(й)	پو(ای)	пӯ(й)	پو(ای)
пӯидан	پویدن	пӯидан	پویدن
пӯиш	پویش	пӯиш	پویش
публ.ист.	پوبلیسیستی	публ.ист.	پوبلیسیستی
публ.ист.ик	پوبلیسیستیکه	публ.ист.ик	پوبلیسیستیکه
пӯптиш	پوپتیش	пӯптиш	پوپتیش
пӯб/пӯп	پوپ/پوب	пӯб/пӯп	پوپ/پوب
пӯпак	پوپک	пӯпак	پوپک
пӯпакдор	پوپکدار	пӯпакдор	پوپکدار
пӯпакӣ	پوپکی	пӯпакӣ	پوپکی
пӯпанак	پوپنک	пӯпанак	پوپنک
пӯпанакбаста	پوپنکبسته	пӯпанакбаста	پوپنکبسته
пӯпу	پوپو	пӯпу	پوپو
пӯпӣ	پویی	пӯпӣ	پویی
пӯпидор	پوپیدار	пӯпидор	پوپیدار
пӯписа	پوپسه	пӯписа	پوپسه
пӯпинамурғ	پوپینه مرغ	пӯпинамурғ	پوپینه مرغ
пуч	پوچ	пуч	پوچ
пучмағз	پوچمغز	пучмағз	پوچمغز
пучмағзӣ	پوچمغزی	пучмағзӣ	پوچمغزی
пучидан	پوچیدن	пучидан	پوچیدن
пӯчок	پوچاق	пӯчок	پوچاق
пучакI	پوچکI	пучакI	پوچکI
пучакII	پوچکII	пучакII	پوچکII
пуччак	پوچک	пуччак	پوچک
пучала(к)	پوچله(ک)	пучала(к)	پوچله(ک)
панҷбора	پنجبار	панҷбора	پنجبار
панҷболор	پنجبالور	панҷболор	پنجبالور
панҷболора	پنجبالوره	панҷболора	پنجبالوره
панҷҳарба	پنجحرابه	панҷҳарба	پنجحرابه
панҷраҳа	پنجرخه	панҷраҳа	پنجرخه
панҷрукна	پنجرکنه	панҷрукна	پنجرکنه
панҷрӯза	پنجروزه	панҷрӯза	پنجروزه
панҷрӯзӣ	پنجروزی	панҷрӯзӣ	پنجروزی
панҷравӣ	پنجروی	панҷравӣ	پنجروی
панҷрӯя	پنجرويه	панҷрӯя	پنجرويه
панҷара	پنجره	панҷара	پنجره
панҷараоханин	پنجره آهنيں	панҷараоханин	پنجره آهنيں
панҷарадевор	پنجره ديوار	панҷарадевор	پنجره ديوار
панҷарадор	پنجره دار	панҷарадор	پنجره دار
панҷарак	پنجرک	панҷарак	پنجرک
панҷарагулчин	پنجره گلچين	панҷарагулчин	پنجره گلچين
панҷаранишин	پنجره نشين	панҷаранишин	پنجره نشين
панҷшанбе	پنجشنبه	панҷшанбе	پنجشنبه
панҷгона	پنجگانه	панҷгона	پنجگانه
панҷум	پنجم	панҷум	پنجم
панҷмин	پنجمين	панҷмин	پنجمين
панҷа	پنجه	панҷа	پنجه
панҷаафканӣ	پنجه افکنی	панҷаафканӣ	پنجه افکنی
панҷадор	پنجه دار	панҷадор	پنجه دار
панҷазан	پنجه زن	панҷазан	پنجه زن
панҷашакл	پنجه شکل	панҷашакл	پنجه شکل
панҷакаш	پنجه کش	панҷакаш	پنجه کش
панҷагир	پنجه گیر	панҷагир	پنجه گیر
панҷагирӣ	پنجه گیری	панҷагирӣ	پنجه گیری
панҷхазорӣ	پنج هزاری	панҷхазорӣ	پنج هزاری
панҷӣ	پنجی	панҷӣ	پنجی
панҷхазора	پنجهزاره	панҷхазора	پنجهزاره
пандI	پندI	пандI	پندI
пандII	پندII	пандII	پندII
пандомӯз	پندآموز	пандомӯз	پندآموز
пандомез	پندآمیز	пандомез	پندآمیز
пандомезона	پندآمیزانه	пандомезона	پندآمیزانه
пандпазир	پندپذير	пандпазир	پندپذير
пандшув	پندشون	пандшув	پندشون
панднопазир	پندناپذير	панднопазир	پندناپذير
пиндор	پندار	пиндор	پندار
пиндошт	پنداشت	пиндошт	پنداشت
пиндоштан	پنداشتن	пиндоштан	پنداشتن
пандом	پندام	пандом	پندام
пандомӯзӣ	پندآموزی	пандомӯзӣ	پندآموزی
пандомез	پندآمیز	пандомез	پندآمیز
пандона	پندانه	пандона	پندانه
пандтӯз	پندتوز	пандтӯз	پندتوز
панддиханда	پنددهنده	панддиханда	پنددهنده
панддихӣ	پنددهی	панддихӣ	پنددهی
пандгӯ(й)	پندگو(ی)	пандгӯ(й)	پندگو(ی)
панбазор	پنبه زار	панбазор	پنبه زار
пунбазор	پنبه زار	пунбазор	پنبه زار
панбазан	پنبه زن	панбазан	پنبه زن
панбазанӣ	پنبه زنی	панбазанӣ	پنبه زنی
пунбасифат	پنبه صفت	пунбасифат	پنبه صفت
панбафурӯш	پنبه فروش	панбафурӯш	پنبه فروش
панбакор	پنبه کار	панбакор	پنبه کار
панбакорӣ	پنبه کاری	панбакорӣ	پنبه کاری
пантеизм	پنتیيزم	пантеизм	پنتیيزم
панҷ	پنج	панҷ	پنج
панҷпо(я)	پنجپا(یه)	панҷпо(я)	پنجپا(یه)
панҷпар(р)	پنجپر(ر)	панҷпар(р)	پنجپر(ر)
панҷтор	پنجتار	панҷтор	پنجتار
панҷто(г)	پنجتاگی	панҷто(г)	پنجتاگی
панҷтоннагӣ	پنجتانیگی	панҷтоннагӣ	پنجتانیگی
панҷтагӣ	پنجتگی	панҷтагӣ	پنجتگی
панҷтира	پنجتیره	панҷтира	پنجتیره
панҷхонадор	پنجخانه دار	панҷхонадор	پنجخانه دار
панҷзабона	پنجزبانہ	панҷзабона	پنجزبانہ
панҷзарб	پنج ضربہ	панҷзарб	پنج ضربہ
панҷоҳсола	پنجاه ساله	панҷоҳсола	پنجاه ساله
панҷсола	پنجاهساله	панҷсола	پنجاهساله
панҷсолагӣ	پنجسالگی	панҷсолагӣ	پنجسالگی
панҷсатҳа	پنج سطحه	панҷсатҳа	پنج سطحه
панҷсер	پنجسیر	панҷсер	پنجسیر
панҷсима	پنجسیمه	панҷсима	پنجسیمه
панҷшоҳа	پنجشاخه	панҷшоҳа	پنجشاخه
панҷсад	پنجصد	панҷсад	پنجصد
панҷсадсола	پنجصدساله	панҷсадсола	پنجصدساله
панҷсадсолагӣ	پنجصدسالگی	панҷсадсолагӣ	پنجصدسالگی
панҷсадумин	پنجصدمین	панҷсадумин	پنجصدمین
панҷсадум	پنجصدم	панҷсадум	پنجصدم
панҷкирра	پنج قیرہ	панҷкирра	پنج قیرہ
панҷкаса	پنجکسه	панҷкаса	پنجکسه
панҷкаси	پنجکسی	панҷкаси	پنجکسی
панҷкунча	پنجکنجه	панҷкунча	پنجکنجه
панҷгоҳ	پنجگاه	панҷгоҳ	پنجگاه
панҷгуша	پنجگوشه	панҷгуша	پنجگوشه
панҷмисра	پنج مصرع	панҷмисра	پنج مصرع
панҷнӯш	پنجنوش	панҷнӯш	پنجنوش
панҷвақта	پنجوقتہ	панҷвақта	پنجوقتہ
панҷвақтӣ	پنجوقتی	панҷвақтӣ	پنجوقتی
панҷяк	پنجیک	панҷяк	پنجیک
панҷякхӯр	پنجیک خور	панҷякхӯр	پنجیک خور
панҷяккор	پنجیک کار	панҷяккор	پنجیک کار
панҷяккорӣ	پنجیک کاری	панҷяккорӣ	پنجیک کاری
панҷобӣ	پنجابی	панҷобӣ	پنجابی
панҷоҳ	پنجاه	панҷоҳ	پنجاه
панҷоҳсолагӣ	پنجاهسالگی	панҷоҳсолагӣ	پنجاهسالگی
панҷоҳум	پنجاهم	панҷоҳум	پنجاهم
панҷоҳумин	پنجاهمین	панҷоҳумин	پنجاهمین
палм	پلم	палм	پلم
палмидан	پلمیدن	палмидан	پلمیدن
палмос	پلماس	палмос	پلماس
палмосидан	پلماسیدن	палмосидан	پلماسیدن
палмудан	پلمودن	палмудан	پلمودن
палнг	پلنگ	палнг	پلنگ
палангафкан	پلنگ افکن	палангафкан	پلنگ افکن
палангмуш(к)	پلنگ مش(ک)	палангмуш(к)	پلنگ مش(ک)
палангвор	پلنگوار	палангвор	پلنگوار
палангина	پلنگينه	палангина	پلنگينه
палангинапӯш	پلنگينه پوش	палангинапӯш	پلنگينه پوش
палав	پلو	палав	پلو
палавпаз	پلو پز	палавпаз	پلو پز
палавпазӣ	پلو پزی	палавпазӣ	پلو پزی
палавқаду	پلو کدو	палавқаду	پلو کدو
палавхӯр	پلو خور	палавхӯр	پلو خور
плог	پلوگ	плог	پلوگ
пал(л)	پله	пал(л)	پله
пале	پله	пале	پله
палабардор	پلدار	палабардор	پلدار
палапарвар	پلرور	палапарвар	پلرور
палапарварӣ	پلروری	палапарварӣ	پلروری
палеозой	پلیازای	палеозой	پلیازای
палеолит	پلیالیت	палеолит	پلیالیت
палеонтолог	پلیانتالاک	палеонтолог	پلیانتالاک
палеонтология	پلیانتالاکیه	палеонтология	پلیانتالاکیه
палиа	پلیا	палиа	پلیا
палид	پلید	палид	پلید
палидкор	پلیدکار	палидкор	پلیدکار
палидӣ	پلیدی	палидӣ	پلیدی
пантуркизм	پنترکيزم	пантуркизм	پنترکيزم
пантуркист	پنترکيست	пантуркист	پنترکيست
пантуркистӣ	پنترکيستی	пантуркистӣ	پنترکيستی
паном	پنام	паном	پنام
паноҳ	پناه	паноҳ	پناه
паноҳбар	پناهبر	паноҳбар	پناهبر
паноҳҷӯ(й)	پناهجو(ی)	паноҳҷӯ(й)	پناهجو(ی)
паноҳдиханда	پناهدهنده	паноҳдиханда	پناهدهنده
паноҳдихӣ	پناهدهی	паноҳдихӣ	پناهدهی
паноҳгаҳ	پناهگاه	паноҳгаҳ	پناهگاه
паноҳгиранда	پناهگیرنده	паноҳгиранда	پناهگیرنده
паноҳанда	پناهدهنده	паноҳанда	پناهدهنده
паноҳдагӣ	پناهدهگی	паноҳдагӣ	پناهدهگی
паноҳӣ	پناهی	паноҳӣ	پناهی
паноҳидан	پناهیدن	паноҳидан	پناهیدن
пунба(к)	پنبا(ک)	пунба(к)	پنبا(ک)
пунба	پنبه	пунба	پنبه
пунба	پنبه	пунба	پنبه
пунбачӯб	پنبه چوب	пунбачӯб	پنبه چوب
пунбадона	پنبه دانه	пунбадона	پنبه دانه
пунбадона	پنبه دانه	пунбадона	پنبه دانه
пунбадаргӯш	پنبه درگوش	пунбадаргӯш	پنبه درگوش

пахнбарг	په‌لادرگ	پۆشона	پوچوق
пахнпешоний	پولادرنگ	پۆштахона	پودI
пахндашт	پولادرئز	پۆشيداگي	پودII
пахндӯш	پولادرئزئ	پۆشيدان	پودIII
пахнрӯй	پولادساي	پۆشيداني	پوديناگي
пахнриш	پولادسم	پۆشيدا	پورII
пахншона	پولادسئچ	پۆشيداچашм	پوز3
пахнсина	پولادگداز	پۆشيداخол	پوزبند
пахншуда	پولادگدازئ	پۆشيدارоз	پوزخند
пахнкитф	پولادگر	پۆشيدارозئ	پوزش
пахнкунанда	پولادميخ	پۆشيدارух	پوزشپازير
пахнкунй	پولادنعل	پۆشيدارӯй	پوزشگر
пахнкӯх	پولادي	پۆشيш	پوسانيدن
пахнгӯш	پولادين	پوғанак	پوساننده
пахно	پولت	پوک	پوساندن
пахной	پولدان	پوکI	پوست
пахнона	پولکچه	پوکII	پوستپاره
пахновар	پولکچهبال	پوکIII	پوستپарто
пахноварй	پولکچهدار	پوکIV	پوست پرتافته
пахнак	پوله	پوک ده‌ن	پوستپартой
пахнаII	پولي	پوک کشک	پوست پرده
пахнаI	پوليميат	پوک شوي	پوست سفيد
пахнй	پوليميатئچئ	پوککه	پوست غفس
пи	پونش	پوککه	پوست کنده
пайI	پوياء	پوککه	پوستلخ
пайII	پويان	پوکي	پوستلاق
пайIII	پوينده	پوکيدان	پوستلاقخور
пайафкан	پوينده راه	پوککیدان	پوست لخت
пайафканй	پويه	پولI	پوستمال
пайтоба	په په	پولپاراست	پوست نوشت
пайтеша	پهلوي	پولپارастئ	پوست دنبه
пайхучаста	پهلوان	پول جداکنئ	پوستک
пайдарпай	پهلوان پيکر	پولجمعکنئ	پوستکچه
пайдархам	پهلوان جئه	پولدور	پوستکنئ
пайдархамй	پهلوان صورت	پولدорئ	پوستئ
педагог	پهلوانانه	پولدوست	پوستين
педагогй	پهلوانزاده	پولسپارنده	پوستينپۆش
педагогика	پهلواني	پولطالب	پوستينچه
пайрезئ	پهلوي چوب	پولغنداري	پوستيندوز3
пайсипорй	پهلوي دار	پولکي	پوستيندوزئ
пайсипар	پهلوي داري	پولماست	پوشش
пайсипарй	پهلوي درئ	پولناسير	پوشدگي
пайсафед	پهلوزن	پولناک	پوسيدگي
пайсукун	پهلونشين	پولئب	پوسيدان
пайсуда	پهلوي	پولئبي	پوسيده
пайшинос	پهلويئ	پولود	پوش
пайшиносй	پهلوي شناس	پولودвар	پوش
пайғалат	پهن	پولودбол	پوشاک
пайфарох	پهنآب	پولودپۆش	پوشاکواري
пайфарохй	پهنبال	پولودхой	پوشاکي
пайковй	پهنبر	پولودдаст	پوشاندن//پوشانيدن

пирхона	пир	петрография	пайкарда
пирезол	пиромун	печI	пайгусаста
пирзал	пирхар	печII	пайгуфтор
пирсол	пирдохтар	печбур	пайгумкунӣ
персонаж	пирзан	печ-печ	пайчин
пирсаг	пиршавӣ	печхӯрда	пайба/пехоба
пиршуда	перо	печдор	пайӣ
пирак	пиронсол	печдарпеч	пайӣ
пиракӣ	перо(ӣ)	печутоб	пайдагӣ
пиргау	перор	печутобхӯрда	пайда
пергамент	перорсол	печутобхӯрӣ	пайдапойга
пирмом	перорсола	печопеч	пайда роҳа
пирмард	перорин(а)	печок	пайдарав
пйравI	пироза	печан	пайдаравӣ
пйравII	перостан	печан	пайдаскар
пйравона	пиростан	печандашуда	пайдакӯшун
пирӯз	пероста	печанидн//пйҷандн	пайдагузар
пирӯзахтар	перостагӣ	печдарпечӣ	пайдагард
пирӯзбахт	перомун	печакI	пайдагардӣ
пирӯзбахтӣ	перрон	печакII	пайдагардӣ
пирӯзчанг	пиронсолӣ	печакIII	пайдагардӣ
пирӯзразм	пиронсолагӣ	пичан(д)	пайдагардӣ
пирӯзрӯз	пирона	пичанда	пайдагардӣ
пирӯзгар	пиронасар	пича	пайдагардӣ
пирӯзагун	пиронасарӣ	пича	пайдагардӣ
пирӯзманд	пироҳан	пича	пайдагардӣ
пирӯзмандона	пироҳан	пичабанд	пайдагардӣ
пирӯзмандӣ	пироҳанчак	пичабанд	пайдагардӣ
пирӯза	пироҳанхоб	пичасафед	пайдагардӣ
пирӯзатахт	пироҳандӯз	пичалак	пайдагардӣ
пирӯзаранг	пироҳандӯзӣ	пичидан	пайдагардӣ
пирӯзаташт	пироҳангулгун	пичиде	пайдагардӣ
пирӯзӣ	пироҳанӣ	пичиш	пайдагардӣ
пйравӣ	пйраҳа	пич	пайдагардӣ
пйравикунанда	пйроҳа	пйхалI	пайдагардӣ
пйра	пйраиш	пйхалII	пайдагардӣ
пйразн	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйрасар	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйрамард	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйрамида	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйрахан	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйрахан	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйраханпӯш	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйраханчак	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйрахандор	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйрӣ	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйрих	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйригӣ	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйриметр	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйринӣ	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
пйзада	пйраиш	пйхал	пайдагардӣ
	перпендикуляр	пйхал	пайдагардӣ

пешхон	پیشخان	пешгаҳ	پیشگاه	пеш-пеш	پیش-پیش	пес	پیس
пешдоман	پیشدامن	пешгоҳ	پیشگاه	пештоз	پیشتاز	пайсипор	پایسپор
пешкаш	پیشکش	пешгузошта	پیشگذاشته	пештахта	پیشخته	писхо	پیسخوا
пешакӣ	پیشکی	пешгузашта	پیشگذشته	пештар	پیشتر	пайса	پایسه
пешгир	پیشگیر	пешгард	پیشگرد	пештара	پیشتره	песа	پیسسه
пешавар	پیشه ور	пешгүфтор	پیشگүфтор	пешчи	پیشچи	песӣ	پіسی
пешаварӣ	پیشه ورӣ	пешгӯ (ӣ)	پیشگوی (ӣ)	пешчанг	پیشچنگ	пессимизм	پіссимизм
пешво	پیشوا	пешгӯӣ	پیشگویӣ	пешхона	پیشخانه	пессимист	پіссимист
пешвоз	پیشواز	пешгирифта	پیشگریفته	пешхидмат	پیشخدمт	пессимистӣ	پіссимистӣ
пешвозгиранда	پیشواز گیرنده	пешгирак	پیشگیرак	пешхизмат	پیشخدمт	пеш I	پیش I
пешвозгирӣ	پیشواز گیری	пешгирӣ	پیشگیری	пешхизматӣ	پیشخدمتی	пеш II	پیش II
пешвой	پیشوائی	пешлашкар	پیشлашкар	пешхарида	پیشخرید	пешоб	پیشоб
пешванд	پیشوند	пешмуз	پیشмуз	пешхон I	پیشخوان I	пешобовар	پیشобовар
пешӣ	پیشӣ	пешмисраъ	پیش مصراع	пешхӯрд	پیشخور	пешоббарорӣ	پیشоббарорӣ
пешизабонӣ	پیشизабанӣ	пешноф	پیشناف	пешхез	پیشخیز	пешобдон	پیشобдон
пешин	پیشин	пешнокӣ	پیشнаکی	пешхезӣ	پیشخیزی	пешоброҳ	پیشоброҳ
пешинзамон	پیشинзамон	пешнамоз	پیشнамаз	пешдо	پیشداد	пешоброн	پیشоброн
пешингоҳ	پیشинگاه	пешнавис	پیشنوویс	пешдор	پیشدار	пешазинтихоботӣ	پیش از انتخاباتی
пешингаҳ	پیشинگاه	пешнахос	پیشнаход	пешдаргир	پیشدرگیر	пешазинкилобӣ	پیش از انقلابی
пешина	پیشینه	пешнаҳодӣ	پیشнаҳادی	пешдаргирон	پیشدرگیران	пешазчангӣ	پیش از جنگی
пешинӣ	پیشинӣ	пешнаҳод	پیشнаҳод	пешдаст	پیشدست	пешазидӣ	پیش از عیدی
пешиниён	پیشинیان	пешёр	پیشيار	пешдастӣ	پیشدستی	пешафтод	پیشافتاد
пайғора	پایگاه	пешодаст	پیشادست	пешдандон	پیشدندان	пешомад	پیشاماد
пайғола	پایگاه	пешопеш	پیشاپیش	пешдахан	پیشدهن	пешомада	پیشاماده
пайғом	پیغام	пешор	پیشار	пешдаханӣ	پیشدهنی	пешандоз	پیشانداز
пайғомовар	پیغامآور	пешон	پیشان	пешдӯкон	پیشدوکان	пешандеш	پیشاندеш
пайғомбар	پیغامبر	пешонабофак	پیشане بافک	пешдевор	پیشدیوار	пешандешӣ	پیشاندешی
пағамбарзода	پیغمبرزاده	парешонхавос	پارشان خاوص	пешронда	پیشرنده	пешандеша	پیشاندеша
пайғомбарӣ	پیغامبری	пешона	پیشانه	пешрас	پیشراس	пешоҳанг	پیشاهنگ
пайғомдеҳ	پیغامده	пешонӣ	پیشانی	пешрафт	پیشرفت	пешоҳангӣ	پیشاهنگی
пайғомрасон	پیغامرسان	пешониборик	پیشانی باریک	пешрафтагӣ	پیشرفتگی	пешайвон	پیشایوان
пайғомрасонӣ	پیغامرسانی	пешонибаланд	پیشانی بلند	пешрафта	پیشرفته	пешайвондор	پیشایواندار
пайғомгузор	پیغامگزار	пешонибанд	پیشانی باند	пешрав	پیشرو	пешбада	پیشباد
пайғомгузорӣ	پیغامگزاری	пешонибандак	پیشانی بندک	пешравок	پیشرواق	пешбоз	پیشباز
пайғамбар	پیغمبر	пешонипахн	پیشانی پن	пешрӯба	پیشروبه	пешбол	پیشبال
пайғамбарона	پیغمبران	пешонитанг	پیشانی تنگ	пешравӣ	پیشروی	пешбар	پیشبر
пайғамбарӣ	پیغمبری	пешонидӯнг	پیشانی دونگ	пешсалам	پیشسلام	пешбурд	پیشبرد
пайғӯ	پیغو	пешонисахт	پیشانی سخت	пешсаламӣ	پیشسلامی	пешбаранда	پیشبرنده
пайғӯла	پیغوله	пешонифарох	پیشانی فراخ	пешсаф	پیشصف	пешбарӣ	پیشبری
пайғӯланишин	پیغوله نشین	пешониқашқа	پیشانی قشقه	пешток	پیشطاق	пешбаста	پیشبسته
пайғунажод	پیغونژاد	пешониқушод	پیشانی کشاده	пешаҳ	پیشهد	пешбанд I	پیشبند I
пайғавӣ	پیغوی	пешониқушода	پیشانی کشاده	пешқабза	پیشقبضه	пешбанд II	پیشبند II
пайк	پیک	пешониннавишт	پیشانی نوشت	пешқадам	پیشقدم	пешбин	پیشبین
пайкор	پیکار	пешонивасеъ	پیشانی وسیع	пешқадамӣ	پیشقدمی	пешбиниона	پیشبینانه
пайкорҷӯ (ӣ)	پیکارجوی (ӣ)	пешоянд I	پیشایند I	пешқарор	پیشقرار	пешбинӣ	پیشبینی
пайкоргаҳ	پیکارگاه	пешоянд II	پیشایند II	пешқаравул	پیشقراول	пешпоҳӯр	پیشپاخور
пайкоргоҳ	پیکارگاه	пешоянддор	پیشاینددار	пешкор	پیشکار	пешпора	پیشپاره
пайкорпараст	پیکارپرست	пешоянда	پیشاینده	пешкора	پیشکاره	пешпо (ӣ)	پیشپای (ӣ)
пайкорсоз	پیکارساز	пешбандӣ	پیشبندی	пешкироя	پیشکرایه	пешпардохт	پیشپرداخت
пайкоргар	پیکارگر	пешипа	پیشپا	пешқушод (а)	پیشکساده (a)	пешпазак	پیشپازک
пайкол	پیکال	пешпоҳӯрӣ	پیشپاخوری	пешқисват	پیشکسوات	пешперо	پیشپیر

[illegible]

таҳкимот	تحکيمات	таҷанг	تجنگ	таппак	تپک	табдилшаванда	تبدیل شوند
таҳкимотӣ	تحکیماتی	таҷнис	تجنيس	тапанда	تپنده	табдилнашаванда	تبدیل نشوند
таҳлил	تحليل	таҷвид	تجوید	таппа	تپه	табдили	تبدیلی
таҳлилгар	تحليلگر	таҷвиз	تجويز	теппа	تپه	табдилёбанда	تبدیل یابنده
таҳлилот	تحليلات	таҷвиф	تجويف	теппа-теппа	تپه-تپه	табдилёбии	تبدیل یابی
таҳлилкунанда	تحليل کنند	таҷхиз	تجخیز	теппача	تپه چه	табар	تبر
таҳлилӣ	تحليلی	таҷхизот	تجخیزات	теппадор	تپه دار	табарро/табаррӣ	تبر اطبری
таҳммул	تحمل	таҷхизонидан	تجخیزانیدن	тапур	تپور	табартаксим	تبر تقسیم
таҳммулнопазир	تحمل ناپذیر	таҷхизонидашуда	تجخیزانیده شده	тапурхок	تپور خاک	табардаста	تبر دسته
таҳмил	تحميل	таҳт	تحت	тапуркул	تپور کله	табарзад	تبر زد // طبر زد
таҳмили	تحمیلی	таҳтуллафз	تحت اللفظ	тапи	تپی	табарза	تبرزه
таҳаввул	تحول	таҳтуллафзӣ	تحت اللفظی	таппи	تپی	табарзин	تبرزین
таҳаввулот	تحولات	таҳтонӣ	تحتانی	тапидан	تپیدن	табарруъ	تبرع
таҳаввулӣ	تحولی	таҳтхона	تحت خانه	тапиш	تپش	табаррук	تبرک
таҳвил	تحویل	таҳдид	تحدید	татаббуъ	تتابع	табаррукӣ	تبرکی
таҳайюр	تحیر	таҳаррук	تحرک	тасбит	تثبیت	табрик	تبریک
таҳайюромез	تحیر آمیز	таҳриб	تخریب	тасбитгар	تثبیتگر	табрикот	تبریکات
таҳайюрангез	تحیر انگیز	таҳрир	تحریر	туччор	تجارچور	табрикотӣ	تبریکاتی
таҳарӣ	تخاری	таҳриран	تحریران	таҷориб	تجارب	табринома	تبریک نامه
таҳт	تخت	таҳрирот	تحریرات	тичорат	تیجرات	табрикӣ	تبریکی
таҳтII	تخت II	таҳрир талаб	تحریر طلب	тичоратхона	تیجرات خانه	табассумомез	تبسم آمیز
таҳтIII	تخت III	таҳрирӣ	تحریری	тичоратӣ	تیجراتی	табшкан	تب شکن
таҳтбам	تخت بام	таҳририя	تحریریه	таҷохул	تجاهل	табшир	تبشیر
таҳтгон	تخت گان	таҳрис	تحریرص	таҷовуз	تجاوز	табсира	تبصره
таҳтгоҳ	تخت گاه	таҳриф	تخریف	таҷовузкор	تجاوز کور	табаа	تبعه
таҳтмон	تخت مان	таҳрифкор	تخریف کور	таҷовузкорона	تجاوز کورانه	табаагӣ	تبعه گی
таҳтнишин	تخت نشین	таҳрифкорӣ	تخریف کاری	таҷовузкорӣ	تجاوز کاری	табаният	تبعیت
таҳтнишинӣ	تخت نشینی	таҳрифгар	تخریفگر	таҷовузгар	تجاوز گر	табид	تبدیل
таҳтга	تختگاه	таҳрифгарӣ	تخریفگری	таҷаддуд	تجدد	табидгоҳ	تبدیلگاه
таҳтабозӣ	تخت بازی	таҳрик	تحریرک	таҷаддуднавар	تجدد پرور	табъиз	تبعیض
таҳтабур	تخت بر	таҳрикomez	تحریرکomez	таҷаддудхоҳ	تجدد خواه	табгардон	تب گردان
таҳтабаст	تخت بست	таҳрикӣ	تحریرکی	таҷдид	تجدید	табгирфта	تب گرفته
таҳтабанд	تخت بند	таҳрим	تحریم	таҷриба	تجربه	табло	تبلو
таҳтабандӣ	تخت بندی	таҳримӣ	تحریمی	таҷрибаомӯз	تجربه آموز	табаллур	تبلر
таҳтабурӣ	تخت بری	таҳассур	تحاسر	таҷрибаомӯзӣ	تجربه آموزی	табларзадорӣ	تبلر زدهاری
таҳтабетон	تخت بتان	таҳсин	تחסین	таҷрибахона	تجربه خانه	таблғ	تبلیغ
таҳтапора	تخت پاره	таҳсиномез	تחסینomez	таҷрибадор	تجربه دار	таблғот	تبلیغات
таҳтапушт	تخت پشت	таҳсинона	تחסینونه	таҷрибадида	تجربه دیده	таблғотчӣ	تبلیغاتچی
таҳтапул	تخت پل	таҳсинкорона	تחסین کورانه	таҷрибадор	تجربه دار	таблғотӣ	تبلیغاتی
таҳтапушт	تخت پوشت	таҳсил	تحصیل	таҷрибагон	تجربه گران	таблғқунанда	تبلیغکننده
таҳтапуш	تخت پوش	таҳсилот	تحصیلات	таҷрибагонк	تجربه گانک	табнок	تبناک
таҳтаҷой	تخت جای	таҳсилдида	تحصیل دیده	таҷрибавӣ	تجربه وی	табанг	تبانگ
таҳтаҷа	تخت چاه	таҳсилкарда	تحصیل کرده	таҷарруд	تجارد	таблақзани	تبلک زنی
таҳтаҷабандӣ	تخت چه بندی	таҳсилӣ	تحصیلی	таҷрир	تجیر	табларза	تبلر زده
таҳтаҷахонӣ	تخت چه خوانی	туҳаф	توہاف	таҷридӣ	تجریدی	табанга	تبانگا
таҳтаҷуб	تخت چوب	туҳаф	توہاف	таҷзия	تجزیه	табангу	تبانگو
таҳтадевор	تخت دیوار	таҳакқуқ	تحرّق	таҷзияхона	تجزیه خانه	табаҳ	تبعه
таҳтаравок	تخته رواق	таҳқир	تحقیر	таҷзияқунанда	تجزیه کنند	табаҳрӯзгор	تبعه روزگور
таҳтасуфа	تخته سفه	таҳқирomez	تحقیرomez	таҷассус	تجسس	табаҳкор	تبعه کور
таҳтасанг	تخته سنگ	таҳқирдида	تحقیر دیده	таҷассум	تجسم	табир	تبر
таҳтафарш	تخته فرش	таҳқиршуда	تحقیر شده	таҷалӣ	تجلی	табира	تبره
таҳтакат	تخته کت	таҳқиқ	تحقیق	таҷалло	تجلی	табиразан	تبره زن
таҳтақулоҳ	تخته کلاه	таҳқиқот	تحقیقات	таҷаллигоҳ	تجلیگاه	табиатан	تبیعتان
таҳтакунчора	تخته کنجاره	таҳқиқотӣ	تحقیقاتی	таҷлил	تجلیل	табийн	تبیین
таҳтакана	تخته کنه	таҳқиққунанда	تحقیق کنند	таҷаммуъ	تجمع	тапондан	تپاندن
таҳтакӯб	تخته کوب	таҳқиқгар	تحقیقگر	таҷаммул	تجمل	тап-тап	تپ-تپ
таҳтағӣ	تختگی	таҳқиқӣ	تحقیقی	таҷаммулот	تجملات	тапаррос	تپراس
таҳтағир	تخته گیر	таҳакқум	تحرّق	таҷаммулӣ	تجملی	тапар-тапар	تپر-تپر
таҳтағирӣ	تخته گیری	таҳким	تحرّق	таҷан(д)	تجن(د)	таппас	تپس

тартибдехи	тракторрон	тадрисгоҳ	тахтегин
тартибнок	тракторронӣ	тадриси	тахтанард
тартибӣ	тракторсозӣ	тадфин	тахтеворғ
тартил	тракум	тадқиқ	тахтӣ
тарҷимон	тромбон	тадқиқот	тахриб
тарҷумон	тромбоннавоз	тадқиқотҷӣ	тахрибкор
тарҷуманӣ	трандом	тадқиқотӣ	тахрибкорӣ
тарҷумаи ҳалӣ	транзит	тадқиқкунанда	тахассус
тарҷумаи ҳалӣ	транзитӣ	тадқиқгар	тахассусталаб
тарҷима	трансформатор	тадқиқӣ	тахассусӣ
тарҷума	трנסкрипсия	тадлис	тахсис
тарҷумашуда	тарона	тадвир	тахфиф
тарҷумавӣ	таронаҳон	тадвин	тахл
тарҷеҳ	таронаҳонӣ	тазарв	тахаллус
тарҷеҳ	таронасоз	тазаккур	тахаллуф
тарҷеҳбандӣ	таронасозӣ	тазқирал	тахаллуфпазир
тарҳ	таронасара(ӣ)	тазқиралӣ	тахаллуфнопазир
тарҳкаш	таронасароӣ	тазқиранавис	тахлис
тарҳкашӣ	таронагӯ(ӣ)	тазқия	тахлиф
тарҳмахум	таронагӯӣ	тазҳиб	тахлим
тарҳмахумомез	таронанавис	тар	тахмон
тарҳмахумовар	таронанависӣ	тур	тахмбозӣ
тарҳхӯрӣ	таровиш	туроб	тахмбирён
тарҳун	таровишӣ	тропосфера	тахмпошӣ
тарҳис	таровеҳ	тропетсия	тахмпартӣ
тардоман	таровидан	терапевтӣ	тахмпашак
тардоманӣ	траектория	тропикӣ	тахмчанг
тардуд	турб	терапия	тахмдон
тардаст	турбад	таротар	тахмзон
тардастӣ	турбадзада	торочгашта	тахмзой
тардимомғ	турбадшинос	трахома	тахмшакл
тордӯзӣ	турбадшиносӣ	террор	тахмгузорӣ
тордид	турбогенератор	тераз	тахмманӣ
тордиднопазир	турбат	терозу	тахммугча
торзибон	турбатхона	тарозубон	тахме
торзибонӣ	турбтараш	тарозучой	тахмхучайра
торзахме	турбча	тарозухона	тахмӣ
туризм	турбандӣ	тарозудор	тахминпарвар
турс	турбуз	тарозудорӣ	тахминпарварӣ
турсI	турбият	тарозусанҷ	тахмикор
турсII	турбиятпазир	тарозушкан	тахмикорӣ
турсосо	турбиятдиҳанда	тарозукаш	тахмин
турсозода	турбиятдида	тарозукашӣ	тахмин
турсон	турбияткунанда	тарозумискол	тахминӣ
турсонҷак	турбия(т)	тарозӣ	тахир
турсонҷакӣ	турбия(т)гир	тарозӣ	тахайюл
турсондил	турбиятгир	тарозидан	тахайюлот
турсондани	турбиятнопазир	тараш	тадохул
турсондана	турбиятӣ	тарашкар	тадорук
турсонидан	турбиятёфта	тарашкорӣ	тадовӣ
турсабза	турбие	тарашанда	тадбур
турс-турс	турбинасозӣ	тараша	тадбир
турсхона	турбие // турбият	тараша	тадбирсоз
турсхӯрда	турбиягирӣ	тараша	тадбиршинос
турскор	турбиявӣ	тарашидан	тадриҷ
турскорӣ	турси	тарашидани	тадриҷан
турсакӣ	турсиб	тарашиде	тадриҷӣ
турсгар	турсибот	трактор	тадрис
турсгорӣ	турсибдеханда		
тарассул			

тасаллидихӣ	тарвич	тарканде	тарснок
таслим	тарӣ	таркунанда	тарсанда
таслимкорона	триада	тарака	тарсу
тасалиёб	триак	таракаҷӣ	тарсидан
тасалиёбӣ	триакхона	туркӣ	тарсиде
тасма	триакш	таркиб	тарсим
тасмаарра	триакшӣ	таркибан	тарсимӣ
тасмапӯлод	триакӣ	таркибот	туруш
тасме	трибунал	таркиббанд	туруш//туруш
тасме	трибуна	таркиббандӣ	туршон(и)дан
тасмачарх	триписин	таркибӣ	турашшӯх
тасмадор	тарит	туркидон	туршӯӣ(ӣ)
тасмашакл	тригитӣ	таркидан	туршӯӣ
тасмақамчин	тридӣ	таркиш	туршӯёна
тасмағӣ	трифтанг	тергав	туршак
тасмавор	трикотаж	турм	туршмананда
тасаннун	трикотажбофӣ	термодинамикӣ	туршмаза
тасвид	трикотаж	термодинамика	туршӣ
тасвия//тасвият	трико	термограф	туршидан
тасҳил	тригонометрия	термография	турсуд
таш	трина	термометр	турсеъ
ташI	триод	термоидроӣ	турғиб
ташаббус	тарева	тарма	турғибот
ташаббускор	тазрик	тармахезӣ	турғиботӣ
ташаббускорӣ	тазийд	тармадавӣ	турғибкунанда
ташйиб	тазалзул	тармафурӯӣ	турғибгар
ташйибх	тазалзулнопазир	тарматарид	турфV
ташаттут	тазаввуч	тармахез	турфалейн
ташт //	тазвич	тармадов	турфат
таштак	тазвир	тармакан	туракко
таштар	тазвиргар	термас	туракотурук
ташхис	тезис	термит	тураккос
ташхисот	тазий	термекс	тураккосзанон
ташдуд	тазийн	термин	турак-турук
ташдид	тазийн	тармим	туракқӣ
ташрех	тасовӣ	тармимгар	туракқӣ
ташриҳӣ	тасбех	тармимгарӣ	туракқӣет
ташриф	тасбехгардонӣ	тармимӣ	туракқипарвар
ташрифот	тасхир	термин	туракқихох
ташрифоти	тасхиршуда	термева	туракқихохона
ташрифовар	тасхиркунанда	тарнов	туракқихохӣ
ташрифоварӣ	тасхирнапазир	тарновча	турқаш
ташриффармо	тасар-тусур	турунҷ	турқашдар
ташрик	тасф	таранҷбин	турак
ташафӣ	тасфидан	тарнашаванда	туракI
ташақкур	таскин	таранг	туракII
ташақкурнома	таскиномез	тарангӣ	турак
ташақкул	таскинбахш	тараннум	турак
ташақкулёбӣ	таскиндиханда	турна	турак
ташқил	таскиннапазир	турнақатор	туракандан
ташқилот	таскиннабанда	тура(р)а	таркондан//тарконидан
ташқилотчиғӣ	тасалло//тасаллӣ	турағизак	тарконананда
ташқилотӣ	тасалсул	тираранг	туркона
ташқилдиханда	тасаллут	террариум	турканаш
ташқилдихӣ	тасаллӣ	туракота	турктоз
ташқилӣ	тасаллиомез	турағистӣ	туркҷӯш
ташноб	тасаллиовар	терроризм	туркзиан
ташнунҷ	таслият	террорист	туркшинос
ташнунҷовар	таслиятбахш	троллейбус	туркшиносӣ
ташаввук	таслидиханда	троллейбусрон	туркман

таъназан	таъдод//теъдод	таснифгар	ташвир
таъназани	таъдод//таъдод	тасаввур	ташвиш
таънни	тааддуд	тасаввурот	ташвишомез
таахху	тааддӣ	тасаввуршаванда	ташвишангез
тааххудома	таарруз	тасаввурнопазир	ташвишовар
тааххул	тааррузнопазир	тасаввурнашаванда	ташвишдиҳанда
тааввуд	таъриф	тасаввурӣ	ташвишдиҳӣ
таъвизI	таърифот	тасаввуф	ташвишкашӣ
таъвизII	таърифдӯст	тасаввуфӣ	ташвишноқ
таъвиқ	таърифгар	тасвиб	ташвиқ
таъйид	таърифнаме	тасвир	ташвиқот
таъйин	таърифнаме	тасвиrot	ташвиқотгар
таъйинот	таазур	тасвируда	ташвиқотӣ
таъйиннома	таъзир	тасвирушаванда	ташвиққунанда
тағо(й)	таъзия	тасвирунопазир	ташна
тағой	таъзия // تعزية	тасвируноқ	ташнаҷиғар
тағобача	таассурI	тасвирунақ	ташнаҷашим
тағор	таассуфI	тасвирунашаванда	ташнаҳол
тағора	таассуфқунон	тасвиру	ташнаҳор
тағораҷе	таассуб	тасвируёфта	ташнаҳун
тағорул	таътил	тазод(д)	ташнаҳун
тағорулпеша	таъзим	тазарруъ	ташнаҳил
тағояк	таъфдан	тазлилII	ташнаҳилӣ
тағоякдор	таъфун	тазмин	ташназабон
тағзия	таъфунӣ	тазминот	ташназада
тағзул	таъқиб	тазминӣ	ташнашикан
тағма	таъқибот	тазийқ	ташнаком
тағанни	таъқиботӣ	тазовул	ташнакомӣ
тағайнор	таъқибкунанда	таъбиқ	ташнағӣ
тағйир	таъриф	таъбиқӣ	ташнағишкан
тағйирот	таърифӣ	тававур	ташналаб
тағйирпазир	таълиқ	тавил	ташҳир
тағйирпазирӣ	таълиқдор	таҳир	тасодуф
тағйирдиҳӣ	таълиқдорӣ	тазоҳур	тасодуфан
тағйирнопазир	таълул	тазоҳурот	тасодуфот
тағйирнопазирӣ	таълумII	тазаллум	тасодуфӣ
тағйирёбанда	таълифот	таориф	тасодум
тағйирёбӣ	таълим	таорифот	тасҳиф
тағйирёфта	таълимот	таоқуб	тасҳеҳ
таф(ф)	таълимхона	таолӣ	тасҳеҳот
таф	таълимдиҳӣ	таоло	тасҳеҳгар
тафоул	таълимдида	таомул	тасаддуқ
тафохур	таълимгоҳ	таоҳуд	тасаддӣ
тафок	таълимгоҳи	тааб	тасдеъ
тафокан	таълимгирӣ	тааббуд	тасдиқ
тафокан	таълимӣ	таъбир	тасдиққунанда
тафокан	тааммуқ	таъбирдон	тасдиқнома
тафокан	тааммулI	таъбирдиҳанда	тасарруф
тафокан	тааммулII	таъбирдиҳанда	тасарруфӣ
тафовут	таъмидI	таъбиргар	тасреҳ
тафовутноқ	таъмидII	таъбиргӯӣ	тасриф
тафола	таъмир	таъбирнома	тасрифшаванда
тафохум	таъмиrot	таъбия	тасрифнашаванда
тафобод	таъмирот	таъҷуб	тасфия
тафт	таъмирот	таъҷубомез	таслибхш
тафтон	таъмирот	таъҷубангез	тасаллибахш
тафтбод	таъмирот	таъҷубовар	тасмин
тафтан	таъмирот	таъҷубкорона	тасаннӯъ
тафта	таъмирот	таъҷил	тасниф
тафтаҷиғар	таъмирот	таъҷили	таснифот

такмил	таквофурӯш	тақдир	тафтадил
такмилдихӣ	тақвия(т)	тақдирпараст	тафтиш
такмили	тақвиятқунанда	тақдирпарастӣ	тафтишот
такмилёбӣ	тақвим	тақдирҷунбон	тафтишотӣ
такнишон	тақайд	тақдирсоз	тафтишқунанда
такнишин	такI	тақдирнома	тафтишӣ
технолог	такII	тақдис	тафҳус
технология	тик	тақдим	тафдон
технологӣ	тук	тақар	тафарруҷ
техник	тақоб	тақаррос	тафарруҷгоҳ
техника	тақопӯ(ӣ)	тақарруб	тафарруқ
техникапараст	тақомул	тақар-тақар	тафрика
техникапарастӣ	тақон	тақар-туқур	тафриқандазӣ
техникадон	тақонхӯрӣ	тақриб	тафриқаандозӣ
техникӣ	тақонидан(и)	тақрибан	тафриҳ
такаI	тақовар	тақрибӣ	тафриҳот
такаII	тақоварӣ	тақрир	тафрит
тикаI	тақаббур	тақриран	тафс
тикаII	тақаббура	тақризI	тафсон
така	тақаббуруши	тақризII	тафсондан
такебз	тақбарг	тақризнавис	тафсондашуда
такасаланг	тақбарнак	тақсим	тафсонидан
такагӣ	тақаббурӣ	тақсимот	тафсидан
такупӯ	тақбанд	тақсимбандӣ	тафсиде
такутоз	тақбандбоф	тақсимча	тафсир
такудав	тақбир	тақсимшаванда	тафсирқунанда
такурӯ(ӣ)	тақпой	тақсимшавандагӣ	тафсире
такидегӣ	тақпурсӣ	тақсимқунанда	тафсирӣ
такия	тақтоз	тақсимгар	тафсиш
такиягоҳ	тақ-тақ	тақсимнопазир	тафшиле
такияҷой	тақтика	тақсимнашаванда	тафсилан
такиядор	тақтиқӣ	тақсимӣ	тафсил
такиякалом	тақсирI	тақсирI	тафсилот
такияғаҳ	тақҷой	тақсирII	тафсилнок
такиянишин	тақҷой	тақсирбин	тафсилӣ
тагI	тақҷарм	тақсиргӯӣ	тафазул
тагII	тақхона	тақтирI	тафазул
тагдор	тақда	тақтеъ	тафакқуд
тагдӯзӣ	тақзиб	тақал	тафаккур
тагурӯ	тақрор	тақалло	тафанг
тағоб	тақроран	тақаллуб	тафангпаронӣ
тағобӣ	тақрористехсол	тақаллубкор	тафангҷа
тағаловӣ	тақрорашавандагӣ	тақаллубкорӣ	тафангдор
тағипо	тақрорӣ	тақаллубӣ	тафангсоз
тағипоймонӣ	тақрим	тақалкорӣ	тафӯр
тағпурсӣ	тақсинҷ	тақлид	тафҳум
тағпӯш	тақсий	тақлидҷӣ	тафҳим
тағпӯшӣ	тақсирII	тақлидкор	тақобул
тағпахн	тақшинI	тақлидкорона	тақорубI
тағ-тағи	тақшинII	тақлидкорӣ	тақорубII
тағламадӯз	тақфир	тақлидқунанда	тақозо
тағҷой	тақфирӣ	тақлидгар	тақозогар
тағҷарм	тақфин	тақлидгарӣ	тақанҷ
тағҷашм	тақкурӣ	тақлиднапазир	тақандан
тағхона	тақгир	тақлидӣ	тақаббул
тағдон	тақгирӣ	тақлил	тақ-тақ
тағарг	тақаллуф	тақво	тақтирI
тағрехта	тақаллум	тақводор	тақаддус
тағизаминӣ	тақлиф	тақводорӣ	тақдирI

таҳтар	тавсиянома	тутхӯрӣ	таворабанд
таҳтӯл	тавзеҳ	тутпаз	таворагирӣ
таҳҷой	тавзеҳат	тутзор	таворих
таҳҷӯборӣ	тавзеҳӣ	тутшинӣ	тавозӯ
таҳхонагӣ	тавтеа	тутмавиз	тавозӯи пеша
таҳхона	тавтеаомез	тутила	тавозӯи шева
таҳхонадор	тавтеакор	тутилагӣ	тавозӯикор
таҳдор	туғ	тавачҷӯ	тавозӯикорона
таҳдон	туғ	тавҷеҳ	тавофур
таҳлар	туғбардор	таваҳхуш	тавофуқ
таҳдид	туғрӣ	тавҳид	тавҳам
таҳдидомез	туғак	туҳтан	тавҳамон
таҳдидомезона	туғён	тӯда	тавон
таҳдидкорона	тавф	тӯдабоз	тавонана
таҳдидкунон	туфаланг	тӯдабозӣ	тавонозмӯӣ
таҳдидкунанда	туфидан	тӯдабарг	тавонӣ
таҳдидгар	туфир	тӯдаситора	тавонбахш
таҳдевор	туфирсанҷ	тӯдакаш	тавонистан
таҳранг	тавфиқ	тӯдагул	тавонист
таҳзиб	тавақ	тӯр	тавонгар
таҳсуфа	таваққул	таврот	тавонгардил
таҳшинот	туқсабо	туронӣ	тавонгардӣ
таҳшир	таваққӯ	турубиф	тавонгарӣ
таҳширӣ	таваққуф	турубифӣ	тӯб
таҳшин	тавқиф	турубба	тӯб
таҳшинӣ	таваққуфгоҳ	турхалта	тӯб
таҳғалбер	туқум	турдор	тӯбо
таҳкурӣ	туқумдӯз	турсабад	тубан
таҳкаш	туқумшӯлук	турист	тубандоз
таҳгир	туқир	туришкл	туббозӣ
таҳлука	туқеъ	турук	тубҷа
таҳлукаомез	таваққал	туркаду	тубҷишӣ
таҳлукаангиз	таваққул	таваррум	тубҷахона
таҳлукаовар	таваққалан	тура	тубра
таҳлуканок	таваққалӣ	турагӣ	тубсозӣ
таҳлика	тавалло	турий	тубсод
таҳмон	таваллуд	тӯз	тубсалам
таҳмат	таваллудхона	тузиеъ	тубак
таҳматолуд	таваллудгоҳ	тузидан	туба
таҳматолуда	тулак	тус	тубахона
таҳматомез	тули	тусзор	тубашикан
таҳматангиз	тавлид	тувасуф	тубакор
таҳматбор	тавлидот	тувса	тубақунанда
таҳматбофӣ	тавлидотӣ	тавсета	тубагар
таҳматҷӣ	тавлидқунанда	тавасул	тубӣ
таҳматзада	тавлидӣ	тавсан	туп
таҳматгар	туман	тавсандилӣ	туппаронӣ
таҳматгарона	тунтоб	туш	тупҷӣ
таҳматтан	тунал	туш	тупҷорхор
таҳматӣ	туний	тушбера	тупҷанӣ
таҳнишаста	туҳам	тушбери	тупҷанг
таҳнишин	тувил	тушак	туппа
таҳният	таҳ	тушдор	туппакашак
таҳаввур	таҳ	туша	туппӣ
таҳвил	таҳҷум	тавсиф	туппидӯз
таҳвилӣ	таҳҷумӣ	тавасул	тут
таҳвия	таҳбағалӣ	тавсифнома	тутафшонӣ
таҳӣ	таҳпӯш	тавсия	тутанҷир
таҳидаст	таҳпӯшӣ	тавсияқунанда	тутпарварӣ

тезгӯш	тезидан(и)зон	тирсоз	теҳидастӣ
тезгӯша	тезбозор	тирист	теҳигаҳ
тезгир	тезбозорӣ	тирак	теҳимағз
тезмизоч	тезбол	тиркаш	теҳия
тезмағз	тезбу(ӣ)	тиркашон	теҳиякунанда
тезнохун	тезбин	тиркашӣ	теҳиягар
тезнигоҳ	тезбинӣ	тиркиш	тиарI
тезнӯл	тезпо	тиркиштасма	тиарII
тезнавис	тезпайкон	тиргон	тиархӯр
тезнависӣ	тезпар	тиргак	тиархӯрӣ
тезхуш	тезпарвоз	тиргакмон	тиар // тибарI
тезутунд	тезпаз	тирмор	тиархӯрӣ
тезвач	тезпазак	тирморвор	тиарфурӯш
тезвир	тезтак	тирмонанд	тиаркунанда
тезӣ	тезҷарён	тирмизак	тиарӣ
теисал	тезҷап	тирмех	тиарӣбинӣ
теша	тезҷашм	тирнорас	тиариме
теғ	тезҷашмӣ	тирногузар	тиақ
теғорой	тезчанг	тираI	теб
теғозмӣ	тезчангол	тире	тебит
теғафрӯз	тезҷарақат	тирабахт	тебитӣ
теғафшон	тезҷарақатӣ	тирабахтӣ	типI
теғборон	тезҷашм	тираберун	типII
теғбоз	тездаргиранда	тираҷашм	типсозӣ
теғбозӣ	тездаст	тирадил	теппақӯҳ
теғбаланд	тездастӣ	тирадилӣ	типология
теғбанд	тездам	тирарой	типологи
теғпартофта	тездандон	тирарӯз	тит
теғдор	тездав	тирарӯзгар	титал
теғзан	теззеҳн	тирарӯзӣ	титалбофӣ
теғкашӣ	теззеҳнӣ	тирарӯ(ӣ)	титр
теғакмонанд	тезрафтор	тирасӯз	титшуда
теға	тезранҷ	тирашаб	титов
теғадор	тезрав	тирашабӣ	тирI
теғӣ	тезравӣ	тиразамир	тирII
тектоника	теззабон	тираақл	тирIII
тектоникӣ	теззабонӣ	тирафом	тирIV
тилмаҷ	тезсуръат	тирагон	тирV
тиле	тезсайрон	тирагӣ	тирVI
тиледаҳӣ	тезшикан	тирамоҳ	тироз
тимI	тезшиканӣ	тирамоҳрӯя	тирозанда
тимII	тезшунав	тирамоҳӣ	тироза
тимIII	тезфикр	тирамағз	тираж
тимаҷ	тезфикрӣ	тираниҳод	тирожа
тимар	тезфаҳм	тирвор	тирафкан
тимар	тезфаҳмӣ	тирукамон	тиранҷак(к)
тиммум	тезкор	тирез//тириз	тирандоз
тиммумун	тезкорӣ	тирез	тирандозӣ
тинI	тезқунҷа	тирезача	тирбарон
тинII	тезқунҷа	тирезача	тирбарг
теннис	тезқунҷа	тирезакорӣ	тирбанд
теннисбоз	тезқин	тез	тирпиронӣ
теннисбозӣ	тезгом	тиз	тирпарвоз
теһо	тезгудоз	тезобI	тирҷӯӣ
тево	тезгар	тезобII	тирхона
тюлен	тезгард	тезобхӯрда	тирхӯрда
теване	тезгардӣ	тезобдиханда	тирдон
	тезгузар	тезобдихӣ	тиррас
	тезгазак	тезоба	тирзан
	тезгуфтор	тезобӣ	тирзанӣ

چабрпеша جبر پيشه	چонамбароچنامبارو	چانسипӯзچانسپوز	чонадонچومانдон
чабрдида جبر ديده	чонамозچانماز	чонситонچانستان	чонадаронچамه دران
чабррасида جبر رسیده	чоннокچانناک	чонситонӣچانستانӣ	чонадар(р)онӣچамه درانی
чабркунанда جبر کننده	чоннокӣچаннаکی	чонсахтچانسخت	чонадаридоچамه دريده
чабран جبر	чонаварچانور	чонсахтӣچانسختӣ	чонадӯзچامه دوز
чуброн جبران	чонварچانور	чонсаракچانسارک	чонадӯзӣچамه دوزی
чубронпазир جبران پذیر	чонвардорچانوردار	чонсӯзчونسوز	чомазебچамه زیب
чубронпулӣ جبران پولی	чонваршinosچانورشناس	чонсӯзонаچونسӯзона	чомасафедонچامه سفیدان
чабарут جبروت	чонваршinosӣچانورشناسӣ	чонсӯзӣچونسӯзӣ	чомашӯӣچамه شوی
чабарӣ/чабрӣ جبری	чонваракچانورک	чонсерچانسیر	чомашӯӣچамه شوئی
чабрӣ جبری	чонӣIچانیI	чоншикорچانشکار	чомашӯӣхонаچамه شويخانه
чабраил جبرائیل	чонӣIIچانیII	чоншикофчانشкаф	чомафурушӣچامه فروشی
чабрия جبریه	човидидچاويدید	чонфидоچанфидо	чомакорچамه کار
чабария جبریه	човидонچاويدان	чонфидойچانфидай	чомаканчамه کن
чаб(б)иш جیش	човидонаچاويدانه	чонфидоёнаچанфидايانه	чомагӣIIچامگیII
чабғат/чабугт جغت	човидонӣچاويدانی	чонфарсо(ӣ)چанфарсой	чомаворчамه وار
чабал جبال	човидномچاويدنام	чонфарсойӣچанфарсойӣ	чомаворӣчамه واری
чабалӣ جبلی	чоҳچох	чонфазоچанфазо	чомидчамه مید
чубнI جبنI	чоҳпарастچاه پرست	чонфазойچانфазائي	чомизچامیز
чубнII/чубун جبنII/جبون	чоҳпарастонаچاه پرستانه	чонфазояндаچانфазوينده	чомеъҷамеъ
чаб(б)анда چبنده	чоҳпарастӣچاه پرستی	чонфишонӣچانفشانی	чомеаҷамеа
чабун جبون	чоҳқӯ(ӣ)چاه جوی	чонфигорچанфгар	чомеапазирӣҷамеа پذیری
чабба جبه	чоҳдӯстچاه دوست	чонканچانکن	чомеаситезӣҷамеа ستیزی
чабба جبه	чоҳталабچاه طلب	чонгудозچانگداز	чомеашиносҷамеа شناس
чуббахона جبه خانه	чоҳталабонаچاه طلبانه	чонгудозонаچانگدازانه	чомеашиносӣҷамеа شناسӣ
чабхаII جبههII	чоҳталабӣچاه طلبی	чонгузарچانگذار	чомеагароҷамеа گرا
чабхаI جبههI	чоҳилچاهیل	чонгирifteچانگریفته	чомеагаройҷамеа گرائی
чабҳасой جبهه سائي	чоҳилонаچاهیلانه	чонгусилچانگسیل	чонچан
чаббидан چبيدن	чоҳилӣچاهیلی	чонгирچانگیر	чоназорچاناזור
чабидан چبيدن	чоҳилиятچاهилият	чоннисорچан нисор	чоназорӣچанаזורӣ
чабираI چبيرهI	ҷай андозچай انداز	чоннисоронаچан нисорона	чонафрӯзچан افروز
чабираII چبيرهII	ҷай браӣчойбарой	ҷан нтаркнندهچан нтарکننده	чонофаринچан افارين
чабин چبين	ҷай پوشчойпӯш	чоннисорӣچан нисорӣ	чонафзо(ӣ)چан افزای
чабингирifteچابينگریفته	ҷай پوشӣчойпӯшӣ	ҷананаچанانا	ҷан афшанчан افشان
чах//чаҳ جیح	ҷай خوابчойҳоб	ҷананаҷанана	ҷан афшанӣчан افشانی
чаҳш جخش	ҷай дардорчойдор	ҷанасасоночанасасона	ҷанбахтачанباخته
чад(д) جد	ҷай дари чойдорӣ	ҷанончанан	ҷанбозчанباز
чид(д) جد	ҷай роу чойрав	ҷанане чонона	ҷанбазоначанبازانه
чадд جد	ҷай روی чойравӣ	ҷанбчанб	ҷанбазӣчанبازی
чиддан جدان	ҷай عوضкнندهчойивазкунанда	ҷанбдорчанбидор	ҷанбашхшчанبашش
чудо-чудо-чудо چودا-چودا-چودا	ҷай پوشакчойпӯшак	ҷанбдорӣчанбидорӣ	ҷанбарчанبر
чудоI چوداI	ҷайгаҳчойгоҳ	ҷандарIچандорI	ҷанбарорчанбарور
чудоII چوداII	ҷайгдзинчойгузин	ҷандарIIچандорII	ҷанбинчанбин
чидор جدار	ҷайгаҳчойгаҳ	ҷандаркчондорак	ҷанбирдазчонпардоз
чидорӣ جداری	ҷайگیرчойгир	ҷанзат чонзот	ҷанпирорчонпарвар
чудошуда جداشده	ҷайگیرани чойгиронӣ	ҷанзод чонзод	ҷанпнаҳчонпанаҳ
чудокунак جدانک	ҷайگیرкнани чойгиркунонӣ	ҷаншмерӣчоншумурӣ	ҷанталвосаچانتالвосا
чудокунанда جدانکنده	ҷайگیری чойгирӣ	ҷаншинIчонишинI	ҷанхарашчанخارش
чудогона جدگانانه	ҷай намаз чойнамоз	ҷаншинIIчонишинII	ҷандодачاندوده
чудогонагӣ جدگانگی	ҷабирчобобира	ҷаншинӣчонишинӣ	ҷандорчاندور
чудогӣ جدگی	ҷабборчаббор	ҷанфизоچанфизо	ҷандоразӣчондаразӣ
чидол جدال	ҷабборӣҷабарӣ	ҷанфшанчонфишон	ҷандеҳчонده
чудонашудани جداناشدن	ҷаболҷабал	ҷанакчонак	ҷансбилчонсбил
чудонашаванда جدانشونده	ҷабонҷабан	ҷанкаҳчонкоҳ	ҷансипарчонсипар
чудошаванда جدانشونده	ҷабнатчабонат	ҷанкаҳана чонкоҳона	ҷансипорчонсипор
чудонашавандагӣ جدانشوندگی	ҷабдуқҷабдуқ	ҷанкаҳани чонкоҳонӣ	ҷансипорана чонсипорана
чадовил جداول	ҷабрIҷабрI	ҷанкнана чонканона	ҷансипорана чонсипорана
чудай جدائی	ҷабрIIҷабрII	ҷанкни чонкани	ҷансипорӣчонсипорӣ
чудоиандозӣ جدای اندازی	ҷабрIIIҷабрIII	ҷангза(ӣ)чонгазо(ӣ)	ҷансипорӣ чансипорӣ

ҷизия	ҷазII	ҷурғат	ҷадр
ҷизиягирӣ	ҷаз(з)I	ҷурғатталаб	ҷадар
ҷасрат	ҷуз3	ҷурғатнок	ҷадарӣ
ҷасратманд	ҷазoI	ҷурға	ҷадоғашта
ҷасратнок	ҷазобинӣ	ҷурғадон	ҷадал
ҷасратнокӣ	ҷазодиханда	ҷурғарез	ҷадала
ҷасмат	ҷазодихӣ	ҷурғакаш	ҷадли
ҷаст	ҷазодиде	ҷурғанӯш	ҷадвор
ҷастухез	ҷазогоҳ	ҷурғот	ҷадвал
ҷастор	ҷазогирӣ	ҷурғотак	ҷадвалбандӣ
ҷастуҷӯкунанда	ҷазонома	ҷурғотӣ	ҷадвалдор
ҷастуҷӯ(ӣ)	ҷазоирI	ҷурғотин	ҷадвалсозӣ
ҷастгоҳ	ҷузoм	ҷарқ-ҷарқ	ҷадвалкаш
ҷастан	ҷазой	ҷарққа	ҷадвалкашӣ
ҷастан	ҷазайрI	ҷарқидан	ҷадвалвор
ҷастангоҳ	ҷазайрII	ҷарғе	ҷадда
ҷаста-ҷаста	ҷазойл	ҷарғе	ҷадӣ
ҷасте	ҷаз-биз	ҷармI	ҷадӣ
ҷасад	ҷазба	ҷармII	ҷадӣ
ҷаср	ҷазбадор	ҷарм	ҷадисимо
ҷаск	ҷаззин	ҷармшинос	ҷадинамо
ҷисм	ҷазрII	ҷармшиносӣ	ҷадӣ
ҷисман	ҷаззас	ҷармона	ҷадидтарош
ҷисмонӣ	ҷазъ	ҷариндӣ	ҷадидан
ҷисмоният	ҷазъ	ҷаринг-ҷаринг	ҷадидкӯшӣ
ҷисмӣ	ҷазъ	ҷаринг-ҷаринг	ҷадидӣ
ҷисмият	ҷазъбанд	ҷарингдор	ҷадидия
ҷисса	ҷазъбандӣ	ҷарингдорӣ	ҷадир
ҷиссдор	ҷазъан	ҷарингас	ҷадидият
ҷиссакалон	ҷазъӣ	ҷарингасзанон	ҷаззоб
ҷисур	ҷазъиёт	ҷарингасзанӣ	ҷаззобият
ҷисурона	ҷазъиётбаёнӣ	ҷарингасӣ	ҷазб
ҷисурӣ	ҷазғун	ҷарингас//ҷарингас	ҷазбкунанда
ҷасим	ҷазк	ҷарингас\ҷарингос	ҷазбманд
ҷашн	ҷазм	ҷарингас	ҷазба
ҷашан	ҷазманд	ҷарра	ҷазрI
ҷашнгирӣ	ҷазмӣ	ҷарӣI	ҷар
ҷашнгоҳ	ҷазза	ҷарӣII	ҷур
ҷашнвора	ҷаззадор	ҷаррӣ	ҷар(p)
ҷаъба	ҷазе	ҷаран	ҷаронд//ҷарид
ҷадд	ҷазе	ҷарангоҳ	ҷароим
ҷадмӯй	ҷаззагин\ҷаззагӣ	ҷариб	ҷароҳ
ҷаъфарӣI	ҷазз\ҷазъ	ҷарибкеш	ҷарохат
ҷаъфарӣII	ҷазз\ҷазъ	ҷарибона	ҷарохатбанд
ҷаъл	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарид	ҷарохатбандӣ
ҷаъли	ҷаззбандӣ\ҷаззбандӣ	ҷарида	ҷарохатдор
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷарохатдида
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷарохатнок
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷароҳӣ
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷароҳия
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷарод
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷародулбаҳр
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷарроп
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷаросак
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷаролақол
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷараб
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷарҷӣ
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷарас
ҷаъли	ҷаззбанд\ҷаззбанд	ҷарида	ҷарасҷунбон

چامшедй چمبشیدی	چالدو جلدو	چيغارخون جگر خون	چاғидан چاغيدان
چамъ جمع	چулду جلدو	چигардор جگر دار	چағо جفا
чамъомад جمعاً	چалدى جلدی	چигاردорй جگر دارى	чағоомез جفا آميز
чамъомадгоҳ جمعاً	چалидия جلدیه	چигاردӯз جگر دوز	чағондеш جفا انديش
чамъомада جمعاً	چуласو جلسا	چигарرانگ جگر رنگ	чағобин جفا بين
чамъоварй جمعاً	چالаса جلسه	چигарреш جگر ريش	чағочўй جفا جوى
чамъобаст جمع بست	چулғунدى جلغندی	چигارسўхта جگر سوخته	чағодиде جفا دیده
чамъобастй جمع بستى	چалғуза جلغوזה	چигаргоҳ جگر گاه	چағокор جفا کار
чамъобандй جمع بندى	چилф جلف	چигаргўша جگر گوشه	чағокорй جفا کارى
чамъшаванда جمع شونده	چилав جلو	چигарй جگرى	чағокашй جفا كشي
чамъкунанда جمع كنده	چолобند جلوبند	چигаритоб جگر يتاب	чағогустар جفا گستر
чамъан جمعاً	چолавхона جلو خانه	چигарيرانگ جگر يرنگ	чағописанд جفا پسند
чамъулجمع الجمع	چолавдор جلو دار	چигй-چигйى جگى جگى	чағопеша جفا پيشه
чамъобастшуда جمع بستشده	چолус جلوس	چигй-چигйى جگى جگى	чағокаш جفا كش
чамъобастшаванда جمع بستشونده	چолава шах جلو شخ	چал جل	чағокеш جفا كيش
чамбасткунанда جمع بست كنده	چолавакш جلو كش	чалла جل	чағоғар جفا غار
чамъдастй جمع دستى	چолавгирй جلو گيرى	چул(л) جل(ل)	چуфт جفت
чумъа جمعە	чолва جلوه	чолола جل(ل)	чуфтангушт جفت انگشت
чумъабозор جمعە بازار	чолвадор جلوه دار	чалолало جل(ل)	чуфтбошй جفتباشى
чумъахонй جمعە خوانى	чолвафурўш جلوه فروش	чолола II جل(ل)	чуфтбаророн جفتباروران
чамъй جمعى	чолвафурўшй جلوه فروشى	чаллоб جلاب	чуфтбанд جفتبند
чамъият جمعيت	чолвагоҳ جلوه گاه	чул(л)об جلاب(ل)وب	чуфтран جفتران
чамъиятшинос جمعيت شناس	чолвагар جلوه گر	чаллобй جلابى	чуфтранй جفترانى
чамъиятшиносй جمعيت شناسى	чолвагарй جلوه گرى	чалочул جلا جل	чуфтранда جفترنده
чамъиятй جمعيتى	чалвиз جلو يز	чалочил جلا جل	чуфтсум جفتسم
чуммак جمعك	чулла جله	чалочин جلاجين	чуфтсумон جفتسمان
чумакшикаста جمعكشسته	чалхунدى جلھندى	чалочинкамپир جلاجين كمپير	чуфтшавй جفتشوى
чумак//جمعك	чулхунدى جلھندى	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чамал جمعل	чулхундинўш جلھنديپوش	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумал جمعل	чалй جلى	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чамалға جمعلغه	чалис جليس	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумла جمعله	чалил جليل	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумлабандй جمعله بندى	чимI جم	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумлапардоз جمعله پرداز	чим-чит جم جت	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумласозй جمعله سازى	чамодот جمادات	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумлагй جمعلگى	чамодот جمادات	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумух جمعوه	чамодотот جمادات	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумхул جمعوه	чамодионолхир جمادى الآخر	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумхур جمعهور	чамодионолаввал جمادى الاول	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумхурй جمعهورى	чамодионосонй جمادى الثانى	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумхурихоҳ جمعهور يخواه	чам(м)оза جم(م)وزه	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумхурият جمعهوريت	чам(м)ош جم(م)وش	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чумхуриявй جمعهوريهوى	чимоъ جماع	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чамил جمى	чамоат جماعت	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чамеъ جمعيع	чамоатй جماعتى	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чамеан جمعيعا	чамоа جماعه	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чамилах جمعيله	чамол جمال	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чамилй جمعيلي	чимол جمال	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чин جن	чамолак جمالک	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чин(н) جن(ن)	чамолаккокул جمالک کاکل	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чиндор جندار	чамохир جماهير	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чинзада جنزده	чамбўс جمبوس	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чинкўча جنکوچه	чумбидан جمبيدن	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чанобI جناب	чимчима جمجمه	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чанобI جناب	чумчума جمجمه	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чанобат جنابت	чимчимагй جمجمگى	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чаноҳ جناح	чимчумамоҳй جمجمه ماهى	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чаноҳй جناحى	чамр جممر	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى
чаноҳайн جناحى	чамра جممر	чаллодот جلا دوت	чуфтшавй جفتشوى

жавосис	жавосис	чангсигол	чангсигол	чаноза	чаноза
жаввал	жаввал	чангталаб	чангталаб	чанозахонӣ	чанозахонӣ
жавол	жавол	чангталабона	чангталабона	чинос	чинос
жаволдӯз	жаволдӯз	чангталабӣ	чангталабӣ	чанон	чанон
жаволдӯзӣ	жаволдӯзӣ	чангнома	чангнома	чанон	чанон
жаволгӯша	жаволгӯша	чангондан	чангондан	чанох	чанох
жаволча	жаволча	чанговар	чанговар	чаной	чаной
жавола	жавола	чанглубонӣ	чанглубонӣ	чаноят	чаноят
жавомеъ	жавомеъ	чангалоҳона	чангалоҳона	чаноятпеша	чаноятпеша
жавон/чувон	жавон/чувон	чангдида	чангдида	чаноятшарик	чаноятшарик
жавон	жавон	чангар-чунгур	чангар-чунгур	чанояткор	чанояткор
жавонбоз	жавонбоз	чангаррос	чангаррос	чанояткорона	чанояткорона
жавонбухорӣ	жавонбухорӣ	чангирас	чангирас	чанояткорӣ	чанояткорӣ
жавонбухориён	жавонбухориён	чангара	чангара	чаноятӣ	чаноятӣ
жавонбахт	жавонбахт	чангарагӣ	чангарагӣ	чанб	чанб
жавонписар	жавонписар	чангсоз	чангсоз	чанбучӯл	чанбучӯл
жавонпахлавон	жавонпахлавон	чангкунанда	чангкунанда	чанбон	чанбон
жавонтарош	жавонтарош	чангтоҳ	чангтоҳ	чанбониш	чанбониш
жавондухтар	жавондухтар	чангал	чангал	чанбонак	чанбонак
жавондил	жавондил	чангалбурӣ	чангалбурӣ	чанбадиндан	чанбадиндан
жавонзан	жавонзан	чангалпарвар	чангалпарвар	чанбиш	чанбиш
жавонсол	жавонсол	чангалпарварӣ	чангалпарварӣ	чанбанд	чанбанд
жавонфикр	жавонфикр	чангалдор	чангалдор	чанба	чанба
жавонгашта	жавонгашта	чангалдорӣ	чангалдорӣ	чанбидан	чанбидан
жавонмард	жавонмард	чангалдашт	чангалдашт	чаннат	чаннат
жавонмард	жавонмард	чангалдашӣ	чангалдашӣ	чаннаткада	чаннаткада
жавонмардона	жавонмардона	чангалнишин	чангалнишин	чаннатмакон	чаннатмакон
жавонмардӣ	жавонмардӣ	чангалбон	чангалбон	чаннатӣ	чаннатӣ
жавонмарг	жавонмарг	чангалзор	чангалзор	чанчал	чанчал
жавонмарг	жавонмарг	чангалистон	чангалистон	чанчалталаб	чанчалталаб
жавонмаргбоб	жавонмаргбоб	чангила	чангила	чанчолӣ	чанчолӣ
жавонмаргӣ	жавонмаргӣ	чангилапо	чангилапо	чанҷаккабоб	чанҷаккабоб
жавоннамо	жавоннамо	чангилариш	чангилариш	чанҷароғ	чанҷароғ
жавоннамоӣ	жавоннамоӣ	чангиллақул	чангиллақул	чанҷак	чанҷак
жавоннама	жавоннама	чангилламоӣ	чангилламоӣ	чанд	чанд
жавоннамаӣ	жавоннамаӣ	чангали	чангали	чандала	чандала
жавоннаб	жавоннаб	чангалёл	чангалёл	чанда	чанда
жавонроӣ	жавонроӣ	чангнодида	чангнодида	чандапӯш	чандапӯш
жавонак	жавонак	чангномахонӣ	чангномахонӣ	чанис	чанис
жавонакак	жавонакак	чангвар	чангвар	чанисан	чанисан
жавона	жавона	чангӣ	чангӣ	чансшинас	чансшинас
жавона	жавона	чангидан	чангидан	чансӣ	чансӣ
жавонағов	жавонағов	чануб	чануб	чансият	чансият
жавонавор	жавонавор	чануб	чануб	чанг	чанг
жавонӣ	жавонӣ	чанубӣ	чанубӣ	чанг	чанг
жавонӣ	жавонӣ	чануд	чануд	чанг	чанг
жавонимарг	жавонимарг	чанвар	чанвар	чанг	чанг
жавонимаргбоб	жавонимаргбоб	чанун	чанун	чанг	чанг
жавохир	жавохир	чануномез	чануномез	чанг	чанг
жавохирлот	жавохирлот	чануновар	чануновар	чанг	чанг
жавохирдору	жавохирдору	чанундор	чанундор	чанг	чанг
жавохирсоз	жавохирсоз	чанункада	чанункада	чанг	чанг
жавохиршinos	жавохиршinos	чанунмизоч	чанунмизоч	чанг	чанг
жавохирфурӯш	жавохирфурӯш	чаннӣ	чаннӣ	чанг	чанг
жавохирфурӯшӣ	жавохирфурӯшӣ	чанниавзоъ	чанниавзоъ	чанг	чанг
жавохиркор	жавохиркор	чаннибашара	чаннибашара	чанг	чанг
жавохиркорӣ	жавохиркорӣ	чаннихона	чаннихона	чанг	чанг
жавохирнишон	жавохирнишон	чанниятиб	чанниятиб	чанг	чанг
жавохирнигор	жавохирнигор	чанниба	чанниба	чанг	чанг
				чанг	чанг

[illegible]

чиптаI	ҷай	чокдӯзӣ	ҷармих
чиптаII	ҷайбодкаш	чоккунӣ	ҷармин
чиптабоф	ҷайҷуварӣ	чокбур	ҷарнел(a)
чиптабофӣ	ҷайҷуш	чокар	ҷаро
чиптафарш	ҷайҷушани	чокарона	ҷаропавро
чиптафурӯш	ҷайхонаҷӣ	чокарӣ	ҷаропаварӣ
чиптафурӯшӣ	ҷайхона	чокупорадӯз	ҷароадар
чиптагӣ	ҷайхалта	чокупорадӯзӣ	ҷароадарӣ
чиптагин	ҷайхӯр	чоки	ҷаро
чапчак	ҷайхӯрак	чалI	ҷараандешӣ
чапдар	ҷайхӯрӣ	чалII	ҷарабин
чапдаст	ҷайдан	чалIII	ҷарабини
чапдастӣ	ҷайфурӯш	чалIV	ҷарапизир
чапарI	ҷайфурӯшӣ	чалV	ҷарапизирӣ
чапарII	ҷайкутӣ	чалVI	ҷараҷӯӣ
чапарбоф	ҷайкор	чалVII	ҷараҷӯӣ(ӣ)
чапаракI	ҷайкорӣ	чалVIII	ҷарасоз
чапаракII	ҷайкаш	чалIX	ҷарасозӣ
чапаракIII	ҷайкашӣ	чалX	ҷаракор
чапаракIV	ҷайкахк	чалXI	ҷаракорӣ
чапаргардон	ҷайгардон	чалXII	ҷарагар
чапаргӯш	ҷайпулӣ	чалXIII	ҷарагарӣ
чаправ	ҷайханагӣ	чалXIV	ҷаранапизир
чаправӣ	ҷайханадор	чалXV	ҷаранпизир
чапғалат	ҷайзор	чалXVI	ҷаранпизирӣ
чипқон	ҷайстон	чалXVII	ҷарҳазора
чапак	ҷайнак	чалXVIII	ҷарӣ
чапакзанӣ	ҷайнак	чалXIX	ҷарӣ
чапкӯча	ҷайнак	чалXX	ҷарӣ
чапгир	ҷайнак	чалXXI	ҷарӣ
чапгирӣ	ҷайнак	чалXXII	ҷарӣ
чапан	ҷайнак	чалXXIII	ҷарӣ
чапана	ҷайнак	чалXXIV	ҷарӣ
чаппа	ҷайнак	чалXXV	ҷарӣ
чаппапеч	ҷайнак	чалXXVI	ҷарӣ
чаппашавӣ	ҷайнак	чалXXVII	ҷарӣ
чаппагардон	ҷайнак	чалXXVIII	ҷарӣ
чапӣ	ҷайнак	чалXXIX	ҷарӣ
чапигарӣ	ҷайнак	чалXXX	ҷарӣ
чапира	ҷайнак	чалXXXI	ҷарӣ
чаппин	ҷайнак	чалXXXII	ҷарӣ
чуппин	ҷайнак	чалXXXIII	ҷарӣ
чет	ҷайнак	чалXXXIV	ҷарӣ
чатр	ҷайнак	чалXXXV	ҷарӣ
чатрдор	ҷайнак	чалXXXVI	ҷарӣ
чатрдорӣ	ҷайнак	чалXXXVII	ҷарӣ
чатрсоз	ҷайнак	чалXXXVIII	ҷарӣ
чатрқоқу	ҷайнак	чалXXXIX	ҷарӣ
чатракI	ҷайнак	чалXL	ҷарӣ
чатракII	ҷайнак	чалXLI	ҷарӣ
чатркаш	ҷайнак	чалXLII	ҷарӣ
		чалXLIII	ҷарӣ
		чалXLIV	ҷарӣ
		чалXLV	ҷарӣ
		чалXLVI	ҷарӣ
		чалXLVII	ҷарӣ
		чалXLVIII	ҷарӣ
		чалXLIX	ҷарӣ
		чалL	ҷарӣ
		чалLI	ҷарӣ
		чалLII	ҷарӣ
		чалLIII	ҷарӣ
		чалLIV	ҷарӣ
		чалLV	ҷарӣ
		чалLVI	ҷарӣ
		чалLVII	ҷарӣ
		чалLVIII	ҷарӣ
		чалLVIX	ҷарӣ
		чалLX	ҷарӣ
		чалLXI	ҷарӣ
		чалLXII	ҷарӣ
		чалLXIII	ҷарӣ
		чалLXIV	ҷарӣ
		чалLXV	ҷарӣ
		чалLXVI	ҷарӣ
		чалLXVII	ҷарӣ
		чалLXVIII	ҷарӣ
		чалLXIX	ҷарӣ
		чалLXX	ҷарӣ
		чалLXXI	ҷарӣ
		чалLXXII	ҷарӣ
		чалLXXIII	ҷарӣ
		чалLXXIV	ҷарӣ
		чалLXXV	ҷарӣ
		чалLXXVI	ҷарӣ
		чалLXXVII	ҷарӣ
		чалLXXVIII	ҷарӣ
		чалLXXIX	ҷарӣ
		чалLXXX	ҷарӣ
		чалLXXXI	ҷарӣ
		чалLXXXII	ҷарӣ
		чалLXXXIII	ҷарӣ
		чалLXXXIV	ҷарӣ
		чалLXXXV	ҷарӣ
		чалLXXXVI	ҷарӣ
		чалLXXXVII	ҷарӣ
		чалLXXXVIII	ҷарӣ
		чалLXXXIX	ҷарӣ
		чалLXXXX	ҷарӣ
		чалLXXXXI	ҷарӣ
		чалLXXXXII	ҷарӣ
		чалLXXXXIII	ҷарӣ
		чалLXXXXIV	ҷарӣ
		чалLXXXXV	ҷарӣ
		чалLXXXXVI	ҷарӣ
		чалLXXXXVII	ҷарӣ
		чалLXXXXVIII	ҷарӣ
		чалLXXXXIX	ҷарӣ
		чалLXXXXX	ҷарӣ

ҷархкаш	ҷарбгфтор	ҷарағсоз	ҷатрмон
ҷархкашӣ	ҷарбгфторӣ	ҷарағсозӣ	ҷатрман
ҷархгар	ҷарбگو(ӣ)	ҷарағистон	ҷатрӣ
ҷархгардон	ҷарбگوӣ	ҷарағфурӯш	ҷеткеш
ҷархала	ҷарбанде	ҷарағфурӯшӣ	ҷетгир
ҷархмала	ҷарбу	ҷарағак	ҷетме
ҷархә	ҷарбубасте	ҷарағак	ҷетн
ҷархәгардон	ҷарбудор	ҷарағкуш	ҷеҳ
ҷархӣ	ҷарбугӣ	ҷарағкушонӣ	ҷеҳ
ҷархидан	ҷарбе	ҷарағмуде	ҷеҳII
ҷархинтабак	ҷарбӣ	ҷарағанда	ҷеҳҷӯб
ҷардI	ҷарбидан	ҷарағвор	ҷеҳа
ҷардII	ҷарт	ҷарағвора	ҷеҳт
ҷардон	ҷартир	ҷарағвора	ҷеҳткӣ
ҷарде	ҷартирӣ	ҷарағвоса	ҷеҳдиг
ҷарз	ҷарҷарак	ҷарағвонӣ	ҷеҳс
ҷарс-ҷарс	ҷарчин	ҷарағӣ	ҷеҳмақ
ҷарс\ҷаррос	ҷарчинфурӯш	ҷарағина	ҷеҳе
ҷарасI	ҷарчинфурӯшӣ	ҷарағоҳ	ҷеҳӣ
ҷарасII	ҷарчинворӣ	ҷарағоҳӣ	ҷеҳидан
ҷарасIII	ҷархII	ҷарағар	ҷедир
ҷарасIV	ҷархI	ҷаран	ҷир
ҷарсI	ҷархзону	ҷаронанда	ҷир-ҷир
ҷарсII	ҷархсанг	ҷаронидан	ҷароI
ҷарсIII	ҷарх\асиятрашӣ	ҷарб	ҷароII
ҷарс-ҷарс	ҷархиосиётарошӣ	ҷарб\хур	ҷароIII
ҷарсдан	ҷархоб	ҷарб\хурӣ	ҷароӣ
ҷарсдан	ҷархоба	ҷарбонидан	ҷаропуӣ
ҷарсӣ	ҷархобалак	ҷарбболо	ҷароҷо(ӣ)
ҷарш	ҷархандн//	ҷарбпахлу	ҷарохор
ҷарғ	ҷархон(и)дан	ҷарбтарозу	ҷарохвора
ҷарғдор	ҷархбод	ҷарб-ҷарб	ҷаразар
ҷарғанд	ҷархбол	ҷарб\хурш	ҷарасзанон
ҷарғанда	ҷархпоя	ҷарбхиз	ҷарасзанӣ
ҷарқ-ҷарқ	ҷархҷӯб	ҷарбдаст	ҷараск
ҷарқас	ҷархҷӣ	ҷарбдастӣ	ҷароситон
ҷарқас	ҷархдор	ҷарбрабо	ҷаросӣ
ҷарқ-ҷарқ	ҷархдег	ҷарбрӯд	ҷарағ
ҷарқсандан	ҷархресак	ҷарбрӯда	ҷарағ
ҷарқса	ҷархресӣ	ҷарбуз	ҷарағпоя
ҷарқкӣ	ҷархришт	ҷарбзабон	ҷарағовез
ҷарк	ҷархзан	ҷарбзабонӣ	ҷарағфурӯз
ҷарак	ҷархзанон	ҷарбсухан	ҷарағон
ҷарак	ҷархзанӣ	ҷарбсуханӣ	ҷарағон
ҷаркаба	ҷархсоз	ҷарбиш	ҷарағонӣ
ҷарколуд	ҷархсозӣ	ҷарбишдор	ҷарағбона
ҷаркбардор	ҷархса	ҷарбишфурӯш	ҷарағпоя
ҷаркнобардор	ҷархш	ҷарбшир	ҷарағча
ҷаркоб	ҷархшт	ҷарбакII	ҷарағҷӣ
ҷаркин	ҷархшравон	ҷарбак	ҷарағдор
ҷаркинӣ	ҷархшак	ҷарбакI	ҷарағдон/ҷарағдон

ҷигилII	ҷашмак	ҷашмолус	ҷургар
ҷуғул	ҷашмкҷ	ҷашмало	ҷаргар
ҷуғулхур	ҷашмакдор	ҷашмандоз	ҷаргӣ
ҷуғал	ҷашмакзанӣ	ҷашмандозӣ	ҷаргин
ҷуғули	ҷашмкәлон	ҷашмбандI	ҷарм
ҷуғундар	ҷашмкӯшода	ҷашмбандакбозӣ	ҷармдәстак
ҷағу	ҷашмакӣ	ҷашмпизишк	ҷармәлот
ҷағу	ҷашмкӯснәгӣ	ҷашмпизишкӣ	ҷармдәстакдӯзӣ
ҷағук	ҷашмкӯснә	ҷашмтар	ҷармгар
ҷағидан	ҷашмгашта	ҷашмтанг	ҷармгарӣ
ҷафт	ҷашмгӯшнагӣ	ҷашмтангӣ	ҷармӣ
ҷафт	ҷашмгӯшна	ҷашмтез	ҷармин
ҷафта	ҷашмимурғӣ	ҷашмдаридә	ҷарминапӯш
ҷафсидан	ҷашмноғузәр	ҷашмрас	ҷаранд
ҷаққон	ҷашмнадида	ҷашмзад	ҷарандгӯӣ
ҷаққонӣ	ҷашмнамо	ҷашмсер	ҷарандгӯӣ
ҷақҷақ	ҷашмнамоӣ	ҷашмшахло	ҷаранду
ҷақҷақ	ҷашма	ҷашмикордон	ҷарандә
ҷақҷақ	ҷашмадор	ҷашмкабуд	ҷарандә
ҷақҷақ	ҷашмасон	ҷашмнок	ҷаранг
ҷақҷақ	ҷашмасор	ҷашмбодом	ҷаринг
ҷақҷақ	ҷашанда	ҷашмбоз	ҷарангак
ҷақҷақ	ҷашиёӣ	ҷашмбароҳ	ҷарангидан
ҷақҷақ	ҷашидан	ҷашмбароҳӣ	ҷарванс
ҷақҷақ	ҷағ/ҷуғ	ҷашмбастә	ҷарук
ҷақҷақ	ҷағ	ҷашмбнам	ҷарвидан
ҷақҷақ	ҷағор	ҷашмбаном/ҷашмпаном	ҷарвидә
ҷақҷақ	ҷағора	ҷашмбандII	ҷарраI
ҷақҷақ	ҷағоз	ҷашмбандак	ҷарраII
ҷақҷақ	ҷағона	ҷашмбандӣ	ҷаридан
ҷақҷақ	ҷағоназан	ҷашмбечә	ҷарик
ҷақҷақ	ҷағонӣ	ҷашмбина	ҷасп
ҷақҷақ	ҷағонирӯд	ҷашмпӯш	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағониён	ҷашмпӯшӣ	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағбут	ҷашмҷуқур	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағпарда	ҷашмхона	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағатой	ҷашмхараш	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағатой	ҷашмхирәкнәдә	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағдег	ҷашмхирақунанда	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағирIII	ҷашмдор	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағирI	ҷашмдорӣ	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағирII	ҷашмдошт	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағурҷук	ҷашмдард	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағзI	ҷашмдид	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағзII	ҷашмрасида	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағзIII	ҷашмзахм	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағзак	ҷашмзада	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағал	ҷашмзан	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағил	ҷашмзанӣ	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағил	ҷашмсиёҳ	ҷаспә
ҷақҷақ	ҷағил	ҷашмсерӣ	ҷаспә

ҷалма	ҷалбақ	ҷаккаI	ҷакIII
ҷалмафатир	ҷулбула	ҷаккаII	ҷакIV
ҷалав	ҷилбанд	ҷаккаIII	ҷакV
ҷилав	ҷалп-ҷалап	ҷаккаIV	ҷак-ҷак
ҷалвор	ҷалп-ҷалп	ҷикка	ҷик-ҷик
ҷалворбофӣ	ҷалпос	ҷаккаҳалта	ҷак//ҷикvI
ҷалворӣ	ҷалпан	ҷаккӣ	ҷакҷак\ҷакҷак
ҷалавпазхона	ҷалпос	ҷакидан I	ҷакочак\ҷакочок
ҷалуч	ҷалпс\ҷалпас	ҷакидан II	ҷакда(a)
ҷалавхуриш	ҷалпак	ҷакидеI	ҷакора
ҷалавқабоб	ҷалпакпаз	ҷакидеII	ҷакома
ҷалавқабоб	ҷалпакпазӣ	ҷакидеIII	ҷакомасаро(ӣ)
ҷалавидан	ҷалпакпазӣ	ҷакидеIV	ҷакомасарой
ҷал(a)	ҷалпакхӯр	ҷакидеV	ҷакомағӯӣ
ҷалаI	ҷалтор	ҷакидеҳӯр	ҷакомағӯ(ӣ)
ҷалаII	ҷалтанон	ҷекист	ҷаканд\ҷаканид
ҷалаIII	ҷалчик	ҷагома//ҷакома	ҷаковак
ҷалаIV	ҷалдрже	ҷагит	ҷак бурон
ҷалла	ҷалдара	ҷагас	ҷак бур
ҷал(a)II	ҷалсола	ҷагил	ҷак бурӣ
ҷал(a)III	ҷалсолағӣ	ҷагилӣ	ҷакҷак
ҷал(a)IV	ҷалш	ҷагилшуда	ҷакра
ҷалаоб	ҷалғӯза	ҷагут	ҷакра-ҷакра
ҷала-пала	ҷалғӯза	ҷагунағӣ	ҷакрарез
ҷаллапеч	ҷалфас	ҷагҷағӣ	ҷакрашумор
ҷалачулпа	ҷалак	ҷагина	ҷакрӣ
ҷалахона	ҷалкIV	ҷагинакаш	ҷакс
ҷалағӣ	ҷалк(a)икI	ҷагинакашӣ	ҷакш
ҷалағиҳ	ҷалак	ҷал	ҷакш(к)уш
ҷаламулло	ҷалкI	ҷалбур	ҷаккуш
ҷаланок	ҷалкII	ҷалбуғум	ҷакшӯзир
ҷаланишин	ҷалкIII	ҷалпо(ӣ)II	ҷакшӯзирӣ
ҷаланишинӣ	ҷалкбазӣ	ҷалпоI	ҷакшӯр
ҷалаусто	ҷалкбозӣ	ҷалтора	ҷакшӯрӣ
ҷалабандак	ҷалкбазӣ	ҷалтан	ҷакшӯзан
ҷаладор	ҷалкхал	ҷалчароғ	ҷакшӯкарӣ
ҷаласавод	ҷалкрис	ҷал-ҷал	ҷаккI
ҷаласаводӣ	ҷалкрисӣ	ҷалҷӯб	ҷаккII
ҷалакор	ҷалкшакл	ҷалдухтарон	ҷаккак
ҷалакорӣ	ҷалксоз	ҷалдурӯғ	ҷаллак
ҷалагурезон	ҷалксозӣ	ҷалсутун	ҷаллакзор
ҷал(a)анишин	ҷалкаш	ҷалкофхон	ҷалман
ҷал(a)анишинӣ	ҷалкӣ	ҷалкокул	ҷалмуғ
ҷалипо	ҷалғз	ҷалғза	ҷалма
ҷалиданI	ҷалум	ҷалиасин	ҷалмизак
ҷалиданII	ҷалмандоз	ҷалимак	ҷалкан
ҷалиданIII	ҷалмандор	ҷалоб	ҷалкана
ҷалим	ҷалмқадӯ	ҷалочул(ӣ)	ҷалкана
ҷамIV	ҷалмақ	ҷаллак	ҷалканафурӯш
ҷамVII	ҷалмақаш	ҷаллондан	ҷалканафурӯшӣ
ҷамI	ҷалмақашӣ	ҷалп\ҷалап	ҷалкук

чандканала	چندکنله	چунбак	چمن زن	چам I
чандгона	چندگانه	чунба	چمن زنی	چам II
чандгӯша	چندگو شه	чанд	چمن ساز	چам III
чандгуна	چندگو نه	чандо дама	чменстан	чам V
чандал	چندل	чандошӯна	чменистон	чам VI
чандум	چندم	чандомад	чмен сарой	чам VII
чандмоҳа	چندماه	чандон	чмен сима	чим II
чандметра	چندمتر	чандандешӣ	чментабъ	чим III
чандмиллиона	چندمليانه	чандбаро\	чмантироз	чим IV
чандмин	چندمين	чандборӣ	чмен фуруз	чим V
чандан	چندن	чандбарномавӣ	чманкорӣ	чмбур
чанднишонӣ	چندنشانی	чандпоғундагӣ	чмангоҳ	чмпӯш
чанднафара	چندنفر	чандҷониба	чмангард	чмхӯр
чанднафарӣ	چندنفري	чандҷоя	чмангардӣ	чмоқ
чанднуқта	چندنقطه	чандҷида	чмангумкарда	чман I
чандвақта	چندوقت	чандҷилдӣ	чманӣ	чман I
чандвақтина	چندوقتینه	чанд-чанд	чмидан I	чманҷӣ
чандхиҷой	چندهمجائی	чандҳолатӣ	чмидан II	чмана
чандҳазорсола	چند هزار ساله	чандҳела	чмидан III	чманӣ
чандҳазора	چند هزاره	чандар	чмидан IV	чманидан (и)дан
чандҳазорӣ	چند هزاري	чандир	чен	чмбарпеч
чанде	چندی	чундар	чанор	чмбаршоҳ
чандӣ	چندی	чандирпай	чинор	чмпин
чандирмушак	چندیر موشک	чандирақама	чинорзор	чмпинат
чандин	چندین	чандирғӯшт	чинористон	чмбар
чандинбора	چندین باره	чандрӯза	чанорак	чмҷ
чандинҷида	چندین جلد	чандирӣ	чинорак	чмча
чандинрӯза	چندین روزه	чандзабона	чинорӣ	чмхӯрӣ
чандинсола	چندین ساله	чандзабонӣ	чаноғ	чмзор
чандинасра	چندین عصره	чандсоата	чуноғ	чмак
чандинасрина	چندین عصرینه	чандсоатӣ	чунон	чмилиқ
чандинкарата	چندین کرته	чандсола	чунончун	чман I
чанғалок	چنگالک	чандсолӣ	чунончи	чман II
चनाк	چنگک	чандсар	чунонки	чманора (и) (ӣ)
чанголх (в)аст	چنگال خوست	чандсара	चनाб	чманорай
чангон (и)дан	چنگانیدن	чандшабакавӣ	чанбар	чманосуда
чангар-чунгур	چنگر چنگور	чандсадой	чанбарбоз	чманафруз
ченкунак	چنگک	чандсадсола	чанбарбозӣ	чманандуд
ченкунӣ	چنگکي	чандтабақа	чанбарпеч	чмнбр
чунки	چنگک	чандтарафа	чанбарчасп	чмнбрдоз
чанг I	چنگ I	чандасра	чанбар-чанбар	чмнбрдозӣ
чанг II	چنگ II	чандасрӣ	чанбардон	чманпӯш
чанг III	چنگ III	чандасрина	чанбарсоз	чманперо (ӣ)
чанг IV	چنگ IV	чандфаза	чанбаршоҳ	чманчехр
чунг I	چنگ I	чандқабата	чанбарфуруш	чман-чман
чунг II	چنگ II	чундак	чанбарак	чманхез
чунг III	چنگ III	чандкорпуса	чанбаркаш	чмнд
чунг IV	چنگ IV	чандкора	чанбаркаш	чмндорӣ
чинг-чинг	چنگ چنگ	чандкаратӣ	чанбара	чмнда
чанголуд	چنگ آلود	чандкилометра	чанбарӣ	чманримда
чангор	چنگار	чандкунча	чанбарин	чманзор

ҷаҳорсола	ҷавс\ ҷовас	ҷӯбдаста	ҷангал
ҷаҳоркунча	ҷовсзӣ	ҷуброст	ҷангалтез
ҷаҳоргоҳ	ҷоваш	ҷуброҳа	ҷангалхуш
ҷаҳоргӯша	ҷовашӣ	ҷубзан	ҷангалдор
ҷаҳормғз	ҷукI	ҷубзанӣ	ҷангалзан
ҷаҳоршӯна	ҷоканидн	ҷубсо(й)	ҷанголак
ҷаҳораспа	ҷокр	ҷубшинос	ҷангола
ҷаҳорбоғ	ҷокндӣ\	ҷубшиносӣ	ҷанголи
ҷаҳорбар	ҷавканд\	ҷубкор	ҷангбаран
ҷаҳорбарга	ҷокк	ҷубкаду	ҷангпӯшт
ҷаҳорпо(й)	ҷокӣ	ҷубкаш	ҷангҷа
ҷаҳорпоя	ҷокидн	ҷубкашӣ	ҷангдор
ҷаҳорпахлӯ	ҷокида	ҷубгарӣ	ҷангрук
ҷаҳорҷониба	ҷоған	ҷубгаз	ҷангзан
ҷаҳорҷарха	ҷоғанI	ҷубмонанд	ҷангзанон
ҷаҳорҷӯба	ҷоғанII	ҷубҷак	ҷангзанӣ
ҷаҳордара	ҷоғанбоз	ҷубҷа	ҷангқовуз
ҷаҳордахсолагӣ	ҷоғанбозӣ	ҷубдор	ҷангак
ҷаҳордахсола	ҷоғанپرست	ҷубшавӣ	ҷангак
ҷаҳордахум	ҷоғанزن	ҷубак	ҷангкаш
ҷаҳордахумин	ҷоғанмонанд	ҷубакзан	ҷангкашак
ҷаҳорраҳа	ҷоғанӣ	ҷубкорӣ	ҷангкашӣ
ҷаҳорзону	ҷолI	ҷуба	ҷангакӣ
ҷаҳорзарб	ҷолмарг	ҷуббин	ҷангал
ҷаҳорсолагӣ	ҷолоқ	ҷулак	ҷангалук
ҷаҳорсолина	ҷолпӣ	ҷубин	ҷангнавоз
ҷаҳорсоӯ	ҷолстон	ҷупон	ҷангнавозӣ
ҷаҳоршоҳ	ҷолӣ	ҷупонбача	ҷангга
ҷаҳоршанбе	ҷолӣ	ҷупонписар	ҷангӣ
ҷаҳорсоата	ҷолгоштк	ҷупонӣ	ҷана
ҷаҳорсоатӣ	ҷон	ҷупҷа	ҷанабозӣ
ҷаҳорсад	ҷонг	ҷупчилла\	ҷанасозӣ
ҷаҳорсадум	ҷона	ҷавпора	ҷанасаворӣ
ҷаҳорсадумин	ҷонӣ	ҷут	ҷунин
ҷаҳортарафа	ҷоин	ҷутзан	ҷав
ҷаҳорқабата	ҷоинпора	ҷавтор	ҷу
ҷаҳоркитоб	ҷоинрез	ҷутка	ҷава
ҷаҳоркаси	ҷоинреза	ҷутал	ҷаватӣ
ҷаҳоргона	ҷоинрезӣ	ҷуталшӯӣ	ҷуб
ҷаҳоргӯшагӣ	ҷоингудоз	ҷуталгир	ҷуббоз
ҷаҳорум	ҷоингудозӣ	ҷутур	ҷуббозӣ
ҷаҳормавҷа	ҷоинӣ	ҷутурӣ	ҷуббандӣ
ҷаҳормех	ҷоинин	ҷуҷа	ҷуббур
ҷаҳорумин	ҷаҷа-ҷаҷа	ҷуҷабарорак	ҷуббурӣ
ҷаҳоряк	ҷаҷа	ҷуҷабарорӣ	ҷубпора
ҷеҳр	ҷаҷаI	ҷуҷахурӯс	ҷубтора
ҷеҳра	ҷаҷаII	ҷурткигӯӣ	ҷубтарош
ҷеҳрапардозӣ	ҷаҷаIII	ҷурӣ	ҷубтарошӣ
ҷеҳрахандон	ҷаҷаII	ҷуриқиде	ҷубхӯрда
ҷеҳрахушода	ҷаҷа-ҷаҷа	ҷуригӣ	ҷубхӯрак
ҷеҳрағарм	ҷаҳор	ҷуза	ҷубдаст

ҳошиясозӣ سازى هاشيه
 ҳошиягузор گذار هاشيه
 ҳошиягузорӣ گذارى هاشيه
 ҳошиянишинى هاشيه نشين
 ҳошиянишинӣ هاشيه نشينى
 ҳошияनावис هاشيه نويس
 ҳошиякаш هاشيه كش
 ҳошиякашӣ هاشيه كشى
 ҳосил حاصل
 ҳосиловар حاصل آور
 ҳосилбардорӣ حاصل بردارى
 ҳосилбандӣ حاصل بندى
 ҳосилҳез حاصل خيز
 ҳосилҳезӣ حاصل خيزى
 ҳосилдор حاصل دار
 ҳосилдех حاصل ده
 ҳосилдиханда حاصل دهنده
 ҳосилдихӣ حاصل دهى
 ҳосилшуда حاصل شده
 ҳосилшаванда حاصل شوند
 ҳосилгундор حاصل گندار
 ҳосилгундорӣ حاصل گندارى
 ҳосилгараव حاصل گرو
 ҳосилнок حاصل ناك
 ҳосилнокӣ حاصل ناكى
 ҳосилкунанда حاصل كننده
 ҳосилкунӣ حاصل كننى
 ҳозир حاضر
 ҳозирғоиб حاضر غايب
 ҳозирҷавоб حاضر جواب
 ҳозирҷавобӣ حاضر جوابى
 ҳозирҳизмат حاضر خدمت
 ҳозирҳизматӣ حاضر خدمتى
 ҳозиршавӣ حاضر شوى
 ҳозираңгى حاضر رنگى
 ҳозираه حاضر ه
 ҳозиразамон حاضر هم زمان
 ҳозиракак حاضر كك
 ҳозирӣ حاضرى
 ҳозирин حاضر ين
 ҳозим حاضر هم
 ҳозима حاضر همه
 ҳота حاطه
 ҳофиз حافظ
 ҳофиза حافظه
 ҳофизӣ حافظى
 ҳоли حال
 ҳолпурсӣ حال پرسى
 ҳолҷӯӣ حال جوئى
 ҳолдон حال دان
 ҳола حالا
 ҳолиб حالىب
 ҳолат حالت
 ҳолиّ حالى
 ҳолиّ حالى
 ҳолиёҳа ҳолиّه
 ҳомидамдам
 ҳомиз حاضر
 ҳомил حامل

чиниворфурӯш چينى وار فروش
 чиниворфурӯшӣ چينى وار فروشى
 чиниворӣ چينى وارى
 чевар چيور
 чевара چيور ه
 чеварӣ چيورى

ح

ҳе||| хе|||
 ҳоит حافظ
 ҳоил||| ҳойил|||
 ҳотам حاتم
 ҳотамона حاتمونه
 ҳотамӣ حاتمى
 ҳоч(ч) حاج
 ҳочибى حاجب
 ҳочиб حاجب
 ҳочибӣ حاجبى
 ҳочибى حاجب
 ҳочат حاجت
 ҳочатбарор حاجت برار
 ҳочатбарорӣ حاجت بردارى
 ҳочатхона حاجت خانه
 ҳочатманд حاجت مند
 ҳочатмандӣ حاجت مندى
 ҳочиз حاجز
 ҳочӣ حاجى
 ҳочигӣ حاجگى
 ҳод(д) حاد
 ҳодис حادث
 ҳодиса حادثه
 ҳодисапарвардرد حادثه پرور
 ҳодисаҳез حادثه خيز
 ҳодиз حاذق
 ҳор(р) حار
 ҳорис حارث
 ҳорисII حارس
 ҳорисIII حارص
 ҳорра حارره
 ҳозил حازل
 ҳосид حاسد
 ҳосидона حاسدانه
 ҳосидӣ حاسدى
 ҳосса حاسه
 ҳашалла||| ҳашилла|||
 ҳошалиллох||| ҳошоллиллаҳ
 ҳошо ҳашо
 ҳаша||| ҳаша|||
 ҳашокалло ҳаша كاله
 ҳошия ҳашيه
 ҳошиябоф ҳашيه باف
 ҳошиябофӣ ҳашيه بافى
 ҳошиябандӣ ҳашيه بندى
 ҳошиядор ҳашيه دار
 ҳошиядӯзӣ ҳашيه دوزى

челон چيلان
 челонгар چيلانگر
 челонгарӣ چيلانگرى
 чайла چيله
 чинII چين
 чинIII چين
 чинIV چين
 чинV چين
 чини чинى
 чин-чин چين-چين
 чинхӯрда چينخورده
 чиндор چيندار
 чиндоркунӣ چيندار كنى
 чиншинос چينشناس
 чиндан چيندن
 чиниш چينش
 чиншиносӣ چينشناسى
 чинак چينك
 чинакҷӣ چينكچى
 чинанда چيننده
 чайнворд чинوار
 чин(а)ват чинот
 чин(а)вад чинод
 чинаI چينه
 чинаII چينه
 чинаIII چينه
 чинадон چينهدان
 чинӣII چينى
 чинӣ чинى
 чинӣI چينى
 чинӣIII چينى
 чинӣIV چينى
 чинӣV چينى
 чинибанд чини банд
 чинибандӣ чини бандى
 чинипаринд чини پرند
 чиниточ чини таҷ
 чинихарир чини حرير
 чинихона чини خانه
 чинисоз чини ساز
 чинисозӣ чини سازى
 чинисада чини سده
 чинисирит сирит
 чинитароз чини طراز
 чинифурӯш чини فروش
 чинифурушӣ чини فروشى
 чиникулох чини كلاه
 чинигучум чини گچم
 чинигул чини گل
 чининигор чини نگار
 чинивор чини وار

чехраора чехره
 чехраафрӯзӣ чехره افروزى
 чехрапардоз чехره پرداز
 чехрагулгун чехره گلگون
 чехрагулнор чехره گلنار
 че ڪن
 чехканӣ ڪنى
 чехил چهل
 чӣII چى
 чӣ||| чӣ|||
 чит چيت
 читфурӯш چيتفروش
 читфурӯшӣ چيتفروشى
 читгар چيتگر
 читгарӣ читگرى
 чечак چيچك
 чихI چيخ
 чидан چيدن
 чиде چيده
 чидеаъзо чиде اعضا
 чер||| чера|||
 чира чيره
 чирадест чире دست
 чирадастӣ чире دستى
 чиразабон чире زبان
 чиразабонӣ чире زباني
 чиз I چيز
 чизII چيز
 чизамӯзӣ чиз آموزى
 чизпараст чиз پرست
 чизпарастӣ чиз پرستى
 чиздор чиз دار
 чизкашонӣ чиз كشانى
 чизу чيزو
 чиза чيزه
 чист چيست
 чистон чистون
 чистонгӯи чистونگوئى
 чистонгӯи чистонگوئى
 чистонгӯяк чистونگوئى
 чистонёби чистونيابى
 чег||| чег|||
 чиг чиг
 чигбоф чигباف
 чигбофӣ чигبافى
 чигазан چيغه زن
 чегӣ чيغى
 чикандон чيقا نندن
 чикавобозор чيقا و بازار
 чайқа чيهقه
 челон چيلان

хирка	ҳадидакашӣ	ҳуҷҷоч	ҳомилғӣ
ҳарамI	ҳадиқа	ҳаҷҷом	ҳомиле
ҳурм	ҳазар	ҳаҷҷомат	ҳомиладор
ҳарамхона	ҳар(p)	ҳаҷҷоб	ҳомиледарӣ
ҳарамсарой	ҳарI\хуррI	ҳаҷҷат	ҳомӣI
ҳарамгоҳ	ҳаратII	ҳаҷҷатдорӣ	ҳомӣII
ҳарамнишин	ҳарат	ҳаҷҷатнома	ҳомигӣ
ҳирмон	ҳаратбиҳш	ҳаҷҷатнокӣ	ҳонис
ҳирмонзада	ҳаратбардор	ҳаҷҷатнигор	ҳанот
ҳурмат	ҳаратсанҷ	ҳаҷҷатнигорӣ	ҳовӣ
ҳурматдошт	ҳаратсанҷӣ	ҳаҷҷатӣ	ҳаким
ҳурматдон	ҳаратӣ	ҳаҷҷар	ҳакимхона
ҳурматгузорӣ	ҳаросат	ҳаҷҷаруласвад	ҳакимнишин
ҳурматнок	ҳаросатI	ҳаҷҷарулкамар	ҳакимӣ
ҳурматкорона	ҳаросатпеша	ҳаҷҷра	ҳакимият
ҳармал(a)	ҳарроқ	ҳаҷҷрадор	ҳакимиятпарастӣ
ҳуруф	ҳарроқа	ҳаҷҷранишин	ҳакимиятдӯст
ҳуруфчин	ҳаром	ҳаҷҷла\ҳиҷла	ҳакимиятдӯстӣ
ҳуруфчинӣ	ҳаромтӯша	ҳаҷҷла	ҳакимиятпараст
ҳуруфие	ҳаромхистак	ҳаҷҷла	ҳокӣ
ҳарун	ҳаромризқ	ҳаҷҷмI	ҳаб(б)
ҳаракот	ҳаромзадагӣ	ҳаҷҷмII	ҳабб
ҳаракат	ҳаромзода	ҳаҷҷман	ҳабб
ҳаракатовар	ҳароммӯда	ҳаҷҷмӣ	ҳаббулмалик
ҳарактиҳанда	ҳароммӯрӣ	ҳаҷҷча	ҳаббулватан
ҳаракатқунанда	ҳароммағз	ҳаҷҷв I	ҳаббил
ҳуррӣ	ҳаромкар	ҳаҷҷум	ҳабоб
ҳуррият	ҳаромкорӣ	ҳаҷҷумовар	ҳабоб
ҳурриятпарвар	ҳаромкунӣ	ҳаҷҷумкунанда	ҳаббасоса
ҳурриятталаб	ҳаромхӯр	ҳаҷҷумкунӣ	ҳаббот
ҳурриятчӣ	ҳаромхӯрӣ	ҳаҷҷайра	ҳаболе
ҳарирII	ҳарамӣ	ҳаҷҷайратухм	ҳаболе
ҳарирбар	ҳарб	ҳаҷҷйрадор	ҳаббат
ҳарирбоф	ҳарбиде	ҳаҷҷйрашакл	ҳаббазол
ҳарирбофӣ	ҳарбгоҳ	ҳаҷҷйравӣ	ҳабр
ҳарирфурӯш	ҳарбе	ҳад(д)	ҳабрI
ҳарирфурӯшӣ	ҳарбӣ	ҳаддат	ҳабрII
ҳарирнома	ҳарбивор	ҳаддод	ҳабс
ҳарираI	ҳарбиқунонӣ	ҳаддодӣ	ҳабсхона
ҳарираII	ҳарбиёна	ҳаддалимкон	ҳабскунӣ
ҳарирӣ	ҳарсI	ҳаддоик	ҳабсгоҳ
ҳаририн	ҳарҷ	ҳадбандӣ	ҳабаш
ҳарисапаз	ҳарсII	ҳадаба	ҳабашӣ
ҳарис	ҳарс	ҳиддат	ҳабашизода
ҳарисона	ҳарсбанд	ҳадс	ҳабл
ҳарисӣ	ҳарскунӣ	ҳадзада	ҳаблуматин
ҳариф	ҳарф	ҳадқа\ҳадқа	ҳаблулварид
ҳарифона	ҳарфпараст	ҳадот	ҳабба\ҳаббат
ҳарифӣ	ҳарфпарастӣ	ҳадуд	ҳабуб
ҳарик	ҳарфчин	ҳадудгузор	ҳабубот
ҳазб	ҳарфчинӣ	ҳадудгузорӣ	ҳабур
ҳазбуллоҳ	ҳарфшинос	ҳадудӣ	ҳабӣб
ҳазбпараст	ҳарфғир	ҳадгузор	ҳабӣба
ҳазбпарастӣ	ҳарфғирӣ	ҳадгузорӣ	ҳатто
ҳазбӣ	ҳарфнавишт	ҳадI\ҳадI	ҳатман
ҳазн	ҳарфа(t)	ҳадис	ҳатмӣ
ҳазномез	ҳарфӣ	ҳадид	ҳатталамкон
ҳазнанғез	ҳарфе\ҳарфе	ҳадида	ҳаҷ
ҳазновар	ҳурқбюат\ҳурқа\ҳарқат\	ҳадидакаш	ҳаҷҷоб

ҳақоикпазир پذیر حقايق	ҳиссагузор گذار حصه	ҳасратангиз انگيز حسرت	ҳазин حزين
ҳақоикшинос شناس حقايق	ҳиссагузорӣ گذاري حصه	ҳасратовар آور حسرت	ҳазинаه خزانه
ҳақоик حقايق	ҳасир حصير	ҳасратхӯр خور حسرت	ҳисс حس
ҳақравӣ حقروي	ҳасирбоф باف حصير	ҳасратманд مند حسرت	ҳисшаванда حسشونده
ҳуқна حقنه	ҳасирбофӣ بافي حصير	ҳасратнок ناک حسرت	ҳисоб حساب
ҳуққа حققه	ҳасин حصين	ҳасратқада کده حسرت	ҳисоббарор برار حساب
ҳуққабоz باز حققه	ҳуззор حضار حصه	ҳасратқада حسرتکده	ҳисоббарорӣ براري حساب
ҳуққабоzӣ بازى حققه	ҳазрат حضرت حصه	ҳасн حسن حصه	ҳисоббарӣ برى حساب
ҳуқуқ حقوقي	ҳузур حضور حصه	ҳасан حسن حصه	ҳисобҷӣ چي حساب
ҳуқуқдор ҳуқوقدار	ҳатаб حطب حصه	ҳасно حسنا حصه	ҳисобдор دوار حساب
ҳуқуқдорӣ ҳуقوقدارى	ҳуттӣ حطى حصه	ҳасанот حسناوت حصه	ҳисобдорӣ داري حساب
ҳуқуқшинос ҳقوقشناس	ҳифзат خيفات حصه	ҳасана حسنه حصه	ҳисобдон دوان حساب
ҳуқуқшиносӣ ҳقوقشناسي	ҳифзатдор دوار خيفات	ҳасанак حسناک حصه	ҳисобдонӣ داني حساب
ҳуқуқӣ ҳقوقي	ҳафр حفر حصه	ҳасуд ҳسو حصه	ҳисобрас براس حساب
ҳақир حقير	ҳафрә حفره حصه	ҳасудона دانه حسود	ҳисобрасӣ براسي حساب
ҳақирӣ حقيري	ҳафриёт يات حفر	ҳасудхӯр خور حسود	ҳисобшаванда حسشونده
ҳақирона ҳقيرانه	ҳифз ҳيفز حصه	ҳасудхӯрӣ خوري حسود	ҳисобгоҳ گاه حساب
ҳақик حقيق	ҳафид ҳفيد حصه	ҳасудӣ دي حسود	ҳисобгар گار حساب
ҳақиқат حقيقت	ҳафиз ҳفيز حصه	ҳисӣ سي حس	ҳисобгарӣ گاري حساب
ҳақиқатбин حقيقتبين	ҳақ(к) حق	ҳиссият سييات	ҳисобгир گير حساب
ҳақиқатпардоз داز حقيقتير	ҳақ ҳاق حصه	ҳиссиятпараст ست	ҳисобгирӣ گيري حساب
ҳақиқатҷӯӣ حقيقتجوي	ҳаққоба ҳقابه	ҳисиб II حسيب	ҳисобкор کار حساب
ҳақиқатҷӯӣ حقيقتجويي	ҳаққуззаҳмат حقالزحمت	ҳисиб I حسيب	ҳисобкорӣ گاري حساب
ҳақиқатдӯст دوست حقيقت	ҳаққуссаҳм حقالسهم	ҳусайнӣ I حسيني	ҳисобкунанда حسکننده
ҳақиқатдӯстӣ دوستي حقيقت	ҳаққулубур عبر حقال	ҳусайнӣ II حسيني	ҳисобкунак ناک حساب
ҳақиқатшинос ҳقيقتشناس	ҳаққулаамал حقالعمل	ҳашр حشر حصه	ҳисобкунӣ گي حساب
ҳақиқатшиносӣ ҳقيقتشناسي	ҳаққулкадам حقالقدم	ҳашар حشر حصه	ҳисобот обات حساب
ҳақиқатгӯӣ حقيقتگوي	ҳаққулкадам حقالقدم	ҳашарот حشرات	ҳисоботдеханда حسددهنده
ҳақиқатгӯӣ حقيقتگويي	ҳаққуллоҳ ҳحق الله	ҳашаротхӯр خور حشرات	ҳисоботдихӣ حسدديهي
ҳақиқатназар ҳحققتنظر	ҳақбин ҳحقبين	ҳашаротшинос حسراتشناس	ҳисоботӣ تبي حساب
ҳақиқатнигор ҳحققتنگار	ҳақпараст حسپرست	ҳашаротшиносӣ حسراتشناسي	ҳисобӣ بي حساب
ҳақиқатан ҳحققتان	ҳақпарасти حسپرستي	ҳашарҷой حسر جاي	ҳисод I حساد
ҳақикӣ حقيقي	ҳақҷӯ ҳحقجو	ҳашарҷӣ حسر جي	ҳисодат سادت حساد
ҳал(л) I حل	ҳақдор ҳحقدار	ҳашргӯҳ حسر گاه	ҳисас حساس
ҳал(л) II حل	ҳақдеҳ ҳحقده	ҳашара حسره	ҳисасӣ حساسي
ҳал(л) III حل	ҳақдихӣ ҳحقديهي	ҳашарӣ حسري	ҳисасият حساسيت
ҳалл حل	ҳақдӯст ҳحقدوست	ҳашам حسم	ҳисом I/ҳусом حسام
ҳалпазир ҳحلپذير	ҳақшинос ҳحقشناس	ҳашмат حسمت	ҳисом II/ҳисом حسام
ҳалталаб ҳحطلب	ҳақшиносӣ ҳحقشناسي	ҳашмат\ҳашмат حسمت	ҳиссон حسسان
ҳалкунанда ҳحلکننده	ҳақталаб ҳحقطلب	ҳашматпараст حسمتپرست	ҳиссона حسسانه
ҳаллоҷ ҳحلاج	ҳақгузорӣ ҳحقگذاري	ҳашматнок حسمتناک	ҳисаб حساب
ҳаллоҷӣ ҳحلاجي	ҳақгузор ҳحقگزار	ҳашв حسو	ҳисб حسب
ҳаллоҷихона ҳحلاجيخانه	ҳақгӯ(ӣ) ҳحقگو(ي)	ҳашиш حسيش	ҳисба حسبه
ҳаллол ҳحلال	ҳақгӯӣ ҳحقگويي	ҳасот ҳصاة	ҳисбадор دار حسبه
ҳаллол ҳحلال	ҳаққмрдмӯхӯр ҳحقمردمخور	ҳасод II حساد	ҳисбаддор حسددار
ҳаллолзода ҳحلالزاده	ҳақнашинос ҳحقناشناس	ҳисор حسار	ҳисдангиз حسدانگيز
ҳаллолмакӣ ҳحالنمكي	ҳақнашиносӣ ҳحقناشناسي	ҳисордорӣ حسار داري	ҳисдовар دوار حسد
ҳаллолкор ҳحاللکار	ҳақногузор ҳحقناگذار	ҳисорӣ حساري	ҳисадбар دبار حسد
ҳаллолқорона ҳحاللکارانه	ҳақнашас\ҳحقناشناس	ҳисанат\ҳисонат حسانت	ҳисадбарӣ دباري حسد
ҳаллолқорӣ ҳحاللگاري	ҳақнашинос ҳحقناشناس	ҳаср حسر	ҳисадпеша حسدپيشه
ҳалла ҳحالله	ҳақнавоз ҳحقناواز	ҳисрим حسرم	ҳисадхӯр خور حسد
ҳалолӣ ҳحالي	ҳақвар ҳحقور	ҳиссагӣ حسگي	ҳисадхӯрона حسدخورانه
ҳаловат ҳحلاوت	ҳаққан ҳحققان	ҳисн حصن	ҳисадхӯрӣ خوري حسد
ҳаловатбахш ҳحلاوتبخش	ҳаққо ҳحققا	ҳисса حصه	ҳисаднок ناک حسد
ҳалокат ҳحلاکت	ҳақорат ҳحقارت	ҳиссабахш حصه بخش	ҳисадвар دوار حسد
ҳалокатангиз ҳحلاکت انگيز	ҳақоратомез ҳحقارت آميز	ҳиссача حصه چه	ҳисадварӣ دواري حسد
ҳалокатовар آور حلاکت	ҳаққонӣ ҳحققاني	ҳиссадор دار حسه	ҳасрат حسرت
ҳалоки ҳحلاکي	ҳаққоният ҳحققانيت	ҳиссадорӣ داري حسه	ҳасратомез آميز حسرت

хавлидармиён	хамим	хакамият	халфа
хавлирӯбӣ	хана	ҳукумат	халқ
хавлисоӣ	ҳанабандон	ҳукуматпараст	халқбин
ҳа	ҳанабандӣ	ҳукуматдор	халқӣ
хай(ӣ)	ҳанап	ҳукуматдорӣ	халқа
ҳаё	ҳанапӣ	ҳукумати	халқа-халқа
ҳаёт	ҳанапӯл	ҳаким	халқабаргӯш
ҳаёт	ҳанакар	ҳакимона	халқабаргӯш
ҳаётгозуда	ҳанабалӣ	ҳалм	халқабандӣ
ҳаётбахш	ҳанабалия	ҳалла	халқапӯшт
ҳаётбахшанда	ҳанҷара	ҳаллабоф	ҳалқапеч
ҳаётдӯст	ҳанҷарӣ	ҳаллапӯш	ҳалқадор
ҳаётдӯстӣ	ҳанафӣ	ҳалво	ҳалқадаво
ҳаётшинос	ҳанафия	ҳалвомағзӣ	ҳалқадавак
ҳаётшиносӣ	ҳанут/ҳунут	ҳалвогар	ҳалқашакл
ҳаётфаҳмӣ	ҳанут	ҳалвогархона	ҳалқамонанд
ҳаётан	ҳанути	ҳалвогарӣ	ҳалқанок
ҳаётӣ	ҳаниф	ҳалвоӣ	ҳалқавор
ҳаёзада	ҳанин	ҳалвопоз	ҳалқум
ҳаётII	ҳавво	ҳалвопозӣ	ҳалқум
ҳайс	ҳавонч	ҳалвотарош	ҳалқумӣ
ҳайсият	ҳавочиб	ҳалвофурӯш	ҳалқавӣ
ҳечмадон	ҳаводис	ҳалвофурӯшӣ	ҳалқӣ
ҳайдар	ҳаворион	ҳалвофурӯшӣ	ҳак
ҳайрон	ҳавосидон	ҳалол	ҳакм
ҳайронӣ	ҳавосида	ҳалимI	ҳакм
ҳайрат	ҳавошӣ	ҳалимII	ҳакк
ҳайратфазл	ҳавосилI	ҳалимона	ҳакк
ҳайратангез	ҳавосилII	ҳалимӣ	ҳақ
ҳайратовар	ҳавосилIII	ҳамоса	ҳақ
ҳайратбахш	ҳавола	ҳамосасарой	ҳақ
ҳайратзада	ҳаволадор	ҳамосавӣ	ҳақ
ҳайратфизол	ҳаволадеҳӣ	ҳамосақат	ҳақ
ҳайратгоҳ/ҳайратгоҳ	ҳаволадеҳ	ҳаммол	ҳақ
ҳайратгоҳ	ҳаволадеҳ	ҳаммолӣ	ҳақ
ҳайратнигор	ҳаволи	ҳамом	ҳақ
ҳайраткада	ҳути	ҳаммом	ҳақ
ҳез/ҳез	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайз	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайзбинӣ	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайф	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайфол	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайл	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайл	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайла	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайламеzona	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайлабоз	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайлачу(ӣ)	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайласоз	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайлагар	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайлагарона	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайлагарӣ	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайлакор	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайлакорона	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайлакорӣ	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳинII	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайвон	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайвон	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайвонсират	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ
ҳайвонсифат	ҳути	ҳаммомчӣ	ҳақ

[illegible]

хонадушман دشمن	хаме رانى	хампаз	хакистарранг
хонарас رس	хаме زن	хампазак	хакистарранг//хакистарранг
хонарӯбак روبک	хамӣ	хамток	хокистариранг//хокистарранг
хонарӯбӣ روبى	хамӣ гирӣ	хамталош	хокистарнишин
хонаравшанкунӣ	ханI	хамҷӯт	хакистарӣ
хоназода	ханаатлас	хам-хам	хакишнос
хонасоз ساز	хантахта	хамхашак	хакишносӣ
хонасозӣ سازى	ханча	хамхоба	хакишир
хонасалот	ханхонӣ	хамхаёл	хака
хонасӯхта	ханзода	хамхаёлона	хакақанд
хонасӯз	хансолор	хамхаёли	хаки
хонашикаста	хансоҳиб	хамдаран	хакиранг
хонашер	хане дан	хамдаст	хакин
хонашин	ханақоҳ	хамдастӣ	хакиниход
хонашинӣ	ханақоҳӣ	хамдӯз	хакии
хонағундорӣ	ханқаша	хамдӯзӣ	хакиибоз
хонакор	хангӣ	хамроӣ	хакиибозӣ
хонаковак	хангиҳа	хамришта	хаг
хонаковӣ	ханм	хамсӯз	хагина
хонакӯч	ханм\ханм	хамсуф	хагинақарам
хонагадо	ханман	хамтаб	халI
хонагурез	ханман//ханман	хамтабӣ	халII
хонагири	хананда	хамтамаъ	халIII
хонамонда	ханодагӣ	хамфарбеҳ	халIV
хонанишин	хановадагӣ	хамфикр	халшпалак
хонанишинӣ	хановада	хамфикрӣ	халқубӣ
хонавайрон	хановор	хамқаймоқ	халҷе
хонавайронӣ	хане	хамкор	халд
хани	ханаобод	хамкорӣ	халдар
ханигарӣ	ханабоф	хамкалла	халис
ховар	ханабофт	хамкӯк	халисан
ховарзамин	ханабарорӣ	хамгӯӣ	халисона
ховаршинос	ханабарандоз	хамгӯӣ	халиқ
ховаршиносӣ	ханабарбод	хамнавис	халиқӣ
ховариён	ханабардӯш	хамохам	халиқият
хоисак	ханабозор	хамак	хала
хоиск	ханапой	хамакча	халабозӣ
хоискзан	ханапой	хамакӣ	халабеҷа
хоин	ханапарвар	хамӯш	халабеғам
хоинана	ханапури	хамӯшшуда	халабеғамӣ
хоинда	ханапули	хамӯшнашаванда	халахамир
хоинӣ	ханаҷой	хамӯшона	хали
хояе	ханаҷа	хамӯшона	халибеҳ
хоярез	ханаҷа	хамӯшак	халикунӣ
хойдан	ханаҳудо	хамӯшкунак	халигардӣ
хойдашуда	ханаҳароб	хамӯшӣ	халигӣ
хойиш	ханаҳез	хамӯшидан	халиманда
хабосат	ханадор	хамаI	халистерин
хаббоз	ханадоршавӣ	хамаII	хам
хаббозӣ	ханадори	хамедӯзӣ	хамандеш
хабок	ханадомод	хамаран	хамандешӣ

харгаҳ	хурсанд	хархутӯк	хромосома
харгир	хурсандона	хархӯр	хромон
хуррам	хурсандкунанда	хирад	хромонш
хурмо	хурсандӣ	хурд	хромандагӣ
хурмазар	хурсандиовар	хурдамлак	хроманда
хуррамона	хурсандибахш	хурдандоза	хромидан
хурмой	хурсанг	хурдандеш	хоранбар
хурмоиранг	хурсангдвор	хурдхачм	хронологӣ
хурмоимӯӣ	хурсавор	хурдд/харрад/хард	хронология
хуррамдил	хурсавора	хурд	хурбозор
хурмӯр	хурсаворӣ	хурдо	хурб
хармизоч	хуршалғам	хурдо	хурбар
хармағз	хуршидовш	хурдо	хурбан
хармағс	хуршидпаст	хурдпеша	хурбат I
хирман	хуршидрӯӣ	хурдҷусса	хурбат II
хирманҷо(ӣ)	хуршидсима	хурдсол	хурбза
хирмансӯхта	хуршидтаъат	хурдсолӣ	хурбзапаз
хирманкӯб	хуршидовар	хурдсӯз	хурбзазор
хирманкӯбӣ	хуршидӣ	хурдкала	хурбзафурӯш
хирмангоҳ	хуртабиат	хурдал	хурбзафурӯшӣ
хурма	хуртум	хирадманд	хурбзақор
хурмача	хуртумча	хирадмандона	хурбзақорӣ
хурмӯхра	хуртумдор	хирадмандӣ	хурбандагӣ
хурраӣ	хуртумӣ	хурдманиш	хурбанда
харной	хурараба	хираднома	хурбандӣ
хурной	хурфа	хурдандон	хурбаҳо
харанда	хурфа	хурда	хурбоз
харнуб	хурқ	хурдабин	хурпоя
харвор	хурқа	хурдабинӣ	хурпанҷа
хирвор	хурқ I	хурдафурӯш	хурқала
хурҷ	хурқ II	хурдафурӯшӣ	хурғӯш
хурҷ	хурқ I/хуррак	хурдӣ	хурпӯшта
хурӯс	хурқор	хурдифта	хуртоз
хурӯсбоз	хурқорнак	хурз	хуртозӣ
хурӯсбозӣ	хурқурра	хурз	хуртол
хурӯсбонг	хурқамон	хурзан	хуртия
хурӯсчанг	хурқӣ	хурзаҳра	хурҷ
хурӯсҷӯча	хургоҳ	хурзин	хурҷбардор
хурӯсак	хургоҳ	хурс	хурҷкунӣ
хурӯсвор	хургоҳӣ	хурсбоз	хурҷалоб
хурӯсӣ	хургада	хурсбозӣ	хурҷӣ
хурӯш	хурғала	хурсбон	хурҷидан
хурӯшон	хурғавоз	хурсбача	хурҷал
хурӯшидан	хурғӯшбача	хурсхона	хурҷанг
хур I	хурғӯшпарвар	хурсшкар	хурҷангир
хур II	хурғӯшпарварӣ	хурсгир	хурҳона
хурра	хурғӯшдорӣ	хурсана	хур-хур
хурӣ	хурғӯшак	хурстаматия	хур-хур
хурӣ	хурғӯшӣ	хурстиянӣ	хурҳаша
хурриовоз	хургаҳ	хурсак	хурҳашаҷӯӣ
хурёк	хурғавоз	хурсакмӯр	хурҳашаҷӯӣ

хилт	хафғи	хатбардорӣ	хашмгинӣ
халь	хафа	хатбарак	хашмнок
хилъат	хфѣ	хатбарӣ	хашмнокӣ
хилъатпӯшонӣ	хфѣ қан	хутабо	хашмин
халаф	хфѣ кнндѣ	хутба	хашан
хулф	хфѣ нама	хатбиёр	хашансор
хулафол	хфӣ	хатхон	хашунат
халақ	хфӣѣ(т)	хатча	хашунтаъмиз
халқ	хфиф	хатҷӯб	хашин
хулқ	хқкхона	хатдор	хашине
халқпараст	хқкас	хатдон	хисол
халқпарастӣ	хқкстан	хатар	хислат
халқпарвар	хқасӣ	хатаровар	хасм
халқпарварӣ	халоб	хатарангиз	хасмсуз
халақпӯш	халоб(ӣ)	хатарнок	хасмгир
халқҷигӣ	халачо	хатарнокӣ	хусус
халқҷӣ	халор	хатшинос	хусусан
халқдӯст	халорформ	хатшиносӣ	хусусӣ
халқдӯстӣ	халоронӣ	хатак	хусусишуда
халқозор	халоронидан	хаткаш	хусусигардонӣ
халқозорӣ	халордор	хаткашон	хусусият
хулқан	халорзанӣ	хаткашак	хусумат
хулқон	халорнок	хаткашӣ	хусуматомез
хилқат	халорид	хаткӯркунак	хусуматгарӣ
халқӣ	халос	хатмашққунӣ	хизоб
халқият	халосшуда	хатнок	хизр
халқия	халоскар	хатнавис	хатI
халақ	халоскорӣ	хатнависӣ	хатII
халал	халоскунанда	хатмӣ	хатовар
халалпазир	халосгар	хатва	хато
халалдор	халосатан	хитта	хатопӯш
халалдоршавӣ	халосавӣ	хаттӣ	хатопеша
халалрасонанда	хулоса	хатиат	хатокор
халалрасонӣ	халосӣ	хатиб	хатокорӣ
халалнопазир	хилоф	хатир	хатой
халалнопазирӣ	хилофкор	хатф	хитоб
хилмIV	хилофат	хатфо	хитобнома
хилмI	хилофӣ	хатфош	хитобан
хилмII	халлоқ	хифат	хатобахш
хилмIII	халлол	хуфт	хатобахшӣ
халанҷ	халолӯш	хуфто	хитоба
халанҷӣ	халонидан(и)	хуфтухез	хитобӣ
халанда	халоник	хуфт	хитобин
хилват	халта	хаттон	хаттот
хилватхона	халте	хуфтадан	хаторавӣ
хилватсарой	халтача	хуфтагӣ	хатотунавӣ
хилваткада	халтадор	хуфтан	хаттотӣ
хилватгоҳ	халхол	хуфта	хатофаҳмӣ
хилватгузин	халташуда	хуфтааркон	хатборон
хилватгузинӣ	хулд	хатфа	хатбар
хилватнишин	хуллас	хатфа	хатбардор

хунукзадагй	хунб	хумохон//хумохон	хилватнишиний
хунукзадад	хунб	хумчойник	хилвати
хунукситора	хунба	хамхӯрда	хулус
хунуксухан	ханба	хумдон	халаI
хунукшакл	хунбидан	хумкалла	халаII
хунукшамол	хунсола	хамгирифта	халаҷон
хунуктарх	хунҷI	хамгашт	халаҷуб
хунуккиёфа	хунҷII	хамгашта	халахӯр
хунуккунанда	хунҷол	хуммонанд	халанок
хунукназар	хунҷалкш	хамба\хамба	халаIII
хунукназарӣ	хунҷар	хумбидан	халаIV
хунукӣ	хунҷаркаш	хумча	хули
хунг	хунҷарбозӣ	хамр	халиҷ
хунгил	хунҷаргузор	хумра	халидан
хунӣ	хунҷарӣ	хумс	халидадил
хунёгар	хунҷак	хумстон	халидаравон
хунёгарӣ	хунҷир	хамса	халишI
хунинҷигар	хунд	хамувиҷ	халишII
хуниндил	хунд	хамут\хомут	халишI
хавI	хундаомез	хамуш	халифазода
хавII	хундоханд	хамушӣ	халифагарӣ
хав(ӣ)	хундон	хумул	халифанишин
хавI	хундонҷак	хамма	халифа
хавАлуд	хундонро(ӣ)	хамӣ	халифакор
хавАлудона	хундонроӣ	хамёза	халифакорӣ
хавАлудӣ	хундонроӣяк	хамёзакашон	халиқ
хаввар	хундонлаб	хамёзакашӣ	халиқат
хаввор	хундон(и)дан	хамидан	халил
хавбурда	хундақ	хамиде	халили
хавбинӣ	хундақковӣ	хамидапӯшт	халилихӯрак
хавпар	хунда	хамидақомат	хам
хавхалта	хундаовар	хамидақада	хум
хавдӯст	хундаоварона	хамидагӣ	химI
хавравӣ	хундаоварӣ	хамир	химII
хавшинос	хундахариш	хамиргир	химIII
хавшиносӣ	хундадармонӣ	хамиртуруш	хумол
хавкарда	хундариш	хамирхона	хаммор
хавкунӣ	хундазор	хамирхобонӣ	химор
хавгоҳ	хундасор	хамиршӯрӣ	химмор
хавгузор	хундакунон	хамирмая	хумор\хуммор
хавгузорӣ	хундидан	хамирвор	хуморолуд(а)
хавгард	хундиде	хамира	хуморона
хавгардӣ	хунзир	хамирӣ	хуморчашм
хавнома	хунук	хамирин	хуморшкан
хавухез	хунукандом	хан	хуморшкани
хавII	хунукбашара	хуноса	хуморгирифта
хаватак	хунукхона	хунодиқ	хуморӣ
хавабан	хунукхӯр	хуназир	хуморӣ
хавабанидан	хунукхӯрда	хуннос	хуморин
хавнат	хунукхӯрӣ	хуннок	хамон
хавишI	хунукрӯӣ	хуноқ	хамон(и)дан

хуштабиат طبيعت	хушханда خنده	хушандомӣ اندامى	хӯрдаشуда شده
хуштабиатӣ طبيعتى	хушхӯ خوش	хушбодباد	хӯрдakar کار
хуштаъм طعم	хушхӯр خور	хушбодухаво بادو هوا	хӯрдаkak كك
хуштаъмӣ طعمى	хушхӯрок خوراك	хушбор بار	хӯрдагир گیر
хуштинат طينت	хушхӯрак خوراك	хушбош باش	хӯрдагирона گيرانه
хуштинатӣ طينتى	хушдор دار	хушбошӣ باشى	хӯрдагирӣ گيرى
хушибора عبار	хушдаромад درامد	хушбофт بافت	хӯрдагирӣ گيرى
хушфитрат فطرت	хушдил دل	хушбовар باور	хӯриш خورش
хушфитратӣ فطرتى	хушдоман دلمن	хушбахт بخت	хӯршидخورشيد
хушфелъ فعل	хушдилӣ دلى	хушбахтона بختانه	хӯршидтob توب
хушфелъӣ فعلى	хушдимоғӣ دماغى	хушбахтӣ بختى	хӯршидсавор خورشيدسوار
хушфаҳм فهم	хушдӯхт دوخت	хушбаст بست	хӯршидфам خورشيدفام
хушқомат قامت	хушзот ذات	хушбӯ(ӣ) بوى(ي)	хӯршиднама خورشيدنما
хушқадам قدم	хушзоткунӣ ذاتكنى	хушбӯгӯлак بو گلک	хӯршидхуш خورشيدخوش
хушқариҳа قريحه	хушзотӣ ذاتى	хушбӯӣ بوىى	хӯрандаخورنده
хушқалам قلم	хушзавқ ذوق	хушбахр بهر	хӯраخور
хушқаламӣ قلمى	хушзавқӣ ذوقى	хушбаён بيان	хӯрӣ خورى
хушқавл قول	хушзеҳн ذهن	хушбаёнӣ بيانى	хӯришхона خورش خانه
хушқиёфа قيهفه	хушзеҳнӣ ذهنى	хушбин بين	хӯришгар خورشگر
хушқомӣ قامى	хушроҳ راه	хушбинона بينانه	хӯсандан خوساندان
хушқонҷ канҷ	хушрафтор رفتار	хушбинӣ بينى	хӯсаخوسه
хушқалом كلام	хушрафторӣ رفتارى	хушпоикадам پايقدم	хӯсидан خوسيدان
хушқаломӣ كلامى	хушранг رنگ	хушпазирӣ پذيرى	хвашخوش
хушқанор کنار	хушрангӣ رنگى	хушпарвоз پرواز	хушخوش
хушғанп گپ	хушрӯ(ӣ) روى(ي)	хушпӯшок پوشاک	хушхуш
хушғанпӣ گپى	хушрӯзӣ روزى	хушпул پول	хушодоб آداب
хушғазаронӣ گذرانى	хушравиш روش	хушпулӣ پولى	хушодобӣ آدابى
хушғуфтор گفتар	хушрӯйбоз روباز	хушкпахлу پهلو	хушомадآمد
хушғуфторӣ گفتارى	хушрӯӣ روىى	хуштарбия تربيه	хушомадомез آمدآمیز
хушғил گل	хушрехт ريخت	хуштарх طرح	хушомадгӯ(ӣ) آمدگو(ي)
хушғилӣ گلӣ	хушзабон زبان	хуштакаллум تکلم	хушомадгӯёна آمدگو يانه
хушғӯ(ӣ) گӯ(ي)	хушзабонӣ زبانى	хуштавозуъ تواضع	хушомадгӯӣ آمدگو يى
хушғувор гуар	хушзеб زيب	хушчинс جنس	хушовоз آواز
хушғуворӣ гуарى	хушсохт ساخت	хушчихоз جهاز	хушовозӣ آوازى
хушлибос لباس	хушсохтӣ ساختى	хушчоп چاپ	хушоҳанг آهنگ
хушлаҳча لجه	хушсухан سخن	хушчакчак چققچاق	хушоҳангӣ آهنگى
хушлаҳн لحن	хушсаранҷом سرانجام	хушҳол حال	хушоянд آيند
хушлиқолақола	хушсарулибос سرولباس	хушҳолкунанда خوشحال کننده	хушичора آجار
хушмахзар محضر	хушсулук سلوك	хушҳолона خوشحالانه	хушахтар اختر
хушмизоч مزاج	хушсалиқа سليقه	хушҳолӣ خوشحالى	хушахтарӣ اخترى
хушмазагӣ مزگى	хушсавод سواد	хушҳавсала خوشحاصلا	хушахлоқ اخلاق
хушмазмун مضمون	хушсимома سيماما	хушҳок خاك	хушахлоқӣ اخلاقى
хушмаза مز	хушсӯҳбат صحبت	хушҳон خوان	хушадоاداد
хушмаош معاش	хушсадо صدا	хушхабар خبر	хушадой آدابى
хушмуошират معاشرت	хушсадой صدائى	хушхирам خرام	хушистеъдод استعداد
хушмуоширатӣ معاشرتى	хушсифат صفت	хушхиромى خرامى	хушатвор اطوار
хушмуомилagӣ معاملگى	хушсурат صورت	хушхисол خصال	хушатворӣ اطوارى
хушмуомилa معامله	хуштолеъ طالع	хушхат خط	хушифода افاده
хушмаишaт معيشت	хуштолей طالعى	хушхатӣ خطى	хушиқбол اقبال
хушмақол مقال	хуштабъ طبع	хушхулк خلق	хушилҳон الحان
	хуштабъӣ طبعى	хушхулкӣ خلقى	хушандом اندام

хешованддӯнди	хунхоҳ	хавф	хушмақолӣ
хешовандӣ	хунхоҳӣ	хавфдор	хушманзар
хештан	хунхӯр	хавфдор	хушманзар(а)
хештанбин	хунхӯрона	хавфнок	хушманзарӣ
хештанбинӣ	хунхӯрӣ	хавфнокӣ	хушманиш
хештанпараст	хундор	хешбин	хушманишӣ
хештанпарастӣ	хундорӣ	хуф	хушмӯйлаб
хештаншинос	хунранг	хуфият	хушном
хештаншиносӣ	хунрав	хуфиятан	хушномӣ
хешкор	хунравӣ	хуфия	хушнасл
хешком	хунрез	хуфиягӣ	хушназар
хешӣ	хунрезӣ	хук	хушнакш
хешигарӣ	хунсард	хукбон	хушнигоҳ
хиёбон	хунсардона	хукбонӣ	хушнамо
хайёт	хунсардӣ	хукбача	хушнамоӣ
хайётӣ	хуншор	хукпой	хушнамак
хиёрI	хуншорӣ	хукпарвар	хушнамуд
хиёрII	хуншинос	хукпарварӣ	хушнамун
хиёрак	хуншиносӣ	хукхона	хушнаво
хиял	хунташна	хукдорӣ	хушнавоз
хиял-амӣз	хунталаб	хуксифат	хушнавоӣ
хиял-алуд	хунталабӣ	хуктинат	хушнавис
хиял-андеш	хунфишон	хукӣ	хушнависӣ
хиял-андешӣ	хункашӣ	хӯл	хушниход
хиял-ангиз	хунгузарон	хӯлагӣ	хушният
хиял-баф	хунгузаронӣ	хӯлагин	хушвақт
хиял-бафӣ	хунгард	хӯла	хушвақтӣ
хиял-пераст	хунгардӣ	хун	хушхаво
хиял-перастӣ	хунгрифта	хуноб	хушоб
хиял-парвар	хунгарм	хуноб//хуноба	хушобуранг
хиял-пирешан	хунгармӣ	хуношом	хушобунамак
хиял-пирешанӣ	хунгашта	хуношомӣ	хушобухаво
хиял-ан	хунгир	хунофар	хушо
хиял-лот	хунгирӣ	хунолуд	хушанидн
хиял-латӣ	хунмодхӯр	хунолудагӣ	хушкар//хушкард
хиял-латӣ	хунмаст	хунафшон	хушкор//хушкорд
хиял-хона	хунмак	хунбор	хушмашом
хиял-манд	хунӣ	хунбанд	хушнуд
хиял-мандона	хунин	хунбаҳо	хушнудона
хиялӣ	хуниндил	хунпош	хушнудӣ
хиям	хуӣгир	хунполо(ӣ)	хушӯ
хиям	хуӣд//хуӣд	хунпартой	хуша
хиянат	хавид//хавед//хивед//хед	хунтаван	хушабандӣ
хиянатпеша	хеш	хунтоан	хушачин
хиянаткор	хешбача	хунҷигар	хушачинӣ
хиянаткорона	хешнашинос	хунҷӯш	хушадор
хиянаткорӣ	хешуақрабӣ	хунҷӯшӣ	хушадул
хиянатгар	хешутаборбозӣ	хунҷакон	хушавор
хиянатгарона	хешутаборӣ	хунхор	хушӣ
хиянатгарӣ	хешIII	хунхорона	хушидан
хит	хеш//хайшIII	хунхора	хуз

дар II	дохунда	хеззанӣ	хайр
даро I	дохул	хисондан	хайркунада
дароӣ I	додад	хисанидн	хайрот
дароӣ II	дод I	хестан//хечидан	хайротӣ
дарафзин	дод II	хик	хайрандеш
дорулаҳлок	доддо	хикгардан	хайрандешона
дорулислом	додор	хикрнк	хайрандешӣ
доруламорат (т)	дод Афريد	хил	хайрбад
доруламон	дод Африн	хил I	хайрхона
дорулбақо	додбахш	хил II	хайрхоҳ
дорулбавор	додбахшӣ	хило	хайрхоҳона
дорулбайъ	додбегӣ	хилташ	хайрхоҳӣ
дорулхилофат	додпок	хилмахил	хайргард
доруссурӯр	додпераст	хили	хайргӯӣ
доруссалтана	додпарвар	химча	хайрагӣ
дорушшиффо	додпарварӣ	химчабадан	хайрухуш
доруззарб	додҷӯ	химчақорӣ	хирург
доруззиёфат	додхоҳ	химчақӯб	хирургия
дорулфано	додхоҳӣ	химчагӣ	хире
дорулфунун	додар	химчагин	хайра
дорулкироат	додарона	химчамиён	хире
дорулказа	додархонд (а)	химагӣ	хирабин
дорулкутуб	додарзода	хима	хире
дорулмааллим	додрас	хима	хире
дорулмалк	додрасӣ	хима	хире
дорбоз	додаршӯӣ	хима	хире
дорбозӣ	додарарӯс	хима	хире
дорбом	додарак	хима	хире
дорбаст	додарӣ	хима	хире
дорбӯӣ	додзананда	химизатсия	хире
дорпарниён	додзанӣ	химикат	хире
дорчин	додситон	химикӣ	хире
дорчинранг	додситонӣ	химиявӣ	хире
дорчинӣ	додсаро (ӣ)	химия	хире
дорак	додгоҳ	хина	хире
доркаду	додгоҳӣ		хире
дорам	додгар		хире
дорамӣ	додгарӣ		хире
дорандагӣ	додгустар		хире
доранда	додгустарӣ		хире
дару	додго		хире
дорубард	додгоӣ		хире
дорупошак	додан		хире
дорупошӣ	доднома		хире
дорупаз	доданӣ		хире
доручаконк	додда		хире
дарухоҳона	додвар		хире
дорудор	додуситад		хире
дорудон	додугирифт		хире
дорузани	дар		хире
дорусоз	дар I		хире

донишандӯхта	дамалло	дағ	даросазӣ
донишандӯз	дамалтараш	дағоб	дарушинос
донишпазир	дамалнамо	дағохан	дарушиносӣ
донишпараст	даман	дағдор	даруғагӣ
донишпажӯхӣ	даман афшанӣ	дағдағ	даруғе
донишдӯст	даман Ӯӯде	дағдил	даруфурӯш
донишдӯстӣ	даман бисар	дағзан	даруфурӯшӣ
доништалабӣ	дамантар	дағкарда	дарукутӣ
донишфурӯз	даман дароз	дағгоҳ	дарукада
донишқарин	даман рас	дағгирфта	дарукубк
донишкада	даман فراخ	дағдида	даругзаронӣ
донишгоҳ	даманкаш	дағтар	даруғӣ
донишгоҳӣ	даманкашон	дағтаҳ	даругир
доншманд	дамангир	дағӣ	дарувор
доншмандона	даман Ӯӯдагӣ	дағф	даруворӣ
доншмандӣ	дамане I	дағфенус//докиенус	дас
доншнома	дамане II	дағфенусӣ	дасарра
доншвар	дамане дар	дактар	дас рنده
доншӣ	дамина	дактарант	дастан
донак	даминобоз	дактарантура	дастанхонӣ
донакбозӣ	даминобозӣ	дактарӣ	дастан зеб
донакшӯрак	дан	дакӣ	дастан сарӣ
донакдор	дан	даке	дастан гӯӣ
данг	дан пашӣ	даке пиҷ	дастан نویس
данسته	данхӯр	дагматизм	дастан нависӣ
дангана	данкоса	дагматикӣ	дастан хон
дангӣ	дана	дагма	дастан ساز
данنده	данائى	дал	дастан سازӣ
дана	данатараш	дал II	дастан сарӣ(ӣ)
донаафшон	данатарашӣ	дал III	дастан гӯӣ(ӣ)
донабаркаш	данача	дал (л)	дастанӣ
донабайъ	данча	далон	дастак
донапош	данстен	даллар	дасак
донахӯрак	данстенӣ	далак	даскале
донасӯз	данسته	дам I	дас кӯла
донашакл	данстакор	дам II	даш
донамонанд	данш	дам III	дашхона
донахӯр	данш афроз	дамод	дашад
донадар	данш الفنج	дамодбоб	дашт
донашӯрак	данш Ӯӯхта	дамодбаророн	дашт
донифурӯшӣ	данш Ӯӯз	дамодбаророн	даштар
дов	данш Ӯӯзӣ	дамодтор/дамодخواجه	даштан
довар	донишандӯзӣ	дамодтӯра//дамодхоҷа	даштнок
доваргоҳ	доншпарвар	дамоддор	даштнокӣ
доварӣ	доншпарварӣ	дамоддаророн	даштнӣ
довталаб	доншпажӯх	дамодшаванда	даштане
довталабона	доншҷӯӣ	дамодталабон	даштан
довталабӣ	доншҷӯӣ	дамодӣ	дашӣ
дахул	доншталаб	дамон	да, التعلّب
дахӣ	доншгустар	дамкрат	даعى
дахӣена	доншварӣ	дамгоҳ	даعية

дарозумрӣ	дохтарак	дабистонӣ	даҳиғӣ
дарозқад	дохтарӣ	дабанг	даҳиғI
дарозак	дохтур	дабур	даҳиғII
дарозкашида	дохтурхона	даб(б)ус	даир
дарозгапӣ	дохтурӣ	даббaI	даиратулмаориф
дарозگردан	дахш	даббaII	даирғӣ
дарозгӯӣ	дахл	даббaIII	даирaI
дарозгӯш	дахлдор	дабит	даирaII
дарозмуддат	дахмаса	дабит	даирезан
дарозмӯ(ӣ)	дахма	дабир	даирешакл
дарозмавҷ	дахмабан	дабирона	даиреуар
дарозмӯҳлат	дахмабонӣ	дабирпеша	даиракаш
дарозмил	дахмагоҳ	дабирхона	даиремананд
дарозно	дахн	дабирстон	даиренавоз
дарознаҳ	дахна	дабирстонӣ	даиренавозӣ
дарознол	дахул	дабирвор	даим
дарознавис	дахил	дабирӣ	даиман
дарознависӣ	дадд	дабиқӣ	даимом
дарозӣ	дадманиш	дабила	даимбаҳор
диррос	дадманишона	дап	даимӣ
дирасат	дадаI	дасор	даимият
дарашфтан	дадаII	даҷа//даҷӣ	даирғӣ
дуроа	дадӣ	даҷал	даире
даруфтдан	дарI	даҷла	даиребзм
даруфтдан//даруфтӣ	дарII	даҷор	даиредаст
дарафтодан//дарафтидан	дар(р)	даҷоремада	даиредастӣ
дарафрӯхтан	даро(ӣ)	дахлат	даирекаш
дарафзудан	даро	дахлатнапзир	даирекаш
дарашан//дарашан	даробаро	дахлатнапзирӣ	даирезан
дурафшон//дурфишон	дароч	дахонI	даирезанӣ
дарафшондан	дародаро	дахт	даиренавоз
дарафкндан	дароз	дахтар	даиренавозӣ
даррак	дароза	дахтарандар	даиреуар
дарогандан	дарозаҳанг	дахтарона	даире
дароганда	дарозбала	дахтарбоз	даирғӣ
даромад	дарозбинӣ	дахтарбозӣ	даирII
даромаддиҳанда	дарозпо(ӣ)	дахтарбача	даб
даромаддиҳӣ	дарозпоя	дахтарбарорӣ	дабб
даромадгоҳ	дарозпанҷа	дахтарбинон	дабағ
даромадан	дароздоман	дахтарбинӣ	дабағат
даромаднок	дароздаст	дахтарча	дабағат
даромаднокӣ	дароздаст	дахтархала	дабағхона
даромада	дароздастӣ	дахтархона	дабағӣ
даромӯхтан	дароздум	дахтархонда	дабдаба
даромехтагӣ	дарозро(ӣ)	дахтархонда	дабдабадор
даромехтан	дарозроӣ	дахтардор	дабдабанок
даромехта	дарозриш	дахтардузд	дабдала
дарандахтан	дарозшакл	дахтарзо	дабарон
дарон(и)дан	дарозшаклӣ	дахтарзода	дабардӯкӣ
даровардан	дарозшир	дахтаремк	дабаре
даровехтан	дарозумр	дахтаремма	дабистон

дуруштӣ	дурди آشام	дарахтак	даровехта
даршудан	дурбод	дарҳиромидан	дарой
даршикастан	дурсандан	дарҳазидан	дирайт
диръ	дурсидан	дурахш	дирайнде
диръпӯш	дурфтан	дурахшон	дирб
дирғ	дурз	дурахшонӣ	дирбохтан
дирғот	дурзден	дурахшидан	дирбар
дирғотпулӣ	дурздӯз	дархост	дирбарӣ
дирғотсозӣ	дурздӯзӣ	дархосткунанда	дирбофтан
дирғазаб	дурзмол	дархостан I	дирбан
дирғотдан	дурзма	дархостан II	дирбанхона
дирғоздан	дурзбанд	дархост	дирбанӣ
дирғаш	дурзӣ	дархур//дархӯр//дархӯрд	дирбаист
дирғаш I	дурзигӣ	дархӯрдан	дирбаисте
дирғаш II	дарс	дархестан	дирбаҷа
дирғаш III	дарсохтан	дард	дирбадар
дурғаш	дарсоз	дардо	дирбадаргирӣ
дирғашон	дарсоат	дардодан	дирбадарӣ
дурғашон	дарсомӯз	дардор	дирбадевор
дирғашидан	дарсомӯзӣ	дардошно	дирбагиранда
дирғанҷак	дуруст	дардафзо	дирбастан
дирғас	дуруст	дардолуд	дирбасте
дирғ-дирғ	дурусткор	дардолуда	дирбанд
дирғ I	дурусткорӣ	дардомез	дирбандан
дирғ II	дурусткӯш	дардангез	дирбе
дирғ	дурусткӯшӣ	дурдона	дирбеҳдор
дирғор	дурусткӯшӣ	дардовар	дирбеҳнок
дирғорӣ	дурустнависӣ	дардбор	дирбин
дирғорӣ	дурустӣ	дардпарвар	дирп
дирғордан	дарсхона	дардчин	дирпазир
дирғоршӯ	дарсхон	дардханд	дирпарда
дирғоршӯда	дарсхонӣ	дир-дир	дирпечидан
дирғоршӯдагӣ	дарсдиҳӣ	дирдарак	диртоз
дирғоршӯдагӣ	дарсфамӣ	дирдада	дирҷ
дирғоршӯдагӣ	дарсгоҳ	дирдшинос	дирҷ
дирғоршӯдагӣ	дарсгузаронӣ	дирдкеш	дирҷшӯда
дирғоршӯдагӣ	дарсгӯӣ	дирдкешӣ	дирҷа
дирғоршӯдагӣ	дарсгӯӣ	дирдкешӣ	дирҷабандӣ
дирғоршӯдагӣ	дарсӣ	дирдам	дирҷадор
дирғоршӯдагӣ	диршт	дирдманд	дирҷадорӣ
дирғоршӯдагӣ	дирштбаф	дирдмандона	дирҷа
дирғоршӯдагӣ	дирштбофт	дирдмандӣ	дирҷидан
дирғоршӯдагӣ	дирштпашм	дирдамидан	дирҳол
дирғоршӯдагӣ	дирштхӯ	дирдамида	дирҳт
дирғоршӯдагӣ	дирштрӯӣ	дирднок	дирҳтбур
дирғоршӯдагӣ	дирштрӯӣ	дирднокарданӣ	дирҳтбурӣ
дирғоршӯдагӣ	дирштрӯӣ	дирда	дирҳтдор
дирғоршӯдагӣ	дирштрӯӣ	дирдиомез	дирҳтзор
дирғоршӯдагӣ	дирштрӯӣ	дирдихор	дирҳтстон
дирғоршӯдагӣ	дирштрӯӣ	дирдикаш	дирҳтсунба
дирғоршӯдагӣ	дирштрӯӣ	дирдиншӯ	дирҳтшунӣ

дарҳамшикаста	дарунравӣ	дарнигаристан	даргусехтан
дарҳамкашида	дарунзола	дарнгис//дарнгас	даргаштан
дарҳамӣ	дарунсӯхта	дарангас//дарангос	даргашта
дарӣ I	дарунсӯз	дарангӣ	дарғаҳ
дарӣ II	дарунсӯзӣ	дарнагиранда	дарғаҳӣ
дарӣғ	дарунсиёҳ	дарнамудан	даргир
дарӣб	даруншаҳрӣ	дарниходан	даргиранда
дарӣбод	дарунсоф	дарноридан	даргирӣ
дарӣбар	дарунковок	дарноштан	дирам
дарӣбандгӣ	дарунакӣ	дарав	дирамзан
дарӣбанде	дарунгаро	даррав	дирам
дарӣча	дарунгароӣ	дарвоҳ	дирамандан
дарӣдил	дарунмоё	дарвоза	дирамбахш
дарӣдилоне	дарунмарзӣ	дарвозабон	дирампазир
дарӣдили	даруннокӣ	дарвозабонӣ	дирамдандгӣ
дирамдешкш//дирамдеш	даруннокӣ	дарвозахона	дирамданд
дарӣдамкаш//дарӣдаркаш	даруннокӣ	дарвозадор	дирамданде
дарӣшукӯҳ	даруна	дарвозӣ	дирамданде
дарӣшинас	дарунӣ	дарвоист	дирамданде
дарӣфат	даравидан	дарвоистан	дирамданде
дарӣфат	дарвеза	дуруд I	дирамданде
дарӣфатан	дарвезагӣ	дуруд II	дирамданде
дарӣкаш	дарвеш	дурудан	дирамданде
дарӣгард	дарвешифат	дуруғ	дирамданде
дарӣгардӣ	дарвешона	дуруғомез	дирамданде
дарӣнавард	дарвешпарвар	дуруғбоф	дирамданде
дарӣнавардӣ	дарвешдӯст	дуруғбофӣ	дирамданде
дарӣваш	дарвешсират	дуруғпароканӣ	дирамданде
дарӣӣ	дарвешсиратӣ	дуруғпардоз	дирамданде
дарӣча	дарвешнамо	дуруғпардозӣ	дирамданде
дарӣчадор	дарвешнавоз	дуруғзан	дирамданде
дарӣхона	дарвешнавозӣ	дуруғзо (и)	дирамданде
дуредгар	дарвешӣ	дуруғзоӣ	дирамданде
дуредгарӣ	дара I	дуруғакӣ	дирамданде
дуредгӣ	дара II	дуруғӣ	дирамданде
дуридан	дара III	дуруғин	дирамданде
дуриде	дара IV	даравгар	дирамданде
дуридеҷаме	даррадаст	даравгарӣ	дирамданде
дуридеҳан	дарразан	дарун	дирамданде
дуридеҳан	дарразанӣ	дарунафрӯз	дирамданде
дуридеҳан	дарҳам	дарунбар	дирамданде
дуридеҳан	дирҳам	дарунбин	дирамданде
дуридеҳан	дарҳамрафта	дарунбинӣ	дирамданде
дуридеҳан	дарҳамомехтагӣ	дарунпарвар	дирамданде
дуридеҳан	дарҳамомехта	дарунтиҳӣ	дирамданде
дуридеҳан	дарҳамомеза	дарунач	дирамданде
дуридеҳан	дарҳамомезӣ	дарунхалӣ	дирамданде
дуридеҳан	дарҳампечиде	дарундор	дирамданде
дуридеҳан	дарҳамрехта	дарун-дарун	дирамданде
дуридеҳан	дарҳамзада	дарунронӣ	дирамданде
дуридеҳан	дарҳамшикастагӣ	дарунрав	дирамданде
дуридеҳан			

дастакӣ	дастбахок	дастхалӣ	дуздафшор
дастакифурӯш	дастбадаст	дастхушк	дуздафшон
дастакифурӯшӣ	дастбурд	дастхушкӣ	дуздафшонӣ
дастгоҳ	дастбаста	дастхат	дуздондан
дастгоҳсоз	дастбакар	дастхуш	дуздона
дастгоҳсозӣ	дастбагирбон	дастром	дуздобзор
дастгарой	дастбагирбонӣ	дастрасо	дуздобурда
дастгарой	дастбанд	дастрасӣ	дуздобшара
дастгармӣ	дастбӯс	дастрома	дуздиша
дастгаҳ	дастбӯсӣ	дастрӯмол/дастрӯймол	дуздохона
дастгир I	дастпок	дастсохт	дуздада
дастгир II	дастпоки	дастсоз	дуздисфат
дастгир III	дастпона	дастсой	дуздоҳа
дастгиршуда	дастдароз	дастсӯз	дузданда
дастгирак	дастдарозӣ	дастшикаста	дуздвор
дастгирӣ I	дастархон	дастшинон	дузӣ
дастгирӣ II	дастурхон	дастшинонда	дузидан
дастлоф	дастархончӣ	дастшӯяк	дузиде
дастмол	дастархондор	дастфурӯш	дузюда
дастмокаду	дастархондорӣ	дастфурӯшӣ	диж
дастмолӣ	дастдехӣ	даступодор	дижоҳа
дастмая	дастрас	даступодор	дижолуд
дастмуз	дастрас	даступозанӣ	дижоҳанг
дастмуза	дастрас	дастодаст	дижбон
дастнарас	дастзад	дастор	дижбон
дастнарас	дастзан	дасторон	дижхим
дастнабӯ(ӣ)	дастшо	дасторча	дижхим
дастнабӯя	дастшӯ//дастшӯя	дасторхон	диждор
дастнаҳӯрда	дастшӯ	дасторхон	диждор
дастнишон	дастфол	дастордор	диждор
дастнишонда	дастфол	дастордорӣ	диждор
дастнишин	дастфшарӣ//дастфшорӣ	дасторак	диждор
дастнигор	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастнигар	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастнигарӣ	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастниҳол	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастнавишт	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастнавишта	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастнавис	дастфшарӣ	дастара	диждор
даствор(а)	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастубаста	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастубанчадор	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастур	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастурамал	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастурдиҳанда	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастурдиҳӣ	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастурзода	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастурамал	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастурушӣ	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастури	дастфшарӣ	дастара	диждор
дасте	дастфшарӣ	дастара	диждор
дастабиринчӣ	дастфшарӣ	дастара	диждор

дақиқашинос	дағали	душворфаҳмӣ	дасте бандӣ
дақиқагард	дағеч	душворгудоз	дастаҷамъона
дақиқаёб	даф	душворгузар	дастаҷамъӣ
дақиқаёбӣ	дафзан	душворгард	дастадароз
дақиқӣ	дафзанон	душворӣ	дастасозӣ
даққон	дафгардон	душворёб	дастасадаф
дақ-дақ	дафнавоз	дашна	дастақӯтаҳ
дақданг	дафъ	дуо	дастақул
дақур-дуқур	даффоф	дуохон	дастануқра
дақур-дуқур	дафтар I	дуохонӣ	дастӣ
даққак	дафтар II	дағар	дастёб
дақанг	дафтардорӣ	дағуӣ	дастёр
даққа	дафтарча	дағуӣ	дастёрӣ
даққа	дафтардор	дағуён	дастисохт
дақ	дафтарӣ	дағановис	дастине
дақбқунанда	дафъ	дағувӣ	дасиса
дақлором	дафъулвақт	дағво	дасисабоз
дақлор	дафънапзир	дағвой	дасисабозӣ
дақлордағӣ	дафъатан	дағвогар	дасисақор
дақлорасо	дафъа	дағвогарӣ	дасисақорона
дақлорсӯда	дафла	дағват	дасисақорӣ
дақлорғарӣ	дафн	дағватшаванда	дашт
дақлордор	дафнок	дағватгар	даштбозор
дақлордорӣ	дафӣ	дағватгах	даштнайм
дақлорхӯрӣ	дафин	дағватнома	даштруя
дақлорзир	дафина	дағватшуда	даштнишин
дақлорзир	дақ	дағватӣ	даштнавард
дақлорзир	дақ(к) I	дағвӣ	даштбон
дақлорзир	дақ(к) II	дағ	дашти
дақлорзир	дақоқ	дағо	дашҳор(в)ор
дақлордана	даққоқ	дағобоз	дашман
дақлордӣ	даққоқӣ	дағобозӣ	дашмантарошӣ
дақлорзӯ	даққонус	дағопеша	дашмандор
дақлорзона	даққонусӣ	дағ-дағ	дашмансӯз
дақлорсиёҳ	даққ	дағдағон	дашманфкан
дақлорсиёҳӣ	даққан	дағдағак	дашманқуш
дақлоршар	даққона	дағдағе	дашманқушӣ
дақлоршар	дақққон	дағдағадор	дашмангудоз
дақлоршар	дақққор	дағр-буғр	дашманвор
дақлоршар	дақққорона	дағал	дашманвафкан
дақлоршар	дақққорӣ	дағалона	дашманвафканӣ
дақлоршар	дақққоғӣ	дағалбоз	дашманона
дақлоршар	дақққназар	дағалбозӣ	дашманқубӣ
дақлоршар	дақққназарона	дағалбофт	дашманӣ
дақлоршар	дақққ I	дағалпашм	дашном
дақлоршар	дақққ II	дағалтабиат	душвор
дақлоршар	дақққх(й)	дағалқорӣ	душворбаро
дақлоршар	даққққон	дағалмизоч	душворписанд
дақлоршар	даққққсанҷ	дағалмуомилӣ	душворталаффуз
дақлоршар	даққққшумор	дағалмуомиле	душворҳор
дақлоршар	даққққшуморӣ	дағалмӯӣ	душворфаҳм

дилнишон	دل‌نیشان	дилнигарон	دل‌نگران
дилнишин	دل‌نشین	дилиб	دلیب
дилнигаронӣ	دل‌نگرانی	дилибӣ	دلیابی
дилнавоз	دل‌نواز	далоил	دلائل
дилнавозӣ	دل‌نوازی	дилобхӯр	دلو‌بخور
далв	دل‌و	дилора	دل‌ورا
далаI	دل‌ا	дилорой	دل‌ارائی
далаII	دل‌اII	дилозорӣ	دلو‌زاری
далла	دل‌لا	дилозурда	دلو‌زده
дилвасеъ	دل‌وسیع	дилосой	دلو‌سانی
далер	دل‌یر	дилосуда	دلو‌سوده
далерона	دل‌یرانه	дилошуфта	دلو‌شوفته
далервор	دل‌یروار	дилошно	دلو‌شنو
далерӣ	دل‌یری	дилошӯб	دلو‌شوب
далелI	دل‌لI	дилафтада	دلو‌افتاده
далелII	دل‌لII	дилафрӯз	دلو‌افروز
далелнок	دل‌ل‌ناک	дилафгор	دلو‌افگور
далелӣ	دل‌لی	длак	دل‌اک
дам	دل‌م	длакӣ	دل‌اک‌ی
дамI	دل‌mI	дилогоҳ	دلو‌گاه
дамII	دل‌mII	дилогоҳӣ	دلو‌گاهی
дамIII	دل‌mIII	даллол	دل‌ل‌ل
дамIV	دل‌mIV	даллол	دل‌ل‌ل
дим	دل‌م	даллолона	دلو‌ل‌ل‌ונה
дум	دل‌م	даллат	دل‌ل‌ت
думбардор	دل‌م‌باردور	даллола	دلو‌ل‌لا
думбардорӣ	دل‌م‌باردوری	даллогӣ	دلو‌ل‌گی
думҷунбонӣ	دل‌م‌جنبانی	даллолӣ	دلو‌ل‌لی
думрав	دل‌م‌رو	диломI	دلو‌mI
думкалта	دل‌م‌کالته	диломII	دلو‌mII
думкӯтаҳ	دل‌م‌کوتاه	дилангез	دلو‌ل‌نگیز
думликконӣ	دل‌م‌لیک‌کونی	диловар	دلو‌وار
дамоба	دل‌م‌آبه	диловарона	دلو‌وارانه
дамосат	دل‌م‌اث	диловарӣ	دلو‌واری
дамодам	دل‌م‌ادم	диловез	دلو‌ویز
думодум	دل‌م‌ادم	диловезӣ	دلو‌ویزی
димор	دل‌م‌ور	дилобхотгӣ	دلو‌بوختگی
димоғI	دل‌م‌وғI	дилобхотте	دلو‌بوخته
димоғII	دل‌م‌وғII	дилобоз	دلو‌بوز
димоғбаланд	دل‌م‌وғ‌بالند	дилобозӣ	دلو‌بوزی
димоғпарвар	دل‌م‌وғ‌پروار	дилобар	دلو‌بار
димоғчокӣ	دل‌م‌وғ‌چاکی	дилобарона	دلو‌بارانه
димоғсӯхтагӣ	دل‌م‌وғ‌سوختهگی	дилобурдагӣ	دلو‌بوردهگی
димоғсӯхта	دل‌م‌وғ‌سوخته	дилобурда	دلو‌بورده
димоғсӯз	دل‌م‌وғ‌سوز	дилобарак	دلو‌باراک
димоғсӯзӣ	دل‌م‌وғ‌سوزی	дилобарӣ	دلو‌باری
димоғшуфта	دل‌م‌وғ‌شوفته	дилобазан	دلو‌بازان
димоғҷақ	دل‌م‌وғ‌چاق	дилобастгӣ	دلو‌بستگی
димоға	دل‌م‌وғه	дилобасте	دلو‌بسته
димоғи	دل‌م‌وғی	дилобанд	دلو‌بند
дамолуда	دل‌م‌آلوده	дилобечокунанда	دلو‌بی‌جاک‌کننده
дилреш	دل‌ریش		
дилзинда	دل‌زنده		
дилзанӣ	دل‌زنی		
дилситон	دل‌ستان		
дилсахтӣ	دل‌سختی		
дилсард	دل‌سرد		
дилсафед	دل‌سفید		
дилсӯхта	دل‌سوخته		
дилсӯзӣ	دل‌سوزی		
дилшод	دل‌شاد		
дилшодана	دل‌شادانه		
дилшодкунанда	دل‌شادکننده		
дилшодӣ	دل‌شادی		
дилшуда	دل‌شده		
дилшикорӣ	دل‌شکاری		
дилшикастагӣ	دل‌شکستگی		
дилсофона	دل‌صافانه		
дилсофӣ	دل‌صافی		
дилфарох	دل‌فراخ		
дилфиреб	دل‌فیرب		
дилфиребона	دل‌فیربانه		
дилфиребӣ	دل‌فیربی		
дилфигор	دل‌فگور		
далфин	دل‌فین		
дулфин	دل‌فین		
далк	دل‌ک		
далкпӯш	دل‌ک‌پوش		
дилак	دل‌ک		
дилакш	دل‌ک‌ش		
дилкушо	دل‌ک‌شو		
дилкушой	دل‌ک‌شویی		
дилкушод	دل‌ک‌شاده		
дилкаф	دل‌ک‌ف		
дилогухт	دل‌گداخته		
дилгарон	دل‌گران		
дилогушна	دل‌گرسنه		
дилгарм	دل‌گرم		
дилгармӣ	دل‌گرمی		
дилагӣ	دل‌گی		
дилгир	دل‌گیر		
дилгирона	دل‌گیرانه		
дилгиркунанда	دل‌گیرکننده		
дилгирӣ	دل‌گیری		
диломдагӣ	دل‌ماندهگی		
дилмурда	دل‌مرده		
дилмул	دل‌مل		
дилохуш	دل‌ناخوش		
дилохушӣ	دل‌ناخوشی		
дилозуки	دل‌نازکی		
дилнарм	دل‌نرم		
дилнармӣ	دل‌نرمی		
дл-би-хувор-кннде	دل‌بی‌خو‌ور‌کننده		
дилбехузоркунанда	دل‌ب‌خو‌ر‌کننده		
дилпора	دل‌پاره		
дилпок	دل‌پاک		
дилпокӣ	دل‌پاکی		
дилпур	دل‌پور		
дилпурина	دل‌پورانه		
дилпурсӣ	دل‌پورسی		
дилпуршаванда	دل‌پور‌شونده		
дилпурӣ	دل‌پوری		
дилписанд	دل‌پسند		
дилписандӣ	دل‌پسندی		
дилтанг	دل‌تنگ		
дилтангӣ	دل‌تنگی		
дилҷамъ	دل‌تجمع		
дилҷамъона	دل‌تجمعانه		
дилҷамъӣ	دل‌تجمعی		
дилҷӯ(ӣ)	دل‌تجو(ی)		
дилҷӯӣ	دل‌تجوئی		
дилҷавон	دل‌تجوان		
дилҷӯёна	دل‌تجو‌یانه		
дилҷок	دل‌تچاک		
дилҷасп	دل‌تچسپ		
дилҷаспӣ	دل‌تچسپی		
дилҳазин	دل‌ت‌حزین		
дилҳичил	دل‌ت‌خجل		
дилҳичилӣ	دل‌ت‌خجلی		
дилҳароб	دل‌ت‌خراب		
дилҳаробӣ	دل‌ت‌خرابی		
дилҳарош	دل‌ت‌خراش		
дилҳастагӣ	دل‌ت‌خستگی		
дилҳаста	دل‌ت‌خسته		
дилхунук	دل‌ت‌خنک		
дилхунукӣ	دل‌ت‌خنکی		
дилхост	دل‌ت‌خواست		
дилхоста	دل‌ت‌خسته		
дилхоҳ	دل‌ت‌خواه		
дилхуш	دل‌ت‌خوش		
дилхушкунанда	دل‌ت‌خوش‌کننده		
дилхушӣ	دل‌ت‌خوشی		
дилхун	دل‌ت‌خون		
дилдодагӣ	دل‌ت‌دادهگی		
дилдода	دل‌ت‌داده		
дилдор	دل‌ت‌دور		
дилдорӣ	دل‌ت‌دوری		
дилдул	دل‌ت‌دل		
дилдӯз	دل‌ت‌دو‌ز		
дилраба	دل‌ت‌ربا		
дилрабой	دل‌ت‌ربایی		
дилрабойёна	دل‌ت‌ربایانه		
дилрабойнда	دل‌ت‌رباینده		

дунёбизор	данданхай	дамгоҳ	дамома
дунёбизорӣ	данданхойяк	дамгар	дамон
дунёбин	данданхилол	дамгирфта	дамон
дунёпараст	дандандор	дамгаҳ	дамандан
дунёпарастӣ	дандандароз	дамгир	думбол
дунёҷӯ	дандандард	дамгирӣ	думбур-думбур
дунёдор	данданрихта	думмал	думбур-думбур
дунёдушман	данданзада	дамлама	думбурак
дунёдӯст	данданзанӣ	даман	думбура
дунёдида	дандансоз	даманда	думбурида
дунёталаб	дандансозӣ	димна	дамбаста
дунёгардӣ	дандансифид	дамавӣ	думбак
дунёгир	данданшкан	дамавимизоч	дамбал
дунёӣ	данданшӯӣ	дамаI	дамбал
дунидан	данданшӯяк	дамаII	думбул
дав	дандансадаф	дамаIII	дамбалӣ
дав	дандантала	дамхоткарда	дамбуқ
ду	данданкау(к)	дамидгӣ	думба
дуӣ	данданкан	дамиданI	думбадор
дуият	дандангузар	дамиданII	думпхт
даво	дандангир	дамиде	думпхтгӣ
давоир	данданмала	дан(н)	думпхт
давоӣ	данданнагузар	диноат	думпаз
давоулмиск	данданнамо	динозавр	думтез
давоб(б)	дандане	данон	думчунбон
давобахш	данданебурӣ	дунб	думча
даводдор	данданадор	дунбол	думчагин
давоба	данданакашӣ	дунболбурида	думчадор
давопазир	данданемала	дунболча	думхӯр
давоат	данданӣ	дунболгир	думхӯрда
давоатхона	дандана	дунболгирӣ	думдор
давоатдор	дандаI	дунбола	думдор
давоатсоз	дандаII	дунболадор	думдароз
давоатсозӣ	дангI	дунболагир	думдузд
дуоташа	дангII	дунболагирӣ	думдуздона
давоатгар	дангIII	дунболапур	думдуздӣ
давоатгарӣ	дангал	дунбура	думдамакӣ
давоатӣ	дангасгӣ	дунбуранавоз	думдамаI
давоҷ	дангоса	дунбуранавозӣ	думдамаII
даводав//даводавӣ	дангона	дунбул	думравӣ
даввор	данг-данг	дунбулбирён	думсоз
дуаррагӣ	дангар-дангар	дунба	думсозӣ
дуоздаҳ	дангил	дунбадор	думсард
дуоздаҳангушта	дангӣ	дунбағудоз	думш
дуоздаҳангуштӣ	дингила	дунбакалон	думтабақ
дуоздаҳбурҷ	дунан	дандI	думъ
дуоздаҳрӯза	дана	дандII	думғоза
дуоздаҳсоата	данӣ	дандон	думкардагӣ
дуоздаҳсоатӣ	дунё	дандонбар	думкарданӣ
дуоздаҳқабата	дунёӣ	дандонпишишк	думкарда
дуоздаҳқатора	дуняӣ	дандонпишишкӣ	думкаш

دودى دۇد	دوخت دۇخت	دوبالو دуболо	دوگاهنا دۇвозداخгона
دور داور	دوخت دۇخت	دوباله دубола	دوازده مقام دۇвозداхмақом
دور دور	دوختن دۇختان	دوباله ها دуболаха	دوازده آشيانه دۇвозداхошёна
دوراودور داور	دوخت دودوز دۇختودۇز	دوباخته دубахта	دوازده امامه دۇвоздахимома
دورادور دور	دوخواهه دۇخоба	دوبيرجه دубурча	دوازده پرد دۇвоздахпарда
دورافتادگى دورافتا	دوخوان دۇخон	دوبيرجى دубурчий	دوازده تيره دۇвоздахтира
دورافتاده دورافتا	دوخوره دۇخۇرا	دوبيرگه دубарга	دوازده ساله دۇвоздахсола
دورافكن دورافكن	دوخيز دۇخез	دوبيرگى دубаргий	دوازده گرگه دۇвоздахгиреx
دوران داوران	دوخيله دۇхела	دوبير I دубараI	دوازدهم دۇвоздахум
دوران داوران	دود دۇدل	دوبير II دубараII	دواساز دавосоз
دورانداوز دورانداز	دودا آساز دودоса	دوبسته دубаста	دواسازى دавосозى
دورانديده دورانديدا	دودافكن دودафкн	دوبستى دубастى	دواسپه دواسپه
دوراندیش دوراندیش	دودافكنى دودафкнй	دوبهره دубахра	دواشونده دавошаванда
دوراندیشانه دوراندешона	دودالود دودолуд	دوبيته دубайта	دوآشيانه дуошёна
دوراندیشى دوراندешى	دوداندود دудандуд	دوبيتى دубайтй	دواكننده دавокунанда
دورانى داورانى	دودانگيز دудангез	دوبيزه دубеза	دواگر دавогар
دوراهه دورоха	دودآهنگ دудоханг	دوبيله دубела	دوال دавол
دوراهى دورохى	دودبر آ دудбаро	دوبين دубин	دوالباز دаволбоз
دورباش دурбош	دودبرائى دудбароӣ	دوبينى دубиний	دوالبازى دаволбозӣ
دوربرد دурбурд	دودپولى دудпулӣ	دوپا دупо	دوالزم дуализм
دوربينانه دورбиниона	دودخانه دудхона	دوپاره دупора	دواليست дуалист
دوربينى دورбиний	دودخورده دудхӯрда	دوپازگى دупозагий	دواليستى дуалистӣ
دورپرواز دурпарвоз	دودداده دуддода	دوپايه дупоя	دواله دавола
دور دست دурдаст	دوددار دуддор	دوپشته дупушта	دوالى دаволӣ
دوررو دуррав	دوددهى دуддихӣ	دوپله дупалла	دوام دавом
دورزن دурзан	دودر دудар	دوپسته дупӯста	دوامات دавома
دورزننده دурزنانанда	دودرنگ دудранг	دوپوله дупула	دوام پذير دавомпазир
دورزنى دавرزاني	دودره دудара	دوپيكر دупайкар	دوامت دавома
دورزنى دурзاني	دودزدگى дудзадагий	دوتا دута	دوامدار دавомдор
دورسنج دаврсанچ	دودزده دудзада	دوتائى дутой	دوامدارى دавомдарӣ
دوركنه دуркна	دودسته دудаста	دوتار дотор	دوامده دавомдеx
دورگرد دургард	دودصفت دудсифат	دوتار نواز دуторनावоз	دوام دهنده دавомдиханда
دورگرد دургарد	دودغوله дудғула	دوتار نوازى دуторनावозӣ	دوام كننده دавомкунанда
دورگه дурага	دودكش дудкаш	دوتارى дуторӣ	دوام ناک دавомнок
دورگى داورагий	دودگاهه дудгоҳ	دوتبعيتى дутабаиятӣ	دوام ناکى دавомнокӣ
دورگير دавргир	دود گرفته дудгирфта	دوتخمه дутухма	دواميت دавомият
دورماندى دурмондагий	دودلانه дудилона	دوتيغه дутега	دوان دавонI
دورمانده دурмонدا	دودلگى дудилагий	دوجان дучон	دوان II دавонII
دورمدراز دурмадароз	دودله дудила	دوجانبه дучониба	دوانا پذير دавонопазир
دورنظر دурناзар	دودم دудам	دوجانى дучонӣ	دواندن // دوانيدن دавон(и)دان
دورنظرى دурناзарӣ	دودمان дудмон	دوجايگى дучоягий	دواندیش дуандеш
دورنگ دورанг	دودمانند دудмонанд	دوجايه дучоя	دواندیشى дуандешى
دورنگار دورнигор	دودمه дудاما	دوجنسه дучинса	دواننده دавонанда
دورنگارى دورнигорӣ	دودناک дуднок	دوجنسى дучинсий	دوانه دавона
دورنگر دурнигар	دوده I دудаI	دوچرخه дучарха	دواهنه дуохана
دورنگرى دورنگرى	دوده II دудаII	دوچرخه سوار дучархасавор	دواوين دавовин
دورنگه دورанге	دوده خورد دудахард	دوچرخه سوارى дучархасаворӣ	دوباره دубора
دورنگى دورангий	دوده خورد دудахӯрд	دوچند دучанд	دوباره پز дуборапаз
دورنما دورнама	دودوان دав-دавон	دوچندان дучандон	دوباره دوزى дуборадӯзӣ
دورنماساز دورнамасоз	دودوک دав-داواک	دوچه دавча	دوباره کارى дуборакорӣ
دورنویس دурनावис	دودوک بازى دав-داواکبозى	دوچه دавха	دوبارى دуборӣ

доғӯша	доқабата	дострӯ(ӣ)	давра
доғетӣ	доқат	дострӯяк	даврапилта
доғисӯ	доқаторо	дострӯком	даврагард
доғал	доқутба	дострӯкомӣ	даврагардӣ
доғлI	доқанота	дострӯнавоз	дураҳа
доғлII	доқовла	доствор	дуру
доғлIII	доқавак	доствона	дуруӣ
доғлIV	доқук	доствдор	дуруббар
доғло	доқубинӣ	доствдарӣ	дурудароз
доғлоб	доқутарош	доствруӣ	дуруза
доғлобкор	доқутарошӣ	доствгон	дуруяғӣ
доғлобкорӣ	доқукрес	доствгонӣ	дуруйе
доғлобӣ	доқушакл	доствтуна	дуруҷангӣ
доғлона	доқорда	доствтӣ	даври
доғлабӣ	доқора	дусар	дурӣ
доғлат	доқон	дусара	дурузӣ
дағлатпаноҳ	доқанбафӣ	дусамта	дуз
дағлатхона	доқанхона	дусидан	дузандан
дағлатхоҳ	доқандар	душ	дузано
дағлатхоҳона	доқандарӣ	душ	дузбан
дағлатхоҳӣ	доқанҷе	душI	дузбана
дағлатдорӣ	доқдан	душII	дузбанӣ
дағлатсаро	доқук-доқук	душо	дузбар
дағлатшаҳр	доқукрата	душашӣ	дузах
дағлатманд	доқукратӣ	душоб	дузахшом
дағлатмандӣ	доқукаса	душохдор	дузахшомӣ
дағлатӣ	доқукасий	душохе	дузахсаро(ӣ)
дағлатёр	доқукафон	душодӯш	дузахӣ
дағлатёри	доқукафа	душобака	дузахирӯ
доғлҷа	доқука	душашӣ	дузарда
доғлма	доқукоҳана	душакла	дузандагӣ
доғлунҷа	доқукоҳа	душанбегӣ	дузанда
доғлӣ	доқуки	душанбе	дузандазан
доғум	доғук	душашервандӣ	дузандангӣ
доғумдараҷа	доғуш	душашидан	дузана
доғуматора	доғушник	душашизагӣ	дузе
доғумаҳа	доғушангӣ	душашиза	дузист
доғумехвара	доғушана	душашин//душашина	дузистӣ
доғумаъноӣ	доғушанабоз	дусад	дусоата
доғумаънидор	доғушанабозӣ	дусадум	дусоатӣ
доғумаънодор	доғушанапараст	дусадӣ	дусоатина
доғумағз	доғушанапарастӣ	дутабақа	дусолагӣ
доғумағза	доғушанасӯз	дутабафа	дусола
доғум-доғум	доғушанӣ	доғI	доств
доғумӯхра	доғушана	доғII	доствангиз
доғумилта	доғубинӣ	доғоб	доствбоз
доғумин	доғуруҳӣ	доғобӣ	доствбозӣ
доғун	доғуза	доғдоғ	доствпарвар
доғунпоя	доғузи	доғғанӣ	доствдорона
доғунпарвар	доғумона	доғглар	доствдоштанӣ
доғунпарварӣ	доғуғӣ	доқабатӣ	доствдошта

диџит	деҳлӣз	деҳанпизишкӣ	донپرست
диџитситон	деҳлӣзӣ	деҳанзаде	дондаван
детсиметр	деҳм	деҳансӯхта	дондеки
детектив	деҳмарда	деҳансӯз	дондедаван
деичур	деҳманӣ	деҳанкушӣ	донзаде
дидар	деҳан	деҳанакӣ	донфарӣ
дидорбинӣ	деҳанбоз	деҳане	донقطه
дидарӣ	деҳанбаста	деҳанӣ	донг
дидбан	деҳанбин	деҳаншӣ	донг
дидбанга	деҳандарида	деҳанҷӣ	донгпешонӣ
дидбанӣ	деҳандӯз	деҳанҷор	донгӣ
дидактика	деҳансӯз	деҳанҷанд	донҳиммат
дидактикӣ	деҳанширинӣ	деҳанхудо	донҳимматӣ
дидгоҳ	деҳанфарох	деҳдил(а)	доним
дидагӣ	деҳанкалон	деҳдахӣ	дониме
дидан	деҳанда	деҳр	донҷаӣ
диданбоб	деҳандохта	деҳра	донҳафтаӣ
диданӣ	деҳанзаде	деҳрӯзагӣ	донтаз
дидаI	деҳансӯхта	деҳрӯза	донғич
дидаII	деҳанкалонӣ	деҳрӯя	донидан
дидабоз	деҳанакӣ	деҳрӣ	дониде
дидабӯсӣ	деҳанмард	деҳриёна	донидерон
дидахона	деҳанвасеъ	деҳригӣ	донист
дидадор	деҳанилгӣ//деҳанилгӣ	деҳзабон	донюм
дидагоҳ	деҳанялагӣ//деҳанялагӣ	деҳсолагӣ	донюмбора
диданашуда	деҳаниле//деҳаниле	деҳистон	донюмин
дидаварӣ	деҳаняла//деҳаняла	деҳиш	деҳ
дидаафрӯз	деҳа	деҳшат	деҳ
дидатар	деҳӣ	деҳшатафзо	деҳ
дидадароӣ	деҳикхӯр	деҳштангезӣ	деҳтайӣ
дидадаро	деҳӣ	деҳшатбор	деҳсала
дидадӯз	деҳӣ	деҳшатзо	деҳшӯро
дидашаванда	деҳӣPI	деҳшатзадегӣ	деҳкарата
дидакаш	деҳӣPI	деҳшатзаде	деҳмардагӯӣ
дидагирён	деҳӣ	деҳшатнок	деҳнишин
дидавар	деҳӣён	деҳшатафзоӣ	деҳяк
дидуд	деҳант	деҳшатафкан	деҳякгир
дидузан	деҳба	деҳшатолада	деҳякҷӣ
дидуксия	деҳбаҷе	деҳштангез	деҳа
дидугӣ	деҳбачанавис	деҳштангезона	деҳот
дидр	деҳборух	деҳшатовар	деҳотӣ
дидр	деҳбот	деҳанбача	деҳадеҳ
дидрадир	деҳба	деҳан	деҳор
дидрорам	деҳиртмент	деҳанписар	деҳоз
дидрошно	диплом	деҳанзода	деҳакин
дидромуз	дипломатӣ	деҳанӣ	деҳанбанд
дидробоз	дипломатия	деҳада	деҳанбандӣ
дидрбор	дипломдор	деҳгаза	деҳанбифрауиз
дидрпа(й)	дипломнавис	деҳул	деҳантанг
дидрпаз	дипломнависӣ	деҳулдарида	деҳан//деҳан
дидрпазак	дипломӣ	деҳулзан	деҳанпизишк

динамометр	دینامومتر	دیگړی گون	دیسک	دیرچونډ
динамит	دینمیت	شوندگی	دیسکاتیکه	دیرخفته
динамика	دینمیکه	دیگر گون	دیسنت	دیرخیز
динамикӣ	دینمیکي	شونده	دیسنتچی	دیررسیده
дина	دینه	دیگر گون شوی	دیسنتی	دیرزی
динарӯз	دینه روز	دیگر گون سازی	دیسیرتسیه	دیرساز
динашаб	دینه شب	دیگر گونه	دیسیمیلیتسیه	دیرسال
динайяк	دینه یک	دیگر گونی	دیشاب	دیرساله
динӣ	دینی	دیگری	دیشابه	دیرسوز
диния	دینیه	دیگزتسیه	دیفтонگ	دیرفهم
дехагӣ	دیهگی	دیگشو	دیفوژی	دیرفهمی
деха	دیهه	دیگشوی	دیفرینسنا	دیرکرد
деҳанишин	دیهه نشین	دیگر دوش	دیفرینسنا	دیرگاه
дайҳим	دیهیم	دیگمانک	دیفیس	دیرگداز
дайҳимдор	دیهیم دار	دیگی	دیگیر	دیرگذر
дев	دیهو	دیلفین	دیگیري	دیرمان
девахтар	دیواختار	دیلیلر	دیگتافان	دیرمانده
девор	دیوار	دیلیلري	دیگتانه	دیرماني
деворбанд	دیوار بند	دیما کرت	دیگتاتور	دیرمتالاجیه
деворафкан	دیوار افکن	دیما کرتي	دیگتاتور	دیرمدت
деворбутта	دیوار بوتته	دیما کرتیه	دیگتانت	دیرمر
деворбадевор	دیوار بدیوار	دیما گریفی	دیگتنه	دیرند
деворбаст	دیوار بست	دیما گریفیه	دیگرتیت	دیرنشین
деворбаланд	دیوار بلند	دیماه//دیمه	دیگلمتسیه	دیره
деворпаст	دیوار پست	دیماهی	دیکن	دیرخزم
деворхишт	دیوار خشت	دیمنگ	دیکنات	دیروز
девордор	دیوار دار	دین	دیکلتر	دیروزکک
девордармиён	دیوار درمیان	دین	دیگ	دیروزه
деворзан	دیوار زن	دینوار	دیگپایه	دیروزي
деворзанӣ	دیوار زني	دین باور	دیگپوشک	دیروزینه
деворшкан	دیوار شکن	دین باوري	دیگ خانه	دیری
деворкашӣ	دیوار کشي	دین پذیر	دیگریز	دیریژبل
деворкан	دیوار کن	دین پرست	دیگریزي	دیریژبار
деворкӯб	دیوار کوب	دین پرور	دیگسله	دیریژباري
деворгар	دیوار گر	دین پروري	دیگ شکل	دیریکتار
деворгарӣ	دیوار گري	دین فروش	دیگ گیرک	دیریکتاري
деворнигора	دیوار نگاره	دین فروشی	دیگ لیس	دیرین
деворнигорӣ	دیوار نگاري	دینار	دیگلیسی	دیرین اساس
деворнавишта	دیوار نوشته	دینار بار	دیگجوش	دیرینگی
девора	دیواره	دینار بخش	دیگچه	دیرینه
деворӣ	دیواری	دینار سنج	دیگدان	دیرینه بنیاد
девол	دیوال	دینار گان	دیگر	دیرینه روز
девон	دیوان	دینار گون	دیگراندیش	دیرینه سال
девонбон	دیوان بون	دیناری	دیگراندیشي	دیزینفیکسیه
девонбегӣ	دیوان بیگی	دیناتور	دیگر بار	دیزه
девонсолор	دیوان سالار	دیندار	دیگر باره	دیزی
девонхона	دیوان خانه	دیندارانه	دیگر خيله	دیزیل
девонсолорӣ	دیوان سالاري	دینداری	دیگرسان	دیزیلی
девонагӣ	دیوانگی	دینکک//دینیکک	دیگر ساری(ی)	دیزنتیریه
девона	دیوانه	دیناکک//دینایاکک	دیگر شوی	دیسپنسر
девонаавзоъ	دیوانه اوضاع	دینامو	دیگر گون	دیسٹیلیتسیه

[illegible]

рангомезӣ	рамарон	рагбандӣ	ракобатпазир
ранговар	рама-рама	рагдар	ракобатқунанда
рангоранг	рамех	рагзан	ракобатнопазир
рангорангӣ	рамидан	рагзанӣ	ракобатдор
рангинбол	рамиде	рагшинос	ракобатнок
рангбаранг	рентген	рагшиносӣ	ракобатнокӣ
рангбаст	рентгенӣ	рагкаш	раққос
рангпошак	ранҷ	рагкашӣ	раққосак
рангпар	ранҷовар	рагмол	раққосӣ
рангпаридагӣ	ранҷиде	рагмолӣ	раққосӣ
рангпарида	ранҷон(и)дан	рагу	раққосӣ
рангпӯш	ранҷбар	раге	раққосӣ
рангчашм	ранҷбурд	рамI	раққосӣ
рангдар	ранҷбардор	рамII	раққосӣ
рангдон	ранҷбурда	рамхӯрда	риқобат
рангдиханда	ранҷбарзода	рамод	риқобат
рангдехӣ	ранҷбарӣ	раморам	риқобат
ранграз	ранҷзо	раммол	риқобат
ранг-ранг	ранҷиш	раммолӣ	риқобат
рангрезхона	ранҷишомез	руммон	риқобат
рангангезӣ	ранҷкаш	рамандан	риқобат
рангрезӣ	ранҷманд	рамх	риқобат
рангзард	ранҷмандӣ	румх	риқобат
рангзардӣ	ранҷур	рамад	риқобат
рангзан	ранҷурӣ	рамздор	риқобат
рангзанӣ	ранҷе	рамз	риқобат
рангсоз	ранҷидгӣ	рамзошно	риқобат
рангсозӣ	ранҷидан	рамзхонӣ	риқобат
рангсав	ранҷида	рамзкушо	риқобат
рангистон	ранҷидахотир	рамзомез	риқобат
рангсанҷ	рандI	рамзан	риқобат
рангшиносӣ	ринд	рамзкушӣ	риқобат
рангкор	ринд	рамзгар	риқобат
рангкандагӣ	риндI	рамзнок	риқобат
рангканда	риндӣ	рамзнавис	риқобат
рангкунӣ	риндона	рамзнависӣ	риқобат
ранггар	рандаI	рамзӣ	риқобат
рангмол	рандаII	рамазон	риқобат
рангмолӣ	рандакорӣ	рамақ	риқобат
рангвор	рандакунӣ	рамал	риқобат
рангворфурӯш	рандагар	рамл	риқобат
рангворфурӯшӣ	рандагарӣ	раманда	риқобат
рангубор	рандидан	рамандагӣ	риқобат
рангуборхона	рангI	рамуз	риқобат
рангубордихӣ	рангII	румуз	риқобат
рангуборфурӯшӣ	рангбохта	рамузфаҳм	риқобат
ранга	рангграфта	рамузфаҳмӣ	риқобат
рангин	ранграв	рама	риқобат
рангинадой	рангрез	рамабон/рамавон	риқобат
рангинна	рангомезI	рамап(и)	риқобат
рангино/рангинон	рангомезII		риқобат

رӯд каوی	رӯбинона	равондармонӣ	рангинҳаёл
рӯдनावоз	рӯбинак	равоншод	рангинкамон
рӯдавӣ	рӯбинӣ	равоншинохтӣ	рангинӣ
рӯдаҳо	рӯпанах	равоншинос	рав
рӯдаӣ	рӯпӯст	равоншиносӣ	рӯ
рӯдабанд	рӯпӯш	равонтабъ	рӯпӯшӣ
рӯдапо	рӯпӯшак	равонак	рӯхунук
рӯдағафс	рӯпӯшкунӣ	равона	рӯ(ӣ)баста
рӯдағафсӣ	рупия	равонакунанда	рӯ//роӣ
рӯдакаф	ротурш	равонӣ	рӯ//роӣ
рӯдакан	روح الله	равонӣ	рӯидан
рӯдаканак	روح	равон(и)дан	рӯида
рӯз	равх	ривоят	рӯидагӣ
рӯзбеҳ	روح	ривояткунанда	рӯин
рӯзафрӯз	روح	ривоятмахзар	рӯин(а)тан
рӯзафзун	روح	ривоятнигор	рӯйинтан
рӯзана	рухпарвар\рӯхпарвар	равох	рӯйинтанӣ
рӯзбан	روح شناس	рӯб	рӯина
рӯзбайъ	روح فرسا	рӯбучин	раву\равуӣ
рӯздармиён	روح مرده	рӯборӣ	раво
рӯздида	روح نواز	рӯбоз	равобин
рӯзсияҳ	روح خان	рӯбола\рӯйболо	равобит
рӯзшмарӣ	روح افتاده	рӯболин	ривоч
рӯзғор	روح افتادگی	рӯбонидан	ривоч
рӯзғордорӣ	روح افزا	рӯбохбоз	ривочдиханда
рӯзғоркашӣ	رӯخافزو\رӯخفизо	рӯбохбозӣ	ривочнок
рӯзқарор	روح افزایی	рӯбохбача	равох
рӯзқӯр	روح القدس	рӯбохсифат	равохил
рӯзғар	روحانی	рӯбохсифатӣ	раводид
рӯзғордор	روحانیت	рӯбохтабиат	раворав
рӯзғордорӣ	روح بخش	рӯбох\рӯбах	раворавӣ
рӯзғордида	روح بلند	рӯбохона	ревосI
рӯзгузаронӣ	روح بلندانه	рӯбохмизоч	ревосII
рӯзгردد	روح بلند کنی	рӯбохвор	равок
рӯзгун	روح بلندی	рӯбохӣ	раввок
рӯзмарра	روح پرور	рӯбардор	равокдор
рӯзмӯз	روح شناسی	рӯбарӯ(ӣ)	равокӣ
рӯзнодида	روح حق	рӯбарӯшавӣ	равоком
рӯзнома	روح خنات	рӯбарӯкунӣ	равонI
рӯзноманавис	روحی\рӯхӣ	рубл	равонII
рӯзномавӣ	روحی	рубанд\рӯйбанд	равоносо(ӣ)
рӯзномаҳон	روحین	рубанда	равонбахш
рӯзномаҳонӣ	روحیه	рубӯсӣ	равонбемор
рӯзномафурӯш	روحیه\рӯхийя	рӯбах	равонбеморӣ
рӯзномафурӯшӣ	руд	рӯбаҳона	равонпардоз
рӯзноманигор	руд	рӯбахсифат	равонпарвар
рӯзноманигорӣ	рудخانه	рӯбахмизоч	равонпизишк
рӯзноманависӣ	рудзан	рӯбидан	равонпизишкӣ
равзан\равзана	рудनावоз	рӯбин\рӯйбин	равонҳон
рӯза	рудбар	рӯбинан\рӯйбинан	равонҳонӣ
рӯзахӯр	روده دراز	рӯбинион\рӯйбинион	равонхоҳ

резакунӣ	реҷор/речол	рахгузар I	руйнависӣ
резавор	реҷ	рахгузар II	руйнависӣ
резаандом	райҳон	ре ғраӣ // ре ғираӣ	руйнаӣ
резачорпо	райҳонӣ	рахгарой // рахгирой	рувие
резачин	реҷлат	рахгард	руя
резехор // резехӯр	риҷ	рахгардӣ	рубин
резамӯхра	риҷтшинасӣ	рахгум	рубин тан
резаворфурӯш	риҷтағӣ	рахгумзада	руасол
резаворфурӯшӣ	риҷтан	рахгумкарда	руъёғ
резидан	риҷте	рахн	руъят
резинпӯш	риҷтепа	рахнома	рах
резинвор	риҷте ғрӣ	рахнорафта	рахпулӣ
резин // резина	риҷтепайкар	рахнома	рахпаймо
резинӣ	риҷте ғр	рахнамоӣ	рахпаймоӣ
реж	риҷте ғр хона	рахнамун	рах-рах
режиссёр	риҷхан // риҷан	рахнавардӣ	рахнавард
режа	риҷхин	рахӣ I	рахнавард
рес	риҷхинак	рахӣ II	рахомӯз
рейс	риҷхин кдар	рахидан	раҳо
рес	рез	рахин	рахой
ресмон	рез II	раис	рахойбахш
ресмонбофӣ	рез-рез	раисҷумхур	рахорах
ресмонӣ	резан	раисшинас	рахосозӣ
ресмонбанд	резанс	раискинуанда	раходағӣ
ресмонбоз	резондан	раисбоб	рахода
ресмонбозӣ	резбоф	раисҷумхурӣ	раханҷом
ресмонбоф	резбофт	раисхона	рахонанда
ресмонтоб	резбарга	раисӣ	рахонидан (и)
ресмончаллоб	резбин	риёғ	раховӣ
ресмонрес	резбинӣ	риёкор	рахойш
ресмонресӣ	резпардозанда	риёхин	рахбон
ресмоншакл	резтарша	риёсат // риёсат	рахбоният // рахбоният
ресмонмонанд	резидент	риёзат	рахбар
ресмонпечонӣ	резерватсия	риёзаткешӣ	рахбарӣ
ресандағӣ	резсанг	риёзаткеш	рахбарикунанда
ресидан	резиш	риёзӣ	рахбария
ресида	резишгоҳ	риёзидон	рахбалд // рохбалд
решиде	резфилм	риёзиёт	рахба
реш	резгӣ	риёкорона	рахпой
риш	резмавҷ	риёкорӣ	рахдавак
риштарош	резандағӣ	реактор	рахрав
риштарошак	резанда	реактив	рахравон
риштарошӣ	реза	реактивӣ	рахзан
риштарошида	резе баран	риёл	рахзанӣ
риштунук	резе баз	реализм	рахсипар // рахсипар
ришхандомез	резачинӣ	райён	рахсипор // рохсипор
реш-реш	резадона	риёварз	рахсипорӣ
ришсиёх	резадандон	риёварзӣ	рахфарсо
ришкалон	реза-реза	райб	рахкушо
ришҷанбонӣ	резасанг	репертуар	рахкуфтағӣ
	резакорӣ	реҷа	рахакӣ

зовиясанҷ	زوایه سنخ	зодсол	زاد سال	регдайда	ریگ میدہ	ришханд	ریش خند
зовиянишин	زوایه نشین	зодсарв	زاد سرو	регомез	ریگ آمیز	ришдор	ریش دار
зовиянишинӣ	زوایه نشینی	зодагон	زادگان	реғбозӣ	ریگ بازی	ришдароз	ریش دراز
зоҳид	زاهد	зодгоҳ	زادگاه	реғбум	ریگبوم	ришсафед	ریش سفید
зоҳидӣ	زاهدی	зодан	زادان	реғбӣ	ریگی	ришгов	ریش گاو
зоича	زائچه	зоднома	زادنامه	реғпахшкунӣ	ریگ پخش کنی	ришгирак	ریش گیرک
зоид	زائد	зодубуд	زادوبود	реғтӯда	ریگ توده	ришнок	ریشناک
зоидан	زائدان	зода	زاده	реғдоғ	ریگ داغ	рише	ریشه
зоида	زاییده	зор	زار	реғзарра	ریگ ذره	ришебарандоз	ریشه برانداز
зоир	زائر	зорI	زارI	реғзор	ریگزار	ришейай	ریشه ای
зоёғ	زایاغ	зор//зоррII	زار//زارII	реғзардак	ریگ زردک	ришеҷе	ریشه چه
зоёндан	زایاندан	зорo	زارo	реғсор	ریگسار	ришадор	ریشادار
зоянда	زاینده	зорон	زاران	регистон	ریگستان	ришесорз	ریشه سوز
забI/зап	збI/зп	зормонда	زارمانده	регламент	ریگلمنت	ришешнахти	ریشه شناختی
забон	збан	зоранда	زارنده	реғлой	ریگ لای	ришешнасос	ریشه شناس
забонкӯтоҳ	збан کوتاه	зорa	زارa	реғӣ	ریگی	ришешнасоӣ	ریشه شناسی
забономӯз	збан آموز	зорӣ	زاری	релс	ریلس	ришекаов	ریشه کاو
забономӯзӣ	збан آموزی	зоридан	زاریدن	релсозӣ	ریلس سازی	ришекаовӣ	ریشه کاوی
забоновар	збанور	зорикунон	زاریکنان	реле	ریلی	ришекаш	ریشه کش
забоноварӣ	збанوری	зоғ	зағ	релйеф	ریلیف	ришекан	ریشه کن
забонбоз	збан باز	зоғчашм	зағ چشم	римI	рімI	ришаканӣ	ریشه کنی
забонбозӣ	збан بازی	зоғча	зағچه	римII	рімII	ришағӣ	ریشه گی
забонбурида	збан بریده	зоғчеҳр	зағ چههره	римдор	рімдар	ришаёбӣ	ریشه یابی
забонбастағӣ	збан بستگی	зоғсор	зағсар	римкаш	рімکش	ришидан	ریشیدن
забонбаста	збан بسته	зоғсар	зағсар	римнок	рімناک	ришидаII	ریشه دایII
забонбанд	збан بند	зоғнӯл	зағنول	рима	рима	ришин	ریشین
забонтез	збан تیز	зоғa	зағa	римӣ	рімӣ	райъ	رایع
забонҷарб	збан چرب	зофа	зафа	ринг	рінг	райъон	رایعان
забонҷа	збанچه	зоk//зоғ	заk//зағ	ревматизм	ریومتیزم	реғ	رایع
забонхой	збан خائی	зокоб	закоб	рева	ریوه	реферат	ریفیرات
забонхат	збан خط	золII	залII	рева	ریوه	референт	ریفیرنت
забондон	збан دان	зоология	зоолагіе	рейтинг	رییتنگ	референдум	ریфрендум
забондонӣ	збан дані	золу	залу	з		рефлекс	ریفلекс
забондароз	збан دراز	зомахрон	замехрон			реғII/рек	ریгII/ریک
забондарозӣ	збан درازی	зомҳарон	замехарон			рекорд	ریкард
забонрон	збан ران	зому	заму			рекордӣ	ریкарدی
забонрасонӣ	збан رسانی	зомуча	замуча	зе	ze	рекошаII/рекоса	ریкашеII/ریکاسه
забонзад	збан زد	зомиёд	замияд	зи	zi	реклама	ریклме
забонзада	збан زده	зон	зан	зоиш	зоиш	рекламадиханда	ریклме دهندہ
забонсӯхта	збан سوخته	зону	зану	зоишгоҳ	зоишگاه	реғI	ریگI
забоншинос	збан شناس	зонубанд	занубанд	зоил	зоил	реғпуста	ریگ پشته
забоншиносӣ	збан شناسی	зонукашон	занукашон	зобI	зобI	реғхок	ریگ خاک
забонфурӯш	збан فروش	зонунишин	занунишин	зобғур	зобغر	реғхона	ریگ خانه
забонфаҳм	збан فهم	зонӣ	зани	зобгар	зобگر	реғдар	ریگدار
забонак	збанک	зония	зание	зоотехника	зоотخنیکه	реғреза	ریگ ریز
забонкӯтоҳӣ	збан کوتاهی	зовI	зауI	зоҷ	зоچ	реғсанг	ریگ سنگ
забонгирифта	збан گرفته	зовII	зауII	зоҷа	зоچا	реғсангӣ	ریگ سنگی
забонгир	збан گیر	зоварI	зауварI	зоҷабозӣ	зоچا بازی	реғшӯр	ریگ شور
забонгирӣ	збан گیری	зоварII	зауварII	зодI	зодI	реғшӯ(ӣ)	ریگ شوی(ی)
забонгирӣII	збан گیریII	зоварIII	зауварIII	зодa	зодa	реғфарш	ریگ فرش
забона	збанه	зовия	زوایه	зодбум	زодبوم	реғкӯҷӣ	ریگ کوچی
				зодруз	زادروز		

зарим	зрдлӯҷинӣ	зидудан	збанадор
зарм	зрдлӯзор	зудудан	збанвор
зармоҳӣ	зрдпрма	зде	збанӣ
зарнисор	зрдпӯст	здешда	збда
зарандуд	зрдтоб	зр(р)	збар
зарнард	зрдҷашм	зрр	збр
заранг	зрдҷоҳе//зрҷоҳе	зрӯб	збрпӯш
зарнигор	зрдҷӯба/зарҷӯба	зроат	збртанг
зарангӣ	зрдҷе	зроаткор	збрҷад
зарних	зрдҳок	зроаткорӣ	збрдаст
зирних	зрдрӯ	зроатӣ	збрдастӣ
зурвонӣ	зрдрӯӣ	зрӯғн//зрӯғн	збррав
зарудод	зрдушт	зроған/зроғанг	зб-зрд
зарварақ	зрдушти	зрофа	збуда
зирех	зрдуштиа	зроғин	збур
зирехпӯш	зрдак	зролу	збурҳон
зирехдор	зрдгун	зрандӯз	збун
зирехзан	зрдгуна	зрандӯзӣ	збункуш
зирехшкан	зрдӯз	зрбофт	збунгир
зирехгар	зрдӯзӣ	зрбофти	збунгирӣ
зрӣ	зрда	зрбандн//зрбандн	збуни
зриддор	зрдаҷӯш	зрбахш	збиб
зриддор	зрди	зрбфт//зрбфт	зп
зриқ-зриқ	зрдина	зрбафт/зрбафта	зҷаҷ
зрин	зрриз	зрбак	зҷаҷ
зарин	зришк	зрбед	зҷаҷсоз
зринтоб	зршинас	зрбидан	зҷаҷӣ
зринкамар	зршӯӣ	зрпош	зҷаҷие
зшт	зршӯӣ	зрпошӣ	зҷр
зштандом	зрӣ	зрпараст	зҷл
зшттинат	зрӣII	зрпӯш	зҷмат
зштхӯ	зргилдоқ	зрпичак	зҷматI
зштрӯ	зрғам	зрпикр	зҷматII
зшткор	зрғашон	зрҷӯ	зҷматталаб
зшти	зрғашон	зрҷӯба	зҷматкаш
зъфар	зрқ	зрҳал	зҷм
зъфарон	зрк	зрҳалпеч	зҷмбанд
зъфаронӣ	зркор	зрҳалкорӣ	зҷмбандӣ
зъфарма	зркаш	зрҳалӣ	зҷмхӯрда
зъм	зркашида	зрҳок	зҷмдар
зъм	зркафил	зрҳарид	зҷмдаршавӣ
зъмӣ	зркӯб	зрҳез	зҷмга
зағор	зргдаз	зрд	зҷме
зағорI	зргзор	зрдоб	зҷмӣ
зағорII	зргар	зрдор	зҷмида
зағорамоҳӣ	зргарана	зрдолу	зҷнагӣ
зғал	зргарӣ	зрдолуоб	зҷна
зғалсанг	зрглдар	зрдолуафшонӣ	здо/зидо
зғома	зргӯш	зрдолуӣ//зрдолуӣ	здогӣ
зғомарӯӣ	зргӯшпарварӣ	зрдолуназ/зрдолуназӣ	зданӣ
заған	зргун	зрдолучин	здохӯрд

занҷирӣ	заминӣ	замонасоз	зағӯта
занах	зан	замонасозӣ	зағир
занаҳдон	зан	замонӣ//замонавӣ	зағирпоя
занд	зино	замбӯруғ	зағирпарвар
зандор	зуннор	замбӯруғбирён	зағирдаравӣ
зандорӣ	занозанӣ	замбӯруғзор	зағиркор
зандон	занаҷӯӣ	зумухт	зағиркӯбӣ
зандонбон	зинокор	зумрад	зуф
зандонхона	зинокорӣ	зумуррад	зифоф
зандоншикан	зиногар	зумуррадранг	зифт
зандонӣ	зиногарӣ	зумуррадфом	зифт
зандагонӣ	занон	зумуррадгун	зифт
зандағӣ	занандн//заннидн	зумуррадӣ	заққум
зандӯст	занондан//занонидан	зумуррадин//зумуррадӣ	закот
зандӯстӣ	занона	зумрад	закотҷӣ
занда	занбара	зам	зуком
зандаҷудо	занбоз	замзамI	зукомшуда
зандаҷудой	занбозӣ	замзамII	зукҳор
зандадор	занбар	замзама	залл
зандадил	занбарғалтак	замистон	залозил
зандадилона	занбарк//занбӯрак	замистон	залол
зандадилӣ	занбаркаш	замистонгузаронӣ	залзла
зандазой	занбармиён	замистона	залзлабардор
зандасағир	занбашара	замистонӣ	залзлабардорӣ
зандаёд	занбақ	заман	залзлаҳез
зандайтӣ	занбӯр	замхарир	залзласанҷ
зандик	занбӯрбон	замӣ	залзласанҷӣ
зансеталок	занбӯрпарварӣ	заминI	зүлф
заниш	занбӯрхона	заминII	зүлфашфате
заншаванда	занбӯрак	заминIII	зүлфҷоған
зантабиат	занбӯруғ	заминбӯс	зүлфак
занталок	занбезор	заминбӯсӣ	зүлфин
занталокӣ	занбил	заминпаймо	залл
занғар	занбилбоф	заминҷунбӣ	залло
занак	занбилбофӣ	заминҳез	заллаI
занака	занпараст	заминдор	заллаII
занакабоз	занпарастӣ	заминдорӣ	заллабанд
занакабозӣ	занҷабил	заминдӯзӣ	замII
зангI	занҷалоб	заминрон	зам
зангI	занҷалаб	заминронӣ	замI
зангар	занҷир	заминсозӣ	зим
зангарбаста	занҷирбанд	заминков	замаруғ
зангартоб	занҷирча	заминкӯшо	зимом
зангархӯрда	занҷирдор	заминкӯшай	зимомдор
зангарранг	занҷиршакл	заминкан	зимомдорӣ
зангарӣ	занҷиргоҳ	заминканӣ	замон
зангбаста	занҷирғусиста	заминкӯб	замонбандӣ
зангдор	занҷирмӯӣ	заминگیر	заманат
зангда	занҷира	заминларза	замоничангӣ
зангзан	занҷирвор	замине	замонگیرӣ
		заминвасла	замона

зебоандом	зиба اندام	зебопайкар	зиба پيکار	зеботинат	зиба تينت	зебочашм	зиба چشم	зебодухтар	зиба دختر	зеборӯй	зиба روي	зебосимо	зиба سيما	зебошиносӣ	зиба شناسي	зебосанам	зиба صنم	зебосурат	зиба صورت	зеботалъат	зиба طلعت	зебоманзар	зиба منظر	зебой	зиба يي	зебоипараст	зиба پرست	зебоишинос	зиба شناس	зебдеҳ	зиба ده	зебиш	зиба يش	зайбақ	зиба ق	зебанда	зиба نده	зебидан	зиба يدان	зайтун	зиба تون	зайтунӣ	зиба توني	зиҷ	зиба چ	зиҷ	зиба چ	зичӣ	зиба چي	зичисанҷ	зиба سنج	зайд	зиба يد	зер	зиба ر	зеро	зиба ر	зериобӣ	зиба آبي	зирафкан(д)	зиба افکن // زير افکنده	зерандоз	зиба انداز	зербаб	зиба باب	зерибағалӣ	зиба بغلي	зербинода	зиба بنده	зербанд	зиба بند	зериңустӣ	зиба پستي	зерпӯш	зиба پوش	зерпироҳан	зиба پيراهن	зертанг	зиба تنگ	зерчома	зиба جامه	зериҷашмӣ	зиба چشمي	зердаст	зиба دست	зердастӣ	зиба دستي	зеризаминӣ	зиба زميني	зерсутун	зиба ستون	зерисангӣ	зиба سنگي	зерфун	зиба فون	зирфун	зиба فون	зирак	зиба ك	зиракана	зиба كانه
заҳроба	заҳробا	заҳрогин	заҳро گين	заҳролуд	заҳро لود	заҳролудшавӣ	заҳро لودشوي	заҳромеъ	заҳро ميع	заҳрбо	заҳرو	заҳрбез	заҳро بيز	заҳрпечак	заҳро پيچک	заҳрханд(а)	заҳро خنده (a)	заҳрдор	заҳро دار	заҳрзан	заҳро زن	заҳркаш	заҳро کش	заҳрноқ	заҳро ناك	заҳра	заҳро ه	заҳра	заҳро ه	заҳрачабин	заҳро چا بين	заҳрадор	заҳро دار	заҳрадон	заҳро دان	заҳракаф	заҳро كف	заҳзамин	заҳро زمين	зеҳак	зеҳاك	зеҳборик	зеҳو باريك	зеҳакдор	зеҳو كدار	зеҳкаш	зеҳو كاش	зеҳкашида	зеҳو كشيده	зеҳгир	зеҳو گير	зеҳнок	зеҳو ناك	зеҳӣ	зеҳي	зеҳидан	зеҳو يدان	зеҳир	зеҳو ير	зеҳирандом	зеҳو يراندام	зеҳид	зеҳو يد	зеҳII	зеҳII	зеҳIII	зеҳIII	зеҳоб	зеҳو اب	зеҳор//зиҳор	зеҳو ار // زيهور	зеҳоф	зеҳو ف	зеҳбофӣ	зеҳو فافي	зеҳбур	зеҳو بر	зеҳбурканӣ	зеҳو بركني	зеҳд	зеҳو د	зеҳдор	зеҳو دار	зеҳдор	зеҳو دار	зеҳдон	зеҳو دان	зеҳдон	зеҳو دان	зеҳдпеша	зеҳو دپشه	зеҳдфурӯш	зеҳو دفروش	зеҳI	зеҳو I	зеҳII	зеҳو II	зеҳро	зеҳرو	зеҳроб	зеҳرو اب
зудгудоз	зуд گداز	зудгузар	зуд گداز	зуднавис	зуд نويس	зуднависӣ	зуд نويسي	зудҳазм	зуд هضم	зудӣ	зуд ي	зӯр	зӯро	зӯран	зӯран	зӯрозма	зӯро آزما	зӯрозмой	зӯро آزمائي	зӯровар	зӯرو وار	зӯроварӣ	зӯرو واري	зӯрбазӯракӣ	зӯро بهزوري كي	зӯрхона	зӯро خانه	зӯрзанӣ	зӯро زني	зӯр талаб	зӯро طلب	зӯрқ	зӯро ق	зӯрқрон	зӯро ران	зӯрқранӣ	зӯро راني	зӯрқкаш	зӯро كاش	зӯракӣ	зӯро كي	зӯргӯӣ	зӯро گويي	зӯрманд	зӯро مند	зӯрмандӣ	зӯро مندي	зӯрӣ	зӯро ي	зӯригарӣ	зӯро يگري	зӯғ	зӯро غ	зӯкка	зӯро كه	зӯлана	зӯро لانه	зӯнҷ	зӯро نج	зӯх	зӯро خ	зӯхI	зӯро XI	зӯхII	зӯро XII	зӯхIII	зӯро XIII	зӯҳоб	зӯро اب	зӯҳор//зиҳор	зӯро ار // زيهور	зӯҳоф	зӯро ف	зӯҳбофӣ	зӯро فافي	зӯҳбур	зӯро بر	зӯҳбурканӣ	зӯро بركني	зӯҳд	зӯро د	зӯҳдор	зӯро دار	зӯҳдор	зӯро دار	зӯҳдон	зӯро دان	зӯҳдон	зӯро دان	зӯҳдпеша	зӯро دپشه	зӯҳдфурӯш	зӯро دفروش	зӯҳI	зӯро I	зӯҳII	зӯро II	зӯҳро	зӯро ه	зӯҳроб	зӯро ه اب
зангила	занگه لا	зангногир	занگه ناگير	зангӯла	занگه لاه	зангӯлача	занگه لاهچه	зангӯладор	занگه لاهدار	зангӣ	занگه ي	зангиёна	занگه يانه	зангир	занگه ير	зангирий	занگه يري	зангимизоч	занگه مزاج	занмурда	занمرده	занмизоч	занمزاج	зананда	زاننده	зан ба мӯзд	زان به مزد	занӣ	زاني	завод	زاد	завада	زاده	заввор	زوار	завор	زوار	завош	زواش	завол	زوال	заволпазир	زوال پذير	заволпазирӣ	زوال پذيري	заволнопазир	زوال نا پذير	завола	زواله	заволёфта	زوال يافته	зӯбин	زوبين	зӯпин	زوپين	завҷ	زوج	завҷа	زوجه	завҷият	زوجيت	завҷин	زوجين	завҷӣ	زوجي	завҷигӣ	زوجيگي	зӯд	زود	зӯдвар	زودوار	зӯдварӣ	زودواري	зӯдбадал	زود بدل	зӯдпарвоз	زود پرواز	зӯдпаз	زود پز	зӯдпазак	زود پزك	зӯдтар	زود تر	зӯдҳаракат	زود حر كت	зӯдҳез	زود خيز	зӯдрас	زود رس	зӯдранҷ	زود رنج	зӯдрав	زود روا	зӯдшкан	زود شكن	зӯдамал	زود عمل	зӯдфаҳм	زود فهم	зӯдқар	زود قهر

сантиметр	سانتىمىتىر	سال بند	солбанд	созандакор	سازنده کار	سادا I	содaI
санскрит	سانسکريت	солхурда	سالخورده	созу	سازو	سادа II	содaII
санскритшинос	سانسکريت شناس	солдида	سال ديده	созвар	سازوار	содарафтор	ساده رفتار
санскритшиносй	سانسکريت شناسى	солруз	سال روز	созворй	سازوارى	содарафторй	ساده رفتارى
санскритй	سانسکريتى	солшуморй	سال شمارى	созвар	سازوار	содаруй	ساده روى
сонет	سونيت	соллғ	سالغ	созидан	سازيدان	соданзор	ساده عذار
сов	ساو	солғут	سالغوت	сосонй	ساسانى	соданзорй	соданзорй
совхоз	ساو خوز	солиф	سالф	сосониён	ساسانيان	содалавх	ساده لوح
соварй	ساورى	солик	سالک	соскан	ساسکن	содалавхй	содалавхй
совлик	ساو ليک	солгард	سالگرد	сотег	ساطع	содалавхона	содалавхона
сов(a)	ساو(a)	солгардонй	سالگردانى	сотур	ساطور	содадил	содадил
советй	ساويت // سافيتى	солимгардонй	سالм گردانى	соот	сагат	содадилана	содадилана
совидан	ساويدان	солгашт	سال گشت	соат	саат	содадилй	содадилй
сохирaI	ساھر aI	солим	سالм	соатбайғ	саат бей	содару(й)	содару(й)
сохирaII	ساھر aII	солимақлй	سالм عقلى	соатсоз	саат ساز	содазанах	содазанах
сохйI	ساهى aI	солиман	سالمان	соатсозй	саат سازى	соданависй	соданависй
соирI	ساىrI	солимақл	سالм عقل	соидсафед	саидсифид	сор	сор
соирII	ساىrII	солимфикр	سالм فکر	соаткиса	саат كيسه	сорI	сорI
соис	ساىs	солимфикрй	سالм فكرى	соғ	сағ	сорII	сорII
соиқ	ساىق	солманд	سالمند	соғар	сағар	сорaI	сорaI
соиқаII	ساىقه aII	солимй	سالمى	соғар	сағар	сорбон	сорбан
соилII	ساىlII	солнома	سالنامه	соғаркашй	сағар кшй	сорбонсарой	сорбан срай
соил. I	ساىl // سايل	солноманависй	سالنامه نويسى	соғу	сағу	сорбонхона	сорбанхона
соилй	ساىلى	солноманавис	سالنامه نويس	соғутарош	сағу تراش	сориқ	сарық
соимII	ساىmII	солинавй	سالينايى	соғутарошй	сағу تراشى	соранч	саранч
соидIII	سايدنIII	солу	سالو	софил	сафил	соранг	саранг
соидан	سايدان	солус	سالوس	сокI	сақ	сорвон	сарван
сой	ساى	солусй	سالوسى	сокII	сақ	сорй	сарй
сой	ساى	солук	سالوک	сокит	сақат	соз	сар
сайтII	سايت aII	солиён	ساليان	соқаI	сақа	созI	сарI
соиш	سايش	солиёна	ساليانه	соқаII	сақа	созII	сарII
соя	سايه	сом(м)	سام	соқаIII	сақа	созондан	сарандан
соябоншакл	سايه بان شڪل	сомI	سام	соқй	сақй	созиш	сарыш
соябонгул	سايه بانگل	сомII	سام	соқинама	сақинама	созишкунй	сарыш кнй
сояпараст	سايه پرست	сомон	سامان	сокия	сақия	созишкор	сарышкар
сояпарвард	سايه پرورد	сомонлот	سامان آلات	сокиб	сақиб	созишкорона	сарышкарона
соянок	سايه ناك	сомонсоз	سامان سوز	сокит	сақат	созишкорй	сарышкарй
соязада	سايه زده	сомона	سامانه	сокитона	сақатана	созишгар	сарышгар
соячашм	سايه سايه	сомонйII	سامانى	сокитй	сақатй	созишгарона	сарышгарона
соягох	ساياگاه	сомонйI	سامانى	сокин	сақин	созишгарй	сарышгарй
соягارد	سايه گرد	сомониён	سامانيان	сокинраг	сақин раг	созишнопазир	сарышнопазир
соягир	سايه گير	сомех	سامخ	сокинак	сақинак	созишнома	сарышнома
сояманд	سايه مند	сомйI	سامى	соқул	сақул	созгор	саргар
соянама	سايه نما	сомйII	سامى	солI	сал	созгорй	саргарй
сояафкан	سايه افكن	сонI	سان	солII	салII	созмон	сарман
сояфкан	سايه افكن	сонII	سان	солзмой	салазмай	созмондех	сарманده
сояандоз	سايه انداز	сонIII	سان	солдор	салдар	созмондиханда	сарманدهنده
соябон	سايه بان	сонIV	سان	солор	салар	созмондихй	сарманدهى
сояпарварда	سايه پرورد	сонV	سان	солона	салана	созандагйI	сарандگى
соядор	سايه دار	соната	ساناته	солиб	салб	созандаI	сарандه
соядаст	سايه دست	санатория	ساناتارىه	солбар	салбар	созандаII	сарандه

[illegible]

сатарван سترون	ситорасӯхта ستاره سوخته	сипанддона سپنددانه	супоришӣ سپارشی
сутурван//сатарван سترون	ситорашакл ستاره شکل	сипандон سپندان	сипаридн//сипердн سپاریدن//سپردن
стакан ستکان	ситорашиносӣ ستاره شناسی	сипоҳтан//сипӯзидан سپوختن//سپوزیدن	супоридан//супурдан سپوریدن//سپوردن
ситамгор(а) ситмагоре	ситорамонандд стора ماننده	сипӯзгор سپوزگار	супоранде سپارنده
сатилсоз سطل ساز	ситоравор ستاره وار	сипӯзидан سپوزیدن	сипора سپاره
ситам ситм	ситорабор ستاره باران	сипах سپه	сипос سپاس
ситамандеш ситмаنديش	ситоразор ستاره زار	сипахдорӣ سپهداری	сипостан سپاستن
ситампешагӣ ситм پيشگی	ситорашумар ستاره شمار	сипахсолорӣ سپه سالاری	сипосдор سپاسدار
ситмагарӣ//ситмаگری	ситорашуморӣ ستاره شماری	сипахсарвар سپه سرور	сипосгузор سپاسگزار
ситамгорӣ//ситамгарӣ	ситорашинос стора شناس	сипахшакл سپه شکل	сипосгузорӣ سپاسگزارى
ситамкорӣ ситмаکاری	ситорагарм ستاره گرم	сипахшкан سپه شکن	сипосгӯ(ӣ) سپاسگو(ی)
ситамкада ситмаکده	ситорагармӣ стора گرمی	сипахбад//сипахбуд سپهداد//سپهبد	сипоса سپاسه
ситамкашида ситм کشيده	ситог ситاغ	сипахдор سپهدار	сипах سپاه
ситампеша ситم پيشه	ситок ситاک	сипехр سپهر	сипахсолор سپاه سالار
ситамдида ситم ديده	ситом ситام	сипехрсой سپهر سرای	сипахсолорӣ سپاه سالارى
ситамрасида ситمر سيده	стоматология ситамاتلاگيه	сипехрвор سپهروار	сипахона سپاهانه
ситамзада ситم زده	ситон ситон	сипед сипед	сипахгона сипаخانه
ситамкор ситм کار	стон//истон استان//استان	сипеддаст сипедدست	сипахгарона сипаخانه
ситамкаш ситم کش	стандартонӣ ситندر تانی	сипедфам//сифидфам سپيدفام//سفیدفام	сипахгарӣ сипаخانه
ситм гор//ситмаگر	ситондн//ситанидн ситон(и)دان	сипедгарӣ//сипидгарӣ سپيدکاری//سپیدگاری	сипахигарӣ сипاخانه
ситамгар//ситамгор	ситониш ситانش	сипедкорӣ//сипедгорӣ سپيدکورى//سپیدگورى	сипахӣ сипاهی
ситамгарӣ ситм گرى	ситонанда ситونانده	сипедкор сипедگار	сипар سپر
ситанба ситنبه	ситона ситانه	сипедкор//сипедгор سپيدکور//سپیدگور	сипар сипар
стандарт ситندارت	ситвус ситواس	сипедор сипедار	сипарбоз сипرباز
сатангнамо ситنگ نما	ситоидан ситаيدان	сипедчома сипедچومه	сипарболак сипربالک
сутухон ستو خوان	ситоиш ситаيش	сипедгар сипедگار	сипаратор сипر تار
сутудон ستودان	ситоишсаро ситаيش سارو	сипедгарӣ сипедگارى	сипартакнада сипر تکينده
ситудан ستودن	ситоишкор ситаيش کار	сипедде сипеда	сипарчӣ сипر چى
сутудан ستودن	ситоишгоҳ ситаيشگاه	сипедадам сипедадам	сипарчагул сипر چه گل
ситуда//сутуда ستوده	ситоишгар ситаيشگر	сипедадамон сипедаدامان	сипардор сипر دار
сутуда ستوده	ситабрӣ ситبرى	сипидӣ//сфидӣ сипидى//سفیدی	сипардорӣ сипر دارى
сутудагузин ситوده گزين	ситухон ستوخوان	сипирт сипيرت	сипардевора сипر ديواره
ситудамаш ситوداماش	ситад ситاد	сипиртдор сипيرتدار	сипурдан сипر دن
ситудахисол ситوده خصال	ситр ситر	сипиртнак сипيرتناک	сипардевор сипر ديوار
студия ситوديه	ситратосфера ситراتوسفرا	сипиртнок сипيرتناک	сипурз сипر ز
студент ситودينت	ситратегӣ ситر تيجى	сипиртӣ сипيرتى	сипурз сипر ز
сутурI ситورI	ситратегия ситر تيجيه	сипирткл спектакл	сипаршакл сипر شکل
сутуъ ситوع	ситруспарварӣ ситروس پرورى	сипиктр спектр	сипарғам сипر غم
сутун ситون	ситурдан//ситурдан ситردن	сипикер спикер	сипарам сипر م
сутунбандӣ ситون بندى	ситурдан ситردن	сито сито	сипармонанд сипر ماننده
сутундор ситонدار	ситурдан ситردن	сито(ӣ) ситой(ى)	сипарӣ сипرى
ситон گوشه	ситруспарварӣ ситروس پرورى	ситода ситودا	сипаридн//сипердн سپاریدن//سپردن
ситунча ситونچه	ситрусӣ ситروسى	содарӯй ساده رویى	сипарег сипر يغ
ситунмӯхра ситونمهر	ситршина ситرشينه	стадион стадиون	сипарӣII сипرى II
сутухI ситوX I	ситург ситرگ	ситодан ситودان	сипас سپاس
сатI ситI	ситург ситرگ	ситотар ситاتر	сипахсолор сипه سالار
сатII ситII	ситургоҳ ситرگاه	ситор(а)II ситار(ه) II	сип-сфид сип-سفید
сатIII ситIII	ситургӣ ситرگى	ситораI ситوره I	сипал сипال
стетоскоп ситиаскаپ	ситранг ситرنگ	ситоратӯда ситوره توده	сипал(ӣ) сипال(ی)
ситидан ситيدن	сутра ситوره	ситорахунук ситوره خنک	сипанч сипنچ
ситирI ситيرI	сутура ситوره	ситорасипах ситوراسپه	сипанд сипند
			сипандормуз сипندار موز

суханчинӣ	суختкман	сҗаргаҳан	ситер
сухандон	сухтқӯш	сҗаргаҳан//сҗаркҳан	ситерлизтсия
суханданӣ	сухтгп	сахаргоҳон//сахаргоҳон	ситер(a)II
суханрон	сухтгӯ(ӣ)	сҗаргоҳӣ	ситез
суханронӣ	сухтгир	сҗаргар	ситезачӯ(ӣ)
суханреза	сухтигирӣ	сҗаргарӣ	ситезанде
сухансоз	сухтигирӣ	сҗарке/сҗарке	ситеза
сухансара(ӣ)	сухтмуомила	сахаргах//сахаргоҳ	ситезарой
суханшинос	сухтан	сҗаргҳӣ	ситезарӯ(ӣ)
сухансанҷ	сухту	сҗарнигар	ситезакорӣ
сухансанҷӣ	сухти	сҗарнамо	ситезакор
суханшунав	сухтикаш	сҗара	ситезидан
сухантироз	сухтиён	сҗарӣ	ситег
суханфаҳм	сухтидида	сҗарк	ситем
сухангӯ(ӣ)	сҗара	сҗарӯ//сҗарӯ	ситин
суханношунав	сҗарII	сҗарӯ//сҗарӯ	ситинаграфия
суханвар	сҗария(т)	сҗарӯӣ	ситинаграмма
суханварӣ	сҗарсӯр	сҗаро	ситиордесса
сҗавл	сҗарун	сҗарпеша	ситиҳидан
сҗарун	сҗаран	сҗарфат	сҗарҷода
сҗарунат	сҗаранарой	сҗарват	сҗарҷоданараст
сҗарӣ	сҗаранбозӣ	сҗарватпеша	сҗарҷоданишин
сҗаргӣ	сҗаранбофӣ	сҗарватманд	сҗарҷода
сҗар(д)	сҗаранпракнӣ	сҗарватмандона	сҗарҷодагҳ
сҗарод	сҗаранпродозона	сҗарватмандӣ	сҗарҷ
сҗар(д)бандӣ	сҗаранпрарвар	сухт	сҗарил
сҗарк	сҗаранпрарварӣ	сухтбарг	сҗарн
сҗарра	сҗаранприванд	сухтпай(ӣ)	сҗарӯ
сҗаршкан	сҗарандрой	сухтҷӯш	сҗарийа
сҗаркес//сҗаргес	сҗарандрой	сухтҷашм	сҗарок
сҗаргес	сҗарандӯст	сухтӯӣ	сҗархор
сҗардаI	сҗарансарой	сухтсарӣ	сҗарӯб
сҗардаIV	сҗарансавор	сухтшуда	сҗарI
сҗардаV	сҗаранталаб	сухтшавӣ	сҗарI
сҗардаI	сҗаранфаҳмӣ	сухтлаҷом	сҗарфарин
сҗардаII	сҗарангузор	сухтарада	сҗарулбаён
сҗардебид	сҗарангар	сухтэтикод	сҗарангиз
сҗарайҳон	сҗарангустар	сухтбозу	сҗарабоз
сҗарид	сҗарангустарӣ	сухтбол	сҗарабозӣ
сҗарI	сҗарангӯӣ	сухтбунёд	сҗарбоф
сҗарII	сҗаранношунавӣ	сухтбунён	сҗарбанд
сҗарI	сҗарановар	сухтпанҷа	сҗарҳон
сҗар(р)	сҗаранварона	сухтҷан	сҗарҳез
сҗарр	сҗараноро(ӣ)	сухтҷанӣ	сҗарҳезак
сҗарIV	сҗаранфарин	сухтҷилав	сҗарҳезӣ
сҗаростин	сҗаранбоз	сухтдаст	сҗарзада
сҗароғӯш	сҗаранбоф	сухтдил	сҗарсоз
сҗарфзал	сҗаранпродоз	сухтдилӣ	сҗаркорӣ
сҗаргроном	сҗаранпродозӣ	сухтӯ(ӣ)	сҗаркор
сҗарандозII	сҗаранпараст	сухтӯз	сҗаркирдор
сҗаранг	сҗаранчин	сухтсар	сҗаргаҳ

сатанг	сарбарахна	сураға	сарбоғӣ
сартуй	сарбаста	сурафроз	сарбурӣ
сартез	сарбаланд	сурафрозӣ	сарбурида
серчоғ	сарбаландона	сурафсор	сарбузург
серҷориде	сарбаландӣ	сурафшон	сарбузургӣ
сарҷарида	сарбамӯҳр	сурафкандагӣ	сирпӯшӣ
сарҷанг	сарбанд I	сурафканда	сарқӯҷак
сарчилилав	сарбанд II	сурафканӣ	саргарон
сарчилилавдор	сарбандак	сурафкандгӣ//сурафкандгӣ	саргаронӣ
сарҷамъ	сарбуна	сурафкандгӣ//сурафкандгӣ	саргиндан
сарҷамъӣ	сарбарҳаво	сурафкандгӣ//сурафкандгӣ	сармутахассис
сарҷумла	сирбӣ	сурафкандгӣ//сурафкандгӣ	саро I
сарҷунбонӣ	сурбин	сурафганда//сурафганда	саро I
серҷанҷал	сарипой	сариктисоддон	сарро I
сарҷуӣ	сарпас	сарвол	сирран
сарҷубор//сарҷуйбор	сарпосбон	саромад	саробистар
сарҷӯш	сарпоён I	сарон	саройпарда
сарҷӯшӣ	сарпоён II	сурон	сароидан
сарҷик	сарпиртаик (як)	саранҷом	сароб I
сарҷин	сарпараст	саранҷомдихӣ	сароб II
сарҷарх	сарпаст	сарандоз	суроб
сарҷарҳак	сарпастар	саранроӯ	саробон
сарҷашма	сарпарасторӣ	сарангушт	саробонӣ
сарҷупон	сарпастона	сарона	саробӯстон
сарҷин	сарпарастӣ	саровоз	саробӣ
сарҳосил	сарпастӣ	саровон	саропай (ӣ)
серҳосил	сарпизик	сараввал	саройпарда
сарҳол	сарпаноҳ	саравлод	сарроҷ
сарҳад	сарпанҷа	сарой	сирроҷ
сарҳадбон	сарпӯш (ак) (к)	саройбон	сароҷа
сарҳадбонӣ	сарпӯшдор	саройбонӣ	сароҷӣ
сарҳадҷӣ	сарпӯшида	сироят	сароҷа
сарҳаддор	сарпиёз	сироятнопазир	сароҳбар
сарҳаддорӣ	сарпеч	сирояткунанда	сарвод
сарҳадшикан	сарпечак	сироятӣ	сародор
сарҳадшиканӣ	сарпечӣ	сарояндагӣ	саридора
сарҳадӣ	сарпечиде	сароянда	сародорӣ
сарҳарф	сартоб	саройнишин	сародик//суродик
серҳаракат	сартопа	сирб	сарозер
сарҳисоб	сарторик	сарбор	сараспакӣ
сарҳисобдор	сартосар	сарборӣ	саросар
сарҳакам	сартосарӣ	сарбоз I	саросарӣ
сарҳалқа	стратостат	сарбоз II	сурасур
сарҳалқагӣ	сартарош	сарбозгирӣ	саросемагӣ
серҳавсала	сартарошон	сарбозхона	саросема
сарҳавз	сартарошхона	сарбозӣ	саросемавор
сарҳавздор	сартарошӣ	сирбол	сарошпаз
сурх	сирташвиш	сарболо	сарошӣ
сурҳоб II	сиртеъдод	сарбахш	саръаъзо
сурҳбинӣ	сиртеъдодлуф	сарбадорон	сурағ
сурҳчеҳра	сартаг	сарбур	сароғоз
сурҳхок			

саршӯӣ	сарзанда	сардоб	сурхриш
саршӯӣ	сарзаниш	сардоба	сурхамин
саршӯён	сарзид	сардор	сурхаб
саршир	сарзнт	сардор	сурхар
саршир	сарзнтӣ	сардор	сурхарӣ
сарсафаҳ	сарсоҳ	сардорӣ	сурхарӣ
саргос	сарсом	сардошт	сархона
саратон	сарсомӣ	сардон	сархона
саратон	сарсон	сардовар	сархбед
саратон	сарсонӣ	сардабир	сархпӯст
саратоншинос	сарсонӣ	сардхона	сархпӯш
саратоншиносӣ	сарсоҳ	сардухтур	сурхтоб
сарталаб	сарсабад	сардхун	сурхчатоб
суръат	сарсабз	сарддам	сурхчашм
суръатфизо	сарсабза	сардархаво	сурхча
суръатафзо	сарсабзӣ	сардарахтӣ	сархарочот
суръатфазо	сарсупурда	сардард	сурхрухсор
суръатнок	сарсутурда	сардаргум	сархрмнӣ
суръатнокӣ	сарсутун	сардаргумӣ	сурхранг
сараскар	сарсахт	сардарвакт	сурхрӯда
сарғизо	сарсухан	сардарӣ	сурхрӯӣ
сарғалтан	сарсарӣ	сардаста	сархаридор
сурғуч	сарсарӣ	сардастӣ	сархс
сурғучӣ	сарсарӣна	сардастӣ	сархушк
сарғашкунанда	сарсаригард	сардсер	сархат
сарғоида	сарсаригардӣ	сардсерӣ	сархат
сарфароз	сарсатр	сардшавӣ	сурхак
сарфарозӣ	сарсафед	сардафтар	сурхакон
сарфармондех	сарсилоҳ	сардлаб	сархалонӣ
сарфишон	сарсулола	сардавонӣ	сархам
сарфканда	сарсанг	сардӯз	сархамона
сурфа	сарсинагӣ	сардиҳӣ	сархамӣ
сурфа	сарсӯзан	сардиҳӣ	сурхнаӣ
сарфагар	сарсина	сардӣ	сурхҳо
сарфаҳм	саршоҳ	сардиوارӣ	сархоб
сарфидан	саршоҳ(е)	сарироҳӣ	сархора
сарқат	саршор	саррада	сархон
сарқот/сарқот/сарқот	саршубон/саршабон	сарриштан	сархӯр
сарқофила	сарришт	сарришта	сархуш
сарқонун	сарришта	сарришта	сархушӣ
сарқабилла	сарришти	сарришта	сархунӣ
сарқат	сарришк	сарриштакор	сархӣ
сарқатӣ	сарришк	сарриштакорона	сархайл
сарқир(р)	сарришкрез	сарриштакорӣ	сархил
сарқанд	саршикаста	саррӯя	сархил
сарқата	саршикан	сарриш	сархил
сарқут	саршумор	сарреша	сархилӣ
сарқ	саршумор	сарзада	сархина
сарқ	саршумор(е)	сарзада	сархинарӯӣ
сарқо	саршуморӣ	сарзада	сархмӯ(ӣ)
сарқотиб	саршамол	сарзамин	сард
	саршинас	сарзаминӣ	сардгӯӣ

суроднависӣ	сурдомехрӣ	сургирик	суркарор
сурода	сурмасо	сургин	суркай
суродахон	сурмехандис	сурлашкар	суркбандӣ
сурор	сурмай	сурлуч	суркаҷ
сурор	сурнок	сурлавҳа	суркҷинӣ
сурорангиз	сурноқӣ	сурлавҳадор	суркӯдгӣ
сурорвар	сурнома	сурма	суркарда
сурорбахш	сурноӣ	сурмахӯрдгӣ	суркасӣ
сурварӣ	суринҷ	сурмабордор	суркаш
сурвазир	сурнҷон	сурмабордорӣ	суркушода
сурвистон	сурнах	сурмахӯрда	суркашона
сурвқомат	сурнасл	сурмазада	суркашӣ
сурвақт	сурнишеб	сурмазадагӣ	суркафта
сурвақтӣ	сурнишин	сурмас	суркалон
сурвақад	сурнақш	сурманак	сурканҷабин
сурук	сурнагун	сурмае	сурконсул
сурулибос	сурнагунсозӣ	сурмаедор	сурқӯб
сурон	сурнагуншавӣ	сурмаедорӣ	сурқӯбӣ
сурун	сурноқсар	сурмаегузор	сурқӯҷакӣ
сурвин	сурнагунсор/сурнигунсор	сурмаегузорӣ	сурқӯфта
сural	сурноқунӣ/сурнигунӣ	сурмахосиб	сурке
сuralII	сурнеҳан	сурмахаррир	сурке
сурмард	сурнавишт	сурмад	суркеш
сурханг	сурнавиштсоз	сурмадӣ	суркиҷ
сурӣI	сурнаӣ	сурмасок	сургузашт
сурӣII	сурноӣ	сурмаст	сургузашта
суррӣ	сурниҷе	сурмастӣ	сургар
суреулнтиқол	сурнаӣнавозӣ	сурмашовир	сургурд
суреан	сурнаӣчӣ	сурмашқ	сургуданI
суриче	сурнаӣза	сурмамуила	сургуданII
сурирI	сурнаӣнавоз	сурмамуилагӣ	сургуданӣ
сурирII	сурво	сурмеъмор	сургудӣ
суреш/суреиш	сурву	сурмақола	сургирифта
сурешим	сурвандом	сурмеханик	сурграм
суръ	сурвобало	сурме	сурграмкунанда
суреуззавол	сурвфатар	сурме	сурграмӣ
суреуссайр	сурво	сурманбаъ	сургаранг
суреулкитобат	сурвода	сурманзил	сургарангӣ
суреулкитобатӣ	сурвбун	сурманшаъ	сургурӯх
сурин	сурупо	сурмуниш	сургиреҳ
сурин	сурупошунӣ	сурме	сургурез
суррия(т)	сурутан	сурмаҷӯб	сургузит
сazol	сурухрам	сурмахок	сургуштигӣ
сazовор	суруд	сурмаранг	сургушта
сazой	суруддӯст	сурмасон	сургала
сazидан	сурудхон	сурмафам	сурграм
суст	сурудхонӣ	сурмакашӣ	сургуштада
сустиродагӣ	сурудсаро(ӣ)	сурмагун	сургумӣ
сустовоз	сурудгоӣ	сурманок	сургушӣ
сустпай	сурудан	сурмадон	сургушӣ
сустчавлон	суруднавис	сурдомехр	сургуҳ

сафедбедд	суфалине	саодатнишон	сустваракатӣ
сафедпӯчок	суфохат	саодатёр	суствил
сафедпӯст	суфт	суол	сустрой
сафедпӯш	суфтагар	суоят	сустраг
сафедпӯшон	суфтагарӣ	суоятнамо	суствавӣ
сафедтоб	суфтан	суеба	суствакида
сафедчома	суфта	суебр	суствадӣ
сафедчомагон	суфтакунанда	суебманзар	суствкӯш
сафедча	суфтагӯш	суебд	суствхммат
сафедчатоб	суфари	суебдо	суствараде
сафедчаранг	суфари	суебдӣ	сустваркан
сафедчехра	суфари	суебр	суствасос
сафедчарӯ(ӣ)	суфархат	суебдо	суствэтикод
сафедхунӣ	суфаркунанда	суебдӣ	суствандеш
сафедор	суфаро	суебдӣ	суствбозу
сафеддег	суфарбар	суебдо	суствбунёд
сафедрухсор	суфарбарӣ	суебр	суствпаймон
сафедранг	суфарчал	суебана	сустваракат
сафедру(ӣ)	суфарчалранг	суебана	сустврав
сафедриш	суфаркарда	суеба	суствадӣ
сафеддорзор	суфарнома	суебдӣ	суствкадам
сафедфом	суфран	суебур	суствкар
сафедак	суфрамохӣ	суебурта	суствкорӣ
сафедкор	суфари	суебуртапулӣ	суствкамар
сафедкорӣ	суфсата	суебурӣ	суствгард
сафедкоса	суфсатаомез	суебурӣ	суствгирӣ
сафедкунанда	суфсатахонӣ	суебурӣ	суствмизҷ
сафедкунӣ	суфсатафурӯш	суебурӣ	суствмағз
сафедагар	суфсатафурӯшӣ	суебурӣ	суствниход
сафедгар	суфсатагӯӣ	суебурӣ	суствӣ
сафедгарӣ	суфсатагӯӣ	суебурӣ	суствзор
сафедгил	суфлагӣ	суебурӣ	суствтерн
сафедгул	суфла	суебурӣ	суствнат
сафедгун	суфлатаб	суебурӣ	суствора
сафедмол	суфлапарвар	суебурӣ	суствр
сафедмохӣ	суфлӣ	суебурӣ	суствх
сафедмӯӣ	суфлӣ	суебурӣ	суствхӣ
сафедмӯӣ	суфан	суебурӣ	суствр
сафедмӯҳра	суфехӣ	суебурӣ	суствр
сафедном	суфул	суебурӣ	суствр
сафеднажд	суфун	суебурӣ	суствр
сафеда	суфид	суебурӣ	суствр
сафеда	суфидпешанӣ	суебурӣ	суствр
сафеда	суфидшуда	суебурӣ	суствр
сафедадам	суфид(ҳа)	суебурӣ	суствр
сафедӣ	суфидоб	суебурӣ	суствр
сафир	суфидба	суебурӣ	суствр
сафир	суфидбад	суебурӣ	суствр
сафил	суфидбахт	суебурӣ	суствр
сафил	суфидбахтӣ	суебурӣ	суствр
сафилӣ	суфидбадан	суебурӣ	суствр

[illegible]

самин II	самбӯсапаз	селитра	салат
семинар	самбӯсапазӣ	салис	салтан
син(н)	самбӯсафурӯш	салиטה	салтанӣ
санобил	самбӯсафурӯшӣ	салиқа	салтанат
саноч	самт	салиқанок	салтанатхоҳ
саночиқ	симат	салиқадор	салтанатхоҳӣ
саноч	самтурраъс	селексионер	салаф I
саночак	самтгирӣ	селексия	сультат
санор/синор	самтбӣ	салим	сультат
синор	сумч	салим	сультур
ситоқкурра	самдор	салимулфитра(т)	сультурдор
сунами	самдор	салимқалб	сультфакут
синон	самарқандӣ	салимдил	сультфа
синонгузорӣ	сумра	салиндр	сультфӣ
снайпер	симсор	селиолоза	сультфидан
сунб	симсим	сам(м)	сультфидан
сунбода	самъ	самм	сультфия
сунбонидан	симфонӣ	сум	сульт/сульт
сунбул	симфония	сум I	сульт
сунбулстон	самак	сум(м) II	сульт
сунбула I	сумкаш	саммулхият	сультқуд
сунбула II	сумқуб	сумтарош	сультқин
сунба	саммакӣ	самом	сультқинӣ
сунбағӣ	сумлак	самат(м)от	сультқиншавӣ
санбӯсафурӯш	саман/суман II	самочат	сульт
санбӯса	саман I	самочатпеша	сульткал
санбӯсапаз	суман	самох	сульткал
санбӯсапазӣ	суманбарг	самохат	сульткаш
санбӯсафурӯшӣ	саманбар/суманбар	саморис	сультлам
сунбидан	суманбар	саморуғ	сультламно
суннат	саманбарг/суманбарг	самат	сультма
синтагма	суманбӯ(ӣ)	самат	сультмо
сентрифуга	саманбӯ/суманбӯ(ӣ)	самат	сультнг-сультнг
суннатгарой	саманд	самат(м)ок	сультнг
сентиментализм	самандар	саматот	сультлогизм
сентнер	саманзор/суманзор	самовор	сультат/сультат
сантур	самансо(ӣ)/сумансо(ӣ)	самоворчӣ	сультат
сантурзан	сумансо(ӣ)	самоворхона	сультсин
сантурӣ	сумансо(ӣ)	самовӣ	сультук
суннатӣ	суманак	самой I	сультук
сентябр	сумув(в)	самой II/симой	сультук
санч	сумут II	самбо	сультук
синч II	самур	самбачӣ	сультвӣ
санчоб	самурай	сумбода	сультво I
санчобӣ	самурин/самурӣ	сумбул	сультво II
санчоқ	самум	сумбула	сультла
санчиш	самум	сумба	сультла
санчид	самум	сумбағӣ	сультлабандон
санчидан	саммит	симпозиум	сультладор
санчидағӯӣ	самита	самбӯса	сультлакоса
санчидашуда	самеъ		сульт I

сефаза	савганднома	сӯзанкарда	савдоимизоч
секабата	сӯгвор	сӯзнок	судбоз
секаратӣ	сӯгворӣ	сӯзанбарг	судбозӣ
сегонагӣ	сӯл	сӯзандору	судбахш
семоҳа	сӯлак	сӯзанхӯрда	судпараст
семаҳгӣ	сӯлама	сӯзанда	судпарастона
семисрагӣ	сӯм	сӯзанзанӣ	судпарастӣ
сенукта	сӯйум	сӯзанак I	судхӯр
сеҳазорӣ	сеюм	сӯзанак II	судхӯрӣ
сеякӣ	сӯм	сӯзанак III	сӯдад
сей	сӯмин	сӯзанак IV	сӯдшаванда
сеаспа	сейумин	сӯзанкоб	сӯдманд
сахом	сеюмин	сӯзангар	сӯдмандӣ
сихом	сӯн	сӯзангарӣ	сӯдн
сахомӣ	сӯниш	сӯзанвор	сӯда
себора	сӯна	сӯзанӣ	сӯдӣ
себурҷа	сӯна	сӯзанидӯзӣ	сӯдия
себарга	сӯҳон	сӯзанидӯз	сӯвар II
себаргазор	сӯҳонча	сӯс I	сӯр I
себанд	сӯҳонсанг	сӯс II	сӯр II
себанддор	сӯҷоб	сӯсор	сӯр III
сепо	се I	сӯсмар	сӯр V
сепара	се II	сӯсен	сӯр
сетор	сеошёна	сӯсан	сӯроҳ
сетира II	сеовоз	сӯсани	сӯроҳдор
сетира I	себофа (к)	сӯт II	сӯроҳкунӣ
седандона	себанддор	сӯизан (н)	сӯроҳӣ
сахар II	сепар	сӯғот	сӯроғ
сахр II	сепиратизм	сӯғотӣ	сӯрат
сероҳа	сеторӣ	сӯфор	сӯра
серанга	сетоғӣ	сӯфча	сӯрош
сеҳра	сетоӣ	сӯфастой	сӯрӣ I
сераҳа	сетӯ	сӯқ II	сӯрӣ II
сезабона	сечоя	сӯқ I	сӯрӣ
сезана	сечарҳа	сӯқ II	сӯриёни
сешоҳа	сечандӣ	сӯқ I	сӯринҷон
сешанбегӣ	сечандӣ	сӯқасд	сӯз 3
сешанбе	сераҳа	сӯқум	сӯз 3
сетарафа	серукна	сӯқумӣ	сӯзак
секирра	серӯзгӣ	сӯқие (й)	сӯзон
секарата	сесоата	сӯк I	сӯзон/и/дан
секаса/секасий	сесоатина	сӯк II	сӯзондан
секунча	сесолагӣ	сӯг	сӯзинш
сегона	сесола	сӯгдор	сӯзиншок
сегах	сесӯ	сӯгдорӣ	сӯзиншворӣ
сегаза/сегазӣ	сесада	сӯгзада	сипӯзкор
сегӯша	сесадум	сӯгнок	сӯзан
сехл I	сесадумин	сӯгнома	сӯзанбанд
сехл II	сетабақа	сӯгнома	сӯзандӯзӣ
сехлӯӣ	сеталоқа	сӯгндшкан	сӯзанда
сехлӯӣ	сеуза	сӯгндшкани	сӯзанкорӣ

сиёҳмилла	сиёҳтут	сиёҳатнома	сехлгир
сиёҳмӯ(ӣ)	сиёҳтӯруқ	сиёҳӣ	сехлгирӣ
сиёҳном	сиёҳчурда	сиёдат/сәдат	сехлгангор
сиёҳнома	сиёҳчатоб	сиёр	сехлгангорона
сиёҳномӣ	сиёҳчарда/сиёҳчурда	сиёр	сехлгангорӣ
сиёҳнавис	сиёҳчашм	сиёра	сехли
сиёҳӣ	сиёҳча	сиёрашинос	сехмI
сиёҳало	сиёҳчанг	сиёрашиносӣ	сехмII
сехб	сиёҳчеҳра	сиёсат	сехмIII
сехбой	сиёҳхок	сиёсатбоз	сехмдорӣ
сехба	сиёҳхол	сиёсатбозӣ	сехмдорI
сехбинӣ	сиёҳидон	сиёсатбоф	сехмдорII
сехбор	сиёҳдона	сиёсатдон	сехмгузор
сехбоқ	сиёҳдарун	сиёсатшинос	сехмгузорӣ
сехбак	сиёҳдил	сиёсатшиносӣ	сехмгир
сехӣ	сиёҳдили	сиёсатгоҳ	сехмгирӣ
сех-сиёҳ	сиёҳдук	сиёсатگردани	сехмгин
ситоплазма	сиёҳраг	сиёсатмадор	сехмнок
ситозан	сиёҳранг	сиёсатмадорона	сехминя
ситрус	сиёҳрӯз	сиёсатмадорӣ	сехVI
сеч//сеч	сиёҳрӯзгор	сиёсатнок	сехвраӣ
сехчак	сиёҳрӯзӣ	сиёсӣ	сехван
сеххун	сиёҳроӣ//сехроӣ	сиёф	сехулат
сехi	сиёҳрӯ(ӣ)//сехрӯӣ	сиёқ	сехулат
сехпар	сиёҳроӣ	сиёқ	сехнок
сехча	сиёҳроӣ	сиёкат	сехӣ
сехроҳ	сиёҳриш	сиёл	сехӣ
сехрӯда	сиёҳзулф	сиён	сехиболо
сехi	сиёҳзамин	сиёXI	сехикомат
сехкабоб	сиёҳшуда	сиёIII	сехикад
сехкабобпаз	сиёҳсар	сиёҳоб	сехисарв
сехгӯш	сиёҳсурфа	сиёҳабрӯ	сехикад
сехмола	сиёҳсанг	сиёҳахтар	сехик
сехмоларонӣ	сиёҳшавӣ	сиёҳолу	сехил
сехмолакунӣ	сиёҳтолеъ	сиёҳандом	сехим
сайид	сиёҳтинат	сиёҳбад	сехӣ
сайида//сайидат	сиёҳалаф	сиёҳботин	сехик
сайр	сиёҳаф	сиёҳбол	сехик
серI	сиёҳфом	сиёҳбахт	сехик
серII	сиёҳфомӣ	сиёҳбахтӣ	сехик
сирII	сиёҳқош	сиёҳбадан	сехик
сияр	сиёҳқаламӣ	сиёҳбурд	сехик
сераб	сиёҳак	сиёҳбурут	сехик
серабр	сиёҳкор	сиёҳбурут	сехик
серобӣ	сиёҳкари//сехкари	сиёҳбанд	сехик
серидлао	сиёҳкорӣ//сехкорӣ	сиёҳбед	сехик
серодам	сиёҳкоса	сиёҳпашм	сехик
серодамӣ	сиёҳакдор	сиёҳпӯст	сехик
сероронш	сиёҳглим	сиёҳпӯш	сехик
серороншӣ	сиёҳгӯш	сиёҳпӯшӣ	сехик
серозах	сиёҳгуна	сиёҳпир	сехик
	сиёҳмушкин	сиёҳтоб	сехик

сермолӣ	серширӣ	серташабус	сероҷанг
сермоҳӣ	сертирафа	сертакаллуфӣ	серистеъмол
сермахсул	серталибӣ	серсамара	серошӯб
сермахсулӣ	сертамаъ	серчоғӣ	серошён/серошёна
сермехнат	сертадад	серчабха	серофтот
сермехвар	сертазоб	серчунбучӯл	серилтифот
сермашаккат	серарак	серчангал	серан/сайрон
сермасриф	серешва	серчим	серан
сермазмун	сералаф	серхосилӣ	серандеше
сермутаъла	серамал	серҳаракатӣ	серовоз
сермаъно	серамалӣ	серхок	серовозӣ
сермаъноӣ	серайб	серхокистар	серавҷ
сермағз	серғор	серхарҷ	серавлод
сермағал	серғизой	серхарид	серавлодӣ
сермиллат	серғурбат	серхобӣ	сераҳалӣ
серманах	серғурбатӣ	серхӯша	сераҳмийат
сермӯӣ	серғалоғула	серхун	серботлоқ
сермева	серғулула	сердошт	серочинг
сермевагӣ	серғалла	сердаромад	сербор
серноз	серғамза	сердарбех	серборон
сернозунуз	серғунчош	сердарахт	серборонӣ
сернолиш	серғавғо	сердардисар	сербориш
сернусха	серғайрат	сердастёр	серборишӣ
сернасл	серғайратӣ	сердаъво	сербутта
сернасли	серғарзанд	серду	сербача
сернашуданӣ	серғарзандӣ	серрахӣ	сербачагӣ
сернуфус	серқабата	серрафтӯӣ	сербар
сернуфус	серқир(р)агӣ	серрафтӯмад	сербардошт
сернақшунигор	серқилтиқ	серранг	сербаракат
сернақша	серқилтиқӣ	серрангубор	сербарг
сернам	серақ	серраҳа	сербарӣ
сернамак	серқар	серравған	сербеша
сернамӣ	серқарӣ	серравғанӣ	серпахта
сера	серқаз	серзахмат	серпашм
серҳичой	серқазӣ	серзилзла	серпашмӣ
серҳичой	серқашмақаш	серзамин	серпахтӯ
серҳучайра	серқафк	серзан	серпул
серҳавас	серқа	серзанӣ	серпулӣ
серӯза	серқӯх	серзах	серпай
серун	серқӣ	серзина	серпиёз
серунӣ	серқоғ	серсабзӣ	серрат
серӣ	серған	серсафеда	серратан
серях	серғанӣ	серсӯрох	сертор
серямоқ	серғире	сершағал	сертеппа
серинопазир	серғаштуғзор	сершакл	сертаҷриба
сездах	серғулбарг	сершаклӣ	сертаҷрибагӣ
сездахболор	серғушт	сершилм	сертуҳм
сездахсола	серғушти	сершилмӣ	сертараддуд
сездахсолагӣ	серлоӣ	сершаҳват	сертараддудӣ
сездахум	сермошин	сершавӣ	сертарқиш
сездахумин	сермол	сершира	сертарқиб(а)

синакӯб	сими	симаб	сизии
синагудоз	симиѐ	симабор	сисола
синамак	симиѐтика	симабчашм	сисеѐиматки
сини	симин	симабдил	сисеѐиме
севогар	симинандом	симабиранг	сисеѐмограф
севола	симинбадан	симаби	сисеѐмография
сюртук	симинбар	симарра	сисеѐмолог
сиорғол	симинбанд	симасиология	сисеѐмология
сиорғол	симинпайкар	семафор	сисанбар
суоф	симинтан	семантика	сиф
сиом	симинранг	семантикӣ	сиф
сиомин	симинфом	симандом	сифур
севанчӣ	симиѐна	симандуд	сиклату
сионизм	син	симандуде	сигар
сией	синоним	симаи	сигарет
сиейолу	синент	симаилк	сигарфурӯш
сиейабдом	сенатар	симбор	сигарфурӯшӣ
сиейбахт	синтаксис	симбоз	сигаркаш
сиейпистон	синтетика	симбар	сигаркашӣ
сиейпӯш	синтетикӣ	симбур	сигарӣ
сиейтаб	синтез	симбаѐз	сигестан//сугестан
сиейҷаме	синдикат	симполо	силь
сиейчал	синдикалист	симпеч	силь
сиейҷарда	синдикализм	симпайкар	сильаб
сиейчашм	синус	симтан	сильаб
сиейҷеҳра	синсуализм	симтани	сильабканд
сиейҳак	синамо	симтӯр	сильабе
сиейдил	синамои	симчӯб	сильас
сиейдили	синтаксисӣ	симҳор	сильасхобонӣ
сиейранг	сине	симдор	сильан
сиейранг	синеафгор	симдӯзӣ	сильан
сиейрӯз	синебирён	симурғ	сильан
сиейрӯзгор	синабанд	симестр	сильанит
сиейрӯзӣ	синапахн	сим-сим	сильаворд
сиейроӣ	синатахт	симъизор	сильбар
сиейриш	синачок	симкор	сильбарш
сиейстара	синахарош	симкорӣ	сильраҳе
сиейсер	синахурӯш	симкаш	сильрфтар
сиейфам	синеҳлте	симкуш	сильтрафтор//сильтрафтор
сиейҳак	синадард	симкашӣ	сильрфтар
сиейкар	синадӯз	симкӯб	сильгаҳ//сильгаҳ
сиейкарӣ	синареш	симгун	сильгаҳ
сиейкасе	синазанӣ	симгуна	силье
сиейкам	синасипар	симмоҳӣ	силье(т)
сиейкош	синасафе	симент	сильбаран
сиейглим	синасӯз	симентбарорӣ	сильвар
сиейгӯш	синашикоф	симентпӯш	сильи
сиеймист	синасоф	симентрезӣ	сим
сиейнам	синафарох	сименткорӣ	сим
сиейнаме	синакабоб	сименткаш	сим
сиейнаӣ	синакалон	симентӣ	сима

سیهی سنی

ش

شاب(б)шоб

شابازшобоз

شابашшобаш

شابیزکшобезак

шаполшопул

шатшат

шатиршотир

шатрхонашотирхона

шатршотара

шатушоту

шатопайешотупоя

шахшох

шахбершохбур

шахجویшохҷӯй

шахдаршохдор

шахзаншохзан

шахзанишохзани

шахшкестешохшикаста

шахшкестешохнашикаста

шахобшохоба

шахбешохбаст

шахбешохбанд

шахчешохча

шахчешохчабанд

шахчешохчабанди

шахсшохис

шахсоршохсор

шахшох

шахшохак

шахшохӣ

шадшад

шадбадшадбад

шадбашшадбаш(ӣ)

шадхоршадхор

шадхоршадхорӣ

шадбешадбеш

шаддилшаддил

шадравоншадравон

шадкамшадком

шадобшадоб

шаданшадон

шаданделшадондил

шадбашшадбодӣ

шадравоншодарвон

шадравоншодурвон

шадگونهшодгуна

шадманшодмон

шадмананешодмонона

шадманишодмонӣ

шадмергшодмарг

шадордшодвард

шадкамышодкомӣ

шадӣшодӣ

шадӣангизшодиянғез

шадӣАоршодиовар

шадӣبخشшодибаш

шадӣسنجшодисанҷ

шадӣمرگшодимарг

шадӣکفک//شادیکفک

шодикафшодикафак

шадӣکفکشодикафак

шадиянешодиёна

шаршор

шаршор

шаршоро

шараншарон

шарандنشарондан

шарбшориб

шарбоншорбун

шархшорех

шарсаншорсон

шарстаншористон

шарعшорع

شارقшорик

شارقهшориқа

شارهшора

شارکشорак

شاریدنشоридан

شاسپرمشоспарам

شاسىشоссе

شاش//شاشهшашшаша

شاشاکшошак

شاشبندشашбанд

شاشهدانшашедон

شاشهшаше

شاشيدشашидан

شاعرшоир

شاعرتراشшоиртарош

شاعرتراشшоиртарошӣ

شاعرطبيعتшоиртабиат

شاعرنماшоирнама

شاعرانهшоирона

شاعرطبعшоиртабъ

شاعرىшоирӣ

شافшоф

شافبروتшофбурут

شاف ماهىшофмоҳӣ

شاف مويلبшофмӯйлаб

شافعшофет

شافعىшофеӣ

شافولشوқул

شافکشофак

شافىшофӣ

شافيار//شوфёршофер

شاقشاق(к)

شاقلىشوқули

شاقهшоққа

شاگردشوғирд

شاگردپیشهشوғирдпеша

شاگردپیشه ايشاғирдпешай

شاگردچوبشوғирдҷӯб

شاگردانهشوғирдона

شاگردکشоғирдак

شاگردىشوғирдӣ

شالшал

شالمنمدشолнамад

شالچешолҷа

شالودشалоуд

شالوارشалоар

شالهшала

شالهنکشолҳанг

شالىشали

شالىIIشالى

شالپايهشалипайе

شالى پخالشалипахол

شالى کارشаликар

شالى كاریشаликорӣ

شالى كوكبشаликубк

شالى كوبيشаликубӣ

شالى زارشализор

شامшам

شام خوردهшамхӯрда

شامگاهشамгоҳ

شامگاهانшамгоҳон

شاملشамил

شامهшаме

شامىшамӣ

شاميانهшамияне

شانIشان

شانIIشان

شانIIIشان

شانچوبшонҷӯб

شانIVشان

شانندنшондан

شانزدهшонзда

شانزده سالهшонздаҳсола

شانزده سالگیшонздаҳсолагӣ

شانزدهمшонздаҳум

شانزدهمینшонздаҳмин

شانهشана

شانهIшана

شانهIIшана

شانه بندیشанебандӣ

شانه بهاشانебаҳо

شانه بينشانебин

شانه پرتايشанепртаӣ

شانه پهنشانепен

شانه تراششانетраш

شانه تراشیشанетрашӣ

شانه خوردهشانехӯрда

شانه دانشانедан

شانه زنشانезан

شانه زنىشانезанӣ

شانه سر//شانهسرک

شانه سار//شонасарак

شانه سرکشонасарак

شانه صفتشонасифат

شانه فراغشонафарох

شانگیшонагӣ

شانه مانندشонамонанд

شانه ندیدهشонанадида

شانه كنىشناкунӣ

شانیшанӣ

شاو نيستшавинист

شاو نيستیшавинистӣ

شاو نيضمشавинизм

شاهشох

شاه اثرшоҳасар

شاه بانو//شهبانو

شاه بونوشоҳбону

شاه برزگوشоҳбарзагов

شاه بروتشоҳбурут

شاه بلوت//شохбалутшохбулут

شاه بلوتشохбалут

شاه بلوتىبلотӣ

شاه بلوتى//شохбалутىшохбулутӣ

شاه بلوتىشاه блотӣ

شاه بيتشохбайт

شاه پرستшохпараст

شاه پرستىشохпарастӣ

شاه پسندشохписанд

شاه پولشохпул

شاه داروشоҳдаро

شاه دانهشохдона

شاه دختشохдухт

شاه دخترشохдухтар

شاهزاده//شهزاد

شاهزاده//шахзодашохзода

шайдиз	شایدیز	шабохун	شباخون	шоҳивор	شاهوار	шаҳзаде	شاهزاده خانم
шибир-шибир	شیر شیر	шаборӯз	شباروز	шаҳикабоб	شاهیکباب	шаҳгавазн	شاه گوزن
шибар	شیر	шаборӯзӣ	شباروزی	шаҳин I	شاهین I	шаҳмардон	شاه مردان
шибр	شیر	шабшаб	شباشب	шаҳин II	شاهین II	шаҳнишин	شاهنشین
шибарзамин	شیر زمین	шибоғӣ	شباغی	шаҳиншаҳпар	شاهینشاهپار	шаҳкор	شاهکار
шабар-шабар	شیر شیر	шибоғ	شباغ	шоқор	شاکار	шаҳкоса	شاهکاسه
шибаршавӣ	شیر شوی	шубон	شبان	шоқоса	شاکاسه	шаҳқосачашм	شاهکاسه چشم
шибиргонӣ	شیر غانی	шаборӯз	شباروز	шоқир	شاکر	шаҳкабоб	شاه کباب
шибургонӣ	شیر غانی	шабонгоҳ (й)	شبانگاه (ی)	шоқӣ	شاکى	шаҳона	شاهانه
шибрам	شیر م	шабонгаҳ	شبانگه	шоибба	شائه	шаҳбоз	شاهباز
шабранг	شیر نگ	шабонгаҳ//шабонгоҳ	شابونگاه//شابونگاه	шоик	شائق	шаҳбол	شاهبال
шабрав	شیر و	шабона	شبانه	шаън//шон	شان//شون	шаҳбу (й)	شاهبو (ی)
шабравӣ	شیر وى	шабонахон	شبانه خوان	шоу	شائو	шаҳпар	شاهپار
шабиндадор	شیر نده دار	шабонаруз	شبانه روز	шоён	شایان	шаҳпар//шаҳпар	شاهپار//شاهپار
шабистон	شیرستان	шабонарузӣ	شبانه روزی	шояд	شاید	шаҳтара	شاهتره
шабуш//шапуш	شیش شپش	шубонӣ	شبانى	шайдан	شایدن	шаҳтут	شاه توت
шабушчинӣ	شیشچینی	шабоҳат	شباहत	шоистан	شایستن	шаҳтир	شاه تیر
шабушзор	شیشزار	шабоҳанг	شباهانگ	шоиста	شایسته	шаҳҷода	شاه جاده
шабушак	شیشک	шабовез	شباويز	шоистагӣ	شایستگی	шаҳид	شاهد
шабушк	شیشک	шѣбба	شبه	шоеъ	شایع	шаҳидбоз	شاهدباز
шабушин	شیشین	шѣббахӯрда	شبه خورده	шоеа	شایعه	шаҳидбозӣ	شاهدبازی
шабаъ	شیع	шѣббазанӣ	شبه زنی	шойган	شایگان	шаҳидпарастӣ	شاهدپرستی
шабагун	شیгон	шѣббамошин	شبه ماشین	шоям	شایم	шаҳидпараст	شاهدپرست
шабгун	شیгон	шѣббақунӣ	شبه کنی	шойвард	شایور	шаҳидӣ	شاهدی
шабоғоҳ	شیگاه	шѣббақӯбак	شبه کوبک	шиб-шидам	شبد شدم	шаҳроҳ	شاهراه
шабоғаҳ	شیگه	шѣбпас	شبپاس	шиб-шилта	شبد شلته	шаҳраг	شاهراگ
шаблон	شیلان	шибпараст	شبپرست	шѣб	شبد	шаҳрӯд	شاهرو د
шалтӣ	شلتی	шибпарвоз	شبد پرواز	шѣб афроз	شبد افروز	шаҳзан	شاهزن
шаманде	شیمانده	шѣбирк//шѣпире	شبیرک//شپیره	шѣб афрозӣ	شبد افروزی	шаҳсипарғам	شاهسپرغم
шанишинӣ	شیشینی	шабпара//шабпарак	شبدپارا//شبدپاراک	шѣб баде	شبد باده	шаҳсӯтун	شاهسوتون
шабангӣ	شیشنگی	шѣбпӯш	شبدپوش	шѣб баш	شبد باش	шаҳсавор	شاهسوار
шабнам	شبنم	шѣбпӯшак	شبد پوشک	шѣб бӯ (й)	شبد بو (ی)	шаҳсим	شاهسیم
шабнамо	شبنما	шѣбит//шӯд	شبدت//شود	шѣб бидарӣ	شبد بیداری	шаҳик	شاهق
шабнамхӯрда	شبنم خورده	шѣбитоб	شبدتوب	шѣб пѣма	شبد پیمما	шаҳмот	شاهمات
шабнавард	شبد نور	шѣбитобан	شبدتوبان	шѣб дармиён	شبد درمیان	шаҳмотбоз	شاهمات باز
шаба II	شبه II	шѣбитаз	شبدتاز	шѣб даро	شبد درو	шаҳмотбозӣ	شاهمات بازی
шабаҳ II	شبه II	шѣбҷаро	شبدچارو	шѣб занде дарӣ	شبد زنده داری	шаҳмор	شاهمار
шабаҳранг	شیر رنگ	шѣбҷароғ	شبدچاروغ	шѣб гӯдранӣ	شبد گذرانی	шаҳномахон	شاهنامه خوان
шабҳангом	شبد هنگام	шѣбҷара	شبدچاره	шѣб гӯрд	شبد گرد	шаҳномахонӣ	شاهنامه خوانی
шѣбқук	شیکوک	шабаҳ I	شبه I	шѣб гӯрдӣ	شبد گردی	шаҳномасарой	شاهنامه سرای
шѣбҳа	شبهه	шѣбҷаҳмонанд	شبدچاهمانند	шѣб гӯрғаҳ	شبد گیرگاه	шаҳнашаҳ//шаҳнашаҳ	شاهنشاه//شاهنشاه
шѣбҳаомез	شبهه آمیز	шѣбҳона	شبهخانه	шѣбгирӣ	شبدگیری	шаҳнашай	شاهنشاهی
шѣбҳаангез	شبهه انگیز	шѣбҳобӣ	شبدخوابی	шѣб нашин	شبد نشین	шаҳнашаҳӣ//шаҳнашаҳӣ	شاهنشاهی//شاهنشاهی
шѣбҳаовар	شبهه آور	шѣбҳушӣ	شبدخوشی	шѣб ҳангам	شبد هنگام	шаҳнашаҳ	شاهنشاه
шѣбҳадор	شبهه دار	шѣбихун	شبدبخون	шѣбқӯр	شبدکور	шаҳнай	شاهنی
шѣбҳанок	شبهه ناک	шѣбҳез	شبدخیز	шѣбқӯрӣ	شبدکوری	шаҳвор	شاهوار
шѣбҳанокӣ	شبهه ناکى	шѣбҳезӣ	شبدخیزی	шѣбгир	شبدگیر	шаҳваш	شاهوش
шѣбҳақунанда	شبهه کننده	шѣбдор	شبددار	шѣб I	شبد I	шаҳӣ I	شاهی I
шѣбак	شیک	шѣбдар	شبددار	шѣбоб	شبداب	шаҳӣ II	شاهی II
шѣбкор	شیکار	шѣбдартуршак	شبدترشک	шѣбоб	شبداب	шаҳибоф	شاهیباف
шѣбкорӣ	شیکاری	шабдез	شبدیز	шѣбобат	شبدابت	шаҳибофӣ	شاهیبافی

шиддаттири ғири	шҷағатнак	шутурпарвар	шбкар
шиддатёби	шҷағатманд	шутурпарварӣ	шбкӯла
шиддатнок	шҷағатмандӣ	шутурпай	шбкә
шиддатнокӣ	шҷам	шутурчанг	шбкәдори
шдгар	шҷар	шутурбача	шбкәдар
шдгарбоб	шҷарнома	шутурхор	шбкӣ
шдгарбулӣ	шҷара	шутурхона	шбкӣкә
шдгаршуда	шҷарһуис	шутурхӯ(ӣ)	шбӣза
шдгаркӯнӣ	шҷарӣ	шутурхӯӣ	шбӣхун
шдн	шҷан	шутурдил	шбӣна
шднӣ	шҷир	шутурдилӣ	шбӣкә
шдда	шҷа	шутурзаҳра	шбӣкә
шдда	шҷа	шутурсавор	шп-шп
шдид	шҷа	шутурсаворӣ	шп-шп
шдидан	шҷа	шутуркатор	шп-шп
шдидә	шҷа	шутургау/шутурпә	шп-шп
шр(р)	шҷа	шутурпәланг	шп-шп
шрр	шҷа	шутургардан	шп-шп
шр-шр	шҷа	шутурғи	шп-шп
шр(ъ)	шҷа	шутурлаб	шп-шп
шрӯ	шҷа	шутурмурғ	шп-шп
шрар	шҷа	шутуркаш	шп-шп
шрархона	шҷа	шутуркина	шп-шп
шрархӯр	шҷа	шутронӣ	шп-шп
шрархӯрӣ	шҷа	шутурбар	шп-шп
шрардар	шҷа	шутурбон	шп-шп
шраррӯз	шҷа	шутурбонӣ	шп-шп
шрарзда	шҷа	шутурдор	шп-шп
шрарзди	шҷа	шутиррос	шп-шп
шрарсоз	шҷа	шутурғоз	шп-шп
шрарсозӣ	шҷа	шутрамә	шп-шп
шраршнас	шҷа	шутранг	шп-шп
шраршнасӣ	шҷа	шутурвор	шп-шп
шрарфурӯш	шҷа	шутуракӣ	шп-шп
шрарфурӯшӣ	шҷа	шутал	шп-шп
шрарнӯш	шҷа	шутулум	шп-шп
шрарнӯшӣ	шҷа	шутм	шп-шп
шрарбкш	шҷа	шутм	шп-шп
шрарбазӣ	шҷа	шутм	шп-шп
шрарбаз	шҷа	шутм	шп-шп
шрарбхоракӣ	шҷа	шутм	шп-шп
шрарбхорә	шҷа	шутм	шп-шп
шрарбдӯст	шҷа	шутм	шп-шп
шрарбӣ	шҷа	шутм	шп-шп
шрарор	шҷа	шутм	шп-шп
шрарорат	шҷа	шутм	шп-шп
шрароратмәз	шҷа	шутм	шп-шп
шрароратпеша	шҷа	шутм	шп-шп
шрарора	шҷа	шутм	шп-шп
шрарораолуд	шҷа	шутм	шп-шп
шрарорабор	шҷа	шутм	шп-шп

[illegible]

шафоатнома	شفاعت نامه	шӯълавар	شعله وار	шеърхон	شعر خوان	шиштан	ششتن
шафоаткун	شفاع تڪن	шӯълавор	شعله وار	шеърхонӣ	شعر خوانى	шишта-шишта	شسته شسته
шафоаткунанда	شفاعت كننده	шӯълавари	شعله وري	шеърдон	شعر دان	шашчилдӣ	ششجلدى
шафоатхоҳ	شفاعت خواه	шуубия	شعوبيه	шеърдонӣ	شعر دانى	шашгӯша	ششگوشه
шафоатхоҳӣ	شفاعت خواهى	шуур	شعور	шеърсарой	شعر سراى	шашм	ششم
шафоатгар	شفاعتگر	шуурнок	شعورناك	шеършинос	شعر شناس	шашмоҳагӣ	ششماهگى
шаффофият	شفافيت	шуурнокӣ	شعورناكى	шеършиносӣ	شعر شناسى	шашмақомхон	شش مقام خوان
шифон	شفان	шаир	شعير	шеърфаҳм	شعر فهم	шашмақом	شش مقلم
шифонер	شفانير	шағ	شغ	шеърфаҳмӣ	شعر فهمى	шашмақомдон	شش مقلم دان
шифоҳан	شفاهان	шуг	شغ	шеърғӯӣ	شعر گوىى	шашметра	شش ميتره
шафат	شفت	шиғ	شغ	шеърнавис	شعر نويس	шашметрий	شش ميتري
шифт	شفت	шағо	شغا	шеърнависӣ	شعر نويسى	шуша	ششه
шифтрав	شفترو	шағол	شغال	шуаро	شعرا	шуббанд	ششبنند
шафтолу	شفتالو	шиғовул	شغالو	шеърбоф	شعر بوف	шашка	ششكه
шафтолуоб	شفتالو آب	шағаб	شغب	шаърбоф	شعر بوف	шашкабоз	ششكه باز
шафтолуранг	شفتالورنگ	шағбаI	شغبه I	шеърбофӣ	شعر بوفى	шашкабозӣ	ششكه بازى
шафтолузор	شفتالوزار	шағбаII	شغبه II	шаърпӯш	شعر پوش	шашӣ	ششى
шафтолуқок	شفتالوقاك	шиғас	شغس	шеъртироз	شعر تراز	шастI	شصت I
шафтолуғул	شفتالوكل	шағаф	شغف	шеъртарош	شعر تراش	шастсола	شصت سالة
шафтолуғӣ	شفتالوكى	шағал	شغال	шеърхарош	شعر خراش	шастсолағӣ	شصت سالگى
шафтолуғин	شفتالوكين	шугл	شغل	шеърдузд	شعر دزد	шастум	شصتم
шафтаранг	شفت رنگ	шағабдор	شغب دار	шеърдӯст	شعر دوست	шастумин	شصتمين
шуқуфтагӣ	شفتگى	шағалпрехта	شغل ريخته	шеърдӯстӣ	شعر دوستى	шат(t)	شط (t)
шафрә	شفره	шағалрезӣ	شغل ريزى	шеъррас	شعر رس	шатх	شطخ
шафшоҳанг	شفشاهنگ	шағалзор	شغلزار	шеърӣ	شعرى	шатр	شطر
шф	شف	шағалзамин	شغل زمين	шеърёдкунӣ	شعر ياد كنى	шатранҷ	شطرنج
шфше	شفشه	шағалдор	شغل دار	шеърӣят	شعريت	шатранҷбоз	شطرنج باز
шфәф	شفاف	шағабнок	شغلناك	шаъшаа	شاعشه	шатранҷбозӣ	شطرنج بازى
шфәфӣ	شفافى	шугнонӣ	شغنائى	шаъшаапош	شاعشه پاش	шатранҷӣ	شطرنجى
шфак	شفق	шугнӣ	شغنى	шаъшаапошӣ	شاعشه پاشى	штан	شطن
шфакосо	شفق آسوا	шаға	شغه	шаъшаадор	شاعشه دار	шнор	شعار
шфакрухсора	شفق رخساره	шуга	شغه	шааф	شعاف	шнорпартой	شعار پرتايى
шфакранг	شفق رنگ	шугул//шағовул	شغول//شغالو	шӯъла	شعله	шуоъ	شعاع
шфакат//шафқат	شفقت//شفاق	шиғел	شغيل	шӯълахӯ	شعله ىلاخو	шуоосо	شعاع آسوا
шфкатомез	شفقت آميز	шақо	شفا	шӯълаафрӯз	شعله افروز	шуоафкан	شعاع افكن
шфкатгун	شفقگون	шифоҳӣ	شفاهى	шӯълаафшон	شعله افشان	шуоафканӣ	شعاع افكنى
шфқӣ	شفقى	шифобахш	شفابخش	шӯълаафкан	شعله افكن	шуоъпош	شعاع پاش
шфиро	شفير	шифопазир	شفاپذير	шӯълабор	شعله بار	шуодор	شعاع دار
шфеъ	شفيع	шифоҳона	شفاخانه	шӯълаборӣ	شعله بارى	шуозанӣ	شعاع زنى
шфеия	شفيعيه	шифодиханда	شفادهنده	шӯълапош	شعله پاش	шаъб	شعب
шфиқ	شفيق	шифонапазир	شفاناپذير	шӯълапарастӣ	شعله پرستى	шауаб	شعبا
шфиқана	شفيقانه	шифокор	شفاكار	шӯълапарвар	شعله پرور	шаъбон	شعبان
шқ(к)	شق (k)	шифокорӣ	شفاكارى	шӯълахез	شعله خيز	шаъбада	شعبده
шқ-шқ	شق شق	шифоёбанда	شفايابنده	шӯъларанг	شعله رنگ	шаъбада	شعبده
шққ	شقاق	шифоёбӣ	شفايابى	шӯъларӯ(ӣ)	شعله روى (ى)	шаъбадабоз	شعبده باز
шққул	شقاقل	шифо	شفا	шӯъларез	شعله ريز	шаъбадабоз	شعبده باز
шқоват	شقاوت	шифоангез	شفانگيز	шӯълазо(ӣ)	شعله زالى (ى)	шаъбадабозӣ	شعبده بازى
шқоватпеша	شقاوت پيشه	шифобахшӣ	شفابخشى	шӯълазан	شعله زن	шаъбадабозӣ	شعبده بازى
шқик	شقايق	шафоат	شفاعت	шӯъласифат	شعله صفت	шаъба	شعبه
шқар-шқар	شقر شقر	шафоатталаб	شفاعت طلب	шӯълафишон	شعله فشان	шаър	شعر
шқаррос	شقراس	шафоатталабӣ	شفاعت طلبى	шӯълафикан	شعله فكن	шеър	شعر

шаклдеҳи ʃакл	шакрак ʃакрак	шакромехта ʃакромехта	шикиррос ʃакиррос
шаклан ʃаклан	шакри ʃакри	шукрон ʃукрон	шакшақа ʃакшақа
шаклод ʃаклод	шакрин ʃакрин	шакрангур ʃакрангур	шиқ(к) ʃик(к)
шаклпараст ʃаклпараст	шакрия ʃакрия	шукрона ʃукрона	шаклдоқ ʃаклдоқ
шаклпарастӣ ʃаклпарастӣ	шакст ʃакст	шакрободом ʃакрободом	шаклдоқ/шакллок ʃаклдоқ/ʃакллок
шаклсозӣ ʃаклсозӣ	шакстовар ʃакстовар	шакробор ʃакробор	шакқа ʃакқа
шаклгирӣ ʃаклгирӣ	шакставор ʃакставор	шакробарг ʃакробарг	шукқа ʃукқа
шакм ʃакм	шакставорӣ ʃакставорӣ	шакробаста ʃакробаста	шакӣ ʃакӣ
шакмбанд ʃакмбанд	шакстхӯрда ʃакстхӯрда	шакробура ʃакробура	шакӣқа ʃакӣқа
шакмбанда ʃакмбанда	шакстхӯрӣ ʃакстхӯрӣ	шакробеза ʃакробеза	шак(к) ʃак(к)
шакмбандагӣ ʃакмбандагӣ	шакстнапзир ʃакстнапзир	шакропа ʃакропа	шакк ʃакк
шакмпараст ʃакмпараст	шакстнапзирӣ ʃакстнапзирӣ	шакропара ʃакропара	шук ʃук
шакмпарастӣ ʃакмпарастӣ	шакстнахӯранда ʃакстнахӯранда	шакропайванд ʃакропайванд	шаккор ʃаккор
шакмпарвар ʃакмпарвар	шакстнабанда ʃакстнабанда	шакроҷай ʃакроҷай	шакордз ʃакордз
шакмпарварӣ ʃакмпарварӣ	шаксториخت ʃаксториخت	шакроҷаш ʃакроҷаш	шакордзӣ ʃакордзӣ
шакмпеч ʃакмпеч	шакстен ʃакстен	шакроҳар ʃакроҳар	шакорҷӣ ʃакорҷӣ
шакмпечон ʃакмпечон	шаксте ʃаксте	шакроҳай ʃакроҳай	шакорҷигӣ ʃакорҷигӣ
шакмҷарон ʃакмҷарон	шаксте астоҳон ʃаксте астоҳон	шакроҳанд ʃакроҳанд	шакоргоҳ ʃакоргоҳ
шакмҷаронӣ ʃакмҷаронӣ	шаксте бал ʃаксте бал	шакроҳанда ʃакроҳанда	шакоргир ʃакоргир
шакмдор ʃакмдор	шаксте банд ʃаксте банд	шакроҳоб ʃакроҳоб	шакорӣ ʃакорӣ
шакмдард ʃакмдард	шаксте бандӣ ʃаксте бандӣ	шакроҳиз ʃакроҳиз	шакоридан ʃакоридан
шакмдам ʃакмдам	шаксте па(й) ʃаксте па(й)	шакродар ʃакродар	шаккоф ʃаккоф
шакмрав ʃакмрав	шаксте пар ʃаксте пар	шакродан ʃакродан	шаккофкунӣ ʃаккофкунӣ
шакмсер ʃакмсер	шаксте пайванд ʃаксте пайванд	шакродотр ʃакродотр	шаккофтан ʃаккофтан
шакмсерӣ ʃакмсерӣ	шаксте ҷан ʃаксте ҷан	шакродаҳон ʃакродаҳон	шаккофа ʃаккофа
шакмғас ʃакмғас	шаксте ҷанӣ ʃаксте ҷанӣ	шакродаҳан ʃакродаҳан	шаккофӣ ʃаккофӣ
шакмгурӯсна ʃакмгурӯсна	шаксте ҳал ʃаксте ҳал	шакроиз ʃакроиз	шаккофидан ʃаккофидан
шакмгурӯснагӣ ʃакмгурӯснагӣ	шаксте ҳалӣ ʃаксте ҳалӣ	шакроизӣ ʃакроизӣ	шаккол ʃаккол
шакмгурӯснагӣ ʃакмгурӯснагӣ	шаксте ҳаҷр ʃаксте ҳаҷр	шакрозар ʃакрозар	шаккок ʃаккок
шакмклан ʃакмклан	шаксте ҳаҷри ʃаксте ҳаҷри	шакрозабон ʃакрозабон	шаккокане ʃаккокане
шакмкба ʃакмкба	шаксте дил ʃаксте дил	шакростан ʃакростан	шаккоқӣ ʃаккоқӣ
шакмкча ʃакмкча	шаксте дилӣ ʃаксте дилӣ	шакрошкан ʃакрошкан	шаккоят ʃаккоят
шакмнокӣ ʃакмнокӣ	шаксте ранг ʃаксте ранг	шакрошкани ʃакрошкани	шаккоятмез ʃаккоятмез
шакмӣ ʃакмӣ	шаксте руҳ ʃаксте руҳ	шакрофуш ʃакрофуш	шаккоятмезона ʃаккоятмезона
шакн ʃакн	шаксте забон ʃаксте забон	шакрофишон ʃакрофишон	шаккоятнапзир ʃаккоятнапзир
шакн ʃакн	шаксте шаҳ ʃаксте шаҳ	шакрофишонӣ ʃакрофишонӣ	шаккоятнома ʃаккоятнома
шакнҷ ʃакнҷ	шаксте шакӣ ʃаксте шакӣ	шакроғуфтор ʃакроғуфтор	шаккояткунанда ʃаккояткунанда
шакнҷа ʃакнҷа	шаксте мазҷ ʃаксте мазҷ	шакроғуфторӣ ʃакроғуфторӣ	шаккояткунӣ ʃаккояткунӣ
шакнҷаомез ʃакнҷаомез	шаксте напзир ʃаксте напзир	шакроғун ʃакроғун	шаккояттар ʃаккояттар
шакнҷагоҳ ʃакнҷагоҳ	шаксте намай ʃаксте намай	шакролаб ʃакролаб	шаккоятӣ ʃаккоятӣ
шакнуҳ ʃакнуҳ	шаксте ʃаксте	шакролаб ʃакролаб	шакрак ʃакрак
шакнуҳидан ʃакнуҳидан	шакстанашиаванда ʃакстанашиаванда	шакроланг ʃакроланг	шакрак ʃакрак
шакнуфон ʃакнуфон	шаксте нафс ʃаксте нафс	шакролаҳча ʃакролаҳча	шакрук ʃакрук
шакнуфонӣ ʃакнуфонӣ	шаксте нафсӣ ʃаксте нафсӣ	шакромуруд ʃакромуруд	шакрукзор ʃакрукзор
шакнуфонидан ʃакнуфонидан	шаксте камӣ ʃаксте камӣ	шакромаст ʃакромаст	шакрукзорӣ ʃакрукзорӣ
шакнуфтан ʃакнуфтан	шаксте базӯ ʃаксте базӯ	шакронома ʃакронома	шакробаб ʃакробаб
шакнуфта ʃакнуфта	шакроф ʃакроф	шакронос ʃакронос	шакрофасона ʃакрофасона
шакнуфтауӣ ʃакнуфтауӣ	шакрофт ʃакрофт	шакроном ʃакроном	шакрофашон ʃакрофашон
шакнуфта ʃакнуфта	шакрофтау(ӣ) ʃакрофтау(ӣ)	шакровар ʃакровар	шакрофашонӣ ʃакрофашонӣ
шакнуфтазор ʃакнуфтазор	шакрофтадор ʃакрофтадор	шакроваш ʃакроваш	шакролутод ʃакролутод
шаква ʃаква	шакл ʃакл	шакроа ʃакроа	шакролутода ʃакролутода

шамшодқада	شمشادقه	шам(м)	شم(م)	шилтиқ	شلتیق	шиқӯх	شكهو
шимшор	شمشار	шумо	شما	шилта	شلته	шукӯх	شكهو
шамшер	شمشير	шумор	شمار	шалтӯк	شلتوك	шукӯхидан	شكهوهدن
шамшербоз	شمشيرباز	шумор	شمار	шилха	شلخه	шукӯхдор	شكهو دار
шамшербозӣ	شمشيربازي	шумор	شمار	шилха	شلخه	шукӯхманд	شكهو مند
шамшербадаст	شمشيربست	шумордан//шуморидан	شماردن//شماريدن	шулҳахӯр	شلخه خور	шукӯхмандӣ	شكهو مندي
шамшердор	شمشيردار	шумориш	شمارش	шилҳашӯрбо	شلخه شوربا	шукӯхнок	شكهو ناك
шамшерзабун	شمشيرزبون	шумора	شماره	шилди́роба	شلدر آبه	шукӯхнокӣ	شكهو ناكى
шамшерзан	شمشيرزن	шуморазанӣ	شماره زنى	шалдар-шалдар	شلدر شلدر	шиквaомез	شكهو آميز
шамшерзанӣ	شمشيرزنى	шуморагузор	شماره گذار	шалдарос	شلدراس	шукӯхандагӣ	شكهو هنگى
шамшерсоз	شمشيرساز	шуморагузорӣ	شماره گذارى	шилдирос	شلدراس	шукӯхидан	شكهوهدن
шамшерқалам	شمشيرقلم	шаммоъ	شماع	шилдиросзанон	شلدراس زنان	шикеб	شكيب
шамшергар	شمشيرگر	шамол	شمال	шилдиросзанӣ	شلدراس زنى	шикеба	شكيبا
шамшермонанд	شمشيرماندند	шамол	شمال	шалдард	شلدر دد	шикебаиндан	شكيبايندن
шамшермоҳӣ	شمشيرماهى	шамолпанаҳ	شمال پناه	шилшила	شلشله	шикебой	شكيباى
шамшерёл	شمشيريال	шамолпанах	شمال پنه	шилшилапо	شلشله پا	шикебанда	شكيبنده
шамъ	شمع	шамолдаро	شمال درآ	шилшиладор	شلشله دار	шикебидан	شكيبيدن
шамъдон	شمعدان	шамолзада	شمال زده	шалғам	شلغم	шакидан	شكيدن
шамърез	شمع ريز	шамолгузар	شمال گذر	шалғамбаркаш	شلغم برکش	шуг	شگ
шамърезӣ	شمع ريزى	шамолгардон	شمال گردان	шалғамча	شلغمچه	шaго	شاگو
шамъсон	شمعسان	шамолкаш	شمال كش	шалғамшӯрбо	شلغم شوربا	шaгоф	شاگو ف
шамъқайчӣ	شمع قيقى	шамолдихӣ	شمال دهى	шалғамак	شلغمك	шaгофтан	شاگو فتن
шамъҷарoғ	شمع چراغ	шамолрас	شمال رس	шалғамӣ	شلغمى	шaгофидан	شاگو فيدن
шамъча	شمعچه	шамолсанҷ	شمال سنج	шулғут	شوغوت	шaгол	شاگال
шамъгар	شمعگر	шамолнок	شمالناك	шалақ	شلق	шaгарф	شگرف
шамъгарӣ	شمعگرى	шимоли	شمالى	шилқ	شلق	шaгарфӣ	شگرفى
шамъкушак	شمع كشك	шамотат	شما تات	шилқин	شلقين	шaгфaнидан	شگفانيدن
шамл	شمل	шамотатомез	شما تات آميز	шилқини	شلقينى	шaгфt	شگفت
шумат	شمّت	шаммома	شما موما	шлагбаум	شلگبئوم	шaгфtидан	شگفتيدن
шаман	شمن	шамома	شما موما	шулук	شلو ك	шaгфтан	شگفتن
шима//шимат	شمة//شمت	шамонидан	شما نيدن	шлим	شلم	шaгфтан	شگفتن
шаме	شمة	шамонил	شما يل	шилм	شلم	шугуфтан	شگفتن
шамма	شمة	шамбегӣ	شما بگى	шлимпазӣ	شلم پزى	шaгфtӣ	شگفتى
шумул	شمول	шампан	شما پن	шлимпазӣ	شلم پزى	шaгуфа	شگوفه
шамак	شمك	шампанзе	شما پنزه	шлмак	شلماك	шaгун	شگون
шамидан I	شميدن I	шампун	شما پون	шланг	شلنگ	шал	شل
шамидан II	شميدن II	шамхол	شما خال	шалвор	شلوار	шил	شل
шамим	شميم	шамад	شما د	шалворбанд	شلوار بند	шaллоқ	شلاق
шамима	شما مية	шумдидор	شما ديدار	шулукдон	شلو ك دان	шaллоқкорӣ	شلاق كارى
шамимафуруш	شما مية فروش	шамар	شما ر	шла	شله	шaллоқӣ	شلاقى
шумпай	شوم پى	шумур	شما ر	шaлҳа	شلخه	шaллола	شلاله
шумзода	شوم زاده	шумурдан	شما ر دن	шaлҳа	شلخه	шaлоин	شلاين
шина	شنا	шумурда-шумурда	شما ر ده شما ر ده	шaлҳадор	شلخه دار	шaлтоқ	شلباق
шинахт	شناخت	шумаридан	شما ر يدن	шaлҳашӯрбо	شلخه شوربا	шaлап-шaлап	شلب پ
шинахтан	شناختن	шамс	شما س	шaлҳагӣ	شلخه گى	шaлпар	شلپر
шинахта	شناخته	шамса	شما سه	шaлҳидан	شلخه دن	шaлпарӣ	شلپرى
шинахта	شناخته	шамсӣ	شما سى	шaлҳидагӣ	شلخه دگى	шaлаппас	شلاپس
шинахтана	شناختنا	шамсия	شما سية	шaлқ	شلک	шилқ	شلق
шинахтана	شناختنا	шамшод	شما شاد	шaлӣ	شلى	шaлпӯӣ	شلپوى
шинар	شنار	шамшодбoла	شما شاد بالا	шaлил	شلايل	шaлтоқ	شلتاق
шинас	شناس	шамшодқамат	شما شاد قما ت	шaлиоз	شلايوز	шaлтақ	شلتق
шинаснома	شناسنامه						

шӯшалак	шӯронида	шӯталаб	шинос
шӯша	шӯрой	шӯвот	шиносон(и)дан
шӯшабандӣ	шӯрбо	шаворез	шиносӣ
шӯшашакл	шӯртмшук	шаввоз	шиносномадихӣ
шӯшув	шӯртан	шаввос	шаноат
шӯшувдор	шӯртак	шивок	шинондашуда
шӯшӯлак	шӯрҷе маҳӣ	шаввол	шинон(и)дан
шӯқ	шӯрҳок	шавомих	шиновар
шӯқ	шӯрдеранг	шӯх	шинаварӣ
шӯқ	шӯрзамин	шӯхI	шиноқунанда
шӯқ	шӯрзамин	шӯхII	шанеъ
шӯқ	шӯристон	шӯҳоб	шанба
шӯқ	шӯриш	шӯҳанг	шанбе
шӯқ	шӯришӣ	шӯҳчашм	шанбегӣ
шӯқ	шӯришгар	шӯҳчашмона	шантаж
шӯқ	шӯришгарӣ	шӯҳчашмӣ	шанҷарф
шӯқ	шӯртолеъ	шӯҳранг	шандан
шӯқ	шӯртолей	шӯҳрангӣ	шандаф
шӯқ	шӯрмоҳӣ	шӯҳрӯй	шанғу
шӯқ	шӯрнӯл	шӯҳшанг	шанифтан
шӯқ	шӯра	шӯҳтабъ	шанифтан
шӯқ	шӯраII	шӯҳтабиат	шанифтани
шӯқ	шӯрабандӣ	шӯҳтабиатӣ	шанқор
шӯқ	шӯрапушт	шӯҳтаб	шанг
шӯқ	шӯрапушти	шӯҳмизоч	шангарф
шӯқ	шӯрадор	шӯҳнигоҳ	шангарф
шӯқ	шӯразорI	шӯҳона	шангул
шӯқ	шӯразада	шӯҳдида	шангил
шӯқ	шӯре	шӯҳиомез	шангула
шӯқ	шӯрзамин	шӯҳиомезона	шангӣ
шӯқ	шӯразамин	шӯҳибардор	шангина
шӯқ	шӯравӣ	шӯҳӣ	шанӣ
шӯқ	шӯрак	шӯрабум	шанӣпаз
шӯқ	шӯрӣ	шӯразорI	шанӣпазӣ
шӯқ	шӯрида	шавр	шанаҳ
шӯқ	шӯрида	шивар	шанау
шӯқ	шӯридабахт	шӯрI	шанауа
шӯқ	шӯридабахтӣ	шӯрII	шанаунида
шӯқ	шӯридахол	шӯрафкан	шанауӣ
шӯқ	шӯридахотир	шӯрандоз	шанауша
шӯқ	шӯридадил	шӯрандозӣ	шанауанда
шӯқ	шӯридароҳ	шӯрангезӣ	шанауидан
шӯқ	шӯридарой	шӯрбахт	шанид
шӯқ	шӯридараҳ	шӯрбахтӣ	шанидан
шӯқ	шӯридарӯзгор	шӯрпахта	шанидани
шӯқ	шӯридасар	шӯрпахто	шанидана
шӯқ	шӯридагӣ	шӯрпахто	шанидана
шӯқ	шӯридамағз	шӯрпахто	шанидана
шӯқ	шӯридавор	шӯрпахто	шанидана
шӯқ	шӯридакор	шӯрпахто	шанидана
шӯқ	шаввас	шӯрпахто	шанидана

ширбоз	шаҳавот	шаҳристон	шавуой
ширбадан	шаҳвор	шаҳристони	шувас//шуввос
ширбиринҷ	шаҳвони	шаҳроҳ	шокт
ширбаҳо	шаҳват	шаҳрат	шоқран
ширпала	шаҳватомез	шаҳратафзо	шувӣ
ширпаланг	шаҳватангез	шаҳратбаланд	шӯйдор
ширпулӣ	шаҳватпараст	шаҳратпараст	шавӣ
ширпайванд	шаҳватпарастона	шаҳратпарастӣ	шӯён
шертан	шаҳватпарастӣ	шаҳратҷӯ(ӣ)	шивир-шивир
ширхона	шаҳватронӣ	шаҳратдор	шӯянда
ширхшт	шӯхӯд	шаҳратталабӣ	шаҳ
ширхӯр	шаҳӣ	шаҳратманд	шаҳтор
ширхӯра	шаҳӣ	шаҳратмандӣ	шаҳсутун
ширхӯрагӣ	шаҳид	шаҳратнок	шаҳсуфа
ширдор	шаҳид	шаҳратнокӣ	шаҳкоса
ширдағ	шаҳир	шаҳратёр	шаҳоб
ширди	шаҳик	шаҳртош	шаҳоб
ширдилона	шаҳиншай	шаҳрча	шаҳобборон
ширди	шаҳӣ	шаҳруҳ	шаҳобпора
ширдеҳ	шаҳӣ	шаҳрдорӣ	шаҳобранг
ширдиҳӣ	шаҳир	шаҳрӯд	шаҳобсифат
ширдӯшӣ	шаҳтин	шаҳрсоз	шаҳобӣ
ширзод	шаҳин	шаҳрсозӣ	шаҳобиранг
ширзаҳра	шаҳин	шаҳра	шаҳодат
ширзӯр	шаҳиб	шаҳравар	шаҳодатнома
ширсӯз	шаҳидор	шаҳрӯд	шаҳодатгоҳ
ширшӯла	шаҳиб	шаҳрванд	шаҳомат
ширсифат	шаҳиба	шаҳрвандӣ	шаҳноӣ
ширгир	шаҳиба	шаҳрак	шаҳбоз
ширамард	шаҳибдан	шаҳрӣ	шаҳбол
ширмард	шаҳибор	шаҳриёр	шаҳбайт
ширмодӣ	шаҳиборҷӣ	шаҳриёра	шаҳтут
ширмост	шаҳиборзан	шаҳриёна	шаҳҷӯӣ
ширвар	шаҳиборнавон	шаҳривар	шаҳд
ширкиф	шаҳиборӣ	шаҳриварӣ	шаҳдбор
широз	шаҳих	шаҳзодагӣ	шаҳдханд
широза	шаҳихуло	шаҳзода	шаҳддар
широза	шаҳихуло	шаҳшароб	шаҳдрез
широзабанд	шаҳихухат	шаҳқа	шаҳдгфтор
широзабандӣ	шаҳихтараш	шаҳло	шаҳдадо
широзадӯз	шаҳихӣ	шаҳлоҷашм	шаҳдӣ
широзадӯзӣ	шаҳид	шаҳлот	шаҳр
широзӣ	шаҳид	шаҳм	шаҳр
широсо	шаҳидо	шаҳватнок	шаҳршӯб
широна	шаҳидодил	шаҳватнок	шаҳрошӯбона
ширвар	шаҳидой	шаҳнашоҳ	шаҳрафрӯз
ширбозу	шир	шаҳнишин	шаҳрбанд
ширбан	шир	шаҳнагӣ	шаҳрдор
ширбаҷа	ширатола	шаҳна	шаҳрдида
ширбӯӣ	ширафкан	шаҳнагоҳ	шаҳрнишин
ширполак	ширбо	шаҳнай	шаҳророй

шишак	ширинча	шираворпазӣ	ширпарвард
шайтон	ширинмақолӣ	шираворхона	шерпанҷа
шайтонароба	ширинмия	шираворфурӯш	ширҷӯш
шайтонпараст	ширинвор	шираворфурӯшӣ	ширҷӯшӣ
шайтонпарастӣ	ширинақбозӣ	ширавордон	ширҷой
шайтонтеригӣ	ширин қаранг	ширакаш	ширхӯар//ширхӯар
шайтонтерӣ	ширинкома	ширакашӣ	ширхӯр//ширхӯра
шайтонсифат	ширин гуфторӣ	ширакайф	ширхӯрагӣ
шайтонфиреб	ширинӣ	ширакайфӣ	ширхӯра
шайтонқӯб	ширинипаз	ширак	ширдор
шайтонча	ширинипазӣ	ширкадӯ	ширдон
шайтонак	ширинихӯр	ширкаш	ширдӯш
шайтонӣ	ширинидӯст	ширӣ	ширзима
шайтанат	ширинифурӯш	ширӣ	ширранг
шиа	ширинифурӯшӣ	ширешак	ширравған
шиамазҳаб	ширинипазхона	ширеш	ширзада
шиф	шиз	ширешпаз	ширсон
ширтан	шистен	ширешпазӣ	ширсаг
шифтан	шишам//шишум	ширешкоса	ширшикор
шифтах	шиша	ширешкорӣ	ширфурӯш
шифтадил	шишабоз	ширин	ширфурӯшӣ
шифтагӣ	шишабозӣ	ширинада	ширфаш
шифр	шишабур	ширинадой	ширқаҳва
шифркушӣ	шишабарорӣ	ширинбаён	ширкиём
шифска	шишабурак	ширинтарона	ширгиёҳ
шифӣ	шишабури	ширинтакаллум	ширгов
шифер	шишабанд	ширинчавоб	ширгарм
шифербарорӣ	шишабандӣ	ширинҳаракат	ширгун
шиферпӯш	шишапора	ширинҳисол	ширмол
шиферфурӯш	шишапахта	ширинҳанд	ширмолпаз
шиферфурӯшӣ	шишапаз	ширинҳандона	ширмолпазӣ
шифери	шишапазӣ	шириндаҳон	ширмонанд
шилан	шишатозақунак	шириндаҳан	ширмоҳӣ
шиллинг	шишачон	ширинзабон	ширмурғ
шилм	шишадор	ширинзабонӣ	ширмост
шим	шишадил	ширинсухан	ширмаҳтаб
шимI	шишаре́за	ширинсуханӣ	ширмак
шимII	шишасоз	ширинсуруд	ширмакон
шин	шишасозӣ	шириншамол	ширнавбат
шинабарорӣ	шишагаар	ширинрақам	ширвар
шинухез	шишагаархона	ширингуфтор	ширван
шин//шинеш	шишагаарӣ	ширинлаб	ширванӣ
шин	шишагун	ширинлиқо	ширванӣ
шини	шишагӣ	ширинмаза	ширванӣ
шиниI	шишагин	шириннафас	ширавған
шиниII	шишамайд	шириннамо	ширавш
шиниак	шишаниҳод	ширинкор	ширав
шиниаксоз	шишавор	ширинкорӣ	ширавдор
шиниаксозӣ	шишақор	ширинком	ширавнак
шиниакнишин	шишақорӣ	ширинқалом	ширавор
шиво	шишамонанд	ширинбия	шираворпаз
шивоа			
шивоав			

софӣ	صافی	صاحب عیال	صاحب چنگال	شیوع	شویی
софихамир	صافی خمیر	صاحب فراسات	صاحب حشمت	شیوع	شویی
софисарират	صافی سریرت	صاحب قران	صاحب خبر	شیون	شیون
софитинат	صافی طینت	صاحب قلم	صاحب خرد	شیوند	شیوند
софият	صافیة	صاحب قوت	صاحب دیوان	шевал	شیوه
солех	صالح	صاحب ار	صاحب رعی	шевал	شیوه
солехона	صالحانة	صاحب کاری	صاحب سخا	шевабоз	شیوه باز
сомит	صامت	صاحب کتاب	صاحب سکون	шевашинос	شیوه شناس
соемь	صامع	صاحب کرامت	صاحب سلطنت	шевашиносӣ	شیوه شناسی
соеа	صامعه	صاحب کرم	صاحب سوق	шевагар	شیوه گر
сонеха	صانحه	صاحب کلام	صاحب عنایت	шевагарӣ	شیوه گری
сонь	صانع	صاحب کلاه	صاحب عیار	шевагӣ	شیوه گی
соибтадбир	صائب تدبیر	صاحب کمال	صاحب غرض	шевакор	شیوه کار
صائب رای	صائب رای	صاحب لسان	صاحب فراш	шиех	شیه
соиброй/соибраъӣ	صائب روی/صائب رای	صاحب معلومات	صاحب فکر	шеха	شیهه
соибраъӣ	صائب رائی	صاحب منصب	صاحب فهم	шиха	شیهه
сидд	صائد	صاحب نام	صاحب مایه	шехакашӣ	شیهه کشی
соин	صائن	صاحب نظر	صاحب مصلحت	шехакашӣ	شیهه کشی
соиб	صائب	صاحب نعمت	صاحب منزلت	шихак	شیهه
соиғ	صايغ	صاحب نفوذ	صاحب ناموس	шихак	شیهه
соим	صایم	صاحب همت	صاحب احترام	шихак	شیهه
сабо	صبا	صاحب هنر	صاحب احسان	шихак	شیهه
сабо	صبا	صاحبى	صاحب اختصاص	шихак	شیهه
сабосуръат	صبا سرعت	صاحبى	صاحب اختيارى	шихак	شیهه
сибо	صبا/صبي	صاحب نشин	صاحب استعداد	шихак	شیهه
сабох	صباح	صاحبى	صاحب اعتبار	шихак	شیهه
сабохат	صباحة	صادر	صاحب افسر	шихак	شیهه
сабохат/сибохат	صباحة/صباح	صادر	صاحب اقتدار	шихак	شیهه
сабохӣ	صباحى	صادر	صاحب امتياز	шихак	شیهه
саббор	صبار	صادر	صاحب تجربه	шихак	شیهه
саббоғ	صباغ	صادر	صاحب تدبير	шихак	شیهه
саббоғӣ	صباغى	صادر	صاحب تردد	шихак	شیهه
сабоё	صبايا	صادق	صاحب جاه	шихак	شیهه
сабоё	صبايا	صادق	صاحب جمال	шихак	شیهه
суб	صبح	صادق	صاحب جشن	шихак	شیهه
субҳам	صبحدم	صارف	صاحب حقوق	шихак	شیهه
субҳидам	صبحدم	сарим	صاحب خانه	шихак	شیهه
субҳгоҳ(он)	صبحگاهان	сое	صاحب خانه زن	шихак	شیهه
субҳгоҳон	صبحگاهان	сое	صاحب دل	шихак	شیهه
субҳгоҳӣ	صبحگاهى	сое	صاحب دولت	шихак	شیهه
сабр	صبر	сое	صاحب ذوق	шихак	شیهه
сабр	صبر	сое	صاحب زمين	шихак	شیهه
сабрнок	صبرناك	сое	صاحب سخن	шихак	شیهه
сибғат	صبغة	сое	صاحب سرمايه	шихак	شیهه
сабӯх	صبوح	сое	صاحب سرير	шихак	شیهه
субӯх	صبوح	сое	صاحب سعادت	шихак	شیهه
сабӯхӣ	صبوحى	сое	صاحب سليقة	шихак	شیهه
сабур	صبور	сое	صاحب سماع	шихак	شیهه
сабури	صبورى	сое	صاحب طبع	шихак	شیهه
саби	صبى	сое	صاحب عدالت	шихак	شیهه
сибён	صبيان	сое	صاحب عقل	шихак	شیهه

ص

сабир	صابر
сабирона	صابرانه
сабирӣ	صابرى
сабута	صابوته
сабун	صابون
сабуншӯӣ	صابون شويى
сабунпаз	صابون پز
сабунпазхона	صابون پزخانه
сабунпазӣ	صابون پزى
сабунак	صابونك
сабунгар	صابونگر
сабунгарӣ	صابونگرى
саҳиб	صاحب
саҳибхлок	صاحب اخلاق
саҳибидрок	صاحب ادراك
саҳибирода	صاحب ارادة
саҳибистиклол	صاحب استقلال
саҳибикбол	صاحب اقبال
саҳибулҷайш	صاحب الجيش
саҳибимзо	صاحب امضا
саҳибинтизом	صاحب انتظام
саҳибтоҷ	صاحب تاج
саҳибтаҷрибагӣ	صاحب تجربى
саҳибтаҷаммул	صاحب تجمل
саҳибтаҳт	صاحب تخت
саҳибтафаррус	صاحب تفرس
саҳибтафаккур	صاحب تفكر

сарфаҷӯёна	صرفه جويانه	садафранг	صرف رنگ	сахр(a)	صخره	сахбех	صبيح
сарфаҷӯӣ	صرفه جوئی	садафкорӣ	صرف کاری	садд	سد	сабир	صبير
сарфакор	صرفه کار	садафгун	صرف گون	садоI	صداI	сабия	صبیه
сарфакорона	صرفه کارانه	садафӣ	صرفی	садоII	صداII	сахониф	صحائف
сарфакорӣ	صرفه کاری	садафин	صرفین	садофурубарӣ	صدافروبری	сахоб	صحاب
сарфагарӣ	صرفه گری	сидқ	صدق	садоногузаронӣ	صداناکذارانی	сахоба	صحابه
сарфӣ	صرفی	садақа	صدقه	садобардор	صدابر دار	саххоф	صحاف
сарфаҷӯ	صرفه جو	садқа	صدقه	садопарда	صداپرده	саххофӣ	صحافی
сурра	صرفه	садақахӯр	صدقه خور	садодор	صدادار	сӯхбат	صحبت
сарех	صرف	садақахӯрӣ	صدقه خوری	садолех	صداده	сӯхбатбарор	صحبتبرار
сарехӣ	صرفی	сидқӣ	صدقی	садолехӣ	صدادهی	сӯхбатбор	صحبت آرا
	صطرلابдан	садқора	صدکاره	садорат	صدارت	сӯхон	صحبت آرائی
сутурлобдон//ситирлобдон		садгуна	صدگوننه	садорас	صدارس	сахат	صحت
	صطرلابнгр	садум	صدм	садосанҷ	صداسنج	сиҳат	صحت
//ситирлобнигарсутурлобнигар		садама//садма	صدمه	судоъ	صداع	сиҳхат	صحت
	صطرلاب//سترلاب	садумин	صدمین	судоъпазир	صداع پذیر	сиҳатшавӣ	صحت شوی
сутурлоб//ситурлоб		судурI	صدورI	сидоқ	صدائق	сиҳатбахш	صحت بخش
саолик	صعالیک	судурII	صدورII	садоқат	صدائق	сиҳатшаванда	صحت شونده
саъб	صعب	садаII	صدهII	садоқаткор	صدائق کار	сиҳатқунанда	صحت کننده
саъқа	صعقه	садаIII	صدهIII	садоқатманд	صدائقمندان	сиҳатӣ	صحتی
саълук	صلوک	сидӣ	صدی	садоқатмандона	صدائقمندان	сиҳатёбанда	صحت یابنده
сӯълук	صلوک	сидиқ	صدیق	садоқатмандӣ	صدائقمندی	сиҳатёбӣ	صحت یابی
суубат	صعوبت	сидиқ	صدیق	садогузарон	صداناکذاران	сахро	صحرا
суудI	صعودI	сидяк	صدیک	садогирифта	صدانакгриفته	сахрогардӣ	صحراگردی
саъва	صعوه	сидямоқ	صدیماқ	садогир	صدانакگیر	сахронавардӣ	صحرانواردی
сигор	صغار	сидямоқӣ	صدیماқӣ	садонок	صدانак	сахроӣ	صحرائی
сиғар	صغر	сарофат	صرافت	садонокӣ	صدانакӣ	сахрорав	صحراور
сағир	صغیر	сурах	صراح	садоногузар	صدانакگذار	сахрогард	صحراگرد
сағирхона	صغیرخانه	сарохат	صراحت	садоногузарӣ	صدانакگذاری	сахронишин	صحرانشین
сағира	صغیره	сарохатан	صراحتاً	садонишон	صدانشان	сахронавард	صحرانوارد
сғире	صغیره	сурахӣ	صراحی	садбарг	صدبرگ	сухуф	صحف
сағирапарвар//сағирпарвар		сират	صراط	садбаргзор	صدبرگزار	сахн	صحن
сағирахона	صغیرهخانه	сарроф	صراف	садпора	صدپاره	сахнавӣ	صحنوی
сағирамонда	صغیرهمانده	саррофхона	صرافخانه	садто	صدتا	сахнаI	صحنهI
сағирӣ	صغیری	саррофӣ	صرافی	садтӯ	صدتو	сахнаII	صحنهII
саф	صف	саромат	صرامت	садҷок	صدچاک	сахнаор	صحنه آرا
сафкашӣ	صف کشی	сарх	صرح	садҷанд	صدچند	сахнача	صحنه چه
сафнишин	صف نشین	сарсар	صرصر	садад	صداد	сахназеб	صحنه زیب
сафоI	صفاI	сарсарӣIII	صرصرIII	саддона	صددانه	сахнасоз	صحنه ساز
сафоII	صفاII	саръ	صرع	садр	صدر	сахнасозӣ	صحنه سازی
сафобахш	صفابخش	саръзада	صرع زده	садранг	صد رنگ	сахвII	صحوII
сафобахшанда	صفابخشنده	саръӣ	صرعی	садрнишин	صدرنشین	сахӣ//сахӣ	صحی//صحی
сифот	صفات	сарфI	صرفI	судра	صدره	сахех	صحيح
саффор	صفار	сарфII	صرفII	садрӣ	صدری	сахехулаъзо	صحيح الاعضا
сафорой	صفارائی	сирф	صرف	садреш	صدريش	сахехуттабъ	صحيح الطبع
саффорӣ	صفاری	сарфшаванда	صرف شونده	садсолатӣ	صدسالگی	сахехуннафс	صحيح النفس
сафокеш	صفاکیش	сарфқунанда	صرف کننده	садсолта	صدساله	сахехулмизоч	صحيح مزاج
сафова(t)	صفاوت	сирфан	صرفاً	садаф	صدف	сахехӣ	صحيحی
сафбандӣ	صف بندی	сарфанок	صرفه ناک	садафосол	صدف آساده	сахифа//сафҳа	صحیفه//صفحه
сифат	صفت	сарфа	صرفه	садафпора	صدف پاره	сахифабандӣ	صحیفه بندی
сифатан	صفتاً	сарфабар	صرفه بر	садафландон	صدف دندان	сахифабанд	صحیفه بند

савтI صوت	саноатӣ صناعتی	сулҳхоҳӣ صلح خواهی	сифатнок صفت ناک
савтхон صوت خوان	саноеъ صنایع	сулҳдӯстона صلح دوستانه	сифатӣ صفتی
савтхонӣ صوت خوانی	сандалII صندلII	сулҳталаб صلح طلب	сифча صغچه
савтӣ صوتی	сандалI صندلI	сулҳталабона صلح طلبانه	сифх صغخ
савтиёт صوتیات	сандалсарой صندل سرای	сулҳталабӣ صلح طلبی	сифҳа صفحه
савтия صوتیه	сандалнишин صندل نشین	сулҳфурӯш صلح فروش	сифдор صفدار
суварI صورI	сандалсой صندل سای	сулҳовар صلح آور	сифдар صفدار
сурVI صورVI	сандалӣ صندلی	сулҳпарвар صلح پرور	сифдарӣ صفدری
суратI صورتI	сандалича صندلیچه	сулҳҷӯ صلح جو	сифарII صفرII
суратпарастI صورت پرستI	сандалигӣ صندلیگی	сулҳҷӯёна صلح جویانه	сифrI صفرI
суратсозI صورت سازI	сандуқ صندوق	сулҳхоҳ صلح خواه	сифр صفر
сураткадаI صورت کدهI	сандуқзадаI صندوق زدهI	сулҳдӯст صلح دوست	сифро, صفر
суратнопазирӣ صورت ناپذیری	сандуқсозI صندوق سازیI	сулҳдӯстӣ صلح دوستی	сифроӣ صفرائی
суратпазирӣ صورت ناپذیری	сандуқча صندوقچه	сулҳнопазир صلح ناپذیر	сифробар صفرا بر
суратнигорI صورت نگارI	сандуқсозI صندوق سازI	сулҳнома صلح نامه	сифрозадаI صفرا زدهI
суратнигорӣ صورت نگاری	сандуққа صندوقه	сулҳия صلحیه	сифросӯхтаI صفرا سوختهI
суратпазирI صورت پذیرI	сандид صندید	салсолII صلصالII	сифро(и)мизочI صفرا مزاجI
суратпарастӣ صورت پرستی	санъ صنغ	сулсулI صلصلI	сифровӣ صفراوی
суратчистонI صورت چستانI	сунъ صنغ	салафII صلفII	сифровимизочI صفراوی مزاجI
суратҳисобI صورت حسابI	санъатдӯстI صنعت دوستI	салавотI صلواتI	сифра(т)I صفر(ت)I
суратхонаI صورت خانهI	санъатшиносI صنعت شناسI	салоҷI/صلاتI/صلوةI	сифрворI صفروارI
суратдорI صورت دارI	санъатшиносӣI صنعت شناسیI	силаандешI صلہ اندیشI	сифшканI صف شکنI
суратзебI صورت زیبI	санъаткорI صنعت کارI	салибI صلیبI	сифшканӣI صف شکنیI
сураткашI صورت کشI	санъаткоронаI صنعت کارانهI	салибшаклI صلیب شکلI	сифвонI صفوانI
сураткашӣI صورت کشیI	санъаткорӣI صنعت کاریI	салибдорI صلیب دارI	сифватI صفواتI
суратгарI صورت گیریI	санъатгарI صنعت گرI	салибкашӣI صلیب کشیI	сифуфI صفوفI
суратгарӣI صورت گیریI	санъатгарӣI صنعتگریI	сулбӣI صلیبیI	сифавӣI صفویI
суратгирI صورت گیریI	сунъӣI صنعیI	сум(м)III صمIII	сифаI صفهI
суратмачI/صورت مجلسI	сунъисохтI صنعی ساختI	саммоI صماI	сифаI صفهI
суратнопазирI صورت ناپذیرI	синфI صنفI	симохI/صماخI/صماخI	сиффаI صفهI
суратнокI صورت ناکI	синфII صنفII	симомI صمامI	сифакуҳI صفه کوهI
суратгирI صورت گیرI	синфӣI صنفیI	самадI صمدI	сифӣI صفیI
суварнигорI صورت نگارI	санамI صنمI	самадиятI صمدیتI	сифирII صفیرII
суварӣI صوریI	санампарастI صنم پرستI	самсомI صمصامI	сиколI صقالI
суфI صوفI	санамхонаI صنم خانهI	самғI صغI	сакилII صقیلII
суфII صوفII	санавбарI صنوبرI	самғӣI صغیI	салоI صلاI
суфI صوفI	санавбарқадаI صنوبر قدI	сумутI صموتI	салобI صلابI
суфпӯшI صوف پوشI	санавбархиромI صنوبر خرامI	самимI صمیمI	салобатI صلابتI
суфӣI صوفیI	санавбарзорI صنوبر زارI	самимонаI صمیمانهI	салобатнокI صلابت ناکI
суфӣII صوفیII	санавбарқоматI صنوبر قامتI	самимӣI صمیمیI	салоҳI صلاحI
суфӣIII صوفیIII	сунуфI صنوفI	самимиятI صمیمیتI	салоҳдидI صلاح دیدI
суфӣёнаI صوفیانهI	санеъI صنیعI	санодиқI صنادیقI	салояI صلايهI
суфитӯргайI صوفی ترغیI	савобII صوابII	санодидI صنادیدI	сальбII صلبII
суфигарӣI صوفی گریI	савобдидI صواب دیدI	санноъI صناعI	сальбI صلبI
суфигӣI صوفیگیI	савоақI صواعقI	сунноъI صناعI	сальбII صلبII
савлатI صولتI	савомеъI صوامعI	саноатI صناعتI	салибӣI صلیبیI
савлатII صولتII	савбI صوبI	санъатI صنعتI	сулҳI صلحI
савлатдорI صولت دارI	савба//сӯбаI صوبهI/صوبهI	синоатI صناعتI	сулҳпарастI صلح پرستI
савлатдорӣI صولت داریI	сӯбаI صوبهI	саноатпешаI صناعت پیشهI	сулҳпарастӣI صلح پرستیI
савлатмандI صولتمندI	савбадорI/صوبادارI صوبه دارI	саноатҷӣI صناعتچیI	сулҳпарварӣI صلح پروریI
савлатмандӣI صولتمندیI	сӯбадорI صوبه دارI	саноатварI صناعتورI	сулҳҷӯӣI صلح جویI

ط	зарурат	забоб	савлачон
	зарурӣ	забт	савм
	зариба	забтшуда	савмаа
тоқча	зариҳ	забткунанда	сӯмиа/савмаа
тоқ I	зарир	забтгардида	савмаанишин
тоқ II	заъф	зеҳк	савба
тоқ III	заиф	захомат	сехрият
тақе	заифовоз	захим	сехриҷ
тақе сӯм	заифандом	зид(д)	савҳа
тақат	заифона	зиднахлокӣ	савил
тақатгуз	заифбадан	зиднасломӣ	сиҳ II
тақатнок	заифбунёд	зиднашарӣ	сида
тақатнак	заифтан	зиднасосӣ	сидаӣ
тақатнакӣ	заифҷусса	зиднаҷамъиятӣ	сиам
тақатвар	заифдил	зиднаҷангӣ	сит
тақатварӣ	заифдӣ	зиднаҳукуматӣ	сита
тақатпазир	заифкалбуд	зиднаҳалқӣ	сиҳа/сиҳат
тақатпазирӣ	заифнолӣ	зиднадавлатӣ	сид
тақатфарсо	заифа	зиднадемократӣ	сидозмуд
тақатшан	заифӣ	зиднадинӣ	сидпараст
тақадор	зағт	зиднаилмӣ	сидафкан
тақидес	залол	зиднақонунӣ	сидгоҳ
тақие	заллат I	зиднамазҳабӣ	сидгир
тақиедӯз	заллат II	зиднамиллӣ	сидрафӣ
тақиедӯзӣ	зиль	зиднаият	сига
тоқӣ I	зам(м)	зиднаиятнок	сиф II
тоқӣ II	замод	заррӯб	сифӣ
тоқча	зимн	заррӯбхона	сифия
табеот	зимнан	заррӯб	сифқал
таир	зӣма	заррӯблмасал	сифқалкор
таифе	замир I	заррӯбан	сифқалдор
таифӣ	замир II	заррӯбардор	сифқалдихӣ
торум	замима	заррӯбат	сифқалгар
тас I	завъ	заррӯбхона	сифқалгарӣ
тас II	зиъ	заррӯбхӯрда	сифқалӣ
тас III	зиъбахш	заррӯбдор	сӯд
тасбоз	зиъфат	заррӯбдорона	сӣн
тасбозӣ	зиъфатхӯр	заррӯбсанҷ	
тоссар	зиъфатдор	заррӯба	
тоссарӣ	зиъфатдехӣ	заррӯбхӯрда	
тосиш	зиъфатгоҳ	заррӯбдор	
тоскулоҳ	зиъгустар	заррӯбгир	
тосӣ	зиъйӣ	заррӯбӣ	
тосидан	зайъат I	заррӯр	
тоат	зайъат II	заррӯрвар	
тоатпеша	зайғам	заррӯрдида	
тоатфурӯш	зайғ	заррӯрсан	
тоатгоҳ	зиқ	заррӯрсанӣ	
тоатгоҳ	зиқӣ	заррӯркунанда	
тоатварӣ	займарон	заррӯрнак	
тоун		заррӯр	

ض

ض 3

заб II

забит

забитла

забит

забит

забит

забит

забит

забит

[illegible]

ибратангез	оммафаҳм	олампаҳо	ориф
ибратбахш	оммафаҳмӣ	оламтоб	орифандеш
ибратбахшӣ	оммавӣ	олимтарош	орифона
ибратбин	омӣ	оламдида	орифа
ибратхона	онукI	оламсӯз	орифӣ
ибрий	онукI	оламшумул	орӣII
ибришиносӣ	оиддот	олимшаванда	ориятI
абқарӣ	оидот	оламфурӯз	ориятан
абҳарӣ	оидотӣ	оламгард	ориятноқ
убудит(ӣ)ят	оиде	оламгир	ориятнишин
убур	оик	оламнамо	ориятӣ
убурнапзир	оил	олимнамо	оридан
убургоҳ	оила	олимона	озил
абус	оилабзор	олам-олам	озим
убус	оилдор	олими	осӣI
убусат	оилдорӣ	олимиён	ошиқ
убайд	оиладӯстдор	оли	ошиқпечон
абир	оиладӯст	олибар	ошиқпеша
абирашон	оиладӯстӣ	олиҷоҳ	ошиқмизох
абироганд	оиланок	олиҷаноб	ошиқнавоз
абиромез	оилавайрон	олиҷанобона	ошиққона
абирсирӣшт	оилавӣ	олиҷанобӣ	ошиқӣ
абирфишон	абoIII	олиҳашам	осифI
иғаб	убоб	олиҳазрат	осиёна
иғабомез	убоддот	олидарача	отир
иғабкорона	убоддот	олирутба	отифа\отифат
атиқ	убодат	олишаън	отил
атиқе	убодатхона	олишон	офият
атиқашнос	убодаткунанда	олишукӯх	офиятталибӣ
атиқафурӯш	убодатгоҳ	олисифат	оқ
атиқафурӯшӣ	уборат	олитабиат	оқидар
атиқӣ	уборатроӣ	олиқадр	оқшуда
асрат	убора	олиқартба	оқиб
асур	убораорo	олимақом	оқибандоз
аҷоб	убораорой	олимансаб	оқибат
аҷобот	уборапардоз	олинаждод	оқубат
аҷоботангез	уборапардозӣ	олинасаб	оқибатулаmr
аҷобот	аббос	олиҳиммат	оқибатандеш
аҷобот	аббосӣI	олиҳимматона	оқибатандешӣ
аҷобот	аббосӣII	олиҳимматӣ	оқил
аҷобот	аббосиён	олия	оқилтарош
аҷобот	аббосия	ом(м)	оқилтарошӣ
аҷобот	абасI	омуннос	оқиллона
аҷобот	абасII	омфаҳм	оқили
аҷобот	абд	омирII	оқиф
аҷобот	абда	омирIII	олим
аҷобот	ибронӣ	оммағӣ	оламо(ӣ)арӣ
аҷобот	ибрат	омилI	оламошӯб
аҷобот	ибратомӯз	омма	оламафрӯз
аҷобот	ибратомӯзӣ	оммабоб	оламин
аҷот	ибратомез	оммаписанд	оламписанд

атрафшон	عطر افشان	асочӯб	عصا چوب	асалтаъм	عسل طعم	аризабоз	عريضة باز
атрафшонӣ	عطر افشانی	ассор	عصار	асалак	عسلک	аризабозӣ	عريضة بازی
атрогин	عطر آگین	усора	عصاره	асалин//асалӣ	عسلین//عسلی	аризабарӣ	عريضة بری
атромез	عطر آمیز	асозанон	عصار نان	ашшоқ	عشاق	аризачӯб	عريضة چوب
атрбор	عطر بار	асокаш	عصا کش	ашоир	عشایر	аризачӣ	عريضة چی
атрбӯ	عطر بو	асаб	عصب	ушр	عشر	арин	عرين
атрошак	عطر پاشک	асабонӣ	عصبانی	ушрхон	عشر خوان	из(3)	عز(3)
атрдон	عطر دان	асабоният	عصبانیت	ушрия	عشریه	азо	عز
атрсо(ӣ)	عطر سایی	асабдард	عصب درد	ишрат	عشرت	азоимхонӣ	عزائمخوانی
атрсоз	عطر ساز	асабшиносӣ	عصب شناسی	ишратпараст	عشرت پرست	азоим	عزائم//عزایم
атрсозӣ	عطر سازی	асабкашӣ	عصب کشی	ишратпарастӣ	عشرت پرستی	азоимхон	عزائم خوان
атрсӯз	عطر سوز	асабкушӣ	عصب کشی	ишратхона	عشرت خانه	азохона	عز اخانه
атрфуруш	عطر فروش	асаб	عصبه	ишратхоҳ	عشرت خواه	азохон	عز اخوان
атрфурушӣ	عطر فروشی	асабӣ	عصبی	ишратдӯст	عشرت دوست	азохонӣ	عز اخوانی
атрфазо	عطر فزا	асабӣена	عصبیانه	ишратсаро	عشرت سرا	азодор	عز ادار
атргардон	عطر گردان	асабият	عصبیت	ешртгаҳ//ешртгә	عشرتگاه//عشرت گه	азодорӣ	عز اداری
атргул	عطر گل	асабимизоч	عصبی مزاج	ишратгоҳ//ишратгә	عشرتگاه//عشرت گه	азозил	عز ایل
атргирӣ	عطر گیری	асабинамо	عصبی نما	ишратӣ	عشرتی	азогирӣ	عز اگری
атрмая	عطر مایه	асрI	عصر I	ушра	عشره	иззат	عز ت
атрӣ	عطری	асрII	عصر II	ушрӣ	عشری	иззатписанд	عز ت پسند
атриёт	عطریات	асрIII	عصر III	ишқ	عشق	иззатхоҳ	عز ت خواه
атсә	عطسه	асримӣенагӣ	عصر میانگی	ишқандарпечон	عشق اندر پیچان	иззатхоҳӣ	عز ت خواهی
атсаовар	عطسه آور	асрӣ	عصری	ишқангез	عشق انگیز	иззатдорӣ	عز ت داری
атф	عطف	асрина	عصرینه	ишқбоз	عشق باز	иззатталаб	عز ت طلب
утлат	عطلت	усфур	عصفور	ишқбозӣ	عشق بازی	иззатталабӣ	عز ت طلبی
утуфат	عطوفت	исмат	عصمت	ишқсаро	عشق سرا	иззатманд	عز ت مند
атия//атият	عطیة//عطیة	исён	عصیان	ишқварзӣ	عشق ورزی	иззатмандӣ	عز ت مندی
изомII	عظام II	исёнкор	عصیان کار	ишқӣ	عشقی	азроил	عز راил
изомI	عظام I	исёнкорона	عصیان کارانه	ишқия	عشقیه	азл	عز ل
азмII	عظم II	исёнкорӣ	عصیان کاری	ишва	عشو	узлат	عز لت
изам//узм	عظم//عظم	исёнгар	عصیان گر	ишваомез	عشوهمیز	узлатнишин	عز لت نشین
узамо	عظما	исёнгарона	عصیان گرانه	ишвабоз	عشوهباز	узлатнишинӣ	عز لت نشینی
азамат	عظمت	исёнгарӣ	عصیان گری	ишвабозона	عشوهبازانه	азмI	عزم I
узмо	عظمی	асида	عصیده	ишвабозӣ	عشوهبازی	азиз	عزیز
аззавачал(л)	عز وجل	изода	عضاده	ишвадеҳ	عشوده	азизулвучуд	عزیز الوجود
азим	عظیم	изода//изода	عضاده//عضاده	ишвасоз	عشوہ ساز	азиматгар	عزیمتگر
азимушшаън	عظیم الشأن	азуд	عضد	ишвафуруш	عشوہ فروش	усрат	عسرت
азимат	عظیمت	азалта	عضله	ишвафурушона	عشوہ فروشانه	асас	عسس
азимӣ	عظیمی	узв	عضو	ишвафурушӣ	عشوہ فروشی	аскар	عسکر
иффат	عفت	узван	عضوان	ишвакор	عشوہ کار	аскарбошӣ	عسکر باشی
ифрит	عفریت	узвият	عضویت	ишвакорона	عشوہ کارانه	аскарбече	عسکر بچه
афин	عفن	ато	عطا	ишвакорӣ	عشوہ کاری	аскархона	عسکر خانه
афв	عفو	атобахш	عطا بخش	ишвагар	عشوہ گر	аскаркашӣ	عسکر کشی
афвпазирӣ	عفو پذیری	атопеша	عطا پیشه	ишвагарона	عشوہ گرانه	аскаргирӣ	عسکر گیری
афвталабона	عفو طلبانه	аттор	عطار	ишвагарӣ	عشوہ گری	аскарӣ	عسکری
афвнопазир	عفو ناپزیر	аторуд	عطارود	ашир	عشیر	аскиячӣ	عسکيه چی
уфунат	عفو نت	уторид	عطارید	ашира(т)	عشیره(ت)	аскиягӯӣ	عسکيه گوئی
афиф	عفیف	атторӣ	عطاری	асо	عصا	аскиягӯӣ	عسکيه گوی
афифа	عفیفه	утос	عطاس	асобадаст	عصا بدست	асал	عسل
ақъак	عقق	атр	عطر	асобағал	عصا بغال	асалпарвар	عسل پرور
ақонид	عقائد	атрафзо	عطر افزا	исоба	عصابه	асалпарварӣ	عسل پروری

илмшиносӣ	علم شناسی	ақлгаро	عقل گرا	иқоб	عقاب
илмнок	علم ناک	ақлгарой	عقل گرای	иқоб	عقاب
илмӣ	علمی	ақлмухтасар	عقل مختصر	иқоббинӣ	عقاب بینی
илмият	علمیت	ақлнорас	عقل نارس	иқобмонанд	عقاب مانند
илминамо	علمی نما	ақлноқ	عقل ناک	иқобвор	عقاب وار
алан//аланӣ	علن//علنی	ақлӣ	عقلی	иқобона	عقابانه
аланӣ	علنی	уқубат	عقوبت	иқобӣ	عقابی
аланият	علنیّت	уқубатдиханда	عقوبت دهنده	ақор	عقار
улув(в)	علو(و)	уқуқ	عقوق	иқор	عقار
улуфа	علوف	уқул	عقول	ақоқиё	عقاییّه
улум	علوم	ақида	عقیده	ақиб	عقب
алавӣ	علوی	ақиқ	عقیق	ақибфтодагӣ	عقب افتادگی
улавӣ	علوی	ақиқфом	عقیق فام	ақибфтода	عقب افتاده
улвинажод	علوی نژاد	ақиқа	عقیقه	ақибандоз	عقب انداز
улвият	علویت	ақиқин	عقیقین	ақибравӣ	عقب روی
алавигарӣ	علوی گری	ақим	عقیم	ақибкашӣ	عقب کشی
алавия	علویه	аккосII	عکاس II	ақибгоҳ	عقبگاه
алийя	علیّیّ	аккосхона	عکاس خانه	ақибгардӣ	عقب گردی
алаҷумла	علی الجملة	аккосзанӣ	عکاس زنی	ақибмондагӣ	عقب ماندگی
алаҳол	علی الحال	аккосӣ	عکاسی	ақибмонда	عقب مانده
алаҳусус	علی الخصوص	акс	عکس	ақибмонӣ	عقب مانی
аладдавом	علی الدوام	аксулинкилоб	عکس الانقلاب	ақибноқӣ	عقب ناکی
алассабоҳ	علی الصباح	аксулинкилобӣ	عکس الانقلابی	ақибнишинӣ	عقب نشینی
алафавр	علی الفور	аксулҳаракат	عکس حرکت	ақба	عقبه
алозолик	علی ذالک	аксулҳаракатчӣ	عکس حرکتچی	ақба	عقبه
алоҳоза	علی هذا	аксулама	عکس العمل	уқбо	عقبی
улағ	علیّا	аксулҳаракатчӣ	عکس العمل	ақд	عقد
улаҳазрат	علیّا حضرت	аксулҳуҷум	عکس الهجوم	ақд	عقد
алассавия	علی السویه	аксандоз	عکس انداز	уқад	عقد
алоҳида	علیحه	аксандозӣ	عکس اندازی	ақдбандӣ	عقدبندی
алоқадр	علی قدر	аксбарорӣ	عکس بر آری	ақдкарда	عقد کرده
алайк	علیک	аксбардор	عکس بردار	ақднома	عقدنامه
алайк	علیک	аксбардорӣ	عکس برداری	ақда	عقدّه
алайк	علیک	аксдор	عکس دار	ақдакушо	عقدّه کشا
алайк	علیک	акссоз	عکس ساز	ақрабII	عقرب II
алайк	علیک	акссозӣ	عکس سازی	ақл	عقل
алил	علیل	акскунонӣ	عکس کنانی	ақлсанҷ	عقل سنج
алил	علیل	акскунонда	عکس کننده	ақлқутоҳ	عقل کناه
алил	علیلی	аксгир	عکس گیر	ақлан	عقلان
алимII	علیم II	аксгирӣ	عکس گیری	ақла	عقلا
алайҳи	علیه	аксгирӣ	عکس گیری	уқало	عقلا
алайҳиссалом	علیه السلام	акса	عکسه	ақлозмой	عقل آزمای
алаҳуштак	علی هشتک	аксиз	عکسيز	ақлонӣ	عقلانی
илийн//илийн	علیون//علیون	акка	عکّه	ақлбар	عقل بار
амм	عم	алоиқ	علائق	ақлписанд	عقل پسند
амом	عمام	алоим	علائم	ақлхирақунада	عقل خیره کننده
имодад	عماد	илоҷ	علاج	ақлдузд	عقل دزد
иморат	عمارات	илоҷпазир	علاج پذیر	ақлрас	عقل رس
иморатII	عمارات II	илоҷнопазир	علاج ناپذیر	ақлрасо	عقل رسا
иморатбоб	عمارات باب	алоча	علاچه	ақлрамида	عقل رمیده
иморатсоз	عمارات ساز	аллоф	علاّف	ақлак	عقلک
иморатсозӣ	عمارات سازی	алоқачӣ	علاقه چی	ақлакӣ	عقلکی

анъанапараст	عننه پرست	аносир	عناصر	амалпараст	عمل کرد	иморатгар	عمارت گر
анъанапарастӣ	عننه پرستی	анокиб	عناكب	амалӣ	عملی	иморӣ	عماری
анъанавӣ	عننه وی	инон	عنان	амалиёт	عملیات	аморӣ	عماری
анф//уиф	عنف	инонпеч	عنان پچ	амалия	عملیه	аморидор	عماریدار
уиф	عنف	инондор	عنادور	амуд	عمود	аморикаш	عماری کش
уифувон	عنفوان	инонкаш	عناکش	амудан	عمودان	аммофос	عمّافوس
уифӣ	عنفی	инонгир	عناگیر	амудӣ	عمودی	уммол	عمال
уифк	عنق	иноят	عنایت	умум	عموم	аммома	عمّامه
уифқа	عنقا	инаб	عنب	умуман	عمومان	имома	عمامه
уифқариб	عنقریب	анбар//амбар	عنبر // عمبر	умумӣ	عمومی	амад	عمد
уифқуд	عنقود	анбароин	عنبر آئین	умумииттиходӣ	عمومی اتحادی	амд	عمد
уифкут	عنقبوت	анбаросо	عنبر آسا	аттадиюӣ	اتحادیوی	амдан	عمدان
уифнов	عنوان	анбарафшон	عنبر افشان	умумииттиходиявӣ	عمومی اتحادیوی	амадҷӣ	عمدچی
уифновӣ	عنوانی	анбарогин	عنبر آگین	умумиартишӣ	عمومی ارتشی	амадрон	عمدران
уифид	عنیدد	анбаромез	عنبر آلود	умуминсонӣ	عمومی انسانی	умда	عمده
уифиф	عنیف	анбаромез	عنبر آمیز	умумиаврупой	عمومی اورپای	умдафурӯш	عمده فروش
уифин	عنین	анбарбор	عنبر بار	умумӣ	عمومی	умдафурӯшӣ	عمده فروش
уифо	عوا	анбарборис	عنبر باریس	умумичумхуриявӣ	عمومی چومخوری	умр	عمر
уифор	عوار	анбарбӯ(ӣ)	عنبر بوی (ی)	умумичумхурӣ	عمومی چومخوری	умрафзой	عمر افزای
уифориз	عوارض	анбарбез	عنبر بیز	умумичаҳонӣ	عمومی جهانی	умрбокӣ	عمر باقی
уифосиф	عواصف	анбарпош	عنبر پوش	умумихизбӣ	عمومی حزبی	умрпаймой	عمر پیمای
уифотиф	عواطف	анбарзо(ӣ)	عنبر زای (ی)	умумихалқӣ	عمومی خلقی	умрҷӯ	عمر جو
уифокиб	عواقب	анбарсо	عنبر سا	дмакрати	دماکراتی	умрдарозӣ	عمر درازی
уифом	عوام	анбарсиришт	عنبر سرشت	умумидемократӣ	عمومی دموکراتی	умрдида	عمر دیده
уифомуннос	عوام الناس	анбарсиришта	عنبر سرشته	умумидунёӣ	عمومی دنیوی	умрзой	عمر زای
уифомона	عوامانه	анбарсӯз	عنبر سوز	умумидавлатӣ	عمومی دولتی	умрфарсой	عمر فرسای
уифомфиреб	عوام فریب	анбаршикан	عنبر شکن	умумишаҳс	عمومی شخص	умрқоҳ	عمر کاخ
уифомфиребона	عوام فریبانه	анбарфурӯш	عنبر فروش	умумишуда	عمومی شده	умрқӯтоҳ	عمر کوتا
уифомфиребӣ	عوام فریبی	анбарфишон	عنبر فشان	умумибашарӣ	عمومی شهری	умрқӯтоҳӣ	عمر کوتاهی
уифомфаҳм	عوام فهم	анбарга	عنبر گه	умумишаҳрӣ	عمومی شهری	умргузаронӣ	عمر گذرانی
уифон	عوان	анбармоҳӣ	عنبر ماهی	умумиаскарӣ	عمومی عسکری	умрон	عمران
уифач	عوج	анбармӯӣ	عنبر موی	умумимақтабӣ	عمومی مکتبی	умрбод	عمر باد
уифд	عود	анбарнисор	عنبر نثار	умумият	عمومیت	умра	عمر
уифд	عود	анбарӣ	عنبری	амма	عمّاه	умргузаронӣ	عمر گذرانی
уифд	عود	анбарин	عنبرین	аммабача	عمّاه بچه	умрӣ	عمری
уифдбез	عود بیز	анбариндор	عنبرین دار	амид	عمید	умқ	عمق
уифдсӯз	عود سوز	анбарингесӯ(ӣ)	عنبرین گیسو (ی)	амик	عمیق	умқсанҷ	عمق سنج
уифдвоз	عود نواز	анбаринмӯ(ӣ)	عنبرین مو (ی)	амикулфикр	عمیق الفکر	амак	عمک
уифдвозӣ	عود نوازی	анбарина	عنبرینه	амиқӣ	عمیقی	амакбоб	عمک بابا
уифдӣ	عودی	анба	عنبه	амим	عمیم	амакбача	عمک بچه
уифор	عور	инабӣI	عنابی I	анноб	عنا ب	амакхонд	عمک خواند
уифорат	عورت	инабӣII	عنابی II	аннобранг	عنا برنگ	амакзода	عمک زاده
уифоран	عوربان	инабия	عنبيه	аннобгун	عنا بگون	амакӣ	عمکی
уифоранӣ	عوربانی	антиқа	عنتیقه	аннобӣ	عنا بی	амал	عمل
уифоз	عوض	антиқафурӯш	عنتیقه فروش	аннод	عنا د	амалан	عملان
уифозшаванда	عوض شونده	антиқафурӯшӣ	عنتیقه فروشی	инодпеша	عنا دپیشه	амалпараст	عمل پرست
уифозкунанда	عوض کننده	антиқӣ	عنتیقی	инодкор	عنا دکار	амалфармо	عمل پرستی
уифознашаванда	عوض نشونده	андалеб	عندلیب	инодкорона	عنا دکارانه	амалҳона	عمل خانه
уифф	عوف	андалебҳанг	عندلیب آهنگ	инодкорӣ	عنا دکاری	амалдор	عمل دار
уифл	عول	анъана	عننه	анодил	عنا دل	амалдорӣ	عمل داری
уифл	عول					амалфармо	عمل فرما

[illegible]

ғурӯша غرۈشه	ғаразкорона غرض کارانه	ғизодиҳӣ غذادهي	ғабро(ъ) غبرا(و)
ғарра غرۈرا	ғаразкорӣ غرض کاری	ғизокaш غذاکش	ғаброӣ غبراى
ғурраI غرۈراI	ғаразгӯӣ غرض گوی	ғизогирӣ غذاگیری	ғибта غبטה
ғурраII غرۈراII	ғаразнок غرضناک	ғизонак غذاناک	ғабғаб غبغب
ғурраIII غرۈراIII	ғаразнокӣ غرض ناکی	ғизонакӣ غذاناکی	ғабғабдор دار غبغب
ғаррасутун غره سۈتون	ғаразварзӣ غرض ورزی	ғар غر	ғабғаб غبغبه
ғарӣ غرۈی	ғаразӣ غرضی	ғарр غرر	ғабн غبن
ғарри غرۈری	ғарғар غر غر	ғарр غرر	ғабук غبوق
ғарӣ غرۈی	ғар-ғар غر-غر	ғарро غررا	ғабӣ غبی
ғариб غرۈیب	ғар-ғар غر-غر	ғароб غراب	ғабайро غبیرا
ғарибона غرۈیبانه	ғарғирак غر غرک	ғаробат غرابت	ғабин غبین
ғарибпарвар غرۈیب پرور	ғарғиракбозӣ غر غرک بازی	ғаробранг غراب رنگ	ғат-ғут غت غت
ғарибпарварӣ غرۈیب پروری	ғарғуқунон غر غر کنان	ғароба غرابه	ғасаён غشيان
ғарибхона غرۈیب خانه	ғарғараI غر غره	ғарор(а) غرار(ه)	ғасён غشيان
ғарибдӯст غرۈیب دوست	ғарғараII غر غره	ғарора غراره	ғачаррос غچر اس
ғарибдӯстӣ غرۈیب دوستی	ғарф غر ف	ғаррос غر اس	ғачар-ғачар غچر-غچر
ғарибзода غرۈیب زاده	ғарфа غر فه	ғаррос غر اس	ғиччак غجک
ғарибистон غرۈیبستان	ғарқ غر ق	ғаросзанон غر اس زن ان	ғиччакнавоз غجک نواز
ғарибак غرۈیبک	ғарқоб غر قاب	ғарош غر اش	ғичум غجوم
ғарибкӯш غرۈیب کش	ғарқоба غر قابه	ғарош غر اش	ғиччи غج
ғарибгӯр غرۈیب گور	ғарқпӯхта غر ق پخته	ғарошидан غراشیدن	ғичиррос غجیر اس
ғарибмарг غرۈیب مرگ	ғарқшуда غر ق شده	ғаром غرام	ғичир-ғичир غجیر-غجیر
ғарибнавоз غرۈیب نواز	ғарқшаванда غر ق شونده	ғаромат غرامت	ғичим غجیم
ғарибнавозӣ غرۈیب نوازی	ғарқа غر قه	ғаромӣ غرامی	ғичимшуда غجیم شده
ғариба غرۈیبه	ғарқагоҳ غر قه گاه	ғаррон غر ان	ғичин غجین
ғарибӣ غرۈیبی	ғаррак غر رک	ғаррондан غر اندن	ғичиррос غچر اس
ғаррипешона غرۈی پيشانه	ғармI غر مI	ғаройб غرايب	ғадд غد
ғарридор غرۈیدار	ғармII غر مII	ғаройбот غرايبات	ғадойр غداىر
ғарридан غرۈیدن	ғармIII غر مIII	ғароб غر ب	ғаддор غدار
ғариз غرۈیز	ғарам غر م	ғарбал غر بال	ғаддорона غدارانه
ғариза غرۈیزه	ғармач غر مچ	ғарбпараст غر ب پرست	ғаддорӣ غدارى
ғаризагарой غرۈیزه گراى	ғармачоб غر مچاب	ғарбпарастӣ غر ب پرستی	ғадр غدر
ғаризӣ غرۈیزی	ғармдор غر مدار	ғарбат غر بت	ғад-ғуд غد-غود
ғарик غرۈیق	ғармзор غر مزار	ғарбатхона غر بت خانه	ғад-ғид غد-غید
ғарим غرۈیم	ғарранда غر رنده	ғарбатдида غر بت دیده	ғаданг غدنگ
ғарин غرۈین	ғаранг غر نگ	ғарбатзада غر بت زده	ғадв غدو
ғарринок غرۈی ناک	ғаринг-ғаринг غر نگ-غر نگ	ғарбатсаро غر بت سارو	ғадуд غدو د
ғарив غرۈیو	ғарингос غر نگاس	ғарбӣ غر بى	ғадудча غدو دچه
ғаривон غرۈیوان	ғарнгаас//غر نگس	ғарч غر چ	ғадуддор غدو ددار
ғаривидан غرۈیویدن	ғарунгос/ғарунгас غر ۈنگس/غر ۈنگاس	ғарч-ғарч غر چ-غر چ	ғадудӣ غدو دى
ғазоI غرۈاI	ғарунгас غر ۈنگس	ғарч-ғарч غر چ-غر چ	ғадда غدده
ғазорат غرۈا رات	ғарунг-ғарунг غر ۈنگ-غر ۈنگ	ғарча غر چه	ғадидӣ-ғидӣ غدیدی-غیدی
ғазоталаб غرۈا طلب	ғарунгидан غر ۈنگیدن	ғарс غر س	ғадир غدیر
ғазолI غرۈا لI	ғарав غر و	ғаррас غر راس	ғизоI غذاوI
ғазолII غرۈا لII	ғарвоша غر و شه	ғаррас//غر اس/غراس	ғизойI غذاىI
ғазоланаI غرۈا لانه	ғаруб غر وب	ғарриш غر رش	ғизобахш غذابخش
ғазолаII غرۈا لII	ғарубгоҳ غر وب گاه	ғараз غر رض	ғизобахшӣ غذابخشى
ғазолаIII غرۈا لIII	ғарубидан غر و بیدن	ғаразомез غر رض آميز	ғизохӯр غذاخور
ғазолаIV غرۈا لIV	ғарур غر ور	ғаразолуд غر رض آلود	ғизохӯрӣ غذاخوری
ғажиррос غرۈس	ғарурнок غر ورناک	ғараздор غر رض دار	ғизодар غذادار
ғазалI غرۈا لI	ғарушонидан غرۈوشانیدن	ғаразкор غر رض کار	ғизодиҳанда غذادهنده
ғазалиёт غرۈا لیت			

ғалтида غلتيده	ғало غلا	ғусса غصه	ғазалхон غزل خوان
ғалч غلچ	ғулобча غلابچه	ғуссаангез غصه انگيز	ғазалхонон غزل خوانان
ғилч غلچ	ғалоғул غلاغل	ғуссаовар غصه آور	ғазалхонӣ غزل خوانى
ғалча غلچه	ғалоғула غلاغله	ғуссахона غصه خانه	ғазалсаро غزل سرا
ғулдур-ғулдур غلدر غلدر	ғалоғуланок غلاغله ناک	ғуссахӯр غصه خور	ғазалсарой غزل سرايى
ғилдирак غلدرک	ғилоф غلاف	ғуссадор غصه دار	ғазалғӯй غزل گوى
ғилдиракдор غلدرک دار	ғилофбанд غلافبند	ғуссамарг غصه مرگ	ғазалғӯй غزل گوى
ғилдираксоз غلدرک ساز	ғилофдор غلافدار	ғуссаманд غصه مند	ғазалнопис غزل نويس
ғалсамағӣ غلسمگى	ғилофак غلافک	ғазозат غضاضت	ғазалнависى غزل نويسى
ғалсама غلسمه	ғилофӣ غلافى	ғазаб غضب	ғазв/ғазва غزو/غزوه
ғалсамадор غلسمه دار	ғулом غلام	ғазобولуд غضب آلود	ғазавот غزوات
ғалат غلط	ғуломона غلامانه	ғазабомез غضب آميز	ғаж غرّج
ғалатафшон غلط افشان	ғуломбача غلامبچه	ғазбон غضبان	ғужб غرّج ب
ғалатандоз غلط انداز	ғуломтозӣ غلام تازى	ғазбангез غضبانگيز	ғажд Гажд
ғалатандозӣ غلط اندازى	ғуломчаллоб غلام جلاب	ғазбовар غضب آور	ғижиррос غرّاس
ғалатбин غلط بين	ғуломчаллобӣ غلام جلابى	ғазббор غضب بار	ғажжас غرّس
ғалатбинӣ غلط بينى	ғуломхона غلام خانه	ғазбнок غضب ناک	ғижжас/ғижжос غرّس/غرّاس
ғалатхонӣ غلط خوانى	ғуломдор غلام دار	ғазбноқӣ غضب ناكى	ғаж-ғаж غرّج-غرّج
ғалатфаҳмонӣ غلط فهمانى	ғуломдорӣ غلام دارى	ғазруф غضروف	ғиж-ғиж غرّج-غرّج
ғалатфаҳмӣ غلط فهمى	ғуломзода غلام زاده	ғазнфар غضنفر	ғажгов غرّگاو
ғалаткорӣ غلط کارى	ғуломфурӯш غلام فروش	ғито(ь) غطا(ء)	ғужмI غرّج مI
ғалатгир غلط گیر	ғуломфурӯшӣ غلام فروشى	ғаффор غفار	ғужмII غرّج مII
ғалаттирӣ غلط گیرى	ғуломак غلامک	ғаффорӣ غفارى	ғажидан غرّيدان
ғалатнома غلط نامه	ғуломгард غلام گرد	ғуфрон غفران	ғассол غسّال
ғалатнависӣ غلط نويسى	ғуломгардиш غلام گردش	ғафс غفس	ғассолхона غسّالخانه
ғалатӣ غلطى	ғуломвор غلاموار	ғафсовоз غفس آواز	ғасақ غسق
ғалатёб غلط ياب	ғуломворона غلاموارانه	ғафсбадан غفس بدن	ғусл غسل
ғилзат غلظت	ғуломӣ غلامى	ғафспӯст غفس پوست	ғуслхона غسل خانه
ғилзатсанҷ غلظت سنج	ғулбача غلبچه	ғафстана غفس تنه	ғуслгоҳ غسلگاه
ғалғал غلغل	ғалбакан غلبکين	ғафссадو غفس صدا	ғасул غسول
ғулғул غلغل	ғалба غلبه	ғафсӣ غفسى	ғаш غش
ғулғула غلغله	ғулбаI غلبهI	ғафлат غفلت	ғашII غشII
ғулғулаафкан غلغله افکن	ғулбаII/ғулпа غلبه/غلبهII	ғафлатан غفلتاً/غفلةً	ғаш(ш) غش(ش)
ғулғулаандоз غلغله انداز	ғалбаовар غلبه آور	ғафлатобод غفلت آباد	ғишо(ь) غشا/غشا
ғулғулаангез غلغله انگيز	ғулбашакл غلبه شکل	ғафлатандеш غفلت انديش	ғашовар غش آور
ғулғуладор غلغله دار	ғалбанопазир غلبه ناپذير	ғафлатбурда غفلت برده	ғашова غشواه
ғулғулафикан غلغله فکن	ғалбер غلبير	ғафлатпараст غفلت پرست	ғашдорI غش دارI
ғулғуланок غلغله ناک	ғалбербоф غلبير باف	ғафлатпеша غفلت پيشه	ғашдорII غش دارII
ғалақа غلقه	ғалбербофӣ غلبير بافى	ғафлатзада غفلت زده	ғашгов غش غاو
ғалақадаро غلقه دارو	ғалбервор غلبيروار	ғафлаткор غفلت کار	ғашгир غشگیر
ғилмонI غلمانI	ғалт غلت	ғафлаткорӣ غفلت کارى	ғашм غشم
ғилмонII غلمانII	ғалтан غلتان	ғафлаткорз غفلت ورز	ғашамшам غشمشم
ғалмағал غلمغل	ғалтон(и) غلتاندين	ғафлатӣ غفلتى	ғашнок غش ناک
ғилмак غلمک	ғалтзанон غلت زن نان	ғаффа غفه	ғишша غشه
ғаламус غلموس	ғалтиш غلتش	ғуф(ф)а//ғуфа غفه	ғашум غشوم
ғулув غلو	ғалтак غلتک	ғафабанд غفه بند	ғашӣ غشى
ғулул غلول	ғалтакароба غلتک اربه	ғафур غفور	ғашён غشيان
ғалла غله	ғалтакдор غلتک دار	ғафир غفير	ғасб غصب
ғаллабезак غله بيزک	ғалтакӣ غلتکى	ғил غل	ғасбан غصباً
ғаллабум غله بم	ғалтгоҳ غلتگاه	ғилл غل	ғасбӣ غصبى
ғаллапоя غله پايه	ғалтидан غلتيدن	ғул/ғулл غل/غلل	ғусн غصن

ғани	ғани	ғамбардор	ғаллачало
ғаним	ғани	ғамбемор	ғаллачало
ғанимат	ғани	ғампараст	ғаллахушкнак
ғаниматӣ	ғани	ғампарвар	ғаллахушккунак
ғав	ғани	ғамхона	ғаллахез
ғав/ғов	ғани	ғамхор	ғалладон
ғаводӣ	ғани	ғамхорона	ғалладон
ғаввос	ғани	ғамхорагӣ	ғалладона
ғаввосона	ғани	ғамхора	ғалладонакор
ғаввосӣ	ғани	ғамхорӣ	ғалладаравӣ
ғавомиз	ғани	ғамхӯр	ғаллазор
ғавоят	ғани	ғамхӯрӣ	ғалласупорӣ
ғавбандӣ	ғани	ғамдида	ғаллағундор
ғут	ғани	ғамрасида	ғаллағундорӣ
ғутан	ғани	ғамрузӣ	ғаллафуруш
ғутандн	ғани	ғамз	ғаллафурушӣ
ғутон(и)дан	ғани	ғамзудо(ӣ)(ӣ)	ғаллакор
ғуте	ғани	ғамзадагӣ	ғаллакорӣ
ғуте хурӣ	ғани	ғамзада	ғаллакашонӣ
ғуте вор	ғани	ғамза	ғаллақубак
ғутавар	ғани	ғамзазан	ғаллақубӣ
ғутаварӣ	ғани	ғамзадор	ғаллагӣ
ғутидан	ғани	ғамзакар	ғалламус
ғутида	ғани	ғамзакунада	ғалиан
ғути	ғани	ғамзагар	ғалиан
ғуҷ	ғани	ғамус	ғалиан
ғуҷуб	ғани	ғамсаро	ғалиан
ғур	ғани	ғамсӯз	ғалиан
ғурмагас	ғани	ғамшарик	ғалиан
ғура	ғани	ғамфарсо	ғалиан
ғура	ғани	ғамфарсуда	ғалиан
ғурабандӣ	ғани	ғамфизо	ғалиан
ғурагил	ғани	ғаммак	ғалиан
ғурамарг	ғани	ғамкоҳ	ғалиан
ғурӣ	ғани	ғамкада	ғалиан
ғуриён	ғани	ғамгирифта	ғалиан
ғуза	ғани	ғамгусор	ғалиан
ғузаобила	ғани	ғамгусорона	ғалиан
ғузапоя	ғани	ғамгусорӣ	ғалиан
ғузапояғундорӣ	ғани	ғамгин	ғалиан
ғузаҷало	ғани	ғамгинана	ғалиан
ғузаҷашм	ғани	ғамгинӣ	ғалиан
ғузаҷинӣ	ғани	ғамнок	ғалиан
ғузакар	ғани	ғамнокӣ	ғалиан
ғузакарӣ	ғани	ғамнома	ғалиан
ғузакашӣ	ғани	ғумум	ғалиан
ғузамол	ғани	ғамӣ	ғалиан
ғуввас	ғани	ғамиде	ғалиан
ғуввасзанӣ	ғани	ғамиде	ғалиан
ғуш	ғани	ғамин	ғалиан
ғушад	ғани	ған	ғалиан

ғайримунтазам	ғайридинӣ	ғайбдонӣ	ғӯша
ғайримунсариф	ғайрирасмӣ	ғайбзада	ғовсII
ғайримантиқӣ	ғайризаминӣ	ғайбго(ӣ)	ғовғол
ғайримуназзам	ғайристандартӣ	ғайбгоӣ	ғовғосолорӣ
ғайримоқул	ғайрисанитарӣ	ғайбнамо(ӣ)	ғовғоталаб
ғайриманқул(а)	ғайриштатӣ	ғайбба	ғовғогар
ғайриманқуҳа	ғайришаръӣ	ғайбӣ	ғув-ғув
ғайримухим	ғайришаффоф	ғечон	ғук
ғайринофиздод	ғайрисарех	ғечондан//ғичанидан	ғукчашм
ғайриноқил	ғайрисамимӣ	ғечонак	ғулI
ғайринизомӣ	ғайрисунӣ	ғечидан	ғулII
ғайринавбатӣ	ғайрисинфӣ	ғечиде	ғулIII
ғайра	ғайризарурӣ	ғич	ғулпайкар
ғайривочиб	ғайритабиӣ	ғайр	ғулоса
ғайривоқеӣ	ғайриодилона	ғайриихтиёрӣ	ғулбак
ғайрӣ	ғайриодӣ	ғайриорганикӣ	ғулача
ғайриадабӣ	ғайриилмӣ	ғайриасосӣ	ғулхона
ғайрият	ғайриамалӣ	ғайриаслӣ	ғулакI
ғежон(и)дан	ғайрифаъл	ғайриимкон	ғулакII
ғижак	ғайриқобили	ғайринтизорӣ	ғулакандоз
ғижжак	ғайриқонунӣ	ғайриандозӣ	ғулунг
ғежидан	ғайриқаторӣ	ғайринсонӣ	ғулунгоб
ғеша	ғайриқнаът	ғайрибеҳдоштӣ	ғулаI
ғайзI	ғайриқаноатбахш	ғайрипараст	ғулаII
ғайзII	ғайриқарӣ	ғайрипарастӣ	ғулабур
ғел	ғайриқофӣ	ғайрат	ғулабурӣ
ғелогел	ғайриқомил	ғайратбахш	ғулаҷуб
ғелан	ғайриқипителестӣ	ғайритиҷоратӣ	ғуладинг
ғелонI	ғайриқисбӣ	ғайратдор	ғулафарш
ғелонII	ғайримодӣ	ғайритасрифӣ	ғуламонанд
ғелон(и)дан	ғайримуташаккил	ғайритаъҷилӣ	ғул(л)ӣ
ғелиш	ғайримачозӣ	ғайраткаш	ғулӣ
ғелғелан	ғайримачбурӣ	ғайраткашӣ	ғулинг
ғелғелак	ғайримаданӣ	ғайритамосӣ	ғулингоб
ғелак	ғайримасъул	ғайратманд	ғулингхай
ғелакшӯрбо	ғайримустақил	ғайратмандона	ғавӣ
ғелаккабоб	ғайримустақим	ғайратмандӣ	ғиёб
ғеланде	ғайримаскун	ғайратнок	ғиёс
ғелидан	ғайримаскунӣ	ғайратнокӣ	ғиб
ғелиде	ғайримашрӯъ	ғайратӣ	ғиббин
ғайм	ғайриматлуб	ғайриҷидӣ	ғибатI
ғайн	ғайримӯтадил	ғайриҷашмдошт	ғибатII
ғев	ғайримазур	ғайриҳарбӣ	ғибатҷӣ
ғеюр	ғайримазруф	ғайриҳарфай	ғибатхона
ғеюрона	ғайримасмӯл	ғайриҳизбӣ	ғибатдӯст
ғеюрӣ	ғайримукаррарӣ	ғайриҳақиқӣ	ғибатқунанда
	ғайримукимӣ	ғайриҳукматӣ	ғибатгоҳ
	ғайримактабӣ	ғайриҳаётӣ	ғибатгар
	ғайримумкин	ғайриҳалис	ғибатго(ӣ)
	ғайримунташир	ғайридемократӣ	ғибатгоӣ
	ғайримунтазир(а)	ғайридавлатӣ	ғибдан
фатаҳимия			
фотохимия			

ف

фитодан	фон	форам	фотосфера
фитода	фонология	форум	фотосинтез
фтор	фонус	формализм	фотонусха
фатток	фона	формалист	фотонавор
фатолидан	фоназанӣ	формалистӣ	фотех
фатолида	фонашакл	формалин	фотехона
фаттон	фонамонанд	форамӣ	фотеха//фотиҳа
фаттонӣ	фонӣ	форук	фотиҳа
фатх	фонетика	форидан	фотиҳахонӣ
фатҳовар	фонетикӣ	фаж(а)	фотиҳадиҳанда
фатхнома	фонид//фонизид	фажидан	фотирI
фатҳа	фонема	фосид	фотик
фатарот	фонендоскоп	фосфар	фотин
фитрок	фох	фосфорит	фочир
фатрат	фоида	фосик	фочирӣ
фитратII	фоидаовар	фосикона	фочивӣ
фатк	фоидаоварӣ	фосикӣ	фочина
фатализм	фоидабахш	фаш	фочеа
фаталист	фоидабахшӣ	фашкунанда	фочиа
фатво//фатвӣ	фоидабардор	фашафаш	фочиаомез
футух	фоидабарӣ	фасилоӣ	фочиаангез
футухот	фоидаҷӯӣ	фасила	фочиаовар
футур	фоидаҷӯӣ	фасиле дар	фочиагоҳ
футуризм	фоидахӯр	фасиле санҷ	фочиянок
футурист	фоидахӯрӣ	фазил	фочиянавис
фатвоталаб	фоидадор	фотирII	фохш
фатвонома	фоидадорӣ	фатме ҷамҷ	фохшиғӣ
фитна	фоидадеҳ	фаил	фохшишI
фитнаангез	фоидадиҳанда	фаҳе	фохшишII
фитнаангезӣ	фоидарасон	факс	фохшишбоз
фитначӯ	фоидарасонӣ	фал	фохшишахона
фитнахона	фоидаситон	фалбин	фохта
фитнакор	фоидаситонӣ	фалбинӣ	фохир//фохира
фитнагар	фоидашарик	фалкшаш	фаранидн//фарандн
фитнагарӣ	фоидаталаб	фалкшашӣ	форонидан//форондан
фатӣ	фоидакор	фалгӯӣ	фартиппина
фато	фоидагарӣ	фалгӯӣ	форис
фатила	фоидаманд	фалгир	форис
фатиласӯз	фоиданок	фалгирӣ	форисӣ
фатиламӯ(ӣ)	фоиданокӣ	фалнома	форсӣ
фачо	фоизII	фалҷ	форсизабон
фачоат	фоизI	фалзан	форсигӯӣ
фучоат	фотик	фалзанӣ	фарғ
фачоатан	фойтун	фалклор	фарғ
фачой	фойтунҷӣ	фалклоршинос	фарғбал
фучор	фабрика	фалклоршиносӣ	фарғбалӣ
фачр	фабрикӣ	фалклорӣ	фарғдил
фачара	фибрин	фомII	фарғболлона
фучур	фибриноген	фомI	фарғдӣ
фачеъ	фабиҳо	фааммо	фарғи
фачиат	фаттох	фамл//фамлӣ	фарқ

фаромӯшхотир	фарорун	фадавиёна	фач
фаромӯшхотирӣ	фарорӣ	фазолик	фач-фач
фаромӯшхона	фароз	фар(р)	фҷ
фаромӯшшуда	фарозсанҷ	фаро	фҷгӯӣ
фаромӯшқор	фарозманд	фарогир	фҷғ/фҷғфҷ
фаромӯшқорӣ	фарозанда	фарониз	фҷӣ
фаромӯш	фарозӣ	фарох	фҷаш
фаромӯшнашуданӣ	фарозидан	фарохостин	фҷашӣ
фаромӯшнашаванда	фаррос	фарохандеш	фҷашш
фаромӯшӣ	фиррос	фарохандешӣ	фҷашшӣ
фаронсаӣ	фиросат	фароханг	фҷашшӣ
фарониходан	фаросат I	фарохбол	фҷашшӣ
фаронавишт	фаросат II	фарохбоз	фҷашшӣ
фароҳам	фаростук	фарохбин	фҷашшӣ
фароҳамоварӣ	фаросатманд	фарохпалла	фҷашшӣ
фаровон	фаросатмандӣ	фарохпешонӣ	фҷашшӣ
фаровонҳосил	фаросих	фарохчашм	фҷашшӣ
фаровонҳосилӣ	фаррош	фарохдоман	фҷашшӣ
фаровонсухан	фаррошзан	фарохдоманӣ	фҷашшӣ
фаровоншикеб	фарош	фарохдаст	фҷашшӣ
фаровонӣ	фараштрук	фарохдастӣ	фҷашшӣ
фаровард	фараштан	фарохдил	фҷашшӣ
фаровард	фарашхона	фарохдилӣ	фҷашшӣ
фаровардан	фараше	фарохдахан	фҷашшӣ
фаровардан	фараше	фарохдаханӣ	фҷашшӣ
фаровиз	фарашӣ	фарохдӯш	фҷашшӣ
фаровездор	фароғ	фарохдида	фҷашшӣ
фарбех	фароғбол	фарохдидагӣ	фҷашшӣ
фарбехтан	фароғат	фарохрав	фҷашшӣ
фарбехӣ	фароғатбахш	фарохрӯзӣ	фҷашшӣ
фарбӣ	фароғатхона	фарохравӣ	фҷашшӣ
фарт-фарт	фароғатгоҳ	фарохрӯ(й)	фҷашшӣ
фартут	фироқ	фарохрӯӣ	фҷашшӣ
фартутӣ	фироқнома	фарохсухан	фҷашшӣ
фартур	фраксия	фарохшона	фҷашшӣ
фарт	фироқинда	фарохшикам	фҷашшӣ
фарҷ	фироқирӣ	фарохмайдон	фҷашшӣ
фарҷ	фуромад	фарохно(й)	фҷашшӣ
фарҷод	фуромадгоҳ	фарохнеъмат	фҷашшӣ
фарҷом	фуромадгоҳ	фарохтан	фҷашшӣ
фарҷомҷӯӣ	фуромадан	фарохта	фҷашшӣ
фарҷомгоҳ	фуромадан	фарохон	фҷашшӣ
фарҷомидан	фаромарзӣ	фарохонданд	фҷашшӣ
фарҷомин	фаромаш	фарохонӣ	фҷашшӣ
фарҷа	фаромашт	фарохуд	фҷашшӣ
фарҷа	фаромаштӣ	фарохур	фҷашшӣ
фарҷӣ	фаромаштӣ	фарохӣ	фҷашшӣ
фарҷ I	фаромӯшношуданӣ	фарор	фҷашшӣ
фарҷафзо	фаромӯш	фарорасӣ	фҷашшӣ
фарҷафзоӣ	фаромӯш	фарорӯ(й)	фҷашшӣ

фарқият	фарсанг	фардоина	фархангез
фаркан	фарсангсор	фардбӣт	фархангезӣ
фарканд	фарсудан	фардрав	фарховар
фрагмент	фарсуда	фардара	фархбахш
фарам	фарсудахотир	фардарӣ	фархбахшӣ
фармо(ӣ)	фарсудахотирӣ	фарднаво	фархфизо
фармон	фарсудагӣ	фирдавс	фархзо
фармонбар	фарш	фирдавсӣ	фарҳманд
фармонбардор	фаршта	фардӣ	фарҳмандона
фармонбардорона	фиришта	фардият	фарҳмандӣ
фармонбардорӣ	фарштахсал	фарз IV	фарҳнок
фармонбарӣ	фарштахӯ	фарз III	фаррух
фармонпазир	фарштаниҳод	фарзом	фарх
фармонпазирӣ	фурсат	фарзон	фаррухахтар
фармондор	фурсатҷӯӣ	фарзонагӣ	фарх ӣ
фармондеҳ	фурсатҷӯӣ	фарзона	фаррухрӯз
фармондеҳӣ	фурсатталаб	фуруд	фаррухрӯзгор
фармонрав	фурсатталабона	фарзанд	фаррухрӯӣ
фармонравӣ	фурсатталабӣ	фарзандбоз	фаррухзод
фармоншикан	фарз I	фарзандхонда	фаррухсиришт
фармоншиканӣ	фарз II	фарзандхонӣ	фаррухсимо
фармонфармо	фарзан	фарзанддор	фаррухталъат
фармонфармоӣ	фарзан	фарзанддорӣ	фаррухфол
фармонгузори	фарза(т)	фарзанддӯст	фаррухфолӣ
фармонгузори	фарзӣ	фарзанддӯстӣ	фаррухқадм
фармоиш	фарзиёт	фарзандталаб	фаррухлиқо
фармоишгар	фарзия	фарзандвор	фаррухнаҷод
фармоянда	фарт	фарзандӣ	фаррухниҳод
фарманд	фаръ	фарзӣ	фарҳордес
фармуш	фиръавн	фразеологӣ	фарҳаст
фармушӣ	фиръавнӣ	фразеологизм	фарҳаста
фармакология	фаръӣ	фарзӣ	фарҳаша
фармуд	фарғар	фарзин	фарҳаша
фармудан	фарғардан	фарзинбанд	фарханҷ
фармуда	фарғанд	фарзинваш	фархунда
фармуш	фарғеш	фурс	фарҳав
фармушкор	фарфар	фарснихода	фархунда
фармушкорӣ	фарфрак	фарсоидан	фархунда
фармушӣ	фарфракбозӣ	фурсон	фархунда
фарнод	фарфур	фарсоиш	фархунда
фарнос	фарқ I	фарсб	фархунда
фарнабера	фарқ II	фарсб	фархунда
фурунҷ	фарқ III	фаришодан	фархунда
фаранҷмушк	фарқпазир	фаришоданӣ	фархунда
фаранҷӣ	фарқ-фарқ	фаришода	фархунда
фаранҷишӯш	фарқкунанда	фаришодана	фархунда
фаранҷишӯшӣ	фарққат	фаришодана	фархунда
фаранҷинок	фарқнок	фаришодана	фархунда
фаранг	фарқнок	фаришодана	фархунда
фарангӣ	фирқавӣ	фаришодана	фархунда
фарангизода	фирқа	фаришодана	фархунда
	фирқабозӣ	фаришодана	фархунда

фасодкар	фаридадасӣ	фурокаш	фарангиталъат
фасодкорона	фаридазан	фурокашӣ	фарангимаоб
фасодкорӣ	фаридазанон	фурогузор	фуроӣ
фасодкаш	фаридакшан	фурогузошт	фарвор
фасоднок	фаридакун	фуромаида	фурӯбарӣ
фасор	фаридакунон	фуромаиди	фурӯбаста
фасорохехта	фариданома	фуромаи	фурӯтан
фасонI	фарибI, II	фуромаи ги	фурӯтанона
фасонII	фариб	фуромаи ги	фурӯтанӣ
фасонгар	фариб	фуромаи ги	фурӯхт
фасонгарӣ	фариб	фуромаи ги	фурӯхтан
фасона	фариб	фуромаи ги	фурӯхта
фасонапардоз	фариб	фуромаи ги	фурӯхташуда
фасонахон	фариб	фуромаи ги	фурӯхтанашуда
фасонасаро	фариб	фуромаи ги	фурӯхамӣ
фасонашумор	фариб	фуромаи ги	фурӯхамида
фасонӣ	фариб	фуромаи ги	фурӯхамидагӣ
фасхат	фариб	фуромаи ги	фурӯда
фасх	фариб	фуромаи ги	фурӯдаӣ
фасурдан	фариб	фуромаи ги	фурӯдохона
фусурдан	фариб	фуромаи ги	фурӯдаст
фусурда	фариб	фуромаи ги	фурӯдоғоҳ
фусурдадил	фариб	фуромаи ги	фурӯдин
фусурдагӣ	фариб	фуромаи ги	фурӯдин
фусурдагӣ	фариб	фуромаи ги	фурӯрафтагӣ
фисфисак	фариб	фуромаи ги	фурӯрафта
фисқ	фариб	фуромаи ги	фурӯраванда
фисқо	фариб	фуромаи ги	фурӯравӣ
фисқа	фариб	фуромаи ги	фурӯв
фисқик	фариб	фуромаи ги	фурӯз
фисмӣ	фариб	фуромаи ги	фурӯзон
фисос	фариб	фуромаи ги	фурӯзонд
фисук	фариб	фуромаи ги	фурӯзондан
фисун	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисунбаён	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисунбаёнӣ	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисунпардоз	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисунпардозӣ	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисункор	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисункорӣ	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисунгар	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисунгарӣ	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисехI	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисила	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисилагоҳ	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фисин	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фаш	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фаш-фаш	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фаш-фаш	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фашор	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ
фашор	фариб	фуромаи ги	фурӯзонӣ

фалокатзада زده فلاك	фуқаройи فقرايى	фузалo فضالو	фишороварӣ فشار آورى
фалокатӣ فلاكى	фукра فقرا	фузул فضول	фишордан فشار دادن
филолог فلاك	фақат فقط	фузулӣ فضولى	фишордиҳанда فشار دهنده
филологӣ فلاكى	фукх فقح	фузла فضله	фишордиҳӣ فشار دهمى
филология فلاكيه	фуқаҳо فقها	физза فضه	фишорсанҷ فشار سنج
фалон فلان	фуқир فقير	фузиҳиқ فضيح	фишорнигор فشارنگار
фулон فلان	фуқирона فقيرانه	фузиҳат فضيحت	фушишос فشارشوس
фалонак فلانك	фуқирӣ فقيرى	фузилат فضيلت	фушишосзанӣ فشارشوسزنى
фалонӣ فلانى	фак(к) فاك(ك)	фузилатиниқ آئين فضيلت	фушишосзанӣ فشارشوسزنى
фалач فلاج	фақоҳат فكاحت	фузилатомез آميز فضيلت	фушишосӣ فشارشوسى
фалҷ فلاج	факт فكت	фузилатгустар گستر فضيلت	фушондан فشارند
фалачзада زده فلاج	фукр فكر	фузилатнок ناك فضيلت	фушурдан فشاردن
фалачшуда شده فلاج	фукранӣ فكرانى	фатонат فطانت	фушурда فشارده
фалачшавӣ شوى فلاج	фукрат فكرت	фитр فطر	фушурда فشارده
фалҷӣ فلاجى	фукрдавоӣ فكدوانى	фитратӣ فطرتى	фушурда فشارده
фалҳам فلخم	фукрранӣ فكدرانى	фитри шондгى فطرى شوندى	фишурдашавандагӣ
фалҳамдор دار فلخم	фукррасо فكدورسا	фатир فطير	фасиш//фашшос فشارش/فشارشوس
фалҳамдорӣ دارى فلخم	фукрӣ فكدى	фатирҳамир فطير خمير	фашанг فشنگ
фалаҳмон فلخمان	факс فكس	фатирмаска فطير مسكه	фашанг فشنگ
фаларз فلرز	фактетиӣ фактетиوى	фатин فطين	фашизм فشيزم
фаларзанг فلرزنگ	факте факته	фаол فعال	фашист فشيست
фализ (з) فلز(ز)	фактет фактет	фиол فعال	фашистӣ فشيستى
фализшиносӣ فلزشناسى	факдан факندن	фаолана فعالانه	фас(с) فص(س)
фализзот فلزات	факор факور	фаолӣ فعالى	фасоҳат فصاحت
фализсоз فلز ساز	факдан факندن	фаолият فعاليت	фасод Fassod
фализгудоз فلز گداز	факор факور	фаолиятнокии فعاليتناكى	фусаҳо فصاҳо
фализгудозӣ فلز گدازى	филманандан фил مانند	феъл فعل	фасд Fassd
фализӣ فلزى	фалосанг فلاسنگ	феълан فعالان	фасл Fassl
фалс فلس	фалот фалот	феълӣ فعلى	фаслал خطاب
фалс философия فلسفہ	фалочарам فلاجرم	фағ фағ	фаслӣ فصلى
фалсафабоф باف فلسفه	фаллоҳ фаллоҳ	фағок فاغوك	фасеҳи فصيحى
фалсафабофӣ бафӣ بافى فلسفه	фалоҳ фалоҳ	фағон فاгон	фасеҳулбаён البيان
фалсафадон дан فلسفه دان	фалоҳат фалоҳат	фағон фағон	фасеҳуллосан лосан
фалсафаронӣ рани فلسفه رانى	фалоҳати фалоҳатى	фағона фағона	фасеҳбаён بيان
фалсафафурӯшӣ فروشى	фалоҳан фалоҳан	фағистон فغانستان	фасеҳбаёнӣ бианӣ بيانى
фалсафавӣ فلسفوى	фалоҳун фалоҳун	фағфур фағфур	фасеҳзабон زبان
фалсафӣ فلسفى	фалода фалода	фағфурӣ фағфурى	фасеҳзабонӣ забанӣ زبانى
фалсафиёт فلسفيات	фалода фалода	фағанд фағанд	фасеҳсухан سخن
фалғанд فلغند	фалосаф философия	фағвора фағвора	фасеҳкалом كلام
фалфил филфил	фалосафӣ философия	фаға фаға	фасеҳат فصيحت
фалфул филфул	фалосафие философия	фағез фағез	фасеҳӣ فصيحى
фалқ I فلق	фалосифа фалосифа	фақеҳ фақеҳ	фасил فصيل
фалқ II فلق II	фалотунҳикмат فلاتون حکمت	фақ-фақ фақ-фақ	фазо Fassod
фалқ фалқ	фалотунсират فلاتون سيرت	фақоъ фақоъ	фазоёх Fassod
фалиқ-фалиқ фалқ фалқ	фаллоқ фаллоқ	фақоҳат фақоҳат	фазонил Fassod
фалак I فلک	фалокат фалокат	факдон факдон	фузола Fassod
фалак II فلک II	фалокатофар фарфара	фукдон фукдон	фузал Fassod
фалк фалк	фалокатомез фарфара	факр факр	фузалпарвар фарфара
фалакулафлок фалак	фалокатовар фарфара	фуқаро фукра	фузалпеша фарфара
фалакмуҳит المحيت	фалокатбор фарфара	фуқаропарвар фарфара	фузалфурӯшӣ فروشى

фаёр	فوق الخالص	финдукзор	فلك پایه
файёз	فوق الذكر	фаншинос	فلك بېچ
фаёл	فوق السرعة	фаншиносӣ	فلك توان
федератсия	فوق الشدات	фанфурӯш	فلك خوان
федеративӣ	فوق الصدا	фанақ	فلك خوانى
федералӣ	فوق الطييعت (ت)	фанақпӯш	فلك زدگى
федерализм	فوق الطييعى	финал	فلك زده
фидия	فوق العاده	финалӣ	فلكسارو
фидия	فوق العادگى	фанан	فلكسارو
фидия	فوق الفوق	фунудан	فلكسارو
фидия	فوق الملى	фунун	فلك سیر
фидия	فوق الناقل	фанер	فلك فرسا
фидия	فوق الناقلية	фанертахта	فلك مرتبه
фидия	فوق الوصف	фанерӣ	فلك پيمائى
фермент	فوقا	фуод	فلك تاز
ферма	فوقانى	фу	فلكساي (ي)
фирма	فوقى	фавоех	فلك وار
фирмадорӣ	فوقيت	фавоид	فلكى
фермер	فوك	фавот	فلكيەت
фермерӣ	فوغان	фавотех	филм
фирӯз	фулод	фавохиш	филмбардор
фирӯз	фулод	фаввора	филмбардорӣ
фирӯз	фулодбоз	фавворазанӣ	филмсозӣ
фирӯзмандона	фулодрезӣ	фавозил	филмнома
фирӯзмандӣ	фулодгузӣ	фувоқ	филмотека
фирӯза	фулодин//фулодин	фавокех	фалмохан
фирӯзаахтар	фула	фавт	фолус
фирӯзачашм	функсия	фут	фале
фирӯзаранг	фахход	футбол	фликтивӣ
фирӯзафом	фехраст	футболбоз	флексия
фирӯзагун	фехрист	футболбозӣ	флегматик
фирӯзанишон	фахлавӣ	фӯтабоф	флев
фирӯзӣ	фахлавӣёт	фӯтабофӣ	фам
фирун	фахм	фӯте	фаммуласад
физиология	фахмо	фӯте//фӯте	фан(н)
физиотерапевт	фахмон(и)дан	фӯте//фӯте	фана
физиотерапия	фахмиш	фавтидан	фанапзир
физиолог	фахмидан	фавч	фанапзирӣ
физиологӣ	фахмиданӣ	фавчдор	фанохона
физик	фай	фавх	фаношаванда
физика	филҷумла	фавр	фаношавӣ
физикӣ	филҳол	фавран	фанонопазир
физин	филҳақиқат	фаврат	фанонопазирӣ
фестивал	фисад	фаврӣ	фаношаванда
файсал	фисадӣ	фавз	фантастика
файз	филфавр	фӯзидан	фантастикӣ
файзбор	филмасал	фавк	финҷон
файзбахш	филвокеъ	фавкуликтидор	финҷонӣ
файзбахшӣ	феодал	фавкуттасаввур	фанд
файзпарвар	феодалӣ	фавкуттамом	фандхӯрӣ
файзгирӣ	феодализм	фавкулҳадд	фандук
		фавкулҳассос	фандук

[illegible]

қаср III	қарағоч	қурб II	қудуқ
қасар-қасар	қарға	қурба	қудум
қасар-қусур	қарғай	қурбай	қудӣ
қист	қарғайзор	қурбоққа	қудид
қистос	қарқ	қурбон//қирбон II	қудим
қискан	қарқот	қурбон I	қудиман
қасам	қарқбаста	қурбонгоҳ	қудималайм
қисм	қарқчий	қурбонӣ	қудимона
қисман	қарқуш	қурбат	қудимнасл
қисмат	қармиз	қарта I	қудимнасли
қисматхӯр	қармизак	қарта II	қудима
қасамзада	қармизӣ	қартабоз	қудимӣ
қасамӣ	қармизитоб	қартабозӣ	қудимисохт
қасамёдкуни	қармизиранг	қартамонак	қураот I
қасват	қарматӣ	қурч	қураотхона
қисир	қарматия	қарчиғай	қураоткунанда
қисиррос	қарн I	қарҳа	қурб II
қисир-қисир	қарн II	қарс I	қурбадин
қисирмонда	қаранфул	қарс II	қурбат
қисирмонӣ	қарра	қарс-қарс	қурба
қисирӣ	қаррадор	қарсос	қурбапардоз
қасим	қурут	қарсос	қурбакаш
қашшоқ	қурутот	қарсас	қурахониён
қашшоқона	қурутак	қарсак	қураор
қашшоқбача	қуруқмолӣ	қарсакзанӣ	қурабхаш
қашшоқзода	қарувул	қарсакӣ	қурадод
қашшоқӣ	қарувулхона	қарсвор	қурадодӣ
қишр	қарувулак	қарсуқурс	қураоғоҳ
қашқарӣ	қарули	қарсӣ	қурановис
қашқалдоқ	қурун	қурс	қурай
қашқа I	қурағайин	қарз	қурос
қашқа II	қуриб	қарзбардор	қуросан
қашқапешонӣ	қурибӣ	қарзхоҳ	қурук
қашқачинӣ	қуриҳа	қарздор	қуракандӣ
қишлоқ	қурин	қарздорӣ	қурақули
қишлоқҷой	қурина	қарздиҳанда	қурақӣ
қишлоқӣ	қуринӣ	қарздиҳӣ	қуракорт
қишлоқидухтар	қурия//қаря	қарзталаб	қуракӯлпарварӣ
қашанг	қуриҳа	қарзгир	қурамуг
қашангӣ	қуз(з)	қарзгиранда	қуран I
қашав	қузақ	қарзгирӣ	қуран II
қушун//қушун	қузақнишин	қарзманд	қуран III
қассоб	қузақӣ	қарзмандӣ	қуран
қассобхона	қузақанд	қарзма	қуранхон
қассобак	қузақдӯхт	қарзӣ	қуранхонӣ
қассобвор	қузақнақ	қиртос	қуравул
қассобӣ	қузӣ	қиртосӣ	қуравулбегӣ
қассор	қузадор	қура	қуравулхона
қасорат	қассом	қурапартой	қуравулак
қасос	қасоват	қуразан	қуравули
қассос	қасоватмез	қуракашӣ	қурб I

қавII	қанту	қиморхона	қалмадон
қу	қанҷиг//қанчик	қумош	қалмадаст
қуво	қандан	қумондон	қалмадида
қувад	қандоб	қамҷӣ	қалмарон
қувадхона	қандақ	қамҷин	қалмаронӣ
қувадгӣ	қандпора	қамҷинбоф	қалмафта
қуваде	қандпаз	қамҷинбофӣ	қалмарав
қувор	қандпазӣ	қамҷинбӯт	қалмазада
қувор	қандҷай	қамҷиндаста	қалмазан
қуас	қандхӯ	қамҷинзанӣ	қалмазанӣ
қувад	қанддор	қамҷинак	қалмафарсо
қувақ	қанддон	қамҷинкорӣ	қалмафарсой
қувола	қандреза	қамҷинкӯб	қалмафур
қуволабанд	қандиз	қамар	қалмафурдон
қувола	қандуз	қамарулмуқаннаъ	қалмафурӣ
қуволи	қандузи	қамрон	қалмақош
қувам	қандшкан	қамарҷабин	қалмақат
қувам	қандшканак	қамарсо	қалмақор
қуваин	қандфурӯш	қамарманзар	қалмақорӣ
қувап	қандфурӯшӣ	қамарӣ	қалмақирдор
қувват	қандак	қамрӣ	қалмақаш
қути	қандалот	қамрин	қалмақашӣ
қути	қандалотфурӯш	қамзор	қалмағир
қувватбахш	қандалотфурӯшӣ	қамған	қалмавор
қувватдор	қанднокӣ	қамқума	қалмаII
қувватдиҳанда	қанднокӣ	қамиз	қалмаI
қувватдиҳӣ	қандил	қамаш	қалмаӣ
қутканда	қандили	қамашзор	қалмаибоф
қутан	қандилиI	қамашкаппа	қалинҷон
қувватнок	қандин	қамашӣ	қаландар
қувватнокӣ	қантар	қамис	қаландарона
қутур	қантарак	қанотI	қаландарбача
қуҷ	қантара	қанотII	қаландархона
қуҷқор	қантарӣ	қанотдор	қаландармашраб
қувад	қинғолбозӣ	қанотак	қаландарнамо
қузақандӣ	қинғола	қаннода	қаландарӣ
қури	қинғолабозӣ	қаннодӣ	қаландария
қуриII	қинғурот	қанор	қалансува
қур-қур	қинғуз	қанора	қаланфур
қурайил	қинғузак	қаноат	қалуб
қурбошӣ	қинғузак	қаноатбахш	қулунI
қурҷӣ	қинғузак	қаноатбахшо	қулла
қурхона	қинғузак	қаноатбахшанда	қулла
қурдақ	қинғузак	қаноатпеша	қалил
қурғашим	қинғузак	қаноатталабӣ	қалин
қурғашимранг	қинғузак	қаноаткор	қалие
қурғашимӣ	қинғузак	қаноаткорона	қум
қурған	қинғузак	қаноатманд	қимор
қурғанча	қинғузак	қаноатпеша	қиморбоз
қурғанӣ	қинғузак	қаноатмандӣ	қиморбозӣ
қавурма	қавI	қанбил//қанбила	қиморпеша

қидғир кайдғир	қеҳқаро қаҳқаро	қуы араде қавиуроа	қорمه شور بابو қавурмашӯрбо
қирI	қеҳ қаҳ-қаҳ	қуы аетқадод қавиэътико	қура қӯра
қирII	қеҳқаҳа	қуы андам қавиандом	қуруқ қӯруқ
қирIII	қеҳуғи қаҳвағи	қуы базо қавибозу	қуруқбан қӯруқбан
қирабI	қеҳу қаҳва	қуы бал қавибол	қуруқшкн қӯруқшкн
қирағач қайроғоч	қеҳу Ардкнк қаҳваордкунак	қуы бниад қавибунёд	қуруқшкни қӯруқшкни
қират қайрот	қеҳу ай қаҳвай	қуы пай қавипой	қуруқгоҳ қӯруқгоҳ
қироқ қайроқ	қеҳу жош қаҳвачӯш	қуы пнже қавипанча	қури қӯри
қироқбоз қайроқбоз	қеҳу жошанк қаҳвачӯшонак	қуы пйкер қавипайкар	қавс қавс
қироқсанг қайроқсанг	қеҳу хане қаҳвахона	қуы тен қавитан	қавсоб қавсоб
қирандуд қирандуд	қеҳу хури қаҳвахӯри	қуы жте қавичусса	қавсуннаҳор қавсуннаҳор
қирпӯш қирпӯш	қеҳу дан қаҳвадон	қуы чнг қавичанг	қавси қавси
қирғиз қирғиз	қеҳу дернг қаҳваранг	қуы чнгал қавичангол	қавсайн қавсайн
қирғизй қирғизй	қеҳу فروشى қаҳвафурӯши	қуы ҳал қавихол	қушI қушI
қиркунанда қиркунанда	қеҳу гон қаҳвагун	қуы даст қавидаст	қушII қушII
қиргун қиргун	қеҳу ноши қаҳванӯши	қуы дастгоҳ қавидастгоҳ	қушоқ қушоқ
қиро қиро	қай қай	қуы дил қавидил	қушбегй қушбегй
қиробаста қиробаста	қайёр қайёр	қуы рух қавируҳ	қушпулй қушпулй
қиропош қиропош	қийас қийас	қуы шаън қавишаън	қушҷй қушҷй
қироудар қироудар	қийасан қийасан	қуы шокт қавишавкат	қушхона қушхона
қирозде қирозде	қийаси қийаси	қуы طبع қавитабъ	қушдоира қушдоира
қириндй қириндй	қийафе қийафе	қуы ғзм қавиазм	қушқорак қушқорак
қайса. қийсе	қийафе базй қиёфабозй	қуы ғзм қавим	қушкарнай қушкарнай
қайсар қийсер	қийафе سازй қиёфасозй	қуы ғзм қавим	қушкунанда қушкунанда
қайсарй қийсерй	қийафе شناس қиёфашинос	қуы ғзм қавим	қушгир қушгир
қайтон қайтон	қийафе شناسى қиёфашиносй	қуы ғзм қавим	қушлагад қушлагад
қиф қиф	қийақ қийақ	қуы ғзм қавим	қушнай қушнай
қифол қифол	қийамI қийамI	қуы ғзм қавим	қушаш қушаш
қифшакл қифшакл	қийамII қийамII	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қилI қилI	қийамат қийамат	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қилII қилII	қийаматангиз қийаматангиз	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қилла қилла	қийамат пеше қийаматпеша	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қилладон қилладон	қийамат пйкер қийаматпайкар	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қилуқал қилуқал	қийамат جلو қийаматчилива	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийим қийим	қийамат خرام қийаматхиром	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийоб қийоб	қийаматзор қийаматзор	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийақ қийақ	қийамат كده қийаматкада	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қиймоқ қиймоқ	қийамат گاه қийаматгоҳ	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қиймоқчой қиймоқчой	қийамат نگاه қийаматнигоҳ	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қиймоқранг қиймоқранг	қийамат نگه қийаматнигах	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қиймоқак қиймоқак	қийаматى қийаматй	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қиймоқакбаста қиймоқакбаста	қийам قوطى қийамқутй	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қиймоқй қиймоқй	қийам کنندهI қийамқунандаI	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қиймат қиймат	қийам کنندهII қийамқунандаII	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийматбаҳо қийматбаҳо	қийам قور қийамқувар	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийматдор қийматдор	қийачй қийачй	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийматсанч қийматсанч	қийачى زده қийачизада	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийматшавй қийматшавй	қийад қийад	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийматшок қийматшок	қийадشده қийадшуда	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийматй қийматй	қийадکننده қийадқунанда	қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир
қийме қийме		қуы ғзм қавим	қушашпир қушашпир

карвонкаш	кардида	каррозмуда	қимеандозӣ
карвонгоҳ	корзор	корافتода	қимеабоб
карвонгузар	корзада	корافзо(ӣ)	қимапалав
карвонгард	корсоз	корогоҳ	қимекибаб
карвонкуш	корсозӣ	корогоҳӣ	қимомият
карвонӣ	корсан	коромад	қин
корубор	користон	коромӯхта	қинӣ
корварз	коршоям	коромӯз	қиюд
корунд	коршоямӣ	коромӯзӣ	қиюм
корӣ	коршукан	корандоз	қиюмӣ
корёбӣ	коршуканӣ	корандозӣ	
коридан	коршинос	корандан	
кориз	коршиносӣ	короям	
коризкан	корталаб	корбоф	
козар	корфармо	корбофӣ	кобра
козур	корфармой	корбурд	кобл
козарӣ	коркард	корбарӣ	кобина
козури	коркушта	корбаст	кобус
коза	коркун	корбанд	кобук
кож	коркуфта	корбайъ	кобидан
касI	коргоҳ	корпаратсия	кобин
касII	коргузор	корпартоӣ	котиб
касIII	коргузорӣ	корпардоз	котибот
касиб	коргар	корпардозӣ	котибона
касиббача	коргарҷавон	коррупсия	котибана
касибдеҳқон	коргардон	корпус	котибана
касибнишин	коргарзода	корҷома	котибӣ
касибӣ	коргарзан	корҷунбон	котлет
каст	коргарнишин	корҷаллон	кота
кастен	коргарӣ	корҷаллонӣ	котабоз
касте	коргурез	корхона	котабозӣ
кастӣ	коргурезӣ	корхонадор	котур
касид	коргаҳ	корхонадор	коттеҷ
касиаполит	корам	корхӯрда	коҷI
касиаполитизм	корамд	кордор	коҷII
касиадром	корамшуда	кордорӣ	коҷIII
касиагония	корамнд	кордон	коҷор
касиалагия	корамнашуда	кордонӣ	коҷол
касиатика	корнадида	кордбоз	коҷол
касиатика	корнашоям	кордбозӣ	коҷӣ
касиа	корнашоямӣ	кордча	коҳ
касе	корнома	кордхӯрда	код
касепашт	коранда	кордзанӣ	код
касатарош	корнамоӣ	кордсоз	код
касатарошӣ	кор	кордсозӣ	козиб
касеҳана	карвон	кордак	кор
каседум	карвонбашӣ	кордакш	кор
касешкн//касешкн(к)	карвонҳона	кордакшӣ	корӣ
касашкан(ак)	карвонсолор	кордиҳанда	корӣ
касагар	карвонсаро(ӣ)	кордӯст	корӣ
касагарӣ	карвонак	кордӯстӣ	корӣ

ک

камёбӣ	камбахшӣ	кафирӣ	касе ғл
камёр	камбайн	кофур	касе-лис
комитет	комбинат	кофурбор	касе-леси
комиссар	камбайнчӣ	кофурбӯ(ӣ)	касе-мананд
комиссариат	камбайнрон	кофурӣ	касе-навоз
комиссия	кампрес	кофӣ	касинус
кан	кампрессор	кофидан	каш
коно	кампрессорхона	кофеин	кашане
коноӣ	кампрессорӣ	кокаI	каштан
контейнер	кампас	кокаII	каштани
контейнеркаш	кампиотр	кокаIII	каште
контейнерӣ	кампиотерӣ	кокаIV	кашф
континент	кам-ҷо(ӣ)	кокаV	кашке
континенталӣ	кам-ҷуӣ	кокаин	каше
кандитсионер	комрон	кокаинӣ	кашӣ
канденсатор	комронӣ	кока	каши кар
канденсатсия	комраво	коктел	каши карӣ
кансепсия	комравоӣ	кокс	кашин
канспект	комситонӣ	коксшаванда	кашин кар
канструктор	комгар	кокул	кашин карӣ
канструктивӣ	комгорӣ	кокулпарешон	козим
канструктивизм	комдорӣ	кокулдор	кағI
канструкция	комағӣ	кокула	кағII
канститутсионӣ	комил	кокутӣ	кағӣ//коғотӣ
канститутсия	комилан	кол	кағз
кансерт	комилхтисос	колI	кағзбоз
кансертӣ	комилхуқуқ	колII	кағзбозӣ
кансерн	комилхуқуқӣ	коло	кағзбарор
кансеров(а)	комилраӣ	коллоид	кағзбарорӣ
кансеровбарорӣ	комилъиёр	колба	кағзбур
кансеровтар	комендатура	колбуд	кағзпора
кансеровтарйе	комендант	колба	кағзпранӣ
кансеровтсия	комендантӣ	колеч	кағзпеч
кансеровтизм	командир	колчедан	кағзхалта
кансеровтиӣ	комаI	колфуга	кағзхӯрак
кансеровгӣ	комаII	коллектор	кағзгир
кансеровнт	комаIII	коллективонӣ	кағзӣ
кансул	комаIV	коллексионер	кағзин
кансултатсия	камевардӣ	коллексия	кафI
кансулхона	камевар	коллегия	кафII
кансулгарӣ	камевар	колум	кафтан
кансулӣ	камевар	колаI	кафтани
кансилиум	камевар	колаII	кафте
канфет	камвар	колус	кафтӯков
канфедератсия	камуналӣ	колӯша	кафар
канфронс	камуне	колидан	кафир
канференсия	камунизм	коливо(а)	кафирдил
канкурс	камунист	комI	кафиркеш
канкурси	камунистӣ	комII	кафирнеъмат
канкан	камӣ	комичроия	кафирнеъматӣ
кангресс	камйаб	комбахш	кафирниход

کتاب دوستی کیتوبдустӣ	کبودی فروش کابудифуруш	کباب کباب	کانگلامرات کонгломерат
کتابسازی کیتобсозӣ	کبودی فروشی кабудифурушӣ	کباب پز کبابпаз	کانوئیر конвейер
کتاب شناس کیتобшинос	کبودی کاری кабудикорӣ	کباب پزی кبابпазӣ	کانوای конвой
کتاب شناسی китобшиносии	کبید کибид	کباب غلک кабобгелак	کانورت конверт
کتاب فروش کیتобфуруш	کبیر кибир	کبابی кабобӣ	کانورسیه конверсия
کتاب فروشی китобфурушӣ	کبیر۰ кибир۰	کباد۰(б) каб(б)	کانوس کانوس
کتاب مانک کیتобмонак	کبیس۰ кибиса	کبار кибар	کانوسی کانوسی
کتاب نامه کیتобнома	کبینه кабинет	کبارزاده кибарзода	کانونII کانونII
کتاب نویس کیتобнавис	کبینه кабина	کبیتا кубита	کانونI کانونI
کتاب نویسی китобнависӣ	کپ кап	کبار کибар	کانونIII کانونIII
کتابه کیتоба	کپان каппон	کبار کибр	کانونسیه конвенсия
کتابی китобӣ	کپچه капча	کبار۰ кибро۰	کانیک коняк
کتابیات китобиёт	کبار кибар	کباریа کибриё	کاو ков
کاتاد کатод	کباران капрон	کباریت کибрит	کاواک ковок
کاتادی катодӣ	کپک капак	کبزفرومان кибзафурумон	کاواکی ковокий
کاتالیک کаталик	کپک پوش کاپанакпӯш	کبست کабаст	کاواندن ковондан
کاتالیکی каталикий	کپک زده капакзада	کپک کибк	کاوش کовиш
کاتان катон	کپله капелла	کپکانچیر کабканчир	کاوشگر کовишгар
کاتان باف کатонбоф	کپنک капанак	کپ کبود کаб-кабуд	کاوشگری کовишгарӣ
کاتان بافی катонбофӣ	کپهI каппаI	کپ کبود کاپ-кабуд	کاواک ковак
کاتانی катонӣ	کپهII каппаII	کپک چوچه کибкчӯча	کاواک ков-ков
کتاب کутуб	کپه پوش کاپпапӯш	کپک خرام کибкхиром	کاویان// کاویانی кавиён/кавиён
کتاب خانه کутубхона	کپه دار каппадор	کپک رفتار کибкрафтор	کاویدن کавидان
کتابچه کатча	کپه کلان каппа-калон	کپکی کибкӣ	کاه коҳ
کتابر کатар	کپه ناک каппанок	کپل کибел	کاهانندن// کاهانیدن каҳон(и)дан
کتابر کатер	کپی каппӣ	کپلتاو کибелтов	کاهخانه коҳхона
کتابف کитф	کپیتل капитал	کپلی کибелӣ	کاهدان коҳдон
کتابف تنگ کитфтанг	کپیتلیزم کاپитализм	کبه کаб۰	کاهدو коҳдуд
کتابف وسیع کیتфвасеъ	کپیتالیست کاپиталист	کپوتر کابӯтар	کاهربا коҳрабо
کتابک کاتاک	کپیتالیستی کاپиталистӣ	کپوتر باز کابӯтарбоз	کاهرنگ коҳранг
کتابک کутاک	کپیتان капитан	کپوتر بازی کابӯтарбозӣ	کاهریز коҳреза
کتابگی کаттагӣ	کپیدان каpidан	کپوتر بازی کابӯтарӣ	کاهش коҳиш
کتابلI کутالI	کپیلیار капилляр	کپوتر خانه کابӯтархона	کاهش آمیز коҳишomez
کتابلII کутالII	کپیلیری капиллярӣ	کبود کабуд	کاه کشان коҳкашон
کتابلاگ کаталог	کت کат	کبود بال کабудبال	کاهگل коҳгил
کتابمن کитмон	کتاب کитоб	کبود بار کабудбар	کاهلI коҳилI
کتی کاتی	کتاب آرائی کیتоборой	کبود پوش کابудпӯш	کاهلII коҳилII
کتیبه کاتیба	کتاب براری کیتоббарорӣ	کبود پوشی کابудпӯشی	کاهلانه коҳилона
کتیبه شناس کاتیбашинос	کتاب پرست کیتобпараст	کبود تاب کابудتاب	کاهلتن коҳилтан
کتیبه شناسی китибашиносии	کتاب پرستی کیتобпарастӣ	کبود جامه کابудچوما	کاهلتنی коҳилтани
کتیر کاتир	کتابتی کیتوباتی	کبود چشم کابудچашم	کاهلی коҳیلی
کتیگار به категория	کتابچه کیتوبچا	کبود چنبر کابудچانбар	کاهمیده коҳмайда
کثافت کاسوفات	کتاب خانه کیتوبخона	کبود چه کابودچا	کاهن коҳин
کثافت آفر کاسوفاتوvar	کتاب خوان کیتوبخوان	کبود چه تاب کابودچاتاب	کاهو коҳу
کثافت بار کاسوفاتбор	کتاب خوانده کیتوبخوانده	کبود چه رنگ کابودچارانگ	کاهوار коҳвор
کثافتی کاسوفاتی	کتاب خوانی کیتوبخوانӣ	کبود در کابудар	کاهیدن коҳидان
کثیرI کاسیرI	کتاب دار کیتوبдор	کبود رنگ کابودرانگ	کاهیده коҳида
کثیرII کاسیرII	کتاب داری کیتوبدورӣ	کبود گر کابودگار	کائن коин
کثیرالاولاد کاسیراولاد	کتاب دان کیتوبات	کبوده کابود۰	کائنات коинот
کثیرالعدد کاسیرالعدد	کتاب دان کیتوبدون	کبودی کابودی	کابفتسننت коэфтсннт
کثیر الملت کاسیرالملّت	کتاب دو ست کیتوبدӯست	کبودی زار کابودیزور	

карбюратор	кадунима	качалI	касиф
крат	кадир	качалII	кҷаҷо
крат	кадевар	качалпо	кҷайи
картотека	кадеварӣ	качалидан	кҷабрӯ
картошка	казой	кача	кҷандеш
картошкабирён	казоб	качабозӣ	кҷаҷо
картошкачинӣ	казб	кҷоҷула	кҷаҷадор
карташкешанак	кар	кҷирӣ	кҷаҷашкам
картошкашинонак	кар(р)	кҷл	кҷбхс
картошкашинонӣ	киро	кҷлдон	кҷбхсӣ
карташкешандарк	кироӣ	кҷлӣ	кҷбин
картошқағундорақ	карободин	кадI	кҷбинӣ
карташкешандарӣ	киропулӣ	кадII	кҷпай(ӣ)
картошқағундорӣ	кросс	кадIII	кҷпахлу
картошқакор	кроссворд	кад(д)	кҷҷашм
картошқакорӣ	кирошуда	кадом	кҷҳата
картошқағул	карошидан	кадомӣ	кҷдст
картографӣ	карошида	кадомин	кҷдстӣ
картография	карок	кадбону	кҷдил
картон	карокаш	кадбонӯӣ	кҷдум
картонӣ	карокашхона	кадхудо(ӣ)	кҷдмаҳон
картриҷ	карокашӣ	кадхудоӣ	кҷрғтар
картсер	кароқанда	кадарI	кҷрғтарӣ
куртак	кароқунӣ	кадарII	кҷрав
крат	каромI	кадрI	кҷроӣ
курта	каромII	кадрII	кҷшох
куртавор	каромот	када	кҷтаб
куртаворӣ	каромот	куда	кҷфкр
кратӣ	каромӣ	каду	кҷфкрӣ
кҷ	карон	кадуӣ	кҷфҳм
караҳт	кароана	кадвода	кҷфҳмӣ
караҳтшуда	кароанаҷу(ӣ)	кадубо	кҷҷак
караҳтшавӣ	кароанаҷуӣ	кадубичак	кҷкар
караҳтқунада	кароҳат	кадубинӣ	кҷкардорд
караҳта	кароҳатангиз	кадучағӣ	кҷқарӣ
караҳтӣ	кароҳатовар	кадуча	кҷқла
караҳш	кароҳатбор	кадучадор	кҷқунҷ(а)
курд	кароҳатнок	кадӯх	кҷқул
кирдор	кароҳият	кадудона	кҷқрдан
кардар	кароҳия	кадурат	кҷқлак
кирдигор	кароҳиянин	кадусар	кҷқмақ
кардан	карбос	кадусанбӯса	кҷқноҳод
карданӣ	карбосбоф	кадушӯрбо	кҷқноғ
карда	карбосбофӣ	кадушавла	кҷқкилеб
кардакор	карбоса	кадукорӣ	кҷқкилебӣ
курдӣ	карбосаӣ	кадукӯза	кҷқӣ
кардиография	карбон	кадугӣ	кҷқ
кардиограмма	карбаса	кадугин	кҷқола
кардиологӣ	карбаш	кадунг	кҷқҷак
кардиология	карбид	кадунгтар	кҷқҷаҷа
карсон	карабин	кадунгтарӣ	кҷққул

кисватгарӣ	кажнигар	карнавал	карастун
кусӯф	кажин	карнаӣ	курси I
касе	кас	карнаӣча	курси II
касете	касод	карнаӣҷӣ	курсиҷа
касети	касодшӯда	карнаӣгул	карасин
каш	касодшавӣ	карнаӣнавоз	карасиндон
каш I	касодӣ	карнаӣнавозӣ	курсинишин
каш II	касoлат	кара	карасинлампа
каш III	касoна	кара	карасинӣ
куш	касб	курра	карашма
куш	касбoмӯз	кара (т)	карашмадор
кушо	касбoмӯзӣ	карҳа	карафс
кушoд	касба	карв (а)	карк
кушoдaгӣ	касбoвӣ	каравот	курк I
кушoдан	касбӣ	курур	курк II
кушoда	касатсия	курур II	каркадан
кушoдапешoнӣ	касте	куруз	каркам
кушoдадаст	кестӣ // куштӣ	куруж	каркунада
кушoдадастӣ	кестӣ баф	куруф	каргас
кушoдадил	касдон	курук	карам I
кушoдарӯ (ӣ)	каср I	курукӣ	карам II
кушoдазабoн	каср II	курум	кирм
кушoдашаванда	касрат	курух	карампеша
кушoдатаб	касрдор	куруи	кирмча
кушoдагӣ	касра	курӣ	кирмхӯрда
кашшоф	касруф	курӣз	карамхӯрак
кашoкаш	кисро	курӣзӣ	кирмзада
кашoкашӣ	кисрӣ	карикатура	кирмшакл
кашoкушӣ	каифаршинос	карикатурӣ	карамшaлғам
кашoл	касак	карим	карамшӯрбо
кашoлпo	каскадёр	крем	кирмак
кашoлдor	касaл	каримoна	курмак
кашoлдихӣ	касaлбoн	каримe	кирмакпарвар
кашoлкор	касaлбoнӣ	каримӣ	кирмакпарварӣ
кашoлкорӣ	касaлбинӣ	кареҳ	курмакчинӣ
кашoла	касaлпoй	кареҳулманзар	кирмакдор
кашoлакор	касaлxoнa	кареҳманзар	кирмакдорӣ
кашoлакорӣ	касaлманд	кузoз	кирмакарда
кашoлакунон	касaлнaмo	казар	карамгустар
кашoлeбӣ	касaлӣ	казармa	карманд
кашoн	касaлиoвар	казармeншин	карамӣ
кашoн	касмаҳар	казинo	криминалистика
кашoндaн	касмадон	каж	крaн I
кашoндaн	касмагард	кажтарoзу	крaн II
кашoнидaн	касмаёб	каждум	карнаӣ
кашoварз	каснaшнид	каждумзада	карантин
кашoварз	каснaфaҳм	каждумaк	каранҷу
кашoварзӣ	каснoгузaр	каждумгазидa	куранд
кашoварзӣ	касaндaр	каждумa	крaндor
кашaнaнд	касoв	каждумвoр	курaнг
кушoён (и)дaн	кисвaт	каждумӣ	карнама

[illegible]

калчачунбон	کلچنبان	каландрав	کلندرو	калтапоя	کلته پايه	калонтарошӣ	کلان تراشي
калчачунбонӣ	کلچنباني	каландриш	کلندريش	калтапӯстин	کلته پوستين	калонҷусса	کلان جثه
калчачанг	کلچچنگ	каландзан	کلندزن	калтача	کلته چه	калонҷуссагӣ	کلان جثه گي
каллахушк	کلخسک	каландзанӣ	کلندزني	калтадум	کلته دم	калонҳаҷм	کلان حجم
кулаҳхӯд	کله خود	каландкорӣ	کلند کاری	калтариш	کلته ريش	калонҳарҷ	کلان خرج
калтадор	کله دار	каландкаш	کلند کش	калтазабон	کلته زبان	калонзода	کلان زاده
кулаҳдор	کله دار	каландкунӣ	کلند کني	калтафаҳм	کلته فهم	калонсол	کلان سال
калтазан	کلند زن	каландгардон	کلند گردان	калтакиро	کلته کرا	калонсолӣ	کلان سالي
калтазанӣ	کلند زني	каландгардонӣ	کلند گرداني	калтакалос	کلته کلاس	калонсар	کلان سر
калташӯрбо	کله شور با	каланда	کلنده	килч	کلچ	калоншаванда	کلان شونده
калтақанд	کله قند	куланг I	کلنگ I	кулча	کلچا	калоншавӣ	کلان شوي
калтақандӣ	کله قندي	куланг II	کلنگ II	кулчабиҳӣ	کلچه بهي	калонкор	کلان کار
каллақаду	کله کدو	куланг III	کلنگ III	кулчапаз	کلچه پز	калонгап	کلان گپ
каллақарам	کله کرم	кулангдор	کلنگ دار	кулчарӯ(ӣ)	کلچه روي (ي)	калонгапӣ	کلان گپي
каллакалон	کله کلان	кулангдон	کلنگ دان	кулчақанд	کلچه قند	калонгир	کلان گير
каллакан	کله کن	кулангдил	کلنگ دل	кулчамонанд	کلچه مانند	калонгирона	کلان گيرانه
каллақубак	کله کوبک	кулангӣ	کلنگي	калхот	کلخات	калонгирӣ	کلان گيري
калламанора	کله مناره	кулӯта	کلوته	кларнет	کلرنت	калонворона	کلان وارانہ
калламуш	کله موش	кулӯтапӯшак	کلوته پوشک	клзағ	کلزاغ	калонӣ	کلاني
калламушгирак	کله موش گيرک	кулӯтариш	کلوته ريش	калсий	کلسي	калонигарӣ	کلاني گري
калламеҳ	کله ميخ	кулӯча	کلوچه	класситсизм	کلسيتسيزم	кулоҳ	کلاه
калаварам	کله ورم	кулӯҳ	کلوخ	классик	کلسيک	кулоҳбардорӣ	کلاه بر داري
калаварамӣ	کله ورمي	кулӯҳандоз	کلوخ انداز	классикона	کلسيکانه	кулоҳхӯд	کلاه خود
калий	کلي	кулӯҳчин	کلوخ چين	классикӣ	کلسيکي	кулоҳдор	کلاه دار
кулий	کلي	кулӯҳдор	کلوخ دار	калаф	کلاف	кулоҳдорӣ	کلاه داري
кулийет	کليات	кулӯҳрӯй	کلوخ روي	калфат	کلفت	кулоҳдӯз	کلاه دوز
килеб	کليب	кулӯҳшудгор	کلوخ شد گار	калфатангез	کلفت انگيز	кулоҳдӯзӣ	کلاه دوزي
кулийят	کليات	кулӯҳқуб	کلوخ کوب	калфатзада	کلفت زده	кулоҳсоз	کلاه ساز
кулийятан	کلياتان	каловиш	کلوش	каллак	کلك	кулоҳсозӣ	کلاه سازي
калитак	کليتک	калӯш	کلوش	калак I	کلاک I	кулоҳак	کلاهک
калипча	کليچه	калӯшкӯҳна	کلوش کهنه	калак II	کلاک II	кулоҳгузорӣ	کلاه گذاري
калидид	کليد	кулӯк	کلوک	килк	کيلک	кулоҳгӯша	کلاه گوشه
калиддор	کليد دار	кулӯла	کلوله	куллук	کلك	калова	کلاه
калиддон	کليد دان	кулӯлашакл	کلوله شکل	кал-кал	کل کل	калб	کلب
клиринг	کليرنگ	калаванда	کلو نده	кулкан	کلکن	калбоғ	کلباغ
калисо	کليسا	калови́дан	کلويدن	калка	کلكه	калбуз	کلبز
калик	کليک	калови́да	کلويده	калкулятор	کلکوليتار	калба	کلبه
калил	کليل	калла	کله	калкулятсия	کلکوليتسيه	калпатра	کلبتره
калим	کليم	калла	کله	калгов	کلگاو	калпан	کلبان
калимуллоҳ	کليم الله	кулаҳ	کله	калал	کلل	калпеса	کلبسه
калимӣ	کليمي	калебаран // келебаран (ӣ)	کله باران // کله باران (ي)	калмот	کلمات	калтак	کلتک
келин	کلين	кулаҳборон (ӣ)	کله بوران (ي)	калмурғ	کل مرغ	калтакбозӣ	کلتک بازی
келинбиёрон	کلين بياران	каллабур	کله بر	калмасчид	کل مسجد	калтакбадаст	کلتک بدست
келинбибӣ	کلين بيبي	каллапо	کله پا	калма	کلمه	калтакча	کلتکچه
келинбинӣ	کلين بيني	каллапоча	کله پاچه	калимабоз	کلمه باز	калтакхӯрӣ	کلتک خوري
келинпошшо	کلين پوشش	каллапаз	کله پز	калимабозӣ	کلمه بازي	калтакдор	کلتک دار
келинчак	کلين چک	каллапазӣ	کله پزي	калимасоз	کلمه ساز	калтаккорӣ	کلتک کاری
келиншаванда	کلين شونده	каллапӯш	کله پوش	калимасозӣ	کلمه سازي	калтакқӯб	کلتک کوب
келинтал (а)бон	کلين طلبان (ا) بون	каллапӯшфурӯш	کله پوش فروش	каланд	کلند	калтамил	کلتک ميل
келинфурорӣ	کلين فزاري	каллапӯшфурӯшӣ	کله پوش فروشي	каландча	کلندچه	калта	کلته
клиника	کلينیکه			каланддаста	کلنددسته	калтапо (ӣ)	کلته پاي (ي)

камарборик	камтар	каманкашӣ	куллия
камарбасте	камтараддуд	камонгар	кам
камарбанд	камтарин	камонгурӯҳа	кум
камертон	камташвиш	камонгарӣ	камоб
камарча	камсамар	камонгӯша	камобр
камаршкан	камҷуръат	камонгир	камобшавӣ
камрағбат	камҷило	камонмӯҳра	камобӣ
камрағбатӣ	камҷиз	камона	камач I
камаргоҳ	камҷин	камонвор	камач II
камаргаҳ	камҷинӣ	камонвар	камач
камранг	камҳосил	камонварӣ	камодам
камера	камҳосилӣ	каманӣ	камарзиш
камарвор	камҳофиза	камаҳолӣ	камозор
камравған	камҳарорат	камаҳамият	камозорӣ
камравуой	камҳаракат	камовоз	камас
камеравӣ	камҳаракатӣ	камбодад	камистеъдод
камарӣ	камҳис(c)	камбор	камистеъмол
камриш	камҳавос	камборон	камаса
камзабон	камҳавосӣ	камборонӣ	камэтибор
камзада	камҳавсалағӣ	камбориш	камэтиборӣ
камзамин	камҳавсала	камбовар	камэтиқод
камзаминӣ	кемухт	камбахт	камэтино
камзан	кемухтгар	камбар	камэтиноӣ
камзӯр	кемухтӣ	камбурд	камиктидор
камзӯл	камхарҷ	камбизоат	камиктидорӣ
камзӯлча	камхирад	камбизоатӣ	камол I
камсол	камхирадӣ	камбағал	камол II
камсолӣ	камҳоб	камбағалона	камолот
камсон	камҳобӣ	камбағалбача	камилтифот
камсухан	камхор	камбағалпарвар	камилтифотӣ
камсуханӣ	камхорағӣ	камбағалзода	камолнома
камсин(n)	камхора	камбағалшавӣ	камомадм
камсин(n)усол	камхӯр	камбағалнишин	камомада
камсавод	камхӯрок	камбағалӣ	камон
камсаводӣ	камхӯроқӣ	камбаҳа	камонабрӯ
камшуур	камхӯрӣ	камбуд	камонандоз
камшумор	камхун	камбудӣ	камонандозӣ
камшуморӣ	камхунӣ	камбӯй	камонбинӣ
камшавӣ	камдошт	камбин	камонпой
камшир	камдон	камбинӣ	камонҷӯла
камшира	камдонӣ	кампахта	камонча
камсабрӣ	камдонӣшӣ	кампашм	камонхона
камталаб	камдонӣ	кампал	камондор
камзарф	камдахл	кампул	камандешағӣ
камзарфӣ	камдаромадм	кампулӣ	камандеша
камзарфият	камдарахт	кампир	камансоз
камзарфиятӣ	камдастмоя	кампирана	камансозӣ
камадад	камдил	кампиргулак	каманшакл
камақл	камдидор	камтаъсир	камангӯлак
камақлӣ	камдидакор	камтаҷрибағӣ	каманак
камилм	камар	камтаҷриба	каманкаш

куниш	кунҷакӣ	камубеш	камумр
куништ	кениҷе	камутум	камъиёр
канашту(к)	кунҷӣ	камвази	камғиза
кинг	кунҷит	камвазӣ	камғайрат
кунгур	кунҷитак	камукост	камғайратӣ
кунгураI	кунҷид	каме	камфоида
кунгураII	кунҷидак	камӣ	камфаросат
кунгурадор	кунҷидӣ	камёб	камфарзанд
кунгуракорӣ	кунд	камёбӣ	камфаҳм
кенгуру	кундош	камёфт	камқадр
канал	кундовар	камият	камқувват
каналқобӣ	кундоварӣ	кумайт	камқувватӣ
каналков	кундопа	кумита	кумак
канализатсионӣ	кундача	кумез	камкор
канализатсия	кундзехн	каминI	камкорӣ
кун-макун	кундзехнӣ	каминII	кумакпулӣ
канурI	к-андар	камингоҳ	кумакрасон
канурII	кандура	камингаҳ	кумак
кануридан	кундрав	камина	кумакҳазина
кунун	кандурӣ	каминвар	камгп
кунунӣ	кундзабон	каминӣ	камгапӣ
кана	кундзабонӣ	кан	камгунҷош
куннаI	кундакл	кун	камгӯшт
куннаII	кундақлӣ	канор	камгӯшӣ
кунх	кундфаҳм	каноранг	камгӯӣ
канаҳона	кундфаҳмӣ	канора	каммоя
канадона	кандак	канораҷӯӣ	каммаҳсул
каназада	кандакор	канораҷӯӣ	каммаданият
канақунҷид	кандакорӣ	канорадор	каммузд
канамонанд	кундкунҷа	канорагир	каммасраф
канӣ	кандагӣ	канорагирӣ	каммазмун
каниз	кундал	канорӣ	каммаош
канизак	кундан	каннос	каммаърифат
канизӣ	кунданӣ	куноғ	каммиқдор
каниса	канде	куном	камманфиат
канифол	кунда	кундан	каммаҳорат
кунӣ//кунит(т)	кундапиҳ	кунанидан	каммеҳр
ку	кундаҳона	кунояомез	каммуӣ
ку	кундазон	куноядор	каммева
куота	кундаков	куноявӣ	каманд
кувораҷо	кундаковӣ	кунаб	камандафкан
куворум	кунду	кунбур(а)	камандида
кувораII	кунду	кунабӣ	камназир
кувораI	кундук	кунтат	камнафт
кувакиб	кундукӯб	кунҷ	камнамо
куб	кундӣI	кунҷ	камнамоӣ
кубI	кундӣII	кунҷора	камнамак
кубII	кундир	кунҷола	камнур
кубII	кундирӣ	кунҷак	камҳиммат
кубиш	кунз	кунҷков	камҳиммати
кубак	кунслер	кунҷковӣ	камҳунар

кӯрмуш	кӯдакӣ	кӯтарасавдо	кӯбкорӣ
кӯрмак	кӯдан	кӯтарифурӯш	кӯбанде
кӯрмакӣ	кӯвар	кӯтарифурӯшӣ	кӯба
кӯра	кӯр	кӯтаригир	кӯба
кӯраI	кӯроб	кӯтак	кӯбӣ
кӯраII	кӯрорт	кӯткараба	кӯбидан
кӯраҳона	кӯрбаст	кӯттал	кӯбиде
кӯрашакл	кӯрбозангӣ	кӯтах	кӯбин
кӯрагар	кӯрпатак	кӯтахбин	кӯпол
кӯрагӣ	кӯрпача	кӯтахдаст	кӯпон
кӯрамонанд	кӯрпачавор	кӯтахдастӣ	кӯпро
кӯрӣ	кӯрпистон	кӯтахӣ	кӯпро
кӯз	кӯрпаша	кӯтвол	кӯпро
кӯз(а)пушт	кӯрпа	кӯтвол	кӯпе
кӯза	кӯрпа	кӯсар	кӯтоҳ
кӯза	кӯрпа	кӯсарӣ	кӯтоҳостин
кӯза	кӯрпа	кӯч	кӯтоҳандеш
кӯза	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳандешӣ
кӯзагар	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳангушт
кӯзагарӣ	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳбаёнӣ
кӯзагл	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳбин
кӯзж	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳбини
кӯзпушт	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳбини
кӯсI	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳбинӣ
кӯс	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳпой
кӯсII	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳпоя
кӯст	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳпашм
кӯсдор	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳдоман
кӯсак	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳдаст
кӯсан	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳдастӣ
кӯса	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳзабон
кӯсарӣ	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳақл
кӯш	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳақлӣ
кӯшо	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳумр
кӯшӣ	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳумрӣ
кӯшк	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳқомат
кӯшанда	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳқақд
кӯша	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳак
кӯшидан	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳакак
кӯфт	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳгардан
кӯфтагӣ	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳметраж
кӯфтан	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳмуддат
кӯфтани	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳмижгон
кӯфта	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳмӯҳлат
кӯфташуда	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳмӯҷ
кӯфтакорӣ	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳмил
кӯфтакабоб	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳназар
кӯфтукӯб	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳназарона
кӯфҷан	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳназарӣ
кӯфшона	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳӣ
кӯфӣ	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳӣ
кӯкI	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳӣ
кӯкII	кӯрпа	кӯчо	кӯтоҳӣ

گاهجوى گوخچۇي	گاو چشم گوچاشم	گاتیکا گوتيگا	کيمياگر کيميگار
گاه شمارى گوخشумورى	گاو چهر گوwachexr	گاتیکى گوتيکي	کيميى گارى کيميىگار
گاه گير گوخگير	گاو خانه گوwxona	گاج گوچ	کين کين
گاه نامه گوخнома	گاو خلته گوwxalta	گاجى // گاجى گرى گوتچى//گوتچىگار	کين-ين ک-ين
گاهن بار گوخانбор	گاو خور گوwxur	گاردرد گورد	کينونا کينونا
گاهنگان گوخانگون	گاو دار گوwdor	گارمان گормон	کيناتيتر کينотеатр
گاهوار گوхвор	گاو دارى گوwdory	گاريله گориλλα	کيناستوديه کиностудия
گاهواره گوхвора	گاو دل گوwdil	گاز I gozI	کيناشناس کинoшнac
گاهى گوxй	گاو دم گوwdum	گاز II gozII	کيناشناسى кинoшнacы
گير I گабарI	گاو دوش گوwdush	گاز III gozIII	کينافستول кинoфecтивaл
گير II گабарII	گاو دوشه گوwdusha	گازه goza	کينافيلم кинoфилм
گير I گабрI	گاو دوشى گوwdushi	گازور gozur	کينا کامديه кинoкомедия
گير II گабрII	گاوران گوwron	گازور گاه gozurgox	کينوارى кинoвар
گيرى گабрй	گاورانه گوwrona	گاسپيتل гocпитaл	کينايه кинoя
گبز گабз	گاورانى گوwronй	گاشتن гоштан	کينتيکه кинeтика
گبزي گабзй	گاورس گوwars	گاطبعي гoвтабъй	کينتيكى кинeтикй
گپ гап	گاورسه گوwarsa	گاف гоф	کيندار киндор
گيفروشى гапфурӯш	گاورنگ گوwrang	گال I голI	کينسکاپ кинескaп
گيبا // گيپа // гeпo	گاوروغن گوwrawgan	گال II голII	کينمتا گريفست кинeмaтoгpaфист
گپ باز гапбoз	گاوروى گوwруй	گالندى голландй	کينمتا گريفه кинeмaтoгpaфия
گپ بازى гапбoзй	گاوريش گوwриш	گاليدن голидaн	کينه кинa
گپ باف гапбoф	گاوزبان گوwزابoн	گام гoм	کينه آور кинeвар
گپ بافي гапбoфй	گاوزنبور گوwзанбур	گامشمار гoмшумoр	کينه توز кинeтoз
گپ بردار гапбардoр	گاوزهره گوwзaxpa	گامافانيه гoмoфония	کينه توزى кинeтoзй
گپ پرانى гаппарoнй	گاوزور گوwзур	گاو гоw	کينه جوى (й) кинaчy
گپ پرسى гаппурcй	گاوزورى گوwзурй	گاواره I гoвopaI	کينه جوئى кинaчyй
گپچه гапчa	گاو سار گوwсор	گاواره II гoвopaII	کينه چى кинaчй
گپچين гапчин	گاو سر گوwсар	گاواهн گوwoxaн	کينه خواه кинaxoх
گپچينى гапчинй	گاو شير گوwшир	گاوباره گوwbopa	کينه خواهى кинaxoхй
گپ خور гапxур	گاو صندوق گوwсандyк	گاو باز گوwboз	کينه دار кинaдoр
گپ خورى гапxурй	گاو کش گوwкaш	گاو بازى گوwboзй	کينه دارى кинaдoрй
گپ دان гапдoн	گاو کيسه گوwкисa	گاو بان گوwboн	کينه کش кинaкaш
گپ دانى гапдoнй	گاو گاه گوwгoх	گاو باني گوwboнй	کينه گر кинaгaр
گپ درа гапдaрo	گاو گدنگ گوwгaдaнг	گاو بند گوwbaнд	کينه ور кинaвaр
گپ دوست гапдyст	گاو گوم گوwгyм	گاو بندى گوwbaндй	کينها кайxo
گپ و гапpав	گاو گوش گوwгyш	گاو پاى گوwbнoй	کينهان кайxoн
گپ زنان гапzanoн	گاو گون گوwгyн	گاو پايى گوwbнoй	کينهانشناسى кайxoншнacы
گپ زنى гапzanй	گاولندى (й) گوwландй	گاو پرست گوwbapaст	کينهان نورд кайxoннавaрд
گپ فروش гапфурӯш	گاو مانندند گوwмoнaнд	گاو پرستى گوwbapaстй	کينهان نوردى кайxoннавaрдй
گپ فهم гапфaхм	گاو ماهى گوwмoхй	گاو پوست گوwbycст	کينهانى кайxoнй
گپ کاو гапкoв	گاو مرگى گوwмapгй	گاو پيکر گوwbпaйкaр	کينهزار кайxoзoр
گپ کاوى гапкoвй	گاو ملخ گوwмaлax	گاو تاز گوwbтoз	کينهها кайxoхa
گپ کلان гапкaлoн	گاو ميرى گوwмиpй	گاو تازى گوwbтoзй	کيوان кайвoн
گپ گردانى гапгaрдoнй	گاو ميش گوwмeш	گاو جسّه گوwчycсса	کيوان مثال кайвoнмисoл
گپ گذران гапгузaрoнй	گاوى گوwй	گاو جگر گوwچигaр	کيوانى II кайвoнйII
گپ گذرانک гапгузaрoнaк	گاو يال گوwёл	گاو جلاب گوwчaлoб	کيوانى I кайвoнйI
گپ گير гапгир	گاويز نه گوwизaнa	گاو جلابى گوwчaлoбй	کوچوک کاучyк
گپ گيرى гапгирй	گاو يگرى گوwигaрй	گاو جوش گوwچyш	
گپ نابردار гапнoбардoр	گاه гоx	گاو جوشى گوwچyشй	
گپ نادر гапнoдaрo	گاهها гоxo	گاو چران گوwчapaн	
گپ ناشنو гапнoшyнaв	گاهبار гоxбoр	گاو چرانى گوwчapaнй	

گ

гаронмоя	گردانمویه	гузаштани	گذشتنی	гадорӯ(ӣ)	گدارو(ی)	гапнофаҳм	گپنافهم
гароннарх	گردانرخ	гузашта	گذشته	гудоз	گداز	гапногир	گپناگیر
гаронӣ	گردانی	гузаштагарой	گذشته گرای	гудоз	گداز	гапнабардор	گپنبردور
гароиш//гириш	گردایش/گیریش	гарI	گردI	гадозодагӣ	گدازادگی	гапнабардорӣ	گپنبردوری
гириш	گیریش	гар	گرد	гадозода	گدازاده	гипӣ	گپی
героин	گرداین	гарII	گردII	гудозиш	گدازیش	гач	گچ
гароянда	گرداینده	гароидан	گرايیدن	гудозишгар	گدازشگر	гич	گیچ
гирой	گردایی	гироидан	گرايیدن	гудозгар//гудозишгар	گدازگر/گدازشگر	гечсоз	گچساز
герб	گرب	гурозI	گرازI	гадозан	گدازان	гачандуд	گچاندود
гербача	گربچه	гурозII	گرازII	гадозанда	گدازانده	гачбур	گچبور
гербарий	گربری	гурозIII	گرازIII	гадозанда	گدازانده	гачбурӣ	گچبری
гербуз	گربز	гурозон	گرازان	гудоза	گدازا	гачбандӣ	گچبندی
гербузӣ	گربزی	гурозданон	گرازندان	гудозвар	گدازور	гачпаз	گچپز
гербагӣ	گربگی	гурозсум	گرازسم	гудозидан	گدازیدن	гачпазӣ	گچپزی
гербе	گربه	гуроза	گرازه	гудозида	گدازیده	гачхок	گچخاک
гербабед	گربه بید	гурозидан	گرازیدن	гадосимо	گداسیما	гачдӯст	گچدوست
гербадав	گربه دو	гуррос	گراس	гадосифат	گداسیفات	гачсозӣ	گچسازی
гербачашм	گربه چشم	гроссмейстер	گراسمیستر	гадосифатӣ	گداسیفاتى	гачсанг	گچسنگ
гербачашмӣ	گربه چشمی	гиромӣ	گرامی	гадосифатӣ	گداسیفاتى	гачкор	گچکار
гербадавак	گربه دوک	гаронбор//гиронбор	گرانبور/گیرانبور	гадокуш	گداکش	гачкорӣ	گچکاری
гербарав	گربه رو	гаронсар	گراسر	гадогурусна	گداگر سنه	гачкӯб	گچکوب
гербарӯӣ	گربه روی	гаронкимат	گرانقیمت	гадогушна	گداگشنه	гачкӯбӣ	گچکوبی
гербасон	گربه سان	гарон//гирон	گران/گیران	гадомонанд	گدامانند	гачгар	گچگر
гербасонон	گربه سانان	гаронборона	گران بارانه	гадоманиш	گدامانیш	гачгарӣ	گچگری
гербашӯ(ӣ)	گربه شوی(ی)	гаронборӣ	گران باری	гадохиммат	گдахیممات	гучум	گچم
гербагун	گربه گون	гаронбаҳо	گران بها	гадой	گدای	гачир	گچیر
гербалико	گربه لقها	гаронпоя	گران پایه	гадоёна	گدایانه	гачӣ	گچی
гербамонанд	گربه مانند	гаронтамкин	گران تمکین	гадойбача	گدای بچه	гачин	گچین
гербамохӣ	گربه ماهی	гарончон	گران جان	гадак	گدک	гач	گچ
гербавор	گربه وار	гарончонӣ	گران جانی	гадик	گدیک	гачбандӣ	گچبندی
гербитсид	گربیتسید	гаронхоб	گران خواب	гадия	گديه	гачкорӣ	گچکاری
гурҷӣ	گر جی	гаронхор	گران خوار	гадия	گديه	гача	گچه
гарчанд	گر چند	гаронхез	گران خیز	гадияпараст	گديه پرست	гачча	گچه
гарчи	گر چه	гарондаст	گران دست	гадияпараст//гадияпараст	گديه پرست	гачабозӣ	گچه بازی
гирдI	گردI	гарондастӣ	گران دستی	гузар	گذر	гадо//гадой	گدا/گدای
гардI	گردI	гирондан	گردانیدن	гузар	گذر	гадой	گدائی
гардI	گردI	гаронрикоб	گران رکاب	гузарo	گذرا	гадобозӣ	گدابازی
гирдI	گردI	гаронрикобӣ	گران رکابی	гузарон	گذران	гадобача	گدابچه
гардоI	گردا	гаронрав	گران رو	гузарон	گذران	гадопеша	گداپیشه
гирдоб	گردآب	гаронсоя	گران سایه	гузарон(и)дан	گذرانیدن/گذراننده	гадочашм	گدачشم
гардоба	گردآبه	гаронсанг	گران سنگ	гузаронанда	گذراننده	гадочашмӣ	گدачشمی
гирдобваш	گردآبوش	гаронсангӣ	گران سنگی	гузариш	گذریش	гадохона	گداخانه
гирдос	گرداس	гаронсайр	گران سیر	гузаргоҳ	گذرگاه	гудохт	گداخت
гардафшонӣ	گردافشانی	гаронииш	گرانیش	гузаргаҳ	گذرگاه	гудохтан	گداختن
гурдафкан	گردافکن	гарониишӣ	گرانیشی	гузаранда	گذرانده	гудохтанӣ	گداختنی
гардогардI	گرداگردI	гаронфурӯш	گران فروش	гузарӣ	گذری	гудохта	گداخته
гирдогирдI	گرداگردI	гаронфурӯшӣ	گران فروشی	гузашт	گذشت	гадохислат	گداخصلت
гардолудI	گردآلودI	гаронкадр	گران قدر	гузашткунанда	گذشت کننده	гадохислатӣ	گداخصلتی
гардолудшавӣ	گردآلودشوی	гаронгӯш	گران گوش	гузаштагон	گذشتگان	гадоху	گداخلق
гардолуда	گردآلوده	гаронгӯшӣ	گران گوشی	гузашт	گذشتن	гадодухтар	گدادختر
гирдомада	گردآمده	гаронмоягӣ	گرانمایگی	гузаштан	گذشتن	гадорафтор	گدارافتار

гирифталаб	گردۀ لب	гирдгарданда	گردۀ دندۀ	гардон	گردان
гирифтуگیر	گرفت و گیر	гардگیرфта	گردگیرفته	гардон	گردان
гирифтумон	گرفت و مان	гардگیر	گردگیر	гардон(и)	گردانیدن گردانیدن
графика	گرافیکه	гирдگیر	گردگیر	гардонанда	گرداننده
гӯрканӣ	گورکنی	гардгирак	گردگیرак	гардона	گردانه
гиркиш	گیرکیش	гардгирӣ	گردگیری	гирдоваранда	گردآورنده
гург	گیرگ	гардмон	گردمان	гирдоварӣ	گردآوری
гургтинат	گیرگتينت	гардбанд	گردبند	гирдбад	گردباد
гургошти	گیرگ آشتی	гардан	گردان	гирдбодоса	گردبادوسا
гургошноӣ	گیرگ آشنایی	гардана	گردانا	гирдбодмонанд	گردبادمانند
гургона	گیرگانه	гардно	گردنا	гирдбода	گردباده
гургов	گیرگاу	гарданафроста	گردنافراخته	гирдбоф	گردباف
гургбача	گیرگ بچه	гарданафроз	گردنافراز	гирдболиш	گردبالش
гургбанд	گیرگ بند	гардногузар	گردناگذر	гирдбон	گردبان
гургпонош	گیرگ پناوش	гарданон	گردنان	гирдбур	گردبر
гургхона	گیرگ خانه	гардановар	گردن آور	гирдбирк	گردبرگ گردنبرگ
гургдандон	گیرگ دندان	гарданбурида	گردن بریده	гардбарг	گردبارگ
гургдав	گیرگ دو	гарданборик	گردنباریک	гирдбагирдон	گرد به گردان
гурграбой	گیرگ ربایی	гарданпеч	گردنپیچ	гардпош	گردپاش
гургзода	گیرگ زاده	гарданпечонак	گردنپیچانак	гардпошак	گردپاشак
гургсор	گیرگ سوار	гардантобӣ	گردنتابی	гирдпой	گردپای
гургсаг	گیرگ سگ	гарданодагӣ	گردن دادگی	гирдпеч	گردپیچ
гургсират	گیرگ سیرت	гардандароз	گردندراز	гардченкунак	گردچينکناک
гургсифат	گیرگ صفت	гардандарозӣ	گردندرازӣ	гардчин	گردچين
гургтабиат	گیرگ طبيعت	гардандагӣ	گردندگی	гирдхон	گردخان
гургак	گیرگ گک	гарданда	گردنده	гарддоршавӣ	گرددارشوی
гургкирдор	گیرگ کردار	гарданзан	گردنзан	гарддон	گرددان
гургмонанд	گیرگ مانند	гарданшах	گردنشاх	гирддандон	گردندان
гургмизоч	گیرگ مزاج	гарданшахӣ	گردнشاхӣ	гардар	گرددر
гургмаст	گیرگ مست	гарданшикаста	گردنشکسته	гардероб	گردراب
гургманиш	گیرگ منیش	гарданғафс	گردнғафс	гирдрон	گردران
гургвор	گیرگ گوار	гарданғафсӣ	گردнғафсӣ	гирдрӯӣ	گردروی
гургӣ	گیرگی	гарданфароз	گردنфراز	гирдзод	گردزاد
гаргин	گیرگين	гарданфарозӣ	گردنфرازӣ	гирдсӯз	گردسوز
гургин	گیرگين	гарданкач	گردنکچ	гардиш	گردش
гургина	گیرگينه	гарданкаш	گردنکش	гардишбоб	گردشباب
гургиначарм	گیرگينه چرم	гарданкашӣ	گردنکشی	гардишдор	گردشدار
гургинадӯз	گیرگينه دوز	гарданканда	گردنکنده	гардишқунон	گردشکنان
грам	گیرم	гарданкӯтоҳ	گردن کوتاه	гардишгоҳ	گردشگاه
грам	گیرم	гардангоҳ	گردنگاه	гардишгар	گردشگار
грамм	گیرم	гардангир	گردنگیر	гардишгарӣ	گردشگری
гурмI	گیرمI	гардана	گردانه	гардфишон	گردفشان
гурмII	گیرمII	гарданагир	گردانه گیر	гардак	گردک
гармо	گیرما	гарднурӣ	گردنوری	гардак	گردک
гармой	گیرمائی	гарданӣ	گردنی	гардак	گردک
гармоба	گیرمابه	гарда	گردۀ	гардакон	گردکان
гармобабон	گیرمابه بان	гарда	گردۀ	гардкашак	گردکشاک
гармобадор	گیرمابه دار	гарда	گردۀ	гардкам	گردکم
гармоташхис	گیرماتشخيص	гирдасеҳон	گردۀ سهان	гирдгоҳ	گردگاه
гармодармонӣ	گیرمادارمونی	гурдаолу	گردۀ آلو	гирдгард	گردگرد
гармозадагӣ	گیرمازداگی	гирдапартой	گردۀ پرتایی	гирдгардон	گردگردان

гисиландан // гисиланидн	гаждум	газак II	гузорд
гуселон(и)дан	гаждумак	газак I	гузордан
гуселкунанда	гаждума	газакшар	гузориш
гаш	гаждумвор	газаквор	гузоришдих
гашасб	гусор	газгузар	гузоришгар
гашт	гусоранда	газ-газ	гузоришнома
гашт	гусор(и)дан	газгузаран	гузоранда
гашта(и)	густох	газгузарон	гузора I
гаштар	густохана	газгузарон	гузора II
гаштор	густохдаст	газгуш	гузори
гаштор	густохкор	газгушти	гузорида
гаштогашт	густохвор	газгун	гузостан
гаштирӯзӣ	густох	газгунӣ	газоф // гизоф
гаштзани	густох	газлак	гизоф
гаштак	гестано	газм	газофкор
гаштан	густар	газмол	газофкорӣ
гаштани	густарантра	газмонанд	газофгӯ(ӣ)
гашта	гастроэнтерология	газма	газофгӯӣ
гаштасар	густрандн // густранидн	газан	газофгӯӣ
гаштугузор	густарон(и)дан	газнок	газофа // гизофа
гаштӣ	густурдан	газнок	газофа
гашан	густурдан	газнок	газофа
гашан	густурдан	газнок	газофа
гашансор	густурдан	газнок	газофа
гашнагӣ	густурда	газнок	газофа
гашнагирӣ	густарак	газнок	газофа
гашна	густара	газнок	газофа
гашнапурзӯр	гастрит	газнок	газофа
гашначашм	густариш	газнок	газофа
гашначашмӣ	густарин	газнок	газофа
гашнагада	густувон	газнок	газофа
гашнамурда	густастагӣ	газнок	газофа
гашнамаст	густастан // густистан	газнок	газофа
гашни	густистан	газнок	газофа
гашниҷ // гашниҷ	густаста // густиста	газнок	газофа
гашниҷак	густаста	газнок	газофа
гашнидан	густаста	газнок	газофа
гашниз	густаста	газнок	газофа
гашниза	густаста	газнок	газофа
гашнизи	густаста	газнок	газофа
гуфт	густаста	газнок	газофа
гуфт I	густаста	газнок	газофа
гуфт II	густаста	газнок	газофа
гуфтор	густаста	газнок	газофа
гуфтордармонӣ	густаста	газнок	газофа
гуфторфурӯш	густаста	газнок	газофа
гуфторӣ	густаста	газнок	газофа
гуфтан	густаста	газнок	газофа
гуфтанбоб	густаста	газнок	газофа
гуфтани	густаста	газнок	газофа
гуфта	густаста	газнок	газофа
гуфтушунуфт	густаста	газнок	газофа

гулак	گلک	гулакдӯзӣ	گلکدوژی	гилкор	گلکار	гилкорӣ	گلکاری	гилкорӣ	گلکاری	галактика	گلکتیکه	гилкарда	گل کرده	гилкарам	گل کرم	гилкаш	گلکش	гилкашӣ	گلکشی	гилгач	گلگچ	гилгар	گل گر	гилгардон	گل گردان	гилгузорӣ	گل گزاری	гилгашт	گل گشت	гилгул	گل گل	гилгун	گلگون	гилгунрухсор	گلگون رخسار	гилгунрух	گلگون روخ	гилгунсавор	گلгон سوار	гилгункабо	گلгон قبا	гилгункафан	گلгон کفن	гулгуна	گلگونه	гулгунӣ	گلгуни	гилгир	گل گیر	гулгирак	گل گیرک	гилгин	گلгін	гилмола	گلماه	гилмолий	گلمالی	гилмоҳӣ	گلماهی	гилмоя	گلمايه	гулмаҳмал	گل مخمل	гулмаҳмалпӯш	گل مخمل پوش	гулмижа	گل مژه	гилмӯхра	گل مهر	гулмех	گل میخ	гуланор	گلنار	гулнор	گلنار	гулноргун	گلنار گون	гулнорӣ	گلناری	гилнок	گلناک	гулнисор	گلنثار	гуландоз	گلنداز	гуландом	گلندام	гулнасаб	گل نسب	гулнақш	گل نقش	гулангдон	گلنگدان	гулнам	گلنم	гулнӯш	گلنوش	гулӯ	گلӯ				
гулханнишинӣ	گلخن نشینی	гулҳанӣ	گلخنی	гулҳӯрак	گلخورک	гулҳез	گلخیز	гулдор	گلدار	гулдор	گلدار	гулдом	گلدام	гулдон	گلدان	гулдаст	گلدست	гулдаста I	گلدسته I	гулдаста II	گلدسته II	гулдурас	گلدوراس	гулдуррос	گلدورروس	гулдурос	گلدوروس	гулдӯз	گلدوز	гулдӯзӣ	گلدوژی	гулдӯст	گلدوست	гулрух	گلرخ	гулрухсор	گلرخسار	гулранг	گل رنگ	гулроӣ	گلروی	гулрӯӣ	گلرؤی	гулрез	گلریز	гулрезон	گلریزان	гулреза	گلریزه	галерея	گالریه	гулзор	گلزار	гулзорбон	گلزار بان	гулситон	گلستان	гулстон	گلستان	гулсанг	گل سنگ	гулсангшиносӣ	گل سنگ شناسی	гулшакар	گلشکر	гулшан	گلشن	гулшаноро	گلشن آرا	гулшансаро	گلشن سرا	гулшанӣ	گلشنی	гулсифат	گل صفت	гулъизор	گلزار	гулъузор	گلزار	гулғар	گلغار	гилғилмон	گلغلمان	гулгунча	گل غنچه	гулғанда	گلغنده	гулғом	گلغام	гулфарш	گل فرش	гулфурӯш	گل فروش	гулфурӯшӣ	گل فروشى	гулфишон	گلفشان	гулфишонӣ	گلفشانی	гулфаҳшанг	گل فاهشنگ	гулқанд	گلقدن
гулбонг	گلبانگ	гулбамалпӯш	گل بخل پوش	гулбадан	گلبدن	гулбур	گلبر	гулбарг	گلبرگ	гулбаргрӯӣ	گلبرگ روی	гулбурӣ	گلبری	гулбазм	گل بزم	гулбасар	گل بسر	гулбун	گلبن	гулбанд	گلبنده	гулбандӣ	گلبندی	гулбахор	گل بهار	гулбихӣ	گل بهی	гулбӯӣ	گل بو ی	гулбӯта	گل بوته	гулбутта	گل بوته	гулбез	گلbez	гулпаш	گلپاش	гулпошӣ	گلپاشی	гулпар	گلپار	гулпартой	گل پرتایی	гулпараст	گل پرست	гулпарастӣ	گل پرستی	гулпарвар	گل پرور	гулпарварӣ	گل پروری	гулпӯш	گلپوش	гулпечак	گل پیچک	гулпирён	گلپیرهن	гулперахан	گلپراخان	гулпирахан	گلپیراخان	гилтобӣ	گلتابی	гулҷом	گل جام	гулҷӯш	گلجوش	гулҷой	گلجای	гулҷанбар	گل چنبر	гулҷехр	گلچهر	гулҷехра	گلچهره	гулҷин I	گلچین I	гулҷин II	گلچین II	гулҷиндор	گلچین دار	гулҷинӣ	گلچینی	гулҳора	گلخوره	гулҳок	گلخاک	гулҳона	گلخانه	гулҳат	گلخط	гулҳан	گلخن	гулҳанафрӯз	گلخنافروز	гулҳантоб	گلخن تاب	гулҳанда	گل خنده	гулҳангиронӣ	گلخن گرانی	гулҳаннишин	گلخن نشین
гуфтушунид	گفت و شنید	гуфтугузор	گفت و گزار	гуфтугӯӣ	گفت و گو ی	гекто	گکتا	гектар	گکتار	гил	گل	гил	گل	гулбахмал	گل بخل	гулгардонӣ	گلگردانی	гулоб	گلآب	гулобтун	گلآبتون	гулобдон	گلآبدان	гулобзан	گلآبز	гулобгар	گلآبگر	гулобгир	گلآبگیر	гулобгирӣ	گلآبگیری	гулоблизатсия	گلآبلیز تسیه	гулоба	گلآبه	глобус	گلآبوس	гулобӣ	گلآبی	гулобнош	گلآبپاش	гулобитоб	گلآбیتاب	гулобиранг	گلآب رنگ	гулоҷ	گلآج	гулафсор	گل آفسار	гулафшон	گل آفشان	гулафшонӣ	گل آفشانی	галоген	گلآгн	галоген (хо)	گلآгн	галогенӣ	گلآгنی	гулола	گلآله	гулолуд	گلآلود	гулолуда	گلآلوده	галлон	گلآلون	гулон	گلآلون	гуландохта	گل آنداخته	гуландуд	گل آندود	гулангубин	گل آنگبین	гуловез	گل آویز	гилая	گیلایه	гилаямез	گیلایه آمیز	гилаякунон	گیلایه کنان	гулбод	گلبداد	гулбодом	گلبدام	гулбор	گلبار	гулборон	گلباران	гулбоз	گل باز	гулбоғ	گل باغ	гулбофт	گل بافت	гулбам	گل بام	гулбон	گل بان		

генетикӣ	гумрах	гелиодастгоҳ	ғулафшонӣ
генетика	гумрахӣ	гелиография	ғулом
гантел	ғумзадароҳ	гелиометр	ғулоҷа
ганҷ	ғамаст	гелиомерказӣ	ғулӯбанд
ғунҷо	ғамшуда	ғлитсерин	ғулӯбандагӣ
ганҷафшонӣ	ғамкарда	ғалифе	ғулӯбанда
ганҷоган	ғамкардапай	ғилем	ғулӯдард
ғунҷон(и)дан	ғамкардадил	ғилембоф	ғулӯз
ғунҷоиш	ғамкардароҳ	ғилембофӣ	ғулӯсӯз
ғунҷоишдор	ғамкурс	ғилемпора	ғулӯфишор
ғунҷой	ғамгаштагӣ	ғилемча	ғулӯгоҳ
ганҷбон	ғамгашта	ғилемфурӯш	ғулӯғирифтагӣ
ганҷбахш	ғам-ғам	ғилемфурӯшӣ	ғулӯғирифта
ганҷбахшӣ	ғамном	ғилин	ғулӯғир
ганҷпардоз	ғамномӣ	ғлюкоза	ғулӯла
ганҷҷӯ	ғамнитарӣ	ғамI	ғулӯлазанӣ
ганҷҷӯӣ	ғаммаI	ғамII	ғулӯлаандозӣ
ганҷхона	ғаммаII	ғамIII	ғулӯлаборон
ганҷхудо	ғамма-шуоъҳо	ғематология	ғулӯлапора
ганҷдон	ғамус	ғумор	ғулӯлапаронӣ
ганҷрез	ғамугӯр	ғуморанда	ғулӯларез
ганҷсанҷ	ғамӣ	ғумор(и)дан	ғулӯлакамон
ғунҷишк	ғамиз	ғумоштан	ғулонамтр
ғунҷишкрӯзӣ	ғамиздон	ғумошта	ғулоنى
ғунҷишкак	ғамн	ғмаглабин	ғуло нӣз тсии
ғунҷишкӣ	ғамтсид	ғамон	ғала//ғалла
ганҷков	ғамтсизм	ғамномез	ғалла
ганҷковӣ	ғамсиология	ғамнобар	ғала
ганҷнома	ғамсиология	ғамнобарӣ	ғула
ганҷе	ғамфонд	ғамнопазир	ғалаоси
ганҷур	ғамноғозӣ	ғамнодор	ғалаомез
ганҷура	ғамноҳ//ғунаҳ	ғамнозда	ғалаомезона
ганҷурӣ	ғамноҳолуд	ғамнозада	ғалабон
ғунҷула	ғамноҳмурз	ғамноманд	ғалабонӣ
ганҷавӣ	ғамноҳбахш	ғамномандӣ	ғалабаходур
ганҷӣ	ғамноҳкор	ғамномандӣ	ғалаҷазира
ганҷёб	ғамноҳкорона	ғамноназӣ	ғаладор
ғунҷидан	ғамноҳкорӣ	ғамноидан	ғаладорӣ
ғанҷина	ғамноҳгорона	ғамбурас//ғамбуррос	ғаларав
ғанҷинадор	ғамноҳгорӣ	ғамбуск	ғаласитора
ғанҷинасанҷ	ғамбад	ғамбусак	ғаласоҳибӣ
ғанд	ғамбадхона	ғамбусаквор	ғилақунон
ғанда	ғамбадсарой	ғамбудагӣ	ғалагов
ғундо	ғамбадмонанд	ғамбуда	ғилағзорӣ
ғандоб	ғамбадӣ	ғамбит	ғиламанд
ғандобрав	ғамбаз	ғамроҳ	ғиламандона
ғандондан	ғамбазча	ғамроҳшуда	ғелий
ғундовар	ғамбаздор	ғамроҳӣ	ғилий
ғундоварӣ	ғамбазшакл	ғамрук	ғулий
ғандбол	ғамбазмонанд	ғамрукхона	ғилиа
ғандбалбоз	ғамбазӣ	ғамрукӣ	ғелиотехника

гӯл	гӯшакдор	гӯштоба	гавзбоз
гавлок	гӯшкар	гӯштиодамхӯр	гавзбун
гӯлах	гӯшкаркунанда	гӯштолуд	гавазн
гӯлхӯр	гӯшкашон	гӯштовар	гавазнбача
гӯлхӯрда	гӯшкашак	гӯштбурда	гавазнбарра
гӯлаҳӣ	гӯшкашӣ	гӯштбирён	гавазнпарвар
гӯлзан	гӯшкалон	гӯштпора	гавазнпарварӣ
гӯлгард	гӯшаки	гӯштхор	гӯсола
гӯлگیر	гӯшгузор	гӯштхорӣ	гӯсолабон
гӯлگیرӣ	гӯшгарон	гӯштхӯр	гӯсолабонӣ
гӯлнамо	гӯшгаронӣ	гӯштхӯрӣ	гӯсолапараст
гӯла	гӯшагӣ	гӯштдор	гӯсолапарастӣ
гӯлӣ	гӯшгир	гӯшдори	гӯсолачашм
гавлес	гӯшмол	гӯштфурӯш	гӯсоламизоч
гуманизм	гӯшмолак	гӯштфурӯшӣ	гӯспанд
гумижа	гӯшмолӣ	гӯштқима	гӯспандкушон
гумиш	гӯшмонак	гӯштқима кнк	гӯспанд
гун	гӯшмоҳӣ	гӯштқимакунак	гӯспандбон
гун-	гӯшношунид	гӯштқуб	гӯспандбонӣ
гунагон	гӯшношуниде	гӯштқубак	гӯспандпарвар
гуногуниҳтисос	гӯшнавоз	гӯштқубӣ	гӯспандпарварӣ
гуногунандешӣ	гӯшаша	гӯштнок	гӯспандтарош
гуногуноҳанг	гӯшашаимом	гӯшти	гӯспандтарошӣ
гуногуноҳангӣ	гӯшадор	гӯшти	гӯспандчаллоб
гуногуновоз	гӯшакаш	гӯштез	гӯспандчаллобӣ
ногунбарг	гӯшакашӣ	гӯштезӣ	гӯспандҷаранӣ
гуногунпахлу	гӯшагир	гӯштигир	гӯспандхона
гуногунтуҳм	гӯшагирӣ	гӯштигирӣ	гӯспанддор
гуногунтасриф	гӯшанишин	гӯштин	гӯспанддори
гуногунтамға	гӯшанишинӣ	гӯштин	гӯспандвор
гуногунҷинс	гӯшвор	гӯштингир	гӯспандӣ
гуногунҷинса	гӯшворак	гӯштингирӣ	гӯш
гуногунҳаҷм	гӯшвора	гӯшхор	гӯш
гуногунҳол	гӯшвон	гӯшхона	гӯшҳазак
гуногунзот	гӯшвонӣ	гӯшҳарош	гӯшгӯш
гуногунрутба	гӯшвазнин	гӯшҳез	гӯшона
гуногунранг	гӯшвазнинӣ	гӯшҳезак	гӯшоҳанг
гуногунзабон	гӯшӣ	гӯшдор	гӯшовез
гуногунзабонӣ	гӯшидан	гӯшдароз	гӯшбур
гуногунжанр	гӯшида	гӯшдарояк	гӯшбурӣ
гуногунсоҳа	гӯшгӯш	гӯшдард	гӯшбурида
гуногунсоҳт	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯшбистар
гуногунсол	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯшбақимор
гуногунсавия	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯшбанд
гуногунсимо	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯшпахн
гуногуншакл	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯшпеч
гуногунтоифа	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯшпеч
гуногунтабақа	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯшпайванд
гуногунтабиат	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯшт
гуногунқада	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯштоб
гуногунқасб	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯштотабак
гуногунқасб	гӯшгӯш	гӯшдиҳанда	гӯштотабак

[illegible]

лойоб//лойоба	لاى آب//لاى آبه	лод	لدا	гилза	گيلزه
лойолуд	لاى آلود	лорд	لورد	гимназия	گيمنزیه
лойомоч	لاى آماچ	лозол	لوزال	гимнастика	گيمنستیکه
лойбозӣ	لاى بازى	лозим	لوزيم	гимнастикӣ	گيمنستیکى
лоячуз	لايجوز	лозима	لوزمه	гинекологӣ	گينکالاکى
лоях	لايخ	лозимӣ	لوزمى	гинекология	گينکالاکيه
лоихавӣ	لايخوى	лозимият	لوزميت	гайхон//геҳон	گيهان
лоиха	لايحه	ложвард	لژورد	гиеханديو	گيهانخديو
лоихасоз	لايحه ساز	лож	لژه	гайхонхидев//геҳонхидев	گيهانخيده
лоихасозӣ	لايحه سازى	лос	لاس	гев	گيوه
лоихакаш	لايحه کش	лош	لاش	гевакш	گيوه کش
лоихакашӣ	لايحه کشى	лошайт	لاشئ		
лойхобонӣ	لاى خوابانى	лошарик	لاشريك		
лойхона	لاى خانه	лошак(к)	لاشک(ک)		
лойхӯрак	لاى خورک	лоша	لاشه		
лойдон	لاى دان	лошахар	لاشه خر	лаолӣ	لاولى
лоязол	لايزال	лошахор	لاشه خوار	лаома	لامه
лойшакар	لاى شکر	лошахӯр	لاشه خور	ла	لا
лояъкил	لايعقل	лошӣ	لاشئ	ло//лой	لاى//لاى
лояънӣ	لايعنى	лоилоч	لاعلاج	лоидан	لائيدان
лойфишон	لاى فشان	лоғ	لاغ	лоубол	لاابال
лояфут	لايفوت	лоғар	لاغر	лоуболана	لابالانه
лоиқ	لايق	лоғарандом	لاغر اندام	лоуболӣ	لاابالى
лойқа	لايقه	лоғарандомӣ	لاغر اندامى	лоақал	لااقل
лойқадор	لايقه دار	лоғарбадан	لاغر بدن	лобуд(д)	لابد
лойқазор	لايقه زار	лоғартан	لاغر تن	лобуддан	لابدءان
лойкорӣ	لاى كارى	лоғарчусса	لاغر چسسا	лобуддӣ	لابدى
лойкаш	لاى کش	лоғарзамин	لاغر زمين	лоба	لابه
лойгар	لاى گر	лоғармиён	لاغر ميان	лобакунон	لابه كنان
лойгарӣ	لاى گرى	лоғарниход	لاغر نهاد	лобагар	لابه گر
лоямут	لايموت	лоғарӣ	لاغرى	лобагарӣ	لابه گرى
лояном	لاينام	лоф	لاف	лот	لات
лоянкатеъ	لاينقطع	лофзан	لاف زن	лото	لاتا
лой	لاى	лофзанӣ	لاف زنى	лотерея	لاتيريه
лоин	لاين	лофакӣ	لافكى	лотинанидан	لاتينانيدان
лаб	لب	лофидан	لافيدان	лотинӣ	لاتينى
луб(б)	لب(ب)	лоқ	لاق	лочуръа	لاجرعه
лабовезон	لب آيزان	лоқайд	لافيد	лочарам	لاجرم
лубоб	لباب	лоқайдона	لافيدانه	лочавоб	لاجواب
лабаче	لباچه	лоқайдӣ	لافيدى	лоч(у)вард	لاجورد(ى)
лабод	لباد	локII	لاکII	лоч(у)вардӣ	لاجوردى(ى)
лабодд	لبادد	локIII	لاکIII	лочор	لاجار
лабораторӣ	لبارتارى	локIV	لاکIV	лочира	لاجيره
лаборатория	لبارتارىه	локV	لاکV	лочин	لاجين
лаборант	لبارنت	лоқдар	لاکدار	лочинвор	لاجينوار
лаборантӣ	لبارنتى	лок//лакI	لاک//لاکI	лохавл(а)	لاحول(ا)
либос	لباس	лоқайт	لاکاماتيو	лох	لاخ
либосовезак	لباس آويزک	лоқпушт	لاک پشت	лодI	لادI
либосбур	لباس بر	лоқатор	لاکاتار	лодII	لادII
либосбури	لباس برى	лоқхӯрда	لاک خورده	лодIII	لادIII
либоспӯшӣ	لباس پوشى	лоқзада	لاک زده	лодан	لادن
				лодан//лозан	لادن//لازن

лаҷамзада	лапидан	лабғас	либсхона
лаҷомак	лептоп	лабак	либсдор
лаҷомгусехта	лапарI	лабқач	либсдӯз
лаҷомгусаста	лапарII	лабқашол	либсдӯзӣ
лаҷомгусехтагӣ	лаппасзанӣ	лабақӣ	либсшӯӣ
лаҷомнопазир	лаппас//лаппос	лабақидӯзӣ	либсфурӯшӣ
лаҷан	лаппиш	лабгирд	либсқапақ
лаҷе	лап-лап	лабгардон	либсқашӣ
лаҷак	лап-лап	лабғаз	либсвор
лаҳаз	лаппӣ	лабғазӣ	либсворӣ
лаҳаф	лаппида	лаблбI	лаблб
лаҳад	латIII	лаблбII	лаббиф
лаҳзавӣ	латI	лаблбу	лаббифӣ
лаҳза	латII	лаблбуранг	лаббаргардон
лаҳзашуморӣ	латиграфия	лаблбузор	лаббаргашта
лаҳф	латбардор	лаблбушӯрбо	лаббаста
лаҳм	латбардорӣ	лаблбуғндар	лабпар
лаҳмӣ	латхора	лаблбуғндорӣ	лабпаридагӣ
лаҳн	латхӯрдагӣ	лаблбуфурӯш	лабпарида
лаҳнақ	латхӯрда	лаблбуфурӯшӣ	лабтоб
лаҳумат	латхӯрӣ	лаблбуқор	лабтаҳт
лаҳиф	латар	лаблбуқорак	лабтурш
лаҳим	латра	лаблбуқорӣ	лабтуршӣ
лаҳимхӯрда	латсензия	лаблбуқовақ	лабташна
лаҳимқор	латсей	лаблбуқин//лаблбуқӣ	лабтанг
лаҳимқорӣ	латгин//латтагӣ	лаблбугин//лаблбуғӣ	лабас
лаҳимқаш	латанбон	лабл-лабл	лабҷақ
лаҳия	латанбор	лабл-лабл	лабҷаро
лаҳ	латанбар	лаблӯла	лабҷасп
лаҳтII	латвонӣ	лаблӯладор	лабҷашак
лаҳтI	латвагӣ	лаблес	лабҷанг
лаҳт	латвӣ	лабан	лабҷушқ
лаҳтак	латвиягӣ	лабанӣ	лабҷанд
лаҳте	латта	лабаниёт	лабҷандақ
лаҳтешӯӣ	латтабанд	лаба	лабҷанда
лаҳҷак	латтапора	лабадор	лабҷанӣ
лаҳҷа	латта-путта	лабадӯзӣ	лабад
лаҳҷавор	латтапараст	лабӣ	лабидарӣ
лаҳш	латтапеч	лаббай	лабдӯз
лаҳшан	латтахор	лаббӣ	лабдӯл
лаҳше	латтакӯҳна	лаббизм	лабретто
лаҳшиданI	латиш	лабиринт	лабрет
лаҳшиданII	латишӣ	лабеша//лабоша	лабс
лаҳшида	латм	лабик	лабсрх
лаҳшиш	лач(ч)	лаббайк	лабсрхте
лаҳ-лаҳ	лач	лаббайкзанон	лабсӯз
лаҳлаҳа	лаҷаҷ	лаббайгӯӣ	лабшон
лаҳе	лаҷаҷат	лаббайгӯӣ	лабшкар
лаҳе-лаҳа	лаҷаҷора	лаббайгӯён	лабшкесте
лаҳғ	лаҷом	лаппос	лабшӯр
лаҳға	лаҷомдӯз	лапанд	лабшӯӣ

лафз	لغت شناسی	لطیف آمیز	لدى لادنунӣ
лақлақ	لغت نامه	لطفاً	ليدلر лидер
лик-лик	لغت نویس	لطمة	لذت
лақлақа	لغت نویسی	لطيف	لذت آور
лукма	لغجيدان	لطيف اندام	لذت افزا
лукмапартой	لغاد	لطيف اندامى	لذت بخش
лукмадехӣ	لغز	لطيف بازو	لذت افزا
лақулук	لغز	لطيف پيو	لذت گیر
лақва	لغز	لطيف خوئي	لذت ناک
лаққа	لغزان	لطيف سرشت	لذت ياب
ликқа	لغز اندن // لغز انيدن	لطيف طبيعت	لذت يابی
лакқӣ	لغز ش	لطيف منظر	لذع
лақай	لغز ش گاه	لطيفه	لذيد
лакқидан	لغز لغزان	لطيفه گوی	لار
ликқидан	لغز ندگی	لطيفه گویی	لرز
лакқиде	لغز ندۀ	لطيفه نما	لرز
ликқиде	لغز يدن	لطيفی	لرزان
лакит	لغزان	لعاب	لرزاندى // لرز انيدن
лакқигӣ	لغز انک	لعاب دهی	لرزانک
лақай	لغز ش // لغز ش	لعاب	لرزانده
лакI	لغز ندگی	لعاب	لرزش
лакII	لغز ندۀ	لعبت	لرز لرزان
лак//локIII	لغز يدن // لغز يدن	لعبت باز	لرزانده
лакот	лагжидан//лагзидан	لعبت بازی	لرزه
лакотӣ	لغز يده	لعبتک	لرزيدن
лақона	лагмон	لعب گر	لرزيدۀ
лектор	لغو	لعلى	لرگӣ
лакдирай	луғавӣ	لعلاشام	لرگينى
ликс	лаф(ф)	لعلى فام	лузум
лакқамохӣ	лаффе	لعلى قند	лузумот
лақлақ	лафет	لعلى لاک	лазер
лаклак	лафч	لعلى گر	лазерӣ
лик-лик	лафча	لعلى гон	лас
лаклакбозӣ	лафч//лафч	لعلى гонۀ	лосан
лаклакхона	лафчан	لعلى وش	лосанулғайб
лаклакӣ	лафچه//лафча	لعلى I	ласӣ
лакмус	лафзбоз	لعلى II	ласин
лакнат//лукнат	лафзан	لعليچه	лашI
лукнат	лафзбозӣ	لعن	лашII
лукук	лафзӣ	لعنت	лашкар
лакка	лафиф	لعنت کرده	лашкаршуқуф
лакқадор	лақ	لعنت نامه	лашкаршикан
лақашам	лик	لعنتى	лашкаршиканӣ
лакқагирӣ	луқ	لعين	лашкаркаш
лакхан	лақо	لغات	лашкаркашӣ
ликёр	лақандн//лақанидн	لغايت	лашкаргоҳ
лагII	лақанднӣ//лақаниднӣ	لغات	лашкарӣ
лагI	лақанак	لغاتдон	лаатоиф
лаглаг	лақаб	لغات ساز	лаатоифулҳиял
лағом	лақабгузорӣ	لغات سازى	лаатофат
лағомгусехтагӣ	лақата	لغت شناس	лауф

лӯлизан زن	лӯтихӯر خور	ланҷи لنجي	лагмгусехта گسيخته
лӯлидӯхтар دختر	лавс لوث	ланҷидан لنجيدان	лагтура گتور
лӯлигарӣ گري	лӯҷ لوچ	ландахӯр لندهور	лагда گد
лӯлигӣ لوليگي	лӯҷак لوچک	ландахӯрӣ لندهوري	лагдандоз گدانداز
лӯливаш وش	лӯҷак لوچک	ланг I لنگ I	лагдандозӣ گداندازي
лавм لوم	лӯҷӣ لوچي	ланг II لنگ II	лагдпарон گدپران
лавн لون	лӯх لوخ	линг لنگ	лагдпаронӣ گدپراني
лаванд лаванда	лӯҳ лӯҳ	лангак لنگاک	лагдпартӣ گدپراني
лавандона لوندانه	лӯҳкаш لوحه کش	лангон لنگان	лагдахста گدخسته
лӯндача لوندهچه	лӯҳкашӣ لوحه کشي	лингча لنگچه	лагдхор گدخور
лӯнда лӯнда	лӯхтак لوختک	лангар لنگر	лагдхӯр гдхӯр
лӯндахӯча لوندهخوچه	лӯхтакбоз لوختک باز	лангарандозӣ لنگراندازي	лагдхӯранда гдхӯранда
лӯндасар لوندهسر	лӯхтакбозӣ لوختک بازي	лангарчӯб لنگرچوب	лагдзан گدزن
лӯндашакл لوندهشکل	лӯхтакмонанд лӯхтакمانند	лангардор лангарدار	лагдзанӣ гдзани
лӯндаякак лӯндаيکک	лӯхтакӣ لوختکي	лангарак лангарاک	лагдкорӣ гдکاری
лавандӣ лонди	лӯхсидан لوخسيدان	лангаргоҳ лангарگاه	лагдқӯб гдқӯб
лӯндаяк лондиک	лӯхсида لوخسيده	лангарӣ ланگري	лагдқӯба гдқӯба
лӯнгӣ лонгӣ	лӯра لورا	лангас ланگس	лагдқӯбӣ гдқӯби
лӯнгидор лонгидар	лавз III لوز III	лингә лنگه	лагдмол гдмол
лавна лонә	лавз лоз	лангӣ лنگي	лагдмолӣ гдмолӣ
лавед/лавид лонид	лавз II لوز II	лангидан ланگيدان	лаган гдгн
лах له	лавзатайн лозтаин	лангида ланگيده	лаганбардор гдгнбардар
лахаб لهб	лавзӣ лозӣ	лӯъ лӯъ	лаганбардорӣ гдгнбардари
лахчагӣ لهجگي	лавзина лозина	лӯълӯъбанд лӯълӯъباند	лаганча гдгнچه
лахчаӣ لهجوي	лаввас لوس	лӯълӯъсанҷ лӯъلӯъسانچ	лаганда гдгнда
лахча لهجه	лӯс لوس	лӯъ лӯъ	лагер гдгир
лахчашинос لهجه شناس	лӯсона лӯسانه	лӯъм лӯъм	лагм гдгм
лахчашиносӣ لهجه شناسي	лӯш لوш	лав I لав I	лагмӣ гдгмӣ
лахозо لهذا	лӯш I لوш I	лав II لав II	лагмкор гдгмкор
лахв لهو	лӯш II لوш II	лав III لав III	лагмкорӣ гдгмکاری
лахә لهه	лӯтӣ لوطي	лав IV لав IV	лагу //лагу //лагу
лахиб لهيب	лӯтӣ лӯтӣ	лав V لав V	лагуқона логуқона
лаим لشيم	лӯтибоз лӯтиباز	лаво I لavo I	лампачка лампочка
лаимуттабъ лашим الطبع	лӯтибозӣ лӯтиبازي	ливо I لivo I	лампа лампа
лаимона лашимانه	лӯк لوک	лаввоҳ лаввоҳ	лампадор лампадор
лаимӣ лашими	лӯккас лӯкکس	лаввоҳӣ лаввоҳي	ламптур ламтур
лайн лайин	лӯк-лӯк لوک-لوک	лаввоҳиқ лаввоҳиқ	ламҳа ламҳа
лаётчик лайтчик	лӯкка лӯкکه	лавозим лавозим	ламс I لامس I
лаёт лашат	лӯкидан лӯکیدان	лавозимот лавозимوت	ламс II لامس II
лаётманд лашатمند	лӯккидан лӯкکیدان	лавош лавوش	ламға ламға
лаётмандӣ лашатمندی	лӯккида лӯкکيده	лавошӣ лавوشي	ламғафишон ламғафшон
лаётнак лашатناک	лавгӯш логуш	ливота ливота	лам-лум лам-лум
лаётнакӣ лашатناکي	лӯл لوّل	ливотагар ливотагар	лама I لاما I
лаёлӣ لايالي	лӯла лӯла	лавомеъ лавомеъ	лама II لاما II
лаён لايان	лӯлаболор лӯлаبالار	лавоеҳ лавоеҳ	ламаркизм ламаркизм
либерал либирал	лӯлаболит лӯлаبالش	лоб лонда-лӯб	ламеизм ламеизм
литр ليتر	лӯлибача лӯлиبچه	лобӣ лӯби	ламит ламит
летаргия лаштريگه	лӯлапеч лӯلاپچ	лобашор лобياشور	ламязал ламязал
лайс لايث	лӯлашакл лӯلاشکل	лобӣ лӯби	ланҷ ланҷ
лиризм ليريزم	лӯлакабоб лӯلاکابوب	лӯт I لوت I	ланҷ ланҷ
лира ليرا	лӯли لولي	лӯт II لوت II	ланча ланча

مودдаI مادهI	мотамсароI ماتم سرا	лимӯғиёх گياه ليمور	лироII ليره
מודداII مادهII	мотамкада ماتم كده	лимӯранг ليمورنگ	лирика ليريكة
модабуз مادهبز	мотамй ماتمى	лимӯзор ليموزور	лирикй ليريكى
модахар مادهخر	моҷид модچي	лимиё лимийه	лезак ليزاك
модасаг مادهسگ	моҷаро ماچراو	линотип ليناتيپ	лезгин ليزگين
модашер مادهشير	моҷарочӯ(й) ماچراچو(ي)	линолеум لينالوئم	лезидан ليزيدان
модагов ماده گاو	моҷарочӯёна ماچراچو يانه	лента لينته	лижатаз ليجاتوز
модагург ماده گرگ	моҷарочӯйى ماچراچو يى	линтер لينتير	лижатазй ليجاتوزي
моддй مادهي	моҷароталаб ماچراطلاب	линза لينزه	лижаронй ليجاروني
модиён مادهيان	моҷа маچه	лингифан لينگافان	лижа лиجه
модият مادهيت	моҷахр маچهخر	лингдароз لينگدراز	лес лес
моддигарой مادهي گرائي	моҳасал موخاسال	лингзанй لينگزاني	лесалис лесолес
модина مادهينه	моҳазар موخازار	лингвистика لينگو يستيكة	лесандан// ليساندين
моддион مادهيون	моҳ мах	люк люк	лесак лесак
мор мар	маҳаз маҳаз	люксI ليوكسI	лесиде лесиде
мориспанд мар اسپند	маҳазшиносй ماخذشناسي	люксII ليوكسII	лесанда лесанда
морисфанд мар اسفند	маҳуз маҳуз	левланг ليولنگ	лесидан лесидан
морафсо مارافسا	модам модام	лейборист لייباريست	лиф лиф
морафсой مارافساي	модандар модاندر	лейбористй لייباريستي	лифафанаك ليفوفانوك
морбоз مارباز	модеҳ модех	лейтенант لئيتننت	лифт лифт
морбозй ماربازي	модар модар	лейтенантй لئيتننتي	лифтбан ليفتبان
морбача ماربچه	модаровард модар آورد	лейкотсит لئيكوسيت	лифдар ليفدار
морпеч مارپيچ	модарандар модاراندر		лифзанй ليفزاني
моратория مارتاريه	модарона модарانه		лифкаду ليفكادو
морчӯба مارچوبه	модарбзург модар بزرگ		лифе лифе
морхӯр مارخور	модарбеҳахато модربه خطا		лифй лифй
мориддар ماريددار	модарбеҳахатой модربه خطايي		лиқандан ликқондан
моридй ماريدي	модарбизар модарبيزار		лик лек
морзбан مارزبان	модархудо модарخدا		ликлик ликлик
морзада مارزده	модархонд(а) модарخوانده(ه)		ликкандан ликкондан
морж مارژ	модарзод модарزاد		лексикография лексикаграфия
морсар марसार	модарзодй модарزادي		лексикология лексикология
мористонI مارستانI	модарзан модарزن		лексика лексика
мористонII مارستانII	модарсолорй модарسالاري		лексикй лексикй
морсархо مارسرها	модарсг модарسگ		лекин лекин
морфологй مارفالاي	модаршохй модарشاهي		лексия лексия
морфология مارفالايگيه	модаршӯ(й) модارشو(ي)		легалй легалй
морфема مارفيهمه	модаршавхар модارشواهر		лигаI лигеI
морфий مارفيي	модаршахр модارشاهر		лигиан legion
морг марگ	модарарӯс модارعروس		лайл лайл
моргаз марگز	модарак модарك		лайло лайло
моргазида مارگزیده	модаркалон модарكلان		лайлаулақдр лайлатулкадр
моргиёх مارگياه	модармӯрда модарمرده		лиле // ليلك
моргир مارگير	модернизм модарنيزم		лела(к) لেলা(ك)
мормонанд مارمانند	модарвор модاروار		лилки лайлакй
мормоҳй مارماهي	модарй модاري		лайлй лайлй
морвор ماروار	модел модел		лимандад лимонад
морз маз	моделсоз моделساز		лимо лимӯ
мозод(а) مازاده(ه)	моделсозй моделسازي		лимопроур лимӯпарвар
мозу مازو	модул модول		лимопроурй лимӯпарварй
мос мас	мода ماده		лимоҳона лимӯхона

мондашавӣ	маҳе кнӣ	мофот	масан
мондақунада	моӣ	мофавқ	мост
мондағӣ	молият	мофавқуттабиат	маст
монархизм	молибден	моқабл	мастоба//мастоба
монархист	молият	моқут	масо
монархия	молихулиа	мок	масе
монистан	молидан	моку	масебадӣ
монет	молиднӣ	мокиён	масезар
монета	молида	мол	масе-снғ
моней	моликӯлӯ	мол	масидан
монанд	моликӯла	мол	маш
монандӣ	молекула	мол	машабе
маънус	молекули	молақалом	машабеҳӯр
мануғир	молиявӣ	мол	машақ
монументалӣ	молия	молон	машба
монавӣ	мом	молондан	машплав
монавикирдор	момо	моландӯз	машпиба
монитор	момой	молпараст	машра
монидан	момодояғӣ	молпарастӣ	машак
монида	момодоя	молпарвар	машкҷирӣ
монизм	момоғул	молпарварӣ	машкдо
монист	момроз	молчаллоб	машубиринҷ
монистӣ	момак	молчаллобӣ	машӯра//машӯра
моникалам	маъман	молхона	маше
мония	маъмур	молхарӣ	маше
маъвоғо	маъмур	молдор	машӣ
маъвоғо	маъмурӣ	молдорӣ	машӣ
мовут	маъмурит	молдӯст	машӣ
моваро	маъмурӣ	молиш	машин(а)
мовароуннаҳрӣ	маъмурӣ	молишдеҳ	машин
мовуманӣ	маъмурӣ	молишгар	машин
маъво	маъмурӣ	молишнос	машин
маъ//маъ	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳар	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳона	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳонаҳӯр	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳонаҳӯрӣ	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳонағир	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳонағирӣ	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳпора//маҳпора	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳпараст	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳпарвин	маъмурӣ	молишносӣ	машин
маҳпикр	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳпайкар//маҳпайкар	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳпаймо	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳтоб//маҳтоб	маъмурӣ	молишносӣ	машин
маҳтаб	маъмурӣ	молишносӣ	машин
маҳтабшб	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳтобшаб//маҳтобшаб	маъмурӣ	молишносӣ	машин
маҳтаби	маъмурӣ	молишносӣ	машин
моҳтобӣ//маҳтобӣ	маъмурӣ	молишносӣ	машин
маҳҷбин	маъмурӣ	молишносӣ	машин

[illegible]

мачбул	метили	мутаодӣ	мутасарриф
мучтабo	математик	мутаоил	муттасил
мучтас	математика	мутамаддин	муттасилан
мучтамаъ	матин	мутамакказ	муттасила
мучтаҳид	матини рода	мутамаккани	муттасили
мачд	матинҷ	мутамакки	мутасаввиф
мучадда	матинӣ	мутамаллиқ	мутазад(д)
мучаддид	масоба	мутамаллиқона	мутаориф
мучаддадан	мисол	мутаманно	мутаол
мучаддлар	масона	мутамадди	мутааҷиб
мучаззиб	мусбат	мутамаввил	мутааҷибона
мачзуб	мисқол	матн	мутааддид
мачро	мисқоли	мутаносиб	мутааддӣ
мучро	мисқаб	мутаносибан	мутассиб
мучарраб	масал	мутаносибӣ	мутассибона
мучаррад	мисл	мутаноҳӣ	мутассибӣ
мучаррадона	масалан	мутанаббеҳ	муттаффин
мучарради	мусаллас	мутанаббӣ	муттаққил
мачарг	муалласот	матноҳӣ	мутааллиқ
мучрим	масалнавис	матноҳинос	мутааллиқот
мачрӯх	мусла	матноҳиносӣ	мутааллиқӣ
мачрӯҳӣ	мусмир	мутанаффир	мутааллим
мичарра	мусманI	мутанаффис	мутъа
мучрӣ	мусманII	мутанаққир	мутааххид
мучаззо	маснавӣ	мутанаввё	мутағоир
мачас(с)	маснавиҳон	мутаботир	мутағаллиб
мучассам	маснавиҳонӣ	мутаборӣ	мутағайир
мучассама	масубат	мутавазӣ	мутафаррид
мучассамасоз	мучоб	мутавазия	мутафаррик
мучассамасозӣ	мучодил	мутавазеъ	муттафӣқ
мучассас	мучодила	мутавазеона	мутфаккир
мучаад	мучозиба	мутавали	мутфаккирона
мачақ	мучор	мутавалиян	мутақобил
мичгон	мучорӣ	мутаваҷҷеҳ	мутақориб
мучалло	мучоз	мутаварреъ	митқол
мучаллад	мучозан	мутавассит	митқоли
мачлис	мучозот	мутаваззо	мутақаддим
мачлисоро	мучозӣ	мутаваттин	мутаққаллиб
мачлисифрӯз	мучол	мутаваффо	мутаққаллид
мачлисбозӣ	мачолис	мутаваққеъ	муттақӣ
мачлисқимоб	мачомеъ	мутаваққиф	муткабир
мачлисгоҳ	мучомиат	мутаваққил	муткабирона
мачлиснишин	мачҷонан	мутаваллид	муткабирӣ
мачлисӣ	мачҷонӣ	мутавалли	мутакаффи
мачалла	мучовир	мутун	мутакаллим
мичморук	мучоҳид	мутаваҳҳим	муттақом
мичмар	мучоҳида	митта	муттақӣ
мачмаъ	мучбур	муттаҳам	матал
мачмаа	мучбуран	муттаҳим	муталошӣ
мучмалI	мучбурий	муттаҳамӣ	мутағайирӣ
мучмалII	мучбурийат	мутаҳаввир	мутағайир

маҳалбоз	маҳрамбача	муҳаббатпарвар	мужмалӣ
маҳалбозӣ	маҳрампеша	муҳаббатнок	мачмӯъ
маҳалпараст	маҳрамӣ	меҳбара	мачмӯан
маҳалпарастӣ	маҳрамйисол	маҳбас	мачмӯа
маҳаллатӣ	маҳрус	маҳбасӣ	мичан(н)
маҳалдон	маҳрум	маҳбуб	мичун
маҳалгаро	маҳрумӣ	маҳбуба	мачнунбед
маҳалгарой	маҳрумӣят	маҳбубӣят	мачнунвор
маҳалул	маҳзун	маҳбус	мужавваз
маҳалла	маҳзунона	маҳбусхона	мжос
маҳалӣ	маҳзунӣ	маҳбусӣ	мжосӣ
маҳалло	маҳссан	мӯхточ	мужавваф
маҳаллидӯхт	маҳсин	мӯхточӣ	мже
маҳмаддоно	маҳсуб	мӯхтол	мужаххаз
маҳмаддоноӣ	маҳсус	мӯхтариз	мужул
маҳмадӣ	маҳсӣ	мӯхтарам	мужиб
маҳмил	маҳшар	мӯхтараман	мужид
маҳмилкаш	маҳшӣ маҳша	мӯхтарамона	мужинг
маҳмуд	маҳсас	мӯхтасиб	мҷӣ
маҳмул	маҳсасил	мӯхташам	мужобат
меҳнат	маҳсасилона	мӯхташамӣ	мужозӣ
меҳнатобод	маҳсин	мӯхтазир	мужорб
меҳнатдӯст	маҳсур	мӯхтамал	мужороба
меҳнатдӯстӣ	маҳсул	мӯхтамил	мужорам
меҳнатрасон	маҳсулот	мӯхтавӣ//мӯхтаво	мужосиб
меҳнатрӯзӣ	маҳсулотбарорӣ	мӯхтавиёт	мужосибот
меҳнатсаро	маҳсулотсупорӣ	мӯхчаб	мужосибоба
меҳнатшиносӣ	маҳсулноки	мужчама	мужосин
меҳнатталаб	мужз	мужчан	мужосира
меҳнатқарин	мужзар	мужчуб	мужот
меҳнаткаш	мужфил	муждаб	мужофиз
меҳнаткӯфта	мужфилороя	мужддис	мужофизат
меҳнатгурез	мужфуз	муждас	мужофизатчӣ
меҳнатгурезӣ	мужффа	муждуд	мужофизаткунанда
меҳнатӣ	мужик(к)	муждудихтисос	мужофизатгар
мужв	мужакқар	муждудкунанда	мужофиза
мужвар	мужакқик	муждудкунӣ	мужофизакор
мужварӣ	мужакқикона	муждудназарӣ	мужофизакорӣ
мужаввата	мужак	муждуде	мужофил
мужаввал	мужкам	муждудият	мужоқ
мужит	мужкамарада	муждур	мужоқима
мужитшиносӣ	мужкамэтикод	мужроб	мужоқимаронӣ
мужил	мужкамшавӣ	мужррир	мужоқимашуда
мужобира	мужкама	мужррирӣ	мужол
мужорич	мужкамӣ	мужррик	мужоландеш
мужорич	мужкум	мужрак	мужовара
мужоз	мужкумшуда	мужрик	мужиб(б)
мужозин	мужкумӣ	мужрик	мужиббона
мужосим	мужкумӣят	мужрам	мужиббат
мужосама//мужосима	мужал(л)	мужрам	мужиббатомез
мужотаб	мужлаб	мужрамона	

мададгорӣ	мадорис	михлаб	мухатиб
мададмаош	мадорӣ	мухаллад	мухотира//мухотара
мадар	мудифеъ	мухлас	мухалиф
мудраҷ	мудифавӣ	мухаллас I	мухалифатандоз
мударрис	мудифақор	мухаллас II	мухалифатандозӣ
мадраса	мудифақунанда	мухлис	мухалифат//мухалафат
мадрасахон	мудифагоҳ	мухлисона	мухалифатқор
мадрасадида	мудифагар	мухлисий	мухалифатқорӣ
мударрисӣ	мудифа	мухлут	мухалифин
мадрак	мудом I	мухлутӣ	мухбир
мадрак	мудом II	мухлук	мухбирӣ
мудрик	мудомулумр	мухаммар	мухтор
муддао	мадон	мухаммас	мухторият
муддаӣ	мудова	мухамаса	мухтараъ
муддаиёна	мудовим	мухмал	мухтареъ
мудғам	мудовимат	мухмалбоф	мухтас(с)
мадфн	мудохн	мухмалбофӣ	мухтасар
мадфуъ	мудаһн // мудаһнт	мухмалпӯш	мухтасаран
мадфун	мудохана//мудоханат	мухмалак	мухтафӣ
мудакқик	мадоех	мухмалнамо	мухтал(л)
мадқук	мудаббир	мухмалӣ	мухталит
медал	мудбар//мудбир	мухмалин	мухталиф
медалдор	муддат	мухмур	мухталифзабон
маданг	мадх	мухмурсор	мухталифӣ
маданӣ	мидхат	мухмурӣ	мухтум
маданият	мадххон	мухнасс	мухаддар
маданиятнок	мадххонӣ	мухнақа	мухаддир
маданиятнокӣ	мадхгар	мухав	мухаддарот
мудаваар	мадхгӯ(ӣ)	мухавхона	мухаддара
медуза	мадхгӯӣ	мухуф	мухаддира
мадда I	мадхнавис	мухавкоса	мухдум
мадда II	мадхнависӣ	мухавӣ	мухарриб
мудхш	мадхия	мухайир	мухраҷ
мудхуш	мадхияхон	мухайяр	мухрақа
мудхушқунанда	мадхияхонӣ	мухайил	мухруб
мудхушвор	мадхиясаро	мухайял	мухрут
мудхушӣ	мадхиясароӣ	мухайила	мухрутакл
мадеҳа	мадхиягӯӣ	мухайям	мухрути
мадид	мадхиягӯӣ	мад(л) I	мухрутишакл
мудир	мадхиянавис	мад(л) II	мухзан
мудирӣ	мадхиянависӣ	мадонн	мухсум
мудирият	мадхал	маддох	мухсус
мадина	мадад	маддохӣ	мухсусан
мадион	мададпурсӣ	мадохил I	мухсусгардонӣ
мазаб	мададҷӯӣ	мадохил II	мухсус гроданида
мазоқ I	мададҷӯӣ	мадохила	мухсусгардонид
мазоқ II	мададхоа	мадод	мухсусият
музокира	мададхоӣ	мадор I	мухти
мазохиб	мададрасон	мадор II	мухаффаф
мазбаҳ	мададрасонӣ	мадоро	мухфӣ
музабзаб	мададгор	мадоро	мухфияёна

мрдмзоддех	мрхума	мрамнома	мзбух
мрдмсор	мрхша	мрхик	мзбухона
мрдмсолор	мрхас	мрба	мзкар
мрдмсолорона	мрхаси	мрбапзи	мзкур
мрдмсолори	мрхамI	мрбат//мрбит	мзлат
мрдмситони	мрхамII	мрбит	мзмат
мрдмшнас	мрд	мрбаъ	мзматомез
мрдмшнасӣ	мрдозмо(ӣ)	мрбаъ	мзмумI
мрдмфиреб	мрдоб	мрбу	мзхаб
мрдмфиреби	мрдо	мрбу	мзхаб
мрдмак	мрдар	мрбути	мзхабпараст
мрдмкш	мрдорона	мрбиги	мзхабпарастӣ
мрдмкши	мрдори	мрбия	мзхи
мрдмгрез	мрдафкан	мрт	мзят
мрдмгрезӣ	мрдонагӣ	мртоз	мр//мрпI
мрдмгзай	мрдона	мрб	мрII
мрдмгазо(ӣ)	мрдонапӯш	мрб	мрйот
мрдмгиёх	мрдонадӯз	мрб	мратб(а)
мрдмнишин	мрдонаро	мрба	мрчат
мрдмनावоз	мрдонавор	мрба	мрчаткунанда
мрдмनावозӣ	мрбандӣ	мрб	мрчатнома
мрдмваш	мрдписанд	мрб	мрхил
мрдми	мрдранг	мрб	мрда
мрдн	мрдсолор	мрб	мрдабхш
мрдни	мрдсолори	мрб	мрдаф
мрдвор	мрдстон	мрб	мррат
мрдуд	мрдсифат	мрб	мрраса
мрда	мрдак	мрбни	мррасакар
мрдаоса	мрдкар	мрбне	мррасакарона
мрдахона	мрдкоргир	мрбне	мррасакари
мрдахӯр	мрдкари	мрбне	мррасагар
мрдадил	мрдкари	мрбне	мрраслат
мрдадилӣ	мрдгрон	мрбне	мррасилот
мрдарег//мрдари	мрдгари	мрбне	мррасиле
мрдасӯзи	мрдм	мрбне	мррасим
мрдашӯ(ӣ)	мрдмозор	мрбне	мррасими
мрдашӯи	мрдмозори	мрбне	мрраг
мрдакш	мрдмомез	мрбне	мрраг
мрдакаши	мрдмомези	мрбне	мрраг
мрдмонанд	мрдмбзор	мрбне	мрраг
мрднивар	мрдмбзори	мрбне	мрраг
мрдавор	мрдмписанд	мрбне	мрраг
мрди	мрдмхор	мрбне	мрраг
мрдина	мрдмхӯр	мрбне	мрраг
мрз	мрдмхӯри	мрбне	мрраг
мрзбан	мрдмдор	мрбне	мрраг
мрзбани	мрдмдори	мрбне	мрраг
мрзбандӣ	мрдмдар	мрбне	мрраг
мрздор	мрдмдӯст	мрбне	мрраг
мрздори	мрдмдӯсти	мрбне	мрраг
мрзшкан	мрдмзод	мрбне	мрраг

мизочII مزاج	маргбор مرگ بار	марғуб مرغوب	марзшиканӣ مرز شکنی
мизочдон مزاجدان	маргпарастӣ مرگ پرستی	марғуз مرغوز	марзакашӣ مرز کاشی
мазоx مزاج	маргхонӣ مرگ خوانی	марғузӣ مرغوزی	марзанҷӯш مرز نجوش
мазоҳкор مزاحکار	маргдору مرگ دارو	марғӯла مرغوله	марзнишин مرز نشین
музоҳим مزاحم	маргарин مرگ رین	марғӯладор مرغوله دار	марзангӯш مرز نگوش
музоҳимат مزاحمت	маргзоI مرگ زوI	марғӯламӯ(ӣ) مرغوله موم(ی)	марзубум مرزوبوم
мазодд مزاد	маргимуш مرگ موش	марғазан مرغه زن	марза مرزه
мазор مزار	мерган ميرگن	марафонӣ مرافانی	марзаған مرزه غن
мазористон مزارستان	мургу//мурғӯ مرگو//مورگو	мирфақ مرفق	марзакаш مرزه کاش
мазорет مزارع	маргвор مرگ وار	марфӯъ مرفوع	марзӣI مرزیI
мазоргузашта مزار گذشته	мараммат مرمت	мураффаҳ مرفه	марас مرس
мезозой مزارای	мармар مرمر	мураффаҳу.тхол. مرفه الحال	мирсот مرسات
музокирачӣ مذاکره چي	мармартарош مرمر تراش	марқадд марқادد	мурсал مرسل
музочат مزاجت	мармартарошӣ مرمر تراشی	муракқаъ مرقع	мурсил مرسل
музовала مزاوله	мармаршакл مرمر شکل	муракқаъпӯш مرقع پوش	мурсала مرسله
мазоёI مزایا	мармарак مرمرک	марқум مرقوم	марсум مرسوم
музоида مزایده	мармармонанд مرمرمانند	марқаб марқاب	маршI مرشI
музоида музоида	мармарӣ مرمری	муракқаб марқаб	маршII مرشII
музоидабар مزایده بر	мармарин مرمرین	муракқабот مرқبات	маршрут مرشروت
мазбала مزبله	мармалодд مرملاد	марқабсавор марқабسوار	маршал مرشل
мазбур مزبور	мармуз مرموز	марқабсаворӣ марқабسواری	муршидид муршиدید
мзҷат مزجات	мермиҷан//мерминҷан марми(н)чон	марқабнависӣ марқабनावیسӣ	мирсодд ميرسود
мзҷаф мзҷаф	мурвоI مرغوI	муракқабӣ марқабӣ	мурассаъ مرصع
мздд مزد	марворидд مرورید	маркетинг مرکتینگ	мурассаъкорӣ مرصع کاری
мзддхӣ мзддхӣ	марворидак مروریدک	марқаз مرکز	мараз مرض
мздгир мздгир	марворидкорӣ марворیدکاری	марқиз مرکز	марассӯз مرض سوز
мздгирӣ мздгирӣ	мурват مروت	марқазонӣ марқазانی	марзӣII مرضیII
мздавич мздавич	мурувват مروت	марқазонидан марқазونیدان	мартуб مرطوب
мздур мздур	мурваттоб مروت تاب	марқазонидашуда марқазونیده شده	марғ مرغ
мзди мзди	мураввех مروح	марқазрав марқазرو	марғ مرغ
мзроқ мзроқ	мирваҳа مروحه	марқазшитоб марқазشتاب	марғобӣ مرغابی
мазраъ мзраъ	мурӯдд مرودد	марқазгаро марқазگرا	марғобипарварӣ марғобیپارواری
мазраа мзраа	мурур مروور	марқазгароӣ марқазгарایی	марғобивор марғобیوار
мазруъ мзруъ	мурургоҳ марургоҳ	марқазгурез марқазگریز	марғбоз مرغباز
музаъфар мзуъфар	марвазӣ مروزی	марқазӣ марқазӣ	марғбозӣ مرغبازی
мизморI мизморI	мураввақI مروقI	марқазият марқазیت	марғбан مرغبان
мазмазаI мзмазаI	мураввақII مروقII	марқизет марқизیت	марғбонӣ مرغبانی
мзмин мзмин	марвак مروک	марқсизм марқсизм	марғбирён مرغبریان
мазанг мзанг	марвӣI مرویI	марқсист марқсист	марғпарвар марғپاروار
мазут мзут	марвӣII مرویII	марқсистӣ марқсистی	марғпарварӣ марғپارواری
мазутолуд мзутолуд	марраI مروI	миркан ميرگان	марғҷӯча مرغچوچه
музаввар музаввар	марҳам مروهم	маркаI مرکاI	марғҳона مرغخانه
музаввир музаввир	марҳун مروهن	маргI مرگI	марғзор مرغزار
музаввара мзуаввара	миррих ميررخ	маргобаI مرگابهI	марғзор марғزار
мазаI мзаI	миррихнабардд ميررخنابرد	маргосаI مرگوساI	марғзорӣ марғزوری
мазаҳурак мзаҳурак	муридд مریدد	маргофарин маргофарин	марғзӣI مرغزیI
мазадор мзадор	муридӣ مریدی	марговар марговар	марғзӣII مرغزیII
мазакунон мзакунон	меридиан مريدین	маргомарг маргоمارگ	марғшӯрба марғشوربا
мазанок мзанок	мариз مرويض	маргомаргӣ маргоمارگی	марғфарёд марғفرياد
музайяб мзййаб	маризӣ مرویضی	маргандеш маргاندیش	мурғак مرغک
мазидд мзидд	мизочI مزاجI	маргандешӣ маргاندیشی	мурғкабоб مرغکابوب
			мурғвоI مرغواI

маствор	мустади́р	масофиргири	мазидан
мастур	мустароҳ	масофири	музайян
мастуре	мустареҳ	масофа масофат	мажр
мастурӣ	мустарад	масофасанҷ	мажор
маставфӣ I	мустазод	масокин I	муҷда
маставфӣ II	мусташор	масокин II	муҷдаовар
маставлӣ	мусташир	масолиҳа	муҷдабар
маставӣ	мустатоб	масолик	муҷдадиханда
маста I	мустатил	масолима	муҷдарасон
маста II	мустазҳар	масолима	муҷдарасонӣ
мастӣ I	мустазҳир	масом	муҷдагонӣ
мастигарӣ	мустаор	масомаҳа масомиҳа	муҷдавар
масҷид	мустаон	масомара	мижгон
масҷаъ	мустаид(д)	муссон	мижгондароз
масҷуд	мустаъриб	масовот	мижа
масҳ	мустаъфӣ	масоӣ	мижазанӣ
масҳгар	мустаъмал	масовият	мис
масҳӣ	мустаин	масоҳила	масъала
масҳидӯз	мустағрик	масоҳилакор	масъалаомӯз
масҳидӯзӣ	мустағал	масоҳилакорона	масъалаталошӣ
масҳифуруш	мустағнӣ	масоҳилакорӣ	масъаладор
масҳифурушӣ	мустафод	масоҳим	масъалазо
масҳ	мустақбал	масоҳамат	масъаласоз
мусаҳхар	мустақар(р)	масбар	масъалагузорӣ
мусаҳрагӣ	мустақир(р)	масбаб	масъул
мусаҳра	мустақил	масбаб	масъулият
мусаҳраомез	мустақилан	масбук	масъулиятшинос
мусаҳраомезона	мустақилана	маст	масъулиятшиносӣ
мусаҳрабоз	мустақилшавӣ	муст	масъулиятнок
мусаҳрабозӣ	мустақилмаъно	мастоба	масъулиятнокӣ
мусаддад	мустақили	мустаъсал	масо(ъ), маса
мусаддас	мустақилият	мастамаст	масоил
масдуд	мустақилияти	мастона	масобиқа
мисрон	мустақим	мустабид	масобиқакунанда
масаррат	мустақиман	мустабидона	масоҷид
масарратбахш	мустақимона	мустабидӣ	масоҳ
масреъ	мастак I	мустасмар	масоҳа(т)
масриф	мастак II	мустасмир	масоҳат
масранг	мустақбир	мустасно	масоҳаттар
масрур	мустақбирӣ	мустасно	масос
масрурона	масткунанда	мустаҷоб	масоид
масаттах	мустамир(р)	мустаҷир	масоидат
мистар	мустамликавӣ	мустаҳаб(б)	масоидат
масъуд	мустамлика	мустаҳаб	масофир
маскат	мустамликадор	мустаҳик(к) мустаҳак(к)	масофирбар
маски	мустамликадорӣ	мустаҳкам	масофирбарӣ
маскир	мустамликадорӣ	мустаҳкамшавӣ	масофират
маскарад	мустамликанда	мустаҳкамкунанда	масофирхо
маскӯлоҳ	мустамликанда	мустаҳкамкунӣ	масофирхона
маскан	мустамликанда	мустаҳкамӣ	масофиркаш
масканат	мустамликанда	мустаҳкамӣ	масофиркашонӣ

машруботфурӯш	муштарак	масех//масехо	маскӯк
машруботфурӯшӣ	муштарик	масехо	маскун
машруботфурӯшӣ	муштарикалманафъ	масеходам	маскавӣ
машруҳ	муштаракулманофеъ	масехонафас	маска
машрут	муштаракона	масехӣ	маскин
машрутавӣ	муштранда	масехият	маскинхона
машрута	муштарӣ I	масир	маскиннавозӣ
машрутахоҳ	муштарӣ II	масин	маскини
машрутахоҳӣ	муштариахлоқ	масина	масгудоз
машруталоб	муштарибахт	масинакӯбӣ	масгудозӣ
машруталобӣ	муштаридор	машъум	масгар
машрутият	муштарирӯӣ	машшоъ	масгарӣ
машруъ	муштариораз	машшоия	маслаҳ
мушт I	муштзан	мушобех	маслаҳона
мушаъбид	муштзанӣ	мушобехат	маслаҳшавӣ
мушаъбидӣ	муштзӯр	мушорунилайҳ	маслаҳкунӣ
мушаъшаъ	муштзӯрӣ	машшота	маслаҳ
мушғал	муштағил	мушоира	маслал
мушғалафрӯз	муштак	машшоқ	маслалат
мушғалафрӯзӣ	муштакот	машшоқӣ	маслак
мушғалбар	муштак	мушокират	маслакфурӯш
мушғалдор	муштакорӣ	мушокил	маслакғумкарда
мушғуф	муштакгирӣ	мушол	маслам
мушғала	муштакнавард	машом	маслим
мушғул	муштакӯбӣ	мушона	масламман
мушғули	муштакӣ	мушовир	масламмон
мушғулият	муштомал	мушовара	масламмон
мушфиқ	муштомали	мушовира	масламмонбод
мушфиқона	муштомил	мушоҳид	масламмонӣ
мушфиқӣ	муштут	мушоҳида	масламмонӣ
мушқ	мушта	мушоҳидакор	маслима
мушаққат	муштаҳар	мушоҳидакорӣ	маслуб I
мушаққатовар	муштаҳа	мушоҳидакунанда	маслуб X
мушаққатнок	мушҷаб	мушоҳир	маслук
мушқдиханда	мушҷар	мушоих	маслук
мушқдида	мушҳун	мушонат	масмат
мушқкарда	мушахта	мушояат	масмор
мушқгоҳ	мушаххас	мушаббат	масмр
мушқӣ	мушаххасот	мушбак	масмат
мушк	мушадда	мушаббах	масмӯъ
мушк	мушраб	мушт I	масмум
мушқоб	мушраба	муштафшор	масмӯ//масма
мушқобӣ	мушарраф	муштоқ	масин(н)
мушқот	мушриф	муштоқона	маснад
мушкафшонӣ	мушрик	муштоқӣ	маснад
мушқбор	мушриқзамин	муштборон	маснаднишин
мушқбӯ(ӣ)	мушриқӣ	муштбардорӣ	маснаднишинӣ
мушқбед	мушрик	муштабах	масвак
мушқбиз	мушрикӣ	муштабех	масвада
мушқбизӣ	мушроб	муштипар	масҳил
мушқхез	мушробот	муштчанг	масӣ

мусибатнок	مصیبت ناک	масруфият	مصرفیت	машваратхона	مشورت خانه	мушкдона	مشک دانه
мусибатнома	مصیبت نامه	мисрӣ	مصری	машваратгоҳ	مشورت گاه	мушкдум	مشک دم
мусайкал	مصیقل	мастаба	مصطبه	машваратӣ	مشورتی	мушкранг	مشک رنگ
музоҷаат	مضاject	мустафо	مصطفی	мушавваш	مشوش	мушкрез	مشک ریز
музореъ	مضارع	мусталаҳ//мусталех	مصطلح//مستالەخ	мушаввашиона	مشوشانه	мушксо(ӣ)	مشک سایی
музоаф	مضاغف	мусталаҳот//мусталехот	مصطلحات//مستالەخوت	мушаввашхотир	مشوش خاطر	мушкистон	مشکستان
музоф	مضاف	мусаффо	مصفا	мушаввашхотирӣ	مشوش خاطری	мушкшикан	مشک شکن
музофот	مضافات	мисқал	مصقل	мушаввашхаёл	مشوش خیال	мушкфурӯш	مشک فروش
музофотӣ	مضافاتی	масқул	ممسقل	мушаввашӣ	مشوشی	мушкфишон	مشک فشان
мазомин	مضامین	масқул	ممسقل	машҳад	مشهد	мушкак	مشکک
музонка//музояқа	مضایقه	масқул	مصقل	машҳуд	مشهود	мушкил	مشکله
мазбут	مضبوط	маслиҳат	مصلحت	машхур	مشهور	мушкилот	مشکلات
музҳик	مضحک	маслиҳаташӣ	مصلحت آشی	машӣ	مشی	мушкилифшо	مشکلیفشا
мазҳакавӣ	مضحکوی	маслиҳатомез	مصلحت آمیز	машиб	مشیب	мушкилбаён	مشکلبیان
мазҳака	مضحکه	маслиҳатомезона	مصلحت آمیزانه	машият	مشیات	мушкилбаёнӣ	مشکلبیانی
мазҳаканавис	مضحک نویس	маслиҳатандеш	مصلحت اندیش	мушир	مشیر	мушкилписанд	مشکله پسند
мазҳаканависӣ	مضحک نویسی	маслиҳатбин	مصلحت بین	машима	مشیمة	мушкилписандӣ	مشکله پسندی
музир(р)	مضر (p)	маслиҳатҷӣ	مصلحت چي	машине	ماشینە	мушкилттарошӣ	مشکله تراشی
мизроб	مضرب	маслиҳатхона	مصلحت خانه	масоиб	مصائب	мушкилттарбия	مشکله تربیه
мазриб	مضرب	маслиҳатхоҳ	مصلحت خواه	масохиб	مساخیب	мушкилфаҳм	مشکله فهم
мазаррат	مضرت	маслиҳатхоҳӣ	مصلحت خواهی	масохиба	مساخیه	мушклак	مشکلهک
мазруб	مضروب	маслиҳатдиҳанда	مصلحت دهنده	масохибӣ	مساخیبی	мушкилкушо	مشکله کشا
музтар	مضطر	маслиҳатдид	مصلحت دید	масодиравӣ	مصادره ی	мушкилгузар	مشکله گذر
музтарона	مضطرانه	маслиҳатшонав	مصلحت شنو	масодире//масадарт	مصادره//مصادرت	мушкилӣ	مشکله ی
музтариб	مضطرب	маслиҳатгузор	مصلحت گذار	масодира//масодара(т)	مصادیرا//مصادارا (ت)	мушкмолӣ	مشکله مالی
музтарибона	مضطربانه	маслиҳатгар	مصلحتگر	масодим	مصادیم	мушкмонанд	مشکله مانند
музтарибхол	مضطرب حال	маслиҳатгӯ	مصلحت گو	масодима	مصادیمه	мушкмӯӣ	مشکله موی
музтарӣ	مضطری	маслиҳатгӯ(ӣ)	مصلحت گوی (ی)	масориф	مصارف	мушкнакхат	مشکله نکهت
мизмор	مضمار	маслиҳатгирӣ	مصلحت گیری	масоф	مساوف	мушкӯ(ӣ)	مشکله ی (ی)
музмаҳил	مضمحل	маслиҳатӣ	مصلحتی	масофозмуда	مساوفه	мушкӯфӣ	مشکله فی
музмар	مضمّر	маслуб	مصلوب	масофаҳа	مساوفه	машкуфӣ//машкуфа	مشکله فی//مشکله فاه
мазмаза	مضمضة	масалло	مصللا	масофгоҳ	مساوفگاه	машкук	مشکلهک
мазмум	مضموم	масаммам	مسمم	масолехI	مسالەخ I	мушкӣ	مشکله ی
мазмун	مضمون	масаннаф	مصنف	масолехII	مسالەخ II	мушкин	مشکله ی
мазмунан	مضمونان	масанниф	مصنف	масолехсанҷӣ	مسالەخ سانچي	мушкинбӯӣ	مشکله ی بوی
мазмундор	مضموندار	масаннифӣ	مصنفي	масолехшиносӣ	مسالەخ شناسی	мушкинхол	مشکله ی خال
мазик//мазика	مضیق مضیقه	маснӯъ	مصنوع	мисбоҳ	میسبوخ	мушкинрақам	مشکله ی رقم
мутобиқ	مطابق	маснуот	مصنوعات	мусахҳах	مساخهه	мушкиншамол	مشکله ی شمایل
мутобиқан	مطابقا	маснӯӣ	مصنوعی	мусахҳеҳ	مساخههه	мушкинкулола	مشکله ی کلاله
мутобиқат	مطابقت	масаввиб	مصوب	мусахҳеҳӣ	مساخههه ی	мушкинкаманд	مشکله ی کمند
матор	مطار	масаввит	مصوت	мусахҳаф	مساخههف	мушкинмӯӣ	مشکله ی موی
мутоъ	مطاع	масаввар	مصور	мусахҳаф	مساخههف	мушкл машклк	مشکله مشکلهک
маталиб	مطالب	масаввир	مصور	мисдоқ	میسداق	мушлак//мушклак	مشکله مشکلهک
маталиб	مطالبه	масаввара	مصورة	масдар	مصدر	миш-миш	میش-میش
мутолиба//мутолибат	مطوبه مطوبت	масун	مصون	масаддиқ	مصدق	машмаша	میشمه
мутолиа	مطالعه	масуният	مصونیت	масаддиқ	مصدق	мушмула	میشمولا
мутолиакунанда	مطالعه کننده	масуниятшиносӣ	مصونیت شناسی	миср	مصر	машмум	میشموم
мутоиба	مطایبه	мусибат	مصیبت	мусир(р)	مصر (p)	мушанг	میشنگ
мутоибагӯӣ	مطایبه گوئی	мусибатдида	مصیبت دیده	мисраъ	مصرع	мушунг	میشنگ
матбах	مطبخ	мусибатзада	مصیبت زده	масраф//масриф	مصرف//مصرف	машварат	مشورت
матбахӣ	مطبخی	мусибаткада	مصیبت کده	масруф	مصرف	машваратҷӣ	مشورت چي

маъзарат	معذرت	маъбад(а)	معبد(ه)	мазҳар	مظهر	матбаа	مطبعه
маъзаратхоҳӣ	معذرت خواهی	маъбар(а)	معبر(ه)	маа	مع	матбӯӣ	مطبوع
маъзур	معذور	муаббир	معبر	маобII	معاب	матбӯII	مطبوع
муарраб	معرب	маъбуд	معبود	маод	معاد	матбуот	مطبوعات
маъраз	معرض	мӯтод	معتاد	муод	معاد	митҳан	مطحن
муарриф	معرف	мӯтабар	معتبر	муодил	معادل	мутарро	مطر
маърифат	معرفت	мӯтабарӣ	معتبری	муодиле	معادله	мутаррогар	مطر اگر
маърифатбозор	معرفت بزار	мӯтад(д)	معتد(د)	маодин	معادن	митрон	مطران
маърифатпазирӣ	معرفت پذیری	мӯтадил	معتدل	маоз	معاذ	митрона	مطرانه
маърифатпарвар	معرفت پرور	мӯтадилона	معتد لانه	маозаллоҳ	معاذ الله	мутриб	مطرب
маърифатпарварӣ	معرفت پروری	мӯтадилӣ	معتدلی	маориф	معارف	мутрибӣ	مطربی
маърифатдӯст	معرفت دوست	мӯтариз	معترض	маорифпарвар	معارف پرور	матрах	مطرح
маърифатнок	معرفت ناک	мӯтариф	معترف	маорифпарварӣ	معارف پروری	митрад	مطراد
маърифатнокӣ	معرفت ناکي	мӯтазил	معتزل	маорифдӯст	معارف دوست	митрақе	مطرقه
маърифатӣ	معرفتی	мӯтазила	معتزله	маорифдӯстӣ	معارف دوستی	матъун	مطعون
муаррифӣ	معرفی	мӯтазилия	معتزلیه	маорифII	معاریف	муталло	مطاللو
муаррифинома	معرفی نامه	мӯтақид	معتقد	маош	معاش	матлаб	مطلب
маърака	معركة	мӯтақидан	معتقدان	маошхӯр	معاش خور	матлаъ	مطلع
маъракаорол	معركة ار	мӯтакиф	معتکف	муошир	معاشر	мутталеъ	مطلع
маъраказеб	معركة زیب	мӯтамад	معتمد	муошират	معاشرت	мутлақ	مطلق
маъракагирӣ	معركة گیری	меъҷар	معجر	муошиқа	معاشقه	мутлақан	مطلقا
маъруз	معروض	мӯъҷиз	معجز	муосир	معاصر	мутлақо//мутлақан	مطلقا/مطلقان
маърӯза	معروضه	мӯъҷизавӣ	معجزوی	маоф//муоф	معاف/مؤف	мутлақият	مطلقیت
маърӯзачӣ	معروضه چي	мӯъҷиза	معجزه	маоф	معاف	матлуб	مطلوب
маърӯзақунанда	معروضه کننده	мӯъҷизаосо	معجزه آسا	мааттаассуф	مع التأسف	матлубот	مطلوبات
маъруф	معروف	мӯъҷизафарин	معجزه آفرین	муолиҷ	معالج	матлуботҷӣ	مطلوباتچی
муарроI	معروف	мӯъҷизаовар	معجزه آور	муолиҷа	معالجه	мутмаин	مطمئن
муиз(з)	معز(ز)	мӯъҷизадор	معجزه دار	муолиҷапазир	معالجه پذیر	матмах	مطمع
муаззз	معزز	мӯъҷизасоз	معجزه ساز	муолиҷахона	معالجه خانه	матмаъ	مطمع
маъзул	معزول	мӯъҷизакор	معجزه کار	муолиҷашаванда	معالجه شونده	матмура	مطمور
муаззоI	معزز	мӯъҷизакорона	معجزه کارانه	муолиҷақунанда	معالجه کننده	матмуранишон	مطمور نشان
маъшар	معشر	мӯъҷизакорӣ	معجزه کاری	муолиҷанопазир	معالجه ناپذیر	матмуранишин	مطمور نشین
маъшук	معشوق	меъҷам	معجم	мӯъҷиҷа	معجمه	мутантан	مطنن
маъшуқа	معشوقه	меъҷун	معجون	муолиҷанашаванда	معالجه ناشونده	мутахҳар	مطهر
маъшуқабоzӣ	معشوقه بازی	муад(д)	معد(د)	муолиҷавӣ	معالجه وی	митҳара	مطهره
маъшуқӣ	معشوقی	муаддил	معددل	маалқисса	معالقصة	матир	مطیر
муасфар	معصفر	муаддилуннаҳор	معدل النهار	муомил	معامل	мутеъ	مطیع
маъсум	معصوم	маъдан	معدن	муомилот//муомалот	معاملات/مؤمالات	мутеона	مطیعانه
маъсумона	معصومانه	маъдандор	معدن دار	муомил	معامله	мутей	مطعی
маъсума	معصومه	маъданшинос	معدن شناس	муомиладор	معامله دار	мутеият	مطعیت
маъсумӣ	معصومی	маъданшиносӣ	معدن شناسی	маонӣ	معانی	мзруф	مظروف
маъсият	معصیت	маъданкан	معدن کن	маонисарол	معانی سر	мзффар	مظفر
муаттар	معطر	маъданканӣ	معدن کنی	муовадат	معاودت	мзффарона	مظفرانه
муаттарӣ	معطری	маъданғудозӣ	معدن گذاری	муовиза	معاوضه	мзффарият	مظفريت
маътал	معطل	маъдани	معدنی	муовин	معاون	музлим	مظلم
муаттал	معطل	маъданият	معدنیات	муованат	معاونت	мзлима	مظلمه
маътали	معطلی	маъдуд	معدود	муоҳид	معاهد	мзлум	مظلوم
маътуф	معطوف	маъдум	معدوم	муоҳида	معاوده	мзлла	مظله
муаззам	معظم	меъда	معهده	муоҳидабандӣ	معاوده بندی	мзлладор	مظله دار
мӯзам	معظم	меъзалик(а)	معزالک(ه)	муоҳиданома	معاوده نامه	мзлун	مظنون
муаззамӣ	معظمی	меъзаб	معتذب	муоина	معاینه	мзланна	مظننه

муфорик	مفارق	мағзӣ	مغزى	маиб	معيب	маъфув	معفو
муфорикат	مفارقت	мағзидор	مغزى دار	маишат	معيشت	маъкул	معقول
мафосид	مفاسد	мағзидан	مغزى دىن	маишатпараст	معيشت پرست	маак	معك
мафосил	مفاصل	мағзидӯзӣ	مغزى دوزى	маишатпарастӣ	معيشت پرستى	маъкус	معكوس
муфт	مفت	мағзигузори	مغزى گذارى	маишатдӯст	معيشت دوست	меълук	معلاق
мифтоҳ	مفتاح	мағзин	مغزىن	маишӣ	معيشى	меълук	معلاق
муфтбоз	مفت باز	муғсаро	مغسارو	меил	معيل	меулукзан	معول زان
муфтбар	مفت بر	муғсул	مغسول	меин	معين	меулукзанон	معول زانان
муфтбарӣ	مفت برى	муғшуш	مغشوش	меиян	معين	меулукзанӣ	معول زاننى
муфаттех	مفتح	миғфар	مغفر	меин	معين	меулук	معلقه
муфтаҳар	مفتخر	мағфират	مغفرت	меияншуда	معين شده	меулал	معلل
муфтхор	مفت خوار	мағфур	مغفور	меияншаванда	معين شونده	меулам	معلم
муфтхора	مفت خور	муғул	مغول	меинкннда	معين کننده	меулам	معلم
муфтхорӣ	مفت خوارى	муғал	مغال	меинӣ	معينى	меулим	معلم
муфтхӯр	مفت خور	муғулчой	مغول چاى	меиуб	معيوب	меулам	معلم
муфтхӯрӣ	مفت خورى	муғулча	مغول چا	меғ	مغ	меулимтайёркунӣ	معلم تيار كنى
муфтарик	مفترق	мағлата	مغلطه	меғ	مغ	меулимӣ	معلمى
муфаттиш	مفتش	муғлак	مغلق	меғар	مغار	меулал	معول
муфаттишӣ	مفتشى	муғлакбаён	مغلق بيان	меғар	مغار	меулам	معولم
муфтазех	مفتضح	муғлакбаёнӣ	مغلق بيانى	меғарбаста	مغار بسته	меуламот	معولمات
муфтакир	مفتقر	муғлакгу(ӣ)	مغلق كوى	меғаранишин	مغارانىشين	меуламотдор	معولماتدار
муфтӯх	مفتوح	муғлакгуӣ	مغلق كوى	меғазе	مغازه	меуламотдехӣ	معولمات دهى
мафтул	مفتول	муғлакӣ	مغلقى	меғазедар	مغازه دار	меуламотнок	معولماتناك
мафтун	مفتون	муғалгоҳ	مغل گاه	меғас	مغاص	меуламотнома	معولمات نامه
мафтункунанда	مفتون كنده	муғлуб	مغلوب	меғак	مغاك	меуалло	معلى
мафтунӣ	مفتونى	муғлубшавандагӣ	مغلوب شونده گى	меғакӣ	مغاكى	меуаммодор	معولمادار
муфти	مفتى	муғлубшаванда	مغلوب شونده	меғалата	مغالطه	меъмор	معمار
муфти	مفتى	муғлубнопазир	مغلوب ناپذير	меғана	مغنا	меъморий	معمارى
муфтиёт	مفتيات	муғлубнопазирӣ	مغلوب ناپذيرى	меғбача	مغبچه	меуаммогӯӣ	معولمات گوى
муфтигӣ	مفتىگى	муғлубношодкӣ	مغلوب نشوندگى	меғбун	مغبون	меуаммар	معمر
муфҳиш	مفحش	мағлубнашавандагӣ	مغلوبناشاوندى	меғтанам	مغتنم	меумурий	معورى
мафҳар	مفخر	мағлубнашаванда	مغلوبناشاونده	меғча	مغچه	меумул	معول
муфаррах	مفراح	муғлуба	مغلوبا	меғҷабандӣ	مغچه بندى	меумулӣ	معولى
муфаррех	مفراح	муғлубӣ	مغلوبى	меғҷапайванд	مغچه پيوند	меуаммо	معولمات
муфаррехнома	مفر حنامه	муғлубият	مغلوبيت	меғҷадор	مغچه دار	меа	معنا
муфрад	مفر د	муғлул	مغلول	меғриб	مغرب	меанна	معنا
муфрадат	مفر دات	муғул	مغول	меғрибпараст	مغرب پرست	меаннӣ	معنائى
муфраш	مفرش	меғбир	مغمبر	меғрибрӯя	مغرب روى	меанбар	معنبر
муфруз	مفروز	меғбирона	مغمبرانه	меғрибӣ	مغربى	меанвай	معنواى
муфруш	مفروش	меғбирнома	مغمبر نامه	меғриз	مغرض	меанвайёт	معنوايت
муфруз	مفروض	меғбирӣ	مغمبرى	меғризона	مغرضانه	меаннӣ	معنى
муфрузот	مفروضات	меғмум	مغمو م	меғрур	مغرور	меанидод	معنيداد
муфсид	مفسد	меғмумона	مغمو مونه	меғрурона	مغرورانه	меанидор	معنيدار
муфсида	مفسده	меғаннӣ	مغنائى	меғрурий	مغرورى	меанидорона	معنيدارانه
муфсидӣ	مفسدى	меғилан	مغيلان	меғрибзамин	مغريب زمين	меуаввад	معولماد
муфассир	مفسر	меғайлон	مغاي لوان	меғз	مغز	меуавваз	معولمات
мафсил	مفصل	меғелон	مغيلان	меғзоба	مغزابه	меунат	معولمات
муфассал	مفصل	мафотех	مفاتيخ	меғзпӯшида	مغز پوشيده	меаҳоза	معهاوزا
муфассалан	مفصلا	мағҷа(т)	مغچا (ت)	меғздор	مغز دار	меаҳуд	معهود
муфассалӣ	مفصلى	меғҷохир	مغچا خير	меғзшӯӣ	مغز شوى	меёр	معيار
мифзол	مفضال	меғҷохират	مغچا خيرات	меғзуб	مغزوب	меёрӣ	معيارى

мактабдор	مکتب دار	муқаттаот	مقطعات	муқбил	مقبول	мафъул	مفعول
мақтабдорӣ	مکتب داری	мақтӯъ	مقطع	мақбуз	مقبوض	мафқуд	مفقود
мақтабрав	مکتب رو	мақъаддас	مقدد	мақбул	مقبول	мафкуравӣ	مفکوروی
мақтабравӣ	مکتب روی	муқъаддас	مقعد	муқтадир	مقتدر	мафкура	مفکوره
мақтаби	مکتبی	муқл	مقل	муқтадири	مقتدری	мифлок	مفلوک
мақтуб	مکتوب	муқаллиб	مقلب	муқтадо	مقتدی	муфлис	مفلس
мақтубан	مکتوبا	муқаллидӣ	مقلد	муқтазо	مقتضا	муфлисшавӣ	مفلسشوی
мақтубча	مکتوبچه	муқаллидӣ	مقلدی	муқтази	مقتضی	муфлисқунанда	مفلسکننده
мақтубнавис	مکتوب نویس	мақлуб	مقلوب	мақтал	مقتل	муфлисӣ	مفلسی
мақтубнависи	مکتوب نویسی	муқла	مقله	мақтул	مقتول	муфлик	مفلق
мақтуби	مکتوبی	микнотис	مقنطیس	мидор	میدار	мафлуҷ	مفلوج
макс	مکت	микнотиси	مقنطیسی	мидоран	میداران	мафлук	مفلوک
макхул	مکحول	микноъ	مقنع	мидори	میداری	муфавваз	مفوض
мукаддар	مکدر	муқаннаъ	مقنع	мукдаддар	مقدد	муфҳим	مفهم
макр	مکر	мқтне // мқтне // мқтне	مقنه //	муқададас	مقدس	мафҳум	مفهوم
макромез	مکر آمیز	микнаа//микнаъ//микноъ	مقو اد	муқададасот	مقدسات	муфид	مفيد
микромач	مکر اموج	миквад	مقور	муқададасӣ	مقدسی	муфиц	مفیض
макарон	مکران	муқаввар	مقور	мақдам	مقدم	мафия	مفیه
макаронпалав	مکران پلو	муқаввас	مقوس	муқададм	مقدم	муқобил	مقابل
макрандеш	مکرانديش	мақула	مقوله	муқадамот	مقدمات	муқобилбарой	مقابل برای
мукаррар	مکرر	мақувви	مقوی	муқададмави	مقدمای	муқобилгузорӣ	مقابل گذاری
макрӯх	مکروه	мақхур	مقهور	муқададима	مقدمه	муқобила//муқобала	مقابله
макраҳа	مکره هه	микёс	مقیاس	мақдур	مقدور	муқобилият	مقابلیت
максур	مکسور	муқайяд	مقيد	мақар(р)	مقر (r)	муқотала	مقاتله
максимум	مکسیموم	муқим	مقیم	микроз	مقراض	мақодир	مقادیر
макшуф	مکشوف	микни	مقیمي	микроза	مقراضه	муқорин	مقارین
мукааб	مکعب	мак	مک	муқарраб	مقرب	муқорана	مقارانه
мукаабшакл	مکعب شکل	муқобара	مکابر	муқаррар	مقرب	мақосид	مقاصد
мукаабметр	مکعب متر	макотибI	مکاتب I	муқарраран	مقربان	мақотеъ	مقاطع
макфуф	مکشوف	муқотибот	مکاتبات	муқаррарот	مقربات	муқотаа	مقاطعه
мукаллаф	مكلف	муқотиба	مکاتبه	муқаррари	مقربی	мақол	مقال
мукаллафият	مکلفیت	макотибII	مکاتیب II	муқарриз	مقروض	мақола	مقاله
мукаллал	مکلل	мақкор	مکار	муқарризӣ	مقروضی	мақоланавис	مقاله نویس
мукамал	مکمل	мақкорона	مکارانه	микраа	مقراعه	мақоланависӣ	مقاله نویسی
мукамил	مکمل	мақкори	مکاری	муқарнас	مقرونس	мақомI	مقام I
мукаммалӣ	مکملي	муқос	مکاس	мақрун	مقرون	мақомII	مقام II
макмана	مکمنه	муқофот	مکافات	муқри	مقري	мақомот	مقامات
микнос	مکناس	муқофотанидн	مکافاتانیدن	мақсум	مقسوم	муқовимат//муқовамат	مقاومت
мукнат	مکنت	муқофотгирӣ	مکافات گیری	муқашшар	مقششر	муқова	مقواه
макнун	مکنون	муқолама//муқолима	مکالمه	муқашшарқунанда	مقششر کننده	муқовабанд	مقوابند
маку	مکو	мақонI	مکان I	мақсад	مقصدا	муқовабандӣ	مقوابندی
мукавван	مکون	мақонII	مکان II	мақсадноқ	مقصدا ناک	муқовадор	مقوادهار
макака	مکه	мақоннома	مکان نما	мақсадноқӣ	مقصدا نیکی	муқовасоз	مقواصا ساز
маккаI	مکه I	мақонёби	مکان یابی	мақассир	مقصر	муқовасозӣ	مقواصا سازی
маккаII	مکه II	мақон(и)дан	مکانیدن (и)	мақсуд	مقصود	муқоисавӣ	مقایسه یی
маккачуворӣ	مکه جوار یی	мақкатуллоҳ	مکه الله	мақсур	مقصور	муқоиса	مقایسه
макет	مکیت	мақтаб	مکتب	мақсураI	مقصورة I	муқоисашаванда	مقایسه شونده
макетсоз	مکیت ساز	мақтаббача	مکتب بچه	мақсураII	مقصورة II	муқоисанопазир	مقایسه نا پذیر
макидан	مکیدن	мақтабхона	مکتب خانه	муқаттар	مقطر	муқоисанашаванда	مقایسه نشونده
макидани	مکیدنی	мақтабхон	مکتب خوان	мақтаъ	مقطع	муқоисанашаванда	مقایسه نشونده
макида(t)	مکیدة مکيت (t)	мақтабхони	مکتب خوانی	миқтаъ	مقطع	мақбара	مقبره

мулкак	ملکک	мулотафат//мулотифат	ملاطفت	макида	مکیده
мулкакун	ملکک گون	мултирас//мултирас	ملاقات	макин	مکين
малакут	ملکوت	мултас милтас	малоқотгоҳ	магар	مگر
малака	ملکه	мултафит	малоқӣ	магазин	مگزین
малика	ملکه	мултиқ	малоқ	магас	مگس
маликабону	ملکه بانو	мултиқандозӣ	малоқ	магасашшон	مگس افشان
малакадор	ملکه دار	мултиқдор	малоғӣ	магаспаррон	مگس پران
мулкӣ	ملکی	мултиқсоз	малоғ	магаспарронӣ	مگس پرانی
мулқият	ملکیت	мултиқсозӣ	малоғвар	магасрон	مگس ران
маллағӣ	ملگی	мултиқнок	малоғанғез	магасронӣ	مگس رانی
маллал	ملل	миллатгаро	малолат	магаскуш	مگس کش
муламмаъ	ملمع	миллатгарой	малолатбор	магасвор	مگس وار
милмиллак	ململک	милт-милт	маломаат	магасӣ	مگسی
маланғ	ملنگ	милт-милтқунон	маломаатомез	магма	مگمه
милвоҳ	ملواح	мултипликатсия	маломаатдида	магнолия	مگنالیه
мулаввас	ملوث	мултиқпарронӣ	маломааткаш	мағний	مگنی
мулок	ملوک	малҷо	маломаатгар	мағнит	مگنیت
молул	ملول	милх	маломаатгӯӣ	мағнитофон	مگنیتافون
молулоне	ملولانه	милҳид	малоғна	мағнитсанҷ	مگنیت سنج
молули	ملولی	милҳид	малоғӣ	мағнитӣ	مگنیتی
молуван	ملون	милҳақ	малоғна	мағнетизм	مگنیتیزم
молуҳ	ملوه	милҳақот	малоғим	мағнезия	مگنیزیه
молла	مله	милҳам	малоғимона	мегафон	مگفان
моллатоб	مله تاب	милҳуз	малоғимбадан	мегаватт	مگه و ت
молларанғ	مله رنگ	милҳ	малоғимпашм	мағистр	مگيستر
моллариш	مله ریش	милҳас	малоғимат	мағистратура	مگيستر تور
молхам	ملهم	милҳак	малоғиматӣ	мағистрал	مگيستر ل
молҳам	ملهم	милзам	малоғимхунук	мағистралӣ	مگيستر لی
молҳим	ملهم	милзум	малоғимхунукона	мол	مل
молламӯӣ	مله موی	милъаба	малоғимхунуқӣ	мало//малоғ	ملا//ملاو
молҳуф	ملهوف	милъун	малоғимсухан	малоғ	ملاو
молҳи	ملهی	милфуф	малоғимсуханӣ	малоғ	ملاو
миллӣ	ملی	милқаб	малоғимшуда	малоғ	ملاو
милноратсия	ملیار تسیه	миллак	малоғимшавӣ	малоғ	ملاو
миллият	ملیت	миллик	малоғимтабъ	малоғ	ملاو
милитсионер	میلیتسیانیر	милл	малоғимтабиат	малоғ	ملاو
милитсия	میلیتسیه	милл	малоғимгап	малоғ	ملاو
милех	ملیخ	милл	малоғимгапӣ	малоғ	ملاو
милехбаён	ملیخ بیان	миллиқушшуаро	малоғимгуфторӣ	малоғ	ملاو
милехдидор	ملیخ دیدار	миллиқуларш	малоғим	малоғ	ملاو
миллисе	میلیسه	миллиқалом	малоғим	малоғ	ملاو
миллисахона	میلیسه خانه	миллиқумавт	малоғим	малоғ	ملاو
миллишакл	ملی شکل	миллиқуӣ	малоғим	малоғ	ملاو
мамот	مماوت	миллиқуӣ	малоғим	малоғ	ملاو
мамолик	ممالک	миллдор	малоғим	малоғ	ملاو
мамонт	ممانت	миллдор	малоғим	малоғ	ملاو
мамониат	ممانعت	миллдор	малоғим	малоғ	ملاو
мембрана	ممبرنه	миллдорӣ	малоғим	малоғ	ملاو
мумтоз	ممتاز	миллзода	малоғим	малоғ	ملاو
мумтаҳан	ممتحن	миллсито(ӣ)	малоғим	малоғ	ملاو
мумтаҳин	ممتحن	миллак	малоғим	малоғ	ملاو

мансубаI	منسوبهI	мунсанӣ	منشنى	мунофират	منافرت	мумтад(д)	ممتد(د)
мансубият	منسوبيت	мансурI	منشورI	манофеъ	منافع	мумтанеъ	ممتنع
мансуч	منسوج	мунчI	منجI	мунофик	منافق	мумтанеъулвучуд	ممتنع الوجود
мансux	منسوخ	мунчII	منجII	мунофикона	منافقانه	мумтаханII	ممتحنII
маниш	منش	мунҷар	منجر	мунофикӣ	منافقى	мумид(д)	ممد(د)
муншаот	منشآت	манҷак	منجک	маноқиб	مناقب	мамдӯх	ممدوخ
маншаъ	منشأ	мунҷик	منجک	маноқибнома	مناقب نامه	мамдуд	ممدود
миншафа	منشفه	минҷал	منجل	маноқибнавис	مناقب نويس	мамдуда	ممدوده
маншур	منشور	манчалақ(й)	منجلق(ى)	муноқиша	مناقشه	мамар(р)	ممر(ر)
меншеви́зм	منشويزم	муначчим	منجم	мунокиз	منقض	мамзуч	ممزوح
меншевик	منشويک	мунҷамид	منجمد	манол	منال	мумсик	ممسک
манша	منشه	минҷумла	من جمله	маном	منام	мумсикӣ	ممسكى
маншаталаб	منشه طلب	менҷмент	منجمنت	манометр	منامتر	мумкин	ممکن
муншӣ	منشى	муначчимӣ	منجمى	маннон	منان	мумкинулвучуд	ممکن الوجود
муншигӣ	منشيجى	манҷаниқ	منجنيق	мунаббат	منبت	мамлакат	مملکت
мансаб	منصب	манҷаниқандоз	منجنيق انداز	мунаббаткор	منبت کار	мамлакатдорӣ	مملکت داری
мансабпараст	منصب پرست	манҷуқ	منجوق	мунаббаткорӣ	منبت کاری	мамлу	مملو
мансабпарастӣ	منصب پرستى	менечер	منجیر	минбар	منبر	мамлук	مملوک
мансабталош	منصب تلاش	минҷок//мунҷок	منجاق//مunchاق	манбаъ	منبع	мамнӯъ	ممنوع
мансабталошӣ	منصب تلاشى	мунҷоқ	منجاق	минбаъда	من بعد	мамнӯъгоҳ	ممنوع گاه
мансабҷӯӣ	منصب جویى	мунча	منچه	минбаъда	من بعده	мамнун	ممنون
мансабҷӯӣ	منصب جویى	минҳат	منحت	миннат	منت	мамнунона	ممنونانه
мансабдор	منصبدار	мунҳариф	منحرف	миннатбардор	منت بردار	мамнуният	ممنونيت
мансабдӯст	منصب دوست	мунҳасир	منحصر	миннатпазир	منت پذير	мумавваҳ	مموه
мансабдӯстӣ	منصب دوستى	мунҳат(т)	منحط(ت)	миннатпазирӣ	منت پذیری	мумаххад	ممهّد
мансабгирӣ	منصب گیری	мунҳал	منحل	мунтаҷаб	منتجب	мумаххид	ممهّد
мансабӣ	منصبى	мунҳанӣ	منحنى	мунтаҳал	منتحل	мумайиз	ممیز
мунсиф	منصف	манҳус	منحوس	мунтаҳил	منتحل	манI	منI
мунсифона	منصفانه	манҳул	منحول	мунтаҳаб	منتخب	манII	منII
мансубII	منسوبII	минхар//минхор	منخر//منخار	мунтаҳабот	منتخابات	мин	من
мансубаII	منسوبهII	мунхарит	منخرط	миннатдор	منت دار	манобеъ	منابع
мансурII	منصورII	-манд	مند	миннатдорона	منت دارانه	манот	منات
мансус	منصوص	мандат	مندت	миннатдорӣ	منت داری	муноҷот	مناجات
минасса	منصبه	мундарич	مندرج	мандатӣ	منددى	мунодо	منادو
мунзам(м)	منضم(م)	мундарича	مندرجه	мунтасиб	منتسب	мунодӣ	منادى
мунтабеъ	منطبع	мундарис	مندرس	мунтасах	منتسخ	манор	منار
мантиқ	منطق	мандал	مندل	мунитсипалӣ	منیتسپیلی	маноршакл	منار شکل
мантиқан	منطقا	мундӣ	مندى	мунитсипалитет	منیتسپيليتت	манора	منار
мантиқуттайр	منطق الطير	мунзаҳиф	منزحف	мунташир	منتشر	манорадор	منار دادر
минтақатулбуруҷ	منطقه البروج	манзил	منزل	мунтасаб	منتصب	манорӣ	مناری
мантиқдор	منطق دار	мунзал	منزل	мунтазир	منتظر	манозил	منازل
минтақа	منطقه	мунзилгоҳ	منز لگاه	мунтазирӣ	منتظری	муносиб	مناسب
минтақавӣ	منطقه وی	мунзилгоҳ	منز لگاه	мунтазам	منتظم	муносибат	مناسبت
мантиқӣ	منطقى	манзала//манзала́т	منزله//منزلت	мунтазаман	منتظما	муносибатдор	مناسبت دار
манзар	منظر	манзила//манзила́т	منزله منزلت	мунтазамона	منتظما نه	манос	مناص
манзаргоҳ	منظر گاه	манзили	منزلى	мунтазамӣ	منتظمى	маносиб	مناسب
манзаргаҳ	منظر گاه	мунзавӣ	منزوى	миннатгузорӣ	منت گذاری	манотик	مناطق
манзаравӣ	منظروى	муназзах	منزه	мунтамис	منتمس	мунозирагар	منظر گر
манзара	منظره	мунсарех	منسرخ	манту	منتو	мунозирави	منظر وى
манзаранигор	منظره نگار	мунсалиқ	منسلک	мунтаҳа	منتها	мунозира	منظره
муназзам	منظم	мансубI	منسوبI	мунтаҳӣ	منتهى	манноъ	مناع

мавчбур	муассирӣ	манқуртият	муназзим
мавчхез	муаххар	манқуш	манзур
мавчхезӣ	муаддаб	манқул	манзум
мавчдор	муаддабона	манқа	манзума
мучид(д)она	меъзана	манқӣ//манқакко	манзуманавис
мавчрез	муаррих	манак	манъ
мучаз	меъзар	мункар	мунъадим
мӯчаз	муассис	мункир	мунъакис
мӯчазбаён	муассисотӣ	мункиршавӣ	мунъим
мӯчазбаёнӣ	муассиса	мункасир	мунъағас
мӯчазбаёнӣ	муассисавӣ	мункасиф	манғит
мавчзан	муаккад	мункашиф	манғития
мавчзанон	муаллиф	манқуб	мунфачир
мавчзанӣ	муаллифӣ	манқӯҳа	мунфачира
мавчсанҷ	муаллим I	манқус	минфаҳ
мавчсавор	муъмин	манкенин	манфаз
мавчсаворӣ	муънати	манг I	мунфарид
мавчшикан	муънат II	манг II	мунфасих
мавчҷак	муъзери	манго	мунфасил
мавчгардон	муъидид	мангбашӣ	мунфасила
мавчгир	му(й) I	мангула	манфаат
мавчмонанд	мӯ	мангана	манфиат
мавҷнок	мавот	мангидан	манфиатовар
мавҷвор	маввоҷ	манманӣ	манфиатбахш
мавҷуд	маввоҷиб	менингит	манфиатпараст
мавҷудат	маввоҷеҳ	минвол	манфиатпарастӣ
мавҷуда	мавод(д)	мунаввар	манфиатҷӯ(й)
мавҷудӣ	маворис	мунавварӣ	манфиатҷӯӣ
мавҷудиат	маваризне//маваризт	мануот	манфиатхоҳ
мавҷа	мувозина//мувозинат	мануфактура	манфиатдор
муваҷҷаҳ	мувозӣ	мана	манфиатрасон
мавҷиб	мувоаса//мувоасат	манаҳ	манфиатнок
мучал	мувоасакор	манҳаҷ	мунфайл
мӯчинак	мувоасакорона	манҳаҷ	мунфак
муваҳҳид	мувоасакорӣ	мунҳадим	мунфур
муҳӣ	муовиле//муовилт	мунҳазим	мунфӣ
муҳшкқунак	мувосила//мувосилат	манаҳзанӣ	минқор
муҳорк муҳарк	мувозаа	манҳал	минқоргоҳ
мӯҳӯрак//мӯҳорақ	мувофиқ	манҳӣ	минқош
муд(д)	мувофиқат	манҳиёт	манқабат
мӯд	мувофиқатнома	манҳи(й)ят	мунаққаҳ
муаддиб	мувофиқа	манӣ I	мунаққид
маваддат	маволдид	манӣ II	мунқариз
мӯдшуда	маволӣ	манёвр	мунаққаш
муаззин	мавонъ	мунир	мунқазӣ
муаззинӣ	мӯбадд	манисак	манқал
мӯр	мавт	манифест	минқало(й)
муваррас	мутант	муахза//муахзат	мунқалиб
мурис	муч	муохиза//муохизат	манқалдон
мӯрчол//мӯрчал	мавчангиз	мӯбадд	манқурт
мӯрчал	мучиб	муассир	манқуртӣ

мӯйрехта	мо киб	мусикинавоз	мӯрча
мӯйрезӣ	муваккал	мусикинавозӣ	мӯрчахона
мавиз	мо кале	муш	мӯрчахор
мавиздор	мӯл	мушбурот	мӯрчахор/мӯрчахӯр
мӯйзард	мӯл	мушшах	мӯрчагир
мавизак	мӯломӯл	мушхор	мӯрчамиён
мӯйсар	мӯлоно	мушхона	мӯрид
мӯясар	мӯлтонӣ	мушхӯрда	мӯваррад
мӯйсартарошӣ	мӯлҷар	мушдандон	мӯрд
мӯйсаргир	мӯлдида	мушзада	мӯридношин
мӯйсаргирон	муваллид	мушқапак	мӯрсон
мӯйсаргирӣ	мӯлу	мушак	мӯрмиён
мӯйсафед	мӯлуд	мушак	мӯрвус
мӯйсафедӣ	мавлавӣ	мушак	мӯрусӣ
мӯйсиёҳ	мавлавия	мушикоф	мӯрий
мӯйқалам	мӯла	мушикофона	мӯриёна
мӯйяк	мӯла	мушикофӣ	мӯзард
мӯйякдор	мӯлӣ	мушакандоз	мӯзун
мӯйкашон	мӯлидан	мушакборон	мӯзунқомат
мӯйканон	мӯлизода	мушакбоз	мӯзунқада
мӯйканӣ	мум	мушакбозӣ	мӯзунӣ
мӯйгирӣ	мумандуд	мушакбезӣ	мӯза
мӯйлаб	мумдор	мушакпаронӣ	мӯзапӯш
мӯйлабдор	мумзада	мушакшак	мӯзачаллоб
мӯйлабдароз	мумҷаббар	мушгир	мӯздор
мӯйлабсафед	мумул	мушгирак	мӯзадӯз
мӯйлабсиёҳ	мумӣ	мушҳлак	мӯзадӯзӣ
мӯйлабгирӣ	мумиё	мувассал	мӯзӣшносӣ
мӯйлабӣ	мумиёӣ	мавуф	мӯзӣ
мӯймонда	мумин	мавул	мӯж
мӯймиён	мумин	мавуз	мӯсир
мӯин	мумис	мавуз	мӯсифед
мӯя	мумис	мавузӯ	мӯсифедӣ
мӯя	мумуна	мавузӯӣ	мӯсими
мӯягар	мӯмӯна	мавузӯӣ	мӯсима
мӯйна	мӯмӯна	мавузӯӣ	мӯсими
мӯйнафурӯш	мӯмӯна	мавузӯӣ	мӯсима
мӯйнафурӯшӣ	мӯмӯна	мавузӯӣ	мӯсима
мӯйнавор	мӯмӯна	мавузӯӣ	мӯсима
ма	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
ма	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
ма	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
маҳабат	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
маҳабатнок	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
маҳҷир	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
маҳҷират	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
маҳҷирӣ	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
маҳор	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
маҳорат	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
маҳоратнокӣ	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима
маҳпора	мавузӯӣ	мавузӯӣ	мӯсима

микроавтобус	миришкор	мидеҷароада	меҳпарҷ
микроб	миришкор	мидеҷиде-чайда	меҳпарчин
микробиологӣ	миришкорӣ	мидеҷиде-ҷуйда	меҳҷуб
микробиология	миргазаб	мидеҷиде-фурӯшӣ	меҳҷа
микробӣ	миримушон	ҷуйдафурӯшӣ	меҳҷаобак
микроразра	мирук	мидасолор	меҳҷакарӣ
микроскоп	мире	мидасавдогар	меҳҷагул
микроскопӣ	мириҳазор	мидасудхӯрӣ	меҳсоз
микроаносир	мири	мидашудгор	меҳсозӣ
микрофон	миринас	мидафурӯш	меҳсутун
микрофилм	мииз	мидафурӯшӣ	меҳак
микромметр	мииз	мидакутр	меҳкашак
микрон	мииз Аб	мидакор	меҳқуб
микаш	миизан	мидакорӣ	меҳқубӣ
микашӣ	миизбан	мидакосиб	меҳگردан
мигар	миизбанӣ	мидакосибӣ	меҳнитсизм
мигасор	миизҷа	мидагап	меҳнитзор
мигасорӣ	мииздағӣ	мидагапӣ	меҳнитзорӣ
мигун	миизде	мидагул	меҳнитзатсия
мигуни	миизр	мидалаганде	меҳнизм
мил	миизк	мидамитлат	меҳник
мил	миизкдан	миданақш	меҳниканӣ
мил	миизидан	миданавис	меҳниканидан
милод/милод	миистике	миданависӣ	меҳнике
милод	мииссар	мидаҳунарманд	меҳникӣ
милодӣ/милодӣ	миисаре	мидаҳунармандӣ	миҳор
милодӣ	миисор	мидаяк/мидаякак	миҳоракӣ
милон	миисосан	мир	миҳора
милонҷӣ	мииса	мироб	миҳӯр
мило	миисазор	миробӣ	миҳӯрӣ
миловия	миисанер	миро	миҳӣ
милҷуб	миш	миро	мидан
милдароз	мишҷашм	миро	мидантоз
милаш	мишсар	миро	миданча
мила	мишӣ	миро	мидандор
мила	мишигар	миро	мидандорӣ
милиан	мишигӣ	миро	мидандиде
милионер	миад	миро	миданғариб
милиитаризатсия	миод/меод	миро	мидангоҳ
милиитаризм	миодгоҳ	миро	мидангир
милиитаристӣ	миа(й)ят	миро	мидангирезид
милиард	миғ	миро	мидангоҳ
милиардер	миғ	миро	миданӣ
милиграмм	миғологӣ	миро	мида
милиметр	миғологӣ	миро	мида
милиметрӣ	миғурӯш	миро	мидеҳ
мим	миғурӯшӣ	миро	мидеҳобашӣ
мимоза	миғот	миро	мидеҳоборон
миманат	миғалагӣ	миро	мидеҳобоз
мимана	миғкада	миро	мидеҳобфт
мимон	миғоклим	миро	мидеҳобфӣ
	миғоклим	миро	мидеҳобарг
	миғоклим	миро	

нобудкор	ноагаҳӣ	мевадиханда	маймунII
нобудкорӣ	ноагаҳ	мевазор	маймунбоз
нобудӣ	ноагаҳӣ	мевағундорӣ	маймунбозӣ
нобакор	ноамдд	мевафурӯш	маймунак
нобакорона	ноомӯхта	мевафурӯшӣ	маймунӣ
нобакорӣ	ноумедд	миё	минаI
нобинано	ноумедона	миён	минаII
нобинӣ	ноумедӣ	миҳан	минабан
нопок	ноинсоф	миҳан	минор
нопокдоман	ноинсофана	миҳанпараст	миноранг
нопокизакор	ноинсофӣ	миҳанпарастӣ	минофам
нопоки	ноаҳл	миҳандӯст	минофам
нопойдор	ноаҳлана	миҳандӯстӣ	минокорӣ
нопойдорӣ	ноаҳлӣ	миҳанфурӯш	миногар
нопухта	ноаб	миҳанфурӯшӣ	миногон
нопидром	ноабII	миҳанӣ	миномёт
нопадида	ноабоб	миёистон	миномётҷӣ
нопазир	ноабӣ		минаӣ
нопурсида	ноаблиғ		минача
нопурра	ноаблиғӣ		минӣ
нописанд	ноабвар		менӯ
нописандона	ноабварона		мену//мену
нописандӣ	ноабварӣ		менӯш
нопаидо	ноабист		менӯшӣ
нопайдоканор	ноабҷа		минаI
нопайваст(a)	ноабхрад		минаII
нопайвастагӣ	ноабхриди		мина
нотаб	ноабробар		минаафкан
нотабӣ	ноабробархуқуқ		минаандоз
нотанте	ноабробархуқуқӣ		минабур
нотарошида	ноабробарӣ		минаҷӯяк
нотарс	ноабрар		минасӯз
нотарсона	ноабрарӣ		минағудоз
нотарсӣ	ноабурдбор		минағузор
натрий	ноабсаман		минағузорӣ
нотариат	ноабсамонӣ		минавар
нотариалӣ	ноабста		минитор
нотариус	ноабсӯд//ноабсӯде		миниатюра//минётур
нотифок	ноабсӯд//ноабсӯда		миниралагӣ
нотифокӣ	ноабғ		минирал
нотамом	ноаблад		миниралӣ
нотинҷ	ноабладӣ		минимум
нотинҷӣ	ноабнаво		мио
нотaI	ноабхраI		мева
нотaII	ноабхраII		меваовар
нотавон	ноабхраманд		меваоварӣ
нотавонӣ	ноабҳангом		мевапаз
нотавонбин	ноабуд		меваҷот
нотавонбинӣ	ноабудагӣ		меваҷинӣ
нотавонӣ	ноабудманд		мевахушконӣ
нотайёр	ноабуда		мевахушккунак
			мевадор

номуташаккил	номуттақиқ	носаҳа	носӯфта
номуташаккилона	ноқа	носаҳа	носӯрош
номуташаккили	ноқом	носир	носӯроши
номуттақиқона	ноқос	носар	носӯт
номутаносиб	ноғох	носар	носӯр
номутаносибӣ	ноғаб	носабо	носӯз
номутаноҳӣ	ноғабӣ	носах	носкадӯ
номҷӯ(ӣ)	ноғдохта	носахона	носкаш
номҷӯӣ	ноғзир	носахӣ	носкашӣ
номаҳдӯд	ноғзирӣ	нозарур	носи
номаҳдӯдӣ	ноғф	нотик	носи
номаҳрам	ноғфтанӣ	нотика	носер
номаҳрамӣ	ноғфта	нотикӣ	носерона
номаҳсур	ноға	нозир	носерам
номдор	ноғаҳон	нозирот	носерамӣ
номдорӣ	ноғаҳонӣ	нозирӣ	носерӣ
номдузд	ноғовор	нозим	ношод
номарӣ	ноғоворӣ	ноилоҷ	ношоиста
номурод	ноғоворӣ	ноилоҷӣ	ношоистагӣ
номуродӣ	ноғир	ноӯҳдабарой	ношоям
номуросо	нол	ноӯҳдабароёна	ношпоти
номарбут	нол	ноаён	ношпӯти
номарбутӣ	нолоик	ноф	ношито
номураттаб	нолон	нофорам	ношто
номураттабӣ	нолоикӣ	нофиз	ношуд
номард	нолиш	нофир	ношуданӣ
номардона	нолишгар	нофарҷом	ношир
номардум	нолишкунон	нофарҷомӣ	ношусте
номардумӣ	нолишкунанда	нофарруҳ	ношиф
номардӣ	ноланде	нофарруҳахтар	ношаффоф
номарзӣ	нола	нофармон	ношамар
номарӣ	нолаомез	нофармонбардор	ношумор
номарғуб	нолаомезона	нофармонбардорӣ	ношумур
номарғубӣ	нолапардоз	нофармонӣ	ношинохт
номзад	нолагар	нофила	ношинос
номзадӣ	нолидан	нофа	ношиносо
номасъул	ном	нофаҳм	ношиносӣ
номусоид	номамӯр	нофаҳмо	ношунав
номусоидӣ	номаънос	нофаҳмӣ	ношунавӣ
номустаҳкам	номовар	нофаҳмида	ношукр
номустаҳкамӣ	номуборак	нофеъ	ношукрӣ
номустаид	номуборакӣ	ноқобил	ношикаста
номустакил	номбар	ноқобилӣ	ношукуфта
номустакилӣ	номбарорӣ	нокид	ношкан
номустақим	номбардор	нокис	ношикеб
номустақимӣ	номбардорӣ	нокисулақ	ношикебо
номусталаб	номбурда	нокисулақӣ	ношикебӣ
номусталабӣ	номбаршуда	нокисӣ	ношӣ
номасдӯд	номуттаҳид	ноқил	носабур
номусаттаҳ	номуттаҳидӣ	ноқил	носабурӣ
номусалсал	номуттасил	ноқилтасма	носихат

нокаси	ноновойхона	номанависи	номусулмон
накшода	нонавишта	номувофик	номаскун
накшешта	нонкашонӣ	номувофикатӣ	номашхур
накфати	нонӣ	номуваччаҳ	номашхурӣ
нокифоя(т)	ноҳор	номавҷуд	номазбут
наӣ	ноҳиб	номвар	номатбӯъ
наӣII	ноҳид	номавзун	номатлуб
наиб	ноҳамол	номавзунӣ	номӯътадил
ноёфт	ноҳамвор	номус	номаъдуд
ноянбон	ноҳамворӣ	номувафақиятӣ	номаъруф
ноябр	ноҳинҷор	номукаррар	номаъқул
ноябрӣ	ноҳинҷорӣ	номукаррарӣ	номаъқули
ноича	ноҳушёр	номукамал	номаълум
ноиза	ноҳӣ	номукамалӣ	намаълумк//намаълумкк
ноижа	ноҳияII	номиI	номаълумак\\номаълумакак
ноботII	ноиI	номиII	номаълумӣ
ноботI	ноиII	номидан	номаиён
ноботот	ноабаста	номида	номаиёнӣ
нобототшинос	новочиба	номидашаванда	номуфасал
нобототшиносӣ	ноақб	номиа	номафҳум
ноботпаз	новдон	нон	номафҳумӣ
ноботпазӣ	новард	нонбурда	номақбул
ноботҷой	новардхо	нонбурӣ	номақбули
ноботӣI	новақт	нонбандон	номақдур
ноботӣII	новақтӣ	нонпар	номукаррар
нобад	нова	нонпаз	номукаррарӣ
нобаҳат	новача	нонпазӣ	намғозорӣ
нобард	новадор	нонҷӯ(ӣ)	намғӯӣ
нобардозмо(ӣ)	новадон	нонҷаспани	наммонӣ
нобардозмуда	новашакл	нонхона	намкин
нобардафзор	новамонанд	нонхалта	намкинӣ
нобардгоҳ	новакI	нонхоҳ	намасиб
нобарда	новакII	нонхӯр	намасибӣ
нобардачавон	новакандоз	нонхӯриш	намунтазам
нобардӣ	новакандозӣ	нонхӯракI	намунтазамӣ
нобаса	новидан	нонхӯракII	номанзур
нобиштан	новелла	нонхӯрӣ	намнзумӣ
нобишта	новелланавис	нондон	намнавис
нобз	новелланависӣ	нондиҳанда	намнависӣ
нобзсанҷ	нокI	нонросткунӣ	нама
нобзсанҷӣ	нокII	нонреза	намаовар
нобзшиносӣ	нокордида	ноништа	намабар
нобзгирӣ	нокорам	ноншиканон	намабарӣ
нобзнигор	нокоста	нонталаб	намербан
нобаҳра	нокофӣ	нонфурӯш	намербанона
нобувват	ноком	нонфурӯшӣ	намербани
нобӯғ	нокомӣ	нонгадой	намарасон
нобавӣ	нокаут	нонамоён	намарасонӣ
ноби	нокардакор	нонмайда	намасиёҳ
нобид//нобиз	нокзор	нонвой	наменгар
нобараҷа	нокас	нонво(ӣ)	наменгарӣ

нарракӣ	нахӯдзор	нахр	набере
наргов	нахӯдшӯрбо	наҳс	наберадор
наргат	нахӯдшӯрак	наҳсӣ	наппа-нав
наргис	нахӯдак	наҳсият	нат
наргиса	нахӯдӣ	наҳл	натҷ
наргасӣ	нидо	наҳв	натҷиҷ//натҷиҷ
наргисӣ	надоф	наҳул	натҷебахш
нарма	надофхона	наҳва	натн
нармода	надофӣ	наҳвӣ	натуралистӣ
нармохан	надомат	наҳиф	натурфалсафа
нармоҳанӣ	надоматзада	наҳифӣ	натуралӣ
нармбада(ҳо)	надаб	наҳ	натурализм
нармпой	надабӣ	наҳбандӣ	натуралист
нармтан	надабӣ	наҳод	натҷе
нармҳок	надрат	наҳос	натҷегири
нармхӯ(ӣ)	надратан	наҳоъ	натҷеҷанак
нармдил	надам	наҳола	натюрморт
нармдилана	надамо	наҳбанд	нисор
нармдилӣ	надва	наҳбандӣ	насп
нармрав	нади	наҳпеч	наспнавис
нармзабон	надид	наҳтоб	наспнависӣ
нармсухан	надим	наҳтобӣ	наспӣ
нармшона	надимӣ	наҳта	наҷабат
нармшамшер	назр	наҳҷир	наҷабат
нармтабиат	назрде	наҳҷиргон	наҷот
нармак	назрӣ	наҳҷиргоҳ	наҷотбахш
нармкунак	наро	наҳҷирвол	наҷотбахшӣ
нармгардан	нароод	наҳҷирвол	наҷотдиҳанда
нармгуфтор	нарангшт	наҳҷад//наҳҷад	наҷотдиҳӣ
нармгуфторӣ	нарубз	наҳҷал//наҳҷал	наҷотдӯбӣ
нармгӯӣ	наруда	наҳҷир	наҷотдӯфта
нармлағом	наруда	наҳҷирзан	наҷар
нарммуомила	наруда	наҳдор	наҷарӣ
нарммуомила	наруда	наҳарт	наҷасат
нармаI	наруда	наҳрес	наҷабобат
нармаII	наруда	наҳресӣ	наҷеда//наҷдат
нармӣ	наруда	наҳуст	наҷас
наримдан	наруда	наҳустфарзанд	наҷм
наримин	наруда	наҳустнамоиш	наҷанд
нариа//нариа	наруда	наҳуствазир	наҷаво
нариашер	наруда	наҳустин	наҷум
нариён	наруда	наҳгирак	наҷумӣ
наримон	наруда	наҳл	наҷк//наҷак
нарина	наруда	наҳлистан	наҷиб
на-аз	наруда	наҳлбанд	наҷибана
назоI	наруда	наҳлӣ	наҷибӣ
назоII	наруда	наҳват	наҷис
назорI	наруда	наҳӯд	наҷисӣ
назор	наруда	наҳӯдбирён	наҷандон
назорӣ	наруда	наҳӯдпазӣ	наҳос
назоғ	наруда	наҳӯддона	наҳосат
	наруда	наҳӯдранг	наҳофат

нашъабахш	нашдан	наسخ	назокат
нашъачаллоб	нашдан	нусаха	назокатомез
нашъачаллобӣ	нашондиханда	нусаха	назохат
нашъахона	нашондихӣ	нусаха	назд
нашъадор	нашонзан	нусаха	наздихавлигӣ
нашъаманд	нашонзани	нусаха	наздишахрӣ
нашъамандӣ	нашонгоҳ	нусаха	наздимактабӣ
нашъамандӣ	нашонгузорӣ	нусаха	наздаҳ
нашъакаш	нашонгир	нусаха	наздаҳсола
нашъакашӣ	нашонгирӣ	нусаха	наздаҳсолагӣ
нашф	нашона	нусаха	наздаҳум
нашало	нашонадор	насар	наздаҳумин
нашалопаз	нашонагузор	насар	наздик
нашалопазӣ	нашонагузорӣ	насар	наздикбин
нашалофуруш	нашонагир	насар	наздикбинӣ
нашалофурушӣ	нашонагирӣ	насар	наздикфикр
наш(ш)а	нашонамонӣ	насар	наздики
наш(ш)акаш	нашонанок	насар	назъ
наш(ш)акашӣ	нашонакарда	насар	назл
нашв	нашонагир	насар	назла
нашур	нашонкарда	насар	назхат
нашуз	нашонӣ	насар	назхатбахш
нашвунамо	нашонидан	насар	назхатгоҳ
нашиб	нашонгир	насар	назул
нашибона	нашӯнамо	насар	нажод
нашибӣ	нашӯ	насар	нажодӣ
нашид\нашида	наштар	насар	нажодпараст
нашим	наштар	насар	нажодпарастона
нашиман	наштрз	насар	нажодпарастӣ
нашимангоҳ	наштарзан\наштарзан	насар	нажодшиносӣ
нашимангоҳ	нашхор\нашхӯр	насар	нажодӣ
нашинанда	нашхор\нашхӯр	насар	нажанд
нисоб	нашхӯрд	насар	нажанд
нисоро	нашрI	насар	насар
нисоех	нашрII	насар	насар
нисоб	нашрIII	насар	насар
нисрIII	нашрт(т)	насар	насар
нисронӣ	нашрият	насар	насар
нисроният	нашрия	насар	насар
нисрат	нашаст	насар	насар
нисратоин	нашаст	насар	насар
нисратовар	нашастгоҳ	насар	насар
нисратбахш	нашастагӣ	насар	насар
нисратқарин	нашастан	насар	насар
нисратманд	нашастан	насар	насар
нисф	нашастанбоб	насар	насар
нисфуннахор	нашастангоҳ	насар	насар
нисфирӯзӣ	нашастангоҳ\нашастангоҳ	насар	насар
нисфишабӣ	нашастаI	насар	насар
нисфакар	нашастаII	насар	насар
нисфакарӣ	нашастухез	насар	насар
насуҳ	нашъа	насар	насар

нақта	нақша	нақдонақ	нуфур
нақтапардоз	нақшабардор	нақдшинос	нуфус
нақтапардозӣ	нақшабардорӣ	нақда	нафӣ
нақтадон	нақшагирӣ	нақдӣ	нафирI
нақтадонӣ	нақшакаш	нақдина	нафирII
нақтасанҷ	нақшакашӣ	нақр	нафис
нақтасанҷӣ	нақшкалан	нақрот	нафиса
нақтафаҳм	нақшкан	нақрасанг	нафисакарӣ
нақтафаҳмӣ	нақшканӣ	нақра	нафискар
нақтагир	нақшкӯб	нақраосо	нафискароне
нақтагирӣ	нақшкӯбӣ	нақраандуд	нафисӣ
нақтакушо	нақшин	нақрабанд	нақ
нақсI/нақс	нақс	нақрапӯш	нақал
нақсII	нақс	нақратоб	нақоб
нақхат	нақсдор	нақрахал	нақобпӯш
нақхатовар	нақсан	нақрадор	нақобпӯшӣ
нақав	нақсандор	нақрадавоӣ	нақобпӯшида
нақӯ	нақз	нақраанг	нақобдор
нақӯӣ	нақта	нақрасон	нақобӣ
нақӯаҳвол	нақтадор	нақрафом	нақот
нақӯаҳвоӣ	нақтагузорӣ	нақрагун	нақор
нақӯандеш	нақтавергул	нақрагӣ	нақорҷӯ
нақӯбахт	нақл	нақрагин	нақорталаб
нақӯхолӣ	нақл	нақрамонанд	нақорталабӣ
нақӯхисол	нақлдан	нақрамӯ(ӣ)	нақоргир
нақӯхислат	нақлан	нақравор	нақоргиранда
нақӯхоҳ	нақлгӯӣ	нақраворӣ	нақоригирӣ
нақӯхоҳӣ	нақлкунанда	нақракор	нақора\ нағора
нақӯзот	нақлӣ	нақракорӣ	нақорачӯб
нақӯрой	нақлиёт	нақракӯб	нақорачӣ
нақӯроӣ	нақлиятӣ	нақракӯбӣ	нақорахона
нақӯсиришт	нақуд	нақрис	нақоразан
нақӯсифат	нақӣ	нақшI	нақоразанӣ
нақӯсифатӣ	нақиб	нақшофарин	нақоранавоз
нақӯтоле	нақибат	нақшофаринӣ	нақоранавозӣ
нақӯфарҷом	нақир	нақшандоз	нақорӣ
нақӯгӯӣ	нақиса	нақшандозӣ	нақош
нақӯном	нақиз	нақшбоз	нақошхона
нақӯномӣ	нақиза	нақшбанд	нақошӣ
нақӯхиш	нақот	нақшбандӣ	нақб
нақӯхишӣ	нақотин	нақшбандия	нақбафкан
нақӯхидан	нақоҳ	нақшхон	нақбафканӣ
нақӯкор	нақаҳнома	нақшхонӣ	нақбзан
нақӯкорӣ	нақаҳона	нақшдор	нақбзанӣ
нақӯкирдор	нақаҳӣ	нақшқолаб	нақбкан
нақир	нақба	нақшгӯӣ	нақбканӣ
нақор	нақбат	нақшгӯӣ	нақбӣ
нақорпараст	нақбатдор	нақшмоҳ	нақат
нақорпарастӣ	нақбатбор	нақшнома	нақдI
нақорхона	нақбатзада	нақшнок	нақдII
нақористон	нақбатзадагӣ	нақшнигор	нақдан

навоин	наводан	намодӣ	нагариш
навоб	намун	намодин	нагар
нувоб	намунаI	намоз	нагоранда
ноабод	намунаII	намозхон	нагара
ноабаш	намунавӣ	намозхонӣ	нагаштан
ноаҳӣ	намунавор	намозишомқушо	нагаҳ//нагаҳ
ноаҳинишин	намак	намозгоҳ	нагаҳбон
ноахтI	намакандеш	намозгузор	нагаҳбонӣ
ноахтII	намакдор	намозгузорӣ	нагаҳбин
ноахтI	намакӯб	намозӣ	нагаҳдор
ноахтII	намакпошӣ	намосоз	нагаҳдоранда
ноахон	намакҷаш	намосозӣ	нагаҳдорӣ
ноахонӣ	намакҷашак	наммом	нагарон
ноадир	намакхор	намак	нагарон(и)дан
навор	намакхора	намоён	нагаронӣ
наворбардор	намакхӯр	намоёнӣ	нагаристан
наворбардорӣ	намакхӯрда	намоиш	нагариш
навордор	намакдон	намоишдиханда	нагариш
наворшакл	намакзор	намоишдихӣ	нагариш
наворгир	намакзда	намоишгоҳ	нагариш
наворгирӣ	намаксо	намоишгар	нагариш
навоз	намаксар	намоишгаҳ	нагариш
навозишI	намаксанг	намоишнома	нагариш
навозишII	намаксуд	намоишкорона	нагариш
навозишгар	намакш	намоишкорӣ	нагариш
навозишкор	намакшинос	намоишӣ	нагариш
навозишкорона	намакшӯӣ	намояндагӣ	нагариш
навозишкорӣ	намакфурӯш	намоянда	нагариш
навозанда	намакфурӯшӣ	намҷ	нагариш
навозандагӣ	намакношинос	намҷаI	нагариш
навосоз	намакин	намчин	нагариш
навосанҷ	намай	намад	нагариш
навоса	намабардор	намдор	нагариш
навофарин	намидан	намадпӯш	нагариш
навоқис	намиранда	намадзин	нагариш
навогар	намисанҷ	намадсоз	нагариш
навол	намигарӣ	намадгар	нагариш
навола	наммим	намадмол	нагариш
наволабур	наминогузар	намадмолӣ	нагариш
навомада	намингоҳдорӣ	намадӣ	нагариш
навомӯз	нанг	намадин	нагариш
навон	нанговар	намреза	нагариш
навоар	нангин	намзамин	нагариш
навоарӣ	нангинрӯӣ	нама	нагариш
навоарида	нанг	намад	нагариш
навоағ	нанг	намад	нагариш
навофта	наво	намад	нагариш
наволағ	навоҷод	намад	нагариш
наволаво	навоI	намад	нагариш
навобатII	навоII	намад	нагариш
навобатI	навоIII	намад	нагариш

навъсанҷӣ	نوع سنجي	навъсанҷӣ	نوع سنجي	навадсола	نودساله	набатной	نوبت پائي
нӯъмон	نوعمان	нурипошак	نوري پوشاك	навадъват	نودعوت	набатдор	نوبت دار
навъӣ	نوعى	нурипошӣ	نوري پوشي	навадсолагӣ	نودگساله گي	набатдорӣ	نوبت داري
навгон	نوغان	нурикашонӣ	نوريكشاني	навадум	نودم	набатзан	نوبت زن
нӯф	نوف	наврехта	نورپخته	навадам	نودم	набатгоҳ	نوبتگاه
нӯфа	نوفه	навриш	نوريش	навадамида	نودميده	набатнавоз	نوبت نواز
навфикр	نوفكر	навзо	نوزا	навадумин	نودميين	набатӣ	نوبتي
нофидан	نوفيدان	навзой	نوزاي	навадандон	نودندان	набатигоҳ	نوبتيگاه
навқон	نوقان	навзод(а)	نوزاد(ه)	навад	نوده	наббар	نوبر
навқирон	نوقران	навзамин	نوزمين	навадор	نوده دار	наббаромад	نوبرامد
навқирав	نوقرو	навсохт	نوساخت	навадони	نودهواني	наббарнихол	نوبر نهال
навқалам	نوقلم	навсозӣ	نوسازي	наваданиҳол	نوده نهال	наббурут	نوبروت
нӯгиостинӣ	نوك آستيني	навсабз	نوسبز	навдӯхта	نودوخته	наббарӣ	نوبري
ноғ	نوك	навсабзида	نوسبز يده	навдӯш	نودوش	наббунёд	نوبنياد
нӯғборик	نوك باريك	наваса	نوسه	навдӯшида	نودوشيده	наббахорӣ	نوبهاري
нӯғбурида	نوك بريده	наваса	نوسه	навдолат	نودولت	наббахра	نوبهر
нӯғток	نوك تاك	навсавод	نوسواد	навдолатӣ	نودولتي	наббех	نوبيخ
нӯғтез	نوك تيز	нош	نوش	навдолатӣ	نودولتي	набатҷӣ	نوبتجي
нӯғдода	نوك داده	нош	نوش	нур	نور	наббахор	نوبهار
нӯғдор	نوك دار	нош	نوش	нурафшон	نورافشان	напұхт(а)	نوپخت(ه)
нӯғирӯмоли	نوك رويمالي	нош	نوش	нурафшонӣ	نورافشاني	напұр	نوپر
нӯғизабонӣ	نوك زباني	ношбор	نوشبور	нурафкан	نورافكن	напұрдоз	نوپرداز
нӯғкаҷ	نوك كچ	ношдор	نوشدور	нурафкани	نورافكني	напұраст	نوپرست
навгонӣ	نوكاني	ношгиёҳ	نوشگياه	нуронӣ	نوراني	напұрваз	نوپرواز
нӯғча	نوكچه	ношлаб	نوشلب	нурбор	نوربار	навтаъсис	نوتايسس
навгаро	نوكرا	ношком	نوشكوم	нурборон	نورباران	навтахсил	نوتحصيل
навгароӣ	نوكراي	ношануши	نوشانوشي	нурбахш	نوربخش	навташқил	نوتشكيل
навгул	نوكل	ношадир	نوشادير	нурпош	نورپاش	навҷаба	نوجبه
нӯл	نول	ношағр	نوشاگر	нурпошанда	نورپاشنده	навҷӯ	نوجو
нӯлборик	نول باريك	ношануш	نوشانوش	нурпошӣ	نورپاشي	навҷавон	نوجوان
нӯлдор	نول دار	ношанидн	نوشايدن	навард	نوردر	навҷавонӣ	نوجواني
нӯлдароз	نول دراز	ношаки	نوشاكي	навардча	نوردچه	навҷӯш	نوجوش
нӯлзани	نولزني	ношшт	نوشت	наварддор	نوردار	навча	نوجه
нула	نوله	ношштор	نوششور	навардддор	نورددار	нӯхII	نوخII
нӯла	نوله	ношшторӣ	نوششوري	нурдиҳанда	نوردهنده	навҳа	نوجه
нулакашӣ	نوله كشي	ношштаҷот	نوششتاجوت	навардӣ	نوردي	навҳахонӣ	نوجه خواني
навм	نوم	ношштан	نوششتان	навардидан	نورديدن	навҳасаро	نوجه سارو
навмашқ	نومشق	ношштани	نوششتاني	наврасте	نورسته	навҳасарой	نوجه ساري
навмед	نوميد	ношшта	نوششته	навруста	نورسته	навҳагар	نوجه گر
навмедона	نوميدانه	ношдгар	نوشدگار	наврасӣ	نورسي	навҳагарӣ	نوجه گري
навмедӣ	نوميدى	ношуде	نوشوده	наврасида	نورسيده	навҳонадор	نوجه نادر
нунI	نونI	ношукфта	نوشكفته	нурфишон	نورفيشان	навхатм	نوجتم
нунII	نونII	ношидан	نوشيدين	нурфишонӣ	نورفيشاني	нӯхта	نوجته
наванд	نوند	ношидн	نوشيدن	нӯра	نوره	нӯхтабанд	نوجتهبند
наванд(а)	نوند(ه)	ношидани	نوشيداني	навруида	نورويده	навхат	نوجط
навангӣ	نونگي	ношира	نوشيره	навруз	نوروز	навҳоста	نوجوسته
навниҳол	نونهال	ношин	نوشين	наврузгар	نوروزگار	навҳез	نوجيز
ноқ	نوك	ношинбода	نوشينباده	наврузмоҳ	نوروزماه	навад	نوداد
нӯқғафс	نوكغفس	ношинлаб	نوشينلاب	наврузӣ	نوروزي	навадомад	نودامداد
нӯғ\нӯқ	نوك//نوك	ношине	نوشينه	нурӣ	نوري	наварс	نودرس
навкор	نوكار	навъ	نوع	нуриандозӣ	نوريناندازي	наварсхон	نودرس خوان
навқорам	نوكارم	наварӯс	نوعروس				

найсон	ниسان	наибон	نيانباں	нихол	نہال	навкорӣ	نوکاری
найсонӣ	نیسانی	неонӣ	نیانی	нихолпарварӣ	نہال پرووری	нукча	نو کچه
нест	نیست	ниёкон	نیاکан	нихолпарвар	نہال پروو	нӯкча	نو کچه
найистон	نیستان	ниёиш	ніиш	нихолхона	نہالخانہ	нӯкчадаргиронӣ	نو کچه در گیری
найситон	نیستان	нибаст	نیбаст	нихолзор	نہالزار	навкар//нӯкар	نو کر
нестон	نیستان	нийят	ніят	нихолшинонӣ	نہال شنائی	нӯкар	نو کر
нестандарчаҳон	نیستانдҷаҳон	ният\нийят	ніт\ніят	нихолаI	نہالہ I	навкарона//нӯкарона	نو کرانہ
нестак	نیстак	нитроген	нітрагин	нихолаII	نہالہ II	нӯкарона	نو کرانہ
нестӣ	ніستی	нейтрон	нітран	нӯҳа	نӯҳа	навкарӣ//нӯкарӣ	نو کری
найсор//несорӣ	нісар//нісарӣ	нейтронӣ	нітранӣ	нихолағох//нихолағох	نہالہ گاہ//نہالہ گہ	нӯкарӣ	نو کری
неш	ніш	нитрат	нітрот	нихолӣI	نہالی I	навканда	نو کنده
нешборик	нішбарик	найчаI	ніҷаI	нихолӣII	نہالی II	навакак	نو کک
нештар	ніштар	найчаII	ніҷаII	нихон	نہان	навакӣ	نو کی
нештрӣ	ніштрӣ	найчаандоз	ніҷаандоз	нихонхона	نہانخانہ	навкиса	نو کیسه
нештарбақо//ништарбаҳо	ніштарбақо//ніштарбаҳо	найчаандозӣ	ніҷаандозӣ	нихонғох	نہانگاہ	навӣ	نوی
нештак	ніштак	найчапайванд	ніҷапайванд	нихонӣ	نہانی	навёдгир	نو یاد گیر
нештез	ніштез	найчашиша	ніҷашиша	нихой	نہای	навид	نوید
нешханд	нішханд	найчамонанд	ніҷамаданд	нихоят	نہایت	навис	نویس
нешхӯр	нішхӯр	найчӣ	ніҷӣ	наҳб	نہب	нависондан	نو یساندن
нешдор	нішдар	найдарав	нідров	наҳч	نہج	нависонавис	نو یسانو یس
нешдароз	нішдароз	найир	ніир	наҳрII	نہر II	навиستن	نو یستن
нешдида	нішдиде	нейрон//неврон	нірон//ніворан	наҳрӣ	نہری	нависанда	نو یسنده
нешзабон	нішзабан	найранч	ніранҷ	наҳзат	نہضت	нависандагӣ	نو یسندگی
нешзан	нішзан	найранҷот	ніранҷот	неҳзат	نہضت	навигатсионӣ	نو یگتسیانی
нешзанӣ	нішзанӣ	найранг	ніранг	нуҳфут	نہفت	навигатсия	نو یگتسیه
нешмонанд	нішмаданд	найранғбоз	ніранғбоз	нуҳфутан	نہفتن	навигарӣ	نو یگری
нешуI	нішӯI	найранғбозӣ	ніранғбозӣ	нуҳфута	نہفته	навигаридӯст	نو یگری دوست
нешуII	нішӯII	найрангсоз	нірангсоз	нӯҳум	نہم	нивелир	نو یلیر
найшакар	нішкар	нерӯ	ніро	наҳмор	نہمار	навин	نوین
найшакарзор	нішкарзор	нирӯ//неру	ніро//ніру	наҳмин	نہمین	на	نا
нешкуд	нішкуд	нерӯбахш	ніробахш	нуҳмин	نہمین	наҳ	ناہ
нешкӯтоҳ	нішкӯтоҳ	нерӯсанҷ	ніросанҷ	нуҳунбан//нихунбан	نہنبن	наҳI	ناہ I
нефт	ніфт	нерӯсанҷӣ	ніросанҷӣ	наҳанг	نہنگ	наҳ	ناہ
нефа	ніфе	нерӯгоҳ	ніроғоҳ	нуҳус	نہوس	наарзанда	ناارزنده
нифа	ніфе	нерӯманд	ніроманд	нуҳусат	نہوسات	нуҳболор	نہ بالار
найқалам	ніқалам	нерӯмандӣ	ніромандӣ	неҳӣ	نہی	не саля	نہ سالہ
нек	нік	нерӯмандӣ	ніромандӣ	наҳиб	نہیب	нуҳсолагӣ	نہ سالگی
некаҳвол	нікаҳвол	нерӯмандӣ	ніромандӣ	неҳиб	نہیب	не сад	نہ صد
некаҳволӣ	нікаҳволӣ	нирӯмандӣ	ніромандӣ	най	نہی	не садсала	نہ صدسالہ
некаҳтар	нікаҳтар	низ	ніз	не	نہی	не садсалагӣ	نہ صدسالگی
некаҳлоқ	нікаҳлоқ	найзор	нізор	ниё	نہی	не садум	نہ صدم
некаҳлоқӣ	нікаҳлоқӣ	найза	ніза	ниёбат	نہیبات	не садмин	نہ صدمین
некирода	нікирода	найзаандоз	нізаандоз	ниобӣ	نہیابی	не гана	نہ گانہ
некатвор	нікатвор	найзаандозӣ	нізаандозӣ	нияз	نہیاز	не як	نہ یک
некафъл	нікафъл	найзабоз	нізабоз	ниязманд	نہیازمند	неҳад	نہاد
некафълӣ	нікафълӣ	найзабозӣ	нізабозӣ	ниязмандӣ	نہیازمندی	неҳадан	نہادن
неканҷом	ніканҷом	найзаболо	нізаболо	ниязӣ	نہیازی	неҳарI	نہار I
неканҷомӣ	ніканҷомӣ	найзапартой	нізапартой	ниаган//ниёкан	نہیگان//نہیکان	неҳарII	نہار II
некандеш	нікандеш	найзаҷанг	нізаҷанг	неолит	نہولیت	неҳоран	نہاران
некандешӣ	нікандешӣ	найзадор	нізадор	ниам//ниём	نہام//نہیم	неҳорӣ	نہاری
некайём	нікайём	найзазанӣ	нізазанӣ	ниём	نہیم	неҳазидан//нуҳозидан	نہازیدن//نہوزیدن
		найзавар	нізавар	ниан	نہان	неҳолI	نہال I

نیم ترگ //نیم ترک	نیک کرداری	некфирдорй	نیک فرجام	некфарчом	نیک ایامی	некайёмй
нимтарг//нимтарк	نیکي	некй	نیک فرجامی	некӯфарчомй	نیک بخت	некбахт
нимтаъзим	نیگتیو	негатив	نیک فطرت	некфитрат	نیک بختی	некбахтй
ним تنه	نیل	найл	نیک فطرتی	некфитратй	نیک بین	некбин
ним ته	نیل	нил	نیک قدم	некқдам	نیک بینانه	некбинона
нимтагй	نیلایرنگ	нилобиранг	نیکل	никел	نیک بینی	некбинй
нимтихй	نیلابی	нилобй	نیکل اندوده (a)	никеландуд(a)	نیک پی	некпай
хнимтайёр	نیلان	нейлон	نیکلی	никелй	نیک پیوند	некпайванд
нимچوما	نی لیک	найлабак	نیک محضر	некмахзар	نیک پیوندی	некпайвандй
нимچон	نیلگون	нилгун	نیک محضری	некмахзарй	نیک پیی	некпайй
нимچиддй	نیله	нила	نیک مر	некмард	نیک تقدیر	нектакдир
нимچازیره	نیلوفام	нилуфом	نیک منشی	некманиш	نیک حال	некхол
нимчаII	نیلوفر	нилуфар	نیک منشی	некманишй	نیک حالی	некхолй
нимчагй	نیلوفر ی	нилуфарй	نیک منظر	некманзар	نیک خصلت	некхислат
нимچه ملا	نیلای	нилй	نیک منظری	некманзарй	نیک خصلتی	некхислатй
нимخالقا	نیم	ним	نیک نام	некном	نیک خوی (й)	некхӯй(й)
нимخویدا	نیم پوستین	нимпўстин	نیک نامی	некномй	نیک خویی	некхӯй
нимхолі I	نیم پوشیده	нимпўсида	نیک نژاد	некнажод	نیک خواه	некхох
нимхолі II	نیمشی	нимашабй	نیک نهاد	некниход	نیک خواهانه	некхохона
нимхом	نیم ابریشمی	нимабрешимй	نیک نهادی	некниходй	نیک خواهی	некхохй
нимхароб	نیم استگاه	нимистгоҳ	نیکو	некӯ	نیک دل	некдил
нимхушк	نیم آستین	нимостин	نیکو سخنی	некӯсуханй	نیک دلانه	некдилона
нимخуфта	نیم افراشته	нимафрошта	نیکو سیر	некӯсияр	نیک دلی	некдилй
нимхам	نی مانند	наймонанд	نیکو سیری	некӯсияرى	نیکذات	некзот
нимخاند	نیم اومتی	нимавтоматй	نیکو نام	некӯном	نیک رای	некррой
нимخанда	نیم باز	нимбоз	نیکو نامی	некӯномй	نیک رفتار	некрафтор
нимخواب	نیم بته	нимбутта	نیکوئی	некӯй	نیک رو	некрав
нимхӯردا	نیم بر	нимبور	نیکو احوال	некӯахвол	نیک روی (й)	некрӯй(й)
нимхез	نیم برداشته	нимбардошта	نیکو احوالی	некӯахволй	نیک روز	некрӯز
нимдоира	نیم برهنه	нимбарахна	نیکو اخلاق	некӯахлоқ	نیک روزی	некрӯзй
нимдошт	نیم بریان	нимбирён	نیکو اخلاقی	некӯахлоқй	نیک ساخت	нексоخت
нимدانه گی	نیم بسمل	нимбисмил	نیکو افعال	некӯафьол	نیک ساز	нексоз
нимдарида	نیم بود	нимбудد	نیکو افعالی	некӯафьолй	نیک سرشت	нексиришт
нимداشت	نیم بیا یان	нимбиёбон	نیکو ایام	некӯайём	نیک سرشتی	нексириштй
нимдунбул	نیم بیدار	нимбедор	نیکو حال	некӯхол	نیک سگال	нексигол
нимرواغ	نیم بیداری	нимбедорй	نیکو خصال	некӯхисол	نیک سگالی	нексиголй
нимروها	نیم بیمار	нимбемور	نیکو خصالی	некӯхисолй	نیک سیرت	нексират
нимرخ	نیم بیکار	нимбекор	نیکو خصلت	некӯхислат	نیک سیرتی	нексиратй
нимراس	نیم پر	нимпур	نیکو خصلتی	некӯхислатй	نیک صفت	нексифات
нимراسمى	نیم پرده	нимпарда	نیکو سخن	некӯسوخан	نیک صفتی	нексифاتй
нимرانگ	نیم پز	нимпаз	نیکو عمل	некӯамал	نیک طالع	нектолеь
нимراha	نیم پشمین	нимпашмин	نیکو فرجام	некӯфарчом	نیک طالعی	нектолей
нимروز	نیم پهلوی	нимпахлӯ	نیکو فرجامی	некӯфарчомй	نیک طبیعت	нектабиат
нимروزa	نیم پودی	нимпудй	نیکو نهاد	некӯниход	نیک طبیعتی	нектабиатй
нимروزى	نیم پوش //نیم پوشیده	нимпудй	نیکو نهادی	некӯниходй	نیک طینت	нектинат
нимروزى	نیم پوش	нимпўшида	نیکو همت	некӯхиммат	نیک طینتی	нектинатй
нимروزينه	نیم پیکر	нимпайکارا	نیکو همتی	некӯхимматй	نیک عزم	неказم
нимروشن	نیم تاریک	нимторик	نیکو کار	некӯкор	نیک عهد	некахд
нимروى(й)	نیم تاریکی	нимторикй	نیکو کاری	некӯкорй	نیک عهدی	некахдй
нимروىa	نیم تبسم	нимтабассум	نیکو کردار	некӯкиردور	نیک فال	некфол
нимزنده	نیم تخت	нимтахт	نیکو کرداری	некӯкиردорй	نیک فالی	некфолй

воxоста	ваIII	нимнишаст	нимсохт
воxондан	ваистодан	нимникоб	нимсоата
воxоx	вафтодан	нимнигоx	нимсоатина
воxохӣ	вабридан	нимнамо	нимсола
воxӯрдан	вабастагӣ	нимнихой	нимсолӣ
воxӯрӣ	вабастн	нима	нимсолина
воxӯрӣ	вабасте	нимрох	нимсард
вохидан	вабл	нимхушёр	нимсуфта
вохида	вабд	нимво	нимсухта
водадн	вабӯсидан	нимвахшӣ	нимсуз
водар	вапардохтан	нимвайрона	нимсер
водар	вапрсидан	нимкора	нимсерӣ
водаштан	вапридан	нимкорাগӣ	нимшоҳӣ
водӣ	вапс	нимкоса	нимшаб
водидан	вапсрав	нимкоф	нимшаб
вадӣ	вапсгаро	нимкола	нимшибӣ
вадиол	вапсгарой	нимковок	нимшуста
вазич	вапсграйане	нимкат	нимшаффоф
вар	вапсмандагӣ	нимкура	нимшунав
варI	вапсманда	нимкушо	нимшӯхӣ
варII	вапсӣ	нимкушода	нимшксте
варс	вапсин	нимкушта	нимшукфт
варсӣ	вапӯшидан	нимкафон	нимшкан
варсӣят	вапҷидан	нимкӯфта	нимсда
варид	ватI	нимкӯр	нимтабақ
варидот	ватII	нимӣ	нимасрӣ
варидотӣ	ватканидан	нимис	нимғурма
варидкунанда	ваткаш	нимисӣ	нимфарбеx
варидгар	ваткашӣ	нимнавоз	нимфиналӣ
вариде	ватқ	нимнавозӣ	нимпхт(a)
варсандн	ваҷI	нимнӣ	нимгардон
варстагӣ	ваҷII	нимиче	нимгурсна
варстан	ваҷб	нимо	нимгурснагӣ
варсте	ваҷбат	нимбанд	нимғирифта
варсӣ	ваҷбот	нимропатолог	нимғарм
варсидан	ваҷбулизон	нимропатология	нимғушна
варафтагӣ	ваҷбуддаф	нимроз	нимғӣ
варафтан	ваҷбулқатл	нимролағӣ	нимлтра
варафте	ваҷбулманъ	нимшоо//нимшӯшо	нимланг
варамиде	ваҷбӣ	нимшидан	нимлӯч
варанг	ваҷд	ниме	ниммоҳа
варангӣ	ваҷст	нимӣ	ниммуҳофиз
варун	ваҷстан	нимин	ниммуҳофизатҷӣ
варун	ваҷидан		ниммӯрда
варуна	ваҳд		ниммст
варунагӯӣ	ваҳе		ниммстақил
варунӣ	ваҳ		ниммстамлика
варе	вах		нимманӣ
варандн//варанидн	вахаридан		нимноқил
вораҳон(и)дан	вахзидан		нимноқилӣ
ворахидан	вахост		нимнидо
	вахостан		

و

ва

вон

воI

воII

волидайн	واکشدن	вошаванда	варехтагӣ
вассалом	واکشیدن	воша	варехтан
вақоне // вақоне	вокафидан	вошӣ	варехте
волгуна // волгуна	воқуниш	воциф	вариз
волфрам	вақунишгар	воцил	ваз
валлох	вақзор	воцих	вазир
воламидан	вақзор	воциҳӣ	вазир
вале I	вақзоштан	воциҳият	вазир
вале II	вақзар	воциҳ	вазир
валех	вақранд	воиз	вазир
вали	вақрай	воизӣ	вазир
волигарӣ	вақрдидан	вофид	вазир
волейбол	вақрехтан	вофир	вазир
волейболбоз	вақшт	вофиристодан	вазир
волейболбозӣ	вақфтан	вофурӯш	вазир
вом	вақир	вофурӯшӣ	вазир
вом	вақирдор	вофурӣ	вазир
вомилидан	вақирфтан	вофурхона	вазир
вомондагӣ	вақирӣ	вофуркаш	вазир
вомондан	вал I	вофуркашӣ	вазир
вомонда	вал II	вофурӣ	вазир
вомберг	ваилло	вофӣ	вазир
вомдор	вало I	воқеъ	вазир
вомдорӣ	вало II	воқеан	вазир
вомик	валаш	воқеат	вазир
вомгузор	валашӣ	воқебин	вазир
вомқир	валобиф	воқебиниона	вазир
вомқиранда	валотбар	воқебинӣ	вазир
вомқирӣ	валотбарӣ	воқеъгаро (ӣ)	вазир
вомвожа	валочоҳ	воқеъгароӣ	вазир
вомӣ	валочаноб	воқеъгароёна	вазир
ван	валохазрат	воқеъгӯ	вазир
в-андар	валохирад	воқеънигар	вазир
вонишондан	валодд	воқеънигарӣ	вазир
вонишстан	валоқадр	воқеънома	вазир
вонгиристан	валогӯр // валогӯр	воқеъномаӣ	вазир
вонамуд	вологавҳар // вологуҳар	воқеан	вазир
вонамудан	валомартаба	воқеачӯ	вазир
вонавис	воломақом	воқеадида	вазир
вониҳодан	воломаниш	воқеаталаб	вазир
вов	валон	воқеагар (ӣ)	вазир
вовайло	валонажд	воқеанигар	вазир
воҳ	валоназар	воқеаталабӣ	вазир
воҳиб	валохиммат	воқеановис	вазир
воҳиштан	валохиммати	воқеановисӣ	вазир
воҳилидан	валоният	воқеӣ	вазир
воҳимачӣ	валит	воқеият	вазир
воҳима	валтсанҷ	воқиф	вазир
воҳимаовар	валтметр	воқарда	вазир
воҳимаандоз	валид	воқзал	вазир
воҳимаангиз	валида	воқшодан	вазир

варанҷӣ	вахӣ	вичиррос	вахимадор
варчидан	вахид	вачаъ	вахимадорӣ
вархизидан	вахидан	вачаулбатн	вахимазада
вард	вахомат	вачал	вахимагар
вард	вахоматомез	вачанот	вахиманок
вардошт	вахонӣ	вачна(т)	вахӣ
вардаст	ваччарос	вучуд	вай
вардана	вахш	вучӯх	вайфтан
варрасида	вахшур	вучӯхулайн	вайзан
варрафон	вахшич	ваче	вайе I
варрафтан	вахим	вачхан	вайе II
варз	вадод//видод	вачиз	вайе III
варз	видод	вачеъ	вайе сози
варзо	вадоъ	вачеҳ	вайе киш
варзиш	вадоъ	вахдоният	вабоб
варзишхона	вадоънома	вахдоният	вабой
варзишдармонӣ	вадоӣ	вахдат	вабохона
варзишгоҳ	вадоъ	вахдатобод	вабозада
варзишгар	вадаа	вахдатсаро	вабоғирифта
варзишнавис	вадуд	вахш	вабол
варзишӣ	вадаванг	вахш	вабол
варзгар	вадӣе//вадиат	вахшонӣ	вабар
варазм	вар	вахшоният	ватт
варза	вар	вахшат	ватар
варзӣ	вариант	вахшатобод	ватт-соат
варзидан	вариантноки	вахшатовар	витамин
варзида	варо(ъ)	вахшатафзо	витаминдор
варсоқӣ	варо	вахшатангез	витаминӣ
варсоқихонӣ	вино	вахшатзо	ватерполо
варсоқиқӣ	вино	вахшатзадагӣ	ватире
варшон	варосдан	вахшатзада	вақиқ
варшудан	варофтодан	вахшатсаро	вақиқ
варшикаст	варроқ	вахшатфизо(ӣ)	вақиқат
варшикастагӣ	варом	вахшаткада	вақат
варшикастан	варомдан	вахшатгоҳ	васан I
варшикаста	варандохтан	вахшатнок	васан II
варта	варандоз	вахшӣ	васуқ
вараъ	варовардан	вахшиёна	вақиқ
варғ	варбастан	вахшият	ваҷ
варғбанд	варпидан	вахшисиришт	вачор
варақ	вартоҷ	вахшисифат	вачозат
варқа	вартовистан	вахшитабъ	вачоҳат
варқонӣ	вартиш	вахшитабиат	вачаб
варақпора	вартишбоз	вахшигарӣ	вачд
варақзанӣ	вартишбозӣ	вахшигӣ	вачдомез
варақсанг	вараса	вахшимизоч	вачдафзо
варақа	варҷ	вахшивор	вачдон
варақасоз	варҷманд	вахак	вачдонан
варақин	вараҷа	вахуш	вачдонфурӯш
варкок	вараҷахона	вахушпарвар	вачдонфурӯшӣ
варам	вараҷагирифта	вахушпарварӣ	вачдоннок
			вачдонӣ

васлгарӣ	وصل گری	васеъҷӯяк	وسیع جویک	вазирзода	وزیرزاده	варамкарда	ورم کرده
васлаI	وصله I	васеъшавӣ	وسیع شوی	вазирак	وزیرک	варамидан	ورمیدن
васлаII	وصله II	васеӣ	وسعی	вазирӣ	وزیری	варамиде	ورمیده
васладор	وصله دار	василе	وسيله	вазелин	وازلین	варанҷ	ورنج
васлӣ	وصلی	василаҷӯӣ	وسيله جوی	важжос	واججوس	варна	ورنه
васмат	وصمت	василаҷӯӣ (ӣ)	وسيله جویی	вижжас//вижжос	وژс//وژас	вурӯд	ورود
вусул	وصول	василасоз	وسيله ساز	важжи	وژی	вурӯдӣ	ورودی
васӣ	وصی	василасозӣ	وسيله سازی	васоит	واساط	варвар	ورور
васият	وصیت	васим	وسیم	васоил	واسائل	вардарида	وروریده
васиятқунанда	وصیت کننده	вашI	وش I	висода	وِسوده	варваризм	وروریزم
васиятгар	وصیت گر	вашII	وش II	васотат	واساطت	вуреб	وریب
васиятнома	وصیت نامه	вашIII	وش III	васовис	واسوس	варид	ورید
васигӣ	وصیگی	вашо	وشо	вастӣ	وستی	в-аз	و-از
вазоҳат	وضاحت	вушок	وشاق	васах	وسخ	вазорат	وزارت
вазоат	وضاعت	вашонӣ	وشانی	висидӣ	وسیدӣ (вӣ.сӣ.дӣ)	вазоратпанаҳ	وزارت پناه
вазъ	وضع	вишоҳ	وشаҳ	васарға	وسرغه	вазоратхона	وزارت خانه
вазъан	وضعان	вашт	اشت	васат	وسط	вазоратӣ	وزارتی
вазъӣ	وضعی	ваштан	اشتَن	вусто	وسطا	вазон	وزان
вазъият	وضعیت	вашақ	وشق	васатуссамомъ	وسط السماع	вазонидан	وزانیدن
вузӯ	وضو	вашкарда	وشکرده	васатӣ	وسطی	визр	وزر
вузӯх	وضوح	вашкаридан	وشکریدن	вусъат	وسعت	вузаро	وزرا
вазеъ	وضع	вашмI	وشم I	вусъатобод	وسعت آباد	вазиш	وزش
вазиа	وضیعه	вашмII	وشم II	вусъатдихӣ	وسعت دهی	вазағ	وزغ
вазима	وضیمه	вушм	وشم	вусъаттирӣ	وسعت گیری	вазак	وزک
вато	وطن	вашмкарда	وشم کرده	вусъатнок	وسعت ناک	вазн	وزن
ватан	وطن	вашанг	وشنگ	вусъатёбӣ	وسعت یابی	вазнан	وزنآن
ватанбезор	وطن بیزار	вашӣ	وشی	васкора	وسکاره	вазнабардор	وزن بردار
ватанпараст	وطن پرست	вашибоф	وشی боф	виски	وسکی	вазнабардорӣ	وزن برداری
ватанпарастона	وطن پرستانه	ваш(ш)ираз	وشی رز(ш)ираз	вассал	وسل	вазидор	وزن دار
ватанпарастӣ	وطن پرستی	вашифом	وشی фом	васма	وسمه	вазндорӣ	وزن داری
ватанпарвар	وطن پرور	вашик	وشیک	вусма//васма	وسمه//وسمه	вазнкашӣ	وزن کشی
ватанпарварӣ	وطن پروری	вашина	وشینه	вусмадон	وسمه دان	вазннокӣ	وزن ناکي
ватанхоҳ	وطن خواه	вашивор	وشی وار	вусмакашӣ	وسمه کشی	вазна	وزنه
ватанхоҳӣ	وطن خواهی	вассоф	وصّاف	вусмакашида	وسمه کشیده	вазнин	وزنین
ватандор	وطن دار	вассофӣ	وصّافی	васанII	وسن II	вазниновоз	وزنین آواز
ватандӯст	وطن دوست	висол	وصال	васнод	وسناد	вазниноҳанг	وزنین آهنگ
ватандӯстона	وطن دوستانه	васоёӣ	وصایا	васнӣ	وسنی	вазнинона	وزنینه
ватандӯстӣ	وطن دوستی	васоёнома	وصایا نامه	васвос	وسواس	вазнинбор	وزنین بار
ватанфурӯш	وطن فروش	васоят	وصایت	васвосомез	وسواس آمیز	вазнинтан	وزنین تن
ватанфурӯшӣ	وطن فروشی	васоятан	وصایتان	васвосӣ	وسواسی	вазнинҷусса	وزنین جثه
ватангадо	وطن گدا	васф	وصف	васваса	وسوسه	вазнинтабиат	وزنین طبیعت
ватангурез	وطن گریز	васфия	وصفیه	васвасаангез	وسوسه انگیز	вазнинқадам	وزنین قدم
ватанӣ	وطنی	васл	وصل	васвасабоз	وسوسه باز	вазнинк	وزنینک
ватвот	وطواط	васлҷӯ	وصلت جوی	васвасакор	وسوسه کار	вазнинак//вазнинакак	وزنینک//وزنینکک
вазифа	وظیفه	васлҷӯ	وصلت جوی	васвасагар	وسوسه گر	вазниннаво	وزنین نوا
вазифахоҳ	وظیفه خواه	васлҷӯ	وصلت جوی	васвасаманд	وسوسه مند	вазнин-вазнин	وزنینوزنین
вазифахӯр	وظیفه خور	васлҷӯ	وصلت جوی	васса	وسّه	вазнинӣ	وزنینی
вазифадор	وظیفه دار	васлҷӯ	وصلت جوی	вассабӯр	وسّه بور	взвод	وزواد
вазифашинос	وظیفه شناس	васлҷӯ	وصلت جوی	вассачӯфт	وسّه جفت	вазидан	وزیدن
вазифашиносӣ	وظیفه شناسی	васлҷӯ	وصلت جوی	васеъ	وسیع	вазир	وزیر
вазифатаб	وظیفه طلب	васлҷӯ	وصلت جوی	васеъпешонӣ	وسیع پیشانی	вазирона	وزیرانه

валик	вакилӣ	вақоъ	вазифагир
валекин	вагон	вақоеъ	ваор
валигӣ	вагонча	вақоеънома	ваъдагӣ
валиме	вагонсозӣ	вақоеънигорӣ	ваъда
валентнокӣ	ва-гар//в-агар	вақоеънавис	ваъдабоз
валинеъмат	ва-гарна//в-арна	вақоеънависӣ	ваъдабозӣ
валинеъматӣ	валот	вақоя	ваъдахилоф
ваног	валодат	вақт	ваъдахилофӣ
ванона	валодат	вақтбайъ	ваъдадор
ванҷ	валодатгоҳ	вақтҷоқ	ваъдашкн
ванҷанак	валодатнома	вақтҷоқӣ	ваъдашиканӣ
ванд	валокин	вақтхуш	ваъдакаж
вандал	вилоят	вақтхушӣ	ваъдагоҳ
вандализм	вилоятӣ	вақтшумор	ваъданома
ванг	вилоятдорӣ	вақтшинос	ваър
вангас	вилоятситон	вақтшиносӣ	ваъз
вингос	вилояткушо	вақткашӣ	ваъзомез
вангас	вилоятгир	вақтгузаронӣ	ваъзгӯӣ
ванг-ванг	вилоятгирӣ	вақтгир	ваъзгӯӣ
вананг	вилоятӣ	вақтӣ	ваид
ванна	вилт	вақар-вақар	вағо
ваннахона	валдад	вақзада	вағр-вағр
ванил	валдадзузино	вақъ	вағр-вуғур
ванилдор	валс	вақф	вағс
ванилин	валъ	вақфхӯр	вағстен
вах	вулқон	вақфхӯрӣ	вағниҷ
вахҳоб	вулкан	вақфкар	вағ-вағ
вахҳобӣ	вулканшинос	вақфнома	вағӣ
вахҳобия	вулканшиносӣ	вақфа	вағиш
вахҳоч	вулканӣ	вақфия	вағо
вахҳоб	вулканизатсия	вақуд	вағандиш
вахб//вахҳоб	вулгарӣ	вақӯъ	вағпарварда
вахбӣ	вулгаризм	вақӯъгоҳ	вағпеша
вахқ//вахҳак	валт	вақуф	вағот
вахал	валангор	вақ-вақ	вағҷӯӣ
вахл	валангоршуда	вақеҳ	вағдор
вахлатан	валангорӣ	вақеҳахӯӣ	вағдорӣ
вахла	валангидан	вақид	вағоқ
вахм	валав	вақуум	вағоқат
вахмангез	валуд	вақуумсанҷ	вағкеш
вахмк//вахмакӣ	валӯъ	вақолат	вағгар
вахмгирфта	валӯъ	вақолатхона	вағнома
вахмнок	валӯла	вақолатдор	вағд
вахмӣ	валла	вақолатдиҳанда	вағқ
вахмидан	вале	вақолатнома	вағлӣ
ваханг	валӣ	вақолатӣ	вағфур
вай	валиуллоҳ	вақр	вағӣ
вибрион	валитарошӣ	вақсина	вақоҳат
вибратор	валишинос	вақало	ваққод
вибратсия	валиеҳд	вақил	вақор
	валиеҳдӣ	вақилқунанда	ваққос

ҳадаҳа ھدھه	ҳабдаҳ ھبده	вел ۋيل	вето ۋيتا
ҳудайҷӣ ھديجي	ҳабдаҳсолағӣ ھبده سالگي	велосипед ۋيلاسپيد	ветеринария ۋيتيرنريه
ҳадия\\ҳадя ھديه	ҳабдаҳсола ھبده ساله	велосипедрон ۋيلاسپيدران	вайҳак ۋيھک
ҳазақат ھذاقت	ҳабдаҳум ھبدهم	велосипедронӣ ۋيلاسپيدراني	видео ۋيديا
ҳазаён ھزيان	ҳабдаҳумин ھبدهمين	велосипедсавор ۋيلاسپيدسوار	видеотолор ۋيدياتالار
ҳазён ھزيان	ҳабак ھبک	велгард ۋلگردد	видеосидӣ ۋيدياسيدي
ҳазёномез ھزيان آميز	ҳабк\\ҳабак ھبک//	велгардӣ ۋلگردى	видеofilm ۋيديافلم
ҳазёнсаро ھزيان سرا	ҳубут ھبوط	вайла ۋيله	видеомэгнеттафан ۋيديامگنتافان
ҳазёнғӯ(ӣ) ھزيان گوى (ي)	ҳапок ھپاک	вин-ин ۋين-ين	видеонавор ۋيديانوار
ҳар ھر	ҳепк базӣ ھپک بازی	вентил ۋينتيل	вир ۋير
ҳароина ھر آينه	ҳапал ھپال	вентилятор ۋينتيلياتر	вирон ۋيران
ҳурро ھررا	ҳапалак ھپلک	вентилятсия ۋينتيليتسيه	виронзот ۋيران ذات
ҳарос ھراس	ҳаппак ھپلک	винеролаг ۋينيرالاگ	вироншуда ۋيران شده
ҳаросомез ھراس آميز	ҳатк ھتک	винеролагӣ ۋينيرالاگي	вироншавӣ ۋيران شوى
ҳаросовар ھراس آور	ҳатул ھتول	винерология ۋينيرالاگيه	виронкор ۋيران کار
ҳаросон ھراسان	ҳатулкор ھتول کار	винерикӣ ۋينيرکي	виронкорӣ ۋيران کاري
ҳаросон(и)дан ھراساندىن	ҳатулкорӣ ھتول کاري		виронкунанда ۋيران کننده
ҳаросангез ھراس انگيز	ҳичо ھچو		виронгар ۋيران گر
ҳаросангезӣ ھراس انگيزي	ҳичой ھچاي		виронгарӣ ۋيران گري
ҳаросонӣ ھراساني	ҳичр ھچر		виронағӣ ۋيرانگي
ҳаросзо ھراسز	ҳичр ھچر		вироннопазир ۋيران ناپذير
ҳаросзада ھراس زده	ҳичрон ھچران	ҳоI ھوI	вироннашаванда ۋيران ناشونده
ҳароснок ھراسناک	ҳичрондида ھچران ديده	ҳоII ھوII	вирона ۋيرانه
ҳароснокӣ ھراسناکي	ҳичронзада ھچران زاده	ҳоIII ھوIII	вироназор ۋيران ازار
ҳаросанда ھراسنده	ҳичрат ھچرات	ҳоватолакунак ھواتازه کنک	виронӣ ۋيرانى
ҳароса ھراسه	ҳичрӣ ھچري	ҳотиф ھاتف	вироталият ۋيرتاليات
ҳаросидан ھراسيدن	ҳачвI ھچوI	ҳочӣII ھاجيII	виргул ۋيرگول
ҳаросида ھراسيده	ҳачвомез ھچو آميز	ҳодӣ ھادي	вирус ۋيروس
ҳараб ھرب	ҳачвғӯӣ ھچو گوى	ҳор ھار	вирусдор ۋيروس دار
ҳуртумон ھر تمان	ҳачвғӯӣ ھچو گويي	ҳорӣ ھاري	вирусинос ۋيروس شناس
ҳарсонияғӣ ھر ثانيگي	ҳачвнома ھچو نامه	ҳож ھوژ	вирусиносии ۋيروس شناسي
ҳарҷой ھر جاي	ҳачвнигор ھچو نگار	ҳажуидан ھажуидان	вируснок ۋيروس ناک
ҳарҷоғард ھر جاگر	ҳачвнавиc ھچو نويس	ҳажидан ھажидان	вирусӣ ۋيروسى
ҳарҷониба ھر جنبه	ҳачвнавиcӣ ھچو نويسي	ҳавос ھواس	визас\\виззос ۋيزس//وزاس
ҳарҷо-ҳарҷо ھر جاگر جا	ҳачвӣ ھچوي	ҳавосанҷ ھواسنج	виз-виз ۋيز ويز
ҳарачумарач ھر جومرج	ҳачвиёт ھچويات	ҳавосанҷӣ ھواسنجي	визвизак ۋيز ويزک
ҳарҷумарҷ ھرج و مرج	ҳачвия ھچويه	ҳола ھولا	виза ۋيزه
ҳарҷумарҷталаб ھرج و مرج طلب	ҳачча ھچه	ҳомунбур ھامون بر	виҷағӣ ۋيژگي
ҳарҷумарҷталабӣ ھرج و مرج طلبي	ҳудоII ھودا	ҳомуннавард ھامون نور	виҷа ۋيژه
ҳарҷумарҷӣ ھرج و مرجي	ҳадоё ھدايا	ҳомма ھاممه	виҷа ۋيژه
ҳарҷихата ھر جهت	ҳидоят ھدايت	ҳомӣIII ھاميIII	ветнамӣ ۋيتنامي
ҳарҷанд ھر چند	оятгар ھدايت گر	ҳон ھان	вигна ۋيغنه
ҳарҳелағӣ ھر خيلگي	ҳадар ھدر	ҳован ھاون	вектор ۋيکتار
ҳарҳела ھر خيله	ҳадаф ھدف	ҳовия ھاويه	векторӣ ۋيکتاري
ҳардарӣ ھر دري	ҳадафдор ھدفدار	ҳовиябанд ھاويه بند	вексел ۋيکسيل
ҳардақиқағӣ ھر دقيقگي	ҳадафгирӣ ھدفگيري	ҳовиямисол ھاويه مثال	вигон ۋيگان
ҳардамафзо ھر دم افزاينده	ҳадафманд ھدفمند	ҳой ھاي	вигиттисианӣ ۋيگيتتيسياني
ҳардамҳаёл ھر دم خيال	ҳадафмандӣ ھدفمندى	ҳоюху ھايوھو	вигиттисия ۋيگيتتسيه
ҳардамҳаёли ھر دم خيالي	ҳадм ھدم	ҳой-ҳой ھاي-هاي	вигиттӣ ۋيگيتتي
ҳарранга ھر رنگه	ҳуда ھده	ҳабо(ъ) ھبا، ھباو	вил ۋيل
ҳарруза ھر روزه	ҳудхуда ھدهد	ҳабок\\ҳапок ھباک//ھپاک	вилII ۋيلII

хафтфарсангӣ	хуштак	ҳаҷ	ҳарза
ҳафтқабата	хуштаксо	ҳаҷда	ҳарзабоф
ҳафтак	ҳуштакшан	ҳаҷдаҳсола	ҳарзатоз
ҳафтқаса	ҳуштакшӣ	ҳаҷдаҳсола	ҳарзадари (ӣ)
ҳафтқасӣ	ҳаштқунҷа	ҳаҷдахум	ҳарзадарӣ
ҳафтқунҷа	ҳуштақвор	ҳаҷдахумин	ҳарзаамал
ҳафтгона	ҳаштум	ҳазл\ҳазил	ҳарзақор
ҳафтгардон	ҳаштмоҳа	ҳазломез	ҳарзагард
ҳафтагӣ	ҳаштумин	ҳазлбоз	ҳарзагардӣ
ҳафтум	ҳаштан	ҳазлбозӣ	ҳарзагуфтор
ҳафтмоҳа	ҳаштот	ҳазлбардор	ҳарзагӯ (ӣ)
ҳафтумин	ҳашт-ҳашт	ҳазлдӯст	ҳарзагӯӣ
ҳафтмева	ҳаштҷа	ҳазлқаш	ҳарсос
ҳафтнафарӣ	ҳаш-ҳаш	ҳазлгӯӣ	ҳарсоата
ҳафта	ҳашияране\ҳашиярате	ҳазлгӯӣ	ҳарсоатӣ
ҳафтаӣ	ҳашивор\ҳушивор	ҳазлиёт	ҳарсола
ҳафтафаҳм	ҳушевор\ҳашивор	ҳузвориш	ҳарсолина
ҳафтар	ҳазм	ҳазил	ҳаршабонарӯзӣ
ҳафтияк	ҳазмшавӣ	ҳазилқӣ	ҳаршаба
ҳафтайна	ҳафт	ҳазилқӣ\ҳузабр	ҳартарафа
ҳафда	ҳафташӯна	ҳазир\ҳуҷир	ҳарқора I
ҳаққос	ҳафтдод	ҳазир\ҳуҷир	ҳарқора II
ҳаққак	ҳафтдодсалӣ	ҳазирӣ	ҳаргоҳӣ
ҳаққак	ҳафтдодсала	ҳаст	ҳарғап
ҳаққ-ҳаққ	ҳафтдодум	ҳастак	ҳарғиз
ҳаққӣ	ҳафтдодумин	ҳасту I	ҳарам II
ҳаққозо	ҳафтдоранг	ҳасту II	ҳармоҳа
ҳаққ\ҳаққ\ҳаққ	ҳафтболор	ҳасту III	ҳармӯз (д)
ҳаққак\ҳаққак	ҳафтбар	ҳаста	ҳарвонагоҳ
ҳил	ҳафтпушт	ҳастай	ҳарвонагоҳ
ҳил	ҳафтпӯст	ҳастӣ	ҳарвона
ҳилос	ҳафтпахлу	ҳастисӯз	ҳарвақта
ҳиллак	ҳафттора	ҳашт	ҳарҳафт
ҳилал	ҳафтҷӯш	ҳашт	ҳарҳафтагӣ
ҳиллабӯ	ҳафтҷанд	ҳаштобгарӣ	ҳарҳафтаина
ҳиллӣ	ҳафтдаран	ҳаштод	ҳарир I
ҳилоҳил	ҳафтринг	ҳаштодсалӣ	ҳаррин
ҳилоҳин	ҳафтрӯза	ҳаштодсала	ҳаринагӣ
ҳилбӯ (ӣ)	ҳафтрӯя	ҳаштодум	ҳарина
ҳилба	ҳафтсоата	ҳаштодмин	ҳариса\ҳалиса
ҳилпир	ҳафтсоатӣ	ҳаштрӯя	ҳазор I
ҳилапанд	ҳафтсала	ҳаштсалӣ	ҳазор II
ҳилак	ҳафтсалӣ	ҳаштсала	ҳазориспанд
ҳилакиш	ҳафтсар	ҳаштсоата	ҳазорпа
ҳилм-ҳилм	ҳафтсин	ҳаштсоатӣ	ҳазордастан
ҳил-ҳил	ҳафтшанбе	ҳаштсад	ҳазорсала
ҳил-ҳил	ҳафтшин	ҳаштсалӣ	ҳазок\ҳазок
ҳилҳала	ҳафтсад	ҳаштсала	ҳазол
ҳилидан	ҳафтсадум	ҳаштсадум	ҳазил\ҳазил
ҳилисе\ҳариса	ҳафтсадмин	ҳаштсадмин	ҳазил\ҳазил
ҳилил	ҳафтфарсахӣ	ҳаштак	ҳазил\ҳазил

ҳамроҳак همراهک	ҳамчашм همچشم	ҳамбоз همباز	ҳалилоб(а) مليل آب
ҳамроҳкунӣ همراهکنی	ҳамчашмӣ همچشمی	ҳамбозӣ همبازی	ҳалилаI مليله I
ҳамроҳӣ همراهی	ҳамчун//همچون\хамчу	ҳамболо همبالا	ҳалилаII مليله II
ҳамраъӣ همراهی	ҳамчунон همچنان	ҳамболоӣ همبالایی	ҳамI هم I
ҳамройӣ همراهی	ҳамчунин همچنین	ҳамболӣ همبالی	ҳамII//хамм هم II//хамم
ҳамрадиф همراهی	ҳамҳудуд حدود	ҳамболин همبالین	ҳамохӯр هم آخور
ҳамразм همراهم	ҳамҳудудӣ حدودی	ҳамбар همبر	ҳамош هم آش
ҳамришта همراهش	ҳамҳуқуқ حقوق	ҳамбарӣ همبری	ҳамошён هم آشیان
ҳамрутба همراه رتبه	ҳамҳуқуқӣ حقوقی	ҳамбазм همبزم	ҳамошёна هم آشیانه
ҳамрикоб همراه رکاب	ҳамҳок همحاک	ҳамбистар همبستار	ҳамоғӯш هم آغوش
ҳамранҷ همراه رنج	ҳамҳонагӣ همخانگی	ҳамбастагӣ همبستگی	ҳамоғӯшӣ هم آغوشی
ҳамранг همراه رنگ	ҳамҳона همخانه	ҳамбаста همبسته	ҳамомӯз هم آموز
ҳамрав همراهو	ҳамҳизмат خدمت	ҳамбатн همبطن	ҳамомӯзӣ هم آموزی
ҳамрӯӣ همراهی	ҳамҳарҷ خرج	ҳамбанддӣ همبنددیی	ҳамомезӣ هم آمیزی
ҳамраҳ همراهه	ҳамҳислат خصیلت	ҳамбандӣ همبندی	ҳамовой هم آوائی
ҳамзоддӣ همزادد	ҳамҳӯ همخو	ҳампо(ӣ) همپا(ی)	ҳамовоз هم آواز
ҳамзону همراهانو	ҳамҳобагӣ همخوابگی	ҳампоя همپایه	ҳамовозӣ هم آوازی
ҳамзабон همراهبان	ҳамҳоб(а) همخوابه	ҳампар همپر	ҳамовардӣ هم آوارد
ҳамзабонӣ همراهبانی	ҳамҳун همخون	ҳампарвоз همپرواز	ҳамовезӣ هم آویز
ҳамзистӣ هم زیستی	ҳамҳунӣ همخونی	ҳампарвозӣ همپروازی	ҳамоханг هم آهنگ
ҳамзамон همراهمان	ҳамҳӯӣ همخوئی	ҳампуштӣ همپشتی	ҳамохангсоз هم آهنگساز
ҳамзӯр همراهو	ҳамдостон همداستان	ҳампанҷагӣ همپنجگی	ҳамохангсозӣ هم آهنگسازی
ҳамзаI همراهI	ҳамдостонӣ همداستانی	ҳампанҷа همپنجه	ҳамохангӣ هم آهنگی
ҳамсоҳа همراه ساحه	ҳамдомон همدامان	ҳампахлӯ همپهلوی	ҳамояндӣ هم آیندگی
ҳамсоз همساز	ҳамдардӣ همدردی	ҳампиёла همپیاله	ҳумо(ӣ) همای(ی)
ҳамсозӣ همسازی	ҳамдардона همدردانه	ҳампешагӣ همپیشگی	ҳумооса همآسا
ҳамсол همسال	ҳамдардӣ همدردی	ҳампеша همپشه	ҳамирс арث هم ارث
ҳамсон همسان	ҳамдарс همدرس	ҳампаймон همپیمان	ҳамарзӣ هم ارز
ҳамсонӣ همسانی	ҳамдарсӣ همدرسی	ҳампаймонӣ همپیمانی	ҳамарзиш هم ارزش
ҳамсоягӣ همسایگی	ҳамдурӯдӣ همدرود	ҳампайвандӣ همپیوندی	ҳамарзишӣ هم ارزشی
ҳамсоя همسایه	ҳамдаст همدست	ҳампайвандӣ همپیوندی	ҳамора همراه
ҳамсоязамин همسایه زمین	ҳамдастон همداستان	ҳиммат هممت	ҳамуток اطاق هم
ҳамсояқишлоқ همراه قشلاق	ҳамдастӣ همدستی	ҳамто همتا	ҳамакнун ақнон هم اکنون
ҳамсоягузар همراه گذر	ҳамдилӣ همدل	ҳамтоб همتاب	ҳамол همال
ҳамсабақ همراه سبق	ҳамдулон همدلان	ҳимматбаланддӣ هممت بلندد	ҳумом همام
ҳамсухан همراه سخن	ҳамдилӣ همدلی	ҳимматбаландӣ هممت بلندی	ҳамон همان
ҳамсар همراهسر	ҳамдам همدم	ҳамтарозу همراه ترازو	ҳамона همانا
ҳамсаро(ӣ) همراهی(ی)	ҳамдамӣ همدمی	ҳамтақдир همراه تقدیر	ҳамандоза همراه اندازه
ҳамсарҳаддӣ همراه سرحد	ҳамдавра همراه دور	ҳамтак//همتک\хамтаг	ҳамандом همراه اندام
ҳамсарӣ همراهی	ҳамдӯш همدوش	ҳамтак همتک	ҳамандеш همراه اندیش
ҳамсатҳ همراه سطح	ҳамдӯшӣ همدوشی	ҳамтан همتن	ҳамандешӣ همراهندیشی
ҳамсафар همراه سفر	ҳамдуна همدونه	ҳамтанг همتنگ	ҳамансон همانسان
ҳамсуфра همراه سفر	ҳамдиёр همديار	ҳамтана همتنه	ҳамавлодӣ همراه اولاد
ҳамсафарӣ همراه سفری	ҳамдигар همديگر	ҳамту همتو	ҳамавлодӣ همراه اولادی
ҳамсилоҳ همراه سلاح	ҳамдигарфаҳмӣ همديگر فهمی	ҳамҷурм همجرم	ҳамоиш همایش
ҳамсилк همراه سلک	ҳамдигарӣ همديگری	ҳамҷинс همجنس	ҳамюон همایون
ҳамсин(н) همراه سن	ҳамдин همدين	ҳамҷинсӣ همچینسی	ҳамюонбахт همایون بخت
ҳамсанг همراه سنگ	ҳамдеҳа همراه ديهه	ҳамҷавор همجوار	ҳамюонфолл همایون فال
ҳамсангар همراه سنگر	ҳамзот همراه ذات	ҳамҷаворӣ همجواری	ҳамюонгон همایون گان
ҳамсиннусол همراه سن وسال	ҳамроз همراه روز	ҳамҷиҳат همجهت	ҳамюонӣ همایونی
ҳамсела همراه سيله	ҳамроҳ همراه	ҳамҷаро همچرا	ҳамой همایی

ҳамамоҳа همه ماهه	ҳаммеҳан هم ميهن	ҳамкеш همکيش	ҳамшугл هم شغل
ҳамҳама همه ماهه	ҳаммеҳанӣ هم ميهني	ҳамкешӣ همکيشي	ҳамшуглӣ هم شغلي
ҳаме همه	ҳамном همنام	ҳамагон همگان	ҳамшакл هم شکل
ҳамёри همياري	ҳамномӣ همنامي	ҳамагонӣ همگاني	ҳамшаклӣ هم شکلي
ҳамён هميان	ҳамнабард همنبرد	ҳамгап همگاپ	ҳамшикам هم شکم
ҳами(й)ят هميت(ي)	ҳамнарх همنرخ	ҳамгузар همگذر	ҳамшумор هم شمار
ҳамедун هميدون	ҳамнаҷод همناژد	ҳамгар همگر	ҳамшино هم شنا
ҳамярок همياروک	ҳамнишаст همنشست	ҳамгир همگير	ҳамшер // همشهری
ҳамешагӣ هميشگي	ҳамнишин همنيشين	ҳамгирой همگرايي	ҳамшахр\ҳамшахрӣ همشاخري\همشاخري
ҳамеша هميشه	ҳамнишинӣ همنيشيني	ҳамгардан همگردن	ҳамшир همشير
ҳамешабаҳор هميشه بهار	ҳамназар همناظر	ҳамгурӯҳ همگروه	ҳамшира همشيره
ҳамешаҳозир هميشه حاضر	ҳамнафас هممنفس	ҳамгурӯҳа همگروهه	ҳамширазода زاده همشيره
ҳамешасабз هميشه سبز	ҳамнақш هممنقش	ҳамгарӣ همگري	ҳамшеван هم شيون
ҳамин همين	ҳамнамак هممنک	ҳамгинон همگينان	ҳамсӯҳбат هم صحبت
ҳаминчо(й)ӣ همين جايي(ي)	ҳамнавола همناول	ҳамгӯшт همگوشت	ҳамсӯҳбатӣ هم صحبتي
ҳаминрӯз(а) همين روزه(ا)	ҳамнавоз همناواز	ҳамгӯша همگوشه	ҳамсадо هم صدا
ҳаминшаба همين شبه	ҳамнавозӣ همناوازي	ҳамгун(а) همگون(ا)	ҳамсаф هم صف
ҳан هن	ҳамнавола همناوله	ҳамгунсозӣ همگون سازي	ҳамсафир هم صفير
ҳино II. هنا	ҳамнавард همناورد	ҳамгунӣ همگوني	ҳамсинф هم صنف
ҳанбоз همناز	ҳамнавъ همناوع	ҳамгавҳар همگوهر	ҳамтоифа هم طايفه
ҳанбозгӯ همنازگو	ҳамнавъӣ همناوعي	ҳамагӣ همگي	ҳамтабақ هم طبق
ҳанбозӣ همنازي	ҳамнаҳодд همناهودد	ҳамтагӣ همگي	ҳамтарҳ هم طرح
ҳанҷар\ҳинҷар هنجار\خينچار	ҳамвор هموار	ҳамгир همگير	ҳамтавила هم طويله
ҳинҷар هنجار	ҳамворсозӣ همواركني	ҳамлаҳт هم لخت	ҳамарзӣ هم عرضي
ҳанҷидан هنجيدان	ҳамворкӯҳ هموارکوه	ҳамлафз هم لفظ	ҳамаср هم عصر
ҳанд hind	ҳамворгардд هموارگردد	ҳаммонандд هم مانندد	ҳамакида هم عقيده
ҳиндбо hindbo	ҳамвора همواره	ҳаммонандӣ هم مانندي	ҳамъинон هم عنان
ҳиндбой hindboi	ҳамворӣ همواري	ҳаммаҳалла هم محله	ҳамъинонӣ هم عناني
ҳандаса هندسه	ҳамвисок هم وثاق	ҳаммаҳаллӣ هم محلي	ҳамфикр هم فکري
ҳандасӣ هندسي	ҳамрӯзгор هم زوگار	ҳаммахраҷ هم مخرج	ҳамфикрӣ هم فكري
ҳиндшинос هندشناس	ҳамвазн هم وزن	ҳаммазҳаб هم مذهب	ҳамқофия هم قافيه
ҳандалак هندلک	ҳамватан هم وطن	ҳаммазҳабӣ هم مذهبي	ҳамқабилла هم قبيله
ҳинду هندو	ҳамватанӣ هم وطني	ҳаммарз هم مرز	ҳамқадд هم قد
ҳиндуия هندوييه	ҳамвилоят هم ولايت	ҳаммартабагӣ هم مرتبگي	ҳамқадам هم قدم
ҳиндуона I هندوانه I	ҳумум هموم	ҳаммартаба ҳам مرتبه	ҳамқадамӣ هم قدمي
ҳиндуона II هندوانه II	ҳама همه	ҳаммарказ هم مرکز	ҳамқадах هم قذخ
ҳиндуаурупашناسى هندواوروپاشناسي	ҳамабоб همه باب	ҳаммарказонӣ هم مرکزاني	ҳамқирон هم قران
ҳиндуаурупощиносӣ هندواوروپايشينوسي	ҳамабин I همه بين I	ҳаммасобиқа هم مسابقه	ҳамқарин هم قرين
ҳиндуаурупой هندواوروپايي	ҳамабин II همه بين II	ҳаммаслак هم مسلک	ҳамқисмат هم قسمت
ҳиндухитойӣ هندوختايي	ҳамапурсӣ همه پرسی	ҳаммаслакӣ هم مسلکي	ҳамқишлoқ(й) هم قشلاقي(ي)
ҳиндустонӣ هندوستاني	ҳаматан همه تن	ҳаммашраб هم مشرب	ҳамқатор هم قطار
ҳиндуйӣ هندويي	ҳамачоғардд همه جاگردد	ҳаммазмун هم مضمون	ҳамқалам هم قلم
ҳиндӣ هندی	ҳамачониба همه جانبه	ҳаммаъно هم معنا	ҳамқавм هم قوم
ҳунар هنر	ҳамачоя همه جايه	ҳаммаъноӣ هم معنایی	ҳамқор همکار
ҳунарозмоӣ هنر آزمائي	ҳамадон همه دان	ҳаммактаб هم مکتب	ҳамқорӣ همکاري
ҳунаромӯз هنر آموز	ҳамарӯза همه روزه	ҳаммиллат هم ملت	ҳамқоса همکاسه
ҳунаромӯзӣ هنر آموزي	ҳамасола همه ساله	ҳаммиллатӣ هم ملتي	ҳамкитф همکتف
ҳунарпарвар هنر پرور	ҳаматарафа همه طرفه	ҳамманзил هم منزل	ҳамқасб هم کسب
ҳунарпарварӣ هنر پروري	ҳамафаҳм همه فهم	ҳаммансаб هم منصوب	ҳамқасбӣ هم کسبي
ҳунаrpеша هنر پيشه	ҳамақора همه کاره	ҳаммуаллиф هم مؤلف	ҳамқурс هم کورس
ҳунаристон هنرستان	ҳамагуна همه گونه	ҳаммуаллифӣ هم مؤلفي	ҳамқиса هم کيسه

хайI	هوېرانی	хўпронӣ	هوابرد	хўнаргоҳ	هترگاه
хайII	هوېک	хўппак\хўппок	هوابالاند	хўнарманд	هترمندان
хайI	هوچ	хавуч	هوابالاندона	хўнармандона	هترمندان
хайIV	هوچوئى	хавочӯй	هوابالандӣ	хўнармандӣ	هترمندی
хайII	هوچ	хавдач	هواپرست	хўнарнамо	هترناما
хайIII	هور	хурII	هواپرستی	хўнарнамоӣ	هترنمایى
hey	هور	хўр	هواپرور	хўнарвар	هترور
хайат//هيات	هورت	хўрт	هواپيامو	хўнарварӣ	هترورى
хайатшinos	هورت	хўрт-хўрт	هواپيامائى	хўнарӣ	هترى
хайо	هوز	хаввазI	هواپيامو	ханзал	هنظل
хайокунон	هوز	хаввазII	هواپيامو	хангI	هنگI
хайбат	هوزI	хузI	هواپيامو	хангII	هنگII
хайбатангез	هوزII	хузII	هواپيامو	хангIII	هنگIII
хайбатнок	هوز	хавзан	هواچس	хангIV	هنگIV
хеч	هواس	хуввас\хуввос	هواچوئى	хангV	هنگV
хичоII	هواس	хавас	هواخوا	хангVI	هنگVI
хаячон	هواس	хавасобод	هواخواهى	хангVII	هنگVII
хаячономез	هواس	хавасорой	هواخورى	хангVIII	هنگVIII
хаячоновар	هواس	хавасангез	هوادор	хангос	هنگاس
хаячонангез	هواس	хавасангезона	هوادارى	хангом	هنگام
хаячонбахш	هواس	хавасбоз	هوادارى	хангома	هنگامه
хаячоннок	هواس	хавасбозӣ	هوادارى	хангома	هنگامه
хечкора	هواس	хаваспеша	هوادارى	хангома	هنگامه
хайдах	هواس	хавасдор	هوادارى	хангома	هنگامه
хербад//харбуд	هواس	хавасрон	هوادارى	хангома	هنگامه
хербуд	هواس	хавасронӣ	هوادارى	хангома	هنگامه
хербадхона	هواس	хаваскор	هوادارى	хангома	هنگامه
хезпараст	هواس	хавасакӣ	هوادارى	хангома	هنگامه
хезчашм	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хеззалак	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезум	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумарракун	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумарракунӣ	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумбур	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумбури	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумчинӣ	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумхона	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумшикан	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумшиканӣ	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумкаш	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумкашонӣ	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумкашӣ	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумкафон	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезумкафонӣ	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хезӣ	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хайтал//хайтол	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хайкал	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хайкалдор	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хайкалсоз	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хайкалсозӣ	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه
хайкалтарош	هواس	хавасман	هوادارى	хангома	هنگامه

ёқутнигин	ёздохболор	ёдрӯз	хайкалтарошӣ
ёқутвор	ёздаҳум	ёдсупорӣ	хайкалӣ
ёқутӣ I	ёздаҳмоҳа	ёдшуда	хел I
ёқутӣ II	ёзиш	ёдкард	хел II
ёқутин	ёзанда	ёдакӣ	хил
ёг	ёзандасар	ёдгар	хел-хел
ёга	ёзидан	ёдгорӣ	ҳема
ёгурт	ёзиде	ёдгир	ҳима
ёл I	ёс	ёдгирӣ	ҳемахона
ёл II	ёс	ёдмолӣ	ҳемадон
ёлпӯш	ёс	ёдмолӣ	ҳемакаш
ёлдор	ёсамиз	ёдмон	ҳима
ёлдароз	ёсау	ёднок	ҳин I
ёлсафед	ёсов	ёднама	ҳин II
ёлсиёх	ёсовар	ёдвора	ҳинаҳин
ёла	ёсанинон	ёр	ҳаюло
ём I	ёсанин	ёр	ҳаюлоӣ
ём II	ёсамин	ёра I	ҳаюн
ёмҷӣ	ёсаминбу (ӣ)	ёра II	ҳайхот
ёмхона	ёсаминро (ӣ)	ёране	
ён	ёсаминсимо	ёраи	
ёна	ёса	ёрпурсӣ	
ёхо	ёсин	ёрҷӯӣ	
ёван	ёсинхонӣ	ёрдам	
ёвонӣ	ёш	ёрдампулӣ	
ёвар	ёшӣ	ёрдамҷӣ	
ёварӣ	ёғлағу	ёрдамдихӣ	
ёва	ёғӣ	ёрастан	
ёвабоф	ёғиёна	ёрастан/ёрастан	
ёвабофӣ	ёғигарӣ	ёрғу	
ёвагард	ёғигӣ	ёрғушуда	
ёвагардӣ	ёфт	ёрғурушӣ	
ёвағӣ	ёфт	ёрак	
ёвағӣ	ёфтагӣ	ёркад	
ёвидан	ёфтан	ёргир	
ёб	ёфтани	ёрманд	
ёбоб	ёфте	ёрмандӣ	
ёбруҷ	ёфа	ёра I	
ёброҳ	ёфедра (ӣ)	ёра II	
ёброҳالصнм	ёфедра (ӣ)	ёра III	
ёброҳхуссанам	ёфедра (ӣ)	ёрвар	
ёбс	ёқут I	ёрӣ	
ёбс	ёқут II	ёр-ёр	
ёбғу	ёқутбор	ёрӣ	
ёбусат	ёқутчашм	ёрихоҳ	
ёб-яла	ёқутранг	ёридеҳанда	
ёпан	ёқутсоз	ёрирас	
ёпанча	ёқутсанг	ёрирасон	
ёпани	ёқутфам	ёригар	
ётоқ	ёқутгун	ёз	
ётоқдар	ёқутлаб	ёзон	
	ёқутмонанд	ёзандон	
	ёқутмиғфар	ёздаҳ	

яср	яроксозӣ	яхрав	ятақдари
юсро	яроқфурӯш	яхреза	ятақӣ
ясав	яроқфурӯшӣ	яхзор	ятим
яси	яроқнок	яхзада	итимона
ясирак	яроқнокшавӣ	яхздагӣ	итимбача
яшб	яроқнокӣ	яхсозӣ	итимпарвар
яшк	яроул	яхистон	итимча
яшм	ярҷ	яхшора	итимхона
яшма	ярҷӣ	яхшуда	итимдор
яшмӣ	ярд	яхшкан	итимдухтар
яшмин	яроғ	яхшкани	итимшуда
яшшиқ	яроғу	яхак	итимак
яъҷуб	яроғҷоқ	яхкарда	итиммонда
яъсуб	яроғ	яхкунонӣ	итимнавоз
яъқуб	яроқ	яхкунак	итимӣ
яъқубӣ	яроқдор	яхкунӣ	ях
яъне	яромерк	яхқуб	яхоб
яғам	яромер	яхқӯҷ	яхобхӯрда
яғлағу	яро	яхқӯма	яхобдон
яғмо	яродор	яхлашак	яхобфурӯш
яғмоида	яродоршавӣ	яхмас	яхобмонӣ
яғмогар	ярошавӣ	яхмосфурӯш	яхоба
яғмогарӣ	яроқан	яхмосфурӯшӣ	яхобӣ
яғмоӣ	яроқонӣ	яхмол	яхолуд
яғнобӣ	яроддӣ	яхмоллак	яхбоз
яғир	ярдан	яхмоллакбозӣ	яхбозӣ
яғун	ярданпараст	яхмоллакпарӣ	яхбур
яқтин	ярданпарастӣ	яхмола	яхбурча
яқзот	ярданшинос	яхман(ак)	яхбастагӣ
яқа	ярданшиносӣ	яхмайдакунак	яхбаста
яқин	ярдонӣ	яхногир	яхбандд
яқинан	ярдигрдӣ	яхнӣ	яхбандон
яқинӣ	яздӣ	яхӣ	яхбандӣ
як	язак	яхин	яхпар
якаспа	язакдор	яд	яхпора
якошона	язакдорӣ	ядро	яхпарча
якандоз	язна	ядрой	яхпарак
якоҳанг	язидӣ	ядак	яхпӯш
якоҳангӣ	ясо	ядаксанҷ	яхпир
яковоза	ясор	ядаккаш	яхтарош
якборагӣ	ясоран	ядаккиштӣ	яхтарошак
якбора	ясоқ	ядайн	яхтӯда
якборӣ	ясоқӣ	яроқ	яхтеша
якбурдагӣ	ясаул	яроқпартой	яхҷол
якбарга	ясаул	яроқбадаст	яхча
якбар	ясаулбашӣ	яроқбардор	яхчабандӣ
якбасӣ	ясаулбошӣ	яроқчалоб	яххона
якбағала	ясаулбошӣ	яроқчалобӣ	яхдор
якбела	ясаулхона	яроқдор	яхдонI
якпахсагӣ	ясаули	яроқдорӣ	яхдонII
якпарча	яср	яроқсоз	яхдондор

яккарати	якзбона	якчанд	якпорчагӣ
яккаса	якзбонӣ	якчандто	якпора
яккасий	якзана	якчандтагӣ	якпозагӣ
яккилограммӣ	якзанагӣ	якчандта	якпоя
яккилометра	яксохт	якчандсоата	якпардагӣ
яккилометрӣ	яксорӣ	якчандсоатӣ	якпаллагӣ
яккӯхона	яксоата	якчандкарата	якпахлӯ
якгаза	яксоатӣ	якчандвақта	якпуда
якгӯша	яксола	якхонагӣ	якпудӣ
яклаба	яксолагӣ	якхудой	якпула
яклитрӣ	яксон	якхела	якто
яклахзагӣ	яксонӣ	якхелагӣ	яктопараст
яклахт	яксутуна	якхелӣ	яктопарастӣ
яклухт	яксухан	якдона	яктодил
яклухтхаранда	яксухани	якдара	яктора
яклухтфуруш	яксар	якдаст	яктоз
яклухтфурушӣ	яксара	якдаста	яктогӣ
яклухттир	яксарӣ	якдастӣ	яктоӣ
яклухтӣ	яксавор	якдафъагӣ	якто-якто
яклунча	яксавора	якдафъагина	яктан
яклинг	яксӯма	якдақиқа(г)ӣ	яктана
якум	яксӯ(ӣ)	якдил	якте
якмо	яксӯя	якдилона	яктак\яктаг\яктаҳ
якмоҳа	якшоҳа	якдилагӣ	якта
якмоҳагӣ	якшабӣ	якдила	яктаҳ
якмазҳаб	якшакла	якдилӣ	яктаҳпуш
якмаром	якшаклӣ	якдама	яктаҳкурта
якмақомӣ	якшанбе	якдамина	яктагӣ
якмани	якшанбегӣ	якдаҳонӣ	якта-якта
якметра	якшавӣ	якзайл	яктира
якметрӣ	яксаф	якзайла	яктина
якмизон	яксавтӣ	якронI	яктинӣ
якмила	яктабақа	якронII	якҷа
якумин	яктабакӣ	якраъӣ	якҷан
якуминдараҷа	яктарафа	якраъӣ	якҷанба
якнасақ	яктарафагӣ	якрақама	якҷаӣ
якнишеба	яктарафӣ	якранг	якҷоя
якнафара	якумра	якранга	якҷояшавӣ
якнафарӣ	якумрӣ	якрангӣ	якҷоякунанда
якникоҳӣ	якфаза	якраҳа	якҷоякунӣ
якнавохт	якфикрӣ	якраҳагӣ	якҷоягӣ
якнавохтӣ	якқолиба	якрав	якҷуде
якнавъӣ	якқабата	якрӯ	якҷилда\якҷилдӣ
яквачабӣ	якқатора	якравона	якҷинс
яквақта	якқутба	якрӯза	якҷинса
яквақтӣ	якқулочӣ	якрӯзӣ	якҷинсӣ
якуним	якқултӣ	якравӣ	якҷиҳат
якунимрӯза	якқалам	якрӯӣ	якҷиҳатӣ
якунимсола	якқавл	якрӯя	якҷӯр
якунимфоиза	якқавлӣ	якзонӯ	якҷарҳа
якуниммоҳа	якқарата	якзбон	якҷашма

юфӣ	юм-юм	якояк	якунимметр
юргакпеч	ямин	якдигар	якка
юлғун	яминан	якдигарфаҳмӣ	яккаандоз
юлма	янтақ	якдигарӣ	яккабоғ
явм	янтақзор	ягон	яккабанд
явмулҷазо	янтақфурӯш	ягонагӣ	яккабайт
явмулҳисоб	янтақфурӯшӣ	ягонане	яккабех
явмуддин	юндикоса	ягонадил	яккаписар
явмулкиём	юнг	ягонакунӣ	яккатоз
явмӣ	янг	ягонагӯӣ	яккатир
явмин	январ	ягонагӯӣ	якхичой
явмие	яхуд	ягон-ягон	якхучрагӣ
юн	яхудӣ	ягуна	яккачилав
юнон	яхудият	ял	яккаҷеғ
юнонзамин	ю	ялок	яккаҷуб
юнонӣ	яваш	ялтос	яккачин
юнучқа	явоқит	ялтосӣ	яккачинкунӣ
юнучқакорӣ	юба	ялтар-ялтар	яккаҳокимиятӣ
юнучқапоя	юрт	ялтур-юлтур	яккаҳизбӣ
юнучқадарав(ӣ)	юриш	ялтӣ	яккахудой
юнучқазор	юриш	ялтирос	яккаҳочагӣ
юндук	юришгар	ялдо	яккаҳон
юндӣ	юрғ	ялдаррос	яккаҳонӣ
юнус	юрғ	ялдар-ялдар	яккадармиён
юнеско	юргак	ялаккос	яккадаст
юҳо	юрман	ялаккосӣ	яккадастӣ
яйлок	йӯрма	ялак-ялак	яккаравок
яйлокӣ	юрма	ял кутоҳ	яккарез
яйлов	йӯрмадӯз	ялалӣ	якказироат
яйловӣ	юрмадӯз	ялмоғуз	яккасар
йиртир-йиртир	юрмадӯзӣ	ялама	яккасардорӣ
йиртиш	юрмадӯзӣ	яланг	яккасардорӣ
йиртишворӣ	юз	ялангӣ	яккасам
йигит	юзбашӣ	яланг-яланг	яккасавор
йигитча	юз I	яла	яккафурӯшӣ
йигитӣ	юз II	ялагард	яккақдам
йилт-йилт	юсуфҷамал	яла-ялло	яккаракс
йилтирос	юсуфруҳ	ялав	яккакорд
	юсуфру(ӣ)	ям	яккагард
	юсуфталъат	ямоқ	яккагӣ
	юсуфнигор	ямоқчӣ	яккалаҷом
	юсуфӣ	ямоқдор	яккамаҳав
	юсуфистон	ямоқдӯз	яккамардикорӣ
	юса	ямоқдӯзӣ	яккамеҳ
	юшан	ямоқнок	якканафас
	юғ	ямоқӣ	якканикоҳӣ
	юған	ямоқин	якканавоз
	юғча	ямон	якканавозӣ
	юғак	ямонӣ	якка-якка
	юған	юмн	якӣ
	юғӣ	яманӣ	як-як

ФАРҲАНГИ ТАҲСИРИИ ЗАБОНИ ТОҶИКӢ

Иборат аз 2 ҷилд
ҷилди II
О– Я

Пажӯҳишгоҳи забон ва адабиёти ба номи Рӯдакӣ, Душанбе, с. 2008, 945 саҳ.

**Мухариррон
Мусаххехон**

Назарзода С., Сангинов А., Каримов С., М.-Ҳ Султон
Мискинов И., Зарафшонӣ С., Назаршоева Ч.,
Некбахтшоева С., Усмонова Г., Мирзоева О.

**Мухаррири техникӣ
Саҳифабанд ва ороишгар
Хуруфчинони компютерӣ**

Ибодуллоев Ф.
Назарзода Ф., Наимӣ М.
Назаршоева Ч., Ашӯрова Н., Усмонова Г.,
Некбахтшоева С., Мирзоева О., Раҷабова М.,
Шералиева А.

Ба чопаш 30.07.2008 имзо шуд.
Андозаи қоғаз 80x100 1/16. Қоғази офсетии №1.
Хуруфи «Times New Roman Tj». Чопи офсетӣ.
Ҳаҷмаш 60 ҷузъи чопӣ.
Адади нашр 5000 нусха.